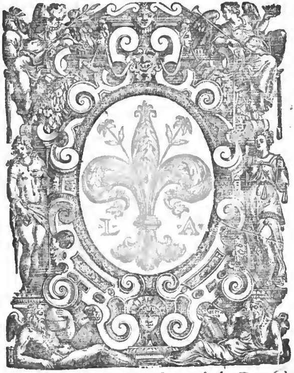
BARTOLI
à Saxoferrato,
Omnium Iuris Interpretum Antesignani,
COMMENTARIA,
Nunc recèns, præter omnes alias ad hanc diem in lucem editas,
Aureis Adnotationibus

IACOBI ANELLI DE BOTTIS, *Regij Consiliarij Neapolitani*, &
PETRI MANGRELLAE *Cauensis, causarum patroni, illustrata*:

CVM ELENCHIS RVBRICARVM LEGVM, ET PARAGRAPHORVM,
initio appositis, & à quàm plurimis mendis vindicata.

TOMVS SECVNDVS
In Secundam Digesti Veteris Partem.

VENETIIS, MDCII.

Rubricæ Secundæ Partis Digesti Veteris.

LEGVM ELENCHVS,

VBI PRIOR NVMERVS LEGEM, POSTERIOR PAGINAM REFERT.

Si

Paragraphorum Index.

FINIS LEGVM.

PARAGRAPHORVM INDEX.

Si

Paragraphorum Index.

Indicis Paragraphorum finis.

ADNOTATIONES
Iacobi Anelli de Bottis, Regii Cõsiliarii Neapolitani, & Petri Mangrellæ Cauensis, causarum patroni acerrimi, ad hunc Tomum, nunc primùm in lucem prolatæ.

De rebus creditis, si certum pet. &c.

Rubrica.

Lex Prima.

E*x verbis Rubricæ.*] Adde quod vbi Rubrica est generalior nigro, ampliat nigrum, etiam in statutis, & potest allegari. Alex. in cõs. 94. nu. 5. *Iacobus Anellus de Bottis.*

Non probat de necessitate.] Vicinus præsumitor scire facta vicini, & quando ex vicinitate detur inditiũ. Afflict. in Const. in q. nu. 21. & de iure Prothomiseos, col. 12. fol. 162. nu. 12. ad hoc, quæ ad hunc in l. ied & si pupillus. §. de quo palam, infra de inst. *Mangrel.*

Hic habetit locum.] Vide Luc. de Pen. in Prolo. sui operis, super trib. lib. C. nu. 13. & Purpur. hic omnino. *de Bottis.*

Vt libri historiales.] Vide Pet. Duen. in Reg. 157. *de Bottis.*

Christum natum esse.] Contratium sentit Deci. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. *de Bottis.*

Bono, idoneos.] An admittantur mulieres, vide Pet. Duen. in Reg. 313. in 14. limit. *de Bottis.*

Dicitur a credendo.] An autem creditor dicatur ille, cui aliqua exceptio opponi potest, Rom. cons. 204. in fi. tenet quod non. *de Bottis.*

Fideiussor dicatur debitor.] Vide Doct. relatos per Cotiam in ver. fideiussor, vbi ampliat etiam in materia correctoria, & pęnali, & an delinquent veniat appellatione debitoris. Vide Barb. in c. lator, col. 2. ver. & pondera. de pign. *de Bottis.*

Lex Secunda. §. *Mutui datio.*

Inuito creditore solui non potest.] Ad hanc legem. §. mutui datio, num. 2. Nota quod aliud pro alio inuito creditore solui non potest: Nec potest creditor ante tempus cogi recipere creditum, fallit si non interest creditoris; quia tunc cogitur, Hip. in sing. 146. Item si debitum est reale, vel descendit ex re, tenetur creditor capere in solutum rem pro debito, secus si debitum descendit ex persona, & quomodo procedat quod aliud pro alio solui possit, Tiraq. de Retra. §. j. gl. 6. nu 21. fol 23. Dec. in l. plus cautionis io tem. infra de regul. iur. vbi procedit si non æque bonum detur, secus si æque bonum. quia tunc liberatur, vt puta si promisit fideiussorem, dando pignus liberatur. *Mangrel.*

Creditori solui non potest.] An autem aliud pro alio peti possit, puta debentur vestes, an possit pecunia. Vide Guid. in decis. 358. *de Bottis.*

Meliorem rem.] Meliorem sibi dari creditor etiam petere potest. Capic. decis. 42. idem tenet in eo, qui mittendus est in possessionem, & mulier pro dote potest petere sibi dari bona magis congrua, & ad primũ dictum Loffr. 14. nu. 37. *Mangrel.*

§. *Appellata.*

Nascatur obligatio.] Facit tex. in l. cum enim, infra de nouat. *de Bottis.*

§. *Creditum.*

Viro promittitur.] Gram. cons. 1. *de Bottis.*

§. *In mutui autem datione.*

Et ista sunt vtilia.] Vide per Tiraq. de retra. conuentio. §. 4. Gl. 6. nu. 10. ibi quid in aliis administratoribus, vt tutoribus, & similibus, & nu. 13. vbi de veritate, & vide Benue. Strac. in tract. de Mercatorib. in ti. mandati, nu. 4. *de Bottis.*

De nouat. l. si debitorem meum.] Sequitur Pau. in cons. 337. nu. 3. vol. j. Deci. in cons. 491. nu. 16. vbi nu. 25 quod mutuum, & confessio non sunt similia. Item si in instrumẽto notarius dicat quod mutuauit in nostri præsentia, & testes dicant quod tantum adfuit numeratio, non sunt contrarij, quia potest saluari, quia mutuauit, Alex. cons. 179. nu 4. li. 2. Item administratores legitimi, & procurator cum libera potestate præiudicat confitendo, Capic. decis. 16. nu. 7. Tiraq. de Retra. fol. 187. nu. 12. *Mangrel.*

Ad confitendum se recepisse.] Reprehenditur, vt per Beneu. vbi supra. *de Bottis.*

L. Cum quid.

Tacitum habetur pro expresso.] Adde quod etiam præsumitur tacite actũ id quod erat consuetum seruari tempore conuentionis, vt per Alex. in cons. 8. nu. 6. vol. 6. *de Bottis.*

Si quis vellet, ergo dare] Quid si debitor tradidit creditori fundum pro debito, vel pro executione sententiæ, per quam fuit condemnatus, an videatur datio in solutum, vel iure pignoris, & hypothecæ, vide Afflict. in decis. & de traditione facta a patre filio in potestate, vide Deci. in cons. 86. col. fi. *de Bottis.*

Doctores seniores præferuntur.] Vide Pet. Duen. in Reg. 208. *de Bottis.*

Habetur pro expresso.] Adde ad hanc materiam differentiam taciti, & expressi positam per Aym. cons. 123. nu. 12. *de Bottis.*

Sed simpliciter fuit dictum.] Vide Guid. cons. 239. & omnino Capic. in decis. 180. nu. 11. 12. 13. & nu. 14. in fi. cum seq. Aym. cons. 106. num. 11. *de Bottis.*

Vtrum debeat reddi secundum antiquam.] Vide Euerard. in loco a ratione casus euersiua, & Afflic. decis. 90. *de Bottis.*

Minusque ualebat.] Afflic. in decis. *de Bottis.*

L. si quis nec causam.

Ad contrarium respondeo.] Sic inspecto fine institutio. propter substitutionem, vel legata ad pias causas, vt pia substentitur, posui ad hoc in auth. sed cum testator. C. ad leg. Falc. ex Dec. cons. 504. licet contra idem cons. 485. attenditur principale præpositum, Tiraq. de retract. fol. 201. nu. 4. *Mangrel.*

§. *Res pignori.*

In prin.] Ad materiam istius leg. vide Math. de Afflic. in decis. 150. per totum, & omnino Rom. in l. creditor. ff. de sol. vbi dicit, quod si debitor obligatus ad genus est exactus ad iniuriam creditoris, est liberatus, si tunc non erat in mora soluendi, de quo per Affli. vbi supra, nu. 8. & nu. 11 *de Bottis*

L. Quod te mihi.

Secundo casu, aut fuit facta.] Vide late per Pet. Duen. in Reg. 176. per totam. *de Bottis*

Iuxta hoc vltimum.] Adde Afflic. in decis. 150. nu. 4. & Tiraq. de Retrac. lig. §. 15. in gl. 2. nu. 11. Gl. Paris. in consuet. Paris. in §. 6. in gl. 7. nu. 19. *de Bottis.*

Acquiratur interpellatio.] Et quod interpellatio constituat quẽ in mora, hoc limitatur non procedere, quando fuit datum interuallum temporis, & sic semper debet esse interuallum temporis ex parte restituẽtis, vt habeat aliquod commodum, Dec. in l. in omnibus obligatio. de reg. iur. Bar. in l. si plenum. inf. de ver. ob. ad hunc in l. quod dicimus. infra de sol. *Mangrel.*

Ego denunciem tibi quod soluas.] Adde quod vbi volo constituere aliquẽ in mora per meum procuratorem, necesse est quod meus procurator ostendat debitori instrumentum procurationis, alias non constituit in mora, tex. est & ibi Bar in l. si quis inficiatus, infra deposi. Adde ẽt quod requiritur in interpellatione apponi diem, io quo creditor est paratus recipere solutionem, l. aut qui aliter. §. 1. ff. quod vi aut clam, quem ad hoc no. Alexã. cons. 90. vol. 5. Afflic. decis. 316 & etiam locus debet exprimi, secundum Bar. in l. cum filius. §. fi. ff. de ver. ob. Et quãdo interpellatio constituat quem in mora, vide Per. Duen. in reg. 181. de difficultate quando excuset, & quando non, vide Tiraq. de Retra. lign. §. j. in gl. 10. nu. 120 cum seq. & de iusta causa, quod excuset a pęna Afflict. in const. violentias, nu. 16. & de difficultate vide Pet. Duẽ. in Reg. 199.

L. Certi condictio. §. *Quoniam.*

Hoc facit.] In nonnullis casibus requiritur probatio per instrumenta, Tiraquel. de Retract. fol. 153. *Mangrel.*

§. *Si nummos.*

Quod numerando alteri.] Argumentum a solitis, & a communiter accidẽtibus, vide casum de tortura, Hippo. sing 3. *Mangrel.*

In idem.] Vide Dida. Couar. var. resol. lib j. c. 14. nu. 2. fol. 227. vbi tenet contra Bar. & ampliat procedere etiam in ficta traditione. *de Bottis.*

L. Rogasti. §. *Si tibi.*

Per quod aliquid adest.] Afflict. decis 134. & Abbat in c. dilecti filiĩ, extra de arb. & sic semper quando aliquid promittitur in mutuo est vsura, & si promittitur pęna, tunc videtur apposita in fraudem vsurarum, & non potest exigi, Gram. in decis. 18. nu. 6. vbi si est appositum iuramentum de soluendo pęnam, vtique debetur pęna. *Mangrel.*

L. Singularia.

Nam ex hoc quod debitor.] Quid si creditor fuit in mora exigendi a campsore, & campsor efficiatur non soluendo, vide Ruy. cons. 45. volu. 5. & vide ad materiam Pau. de Cast. in l. si cum dotem. §. si mulier. infra solu-

solut.mat.& Barb. in rub. de deposi.col.2.ver.adde etiam,& ibi additiones bonas,& Afflic. decis.353.*de Bottis.*

Expedita campsori.] Vide Curt.sen. in cons.7.per totum..*de Bottis.*

Ibidem.] Vide ea quæ scripsi ad Bar.in l.si eum Cornelius,infra de solu. & in pulchro casu in simili decidit Alex.in cons.94.lib.1. & cõs.92. & 76.ibidem,vbi dicit quod scribens campsori,quod soluat, & promittit se curaturum,quod soluet,non liberatur,& ita post acceptationem literarũ,si cãpsor foro in diem cedat,Curt.sen.cons.7. *Mangrel.*

Soluerit, non sum liberatus.] Facit decis.Afflict.353.quæ videtur mihi contraria,vbi delegatione facta banco,delegans liberatur.*Mangr.*

Expeditis ergo prædictis.] An possit agi primæua actione,Vide Salyc.hic nu.17.& in l.si ex pretio.nu.9.C.eo.tit.*de Bottis*

Secundo quæro.] Vide Doct.relatos per Cottam in ver.notarius in instrumento.*de Bottis*

In tota illa quantitate.] Vide Afflic.decis.353.*de Bottis.*

L. Non omnis.

In prin.] Si fiat donatio inualidat pignora pro ea data,tenetur pro prima obligatione valida,ad hunc in l.fi. de reb.eorum.ex Neguf.de pigno.vol.5.fol.246.in dependentib.ex animo, actus qui fit ad cõtinuationem,inducit nouam dispositionem,Dec.cons.33.in prin.*Mangrel.*

L. Quidam existimauerunt.

Creditor vnum accipere.] Neguf.in 1.parte 3.membr.5. par. principalis, num.12.*de Bottis.*

L. Vinum.

In prin.] Intelligitur hæc materia,vt constituatur in mora, & fiat æstimatio a tempore moræ.hoc procedit si debitum est liquidum,alias nõ fit æstimatio a tempore moræ.vide Afflic.in decis.405. & quod quis teneatur ad interesse ex tempore moræ,facit decis. Afflict.316.adde quod si malitiose cessat creditor exigere tempore grassæ,non debetur tempore caristię interesse,& quantiplurimi.Bal.in l.acceptam, num.25.de vsu.Item hæres, qui percipit fructus & comedit , non tenetur quantiplurimi,Bal.in l.1.nu.13.C.de fruct.& li.expen. & Neguf. de pig.arguit non debere interesse quantiplurimi post triennium. in simili Dec.cons 396.in prin.& de dicto interesse loci, quod intelligatur,vide di. decis.316 Item iusta causa litigandi excusat ab interesse quantiplurimi, Boer. decis. 68 vbi æstimatio quantiplurimi venit a die petitionis,& ibi habetur quomodo probetur æstimatio vini, vel frumenti.*Mangrel.*

Circa æstimationem.] Vide Afflic.decis.316.*de Bottis.*

Ibidem.] De periculo, cuius est venditoris , an emptoris ? distingue per tex.in l.j.de peric.& com.rei ven.Afflic.decis.399.*Mangrel.*

Condemnatio in æstimatione.] Adde tamen,quod non potest præstari res petita,vt puta si probatur quod aliqua pars soli in qua est ædificata domus est tua,& non apparet,quæ sit illa pars, fit condemnatio ad æstimationem,Afflic. pulchre decis.23.in fi.& in decis.83. in fi.Item vide quæ ad hunc in l.vt fundus,supra com.diuid.& casus,quib.fertur sententia super non petito,Capic.decis.11 nu.14 & ad d.decis. Afflic.vide Anchar.cons 404.col.fi.vbi qood quando stante variatione cum onere prius annexo remanet,& propterea concessio Vicariæ Ecclesię vnitæ,remanet etiam ea dissoluta:sic etiam qui præscripsit decimas in vna parte agri culti,in alia etiam, quæ ad culturam redigitur eas habet,Fel.in c.auditis,nu.18.de præscrip.Item si seruus duorum stipulatur vnam operam,vnicuique pars ęstimationis debetur,l.in stipulationib.§.fi.infra,de ver.ob. Item si quis petit rem post sententiã in pretio dari.Gram.decis.19.vbi habentur multæ limitationes ad l. vt fundus.*Mangrel.*

L. Ciuitas.

Conuersum in eius vtilitatem.] Sequitur Dec.cons.330.num.2.vbi idem sentit de mercatore vendente pãnos Abbati,vt Monachos induat,& de procuratore vendente pro filia monachanda,licet non monachet, & in fi.subdit qd procedit etiam si in mandato dicatur,quod si aliquo casu non monachetur,bona ad constituentem reuertantur, & scholarem in mutuũ expendisse in causas scholasticas,hic in l.fi §. fi.ad Macedonianum,& vide quæ posui ad hunc in l.venter §.de bonis,de priuil.cred.Item etiam in casibus in quibus creditor tenetur probare pecuniam versam in vtilitatem Ecclesiæ:nam non procedit respectu tertii,qui emit postea ab Ecclesia,vt satisfaciat, Soc.cons. 11.nu.16.lib. j Consensus creditoris in venditione pignoris sub conditione quod sibi de pretio satisfiat,non præiudicat,nisi sequatur satisfactio . Neguf.de pig.vol.5.fol.241.nu.32. Item administratores ciuitatis inter se,& contra alios possunt allegare priuilegium diuisionis , sicut tutores,& fideiussores,immo si sit executio,respectu sententiæ possit opponi ista exceptio.Boer.decis.59 60.*Mangrel.*

L. Si & me, & Titium.

Pecunia mea.] Mea pecunia dicitur etiam illa,quæ est mihi debita,Dec. in l.q actionem habet,ipsam rem.& hoc in actione reali,sed in actione personali largo modo dicitur meum,quod est mihi debitum, vt dicit ibi Dec. adeo quod in catastro ponuntur omnia bona, non tamen ponuntur,quę non sunt debita, & hoc addidi ad hunc in l. placet,in ver.mistum,C.de sacrosan Ec.& sic in actione personali, quod est mihi debitum nõ est vere meum.& facit quod beneficium,quod est mihi debitum.non est meum,secus in actione reali. Glo.in Clem.auditor.in ver.debitum.de rescrip.*Mangrel.*

L. Principalibus.

In prin.] In Regno per Const.communiter officialis non potest emere fundos,vel domos,vel emphyteusim accipere,nec matrimonia contrahere.de quo in l.4.C.si quacunque prædi.pot.& ad hunc tex.Iser. in c.1.col.3.& 4. de feu.guar.*Mangr.*

L. Pecuniam.

In prin.] Vide omnino Glo.Paris.in consuet.§.3.in gl.2.nu.9.cum seq. & ibi quid in conditione legali.*de Bottis.*

L. Cum ad præsens.

In prin.] Num Rex Parthorum viuit,inducitur rea.hic in materia sponsionum,quæ fiunt inter mercatores,de qua per Dec. consil. 115. An spõsio facta,quod talis Cardinalis creabitur Pontifex, vel huiusmodi pactiones si in tempore,quo pacti fuerunt de futura creatione,erat iã creatus,ita quod propter distantiam verisimiliter sciri non poterat, secundum naturam hominum,an quod conuenerunt partes faciendũ liget iam factum? Quod non valeat hæc sponsio ex figurata mente paciscentium de futuro,non de præterito,decreuit Sac. Cons. vt Franchus,decis.213.*Mangrel.*

L. Lecta.

Quod pacta incontinenti.] Vide Ias.in l edita.nu.13.& 14.C.de eden. & regula.quod ea,quæ in continenti fiunt, & non militant in his, quæ in mixto instanti expediuntur Bal.in c.cum dilectia,de fide inst. & dicitur in continenti,quando actus est in fieri,non in facto esse. Aret.in l. in bonę fidei nume.j. C.de pact.Adde quod licet bannitus,qui alias offendi potest,non possit offendi post mortem,tamen incontinenti offenditur. Pau.cons 34.super quęsito.in fi Quem refert Botigella in §.Cato,nu.158.hæc regula non procedit, vbi agitur de translatione dominij.quia en transacto etiam quod incontinenti aliquod fiat,nõ refert. Neguf.de pig. vol.5.fol.215.nu.39.& ponit in l. Sempronius. §.rati.de procurat.*Mangrel.*

Sed tunc quæro.] Eidē omnino Neguf.de pignorib.in 4.par.num.35.36. cum seq.ad finem dictæ partis.*de Bottis.*

In apostil. Pacta. De exceptio.] Adde quod quando in instrumento dicitur ex nunc,vide Florian.in l.cum quidam,infra, de vsur.Alex.consi. 85.col.3.vol.2.visa facti narratione.Bar.in l.tutorib.infra,de test.tut. Fel.in c.licet causam.in 6 no.de probatio Apostilla.ad Aret. in c.dodum hic allegato.Bal.in c.j.nu 16.17.de mili.vasal. qui contumax est, & Alex.cons.111.nu.27.vol.6 declarans differẽtiã ex tunc,pro vt ex nunc,vel ex nunc,prout ex tũc,& plura ad propositum vide per Bal. in auth.contra rogatus,in prin.& ibi Apostilla.C.ad Trebellia. vbi similiter tradit differentiam,quam ponit Alexan. in cons. 111.& vide Apostillam ad Abba.in c. pastoralis.in j.col.in verbo,ex tunc.de exce. prę.& adde quod clausula talis reddit gratiam magis efficacem,Dec. cons.405.num.j.*de Bottis.*

L. Eius, qui.

Hæredes sui,& necessarij.] Adde Alex.in cons.98.nu.2.quid autem si appareat habuisse testamentum a notario,an tunc præsumatur scientia contentorum in eo,vide eundem in cons.97.in fi.*de Bottis.*

L. Si ego.

In summario,excussio non fit,quando certum.] Contra excipientem de excussione potest replicari,tua non interest,quia non es soluendo. Alex. in §.morte,nu.79.dummodo in processu probetur, quod non sit soluendo,& fuerit firmiter replicatum.Capic.deci.54.in prin. vbi idem si sit notorium,quia sit rebellis, licet id probatum non sit , & in processu,qui agitatur contra fideiussorem. potest fieri excussio, Dec. cõs. 613.col.2.& per alia verba Capicii, vbi in princ. ad quod quæ posui in l.2.C.de sen.quæ sine certa quantit. Qui habet domicilium dicitur præsens,licet in remotissimis agat.Bal.in auth.hoc ita,n 7. C.de duobus reis. An requiratur pronunciatio super excussione,& an sint citãdi possessores,vt fideiussores. Soc.de citatione,ar.5.nu.9 & quod requiratur discussio,& decretum discussionis,& citatio possessorum,Neguf.de pign.vol.3.fol.240.num.11. 12.& 13.sed tu omnino vide Soc. exceptio fideiussoris est delatoria,& libellus de se non faciens mentionem excussionis,procedit etiam in terminis,in authẽ. hoc si debitor.C.de pigno.Anchar.cons.317.in prin.& quæ addidi ad hunc in l. persecutione.C.de pign.& l.j.& ibi Alex.legit auth.pręsente.C.de fideiu.Neguf.de pig.vol.5.fol.248.nu.37.quod recte agatur,non facta excussione,vel pariter agendo contra tertium possessorem,& principalem,vel excipiendo,quod sua interest,quia non sit soluendo offerens probare,& nu.38.quod excussio facta ad instantiam vnius ex creditoribus contra vnum ex debitoribus nocet,& prodest aliis, quod appellatur a sententia super excussione,quod possit obijci,quod superuenerint bona post excussionem,quod non sint discutienda bona,quæ sũt in loco fori , vel quæ sint in controuersia , vel extra territorium , ad quod vltimum,Bar.in l.2.in fi.de duobus reis.Per excussionem & inquisitionem,

quisitionem, per compulsionem adiudicando boni, & per nunc relationem, excussionem fieri tradidit hic in tract. excussionum, vol. 5. fol. 253. vbi etiam debent discuti bona, quæ sint in controuersia, & quod fit soluendo pro parte in reliquo contra pignorum possessorem procedetur, si debitor est deportatus, & bona publicantur. Fideiussor sustatur exceptione, quod excutiatur fiscus. Anchar. cons. 322. in fin & circa exceptiones discussionis, ordinis, & consimiles, Apostil. ad Abb. in c. peruenit, in litera d. de fideiussorib. vbi quod alter ex depositarijs opponit, quis prius conueniatur dolosus, qui promittens facturum, & maturum non habet hoc beneficium, & similiter fideiubens pro aduocato cauilloso, & idem in vltimis voluntatibus, & quod ibi non potest excipi, poterit tamen dicere, excutiat principalem meis sũptib. Contra fideiussorem identitatis non opponentem procedit iudicium non facta excussione, & idem si renunciauerit omni legum auxilio ad hunc in l. quæro. infra loca. Item non potest deueniri ad capturam personæ, nisi prius facta excussione bonorum. Item non potest deueniri ad excussionem, nisi prius facta citatione ad dicendum quare non debet fieri excussio de omnibus, vide Par. de find. in ver capitura, fol. 73. nu. 3 & quando sit facienda excussio, Par. in d. loco. Item creditor agens hypothecaria contra extraneum, debet prius fieri excussio in bonis debitoris, Bar. in l. item alienam, num 13. infra de pig. actio. tamen Ias. in §. item Seruiana, num. 8. tenet contrarium. Item si agitur contra fideiussorem, & non opponitur ex aduerso discussionis vtique dictum procedit. Bar. in l. si mancipium, infra de euictio. Item non potest agi contra fideiussorem de iudicio sisti, nisi prius fiat excussio contra principalem Par. de find. in ver. iudicio, in fi fol. 176. Item quis agens contra tertiũ ratione pignoris non potest agere, nisi prius excusso principali, Ias. in l. creditor nu 4. sup. eo. hodie non fit ista excussio principalis, iuxta formam auth. ad hoc si debitor, cum sit sublata, Afflic. in const. a eg. si ciuiliter agens, & Cauensis in verbo assistentiam, & vide omnino, quæ posui ad hunc in d. auth. Item in quib. casibus pater obligatur pro filio, & agitur contra patrem, non excusso filio, & in quibus casibus requiratur excussio prius in filium, vt teneatur pater? Boer. decis. 221. & posui in l. j. C. ne fil. pro patre. & hoc plene per Bar. in l. cum filiusfamilias, infra de uer. ob. Item si pupillus contrahat cum tutoris authoritate cum alia persona, si ibi est læsus, nõ poterit agere cõtra eum, penes quem sunt bona, sed prius debet fieri excussio contra tutorem, & curatorem, & reperto non soluendo agitur contra possidentem, ita est consuetudo Neapoli, quæ incipit. pupillus. Item si fiscus agit actione personali contra tertium possessorẽ, in subsidium non fit excussio principalis, secus est in priuato. Gui. Papa. decis. 9. Item etiam contra promissorem agi non potest, nisi facta excussione. Pan. de Cast. in l. decem, infra de ver. ob. Item debitor habens fideiussorem carcerari non potest, nisi prius facta excussione cõtra fideiussorem, cum bona debitoris, & fideiussoris censeantur aggregata. l. si plures. §. præterea. ff. de fideiuss. Hip. sing. 3. quando fideiussor per nouationem perdit excussionem, Curtius sen. or, consil. 6. *Mangrel.*

Item dicebam semel in Marchia.] Ita fuit decisum in consilio, refert Capic. decis. 54. & an sufficiat allegare notorium, vide ibi. & Afflic. in decis. 318. & vide Pet. Duen. in reg. 335. in 15. limit. *de Bottis.*

De iureiurando.

Rubrica.

AD Rubr.] Iuramentum habet executionem paratam. Dec. cõsi. 682. nu. 5. vbi etiam, quod habet vim litis contestatæ, & supplet promissionem sine causa. *Mangrel.*

L. Nam postea.

In princ.] Adde Afflic. in decis. 285. nu. j & Gram. decis. 66. *de Bottis.*

Ibidem.] Nam iuramentum operatur effectum litis contestationis, Afflic. decis. 174. *Mangrel.*

Dico quod actionem non dabo.] Declara vt per decis. Pedem. 8. *de Bottis.*

Hoc etiam modo posset intelligi.] Adde Afflic. decis. 52. & 64. & Glo. in c. 3. in ver. finita. de lit. contest. in 6. *Mangrel.*

§. *Sed si damnetur.*

Quidam dicant.] Vide Dec. cons. 295. nu. 6 *de Bottis.*

§. *Siis qui.*

In prin.] Nota quod per iuramentum non tollitur actio personalis per 30. annos, & facit actionem perpetuam, Boer. decis. 328. & posui ad hunc in l. sicut, C. de præscrip. 30. vel 40. annorum, & Hippol. in sing. 141. *Mangrel.*

Et breuiter hæc est regula.] Vide Didac. Couar. in j. lib. var. resol. c. 9. nu. 7. fol. 163.

§ *Si minor.*

Minor qui non appellauit.] Vide Bar. & Pau. de Cast. in l. fi. C. in quibus causis in integ. rest. non est necess. *Iacobus Anellus de Bottis.*

Iustam causam] Vide Aufreri. in adde, ad decis. Capel. 53. *de Bottis.*

L. Sed & si possessori. §. *Item si iurauero.*

Vltima no.] Adde Doct. in §. nihil commune. in prin. gl. pe. ff. de ac. poss. *de Bottis.*

L. Si duo patroni. §. *Item Iulianus.*

Quæ potest oriri ex illo facto.] Iudex non debet admittere impertinentẽ tem articulum, & qualiter possit facere publicationem, salno iure reiiciendi impertinentes, Gram. decis. 46. & de materia impertinentium, vide Afflic. in constit. iurisperitorum, & vide quę posui in l. 2. §. obseruare. C. de iuram. cal. *Mangrel.*

Item nota quod iudex.] Vide omnino Gram. in decis. 45. & vide Dec. cõs. 256. nu. j. vbi ponit quod quis non debet admitti ad probandum ea, quæ probata non releuant, & an articulus faciens ad causam dicatur impertinens, vide Guliel. Be. in c. Raynutius, in ver. si absque lib. de fid. fult. num. 50. *de Bottis.*

Aut iurauit dicere veritatem] Testis deponens falsum extra articulum, si sibi prodest, & alteri non nocet, & iurauit super articulo tantum se examinare, non punitur de falso, l. si quis alicui. §. mentum, de pęnit. Cy. in l. j. C. de sepul viol. & Bal. in c. cum venerabilis, de exceptio. & hic Ias. Bar. & Alex. Abbat in c. per tuas, in fi. de test. sed si iurauit super tota causa deponere, & deposuit extra articulum falsum, punitur de falso. Deponens extra articulum non iuratum, & non deponit in atrocioribus, non est pœna falsi: sed si deponit super atrocioribus est pœna arbitraria, Bal. in d. loco. & Cyn. in d. l. j. Item non iuratus pęna falsi tenetur, si falsum deposuerit, Bar. in l. si quis legatũ, infra de fal. & quando notarius faciens instrumentum falsum, punitur de falso? vide Bar. in d. l. si quis legatum. *Mangrel.*

Ibid.] Adde Gram. deci. 103. nu. 80 & adde Bal. in l. peremptorias, n. 50. C. sen. rescin. non pos. vbi dicit, quod si testis interrogatus super articulo de mutuo deponit de mutuo, & quod postea fuit factum pactũ de non petendo, non dicitur deponere extra articulum. *de Bottis.*

Exemplum in causa possessionis.] Et quod si fuerit admissum ad probandum ea, quæ non debet, præiudicatur aduersario si non appellauerit, Loffr. cons. 18. nu. 7. vsque ad 16. Item probatio deductorum in libello, de quibus non potuit habere notitiam, non releuat, Loff. cons. 25. nu. 9. Item quod quis de impertinentibus si non instet pro reiectione, & patiatur alium actum fieri, sibi pręiudicat, Loffr. cons. 32. num. 19. *Mangrel.*

Ex hoc apparet.] Nota, quod iudex grauat partem hoc modo, vt per Grã. decis. 45. *de Bottis.*

§. *Si quis iurauerit.*

Iurauerit ex vna parte.] Contra Bar. tenet Dec. cons. 119 col. j. de quo ad hunc in l. eum qui ita, § eum qui ita, infra de ver. ob. *Mangrel.*

§. *Marcellus.*

Quid si iuraui a te emisse.] Afflic. in decis. 83 num. 6.

L. Ad personas.

Nisi sit mulier.] Hanc opinionem Bart. tenet Ande. de Isern. in const. in pecuniarijs, nu. 11. Maranta in pract. in 6. par. ver propositi, num. 24. *de Bottis.*

L. Iusiurandum. §. *Procurator.*

Allegare suam turpitudinem] An, & quando admittatur allegans turpitudinem suam, vide Cottam in ver. turpitudinem, & Tiraq. de retra. lig. §. j. in gl. 18 nu. 20. cum seq vsque ad num. 26. & num 72. omnino Dec. cons. 14 & Gl. Paris. in consuet. §. 22. gl. j. nu. 55 & allegationes Io. Bapt. stæ de Castellioneo, positas post singularia Cremensis, & an possit allegari turpitudo authoris, tam a successore vniuersali, quam singulari, vide Aym. cons. 155. nu. 6. & Ruy. cons. 123 nu. 11. 13. volu. j & adde Bal. in l. si seruus plurium §. j. ff. de lega. j. vbi quod non tantum quis non potest allegare turpitudinem suam. sed nec etiam turpitudinem iudicis a quo obtinuit sententiam in fauorẽ, sequitur Aym. cons. 123. num. 8. *de Bottis.*

Quando quis probabiliter.] Vide decis. Pedemont. 11. & infra in l. manifestæ. eu. tit. *de Bottis.*

Quia hanc materiam non declaraui.] De eo qui allegat suam turpitudinẽ Dec. in cons. 4 vlti. col. Item nec sui testatoris quis allegare potest, Dec. cons. 387. nu. 10. vbi quod ad inuitandum dominium, vel contractum nullum potest etiam allegare simulate dunasse filiæ metu iusto, ad hunc in Rubr. plus vale, qđ agitur, ex Dec in cons. 659. *Mangr.*

ff. Solu. matrimon. l. apud Celsum.] Adde quod procurator in turpitudinẽ delegatur tutori actione eedendarum, l. si plures. la 2. in fi. de admin. tut. & gl. C. de contra. iud. tutelæ. *Mangrel.*

Allegat contra alium.] Vide Gl. Paris. §. 22. num. 55. *de Bottis.*

L. Qui iurasse. §. *Si pater.*

Delinquere videatur.] Vide Afflict. decis. 91. *Mangrel.*

L. Duobus. §. *A fideiussore.*

In princ.] Item confessio patris habuisse pecuniam non nocet filiis in legitima, Item confessio creditoris habuisse pecuniam a fideiussore, nocet debitori: Non nocet confessio vni habuisse dotem creditoribus.

bus, Tiraq. de retract. fol, 115. nu. 8n. vsq; ad 90 vbi apocæ tutoris cõfitentis habuisse pecuniam probat Tiraq in d. loco item confessio cedentis nocet cessionario, Tiraq. de retra. fo. 126. nu. 14. & ista opinio Bar. q cõfessio creditoris iuuet fideiussori reprobatur, videlicet q possit agere contra reum principalem, Afflict. decis. 94. & Alex. hic. Item dicta confessio creditoris non iuuat, vt agere possit cõtra tertium, sed tantum contra debitorem, Tiraq. d. loco. Item quando per confessionẽ creditoris fideiussor possit agere contra debitorem, Tiraq. de retract. fol 288. nu. 17. *Mangrel*

Non posse etet fideiussari.] Vide Dec. in cons. 493. col. j. & Alex cons. 90. vol. 3. Didac. Couar. fol. 134. in fi. *de Bottis.*

§. *Item Pomponius.*

In princ.] Si plures testes inuicem contradicunt, neuter de falso puniri potest; datur tamen materia inquirendi. Alex. hic in fi. & Cramma. vo so. 24. nu. 14 si plures contradicunt, vni enim conueniunt, Aret. cõs. 27. testes contrarios torturæ subiacere satis arbitrarium tradit Bal. cõs. 10t. in verbo & circa hoc quæritur, lib. 1. & cons. 492. in verbo, & quæritur vlterius, lib. 5.

L. Eum qui.

Condemnationis minuitur.] Tiraq de pœnis. c. 30. num. 11. *Mang.*

Contra hanc sectuream.] Vide late per Feli. in c. at si clerici, 2. colũ. extra de iud. *de Bottis.*

Item si probetur aliqua qualitas.] Vide late per Feli. in ca. at si clerici. 2. col de iud. vide late per Moder. in c. regni, pro bono statu. fo. 152. vbi optime. *de Bottis.*

§. *In popularibus.*

In prin.] Hanc materiam vide per Couar. in lib. 2. var. resol. c. 10. nu. 5. ver. 10. ubi dicit, quod hodie non seruatur hæc delatio iuramenti in criminalibus. *de Bottis.*

L. Admonendi.

In prin.] Nota, quod per instrumenta de nouo reperta, retractetur sententia; fallit in priuato: quia debet probare, quod errore, & quod nõ potuit inuenire instrumentum, & hoc probare debet: sed secus in fisco & in ecclesia, quia tantum sufficit dicere nouiter reperta instrumẽta. Boer. deci. 307. Item fuerit publicatum, & testes reperiantur de nouo vtique possit citari, & examinari. Boer. decis. 352. hodie per pragmaticam, quæ incipit, aliam calumniam, non potest submitti amicus q dicat, q instrumentũ est repertum, nisi citata parte, quæ forte probauerit, q pars habuit notitiam de instrumento, vel præscriptione, & vide omnino per istam pragmaticam pro intelligentia huius materiæ & q p istam pragmaticam impediuntur reuocationes sententiarum & quando retractetur sententia de nouo reperta, Cur. iun. consil. 18. Item sententia per instrumẽtum de nouo repertum retractatur, etiã si centum anni excessissent, Tiraq. de retract. fol. 224. nume. 11. & fol. 227. num. 43. Item sententia lata per iuramentum in litem, vt per l. si quando. C. vnde vi, non retractatur, Tiraq. de retra. fol. 134. nu. 329. Ad materiam probationum, & qualiter motus animi iudicis instruatur ex diuersis, vide omnino Bal. in rubr. de contro. inuest. per totũ, & potius in l. 3. §. tu magis, de testa. libri mercatorum, seu exactorum probant semiplene, inter alios Marti de proba. negat. vol. 1. fol. 246. n. 14 Fumanus, vul. Belloti Collectoris officialium Maxariæ villæ: vide censualium executorum, tutorum, & fiscalium, & ad hunc, in l censualis. C. de dona. liber descriptionis continens censualium minimorum, cum adminiculis comprobatur, Ancbar. cons. 44. col. 2. ad quod omnino Bal. in l. exemplo. C. de probat. & Flor. in l. census. ff. de probat. *Mangrel*

Reperta de nouo.] Vide Couar. pract. q. c. 20. nu. 8. *de Bottis.*

Et hoc facit ad quæstionem.] Dec. in cons. 324. num. 2. *de Bottis.*

Præsumitur per actorem.] Adde Afflic. in const. inconsutilem. nu. 54. & de materia præsumptionis, adde a Pen. in l. 3. C de apoc. publ. lib. 10. & adde Bal. in rub. de contro. inuest. *Mangrel.*

Primo quæro vtrum.] Adde quod confessio absente parte inducit semiplenam probationem, Afflu. decis. 375. in ver. 2. dicebatur. item inducit plenam de iure can. in causis spiritualibus, & etiam in matrimonio, Dec. conf. 163. nu. j. Item inducit solemnem præsumptionem, ve ibid. item probat in causa dotis, in ead l. col. 7. in apost. ad literam, D. Item confessio præsente parte, ita demum nocet si sit acceptata, Ias. in l. error, num. 4. C. de iu. & fac. igno. & late Cur. cons. 78 per totum alias 77. *Mangr.*

Ad idem.] An scriptura priuata scripta per notarium probet sine confessione, recognitione, vel testibus, Aym. quod non, de antiq. temp. par. 1 fol. 30. nu. 13. & quod fauore piæ causæ. ibi, nu. 14. & qualiter debent deponere testes subscripti in apoca, vide ibi, fol. 47. nu. 59. & se. quid in apoca scripta manu creditoris de mandatu debitoris, & subscripta a testibus, vide ibi, fol. 49. nu. 80. & quid in scriptura longo tempore obseruata pro publica: ibi fol. 53. nu. 14. An credatur apodissæ scriptæ a tertio de mandato debitoris, Aym. cons. 73. nu. 1. An scriptura sine apoca scripta manu debitoris, non autem subscripta probet contra eum, vide Bar. in l cum tabernam, §. idem quæsit. inst. de pig. Doc. in l. cum antiquitas. C. de testam. Et an recognitio fiat ante litis contestationem, vide Curt. iuni. hic, nu. 37. Quid in apoca scripta a tertio, & subscripta a debitore, & testib. qui testes deponunt subscriptionẽ eorum esse propria manu, & quod subscripserunt de voluntate partium, non tamen viderunt debitorem subscribere; sed debitor dixerat se subscripsisse, an probet. vide Afflic. decis. 104. quot testes requirantur in priuata scriptura, vide gl. & Bar. in auth. sed nouo iure. C. si cer. pet. quid si scriptura non habet subscriptionem testium: sed testes deponunt, quod habent notam manum scribentis, & q eis videtur, q sit scripta per ipsum; an hæc scriptura probet: vide Afflic. in decis. 181 & an valeat pactum, q priuatæ scripturæ credatur quemadmodum publico instrumento, Bal. in l. Imperator. col. fi. ff. de sta. hom dicit, quod non. adde Cottam in ver. pactum, q credatur, Aymo. de antiq. fol. 27. & de materia priuatarum scripturam, vide Bal. in rub. C. de fi. ist. col. antep. & Rom. omnino in cõs. 204. ubi de scriptura subscripta ab vna parte tantum. Adde quod scriptura priuatam factis antiquis probat saltem semiplene, Ant. de But. in c. 2. de fi. inst. sequitur Ias. in l cum aliquis. 4 col. de iu. delib. vbi dicit in hac materia factum antiquũ debere esse centum annorum, refert Capi in decis. 86. 2. col. Aymo in 1. par. de antiq fol. 29. nu. j. cum seq. & Gl. Paris. in consu. Paris. §. 5. gl. 1. de scriptura priuata sigillata, & de sigillo, vnde late per Gl. Paris in consue. Paris §. 5. in gl. j. nu. 12. 13. & 14. & Bertach. de Episcopo, parte 1. & Aymo. de antiq. tempo. fol. 45. nu. 44. cum seq Couar. pract. q. c. 22. num 9. *de Bottis.*

Confitetur eam manuscriptam.] An fœmina sit idonea testis in scriptura priuata, vide late Tiraq. in l. 9. nu, 54. de legi. connub Bal. in l. scripturas, an autem scriptura priuata præiudicet tertio, & quæ requirantur, vide Aymo. de antiq. temp. fol. 79. cum seq. & ibi late de materia priuatæ scripturæ; an requiratur dies, nu 9. Couar. in c. 22. pract. q. 0. late ponit de materia priuatæ apocæ, an ista confessio, siue recognitio noceat tertio, vide Bal. in l. scripturas. C. qui po. in pig. hab. & de materia subscriptionis, & sigilli, vide omnino Bertach. in trac. de Epis. par. 1. & quæ no. ad Abb. in c. 2. de fi. inst. & quid in apoca scripta a tertio & subscripta a parte, sed bene a testib. vide Alex. hic nu. 31. Rom. cõs. 204. quid in apoca receptionis pensionis, vide Boer. in decis. 105. nu. 6. in fi. *de Bottis.*

Si vero approbatur per testes.] Aymo. de antiq. temp. fol. 46. nu. 55. & 71. & 81. Ruy. cons. 70. vol. *de Bottis.*

Tamẽ quod possit esse tanta fides.] De veritate vide Afflic. in decis. 181. vbi optime de comparatione literarum, & Aymo. de antiq. fol. 29. nu. 5. dicit, quod in antiquis sufficit sola comparatio, & an sufficiat ad iuramenti delationem, Aymo. vbi sup. fo 46 num 57. & quid in aliis scripturis priuatis, ibi nu. 64. dicit, q per solam comparationem facit plenam probationem, & vide num. 66. & seq & quid contra tertium, ibi num. 69. quid si omnes testes sunt mortui taliter, quod non potest testib. adiuuari, vide Abba. in c. 2. de fi. inst col. 3. Bal. in auth. sed nouo iure. C. si cer. pe. vbi quid in possessorio, & Ant. de But. in c. ver. 3. casus, de fi. inst. Aymo. de antiq. fol 45. nu. 51. cum seq. & nu. 79. an autem credatur alicui asserenti se scripsisse apocam de mandato Titii, Dec. cons. 510. nu. 2. dicit, quod non, vide etiam Alex. in cons. 88. n. 31. vol. 5. vbi in ciuilibus creditur mandatario de mandato. *de Bottis*

Aliqualem præsumptionem.] contra tenet Gl. Paris. in §. 5 glo. 1. nu. 11. de tamen Aymo. de antiq. temp. fol. 30. nu. 6. 11. ibi, quid si per notariũ, *de Bottis.*

Nam non de facili.] Dec. cons. 510. nu. 2. quid de libro censuali monasteriorum, vide Bal. in l. solemnibus C. de rei ven. Doc. in c. 1. ad audientiam, de præscri. Afflic. in deci. 364 in fi & in decis. 83. nu. 11. & quid de libris consulum villarum, in quibus scribuntur collectæ, vide Bal. in l. imperator, la prima, col. vit. de sta. hom. & Cot. in ver. libri consulum, & Mod. in c. regni, q quarerit, nu. 15 fol. 90. & Boer. decis. 105. vbi late an, & quando credatur libris procuratorum, vide Dec. cons. 510. vbi quod si continet verisimilia. & multa alia, de quo etiam Tira. in l. si vnquam, in prin. limita, nisi contineret verisimilia, Doct in l. 1. C. de eden. & Cot. in ver. liber rationum, & vide Guid. Pa. decis. 441. vel nisi esset homo bonę conditionis, & quia tunc facit aliquam probationem, vt per Boer. in decisio. 105. an possess. & decis. Tholos. 47. *de Bottis.*

Factam manu tui debitoris.] Vide Afflic. decisio. 104. Alex. in cons. 151. 5. vol. & cons. 80. volumine 4. Afflic. decis. 181. nu. 8. Adde, quod satis est receptum scriptum in libr. etiam si aliena manu scriptum sit, quia præsumitur de eius voluntate, Alex. cons. 245. num. 11. lib. sexto. Item secundum rationem libri declarantur, & regulantur omnia alibi scripta, ibidem 186. nu. 2. libro. 6. Barto. in l. si patronus, col. 2. litera C. & ibi addidi. C. commu. vtriusque iud. & quod subscriptio libri probat qualia sint in eo contenta, Alex. cons. 143. 3. lib. Item liber antiquus nobilis maiorem fidem habet, Socin. consil. 187. numero sexto, libro secundo. Item non creditur dicenti scripsisse ex mandato alterius,

Dec.

Dec.consi.150.in prin.vbi quod creditur in verisimilibus cum iucamē io, & per totum pro scriptura institoris, quod exercuit, vt institor, iste liber scriptus per alterum ex socijs probat inter ipsos, Alexand. consil.186.libro sexto,& pro scriptura verisimili libri rationum, Deci.consilio 569.numero nono,ad hunc,in princip.huius legis subscriptio libri institoris,qui sit socii. Socin.consilio octauo, numero decimoquarto,libro primo.scriptura libri mercatoris præsumitur scripta præsente parte,in l.si quis, in principa. numero tertio,de eden.& in partis verisimilibus eis statur singulos introitus,singulis existentibus comparando si sit persona honesta,Bald. in lege vni.numero tertio, de confess. ad quod quæ ad hunc in l. Aurelius. §. idem, quæsijt,de liber. legat. Item si liber est scriptus manu alterius præsumitur esse scriptus de consensu domini ipsius libri,Ias.hic numero 114.Item liber exigendi herbagium, vel census probat contra censuarios: sed nō contra alios, Ruy.decisio.105.vbi habes quando probat liber rationum,& ibi liber fisci probat contra alios etiam in fisci fauorem,& posui ad hunc in l.nulla.infra de donatio.vbi habes, quod sigillum, vel mercum probat,posui in lege,quæ dotis int.sol mat. Item quando in libro rationum adest aliqua partita connexa cum alia nō potest quis acceptare vnam sine alia, Barto.in l.quædam.§.nummularius,de eden. *Mangrel.*

Scilicet de epistola.] Aymo vbi supra,fol.70.numero 38. Adde quod si in epistola quis confiteatur se debitorem, & antequam talis epistola perueniat in posse creditoris debitor moriatur,ex tali epistola acquiritur obligatio, vt per Innocent.in capit.dilecta,de success.ab intesta. Anto.de Butr.in cap.primo,de confess.Boer.decisio.281.an autem libro rationum credatur de expensis,vide Corn.consilio.81.volumine quarto,litera m.& in consilio 319.litera s,volumine tertio, & Aymo. de antiq.fol.53.numero vigesimo quarto,& de libro fide digni mercatoris,an probet paucis cum sequ. vide Bal.in l.vnica.C.de confess. Gul.Benedic.in ver.adiectæ,numero vigesimoseptimo, de fide librorum, vide Couar.in c.a2.numer. octauo, Prat.quæst.& de libro societatis.vide Dec.consil. 68, columna prima,& Aymo. de antiq.fol.57. numer.55.cum sequen & de libro tutoris, vel alterius,vide Dec.in l. secunda.C.de eden.& Aret.in §.impuberes, de Attilia. tuto. & Aymo.in dicto fol.53.numero 24.cum sequen.& de modo conficiendi libri rationum,vide Beneuenutum,in tract.de mercat.par.secunda, numero 53.cum plur.sequent.vbi etiam,an credatur. Et quid si sint multæ partitæ,quæ verificantur, & reperiuntur conformes veritati, vide Glo.Parisien.in consue. Parisien.in §.quinto, in gloss.prima,vbi quod probat in aliis partitis.Et quid in libro societatis,in quo socius scribens scribit in eius fauorem,vide Aym.consil.75. nume.23.& de libro tutoris, procuratoris, negociorum gestoris, vel institoris,quam fidem faciat,vide late per Aym.de antiq.temp. 2.fol.53.numero a 4. cum pluribus sequen. quid si acceptatur pars libri, altera vero repudiatur per aduersarium,an possit fieri. vide per Tiraq.in l.si vnquam numero 53.in prin.legis,& Glo.Paris.in consuet.Paris.in §.5.in glo. prima,nume.19.20.21. vbi etiam quid in libris antiquis,vide ibi,& an possit acceptari pro parte,& pro parte non,vide per Aymo.de antiq.temp.fol.321.numero 60.cum sequen vsque ad fi.& omnino per Rom.consi.346.columna prima,vbi an sint capitula separata,vel non, *de Bottis.*

Si vero esset contractus.] Vide Tiraq.de retra.lign.in fi.nu.86.cum seq. vbi quid in testibus deponentibus de venditione, & non recordātur de precio,vide ibi.*de Bottis.*

Venio ad secundum circa fugam rei.] Adde Grammat.in decisio. 11.num. 13.14.& ibi quid in fuga sociorum, & an fuga sit maleficium, vide Beneuenutum,in tract.de mercat.decocto.in 2.part.7.pac.nume.sexto. de libro Gabellotti, thesaurarii,& similium,vide late Aymo.de antiqui.fol 58.num.62.cum sequen.Et de libro deputato ab episcopo,aut a clero ad scribendum librum rationum, Aymo.ibi,fol. 59.numer.65. & de libro rectoris Ecclesiæ, in quo describuntur mors sepultorum, vel nomina excommunicatorum, vide Aymo. vbi supra, fol. 66 numero primo, & de libro statutorum, folio 69. numero 37. *de Bottis.*

Ibidem.] De fuga adde Afflict.in const.in q. nu.11.an fuga sit indicium ad torturam,vide hic Ias & an fugiente carcerato habeatur pro confesso,vide ibidem Ias.& Bar.in l.Cornelia,infra ad Sillanis.& an contumacia faciat indicium ad torturam, Barto. in l.absentem, infra de pœniten.Item quando fuga facit præsumere delictum? vide Barto.in l.in capitalibus,infra de pęn. Item carceratis licitum est fugere a carceribus, & frangere ostium carceris,si aliter euadere,& exire a carceribus non possunt. Lucas de Pen.in lege prohibitum. C. de iure fisci. licet si captiuus est minatus ab officiali de eo suspendendo, vel modo esset officialis terribilis, tunc si fugit a carceribus mitigatur pęna Par.de sind.in ver.subucio,numero secundo,fol.120.Item si quis promisit,reum sistere in iudicio,& officialis sit minatus reo,quod vult facere tale & tale, si propter illas minas reus aufugit, tunc fideiussor non tenetur, Par. de sind.in d. loco.item si reus non venit ad Cur.& aufugit propter timorem officialis terribilis illa fuga non dat aliquā suspicionem contra eum, Par.in d.verbo subucio,numer.8. Item fuga sociorum facit indicium, Grammat.decis.11.nu.14.Item officialis fuga facit probationem,& habetur tacite confessus,& solo iudicio paris probatur debitum ipsius officii, Bar.de sindicatu,in verbo, probacio,fol. 249. Item fuga ante captam informationem facit indicium Item fuga a carceribus si iniuste erat carceratus, non inculpatur.item aufugiens,& postea rediens statur iuramento fugientis,qua causa aufugit, Boer.decis.215.Et quod statur iuramento fugientis, qui aufugit, Hippol. sing.121.tale indicium inductum per fugam tollitur per iuramentum ipsius,Cy.in l.fin.C.de requiren.reis.Hippol. sing. 161. *Mangrel.*

Dubium, quod fuga.] Corrige commentum Bar. secundum Iasonem hic, nu.168.qui dicit, quod in hoc casu, quando obiicitur alicui, vt delictum,plene probat fuga. *Mangrel.*

Venio ad tertium.] Aduerte, quod legalitas vnius testis supplet defectū alterius,vt per Doct.relatos per Cott.in verbo,legalitas,& in ver.testis vnius, & late Aim. & adde,quod ad hoc vt vnus testis faciat semiplenam probationem,requiritur quod reddat rationem dicti sui, Bal. in c.1.§.sacramentum, de consuet.recti feu.& Cott. ver.testis facit,an autem valeat pactum,quod semiplena probatio operetur vim plenæ probationis,Rom.cons.204.nume.7.tenet,quod sic,& an & quando vnus testis faciat semiplenam probationem,vide late Hipp.sing.197. vnus testis si approbetur ab vtraque parte, plene probat Bal.in l.in bonæ fidei,col.C.de reb.cred.*de Bottis.*

Facit semiplenam probationem, quando est.] Quando vnus testis facit semiplenam probationem. Item quando vnicus testis, semiplene probat, Ias.in l.huiusmodi.§.legatum,numero 20.de legat.primo. *Mangrel.*

Puta consanguineus.] Nota,quod consanguineus non est testis omni exceptione maior,de quo Dec.cons.310.nu.3.*de Bottis.*

Quia etiam si hæres confiteretur.] Vide tex.in l.si domus.§.in pecunia,ff. de leg.1.& Affl.in decis.337.Vide Loff.in cons.8.latissime in 1.col.& ibi quid si testator confitetur tale legatum fuisse.*de Bottis.*

Quaero quid si testis deficiat.] Dicit Ray.de Forli.in l.1.ff.de in lit.iur. qd si debitum est probatum legitime,quantitas debiti potest probari per iuramentum, de quo vide Doct.relatos per Aim.de antiq. temp. fol. 67.nu. 10.11 cum seq. vbi limit.non habere locum,quando debitor acceptaret debitum,adde Hippo.sing.689.Tiraq. omnino in tract.de retra.lign nu.90.*de Bottis.*

Potest coniecturare de quantitate.] Vide Dec.in c.1.nu.23.col.21. de probat.Affli.decis.337.vbi hoc referendo tradit quantitatem legati dotis probari per parochianum deponentem de qualitate, & alios deponentes de legato, Dec.in cons.146.nu.14.tradidit generaliter leuiorem probationem in coadiuuando,referens Ray. tenentem quod probato mutuo quantitas iuramento probatur. Item si testes dicant tales hęredes fuisse institutos, & non recordari de quota, intelligitur de æquis portionib.Dec.cons.251.nu. 3.& quod in probandis adminiculis, & cohærentiis sufficiunt coniecturæ,Bald.in l.error.C.de testa.cuius contrarium est in crimine læsæ maiestatis,in quo admittuntur testes inhabiles,non autem in eis adminiculis,Dec.cons 410. num.15.& quod probato mutuo, pro quantitate defertur iuramentum, Dec.cōs.516. nu.12.& quod circunstantiæ iuramento probentur, Baueri. de virtu. iur.fol.190.nu.88.Item si vasallus tenet feudum,& ignorat censum soluere debet.nec apparet,statur iuramento domini Par. de reinteg. feu.in verbo,& circa,fol.11.*Mangr.*

Ibidem.] Adde Alex in cons.69.vol.2.& Affl.in decis.337.limita tamen hoc non procedere in condemnanda vniuersitate pro damno clandestino, And.in const.si damna,in fi.vide Tiraq.de retra.lign.in fi.num. 90.*de Bottis.*

Semiplenam, vt dicemus.] De veritate vide Couar.in pract.q.ca.13.fol. 86.col.1.de veritate vide Gl.Par.in const.Par.in §.5. in gl.1. num.38. 39.Affl.decis.396.numer.1.& Dec. cons.42.colum.fin.& consi.109. *de Bottis.*

Videndum de fama.] Adde quod casus obscuri,& ambigui probātur per indicia,vt dicit Bal.in cons 97.casus talis est, quoddam fenile plenū, vol.1.& cons.363.incipiente,casus talis est,quoddā fenile,vol.4.Affl. in deci.57.nu. 3.& in quibus casibus sufficiat probatio per famam, vide Petr. Duen.in reg.299.per totū.Adde quod si vnus testis deponit de negocio non potest idem testis deponere de confessione, Grammat.in decis.26.in ciuilibus,an fama faciat semiplenam probationē, vt coniungatur cum teste deponente de veritate,& an testis deponēs de veritate,possit deponere etiam de fama taliter, quod si alius testis deponit de fama sit plene probatum in ciuilibus,vide Affl.decis.337. *de Bottis.*

Aduerte veritas est, quod duæ semiplenæ.] Afflic.in decis.337.& in decis. 364.vbi ponit quod talis confessio debet probari per testes contestes, & omnino in decis.375. *de Bottis.*

Item vnus testis, & fama publica.] Vide omnino Cottam in ver. indicia & ibi quid in criminalibus,& quid in causa matrimonii, vide Afflic. in decis.400 quid in criminalibus,Aym.cons.2.nu.16. & omnino Abba.in ca.2.de clandest.desponsat.in fin.& Aim.cons.35.numer.6.vbi vnus testis cum aliis pręsumptionibus facit plenam probationem. *de Bottis.*

Perfecta, & probationes.] Et quando duæ probationes semiplenæ coniunguntur, vide Loffred. in consilio octauo, vbi de vno teste deponente de negocio, & duobus de confessione extraiudiciali, &

vide

vide ibi numero 12. & seq. vbi ponit, an coniungãtur ad probandum mutuum, aduerte, ꝙ vbi instrumentum uitiatur propter abrasionem, attamen potest testibus iuuari, & hoc casu sufficit vnus testis, Bald. in l. si veritas. prima colum. C. de fideicommiss. de quo vide Cottam in ver. abrasio, & in uer. instrumentum rasum. *de Bottis.*

Quaero utrum vna probatio imperfecta.] Adde an fœminæ sit deferendum iuramentum suppletorium, Tiraquel. in l. 9. numero 58. 59. 60. & ibi an fœmina dicatur omni exceptione maior, ut ex eius depositione possit alteri deferri iuramentum suppletorium, & an deferatur Iudæu contra Christianum. Vide Aym. in consilio 73. Hippolyt. singul. 41. Et quid si id, quod probari vult per iuramentum sit inuerisimile, vide Tiraquel. in l. si vnquam. in princip. numero 39. & quid si vnus testis deponit non verisimile, an deferatur iuramentum suppletorium, Hippolyt. singul. 41. de quo Rologni. consilio 42. volum. 4. Boer. decis. 95. colum. fin. & Alexan. consilio 183. nume. 11. volum. 6. Hippol. sing. 197. in fin. vide Afflict. in decis. 36. & ibi addit. *de Bottis.*

Viso ergo, quando est semiplene.] Adde quod habenti præsuptionem contra se non defertur iuramentum, Dec. consi. 315. numero 9. Item in delatione iuramẽti citatur pars, aliter nõ tenet, Capic. dec. 35. numero quinto. vbi quòd omissa in prima instantia non potest in causa appellationis si sint plures testes singulares ex eis non defertur iuramentum, Bald. in l. de quibus. supra de legi. Deci. consi. 133. numero 4. Item qui nisus fuit probare, uidetur quod nõ possit petere deferri iuramentum per tradita per Isern. in capitu. 1. § insuper. colum. 1. in fin. secundæ colum. de controuers. inter dom. fidel. ibi tamen confirmat. Item iuramentum prompto ad iurandum, vel periuro non defertur iuramentum, Felin. in capitu. 1. de offic. ordin. Item si actor nil probauit reus non tenetur iurare, Ioan. de Sil. de iuramento, vol. primo fol. 180. Casus quibus statur iuramento alicuius, ad hunc in l. 1. §. hoc interdictum. infra de itine. actuque priua. Sed si testes non sunt singulares, potest in causa appellationis deferri. Bald. in capit. 1. §. item si vasallus, de controuer. inuest. & Ias. hic, numero 318. Item in quibus casibus defertur iuramentum suppletorium, Boer. decis. 85. vbi si per statutum, vel leges, est statutus numerus testium in probatione non requiritur suppletorium iuramentum. in partibus Franciæ non defertur, nisi semiplene probato, & sint aliæ præsumptiones. Item in criminali vbi uenit imponenda pœna pecuniaria potest dari iuramentum suppletorium, Boerius decis. 86. Item si quis vult deferri iuramentum actori, vel reo, & actor vult probare per testes suã intentionem, utique non potest astringi ad iuramentum deferẽdum, & hoc etiam in reo. Item post ter. elapsum potest deferri iuramentum. item iuramentum suppletorium non defertur, ubi ex utraque parte est semiplene probatum, Boer. decis. 95. item si per dominum sit concessum feudum, & vasallus non sit in possessione feudi, si fuerit concessio facta cogitur dominus dare possessionem feudi, & si vasallus reperitur in possessione, & non habet titulum datur iuramentum vasallo: si non est in possessione, datur iuramentum domino: quando sunt æqualis conditionis domini, & ille qui prætendit feudum, datur iuramentum reo. Isern. & Aluarot. in capitu. 1. de controuer. inuesti. seu si de inu. controuer. fuerit, & in c. 5. §. sacramentum, de consuetu. recti feu. vbi habes quando possessori in feudalibus datur sacramentum, & limitatur lex ista per dic. §. sacramentum, & quòd etiam in re magna in feudalibus datur iuramentum, quòd non est in Burgensaticis, & alijs rebus, facit tex. & ibi Isern. in capitu. primo de consent. inter domin. & fid fallit si possessor fuerit Castaldus, seu procurator domini. Item quando defertur iuramentum suppletorium, oportet quod fiat protestatio ante probationem si plene nõ probatur, Isern. in cap. 1. de pigno. dato, quid iuris sit. Item si fuerit contentio inter dominum, & vasallum de parte feudi fratris vasalli, si vasallus possidet datur iuramentum vasallo, si non possidat debet probare fuisse feudum fratris, aliàs succumbet, Isern in capit. 1. inter me. & dominum de parte feudi. Item vbi est magna quantitas nõ defertur iuramentum suppletorium, fallit quando esset probatum plusquam semiplene, Hippoly. singul. 27. Item Iudæo non defertur iuramentũ suppletorium, Hippoly. singul. 41. Item non datur iuramentum suppletorium, nisi esset vere probata semiplena probatio, non autem præsumptiue, Hyppoly. singul. 87. si tertius dicens contractum simulatum, & habet depositionem vẽditoris dicentis simulatum datur iuramentum suppletorium contra emptorem, Tiraquel. de retrac. fol. 123. numero 5. item si lex uel statutum dictaret, quod stetur iuramẽto alicuius, vtique potest probare contra iuramentum, Tiraquel. de retrac. fol. 130. vbi multos cumulat casus, quibus non defertur iuramentum suppletorium, Apostil. ad Afflic. in decis. 36. *Mang.*

Viso ergo quando.] An delatione iuramenti debeat pars citari, vide Ange. in l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. & in l. in bonæ fidei. C. de iureiuran. & Capic. decis. 35. nume. 3. Alexand. consil. 122. pe. col. 2. volum. *de Bottis.*

In causis magnis.] Alexand. consi. 76. numero 6. volum. 6. & an possit peti causa appellationis, Bald. in capitu. 1. §. sed si vasallus, column. penult. de controuer. inuest. dicit, quod sic, de quo vide Capic. vbi supra. *de Bottis.*

De possessione, non de proprietate.] Afflic. in constit. causas. numero 3. Dec. cons. 152. nu. 3. & cons. 56. Hanc opinionem Bar. secuti sunt Domini de Ruta, in decisio. prima. in tit. de offic. Archidiac. & Felin. in c. a nobis. tertia colum. de rescriptis. cum alijs adductis per Capic. in decisio. 69. nu. 13. limita tamen non habere locum in causa magna, ut per Cottam in vers. possessionis, de quo Dec. cons. 28. Adde ꝙ iuramẽtum suppletorium non datur ad probandum dolum, Bal. in l. prima. C. qui, & aduer. quos, colum. fina. & Ias. hic. Item non datur ad probandum ingratitudinem, Bal. in l fina. C de secũdis nuptijs. cum alijs per Cottam in verbo, ingratitudo. Item non datur quando lex requirit probationem in uim conditionis, ut declarat hic Ias. & Cotta in uerbo, lex quæ, nec vbi imponitur pœna, Bal. in l. prima. C. de his, quæ pœnæ nom. relinq. secunda colum. cum alijs per Cottam in uerbo, pœnã petens, Dec. cons 452. in princ. & an ad probandũ præscriptionem longissimi temporis admittatur iuramentum, Bal. hic, & Cotta in verbo, præscriptio. & quid si numerus testium est statutus pro forma actus, uel probationis, an possit suppleri per iuramentum, uide Pet. Girac. singul. 86. & an tale iuramentum possit deferri hæredi. Vide Tiraquel. de retrac. lign. §. 2. in glo. nu. 5. & adde, ꝙ vbi in libello est petitum ius, & iustitiam ministrari, tunc iudex potest deferre iuramentum hoc etiã parte non petẽte, Deci. cons. 252. nu. 3. & an iuramẽtum deferatur in causis matrimonialib. Deci. cons. 310. & ad probandum interesse, uide Deci. cons. 322. nu. 3. vbi quòd nec defertur in pœnalibus, Bar. in l. maritum, ff. de quæst. *de Bottis.*

Quaero utrum pars.] Adde, quòd per clausulam libelli, petit iustitiam ministrari, iudex etiam parte non petente defert, Dec. cons. 251. nume. 3. & quod non deferatur ex officio, Capic. in decis. 35. in prin. *Mangrel.*

Ibidem.] Adde, quòd testis debet esse omni exceptione maior ad hoc, ut possit deueniri ad iuramentum suppletorium, Hippoly. in singul. 197. latissime, & ibi quid si arbiter, vel iudex deponit de spectãte ad causam super qua iudicauit, & ex eius dicto possit deferri iuramentum, & dicit, quòd sic, & quid si contra habentem præsumptionem iuris pro se est semiplene probatum, an deferatur iuramẽtum suppletorium, Bart. in l. 1. C. qui, & aduer. quos, dic quòd non. Et an spurio deferatur iuramentum suppletorium, uide Per. Duen. in reg. 358 & omnino Hippoly, in singul. 273. & Grammat. in consil. crimi. 18. vbi etiam quid si petens tale iuramẽtum habeat depositionem testis spurij, uel naturalis, & an deferatur ex pluribus iudicijs idem. Adde ꝙ vbi lex requirit sufficientem probationem non defertur iuramentum suppletorium, ut per Barbat. in cap. si clericus laicum, numero 43. de foro competen. Vide Capic. in decis. 43. de foro competen. Vide Capic. in decis. 35. nu. 1. & 2. *de Bottis.*

In additio. ad ver. quod sic.] Adde Felin. in cap. ex parte, numero 10. 11. de rescriptis. il primo. & aduerte ne erres, quòd si est aliqua diuersitas in dispositione referente, & ad quam fiat relatio: tunc ista dictio scilicet, stat restrictiue. Et dispositio referens intelligitur secundum relatum, & dispositio referens censetur errore facta, & de materia idem colum. secunda. Item relatio intelligitur secundum tempus, & qualitates relati. Item testes, qui narrant factum, & referunt la in instrumento intelliguntur secundum instrumentum, idem ad adde ad supradicta, Dec. consi. 63. omnino, Afflic. decis. 195. Item priuilegium concessum iuxta morem præteriti temporis valet, & operatur, licet de mora non appareat, Dec. consil. 169 numero 4. Item generale est, quod in omni materia, si disponitur aliquid ortum ab habente potestatem non attenditur, nec alteratur per relatum, Dec. cons. 325. numero 2. & ad dictum cons. Dec. 159. uide Felin. in cap. ea parte, numero 10. de rescriptis. il primo. Item signa, quæ posui ad hunc in l. si ita scriptum. de conditio. & demonstratio. & quod in contractu relatiu non restringat in hic, quibus contrahentes habebant potestatem, Dec. cons. 350. numero 1. & ibi quòd hoc procedit, quando non apparet relatum, secus si apparet, & ex eo error colligitur, sed contra consi. d. Dec. 169. numero 4. tenet Imo. in cap. abesse. numero 40. de verborum significatio. Item si Princeps concedant feudum dicendo, sicut genitor noster concessit, nos confirmamus, ualet etiam non parent prima concessione, Isern. in cap. 1. colum. secunda. in uersicu. ad secundam quæstionem, item confirmatio per clausulam, quatenus in possessione existit, non limitatur, sed ualet, Loffre. consil. 9. numero 54. Vide de condemnatione ad soluendum, scilicet, quòd antecessores soliti sint, & de concessione uectigalis, prout consuetum est, & de alijs, Alexan. consil. 145. numero 5. libro 2. *Mangrel.*

L. Iusiurandum. §. *Ait prætor.*

Iudæo iuramentum.] Et quãdo ualeat testimonium Iudæi, & utrum possit iurare? Afflic. in const. si quis in posterum, nu. 41. *Mangrel.*

L. Manifeste.

Ille cui defertur. Vide decis. Ped. 21. vbi de eo qui produxit testes, deinde defert iuramentum. *de Bottis.*

Deferatur reo.] Adde Aret. in §. item si quis. col. pen. vers. in ea. glo. ibi. Instit. de actio. & Cottam in ver. expresse. *de Bottis.*

De in litem iurando. Rubr.

L. In actionibus.

IN *princ.*] Iudex an deferat iuramentum in litem, vide Hippolyt. singul. 41. & Bologni. consilio 42. columna quarta. *de Bottis.*

Ibidem.] Adde quòd iuramentum datur in litem cōtra eum, qui produxit instrumentum in iudicio, & postea recepit, & non produxit, si dolo facit, item si non reliquisset copiam penès acta, & statur iuramento de contentis in instrumento etiam, vt redarguatur de falso, Afflic. decis. 330. per totam. in actione pignoratitia contraria datur iuramentum in litem pro fide rupta tantum: puta, quando debitor conduxit pignus a creditore, & postea denegat restituere. Negusan. de pigno. volum. 5. fol. 245. numero 22. Item creditori agenti hypothecaria defertur iuramentum contra tertium, quanti interest, & contra debitorem ad debitum tantum, Negusan. ibidem, fol. 249. numero 2. item iuramentum in litem datur iure actionis non officio iudicis, Pau. de Cast. hic. item si officialis fugit, habetur pro confesso, & de male ablatis datur iuramentum quærulāti, quantum sit ablatū ab officiali, Par. de Sind. in verbo, officiales, & verbo probatio, folio 249. Item si quis vi eximeret captum, vel carceratum datur iuramentum creditori, quanti sua interest, & quatenus dat debitum, Bar. in l. sed eximendi, §. item si quis, supra ne quis eum qui in ius voca. est vi exim. Item si quis fecerit multas expensas in exigendo, vel in aliquo, vtique si sunt paruæ, & minutæ & non possunt probari, statur iuramento creditoris, Par. de Sind. in verbo, officialis, folio 218. & posui ad hunc in l. scimus. §. in computatione, C. de iure deliberan. Item si creditor amittit pignus, debitor debet probare valorem, si non probauerit, statur iuramento creditoris de valore, Consuet. Neapol. quæ incipit, si creditor, fol. 130. Item si iudex, vel aduocatus, vel procurator culpa eorum perdiderit processum, statur iuramento partis quanti interest, Boer. in decis. 15. sed si non præcedit culpa, interesse debet probari. Item dominus exigens propria authoritate a vasallo, datur vasallo iuramentum in litem, sed iudex potest moderare, Boer. decis. 55. & posui ad hunc in l. si quando, C. vnde vi. Item si quis fuerit condemnatus ad fructus, statur iuramento actoris, quot fructus percipere potuisset possessor condemnatus, Boer. decis. 168. Item vasallus tenens feudum, & non demonstrat quantum soluit, statur iuramento Domini, Par. de reintegr. feud. in verbo, & circa, folio 21. Item quando datur mulioni dicenti fuisse disrobatum, Corn. consil. 318. in 4. volum. Item iuramentum in litem transit actiue, & passiue contra hæredes, & erga hæredes adeo quod si defunctus debebat iurare, hæres iurat, Tiraquel. de retrac. fol. 125. numero 11. vbi etiam habes si cedens tenetur iurare in litē contra alium in fauorem cessionarii, idem in dicto loco, numero 14. & quòd hæredi & successori detur iuramentum in litem contra dolosum, Afflic. decis. 169. Item si alicui defertur iuramentum in litem, & iurat, potest fieri probatio cōtra iuramentum, Tiraquel. de retract. folio 130. vbi infinita cumulat. Item contra tutorem non conficientem librum rationum datur iuramentum, l. 1. §. 1. ff. de tutel. *Mangrel.*

Oppono quod etiam propter culpam] Afflic. in decis. 360. *de Bottis.*

Ego ad vnam regulam] Afflic. in decis. 169. *de Bottis.*

Vt dolus aduersarij.] Aduerte quia iste dolus debet esse verus, non antē præsumptus, vt per Doct. relatos per Cottam in ver. iuramentum in litem. *de Bottis.*

Periisse penes actorem.] Requiritur habilitas iurantis, & quod sit talis ꝙ possit scire veritatem. Afflic. decis. 169. & tamen hæredi ecclesiæ, vt in prælatis deferri tradit, posui in l. 1. §. hoc interdicto, de itin. actuq; priua. *Mangrel.*

Quod si dominus litis.] Quis possit iurare in litem, vide Afflic. decis. 169. & Cottam in ver. iuramentum in litem. *de Bottis.*

Vna sententia tantum debet ferri.] Sed an datur hæredi hoc iuramentum in litem, vel successori, Afflic. decis. 169. *Mangrel.*

Iudex possit taxare.] Et fuit obseruatum in cons. Afflic. 360. quid si plus iuraretur, & postea redargueretur de periurio, Afflic. decis. 165. *Mang.*

Ibidem.] Afflic. in decis. 360. in fi. *de Bottis.*

L. Vulgo.

Excludere procuratorem.] Adde Afflic. in constit. Reg. iuris gentium, in 1. Rubr. nu. 17. *Mangrel.*

Ibidem.] Contra tenet hic Lud. cuius opinio. limita non habere locum si tale iuramentum fuerit admissum parte tacente, vt per Afflict. in constitutio. Regni, in Rubr. defensis imposi. nume. 15. *Iacobus Agnellus. de Bottis.*

L. Cum furti.

In prin.] Testis deponendo plus, vt hic, quid importet: sed si dicat in sua depositione deponendo de tempore, vel de quantitate, vel de pretio, & dicit plus, vel minus, vel dicit circa, tunc fit diminutio, vel augmētum ad arbitrium iudicis, Loffre. consilio 27. & Alexan. in l. & si post tres, supra si quis caut. Item si dicat, secundo suo ricordo, vide quę posui ad hunc in l. peregre, infra de acq. possess. Item deponendo de tempore possessionis, & dicit vel plus, vel minus, vide in l. Celsus, infra de vsucap. *Mang.*

Difficultas probationis.] Vide Afflict. in consti. violētias, nu. 15. vide Bar. in l. si § 1. inf. de leg. 2. *Mangrel.*

Et ex hoc dico.] Vide Guid. Pap. in decis. 585. *de Bottis.*

L. In instrumentis.

In prin.] Hæc lex non habet locum, quando officio iudicis peteretur per reg. gl. in l. harum. §. 1. si seruitus vēdic. quam sequitur hic in l. si quis prius. inf. de no. oper. nunc. sed idem Bar. in d. l. harum, reprehendit Glo. & pro hac opinione est tex. in l. creditores. §. iussu. de appellat. quē ad id adducit Dec. in c. 1. in fi. de probatio. presupponendo quod editio fiat, ut per Bar. in l. quædam. supra de eden. sed Alexan. in l. si prius, nu. 44. tenet primam opinionem, sed secundam opinionem tenet Ias. in l. actionibus, nu. 34. in verbo, decimo requiritur, supra eo. & Curt. iun. consi. 32. *Mangrel.*

De condictione causa data, & causa non secuta. Rubr.

AD *Rubr.*] Adde quòd sufficit causam veram ignoratam etiam si ob aliam non veram fiat actus. Loffre. consi. 41. nu. 2. & posui ad hunc in l. 2. C. de condi. & demonst. *Mang.*

L. Si pecuniam.

In prin.] Adde quòd in contractibus innominatis non habet locum pœnitentia si fiant sub conditione, Ias. in l. ab emptione, nu. 8. supra de pact. vbi tamen ipse Ias. tenet contrarium. Item si sit iuratū post glo. hic, Soc. cons. 16. nu. 65. lib. 4. Baneri. de virt. iur. fol. 187. vol. 1. Cagn. in l. si quis maior, nu. 97. C. de transac. alios quinque casus, quod quis obligatur ad factum præcise, no. Bal. in l. 1. C. de sentē. quæ pro eo. & ꝙ iuramentum obliget præcise ad factum, Negus. de pigno. vol. 5. fol. 233. nu. 15. Datum ut nubat, vel alicui, vt non nubat, pœnitentia non reuocatur, licet ad hunc non fuerit subsecutum adimplemētum, Bal. Nou. de dote, vol. 5. fol. 95. post quæst. 51. *Mang.*

§. Sed si acceperit.

Diligenter non custodiuit.] Nota pro eo, qui non diligenter custodiuit carceratum de proximo liberandum, de quo vide Afflic. in const. Castellani, nu. 7. *de Bottis.*

L. Si extraneus:

Sed si fauore libertatis.] Tiraq. de primogen. q. 17. in 4. opin. nu. 11. & in 11. opi. nu. 17. *Mangrel.*

L. Qui se debere.

Quia paria sunt promittere.] Bal. Nouel. de dote, vol. 5. fol. 47. col. 2. intellige notanter hunc tex. ꝙ quando quis tacite velit donare, ob dotem asserendo se debitorem mulieris, sciens non teneri, non subsit conditio si matrimonium sequatur, & est pulchra inuestigatio. *Mang.*

L. Quod Seruius.

In prin.] Reb. sic stantib. filia, quæ renūctat respectu fratris, succedit si pater moritur præmortuo fratre, Dec. in cōs. 433. ad idē consil. 506. nu 2. cons. 58. nu. 5. & pulchre cons. 475. nu. 6. cons. 553. num. 9. & ꝙ intelligatur rebus sic stantibus, Soc. cons. 215. circa fi. Filiusfamilias ꝙ consensit patri agenti de dote, intelligitur sic stantib. reb. Alex. in l. si cum dotem, §. eo autem tpe, inf. sol. mat. & in pulchro casu, Soc. cōs. 50. in fi. lib. 1. Renunciatio filij, qui volebat profiteri, non tenet, non secuta professione, Dec. cons. 86. nu. 2. Si soror renunciauit hæreditati paternæ, & fraternæ, & eo mortuo altera succedit sola, Affl. decis. 161. in fi. poterit tamē titulo donationis, vel institutionis habere, nisi ēt ex testō repudiatū sit, Afflic. decis. 350. in fi. per totū, ubi in fi. ꝙ si instituatur tenetur adire, & restituere, facit ꝙ ea quæ de nouo emergunt, &c. de quo ad hunc in l. 1. de vent. inspic. iusiu hēt conditionē his is cui iuratur, nō committat culpam, Dec. cons. 205. nu. 2. & consil. 230. nu. 1. filia dotata, quæ renunciat excludit fiscū in terminis auth. incestas.... Dec. cons. 235. nu. 6. Ciuitas ex superuenienti depaup..a tione reuocat conuentionem inhibitam cū suburbiis de quantitate contribuēda in collectis, Dec. cōs. 335. dispō nō extēditur ad cām de nouo superuenientē, cū a principio verisīr incognita in quacunque dispōne præsumitur excepta, & quælibet promissio de nō cōueniendo intelr̄, nisi ex noua cā id fiat, Soc. cōs. 22. nu. 7. li. 4. ad quod quæ ad hūc in l. si hoiem. inf. mād. & l. post legatū, col. 2. de his qb. vt idig. Et ꝙ filia, q̄ renunciauit, succedit si nō superstit frater, vel alia psona, q̄ ex præsumpta voluntate testatoris eā excludet, Dec. consi. 307. in fi. filia grauata, ꝙ plus petere non possit instituto filio, petet eo nō superexistente, Dec. in d. cons. 433. & renūciatio filiæ in manib. patris, intelr̄, nisi fuerint reuocata, Dec. cōs. 475. nu. 1. 26. pmissio cāpsoris de soluēdis pecuniis morientis monachis de eius ordine, expirat eo conualescēte, hic in l. si. sol. mat. ad primū dictū i feudalib. si legetur aliis ex filiis certa q̄titas respectu rei alteri assignatæ ēt si res postea augeatur, debetur, Loffr. cons. 2. p totū. prohibitus molestare poterit ex noua causa, ad hūc in l. amplius, supra rem ratā haberi. Iurāa cōtrahere

cum

cum aliqua muliere excusatur propter deformitatem, vel turpitudinem personæ, seu vitæ superuenientem, ca. quemadmodum, de iureiuran. & finitur societas, si vel socius iniuriosus sit, vel non possit fieri res ob quam coita sit. l. si conuenerit, cum sequen. infra pro socio, ad quod, quæ ad hunc in l. principalis, inf. de regulis iuris, & ad primum dictum, & si frater qui sibi, & suis hæredibus renunciationem stipulatus est si sine filijs decedat, sorori succedit in feudalibus, Loffr. de natura successionis feu. pagi. 50. *Mangrel.*

Rebus sic se habentibus.] Tiraquel. post leges connubiales, gl. 2. num. 36. *Mangrel.*

L. Si procuratori.

In prin.] Ad materiam huius legis, vide omino Gui. in decis. 173. *de Bottis.*

L. Cum seruus.

Cum voluntatem suam.] Adde Tiraquel. in præfatione tractatus re retra. num. 25. *de Bottis.*

L. Dedi.

Non obstat.] Adde Pau. consi. 183. vol. 1. nu. 6. *de Bottis.*

De condictione ob turpem causam.

Rubrica.

L. Item. §. *Si tibi.*

Quòd gratis facere tenetatur.] Adde quòd promissio, seu solutio facta, ut quis restituat rem, quam gratis tenebatur restituere, rescinditur obtenta absolutione a iuramento, Capic. decisio. 95. per totam, in causa Comitis Mataloni, qui promiserat annuos ducatos ducentos, ut sibi restitueretur Comitatus Cerreti. idem in decisio. 159. numero 44. usque ad 46. Sed Dec. consilio 189. num. 11. tradit posse palam dari resti, ut deponat potest capi aliquid, ut eximat a manu hostium, l. si pater. §. fina. infra de donatio. *Mangrel.*

Illi enim licite.] Amplia habere locum etiã quòd si reperitur occisus aliquis, & nescitur, quis eum occiderit, non extenditur si quis se ipsum occiderit, Affli. in constit. si damna clandestina, nu. 99. *Mangrel.*

Ibidem.] Vide Afflic. in consti. pararenorum, nu. 52. vbi declarat hoc dictum aar. ex mente Bald. in l. 1. C. eo. *de Bottis.*

L. Si ob turpem.

Idem dico si metus.] Vide Grammar. in decisio. 18. nu. 8. cum sequen. & ibi quid si timeretur amissio honoris. *de Bottis.*

Exemplum de metu.] Vide Afflic. in decis. 246. *de Bottis.*

De facto probatur.] Vide Afflic. in decis. 49 & in decis. 246. *Mangrel.*

Ibidem.] Boer. in decis. 100. nu. 12. *de Bottis.*

De condictione indebiti.

Rubrica.

AD Rubr.] Adde quòd per condictionem indebiti potest recuperari possessio in alium translata vigore contractus inualidi, uel resoluti, Dec. in consi. 187. colum. 1. in verbo, similiter etiam. Item condicitur solutum, & etiam a vero creditore, & condicitur etiam promissio, Dec. consi. 348. colum. prima vbi etiam quòd possessor hæreditatis repetat, quod addidi ad hunc in l. fin. C. de pet. hæred. & repetens, vt spoliatur habetur, vt nihil opponi possit, Dec. ibidem numero sexto. Item solutũ ex causa transactionis, non condicitur, vt indebitum, Dec. cons. 350. nu. 1. & 4. & in verbo, modo obstat, quod solutum, &c. idem cons. 451. numero secũdo. item solutum indebitum per condictionem istam, & per condictionem sine causa repetitur, Dec. cons. 545. numeru 5. 6. vbi quòd etiã quòd ab hæredibus repetitur ipars hæreditatis indebitæ cum fratre communicatę, & quòd ille qui repetit ex aliqua iusta causa, videtur vt quodammodo, tanquam spoliatus restituatur. Camp. de dote, vol. 1. fol. 300. quæst. 2. & an quando per errorem solutum censeatur donatio, & quando repeti potest, Dec. in l. cuius per errorem. inf. de re. iur. *Mangrel.*

Ibidem] An iste tex. procedat, quando interuenit facta traditio, not. ad Bar. in l. 1. de donat. *de Bottis.*

Respondeo illud plus.] Vide Tiraquel. de retrae. lign. §. 1. in glo. 18. num. 18. *de Bottis.*

L. Si procurator.

Ex secunda parte not. quod in generali.] Statutum, quòd si quis declinaue in potestatem, possit offendi, non extenditur ad clericos in l. si quis sub conditione, inf. de condit. & demonst. statutum prohibens alienationem non comprehendit ius patronatus, quia laici disponere non possunt, Dec. consi. 619. in fin. & quæ ad hunc in l. obligatione generali, inf. de pigno. & l. si duo, infra de administrat. tut. in generali nõ ueniit quòd delinquat, dolũ committat, vel donet, Alex. in l. si procurator. num. 3. C. de procur. omnis dispositio quantumcunque late cõcepta, restringitur, vt dolus & machinatio absit, Cal. 8. col. 2. in ti. de re iu. subintelligitur. n. quatenus ex fide res geratur. l. creditor, §. Lucius. inf. mãd. l. libertus. inf. de oper. lib. in compromisso subintelligitor, ꝙ dolus, & machinatio absit, l. ita demum, ff. de arbit. l. arbitrorum, C. eo. sic etiam regula quicquid quærit seruus, quærit domino, intelligitur de iuste quæsitis hic in l. 1. in princ supra de iure person. vbi posui ꝙ generalis dispositio nõ porrigitur ad iniusta, &c. *Mãg.*

Tu dic qđ in generali mandato.] An prælatus possit præiudicare ecclesiæ, & qñ, vide optime per Afflic. in decis. 168. maxime per confessionem, an scientia procuratoris præiudicet domino, vide Capic. in decis. 86. num. 8. an contumacia procuratoris noceat domino quin possit appellare, Capic. in decis. 139. *de Bottis.*

Quod in generali mandato.] Vide Ange. in l. iustus, C. de iure fisci. Alexã. omnino in l. si quis initium, §. si procurator, colum. 2. ff. quod quisq; iur. & de materia Capic. in decis. & Affli. in const. circa violentiarum, nu. 37. & adde quòd in mandato subintelligitur quòd seruentur solẽnitates statutorum, vt per Tiraquel. de legib. connub. in gl 3. nu 179. Io. Lup. in rep. rub. de dona. int. vi. num. 26. & dicit Alex. in cons. 17. nu. 1. ꝙ vbicunque quis conueniendo posset incidere in pœnam, tũc si ad talem conuentionem se offerat procurator generalis, potest sibi opponi quod non est idoneus procurator, nisi habeat speciale mandatum ad illum actum, vel nisi principalis ratificet, & adde, quòd procurator negando rem esse feudalem, vel emphyteuticam non facit priuari dominum, nisi habeat mandatum in indiuiduo. Glo. Paris. in cõsoet. §. 1. glo 9. num 2. & quid si sequatur scientia, & taciturnitas domini, vide Glo. eaud. in consoet. §. 14. glo. 1. nu. 10. 18. *de Bottis.*

L. Naturaliter.

In prin.] Vide, & declara ut per Dec. in cons. 348. n. 5. ver. vlt. *de Bottis*

L. Indebiti. §. *Sed si nummi.*

No. quod condictio.] Vide Capic. in decis 209. nu. 22. *de Bottis.*

Quandoque ius tertii.] Vide Ias. in l. 2. nu. 6 9 10. de iure emphy. & quòd quando est in totum exclusiuum iuris agentis possit opponi, Alexan. cons. 11. nu. 20. li. 7. & addidi in l. 2. inf. de excep. rei iud. *Mangrel.*

L. Nam si cum moriar.

Similes, quę isto modo.] Alex. in consi 7. num 14. vol. 6. *de Bottis.*

L. Si pęnæ causa.

Quod ex illis legibus.] Addidi ad hũc in l. fi. C. de pet. hæred. Tiraq. post leges connubiales, g. 11. 4. nu. 15. *Mangrel.*

§. *Quamuis.*

In prin.] In l. fi. C. de pet. hæred. addidi. *Mangrel.*

Ibidem.] Vide Dec. consi. 348. *de Bottis.*

L. Eleganter.

Partes coguntur. [Adde quòd vigore statuti quis cogitur compromittere in litibus inter coniunctos, & de hoc in Regno extat pragmatica, quæ usque ad quartum gradum compellit, & dictum statutum procedit si non extat instrumentum iuratum, alias non astringitur quis ad compromittendum, Ias. hic. Item si quis in causa principali nõ petierat compromitti, non potest illud petere in causa appellationis, qa esset in calumnia, Ias. hic. Item dictum statutum loquens de filiis cõprehendit etiam emancipatos, Ias. in l qui se patris, C. vnde liberi. Itẽ statutum non extenditur ad debitores puros, & liquidos, cuius virtute petitur assistentia, Pau. de Cast hic, & Soc. in c. exposita, de arbit. & quando petitur assistencia uirtute instrumenti liquidi habẽtis executionem paratam, non habet locum statutum, Anchar. consi. 183. & ad plenum Cauensis in d. Prag. Item statutum astringens ad compromittendũ est fauorabile, & non odiosum, Ias. in d. l. qui se patris, num. 58 Item statutum loquens de agnatis extenditur non solum ad proprios, sed etiam ad improprios, Ias. in d. l. qui se patris, num. 59. & de materia graduum agnationis, vide ibi Ias. Item facta publicatione nõ est locus compromissi, Alex. in l. causa cognita, C de transact. & Bar. in l. fi. ff. de decre. ab ord. facien & Soc. hic. *Mangrel.*

§. *Si quis post.*

In prin.] Adde quod si quis procedat stante statuto, ꝙ quis non audiatur, processus est nullus, Dec. consi. 275. nu. 19. *Mangrel.*

Priuilegium fori.] Amplia etiam si est contumax perdit priuilegium fori, vide tex. in l. de die. §. plane. supra qui satisdare cogan. Afflic. decisio. 133. *Mangrel.*

De exceptione banni.] Adde, & amplia quòd etiam si per bannum aliquis non potest agere, hoc extenditur, ut non possit agere in fauorabilibus, vt agendo possessorio, ita dicit Afflic. in constitu. violentias, num. 24. *Mangrel.*

Ibidem.] Si non opponatur hæc exceptio, an valeat processus, vide Dec. consi. 275. nu. 3. *de Bottis.*

L. Si non sortem. §. *Si centum.*

In prin.] De hac materia est fundamentum ex his, quæ tradit Bar. in l. 1. C. si aduers. rem iud. & per Imo. in l. com inter pęnales, de re iud. videlicet ꝙ decretum vitiatur, sicut sñia qñ in parte vitiatur, qa nullus ex scribẽdis allegeť tex. loquẽs in decreto, q dicat ꝙ rõne partis vitiať tutũ, & hoc expressus sentit Aret. dũ dicit in d. §. qm. ꝙ vitiať sicut sen-

tentia. in his ergo casibus, in quibus ratione partis est in totum, nulla sententia erit etiam. & decretum nullum, quia quoad effectum, quod decretum vitietur ex falsitate, communiter reperitur ratio differentię, quia non sic in sententia, de quo in l. iuste possidet, infra de acquirenda possessione, & sic in effectu teneas, quod tunc decretum vitiatur totum ratione partis, quando idem esset in sententia, pro quib. Aret. loco quo supra remittit se ad notata per Bar. in l. prima. C. si aduer. rē iudi. & hoc colligere potes clare ex conclusionibus transumptis per Socin. in dic. §. quoniam, & in l. iuste, supra de acquirenda possessione, & in l. cum amplius infra de regulis iuris. & generaliter an, & quando sententia pro parte valeat, & pro parte non, Felin. in cap. cum inter, numero 5. de re iudicata & adde quòd quando agitur vigore pacti executiui non distant nullitates in decreto adiudicationis: voluit originaliter Aret. de quo meminit Dec. in dic. §. quoniam, quam sequitur Afflic. decisio. 178. & quæ addidi ad Barto. & Afflic. in l. prima. C. si in communi eademque causa. Item si non sit precium certum, uel moriatur ille, per quem precium declarari debeat, adiudicatio est nulla, Dec. consi. 187. numero quinto, pro quo Pau. cons. 189. in princip. libro primo. & ad sustentationem decreti lati super assist. plus debito capit. in princip. vsque ad numerum 7. Item si fit datio in solutum. & ipsa datio euincatur, non debet agi primæua actione, sed agitur de euictione ad interesse, quia datio in solutum habetur, ut emptio, & venditio, fallit si apponatur clausula, si res euincatur, quod agitur primitiua actione, & hoc procedit si datur pecunia pro specie, alias si daretur species pro specie, esset permutatio. Bar. in l. eleganter, infra de pignor. & Bartul. & in l. si quis alias, infra de solut. Afflic. decisio. 335. numero 18. Item sententia quando potest pro parte valere, & pro parte non. Boer. decisio. 73. Item in actione in solutum an habeat locum ius congrui, nec appellatione venditionis venit datio in solutum, nec de datione in solutum debētur laudemia, & an dicatur alienatio necessaria, Tiraquel. de retract. fol. 94. numero 3. vsque ad numerum 11. Item quando datio in solutum si non valet in partem, uitietur in totum. Tiraquel. de retract. folio 182. nume. 23. & de datione in solutum, est decisio Afflic. 78. 118. & 218. *Ioan. Petrus. Mangrel.*

Vt si in aliqua.] De decreto ex falsa causa lato, an valeat, & an pro parte, si pro parte causa est uera, uide latissime per Per. Doen. in regul. 185. Quid in venditione pignoris conuentionalis si vendatur pro maiori pretio, quam sit debitum, uide addi. ad Afflic. in decisio. 218. in qua decisio habetur, an decretum assistentiæ latum super bonis, quorum aliqua non sunt obligata. Quid in pignore iudiciali, uide Hippol. in l. fina. numero 44. de iurisdictione omnium iudicum, an autem agatur primæua actione, Paul. in l. si quis alium, de solutio. Afflic. in decisio. 258. & Dec. consil. 403. numero 20. Et ex hoc dicunt Docto. quod decreta lata ex causa partim vera, partim falsa, ruunt in totum, quod Ant. de Alexand. hic dicit esse no. pro decretis super assistentia, & appretio, quia si fuerit petitum plus debito, decretum, & adiudicatio inde secuta ruunt, Capic. decisio. 51. & vide omnino in decisio. 41 per totum, & Tiraquel. de retract. lignag. § 23. glo. 1. numero 23. *de Bottis.*

Opponitur, & uidetur quod non debitum.] An Aduocatus, Procurator, & Iudex possint retinere scripturas, & processus pro salario, vide late per Boer. in decisio. 15. an datum in pignus ex causa transactionis si transactio non seruatur possit retineri ex causa actionis nouatæ, Hippoly. singul. 145. an condemnatus per sententiam ad restitutionem rei possit illam retinere ex alia causa, Capic. decisio. 119. Vide Negusan in tracta. de pigno. 5. par. primo membro, numero 6. & quarto membro, numero 129. cum sequen. & ibi quid in dote, & in secundo membro tertiæ partis, numero 48. vbi quid in possessione rei, & primo membro quintę partis, numero 41. vbi an res obligata pro sorte possit retineri pro vsura, vel pœna, etiam latissime in quarto membro quintæ partis. & omnino Glo. Parisien. in Consuet. §. 1. glo. 9 nu. 34. 35 & 36. *de Bottis.*

Ibidem.] Facit ad illud quod est decisum per Afflic. in decisio. 178. vbi latum decretum, si est erratum in ipso debito, non valet, secus si erratum in calculo, sed quando quis virtute pacti executiui accepit rē, tunc non habet locum ista doctrina Afflic. decisio. 117. Et quod dato plus debiti corruit in totum, facit decisio Afflicti 150. Adde Firma. in verbo, retentio. Afflict. decisio. 87 colum. fina. eum, qui in re pupilli bona fide expēdit, retentionis iure subueniri tradit, Item filius legitimarius cui non competit petitio, tamen competit retentio legitimę, & Trebellianicæ, Dec. consilio 297. per totum. Item possidens ex tenuta nulla ex primo decreto, potest retinere ius pignoris si ob idem debitum habet rem obligatam, Dec. consilio 449 numero 25. Item pactum, quod possit creditor aliquo modo retinere rem, & pretium, non facit, quod possit petere. idem consilio 298. numero quarto vbi quòd mulier aliquo casu non potest petere, poterit retinere, & ibidem consilio 310. numero nono & 10. ubi quòd statutum prohibens alienationem non comprehendit eum, qui remittit ius auocandi. Item filius minor prohibitus contrahere, uel adire, potest hæreditatem paternam retinere, Dec. consilio 331. numero secundo, & ibi numero tertio, quid qui prohibetur petere, non prohibetur retinere. Item retinentur dotes matris pro redditiune administrationis tutelæ, Dec. consilio 449. colum. fin. Item ex duobus conductoribus possidens, ex retentione iuuatur, Socin. consilio 19. per totum, libro quarto. Item creditor hæreditatis retinet corpora, donec sibi soluatur, l. hæreditatis, infra de hæred. vend. vbi quod loco pignoris habet, & facit quod posui ad hunc in l. si pro fundo, C. de transaction. Item contra famulum pro cuius delicto soluitur retentione vtor, Felin. in capitu. Petrus, in fin. de homici. Item pro melioramentis, & illiquidis competit retentio, nec potest exequi ante liquidationem, Capic. decisio. 17. per totum. Item in aliquo casu non petere compensationem, & tamen si habeat nomen debitoris obligatum, qui sum egomet possum retinere, Capic. decisio. 88. numero tertio, vbi tamen quòd si renunciauit omnibus exceptionibus non retinebit, & vide quæ posui ad hunc in l. nemo potest, de legatis primo. Item si Ecclesia restituitor si læsa. si ille contra quem restituitur fecit expensas, vtique potest retinere, donec sit sibi satisfactum. Abb. in capitu. primo, de restitutio. in integrum. & de retentione, & vide quæ posui in l. prima, C. ob chyrographa. pecun. in secundo notab. & de retentione Bartul. in l. satis notum, §. si non induSta, C. in quibus causis pigno. vel hypoth. tacite contra. Item si habes domum conductam, quæ est tibi obligata, poteris retinere si dominus vult, ut expectes, & dicere, retineo iure pignoris. Gramat. decisio. 58. ubi uxor si fuerit in domo mariti mortui. potest dicere, nolo exire ex domo, volo retinere iure pignoris. Item filia, quæ habet bona patris obligata, potest dicere, volo retinere pro bonis maternis, uel pro dote promissa per patrem, nam hypotheca tribuit ius retinendæ, & apprehendendæ possessionis, atq; petendæ, Grammat. decisio. 161. Item nec iudex pro trigesima, nec aduocatus pro salario, nec procurator possunt retinere processum, sed scriptor potest retinere quinternum, Boer. decisio. 16. & si perdiderint processum, tenentur ad interesse, in dic. decisio. Item quando inducator retentio pro expensis, plene Barto. in l. si pupilli, §. item quæritur, de negoc. gest. Item ut colonus non expellatur a colonia, obligetur in specie, vel domus, Iacob. in l. qui fundum, infra loca. & quòd mulier possit retinere mortuo marito, Deci. consilio 232. Item si teneo rem in pignore solutum est creditum, possum pro alio credito retinere, Capic. decis. 119. *Mangrel.*

Tunc autem illa res.] Declara ut per Neguſ. in 4. memb. quintæ patris, nume. 4. *de Bottis.*

§. *Libertus.*

Naturalis obligatio.] Limita ut Tiraquel. de legibus connub. in gloss. 3. num. 50. *de Bottis.*

Ad quęstionem, si tu dixisti.] Vide Tiraquel. de retract. ligna. §. 26. glo. 1. nu 48. & glo. 3. nu. 36. *de Bottis.*

Notabile ad multa.] Vide Pet. Girar. sing. 89. & Glo. Parisien. in §. 32. num. 85. *de Bottis.*

L. Interdum.

Tamen ipsum testamentum.] Vide Dec. in consilio 403. numero 14. post Fulgos. in l. si testamentum, & Gulielm. Bened. in ca. Raynutius, in ver. testamentum, lo primo, prima col. Couar. in 3. lib. varia. resolut. ca. 6. nu. 7. fol. 791. *de Bottis.*

L. Cum his. §. *Fideiussor.*

Verbis non rebus.] Dec. consi. 348. nu. 5. *de Bottis.*

§. *In ea.*

Ad credendum.] Litera C. & ibi addi. in illis verb. sm verum intellectum Bal. Bar. sequitur Dec. cons. 348. numero 2. & 3. Bal. Nouel. de dote, vol. 5. fol. 39. col. 4. vbi fol. 4. quæst. 49 quod legatum mulieri pauperi ob dotem non patiatur Falcidiam. *Mangrel.*

L. Qui ob rem.

Facit ad id quod alias.] Vide Afflic. in decis. 150. *de Bottis.*

L. Frater a fratre.

In prin.] Nota, quòd si filius non habet in peculio, præsumitur lucrari de bonis patris, Boer. decis. 81. & posui in l. Quintus, infra de donatio. inter vir. & vxor. quando peculium factum per filium ex pecunia patris præsumitur, vel dicatur patris, idem quando frater emit de pecunia fratris, vel quando vxor emit de pecunia viri, Tiraquel. de retrac. fol. 47. nu. 61. *Mangrel.*

Intelligo autem palam.] Nota, quòd contractus dicitur palam, & bona fide fieri si sit coram iudice, quod impugnat Cuer. iun. in consil. 29. numero 12. sequitur tamen in consil. 34. numero 3. Pet. Duen. in reg. 31. *de Bottis.*

Præsente iudice.] Dec. consi. 448. nu 14. & Aym. consi. 114. Pet. Duen. in reg. 31. Adde Doctores relatos per Cottam in ver. iudicis præsentia, & in ver. palam. Adde tamen, quòd potest cōtrarium probari, ut per Corn. consil. 214. colum. penult. & omnino Pet. Girar. singul. 57. vbi de quo iudice intelligatur, & Grammat. in decis. 103. numero 63. cum sequen. ubi an possit probari contrarium, & in decisio. 66. numero 10. *Ioannes Anellus. de Bottis.*

Sexto quæro quid de contractu.] Adde quòd donatio facta inter patrem, & filium, firmatur morte, uel iuramento, Dec. consi. 239. numero 1. requiritur tamen traditio vera, uel ficta; idem in consil. 269. numero 1. vbi quòd si fit ultra quinquaginta aureos etiam infra summam non ualet, contra l. sancimus. Item donatio ea causa matrimonij valet inter patrem, & filium, Dec. consilio 414. numero 12. & quod firmetur iuramento, & ualet in summa, Deci. consilio 431. per totum, habet tamen conditionem si filius superuixerit, Dec. consilio 659. in fine de quo in uxore ad hunc in l. prima. de donatio. inter uirum, & uxorem, & quòd firmetur morte, uel iuramento, Dec. consilio 688. numero 11. ubi idem tractat de donatione per Abbatem Monacho, & quod iuramentum firmet donationem, & alios contractus inter patrem, & filium, Baueri. de virt. iuram. volumine primo fol. 188. numero 39. & de donatione per Abbatem Monacho, uel patrem filio, Dec. in l. si donatione, numero 33. C. de collatio. *Mangrel.*

Tunc non ualet donatio, nisi morte confirmetur.] Vide Deci. in consilio 296. *de Bottis.*

L. Qui exceptionem.

Tamen quia principaliter.] Adde Felin. in capitu. 1. in 8 colum. extra. de spons. & Capic. in decis. 62. & Gul. Bened. in capi. Raynutius, in uerbo, duas habet filias, numero 129. in uer. & vxorem, in prima decisio. numero 33. & Tiraquel. de legibus connub. in glo. 6. numero 212. vbi de statuto; quòd in contractu mulieris requiratur consensus propinquorum. *de Bottis.*

L. Indebitam.

Petendam restitutionem.] Vide Didac. in primo lib. variarum resolut. c. 6. *de Bottis.*

L. His solis:

Et sic argumentum.] Adde Crot. in repet. l. fratre a fratre, supra eodem numero 9. & Corset. singul. & Ioan. Lup. in capitu. per vestras, folio 102. numero 5. Ias. in l. si cum seruum, supra si certum petatur, in princip. *de Bottis.*

Ibidem.] Filij tenentur ad debitum contractum per patrem, Item si pater accepit pecuniam mutuo tempore caristiæ, præsumimus expendisse pro alimentis suæ familiæ hic, & in l. fin. §. fin. C. ad Macedonianum. Soc. consi. 26. num. 7. lib. 3. & contra Bart. Dec. in l. si eum seruum, in prin. si certum peta. *Mangrel.*

L. Si vrbana.

Quod soluendo.] Dec. consi. 407. *de Bottis.*

Vltimo per hanc legem.] Adde quòd similiter potest solui pro tutore depositum per ipsum factum, Afflic. decisio. 147. Item si contractus fuit initus cum filio, potest ipsi solui, Afflic. decisio. 135. & quod soluēs ex contractu cum uero domino celebrato non liberetur, Dec. consilio 407. in princip. ubi refert Aretin. indistincte tenentem debitorem quantitatis non liberari, & quòd soluens occupatori scienter non liberatur, & ex traditis hic limitat dicta in l. creditor, de solut. & adde quæ posui ad hunc in Rubric. de eo, qui pro tuto. uel curato. Item Prælatus non admittitur ad agendum, nisi doceat de titulo, Capit. decisio. 6. Item potest restitui Monacho mutuanti, uel depositanti, Alexand. in l. si unquam, numero tertio in princip. de pact. Item Procurator agens, ut sibi soluatur cauet de rato. Alexand. in l. cum. §. qui sibi, numero 6. infra de uerborum obligationibus. faciunt quæ ponit Ias. in l. contra iuris, §. filius, nume. 9. supra de pac. videlicet, quòd filius, uel seruus possunt per pactum tēpore contractus factum nocere patri, uel domino, cum eis acquirant cum sua causa, & uide quæ posui ad hunc in l. 3. §. falsus. infra rem ratam habe. & facit quod ex Lostre. numero 23. per reg. l. qui aurē. vbi posui ad hunc infra. quæ in frau. cred. & uide quæ posui in l. Pomponius, §. cum quis, infra de acquirēda poss. & l. si alienum. inf. solu. matrimo. facit Affli. decis. 141. *Mangrel.*

L. Sufficit.

In prin.] Nota, quòd ad impediendum actum idem iudicamus de casu dubio, & pendenti, quod de certo. facit l. pecuniam, supra si certum petatur. & l. prima. §. si prodeat. infra ad Macedonianum, quæ iura ad id allegat Dec. in l. edita, colum. quarta. C. de eden. Amplia si concurrant plures causæ, altera ad impediendum, altera ad iuuandum in specie eam impediens, Bald. per illum text. in l. 3. in fin. ad Sillanianum. & Dec. in l. is damnum. §. quod pendet, infra de regulis iuris, & limita ut per Bar. in l. dote, colum. 1. in uerbo, item oppono, infra solut. matrimon. & signa pro contrarijs, quæ posui ad hunc in l. Iulianus. infra eodem. & casum in quo idem iudicatur de casu dubio, quod de certo quo ad impediendum in l. eleganter, §. quid ergo. supra eodem. Item si ad aliquid cōcurrant duæ causæ, una quæ nocet, altera quæ prodest, attenditur nocens, Ias. in l. legata inutiliter, nume. 19. infra de legat. primo Item si concurrunt causæ suæ paris potentiæ, tantum iuris habet una ad obtinendum, quantum altera ad resistendum, Afflic. decisio 387. in princip. Item ad impediendum processum semper accipimus deteriorem partem, Bald. in l. 1. nume. 6. C. qui accusare non possunt, quod autem datur qualitas prohibitiua, Soc. consi. 157. in fin. lib. 2. & per allegatum dicti Bal. in dubio impeditur compromissum, Curt. sen. in l. si quis in conscribendo, num. 25. 26. C. de pact. *Mangrel.*

L. Iulianus verum.

Defendere ex sententia.] Nota quòd post sententiam potest probari aliquid, dummodo non sit contra primam probationem factam in prima instantia, Hippoly. sing. 110. *Mangrel.*

Apparet probatum.] Vide Franc. Curt. iun. in consil. 74. nume. 11. & in consi 179. nu. 1. 2. & Aymo cons. 188. Adde quòd sententia præsumitur lata ex causa ex qua proferri debebat, Aym. cōs. 23. n. 2. *de Bottis.*

Probo etiam ex sententia.] Et quòd verba sententiæ, & laudi stricte interpretentur, Dec. cons. 388. nu. 2. ubi nu. 3. quòd secundum naturā causæ intelligitur, & uide Firm. in verbo, verba iudicis, nu. 8. *Mangrel.*

Ibidem.] Adde Fulg. in cons. 140. Dec. in consi 44. Alexan. consi. 1. col. 6. vol. 5. & Dec. consi. 312. in princ. Couar. varia. resolut. in 3. lib. capit. 5. in fin. *de Bottis.*

Et prædicta sunt valde vtilia.] Vide Alex. in cons. 66. vol. 5. *de Bottis.*

Nam qui opponit exceptionem solutionis.] Allegans satisfactionem nō videtur confiteri debitum. Item si dico fuisse concessum mihi in feudū per Titium, quando video confiteri Titium esse dominum, Iser. in c. 1. deu. dato, & de ista materia ponens aliquam exceptionem non confitetur, Isern. in d. loco. *Mang.*

Pendente iudicio.] Vide Bertach. in ver. debitor soluens, num. 31. vbi de debitore qui amisit instrumentum quietationis, & fuit coactus iterū soluere, si reperit instrumentū, qualiter succurratur, de quo per Doc. in l. Imperator. de re iud. *de Bottis.*

Possit opponi exceptio.] Vide Ioc. in l. 1. §. parui. ff. q vi aut clam. *de Bottis.*

Et ideo interim non habent.] Instrumentum promissionis certæ quantitatis, nisi aliter ex calculo rationis apparuerit, interim dicitur liquidum, & vigore statuti de instrumentis liquidis meretur executionem, Soc. consi. vlt. duo videbantur, 6. vol. col. fi. Dec. in l. plenum. infra, de reg. iur. item consi. 279. num. 2. & cons. 285. vbi idem tradit in confitente debere decem plus vel minus, prout ex libris rationum apparuerit, vt de præsenti confessio dicatur certa, & quòd si vna sententia annullet actum, altera suspendat inspecto præsenti statu, dicuntur duæ sententiæ conformes, & ad d. consi. Soc. ad eundem in l. quibus diebus. §. quidam Titio, de condit. & demonstrat. sed contrarium Hippol. in Rubri. de probat. num. 424. vbi quòd clausula, saluo iure calculi, reddit libellum, seu sententiam, vel confessionem iacentem. Item statutum de executione laudi viget in eo, quod sit liquidum inspecto præsenti statu, licet possit liquidari, Dec. cons. 618. numero quinto, & sententia pendente liquide dicitur interim simpliciter lata, Soc. consil. 91. num. 3. lib. 4 pendente dubio, an in futurum veniat euictio pignoris, pro quo creditor videns promisit euictionem impeditur liberatio debitoris, & creditor interim potest alteri iura cedere, Negus. de pigno. vol. 5. fol. 23 num. 41. vsque ad 46. ad quod quæ posui ad hunc in l. sufficit, C. eod. *Mangrel.*

L. In summa. §. *Et sic.*

In prin.] Vide Doct. relatos per Cottam in ver. creditor habitando, & omnino Alex. in cons. 107. volum. 1. & Negusa. de pigno. in 5. membro quintæ partis, nume. 7. Alb. in l. accepto, C. loca. vbi tenet, quod attenditur solita pensio, Ias. in l. vt liberis, C. de collatio. numero 12. Abbas in cap. cum contra, de pign. Dec. in consil. 62. numero 2. in fi. quod sequitur Bar. hic, & quòd attendatur solita pensio, sentit Afflic. post And. in cap. 1. numero 217. ex qui. cau. fe. amit. Crem. singul. 160. Alexand. cons. 141. viso themate, volum. 5. Barb. in cap. significante, colum. fi. de pigno. *de Bottis.*

Ibidem.] Sic famulo non debetur salarium, nisi sit conuentum, vel famulus sit consuetus operas locare, & domum conducere, Alexand. consi. 109. libro 6. Soci. cons. 196. in fin. licet Pau. cons. 346. libro 2. sentiat quod solum ex eo, quia fuisset alius conducturus salarium debeatur, & omnino de habitante domum non conductam distingue, vt per Caccialupum hic in Repetitione, & de omnibus, Ias. in §. actionum, numero 188. & sequen. Institu. de actio. vbi quòd in casibus, in quibus merces debetur, & non est conuenta, agitur præscriptis verbis. Possidens ex primo decreto habitans domum nō tenetur ad pensionem, Bald. in authent. et qui, numero 64. de bon. author. iu. poss. cuius contrarium firmat Negusa. de pigno. volum. 5. fol. 233. num. 7. vbi etiam, quod si ipse nō habitet tenetur alii locare, qui facit actū, quem alteri mandaueram mercedem illi præstituram, l. Titio, vbi Bar. ad municip. Alex. cons. 181. in princ. lib. 2. consuluit pro eo, qui vsus fuit apotheca alterius viginti annis, quòd fuerit probatum, quòd fuisset tanti locata. ibidem in suo repertorio, in ver. ageres, numero 7. postulans pro amico salarium non petit, nisi sit solitus viuere de lucris aduocationis, Bolog. in auth. habita, nu. 12. C. ne fil. pro pat. venditor constitutus in mora irregulari tenetur ad pensionem domus venditæ, Negus. de pig. vol. 5. fol. 233. nu. 8. *Mang.*

L. Stichus. §. *Quæsiuit.*

Istud non videtur verum.] Vide quæ pulchrè hic ait Hip. de Mars. in sing. 18. & Fel. in c. cum causam, in 8. colū. extra de testi. Dec. in cons. 180. colum. 5. *Mang.*

Et hoc puto, quod illud.]Omni ll.auxilio.Hipp.sing.18, Alex.cōs.87, li.4. & q̃ clausula, renūciās oi legū auxilio, restringatur, ne cōtrarietas inducatur, Dec.cons. 195.nu.3.colum.pe.versic 4.hoc idem, & col.fin. ver.quinto hoc idem, vbi subdit restringi ad articulum proxime præcedentem. Item excludit beneficium l. de his, infra de transact. auxilium Velleiani cedendorum, & statutorum, Dec consi. 451. num. 19. vbi etiam quod impedit moræ purgationem. Item excludit retentionem, Capic.decis 88.nume. 4. Item omne genus defensionis, Loffre. consi. 12.nu.9 Item non renunciatur beneficio l. 2. C. quod cum eo, nec aliquis beneficio de futuro superueniente, vide quæ posui ad hūc in l.2.C.quod cum eo. *Mangrel.*

Ibidem.] Vide Cottam in ver.clausula generalis, & Marf. singul.18.& Alex.in consi. 1.ou 9.in 6.volum. & de renunciatione condictioni indebiti, an valeat, vide Tiraquel. in l. si vnquam. in princ. nume.108. & Didac.Conar.in 2.lib.varia.resolut.c.4, num.4.fol.413. & fol.416. qd si sit facta hæc renunciatio a minore, muliere, vel rustico. *de Bottis.*

Si postea apparet indebitum.]Dec.cons.337.in fi. vbi quid in testamento, & codicillis, & consi. 341.nume.7.per totum, & consi.500.num.6. *Iacobus Anellus de Bottis.*

De condictione sine causa.

Rubrica.

L.Auunculo.

Varo quid si cupsit.] Vide Pet.Duen.in reg.150. *Iacobus Anellus. de Bottis.*

Vt ex parte ignorantis.]Contrarium est verius, Ias. cons. 168.4. volum, Pet.Duen.in d.reg.150.nu.2. *de Bottis.*

De condictione furtiua.

Rubrica.

L.Condictione.

Considerato beneficio abstinendi.] Et facit quod si sit latum decretum contra hæredes, & vnus ex hæredibus sit infans, & non fuit citatus tutor, tunc decretum est nullum. *Mangrel.*

L. Et ideo.

Debetis scire.] Adde Tiraquel. de legibus connub. in glo. 3.nu. 8. cum sequen. *de Bottis.*

L.Si seruus.

Absque facto suo.] Sequitur Dec.cons 281. & 213. & in dandis non potest quis stipulari vni ex hæredibus, secus in faciendis, l. continuus, §. fin.infra de verb.oblig.pactum impersonaliter initum transit in singularem successorem, Dec.consil. 201.nume. 1. Pactum ad hæredes etiā si non dicatur transit, l.si pactum, infra de probatio. & vide Cagno. in l.si pactum.num.85.de pact.inter empt. & vend. & quæ ad hunc in auth.quod obtinet, C.de probar. *Mangrel.*

Ibidem]Adde Tiraq de retrac.conuentio.§.1.in glos. 6. nume.5.seq.& Dec.consi.281.nu.5. *de Bottis.*

De eo quod certo loco.

Rubrica.

L.Alio loco.

In contrarium quod voluit.]Quando quis promittit in contractu, quod possit vbique conueniri, quomodo intelligitur, & etiam quādo quis promittit in omni loco, vbi actori placuerit conueniri, vide Bart.in l. si conuenerit. supra de iurisdict.om.iud. vbi si conueniatur reus extra suum forum, & recuset ibi conueniri, potest conueniri ad interesse, & pęnam. *Mangrel.*

Quod in contractib. non sit locus.]Et hoc facit, quod si quis commisit delictum in vno loco & postea reperitur in alio, Iudex illius loci in quo reperitur, debet remittere ad iudicem delicti, vide Affli.in consti. Regni, Capitaneus, nu.5. *Mangrel.*

L.Non vtique. §. *Nunc de officio.*

Consuevit mercari.]Sequitur Dec.consil.116.in princip. vbi nume. 3. dicit, quod si vniformiter præstetur interesse, præsumitur vsura, siue ab initio ita conueniatur, siue ex postfacto soluatur, & in consi. 111. in ver. 3.generaliter, vbi fortius dicit, quod debetur in tantum, quod solitus negociari poterit ad tempus vendere carius tanti, quanti fuisset lucraturus. Item frater minor potest in eodem euentu petere honestum lucrum a fratre, qui administrauit pecunias hæreditarias, Dec. consi.255. nume.4. Item difficilis est probatio ad interesse, & pro eo defertur iuramentum, & debet probari quod actor est solitus mercari, & quod lucrum erat in potentia propinqua. Idem 312. num. 4. 5. Item qui vendit fructus prouentos ex possessione, tunc non dicitur negociari, Dec.conf.452.in fin. Item quoddam est interesse lucri in quo natura plurimum operatur, & indistincte debetur: quoddam in quo hominum industria, & hoc solum in solito negociari, & habetur ratio de eo, quod potuit negociari, & lucro, Soc. consil. 156.nume.9. Item solum in arbitrarijs actionibus, non autem in actionibus bonę fidei debetur interesse, de quo hic. Capic.decis.19. nume. 8. pro quo est text.in l.fin.infra de peric. & commo.rei vend. Ibid. Capic.quod eo ipso & quod nō sit solitus mercari, habet hoc.& ad primum dictū Capic.Curt.iun.in l.1, C. de senten. quæ pro eo quod inter. Sed hanc opinionem Innoc.refert, & reprobat in ca.sacro, colum.3.in verbo, & tamen dicunt. & Dec.consi.441.num. 13. Negociari dicitur, qui emit, & vendit non mutata forma, non quia emit operandi materia sibi sic, etiam si cum eo lucretur, Firman, de Gabel. volum. 3.fol.16.nume. 11. necesse est probari, quod fuisset lucratus, eo quod haberent præ manibus talem mercantiam, quam emisset, Afflic.decis.20.Paris. in c. cum venerabili, num.3.de excep.& quod secundum communem opin.debeatur interesse lucri cessantis, non obstat, l.fi.inf. de peric. & cōmo. rei vend. Dec.in d.consi.441.in fi. *Mangrel.*

Ibi quod si merces.]Adde Alex.in l.diuortio, nu. 25.solu.matrim.Math. de Afflic, in decis.20.in princ. quod limita, vt ibi nu.3.& Capic.decis. 19.num.7. *de Bottis.*

L.Quod si Ephesi.

In prin.]Not.quod si simpliciter est facta promissio frugum, seu frumenti, intelligitur in eo loco, vbi magis commode sit debitori, Boer. decis. 99.& posui in l.si fideiussor, §.necessaria. supra qui satisdare cogan. *Mangrel.*

L.In bonę fidei.

In prin.]Ad vulgarem glo.quod aliud sit vendere, aliud pactum de vendendo. Item ille qui conuenit, quod debeat vendere, vel soluere interesse, nec potest pęnitere. Item si fuit pactum de vendendo, uel de liberando aliquid adimpleto soluto pretio, vel facto implemento vēditio, & liberatio facta intelligitur.& quòd etiam quòd promisit vendere non potest pęnitere, Loffre.consil.18 nume. 18.contra Pau.hic. Item pactum de donando non est donatio, Loffre.consi. 43.num. 12. sed contrafacit quod dicit Salic.in l.si vt proponis, col.fi C. de condi. ob causam, quando verba sonant de præsenti, & promittens vendere non potest præcise cogi, sed soluendo interesse liberatur, Dec.consil 102.num.7 vbi quod etiam obligatus vendere non tenetur tradere.& num.11.quòd promissio de vendendo nō est cessio, item nec pęnitentia locum habet, Dec.consi.340.in princ. Item quod promittēs ratum habiturum, non propterea videtur ratum habuisse. Hermanonius in l.4.§.Cato.num.72.vsque 184.inf. de verb. oblig. ubi quòd si omnia prædicta reficiat, & vide quæ posui ad hunc in l.cum fundus.§.seruum tuum.inf.si certum pet. *Māgrel.*

L. Centum Capuæ:

Venio ad secundam partem.]Vide Negus.de pigno.in 4. membro secundæ partis, nu.48.& nu.55.cum sequen.in quinta parte, 1.memb. nu. 10.vbi quid in hypotheca simpliciter accepta. *de Bottis.*

Interesse propter locum.]Et sic Bar residet in opinione, quòd aut vsuræ debentur actione arbitraria citra stipulationem, & fideiussor non tenetur, aut cum stipulatione, tunc etiam arbitraria: aut debetur actione bonæ fidei, & tunc fideiussor tenetur siue ex stipulatione, siue citra debeantur, & hoc collige iunctis dictis in col.præced. in ver. ad secundum oppono, & infra in ver.quid ergo dicemus, & hoc vnico verbo expedit Negus.de pig.vol.5.fol.198.nu. 55. *Mangrel.*

Venio ad ultimam partem.] An soluta sorte debeantur expensæ, Guid. Pap.decis.55. *de Bottis.*

L.Si post moram.

Recipiendo sortem protestatus est.]Vide Dec.in l.vinum.ff. si certum pet. num.5.& ibi quid si debitor non consentiat protestationi, an creditor possit retinere pecuniam. *de Bottis.*

In *Addi. ver. vltimo. Vide Alex.*]De marito recipiente sortem dotis, qui renunciasse censetur interesse, vide Bald.in l.marito.§.si fundum. solut.matrim. & quòd lite contestata recipiendo non sit extinctum accessorium, quod debetur officio iudicis, Bart.in l.vtique.ff. de rei vendicatione. *Mangrel.*

De constituta pecunia.

Rubrica.

L.Eum.qui §. *Iulianus.*

Dicit iudex in sententia.] Vide Dec.consi.325.num.2. & Glo. Paris.in consue.in §.5.in glo.1.nu 67. *de Bottis.*

L.Hactenus.§. *Si quis centum.*

Quero quid si sciens.] Vide Grammat. decisio. 183. nume. 168. *de Bottis.*

L. Si duo. §. *Hac autem verba.*

In princ.] Sequitur Dec. in consi. 439. nu. 5. vbi limitat, nisi fuerit expressa dies, & intellectum huius dicti late discussit Soc. in consil. 174. per totum, lib. 2. vbi nu. 12. & 13. limitat nisi testator, vel contrahentes vltra procedant dicendo, quòd si factum non fuerit, & quod requiratur monitio, Aret. consi. 150. colum. 3. 4. ad omnia obiecta respondẽs præsertim ad contrarium l. si. quib. vt indig. ubi habetur ꝙ non vẽdicans defuncti necem sine appellatione hæreditatem perdit. Item in conferendo quis nisi interpelletur moram non incurrit. Cagn. in l. si emancipati, nu. 42. C. de coll. Item etiam nõ faciendo obligatur quis, qui de facto suo tantum teneri voluit, posui ad hunc in l. amplius. infra rem rat. hab. ex Dec. consi. 492. sic etiam conuentio ꝙ masculi succedant soluta aliqua quantitate sororib. & si nõ soluerint sit saluum ius ad hæreditatem, requirit interpellationem, Dec. cons. 516. n. 21. & ad primum dictum, Afflic. decis. 370. in verbo, secundo adducuntur. *Mangrel.*

Idest, si moram fecerit.] Et ideo tunc requiritur interpellatio, vt declarat Dec. in consi. 439. nu. 5. *de Bottis.*

L. Sed si alia.

Vel offertur sine interesse.] Tiraquel. de retrac. conuent. §. 4. gl. 4. num. 2. *de Bottis.*

L. Item illa.

Quod dicitur de actore valetudine.] Afflic. dec. 316. *Mangrel.*

Et hoc est valde notabile.] Afflic. decis. 47. *Mangrel.*

Hora termini non debet facere requiri.] Sequitur Afflic. decis. 47. *de Bottis.*

Oppono ad 3. not.] Nota, & vide Tiraquel. de retra. lign. §. 9. in gl. 3. nu. 5. 6. *de Bottis.*

Ibidem.] Ias. in d. l. 2. hic allegata, nu. 92. vsque ad 98. vbi de plurib. quæstionib. connexis, & vide Imo. in c. significante, nu. vi. vsque ad fin. de pigno. vbi etiam tractat, ꝙ quando creditor est Doctor, vel alius Nobilis. Item Collatores non deferunt victualia ad domum domini, sed susceptoe, Luc. de Pen. in l. modios. col. 2. de suscept. & arca. lib. 11. & ꝙ officialis deferat exacta ad domum domini, Bal. in l. 1. nu. 1. C. de canon. fact. li. 10. Decimas tamen rustici ad hortus clericorum deferunt, Ias. in l. 2. num. 92. C. de iure emphyteu. vbi quod si promisisti soluere certo loco a quo sim postea bannitus, teneberis alio deferre, ibi. num. 95. *Mangrel.*

Vel ad domum.] An creditor debeat adiri per debitorem, vide late per Pet. Duen, in reg. 161. *de Bottis.*

Quare pone quod solutio.] Vide Afflic. in decis. 316. Tiraquel. de retract. lign. §. 15. in gl. 2. nu. 8. *de Bottis.*

Ibid.] Ias. in d. l. 2. hic allegata, nu. 92. vsque ad 98. vide vt supra in ver. Ias. in l. 2. sed propterea additio in loco est, Afflic. decis. 316. vbi tradit necesse interpellari diem, & locum quo vult recipere solutionem, & ꝙ non dicatur debitor in mora si creditor non probet se illo die fuisse in loco, Dec. consi. 566. nu. 4. 5. & quod creditor probet se ibi procuratorem, vel institorem habuisse, hic in l. continuus. §. cum ita, infra de ver. ob. debet probare creditor fuisse in loco solutionis, Tiraquel. de retrac. fol. 175. nu. 10. *Mangrel.*

Frumentum cuius expensis.] Item vasallus tenetur portare reditũ frumẽti ad domum domini, Par. de reintegra. feu. in verbo fuit, fol. 32. *Ioan. Petrus Mangrella.*

Commodati. Rubrica.

AD *Rubr.*] Commodatarius tenetur de leuissima culpa, & quid differat ab alijs contractib. Dec. in l. in cõtractibus, nu. 24. infra de reg. iur. *Mangrel.*

L. Sed mihi videtur.

In princ.] Res nõ videtur reddita, quæ deterior est, & hoc procedit in re commodata, quia commodatum debet esse gratuitum, secus est in re conducta, vt voluit Spec. in titu. loc. in ver. iam num. 4. *Mangrel.*

§. *In hac actione.*

Vltramontani dicunt, quod.] Capic. in decis. 19. in fi. *de Bottis.*

L. Si vt certo. §. *Nunc videndum.*

Quod æstimatio facit emptionem.] Quando æstimatio faciat emptionem, & venditionem, vide Tiraquel. de retrac. ligna. §. 1. in gl. 14. nu. 20. Conat. in c. 28. Pract. q. nu. 7. *Mangrel.*

§. *Custodiam.*

In princ.] Commodans seruum victum transfert onus custodiæ, vt hic, sic & qui vendit seruum victum, non tenetur de uitio fugæ, l. si tamẽ. §. si qui, infra, de ædil. edi. & plus est facto, quam verbis dicere, Bal. in c. dilecti, nu. 7. de app. in prin. uendens domum pro libera, intelligitur cum seruitutibus apparentibus, Afflic. decis. 298. qui tamen contra decidit, de quo ad hunc in l. si quis ædes, de seruit. urb. præd. uide Soc. consi. 156. num. 11. *Mangrel.*

§. *Sed interdum.*

Tunc autem casus.] Tiraq. de retrac. lign. §. 15. in gl. 2. nu. 11. Alex. consil. 74. nu. 7. uolum. 6. *de Bottis.*

§. *Si duobus vehiculum.*

Sed contra istam literam.] Vide Petr. Duen. in regu. 335. in 19. limitat. *de Bottis.*

Vt si solo dicere conuenias.] Per. Duen. ubi supra, in fi. *De Bottis.*

L. Eum qui. §. *Sed si dum.*

In princ.] Vide addi. positam in l. argumentum, infra eo. tit. *de Bottis.*

L. Commodare.

Oppono, quia depositarius.] Vide latissime per Neguſ. in tract. de pign. in 3. memb. 2. partis, nu. 62. cum seq. *de Bottis.*

L. In commodato. §. *Sicut.*

Differt commodatum a precario.] Vide Couar. in 3. lib. uaria. resolut. c. 15. nu. 7. *de Bottis.*

L. Argentum.

In additio. Venit ad te pro libero, & aufugit.] De campsore soluente uirtute literarum falsificatarum, uide Ange. in consi. 370. *de Bottis.*

De pignoratitia actione.
Rubrica.

AD *Rubr.*] Pignoratitia differt ab hypothecaria, quia hæc directa, quæ debitori non datur, nisi secuta traditione, vel aliter res peruẽta ad creditorẽ, ista uero nudo cõsensu: hęc est bonæ fidei, illa stricti iuris: hæc pinguius, quia directa debitori, cõtraria debitori pro expẽsis in res factis datis, hæc triginta annis, illa quãdoq; minori tpe finitur, Neguſ. de pign. uolu. 5. fol. 292. col. 4. & personalis, & non in rem scripta datur contra tertium, uel singularem successorem, nisi ei cuius primus creditor forte obligasset, ibidem fol. 243. ubi num. 18. quatuor casus quib. hæc actio oritur non soluto debito, & successiue quando oriatur facta solutione, uel satisfactione. Quæ autem in hac actione ueniant ibid. fol. 244. pro pignore prætorio hæc actio competit, ibid. fol. 245. nu. 11. *Mangrel.*

L. Si pignus.

Tu tamen dic.] Vide late per Ias. & Gomes. Hispa. in §. item Seruiana, in prin. Instit. de pign. actio. & Negusa. de pign. in 2. memb. 3. partis, nu. 29. cum seq. usque ad nu. 40. *de Bottis.*

L. Si conuenerit.

In princ.] Ad materiam huius legis, & eorum quæ dicuntur per Doct. hic, uide Neguſ. de pign. in 1. memb. 6. partis, in princ. *de Bottis.*

L. Quamuis.

In princ.] Vide Neguſ. de pign. 4 parte. in fi. de *de Bottis.*

Et hoc inducit ad quæstionem.] Adde Marãtam in Rep. legis, si actor. nu. 34. supra de procu. & Cottam in uerb. alternatiuorum, & Neguſ. de pign. 1. memb. 5. partis, nu. 5. Alexand. in consi. 137. *de Bottis.*

Ibidem.] Adde quæ pulchre per hic tradita decidit Dec. in consi. 12. li. 1. & consi. 361. nu. 4. & nu. 10. Soc. consi. 130. num. 11. lib. 4. Afflic. decis. 172. inaduertenter meo iudicio tradit, quod si pro executione laudi ferendi fuit depositata pecunia, quæ perijt, non poterit exequi laudũ aliter. Afflic. in decis. 397. ubi concludit, quod dicta hic procedũt quãdo in fauorem ipsius creditoris expresse sonat pactum, secus si appareant indicia potius in cõtrariũ, & sic loquitur in eo, qui si nõ soluerit promittit quinq; pro centenario, & concludit quod non poterit cogi soluere. Item si maritus in eius fauorem conuenit, quod de dote deducantur expensæ necessariæ, non poterit argui a contrario sensu, quod non deducantur utiles, Dec. consi. 232. num. 7. & cum dicta decisione Afflic. 397. adde Loffre. consi. 19. per totum. Et in eo qui emerat domum, & si non soluerit pretium promisit submittere domum ipsam ad rationem quinque pro centenario, non tamen meminit Afflic. ubi quod emptor censetur propterea sibi de euictione prospexisse, quod non est dicendum omnia pacta in fauorem creditoris, & quod pactis intelligatur in fauorem eius, qui consequitur commodum, ita ut uerba stipulationis per contrarium intelligantur, & omnia quasi pro, & cõtra adducit nu. 15. ꝙ hæc lex procedit ea ratione, quia alias esset in potestate debitoris tardius solui expectando tempus uenditionis pignoris. Item si emphyteuta promisit pœnam si non soluerit: quia electio est in similib. actoris, etiam si adsit clausula, rato manente pacto, tamen eliget Dominus. Ias. in l. 2. nu. 139. C. de iu. emphyteu. Adde quæ posui ad hunc in l. qui fide, de trans. ex Abb. in rubr. de elect. nu. 12. uenditor asserens rem esse liberam. & si aliter appareat, tenetur liberare, & nõ tenetur falsi, posui ad hũc in Rubr. infra de ædili. edic. De sententia cum clausula, quod si non soluerit infra decem dies, amputetur manus, an remaneat in electione iudicis, hic in l. si cum duobus. §. [illegible] pro soc. *Ioan. Petrus Mangrella.*

L. Si rem alienam. §. *Proprie.*

Et sic facit ad quast.] Vide Cottam in ver. hypotheca. *de Bottis.*

§. *Omnis:*

Præscribitur tamen.] Vide per Didac. Couar. in 1. lib. varia. resolut. fol. 157. nu. 3. *de Bottis.*

§. *Qui ante:*

In princ.] Neguf. in 2. memb. 7. par. no. 9. & Capic. in decis. 16. nu. 6. qui loquitur de eo, qui agit pro deuolutione emphyteusis, antequam labatur biennium, vel triennium. *de Bottis.*

Vltimo nota.] Declara vt per Neguf. de pigno. in 3. parte tertij membri 5. partis, nu. 4. cum seq. *de Bottis.*

Quod oblatio facta in iudicio.] Hoc procedit si habet pecuniam in manib. Capic. decis. 16. in fi. quod tamen limita, si creditor contradicat recipere, posui ad hunc in l. accepta, C. de vsur. vbi latius etiam de prædicto dicto, & aliquid ad hunc in l. fi. inf. de distra. pigno. *Mangrel.*

L. Solutum.

In princ.] Hæc lex non militat in nouatione voluntaria. Item possunt pignora primæ obligationis reperiri in nouatione, Neguf. de pign. vol. 5. fol. 140. *Mangrel.*

§. *Si in sortem.*

An obligatio pignoris.] Negof. de pig. 4. par. 1. memb. lib. 10. *de Bottis.*

§. *Solutam.*

Vltimo nota, an illata.] Vide Neguf. de pig. in 4 memb. 2. partis, nu. 159 *de Bottis.*

Contingat liberatio.] Fideiussor tenetur soluere debitum creditori, Soc. consi. 65. col. 2. lib. 4. vbi late examinat hunc §. *Mangrel.*

§. *Per liberam.*

In possessione, & dominio.] Vide Neguf. in 1. memb. 3. partis, nume. 39. *de Bottis.*

§. *Sed si procurator.*

Videtur permitti aliud.] Vide Neguf. de pig. in 1. memb. 3. par. nu. 35. 36. *de Bottis.*

Ibidem.] Adde quod aliquando consideratur illud, quod solet expediri per alium si ab eodem mandatum habet, c. quod translationem. de offi. de leg. Idem seotit tex. in l. fi. quod cum eo. Isern. in ca. Imperialem, col. 5. de prohib. feu. alien. per Fred. Tutor dat munera secundum consuetudinē pupilli, l. cum plores, §. fi. vbi Bar. de admin. tut. qui tenuit pecuniam otiosam ex consortudine mandantis, non tenetur ad vsuras, l. quod semisses, § fi. de vsur. Commodatarius qui dimisit equum in pascuis vbi dominus fit solitus dimittere, excusatur, Pau in l. nemo, nu. 3. C. de Episcopali audientia & pulchrè Alexā. in §. morte, nu. 18. infra de noui. ope. nunciatio. & Iaf. in l. vt liberis, de col. & quod mandatū interpretetur, vt possit id quod mādans erat solitus, Dec. consil. 441. nu. 17. vbi quod seruus potest accipere mutuo, vt se alat, & vestiat, & quod solitum circa hoc in vno actu verificantur ea, quæ sunt de consuetudine. Item venit id quod concedens erat solitus ordinarie facere, non autē extraordinarie, Capic. decis. 163. nu. 4 Item consuetudo loci dat iurisdictionem, & liberam tribuit administrationem, gl. fi. c. cęterum. in fi. de donatio. Item procurator venditionis etiam pœnam solitam in instrumento promittit, Firman. in verbo procurator generalis, nu. 46. Item si in loco sit solitum condi testamentum, præsumitur testatum decessisse, posui ad hunc in l. illa, infra de ver. ob. Item potestas intelligitur, prout concedens fecisset, & delegatus debet confirmari cum voluntate delegati, Dec. in consi. 141 nu 14. Item licentia intelligitur secundum consuetudinem concedentis, posui ad hunc in l. iusiurandū. §. si liberi, infra de oper. lib. & Afflic. decis. 307. *Mangrel.*

L. Si conuenerit. §. *Si nuda.*

Breuiter quando in prouincia.] Guid. Pap. decis. 265 & Gul. in c. Raynutius, in ver. & vxorem. 5. decis. num. 498. Iacob. in l. si proprietatis in prin. ff. de iure dot. *de Bottis.*

§. *Si nuda.*

In addit. ibi in princ.] Vide late Sebast. Med. in tractatu de legib. & stat. in 4. par. q. 10. Item adde quod deficientibus statutis ipsius prouincię recurritur ad ius cōmune, non autem ad ius ciuitatis superioris, Dec. consil. 429. nu. 5 & Vide Firman. in verbo, augumentum, per totū, & idèm tradit Dec. consi. 469 nu. 12. loquitur tamen vtrobique, quādo in prouincia adita non fuisset statutum, recurreretur ad ius cōmune. Item augumentum iarulanorum ad Baronem cui concessa sunt pertinere, l. ostre. in c... §. si quanquam de manso. de controuer. inuest. & Alex. in l. ex toto, princ. de leg 3. Item additamentum principaliter nō assumit qualitates, Lofr. consi. 41. nu. 11. & ex eo posui ad hunc in l. edita, de eden. in materia cumulationis: sed priuilegium non comprehendit futuros, posui in l. si ita, infra de auro, & argento legato. ex Dec. consil. 123. Item loca inferiora debent regi statutis superiorum, Dec. consi. 53. nu 12. Ecclesiæ nouiter constructæ gaudent priuilegijs concessis ecclesijs, Alex. consi. 178. num. 34. & qui eo ad hunc in l. ab omnibus, infra de leg. 1. *Mangrel.*

§. *Si quis cauerit.*

Vnde pro declaratione.] Vide Salic. in l. quamuis, C. qui. cau. pig. ta. contrah. Neguf. in tract. de pign. 2. par. 2. memb. nu. 25. 26. & 27. *de Bottis.*

L. Aliena res.

Obligationem factam ab extraneo.] Neguf. de pig. 4. par. nu. 40. *de Bottis.*

L. Si pignore. §. *Si prædo.*

In addit. agenti pignoratitia. in fi.] Et Neguf. de pign. 2. par. 1. memb. nu. 2. *de Bottis.*

§. *Si creditor.*

In princ.] Neguf. de pig. vol. 5. fol. 237. nu. 41. vbi quod creditor, qui in tribus casibus hic promisit euictionem, potest retinere alia pignora, vt caueatur sibi de indemnitate. *Mangrel.*

L. Eleganter.

Creditor est effectus dominus.] Vide Tiraq. de retract. lign. §. 1. in glo. 14. in prin. & quid econtra an statutū loquens de datione insolutum habeat locum in venditione, vide ibi numero 18. & uide latissime Glo. Paris. in §. 13. gl. 5. nu. 46. 47. 48. *de Botts.*

Ad secundum oppono.] Vide Capic. in dec. 43. & Afflic. in decis. 16. & decis. 8. & Tiraquel. de retrac. ligna. §. 1. in gl. 7. nu. 69. Quid si est dictū quod si res data in solutum euincatur, possit agi primæua actione, si nō est tradita, an possit agi primæua actione, uide Bal. in cons. 164. quæritur res fuit data, vol. 1. in antiq. & uide omnino ad materiam istam Iaco. But. in l. libera, C. de sen. quem pondera propter pacta, quæ ponuntur in instrumentis, quod res empta, uel in solutum data, transeat in dominum. *de Bottis.*

Ad idem.] Facit decis. Afflic. 335. & pulchra distinctio Bart. in l. si quis aliam, infra de solu. *Mangrel.*

In pristino statu.] Vt remaneat in pristino statu, & etiam ponitur cautelam si mulier habeat tacitam, & postea stipulatur expressam, debet dici quod prima tacita remanet firma, Boer. decis. 352. Item quādo fit datio in solutum cum pecunia, dicitur emptio, & uenditio, Aret. in consi. 32. *Mangrel.*

§. *Qui reprobos.*

Reprobam pecuniam.] Neguf. in 2. memb. 7. par. nu. 18. *de Bottis.*

§. *Si vendiderit.*

No. quod creditor.] Vide Neguf. de pigno. in 1. memb. 6. par. num. 37. *de Bottis.*

Ibidem.] Neguf. limitat hunc tex quinque modis in uol. 5. de pigno. fol. 236. no. 77. & ad hunc in l. a Diuo Pio, §. si emptor, infra de re iudicata. *Mangrel.*

L. Non est mirum.

No. æquiparari iussum iudicis.] Et sic factum iudicis succedit in locum factum per partem, l. si ob causam, infra de euictio. sic etiam & potestas iudicis, & legis, & contrahentium ęquiparantur, l. non impossibile, infra de pact. remissime, Afflic. in constit. uiolentiat, nu. 4. Deci. in l. nec ex prætorio. col. fi. & per totum, & maxime num. 10. infra de reg. iur. Item potestas legis mortuæ, & viuæ statuentium, & cōsuetudinis par est, Afflic. deci. 303. circa fi. Valet argumentum de pacto ad statutum, gl. in rub. C. de decre. decur. lib. 11. Dec. in l. nec ex prætorio. Item gestum de conuentione partium rescindi nō potest, Dec. consi. 343. multo potest statutum, quod potest pactum, hic in l. omnes populi. in 3. q. supra de iustitia. & iustitia, & iure. Io. Plat. in d. rub. Bal. in l. quib. colum. 4. supra de legi. idem etiam Salic. in l. fi. C. de fideiuss. lex, & statutum regulantur secundum ll. loquentes de ultimis uoluntatib. nō contractibus, Alex. in l. ea demum, nu. 4. C. de col. Dec. consi. 227. nu. 8. aliqua possunt fieri per priuilegium, quæ non possunt per statutū, Dec. consil. 271. nu. 15. *Mangrel.*

L. Cum debitor

Quia est periculum.] Neguf. de pig uol. 5. fol. 245. num. 20. sequitur Bar. hic, & nu 21 quod si in terminis huius legis datus sit fideiussor, non dabitur actio ista contra fideiussorem. *Mangrel.*

L. Titius.

In princ.] Vide Tiraquel. in præfatione tract. de retra. conuentio. nu. 7 *de Bottis.*

L. Caius.

In princ. Vide Alex. in l. quæ dotis, sol. mat. & Neguf. de pig. in 3. memb. 6. par. nu. 18. *de Bottis.*

I. Rem alienam.

No. istam glo.] Vide Afflic. in decis. 40. in prin. & in decis. 383. & Capi. in decis. 51. no. 9. *de Bottis.*

Ibidem.] Adde Afflic. in decis. 37. & 383. ubi tradit quod si agitur contra habentem causam a debitore, sufficit probare possessionem debitoris,

toris, idem decis. 40. in 5. dub. inclinat, quod sufficit probare possessionem, nisi quando agitur contra debitorem, vel eius hæredem, vide dictam dec. 383. vbi per totam principalem materiam attingit pro, & contra, & tandem tradit quod quando petitur assistentia, semper fuit probatum, seu obseruatum, quod sufficit probare possessionem, & cõtra tertium, quæ est ratio? quia intentatur vtile interdictum Saluianum, in quo sufficit probare possessionem. vt supra hic subijcit Bar. & hoc innuit Regia pragmatica auferens appellationem in causa assistẽtis, quod aliter non proceditur, quia est remedium possessorium, vt tradit Neguf. de pig. vol. 5. fol. 246. nu. 2. & aliter etiam in quasi Seruiana, id est hypothecaria, quæ est petitorium, vt ibi n. 6. sed contra ipsũ debitorem in quasi Seruiana sufficit probare possessionem allegando tamen titulum contra alium verum, etiam habentem causam a debitore sit necesse probare dominium, seu quasi, Neguf. vol. 5. fol. 250. nu. 6. vbi etiam contra ipsum debitorem non sufficit, quando sumus in hypotheca generali, & debitor probet alium esse dominum, ad quod ibi, fol. 251. nu. 24. & adde quæ ad hæc in l. 1. de Sal. interd. *Mangrel.*

Fuisse quasi dominum hoc est possidere.] Vide Neguf. in tract. de pig. in 3. memb. 2. par. nu. 60. *de Bottis.*

Vt infra de acq. rer. dom. l. rem bonæ.] Adde quod licet super dominio deponentes non probent, nisi assignent rationem, tamen dicẽtes vidisse gerere pro domino, probant de dominio, Loffre. in consil. 19 numero tertio. item probant possessorem excipientẽ memoriam, transfert onus probãdi in aduersarium, qui fuit in bonis alterius. posui ad hunc in l. quidam in suo, de cond. inst. & Loffr. in consi. 44. & quod testis, vel laudum arbitratoris non probet dominium, Dec. consil. 564. & de dicto Bar. hic, Neguf. de pig. vol. 5. fol. 252. nu. 25. Item agẽs rei vendicatione debet probare se dominum, sed agens petitione hæreditatis debet tantum probare defunctum illa bona possedisse nemine contradicente, Boer. decision. vbi habes quomodo probet dominium. *Mangrel.*

Sufficit probare eius possessionem.] Vide Neguf. vbi supra nu. 62. *de Bottis.*

Hoc videtur sentire Cy.] Afflic. decis. 383. & Ias. in l. item Seruiana, nu. 89. de actio. *de Bottis.*

Quid sit narrandum in libello.] Vide duos modos libellandi in hypothecaria, per Didac. Couar. in lib. varia. resol. fol. 142. *de Bottis.*

Libelli quæro qualiter.] Et procedet hoc etiam in pignore prætorio, vel iudiciali ex mente Azo. in sum. de Præt. pign. ibi, effectus autem omnis pignoris, & in tracta. hypotheca. Ias. in § item Seruiana. Instit. de actio. vbi Agnel. nu. 4 quod licet hypothecaria docet possessionem, tamen est iudicium petitorium, & non possessorium. Et quod dicitne quod defunctus non obligat bona hæredum, nisi eorum nomine, vel cum promissione de rato id faciat. Loffr. consi. 32. nu. 15. posui ad hũc in l. obligatione generali, de pig. & cum Loffr. cõuenit Neguf. de pig. vol. 5. fol. 191. *Mangrel.*

Item oppo. extra gl. quando aliquis.] Neguf. in trac. de pign. 2. par. 2. mẽb. nu. 57. & 3. par. 1. memb. nu. 16 *de Bottis.*

Venio ad vltimam particulam.] Non licet hæredi redarguere mendaciũ defuncti, & facit in simili, si testator obliget bona hæredis, & accipiat hæreditatem confirmat obligationem, uide Afflic. decis. 200. & 111. *Mangrel.*

L. Pignori. §. *Titius.*

No. ex hac l. quod propter.] Vide Iacobi. l. reipublicæ, ff. de iu. dot. & ibi an possit quis compelli ad vendendum territorium pro electione furcarum. *de Bottis.*

Potest accipere esiuum.] Tiraq. de Nobil. c. 20. nu. 103. *Mangrel.*

De exercitoria actione;

Rubrica.

L. Prima. §. *Si plures.*

NOs videmur an aliquis.] Vide Ant. But. in c. cum olim viri. col. de arb. & Afflic. in consti. vt uniuersis, nu. 23. *Iacobus Anellus de Bottis.*

An ergo liqueat hac materia.] Vide Scribentes in c. si dubitatur, de offi. dele. & maxime Dec. & apostillam ad Bal. in l. vnica, colum. pe. C. ne liceat tes prouoc. & adde quod si sententia lata de consilio alterius transit in rem iudicatam, Hippoly. sing. 421. & quod de sententia dicente pronuncio, vt consulit, vel tm consi. Mat. & de aliis quæst. Afflic. in const. statuimus, nu. 3. vsque ad 34. Item etiam si habuerit votum, non tamen protulit sententiam, nihil facit. Afflic. decis. 303. Arnal. in c. quoniam. de hær. in 6. pag. 127. in ver. 10. quætu, vbi tradit consi. necessario requisitum esse sequendum, & late de annexis quæstionibus differit. & vide quæ posui ad hunc in l. 2. quod quis. iur. *Mangr l.*

Consilio sapientis iudex.] Et hoc facit quod magna curia debet iudicare in causa Baronis cum consensu parium, si non fecit adhiberi consensum pariũ, utrũ valeat sententia, Afflic. in const Reg. vt uniuersis. *Mangrel.*

Septimo quæro, quid si partes.] Limita hoc tribus modis, vt per Dec. in c. si pro debilitate, de offi. deleg. & Pet. Duen. in reg. 109. *de Bottis.*

L. Lucius:

In princ.] An hæc lex habeat locum in ciuitate, & Ecclesia, vide Alex. in l. ciuitas, col. 3. supra si cer. pet. *de Bottis.*

Ad legem Rhodiam, de iactu.

Rubrica.

L. Prima:

IN princ.] Potest destrui domus, ne ignis transeat vlterius, Dec. consi. 651. nu. 8. in fi. vbi intelligit id procedere si domus omnino erat peritura, cuius contrarium tenet gl. in l. si quis fumo. §. fi. hic allegata, & quod nõ possit comburi propter pestem, decidit ibi Dec. *Mangrel.*

L. Deprecatio.

In addit. in ver. Imperator est dominus.] Hæc solutio diuinat secundum Ange. hic, utet communiter tenetur cõtra eam, tamen reprobat Fulgos. hic, qui sequitur sol. gl. vide ipsum, & Ange. refert Gul. de Cũ. dãtem aliam solutionem, quæ etiam diuinat, ut hic per eum. *de Bottis.*

L. Si vehenda. §. *Si ea.*

In princ.] De impensis in re dotali. Item de culpa, quæ non est ordinata ad casum, non imputatur l. non omnem, infra de statu lib. Soci. consi. 200. nu. 3. lib. 1. Pau. consi. 429. lib. 1. excusat culpam eius, qui non refecit molendinum, quæ ex postfacto ob derelictam frequentiam a maemantibus fuit redactum inutile. Item ubi quis allegat aliquem teneri de casu, quia culpa præcesserit casum, oportet, quod casus ille euenias solum propter culpam illam, & aliter non interuenisset, nisi suffecit illa culpa, Alex. consi. 14. lib. 6. nu. 6. *Mangrel.*

De institoria actione.

Rubrica.

L. Sed & si pupillus. §. *De quo palam:*

ALiquem certo loco.] Adde quod ex fama publica præsumitur scientia, Dec. consi 154. nu. 2. ubi ou. 1. notanter tradit, quod dispensatus super assertione, quod ignorauerit impedimentum matrimonii, tenetur probare ignorantiam, alias dispensatio est nulla. Item ex eo, quod bulla unionis steterit in ualuis Ecclesiæ, præsumitur scientia, etiam quo ad pœnam caducitatis, idem in consi. 160. n. 3. ubi subdit, quod etiam in facto alieno non excusat ignorantia eius, quod quis scire tenetur. Item vt quis dicatur habere notitiam requiritur, quod sciat rem, & qualitatem & circunstantias eius, Dec. consi. 228 num. 6. ubi 7. quod præsumitur scientia eorum, quæ publicata sunt. Item eorũ quæ sibi ad domum denunciata sunt, Bar. in l. si tutor, in fi. C. de peri. tutor. Item soluens legatum, vel immiscens se hæreditati præsumitur scire contenta in testamento, Dec. consi. 267. nu. 2. ubi etiam, quod agens ex testamẽto præsumitur penès se illud habuisse, & scire cõtẽta in eo. Item si interfuit actoi, si erat consanguineus, si erat uicinus, uel consocius, & habitabat in ciuitate concurrente fama, præsumitur scientia. Imo. in l. is potest, nu. 7. de acquirenda hæreditate. Vide limitationes per Alex. nu. 15. Item ex his, quæ communiter fieri solet scientia præsumitur, Dec. consi. 303. nu. 4 ubi uideas plures remissiones, & uide quæ posui ad hunc in l. de his, in prin. de transact. Item præsumitur scire illud, quod quis articulauit esse notorium, Aret. consi. 101. col. pe. in uer. sed alio capite. Item præsumitur scire factum arduum, ut spoliũ castri notabilis, Capic. decis 69. nu. 14. Item præsumitur scientia sententiæ, quæ præcesserunt banna, & citationes per edicta, Loffr. cons. 30. nu. 22. ubi nu. 21 quod scientia filij non afficit patrem, nec procuratoris dominum. Item etiam alieni facti notabilis seu grauis, uel facti publici pr̃sumitur scientie, Loffr. cõs. 35. nu. 18. ubi quod paria sunt scire, uel scire debere. Item scientia officialis æquiparatur scientiæ procuratoris, idem cons. 36. nu. 11. ad quod uide, quæ posui ad hunc in l. 1. C. de seruit. & aq. Item banni emanati in locu familiæ, præsumitur scientia Loffr. cons 45. nu 13. Item scientia ad excludendum remedium legis secundæ, C. de rescin. uen. non sufficit præsumptiua, quia fit factum proprium: sed quod fuerit uersatus circa rem, uel fuerit administrator, Dec. cons. 583. nu. 3. quod coniunctus præsumatur scire facta coniuncti, l. 8. C. unde cog. Dec. cons. 69. col. 2. in fi. de teste dicẽte, quia scio, quod uicinus; ad hunc in l. j. si cer. pe. coniunctus præsumitur scire mortem coniuncti, ut transmittat ius deliberandi, l. qui duos, col. fi. infra de rebus dub. ubi Soc. col. pe. si coniuncti habent aliquem pro furioso, uel

prodigo

prodigo talis præſumitur, ad hunc in rubr. ff. de bon poſſ infanti, muto, & multa ſpecialia affinitatis. Afflic. in rubr. de iure Prothomiſeos. *Ioan. Petrus Maegrella:*

De tributoria actione.

Rubrica.

L. Quod in hærede. §. *Eligere.*

IN *princ.*] Eligent viam agendi ordinarij, non poteſt redire ad ſuam executiuam vigore ſtatuti, gl. fi. in l. proinde. §. notandum, in fi. ſupra ad leg. Aqui. quod ſecus eſt, quando iudex non pars eligit viam ordinariam, Rom. conſ. 133. de quo Maran. in diſp. 6. nu. 24. & facit regula: via, quam elegiſti, &c. l. ſi mulier, §. fi. ſupra quod me. cau. ſic & creditur qui poſſit ſibi ex facto ius dicere ſi adiuit iudicem non redit ed uiam pacti, Bal. in l. 1. nu. 2. de execu. rei iud. & qui agit interdicto, uti poſſid. nō poteſt amplius turbare propria authoritate quem expellere, Aret. in l. clā poſſidere, §. qui ad nundinar, infra de acq. poſſ. nu. 13. & quæ ad hunc in l. eum qui certarum, §. 1. de ver. ob. & l. creditores, in prin. de pign. Appellationis cauſam ordinarie proſequens, ac petent reuocari attentata non redit ad ſummariam cauſam reuocationis attentatorū, Arch. in c. non ſolum, de app. in 6. nu 2. Loff. conſi. 18 no. 5 ad quod in ratione adaptatur pulchra dec. Are. in l. 1. C. de bonorū poſſeſſio. fin. tab. vbi q̄ quū quis vno modo introduxit cām contra aliquem, & poſtea ſummarie idem petat, videtur ipſemet contradictorem paraſſe, & etiam ſi ex forma ſtatuti non debet admitti exceptio aliqua, tunc admittitur. Itē ſi habeo plures actiones, & vnam eligo, quæ non prodeſt mihi, poſsū adire ad aliam, Bar. in l. 1. §. ex hoc ſcripto, infra de uen. in poſſ. mit. & ita intelligitur dictum Bar. in l. conſentaneum, nu. 17. C. quomodo, & quando iudex. Item ſi quis commodauerit rem, & commodatario ſit illa res furata, ſi dominus egit contra furem, non poteſt agere contra commodatarium, Ang. in §. qui de fullone. Inſtit. de ob quæ ex de li. Item ſi quis habet electionem reſpectu loci aliquem conuenire ſi eliget in vno conuenire, non poteſt variare, & agere in alio, Bar. in l nō utique, ff. de eo, quod certo loco. Item ſi quis ex deſcendentibus, & aſcendentibus ageret ex teſtamento poteſt variare, & agere poſtea ab inteſtato, etiam ſi ſciret illam fuiſſe veram actionem, Boer. dec. 33. expoſui ad hunc in l. fi. C. de eod. Item actor in proſecutione cauſæ poteſt variare, & nouum libellum dare, ſed ſi ad primum libellum ſe adſtrinxit debet ſemper illum proſequi, & variare non poteſt, Boer. deciſ. 42. nu. 13. & Afflic. deciſ. 70. & poſui in l. 1. ff. de eden. Itē agēs via ordinaria renonciat pacto executiuo, Maran. in ſua q. 6 vbi plene. Itē ſi quis pro ſuo credito incumbit pignori in bonis debitoris, poteſt ēt agere actione perſonali cōtra debitorem, vt caueretur, Boer. dec. 309. Item ſi habeo duos reos, & vnum conueniam pro parte, videor eligere, vt non poſſim contra alium pro tota quantitate agere, ſi a primo conuento non poteſt mihi ſatiſfacere, Bar. in l ſi ſupra ſi certū. pe. vbi Dec. ſi ago contra principalem poſſum poſtea agere contra fideiuſſorem. *Mangrel.*

Quod cum eo. Rubrica.

AD *Rubr.*] Iuramentum facit, quod in generali renunciatione videtur renunciatum ne quis conueniatur vltra, quam facere poſſit, Bauer. de nir. iuram. col. 1. fol. 18 n. 12. & quando poſſit renunciari beneficio iſti, ne conueniatur vltra, quam facere poteſt, Alexā. in l. alia, §. eleganter, infra ſol. matr. & filiusfamilias ſi contraxit debita, & ſtatim ſe emancipauit, non tenet emancipatio, Soc. in reg. 187. & Iaſ. in l qui cum ſe, ſupra de iudic. Item iſti beneficio ne quis conueniatur, non poteſt renunciari, Alex in d. l. alia, §. eleganter, & Iaſ. in l. qui iuraſſe, § ſi pater, de iureiur. & Bar. in l. filiusfamilias, infra e. vt habeat diſpoſitin legis ſecundæ, C. e. quæ requiruntur, vide Pau. de Caſt. in dic. l. 2. & in generali renunciatione videtur huic beneficio renunciatum, Dec. conſi. 27. Rom. conſ. 472 Bar. in d. l. alia, §. eleganter, infra ſol. mat. Item filiusfamilias hodie non obligatur ex nullo contractu, & caſu, quando non interuenit conſenſus patris, Gramm. dec. 12. & poſui in l. denique, §. ſed tutorum, infra de minor. Item pauper agens contra pauperem, qui opponit exceptionem huius beneficij, non anditur cum eſſet cooperire vnum altare, & diſcooperire aliud, Hippoly. in ſing. 99 Item vt gaudeat beneficio debet abſtinere, tamen ſi habet cū beneficio l. gaudei, Ale. in l. ſcimus, §. & ſi prætor, C. de iure delib. Item per clauſulam omni legum auxilio, quando videatur, & quomodo renunciari, poſui in l. Stichum, §. idem quæſiuit, de rond. indeb ſi poſt carcerationem valet emancipatio ad illum euitandum, apoſtilla ad Bar. in l. dubitetur, §. filiusfamilias, in verbo, quære, infra de fideiuſſor. *Ioan. Petrus Mangrel.*

Ad Senatusconſultum Macedonianum.

Rubrica.

L. Si quis patremfamilias.

IN *princ.*] Et quod non debet eſſe ignarus ille, cum quo cōtrahitur, l. qui cum alio contrahit, infra de reg. iur. & ibi late Dec. *Mangrel.*

L. Sed Iulianus a diecit. §. *Proinde:*

In princ.] Si præcedit debitum de recenti, & ſubſequitur datio in ſolutum, præſumitur in fraudem pro eo, qui habet ius congrui, Afflic. de iure Prothomiſeos, vol. 12. fol. 173. & generale eſt quod actus qui ſequitur declarat uoluntatem præcedentem, Dec. conſ. 336. nu. 1. Si quis bona in permutatione recepta ſtatim vendidit, præſumitur in fraudem permutaſſe, & ſimili arguit Afflic. deciſ. 72. in prin. in uerbo quod adducitur, & facit quod ſi maritus ad augmenta uxori pecuniam det, & illa creditor ſoluat mox totidem erogat augumentata dicitur non locupletior, l. quod autem, §. ſi maritus, infre de donatio. inter virum, & vxorem. & ſi fiat alienatio licita, & de ea incontinenti transferatur ad illicitam, fraus præſumitur, ad hunc in l. ſi ventri, §. in bonis, de priuileg. credit. & ſic famulus de recenti expulſus præſumitur in fraudem, vt teſtificeretur, hic in l. fi. de do. inter uirum, & uxorē, *Mangrel.*

L. Si filiusfamilias:

In princ.] Vide plura per Hippoly. in pract. crim § diligenter, nu. 137. & ad cautelam ibi traditam de extorquendo probationem a debitore, adde in ſimili Bal. Nouel. in l. 1. §. ſi quis ita, nu. 4. infra de uer. ob. licet fortius dicitur conſentire ille, qui ſcribit ad alium literam, Soc. cōſi. 291. nu 13. lib. 2. Item cautela eſt, quod coram teſtibus ſcientibus tenorem literarum preſententur, qui ibi aſtent, donec aperiātur, Ale. ad hunc in l. quo enim, in uerbo, comprobare, infra rem ratam habe. Item ſi ante acceptionem ſcribens moriatur non probant ulterius literæ, poſui in l cum Cornelius, infra de ſol. Hippoly. in Rub. de probat. nu. 248. *Mangrel.*

De peculio. Rubrica.

L. Ordinarium.

SEd *obligatio fideiuſſoria.*] Nota quod fideiuſſor non adhæret reali obligationi, contrarium uolunt Doct. in l. dominium, C. quod cum eo. *de Bottis.*

L. Peculium:

Item nota, quod remittere eſt dare.] An remiſſio debiti ſit donatio, uide per Didac. Couar. in 2. lib. uaria. reſolu. c. 4. nu 8. fol. 410. *de Bottis.*

L. Quam Tuberonis. §. *In peculio.*

Nota, quod omnia nomina actiones.] Adde Dec. in cōſ. 137. 2. col. *de Bottis.*

L. Eo tempore. §. *Seruus.*

Sed verus dominus.] Sic & dictio, de, cauſam immediatam ſignificat. Itaque ſtatutum quod non poſſit fieri pax de percuſſionibus ſanguinolētis non urget in ea, quæ ex impulſu ed terram fuit ſanguinolēta, Dec. conſi. 624. nu. 3.

Ad Senatusconſultum Velleianum.

Rubrica.

AD *Rubr. in addit. ad Velleianum, in vltimis verbis.*] Adde Aret. in §. item qui in iudicio, Inſt. de excep. Dec. in l. 2. nu. 15. de reg. iur. *de Bottis.*

L. Vir vxori. §. *Si mulier.*

In princ.] Vide Alex. in con. 66 uiſo rhemate, uol. 4. Afflic. deciſ. 209. q̄ ſi uir & uxor ſimul uendunt aliquod, an eo caſu poſſit petere dotē, quamuis concurrit pretium rei uendiṭę, Alexā. conſ. 38. conſideratis, uol. 2. & aliquid per Afflic. in deciſ. 336. faciunt quæ addidi ad Bar. in l. Modeſtinus, intra de ſolutio. Item in ſimili, ſi pater, & filius inſolidū confitentur recepiſſe dotes, præſumitur ad patrem peruenisſe, quo ad hoc ut in diuiſione inter fratres habeat præcipuas, Curt. conſ. 34. ſæ

pe &

pe & frequenter, & ad dictum conf. Alex. uide Afflic. 32. col. fi. ubi dicit, quod si pecunia peruenit ad mulierem, aut in casu quo manente matrimonio potest solui dos, aut non &c. & in decis. 209. vbi tradit si mulier vendit censeri pretium ad virum peruenisse cōtra Bar. ibi per eum alleg. sed quod censeatur ad vtrunque peruenisse secundum opinionem Bar. sequitur Curt. sen. consi. 54. saepe. & frequenter, sed contra Bar. dicit esse communem, Bal Nouel. in tract. dot. in 6. pat. princ. in 1. speciali, in 2. limit. & opinionem Bar. sequitur Alexan. in d. cons. 38. vbi tamen non firmat pro constanti, & omnino aduerte ad d. decis. Afflic. 311. quae vt dicitur loquitur melius omnibus satiendo vim, an fiat in casu quo constante possit dos restitui per ea, quae dicuntur in l. maritus, §. manente, & Alex. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, nume. 8. infra sol. mat. & ad reg. huius in l. 3. §. si vero, infra de donat. *Mangrel.*

De compensationibus. Rubr.

L. Verum est.

ET tollat debitorem ipso iure.] Ad istam doctrinam Bart. vide Matthęum de Afflic. in decis. 121. nu. 1. *de Bottis.*

In addi. non est necesse, in illis verbis.] Vide Afflic. decis. 121. & 381. *Mangrel.*

L. Quod in diem: §. *Si rationem.*

Item ei qui succumbit.] Adde Dec. in consi. 96. *de Bottis.*

Vbi sententia lata super.] Vide late Crot. in l. qui Romae, §. duo fratres, nu. 15. de ver. ob. post Scribentes in l. 1. C. de or. iud. hic alleg. Bal. in l. si index, in 1. & 2. lect. infra de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & quādo est idem debitum, eadem persona, eadem causa indistincte non potest refricati idem principaliter agendo, Dec. pulche in cons. 96. per totū. *Mangrel.*

Depositi, vel contra. Rub.

L. Si rem.

FAcit ad quaestionem.] Tiraquel. de retrac. conuen. in fi. nu. 153. 154. *de Bottis.*

§. *Sape.*

In princ.] Contra istos, qui gratis inseruiunt, adde in l. quod Nerua, in col. pe. infra eo. adde contra istos affectantes, Cagno. in l. si quis mater, nu. 97. C. de trans. Hippoly. in l. 1. §. cum quis latrones, in prin. & nu. 12. & 10 sing. 137. Item implorans officium non gaudet eius immunitate, Patis in verbo, officialis, in verbo officium, in fine. Item ingerens se tutelae tenetur etiam de leuissima culpa, Dec. cons. 234. nu. 5. simile de depositario salariato posui ad Bar. in l. si vt certo, §. si nūc euidenter, supra cōmod. & limita hunc tex. non vigere si gratia deponentis tantum depositum factum sit, Dec. in l. contractus, nu. 2. infra de reg. iur. & in simili de eo, qui casum apppetit, posui ad hunc in l. generaliter, in princ. supra de negoc. gest. sed tamen habens sententiam pro se petit eius confirmationem, vt possit exequi, iux. clement. 1. de re iudic. ad hunc in l. de pupillo, §. qui opus, infra de no. oper. nūciatio. pauper praesumitur affectasse, hic in l. spadonem, §. fin. de excusat. tut. Item quia quis potest obligari in plus, vel in minus, quam de iure obligatus est: quia contractus ex conuētione legem accipiūt, sed hoc procedit, dummodo non sit mutata qualitas, & contractus, Dec. in l. contractus, nume. 36. infra de regulis iuris. vbi si natura contractus alteretur, secus si muteiur illud, quod est de postulantia contractus. *Mangrel.*

§. *Si quis argentum.*

Debet in libello inserere.] Adde Purpura sum in l. edita, colom. 4. in prin. C. de eden. idem tredit Innocen. in cap. significātibus, de libelli obla. in verbo, sed si nesciet in eo, qui iurat ignorare, quam partem petat, vel signa rei, ad hunc in l. si quis ex argentarijs, §. fina. supra de eden. ex Aret. in cons. 119. & multos casus, quibus statur iuramento, posui ad Iaf. in §. sed istę, nu. 88. de actio. *Mangrel.*

L. Si quis inficiatus.

In princ.] Et an procurator interpellans teneatur ostendere instrumētum, alias nihil facit, Afflic. decis. 316. in uerbo, praeterea. il a. Sadolet. in l. quod te, nume. 124. supra si cert. petat. similiter tutor interpellaus debet ostendere testamentum, uel dici facere per personas, quae dicant uidisse, Bart. in l. quidam decedens, § fin. infra de administrat. tut. Item si interpello te ex facto tuo non requiritur alia certificatio, econtra secus, hic in l. quod te, colum. 3. supra si cert. peta. Item si interpellatio fiat authoritate iudicis non requiritur alia certificatio iu-

rium, Alexan. cons. 37. nume. 2. lib. 3. & 38. nu. 9. lib. 5. quem sequitur Baueri. in tract. de mora, uolum. 1. fol. 255. nu. 3. ubi uidetur sentire, quòd quando procurator protestatur, quòd soluat domino, nō requiritur vt ostendat mandatū. cogita. Denuncians debitori debitoris, quod nomen sit obligatum tenetur ostendere instrumentum crediti, hic in l. qui in alterius, infra de regulis iuris. Tiraquel. de retrac. fol. 79. nu. 99. 100. vide in l. qui alterius, nume. 7. de reg. iur. *Mangrel.*

Ex hac lege anno isto collegi.] Adde Afflic in decis. 316. & Tiraquel. de retrac lign. §. 1. in glo. 10. nu. 99. cum seq. & 105. cum seq. *de Bottis.*

L. Diesponsaliorum: §. *Qui pecuniam.*

In fi.] Adde quod depositarius recipiēdo vsuras videtur renunciare priuilegijs depositi, l. si vēnti, §. in bonis, infra de priuil. cred. Itē ex tali deposito, sicut mutuo lucrū percipi potest, Dec. cons. 116. *Mangrel.*

L. Publia Maeuia. §. *Titius Sempronio.*

In princ.] No. quod non creditur literis priuatis, adeo quod si quis mittit famulum ad bancum, cum eius litera non probat, & si bancum soluit, vtique ad sui periculū si litera est falsa, & idem dicimus in alijs literis, Boer. decis. 282. vbi dicit quod caueant mercatores, & bancherij, tamen si litera habeat sigillum, & sit compensatio, creditur, & in d. decisione habes de literis credentiae, & cambij, & literis commendatitiis, & de epistolis missiuis, quibus quando credatur, Boer. decis. 333. vbi litera missiua interrumpit praescriptionem, & inducit tacitam confessionem, & ad plenum de literis credentiae, Bart. in l. Lucius, infra de fideiuss. & vide quae ad hunc ibi posui. Item quando credatur literis cambij, & responsionis, Bal. in cons. 254. libro 4. & idem in cons. 54. libro. 3. Item si quis acceptat literas ad se transmissas in eo, quod contra eum est, probat Bal. in rubr. C. de fide instrument. Item si habeo literas cambij, & illas deperdo, tenetur mercator dare pecuniam, Bal. in l. instrumenta. C. de fideicommiss. & ibi Iaf. & Pau. de Cast. & Boer. decis. 282. habes quando scribo ad banchum, quod det pecuniam Titio, per altri tanti riceuuti da esso. Item si in libro tam priuato, quam publico adest aliqua partita connexa cum alia non potest quis vnam sine alia acceptare, Bar. in l. quaedam, §. nummularios. supra de eden. *Mangrel.*

Illud quod facit pro me, & illud quod facit.] No. quod si confessio in ciuilibus continet plura capitula pro parte actoris, potest pro parte acceptari, & pro parte non: si autem continet vnum connexum, non potest pro parte recipi, & pro parte reijci, vt hic, & Bart. in l. si quidem. C. de except. secus in criminalibus, Bar. in l. Aurelius. §. penult. infra de liber. leg. Ab. in cap. bona. il secondo. de postulat. praelat. Boer. decis. 243. 339. vbi in ciuilibus scinditur confessio: nam actor potest confessionem rei acceptare in eo, quod facit pro se, quam contra se repudiare. Item diuersitas inter librum rationis, & epistulam est, nam in ea possum acceptare partem, & partem reprobare, secus in libro rationum. Matthesi. in sing. 81. *Mang.*

L. Bona fides.

Tamen hoc non concludit.] Adde Afflic. in const. pacis cultum, nu. 22. Castellanus non vero domino, sed ei qui praeposuit, restituere debet, Loffr. consi. 5. nu. 40. & consi. 47. in fi. ad quod quae ad hunc in l. si vrbana. supra de condict. indeb. *Mangrel.*

L. Quod Nerua.

In prin.] Adde quod quando obijcitur culpa, certa, & limitata obijci debet, Dec. cons. 430. nu. 1. vbi subdit quòd si imputatur alicui, quod non miserit procuratorē, vel quod non adhibuerit medicum, vel simile, oportet probari, quod de facili haberi potuisset, & principaliter tractat de eo, qui assicurauit cum facultate trabalzandi de vna naui ad aliam, quod si non probetur potuisse assicurare, quòd non tenetur. Item culpa etiam si rem a te perferendum alijs commisisti, Bal. in l. is cui, C. de furt. Item imputans culpam creditori, qui pignus non vēdidit, debet probare, quod emptorem non inuenisset, Dec. cons. 562. nu. 11. vbi etiam alia praedicta similia vsq; ad nu. 4. qui potuit agere, seu alijs iuris remedijs prospicere, & non fecit, & est in culpa, & negligētia, So. cons. 273. lib. 2. num. 6. & quando veniat lata, & leuis culpa in deposito, vide Dec. in l. contractus, infra de regulis iuris. & de materia depositi ibi ad plenum. Item quando quis amiserit rem, & culpa non potest probari, eo ipso probatur, quod contra non probatus, & ille qui amisit debet casu perdidisse, Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. fi. supra de eden. & Boer. decis. 15. *Mangrel.*

Ibidem.] Vide Aymo. in cons. 8. per totum, vbi ponit multas praesumptiones ad excludendum dolum & culpam, & multa, quae excusant ab his. Et vide omnino Salic. in l. si creditor. C. de pign. actio. quem refert Benuenu. in tract. de naut. par. 2. nume. 6. vbi quod in his, quae frequenter veniunt sine culpa possessoris, tunc sufficit probare casum, quae vero sine culpa facile non eueniunt, non sufficit probare casum, nisi etiam excludat culpam. *de Bottis.*

Hic posita non est uera.] Pro intelligentia materiae dicas, quod dolus verus est ille, qui ponitur in tit. de dolo, vbi consistit in facto, quia si ego facio aliquid, & in eo committo machinationem, vt dicit tex. in d. l. 1. dolus praesumptus consistit in negligentia, vt puta si teneor facere aliquid, & propter negligētiam non facio, sum in dolo praesumpto, &

agi ad id,quod falubrius fit hoc,licet aliter Affli.decif.340.circa fi.& aduerte ꝙ forte dēt exprimi,& probari causa , ob quam receditur a communi regula,per ea quæ notaui ad hunc in l. quid ergo, §. pœna grauior,supra de his qui notan.infam.Item ex causa iudex iubet con fici inuentarium,quod testator prohibuerat,Dec.conf.344.nu.5. & ibi nu.9.ꝙ quando ex causa receditur a voluntate testatoris, non dēt fieri contra suum votum,quia si fuisset interrogatus,idem dixisset,& adde hic quæ posui ad Bart.in l.semper.§.negociatio,de iure immunit.Item in qualibet promissione intelligitur excepta causa a principio verisimiliter incogitata,Soc.conf.22.num.19.lib.4.vbi alijs filijs susceptis conueniat per beneficium l.si vnquam.C.de reuocan.dona. Item adde,quę posui in l.1.in prin.de ventre inspi. Item priuatio testatoris non extenditur ad legatum postea de nouo factum,Dec.cōsi. 361.Item renunciatio beneficij cum iuramento de vlterius non petēdo,non extenditur si de nouo idem beneficium renunciandi conferatur,c.cum inter.de renunciatio.Item confessio eius qui dixit se hæredem rescindere si postea sibi hæreditas auferatur,l.de ætate,§.ex causa,supra de minor.& qood non valeat statutum,seu consuetudo contra statutum superioris,Dec.conf.538.nu.11 & 12.& vide contra hoc vltimum dictum in l.ille a quo,§.tempestiuum,infra ad Treb. & hoc procedit quādo superior de facili haberi non potest:alias secus,vt di cit Dec.in d.rubr.C.qui admit.*Mangrel.*

In addit.in ver.arbitrium.ver.Bal.in rubr.C. qui admitti.] Et ibi late per Dec.& cæteros Modernos.*de Bottis.*

L. Si negotia.

In addit.in ver.hæreditas.] Vide aliquid per Alex. & cæteros in l.iuris, in prin.C.qui admitti.*de Bottis.*

L.Lucius Titius.

In casibus hic expressis. Adde casum singularem si quis postquā fideiussit vult accedere ad studium,potest peti qood liberetur, Roma. in sing. 300.& allegat Spe.in ti.de iud.§.spāli.ad hoc l.filiusfamilias,ia fi.de procur. & l.licet.de arb.in fi.quod dicit esse vnicum,& ad materiam vide Afflic.in decif.24n.qoidam notarius,Soc.in reg.147.num.22.& plures casus per Afflic.in consti.si dominus vasallum,nu.11.& in d.decif.241.tradit quique casus,quib.fideiussor dēt liberari, & obligatus pro dotis restōne,non potest id petere nisi subiniusta causa.Item quā do tenetur liberare,forte non liberatur dando fideiussores pro indēnitate omnino agitur statim ad interesse,quod æstimatur id in quo est obligatus,Alex.conf.72.nu.6.7.vbi etiam quod fideiussor obligatus per instrumentum guarentigiæ agit pro indēnitate ante condemnationem,sed pro opinione quod liberetur præsentando fideiussorem pro identitate,facit l.si quis domum,in prin.infra loca. Item si cæpit dilapidare fideiussor potest petere se liberari , si postea peruenit ad meliorem fortunam,cessat illa causa.Tiraq.in tract.cessante,in fol.7. nu.22.*Mangrel.*

L. Quintus Mutius.

Item no.arg.] Vide Dec.in l.age.C.de transact.*de Bottis.*

L.Creditor.§. *Lucius Titius.*

No.q.hic sunt verba.]Facit decif. Afflic.305.Item pater potest facere filio,sicuti si habuisset potestatem cum libera,Tiraq.de retrac.fol.79. nu.98.Item procurator cum libera habet potestatem,ac si specialem potestatem haberet,secus si esset cum libera,ad lites,quia exigere nō posset,Tiraq.de ret,a.fol.91.nu.32.*Mangrel.*

Pro socio. *Rub.*

AD Rub.] Adde quod vnus ex socijs alterum obligare non potest,nisi ad illum actum contracta sit societas,vt puta ad pecuniam mutuandam,tunc ita demum si nomine societatis, secus si nomine proprio,Dec.in l.si socius,nu.1.sup.si cert. pet.Item casu quo potest obligare,tunc solum pro concurrenti quantitate,quam habet in societate,& quantum durat tempus societatis, Dec.ibid.num.4 Item per societatem omnium bonorum ipso iure in alium transfertur dominium,tamen quæsita post societatem non ipso iure communicantur,sed veniunt communicanda ibidem in prin. & multas qōnes ad materiam societatis ponit Dec.in Rubr.& l.1.C.q test.fac. poss.& ad intellectum legis,vt sit,inf.eo.Dec.in l.j.num.8.& an,& quando conueniatur in insolidum,Bald.in auth. hoc ita.9.q.de duob.reis.C.An autem conuentio,quod alter faciat telas,alter ponat pecuniam,& vendat telas factas, Principes,vel alijs conducentes aliquem socii sunt,Dec.conf.108.in prin.medietas lucri attribuitur pecunię,Dec.in l.illud,nu.10.C.de col.vbi nu,13.quod socio excedenti per naturam non debetur salarium , societas alia incidens alia conuentionalis,Galiaula in l.stipulationes non diuiduntur,nu.15.inf.de ver.ob,non tamen competit actio pro socio si incidenter sit actio,l.vt sit,inf.eo.l.nihil.sup.com.diuid.& dicit Alexā.conf.40.ou.3.lib.2.ꝙ communio,quæ est inter aliquos taliter dicitur quædam communio vt tales non dicantur esse socii,sed consortes. Testator potest inducere societatem inter hęredes,Soc.conf.4.nu.5.lib.4.Item canonici, & illi qui hebent materiam sępe conueniendi in vnum,dicuntur socii, Abb.in c.cum canonici,nu.2.de offi.deleg.& socius tenetur de dolo, & de leui,& lata culpa,& hoc procedit si est socius diligēs, secus si de sui natura sit negligens, quia cum sit tam imprudens in rebus suis nō tenetur de leui,& lata in rebus alienis,Dec.in l.contractus.nu. 34.infra de reg.iur.*Mangrel.*

L.Societas coiri.§. *In societate.*

Scilicet ficta.videntur.] Ad intellectum,& materiam istam vide omnino Couar.in 3.lib.var.resol. c.19.nume.1.& ibi quid de bonis acquisitis post contractam societatem.*de Bottis.*

L. Ea vero .§. *De illo.*

In prin.] In materia istius tex.vide aliquid per Ias.in l. 1.in prin. C.quādo non per.par.*de Bottis.*

L.Si conuenerit.

In prin.] Adde ꝙ sit non valet societas de nunq̄ diuidendo rem cōem, Alex.conf.18.lib.2.in prin.vbi petita absolone,& si iuratum sit,idem tradit ibidem nu.8.9.in pacto de non reuocādo procuratorem,vel testamentū,sed contra Dec.conf.265.nu. 1.& 2.loquitur tamen in eo, qui ex liberalitate communicauit bona sua fratri suo,& ibi nu.4.ꝙ si tale pactum non valeret,tū valeret pactum,ꝙ si diuisio petatur,communicatio sit nulla,& idem ꝙ de diuisione tradit ibid. col.pe.& fi.in conuentione,ꝙ frater maior,vel administret,& non possit reuocari ab administratione,& ibi limitat dictum de procuratore,de quo Apostil la ad Bar.in l.eum precario.inf.de precario.Firman.in ver.infirmitas. Item licet quis in prędictis reuocādo in periurium incideret,nō actus propterea vitiatur,vel est dicendum indifferens iuramentū regulari ſm nomen ipsius actus,Dec.conf.305.nu.3.vbi tradit per totum donationem cā mortis posse reuocari , licet iuramentum , & promissum dēt attendi,& non contraueniri.Item regulariter quis non pōt astringi,quominus pęniteat in litib. quæ pendent a voluntate unius, Dec. conf.475.num.17.posui ad hunc in l.eum precario inf.de preca.& ad hunc in l.adeo.inf.eo.vbi si sit iuratum non reuocari ex Capicio,& faciunt q̄ posui ad hunc in l. vbi ita donatur.inf.de do.rā mor.*Mangrel.*

Quia testatores.] Adde quod si testator habet fratrem simul morari,& viuere intell'r,ꝙ si fructus omnes æqualr percipiantur,Dec.conf.265.nu. 5.Item contra quandam diuisionem factā p pupillum contra volūtatem testatoris,late Dec.conf.349.p totum,de quo ēt addidi ad hunc in l.si pupillus,inf.de reb.eorum,& in d.conf.Dec.nu.3.ꝙ si cum præcepto testatoris concurrit minor ætas,ista duplex prohibitio magis afficit,& ꝙ prohibitio sola de consensu partium possit relaxari,& ꝙ si ex causa appareat prohibitionē testatoris esse pupillo damnosam ab ea recedatur , & ꝙ minores iusti stare in communi non possint etiam consentientes diuidere maiores secus,Dec.conf.442. nu.25.Item valet dispositio testatoris,ꝙ hæredes bona omnia communicent,l.si.§. Lucius.de leg.2.& facit decif.Boer.87.& vide quæ posui ad hunc in l. pe.§.fratre.de leg.2.

L.Merito.

In princ.]No.quod quis præsomitur bonus,Feli.in c.dudum, num.4.de præsumpt.Anchar.conf.179.vlt.col.vbi confessus est vsuras exercuisse,intelligitur toto tempore suæ vitæ, quia cum de salute animarum agitur,abundantius est agendum,c.fi.de presbyt.non bapt.c.iuuenis, de sponf.Et bonarum mētium est ibi timere culpam,vbi culpa minime reperitur,c.consilium,de obseruat.ieiun.& r̄ndet, ꝙ hæc l.procedit in pœnis infligendis,in quibus mitius agitur. Adde Soc.in l.si fuerint,§ plane,in prin.infra de reb.dub.& Apostilla ad Inno.in ca. per inquisitionem,de elect.in ver.credimus. quæ late firmat non requiri plenas probationes,vbi de fauore animæ agitur,facit c.p tuas,de probat & ea,quæ per Abb.& alios dicuntur in ca. si clerici,de iud. adde tū casum notabilem in quo ēt in pęnis infligendis præsumitur quis malus ad hoc,vt fraudib.obuietur,l.j.§.quid ergo,inf.si qs omis.causa testa.iuxta l.eum ,pponas,C.de hær.instit.& vide Feli.in c.1.in 7. & 8.col.de iureiu.& dixit Bar.in l.non solum.§.sed vt probari.inf.de no.ope.nunc.ꝙ exceptio non necessario concludens.licet dubia,in delictis excusat,vide ibi Alex.& ad dicta per Fel.in c.dudum.adde Hip. sing. 151. semper in dubiis , & limita ꝙ dictum est quod fauore non augendum est peccatum,quia procedit in dubio, sed quando constat de peccato ēt superior in mitiorem partem inclinare debet, Dec.in c. ex literis,nu. 6.de.probat.& Adde,ꝙ in correctoris fauore animæ fit extensio vbi tractat de peccato, Curt.conf.43.col.3.in ver.& potissime mouet,& nonnullas ampliationes ad hāc reg ꝙ in dubio pſumitur delictum,ponit Hipp.in Rub.de fideiuf.nu.46. vsq; ad 61.Item adde ꝙ præsumptio huius l.fallicit,qñ adducitur ad aliquem liberandū secus si præsumendo innocentiam alicuios resultat pręsumptio ad rō demnationem,ita Soc.conf.57.nu. 17.lib.4.sic etiam amplexus mulieris,aliquando in bonam partem sumitur,in rep. ad Abb. in ver.actus in ver.3.& adde Feli.in d.ca. dudum.adde eundem in c.in præsentia, nu.12.de probatio. Item adde,quod vbi actus potest se habere ad plura delicta odio delinquentis,semper fit interpretatio in duriorem partem , Angelus , in lege verum . la seconda. de furt. & ad allegaio. consil. 47. vide consil. Dec. 445. numero 61. Idem adde , quod vbi

regulariter verba sonant in delictum, quia præsumitur in duriorem partem, Feli. in cap. auditis, nu. 42. de præscrip. & idē Feli. in cap. auditis, prædicto. in verbo, limita secūdo. item quilibet præsumitur dignus c. 1. vbi gl. de scrutin. Item statutum præfigēs terminum ad proponendum exceptiones, non excludit eas, ex quibus imminet animæ periculum, Loffr. cons. 12. nu. 33. Item quis præsumitur ex causa iusta cū inuito potest possidere, idem cons. 73. nu. 3. Item verba intelliguntur, vt non inferant delictum, seu dolum, Loffre. cons. 49. in fi. Item qui facit ratione iuris sui conseruandi etiam ex iusta causa, excusatur a dolo, posui ad hūc in l. 1. §. non autem, inf. si quis testa. liber iuss. fue. ex Dec. consi. 565. in fi. Item eo ipso, quòd quis præsumitur bonæ famæ omnia gesta per eum instrumenta esse bene confecta, & si de omnibus, Par. de sind. in ver. fui semel, fol. 291. Item si cohæres capit aliquas res de hæreditate non præsumitur animo furandi, Glo. in l. 2. de crimin. expil. hæred. *Mangrel.*

L. Cum duobus. §. *Si in coeunda.*

In prin.] Habet medietatem lucri sine deductione expensarum, Afflic. ī cōst. quāto ceteris. n. 18. Adde Bar. in l. si fructus. inf. sol. mat. *Mangr.*

L. Si fratres. §. *Papinianus.*

In princ.] Quando videatur contracta societas? Boer. decis. 58. vbi si fratres, vel socij essent diuisi, tamē per longum tempus steterint pro indiuiso, & videtur rerum contracta societas. Item si vnus ex socijs possederit rem communem pro diuiso totam per 30. annos, non possunt alij socij petere diuisionem, Boer. decis. prædicta, vbi videtur renunciasse eorum pacti. Item si emitur fundus communi nomine, & vnus frater soluit pecuniā, & est industriosus & alius non præsumitur pecunia soluentis. & non datur portio fundi, nisi soluat prætium, Rom. cons. 3. & hoc inter fratres, secus in extraneis, cum si emo pro extraneo præsumitur pecunia illius extranei, sed si ego emo pro cōsanguineo, p̄sumitur pecunia soluētis, l. sup hypothecis, & ibi Sal. C. de pigno. & ad materiam huius §. Corne. in consi. 344. lib. 1. *Mangrel.*

L. Adeo morte.

In prin.] Vide Dec. in cons. 213. in prin. & ibi quid si est dictum ꝙ infra triennium capitale repeti non possit, an interim moriente vno ex socijs repeti possit. *de Bottis*

Ibidem.] Adde concordantes per Dec. in cons. 213. nu. 2. vbi nu. 2. ꝙ si cōueniat, ne diuidatur in triennium, nec capitale peti possit subintelligitur, nisi mors interueniat, & nu. 3. ꝙ per mortem vnius sit dissoluta quoad omnes superstites, vt ibi late ꝙ illud, ꝙ dr̄ hic de societate vectigaliū solum viget in his, & similibus vbi publica vtilitas principaliter & absolute consideratur, secus in mixtim, & nu. 6. vsque ad 9. ꝙ hoc procedit etiam si in contractu fuerit dictum pro hæredibus, & loquitur in conditione vectigallium, & ibidem nu. 10 ꝙ si sit contracta cū hæredibus non extenditur ad alios hæredes. Item valet ordinatio testatoris ꝙ eius hæredes continuent societatem cum eius socio, Dec. cons. 441. col. 1. vbi ꝙ si ipse socius sit cōstitutus tutor poterit sibi authorari in renouando, & prosequendo societatem prædictam. Item an in contractu locationis mors rescindat contractum, posui ad hūc in l. si vno. § si infra loca. & quòd societas non finiatur morte si sit iuratum, vel superuiuat is cuius causa, & propter cuius operam contracta fuit, Capic. decis. 174. nu. 5. vsq; in finem, vbi ꝙ non sit verum, ꝙ ratio, quare societas morte finiatur, sit ꝙ auferatur libera factio, & ꝙ debetur pœna per hæredes contrauenientes. *Mangrel*

L. Actione. §. *Si vnus.*

In prin.] Quia pondus dotis cōmunicari debet durante societate, vt est tex. in l. a & ibi Bar. fam. ercis. & non te prætereat, ꝙ oportet probari dotem fuisse cōmunicatam in societate ad hoc ut possit p̄cipua haberi, nō aūt p̄sumitur cōicata, nisi probetur, Pau. de Cast. cōs. 204. nu. 6. li. 2. & l cet fuerit cōicati fructus dotis, nō tñ ipsa dos, Alex. cōs. 43. nu. 6. lib. 2. sed cōtra Pau. tenet Pet. de Vbal. in trac. societas, Bal. in l. si patruus, nu. 10. C. cōia vtri. iud. Hip. in prac. §. diligenter, nu. 35. sequitur idem Pet. & addit consilium Soc. 46. & adde hic, quæ ex cons. Curt. 34. posui ad hunc in l. si uir §. fi. supra ad Vellei. & ꝙ fructus dotis debent communicari, Dec. cōs. 560. nu. 5. ad quod quæ ex eo posui in l. si credentem, cum dote, § transgrediamur. infra sol. mat. *Mangrel.*

L. Nemo ex socijs.

In prin.] An & quando socius obliget socium, uide per Dec. in cons. 98. & ibi an possit liberare debitorem societatis. *de Bottis*

Ibidem.] Adde ꝙ nemo ex socijs vr̄ hēre mādatū ab alio, nisi in his in quibus expsse est cōtracta societas, Dec. cōs. 98. nu. 9. in ver. soluendo ergo. & tūc ita demū si rōne societatis contrahitur, Dec. ibidē nu. 2. & 3. differenter, ꝙ nō hēat mādatū, & circa utilia, Alex. in l. de pupillo, §. si plurium. inf. de no. opr. nunc. uide tñ q̄ addidi ad hūc in l. Titiū, & Mæuium. §. altero, de admin. tut. & ad hunc in Rubr. §. eo. tit. Itē socij non obligantur insolidū, posui in auth. hoc ita, C. de duob. reis, & ꝙ non videatur habere mādatum ad alienandum, Dec. cons. 556. nu. 1. Item si alter socius dissentiat alicui mercantiæ, quæ per alterum emit, & ille emat suo periculo non communicat lucrum, Alex. in l. qua poterit, nu. 3. infra ad Trebel. *Mangrel.*

L. Societatem. §. *Arbitrorum.*

In prin.] De materia huius §. vide Ab. in c. Quintauallis, de iureiur. Itē ꝙ p inductione ad arbitrium boni viri, hr̄ recursus ad superiorē eius, qui iudicauit non attēto foro partiū, Afflic. decis. 51. Itē nō pōt emologari laudū sup quo p̄cessit cōpromissum, Hip. in l. qōnis, nu. 35. de q. & posui in l. non distinguemus. § de offirio. sup. de arbit. & an. & qñ laudum intelligatur ratificatum, Dec. in l. semper q non p̄hibet, nu. 9. de reg. iur. Caue si sis arbitrator, quod est officium proxenetæ, Bar. in l. si iudex, inf. de var. & extraor. cog. Item qñ est datum liberū arbitrium iudici, si male iudicauerit tenetur de dolo, & lata culpa, nō de leui, & leuissima, Par. de sind. in ver. arbitrium, & in ver. potestas, fol. 59. & quando datur liberum arbitrium alicui quod importet, vide Par. in d. loco. Item delinquens ponens se in manibus officialis, vt cōponat si compositio modum excedat non valet dicta compositio, quia dēt fieri iuxta solitum compositionis, & intelligitur illa remissio ad officialem, vt de bono, & æquo, & quod iustum fuerit, Par. de sind. in ver. an sit delinquens, fol. 116. Item quando quis committitur cōsciētiæ alicuius, quod importet tunc si agatur de secreto conscientiæ statur conscientiæ, & dependet a conscientia sua, & non requiritur probatio tantum, Par. de sind. in ver. an iudex, in fi. fol. 177. & vide quæ posui ad hunc in l. si quis arbitratu. infra de ver. ob. Item si arbiter male arbitratus fuerit, facit litem suam, Bar. in l. fi. supra si men. fal. mo. dixe. Par. de sind. in ver. arb. fol. 185. vbi habes quando facit litem suā & quando non in male arbitrando. Item si statutum dat arbitrium iudici imponendi pœnam utique debet imponi consueta, & de iure imponenda, Par. de sind. in ver. an si statutum, fol. 238. & tanquam bonus vir imponere debet. item si in compromisso est renunciatum exceptionibus, vt non possit opponi contra laudum, tunc non potest opponi reduci ad arbitrium boni viri, Hip. in sing. 62. & posui in l. j. supra de arb. *Mangrel.*

Ibidem.] Adde ad materiam ꝙ iudex coram quo petitur reductio ad arbitrium boni viri potest cognoscere de nullitate laudi, Dec. cons. 39. in fi. an prorogatio compromissi debeat intimari, si est data potestas prorogandi partibus absentibus, Dec. cōs. 430. nu. 9. & ibi an in electione tertij debeat apparere de discordia duorum, & an laudum latum ex falsa causa valeat. *de Bottis.*

Nam arbitramentum quod assumitur.] Hoc declara, vt per Suarez in alle. 19. nu. 15. *de Bottis.*

Quæro quis erit iudex.] Didac. in 1. lib. varia resol. c. 18. nume. 5. fol. 239. *de Bottis.*

Quod actio sequitur forum rei.] Capic. in decis. 18. Couar. in 2. lib. varia. resol. c. 12. in prin. *de Bottis.*

Vt cum res ad sui diuisionem.] Couar. vbi supra, fol. 552. Adde Cott. in ver. iudex causæ. *de Bottis.*

Ex hoc apparet, quod non recurritur] Couar. vbi supra fol. 551. Afflic. in decis. 41. & quid si laudum habet executionem, Couar. ibi quem omnino uide, quia multas limitationes ponit. *de Bottis.*

Potest peti reductio fieri.] Vide cons. 39. nu. 6 *de* Bottis.

Sed etiam extra iudicium] Quanto tempore præscribatur officio iudicis, vide Scribentes in c. regis subditorum, nu. 63. *de Bottis.*

Quæro vtrum possit renunciari.] Vide omnino Guid. in. decis. 519. & De. in cons. 39. col. fi. nu. 6. & omnino in cons. 60. & cons. 430. nu. 9. *de Bottis.*

Io est ergo in hac renunciatione tacita.] Vide Neguf. in tract. de pig. in 1. memb. 6. par. nu. 27. *de Bottis.*

Quæro qua dicitur parua, vel magna.] Vide Dec. in cons 39. col. fi. quid si laudum sit ratificatum, & adest læsio ultra dimidiam iusti pretij, uide Dec. in cons. 60. nu. 3. 4. & quæ læsio admitti debeat, vide Couar. in 2. lib. uar. resol. c. 12. nu. 5. uer. 3. sol. 558. *de Bottis.*

Dicit quod si aliquis est deceptus.] De ueritate uide Cott. in uer. uenditor, & Soc. in fal. suis 436. & limita non habere locum in eo, qui habet potestatem a lege, ut puta in prælato, ita declarat Aret. in cons. 126. nu. 2. ubi etiam ponit de uenditione facta per procuratorem, & tenet qd̄ sufficit læsio in 6. parte, uide & Barb. in ca. cum causa. col. 3. de empt. & uen. *de Bottis.*

Quando examinetur æquitas.] Nota ꝙ arbitror non potest esse tertius in causa, in qua ipse interuenit cognoscendo siue decidendo, fallit ut per Campeg. de test. conclu. 66 67. *Mangrel.*

Sed quando compromittitur.] Vide casum in quo non recurritur ad arbitrium boni uiri per Bar. in l. 3. §. tametsi, infra de arb. quem sequitur Rom. sing. 50. *de Bottis.*

Item intra quantum tempus.] Quid autem si sit concessa potestas prorogandi, etiam absentibus partibus, & an tunc prorogationes debent intimari, Dec. cons. 39. in prin. *Mangrel.*

In additionib. in ver. peti. ver. sed vtrum reductionis petitio.] An petitio executionem impediat, adde Soc. in l. Iulianus, col. 3. de cond. & demū, & an appellatio admittatur a sententia confirmatoria laudi? uide Afflic. in const. appellationum tempora, nu. 47. nullitas exactis impedit executionem & stante statuto, quod habeat executionem paratam, Abb. cons. 42. & etiā non obstante pacto quod exequetur, Dec. cōs. 449. in fi. & idem aliquid 60. sed quod exequetur, & deinde petatur reductio ad arbitrium boni uiri, Ag. cons. 172. in fi. sed contra facit Cuman. cons. 50. in fi. & per Dec. cons. 449. facit quod pactum quod instrumentum habeat executionem non ualet, Bal. in l. tale pactum. § q prouocauit. nu. 20. q. de pact. Iaf. in l. quæ de lege, nu. 1. de leg. 1. Aret. cons. 55. circa medium.

pn addit.in ver.boni viri,ver.deinde dicit quicquid fit.] Soc.conf.220.col.4.sed quod dicitur etiam si sit iuratum,qui addit rationes:nam partes iurauerũt sub confidẽtia ꝙ arbiter,seu arbitrator arbitratus fuerit,& omnia verba quantuncunq; prægnantia sub illa confidentia regulantur,quem vide col.6.& vide Cor.conf.221.in 2.vol.vbi quod requiritur absolutio a iuro,& ꝙ allegatur dolus arbitratores,sed ꝙ nõ requiratur absolutio, Abb.cons.77.col.pe.in ver. venio ad secundum li.2.& pro hoc videntur oẽs sentire & pro,& contra, Ang.multa in disputatione, duo adinuicem litigantes,in vltima qõne,& quod nulla cautela impediat, Dec.conf.533.in prin.vbi etiam quod stãte statuto,quod nõ possit appellari ad idem,quod nulla renũciatio sufficit quin possit infra tres annos peti reductio,& vide Lanfran. de arb.fol.64.vol.1. vsq; ad 66.vbi ꝙ appellatur a snĩa reductionis,quid operetur iuramẽtum in renunciatione petitionis reductionis! Io.Bapt.in tra.de arbi. fol.108.etiam stante statuto, quod habeat executionem paratam, & quod nihil opponi possit,petitur tamẽ reductio,Dec.conf.60.n.2.in uer.nec talis reductio.idem in c.ad hæc,il 2.nu.3.in effectu dicit idẽ, sed non exprimit de statuto,quod exequet,sed quod nõ possit fieri reductio tradens idem esse in statuto,quod in pacto,ad idem 39. nu.6. si fuit dictum,quod possit lędere in magna quantitate,non poterit in nimis magna, Pau.conf.215.nu.4.li.2.ẽt si latissime esset data ptãs lædendi in maxima quantitate,ad huc põt peti reductio probando dolum ex actis,videlicet,qa condemnasset ad soluendum,Alex.cõf.131. nu.11.& seq.vbi n.13.quod sufficit quod arbitrator fuerit in lata culpa,q̃ ꝓbatur eo ipso ꝙ inspectis actis apparet læsio, lib.2. propter ꝙ Soc.conf.283.nu.1.adducit ꝙ non obstante quocunq; pacto,& iuramento in compromisso appositis poterit laudum irritari,Crot.in l.q Romæ,§.duo fratres,infra de uer.ob.refert,& sequitur d.conf.Alex. 131.& quod sufficit quod sit in lata culpa, Cuman.conf.50.col.fi.in ver.ad id autem.*In prin.*]

L.Socius.

In prin.] De intellectu huius tex.vide pulchre Soc.conf.4.nu.31.lib.4. Dec.conf.66.col.2.in uer.2.dubium,& cõf.68.col.fi.& omnino Dec. in auth.quod locum,nu.9.10.C.de col.Item regulariter onus dotandi non spectat ad societatem,Dec.conf.304.& quod dos filiæ de societate percipiatur si sint socij omnium bonorum,Alex.cõf.70.in pri. li.j.Soc.omnino in conf.29.1 a nu.3.vsq; ad fi.li.2.consultus ab vtraque patre ab Illustrissimo Duce Mediolani tradit idem pulcherrime,sed contra Alex.conf.87.per totum,lib.4.idem in conf.76.nu.10. eo.lib.quod ex cohabitatione,& perceptione fructuum insimul ꝑ fratres non inducitur aliqua societas,& quod ex tacitis actib.nunquam inducitur societas vniuersalis,nec onus dotandi filiam ad fratres spectat,si frater dotat filiam de reb.communibus consentiente fratre,ille frater consentiens videtur consentire animo donandi, Campeg.de dote,uol.1.fol.287.& in 20.q.vbi quod si frater,habens bona communia cum fratre dotet neptem,censetur donasse pro parte sua, sed tu vide Apost.ad d.conf.Alex.154.vol.2.& Rui.conf.101.lib.1.colum.16. *Mangrel.*

De contrahenda emptione.

Rubrica.

IN *Rubr.*] Emptio dicitur ꝓbata etiam sine expressione certi pretij,sequitur Affli.decis.83.in verbo,nec obstat,ꝙ instrumẽto,item æstimatio arguit cõtractum emptionis, Dec.conf.682.nu.12.& venditor tenetur de dolo,& culpa,quia debet adhibere illam diligentiam,quam tenentur omnes patresfamilias,Dec.in l. contractus,nu.26. infra de reg.iur.item iurans emisse illam rem non expresso pretio tenetur pretium exprimere,Ias. in §.si quis,num.79.Inst.de actio.Item testes deponentes per famam emptionem debent deponere certum pretium,Hip.sing. 38. Item in dubio quando apparet contractus,& adest pretium, intelligitur emptio,& venditio, Hipp.sing.165,ita tamen ꝙ si statutum dictaret,ꝙ de quolibet contractu ubi interuenit soluatur gabella,intelligitur de emptione,ut in d.sing. Item non expresso pretio in uenditione intelligitur arbitrio boni uiri,seu iudicis. Tiraq.de tetrac.fol.124. nu.27. Item differentia inter contractum,& instrumentum est in tantum,ꝙ si renunciatur instrumento,non intelligitur renunciatum contractui, & alia ad materiam,Tiraq.de retra.fol.121.nu.1.ubi si statutum loquitur de instrumento non comprehendit contractum, secus si communis vsus loquendi idem sit,ibi.nu.25.*Mangrel.*

L. Quod vendendi.

In prin.] Vendens in nundinis non censetur habere fidem de pretio,Fabia.de emp.& ven. vol.1.fol.219. Apost.ad Alex.in l. traditionib. C. de pact.pactum ꝙ dominium non transferatur,simpliciter non valet, secus si dicatur donec pretium soluatur,& tamen tunc tertio non nocet,sed tantum contrahentibus Afflic.decis.338.& quod valet,Dec. conf.440.nu.1.& quæ ad hunc in l.sicut.§.fin.inf.loca.& ad d.decis. 338.idem de iure prothomiseos,uol.12.fol.170.nu.17.vbi ꝙ simpliciter potest quis sibi reseruare manus iniectionem in casum non implementi,& quod ad alios effectus venditio est perfecta.*Mangrel.*

L. Rem alienam.

In addi.in ver.quæ est ratio.] Aduerte ꝙ vendens rem alienam, censetur nomine domini vendere,ita quod poterit dominus ratificare, vt suo nomine gestum,Dec.consi.281.*Mangrel.*

L.Si in emptione.

Quod inspicimus quod est principale.] Vide Didac.Couar.in 2.lib. varia. resol.c.4.nu.8.fol.421.*de Bottis.*

§. *Omnium.*

In princ.] Ius exigendi gabellam,vel pedagiũ a Principe concessum vẽdi non põt,Soc.cõf 7.nu.6.lib.3. & plura,quæ vendi non pñt, enumerat Fabia.de emp.& ven.vol.1.fol.211.& primum dictum limita,nisi fuerit concessum pro se,& cui dare voluerit, Firmau.de gabel. vol.3. fol.6.nu.40.*Mangrel.*

L. Quod sæpè.

In prin.] De materia arrharum,de qua in hoc tex.& an redditio duplicata liberet, vel conueniatur ad totum interesse, Ang.Inst.de actio. §.actionum,nu.15.Ias.concludens,ꝙ non.Item si arrhę dentur in parte pretij,non dr̃ res integra in tantum,ꝙ non põt ullo consensu recedi,Ias.in l.ab emptione,nu.45.de pact.Item res stabilis pro arrha dari non põt,hic in l.Titia,in prin.col.fi.in ver.respondeo fraus est,& ĩ ver.quid si tibi dofundum,& ver.plus dico,vbi ꝙ nec res pro arrha dari põt,inf.de ver.ob.q̃ñ datur pro arrha,& pretio poterit arrha repeti,& contractus implementum exposci,Salic.in l.contractus, in fi.C. de fide instrum.*Mangrel.*

§. *In ijs, quæ.*

In prin.] Dec.in cõf.179.ꝑ totũ,plene discutit hũc tex. Afflic.decis.280. in 1.dub.vbi tradit,quod licet quo ad periculũ nõ dicatur ꝑfecta emptio,anteq̃ mẽsuretur,& ponderetur,& simile sit in quolibet contractu condõnali,tñ quo ad periculum ex vtraq; parte,& circa rẽ,& circa mutationẽ monetæ cõtractus dr̃ ꝑfectus, uide oĩno q̃ multa adducit ꝑ,& cõtra,& vide Dec.in conf.399.ꝑ totũ,vbi inter alia dicit,ꝙ si vendit vinũ,qđ est in vegete ad rõnem 38.ꝑ qualiber amphora,nõ dr̃ venditio ad mensurã,& multa adducit ꝑ,& cõtra,& tñ decidit ꝑ vẽditore,qđ periculũ sit emptoris.Dec.in d.conf.79.cõcludit, quod traditio facit transire periculũ ẽt ante mensurationem,& loquitur in traditione ꝑ cõstitutũ, vt ibi.1.vol.allegat cõf. Oldr.quod eo fortius dr̃ cõditionalis,q̃ñ partes incipiũt exprimere cõditionem ꝑ designatione numeri,& vide ꝑpulchrũ in l.si duorũ,inf.de act.emp. & in l.q fundũ,§.q agrorũ,inf.eo.item licet hic in tex.loquitur in mobilib.ẽt si in fundo ad mensurã venditio locũ hẽt, Capic.dec.14.nu. 11.si sermo vendõnis incipit ab ipsa,& venditur totũ qđ cõperit,cedit lucro emptoris,si secus,contra. Afflic.deci.68.idem traditur Dec.conf.347. q̃ñ prius bona cũ cõfinib.exprimãtur,vbi quod si vẽdãtur plures fundi,& in aliqb. incipiat a mensura,declaret ppea,quod ẽt in aliis mensura attẽdatur,& idem ex quãtitate ptij,seu pensionis arguit subdens. quod in cõtractu oneroso semp numerus attendat,& quod sit cõuẽtũ mẽsurari,dẽt peti mensuratio inf.60.dies,& ꝑ substẽtatione cuiusdã vendõnis,qđ sit ad mensurã,idem 500.Capic.in d.decis. 14.quod nõ ꝓcedũt pdicta si adsit clausula parũ plus seu minus,quod tũc dr̃ a corpore,q̃ñ prius exprimunt confinia,q̃ numerus, & ꝙ interpellatio, ut mẽsuret,sit loco mẽsurationis.Item si dẽt mẽsurari malum terrenũ,sicut bonũ, Alex.cõf.120.nu.9.lib.1.viæ,littora,ripæ,aggeres,& similia,an mensurari dẽant, Fabia.de emp.& ven.vol.1.fol.225.in donatione,& legato facilius admittitur totum uendere lucro,Ias. in l.si fundum sub conditione.§.si libertus,nu.14.inf.de leg.1.*Mangrel.*

L. Ea quę commendandi.

In prin.] Tacens testis ueritatem, est in pœna falsi,facit etiam c.j.exr.de crim.fal.sed hoc procedit si testis iurat,& sic testis debet iurare, Bal. in c.1.nu.5.si de inuest.inter dom.& vasal.vide tex.in l.& eleganter. §.fi.de dolo,ubi posui ad hunc ad Bar.*Mangrel.*

L. Si quis sub hoc.

No.casum pro quæstione.] Facit ad hoc, quod dicit Afflic.in consti. pacis cultum,nu.75.*Mangrel.*

L.Clauibus.

In prin.] No.modũ acqsitionis possessionis ꝑ clauem. Item acquiritur contractus fit in re qđ emitur in fundo,uel domo acqritur possessio. Item acqritur possessio si fecit quis contractum emptionis,fuit uisus ĩ illa possessione,& domo, Bar.in l.qđã mulier,sup.de rei uen.Item acquiritur ꝑ constitutum si constituit nomina uenditor,& precario possidere,acquiritur naturalis,& ciuilis possessio,Dec.in l.contractus.if. de reg.iur.& Ias.in l.quoties.de rei uend.Immo per constitutum,acquiritur uera possessio, Alex.in l.1.nu.89.de acq.poss.ubi habes quot modis acquiratur possessio.*Mangrel.*

L.Fistulas emptori. §. *Qui fundum.*

In prin.] No.quod unus ex hęredibus uenditoris potest rem uenditam cum pacto de retrouendendo recmere etiam inuitis aliis, nec potest reemere eam partem nisi totam, Boer. decis.251.& posui in l.1.C.de pact.inter emp.& vend.*Mangrel.*

Fractus debet habere emptor.] Tiraq. de retra.conu.in fi.nu.70.*de Bottis.*

§. *Frumenta.*

In prin.] Ad intellectum huius tex.vide Pet. Santẽr.in tract.de sponsio. par.3 nu 72.cum seq.*de Bottis.*

Ibidem.] Nazarius in tract.pestir,lib.j.in ver.quæro primo.Item suscipiens omne periculum,& fortunam,etiam de casu belli tenetur,Dec, conf.552.per totum,vbi ꝙ periculum est nomen generale.qui autem sint casus fortuiti.posui in l.quæ fortuitis,ad hunc C.de pig. act. adde quæ scripsi ad Bar,in l.sed & si quis.§.quæsitum,supra si quis cau ti.*Mangrel.*

Titius.§.*Lucius Titius,*

In prin. Actio personalis non sequitur fundi possessorem,fallit in fideicommissario cui non transfertur dominium,& tamen rem uẽdicat, ve dicit Ias in l.li focius.in fi.supra si cer.pet.in subsidium per actionem personalem agitur super fundo, & sequitur possessorem, & si fiscus est creditor,non fit excussio principalis,Guid.Pap.in decis.9.& quan do sequatur fundum,Boer,in decis. 66. ubi quando adest pactum de retrouendendo.*Mangrel.*

De in diem addictione.

Rubrica.

AD *Rubr.*] Adde ꝙ ita demum hoc pactum resoluit,si in cõtinenti fuerit appositum,& si per verba merc resolutiua, Ias.in l.ab emptione,nu.6.de pact. Item reseruatio alicuius rei in cuius defectum resoluit,ac annullat dispositionẽ Loffr conf.17.nu.54.vsq; ad 57.vbi ꝙ iẽ reseruatio authoritatis non necessariæ, si nulliter interponatur actus,efficit nullus. Itẽ pactũ in cõtractu,vel donatione adiectum,ꝙ si conditio fiat,sit ipso iure nullum,nullisq; operis operatur retranslationem dominij.Loff.conf.21. no.44.De venditione cum pacto l.commissoriæ soluitur laudemium, licet rescindatur,Bal.in l.Emilius,in 2.lec.supra de min,& Guid.Pap. in decis.6.vbi babes,ꝙ valet pactum l.commissoriæ in pignoribus,si adest iuramentum,vel si ex interuallo apponatur pactum. *Mangrel.*

De lege commissoria. Rubrica.

AD *Rubr.*] Adde ꝙ si in defectũ solutionis ex pacto contractus transfunderetur in alium contractum,tunc etiã in mutuo creditore fieret.Loffi.conf.19.nu. 17 de quo posui ad hunc in l.quamuis,supra de pign act.& ꝙ petens debitum censeatur remittere moram præcedentem,ad hunc in l.Emilius,supra de mino.petens pensionem videtur remittere caducitatem Ias.in l.2.nu.128.C.de iure emphyt.petens,& recipiens partem debiti ante commissionem pęnæ,vel aduentum diei, nõ sibi præiudicat: hic,in l.executione.§.item si ita,inf.de ver.ob.Reprobatur pactum l. commissoriæ,in pignoribus:fallit si adest iuramẽtum, vel ex interuallo apponatur pactum,Guido Pap.in decis 6.vbi habes,ꝙ pro venditione cum pacto l.commissoriæ soluatur laudemium,*Mangrel.*

L,Mulier

In prin.] Afflict.decis.328.vbi idem esse si iurauerit soluere debitnr,vide Guid.Pap.in decis.210,& vide Gl.Paris.in consuet.§.1 glo.4 nn. 1.*de Bottis.*

Seu inhibitio fuit.] Adde quod etiam si sit iuratum superioris inhibitio excusata periurio,Pau in l.fi.C.de non num pec.quid autem si præceptum superioris est iniustum,Alex.conf,57.nu.12.li.1.adde quod excusatur etiam per mandatum superioris iustificatum, Afflic.decis. 328.per totam,& ad dictum Pauli adde quod in iuramento videtur excepta semper authoritas superioris,c.venienter,de iureiuran.Item iuramentum superioris excusat in his, quæ non sunt mera delicta, Curt.iun.in l.si quis.§.si procurator.num.1.supra quod quisque iur. Item authoritate superioris etiam ille,qui renunciauit dilationi quinquennali,ea vtitur,Dec,conf.352.nu.8 Itẽ in alienatione facta a particularibus intelligitur exceptum ius communitatis,Dec.483.nu.12. & quod iustum præceptum iudicis excusat a promissione etiam iurata,Dec,in l.non videtur.§ qui iussu,nu.2.& 4.de regu.iur.an autem iussus,vel authoritas superioris (non sit Princeps puta patris) excuset? Apostil.ad Gemin,in c.1.§.1.in litera b,de excep.nume. 12,vbi quod qui iurauit non opponere exceptionem excommunicationis,tamen authoritate l.poterit opponere.Item Doctor qui se obligauit alibi ad legendum poterit a patria auocari, Dec.conf.588.num.21.& sequestrum factum debitori ne soluat,excusat a pœna,& periurio,Cur. de sequestratio. volum.4.fol.150.numero 60.promissio indemnitatis non extenditur ad damnum quod quis patitur non parendo mandatis superioris,Socin,conf.70.in princ.lib,2.vbi & alia similia. *Mangrel.*

De rescindenda uenditione.

Rubrica

AD *Rubr.*]Adde quod rescisso contractu de conuẽtione partium agitur actione ex contractu ipso, Dec.conf. 185.in prin.& fideiussor contractus tenetur etiam ad distractum, ad hunc in l si in pignore.infra de fideiussu.*Mangrel.*

L.Necessario.§.*Quod si pendente.*

In princ.] Inquantum traditur hic,quod sufficit emptionem esse perfectam,licet res non sit tradita:fallit quando venditor suscepit periculum.Item cum asseuerauit bonitatem rei duraturam,item quãdo per eum stetit,quominus degustaretur.Item quando sciebat bonitatẽ nõ duraturam,Afflic.decis.390 col.3.*Mangrel.*

L.Si in venditione.§.*Vt libro sexto.*

In prin.] De intellectu huius tex.vide Soc.in conf.vlt.dun videbantur, vol.3.*Mangrel.*

Ibidem.]Adde Couar.in c.3.pract.q.nu.6.uer.8.& uer.15.ubi reprehendit Bar.hic.*de Bottis.*

L.Habitationum.§.*Ante pretium:*

*Tenetur venditor satisdare de euictione*Vide notabilem fallentiam per Afflic.in decis.171.Quidam vendidit,& qualiter obuietur fraudib.emptorum submittentium litem,uide Apost.ad Bar.in l.si post perfectũ, C.de euic.& ibi Sali,an autem deberet satisdare solũ pro illa euictione,quæ nunc offertur,Imol,in l.1.§.stipulationem,tenet,quod sic contra Bar.hic & idem tenet Sali.in l.non idcirco,C.de contrahẽ.emp.idem tenet Ang.in dict.§.in fina.& Bald.in l.non idcirco, & ad hanc materiam uide Ias.in l.a diuo Pio.§.si post.ff.de re iud.Ad §.fina.sup. ti.j.potest responderi,quod ibi loquitur de satisdatione uoluntaria, nam promiserat satisdare: hic vero de necessaria,facit l.fideiussor.§. necessaria.sup.qui satisda.cog.uide Doc.in l.si post perfectum.C.de euic.& omnino Alex.in §.morte,nu 80.in uer.2.casus,per duas col. ubi tradit communiter teneri,quod satisdetur pro omnib.tamen contrarium dicit de iure uerius,& tradit etiam si locupletissimus sit uenditor fideiussores præstari,& quod etiam in terminis l.ex prediis, C. de euic.dando fideiussores consequitur uenditor pretium,sed Afflic. decis.171.no.tradit,quod si uenditor laudauit suum emptorem locupletem,non teneatur satisdare si ille suscepit iudicium,sed debet pretium solui.Item uenditor qui promisit fideiussores pro euictione,tenetur ad interesse,l.cum stipulatus sim,§ fi.de uer.ob.solet pacisci,ꝙ pro cautela euictionis soluantur bona stabilia,& ualebit hoc pactum. Negus.de pign.uol.5.fol.221.nu.18.Item si res non est euicta non potest peti fideiussor,l.qui res emit,C.de fideius.sed quando author uẽditoris est diues non tenetur uenditor satisdare,Affli.in d.decis.171. & uide quæ posui ad hunc in l.si postea.C.de euic.*Mangrel.*

De actionibus empti,& uenditi.

Rubrica;

AD *Rubr.*] De consuetudine Neapolis, quæ incipit,si instrumentum,uenditio non valet,si infra annum non traditur res emptori, & ita in donatione, sed post annum emptor potest petere pretium,& interesse. Item interesse uẽditoris, est perceptio fructuum per emptorem,Alex.in conf.69. uol.1.ubi declaratur l.curabit,C.eo.tit.*Mangrel.*

L. I.

Item quære.]Cogitur præcise tradere si potest,Aret in §.actionũ,nu.14. secus est in eo,qui promisit uendere, Dec.conf.502.nu.8.*Mangrel.*

Ibidem.] Vide Couar,in 2.lib.uar.resol.c.19.*de Bottis.*

Quæris glo.quid si in prima causa.] Vide Tiraq.de retract.lig.§.31.in glo, 1.nu.3.*de Bottis.*

L.Si emptione,§.*Vacua possessio.*

Sed si in instrumento esset dictum.]Nõ dr̃ libera,qñ nõ põt alienari sine cõsensu alterius,Bal.in c.q̃ in ecclesiarũ,col.j.in uer.ibi liberã, de cõst. no,Abb.in c.de multa.l 4.no.de p̃b.sed tu considera subtilius,ꝙ istud uerbũ libera,intell'r s̃m naturã cõtractus.l.q̃ro,§.inter locatores locati,ad quod uide Bal.in l.j.C.de usuf.& uide oino Curt.in tra.feudo,i 2.p.q.r.col.j.sub dẽtem,ꝙ recipit tale uerbum restrictionem a iure,l. j.in uer.liber si stilus,C.de sacrosf.ec.l.libertat,ibi nisi,ꝙ ui,aut iure.fu. de statu homi.l.procurator,cui libera.sup,de ꝓcur.iuncta l.creditor, § Lucius,sup.ma.& c.cũ nobis,de ele.cũ gl.in uer.libere,& quod per illum tex.uoluit Alex cõf.82.& uiso,& opportune discusso,j.uol.col. 7 & uide late Feli.in c.causam,q̃.in uer.non obstãte,de rescri.adde ꝙ plena idem est,ꝙ libera,Bar.in l.item bonorum,de admi.tut,ad qđ uide Aret.in conf.156.diligenter uisis,in pe.col.Item liberum dr̃ non obligatum,nec alienum in totum,uel ꝓ parte,gl.in l.si pro fundo,i uer. liberum,C.de transa.& non est liberum,quod non potest transferri de loco ad locum,Aret. conf. 13.col.j.ubi quod appellatione libertatis, omnimoda libertas,continetur.*Mangrel.*

L. Emptorem.

L.Emptor.§. *Qui autem.*

Non operatur suum effectum.]Pactum quòd quis nõ teneatur ad euictionem,ad quid teneatur. Tiraq.de retrac.fol.187.nu.10. *Mangrel.*

L.Iulianus.

Respiciat intereffe.]Hucusq; non potui reperire , quõ competat eiulis, quãti minoris qs empturus fuisset,cũ si hoc sit nemo prætoriã,quoad quãti minoris res vendita est refertur vellet , & cẽr ex toto superflua , cũ sp quisq, mallet se referre ad suã singularẽ affectionẽ, quã ad extrilecas ,pbõnes accedere, vereor ne vera sit opinio Io. Bap. de S.Blasio in trac.actionũ,in c.de actiõe redhibitoria,& quãti minoris,φ nõ reperi talẽ actiõnẽ dicebat,vel si dici posset eiudẽ cõpetere, qñ scienter vẽditur res vitiosa,vt tũc q̃a dolo fit,stetur iuro,qđ vltimũ de iuramẽto firmat Pau.hic,& nõ p̃sopponẽdo,φ sit pp dolũ , nescio quõ procederet,stãte aũt dolo accederet ad ea,q̃ posui ad hunc in l.si quãto,in prin.Ç.vnde vi.sed id cõtradicit huic textui,quem Doctores dicunt loqui in actione quaoti minoris ciuili,& tonc loquitur siue sciẽter,siue ignoranter distinguens tamen vt in eo. *Mang.*

§.*Item Iulianus*

In prin.]Vide Tiraq.de retrac ligu.in fi.nu.43. *de Bottis.*

§ *Offerri pretium.*

In prin.]Vide Dec. in conf.298.in 1. & in conf.119.1.dub. *de Bottis.*

Ex contractu vltro citroque obligatorio.]Ad Bar.in l.si soluturus.ff.de solut.& Ro.in cõs.244.circa med ũ,q̃ tũc §.gñaliter allegat, φ qñ quis dẽt dare,& recipere prios dẽt dare,vt recipeẽ possit, & aduerte φ ita demũ tenetur offerre,si petatur,Bal in l.1.i fi.C.de his,q̃ sub mo.Ias. in l.vniuersas,in fi.C.de precib.Imp.offer.Alex.in l filiæ,C.de colla.nu.161.Ias.nu.2.cõtra in tenet ibi Dec.& pro eius dicto f.c.ũt tradita p Bal.in c.1.nu.10.qualiter dñs ,pprietate feudi priuetur , Dec.in cõs.361.nu.2.col.3.in ver.circa primũ. An aũt venditor condẽnatus ad tradendũ rem possit excipere de pretio nõ soluto.Vide Bal.in l.peremptorias, nu.19.C.sen.rescin.non pos.Ias.in d.l.filiæ,se remittit ad tradita p eũ in l.iurisgentiũ,in prin.in 3.no.ff de pac. vbi oĩno vide,& adde ad ampliationẽ reg.boius tex.Bal.notãter,& ibi Apost. ad ipsum in c.5.nu.10.qualiter dñs proprietare feudi priuetur,& omnino de materia pretii nõ soluti,Ias.in §.actionum,n.132. vsq, 141. Dec.consi.119 per torum.Item adde φ si qs petit rescissionem transactionis dẽt offerri,φ ex tã transactionis accepit. Afflic.deci.220.in 2.dub.Itẽ Barb.& Apost.p̃dicta ad Bal.dt.φ agens dẽt ,pbare implemẽtum ex parte sui ad quod consonat.Dec.consi.298.nu.2.dicens,φ emptor hẽt intẽtionẽ fundatã excipiendo rem nõ traditã , & ,p opinione Dec.quod teneatur offerre,ẽt si nõ petatur,est tex.in l.ii emptione.§.item si emptor.ibi,nisi vltro qd cõuenerit,p̃ster. sup de cõtrah. emp.sed cõtra Dec.in d.cons.198.n.1.& opinionẽ suã in d.l.filiæ cõprobat idẽ Dec.cõs.421.n.5.vsq; 12.Itẽ quis nõ põt petere pœnã,nisi prius impleat,Dec.cons.338 p totã & cons.452.nu.3.ad dictã decis.220.& φ ẽt agens ad distractum teneatur offerre, Loffr.cons.23. nu.5.Item hæc oblatio ad hunc in l.acceptam,C.de usur. & Alex. in cons.78.in fi.li.1.item non ope.exceptionis, vel ipso iure põr agi contra emptorem,Tiraq.de retrac fol.107 nu.3. Nec sufficit habere fidẽ de pretio,idem fol.127.nu.1.Item potest offerri verbaliter, & secuta sententia debet realiter offerri.Item Tiraq.de retrac.fol.107.n.8. & pro intellectu huius tex.vide Alex.cons.117.4.vol.& ad hunc §. not, quòd quando quis vult rescindere transactionem debet offerre prius illud,quod accepit,vide Afflic.decis.220. *Mangr.*

Quæro iuxta hoc pretio.]Vide Tiraq.de retrac.conuent.in fi.nu.70. Dec. in consi.119.in 1.dub.in fi. *de Bottis.*

Cum solueris aliam partem.]Vide Negus.de pigno.in 4.memb.5.par.nume.3. *de Bottis.*

§.*Si fructus.*

In prin.]Vide late Didac.Couar.in 1.lib.var.resolut. ca.15. fol. 249. per totum cap. *de Bottis.*

§ *Si Titius.*

In prin.]De eo,qui emit fundum ad mensurã , sit reperiatur fundus minor, vtrũ venditor teneatur ad plus pretij receptũ,& qñ a mensuratione,vel a certo corpore,late Capic. decis. 14. & vtrũ qui vẽdidit rẽ mensurãdã,& consignãdã tali die si illa die transacta , licet discedere emptori a vẽditione,φ nõ, Afflic.decis.280.& vide decis.399.eiusdẽ. Adde Affli decis.68.& facit decis Boer.50.Item si vẽdere castrum cũ talib. vasallis,& reperitur auctũ castrũ cedit oẽ ius emptori,& ibi habes infinita,& si conceditur fundus rustico ad mensuram , si per obliuionem fit augumentũ illud cedit emptori,Par.de reinteg.feu.in ver. miles,fol.18.& idem in verbo,sequitur,fol.17. *Mang.*

Illa est vera.]Dec.consi.900. *de Bottis.*

§.*Idem Papinianus.*

Adijcitur in testamento.]Ias.in l.1.nu.59.C.de summa Trinit. *de Bottis.*

§.*Si quis a pupillo.*

In prin.]Imo.in cle.i.in fi.de resti. in integ. sic etiã feudatarius mortuo subinfeudante potest feudo renunciare , sed sibi auferri non potest, Iser.in c.1.§.de manso.de contro.inuest.sequitur Loffr.in cõs.39.nu.20.vbi nu.31.remissiue duos casus,quib.claudicare cõtractus põt , ut & valet trãsactio vtilis alimentario,l.cũ his.§.eã transactionẽ, supra de transac.vbi gl.idẽ tradit in contractu utili ecclesiæ, Dec in c.quæ in ecclesiarũ,nu 3.de consti.Soc.cons.40.li.4.vbi φ mulier p̃t vtiliter dare dotẽ cõtra formã statuti absq; cõsensu manualdi,sobdẽs φ ãle cõtractus est improbatus a iure cõi,& non valet. secus si statuto. Itẽ gesta per ,pcuratorem pupilli minus legitime cõstitutũ valet in eius fauorem,l.nõ eo magis,C.de procurat. contractus mulieris vtilis valet sine solẽnitate statuti,Dec.cons.332.nu.3. vbi limitat ,pcedere solõ si euidens sit vtilitas, & contingant prædictis aliqua ex his,quę ad hũc in l.1.§.& post operis.inf.de no.ope.nunc. si mandatarius excedit mandatũ,obligatur ipse,sed non obligat mandantẽ,l. potest,sup. mand.est electio mulieris læsæ in dote per dolum annullare contractum,ad hunc in l.eleganter.in prin.sup.de dolo. *Mangrel.*

§ *Si venditor.*

Nota nouum modum agendi.]Glo.Paris.in consuet.§.1. glos.1.nu.16.17. *de Bottis.*

L. Prædia mihi.

Tertia particula.]Not.φ si pęna apponitur stipulationi facti , uel dandi pœna potest exigi vltra, quam sit interesse si ponitur in stipulatione quantitatis, & pęna non exigitur,nisi quatenus cum interesse concurrit,ex quo præsumitur pęna posita in fraudem vsurarum, Grammat. decis.88.nu.6. *Mangr.*

L. Et si vno.

Itẽ nota.]Alex.cons.178.nu.4 & 12.li.7.& cons.143.nu.1.eod.vol. Firman.in ver.venditio qualiter,uerbo 53.& φ venditio plurium rerum uno pretio indicetur vna si partes unam nominauerint,Dec.cõs.521. nu.4.Fab.de empt.& vend.vol.1.fol.208.nu.21. *Mangr.*

L. Quęro.

In prin.]Dec.consi 115.in prin.in ver.3.quia dato,'deridit de eo, q sciẽs castrum captum ingugiauit.vide ibidem col.2.in ver.non obstat, vbi tradit non procedere si præsens status rei hoc indicabit , & uide quę ad hunc in Rub.insta de ædi.edi. non sufficit φ venditor excipiat aliquod vitium,vel onus rei,quod sciat, nisi expresse emptorem certiorasset,Alex.consi.14.in fi.lib.5.Couar.in regula perendum, in 2.par. §.4 nu 6. *Mang.*

Nec erat adhuc publicata.]Adde Bald in l.2.C.de peric. & com. rei ven. & Afflic.in decis.399.& Benuenu.in tract. de sponsio. mercatorum, fol.120.nu.2. *de Bottis.*

L. Lucius Titius.

Quo solui debuit.]Vide quomodo hoc procedat per Couar.3.li.variar.resolut.c.4.nu.6.ver.ex quibus,fol.76a. *de Bottis.*

L.Titius:

C.de fid.l.instrumenta.]Vide Dec.cons.214.col.2. *de Bottis.*

L.Si mercedem. §. *Si fundum.*

Vendita fundo.]Vide Gul.Bene.in c.Rayoutius,in ver.& ortum, nu.8.& omnino Didac.Couar.in 1.lib.varia.resol.c.13.fol.213.ver.hunc etiã, Rom. sing. & quid in venditione ciuitatis, Couar.vbi supra fol.215. *de Bottis.*

§.*Si habitatoribus.*

In prin.] Adde φ si qs tradit secũdo saluo iure primi, cui uẽdiderat , ad huc secundus præfertur,ad hũc in l.quoties,C.de rei uen & Aluar.§. si facta, nu.9. si de feu. fuerit contro. Item clausula legitimationis, φ succedat patri,tam ex testamento, q̃ ab intestato intelligitur, si de iure ei successio cõpetat,Dec cons. 343. nu.3. Item reseruatio intelligitur facta de iure prius competenti,Dec.cons.413.nu.4. Item reseruatio assensus præsupponit abesse,ad hunc in l.illud,infra de acq.hære. & in l.decem.infra de verbo.obliga. & Loffre. consi.33.& ad dictum consil.Dec.343.quæ posui ad l.fi.C.ad leg.Falc.statutũ, & dispositio reseruandi iura,quæ uult in suo robore permanere nihil iuris tribuit, Ang.in l.nõ omnes,nu.2.de præscri.30.ann.non ualet sententia arbitri contra formam compromissi,& si emologetur,ad hunc in l.non distinguemus,§.de officio,supra de arbit.ex Butigella in l.8. §. sed si mihi,& ibi etiam contraria,aduerte φ hic tex.non procederet, quando exceptuatio fieret per uerbũ infinitiue, puta excipiẽdo quod domus uenditæ debent seruire,Alex.cons.28.lib.1.nu.6. *Mngrel.*

De locato, & conducto. *Rubr.*

AD Rub.]De materia huius tituli, Ias. in §. actionum , nu. 18.& nu.137.de actio.tradit in libello non reqrit,φ dicatur patiẽtiã p̃titisse locatorem agẽrẽ colono in locatione gabellarũ,& molendinorum, uel nequid fiat in detrimentum fructuum . Firm. de Gabell. vol.3. folio 10, num.41.Item ne conductor deterreat inde transeũtes ut ne redditus diminuantur, idem fol.53.nu.15. in l.iudicamus. §. 1. ad

bunc in isto contractu locarionis venir dolus,& lata culpa, quia gratia vtriusq; celebratus est rõtractus, Dec.in l. cõtractus.nu. 28.infra de reg.iur. Item venit leuissima culpa,quia condeõtor tenetur de incendio in domo conducta,& si præcessent leuissima culpa,Grammat. decis.3. & posui ad hunc in l.1.infra de incen. rui. & naufr. *Mangrel.*

§. Adeo.

In prin.] Tiraq. de retrac.lign.§.30 in gl.1.per totum. *De Bottis.*

I.Si quis domum. §. *Hic subiungi.*

Vbi.no.distinctionem.] Vide per Gl.Paris. in consuet.§ 1.gl.8. nu. 36.& 38.cum seq.vbi quid si est per missa euictio in groere.*de Bottis.*

L.Videamus.§. *Si hoc.*

In princ.] Conductor facit ne vsui rei deterioretur, & in hoc est quasi procurator,hic in l.si pignori,col.fin.infra fam ercisc. tenetur si male colit, vel deteriorauit vineam,si incidit fructus, vel totum depascendo desertum fecerit,Firman.de Gabell.vol.3.fol.13.num.15. & adde sup.eo.in rub.ad hunc,& subdit ibi Firman.q molendinarius nõ potest molere minori in præiudicium futuri conductoris. Item conductor dicitur habere ius in eo,gl.1.in verbo, conduxerit, infra de loco pub.facien.Ias.in l. diuortio.§.si fundũ, nu. 2. infra solu.matrimon. in verbo,qui conduxit ad modicum tempus. *Mangrel.*

L. Item quæritur. §. *Qui impleto.*

In prin.] Adde q si inquilinus elapso primo anno stetit per aliquẽ mensem in domo non videtur domus tacite reconducta,vt hic.Idẽ inquilines tenetur de mense, maxime in hac ciuitate Neapoli denunciare Dño,si velit an nolit,vt inhabite, cõsuetudo dictat Neap. q incipit,& si fundũ,q̃ licet loquatur in colono Neap.ibi tñ intelligit in inquilino. Itẽ si inquilinus probare vult elapso anno fuisse cõductũ p aliũ annum sequentem,debet illud probare per scripturã,no aũt per testes, Bal in l.nec cui.C.e.& qñ non fit tacita recõductio in domo, facit decisio Afflic. 365. & 238. Item in colonia, & inquilinatus præscribi põt, Afflic.in d.decis.361.Itẽ qñ vr facta recõductio cũ eisdẽ qualitatibus,Boer decis.284.Tiraq.de retrac.fol.73.& fol.270.Ias.in l.1.§. & post operis,infra de no. oper. nũc. Itẽ cõtracta societate per quinquẽniũ,an elapso quinquẽnio vr durare eadẽ societas? Bal. in c.1.§. idem societatem. . . . . Dec.cons.548.& in cons. 407. *Mangrel.*

Ibidem.] Quid in locatione operarũ, vide Soc.in cõs. 196. incip. circa, vol.2.ver.3.ista opi.& Bal.in l.ẽt,in fi.C.de iu. dot.& quid in emphyteusi,vide Bal hic,& Dec.cõs.318.il t.in prin.& in d. cõs. 319.nu.3. An hẽat locũ in locio cõducẽte domum cõmunẽ,vt intelligatur facta tacita recũductio,Soc.io l.serui electione §.Labeo.tenet,q non,vide cõcor.per Per.Duen.in reg.295.in 1.limit.An iste tex.procedat in liga facta inter duas ciuitates,vide Dec.cons 407.nu.7. *de Bottis.*

Si ignorasset nõ posset videri cõsẽsisse.] Adde Afflic.dec.363.i fi.*de Bottis.*

Declaro quando colonus.] Vide Negus.in 1.memb.2.par.nu.21.*de Bottis*

Quæro quæ est ratio diuersitatis.] Quod dicatur Rusticum,& quod Vrbanum, vide omnino Afflic. in decis.365.*de Bottis.*

Consuetus dari ad vecturam.] Nota,& adde Ruy.in cons. 99.nu.8,vol.5. & Couar.in 3.lib.var.resolut.c.15.nu.8. & Ioã. Fab.in l.1.C.de pig. act.vide Bal.in l.obseruare.§. proficisci.7. q. infra de offic.ptocons.& Mod.in c.Regni,Castellanos,nu.30.fol.72.*de Bottis.*

L.Si vno. §. *Cum quidam.*

In prin.] Propter sterilitatem debet fieri remissio mercedis: sed datur cante 2,vt si cõductor,seu locator nõsit læsus, debeat locare fundum per triennium:nã si in primo anno, vel secundo est sterilitas,& fit remissio compensatur cum vbertate sequentis anni,& sic consueuit regia Cãm. quòd semper locauit vectigalia publica io triennium, & hoc dicit Afflic.in constit.Reg.officiorum periculosa, nu.3.& addidi ad hunc in l.1.C.de vectig.publ.in rubr.ff.eod.*Mangrel.*

§. *Item cum quidam:*

In princ.] Addde ad materiã,q qñ conductor renunciauit omni legũ auxilio,tunc non fit remissio mercedis,siue ob sterilitatẽ, siue ob quencunq; aliũ casum,Ias.in l.1.vlt.char.C.de iure emphyt.allegat Albe. in l.itẽ quæritur.§.exercitu.ff.loc,sequitur Capic.in decis.87.nu.10, qd aũt ecõita, an auctis introitib. augeatur merces.Hipp. sing.134. vide Bar.& alios in l.licet,C.e.vide Barb.in c.propter sterilitatẽ, ext. eo.tit.& ibi addidit,vide Couar.in c.30.prac q.per totum.Quid si colonus excepit aliquos casus,Ruy.cons.87.vol.1. *de Bottis.*

Primo casu.] Ad hãc solutionẽ vide Cot.in ver.cõductor, in fi.*de Bottis.*

Quarto casu princ pali.] Sequitur Capic.in decis.87.nu.9.*de Bottis.*

Quod si famulus tuus infirmatur.] De veritate huius dicti Bart. vide Barba.in cap.propter sterilitatem,col.9.ver. vtrum autem si famulus, de loca.& ibi addi.*de Bottis.*

Aut qui promisit operas.] Afflic.decis.71.*Mangrel.*

L.Sed addes.§. *Illud nobis.*

In prin.] Refectio eei locatæ.& stilei pertinet ad locatorem, Aret.cons. 310.in prin.vbi etiam quòd conductor molendini, qui promisit reficere mancamenta,quæ sunt in molendino, non tenebitur ad futura, nec ad tunc existentia,quæ non valeant refici superuenta, nisi domini superuenta reficiant,& de refectione ad hunc l.quandoq; infra de vsufruc.ad collectas conductor non tenetur, Alexan.cons.4. libro 5. *Ioan.Petrus Mangrella.*

L. Sicut.

Solus conductor.] Venditor fundi,qui dedit dilationẽ ad soluendũ,si interim hẽat fundũ in pignus,fructus loco emptoris cedũt,Bal. de dote vol.5 fol.fi.col.1.tñ si reseruet sibi dominiũ poterit a principio illud pacisci p vsuris,Soc.cõs.88.nu.14.lib4. vbi q secus est si sibi reseruet dominiũ,& latius nu.19.de qua reseruatione ad hunc in l.quod venditori,s.de cõtrahẽ.empr.& cũ Soc.tenet Cagno.in l.curabit,nu.66.& nu.59.late circa hãc l.insistit Dec.cõs.119.col.4.in verbo,3.stante, & col pe.in verbo 2.respondetur,& nu. 3. vbi tradit hoc nõ procedere si sub nomine interesse aliquid promittatur,idem cons. 352. num.4. tradit licere hoc casu,& in quolibet contractu simili claudicare, quia accidentaliter,non principaliter locatio fit, & quòd totum periculum ad conductorem,vel eius hæredes pertinet.*Mangrella.*

L.Item si portio.§. *Quemadmodum.*

In addit.ad ver.in pretio.ver.glo.sing.in c.casellus.] Adde q in effectu io electione locatoris,vel dimittere,vel alteri locare mortuo cõductore, sine hærede,Capic.decis.87.nu.4.vsq; ad fi. & adde q̃ posui ad hunc in l.adeo.§.morte.infra pro socio. Item in legato bonorum venit ius cõductiones,ad hunc in l.princeps bona.J.de verb.signific.*Mangrel.*

L.Si merces.§. *Culpæ autem.*

Quod si eorum euictio.] Vide Afflic. in decis. 150. vbi debitor soluendo alicui ex iniuria creditoris,liberat debitor,Bart.notat in l.creditor.ff. de solut.adde Nazariũ in trac.pest.lib.1.fol.16.in seq.ver.secũda restrictio,nu.66.& seq.inimicitia iniusta non ascinditur vulpe,; Alexã. cõs.20.in fi.lib.5.si tñ propterea maior diligẽtia solito adhibeatur,vt ibi subdit,inimicitia proueniens data opera, & culpa, alias est casus fortuitus,Firman.in verbo,in uerbo,inimicitia,nu.22.*Mang.*

§ *Si maior.*

In princ.] Ad materiã remissionis mercedis adde Soc.cõs 88.cõsiderate, vbi ẽt habes quid in cõtractu vẽditionis,& Apostil.ad Sali.in l.licet, C.eo.qd aũt in cõtractu emphyteutico,Ias.in l.1.nu.17.C.de iure emphy.Itẽ si tpe cõductionis instabat periculũ nõ fit remissio,Afflic.decis 361. col.2.Dec.cõs.312 nu.6.vbi nu.1.q timor belli operatur pro cõductore in pulchro casu,Alex.cõs.19.lib.3.ubi erat sub noĩe vẽditionis factus contractus,posui ad hũc in l.coĩ, § q maximos.s.de publica.& ad Afflic.in decis.551.col.pe.& q propter guerrã,ẽt emphyteutę fit remissio,Ias.vbi s. nu 81. usq; ad 68. Itẽ remissio dẽt fieri ob sterilitatẽ,sed ẽt si fructus pereunt ob nimiã terrę pinguitatẽ,Hippol.sing.85.Itẽ si pp sterilitatem fit remissio, ita augetur census,si augentur bona,sed si augetur per alluuionem,non augetur census,sicut in fornario,q pmisit p familia facere panẽ p certo p̃tio, si augetur familia,vel diminuitur,nil debet nouari,Hippol. in sing. 134. *Mang.*

Tertio no.q inter.] Similis est gl in Instit. in §.1. de loca. & cõduct.allegat concordantes,Ias.in §.item Seruiana, de actio.vbi tenet contrariam opinionem quòd agatur ex locato.*Mang.*

Libellum,licet non sit proprie.] Adde Panor.in c. propter sterilitatem,& ibi Apostil.ad ipsam,extra eo.requiritur læsio, vt fiat remissio inquilino,Nazar.in trac.de pest.lib.1.nu.17.in verbo,2. dubitatur, an colono.Itẽ Alex.in cons.107.nu.24. lib.3. & quòd requiratur læsio ultra dimidiam,Capic.decis.88 in 1.dub.*Mang.*

Deceptus ultra dimidiam.] Adde Bar.in d.l.licet. & Aret.consi.52.& Siluanum cons.35.*de Bottis.*

Colono remissio mercedis.] Adde q vbicunq; in contractu locationis conductor renunciat omni legũ auxilio, tñ nõ debet fieri remissio mercedis, Ias.in l.1.vlt.char.C.de iure emphy.& Capic. in decis 87.in fi. & sequitur Dec. an autẽ, auctis introitibus, vel fructibus possit peti maior pensio,Hippoly.in sing.134.& an, & quando fit facienda remissio mercedis conductori,colono, emphyteutæ, uide plenissime per Barba.in c propter sterilitatem, de loca.& ibi Doct.addi. Quid si sunt excepti aliqui casus,Ruy.cons.87. uolum.1.de *Bottis.*

Vt puta distributi sunt.] Hippoly.sing.85.*de Bottis.*

Vendens decem corbes.] Bal.io l.si.ea lege,C.de vsu & in rub. C.de peri. & com rei uend.& vide l.necessario.§.plane.inf. de peric.& com.rei. vẽd.& Dec.cõs.312.vide oĩno Couar.i c.30.pract.q.p totũ.*de Bottis.*

Damnum contingens in fructibus.] Curt.cons.85.*de Bottis.*

Conductoris non in fructib.] Adde Afflic.decis.14.Itẽ aucto cõmitatu augẽt pẽsio gabellarũ,Firmã.de gabell.vol.3.fol.10.nu.39. nõ auget colono pp ubertatẽ,Hippoly.sing.134 & vide Bolognini hic *Mangrel.*

Lucratur propter fructum.] Adde gl.in c.fi.de verb. signific. *Mangrel.*

L.Habitatores.

In princ.] Adde q per pestem nõ fit remissio,& extat de hoc declaratio Alphonsi 1. Afflic.decis.528.vide quia multa p.& cõtra allegat. Itẽ necesse est præstari,& consignati claues,Cagno.in l.diem functo. nu. 551.supra de offic.assess quod tamen omni tempore non tenet, nisi quoad euitãdũ interesse. Itẽ propter guerrã,quã cõductor sciebat nõ fit remissio,sed qd remissio fiat ob pestẽ, Naz.s.de peste,vol.4.nu.22. Itẽ pp pestẽ,guerrã,vel timorẽ belli dẽt fieri remissio mercedis,Boe. decis.249.& posui i l.coĩ ferro.§.q maximo.inf. de publ. *Mangrel.*

L.Quod

L. Quod si domus.

Vlt.no.finem.] Vide Hippol.in rubr de fidem.nu.313.Tiraquel.de retra. lign.29.in gl.2.nu.5.*de Bottis.*

L.Qui insulam.§. *Qui eadem.*

Nisi consuetudine.] Nota in fauorem fabri,& artificis. qui locat operas suas: nã si fecit opus,& nõ perfectũ,& nõ habuit pecuniã,licet opus nõ sit completũ,vtrq; põt discedere a cõtractu ẽt φ non agat actione ex locato,quanti sua interest.nã pecunia datur cõtẽplatione, vt opus perficiatur, cessante pecunia dẽt cessare opus, & maxime si faber est pauper,& non põt de suo,& in omni pede põt peti pensio, vt dicitur in tex.hic,& hoc voluit Bar in l.aduersus C.e.*Mangrel.*

L. Qui fundum;

In prin.] Bal.in l.diuortio.in prin.col.3.infra sol.mat.itẽ ex duob.cõductorib.possidẽs retẽtionis iure vtitur,posui ad hũc in l.si nõ fortẽ. §. si cẽtũ,in lra d.sup.de cond inde.& qd dicit Bart. hic de obligatione gñali intelligo quo ad hoc,vt cõpetas iº retẽtionis ꝓ obligatione quo usq; saluatur interesse, quo vero ad impediẽdũ alienationẽ in pꝛiudiciũ cõductoris,ꝑcise regritus spãlis obligatio,Alex.ĩ l.si Titio.§.si vir. inf.sol.mat.cuius opinio fefellit Crot.ĩ l.filiusfamilias.§.diui.nu.100. inf.de le.1.tradit sufficere gñalem,ꝑsertim si sit appositum iusm.sic & ꝑlatus successor non tenetur stare cõtractui societatis factæ p prædecessorum,ẽt cũ consensu Epi,Anchar,cons.116.sed φ nec ꝑcise spãlis obligatio cõpellat ẽt iure retẽtionis,sed sufficiat offerri interesse, Negus.de pig.in 2.par.vol.7.fol.88.vbi tñ vr cõtrariũ sentire si sit iuratũ & de locatione ꝑlati,q pceperat mercedẽ,ad hũc in l.emptorẽ. C.e. diuiditur pẽsio inter locatorẽ,& emptorẽ,& si ipse cõductor emat sibi,residuum tpis cedit. Firman.de Gabel.vol.3.fol.10.nu.42.& quod requirat spãlis obligatio,vt cõductor possit impedire alienationẽ factã p locatorem,fuit decisum in cons.cã Matthæi de Aliano,contra Scipionem Caraffam,ex quo prædictus Scipio locauit baiulationem ciuitatis Neap.dicto Matthæo,& antequam esset finitum tempus locationis dictus Scipio vendidit dictam baiulationem,& quod sufficit hypotheca,vt colonus possit retinere,Tiraquel.de retra.fol.282. nu. 9.vbi quando requiritur specialis obligatio.*Mangrel.*

Dominus obligauit.] Vide Negus.in tra.de pig 2.par.1.memb.nu.6.7. 8. & 9.*de Bottis.*

Non cogatur stare in conductione.] Adde Lud.Rom.in d.§. si uir in quinquennium.*de Bottis.*

L.Et hęc distinctio.§.*Cum fundum.*

Si vtiliter faciat.] Cum hac ratione Bar.quod non possit pro parta expediri,tenet Aret.in l.duo fratres,infra de acq.poss.& clarius Dec.in l.si socius,supra si cer.pe.Alex.in l.serui electione.§.Labeo,nu. 3.de leg. 1.& Dec.cons.281.*Mangrel.*

Ibidem.] Vide Dec.cons. 282. in primo.sic etiam socius potest mittera nauem communem nauigatum,etiam inuito socio,vt per Benuenu.in tract.de naui.in 2.par.nu.6.*de Bottis.*

L. Ea lege.§. *Locaui.*

In princ.] Rom.sing.31.*de Bottis.*

L. Quæro.

In addi.ad ver.quarto nota in illis verb.] Adde φ cõtra fideiussorẽ indẽnitatis ꝓcedit iudiciũ,nõ facta excussione,eo no opponẽte,Alex.cons. 32.lib.4.vbi idem si renunciatur omni legum auxilio.*Mangrel.*

L. Inter locatorem.

In prin.] An intellectum huius tex.vide Barb.in c.propter sterilitatem, col.8.ver.4.de loca.*de Bottis.*

Ibidem.] Alex.cõs.85.lib.1 & 105.lib.magnifice prætor, & in cõs. 187. vol.4.& cõs.13.eo.vol.vbi addit,φ qñ adest iusm in contracto locationis non expectatur biẽniũ,& hoc in oĩu.allegatis cõs p l.si qs maior. C.de trans.& idẽ pulchre Bal.in l.querelã.de ineiu.dicẽs φ aut interuenit iusm,& statim expelletur:aut nõ,& tunc expectatur biennũ,vt hic.& no.φ in cõtractu censuali, nunq̃ priuatur quis iure suo quãtocunq; tpe cessauerit,ꝑ notata in c.cõstitutis,de relig. domib.late tradit Soc.cõs.167.nõ inutilis,in 2.col.quid de pactu de non expellẽdo si per bieniũ cessauerit,Cagn.in l.1.nu.352.C.de pac.& ad principalẽ q.Bart.hic,Ias.in l.2.nu.37.C.de iure emphyt.& nu.38.39.& qõnes cõnexas,vsq; ad nu.81.& cõtra Alexã. φ nõ possit expelli pro anno,tradit Dec.cõs.138.no.7.in verbo,2.principaliter in multo fortiori caso,& solet allegari,φ frãgẽti fidẽ fides frangat eidem,tñ si dat pignus põt retineri ꝓ obseruatione cõtractus,mp.sin. 145.*Mangrel.*

Aliquid premittitur.] Adde latissime Tira.de le.in l.13.nu.18.*de Bottis.*

Emphyteuta ecclesia.] Afflic.in q.pacie cultum,nu.70.*Mangrel.*

L.Dominus horreorum.

In princ.] Vide Bal.in cõs.352. quidam locauit, lib.5.vbi φ si patior furtum, quia socius,vel dominus pomus reliquit cameram suam,vel portellum apertum ago contra eum ad emendam.*Mangrel.*

Secundum prædicta.]Contra vicinos posui in l.ædiles,de via pub.& itin prima.*Mangrel.*

L:Cum in plures.

*Domus conductæ,quia consuetum.*Adde Alex.cons.8.nu.5.*de Bottis.*

§. *Vestimenta.*

Quod quandocunq; vnus cõuenitur.] Vide Pe.Duen.in reg.335.nu.19.1 fi.

§. *Messem:*

In prin.] Pau.in l.alegantet. §.Neratius,nu.5. ex hoc infert ad remedia possessoria regni,c.reintegranda,& aliorũ,q̃ cõpetunt cõductori sup. de cõd.furt.licet nõ clare,sed clarius Soc.cons.17 nu.15.lib.3.& φ facit φ de petenta restitui ad possessionem domus locatę contra tertiũ, ponit Bal.in l.ędem,col.fi.in ver.sed quid si domino. C.loca.& de publicano destituto,Bar.in l.cotem ferro.§.qui maximos,col 4.in verbo quæro,de publicanis,& vide Bal.in c.si defendo,co.ti.ex eod. Bal.in cons.66.vol.7.*Mangrel.*

L.Colonus.

In prin.] Quid si expensa in meliorationibus est nimis excessiua. Vide Bal.in cons.100.vol.3.in antiquis,& Tiraq.de retrac.conuent.§.7.in gl.1.nu.5.& videtur sentire Pau.de Cast.in l.dominus horreorum.§. in fundo,supra eo.*de Bottis.*

Propter pensionem non solutam.]Expensas repetit Aret.cons.110.col.pe. in verbo,ad secundum,& hic in l.dominus.§.1. sup.eo.*Mangrel.*

De rerum permutatione. Rubrica.

L. Prima

EX vna parte datur res pecunia.] Vide Tiraq.de retra.lign. §.30.gl.1.in prin. & Covar.in 2.lib.var.resol.c.4. nu.3. fol.421.*de Bottis.*

De præscriptis verbis, & in fact.actio. Rubrica.

IN Rub.ver.supra dictum est,no.2.in illis verb.ad secundam quæst.] Qualiter & vnde dicatur actio in factum,& actio præscriptis verbis,Bal.in l.ex placito,nu.9.vsq; ad fi.C. de rerum permu.& addidi bonum verbũ,Inst.de interd. Item diuisio est contractus innominatus,Dec.cons.351.no.4. Itẽ trãsactio,l.quamuis,C.de transa.Item etiam si stipulatio interueniat in contractu innominato, adhuc dr innominatus. Alex.cõs.76.in prin. lib.5.de quo Doctores in rub.infra de ver.ob.*Mangrel.*

L. Insulam.

Supra,de edendo.] Adde φ cõtractus non ex voluntate,& denominatione cõtrahẽtium,sed a sui essentia denominatur, Afflic.decis.72.Item pacta,cõtra substãtialia contractus annulliãtur,si aliter annullaretur contractus, Afflic.decis.338.in ver.sed qñ p dictũ palã,& ad primum dictũ,Deti.cons.164.nu.2.vbi defendit quẽdã contractũ esse censuatiũ,non obstante,φ contrahẽtes nominauerũt emphyteuticũ,sed nõ recedatur ab eo,φ sonãt verba contractus,nisi qñ expresse verba dissentirent,Dec.cons.305.nu.1.Item non statur assertioni partiũ dicentiũ,φ sit trãsactio,posui ad hũc in l.s.sup.de trans.Itẽ iũge hic, q̃ posui in l.plenum.§.equitij,sup.de usu,& hab.& l.si.C.ad l.Fal.& Imo. in cle.1 in prin.de præb.& pro opinione Dec.in cons.164.Imo. in c. ad audientiam,de reb.eccl.non alien.& φ verba improprientur secũdum naturam actus,Firman.de Gabel.vol.3.fol.8.nu.7.vbi vsq; nu. 8.ponit multa exempla impropriationis verborum, si proprietas uerborum expresse repugnet,pactum appositum contra substantiam cõtractus vitiat,nec itur ad alium,in quem verba sonãt, Negus.de pig. vol.5.fol.214.nu.31.vbi de pignore sub pacto,φ non liceat reluere,φ non transeat in uenditionem,si uerba repugnant non fit interpretatio,ut actus ualeat,sed ruit,ad hunc in l.quoties,infra de uer.obl.ex Dec.cons.362.num.2.sed φ non uerba,sed sensus inspici debeat,ad hunc,in l.2.in prin.C.commu.de leg.*Mangrel.*

L. Si tibi decem.

*Recurrimus ad condictionem.*Ad intellectum tex.huius,uide Capic.decis. 174.nu.2 *Mangrel.*

L:Si rem tibi.§.*Si quis.*

*Quod perinde est habendum.*No.hoc ad q.an si facta est sponsio inter duos incurrendo,& unus non uult uroire,alter ueniat,de quo uide Bẽue. in trac.de spons.fol.170.oes.item quæro,facta est.*de Bottis.*

De pignoribus. Rub.

L Prima.§.*In specie.*

In prin.] Ad istam distinctionem Par. Negus.in tra.de pig. 2.par.3.memb.no,5.cum seq.& nu.52 cum seq.& omnino.nu.60.ubi saltem ualeat obligatio rei alienæ in præiudicium tertij possessoris.*de Bottis.*

Vbicunque autem.] Negus.in 4.memb.5 par.nu.5.*de Bottis.*

Debitor non potest referre.] De uesitate huius q.uide omnino Negus. in trac.de pign.in 3.memb.2.par.nu.62.ubi latiss.*de Bottis.*

§.Cum

§ *Cum prædium:*

Quia sic placuit.] Vide Negus. in 2. memb. 6. par. nu. 15. *de Bottis.*
Contra hypothecariam.] Facit decis. Afflic. decis. 139. *Mangrel.*
Ibidem.] Declara vt per Neguss. in 2. memb. 6. par. nu. 13. *de Bottis.*
Soluat sibi creditor.] Afflic. decis. 169. *Mangrel.*

L. Si superatus.

In princ.] Neguss. de pign. vol. 5. fol. 242. *Mangrel.*

L. Obligatione.

In princ.] Vide Neguss. de pign. in 2. memb. 5. par. nu. 31. 32. cum seq. vbi etiam an habeat locum in duobus cohæredibus prætēdentibus hypothecam in bonis pro dote materna. *de Bottis.*

Ibidem] Vide Neguss. de pign. vol. 5. fol. 189. quid aūt si qs obligauit oia bona sua mobilia, & stabilia in cōtractu, pro quo ēt alia essent de iure hypothecata, an videatur obligatio restricta, vide Bal. de Bar. in l. 1. n. 277. inf. sol. mat. Itē adde, φ pōt qs ēt bona hǣdis obligare, Affli. deci. 111. col. pe. i fi. Itē in oblõne gñali veniunt ēt emphyteutica, Afflic. decis. 191. in 1. dub. Itē φ dictū est de obligatione bonorū hǣdis, itel-ligēli in spē ñr dictū, nec sufficit dicere hæredū, &c. idē in decis. 200. p totū, præsertim circa prin. Itē si conceditur facultas capiēdi authoritate propria infertur obligatio bonorū obligātis, non aūt hæredū, Afflic. decis. 201 p totū. Itē pōt qs obligare ēt hæredē suū, Afflic. dec. 240 in fi. & in vlt ia volūtate pōt obligare vnū ex hǣdib ad totū debitū, secus in cōtractib. Itē col. ante pe. in ver. p parte dict Gubelli, de quo p Scribētes i l. cū q ua. §. 1. inf. de uer. ob. Itē in gñali oblõne nō veniūt feuda, c. 1. §. in gñali si de feudo milit. & in gñali assensu sup feudalib. non cōprehendunt titulata, vt ibi Isern. sed Bal. in l. Paulus. ff. eo. tenet, φ qs non possit obligare bona hæredis. Itē ob dictam decisionē Barbolini facit, φ donās oia bona sua mobilia, & stabilia nō intelligit donare iura, Soc. in reg. 108. in 1. fallentia, & plene Ias. in l. stipulatio hoc modo cōcepta, de ver. ob. col. fi. in verbo, sed certe. I. ē in gñali remissione nō includūtur, q pñt vēdicari, addidi ad Bart. in l. cū Aquiliana, sup. de trāf. Itē in gñali dispõne non veniūt feudalia, Dec. cōs. 139. in fi. Itē ad d reg. Soc. 108. oino Dec. in cōs. 127. in 1. col. Itē confiscatis oib. bonis mobilib. & stabilib. non veniūt noia, Bal. in l. 1. § 2. lec in prin. sup. de sta. hom. ad d. cōs. 139. adde oino Soc cons. 73. n. 45. lib. 3. Itē in gñali reoūciatione seruitutis non veniūt feuda, Dec. cons. 269. nu. 14. vbi idē in qualibet gñali dispõne. Item aduerte si dici possit pdicta nō militare in dispõne cū dictione vsq p ea, q posui ad hūc in l. Iulianus. ff. de leg 3. & Isern. in d. §. gñali. sed contra Neguss. de pig. vol. 5. fol. 190. nu. 37. Itē dispō gñalis nō cōprehendit casum in quo quis non hēt ptātem, Dec. cons 81. nu. 1. Itē non uenit φ q pos sit imponere gabellas his, q exinde duplici onere grauarentur, vel φ iuri cōcedētis derogaret, & pulchra alia, Soc. cōs. 302. p totū, lib. 2. & ibi subscriptio Felini & ēt sum super gñali dispōne interpositū non comprehēdit illicita, Baueri. de vir. iuri, vol 1. fol. 192. nu. 130. Itē in gñali phibita nō uenūt alienationes, Dec cons. 422. nu. 7. Itē gñalis cōfirmatio priuilegiorū non trahit ad iniusta, Loffr cons. 4 n. 23. & ad idē quod dixi de bonis hǣdū, ad q posui ad hūc in l. rē alienā i fi. col. 6 de pign. actio. Itē gñalis phibitio nō extenditur ad actū, φ inuito phibente fieri pōt, Loffr. cons. 15. nu. 12. & φ dixi non veniūt phibita alienari, Dec. cons. 645. n. 9. Item in gñali potestate non venit quod lædatur ius alterius, & propterea Gubernatores pestis non possunt comburere domus, Dec cons. 651. in 1. dub. *Mangrel.*

L. si debitor.

In prin.] Posui ad hūc in l. quoties, de rei ven. ex Negu. de pig. vol. 5. fol. 222. num. 32 φ inter duos hǣdes creditoris, quorum alter possidet aliqua bona debitoris non datur prælatio pro sua parte, seu rata: sed cōicatur ius pignoris vsq; nu. 30. & vide tex. in l. si fundus §. si duo. inf. eo. ex duob. qb. insol dū si res obligata eodē tpe, melior est condō possidētis, Neguss. ibidē. fol. 136. nu. 34. sed vt per actionē Seruianā medeti in casu l. fi. sup. de sal. interd. & non φ i ea non sit melior condō occupātis, qa in ea oporteat pbari debitorē dñm tpe oblõnis, gl. Instit. de actio §. item Seruiana, in verbo quasi, sed qa quasi Seruiana, & hypothecaria idem sunt, reprobat id Bar. in d. l. fi. & propterea cogitabā alias dari non posse solutionē inter hunc tex. & l. fi. *Mangrel.*

§. *Si Antiphana.*

In possessionem ex primo decreto. Vide omnino tex. in l. prætor. §. in eum. infra de bon. author. iud. poss. *de Bottis*

Item nota, φ habitando.] Vide Cott. in ver. creditor habitādo, & Neguss. de pig. in 5. mēb. 5. par. nu. 7. & nu. 8 vbi qd in colūbaria, qd si potuit locare, aut habitare, & nō fecit vide Soc. i l. diuortio, nu. 14. sol. ma. & i cōs. 174. nu. 10. vol. 2. & Cagno. i l. curabit, n. 34. de act. emp. *de Bottis.*

§. *Vsusfructus.*

Secundo oppono.] Vide Neguss. in trac. de pig. 2. par. 4. mēb. nu. 9. *de Bottis.*

L. Grege.

In prin.] Adde, φ creditor habens nomē obligatum potest id ipsum nomen vendere, vel exigere, l. postquam. C. de hær. vel act. vend. & adde quæ posui in l. nomen. C. quæ res pign. *Mangrel.*

§. *Iura prædiorum.*

Ad hoc respondeo.] Vide Neg. in d. trac. & mēb. nu. 17. cum seq. *de Bottis.*

An a in iure puta.] Vide Neguss. in trac. de pign. 2. par. 2. mēb. nu. 60. Gomes. in § item Seruiana. de actio. & vide Pau. in cōs. 156. 2. colum. in med. lib. 2. Rom. sing. 534. Barb. in rubr. de reb. eccl. non alienan. 2. q. col. 3. in fi. Bertran. cons. 182 nu 8. vol. 1. *de Bottis.*

§. *Cum pignori.*

Venio ad materiam. Adde Neguss. vbi supra, nu 24. *de Bottis.*
Item quæro.] Ad istas quæstiones seq. vide Neguss. vbi s. nu. 26. cum seq. & Maran. in Rep. l. si actor, nu. 59. ff. de procur. *de Bottis.*
Item quæro.] Vide Neguss. vbi supra, nu. 28. *de Bottis.*

§. *Etiam si creditor.*

Nisi realiter satisfiat.] Adde φ licet ñ liberētur pignora, tñ pōt agi hypothecaria, quousq; p executionē sup personali possit consuli, Capic. decis. 46. nu. 7. vsq; ad fi. & vide q posui ad hūc in l. cū qui certarū, §. fi. inf. de verb. obl. tradit Capic in fi. φ ad hoc vt possit cumulari psonalis, & hypothecaria, necesse est eodē libellu fieri, & vide q cōtra posui ad hūc i l. hæres a debitore. § quod seruus. de fideius. ex Capic. decis. 80. & ad d. l. cū qui certarū. sed φ q obtinuit tā psonali agat, hypothecaria, Loffr. cōs. 14. nu. 74. & φ q egit psonali cumulat ēt ex post facto hypothecaria, Neguss. de pign. vol. 5. fol. 250. nu. 6. ratio, quare psonalis, & hypothecaria pñt cumulari est, qa cū necessaria sit discussio, vt possit deueniri ad possessores pignorū, ne quis duob. iudicijs fatigetur id indultū fuit hic in l. fundū, col. 2. inf. de except. & φ qs incumbens pignori in bonis debitoris pōt ēt agere actione psonali, vt incarceretur debitor, donec eidē soluatur, Boer. decis. 309. & vide q posui ad hūc in l. quod hæredes. §. eligere. s. de tribut. act. & φ possit cumulari actio psonalis & hypotecaria, Dec. cōs. 134. & hoc qñ agit cōtra vnū, sed si agitur cōtra duos. videlicet cōtra debitorē, & tertios possessores, vtiq; cōtra debitorē actione psonali, & cōtra tertiū possessorē hypotecarie. Itē si cedatur actio psonalis, intelli cessa actio hypothecaria, & sic contra Boer. decis. 335. vbi præscriptione tollitur actio personalis per annos triginta remanet hypotecaria. *Mangrel.*

L. Quæsitum.

In princ.] Adde ad materiam, φ si debitor defecit in prima paga, quam debebat virtute instrumenti iurati, potest conueniri ad totum debitum, Curt. in l. lecta, nu. 26. supra si cer. pet. & vide Neguss. de pign. in 2. memb. 6. par. nu. 9. *de Bottis.*

L. Si fundus. §. *Si nesciente.*

Ratam ad mei præiudicium] Vide Neguss. in tract. de pign. 2. par. 2. mēb. nu. 56. & Bar. in l. 1 §. sed & cum quis. ff. de vi, & vi arma. & Neguss. in 1. memb. 3. par. nu. 36. *de Bottis.*

§. *In vendicatione.*

In prin.] Vide omnino Neguss. de pign. in 4. memb. 5. p. n. 22. *de Bottis.*

§. *Si duo.*

In prin.] Vide omnino Neguss. de pign. in 2. memb. 5. nu. 31. *de Bottis.*

§. *Potest.*

In prin.] Vide oino Alex. in cōs. 134. & ibi quid si adest iusm. *de Bottis.*

L. In quorum.

In prin.] Vide Tiraq. de legib. connub. in glo. 3. nu. 101. *de Bottis.*
Nam quandoque prohibetur.] Ad hanc distinctionem Bar. vide Neguss. in 3. memb. 2. par. nu. 69. cum plur. seq. *de Bottis.*
Prænicta vera.] Adde Neguss. in 1. memb. 3. par. nu. 27. cum seq. qui optime loquitur. *de Bottis.*
Per hoc dicit] Barb. in cap. 1. de reb. eccl. non ali. col. 19. & per totum. de mat. *de Bottis.*

L. lex vectigali:

In prin.] Adde ad hoc plura cumulata p Dec. in l. aliud est vendere. §. absurdū. inf. de reg. iur. Itē si Princeps restituit castrū, cuius partē cessionarius interim cū regio assensu alienauerat, resoluitur illa alienatio, Loffr. cōs. 25. in fi. si venditor auferat rem ab emptore remedio l. 2. C. de rescin. vēd. resoluitur pignus interim p emptorē cōstitutū, Neguss. de pign. uol. 5. fol. 34 nu. 53. ubi nu. 54. 55. idē tradit in re auocata iure cōgrui, vel defectu insinuationis, & q ad hūc in l. diem. inf. de aqua plu. arcen. Itē emphyteuta, & vasallus cōstituens seruitutē in feudo, vel in re emphyteutica si postea illa res uadit ad manū dñi, resoluitur illa seruitus, nisi dñs cōsenserit a principio, vel ex postfacto, Boer. decis. 181. Itē nō tenetur de euictione dator, si acceptator sciebat rē esse alterius, & ad plenum, qūo intelligatur lex ista, vide Aluarot. in c. 1. §. rursus fidelis, qb. mod. feud. amit. Itē si vasallus renunciat feudū dño hypothecæ, seruitutes, & pignora extinguūtur, Tiraq. de retrac. fol. 104. nu. 111. Item extinguitur hypotheca si res cedit in commissum, Guid. Pap. in decis. 575. & vide Tiraquel. fol. 218. nu. 9. & ad intellectum huius tex. uide Alex. in cons. 45. uolum. 5. *Mangrel.*
Nota, φ creditor] Adde Tiraq. de retrac. lig. §. 36 glo. 2. nu. 19. *de Bottis.*

L. Cum tabernam.

In prin.] Ad materiā uide oino Neguss. in tract. de pig. 2 par. 2. memb. n. 18. 19. 20. & 21. & ibi nu. 19. determinat, φ ēt pretiū redactū ex mercibus est obligatū, & vide ēt nu. 22. 23. 24. & quid si sint obligata alia corpora particularia, qd si fuerit alienata, & alia subrogata in locum eius, an dicta subrogata sint obligata, ibi nu. 25. & an in oblõne om-

nium

ninm bonorum veniant venalia, vide per Didac. Couar. in 2.lib.var. resolut.c.5.nu.1.fol.433. & Ari.Pinel. in Rubr. de bon.mater.fol.41. vbi latissime de materia huius leg. *de Bottis.*

§. *Idem quæsiuit.*

Nec vitiatur, licet in ea sit dies.] Adde Cagno.in Rubr. procem.ffortū.n. 101.& adde duos casus, qbus requirit diē p Iac. Ptolomęi in l.admonēdi,nu.192.& 193.Itē cōnes priuatæ requirunt diē. Alex.cōs.182. nu.7.lib.2.vbi etiam refert dictum Bal.ca toto eneruans regulam, q scriptura priuata non reqrit diem. Item scriptura subcripta ex Archiuo publico non requirit diem, annum, vel consulem, ad hunc in auth.ad hæc,& in l.contractus,C.de fide instrumen.*Mangrel.*

In addi. ad ver. idem quæsiuit. scriptura priuata non requiratur dies.] Aym. antiq.temp.par.1.fol.30.nu.9.ponit de veritate.*de Bottis.*

§. *Creditor.*

In prin.] Limita non habere locum in pecunia,quam creditor cui est facta obligatio mutuauit, vt hic in tex.ibi ab alio, & Negus.in tract. de pigno.2.par.2.memb.nu.12.& in 4.memb.nu.165.vbi quid in tacita hypotheca.*de Bottis.*

Ibidem.] Adde itē q si illa pecunia sic obligata soluitur posteriori creditori,q bona fide cōsumpsit, nō poterit aliquo succurri priori,q hēbat potiora iura,Afflic.decis.190.p totā,de quo posui ad hūc ī l.pupillus quę in frau.cred.& adde,q forte nō erit obligata pecunia illi,quā ab ipso creditore accipit,l.damni,la 2.§.cū pariete,in fi sup. de dam.inse. & q p illū te a.Alexā in l.stipulatio hoc modo concepta. nu.18.in fi. de verb.obli.sed q pecunia ueniat in tacita hypotheca, pterq in ea q cōpetit pro domo locata,Negus.de pign.vol.5.fol.106.n.66.*Mang.*

L. Si insulam.

In princ.] Vide Negus.in 1.memb.sextæ par.nu.39.*de Bottis.*

In quib.cau.pign.vel hypo. tacite contra:

Rubrica:

L.Pomponius.

IN prin.] No q fideiussor videtur approbare obligationē suorū bonorū, & iō licet sit antea creditor, & postea fideiussor,ñ hēbit hypotecā cōtra eū, in cuius bñficiū fideiussit, l,exceptione.C.de eui. Iser.in tit. qb.mod.feu.amit.n.33 Negus.ī 4.mēb.2. p.n.164. ver.21. casu tē.&c. Vtrū fideiussor ī vēditione post modū,tanq cōiūctus, vel vicinus possit retrahere, q nō, qa fideiubēs vr cōsentire cōtractui,p quo fideiussit. Tiraq.§.1 gl.9.n.268. Fideiussor eo ipso q cōtrahit vr remittere, Alex.cōs.123.1.vol.cōs.61. 1.col. vol.1.& vide Mar.Frezaam in trac.de subscu.q.31.nu.3. *Mangrel.*

L. Licet:

No. quod aliud est rem esse.] Negus.in 2.par 3.memb.nu.2. *de Bottis.*

L. Est differentia.

In prin.] Similiter poterit aperire portas habitatore reluctāte, Cur.cōs. 47.sup cōtrouersia,col.2.in ver.vlt.facit.Itē domus vēdēda,pōt per dominum ostendit inuito conductore,vel creditore, qui forte eā tenet pignoratam, Firman.in ver.domus,nu.59.præstita tamen cautione,vt ibi de ea restituenda,vel quod de pratio satisfiat.*Mangrel.*

L. Tutoris.

In prin.] Vide Negus.in trac.de pig in 4.memb.2.par.nu.164.*de Bottis.*

Quæ res pign. uel hypoth. oblig. poß.

Rubrica.

L. Aristo.

SEcunda appo.] Vide latissime Negus.de pign.in 1. par. 3.memb.5.par princ.nu.10.11. 12 & 13. *de Bottis.*

Tertio q̄ra.] Negus.vbi sup.n 43.44.& seq. *de Bottis*

Quæro ergo.] Vide Negus.vbi supra, nu.16. *de Bottis.*

L. Titius.

In princ.] Creditor potest cogi ante tempus pecuniam accipere, secus quæ seruando seruari non possunt, Hipp.sing.146. *Mangrel.*

Qui pot. in pig. hab. *Rub.*

L. Qui dotem.

IN prin.] Adde q cōtra locatorē operatur, qui prior est in tēpore præfertur, posui ad hūc in Rub.de priuil.cred.ea Bal.in l.2.in fi. C. loca. vide quæ posui ad hunc in l.qui balneum. infra eod. *Mangrel.*

L.Creditor.§.*Post diuisionem:*

In addit. post diuisionem in uer. facta pacto.] Cremens. sing. 2.quod limita vt per Afflic.in decis.201. *de Bottis.*

In prædicta addit. in uer. adde an ualeat.] Vide Negus.in trac. de pig. in 4. memb.2.par.nu.77.& in 5.par.1. memb. numero 12. cum sequen. & 2.memb.nu.9. *de Bottis.*

L.Interdum.

In princ.] Mutuans ad nauē armandā,siue reficiendā,vel ad alimēta nautarum,& ad refectionē cuiuscunq; ædificij.vel aliarū rerū,hēt ius plationis,de quo Negus.hic,vol.5.fol 221 nu 5. vbi ēt limitat 10. modis, & de capēlis factis in equo,de quib.Bar.hic.Itē Negus.fol.245.num. 16.Item mutuans pecuniam ad militiam emendam illa est tacita hypothecata,l.super hypothecis,& ibi Salic.eo. de pigno. Tria sunt priuilegia tacitæ hypothecæ,primo mutuās pecuniam ad rē emendā,secundo dos,tertio creditores,auth.quod obtinet, C.de pign. *Mang.*

Secundo quæro.] Negus.de pigno.in 2.memb. 5. par. no.3.& 17. & Conar.fol.120. *de Bottis.*

Nisi sit mulier quæ præcedit.] De veritate huius dicti vide Negus.vbi supra,nu.17.& Couar.fol.119. *de Bottis.*

L.Idemque.

In princ.] Vide Negus.de pign.d 2.memb.5.par.nu.19. *de Bottis.*

Ibidem.] Res empta ex pecunia pupilli, Bal.in consil.53.lib. 1. Item rei empta ex pecunia dotali non vendicatur,nec præfertur creditoribus anterioribus nisi in subsidiū,Bar.ī l.si vt pponis.C.de rei ven. *Mang.*

L.Qui balneum.

In prin.] Etiam in dote,iuxta l 1.sup.eo,inspicitur, q solutio necessario sit recepta,videlicet qui fuerat contractū matrimoniū, secus si in instrumento sponsalitiorū fuerint bona obligata,quia tunc p solutionē subsequēte obligatio non retrotrahitur,& creditores interim,præferuntur. Negus.de pig.vol.4.fol.199.nu.77.& 79.In legatis indiffer ēter non retrotrahitur,num.10.fol.221. *Mangrel.*

Ibidem.] Vide Negus.in 1.memb.5.part.nu.12. vsq; ad nu. 23. vbi quid in legatis, & quid in vsuris. *de Bottis.*

Quia erat in potestate Papæ.] Contra Negus.vol.5.fol.210.nu.10.*Mang.*

L.Si & iure.

Et tunc habet locū regula.] Hoc originaliter voluit Pet.in l.fi.C.de bon. auth iud.posse.licet Cy.cōtra,vt Sal.in l 2.C.eo.Cogita si posset dici, q ut pro executione sniæ petitur bona possideri loco pignoris, & pcedat dictū Bar.hic,ut agatur de quatuor remedijs p Bar in l. a Diuo Pio.§.si pignora.inf.de re iud.vtputa si agatur,vt exequātur bona,& vēdātur & tūc procedat opinio Cyni.p tex in l.iudicati.inf.de re iu. & quod tradit Pau.Imo.& Alex.in l.inter eos,eo.tit.& videtur eē euidens rō q̄a hic creditor eligit viā pignoris,& ex eo die,quo pignus cępit,non potest negari q sit anterior, quia est cū hypotheca,& qñ alia remedia eligit,nunq creditum suū est cū hypotheca, & sic est ęqualis cum alijs.& concurrunt,sed caue ne huic distinctioni cōtradicar. §.in venditione,ut ēt qñ capitur,vt uēdatur dicitur capi in pignus, cogita,& ad dictā opinionē Petri tenet hic in §.super rebus. uer.sed si uolumus reprobare gl.hic. Itē hñs.hypotheca in executione reali oibus chyrographis præfertur,Bald cons. 76.habens hypothecam,lib 5.& opinionem suam sequitur idem Bar,in l.cum unus,in princ. in fin. de bon.author.iud.possi, *Mangrel.*

L.Potior.§.*Paratus.*

In prin.] Adde,q ēt in causa assistentiæ, donec res adiudicentur pōt offerri ēt post sniam. Itē qñ petitur executio ēr post litē cōtestatā in cā executionis per viā purgationis moræ, Afflic.decis 187. per totam.& aduerte q si ipsi creditori detur pignus in solutū,alij creditores posteriores poterūt offerre ēt post emptionem factā,tex.est in l.1.vbi Bal. & Sal.C.credit.euic.pign.nō deb.& ibi gl.allegat concordantes, & in hoc ipse creditor emēs est deterioris cōditionis,quam extraneus emptor a quo euelli nō pōt,ut ibi no. & de intellectu illius l. 1. Alexan. in l.1.C.de dolo & q alter creditor offerat ēt post adiudicationē Negus.de pign.vol.5.fol.214.nu.7.8.& ibidē nu. 34. tradit q ēt prior offert posteriori,nisi & posterior replicādo ēt ipse offerat,& possideat. Itemq; possidens pignus,quod meliorauit liberatur offerēdo pretiū, quod valebat, ut post Bar.tenet Negus.vbi sup.fol.233.nu.21.ubi intelligit id procedere si offeratur quāti ualet, non e sine melioramētis, & q primus offerat secundo, Afflic.decis.259. ubi tradit q etiam iniusto possessori cōpetit res offerendi. Item contra agentem utili rei uendicatione cōpetit oblatio,ad hūc in l.si ex causa,C.de iure dot. An autem debitor post extinctam candelam offerat, posui ad hunc in l.si finita,§.postea autem, de dam.insec. ubi etiam de d.decis.Afflic.187.& uide quæ posui ad hunc in l.mulier.inf.eod. *Mangrel.*

L.Si prior.§.*Si simpliciter.*

In prin.] Ratio huius tex. est quia secundus soluit non animo liberandi debitorem,sed ut ius creditoris in ipsum transferatur, Bal.in l.4. C.de his,qui in prior.cred.loco succes.& licet eo ipso succedat in locū primi,potest etiam petere sibi cedi iura,siue agat siue conueniatur,l.mulier,& ibi addidi,inf.eod. *Mangrel.*

L.Claudius

L.Claudius.

Verſo ad glo.]Neguſ.de pign.vol.5.fol.244. *Mang.*
Per iudicis iniuriam.]Vide Neguſ.de pign.in 3.memb.6. par.num. 43. cum ſeq. *de Bottis.*
Secundo eſt videndum.]Neguſ.vbi ſupra,nu 44. *de Bottis.*
Quod remedium.]Collutio permiſſa eſt,vt ſi ſcriptus hæres poterit gratificari emancipato.l.filiũ.in ver.erit ergo venale. Fiſcus põt gratificare alteri ex ſubhaſtatorib.gabellarum,Firman,Gabel.vol.3.fol.9.nu.21.vbi alios caſus remiſſiue. ſic etiam hæres põt gratificare ſoluendo vni ex creditoribus,Bal.in l.fi.§ & ſi pſatã,in fi.C.de iure delib. Vir reſtituit vſũfructũ in dotẽ datũ vxori locãdo vno nũmo,l.ſi vſusfructus,inſ.de iure dot.negociorũ geſtor,q ignorãter emit rem dñi ſubmittit aliquẽ,q noie dñi euincat,ut agat de euictiõe,l. atq natura,§.cũ me abſẽte.ſ.de neg.geſt ſic ẽt in alijs caſib,notatis p gloſ.in l fi. in ver.per ceſſionẽ,C.de iure dot.ſic & aliqs vt frauder congruum prius vnũ angulũ,deinde aliũ vendas,Gerar.i ſing.26. vbi alia pulchra. Itẽ vxor relicta dña cũ hoc,q nõ exigat dotes cedat dotea alijs, & habebit legatum,hic in auth.hoc locum,C ſi ſecun.nup.mulie. *Mangr.*

L.Qui à debitore.

Sed quæro quomodo poteſt.]Vide Neguſ.de pign.in 3.par.3.memb.5. p.princ.num.3. *de Bottis.*

L.Lucius.

In prin.]Adde Afflic.deciſ.186.Soc.cõſ.41.lib.4.pleniſſime hãc l.examinat,ſed Afflic.in deciſ.185.inaduertẽter decidit cõtra hanc l.cuius tñ opinio poſſet ſuſtineri,qñ pignora eſſent capta i fortẽ iãi ũ, vt p Neguſ.de pig.vol.5 fol.197.nu.48.& ſol.216.num.9.vbi nu.12.vſq; ad 14.late de intellectu huius l.idem,fol.229.nu.52.vbi etiam pro inter eſſe quanti plurimi ratione moræ hypotheca viget. *Mang.*

L.Mulier.

Hic iuſtus poſſeſſor.]Vide Neguſ.de pig.i 1.p.3.mẽb.5.p.n.26. *de Bottis.*
In add.in ver mulier.in illis verbis,ut contingit.]Tradit ibi, q ẽt agẽdo, & e.creditor cõtra primũ.& offerẽdo dẽt ei cedi,& q multe poſſeſſori ſoluẽti dẽnt iura cedi.& ẽt in executiõe poſſit ceſſio peti.Dec.i cõſi.446.i prin.Itẽ cõtra mulierẽ nõ pt offerri,qñ agit p aſſecuratione, poſui ad hũc in l ſi cõſtãte.in prin if.ſol.mat.& vide q poſui ſup. e. l. potior §.fi.Itẽ dñs feudi,& emphyteutis in caſib. in qb. alienari poſſint hñt iuaofferẽdi,Capic.deciſ.9.vbi multa,& tradit Apoſt.ad Bar. in §.ſi de uectigalibus in ſfa c. Itẽ ẽt in cã appſonia, & in executione pt offerri Capic.deciſ.202.vbi q ẽi nõ poſſidẽa offert rõnẽ ſui iuris, & ẽt ſi hñs ius.q tñ ñ obtinebit ceſſationẽ iur.ũ. & tenetcedere actionẽ pſonalẽ,& hypothecariã.hic in l.iubemus.C ad Velle. vbi poſui, & ẽt cõtra principalẽ, & fideiuſſorẽ cedere tenet.Neguſ.de pig.vol.5.fol 228 n.23.& ſol.pcedẽti,qs poſſit offerre.& de effectu obſonis, q ſtatim liberat pignus ab eo,cui offertfacto depoſito.Tertius poſſeſſor,q nõ melioraut non põt offerre pretiũ rei,licet ipſe q meliorauit ad poſſit,Neguſ.de pig.vol.5.fol.232.n.21.cõtra Soc.cõſ.224. *Mang.*

De distractione pignorum. *Rub.*

L.Creditor.

VT apparet.]Neguſ.de pig vol 5.fol.198. nu.58. vſq; ad 61. tenet cõtra Bar.ind ſtincte,& cõtra pteniſientẽ cãm onero ſam fauore dotis prium locu rei ſuccedere, ſed in alijs caſibus cum Bar.tenet,fol.219.nu.48.& fol.204.nu. 149 vbi tamen non meminit de communi,Alex.quod pro huc ſecũdo capite allegat,in d.ſol.198. *Mangrel.*
Ibidem.]Intelligat hoc de obligatione ſpeciali,nõ aũt gñali, ut declarat Neguſ.in trac.de pig.2.p.1.mẽb.nu.5.& vide qſo in 4.p. in fi. limita tamen nõ habere locum in pacto facto per Principem , quia ſine hypotheca operatur, Pet.Bellu.io Spec.fol.15.nu.34. & ibi quid ſi fiat ſuper re regulariter prohibita alienari. *de Bottis.*
Ita practicaui.]De veritate huius dicti Bar.vide omnino Neguſ.in trac. de pig.in 4.memb.2.par.nu.57.cum ſeq. *de Bottis.*
In add.in ver.tertia,in fi.]Adde Maran.in repet.l.ſi actor,num.37.ſupra de procur, *de Bottis.*

L.Si fideiuſſor.

In prin.]Vide Neguſ.de pign.in par.1.3.mẽb.5.p.prin.nu.5. *de Bottis.*

L.Cum prior.

Creditori poterit.]Contra Bar.Neguſ in 3.memb.5.p.ſub nu.3. *Mangrel.*

L.Si creditor.

Circa quod dic.]Neguſ.in 1.par.3.memb.5.par.nu.nu.5.in fi. *de Bottis.*

§. *Quæritur.*

In prin.]Pactũ de nõ alienãdo pignus,itelligit inſcio creditore , cæterũ eo requiſito alienabitur,Negul.de pig.vol.5.fol.215. nu. 4. *Mang.*
Si habes remedium apertum.]An autem talia emptor faciat fructus ſuos, Pet.Bellu.fol.17.nu.17.& ibi nu.18. an tranſeat poſſeſſio. *de Bottis.*

L.Creditoris.

In prin.]Intellige dummodo ipſe debitor caueat de reſtituendo pignore,vel ſatiſdando.Neguſ de pig.vol.5.fol.235.nu.23. Itẽ dẽt vẽdi res minus damnoſa,Neguſ.de pign.ibidem, fol.236.nu.28. vide Apoſtil. ad Sal.in l.quandiu.C.de diſtract.pign. *Mangrel.*

L.Reſcriptum.

In prin.] Ad hunc in l. ex ſeſtante. §. Latinus.infra de except.rei iud.et Neguſ.vol 5.fol.237. *Mangr.*

L.Creditor:

In prin.] Aduerte.quòd creditor non cogitur pignus vendere, l.a Diuo Pio.§ ſed & illud,infra de re iud.vbi Alex. *Mangr.*
Item quæro pro declaratione.] Neguſ.de pig.i 1.mẽb.6.p.in pri. *de Bottis.*
Quæro quid poſſit facere.] Vide Neguſ.de pig l 1.p.3. mẽb.5.p.pri.nu.43. cũ ſeq.vbi an poſſit debitor petere ceſſionẽ iuriũ a creditore. *de Bottis.*
Sed debitor ſolo verbo.] Adde omnino Neguſ.in 2.p.3. m.5.p. n.16. *de Bottis.*
Et ego ſum paratus.] Adde q illud eſt ſingulare ſm Aret.in l.qui Romæ.1.not.de verb.oblig.Iaſ.in l.2 63.col.de iure emphyt. cũ ſimilib. per Cott.in memor.in ver.oblatio.ſed qd ſi creditor tacuit, an dicatrecuſaſſe oblationem,vide Neguſ.in 3.par.3.memb.prin. nu.9. *de Bottis.*
In ad l.ad ver.debitum eſſe obſcurum.in fi.] Sequitur Gerardus in ſing.92. Iaſ.in l.2.nu.183.C de iure emphyt & caue ne erres , q a licet dec hic illa cautela,non tamẽ negatur,quin & ſine ea ſi obligatio fiat ſine pecunia in manibus non valet per ea,quæ poſui ad hũc in l. ſi rem,§.fi. de pign.act & l.acceptam,in prin.C.de vſur. *Mang.*

Quib.mod.pig vel hypoth.ſol.
Rubrica:

L.Debitoris:

IN prin.] Neguſ in 4.memb.5.par.nu.6. *de Bottis.*

§. *Cum uenditor.*

Solu.ibi erat.] Neguſ.in 3.memb.2.par. nu. 43. *de Bottis.*

L.Si res.

In prin.] Quando creditor , vel tertius offerẽt pignus nõ reſoluitur , & quando creditori poſſit imputari, Alex.conſ.45.vol.5. *Mangrel.*
Item pone quod pignoraſſe.] De veritate iſtarum q. vide Neguſ. de pig.in 1.mẽb.5.par.nu.41.44,& 45.& Alex.in cõſ.45.nu.3.vol. 5. *de Bottis.*
Poſſet enim inſinuare]Vide Tiraq.de retr.lig.§.36 gl.2.n.20. *de Bottis.*

L.Si debitor cuius res.§. *Si in uenditione.*

In prin] Vaſſalus cõſentiẽs aliñ inueſtiri q poſt mortẽ ſuã induci in poſſeſſionem,non ſibi præiudicat,Iſern.in c.1. col. 2. qui ſucc. teneãtur. late oĩa diſcotiẽs,q ſi conſenſit pp vnũ, nõ piudicat in alio . *Mangrel.*
Vltimo no.] Vide Curt.in l.2.nu 24 C.de contratab. *de Bottis.*

L.Sicut.§. *Voluntate.*

In prin.] Conſentiẽs actui per quẽ dominiũ tranſfertur, cẽſetur pignus remittere.Neguſ.de pign.vol.5. fol.240. nu.12. cõſentiẽs alteri obligari id exprimẽdo ſaluũ iur habet cõtra alios, ſecus ſi ſimplr cõſentit obligari,ibi nu.13.vſque ad 22.31.ampliationes ad reg. huius tex.& 12 limitat ibidẽ nu.23.& ſeq.vbi de eo q cõſentit vẽdi,infra certum tempus,vel ſaluo iure,& nu.37.q per tacitam liberationem liberatur ipſe,præterquàm in quinque caſibus ibi notatis. *Mangrel.*

§. *Superuacuum.*

In prin] Adde q ad probãdã ſimulationẽ eẽ in vẽditione non ſufficit,q vẽditor remaneat i poſſeſſione,ſed requirit,q ſubſit cã ſimulationis, ita fatia cõfuſe Veronen.in trac.de ſimula.cõtract.pſumpt.24.allegat conſ.Bar. Petrus Nicolæ , vide Bal.aliter diſtinguẽtẽ io l.illud, in vlt.col.q.7.C.de ſacroſan.eccl.& aliqd per Dec.in cõſ.35.col.4.in ver.ſ.igitur nõ obſtat,& vide pulchre Pan.de Caſt.ſequentem Bal.vbi ſ in cõſ.173.pſuppoſitis his,de qb.ſ.p totũ,in nouis,vol.2.quod cõſil.allegat p Veronẽ.nu.326.aſs 331. & vide aliqua p Ial.Inſt. de actio.§.itẽ ſi qs in fraudẽ.Itẽ limita nõ pſumi ſimulationẽ, qñ vẽditor rñdet de fructibus,ita Veronen.in loco allegato p tex.de agric.& cẽſit.l.litibus.& licet ex mẽte Bal.& Pau.de Caſt. vbi ſ. teneat ipſe, q precariũ ſufficit ad excludẽdã pſumptionẽ ſimulationis,ñ tñ ſufficit ad excludẽdã pſumptionem ſimulationis,& fraudis,vt i hoc §. ſeutit, &c. hic militabat pſumptio ſimulationis,& fraudis, quod nil aliud eſt,niſi quia ſuberat cauſa ſimulationis,i.quia fraudare , & excludere volebat creditorẽ,cui res erat obligata, q nota p intelligẽtia huius §.Itẽ no.q i l.e q vẽdidit cũ pacto,q reſtituẽdo pretiũ,&c.ſi reperitur poſſidere.pſumitur in bona fide. Afflic.deciſ.40.in ver. & ſic volunt Doctores. Adde Aret.cõſ.160.col.5.verbo,venio nũc ad tertiũ. vbi poſt Bal.in d.l.illud,diſtinguitur ſi in inſtitut. fit mẽtio traditionis, tũc ſi poſſeſſio reperitur penẽs tradẽtẽ præſumitur ſimulatio, quia res ipſa contradicit inſtrumento , ſecus ſi non dicat poſſeſſionem traditam. Item ſi poſſeſſio ſit penẽs venditorem ex alio tit. ceſſat ratio huius tex.Loffre.conſ.52.nume.18.vbi quòd quoad ipſum venditorem tãtum,non quo ad tertiũ viget,& quòd requiritur q ſubſit cauſa ſimulationis.Item ſimiliter ceſſat ſi venditor reſpondet de fructibus,Dec.conſi.643.nu.3. *Mangrel.*

§.Sed

§. Sed si permi,erit.

Vlt. facit.] Vide Barb, in rub. de rer. permut. col. 2. & ibi addi. quam habeo. *de Bottis.*

§. Non videtur.

In prin.] Scribēs ut testia sibi non præiudicat, Negus. de pign vol. 5. fol. 240. nu. 18. & ad hunc in l. quæ dotis, in fi. sol. mat. *Mangrel.*

L. voluntate.

In prin.] Adde Tiraq. de retrac. conuen. in fi. nu. 172. *de Bottis.*

De ædilitio edicto. Rub.

AD rubr.] Aduerte, q̄ etiam si expressit vitia venditor dolose, nō tenetur hoc edicto, Aret. Inst. de actio. §. in duplū nu. 9. facit quia venditor hereditatis, & si dixerit vendo si ad me spectat, tenetur de dolo, si sciebat ad se non spectare, l. nā hoc, & l. seq. inf. de hær. & act vend. Itē si quis vendiderit frumentum, sciens ordinationem futuram de vilius vendendo, tenetur, hic in l. quæro, sup. de act. emp. vbi posui. Item in actione quanti minoris, consideratur interesse singulare. Ita q̄ in equo vitioso aliter in menescalco, & aliter in scholari est consideratio, Bal. in l. 3. num. 4. C. de rescind. vend. Item autem vitium ex toto impedit vsum rei, vel multum incommodat & agitur quāto minoris, Ang. in d. § in duplū, num. 7. Duplex est actio quanti minoris, ciuilis scilicet, & prætoria, de quibus hic in l. Iulianus, in prin. sup. de act. emp. Baptista de S. Blasio in suo tract. quāti minoris, in tract. actio, & ad primum dictum contra facit quod tradit hic in l. si debitori. inf. de fals. tenet q̄ si quis asseruit rem esse liberam, & si aliter apparet non tenetur pœna falsi. Itē quis emens plures seruos, vel equos vno pretio, & vnico contractu si vnus est morbosus, vtiq; non tenetur accipere alios, Boer. decis. 251. & in l. cum eiusdem, inf. eo. Item si animal venditum inf. triduū moriatur, præsumitur morbosum, Boer. decis. 323. si equus inf. triduum fuerit mortuus, præsumitur morbosus, Alex. in l. si quis cum aliter, inf. de ver. obl. Itē venditor volēs promittere euictionē tenetur ad pretii restitutionem, l. emptorem. §. qui autem. inf. de act. emp. *Mang.*

L. Quis sit fugitiuus. §. *Apud Labeonem.*

In princ.] Ioan. And. in tit. de accusat. in verbo, sequitur. *Mang.*

L. Debet.

In princ.] Tiraq. de retrac. ligna §. 29. in glo. 4. nu. 8. & per totam illam glo. de materia. *de Bottis.*

De euictionibus. Rub.

L. Si tota.

IN prin.] Aduerte, q̄ euincens soluit melioramenta bona fide facta, Bald consi. 257. Titius emit, lib. 1. & Alex cō sil. 44. li. 3. Item plures debitores tenentur de euictione pro parte, quam vnusquisq; vendidit, Dec. cōs. 281. nu. 1. vbi idem tradit in permutatione. Itē euictio debetur ēt si promissa nō sit, Dec. cons. 483. nu. 15. pro re data in dotē non præcedente promissione, non agitur pro euictione, Camp. de dote, vol. 1. fol. 296 col. 5. Nec debetur culpa pro euictione rei dotalis, Bal. de dote, vol. 5. fol. 56. q. 23. & fol. 60. q 39. & tamen si promittatur dupla, & contingat eam præstari totum, erit in dote uendens seruū vni, & ante traditionem alteri eo mortuo liberatur a primo, ad hunc in l. qui duobus, inf. de fal. Item quia habet quartā partē vnius terræ diuisæ, & illa pars ualet tantū, quātū illæ tres, & est euicta, agitur de euictione pro medietate nō pro quarta, quia æstimatur prout ualet, Boer. decis. 46. Item quia promittēs euictionem suo facto tm̄. vtiq; tenetur de facto suorū prædecessorū tā singularium, quā vniuersalium, Boer. decis. 67. Item tutores, & procuratores non tenētur de euictione, si vendūt, Boer. decis. 80 tm̄ si vēdiderit tutor sine decreto, vtiq; tenetur cum sit in dolo. & no. q̄ si quis promittens debitori euictionem de iure, & de facto, vtiq: nō tenetur, si per vim fuerit ablata, vel alio modo fuerit extra iudiciū perdita, Abb. in c. fi. extra de emp. & vend. Item in quibus casibus uenditor non tenetur de euictione, Tiraq. de retrac. fol. 44 num. 34. *Mangrel.*

L. Vendicantem.

In prin.] Ang. hic. Bal. in l. si sine. C. ad Velle. & hic vbi extendit ad solā receptionē pretii sine protesta, cuius cōtrariū tacitè oēs sentiūt hic. Imo. in l. q̄ dotis, col. fi. inf. sol. mat. recipiēs cēsō, vel reddiū cēsetur cōtractū ratificare, Dec. cōs. 234 n. 5. & de soluēte ptē debiti ad hūc in l. 2. C. q̄ metus cā. Itē adde, q̄ ēt post sniam trāsactā in rē iudicatā prætētione pōt opponi hæc exceptio, qn̄ de euictione, &c. Pau. cōs. 166. li. 2. Itē ubi cōtractus nō valeret alterius, q̄ veniētia occasiōe, nūc licet uēditor teneatur de euictiōe, tn̄ pōt uenire cōtra factū suū. & vēdicare, ut in fundo dotali, & feudo ignorāti, de quo Affli. decis. 336. vbi sētit dictū Ias. procedere, quo ad actionē dānosam, secusquo ad exceptionē. Itē quis succedēs ei, q̄ euicit, obstat illa regula, Boer. decis. 23. ubi habes, quando uenditio quæ erat nulla continuatur, ex quo succeditur ei, penes quem petebatur annullari, & quando extinguatur euictio, succedens debitori. *Mang.*

L. Si pro re pupilli. §. *Si pro euictione.*

Et prædicta sunt vera.] Nota hāc doctrinam, & adde Capic. in decis. 197. nu. 9. & Dec cons. 74. col. 2. *de Bottis.*

L. Minor.

In princ.] Vide Tiraq. de retrac. lign in fi. nu 41. cum seq. *de Bottis.*

In addit. in ver. gl. an tenuta possit. ver. Inst. de act. & istam] Hoc facit, q̄ si quis missus in possessionē sine citatione eodem modo pōt reuocari, Affli. in consti. reg. circa violentias. nu. 5. itē facit iste tex q̄ si quis uendidit rem emphyteuticā ecclesiæ, quæ si euincit ex cā nullius cōtractus, uēditor tenetur de euictione ad pretiū, nō ad interesse. *Mangrel.*

§. *Si seruus.*

Vnde glo. vult dicere.] Vide Ias. in §. omnium aūt actionum, quibus, &c. nu. 60. reprehendentem gl. quæ confundit terminos diuusta. *Mangrel.*

L. Si ei cui vendidi. §. *Si is, qui.*

In prin.] Et vide Bar in l. hæres, §. cū fideiussor. de fideiuss. vide pulchrā distinctionē, an, & qū successio hēat vim solutionis, p Affli. decis. 237. ī ver. dubiū faciebat, vsq; ad fi. vbi ēt tractat, q̄ si reuocabiliter obueniat hēditas, nunq̄ hēt vim solutiōis, de quo vide tex. in l. ex facultate, §. Latinus, de excep. rei iud. itē rei uēdicatio, quā hēs hēt cōtra defunctū nō cōfunditur, Bal in l. si vxor, n. 2. C. de bon. auth. iud. pos. de quo Dec. in l. debitori, C. de pac. ubi posui ad hūc, & voū uerbū Losse in c. 1 §. sed nec aliud, q̄ fuit pri. eā, fol. 31. col. 1. sic ēt quando possidenti superuenerit nouus titulus dicitur ex causa noua possi. quasi ipsemet sibi euicerit, hic in l. cogi, in fi. C. de pet. hær. *Mangrel.*

L. Si ideo.

In prin.] Adde Dec. in cons. 34. nu 3. li. 1. & oino cons. 74. in uer. cōfirmatur, col 2. & col. 4. in uer. præterea datoa, & plene de intellectu huius l. Alex. in §. morte n. 81. Dec. in d. cōs 74. tenet emptorē euictū debere appellare, & appellationē prosequi, & gñaliter sniā latā in abntē nō officiat eis, quib alias officeret, uel sicut officeret pñtem, posui in l. eius qui. inf. de iure fisci. itē si certū sit causam ēr defensam, equaoi periuram tenetur. Alex. in l. si domus §. de euictione. inf. de le. 1. *Mangrel.*

Ibidem.] Adde Gul Bened. in c. Raynutius, in uer. mortuo. il 1. num. 174. 175. *de Bottis.*

In addit. in contumaciam in fi.] Cotta in memor. in uer. bānitus. *de Bottis.*

L. Si dictum. §. *Si compromisso.*

In prin.] Adde q̄ hic tex. procedit in compromisso necessario ex forma statuti ſm Bal. in l. 3. in prin. ff de transac. & ibi ēt pōderat hunc tex. in q. bñficii collati vni ab Episcopo, & alteri ab alio prelato, q̄ si fiat cōpromissū, & succūbat ille, qui habuit collationē ab episcopo, nō pōt cōtra eū hēre recursū, ut iterū sibi prouideat. & adde q̄, in cōpromisso necessario ex forma statuti dēt vēditor citari in electiōe arbitrorū ſm Aret. in l. ex duob. col. 10. ver. 2. notabis, ff de duob. reis. uide ibi eū, qui multa ad hāc materiā dt. itē hic tex. fallit, qn̄ fuisset promissa euictio quocūq; mō rea euinceretur ſm gl. & Doc. in l. cū pœna inf. de arbi. & de clausula, quocūq;, & qualitercūque, adde Are. in §. actionū. in 23. in col. Insti. de act. & in §. fi. Inst. de emp. & vēd. itē fallit si cōpromissum esset factū in ipsum uenditorē. & p eū fuerit emptor condēnatus, quia aut non ualet cōpromissum, aut si ualet, condēnabitur uēditor ad euictionem. Alber. in l. pe. in fi. ff. de arb. item fallit in hærede compromittente, quia nocet fideicommissario uniuersali, l. cum hereditas, la 1. inf. ad Trebell. & uide ibi Bar. *Mangrel.*

§. *Si præsente.*

In prin.] Adde quòd sufficit denūciari procuratori absētis, Glo. hic in ver. procuratori, Dec. cons. 102. col. 1. in ver. nō obstat, quod denūciatio. itē pñti, & suscipiēti iudiciū nō est denūciandū, Soc. cōs. 29. col. 2. lib. 3. itē adulto, & pupillo denunciari potest. Tiraq. de retrac. fol. 91. n. 15. ubi ad plenum de hac materia. *Mangrel.*

L. Habere.

In princ.] Adde quod de natura cōtractus emptionis uenit promissio habere, l. ex empto, ubi Bar. sup. de act. emp. *Mangrel.*

L. Herennius Modestinus. §. *Caia.*

Cogatur appellare.] Adde Affli. in decis. 89. & tex. in l si p ea. C. mād. & quod i dubio præsumat̄ snia iuste lata, tenet Affli. decis. 344. *Mangrel.*

In addit. ad uer. Caia. ver. —ale potuit.] Vide Are. de ac. inst. §. actionū. nu. 20. Affli. decis. 49. decidit, quod fideiussor iuste condemnatus non tenetur appellare, & sufficit quod adsit iustitia ex his, quæ apparebant tempore condemnationis, Capic. decis. 106. no. 4. *Mangrel.*

L. Qui libertatis.

In prin.] Vide Tiraq. de retrac. lign. §. 11. in gl. 12. nu. 14. *de Bottis.*

L. Si plus, vel minus. §. *Mota.*

In prin.] Vide q̄ addidi ad Bar. in 1. & l. emptor. C. eo. & aduerte, q̄ hæc denūciatio pōt fieri quolibet tpe, l. si rē quā, §. quolibet, ī. e. dator dilatio ad instruēdū, Bar. in auth. qua in prouincia, col. fi. item adde, q̄ cōmissarius, q succubuit in agēdo ēt absq; denunciatione hēt regressum

addidi

addidi ad Bal.in l.si nomen.ff.de hæı.vel act.vend Dec conſ. 10a. Itē necessa eſt ſpecialr vocan,ꝙ veniat ad deſendendum. nec ſufficit innecessa eſt ſpecialr vocan,ꝙ veniat ad deſendendum. nec ſufficit iu-dicium intimari, Capic.deciſ. 106 in princ. vbi quod fallit ſi ſit præſens venditor,vel iueaſſor,& quòd ſit neceſſaria denunciatio non obſtantibus latis clauſulis promiſſionis euictionis,Dec. conſ.74. nu.2.& col.fi.in ver.ultimo non obſtat.*Mangrel.*

De uſuris: *Rubr.*

L.Cum de in rem verſo.

IN *prin.*] Ciues ſoliti pſtare annoā quātitatem frumēti monaſterio tenenẽ,ad hūc in l.de q. ff.de legi. ex Dec. cōſ.315 & ꝙ dēat allegan,articulari,& pbari cā factū ſpecifica,l.ꝙ ex tali allegata cā factū fuerit,Bal.d pſcri. vol.3.ſol.36.vſq; 99.late hāc legem examinās nu. 6.de vaſallis.q pſtiterunt ſeruitia,& poſui ad hūc io l. ſerui tutes,ſup.de ſeruit.Itē pp vnicū actū cōtrariū factū cōtra priuilegiū nō inducit renunciatio priuilegij.Itē ſi qs ſecit pſcribi in lib. ſolonū, & ſoluerit, tunc deinde in antea tenetẽ,ſi antea erat immunis.Itē ſi qs nō ſoluerit gabellas,nō p hoc nō debetẽ gabella.Item ſi ianitores, ſeu guardiani p vnā vicē nō exigentes gabellā,non p hoc auſertẽ gabella, vide q̄ ad hūc in l.voluntarie,C.de excuſ.tut.vbi infinita p,& cōtra, qñ qs ſibi pıudicat p vnicū actum a ſe factum.Item ſi maritus nō petierit vſuras p annos 20. vtiq; nō impeditẽ oēs illas vſuras petere,neq; ei obſtat pſcriptio,Gram.deciſ.71 Itē ſolo mercedis,& locationis pbāt poſſeſſionē,Boer.deciſ.105.Itē ſi vir tacendo p totū tpı matrimonij nō petere dotē,vr remittere vſuras dotis nō ſolutæ,Boer.deciſ.196.& poſui ad hūc io l.inſulā.§ vſuras.ff.ſol.mat.itē poſſeſſio pbatẽ ex locatione,& pceptione pēſionis,Boer.in deciſ.239.Itē ad inducēdū pſcriptionē annuę pſtationis in teſtō legatę quot ſunt pſtationes,tot cēſentẽ ſeu debēt eē pſcriptiones,ſed ſi debentẽ ex cōtractu vna tm̄ ſufficit pſcriptio,Boer.deciſ.316. vbi ſi Eccſia nō habuerit quartā ab aliquo p annos 40.vtiq; inducitẽ pſcriptio.Itē ſocius poſſidēs p 30.annos rē p diuiſa pſumitẽ,Boer.deciſ.51.Item p cōſuet. Neap.incip.ſi ruſticus,ex ſola pſtatione p vnā vicē tm̄ factā p ruſticū dño fundi, nō pōt ruſticus opponere qōnē dñij,vt patet ſol.103. q̄ cōſuetudo corrigit l. iſtā,q̄ vult pſtationem lōgi tpis,& poſui ad hūc in l.certis annis,C.de pact.Item ſi emphyteuta, vel ruſticus ignorabat quantum, vel quid pdidit iuſtīm,vel aliquod ea cā,tunc quātum ſit ſoluēdū,attenditẽ cōſuetudo,& ſolitum,Par.de reint eg.ſeu,in ver.quęro,ſol.23.*Mangrel.*

Veniamus ad ſecundum paſſum.] Vide Alnarot.c.2.§.ſi vero vaſallus, col. 2.quid ſit inueſt.*Mangrel.*

Primo caſu,nunq̄ obligatur.] Limita nō hēre locū fauore Eccſiæ,qs tunc pſtatio decennalis ſufficit ad inducendā obſonem, vt per Didac. Couar.var.reſolut.c.17.nu.3 ſol.294.Hippol.ſing.192.*de Bottis.*

Veniamus ad tertium.] Vide Guid in deciſ 407 & 408.*de Bottis.*

Promiſſio.vt C.de do.pio.] Afflic.deciſ.395.& in prooem conſt. *Mangrel.*

Labertio,quod teneo.] Gl. Pariſ.in conſuet.1.gl. 1.nu. 17. *de Bottis.*

L. cum quidam.

In prin.] Ad §.diuus, adde ꝙ remiſſio vſurarū ita demū pſumitẽ ſi merū lucrū cōtinet:ſecus ſi debe tur vt intereſſe,Itē ſi p decēniū ceſſatū ſic nō minus.Itē vel neceſſe eſt apparere de voluntate donādi, Dec.conſ. 571.n.6.vbi p hēdib viri,q nō petierat vſuras dotiū.ad qd ſiſr Balb. de pſcr.vol.3.ſol.37.nu 14.vbi tñ ꝙ ſi vir p totū tps durātis matrimonij tacuit, vr remiſiſſe,ſed Cāpeg.vol 1.ſol.301.tenet idifferēter p curſū decēnij videri remiſſus,& ꝙ nō ſufficiat curſus decennij, ſed tñ ſufficiat totum tempus durantis matrimonij,Rom. conſ. 517.nume.14.& Ioan. Lup.de donat.inter virum,& vxorem.*Mangrel.*

L.Videamus.§.*Si actionem.*

Intereſſe,ſed præciſe tenetur.] Adde Afflic.deciſ. 59.qñ fructus veniunt poſt litē conteſtatā,Tiraq.de retrac.ſol.176 vbi ad plenum.*Mangrel.*

De probationibus, & præſumptionib:

Rubrica.

L.Ea incumbit:

IN *prin.*] Adde ad limitationē,q̄ poſui ad Bar.in l.fi.§.licentiā.C.de iu.de lib.Itē adde ꝙ allegāti diuitias,vel paupertatē incūbit onus pbandi.addidi ad eūdē ī l.ſi terro.§.q p tc1.ff. q ſatiſda.cog. Itē ſi opponitẽ de ſubreptione reſcripti impetrati,incūbit onus pbādi,ad hūc in l.preſcriptione.C.ſi con. ius, vel vti.publ.Itē agēs teneẽ pbare vectigalia eē noua,Dec.cōſ.360.nu.9. vbi idē tradit in eo,q pētdit ſeudū eē nouū. Item fundās ſe in ætatę dēt illā pbare,Dec.in c.in pñtia,nu 50.co.tit. Itē fcā pbari debēt,qa nō pſumuntẽ, Dec.cōſ.442.nu. 15. vbi ꝙ aſſecēti aliquē eē hēdē icūbit onus.Itē agēs,vt agnatus,vel filius pbare debet, Dec.in cōſ.471.nu. 1.& 3.Itē appellās teneẽ ſniam contra ſe latā pducere. Dec.295.nu. 2.ſic in eo,q petit executionē ſniæ,Fiema.i ver.acta,nu.59. vt proximior pbādu ſe cōuenisū hēt intēnonē ſuā fundatā, Capic.deciſ.159. nu.11.& 12.de quo ad hunc in §. licentiā, C.de iure delib. Itē agnus negitoria habet intentionem fundatam, Loffr. conſ 44 nu.3,vide ad hunc in l,in illa.infra de verb.oblig.*Mangrel.*

L. Ab ea parte:

In prin.] Adde ꝙ q hēt reg. p ſe,dr hēre intentionem fundatā, & allegās fallentiā dēt probare,late Iaſ.in l.2.nu.33.ff.ſi quis in ius voc. nō ier. Dec.in l.1.n.7.C.de eden.Itē rēæ tenaciter ſunt ſeruādæ,pro regula ſemper eſt pronunciandum,ſtandum eſt regulæ, donec de exceptione doceatur,ſufficit hēre regolā pro ſe, & nō dr eſſe dubium illud, de quo eſt regula,Loffr.cōſ.17.n.44.45.Itē vt dicatur error iuris expreſſus in ſnīa,ſufficit id eſſe inſpecto iure cōi, licet aliquo caſu ſpālr contrarium eſſe contingat,poſui ad hūc in l.4.inſ.de fideic.lib. *Mangrel.*

L.Cum de indebito.

Præſumptionē in ſpecie.] Adde ad materiā,ꝙ donare eſt ſpēs furoris,Soc. cōſ.83.n.18.li.1.itē pſumitẽ potius error,quā donō, Dec.cōſ.177.itēſi tradatẽ cōuicto, vel cui adeſt obſo ad antidora,ſi vtatẽ verbo,do:vel iō currētib.cōiecturis pſumitur donō,Capic.deciſ.180.nu.11.12.vbi de pecunia iuſſa p rege dari theſaurario,ꝙ ñ cēſeatur regi donata.itē ñ pſumitẽ donō,imo ſi aliqs dicat, dones mihi hāc rē, & ego dico ñ iſtā, ſed quicquid vis,non intelligitur donatio,Hippol.ſing. 57. *Mang.*

Dixit tamē ſi appareret.] Vide Boer.deciſ.164.vbi facit tres caſus.*de Bot.*

L. Procula.

In prin.] Vide Bar.in l quæ dotis,nu.3.in fi.ff.ſol.matr. *de Bottis.*

L. Qui teſtamentum.

Apud filiū de bonis patris.] Dec.cōſ.79.col.2.in ver. vñ ex tali diuiſione. Itē adde in ſimili pulchrū caſū,ꝙ pp diuturnitatē tpis ille, q vēdidit, cū pacto ꝙ reſtituēdo ptiū,&c.ſi reperiatẽ poſſidere,pſumitẽ in bona fide, Affli.deciſ.40.in ver.& iō voluēt Doctores,& diſpō huius l.militat in plurib.cōſāguineis,q̄ diuiſerūt ſciēter fideicōmiſſū, Dec.cōſ. 267. n.3.itē cogita ſi exceſſiōe p decēniū in ſoluēdo,allegato tit. liberationis qs defendatur, Alb.in l.ſi certis annis,col.pe.in ver. itē qrit Odoſfredus.C.de pac.Itē plurales pſūptiones,ꝙ dos fuerit ſoluta,Dec.cōſ. 596.p totū,& 8.pſumptiones ad pbādum debiti antiq ſolutionē, Afſli.deciſ.13.tractatur de pupillo agēte contra tutorē,& vide Bar.in l. quæ dotis,col.2.in ver.oppono de l.Procula.inſ.ſol. matr. *Mangrel.*

De fide inſtrumentorum. *Rub.*

L.Inſtrumentorum.

IN *prin.*] Appellatione inſtrorum veniunt acta.item ſalſificans acta tenetur,ac ſi falſificaret inſtra,Bar.in l.in fraudem. §.neque.inſ.de iu.fiſci.Gram.deciſ.27.& ita extenditur cōſti.reg. iudices,vbi falſarius ſalſificans inſtrumenta, tenetur pęna capitis,procedit etiam in ſalſificante acta.itē ſi falſificaret acta, vel inſtrumenta,quæ de ſe eſſent nulla,quia tunc alleuiatur pęna, quia licet fuerit animus,non ſequitur effectus,Gram.deciſ.prædicta.itē appellatione inſtrumentorum,veniunt priuatæ ſcripturæ,in tantum ꝙ ſi fuit ſtatutus terminus ad producendum ſcripturas veniunt apodiſſę. Tiraq.de retrac.ſol.124.itē in ſtatuto loquente de inſtris veniunt teſtes,quorū dicta fuerunt publicata;Tiraq.de retrac.ſol.123. nu.14. 15.tamen ex communi vſu loquendi non veniunt teſtes. *Mang.*

L. Repetita.

Nam ſi inſtrumentum.] Adde Aret.in in conſ.13.co.5. Alex.in conſ.112. col.fi.vol.6.& quid in confeſſione mariti,vide Hier.Grat.in conſ. 36. nu.11.& Carol.Rui.in conſi.183.vol.1. *de Bottis.*

De teſtibus. *Rub.*

L.Teſtimoniorum.

IN *prin.*] Adde ꝙ offīn teſtis eſt publicum, ſicut & iudicis gl. fi.in l. ſi filium.C. de lib.cā.Fel.poſt Abb. in rub. de teſt. cogen.& probatur in l.ſed & ſi quis.inſ.quēad.teſt.aper.notarius pōt eſſe teſtis,Lanfr.de arbit.ſol.58.nu.10,vol.1.vide Nellum,Tinda.Alb.Bar.& alios in tra.de teſt.item in criminalib.teſtis debet eſſe ann.20.ut poſſit teſtificari,Grā.deciſ.46. *Mangr.*

L. Teſtium.

Propter inimicitias.] De teſte inimico, vide late per Aym.in conſ.9.col.2. & ibi quid ſi eſt reconciliatio. *de Bottis.*

Item aduerte.] Adde Tiraq.de nobilitate,c.31.nu.370. *Mangrel.*

In add.in ver.inimicitias.ver.qualis inimicitia.] Vide Fel.in c.cum oporter.de accuſ.Hip.in l.1.§.prætera,de quæſt. & adde quod ſi cā inimicitiæ redundat in iniuriā totius agnationis omnes repelluntur, Dec. conſi.33.n.4.in ver.3.cōſiderādū eſt,& de inimicitia ad hūc in l.prætera,inſ.de ſuſp.tut.& vide,q̄ ſcripſi in l.1.§.cū qs.ff. de qſt. *Mangr.*

In add.criminalis cā, ver.numerus,quæ.vult.] Et in teſtō in quo interuenerūt octo,quorū duo ſūt inhabiles,Alex.cōſ.4.n.1.2.li.2.Fie.in ver. teſtīm quale,nu.16.in cā graui nomerus nō ſupplet defectū, Dec.cōſ. 133.nu.5.itē pauciores nobiles plurib.ruſticis, & honeſtiores multitudini præferūtur,Dec.cōſ.342 nu.5 Hip.i §.expedita,nu.81. *Mang.*

In add.cōſiderare. ver.itē excipiunt.ubi dicit.] De birruario adde Affl.i cōſti.Reg.humanitate. itē iſti birruarii ñ pñt eē teſtes p officiali i ſindicatu, Par.de ſind.i ver.teſtes,ſol.293.& poſui i l.ēt. C.de teſt. *Mang.*

§.ideo

§. Ideo quoque.

In prin.]Dec. in cõs.652.nu.4.& cons.647.nu.7.oẽs ꝓbões arbitrarias tradit, & melius in cons.113.nu.6. vbi tradit, ꝙ põt iudex argumentis moueri ad sñiãdũ ex cã nõ ꝓbata, nec cogitata, & ꝓpea poterit ꝑ qđ operaᵹ obtinere ex pñũptione ꝑiudicẽ habita ea varijs circũstantijs, Loff.cõs.27.nu.17.18.vbi ꝙ ꝓbõ difformis nõ releuat, & nu.24. de inuerisimili, de quo posui ad hunc in l.3.C. de iure. Item suspecta ꝓbõ actus facti corã multis si ꝓbeᵹ ꝑ paucos testes, Aret. cõs.13.col. 6.in ver. ꝑterea cũ i matrimonio. Itẽ ꝑferũtur testes, quorũ đpositio cõformaᵹ iuri cõi. Paris.in c.auditis, nu.14.de pñer. vbi litat si possit reduci ad cõcordiã, & nu.15.lĩtat, nisi alij valde numero excederẽt, & pro ꝑdicto Inn.in d.c.auditis, nu.4.& ꝙ sint arbitrariæ, ita vt q plene prubaueit, possit sucrũbere, & ecõtra, Dec.cõs.51 n.in prin. ꝓ scriptura priuata institoris, & 595.nu.8.vsq; ad 13.& 650.1 prin. vbi ꝙ potest plenę ꝓbõni non credere, & econtra non plenæ, sed coniecturis adhęreretur, & ꝑ totum substentat ꝓbõnem solutionis ad euitãdã caducitatem, ꝙ testi de facto ꝓprio magis credaᵹ, in 14.cons.ea qb.alij testes ꝑferũtur alijs, Fel.in c.in nr̃e, nu.8.vsq; ad 13.de test. & vide quæ ad hunc scripsi in l.Lucius.in fi.supra de his, qui nu.infam. *Mangrel.*

Pars exhiberi.] Quando testes dicunt eundem meditatumq; sermonem redduntur suspecti, Dec.cons.448.nu.24. & idem 627. & ad hunc in l.peregre, insi a de acq. posses. *Mangrel.*

In prin.]Adde ꝙ cõdemnatus de furto repellitur, Dec.cons.163.in fi. & carceratus nõ probat, Gram.decis.34.nu.19. Item si qs vult repulsare testes tanquã inimicos, debet poni locus, & tps eris, & iudex potest ex actis cognoscere de qualitate testium sine alia probatiõe testiũ, Bocc. decis.321.& posui in l.libellorum, inf. de accusat. *Mangrel.*

§. Lege Iulia.

Et aduerte.]Fel.in c.cũ nobis.nu.9.đ pñer.in ver.periurus, qñ repellitur a testimonio, Ias.in l.si duo ꝑsoni, sup.de iureiu. & qb.modis testis repelli ꝑt, Afflic.in cõst. mores dissolute, vbi ponit 44.modos, qb testis repulsari ꝑt. Itẽ si testis habuit pecuniã, vt celet veritatẽ, põt deponere contra eum, q dedit pecuniã, vt celet ẽt ꝙ sit corruptus, & aduerte, ꝙ ita demũ nõ admittũtur ad testimoniũ si fuerint condemnati de periurio, & similib. Are.in c.licet cãm, n.69.& 70.de ꝓbat. Itẽ ẽt si ñ seruato iuris ordine cõdẽnetur, saltẽ infamatur de facto, & nõ est integer in grauiorib. Dec.cõs.163.nu.10. Itẽ ẽt si infamis restituatur ꝑ vicariũ Principis non hñtem spẽale mãdatum, adhuc repellitur, Ab.in c qđ trãslationẽ, de offi.dele.ex Loffr.cons.27.nu.15. vbi contra blasphematores, lusorem, vilia exercentem, tabernarũ frequentatorẽ, cõstitutum in peccato mortali, clericũ laice viuentem verborum reprehensibilis fidei, conuersationis malæ grauatæ opinionis, familiarẽ cohabitatorem eum inimicit, vxorem, amicum, coniũctũ, litis consortẽ, filium, & generum, & est fertile consilium cõtra testes, tum respectu dicti, tum ꝑsonæ. Item consuetus litigare repellitur, Hipp.sing. 378. & ad dictum Aret. in ca. licet. adde in simili ꝙ quis dicitur rebellis si condemnatus sit, Dec.cons.544.nu.4 & contra testes posui ad hunc in l.etiam.C.eo.& vide Aufre de reprobat. testium, vol.3.fol. 176.testis criminosi emendatio præsumitur, Alex.14.nu.4.5. *Mangrel.*

§. Testes.

Inspicere consuetudinem loci.]Vide q̃ addidi ad Bar.in l. exigere dotẽ, de iud.& in l.cunctos populos, col.6.C.de sum.trin.& fi.cath. Item si litigatur in foro ciuili sup testõ clerici, q instituit laicũ, inspicitur solẽnitas iuris ciuilis, & sine ea testm̃ ruit, Capir. decis.201.ꝑ totã. vbi secus si fuisset institutus clericus. Itẽ sñia, q̃ meretur executionem ex forma statuti, ñ exequetur in alio termino, Ias.in l. a diuo Pio. §.sñia, n.6. & 24.ad qđ tñ est cõtra, C.de emãc.li. Itẽ iudex appellationis in cõcernẽtib.modũ ꝓcedẽdi, seruat stilũ sui tribunalis, Alex.i l.1.n.18.if.de leg 2.vbi ꝙ posset appellari, vel nõ, concernit ꝓcessum, si cõmittatur cã decidenda ẽm bonã cõsuetudinem, an debeat inspici actoris, iudicis, vel rei, Abb.in c.cum venissẽt, in fi. De eo, q mittitur in possessionem cã rei seruãdæ iudea debet se in camera informare de stilo curiæ in concernentib modum ꝓcedendi, Soc.cons.39.nu.8.li.4. *Mangrel.*

Ibidem.]Amplia hoc procedere etiam in iudice appellationis, qui licet dẽat seq statuta primi iudicis, tñ intelligitur, quo ad decisionẽ causæ, non quo ad ordinem iudicij. ita Alex.cons.12.nu.12.vol.6.*de Bottis.*

L. Lege Iulia.

Sic esse seruatum.]Adde Curt.iun.cons.76.in prin.quod qualiter procedat, vide Soc.consi.29.nu.28.vol.4.*de Bottis.*

In add. ad ver. lege. ver. c. 1. de test. cog.]Vbi Fel.nu.8.tradit ꝙ si res aliter sciri ñ põt, cogũtur, & admittũtur, & ꝙ itelligatur hæc lex dẽt ad eos mittere, nõ aũt ꝙ ferãt testimoniũ. Floria.hic in prin.sentit Isern.i cõstit.in pecuniarijs.vbi Affli.in 4.no.grosse loquẽs tradit, ita demũ ad eos iure ciuili mitti, si ipsi velint. Item in quantũ gl. hic concludit, ꝙ septuagenarij non concurrunt, aduerte ꝙ duo copulatiue reqrũtur, videlicet ꝙ sint senes, & valetudinarij, qa si sint robusti venient, Rota in decis.282.in nouis in iuci.senex pręsumitur inuitus deposuisse, Brun.de inditiis ad torturam, vol.3.fol.166.nu.13.& dictum Feli. sequitur Silua nup.in vol.7.fol.48.nu.47. *Mangrel.*

L. Qui falso.

In prin.]Adde ꝙ ꝑsumitur dixisse secũ depositione, Bal.cons.101.quidã testis, in fi.lib.1.& contra ipsum testem acta facta in una instãcia faciunt fidem in alia, & ibidẽ subdit, & ꝓ primo dicto est tex. in c.litas, de pręsũp.sed ibi alia rõ exprimitur fauore aĩæ, de quo posui in l. marito.sup.ꝓ soc.& adde q̃ posui ad hũc in l.oẽs, i prin.& i l.ita g. de sal. vbi de eo q prius dixit nescire, & postea scire, qa melius recordatus. Itẽ si testis mẽtitur sup his, q̃ irludũtur sub iuro, & forma articulata, & in nullo valet, aut sup extraneis, & valet si nõ iurauit dicere verũ sup oĩb.& tũc si vltimo loco dicit falsum, valet id quod prius dixerat Bal.in rub.de cõtro.inuest.n.4.q̃ tñ lita ꝑ ex, quæ posui ad hunc in l.peregre, inf.de acq.pos.& primũ dictũ lita, nisi posset ad cõcordiã reduci, ꝑ ea q̃ posui ad hũc i l.inter stipulantẽ.§.1.inf.de ver.obl. Item addens primo dicto non dr̃ variare, Dec.cõ.100.nu.7. in ver.2. Iste notarius non videns vacillationem non debet asserere, sed quia sic iudex dicit scribere, vt si testis vult se defendere contra vacillationem audiri debet, Lanfran.de probat.vol.1.fol.244. *Mangrel.*

L. Ob carmen famosum.

In prin.]Iudices plures pñt adduci in testes ad declarãdum verbum obscurum positum in eorũ sñia, Are.in c.qualiter.& qñ.in l.1.n. 22. de accus.de quo ad hunc in l.ab executore, col.1.de appellat. *Mangrel.*

Sed si inducũtur ad probandum.]Adde plures casus, qb. testes singulares ꝓbãt ꝑ Imo.in l.inter pares.inf.de re iud.Itẽ Bal.in l.2.n.16. C.qb. rei iud.nõ noc.tradit ꝙ si alter dicat actũ inter diẽ, & noctẽ, alter de nocte, sunt singulares Item si alter deponat de confessione in vno loco, alter in alio, sunt cõtestes ẽm Pau.cõtra tñ decidit Afflic. in deci. 264.col.1.vbi addidit plura, & de hoc oĩno Bal.in l.de qb.de legi. Itẽ si vnus deponat de certo die, alter de illo actu in gñe, contestes sunt, Alex.cons.236.nu.3.li.6. sed cõtra est si ambo de tpe diuerso dicãt, Loffr.in cons.27.in prin.& lita ꝑ ea, q̃ posui ad hũc in l.a.inf. de excus.tut. pleneq; de singularitate, Loffr.in cõs.161.ꝑ duas col.Itẽ sufficit ꝙ possint esse singulares, Loff.cons 43.n.9.in quo cogita. Itẽ ad ꝓbã.iũ qđ vĩe, seu in gñe hæresim, iurisdõnẽ, famã, perceptionẽ decimarũ.pupillarẽ ætatẽ, recollectã vineã, furiosum, vsurariũ, vel factũ successiuũ valent testes singulares, Arnol. plenissime totã materiã singularitatis tractat in c. qm̃, fol.159.vsq; ad 163.de hære.in 6.& ad probãdũ adulteriũ testes singulares admittũtur, Gãdi.qũo in malef. proced.ꝑ inquisi.nu.22.ad q̃ ad hũc in l.mariti.§.qui q̃stũ, if.de adul. itẽ fit inter pretatio vt sint cõtestes, Ias.in l.de quib.n 39.sup.de leg. & i dubio præsumũtur cõtestes, Ias.in l.a.n.4.C.de bon.pos ẽm tab. & ad Bal. vbi sup.posui, ꝙ dcã testiũ nõ sint cauillãda, sed iuuãda, & ꝙ in dubio sint cõtestes, Dec.cons.610.n.8.vbi ꝙ si vnus deponit de numeratione, alter de cõfessione.nõ dñr singulares separati, sed correspõdẽt; & ꝙ ꝑ singulares probatur quẽ eẽ administratorẽ ecclesię, sed cõtra deponẽtes de cõfessione, & numeratione ad hunc in l. certi cõdictio.§.si nũmos.sup.si cert.pet.ea Loffre. in cons. 27.nu.15.16. deponẽtes de cõfessione ꝑsumũtur cõtestes, Aret.cõs. 36.col.2.& dictũ vnius suppletur ꝑ aliũ, ad hunc in l.2.C. de bon. pos. ẽm tab. qñ tẽpus est de substãtia rei testes singulares nõ probãt ẽt ad probationẽ in vniuersali, vel in genere, Alex. cons.72.nu.5.li.1. item si testes singulares sunt summæ fidei utiq; creditur. Hip. sing. 114. *Mangrel.*

Ibidem.]Nota, ꝙ sufficit, ꝙ testes concordent in facto principali, de quo per Gram.in deci.43.& Guid.Pap.in decis.544.vide late per Loffre. in consi.27.per totum. *de Bottis.*

L. Mandatis.

In fi.]Sollicitator nõ põt esse testis, Abb.in c.insup.ext.de testi.*Mãgrel.*

De iuris, & facti ignorantia. Rub.

AD Rub.]Adde ꝙ quis nõ tenetur scire casus solitarios, & singulares, nec est in culpa, qñ casus est dubius, Soc. in l.quod te.col.pe, in gl.super ver.debens.si cert. pet. *Mangrel.*

L. Regula est iuris §. Si quis.

Lex sit specialis.]Vide pulchre Cagno.in l.1. nu. 36. & 37. de orig. iur. Rom.cõs.180.si admittimus, col.1.Itẽ Imo.in l.si ita quis.§.ea lege, nu 9.declarat hoc procedere, qñ initiũ est gñale, & postea fit discensus ad speciem intetendo ex regula, secus si declarãdo, sequitur Dec. cõs.115.col.502.nu.3.Itẽ ea narratione præsumitur cã finalis, Dec. cõs.373.nu.12.vbi ꝙ ea nõ vera actus ruit, sic ẽt a rub.valet argum.& inscriptio libri priuati declarat oĩa in ea descripta, Ias.de actio.i rub. de actio.nu.9 & quod præfatio denotet cãm finalẽ, l.fi.ff.de hær.insti, multa cõgerit Loffr.in cons.34.nu.1.& Dec.cõs.600. in prin. vbi ꝙ contractus dicatur gestus ea causa, Maranta in præfatione, & adde Afflic.in consti.comes.nu.3. *Mangrel.*

Ibidem.]Curtam in ver.ratio generalis. *de Bottis.*

De sponsalibus. Rub.

L. Oratio.

QVa deuenitur ad illud.]Limita nisi veniat aliquid in consequẽtiã actus promissi, ac.tex.in l.1.ad fi.& l.ꝙ dicemus, de antb.tut.sicut dicimus ẽt, ꝙ licet in rã capitali procurator nõ admittatur, tamen fallit si in cõsequentiã ueniat pęna capitalis, l. non solum, §.fi.iunc.l.1.§.pe. & fin.de suspec. tut.ꝙ pro singulari adducit Imo.i l.pe.§.ad crimẽ.de publ.iud.unde multa sñia Barb.i cõs.j.co.3. vol.2.post notata per Bal.in l.§.huius studii.inf.de iust. & iure. vide

Adnotationes ad hunc Tomum.

omninò Dec. in conf. 502. no. 2. vbi late declarat hãc reg. q non fit p viam exteosionis, sed interpretationis passiuę, & propterea prohibitus alienare non pôt promittere ven lere laudum indirecte impediẽs facultatẽ testandi, videlicet non valeret si de directo impediret, Dec. consi. 295. nu. 5. Item prohibita alienatione, quando videatur ea, quę dependet ex ea, & ad intellectum huius l. vide Tiraq. de retract. fol. 95. nu. 14. vsque ad 18. *Mangrel.*

De ritu nuptiarum. Rubr.

L. Nuptię.

IN *prin.*] Vide Barb. & ibi addi. in c. 2. col. 4. de feu. *de Bottis.*

L: Qui liberos.

Iudaeis, ut eam maritet.] Bal. de dote, vol. 5. fol. 30. q. 15. vbi fol. 31. n. 6. q ẽt si filia sit nupta cũ parua dote, seu alr, tñ adhuc petit se dotari, sed cõtra tradit hic io l. obligamur. §. lege. inf. de actio. & oblig & qđ ta eue sentis Affli. in cõst. in aliqb. nu. 27. sed cũ prima opinione sentit Isern. in const. si quis rapere. in prin. licet cõtra tradat Abb. in c. a. de aduls. & ẽt si nubat iodigno, & cõtra voluntatem patris adhuc dotari dẽt, Dec. cõs. 231. & 276. col. 2. in ver. & applicãdo ista vĩ sentire, q si sit cõpetẽter dotata, attẽta eius qualitate, & cõsuetudine patriæ nõ petet supplemẽtũ, nisi post mortẽ, Alex. cõs. 33. n. 4. li. 4. tenet cũ Bar. sed loquitur, quo ad alienandum bona prohibita alienari, sed cũ Bal. Nouel. tenet Soc. in cõs. 100. li 3. nu. 11. licet casus illius consilij differat in eo, quia ibi pr iã dederat scdo loco dotẽ ampliorẽ. *Mãg.*

De iure dotium. Rub.

L: Dotis:

IN *prin.*] Ad Gl. q tria reqrũtur, vt vir faciat fructus suos, adde Loff. i cõs. 42. nu. 6. & adde q posui in l. pro onerib. C. de iu. dot. Maritus nõ substinens onera, in lucretur fructus, Cã peg. de dot. Vol. 1. fol. 301. nu. 8. si sustineat onera, licet, non sit matrimonium, tamẽ facit fructus suos, ibidem, quæs. 9. Sponsa, an possit pacisci, q ante matrimonium vir lucretur. ibid. q. 10. *Maag.*

L. Sane.

In prin.] Facit decis. Afflic. 349. Item si pater de voluntate nouam coosignet dotem filiæ, seorsum habitanti liberatur, Bal. in trac. dotis, par. 7. q. 94. quod facit ad tradita in §. transgrediamur. *Mang.*

L. Res in dotem.

In pria.] Adde ad l. promittẽdo q uerba cuiuscunq; cõditionis & status, cõprehẽdit clericos, Bal hic. & tea. in l. nullus dat. C. de cursu publi. li. 10. sed quando respectu certæ personæ debet fieri mentio expresse, non sufficit hæc clausula, Alex. conf. 122. nu. 14. lib. *Mang.*

l. Si mulier. §. *Ex asse.*

Nec alicui.] Bar. i l. si stipulat⁹ fuerim adde Affli. in decis. 349. *de Bottis.*

L. Cum post. §. *Gener.*

In prin] Adde q ẽt fauore relicti pro via publica valet, licet incertum. Affli. decis. 377. in ver. & vnũ, de prim. vbi gñalr tradit de æquitate canonica ualere promissionẽ incertã, sed caue quia reprobant Doc. in l. 1. inf. sol. matr. & q legatum dotis incertum ualeat, Affli. plura. adducit in decis. 371. in 1. dub. & vide quæ posoi in l. 3. §. incertũ, inf. de acq. poss. *Maag.*

L. Mulier.

In prin.] Adde Dec. conf. 521. & seq. vbi late quod bona data pro supra dote censeantur paraphernalia, & non in dotem, etiam stantib. amplissimis clausulis ad disponendum. *Mang.*

De pactis dotalibus: Rub:

AD *Rub.*] No. si valere pactũ, quod dissoluto mrĩmonio per mortem viri eius hæredes nõ tenẽatur restituere dotẽ, siue ei⁹ partẽ, Boer. in decis. 208 & istud pactũ tñ operatur, seu ñ valet, si sit p extraneũ, siue per aliũ. Itẽ si per statutũ maritus per mortẽ vxoris lucratur aliquid de dote, si est factũ pactũ quod vxor possit testari de dote, utiq; p hoc nõ amittitur lucrũ rõne statuti, nisi ea expressa eẽt dictũ, Boer. decis. 244. vbi ad plenũ de pactis dotalib vbi ẽt maritus pro expẽsis funerũ tenetur pro rata, q cõpetit rõne statuti. Itẽ maritus promittens mortua vxore totã dotem restituere, nõ restituit partem, quã lucratur ex forma statuti, Boer. decis. prædicta. *Mang.*

L. Attilicinus:

In prin.] Affli. in decis. 154. dicit nõ valere pactũ, quod si intra aliquod tempus petat dotem, perdat quartam, & basaturam. *Mangrel.*

De fundo dotali: Rub.

L. Interdum:

IN *add. ad ver. interdum. inf. eo. pro qua bene facit.*] Fundos dotalis alienatur, ut pecunia conuertatur io annuos introitus, Bartoli n. in l. 1. nu. 129. sol matr. & permutari eum propẽ sioni poterit, l. ita constãre. & l. fi. sup. ti. 1. sic ẽt permutari rem prohibitam alienari, Pau. tradit in consil. 269. de quo Capic. decis. 108. & sufficit, qood erat fructuosior tẽpore permutationis, licet postea contrariũ appareat, Bal. de dot. vol. 5. fol. 49. nu. 7. vbi vsq; ad nu. 25. ponit 19. fallentias, quib. possit alienari. idem erit, quando in alium quemuis vtiliorem vsum conuertatur, idem fol. 57. quęs. 29. & quæ ad hunc in l. quamuis. inf. sol. mat. Item mulier cum cõsensu viri potest alienare fundum dotalem, dummodo non extet prohibitio filiorum primi matrimonii consuetudo Neap. quæ incipit, bona stabilia, fol. 77. & illud quod dicitur de fundo dotali, quod non pôt alienari, procedit per virum, sed per mulierem, ut declarat ibi consuetudo Neap. Ibi etiam si insta causa fuerit alienandi, non tenet conditio, ut dicit coosuetudo, & si mulier, fol. 78. & intellge si fuerit causa necessaria alias non, & propter necessitatem personæ viuat, vt sana viuat, & libera uiuat, vt nupta vioat. Nap. in d. cõsue. & si mulier. *Mãg.*

De donat. inter vir. & vxor. Rub.

L. Moribus.

IN *prin.*] Et quod non firmetur iuramento cõsuluit Soc. in cõs. 65. omnipotens Deus, col. 7. 8. 9. & in conf. 66. & vide Bald. in conf. 29. casus, vir donauit vxori, prima parte, vbi idem late tanet dando nouum intellectum ad ca. cum contingat, & uide Dec. in conf. 240. diuino implorato præsidio, & diligenter, & eundẽ Dec. conf. 202. ut præsens consultatio, & vide Bart. de Bart. in rep. l. j. inf. sol. mat. n 143 & aduerte, quod licet teneas, quod firmetur iufo, tñ habet tacitam conditionem, si naor, videlicet superuixerit. Ita, quod ea præcedente infirmatur, Dec. cõs. 240. per totũ, & uide Dec. in l. pacta quæ contra, nu. 7. C. de pac. vbi late discutit. & tenet cõmonem opinionem esse, quod iuramento firmetur, & idem firmat late Aret. in conf. 74. col. 2. 3. & primam opinionem, quod non firmetur, tenet late Cur. conf. 67 sapienter, per plures paginas. in princ. Aret. in l. 2. §. credi ũ, col fi. in ver. & aduerte singulariter, ubi uide Apostil. & nõ omittas, quod dixi præsupposito, quod ioramẽto firmetur, tameo habet in se tacitam cõditionẽ, videlicet si is cui donatur, superuiuat, l. 1. vbi Bal. sup. de pac. dot. Dec. conf. 240. per totum, & 536 n. 7. Dec. in l. non omnis, nu 8. sup. si cer. pet. causa mortis tamẽ indistincte donare pôs, Dec conf. 196. per totũ, & quod iuramento firmetur, latius disputando firmat Dec. in d. conf. 202. per tres primas colum. maxime, quando est reciproca. Item nec restitui in integrum poterit uxor minor si fuit reciproca. Idem in consi. a ta. nu. 4. & quod firmetur iuramento, Pau. in l. pacta quæ cõtra, in f. C. de pact. ubi Apostil. & quod subintelligatur si superuiuat vxor Dec. conf. 276. nu. 14. item donatio vicissitudinaria valet inter virum, & vxorem, Dec. in l. licet, nu. 11. C. de pact. Item honoris causa statim inter coniuges ualet, Loffre. conf. 42. nu. 5. pro reciproca, facit l. si pater puellæ. la 2. C. de inoffic. testamen. l. de fideicommisso. vbi Bal. de transact. Pin. de don. inter virum, & uxo. mutuis. vol. 5. fol. 111. & late contra donationem factam a quodam rebeco suæ uxori sub assertione, quod conseruauerit creditum propter suos consanguineos, Soc. conf. 65. 66. lib. 3. Donatio facta genero habet conditionem si socer, & uxor præmoriatur, Crot. in l. frater a fratre. nu 48. sup. de condi. indeb. & cum iuramento ualet, Boer. decis. 7. & donatio reciproca facta inter coniuges ualet, nec requiritur quod confirmetur, Hipp. sing. 50. *Mangrel.*

In add. in ver. si vxor. q si debitor passus.] Cot. in verbo, sententia quæ, *de Bottis.*

Azo. in sum. super rub. de dona.] De ueritate vide Cottam, in ver. donatio. *de Bottis.*

L. Papinianus.

Se recepisse & habuisse.] Vide Couar. in lib. var. resol. ver. 126. Alex. consil. 116. vbi ponit de marito confitente recepisse dotem constante matrimonio, Dec. 196 1. col. stante alio instrumento dotali facto tempore nuptiarum. *de Bottis.*

L. Quintus.

In prin.] Vide Siluam nupt. lib. 4. n. 20. in 7. vol. tractatus, Dec, cõs 217. in casu proposito, in vlti. col. vbi limitat hoc procedere si sit quæstio inter uirum, & vxorem, vel hæredibus viri, & etiam singulari successore, & ampliat etiam militare in vidua. Item si habuerit forte hæreditatem paternã exinde quæsiuisse intelligitur, Soc. conf. 249. nu. 30. & limitationem Sil. tradit etiam Alexan. in consi. 101. in princ. lib. 7. & latius examinat huius l. intellectum, Alciat. in trac. de præsump. 26. præsump. in 8. vol. trac. fol 193. Mater dotata tempore filiorum censetur de suo quæsiuisse, ad hũc in l. si defunctus, C. arbit. tut. Alex. consil. 62. nu. 13. lib. 4. hanc l. limitat, quoad possessorium, uel si quæstio sit inter uxorem, & extraneum, Alex. in l. qui iure familiaritatis, inf. de acq. possess. & ad plenum Boer. decis. 81. vbi qualiter prælatus præsumatur quæsiuisse de bonis fratris, & posui ad hunc in l. diuortio, inf. sol. matrim. *Mangrel.*

L: Vir vsuras.

In prin.] Vide Boer. decis. 338. & Additione D. Mangrellæ, ad l. in insulam, §. vsuras. §. sol. matrim. *Mangrel.*

Finis Adnotationum.

BART.

BARTOLI A SAXOFERRATO IN SECVNDAM DIGESTI VETERIS PARTEM.

Commentaria.

LIBER DVODECIMVS.

De rebus creditis, Si certum petatur, & de certi condictione. Rubrica.

ADDITIO.

a Roma. De reb. Adde ad materiam huius rubri, & nigri, & vide aliqua per Ale. con ſi. 14. col. 3. uol. 3. & conſ. 1. col. 24. vol. 1. conſ. 13. in 1. uol. Ro. conſ. 32. col. 2. dub. 2. Pa. conſ. 16. 4. col. 2. vu. Bar. conſ. 4. col. 9. 1. vol. & conſ. 63. col. 16. in 2. uol. Præpo. in proœ. Decr. col. 2. Ro. conſi. 104. Fel. in rub. extra, ut li. non cont. & in rub. extra de acc. Barb. c. prudentiam. § 6. de off. dele. & in c. ſeq. & Alex. conſ. 82. co. 2. vol. 3. vbi ponit, quando rub. habet orationem imperfectam, an aliquid operetur & conſ. 101. col. 3. vol. 3. & conſ. 107. col. 2. vol. 3. vbi dicit, quod quando rub. eſt generalior nigro, quod nigrum debet ſecundum illam intelligi, & ſecūdū illā ſuppleri.

1 *Continuatio rub.*
2 *Mutuum aſſiduè, & frequentius celebratur.*
3 *Mutuum proprie petitur, non autem repetitur.*
4 *Petitur illud, quod nunquam datum fuit.*
5 *Certi condictio an ſit una, vel plures remiſſiuè.*

1 Glo. continuat rubricam †Ad pcedētia multū bñ. Iac. de Are. dt pinguius, & ſic, actionum aliæ in rem, aliæ in perſonā. De actionib. in rem tam vlib. quā particularib. & tam pro corporalib. q̄ incorporalib. dictū eſt, ſequit videre de perſonalib. actionib. & quia actiones pſonales, q̄ deſcendūt ex ꝯtrib. ſunt digniores, iō pmittit & ponit hic a gñalē rubricam de reb. creditis. Verū † quia mutuum magis aſſidue inter alios ꝯctus, & frequentius celebratur, ideo ſubdit in rub ſi cer. pet. Verū, quia ex dictis ꝯtib. oriuntur actiones, & inter cæteras certi ꝯdū eſt gñalis, ideo ponitur in rub. & de certi ꝯdōne. & ſicut videtis iſta rub. habet tres partes. Circa iſtā rub. videndū eſt q̄d ſit dictū, de reb. creditis: Rñ. vt videbitis ſtatim. j. eo. l. 1. Scdo q̄ro, quid ſit dictū, ſi cer. pet. Gl. exponit, ſi certū. i. mutuū petatur. i. repetatur. Alij dñt, q̄ iſta verba, ſi cer. pet. ſunt nomē actionis. j. de trit. l. 1. Veritas eſt, q̄ non ſunt nomen actionis. nā ex mutuo orit certi condō, vt inſtit. qui mo. re ꝯh. ob. in prin. Non ob l. 1. de trit. quia ibi factū. ſeu ꝯtractum denotat, non actionis nomē, vt ibi videbitis. Ad illud aūt q. gl. 2 dicit, petatur. i. repetat, intelligo† verū reſpū gñis. Nā illud, q. dat in 3 eodē gñe repetitur, vt j. e. l. 1. in prin. Sed reſpū ſpēi non eſt repetere, 4 ſed prius petere. Petitur. n. illud, q. nunquam datum fuit. Item expoſitio gl. procedit in mutuo reali, & naturali. in mutuo vero ciuili, di- b ctio, petatur ſtat proprie, vt videbitis inf. eo. l. 2. §. fin. Tertio quæro, 5 † dr̄ hic de certi ꝯdōne, vtrum ſit vna certi conditio, vel plures: Gl. tangit hic. examinabo in l. certi condictio in prin. j. eo. hic non expedit, quia non vidiſtis adhuc aliquid de materia certi condictionis.

ADDITIONES.

a Repetatur. Adde, quod ſimilis expoſitio fit per glo. in rub. inf. ſul. mu. & fac. t ad ea quæ ibi no. per Bar. Ang. & Alex.

Ruer. Adde, quod cum Bal. & Ful. tranſeunt Alex. Soc. & Iaſ. hic, & ſic communiter tenetur expoſitio gl. quod procedat in mutuo ciuili contra Bar.

b Stat proprie. Adde quod Bal. & etiam Ful. dicunt, quod etiam in mutuo ciuili, inſpecta fictione, cenſetur repetitio, quia poſt biennium fingitur numerationem præceſſiſſe, iuxta l. cum ultra. & l. in contractib. C. de non nu. pec. Adde ad hoc facere quod uoluit Pet. de Anc. conſ. 308. Quod cum Bal. & Ful. trāſeunt Alc. Soc & Iaſ. hic, & ſic cōiter tenetur expoſitio gl. q. procedat in mutuo ciuili, contra Bar.

LEX PRIMA.

1 *Caſus in terminis poſitio.*
2 *Genus dicitur, quod verificatur in qualibet ſui ſpecie.*
3 *Rubrica debet eſſe generalis ad nigrum.*
4 *Arguere ex verbis rubricæ licet.*
5 *Creditor dicitur a credendo.*
6 *Verbum rei, eſt generale. & nu. 35.*
7 *Dictio, e, eſt præpoſitio, & exponitur pro ex.*
8 *Teſtis interrogatus ſuper articulo, ſi antequam reſpondeat dicit qualiter intelligat verba articuli, vel ſua, non dicitur deponere extra articulum.*
9 *Interrogatoria quæ debent fieri teſtib. ſi ſunt incōgrua, refrenātur per indicē.*
10 *Teſtis poteſt interrogari quid ſit mutuum. Et interrogatus debet reſpondere.*
11 *Teſtis non debet iterum interrogari de eo, quod ſemel declarauerit.*
12 *Poſitioni iuris non eſt reſpondendum.*
13 *Interrogari pars non poteſt ſuper iure. ſecus eſt in teſte.*
14 *Teſtis interrogatus quod eſt mutuum, ſufficit quod ponat verba facti, ex quo ius reſultat.*
15 *Teſtis deponens quem diuitem, vel ſonum, & reddens rationem, quia uicinus vel conſanguineus concludit.*
16 *Teſtis dictum debet concludere neceſſario, vel præſumptiue, ex iuris præſumptione, quæ ad condemnationem ſufficiat.*
17 *Teſtis ratio debet concludere per aliquem ſenſum corporeum.*
18 *Credendi verbum, an comprehendat obligationem fideiuſſoris.*
19 *Argumentum ab authoritate valet, & nu. 21.*
20 *Doctoris authoritas, licet ſit probabilis, non tamen eſt neceſſaria.*
21 *Chronica, & libri hiſtoriales, & etiam libri antiqui, probant.*
23 *Ariſtotelis, & Hippo. & ſimiliū, in ſtudijs publicis approbatorū, dictis ſtatur.*
24 *Teſtis deponens, & reddens rōnem ab authoritate, quādo cōcludat & n. 28.*
25 *Scriptura publica, & cōes approbata, nō probant, niſi quatenus oſtēduntur.*
26 *Teſtis deponens Titium mutuaſſe centum Sempronio, ſi in reddēdo rationem dicat ſcire, quia vidit inſtrumentum, non probat.*
27 *Tenor inſtrumenti deperditi, probatur per teſtes peritos.*
29 *Teſtis deponens de auditu, quibus caſibus probet.*
30 *Creditor an dicatur ille, cui debetur ex legato, vel delicto.*
31 *Alluſioni vocabuli quando ſtetur.*
32 *Creditor an dicatur ille, cui debetur in diem, vel ſub conditione.*
33 *Dictio, mox, accipitur pro confeſtim, & quando denotet interuallum tēporis.*
34 *Fideiuſſor eſt debitor.*

BEne eſt. Ad cognitionem ſpecierū debet præcedere cognitio generis, ſed verbum credēdi, & verbum rei, ſunt verba generalia, ideo a a Prætore a de rebus creditis præmittitur in rubrica, hoc dicit tota lex. Et diuiditur ſic. Primo commendat quæſtionem. Secundo reſpondet ad eam, & aſſignat rationem. Tertio rationem probat per authoritatem Celſi. Quarto ſuam rationem probat per aliam rationem. Quinto, & vltimo ponit quid ſignificet verbum rei. Secunda ibi, quoniam igitur. Tertia ibi, nam vt lib. 1. Quarta ibi, nam cuicunque. Quinta ibi, rei 1 quoque. † Venio ad caſum in terminis, ſed ad euidentiam ſcire, debes q. Prætor fecit olim unam rubricam quæ dicebat, de rebus creditis, poſt rubricam fecit edictum, ſi certum petatur, & edictum de conſtituta pecunia, & de commodato, & de ſimilib. Quærit ergo iuuenis a Iuriſconſulto, quare Prætor præmiſit rub. de rebus creditis. Reſpondet Iuriſc. laudando qōnem, & dicit, quod bona qō eſt, & bene vtile eſt, priuſquam perueniamus ad expōnem verborum, quæ poſita ſunt in nigro, vt dicamus aliqua de ſignificatione huius tituli. i. huius rubricæ, de rebus creditis, & ex hoc apparebit, quare eā Prætor præmiſit. Sequitur in tex. qm̄ igiī. Inſtat iuuenis: Qm̄ igit hoc eſt bonum, & vtile, dicatis ergo, quare Prætor hoc præmiſit? Reſpōdet Iuriſc. quia prætendit ſub hoc titulo tractare multa, & varia pertinentia ad contractus varios, & diuerſos, ideo præmiſit hāc rub. de rebus cred. quæ eſt generalis, & multa comprehendit. ſ. omnes contractus h. d. Tu vero, qui vis vltra intelligere, forma iſtam rōnem ſic. Ad cognitionem ſpecierum debet præcedere cognitio generis, ſed verbum, credendi eſt genus, ſeu generale, ideo merito a Prætore præmittitur, qui intendebat tractare de contractibus particulariter. Et ſic vides, q̄d de iſto argu. non ponitur hic in tex. niſi minor propoſitio, & conclo. maior autem omittitur, tanquam nota, quam probabo inf. Sequitur in text. nā vt li. 1. &c. Inſtat iuuenis quærens, Domine Iuriſconſ. quæ eſt probatio minoris, quod verbū credendi ſit generale: Reſpondet Iuriſconſ. probo per authoritatem Celſi. qui h. d. lib. 1. q. Sequitur, nam cuicunque. Inſtat iuuenis, quærens, Dñe Iuriſconſul. probatio per authoritatem Celſi eſt bona ſed mihi plus placeret probatio per rationem. Reſpondet Iuriſconſ. & ego probabo per rationem, & dicit ſic. hæc apparet ex ſignificatione vocabuli. Nam credere dr̄ a credendo, & confidendo, ſeu fidem de alio habendo, ſed in omnibus contractibus vbi aliquid debetur nobis, fidem habemus de alio, ergo credere dicimur in quolibet cōtractu. Et ſic apparet, quod eſt genus. h. d. p te iuuenis Sed ut magis intelligēs forma rationem ſubtilius, & ſic illud dicitur eſſe genus, q̄d 2 verificatur in qualibet ſui ſpecie vt leg. ſi quid earum. §. inter emptum, de leg. 3. & vnde leg. l. inter agnatos. Sed ſic eſt, quod verbum, credendi, verificatur in quolibet contractu, ex quo nobis aliquid debetur, quia alienam fidem ſequimur. ergo patet, quod verbum, credendi, eſt generale. h. d. Sequitur in tex. rei quoque. Inſtat quærens. Dñe bene probaſti, quod verbum credendi, eſt generale: ſed rubrica dicit de reb. creditis, quid ſignificat per hanc dictionē rebus non dixiſti, placeat igitur hoc dicere. Rñd. Iuriſcon. quod rei appellatio eſt

ADDITIO.

Men. Bene. Vacon. lib. 3. declaratio c. 45.

a Poſt. A Prætore. Quibus de cauſis aliquid per te ſtatur, vide Bald. in rub. C. de ſer. fug.

ex gñalis, & oia cõtinet, & hoc est notũ, merito igiť hoc uerbũ, rei, ut gñale ptor elegit, & posuit in rub. h. d. Mõ hẽtis expositum quid velint dicere, de reb. cred. Notetis uos iuuenes bř. Primo, † q rubr. 3 dẽt esse gñalis a ad nigrũ. Scdo no. q licitũ est † arguere ex verbis ru a bricæ, b & ordine earũ Pro hoc ĵ re. amo. l. itaq;, alias icipit, Idẽ La 4 beo, & C. ne fideiu. don. den. in gl. ma. sup ver. vir vxori fideiussorẽ, b l. j. Tertio no. q † credere, creditor, & silia, dñr a credendo. seu fidẽ 5 hũdo. Vlt. no. † q verbũ rei, c est gñale, vt ĵ. de uer. sig. l. rei. No tex. 6 una est gl. q interpretatio uerbũ, ad doctorẽ ptinet, vt C. de pfess. q c in urb. Constantinop. lib. 12. l. unica. & no. ŝ. de legib. l. si de interpretatione. Et intellige hoc sic, Vt doctor possit materiã p euidentia recitare, nõ aũt legi nouũ sensũ dare hoc. n. ad principẽ pertinet. l. i. C. de legib. Dico tñ, quod opi Doctorum est probabilis, sed non necessaria, ut tñ, q facit cessare cõdẽnationẽ expensarum, ut no. Host. in c. calũnia, de pœn. Et sic est argũ, q uerba dubia cõpromissi possit interpretari arbiter. Sed qd si uerba sint certa, & ipse arbiter uelit interpretari nunqd pt? dico, q non, qa primo ad significationẽ uerborũ est recurrẽdũ, ut hic. hẽ qa a rõne recti sermonis nõ ẽ recedendũ l. Plautius. ĵ. de au. & ar. le. Itẽ, qa cũ in verbis nõ ẽ ambiguitas, nõ dẽt admitti uolũtatis interpratio l. ille. aut ille. §. cũ in uerbis de le. 3. & l. Labeo. ĵ. de sup. leg. a Veniamus ad declõnẽ legis, dř hic, bene est, als est in tex. lra, e re, als hære, als ex re. q istarũ lrarum sit verior? Rñ. quælibet pot esse bona, tñ lra Pisana, siue Florentina est hære. & tũc dicit gl. q debet exponi hære. c i nerilc est, & dñabile, qa ad dñm doctorem spectat declare. Vide glo. quæ incipit, alias. illa 7 expositio licet sit bona nõ tñ est necessaria, nam † dictio, e, est præpositio, & idẽ significat, q dictio ex. Vnde cum dř e, re, i. ex re est, nec est necesse. q exponamus ex re. i ex utilitate, sed lra stat proprie ex re est, q. d. ex materia nra est, nõ extra materiã est, uel non extra- 8 neũ est tractare de signato, &c. Et hoc facit ad qõnẽ de teste, q interrogatus sup articulo, anteq rñdeat, dicit quatr ipse intelligit verba articuli uel dicit quatr ipse intelligit uerba sua, ut ista non intelligã d tur dicta extra articulum, ex re. n. est, nõ extraneũ, ut hic uidetis. Præterea dř hic, priusq ad uerborum interpretationẽ ueniamus aliqua de significatione tituli dicamus, & sic alius erat titulus, & alia erant uerba exponẽda post titulum Quæro ergo, q erant illa? Rñd. duæ sunt opiniones in gl. Vna, q uerba tituli. siue rubricę, prius exponenda erant, q illa uerba de reb. creditis, l. verba nigri, quæ post titulũ exponẽda ueniebant, & erant quædã verba Prætoris, qui fecit edictum de reb. creditis. Vñ sicut rub. erat de reb. creditis, ita edictũ erat de reb. creditis, & hoc ponit in prima gl. dũ ponit casum, vide gl. Alii dñt q eo. mõ uerba rubricæ erant, de reb. creditis. verba aũt edicti, q ueniebãt postea exponẽda, erãt. si cer. pet. & hoc in glo. 2. & etiam in gl. 4. et s̃m hanc lecturam posui uobis casum.

Veniamus ad scdam partẽ, et hic p declaratione tex. qro, hic dř, q Pretor in edicta sub hoc titu. inseruit. In Rub. nostra hẽmus triplicem tit. s. de reb. creditis, si cert. pet. & certi cõdõne: de quo istorũ est intẽl lurisc. tractat hic? Quidã dñt q loquit hic de illo gñali titulo de reb. creditis. & ista placet mihi, ut patet ex lra, & rõnibus suis. sub quo titulo tanq gñali cõprehenduntũ oia spãlia vsq; ad tit. de pig. Alij dñt, q hic tractat de illo tit. si cer. pet & s̃m hoc dẽt exponi sub hoc tit. post hunc tit. qa titu. si cer. pe. nõ ẽ gñalis, vt sub eo alios spẽs cõphẽdat. Istas duas lectu. ponit glo. sup ver. varios. & sup ver. sub hoc tit. quas uide Quæro, in hac parte lurisc. omittit maiorẽ cõpõnẽ tanq de se notã q est tal s, ad cognitionẽ spẽrũ dẽt pcedere cognitio gñis. Quõ pbatur illa maior cõpositio? Rñ. Primo pbať p tex. ŝ. de iust. & iu. l. in prin ubi uolẽs scire iura particularia, añ oia dẽt scire qd sit ius in gñe. Secũdo hoc pbo ad sensum Nã nõ posses scire, vtru Titius sit hõ. nisi prius scires qd est homo in gñe Et hoc induco e ad qõnẽ. Vos scitis, q de cõ e suetudine, & ẽt hodie de iure est, q pars, cõtra q articuli producunť, & 9 testes, facit interrogatoria, † q si sunt incõgnita, reseruant. scit tececanť p iudicẽ vt c. pñtiũ, cũ gl. de test. in 6. facit q no. C. de test. l. te- 10 stiũ. Pone ergo † q ille, q facit interrogatoria, dicit sic, † si testis di- f cit, q uidit numerari, interroget, qd est mutuũ, an illud interroga- g torium admittaľ? Hic vr casus, q sic. nõ n. pt deponere testis de illo mutuo spãli, nisi intelligat quid sit mutuũ in gñe, ut hic. & d. l. i. in prin. de iust. & iu. Et hoc puto uerũ. nisi ex aliis dictis dephenderet 11 testem intelligere qd esset mutuũ De cõ † n. qd semel declarauit, non est interrogandus uerũ, vt no. in l. 2. § q obseruari. C. de iur. cal. Sed 12 dices tu Istud est cõ legẽ, q dicit, q † positioni iuris nõ est rñdenũ, l. ornamentorum, ĵ. de au. & ar. leg. & no. in l. 2. ĵ. de confes. in glo. in h ver. ignorauerit, in fin. Rñdeo h illa iura loquunť in parte, q adhoc interrogatur ut releuet ab onere probandi aduersariũ, sed cum ius 13 sit certũ, nõ eget pbatione, l. 2. ĵ. de iu. fac. & ign. Meritoq de iure n dẽt fieri interrogatio, secus in teste Nã testis interrogaľ, ut iudicem certũ reddat. sed non pt facere certũ iudicẽ, nisi uerba q profert in i telligat, ergo & c. Vel aliter & melius dico, q illa interrogatio quæ fit testi, qd est mutuum, nõ est iuris Non. n. iudex intendit ab eo inquirere quid ius vult de mutuo, sed quatr ipse intelligat hoc uerbũ mutuũ. & istud est facti, ergo cu sit facti, & non iuris, poterit interrogari. & iõ puto, q nõ sit necesse, q testis interrogatus de his, po- 14 nat distinctionẽ p uerba iuris, sed sufficit, † q ponat uerba facti, ex quo ius illud resultet: sicut dicimus in possessione, ut l. stipto ista, §. hæc quoq; de uerb. obl. Tertio qro, vos hẽtis hic, q iuris. reddendo rõnẽ sui dicti, solũ ponit minorẽ cõpositionẽ, & maiorem omittit. k Quæro, quid k in teste, q reddẽdo rationem sui dicti omittit maiorẽ cõpositionẽ, & ponit minorem an cõcludat, pono in terminis. 15 Interrogaľ testis, † si Titius est diues, uel si est sanus mẽte, vel si est bonæ cõdõnis. Rñ. q sic, interrogatus de cã sciæ, rñ, quia sum suus vicinus

ADDITIONES.

a Generalis. Adde q q̃q; uidemus cõtrarũ seruari. qa nigrũ est gñalius rubro, vt patet in Auth. vt ecc. Ro. colla. 2. & in auth. nullus, ce. agri. in gl. i uer. in oẽs 4. col. sic sentit dm Ale. q gl. no. in Auth. de inc. nup. i prin. in uer. illicitas. sed esse uerbo, tam intus, dicit, q nigrũ gñaliter loquẽs nõ restringit p rub. spãliter loquentẽ. Vnde illa Auth. de inc. nup. q loquitur in nigro de illicitis, non restringitur ad incestas nup. de quib. tñ loquitur rub. q dicit notandum ad statuta. Scđo ẽt si uerba posita in nigro essent dubia, deberent declarari, & intelligi s̃m rub. s̃m gl. no. in l. i. in verbo retractare. C. ne liceat ter. prouoc. quam ibi no. Bal. Tu tamen vide gl. in uerb. sancimus, & ibi Ang. & dum ipse Ale. dicit, q cum rubrum est generalius nigro, non restringitur per nigrum, sed statur rubro ẽt ad decisionem causarum, quãdo rub. hẽt orationem perfectam, & decisiuam, allegando Io. de Imol. in rub. ĵ. de uer. obl. & Pau. de Cast. cons. 334. incip. præsent casus modicam &c. Adde & in Bal. cons. 306. i. lib. incip. an statutum. ubi consuluit, q stante statu. rub. quod descendentes per lineam fœmininam non succedant, extantib. agnatis, licet in nigro nulla de descendentibus fieret mentio, descendentes excludi tamen debere, cum rub. esset clara, quam dicit pro tex. habendam. & cons. 315. 4. lib. dicit quod procemia statutorum habent uim statuti, alleg. in aug. ĵ. de hær. insti. l. fi.

b Rubr. Adde gl. in l. 4. in fi. C. si ex fal. inst. & glo. in l. i. C. de profess. qui in urbe Constan. lib. 12. & gl. in l. non idcirco. ĵ. de iud. & gl. de pœn. dist. 1. c. hac autem uerba. & gl. in uer. in oẽs. in Auth. nullum creden. agric. & gl. opt. in rub. ĵ. si quis test. lib. esse iussus fuerit, & in rub. possint allegari, uide late Io. de Imo. in rube. ĵ. de uer. ob. Ro. in l. stipulationes non diuiduntur. co. tit. Arch. & Abb. in procemio ad commentum Decreti. gl. in procemio Sexti, in uer. & Spec. & Io. And. in tit. de disp. § fi. in fi. & posui in prox. addi. cui adde Bal. etiam cons. 110. lib. 5.

c Poma. Rei. Vide Barb. c. 2. de constit. vide quid per hoc dicat idẽ Barb. cons. 18. alias 26. incip. scripsit sapientissimus, vol. 2. Adde aliqua notab. dicta per Gul. de Cun. Bal. & Ang. ŝ. de sta. ho. l. 2. ubi quærunt. an in dispositione, uel cõcessione rerũ ueniant nõia debitorũ, & hones, & de significato huius dictionis rei, vide Arch. 40. dist. c. fi. Et an aliud sit in dispõne facta sub nõie bonorum, q sub nõie rerũ, vide l. fi. cũ gl. ĵ. de vsufr. l. g. quã Bar. ibi repetat singulatẽ. Tu adde appel. rei, quid ueniat. Bal. cons. 411. 3. lib. Et appellatione oium bonorum & rerum datorum in dotẽ per mulierẽ marito, an veniat ius patronatus, per eũdem Bal. cons. 1. 5. lib. at si quis legat usumfructum bonorum suorum, intelligatur legare vsumfructũ, & pecuniarum debitarum s̃m Bal. cons. 102. 1. lib. qui alle. tex. no. in l. 1. C. de usufr.

d Extra. Adde Bar. idem dicentem in l. si duo § idem Iulia. ĵ. de iureiu. Spec. & Ioan. And. in tit. de teste. §. 1. ver. item q depoluit, & facit scđm Pau. de Ca. hic. in addi. q qñ digressio nõ est omnino impertinens, admittitur, ut est tex. cũ gl. in l. iam dubitatum. l. de hær. inst. incipit gl. non abs re. Tu adde ultra ea, q hñr per Alex. in consilijs suis, q Bal. cons. 133. inci. Pactum sic proponitur. 2. lib. dicit, q si articuli non sunt perfecte cõpositi, testis, tñ plene dicit, de his quæ ad cãm faciunt, ualet testimonium, quia debent testes dicere p utraq; parte, q nouerint. in auth. sed iudex. C. de epi. & cle. alle. Spec. in ti. de teste. §. j. adducit ẽt q non refert, an testis dicat veritatem a se, an uero interrogatus. l. si duob. §. 1. de codic. & testes super oib. quæ ad cãm faciũt, videntur induct. C. de agr. & cens. l. cum scimus. nec dãdo articulos, vt q̃s renunciare si testes pinterant super generalitate causæ, alle. no. per Imo. in c. pastoralis. de exce. nec interrogare testem extra capitulum est prohibitum, cum non sit contra ius, vt ŝ. q met. cau. l. fi. & inf. de cond. inde. l. eleganter. §. pen. & de interd. & releg. l. relegatorũ. §. ad tps. Latius aliquantulum ibi uide, & aliquantum Alex. refert Pa. de Ca. ad q q uerba statutorum debeant intelligi plane, &c. adde eundem Alex. cons. 56. 2. li. quod uoluit Bal. cons. 2. 4. lib.

e Pom. Et hoc induco. Vide Alex. cons. 45. vol. 2. & Fel. in c. cum cãm. ver. fallit primo, de test. & in c. personas. de testib. cum seq. Et no. q in dubio, interrogatoria sunt per iudicem admittenda, alioquin iudices facerent litem suam, vt signanter uoluit Host. & Imo. in c. per tuas. de testib. potius enim debent mille inconuenientia admitti, quam unum conueniens reijci. Et no. q si testis interrogaretur a iudice, non dato termino parti ad producendum interrogatoria, ualet eius dictum s̃m Bar. & cõiter Doc. in d. c. per tuas. quãuis cõtrarium in hoc tenuit Arch. in c. pñtium. §. præterea. de testib. lib. 6. quẽ alle. Pract. Papi. in forma exa. testiũ. Et no. q interrogatoria nõ sunt de actis, nisi expresse per iudicẽ cõmittatur. Bal. in l. generaliter. C. de reb. cred. Et intellige, q dictũ testis de quo ŝ. prober, dummodo nõ sint omnia necessaria, de quibus. in gl. in d. c. præsentium. & Io. de Imo. ibi.

f Dicit sic. Adde Spe. in tit. de notorio crimine. §. fi. uer. si testes pducantur. & in ti. de teste. §. iam de interrogatorijs. ver. item super termo gñe, cum duob. ver. seq. & ibi Bal. in add. Bar. in simplo ella §. hoc quoq;. inf. de uerb. obl. & cõiter Doct. transeunt cum Bar. excepto Sal. & Ro. ut refert Ale. cui adde, q Bal. cons. 294. li. inci. super primo puncto dicit, q testes l sis sciant iuris. & facti, pbat ea q sunt iuris. & iõ si testis dicat q uidit primo pñm, deinde filium possidere, probant qd possidebat, tanq rem hæreditariã, s̃m ipsum. Et qd testis deponens sup his, quę sunt iuris, non probet, nisi rõnem reddat, etiam non interrogatus. facti, corporeo sensu immediate perceptibili, uoluit Bal. cons. 144. lib. 1. Thema. Pau. de Ca. cons. 179. Ruec. Adde, quod Ias. hic sequitur Bar. & sic dicit esse tenendum.

g Pom. Mutuari Adde qd si testis diceret, nescio an pbet. unde Ale. cons. 116. uol. 4. & cõs. 71. no. 1. & illud dictũ Bar. pcedat ex eo, qd uoluit Alb. l. fi. §. pe. ubi p Ale. in apostill. inf. ad Velle & uoluit idẽ Alb. l. 3. C. de hæret. Ale. l. sciendũ. de uer. obl. Pom. Responsio. vide Ale. cons. 28.

Pom. Vel aliter. Facit qd uoluit Ale. cõs. 127. uol. 2. vide eũdẽ i simili cõs. 45. uo. 2. i ubi loqt in teste deponẽte sup cõsuetudine, ut non pbet si interrogaľ qd sit consuetudo, & nesciat rñdere, & cõs 28. uol. 5. ubi dicit ponẽdũ pulchrum exẽplum, qd testis deponens super aliquo actu facto non habet notitiam, non probat. Meno. Crauet. cons. 75. no. 26.

k Pom. Quæro qd. Vide Ale. cõs. 71. in 1. uol. cõs. 80. uol. 2. & cõs. 83 alias 187. i 2. vol. & cõs. 7. uol. 2. Aret. cõs. 19. als 29. Ale. l. Titius. inf. de lib. & posth. & cõs. 11. §. uo. & cõs. 211. 1. uol. Et no. qd dictũ testis deponentis, scio, q a uicinus, nõ pbatur, nisi pbet ipsũ esse uicinũ p duos testes, vel nisi essent duo testes qui se adinuicem referrẽt p uicinos. Ita Bal. c. 1. §. si miltem. de no. feu. Fel. in c. cõposuisti. de pbat. cũ c. in uer. 3. declara. de test. in uer. scđo in. Capo. cons. 38. in cons. 56. & Ale. cons. 51. uol 1. & 53. eo. uol. Et pro dicto Bal. bene facit qd ponit Ale. cons. sua 64. uol. 1. & Bal. c. 2. in prin. de test. & in fini. Are. cons. 32. & ad hęc uide aliquid per Ale. l. Titius. §. Lucius. inf. de lib. & posth. & in l. si is potest. ver. si. de acquir. hær.

a vicinus, vel ꝯsanguineus suus. Dico q̄ ista rō concludit. hic.n. ponit minorem, & omittit maiorē tanq̄ p se notā, & a iure probatam. Casus: est hic, & in multis partib. iuris vbi Iurisc. sic facit. Forma rōnē testis sic, Vicini, & ꝯsanguinei sciunt fcā vicinorū, & ꝯiūctorum, & hoc a iure præsumit. Vn ista maior est p se nota. De ꝯsanguineis ꝓbatur in l octaui. vn̄ cog. & C. de i inte. rest. l. de tutela. De vicinis ꝓbatur. in l. si ita. in fi. de fun. instr. & s̄. de his, q̄ sunt sui vel alie. iur. l. filiū. & ex. de p̄sum. c. quotidiā. & c. seq. de purg. can. c. cum dilectus. cl piccolo, sed ego testis sum vicinus, vel ꝯsanguineus, &c. Cōtra hanc

b decisionē opponit fortiter, dictum testis d̄et cōcludere necessario, b als non probat. l. nō hoc. C. vn̄ cog. & ext. de prob. c. in p̄ntia, sed hic n̄ probat de necessitate, q̄a posset esse vicinus vel ꝯsanguineus, & tn̄

16 ignorare, ergo &c. R̄n. dictū testis † d̄et ꝯcludere necessario, vł præsumptiue, ex p̄sūptione iuris talis q̄ ad ꝯdēnatione sufficiat, hoc apparet in ꝓbādo dolo. vbi dolus n̄ pt̄ ꝓbari necessario, vt i l. dolū C. de do. sed q̄ vicinus & ꝯsāguineus sciat. ē p̄sūptio iuris talis, q̄ ad ꝯ

16 dēnationē sufficit, vt dictis legib. ergo &c. † Itē opp. rō testis d̄et concludere per aliquē sēsū corporeū, vt p visū vel tactū, & silia. l. testiū. C. de testi. & j̄. de test. l. q testō. in fi. ꝯiūcta. l. j. in prin. j̄. de his, q̄ in ce

c sta. delē. p Inn. in c. cū cām ex d̄ testib. Sed ista rō, q̄a sū vicinus vł ꝯsanguineus, nō ꝯcludit p aliquē sēsū corporeū, ergo n̄ est bona rō. R̄n̄ q̄ dcm̄ testis d̄et ꝯcludere p aliquē sensum corporeū. concedo, sed cū dr̄ hic, non redditur rō p aliquē sensum corporeū, ista neq; licet. n. in rōne ista non exprimat sensus corporeus, tn̄ exprimit id p

d q̄ ad sensum corporeū, iuris p̄sumptione deuenit, q̄a ē p̄sumptio

e q̄ vicinus & cōsanguineus sciat cōdōnē vicinorū. & cōiūctorū, q̄ assidua conuersatione h̄t, & videt actus eorū, vn̄ deueniat ad sēsum corporeū, hoc ꝓbāt iura & capl'a. s̄. allc. Sed si testis diceret se vidisse aliquē dn̄m talis fundi illud dn̄ū n̄ pt̄ videri, q̄a est qd iuris, tūc, nec aliquo sensu corporeo p̄cipit̄, sed p̄cipit̄ iudicio intelłs, nec ius ex istis verbis aliquid p̄sumit p q̄ ad actū corporeū reducat̄, merito ergo, nō ꝓbat. ita loquūt̄ verba Inn. in d. cū cām. Quæro dr̄ hic, † oēs. n. ꝯctus cōplectit̄, an sub hoc tit. cōplectat̄ fideiussor: quod non,

18 quia titulus de fideiusso. non est sub hoc titu. sed est in alia parte Digest. s. in 7. par. l. 1. §. septimus aūt C. de vete. iu. enuc. In cōtrariū vł ista l̄ra, quæ dicit, ꝯctus &c. Sol. dico, q̄ verbū, credēdi, cōplectitur obl'onem fideiussoris, vt h̄c. dum dicit, ꝯctus sub hoc tit. prætor posui. nec. n. dicit tex. q̄ prætor posuerit oēs ꝯctus sub hoc ti. sed q̄d posuit quosdam. licet oēs cōprehēdat. sic ēt non posuit sub hoc ti. materiam. de ver. ob. licet sub hoc vocabulo, credendi comprehendatur, vt j̄. l. prox. §. fi. Quidā tn̄ dn̄t, vt Gul. de Cu. q̄ de ꝯctu fideiussoris posuit j̄. tit. mand. quod non placet. Nam ti. mādati, loquitur de obl'one. quæ oritur inter fideiussorem, & eum pro quo fideiussit: q̄ō nostra loquitur de obligatione, quæ oritur inter fideiussorem, & creditorem. an autem fideiussor dicatur debitor infra dicam.

19 **Veniamus** ad 3. partem, ibi, nā vt &c. † hēris locum ab authoritate, quia Iuris. probat dicta sua per authori

20 tatem Celsi. Sed ꝯ hoc facit, † quia authoritas Doc. licet sit ꝓbabilis, non est necessaria. l. 1. C. de profes. q̄ in vrb. Cōst. li. 12. no. C. de leg. l. 1. & s̄. de legi. l. si de interp̄tatione. Sol. illa iura loquunt̄ de Doctore simplici, sed celsus, de quo hic loquit̄, erat Doctor. & Iuris. qui hēbat p̄tātem cōdēdi legē. vn̄ & eius interp̄tatio cū sit necessaria, sicut interpretatio principis, Inst. de iu. natu. §. sēsa. ideo merito potuit allegari.

f Pro cuius decīone † debes scire, q̄ q̄dā sunt scripta, seu authoritates

21 approbatæ ab imperatore vel a summo Pōtifice, & istæ ꝓbant, & concludunt necessario, vt hic, & l. leges. la j. C. de legi. & ista scripta approbata ponuntur 16. dis. p totum. Quædā sunt scripta p summū Pōtificem uel Principē, nec ap ꝓbata, nec re ꝓbata, & ista sunt duplicis

22 gn̄is. q̄dā sunt scripturæ † enunciatiuæ, als recitatiuæ, vt libri historiales, chronica, & silia. & istis sicut a n̄ris antiq̄s credītū videmus, & nos ēt debemus credere sicut alis antiq̄s scriptis, vt ext. de ꝓb. c. cum cām. & ibi p glo. & facit j̄. de ꝓb. l. celsus, & ibi no. Quædā sunt scripturæ, q̄ ꝓcedunt disponendo, & determinādo, nō enunciādo, & i his aduertendum q̄d seruāt studia. Quædā. n. scripturæ tanq̄ authenticæ in studiis reputantur. ut dicta Aristotelis, & Hyp. & similium,

23 † q̄ tanq̄ scripturæ authenticæ in studiis seruant̄. & istis est standum vt l. septimo. s̄. de sta. ho. & j̄. de sol. l. si pr̄. Quædā sunt scripturæ, * q̄ a studiis nō approbant̄, nisi ꝓbent p rōnem. & istæ dn̄r magistrales ꝓbōnes. n̄ tn̄ necessariæ, vt d. l. C. de leg. & l. si de interpretatione. s. de legi. Istis q̄ dē n̄ est stādum si ꝯtrarium videret̄, & nisi quatenus

24 necessario ꝯcluderent. Iuxta p̄dicta q̄ro utrum † testis possit reddere

g rōnem dicti sui p locum ab authoritate. R̄n. br̄. Quædā est authoritas gn̄alis, & publicā, & i istis nunq̄. pt̄ reddere rōne dicti sui, ita q̄ ꝓbet. p locum ab authoritate. Si. n. testis diceret Christum natum esse sub Octauiano Augusto, interrogatus q̄ūo scit, rn̄det, q̄a hoc dr̄ in sancto Euangelio, dictū testis nō ꝓbat bn̄. tn̄ est uerū, q̄ Euangelium hoc ꝓbat, & ex Euāgelio ꝓbatur, nō aūt hoc ꝓbat̄, q̄a testis di

25 xit. Istis. n. † scriptis publicis, cō. b. & approbatis, non est adhibenda fides, nisi quatenus ipsa scriptura ostendat. l. C. de man. princ. & in Auth. de coll. §. eos cli. Et idem dico si esset authoritas publica, non

26 cōis, puta publ. instr̄m. Si n. testis dicit, † Titiū mutuasse Scio certū, interrogatus q̄ūo scit, rn̄det, quia uidi publ. instr̄m, in quo hoc continebatur. Certe hoc nō ꝓbat, nisi ostendat̄ publ. instr̄m, ut in auth. si q̄s in aliquo documento. C. de edē. uel nisi ostendat̄ tn̄, q̄ perinde hēat, ac

27 si publicum instr̄m ostenderet, ut puta, q̄a ꝓbat̄ istr̄m deperditū, † &

h eius tenor ꝓbatur p viros bonos, idoneos, & peritos, vt ext. de priui. c. cum olim. el 1. Facit q̄ no. C. de fi. instr. l. sicut & l. si. & tūc testis

28 ille non probat factū. Quædā ē authoritas priuata, & ista q̄nque ē

i priuata authoritas ipsius, testis testificantis, & tūc ꝓbat dictū suū p locū ab authoritate. Exēplū. Testis interrogatus, si Sēpronius facit tale instr̄m, tali mēse, tali āno, tali die: dicit, q̄ sic. Interrogatus q̄ūo scit, rn̄dit, q̄a vidit scripturā manu eius factā, & p illa in scriptura in

K de hoc recordat̄, tūc optime ꝓbat, s l. iubemus. C. de test. & l. si q̄s ex signatorib. j̄. quemad. test. Quæda est authoritas priuata, n̄ ipsius testis, sed alterius, ut puta, interrogatus testis q̄ūo scit, rn̄det q̄ audi

29 uit a tali antiquo, qui erat hō magnę author, & silia. Certe hoc sit

l nō probat, nisi in casu. l. si arbiter. j̄. de ꝓb. l. 2. §. idē Labeo. el 2. j̄. de

ADDITIONES.

a Vicinus. Adde post multa, q̄ Ale. transit cū opi. q̄ illa, q̄ cōiter accidunt, seu a iure præsumuntur, probantur per vicinos, & consanguineos, dicentes scio, q̄a vicinus, alias secus. Et eandem opi. tenet eius cons. 80. 2. li. de quo vide ēt per eundē cons. 51. 1. li. & ad prædicta vide Bal. cons. 129. 5. li. inci. Præsupposito sta. Papiæ. vbi ur tenere, q̄ si quis inducat laboratores ad incidendum aliquod nemus, q̄ nō sit suū & laboratores sint vicini q̄ possint accusari de turbata possessione. Allegat Bar. hic, tanq̄ scientes facta vicini, q̄ dictū est ponderandum. Et dum Ale. dr̄ testē non probare, si dicat se ita opinari, adde quod si testis dicat, videre meo sic est. & subiūgat frm̄ visus, probat quatenus verba testis patiuntur, quia rō magis q̄ dictum attenditur sm̄ Bal. cons. 165. 4. li. inquantū tangit de dicto Bal. in c. fi. de iur. cal. adde notabile eundē Bal. cons. 171. 2. li. inci. Itē q̄ Titius. vbi dicit, q̄ si capitulū est, q̄ iā a decē annis Titius decessit, & testes super hoc inducti dixerunt vera esse contenta in c. interrogati de scia, dicant q̄a fuerunt p̄ntes, & morti, & sepulturę. & alter eorū subdat, q̄ hēt filiū natum eo anno, quo is decessit, licet de tempore nihil dicant, tn̄ illud probant, quia rū dixerunt vera contenta in c. necessario includunt tps, & dū subditur, q̄ natus est filius, illū uł repetitum, latius aliq̄tulum, ibi uide. Et inquantū Ale. tangit, an p̄ntia testis p̄supponat sciam, adde Bald. in. cons. 411. inc. Quidā noie A 3 li. vbi lmr. hēbis ad Bar. in l. 1. de auth. tut. & ibi ponit, an testis probet, q̄ apud ꝯ se subscripsit hoc mō. ego A. supra scriptis interfui, & ad p̄dicta me subscripsi, deinde examinatus dicat, q̄ dictā apodissam non uidit scribi, sed tn̄ audiuit, q̄ debitor confitebatur esse scriptā manu suā, & dicat q̄ non vidit numerare denarios, cū apud illū cōtineret depositum, ibiq; declaret, quia dicit interfui, an includat sciam, & inquantū Ale. tangit de occiso a plurib. & nesciī quis sit, an oēs teneantur, adde decisionem Spe. in tit. de hom. ver. sed pone q̄ quatuor, q̄ decisionem sequitur Bal. cons. 81. 5. li. & inquantum tangit, an authoritates probent, adde Fel. in c. 2. vbi plene, ext. de rescr. per Aug. cons. 175. Pau. de Cast. cons. 136. & 326. & ingrum allegat Cal. cons. 30. an legi Mosaicæ stari debeat quo ad Iudæos i successione ab intestato, quatenus discrepat a lege ciuili, adde Barb. cōs. 15. 2. li. vbi ponit an Iudæa possit esse tutrix filiorū. & ingrum idē Alex. tangit an scripturæ i marmorib. sculptæ ꝓbēt. Adde Bal. cōs. 355. ic. an p̄conatus ecclæ. 4. li.

Ruer. Adde Ias. hic col. 5. qui sequitur Bar. in his quæ habent tractū successiuum, & quæ verisimiliter vicinos latere non possunt, alias secus, vt hic plene per eum.

b Pom. Necessario. Q̄ūo intelligatur illud q̄d dr̄, q̄ dictum testis d̄et concludere necessario, & per aliquē sensum corporeū. Alb. de Ro cons. 91. Fel. c. quia verisimile. v l. char. de præsum. & plene. c. literis. per totum. co. ti. & in c. cām. de præsum. Cæpol. cons. 32 Barb. cons. 11. alias 20. in 2. vol, in cons. 12. 2. vol. & Arc. consi. 23.

Men. Crauet. cons. 74. nu. 2.

c Paris. Quia sum vicinus. vide Bal. in c. §. si tres. de pac. tenen. uide late Fel. in c. literas. ext. de præsump. & hēt locū ista ratio, ēt in his q̄ directo non percipiuntur sensu corporeo. sed iudicio intellectus, uide no. Arc. in l. nullum. de acq. hær.

d Paris. Iuris præsump. Et sic satis est, q̄ dictum testis concludat presumptioné. Vide Ale. cons. 53. in 1. vol. inc. in cā, & lite. Et intellige de præsumptione approbata a iure. vide Alex. in l. non hoc. C. vnde leg. notant & Mod. ibidem in materia.

e Pom. Est præsumptio. Adde. & intellige q̄ illa probatio præsumptiua, probat qn̄ sumus in probando ea quæ in genere sciri possunt, vt sup. de exemplis Barto. Sed quando tractatur de probando aliquid, quod in genere sciri non potest, talis probatio nnn sufficit, sm̄ Bal. in l. eo uenienculam. C. de epis. & cler. & idem sentit in l. 1. C. de ser. fug. & in l. data opera. C. qui acc. non pos. & l. testium. C. de test. refert. & sequitur Ale. de Imo. in cons. 50. in 5. vol. vide Ale. cons. 1. in 5. vol. Pa. cōs. 19. 1. co. 2. vol. Fel. in c. p̄ntia. ver. 3. limi. de prob. Et Alex. pulchre cons. 71. vol. 1. & 141. eo. uol. Alc. cons. 73. in fi. & Fel. in c. cām. de præs. Alc pulchre cons. 80. vol. 2. & 86. col. fi. eo vol. & 82. vol. 2. & cons. 5. uol. 5. vbi limitat. & uide omnino Ias.

Ruer. Non probat. Adde Ias. hic col. 5. qui. no. Bart. sibi CONTRARIUM, dū vult q̄ non probat dn̄ium, si testis reddidit istā rōnem, quia sum vicinus, & tn̄ supra vult q̄ probent dn̄ium, cū tn̄ & tūc deponit super dn̄io. Sed pōt dici, q̄ Bar. hic loquitur, qn̄ probatur dn̄ium principaliter. ibi uero quando in consequentiam venit.

f Pom. Pro cuius. Vide quæ Fel. in c. 1. de const. & in c. ne innitaris. e. ti. & i c. 2. ver. leges. de rescr. & in c. cum cām de prob. Barb. cons. 3. in 2. uol. & Præposi. in ꝓœ. D. cre. & aliquid per Nic. de Lyra, Matt. 1. in gl. in uer. Iudas, & in ceph. quæ incipit, &c. 2. De ista materia qui libri, & quæ authoritates sint allegabiles, & approbatæ ad decisionem causarum. vide Fel. in ult. char. 1 xt. de rescr. ubi etiā ponit de lib. decr. Item an, & q̄ūo dicta sanctorum patrum, sint allegabilia ad decisionem causarum. vide Fel. in c. ne innitaris. ext. de const. ubi etiam Dec. Item q̄ regula diui Benedicti possit allegari pro lege, vide Io. de Ana. cons. 61. Item quomodo sacrę scripturę sint allegabiles. vide Bart. in c. 1. de offic. deleg. Ruer. Pro cuius. Adde, quod cum Bar. cæteri transeunt, ut per Ale. & Ias.

Clau. Scriptura. De libro Decretorum, vide per Pan. in c. 2. de resc. & ibi ponit Fel. de plurimis scripturis, & ibi quam authoritatem habeant.

g Ab authoritate. Adde Aug. consi. 285.

h Pom. Idoneos. vide Alex. consi. 195. in 2. vol. Fel. in c. sicut. de re iud.

Menoc. Cure. im. consi. 17 nu. 4.

i Ipsius. vide Bal. & Pau. Cast. Sal. & Alex. in l. iubemus. C. de test. Pau. de Cast. consi. 205. alias 7.

K Paris. Optime probat. Pro declar. huius dicti, uide Pa. de Cast. cons. 207. Ias. & Moder. in l. iubemus. C. de test. in 2. no. Fel. in c. cum causam, ad fi. extra, de pręscr.

Pom. Probat. Adde an testis, qui refert se ad scripturam priuatam probet, per Pa. de Cast. cons. 27. Ale. cons. 56. in 2. uol. & cons. 131. in 5. uol.

l In casu. Adde gl. & Doc. in l. testiū. i ver. pretio. C. de test. Arc. c. 22. q. 6. hoc vł. Bal. in l. cōsētient. i. de epis. & cle. Spe. in ti. de teste §. 1. uer. quid ergo si iuro. Ant. de Bu. in c. tam literis. de testi. Ale. tu. addē Bal. cons. 64. inci. videamus. 2. lib. & qū testis refert se ad suā, vel alienam scripturā vide Pau. de Ca. cons. 107. Adde q̄d fallit in teste deponēte super possessorio, in Rota deci. 456. incip. no. quod in possessorio sufficit testimonium de auditu, non aūt procederet in petitorio. tit. de test.

aqua plu.ar.& ext.de testib.c.licet,& e.quoties.eo tit.Procedo vltegnus.Hic dr q creddi appto est gñalis.Contra si adhet.cre.l.1.Sol.si cet credendi appto sit gñalis,tñ ibi accip.r pro spẽ quadã credin.s.p mutuo.nec est absonũ, q genus ponat pro spẽ.Vltimo oppo.& vr,q sub hoc n.non ɔprehendat tit.de pig. quia illa est pars per se ab ista, vt probatur ex diuisione,quam fecit Imperat.in l.2. C.de vet.iure enuc.Sol.exponit gl.super ver.de pignore.i.de pig.act.

a
30 **Veniamus.** ad quartã partẽ, hic dr q verbũ,credendi,dr a credendo seu ɔfidẽdo in aliũ,seu de alio.† Quero,vtrũ ille cui dẽtur ex delicto,vel legato dicat creditor. hic dt tex, q non Nã ego,cui tu subtraxisti aliq d,non hẽo fidem de te,immo ɔ̃ voluntatẽ meã fecisti. Idẽ si bona mea deduxisti, & idẽ si ex legato mihi teneris ad aliquid,q a nõ possum dici creditor, q a non credidi, nec ɔfidi de te.In ɔ̃rium est tex.in l.si cui. & l.creditores,& ibi gl.j. de ver.sig.& in l.as cui.j.de act.& ob.Dicebat Iac.Bur.q inspecto cõi vsu loquendi,s̃m quẽ creditor dr respectiue ad eũ, qui est debitor,

b hic põt dici creditor,vt l.ɔ̃ria.sed inspecta allusione, seu sigñatione
31 vocabuli,non dr creditor,vt hic. Tu dicas,† qñ tractamus de sigña-
c tione vocabuli,stamus allusioni, seu sigñationi vocabuli, nisi diffinitio seu authoritas sit in ɔ̃rium,vt videbimus.j.l.proxi.§.appellata. Sed in proposito nos hẽmus,q verbũ,credere,seu res credita,di a credẽdo,seu ɔfidendo,& de hoc non hẽmus authoritatẽ in ɔ̃riũ,& ideo dico,q licet tenearis mihi ad rem subtractã,vel legata,illa res non põt dici credita,quia repugnat allusio vocabuli,vt hic. Nec ob.l.si cui.& l.creditores.quia fateor,q verbũ,creditor,sumitur largius, respectiue ad debitorẽ pro oĩ eo,cui aliquid dẽtur.sed verbũ creditus, credita,creditum,stat in sua sigñatione,vt hic,& iõ verba legis, vel statuti sunt diligenter inspicienda,si faciunt mẽtionem de creditore,vt in titulo,q̃ in fraudẽ creditorũ,tunc ɔprehendit oẽs q b.aliquid dẽtur.Si vero faciunt mẽtionẽ de re credita,per istud verbum credita,est necesse q p̃cedat ɔ̃ctus p quẽ fidẽ alterius sequamur, alias non diceretur

d res credita vt hic.Dr hic † i tex.mox † recepturi.q̃ro,vtrũ ille,cui p-
32 a mittit pecunia in diẽ,vel sub ɔdõne,dicat creditor. Vr q ñ vr q a
e nõ est mox recepturus,vt lr̃a hic dt. In ɔ̃riũ vr d.l.creditores.de ver. sig.l.as cui.de act.& ob.Sol.Dico,q creditor est ille cui dẽtur in diem, licet non proprie,d.l.creditores.& ẽt creditor dr ille. cui dẽter sub ɔditione,licet improprissime.l.debitor inf.de ver.sig.Nam debitor est ille,a quo inuito põt extorqueri,vt l.debitor.de uer.sig.& q ib no.& l.fideiussor.§.fideiussor.de fideius.Sed pendente die,vel coudõne, nõ

f põt ab eo,tanq̃ ab inuito extorqueri ergo non est proprie creditor, nec ille proprie debitor creditor tñ est. Nõ ob.hæc lr̃a q̃ dt mox:q a
33 hæc dictio,mox,sigñat ẽt longiss.tps,vt in gl.& no.cã.Puto tñ,† q di
g ctio,mox,accipiatur pro confestim,nisi cã ɔ̃rietatis vitandæ,vt hic & C.vnde vi.l.momentariæ & hoc facit ad qõnem q̃ ponit Dy.in l. fructus.inf.sol.ma.& Cy.hic,vel põt exponi hæc dictio.mox,ut determinet uerbum credere, non uerbum recepturi, & hoc satis placet.

34 † Quæro vtrũ fideiussor dicat debitor? Vr q non.l.spadonẽ.§.si ci
h uitatis de exc.tut.& arg.l.furti §.si quis alieno.§. de his qui not.infa. Facit,quia sub hoc n.non cõprehenditur de fideius.Sed in ɔ̃r.uin determinat Gul.de Cu.C.de fideius.l.blanditus.& l.si res.in fin. inf.ad
i Treb.Ego addo pro hoc tex in l.& magis.j. de sol. Non ob l.spadonem,§.si ciuitatis. quia fateor q fideiussor non est tutor, debitor tñ
k est. An sit debitor,necne, quia poterit petere dũ voluerit ipsum collectizare pro solido.& libra, q deducatur de bonis suis illud, q dẽr, iux.l.ea demum.C.ad Tre.Sequitur vlt.particula ibi,rei quoque ver
35 bum,dr hic.q † rei verbũ est generale. Contra de l.si in rem.in prin. de rei ven. dt gl.ibi quo ad actiones in rem,hic quo ad actiones personales,q non placet,quia in actionib.personalib.est q ibi dr ĩ actione reali.l.in actio. inf.de fur. Vnde gl.soluit aliter, q hoc uerbum rei, ibi accipitur stricte q̃tum ad formationem libelli, quia certa & limitata res,seu species.debet exprimi in libello,& ista placet. quædã tamen gl quæ est inf de uer. sig.l. rei,la . vr permittere,quod res in libello indefinite ponatur.quod an sit uetum & qualiter procedat, diximus in l.1 in prin.sup.de eden.vbi est hæc materia.

ADDITIONES.

a Partem.Circa istam materiã.vide Bart.cons.169. inc. statutũ ciuitatis Tuderti,Ro. cons.s.29. & vtrum cessionarius dicatur creditor, vide Ro.cons.142.& cons. 102. alias 203.in prin.& nunqd creditor q põt repelli ope exceptionis, appelletur creditor.tal ter q statutũ loquens in creditore verificetur in eo,vide Ro.cons.204.Et an ille,a quo potest vendicari dicatur debitor,vide Alex.cons.160.in fi.in 2.vol.

b Allusione.Adde vltra ea,q̃ hic habentur p Ale. Bar.cons.169. inc.statutum ciuitatis Tuderti,quo statuto cauetur,q si quis fuerit citatus ad se excusandum ab accusatione,vel inquisitione,& compareat,q illa die,& sequenti, capi nõ possit pro aliquo debito,contingit q quidam est bannitus pro quibusdam debitis,& condemnatos in pecu ia comparuit,& captus fuit pro dicta condemnatione,quærebatur,an potuerit capi,cum istud debitum esset ex delicto.Bar. respondet ibi.

c Vocabuli.Quando standum sit allusioni vocabuli,vel significationi,vide Alex.& alios in l.1.de acq.pos.

d Dr hic. Adde an ille,cui dẽtur in diem,vel sub condõne,dicatur creditor. vide ad declarõnem Ale.cons.2.vol.4 Barb.cons.48. in 1.vol.& Aret.cons. 108.an aũt ille,qui potest aliquam excepcionem opponere,maxime compensationem, dicatur debitor,vide Ale.cons.1 .in 2.vol. & cons.178.eo. vol.vbi ponit de illo qui potest opponere exceptionẽ non num.pec.& cons.64.5. vol.vbi ponit, an ille qui est obligatus actione reali dicatur debitor,vide pulchre Alex.cons.106. 5. vol.vbi loquitur in statuto faciente mentionem de creditore,qui recipere debet.

e Pari.Dicatur creditor. vide Fran.cons.180. vide Ro.cons.164.vbi ponit an in gñali sermone debitorum cõprehendantur debitores in diem,vel sub condõne. Vide in materia,quæ ponunt nouissime in l.si stipulatus.§.cum stipulamur.de ver. ob.,vbi Armelinus Fortius refert illam opi. Raph.Cu. & Christoph.de Caste.quam ponit Fran.Cur. de statuto ponente bona ad cridas, vt etiam habes ad ipsum statutum, vbi habes contra Alex.cons.106.5.vol Raph.Com.& Christoph.de Cast.licet eos non alleget in d. cons. ponit etiam quod non comprehenditur creditor conditionalis in statutis.& idem Alex.cons.65.eo.vol.

f Proprie. Adde,quod sic se habet communis opi.pro qua bene facit gl.in l.a.in verbo,nuptiis.in §.creditum.in seu.Ale.inquantum quærit post Io.Bu.Bal.& Sal.an cessionarius dicatur creditor,& an statutum loquens de creditore, habeat locũ in cessionario,adde Ro.cons.142.concludentem idem quod præfati Doct.Et an tutus exceptione compensation s dicatur debitor,vide Ale.cons.12.2.li.& ad Bart.hic, adde tu eundem Ale.cons.65.& cons.106.in 5.vol.

Rue.Adde dum Bar.facit differentiam inter creditorem & rem creditam, quod Sal. Ful.& Ro.hic tenent contra Bar.& sic quod non differant. Alex. vero hic licet dubitet,tamen inclinat in opi.istorum,& tenet D.Ias.

Rver.Creditor.Adde quod pro ista opi.Bar.est gl.ordinaria,inst.de ver. obl.in §.sub cond.& ibi no.Ang.de Are.

g Contrarietatis.Adde gl.in auth.de inc.nup.in prin.in verbo,imminere. gl. in c.qa propter.in ver.mox.de elec.Bal.in l.Gall.§.ille casus.inf.de lib. & posthu.Ian.in l. diuortio.in prin.inf.sol.mat.alias remissiones vide per Alex.

h Pon.Quæro.Idem tenet Are.per illum tex.in l.fideiussor,in 1.no.& ibi per Ias.in 2. no.inf.de leg.1.adde Alb.in 1 par.statutorum.q.193.inc.quæstio pulchra. Alex. in l.si creditores.C.de pac.Barb.cons.37.in 1.vol.

i Ego.Adde,q hæc est communis opi.pro qua Ale.alleg.l.si fideiussor.in prin.in uer. debere.inf.de leg.1.& tex.in l.si seruum.§.nunc uideamus.inf.de vec.obl.

LEX II.

1 *Contrahentium mutuum animus qualis esse debet.*
2 *Contractus diuersæ species non resultant ex vno,& eodem facto.*
3 *Mutuum est,si eadem pecunia mutuata reddatur.*
4 *Mutuũ,vel contractus innouatus,an dicatur,quãdo aliud dẽt reddi,& nu.6.*
5 *Dominiũ quo dicatur trãsferri, q aliud pro mutuo reddi dẽt,remissiue.*
7 *Venditor generis tenetur ad translationem dominij,non ex natura cõtractus, sed ex natura rei.*

Mutuũ damus. Iuriscõsultus in l.præcedenti exposuit verba rubricæ.verum q a edictum tractabat de mutuo,ideo hic incipit tractare de mutuo , & h.d. Mutuũ ẽ h tur cũ spe recipiẽdi,nõ id,q dat , sed idẽ genus & ɔsistit in his q̃ ɔstant pondere,numero vel mensura,& dẽt in accipientẽ transferri dñiũ h.d.vsque ad §.creditũ.Et diuidit in tres partes principales. Primo ponit.qs d. t esse aius ɔ̃hentium mutuum,vel in ɔ̃ctu ex mutuo,ex quo coĩ r ad q d teneat recipiens.Scdo ponit in quib.reb.ɔsistat mutuum. Tertio ponit ad q d teneat mutuans.Scda ibi, mutui datio.Tertia ibi.appellata.Et q̃libet partem prosequat de per se.Prima pars diuiditur in duas. Primo ponit vnũ dictũ negatiuũ, & illud probat.Scdo ponit vnũ dictũ affirmatiuum & ẽt illud probat . Scda

1 ibi,sed idem genus No.ex prin.qs dẽt esse aĩus † ɔ̃hentiũ mutuum, vt dixi in summatio.† Scdo no.q ex vno, & eodẽ fcõ non resultant
2 diuersæ species ɔ̃ctus.q apparet ex hac lr̃a,dum dicit,alioquin aut
a cõmodatũ erit,aut depositũ,q d.nõ est mutuũ, cũ unus & idẽ actus non pariat diuersos ɔ̃ctus. Venio ad ɔ̃ria.No hic dr,nõ eandẽ spẽm, & si cauemit,q mutuũ ɔsistit ĩ spẽb.ɔ̃.j.px.ver.Sol.q hic dr ñ eãdẽ spẽm,intelli a.nõ eãdẽ rẽ,siue nõ idẽ corpus earũ rerũ,q̃ ɔsistut ĩ nu
f mero.pondere,vel mensura.Scdo opp.dr hic,alioqn aut cõmodatũ erit. aut depositum Cõtrariũ vr q sit ɔ̃ctus innoĩatus,vt l.naturalis. §.1.& l.si tibi arcæ.j.de præscr.ver.Sol.dicit gl.q hoc est verũ , qñ ñ trãsferr dñium,alias esset ɔ̃ctus innominatus,vt in ɔ̃rus,hoc statim
b latius declarabo.Venio ad ver.sed idem genus,& q̃ro.q d si illa ead.
3 pecunia q̃ fuit numerata,reddatur,† an erit mutuũ?Gl.1.huius §.dicit quod sic sufficit.n.q aĩus ɔ̃hẽtiũ fuerit,q redderet aliud,in eodẽ tñ gñe.Hoc pbat ex prĩc Inst.q b.mod.re ɔ̃.ob.in prin & in tñ hoc est verum quod si ab initio mutuaui pecuniã,& postea p illa pecunia solueretur mihi spẽs q̃dã de mea voluntate . nihilominus fuisset mutuũ ar.C.de rescin ven.l.pretii cã.& C.e.l.si pro mutua.& de.sẽ.
4 & inter .om.libera. Venio ad ver nã si aliud.dr hic, † qñ aliud debet reddi,nõ est mutuum,q̃ro q.s ɔ̃ctus erit.Glo.dicit q erit ɔ̃ctus innominatus.ex quo oritur actio præscriptis verb.Tu vero pro declone huius principii dic latius,qñque hoc agitur vt eadẽ spẽs q̃ datur reddatur,& tunc aut per dantẽ non trãsfertur dñium, aut trãsfertur. Primo casu.aut dat cã custodiæ.& erit depositum,vt j.depos.l.1.in princ. Aut datur ad hoc.vt recipiens ea vtatur, & tunc aut datur ad vsum determinatũ & erit cõmodatũ.Aut datur ad vsum indeterminatum,& erit precarium vt no. in gl. nõ ostũ.in l.in cõmodato § si cut.j. ɔmo.& inf de pca.l.1 .circa prin.p intellige,vt ibi dixi,& j.de do.l.Lucius & ponũt Doc.C.commo.l.2.Scdo casu. qñ transfertur dñiũ,tũc est ɔ̃ctus innoĩatus.l.naturalis.§.j.& l.si tibi arcæ.j. de pscri.ver.
5 † Qñ aut transferat dñium q sic datur , vt reddatur ? dic,
6 vt l.qui sic. j de sol.dicam in l.si tibi pecuniam.j.e. Qñque † ab initio agitur,vt aliud reddatur,tunc si quidem agitur , vt reddat aliud
c in specie,sed idem in genere, & tunc est mutuũ. Si vero, vt reddatur aliud in genere.i.in diuerso genere.tũc aut agitur,vt reddat spẽs pro specie,& tunc est ɔtractus permutationis.l.j.inf.de rer.pmut.& ibi

ADDITIONES.

Meno.Mutuum.Bellon.lib.1.supputat.c.5.Vacon.lib.3.declar.c.46.

a Diuersæ.Adde q Ro.& Ful.intelligunt hoc verũ.quo ad j ses contractus inuicẽ nõ cõpatibiles,vt est mutuũ,& cõmodatũ, secus si sint cõpatibiles,de quo hic p Ale.

b Eadẽ pecunia.Adde an de necessitate cogatur mutuãs diu sinet denarios, quos dedit,in spẽ recipere.Alex.dicit Cyn.hic.in 2.q.& alios Doc.tenere, q inuitus compellatur recipere,dum sint in eadem bonitate,insistens hic per eum alleg.

c Mutuum.Adde quod posset esse depositum,si hoc actum esset.

a ibi gl. in ver. nomẽ suũ hñt. in fi. Aut agit vt reddat genus pro gñe, aut genus ꝓ spẽ, & tunc erit ꝯctus innoĩatus do vt des. l. 1. & 2. C. de
b rer. pmu. & q; ibi no. Aut agit, vt reddat q̃titas in pecunia pro spẽ, vel spẽs pro q̃ntitate, & tunc aut agit, q; ex vtraq; parte dẽtur, & erit ꝯctus innoĩatus. j. de ꝯd. cã da. l. fin. Aut agit, q; ex parte eius, qui dẽt q̃ntatẽ detur, & ex parte eius q̃ dẽt spẽm, tradat, & erit ꝯctus emptionis, & vendõnis, vt est casus in l. ex empto. j. de act. empt. & no. in gl. procliuior in d. l. fi. de ꝯd. cau. da. Aut agit vt reddatur q̃titas ꝓ gñe, seu genus pro q̃titate, & tunc indistincte erit emptio, & vendõ, licet ex vtraq; parte sit datio. Ita dñt intelligi oĩa iura, q̃ loquuntur de vẽdõne gñis. vt j. de ac. emp. l. datio. alias. rõ. §. si per venditorẽ. l. si steri lis §. cũ per venditorem. co. ti. & l. 1. in prin. cũ glo. de peri. & com. rei
7 ven. Rõ est, quia qñ venditur † genus, venditor tenetur ad translationem dñij, nõ ex natura ꝯctus, sed ex natura rei debitæ, quia debetur res in gñe, vt no. per gl. in sch in l. si domus. §. de euict. de le. 1. & l. qui concubinam. §. si hẽs, de leg. 3. In eo. n. qui vendidit vinum, vel aliud in genere, vt teneatur ad translationem dominij, est ea. rõ, quę est in emptore, qui tenetur ad pretium in genere, merito ex vtraque parte potest interuenire datio. Prædicta collegi ex dictis multorum.

ADDITIONES.

a Paris. Aut agitur. vide per Mod. in §. sic itaque. Inst. de ac. in ea. l. §. mutui datio. ibi in ver. veniamus ad aliam gl. Ista regula fallit in tributo. sm Ale. in add. ad Bar. in l. 1. de argen ꝑtio. quod thesau. infer. li. 10. vide quosdam alios casus, per Ias. de leg. 1. in l. non amplius. §. cum bonorum. Item si soluatur aliud pro alio alteri quam vero creditori de volũtate creditoris, an ipso iure liberetur, vide Matt. no. 113. quod non. In contrarium. uide Cur. in singularibus suis num 15.

b Pecunia pro specie. Adde, quod hoc dictum Bar. limitat Gul. de Cu. hic, nisi diceretur nomine pretii dari pecuniam, quia vbi fit mentio de pretio, intelligitur empt. l. fi. C. de prædi. decu. lib. 10. hoc sequitur Pau. de Cast. hic in lec. & in addit. quem alleg. Io. And. in add. ad Spec. in tit. de cel. act. §. 2. in add. incipit nimis rigorosum aliã limitationem uide hic per Alex.

Meno. Ra. io. Ruy. consi. 66. nu. 8. 9. lib. 1.

Rue. Adde Ias. hic circa fin. qui intelligit hanc limitationem procedere quando est dictum pro pretio & nomine pretii, alias secus.

1 *Pondere, numero, vel mensura quæ consistũt, recipiunt functionẽ in genere suo.*
2 *Solui aliud pro alio inuito creditore non potest, & nu. 20.*
3 *Genus, & species quõ accipiantur apud Logicos, & quomodo apud Legistas.*
4 *Pecuniam ad numerum mutuo accipiens ex causa necessitatis poterit soluere frumentum, & nu. 21.*
5 *Mutuo qui accipit frumentum non potest restituere pecuniam, nisi in casu non existentiæ frumenti, quia tunc peruenitur ad æstimationem.*
6 *Accipiens argentum ad pondus mutuo, quando poterit reddere pecuniam.*
7 *Expensæ quę fiunt in cudendo pecuniam, deberent fieri de publico, consuetudo aliter seruat.*
8 *Si datur frumentum, vt uinum reddatur, non est mutuum, sed contractus innominatus, & quando venditio.*
9 *Liber si datur ad pondus, uel oues ad numerum, ut tantundem reddatur, quod non sit mutuum, & quod in libro non cadat mutuum. nu. 13.*
10 *Mutuum ad hoc ut sit, quatuor considerantur.*
11 *Pecunia non fuit principaliter inuenta, vt numeretur.*
12 *Mutuum cadit in pipere ad numerum.*
14 *Locatio consistit etiam in rebus non consuetis locari, habentibus, tamen similitudinem cum eis.*
15 *Mutuum quod consistat in pane, & ita seruat consuetudo.*
16 *Mutuum cadit, in stanno, plumbo, & similibus.*
17 *Mutuum in lateribus, & tegulis consistit.*
18 *Mutuum consistere potest in lignis quando venduntur ad pondus.*
19 *Mutuum in palea consistere potest.*

§. Mutui datio.

Hic ponit in quib. reb. mutuũ cõsistat. Gl. diuidit istũ §. & ponit casum, ego aũt diuido a sr. Primo ponit dictũ. Scđo ponit rõnẽ includentẽ duo, vnũ negatiue, aliud affirmatiue. Tertio probat p rõnẽ in eo quod affirmatiue concludebat. Quarto probat p eãdẽ rõnẽ in eo q; ꝯcludebat negatiue. Scđa ibi, qñ earũ. Tertia ibi, q2 in gñe. Quarta ibi nã in cæte
1 ris. Casũ in teris ponit gl. mag. in prin. & iõ aduerte. No. q; ea, † q̃ ꝯsistunt in numero, põdere, vel mẽsura recipiunt functionẽ in gñe suo.
2 Scđo not. † q; aliud pro alio inuito creditore, solui non põt. Venio ad gl. q̃ in prin. sui ponit casũ & illũ expediui legendo lrãm. No. iuris. accipit hic in gñe qñ dẽtur aliqua q̃ntas, puta vini, frumẽti, vel olei, & simi. spẽm vero accipit, qñ dẽtur aliqua spẽs & vna certa res. Contra genus est qđ p̃dicat de plurib. dñb. spẽ, & spẽs, est q̃ p̃dicat de plurib. dñb. numero, sed prout accipitur hic spẽs, non p̃dicat de plurib. dñb. numero, sed accipit pro quodã indiuiduo. Vñ vr̃ obstare. j. e. in §. cre
3 ditũ. j. de le. 1. l. legato generaliter, & q; ibi no. Sol. fateor, † q; sm Logicos accipit genus, & spẽs, prout mõ dixi, & ẽt iuristæ in aliquib. materiis sic accipiunt, vt in legib. s̃. alle. Reg. tñ nos accipimus spẽm ꝓ quodã indiuiduo, ita loquit hic, & in plurib. locis in corpore iuris, ita
4 dicit gl & bñ. Quæro circa istã partẽ de plurib. q̃stnib. pone † q; accepi pecuniã ad numerũ, nunqd potero reddere frumentũ ad mẽsurã, gl. dicit q; non, vt in tex. dũ dicit, in gñe suo. Nã hic solueret in gñe alio. s. frumentũ pro pecunia, q; fieri nõ dẽt. l. si ita fideiuss. j. de fideiu. Hoc intellige verũ, nisi ex cã necessitatis qñ debitor pecuniã solue-
5 re non posset, vt dicã j. Quæro † qd ẽ, si recepi frumentũ mutuo, an possim reddere pecuniã iac de Are. vr̃ dicere q; sic, vt l. vinũ. j. e. & l. si sterilis. §. cũ per venditorẽ. j. de act. emp. & l. quoties in diem. j. de ver. ob. Sed certe illæ leges loquunt qñ debitor fuit in mora, & tũc ñ recepit frumẽtũ, vel vinũ eius bonitatis, cuius dẽt reddi, merito peruenit ad æstimationẽ, sed si nulla mora præcessit. nõ crederẽ pecuniam posse solui p rõnẽ hic positam. q2 aliud ꝓ alio &c. quia dẽt solui in
6 eodẽ gñe, nõ in alio. Quæro qd si accepi argẽtũ mutuo † ad põdus nunquid potero reddere pecuniã, Glo. ponit opi. vt in ea habes, nec determinat. Ad solonẽ huius q̃onis dẽs scire q; de iure cõi pecunia dẽt fieri sic, vt tãtam vtilitatẽ afferat ĩ forma, quãtã in materia, & tãtam in materia quantã in forma, vt j. de ꝯh. emp. l. 1. cũ gl. ĩ ver. dẽt
7 sic expensæ † q̃ fiunt in cudendo, debent fieri de publico. sed hodie de ꝯsuetudine seruatur, q; minus ẽ in forma, q̃ sit in mã. pp expensas q̃ fiunt in cudendo. Hoc p̃misso, venio ad solonem q̃onis, & di-
a co. Si dẽo tibi massam argenti, soluere possum argentũ ĩ forma & ære ñ ꝯtaminatum, sed eiusdẽ ligæ. Itẽ dico hoc verũ qñ argẽtũ tantam vtilitatẽ affert ĩ forma, quantã in materia. Pro hoc l. 1. in ver. si ea pecunia. inst. de au. & ar. leg. sed si pp cõmistionem alterius, vel pp formã sibi datã, minus vtilitatis afferret in forma, q̃ in materia, tũc nõ posset solui. Et ita dñt ad cõcordiã reduci istæ duæ opi. Fallit si consuetudo ciuitatis alr̃ se hr̃et. vt no. in l. si q̃s argẽtũ. C. de do.
8 all. l. in gl. Quærit gl. quid † si frumẽtũ mihi das, vt reddã vinũ, vel argẽtũ, & cõsentimus ambo nunqd est mutuũ? Dicit gl. q; non, & est tex. s̃. in prin. huius l. sed ꝯctus innoĩatus est, vel vendõ, hoc iõ, quia in eo. gñe nõ redditur, q; reqritur in mutuo. Illud dicit glo. vel vendõ, intelligas qñ argentũ dẽt dari in forma, vt in pecunia numera-
8 ta, alr̃s nõ esset vendõ sine pecunia l. 3. in prin. j. de ꝯh. empt. † Quæ-
b rit gl. quid si dedero tibi librũ ad põdus, vt librũ tãti ponderis reddas. Vel quid si oues ad numerũ dedero. vt oues tãti numeri reddas an erit mutuũ. Et vr̃, q; sic, q2 consistit in põdere, numero, vel mẽsu
10 ra. Glo. determinat ꝯtrium. & dr̃ ꝯsiderãda esse † quatuor ĩ mutuo q̃ examinemus p ordinẽ. Primo dẽmus cõsiderare q; res q̃ data est ad numerum ad hoc sit inuẽta, vt numeretur sicut pecunia, vt l. 1. j.
11 de ꝯh. emp. Certe istud nõ est de necessitate. Nã † pecunia fuit inuẽta principalr̃ pp aliud, q̃ q; numeretur. l. 1. j. de ꝯh. emp. Præterea ponamus aliquas res quæ naturalr̃ producãtur, & sint vniformes qualitate, & bonitate, exẽplũ in pipere, nã oĩa eius grana sũt quodã mõ
12 vniformis qualitatis, & bonitatis. Nõne † poterit mutuari piper ad numerũ? Certe sic, q2 in gñe suo recipit functionẽ, nec possumus tñ dicere q; ad hoc sit inuẽtum, vt numeret, q2 nõ fuit inuẽtum facto hoĩs, sed naturaliter. Scđo reqritur, q; sit ꝯsuetudo, vt in gl. in hoc q; dr̃ glo. de cõsuetudine, nõ all. l. & p̃t hoc intelligi duo. mod. vno mõ q; sit ꝯsuetudo, q2 ista res in suo gñe recipiat functionẽ, vt vinũ, frumentum, & oleũ. & sim. q̃ ponũtur Inst. qb. mod. re ꝯ obl. in princ. Sed si cõsuetudo non esset, licet reperiãtur aliquæ res eiusdẽ gñis, &
13 bonitatis, non consisteret in his mutuũ. Exemplũ, † pone q; reperiunt plures codices scripti manu eiusdẽ scriptoris, & in ea charta, & ĩ ea forma per oĩa, licet inter eos sit oĩmoda siĩltudo, tñ q2 ꝯsuetudo ñ est vt in gñe suo recipiãt functionem inuicẽ, in istis nõ ꝯsisteret mutuum. Et si hoc mõ gl. intelligeret, verũ diceret. Alio mõ p̃t intelligi q; sit ꝯsuetudo, hoc est, q; ꝯsueuerit mutuari, a. s ñ consistit mutuũ, & hoc vr̃ probari. j. de p̃scr. ver. l. naturalis §. at cũ do. vbi nõ consistit
14 locatio, nisi in his, q̃ consueuerũt locari. Sed certe † si bñ aduertatis ibi debet sic intelligi. nõ cõsistit locatio, nisi in his q̃ ꝯsueuerũt locari. s. hñtib. siĩtudinem cũ eis. In his vero q̃ dissimilia sunt, locatio nõ consistit, vt ibi patet. Et iõ puto, q; si sint aliquæ res, q̃ mutuari non ꝯsueuerunt nec sunt in cõi vsu mutuãdi si tñ in gñe, suo recipiũt functionem, in eis cõsistat mutuũ, vt j. dicã. Tertio dr̃ gl. ẽ attẽdẽda aptitudo. s. quod res ad pondus, vel ad numerũ, vel mẽsurã suæ naturæ adaptetur. Aduerte, glo. dr̃ verũ, & vt intelligas. q̃ro quare nõ aptet pondus ad librũ, oues ad numerũ, sicut granũ ad mẽsuram, oleũ. & vinũ, & similia? Rñdet Iurisc. & dicit q; mutuũ ꝯsistit in his q̃ numero, pondere, vel mensura cõsistũt, nõ dr̃ in his q̃ põderari, vel mensurari, numerarive pñt. sed q̃ consistunt. q. d. in his q̃ suum esse hñt, & suã essentiã, & vtilitatẽ retinent in pondere, numero, vel mensura. licet indiuiduum ipsũ mutuet, sed in libro, ouib & simil b. nõ ꝯsistit substantia eius bonitatis, & vtilitatis in pondere. numero, vel mẽsura licet põderari, numerari, & mẽsurari possint. & iõ eius naturæ p̃dicta ñ adaptãtur, q2 sua essentia, & vtilitas ĩ his ñ seruat. Aduertẽdũ tñ ẽ, q̃dã res sunt, q̃ hñt aptitudinẽ ad oĩa tria. vt pecunia p̃t alicui mutuari ad numerũ, ad põdus, vel ad mensurã Et q̃dã sunt res q̃ hñt aptitudinem ad duo istorũ, vt oleum, & simia. s. ad mẽsuram, & ad põdus. Ad numerũ aũt istæ q̃ sunt materiæ liqdæ, non sunt apte vt patet ad sensũ. & licet in mutuãdo q̃nq. adijciat numerus, ñ adijcitur numerus illius materiæ, sed numerus põderis, vel mẽsuræ, vt dẽcem cados olei, vel 50. lib. olei, & simia. Quædã sunt apta ad numerũ tantum

ADDITIONES.

Ruei Mõ crederẽ Adde, q; cũ Bar. tenent oẽs antiq. & mod. vt not. Ias. hic col. 2.

Ruei. Soluere possum. Adde quod opin. Bart. est magis communiter approbata, ut hic per Alex. & Ias.

a Duæ Iac. But. tenet hic secundam opi. per alle. in gl. pro qua etiam videtur facere tex. in leg. Titiæ an tex. j. de au. & arg. leg. tamen prima est magis communiter, quam sequitur Cy. Bal. Ang. hic, Bar. in l. Paulus 1. inf. de sol. & in l. diuortio. §. ob donationes. inf. sol. mat. in l. quæ extrinsecus. inf. de ver. ob. Bal. in l. si C. de compro. Sal. in l. si quis argentum. C. de do. Ant. But. in c. quanto. de iureiu. Fer. de An in cle. si beneficiorum de decimis Hanc tamen communem opi. lim. nõ habere lo cum in casu spale. l. 1. C. de agr. & cens. li. 11. Et ad fallentiam Bart. vide eundem Bar. in l. imperator. inf. de in diem addi. quia tũc talis consuetudo esset seruanda.

b Librum. Adde quod idem tenet gl. Inst. quib. mo. re contrah. ob. in prin. in verbo metiendo, & eius opi communiter tenet Alex.

tm̄, q̄dā ad pōdus tm̄, q̄dā ad mēsurā tm̄, vt ī. dicā Quarto a regrit dr̄ glo, vt apter actus ɔ̄hētiū ad aptitudinē rei. licet. n. pecunia possit numerari, vel ponderari, &c. tm̄ si daretur, ut ea pecunia, vel species reddat, nō eēt mutuū, q̄a actus nō adaptat ad aptitudinē. l. plane. §. 1. ī. de le. j. l. sed & si certos. e. ti. Quærit gl. † utrū in pane ɔsistat mutuū, Gl. d̄t q̄ nō, sed esset ɔ̄ctus innoīatus. Tu uero dicas, q̄n † in ciuitate l̄itatus est panis, q̄a d̄et eē tot vnciarū, & tūc mutuū p̄t ɔsistere in pane ad numerū, q̄a pp oīmodā sīlitudinem recipit functionē inter se, in g̃ne suo, sicut pecunia. Qn̄q; panis nō ē l̄itatus ī ciuitate, & tūc non ɔsistit mutuū ad numerū, q̄a sīū esse, & sua utilitas non retinet numero, sed ɔsisteret mutuū in pōdere, q̄a ī g̃ne suo recipit functionē. ītā n. vtilitatē afferūt x. libræ unius panis, q̄tā alterius, posito, q̄ sint eiusdē bonitatis, licet diuersus sit numerus, & ideo in eo puto b consistere mutuū, & hoc admittit ɔsuetudo. Quæro utrū ī aliis reb. q̄ nō numerātur. Inst. q̄b. mo re. ɔ̄ obl. ɔsistat mutuū. Iac. de Are. dicit, q̄ sic. & credo, q̄ dicat verū, ut puta si ad pōdus, d̄t mutuarer stānū, seu plūbū, vel aliud æs, & vt videtis istæ res, q̄ ɔsistunt in mā, nō sūt aptæ, nisi ad pōdus. & eodē mō dici p̄nt q̄dā res, quæ nō sūt aptæ nisi ad numerū. Exēplū. fcā est lex, vel statutū, † q̄ tegulæ q̄b. domus tegit, vl̄ lapides cocti, uel lateres q̄b. domus ɔstruitur fiāt ad certā mēsurā. Certe arbitror, q̄ in his ɔsisteret mutuum ad numerū, q̄a in g̃ne suo recipiūt functionē, nō tm̄ sunt apta ponderari, vl̄ mēsurari. In aliq̄b. c ēt partib. vidi † q̄ ligna ɔburēdi cā parata, vēdunt ad pōdus, & mutuātur, & in his putarē ɔsistere mutuū, q̄a in g̃ne suo recipiunt functionē. Idē puto ī paleis, & sim. Solū. n. hoc cōsidero, q̄ † in g̃ne suo functionē recipiāt, & q̄ actus ɔ̄hētiū adaptent aptitudini rei. vt s̄ dixi. Sumus expediti de ista glo. Veniamus ad al. ā gl. d̄r hic, † q̄ aliud p alio inuito creditore solui nō p̄t. Cōtra, de l. si domus §. q ɔfitet. de le. j d̄t glo. spāle ib. rōne sanguinis, sic ēt assignat multas aīs spāliuat s. lo. vero soluit uno uerbo. s. aut debet q̄titas, aut spēs. vid gl. Pro declaranda hac gl. & ista materia, vtrum aliud p alio inuito creditore solui possit. dēs scire. Qn̄q; debet scm̄, & tūc succedit oblo ad interesse, & tūc soluendo interesse an reus liberet, dic ut l. j C de sen. q̄ p eo. q̄ īterest pfer. Dixi plene in l. stipl̄ones nō diuidunt. inf. de ver. ob. 1 8. q. Qn̄q; est ī obl̄one rē restitui, uel rē reddi, & tūc ēt sūt opi. l. in re furtiua. in prin. inf. de ɔdi. fur. dixi plene in d. l. stipl̄ones nō diuiduntur. in 8. q. Qn̄q. est in obl̄one rē tradi & tūc ēt de hoc sūt op. ī l. j. inf. de ac. emp. Et d hoc d ēt dixi plene ī d l. stipl̄ones nō diuidūtur in 8. q. d Qn̄q. ē in obl̄one rē dari, & tūc ē nr̄a mā. In qua dic. Aut debet genus, aut species, aut q̄titas. si genus, hoc p̄t esse tripl̄r, uel q̄ debet genus, hoc est una spēs de g̃ne, ut hō, vl̄ equus, vl̄ q̄ debet certū pōd⁹, uel certa mēsura illius g̃nis, ut frumētū, uini, uel olei, & sīliū, & ī istis duob. casib. aut q̄s uult soluere gen⁹ p alio g̃ne, & nō p̄t inuito creditore. Aut uult soluere, spēm p g̃ne, & idē q̄ n̄ p̄t soluere, ut hic. Aut vult soluere q̄titatem p g̃ne, ut pecuniā, & s̄m Iac. de Are p̄t, vt s̄. dixi. † Tu dic, aut illud genus p̄t repiri eiusdem bonitatis, cui⁹ dētur. & non pōt solui q̄titas p g̃ne, q̄a aliud p alio, & c. ut hic. Si uero nō p̄t reperiri, & tunc p̄t solui q̄titas p g̃ne. l. nīnū. inf. e. cū si. Tertio mō p̄t accipi gen⁹ p quota, ut si ego tibi dēo tertiā uel 4 partē bonorum, uel alicui⁹ rei, & ī his p̄t solui æstō q̄nq; p illo g̃ne debito. l. nō amplius. §. fi. & l. seq. de leg. j. Qd̄ dic, ut ibi. facit l. 1. in §. pe. cū gl. in uer. ɔpēsatio s̄. si pars he. pe. l. 1. & inf. ad Tre. l. deducta. §. nūmis. in fi. gl. mag. Scd̄o casu, q̄n debet spēs, tūc aut illa spēs debita nō p̄t repiri, & p̄t solui p ea æstō, nō alia spēs, uel genus. l. nō dubiū. § fi. de leg. j. Sic d̄t in cl̄i. l. si seruū. §. fi. de uer. ob. & l. si ex legati cā. eod. tit. Si uero illa spēs p̄t repiri, & debitor p̄t eā soluere, tūc de necessitate cogitur eā soluere, nec admittit ad soluēdū aliud, ut hic, fallit in casu. l. si domus. §. q ɔfitet. inf. de le. 1 Tertio casu, q̄n debet q̄titas, tunc aut debitor nō p̄t soluere q̄titatē, & cogit creditor f accipe rē, ī auth. d fideiu. §. q̄ āt. posita. C. de sol. auth. hoc nisi. Aut debitor p̄t soluere pecuniam, & tūc, aut tenetur ad illā q̄titatem respectu certę spēi, et liberat soluēdo spēm illā l. miles. §. 1. inf. de re iu. et l. si uero. §. fi. inf. sol. mat. et l. si fundū p fideicommissum. in prin de leg. 1. et de doli exce. l. fideiussor. recte intelligendo. Si uero tenetur ad q̄titate simplr̄, tunc nō p̄t soluere spēm p quantitate, creditore inuito. l eum a quo. C. de sol fallit g in auth. de ali. et emph. §. hæc uero s̄m prædictum. quę est posita. C. de sacrosan eccl. auth. hoc ius porrectum.

ADDITIONES.

a Quarto. Adde, q̄ Pe. & Cy. d̄nt op. gl. pcedere, si trado pecuniā in sacculo, ut reddam alium sacculum, sed si petisti a me 20. solidos mutuo, & ego dixi, ecce in isto sacculo sunt 20. solidi, accipe, contrahetur mutuū, q̄a pecunia est apta ad numerādū, & ego numero uerbo. non ob. l. plane, q̄a loq̄. q̄n pecuniā tanq̄ spēm, seu corpus trado, sed in pdicto exēplo nō, & idē 13. Sal. ut refert Ale. cū q̄b. ipse transit.

b In eo puto. Adde q̄ Io. But. Ray. Cyn. & Bal. trāseunt cum glo. quia panes semper sunt dissimiles, Mar. de Fano sentit idem q̄ Bar. & etiam Alex. quia data op. præcedenti pro uera, sequeretur q̄ in uino non posset esse mutuum, quia est opus aliqua hi industria, & arte hominis, nec omnino potest esse simile.

c Pom. In aliquibus. Dicitur tamen uoluisse Bar. sup. in uer. s. requiritur de libris omnino de similibus, q̄ non solum requiratur, q̄ recipiant functionem in genere suo, sed etiam quod sit consuetudo, ut recipiant functionem.

Ruer. Aliud pro alio. Adde circa istam Ias. hic uol. 3. qui hanc materiam explicat per unam reg. & quatuor fall.

d In 8. Adde, q̄ debuit dicere idē esse in obl̄onib. dādi, q̄a i plurib. casib. p̄t succedit oblo ad interesse, q̄ casus tradunt in d. l. stipl̄ones nō diuiduntur in 11. & 12. op. & p Bar. in l. j. C. de sent. q̄ p eo, q̄ interest proferuntur, & in l. naturalis. inf. de præscr. uer. Adde, q̄n aliud pro alio inuito creditore solui possit. Ro. consi. 193.

g Po. Tertio casu. Vide Rom. consi. 164. & Are. consi. 28. ad fi. & Pract. Papien. in forma libelli, quo agitur hypoth. in gl. in ver. satisfacere.

f Paris. Cogit creditor. Circa istud remediū auc. hoc nisi debitor. C. de sol. & liber. &c. vide pro limitatione Prac. Pap. in forma rōnis libelli. in actione hypo. in uerbo satisfacere. cit. prin. Itē an ipsius depositioni possit renunciari, unde Ale. cōs. 17. in 5. vol. & q̄ hēs in repertorio, in verbo debitor. & ad Bar. in rub. C. q̄ bonis ced. pos. An aūt iuīm tollat istā facultatē, & remediū, q̄n q̄s pmisit puta cētum, & iurauit attēdere, & obseruare, vide Mod. in l. si pecuniā. in prin. ff. de cond. ob. cau. p gl. ibi q̄ dicit, q̄ iuīm obligat pcise ad obseruatiam pmissionis, vide oīno Ale. in teris cōs. 37. in 2. vol. vide Abb. cōs. 42. in 1. par. ubi ēt dicit q̄ ualet conuentio, q̄d possit q̄s personaliter capi, pcipue, stāte iuro, & q̄ remanet bn̄ficium cessionis, & circa requisita refert Lud Ro. cons. 163. unde Cu. sing. suis, nu. 26. ubi reprobat duo ultima, licē ad hoc, vt hēat locū dispō illius auth. hoc nisi debitor, quatuor copulatiue requirunt, q̄ uide apud Ro. in d. cons. 163. in c. constitutio curię, & circa legitimationē. Prac. Pap. de qua sup. vnde q̄n quis sua sponte vult offerre rem, vide ēt q̄ dicit Io. Fab. in §. fi. Inst. de act. & ibi Ias. in 8. fall. q̄d non potest cedi bonis vrgentib. creditoribus, quia illud conceditur in subsidium, sicut etiam facultas dandi in solutum, vt patet in auth. hoc nisi. in corpore unde sumitur.

g Falli. Adde quod ibi non est aliud in ecclesia debente, quam in priuato debitore, præterquā in hoc. s. qd priuatus q̄n nō pōt soluere in pecunia, tenet dare de melioribus reb. Ecclesia uero pōt dare mediocrē, ut d. §. hæc uero. nec intelligas, q̄ priuatus teneatur dare meliorem rem magni ualoris, pro debito paruæ quantitatis, quia non tenetur dare in solutū, nisi pro concurrenti quantitate, per gl. in l. quandiu. C. de dist. pig. ut inquit ibmo. in l. a diuo pio. §. in venditione. inf. de re. iu.

1 *Argumentum ab etymologia vocabuli q̄ valeat. & nu. 3.*
2 *Mutuum non est, si dominium non transfertur in accipientem.*
4 *Mutuū ciuile reconciliatur stipulatione, nec in eo requiritur trāslatio dominij.*
5 *Mutuum ciuile quot modis reconcilietur.*
6 *Mutuum mere naturale quot modis reconcilietur.*
7 *Mutui causa conuentus, an opponat exceptionem dominij mutuanti.*

§. Appellata.

No. tu iuuenis † argū ab etymologia a uocabuli. † Scd̄o no q̄ si nō trāsfertur in accipientem dn̄ium, non est mutuū. Opp. q̄ ista argumentatio non sit bona. Nā s̄m hoc oīs alienatio erit mutuū, q̄a fit de meo tuū. q̄d est falsum. vt su. dixi in prin huius l. Sol. far. ab etymologia vocabuli seu allusione ɔcludit, nisi ei repugnet diffinitio, vel anthoritas. Nā tutor d̄r a tuēdo, & tm̄ nō oīs, q̄ tuet, ē tutor, nisi ī eū cadat diffinitio. l. 1. ī. de tu. Et eo. mō testm̄, est testatio mētis, & tm̄ oīs testatio mentis nō est testm̄, nisi ī ea cadat diffinitio, q̄ est in l. j. ī. de test. & idē in possessione. l. 1. in prin. ī. de acq. pos. Ita hic licet allusio uocabuli cōueniat oī alienationi, tm̄ nō erit mutuū, nisi ɔcurrāt alia, q̄ requirūt in mutuo, ex q̄b. poterit colligi diffinitio mutui, vt statī dicā. Op. q̄ pōt esse mutuū, licet nō fiat de meo tuum, ut si non fiat numerō post bienniū, ut l in ɔ̄ctib. C. de nō. nu. pe. Sol. dicit gl. ibi loq̄ in mutuo ciuili, hic in mutuo naturali. Scd̄o op. de l. quāuis. C. eo. dicit gl. ibi † mutuū recōciliat stipl̄one. Videte, ibi n̄ loq̄ in mutuo pore naturali, sed in ciuili, cui cooperat natura, vt no. ī. e l. in fi. in quo mutuo siue p̄cedat stiplo, siue sequat nō requirit trāslatio dn̄ij. d. l. q̄uis. Tertio op. ī. e. l. nā & si fur, & de fideiu. l. si q̄s p eo. §. si nūmos. Sol d̄t gl. ibi q̄ mutuū recōciliat ɔsumptione. Ponit ēt alios modos recōciliādi mutuū. Tu uero dic lau⁹ s̄m Ia. de Are. † Quoddā est mutuū b mere ciuile, & istud reconciliat cursu biēnij l. in ɔ̄ctib C. de nō nu. pe. Et intelligas recōciliat, nō q̄ ex ipso mutuo nascat oblo, sed ut ex ɔ̄ctu lr̄atū, pp illd ciuile mutuū, oblo nascat, ut inst. de lite. obl. §. j. Quoddā est mutuū ciuile, nō mere, sed cui nā cooperatur, & illud reconciliat stipl̄one, siue p̄cedat, siue sequat. C. e. l. q̄uis. Et ītelligo q̄ recōciliat, n̄ ut ex ipso mutuo nascat oblo, sed ut nascat ex stipl̄one, pp illud p̄sūptū mutui. Quoddā ē mutuū mere nāle, & in isto regrit q̄ trāsferat dn̄iū ī accipiēte, vt hic, aīs nō est mutuū statim, sed ex post facto poterit recōciliari multis mod, quorū quoddā ponit gl. alij ponūt p Doc. Primo recōciliat cōsumptione, ut gl. dicit, vt ī. eo. l. nā & fur. & l. si q̄s eo §. si nūmos. ī de fideiu. hoc q̄d d̄t de ɔsūptione, p̄t intelligi trib. mo. Vno mō ɔsūptione fcā ī vtilitatē accipiētis, vt q̄a minutatim expēdit pecuniā quā recipit, & hoc mō loquunt iura all. p gl. Scd̄o mō p̄t intelligi cōsūptione, hoc ē, pditione. vt no. ī l. in debiti. § sed & si nūmi. ī de ɔd. ind. Tertio mō p̄t itelligi cōsūptione hoc ē, cōmistione ut l si alieni. ī. de so. Hoc tm̄ q̄d de cōmistione dico nō hēt locū, nisi in pecunia, secus in aliis generib. ut l. idē Pōponius scribit si frumentū. s̄. de reb. cre. † Scd̄o mō recōciliat vsucapione, vt in gl. pbat, & in l. in debiti. § sed & si nūmi. ī de ɔd. ind. Tertio mō recōciliatur ɔdōnis euētu, ut ī. e. l. proinde. Sunt ēt alij duo casus ex gl. s. pp superuenientiā dn̄ij in mutuante ex cā de p̄terito, ut d. l. pinde. Itē reconciliatur ratihabitione secuta, ut l. si procurator. ī. de ɔd. ind. † Vltimo posset q̄ri, an ille, q̄ conuenitur pro mutuo, possit obijcere mutuanti exceptionē dn̄ij, dicam in l. nā & si fur. ī. eo. Diffinitionē autem mutui, dicam. ī ea. l. in fi.

ADDITIONES.

a Paris. Ab etymologia. Adde Bar. in l. 1. ī. de test. & in l. 1. ī. de acq. pos. & in l. oēs populi. in 6. q. prin. de iust. & in Bal. in l. non sine. C. de bo. q lib. Ant. de But. in proœ. Decre. adde Abb. cons. 82. 2. lib. Ang. cons. 117. vide late per Fel. post alios in pœ. Decre. Et quid sit etymologia, diffinit. Bald. in c. 1. §. si quis da. manso. de controuer. inuest. in ult. col. Et de materia ēt uide Ang. Inst. de test. in prin. cū concor. de quibus per Fel. ubi Pan. in c. cū s̄m de præb. in consi. 42. in 2. uol. ponētē de eo q̄ ponunt. Mod. hic, q̄n etymologia pcedit ab aliquo euētu, de quo ēt per Fel. in d proœ. Decre. Item de materia, multa ponit Ias. in prin. in 2. no. de acq. poss.

Ruer. Argumentum ab etymologia. Limita quatuor modis, ut hic per Ias.

b Pom. Mutuum. Vide Card. cons. 56. in 1. dub.

† Clau. Vendic. Non tm̄ d̄r cōsumpta, licet recipiens aliquos nummos dederit antequam ille immisceat, scd̄m Bal. & alios in l. non omnis. §. 1. ī. eo. per illum tex.

Creditum

1 *Creditum differt a mutuo, vt genus a specie, & num, 2.*
3 *Verbum, credendi, tripliciter accipitur.*
4 *Pecunia tripliciter accipitur.*
5 *Creditor conditionalis quod improprie dicatur creditor.*
6 *Testes si aliquid deponũt factũ fuisse ante nuptias, & aliquid post nuptias, q concordentur ante nuptias s. finitas, & post nuptias scilicet contractas.*
7 *Dictio, ante, & dictio, post, quomodo intelligatur.*
8 *Testis dict m concordari non potest cum dicto partis.*
9 *Testium concordia non fit quando testes sunt impares.*
10 *Cautela, vt iudex mittat pro testibus vt declarent dictum, quomodo inter eos videtur contrarietas.*

1 **§. Creditũ.** Creditũ † differt a mutuo, vt genus a specie q quatuor ꝓbat exẽplis.h.d.hic.§. Ex hoc sũmario apparet diuisio.§ nã primo ponit dictũ. ¶Scđo ꝓbat illud per quatuor exẽpla. Scđa ibi, nã creditũ. Itẽ scđa diuidit i quatuor partes, sicut quatuor sũt exẽpla. Scđa ibi, ita mutuũ Tertia ibi, in mutui aũt datione. Quarta ibi, verbis quoq;. In text. ibi, dum đt dñm esse dantẽ. supple, sed nõ in credito, vt patet ĩ vẽdõne, deposito, cõmodato, & sim. Et in prima parte hẽs, † q creditũ differt a mutuo, vt
2 genus a spẽ. Hoc ꝓbat sic, vbicũq; est mutuũ, est creditũ, sed nõ cõuertit. Sicut q cũq; est hõ, est aĩal, sed nõ ꝯuertit. Sic ẽt differt ppl's a plebe, vt Inst. de iu. na. §. plebs aũt Cõtra hoc op q a creditũ ẽ spẽs, sicut mutuũ, vt s. eo. l. 1. & C. si aduer. cre. l. 1. & in Auct. nullũ cred.
3 agri. p totũ. † So. verbũ, credẽdi, pt sumi tripl'r fm gl. Qñq; large, & tũc sumit ꝑ gñe suo, vt hic, & s. l. prox. Qñq; stricte, & tũc sumit ꝑ sua spẽ. s. mutuo tñ, vt s. ea. l. §. 1. & ĩ legib. alle. ĩ ꝯriũ. Qñq; sumitur strictissime, qñ s. pecunia numerata nñ mutuat, vt l. sed Iulianus, §. mutui, ff. ad Mace. cũ si. Vlterius ꝓcedendo ad scđam particulã. Dr̃ hic, q creditũ consistit ex eas res, q̃ cõsistũt in põdere, numero, vel mẽsura, ista pars est clara, nec ꝯtria sunt declata s. px. Venio ad ver. itẽ mutuũ, dr̃ hic q mutuũ nõ põt eẽ, nisi ꝓficiscat pecunia. Cõtra s. ea. l. §. 1. vbi dr̃, q cõsistit ĩ reb. q̃ ꝯsistũt põdere, numero, vl' mẽsu-
4 ra. Sol. verbũ, † pecunia accipit tripl'r: qñq; largissime, qñque large, qñq; stricte, vt dt gl. doctrinã aũt horũ. s. qñ dẽt accipi large, & qñ stricte, dixi plene i l. talis scriptura ff. de le. 1. Venio ad ver veluti si post nuptias dos ꝓmittat. Quæro de ĩtellectu huius vers. ꝓ declõne dẽs scire, q ĩ isto vers. ꝯtinent duo, vnũ expsse, aliud a ꝯrio sensu. Ex psse, cũ dt, si post nuptias dos ꝓmittat, est creditũ. q. d. si añ nuptias dos ꝓmittat, nõ est creditũ, & sic vnũ dr expsse, aliud a ꝯrio sensu. Qño aũt hoc ꝓcedat. glo. intellit duob. mo. Vno mõ post nuptias ꝯtractas, & tũc dt q si dos ꝓmittit a muliere viro post ꝯtractas nuptias, ei obligaret mulier, sed si dos a muliere viro ꝓmittat añ nuptias, non obligaretur pure, q a hẽt in se illa ꝓmissio tac. tã ꝯdõnẽ, si nuptię sequant, vt l. ꝓmittendo. & l. stiploñe, ff. de iu. do. & l. itẽ q a. s. de pact. Cõtra istã fec. op. de l. is cui. ff. de ac. & obl. vbi põdẽte cõdõne quis
5 dr̃ creditor. Sol. † ibi dr̃ creditor improprie, vt dixi. s. in l. px. Scđo
a mõ a pt intelligi, q hic dr̃ creditor post nuptias. s. solutas: & tũc ẽ dicẽdũ q vir ꝓmittit vxori dotẽ. Nã si hoc ꝓmittit post nuptias solutas, valet. Sed si ꝓmitteret añ nuptias solutas, ñ valeret, q a esset donõ, nisi morte cõfirmaret. l. qđ de suo. C. đ do. cau. ñ nu. & C. de do.
* ante nup. l. 1.* & l. si diuortio ff. de ver. ob. qđ dic vt ibi.* Circa istã mãm q̃ro đ tali q̃one: Titius vir Seię, cõstãte mřimonio, fecit istřm recognitiõis dotis vxoris suæ, ĩ quo istřo cõfitebat, & recognoscebat, se ab vxore sua noĩe dotis mille habuisse. cõtigit q tractu t pis venisũt creditores posteriores, & faciũt vẽdi bona Titij, venit vxor & opponit, & petit in illis bonis mille noĩe dotis. & ꝓduxit ꝓ iustificatione dotis suæ instřm recognitiõis, q̃ fecit sibi maritus, & đt se priorẽ ceteris creditorib. Quæritur, an hmõi instřo recognitõis sit stãdũ, ita qđ dotis cõstõ ꝑ tale instřm ꝓbet? Vr̃ qđ sic, ꝑ istũ §. ibi, veluti si post nuptias dos ꝓmittatur. Ex quo patet, q nedũ ante mřimoniũ imo post, dos pt cõstitui, & post nuptias ꝯtractas, vt hic in gl. ĩ ver. post nuptias. Itẽ q a in dubio p̃sumẽdũ est ꝓ dote. inf. de reg. iu. l. ĩ ambiguus. & l. ĩ ambiguus. inf. de iu. do. Ray. đt, q per hmõi instřm recognitionis, nec p̃iudicatur creditorib. neq; quo ad istã dotẽ, q̃ petitur vigore hmõi recognitionis factæ, est stãdũ tali istřo, nisi vxor alio mõ ꝓbet. re vera dotẽ marito tradidisse. hoc recte probat ex l. 1. & 2. C. de dote cau. nõ nu. qñ faciendo vxori cõstante mřimo. talẽ recognitionẽ, vr̃ sibi donõnẽ facere, & sic nõ valet. ff. đ do. ĩter v. r. & vx. l. 1. & 2. q. d ergo? Certe nõ poterit vxor hoc casu impedire creditores petẽtes in bonis mariti eorũ credita, nisi probet legitimis documẽtis realiter dotẽ tradidisse, đt tex ad lřam. C. de bo. prosc. l. si qs posthac. uer. dos ẽt. Ex qua lřa dñt Do q ad probãdum dotẽ ñ sufficit, q ĩ istřo mřimoniali dos sit confessata ꝑ maritũ, nisi cõstet per istřm. q realiter ĩ pñtia notarij, & testrũ ibi scriptorũ, fuerit viro tradita, tõ c, q a scriptura ñ facit dotis cõstõnẽ, sed ipsa numerõ pecuniæ. l. 1. & 2. C. de dote cau. nõ nu. Et ista vera sũt, cum sint creditores in bonis mariti. qñ tũc talis cõfessio, seu recognitio creditorib. mariti, ẽt si sint creditores post illã recognitionẽ, ñ nocet tex. ẽ cũ gl. in uer. suspicio, in auth. sed iã necesse. C. de do. ante nu. Si vero nõ sunt creditores, nocebit marito, uel eius hr̃dib. confessio, uel recognitio vxori facta, q a valebit in sui p̃iudiciũ, ad ipsũ obřandũ. d. auth. sed iã necesse. & l. si cõstante, cũ auth. sed iam necesse. ver. & si qdẽ. C. de do. ante nu. Quid ergo fiet, si instřm dotale sit perditũ, vel nõ fuerit de dote factum instřm, & nũc maritus vult vxori cũ instrumẽto dotem, q̃ habuit recognoscere? dic q est cau- tũ ꝯsiliũ, & tutius, si testes viuãt, q fiat publicatio eorũ depõnis corã iudice, & erit tutius, q̃ si dos ꝯstituat, vel recognoscat, constante mřio. in Auth. de testib. §. & hic vero, quia. Quid, si in testõ scã fuerit hmõi recognitio ꝑ maritũ, vt quotidie fit: Dic per iã dicta, q nõ nocet creditorib. mariti. qñ opat legatũ, & nõ aliud. l. si non designata C. de falsa cã adi. leg. iuncta. l. 1. & 2. C. de do. cau. non nume r. rõ est, q a creditorib. prius est soluẽdũ, q̃ legatarus, vt C. de iure delibe. l. scimus iã. §. licentia danda. Anteq̃ igit aliqd vxori soluat, satisfiet oĩb. creditorib. mariti. nisi vxor als ꝓbet dotẽ marito fuisse traditã. Qđ aũt talis recognitio dotis facta in testõ ꝑ maritũ operet legatũ, & non debitũ, est tex. nota. in l. Lucius Titius. la grãde. §. qsquis lo a in fi. ff. de le. 2. Et ista sunt notabilia ad decisionẽ q̃õnis seq. Pone, Titius habuit duas vxores: primæ vxori recognouit in suo testõ, vel ex, centũ florenos ab ea habuisse, nõ tñ pt dos ꝓbari ꝑ instřm, ista ẽ mortua, relicto sibi hr̃de. scđo ꝯtraxit cũ alia Mortuus est tandem vir, venit scđa vxor, & ex bonis sui mariti vult dotem repetere: & docet de dote ꝑ instřm mřimonij, quo constat q a scđa vxore vir habuit realr centũ florenos: venit ex alia parte hr̃s vxoris primæ, & dicat se esse priorẽ tpe in dote matris suæ, & sic vult eã prius deducere, q̃ secunda vxor aliqd hẽat, ꝑ l. assiduis. C. q pot. in pig. hab. q̃rit, q's erit prior in bonis istius viri: q a forte bona vtriq; non sufficiunt? Dic, q scđa vxor, q a qđ petit est debitũ merũ & æs alienũ, qđ aũt hr̃s primæ vxoris petit, est legatũ, siue facta sit recognitio, seu ꝯfessio in testõ, siue extra testřũ, non preiudicat creditorib. mariti, vt s. dcm̃ est. Cõstat ergo, q vxor scđa erit prior, q a añ oĩa æs alienũ dẽt exolui, & vltimo ẽ soluẽdũ legatũ. l. scimus. §. licẽtia. C. de iu. delib. Ex hoc vr̃ dcm̃, qđ recognitio, seu ꝯfessio, q̃ maritus fecit vxori, constante mřimonio, qđ ꝓ dote, & ex cã dotis, ab ea habuit mille, & iõ illa mille sibi recognoscit sup oĩb. bonis suis, nõ valeat, ꝯstante mřimonio, sed eo soluto ꝑ morte mariti, & tũc valeat vt donõ, & non vt dos, de quo vide. ff. sol. mat. l. si ꝯstante. ibi, itẽ aduerte, q a in oĩb. prædictis casib. &c. vt ibi dixi, nõ hẽs ꝯ. * Hẽs ergo ex hoc. §. q ista verba, post nuptias, pñt intelligi duob. mod. post nuptias. s. ꝯtractas, vel post nup. s. solutas, & hoc ꝓbat optime ꝑ gl. hic in verbo, post nuptias. q̃ incipit. s. ꝯtractas. q̃ ẽt refert opi. Io. antiq glossat. ibi, vel dic fm Io. Sed prior explicatio q busdã magis placet. verior. n. est. argñ ad q̃õ. de
b testib. discordãtib. b † quorũ q dã dixerũt fuisse añ nuptias, alij dixe
6 rũt post nuptias, vt reducant ad ꝯcordiã c hoc mõ, añ nuptias. s. fi-
c nitas, post nuptias. s. ꝯtractas, & sic nõ erũt discordes ar. huius ver. & q hic no. Et idẽ si quidã testes dñt añ guerrã, & q dã post guerram, vt sit idẽ modus concordiæ. Ita tenet Iac. de Are in l. insulã. §. 1. ff. sol.
d mat. & est tex. extra, de testi. c. cũ tu. Aduerte, d ꝓ huius declaratione, ponamus testes non discordare, sed oẽs dñt aliqd esse factũ post nuptias, vel post guerrã, vel oẽs añ nuptias, vel añ guerrã, quali hec oro intelligat, vtrũ añ nuptias. s. finitas, vel ante nuptias. s. ꝯtractas, &
7 idẽ q̃ro de verbo, post. Rñ. † Qñq; istæ dictiones e añ, & post, respi-
e ciũt terminũ instãtaneũ, q a finit in instanti, vt si dicat añ mortẽ, vel post mortẽ, q a mors in vno instãti est, vel nõ est, & tũc intellis est clarus, quia añ signat tps, qđ p̃cedit, & post signat tps qđ sequit, & iõ si plures sil' decederet, ibi nullo mõ caderet, añ vel post. l. qđ de pariter. cũ l. seq. ff. de reb. dub. Facit l. inter socerũ. in prin. ff. de pac. dotalib. Qñque istæ dictiones respiciũt terminũ, qui hẽt tractũ & durationẽ aliq̃, & tunc qñq; iste tractus est ab inceptione, vsq; ad perfectionem illius actus, siue termini, vt in hoc exẽplo, ante calendas, vel post calẽdas, nã dies calẽdarũ incipit in mane, & perficit in sero. Idẽ si dico ante annũ, vel post annum: nã annus incipit in prima die eius, & terminat in vltima, & isto casu istæ dictiones dẽnt intelligi ante calẽ. s. finitas, & post calẽdas. s. finitas. l. stiplones non dum. §. 1. ff. de ver. ob. vbi est expssum in tex. & gl. in l. q ante calendas. eo. tit. &c.

ADDITIONES.

a Poma. Secundo modo. Vide Are. cons. 86.
b Paris. Testib. discordantib. ¶Et illud qđ dr̃ in duob. testib. discordantib. multo magis locũ hẽt in vno teste, fm Cor. cõs. 91. in ver. rursum cũ testes ẽt diuersi. Et ibi et hẽs de mõ saluandi testẽ, q vr̃ deposuisse de maiori tpe, q̃ veraliter sit ipsum recordari. Itẽ latissime, an vnus testis discordãs in se ipso, debeat trahi ad concordia, & salutẽ vide latissime Ale. in l. 1. in prin. ff. de ope. no. nun. & cons. 512. Item qd si essent duo testes, & discordarẽt. vide Ale. cons. 286. Mod. hic. Itẽ qñ plures testes ꝓ vna parte, q̃ pro alia, non sunt reducendi ad concordiã, neq; vt probet, neq; vt euitet falsum, vide inon Ro. cõs. 157. Itẽ an testes cõcordẽtur iuliũ, ut euitetur falsitas, an vero ẽt ut ꝓbet, uide Mod. hic. Ale. cõs. 110. & 131. & q fauore rei cõcordent ẽt ut ꝓbet, uide p Ale. cõs. 24. in 2. vol. vide in ma Are cons. 13. Itẽ vbi cõtrarietas nõ est eadẽs, pt cõcordia fieri. uide Ale. cõs. 247. Itẽ de mõ cõcordandi testes, uide late Fel. post alios. in c. cũ tu, extra, de testi. & aliqua ꝑ eum, in c. cum contingat. de f. si. dele. vbi ẽt ponit an concordentur cũ dicto partium, in eo. §. in fi. uide ad istam limita. Bar. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic.
c Ad concordiam. Adde Bar. in l. q̃ ante calendas. de verb. ob. tu adde Ang. cons. 274. circa fin. vbi consuluit testes concordandos, quorum aliqui dixerunt testes rogatos ante publicationem testamenti, aliqui post publicationem.
d Pom. Aduerte. Si testes oẽs adducti ad aliquid ꝓbandum, dicant id factum ante nuptias, vel post, qño dẽat intelligi talis eorũ tõ, uide Are. cons. 13. Alex. in l. 1. ff. de no. ope nunc. & cons. 24. vol. 2 Bar. in Leos. in fi. ff. de fal. Raph. Cuma. cons. 77. Old. cons. 103. alias 101. Fel. in proce. Decre. in c. translato. de const. & in c. ex parte. de testib. & in c. cum tu. & Bar. cons. 14. in 2. vol. & aliquid per Nico. de Lyra, Matthæi 26. gl. in ver. at illi Iesus. Bal. in c. causam quæ. de rescrip. & in d. c. cum to. & io tit. de pace Const. in ver. opinionis. ad fi.
e Ruer. Quandoque istæ dictiones. Adde, quod cum doct. Bar. tenet Doct. communiter, vt hic per Alex. & Ias.

ti. & in l. cũ q ita. §. qui ita. el fecondo. eo. ti. & ibi no. ſm opin. Ioã. & in l. libertas, §. fi. ſ. de manumiſ. teſt. & l. ſi ita fuerit. la 2. in princ. & l. inter illã. in prin. & ibi notat. ſ. de ver. ſig. & ſic cũ dico añ calẽdas, ſignifico totũ tp̃s, qđ eſt añ eas finitas, de eo qđ ſeqr̃ nihil pono: cũ dico poſt calẽdas, ſignifico totũ tp̃s q ſeqr̃ poſt eas finitas. Et de eo qđ pcedit, nihil pono. Qñq; iſtę dictiones adijciunt̃ termino, q hẽt tractũ, & durationẽ poſt ſuã perfectionẽ, vt in hoc exẽplo poſt nuptias, & añ nuptias, nã poſtq̃ ſunt nuptiæ, durãt donec alter moriat̃ vel diuertat: & tunc intellr̃ ante nuptias ſeu poſt nuptias ꝯtractas, vt l. ſancimus. C. de nu. hoc ẽ verũ, niſi cũ ꝯrietatis euitãdæ, tũc. n. añ, & poſt, reſoluũt̃, v ride tp̃s ſignificẽt, vt hic vides, & ſ. dixi. Sed tunc in
a iſto, ſm hoc ſp̃ eſt ĩ ptãte alicuius ex partib. qđ iſtæ dictiones ſignificẽt: nã ſi oẽs teſtes dixerint hoc fuiſſe añ nuptias, ego dico, q imo fuit poſt nuptias poſtea in ꝑſone dicã, Dñe iudex, reducatis ad ꝯcordiã dicta teſtiũ cũ dicto meo: nã ipſi dixerunt ante nuptias, ego poſt nuptias, intelligatis dictum eorũ añ nuptias. ſ. finitas, & dictum meũ intelligatis poſt nuptias. ſ. ꝯtractas. & ſignificet idẽ tp̃s cã ꝯrietatis vitãdæ. Sol. dicit Inn. ĩ c. cũ ꝯtingat circa prin. de off. dele. q licet
7 teſtes reducant̃ ad ꝯcordiã ne icidãt ĩ ꝯrietatẽ, vt dictũ eſt, tñ † hoc nõ dẽt fieri qñ eſt ꝯrietas inter dictũ teſt. s, & dictũ partis, qa dictũ partis nullã fidẽ facit ꝑ ſe, vt C. de ꝓba. l. exemplo, cũ ſi. qđ eſt not.
8 Puto ẽt ꝑut ipſe dicit ibi: ſed nõ bñ explicat, q † iſta ꝯcordia tunc
b eſt fiendã, qñ ꝓbãtes vndiq; ſunt pares, ſed ſi alter hẽret plures, &
9 idoneiores teſtes, illis eẽt ſtãdũ. Cautius tñ faceret iudex, † ſi iterũ ꝑ teſt. b. mitteret vt quatr dictũ eorum intelligunt, declarent, vt no. in Auth. de teſtib. §. qa vero. in gl. mag. & ex. de teſtib. ca. cũ clamor.

ADDITIONES.

a Pom. Sed tunc inſiſto. Limita tñ hic, ut p eundem Bar. in l. ſi quis intentione ambigua. ſ. de iud. vide Ale. de cõcordia teſtiũ, cõſ. 143. ver. accedit. in 2. vol. Fel. in c. cum tu. ver. tertia concluſio de teſtib. & in 8. cõcl. & in c. pſentium. eo. tit. Barb. conſ. 3. vol. 1. & cõſ. 36. vol. 2. Præpo. c. 2. oẽs leges diſt. 1. Ro. conſ. 156. ſeq. Im. cõſ. 201. & ſeq. & Ale. conſ. 77. vol. 1. & conſ. 106. & conſ. 33. c. vol. Fel. in c. cũ contingat col. 1. de off. deleg. Ale. conſ. 14. vol. 2. vbi dẽt, q reducunt̃ ad concordiã ẽt ut ꝓbent. & Ang. de Are. & ibi in add. in Gl. in ver. falſarie. col. 5 ver. q̃ ſunt plures.
b Panes. Adde gl. in d. c. cum contingat Bar. in l. Gallus. §. ille caſus, de lib. & poſth. Bal. in l. in inſola. ſol. mat. Bal. in c. cum tu. & ibi Car. ex. de teſti. & Bal. in §. qb. in 1. conſt. C. contrarium eſt de mente gl. in c. noſtra. de teſt. & in 4. q. 3. c. teſtes. Et hoc tenent Ant. & Abb. in c. cum tu. Io. de Im. in l. inter ſtipulantem. §. 1. de ver. obl. per tex. in d. c. cum tu. Et cum hac opi. tranſit Ale. tu adde, q primam opi. ſequitur. Per. de Aneb. conſ. 387. & 389. & Pau. de Ca. in add. hic ad ſuam lect. Et in quãtum Ale. tangit, an teſtes reducantur ad concordiã, ut probent, vel ut falſum euitent. dic q Bal. in 3. lib. conſ. 411. inci. quidam A. tenet, q non probent, idemq; tenet conſ. 28. c. 3. li. inci. 10 quodam inſtrumento, ubi allegat d. c. cum tu.
Ruer. Adde Bar. & Ale. a in d. §. ille caſus, & q ibi no. in addi. q communis opin. eſt contra Bar. de illa concordia teſtium, quæ fieri poteſt etiam ſi teſtes ſint diſpares, uide etiam Iaſ. hic qui ſequitur Bar.

1 *In mutuo perficiẽdo, ſufficit q pecunia proficiſcatur vere, vel ficte, & q tradens ſit dominus.*
2 *Mutuum triplex eſt.*
3 *Mutuum naturale mere, & mutuum naturale, cui ciuile cooperatur.*
4 *Mutuũ ciu. quotup. & an ex mutuo vere ciui. oriat̃ actio vel ex chyrographo.*
5 *Procurator conſtitutus ad accipiendum pecuniam mutuo ſi confiteatur ſe recepiſſe, an obliget dominum. & nu. 6.*
7 *Procurator conſtitutus ad recipiendum pecuniã mutuo, & ad cõfitendũ recepiſſe, & ad ꝓmitt. dñ, q non obliget dominũ, ſi nõ conſtat de numeratione.*
8 *Mutuum quid ſit.*

§. In mutui aũt datione. Vt vobis dixi, hic ponitur tertiũ exẽplũ, per q ꝓbat̃ creditũ differre a mutuo, vt genus a ſpẽ. Nã in mutui datione oportet dñm eſſe dãtẽ. q non eſt in alio credito. vt puta in vẽdõne, depoſito ꝯmodato, & ſi. Et ad hoc lurĩſ op. de filio, & de ſeruo mutuante, & ſoluit p exẽplũ de eo, q mutuat pecuniã ſuã mea voluntate. Quęro ergo quale exẽplũ iſtud ſit, & q̃ ſimitudo? Dicit Ia. de Are. q primũ dictũ de filio, & ſeruo, pt intelli duob. mo. Vno mõ, q filius & ſeruus dãtes peculiares nũmos, obligẽt accipiẽtes nãlr ipſi filio, & ſeruo, & tũc ꝓcedit exẽplũ q ſeqr̃ clare. ſ. q illud iõ ẽ, qa fili⁹, vl ſeruus hñt dñi volũtatẽ, ſicut ſi voluntate mea tuos nũmos credas noĩe meo. Nã mihi actio qrit̃ pp volũtatẽ tui dñi, licet ego nõ fuerim dñs. Scđo mõ pt itelli, q fili⁹, vl ſeru⁹ mutuãtes, obligãt accipiẽtẽ pr̃i, vel dño. & hoc iõ, quia ipſe pr̃, vel dñs fingit̃ mutuare, & tñ hoc procedit exẽplũ, qa hoc tale eſt. quale ſi volũtate mea tuos nũmos credas noĩe meo. Nam mihi acqrit̃ oblõ, & actio, qa ego fingor mutuare, cũ noĩe meo mutuat̃. Tñ ĩ hoc ẽ dña, qa ĩ hoc caſu vltimo ibi, quale ſi volũtate mea, &c. sũt duæ fictiones: vna circa actũ mutuandi, quia ego fingor mutuare cuius noĩe mutuat̃. Alia circa dñiũ quia fingor mutuare pecuniã meã pp dñi volũtatẽ, cũ vere ñ ſit mea, ſed in pced. caſu poſito ĩ verb nec ob. &c. ſ. in filio, vel ſeruo, ſolũ eſt vna fictio, ſ. circa actũ mutuãdi, cum vere illa pecunia fuerit
1 pr̃is, vel dñi. Ex quo hẽs † ad perficiendũ mutuũ, ſufficit q pecunia ꝓficiſcat̃ vere, vel ficte, & tradẽs ſit dñs. vere vl ficte. Venio ad ver. verbis, dixi vobis, q hic ponit̃ quartũ exẽplũ, ex quo oñdit̃, q creditũ differt a mutuo, ut genus a ſpẽ. nã poſſumus credere per ſtipulonẽ nulla interueniẽte pecunia. vt ẽt pt itelli aſr, vt ꝯueniat cũ parte ꝓxima pcedẽte, vbi dñt, q ſufficit, q pecunia ꝓficiſcat̃ verè vel fictè, hic ponit exẽplum in mutuo ciuili, in quo nulla pecunia interuenit
a tua verè vl fictè. a Pro cui⁹ rei euidẽtia dẽs ſcire, ꝑut gl. no. dt, q tri
2 plex † ẽ mutuũ, quoddã eſt mutuũ nãle, & mere, quoddã eſt mutuũ
3 ciuile, cui nã cooperat̃, qđdã eſt mutuũ mere ciuile. Mutuũ † nãle eſt, qñ res mea ad te ꝑuenit. Ita dt gl. & bñ. Tu tñ ĩ hoc mutuo nãli dicas quoddã ẽ mutuũ nãle mere, vt qñ pecunia mea in te directo trãsfert̃. Quoddã ẽ mutuũ nãle, cui ius ciuile coopatur per aliq̃ fictionẽ, ut qñ pecunia uere interceſſit, ſed ius fingit cũ numeraſſe, q nõ numerauit, uel eẽ dñm, q ñ erat, vt ſ. ꝓx. declaraui, vel qñ pecunia debita ex vna cã ꝯuertit̃ ĩ cãm mutui, l. certi ꝯdõ. ĩ fi. inf. eo. Vel qñ mutuũ recõciliat̃ aliquo ex modis, quos uidiſtis ĩ verſ. appellata,
4 ad q facit. inf. e. l. ſingularia. Aliud † ẽ mutuũ ciui. cui nã coopat̃. Dicit gl. ut qñ añ ſtipulationẽ, vl poſt incõtinẽti, numerat̃ pecunia gl. ĩ hoc dt uerũ, nõ tñ naſcit̃ ĩ hoc caſu actio ex mutuo, ſed ex ſtipulone ĩpleta pp mutuũ. l. ſtipls, §. Chryſo. ſ. de uer. ob. & l. ſi ita fuero ſtipulatus, & l. cũ. n. ſ. de noua. Videbitis. ſ. eo. l. certi ꝯdõ. §. qñ.
5 Quoddã † ẽ mutuũ mere ciuile, vt ĩ chirographo, ex quo qs obligat̃ poſt bienniũ. l. ꝯtrib. C. đ nõ nu. pecu. Dicit gl. & bñ, q tñ iſto caſu nõ orit̃ oblõ ex tali mutuo, ſed ex ꝯtu lĩarũ pp mutuũ. Et iſtud q gl. dt, poſt bienniũ, hẽt locũ qñ ꝓmiſſio, vl ſcriptura fcã fuit ſpe futuræ nnmerõnis: ſed ſi forte donãdi aĩo, nõ ſpe futuræ numerõis ꝓmittere cẽtũ p ſtiplonem, q̃ cõfiteor me habuiſſe, & recepiſſe mutuo, ſtatim ẽt ñ expectato biennio, ꝯherei illud mutuũ ciuile; & hic ẽ caſus ĩ iſto rñſo, ut gl. hic itelli ĩ mutuo ciui. Vide iſtã gl. q̃ iei. ialienã fidẽ, & no. eã.
6 † Et iſta sũt utilia b ad qõ. de facto, aliqs fecit procu
b ratorẽ ad accipiẽdũ pecuniã mutuo, tñ in inſtrõ ñ fuit ſcriptũ, q re-
c cepit; ſed q fuit ꝯfeſſus c ſe recepiſſe: Certe ex tali ĩſtrõ, niſi nume-
d rõ ꝓbet̃, nõ pt agi d ꝯ dñm. Nã qñ facio te ꝓcuratorẽ ad accipiendũ pecuniã mutuo, intelli đ mutuo nãli, q ſignat iſta dictio, ad accipiẽdũ: ſed iſtud inſtrm, in quo ꝓcu. ẽ ꝯfeſſus ſe habuiſſe, & recepiſſe, ꝓbat mutuũ ciui. cui nã nõ coopat̃: niſi ꝓbet numerõ: ergo talis ꝓc. nõ obligat dñm: qa adhoc nõ habuit mãdatũ; & ꝑ hoc vl caſus exꝓſſus in l. ſi mutuã. ſ. ſi qd in ſtau. patr. facit ſ. de noua l. ſi
† dẽbitorẽ meũ, & q ibi no. p Ia. de Are. † Dico ẽt q † ſi ĩ inſtrõ ꝓcu-
7 rõnis diceret̃, facio te ꝓcuratorẽ ad accipiẽdũ pecuniã mutuo, & ad ꝯfitendũ te recepiſſe pecuniã, & ad ꝓmittẽdũ, &c. q co. mõ dñs non pt ꝯueniri ex illo inſtrõ, qa illa uerba, ad ꝯfitendũ te recepiſſe,
e ĩtelligunt̃ ſm pecuniam receptã. Si aũt intelligeres eſſet donõ, c d. l. j. §. ſi mutuam, quæ donõ ꝓcuratori nõ vl permiſſa, niſi exprima-
8 tur, vt l. ꝯ iuris. §. j. & fi. ſ. de pac. † Vltimo ex pdictis poſſet tibi liquere, quid eſt mutuũ. Nam mutuum eſt cõtractus celebratus datione uera, vel ficta rei conſiſtentis in pondere, numero, uel menſura, cũ ſpe recipiendi tantundem in genere ſuo, vt ex prædictis patet.

ADDITIONES.

a Poma. Vel ficte. Quotuplex ſit mutuum, vide Pau. de Ca. conſ. 497.
b Poma. Vtilia. Vide Ro. conſ. 321. Pa. de Ca. cõſ. 497. Ale. conſ. 23. uol. 3. Are. conſ. 5. Bal. conſ. 88. inci. qđa noie & conſ. 89. inci. ad audientiam. conſ. 4. & conſ. 10. Alex. conſ. 179. uol. 2. & conſ. 131. in 1. col. 4. uol. Pan. conſ. 8. uol. 3. Barb. 6. conſ. vol. Aret. conſ. 64. col. 2. & conſ. 86. & Arch. conſ. ul. & Soc. conſ. 3.
c Parſ. Fuit confeſſus. Sequitur Com. conſ. 148. inci. venerabilis uir. uide oĩno do. Fran. Bre. conſ. 4. Vide Pa. de Ca. conſ. 5. ubi ponit, an ſaltẽ ꝓcurator obligetur, & qđ ſi dederit fideiuſſores. Et ſingulariter cõcludit teneri. Ad q uide oĩno Ang. in l. hęc vẽdõ. C. de ꝑd. decur. li. 10. Itẽ uide circa iſtud dictũ Fel. late in c. ſi cautio ex. de fi. inſtr. Et ꝓ defenſione Bar. hic uide Fel. ſ. c. cũ olim, de off. dele. & circa iſtã opi. Bar. vide late Barb. cõſ. 29. uol. 3. in 2. du. & in cõſ. 8 in fi. uol. 2. ibi uino uide.
* Meno. Barb. conſ. 8. col. 16. cir. med. li. 2. Soc. Iun. conſ. 17. nu. 4. li. 1. late Tiraq. de retract. conſang. §. 4. gl. 6. no. 10. Barb. conſ. 18. co. 3. in fi. u. 3. Ruy. conſ. 140. nu. 4. §. li. 2. conſ. 33. nu. 17. li. 3. Bennen. tract. de mercat. in ti. mand. nu. 4. Botr. q. 273. nu. 3. 4. ſcripſi conſ. 22. nu. 13. li. 1. ubi declaraui.
d Poteſt agi. Adde Io. An. in add. ad Spe. in ti. de teſte. §. 2. ſoper uer. ſed pone egi. Bar. in l. a diuo Pio. inf. de re iud. & in l. nõ abſtulit. C. de nouat. Ant. de Bu. & Abb. c. ſi cautio. extra, de fid. inſtr. Pa. de Ca. cõſ. 1. lr. alias remiſſiones ẽt uide per Alex. cui adde inquãtum all. Fed. conſ. 53. ſentire contra Bar. qđ non eſt uerũ, quia imo idẽ ſentit, quia eius ultima uerba ſunt hæc, De proc. non potuit liberare, niſi per realem ſolutionem, non fictam. Et ita ẽt allegat Ro. idem ſecutus. cõſ. 31. inci. facti ſpirituagratia, & idem vi oluiſſe Bal. conſ. 332. 1. lib. Ruer. Adde in hac q. de procuratore conſtituto ad accipiendum pecuniam mutuo, q opin. Bar. ſeq. cõiter, ſed in 2. dicto ibi dico, & cõiter reprobatur hic late per Alex. & D. Iaſ. & per Ale. in l. a diuo Pio. §. ſed ſi emptor. in fi. ff. de re iud. & per Fel. in c. cũ olim. el 1. col. 1. uer. ſi procurator confeſſus eſt. extra, de off. dele. ubi conatur defendere opi. Bar. in 2. caſu. quam dicit etiam tenere D. Abb. ibi. Adde Are. in 4. conſ.
† Clao. De Are. Illud ẽt ſeqt Ale. in l. iuſiurandũ q ex cõuentione. §. fi. inf. ti. j. p hoc reprobãs unũ q ibi dñt Bal. & Ang. q multũ facit contra illud ar. a ſimili Pro hoc in ſimili et facit gl. q̃ ibi no. Doc. inf. ti. j. & in pulchro caſu conſuluit. Are. conſ. 4.
* Meno. Reprehenditur. Bar. a Molineo. tract. uſur. nu. 17.
e Donat. Bal. & Fulg. in hoc tenent contra Bar. Pa. de Ca. Ang. Ro. idem faciunt. & cũ opi. ipſorũ tranſire vi Ale. Adde m, q ꝑ opi. Bar. facit, quia in mandato eſt dictio, & quæ eſt copulatiua, & vi importare, q ſola confeſſio ſine receptione, non ſit ſatis l. heredi plures. infra de condõ. inſt. l. is qui ducenta. §. uerũ. inf. de re. dub. & maxime, quia ſub una, & eadem oratione, & ſub uno & eodem uerbo reguat̃, iuxta ea, quæ dixit Bar. in l. re coniuncti. infra de le. 3. Na ubi qualitas uerborum pcedẽtiũ, pot ſequentib. verbis cõuenire, intelligit̃ ĩp repetita, ut dicit Bar. in l. Seiæ. §. Caio. inf. de fundo inſtr. ergo qualitas naturalis accipi dẽt. Et bene facit q dicit Bar. in hoc, in l. ſi ita ſtipulatus §. Chryſog. inf. de uer. ob. Secundo facit, quia verba ſunt ſequentia, ut ſm ea intelligatur. l. fi. §. cui dulcia. Inf. de tri. & oleo le. & in Cle. non poteſt. de proc. cũ ſi. & bñ, per ea quæ dicit Bar. in l. qui habet §. fi. inf. de tute. & maxime hoc eſt dicendum, quia in hoc conueniunt regulæ iuris, videlicet, quia uerba mandati intelliguntur ſtricte l. diligenter. infr. manda. Et ſic ut minus noceant conſtituenti, q̃ poſſit, iuxta l. cum de indebito. inf. de probat. nam ſic dominus id non feciſſet uerisimiliter, ergo ſic non interpretetur mãdatum. Bonus eſt tex. in l. ſi hoiem. inf. man. Et propt. e. h. d. Bal. in l. falſi C. de falſis, quod eſt no. pro opi. Bar. licet magis communis opi. ſit contra Bar. ut hic per Mod. Et ad rõnes ipſorum ſuſtinendo Bar. poteſt reſpondere, ut infr. Et ad primũ poteſt reſponderi, qđ ibi erat ſic in mandato, qđ non eſt hic. Ad ſcđm rñderi poteſt, qđ uerbũ, ad cõfitẽdũ, nõ eſt quid diuerſum a uerbo, ad accipiẽdum, ꝑut in ſimili dr̃ mãdatũ ad uendendũ, & inſtm ad faciendum, quo caſu importat ut primo

vendatur

vēdat postea fiat istū, sic ergo accipiat primo, postea cōfitear, & sic nūa ista duo referant ad verā numerationem. Iuuat ista rñsio, qa verbū, ad cōfitēdū dupl'r capi pt.l.ad pecuniā numeratā, & ñ numeratā, sed pcedēs verbu verificat actualiter, ergo, & verbū, ad cōfitēdū, qa verbū ambiguū, dēt terpretari a pcedēti verbo claro, & certo, l. c. & ibi Bar. ꝟ. de reb. dub. Itē nō ē supfluū, qa cōfessio hēt plura priuilegia, vt hr̄ el. adm.onēdi. ꝟ. đ. iur. tu. auth. sed iā necesse. C. de do. añ nupt. Ad tertiū r ñde, ꝙ bñ operant i fauore debitoris, si fiat cōfessio đ recepto. Nec est verū, ꝙ in pudiciū cōstituētia sint apposita, quia imò ad cōfitendū pecuniā numeratā. Ad quartū rñ. s. negādo, ꝙ hēt mādatū ad cōfitēdū recepisse pecuniā non numeratā, vt ā. dictū est. Et iniqtū ipsi Mod. impugnāt fundā Bar. dico, & concedo, ꝙ intra biēniū nō ē donū, sed ex quo elapso biēnio nō pt opponi exceptio, l. in pctib. C. de non nu. pe. si nō est opposita exceptio, est dō. Probat hoc in simili, nā ille, q nō pt alienare, nū pt et facere actū, p quē in futurū sequatur alienatio. l. si ita quis §. ea lege. ꝟ. de ver. ob. & rō est, ꝙ q non pōt alienare, nō pt cōpromittere, vt dicit Inn. in c. cū tpe, ext. de arb. Ergo procurator iste, q nō pōt donare, nō pt facere actū, per quē in futurū sequatur donatio, sed ista cōfessio est huiōi, &c. Nec obstat si dicat, ꝙ imo nō erat donō, quia tenet procurator dño, vt l. qui proprio. §. procurator vt in ceteris. ꝟ. de proc. quia posset dici, ꝙ si nō esset soluendo, dominus esset in damno. Vide Bal. in d. l. in contractib. & Imo. in l. prædia. inf. de acq. pos. ita dicebat dominus meus hic. f. Fran. Pepi. & tu cognita.

L E X III.

1 *Vinum vetus est melius nouo, & nu. 4.*
2 *Tacitum habetur pro expressu, & nu. 9.*
3 *Contractus natura quod venit, præsumitur tacite inter partes conuentum.*
4 *Vinum vetus quod dicatur.*
5 *Vinū si mutuatū dēat restitui tpe vindemiarū, psumatur actū vt reddat r de nouo.*
6 *Vinum vetus, an possit reddi pro nouo.*
7 *In hominibus, antiquior est melior iuuene.*
8 *Testis senior, & doctor senior, præfertur iuniori.*
10 *Omissum a partibus quomodo probatur aliquid fuisse tacite.*
11 *Mutuum, vel donatum, an & quando præsumantur, si dictum sit, accipe istud vinum: vel tolle istam pecuniam.*
12 *Mutuum quando probetur, si testis dicat nescire, an fuerit mutuū, & quid actum fuerit, sed bene vidit pecuniam numerari, & ipse eam recepit.*
13 *Libellus continens aliquem dixisse, tolle istam pecuniam; quā Titius recepit, & denegat restituere, ideo petit ipsum condemnari, non procedit.*
14 *Libellum non sufficit præsumptiue concludere.*
15 *Factum, ex quo quis vult, quod aliquid præsumatur, quod debet allegari.*
16 *Bonitas duplex, intrinseca, & extrinseca, & quando extrinseca præsumatur.*
17 *Pecunia si mutuatur, quādo dēat reddi secundū antiquā, vel secundū nouam.*
18 *Scholaris, cui fuerat datus fundus per Abbatē, ipso reuerso ad domū, vt ipsum vsufructuaretur, & causam monasterij diceret, an si nesciuit causam defendere, debeat sibi auferri fundus.*

a **Cū quid.** a Ista ē notabilis lex. & h d. Qđ agit tacite, p expsso hr̄; & tacite agit, vt eq̄ bonū reddat h d. Et diuidit i tres partes. Prīo ponit dcm̄. Scđo ponit rōnē. Tertio docet
1 practicā. Scđa ibi, nā i ꝯhēdo. Tertia ibi, id aūt. † No. ꝙ vinū vetus meli' ē vino nouo, vt hic, & l. iubem'. C. đ ero. milita. an. h. 12. Scđo
2 no. † ꝙ tacitū hr̄ p expsso. Tertio no. practicā, † ꝙ illud, ꝙ venit ex
3 nā ꝯctus psumit a iure tacite agi īter ptes: nec ē opus pbatione vt
4 hic dt tex. † Opponit. qđ vinū nouū sit melius vino veteri. Nā vinū vetus īcipit acuere, vt l. si quis vinū. §. pe. ꝟ. de vi. tri. & oleo. So. Pro huius decīone dēs scire, qđ dicat vinū nouū, & vet'. Nā qdā dnt vinū vet' eē, ꝙ hēt annū, vt d. l. si qs vinū. § fi. cū l. seq. Alij dnt in hoc īspiciēdā eē ꝯsuetudinē regionis, l. legatis. §. fi. đ le. 3. Sol. q. eq̄ d Doctores dicāt. dic ꝙ qdā sūt vina pcellētia, q pñt multis annis ꝯseruari, & in his fateor ꝙ vinū vetus dr̄, ꝙ trāsit annū, & eo casu melius ē vinū vet' q̄ nouū. & pt osius. Quædā sūt vina cōia q vltra annū nō durāt, sed statī elapso anno īcipiut acuere, vl mucescere, & tūc vet' itelli r postq̄ icipit eē clarū, ita ꝙ dposuit illā grossitiē, q ex vuis assūpsit. Sicut dicim' de agno, q īcipit hri i numero ou. ū cū detōsus fuerit. d. l. legatis, ī fi. đ le 3. Et ita se hēt vsus cōis, quē i hoc dēmus tenere. l. ex vsu. đ vi. tri. & oleo le. Hoc mō intelligēdo apparet, ꝙ vinū vetus est melius vino nouo. Si qs vellet ergo dare p vino posito mustū, n̄ posset, vt hic. Prædicta vera nisi ex qualitate tpis ī quo sī red-
5 dēdo actū fuerit, aliud psumat. Quid. n. † si fuerit actū vt vindemiarū tpe redderet, cū illo tpe vinū vetus ū repiat i q buldā ptib. Certe psumit actū, vt reddat đ nouo, arg ad hoc l. Firmio §. h qū dies le
6 ce. & l. nec semel. § si ī habitatiōe. co. ti. Ex hoc apparet sol. q. † q̄ gl hic format ī prin. vtrū liceat reddere vinū vet' p nouo. Et illa ē ve-
b ritas. si acceperis vinū vet' eo mō, quo dixi, ita ꝙ sit melius nouo b tūc pt reddi. Nā reddit i eodē gn̄e, & i eadē bonitatē. Nā l; sit melius, vl optimū, ipsū quoq; bonū ē, vt l. vb āt i pri. ꝟ. de ver. ob. Sđ si acceperes vinū vet' talr, qđ eēt deteri' nouo, tūc n̄ posset solui, qa n̄ redderet i eadē bonitatē, vt hic, & q a ꝯdō creditoris efficeret dete-
c rior, vt l. Paul'. ꝟ. de so. Scđo c op. i Auth. đ mō. §. fi. vbi nouū pfert veteri, siue antiquo Sol ī vino pcedit id ꝙ dixi vobis, ꝙ vinū vetus ē
7 meliu nouo. In hoib. † verti ē psūptio, ꝙ antiquior sit melior iuuene, vt l. fi. de fiđ instr. & de iu. īmu. l. sp. Pōt tñ ꝯriū apparere, & tunc iunior pfert antiqori, vt d. §. fi. in Auth. de mon. cū si. Item sic ē arg. ꝙ
d ī dubio testes o seniores, & Doc. † seniores pferūt. Sđ ī ꝯriū facit ꝙ
8 no. ꝟ. đ li. & posth. l. Gall'. i 1. gl. Vlteri' dr̄ hic, ꝙ tacitū hr̄ p expsso.
e ꝯ. đ ver. ob. l. qcqd astrigēdæ, vbi hr̄ p omisso. Sol. † dt gl. ibi agebat
9 ab vno, hic ab vtroq.. Veri' dt gl. ibi i ꝯctu q celebrat verbis h ein ꝯctu q celebrat re. Hæc solē ꝯ casū l. triticū. ꝟ. d ver. obl. & iō p er' solone dicas, qdā sūt q depēdet à volūtate vnius tm̄, ut ultimæ volūtates, & īillis tacitū hr̄ p expsso vt l. iter vestē. ꝟ. đ aur. & ar. le. & l. ī ꝯdōnib. primū locū. de cōd & dem. Quædā sūt, q depēdēt ex volūtate duorū, ut ꝯctus, & in istis, aut ꝯctus celebrat uerbis, aut re, aut ꝯsensu. Primo casu aut omittit id, ꝙ ē formale ꝯct', ut uerba, & tūc ·tunat, & p omisso hr̄. l. j de uer. ob. & d. l. qcqd astrigēdæ primo rūso, sm primā lec. positā ī pri. j gl. Aut forma seruat, sed aliqd substale omittit, ut pura res, vl loc', & tūc aut illud agebat tacite, & pōt pbari. & hr̄ p expsso, ut d. l. triticū, aut n̄ pt pbari, & hr̄ p omisso, vt l. 3. §. si qs insulā. ꝟ. de eo ꝙ cer lo. & l. ita stipis. ī prin. đ uer. ob. & l. q īsulā. e. ti. Qñq n̄ omittit aliqd de substalib. sed de accidētalib. vl nālibus ꝯctus, & tūc idē ē in ꝯctu, q celebrat uerbis, ꝙ ē in ꝯctu, q celebrat re. vl ꝯsēsu. In quo uic, aut aliqd agebat tacite tm̄ ab vno & nō hr̄ p expsso l. si repetēdi. C. de ꝯdi. ob cau. & l. si maiores. C. đ trās. Si uero agebat ab utroq; tacite, tūc hr̄ p expresso. casus est hic.
10 Quæ tñ hoc pbabit, ꝙ ab utroq; agebat? Rñ, primo, si illud ꝙ fuit omissū ueniebat ex nā ꝯct', vt hic ī fi. & đ da. inf l. dā. īfecti qdā: ī prī Scđo, si p hoc erat ꝯsuetudo, ut l. ꝙ si nol. §. qa assidua. ꝟ. d ædi.
f edi. & l. si pri'. §. ꝟ. đ aq. plu. ar. Tertio pt pbari ex pfōnib. hoc ē ex his, q dicta fuerūt ipe ꝯct'. añq̄ pueniret ad ꝯctū. l. Titia. §. idē rñdit. đ uer. ob. Idē si pbaret aliis lūinis ꝯiectuns, ut l. sēp ī stipfonib. & ibi p gl. ponit bonū exēplū, de reg iu. Pro huius āt decīone ē vi-
* dēdū, hic dt Iurisconsul. ꝙ tacite vr̄ agi, ut eque bonum reddatur ∗ Rō, qa ī oblōne, q ꝯhit re, eq̄tas suadet, ut æq̄ bonū, sicut trado, redd dat & ab ipsa re ꝯctus sumit subā. Iō ex nā ipsius actus illud tacitū inducit, & iō hr̄ p expsso. Sed in oblōne verborū, sufficit quem obligari sm uerborū formā, & nō alr. Et iō, qa ver. ob. ex ipsis uerbis sumit subā, si uerba nō exprimunt, hn̄r p omissis. Sed hæc solo ē ꝯ casū ī l. triticē. ꝟ. de ver. ob & ī l. pmittēdo ꝟ. de iu. do. ubi ī oblone uerborū, ꝙ tacite itellr, pro expsso hr̄.* Istud quō dēt intelligi*
Ⓒ Certe si hoc fuit actū, ut reddat statī intellr vt reddat eq̄ bonū, ut
Ⓒ hic Sed si nō fuit actū aliqd đ reddēdo, sed simplr fuit dctū, sui pu
11 ta; dixi, tolle istā pecuniā uel istud uinū, utrū tūc vr̄ agi vt reddat,
g & eq̄ bonū rddar pt eē dubiū, Gl. hic dt multū mirabilr. Prīo dēnt
h īspici uerba q pcesserūt. & Itē ex illis pfationib. h pt aliqd apparere, tūc illis ē stādū. d. l. Titia §. idē rñdit. đ uer. ob. Itē dēnt īspici uerba q tūc fuerūt dicta Quid n. si dixi accipe cētū mutuo, uel mutuo tibi cētū? Certe n̄ ē dubiū, ꝙ vr̄ actū, ut æq bonū reddat, ut hic. Sed si simplr dixi, tolle istā pecuniā nec ex uerbis pcedētib. nec ex instātibus, vel sequētib. aliqd pt apparere: tūc ē recurrēdū ad alias ꝯiecturas.
i primo ad ꝯdōnē psonę dātis, & accipiētis. Circa hoc uid gl. ī l. sed si ego ꝟ. ad Vell. Quid. n. si dās erat hō diues, & recipiens paup, exul de domo sua, & q̄tas n̄ erat mag. Certe psumitur donō, seu datio amore

ADDITIONES.

a Pom. Cum qd Circa materiā huius legis, an sit par virtus taciti, & expressi, adde Bar. cons. 4. vol. 2. Et ad istā legē uide Alex. cons. 54. vol. 4. Bar. in l. naturaliter, ꝟ. de verb. obl. Alex. cons. 51. uol. 4. & in l. si ita scriptum. de leg. 1. & uide Ale. cons. 88. vol. 5. & 3. facit bonus tex. quem ibi ponderauit Angel. in l. ex his prædijs. cū seq. C. de cust. & Fel. in c. si quis contra, de foro compet.
Men. cum quid. Bello. lib. 1. supputat. c. 4. Curasius lib. 3. Miscellan. c. 12.
Men. Opponitur. Zasius. lib. 2. sing. responso. c. 13.
Par. Illā regula, ꝙ par sit vis taciti & expssi, fallit non pcedere, qñ ad inualidandū aliquē actū, uide Ale. cons. 58. inci. allegatis verbis tellii in 2. par. Itē uide aliquid per Ias. in l. si emancipati. C. de iu. & fac. ign. qa aliqñ plus operat expssa pfessio, q̄ tacita in c. nullus. de elec. in 6. cum gl. in uer. expsse. Et similiter expressus cōsensus extēditur ad similes casus, secus in tacito. unde Fel. in c. si qs cōtra. oct. & incidenter no. de foro compet. ubi qdā allegat pro, & cōtra, & ꝙ consensus expssus sit fortior tacito, & aliquando e contra, vide Decre. in c. a. clerici. de iudi.
b Nouo. Adde ꝙ multis modis dicitur nouum, vt per gl. in c. generali. de ele. in 6. per Bar. in rub. de ope. no. nunc. in fi. & ibi per Ang. & Albe. de Ros. in 2. parte statut. q. 15. per Ang. in l. 1. sup. quod quisque iur.
c Po. Scđo. Adde latis. Bar. cōs. 23. in 1. uol. & vide remis. Fel. in rub. de maio. & obe.
d Testes. Adde, ꝙ Guil. de Cun. limitat, nisi iuniores essent digniores. per §. ordinatioē. in Auth. de mona. cui adde Arc. 50. dist. c. domino ubi ponit plura, in quib. antiquitati deferr. & an doctores iuuenes pferantur antiquiorib. vide hoc p Ale.
Ruer. Adde an testib. senioribus sit magis credēdum, q̄ iuniorib. Abb. in c. quoties. ext. de testib & ibi Fely. in 3. no. vbi refert dictum Spec. in tit. de test. §. nunc tractandum. prope fin. ꝙ in testimonio visus, magis creditur iuueni, quam seni.
e Tacitum. Adde quod tacitum non potest ualere plus, quam expressum, vt est glo. no. in l. item quia, sup. de pac. quæ incip. ut perpetuo.
Ruer. Hæc sol. est contra casum. Adde ipsum sibi CONTRARIVM in l. de die sup. qui sat. cog.
f Tertio. Adde Barb. cons. 10. in 1. vol. & cons. 12. & cons. 16. & 29. in princip. & cōs. 2. vol. 1.
g Par Pōt esse dubiū. Qđ aūt in dubio psumatur depositū, vide Perus. cōs. 224. Ale. hic. Qđ āt in dubio psumatur mutuū, et si pcessisset alius cōtractus, in cuius executione posset uerisilr psumi fuisse datā, puta locationis, uide Ant. de But. in cons. 67. inc. in noie Iesu Chri, primo aspectu p totū. De eo ꝙ dicit gl. ā. tolle hāc pecuniā, q̄s cōtractus indicat, uide Fel. in c. si cautio. de fide instr. Itē ꝙ si res mea relinquat in domo Titij, eo sciēte, eius custodiā esse & curā, vide Alex. in l. inuitus. C. de proc. Barb. in rub. extra, de depo. col. 1. & Alex. in l. quæ dotis. ꝟ. sol. mat.
Menoc. Zasius lib. 3. singular. respons. ca. 12.
h Præfationib. Adde bonam gl. pro istis cōiecturis, in l. si ego. ꝟ. ad Vell. & in l. si filij. C. de don. int. vi. & ux & in l. uxor. §. fi. de leg. 3. & q̄ no. p Bar. in l. q̄ dotis. sol. mat & hoc no. hic per Bar. sic Ale. c. & si qōnes. extra, de simo. Tu alleg. etiā Bal. cons. 346. 4. lib. 4. & cons. 100. 3. lib. Ang. cōs. 207. circa prin. Bal. etiam cōs. 417. 3. lib. vbi dicit, qđ si duo socij calculata rōne, se vicissim liberant, deinde alter incontinenti faciat instrūm debiti socio pro resto, nulla causa expressa, qđ debet intelligi pro resto debiti societatis & inquantum Ale. tangit, an dicendo, tolle istam pecuniam, sit mutuum. Bal. d cons. 340. vult qđ sic. alle. gl. hic, quam dicit nota.
Men. Quid Alba. cons. 2. nu. 2. 7.
i Po. Dātis. Vide tex. & Can. in c. et si qōnes ext. de sim. Ro. cōs. 138. & 390. & cōs. 2.

amore Dei. Idē si erat forte cōiuncta psona. vel si pcesserunt merita, videret remunerō. Hoc probat ar. l. sed & si susceperit. §. si. de neg. ge. & j. de don. int. vir. & vxo. l. verū. & l. si seruus cōis. eo. ti. & de proba. l. Procula. j. mād. l. si vero nō remunerādi. §. idē Papinianus. * Si vero ista talia nō pcesserunt. in dubio cēset datū aīo repetēdi, & sic nō est donum, ar. ad hoc. j. de pb. l. cū de indebito. facit. j. de do. l. donatio nes. §. 1. & ibi no. † Ex hoc puto, q si testis inducat ad probādū mutuū, & ipse dicit, nescio si sint mutuū, vel qd, vn scio q ipse numerauit sibi in mea psētia tātā q̄titatē, & ipse recepit. q ex hoc facto in dubio pbat q ē mutuū. Nā testis dicit factū, ex hoc āt facto resultat iuris psumptio, vt vidistis. licet āt hoc sit in teste, tn̄ puto q hoc non sufficeret in pte. Si n. in libello meo † ego ponerē, & dico q ego dixi tali tolle istā pecuniā, & ipse recepit q̄ negat mihi restituere, ideo ipsum peto mihi cōdēnari. Puto q iste libellus nō procederet. Nā licet hoc ex facto partis psumat mutuum, tn̄ dēt ab ea allegari, vt l. si adulteriū cum incestu. §. idē Pollioni. j. de adul. † & sic n̄ sufficeret libellū psumptiue cōcludere. Dices tu, hoc ē cō. l. oēs. §. Lucius. & qd ibi no. ff. q̄ i frau. cred. Sol. illud verū, qn̄ sciō, ex quo aliqd psumit, nō est sciō actoris pponētis libellū. vel rei excipientis, sed est sciō alterius. Nā qn̄ ex sciō * rio tu vis q aliqd psumat, illud dēs dicere, & allegare, d. §. idē Pollioni. Ita dēs intelligere hic, & ad pdicta, q dicta verba, tolle istā pecuniā, sint dubia, facit C. de ac. & ob. l. si quis dē. * Hoc ē q̄rere (vt dicit gl.) si dicat i vulgari, Prēdi q̄lla pecunia. qn hoc erit, mutuū vel donū. vel qd? Op. de l. actus. j. de reg. iu. vbi est oñia inter tacitū, & expssum. Sol. ut ibi. & p Dy. in c. actus legimi. de reg. iu. in 6. * Op. & vr, q n̄ dēt reddi i ea bonitate, vt l. vinū. j. e. Sol. dr gl. multū no. dēs scire, q q̄dā ē bonitas intrinseca rei, ut q vinū sit talis saporis, & coloris, & sīa. † Quædā ē bonitas extrinseca, vt qd vinū tn̄ ualeat. istud de ualore uenit ab ex̄, q a idē vinū ē & eiusdē bonitatis, qn̄ valet minus: sed hoc qd ualeat plus, vel minus prouenit sm accn̄a. Ista bonitas extrinseca n̄ cōsiderat, nisi a tpe moræ, vt d. l. uinū. & ibi uidebitis. Et hæc faciunt † ad q. de pecunia mutuata vtrū dēat reddi sm antiq̄ formā, an vero sm nouā? Et qn̄ que mutat bonitas intrinseca pecuniæ q a in forma, vel in ā, & tunc dē oīno alia moneta: & iō dēt reddi ā antiqua si p̄t, vel eius æstimō, vt hic. hoc. n. vr̄ agi, vt in ea. bonitate red. dat & in eo. g̃ne. Qñq; nō mutat pecuniæ bonitas intrinseca, sed variat valor. ut q a florenus valet plus, vel minus q̄ valebat. & istud nō ispicit nisi a tpe moræ. d. l. vinū, q die ut pleni satis in l. Paulus. j. de sol. * Sed q̄ro, mutuaui tibi cētum florenos, & florenus tunc valebat. 32. solidos. & postea cū ipsos mihi restituis, nō valēt nisi 30 solid. an possis mihi reddere in illo ualore. 30. solid. & sis liberatus? & liberatū te esse liquet, nisi fueris in mora vt alle. l. vinum. Vel nisi minus valeāt, q a forma fuerit mutata, uel quia fiant de nouo floreni in pōdere minori, &c. Si pro tāto expendant tpe mutui sci, ar. in Auth. ut cum de app. co. in prin. & l. bonitatis. j. de eui. & l. Rutilia Polla. j. de cōh. emp. & idē poss[i]s dicere de mensura mutata. de quo Dur. in l. in minorum. C. in qui. ca. in int. re. nō est nec. Vel potes aīr formare hāc q. Et sic iuxta hoc Pone q recepi pecuniā minno ualore q̄ debeo soluere: & vr q solu ā monetā. q̄ currit tpe cōctus: q a ea. est in ualore intrinseco, & eiusdē qualitatis: & quia et tps cōctus dēt attēdi. j. mā. l. si procuratorem. ver. muliercuilq. & depo. l. * si seruus deposuit. Et iō si mulier cōhat matrimonium, attendi dēt tps cōctus: & sic intrum, p iura pdicta. & facit, C. de bon. li. l. cum oportet, §. fi. in fi. ad qd j. de do. l. per id, qd in prin. ubi initiū cōctus attendit, & ad hoc alle. Dy. casum. j. de leg. 3. l. vxorē. §. restō, lo 1. ad qd vide de au. & ar. le. l. si ita legatū esset, & p hoc. j. de le. 3. l. vxori. §. 1. & l. nomē. §. filio, pro hoc est casus j. de ac. & ob. l. cum qs in diē, & de hoc si. spāles, j. de cōh. emp. l. Rutilia Pola, & l. in lege. eo. ti. Quidā dnt cō. l. q dēar solui moneta, q̄ currit tpe solonis: & illa dēt attendi, de hoc vr casus in l. quoties. j. de ner. ob. dic, q n̄ ob d. l. quoties, q a ibi erat dilata solō in fauore creditoris: & iō tota oblō suspēdit in tps solonis. Itē factum Principis est casus fortuitus, ut j. de pig. act. l. si. §. fi. & facit ad illud, qd diximus ex̄, de cēsi. c. pe. cū gl. & facit ad pdicta j. de in co. l. res. & ex̄, de cēsi. c. cū olim. cū gl. & ex̄, de iureiu. c. q̄ro. cū ibi not. & p Host. in Sum. tit. de cēsi. §. ex qb. in prin. ver. qd si moneta. Et hoc verū, nisi esset aliud cōuctū. s. q attēderet tps solonis, & redēptionis dotis q a tunc de illa moneta redderet q̄ tunc esset tpe solonis, ar. C. de rei vx. act. l. vni. illud, in pri. * Vlt. Gul. format hic q̄ō. * scholaris reuersus ē de studio, Abbas S. Petri dedit sibi fundū, ut fructus hēret ad fruēdum, cum uero ille iuit ad palatiū nesciuit qd diceret, & detecta est ignorātia sua Abbas vult auferre ab eo illum fundū seu reditū eius, q̄rit an possit? Dicit Gul. aut pt apparere aliqua cā, pp q̄ sibi dedit illum fundum, ut q a cōsanguineus, vel multū amicus, vel merita præcesserunt, & non posset ab eo auferre: alias videret in dubio tacite actū, q sibi daret, vt eū iuuaret in q̄stib. suis, & iō si nescit adiuuare, q a est ignorans, auferetur ab eo, ut l. qui tutelā. j. de testa. tute. & l. et si partis. j. de leg. 1. & l. Nesennius §. si. cum l. seq. j. de executorum

a Procula. 1 · b · 13 · c · d · 14 · e · 15 · † · f · 16 · 17 · g · h · i (marginal letters and numbers)

ADDITIONES.

a Po. Papinianus. Et dicit Bal. in l. 1. C. de fi. in. pe. q nunq̄ dēt psumi donatio, quoties sit capi alia cōiectura, & potius dēmus psumere demētē, q̄ donationem, & vide Ant. de Bur. cōs. 69. Ar. cons. 137. vol. 1. Fel. in c. quia verisile. de præsump.

b Ad pbādū mutuū. Adde tu ad hæc dicta Bar. & vide q̄ ponit Pau. de Cast. in cons. 214. inci. in ca qoæ uertitur. & Lud. Rom. in cons. 77. inci. pater reuerende.

c Pon. Cōiectari. Declara hoc ut per Imo. in c. cū et hoc. de renunc. & vide Alex. cons. 1. vol. 5. Arc. cons. 110. & Alex. cons. 35. 5. volu. ubi dicit, q licet aliquis ex al quo psumit in dolo, q tn̄ dēt aperte allegari. Fel. c. afferre. de psum. Arc. oīno in c. 2. de lib. obl. Vltenius declarat Cep. in trac. de seruit. in ti. q sint necessaria ad inducendam præscriptionem. & Ant. de Bu. in rep. c. vestra. de coha. cle. & mul.

d Non procederet. Adde q cum hac decisione concordat Ant. de But. in c. si cautio. de fide instr. & in c. 2. de lib. obla. Io. ue Ioan c. super hoc de renun. Abb. in c. afferte de præsum. latius per Alex.

c Pon. Non est factum. Vide Fel. in c. cum ordinem. de rescrip.

† Claud. Facto tuo. In contrarium fac. quod dicit Ang. in l. 1. C. de pscr. 30. an. ubi dicit, q mala fides possessoris debet allegari, nisi dicas, q illa non præsumitur. Ad idem uide Fel. in c. ad hæc, lo 1. de appel. ubi alia multa bona dicit.

f Debes dicere. Adde tu, & vide de hoc per Arc. in c. 2. de libel. obla. & ibidem Maria. Soc. in 4. q. 10. q. principalis. & 10 q. 12. circa secundum.

g Antiquam. Adde Bar. in l. Paulus. j. de sol. & in l. cū certū. j. de aur. & arg. leg. & in l. nummis. j. de in lit. iur. & in l. qd te. inf. e. Gul. de Cun. in l. uroū. inf. e. p Cy. in l. in minorum. C. in qb. cau. in integ. rest. non necess. per Iac. But. in q. nu. p. qō. talis est. And. de Iser. in c. 1. in tit. quæ sint Regalia. per Alb. de Ros. hic, & in 1. parte statutorum. q. 140. Bal. in l. excepta, in 17. q. C. de usu. & in l. si quis argentum, C. de dona. & in l. illud. C. de sacrosan. eccl. & in l. 2. C. communia de leg. per Ca. in Cle. si beneficiorum. de dec. & in c. olim. & in c. cum canonicis. de cēsi. Pet. de Anch. in regula peccatum, in 5. opp. in 6. & Io. And. in add. ad Spec. in tit. de solu. §. nūc aliqua in fi. Old. cons. 88. & 168. Tu adde, de qua moneta debeat solui dos, cum restituitur sol. mat. in qua mora non potuit euenire. Bal. cons. 386. 2. uol. de qua moneta data debeat fieri solutio cēsualib. an de illa quæ currebat tempore introitus, an de illa quæ tempore solutionis per eundem cons. 137. 1. li. De qua moneta sit fienda solutio uigore alicuius constitutionis, an de illa quæ tunc currerebat, an de illa quæ currit tempore solutionis, uide Old. cons. 250. Abb. cons. 97. x. lib. Iatius Ro. cons. 213. ubi reprobat dicta Old. in aliquibus suis cons. & ibi uide quid in solutione legatorum, & quid in rescriptis.

Menoc. Rubeus. cons. 249. Afflic. dec. 194.

Men. Vltimo. Bello. cons. 60. nu. 49.

h Pō. Vlt. Adde cōtra dicta Abb. & Mona. erga illū, qui fundauit monasteriū, & dotauit, an dēat p hæc reuocar., uide Alex. cons. 91. incip. 4. Fel. c. ex literis, de consti. & aliqd per eundē in c. 2. de exceptio Præpositū in c. veritate. 8. dist. Rom. cons. 417. & uide gl. in uer. literam. in c. cum in cunctis. de elect. Fel. in c. 1 de magi.

Ruer. Adde, q cum Bar. tenent alij communiter, ot hic per Alex. & Ial.

i Auferetur ab eo. Adde q Io. And. in add. ad Spe. in rub. de pb. format q. de epō qui dedit pbendam imperito, quem putabat peritum, & de Barone qui dedit feudum homini, quē credebat probū uirum, & imperitia detecta est, militalq. & improbitas uasalli. An eps, uel Baro possit reuocare pbendam, uel feudum. Sol. sm Ro. q non, ex quo causa q̄ mouit, vel fuit mente concepta, non fuit expssa in collatione pbendæ, uel feudi. alleg. C. de cond. ob cau. l. si repetendi. & C. de transf. l. si minores, inducit ēt qd non licet alicui uenire contra factum suum, dato p non teneat j. de ado. l. post mortē. extra, de cler. cōiug. c. diuersis. Item a prin. examinare debuit, ut extra, de elec. c. nihil est. subdit tn̄ qd ecclesia possit iuuari bñficiu rest. in integ. quæ utitur iure Reip. ut l. fi. C. de sacrosan. eccl. & Resp. utitur iure minoris, ut C. ex quib. cau. ma. l. Respublica. & c. 1. extra, de rest. in inte. Et hanc opi. sequitur Ro. ut refert hic Alex. licet motiua Io. And. non referat.

1 *Depositi periculum spectat ad recipientem, quando eius causa factum fuit.*
2 *Periculum casus fortuiti in deposito, quando spectet ad recipientem.*
3 *Depositum quando reguletur secundum naturam mutui, & nu. 4.*
5 *Depositum quando est factum gratia utriusque, cuius sit periculum.*
6 *Tr[...]cipaliter quod agitur, quando inspicitur.*

Si quis [a] nec causam.

Si depositū † fiat gr̄a recipiētis, ad eū spectat periculū, h. d. Primo ponit unū dictū, vbi cōdō fuit expssa. Scdo ubi nō fuit expssa. 2. ibi, nā & q No. q dixi in sum. † Opp. C. de pig. ac. l. q̄ fortuitis. Huius timore sunt opi. Quidā dnt, vt Io. q hic ad recipiētē spectat periculū casus fortuiti. Hoc pbat p l. rogasti. j. eo. & pbat ēt p ratione, q a † istud depositū fit gr̄a mutui, ergo dēt rɫari sm naturā mutui. l. si cū. §. q iniuriatū. §. si qs cau. & l. 1. §. si qs sub cond. j. in le. no. cau. sed ī mutuo ē periculum debitoris, ut l. incēdiū, C. e. ergo &c. Alij, vt Azo, tenēt cōriū, p d. l. q̄ fortuitis. Ad hanc l. rñdēt, cum dicit, periculo est eius, s. pcedēte eius culpa, saltē leuissima: hoc modo intelligūt l. rogasti, & ita dicit Azo. & istā opi. tenent Gul. & Iac. But. q̄ puto uerā. Nō ob. q dr̄ hic, † depositum dēt rɫari sm nām mutui, q a illud esset verū, qn̄ pecu. nō esset deposita signata in sacculo, sed ad numerū, vt l. Lucius. la i. j. depos. sed donec pecunia debetur in specie, de necessitate periculū est dñi l. quæ fortuitis, & l. pignus. C. d pig. act. Quæro, [b] qd si iste, † q hēbat pecuniā, dedit eā sub usuris, an erit idem iuris? Vr̄ q non, cum tunc depositum sit factum gr̄a vtriusq;, ergo periculū nō spectat ad recipiētē l. si ut certo. § nūc uidēdū. j. cō. In cōriū ē casus. j. e. l. rogasti. ibi, & maxime si fine, &c. & hoc tenet glo. hic, Ad cōriū rñ. † q debemus inspicere principale [c] pro-

2 · 3 · 4 · b · 5 · 6 · c (marginal letters and numbers)

ADDITIONES.

a Paris. Si quis. Ex regula huius l. attendimus illud, quod principaliter agitur. uide multas decisas q. per Alex. c. cons. 1. in antepen. col. in 3. vol.

Menoc. Depositum. Ruy. cons. 196. nu. 1. lib. 1.

b Pō. Quæro. Facit l. 2. §. tua & mea. j. mand. Pa. de Ca. cōs. 381. inci. primū exēplum Alc. cons. 1. 3. uol. & cōs. 14. uol. 1. Barb. cōs. 20. uo. 1. Ale. cōs. 7. uol. 3. & cōs. seq. & cōs. 113. vol. 2. i qb. locis uide hic multa, qd attēdi mutui. & qd pricipali agitur.

c Principale. Adde notandū esse hoc dictū Bar. p limitatione oium iurū dicentiū, qd qn̄ cōtractus celebrat gr̄a utriusque, venit leuis, non leuissima. Et ita no. Bar. i l. rogasti. in prin. & Ang. & Imo. in l. q. Romæ. in prin. j. de verb. obl. & uide in fi. insti. ex. no. & ibi Gul. de Cu. & Bal. in l. 1. §. si quærit. j. de except. p quē tex. decidunt no. q. & aliā decidit Iac. But. dicēs p hoc, q si datū est arbitriū duob. super cōcernētib. utilitatē publicā, q poterunt uirtute illius arbitrij, relāxare bannitum, si hoc fecerunt principaliter pp utilitatē publicā, q̄ uis prouisum esset per dictos bñties arbitriū, nihil disponi posse in fauorē bannitorum, q dicit Alex. no. & ita tenet Alb. de Ros. Ang. Sal. Bal. Ful. Ro. hic. Tu adde Sal. cons. 99. 3. lib. incip. qō est, non tamen mentionem facit de Iac. But. sed idem sentit. & ad Bar. hic, adde tu, & vide Pau. de Cast. in cons. 383. inci. ad primum quæsitum, circa medium.

propositum: nam ab initio non habuit aīum nec propositum fœnerandi, vñ tñ gr̃a recipiētis faciebat, & licet postea vsuras acceperit, hoc non attendimus. Simile dicimus in Macedoniano, principaliter fuit factum in odium fœneratorū, & licet redundet in fauorem filiorum familias, tñ totū illud dr̃ odiosum: ita h̄c totus 9ctus dr̃ 9ctus celebratus fauore, seu gratia recipiētis, inspecto principali proposito, q̄ est no. Nā ex hoc limitant oēs leg. q̄ dīit. q̄ 9ctus vsurari⁹ celebratur gr̃a vtriusq;. Debet .n. intelligi inspecto principali proposito. Vide istam gl. quæ incip. vt quia non possederat. & nota eam ibi, aliud non curo, &c. Quæro, quæ dr̄ia est inter primum casum, & t'm? R̄n. in primo fuit expressa conditio, in secundo vero non.

a **§ Res a pignori.** A fure, & malefi. possessore cōdici potest, q̄ trib. probatur exēp. is. h. d. totus iste. §. q̄ ē valde subtilis. Op. nemo 9dicit rē suā p̄terq̄ a fure, vt l. vlt. §. v suf. quēad. ca. Sed hic iste, cui dat' cōdō. est dn̄s, ergo male. ¶ Huius timore gl. intelligit oia exempla huius §. q̄ reus, 9 quem datur hæc 9dō furti, istas res mobiles cōtrectauerit, ita q̄ fecerit furtum, merito 9 eū datur 9dō furtiua. & 9dō sine cā. oīs .n. 9dō degenerat 9 fu rē. Insti. de act. §. sic itaq. alias nō procedit iste. ita intelligit istam gl. q̄ vide. Cōtra istā lec. op. q. a hic simplr dr̃, q̄ res fuit pignorata: ergo pōt esse. q̄ fuit pignorata res immobilis. R̄nd. glo. tunc intellige istū possessore esse p̄done: tunc .n. datur 9dō 9 eū, sicut 9 furem d. §. sic itaq;. & ibi gl. qd̄ tene mēti. Cōtra hoc op. q. a f'm hanc lect. hæc l. non facit ad ti. R̄n imo facit ad ti. de certi cōd. q. a sicut cōpetit cōditio furtiua, & 9dō sine cā, ita certi 9dō gn̄alis vt j. e. l. certi 9dō. in prin. Itē opp. si iste q. agit. est dn̄s, ad qd ergo aget. cum dn̄ium hēat? Quidā dīit q̄ 9dicit possessionē. l. indebiti. §. sed & si num. j. d cod. ind. & l. 2. j. d triti. Gl. aliud reprobat p tex. q. dicit, q̄ res 9dr̃. & aliud est res, aliud possessio, vt l. si duo. in fi. j. vti pos. Ad 9rium tamen gl. nō r̄ndet. Dicebat Ia. Bu. q̄ in 9dōne duo sunt 9siderāda, vnum ex parte agētis, & hoc mō iste condicit rōne dn̄ij, & iō dr̃ cōdicere rē. Ita dēt intelligi hic. Sed si 9diceret rōne possessionis, tunc diceretur cōdicere possessionē §. sed si nummi. & d. l. 2. de tri. Scd̄'u mō p̄t cōsiderari respectu rei, & tunc dr̃ condici respectu possessionis. sola .n.

b possessio restitui postulat'. & ita debetis intelligere hic. Op. tu dicis q̄ hic fuit factum furtū; 9, furtū non fit sine contrectatione. l. inficiādo. de fur. & l. si quis vxori. §. neq; verbo. c. ti. Sed hic nō p̄supponit aliqd de cōtrectatione, ergo nō fuit furtū. Dīit qdā, q̄ animus q. hr̃, nō operat' vt p̄cedēs 9trectatio, & possessio operet' furtū, q̄ est falsū. l. 1. §. si rē. j. de acq. posses. Intellige ergo hic, qd pecuniā receptam cōtrectauerit. Item op. dr̃ hic, si nō ex volūtate dn̄i, innuit q̄ debeat probari 9dicēdo dn̄i 9. l. q. uas. §. vetare. j. de furt. Sol. illud verū in eo, qui nunq̄ habuit dn̄i voluntatē, hic in eo, qui ab initio habuit dn̄i voluntatē, 9ducendo ab eo. Vnde postea remanendo in 9ductione, dn̄s vr̃ velle, nisi probetur 9rium. l. itē q̄rit'. §. qui impleto. j. loca. & l. legē. C. loc. ita dicit gl. q̄ intellige, si apparet dn̄m sciuisse colonum remanere in conductione, nā tunc scia inducit tacitum consensum. Secus si ignorauerit, vt probatur in l. qui ad certum. j. loca.

ADDITIONES.

a Pom. Res. Vide Bar. & Alex. in l. si re te del emus. §. 1. inf. de verb. obl.

b Pom. Opp. Pro opi. istorum vide in l. si quis vxori. §. sed & si rem. inf. de fur. licet gl. videt ill. in tex.

LEX V.

1 *Interitus speciei periculum post moram spectat ad debitorem.*

2 *Soluendi rem debitam qui habet facultatem, poterit in mora constitui.*

3 *Scire, vel scire debere, idem est.*

4 *Quātitatis debitor quādo liberetur p interitū rei, & ad quē spectet periculū.*

5 *Quantitas in genere, perire non potest.*

6 *Debitor librarum x. grossorum Perusinorum, quando liberetur, si moneta illa reprobetur per statutum.*

7 *Materia inspicitur in metallis, magis quàm forma.*

8 *Generis debitor quādo liberetur per interitum, & ad quem pertinet periculū.*

9 *Speciei alternatiue debitor, quādo liberatur per interitum, & ad ipsum spectat periculum.*

10 *Periculum interitus rei, ad hoc, vt pertineat ad debitorem, an consideretur, an res sit eodem modo peritura penes creditorem.*

11 *Morosus, & fur æquiparantur.*

12 *Interpellatio an requiratur ad constituendum quem in mora, & quando euētus diei, vel conditionis interpellet pro homine, remissiue.*

13 *Difficultas non impedit contrahi obligationem.*

14 *Difficultas non impediat moram.*

15 *Interpellandi & constituendi quem in mora practica.*

16 *Hæc lex quomodo practicatur.*

17 *Perēpta si res debita nō apparet, & ignoratur qd sit d ea, cuius erit periculū.*

18 *Debens par vnum caponum, debet ipsos vinos.*

Quod te mihi. a Ista ē bona lex, notab. magistralis, & solēnis, & bī h. d. Ad debitorē spēi post moram spectat periculū iteritus. h. d. It diuidit'. Primo ponit theoricā. Scd̄o practica. Scd̄a ibi, sed cū sequit'. No. primo, qd dixi in summario. Scd̄o no. q̄ † ad cōstituendū quē in mora, reqritur q̄ hēat facultatē soluēdi rē debitā.* Et aduerte, q̄n̄ q. dēt soluere certa die certā quātitatē pecuniæ sub certa pœna, si partē soluit, ad pœnam integrā nō tenet. sed solū pro rata pecuniæ nō solutæ. casus ē i c. suā. ex. de pœnis. in antiqs. Sed 9 hoc oppono de c. dilectū. ex. de arbi. vbi si in totū nō paret' dicto arbitri, sed pro parte, cōmittit' pœna in totū. Aduerte, q̄n̄ d. c. suā. Io. And. intelligit iuxta illud notabile, videlicet, q̄ iō in c. suā, nō fuit in totum pœna 9missa, sed p parte, q. a in termino statuto soluere totum nō potuit debitor, pp paupertatē, & iō, q. a n̄ hēbat facultatē soluēdi totum, nō fuit 9missa tota pœna. p quo facit. l. datio. §. si p vēditorē. ver. mora āt. j. de ac. emp.* Itē no. q̄ te

3 q̄rit' q̄ sciat, vel scire dēat se dēre. itē no. † qd paria sunt scire, vel scire dēre. Venio ad primā partē, & op. qd indistincte piculum spectet ad debitorē, vt l. icēdiū. C. e. Huius timore gl. distinguit h̄c tria gn̄a debitorū q̄ explicabo p tria 9ria. R̄ndeo ad l. icēdiū, ibi loqr̃ in debitore q̄titatis, hic in debitore certæ spēi. Dēt .n. certā spēm, puta Sti-

4 chū, ut dt prima glossella. vñ in † debitore q̄titatis distingue: aut q̄titas dēt' respectu certæ spēi, aut simplr. Primo casu interitu illius spēi liberat'. ut s̄. de noxa. l. electio. §. si is. & j. de pecu. l. q̄situm. &

b l. qdā. §. sic bi. de leg. 1. & l. Titiæ textores. §. fi. e. ti. & j. loc. l. si naue. Scd̄o casu, aut fuit facta obl'o illius q̄titatis, & ea perēpta sine culpa debitoris, liberat' debitor ope exceptionis. l. q̄ decem. in prin. de sol.

5 Aut nō fuit ob'o, & tunc periculum pertinet ad debitorem, q. a † q̄titas in gn̄e perire nō p̄t, ut d. l. incendiū. Fallit si atr esset 9uentū, ut l. periculū. j. de nau. fę. & C. de nau. fę. l. 1. Vel ibi, anteq̄ ad locū d̄bi

c tū p̄ueniret, pecunia erat debita ī spē, n̄ ī q̄titate. Iuxta hoc moueo

6 dubium. † Ego dixi qd q̄titas in gn̄e nō p̄t perire. Ponamus casum

d q̄ pereat. v. g. dēat qs tibi libras x. grossorū Perusinorū. 9tigit, q̄ p statutū huius ciuitatis illa moneta est reprobata. ita qd nō p̄t expendi, an debitor liberet'? vr̃ qd sic, q. a eade est rō, q̄ ī debitore spēi. l. in rōne. §. incerte. j. ad l. Fal. Nec potes dicere, saltē remanet argentū, vt materia, q̄ poterit solui: nā ī oblonib. p̄sonalib. q̄ supest ex re perempta ad creditorē non p̄tinet, ut l. mortuo boue. in prin. j. de leg. 2.* Sed 9, j. d 9d. fur. l. si seruus. §. boue subrepto, & tn̄ 9dō est p̄sonalis.

ADDITIONES.

a Pom. Qd te mihi. Quāq̄ summarium Barto. dicatur a multis deficere, tñ posset sustineri, q. a cū illud uerbū, post mora, referat ad qualificata in tex. satis patet qd est p̄fectum, cum paria sint quod est in certum de p se, vel p relationē ad aliud. Gl. in l. certum. j. e. & q. a paria sunt, aliqd exprimi in specie, vel in gn̄e, q̄ non possit verificari, nisi in vna specie, vt hic, tñ mora non posset verificari, nisi ēm qualificata in 1. par. tex. facit. l. 1. & 2. j. de lib. & posth. & facit q̄ quoties p̄t reddi unica solum rō illa hr̃ pro expressa, ēt si sit tacita. l. milites agrum. in fi. prin. j. de re mil. & no. Bal. & Sal. in l. fi. C. de lib. pr. & circa regulam huius l. q̄ ad constituendum aliquem in mora, requirit' interpellatio, limita non procedere, ubi adesset iurām. ēm Spe. in t. de aduoc. §. 1. ver. sed numqd is, q̄ iurauit. Vide Arc. in l. si seruus cons. ad fi. j. de vul. & pu. Ale. hic tenet cōtrariū. Vide Ale. in l. fi. circa fi. sol. mat. licet dubiter in puncto iuris. vide Ias. hic, & Barb. in repe. rub. de iureiu. & p Mod. ibi & inter alios effectus iuri, unde qd dicit Ale. cons. 95. in 1. vol. de iurante soluere canonē. Ias. in l. si qs maior. C. de transac. vbi discedit ab eo q̄ tenuit in l. 2. de iure emphy. vide in Secta. in ver. iuri effectus. aliqd per Ias. in l. ua & postea. §. si is qui iurauit. no. j. de iureiu. Itē inquantum Bal. in c. 1. §. ad hoc. in ti. hic finit. l. Corra. quē refert Ale. hic, dicit q̄ si q̄s 9misit se facturū, & curaturū q̄ alius qd faciat, constituit in mora sine interpellatione, q. a tenet' q̄ primū p̄t. In contrariū uide oīno Arc. cons. 72. q̄ loquit' ēt ubi aderat iurām. Sequit' Bolog. in tract. moræ in 2. par. & loquit' in eo qui 9misit se facturū, & curaturū q̄ alius satisficabit, & cōcludit contrariū & q̄ imo requiri interpellatio, licet uide Arct. in l. si ea legati cā. in fi. de ver. ob. tenent tñ q̄ Bal. & Ale. hic, & idē Fel. in c. 1. x er. & in c. 1. de iureiu. & sequit' Lanfr. in trac. de arbit. 2. partis prin. uide Ias. hic, & pondera op. Bar. in l. ita stipulatus. in 6. q. de ver. obl. super qua se fundat Arc. in d. cons. 72. q. a illa est cōiter approbata, ubi dicit Arc. in d. l. ita stipulatus. super gl. distinguendo obligationem facti successiui, & momentanei, ut distinguit idem Ale. in l. si ita stipulatus essem abs te. de ver. ob. in prin. Aduerte tñ uiso ad dictū Bal. in d. §. ad hoc. quia ipse vr̃ loqui expresse q̄n̄ interuenit iurām, qui fundat se super no. in c. breui. de iur. & per Spe. in tit. de aduo. §. 1. ver. sed numquid is qui iurauit. vbi loquit' q̄ si adest iurām. Item q. a aliud colligit ex d. §. ad hoc. qui loquit' in vasallo, q̄ iurauit. Item aduerte, q. a tale in loquit' Bal. in 9missione facti successiui, dum allegat. d. l. si ita stipulatus esse abs te. quæ ita loquit' ut ibi declarat Alex. in prin. al. a, q̄ sic alleg. Bal. parum aut nihil facient. Iō si Bal. intelligat' ēm iura q̄ allegat debemus. l. non solum. §. si liberationis uerba. de lib. leg. illa decisio erit irronabilis, sō regulas iuris, sed intelligendo ita absolute in 9missione agere, & curare, vr̃ insipida illa sua decisio & non probari iure aliquo. nisi dicas qd curare, dicat' hic actum successiuum, nec aliqua rō diuersitatis reddi posset, q. a maior in eo nō requirat interpellatio, q̄ in aliis 9missionib. dandi uel faciendi, & maxime in obligationib. dādi. in qb. facilius 9missor p̄t adimplere, cū facilius sit dare qd̄ hēmus, q̄ facere qd̄ alius faciat aliqd. ō vr̃ maior negligētia in eo. p ea q̄ no. in l. 4. §. Cato. de ver. ob. Et de 9missione dādi, uel faciendi in uerū est qd Ale. hic, & al. j. & alle. ita simplr referat Bal. & cum eo transeunt, & cōtrarium tenet expsse Arc. in d. cō. 72. & Dec. cons. 20. aliter r̄ndet ad dictum Bal. licet Arc. non faciat mentionem de Bal. dictū sunt bene præ dicta notanda. Cum Bal. sustenet Arc. in d. l. si ita stipulatus. §. possunt. circa prin. & in vlt. ver. circa primum dictum de 9missione, se acturum, & curaturum. & idem Arc. in cons. 141. in ea facto proposito. & Arc. in d. §. possunt. tangit ēt qd si secū quicquam p̄misit ille qui 9misit se curaturum, &c. & ille tertius nollet facere quod promissum est, an excusetur. Super quo uide ēt Abb. in c. significantib. ad fi. de offi. del. g. Arc. cons. 95. in 8. dubio, cons. 142. al. 143. Alc. in apost. in l. qui autem §. 1. j. de constit. pec. Vide et Dec. in l. stipulatio ista. in princ. de ver. obl. qui tenet, q̄ non excusat'. Sed in contrarium uide ēt Mod. ibi, & Frac. in 3. u. uide omnino Ias. ibi. uide Bal. in d. c. significantib. Et procedunt prædicta ēt si quis insistat curare, & operam cum effectu dare, vt cōiter dr̃ in uniris. Ita Arc. in d. cons. 143. unde ad illa oīno Soc. cons. 188. in vlt. cat. in 5. dub. uide Pan. in c. gemma de sponsa. q̄ excusat ēt a pœna, si fecit quicquid potuit, ut impleretur promissio. Mer o. Moder. Aurch. l. I. ei percipientem. c. 17.

Rusi. Tunc considerandū. Adde, quod ista dist. est cōiter reprobata, vt no. Ias. hic.

b Parif. Titiæ textores. Vide Arc. & Mod. in l. si certos. de uer. obl.

c Pom Iuxta. Vide Bal. in l. fi. circa medium, C. de non num. pec. Can. & præcipue Pet. de Anch. in c. le. si beneficiorum. de deci. Pan. in cons. 64. Ro. cons. 223.

d Grossorum. Adde q̄ tandem Ale. tenet opi. Cy. & Pet. in l. cum quid. s. e. & in l. in minoribus. in 9. q. C. in quib. cau. in integr. rest. non est necess. & Holt. & Ar. a... quanto. extra, de iureiu. & Barto. hic, de quo claritatem habere potes, per ea quæ posui in d. l. cum quid. Et de hoc uide, ut per Old. in cō. 168. & uide plus hic per Bal. in l. fi. C. de non num. pec.

nalis, §. appellamus au. Inst. de act. ibi, actiões in psonã. Sed fortè ibi ē rō, quia fur sup est in mora. l. in re furtiua §. si ex cã. in fi. j. de cõd fur. * Contrarium puto. videlicet q liberet debitor a pstãdo pecuniã illã 7 in forma, sed saltē dēt eã pstare in mã. Nã in pecunia & † in omni gñe metalli, mã inspicitur simplr, & trahit magis ad se formã q forma mãm. l. qsitum. §. illud fortassis. j. de le. 3. Vide circa istam q. c. cũ canonicis, in fi. ex. de censi. & vr gl. s. e. l. cum q d in ver. bonitate. in fi. Scdo op. q piculum indistincte ptinet ad debitorē. l. in rōne. §. in fi. Sed hic debitor erat speciei, ibi debitor † erat gñis 8 certæ. j. ad leg. Fal. Sol. hic debitor erat speciei, ibi debitor † erat gñis g" alissimi, vt hoīs in gñe. Ĩ quo debitore gñis, distingue, aut erat debitor gñis gñalissimi, vt hois in gñe, & tunc indistincte periculum ptinet ad debitorem, quia genus perire nõ pt, vt d. §. incertę. nisi pcessisset oblatio, ut l. q decem. j. de sol. Aut est debitor in gñere subalterno, puta dum qs dēt vnũ de seruis, & tunc aut perijt vnũ indiuiduũ de illo gñe, & tũc idē qd s. p. dixi; aut perijt totũ illud genus subalternũ, & tunc idē, qd i debitore speciei, vt distinguat an añ moram vel post, vt d. §. incertæ. & statim dicã. Op. de l. Stichum aut Pãphi- 9 lũ. in prin. j. de sol. † hic loqr in debitore spēi alternatiue, in quo debitore alternatiue distingue, aut erat debitor spēi alternatiue, & dic vt d. l. Stichum aut Pãphilum. Aut est debitor speciei simplr, & tũc aut illa spēs perit facto debitoris, aut fcō creditoris, aut fcō neutrius sed casu fortuito. Primo casu aut fcō debitoris iusto, & liberatr, ut l. qui suum. j. de ver. ob. & l. qd ergo. §. si hīs hoīem. de le. 1. aut fcō debitoris iniusto, & tunc indistincte tenetr, ut l. si seruum, in princ. j. de a ver. ob. & l. si ex legati cã. in fi. eo. tit. Si vero fcō creditoris, a vel tertij, dic, vt l. arbitrio. §. fi. s. de dol. & p Doc. in l. non moriturum. C. de cõ. & cõ. stip. Si vero perit casu fortuito, tunc hēt locũ lex ista, vt distinguamus, an añ morã, & debitor liberatr an post, & ñ liberatr, vt hic. 10 & sic hēs expeditũ prin. primæ gl. Iuxta hoc vltimum dubitatr, an † dēat distingui, verũ res essent eo. mõ perituræ penes creditorē, vl nõ hic in gl. ponit opi. & in l. mora. j. de vsu. Pe. h. c. & Cy. refert in l. in minorũ. C. in q. b. cau. in integ. rest. nõ ē necess. Gul. de Cu. ponit etiã hic suã opi. quorũ opi. ego reprobo ĩ l. nemo. §. 1. de ver. ob. Ego dico vobis solum h c puti veritatem, & distinguo sic, aut loqmur ĩ actione reali, & tũc tene gl. q est ĩ l. itē si verberatũ. §. fi. cum l. seq. s. de rei vend. Aut loqmur in actione psonali. & tũc aut ĩ actione q descēdit ex delicto. & tũc sine dubio non est adhibenda distē. an esset eo. mõ peritura &c vt l. 1. §. rectissime. & l. merito j. de vi & vi ar. & C. q me. ca. l. 1. & C. de fur. l. subtracto. Fallit in l. si cũ exceptione. §. q si hõ s q me. ca. Rō. qa ibi tenebatr ad triplũ. Si uero obsō psonalis descendit ex cõtu, vel quasi, in hoc sunt op. Ego teneo opi. gl. q ñ dēat adhi- 11 beri illa distō. Rō. qa [illegible] morosus, & fur æqparãt, vt l. inter stipulãtē. §. pe. & ibi no. j. de verb. ob. & inde tex. in l. merito. in fi. j. de ui & ui ar. Sed in fure nullũ est dubiũ. vt s. d. l. xi ergo &c. Fac. t. l. cũ res. s. fin. † de l. 1. Ad l. si ples. † * j. de poli. ñ de ut in gl. Ad [illegible] nes Vltramontanorũ, dic, vt dixi in d. l. nemo. §. 1. j. de ver. ob. * ubi dr. q obligatus alternatiue in alternat ua hoīs, licet altera spē speat añ morã altera tñ remanet in oblone. l. Stichum aut Pãphilũ. j. de sol. Rō, qa vterq; est in oblone, ut l. si duo rei. j. de ver. ob. & l. q decem. §. Stichum, j. de sol. Secus in alternatiua legis, quia ibi tunc alterum tñ debetur, vt quantitas respectu speciei ut l. quidam. § fi. ibi de leg. 1.

12 Venio Ad 1 am partē & vr q hæc duo, q hic ponunr, nõ sufficiãt ad pbãdũ morã sed reqrat † interpellatio. l. si ex legati cã. j. de ver. ob & j. de vsu. l. mora gl. j in fi. h9 legis fatetr õtriũ, & dicit q hæc lex dēt suppleri p illas gl. bñ dicit, tñ ĩ veritate arbitror Iurisconsultum sic intellexisse. Ponit ēr p cõstãti q debitor interpellatus uoluit soluere tñ hoc nõ sufficit, nisi concurrãt alia duo, q hic ponũtur in tex. s. q potuerit soluere & intellexit se dēre. Er pp hoc q ibi dr de interpellone, qdã intrant hic in mãm interpellonis, & vtrum cuētus cõdõnis interpellet p hoie, sicut euentus diei, qd hic recitat Gul. & Cy ponit in l. in minorũ, C. ĩ q. cau. in integ. rest. nõ ē necess. Ego ista oia examinaui in l. quotiens i diē. j. de ver. obl. * Et iō dico q ad cõstitui dũ quē ĩ mora, reqri q hēat facultatē soluēdi rē debitã. Itē requir q sciat, vl scire dēat se dēre, vt hæc pbant hic. Reqrit ēt vt interpellet, vt d. l. si ex legati cã. j. de verb. ob. nisi esset obto in diē, vbi dies ĩterpellat p hoīe, ut l. magnã. C. de cõtrahē. stip. * Procedo 13 vlterius, dr, q debitor hēat facultatē dãdi. Cõtra † difficultates nõ impediunt oblonē, l. cõtinuus. §. illud. j. de ver. obl. Huius timore dñt quidã, q reus dr hēre facultatē, si res debita est in rerum nã, vt hic b non inspiciatr facultas seu difficultas psonæ, sed naturæ. Alij dñt, q hic ponit Iurisco. id, qd posuit ad ondēdum maiorem cõtumaciã, non q hoc sit necesse. Sed ista solo displicet. qa imo recte Iurisconsultus hic posuit, ondēs, q sit necesse. Vñ alij dñt q difficultates nõ impediunt cõhi oblonē. l. cõtra. sed morã cõmitti. Casus est hic. Hæc est vera sol. & multũ no hãc tenebat la. all. l. vehenda. §. pen. j. ad le. Rho. de iac sed ibi loqr in eo. q tenetr ad factũ, non in eo, q tenetr ad dãdũ. Rog. vero. Pe. & Cy. hic a t dñt. aut difficultas suberat tpe cõtræ oblonis, & nõ nocet, ut in l. cõtra. Aut supuenit ex post facto. & tunc impedit morã ita loqr hic. Hæc distinctio non placet. p l. cũ seruus, & qd ibi notatur. j. de leg. 1. Et iō circa mam de difficultate, solum 14 hoc examinabo nũc, † an difficultas ĩpediat morã? & dico sic; Aut in oblone est factũ. & indistincte difficultas impedit morã l. si vehenda. §. pe. j. ad le. Rho. de iac. & l. 1. §. iubet. in versi. si frater. j. de col. bono. & ē si fuerit iuratũ, ut ex. de iureiu. c. breui. Aut est in oblo- c ne dari, seu datio, & tũc aut dētur spēs, c & difficultas ĩpedit morã cõmitti. Casus est hic, & ĩ l. cũ seruus, j. de le. 1. & l. cũ res, in princi- d pio. Aut est oblo qtitatis, & difficultas non impedit morã. d Licet in ppetuũ debitor nũ possit cõgregare pecuniã, q dēt tñ in mora cõstitui, vt d. §. illud. Si n. debitorē nõ excusat casus, vt d. l. incendiũ, & e s. dixi, multo minus difficultas. Nec ob. ad pdicta l. Thais. §. 1. j. de fideic. liber. qa ibi respectu serui non erat datio qtitatis in oblone, f sed eius respectu dēbat ĩ factũ, s. solutio, seu libertō. f Tene ergo tertiã solutionem hic positã, &c. Circa mãm difficultatis dic vt d. §. illud. 15 Difficultas †, solutionis nõ impedit, quominus possit cõueniri, & cõdemnari, vt in l. cõtra, Sed difficultas solutionis bñ impedit moram cõmitti. Est casus hic, & hęc est vera solutio, vide eã. Quarto, Titius promisit Caio cētũ soluere in festo Natiuitatis Dñi, & sub iurō, ĩ termino nõ soluit. qa nõ potuit, nec hēbat vñ, an difficultas solutionis excuset Titiũ, q nõ incidat ĩ periuriũ. est gl. hic ĩñ ver. in pbãte, q incipit, imo & si nõ. in fi. hæc gl. est bñ no. ad hoc, q difficultas pstationis, q nõ pōt a promissore fieri, hoc operatur vt pretextu huius difficultatis, vel paupertatis. nũ possit in mora cõstitui Cuius est rō, qa mora nõ est, nisi qdam cõtumacia, vt in l. in actionib. §. plane, & l. si tutor j. de in litē iurand. & qdã frustratio maliciosa. vt l. is cui, §. cessatum, j. vt in pos. leg. In eã ergo non vr incidere, nisi qui pōt date, arg. huius legis, & s. de noxalib l. si seruus dpositus, & l. qsitũ, j. d peculio, & vr expressũ in l. Thais, j. de fideic. liber. & hic. Vel, si dolote nõ dat vt hic, ergo a cõtrio sensu. sine dolo nõ pōt cõstitui in mora, q prodest ad multa. Et p ista supradicta dñt Doct. q licet emphyteuta per triennũ cessauerit soluere pp difficultatem paupertatis, & hoc probare possit, q non constituitur in mora, vt res cadat in commissum, licet cõueniri possit rōne non solutionis, ar. istius gl. Reuoco ergo in dubium, nunquid emphyteuta soluens partē pensionis p triennium, & sic in alia parte cessando soluere euitet pœnã commissi? & vr qd non. arg. j. de act. & obl. l. ob omnium fere. §. fi. vbi vr expressum, & l. hæredes eius, §. idē iuris, s. fam. ercisc. Eõ vr. q ex quo dñs partē pensionis receperit, suo iuri renunciare vr, argu. C. de pac. inter emp. & vēd. l. cõmissoriæ, & j. de lege. cõmis. l. post diem, & hoc vbi dñs sciens partē pēsionis recepit. aliàs si sit deceptus per emphyteutã, qa dixit q incontinenti partē aliã soluet, vel alias per ignorãtiã receperit, sibi nõ piudicaretur, iuxta nor. j. de verb. obl. l. in executione. §. pe. in gl. in verb. prodest, q incipit, quin pœna, & c. illud tñ ibi reuocabatur in dubium per Cy. & Pet. Quidã tñ distinguunt an emphyteuta pro parte cesset soluere pp inopiã, aut pp cõtumaciã. Primo casu excuset. Scdo nõ. arg. p hoc j. d coll. bon. l. 2. §. p inopiã, & l. 1. §. si cum duob. & hãc partē sentit hic gl. sed cõ hanc dis. facit q dicit lex j. alle. Nã difficultas pstationis in extraiudicialib. aliquē nõ excusat a pena vt j. de naut. fœno. l. fi. de verb. obl. l. ad diē. & ĩ e. tit. l. cõtinuus §. illud. Hãc partē, s. qd difficultas aliquē non excusat a pena

ADDITIONES.

Ruer. Contrarium puto. Adde dũ Bar. concludit, q qñs nõ possit illa quantitas præstari in forma, saltem dēt pręstari in materia, q ipse sibi CONTRARIVS in l. Pau. [illegible] de sol. tenet q non potest solui de pecunia noua & eius opi. hic procedit quando debitor non fuisset in aliqua mora ante reprobatam monetam, sed si fuisset in mora, procedit contraria opi. vt hic per Ias. col. 6.

a Pom. Facto creditoris. Illa l. arbitrio. nullam facit mentionem, quando perit facto creditoris, sed de hoc bonus est tex. in l. legis Aquiliæ, sup. ad l. Aquil.

Meno. Iuxta. Didac. reg. peccatum 2. parte relect. § 6. de reg. iu. & egregie Rober. Aurelia. in lib. 1. senten. iur. c. 23. Bello. lib. 3. supputat. c. 12.

† Clau. L. si plures. Et vide notab. tex. in l. si alius, §. est & alia, ver. Seruiona aũt. inf. ad l. Aquil. ex cuius rōne arguitur, q dēt attendi illud an eēt eo. mõ peritura res.

b Pom. Sed naturæ. An aũt difficultas excuset à periurio, Vide Doct. in c. breui. de iurem. Fallit hoc. q imõ difficultas bñ impediat morã. qñ quis pmisit factũ, veluti si quis promisisse se hoiem pstaturũ, dũmõ nõ esset mortuus, vt est tex. in l. sancimus. in prin. in verbo, non poterit. C. de fideiu. fallit ēt hæc regula, q difficultas impedit morã, quoties debitor negaret debitum, ita dicit Bal. in simili in au. contra qui propriam. C. de non nu. pec. Adde etiam, q difficultas excusat ab excommunicatione. c. Odoardus. ext. de sol. Vide Cremen. notab. 131.

c Specie. Adde scdum Io. de Imo. q hoc fallit in eo, q se obligauit ad aliquē pstãdũ, probat in l. sancimus, in ver. non poterit. C. de fideiu. & ibi Bal. nisi sit impeditus casu fortuito puta morte, vt j. ea. l. cũ. fi. Et an difficultas excuset a periurio, vide gl. reputatã sing. 22. q. 2. Beatus, per gl. & Bal. in c. 1. de alie. feu. & in c. 1. §. porro in tit. q fuit prima cã be. amit. & ĩ c. 1. §. licet. si de feu. fue. cõtr. inter dũm & agn. Ruer. Adde quod cum Bar. tenent cõiter doct. cum illa tamen modificatione et recte Ias. sup. quando illa species poterat solui inuito creditore.

d Morã. Adde Bal. idē tenentem hic in lec. antiq. & Ang. & Io. de Imo. in l. cõtinuus §. illud. Ant. de But. Abb. & Imo. in c. breui. de iureiu. ibi contrarium tenentes, maxime in 2. membro, vide hic per Alex. Adde tu, q licet opi. Bar. hic cõiter teneatur, vt per Alex. hic, tñ contra eam vr facere tex. in c. Odoardus de sol. & melios tex. in c. significante. de pig. & in c. 1 §. licet vasallus. si de feu. fue. contro. inter dom. & agn. & facit etiam tex. in l. si duo. §. ait prætor. sup. de cons. pec. q sita omnino uide. & sol. Bar. ad l. Thais. §. 1. non uidetur bona, quia tollitur per tex. in l. si uoluntate. C. de fideicõ. lib. & etiam alias pro opi. Bar. fuit inductus tex. in l. cunctos. in §. 1. de usur. quam uide. quia facilis est responsio.

e Po. Ad pdicta. Pro illa solone q qñ quis tenet ad qtitatē soluēda, an dicat obligatus ad factũ, facit l. liber hõ, la 2. §. f. j. de uer. ob. & in tex. pro opi. Bar. in l. mora. §. in bonæ fidei. j. de usur. dũ uult filiumfa. morã faciētē teneri in solidũ, & ultra peculiũ. & l. cũ filiusfa. in princ. j. de uer. ob. dũ uult patrem teneri ex mora filij, aut de peculio, quatenus ipse erat obligatus ex stipulone, q tamē l. credo nihil ad propositum facere, si bene aduertatur ad eam. Vide Alex. in l. si pater. C. de colla.

f Pom. Liberatio. Dicit tamen Frau. de Curte, audiuisse se ab Orlando Cur. & Iac. Puteo præceptorib. suis, quòd hoc non procederet in procuratore speciali, qui non posset prætendere ignorantiã per no. in l. si res obligata, de le. 1. quamquam ipse dicat se nunquam potuisse colligere hoc ex ibi notatis, tamē ego credo, quod ibi hoc satis bene possit colligi in gl. in uerbo, nesciat, ubi non dixerat.

na in extraiudicialib. tenet gl. s. de arb. l. Celsus. §. pe. & ext. de iure iur. c. breui. & idō circa hoc possset dici, q̃ de iuris rigore res emphyteuticaria cecidit in cōmissū, sed nō de æquitate, & ita no in simili. C. de iu. emphy. l. 2. in gl. fi. in vlt. q. Si āt cessatiū fuerit in sol. partis p cōtumaciā, tūc cōmittatur, ar. l. p hac parte, alle. Nec ob §. si cum duob. q̄a dico, q̄ ibi cōferēs tenebat ad factū, in cui⁹ p̄stationē difficultas pmissoris excusabat, ar. ff. de doli exce. l. apud Cel. §. si in a arbitrū. & ad leg. Rhod. de iac. l. fi. §. pe.ᵃ Venio ad vlt. dr̄ hic, q̄ ad morā sufficit se dēre intelligere, licet nō intelligat. Cōtra. ff. de re. iur. l. q̄ sine dolo. Resp. subaudi ibi, sine dolo, vel lata culpa. Requiritur ergo, q̄ intelligat, vel intelligere dēat se dēre. Et p hoc docui 15 †vos pluries, quāsi dēat fieri interpellatio, & pstatio. Nā si q̄dē tu es debitor facto tuo, sufficit q̄ ego denūciē tibi q̄ soluas. Nā cū ex facto tuo depēdeat; tu intelligis, vel intelligere dēs te dēre, vt l. q̄q̄. ff. ad Vellea. Sed si tu esses debitor ex fcō alieno, vt q̄a hr̄s, vel pcurator tuus pmisit, tunc ad cōstituēdū in mora, nō sufficit simplr̄ denūciatio, q̄a nō itelligis, nec intelligere dēs te dēre, q̄a ī fcō b alieno est tolerabilis ignorātia. ff. p suo l. fi.ᵇ & idō est necesse, q̄ ostē c dā tibiᶜ instr̄m debiti, & legas, vel dē tibi copiā. Hoc pbat ff. depo posit. l. si q̄s fficiatus. & de te. iu. l. q̄ ī alterī⁹. & ibi gl. & ext. de elec. c. tāmē, ī cle. & sic feci fieri pluries ī ciuitate ista. Op. de l. videam⁹. la grāde. §. si actionē. ff. de vsu. Sol. hic ponit̄ vnus effectus moræ, s. quoad interitū, ibi ponūt̄ alij, s. quo ad fruct⁹, & quo ad vsuras. De 16 q̄b. dic, vt l. otora, ff. de vsu. † Pro declarāda l. q̄ro, q̄ūo practicabit̄ hæc lex; Rñ. actor petit Stichū, si reus nō opponat de morte, vel difficultate, tūc pcessus est planus, q̄a reus cōdēnabit̄, & hēbit tps, q̄ dat̄ iudicatis ad soluēdū, fm q̄ hr̄ Inst. de inut. stip. in fi. Videbitis ff. de cōst. pec. l. pmissor Stichi. Si reus diceret Stichū eē mortuū, & pbaret, tunc adhuc prima petitio stat, q̄a hoīe mortuo adhuc ipse hō peti dēt, vt l. si seruū, in fi. ff. de verb. obl. sed tūc actor hēbit necesse pbare ipsū eē mortuū, postq̄ reus fuit in mora, q̄ pbabit eo mō quo poni t hic, pbādo, q̄ re⁹ habuerit facultatē dāᵈ d & di, q̄ itellexerit se dēre, vel itelligere debuerit, & fuit iterpellat⁹ lūc, vt videbitis hic. Quæro, q̄d si dubitet̄, q̄a reus pbauit mortē & actor iterpellationē, & alia q̄ ponunt̄ hic, tñ nō apparet vtrū seruus fuerit mortuus añ interpellationē, vel post. Certe reus absoluet. Nā actor hēt pbare, q̄ reus hēbat facultatē eo tpe, quo dēbat soluere, hoc est, tūc cū interpellabat̄. Ita dēt intelligi hic: als ī dubio sequeret̄ absolo, l. cū actū, in fi. & ibi no. s. de ne. ge. & ī l. nō solū, §. sed vt pbari, & ibi ēt no. ff. de no. ope. nūc. facit q̄d no. C. de e pb. l. matrē tuā. Forte tñ si actorᵉ pbaret debitorē tpe cōtræ oblōf nisᶠ possedisse rē, psumit̄ sp cōtinuata possessio apud eū, donec pbet cōriū, q̄d dic, vt l. nō ignorabit, C. ad ex hib. Quæro, dr̄ hic, aut dolo malo fecit, quomin⁹ hēet, q̄ūo hoc itelligit; Certè nō intelligas, q̄ occiderit, vel manumiserit, vel rē debitā extinxerit, q̄a tūc indubitatè eius est pieulū. Nec curo vtrū sciuerit vel ignorauerit se dēre, l. si seruū, §. de illo, de ver. ob. l. sed itellige, q̄ cū tacit abñia g re, vel fugere, l. cū res, ī prin. ff. de le. 1. Quæro,ᵍ q̄d si res debita nō 17 apparet perēpta, sed q̄d de ea sit ignorat; Certe si debitoris, culpa vel mora p̄cesserit, tūc q̄d in morte, als dēret debitor p̄stare cautionē de ea p̄stādā cū inuenerit, vt l. seruo legato. §. fi. ff. de le. 1. & 18 l. cū res, §. pe. eo. ti. & q̄d no. in l. cū seruus. eo. ti. Quærit hic † Gul. h de Cun. si ego dēo tibi vnū par caponū,ʰ an possū tibi dare mor i tuos;ⁱ Et determinat, q̄ non, quia debeo dare in tali statu, q̄ possim eos dimittere in libertate, vt ff. de solu. l. qui decem. §. fi.

ADDITIONES.

a Pom. Venio. Limita, nisi esset factum de antiquo, & multum implicatum prout voluit Bar. in l. si res obligata, inf. de leg. 1.

b Po. L. fi. eādē pract. ponit Bar. in l. nō solū, §. morte 3. q. inf. de no. ope. nūc. Idem Bar. in l. quādam decedēs. inf. de admi. tut. Spe. in ti. de ap. §. qualiter. Adde Pe. de Anc. cons. 371. Bar. & alios, in l. si seruū, §. nunc videamus. inf. de verb. obl. No. tamen q̄ si allegarē tibi instr̄m debiti, & tu de eo peteres copiam, cum termino ad opponendū, teneor illam tibi dare, q̄a nullū instrm publicū, ēt in iudicio pductum, probat si de eo parti, ēt nō petenti nō dat̄ copia eius termino ad opponendum. Ita Bar. in extrauag. ad reprimēdū, in ver. de plano. per tex. in l. fi. C. de fi. instr. Ro. cons. 146. vbi exclamat illud dictū Bar. & cōs. 21. & consi. 519. & Bal. in d. l. fi. anc. cons. 366 in e. pro declaratione istū quæstionū, Sal. in d. l. fi. q̄ no. & intellige hoc, quādo instrm̄ induceretur ad proban. q̄ tunc semper sit necesse dare copiam eius, ēt si nō petat̄. S. tamē ad interpel. produceretur, tunc sufficit vt ostēdatur, nec dare copiā nisi pars vellegisset, peteret ēt copiam, vt vult hic Bar. & clare probatur in d. clem. causam. R. pro confirmatione dictorum Bar. hic vide q̄ no. Bar. in l. quādam decedēs. §. fi. inf. de admi. tut. quod no. Spec. in ti. de ap. §. qualiter, ver. cautus.

c Ostendam ibi. Adde ex verbis Bar. hic, hēs q̄ ille q̄ habuit copiā instri, nō pōt prætēdere ignorantiam contentorum in instrō. ille. n. di aliquid scire, quomodocunque illud ad eius notitiam peruenerit. Ita lo. And. in c. licet, in fi. de sup. negli. prælat.

d Po. Quæro. Adde quod no. Bal. in c. cū ro. ext. de test. & q̄ dicit gl. in cle. fi. in gl. pe. ext. de sefer. de qua facit mentionē Bar. in legib. hic per eū alleg. & in l. si is qui. de iure fis. q̄ reputat singularē in l. si minorē, Bal. C. de in integ. rest. min. Adde gl. in l. quam no. Itē Bar. & Sal. C. de Pet. hær. & no. Bar. in l. matrē tuā, hic all.

e Po. Si actor. Vide Are. consi. 50. & consi. 120. inci. hic sit, procedendo. in q̄b. non possumus hic verificare dictum Bar. cum loquitur in re mobili, & in eo q̄ non hēt cām ab actore, & c hanc eādē opi. tenuit gl. Cy. & Bal. in l. siue possidetis. C. de proba. & est optimus tex. in c. cum proposuit. iuncta gl. de cler. excom. pro opi. Bar. q̄ tamē e cdo nō posse stare, q̄a ad hoc vt ex præterito damus in p̄sentium præsumat̄, requirit̄ q̄ possidēs hēat eā ab actore, vt voluit Bar. l. non ignorabit, aut quod possideat rem immobilē, vt voluit Spec. post Vber. de Bob. in ti. de præ. §. 1. uer. quid ergo.

f Continuata possessio. Aduerte tu, adde q̄ id, q̄ dr̄ p Bar. hic, q̄ præsumat̄ continuata possessio, hēt locū, quādo allegat̄ ad fauorem suum, sed si q̄s negaret se possidere, nō pertinueret, vt hr̄ in l. siue possidetis. C. de proba. Et ad tex. in l. nō ignorabit, Responde, q̄ debet intelligi, quādo debitor non sit probatus casus, ad quem pertinet probare. Sed hoc ponimus probatum, ergo & Cogita quia non sine mysterio Bar. loquutus est hic, per verbum, forte, & vide in d. l. siue possidetis.

R. Vel manumiserit, Adde, quod dum Bar. loquitur de manumissione, redarguitur de contrarietate, per id quod no. in d. §. de illo. ans. vbi Ang. conatur eum saluare. Sed Imola reprobat saluationem Angeli, & aliā tradit, & Alex. & Ias. hic circa fi. dicunt quod Bar. in d. §. de illo, melius loquitur.

g Pom. Quæro. Inquantum Bar. loquitur in manumissione, non bene loquutus est, quia immo, vt ipse sibi cōtrarius, ostendit in l. si seruū §. de illo. inf. de ver. ob. quod immo. non spectaret periculum ad eum, quando ignorans manumisisset.

h Caponū. Adde Bar. in l. §. si plures, sup. si qua pau. feci. di. & in l. qui decē. § fi. hic allegata, Et vide eundem Bar. in l. cum de lanionis, in prin. infra de fun. inst. vbi statutum de soluenda gabella pro bestiis, non intelligitur pro mortuis. R. Vnum par caponum, Adde, quod cum Bar. alii tenent, vt no. Ias. hic.

i Paris. Dare mortuos, idem Bar. in l. si quis arietes, § fi. sub. si quad. pau. fec. dica.

LEX VI.

1 *Nomina propria, & appellatiua, quomodo differant.*
2 *Promittit si aliq dare decē salmas boni vini, q̄ ista pmissio nō dicit̄ certa.*
3 *Certi condictio non competit, quando ex stipulatione debetur incertum, sed actio ex stipulatu.*
4 *Cōdō cōpetit si decē salmę boni vini dētur ex mutuo, & q̄d dicitur certū.*

a **Certum.** ᵃ Istud ē certū, q̄ apparet, q̄d, quale, q̄tū ve sit. h. d. Primo ponit dictū. Scdō pbat p autorit. Pedij. 1 Scdā ibi, nā & Pedi⁹. Op. † q̄ īter noīa pp̄ria, & appellatiua sit dr̄ia l. quoties, ff. ad Tre. & l. si seru⁹ cōis, la 2. ff. d stip. ser. Sol. q̄tū ad ostēdēdū rē certā, nō ē dr̄ia īter noīa pp̄ria, & appellatiua, vt hic, sed q̄tū ad alia, bñ ē dr̄ia, vt ī cōrijs. Quæro, ad q̄d ponit̄ hic hęc lex? Quidā dñt ad exponēdū illud, verbū, cer. pe. positū in rub. vel alr̄ ad exponēdū illud, q̄d dr̄ de certi cōdōne. Nā hic ponit̄ certū simplr̄, p ut refert̄ ad mutuū, dū dr̄ de q̄titate, & put refert̄ ad alios cōtus, dū 2 dr̄ de spē, & de oīb. in q̄b. dr̄ aliq̄d esse certū. † Quæro, si pmitto tibi dare decē salmas boni vini, an ista stipl̄o dr̄ cōtinere certū? q̄dā q̄ sic. Veritas ē in cōtrū, nā hæc adiectio qualitatis boni vini, nō significat certū q̄d, q̄a melius, & optimū bonū ē, & idō, vt eēt qualitas, dēret dici optimi vini, l. vbi aūt nō apparet, in prin. ff. de ver. obl. Quæro, ad q̄d ē necessaria ista inuestigatio, vtrū tales stipl̄ones cō3 tineāt certū, vel incertū? Rñ. † q̄n cōtinēt certū, dat̄ certi cōdō, vt ff. e. l. certi cōdō. in pri. sed q̄n incertū cōtinēt, dat̄ actio ex stipulatu, vt Inst. de ver. ob. in pri. Et idō q̄n pmitto decē salmas boni vini, non dat̄ certi cōdō, q̄a eēt incertū q̄d petit̄. Et hoc est verū, q̄n dētur ex 4 stipl̄one simplr̄, sed † si vtoū dētet̄, q̄a mutuatū, tūc sp cōtinet certū, q̄a sp dētur eiusdē bonitatis, s. e. l. cū q̄d. Idō pro mutuo sp cōpetit certi condictio, vt Insti. quib. mod. re cōtr. obl. in prin.

ADDITIO.

a Po. Certū. Vide ad istam l. Are. cōs. 385. & 339. alex. in l. vbi aūt non apparet. inf. de verb. ob. & in consi. 80. vol. 1 & consi. 149. vol. 1. & Pau. consi. 18 vol. 1.

LEX VII.

1 *Legata pecunia dominium non transit in legatarium recta via.*
2 *Dominiū superueniens anthori meo, q̄n prosit mihi, vt res mea efficiatur.*
3 *Hæres pecuniam legatam sub conditione, quando poterit mutuare.*

Omnia. Mutui datio pōt suspēdi in euētū cōdōnis exp̄ssę, vt̄ tacitę. h. d. cū l. pinde. Et diuidit, q̄a primo ponit dictū ī gñe. Scdō illud exēplificat in cōdōne exp̄ssa. Tertio in cōdō 1 oe tacita. Scdā ibi, in l. pinde. Tertia ibi, itē si legatā. Op. † q̄n legat̄ pecunia, nō trāsit dñiū recta via in legatariū, vt no. in l. 2. cōia de leg. io ver. in rē actiones. & in l. 2. C. de cōd. ex le. ergo exēplū hic scdō loco positū nō pcedit. Solu. dicit Iac. de Are. hic fuit legata pecunia in spē, vt hic in gl. parua. & l. sed & certos. ff. de leg. 1. als nō diceret hr̄s mutuare pecuniā legatā. Nā q̄n legat̄ in gñe, nō est 2 magis debita ista pecunia, q̄ illa. Op. † scdō q̄n dñium superuenit authori meo, illud nō pdcit mihi, vt res mea efficiat̄, l. apud Celsum. §. si a Titio, de doli excep. & s. de rei vēd. l. si a Titio. & ff. de excep. rei tradi. vel vend. l. si a Titio. Licet ergo dñiū superueniat hr̄di, tñ nō acq̄rit dñiū recipiēti, ergo nō est mutuū, l. a. § appellata. s. co. Sol. hic loq̄tur, q̄n superuenit dñiū ex cā, q̄ retrotrahit p fictionē, vt hic dr̄ tex. q̄a ex die aditę hr̄ditatis videtur nūmi fuisse hr̄dis. Secus, q̄n dñiū superuenit ex cā, q̄ retro nō trahit̄, vt in cōrijs, & no. gl. in l. si q̄s alienā. ff. de ac. emp. Quæro, hic dr̄ in fi. cū lega a tū repudiatū ᵃsit, aut appositū, q̄d est hoc dictū? Dicit gl. appositū intelligo, i. ī cōdōnis defectū. Ista expositio nō pcedit, q̄a si nos ponimus legatū sub cōdōne, dñium nō trāsit in legatariū, cōdōne pēb dēte, sed est hr̄dis,ᵇ ergo hr̄s interim poterit † mutuare. licet q̄dā 2 hodie dicāt cōtrū, p aut. res q̄. C. cōm. de le. & est falsum, vt ibi dixi, & ibi ēt p Doct. expone ergo, aut appositum, i. acceptatum, tunc enim retrotrahitur, seu retractabitur numeratio facta p hæredē.

ADDITIONES.

a Repudiatū. Adde secundū intellectū S. l. q̄ legatarius repudiādo onus legati admittitur cēsēt̄ repudiare legatū, q̄ dicit cordi, alias memoriæ tenēdū. p hoc ēt dicit facere l. si ea. C. de cōd. inser. & l. si fi. in fi. C. de fideic. & l. minor 25. annis fin. nom. sup. de mino. Ale. dicit melius facere l. Nesennius, in fi. cum l. seq. inf. de excus. tut.

b Hæredis. Adde quod Doct. communiter sequuntur Bar. excepto Sal. & Rom.

1 *Certi condictio duplex est, scilicet vna generalis, & alia specialis, & nu. 3.*
2 *Actionis diuersitas, & qualitas, cognoscitur ex medio concludendi.*
4 *Libellus in certi condictione.*
5 *Certi cōdictio a cōdictione triticaria, & cōdictione sine cā, in quo differat.*
6 *Condictio incerti, non est generalis ad omnia.*
7 *Certi condictio, in quo differat ab actione in factum subsidiaria.*
8 *Causa q̄ differat ab obligatione & actione, & q̄ sit cā, obligatio, & actio.*

Certi

9 Certi condictio est natiua.
10 Certi condictio fuit introducta vtilitatis causa.
11 Certi condictio, quando sit temporalis, & quando perpetua.
12 Certi condictio, an crescat per infitiationẽ, sicut actio principalis, & n.14.
13 Accessorium regulatur secundum primordialem naturam principalis.
15 Cõtractus certus diciturq̃n ex ipsius conceptione apparet iure manifesto, ꝙ certũ debe͞i, nec est variabilis ex potestate debitoris, vel rei natura.
16 Contractus incertus est, qando ex ipsius conceptione iure manifesto certũ non apparet, vel est variabile ex potestate debitoris, vel ex natura rei.
17 Certi condictio, an competat ex omni contractu, ex quo certum petitur.
18 Certi condictio competit contra furem.
19 Certi condictio, an detur contra illum, qui tenetur ex empto.
20 Qui tenetur actione ex empto, quòd non teneatur ad factum purum.
21 Venditor tenetur præcise ad tradentem, si potest, & nu.24.
22 Venditor si est dominus, tenetur ad transferendum dominium, & nu.23.
25 Stipulatio rem tradi, & qualibet stipulatio facti, dicitur cõtinere incertũ.
26 Certi condictio non competit, quando in obligatione est rem restitui.
27 Quando quis est obligatus ad dandum, contra eum competi certi condictio.
28 certum ex incerto contractu, quomodo petatur.
29 In obligatione facti, quando possit agi ad factum præcise, remissiuè.
30 Certi condictio datur, quando agitur ad interesse, & nu 40
31 Interesse q̃n petitur, nõ est necesse in libello exprimere certã quãtitatem.
32 Cõdictio certi gñalis, vel specialis, an sit intẽtata in libello, q̃uo cognoscet:
33 Causa remota in actione personali, in libello poni debet.
34 In obligationibus in diem, an ante diem sit nata actio, remissiuè.
35 Certi condictio ex obligatione in diem, vel conditionali, nõ oritur ante diẽ, vel conditionem, & nu.37.
36 Intersurium medij temporis incertum est.
38 Certi condictio competit pro legato.
39 certi Conditio competit habenti dominium.

Certi condictio Famosa est lex ista. nec difficilis in tex. sed bene in gl. & bř h. d. Certi ꝯdictio cõpetit ex oĩ cã, ex qua certũ petiť, siue ex ꝯ̃ctu, vel quasi, siue ex maleficio, vel quasi, vel quocũque. h.d. vsque ad §.q̃m. Et diuitur in quinq; partes. Primo dicit, ꝙ certi ꝯdictio cõpetit. Secundo ex qua causa competit. Tertio ad quid. Quarto q̃n. Quinto ponit de hoc plura exempla. Secunda ibi, ex omni causa. Tertia ibi, licèt enim. Quarta ibi, dummodo. Quinta ibi, competit. QVAERO. Dř hic, certi ꝯd. cõpetit, q̃ro vtrũ sit tñ vna certi ꝯd. vel plures. Gl. hic đr, ꝓ plures. † Nã q̃dã est certi ꝯd. gñalis, q̃ hẽt cũ vbicũq; certũ petiť, vt hic. q̃dã est certi ꝯdictio spãlis, q̃ ꝯpetit ꝓ mutuo. s̃. l. 2. ĩ prin & §. j. vide istã gl. Aduerte, qa subtilis, & pulcher passus est. Idẽ tenet gl. Inst. q̃b. mod. re ꝯ̃ obl. in prin. & idẽ s̃. eo. sup rub. ex qua istud ꝓbať. Dicit. n. rub. de re. cre qđ ẽ gñale, & subdit, si cer. pet. hoc ẽ mutuũ, qđ ẽ spãle. Postea đr de certi ꝯdõe & dẽt intelligi, s. gñali, qa de spãli locutus erat. Ita intelľr gl. sup rubri. Mar. hoc fatebať, & addebat, ꝙ erat alia certi ꝯdõ spãlis, s. ex stipulatu, j̃. e. l. si qs certũ. Inst. de verb. obl. ĩ pri. q̃ opinio recitať ĩ secda gl. huius legis. Alij fuerũt ĩ ꝯ̃ria opi. ꝙ ñ sit, nisi vna tñ certi ꝯdõ gñalis, & ista opi. tangiť ĩ gl. rubricę, & firmať ꝑ gl. ĩ l. quoties j̃. d p̃sc. ver. Vltramõtani. s. Ia. de Ra. Pe. & Gul. de Cun. hic, & Cy. C. e. sup rub. & ẽt Iac. Bu. tenebãt istã opi. ꝙ eẽt tñ vna certi ꝯdictio, q̃ nõ repiť iure cautũ, ꝙ sint p̃les, ergo &c. Preterea hoc vř exp̃ssũ, j̃. ea. l. § q̃m. vbi đr, ꝙ ꝓ mutuo cõpetit hæc certi ꝯdictio gñalis. Præterea leges sp vtunť illo vocabulo ĩ singulari, s. certi ꝯdõ, & nõ dñt certi ꝯdões. Præterea si esset diuerse, quare idẽ nomẽ hẽrẽt, vt l. si idẽ, C. đ co. Preterea, dñt ipsi, & ista ẽ fortior rõ,

2 a q̃ ipsi faciãt: diuersitas † actionũ cognoscitur a respũ medij, ꝑ qđ ĩ actiõe ꝯcluditur, vt in actione ex empto, ꝯcludo ꝯ̃ te, qa emi, & ĩ actiõe ex locato, qa locaui, & sic de sifib. Q̃n ergo idẽ ẽ mediũ ꝯcludẽdi, erit vna actio in gñe. Sed vbicũq;, ꝓponiť certi ꝯdõ, mediũ, ꝑ qđ ꝯcludit ĩ ea, ẽ, qa certũ petiť, vt hic, ergo ẽ vna tñ gñalis. Et si diceret, ꝙ sũt p̃les, seq̃ret ꝙ quot sũt cãæ, tot essẽt certi ꝯdõne spãles, qđ est absurdũ. Tenẽt ergo illi Doctores, ꝙ est vna tñ

3 b certi ꝯdõ gñalis, q̃ ñ hẽt sub se spẽs, sed tñ ĩdiuidua. † Mihi vř, ꝙ opinio gl. nr̃ę sit uera, b & ꝙ sit vna certi ꝯdõ spãlis ꝓ mutuo. Primo ꝓbo, qa h.d. tex. exp̃sse, Inst. q̃b. mod. re ꝯ̃hi. oblig. ĩ pri. si bene aduertať. Scđo, qa tex. vř velle, ꝙ hæc certi ꝯdõ oriatur ex illa p̃te edicti, si certũ petatur. l. j. in prin. j̃. de triti. cui⁹ edicti, verba exponũtur ĩ hoc titulo, & ibi assumiť certũ, hoc est mutuũ, vt no. s̃. e. sup rub. Q̃n ergo dř certi ꝯdõ spãlis, idẽ est dicere, ꝙ mutui ꝯdõ, sed q̃n dř certi ꝯdõ gñalis, dictio certi, tũc stat ꝓprie ꝓ oĩ certo, & sic apparet, ꝙ veritate inspecta nõ ẽ idẽ nomẽ. Præterea ꝓbo, lex đt ꝙ eodẽ mõ, quo petiť mutuũ, petit ĩdebitũ, & eodẽ mõ ꝯ̃hiť, vt Inst. q̃b. mo. re ꝯ̃hi. oblig. §. j. sed ꝓ indebito cõpetit spãlis ꝯdõ indebiti, ergo ꝓ mutuo ꝯdictio mutui, q̃ nõ est idẽ qđ certi ꝯdõ spãlis. absurdũ. n. esset dicere, ꝙ ex ꝯ̃ctu mutui tã frequẽtato non oriretur spãlis actio. Per hoc apparet r̃sũ ad istud qđ dicebã, ꝙ ñ reperitur lege cautũ, & qa si essẽt diuersa, nõ vocarentur eodẽ noĩe: qa, vt dixi, rectè intelligẽdo nõ est idẽ nomen. Non obst. §. q̃m. qa cõcedo, ꝙ ꝓ mutuo ꝯpetit mutui ꝯdõ spãlis, & certi ꝯdõ gñalis, sicut in alijs ꝯ̃ctib. vt in ꝯdictione ĩdebiti. & sic nõ obstat

c qđ dñt, ꝙ idẽ est mediũ ꝯcludẽdi in oĩ certi ꝯdõne, qa nego istã: nã in certi ꝯdõne spãli, q̃ ẽ idẽ qđ ꝯdõ mutui, sufficit cõcludere, qa mutuaui, iõ peto, &c. nec est necesse, ꝙ exprimať, & qa hoc est certũ, &c. Sed in certi ꝯdõne gñali, necesse ẽ, ꝙ exprimať, ꝙ hoc ẽ certũ. Debeo. n. dicere, dico ꝙ tibi mutuaui cẽtũ, vel teneris ad cẽtũ ꝓ p̃tio talis rei vẽditę, vel ex cã legati, & qa hoc ẽ certũ, iõ peto te ꝯdẽnari. Ex hoc apparet, ꝙ ĩtẽtať certi ꝯdõ gñalis. Cõcludiť enĩ ꝑ hoc mediũ, ꝙ hoc certũ ẽ, sed ĩ certi ꝯdõne spãli ex mutuo ꝯcludiť ꝑ hoc mediũ, qa mutuatũ est, vñ diuersa sunt media ꝯcludẽdi. an aũt certi ꝯdõ ex stipulatu sit ꝯdõ spãlis, dicã in seq. gl. Et

4 ista p̃nt eẽ vtilia ad q. Aduocati † huius ciuitatis, sentiẽtes se peritos ꝯstituerũt, ꝙ ĩ libello ꝓponeretur actio, nec ꝓponereť gñalis, q̃n cõpetit spãlis. Certè in mutuo qđ dẽat ꝓponi, patet ex p̃dictis. Itẽ ad aliud pone, dedi ꝯ̃ te libellũ, repetens mutuũ, liberaui te ab actione intẽtata remanẽt e cã, & oĩ alia actione, q̃ mihi ex illa cã cõpeteret. Certe si ẽ vna tñ certi ꝯdõ gñalis ꝓ mutuo, nulla alia actio remaneret, sed si p̃les essent, p̃t remanere vna, & sic vides, ꝙ

5 d illa subtilitas in practica reducitur. † Quæro, in quo differt certi ꝯdõ a ꝯdõne triticaria, d & ꝯdõne sine cã; R̃n. Cõdictio sine cã ẽ gñalissima, ꝯpetit. n. ad certa, & incerta vt j̃. de ꝯd. sine cau. l. j. Cõdictio triticaria est gñalior competit. n. ad certa, & incerta, p̃terq̃ ad pecunia numeratã l. 1. j̃. de tritica. Certi ꝯdõ ẽ gñalis, cõpetit.

6 n. ex oĩ cã, ex qua certũ petiť. Et eo. modo est † gñalis ꝯdõ incerti s̃m quosdã qđ ad oĩa incerta ꝯpetat, qđ tñ nõ est simp̃r verũ. De cui⁹ incerti ꝯdõni mã, videbitis j̃. de ꝯd. indeb. l. sed & si me pu-

7 tẽ. §. 1. & ibi de hoc dicã. † Quæro, in quo differt hęc actio ab actione in factũ subsidiaria? R̃n nil hñt cõe, illa. n. ꝯpetit vbi alię deficiunt, l. quoties. j̃. de p̃scri. ver. illa tñ cõpetit cũ oĩb. alijs, q̃ cõpetũt ad certũ. Mõ hẽs expeditã primã gl. q̃ vide.* Et ita dř certi ꝯdictio spãlis ex mutuo, sicut ex quolibet ꝯ̃ctu dať actio spãlis, ꝓ hoc j̃. de iureiu. l. ditob. §. exceptio. Itẽ differũt ĩ mõ ꝯcludẽdi, qa actio nihil aliud ẽ q̃ narratio facti ad ꝯclõnẽ applicata, C. de interd. l. si de pecu. l. in bonæfidei. §. fi. vñ in certi ꝯdõne gñali, ita cõcludiť: Mutuaui tibi decẽ, & cũ sis mihi obligatus ad cẽtũ, peto, &c. Sed ĩ certi ꝯdõne spãli ex mutuo, ꝯcludit ita: Mutuaui tibi decẽ, vñ cũ sis mihi obľatus ex mutuo, peto, &c. Sic ĩ actione doli, narrať dolus, & ꝯcludiť ex dolo, & iõ nõ dať ꝯ̃ patrẽ. s̃. de dolo, l. ñ dẽt. ĩ fi. Sed in actione ĩ factũ, q̃ ꝯ̃ patrẽ dať, narrať dolus, & tñ nõ ꝯcludit, cũ bona fides nõ patiať, vt hic, & d. l. nõ dẽt. Et no. ista. Insti. de ob. q. gñali, §. fi. ĩ gl. fi. q̃ ĩcipit, vt j̃. de obli. q̃ ex ꝯ̃e. vide gl. hic in verbo, ex oĩ cã. ibi, vel veri⁹, &c. ibi, & Inst. đ ver. ob. ĩ pri. &c. Caue tñ & ista iura bñ dñt, ꝙ obľo ẽ mr actiõis, sed ñ dñt, ꝙ obľo ex ꝯ̃ctu oriať, lex tñ đt hoc j̃. de cur. fur. l. ꝯsilio, §. fi. j̃. mã. l. 2. circa pñ.

8 Venio ad s̃m gl. Dř ꝙ hæc actio ꝯpetit ex oĩ cã, & ex oĩ obligatiõe, ex qua certũ petiť. † Quæro, qđ differt cã ab obľone. Quidã dñt, ꝙ ẽt inculcatio verborũ, alij aľr, & hęc ẽ vera, s. ꝙ tria sunt. Primũ, ꝯ̃ct⁹, vel quasi: delictũ, vel quasi, & ista sunt cã obľonis. Secundũ, est obľo. Tertiũ, est actio, q̃ ex ipsa obľone descẽdit, l. licet, §. e obľo, s̃. de pc. Qđ ergo hic dř ex oĩ cã, intelligo ꝯ̃ctu, vel quasi, maleficio, vel quasi, & qđ subdit, ex oĩ obľone, stat

9 e ꝓprie. Iuxta hoc q̃ro, † vtrũ certi ꝯdõ sit datiua, vel natiua? Quidã dicũt eã esse datiuã, & pro hoc l. si me, & Titiũ, j̃. eo. Veritas est, e ꝙ est natiua, hẽt. n. sufficienter p̃existẽtẽ mãm, ex qua oritur, vel hic dicit tex. ex oĩ cã, & ex omni obľone, &c expressius Instit. q̃b. mo. re ꝯ̃hi. obli. in prin. Ergo apparet, ꝙ est natiua, l. iurisgẽtium. §. 1. s̃. de pact. Non obst. l. si me, & Titium, quia responde, vt ibi di

10 cam. † Quæro, quare fuit introducta hæc actio? Dicit gl. causa necessitatis

ADDITIONES.

Menoc. Adde non procedere, quando vna est actio generalis, altera specialis, qa idem medium concludendi, quod põt esse in vna, põt etiam esse in alia, ita dux Gomes. in §. seq. nu. 12. Inst. de actio. Dec. consi. 57. nu. 1. 2. & consi. 61. nume. Maria. Soc. ien. consi. 59. col. 7. in prin. lib. 1. & consi. 112. nu. 5 lib. 4 & Barb. cõ. 2. circa finem, lib. 2. consi. 8 col. 1. & consi. 38. col. 12. in prin. lib. 2. Chass. cõsi. nu. 2. consi. 1. quarto præsupposito, nu. 34. 35.

a Pom. Cognoscitur. Facit pro hoc tex. l. non debet. in fi. sup. de dolo, & in c. literas, & ibi Can. de dil. & vide ad hoc Alexan. consi. 127. 2. vol. Barb. consil. 38. 2. vol. Cal. cõsi. 5. in ti. de accus. in c. quis denũciat. Pan. in c. examinata, de iudi. Barb. cõ. 1. 2. vol. & cõsi. 9. eo vol. & Feder. cõsi. 23. & Pan in c. ex parte, in 2. no. de fo cõp.

b Vera. Adde ꝙ cum opi. gl. concordant Dy. Sal. Bal. in rub sup. eo. Bar. in rub. C de reb. cre. Ros. in libellis suis, in libello de certi cond. Spec. in tit. de obl. & so. §. sequitur. in prin. Bal. & Bar. in rub. C. eo. cõfirmat Alex. per tex. Inst. de verb. obli. in prin vide vt per eum Io. Fran Rue.

R. Adde ꝙ illa opin. est cõiter approbata per Vltramon. vt hic late per Alex & Ias.

c Concludendi. Adde, ꝙ diuersitas actionũ, cognoscatur ex medio concludendi, tex. in l. nõ debet, in fi. sup. de dolo. & ibi Doc. & in c. literæ. ext. de dila. & Ant. de But. in notabilib. in c. ex parte. de fo. cõp. & in c. fi. de iud. Bar. in l. interdum, inf. de cõd. indeb. Ang. in l. naturaliter. §. nihil cõe, in 5 lect. de acq. possess. Adde Alex. hic, qui ad hoc alle. tex. in d. l. non debet. in fi. inf. de dolo, & plures alias cõcor. & ille tex. in l. non debet, est melior de iure, secundum Ias. hic.

d Triticaria. Adde de hac, vt per Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de obl. & sol. §. sequitur alia quoque.

Ruer. Secundũ quosdã. In casu tamen certi cond., est generalior cõdictione sine causa, scilicet quando datur pro repetendo dato causa mutui prohibiti. gloss. est no. in l. sed & si patris. §. j. in verbo, & cum euentum. inf. ad Maced.

Rue. Contractu. Aduerte, quia secũdum illam expositionem videtur, ꝙ illa verba posita in tex. siue ex certo contractu, siue incerto, sint superflua. Sol. ex mente Bar. hic, quod posita sint ad maiorem declarationem.

e Veritas est. Adde io, quæ sit vtilitas huius inuestigationis. Et vide gl. quam pauci sciunt, in l. cum precario, infra de precario.

cessitatis,& vtilitatis. Necessitatis, q̄a qñq; non reperit̃ actio spālis, vt in stipulatione ꝯtinet certum, vt s̄.e.l.si s certum. Mart. dicebat hoc falsum imo ex stipulatione ꝯpetit certi ꝯdō spālis, vt Inst. de verb.ob. in prin. Et istud primo verū,& dico q̄ nunq̄ certi ꝯdō spālis, ꝯpetit s. gnālis in casu in quo alia nō ꝯpetebat. h.d.tex. iste ex oī cā, & ex oī obl̄one, ex qua certū petit̃. q̄d. necesse est vt aliqd certū peti possit vt ꝯpetat hæc actio. Licet.n. esset certū & peti nō posset, nō hēret locum ista actio. Itē nō obstat qñ stipulor factū, q̄a p̄t peti interesse certi ꝯdōne, licet non sim stipls, vt gl.dicit, q̄a imo sum stipls tacite l. stipulationes nō diuidunt̃. ver. Cel. de verb.ob. Vñ & tunc ꝯpetit certi ꝯdō ex stipulatione tacita, nullo ergo casu reperio q̄ sit necessaria.

a Nō ob.l.si & me & Titium, vt ibi dicā. Subest tñ cā vtilitatis. Nam vos scitis, q̄ actio furti infamat, certi ꝯdō ñ.l.cessat.de act.ob. Vñ si vellem ꝯ te agere ad quadruplū,& qđ nō infamareris, intentarem certi ꝯdōnem gnālem ad quadruplum, vel duplū, ita dicit gl. ista

11 notab. q̄ vide. † Quæro, verū si actio prima q̄ ꝯpetit ad certum, sit tpalis an hæc ēt erit tpalis, vel ppetua. Gl. dicit tpalis, ar.l.sicū.§.q. iniuriarum. s̄.si quis cau.& ĩ. de iureiu.l.duob. §.exceptio. Hoc vr̃ ꝯ rīam gnālē, q̄ est, q̄ actiones ciuiles sunt ppetuæ.l.2.C.de ꝯsti.pec. Dicit P. fateor q̄ actiones ciuiles sunt ppetuæ, hoc est, aptæ ad viuēdum ppetuo, si mā, ex qua oriunt̃ duret ppetuo. Exēplum in rei vēdōne, q ꝯpetit iō, q̄a dns. Sed si dñium pscribit̃ triennio, peribit rei vēdicatio. Ita hic, hæc ꝯpetit, vbi certum petit̃, si desinit posse peti

12 desinit hæc actio ꝯpetere. † Quærit gl. vtrum hæc actio crescat p

b infitiationē sicut actio principalis. Exemplum in l. Aquil. dicit gl. q̄ nō l. itē veniunt. §.cum pdiximus. s̄. de peti. hæ. Nō ob. s̄.si quis cau. l.si cum. §. q. iniuriarum. q̄ dicit q̄ actio subrogata sapit nām eius,

13 in cuius locum subrogat̃ † q̄a est verum in his, q̄ insunt actioni ex

c sua primordiali natura, nō in his quæ superueniunt ex casu. Vide istā gl.& est multum no. sol.& forte nō hētis alibi ita bñ. p gl. qualiter actio subrogata in locum alterius, sapiat nā eius, in cuius locum subrogat̃. qđ dic, vt scripsi in l.1.§.hæc actio. ĩ. si quis test. li. esse ius. fuer.& ibi ēt p Iac. de Are.& ibi plenius dixi. * Vñ dic q̄ nō loqt̃ h c de actione subrogata, q̄a qñ hæc certi ꝯdō ꝯpetit in locū actionis famosæ, nō infamat, vt s̄. in gl. Et tñ illa infamaret ex primordiali eius nā ergo nō sapit primordialem nām eius actionis, in cuius locum ponit̃,& iō potes dicere, q̄ nō subrogat̃ loco alterius: sed proprie accumulat̃,& sic suam tñmō nām retinet, non nām actionis, cui accumulat̃. Nec obst. si dicat̃, q̄ certi ꝯdō est actio personalis. Inst. de act.§. appellamus,& sic de sui natura est duratura perpetuo, vt l. C. de ꝯsti. pec.& tñ vbi ꝯpetit redhibitoria, vel q̄nti minoris, tollit̃ anno, vel sex mensibus. vt s̄. in glo. Patet ergo q̄ nām primordialem eius, cui accumulat̃, sapit dic q̄ non ideo est. q̄ eius nām sapiat, sed quia perimitur materia ex transcursu tpis, pp qđ ꝯpetebat illa actio, & ideo cum desinat posse peti certum, per ꝯns extinguit̃ actio personalis. vt s̄. eo.l. qđ te. licet sui natura esset perpetuo duratura. Sed huic vr̃ obstare.l.1.§. bellissime. ĩ. vt lega. no. caue. vbi est legata pecunia sub ꝯdōne, vel in diem,& cauit hīs desoluendo adueniēte die vel ꝯdōne, datur actio ex stipulatu, in qua veniunt vsuræ & fructus, sicut in actione bonæ fidei. Nec obst. finis illius legis, quia non statim, q̄ ibi ꝯpetit mihi actio ex empto, ꝯpetebat actio ex stipulatu, sed tunc demum, qñ stipulatio fuit interposita & ibi fructus veniunt ex stipulatu quocunque modo sint percepti post stipulationem, & sic certi cōdō cōcurreret cum actione ex empto, vel si alia bonæ fidei dareť ad vsuras,& fructus ex mora,& tñ de sui natura ꝯdō est stricti iuris. * Et ex p̄dictis apparet solo qō. si q̄rat̃, an per oīa in ueniant in hanc actionē oīa, q venerunt in actionem ex vēdito, vel ex locato, in cuius locū dat̃. Pro cuius euidētia scire dēs, q̄ licet illæ

d actiones sint bonæ fidei, ista tñ ē stricti iuris, q̄a numerat̃ i actionū. Inst. de act. Vñ illa tñ ꝯpetit ad ea, ad q̄ illa actio primordialr ꝯpetebat. In his ergo q̄ ex postfacto accideret ex mora, q̄ veniret ĩ

e illa actione tanq̄ bonæ fidei s̄m formā.l. ædiles. §. itē sciendum ĩ. de

f ædil. edic. ñ tñ veniret in hāc actionē, q̄a nō assumit illā nām de his, q̄ ex post facto obueniūt, vt dictum est. Sumus expediti de ista gl.

Veniamus ad tertiam gl. dr̃ hic, siue ex certo, siue ex incerto ꝯctu. Quæro, quis dicat̃ ꝯctus certus: in hoc sunt opiniones. Nā qdā dixt, q̄ ꝯctus certi sunt oēs ꝯctus noiati: sed ꝯctus incerti sunt omnes ꝯctus innominati. Et hæc opinio tangitur in 4. gl. huius legis in fine, q̄ tenet Pet.& est satis probabilis. Iaco. de

14 Are. dicit,& melius, † q̄ ꝯctus certus est, qñ ex ipsius conceptione apparet iure manifesto, qđ certum debetur. Addo, nec est variabilis ex ptāte debitoris, vel rei natura. Qđ dico q̄ ex ipsius conceptione apparet probat̃. s̄. eo.l. certū. Qđ dico, iure manifesto apparet di

15 co ꝓ tanto, quia possibile esset † q̄ variaret̃ pp stultitiam, vel imperitiā iudicis exequēdo, vel pp aliquem casum preter naturam rei, vt q̄a res debita periret,& sic ad æstimationem deueniret̃. Illud qđ addidi, nec est variabilis ex ptāte debitoris, dixi pp oblonem alternatiuam, in qua licet certū apparet ex ipsa cōceptione, tñ q̄a variabile est ex potestate rei, dr̃ cōtinere incertū. l. vbi aūt. §. qui illud ĩ. de ver.ob. Qđ dixi ex natura rei, ideo dixi, quia qñ est in oblone vsusfructus, vel aliud sīle, q̄ ex natura sua recipit uariationem, dr̃ con-

16 tinere incertum, vt d.l. vbi aūt.§. fundi.& §. illud. de verb.ob. † Contractus aūt incertus est, qñ ex ipsius cōceptione iure manifesto certū non apparet, vel est variabile ex ptāte debitoris, vel ex natura rei. hoc aūt paret, qñ quis stipulatur partum ancillæ nasciturum, vel fructus nascituros vel factū qđ est incertum l. vbi aūt. §. illud & §. qui id qđ s̄ alle.* Et iō factū dr̃ incertū, ꝓ tanto, q̄a in rerū natura facta nō sūt de p̄nti: sed futura sunt & futura sunt incerta. l. operę nrerū natura ĩ. de ope. li. ergo &c. Alio tñ mō accipitur ꝯctus certus, l. j. C. de sen. quæ ꝓ eo q̄ interest profe. qđ dic vt ibi. Hoc exposito

17 quæro, † vtru ex oī ꝯctu, ex quo certū petitur, ꝯpetat hæc certi cōdictio? Dicit gl. hic: Qñq; agit̃ ad id, qđ meū est: qñque ad tradendū mihi aliquid, qđ nō est meū. qñque ad restituendum. Aduerte,

18 q̄a hoc est multū subtile. Primo; casu nō cōpetit hæc certi ꝯdō nisi

g ꝯ furē, q̄a nemo ꝯdicit rē suā, pterq̄ a fure, vt s̄. vsuf. quēad. cau. l.

19 vlt.& Inst. de actio. §. sic itaq;. Scđo casu † qñ agit̃ ad tradēdū aliqd mihi, qđ non est meū. Exēplū in actione ex empto, dicit gl. q̄ tunc ꝯpetit certi cōdō. Nec ob. q̄ tūc agit̃ ad factū, q̄a istud nō est factū merū, sed mixtū. Sic dicit gl. qđ notandū est, & bene intelligēdum.

20 No ergo istā gl. quæ tenet q̄ † ille, q̄ tenet̃ ad tradēdum actione ex empto, nō tenet̃ ad factū purū, qualiter intelligat̃, statim dicā. Doc. nři oēs cōiter reprobāt istam gl. Primo per l. stipulationes nō diuiduntur. in princ. ĩ. de verb. ob. Scđo per rōnē, q̄a solo huius est variabilis ex ptāte debitoris. Liberat enī soluendo interesse, vt l.1. ĩ. de act. emp.& sic nō ꝯtinet certū, sicut stipulatio alternatiua. Iaco. But. nitebatur sustinere hanc gl.& dicebat q̄ actio ex empto cōtinet certū, cū saltē ex ipsa cōceptione cōtineatur certum, q̄a vendis Stichum, vel librum. Sed licet conceptio sui primitiua continet certum, tñ quia ex ptāte debitoris est variabile, non dr̃ cōtinere certum, vt dictum est. Sed volendo sustinere gl. put est possibile debes scire, q̄ in eo qđ gl. dicit, q̄ ille qui tenetur ex empto, nō tenet̃ ad factū pu-

21 rum, sed mixtum, dicit verum nam ille † q̄ vendidit, tenetur ad rē

22 tradendam,& si est dñs, † tenet̃ trāsferre dñiū in accipientē: si nō est dñs, non, vt l. ex empto. in prin. de act. emp. Vnde non dr̃ merum

23 factum, quia ista oblo sapit naturā dandi. Tenetur n. dare, hoc est † dñium transferre, si dñs est. Hoc ꝓbatur in l. in conuentionalib. in fi. de ver.ob. ibi. nō nudum factum, sed cām bonorum &c.& ibi di-

24 xi. Item debes scire, † q̄ in actione ex empto venditor. præcise tenetur ad tradēdum, si pōt. l. & ibi no. ĩ. de ac. emp. & plene dixi in d.l. stipulationes non diuiduntur. in 8.q. de ver.ob. Hoc p̄misso dico, q̄ actio ex empto posset taliter concipi, quod certum contineret: puta si dicerem, Dico q̄ vendidisti mihi fundum,& quod illum tenes,& possides,& q̄ illius fundi es dñs, quare peto te condemnari. Certe ista actio continet certum. Tenetur enim ad tradendum præcise, quia possidet. Item ad transferendum dñium, quia est dñs,& sic ad

h certum. * Sed qñ nulla traditio in petitionem veniret, sine dubio

25 non cōpeteret certi cōdō quia merum factum est: ergo,&c. Quare autē rem tradi,& quęlibet stipulatio facti, dicātur cōtinere incertum,

ADDITIONES.

a Vtilitatis. Adde Io. And. in d.§. sequitur. circa prin. in addi. prima magna.

b Pari. Hæc actio. vide Iasō. in §. fuerat. in prin. de ac. ubi alle. Bal. in quibusdam locis exclamantem hanc gl.

c Ex sua primordiali. Adde tu ad Bar. hic, quod accessorium reguletur secundum primordialem naturam principalis,& vide Are. in c.1. de iu.

d Quod licet illæ actiones. Adde tu qđ cōtra Bar. hic, q̄ vr̃ uelle, quod certi cōdō quæ oritur ex cōtractu bonæ fidei, sit stricti iuris,& habeat eius naturā. facit, nā stipulatio est stricti iuris. l. quicquid astringen. ĩ. de uerb. ob. & tñ si uniat cōtractui bonæ fidei, pp solā vnionē sapit naturam bonæ fidei. Casus est in l. si stipulatus. in fi. in prin. ĩ. de usu vbi si emeram a te fundum,& postea sum a te stipulatus dictum fundum dari,& vacuam possessionem tradi, in tm̄ tenetur venditor ex stipulatione, quantum ex empto,& idem fructus ueniunt. Et hoc idem dicit. gl. in l. si quis cū alter. ĩ. de ver.ob. Si ergo hoc est in stipulatione, quanto magis debet esse in certi condictione generali, quæ oritur ex ipsa materia præexistēte, quæ est bonæ fidei, ergo erit bonæ fidei. Et sic tex. in §. actionum fidei, qđ licet ibi non numeretur inter actiones bonæ fidei, ita & hoc euenit in alia actione, vt est actio ex testō, quæ hēt instar bonæ fidei, vt dicit tex. apertus in l. in minorū. C. in quib. cau. in inte. rest.& tñ nō cōnumeratur in §. actionū. Sed saluando Bar. pot dici, primo ad tex. in d.l. si stipulatus. quod ibi idem, q̄a ibi fuit appositum, vt tradatur possessio vacua fundi empti,& sic propter illud verbū, vacuā possessionē tradi, ueniunt fructus, q̄a petitur id q̄ ex empto peti poterat. Vñ, dicit tex. qđ pp illud est, qđ paratus venit, nō ait pp stipulationem. Et si illa verba ibi nō essent, tex. ille probaret oppositum, vt patet ibi, quia dicit, sed tm̄ pp illa uerba & ad id quod dictum est. s. tollendo. §. actionum dicas, q̄ tex. in l. in minorum nō dicit q̄ sit bonæ fidei, sed æquiparat actionem ex testamento,& actionem bonæ fidei quia est stricti iuris, sed habet naturam bonæ fidei quo ad fructus.

e L. ædiles. Adde tu,& pro intellectu d.l. vide eundem Bar. in l.2. C. de iud.

f Hanc actionem. Adde q̄ cum opin. Bar. transit simpliciter Sal. Fulg. hic, Bal. in l. 2. C. de pac. inter emp.& vend.& in repe. l. petens. de pac. Scias etiam quod in q̄. tum gl. dicit, q̄ certi cōdō generalis assumit sibi naturam primordialis actionis in cuius locum datur, quod illud est uerum, secundum Cy.& Alb. de Ros. hic, quantum tamen ad rem, seu qualitatem, pro qua competit illa actio specialis, nō quo ad alia, quia sequeretur quod infamaret, quod non est, verum est, quod esset stricti iuris, cuius contrarium vult Io. And. in d.§. sequitur.& gl. in §. actionum. Inst. de act.& Bal. hic,& Alex.

Ruet. Contractus certus. Adde, quod diffinitio Bar. est approbata per omnes, vt uo. Iaf. hic. col. 2.

g Furem. Adde gl. in l. scire debemus. ĩ. de ver.ob. in § fi. in ver. condici. Et dicit Io. de Imo. ibi, q̄ ille est casus singularis, in quo certi condictio datur ad incertum. Et pro hac opi. cōi alleg. Alex. in l. concubina §. non solum. in l. rer. amo. Adde tu, q̄ et contigit,& datur hęc certi condictio donatario causa mortis, licet in ipsum translatum dominium ipso iure. l. 2. s̄. de publicia. & no. in l. cum pater. §. Maximo. in l. de leg. 2. Item datur,& habet locum habenti dominium vtile vicini condic. re a domino directo, vt h e per Moder.

h Ad certum. Adde, q̄ cum Bar. transeunt Bal. Ang. Sal.& Ro. hic, sed Fulg.& Pau. de Cast. hic contrarium tenent, quibus adhærere videtur Alex.

tum. Dic vt dixi in d. l. stipulationes nō diuiduntur. in 8. q. & in l. vbi aūt. §. j. quid qd. de ver. ob. * Ex oibus istis potes pcludere, q suffìcit, si peto in libello reū pdemnari in id qd mea interest, q valet, & cōcludit qd licet talis pclō sit incerta, pcertificari, vt in processu per iā dicta, & no. C. de rer. pmu. l. rebus. Suffic t. n. qd ex subtilitate iuris dicta, & no C. de rer. pmu. l. rebus. Suffic. t. n. qd ex subtilitate iudicis veniat declarandū. Et ista rōne dicimus incertū posse p iudicē admitti. ale. §. qd aūt. Nec est necesse q in snia exprimatur certa qtitas, dūmodo i executione declaretur, vt l. hac snia. C. de sen. q sine cert quāt. Et melius est qd nō exprimat in libello, sm hāc gl. qa si probaret de minori, tūc eo q esset minus pbatū, pdēnaret in expēsis, vt plene p me in l. stipulones nō diuidunt. de verb. ob. * Qñ 26 que in oblone est rē restitui, † vt in re deposita pignorata, pmodata, & simil. b. isto casu dt gl. nō hīc locū certi cōdō. Rō, quia res est mea, ergo nō pōt pdici, qd intellige nisi fuerit cōtrectata, vt §. eo. l. si qs nec cām. §. j. Itē q agit ad factum, dicit gl. ergo ad incertum. 27 Ista rō est melior, & gnalior, & verior, q precedens. † qa aliena res pōt deponi & cōmodari, * vel. ita vt si j. cōmo. vbi qdā Doctores dnt q ēt in casib. gl. possim agere certi condēne, nō obstāte q sim dns rei pmodatæ, vel dpositæ, vt l. si ei cōmodate. j. cōm. & l. licet. §. j. j. depo. Et sic nō possum agere certi pdōne, q nemo pdicit rem suam &c. qa dico q nō possum agere cōdōne, cū agam ad id, qd mihi deficit in re, s. ad detentionē icti ait. ad iplem dominium: Et nihi licitum est, quacunque actione agere ad pndum qd mihi deficit arg. l. si aliquam. j. de acq. p oi & l. si emptione. § sine rei. de contrah. emp. * Quando ergo competit hæc certi pdictio? Rñ. qñ quis est obligatus ad dandum certum, vt dr in prima glo. & bene. Dicitur enim hanc obligationem continere certum ... vt d. l. vbi autem. §. j. §. alle. Sumus expediti de tertia glo.

28 **Veniamus.** Ad quartā gl. Dr hic, ex incerto pctu. † Quæro exēplū qño ex incerto pctu petatur certū? Rñ. Si ego sim stipulatus j. el cum partum ancillæ, vel fructus nascituros, pctus est icertus tñ post partū editū, vel fructus natos est certū qd debetur, & sic pt agi certi pdōne. Et hoc est, qd vult dicere hic tex. dū dicit ex incerto pctæ. sm Ia. de Are. licet Do. ali. dixerit, & male, & pt hūc tex. i d. l. vbi aūt. §. illud. & hoc exēplū non posuit gl. imo aliud posuit gl. exēplū in oblone facti, in qua dr pc. iuxta incertū. Sed si agit ad interesse, poterit agi certi pdōne. Licet. n. interesse prima facie sit incertū, tñ qa est certū in rerū natura, q patet q de sui natura interesse sit certū quia interesse est damnū emergens, & lucrū cessans, vt l. unica. C. de sent. quæ p eo qd interest profe. & l. j. j. de act. emp. & ibi no. Sed cū hic damnū pcipit, vel lucrū cessauit, hoc est de preterito, q iā pstat, qtū damni habeā, & qtum mihi abest: ergo certū est, cū oia pñtia & pterita sint certa, licet qnq penes nos sint incerta. l. cū ad plens. j. eo. * & venit certi cadit p iudicē, pperat certi pdō. Ita dicit gl. q vide. * Et sic appaiet, q d hæc qualitas, certū, est adiecta verbo preteriti pis. Et iō sm eius ps limitatur, vt l. in delictis. §. si detracta. §. de noxa & l. seniorū. §. ingenui. §. de sta. ho. Et hic sufficit si tpe, qn petitur, sit certū: licet a principio pctus, sit incertū, vt in exēplis. §. positis. * Multa inculcat ista 29 glo. q veniunt examinanda. Primo dicit, q in oblone facti pōt agi ad factū pcise. Hoc nō est verū simplr: sed qualiter debeat itelligi, dic vt dixi in d. l. stipulationes nō diuidūtur. in 8. q. de ver. obl. Scdo 30 dicit gl. q qñ agitur ad interesse, agitur certi pdictione, & h. d. gl. verum indubitanter. Casus est hic in eo, qd dicit tex. ex leg. Aquil. &c. Nā cum illa actio legis Aquil. det ad interesse, ergo certi cōdō 31 ad interesse dabit, & hoc dnt Doc. & bene. Tertio innuit gl. † q licet certi pdō detur ad interesse, non est tñ necesse, q qtitas eius qd a interest, exprimat[a] i libello. Hoc an sit verū, fuit opi. Nā qdā Doctores dixerūt agi pdōne incerti, vt l. pen. §. si qs in ius voc. non ier. & l. liber hō. §. fi. j. de ver. ob. Sicut. n. certi cōdō cōpetit vbi certum petit ita cōdō incerti cōpetit, vbi icertū petit. sm eos, vt gl. hic tangit, quorū opi. tenet Iac. de Are. nō. n. dicit ipse est recedēdū a verbis, vt exponamus, put gl. dicit cōdō incerti. i. certi cōdō ad interesse, qd est incertū hoc. n. est violare literā. Certe, dñi, de natura cōdōnis incerti dicemus in l. sed & si me putē. §. j. j. de cond. ind. Sed q ū ad propositū videamus. Vtrum ad certi cōdōnē sit necessariū, qd illud qd petitur appareat certū ex ipsa pnūciatione, an sufficiat q sit certum in rerum natura, nec sit variabile ex ptāte debitoris? Rñd. q non est necesse, qd ex ipsa pnūciatione appareat certum illud qd petitur. Te. est in d. l. vbi autē. § q illud. j. de ver. ob. vt qñ pmitto pecuniā q est in arca. vel illud qd Titius dēt. Nā licet ex ipsa pnunciatione nō sit certum tñ q a in rerū natura est certū, sufficit. Ita in pposito quantū interest in rerum natura, certum est, ergo certū petitur. Merito illæ leges debent exponi prout gl. dicit. agitur ergo certi cōdōne ad interesse. Et qd nō sit in libello necesse certā quantitatē exprimi, est tex. in l. . C. de iuti. stipu. & pbat p tūnc. Qñdo aliquid nō est in ptāte actoris, nō cogitur actor illud exprimere certum in libello. l. vbi aūt. § qui aliud de verb. obl. & l. j. §. q aūt. j. quo. leg. Sed declaratio interesse est in iudicis ptāte. vt l. j. C. de sent. quæ pro eo q interest profe. ergo non cogitur illud exprimere, & sunt ate ponere in libello, reprobata opi. Vltram. qui dicebant pctum, qd latius reprobaui & examinaui in d. l. stipulones non diuiduntur. in fi. de verb. ob. * Quæro, qñ interesse sit in oblone, & qñ non. dic circa hoc ita. Aut est in oblone aliqd fieri, aut rem tradi, vel pstari, aut restitui, aut dari. Primo casu, qñ est in oblone aliqd fieri, & est merū & purū factū aut volo agere añ morā, aut post. Si añ tūc ñ possū, nec ad factum, nec ad actionē, nec ad interesse, qa añ petitionē nulla est mora. l. leg. an si. j. eo. & de ver. ob. l. stipulones non diuidunt. §. si qs ita stipis. Si post morā tūc aut volo agere ad factū, & si ñ fiat ad interesse. Aut volo agere principalr ad interesse. Si volo agere pcise ad factū, nō possum, qa nemo ppellitur pcise ad factū. j. de re iud. l. si qs ab alio. §. fi. de ver. ob. l. in stipulonib. §. operarum. & hoc est verum tñ. fallit tñ in casib. Primo. C. de fideic. liber. l. fi. Sed certe ibi nō est merum factum, sed ferui testō, vt in d. l. patet. Itē. §. de pc. l. sed & hç psonæ. §. pterea. Itē §. q me. cau. l. si cū exceptiōe. §. si qs. Itē de no. ope. nun. l. stiplo. § fine aūt. Itē. j. de aq. plu. arc. l. si tertius, vicinus. §. oftm. Si aūt volo agere ad factum, & si non fiat ad interesse principalr tñ interesse fuit in oblone, vt qa factum pmissum nō est factū, & tūc possum, vt j. de ver. ob. l. stipulones nō diuidūtur. §. Celsus tñ. & l. si perā §. fi. Si aūt rē tradi, vel pstari est in oblone: dic dēre tradi, vel solum interesse, vt j. de ver. ob. l. si rē tradi. & l. si fundum. Sed an pcise ppellat rē tradere. & hic variant gl. & Doc. in hoc casu. Nā gl. in verbo, tradat, ver. sed forte. Insti. de emp. & ven. § ptiū. dt ppelli ptiū tradere si nō hēt facultatē rei restituendæ alias nō. j. de act. emp. l. indistincte dic, q soluendo interesse liberat, & hoc verum est. p l. tradō. C. de ac. emp. ibi cum dt, peracta venditionis, &c. Nec ob. q dr, aliud p alio, inuito creditore, &c. vt in l. mutuū §. 1. §. e. qa verum est, cū nō est in oblone rē pstari, sed aliud. Si aūt est in oblone rē restitui, si hēt rē, ppellit pcise rē ipsam restituere: si nō hēt, nec hēre pt, vt qa res perit, vel est apud aliū, & nō pt hri, tenet ad interesse. j. de pd. ind. l. in summa. §. si seruum. & de pd. furtiua. l. in re furtiua. Si aūt rē dari est in oblone, aut est ex pctu inoiato, aut noiato. Si ex pctu noiato si q dē res extat & pstari pōt p reū, pcise ppellit dare, & accipi tis facere. j. de ver. ob. l. vbi aūt nō apparet. §. hāc stipulonē. & l. q pcubinā. §. fi. ff. de leg. j. cum infinitis si. Cæterum in hoc est dña qa ubi res extat. si nō pōt hri, interesse petit, vt d. l. Sed si perit post morā, vel culpā debitoris, ipsa res petit, & æstimatio venit in pdemnationē. j. de ver. ob. l. si seruum. §. fi. de pst. pecu. l. promissor. Si aūt petit rē dari ex pctu noiato, tunc agit ad rem & si nō pstat. ad interesse præscriptis verbis actione, vel ad repetendum rem dat i pdōne ob cām. j. de rer. permu. l. j. in fi. & C. de rer. permu. l. rebus. sm Doc. & specialiter Ia. But. & illud sequitur Gul. de Cun. Hæc prædicta not. vt scias quid debeas petere in libello, & ad qd debeas concludere. * Sumus expediti de 4. gl. &c.

32 b **Venio** Ad tertiā partē. dr hic, q licet nobis in oī pctu certum pdicere. † Quæro, qño cognoscetur[b] in libello an intenter pdō gñalis, vel spālis? Rñ. apparet ex his q §. dixi in 1. q. Nā in certi pdōne gñali pcluditur p illud mediū qa certum. in alijs actionibus pcluditur p alia media, vt §. dixi. * Et iō sis cautus tu aduocate in mō pcludēdi, qa est dña: nā si agis certi pdōne, debes pcludere, narrato fcō. qa teneris mihi ad certū &c. Sed si agas ex empto, debes pcludere quia emi, vt §. de ac. emp. l. Iul. §. offerri. * Adde qd Gul. de Cu. dicit, q in certi pdōne non hēt quis necesse inferere aliā cām nisi hanc, qa certū. Vide si dico. q teneris mihi ad centum, & hoc est certū, iō peto te pdēnari ad dicta centum, procedit libellus. 33 Nā in actionib. psonalib. sufficit qd in libello qs exprimat cām p forma actionis. l. an eadē. §. actiones. de excep. rei iud. sed cā proxima huius actionis est, quia certum, ergo &c. Gl. nrā dicit pctum. in scda gl. huius legis in prin. videlicet q debeo exprimere cām remotam, qa ex tali libello reus non reddit certus, an velit cedere, vel pcedere, ergo &c. vt l. j. in prin. §. de eden. Ex pdictis patet, qd in l. vl. C. de an. exce. poterit pcedere libellus velit nolit reus. sm opi. Gul. sed sm opi. gl. veriorē, secus. * De ista materia. s. ex cā remota, & pxima d. e. vt cert ms notat p Doc. in l. edita. C. de edē. & in l. j. ver. & qui inde. §. de edē. qa ex tali libello incerto reus non reddit certus. an velit pcendere vel cedere. ergo, &c. vt §. de edē l. j. in prin. iūcta gl. 4. magna. veritas est in effectu ista q sufficit allegare in actione psonali in libello cām generalē siue remotā, vt peto a te cētum, qa es mihi obligatus ar. l. ij. de pd. ob turp. causam. & l. cū qrat. & l. & an eadē §. actiones. j. de excep. rei iu. Qd est verū qtū ad sufficientiā libelli. Sed si reus velit dclarari tenet actor cām pximā exprimere. Et licet p hoc Gul. de Cu. re pbet glo. l. ij. C. de an. excep. vbi dicit, q talis libellus nō valet. sed reus de suo iure pfiscus cū admittit. Quia imo illa gl. est vera, cū in illo libello nō erat qtitas, siue res q peti debuit, & sic libellus nō valebat. vt no. in d. l. edita. verumtñ licet illa gl. videatur vera in se, tamen non est vera in se, nec hēt verū intellm illius legis qa ibi loquit de libello citationis, qui dat executiones in quo non est necesse exprimi quantitatē quia nihilominus fit interrupto qd patet. Nam si ibi de libello principali intelligeret, quo admittit iudex illum libellū: cū nō posset sniam pformare libello cū nihil esset petitum, p. §. curare. Insl. de act. & l. vt fundos §. pmuni diui. imo illum debuisset lacerare, vt not. in l. j. §. de assesso.

ADDITIONES.

a Exprimat. Adde, ut per Io. And. in add. ad Spec. in tit. de fruc. & interesse. §. 6 in addi. no Cs.

b Pom. Quomodo cognoscatur. Circa materiam cōcludendi. vide Alex. cons. 117. 2. uol. Ias. in § omnium, Inst. de act. Alex. cons. 112. 1. uol. Libellus ergo, ut ex illis colligitur, attenditur circa modum concludendi. Et uide Alex. cons. 158. Ex cuius dictis ibi potest colligi declaratio ad hæc. & 2 30. & Soc. 263. ubi etiam ipse limitat, & Soc. etiam cons. 26.

Venio

a Venio ad quintã particulã, dr̃ hic, q̃ si in diẽ, a vel sub ꝯdõne sit obl'o: an diem, vel ꝯdõnẽ non potero agere. Certũ .n. est. q̃ ante ꝯdõnis euẽtũ nõ nascit' actio. l. cedere diem, ff. de ver. 34 sig. sed in obl'one in diẽ quid iuris sit, gl. tenet q̃ actio sit nata, licet obstet exceptio. Et s'm hoc, q̃ hic dr̃, nõ potero agere, diuersimode accipit', s. vel ipso iure, vel ope exceptionis: ipso iure, respũ obl'onis ꝯdõnalis, vel ope exceptionis, s. respũ obl'onis in diem, vide istam gl. Aduerte, vtrũ ante diẽ sit nata actio, est multum profunda qõ, q̃ disputauit Pet. & tenuit, q̃ nõ, ꝯ gl. n'ras. Postea disputauit cũ Bartolinus de Pratis, & tenuit, q̃ sit nata, s'm gl. n'ras, quas disputationes refert Cyn. in l. 1. C. vt act. ab hæ. & ꝯ. hær. And. de Pisis fecit de hoc vnam magnam filatariam in repetitione. q̃ fecit de l. insulam. ff. de ver. ob. Gul. de Cun. hic distinguit duo verba, & intrauit melius veritatẽ q̃ alij, ego postea latius distinxi in l. ita stipul. de ver. ob. dic vt ibi. Quicquid tñ sit in casu proposito, dico tex. stare proprie, & glo. 35 n'ram nõ ꝓcedere: nã licet † aliæ actiones, & obl'ones oriãt' añ diẽ, b in casib. tñ certi ꝯdõ ante diẽ non orit', b sicut nec añ ꝯdõnẽ. probo primo ꝑ istũ tex. Scdo ꝑ rõnẽ, q̃a añ diẽ nõ petit' certũ. Cũ .n. ꝓmitto tibi cẽtũ hinc ad annũ, ego nõ debeo tibi dare centũ, sed minus est in obl'one ꝑꝑ interusuriũ medij tp̃s. l. si ꝯstãte. §. quoties. sol. ma. 36 de eodẽ. l. 1. §. diem. Illud † aũt interusuriũ medij tp̃is est incertum, q̃a pendet de futuro, sicũ q̃a leges hoc dicũt in fiñ, q̃a fructus futuri, & ista sunt incerta. d. l. vbi aũt. §. illud videamus. Concludit' ergo, 37 † q̃ centum ante diẽ non sunt certa: ergo añ diem vel ante ꝯditionem agere non potero certi condictione, cum non sit nata actio.

38 Venio ad quintã partẽ, dr̃ hic, † q̃ certi ꝯdõ ꝯpetit ex legati cã Cõtra. Dñiũ rei legatæ trãsit recta via in legatariũ, vt vidistis. s. l. prox. ergo non põt ꝯdici ab eo, q̃a nemo ꝯdicit rem suam, &c. vt dictum est. Sol. dicit gl. intellige, q̃ hic testõr legauit q̃titatẽ, vel rẽ alienã. Vel dic, vt no. gl. in §. n'ra aũt. Inst. de le. Vel dic vt no. per Doc. C. cõ. de lega. l. 2. Dic, q̃ primo põt agi certi ꝯdõne, q̃a verum est, * q̃a non ꝯcurrit certi ꝯdõ cum rei vẽd. vbi de iure cõi ꝯpetit mihi dñium, vt ꝑ gl. hic in verb. certum petit'. in prin. Sed hoc casu dñium non ꝯpetit mihi de iure cõi, sed de iure sp̃ali, vt patet in l. a Titio. ff. de fur. & ius sp̃ale non tollit ius cõe. nec est ita potens vt l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capti. & l. antiquę. C. ad Vel le. ergo &c. Pro hoc ẽt quia ẽt minori ꝯpetit ius sp̃ale, & cõe. Nã ꝓ eadem re hẽt rei vendõnẽ, & hypothecariã. l. ff. qñ ex facto tuto. iuncta. l. idẽq; est. ff. qui pot. in pig. hab. & in l. si curator. C. arbi. tutel. s'm Doc. Et hæc lex est magis clara. Quod intellige, si in gñe est q̃titas legata: secus si in sp̃ẽ, q̃a tunc idẽ qđ in alia sp̃ẽ, vt l. plane. §. a. & l. sed si certus. ff. de leg. 1. Ex quo intellige. l. a Titio. solum loqui vbi sp̃ẽs testõris relinquit': secus si q̃titas: cum tũc nõ trãsferat' dñium in legatariũ, cu nõ possit apparere, cuius pecuniæ dñium esset trãslatũ si plus ad hãc, q̃ ad illã teneat' hæres, vt s. l. ꝓx. dixi. Ad vnũ tñ ad 39 uerte, † q̃ omisi tibi, qđ vbicunq; dixi, q̃ nemo ꝯdicit rẽ suã, intelligẽ de re sua iure pleni dñij. secus si hẽret vtile dñiũ tm̃. l. 1. C. de do. q̃ sub mõ & l. 1. ff. de do. ti gñali. Procedo ad aliud exemplum. dr̃ hic 40 ex l. Aquil. Not. ex hoc. † q̃ hæc actio ꝯpetit ad interesse, vt dixi. s. Itẽ an accrescat ꝑ inficiationẽ: dic vt dixi. Sequit' in tex. ex cã furtiua, &c. oĩs .n. ꝯdictio degenerat ꝯ furem, vt Inst. de ac. §. sic itaq;. & dixi s. e. l. si q̃s nec cãm. §. 1. Seq' ex senatusconsulto ageretur, &c. Contra, ex S.C. petitur restitutio hæreditatis, sed rem restitui est factum, & ad illud non ꝯpetit cer. condictio, vt s. dixi, ergo male. Rñ. hic dñr intelligi, qñ hæreditas est iam restituta, & fideicommissarius agit ꝯ debitores hæreditarios qui tenentur ad certum.

ADDITIONES.

a Poma. Si in diẽ Facit. l. na & si fur in prin. ff. eo. tit. sic an sit natiua, vel datiua, põt esse vtilitas, quia si est natiua, trãsit ad hr̃des, secus si datiua. Glo. est tenenda memoriæ. l. cũ ꝑcario aliqđ dat. inf. de ꝑca. q̃ no. Bar. q̃ nihil ignorauit. l. si hoiem. §. dat. in 4. & vl. fal. inf. depu. Cui tñ vtilitati & dixæ vr̃ obstare tex. l. quoties. C. de don. quæ sub mo. vbi dr̃, pone q̃ Titius donauit Seio fundũ cum hoc, vt intra annum Caio redderet. & ibi Imperator dat actionem, & tamen transmittentur. Huic cõtræ obstat, q̃a cũ ista actio datiua competeret defuncto, & ei hr̃s successerit & sibi dẽt cõpetere, cũ nihil aliud sit hr̃ditas, q̃ successio in vniuersũ ius. l. nih. l. de re. iu. Scdo obstat, q̃a hẽmus ꝑ actiones tr̃asẽt in hr̃dẽ actiue, & passiue, ut toto tit. vt act. ab hære. & cõtra hr̃d. & illã adhærere dẽmus, q̃a q̃ ponit fallẽtiã illã ꝓbare dẽt. l. suus quoq;. inf. de hær. inst. Mõ illa est falsa & nõ ꝓbat, & erubescimus, cũ sine lege loquimur. l. illã. C. de colla. uide q̃ si obli. lex, quoties, q̃a inq̃. sũ dr̃ ibi, q̃ actio, q̃ cõpetebat defuncto, competit hr̃di. intelligo si q̃ trãsmittat, sed q̃ de nouo det. Vel melius dico, q̃ ille tex. loquit' in actione natiua, q̃ oritur ex pacto apposito, iuxta rei tradit. oni, vt ibi d. clarat Bar. in summario, & facit tex. l. Caius. in fi. & ibi Bar. no. inf. sol. ma. Non ob. q̃ hæc sit successio in uniuersũ ius, q̃a est uerũ in iure, in quo ꝑt succedi, & qđ de natura est trãsmissibile. Non obst. q̃ iure non ꝓbat, q̃a imo ꝓbat d. l. cũ ꝑcario, & magna est authoritas gl. & Bar. q̃ ẽt uide l. 1. in prin. inf. de priua. deli. Est tñ gl. concor. l. vl. in princ. ff. de seruo corrupto. Et ꝑt esse rõ, q̃a id, qđ est accẽs, est tñ in potẽtia, non in actu, & illud qđ est in potẽtia solũ, non ꝑt conuerti, cũ non extet adhuc. Ita dicit Ang. d. §. cũ ꝓdiximus, & facit qđ no. Bar. i l. multa. if. de cond. & dẽ. De hærede grauato ad aliqđ faciendũ sub certa pena, est tex. in l. 1. & qđ ibi no Bar. & Doc. in vl. q. inf. de in litem iur. ver. summa expediti. Imo vr̃ q̃ Bar. tenuerit contrariũ ibi, q̃ no. n requirat', q̃ appareat certũ ex ipsius conceptione, sed sufficit, q̃ sit in certa natura, nisi vellemus dicere, q̃ ibi loq̃t in diuersa q̃one ab hac, cũ ibi loquat', an sic necesse ad hoc, ut competat certi cõdõ, q̃ id qđ petitur, sit certũ ex cõceptione necne, hic uero in q̃one, q̃s dicat' certus cõtractus, & q̃s nõ, tñ vr̃, subtiliter q̃rendo, q̃ sibi multũ inuicẽ repugnet Bar. cũ ibi se fundet ꝑ tex. in l. ubi aũt. §. qui illud. inf. de uer. ob. in quo nulla fit penitus mentio de certi cõdictõ. Illud aũt cõtrarium tenuit Bar. in l. ita stipulatus, sa grande 2. q. prin. inf. de uer. ob. & in l. 1. C. ut ac. ab hær. q̃ imo interusurium medij tp̃is, dicatur certum, quoties est appositus dies certus, ut hic (cum dicat, hinc ad annum. Meno. Ad unum. Zasius, li. 2. sing. resp. c. 10.

b Nooui t. Adde q̃ op. Bar. sequit' Ang. in l. interdũ. i. f. de verb. ob. & Bal. hic i ler. antiqua. Sed ipse Bal. in rub. C. e. & in l. j. C. ut act. ab hær. & in l. & si post tres. in lect. ordinaria. s. si q̃s cau. & hic in lect. noua tenuit contra opin. Bar. quia natiuitas actionis sp̃alis, & gñalis, nõ põt separari, tũ utraq; nascatur ex potentia pestilentis materiæ, illa non plus instat in unam, q̃ in aliam. Alleg. l. mandati. infra man. & contra Bar. tenent Sal. & Fulg. quibus adhæret Al. 2. ut hic per eum. It. uer. Inter usurium. Adde dũ Bar. hic dicit, q̃ inter usuriũ medij tp̃is est incertũ, q̃ ipse est CONTRARIUS in d. l. ita stipulatus in q. princ. uer. sed iuxta hoc quæro. col. 15 ff. de uerb. obl. in. Aret. ibi col. 38. & D. Ial. hic in vlt. col.

1 *Stipulari alteri nemo potest. n. um. 6.*
2 *Prodigus, cui bonis est interdictum, æquiparatur pupillo, & nu. 10.*
3 *Vtile per inutile non uitiatur, & num. 5.*
4 *Statuto stante, quod non possit probari debitum ultra viginti libras per testes si in instrumento promisit reficere damna & interesse, quæ ascendant ad summam centum, potero probare tale debitum per testes.*
7 *Stipulatione quando nouetur actio prima.*
8 *Pupillus promittendo si efficitur locupletior, obligatur ciuiliter, & naturaliter.*
9 *Conditio impossibilis, quando uitiet stipulationem, remissiue.*

a §. Quoniam. a Inutilis stip'o non impedit † actionẽ oriri ex utili numeratiõne. h. d. Et diuidit' quia primo ꝯtinuat se ad ꝑcedẽtia. Scdo ponit exẽplũ, qñ stip'o est inutilis rõne eius cui q̃s stipulat'. Tertio, qñ est inutilis rõne ꝑsonæ ꝓmittẽtis. Quarto, qñ stip'o est inutilis rõne ꝯdõnis adiectæ. Quinto sit, qñ est inutilis rõne ꝑsonæ promittẽtis. Scda ibi, numerauit. Tertia ibi, idẽ erit. Quarta ibi nẽ quæri. Quinta ibi, sed & si ei. No. q̃ alteri stipulari nemo põt Insti. de inutil. stipul. § si q̃s alij & de verb. obl. 2 l. stip'o ista. §. alteri. Scdo no. q̃ prodigus, † cui est interdictũ bonis, 3 æquiparat' pupillo, vt hic in fi. Tertio no. ex toto. § illud gñale, vtile per inutile nõ uitiari. His præmissis ad materiã. §. nostri. Opp. dicit hic, qđ est quidam ꝯtus, q̃ celebratur re, & verbis. Cõtra, istæ sunt sp̃ẽs separatæ. l. j. de act. & obl. l. obligamur e. tit. Ergo q̃ unus ꝯtus sit diuersarum sp̃ẽrum, est quædam repugnantia, quæ esse non ꝑt. l. ubi repugnantia, de reg. iur. & C. de fi. instr. l. scripturæ. gl. fatetur contrarium, & dicit, q̃ hic contractus celebratur verbis solũ, inter- b ueniente re. Vide gl. super uer. coniunctim. Hoc facit ad † quæstio- 4 nem c dicit statutum, q̃ non possit probari debitum ultra viginti c libras per testes, pone q̃ ꝓmisisti mihi resarcire oẽ damnũ, qđ ego paterer ex tali cã, & de hoc apparet instr̃m. Vnde cum passus fuerim damnum vsq; ad centum, peto illa centũ, & ꝓbo promissionẽ per

ADDITIONES.

a Qñ. Adde circa intellm̃ huius. §. Et aduerte, q̃a tex. dicit vnũ, q̃ vr̃ sibi aduersari. Na primo dicit, q̃ stip'o est nulla. Scdo dicit q̃ inutilis, & rõ vr̃ dẽm, q̃ ꝑ illũ tex. declaret tex. in l. stip'o ista, in §. alteri. ff. de ver. ob. quasi potius sit stip'o de qua ibi, inutilis, q̃ nulla, q̃a nõ põt negari quin hẽat formã stip'onis, sed hẽt eã ordinatã ad incogruã acquisitionẽ, vnde potius tale pactũ dicatur inutile, q̃ nullum, q̃a hẽt formã pacti, vel stip'onis, sed non utilis pacti, vel non vtilis stip'onis, & hoc ꝓpcie vr̃ voluisse Iunt. hic. Et satis corroborat hoc, q̃a in §. alteri. licet sit inutile principale, quia lex ei nõ assistit, s. stipulationi factæ alteri, & hoc ꝑꝑ inordinatam formam acquisitionis, nõ tñ est inutile accessoriũ, in quo accessorio illa ordinata forma acquisitionis, s. q̃ intersit, non curatur a lege. Et hoc vr̃ voluisse ad §. alteri. Iac. Bur. in l. pacta quæ contra. C. de pact. & ibi nouis. Senenses referunt inducendo ad intellectum tex. &, ita etiam do. meus hic.

† Clau. Impedit. Hoc intelligit, qđ est inutilis in totũ, secus si aliquo casu põt esse vtilis, vt colligit' ex gl. in ver. mulier. in ver. uẽ opp. in l. si cũ dotem. in prin. ff. sol. ma. & ibi Alex. & magis ibidem in specie declarauit Claudius de Aquis in ver. præterea ponamus, & facit gl. in uer. scriptura. & ibi hoc no. Ang. Insti. de in. ob.

b Poma. Hoc facit. An illud statutũ, de quo hic, ualeat, vide Alex. cons. 68. in 3. vol. Barb. cons. 19. in 1. vol. & Ale. cons. 58. in fi. in 4. vol. & cõs. 294. in 2. vol. op. Bar. refert & sequi Alb. in auth. offerat. C. de li. cõte. Pet. de Auc. cõs. 343 Alex. cons. Saluias. 433. incip. in ꝑcessu, & cõs. 543. incip. in ꝑm̃i cã ad fi. Adde ẽt Ale. cõs. 66. in 4. vol. & in cõs. 9. 3. vol. & vide Fel. c. 2. de ꝓb. & vnũ uerbũ in c. lenes, in fi. de teſti. Itẽ adde q̃ pro doct. Bar. hic, decidit Bal. in c. pastoralis. §. qđ vero. ex. de offi. dele. & q̃ per illã doct. cõsuluit Ang. cõs. 100. incip. in ciuitate Lucana. Et q̃ decidit Pau. iacens ibi magnũ lectũ in rub. C. de prob. & q̃ decidit Bal. l. si ex cautione. C. de nõ nu. pec. & melius Bal. ibi & q̃ ista doctrina, qđ aliud sit debitũ, aliud quantitas debiti, facit id q̃ decidit idem Bal. l. admonẽdi. uer. quid si testis deficiat in dicto de tutela. q̃ dictũ sequi Ant. de Bu. c. fi. de tutela. Alex. cons. 69. incip. visa facti narratione. Itẽ facit quod tenet Bar. in l. in commodato. §. duab. j. com. & l. sed & dẽmus. in prin. de uer. ob. & scri. l. res i. l. qđã Allius uictor. ff. e. Limitat tñ hoc vt ꝓcedat, qñ instr̃m cẽt factũ cũ eo, cõtra quẽ ꝓducitur testes, secus si cũ alio. Ita limitat Ale. ꝯs. 68. s. uo. Pro qua limitatione facit, q̃ tenet Bal. l. a C. cõmu. de le. Et quod tenet idẽ Bal. l. si ꝑ ce. ꝑ illũ tex. C. d. do. ꝓmi. & facit bonus tex. c. super eo ex. de offi. dele. & qđ determinat Imo. l. fi. ff. q. & a quo appel. uer. aduerte tñ in quantũ dixi in c. le. i. põderat ibi gl. de re iu. & tenet Ang. in l. si unus. §. ait omnia. ff. de pact. scdo litat ꝑ Sal. l. si q̃s argentõ. §. fi. ꝑ illũ tex. ver. nonumentorũ. C. de do. q̃ refert Ale. hic, sed nõ firmat, & dicit, q̃ nõ ponit ꝑ cõstãt: Qđ dictum ego puto falsũ, q̃a cũ non possit reddi oñi vna rõ statuti. s. timoris subornationis testiũ, hr̃ illa ꝑ capita. l. q̃uis. & ibi gl. dicit. C. de fideic. & iõ dẽt extendi ad oẽs casus, vbi ꝑt militare, & ꝑ cõsequẽs ad casum Sal. Scdo, q̃a ꝑ hoc nõ fieret fraus statuto, cũ possit semꝑ peti fieri instr̃m post inductionẽ testiũ. ad hoc ut dicamus oẽs nõ ꝓbasse ꝑ testes. Tertio, q̃a hoc statutũ esset impositũ verbis. cõtra. l. s. C. cõtra de leg. q̃a et nõ ꝓbatur opi. Sal. d. l. si q̃s argentũ. Reliqua uide plene per Ale. quẽ ẽt vide cons. 67. 3. vol. & in Rub. C. de iud. & Anch. cons. 350. incip. in q. prædicta, & vide Fel. c. 2. de prob. & unũ verbum in c. lenes. in fi. de test. & vide quæ posuit testium C. de test. & vide Anch. in c. canonum statuta. de consti. & Ale. cons. 36. ubi declarat vol. 5 Et vide omnino Bal. cons. 279. in 4. par. 1. s'm impressionem nostrã an stante statuto, q̃ requirit fieri probationem per instrumentum si illud instrumentum non probat, sed iunctum cum testib. an sufficiat.

c Auer. Ad q̃onẽ. Ista doc. Bar. est ab omnibus approbata, vt hic per Alex. & Ias. qui refert tres limitationes ad dictum statutum, quibus adde alias plures cumulatas per Fel. in c. 2. in 5. col. versi. tertiam conclusionem. extra de proba. omnibus.
Meno. Scripsi in cons. 11. nu. 5. & in cons. 92. nu. 5. lib. 1

per instrm: dãnũ aũt, seu interesse usq; ad cẽtũ ,pbo p testes, quærit an possim obtinere, & an talis probatio ualeat. Istam qõnẽ disputauit Iac. But. & determinauit, q̃ sufficeret. Statutũ.n. dr q̃ non possit probari debitũ ultra xx. lib. p testes. No qa dicit debitum, & nõ dicit de summa debiti. Debitũ aũt & creditũ dr, qñ alienam fidem sequor, vt s̃.e.l.j. non aũt dr pp summã. Illud aũt qđ alienã fidẽ sũ secutus, ,pbaẽ per instrm, ergo debitũ est probatum p instrm. Præterea ponamus, b dicebat ipse q̃ ista duo cõficiant unũ totum, s. instrm & testes, facient unã plenã ,pbõnẽ, qa testes nõ sufficerent sine instrõ, nec instrm sine testibus: sine dubio uerum est dicere, q̃ hæc ,pbatio non est facta p testes, sed est facta p testes, & instrã, & statutũ solũ respicit ,pbõnẽ, quæ fit p testes. Et ,p hac determinatione facit gl. q̃ hic ponit. Nam licet tex. dicat q̃ õhit re, & uerbis, gl. exponit i. q̃ õtrahit uerbis tñ, interueniente re. Ita in q. nřa debitũ ,pbatur per instrm interuenientib. testib. ad declõnem debiti. Nõ.n. testes probant debitũ, sed dãnũ seu interesse ex quo declaraẽ debitũ probatũ per instrm. Venio ad scdam partem, & primo opp. q̃ vtile per inutile uitiaẽ l. Pedius. §. j. s̃ de arbi. istud brocardicũ soluit Dy. in c. utile per inutile. de reg. iu. in 6. & Cy. in l. sancimus. C. de don. Gul. de Cu. hic, & ego dixi uobis in l. Græce. §. illud. de fideiussor. Scđo opponiẽ cõ glo. & uẽ q̃ per stipl̃õnẽ appositam super re mea, alteri quæratur actio, ut C. ad exhib. l. pe. j̃. dep. l. Publia. Sol. dico, q̃ actio põt q̃ri. s. vtilis, ñ directa, ut in õriis, * & in l. pactũ, C. de pac. cõuen. Fallit fauore libertatis. Itẽ fallit pp singularia præcepta mutui, ut j̃. § prox. Et qñ p alterũ actio q̃raẽ, uide q̃ dixi in l. stipulatio. §. si quis. j̃. de uerb. obl. * Item hoc ad utilitatem dñi, ut j̃. de don. l. donationes. §. pen. Sed hic si diceremus actionem quæri absenti, & impediri actionem orituram ex numeratione, esset hoc impedimentũ dñij, iõ stipulatio ista non valet, ut sic dicatur impleri per numerationem. Vel possumus dicere, quod hic dr, q̃ stipulatio inutilis fiet proprie. Ad õtrariũ respondeo, d ibi interponiẽ super re mea, quæ durat mea hic interponitur super re mea, q̃ desinit esse mea, ideo alteri non põt q̃ri utilis, nec directa, & ista est uera. Venio ad tertiã partẽ, & vẽ q̃ p stip̃lõnẽ sequẽtẽ nouetur actio prima, licet pupillus ,pmittat. l. j. in fi. j̃. de noua. & Insti. qui. mod. tol. obl. §. præterea. e Sol. dicit gl. illud, qñ pupillus promittit illud, qđ alius dẽt: sed hic qñ promittit illud q̃ ipsemet dẽt. Ratio põt esse, qa qñ pupillus promittit illud, q̃ alius dẽt, p̃sumitur q̃ creditor fecerit aĩo nouandi & aĩo illũ liberãdi, quæ p̃sumptio cessat qñ ipsemet pupillus promittit, q̃ ipsemet dẽt. Vel aliter s̃m Ia. de Are. dic q̃ hic erat pupillus infans, uel infantiæ ,pximus, ita q̃ naturaliter nõ obligaret. Vel aliter, hic non fiebat ista stipulatio aĩo nouandi, ut statim dicã. * Dic, q̃ uerũ est õtrariũ de iure ueteri. hodie tñ nõ fit nouatio, nisi hoc expresse agaẽ. l. fi. C. de nou. * Op. qđ sqñ pupillus promittit, qđ ipsemet dẽ obligari ciuiliter, & naturaliter, ut probaẽ. j̃. com. l. 3. Faciũ. s̃. de pac. l. in personã § qui pecuniã. Sol. illud iõ, quia pupillus efficitur locupletior, hic aũt sic ,pmittendo nullo modo efficiẽ locupletior: iõ nõ obligaẽ. Venio h ad quartam particulã. & vẽ † q̃ pp impossibilẽ cõdõnẽ nõ uitieẽ stipulatio. l. obtinuit. j̃. de cond. & dem. & l. j. de cond. insti. Sol. aliud in ultimis uoluntatibus, & aliud in õctibus, q̃ dic, ut l. impossibilis. de uerb. obl. Venio ad ultimã partem. † Op. dẽ hic q̃ prodigus, cui bonis est interdictum, æquiparatur pupillo. Contra, imo æquiparatur adulto, ut l. is cui bonis. de uerb. obl. Sol. vt ibi dixi. Quædam alia tangunt hic per gl. in uer. & puto posse, quæ examinabo uobis in §. seq.

ADDITIONES.

a Paris. Statutũ. Et aliqua de materia, uide per Alex. consi. 435. in prin. Itẽ quod ista decis. Bar. procedat ẽt in coadunatione scripturæ priuatæ, manu debitoris tactu, vide Alex. consi. 547. ad fi. uide late de materia Fel. in c. 2. de prob. ubi late tangit materiã statuti dicẽtis aliquid non posse ,pbari per testes, sed solũ per instrm, & qñ ex coniunctione testiũ, & instrorum efficiatur. & dicatur aliquid liquidum, & clarũ, sicut si ex solo appareret, vide Bal. no. in c. pastoralis. §. qui vero. de offic. deleg.

b Præterea ponamus. Adde ad illam rõnem, & vide Bal. in l. admonendi. uer. quod si testis deficiat. infra de iureiur. vbi uult, q̃ ab extra sumatur coadunatio probationis, vt in l. in comodato. §. j. inf. cõmo. & in l. si ita debemus. inf. de uerb. obl.

c Determinatione. Adde q̃ cõiter cum hac determinatione transeunt Doct. pro qua allegatur tex. in c. series. de testi. sm intellm Ant. de But. & Imo. ibi. Et eum prædicta opi. transire vĩ Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de fruc. & int. §. fi. in addi. incip. Iac. But. Bald. in auth. sed nouo iure. C. com. & in repe. l. penult. in fin. de leg. 2. Salyc. in auth. cassa. C. de sacrosan. eccl. Petr. de Anch. in c. canonum in reper. in uerb. circa illam attentionem. & per eum in regula, accessorium. de reg. iur. in 6. Tu adde aliquantulũ in fortioribus terminis consi. 227. lib. 4. incip. uisa petitione. ubi alle. Bar. & Iac. But hic, & faciunt ibi dicta ad id, quod hic dicit Alexan. quod ualet ,pbatio facta, non opponente parte contra statutum. Et inquantum Alex. tãgit, an nõ obstãte dicto statuto, possit creditor petere debitorem cõpelli ad faciẽdũ sibi instrm de debito excedẽte summã, & deb. iõ ,pbare p testes. Et dicit Sal. sing. tenere q̃ sic. Tu vide cõsulta in contrariũ per Pet. de Anch. consi. 311. incip. in q. proposita. in uer. S. Menc. P. uera similia tradit Dec. consi. 135. col. 3. uer. 2. principaliter.

d Ad Cõtrariũ resp. Adde tu, & aduerte, q̃ ista solo nõ põt stare ad d. l. pe. nã ubi dẽ casus de directo cõtrarius ad sol. Bar. hic, quã cõiter Doc. sequuntur quẽ tex. unde Ruei. Et ista est uera. Adde, q̃ ita tenent cum Bar. communiter alij, sed tã dicit Bar. tenere CONTRARIVM in l. si mercedẽ. §. fi. in fi. iuncto tex. infra de act. emp.

e Præterea. Adde tu, q̃ ad §. præterea. potes r̃ndere cõsiderãdo, qđ ibi agiẽ de iure nouationis, sed hic agitur de impediẽdo natiuitatẽ actionis oriũdæ ex numeratione. Vñ casus sunt satis separati. Et vẽ uera ista solutio, s̃m do. meũ hic, quæ vĩ ex mẽte Fulg. licet eam non approbet, quæ sol. comprobatur, quia tex. noster hic agit in casu dubio, quo ad nouationem, prout dicit gl. hic in uer. Et puto posse. in quo lex disponit, quod aut sequitur stipulatio ualida, & præsumitur numeratio facta gratia implendi stipulationem, & sic unica obligatio, l. si ita stipulatus. §. Chrysogon. j̃. de uerb. obl. & in l. si ita. § fin. cum l. seq. eo. tit. Aut sequitur inualida, & tunc oritur ex numeratione, sicut si nulla stipulatio sequuta fuisset, & tex. in d. §. præterea procedit in casu certo, videlicet qñ animus, & intentio erat liberandi debitorem & recedere a prima obligatione, & acceptare loco eius naturalem obligationem tñ, iõ est q̃ ibi nascit obligatio efficaciter per naturalẽ tñ obligationẽ, qa sibi scienti imputat l. ,pmittẽdo. §. 1. de iur. do. & in l. inter cæs. §. abesse. j̃. mã. Cogitatio. Ruei. Adde, q̃ ratio est, quia interuentu nouæ personæ de iure. ff. nouatio fieri præsumebatur, vt no. Bar. in l. pen. ff. de præt. stip. & Alex. hic.

f Pupillus. Adde in quantum Alex. refert Pau. de Castro intelligere, q̃ pupillos obligatur ex mutuo, etiam sine authoritate tutoris, sed non ex stipulatione, quia ex illa non efficitur locupletior, & hoc est notandum ad statutum, q̃ mulier non obligetur sine consensu propinquorum, vt non valeat obligatio, etiam si promittat id, ad quod alias erat obligata, quod contrarium consuluit Rom. consi. 394. s. q̃ stante prædicto statuto, mulier possit quietare maritum de fructibus rerum paraphernalium, ad quam faciendam tenebatur, latius ibi vide.

g Qui pecuniã. Adde q̃ Iac. But. & Fulg. contra tenent, quia §. qui pecuniam. loquitur in casu diuerso, vt hic per Alex.

h Pom. Venio. Ex hoc, q̃ impossibilis conditio vitiet cõtractum, non solũ ,pcedit in contractib. stricti iuris, sed ẽt in cõtractibus bonæ fidei, tex. in l. nõ solũ. j. de verb. ob. Adde tñ, q̃ non vitiaret conditio impossibilis donationem causa mortis, vt est tex. sing. in l. quæ sub conditione. §. hoc edictum. uer. & in mortis. j̃. de condi. insti. de quo vide Alex. in l. impossibilis. inf. de verb. oblig.

1 *Ex numeratione alteri per alterum acquiritur, & nu. 3. & hoc est speciale in mutuo, nu. 4.*
2 *Argumentum a solitis quod procedat.*
3 *Ratio quare in numeratione alteri per alterum acquiritur.*
5 *Numeratio si facta est nomine meo, & stipulor nomine meo, an actio oriatur ex stipulatione, vel ex numeratione.*
6 *Agens ex mutuo naturali, si producit instrumentum continens confessionem, cum promissione restituendi, non probat.*
7 *Libelli verba debent intelligi secundum naturam proferentis.*
8 *Libellus, Peto centum, quia numeraui, qua reddere promisisti, an procedat.*
9 *Instrumenta si quis cõfitetur se habuisse mutuo centũ, intelligitur de præsenti.*
10 *Mutui confessio facta in cõtractu inutili, probat.*
11 *Nouatio non fit hodie, nisi expresse agatur.*
12 *Numera si noĩe meo, & stipulor noĩe alieno, an ex numeratione, vel stipulatione oriatur actio.*
13 *Numero si noĩe alieno, & stipulor nomine alieno, ex qua causa oriatur actio.*
14 *Actio vtilis ex stipulatione acquiritur absenti ita demum, si ratum habeat.*
15 *Numero si nomine alieno, & stipuler nomine meo, cui acquiritur actio.*

§. Si nũmos.

Numerando pecuniã nřam noĩe absentis, & ignorantis ei q̃rimus actionem. h. d. Diuiditur, qa primo ponit dictũ. Scđo illud ,pbat p authoritatẽ Iuliani. Tertio ,pbat arg. a cõiter accidẽtib. Scđa ibi, Iulianus. Tertia ibi cũ quotidie. No. † q̃ numerãdo alteri p alterũ q̃riẽ actio. Scđo no, a arg. a † solitis. facit. l. 2. §. merito. ne qđ i lo. pu. Anteq̃ intrem materiã, quæro de rõne. Rñ. † duplex est rõ. Prima, frequentia huius õctus, & hoc innuit iste tex. ibi, cum quotidie, &c. Scđa est rõ pp singularia præce. pecuniæ ut l. singularia. j̃. eod. Ex hoc apparet, q̃ non iõ absenti statim quæriẽ actio, quia qs fuerit pactus absenti reddi, licet qdã hoc dicant, & male, ut s̃. prox. §. 2. rñ. sed iõ. q̃riẽ, qa absentis noĩe numeraẽ. Op. † q̃ nõ sit hoc spãle in mutuo l. pe. C. ad exhibẽ. & l. Publia Meuia. in prin. j̃. depo. Gui. de Cu. vẽ fateri õriũ. Ego dixi uobis s̃. prox. §. q̃ hoc nõ esset uerũ, qa casus est hic. Nec obstã iura in õrium alleg. qa ibi pactũ fuit appositum in tradõne rei. quæ durat mea: hic in tradõne rei, quæ nõ durat mea, imo dñium meũ extinguitur, merito speciale est, ut ex numerõne q̃raẽ actio absenti. Nec prædictis b obstat. C. de do. q̃ sub modo. l. quoties. qa uel spãle in donõne, uel licet res desinat esse mea, tñ ipsa durat, hic uero extinguit. Vñ õcludiẽ hoc eẽ spãle in mutuo.

De

ADDITIONES.

a Pom. Secundo no. Vide Cæpo. consi. 30. Imo. cons. 42. Barba. c. prudentiam. 2. no. de offi. deleg. & cons. 19. 1. uol.

b Nec prædictis. Hẽs itaq; inferre ex ista solõne Bar. q̃ iste tex. nõ hẽt locũ, nisi i cõtractu mutui, vt soluit expressius Bar. i l. stipulatio ista. §. si stipuler. in 9. fallẽ. inf. de ver. ob. & in l. singularia. uer. quarto quæro. inf. eo. & in l. si cũ venderet. inf. de pig. act. Hanc tñ interpretationẽ credo falsam, quia imo ẽt in alijs contractib. q̃ re celebrantẽ, alteri p alterum actio quæriẽ. l. 1. § si te rogauero. inf. depo. & alibi multib. loc. & cõiter ita seruant Doc. vt hic p Alex. pro opi tñ Bar. vẽ facere tex. in l. 1. C. p quas pso. ubi dicit, q̃ hodie inductũ est, ut in pignore, & hypotheca, alteri per alterũ actio quæraẽ. ergo ante non, & tñ sunt cõtractus, qui re celebrantẽ. §. fi. Inst. qui. mo. re contra. obl. ergo nõ verũ est, quod dñt hic Doc. cõtra Bar. cui põt rñderi tenẽdo cõtra Bar. pro cõi opi. q̃ iõ ibi nõ quæriẽ actio, qa nõ interueniẽ numeratio noĩe alterius, sub noĩe ipsius numerãtis, quo casu nõ q̃riẽ, ut s̃. pt. §. & ita intellexit tex. gl. & tex. selatũ i l. solutũ. §. per liberã. j̃. de pig. act. Et iõ potes dicere, q̃ iõ in tex. nřo sit. qa non loquitur in actib. ciuilib. in quib. alteri per alterũ actio nõ quæriẽ, sed in actu naturali corporeo noĩe alterius celebrato, in quo bene quæriẽ alteri p alterũ, ut est tex. in l. 1. C. de acq. pos. & in l. traditio §. fi. de acquir. rer. do. Et ista rõne eã assignauit Bar. in d. §. per liberam, illamq; difficultatem ponit expresse tex. in l. ea quæ ciuiliter. eo tit. ff. Et põt esse ratio, qa actus ciuiles regulantur s̃m naturam regulæ iuris, quæ est, quod per liberã personã nobis q̃ri non possit, d. l. 1. C. p quas per so. sed actus naturales regulantur scđm iusgentium, quod disponit, vt p quãcunq; personã nobis acquiri possit, & in illis nõ attendãtur regulæ iuris ciuilis, & no. bene, qa non inuenies, quod sit declaratum alibi. Et hẽs ex illis no. quod is § nõ hẽt locũ in mutuo ciuili, cũ fiat per actũ ciuilẽ, puta scripturã, ita tenet Iac. Ray. & Bal. hic, & Mod. hic, quos vide ẽt. Et ex istis dictis hẽs colligere, hunc. §. hẽre locũ in oĩ cõtractu, vbi interueniẽ actus naturalis corporeus, noĩe alterius celebratus, ut alteri per alterũ quæri possit. Secũdo, quia in præced. §. non potuit per alterum alteri quæri, quia non fuit facta numeratio nomine alterius, quo casu nõ q̃ritur. Et intellige istum tex. quod actio alteri p alterum quæritur, si in ueritate fuit expressum, quod nomine alterius, & tali numerabatur, & ẽt an ita agebat recipiens pecuniam. Ita põderauit Bar. post Iacob. de Are. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. uer. superest 3. positio. de uerb. oblig.

De hoc quãr alteri p alterũ q̃rat actio, tangit hic p Gul. & Cy. in l. multũ. C. si qs alteri vel sibi. & ego plene in l. stipulo ista. §. si qs ĩsulã. de ver. ob. Opp. de l. 1. §. si bellus. ĵ. de pdi. cã da. Sol. intellige q hic scebã pecuniã eẽ meã, q̃ alieno noie numeraui. Vel dic q licet errã uerim, erat ꝯsumpta, fm l. a. de Bar. Marti. op. & nũc intro vt examinemus gl. §. pcedẽtis sup verbo, puto posse, cũ ista sup ver. velut tuos, & vi q ex numerõne actio non nascat, vt l. si ita fuero stipls. §. 1. & l. cũ. n. ĵ. de nou. Huius timore oportet nos examinare mãm istorũ. s. per quatuor ꝯbinationes. Qñq;. n. numero noie meo & stipulor noie meo. Qñq; numero noie meo & stipulor noie alieno. Qñq; numero alieno noie, & et stipulor noie alieno. Qñq; numero alieno, & stipulor noie meo. Redeo ad primam † qñ numero noĩme meo, & stipulor noie meo, & tunc distingue tres casus, aut stipło est vtilis totalr aut totalr inutil. aut non vtilis ex toto, nec ex toto inutilis, q̃a patit naturalẽ oblõne. Primo casu aut ꝯstat, q numerõ fuit fcã cã implẽdæ stiplonis, & tũc non orit actio ex numerõne, sed ex stiplone, vt l. si ita fuero stipls. §. 1. & l. cũ. n. ĵ de nou. & q̃a nõ agit, vt ex numerõne nascat. l. nõ oĩs. ĵ. e. & iõ agendũ est ex stiplone. Et p hoc iã vidi reprobari libellũ. † Quidã petebat cẽtũ, q̃a mutuauerat, & pduxit instrũm, in quo qs fuit ꝯfessus se recepisse: & pmittebat reddere per stiplonem. Certe ille actor succubuit, & tulte. Nõ. n. debuit agere q̃a mutuauit, sed q̃a ille pmisit restituere p stiplonẽ. Si qs tñ vellet sustinere talẽ libellũ forte posset, si hoc mõ intelligat, ago. q̃a mutuaui. s. ciuil. est. n. illud mutuũ ciuile, cui natura cooperat, vt s. e. l. 2. & ibi no. † & verba libelli dẽnt intelli s̃m intentionẽ pferẽtis, vt l. solemus. & l. si qs intẽtione ambigua. de iu. facit. § ti. 1. sed & si possessori. & itẽ si iurauero. Sed si in libello dixisset, Peto cẽtũ, q̃ tibi numeraui, tũc libellus iste excusari non posset. Qñq; est certũ, q numerõ nõ fuit facta cã implẽdæ stiplonis, sed pres noluerũt q ex vtraq; nascat actio, & tũc stamus certo, & ñ est dubiũ. Aut dubitat, & tũc si q̃dẽ numerõ ẽ fcã incõtinẽti añ stiplonẽ, vł p̃, plumit fcã cã implẽdæ stiplonis, ita q̃d ex stiplone tñ agat, vt d. l. si ita fuero stipls. §. 1. & l. cũ. n. alle. Nec ẽ verũ q gl. dt i §. pcedẽti, & in d. l. cũ. n. q ab initio nascat ex numerõne, sed fingat nõ nata, q̃a tex. i l. cũ. n. dt expresse ꝯtrũ, s. q vnus ꝯctus ẽ vere. Sed iuxta hoc dubitat † qd si hoc casu qs pponit libellũ, & dt † Peto cẽtũ, q̃a numeraui, q̃ reddere pmisisti, an pcedat. Dñt q̃dã q̃d ñ, q̃a vr̃ intẽtare duas actiões. Cõtrariũ puto. s. q ista uerba dẽant intelligi lr̃ime, hoc ẽ, q numeraui cã implẽdæ stiplones, & pmisisti. Facit q no. s. px. §. i pri. i ver. ꝯiuchin. Si vero stiplo, & numerõ fuerũt factę ex interuallo, si q̃dẽ stiplo pcessit. & secuta ẽ numerõ, sp vr̃ seq. cã implẽdæ stiplonis. & stiplo pcessit spe futuræ numerõnis, & iõ si numerõ nõ sequeret obstaret exceptio. vt l. si ex cautione. & l. cũ vltra. C. de nõ nu. pec. Si vero numerõ pcessit, tũc p sequẽtẽ stiplonẽ de iure antiquo fuisset fcã nouatio: hodie vero secus, nisi ageret expsse. l. fin C. de nou. & iõ hr̃et duplicẽ actionẽ, & posset intẽtare q̃ vellet. Hic moueo vnũ dubiũ dic. t. instrũm. † Qui talis fuit ꝯfessus habuisse centũ mutuo, q̃ restituere promisit, an psumat habuisse retro ex interuallo, an vero tunc cũ pmisit. Vr̃ retro ex interuallo, q̃a illud verbũ, habuisse, est tpis pteriti plusq̃ perfecti. Cõtrariũ est veritas, q̃a tũc habuisse psumit. l. si ita stipls. Chrys. de ver. ob & de acq. pos. l. pdia. & ibi dixi, & plenius in l. post dotẽ. sol. ma. vbi vid. Scd̃o casu qñ stiplo ẽ penitus inutilis, & tũc orit actio ex numerõne tñ, vt in pced & d. §. Chrysogonus. Sed de vno dubito, ego fui ꝯfessus me recepisse cẽtũ mutuo, q̃ promisi p stiplonẽ inutilẽ reddere, † an ista stiplo. & ista ꝯfessio facta in illo ꝯctu inutili pbet mutuũ? Rñ. sic tex. est no. in d. §. Chrysogonus si bene aduertat, q tene mẽti. † Tertio casu, qñ stiplo nõ est totalr inutilis, q̃a producit nãlẽ oblonẽ. tunc aut ego stipulor ab eodẽ cui numeraui, & nõ impedit actio ex numerõne, vt s. px. §. ver. idẽ erit si a pupillo. Aut stipulor ab alio, & tũc licet olim fieret † nouatio, hodie nõ fit. nisi expsse agat, vt C. de no. l. fi. in fi. & Inst. q. b. mo. tol. ob. §. pterea. & no. in pcedẽti §. in d. ver. idẽ erit. Scd̃a ꝯbinatio est, qñ numero noie meo, & stipulor † noie alieno, & tũc aut stipulor ei cui ñ possũ & stiplo est inutilis, & orit actio oñ ex numerõne. s. px. §. & d. §. Chrysogonus. Aut stipulor ei, cui possum stipulari, vel filio, vel seruo pri vel dño, & tũc idẽ q̃d s. dixi, qñ stipulat sibiipsi. vt d. l. dñs seruo de ver. ob. & q̃d dixi. s. qñ stiplo ẽ in totũ inutilis. Idẽ est qñ est inutilis pro pte, p ea pte, pro qua inutilis est, ar. totius ad partẽ. facit. ĵ. eo. l. ita & si fur. §. fi. † Tertia ꝯbinatio est, qñ numero noie alieno, & stipulor noie alieno. Hic aduerte, aut ẽ vnus & idẽ ille, cuius noie qs numerat & stipulat. & orit actio ex numerõne, nõ ex stiplone. nisi esset psona cui qs stipulari posset. d. §. Chrysogo. & hoc ẽ verũ de iure antiquo. Hodie vero puto, vt sicut numerõne alteri p alterũ q̃rit, vt hic, ita stiplone sup illa numerõne interposita. i l. 1. C. p quas pso. nob. acq. In hoc tñ est dr̃ia, q̃a numerõne, q̃rit ab seruo, & ignoranti, & q̃rit directa, vt hic. † Stiplone vero q̃rit vtilis, ita demũ si ratũ hẽat, ut d. l. 2. & ar. l. si ego. §. de neg. ge cũ rõ singularitatis, q̃ est hic, & ĵ. e. l. singularia cessit in stiplone. Si vero sũt diuerse psone, q̃a vnius noie numerat, & alterius noie stipulat, tũc p ualet numerõ, vt l. 1. § 1. ĵ. de stip. ser. † Quarta ꝯbinatio, qñ numero noie alieno & stipulor noie meo: isto casu aut ille, cuius noie ñ numeraui, erat psona per q̃ mihi q̃rebat oblõ, vt filius vel seruus, & tũc idem ac si meo noie numerasse, vt d. l. dñs seruo. ĵ. de ver. obl. Si vero erat psona extranea, tunc p ualet numerõ. Nõ. n. potuit per meam stipulationẽ auferre sibi ius ex numeratione q̃situm, vt d. l. 1. §. 2. de

ADDITIONES.

Ruet. Speciale in mutuo. Adde q Doc. communiter tenent contrarium, vt hic per Alex. concludentes, quod idem est in omni contractu qui re perficitur.

a Poma. Opp. de. Vide aliqu d. per Alex. cons. 1. vol. 4.

b Paul. Vlterius opp. Vide Fel. in c. si cautio. ext. de fide instr. Alex. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, & in l. 1. §. si quis ita. de verb. obl. & vide Mod. hic.

c Poma. Et p hoc. Limita istã doc. vt nõ procedat, qñ cã committeretur, q̃d in ea procedatur inspecta sola facti veritate vel de æquitate, q̃a tũc dato, q̃d peteret ex vna cã, & de alia diuersa, sed habita ad cõdẽnandũ pbarei, absoluimus dẽt cõdẽnari reus. Ita tenet Ant. de But. cõs. 1. inci. viso dicto pacto. p̃ authoritatẽ Io. And. quẽ sequit Alex. cõs. 35. vol. 1. & cõs. 179. vol. 2. Limita tñ illud, vt nõ pcedat, qñ in cã pcederetur sola facti veritate inspecta, vel de æquitate, fm Alc. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de ver. ob. Itẽ Bal. in l. fol. C. de testib. quẽ sequit Alex. cons. 74. incip. diligenter cõsideratis, & in tali conditione intelligit q̃d possit procedere manu regia, solo iuris gẽtiũ inspecto, vt per Bart. in extrauag. ad reprimẽ. in ver. videbitur. pe. q̃one. Bal. in l. nec quicquam. §. de plano, & in l. nemo. C. de sen. & inte. & de no. for. fide. Scd̃o limita, vt non pcedat qñ probaretur de mutuo ciuili mediante confessione, & ex transacto tpe opponendæ exceptionẽ nõ numeratæ pec. Bal. l. vnica. C. de rei vxo. act. in prin. & in l. pecuniæ. de sol. C. Imo, & Alex. in l. 1. § si quis ita. ĵ. de verb. ob. & in d. §. Chrysogonus. Alex. cons. 163. vol. 2. Nã illis duob. casib. libellus pcederet, licet in eo diceretur q̃d numeraui, per supradicta. Et vide circa istam q. Alex. in. cons. 177. vol. 2. & cons. 61. eo. vol.

d Pom. Mutuaueral. Et q̃d ista dr̃a sit inter verbũ, numerauit & numerauerit, facit q̃d voluit ipse Bar. in l singlã, ver. & primo videõ. ĵ. eo. & licet Bar. hic rephẽdat Mod. dũ dt, p nõ pcedet libellus si in eo diceret, q numeraui, & cõtra eũ facit q̃d dt in l. pdia. ĵ. de acq. pos. & q̃d dt Ang. & Sal. l. si ex cautione. C. de nõ nu. pe. tñ eius opi. est verior, vt dt Ale. d. l. si ita stipula. §. Chrysogonus. ĵ. de ver. obl. & p ea facit, q̃a numeratio est actus nãlis, & p eã fit mutuũ nal., vnde nõ pt suppo ni p mutuo ciuili, q̃a est actus ciuilis, & p eũ cõtrahit mutuũ ciuile, vt colligit. ĵ. eo. ex verbis. Bar. l. 2. §. 1 mutui datione. dũ dicit, quotuplex ex mutuo. Et p illa dr̃a an stiplo fiat incõtinẽti vel ex interuallo, facit q̃d no. Ang. l. peteñs. in 6. lec. C. eo. vbi voluit, q̃d si facta fuit pmissio sine cã, nõ valet. l. 3. § circa. ĵ. de excep. doli, quod tñ valeret, si incõtinẽti sequatur stipulatio, q̃a habet vim cãe, ita quod nõ poterit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ & doli, quæ primo obstitisset, secus vero, si ex interuallo secuta fuisset, quia tunc non habet illam causæ. Meno. Chassa. cons. 12. nu. 11. 12. & cons. seq. cir. finem.

e Et iuste. Adde vt per Alex. in d. §. Chrysogonus, qui transit cũ opi. Bart. licet Paul. de Ca. in l. 2. §. fi. ĵ. eo. dicat, vt ipse refert, q opi Bar. est nimis rigorosa. Vñ fm eũ põt dici q dẽat sequi cõdẽnatio, si producat instrũm cõtinẽs et stipulationẽ, q̃a ex productione instrũi apparet quãr voluerit in suo libello numerõnem deducere. Sed Alex. dicit q hæc opi. posset pcedere, si ca cõmitteret cognoscẽda sola facti veritate inspecta, q̃a tũc licet vna cã eẽt producta in petitione, & alia probata in prosecutione causæ, esset legitima, tñ dẽt obtinere, fm Ant. de But. in cons. inci. viso puncto & per no. Io. And. in add. ad Spe. in tit. de ac. & pet. § sequit. ver. hoc quoq;. Tu adde Pau. de Ca. cõs. 207. inci. super 1. dub. vbi tenet simplr q si cã in libello deducta nõ pbetur, licet alia sit probata, vt puta actũ est ad depositũ, pbatũ est de commodato, q dẽt absolui reus. alle. fon. io c. 1 de lit. cont. & Io. And. vbi s. Et q̃d importat cã, sola facti veritate inspecta, vide Ro. cons. 20. Et an producẽs preceptum continens confessionem mutui dẽat de mutuo soluere gabellam stante stat. q de oi mutuo de quo apparet instrũm, dẽat solui gabella. Ang. q sic, cons. 49. inc. experit. Et q agens ex numeratione, cũ stiplo interuenit, dẽat succũbere, tenet Bal. cons. 54. inci. Sẽpronius lit. Et in q̃tã Ale. se remittit ad Chrysogon. de illa q. si egi ex numerõne, & pbaui de confessione, an debeã obtinere, vbi tenet q sic, qñ est elapsum tpt opponendæ exceptionẽs, & rñ. ad dictũ Spec. in §. sed pone egi, Adde tu quod opi. Spe simpliciter sequitur Bal. cons. s. alle. ubi fortius vr̃ velle recte intuenti, q stante statuto, q non possit opponi exceptio non numeratæ pec. tñ q dictũ Spec. procedat, & illud clarissime sequitur. cons. 222. inci. pũctus quæstionis. & cons. 123. lib. 2. & cons. 219. inci. actum fuit deposito. & ibi dicit idẽ secus in deposito, q̃a agens ad numerationem debet obtinere, si probat de confessione. Rationem diuersitatis ibi vide. Idem tenet cons. 270. inci. ex themate. li. 4. vide tñ d. cons. quia non all. per Alex. sed solũ alle. Ang. cons. 99. & 155. inc. quidam tenet, q Spe. Pro opi. tamen Alex facit q voluit Pe. de Anch. cons. 308. vbi voluit q elapso decennio confessio de dote facta cons. matri. habeat eandem vim, quam habet vera numeratio, incipit, nullum dubium.

f Mutuauit. Bar. hic vr̃ tenere in ista q̃stione, q sustineat libellus, q̃a illa verba, mutuauit, debẽt intelligi, sic ciuiliter, mediãte cautione, seu stiplone alle. tñ contrariũ in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ĵ. de ver. ob. Sed Doctores soluũt, q̃a aliud est dicere mutuaui, & aliud numeraui, vt in contrario. alio mõ soluit ipse Bar. in eo. §. Chrysogonus. si bene videat, dũ dicit, nisi stiplo aliquo mõ eẽt inutilis. Pro quo vide Oca. in rep. c. qñ cõtra de prob. sup gl. in ver. cofessionis. cũ seq. Pan. Ab. & Ioan. in c. si cautio. de fide instr. Alex. in d. §. Chrysogonus. & ibi concord.

Claud. Dubitabat. Sed quid si dubitet, an fuerit facta incõtinenti, uel ex interuallo, q̃a instrũa sunt cõfecta eodẽ die. vide Fel. c. pastoralis. de resc. q allegat Bart.

Ruer. Adde Ias. hic col. 6. qui limitat dictum Bar. dupliciter.

g Præsumitur. Adde quod Alex. in d. §. Chrysogonus, dicit, quod communis opi. est cum Bart. remissiue vide per ipsum in l. pcdia. ĵ. de acq. pos. Cuius dictis adde Bal. cons. 18. lib. 3. incip. in quodam instrumento.

h Tene menti. Adde eundem Bar. in d. §. Chrysogonus. & Alex. ibi, cui, in quantum examinat, an confessio facta in instrumento inualido, sit efficax. Adde Rom. quẽ sl. ... ipsam per tria membra examinantem succincte, & cum Bart. tenentem in sua cons. 284. incip. omnipotentis, ista cons. fio.

i Pom. Aut stipulor. Vide Alc. cons. 13. alias 27. vol. 2.

k Scd̃a cõbinatio. Adde quid si filius in ptate p interpositã psonã mutuat patri, & tamen conficit in forma. Titius confessus est habuisse, & pcepisse a Sempronio mutuo de propria pecunia ipsius Sempronij ad utilitatẽ & cõmodũ eius, quẽ ipse Sempronius noiabit, quẽ possit noiare q̃cũq;, pacto apposito q dicto Sempronio. solui nõ possit, nec ab eo absolui, sed demũ ei, & ab eo, q fuerit declaratus, contingit q ille Titius pr̃ moriat. Sempronius declarat numeratione fuisse factã ad commodũ filij. q̃rit an stipulator, uel ille ad cuius commodũ facta fuit stiplo, agere possit, & an potuerit declarare post mortẽ illius. Bal. cons. 135. t. li. tenet q nõ.

Ruer. Adde, q omnes tenent cum Bar. in hac secunda combinatione, ut not. Ias. hic, qui eam declarat. col. 8.

l Iote. posita. Adde quod Alex. dicit communis opi. est in contrarium, de qua per ipsum in d. §. Chrysogonus.

Ruer. Adde Ias. hic, q refert Bar. cõiter rephẽdi p Doc. quia qñ pcedit numerõ stipulatio sup illa nũ. posita ñ ẽ accessoria, sed principalis. iõ tex. i d. l. §. ũ pbat

m Quæsitũ. Vide Alc. cons. 27. 3. vol. ubi p Doc. Bar. dt q si executor ... vendidit res pupillæ cũ pacto de retrouendendo, q si postea sedo uendiderunt libere q non poterunt per ea auferre ius quæsitũ cũ pacto de retrouendẽdo pupillis

§.1. de stip. servo. Mō hētis expeditas oēs glo. De materia tāgit per Cy. C. eo. l. si absentis, q nihil dicit respectu eorū, q̄ ego dixi vobis.

1 *Debitum ex cā depositi, pōt in cām mutui conuerti sola cotrahētiū volūtate.*
2 *Domini voluntas quando habeatur pro traditione.*
3 *Verbum voles, extensiuum est.*
4 *Uti, facti est.*
5 *Responsio debet adaptari ad interrogata.*

§. Deposui. a † Debitū ex vna cā pōt conuerti in cām mutui sola ꝯhentium voluntate, ēt sine vsu pecuniæ, nisi dē vtendo fuerit actū h. d. cum l. seq. Op. solo aīo non quæritur possessio. l. licet. C. de acq. poss. & l. 3. in prin. & l. queadmodū. ff. de acq. pos. Sol. hoc iō est, ꝗ dicit gl. qa prius hēbat naturalē ꝓtētionem, vt Inst. de rer. diui. §. interdū. ff. de acq. rer. do. l. quia rōne. § interdum. Sed adhuc obstat ꝯrium; quia ibi nemo incipit possidere.
2 Vnde gl. dicit, q hæc res erat in ꝯspectu. Videte, ꝗn̄ quis nō habet dn̄i voluntatē, ad incipiēdum sibi possidere nō sufficit nuda voluntas sine traditione l. 3. §. si rem. de acq. pos. Dixi vobis. s̄. eo. l. si quis nec cām. §. res Sed qn̄ hēt dn̄i voluntatem, tunc sufficit q ipse detineat, licet res nō sit in ꝯspectu, & ita loquit̄ hic. Et ita tenet Dy. in c pro possessore. de reg. iu. in 6. in 4. q. & ita ītelligit. l. eius. & l. hoc si. de rei vend. Qn̄que q̄s nullo mō tenebat vel possidebat, & tunc requiritur traditio vera, vel ficta, vt C. de prob. l. cum res. & C. de acq. poss. l. 3. Hoc ēt tangit̄ p gl. in d. l. qua ratione. §. interdū. Alij dīt, q hoc est spāle pp singularia præcepta pecuniæ, vt ff. eo. l. singularia. vt ibi dicam. Sic opp. & vr̄ q sequens lex ꝯdicat huic. §. Gl. dicit, q
3 ibi iō, quia fuit appositum † verbū volens, qđ est extensiuum: Gul. dicit q ista nō est rō: sed dēmus stare ꝓprio tex. aut talis permissio fit ab initio, aut ex post facto. Nā qn̄ ex post facto fit statim, apparet q voluit recedere a primo ꝯctu, qn̄ ab initio, non: sed voluit prius esse ꝯctum depositi, & ab illo nō recedere, nisi inciperet vti. Tu vero dicas q verbum voles, qn̄que hēt determinationem ab actu qui ipso iure perficitur, qn̄q; habet determinationē ab actu q requirit factū hōis. Primo casu statim nuda volūtate perficit̄ mutuū ēt si nō moueat̄ pecunia. Ita loquitur hic. §. Nā tu rogasti me, vt pecuniam depositam hērem mutuo, istud q cā depositi ꝯuertat̄ in mutuū fit a l. & iō statim conuertit̄ cū tu vis. Et si esset dictū, si voles sit mutuū, statim te volente efficeret̄ mutuū. Sed in l. q si ab initio, proxime sequēti, verbū voles, recipit determinationē ab actu qui iure nō perficitur, sed requiritur factū. Rogasti. n. me, & ego permisi tibi, vti si voles. Licet. n. velis vti, nō tn̄ vteris, † quia vti, est facti. iō requiritur vsus de facto. Sed si tu vis esse mutuū, statim est mutuū. Et id probatur arg. eorū q̄ no. in l. in vēdentis. C. de ꝯh. emp. & dixi in repe. l. cunctos populos. circa prin. C. de sum. Tri. & fi. cath. Sed ꝯ hoc, fa-
4 cit prin. §. q dicit permisit tibi vti. Rn̄. Rn̄sio † debet adaptari ad
5 interrogata, cum igitur interrogatio ꝓcesserit, rogo q ista pecunia
b sit mihi mutuata, b vt dicitur in fi. §. cum sequit̄ rn̄sio, permitto tibi vti, videor dicere quod sit tibi mutuum. l. si ine. §. j. s̄. de interr. act.

ADDITIONES.

a Paris. Deposui. Quid aūt. si debitum ex vna causa, conuertatur in cām depositi an sit periode, ac si vera numeratio interuenisset, vide Pau. de Cast. cons. 9.
b Pom. Mutuata. Facit l. defensor. §. j. inf. eo. tit.

LEX XI.

1 *Pretium ex re data ad vendendum, quando conuerti possit in causam mutui.*
2 *Contractus quando est factus gratia recipientis, non tenetur de periculo, nisi ex culpa leuissima.*
3 *Periculum rei traditæ ad vendendum, quando spectat ad accipientem.*
4 *Principale, propositum inspicitur ad cognoscendum cuius gratia contractus sit celebratus.*

Rogasti. Pecunia redacta ex vendōne rei meæ de partium voluntate, statim in cām mutui cōuertitur, & periculū rei traditæ ad vendendū, vt pretio quis vtat̄, pertinet ad tradētem, si eā venalē hēbat, aliàs ad accipiētē. h. d. Diuiditur in duas partes, quia primo dicit, quāt pretiū rei in nām mutui cōuertat̄. Scđo ad quem spectat periculū rei anteq̄ vendatur. Secunda ibi. q si lācē. Opp. de l. rogasti. ff. de præscr. verb. Sol. ibi res non fuit vēdita vel pretiū nō fuit receptū, hic erat receptum. Opp. de l. qui negotia. §. his arg. ff. mā. Sol. ibi dedit tibi rē vendendā vt mihi restitueres pretium, & ego mutuarem tibi qđ vellem. Vnde non licuit tua authoritate in cām mutui cōuertere, hic vero ab initio permisi tibi vt cō-
1 uerteres. Ideo † vt clare hēas hoc, dic tria verba, aut dedi tibi rem vendendam, & q mihi pretium redderes, & nō cōuertitur in cām mutui. l. qui negotia. all. pro parte ꝯria. Aut dedi vt vtaris, & tūc aut est vendita, & pretium receptū, & tunc cōuertit̄ in cām mutui, vt hic. aut nō est pretium receptū, & tunc secus d. l. rogasti. in prin. ff. de
2 præscr verb. Opp. ad rm dictū, & vr̄, † q periculū non spectet ad recipientem, licet eius gr̄a ꝯctus sit celebratus. l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. cōm. Sol. intellige hic de periculo interueniēte, saltem culpa leuissima, non de casu fortuito, vt dixi s̄. eo. l. si quis nec cām. Opp. de l. si gratuitā. §. j. ff. de præscr. ver. Sol. ibi concedens rogauit
3 accipientē, hic eꝯ & sic hēs tria mēbra. † Aut tradens rē rogauit accipientē, & eius est periculum indistincte, vt l. si gratuitā. §. j. s. alleg. aut accipiens rogauit tradentem, & tunc aut habebat rē venalem aut non, vt hic, & hoc verum, nisi res der̄ æstimata. De quo quid iuris sit, dic vt ff. de æsti. act. l. 1. Vltimo no. in fi. huius l. ibi, & maxime
4 si sine vsuris credidi, &c. † q ad hoc, vt cognoscamus, cuius gratia
a ꝯctus sit celebratus, debemus inspicere principale a propositum. Si enim gratia tua moueor ad ꝯhendum tecum, non gratia mei vel alterius, licet postea ex illo ꝯctu commodum seu vtilitatem sentiam, totus ꝯctus tui gratia dicitur factus, vt hic, & not. s̄. eo. l. si quis nec causam. in prin. & in §. 1.

ADDITIO.

a Principale. Adde q hoc facit sm Bal. ad q. statuti dictantis, q nihil possit disponi in fauorem bannitorum: modo sit q̄dam reformatio, q quicunq; ceperit bannitū hēat decem, si vnus ex bannitis capiat alium, an dēat habere decē. dicit q sic, q istud statutū est factū principaliter in fauorē reip. & tale statutum dēt referri ad quoscūque, non habito respectu, an sit habilis, vel inhabilis, & hoc pp publicā vtilitatem est tex. no. in l. si quis ingrauescente. in l. ad Syl. sm Bal. idem dicentem in l. 4. C. de preci. Impe. offe. & in l. libertas. s̄. de sta. hom. Ray. & Bal. in l. 1. §. Officium. s̄. ne quis eum. Adde tu, ex his dictis Bar. hic inferre, q si testis examinatus in causa testamenti, in quo sibi sit factum legatum, & inducatur ad probandum testm, & interrogatus an sentiat cōmodū aliquod ex ipso testō, rn̄dent q non, p hoc non est periurus ex eo, quia hæres ipse est ille, qui principaliter cōmodum ex ipso testamēto sentit, ar. eorum quæ hic no. Ita dixit sing. Ang. in l. 1. ff. de iust. & iu. quē refert & sequitur Io. Bap. Caccial. de S. Seu. hic, & refert ēt dominus meus hic. & quod dicit hic Bar. limita, vt per Imo. & Alex. in l. paterfam. ff. de vulg.
Meno. Ioan. Rob. r. lib. 1. sen. in c. 5. Duare. de pac. fol. 38.

1 *Mutuū non contrahitur in plus, q̄ datum sit, & an in eo plus valeat donatio.*
2 *Vsuræ debentur ex pacto nudo apposito iuxta contractum.*
3 *Mutui cōtractui si apponitur ꝓmissio facti, vt puta, ire Romā, quādo sit vsura.*

1 §. Si tibi. Obīo † mutui re ꝯhit̄, iō nō pt in plus ꝯhi, q̄ datum sit: sed minus sic. h. d. Quærit gl. de rōne, & eam assignat p diuisionē, vt hētis in ea. An ergo hodie iure donōnis dēat̄ illud plus, cū pacto nudo donō hodie pficiatur? Rn̄. non. No. n. pt dici donō cum ex mera liberalitate non fiat. l. 1. ff. de don. sed iō plus ꝓmittit, q a sibi mutuabat, & iō magis esset vsura. Sed tūc op. pactū nudū iuxta ꝯctū appositū, vestitur eius coherētia, vt pducat achō-
2 nē l. legē. C. de pac. l. iuris gētiū. §. q nimmo. ff. de pac. Sol. spāle odio vsurarū, vt non dēantur ex pacto nudo incontinenti apposito. C. de
a vsur. l. quis. la 1. Opp. a de l. q semisses. §. fi. ff. de vsur. Sol. illa distōꝯ fuerit fœnerari vel nō. hēt locū in alijs ꝯctib. vt ibi, nō in ꝯctu mu-
3 tui, vt hic. ita dicit gl. Quarto, & hæc est bona qō. † Mutuaui tibi cētū pacto apposito. vt vadas pro me Romā, vel scribas mihi librū, an ad tale pactū poterit agi? Gl determinat q nō, q a vsura est. Nam q c q d accedit sorti vsura est, vt dr̄ in Euangelio, & in Decre. 14. q. 3. c. 1. 2. 3. & 4. & c. consuluit. de vsur. ita dicit gl. tua. Cōtra istā gl. vr̄ alia gl. s̄ si q̄s cau. l. sed & si q̄s. §. fin. in gl. q̄ incipit, quia ex certa scia. Sol. Qn̄q; iuxta ꝯctū mutui apponit̄ promissio facti, p qđ aliquod adest creditori & tūc est vsura, ita loquit̄ hic. Qn̄q; apponitur aliquod factū p qđ sibi nihil adest, sed est sibi magis cautū. Exemplū. Pro q̄titate mutuata promisisti venire ad iudiciū, & suscipere in te præceptum sub certa poena, certe talis promissio valet, vt in glo. ꝯria. Ita debet intelligi quod no. Doc. C. de vsur. l. cum allegas.

ADDITIO.

a Pom. Opp. de l. Vide Alex. cons. 63. in 2. vol. vide p decisione huius q. Alex. cons. 61. vol. 2. & cons. 87. 3. vol. & cons. 233. 2. vol. Et in materia vsurarū, vide Alex. in l. itē q in fi. inf. de pac. & cons. 190. in 4. vol. & cons. 49. eo. vol. & cōs. seq. & cōs. 53. 4. vol. & cons. 91. eo. vol. 2. vide Barb. cons. 15. 1. vol. & cons. 20. in 2. vol. Ro. cōs. 143. & cons. 238. Alex. cons. 3. vol. 1. & cons. 32. eo. vol. plene cons. 18. vbi ponit, an poena adiecta quantitati, vr̄ in fraudem vsurarum, & quid in adiecta facto, in cons. 157. vbi tangit de omnib. & cons. 116. eo. vol. & cons. 150. vol. 3.
Meno. Quarto. Dec. cons. 39. nu. 4.

§. Si fugitiuus. Si mutuat seruus, qui hēt dn̄i voluntatem, ꝯhitur mutuum: aliàs secus, nisi reconcilietur consumptione sequuta. h. d. Primò loquitur in seruo, qui habet dn̄i voluntatem. Secundò in eo, qui nō hēt. Secūda ibi. fugitiuus autem. De ista materia qualiter reconcilietur mutuum, vidistis. s̄. e. l. 2. §. appellata. & videbitis statim. ff. l. prox. cum l. seq.

LEX XII.

1 *Dominium licet ab initio non transferatur, tamen consumptione sequuta reconciliatur mutuum, creditore furente.*
2 *Mutuum reconciliatur pro ea parte, pro qua res mutuata consumitur.*
3 *Consumptione rei mutuatæ sequuta, an ex numeratione, an ex consumptione nascatur certi condictio.*

1 Si à furioso. † Licet ab initio non transfertur dn̄ium: tn̄ cōsumptione secuta, reconciliatur mutuum creditore furente, vel ēt ignorante. h. d. cum princ. l. seq. Not. q dixi in
2 sum. Secundo no. † q pro ea parte, pro qua res mutuata ꝯsumit̄, p ea parte mutuū recōciliatur. Circa hāc l. si a furioso. quæritur, secu-
3 ta † cōsumptione, vnde nascatur certi cōditio, an ex numeratione, an ex cōsumptione? Rn̄. breuiter q qn̄ numeratio habuit cōsensum vtriusque partis, non est dubiū quin ex numeratione agat̄. l. si quis pro eo. §. si nummos. ff. de fideiuss. Sed qn̄ ab initio numeratio non habuit cōsensum: puta, qa numerauit furiosus, vt fuit in primo casu huius l. tūc sunt opi. Io. dicit ex numeratione nasci certi condōnem specialem ex mutuo, & hoc erit vnum ex singularibus, quæ in mutuo sunt. vt videbitis. ff. eod. in l. singularia. Alij dicunt ꝯrium, q isto casu nunquam reconciliatur mutuum, quia ex consumptione non nascitur certi condictio pro mutuo, ex numeratione siūt non potest nasci, quia non habet consensum, sed reconciliatur creditum in genere ex æquitate, vt l. si me, & Titium. ff. eo. vnde aget̄ certi condictione gn̄ali, vel condictione sine causa, & hoc est verum de rigore. pdicta vera in primo exemplo huius l. In oībus āt alijs reconciliatur mutuum, quia ab initio numerator habuit voluntatem numerandi.

LEX

LEX XIII.

1 *Si mutuaui pecuniam alienam, & stipulatus sum mihi restitui, & ego ago ex stipulatione, & antequam sit consumpta, dominus vendicat, quod ille cui mutuaui, non tenetur restituere: sed doli exceptione repellitur.*
2 *Si mutuam pecuniam alienam, quam debitor non vult consumere, qualiter passum contra ipsum agere, & nu. 4.*
3 *Certi condictione ex mutuo agenti, quando possit opponi exceptio dominij.*

Nã & si fur. Ad hic. l. op. de l. q̃uis. C. eo. R̃n. ibi mutuũ fuit reconciliatũ stipulone, vñ nascitur certi ꝯdõ an-1 teq̃ ꝯsumatur. Iuxta hoc q̃ro, † pone q̃, ego, q̃ numeraui pecuniam alienã sui stipulatus, & ago stipulone. dñs vẽdicat anteq̃ sit ꝯsumpta, an ille, cui mutuaui, mihi restituere teneatur? Vr̃ q̃, sic, quia ille, cui mutuaui tenetur mihi in gñe. ab eo aũt vẽdicatur pecunia in spẽ, er-a go illud, ad qd̃ tenetur mihi, nõ vẽdicatur. Veritas est, q̃ ipse est tutus exceptione doli, tñ certũ est, qd̃ illã eãdẽ pecuniã soluẽdo debitor liberatur, vt no. s̃. c. l. 2. in prin. sed qñ facto creditoris petit illud cuius solone debitor liberaret, obstat doli excep. l. si opera. de do. i exce. Præterea, licet debitor teneatur in gñe, tenetur tñ respũ illius q̃titatis mutuatæ, ergo illius q̃titatis interitu liberatur. l. in natu. e. j. loc. & dixi. s̃. eod. l. qd̃ te. & pro hoc optime facit j. de stipu ser. l. 1. §. 1. & 2.
2 Quarto, q̃d si mutuaui pecuniã alienã, nec debitor, vult eã cõsumere, qualiter cõueniatur a me? aduerte, ista est subtilis qõ. & vr̃ q̃, ñ possit ꝯueniri a me certi ꝯdõne, q̃a nũ est nata, vt hic; nec ꝯdõne sine cã, q̃a ex cã, pecunia est apud eũ, q̃ finita non est. gl. determinat q̃, aut hoc facit malitiose nec a mutuãte cõueniatur, & tũc perinde tenetur, ac si ꝯsumpsisset, q̃a stat p eũ quominus cõsumat. ergo &c. l. iure ciuili. de cõd. & dem. Si aũt facit hoc bona fide, q̃a forte hoc sibi denũciatũ est, & tũc nõ p̃t ꝯueniri, ar. huius l. in vltimo cãsu huius prin. Ad b declaratione huius q. oportet nos primo videre, verũ † et qui agit 3 certi cõdõne ex mutuo possit opponi hæc exceptio, tu ñ fuisti dñs, c vr̃ q̃, sic: nã q̃libet dẽt ꝓbare id, q̃ est cã suæ intẽtionis, vt j. de ꝓba. l. ei q. sed ad ꝓbãdũ q̃ fuerit mutuũ, requiritur q̃ mutuãs fuerit dñs, vt s̃. e. l. 2. §. appellata. & §. mutui, ergo &c. Et hoc vr̃ tenere Cy. C. e. l. 2 Gul. de Cun. tenet ꝯtrariũ p l. nõ bñ. C. eo. pro hoc ẽt facit. quia ille, qui hẽt cã a me, nõ p̃t mihi referre qõnẽ dñij. C. loc. l. si q̃s cõductionis, & j. cõm. l. ita vt si fur. Sed ad istas rñ. Doc. C. eo. in d. l. 2. q̃ illæ leges loquuntur in casib. in q̃b. non est de substa ꝯtus, q̃ tradens sit dñs. ego puto q̃ exceptio dñij nõ possit opponi. nisi p ipsum opponẽtẽ, vel p aliũ probetur q̃ tradẽs nõ sit dñs, licet de substãtia ꝯtus sit, q̃ tradens sit dñs, hoc no. in fi. C. de re. p̃mu. l. . Nã si ille qui opponit nõ ꝓbat se, vel aliũ dñm nec alius probat p̃sumi, q̃ fuerit dñs ille, qui tradit, nec hẽt necesse ... probare se dñm, nam q̃ in nullius d bonis est, de iure gẽ. est eius, q̃ occupat, vt l. 3. j. de acq. re. do. Hoc præmisso venio ad qõnẽ ꝓpositã. qñ pecunia nõ est cõsumpta. dic 4 aut ille, a quo petitur, vel alius, nõ probat pecuniã alienã & tunc indistincte poterit cõueniri, q̃a mutuũ vr̃ in numeratiõne ꝯtũm: aut probat eã alienã. & tũc si q̃dẽ malitiose nõ vult eã cõsumere. & tenere e tur ac si cõsumpsisset, vt hac glo. Si vero bona fide facit. q̃a est sibi denunciatũ tunc non p̃t conueniri, vt dicit gl. q̃ intellige nisi sibi caueret de defendendo ipso aduersus illum denunciantem. l. is a quo. cum l. seq. s̃. de rei vend. & hæc no. quia vtilia & subtilia sunt.

ADDITIONES.

Meno. Cuiac. lib. 13. obseruat. c. 28.
a Pom. Veritas. Ex istis verbis hẽs notare limitatiõẽ ad tex. in l. incendiũ. C. eo. ut non procedat, qñ facto creditoris, aut culpa, periret pecunia, quia liberatur sue creditor ab eius præstatione. Et ita intelligẽdus est hic Bar. nec ob. rñ. Mod. hic dicemus, q̃ lex, si opera. hic alleg. p Bar. quia erat destinata soluti pecunia, nil facit in proposito, cũ hoc nõ fuerit in casu nõ, quia rũdetur q̃ imo illa lex hẽt locũ, qñ non est destinata soluti pecunia, dũmõ culpa aut facto creditoris periat per tex. no. l. siue hæreditaria. quem no. ibi Bal. ad hoc, in s. uo. inf. de neg. gest.
b Ad declaratiõẽ. vide q̃ ponit Ale. l. si alienã. in ver. inquantum Bar. inf. sol. mat.
c Fuisti dominus. Adde quod in hoc cõiter cæteri transeunt cum Bar. & uide per Bal. in l. 2. §. appellata. s̃. eo. & in l. a. C. eo. in l. absentis eo. tit. Illud autem certũ est, quod si stipulatio interuenit, non poterit reus referre quæstionem dominij, ut l. s. C. eo. vbi serua dominus prius pecuniam uendicasset.
d Occupat. Adde q̃ idẽ tenuit in l. si duo. inf. uti pos. & ipse cõtrariũ tenere vr̃ in l. rẽ q̃ nobis. inf. de acq. pos. & in l. rẽ alienã. inf. de pig. ac. Bal. in rub. ext. de præscr. & in l. ... prin. s. de re. dub. & in c. cum eim. ext. de prob. de quo hic per Alex.
e Si uero. vide ad hoc Fel. in c. cum M. de cõst. melius tamẽ in proposito facit. l. pe. cum auth. ibi posita, C. de depo. & adde Alex. in l. hæres inf. ad Treb.

§. Si seruus cõis decẽ. Ex mutuo facto per seruũ q̃ritur actio dñis pro dñicis portionib. & si cõis pecunia debitori mutuetur pro parte mutuãtis mutuum ꝯhitur. h. d. Et diuiditur in duas partes, vt patet in summario. Secunda ibi, nã & si. Vel summa alr. Propter eorum vtilitatem cõis pecunia diuiditur numero, licet corpora dicãtur remanere cõia. h. d.
a Circa hanc l. quæro, qñ tibi psi mutuaui pecuniã tuam totam, vel mihi & tibi cõem, an cõsumptione mutuũ reconcilietur pro parte tua. Et vr̃ q̃ sic, vt in l. preced. in ꝯnũ est veritas: sicut. n. dñs vsucapiẽdo non põt fieri dñs de cętero. l. sequitur. §. lana. de vsucap. & l. nea res. j. de cond. & dem. ita consumptione non potest videri sibi quæsitum dominium, quod ab initio habuerat.

ADDITIONES.

Ruer. Veritas est. & cum ista decis. Bar. transeunt omnes sm̃ Alex. hic.
a Circa hanc l. Aduerte tu & adde, q̃ intellr̃ Bar. hic, ad istũ tex. nõ vr̃ bonus, licet sit cõis, & melior vi intellr̃ gl. hic, quẽ secutus est dñs meus hic. Nam sm̃ Bar. hic fuit pecunia cõis mihi, & tibi numerata Titio puta centum. Tex. dicit, q̃ cõdico quinquaginta. Modo sic, aut intelligis istũ tex. in ver. nã & si, q̃ loquatur iuxta terminos præcedẽtis casus, aut nõ, si non, simile est mali. ergo &c. si vero loquitur iuxta terminos præcedẽtis casus, & sic loquitur tex. quod ista centũ fuerunt consumpta, prout loquitur in casu præcedenti, q̃a sic debet intelligi ille tex. Sed si fuerunt consumpta ista centũ cõia, numerata alteri, cõdicam oia, ut in prin. istius. l. & in §. si seruus. l. præceden. q̃a alienos nummos, &c. ut ibi, & sic patet istum tex. nõ posse intelligi, vt dicit Bar. q̃a dẽt intelligi, q̃ oia fuerunt cõsumpta, unde si intelligatur, put hic facit gl. l. q̃ cõem pecunia mihi, & tibi mutuaui, & intelligatur q̃ fuerit consumpta, ut dẽt intelligi, iuxta prius tamẽ condicit quinquaginta. Cogita, licet forte posset saluari intellectus Bar. dicẽdo, qd̃ hic in fi. nõ ponatur, ut consideretur cõsumptio, sed tñ numeratio, & stat in diuersitas inter primum casum & sm̃ huius. § q̃a in primo seruus numerauerat, q̃ non volebat mutuare, ẽt p parte, si nõ habebat libera administrationẽ, vnde cõsumptio requirebatur ut fieret mutuum, sed in secundo casu nõ est sic, ex quo numerans ponitur libera persona. Vel secundo dic, qd̃ etiam posita consumptione hic, intelligatur tex. hic, qd̃ numeraui tibi nummos cões mihi, & Caio, vt cões, quo casu pro parte condicã, ex quo pro alia parte est quæsita tibi actio pro me, & sic posset stare intellectus Bar. Cogita tamen, quia vt dixi, dominus meus hic tenuit intellectum glo.

LEX XIIII.

Si filiusfamilias. Ista lex consueuit videri iuuenib difficilis, sed in veritate nõ est: & h. d. Ex q̃b. causis ab initio, translato dñio, nascitur ꝯdõ, ex eisdẽ oritur ab initio trãslato dñio. ꝯsũptione secuta: & eꝯ. h. d. Diuiditur ĩ duas. Primo ponit vnũ dictũ. Scdo rñdet tacitæ obiectioni. scda ibi, qm̃ toties. In hoc ver. qm̃ toties. sic forma casũ: Præcedẽs decisio vr̃ ꝯ oẽs leges p̃cedentes. Nã s̃. dictũ est, q̃ actio nõ nata p ꝯsũptionem nascitur, seu recõciliatur. hic vero dr̃, q̃ actio nata p ꝯsũptionẽ destruitur, ergo male. Ad hoc sic rñdet iuriscõsultus, qm̃ toties, &c. In tex. ibi, ꝯdõ datur. s. ꝯsũptione secuta. Opp. j. ad Maced. l. 2. sol. ibi filius soluit pecuniã p̃ris. Itẽ op. de l. q̃ exceptionẽ. j. de ꝯd. ind. Sol. ibi loqtur ĩ filio repetẽte, hic ĩ p̃re vẽdicãte: filius non põt repetere ex psona sua. q̃a erat tutus exceptione odiosa d. l. q̃ exceptionẽ necẽt tanq̃ hr̃s p̃ris, ẽt si ageret rei vẽd. q̃a veniret ꝯ factũ suũ l. si non sortem §. si filius. de ꝯd. ĩde. Op. j. ad Mace. l. sed & si. §. si ab alio. Sol. tene opi. Io. qui distinguit, aut pecunia extat & vẽdicatur p patrem, &c. dic ut in gl. Item dr̃ hic in fine, q̃ filius soluens per errorem non repetit. Contra, j. ad Maced. l. fi. Sol. intellige hic de errore iuris: secus de errore facti, ut ibi. & no. in l. cum quis. C. de iuris & fac. ign. & in debitis in l. 1. j. de cond. indeb.

LEX XV.

1 *Mutuum contrahitur, licet non fiat de meo tuum, certis casibus.*
2 *Actus vnus occultatur causa coniungendarum actionum.*
3 *Fictiones duæ circa idem concurrunt.*
4 *Legis verba debent intelligi secundum materiam tituli.*
5 *Pecuniam in capsa vel marsupio habens, dicitur eam habere paratam solutioni, & quomodo probabitur. nu. 27.*
6 *Specialia in mutuo respectu aliorum contractuum.*
7 *Tutor, vel qualibet administrator ex sola scriptura in causa mutui fit debitor, & ex hac causa sibi soluere possit, & ibi an in omnibus causis.*
8 *Actio quæ oritur ex numeratione, de facili nouatur, & tollitur per stipulationem sequentem vel præcedentem.*
9 *Stipulatio interposita super contractu emptionis, societatis, & similium, an impediat actionem oriri ex eo contractu. Et sic ex tali contractu dantur duæ actiones, quarum vna est bonæ fidei, alia stricti iuris.*
10 *Nouatio contractus præcedẽtis, quãdo dicatur facta p stipulationem sequẽtẽ.*
11 *Stipulatio si præcedat, & sequitur pactum, vel contractus de eodem, quando videtur facta nouatio.*
12 *Instrumẽta duo habens, facta diuersis tẽpib. de eodẽ, ex utroq; dicitur possidere.*
13 *Stipulatio, & contractus si fiant simul, & semel, nec alter præcedat alterum, quando inducatur nouatio.*
14 *Dominium rei existentis apud Titium, quod in ipsum transferatur absque traditione, domini uoluntate accedente.*
15 *Pecun p numerata spẽalia tantũ respectu aliorũ mutuabilium. & vid. nu. 16.*
17 *In mutuo specialia contra regulas ipsius mutui.*
18 *Debitũ mihi ab vno, quando cõuerti, possit in aliud debitũ mihi ab alio debẽdũ.*
19 *Campsori si dico, vel mercatori, quod soluat Titio illud quod sibi debeo, sum liberatus si campsor promisit.*
20 *Debitum mihi ex una causa, quando possit conuerti in debitum ex alia causa, sola conuentione. & nu. 21.*
22 *Mutui instrumentum in quo notarius dicit, dedit, & mutuauit, non probatur falsum, licet testes deponant quod tempore contractus non interuenit pecunia, secus si diceret, dedit, & numerauit.*
23 *Notarius si in instrumenta dicat, quod Titius confessus fuit habuisse, & recepisse centum, quæ habuit, & recepit in præsentia notarij, & testium, si testes deponant pecuniam ibi fuisse, sed quod non viderunt quod debitor illam recepit, per hoc instrumentum non reprobatur falsum.*
24 *Testes reprobantes instrumentum, in quo dicitur, quod debitor habuit, & recepit, si dicunt quod habuit, sed statim restituit, per hoc instrumentum non dicitur falsum, sed inualidum.*
25 *Instrumentum modus reprobandi, quando pecunia soluatur præsentialiter, & quantitas sit magna.*
26 *Cautelat, vt pecunia appareat, quando ita de facili non reperiretur.*

Singularia. Meo iudicio hæc lex difficilis est, & apparatũ hẽt satis intricatũ, & lecturæ quæ ex apparatu colliguntur, nõ sunt p Doct. nr̃os bñ recitatæ, & materia huius legis male

ADDITIO.

Meno. Cuiac. lib. 8. obseruat. c. 8. Ioan. Bober. lib. 2. sent. c. 4

male explicata est: & ideo cā repetēdā assumpsi, & bř. h. d. In mutuo sūt qdā singularia ɔ̄ rōnes mutui. s. ꝙ iubendo debitorē tibi soluere, vř debitū a te ex vna cā, in cām mutui ɔuertēdo, mutuū ɔ̄hiř, licet vere nō fiat de meo tuū. h. d. Diuidit i tres ptes. Primo ponit vnū dictū gñale. Scđo exēplificat illud ī duab. psonis. Tertio illud exēplificat ī una, & eadē psona. Scđa ibi. nā si tibi. Tertia ibi, qđ agitur. Casū i terminis pone, ut patet ex sūmario fm lec. vltimā ꝗ tangiř

1 I fi. primæ gl. in addōne noua. † No casus singulares, ī qb. ɔ̄hiř mutuū, licet vere non fiat de meo tuū. Scđo no ꝙ vulgariter solet di-

2 ci † ꝙ cā ɔiūgēdarū actionū vnus act⁹ occultat. Ex eo. n. qđ patior pecuniā esse apud te, vř mihi data, & ea a me ad te profecta: & sic primus actus qđ mihi deř occultař, tñ a iure fingiř. Sic ēt in l. a. in

3 fi. & l. 1. J. de do. inter vir. & vx. † Tertio no. qđ circa idē cōcurrūt duæ fictiones: vř. n. pecunia mihi data, & a me ad te profecta. De hoc nihil dico hic, hāc materiā plenissime scripsi in l. si is q p em-

a ptore. J. de vsuc. in fi. a Venio ad apparatum, & oppono: & vř qđ

b nō sit spāle in pecunia, imo idē in qualibet re, vt J. de solonib. l. si pecuniā & J. de acq. pos. l. 1. §. si iusseri. Hu⁹ timore Guernen⁹ intellexit hāc legē uno mō. s. qđ loquař ī pecunia stricto mō sūpta, & ītelligit sic. In alijs reb nō trāsferř dñiū in aliū, nisi res sit pñs, & in ɔspectu, vt ī ɔ̄rijs: sed ī pecunia est hoc singulare qđ trāsferř dñiū, licet nō sit in pñtia, dūmō sit solutioni parata. Et ista lectura Guarne. colligiř ex vltima gl. ī solone ɔ̄rij, de l. si pecuniā. vbi gl. recitat verba Guarnerij ad lrām, ꝗ uide & ē gl. mag. Intelligit ergo Guarnerius, qđ hec sint pcepta singularia ī pecunia numerata, respectu aliarū rerū. Cōtra hoc opponiř de l. q negotia. J. mād. vbi vř casus

c ad lrām ī ɔ̄riū. Huius timore c qdā antiq recesserūt a lectura Guarnerij, vel ab intellectu suæ lecturæ eo mō quo dixi. Et dñt, ꝙ hic pecunia erat pñs, & ī ɔspectu, alias nō ɔ̄hereř mutuū vt d. l. q negotia. & sic ɔcordat cū l. si pecuniā. & cū §. si iusserim. Et hoc mō dicebāt ipsi Guarneriū intellexisse. & ista lectura tangitur in prin. vltimæ gl. & ēt in ɔ̄rio de l. si ex pñtio. C. eo. in ea. gl. ꝗ uide. Et fm istos

d accipiř hic pecunia largissime, d p qualibet re æstimabili p pecuniā. Et si dicis, ī quo ergo est hic spāle seu singulare. Rñ. & dico, ꝙ sūt singularia ɔ̄ quādā rōnem. l. tradōnib. C. de pact. & Inst. de re. di-

e uis. §. p tradōnē, qa hic trāsferř dñiū sine tradne, hæc est lectura e orū, ꝗ nō est vera. Primo ideo, ꝙ dicūt hoc ēē fm Guarn. est fal-

f sum, vt vidistis legēdo uerba Guarn. ad lrām. f Scđo, qa ī hoc nulla esset spālitas. Nā si pecunia, vel alia res est in pñtia uere tradiř, & p aspectum ei⁹ possessio uere acquiř, ut d. §. si iusserim. & l. ꝙ meo. §. si uenditorē. J. de acq. poss. Sed, tex. vř velle hic notare qdā singu-

4 laria. ergo &c. Preterea nos sumus in mā mutui, vñ verba legis debemus referre, & intelligere fm mām mutui. l. Imperator. de indi. addi. & no. ī l. fi. J. de ɔd. inde. sed fm hoc nō ponereř singře in mā mutui, vñ hæc lectura nō est bona: io de ea de cætero mētionē nō faciā. Tertio mō legiř hæc lex fm Io. & Azo. vt hic ponantur quædā spālia in ɔ̄ctu mutui respū aliorū ɔ̄ctuū, & ista lect. tāgiř in prin. j. gl. dū dř, spālia qdā seruātur in cā pecuniæ creditæ, ꝗ nō seruant ī alijs ɔ̄ctib. De istorū uerborū intellectu uideam⁹, qđ uult dicere, in cā pecuniæ creditæ. Dñt qdā ꝙ intellexit Io. & Azo, de oī credito, ñ de mutuo tñ, & isto mō itellexit dñs Ceructus de Accursio, & đ hoc fecit vnā addōnē ad gl. primā. in fi. dū đt, creditū large p oī, &c. Et hoc ēt posuit in 2. gl. h⁹ l. ꝗ sñt est ei⁹ addō, vide eā ibi. Posset ēt stricte intelli. &c. Parcat mihi Ceruotus, nō bñ intellexit positionem casus Io. & Azo cū. n. đt spālia qdā seruātur ī cā pecuniæ creditæ, ꝗ nō seruātur ī alijs ɔ̄ctib. de necessitate itellexit pecuniæ creditæ. .i. mutuatæ pp id, qđ subdit, ꝗ nō seruātur ī alijs ɔ̄ctib. Nā si accepisset creditū ī gñe, tūc oēs ɔ̄ctus ɔphēdereř. l. 1. J. 3. c. io Iac. de Aret. Odof. & Pet. recitant g lec. Io. & Azo. aliter, videlicet, ꝙ ipse intellexit spāle hic eē in mutuo respectu aliorū ɔ̄ctuū. Et sic uerbū. creditæ, accipiř stricte p mutuo, uerbum, pecunia, accipitur large p oī re mutuabili. Est ergo spāle in mutuo, & ī oī re mutuabili, ꝙ licet res non sit pñs, si tñ ē soloni parata, vř trāsferri dñiū, & ɔ̄hi mutuū. In alijs uero ɔ̄ctib. requiriř pñtia rei, fm eos. Ad istā lec. ōp. de l. 3. § fi. J. de don. inter uir. & vxo. & J. de fur. l. falsus. §. sed & si is. ubi ēt in alijs causis, & ɔ̄ctib. vř idē Sol. dñt ipsi, qđ ibi res erat pñs, hic nō. Et istud dř in 3. gl. huius. l. sup. ver. nō acceperis. Cōtra hoc opp.

5 J. man. l. q negotia. Sol. hic licet pecunia nō esset pñs, erat tñ soloni parata qa debitor habebat eā in marsupio, uel in capsa. In l. uero ɔ̄ria, pecuniā nō erat soloni parata. Hoc dř in vlt. glo. circa prin. & eo mō intelligunt. l. si pro mutua C. eo & l. si ex pñtio. eo tit. Ista lec. fuit reprobata p Iac. Baldui. & Odof. qa dñt ipsi, ꝙ ēt in mutuo requiritur pñtia rei l. si pecuniā. de Io. & d. §. si iusserim. io legūt hanc l. alio mō, ut statim uidebitis. mihi nō placet nec lect. nec reprehensio. Lect. n. psupponit ꝙ alij ɔ̄ctus nō possint fieri, uel ɔ̄hi, nisi de re debita existēte in pñtia. fallit in mutuo. Reprehensio uero præsupponit, ꝙ ēt in mutuo reqrat rei pñtia, & hoc est ɔ̄ expsse ɔ̄ l. si spōla lib. §. 1. J. de iu. do. ɔ̄ l. si mādato meo. §. fi. J. man. ɔ̄ l. licet. §. 4. & l. nuptura. de iu. do. & cōtra leges multas, quas uidebitis: J. in prosecutione materiæ. Remanet ergo ꝗ ista lect. Io. & Azo. ꝙ spāle sit in mutuo ultra alios ɔ̄ctus, nō est uera, unde Iac. Bal. & Odof. sequendo eū, legūt alio mō put uobis posui in sūmario, & in terminis, & dñt, ꝙ hæc lect. ponit qda spālia, in qb. mutuū ɔ̄hiř, lȝ uere ñ fiat de meo tuū ꝗ spālia sunt ɔ̄ria mutui, ut l. 2. §. appellata, & §. mutui. J. eo. Et istam lect. ex dictis pdictorum addit dñs Ceructus ad primā gl. in fi. ibi, possit & stricte intelligi, &c. & istam lect. reputo ueram.

His ergo pro intellectu lrę sic discussis, & declaratis. venio ad materiam, & sicut hæc lex. hēt tres partes, ita hēt tres gl. q ponūt tres materias, &c. Assumo primā Dř hic ꝙ quædā singularia pcepta sunt ꝗ ī hac l. ponūř. Cōtra, imo sūt plura alia spālia, ut de sol. l. si alteri & l. de ducta. §. nūmis. inf. ad Treb. & J. eo. l. certi ɔdō. §. si nūmos. Sol. Dicit gl. fateor ɔ̄riū ꝙ sint plura. Sūt. n. octo spālia, ꝗ numerant in gl. ut in gl. hēs. tñ ista gl. uadit tñ inuolute quātū plus pōt. Sicut. n. J. fuit diuersitas lecturarum, ita hic est diuersitas istorū spāliū. Sūt. n. qdā spālia in muto, respectu aliorum contractuū: quædā sunt spālia in pecunia, respectu aliarū rerū. quædā spālia sunt in pecunia mutuata, respectu aliorum mutuabiliū, & omnia ista gl. inculcat. vt ergo ista omnia intelligantur, separemus ea, & assumo lecturam, seu ordinem Iac. de Arc.

6 Primo videamus, † ꝗ sunt duo spālia in mutuo respectu aliorū ɔ̄ctuum, & primo sunt duo spālia in mutuo respū aliorū ɔ̄ctuum, ꝗ ponunř in hac l. fm eū. Certe hoc procederet fm lect. Io. & Azo. ꝗ J. reprobauimus in casib. istis eēt idē, sicut in alijs contractibus ut inf. dicā. Tertio est spāle in l. si a furioso in prin. J. c. fm

h opi. Io quod cōcedo, tñ opi. Io. ibi reprobař. Quarto h est spāle in l. certi ɔdō. §. si nūmos. J. eo. ubi alteri p alterū ꝗriř actio, ɔ̄ regulam cōem. istud fateor, & aduerte, ꝙ text. in §. si nummos in l. 2. C. per quas perso. nob. acq non loqř nisi de nummis, & de pecunia. Glo. J. hic dum assignat illum casum p spāli, non declarat, utrū dēat intelligi de pecunia tñ stricte, an large pro oī re mutuabili. Iac. uero de Are ut uides, intellexit large pro re oī mutuabili, ꝙ satis placet. Dispō. n. illius. §. non est odiosa, sed magis fauorabilis, ergo large debet intelligi. l. talis scriptura, & ibi dixi J. de leg. 1. Quinto est spāle ī

7 mutuo. † qa tutor, & qlibet administrator ex sola tempitura, ex hac cā fit debitor. & ex cā pōt sibi soluere, vt infra de adm. tu. l. quoties. §. non dñt, & §. sicut. qđ non est alias. l. si in emptione. §. fi. inf. de ɔ̄h. emp. & l. 5. inf. de auth. tut. Ita dicit gl. & vide glo & Iac. de Are. no. eā, quod solū in causa mutui tutor potest sibi soluere & scribendo se, debitorem facere. Dicit Dy. forte idē esset in alijs ɔ̄ctibus si faceret palā, & bona fide, vt no. in d. l. si in emptione, in fin. & hoc tenet

i gl. in d. l. quoties §. nō tantū. Ego dico, ꝙ ɔ̄ i bāc gl. & Iac. de Are. est tex. expressus, qđ ēt ex alia cā pōt sibi soluere, & in alia re, ꝗ in pecunia, in l. fistulas §. 1. inf. de ɔ̄hen. emp. Sexto est spāle, ꝙ dicit Iac. de

8 de Are ꝙ † actio, ꝗ oriř ex numeratione in mutuo, de facili nouatur & tolliř per stipulationem secutā, vel ēt præcedentē, l. si ita stipulatus. § Chrysogonus. inf. de verb. obl. & l. cum. n. de nou. & J. e. l. certi condō. §. quia qđ secus esset in alijs ɔ̄ctib. l. stipulatus. inf. de vsur.

Ita

ADDITIONES.

a In fi. Adde Bal. in l. 2. C. de fru. & lit. expen. & l. 1. C. qñ liab emp. disce. & io l. cōuenticola. C. de epi. & cle. & in l. 1. C. de do. promis. Intellige tñ ꝙ ista fictio de qua hic in fi. operatur liberationē a priori obligatione, non ipso iure, sed ope exceptionis. l. si res æstimata. §. fi. de iure do. iuncta l. si mulier debitori. eo. tit. secū dū Fulg. hic, nisi pecunia fuisset in conspectu, arg. l. si pecuniam. inf. de sol.

b Pom. Venio ad. Et potuit esse ratio dubitādi ad tex. ntm, utrū contraheret mutuū necne, qa hēmus ꝙ quoties i aliquo cōtractu deficiūt substalia, ꝙ nō pt sustineri, §. prīū, & §. nē pēsū. Inst. de corp. mō io mutuo substale est, ut fiat de meo tuū. l. 2. §. appellata. & §. mutui. J. eo. qđ hic nō fiebat, ergo uidebat dicēdū, ꝙ non posset cōtrahi mutuū. Rō aūt decidendi pōt esse triplex. Et prima, qa licet tu uere nummos meos nō receperis, tñ ficte accepisti, qa, ut de tex. ī fi. pñumit ꝙ primo mihi data fuerit, & dehinc a me ad te pfecta pecunia. Scđa potuit esse rō, quia sta, qua hř, & ꝙ nō cōtrahatur mutuū, nisi fiat de meo tuū, pcedit ī mutuo uere naturali, sed nō sooatorali, cui ius ciuile cooperař. de quo et i. r. fa, qa in eo ē spāle, ut dicit Bar. hic, ꝙ cōtrahař mutuū, licet nō fit đ meo tuū uere, sed ficte tñ. Tertia rō potuit esse, quia parū fort, ꝙ hēas a me, uel ab alio uolūtate mea. l. si fundus. ff. de pign. l. filius l. inf. de do. Mo hic hř de uolun. mea, ergo sufficit, cū nō sit dubiū ꝙ si a me habueris pecuniā meā, uel ab altero de uoluntate mea, ꝙ cōtrahatur mutuū.

c Pom Huius timore. Aduerte hic, quia Bar. expresse uult, si bene aduertaš, ꝙ dari rei pñtia, ut tradita uere, & possessio uere acquisita. hoc idem uoluit in uer. opp. in 1. q. quod quidem putat erroneum Are. in d. l. 1. §. si iusserim. per tex. ibi, ꝙ uel dictione, ut, quæ est denotatiua fictionis, in l. ista in fi. J. ei. 2. cuius opi. licet possit inderi ad tex. d. §. si iusserim, ꝙ dictio, ut, non semper importet fictionem. Si modo. & ibi gl. & Doc. maxime Mod. Int. de leg. 1. & qđ habeat locum in reb. quæ p p magnitudinē ponderis non possunt moueri, ut dicit ibi tex. tamen ei adhæreo, ut pote uerior, qa tex. quē allē. Bar. in d. uer. et uř contrariū. l. si si pecuniā. inf. de sola. ubi uerit dictione, quodammodo, quæ importat fictionem. l. si me in uacuam. inf. de acq. pos. & tex. in §. Cum. l. 4. & ibi Are. inf. de acq. ob. l. Et non curando p ambages, est tex. ad literam in l. quod statuliber. uer. fi. inf. de don. cau. mor.

d Largis̃ime. No. ex uerbis Bar. ꝙ non solum pecuniæ app. ueniūt aliæ res mutuabiles, sed etiam nummorum appel. quod no. quia a nemine hoc ponderatur, ꝗ contrariū teneat Sal. & Ro. nulla de Bar. facta mētione Pro quorū opi. cōtra Bar. est tex. apertus. l. litigatores. §. quod ait sup. de arb. tamen uř ꝙ Bar. tenuit idem quod hic in l. nūmis. in prin. uer. 2. opi. inf. de in lit. iur. Cogita tamen, quia obscure loquitur, sed pro Sal. & Ro. videtur tex. §. si cui. l. cum hi. sup. de transac. Et ad hæc, uide Cur. l. 1. C. de prohi. seq. io 3. no. Fel. in c consulere. d. tium.

e Hæc est lectura. Qñ aūt cōtractus dicatur fieri palā, & bona fide a tutore cū pupillo, vide Bar. ī l. frater a frē. in uer. 2. qro. inf. đ cōd. indeb. de quo meminit Imo. l. 1. §. fuit qsitum. inf. ad Treb. Alex. in l. a transactionem. in fi. C. de transact. Et ī tū casus, ubi tutor pōt cōtrahere, in l. tutor rerū. & ibi Bar. exclamat. ff. de adm. tut.

f Ad lram Cōtrariū tenet Aret. ī l. 1. §. si iusserim. inf. de acq. poss. Ale. cōs. 40. uo. 7.

g Ruer Lect. Io. & Azo. pōt alio modo intelligi ista lectio, vt dicaoi esse spālia ī mutuo respectu aliorū cōtractuū, quia nō conceditř in alijs cōtract. valere cōtractū contra substantialia eius, vt fit in mutuo, & sic conueniet cū intellectu cōmuni.

h Ruer. Quarto. Adde, qđ idē est in quocūq; alio contractu, q re phe i, vt no. Alex. i d. §. si numos. & hic co. 3. & sic illud spāle cōiter reprobař, vt ēt no. hic d. Ias. & ibi.

i Ruer. Ego dico, quod contra. Adde, quod cum Bar. tenet oēs, ut no. Ias. hic col. 7.

Ita dicit Ia. de Arer. & tene menti ista notabilia verba. Tenet ergo
9 Ia. de Are. † q̄ licet stipulatio ĩpediat oriri actionẽ ex numeratione tñ stipso interposita sup alio ɔ̃ctu, vt emptionis, & vẽdõnis, societatis & sim. nõ ĩpedit oriri actionẽ ex ɔ̃ctu, & sic hodie cũ ĩ quolibet ɔ̃ctu, emptionis, & vẽdõnis, subdat̃ stipso. hẽmus duas actiões, vnã ex ɔ̃ctu aliã ex stipsone q̄ est multum vtile, qm̃ vna est bonæ fidei
a alia stricti iuris. a Est ne hoc verũ, gl. in l. petẽs. ĩ prin. gl. C. de pac. vr̃ velle q̄ nõ quia si p̃cedat pactũ, et sequat̃ stipso de eo. nõ orir̃ actio ex pacto, q̃tucũque uestiat̃. Itẽ ɔ̃ Iac. nr̃ casus legũ, dicentiũ, q̄ qñ q̃s dat dotẽ p̄ muliere et stipulat̃ eã sibi reddi uel paciscit̃, si extraneus impedit̃ oriri actio ex numeratiõe, q̃ q̃rit̃ mulieri. l. j. §. accedit
† C. de rei uxo. ac. & C. de iu. do. l. aũa. j̃. sol. ma. l. quoties. † Ergo vr̃ idẽ in aliis ɔ̃ctib. q̄ ĩ mutuo. qd dicemus? aduertatis, iste passus ẽ sub
10 tilis, & vtilis. Assumamus † primo, qñ ɔ̃ctus p̃cedit stipso sequt̃ ex interuallo, olĩ p̃sumebat̃ nouatio, hodie vero nõ, nisi agatur, vt l. fi. C. de nou. & ista nõ est nr̃a materia. Si vero stipso sequatur incõtinenti. hic aduerte, qñque p̃cedit ɔ̃ctus vere, & certitudinarie, vt si vẽdidi & illud q̄ deductũ est ĩ vẽdõne, deducit̃ in stipsone statim, & idẽ in sim. vt in locatione, societate & aliis. tũc nunq̃ nouat ɔ̃ctus per stipsonẽ, nisi expresse agat̃. Hic est tex. exp̃ssius l. in duo societa
b tem. b in prin. j̃. pro soc. gl. in dicit, q̄ in dubio vr̃ agi q̄ fiat aĩo nouãdi, q̄ non est verũ. Nã iura antiqua q̃ p̃sumebãt in dubio fieri animo nouãdi, loquunt̃ in stipsone, q̃ interponit̃ ex interuallo, secus in ea, q̃ interponit̃ incõtinẽti. l. nõ ad ea. de ɔd. & dem. Vñ ĩ hoc teneo opi. Iac. de Are. Qñ uc p̃cedit aliq̃d q̄ p̃t esse contractus p̄ se, & ẽt nõ ɔ̃ctus f̃m ĩtẽtionẽ agẽtis. vt numerõ, vel alterius rei tradõ tũc si statim sequt̃ stipso. p̃sumitur numerõ, vel tradõ facta cã implẽdæ stipsonis, non cã celebrãdi aliũ ɔ̃ctũ. l. si ita stipulatus §. Chrysogonus. & d. l. cũ. n. de noua. & s̃. co. l. certi ɔdõ §. qm̃. nec est sp̃ale ĩ mutuo, vt dicebat Iac de Are. quia idẽ in dote. vt vidistis, & idem
c puto in oĩb. ɔ̃ctib. q̃ re ɔ̃hunt̃ Si. n. deponerẽ c apud te rẽ, vel eã tibi commodarẽ, & statim p̄ stipsonẽ, pmitteres eã reddere ex cã depositi, uel commodati tũc orirent̃ actio ex stipsonẽ, & p̃cedẽs traditio videret̃ facta cã implẽdæ stipsonis ea. rõe quam. dixi. in aliis ɔ̃ctib.
11 qñque p̃cedit stipso, † & sequt̃ pactũ, seu ɔ̃ctus de eo. & tũc aduerte, qñque stipso p̃cedẽs ɔ̃tinet oblonẽ de ɔ̃hẽdo, qñq; ipsum ɔ̃ctũ.
d primo casu d ɔ̃ctus sequẽs iure cuiuidã solonis, tollit ɔ̃ctũ p̃cedẽtẽ seu oblonem. l. in numerationib. j̃. de sol. facit j̃. de act. emp. l. si hẽs testõ Scdo casu, si qdẽ ɔ̃ctus q̄ postea sequt̃, vel pactũ oĩno, & certitudinarie est ɔ̃ctus, nunq̃ p̄ illũ tollit̃ p̃cedẽs stipso, nisi hoc expresse agatur, vt j̃. de ɔst. pec. l. tẽ illa. in fi. & s̃. mand. l. si mãdato meo § fi. & ibi est tex. magis expressius. Si vero illud, q̄ postea sequt̃, potest se hẽre ad ɔ̃ctũ, vel non ɔ̃ctũ, vt numeratiõ & tradõ, vt s̃. dixi, tunc vr̃ fieri cã implendæ stipsonis p̃ambulæ in quolibet ɔ̃ctu, vt d. l. si stipulatus. §. j. & l. cũ. n. de noua & j̃. sol. ma. l. quoties. cũ si. Et istis casi. ĩ qb. dixi ñ tolli ɔ̃ctũ poterit agi ex qua cã volet, & ex vtraque
12 cã dicet̃ re hẽre, vt ĩ l si q̃s añ. j̃. de ac. pol. q̄ ẽ nimiũ no. vt † qñ q̃s duo ista facta diuersis tpib. de eo q̄ ex vtroque dicar̃ rẽ possidere, vt d. l. si q̃s añ. Tertio accedit. q̄ † qñque ɔ̃ctus & stipso sit sis̃,
13 & semel nec alter p̃cedit alteri, vt dico Titius dedit, & vẽdidit mihi p̃tii, & stipulãti, & c. tũc puto idẽ q̄ s̃. dixi, qñ stipso incontinẽti p̃cedit, vel sequit̃. vt actio ex ɔ̃ctu nũ tollat̃ p̄ stip. idẽ. n. fieri statim ante, vel stati post, vel ĩ ipso ɔ̃ctu, vt j̃. e. l. lecta. & istæ sũt stipsones ɔuẽtionales, de qb in l. s. §. ɔuẽtionales. de ver obl. p̃dicta aliquat̃ tãgũtur p̄ gl. l. si q̃s cũ alr̃ j̃. de ver. ob. Septimo dr̃ Ia. d̃ Are. q̄ sp̃ale
14 ẽ ĩ mutuo, † q̄ facilius acq̃rit̃ dñiũ rei. licet nñ cõtrectet̃ vt l. certi ɔdõ. §. si. cũ seq. s̃ eo. q̄ nõ placet, q̃ idẽ esset ĩ quolibet ɔ̃ctu. Si. n. tu hẽs rẽ apud te, & sequt̃ dñi volutas, volẽtis in te trãsferre dñium, licet ɔtrecles, tñ efficieris dñs ex quacũque cã. l. qua rõne. §. interdũ & ibi no. de acq. rer. do. & Inst. de rer. di. §. interdũ. & ibi est tex. expssus, prout ibi d. cit statim. & hoc tenet gl. s̃. de rei vẽdi. l. hæc si res. & Dy. in c. pro possessore de reg. iur. in 6. Secus esset in eo, qui non haberet domini voluntatem. & l. 3. §. si rem. j̃. de acq. poss.

Secundo.

Princi si est videndũ † q̃ sint sp̃alia ĩ pecunia nume. nñ respũ aliorũ mutuabiliũ. Dicit Ia. d̃ Are. Primo est speciale, quia p̃t dari q̃libet res estimata p̄ pecunia nu. vt l. si p̄ mutua. C. eo. q̄ no esset ĩ reb. mutuabilib. cũ pecunia est inuẽta ad æstimãdas res. nõ aũt aliæ res ad æstimãdã pecuniã, vt j̃. d̃ fideiu. l. ita fideiussore. hoc nõ placet, nã intelligo q̄ in l. si p̄ mutua pecunia, non erat parata solutõ. vt j̃. dicã ĩ 2. neb prin. Scdo est speciale, dr̃ ipse, q̄ pecunia tradacta ex p̃tio rei mee ɔ̃ueriat̃ in cãm mutui. l. rogasti. in prin. s̃. e. Dic q̄ hoc nõ est sp̃ale in pecunia, respũ aliarũ reru mutuab. liũ, q̃ idẽ est in qualibet re, cũ rõ diuersitatis reddi nõ posset. est tñ ibi speciale in mutuo, respũ rñarũ ipsius mutui, vt j̃. dicam. Tertio est spirituale in mutuo pecuniæ nu. q̄ nõ põt deberi vsura sine stip. q̄ secus est in aliis reb. mutuabilib. C. de vsu. l. q̃uis. & l. frumenti. & istud est verum. & hoc gl. etiam hic ponit.

Tertio

est videndũ, † q̃ sint sp̃alia ĩ pecunia nu. ẽt non mutuata respũ aliarũ rerũ, sed nõ mutuabiliũ. Rñd. primo, quia facilius pecunia ɔsumit̃. s. cõmixtione, vt l. si alieni. j̃. de solu. q̄ nõ est in aliis reb. vt s̃. de rei vẽ. l. Põponius scribit. si frumentum & inst. de re. di. §. sed si duorũ. Scdo est sp̃ale q̃ ĩ cõsone, seu cõmixtione pecunia, nõ ĩspicit̃ q̃slibet corpus, sed q̃titas. l. nã & si fur. §. fi. s̃ eo. & j̃. l. p̄x. Tertio est sp̃ale, q̃ nũmi p̃nt videri deduci d parte hẽditat. s. m, vel l. deducta. §. nũmis. j̃. ad l. fal. l. cũ p̃t. ĩ prin. d le. 2.

Et illud est, q̄ voluit dicere gl. hic, dũ dicit, q̄ pecunia ex bonis debita partem q̃libet respicit facultatum, q̄ non est in aliis reb. debitis. q. d. pecunia põt deduci ex qualibet parte facultatũ, aliæ res viderentur solui de toto p̃rimonio. & sic gl. respicit solutionẽ, non ipsius debiti oblonem. Nã q̃libet oblo personalis, siue ad pecuniam, siue ad aliam rem, respicit totum patrimonium, & non tñ rem debitam. l. si fideic. §. tractatum. sup. de iud. & l. 1. §. si hæres. ad Treb.

17 Quarto est videndũ, † q̃ sint sp̃alia in mutuo, ɔ̃ralas ipsi⁹ in a tu. Rñ. in mutuo ciuiliter, vel in mutuo ciuili,

ADDITIONES.

Ruer. Alia stricti iuris. Adde quod Ias. hic no. Bar. tñt CONTRARIVM, ut l. si quis cum alter. in 2. col. de verb. obl. & in l. videamus. §. si acti onem. ad l. j̃. de vsu. dum ibi vult, quod quando stipulatio interponitur super contractu bonæ fidei assumit eius naturam, & non remanet stricti iuris.

a Alia stricti iuris. Adde tu, q̄ magnum Bar. hic vult, q̄ actio quæ orietur ex stipsone interposita, super contractu, ex quo orietur actio bonæ fidei, sit stricti iuris. p̄ quo facit gl. in l. in bonæ fid. in gl. fi. in prin. j̃. de eo, q̄ cer. lo. & ibi ea ad hoc ponderat Pa. de Ca. & Doc. sequũtur in hoc. Aduerte tu, q̃ dñs meus hal. q̄ Doc. tñ errare, quia Imo assumeret sibi naturã actionis bonæ fidei, ut dicit gl. in l. Titius. j̃. de pstr. uer. & voluit Bar. in l. si quis cu alter. j̃. de ver ob. & in l. videamus. § si actionẽ si. j̃. de vsur. & est tex. de hoc in l. 1. post primum ver. parum. inf. de pri. cre. ubi st plo hẽt priuilegia contractus sup quo est adiecta, quia assumit naturam illius contractus. l. stipulatus. inf. de vlur. & ibem hoc idẽ probar̃ in l. ii. §. bellissime. inf. ut le. no. ca. & dũ sĩ Bar. te probare Iac. de Are. inf. p gl. in l. petens. & in §. accedit. Aduerte, quia gl. in d. l petens. & q̄ ibi dr̃, procedunt, qñ stipso continet idẽ q̄ pactũ, ut est tex. in l. si pacto quo pa. co. tt. & dicit Bar. in l. lecta. inf. eo. stat rõ, p̄ l. qui bis idẽ. inf. de ver. ob. nec §. accedit. facit in proposito, ex quo loquitur, qñ cõtractus est pro una p̄sona, & stipso pro altera. ut patet ibi. vñ nimirũ qñ fit nouatio, iuxta Bar. in l. 1. inf. de noua. Sed termini Iac. de Are. sunt diuersi, ut patet, ió cog ta, fui do. meum hic, & unde Pau. de Cast. in l. certi condict. §. quo niã. sup. eo.

† Cli. l. quoties. Vnum no q̄ qñ stipulatio interponitur sup contractu, tenus p̄ agitur ex stipulatione, ut est tex. in l. cum precib. C. de rei. permu. quẽ ad hoc ponderat Ro. in l. cetendũ. inf. de uer. ob. A lex. in l. si procur. inf. de cond. cau. da. Bar. in l. 2. de cond. indeb. inf. vide in oppositũ Are. in l. 1. § si iusserim. inf. de acq. pos. vide casũ, quem ponit Pau. de Cast. in consl. 9. ubi et an si non interuenit pecunia, uult tamen conerahi depositum ex confessione emptoris, qui tenebatur ad pretium.

b L. duo societatẽ. Adde tu, & aduerte hic, quia licet Bar. hic & magis cõiter Doc. cõcludant, q̄ non p̄sumatur nouatio per illum tex. q̄ tñ ille tex. non uĩ probare fundo. meum hic, q̄ ibi stipso fuerit interposita super conuentione, sed uno sup pacto. & tuoc sic intelligendo, patet q̄ Bar. male allegat illum tex. & unde gl. ibi, sup uer. ita dari. & posset ẽt dici, q̄ d. l. non ad ea, posset loqui ẽt in contract. bargu. l. seruum filii. §. cũ qui chirurgi. inf. de leg. j. & sic uideretur primã oblgationẽ tolli per secũdam. Et hoc uĩ uoluisse Bar. in l. j. de nou. ubi si Titius promitteret mihi in tristro centum, cõputato eo, q̄ in alio tristro mihi debat, q̄ ui facta nouatio obligationis, de qua in alio tristro. Neque aliquis dubitat Bar. illu bñ dicere, & de iure Dig. id procedere. Et satis hoc uĩ p̄suaderi, p̄ l. qui bis idẽ. inf. de uer. ob. Et tñ, ut dixi, oẽs dñt, q̄ ualet, per d. l. duo societatem. & si diceres q̄ imo in d. l. duo societatẽ. est casus, intelligendo q̄ fuerit adiecta stipulatio sup conuentione. Rñ q̄ ẽt intelligendo sic, tñ ibi est casus contra Bar. Nã tex. ibi dicit, q̄ si duo cõtraxerunt societatẽ, & demum subdit ponendo decisionẽ, sed qui non ita essent stipulati, & ita dari fieri spondes, si ita facta non esset, uiginti dari. Dicit tex. q̄ agitur actione pro socio, non ex stipulatione. ergo a contrario sensu, ut patet ibi, q̄ si illa uerba cõtinerentur in stipulatione, & sic heret cõmemoratio p̃cedentis, ageretur ex stipulatione non pro socio, & sic ibi uĩ casus contra Bar. hic. Fat Fran. Pepi. qui tñ dixit non recendum Bar. Quod non est uerum. Contrarium uĩ tenere expresse in l. si pupillus. §. fi. inf. de noua. in l. qui bis idem. in l. scire. in l. qui usumfructum. de uer. ob Sed solue ex sui dist. positis in d. l. & unde concordantiæ eiusdem.

c Si. n. deponerem. Adde tu, & aduerte hic, q̃ dñs meus perpendit Bar. hic uideri cõtrarium in dictis suis, in exemplo hic posito, & in p̃cedenti, ubi si p̃cedat contractur certus & sequat incontinenti stipso, q̄ non fiat nouatio, & tñ in hoc exẽplo est contractur certus, & fit stipulatio incontinenti, & fit nouatio. Tñ posset p̄ saluatione dici, q̄ sup. in t. concl. loquat in contractib. qui p̃ficiunt consensu, vt venditionis, & similium, & in hoc exẽplo de deposito, q̄ loquitur in contract. b. qui p̃ficiuntur re. Et hanc di. vr̃ ẽt sensisse Fulg. hic, & Pa. de Ca. in §. Chrysog. Et potest esse rõ, quia vbi agitur de contractu, q̄ perficitur re, tradõne rei, põt se hẽre ad contractum, & non contractum, vt quia simpl̃r tradat cã implendæ p̃missionem, d. l. nũ ois. in prin. inf. e. sed in contractib. qui consensu celebrant, non est sic de cõsensu, igit &c. & tñ ista saluatio, non placuit dño meo hic quia nos non possumus intelligere Bar. in hoc casu, q̄ loquat certitudinarie de contractib. qui re contrahunt, sed de actu, qui posset se hẽre ad contractum, qui perficeret re, ergo oportet qd dum Bar. ponit illud exẽpliũ q̄ ita dẽat intelligi, vt conueniat casui de quo ipse loquitur. vnde secundo mõ põt intelligi q̄ loquatur qñ tradõ p̃cessit simpl̃r, & incontinenti stipulor mihi reddi ex cã depositi, uel commodati. Nam hoc casu impediretur actio ex tradõne, & in hoc verificantur verba Bar. in illo exemplo, quia tradõ censebatur facta ex cã depositi, vel commodati. & p̄ p̄ stipulationem, ideo orietur ex stipulatione. Vel tertio, quod fuerit facta tradõ expresse ex cã depositi, vel commodati, & incontinenti adiecta fuerit stipulatio, quia hoc casu impediretur actio ex tradõne quasi uideretur facta ad implendã stipulationẽ, & ita intelligetur qd dicit Bar. in hoc exemplo. Nam hoc casu põt quodammodo considerari vnus contractus, ergo non mirum si in contractu depositi est. tñ adiecta stipulatio non orietur actio ex deposito sed ex stipulatione. l. si ita stipulatus fuero. cum l. seq. j̃. de nou. tñ contra hanc saluationem vr̃, qd exprimatur cã tradõnis, ergo perfectus est contractus in se, ergo non cã implẽdi stipulationẽ. Ad hoc tñ rñderi põt, quod imo. Et idem probatur per tex. in l. si ita fuero. §. fi. ibi, mutuam pecuniã & tñ cã implendi, ibi dr̃ numeratio. Secunda tñ saluatio magis placuit dño meo. Et licet Bar. loquatur per verbum, si deponerem ideo est, quia illa traditio potest se habere ad contractum, non quod velit dicere, quod proprie deponerem, sed quod simpliciter tradam. Cogita, & adde, quæ hic notantur ad Ale.

d Pauſ. Primo casu. Vide Are. consi. 40. & consi. 6. ubi pulchra ponit, & consi. 28.

e Possidere. Adde quod illud non vr̃ procedere, quãdo secunda uenditio non facta fuit sub eo pretio, & sub ea forma, prout prima, quia secunda uenditio non ualeret. ita dicit Pau. de Ca. in l. qui bis idem. inf. de uerb. obl quod est no. secundum Alc. ad ea, quæ dicit Bar. hic.

f Si quis ante. Vide Alc. consi. 2 1. ad fi. uol. 3.

g Ruet. Consumitur. Adde quod communis opi. est cum Bar. circa illud speciale, ut hic per Alea. & Ias. col. 5.

citi nam coopat, dic vt l. 2. in fi. s. eod. & in l. 2. C. eo. In mutuo vero mere nāli nō ē q̄rēdū aliq̄ spāle, q̄a illud ȝhit s̄m rās mutui. Est tñ q̄ddā mutuū nāle, cui ius ciuile coopat, & ī hoc reperit spāle, q̄a ȝhitur mutuū, licet vere nō fiat d̄ meo nūi, vt ī duob. casib. hic posi tis, & in l. rogasti. in prin. s. e. & in oib. casib. in quib. mutuū reconciliatur, q̄ dic, vt dixi in d. l. 2. §. appellata. Sumus expediti de primo.

Veniamus ad secūdam parte. D̄r hic. Si iussero debitorem meum tibi soluere, obligaris. & est spāle in mutuo. Contra j. de don. inter vir. & vx. l. 3. §. fi. & l. falsus. §. sed & si is. de fur. Dicit gl. ibi erat res p̄ns, hic vero siue sit p̄ns, siue non. Vide tēdm in l. 3. de do. inter vir. & vxo. non d̄r q̄ ibi res fuisset p̄ns, licet ibi subaudiatur p glo. Itē p l. 3. §. 1. & in l. nuptura j. de iure do. exp̄s se d̄r, q̄ ibi res nō erat p̄ns, & erat alius ȝctus, q̄ mutui, & tñ ȝhitur mutui. nō ergo v̄r dd̄m, q̄ ī mutuo sit spāle. Huius ergo grā est † vi

18 dendū, quando debitū mihi ab vno, potest conuerti in aliud debitum, debendum mihi ab alio. Et hic est aduer. aut illud debitum de nouo ȝhendum p̄ter ȝhentiū volūtatē ȝlutur, tūc si reqrit ȝtrectationē de necessitate, reqrit̄ q̄ res sit in p̄ntia, vt l. falsus. §. sed & si is. j. de fur. Si vero ȝhit s̄m ȝhētiū volūtatē. tūc p viā delegationis, & stip. nō est dubium q̄ p̄t fieri. vt in toto tit. de noua. Si vero p aliū ȝctū fiat, tūc si q̄dē post iussum factū debitori meo q̄ soluat, secuta est solo, ēt ex interuallo, tūc vigore ipsius solonis nouus ȝctus est celebratus. & noua obligatio. hoc p̄bat. j. de vsur. l. si stipulatus. in prin. & de verb. ob. l. Iulianus. §. 1. nec requirit̄ q̄ tpe iussus res sit in p̄ntia, vt d. ll. Et sic ēt intellīt l. 4. §. fi. j. de don. iter vir. & vx. Idē ēt esset in mutuo, vt hic. Nam ex hoc q̄ debitor meus tibi nomine meo numerauit, q̄ritur mihi actio. l. certi ȝdō. §. si nummos. s. eo. licet n̄ præcessisset iussus. multo magis si p̄cessisset, vt videtis. In hoc tñ est spāle ī mutuo. q̄ illa solutione fcā, q̄rit̄ dño directa tanq̄ ipsū directo numeratum esset. vt hic. In alijs vero ȝctib. nō sic, sed tāq̄ factum esset per procu. suū. Si vero q̄ris anteq̄ sit solutio secuta, si q̄dē p̄cessit solus iussus d̄ soluēdo ille tñ cui d̄et fieri sol. nullā de hoc promissionē recepit, tūc ille nullo mō obligat̄ q̄a hoc est mandatū simplex q̄ p̄ōt p mandātē reuocari q̄ñcunque, vt l. hoc iure. §. si quis dederit pecuniā. j. de do. & l. si cū Cornelius. j. de sol. Si vero ille cui d̄et fieri solutio de hoc p̄missionē habuit, tūc si q̄dē cā quare illi d̄et solui, est talis, q̄ p̄ōt impleri in qualibet re. exēplum in dote. dos. n. p̄t ȝstitui in pecunia, in reb. mobilib. immobilibus & iurib. tunc statim p̄fectus est ȝctus. q̄a illa obligatio, q̄ illi q̄sita est in promissione cedit in cām dotis, vt j. de iu. do. l. cum pr̄. & l. licet. §. quoties. & l. si pr̄. §. 1. & l. nuptura. & l. si sponsalib. §. 1. e. ti. vbi est bonus tex. declarās hāc rōnē. Idē in alijs ȝctib. ea. rōne. Quidā sunt ȝctus, q̄ nō p̄nt ȝhi, nisi in certis reb. vt mutuū. q̄ requirit res, q̄ ȝsistūt pōdere numero, & mēsura tūc quia illa obligatio, q̄ est illi q̄sita. nō ȝsistit in pōdere numero, vel mēsura n̄ p̄t dici mutuū eē ȝctū, arg. l. qui neg. j. mā. nisi pecunia eēt solutioni parata. Ita loquit̄ hæc lex, nec n̄ illa pecunia fingit̄ mutuata. Mō hēs intellēm huius passus. Ex

19 hoc apparet intellēs corū, q̄ tota die siūt. Ego † dico campsori, vel

a mercatori q̄ soluat tibi illud, q̄ dēo tibi p p̄tio pannorū, vel p̄tio

b libri, sum ego a te liberatus? R̄n. si quidē ille cāpsor p̄misit tibi, ista p̄missio q̄ hēs, cedit loco solutionis pecuniæ, & ego sum liberatus. l. pupilli. §. 1. inf. de sol. Facit inf. man. l. inter cās. §. abesse. mutuū tñ n̄ ȝheret, nisi pecunia esset solutioni parata, vt s. dixi. Si vero mercator n̄ p̄misit tibi aliquid. sed solum dixit tibi q̄ d̄ solueret, non sum liberatus, vt patet ex s. dictis, ideo si mercator cederet foro q̄d in Tuscia appellatur fallire, posses iterum remittere, contra me primum debitorem. Sumus expediti de isto secundo passu.

20 **Veniamus** ad tertiū † passū. D̄r hic, q̄ d̄bitū ex vna cā p̄t conuerti in debitum ex alia, sola conuentione. Contra. inf. mā. l. qui negotia. vera sol. est. q̄ ibi pecunia n̄ erat para

c ta soloni, hic sic. R̄ō est. quia ad hoc. vt sit mutuū, requiritur q̄ sit res, q̄ ȝsistat in pōdere, numero vel mēsura. vt l. 2. s. e. itē scitis q̄ legis fictio se nō porrigit ad impole, vt l. qui ad certū. in fi. inf. loc. & l. si pr̄. s. de ado. nec fingit sup re, q̄ nō est, vt l. quoties. inf. de noua. & l. eu q̄ ita. §. fi. de ver. obl. Si igit̄ pecunia nō extaret, nō posset fingi pecuniā mihi datā & a me ad te p̄lectā q̄ requirit hæc l. Contra hoc op. q̄ ēt si pecunia nō esset solutioni parata, ȝhit̄ mutuū, vt l. si ex p̄tio. C. eo. Solu. hæc est veritas, q̄ in mutuo nāli procedit q̄ dixi mutuū vero ciuile ȝhit̄ p stipulationē, nec requirit rem, merito ibi mutuū p stipulationē ȝhit, licet res nō sit solutioni parata. Et idē in dote. Licet. n. res nō sit solutioni parata, tñ ȝhit̄ dos, & obligatio dotis, quia liberatio, q̄ tibi obuenit ex cā p̄ambula, est sufficiēs ad ȝstituendā dote, vt j. de iu. dot. l. si sponsalib. §. 2. sed q̄ñ res esset solutioni parata fingeret̄ data ī dotē. Q̄ vero res nō est solutioni parata, tūc liberatio cedit in dotē. Ista aūt liberatio nō cedit in cām mutui quia requirit̄ res ȝsistēs ī podere, numero. vel mensura, iō requirit̄ q̄ res sit solutioni parata. Et idē in alijs ȝctib. l. qui re p̄ficiunt̄, & in quib. nō p̄nt cadere noīa debitorū, sed corpora. Opp. & v̄r q̄ requirat̄ p̄ntia rei, vt l. si pecuniā. inf. de sol. Sol. verū est quo ad hoc vt dicat̄ facta vera traditio, sed ad fictā solutionē, vel traditionē sufficit rē paratā solutioni, licet nō sit p̄ns, & ex hoc v̄r ficte acquisitū dñiū. Contra hoc opp. de text. huius l. in primo casu, vbi dicit, q̄uis meos nummos non acceperis. R̄n. ibi nō accepit vere, sed ficte hic. Vlti. Op. de l. si pro mutua. C. e. gl. dicit, q̄ illa p̄t intelligi s̄m p̄dicta, aut res erat solutioni parata, aut nō, & quod dicit res, intellige idest pe-

ADDITIONES.

Meno. Si vero. Rui. consi. 81. nu. 5. lib. 1.

a Campsori. Adde Ang. in l. qui vsumfruc. j. de ver. ob. Bal. in l. fi. in aliquib. lec. C. de no. Sal. in l. si filius. inf. ad Maced. Ang. in l. sciendum. inf. de ædi. edi. Pau. de Cast. cōsi. 48. inc. in causa, quæ vertitur Lucæ. Et tu pro intellectu Bar. hic vide Alex. in consi. 10. in ver. non ob. alleg. in contrarium, in 2. uol.

Men. Dec. consi. 107. Cur. sen. cons. 7. videtur iterato. Soc. sen. cons. 64. col. 5. lib. 3. Benue. Strach. in trac. de Decoctorib. 2 par. in fi. 5. par nu. 5.

Ruet. Adde Fran. Curt. consi. 9. vbi refert & sequitur illud dictum & dicit, quod Doc. cum eo transeunt.

Pont. vide Ale. cons. 10. in 2. vol. & cons. 159. eo. uol. & cons. 94. 3. vol. Alex. cons. 4. uol. 4. cons. 105. eo. vol. Pro clara intelligentia huius q. est p̄mittendum, q̄ nouatio est genus continens sub se nouationem in spē, & delegationem, ut est de hoc gl. ord. in rub. j. de nou. & tenet Cy. in rub. C. de nou. & q̄ delegatio, proprie, & uere est q̄ñ tria concurrunt. Primo q̄ ille, qui pro me promittit, sit debitor meus. Secūdo, q̄ tanq̄ debitor meus promittat. Tertio, q̄ clarum sit, q̄ interueniat stipulatio, & tria copulatiue requirit. arg. l. q̄uis. §. si mulier. el 2. inf. ad Velle. quē Pa. & Doc. ibi sequuntur, & q̄ ad hoc ut dicatur delegatio, requiratur q̄ ille, q pro me promittit, sit debitor meus, tenet expresse gl. in l. si Stichus inf. de noua. uno aūt ex his deficiente, non erit proprie delegatio, sed improprie, vel potius nouatio. vnde apparet, q̄ Bar. non loquitur in propria, & vera delegatione, cum non appareat, utrum ille mercator, vel campsor esset debitor meus. Item præmittendum est l. fi. C. de nou. s̄m magis cōem sniam Doc. & Bal. l. per. quam. inf. eo. tit. & Imo. in l. pen. inf. de præt. stip. non habere locū in delegatione, licet tenuerit contrarium Sal. hic. His ergo præmissis, q̄ tria, de quib. s. requirantur in uera delegatione, & q̄ in ea non hēat locum d. l. fi. sed ēt q̄ per illam tollatur hodie oīs obligatio, licet expresse hoc non agatur. satis clarè patet, q̄ q. Bar. non loquitur in delegatione, cum non appareat utrum iste mercator, vel campsor, ut s. dictum, esset debitor meus, quia licet pro me promiserat, q̄ tñ non potueram liberari, nec etiā ex capite nouationis, licet millies potuerit ualere nouatio, cum hodie per eā, p d. l. fi. non tollat obligatio prima, nisi expresse hoc agatur. q̄ non fuit in p̄nti q. & ita tenent cōiter oēs hic, contra Bar. licet contrariū tenuerit defendendo Bar. hic Are. consi. suo 5. inc. in eā, & puncto ad me transmissis. Spe. in tit. de ob. & sol. §. sequitur. cir. prin. & Bar. in l. 2. C. de exec. rei iu. Vide quia materia est frequens, ut pro hoc remaret penitus discussa. Pro ueritate iñ hāda, factas quinque prin. q̄ Prima sit, q̄ si sim debitor tuus & iussero Titio promittere q̄ dēo, & expresse sit latū inter nos, q̄ fiat nouatio, q̄ ego liberor, tex. est iūcta gl. l. ubi quis. j. de cōst. pec. & in l. si Stichum. §. fi. & in l. si is cui. l. a te. inf. de noua. & in l. si debitor tuus. j. de sol. & in l. fi. C. de no. q̄ ēt rōne probatur, licet. n. per pactum nudū non fiat nouatio. l. item illa. in fi. inf. de cōst. pec. tñ si expresse hic ageretur, fieret, ut uoluit Bar. sup. ver. 2. casu. in l. 1. ver. sed q̄ æro. inf. de noua. sequitur Bal. in l. rescriptū. §. si pacto. sup. de pa. Secunda sit, q̄ si iussero Titium tibi promittere, q̄ debeo, quia tñ non erat debitor meus, & sic per superius dicta non potuit hēe locū delegatio nec ēt expresse actum est, ut tolleretur prima oblō, & sic non potuerit hēe locum nouatio, q̄ ego non liberor, quia censetur accedere oblōni meæ, tanq̄ fideiussor, ut est gl. in auth. de fideius. §. 1. & q̄ non liberor, est gl. §. argentariorum, in d. Auth. de fideius. Et in istis terīs pro hac opi. cōsuluit Bar. in consi. inc. Titius promisit mihi, & per illā gl. dicit Bal. in l. stulta. C. de non nu. pec. q̄ si campsor promittat debitum meum creditori meo, q̄ ego non sum liberatus. Idem uoluit Ang. in l. sciendum. j. de ædil. edi. per gl. l. Titia. §. idem respondit. in gl. 2. inf. de uerb. ob. Tertia sit, q̄ si iussero Titio, q̄ soluat tibi, q̄ ego dēo, ipse aūt promiserit, ego non liberor. Contra Bar. hic tex. est l. si debitore. j. de nou. & sentit Pa. de Ca. hic, & in d. l. delegare & cons. 41. & in l. qui vsumfr. vbi ēt Ale. inf. de uerb. obl. Quarta sit, q̄ si uenus in ueris terīs delegationis q̄ sit, ut s. q̄ ego liberor, quia est delegatio. Sal. in d. l. q̄uis §. interdū. inf. ad Velle. tū p̄sona in delegatione interueniens sit, non solū tanq̄ p̄sona promittens, sed ēt tanq̄ res data in solutū. l. si sponsalib. inf. de iu. do. & licet sit alia res q̄ detur, cū ex ea sit uolente creditore, quia aliud uolente creditore solui p̄t. l. 2. s. e. & solone eius q̄d dētur, tollit̄ oīs oblō inst. quib. mod. tol. oblō. Et in istis terīs procedit opi. Bar. q̄ ēt ita declarat Bal. in l. 2. C. de exec. rei iud. Ale. l. qui vsūf. & Ang. & Imo. in l. pe. j. de pr. stip. hoc tenet late Ale. consi. 10. uol. 2. inc. visis dispōnib. itat procedere conclonem, ut non procedat tunc, q̄ñ tibi promittere iubebā breui fugiturum, aut breui discessurum, quia tūc ego non liberabor, ēt in ueris terīs delegationis, vel saltem tenebor de dolo, tex. est in l. cū dotē. §. si mulier, & quæ ibi not. Bal. Ang. & Imo. inf. sol. mat. & ibi idem ciuit Imo. q̄ si in breui post factam p̄missionē aufugit, quod præsumitur quod sciuerim. Quinta sit, quod q̄ñ non sumus in his terīs delegationis, quia non concurrunt sup. dicta, ego non liberor, puta quod non esset debitor meus, quem tibi promittere iusseram, nec ēt sit nouatio, cū expresse non sit dictū per d. l. fi. C. de no. Et in illis terīs Bar. male loquit̄ illud tñ non procederet, q̄ñ aliud esset de eo, sed quia tunc q̄uis nō essemus in ueris terīs, nec expresse dictū esset, ut fieret nouatio, tunc liberabor. tex. l. 2. C. de cōst. pec. & in §. penul. & gl. in Authen. de fideiu. & ita tenet hic Fulg. & Cu. in d. l. delegare tñ necesse esset probare cōsuetudinē. & si ētis non credit, nisi p̄beri. Secūdo nō procederet, q̄ñ is, quē iussi tibi promittere p̄misisset tibi accept. ut loco & noīe creditoris, q̄a p illa uerba, censetur actū, ut fieret nouatio. Ita ad literam dicit Bal. 2. C. de exec. rei iud. p tex. ind. l. delegare. in verbo, vice sua. Et ita tenet Cum. in d. l. delegare. & in d. l. qui vsumf. Ale. consi. 10. & Lud. Ro. hic. q̄d confirmat ex eo, q̄d tenet Bal. in l. fi. in pe. q. C. ad l. Fal. in l. Mutua. in prin. j. so. ma contra quod tñ facit, q̄ isto casu non dicar liberatus, q̄a licet per ista uerba, loco & uice debitoris, inducatur nouatio, per d. l. delegare, tamen non induceretur per nouationem hodie, per d. l. fi. C. de nou. liberatio nisi expresse hoc agatur, & ita tenuit melius considerans Pau. de Cast. contra istam limit. d. l. q̄uis. §. interdum. s. ad Vell. Tertio non procederet, q̄ñ facta tibi promissione contra eum quem tibi promittere iusseram, restitui sti iusstīm debiti, q̄a tunc absq; eo q̄ essemus in ueris terīs, & absq; eo, q̄ expse actū esset, ut recederet a prima obligatione, tñ liberarer, ar. l. Labeo. ff. de pac. & ita in terīs. Bal. in d. l. 2. C. de exe. rei iud. Quinto non procederet, q̄ñ is quem promittere iussi, non promittit tibi ex eadem causa, ex qua eram obligatus, sed ex uariata, tunc etiam sine stipulatione promittendo, per stipulationem liberor. Ita tenet Fran. de Alb. l. si sponsalibus. §. 1. inf. de iu. do. quem simpliciter sequitur Ale. hic. Quinto non procederet quoties is quem iussi tibi promittere, facta promissione scripsisset in libro rōnum suarum, & facto te certiore ratum habuisses, tūc .n. ēt liberarer. & ita tenet Io. And. in addi. Spe. in tit. de depo. super rub. quem sequitur Ang. hic, & Pa. de Ca. & Ale. in l. qui usumfru. & Pau. in l. si eum fundum. s. de pa. quod tamen non est sine dubio. Per istam. n. ratificationem non sit uera delegatio, ergo non liberor, per supradicta, quod tene menti.

b Parif. Tibi illud. vide in rubr. extra de depos. late Mod. hic. Soc. in l. qui usumfructum. de uer. ob. Dec. consi. 107.

c Pom. Ratio est. Adde Alexan. consi. 33. 3. vol. & Are. consi. 41. Bal. consi. 28. in 1. par.

pecuniā Nam alia res, licet sit parata solutioni, in ea non potest ꝯhi mutuū. ideo non pōt fingi a me ad te profecta. quod requirit hęc lex, licet Iac. de Are dixerit contrarium, & male, vt s. dixi.

21 **Expeditis** † ergo pdictis est vidēdū quaſr debitū ex vno cō tractu possit ꝯuerti i debitū ex alio. Et aduerte, qñq; qñ vetū deuolnar i aliud dbitū ita φ primū ñ tollai: & tūc ſi qdē ē ꝯct°, vt quasi ꝯct° vlis, ut mādatū oium bonorū administrōnis, vl tutelæ. vl ne ge. vl societatis, & sic tūc deuolui i aliud dbitū, vt l. diuortio. s. de ne. ge & j. mā. l. si remunerādi. §. apud Iul. rñ. ij. cū si. Si uero ē ꝯct° quasi ipālis, tūc reg. ē, φ i aliud dbitū ex alia cā non ꝯuerti, si primū ñ tollai, qa nihil a nīc dr̄ puenire durāte obłone pria. d. §. apud Iul. fallit si interponerei stip. aīo ñ nouādi. l. si stip. s. i
a pri. j. d vsur. & l. duo. j. p̄ io. Fallit ēt i ꝯstituta pecunia, vt l. itē illa. i fi. de ꝯst. pec. Si vero q̃ris, an primū trāsfundat i r̄m ita, φ primū tollat. tūc p stipłonē sine dubio p̄t fieri l. j. j. de noua. Per aliū uero ꝯtū dic: Aut ē ꝯct°, q p̄t pfici interuētu cuiusl bet rei, & tūc p̄t fieri, vt d. l. si ipōsalib. §. j. qa libetō, q̄ ex prio cā obuēit, cedit i cām sc̄di ꝯct°. idē cēt ꝯct° noua. q celebrat et soln ꝯtensu, dū cñ hoc agat, vt prius tollar, ut l. si mādato meo. l fi. j mā. Si uero ꝯct°, q d nono ꝯsti tuit. reqrit certas res. ut puta res ꝯsistētes i pōdere, numero, vl mē sura: & tūc aūt illæ res extāt soloni paratæ, & p̄t ꝯuerti i aliud dbitū vt hic: aut nō extāt, & tūc secus d. l. q negotia. j. mā. Sum° expediti d tex. & gl. suis iuxta theoricā, restat vt reducamus ad practicam. Et prio ē vidēdū. qñ istū ꝯctus celebrāt, & d hoc ꝯficit istr̄m. Ponam°
22 ergo, † φ notari° ꝯfecit istr̄m mutui, i quo dixit, q. Titi° ddit, & mu
b tuauit Sēpronio cētū: ergo dbitor volēs reprobare instr̄m adducit testes, q p̄bāt, φ ipe ꝯct° nulla pecunia interuenit, verum ex hoc in str̄m reddat falsū. Rñ. φ ñ: qa ista uerba ddit, & mutuauit p̄nt veri ficari nō solū i numerōne, sed ēt i delegōne debitorū vel i conuer sione debitū cām mutui. Cas° ē hic, & i l. certi ꝯdō i fi. j. c. Dēo ergo ego dbitor formare articulos. φ nō interuenit numerō: nec ali qd ex istis actib. qb. ꝯhit mutuū. Sed si notarius diceret. ddit, & nu merauit, tūc diceret falsū, qa vere nō interuenit numerō, sed alius
c actus ꝯstituēs mutuū Sed q̃ro, cū notari° dixit i istrō, φ talis fuit ꝯfes
23 sus se habuisse cētū, q babuit, & recepit in p̄nt a mei notarij, & te stiū, dbitor ad reprobādū istr̄m pducit testes, q dīt φ pecunia bene fuit ibi, sed ñ viderūt, φ dbitor receperit eā dico φ ex hoc istr̄m ñ redarguit d falso. Nā si pecunia erit p̄ns, uere p̄t dici habita, & rece
† pta. d. l. si pecuniā. d so. & d §. si insserim, & s dixi. nō tñ dicat † no tarius numerauit, nisi itercesserit numerō. Dico ēt, φ si fuerit alte ri nu pe. recte p̄t dicere notari°, φ habuit & recepit. ex quo fuit nu merata i sui p̄ntia. l. fals°. §. sd & si is. j. d fur. & l. si pcuratori p̄nti.
24 de ver. ob. † Iuxta pdicta q̃ro, cū i instrō ꝯtineat, φ debitor habuit, & recepit, & debitor ad re pbādū instr̄m, & ad sui defensionem p ducit testes, q dīt, vere ipse habuit, & recepit, sed statim reddidit ip si creditori. Certe ex hoc istr̄m nō reddit falsū, qa vere habuit, & re cepit. Sed an ex hoc reddat ꝯct° iualidus? Et v r φ sic, qa qñ tu mihi das stati recepturus, ñ uideris dare cū ad me nullū cōmodū pueniat. & l. q sic de so. videbitis i l. si tibi. j. c. Aduerte, re° ad sui defensionē p̄t pducere testes pdictos ad triplicē fi. Primo ad dd̄ni istr̄m falsū, & hoc ñ p̄t, vt dictū est. Scdo, ut dicat istr̄m verū, tñ ꝯtēta in eo esse iualida, p d. l. q sic tunc dēret reus facere arti. ꝯcludētes duo. Prio, φ pecuniā sibi datā statim reddidit, & φ hic agebat inter eos anteq̃ da ret, vel ipe quo dat vt redderet, & tūc datio ēt nulla, vt d l. q sic. Ex eo n. solo φ illud, φ accepit. reddidit stati, nō reddit instr̄m inuali
25 dū, qa forte ex mera liberalitate reddidit. l. si qs duo. de solu. † Ter tio p̄t dicere reus tradōnē sibi factā, sed se liberatū sol. qa incōtinē ti reddidit Sed reincideremus i dubōnē illā, q̃ gl ponit in l. cū qd. s. c. vtrū illa simplex redditio videat aīo facta soluēdi, vl donādi, uel quar, est tñ ꝯ cū psūptio, qa ñ ē verosile, φ statim ex ꝯtu uoluerit obłari, & liberari l. ñ ad ea. d ꝯd. & de. vñ ad psūptiones, & ad idicia
d cēt recurrēdū, ut dixi i d. l. cū qd. Vlt. uos scitis, † φ qdā sūt contra
26 ctus, i qb reqrit, φ res soluat, vl pecunia, ut ꝯct° celsiōis, ut l. p diuer sas. & l. ab Anastasio. C. mā. Pone ergo, φ q̃tita s, q̃ dēret numerari cēt multū magna, forte floreno x. milliū, & nō reqrit ita bñ pecunia de facili, q̃ ibi ponat in p̄ntia. φ est remediū, ut appareat numerō? Rñ. qdā sūt contractus, q reqrūt pe. nu. vl aīs res ꝯsistētes i pōdere, numero, vel mēsura, tūc ñ ē, nisi vnū remediū. l. φ ego numerē tibi cētū, & tu illa numerata dones mihi, & ego iterū numerē, & tu mi hi iterū dones, & sic de singulis vsq; ad q̃titatē pfectā. d. l. qs duos. j. de sol. In ꝯctib. vero, i qb ñ reqrūt dictæ res, sd iplent iteruētu cu iuslibet rei, iter quos ēt puto cē ꝯctū emptionis, & vē 13 .n. in p̄tio reqrat pe. nu. vt l. j. C. d ꝯh. emp. tñ pillo p̄tio p̄t solui q̃libet res ęsti mata l. p̄tij cā de resc. vē. iō tūc erit tale remedium: primo φ tu ee cēs, seu uendēs, ꝯstituas te meū debitorē in tota illa q̃titate, postea vēdas mihi p toto p̄tio, φ p̄tiū tibi soluo. cū te ab illa obłone libe ro. Vel posse tibi delegare aliquē qnē meū facerē dbitorē i tota il la q̃tit. & illū sic dlegatū liberares, qñ tibi postea actu solua, ut appa
27 ret ex hac lege, & ex s. dictis. Vlt hic dr. † φ reqrit, φ pecunia sit so lutioni parata: qño pbabitur? R ñ. ex qualitate psonarū, vt l. si uero. §. q p rei qualitate. s. q satisd cog. Quid. n. si erat magnus campsor, uel magnus mercator? Certē p̄sumit, φ hēat illā pecuniā in prom
e ptu, vt j. de in diem addi. l. cū qui. §. melior. in gl. in uerbo, facilior.

ADDITIONES.

a In constituta. Adde sm Ful. φ ēt fallit, si creditor iurauit super actione prius cōpe tente, ad delationem aduersarij in iudicio. l. si dato patroni. §. si quis iurauerit & ut Bar. iuncta l. sed si possessori. in ver. verba. j. eo. tit. proa.
Men. B. lib. lib. 4. suppur. in. cap. 7.
Men. Cur. sen. cōl. 55. col. 2. i prin. & vide 4. limi. in hac. fall. post illud Soc. re. 61. Ias. cōl. 172. col. 1. li. 2. Rui. cōs. 14. nu. 6. li. 1. Chas. cōs. 12. nu. 13. Alex. cōs. 4. nu. 7. cir. fi.
b Mutuauit. Adde vltra hic dicta per Ale. Bal. cons. 18. incip. in quodam iudicio. lib. 3. vbi pide de his quæ hic Bar. dicit, & in d. l. predia. & Ale. cons. 35. lib. 1.
Ruer. Et numerauit. Adde, φ cū Bar. tenent Doc. hic, & can. in c. si cautio de fi. instr. Bar. tenet CONTRARIUM, in l. predia. s. de acq. pos. ut no. Ias. col. 19.
c Pom. Sed q̃ro. Circa primā q. Bar. Adde qđ simile dīā inter verbū, mutuauit, & nu merauit, facit ipse Bar. in l. certi cōdo. §. si nūmos. cir. fin. & ibi no. s. c. Et pro ista decisione facit qđ voluit i fortiorib. terīs Bal. l. 3. C. de fi. instr. dicēs qđ dato φ pe cuniæ ēēnt ibi i p̄ntia i bursa, & tñ nō interuenerit numeratio, & notarius cōficiēs instr̄m diceret, mutuauit & numerauit, qđ nō excusabit φ no. ex hac aūt doctrina hēs colligere. Primo, φ verbū, mutuauit, appositū in istr̄o notarij, p̄t uerificari in mutuo vero, & nat. & in mutuo ciuili, interueniēte aliquo actu ex his, qb p̄t cōtra hi mutuū, vt puta debitorū delegōne. Scdo, φ si appositū fuerit verbū, numerauit qđ nō poterit verificari, nisi in mutuo mere ciuili. Et cir primā cōcl. est qua trāsir Pa. & Ale. licet tenuerit cōtrariū Bal. l. si ex p̄tio. C. e. & male cū trāsēat cū Bar. i d. ru. C. d fi. instr. adde hū facere rlam, qua cauet, φ quoties pfert a notario verbū, qđ p̄t duob. mo. itelligi, & vno mō effici falsarius, alio mō excusat, φ dēt itelligi eo mō quo excusat. Ita Bal. in l. 1. C. de sacros. ec. In dubio. n. potius dēt p̄sumi error & ignorātia, q̃ dolus i notario. Bar. i l. quoties. 3. no. j. d ha. in l. ē bonus tex. i l. qđ adhibens. i fi. C. d his q. sibi alcr. scdm r̄a, qua dr̄, qđ pbō, falsi dēt de necessi tate cōcludere, vt est gl. in l. ius. C. ētiū. §. qđ fere. ver. ap. phet s. de pac. & ibi no. Bar. Ang. & Mod. Bal. in l. Imperator. s. de sta. ho. Sal. l. de tutela. C. de in inte. rest. mi. Ale. cons. 8. inci. uiso processu inquisitionis. & cons. 78. inci. visa testa.
Men. B r. Soc. inter consoq. Mariā. sen. cons. 143. col. 2.
Ruer Ex eo. n. solo. Adde, qđ Bar. i l. Titia. i vl. co. ver. qd si i veritatē. j. de ver. ob. vł CONTRARIARI huic dicto. vñ sol. Ale. hic, co. pe. huic dein Bar. his nō pcedere in cōtractu, i quo nō sufficeret cōfessio de recepto, si reqreret vēra tradō, tūc non esset necesse probare, qd hoc actum fuerit inter partes. vide etiam Ias. in d. l. Titia.
† Clan. Tamen dicat. Hoc dictum commendat Bal. in c. dudum. de elec.
d Pom. Vos scitis. Circa scdm. Adde, qđ Bar. tenuit cōtrariū l. p̄dia. j. de acq. pos. & male cū sit de hoc gl. i l. si ex cautione. & ibi Bar. & Doc. in l. sdueriso. C. de nū nu. pe. & cōter tenet hic p doc. i d l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. j. de ver. ob. p Ca. c. si cautio. de fi. ins. q̃ lita, nisi stylus & cōsuetudo eēt apponere verbū nume rauit, ēt nō interueniēte numerōne, qa tunc excusaret notarius a falsitate Ita te net Bal. in d. rub. ver. qd ergo. & idē in c. 1. in ti. de feu. cog. & idē in l. 1. C. de con fes. Can. c. 2. de fi. instr. refert & seqt Ale. cōs. 133. inc. visa facti narratione B. in l. 1. in fi. prin. s. qđ qsi. ui. cōsuetudo. n. ēt iniqua, excusat a culpa. gl. c. cū venerabi lis. de cōsue. calenq; 4. dul. Rn. cōs. 66. inc. vł prima facie. Bar. l. si pignore § fi. p illū tex. j. de pig. ai. Et qđ cōsuetudo, qualiscūq; sit, excuset a culpa, tenet Anch. cōs. 272. inc. iure scripto. de quo no. Ale. cōs. 319. inc. & p inuestigatione pdictorū, v. nol. p Bal. l. ex his verbis. C. de test. mil p eidē. in l. 1. & d. l. si ex p̄tio. C. e. & l. si ex cautione C. de nū nu pec. & in c. qm̄ cōtra falsā. p Inn. de pb. & in l. 2. §. fi. s. e. vbi voluit notariū excusari, qñ dicit, talis cōfessus est habuisse cētū mutuo, dāte, & numerāte tali, secus vero si ꝯsus fuisset gerūdio, dicēdo, Titius cōfessus est ha buisse cētū mutuo a Sepronio, dando & numerādo ea, qa tūc nō excusaretur, sed teneret de falso qđ no. & vide Bal. cōs. 214. in 1. par. vide Ale. cons. 94. in 3 vol. & in 2u. cōs. vol. 2. Barb. cōs. 9. vol. 1. & cōs. 37. e. vol. Cat. cons. 7. vbi inducit ad pul chrū casū. Ale. cōs. 118. vol. 2. Soc. cōs. 267. & cōs. 21. Ista sol. 13 teneāt cōiter p oēs No, qđ in d. l. q negotia. extabat pecunia, & tñ non mihi placet, qa si bñ aduertat, i tex. it r, & i pculo eius, forte non extabat. Nec ob. sol. Ale. dicētis, qđ bñ extabat, sed apud aliū, qa ē multiplicare diuisiones ad illā l. & qa tex. non fundat se verū extaret, nec ne, sed qa debitū ea vna cā couerti ñ p̄t i cām mutui, nudo pacto, & qa id, qđ hēt locū in duab. psonis, ñ hēt locū i vna: ergo ñ ē bona illa sol. cū sibi repugnet tex. in multis. Nec ēt est bona so l. Iac. de Bel. d. l. q negotia, q̃ 13 lare hæc secundo Chrisp. qđ ibi erāt abūtes, & iō non p̄t puerti, cū non possit hri fictio, nisi breui manu, q̃ reqrit, vt hic, qa scdo rñdet, vt s. & qa 13 non possit hre locū fictio statim iter abūtes. l. q decē. §. idē rñdit. j. de sol. p̄t tñ hre locū ex interuallo, nec ēt ista est bona sol. Ful. dt, qđ aliud statutū sit ab Vlp. hic, q̃ ab Africano, qa tñ est di cere, ista corrigit illā, qđ ē fugiēdū. Nec ēt est bona sol. qđ ibi non conuertit i cām mutui, qa si primo erat obligatus actione bonæ fidei & couersione, fuisset obliga tus actione stricti iuris, & p hoc fuisset ei pudicatū, cū plura priuilegia hēan a ctiones bonæ fidei, q̃ stricti iuris, ut s. l. 2. §. fi. & i l. certi ꝯdō s. e. Nec ē bona so. qđ dñs nō cōsenserat, qa imo cōsenlit, qa ibi tex. loqt de pacto, qđ ē duorū, vel plu r ū i idē consensus. l. 2. s. de pac. & qa nisi ꝯsensisset vanū fuisset dubitare, cū nullā sit dubiū, qđ nō potuisset esse mutuū, nisi eo cōsentiēte. Vñ tu solue ār, qđ iō ibi nō potuit cōtrahi mutuū, qa loquit in mutuo cōfessionatu. Qđ patet, qa dicit, qđ miserat epistolā, qđ qdē bene nō p̄t couerti in cām mutui, qa verba lrārū, nō idu cūt obligationē, sed pbōnē. gl. in d. l. si ex p̄tio. Vnde si vellemus dicere, qđ p in lutionē cōfessio couerteretur & cēt necesse cōfiteri, qđ ex uerbis lrārū, induceretur obligatio, & p. ñs nullæ fictiones. Vel dic, qđ iō ibi non conuertit, qa vbi fun dat se l. 2, fiebat nuda pacti, hic aūt stipulatio. Nec ob. si dicatur, qđ hic ēt sit nu di pacto, cum statur verbo conuenit, qđ importat nudum pactum, quia dico, qđ imo importat stipulationem, per l. seruus ea. j. de serui expor. & in l. pacta nouit. C. de pac. Pro ista sol. facit tex. in d. l. si ex p̄tio, quæ ita in proposito distinguit, C. eo. tit. quod no. quia non inuenies ita ample discussum.
e In promptu. Adde qđ cū Bar. cōiter trāseūt alij, quib P. de Ca. addit, quod in depo sito p̄sumet pecunia solutioni parata, vt est de mēte Iurisc. in l. q negotia. in ver. nec simile, & in l. certi condō. §. si s. eo. qa alias delinqueret depositarius. nisi con seruaret. hoc Ale. intelligit procedere, nisi translatum esset dominium in deposi tarium, quia tunc cessat casus sua. l. Lucius. l. 1. & l. de sponsal orum. j. depos.

LEX XVI.

Si socius. Pecuniā meā alteri debitam possum mutuare. sed alienam non, sine dñi voluntate. h. d. Dūo ponit, vt patet ex summario. scdā ibi, qđ si. Et no. qđ dixi in summario.

LEX XVII.

† **Cum filius.** Filio existente in studio de eqtate subuenit, ut agere possit, licet patri actio ꝯpetat. † h. d. Quæro,

ADDITIO.

† Clan. Competat. No. qđ debitum ex causa studij, & debitum ex causa dotis æq parantur, ut dicit notabiliter Bar. l. t. sol. mat.
Men. Ant. Gubertus. lib. 4. quæstionum. cap. 10.

Quæro, quod est dictũ, ex ordinario iudicio: dicit gl. q. dēt intelligi idest, officio iudicis, vt l. si cui, ff. de cond. & dem. Quod no. quia vbi lex dicit, extraordinario iudicio, debet intelligi officio iudicis. Alij dicūt, quod hic competit vtilis certi condictio, quod potest satis sustineri, cum vtrunque remedium sit extraordinarium ex æquitate.

LEX XVIII.

1 *Error in causa contractus, quando impediat trãslationem dominij, & nu. 4.*
2 *Animum ab vna parte quando inspici debeat.*
3 *Error in specie contractus, impedit contractus.*
4 *Consumptio, rei licet reconciliet dominij translationem, nõ tamen recõciliat contractum inualidum.*
5 *Dissensus partium a contractu quomodo probentur.*

Si ego. Error in spē ɔtus impedit ɔtū, & dñii trãslationē, q̄ reconciliat consumptione secuta, & quo ad dãdã petitionem seu actionē, inspicit̃ recipiētis intētio, quo ad dandam exceptionem, inspicit̃ aĩus dãtis. h. d. ista l. q̄ est multũ pulchra, & notabilis. Op. q. error cãæ nõ impediat trãslationē dñi vt l. cum in corpus de acq. re. do. Sol. dicit glo. hic erat certũ, q. nolebat trãsferre dñiũ ex alia cã, q̄ ex donatione. Certe ista cõtinet diuinationem. Vnde alij dicũt, q. ibi cã ante solõnē pcesserat. hic vero simul & semel cum traditione oriebatur cã. Hęc solõ bñ intellecta põt esse vera. Qđ. n. hic dr̃, q. † error in cã impedit translationem dñii, intellige vbi tradō nõ tẽdebat ad liberationem, secus si tenderet ad liberationem. Tunc. n. fauore liberationis, error in cã nõ impedit dñii translationem, vt in l. contraria, sed hic solutio non tendebat ad liberationē. Et hoc est quod voluit dicere gl. q. ibi pmissio, vel debitũ, pcessit. q. d. ibi solõ fiebat ad liberationem. Et hoc tenet Ia. de Are. Old. vero in l. ɔtria dicebat. q. ibi loqtur qñ ambæ cãæ tẽdebãt ad eũdē effectũ, hic vero tẽdebãt ad diuersos effectus, q̄ soln. posset esse bona quo ad prin. l. nõ quo ad finem, iõ tene pcedentē sol. Qñ aũt error impedit trãslationē dñii, vel nõ tãgã ff. e. l. cius q. in puincia, & plenius tãgit̃ in l. 1. §. de off. pc. Cæs. Scđo op. de l. si repetēdi. C. de ɔdi. ob cãm. vbi † dr̃ q. illud, q. ab vna parte agit̃, nõ dēt inspici. Sol. verũ est ad sui ɔmodũ sed ad sui incommodũ bñ inspicit̃, vt hic, nã q̄tũ ad dãdã actionē, inspicit̃ aĩus accipiētis, q. ē ɔ eũ, q̄tũ ad dãdã exceptionē inspicit̃ aĩus dãtis, q. est similiter ɔ eũ, pr eo aũt nõ inspiceret̃ vt l. ɔtria. Aduerte ergo, q. in hac l. debes ɔsiderare q̄nque Primo † spēm ɔtus, & ista impedit̃ pp errorē cãæ. Scđo dñii trãslationē, & istã † ēt impedit̃ pp errorē cãæ. Tertio † ɔsumptionē & ista reconciliat dñii trãslationē, nõ aũt recõciliat ɔtũ inualidũ pp dissensum, vt hic, sicut ēt nõ recõciliat ɔtũ inualidũ pp nõ ɔsensum de rigore, vt vidistis in l. a furioso. §. eo. Quarto est ɔsiderãda actio, & ĩ hoc inspicitur aĩus accipientis, in q̄tũ facit ɔ eũ. Quinto est ɔsideranda exceptio, & in hoc inspicit̃ aĩus dãtis in q̄tũ facit ɔ eũ, & iõ ĩ duob. vlt. casib. huius l. nõ oritur exceptio, q. a neutrius aĩus tendit ad hoc. Querit glo. super prima parte legis, si pecunia nõ est ɔsumpta, an ɔ vēdicãtē possit opponi exceptio. gl. dicit q. sic, & bene. & ē casus ĩ l. si tibi dederim. ff. de don. † Quæro qũo poterit apparere de isto dissensu? Respon. si q̄dē partes sunt ɔcordes in hoc q. dissenserunt, nõ est dubiũ, & tunc stamus certo. Si vero sunt discordes, quia reus dicit, q. ab initio fuit datum aĩo donãdi vtroque cõsentiente, actor vero dicit, q. dedit aĩo mutuãdi certe tunc erit necesse q. probetur dissensus. alias statur ei quod verosimile est, vt l. quoties in stipulationib. & ibi no. de ver. ob. & l. inter stipulantem. §. 1. eo. tit.

ADDITIONES.

a Poma. Diuinationem. Hanc tamen solutionem, quã reprobat Bar. hic vt diuinatiuã, tenet ipsemet. l. 1. vers. opponitur ad hanc solutionem. ff. de off. proc. Cæs.
b Dederim. Adde Ang. & Bar. in lect. antiq. tenentes cum gl. & etiam Pau. de Ca. & Raph. Cum. in d. l. si tibi dederim. & Alex. hic, licet aliqui contra.

1 *Actus agentium, non debent operari vltra eorum intentionem.*
2 *Donationis causa mortis datum, potest reuocari.*
3 *Factum promissum quando certum est intra tempus fieri, non posse, licet sit actio nata, tamen actio exorditur.*

Non omnis. Actus † numerationis nõ operantur, vt quis obligetur vltra intẽtionē agētiũ. h. d. Primo ponit dictum. Scđo illud pbat per duo exẽpla. Scđa ibi, nã & is. Tertia ibi, q. cum pecunia. No. q. dixi in summario. Scđo no. † q. datũ cã dõnis, cã mor. pt reuocari. & c Quærit̃, † quid si intra tps incæpit esse certum, te facere non posse, an ante tps potero agere? Dicas sic bñ. Quãdoq; pp nõ factum ĩtra tps volo agere ad certã pecuniã. Quãdoq; volo agere ad ĩteresse, quia nõ factum. Primo casu licet ante diē sit purificatum debitum, quia certum ē ante diē fieri non posse, & sic ē nata actio, tñ superest dies, qui exactionē ĩpedit, vt l. illa stiptione si calēdis. ff. de ver. obl. & in l. cũ stipulamus sim mihi. eo tit. & sic põt intelligi hic. Sed si volo agere ad interesse, tunc aut volo petere interesse, quia nõ inchoatũ, aut quia nõ factũ die, vt l. si stipulatus essem abs te. d. l. stipulationes non diuiduntur. §. plane, & l. cõtinuus. §. item qui insulam. de ver. ob. dic ut in prædictis habes.

ADDITIONES.

a Poma. Non omnis. Facit l. obligationum substantia. ff. de ac. & obl. & l. verum, & l. qui iniuriæ. ff. de fur. Ad istam tamen regulam vide Bar. l. si absentis. C. eo. tit. & eundem l. si procurator. in fi. appa. ff. de condic. indeb.
b Poni. Secundo no. vide Ang. & Alex. in l. 2. ff. de leg. 1. vide glo. c. ubi periculum. vers. decem diebus. de elec.
c Reuocari. Adde dũ in gl. ponitur casus, qñ donantem pœnitet, quod reuocat donatio, q. illud venit limitandũ, nisi donans sine hærede decedat, quia tunc pœnitentia donatoris donationem non infringeret sm Alex. qui allegat Ang. in disputa, inc. Allensis miles, per l. 1. ff. qui sine manu. ad l. per ue. & idem no. Ang. in l. qui Romæ. §. Flauius. vbi dicit hunc casum esse exem. §. sicut, ius ad l. Fal. & in l. qui Romæ. §. Flauius. vbi dicit hunc casum esse exceptum, & sub hoc casu reuocationis ex pœnitentia dicit ēt Ale. comprehendi posse casum singularem, quem ponit Dy. in l. Stichũ qui. de leg. 1. ubi dicit, sicut testator voluntate alienando rem legatam, vt reuocare legatum. l. fideic. §. si rem. de leg. 3. ita & eodem mõ alienando uoluntarie rem cã mortis donatam, quia donatio cã mortis, post celebrationē, regulariter accedit naturæ legatorum. l. Marcellus. §. j. de don. cã mor. Et hoc dictum dicit sm Bal. Ale. fore aureum. Cui adde inquantum tangit, an per supteruenientem inimicitia reuocetur donatio cã mor. no. per Spe. in ti. de do. §. 1. ver. quid si aliquis Baro. Quid aũt si ille, ad quem feudũ deuolui debebat, tanq̃ ad proximiorem consenseru, q. detinens feudũ illud donaret remotiori in gradu, qui suit ingratus consentienti, & copulauit inimicitias secum, an ille qui consensit, possit reuocare donationem tanquam ipse fecisset, mortuo donatore Bal. consuluit q. sic, eius cons. 449. li. 4. inc. nobilis uir.

1 *Consumptione facta per recipientem, uel per alium, mutuum & solutio reconciliantur.*
2 *Mutuum & solutio reconciliantur consumptione, & quare.*
3 *Pupillus soluens debitum naturaliter & ciuiliter, non repetit.*
4 *Pecunia soluta per pupillum si est perdita, uel non conuersa in utilitatem debitoris pupillus liberatur.*

§ Si pupillus. Cõsumptione facta per † recipientē, vel per aliũ, mutuum & solõ recõciliantur. h. d. Diuiditur in tres partes. Primo loquit̃, qñ pecunia est ɔsumpta per recipientē. Scđo, qñ p aliũ. Tertio ponit vnam rõm gñalē. Scđa ibi, quapp. Tertia ibi, nã oĩno. No. q. dixi in summario. Scđo not. rõnē quare † reconciliet mutuũ ɔsumptione, & solone. Certe, qa facto tradētis vr̃ ad ɔsumentē puenisse, vt hic in tex. ibi, ad cũ, qui accepit, &c. Op. & vr̃ q. pupillus † possit repetere, vt l. interdũ. ff. de ɔd. ind. Sol. ibi soluit debitũ nãlr̃ tñ, hic debitũ utroq; iure. Quærro. dr̃ hic facto eius puenisse, q̄ro verũ intelligat̃ facto tradētis, vel recipiētis? Glo. variat. Veritas est, q. intelligat̃ facto dãtis, sicut dicimus cum mutuũ reconciliat̃ vsuca. l. qui alienã. ff. de do. cau. mor. Scđo q̄ro, † q. d si pecunia est pdita, & non ɔuersa in vtilitatē recipiētis, an pupillus liberet̃ vel obliget debitorē? Gl. ponit, opi. vr̃ q. nõ, q. a pecunia erat pupilli. ergo ei perit, vt l. pign. C. de pi. act. In ɔtrium est veritas. s. q. pupillus liberetur & habeat debitorē obligatum. Nam sequuta consumptio operatur id, q. dñij translatio a prin. §. eo. l. si filius. sed si ab initio dominium esset translatum sequerentur prædicta, ergo &c. & hoc videtur sentire gl. inf. de cond. indeb. l. indebiti. §. sed & si nummi.

LEX XIX.

1 *Verba in contractibus improprientur.*
2 *Pactum si in donatione apponitur, seu modus, non est proprie donatio.*
3 *Pecunia credita ex necessitate, dicitur improprie credita.*
4 *Datum ut reddatur danti, an & quando operetur dominij translationem in recipientem.*

Si tibi. Dõ, in qua aliqđ pactũ apponit̃, & pecunia q̄ spõtanea voluntate nõ credit̃, nõ dr̃ pprie dõ, vel creditũ de rigore secus de æquitate h. d. in summa. No. q. verba, † qñ pñt accipi in ɔtrib. sm pprtã signationē accipiunt̃ sm impropriã. Scđo nota, q. qñ † in dõne apponit̃ pactũ, seu modus, nõ est proprie dõ. Tertio no. q. † qñ credit̃ de necessitate pecunia, & sic sponte q. s alienã fidē nõ sequit̃, nõ dr̃ pprie credita pecunia. sed abusiue, vt hic, ita dēt intelligi q. dixi §. e. l. in fi. & l. si is cui. §. fi. de sol. Op. de l. qui id q. §. j. ff. de do. Sol. intellige illã sm istã, vt non fiat donõ proprie sed improprie. Op. q. nõ trãsit dñium in accipientē. ut l. qui sic. ff. de sol. Sol. qñ aliquid dat̃ hoc acto vt danti reddat̃. aut apud eũ, cui primo dat̃, est remansurum aliqđ cõmodũ & tũc in eũ transferĩ dñium. licet reddere teneat̃, ut l. seruus. ff. sol. mat. & hic. Licet. n. reddat, tñ ille, cui redditur, obligatur ex mutuo ad reddendũ. Si vero apud eum nullum est ɔmodum remansurum, tunc impeditur dñii translatio. d. l. qui sic. & ibi per Iac. de Are. & ibi plenius dixi. Sed si translatio in dantē fieret sponte, non coacte, valeret indistincte. l. si quis duos, de sol.

LEX XX.

1 *Creditor tenetur partem debiti confessatam recipere, & de dubia litigare.*
2 *Iudicis boni est lites dirimere.*
3 *Particularem solutionem factam a debitore, quando teneatur creditor recipere.*
4 *Creditor, qui debet habere centum, cogitur totam summam petere, ne causa continentiæ diuidatur.*
5 *Creditor inuitus dicitur recipere debitum, quando deponitur per debitorem.*

Quidam existimauerunt. Creditor † tenet̃ partem debiti confessatam recipere, de parte vero dubia litigare. h. d. in summa. Not. q. dixi in summario. Secundo not. † q. boni iudicis est lites dirimere. b Oppo. q. quis non compellatur recipere particularem solutionem. l. eu.

ADDITIONES.

a Partem. Adde quod hic probatur, quod si quis in libello petat decem, & probet de quinque, debet reus in illis condemnari, & ab aliis absolui, secundum Pau. de Cast. hic, allegando no. per Cy. in l. unica C. de lit. contest. no. Bal. in l. qui . uas in prin. inf. de fur. Can. in c. 1. de litis contest. Tu adde Bar. cons. 170. lib. 4.
b Dirimere. Adde post Alexan. quantum concludit post Pau. de Cast. quod causa suadente iudex potest cogere partes ad compromittendum, arg. l. . quibus . q idem uoluit Bald. cons. 125. incip. dominantib. lib. 3. ubi etiam dicit, quod ille, in quem compromissum est, si timet scandalum oriri, potest ex abrupto pronunciare & eadem die, quia omnia tolerantur propter publicam utilitatem, & ille qui fallit ne fallatur, utitur prudentia, non calumnie, ut l. fin. C. de pond. & aur. & l. cum pater. §. Titio, de leg. 2.

l. tutor. §. Lucius. de usur. Sol. vera est, q. ibi totũ debitũ erat liquidũ hic pars liqda, & pars dubia erat. Cõtra hoc op. de l. si. qb. mod. pig. vel hyp sol. Sol. ibi erãt plura debita. a vñ pt debitor soluere vnum integrũ, hic vero erat vnũ tñ debitum. Vñ non admittit particularis solõ, nisi pp dubium litis euentũ vt hic. Dicas † ergo, aut sunt plura debita, & tunc cogit creditor vnum accipere absque aliis, q, itelligere, qñ integrũ offertur. d. l. fi. qb. mo. pi. vel hyp. sol. Per hoc apparet ad quid est utilis inuestigatio. l. scire debemus. j. de uerb. ob. q̃ dicit q tot sunt stipulones, quot sunt res noiatæ. tunc. n. qlibet põt solui de p se. Et idẽ diximus in l. 2. 3. 4. & 5. de leg. 2. Si vero est vnum tñ debitum, & tunc aut pars debiti est liquida, & pars non, & tunc cogitur creditor recipere particularẽ solõnẽ, dũmõ pars illa tota offerat, vt hic. & hoc cã minuendarũ litiũ. Aut totũ debitũ est liqdũ. & non admittit particularis solõ, vt hic, & j. de vsur. l. tutor. §. Lucius. Fallit in l. cũ hrs. §. item si decẽ. j. de sta. li. & hoc fauore libertatis. Item fallit. C. de coll. fun. patri. l. placuit. §. 1. fauore eorũ qui ad tributa soluenda tenent. Quæro † qd eẽ. si creditor, q tenet recipe centũ, vult petere tñ decẽ, debitor vult, q. agat ad integra centũ, an creditor dẽat cõpelli ad hoc, & an cogat tota cẽtũ recipere? Vr q sic ne cãæ continẽtia diuidat. C. de iu. l. nulli. & l. 1. §. de qui. re ad eund. iud. ca. facit. l. si idẽ cum eo. §. de iur. om. iud & l. cum qdam puella. eo. tit. & ibi forte dicã. † Quæro, qño cogatur creditor accipere debitum, cũ in inuitum beneficium non conferatur, vt inf. de reg. iu. l. inuito. Respon quod illa pecunia poterit offerri, & postea peribit periculo creditoris. l. qui decem. in prin. inf. de sol. Ita dicit gl. & bene.

ADDITIONES.

a Plura debita. Sed quid, si vnum est principale, aliud accessorium, vt sortis, & vsuræ an unum potest solui sine alio, Alb. de Ros. hic tenet, q non, per d. l. tutor. §. Lucius. idem tenet Sal. in l. 1. C. de sol. sequitur Ale. qui alleg. quod nn. glo. in l. vsur. in fi. C. de vsur. Bal. in l. sed & si alia. inf. de consti. pec. & l. acceptam. in 18. q. C. de vsur. & in l. traditio. in 6. q. de act. emp.

b Pom. Aut totum. vide Alex. l. si mihi & tibi. de leg. 1.

c Tributa. Adde secundum Bal. hic non idem esse in collectis.

d Petere tantum. Adde tu, & vide de hoc per eundem Barto. in l. in commodato. §. duab. inf. commo. Ale. de Imo. in l. cum quædam puella. sup. de iur. om. iud. §. fi. & in l. scire debemus. inf. de uer. ob. late per Mariã. in c. dilecti, arg. 29. q. 3. ver. circa tertium. ext. de libel. obla.

e Parif. An cogatur. Limita, ut per Cæp. caute. 146. ad fin. & caut. 157. & uide aliqua pulchre in ista materia per Are. in l. 2. §. & iteratum. inf. de uer. ob. l. 1. de acq. hæ re. & in l. si mihi, & tibi, in prin.

LEX XIII.

1 *Aestimatio uini debiti, a quo tempore incipiat crescere, an a tempore moræ, u l tempore li. cont. vel contractus, nu. 4. de tempore conte. litis num. 5. de tempore sententiæ, nu. 6.*

2 *Argumentum de tempore ad locum, & econuerso, bonum est.*

3 *Quod, est relatiuum substantiæ.*

7 *Aestimatio vini, uel fru menti debiti ex contractu guarentigiato, an possit crescere post instrumentum confectum propter moram, remissiue.*

8 *Aestimatio rei, quando debetur iure actionis inspicitur tempus contractus, nec ultra crescit. & nu. 13.*

9 *Aestimatio rei, si debetur officio iudicis, & mora fit contracta tpe celebrati contractus promissionis, seu obligationis, attenditur tempus contractus.*

10 *Mora si non fuit contracta tpe contractus, & præcessit litis contestatio, inspicitur tempus moræ, si no præcessit, inspicitur litis contestatio. nu. 11.*

12 *Sententiæ tps in æstimatione, quæ fit per iuramentum in litem, inspicitur.*

14 *Iudex non condẽnat in alio, quã sit petitum, nisi ex causa necessitatis. nu. 16.*

15 *Ad estimationem deuenitur per officium iudicis in obligatione dandi. nu. 8.*

17 *Libellus in materia huius legis quomodo formetur.*

19 *Arbitrarijs in actionibus seruntur duæ sententiæ.*

a Vinum. a Ista est famosa lex & bona, & Repetentes recitant hic materiã q̃ ponit p gl. in l. hac. de triti. Ego at ero contentus solũ examinare, q h c ponunt p gl. materiã aũt plenius dicã d. l. in hac. vbi gl. ponit, & h. d. Aestõ † vini debiti incipit crescere a tpe more, fm vnã lec. vel a tpe li. contest. fm aliam, & hr considerõ b loci b vbi dẽt solui, vel vbi petit. h. d. Diuiditur, primo dicit hũdam rõnem æstimõnis p ptps. Scdo pp locum. Scda ibi, interrogatus. Gl. ponit casum in teris, ideo dic ut in ea. No. q dixi in summario. No. 2 q. † de loco ad tps, vel de tpe ad locũ, licita est argumentatio, sic in l. si inf. de triti. Hæc lex hẽt duas lect. f q. considerẽt æstimõ a tpe, quo petitũ est in iudicio litẽ ꝯtestando, & hoc dñt quidã, & tenent, vt rñsio aptẽt interrogationi, q de tpe li. ꝯtest. qtiuit, de tpe uero petitionis extra iudiciũ nihil dicit. Alii intelligunt, q ꝯsiderẽt tps, quo petitũ est ẽt extra iudiciũ, & licet tex. hoc non exprimat, tamen ipsi subaudiunt. Et ita gl. ponit casum, tñ de hoc non curo, quia qcũque lec. teneas, ad idẽ tps, reducitur pp solones ꝯtrariorũ f. ut inspiciamus tps moræ, & ideo, vt ꝯria bñ aptemus ad tex. prosequamur istã lect. q, inspiciatur tps moræ. Opp. qñ mutuum datur, dẽt reddi aliud, nõ idẽ, ut §. eo. l. 2. in prin. sed hic dr, q. illud idẽ vinũ petebatur, dũ hic 3 dicit, vinum q mutuo & c. cũ, † qd. sit relatiuũ subtæ, ut no. C de sen. q pro eo qd inter prof. e. l. 1. in gl. in ver. proferunt. & inst. C. de inut. stip. §. alteri. Sol. Quidã exponunt q, i. quale. Vel dic uerius fm lac. de Are. & alios, q idẽ vr peti, licet petatur in gñe suo, pp oĩmodam similitudinem, ut dixi vobis. §. eo. l. 2. in prin. Secundo opp. hic dr, q per iudicem, & sic innuit, q iudicis officium intentetur. Contra, imo cõ petit certi condõ, vt §. eo. l. certi ꝯdõ. in prin. Sol. expone per iudicẽ. i. mediante iudice. Et ista sunt dicta la. de Are. Venio ad apparatũ, qui a dixi q debet inspici tempus moræ, obstant huic lect. quędã iura. quæ dñt inspiciẽdũ esse tps ꝯctus. Itẽ qdã alia iura, q dñt inspiciẽdũ esse tps litis ꝯte. Itẽ qdã alia iura, q dñt inspiciẽdum esse tps sñie. vnde de quolibet p ordinẽ opponamus. Op. q. inspiciat tps ꝯctus. l. eum qs. de ac. & ob. Sol. ibi dr, q. inspicit tps satisdationis hoc ẽ tps, appositum in satisdatione, quo ille debuit soluere, cuius diei lapsus ꝯstituit debitorem ĩ mora, & sic ꝯcordat cũ ista, q a inspicit tps moræ, & hæc bona, vel dic, q. hic loqr in reo, ibi ĩ fideiussore, q ob'igauit se eo tpe, quo mora rei pcesserat, vñ merito inspicit tps ꝯtract. quia tpe ꝯctus iã erat mora ꝯcta, & hoc tãgit gl. ver. q ti tunc. Venio ad gl. mag. q diuido, p clariori intel. u in quatuor par. Primo assignat vnam oppo. q. inspiciat tps li. conte. & sic nõ sufficiat tps petitionis extraiudicialis. Scdo assignat aliã opp. q. inspiciatur tp. ꝯctus. Tertio redit ad primum, & iterũ opponit, q. inspiciat tps ꝯte. iõ istã partem cum prima sit iungã ĩ recitãdo eã. Quarto ponit practicã huius legis, qño debeat formari libellus. Scda ibi, sed certe tps dati mutui. Tertia ibi. sed fm hoc fortiter. Quarta ibi, sed qro. Op. † & incipio a a scda pte, & vr q dẽat inspici tps ꝯctus. §. e. l. cũ quid. Sol. Quantũ ad bonitatẽ vini intrinsecam, vel alterius rei mutuatæ. tps ꝯctus inspicitur, vt ibi, sed q̃tũ ad bonitatem extrinsecã ĩspicit q̃ti plurimi valuit a tpe moræ, vt hic. Scdo ad idem op. q. ĩspiciat tps ꝯctus. vt j. de nouа. l. fundũ Cornelianum. So. ibi æstimõ fruit pricipit ꝯmissa, vñ petebatur iure actionis, hic vero vinũ hẽbat, & æstimõ venicbat iudicis off.] Tertio op. q. inspiciatur tps ꝯctus, vt l. datio. alias incipit. rõ fr si per vend torẽ. j. de ac. emp. So. dicebat Mar. q ibi loqr ĩ ꝯ stib. bonæ fidei, hc in stricti iuris l. Hæc sol. non placet. nã in cõtractu emptionis periculum deteriorationis pertinet ad emptorem, si vẽditor nõ est in mora l. 1. de peric. & commo. rei vend. sed fm hoc periculũ pertinet ad vẽditorẽ, ẽt ante moram. Vñ alii, vt Dyn. & Pet. dñt, & hoc et sequebat Cy. & Ia. Bu. & exponunt ibi tps quo venit. s. tradendũ, vt sic non dicat de tpe ꝯctæ vendõnis, sed de tpe quo, debet fieri solõ, vñ ꝯcordat cum ista. Ista sol. est qdam diuinatio. Tñ. Gul. de Cu. dicit, qñque ille, qui tenetur ad vinũ, seu ad aliã q̃titatẽ, nõ vult illud tradere, tunc hr æstimõ illius pluris, quod fuit a tpe ꝯctus, vt l. ꝯria. Qñque vult tradere vinũ, sed creditor non vult recipere, quia mõ vinũ non valet tm, tũc hr rõ æstimõnis a tpe moræ. ita loquitur hic, & iõ dicit ipse, q gl. no ponẽdo casum dicit, q dbitor erat paratus soluere vinum: ista solõ non placet, primo, quia tex. in §. si per venditorem, dixit, mora fuerit. No. q a dicit mora fuerit, & sic innuit morã pcessisse, & fuisse, nõ aũt mõ extare. Sed fm Gul si ponimus debitorem mõ soluere nolle, modo est in mora, secus si velit soluere. Præterea lex dicit, si res vẽdita non tradat, ad id q interest, agit. l. 1. de act. emp. sed ad interesse hr rõ vtilitatis, non solum creditoris, sed ẽt debitoris, vt j. de eo q cer. lo. l. 2. in prin. Sicut. n. ibi fit pp locum, ita ẽt hic fieri debet pp tps, ea rõne, vt hic in tex. Sed fm Gul. nõ hr rõ utilitatis debitoris, si uinum ante sui morã decreuisset, ergo &c. Quãr ergo soluemus. Certe difficile ꝯrium est, tñ recte intelligendo c concordat. Debes. n. scire, q in contractu emptionis, & vẽditionis uenditor recepto pretio re ipsa est in mora, adeo quod tenetur ad usuras, vt j. de act. emp l. Iulianus. §. ex uendito. C. de act. emp. l. curabit. D cendum est ergo, quod ibi ab initio, & in ipso ꝯctu uenditor recepit pretium, vñ si non tradidit statim fuit in mora. Tps. n. ꝯctus. & moræ fuit idem. Quod ergo ibi dr inspiciẽdum tempus quo uenit. bene dicit, illo. n. tpe incipit esse in mora. Vñ tẽpus contractus & moræ fuit idẽ, sicut diximus in furto & rapina C. quod met. cau. 5 l. 1. C. de furt. l. subtracto, cum sim. † Venio ad tempus contestationis,

ADDITIONES.

a Parif. Vinũ. Adde circa istã materiã, qd quẽadmodũ si debitor sit in mora tenetur ad æstimõnẽ quanti plurimi, ita ecõtra, si creditor sit in mora, attẽdit, quãti minimi post moram. e sing. dictũ Bal. p illũ tex. in l. si hoiem. j. mã. ex claimat Cæ. sing. 96. Men. Bello. lib. 1. suppu. c. 17. Lorot. de eo quod interest vxoris. nu. 52.

Rue. Aestimatio. Adde, quod istud summarium reprehendunt Doc. communiter, hic Alex. & Ias.

b Loci. Adde qd per hoc dicunt Cy. & Alb. hic. in repet. fuisse determinatum in quæstione de vino vendito in Marchia, quod dari debebat Ferrariæ, & agebatur ad rescissionem contractus tanquam venditio facta esset pro minus dimidia iusti pretii iuxta l. 2. de rescind. vend. quod deberet attendi quanti vinum valeret Ferrariæ. bene facit l. contrax. ysse. inf. de actionib. & ob.

c Debes. n. scire. Adde tu, q licet hæc so. Bart. cõiter reprobet, ut hic per Mod. si p ista solone adducebat uñs meus hic in tex. in §. cũ aũt. Inst. de emp. & ven. & l. si inf. de peric. & commo. rei vẽd. vbi dr, q. periculũ est emptoris pretio non soluto. sed in §. si per venditorem, est uenditoris, ergo pretium erat solutum. Secũdo, quia plus non operantur verba q̃ factum. l. de quib. §. de legi. sed ex sola interpellatione oblato pretio venditor constituit in mora. l. Iulianus. §. offerri. inf. de act. emp. ergo pariter, & fortius, per solutionem, & sic ex facto. Tertio. Nam mora irregularis, est potens, vt vsuræ debeantur iure actionis l. ait prætor. §. sed hodie. §. de minor. ibi. vbi glo. in verbo vsuras. Si ergo hoc est in vsuris odiosis, fortius erit in estimatione quanti plurimi, quæ pariter debetur iure actionis in contractu bonæ fidei. l. in prin. §. de ac. emp. & hoc modo posset saluari ista solutio Bar. & ad tex. in l. in minorum, C. in quib. cau. in integ. rest. qui uidetur multum obstare, vbi fauore minoris ætatis, re ipsa sine interpellatione mora committitur, ergo non est verum in omni persona, & sic in minore. Respon. potest, quod in emp. & vend. non sit speciale in minore. leg. Iulia. §. ex vendito. §. de act. emp. & l. curabit, C. e. ut per Bal. hic alle. sed bene in aliis contractibus. Vel secundo potest dici, quod speciale sit in minore, quod in mora constituat emptorem, re non tradita, sed tradendo rem cum fructib. vt in d. l. minorum. sed maior id faciet in re tradita tantum. Ita dicit Bar. ibi, in secunda op. quem vide, & ad rationes Mode. hic, & maxime Alex. vide quę notaui ad Ale. hic, in vers. præterea opi. Guid.

Men. Cagnol. in l. curabit. C. de act. emp.

nis, & assumo principiũ gl. & vr q̃ dẽat inspici tps litis contes. vt j. de triti. l. fi. Sol. si mora præcessit, inspicit tps moræ, vt hic. Si vero non præcessit, inspicitur tps litis contestatæ: q̃a ex tũc incipit esse in mora, vt ibi. Et sic semper concordãt q̃ inspicitur tps moræ. Item op. & nunc intro tertiam partẽ gl. & vr q̃ inspicitur tps litis ɔtest. in ɔtib. stricti iuris. vt j. commo. l. 3. §. in hac. in fi. §. Sol. dic, ille §. hẽt multas lect. sed solo vera est, ẽm nostros Mod. q̃ ibi, prout loqtur de ɔtib. stricti iuris, in quib. dẽt inspiciendũ tps litis ɔtest. est verũ, quo ad fructus, vt j. e. l. cum fundus. in prin. sed q̃tum ad æstimõnẽ rei inspicit tps moræ ita loquit hic. Prout vero ibi loqtur in ɔtibus bonæ fidei est idem quod hic, ẽt in fructib. ẽm Io. in quib. ĩspicit tps moræ. Idẽ in his, quæ hñt instar bonę fidei. C. in quib. cau. in integ. rest. non est nec. l. in minorum. Ista sol. nõ placuit Azo. primo p text. q̃ ibi dicit, q̃ti ea res est & sic loquitur de æstimõne rei, non de fructib. Ideo ipse soluit aliter, quod hic inspiciat tps moræ, vt tps a quo, ibi vero inspiciatur tps litis cõtestatæ, vt tps ad q̃, incipit. n. crescere æstimõ a tpe moræ. vsque ad tps litis ɔtest. & non vltra. Ista sol. nõ vr vera q̃a tũ hoc efficeret reus melioris ɔdõnis p ɔtestõnẽ, ɔ l. non solet. j. de reg. iu. Vnde alii, volentes sustinere istam opi. Azo. dñt q̃ tpe contestationis res erat perempta, vt d. §. in hac. hic vero debebatur quantitas, quæ perire non potest. Certe ista sol. non est vera. nam si res est perempta, non crescit æstimatio vltra, quia crescere non põt: nõ autem est hoc pp naturam ɔtus, sed text. in l. ɔria, dicit q̃ hoc est pp nãm ɔtus, ergo &c. Vnde intellige finem illius §. prout intellexit Ioannes. s. in fructib. principiũ verbo vbi dr quãti ea res est ĩtellexit Gul. de Cun. q̃ loquit de æstimõne rei, q̃ satis põt sustineri, vt j. dicam. Contra hoc tñ q̃ dictũ est de fruct. b. vr. s. de rei. vend. l. fructus. la. t. Sol. ibi petebam q̃ erat meũ, sed quod s. dixi, loquit q̃n petebam mihi debitum. Sumus exped. ti de secundo, s. de tpe litis contestatæ. & istæ oppositiones non ita directo tanguntur in gl. Venio nũc ad tempus sñiæ. † Dr hic q̃ inspicitur tẽpus, quo petitur &c. oppo. imo vr q̃ debet inspici tẽpus sñiæ. vt j. cõm. l. 3. §. in hac. in princ. Sol. quidã exponunt, ibi inspicit tẽpus rei iudicatæ. i. tempus moræ, quo potuit. & debuit iudicari. Et hoc tenet Pe. Alii, vt Gul. intelligunt ibi proprie, & rñdent q̃ ibi loquitur de æstimatione rei, quę fit in affectionem per iurm in litem, & tunc inspicitur tẽpus sñiæ, hic de æstimatione rei, quæ fit scdm veritatem, quo casu inspicitur quanti plurimi fuit a tpe moræ. & hoc satis placet. Opp. de l. in hac. j. de triti. & l. vlta. scribit si hominẽ, de rei vend. vbi dicit q̃ dẽt inspici tẽpus sñiæ. Sol. duplex est tẽpus. est. n. tẽpus a quo, & istud est tps moræ, vt hic. Aliud est tẽpus ad q̃, & istud ẽ tẽpus sñiæ, vt in ɔtis. Inspicitur. n. q̃ti plurimi fuit a tpe moræ vsque ad sñiam, non post, ẽm quosdã Alii Vltramõtani ɔ, q̃ examinabo in d. l. in hac. quia gl. hic nõ tangit, & istud est multum vtile scire, cum ẽm † statuta Italiæ. instr̃a guarentigiata & alia instr̃a habeant vim sñiæ diffinitiuę, & mandentur executioni, sicut sñia diffinitiua. Nam ẽm istam opi vr q̃ æstimõ vini, vel frumenti debiti, ex quo tale instrm apparet, non possit crescere pp moram post instrm confectum ex tali ɔtu, cum a die celebrati ɔtus vr condemnatus, q̃ an sit verũ, ibi dicã. Reassumo ergo hic, cũ q̃ritur q̃ tẽpus ĩspiciat circa ęstimõnẽ rei. Aut q̃ris de tpe a quo, aut tũc tpe vsque ad q̃ crescat æstimõ Primo casu † aut æstimũ debetur re actionis, & inspicitur tẽpus ɔtus, nec vltra crescit, vt l. fundũ Cornelianũ de noua. & l. si hoiem. j. man. † Aut æstimõ venit iudicis officio, & tunc aut mora fuit ɔta tpe celebrati ɔtus, vel promissionis seu oblonis & inspicitur tempus contractus, vt dic. §. si per venditorem, in l. ratio. alias incipit, datio j. de ac. emp. & leg. subtracto. C. de fur. cum si. † Aut nõ fuit tũc ɔta mora, & tunc aut mora præcessit li. cõtest. & inspicitur tempus moræ, vt hac l. & l. si sterilis. §. cum per creditorem. de act. emp. † Aut mora non præcessit lit. & inspicit tempus li. conte. l. fi. j. de trit. & hoc est verum in æstimatione, quæ fit secundum veritatem, in æstimatione † vero q̃ fit in affectionem, per iurm in litem, inspicitur tẽpus sñiæ l. 3. §. in hac in fi. cõ. Si vero † quęris de tpe vsque ad q̃, & tunc aut æstimatio uenit iure actionis, & tunc inspicitur tẽpus ɔtæ oblonis, nec vltra progreditur, vt dictum est. Aut venit officio iudicis, & tunc aut res perit ante sententiam, & tunc inspicitur quãti plurimi fuit vsque ad diem quo res perit, vltra non, quia vltra æstimatio non põt crescere, vt hic no. in gl. i in vnam solutio. Si uero res durauit, uel erat quantitas, quæ perire non põt tũc crescit æstimatio vsque ad sñiam, vt inf. de trit. fe. l. in hac. An autem post, ibi dicam. In usuris uero, & fructib. quæ tpa inspiciãtur, dicam in d. l. in hac.* Dic hĩc q̃ tpe moræ consideratur, quanti plurimi fuit in omnibus rebus. & omnibus ɔtibus bonæ fidei, uel stricti iuris. Et intelligo moram commissam, uel per litis contestationem, vel per interpellationem factam cõgruo loco, & tẽpore, uel quæ ipso iure contrahitur, ut inf. de cond. fur. l. si pro fure & inf. de usur. l. in fidei commissi persecutione. Sed si dicas, qñ dicatur in mora constitui? Dic aut est appositus dies in ɔtu & nunc a die apposito in ipso contractu, ut hac l. uer. Sabinus ẽ. dic aut tacite inest dies, & nũc a lapsu diei tacite, ut d. l. quoties. et d. l. idem erit. de uerbo. obl. aut neque tacite, neque expresse dies fuit appositus et tunc aut tractamus de æstimõne uera. et tunc aut petii ex iudiciũ legitime, et illud tempus inspicitur, ut hic ẽm lecturam Io. aut non petii ex iudicium, sed litem fui contestatus, et tunc inspicimus tẽpus li. contest. ut hic scdm opin. antiquorum. l. fi. s. de trit. et leg. fundum Cornelianum, inf. de noua. et l. 3. §. in hac. in 2. respon. inf. com. * Veniamus ad ult. partem, s. ad practicam. Oppo. q̃ sñia debet esse conformis libello. l. vt fundus. s. com. diuid. Nec. n. dẽt ferri sñia de alio, q̃ fuerit petitum. l. fi. C. de fideic. lib. sed hic dr q̃ fuit petitum vinum. & dẽt fieri cõdẽnatio in æstimõne. ergo male. Sol. tu dẽs scire q̃ sine actione nemo experit. l. si pupilli §. videamus. s. de neg. gest. Item scire dẽs q̃ actio dat ad illud q̃ est in oblone, ex qua descendit actio. l. licet. §. ea oblo. sup. de proc. sed in oblone hic est vinum tñ ergo vinum est ĩ actione, ergo vinũ dẽt peti quia si peteres æstimationem, ageres sine actione. verum quia hodie vinum dari non potest sub illa æstimõne q̃ti plurimi † fuit a tpe moræ, si hodie valet minus, de necessitate † deuenitur ad æstimõnem per officium iudicis. l. si seruum. §. fi. de verb. ob. & l. fi. quæ sen. sine appell. rescin. & ibi no. & videbitis in l. promissor. j. de const. pec. Non obst. q̃ dr, q̃ iudex non dẽt condẽnare in alio, q̃ petitum sit, quia verum est, nisi ex cã necessitatis. Vel dicamus, & ita puto q̃ sit melior practica, hic fuisse petitum vinum, & condemnationem fieri in æstimatione per officiũ iudicis, cum vinum illius æstimõnis reperiri non possit. Et aduerte, quia Pet. & Cy. vnr formare libellum hic, & concludere q̃ condemnatio dẽat fieri ad totam æstimõnem, q̃ non est verum imo dẽt condẽnari ad vinum & ad id q̃ vltra interest, si vinum reddidisset debito tpe. l. q̃ si Ephe. j. de eo q̃ certo loco. Cum. n. reus liberet soluendo vinum, & id q̃ vltra interest, si vinum habuisset debito tpe. l. Celsus. in fi. cum l. seq. & ibi no. s. de arb. alias est in l. si cum dies. §. fi. cum l. seq & ibi no. e. ti. non dẽt agi præcise, vt ɔdemnetur ad æstimõnem. Vnde dicit Oldr. de Lau. q̃ hic fuit sñia lata in vino, sed per officium iudicis fuit ɔdẽnatus in residuũ, q̃ a tpe citra, vinũ minus valuit, & q̃ hoc possit fieri officio iudicis, licet non fuerit petitum. hr. j. de le. 1. l. si dñs. §. qui ɔfitetur. in fi. & l. seruo legato. §. fi. & non solum in bonæ fidei iudicus põt suppleri per officiũ iudicis sed ẽt in stricti iuris iudicus, vt s. de rei vend. l. non solum. & non intelligas q̃ hic fuit facta condemnatio in æstimõne, quia falsum est, per l. cum fundus, in prin. j. eo. & innuit hic gl. i. in ver. contestatus in fi. vñ dic q̃ hic fuit ɔdemnatio in vino & per officium iudicis in æstimõnem q̃ti plurimi fuit a tpe moræ, & hoc fuit rõne moræ, quia si non fuisset in mora, sufficeret ɔdẽnatio in vino tñ, dum tñ esset eiusdem qualitatis, licet esset minoris pretij, seu valoris, vt s. eo. l. cum quid. Condemnatio autẽ hoc modo fiet per iudicem in sua sñia: quia aut potest vinum inueniri, et tunc ad vinum tñmodo condemnabit. & in æstimõnem, q̃ti plurimi fuit vinum a tpe moræ vsque ad sñiam. s. q̃tum tpe sñiæ valeat, aut inueniri non potest, & tunc põt fieri pp necessitatem ɔdemnatio ad æstimõnem, l. si seruum. §. fi. j. de ver. ob. & l. fi. j. quæ sen sine app. resc. n. & ibi no. Tutius tñ erit, q̃ fiat ɔdemnatio in vino, & executio postea fiat in æstimõnem. l. fi. C. de fideic. li. & l. si cum dies. §. fi. & l. vtique. s. de arb. Erit † ergo practica ista q̃ si quidem mora præcessit anteq̃ detur libellus dicatur sic. Dico q̃ ego mutuaui tibi tñ vini, vel tñ frumenti, & q̃ id mihi reddere debuisti tali tempore, & sic a tali tpe citra, fuisti in mora reddendi Item quod a tali tempore citra, corbes frumenti, vel vini, valuit tñ. Item, q̃ hodie valet minus. & sic interest mea habuisse vinum. & frumentum, tẽpore debito quare peto te condemnari, ad dictum frumentum, vel ad vinũ, & ad id, q̃ mea interest dictum frumentum, vel vinum dicto tempore habuisse habita ratione æstimationis quanti plurimi fuit a tempore moræ & quanti interest vsque ad sñiam. Si vero mora nõ præcessit libellum, tunc potes formare libellum simplr, & dicere, peto eum condemnari ad dictum frumentum, vel ad vinum, & tunc si æstimatio incipiet crescere, pendente iudicio, & tempore sñiæ valeret minus posses implorare officiũ iudicis, vt eum condemnet. quanti tua interest tibi solutum fuisse a tempore moræ habita ratione æstimationis quanti plurimi fuit pendente iudicio. l. ædiles. sup. item secundum de ædil. edi. Tamen cautius est. q̃ in ipso libello ab initio proponatur sic, Peto eum condemnari ad dictum frumentum, vel vinũ. Verũ, quia æstimatio dicti frumenti, vel vini, posset crescere, et de-

ADDITIONES

a Item op Adde tu circa istam opi. Bar. quia gl. non assumit hoc contrarium contra tex. sicut facit Bart. sed glo. per illum. §. in hac, aduersatur solutioni datæ ad §. cũ per venditorẽ, ut ex verbis gl. percipi potest, & perpendit hoc dominus meus.

b Certe ista sol Adde tu pro solut. d. §. in hac, & vide quæ dicit Bar. in d. §. in hac. Men. l. in hac. Boer. q. 68. no. 5.

Ruer. F nem illius. §. Adde, q̃ Bar. in d. §. in hac, improbat hunc intellectum quo ad illum. §. & pone alium intellectum, ut ibi per eum.

c Pom. Reassumo. vide Cremen. notabili suo, nu. 4.

† Clau. Quanti plurimi. Utrum aut hoc casu dẽat attendi æstimõ, ex quo fuit tempore magnæ, & insolitæ caristiæ, vide Imo. singulariter dicentem, q̃ non, in leg. pretia rerum, per illum tex. tut ad leg. fal. sed Alex. ibi in fi. tenet contrarium.

d Pom. Non obst. Hanc eandem limitationem posuit Bart. ad istam regulam, q̃ non debet fieri condemnatio in aliud, quam quod est petitum, nisi ex causa necessitatis l. stipulationes non diuiduntur. l. si seruum. §. fi. hic alleg. per com. int. de uer. ob. Pro qua facit q̃ voluit ipsemet Bar. l. si q̃ ex Pamphila, in vl. no. per illum tex. infra de leg. 2. Pro cuius confirmatione adde bene facere q̃ no. Bart. in l. fideicom. per illum tex. § si seruo. in fi. de leg. 3. vbi dicit q̃ iudex non potest in alio cõdemnare, quam quod est petitum, qñ id põt præstari iure, uel consuetudine permittente, secus vero ubi ius, vel consuetudo id præstari non permitteret, quia tunc iudex poterit condemnare in alio quam q̃ est petitum. Adde ẽt bene facere, quia licet in iudicio diu. socio petatur diuisio bonorum cõium, tamen poterit iudex uni rem aliquam ubi commode non posset diuidi, adiudicare, alteri uero æstimationem, iuxta. §. pe. inst. de off. iud. Et vni vsumfructum alteri uero proprietatem. l. 2. & ibi Flor. no. pro limitatione illius regulæ. sup. de vsufr.

decrescere pēdēte iudicio. iō peto eū ꝯdēnari habita rōe q̄ñ pluri- mi fuerit pēdēte iudicio, & ista est vera practica. q̄ gl. tūa vr̄ pone-
a re, vide eā, & no. ibi, sed q̄ro, &c. Procedo ī gl. a & ꝯ practicā vr̄. ꝟ. d cō. fur. l. in re furtiua. vbi vr̄ qd æstimō possit peti iur̄ actionis. Sol.
18 d̄r gl. qd̄ ibi est spāle odio furum. Istud nihil est dicere. Tu dic † qd̄ hic loq̄tur in oblōne dādi, in qua nunq̄ post morā succedit æstimō imo ipsa res dēt peti. l. si seruū. in fi. ꝟ. de ver. ob. ī ꝯtio vero loq̄tur de oblōne rē restitui, seu rē tradi. Et quār inter rē succedat ī oblōne, & in petitione, qñ sumus ī oblōne facti. & ī oblōne rē restitui, seu rē tradi, dic vt plene examino in repetitione l. stiplōes nō diuidunt. de uer. obl. Alij uero dñt, q̄ ī casu nr̄o pt̄ æstimō peti iure actionis. Nec ob. l. fi. C. de fideic. lib. & l. si seruū § fi. de verb. ob. qa ibi loq̄tur qñ erat debita rēs, hic vero qñ erat debita q̄ñtas. istud nō placet, qa fateor q̄ in q̄ñtate. pt̄ solui vna quās ꝓ alia eiusdē gn̄is, qa vt idē, vr̄ s̄. e. l. 2. ī prin. sed q̄ possit peti, vel solui æstimō in pecunia, ꝓ q̄ñtitate vini, hoc nō reperitur iure cautū. Esset ergo agere sine actione, vt dixi. Alij dñt, q̄ primo sit ꝯdēnatio ad vinum; & si vinū nō soluit, ad æstimōnē deueniatur, in illa nouū iudiciū in-
19 choādo. Sed trufa est, qa duæ sñiæ nō seruūtur, nisi † in actionib. arbitrarijs, in l. j. in prin. & ibi gl. 2. ꝟ. de ac. emp. Sed certi ꝯdō ex mutuo nō est arbitraria, ergo &c. Tene ergo practicam q̄ gl. ponit, vt veriorē. Opp. de l. rō. alias. dano. 6. fi. ꝟ. de ac. emp. sol. q̄ hic dr̄ inspici locum, vbi est petitum. intellige, si hōie ibi poterat cōueniri.

ADDITIO.

a In gl. Dec. & Ro. collīgit ex gl. q̄ in causis, in quib. nō requirit libellus, si cōtingat ꝓduci libellum & ineptum, nō vit. abu. & dicit Alex. q̄ Bal. in l. de fine ter pauca. C. ad Treb. ad hoc ponderat istā gl. & id. in tenet Bar. in extrava. ad reprimendum. in ver. figura. & Bal. in l. a. C. de carc. rei in Ant. de Bu. in c. j. de libel. obla. & facit sm, qd in simili colligit gl. no. in Inst. § . . . vers. in transitu. & qd volunt gl. in l. qui testō § . ꝓ contrariuum ꝟ. de testi. Dec. t ēt ex hoc inferri, quod licet dicamus sñiam nullam, quando est lata sup inepto libello, ut est gl. in l. de obl. in prin. tamen fallit, vbi nō requiritur libellus. Tu adde quod Ro. ... consi. 492. ubi alleg. Bar. & hanc gl. & c. in l. si stipuler. de verborum obli. & tex. in l. contabulis. ꝟ. de his qui vt indig. & ibi ter. er, quod cum per statutum est data forma in citando, tamen si illa omittatur in causis, in quibus potest procedi summarie, & de plano, non habet viciare actum.

Men. Esset ergo. Ruy. consi. 135. nu. 8. lib. 4.

LEX XXIII.

1 *Restituere quis tenetur id, quod sibi ex re aliena peruenit.*
2 *Negotiorum gestio. in q̄stione concluditur, quod negotium pertinet aliquo ex quatuor modis.*
3 *Remedium huius l. quod non habeat locum re extante.*
4 *Commodatam rem, vel depositam si vendidisti, ago ad rei restōnem, & si non possis restituere, ago ad verum æstimationem, non ad pretium venditionis.*

Si eum seruum. Ille, ad quem peruenit p̄tium rei meæ ad id restituendum re perempta certi
a cōdōne tenet h. d. No. a † q̄ teneris mihi ad restituendum qd̄ ex re
x mea ad te peruenit. facit ꝟ. e. l. si & me & Titiū. Quæro, q̄ est ista cōdō? Rñ. certi ꝯdō gñalis, vt faciat ad titulū. Quæro tunc, cū certi est illa actio q̄ ꝯpeteret. cū qua isto casu ꝯcurrit hæc certi ꝯdō gñalis? Gl. dicit, q̄ est actio neg. gest. hñdo vēdōnē ratā in subsidiuū re perempta. l. mī. C. de rei ven. & s̄. de neg. gest. l. si hoc est verū in se, sed
2 nō placet q̄ñ ad hāc l. Nā † mediū, ꝓ q̄ ꝯcludit in actione neg. gest. est, qa negotiū ad me ptinet aliquo ex quatuor modis, de qb̄ ꝓ gl. in l. si pupilli. § . itē q̄rit. ver. nē art ī verbo, ipso gestu. s̄. de neg. gest. Sed ī l. nr̄a ponit aliud mediū. s. qa ex re mea factus est locupletior, ergo nō loq̄ī de ne. gest. Dico ergo q̄ vēdōnē possum hic ratam in subsidiū, & hēbo actionē ne. gest. cū qua ꝯcurrit certi ꝯdō gñalis, nō ꝓ hāc l. sed ꝓ clam gñalē positā in l. certi ꝯdō. s̄. e. Itē pone non hēre ratā vēdōnē ꝓ modico forte factā, imo dico q̄ nolui sē te vēdidisse rē meā, tñ vēdidisti. & res est perempta, & ex re mea peruenit p̄tiū ad te, æquū est q̄ restituas, cū apud te sit sine iusta cā. Vñ dico q̄ ꝯ eū ꝯpetit ꝯdō sine cā ex æquitate l. si & me & Titiū. ꝟ. eo. cū qua ꝯcurrit certi cōdō. Et hoc est q̄ dicere vult iste tex. ibi, quasi ex re tua. &c. Procedo in gl. q̄ro vtrū re extāte hēat locū hæc lex? quidam dñt q̄ sic gl. dt̄ q̄ nō, nisi hēs cām a me. ut qa solum debui, uel
3 esses meus ꝓcurator ut q̄ vēdidisti vt ꝟ. de ꝯd. † indeb. l. si nō sortē. § libertus ut l. in summa § ī frumēto. e. ti. † Hic aduerte ī eo q̄ gl. dt̄ q̄ re extāte non hēt locū ꝯdō ex ista lege, verū dicit, qa cessat æquitas: nā donec res extat. tu potes eā vendicare ab emptore, sicut a me. nō est ergo æquū q̄ petas p̄tiū, cū possis hēre rem. Quā intellige
b verū. nisi dñs habuerit vēdōnē ratā tunc n. hēndo ratam pdidit dñiū. l. mī. C. d rei vē. & transfert ī ipsū possidētē, & hoc faciēdo gerit vēditoris negotiū ipso gestu, q̄ t. nec re extāte & sic hēt dñs ꝯ eū actionē neg. ge. ut d. l. mī. & ibi dixi. Et aduerte, qa dico q̄ dñs hēt actionē ne. ge. si qa ratā hūit vēdōnē, qa illud ñ ꝓdest, nisi re perempta, vel tēpta, sed qa ratū hñdo dñiū trāstulit, alid. n. trāsferre, est nege. tñ q̄ parit actionē ne. ge. ut plene dixi ī d. l. mī. & dicā ꝟ d. l. si. d ne. ge. In eo vero q̄ gl. dt̄, nisi hēs cām a me, ut ī § libert, aduerte, ut itelligas. qa hoc ñ ē gñale. Nā ī ꝯdōe idebiti teneī qs ad rē, q̄ tibi data ē, sed ad id, ī quo fact ē locupletior. ꝟ. d ꝯ l. ide. l. nā hoc natura. Re ergo vēdita factus est locupletior in p̄tio, merito tenetur ad p̄tiū, vt d. l. si nō sortē. § . libertus. & in summa. § . in frumento. e. ti. Facit qd̄ no. in l. in hac. in fi. in ag. gl. ꝟ. de trit. Sed si poneres
4 in alijs ꝯtu. puta ꝯmodaui tibi librū. vel deposui apud te, tu illū vēdidisti, certe nū hēbo actionē ad æstimōnē, seu ad p̄tiū, sed agā ad rē. tñ si rē non poteris restituere, deueniī ad æstimōnē possidentis. Ad æstimōnē dico uerā, non ad p̄tiū vēdōnis, vt ꝟ. cōmo. l. 3. § . si reddita. & ꝟ. depo. l. 1. § . si res. & in § . si rē depositā. Quæro, hic loqr̄ qñ ille q̄ vēdidit habuit cām lucratiuā. qd si habuit cām onerosam? Gl. dicit alr̄, & hñ. C. de rei vēdi. l. mī. An aūt p̄tium succedat loco rei gñaliter. dicā in l. si & rē & pretium. s̄. de peti. hæred.

ADDITIONES.

a Poma No. q̄ facit & bene l. si qui seruo, in fi. C. quod cum eo.
b Kucr. ... Alde. Alex. ... col. 1. cum sequ. vbi plene examinat dictum Bar. & refert ... Doct. qui impugnant rationem Bar. licet seq. decisionem. vide etiam ... rationem Bar.

LEX XXIV.

Si quis certum. Ex stiplōne cōmemorante certū, orit̄ certi cōdō h. d. * † In ñ. tex. dic. q̄ certi condō spālis ex stiplōne, pro quo tex. Inst. de ver. ob. in prin. & oñdi, q̄ ī ista interuenerit certū, & agit̄ ꝯdōne certi ex stiplōne, si stiplō legitime fcā sit, ut no. s̄. e. l. certi cōdō ī prin. in gl. ī uerbo, certi ꝯdō. Ex iō ꝯclude q̄ triplex ē certi ꝯdō, vna gñalis, de qua i d. l. certi ꝯdō. alia spālis, ex mutuo d qua ī rub. s̄ e. alia certi ꝯdō spālis ex stiplōne, ut ī l. ista, & Inst. d ver. ob. in prin. Op. de l. pacto quo pœnā. C. d pac. gl. soluit. dic ut ī ea. Op. d l. 1. § . j. C. de rei vx. act. Sol. ut ī gl. Op. de l. certi ꝯdō. in prin. s̄. eo. ibi ex certo ꝯtu, &c. Sol. ut in gl. Quæro vtrū ex stiplōne cōpetat cōdō spālis? dic ut dixi in l. certi cōdō s̄. eo. Quæro, qñ in stiplōnē deductū est incertū, qua actione petetur? Rñ. actione ex stipulatu, ut hic innuitur. & Inst. de uer. ob. in prin. Vltimo hāc legē declara. ut dixi in l. certi cōdō. s̄. eod.

LEX XXV.

Creditor. Mutuans in refectionem habet priuilegium, h. d. Materiam huius legis. dicut in glo. & bene.

LEX XXVI.

Si pecuniam. Per ꝓcuratorem q̄rit̄ actio militi dño, sicut ꝓ tutorē minori. h. d. Op. q̄ in milite nō sit spāle, nā cuilibet priuato ex numeratione q̄rit̄ actio, vt s̄. eo. l. certi cōdō. § . si nūmos. Huius timore, hæc lex legit̄ duob. mo. Primo, q̄ hic ꝓcurator mutuauit noīe militis, & tunc nil est spāle in actione, q̄ orit̄ ex numeratione, vt d. § . si nūmos. sed in ea q̄ orit̄ ex stiplōne, sic vt qa fideiussor ꝓmisit. Et ista pōt esse vera sm ista tpa
a sed hodie idē in oblōne accessoria, q̄ in oblōne principali, ut l. 2. a C. ꝓ quas ꝑso. nob. acq. Vide gl. ex qua no. q̄ licet mutuādo tuā pecuniā tuo noīe q̄rit̄ actio d. § . si nūmos. tñ si accepis fideiussorē tuo noīe, nō q̄rit̄ actio ex stipulatu ꝯ fideiussorē nisi ī milite ī quo est spāle. vt hic, & illud ē vetū de iure storū, in hodie Iustinian ī l. 2. C. ꝓ quas ꝑs. no. acq. hoc innutauit. & statuit, q̄ ī pignorib. & hypothecis ꝓ liberā ꝑsonā nobis īterpositis actio q̄rat̄ ex illo ꝯtu in quo noīe meo alteri mutuaui. Sed ij ē rō ī pignore, & hypotheca, q̄ īterponit? certe illa, vt sit creditori magis cautū. Eādē ē rō in fideiussorib. q̄ interponunt in tali ꝯtu. s. vt magis sit cautū creditori: ergo idē q̄ est in hypotheca, & pignorib. arg. l. illud. s̄. ad leg. Aquil. Nec ob. q̄ ibi dicit Gul. de Cu. nō acq̄rit oblō accessoria per liberā personā, qa illud nō verū est in oblōne accessoria, quæ non auget oblōnē, sed solū interponit̄. vt sit magis cautū creditori, ergo &c. vt paret in d. l. 2. unde gl. ibi, vel dic. suo noīe, &c. Et sic no. q̄ vbi stipulatur tutor nomine pupilli, q̄situr actio ipsi pupillo. pro hoc facit. l. cū qui. § . si actori. ꝟ. de consti. pe. Si vero stipulatur sibi tutori hic ēt est clarū, q̄ acquirit̄ pupillo, vt hic in 2. opp. de quo ꝓ Doc. in l. multū. C. si qs alt. vel si. Alio mō legitur, q̄ hic procurator mutuauit pecuniam militi noīe suo. s. ꝓcuratoris, & tunc est speciale in milite, iam in numeratione, q̄ in stiplōne.

ADDITIO.

a Vel 2. Adde, quod communiter idem tenent Doc. hic, Cyn. Bal. Ang. & Sal. in d. l. 2. ... in l. stipulatio ista. § . si stipuler. infra de ver. obl. & ... transit Alex.

LEX XXVII.

1 *Ciuitas pro mutuo facto administratori, quando teneatur, & nu. 7. 8.*
2 *Consilium ciuitatis repræsentat totam ciuitatem.*
3 *Cōtractus ois factus ab eo, q̄ hēt ptatē legis cōdendæ, hēt uim legis. & nu. 6.*
4 *Pacta facta in contractibus ciuitatis habentis ptātem legis condendæ, possunt allegari in iudicio contra quoscunque, qui statuta ciuitatis legunt.*
5 *Syndicus si fuit constitutus per consilium ad obligandum commune, & populum, & singulares personas pro aliquo contractu, singulares personæ pro tali contractu poterunt conueniri.*
9 *Administratores ciuitatis recipientes pecuniam in mutuo, qua actione teneantur, si pecunia non est uersa in utilitatem ciuitatis.*
10 *Administratos in casu l. ciuitas, qualiter conueniatur.*
11 *L. ciuitas, dispositio habet locum in omnib. collegijs, quæ per alios reguntur.*
12 *Creditor, qui mutuauit administratori ciuitatis, probat pecuniam versam in utilitatem ciuitatis, ecclesiæ uel minoris. & nu. 4.*
13 *Pecuniā uersam in utilitatē ciuitatis, ecclesiæ, uel minoris qualiter probatur.*

a Ciuitas. a Ex mutuo facto administratori ciuitatis, conuenitur ciuitas, si est in eius utilitatem conuersum, alias

ADDITIO.

Men. Rui. consi. 41. nu. 7. lib. 1. consi. 166. nu. 5. 8. lib. 4.

a Pari. Ciuitas. Ista legē repetit Aug. & q̄ ꝓ mutuo facto administratori ciuitatis nō possit conueniri administrator, nisi prius ꝓbet, mutuum non esse conuersum in utilitatem ciuitatis, unde Barb. consi. 92. vide Barb. consi. 109. vol. 3. in 4. dub. Po. n. Ciuitas. vide Fran. consi. 7. in 1. dub. in 2. vol. Soc. consi. 11.

a ars ipse administrator. h.d. & est bona lex. Op. q. ciuitas a ipsa oblige tur sicut obligatur delinquẽdo, vt s. qd me. cã. l. metũ. §. aĩaduertendũ. Pro huius decisione dẽtis aduertere, q̃a ista materia est quotidiana & vtilis. dic † q̃nque accepit pecuniã mutuo ipsa ciuitas, .i. seu psi būq, q tutã ciuitatẽ repñtat. vt no. C. q̃ sit lon. ɔsue. sup tu. isto casu puto indistincte, q ciuitas obliget, at. d. §. aĩaduertẽdũ, & q̃a pt ciuitas circa alienationẽ rerũ suarũ facere legẽ q̃ vult. l. phibere. §. plane. j. quod vi aut clã. & iste ɔtctus, † & oĩs alius, q̃ fit ab eo, q hẽt ptãtẽ legis ɔdẽdæ, hẽt vim legis. l. Cæsar. de pub. & l. pe. C. de do. int. vir & vxo. q est notãdũ. Et p hoc dico † q pacta, q̃ apponunt in ɔtctibus q̃ fiunt cum hac ciuitate pñt allegari in iudicio tanq̃ statuta ɔ ciues huius ciuitatis, & ɔ oẽs quos ligarẽt statuta. Per hoc ẽt dico, † q si cõ ciliũ facit syndicũ ad obligãdũ cõe, & populũ, & ẽt singulares personas, & res pro aliquo ɔtctu cõis, q singulares psonæ, ita potetũt ɔ uenire, sicut si de hoc eẽt factũ statutũ, non. n. hoc ex solo ɔtctu iure obsonis, pcedit, quia † cũ alia psona sit populus, & aliæ psonæ singulares ipsius populi, non pt vnus alterũ obligare. Sed hoc procedit ex vi legis, q̃a talis † ɔtctus hẽt vim, legis, vt dixi. Q̃nque . nõ accepit † conciliũ pecuniã mutuo, sed administrator ciuitatis, vel syndicus, tũc si quidẽ est ei hoc spãliter cõcessum, vt pecuniã mutuo accipiat, & tunc obligat ciuitas, licet non appareat conuersum in eius vtilitatem, l. hẽbat. in prin. j. de inst. Sed si erat ei ɔcessum, vt acciperet pecuniam mutuo in certam cãm, tũc puto. q sufficiat, q tpe quo mutuo accipit pecuniam, asserat se in dictã cãm recipere, licet nõ appareat in illam cãm esse ɔuersam, vt j. de exer. l. 1. §. nõ aũt ver. sed & si in pretus. Et ita vr̃ sentire Azo in summa, de exercitoria. §. quid si seruum. & Inn. in c. si. de fideiuss. q apparet manifeste, qm̃ mandatũ impleuit. n. sibi ɔcessum, vt pecuniã mutuo acciperet i talem causam, & hoc fecit, & vltra non hẽbat q̃rere, creditor. † Q̃nque non habet speciale mandatũ ad accipiẽdum pecuniã mutuo, sed ẽ ei cõcessa simplr̃ administratio ciuitatis, tũc loq̃r ista lex, q accipiẽdo pecuniam mutuo obligetur ciuitas, si in eius vtilitatem pbet̃ pecuniã esse versam, al's secus. Facit d. l. 1. §. nõ aũt. s. alle. C. de sacros. ecc. auth. hoc ius porrectũ, & C. qñ ex facto tu. l. si in tẽ. Facit ẽt q no. in l. si pupillus. §. j. in fi. magnæ gl. s. de neg. ge.* Sic ergo nota ex ista gl. q per administratores collegii, collegium non obligatur, nisi in vtilitatem collegii sit factum. Gl. tñ tenẽt ɔtrũ in l. itẽ magistri. s. de pac. vbi dr̃, q ẽt vniuersitas ex non verso obstatur p administratores: dic, aut loqmur de vniuersitatib. seu collegiis in quib. id, q agit̃, venisse non p̃ sciri p oẽs de collegio, & in quib. consentiunt, vt vniuersi, & tunc hẽt locum gl. nr̃a, vbi aũt nõ pt venisse sciri illud, q agitur per oẽs de collegio, & singuli cõsentiunt, vt singuli, & tũc loquit̃ lex cõtraria, alias non, vt in contra. nisi specialiter essent creati administratores ad hoc mutuũ recipiendũ, vt no. in d. l. itẽ magistri. Itẽ hoc hẽt locũ, nisi ipsa vniuersitas fuerit pñs ad mutuũ recipiẽdũ, q̃a tũc cessat cõ hoĩs legis, arg. l. metũ. §. aĩaduertendum. s. q met. cau. & l. j. C. de lib. vniuer. de quo per Inn. ext. de p. c. j. & sentit gl. in verbo, ad finẽ, in l. si. in fi. in s. de insti. & no. Azo in summa in tit. C. de exerc. & instito. §. dat hæc actio. † Quæro, dr̃ hic, si pecunia non est versa in vtilitatem ciuitatis, tenent̃ administratores, qua actione g tenent̃. Dr̃. † vt puto, si quidẽ ipsi receperũt pecuniã mutuo simpliciter, vel tanq̃ administratores ciuitatis p hoc non excluditur quin ẽt ipsi proprio suo noĩe teneãt̃ ex eodem ɔtctu. Potuit. n. mutuans contemplatione vtriusque mutuare, quod præsumit̃ in dubio, vt d. l. si pupilli. §. j. & C. quando ex facto tuto. d. l. si tem. & hic. Sed si expresse fuit dictum q recipientes tanquam personæ priuatæ non teneantur. tunc non est dubiũ q non tenebunt̃. Nam obligatio non obligat vltra animũ, & intentionem ɔhentium, vt s. eo. l. non omnis. in prin. Et hoc videtur tenere Inn. in c. per tuas, ex̃. de arb. Quid ergo tunc fiet? Respon. Sicut creditor, qui vt creditor vendidit, ad duo tenetur. l. vt se creditorem doceat, & se doceat cæteris potiorem, vt C. credi. euict. pig. non debe. l. j. & 2. Ita ille, qui cõtrahit vt administrator ciuitatis, & ad ciuitatis vtilitatem, dẽt facere duo, .s. se administratorẽ pbare ciuitatis, & se ad vtilitatem ciuitatis hoc fecisse. Aut ergo non docet: se administratorem vel docet se minus legitimũ mandatũ habuisse, & tũc tenetur de dolo, vt s. de dolo, l. quidã debitor, & l. si legatarius. eo. tit. Dolo n. facit asserẽdo se administratorem, cum non esset. Si vero docet se administratorẽ, nõ aũt docet pecuniã versam in vtilitatem ciuitatis, puto q poterit ɔueniri cõdõne ob cãm. Fuit .n. ei mutuata pecunia ob hãc cãm vt in vtilitatẽ ciuitatis verteret q cã secuta nõ est, vt j. de cond. ob cau. in l. si procuratori falso. & p totũ tit. Si vero neutrũ doceret, nec se administratorẽ, nec pecuniã versam in vtilitatem ciuitatis, tunc puto q cessaret actio de dolo, & hẽet locum condõ ob cãm, quia actio de dolo cũ alia non concurrit, vt supra, de dolo. l. j. & 2. C. de dolo. leg. 2. & facit ad prædicta infra, quod iallo tuto. auth. leg. j. & per totum illum titu. Sed quæro practicam

ADDITIONES.

a Quod ciuitas. Istud aũt arg. Bar. cõpleas sic bonũ est arg. de delictis ad cõtractus, & ecõtra. l. oẽ. in princ. s. de iud. Sed ciuitas obligat̃ delinquendo. l. metum. §. aĩaduertendũ. hic alle. ergo & cõtrahendo. Vltra rõnem Bar. ad hoc arg. quod est, qd contrariũ loquitur, qñ ciuitas ipsa delinquit, & quod idem esset in l. nr̃a, qñ ipsa peteret mutuũ, nõ aũt administrator. Rñ q ista lex loquitur solũ in cõtractu mutui. Scdo, q illud argũ de delictis ad cõtractus habet locũ in priuatis psonis, nõ autem in priuilegiatis, de quibus nostra. l. loquitur. Tertio, q non est simpliciter verum, q ciuitas delinquendo obligetur, quia intelligere debes hoc dictum Bar. hic, sm quod intelligit, & declarat ipse l. aut facta in fi. j. de pœ. in ver. vlterius q̃ro, q teneatur ciuitas delinquendo prius cõicato consilio, quæ deliberauerat cõmittere delictum. & videas quæ ibi scripsi ad Bart. istud idem priuilegium, q hic in contractu mutui, vt sit necesse ad hoc, vt obligetur, q probetur versum in eius vtilitatem, datur ẽt minori. l. 1. C. si aduer. cred. & ecclesiæ, vt patet in auth. hoc ius porrectum. hic alle. per Bar. & est tex. r. q quibusdam. de fideiuss. & no. c. 1. de depo. aliis aũt priuatis non datur. Intellige tñ, q illud priuilegium datur ciuitati in contractu mutui passiue, hoc est, qñ sibi pecunia mutuo datur, non aũt actiue, hoc tñ, qñ ipsa dat mutuo pecuniã, quia tunc non est magis priuilegiata, q̃ alia persona priuata. l. nihil. j. ad Mace. & in hoc est magis priuilegiatus minor, qui & actiue, & passiue est priuilegiatus, l. verũ. §. fi. s. de minor. & ita dicit glo. d. l. nihil.

b Notandum. Inquantum aũt Bar. concludit, q ciuitas non solum põt syndicũ creare ad obligandum cõe & populum, sed ẽt ad obligandas personas singulas, & eorum bona. Adde q idẽ tenet ipse Bar. l. sicut. s. q cuiuſ. vniuer. & l. pen. & ibi Bal. C. de do. inter vir. & vxo. & l. 4. in prin. & ibi Mod. maxime Ale. de re iud. Bar. l. 6. sup. q cuiuſ. vni. & Ang. hic, & Raph. Cu. l. continuus. §. cum quis. de uer. ob. Contrarium tñ tenet Bal. sibi contrarius. l. a. C. ne fil. pro pat. quẽ refert, & sequit̃ Pa. hic d. l. s. & Sal. hoc, & contra Bar. arguit Ale. cons. 44. inc. viso themate. & precipuum fundm̃ est, q ciuitas, nõ põt obligare singulas personas, nec eorũ bona, nisi expresse consentiant, nec ẽt contra eas condere leges, nisi cã subsisteret. l. si priuatus. j. qui & a quib. l. toties. inf. de pollicita. & est bonus tex. Antiochien. inf. de priu. cred. & l. venditor. §. si constat. sup. com. pred. q tñ limita, ut per Pau. de Ca. hic. In isto aũt passu ego sic dicerem, q aut ciuitas constituit syndicũ, ut obliget solum personas particulares in spẽ, ut puta duas, & tunc dico Bar. non bñ dicere, quia illis non consentientib. non põt obligari, cum obstet exceptio ult. & sic ẽt non valet particulare statutum, vt tex. in l. 1. in fi. j. de excep. doli. p quẽ ita determinat Bar. l. oẽs populi in 5. qu. prin. ad fi. j. de iust. & iu. & in l. fi. in ver. sequitur tex. j. de app. recip. & ita tenet Ang. in l. a. §. quod quisque iu. & ibi Ale. Can. c. cũ oẽs. de const. & ibi Abb. in rub. eiusdẽ tit. & in istis terminis loquitur gl. co. l. a. C. ne fil. pro pa. & ibi Bar. declarat hoc modo, & pro ista conclusione, q non valet in effectu, habes ex. & ibi Bar. d. l. toties. & in d. l. Antiochen. & fortius tenuit ipse Bar. q etiã tale statutũ particulare non valeret contra Iudæos, vt l. nemo exterus. C. de Iud. Etiam plus dicit Bal. q imo etiam si tale statutum loqueretur verbis generalib. sed tñ in effectu comprehenderet solum particulares personas, q non valeat. in l. quisquis. C. qui n. appel. non reci. & in c. consuetudinem. de rescri. & tenuit hoc etiam clare Bar. d. l. omnes populi. in d. 5. q. & d. l. fi. in d. ver. sequitur.
Men. Ruy. cons. 109. nu. 3. lib. 4.

c Dico. Adde Alex. cons. 245. 1. uol. ubi tenet contra Bar. hic. uide Anch. cons. 13. alias 134. inc. super dub. & cons. 145. inc. optimis rõnib. & repe. c. canonũ statuta. in 15. q. quẽ sequitur Ale. cons. 37. inc. visa facti narratione. Si aũt crearetur syndicus, vt possit obligare in genere subditos, non restringendo se ad istũ vel illũ, tunc est distinguendum, quia aut non subest cã, & tunc nõ poterit obligare personas particulares, aut subest, & poterit, qm ciuitas, & principes possunt auferre bona, & iura priuati cum causa, vt voluit Bar. l. si. C. si contra ius, vel uti. publ. & ibi glo. & in proœ. huius libri, ver. dicit hic. & istud vltimum tenet Fulg. & Ro. hic in ult. q.
† Clau. concilium. vide Barb. consi. 1. vol. 1.

d Pom. Vim legis. Adde inquantum Ale. dicit, quod opi Bar. & sequacium procedit in ciuitate non recognoscente superiorem, consulia per Bart. consi. 241. inci. casus talis, lib. 3. & per Ro. consi. 310. ubi ponit quod ciuitas potest donare res subditorum, si ciuitas obtinet locum principis, per Ang. consi. 170.
Ruer. Adde quod contra Bart. tenent plures docto. hic relati per Ias. qui distinguit in hoc passu, vt hic per eum, col. 4.

e Quandoque. Pro ista conclusione, quod quando administrator habet simplex mãdatum ad accipiendum pecuniam mutuo in certam causam, quod sufficiat si administrator tempore quo pecuniam recipit, fateatur se in dictam causam, recipere, licet non probetur in illam causam conuersum. Bene facit illud quod tenet ipse Bar. l. doli mali. ver. per hoc uideo. inf. de nona. & in auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. ecc. & tamen Bar. transeunt communiter hic alii scribentes, licet Ful. & Rom. aliqualiter impugnent.

f Quod no. Et circa conclusionem istam, vide Bar. in l. principalib. ad fin. sup. eo. in quib. declarat, in quibus officialibus habet locum lex nostra.

g Qua actione. Adde eundem Bar. reassumentẽ hic dicta eius, cons. 122. inc. viso puncto, & Pau. de Cast. cons. vlt.
Rue. Adde dum Bar. vult quod probata versione in utilitatem ciuitatis, non solum tenetur ciuitas, sed etiam administrator, allegando l. si pupilli. §. 1. sup. de neg. ge. quod ibi ipse tenet CONTRARIVM, vt no. Alex. hic, qui concordat quod ibi loquitur in procuratore, qui ex sola receptione obligabat dominum, absque eo q probetur in rem versum, hic tetus.

h Docet. vide Car. cons. 95. &c.

i Si vero. An aũt lex ista procedat in pecunia numerata, an ẽt in aliis reb. mutuabilib. & an in contractu mutui tñ, & an in aliis cõtractib. circa primum dic, q Bal. l. singularia. in 13. specialitate. s. e. tenet, q hẽat locũ tñ in pecunia num. stricte, & non in aliis reb. mutuabilib. quẽ tñ nõ credo bene dicere, quia tex. nollet dicere, q mutui datione obligari põt, non restringendo se ad pec. num. sed mutuũ consistit ẽt in aliis reb. l. s. §. mutui. s. e. Non ob. verbum, pecuniæ, positum in text. quia qñ sumus in materia non odiosa, terminus pecuniæ large accipitur pro reb. mutuabilib. Bar. in l. singularia. ver. & aduerte. sup. eo. & in l. talis scriptura, & ibi Docto. j. de le. 1. Ex quo vr̃ Bal. in fi. illius spãlitatis mutare sententiam. Circa secundum dic, q gl. l. a. C. de venden. reb. ciu. li. 11. tenet q sic, sed te probatur per Bar. & Doc. ibi, & per Inn. & Can. c. 1. de postul. & per Bal. in auth. hoc ius porrectũ. C. de sac. eccl. Pau. & Ro. hic. in fi. & q imo hæc lex non habeat locum in aliis contractib. probo, nam ciuitas & minor æquiparantur. l. respu. & ibi gl. & Bart. C. ex qui. b. cau. maio. modo minor non habet priuilegium, nisi in contractu mutui. l. s. C. si aduer. cred. ergo idem in ciuitate, cum parificentur, vt sup.

K Sed quæro. vide quæ scripsi ad Bar. l. qui semel. inf. de decr. ab ord. fac. Hanc opi. quod omnis contractus celebratus a principe, vel habente ptãtem legis condendæ habeat uim legis, & possit allegari in iudicio tenet Bar. in l. Cæsar. hic alle. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. sup. de pac. Bal. & Pau. l. 1. in prin. sup. de const. prin. Vnde dicit Alb. l. s. sup. de hær. vel act. uend. quod similes cõtractus habeant uim legis publicæ. Et huic regulæ adde, quod primo concludit Alex. cons. 326. inc. in hac cau. & h. pend. & idem Bal. c. ad audientiam. de præscr. & in ea. t. quid sit inuest. Ang. l. officium. cir. fi. de rei uend. quia similes contractus habent uim legis, vt sup. sed per legem transfertur dominium sine traditione. Bal. in l. 1. in t. not. C. comm. de leg. idem Bal. in l. fi. C. de sacr. ec. & idem c. 3. de noua for. fide in usib. feu. Card. in c. cum dilectus, de consue. An tamen per contractus principis transferatur dominium sine traditione. Vide Bal. post And. de Iser. in ca. a. de noua for. fide. ubi videtur sibi contrarius.

o practicam huius legis, † quo agam ꝯ administratorem ut se administratorē doceat? R. Potero agere primo ꝯ ciuitatē, & interpellare illam vt causæ assistat, & eā instruat probando prædicta. C. de euic. l. si parentes. cum duab. l. seq. q. si non facit, tunc agetur ꝯ eum istis actionib. de quib. s. dictū est. Posset et ante iudicis officium implorari ꝯ talem administratorem, vt prædicta faciat, vt ar. j. de euict. l. in creditore. facit j. de fideius. l. si ꝯtendat. & q. ibi not. Quæro, & nunc intro gl. hæc lex loquitur in ciuitate quid in alijs collegijs. Glo. dicit idem, q̄ no. Iac. de Are. ꝯ quia ista lex est ꝯ ius cōe. ergo &c. vt ł ius singulare, & l. qđ vero ꝯ. s. de legi. & l. sed & reprobari in fi. de excu. tut. Gul. de Cu. & Iac. de But. videntur tenere & dicere, q. quadā sunt collegia, quæ inuicē in cōi oīa tractant sicut negotia particularia, vt collegium eorū qui emunt salinas, vel alios redditus ex publico, de quib. hētur. s. qđ cuiusq; vniuer. nom. l. i. Et in istis hēret locum hæc lex, quia est eadem rō. Certè si prædicta bñ aduertans, glo. nr̄a 1 vr̄ velle. † q. nō sit spāle in ciuitate, imo idē in oīb. qui de necessitate per alios regūtur, vt gl. no. in d. l. si pupilli. §. i. in fi. mag. gl. Cū oē collegiū de necessitate regatur per alios, vr̄ q. in quolibet collegio sit i-2 dē. Quæro. quis hēt necesse probare † pecuniā versam in vtilitatē ciuitatis vel collegij, vel alterius? Gl. dicit, q. creditor. Sed quarit hoc 3 probatur? Dicunt quidā, † si mutuatū est administratori p̄sente colleg o ex hoc ꝓbatur q. fuerit versum in utilitatem collegij, q. satis placet. per ea quę s. dixi, sed si mutuatū est solum administratori, nō præsente collegio, tunc vr̄ q. sufficiat probare, q. tpe ꝯctus mutui ciuitas indigebat. vt l. fin. j. de exer. Et hoc tenet Iac. de Aret. & Cy. hoc refert in auth. hoc ius porrectam. cir. fi. C. de sacros. eccl. Guil. de Cu. dicit, q. l. fi. de exercito. loquitur in personis non priuilegiatis, sed 4 personæ † priuilegiatæ, ut minores, ciuitas, & ecclesia, habent hoc plus. s. q. creditor probet hoc vere in vtilitatem personarum priuilegiatarum esse versum. a Circa hoc vide Inn. extra, deposi. c. i. & Iac. de Bel. in Auth, vt nul. iud. §. i. in prin. & extra, de sol. c. i. per glo. & Inn. Dic clarius s̄m Gul. de Cu. in d. l. fin. quod creditor debet vere probare, q. sit versum in rem ecclesiæ, vel ciuitatis, vel uniuersitatis, quia hæc est cā intentionis suæ, vt hic, & auth. hoc ius porrectū. Nō ob. l. fi. de exercito. quia illi qui constituerunt, sunt administratores, qui per seipsos possunt prouidere, & habent ueram personam. Hic vero loquimur in his, qui habent personam fictam, & nō veram. sed reputatam, qui sic sibi prouidere nō possunt, imo de facili decipiuntur, ar. l. mortuo. j. de fide ius. In pupillo vero. licet habeat personā veram, tñ in ꝯctu mutui oportet creditorem probare versum in eius vtilitatem, quia eadem est rō, quæ in ciuitate & in alijs, qui sibi prouidere non pñt. Quod tñ non est in alijs cōtractib. cum facilius in contractu mutui possit decipi, quam in alijs, ut notat tex. & glo. in l. i. & 2. C. si aduer. cred. Nec sufficeret, si eps, vel administratores ecclesiæ, ciuitatis, vel vniuersitatis, hoc. s. q. est uersum in vtilitatem ipsarum. cōfiterentur, nisi etiam iureiurando manifestent mutuum realiter acceptum, vt no. in auth. de alien. & emph. §. hoc etiam super ipsis. [Conclude ergo s̄m And. de Pisis circa istam materiā, si quæris, qñ creditur alicui pecunia, an debeat creditor in cām necessariam versum probare, dicas, aut hēt mandatum expressum ad pecuniam recipiendam, & tunc aut est præpositus ab illo, qui pōt sibi prospicere in administratione, vt ecclesia pupillus, vel ciuitas, & tunc aut tractamus de oblōne ꝯhenda, & tunc non sufficit probare in causam necessariam fuisse mutuatum, nisi probetur realiter in illam fuisse expensum, ut patet in ecclesia. in authen. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccl. In pupillo patet in l. 2. C. si aduers. cred. in ciuitate patet hic. Si autem loquimur in obligatione a tali persona dissoluenda, tunc sufficit si in cām necessariam mutuatur. ēt si in eam non fuit consumptum, arg. inf. de sol. in l. pupillo. vel alr̄, vt ibi notatur, quia dēt intelligi, q. in illam non duxuit versum. Et sic non hēt probare bonum exitum, sed tm̄ bonū principium. Si autem non hēt mandatum ad hoc, tunc non sufficit mutuare in cām necessariam, nisi probaretur, ꝯ in illam causam esse cōsumptum, vt l. 3. §. si sic. j. de in rem verso.

ADDITIONES.

Iac. But. Adde quod Alc. transit cum hac opin. maxime per no. per Ioan. And. i. ad di. ad Spe. in tit. de in inte. rest. ubi habetur q. castris, & collegijs repleta multitudine hominum datur restitutio, non autem paruis. Tu etiam adde Ro. idem tenētem quod Io. And. cons. 425. vbi consuluit pro castro Ciuitellæ.

Præsente collegio. Vltra Ale. qui dicit q. magis cōis opi. est, q. sufficiat p̄sato mutuū datū cōsensu capituli. Adde plene ut per Ang. cons. 149. incip. omne bonum.

Meno. Rolan. a Valle. cons. 41. nu. 36.

Ruer. Adde Rom. in cons. 397. incip. totum dubium.

Indigebat. Adde ut per Zabo. de Cret. cons. vlt. Pet. de Anch. cui cōs. se subscripserunt Zab. Ful. Sal. Signo de Homod.

Ruer. Adde, quod ita tenent communiter Doc. hic & hanc dicit esse communem opi. Imo. in c. i. de depo. & habetur per Alex. & cas. hic.

Pom. Versum. Sed qualiter hoc probabitur in vtilitatē personarum cōit. Quædā opi. est qđ non sufficiat ꝓbare, qđ tpe contractus mutui ciuitas ageret pecunia sed quod imo requiratur actualis probatio versionis in utilitatē. Vide Alex. cōs. 3. vol. 4. & aliquid per Fed. de Senis cons. 119. Et pro ista opi. Bar. consuluit Ange. cons. 253. inci. omne datum. Hanc tamen cōem conclusionem limita, ut non procedat, qñ ciuitas egeret pecunia in aliquā causam, ob quā probaretur datam pecuniam fuisse secutam & adimpletam, quia istis duob. concurrentib. probaretur pecunia uersa in utilitatem. Ita Cyn. in auth. hoc ius porrectū hic alle. p Bart. & Ang. in l. præsidium. C. de præd. min. Cano. c. i. depos. & limita ut hic per Pa. de Ca. & Mod. quod confirma ex eo qđ voluit Barto. & Bal. in l. fi. j. de ali. pupil. præstan. Bar. l. cum seruus j. de ver. ob. dum loquitur de ꝓ ctura perfecta. Secundo, ex eo qđ uoluit Bar. & l. si præfatum in fi. C. de iu. deli. dū loquitur quādo ro per ... ut creditori sib. satisfactum. Tertio ex eo q. voluit. Bar. l. fi. §. finantē. C. ad Maced. & l. si vero. §. ... cred., dum loquitur de frumento mutuato paupe ... posset tñ dici, q. illa non loquuntur in personis priuilegiatis, in quib. loquitur tex. nr̄. Et limita, ut non procedat in ciuitate exercente artem quæstuariā, q. tūc non est necesse probare versum in eius utilitatē, & p. Bal. in rub. de exerc. Aduerte. & quod Bar. hic. & Doct. vr̄r sibi contrariari, dū volunt. l. fi. de exercitoria. non hēre locum in ciuitate, & dum volunt. sup. l. j. eo. ti. §. non autem. ver. sed & si in pretijs, habere locū in ciuitate, & sic dicūt illā lius eā. loqui, & non loqui in ciuitate, q. magnam continet in se repugnantiam, nisi diceremus q. sup. qñ alle. l. j. lex loquitur qñ administrator hēbat speciale mandatum a ciuitate, & iō non est mirū cum tunc ciuitas, vtatur iure priuati, ut hic per Bar. uer. sed si erat ei cōcessum. & si bene d. l. primam allegarent. cum l. seq. in priuato, eo casu posset hēre locū & in ciuitate, sed hic dum alle. l. fi. loquitur qñ administrator nullum habebat mandatum. & ideo non est mirandum, si dicunt eam non habere locum in ciuitate, cum tunc administrator non possit ciuitati præiudicare. Vide Anch. cons. suo ult.

e Pom. In prin. V. de Alex. cons. 4. uol. 3. & aliquid per Fed. cons. 119. ubi dicit quales probationes admittantur ad hoc probandum.

LEX XXVII.

a **Creditor.** Breuiter hoc intendit, qui accepit pignus non idoneū, non renunciauit actioni personali. h. d. In fi. tex. ibi, in q̄ pignus. hoc verum in pignore cōuentionali, secus in prætorio, vt j. de re iud. l. a diuo Pio. §. si pignora. & quæ sit ratio, dic vt ibi. Et not. ex ista l. quod prouisio legis non tollitur per prouisionem hominis. Contrarium habes in l. fi. allegata hic in gl. q. prouisio hominis tollit prouisionem legis, de quo plene per Cyn. in l. 2. de iure emph. Opp. & vr̄, q. recipiendo pignus videat̄ renunciare personali actioni, vt l. fi. C. de pac. cōuen. Sol. ibi loquitur in his, quæ cōpetebāt de iure speciali, hic de ijs, quæ cōpetebant de iure cōi. Rñde ergo ad l. fi. quod ideo illud verū est, quia prouisio. l. ibi est de iure speciali, quia ibi cōtinetur priuilegiū. Nam si ibi mulier hypothecā accepit ex pacto in reb. paraphernalib. a marito, nō datur sibi prouisio illius, legis quæ sibi cōpetit de iure speciali, secus ubi prouisio cōtinet ius cōe, vt hic, & in l. 2. C. de iu. emph. & per Dynum in l. 4. §. si in conuentione. inf. de re iud. & per Iac. in d. l. fin. Et ratio Dyni est, quia facilius tollitur ius speciale, quam ius commune, vt l. eius militis. §. militia missus. inf. de milit. test. Et nota quod hæc lex non seruatur Venetijs, vt dicit hic glo. in fine.

ADDITIO.

a Pignus. Dicit Bal. q. habens pignus, non potest iurare debitorem suspectum de fuga, & eum capi facere, quod intelligit Ale. cum pignus est sufficiens, alias secus. Pro quo adde quod voluit Roma. cons. 228. s. quod si habeo instrumentum guarentigiatum, & faciam debitori statui terminum ad soluendum, quod per hoc nō mediate non possim facere detineri.

LEX XXIX.

Si institorem. Ex ꝯctu institoris cōuenitur dñs, sicut ex ꝯctu procuratoris. h. d. Gl. intelligit si pecuniam accepit in eam cām, in q̄ præpositus erat, & bene, quia alias esset secus. Quæro, quæ similitudo est ista, quasi iussu eius, &c. gl. dicit q. non est nota similitudinis, sed est expressiua veritatis. Tu dic a s̄m Doct. q. est nota similitudinis, nam institor est ille, qui præponitur certæ administrationi quæstuariæ, & vniuersali, l. si cum villico. inf. de instito. Ille vero, qui ad vnū actum præponitur, non dr̄ institor, sed procurator, vt inf. de instito. l. in eum. in prin. & no. per Inn. extra, de fideius. c. fi. Ista ergo similitudo est hic, q. tenetur dominus ex contractu institoris, quem vniuersaliter præposuit, sicut ex contractu procuratoris, cui certum mandauit negotium.

ADDITIO.

a Pom. Tu dic. Vide Alex. cons. 44. 2. uol.

LEX XXX.

1 *Actio in obligatione in diem, ante diem est nata.*

2 *Stipulatione promittens vsuras sub spe mutui recipiendi, si eum pœniteat quādo cogatur vsuras soluere.*

3 *Mutuum quando sit quidam contractus.*

Qui pecuniam. Qui spe futuræ numerationis ꝓmisit, non hēt necesse recedere. h. d. tex. in fi. ratio est, quia ꝯctus celebratur gr̄a vnius tm̄. j. de ꝯd. cau. data. l. si pecuniam. in prin. quia alias secus esset, si gratia vtriusque. C. de act. & obl. l. sicut. non ob. huic legi. q. iste ꝯctus non vr̄ valere. quasi sit in mera potestate ꝯhentis. l. in vendentis, vel ementis. C. de ꝯh. emp. & l. sub hac cond. de act. & obl. quia ibi in ꝯctib. qui ꝯhuntur cōsensu ne illusoria sit obligatio, vt in potestate mea sit, an obliger, vel non hic vero loquimur in cōtractib. qui re ꝯhuntur, qui nō dicuntur perfecti esse nisi res interueniat, ideo non mirum. si antequā interueniat, possum non recipiendo non obligari. Aduerte, quia licet re ꝯhatur mutuum, tamen oportet interuenire cōsensum. Institu. de obl. quæ ex consen. per totum. Opp. hic dr̄ creditori futuro, & sic innuit q. ante numerationem non sit creditor. Item inf dicit, ne accipiendo se astringat, & sic innuit quod interim nō est obligatus. Contra, imo istam tenetur, licet exceptione sit tutus. l. si ex cautione. & l. in contractibus. C. de non num. pec. Sol. dicit. gl. quod tenetur, sed non cum effectu. Vltramon. dicunt quod † ante diem non est nata actio, nec obligatio Ego teneo opi. glo. quod sit nata. in l. cum quis. C. de iuris & fac. ign. & tangam de hoc in l. 1. intra de condic. inde. scilicet, quod intra biennium est obligatus ciuiliter, & ita est ibi obligatio ciuilis, quod probant Doctores per casum. leg. si quasi acceptum

ADDITIO.

a Pom. Dicit. Vide Alex. cons. 2.

ceptor i. C. de non nu. pec. vbi dr. quod intra bienniũ oblĩonẽ ꝯdicto, & sic patet, quod erã obligatus: & licet Iac. qui tenet ꝯtrarium vicatur ibi habuisse in textu, cautio ꝯdicatur. & tunc rñdet ipse ad illã legẽ, quod licet condicat̃ cautio, non tñ sequitur. ergo sum obligatus, qa si debitor soluit, põt postea ꝯdicere cautionẽ: & tñ indistinctè liberatus est, vt l. dissolutæ. de condi. ex le. & l. fin. C. illo tit. sed hoc verũ esset, si in textu diceretur cautionẽ: sed dicit oblĩonẽ. liẽ probant hoc Doc. per l. si non debitorem. ff. de fideiuss. quæ tñ dr̃ ciuilis oblĩo, nõ naturalis: ideo, qz lex fingit meũ ꝯsensum non esse interim ante bienniũ, post biennium verò oritur ipsa naturalis, vt Inst. de lite. obli. in princ. vbi dr̃ hodie nascit̃, ergo ante nata non erat. Licet Pet. teneat ꝯtrium in d. l. cũ quis. de quo ibi. Sequitur ingi vel non num. pec. &c. quæ exceptio dr̃ anomala, qa non sequitur naturã aliarũ exceptionũ, q̃ sunt ꝑpetuæ, & põt qñcunq; opponi. Ista verò biennio finit̃. de qua plene in l. si ex cautione. C. de non nu. pec. Et dic quod exceptio doli, & non numeratæ pecuniæ insimul põt competere: licet Iac. hic, & in d. l. si ex cautione, dicat exceptionẽ non num. pec. cõpetere, vbi me obligaui spe futuræ numerationis. Sed exceptio doli, vbi me obligaui ex cã de præterito, qd est ꝯ notata in l. si ex cautione, & in tex. in l. 2. §. cir. primã vers. proinde. ff. de do. mali, & metus excep. Vbi exceptio doli competit, ibi ẽt exceptio non numeratæ pecuniæ cõpetere põt: qñ spe futuræ numerationis. in d. vers. ꝓinde promiserat, & hoc ꝓbatur per rõnẽ: qa exceptio doli est gñalis, & ꝯpetit vbicunq; dolus committit̃ agendo, nisi in personis ꝑ quarũ reuerentiam opponi non possit. l. non dẽt. ff. de dolo. Sed vbi agis ꝯ me nec numerasti; ꝯstat qd dolũ cõmittis ergo &c. Itẽ dicit hic Iac. qd exceptio nõ numeratæ pecu. cõpetit, vbi feci instrm de hac ꝓmissione, q̃ tunc durat biennio, sed vbi non feci tibi instrm tunc ꝯpetit exceptio doli, quę est eo casu ꝑpetua. Et rõ est (dicit ipse) quia magis debet imputari debitori, qñ cũ scriptura se obligauit, cũ sibi magis debet imputari, qa tunc deliberate obligaret̃. l. 1. C. si mi. se ma. dixe. & l. cum scimus. vers. sin autẽ scriptura C. de agri. & cens. & l. optimã. de ꝯ stip. & ideo tunc ꝑ talẽ tñ hẽt exceptionẽ, nõ xũ numeratam pecu. & nõ exceptionẽ doli. Sed Doc. ꝯdñt in ambobus ꝑ d. l. si ex cautione. vbi dicunt. Si ex cautione, & sic scriptura & tñ ibi dicit vtrãq; cõpetere. dc. scđo glo. in ver. probare, exaðinat in d. l. si ex cautione, & vlt. tenet doli exceptionẽ vltra bienniũ non cõpetere, & illud est verũ, qa cũ dẽt in locũ alterius, eius naturã sapere dẽ:, vt no. ff. co. l. certi ꝯdõ. ubi hoc vr̃ probari argõ a ꝯrio sensu. Preterea cum doli exceptio opponit̃, tũc insurgit ꝑsumptio fraudis. vel doli, qa dico, qd dolo facis, qa petis id, qd mihi nõ numerasti, sed post biẽniũ, nõ facis dolo, qz lex fraudẽ excludit, & fingit numeratã fuisse pecuniã d. l. si ex cautione. & l. in ꝯtrib. e. ti. &c. Fallit in quibusdam casib. Primus casus est in l. fin. de cõd. ex le. Alios casus vide ꝑ no.

a in l. cũ qs C. de iu. & fac. ign. & ibi expediui uobis, & tãgã in l. 1. a

a ff. de condi. inde. * Quæro † si ꝓmisit vsuras, verũ sit in eius ꝑtãte an accipiẽdo se astringat? Gl. dicit qd sic soluendo vsuras, alias secus, vt l. q Romæ. in prin. ff. de verb. obl. Alij dicunt φ non hẽt necesse soluere vsuras, si creditor põt alijs sub vsuris æque bene mutuare. arg. eorũ q̃ no. in l. diẽ functo. ff. de offi. assess. & sic liberatur præstãdo interesse, qd forte est multũ minus, q̃ sint vsuræ, vel fortè nihil, arg. ff. de cond. cau. da. l. si pecuniã. Iac. But. dicebat, qd ꝑdicta procedunt in ꝯtrib. innominatis, sed qa ꝯtus mutui est ꝯtus noĩatus, in quo non est locus pœnitẽtiæ. ideo stemus gl. qd puto ve

b rũ, b si vsuræ essent ꝓmissæ per stipl̃onem, qd est necesse in pecunia mutuata. C. eo. l. q̃ois. sed si essent vsuræ ꝓmissæ pacto, in alijs rebus, iuxta l. frumẽti C. de vsuris. puto prædictorũ opi. verã. Nã

3 licet † mutuum sit ꝯtus noĩatus tñ habita relatione mutui ad pactum de soluẽdis vsuris, resultat ꝯtus quidam innominatus do. vt des. per Doct. plene no. in l. in bonæ fidei. C. de pac. & ideo locus esset pœnitentiæ, soluto interesse, de cond. cau. da. l. si pecunia. Vltimo tene menti hanc l. in eo quod dicit, quod debitor ex post facto pecuniam de necessitate non recipit, per quam determinatur per Iurisconsultum vna quæstio in l. pe. ff. quæ res pig. obl. poss.

ADDITIONES.

a In l. 1. No. ex illo tex. quòd in contractu nominato est locus pœnitentiæ, saltem in effectu. Contra tamen facit tex. in l. sicut. de act. & obl. & l. in commodato. §. sicut. ff. commo. Rñde primo, vt per Bal. φ in contractu mutui celebrato non est locus pœnitentiæ, sed in celebrando sic, de quo loquitur tex. noster. Aut ille, qui ꝓmisit recipere, promisit factum, ad quod præstandum quis præcisè non cogitur. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ff. de ver. obl. sed soluendo interesse, quis liberatur. l. si quis ab alio. §. fi. ff. de re iud. Sed hic nullum est interesse, ideo non est mirum si non tenetur, & in eius sit potestate, qm in tex. nostro dicitur, φ est in potestate eius. qui respondit se accepturum pecuniam mutuo, ne obligetur, & gl. supplet in effectu, quia bene etiam ante receptionem tenetur; sed obli. exceptio non nume. pec. aut doli, & non declarauit qualiter competat, ideo sciendum, φ in contractu mutui, qò quis cõfitetur se recepisse pecuniam, quam tamen re vera non accepit, φ datur sibi triplex exceptio, non numeratę pecunię, aut doli, vt hic in gl. aut in factum. Nam numeratæ pecuniæ sibi competit, quoties facta per eum scriptura, vel per tabellionem simpliciter, confessus est se recepisse, vt toto tit. Insti. de lit. obli. & C. de non nume. pecu. In factum autem competit, quoties vltra confessionem promisit per solennem stipulationem de reddendo, ut est tex. l. cum vltra. C. de non num. pec. vbi Bar. Doli vero datur, quando superioribus cessantibus facta est confessio solum de receptione coram testibus, vt est tex. l. 2. §. circa. infra de excep. doli alle. hic & no. quòd Abb. c. fi. de sol. dicit quòd etiam ista exceptio doli competit ei, qui confessus est se recepisse, qui tamen re vera non recepit, ut sibi alia exceptio non detur, & vide Alex. cons. 2.

b Puto verum. Adde quod cum opinione Bar. hic transeunt communiter Doc. maxime. Io. de Imo. & Rav. in l. qui Romæ. inf. de verb. obli.

LEX XXX.

a **Cum fundus.** a In actionib. stricti iuris veniũt fructus, & accessiones tempore litis conte. h. d. De hoc dicam infra de triti. l. in hac, ad quam gl. se remittit.

ADDITIO

a Pom. Cum fundus. Hanc autem materiam intellige, ut per Bar. & alias in l. si filius. §. 1. ff. de ver. obl. Limita tamen quatuor modis, ut in illis etiam in contractibus stricti iuris, veniant fructus, tempore moræ, non autem expectetur tempus litis. Et primus est, quãdo agerem ad rem meam l. Iulianus. §. sed & fructus. ff. de rei ven. vel quæ aliquando mea fuisset, ut tex. in l. videamus. §. si actionem. ff. de vsur. Et rõ, quia vtroque casu agitur ad restituendum, & verbum, restitui, importat plenam significationem, ut dicit Pau. de Cast. & est tex. in l. videamus. §. in Fauiana, licet aliam rationem assignet Bal. in l. unum. 3. opp. sup. eo. Secundus casus est in l. filius. in fi. inf. de cul. do. & ibi Bar. no. & illum modum dicit esse mirabilem Bal. in l. si soror C. de colla. Tertius est in contractib. celebratis cum Principe, quia ipse semper tenetur moræ, quia contractus per eum celebrati habent tum bonæ fidei. Ita dicit Bal. in §. quæ vero. in titu. de pace Constan. Quartus est de æquitate canonica, quæ reputat omnes contractus bonæ fidei. Ita dicit Bald. in cap. 1. circa fi. de plus pet. asserens se nullum scire tex. iuris cano. qui ostatur ista differentia, vtrum sit contractus bonæ fidei, uel stricti iuris, quod tamen puto falsum. Primo, quod est tex. faciens istam differentiam, in c. cum venerabilis, de excep. Secundo, quia quoties aliquid est inductum a iure ciuili, & non reperitur contra statutum de iure canonico, nec sumus in materia peccati, stamus iuri ciuili, ut per Bar. in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccle.

1 *Errans quando transfert dominium.*
2 *Condictio quando competat domino contra possessorem.*
3 *Possessori abesse ab in[illegible] quando potest.*
4 *A[illegible] expensæ pa[illegible] quod compensantur cum operis.*
5 *Intellectus huius §. ver. ut secundum Bar.*
6 *Locupletior ex re mea si es effectus, licet possim habere regressum contra aliũ, si ille liberaretur cedendo mihi actionem contra te, tamen de æquitate datur mihi directa actio contra te.*
7 *Soluens habenti mandatum, licet modo sit reuocatum, liberatus est.*
8 *Compensatio non fit etiam, quando pecunia petitur, vt species, & sic de specie ad quantitatem.*
9 *Venditor quando tradit alteri, & sic non emptori, cui iusse arbitrabitur tradere posse, liberatur ab emptore, & ei tenetur cedere actionem.*
10 *Argumentum de seruo ad monachum, an valeat.*

a **§. Seruum tuum.** Ex æquitate, causa euitandi circuitus, a dat̃ ꝯdõ ei, cum quo negotiũ nõ est gestũ, & si dñs approbat ꝯtum serui, eius noĩe tenet̃ insolidũ, si vero reprobat, tenet̃ tñ de peculio. h. d. Diuidit̃. Primo ponit thema, & qõnẽ tacite resultãtẽ ex themate. Scđo ponit̃ rñsio Sabini. de æquitate. Tertio ponitur rñsio Iuliani de rigore. Quarto supplet̃ ꝑ authorem legis. qd dicto Iuliani deficiebat. Scđa ibi, Sabinus: Tertia ibi, nã & Iulianus. Quarta ibi, sed adijcere. In tex. ibi, traditus est subaudi. quæritur qualiter dño succurrat̃, & qd iuris sit? Gl. ponit casum, & bñ, iõ nõ scribas casum in terminis, qa glo. clarissime ponit Notabilia hoĩs videbitis in ꝯtrarijs. Prima pars fuit thema & q & sic nõ hẽt ꝯria. * Iste §. est subtilis. & multũ fortis hẽt materiã quotidianã. In tex. ibi, ꝑtinebat, &c. extra rem bonæ fidei possessoris. extra operas serui tui, & sic mihi bonæ fidei possessori q̃rit̃. sed tibi dño, cũ ex re bonæ fidei possessoris, nõ operã serui tñ nõ q̃rat̃ bonæ fidei possessori. sed extra rẽ eius & extra operã serui q̃rit̃ dño. §. non solũ. Inst. ꝑ quas ꝑso. no. acq. in tex. ibi, traditus est, &c. Ex hoc themate quærit, quaľr subuenit̃ tibi dño pro Pamphilo isto, vel eius pretio, & de hoc tractatur in tex. & de ipso Sticho vendicãdo in tex. non fit mentio, sed in glo. super ver. condicere. in prin. licet gl. 1. vbi ponitur casus, ponat hoc esse de casu, quod nõ est verum, vt patet de se. In tex. ibi. condicere aiunt. Et hoc de æquitate, quæ insurgit ex eo, quia ex pecunia spectante ad te dñm, sum locupletior factus & tibi domino dat̃, actio ꝯ venditorẽ ad probandũ ꝯtum serui tui, qui vẽditor hẽt actionem ꝯ me bonæ fidei possessorẽ, q̃ tibi dño ꝯ me cedendo liberatur: ergo ut tollat̃ iste circuitus absq; alia cessione hẽs ꝯdictionẽ indebiti ꝯ me bonæ fidei possessorẽ approbando ꝯtũ serui tui, non tñ tu dñs cõpelli potes ad hoc petendũ, sed potes agere ꝯ venditorem, & nummos tuos vendicare si extant, nec poteris repelli, cum pecuniã tuam te inuito tenere non debeat. l. qui restituere. ff. de rei vend. merito hic Iurisconsul. cõcedit tibi quo ad peculiares emptori. Et licet Iulianus hic non rñdeat, tñ hic glo. rñdet, & in effectu vult, φ actio ex empto det̃ tibi dño ꝯ venditorem, ꝯ me bonę fidei possessorem datur condõ indebiti. Et facias hic vnum A, & capias versiculum, sed adijcere, vsq; ad finem: & fac ibi unũ B, qa ibi suppletur dictũ Iuliani, & dic bonæ fidei emptori. i. bonæ fidei possessori, cui res tradita est: & sic in effectu vocatur emptor. Glos. ponit casum in ver. mihi traditus est, &c. veniamus ad apparatum nostrum, prima pars fuit qõ & thema, & sic non habet ꝯria. * Venio ad secundam partem, oř hic, φ dñs potest condicere seruum traditum possessori ab ipso possessore. Contra, nemo cõdicit rem suam

ADDITIO.

a Circuitus. Adde Io. And. in add. ad Spec. in rub. de obl. & sol. circa prin. dicit quod ille qui obligauit, se obligatum ad soluendum Io. põt statim conueniri ad illa soluenda, absque alia obligatione, causa euitandi circuitus. Ita dicit tenere Alb. de Gal. per Lab. ea. inf. de præscri. ver. & cle. auditor. de rescri.

suam præterquam a fure, vt s. vsufru. quemad. ca. l. fi. sed iste dñs habebat dñium illius serui empti, qa quicquid acquirit seruus, acquirit dño. leg. si seruus. s. de acq. re. do. ergo &c. Sol. dic, homo emptus non fuit traditus seruo ideo dño non fuit quæsitum dñium, sed fuit traditus possessori, ideo possessori est quæsitū dñiū, & hoc dicit glo. super ver. traditus est, quæ glo. licet si signata super prima parte, tamen debet hic recitari. Op. errans non transfert dominium, vt j. de cond. ob cau. l. 3. §. sibi ibus. & l. si ego. s. eo & de fur. l. si quis vxori. §. cum Titio. Sol. circa hoc sunt vidēdæ multæ species erroris, de quib dixi in l. 1. s. de offi. procu. Cæsa. tñ quātū ad propositū dico, q hic non fuit error in dño rei. neque in substantia personæ quo casu loquuntur ɔ̄tria, sed fuit error circa qualitatē personę. putabat. n. istū dñm esse serui. cū non esset. Cōtra hoc op. error in qualitate personæ impedit translationē dñii, ut l. falsus, in prin. j. de fur. Sol. ibi recipiens erat in dolo. & mala fide, hic erat bonæ fidei possessor, & ideo tex. notanter dicit, imprudens a fure bona fidei emi. qa si dolo & mala fide, nō acquireretur dñium sibi. mō habetis istā gl. quæ facit

3 tria ɔ̄tria recte inspiciendo. Op. dr̄ hic q dñs † vere aget cōdictione indebiti. Contra ɔdictio indebiti, licet dicatur oriri ex se, sicut in ɔ̄ctu mutui, tñ reqrit negotiū esse gestū inter dantē, & recipientem, vt j. de ɔdi. indeb. l. si in area. sed hic inter dñm, & possessorem nullum negotiū est gestū, ergo vr q a possessore nō possit cōdici. Itē ɔdictio, est actio psonalis, Inst. de act. §. appellamus, sed qlibet personalis actio est ex ɔ̄ctu, vel quasi, ex delicto, vel quasi, Instit. de actio. §. quorum nullus hic intercessit cū bonæ fidei possessore, ergo &c. No. ex hoc. §. q est dare filiam. s. actionē sine matre hoc est sine obl one, & ita hētur in isto §. quod est dare actionē personalē sine oblone, ut hic. Sol. ɔcedo oppositionē de rigore, deberet. n. agi p dñm ɔ̄ venditorē, & venditor teneret dño cedere ɔdictionem indebiti ɔ̄ emptorē, seu ɔ̄ bonæ fidei possessorem, vt dr̄ in tex. Sed de æquitate cā vitandi circuitus dat cōdictio directo dño ɔ̄ possessorem. Facit j. de ɔ̄dic. inde. l. si dñs testō. Nec est nouum, q vnus soluat, & alter repetat, & vide gl. super verbo ɔdicere. quæ ista ponit. Tenet ergo gl. quod de æquitate hic dat actio dño ɔ̄ possessorē. hoc etiam dicit clarius ponendo casum in 1. gl. Per. dicit, q non vr sibi æquum imo iniquū, quod ei ɔcedat actio, qui eā nō hēt, ideo intelligit primū dictum. s. q pōt ɔdicere. i. cessa actione, non aliter: hoc nō placet. nā vos scitis, q ex ęquitate dat mihi actio ɔ̄ eum qui ex re mea factus est locupletior. j. leg. proxi. & s. eo. l. si eum seruum ita hic. cum possessor serui, cui traditus est Pamphilus, sit effectus locupletior ex re mea, æquū est q mihi denir ɔdictio ɔ̄ eum, & erit ista condictio sine cā, ut gl. dicit. Non. n. est directa cōdictio, quia inter hos non est negotium gestum. vt s. dixi. Opp. dr̄ hic, si quid mihi abesset ex negotio quod is gessisset. Contra, mihi possessori nihil abest, cum tex. dicat q emit peculio ptinēte ad dñm, quare male. Hu

2 ius timore hic glo. ponit; exēplum, in quo pōt ab initio possessori abesse, vt quia expendi in alimentādo seruum. Quidam reprehendunt istud exemplum. Primo, quia expensæ alimentorū cōpensantur cum operis, l. in reb. §. pñt. j. com. Alii volētes substinere dñt, q ille Pamphilus emptus erat ita paruulus, q nullæ erant opere eius,

4 l. fi. s. de oper. seruo. Alii dñt. q lex, in reb. §. pñt loquitur † de expēsis paruis, q compensantur cum operis: secus in expensis magnis. Et ita intelligat gl. & ēt mihi placet, vt l. 1. in fi. cū l. seq. j. de imp. in re. dot. fa. Alii ponunt hic exēplum, q iste Pamphilus emptus, gessit aliqua negotia mei possessoris, & male, pro quibus possum agere ɔ̄ verum dñm. ar. j. com. l. si is. q. §. si libero Quidā rephendunt quia iste Pamphilus interim est possessoris, ergo interim sibi non obligatur, vt C. qñ ser. ex suo fa. per tot. & l. apud antiquos. C. de fur. Item reprobant primum qa tex. dicit ex negotio, q is gessisset: s. seruus. Sed ponēdo q ego alimētauerim eum, negotium esset gestum a me, nō a seruo. Puto q quilibet intellis posset sustineri recte intelligendo. Nam si ego alimentaui Pamphilum emptum a seruo, mihi abest ex negotio, q is gessit. hoc est, ex emptione facta per ipsum seruum, iō enim eum alimētaui, q a ipse seruus emit. Ego alio modo intelligo

5 hic, † quod iste seruus possessus bona fide, emit ipsum Pāphilum de pecunia dñi, tamē quia in hoc negotio multa de meo expendi sol-

a uēdo gabellā, & notariis, & similia, ista ego possessor debeo ɔsequi a dño & sm hoc hic loquit de negotio gesto ab ipso seruo bona fide possesso, qui nunq fuit possessoris, non de negotio gesto ab ipso Pamphilo empto, qui fuit possessoris, & illa est vera. Op. ille qui expendit in re aliena, non habet actionem, sed retentionem tm. j. de cond. inde. l. si in area. & melius. in l. in hoc iudicium. ver. diuersum s. commu. diui ergo p expensis factis in illo Pamphilo, ego possessor non debeo habere actionem, hic dr̄ ɔ̄trium quare male. Huius timore quidā dicunt ī tex. ibi. me tecum acturum, s. per retentionem. Certe hoc est violare tex. ideo alii dicunt, q cōpetit actio, sed q̄ sit illa, dubitatur. Quidam dicunt, q condictio indebiti. Quidam, quod actio negotiorum gestorum. Prima est vera non ob. l. si in area. Nā hic Pamphilus, circa quem fuit expensum, nō erat alterius, sed erat ipsius possessoris. Sicut ergo antequā eum restituat habet retentionem pro istis expensis, postq̄ vero restituit, hēt condōnem indebiti, quia inter se restituentem, & eū cui restituit, gerit negotium. s. translatio dñii, ex qua orit ista cōdictio indebiti, vt l. qui exceptionem. §. si pars. j. de cōdic. indeb. sed q detur actio negotiorū gestorū. nō vr verum, qa nō gessit negotium dñi, sed tanq proprium, & in re ppria

vt dixi. Vlterius opp. dr̄ hic in tex. & hoc verū est. Contra. j. l. proxi. ver. ibi, nam & Iulianus. &c. Rñ. s. dic. ū ē verū. s. de ęqtate. q seqr non est verum de rigore. Sumus expediti de ista prima rñsione de

6 æquitate, ex qua hēs † tenere istud, q qñ tu es effectus locupletior ex re mea, licet ego possim hēre regressum ɔ̄ aliū, si ille liberaret cedendo mihi actionem ɔ̄ te, de æquitate dat mihi directo actio ɔ̄ te & immediate. istud q dixi, si ex re mea factus es locupletior, probat j. pxi. & s. eo. l. si eū seruū. illud q dixi, si ille, ɔ̄ quē possū hēre regressum liberaret, mihi cedēdo actionē ɔ̄ illū, iō dixi, q a si pcise teneret ad rē illā, cessaret æqtas, & mihi nō daret directo actio ɔ̄ te, vt no. d. l. si seruū. s. e. qa si seruus viuebat, ita q ab alio posset recuperari nō haberet locū illa ęqtas. Itē q dixi, si ex re mea factus es locupletior, iō dixi, qa secus esset si habere rē aliūde. q̄ ex re mea, licet alius teneatur mihi cedere actionē. Nam nō aget ɔ̄ te, nisi illa actio esset mihi cessa, vt l. cum in plures. §. messem. j. lo. & de act. em. l. Iulian. §. 1. & j. de leg. 1. l. si sic in fi. & j. ad leg Rho. de iac. l. 2. §. pe. Venio ad rñsionem de rigore. Dr̄ hic q dñs pōt agere ex empto ɔ̄ venditorem, & venditor pt agere ɔdōne indebiti ɔ̄ possessorem. Contra, ad primum dictum opp. q venditor tradōne, seu solone sit libera-

7 tus, vt j. de sol. l. cum qs. §. 1. Sol. † ibi fuit solutum ei, qui alias habebat mandatum, licet mō sit reuocatum, hic solutū fuit ei, qui nūquā habuit mandatū, Ita soluitur hic in gl. in verbo, vendicare. & bñ, & probatur etiā j. de sol. l. qui hoīem. §. si nullo. Ad sm op. q venditor non possit agere condōne indebiti ɔ̄ possessorem, nemo. n. condicit rem suam præterq̄ a fure, vt s. vsufr. quemadmo. caue. l. fi. sed iste venditor adhuc est dñs Pamphili, vt probabo, ergo &c. Quod sit dñs patet quia rei venditæ non transfertur dñium, nisi soluto pretio, ita q venditor sit dñs pretii, vt Inst. de rer. diuis. §. venditæ, & l. ex empto. in prin. j. de act. emp. Sed hic pretium non fuit effectum venditoris quod patet, quia dñs potest vendicare, ergo non est translatū dñiū rei venditæ. Rñ. Intelligas quod pretium fuit cōsumptū, & sit recōciliata fuit solo. l. non omnis. in princ. s. e. vel fuit habita fides de eo tpe venditionis & traditionis, & sic fuit translatum dñium. ita intelligit gl. super verbo, emptori. & bene. Venio ad vers. q ad pecu-

b liare. dicitur hic, q dñs potest vendicare nūmos, licet ipse teneat

c de peculio. Contra, debiti & crediti inuicē fit cōpensatio. l. 1. j. de compens. Si ergo inuicem pñt agere, ergo compensatione tolluntur frustra ergo dicit dño vendicationem cōpetere, q̄ inanis est, Solut. Dic, q hic non est locus ɔpensationi. R ō est. q a hic pecunia petitur vt spēs, & speciei ad q̄titatē nō fit ɔpēsatio, hic est casus hic, sm gl.

8 & ī l. si creditor. §. 1. j. de pecul. & dele. 1. l. sed & si certos. Tene † ergo menti tu iuuenis, quod qñ pecunia petitur, vt species, non pt op-

d poni compensatio, sm gl. Vltramontani reprehendunt istam glo. quia siue pecu. debeat in gñe. siue in specie, eadem est rō cōpensandi. Non. n. cadit affectio magis in vna pecunia, q̄ in alia, vt j. de in

e lit. iur. l. numis. facit s. eod l. nam & si fur. §. si. Ratio autē quare hic non admittitur cōpensatio hæc est, sm oēs, nā compēsatio fit de debito liquido ad liquidū. l. fi. C. de compensat. sed hic ex parte dñi, q vendicat pecuniā. est debitū liquidū, sed ex parte venditoris, q agit de peculio, non est debitū liqdum, q a poterit esse q de peculio fiet tot deductiones, q nil remanebit i peculio. l. sed si dānū. §. 1. de peculio, & istud vr mihi verum. Pro hoc adduco i simili. C. cō. l. si Probo etiā per l. fi. in fi. C. de ɔpen. q̄ dicit q speciale est in actione depositi q non fiat compensatio, de cuius natura est q fiat in specie. l. licet. §. rei. & leg. Lucius. la. 1. j depos. ergo in ɔ̄trium est ius cōe. ut licet pecunia debeatur in specie, quod possit opponi compensatio, quasi si in aliis actionibus non posset opponi compensatio, nulla esset specialitas in deposito, quia idem esset in qualibet alia actione, vt hic. Teneamus ergo opinio. Vltramontanorum, quę est vera. Oppo. & assumo oppositionem, quæ est in fi. mag. gl. super verbo, euanescit. & videtur quod tex. non procedat. Aut. n. seruus habebat liberam administrationem, & tradendo transtulit dominium, & sic dominus non potent vendicare. Aut non habebat liberam administrationem, & tunc dñm non obligat de peculio. Sol. dicit gl. q non habeat liberam, & tamen dñm obligat de peculio, vt j. de pecul. l. libera.

ADIITIONES.

a Gabellam. Ita ante Bar. exemplificat Per. quem sequitur Cyn. in rep. hic in d. opp.
Meno. ibi fuit Alba consil. 5. nu. 2. 3. 4.

b Pom. Peculiare. Vide Ale consi. 103. in 1. vol. & Aret. consi. 35.

c Crediti. Ad cognoscendum quis sit error qualitatis, vel substantiæ, & quæ sit differentia, vide Ant. Bur. consil. 64. incip. multa dubia tangit qo rēs. Et de ista materia erroris, habent Cano. tex. expressum 29. q. 1. per totum, & ibi glo. summæ, & Archid. prosequuntur.
Meno. Tiraq. de retract. consanguini. §. 1. gl. 14. nu. 45.

d Compensatio. Adde quod cum opi. Vltramon. tanquam magis cōi, & tutiori, trā sit Ale. qui loquantum tangit, an agenti ad depositum possit obiici compensatio, videndum adde Bald. consi. 23. incipien. duo uidenda. lib. 3. vbi dicit, q illud q dicitur agenti ad depositum, non potest obiici compensatio habet locum in uero deposito, non confessato per gl. in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab.
Men. Gozadi. consi. 27. nu. 12.
Rutr. Adde, quod opi. Vltramontanorum est communis, vt hic no. D. Ias. col. 6.

e Ratio. Limita tamen hoc, quod pro debito non liquido ad liquidum, non fiat cōpensatio, ut non procedat, quoties debitum alias non liquidum fuisset liquidatū per confessionem meam in iudicio, quia tunc bene potest fieri cōpensatio etiam de debito nō liquido ad liquidū p cōfessionē meā, ut est glo. fi. l. fin. in glo. 2. in vers. conuictā. C. de compens. & ibi Cynus in 1. q. & Bal. & Albe. in l. fi. depos. & est glo. similis, in l. nemo ex his de qua meminit superior gl. infra de reg. iur.

do pecuniā mutuam,& nō pt,vt hac l.principalib.& C.e.l.eos.Aut recipiendo,vel aliter ɔhēdo,& tunc aut ad eius necessitatē, q pt,vt hic.& l.psidis in fi.fm intellm Gul.de Cu.quē sequunt Doc.Aut cā lucri,& nō pt,vt hac l.principalib.& l.eos.& l.q squis.C.e.& ibi per Cy.in l.1.C.de ɔ.iud.vbi ēt p lac.But.» Et rō est:qa sp psumit vio lētia.C.de salg.hospi.nō pstā.l.unica.cū sua gl.lib.12.Si qrat an iudex,uel officialis possit ɔhere cū subdito, dic.aut loquimur ī matrimonio,& ñ pt,aut in spōsalib.& tūc sic: ut ff.de ri.nup.l.si qs offiti. Rō.Dv.pt esse,q a in primo casu remanet vxor perpetuo obligata: spōsa āt nō.ff.de iu.dot.l.1.Inst.de pat.pot.§.1.Inst.de nup.§.1.iūcta l.1.ɉ.de spōs.& l.fi.Aut loqmur in ɔtib.rerū.& tūc aut loqmur in alio ɔtu,q mutui:& tunc aut iste iudex hēt proprietates in illo castro vel loco,seu res immobiles.& tūc pt.Rō est,quia psumit subiectos diligere,& eos nolle opprimere,vt in Auth.vt iudi.sine quoquo suffr.§.cogitauimus.& §.necessitatē.Aut loqmur in alio iudice,& tūc aut qrit an possit emere res ptias, & dico,q sic pp affectionē spālē.§.de ɔh.emp.l.q officii.Aut qrit in aliis,q ptnis, & tūc aut in victualib.& tūc pt,aut ī aliis,& ñ pt.C.de ɔ.iud.l.1.Fallit.si ī petret a principe ɉ.de ɔh.emp.l.nō licet.in fi.Aut loqmur in aliis ɔtib.& tunc dic vt hic notat.& in l.q squis.C.eo.Rō est ī mutuo,qa sub ɔtu mutui multa illicita pñt cōmitti.& vt illa euitent,istud phibet,ne prætextu liciti,pmittat illicitū.C.de colle.& char.l.vnica.li.1.Pro quo.C.de sacros.eccl.l.q sub ptextu.Vel dic,q est rō quia tales officiales essent terribiles aduersariis suis,& iō mutuū inter ipsos phibet.C.de ɔ.iud.l.1.C.si rector prouin.l.1.» † Quæro an tales 3 offāles possint accipe pecuniā mutuo,p ciuitate,vel dare:nam q §.dixi,loquit qn noie,pprio ɔhūt.Quidā dñt indistinctē qd sic.l.ciuitas.e.& ɉ.d vsur.l.Caius,q itellige ī qb.pmittit administrō Reipublicæ.vt ī priorib.antianis & sim.Alii verō offāles quib.sola executio iurisdōnis pmittit,hoc ñ pñt.vt Ptās,Capitaneus,& similes:ar.l.,phibere.§.planè.ɉ.q vi aut cla.Facit q no.in l.item magratus.§.de a pac.& qd no.p Cy.C.de trāsl.l.psēs.Officiales verō nři tpis cū sint hodie constituti,q diu nostræ placuerit voluntati,reputantur,perpetui,ar.ɉ.de cond.& dem.l.sufficit.& de excu.tut.l.iurisperitor.»

ADDITIO.

a Cy.Adde & limitā ut per Alex.cui etiam adde Bal.cons.50.inci.creditor.& Pet.de Anch.cons.142.

LEX XXXV.

Periculū. Si debitorū noīa efficiant deteriora periculum p tinet ad administratorem culpabiliter differentē exigere.h.d.» In tex.ibi culpa.s.leui.quia de lata expressum est,q ɔtinet sub dolo.ad hoc,ut l.ista aliqd addata.ɉ.depositi.l.qd Nerua. Quid si erant psēs administratores?Rñ.in plurib.tutorib.dic ut l.1. C.de trans.& ibi dixi in l.1.§.nunc tractemus.de tut & ra.dis.in pluribus administratoribus Reipublicæ.dic ut in l.Imperator.ɉ.ad mu.

LEX XXXVI.

1 *Legatum conditionale an impediat exactionem ex stipulatione pura,& an stipulatio conditionalis impediat exactionem ex stipulatione pura.*
2 *Stipulatio ab initio cōdōnalis vel pura a prin.et postea cōdōnalis fcā differūt.*
3 *Pœna petentis ante tempus quæ sit.*
4 *Dispositio huius legis,an hodie habeat locum.*

a Pecuniam. a Stipulatio ɔdōnalis oblōnē pcedentē purā suspendit,& eam nouat in ɔdōnis euentū.h.d. 1 Op.de l.pure.in prin.de doli exce:Gl.dicit,1 q ibi in legato condōnali,q nōn impedit exactionē ex stipōne pura,hic in stipōne cōdōnali.Rō qa pp cautionē q pstat in legatis,est cautū legatario. Ita dicit gl.Gul.de Cu.dicit ɔriū,nā legata sunt fauorabilia magis q stipōnes.l.in testis.de re.iur.Si ergo stipō condōnalis suspendit, multo magis legatum ɔdōnale.Dic ergo fm eū,q hic loqtur in stipōne,'q si esset pura tolleret primā actionē ipso iure,secus esset in alia ɔuentione,q ipso iure non tolleret,& ideo legatum non impedit interim exigi,qa si esset purū,nō extingueretur ipso iure prima sublata,sed ope exceptionis,ut hēs in toto ii.de lib.leg.Ista sol.vr ɔ l.sufficit ɉ.de condi.indc.Vnde Pet.dicit quod ibi loquit in duab.personis.hic in trib.Rō,quia qn illud quod tibi debeo pure,tibiipsi promitterē sub ɔdōne,in oēm euentū est tibi debendū.& ideo interim pōt agi,ut l.ɔria sed in trib.psonis,ut qn illud qd dēo tibi pro mitto alteri sub ɔdōne,non est in oēm casum debendū tibi,iō interim non pōt agi.Ita loquit hic.Sed certē,nec in casu legis,purē,debēdū est creditori in oēm euentū,ut ibi patet.iō hæc sol.non est bona.Vñ Ia.Bu.tenet sol.gl.primō p rōnē assignatā p eā.s.qa prouidetur p stipōnē legatorū.Sedō qa stipō ɔdōnal s.est actus factus inter uiuos,ideo est maioris potentiæ & maioris effectus,quam sit legatum cōditionale.transit.n.ad hæredē,sed legatum non,ut §.ex conditionali.Inst.de ver.obl.& l.si uxor.C.de cond.insertis.& qd ibi no.Tertiō,quia stipō ɔdōnalis appont aīo nouandi,non autē pōt nouare,nisi reperiat quod nouet.Sed si diceres interim posse agi,& debitorem cogi ad soluendū,tolleret solōne,& sic non possct nouari per stipōnem,vr ergo actū a partib.ne interim exigat. Quæ rō cessat in legatis.» Vel dic,q in legato ɔditionali,pendente ɔditione,non est qsitum Ius legatario re,aliās spe,in stipōne sic. Inst.de verb.obl.§.ex condōnali.Et pt esse rō,quia testator vr voluisse pertinere emolumentū medici tpis ad hrdē.ɉ.de leg.2.si ita scriptū.§.Pegasus.de ɔdi.& dem.l.si fundus.» † Quæro,utrū sit ali2 qua dīa,vtrū stipō sit ab initio ɔdōnalis,an vero sit pura,& postea ,pmittit sub ɔditione:Glo.dicit qd sic.vt in ea.Sedō qro h'c 3 dr in fi.ante tps petere videor.» Quæro q est pena huius sic peten b tis an tps?Dñt quidam,quia actionem amittit.l.non solum.la 2.§.fi. de lib.leg.Istud est falsum,ut ɉ.de ædil.edic.l.bouē.§.si sub cōdōne & de pig.l.grege.§.sub cōdōne.Vñ ali,vt Hug.Ald.& Bulg.dñt q duplicantur induciæ,vt Inst.de exce.§.antep.& in hoc residet glos. hic.Et idē vr notari in d.l.non solum.§.fi.de lib.leg.Gul.de Cu.ɔ, qd sic probatur,nā pena de duplicandis induciis succedit in locum penæ antiquæ,q erat,vt actio pderet,d.§.antep.Inst.de excep.Sed de iure antiquo q agebat an cōdōnē,nō iō pdebat actionē,vt §.probaui ergo &c.Præterea q an ɔdōnē agit,nullo mō agit,cū sibi non cōpetat actio,ergo &c.Præterea in ɔdōne pq̄ an tps petat,istud tps qd includit in cōdōne est īcertū,ergo qd est īcertū nō pt duplicari,l.1.C.de sen.q p co qd int.,psf.Puniet ergo in expēsis tanqā temere vocans in ius,i cū quē temere,§.de iud.& in hoc residet Gul. Cōtra eū habemus tex.expsū.ex de plus pet.c.1.in fi.Ad id qd ipse dicit,qd incertū non pt duplicari,est verū incertū simplr,sed hæc 4 incertitudo tpis venit certificanda ex futuro euentu.† Vltimō,scias qd hæc lex non hēt locū hodie fm quosdā,nisi esset expresse actū qd stipō sequēs interponeretur aīo nouādi,quod puto verum quo ad ea,quæ hic de nouatione dñt,sed quo ad alios effectus,s.quo ad ea q dñr quod pendente condōne non pt exigi,puto idem olim,& c hodie,nā in oīb.casib.in quib.olim psumebatur nouatio ipso iure, hodie præsumitur,vt fiat ope exceptionis,l.2.& ibi no.per gl.de noua.& sic ope seu virtute excep.ɔsequeret.ne interim possit conueniri,sicut si pactū nudū esset factū sub cōdōne,vt l.sufficit,ɉ.de ɔdi. indeb.» No.qd oēs illi modi,quib.antiqtus iducebat nouatio,q nis hodie nō inducat,nisi expsē inter partes agat,vt Inst.qb.mod.tol. oblō.§.præterea nouatione.& l.fi.C.de noua.inducunt tñ exceptionē,nō āt actionē.Quia ad hoc,q inducat actionē nouā,& q tollat priorē ipso iure d.§.ptere.Inst.qui.mo.tol.ob.oportet q fiat expresse,vt ī d.l.fi.Si expsē nō fiat,nō tollit oblō prima p sedam oblōnē, sed remanet q̄libet,vt Inst.qui.mo.tol.ob.§.ptere.ver.quod āt.sed inducet exceptionem ista oblō vlt.vt dixi.Et iō si ɔpromisi stare dicto arbitrorū sub oblōne cameræ apicæ,& pronūciato nolo stare sed recurro ad arbit.boni viri,postea,hoc pendente iterū compromisimus de nouo,& non sub eisdē oblōnib.sed aliis simplicib.& super scdo ɔ,pmis.est ,pnūciatū,cui ,pnūciationi volo stare,& tu vigore oblōnis ɔtēte ī 1 ɔpromis.citas me ī camera sedis apicē ego dico,nō potes,q a scā fuit nouatio.Tu dicis,q nō est q a non fuit expsē dictū.Certē dico,q fuit scā saltē quo ad exceptionē inducenda.»

ADDITIONES.

a Pom.Pecuniam.Vide Alex.ad hanc l.in l.non hoc,C.vnde leg.
Ruer.Pœna.& cū gl.tenent cōiter doc.hic,q pœna petentis ante diem, vel conditionē sit,vt duplicentur induciæ,& tps.de quo vide Dn.Ias.hic.qui ponit reg.cū quatuor limitationib.Adde ēt Ang.de Are.Insti.de act.§.si quis agens.col.5.vbi examinat ea,q tangit Bar.hic & adde plures oportunas q.de quib.vide ibi p eū
b Io.Fr.Ru.Pœna.Et cū glo.tenent cōiter Doc.hic,quod pœna petentis ante diē.vel.condōnem sit,vt duplicentur induciæ,& tps.de quo vide Ias.hic,qui ponit regulam cum quatuor lita.Adde ēt Ang.de Are.Inst.de act.§.si qs agēs.vbi examinat ea quæ tangit Bart.hic,& adde plures opportunas qōnes de quib.vide ibi eum.
Ruer.Qd puto verū.Adde q idem tenent Bart.Ang.Pau.de Cas.& Alex.hic.Sed dn subdit Bar.q in casib.in quibus olim fiebat nouatio ipso iure:hodie fieret ope exceptionis.contra damnatur,ut no.Ias.hic in fi.& in l.singularia.supra eo.
c Poma.Casib.In oīb.casibus in quib.olim præsumebatur nouatio ipso iure,hodie et an si non hoc per partes exprimatur,q animo nouandi faciunt,valebit ope exceptio.Et vide Barb.cons.19.in 1.vol.& cons.37.eo.vol.& cons.121.Alex.in l.si te non obtulit,ff.ex conuentione,infra de re iud.c.& vide Aret.cons.10.& omnino Soc.cons.21.Ang.Aret.in §.præterea.Inst.quib.mod.toll.obl.

LEX XXXVII.

Cum ad præsens. Conditio de præsenti, vel præterito non suspendit,secus in conditio a ne de futuro. h.d.de materia conditionis,quid sit,& qualiter indu b catur,plenē dixi in l.1.de cond.& demon.No.vnum tu iuuenis, quod stipulatio conditionalis non requirit causam, sed ipsa condi c tio est eius causa,facit l.a Titio,& quod ibi dixi infra de ver.obl.

ADDITIONES

a Futuro.Vide Aret.cons.82.Alex.cons.97.3.vol.vbi dicit quod de materia conditionis est,se habere ad esse,& non esse.
b Demon.Vide Alex.cons.40.4.vol.
c Paris.Facit l.a Titio.Vide Bertac.in d.l.a Titio.& quæ ibi habes.

LEX XL

1 *Pacta incontinenti apposita videntur inesse stipulationi,& quo,& nu.20.*
2 *Vsuræ non currunt absque mora,& quando currant.13.*
3 *Quando solutioni certæ quantitatis adiecti sunt plures termini,in fine cuiusli bet termini debet fieri solutio,& incipit mora,& nu.1...remissiue.*
4 *Exceptione legitima qui potest se tueri,quod non est in mora.*
5 *Solutio fienda in moneta,se per intelligitur de proba.ideo illa verba in instrumentis,boni & iusti ponderis,nihil operantur.*
6 *Pōd rā floren.orū.qdo ī loco sūt diuersa,itelligitur,pmisso de minori pō lere.*
7 *Dictio,tunc,extremitatem temporis significat.*
8 *Stipulatio accessoria quando vestiat pactum super principali.*
9 *Dictio amplius,repetitiua est.*
10 *Pactum nudum vestitur,cohærentia contractus,quando pro eodem apponitur pactum pro quo contractus sit.*
11 *Stipulō apposita in cōtractu,an impediat actionē oriri ī cōtractu,remissiue.*
12 *Verbū,conuenit,appositū ī istrumēto,nō iportat stipulōn,sed uerbū,pmisit,*
15 *Pactum vltimo loco appositum,quando impediat cursum vsurarum.(Si. Bar.super 13.ff.Vet.*

16 *Verbum rectè, denotat iustitiam, & ritè solennitatem.*
17 *Consultor effectus, vt consulat, an quis fuerit rectè captus die feriata, debet consulere an ex iusta causa.*
18 *Pacta dicuntur incontinenti apposita, quando fiunt incontinenti antequam contractus habeatur pro perfecto.*
19 *Pactum vltimo loco appositum non tollit primam stipulationem ipso iure, sed ope exceptionis.*
21 *Pactũ afferens dilationẽ quæ inest actioni, non est necesse quòd pars apponat.*
22 *Pactũ de non petendo conditionale appositum incontinenti, vel ex interuallo iuxta stipulationem puram, quandiu præiudicet stipulanti.*
23 *Dies est pars stipulationis sicut summa.*
24 *Stipulatio conditionalis si præcedit & sequatur pactum nudum continens purè illud, quod est in stipulatione, debetur purè, & quomodo.*
25 *Pactum nudum purum appositum super alio non contento in stipulatione conditionali, quando informet primam actionem, & dicatur vestitum.*
26 *Conditio retrotrahitur.*
27 *Si præcedit contractus conditionalis, & incontinenti sequatur pactum purum, tale pactum potest vestiri rei interuentu.*
28 *Pactum nudum si apponitur ex interuallo post contractum conditionalem, ex eo non oritur actio.*
29 *Stipulationi si inest certum, & in pacto incõtinenti apposito incertum, quæ actio oriatur, & nu. 30.*
30 *Incõtinẽti apposita perinde hn̄tur, ac si ipsã stipulationẽ fuissẽt deducta.*
32 *Pactũ incõtinenti appositũ informat veterẽ actionem si est apta informari.*
33 *Assidere, & docere, quis an possit in vno loco.*
34 *Locus quod debet inferi in instrumentis.*
35 *Dilatio si est data alicui quod veniat tali die, quãto tẽpore dẽat expectari.*

Lecta. ❧ Ponitur primo exordiũ. In tex. ibi, Lucius, hoc est primũ pactũ in stipˡone vallatũ sup sorte tñ. In tex. ibi, stdid, hoc est sm̄ pactũ sup vsuris stipˡone vallatũ. in tex. ibi, conueniitq;. hoc est tertiũ pactũ sup restõne sortis incontinenti appositũ. In tex. ibi. sed si q̃titatẽ. s. dixi de vsuris, q̃ debentur ex stipˡone, q̃ cõmittũ a tpe ↄ̃ctus. Et bñ hoc intẽd. ista lex. ❧ Istiã i ↄ̃. ctib. stricti iu **a** ris pacta incõtinenti apposita, insunt, vt nouã pariant, & veterẽ informẽt actionẽ, & vi exceptionis impediũt morã, & stipˡonem vsurarũ pp stipˡonẽ. Diuidit. Primo ponit thema & q̃õ. Scd̃o ponitur rñsio Pauli Iurisc̃o. Tertiò ĩpugnatio quorundã. Quarto rñsio Pauli ad illas impugnationes. Quinto determinat q̃dam q̃õ circa pdicta. Scd̃a ibi. dicebã. Tertia ibi. pactũ. Quarta ibi. sed cũ sortis. Quinta ibi, sed & si q̃titatem. Casus in terminis in prima, & scd̃a parte est clarus. In tertia. s. ibi. pactũ ãt sic forma casum. Cõtra Iurisc. Paulũ q̃dã arguit sic. Pactũ appositũ circa vnã rẽ non operat̃ suũ effectum **b** circa aliã l. si vnus. §. an oĩa, s. de pac, sed in themate b proposito, pactũ nudũ fuit appositũ tñ circa sortẽ, ergo non porrigit effm̃ suum circa vsuras, ergo vsuræ debentur sm̄ formã primæ stipˡonis simpˡr interpositæ. Preterea ↄ̃ Pauliũ arguit̃ sic in eo q̃d dicit pacta incontinẽti apposita inesse stipˡoni. nã solũ ad exceptionẽ proficiunt. vt illi dicebãt. In ver. sed cũ sortis. ponit̃ rñsio Pauli, in qua sic forma casum. dicit Paulus. Ad rõnẽ ↄ̃ me fcã. rñdeo. Pactũ appositum circa vnam rem, non operatur circa aliam verũ est circa æque principalẽ, secus est in alia re, q̃ veniat ad primã. p q̃dã cõñam. sed ĩ pposito nro cũ stipˡo vsurarũ veniat ad primã p quandam cõñam. l. si in sorte fuerit mora, ergo pactũ q̃d operatur circa sortẽ ĩpediendo morã, impediret ẽt stipˡonẽ vsurarum. Ad q rõnẽ tex. rñdet clarè. No.
1 tu imenis, q̃ pacta incontinenti apposita vñr inesse stipˡoni. †Se-
c cundò no. q̃ vsuræ non currũt absq; mora. †Tertio no. q̃ qñ solo-
2 ni certæ q̃titatis adiciuntur plures termini, in fi. cuiuslibet termini de-
3 bet fieri solo, & tunc pt mora. †Vlt no. q̃ non est in mora. qui pt ex-
4 ceptione legitima se tueri. †Opponitur. dr̃ hic quindecim proba rectè
† dari. Cõtra illud. pba nõ fuit necesse exprimi, cũ tacitè intelligeretur l. cũ q̃d, s. eo ergo est sup̃fluũ, nec debuit inseri. vt in prima const. C. o. l. §. q̃b. Gl. dicit. fateor, sed hic recitant̃ verba ↄ̃hẽtium in q̃b. verborũ inutilium cõculcatio põt pcedere. vt ĩ. ead. l. ibi, data soluta. &c. Vel verius dico q̃d pt dici. q̃ fuit hoc necesse exprimi nam hic qualis pecunia fuerit mutuata. nõ apparebat. iõ promisit eã reddere probã: q̃a als liberaret̃ soluẽdo viliorẽ. l. fideiussorẽ, ĩ. man. Ve-
5 rius tñ puto, q̃ dicit gl. vt † in nũmis sp intelligat̃ facta promissio de probis: nã reproborũ solo nõ admittit̃. l. eleg̃ater. §. q reprobos. ĩ. de pig. ac. iõ illud q̃d adiicit̃ in stipˡonib. quotidie dum dr̃. tot florenos boni auri. & iusti ponderis. nõ est de necessitate, vt hic in glo. Et ex prędictis apparet nõ obstare. l. si fideiussorẽ. quia ibi loq̃t in aliis speciẽb quarũ nulla est reproba licet vna sit melior altera. fateor tñ †
6 q̃ si in ciuitate essẽt plura pondera florenorũ, quorũ vnũ põdus esset grauiˀ altero intelligeret̃ de minori pondere probo, cũ de maiori nõ intelligeretur nisi exprimeret. l. nũmis. ĩ. de le. 3. vide gl hic sup ver. proba & tenementi. Scd̃o op. dr̃ hic q̃ stipˡo ↄmittit̃ si die assignata solutũ nõ fuerit. Cõtra. imo ↄmittit̃ prius, si ait certũ ẽ dari ñ pos
7 se. l. hoc iur. ĩ. de ver. ob. Sol. dt gl hoc operatur hæc dictio, tuncq; ex tre mitatẽ tpis signãt. Certe verum dt gl q̃ hęc est nã istiˀ dictionis,
d tũc: sed hic cẽt idẽ si hęc dictio tũc, ñ cẽt apposita: q̃a quoties illud q̃d in incertũ tps ↄferẽt, est in ptãte rei, non ↄmitt. stipˡo. nisi finito tpe. l. in illa. ĩ. de ver. ob. sed hic est hmõi: ergo &c non ob. l. hoc iure. q̃a ibi non erat in ptãte rei. Opp. dr̃ hic, q̃d pactum istud vestitur cohærẽtia ↄ̃ctus, vt nouã pariat, & veterẽ informet actionem Contra. stipˡo accessoria non vestit pactũ sup principali, C. de ↄ̃h. & ↄmit stip. l. nuda C. de pac. l. si pacto quo pęna. sed istud pactũ fuit appositũ iuxta stipˡonẽ vsurarũ, ergo ab ea ñ vestitur. Vltra mõia ni negãt maiorẽ, & dñt pactũ vestiri a stipˡone accessoria & pęnali, & referũt Doc. in l. petẽs C. de pac. quorũ opi. nos pbamus. ut vidistis in l. iurisg. § quinimo. s. de pac. ubi gl. tangit. Sol. ergo sm̄ gl. dico, q̃ in hac stipˡone vsurarũ fuit repetita stipˡo sup principali, q̃d apparet ex eo q̃d dicit, † eo amplius q̃ est dictio repetitiua, l.
9 si tibi purè. ĩ. de leg. . & hoc tangit glo. sup ver. tũc, cir. fi. q̃d satis placet. Vel alr̃ dico q̃ tale pactũ uestitur cohærentia primæ stipˡonis principalis. licet. n. sequẽs stipˡo pęnalis, & vsuraria fuerit media ĩter principalẽ stipˡonẽ, & pactũ, hoc nõ ĩped tñ qn uideatur factũ incõtinenti: non. n. est res extranea. l. duos reos. §. fi. de duob. re. Et
10 hoc ẽt apparebit ex eo, q̃d ĩ. dicã in q̃õnib. † Op. pactũ nudũ vestitur cohęrentia ↄ̃ctus, qñ p eodẽ apponitur pactũ p quo ↄ̃ctus, ut no in l. iurisgẽtiũ. § q̃nimo. s. de pac. ĩ gl. sup uer iudicij & C. loc. l. si tibi. & de pac. l. petẽs. Sed hic stipˡo fuit ĩterposita p creditore, pactũ nudũ de soluẽdo singulis mẽsib. fuit p debitore, q̃a in eius fauorẽ fuit facta talis dilatio, ergo tale pactũ nõ vestitur cohærentia ↄ̃ctus. Sol. dico, q̃ hoc pactũ ↄtinet duo, s. pecuniã dari, & quolibet mẽse dari, arg. l. Celsus. §. j. de arb. sed in q̃tũ in dari ↄtinet, est fauore stipulatoris. & iõ cohærẽtia ↄ̃ctus uestitur. Sed ↄ̃ hoc opp. stipˡo non uestit pactũ nudũ ↄtinẽs idẽ. Sicut. n. enumeratio q̃ fit cã ĩplẽdæ stipˡonis, nõ pducit actionẽ, l. certi ↄdõ §. qm̃. & ibi plene dixi s. eo. & l. si ita § fi. cũ l. seq. ĩ. de noua ita nec pactum, q̃d fit cã implẽdæ stipˡonis, l. asse toto ĩ. de hær inst. & no. p gl. in l petẽs,
e in prin C. de pact. Quantũ ẽ ad ppositũ rñdeo q̃ ↄ̃ria loquũtur in
1 pactis, q̃ idẽ p oĩa ↄtinẽt, sed hic diuersificant saltẽ in tpe. † An aũt hoc sit uerũ q̃ stipˡo apposita sup ↄ̃ctu impediat actionẽ oriri ex ↄ̃ctu, est multũ utile scire. quia oẽs ↄ̃ctus emptionis, & vẽdõnis, locationis, societatis. & similes fiunt stipˡone adiecta: vñ non oriretur actio ex empto, vl̃ vẽdito, pp stipˡonẽ sm̄ pdicta q̃d an sit uerũ dixi in l. singularia, s. eo. Mõ aduerte. opp. de l. q̃uis C. de usu. & s. de relig. l. q̃d si locus. Sol. fallit ibi, ubi pacta incontinenti non uestiuntur. Procedo opponendo, istæ ↄuentiones, de q̃b. hic loq̃tur, fuerunt redactæ in scriptis, quod patet, q̃a dicit, lecta est, &c. ergo erat scriptura l. j. in prin. ĩ. de his, q̃ in test. del. Item, q̃a dixit, scripsi me, &c. sed in scriptura, siue sit publica, siue priuata uerbum,
f promitto † intelligitur p stipulationẽ, l. sciendũ, ĩ. de uerb ob. Illa ergo uerba, cõuenitq;, &c debent intelligi per stipulationem, &c.
12 & sic frustra fuit disputatio. Sol dico † aliud esse in uerbo, ↄuenit,
g q̃ vt hic, aliud in uer. pmisit, ut in ↄ̃rio. nã uerbum ↄuenit, est gñale, & gñalissimum ad oẽm ↄuentionẽ factam tacitè, uel expressè. l. ↄuentionum, & q̃ ibi gl. & l. Labeo, s de pactis, ideo stipˡo non præsumitur. uerbum uerò promisit. non est ita latũ, ĩ. de ædil. edi. l. sciẽdũ. §. dictum. q̃d tenet mẽti. Aliud est ergo dicere reperitur scriptum quod partes promiserunt inuicẽ, quia præsumitur p stipulationem. Aliud si dicatur q̃d partes ↄuenerunt, uel pactæ fuerũt & similib. uerbis, q̃ de sui natura stipˡonẽ nõ requirunt ❧ Ego nullã uideo dr̃iam inter uerbũ. promittere, & conuenire, ut patet in

ADDITIONES.

Menoc. Rouardus. lib. 1. uarior. c. 15. Ant. August. lib. emendat. c. 10.

a Paris. Incontinenti apposita. Vide circa illam regulam aliqua, quæ habes ad Bar. in l. iurisgentium. §. quinimo. sup. de pact.

b Pom. Themate. Ex hoc est tex. in l. si pacto quo pœnam. tenendo, quod ibi essent ista pacta. C. de pact. & ibi ponderat Io. ut refert Decius.

c Pacta. Vide Ias. in l. non solum. §. morte. in 2. q. ibi, extra gl. infra de ope. no. nun. per Fel. in c. exceptio. iem. de excep.

† Clau. Tueri. Vide in oppositum, quod dicit Bal. in rubr. de postul. prælat.

d Poma. Tunc. Adde quando in instrumento dicitur, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, quid importat. Bal. post gl. in clemen. 1. in ver. ex nunc. de cõcess. præben. Arch. & Ioan. And. in cap. dudum. de præben. in 6. & aliquid per gl. & Doct. in l. 1. C. de codicil. & ibi aliquid per Alex. cui adde quod idem scripsit, cons. 95. lib. 3.

e Quantum. De isto verbo, conuenit, vide Alex. cons. 13 vol. 2. & Cremen. no. 139. Et de uerbo stipulor, uide Alex. cons. 12. in 1. uolum. Et de verbo, promittit, uide Alexand. cons. 13. vol. 1. Adde tamen quod si verbum, promitto, adiicitur, verbo, per pactum, intelligitur quod sit nudum, non autem per stipulationem, secundum tex. in l. si pacto quo pœnam. & ibi Lancel. C. de pactis & vide Barb. cons. 37. alias. 27. 1. uolum. & Anch. cons. 331. & Aret cons. 113. ubi ponit, quid si esset appositum uerbum promitto, in contractu nominato, & de uerbo promitto, uide etiam Alex. cons. in. uolum. 2. ubi dicit, quid iuris, quando esset appositum in priuata scriptura, & cons. 13. uolum. 2. ubi ponit de uerbo, contentus, & aliqua per Alex. cons. 16. volum. 5. & cons. 22. eod. volum. vbi ponit quid iuris, quando profertur a teste.

f Promitto. Adde q̃ cum Bar. transit Alex. per hunc tex. cui adde Bal. idem tenentẽ cons. 82. 3. vol. Alex. cons. 44. lib. 1. & cons. 46. lib. 2. Pau. de Castr. cons. 81. ubi ponit, quare secus intelle. & per Pet. de Anch. cons. 352. ubi consuluit super quodam statuto Veronæ, quo cauetur q̃ ille qui promisit vendere, compellatur ad faciendam venditionem, quod testes dicebant, q̃ Titius promisit uendere, quærebatur an possit cogi. Respon. q̃ non, quia uerbum, promisit, prolatum a teste, quantumcunque perito, non debet intelligi per stipulationem. Vide & declara, ut per Are. in l. Titia, §. 2. de uerb. oblig. Vide q̃ dicit ipse in l. his uerbis, infra de duobus reis. de notario q̃ scripsit talẽ promisisse, an excusetur a falso, si probetur promissionem esse factam per epistolam absenti.

❧ Ruet. Adde, q̃ cum Bar. transit Angelus hic, & Bal. in c. cum in iure, colum. 5. de off. deleg. tex. alij omnes tenent contra Bar. quod non sit differentia inter uerbum conuenit, & promisit, sed utrunque redactum in scripturam, importet stipulationem, ut no. Ias. hic, col. 6. qui de hoc facit reg. cum sex limitationibus.

g Paris. Conuenit. Hoc verbum, conuenit, reperitur singulariter prolatum apud acta, quia calore iudicij præsumeretur stipulatio, vide Cre. sing. 141.

ī l. quas allegaui. & iō dico, φ qñ verbū, ꝓmisit, vł ꝯuenit, positū ī istrō ñ ꝓduceret oblonē, nisi ꝯtineat stipłonē: tūc ꝓsumit̄ ꝑ stiplonē ꝯuenisse, vł ꝓmisisse, ut ī dubio magis valeat q̄ pereat, ar. l. quoties. ff. de reb. dub. & ff. de ver. ob. l. quoties Sed qñ verbū, ꝓmisit. vł ꝯuenit, positū ī istrō p̄t hr̄e effectū sine stiplone: tūc ñ ꝓsumit̄ stipulatio, vt hac lege. Nā hic loqr̄ ī ꝗuētione apposita iuxta ꝯctū, quę īformat, & nouā parit actionē ut hic ī ver. dicebā. l. iurisgētiū. §. de pac. cū ibi no. ✱ Op. dr̄ hic † qd̄ vsuræ currūt ex tpe morę. Cōtra ī 13 ꝯctib. bonęfidei hoc ē. s̄d ī ꝯctib stricti iuris ñ currūt absq; stiplone, l. q̄uis. C. d usur. Rñ. q̄dā sūt usuræ q̄ currūt ex mora tm̄, & hoc solū ī ꝯctib. bōęfidei, vt ff. d usur. l. mora. §. ī bōnęfidei. Quędā sūt vsuræ q̄ currūt ex stiplōe ꝑꝑ morā, & hoc casu loqr̄ hic ī pri. Quędā sūt usurę, q̄ currūt ex stiplone ꝑꝑ stiplonē, & sic loqr̄ finis h⁹ l. hoc tāgit̄ ī gl. sup verb. soluā. & ī gl. sup ver. potuerat. Vlteri⁹ op. 14 dr̄ hic † qd̄ ista ꝓstō dēt fieri ī fine cuiuslibet mēsis. Cōtra. l. 1. C. qñ di. le. ce. So. H⁹ timore, q̄dā ītrāt hic totā illā mām verū ꝓstatio dēat fieri ī pric. termini, vł ī fi. qd̄ hic examinat Gul. & Ia. Bu. Cy. ī l. j. C. qñ di. le. ced. & Cy. ī l. q hoc āno, ff. d ver ob. ego ibi plenissimè ultra oēs, iō ñ īsisto hic. Op dr̄ hic φ p pactū vł. loco appo 15 sitū, ipso iur̄ īpedit curs⁹ vsurarū. † Cōtra, pactū ñ pimit ipso iur̄ stiplōnē usurarū, l. si nn⁹, §. pact⁹, s̄. d pac. C. de iu. dot. l. auia. Sol. dñt qdā qd̄ hic dēt exponi ipso iur̄. i. q̄tū ad effectū, ope tñ exceptiōis. Vł veri⁹ pactō ipso iur̄ ñ pimit stiplonē tā ꝯmissā, ut ī ꝯriis, sed stiplonē ꝯmittēdā q̄ ꝑꝑ morā īpedit ꝯmitti ipso iure, q̄a īpedit morā. ita loqr̄ hic. Ista tāgūt̄ ī gl. sup uerbo, ipso iure, & bñ. Op. ad fi. de l. cū q̄dā, ff. de vsur. Solue ut ī gl. q̄a ibi eodē tpe debent posse currere maiores, & minores vsuræ: Sunius expedit de contrariis.

Veniamus. Ad qō. prīo q̄ro, hic dr̄, q̄ndecī ꝓba rectè dari, qd̄ sit dictū rectè dari? Gl. exponit rectè. i. ꝯgruo loco, & tpe, l. si solutur⁹, ff. d sol. s̄m hoc verbū rectè, deno-16 tat solēnitatē, qd̄ solēniter fiat solo. Alibi gl. dt † φ hæc dictio recte sig̃nat cām, s̄m ꝓpriā sig̃nationē: vt no. ī l. 2. s̄. de inof. tes. & d pe. hr̄. l. sed & si lege. §. scite. & l. seq. & s̄m hoc hic īproprie ponit̄, & 17 ista sūt vtilia ad qōnē. Aliqs fuit † capt⁹ die feriata, fuit ꝯmissū sapiēti, ut ꝯsuleret utrū eēt rectè capt⁹. Dicebat̄ qd̄ sapiēs nō habuit videre ex vigore h⁹ ꝯmissi, nisi hoc, an ex iusta cā fuerit capt⁹, nō āt a habuit ꝯsulere verū rite, a hoc est, solēniter fuerit capt⁹, vł nō. Nec ob. ista gl. q̄a hic hoc verbū, recte, ponit̄ īpropriè, ꝓpriè aūt sig̃nat cām. vt ī gl. alle. ī ꝯriū. Dētis ergo aduertere, & eē cauti īformatione ꝯmissi, ut dicatis utrū, & rectè, & ritè fuit captus, & sic q̄rat̄ tā de b cā q̄ de mō. b Scđo q̄ro dr̄ hic, pacta īcōtinēti c apposita, q̄ dicant̄ c apposita inꝯtinēti? Gl dt qñ sit stati anteq̄ diuertāt ad alios act⁹ extraneos. ff. de adul l. qd̄ ait. in prin. & l. duos. in fi. de duob. re. cū si. Melius ꝓbat̄ in l. 3. C. de ædil. act. & no. ꝑ gl. C. de pact. l. in bonæfidei 18 & s̄. de pact. l. iurisgētiū, §. qnimo Vltramōtani † dñt clarius φ illa dñr fieri inꝯtinēti, q̄ fiūt anteq̄ partes hēant ꝯctū ꝓ pfecto, & absoluto, ut l. ꝯct⁹. C. de fi istr. & iō ēt si mille pacta apponerent̄ vnū post aliud, anq̄ ꝯct⁹ hēat̄ ꝓ pfecto, & absoluto oīa inꝯtinēti dice-19 rent̄ fieri. qd̄ verū puto. † Quæro utrū ꝑ pactū vlt. loco appositū tollat̄ prima stiplo ipso iure? Vna gl. q̄ ē hic sup verbo, numer⁹ dt qd̄ sic, vide eā. Alia gl. sup verbo. ipso iure. vł tenere ꝯriū. & istud vltimū pl⁹ placet. Si. n. prima stiplo tolleret̄ ipso iure, quō diceret̄ veterē īformare? Præterea pactū nudū in dubio nō tollit stiplonē ꝓcedētē. ff. de ꝯst. pec. l. itē illa. §. fi. Dixi tibi clari⁹ in l. singularia. s̄. eo. Illud vero qd̄ dt gl. sup uerbo numer⁹, qd̄ a primo pacto, s̄ stiplōne ꝑ tertiū pactū appositū vł recesū, subaudi ope exceptiōis. d Sed tūc q̄ro d † qd hoc est dictū, pacta incontinenti apposita vñr 20 inesse, φ nouā pariūt, & veterē informāt actionē? Vltramōtani ī hoc variāt, hic ñ examino, diximus ī d. §. qnimo. Tñ gl. rñdēt solū qd īportēt illa uerba, ex pte actoris, ex pte uero rei null'a vł dr̄ia. Nā siue pactū apponat̄ inꝯtinēti, siue ex īteruallo, ñ tollit ipso iure, sed ope exceptionis, ut dixi s̄., px. q Quid ergo est hoc dictū pacta inꝯtinēti apposita inesse stiploni ex pte rei? & qd releuat istud inesse? Pōt dici. qd̄ dr̄ia ē ista, q̄a ī pacto apposito inꝯtinēti ex pte rei, nō est necesse opponere exceptionē, sec⁹ in pacto apposito ex 21 interuallo. Exēpli gr̄a. ponam' † qd̄ pactū afferens dilationē. inest ex parte rei, licet ꝓducat exceptionē, tñ ñ ē necesse qd̄ reus eā proponat q̄a ipsi actioni ꝓpositę inest, & iō si ipsa pecunia, q̄ dēt ad diē peteret̄ stati, & re⁹ exceptionē nō opponeret, iudex ꝯdēnaret reū ad dādū pecuniā ad diē, q̄a istud dari ī diē inest ipsi oblōi hoc ē ītus ī oblōe ē, iō nō est necesse qd̄ extrinsecus adducat̄ Pro hoc adduco dictū Inn. q hoc vł velle ex̄. de exce. c. pastoralis, & de pi⁹ pct. c. j. Sed qñ pactū nō inest stiploni, q̄a factū ex īteruallo, tūc iudex ꝯdēnaret inꝯtinēti reū nisi opponeret, ut Inst. de exce. §. 1 pa-e les. Nō hēs e ex istis qd fit dictū, pacta inꝯtinēti apposita inesse sti-22 plōni Procedo ulteri⁹ & nūc ītro glossā mag. † Pone qd̄ ego sū stipulat⁹ decē pure, postea inꝯtinēti feci tibi pactū de nō petēdo, aduenięte ꝯdōne, utrū ꝑ hoc pactū mihi ꝓiudicet? Dicit gl. φ sic, si īꝯtinēti fiat, sed si ex interuallo, rñde idē qd̄ parat̄ exceptio ꝯ me. Vide gl. sup verbo, tractū. Vł ergo velle gl. qd̄ idē sit. si pactū de ñ petēdo aduenięte ꝯdōne apponat̄ stati uel postea. Qd̄ puto uerū ex parte rei. Dixi q̄tū ad hoc ut prima nō tollat̄ ipso iure, nec efficit̄ prima oblo ꝯdōnalis, s̄d r̄manet pura, resoluēda ī ꝯdōnis euētū. licet secus eēt in vlt. uolūtatib. ut no. in l. 2. cir. fi mag. gl. ff. de ī diē addi. est tñ ea dr̄ia, q̄ s̄. dixi, q̄a si pactū fuit inꝯtinēti appositū, iudex cōdēnaret reū ad dandū, aduenięnte ꝯdōne. licet exceptionē non opponat, sed si pactum eēt appositū ex interuallo, cōdēnaret eū ad dandū simplr̄ si non opponeret exceptionem. Dices tu, si hoc est verum. qd̄ ista exceptio inīt iudex nō dēbit ꝯdēnare ī aliquo. imo dēbit absoluere q̄a añ diē male agitur l. 1. §. q ꝯ di. v fusr. le. ced. & de ver. sig. l. cedere diē, cū si. Aduerte, q̄a istud est subtile. Ex dilatione quæ apponit̄ in ꝯctu orit̄ vna exceptio differens solonē, & ista inest 23 oblōni. † Dies. n. sicut sūma quis ēt stiplonis, s̄. de edē. l. 1. §. diē. iō iudex in s̄nīa istud reseruat. Alia exceptio orit̄ ad īpediēdū ꝓcesū, & ista non inest. q̄a ista ñ est nata. Nō. n. p̄t oriri anq̄ ꝓcessus īchoatur iō si ꝑ ptē nō opponat̄ ad ꝓcesū, ꝓcedit iudiciū, sed quo ad solonē reseruat̄ ēt pte ñ opponēte, vt dictū ē. Quæro, pone φ ego sum stipulatus aliqd sub ꝯdōne, deinde ēt appositū pactū, φ pure dēat̄, an istud pactū aliqd valet: Gl. dt φ sic, si fiat incōtinēti, vt ꝓducat actionē, secus si ex īteruallo. Vide gl. sup verbo tractum. Ista est difficilis qō. Dic qñ ꝓcedit stiplo, vel ꝯctus alius ꝯdōnalis, vel strus, siquidem 24 sequet̄ ī cōtinēti pactū nudū ꝯtinēs illud pure, dico φ dētur pure, ñ tā q̄ primū ꝯdōnale informet̄ ab isto, q̄a cū nō sit actio neq; oblo, nō pōt īformari, vt dicā. nec anq̄ pactū tm̄ vestiat̄ a primo, cū sit nullū pēdēte ꝯdōne, vt dicā j. sed tāq̄ a diuersitate illa illico sit recessum, l. 1. §. si q̄s simplr̄, ff. de ver. ob. Et ita loquit hęc gl. ꝓut loqr̄ de pacto 25 incontinēti appolito. † Si vero apponat̄ pactū nudū purū sup alio; tūc veterē actionē nō p̄t informare, quia nullā repit informandā. Ita notat gl. l. pacta ꝯuēta, ff. de ꝯh. em. Itē cohærētia primi nō p̄t vestiri, cū ꝓm de te pēdēte ꝯdōne sit inefficax sed si cōdō extaret tunc q̄a 26 † cōdō retrotrahitur, l. potior, & l. q balneū. ff. q pot in pig hab. posset dici retro videri esse informatā primā, & pactū esse vestitū Et ita intelligo gl. in l. petēs. C. de pact. In eo φ dt oblōnē ciuilē esse condōnaliter. hoc. n. importat oblonem ciuilē inesse. vt aduenięte ꝯdōne 27 retrotrahat̄. fateor tñ φ qñ ꝓcedit ꝯctus cōdōnalis, pactū purū seu nudū incōtinēti appositū p̄t vestiri rei interuētu Ita loqr̄ l. si in vendōne, in prin. ff. de peri. & cō. rei vē. ibi. n. vendidi tibi rē sub ꝯdōne, pacto apposito, vt si ꝓ me iueris Romā, ex isto pacto habita relatione ad ꝯctū, orit̄ q̄dā ꝯctus īnoīatus, facio vt facias, hoc est iō tibi vēdo sub ꝯdōne, & obi hāc spē ꝯstituo. vt vadas ꝓ me Romā, quē ꝯctū ego iā īpleui ex parte mea, vēdēdo sub ꝯdōne ꝯuento possīt age-28 re † ꝯ te ꝑscrip. verbis, vt impleas qd̄ promisisti. Sed si pactū † nudū f post ꝯctū ꝯdōnalē apponit̄ ex interuallo, tunc nullo mō orirec̄ actio. vt in hac l. & l. iurisgentiū, §. quinimo, s̄. de pac. in ver. vt puta post di-29 uort iū. Quæro, † pone φ stiplo pricipalis ꝯtinet certum. & sic ex ea orit̄ cōdō, pactū vero īcōtinēti appositū ꝯonet īcertū. Si igit̄ diceres ꝑ pactū veterē actionē īformari, ergo certi ꝯdō dat̄ ad incertū. φ vł verū, vt Inst. de act. §. fuerat. In ꝯriuni facit de pet. hr̄. l. itē veniūt §. idē recte. al. §. cū ꝑdixerimus. ista sunt verba gl. in hac q. omissis multis truffis q̄ dñr ꝑ Doc. veritas ē ita tex hic dt pacta īcōtinēti apposi-30 tā īesse stiploni, † No. φ dt stiploni, ñ dt actioni vel obloni, sed ipsi stiploni, seu ꝯctui. Per hoc ergo hās, φ pacta incōtinēti apposita pinde hñt ac si in ipsā stiplonē fuissent deducta. Pone ergo φ ab initio fuerī stipulatus certū, & īcertū, ñ ē dubiū φ tot dñr stiplones, quot 31 sūt sūmæ promissæ, l. scire debemus, ff. d ver. ob. ex hoc ergo † ꝯcludit φ pro eo φ ꝯtinet certū, dat̄ certi ꝯdō, ꝓ eo φ ꝯtinet īcertū dat̄ 32 actio ex stipłatu. Itē ꝓ hoc hēs φ iura † q̄ dñt ꝑ pactū īcōtinēti appositū veterē actionē īformari, d. l. iurisgētiū, §. qnimo. est verū qñ illud φ deducit̄ ī pctū ē tale, φ si ab initio fuisset deductū ī ꝯctū veniret in illa actione, sed si ī illa actionē ñ veniret, tūc nouā actionē parit, vt hic, q̄a informat ꝯctum, & ꝑ cōs ꝓducit actionē, sicut ꝯctus ipse ꝓduceret. & ꝑ hoc apparet pactū incōtinēti appositum, q̄nque veterem actionē ñ informare, si non est apta informare, sed duas nouas actiones parere, vnā ex ꝯctu ꝓambulo īformato. & erit actio ex stipulatu,

ADDITIONES.

a Rite. Adde tu, & vide Are. ī c. licet de fo. cō. vbi φ verbū, rite aliqñ sig̃nat iustitiā.

b De modo. Adde φ cū Bar. transeunt Bal. & Ang quia consultor non debet egredi commissa. alleg. Alex. pro hac opi. l. non est dubium. in ver. recte. C. de repud. quod Ang. in l. 1. §. 1. de ædil. edic. Ambo tamen & Sal. dixerunt consultorem debuisse consulere, an captus fuerit congruo loco, & tempore, de quo hic per Alex.

c Rur. Incontinenti, quæ dicantur fieri incontinenti. Adde Alexan in cons. vlt. in fi. in 5. vol. & in cōsil. 118. in 1. col. eo. vol. & in cōs. 42. col. 1. in 4. vol. & Bal. hic col. 3. versi. nunc venio ad q. Adde ēt quātr ponatur hęc dictio incontinenti s̄m diuersos respectus. Bal. hic col. pe. & Are. in l. continuus. cir. fi. ff. de verb. obl. & in l. fi. C. de err. adu. & Marianus Soc. in consi. 65. incip. circa primam q. in ult. col.

d Poma. Quæro. De hoc uide Alex. in l. ulle possidet. ff. de acq. poss. l. 4. super glos. in uer recte. infra de libe. & posth.

Ruer. Pacta incontinenti. Adde Bar. in l. eum qui ita. Verum, moueo tibi vanum dubium ff. de uer. obl. & Aret. hic col. pen.

Ruer. Non est necesse. Adde Ias. in l. si ita sit scriptum. col. 5. ff. de leg. 1. ubi refert. & sequitur Bar. & hic col. 16. ubi dicit, φ ista doc. est cōis, & uera, licet contrarium teneāt Ful. Pau & Ca. & Ro. quorū motiuis rńdet, & Bar. ēt sequitur Alc. col. 20. Sed tunc quæro. Vide Fel in rub. de excep. uer. dicas tamen.

Ruer. In ultimis uoluntatib. Adde Ias. hic q no. Bar. tenere CONTRARIVM, in l. qb. §. qdā Titio ff. de cond. & dem. ubi uult, φ si promittro io. pura ex aliquo cōtractu, si incōtinēti apponit̄ pactū. q illa decē nō dēant, nisi aduenięnte condōne, primus cōtractus efficit̄ cōdōnalis, & hāc opi, sequr. subdit tñ, φ eius dem nō p̄t saluari, qñ pactū eēt appositū exaction, ñ āt oblōni, q̄a tūc ñ redderet̄ cōdōnalis.

e Habes. Adde φ cum opi. Bar. transit Bal. & Ang. hic, & Ant. de But. Imo. Abb. in c. exceptionem. extra. de exceptio. & Alex. hic. (hic col. 19

f Ruer. Merito possum agere. Adde, φ doc. in hoc cōiter re ꝓbāt Bart. ut refert Ias

Ruer. Adde, quod decis. Barto. est communiter approbata, ut no. Alex. in leg. 3. in prio. supra de lib. & posth. & Ias. hic col. 10.

pulatu in exemplo pposito, alia parit ex ipso pacto, & erit pscri. ver b: s. sin bonæ fidei. C. de pac. ista sūt subtilia & multum notanda. Su mus expediti de omnib. gl. Vlt. q a hic dr̃. lecta est in auditorio, & ex ponitur hoc ver. in auditorio. iudicio uel scholis. Quærit Gl. vtrum possit quis & sic & semel docere, & assidere, puto, q nō. l. q sq. C. d posttu. & l. nemo de assel. & dome. tū ista mater a nō ē nsa. Secdo, qa hic dicit lecta est ī auditorio, † quæst verū in ꝯtib. de it ualeri locus? De hoc dic. C. de ꝯh & cōmit. stip. l. opeinam. Insti. de ver. ob. §. item verborum. in Auth qb. mo. na. est. le. §. q tū vero. C. de tab. l. g fiali. & per Io And. in fi. li. 6. sup data. ltē, qa hic dr̃ qd in fine mēsis debet, † iduc t ad q. † qn̄ est data alicui dilao q veniat tali die, quanto tpe deat expectari. De quo scitis, q hētis gl. Insti. de ver ob. §. oēs. & dixi plene in l. q an calēdas. de ver. ob. ista lex vr destruere ver. q dīt, Annua si dēs, & c. nā hic dt, q nō debet vsura mēstrua, nisi ī fi. cuiuslibet mēsis: quia sors nō poterat peti añ. & tū glo. dicit, q vbi debet annuum, dēt solui ī pricipio cuiuslibet anni. sic no. C. quan. di. le. l. 1. & Inst. de ver. ob. §. at si ita, in gl. in ver. annuos, ad q j. de ann. le. l. si in singulos, & l. cum annos. Quidam dīt, q istud in ꝯtibus inter vi uos, in qb. annuum debet in fi. cuiuslibet anni. Aliud in vlt. volūtatib. in quib. annuū debet in principio cuiuslibet anni. Et rat. est la uor. qui debetur teltis, arg. j. de reg. iur. in l. in testis. Sed ista solu est falsa. Nā in ꝯtib. inter viuos, in quib. annuū, vel mēstruū debetur, in prin. cuiuslibet anni debet sicut in vlt. voluntatib. vt j. de verb ob. l. cū qui stipulatur. cū ibi no. Quare dic q s. dicti ver. : ut veri. Et tr̃ de ad legem istā, q vbi promittit, vl legat annuū simplr petit in princi pio anni, d §. q ita stipulat. & in gl. sed vbi pmittit, vel legat non an nuū, sed certa res diuidēda p solones debet in fine cuiuslibet anni, vt si mutuo tibi 15. milia, & ꝯuenio vt soluas trecēta mēstrua, debes soluere in fine cuiuslibet anni, vt h c. Rō est, q a qn̄ promittitur, vel legatur annuū attendit fauor creditoris quate stat in er debētur, sed vbi debet ei vna summa. q debetur p solones annuas h c l. t ulato rem debitoris & ideo nō cōpellit soluere nisi in fine anni. ad quod infra de leg. 1. l. si cui. & j. quando di. leg. ced. l. cū fine præfinitione.

ADDITIONES.

a Sumus. Vide Alex. in cons. 19. col. 1.

b Locus. Adde vt p. r Ang. cons. 277 & Bald. cons. 221. l. 2. & an locus intelligatur ppt oitus j er cin uactionem cautæ, per eundem. cons. 235 lib. 3. Meno. Barba. consil 3 col 2. lib. 2.

LEX XLI.

1 *Dictio, quondam, intelligitur in instrumento in quo dicitur, talis filius Titij, si Titius est mortuus, & instrumentum sustinetur, & etiam libellus. num. 2.*
3 *Pecunia debita defuncto, potest dici ipsius defuncti.*
4 *Herede necessario instituto non requiritur apertura testamenti.*
5 *Fictio quando plus possit, quam ueritas.*
6 *Institoris mandatum morte finitur, & quando, nu. 9. & 16.*
7 *Mandatum reuocatum ignorans, & soluens, quod liberatur, & quando, nu. 11.*
8 *Illa qd quis nō facit ut hæres, nō uenit ī familiæ erciscun. iudicium, & q. n. 12.*
10 *Sententia iudicis delegati, lata post mortem delegantis valet.*
13 *Negotiorū gestorū in actione oportet quod negotiū altero ex quatuor modis*
14 *Gestum nomine defuncti eius hæres ratificare potest (pertineat.*
15 *Debiti exactionem quod possum habere ratum in subsidium.*
17 *Mandatum speciale denunciatū dominus morte, & quando, nu. 22.*
18 *Liberationis causa fauorabilior est, quam obligationis. & nu. 24.*
19 *Mutuum non contrahitur, nec etiam obligatio, vbi dominium non transfertur in accipientem.*
20 *Error quando impediat translationem dominij & vide nu. 22.*
21 *Error regulariter tunc impedit translationem dominij; quando impedit volūtatem transferentis.*
23 *Mandatum quando finiatur morte mandantis, remissiue.*
25 *Stipulatio facta nominatim defuncto, non valet.*
26 *Seruus hereditarius stipulatione acquirit hereditatem.*
27 *Hereditas possidet seruū ignorantē se liberū, vt sibi ex re hereditaria quæratur*
28 *Libertum sciens quem, non videtur eum possidere bona fide.*
29 *Ignorantia præsumitur in heredibus suis, & necessarijs, contentorū in instrumento, secus in extraneis, & ibi de ratione.*
30 *Heres extraneus præsumitur ignorare contenta in codicillis.*
31 *Plures socij vnius negotiationis in diuersis locis, videntur inuicem institores, & inuicem præpositi.*
32 *Licet aditione vnius heredis confirmetur totum testamentum, tamen non desinit vocari hereditas.*
33 *Hereditas non possidet vere, sed fingitur possidere.*
34 *Coheredes quando possint habere ratam stipulationem factam alteri coheredi, vt ipsius acquiratur actio.*

Eius qui. Difficilis & subtilis est hæc lex & bř. h. d. Ignorantia circa id quod extinguit mādatum, excusat debitores soluentes, & id q quis nō facit, vt hēs, nō venit in fam. erc. iudiciū. Itē mutuū nō ꝯhit̃ si dñiū in accipiētē nō trāsfert, nec ꝯhit̃ etiā obligatio accessoria. Itē stipulatio nominatim ꝯcept in psonā mortui dñi est nulla, si nō nominatim acqritur hēditati iacēti. vel cohēdib. ignorātibus: secus vero scientib. h. d. tota lex. Diuidit. Prio ponit thema, & qōnes. Scdo rñdet ad primam qō. Tertio rñdet ad secdam. Quarto ad tertiā. Scda ibi, q si stipulatus, & intē do vobis hāc legem legere per particulas, & in qualibet parte recitare gl. suas. ad casum in terminis a aduerte, quia principiū est leue. Opp. q malè dicat tex. pecuniam defuncti. q a defunctus nihil hēt, q a mors oīa soluit, in Auth. de nup. §. deinceps. Rñdeo. hic ponitur impropriè defuncti, vel subaudi, defuncti. s. quōdā Titij. ita gl. q † tene mēti ad sustinēdū instrm̃ ī quo est q talis filius Titij cū Titius sit dfunctus ut subaudiat̃ quōdā. b Facit ēt ad sustēatione petitionis in qua dr̃. peto † bona Titij, cū Titi9 sit mortu9 ut subaudiat̃. s. quōdā. sic ī l. diuortio ī prin, ī gl. 2. de neg. ge. & tex. est q facit istā ī ursio. ī l. intulā. ī fi. j. de ac. re do. Opp. hic dr̃ pecunia defuncti Cōtra, nā ēt si viueret non eēt sua, sed debitoris soluētis. Sol qūū ad pecuniā q a debitorib. exigit, ex 3 ponce pecuniā † defuncti, i. defuncto debitā, Sic s. co. l. si me, & Titiū. in fi. qd est notādū, & posset esse utile ad multa. l. ad sustinēdū dicta testiū, & similia qa qnq ista uerba ponunt̃ ipropriè. Quæro 4 circa istā partē, dr̃ hic qd testm̄ Romæ recitatū est, qro vtrū † hēde necessario instituto reqrat̃ aptura tabularū ad hoc ut ipse sit hēs? Quidā dīt qd sic: qa spāle erat ī filiis, ut nō reqreret̃ aptura tabularū, ergo secus ī seruis. C. de cad. tol. l. j. §. j. & j de iu. & fac. ign l. j. ī fi. Pro hoc facit, qa nō plus pōt opari fictio q̄ veritas. l. si ptam. in fi. cū seq & l. fi. s. de adop. & l. si filius s. e. Sed hēditas uere adiri ū poterat, nisi aptis tabu. ergo nec ficte. Alij dīt ꝯtrū & in hoc est tenendum gl. C. de iu. deli. l. 3. & Insti. de her. qual & dif. §. e. ubi ē tex. Hoc pbat in l. seruus. § apturæ. de hær inst. & ibi no ī fi gl. Ad idē de ꝯd & dem. l. Iulia. nr̃. & ibi no. Pro hoc ēt j. de le. j. l. si post mor 5 tē. in prin & ibi vr̃ expssū. Nō ob. qd dr̃, † q fictio nō pōt pl9 q̄ veritas, qa dēs scire, q qnq; fm veritatē aliqd nō pt induci pp defectū materiæ ex qua uel in qua aliqd agit̃: tūc pcedit ar. ut l. si ptam. in fi. de ado. l. eū, q ita § fi. j. de ver. ob. & l. quoties. de noua. Qnq; si pt induci fm ueritatē pp defectū sciæ ex parte agētis, & tūc pt induci fm fictionē Rō q a lex ip est certa, & nuoq̄ ignorat. l. cū ad præsens. cū l seq s. e. & l. cū qdā, § qd dr̃, cir. fi. de acq. hr̃ q tex. optimè pbat. Nā licet extraneus nō possit adire, q a ignorat quot sunt in c vētre, uel an mulier sit pgnās, tū suus hēs q est hīc hēs statim a lege est hēs fm veritatē, & pt adire, qn lex certa est. Ita in proposito, nō apturā tabularū reqrebat̃ seu desiderabat̃, ut qs posset scire an, & quali esset hēs. qd nō esset necesse in eo, q de iure efficit̃ hēs Sumus expediti de prima parte. Veniamus ad scdm partem ibi, placebat hic primo rñdet primæ q scdo determinat unā aliā q iuxta pmissa. † ela ibi, catū aūt Casus ī terminis ē clar9, aduerte. † No. pri 6 mo q mādatū isti9 institoris, q fm ꝯsuet. Tusciæ appellatur factor, 7 morte extinguit̃. † Scdo no. qd q ignorabat mandatū reuocatum 8 soluēdo ei, liberat. Tertio no. † qd illud qd qs nō facit ut hēs, non venit in iudiciū fam. etc. Quarto no. qd venit in actionem negotiorū gest. Ad ista quatuor oppono p ordinē Primo qd mandatū institoris nō reuocat̃ morte. l. si qs mancipiis. §. si impubes. j. de in 9 stito. Sed l. Dīt † qdā ibi ꝯhētes credebāt hæredes velle uti illo institore. Ista ē falsa: nā ibi hēdes ciā talis ꝯdōnis, de qb. hoc credi nō poterat. Alij dīt, qd hic nō erat institor, qd est falsū. Nā negotiationi vbi erat hic pposit9, ergo erat īstitor, ut dixi s. c. l. si īstitorē. Dic ergo cū Doc. qd mādatum īstitoris n̄ finit morte tūn, vt ī ꝯrio, licet sit secus ī mādato alteri9 pcuratoris. C. mā. l. mādatū. sed hic ī teruenerūt duo. s. mores dñi. & mutatio ꝯdōnis psonę īstitoris, q a de seruo factus ē liber, ar. l. cū qs. ī prin de sol. ista tenet Pe. Ia. Bu. d & oēs Mod. qd tene mēti. d & pdicta gl. iducit ad q. † Vtrū snia la 10 ta p iudicē delegatū post mortē iudicis delegātis ualeat. e De quo e nō dico hic uidebitis, & plenè ī l. & q a. s. de tut. om iu. vl forte in l. Barbarius. de off. pt. Ad fm opp. q debitores soluētes nō sint liberati l. cū qs. § j. de sol. Soluit gl. † q hæc intelligitur fm distinct. illius legis videlicet, aut recipiēs recipit bona fide, & sic pecunia est hæreditati qsita, & debitores sūt liberati ipso iure. alias ope exceptionis, vt in ꝯrio. Ex his ergo an debitores soluētes sint liberati, qdā sunt ꝯsiderāda ex parte ipsorū soluētiū: qdā sunt ex parte ipsorū recipientiū. Primo casu hēs videre, aut sciuerūt dñm mortuū, aut ignorauerūt, & si sciuerūt, aut sciuerūt libertatē ei relictā, & soluēdo nō liberant̃. aut hoc ignorauerūt & soluēdo ei liberant, q a adhuc putabāt mādatū durare, licet sciret dñm mortuū, ut patet ex pdictis. l. p d. l. si qs mācipiis. §. si ipubes. & ar. j. de sol. l. si qs sec uo & l. qd seruus. e. ti. Scdo casu. l. ex parte recipiētiū est ꝯsiderare an bona, uel mala fide recipit ut patet ex pdictis. Ad tertiū op. & vi q ꝯpetat actio fami. ercis l. Marius. §. seruus. s. fa. ercis. So. Dicit glo.

ADDITIONES.

a Memor. Cum c. ad Africa. in actis 8. in hanc legem. Pona. Opp. Vide aliquid per Alex. l. ad si o. a i glo. super ver. viso. fol. ma. vide Raph. Co. col 1 4 5. & Fel. cap. uenerabilis. de testi. cog. & cp. cons. 17. Et de illa dictione, quōdā, vide Imo. cons. . . . & Bernar. . . . super. de c. fi. dele. & de hoc qd non uitietur instrumentum in quo dicitur, Titij filius &c. vide Alex. cons. 1. vol. 2. Pau. c. quoniam contra. de prol. Alex. . . .

b Quondam. Adde Spe. in tit. de instru. edi. § . . . ver. per. & in §. instrm̃. ver. sed qu d si ita. Bar. in l. insula de acq. re. dom. Ant. de Bu. in c. ex parte de so. compe. Vide per Albe. in Rom. . . . latius hic vide per Alex.
Ruer. Adde Soc. h. c inferentem ad q. illatu. . . . q filij vel vxores bannitorū nō possint stare in ciuitate, q illis mortuis stare poterit, q a nō dīr amplius uxores, uel filij bāniti. Vide et Are. l. c inferentē ad aliud, & plenius p Ias. hic. col. 3.

c Paris. Suus hæres. An aūt suus hæres præsumatur habere notitiam contentorum in testamento, ultra ea quæ hic habentur. Vide ad declarationem huius Pau. de Cast. cons. 10. circa prin. Vide Rom. cons. 43. P. u. de Cast. cons. 1 9.

d Tene menti. Adde quod cum ista sol. communiter transit Alex.
Ruer. Adde Are. & Ias. hic, qui plenè examinant istum articu.

e Valeat. Adde ut p Spe. in ti. de of. iud. del. §. restat. uer. qd si legatus. p Bar. in l. mo re, j. de iu. om. iu. p Inno. in c. licet, de offi. dele. & in c. gratū. p Doc. extr. e. ti. Aug. in l. 1. C. de iu. om. iu. mod. in cap. si a sudele. de off. dele. in 6. & latius per Alex.

12 gl. qd ibi loquit de q̃sitis añ mortem. hic vero de q̃sitis post mortẽ testõris. Ista nõ vr̃ sufficiẽs sol. Nã ẽt post mortẽ testõris recepta bona fide acquirunt hr̃ditati, vt s̃. dictũ est p gl. & ego recitaui. si sunt hr̃ditatis, ergo veniũt in fa. ercis. iudiciũ. Sol. Aduerte, qa subtile ẽ. Dñt qdã q, s̃. dictũ est, s. acqri hr̃ditati, nõ ẽ verũ. hoc ñ placet. Si. n. hr̃ditati acqrit psonalis oblĩo, vt j. in ver. q, si stipulatus, ergo multo magis possessio, & proprietas. l. possessio. §. si possessio. de acq. posse. & l. 1. C. per quas pso. no. acq. Vnde dñt alii, q, familiæ ercis. pt tanq̃ ꝯ oblatum actione psonali, & hoc non pt fieri. Ita loqt hic. sed si qs vellet agere familiæ ercis. tanq̃ illa pecunia sit cõis hñ posset, p ea q̃ dicta sunt, sed forte hic non poterat quia pecunia erat cõsumpta. p tanto negat hic venire in familiæ ercis. iudicio, & hoc esset tolerabile. Alii tñ dñt q, non sufficit rẽ cõem nisi hoc pcesserit ex cã hr̃ditaria, vt puta si ex oblone defuncti traderet hr̃di. s̃. fam. ercis. l. 1. itẽ veniunt, hic ãt cã quare fuit tradita huic seruo hr̃di, nõ fuit principalis oblĩo defuncti, sed fuit mandatũ qd in veritate reuocatũ est, adeo nõ pt venire in hoc iudicio. Dico q, prior solõ plus placet. Ad

13 quartum op. q non hẽat locũ actio negotiorum gestorum, qa † negotiũ nõ ptinet ad cohr̃des, altero de quatuor modis, qui nominãtur in l. si pupilli §. itẽ q̃ritur, s̃. de neg. ge. Sol. dt gl. imo ptinet ad co

14 hæredes rat habitione. Cũ. n. † fuerit gestũ noĩe defuncti, pt hñ ratũ p hr̃dem, qa vr̃ eadẽ psona cũ defuncto, vt in Auth. de iureiura. ma. psti. §. 1. rel̃ dicit gl. hic hr̃ ratũ in subsidiũ, sicut dicimus as re petẽpta vel pscripta, vt l. mr̃. C. de rei vẽd. & fuit no. s̃. e. l. si eum seruum

15 & multũ tene mente, q, ita possum hr̃e ratã exactionẽ † debiti i subsidiũ, sicut rei vẽdicationẽ, licet non sit meo noĩe gestũ. Tñ ꝯ istam

16 gl. & tex. opp. licet mandatũ finiat morte, tñ effectus mandati durat, vt ẽt de eo q, fit post mortẽ, hẽat mandatarius actionẽ mandati, vt l. inter causas. in prin. j. man. & l. si præcedente. in prin. e. tit. ergo ꝯ istum seruum datur actio mandati. Sol. dicebat Ia. Bu. & bñ. illud esse verum, qñ pcessisset mandatũ efficax ante mortem, ad pducendum actionem mandati, sed hic mandatũ erat factũ seruo, ꝯ quem non poterat dari dño viuente actio mandati, & ideo nñ incipit competere actio mandati post mortem. Et pro hoc dico, q, si liber hõ institor post mortẽ dñi pecunias exegisset, hoc veniret in a-

a ctione mandati, nec esset necessaria actio neg. gest. Quærit gl. que est rõ q, non venit in iudicium fam. ercis. Respõ. quia non gessit vt hæres, & negotium poterat expediri pro parte, qd dic vt in gl.

Veniamus. ad tertiã particulam. s. ad versi. quas vero, &c. Hæc tertia diuidit in particulas quatuor. Primo rñdet sc̃dæ qõni. Sc̃do rõnionẽ pbat p lrã. Tertio rñdet cuidã obiectioni tacitæ in ꝯrium. Quarto ꝯcludit circa pdicta. Sc̃da ibi nã & si tibi. Tertia ibi. neq;. n. Quarta ibi, quare. Not. q, p parte sua

17 transtulit dñium. † Sc̃do qd mandatum spãle de mutuando, morte

18 finit. † Tertio no. q, fauorabilior est cã liberationis, quam oblĩonis.

19 Vltimo no. q, vbi non trãsferẽ dñium in accipientẽ non ꝯhitur mutuũ, nec oblĩo pignoris tenet. Ad prim. ũ oppo. & vr̃ q, pro parte sua non transtulit dñium, qa errabat in dño. credebat. n. dñium esse alterius cũ ptineret ad eu, ergo &c. l. 3. §. subtilius, j. de condi. cã dat. & l. si procurator. la 3. j. de acq. rer. do. Solu. dñt quidã hoc spãle pp singularia pcepta pecuniæ. l. singularia. s̃. e. Ista est truffa. Alii dñt q, hic errabat. credebat. n. pecuniã esse dñi, & ipse representabat psonã illius dñi, cuius putabat istã pecuniã esse. Ista pt esse bona, vt sta

20 tim dicã. Gl. tñ latius distingunt tres casus. † Qñ que quis errat in dominio putans rẽ suã esse eius cui tradit, & tunc non transfertur dñiũ quia cessat aĩus transferendi dñiũ qñ putabat eã esse tuã nõ de nouo fieri tuã, l. 3. § subtilius. de cõ. cã da. Q que putat eã esse tertii, licet sit ipsius dantis. & tunc aut putabat esse cuiusdã tertii, a quo ipse cãm habebat, & tunc non impeditur translatio dñii. Casus est hic Et rõ, qa tunc impeditur p talẽ errorẽ trãsferentis voluntas. Nã cum ipse hẽat cãm ab illo, & sic hẽbat illud idẽ dñium, qd volebat transferre in accipientem, illud transfert. Si vero putabar esse eius, a quo cãm non hẽbat. tunc non transfert dñium. l. si pcurator. j. de acq. rer. do. de ꝯh. emp. l. & si ꝯsensũ in fi. Rõ pt esse, nam talis error impedit voluntatẽ transferendi dñiũ. Volebat. n. trãsferre dñium qd erat apud talẽ tertiũ, nõ aũt dñium qd erat apud eũ, qd ipse ignora

21 bat. Ex pdictis ergo hẽs tlã infallibilẽ † qd tunc impedit error trãslationem dñi, qñ impedit voluntatem transferentis. Hoc colli ex hac gl. q vide & signa. Hanc pallium examinabo plenissime. s̃. de of. pc. l. 1. Ad 1 m opp. & vr̃ q, cũ d tale mandatũ nõ sit reuocatũ mor

22 te, vt j. de don. l. hoc iure. §. 1. q s dederit. sol. Qñq; est mandatũ simplex de mutuando pecuniã, ita qd in eũ mandatarium pecuniæ dominiũ non transfert tunc mandatũ reuocat morte, vt hic, & l. si cũ filius. §. si pecuniã. in fi. cum seq. de don. Aut non fuit simplex mandatũ. sed fuit trãslatũ dñium pecuniæ in ipsũ mandatariũ, nunc post mortem poterit trãsferre dñium d. §. si quis dederit. Aut dubitat, tunc si quidem ipsa pecunia fuit data mandatario, sigillata in specie, & no vr̃ translatum dñium. Aut fuit tradita numerata, & tunc secus, qa vr̃ translatũ dñium. Sic intellit glo. tua no. q̃ vide & signa. Itẽ ad idẽ op de l. fundi. §. item si amicus, de acq. pos. ioño. Gl. notanter dt, qñq; in mandato deducitur illud qd mandãs hẽt necesse facere, & tũc mãdatũ morte nõ extinguit, vt l. ꝯtra. Aut non hẽbat necesse facere, & morte extinguit, & sic dicit gl. ita quam signa. Ex p

23 dictis habemus hic dilẽnẽ quare mandatũ finiat morte mãdãtis. Et hẽmus dicere, aut mãdatũ est vlẽ, aut particulare, qd plene dixi in

24 l. 2. §. sed si qs donatutus, j. de don. dic ut ibi nõ insisto hic † Circa tertiũ q̃ro, q̃ sit rõ dĩæ inter soluẽtes, & mutuũ recipiẽtes? Rñ. fauor liberõnis, vt d. hic gl. Circa quartũ & vltimũ q̃ro de vna qõne, si pecunia peti nõ pt, vt credita, nec pignora tenent. quatr cohr̃dib. succurrat? Rñ. aut pecunia extat, & pt uẽdicari: aut est ꝯsũpta, & sic d. gl. q mutuũ recõciliat ꝯsũptione, & pignora teneri. l. si qs p eo. §. si nũmos, j. d fideiuss. sed cui recõciliet istud mutuũ? gl. hoc nõ dt, q̃ est sup verbo, ñ ꝯq̃ idẽ. Istud qd hic dicit d ꝯsũptione, ñ vr̃ verũ: nã oẽs leges loquẽtes d hoc, loquunt qñ qs suo noie numerauit, sed hic numerauit noie alieno, s. defuncti. Br̃ dic pecunia ꝯsũpta cohr̃des pñt hr̃e duplex remediũ, vel qd ratũ hẽant, & acqrit eis certi cõdictio Pñt. n. ipsi hr̃e ratũ illud qd est gestũ noie defuncti, vt plene no. p Dy. in c. ratũ, circa fi. de reg. iu. lib. 6. & hoc siue pecunia extet, siue ꝯsũpta sit: pñt ẽt nõ hr̃e ratũ, & tñc ꝯsumptione acquireret integra actio mutuãti, vt l. si absentis, C. e. tñ tenebit restituere cohære. cõdictione sine cã, qa ex re eorum factus est locupletior, nec eis ꝯ alium succurrit. vt l. si me, & Tit. s̃. eod.

Veniamus ad vltimã particulã, s. ad ver. q si stipls. Et primo loqt qñ stipls est defuncto noĩatim. Sc̃do qñ stipulat° ẽ sibi, & hr̃ditas ñ ẽ adita. Tertio qñ hr̃ditas ẽ adita, & cohr̃des sciuerũt. Quarto qñ cohr̃des ignorauerũt. Quinto ex pdictis colli. uni nota. Sc̃da ibi, qd si sibi. Tertia ibi, p° aditã. Quarta

25 ibi, q si pponat. Quinta ibi, quo qdẽ casu † No q si qs noĩati stipu

26 lat defuncto, nõ ualet stipĩo. Sc̃do no. † q si seruus sibi stipulat, ac

27 qrit hr̃ditati. † Tertio no q seruũ ignorãtẽ cui est data libertas, vr̃ hr̃ditas possidere, vt sibi ex re hr̃ditaria q̃rat, qd non repit alibi, ut

28 di gl. Quarto no. q pscieñs it pt uideri liberũ hoĩem bona fide pos-

29 sidere. Quĩto no. & nunq̃ obliuiscaris † q qñ sunt hr̃des sui & necessarij, p̃sumit ignorãtia eorũ q̃ ꝯtinent in testõ, nisi pbet scia: secus in exñeis. Hoc colli ex l. er qd si pponat. Prædictorũ rõ ẽ, qa exñei ñ pñt adire hr̃ditatẽ, nisi sint certi de viribus testi, l. sed & si de sua, d. acq. her. iõ p̃sumunt scire q̃ ꝯtinent i testõ, eo ipso qd supponimus eos hr̃des, vt no. j. de lib. leg. l. cũ hr̃s. Facit qd not. in l. qdã

b ita, § si qs filiũ i gl. mag. j. ad Treb. sed i hr̃dib. suis & necessariis, b hoc ñ est necesse ponere, qa sũt hr̃des stati, & testõ nõ ispecto, nec cognito, iõ nõ p̃suunt scia, vt hic. Facit j. de acq. re. do. l. q̃siuĩ. & d stip. ser. l. si seru° testõ, & ibi tãgit p Ia. de Are. & iõ i filius q sũt sui, & necessarii hr̃des, ñ p̃sum. t q sciãt q̃ ꝯtinent i testõ. Et ita ego allego mutiũ i mã §. duo fr̃es, l. q Romæ, j. de ver. ob. Nã de fideicõmisso nõ posset trãsigi, nec pacisci, nisi ispectis & cognitis verbis testi i l. de his, s̃. de trãla. & l. 3. queãd. testa. ap. Ergo iter fratres nõ põt videri remissũ istud fideicõ. si illud ignorabant, ignorare aũt p̃sumit &c. qd plenissime pſequere, vt dixi in d. §. duo fratres. pdcã vero i testis. Codicillos aũt ñ p̃sumit scire ẽt hr̃s exñe°, vt s̃. d trãsa.

30 ro i testis. Codicillos aũt ñ p̃sumit scire ẽt hr̃s exñe°, vt s̃. d trãsa.

e l. oẽ est ferẽdus. Vlt. c no. q pr̃es vĩr inuicẽ seruire, qd facit, q si

31 pr̃es † sunt socii vni° negotiationis, & unus exercet i ciuitate Flo

d rẽtiæ, vt isti uideant inuicẽ istitores, d & inuicẽ pposĩti alter ab altero. Ad quod facit l. 4. de exercito. & ibi per Iaco. de Are de quo plene dixi io materia de duo. reis, in l. eandem, in 7. q. de duo. reis.

Venio ad ꝯria, & opp. ad primã, & s̃m dictũ, Instit. de stip. ser. §. fuæ Sol. ibi fuit stipulat° simplr quo casu est idẽ, ac si stipulet sibi. Sc̃do op. dĩ hic, qd acquirit hęreditati. Contra, nõ põt dici hr̃ditas poliq̃ est adita, vt l. sed & si § filio, de vulg. & pup. facit l. si in ti C. de inoff. test. sed hic saltẽ p pte ipsius serui, q erat necessarius, erat hr̃ditas adita: ergo &c. Sol. p partib aliorũ dr̃ hr̃di-

32 tas, nõ p parte ipsius. Ex qua no. † q licet aditione vni° hr̃dis cõfi mei totũ teniũ, l. testõ, de manu. test. & l. apud Iulianũ § idẽ Iulianus j. ad Treb. tñ aditione unius nõ desinit vocari hr̃ditas, nisi p parte aditionis, vt hic uidetis. Opp. & ita oppono cs. in ultima glo.

ADDITIONES.

a Actione mandat. Adde ut per Alex. hic.

Rui. r Au du n. Adde, q Alex. hic dicit Bar. sibi CONTRARIVM in l. si procuratori falso, in 3 q. j. de cond. ob cau. & in l. fallus, in vlt. col. C. de furt. a qua CONTRARIETATE eũ saluat Iai. hic, col. 10. qa hic loquit qñ Dñs dat nuncio suo, & in pdjs loquit qñ tradidit nuncio non tanq̃ suo, sed alienus, inter quos casus est magna diffã, vt est tex. in l. sol. inter. §. si uxor. j. de do. int. vir. & vx.

Ruei. Mandatum. Qualiter mandatum finiatur morte mandantis, unde plene per Aret. hic col. 2. cum duab. seq. & per D. Ias. cum concord. de quibus hic per eum col. 3. in ver. placeat. & Ange. de Aret. in § recte, Inst. de mand. aliquid per F. l. in c. licet und que, extra de fo. comp. & in c. cum te. col. 6. ver. prima dub. a. & de rescrip. & in c. relictum, de off. deleg.

b Io. Fr. Ru. Necessarijs. Adde post Alex. in d. §. duo fratres. de hoc art. vide Paul. de Cast. cons. 10. & cons. 98. Ang. cons. 286. Rom. cons. 494. Io. And. in add. ad Spec. tit. de test. §. in primis, ver. item quid si duobus. Bal. cons. 101. & 127. lib. 5 Adde, q communis opinio est cum Bart. vt not. Ias. hic, qui adducit rationem, quod debeat esse differentia inter suos hæredes, & extraneos, & refert tenentes opi. contrariam, ab opin. Bart. dicit non esse recedendum in iudicando, & consulendo.

Ruei. Adde, q cõis opi. est cum Bart. ut not. Ias. hic, qui adducit rationẽ, q debeat esse differentia inter suos hæredes & extraneos, & refert tenentes opinionẽ contrariam, & ab opin. Bart. dicit non esse recedendum in iudicando & consulendo.

c Pom. Vlt. ad hoc quod plures socij negotiationem in diuersis locis exercentes, uideantur se ad inuicem seruire, & facit bene tex. qui. in tit. ad hoc no. Ang. & Pau. l. sed si hac, §. liberos, in uerbo, libertate, d. in ius uocando. ubi mater & filius diuersis respectibus tenentur se honorare.

d Institores. Adde Bal. in rubr. C. de exer. in fi. & l. si prædium, de ædil. act. in l. iure societatis, in sec. antiq. j. pro soc. Ang. & Paul. de Cast. in l. si unus. j. de pac. Fulgo. in l. si plures, eo. tit. & Pau. de Cast. in l. si plures, j. de exerc. Pet. de Anch. cons. 333.

gl. & vr ꝙ hẽditas nõ possideat, l. j. §. Scęuola, ꝟ. si qs test. lib. esse ius. iuc. Sol. Fateor † ꝙ nõ possidet uere, sed fingit̃ possidere hic, qđ est
33 notãdũ. Op. ꝙ alij cohẽdes ẽt ignorãtes ñ pñt uideri possidere, qa possessionẽ nõ apphẽderũt ex solo aĩo: imo reqrit̃ apphẽsio corporalis, l. cũ hẽdes, de acq. pos. Hui⁹ timore Iac. Bal. & Odo. recesserũt à lec. gl. & dñt ꝙ iste vers. ꝙ si ꝓponat̃. hoc mõ legit̃, s. dñ dr ꝑt adhuc idẽ uideri subaudiũt, vt ñ uideant̃ a cohẽdib. possideri. Et qđ ꝟ. legt̃, quo qdẽ casu illud euẽturũ, vt inuicẽ bona fide seruit̃ uideãtur, interrogatiue legito, ẽm Odof. q. d. Hoc euenire absurdũ est, iõ nõ dñm. Vel referat̃ ad casũ de hẽditate ñ adita, ẽm Iac. Bal. Doct. moderni tenẽt opin. gl. uerã & notabilẽ. Ad ꝯriũ rñdet, ꝙ cohẽdes ñ possidẽt alo vere, sed sicut hẽditas fingit̃ possidere, vt dictũ est ꝟ. ita ẽt cohẽdes ignorãtes. qđ est notãdũ. Vltimo op. dr hic, ꝙ vr se inuicẽ possidere. Cõtra, q possidet ab alio, ñ ꝑt aliũ possidere. l. liber hõ, in ñ. ꝟ. d acq. rer. do. Sol. fateor uere, sed ficte vr inuicẽ seruire, vt hic. Quęro, qa Aphricanus nihil de pignore dixit, quid iuris? Rñ. si in ꝑcedẽti pte aliqd dixit, s. pignora ñ teneri, iõ hic in toto intellige, vt illis qb⁹ q̃rit̃ ꝑsonalis actio, q̃rat pignorũ oblo. Quęro d
34 ꝑsonali oblone † ex hac stiplone cui q̃rat̃, & intelligẽda ẽ hęc qõ qñ stipls est sibi uel simplr, & est adita hẽditas. & cohẽdes sciebãt, q̃ in quo casu dr gl. ꝙ cohẽdib. q̃ri ñ ꝑt actio, sed ꝯsũptione sequuta, q̃reret̃ actio ipsi stipulãti. Nec ob. si dicas, ꝙ stipulat⁹ est noĩe alieno, i. defuncti. hoc. n. ñ impedit actionẽ q̃ri ipsi stipulãti, sed ad cũ, cui⁹ noĩe stipls est, stiplo ptinere ñ ꝑt, vt l. si absentis, C. e. Istud dr gl. super uerbo, hẽnt. Vel dic scđo, dr gl. vt in ꝑcedẽti gl. dcm est, ibi ponit̃ alia opi. ꝙ ꝯsũptione sequuta, q̃rat̃ actio cohẽdib. & iõ iste gl. sũt d directo ꝯriæ, & una istarũ gl. est sup uerbo hẽrẽt, & alia est, q̃ istã ꝑcedit, q̃ est sup uerbo, ñ æq idẽ. & icipit, s. gñalr. &c. Quid dicemus? a ubi ꝯsũptione sequuta, pñt cohẽdes stiplone hẽre ratã in subsidiũ, & eis dat̃ actio, vt uidistis no. ꝟ. ea. l. in gl. sup uerbo gestorũ. Vel meli⁹ ꝯsũptione scã vel ñ pñt cohẽdes hẽre ratũ illud, ꝙ scm est noĩe defuncti, & eis q̃ret̃ actio, vt no. p Dy. in c. ratũ, de reg. iu. li. 6. & si fine, §. si ꝓcuratori. ꝟ. rẽ ra. hab. Nec ob. si dicis, ꝙ hic defunct⁹ tpe facti mutui erat iã mortuus, vñ ñ ꝑt uideri ei⁹ noĩe gestũ. hoc enĩ tollit̃ p tex. in d. §. si ꝓcuratori. vbi scm post mortẽ alterius, cr⁹ noĩe ꝑt hẽri ratũ p hẽdes itẽ posses dicere qñ est stipulat⁹ noĩe defuncti, cũ in qõne ponat̃ qđ stipulat⁹ est sibi, vel simplr? Rñ. licet stipulatus sit sibi, uel simplr. tñ noĩe defuncti, & ad eius utilitatẽ hoc faciebat adeo ꝙ si fuisset liber hõ, teneret̃ cedere, vt l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus, de uerb. obl. Et isto casu qñ hẽdes ratũ hẽrẽt loqt opi. Azo. Si uero cohẽdes ratũ ñ hẽant, loqt̃ alia opi. ꝙ actio q̃rat ipsi stipulãti, p l. si absentis, C. e. tenebit̃ tñ iste cæteris cohẽdibus cõdictione sine cã, qa locupletat̃ ex eorũ pecunia. vt l. si & me & Titiũ, & l. si eũ seruũ, & l. cũ fundus, ꝟ. e. Sed dubitat̃ de uno, qñ itercessit stiplo, ad qd reqrit̃ ꝯsumptio, vt dr in hac gl. Vr. n. q. ñ reqrat̃, l. q̃uis, C. e. Rñ. ẽm eos, q dñt hẽdes, posse hẽre ratũ in subsidiũ, vt p gl. in uerbo, negotiorũ gestorũ. hoc est necesse ponere, qa re extãte, illa ratihabitio in subsidiũ ñ hẽt locũ, vt ꝟ. e. l. si cũ seruũ. Sed tenẽdo id qđ dixi, qđ ꝑt hẽri ratũ de iure cõi, tanq̃ scm noĩe defuncti, iõ reqrit̃ ꝯsumptio, qa cohẽdes pecuniã extãtẽ pñt uẽdicare, & sic ꝯ illũ agẽtẽ ex stiplone opponeret̃ exceptio doli, vt ꝟ. dixi in l. nã & si fur. sed si cohẽdes ñ uẽdicarẽt rẽ illã, tũc ista exceptio opponi ñ posset, licet pecunia nõ sit effecta accipiẽtis. Ita loqt̃ l. q̃uis, C. eo. Sed si ẽ ꝯsũpta, tũc ẽ indubitabile, ꝙ ipsi stipulãti q̃rit̃ actio, cohẽdibus ratũ nõ hñtib⁹. Quæro qd in alijs duob. casib. s. qñ hẽditas ñ fuit adita, vel hẽdes ignorabãt. gl. dr idẽ, s. ꝙ actio q̃rit stipulãti, uide eã, & est gl. sup uerbo, hẽrẽt ibi itẽ qd. &c. ista gl. nescio quare hic posita fuerit, qa ẽ de directo ꝯ tex. qa qñ hẽditas nõ est adita acquirit̃ ipsi hẽditati, nõ distincto an cohẽdes sciãt, vel ignorẽt: nã añ aditã hẽditatẽ, eorũ scia nõ inspicit. Si uero est adita hẽditas, sed cohẽdes nesciũt, tũc acqrit̃ cohẽdib. vt dr in tex. in ver. ꝙ si ꝓponat. Posset tñ ista gl. ꝓcedere tenẽdo opi. Odof. & Iac. Bal. q̃ ꝟ. uidistis legendo istũ tex. q̃ uõ tenui. Si uero habetis in gl. vtroq; casu cohæredes sciũt, nõ est bona lra, qa prout se refert ad casum nõ aditæ hẽditatis, nõ curat̃ de scia, vel ignorãtia cohęredũ, vt dixi, prout se refert ad casum aditæ hæreditatis ponit cohæredẽ sciuisse. Ista qõ est expedita in præcedenti parte gl. vnde debet dicere litera gl. nesciunt.

ADDITIO.

a Ruer. Quid dicemus. Adde, ꝙ cum Bart. tenent Bal. & Alb. sed contra tenent Paul. de Cast. & Alex. quorum motiuis respondit Ias. hic.

LEX XLII.

1 *Excussio non fit quando certum, & notorium est principalem non esse soluendo, vel ipsum non facilem ad conueniendum.*

a **Si ego.** Qui ꝓmisit in defectũ alterius, a petitione factã à primo, nõ liberat̃, sed exactione demũ. idẽ ẽ ꝯ. h. d. Ista lex diuidit̃ in duas ptes. Primo loqt̃ qñ prius egit ꝯ eũ, q principalr tenebat̃. Scđo ẽꝯ, qñ prius egit ꝯ eũ q tenebat̃ in defectũ. Scđa ibi, sed & si cũ Seio. Itẽ prima subdiuidit̃ in tres ptes. Primo ponit, seu dr petitione scã a primo aliũ uõ liberari. Scđo ponit rõnẽ. Tertio dr exactione liberari. Scđa ibi, aliogn. Tertia ibi, at si. In prima pticula casus in teris est clarus. In scđa parte ibi, aliogn. sic pone casum. Quæ est rõ ꝑcedentiũ. rñdit Iurisc. qa si aliud diceres, tunc dicta stiplo nihil operaret̃, qđ sic ostendit̃. Anteq̃ ꝯ Titiũ agat̃, nõ ꝑt agi ꝯ Seium: quia dẽt ꝑcedere discussio in bonis Titij. Si ergo diceres, ꝙ postq̃ incẽpi agere ꝯ Titium, nõ possũ redire ad Seium, sequeretur ꝙ nunq̃ ꝯ Seiũ venirem. cũ ꝯ Titiũ habeã necesse agere ꝓ faciẽda discussione, & sic d. stiplo esset inutilis, qđ eẽt absurdum mõ hẽs rõnẽ, vide tex. In tertia particula casus est clarus. Sequit̃ ver. sed & si cum Seio, & est scđa pars principalis, & est difficilis. & legitur in gl. duob. modis. Primo sic. Pone ꝙ ante oĩa egi cũ Seio, q ꝓmiserat in defectum Titij, illud agere hẽc istũ effectum. s. ꝙ ipse Seius ñ tenebitur, nisi in eo in quo Titius principalis debitor ñ erat soluẽdo tẽpore accepti iudicij. Itẽ ꝯ ipsum Titiũ non potero redire ad id, in quo Seiũ potui ꝯuenire, & sic videor fecisse duo pacta de ñ petẽdo, vnũ Seio, & aliud Titio. Op. de l. si ex toto. §. 1. ꝟ. de leg. 1. Sol. dicit gl. aliud in legatis, aliud in ꝯctib. qđ ñ ẽ verũ simplr, qđ dic vt dixi in d. §. 1. & l. si creditores. C. de pac. & ibi p gl. Certe ista lec. ñ placet Doctorib. nec mihi. Rõ. qa ꝙ petitor videat̃ hic fecisse duo pacta ẽ impossibile. ñ. n. iure electionis, qa hic ñ cadit electio; tunc. n. est loc⁹ electioni, & vr electio, & diuisio scã, qñ qs ꝑt ꝯuenire duos reos, & vnũ ꝯuenit ꝓ parte. l. cũ illud. in prin. ꝟ. qñ dies leg. ced. & in l. 1. & 2. de opt. leg. sed hic cũ vnus teneat̃ primo, & alius post in subsidiũ, ñ cadit hic electio, itẽ nec diuisio cũ hoc facit creditor ex necessitate. ergo nõ vr creditor facere pactũ de ñ petẽdo, cũ nemo in necessitatib. liberalis existat, vt l. rẽ legatã. ꝟ. de adi. leg. Legit ergo gl. scđo mõ ẽm Io. & illã lec. tenui vobis ponẽdo summariũ. Primo ego egi ꝯ Titiũ, q ñ erat soluẽdo, nisi in trib. scđo in residuo egi ꝯ Seiũ, qui sir ñ erat soluẽdo, nisi in alijs trib. in residuo potero redire
b ꝯ Titiũ si effectus erit soluendo. Rõ qa ꝯuẽtione scdi non liberat̃ primus, sed exactione, sicut in ꝑcedẽti casu dr. & ista ẽ vera. Op. & vr q. ñ possit agi ꝯ scm nisi ꝑcedat discussio ꝯ primũ, vt ꝟ. de verb. ob. l. decẽ. Sol. Iuriũ pone casus, vr hic ponere ꝙ ꝯ primũ ꝑcessit discussio. sed hoc ñ dr in tex. & iõ possumus dicere ꝙ prio fuit actũ ꝯ scm.
c Ad l. ꝯ nã rñ. qđ illud ẽ verũ qñ ẽ dubiũ, an primus sit locuples vel nõ, sed qñ esset certũ & notoriũ, ñ esset necessaria discussio, vt hic, qđ est notabile multũ, vt no. in d. l. decẽ, circa materiã excussionis.
2 Et iõ dicebã semel in Marchia cũ ꝯueniret̃ quidam fideiussor, qui
d intercesserat pro quodã tyranno, & sic erat certum & notorium d illum

ADDITIONES.

a Paris. In defectum alterius. Vide vnam qõ. per Soc. in l. iure ciuili. ad fi. ꝟ. de cõd. & dem. de eo qui promisit cuidam creditori soluere, quod sibi debebat Titius, si hæc quantitas non exigeretur a Titio intra certum tempus & ante, si intra illud tempus creditor non agit contra Titium, an possit postea contra promissorem. Meno. Moline. in labirinto. de diuid. & indiuid. c. 2. nu. 349.
Ruer. Duos reus. Adde Ias. hic, q in hoc reprehendit Bar. dicens ipsum errare, cum imo creditor agendo contra vnum pro parte sibi non præiudicat, l. fi. C. de fideiuss. & subdit, ꝙ Bar. vr sibi CONTRARIVS, dum dicit, ꝙ creditor agendo contra Seium agit ea necessitate, ideo non fit diuisio. & sicio vlt verbis vulgo immo egerit ea voluntate, sed eum saluat, ꝙ hic loquitur tenendo so. glosæ & Io. in fi. autem procedit tenendo opi. Azo.
Ruer. Adde ad illud, qđ dicit Bar. de fideiussore tirãni. ꝙ idẽ dr posse attentari de rixoso & litigioso Aug. Imo. & Raph. in l. decem ff. de ver. ob. vbi vide plura in proposito eorum, quæ no. per Doc. in materia excussionis, & Are. hic distinguentem. & dum subdit Bar. ꝙ si principalis est condemnatus, & oia eius bona sunt applicata fisco, ꝙ fideiussor potest conueniri non excusso principali communiter reprehenditur, quia prius debet conueniri fiscus, vt no. Ias. hic.
b Soluendo. Dicit Ale. hunc tex. facere, qđ si tpe moti iudicii, debitor principalis non est soluendo, sed postea efficiat lit. cont. qđ fideiussor non poterit opponere exceptionem excussionis ẽm Bal. hic Pa. de Ca. Pe. & Cy. in auth. pñte Bal. in l. peremptorias, C. sen. rescin. non pos. tñ cum contraria opi. transit Alex. quia exceptio dilatoria superueniens post litem cont. ꝑt opponi postea. cap. insinuante. de off. dele. latius hr per eum, qui inquantum in vltimis verbis q̃rit, qñ debeat opponi exceptio excussionis. Adde vltra Per. de Anch. 284. Bal. cons. 14. lib. 1.
c Pom. Rñ. Quod. Vide Pan. cons. 62. vol. 2. Are. cons. 29. Alex. & Are. in l. ex itur. ꝟ. de acq pos. Ias. in l. 2. in fi. ꝟ. qui satis. cog. Fel. in c. reum olim. de reiu. Bal. c. 3. de of. del. Are. in c. dilecti. de iu. Ale. cons. 7. vol. 1. Bal. in c. rescripto. de iureior. Ro. singu. 63. Are. cõs. 127. & q. 1. Ale. cõs. 49. vol. 1. & cons. 137. vol. 2. vbi ponit quid iuris, qñ debitor in instro apposuisset ꝑcariũ, & Ale. cõs. 84. vol. 3. vbi ponit qd iuris, qñ principalis debitor non hẽbat in loco ꝓmissionis, sed ꝓpinquo, vel alibi. Vide Ro. cons. 416. & 530. vbi loquit̃ qñ cã tractat̃. i. vbi de æquitate ꝓceditur, an dẽat iudex admittere talẽ exceptionẽ. Anch. cõs. 5. vbi dr contra cessionariũ, ꝑt opponi exceptio excussionis, ꝙ primo agat cõtra cedentẽ, & si ex noie apparet, ꝙ cedẽs tpe cessionis erat pauper, uo ꝑiuml minus paup Ale. cõs. 100. vol. 6. vbi ponit qd iuris, qñ pricipalis foret absens, & ibi ẽt ponit, qñ dicat absens, & qd iuris ẽt qñ agit̃ hypoth. cõtra tertios possessores, eo ꝙ scã excussione, nõ repertũ soluẽdo pricipalis debitor, vel ea alia cã a iure ꝓmissa, & interim superuenit bona ipsi principali, ẽt lite iã cõtest. & Soc. cõs. 24. vbi ponit qd iuris, qñ procedit summarie, vel est iuratũ, uel ꝓmissum in instro, ꝙ hẽs executionẽ paratam &c. & Corsc. in repe. rub. de iureiu. 10 12. ꝑtuil. & Bal. cons. 25. in 1. parte.
d Notoriũ. Insq̃tũ Ale. hic sustinendo cõem opinionem, ꝙ nõ sit necessaria excussio qñ est notoriũ, principalẽ nõ esse soluendo, dr posse dici, ꝙ reqrat̃ ꝓnũciatio declaratoria, quatr principalis nõ est soluẽdo, nõ ãt ꝙ reqrat ꝙ mittat̃ r explorato res, vel ꝙ alio mõ ꝓbet̃ inhabilitas principalis, qa notoriũ releuat ab onere probandi. Adde ꝙ hoc voluit Ro. cons. 94. inci. visis q̃ superius, vbi p quatuor fundamenta illud corroborat. Et idẽ voluit cõs. 211. inci. allegationes, vbi hoc ramnat. Videbitis ẽt, an necessaria sit excussio, cum fideiussor libere ꝓmittit soluere, nulla exceptione obstante. facit ad dicta in hac l. p Ale. & cõem opi. simplr sequitur Bal. cons. 25. & 168. li. 3. insq̃tũ ẽt Ale. post Bar. tãgit, si bona sunt publicata, an sit excutiendus fiscus. Et vr tenere ꝙ sic. Adde ꝙ idẽ tenet Bal. cons. 55. inci. ꝓponitur. vbi p Bar hic facit mentionem, & allegat Host. & Io. An. in c. ex litt. eat. de pig. dicit tñ, ꝙ fiscus esset difficilis ad cõueniendũ, vel bona forte nõ sufficiunt ad debita, fiscũ non esse cõueniendũ. Et prædictã opi. clare firmauit Ro. ꝑdicto cõs. 24. Opi. tñ Bar. sequutus est simplr Abb. cons. 72. & Clarius cons. 23. li. 2. vbi rñdet ad illud, qđ fiscus hr loco hẽdis. ibi vide. Quid autem si amicos debitoris mei, cuius bona iussa erant capi, vel iam erant capta, rogauit vt bona sibi relaxarem, promittens mihi soluere certa die, an illa elapsa, possit opponere vt conueniam principalem. Adde Io. And. in add. ad Spe. in ti. de renun. §. 1. ver. viso:

illum tyrannũ non posse ꝯueniri de facili.l.2. in prin. & qđ ibi no.§. q. satis. eo. qđ poterit conueniri ille fideiussor, non facta excussione principalis. idem dico si ipse fideiussor confiteť principalem non esse soluendo, vel si esset condemnatus, & bona publicata, ita qđ esset notorium ipsum egere. Sed hoc ꝑtinet diuinationem. qđ in hoc casu a esset certum, ideo dic qđ ante factam excussionẽ ṗt agi, a si non opponatur exceptio, & valebit iudicium.l.1. C. de app. & qđ ibi no.

ADDITIO.

a Pōt agi. Vide Alex. consi. 3 . vol. 4. & in simili, consi. 63. vol. eo. & consi. 95. eo. vol. Pan. consi. 16. vol. 2. ubi etiam ... de superioribus verbis Bar. hic, Barb. consi. 43.

---

1 *Impersonalitas quando vitiet stipulationem, & nu. 2.*

a **§. Labeo.** a Impersonalitas circa verbum executiuum obl'o-
b nẽ nõ vitiat, b & tunc dando fideiussorem idoneũ
c liberatur. h. d. Opp. & vř q. hęc stipľo sit nulla, quia nõ apparet ꝑsona obligati. C. de ꝯst. pecu. auth. si qñ. Soluit gl. q. hic subaudiatur,
2 dari. f. curari. Dico q. hoc non est necesse. Nam impersonalitas † qñque est circa ꝑsonã stipulantis, & non vitiat, vt l. stipľo ista. §. si quis ita, de ver. obl Qñque est circa ꝑsonam ꝓmittentis, & hic aduerte, qñque impersonalitas respicit verbum inductiuũ obľonis, & tũc nõ valet. vt C. de ꝯst. pec. auth. si qñ. Qñque respicit verbũ executiuum obľonis, & tunc nõ vitiat. nec tñ ṗcise cogiť dare sed liberatur dando ꝓmissorem, hic est casus hic, & in l. ista stipulatio. 2. rñ. j. de verb. obl. Opp. de l. si hæres. de leg 1. Sol. spẽle ibi fauore vltimæ voluntatis, vt dicit gl. Vel aliter: Ibi fuit iussus facere vt legatarius habeat cẽtum, & sic cogitur ṗcise ad dandũ centum, hic fuit iussus curare, vel promisit curare, vel ẽt ꝓmisit dari imꝑsonaľr, & sic determinatur dari a me vel ab alio, merito liberatur dando promissorem: ibi fuit iussus facere ipse, qđ non ṗt facere directo, nisi dãdo. Opp. de l. promissor. in fi. de ꝯst. pecu. Sol. ibi ꝓmisit decem simpľr. f. se dare, hic promisit dari impersonaliter, & iõ assume tres casus Aut quis ꝓmittit pecunia dare, & sic ꝑsonaliter de seipso loquur. Aut ꝓmisit dari. f. impersonaliter, quo casu non vř valere, auth si qñ, circa fi. legis de ꝯst. pecu. aut ꝓmisit simpľr, & isto tertio casu subauditur dare, & sic de ipso personaliter vř ꝓmittere: sed si in primo casu subdistingue, aut promisit curare, aut promisit facere, vt ex prædictis apparet.

ADDITIONES.

a Pom. Labeo. Vide Alc. cõs. 49. vol 4. Ad quẽ aũt ref. rant verba impersonalia prolata a statuto, Vide Franc. in cons. 45. circa fi. item circa ista decisionem, vide quæ scripsi Inst. de stip. seruo. in prin. quomodo impersonalitas uitiet promissionem.

b Nõ vitiat. Adde Bar. & alios in l. stipľo ista. §. si quis ita. j. de verbo. obl. & in l. 1. in prin. j. de hær. inst. p Cy. in auth. si qñ. C. de cõst. pecu. p Gul. de Cu. Ang. & Mod. in l. si eunt pro quo. §. de in ius voc. Bal. in l. si absentis. C. si cer. pet. & quid si in libello tal s impersonalitas esset in actu i dicij, Vide Bar. in l. compertę. §. in summa, j. quod vi aut clam. per Bal. in rep. Paduana, & Perusina, l. edita. C. de eden.

c Opp. Vide Alex. consi. 80. vol. 4. & A e. consi. 144. & Bald. consi. 476. in 1. par. vbi loquitur io persona stipulatoris.

---

a De iureiurando, a sive voluntario, sive necessario, sive iudiciali. Rubrica.

ADDITIO.

a De iureiorando. Inquantum Alex. dicit, quod testi non creditur iuranti, & deponenti de credolitate, etiam si diceret pro certo credere, nisi adijciat rationem dicti sui per sensum corporis adde, quod idem voluit eius consi. 70. & 72. Bal. consi. 203. lib. 1. 295. & 314. lib. 4 consi. incl. Vanutius. Si testis autem dicat se nescire, vel q. non recordatur, & postea affirmet, an ualeat. Vide pulchre Ro. cons. 305.

Pom. De iureiurando. An licitum sit iurare, vide Mar. no. in apostil. super ner. interim additis.

Dictũ est. s. de reb. cred. ubi Iuriscõsultus ostendit se de ꝯctib. dicturum, verum quia in ꝯctib. emergunt litigia, & iudicia. q decidũtur per iusiurandum: ideo hic ponitur de iureiurando ita dicit glo. C. eo. super rub. Vel aliter: Dicturus est de ꝯctib. sed quia iureiurando quis dicitur ꝯhere, vt j. eo. l. qui iurasse, in fi. & j. de pecu. l. depositi. §. 1. ideo ponitur de iureiurando. Sed quia iusiurandum est triplex, ideo annectit in rubr. siue voluntario &c. Quæro vtrum sint plures aliæ species iuramenti? Dicit glo. q. sic, & enumerat multas, & Guil etiam ponit alias species in tit. de iureiu. in 4. par.

LEX PRIMA.

1 *Iusiurandum est inductum ad lites finiendas.*
2 *Iusiurandum conuentionale est quod ex conuentione litigantium præstatur.*
3 *Iuramẽtũ iudiciale est, qđ defertur a parte parti in iudicio iudice approbante.*
4 *Iuramentum necessarium quod pertinet ad litis decisionem, triplex.*

1 **MAximum.** Iusiurandum † est inductum ad lites finiẽdas. h. d. Quæro, hic dř maximũ, cuius respũ dř a Respectu transactionis, & rei iudicatæ, q a ẽt illę sunt remedia decidẽdarum litium, tñ non ita magna. Sed in quo ꝯsistat ista maioritas iuri, videbitis. j. l. ꝓx. q ad huius decionem est facta. Scđo q̃ro q̃uotuplex est iurm de quo tractatur in hoc tit. Certe rub. ponit tria, quę ex hac rubrica
2 colliguni. Primum † est iurm ꝯuentionale, q. ex ꝯuentione. inf. eod.
3 † Aliud est iudiciale qđ defertur a parte parti in iudicio iudice approbante, ut hic in fi. a Et cum istud iurm sit litis decisorium, & vim rei iudicatæ obtineat. j. eo. l. ꝓx. nõ admittiť ꝓbatio in ꝯrium, nisi de hoc esset ꝯuẽtũ. l. 1. C. hoc ti. ꝯ vero iurm delatum a iudice ipso parti, bene admittitur ꝓbatio in ꝯtrum. l. admonendi. j. eo. a Est
4 tertiũ iurm necessariũ. q qđ ꝑtinet ad litis decisionem. † Et est triplex, Primo, qu deferř in defectum ꝓbationis, de quo videbitis in l. admonendi. j. eo. Secundo quando defertur iuramentum purgationis. l. præsenti. C. de his qui ad eccl. conf. & in auth. nouo iure. C. de pœ. iu. qui ma. iu. Tertio est iuramentum quod defertur pro lite examinanda, seu pro re existimanda, de hoc loquitur tit. de lit. iur.

LEX II.

1 *Transactio est contractus innominatus.*
2 *Iuramentum, & transactio, in quo conueniant, & disconueniant, remissiue.*
3 *Sententia in quo cõueniat cum iuramento, & in quo disconueniat, remissiue.*
4 *Iuramentum quando tollat naturalem obligationem.*
5 *Sententia fingitur a lege consentire, non appellans ab ea.*
6 *Iuramentum cum defertur, inest conditio, vt incontinenti iuretur.*
7 *Iuramentum quando remittitur, habetur perinde ac si iuratum esset.*
8 *Iuramentum habet executionem paratam.*

Iusiurandũ. Dř hic, qđ iurm est species transactionis & sic transactio est genus. Contra, imo est species separata a iurõ, vt vidistis. s. l. proxim. ideo habemus speciales titulos de trans. & de iureiu. sol. dicit gl. fateur qđ transactio potest accipi pro gñe, quasi litis decisio, & sic loquiť hic. Itẽ ꝓ spẽ separata a
1 iurõ, & sic loqtur ꝯriũ. Qđ no. q a ex hoc ꝓbať qđ transactio † est ꝯctus innominatus. Nã ille ꝯctus, qui hẽt nomen gñis, nec hẽt aliqđ nomen speciale, est ꝯctus innominatus, vt no. C. de re permu. super rubr. Dicemus in l. iurisgentium. §. 1. s. de pact. sed transactio est no-
a men generis, vt hic, ergo casus est hic, qđ transactio est ꝯctus innominatus. a vt no. gl. no. in l. siue apud acta. C. de transa. & ibi dixi, licet non allegauerim. ibi istam. l. vbi est casus. Quæro in quo est ista maior authoritas iurisiurandi? Rñ quędam est maior authoritas respectu effectus, & istud prosequitur gl. quædam, est maior autoritas respectu modi inducendi. Dicimus. n. qđ ꝯctus bonæ fidei, quando nudo consensu ꝯtrahuntur sunt maioris authoritatis, vt l. iurisgentium. in fi. s. de pac. ita iurm facilius inducitur q̃ transactio, quia non est necesse qđ aliqd deť. vel retineãtur, secus in trãsactionem. C. de
2 transactio. Item facilius q̃ snia, quia non est necessarius iuris ordo fm Guliel. Circa effectum quæritur † primo in quo conueniant, & in quo disconueniant iurm & transactio, dic vt in gl. & bene. Scđo
3 quæro † in quo conueniant, & dIconueniant iurm. & snia. & in quo vnum aliud excedat, dic ut in gl. q̃ vide. Qualiter autem hoc procedat, qđ vnum excedat aliud, dicemus in singulis legib. hic alle. in gl. Ad vnũ est tñ aduertendũ, dř hic quod iurm tollit naturalem obľonem, vtrum hoc sit verum in quolibet iuramen. Gul. de Cun. dicit qđ loquitur hic de iurõ voluntario, & iudiciali, qđ hẽt consensum
4 partium, † merito tollit naturalem: secus in necessario delato a iudice in defectum ꝓbõnis, qđ nõ hẽt ꝯsensum partium, q a nõ tollit naturalem sicut nec snia l. Iulianus j. de cond. ind. quod mihi non placet, a q a hic est dare consensum, licet coactũ, vt s. qđ me. cau. l. si mulier. §. sed metu. ꝯsensisse. n vř, si non appellauit. l. 1. C. de posthu. l. 2. C. de app. l. 2. C. qđ me. cau. qđ verum intelligunt quidam, si iurauit reus, secus si actor, q a cum iurat actor nihil sibi deberi, reũ liberare vř. l. tale pactum. s. de pac. qđ pactũ tollit naturalem obľonem. l. Stichũ §. naturalis. j. de sol. Nec ob. si iuratum sit iudici q a per hoc iuratum paret vř. a Quidam tñ dñt, qđ ille, q non appellat a snia, vř consentire. l. ab eo. C. q̃uo & qñ iud. & l. hi qui ad ciuilia. C. de app. & tñ operatur tacitus consensus. q̃tum expressus. s. tit. 1. l. cum q d. er-
5 go, &c. Rñdeo, qđ ille. qui non appellat, non cõsentit tacite, sed lex fingit eum ꝯsentire, fictus autem ꝯsensus nõ tollit naturalẽ obligatio
6 nẽ. d. l. Iul. ergo, &c. No. qđ cum iurm defertur inest ꝯdõ, vt inconti-
7 nẽti iuretur. Itẽ no. qđ † qñ iurm remittiť, hř perinde ac si iuratũ es-
b set. j. e. l. nõ erit. §. si neq;. Quæro, vtrũ iurm b hẽat † executionẽ pa-
8 ratam, sicut snia Dico qđ sic, vt j. e. l. sed & si possessori. j. pe. & expressius. s. de re iu. l. post rem. l. aliqtulum tñ facit ꝯ. j. eo. l. iusiurandũ, & ad pecunias. §. fi. sed ibi videbitis. Et iõ puto qđ si in fine ꝯctus apponeret ista clã, & post ṗdcã q a de ṗdictis posset dubitari, dictus promissor detulit dicto stipulatori iusiurandum, vt si iurauerit se debere recipere, q teneatur, q stipulator statim sibi delato iurõ, se dñe
c recipere iurauit, tunc tale instim de iure cõmuni mandaretur exe-
d cutioni. Et miror qđ consuetudo hunc modum non adinuenerit. d

ADDITIONES.

Men. Qũo intelliguntur species. Alcia. in rub. C. de pact. & in rub. C. de transac.

a Innominatus. Adde tex. in l. 1. §. eum gl. in ver. transigendi. s. de pac. Bal. in rub. C. de rer. permu.

b Parit. Vtrum iuramentum. Vide latè Ias. §. item si quis postulante. in vlt. char. Inst. de act. ... gl. & quod iuramentum appositum sub ista forma, impediat exceptionem non numeratæ pecuniæ posse opponi, vide Cre. sing. 153. Et quod hoc intelligitur in iuramento decisiori, vide Soc. consi. 241 Ias.

Meno. No. Vide Bar. j. eo. l. 3. §. si neque. ubi late Ias. nu. 10.

Men. Marti singular. 356.

Pom. Adde Ias. late in §. item si quis. Inst. de act. licet cõtra dictum Bar. q nouũ appellat, tenuerit Ro. in rep. rub. s. de arb. ex eo inferens, q iurm habet vim guarentigiæ. & qđ Bal. hic dicit in l. 1. C. eo. cõtra tenet Ang. hic in l. iusiurandũ. §. fi. j. eo. ti. & Ro. hic. & in l. sed & si possessori. §. fi. j. eo. & Bal. in l. si duo patroni. §. item si quis iurauerit. j. eo. & Math. no. 2 ... tu teneas op. Bar. quam dixit me audiente coram Ias. & per eam sæpius cõsuluisse, & obtinuisse, & cũ qua trãseunt Ful. hic & Alc. & quam cõmendat hic Bal. in repe. ꝓterea tenuit cũ opi. ista ipse Bart. l. sed & si possessori. §. fi. j. e. in ... no. ꝓ illũ tex. & ibi Ang. ... cõtrarium Ful. & Sal. Pau. & Alc in l. ... postea §. fi. j. eo. & in l. post rẽ. hic alle. & Ang. Are. in §. item si quis postulante. Inst. de act. licet dubitauerit in casu in quo esset plenum ex. iudicium. Et pro illa ... quam tenuit ipse Bar. in l. si duo patroni. §. fi. in hoc dicens, qđ si in instrũ empt oris, & vẽditoris, apponať iurm, qđ non poterit exponi exceptio pratij non

non soluti, ubi petitor executio ad rem uenditam, facit tex. l. pen. C. deposi. hoc modo inducendi, dicit tex. q instrm depositi, hab. t executionem paratam pp bonã fidem, quæ spãr in illo contractu requirit, tunc argoit sic, si instrm depositi, habes executionem, fortius debet hic instrm, in quo imponit iusm, hoc et quiritur longe maior fides, cũ in eo tractetur de periculo animæ, l. fi. C. ad l. Iul. repet. secundo facit l. si quis maior, in uerbo, mod. uel illud, habet executionem paratam, ut not. Bart. in d. l. j. C. depos. Tertio facit, quia quilibet contractus factus in iudicio, habat executionem paratam, probat tex. in l. tale pactum, §. qui prouocatoriam, uterum iustam conuentionem, ff. de pac. Modo omne iuim, etiam extraiudiciale, habet uim iudicij, l. qui iurasse. §. fin. j. eod. & de lit. cont. l. nam & postea. §. si in qui temporali. & ibi Bart. no. j. eo. istam autem opin. limita j. ut procedat, quando iuim præstitum est sm formam Bar. hic, hoc est, quia tendit ad decisionem, & sic qñ est iuim de præsenti, uel de præterito, tunc æquiparatur sententiæ. Secus uerò esset, ut pôt hic ex uerbis Bar. colligi, qñ esset permissorium in futurũ, uel simplr a debitore præstitum, unde ex eo casu quod iuim sit litis decisiuum, habent. & ad hoc bene facit quod no. Bal. c. j. §. item facta, tit. de pace iur. fir. Vide Iasan l. omnib. C. de iud. Soc. consi. 21. in 4. dub. & omnino uide Mathi. sing. notab. 20 ubi tenet cum Bart. licet in superiori uotula dicatur contrarium. Secundo limita, ut procedat si pro obseruantia iuri intentator officiũ, secus si actio in factum, in simile est in Insti. ve Bart. in l. si mora. j. de re iud. & in l. j. C. de exec. rei iud. & q ex iuro oritur officiũ iudicis, licet dicat Ang. hic se nullibi legisse, est gl. in l. nam & postea. §. si. j. eo. & probatur quod iuim, & confessio æquiparantur. l. post rem. hic alleg. sed ea confessione oritur officium iudicis, ut not. in l. j. C. de confes. ergo &c. Tertio limita, ut per Bald. in l. j. C. eo. De qua tamen uide Alex. hic. Quarto limita, ut per Alex.

c Executioni. Adde Fulg. idem tenentem hic, & in l. sed si possessori. §. pen. infra eo. Paul. de Cast. in l. nam & postea, j. eod. & Alex. hic. Bald. in l. j. C. eod.

Ruer. Adde, q opi. Bart. cõiter teneĩ sm Soc. & D. Ias. latissime hic. & limitat sex modis. Adde Soc. in cõs. 1 an. col. 5. & cõs. 232 col. 6. ubi dubitat de hac opi. Bar.

d Pom. Aduenerit. Adde q illa practica non est multum tuta, secundum Mathes. not. 20. Vide Corset. rubr. de iureiur. in priuil.

LEX III.

1 *Iuramentum in criminalibus an deferatur.*
2 *Matrimoniali in causa quando possit iuramentum deferri.*
3 *Iuramentũ in causa monachationis nõ defertur ei, qui dicit se non monachum.*
4 *Iuramentum calumniæ, quando excuset ab expensis.*

a b c 1 **§. Ait prætor.** a Iuso pstito aduersario deferẽte stãdũ ẽ in oĩb' quo ad ipsos litigãtes, secus quoad extraneos h. d. vsque ad § iura. Quæro, vtrũ in criminalib. possit deferri iusm. Gl. dicit † q voluntariũ vel iudiciale pt in criminalib. deferri, sed iusm necessariũ in defectũ pbationis non. Ita notat ẽt in l. i bonæfidei, C eo. sed j. de qõ. l. maritus. gl. sup ver. absente. vr dicere, q i criminalib. nõ est locus delationi iusi indistincte. Istud qd gl. hic dt de iuso necessario, in defectũ pbõnis, est uerum, in eo qd dicit de iuso uolũtario. vel iudiciali, si qdẽ defert reo ad absolutionẽ, hoc nõ põt, qa in causis criãlib. qs vr agere pro cã fisci, & ad fisci utilitatẽ, vñ ñ pt deferri iusm sicut nec p pcuratorẽ. l. iusiurandũ qd ex ɔuẽtione, § fi. j. eo. Si uero defert actori ad ɔdẽnationẽ rei, Gul. dicit q nõ põt deferri, qa in criãlib. requirunt pbõnes luce meridiana clariores, Iaco. Butrig. dicit ɔ. qa si reus deferr actori, ipse vr ɔfiteri in casu quo actor iurauerit. j. eo. l. q iurasse, in fi. sed ɔfessio est probõ luce clarior, ergo &c. Hoc pfectius dixi in l. maritus, de qõnib. Dic latius, aut loquimur in iuso extraiudiciali. primo casu, si nõ sit mota qõ p crimine, nõ pt deferri iusm: ille tñ q detul, tamodo non põt agere, sed alius sic. j. de adult. l. si maritus, §. si negauerit, sicut in actione populari, vt j. eo. l. eũ q iurauit, § in popularib. ibi gl. magna, in fi. Aut defert iusm in iudicio, & tũc si p actorẽ reo, bene ualet C. de fi. instr. l. fi. & C. de iis, q ad eccl. ɔfug. l. fi. §. sicubi. Eɔ, si defert p reũ actori, tunc nõ ualet p ɔdẽnationẽ rei, nec iudex dẽt recipere illud iusm, qa nõ est plenè pbatũ, & iõ reus nõ ɔdẽnandus, l. fi. C. de prob. Scdo, qa pũmit, q actor, q nõ plenè pbauit, de facili deieraret pp sĩtudinẽ supplicij, q de iure pati dẽt. C. de acc. l. fi. & de calum. l. fin. Accusatori in vel alicui de domo eius, nõ est credendũ, de test. l. idonei. & ff. de iniu. l. lex Cornelia. circa istã mãm de hoc est dubiũ, si iusm voluntariũ deferat, vtrũ debeat admitti in iudicio p iudicẽ, vel extraiudiciũ, vñ crederem nõ fore admittendũ p iura s. allegata q dñt, q pbõnes dẽnt esse luce clariores. Ita nec spontanea ɔfessio, hoc casu nõ est admittenda qa per hanc viã posset innocens perire. qd nõ est admittendũ, vt j. de qõ. l. j §. si quis ultro. & ff. de app. l. nõ tñ. Nec ob. iõ Iac. Butr. q dicit, q sicut reus posset cõfiteri, ita & iusm deferre, vt C. de cust. reo. l. 2. & j. de cust. reo. l. si cõfessus. quia magis credendũ est spontaneæ cõfessioni accusati, q delationi iusi, quia confessio procedit de proprio facto ɔfitentis, sed accusator de facto alterius iurat post iusi delationem. Veruntñ ɔ hoc vr iste tex. q dicit gñalr hre locum iusi delationẽ in oĩ causa. Quia dico, q loquit in oĩ causa ciuili, qd patet, qa hẽt actionẽ, & nõ accusationẽ. vñ credo ita dđm, q aut de crimine agit ciuiliter, & tunc dico, q põt hre locũ delatio iusi p istũ tex. Aut agit criminalr, & tũc non hẽt locũ per iura pall. pro quo facit d. l. lex Cornelia. Quæro, vtrũ in causa mrimoniali possit deferri iusm? dic q de facto bñ pt deferri, sed si iuratũ fuerit, nõ valet, qa nõ adstringit iuratẽ, qn possit probari ɔtriũ, & ideo iudex nõ debet admittere tale iusm, quia illud nõ debet admitti, qd admissum nõ pdest, iurib. vulgarib.

2 d † Quæro d vtrũ in cã matrimoniali possit deferri iusm? Glos. hic super uerbo, agat vr dicere q sic: quia tale iusm, sicut sñia diffinitiua põt retractari postea si reperiatur ueritas q sit maritus, vt ex. de re iud. c. lator. & ibi vide p Canonistas. Dicebat tñ Iac. Butr. & e bene, e iudicio meo, aut iusm defert actori, vt uolo esse tua vxor si iuraueris, & tunc ualet, quasi de nouo tunc ɔhat mrimonium, nunc n. psentiẽt bus inuicẽ, licet sub ɔdõne, q ɔdõ non impedit mrimonium ɔhi, vt in toto tit. extra de ɔd. app. aut defertur reo ad dissoluendũ matrimoniũ & tunc non possit, quia non est in partium ptãte.

3 Quæro, qu d i cã monachationis? gl. dt q nõ pt deferri iusm, q est verũ, si defert ei, q dt se non monachũ, sed si defertur ei, qui alium ad se trahit in monachum, posset valere, vt ibi videat de nouo profiteri, vt mõ di t in cã matrimoniali. ad pdicta, facit quod no. C. de transl. l. fi. e Quæro nunquid in cã status possit deferri iusm? dñt quidam, q sic iurando se liberum, sed non econuerso iurando seruum, ar. C. de lit. cau. l. nec si volens. Tu dic ɔ per hanc l. ver. quacũque & per l. fi. C. de trans. Venio ad ver. sed & si de ɔdõne. gl. op. de l. seruus cum sc. j. eo. Sol. vt in gl. Opp. de l. 2. § fin. j. de Car. edic. Sol. dic vt in gl. Text. illum in ver. proderit, &c. inducit Gul. ad

4 f quæstionem, vtrum iusm calumniæ excuset ab expensis. de quo per Doc. in aut. generaliter, C. de episc. & cler. & in l. properandũ, §. sin autem reus. C. de iud. Dixi plenissime in l. 1. §. 1. j. ad Turp.

ADDITIONES.

a Poma. Ait prætor. Nunquid testis examinatus in vna causa, valet in alia inter easdem personas. Vide Alex. cons. 57. 1. vol. Fel. in c. venitas. de testib. & in c. cum venissent. eo. ti. plene Alex. cons. 33. vol. 2.

b Paris. Standum est Idem ex forma statuti Papi. habes in 4 statuto. Vbi vide in ea Pau. ibi ver. quo verum in criminalibus. An aũt in istis possit deferri iuim in supplementum, quando venit imponenda pœna pecuniaria. Vide Alex. cons. 66.

c Criminalibus. Adde vltra ea quæ hic scripsit Alex. eundem cons. 66. & 74. lib. 1. & cons. 121. 2. vol. & cons. 278. lib. 1.

d Pom. Quæro. Inquantum Bar. hic concludit, & est magis cõis opi. vt hic inquit Alex. q in cã matrimoniali, uim affirmatiue valet & tenet. Adde q valeret, etiã si criminaliter ageretur, gl. est fin. l. pen. ver. cõfessos, C. de fideiu. de qua meminit Bal. in l. vnica. C. de confes. & in l. quicunq. C. de seru. fug. & l. eã q C. de fideicõ. & in c. 1. §. iniuria. ti. de pace iu. fir. & amplat ibi Bal. in c. si appellans eam augeat, ẽt si sola mulier iurat, extra de confes. quod tamen limita, nisi esset disparis coodõnis, puta quia ignobilis, alter nobilis, vt voluit Bal. l. 1. C. de col. dete.

e Et bene. Adde Bal. in l. c. antiqua. Ang. & Sal. hic, Ant. de aut. in c. fi. ext. eo. & Ioã. de Imo. in c. mulieri. eo. tit. de iuso uero necessario deferendo in supplementum probationis dicit Alex. illud non deferri in causa matrimonij, ut voluit gl. in d. c. mulieri. ut hic per eum. Cui adde Bal. cons. 128. & melius seq. inci. causa matrim. vbi post Host. Io. And. in add. ad Host. tenet, quod est in arbitrio iudic.

f Calũniæ. Adde gl. i Auth. de iud. i §. oportet, col. 6. gl. in c. finẽ. litib. de dolo & cõ tu. gl. in c. in primis. 2. q. 1. ubi habetur, q excusat succumbentem ab expensis per Spe. in tit. de expen. §. nunc de expẽsis, & p Ale. hic. cui adde Bal. in consi. 95. inci. uerba libelli. & ibi an iusm excuset ab expẽsis factis in causa appellationis.

1 *Iudæis non est deferendum iuramentum per Euangelia, nec per Christum.*
2 *Iuranti per Machometum, non est credendum.*
3 *Iuranti per capillos & per viscera Dei, non est credendum.*

a **§. Iuraui.** Iurari dẽt eo mõ quo defert, dum tñ sit modus licitus, & postq̃ est iuratũ hr pro vero. h. d. cum l. seq. vsq; ad §. fi. Q'i defertur iusm simplr, nec dr q iures per Deũ vel p aliud vel alr, quo dẽat itelligi delatũ? Dic sm morẽ iudiciorum. ar. s. de testi. l. 3. in fi. & j. de edil. edi. l. q si nolit. §. qa assidua. Op. d ver. Diuus. an ver. sed si q s. Sol. prout in ver. Diuus. est lra, non, tunc concordat, put deest, nunc est ɔtrium. Solu. q in ver. Diuus loquitur de

b superstitione propria publice non improbata, vt de Iudæis, q iu-

1 rant per Deum eorum, nec esset eis deferedũ † iusm ad sancta Dei Euangelia, cũ Euangelio ipsi non credant: nec per Iesum Christũ, cum in eũ ipsi non credant. Subdit gl. de Saraceno: certe illa est re-

2 ligio apud nos publice improbata. Vñ si quis † iurauerit per Machometum, illi iuso nõ est standũ. Idem puto si qs iurauerit alio modo

3 prohibito, vt † per capillos Dei, vel per viscera Dei, & sĩlia, qa ista sunt publice improbata, in auth. vt non luxuriẽ. ɔ naturam. §. 1.

ADDITIONES.

a Pom. Eo modo. Et iõ dicunt Gol. de Cu. Alb. de Ro. & Bal. in l. c. antiqua, q si dicatur ut iurares p caput tuum, & iurasti per Deum, non valet iusm, quia responsio non fuit consona interrogationi, iuxta l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de uer. ob. si tñ detuli, ut iurares per patrem, tu iurasti per filium, valet iuramentum, iuxta no. in epistola, inter claras, C. de sum. Tri. & fide cath. inquantu dicit, q iura quæ p statuntur ex forma iuris, uel statuto rum debent præstari super sacros. Euangelia, non super alia scriptura, ut per gl. in cle. 1. in uerbo, tacta, de hære. adde uidendum. Bal. cons. 8. 3. uol. alias 2. Limita hunc tex. inquantum uult, q si defertur alicui iuim per corpus, uel caput suũ, quod illi standũ est, q hodie nõ pcedat, qa iuridiũ est per creatorẽ, nõ aũt per creaturã tenet Host. in §. qualiter in prin. in summa, tit. c. e. Scdo limita, ut p Bal. i auth. sacra pub. C. si adue. uen. quoties agetur de aliquo cõtractu cõfirmãte, quia tunc nõ li sfi cret pstare tale quale, licet ex libito voluntatis delatum. Ad quod bene facit, quod not. scilicet in auth. sacra pub. Vide Alex. hic Bart. consi. 12. uol. 1. Limita ẽt ut nõ pcedat, quoad extraneos, licet quo ad deferentem, & iurantẽ nihil qri soleat, sũ pte extranei qrete facit. l. sed & si possessori. in fi. j. e. Vide Fel. late i c. pposuisti. de prob. Limita ut per Ro. pcilliũ tex. in l. nã & postea §. sed si. eo. ti. Itẽ limita, ut non procedat, quo ad ea q ueniunt ext. natura contractus, quia de his ẽt post iuim præstitum quæritur. l. eũ qui. §. fi. j. eod. & l. li duo patroni. § si quis iurauerit. & §. Marcellus inita eodem Item limita non procedere, si iuramentum nonfuisset litis decisorium, quia tunc etiam eo præstito, de eo quæri solet gl. in l. si cũ patrono. C. com. vtriusque iud.

b Iudæis. Inquantum Alex. alle. Pa. de Cast. cons. 84. inci. visa quadam scriptura, ubi ipse Pau. uidetur tenere, quod Iudæi non l genter constitutionibus d spponentibus de iuramentis, Vide tñ Ang. consi. 94. ubi uidetur tenere contrarium.

LEX XVIII.

a **Non erit ratum.**

ADDITIO.

a Paris. Nõ erit. Circa intellectũ §. dato posito in hac l. no quod eius dispõ pcederet qñ staret statutũ, quod credatur iuro alicuius, & ille iuraret aduersario pñte & tacẽte, vide Fel. in c. pposuisti. ex. de prob. Item an procedat hæc regula quando quis diceret iusm esse positum dolo aduersarij, uide Soc. in l. aduersus, ff. de exc.

§. Dato

§. Dato. * No. ex isto §. q. iuramentum habetur pro veritate: quia post iuramentum non requiritur, an debeatur, vel non, vt ͞j. eo. l. nam postea. §. 1. respon. 2.

1 Iuramentu, cum defertur, inest conditio, vt incontinenti iuretur.
2 Iuramentum quando remittitur habetur perinde, ac si esset iuratum.
3 Reus debet petere dilationē ad deliberādū quid iurare velit, non ad iurandū.
4 Iuramentum antequam sit acceptum, potest deferentem pœnitere.
5 Delatio iuramenti, debet intelligi, secundum morem iudiciorum.

§. Si neque. Iuri delatio intelli͞r, vt incontinenti iuretur vel remittatur. sed si omittatur, pro non delato h͞r. 1 & remittere, est volēti iurare, iur͞i gr͞am facere. h. d. cum l. seq. † No. 2 q. cū iur͞m defertur inest ꝯdō. vt incontinēti iure͞t. No. qđ qñ iur͞m remittit͞, pinde ē ac si iuratū esset. Ad primū op. ͞j. eo. l. iusiurādū. & ad pecunias. §. 1. Rñ. qđ dixi dēre iurari incōtinenti, subaudi vel iuramentū recipere. Sufficit. n. qđ statim ipse reus dicat se velle iurare, & ex cā pōt petere dilationem ad deliberandū, qđ iuret. l. ꝯtra. 3 sit† ergo cautus, qđ non dicat reus, ego volo deliberare vtrum velim iurare vel nō tunc. n. actorē pōt pœnitere: imò nō valeret iur͞m ex īteruallo, nisi de nouo deferat͞. sed si reus statim recipit iur͞m, & dicit se paratū iurare. sed vult deliberare qđ iuret, istud pōt fieri. l. 4 ꝯtria tene menti. † Ad s͞m op. qđ delationē pt actor reuocare, nec h͞r remissa. l. si q's iusiurandū. C. e. Sol. di͞t qđā inspicienda esse verba, vtrū sint verba remittētis, an verba pœnitētis. Vel verius anteq͞ iuramentū sit receptū, pōt deferētē īdistinctè pœnitere, vt ꝓbat͞ hae l. & i l. si q's iusiurādū. C. e. postq͞ vero iur͞m ē receptū, nō est locus pœnitentię, sed h͞r ꝓ remisso, vt hic. Ita no. ͞j. e l. manifeste, & v͞r tex. in l. si nō fuerit. ͞j. e Possumus tñ dicere, qđ ex cā anteq͞ iuretur pōt pœnitere, puta si tpe quo defebat͞ nō hēbat ꝓbōnes, quæ superuenerunt anteq͞ iuret͞. certe locus erit pœnitentię. d. l. si q's iusiurādū. Sicuti. n. ex cā nō cogit͞ q's iurare, vel referre, vt videbitis in d. l. ma a nifeste. ita ex cā pt quē pœnitere. Quæro, qñ defert͞ iur͞m. simplici 5 ter nec d͞r, q. iures p Deū, vel per caput tuum, vel quał͞r, quō † dēt b intelligi delatio? Rñ. s͞m morē ᵇ iudiciorū. l. 3. in fi. ͞j. de testi. & l. 2. §. de iur. cal. facit de ædil. edic. l. qđ si nolit. §. quia assidua, cum si.

ADDITIONES.

Menoc. Si ergo. Boerius, q. 243 nu. 2. 3. q. 339. nu. 2.

a Pom. Quando defertur. Vide Alex. in l. superiori, §. iurari.

b Mo em Adde Bal. in lect. ante. Fulg. Pau. de Cast. & Alex. sup. proxi.

LEX VII.

1 Rei appellatione continetur pars.
2 Ius excipiendi quod transeat ad singularem possessorem remissiue tamen.

Sit prętor. Ex iur͞o oritur exceptio reo, & eius successori, ēt in rem, q͞ exceptio impedit contestationem, nisi re- 1 quirat altiorē indaginē. h. d. cum prin. l. nā postea. † No. q. appella- 2 tione rei ꝯtinet͞ pars. † No. q. ius excipiendi transit ad singularē successorē, qđ qdam hic tractāt, de quo per Dy. in l fluminum, §. adijcitur. ͞j. de dā. infe. plenissime dixi in l. si quis tertius. § si quis prius, đ aqua pluarc. & plenius per Dyn. c. is qui in ius de reg. iur. lib. 6.

LEX IX.

1 Iusiurandi exceptio impedit litis ingressum, & nu. 5. quando non requirit altiorem indaginem. nu. 9.
2 Exceptio quę solet impedire lit. contest. non impedit, quando requirit altiorem indaginem, & nu. 8.
3 Iusiurandum ponit exceptionem.
4 Ista verba, actionem non dabo, vel actio non detur, non tollunt actionem ipso iure in ciuilibus, secus in criminalibus.
5 Exceptio rei iudicatæ, & transactionis, quando impediant litis ingressum.
6 Exceptio omnis, per quam factum redditur impunibile, potest opponi, ant lit. contest. in criminalib.
7 Exceptio concludens actionem non competere ipso iure, vt exceptio solutionis, acceptilationis, & similium, quando impediant litis contest. & quando non. nu. 8.

a 1 Nam postea. ᵃ No. q. exceptio † iurisiurādi impedit ꝯtestionē litis, siue ꝓcessum, qđ apparet, q͞a di 1 cit denegat͞ actio. † Agere. n. ē litē ꝯtest. l. amplius non peti. ᵇ ͞j. rem b ra. hab. Cū ergo denegat͞ actio, denegat͞. lit. ꝯt. Scđo no. † q. si exce- 2 ptio q͞ solet īpedire lit. ꝯt. hēt altiorē indaginē, nō īpedit ᶜ ꝓcessū c siue ꝯtestationē sed ꝓcedit͞ ad ꝯtestōnem. reseruata exceptione in d processu cāæ, vt hic, ᵈ in primū itel l s͞m gl. & bonū. Facit ͞j. ad Treb. 3 l. ille a quo. § si de testō. & ad exh b. l. 3. §. ibidē. Tertiò no. † qđ ex iureiurando orit͞ exceptio, vt hic. & ͞j. ꝓx. §. Op. ad istud vltimum, & v͞r qđ iusiurandū actionē tollat ipso iure, q͞a verba edicti dīt, actio e nē nō, dabo, ᵉ vt ͞s. l. ꝓx. Sol. dico † q. hæc verba actionē nō dabo, v͞r 4 actio non det͞, & similia. non inducūt vt actio ipso iure tollat͞, sed ope exceptionis, vt hic, & ͞j. ad Treb. l. 1. §. 1. & inf. ad Vell. l. 2. §. 1. qđ ē notandū ꝑp statuta. & hoc verū in ciuilib. in crīalib. vero ista verba importaut, vt ipso iure actio non ꝯpetat. l. itē apud. §. qđ ait p͞tor. inf. de iniur. arg. in l. si tibi. §. q͞dā. & l. si vnus. §. pactus. ver. sed pactū. sup. de pac. & hoc tenuit Iac. de Are. in quadā sua disputatione, qđ est no. f Op. ad primū & v͞r q. hæc ᶠ exceptio non impediat ꝯtestōnē sicut, 5 cæteræ peremptoriæ. l. peremptorias. C. sen. resc. non pos. Sol. † spāle est in istis trib. excep. rei iudicatæ, transactionis, & iurisiurandi, vt l. eleganter. §. 1. si q's post. ͞j. de ꝯd. inde. & extra, de li. ꝯt. c. 1. li. 6. Rō, q͞a istæ exceptiones sunt inductæ cā finiēdarū litiū. vt ͞s. e. tit. l. 1. & C. đ g transa. l. fratris. & ͞j. de re. iu. l. 1. & istud est satis bñ dictū. Possum' ᵍ ēt in hac exceptione iurisiurādi assignare aliā rōnē, q͞a verba edicti dīt actionē nō dabo, & sic directo tēdūt ad impediēdum principiū iudicij: secus si verba legis respicerēt finē seu effectū cāæ, vt videmus in edicto de pactis dicit. n. p͞tor, pacta seruabo', & non dicit actionē nō dabo, & sic effectū cāę respicit. non modū, vel cām seu principiū agendi, vñ non impedit lit. ꝯte. Et sic possumus dicere vbicunq; lex loquit͞, sic q. nō det͞ actio, vel non det͞ petitio, hoc casu ꝯtestonem impediat. * Ex iā dictis patet, q. exceptio Sena. Velleiani impedit. li. ꝯt. puta, ago ꝯ͞ mulierē, q͞ pro ali's fideiussit, & se ꝯstituit pagatricē: dat͞ libellus ꝯ͞ eā. ut soluat illud, pro quo fideiussit, & petitur, vt r͞ndeat libello: excipit mulier qđ r͞ndere non tenet͞, quia cōstituendo se soluturā ꝓ altero, intercessit. & ꝯ͞ actionē propositā opponit exceptionē Senatus. Velleiani: q͞ impedit, & dicit q. non tenet͞ r͞ndere, q͞ritur, an exceptio S.C. Velleia. impediat lit. ꝯt. & patet ex assertionib. libelli, q. fideiussit, & iō dēt opponi exceptio Velleiani. Et si opponatur. qđ ista exceptio non est de istis seu de illis, q͞ impediunt lit. ꝯt. vt patet p c. 1. ex. de lit. ꝯt. lib. 6. ergo non impedire lit. ꝯt. Dic, q. nō ob. dictū c. 1. allegatū, de lit. ꝯt. lib. 6. q͞a loq͞tur in alijs casib. Et hoc est verū, qđ exceptio Velleiani impedit lit. ꝯt. nisi opponatur qđ indigeat altiori indagine. Puta q. replicat͞ ꝯ͞ exceptionē, quia non p͞t opponi exceptio Velleiani ex eo, qđ renunciauerit mulier Velleiano. Item qđ certiorata renunciauit. Itē iurauit exceptionē Velleiani non opponere. Triplicat͞, q. nō valet renūciatio, si hoc casu fiat lit. ꝯte. reseruata exceptione in ꝓcessu cāæ, vt dixi in prin. * Ita intelligat͞. ͞j. ad Velle. l. 2. ad Mace. l. 1. facit optime l. si seruus. C. de his q. ad eccl. cōfu. & hoc v͞r esse de mente. Gul. de Cun. & Ia. But. dicit tñ Iac. de Are. in disput. illa, de qua ͞s. feci men 6 tionē, † q. in criminalib. oīs exceptio p q͞ factū ipsum reddit͞ impunibile p͞t opponi ante li. cōte. ut d. l. si seruus. C. de his qui ad eccl. confu. l. ita apud. § qđ ait. de iniur. & l. si maritus. §. præscriptiones, de adul. Qđ puto veru tenendo illud qđ ͞s. dixi, q. tollit͞ actio, vel accusatio

ADDITIONES.

a Pom. Nā postea. Et no. q. nō solū exceptio iurisiurandi, impedit litem contestari, s d ēt p. iurā. Ant. de But. in c. directā de excep. Fel. in c. excep. ver. idē dicit. c. ti.

† Clau. Act. o. Et illud procedit etiam in iuramēto extraiudiciali præstito superiori non in forma iudicij secundum gl. in c. super hoc. de renun. quam ibi ponderat. Ant. de But. Rationem ponit Rom. consi. 234.

b Pom. Non peti. Non loquitur in verbo agere, sed in uerbo petere. Ex quo hēs inferre Bar. voluisse, quod idem sit in verbo agere, quod petere de quo est, in l. si postea. ͞j. de pac. quam reputat notabilem Bal. in c. qm contra falsam. de proba. licet ea reprehendat l. cum quis. C. de iur. & fac. ign. Et de hoc est tex. & ibi Arc. & secundum intellectum gl. & Doc. in l. ex duobus. inf. de duob. reis. facit Inst. de act. in prin. & l. 1. cum gl. ibi posita. C. de iud. Vide tex contra. in l. age cum Geminiano. C. de transa. pro Bar. tamen facit tex. in l. 1. iuncta gl. 1. de ope. liber. & Ias. in l. posthum. C. de col. Cep. cautela sua. 34.

c Poma. Impedire. Vide Fel. in c. exceptionem. de excep. Are. cons. 73. Fel. cap. cum contingat. de offi. deleg. Pan. cons. 34. volu. 1. ubi limitat Are. cons. 69. & cons. 179. & Fel. in c. inter monasterium. de re iud. Are. cons. 95.

d Paris. Non impedit. An autem si iudex reseruet aliquam exceptionem oppositam ante lit. cont. processus sit nullus, & an opus sit appellatione. vide late Fran. cons. 107. item an processus sit nullus, si iudex non procedat solenniter super testibus & instrumentis. uide Are. cons. 77. item q. exceptio præscriptionis impediat litis ingressum, dixit Bal. in c. si quis per triginta. si de feu. fue. contro. de quo vide Fel. in rub. de præscr. de exceptione aūt, non es procurator, qñ impediat litis ingressum, vide ad Bar. in l. licet. C. de procu. ex forma aūt statuti, oēs exceptiones debent reseruari in fine litis, nec impediunt product ad vlteriora, nisi sit exceptio super qua sit cognitum & iudicatum, vide in statuto ciuilium, in verbo statuentes quoque. itē q. illa exceptio, qđ petitio hæreditatis, non dēt coerxeri. possidētem, impediat litis ingressum, uide Pau. cons. 144. Adde ēt aliam, qñ accusatus dicit delictum non esse punibile, unde Alex. in l. 2. C. ut nemo priuat. Itē adde aliā, qñ dispositio statutaria obstat intentioni agentis, fm Bal. in l. Arethusa. § 1. de sta. ho. in l. de quib. ͞s. de leg. Ang. in l. 1. C. de bonis vac. & adde aliam, de qua Bar. in l. senatus. ͞j. de accusa. item adde aliam s. litis pendentiam, de qua uide in rep. in versi. exceptio. unde infinitas remissiones, in materia per Alex. in l. fratris. C. de transa. Item adde aliam, qñ opp delictum non esse punibile, ut per Barto. in l. si seruus. C. de his qui ad eccl. conf. ubi addidi. Qua aūt forma sit iudicandum, qñ opp exceptio talis. de qua hic hi, ad impediendum litis ingressum, ponit gl. ordinaria in prin. gl. mag. ad fi. de lit. conte. in 6. & ibi per alios, per Spec. in tit. de excep. § d cta, a fi. Quid autem de exceptione, seu nō interest, an sit dilatoria, uel peremptoria, uide Fel. in c. ex parte. ext. de test. Item late, quæ sunt exceptiones impedientes litis ingressum, uide Fel. in c. exceptio. ext. de excep. ēt q. exceptio reficiendarum expensarum, sit de istis, uolunt Bal. in l. edita. in rep. Perusina. C. de eden. Sequit ibi Sal. Alexan. in vlt. col. & ibidem Ias. ubi tamen si opponantur ad processum, dēnt opponi añ cō. lit. ut hic no. uide Cum. cōs. 39. incip. si cōuētus. Itē de exceptione pacti de nō petēdo, usq; ad certum tps, an possit opponi ad impediendū litis ingressum. Vide Soc. in l. 2 § 1. ͞j. de exce. in 1. no. de exce. rei iu. si fuit opposita ad processum, & non admissa, & post lit. conte. Item si opponeretur ad processum, an possit opponi. unde Fel. in c. inter monasterium. in 14. lim. de re. iu.

Menoc. Dico. Ias. cons. 7. col. 4. ubi limitat.

e Paris. Actionem non dabo. An per ista uerba tollatur iudici facultas cognoscendi, uide d. Fran. cons. 85. Adde vltra Alex. hic Pau. de Cast. consi. 144.

f Poma. Hæc exceptio. Vide Fel. in c. exceptionem. uer. circa peremptoriam. de exceptio. Pap. in c. super literis. de rescrip. uer. gl. fi.

Menoc. Speciale. Grammat. decis. 66. nu. 46. 47.

g Pom. Possumus. ēt no. exceptionē pacti de nō petēdo, nō impedire litis ingressū, tñ Bar. alibi in l. si unus. §. pactus ne peteret. de pac. refert Ion. facere differentiā, inter pactū de nō petēdo, & pactū de nō agēdo, ut ibi p eū, quē sequit Bal. in l. si nō fortē. §. adeo. ͞j. de cōd. ind. & in c. de test. ext. de test. tñ ipse hic v͞r sentire oppositū. De quo tñ vide p Cep. scribētē. non tñ Bar. hic se firmat, sed ad dictū suū se remittit, cuius tñ cōclusioni v͞r fortiter obstare. l. creditor in verbo, petitionē repellit, C. de pac. Pro cuius solutione, unde ibi Ale. & Fulg. solutio Ale. uolet literā. & Ful. diminuat, & litera multū repugnet in dicto uer. per tionē repellit q͞a quoties lex utitur uerbo, petatur, uel simili, impedit litis initiū, ut p Bar. hic.

a fatio p maleficio ipso iure. Dico ét ꝛ vltra, qđ † oís exceptio, per quã
7 ꝯcludit᷑ actionē nō ꝯpetere ipso iure, ut exceptio iusiurandi, acceptila-
tionis, & similium impedit litem contestari. a Vt est exceptio. j. tps
certũ ꝯficiẽdi inuẽtariũ. Ista ét impedit litẽ ꝯtestari. C. de iu. delib.
l. fi. §. donec tñ. & ibi dixi. a cũ. n. dicat lex fine actione nemo expe-
rit. l. si pupilli. §. uideamus. s. de neg. ge. apparet, q ista exceptio, tu
non hẽs actionẽ, hẽt impedire ne experiaris, & ne agas, ut hac l. cum
b ex pcedẽtib. apparet. Itẽ quia ista est exceptio litis finitæ, ut l. cum quidẽ
q̃rebat᷑ uer. pinde. el 2. j. iud. sol. hoc ét nō posset intelligi. l. si quidẽ
8 C. de exce. † Et hoc verũ, nisi altiorẽ indaginẽ regreret. tunc. n. re-
c seruat᷑ post lit. cõt. ut hic 2. rñ. & vr̃ pbari in d. l. si quidẽ. Huic dicto
9 vr̃ ét assentire Iac. de Are. in d. dispu. † Ad ẽm op. except o iurisiu-
randi impedit lit. ꝯt. l. elegãter. §. si quis post. j. de ꝯd. inde. sed hic dr̃
ꝯtrium, quare male. Sol. hoc iõ, quia reqrit altiorẽ indaginẽ. Ista est
vera solo, q̃ gl. ponit, & Iac. de Are. tenet, ut s. audistis. Alij exponũt
ait. put hic dr̃ exceptioni. i. replicationi, q nihil est dictũ. Ná qñ de
iureiu dubitat᷑, ille ꝯ quẽ exceptio iurisiurandi opponit᷑, nihil repli-
cat, sed solũ exceptionẽ negat. Tene ergo prima notabilẽ & verã.

ADDITIONES.

a Dico etiam. Adde, q hoc dictum Bar. sequit᷑ expresse Pa. de Cast. cons. 191. inci. an
requam, in fi. cons. & hic in addi. & sequitur Io. And. in addi. hic alleg. per Alex.
Meno. Tiraq. l. si v nquam. l. si vnquam, verbo reuertator. nu. 41 3.
b Pom. Item quia ista. Vide Alex. l. fratris, de traos. Fed. cons. 166 & cons. 183. Barb.
cons. 26. in 2. vol. Ro. cons. 214. Are. cons. 9. Bal. in c. ex parte de rescri.
c Altiorem. Sed quid si non habet altiorem indaginem, an iudex possit reseruare
post li. contest. Bal. dicit, q non, in l. a. C. qui acc. non pos. quia non potest mutare
ordinem datum a iure, ut in c. exhibita, extra de iud. hœc Iac. But. videatur contra
tra. sentiae, in l. a. s. qui satisd. cog. secundum eum. Item adde, quod sicut quando
que exceptio impedit processum super actione, ita replicatio super exceptione,
ut no. in l. fi. § sed & si stipulator. s. de eo, per quem fac. erit. Pa. de Ca. hic in ad-
di. Meno. Afflict. decis. 52. in fi.

1 *Iuramentum parit actionem, & exceptionem, & habetur pro veritate.*
2 *Actio ex iureiurando ponitur inter pretorias.*
3 *Iureiurando quando agitur, quid debeat probari.*

1 **§. Iureiurando.** † Ex iureiurando oritur actio, & exce-
ptio, & hr̃ pro veritate. h. d. Primo quæ-
a ro, vñ oriat᷑ actio hæc ex iureiurãdo, cũ in edicto nil dicat᷑ de actio
ne, sed exceptione? Rñdeo credẽdũ est, q plura erant verba in edi-
cto, ex qb. apparebat ptorẽ dare actionẽ ex iureiurando, iõ nři au-
thores posuerunt hãc actionẽ iurisiurãdi inter ptorias. Ita scrit Io. in
2 arbore. & Rofredus, i libellis. Quæro, q̃ est ista actio? dic ut i gl. Quæ
b ro. qñ agit᷑ ex iureiurãdo, an sufficiat hoc solũ pbari, s. iuratũ esse,
c vř remissũ? Tex. vr̃ hic velle q sic, supple q dẽt pbari iusiurãdum datũ,
vt s. e. l. 3. in prin. & incõtinẽti postea iuratũ, vt l. non erit, in fi. s. eo.

ADDITIONES.

a Pom. Primo quæro. Quod quidem probatur s. eo. l. 3. in ver. quacunque, in verb.
tuebitur. Quoties. n. lex loquitur verbo, tuebitur, intelligitur quo ad actionem,
& quo a d exceptionem, in l. statuas. j. de acq. rer. do. quanquam possit dici, q illa
verba prætoris non sunt, sed iurisconsulti eius edictum interpretantis, & bene
facit. §. item si quis postulante. in verbo actionem dat, Inst. de act.
b Paris. Qñ agit᷑. Si tñ reperiat᷑ in actis, q talis iurauit deferente aduersario, psumit᷑
iurasse solenniter, sm formam qua fuit delatum, ita Ang. Are. in §. ité si quis po-
stulante. in ver. & aduerte, q ibi in iure Inst. de actio. Vide ét Ale. hic, & ibi in addi. no.
c Probari. Adde Baldem tenentem in l. 3. s. eo. & cõ Bal. transit Ro. in l. non erit,
s. e. in §. si neque. Pro hoc Ale. alle. gl. in l. si unus §. pacta. s. de pac. quæ dicit, q ille
qui se fundat ex stipulatione, dẽt probare, q præcesserit interrogatio, & secu
ta fuerit rñsio, limitando nisi in scriptura cõtineret de interrogatione, & rñsio-
ne, q tũc est psumendum, q incontinenti fuerit rñsum, per §. si scriptum. Inst. de
inutil. stip. Et eodem modo deberet dici in iuro. Et pro hoc alle. ét Io. And. in ad-
di. Spe. in tit. de teste. §. sequitur. super ver. & no. ibi volui, q si in act s apparet
scriptum, q præsente iudice, & partibus, testis fuit iuratus, q præsumitur omnia
solenniter acta, ut latius hic per eum. Cui ét adde quo ad illud, quod dicit alle-
ganti stipulationẽ, &c. Bal. cons. 53. lib. 1. & ad eo per Io. And. Adde ét, q si nota-
rius diceret iuratum esse secundum morem, per hoc nõ præsumetur iudicis præ-
sentia, licet alias præsumatur, in unlus Old. cons. 323. incip. circa primam.

1 *Sententia post iuramentum, etiam iur amento contraria valet.*
2 *Sententia contra sententiam quan o valet.*

2
1 **§. Sed si damnetur.** a Snĩa † valet post iurm, ét si sit
ꝯ h. d. Op. q non valet snĩa ꝯ sen
tentiã. C. qñ pu. ñ est ne. l. 1. ergo nec ꝯ iurm, cũ sit maioris authorita
tis. s. e. l. 2. Sol. in hoc snĩa superat iurm, ut no. in l. 2. s. eo. Pro intelle-
2 ctu huius. §. dẽmus videre, † quar snĩa nõ ualet ꝯ sniam. Quidam
b dñt, q si prima fuit absolutoria, scda ꝯdẽnatoria, tũc nõ valet secũ
da, vt d. l. 1. C. qñ puo. nõ est ne. Sed e ꝯ bñ valeret scda absoluto-
ria fauore liberationis, ar. l. eius q. §. quas vero, s. tit. 1. & l. Arrianus.
de act. & ob. & q a imputet sibi actor, q hẽbat sniam ꝯdẽnatoriã, si
postea de nouo egit & succubuit. Quæ rõ cessat i reo, in cuius ptãte
c ñ erat agere. Ego dixi. & dico, q si iã lata snĩa, & iterũ ferat᷑ alia ex
d nouo processu, indistincte valet secũda, siue, scda noceat reo siue
actori, imputet n. sibi reus si ex prima snĩa nõ opposuit exceptionẽ
rei iud. vel ét actor sibi iputet, si de nouo egit. Istud probat᷑ expresse
in l. duob. & qđ ibi no. j. de exce. rei iud. & qđ no in l. 1. C. si plus vna
sen. exp̃ssius ex, de re iu. c. inter monasterium. si bñ aduertat, & illa
† ista nõ calũniet᷑. † Sed si post primã sniam daret᷑ alia snĩa ex eisdem
actis, & tũc eẽt nulla indistincte. siue cõcordet cũ prima, siue discor
det, siue p reo, siue p actore faciat. Rõ, q a lata snĩa, ẽ pempta instã
tia, & pemptũ est illud litigiũ, adeo q iudicis officiũ non hẽt face-
re aliquid plus in illo litigio. l. terminato. C. de fruc. & lit. exp. & l. 1.

& l. iudex. j. de re iu. Vñ cũ postea datur snĩa scda, dat᷑ sine istãtia,
sine ꝯtestõne, & sic merito erit nulla. Ita loqtur. l. 1. C. qñ puo. non
est neces. & hoc i snĩa. Sed in iureiu. ẽ secus, q a postq̃ est iuratũ, tunc
ex eadẽ instãtia post iurm, pt peruenir ad diffinitiuã sniam, siue dif-
finitiua snĩa ꝯcordet cũ iuro. l. iusiurandũ & ad pecunias. j. e. siue di
scordet vt hic. Rõ, q a iurm nõ tẽdit ad hoc vt finiatur probatio, &
† sm iurm detur snĩa, d. l. iusiurandum, & ad pecunias. inf. eo. †

ADDITIONES.

a Paris. Si damnetur. Quod si iam lata est sententia, an ista distinctio sit vera, vide
pulchre per Franc. cons. 73. vbi ét ponit singularem intellectum ad huoc tex.
b Quidam dñt. Adde tu circa hoc, & vide per Are. in c. qm contra falsam. de prob.
c Pom. Ego dixi, & dico. Licet ista op. Bar. ab omnibus Mod. hic reprobetur, & per
Can. in c. inter monasterium. & Ant. de But. cons. 12. inc. visis præsentibus quæsi-
tis, salua tamen eam in vno casu, de quo per Bal. in rub. de præscr.
d Nouo. Alex. dicit, q magis cois opi. est contra Bar. in d. c. inter monasteriũ. quia
ẽt si sit lata snĩa scda i noua instãtia, nõ valebit vt hic p eũ. Cui adde, q Bal. cõs.
199. inci. pponit dicit, q ex nouo dubio o orto, valebit scda snia contra primã.
Ruet. Adde, q in alio casu dicit D. Ias. posse saluari op. Bar. vt hic per eũ in l. fi.
qñ ille, pro quo est lata prima snĩa stetisset per 30. annos, q nõ petiisset eius exe
cutionem, quia eius effectus extingueretur, in quo art. vide Felinum plenissime
examinãtem in d. c. inter monasterium. col. 7. vec. regulariter. vbi ponit reg. q se
tentia contra sententiam q̃ transiuit in rẽ iudicatã, non valet ẽt in diuersa instã
tia, & limitat 16. modis. * Meno. Vide Paris. cons. 108 nu. 33. 34. lib. 4.
† Claud. Calumniet. Contra istam tñ opi. inclinat, licet non decidat Aret. cons. 72.
ibi tamen ponit vnum casum, in quo procedit opi. Bar. sine dubio, quando scili-
cet opponens talem exceptionem in alia instantia litem contestatur.
† Clau. Infra eo. Nunquid autem iuramentum post sententiam valeat, ponit Ale.
post Fulg. in l. eleganter, §. si quis post de cond. inde.

1 *Iuramentum perpetuat omnes actiones, quæ perpetuantur lit. cont. & nu. 3.*
2 *Actio de dolo non perpetuatur iuramento.*
4 *Iuramentum habet vim sententiæ.*
5 *§. Si is qui, dispositio, an habeat locum in omni iuramento.*
6 *Iuramentum appositum in fine instrumenti perpetuat actionem.*

1 **§. Si is qui.** † Iurm hẽt vim lit. ꝯt. & actionem ppetuat. h. d.
2 † Quærit gl. qđ si fuerit iuratũ super actione de
dolo. Rñ. non ppetuat᷑ iuro, q a nec contestõne, l. fi. C. de dolo. Et bř
3 hæc est rřa. † q oẽs actiones, q̃ ppetuant᷑ lit. ꝯt. perpetuant᷑ ét iuro, a-
4 liæ non. Fateor tñ, q † iurm hẽt vim sniæ, vt j. l. sed & si possessori.
in fi. j. eo. iõ ex eo iuro oritur actio, q̃ est ppetua, sicut ex snia: nõ tñ
5 ppetuat primã, q̃ non ppetuat lit. ꝯt. † Quæro, a vtrũ hoc hẽat locũ
a in oĩ iuro, Gul. dicit, q solũ hẽat locũ in iuro iudiciali. alle. in Auth.
de testi. §. pe. & fi. q nihil faciunt. Ia. But. dicit indistincte hẽre locũ
in quolibet iuro. Nõ. n. dr̃ hic, q iurm sit lit. cont. sed q habet vim
b ꝯtestationis, ergo, &c. Præterea hic loquitur gñaliter, ergo &c. q
6 est multũ vtile † scire, vt si quis in fi. instři faceret sibi deferri iura-
c mentum, ut dixi. s. e. l. 2. ppetuaret hanc actionem, per hanc l.

ADDITIONES.

Meno. Regula Soc. iun. cons. 106. nu. 45. lib. 3.
a Pom. Quæro. Pro opi. tamen Gul. facit, quia vbi non habet locum veritas, ibi nõ
potest habere locum fictio, nisi in iudicio, & non extra legem.
b Pom. Præterea. Hanc vtilitatem posuit Cæp. caut. 35. vide Fel. c. fi. de præscri.
c Perpetuaret. Ale. transit cũ opi. Bar. cum dicit, q transeunt Ang. & Sal. hic, Imo.
in l. naturaliter. j. de vsuc. Tu dic, q Bal. cons. 20. inci. quædam scriptura lib. 3. di-
cit, q nullo iure cauetur, q iurm perpetuet obligationem vltra suam naturã da
tam a lege, alias frustra interruptiones præscriptionum essent introductæ.

1 *Priuilegiatus quando excipiat, restõne in integ. nõ habita, propter læsionem.*
2 *Doli excep. & exceptio qđ metus cã, cõpetunt ét actione de dolo non intẽtata*
3 *Querela non est actio, nec accusatio, sed quoddam officium iudicis.*
4 *Sine late prætextu falsorũ instrumentorũ quãdo possit opponi absq; restõne.*
5 *Annalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum.*
6 *Minor, qui non appellauit, non est læsus ex hoc, nisi doceat se habere aliquid propter quod in causa appellationis deberet vincere.*
7 *Minor si intra terminum non probauit, non statim restituendus est ad terminum, nisi ostendat se habere probationem.*
Et ita ad allegationem omissam.
8 *Minor restituitur aduersus iuramentum alteri delatum, non sibi.*
9 *Iuramentum omne habet vim lit. contest.*

§. Si minor. Iste §. est not. multum, & magistralis. h. d. Qñ
alicui p iudicis offm subuenitur ad aliqd resti-
tuendũ, põt illo vti excipiendo, & replicando. eodẽ tñ mõ intra ea-
dẽ tpa, intra q̃ poterat agẽdo. h. d. & est difficilis.* Vide glo. in ver.
statutũ tps, q̃ icipit a vtile annũ. ibi, non ergo sola restõ ppetuauit i
actionis, &c. hæc solo non est vera, quia sic cõcluderetur, q vbi esset
vera exceptio, vt q a minor sustinet partes rei, q esset ppetua, quod
est falsum. Et iõ dic sm quosdam, q hic ꝯ ius cõe, & iõ, &c. Sed nec
hoc valet, & ideo dic, q quædã est exceptio simplex, q̃ non est per
modũ petitionis in iudicium deducta: nisi sit in ptãte eius, cui com-
petit, qñ in iudiciũ deducitur, seu pponit᷑, q a non est in ptãte sua, qñ
ꝯuenitur, talis excepoo est ppetua, & in tali exceptione hẽt locum re
gula. Quæ annalia sunt ad agendũ, ppetua sunt ad excipiendum, vt
in ꝯ 1, s. Quæda ex exceptio duplex. i. q̃ nedũ põt proponi in modũ
exceptiõis: imo & in modum actionis, & iure actionis, vt in nřo ca-
su, & tũc tãto tpe durat talis exceptio, quanto durat tps, in quo po-
tuit p modũ actiõis, seu petitionis pponi. Quia cũ i ptãte sua sit cau-
sam in iudiciũ deducere, qñ vult, imputetur sibi, si non fecerit, & in
tantum se arctauerit, secundum And. de Pisis. Vide tex. si minor.
subaudi

ADDITIO.

Meno. Si minor. Scripsi. consi. 321. nu. 53.

sibaudi pubes: nā in īpubere hēt locū. ꝗ.e.l.iusiurandū, qđ ex ꝯuētio ne.§.1.& ibi gl. Itē dic puberē non hñtē curatorē: alias si hēt curato rē, nō valet ipso iure delatio sacri, vt C de in inte.rest.min.l.si cura torē hñs. No.ex §.qđ non valet ista ꝯñia.est minor, ergo est læsus. Se cundo no.ꝙ dico, dēt ꝓbare minor, qñ vult petere in inte. restit.s.ꝙ est minor.& qđ est læsus.vt hic. Aduerte, q a dēt ꝓbare se fuisse mi norē tpe ꝯctus.& ita no.gl. ī verbo locupletiorē. C.si ad.cred.l. 1.

Diuidit. Primo ponit vnum dictū. Scđo illud lītat & declarat circa modū, ex quo apparet practica. Tertio illud lītat circa tpa. Scđa ibi,

a ego aūt. Tertia ibi, ꝑterea. Op.ꝙ minori ꝑp læsionē nō datur exce ptio, nisi prius restituat.l.nec nō.§.exēplo.s.ex ob.ca.ma.& ꝗ.de ex cep.l.2.ī fi. Hic dr̄ simplr̄ replicari, ergo male. Gl. fatetur ꝯriū dicēs replicari nō posse, nisi restōne ꝑhabita. Et hoc vr̄ sentire iurisc.ī ver. ego aūt, ī fi.ibi, ī integrū restituere. Ego dico gl.bñ dicere, tñ ista mā

1 ꝑt practicari duob.mod. †Primo mō, ꝙ in integrū restō petat ꝑ mo dū cuiusdā recōuētionis, velut verius loquar ꝑ modū cuiusdā peti tionis principalr̄ intētatę. Nō ē.n.ꝓpriē recōuētio, q a istud iudiciū ē ꝑiudiciale ad primū, iō ñ pōt sīr tractari, fm qđ exigit nā reconuen tionis.l.1.ꝗ.q sēt sine ap.resc.& no.in l.q prior s.de iudi.& auth. & ꝯñr.C.de sen.licet gl. hanc appellet recōuentionē ī fili, in l.Papin.§. si filius.in fi.gl.s.de inof.test. Et isto casu supersedet ī primo iudicio opposita replicatione, q a pēdet cā preiudi.calis ad exceptionē, & in

b isto iudicio ordinarie ꝓcedet, & corā ꝯpetenti iudice, scđo mō ꝑt practicari, vt in eodē iudicio ꝑ modū ꝯdōnis petat ista restō, & cō dōnaliter, vt habita restōne imponat silētiū sup exceptione. Isti duo modi colligunt ī d.l.Papin.§.si filius.& hoc vult dicere tex.hic in fi. ibi, ꝑterea exceptio ista, siue cognitio. Exceptio qñ ꝑ modū ꝯdōnis opponit in eodē iudicio Cognitio, qñ iudicis offm̄ principalr̄ implo rat. Hoc ēt mō ꝑt itelligi.l.si ꝑteritus.ꝗ.de bo.pos.ꝯta. Et in hoc scđo mō, qñ modū ꝯdictionis ꝓponit, vt puto nō erit lis ꝯtestāda super hanc ꝯdōnē, sed sufficit ꝯtestō facta super principali cā, cū in totum sit vnū iudiciū; nec reqrit iurm calūniæ, & silia, sed modus ꝓbandi dēt esse idē, & intra eadē tpa, vt hic vides in tex. Puto ēt ꝙ idē dēat eē iudex sup istā ꝯdictione, q eēt si dcā rest. principalr̄ peteret. Vñ

c si cā principalis ageret corā iudice quodā pedaneo, q nō possit ꝯ delationē iurī, ēt principalr̄ restituere minorē, fortè q a iurm erat delatum corā maiori iudice, & coram maiori iudice dēret illa ꝯdō cognosci, & terminari. Et hoc qđ dixit tex. ipsum Prætorē dēre co gnoscere, &c.q.d. corā suo iudice, cū ñ posset hocq.libet iudex. Mō

2 hēs vnū bonū no. Op. scđo †video ꝙ exceptio doli ꝯpetit ēt nō intē

d tata actione de dolo. Itē exceptio metus, inf.de doli exce.l.1. & 2. s.qđ me.cau.l.metū.§.sed qđ ꝑtor.tñ illæ actiones dant ad restituē dū, sicut hic restō Quare ergo aliud reqrit hic q̄ ibi? Rñd. qñq; ꝑtor dat actionē ex aliquo facto, tūc ex eodē fcō dat exceptionē, ēt nul la actione intētata vt in contrariis. & ꝗ.ꝓx.§.qñq; nō dat actionē, sed subuenit p offm̄ iudicis, tūc exceptio nō ꝯpetit, nisi offō iudicis intentato principalr̄, vel ꝑ modū ꝯdictionis, vt h.c.& in d.l. Papinia.

3 §.si filius.de inof.test.†Querela.n.nō ē actio, nec accusatio, sed ma gis dr̄ qđdā offm̄ iudicis, vt no.in l.posthumus.§.si quis ex his.e.tit. Idē in bo.pos.ꝯtab.q̄ sili ꝑ offm̄ iudicis petit, vt d.l.si ꝑteritus.inf.de

4 bo.pos.ꝯta. Contra hoc op.†qñ sñia ē lata ꝑtextu falsorū instrorū, dat offm̄ iudicis, ꝑ qđ petit restō, ut d.l.diuus, inf.de re iu.& l.2.C.si ex fal.inst. Tñ te pro, ꝙ si agatur ex tali sñia ꝑt excipi ꝑpetuo, ēt non petita restōne, vt extra de exce.c.cū venerabilis. Rñdeo hic, & ad uerte, & dico, ꝙ qñ ex sñia lata ex falsis instris dat in integ.restō, vt q s ī statū pristinū reponat, vt sentētiet ꝓut sñiari dēt, si sñia lata ñ eēt, vt l.diuus.& ad hunc finē nō posset opponi exceptio, nisi restō ne ꝑhabita, sed eo ipso, ꝙ sñia lata est ex falsis instris ꝯpetit mihi a ctio de dolo, vel in factū ꝯtra ad interesse.s.de do.l.& elegāter.§.pe. & eodē mō mihi ꝯpetit exceptio ꝯtra, q̄ ē ꝑpetua, ut d.c.cū venera bilis. Op.& vr̄ †qđ ea, q̄ sūt annalia ad agendū, sunt ꝑpetua ad ex

5 cipiendū.l.pure.in fi.inf.de doli exce.& C.de exce.l.licet. Sol. dicit gl. hæc est replicatio, q̄ est tpalis, sicut actio, ut inf.de pec.l. q̄ siti. §. in dolo. Ista nō est bona, q a idē eēt in exceptione, vt l.exceptiones. la 2.in fi.inf.de exce. Sol.ergo, qđ id qđ dr̄, ꝙ exceptio ē ꝑpetua: ve rū est, sed h.c nō tollit exce.tpe, postq̄ est nata, sed eius natiuitas im pedit, si negligit petere restōnē. Op.dr̄ hic, qđ dēt se ꝓbare minorē & læsum Cōtra C.si aduer.cre.l.1.& de ꝑd.mi.l.si ꝑdiū. Sol. vt ī gl.

e Quarto quō ꝓbabit se læsum ī delatione iurī? Rñ. si ꝓbat se hēre te stes, vel alias ꝓbōnes. vt l.tutor.inf.e.& ex hoc mirabili tex. sic ītel

6 lecto ꝑ gl. hēs expressū, †ꙗ minor, q nō appellauit, non est læsus eo ipso, ꙗ nō appellauit, nisi doceat se hīe aliqd, ꝑp qđ in cā appellōnis

f dēt vincere. Iō cautus aduocatus minoris, petēs restōnē ī ite. pro minore debet facere duos art. ponit, &c. ꙗ ꝯ talē sñiā Titius minor 25 ann.ñ appellauit. Itē ponit, & ꝓbare itēdit, qđ ipse hēt instra, vel testes. ꝑ q̄ in cā appellationis obtinuisset, si appellasset, & in pñti cā victoriā habuisset. Cōtra hæc tñ facit s. de min.l.si minor 25.an.fi.

g hos.§.1.& qđ ibi no. Sol. añ latā sñiam, e si minor renūciaret applō ni, eo ipso qđ renūciat, decipit q a possibile est, sñiam iniustā sequi, & sic ꝯstat eū statī decipi, sed postq̄ est lata sñia, nō ꝯstat ipsū statim decipi, nisi appareat ipsum fouere iustā cām, tex. est hic. Itē per hoc

7 hēs, †ꙗ si minor intra terminum nō ꝓbauit, statim tanq̄ læsus non dēt restitui ad terminū, nisi oñdat se hīe ꝓbōnē, vt hic. Not. ista, se hīe ꝓbōnē, q a semel vidi quēdam aduocatū minoris succumbe re: q a cū minor habuisset oēs suas dilationes ad probandum, & vi dens, ꙗ pars petebat sñiam, dixit iudici ille aduocatus. Dñe iudex, iste est minor. & est lesus, ꙗ nō probauit ꝗ.dilōnes sibi datas, petit se restitui. Certè quia iste aduocatus non petebat vt debat, dixit illi iu dex, Cum non veniat s, nec petatis in forma debita de iure non ad mitto petitionē nec requisit.onē vestrā. Dēbat.n. ita petere, & per ꝯñs articulari. Iste est minor, & est læsus, eo ꙗ non probauit de iure suo.ꝗ.dilationes a iudice sibi assignatas. Itē quia paratus est docere ꙗ ipse hēt testes, per quos (si eos.ꝗ.dilationes sibi assignatas produ xisset) in pñti cā obtinuisset. Et eodē mō si minor petit se restitui ad allegationē omissam non restituet, nisi doceat se illam allegatio nem hīe. Ita intelr̄ l.mi.25.an omissam s.de min.& qđ no. Inno.in c.auditis.& c.corā fœlicis. ex̄.de in inte. rest. fiet tñ in isto iudicio,

h quo quæritur an minor sit læsus, facilior probatio, an habeat pro bationem vel non. Sufficit enim, quod ostendatur iudici præsum

† ptiue, † ꙗ minor potuisset probare, ar.l.in l. Aquilia, si deletum. supra ad l.Aquil. & istæ probationes, quæ fiunt hic, non facerent plenam fidem in causa principali, ut c.ueniens, el secondo, extra de rest.

ADDITIONES.

a Paris. Op.ꙗ minori. Vide Soc.in l.exceptiones, col.vlt.ꝗ.de except.ibi, nisi prius restituatur. quid habebat probare minor ad petendum restōnem in integrum, vide Iean.cons.66. Item ꙗ in iurato restituatur sine probōne læsionis, vide Mat. no.56. Item ꙗ opus sit summarie probare du læsione, vide Mat. no.167. vide Rom.sing.765.incip. nonquid iudex, dicentē, ꙗ pōt iudex motu proprio conce dere restōnem in integrum. Item vide omnino in materia Io.de Ana.cons.48.cū add. Bolo.vbi hēs, ꙗ sit opus probare, & an iudex coram quo petitur restō sit ēt iudex causæ principalis. Et quid si quis petat rem sibi restitui, sed non petat restō nem in integrum, an sufficiat. vide in Reper.in verbo, restitutio.& in verbo, mi nor. Et qñ minor nō est læsus sui facilitate, sed fortuito, vel ēt ex dispositione sta tuti non datur restō, uide Alex.in l.fi.C.de in integ.rest.ubi ēt ponit, an sit neces se dicere in libello, ꙗ sui facilitate fuerit læsus. de quo etiam vide Barb.cons.79. vol.4. Circa illam doctrinam Barto. vide Bar.in auth.si omnes. C.si vt se ab hær. Roer. Ego dico. Et cum Bar. transeunt alij, vt no. Ias.hic.

b Pom. Secundo modo. Quando restitutio in integrum petitur incidenter, in eo iu dicio non requiritur lit.contest.nec aliud simile, sed sufficit contestatio facta in principali iudicio. ad hoc bene facit quod not. Bar.in l.si autem.§.fin.vers.no.ex l.10.§.quem legit cum l.si pupilli.ꝗ.de neg.gest.

c Principalis. Quando restitutio petitur per viam principalis petitionis, ita debet esse quando petitur per viam contradictionis incidenter. Ad hoc bene facit qđ not. Bal. l.ordinarij per illum tex.C.de rei vend.

d Exceptio metus. Pro hoc habes, licet in quantum Bar.hic concludat, ꙗ si minor non probauit intra terminum, & ēt omiserit allegationē, ꙗ per hoc non statim erit læsus; & ideo ꙗ non debet restitui, nisi probauerit. Et licet cū eo oēs Legiste transeāt, tñ cōtra Bar. hic est tex.in c.auditis.10 fi.10 ver.necessariā, ut accesserit ꝓbōnē. ext.de in integ.restit.& ibi Pan.in 8.not. Et ad hoc contra Bar.hic, & no. Ant.ꝑ illū tex. Dicit.n.tex.ꙗ si ecclesia litigat, & non ꝓbat in termino, & ideo pe tit se restitui, ꙗ a fortiori, ꙗ ecclesia fungit iure minoris, quod debet restitui, nec requirit tex ꙗ probet se hīe probōnem, ut hic vult Bar.& sic tollit argū, si dica tur, ꙗ ille tex. loqr in ecclesia, cui facilius cōcedit restō, q̄ minori, q a vt s. æqui parat ecclesiā minori ēt loquit in minore. Præterea cōtra Bar. ē tex.in c.suscitata. e.tit. vbi ex sola ꝓcuratoris allegatione, ēt post latā sñiam dat restō aduersus ꝓ bationē omissam, & ibi hoc no. Pan. notabili secundo est tex. cōtra Bar.hic, ꙗ nō requirit qđ ꝓbet, vt hic vult Bar. vñ teneatis cōtra Bar. ꙗ imo minor ex eo solo qđ nō ꝓbauit in terminis, di læsus, & iō per in integ.rest. dēt restitui, absq; eo ꙗ ꝓbet. ēt non obstat iste tex. q a loquitur, qñ minor vult restitui aduersus factum suum legitime. quo casu quædam est maior præsumptio cōtra eū, & iō nō est mi rum si est necesse, ꙗ probet, &c. sed in casu Bar. non vult restitui aduersus factū legitime, sed aduersus omissum, quo casu restitueretur ēt absq; eo ꙗ probet, & etiam differentiam facit gl.in l.fi.C.in quib.cau.rest.in integ. Et contra Bar. tenet Spec.tit.de in integ.rest.§.1.vers.illud quoque. Ant.de Bu.in c.cum venissent, & in c.ex literis. Ian.eo.tit. Are.cons.66.incip.viso puncto. Alex.cons.21.vol.1.

e Pom. Quō probabit. Lata sententia contra minorem, si intra 10.dies non appel lat, hoc ipso nō dr̄ læsus, nisi probet aliquid, ꝑp quod potuisset superior esse in appellatione. Et licet contrarium teneat Bar.l.fi.per gl.ibi.C.in qui.cau.in integ. rest.& sequitur ibi Pan. tamen tene opi.Bar.hic, quæ communiter approbatur, q tenent Bal.& Sal.in d.l.fi.& Abb.cons.78.inc.in q.vol.2. Alex.cons.115.vol.5. Me no.Ruy.cons.68.nu.21.lib.1. Iac. Gratus, cons.119.lib.1. Abb.cons.77.lib.2. Cran. cons.179.nu.7. Dec.cons.342.nu.15. Soc.Sen.cons.194.lib.2. Ruy.cons.38.nu.8. lib.4. Boet.q.63.nu.4. Iac.q.79.nu.6. sequitur Bar.hic.& in minore, qui non pro bauit. Capic.decis.109.nu.6.

f Vincere. Alex.hic vr̄ transire cum opi.Ful.hic, & in d.l.fi. quam etiam ibi sequitur Pau.de Ca.& ibi posui, quod aut minor erat, & succubuit per sententiam absolu toriam, & procedat opi.Bar.hic. aut erat reus, & fuit condemnatus, & procedat opi.in d.l.fi. vbi videtur tenere contrarium eius, quod hic tenet. De quo uide ul tra alleg. per Alex. Spe.in tit.de teste.§.1.ver.ego.in quantum etiam Alex. tangit an minor dicatur læsus compromittendo in arbitratorem, adde Abb. cons.33. lib.2. Et an minor dicatur læsus per aditionem hæreditatis, dato, quod de ion damnum non patiatur. Io. And. tenet, quod sic in additione all. hic per Alexan. Roet. No. hanc CONTRARIETATEM, de qua uide Alex. co.1.3.& Ias. hic, & Arci. cons.66.

g Pom. Latā sñiam. Licet oēs transeant cum Bar. ꙗ si minor renūciauit appellatio ni ante sñiam latam dicat læsus rōne, de qua hic per eum, tñ vr̄ obstare tex.hic. Nam minor deferēdo iurm aduersario, ut hic dr̄, cū authoritate tutoris, vi omni no ei velle stare. l.non erit.in uer. dato.s.e. imo qđ fortius est, constituit eum iu dicem, & testem in propria cā.l.fi.C.de fideicō.& tñ posset esse, ꙗ iuraret inique, sicut pōt esse, ꙗ iudex ꝓferat sñiam iniquā ubi renunciauit minor appellationi, tñ non di læsus, nisi probet, ut hic no. Et si dicas, qđ non est præsumendum, ꙗ aduersarius peieret.l.fi.C.ad leg.Iul.repe. Respon.ꙗ ēt non est præsumendum, ꙗ iudex proferat sententiam iniquam.l.Herennius.§.Caia.ꝗ.de euic.& maxime, quia non habet proferre sententiam ad sui utilitatem, sicut aduersarius iurare.

h Pom. Iudicio. Vide Cap.cons.174. Ad hoc bene facit quod no.Bar.in l.præscri ptione.C.si contra ius uel util.pub.

† Claud. Præsumptiue. Quō intelligatur istud præsumptiue, uide Arc. cons.65.& Meno. Vltimo. Declarat Castren.cons.259.col.ult.lib.2. aliqua Felynus, in cap.1. nu.29. de iuretiuran.

test. Vltimo iste.§.hr ꝯ gl.in l.2.in fi.§.eo.vbi dr, † ꝙ minor non ꝯstituit aduersus iurm. Sol.ꝯ iurm præstitum a se, nemo restituitur vt in auth. sacra puberum. C.si aduer.ven. Ita loquitur in gl.in l.2.in fi.§.eo. Sed contra iuramentum delatum alteri, bene restituitur minor, vt hic.Et ita tenet Inn.extra.eo.c.1.alias 2.

§. Sed & si quis. Cui ꝯ iurm subuenit per actionem, sub uenit ēt per exceptionem & replicationem.h.d. Op.ꝙ imo prius habet agere actione in factū ex illo edicto, quæ in frau.cred.& sic restitui,vt §.pro. .§.sol.vt ibi dixi.

1 *Iurament in omne habet vim lit.contest.*

§. Iusiurādū. Iurm, pcuratoris, vel defensoris, pdest dño ad exceptionem,& ēt ad actionem.h.d. No. qd dixi in sūmario,&c. Op.de l.ñ solū.§.q alieno.§.dē pc. Sol.dñtꝗ dā,ꝙ hic acqrit dño.i.ad eius vtilitatē ñ ꝙ dñs possit agere. Vlterius dt gl.in iudicio.dño,qrit utilis,ēt sine cessione.ita loqt hic, directa uero nō qrit dño.Et ita loqt lex ꝯria. Et fm hoc ista lex nō hēt locū nisi ī iuro iudiciali.Sed possumus ēt dicere, qd † loqt ī oī iuro, 2 qa oē iurm hēt vim lit.ꝯte. vt §.ea.l.si is q. Ad ꝯria rñ ꝙ iō dñs ñ poterat agere,quia ibi erat dubium de mādato. secus si erat certum de ipso mandato. Ita loquitur hic, præcedens tñ solutio est tutior.

1 *Iuramentum voluntarium, vel iudiciale parit actionem, non aūt necessariū.*
2 *Actio, quæ oritur ex iuramento, quando sit datiua, & quando natiua.*
3 *Sententia parit actionem in factum.*
4 *Actio in factum in actione in rem, an habeat locum.*

§. Si petitor. In reali actione iurm actori parat actionem, reo exceptionē. & si iurauerit rē suā esse, etiā actionē.Idē in psonali.vl mixta.h.d.vsq; ad l.si duo patroni.legā tñ p partes.Primo ,p declone lre qro,q actio dēt actori? Gl.dt i factū. & pbat ꝯ.l.px.ver.,pinde. Contra hoc op.& vr ꝙ cōpetit publiciana:vt §.de publi.l.cū q.§.si peteti.Sol. Aut ergo nitor ex iuro tm,& loquit hic.§.aut ex iuro,& tradōne,& ita loquit lex ꝯria . Ita dt gl. Sed ꝯ glossam opponit,qa ille q sic tradit rē,tradit eā, vt accipiētis fiat,& sic si accipiēs est dñs,nō trāsfert dñiū.l.3.§.subtilius.ꝯ.de ꝯd. cau.da.ergo si ñ ē dñs,nō trāsfert vsucapiēdi ꝯdōnē, nec publicianā,vt ꝯ.de ꝯh.emp.l.clauib.& l.cū q.ī pri.§.de publi. Sol.fm opi.q̄ tenemus.est spāle ibi fauore rei iudicatæ,ut no.Inst.de off.iud.in fi. & de publ.l.sūt & aliæ.& l.1.& l.Pōponius.§.si iussu de acq.pos.& ibi plene dixi licet qdā Vltramōtani ꝯ. Et ex hoc.§.gl.fundat duas opi. Prima est, ꝙ ex quolibet iuro orit actio, & postea ex snia orit alia actio,& sic erunt duæ actiones.Pla.tñ dicebat ꝙ ex necessario, vel iudiciali nō orit actio,sed solū ex voluntario. Ita dt gl.hic,& C. eo.l.1.& ibi Pet.Cy.ut refert,tenebat opi.Pla.Ia.But.videbat idē dicere.Mihi vr, † qd ex iuro volūtario,vl ēt iudiciali qrat actio ex ne 3 cessario uero nō,& sic ,p parte teneo gl.,p parte Pla. Probo,qn quis defert iurm vr ꝯhere,& ꝯfiteri se debitorē illo iurāte,vt ꝯ e.l qui iurasse.in fi.& l.depositi.§.1.de pe.sed ex cōfessione orit actio, vt l.certū.in fi.ꝯ.de ꝯfessi: ergo &c. pterea hoc pbo p §.1.§.ea.l.vbi dr,qd solū orit actio qn iurm est delatū vel remisū a parte, referendo illū.§.ad verba edicti,q intelligunt ēt de iudiciali,& pbat hic: loqt .n.possessore deferēte,nō dt de iudice, & sic ñ hēt locū in necessario. a Itē nō distinguit, vtrū possessor deferat in iudicio vel ex͠,imo magis vr innuere in iudicio delatū ex eo qd dt petitor, & sic innuit lit.ꝯt.esse, vt ꝯ.re ra.hab.l.amplius ñ peti.vn ex iudiciali orit actio, ex necessario nō:quia hoc l.nō reperit. Præterea actus non dēt operari,ultra intētionē agētis,ut ꝯ.ti.1.l.nō oīs,sed iudex defert iurm necessariū in defectū pbōnis,ergo illud iurm valet ad perficiendam pbōnē,nō ad obligādū partē.l.admonēdi.ꝯ.eo. Iurm vero voluntarium vel extraiudiciale,defertur ad obligandum partem, vt §.dixi. 2 † Quæro vtrū ista actio sit datiua,vel natiua. Et vr ꝙ datiua,qa tex. dt hic,dabit actio,& ꝯ.e.l. px.dicit actionē dādā.In ꝯrium vr ꝙ sit natiua,ex quasi ꝯctu pced. ꝯ.eo.l.q iurasse.§.fi.Sol.Pōt probabiliter dici,qd qn iurm defert in reali qd tunc sit datiua, quia nō psuppo b nit oblo.Ita loquit hic,sed qn defert in psonali,tunc fit natiua, vt 3 ꝯ.e.l.qui iurasse.† Vltimo gl. pbat ex hac l.qd ex snia orit actio ī factum in actione in rē,cum iudicat re esse meam,sicut dicit in fi.Ista gl.duo præsupponit.Primo qd ex snia datur actio in factum. Vltramontani ꝯ, quia imo uocatur actio iudicati . De quo per Cy.C.e.l. 4 actori. Item præsupponit aliud.s. † ꝙ in actione in rem , hēt locum actio in factum. Contrarium no.C.de iud.l.1.in fi.magnæ gl.ubi dicit ꝙ competit utilis in rem, & ibi per Cy. De quolibet istorum dixi plene in l.miles.§.iudicati.de re iud.ubi hoc tangit gl.& Dy. Op. ad hanc l.quia quandoque alteri nocet, quod inter alios actum est, vt l.Papinianus.§.fi.de inoffic.testa.Sol.ut in gl.

ADDITIONES.

a Pom.Distinguit. Et quod imo ex iudiciali iuro oriatur actio, facit l.actori.C.eo.
b Natiua. Adde quod idem tenet Bal.in lec.antiqua,& Ang.hic,& in l.miles.§.fi.de re iud.licet ibi Imo.contra,de quo hic per Alex.
& Ruer. Adde,ꝙ contra Bar.tenent Ful.Pa.de Ca.& Alex.hic,& Sal.in l.actori.C.e.Concludentes,ꝙ actio ex iuro semper est natiua,ut refert D.Ias.hic.col.4.

LEX XI.

1 *Facta ad exceptionem, quando pariant actionem.*
2 *Si condemnatio ad rem, quam restituit, res ipsa reuersa sit, an contra ipsum per illum, cui res fuit restituta, poterit agi ex prima sententia.*
3 *Iudicis officium habet executionem paratam.*

Sed & si possessori. Istam l.summaui cū præce.Opp. de l.eum qui. §.petenti, §. de publi.Sol.qn iurm defert actori,si iuratur,& si ex testō solo nitat, hēt actionē in factū.Si ex iuro,& tradōne, hēt publicianā. Sed qn defertur possessori,tunc publiciana ꝯpetere non pōt,qa sibi traditio nō est facta.Ita loquitur hic,& ita dicit gl.Vel aliter possumus dicere, ꝙ hic loquat de actione in factū, q est idē cū publiciana quod non placet gl.,pp duo.Primo,quia non fuit facta traditio, vt dictum est, Item publiciana est spālis,ideo non recurrimus ad actionem in factū gnalem,vt Inst.de act.§.aliæ. Quidā tñ vnr dicere uelle, ꝙ illud dimittere rē apud possessorē,hēt vim traditionis,vt Insti.de re. diui.§.interdum,quod non placet,arg.eius,qd dicimus de transa.l.si pro fundo.C.de transa.& qd no.in l.pe.de vsuc.pro emp.& ar. eius quod diximus in snia,vt no.in l.exceptio.ꝯ.de exce.rei iud. Opp.actus non opātur vltra intentionē agentis.l.non oīs.sup.si cert. peta. Sed qn iurm defertur possessori,defertur ad exceptionem, non ad actionem,quia possidenti non datur actio.l.1.§.hoc interdictū.inf. vti pos.Ergo ex tali iuro non dēt dari actio.Gl. tangit istud ꝯrium, 1 & non soluit.Sed dic,ꝙ hodie † idē alibi contingit,ꝙ facta ad exceptionem pariūt actionem.l.quod mihi.ꝯ.de lib.leg.de do.ante nup. l.si cum ante nup. Tu rñde,ꝙ hic iurm defertur ad id , quod est cā actionis,& quod producit actionem aptitudine ,licet nō actu,nam ille qui est dñs aptitudine,sp hēt rei vendicationē,non aūt hēt eam actu si possidet , vt l.in rem.in prin.sup.de rei ven.C.de alie. iudi. mu.cau.fac.l.1.sed hic detulit,ꝙ iuraret rem suam esse, & sic qd haberet actionem suā aptitudine,merito cum cadit a possessione,apti a tudo illa in actū deducitur,& actio cōpetit,ita loquit hic. Vltimo 2 2 hanc legem inducit † Mar.ad q.si fui tibi ꝯdēnatus ad rem,vñ hēs ꝯ 3 me actionem in factū ex snia,& offm iudicis † q. habet executionē paratam,pone ꝙ illam rem tibi restitui,postea a possessione cecidisti,q ad me reuersa est,vtrū poteris agere ex prima snia, vt tibi restituatur. vr ꝙ non, qua solutione prima vr sublata obligatio ex sententia,vt Inst.qui.mod.tol.obl.in prin: Ad idem facit, quod not.in auth.sacra pub.C.si aduer.ven.in glo.fi.Pro hoc vr casus in l.a diuo Pio.§.si post additum.de re iud. In ꝯrium vr casus hic ubi ille q possidet si postea cadat a possessione habet actionem ex illo iuro.Et hoc tenet Gul.& Iac.But.ꝙ est no.Assignant rōnē,nam ex illa sententia oritur alicui ius duplex,vt sibi restituatur res, & vt in possessione conseruetur.l.si qs missus.§.cum prætor.ꝯ.ne vis fiat ei,& l.3.§.missum.ꝯ de Carb.edi.C.ad Carb.l.1.fm vnam lect. Facit.l.qui vniuersas.§.item cum prætor.ꝯ.de acq. pos. Licet ergo quantum ad primam partem,de restōne rei sit satisfactum sniæ,tñ adhuc durat remedium al iud,quod iudex debet eum tueri in possessione, quæ tuitio fieri non pt,nisi sibi restituatur,& sic habebit officium iudicis ad restōnē sibi fiendā . Per hoc apparet rñsum ad ꝯria : quia pet hoc nō fuit sublata,obligatio in totū.arg.eius quod no.C. de vsufru. l.corruptionē.& plurib.§.si placeat.de ver,obli. Non obst. §. si post addictū.qa verū est,qd non durat iudicis offm.l.ꝯ extraneos , sed ꝯ ipsum,contra quem iudicatum est,sicut patet ex prædictis.

ADDITIONES.

a Ruer.Vlt. Adde in hac q.dū Bar.concludit,ꝙ si aliquis fuit cōdēnatus ,p sniam ad restituendū rem,& illā restituit,& denuo perueniat ad eius manus, denuo per iudicis offm poterit cōtra eū fieri executio eiusdē sniæ,ꝙ cōis opi. Doct. est contra Bar.& ipse contrarium tenet in l.permisceri,§.species,ff.de acq. pos.vt referunt hic Soc.& D.Ias.qui tñ saluant Doc.Bar.in duob.casib.vt hic per eos. Pom.Vlt.hanc legē inducit Lanfr.i sit.i tract.de arbi.char.42.q.41.Ale.i l.debitori.ve.i gl.ff.C.d pac.Bal.i c.cōgōne.de rest.spo.vbi plene,& Soc.conf.133.
b Cadat. Contrarium uidetur tenere in l.permisceri.in fi.inf.de acq.pos.& in l.Claudius,ꝯ.qui pot.in pig.hab.Sed vide pro solutione & concordantia Bart. de Saxo fe.concordat.37.incip.inuoluere conantur.vbi ad plenum.

1 *Iuramentum habetur pro veritate.*
2 *Verba impropriantur, vt sustineatur libellus, iuramentum, & dictum testis.*
3 *Donatio inter virum & vxorem, an confirmetur iuramento.*

§. Item si iurauero. a Summaui cum præced. Vel potes aliter sic summare , Verba iuri si nō pñt stare fm ppriam significationem, intelligunt fm impropriam. h.d. No. iurm † hri pro veritate, Contra ꝯ.eo.l.eum q.in prin.gl.non soluit. Dic ꝙ vbi non dr,ꝙ ,p veritate nō habeatur, sed ꝙ deferēs exonerat a pena,qn cessat rō penæ. Vlt.not. b ver. sed & si

ADDITIONES.

a Impropriam. Adde ꝙ no.Bar. in l.si mater,§ eandem.de excep.rei iud.& in l.4. ad fi.C.de vsuf.& in l.4.inf.de act.& obl.& in l.si re debemus.& in l.inter stipulātē.inf.de verb.obl.& in l.si insulam.de præscr.ver.& in l.olei,C.loca.alias etiā remissiones vide hic per Ale.cui adde Pet.de Anch.cōs.297.& Ro.conf.301.Bal.conf.404.lib.3.vbi dicit,quod verba sententiæ impropriantur , vt sustineantur. Ruer. Adde,quod secus esset,si quis i libello diceret se proprietariū,siue proprietatem ad se pertinere,quia si postea in processu probaret de vtili dominio, puta quod esset emphyteuta uel vasallus,succumberet,fm Bal.sing. in l.2.inf. de condi.indeb.quem refert D.Ias.in l.naturale,§.nihil cōe.col.2.inf.de acq. pos. secus si dixisset se dominum,& ita dicit procedere no.per Bar.hic.& idem no.in l.traditionibus,col.3.C.de pac.sed contrarium tenet dom.Ias.hic in vlt.col.
b Pom.Vlt.no.quod uerba impropriantur in libello,& idem dic in sententia. & in teste.Bal.Nouel.in repe.l.1.§.si quis ita.inf.de ver.obl.Fel.in c.auditis,de præscr. Et in materia impropriationis libelli,& sententiæ. Vide Barb.in trac.de Gabel.in 2.par.quæ incip.de locatione gabellarum.Alex.in l.si cum nulla.inf.de re iud.Et circa dictum Bar.hic,Vide etiam Ang.Are.in conf.5.Alex.conf.38.vol.2.Alex.cōcirca dictum Bar.hic,Vide etiam Ang.Are.in conf.5.Ale.conf.58.vol.2.Alec.cōcirca dictum ... fi.99.alias 46.vol.4.Pau.de Ca.l.1.C.de usufru.Alex.l.debitor.uersi.dicit Bal.ff.ad Treb.& multas remissiones per Fel.c.faciès. de test.& c.auditis de præscript. Ant.de But.conf.64.Ale.l.1.inf.de leg.1.Pan.c.examinata.de iud.Fel. in c. cum contingat.de rescri.Are.cons.127.Ale.l.fi.& ibi Ias.C.qui admit.

si rerũ. ex quo nota, q. verba sũt in eo intelligẽda, in quo maiorẽ põt hr̃e effectũ, & nõ in alio. S. e. j. de re. dub. l. quoties. & iõ si sunt verba q̃ in significatione ppria põt hr̃e effectũ, in illa erũt intelligẽda. ar. l. cũ quereret. §. lana. j. de leg. 3. & l. librorũ. §. q. tñ Cassius. j. allo & eo. ti. Itẽ no. q. hoc verbũ, vsusfructus, sumit̃ improprie, pro quasi vsufru. Et iõ † si aliqs diceret in libello se esse in possessione alicuius iuris incorporalis, q. est impossibile, dẽt intelligi . . in quasi possessione. Idẽ si emphyteuta dẽ se esse dñm. dẽt intelligi. l. vtilẽ per hunc tex. & arg. l. si qs intentione ambigua. j. §. de ind. Et p hoc decidit̃ talis qõ. pone, q. emphyteuta agit rei vendicatione, simplr dicendo se dñm, i processu vero pbat se emphyteutã: q̃ro, nunquid reus sit ei pdẽnandus? vr̃ q. non. Nã dño simplr de dño, intellr̃ de directo. §. si ager. vectiga. l. 1. ergo non obstat. hic in vtilar. j. de aq. quot. & æsti. l. 1. §. q̃sitũ. cũ sñia dẽat esse pformis libello. §. eo. duodecim. l. vt fundus. Tu dic ꝯ. Nã nõ est curãdũ de verbis sed de sensu, & de effectu. ar. l. scire. §. de leg. & l. si filius. j. qd cu eo. & de adimen. le. l. 3. §. pdõ. in fi. Nam absolute utile dñium, appella dñiũ simplr. atqui in iudicijs dẽt accipi. q. est verius. §. de iudi. l. si quis intentione. pro quo j. de reb. dub. l. quoties. & in dubio loquendo de dñio, vr̃ quis loqui de eo, q. ad se pertinet. j. loc. l. si vno anno. q. a ut ibi dr̃, verba dñi accipi sñi nãm ꝯtus. & sunt leges q̃ appellãt emphyteutam dñm simplr, vt C. de fund. pñmonialib. l. possessores. in si. lib. & de fund. r. priua. l. 2. e. lib. Facit et pro saluãdis dictis tẽllũ qui qñq; verbis pprijs nõ vtunt̃, q. a pp hoc nõ dẽt eorũ dictũ vitiari, seu reprobari. Et iõ, q. a magis sensum q̃ verba dẽmus attẽdere, arg. §. de legi. l. scire, & j. q. cum e. l. si filius. j. de adimen. le. l. 3. §. pdõ. in si. Vñ si non valent, ut sunt accepta, dẽnt saltem ualere ut põt, ut hic, & §. de pac. l. minus. §. si acceptilatio. ad q. Inst. de adoptionib. §. fin. & C. de lib. pter. l. 3. Vlt. Gui. de Cu. tract. hic qõnẽ, an donatio inter virum & uxorẽ ꝯfirmetur iurõ, q. non facit ad materiam nostram. De hoc dixi in l. si quis pro eo. in §. ver. de iure in donatione. j. de fideiusso. *

ADDITIONES.

Mẽno. Et ideo. Idem dix. l. aff. 3. de . . . quod in poss. si quis petat rem intelligitur respectu possessionis.

a Paris. Debet intelligi. Ad illam regulam, q. uerba libelli debeant impropriari, uide ad Bar. in l. si diuisa. C. loca.

† Clau. Ambigua. Ad hoc uide Alex. in l. 2. in prin. §. sit a . . vide q. notat Bar. in l. certi condict. o. §. si nummus. & ibi Doct. sup. in . . . de Bar. in l. si pecuniam. j. de cõdic. cau. da & quod notat Pan. in c. bonæ, io. 2. de postula. pla. . . per illum tex. quẽ d. . singularem, in . nota. Et multa in materia improprationis, vide Bertach. tractatu gabellarum, in . . q.

1 *Iuramentum habet vim sententiæ, & executionem paratam.*
2 *Actio quando oritur ex solis probationibus.*
3 *In executione non sufficit sola relatio nuncij, sed requiritur pronunciatio.*
4 *Actio utilis & actio in factum, oritur ex iuramento.*

§. Si cum de hæreditate.

Summa cum præcedenti. Dictum est. §. de actione reali, & psonali, hic loqt̃ de mixta. Vel aliter, Dictum est §. de actionib. in rẽ particularib. hic loqt̃ de actionib. in rẽ vlib. † No. q. iurm hẽt vim sñiæ, ex quo apparet qd hẽt executionẽ paratam, vt dixi in l. 2. §. eo. Sed nota, q. iurm hẽt uim sñiæ pcedentib. probationib. latæ, vt hic, dũ dicit, atq; si pbatũ esset, & subdit gl. iubãdi, & pnunciatũ. a * No. ex isto tex. cũ ista gl. illud, q. dñt aduocati in iudicio: Dñe iudex, cum semplene probauerimus, potius nobis dẽt deferri iurm in supplementũ plenioris probationis: quo delato, & pstito, petimus in cã ordinari, & pronunciari. Nã ex solis pbationib. non oritur actio, vt gl. dicit, q. not. Qd intellige, nisi probatio fieret p ꝯfessionẽ, vel iurm, ut uidisti in l. iñ postea. §. si. §. e. Et sic vides sm gl. q. pronunciario requirit̃. Et sic facit † q. nõ sufficiat relatio nuncij, super discussione bonorũ, nisi sequat̃ pronunciatio, de quo dixi in l. stipulo. §. hẽr aũt. j. de ope. no. nunc. Vltimo no. q. ex iurõ competit utilis actio. † Contra, imo actio in factũ, vt §. ea. l. in prin. Sol. dico q. cõpetit hæc, & illa. Et iõ est aduertendum, q. præstito iurõ per actorem in reali actione, si quidẽ vere erat dñs, hr̃et rei vendicationẽ. Itẽ actionẽ in factũ utilemq; in rẽ, ut patet si uõ erat dñs, hẽt actionẽ in factũ. & utilẽ in rẽ, ut hic, & publicianam si nitatur ex tradõne ut habuit. l. no. §. ea. l. in prin. Sed si iurm deferat̃ possessori, si iurauit rem suã esse, hẽt tñ actionem in factum, & utilem in rem, & rei vendicationem directã. Si vero erat dñs, publicianam non hẽt. ut notatum fuit. §. ea. l. in prin. Vltimo gl. in uer. iusiurandũ. signat duo argumẽta ꝯria, & nõ soluit, & est super verbo, iusiurandum. ibi in eo. tit. de h. cau. l. iubemus. dic, sed ibi inter easdẽ personas, hic inter diuersas. In ea. gl. ibi l. a sñia. Dic, sed ibi nõ facit plenũ piudiciũ, sed aliquale, ut no. §. eo. l. q. a. * Item eo. tit. l. iusiurandum q. ex ꝯuẽtione. §. pupillus. in gl. in verbo, pupillus. q̃ incipit, capax doli. est aũt doli capax, qñ est proximus pubertati, vt j. de excep. doli. l. apud Celsum. §. authoris. & est masculus proximus pubertati qñ hẽt decem annos cum dimidio, ut est glo. notabilis in uerbo, puulerit. in l. 1. incip. hoc ꝯllat. j. de noua. & §. de dolo. l. hæredib. §. itẽ in cãç. in gl. in verbo, pubertati, & Insti. de inutil. stip. §. pupillus. in gl. in verbo, infantiæ proximus. & d. §. de authoris. Sed tu dic, q. nullus põt dici pxmus pubertati, nisi sit in 1. 10 anno in quo perficit̃ pubertas: & non restant, nisi sex menses, uel minus ad ꝯplendum pubertatẽ, & de hoc sunt leges expressæ. l. nõ tñ. in prin. j. de excu. tut. & l. si. §. si. j. de lib. cau. iuncta gl. Et sunt glo. cx de despõ. imp. c. attestationes, & c. ꝯtinebatur. Glo. hẽt locum quo ad nomen, non quo ad rem. *

ADDITIONES.

a Pom. Pronunciatum. De illa gl. ultra adiecta per Alex. meminit Bal. c. 1. de li. contest. & c. cum dilectus. de ord. cog. in c. causam, quæ de test. & in c. tua nos de cohab. cler. & mu. & l. 1. j. eo. Fel. c. 2. de excep. Et inde illum §. adhoc alle. per Felin. in rub. extra de proba.

† Clau. Actio. Sed vr̃ q. directa rei vendicatio non possit cum utili in rem concurrere per no. per Bar. in l. 1. ver. quæro, utrum directa. & vtilis. j. de actio. & obli. Sed responsio potest dari ex his, quæ no. Pau. de Ca. in l. si hæres pura ad Senatus. Treb. ubi limitat illam legem non habere locum quando actio utilis, & directa oriuntur ex diuersis causis.

LEX XII.

1 *Accrescẽdi ius nõ hẽt locũ i portione, q̃ nõ deficit ipso iure, sed ope exceptionis.*
2 *Dispõ. l. 1. C. si imp. li. soc. non hẽt locum altero socio excluso, per sententiam.*
3 *Probationes utriusque partis, quando sunt pares, ill obtinet qui habet aliquã præsumptionem pro se.*

Si duo patroni. Lex ista ꝯsueuit reputari difficilis, & in veritate intricata est, sed ego extricabo eã uobis multũ clare & legit̃ in gl. duob. mo. Sed in primũ br̃. h. d. Si vnus ex pronis exclusus iureiurãdo, nõ pdest alteri nõ deferẽti, sed facit psumptionẽ p eo, q se insolidũ dt esse pronũ. h. d. Et diuiditur: Primo loqt̃, qñ qlibet dicebat se pronum p pte. Sedo q. alter dicebat se pronũ insolidũ. Sed a . bi, multũ tñ. Et aduerte, q. a hic est vna variatio in lr̃a, q. a dictio alteri, & dictio sibi, q. dictio ei, põt referri ad pronũ deferentẽ, & nõ deferentẽ. De qua variatione nõ curo, q. a idẽ est sensus, & iõ de ea nõ faciã j. mẽtionẽ, sed solũ videas exponendo lr̃am. Op. de prin. huius l. ad ver. multũ. Huius timore uariata est lectura huius l. nam qdam intelligunt, vt dixi in summario. nã in principio quilibet dicebat se patronũ pro parte, vnde non põt alter prodesse, si vnus esset exclusus. In ver. multum, dicebat unus se patronũ insolidũ. Et ista lectura tangit̃ in gl. sup verbo, alteri, in si. & in gl. sup verbo, pdesse, & in pe. alias vlt. gl. mag. Alij legunt ista in l. aliter, & sm eos ista l. tota loquitur, q. quilibet dicebat se patronũ insolidũ. Et sm istam lect. h. d. Qñ vnus ex patronis iureiurando excluditur, alteri dicenti se patronum insolidum non prodest, quo ad plenam probationẽ, sed quo ad qualequale præiudicium. h. d. iñ repeto literam. Op. de prin. ad ver. multũ. in prin. dicit, q. non prodest, s. quo ad plenam probationem, seu plenum præiudiciũ. In ver. multu, dicit prodesse quo ad qualequale præiudiciũ. Et ista lectura ponitur in gl. super uerbo, iurasset. & in gl. vlt. in prin. quælibet põt esse vera. Op. & vr̃. q. iurm vnius alteri prosit, vel noceat. vt l. duobus. in prin. . eo. Sol. ibi erant duo rei, hic non. Opp. de l. cũ liberto. j. de bo. lib. in fi. ubi si unus excluditur, alteri accrescit. Sol. dicit hic gl. patronus, qui excluditur iureiurando, non excluditur in totũ sed ope exceptionis, vnde nõ accrescit, ibi vero ipso iure excluditur. Sed Iac. But. timore huius ꝯrij recedebat a lec. gl. & legebat illud principiũ alio modo, ut dponeret ibi, nec ei pdest, & c. nec ei, s. liberto. q. d. portio alteri non accrescit. l. planè. §. cõiunctum. j. de leg. 3. & q. ibi no. & l. huiusmodi. §. si Titio. eo. tit. sed per iusiurãdum quis perfecte nõ excluditur, q. a ipso iure actio remanet patrono. ergo & c. No. ex hac l. q. † in portione, quæ non deficit ipso iure, sed ope exceptionis, non est locus iuri accrescendi, q. est mirabile. Vide gl. sup verbo, iurasset, quæ. h. d. Et per hoc facit q. † l. 1. si imperialis liberta . socius. lib. x. non habet locum altero ex socijs excluso p sententiam, vel iureiurando, vel alia exceptione. Quæro circa istam legem, q̃ est rõ huius psumptionis? Rñ. dicit gl. vlt. q. hic libertus ꝯfitebat̃ aliũ esse pronũ p parte. Sed impossibile est, quem esse libertum p pte, & pro parte nõ, & iõ cũ iurauerit se nõ esse libertũ alterius, vi. red. argui eius mẽdaciũ. Aduerte, illa gl. no bñ adaptat̃ ad lrã. q. a lr̃a loqt̃ in liberto mortuo cũ q̃rit̃ de bo. po ipsius. gl. loqt̃ de liberto vino. Tñ q. dicit gl. de liberto, intellige q. dicat̃ p alios, q dicebant se heredes liberti. Itẽ vr̃ q. ista gl. non dicat verũ, q. a si ego dico me non esse tuum libertum, nõ sequit̃ ergo sum alterius, q. a põt esse, quod sim ingenuus. Iõ, ut tollat̃ hæc obiectio. dicit gl. a . in . . legis, q. libertus non dicebat se ingenuum sed fatebatur se esse libertũ alterius. Item in vlt. gl. dr̃, q. libertus fatebatur se pro parte alterius libertum, ergo non

ADDITIONES.

a Pom. Opp. Vide Bal. c. quanto. de iud.

b Pom. No. Cõtra hoc facit. l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. ver. accrescere. C. de test. ubi Imo. q. in portione, q̃ in totum non debet, hẽt locũ ius accrescendi, ut ibi colligitur, cum debitum in testo solenni, naturaliter dẽatur. No. Doc. l. cum quis. C. de iu. & fac. ign. Aduerte q. fortassis põt assignari rõ, q. a hic non accrescat ex eo, q. remaneat actio patrono. No. Bar. in superiorib. uerbis, cũ ppter iuramento sit solum sublata actio naturalis, & remansit ciuilis, ex qua oritur actio cum semel fuit aduncta naturali, licet prima separaretur. sed ibi nunq̃ cõpetit aliqua actio cum nũ esset naturaliter debitum, & naturalis oblõ non sit potens ad actionẽ producendam. Inst. de obl. in princ. & iõ non est mirũ si accrescat. Et ad hoc facit aliqualiter q. no. ibi Bal. qd tñ mihi non placet, q. a p hoc non remouetur q. portio ibi in totum deficeret, cum possint hic locum compensatio, & retentio, si ad maius perueniatur. Ideo tenẽdo q. §. ex imperfecto, loquatur tñ inter hæredes. Vide pro sol. quæ scripsi d. l. cum quis. Cogita tñ, quia non facile percipi põt, q. §. ex imperfecto, loquatur solum in hæredibus. Vide etiam pro solutione alterius contrarij ad hoc Pau. de Cast. l. pe. j. de acqu. hæred.

c Paul. Ipso iure. Vide Com. cõs. 114. in 4. dub. Itẽ singulariter lita istu l. pcedere in proprietate, secus in usufructu, sm Ang. cons. 116. inci. austicus quidam.

Mẽno. Soc. sen. cons. 16. nu. 10. lib. 4. cons. 43. nu. 17. eo. Tiraq. l. si vnquam. uerbo reuertatur num. 351.

d Mirabile. Adde q. p hoc aliã q. no. decidit Bal. in l. vnica. §. ubi a . . C. de cad. tol.

nõ erat ingenuus, & non dicebat se ingenuum, quia tunc nulla erat psũptio. Quæro, ad quid prodest ista psumptio? Dicit gl. qđ pdest, quia, si vtriusq; pbõnes essent pares crederet magis probõni patroni. No. ergo q. qñ sunt p h.d. gl. sup verbo, authoritatis, q̃ vide & no. † No. ergo q. qñ sunt pbões vtriusq; pares, vinceret ille, q̃ hẽt psumptionẽ aliq̃ pro se. Doctores põnũt in materia vltra aduersariũ, vt vides hic tex. cũ gl. An aũt hæc psumptio sit tãtæ authoritatis, vt possideris, tene mẽti. An aũt hæc psumptio sit tãtæ authoritatis, qđ pp eã possit deferri iurm, dicã j. co. l. admonẽdi. i ver. qro qđ si dicta testiũ. Quæro, hic loqtur qñ libertus iurauit se nõ esse libertũ, qd ecõtra, si pronus iurauit se nõ eẽ p̃ronũ, qd importet? Dic vt dr̃ in gl. super verbo, nõ esse. Gul. de Cu. inducit hanc legẽ ad qõnẽ, q̃ dicã j. in processu. Vltimo gl. fi. in fi. opponit, & nõ soluit, & ideo dicas in fine eius, ibi non facit plenum præiudicium, hic qualequale.

ADDITIO.

a Pro se. Adde secundum Ang. quod hoc cõiter sequuntur Doc. hic, & ẽt no. Ang. per istam glo. in l. 1. j. de exce. rei iud. & in repe. l. sciendum. j. de ver. ob. vbi dicit gl. istam singularem. Tu adde quod consuluit Bal. cons. 35 2. lib. 2.

a **§. Idem ait.** Hic §. legitur duob. modis in gl. & alio modo ex gl. Scdm primam lect. h.d. Etiam ei, qui ante præscripserat in iuro, competit actio vtilis. h.d. vel secundum secundam lect. h.d. Post iurm præscriptio non impedit actionem vtilem. Vel tertio extra gl. Etiam ille, qui iurauit potest præscribere, & ex præscriptione sibi actionem acquirere. h.d. in summa.

ADDITIO

a Pom. Idẽ ait. Et pro intellectu no. limitationẽ ad regulã, q̃ hẽt, q. qui est dñs non pt amplius fieri dñs l. sequit. §. lana. de vsuc. qa pcedit qñ hñt directũ dñium, & pprĩũ. Secus si vtile, vt hic colligit. Et põt esse rõ huius tex. qa p'enius succurritur agenti ex iuro, vbi non requirit titulus, neq; bona fides, q̃ ex præscriptione. Et ad hoc not. Bar. in l. in bello, §. si quis seruũ. j. de capt. rõ cõtra vĩ facere, qa p pscriptionẽ est acqsitũ dñium irreuocabiliter, ergo &c. no. Bart. in §. si qs seruũ.

1 *Iudex non debet admittere articulum impertinentem.*
Nec quod quis interrogetur super eo quod iam est decisum.
2 *Iudex non debet pati, quod testes examinentur super articulis.*
3 *Probatio includit omnem modum probandi.*
4 *Iuratur quando super facto, tollitur omnis actio, quæ potest ex illo oriri, & idem quando pronunciatur.*
5 *Absolutoria lata in ciuili quãdo faciat præiudiciũ in criali, vel cõtra, remis.*
6 *Minor, qui iurauit nõ venire cõtra cõtractũ, quãdo possit petere rest. in integ.*
7 *Testes non sunt interrogandi, nisi super articulo, super quo sunt producti.*
8 *Testis deponens extra articulum, an valeat eius dictum.*
9 *Testis debet iurare super tota causa.*
10 *Testis examinatus super articulo impertinenti, quando non valet eius dictũ.*
11 *Iudex si pcepit respõderi positionib. saluo iure pertinẽtiũ, & nõ admitt darũ, quod post responsionem poterit disputari, an debuerit responderi, vel non.*
12 *Testis interrogatus, an sit criminosus, et respõderit sic, qd eius dictũ nõ valet.*

§. Itẽ Iulianus. Qñ iurat super facto, tollit oĩs actio, quæ pt oriri ex illo facto. Itẽ iudex nõ debet admittere impertinentes articulos. h.d. † No. q. dixi in summario, q. iudex nõ dẽt admittere impertinentẽ articulũ, nec dẽt admittere, vt aliquis interroget sup eo qđ est iã decisũ, vel finitum. † Itẽ no. q. † iudex nõ dẽt pati, vt examinent testes sup articulis impertinẽtibus. Hæc oĩa probant hic, dũ dr iudex non dẽt pati, si cœperit tentare sursũ hoc probare. *No. p arrengatorib. qb. ex forma statuti est prohibitũ, ne aliqd ex propositũ dicãt, q. excusant, si dicãt aliqd pferens ad decisionẽ. nõ tñ ex articulũ, vt l. 1. in prin. s. si cer. pet. & ibi dixi.* Probõ. n. † includit oẽm modũ pbãdi. s. p testes, instra, & pfessionẽ, & sic tene menti. Illud tangitur in gl. l. 2. §. q. obseruari. C. de iu. cal. Op. de l. si p fure. in prin. j. de pd. fur. Sol. hic tollitur ope exceptionis, non ipso iure, vt in pria. Certe illud est imponere legẽ verbis. Vel dic, q. ibi fuit actũ actione furti, nõ pdi. furtiua, ar. pru hoc. C. de trans. l. si de certa. Videte ego nõ curo qua actione sit actũ, sed sup quo sit iuratũ, seu pnũciatũ. † Si. n. iuratur, vel pnũciatur sup facto, tollet oĩs actio, q̃ pt oriri ex illo facto. Ita loqtur hic, sed si iuratur super vna actione, vel pnũciatur, vt quia iudex pnũciat te nõ teneri furti, vel iuras te nõ teneri furti, nõ seqtur, ergo nõ teneris cõdõne furtiua, vñ poterit agi pdõne furtiua. Ita loqtur l. pria. Cõtra p̃dicta facit tex. in l. pria, vbi dr, si pro fure dãnũ decisum sit. Et sic vr, q. sit facta decisio sup facto. Sustinẽdo p̃dicta, intelligas pro fure . i. super actione furti l. inter oẽs. §. hæc actio. j. de fur. Alij dñt, vt Ioã. q. ibi fuit transactũ p qđ vr q̃s pfiteri delictũ. l. qm. s. de his q no. infa. hic vero fuit iuratũ, p qd delictũ negatur, & ita ẽt pt esse bona, q̃ iunge cũ p̃cedenti. & sic distingues. aut fuit transactũ, aut sñiatum, siue iuratũ, & hoc scdo casu. Aut sup facto, aut sup actione certa, vt patet ex p̃dictis. Scdo op. de l. si q̃s vxori §. si q̃s iurauerit. j. de fur. gl. ponit duplicẽ solõnẽ, quælibet põt esse vera, tu tene vltimã q. post iurm nõ agitur pdõne furtiua, sed rei vendicõne, in qua nihil venit pr id, qđ est iuratum. † Ex ista prima parte possumus dicere in qõne illa an absolutoria lata in ciuili faciat p̃iudicium in criali, vel pr qa aut sñiatũ est sup facto, aut super iure. Ita tenet Dy. in c. nullus pluribus ext. de reg. iu. i 6. Cy. i l. j. C. qñ ciui. act. cri. p̃iud. ego plene dixi in l. 2. §. 1. j. ui bon. rapt. pro hoc facit j. co. l. duob. §. 1. &c. Item per hanc l. ego dico pr Dyn. in q. de minore, † q. iurauit se nõ venire pr pctũ. Nam dicit Dy. q. pt petere restõnem in integrũ, nisi de ea fuit certioratus. Cuius dictũ Cy. refert in l. 2. C. de resciñ. vend. Ego dico, q. satis est minorẽ certiorari sup facto, vel sup pctu. tunc. n. tollitur oẽ ius, qđ posset sibi competere ad veniendum pr ipsum factũ.

Casus est hic, & l. duob. §. 1. j. eo. & est tex. in auth. sacra. C. si aduer. vend. dicit. n. sacra super pctib. rerum suarum non retractandis, &c. non dicit, sup restõne non petenda. sufficit ergo q. iuret non venire pr, & sic sup facto. De hoc dixi in l. sciendũ. j. de ver. obl. Venio ad ver. nec peti. Gl. inducit in arg. † q. testes non sunt interrogandi, nisi super articulo, super quo sunt producti. Idem no. s. de peti. hær. l. si quis libertatẽ. in fi. C. qui leg. perso. l. momentaneæ. & ibi per Cy. sicut n. non dẽt iudex pati partẽ aliquid probare extra cãm, ita non dẽt pati testẽ dicẽtẽ aliquid ex articulũ, & hoc mõ hæc lex facit in argm. Pro cuius declone quæro, † qd si testis diceret aliquid ex articulũ, an valeat dictum eius? Rñ. Aut iurauit dicere veritatem super articulis, & non valet in eo, q. dicit vltra, quia in eo deponit non iuratus, ergo &c. l. iurisiurandi. C. de test. Aut iurauit dicere veritatem super tota cã, & tunc si illud qđ dicit extra articulũ faceret ad cãm, valeret dictum eius, quia deposuit super eo, sup quo iurauit. Ita dñt Doc. C. qui legi. perso. l. momentaneæ. & in Spec. de teste. §. 1. ver. itẽ qđ deposuit sup alio. & in ver. seq. Et intelligo eum dicere ex articulum, qñ ea q̃ dicit non pferunt ad declonem eorũ q̃ in articulo ptinent: alias si conferunt dñr esse de articulo non extra articulũ, vt l. 1. in prin. s. si cer. pet. & ibi dixi. † Quæro quãr dẽt testis iurare, an dicere veritatem sup articulis, an sup tota cã? Rñ. super tota cã, vt ext. de test. c. per tuas, & ibi per Inn. & C. de epis. & cle. authẽ. sed iudex. Quæro g iuxta sfani, qd si fuit admissus † articulus, qui nõ debebat admitti: & qd si testes sup eo deposuerunt, cum nõ deberent examinari. Rñ. Si qdẽ articulus ille est oĩno impertinens & nihil conferens ad cãm, non est dubium q. nil releuat, vt putà, q. Rex est in Francia. Sed si aliquid conferret ad cãm, licet non dẽret admitti, sic. Exemplum. In cã possessionis recuperandæ fuit admissa probatio de dñio, tunc si quidem parti non fuit data copia articulorum, & sic non potest ei imputari qđ consenserit, poterit opponere postea, & dicta testium non valebunt. Sed si ei põt aliquid imputari,

ADDITIONES.

a Item no. Aduerte tñ, q. Bar. innuere vr, dum dicit, q. probatio includit oẽm modũ probandi. s. per testes, instra, & confessiones, qđ vbi cã est iuro decisa, q. non admittatur probatio per confessionem eius, qui iurauit cõtra ipsum iurm, qđ iurauit falsum, quia post iurm ẽt admittit probatio in contrarium per confessionem gl. l. qui iurasse. §. si pater gl. 2. j. eo. Item postq̃ renunciatum est oĩb. probationibus & sic conclusum in cã, admittit probõ per confessionem. c. cum Ioannes ext. de fi. instr. & Bal. in rub. C. de prob. Item contra psumptionẽ iuris, & de iure, non admittitur probatio in contrarium, nisi per cõfessionem. Gl. est in §. aliud quoq; in Auth. de aqua. do. nn. Bal. in auth. sed iam. C. de do. ante nu. Ex quib. apparet Bar. male loqui, nisi vellemus dicere saluando eum, q. intellexit de confessione de facto ante iurm præstitum, a qua vr exceptum iurm, tanquam possessori loco præstitum cui standum est, arg. l. duob. § fi. j. eo.

Meno. Affl. decis. 33. Craner. cons. 248. nu. 6. cir. medium.

b Absolutoria. Adde vt per gl. & Doct. maxime Bal. in l. ex more. C. ad leg. Aqui. & in l. 1. C. ad l. Fal. de pla. Bart. in l. 2. j. vi bo. rap. per oẽs in l. 1. C. qñ ciui. ac. p̃iud. cri. Ant. de Bot. in c. de his. ext. de accu. per omnes in c. dilectus. ext. de purg. can.

c Ego dico. Ale. hic in l. sciendũ. tenet opin. Bar. q. si minor iurauit non requiratur certioratio. Tu dic, q. cũ opi. Dy. & Io. And. transit Bal. cons. 4 lib. 3. & cons. 47. & clarius eũdẽ Io. And. uide in addi. ad Spe. in tit. de renũ. §. 1. ver. cui iuris. vbi idẽ tenet. & Bal. cons. 40. lib. 5. inc. cons. Dy. vbi dicit, q. de iure tu. dictum Dy. est verum, tñ q. si in aliqua parte instri esset facta mentio ætatis, procedat dictũ Bart. maxime quando iurauit ex certa scientia, & hoc idem tenet, cons. 234. lib. 3.

d Pom. Venio. Adde & pondera ad hoc gl. in c. inquisitionis § tertia dubitationis in gl. ver. solummodo, ext. de accu. & gl. in l. admonendi. gl. 2. in fi. quæ illum text. ad hoc ponderat. & ibi Bar. nn. gl. etiam in c. de testib. ext. de testib. glo. 1. circa med. & tenent hoc Bar. & Fulg. licet contrarium teneat Iac. de But. Alb. & Pa. de Cast. hic, & vide Fel. in d. c. de test. Alex. in cons. 25. vol. 2.

e Pom. Pro cuius declone. Testis q. iurauit dicere ueritatem super articulis, non probat in eo, q. vltro deponit, qa in eis deponit, non iuratur, secus si iurasset dicere ueritatem super tota cã. Et ad hoc, ultra tradita per Alex. hic in 4. not. bene facit tex. c. cum dilectus, de accu. Vide tñ pro horum declone Bal. in l. peremptorias. C. sen. resc. non pos. Et qñ testis dicatur deponere in articulo, uel ext. ultra addu cta hic per Ale. in 4. vol. uide Bal. in l. 1. C. de iu. cal. tex. in c. 2. & ibi Bal. de testi. idem Bal. c. l. cet cãm. de proba. Item in quantum Bar. quærit qualiter debeat iurare testis, ultra Ale. hic, uide Ion. & Bal. in c. 1. de confes. & Alex. l. 2. de iurisd. om. iud. ã. pro quib. facit tex in l. sed & si possessori. §. 2. ã. eo. vide Fel. in c. cãm, quæ, de test. Alex. cons. 90. vol. 3. in l. 1. ã. prox.

Men. valet. Ripa. l. naturaliter. §. nihil cõe. nu. 16. j. de acq. poss. dixi ad l. primam in gl. 1. ã. si cer. pet.

f Dixi. Adde ultra dicta Ale. Aug. cons. 169 Bal. cons. 123 Et an testis iuratus super uno capitulo, possit super appe dictis deponere. vide Bal. cons. 160. lib. 3. Et an testis dicens falsum, qđ tñ non nocet parti, possit puniri. vide Bal. cons. 85. eo. li. 3. quid si extra capitulum deposuit f. lsum. vide per eundem cons. 90. eo. lib.

Ruer. Adde circa illum articulum de teste deponente ext. ar. plene per Fely. in c. de testib. col. 1. cum seq. extra de testib. ubi ponit plures no. declarationes in proposito. & ibi uide.

g Pom. Quæro. In quantum Bar. hic dicit, q. pars cui datur copia articulorum, sibi præiudicat, si illis non opponat, ẽt si erũt impertinentes. Adde tex. in l. 1. & q. ibi nu. C. de rela. quem sequitur Bal. in l. in arbitris. C. de arb. tex. c. 2. de accu. in 6. In quantum uero concludit, q. si iudex admisit articulos saluo iure impertinentiũ, & non admittendorũ, q. tũc pars sibi non p̃iudicat, ẽt si nihil opponat. vltra hoc per Ale. uide Ang. in l. palã. s. de rei uen. Imo. l. 4. § prior ait. j. de dam. infe. Et quid operetur talis protestatio reseruatoria, uide Bal. in l. ille a quo. §. de testamento. j. ad Treb. vide quæ no. Fel. in c. inter monasterium, de re iud.

Meno. Neuzan. cons. 78. nu. 38. Et Alinus in Commentar. ad statu. Florentiæ. §. 29. c. 9. num. 6.

Ruer. Tota cã, & si simpliciter iurauit, intelligitur iurasse super tota cã, scdm D. Anto. & Imo. in d. c. de testib. quos ibi refert & sequitur Fel. in vlt. col.

h Pom. Literam. vide quæ no. Fel. in c. pastoralis, uit. col. de excep & in c. fraternitatis. de test.

a putari, a secus: ex de ord.cog.c.1.& p Inn.in d.c. p tuas.de test. Et ex
b hoc apparet, q † qñ iudex pcepit rñderi põnib. saluo iure imperti-
11 nentiũ,& non admittendarũ, tunc ẽt post rñsionem pt disputari, an debuerit rñderi vel ñ, q a apparet ptẽ nõ ɔsensisse. Prædicta vera in his positionib. q fieri nõ dẽnt ad fauorẽ partis. Sunt ẽt aliæ interro-
12 gationes, q nõ dẽnt fieri a teste, pp fauorẽ ipsius testis, vt puta, † si testis interroget an sit criminosus,& silia, tunc non curo de ɔsensu partium aliqd, an ɔsenserit, necẽ ne. si testis interroget an sit criminosus,& rñderit se criosum, licet interrogari non debuerit, vitiatur tamen dictum eius, vt extra de exceptio. c.1.per Doc. canonistas.

ADDITIONES.

a Paris. Aliquid imputari. Vide ẽt Fel.in c.2.de pbõ.dum ponit de statuto, qđ cõtra illũ nõ posset aliqd pbari p testes q si fuerint adm ssi, pbarẽt, nisi esset facta ptestatio, vel dictũ, saluo iure impertinẽtiũ, de quo p Bar.in l.certi condõ.§.qm circa fi.ff.si cer.pet.& p Fel.in c.cũ cõtingat.de off.delrg. Item multa alia fista q vbi aliqd admitti nõ dẽt, si fuerit adm.ssum, pudicet. Vide Ias.in l.1.in princ.ff. de op. no.nũc. Vide ẽt Dec.cõs.48.q si fuerint admissæ pbones cõcernẽtes dũt in possessorio, poterit iudex non admittere eas, & reuocare talem admissionem tanq̃ interlocutoriam,& ibi etiam q si pars contradicat, sibi non præiudicat.

b Po. Apparet. Vide gl.i c.cũ cãm.in uerbo, psonis.ex.de test. Et an dẽt testis rñdere si interroget an sit criminosus. Vide Fel.in c.cum cãm.in uer.in ea.gl.de testi.

1 *Actio quæ nam oriatur ex iuramento super certo contractu præstito.*
2 *Actio quæ nam oriatur ex statuto, vel consuetudine.*
3 *Siuẽ si peto executionẽ ad rem venditã, nõ possum opponere in executione de (pretio.*
4 *Exceptio peremptoria non potest opponi post sñiam, vel post iusiurandum.*

§. Si quis iurauerit.

Ex iuřo formali pstito, datur actio vtilis ex eo ɔtu, cuius formam ɔtinet iurñ.h.d. * No. verbũ,& cetera, q facit pro illo, qđ quotidie reperit in protocollis notariorũ, promisit, &c. vt sub hoc verbo, & cetera ɔprehẽdant oĩa, q sunt de nã actus, ff.de lib.& posth. l. Gallus,& ibi late dixi. * Opp. & vr̃, q ex iuřo oriat actio in factũ, vt
a l.sed & si possessori, in prin.ff.e. Sol. dico † q hæc actio vtilis ex eo ɔ
1 ctu non excludit actionẽ in factũ. Sic vidistis in d.l.sed & si possessori.in §.fi.& ff.e.l.i. Vñ qñ iurat sup actione reali, vel mixta, q actiones ɔpetat, vidistis in l.sed & si possessori, in fi ff.e. Qñ vero iurat super actione personali,& tunc aut iurat informiter, nulla cã expressa quare teneat, & tunc hẽt locũ actio in factum ex iureiurando, vt ff.e.l.nã postea.§.1.& l.sed & si possessori.§.1.& ff.§.prox. Aut iurat formiter expssa cã,& ɔtu, quare tenet, & tũc hẽt locũ actio in factũ,& actio vtilis ex eo ɔtu pp iurñ, vt hic. Item actio directa ex
2 eo ɔtu si añ vere ɔpetebat. Et ex hoc dicimus, qñ qritur † q actio oriat ex statuto, vel ɔsuetudine, q a si statutum vel ɔsuetudo disponit formiter, hẽt locum actio ex eo ɔtu, vel ex cã, sup qua formiter
b disponit. Exẽplũ b dt statutũ, q valeat testm cum trib.testib. Certe aget actione ex eo testõ, q a vniformiter disponit. Vel pone, dt statutum, q minor 25.annis,&c. possit vẽdere & alienare cum pñtia ɔsanguineorũ suorũ. Certe oriet actio ex eo ɔtu, arg.huius.§.sed si disponeret vniformiter nõ expssa aliqua cã q caderet in forma ɔtus
c vel quasi, tũc daret ɔdõ ex lege, vel ex isto statuto, c ut l.1 in fi.ff.de ɔd.ex lege.& arg.eorũ, q ff.dicta sunt. Ad fm op.& vr̃ q iurñ non dẽat nocere ei, q pstitit, ut l.euidẽter.ff.de exc.rei iud. Sol.dt gl.istud
d est pp d ɔnexitatẽ.in oib n.ɔtib. in q b.vltro citroq; oritur oblõ, si iurat ex vna parte, ex alia iurari vr̃ ut hic.facit.l.si.ff.de accep.luxta
e hoc e qro: ego dixi in l.2.ff.eo q iurñ hẽt executionẽ paratã, † vtrũ
3 qñ tu petis executionẽ ad rẽ tibi venditã, ego possum in executio-
† ne excipere de ptio? vr̃ q sic, vt ff.prox.§ Contrariũ deteriat in Spe.
f de exec.sent.§.fi.ver.illud aũt quæritur,& bene. f Nam q pretium soluatur anteq̃ res tradatur, venit iure exceptionis. l.Iulianus. ff.of-
4 ferri. ff.de act.emp. Sed exceptio † peremptoria non pt opponi post sñiam vel post iusiurandum, l.peremptorias, C.sen.rescin non pos.
g & ff.eo.l.1.§.1.fm primam lecturam. debebit ergo pretium g peti iure actionis. Non obst.ff.prox.§.quia ibi non erat nata actio ante debiti solutionem.l.si rem.§.omnis.ff.de pig.actio.

ADDITIONES.

a Pom. Opp. Vide ad hoc Fel.in c.cum causam.de testibus.

b Exemplũ. vltra tradita hic, nota ex isto tex. Bar.cõs.suo inc. In noĩe dñi. Proponit, qđ imo, qđ quoties in aliquo actu orit aliqua psumptio, q dẽt assumi cũ oibus qualitatib.& modis illi actui cohærentib.& istud nõ solũ pcedit in psumptione, sed et in fictione. vñ in cõfessione ficta, q orit pp cõtumaciã, inducit cõfessio cũ oib. qualitatib. Ita est tex.l.2.§.si actor.in uer.quẽadmodũ rei qualitas quem no. ibi ad hoc Bal.C.de iura.cal. Cõtrariũ tñ tenuit Pet.de Anc.q imo ex cõfessione ficta nõ oriant qualitates, cõs.suo 413.inc. pbata tãti uiri sæuitia, ad finẽ ubi cõsuluit, q statutũ disponẽs q cõtumax hẽatur p cõfessio, dẽt intelligi quo ad pricipalẽ cãm, nõ aũt quo ad qualitates. Et idẽ vr̃ tenere Bar.in cõs.inc. statuto ciuitatis Assisij.& cõfirmat p id qđ tenet Ang.cõs.suo 146.inc.sup primo dicto sñ a ubi tenet, q et uere cõfitẽs delictũ, nõ vr̃ cõfiteri qualitates delicti. Confirmat p terea p id q no.Bar.l.qdã æstimauerũt.ff.si cer.pet.ubi dicit aliud esse hñi quẽ p confessio quo ad factum,& aliud, quo ad qualitates facti. Et confirmat ultra ff.dicta per id, q decidit Bar.l.si cui serui.§.si a filio, ff.de leg.1.ubi unde q scripsi, & tunc de ista opin.q per superiora puto ueram, uide ad illum tex.qđ loquitur de his quæ ueniunt de natura contractus, quę bene fateor oriri cum præsumptione & fictione quę præsumitur ex actu, de quo argumento alias per superiora.

c Pom. Statuto. Vide Alc.cõs.72.vol. Ias.l.1.in prin.ff.de off.ei.cui mãd.est iurisd. Meno. Iuxta hoc communis est contra Bar. Ias. hic, Boerius, q.41.nu.16.

d Pom. Propter. Vide Fel.in c.causam quæ, de re iud.

e Pom. Iuxta hoc. No. Bar.hic, qđ oriat actio ex empto aliquã emptor tradat, aut offerat ptiũ. Cõtrariũ tñ tenet Fulg.in l.filiæ licet, C.de coila. Sed pop. Bar. est tex.l.iurisgentium.in prin.de pactis.si oñ põderetur. Et uide Doc.in d.l.filię licet, & Alc.bi.Ro.cõs.76.in 4.dub.Raph.cõs.19.Alc.cons.18.in 1.vol. Pau.de Cast.l. fi.ad fi.C.de sacrosãct.eccl.& in l.1.C.de iuris,& facti ignorantia, Cũ petit executio ad rẽ venditam, nõ opponit exceptio de ptio. In contrarium tenuit Bal.l.peremptorias, C.sententiam rescindi non posse,& sequuti sunt Fulgosius & Pau.de Castro in d.l.filiæ, C.de coll.nin.vbi uideas Alc.& communis opi.est contra Bar. ut inquit Alex.uide Ro.consi.76. Videtur tamen facere pro opin.Bar. quia liquidum est, emptionem esse factam, sed tamen liquidum non est pretium non esse solutum, sic non debet fieri compensatio de non liquido, ad liquidum.

† Claud.Proxi.§. Vide Flor.in l.ex parte, ff.fam.ercis.

f Et bene. Adde q Ale.dicit hic, magis cõem conclusionem esse contra Bart. ut hic per eum. Cui adde Pau. de Cast. consi.163. ubi contra Bal.& Spec. aperte tenet Pro quo facit q uoluit Pet.de Anch.consi.6. q exceptio inuentarij possit opponi post sententiam, ut uoluit Pau.ubi ff.

Ruer. Et Adde Ias.hic, qui tenet contra Bar.& est magis communis opi.

g Paris. Ergo pretium. Et sic vult Bar. q condemnatus ad rei traditionem, possit postea petere pretium, q a non fuit sibi præiudiciũ, licet prima facie uideatur econtra ex quo non fuit condemnatus ad rem,& nihil fuit dictũ de pretio, tacite uidetur innuere, q fuit solutum, uide etiam ad hoc Com.consi.9.inci.quidam nobilis vir. Item de opin.Bar.hic, uide aliqua per Fel.in c.cum Ioan.de fide instru.

1 *Iurans dedisse librum pignori pro x. non fatetur recepisse.*
2 *Iurat si aliquis se conuenisse mecum de permutando librum cum meo, ex illo iuramento non poterit agere.*
3 *Iurans me emisse a te rem pro certo pretio, non expressa quantitate, ex iuramento agere possum.*

§. Marcellus.

Qñ iurat sup.ɔtu, cõpetit vtilis ex eo ɔtractu, tunc qñ cõpeteret si vere ɔtus inter-
† cessisset. † h.d. Oppo. si aliquis dedisset uere librũ pignori p decẽ, posset repetere pignus, nisi creditor probaret se decẽ numerasse. l.1.C de non nu.pec.C.si pign ɔuen.nu.pec.secu.non fit.l.1. Solu.
1 Itelligo q hic † iurauit se dedisse librũ pignori pro decem, q recea perit: secus si simplr dixisset pro decẽ. Ita intelligit gl.nfa. a Quæro qua actione ɔueniatur iste ad decẽ? Gl. respondet q actione in factũ, quia quo ad ista decem informiter est iuratũ. Iuxta hanc legẽ
2 qro, † pone q ego iuraui q inter te,& me ɔuenit de pmutando librum tuum cũ meo, an ex hoc iuřo agere potero? Rñd. q non: q a ɔtus, qui iuřo exprimit de se actionẽ non pduceret, nisi vestiatur
b rei interuentu, ergo &c. ut in hoc §. Scdo b quæro, † quid si iuraui
3 rem a te emisse pro certo pretio, nõ tñ expressa qtitatẽ, an ex hoc iuřo agere potero, vr̃ q non, q a pretiũ non est certũ, ut in §. pretium Inst.de emp. & vend. Sol. puto qđ ille ɔ quem iurat, posset petere quod ille cõpellat exprimere certum pretium, ut l. certum. in prin. ff. de ɔfes.sed si non exprimeret, puto q ex parte sua ipse posset agere ad rem. Sicut.n. hic ex una parte põt iurare formiter, & ex alia informiter, ita in qõne proposita ex una parte iurñ põt
c continere certum, ex alia incertum, quia nõ est quid impugnet. c

ADDITIONES.

† Clau. Intercessisse. Et dicit Bal.in c querelam.de elec.q iuřo quasi contrahitur.

a Gl.nra. Adde fm Ale.q ẽs gl.transeunt cõiter Doc.excepto Fulg.vt hic per eum. Rue. Idem refert & sequitur D.Ias.hic.

Men. Barb.consi.57.col.7.in fi.lib.1.

b Pom. Secundo. De ista q.vide Alc.cons.suo 18.inci. viso processu causæ uertentis, in 1.vol.& Ias.l.admonendi, ff.eo.in repe.

Men. Affl.dec.83.nu.6. dicit precium esse declarandum arbitrio iudicis.

c Repugnet. Adde q Rap.Cu.in l.fecundũ, ff.de uerb.ob.vr̃ approbare q dicit Barr. hic, si tpe delationis iuři, fiebat disputatio non de pretio, sed de re. Vñ postquã non erat qõ de quantitate pretij, non curamus, at. quantitas sit expressa, ar. l.2. C.de sent.quæ sine cer.quan. Et cum hac opi.transit Alex. ut hic per eum.

§. Si quis iurauerit.

* Br̃ hoc intendit. Qui iurando per principẽ deierat, fustib.castigatur.h.d. Dic q istud iurñ non est licitum hodie, quia non licet iurare per creaturam, sed per creatorem, ut in §. & si Chrs, ex de iureiu Op.& vr̃, q periurus non puniatur, ut C.eo.l.2. Solu. ibi iurauit per Deum, hic per principẽ. Tu dic fm Gul.de Cu.& And. de Pisis, q aliqñ iuratur super litis decisione,& tunc si deierat, nõ punitur de periurio, ut l.2.C.de re.cre.nisi in casib.puta, si per Imperatorem, ut hic. Et est alius casus.C.eo.l.fi. aliqñ iurat sup fraudis, cul doli exceptione,& tunc punitur de periurio, si deierat vt l. fi.ibi, ad tps exulat. ff.de cri.stel. Aliqñ iuratur super pacto, vel pacti obseruatione,& tunc ẽt punitur de periurio in vsib feu. de pa. tenen.& eius viol.c.j.§.si clericus de pace,& l. si quis maior. C.de transa. Aliqñ super testimonij prolatione,& tunc etiam punitur. l. qui falso, vel varie, ff. de testib. Aliqñ iuratur ex sola iurantis affectione,& tunc non punit, si deierat, ut l.alienam. C. ad l. Iuliã maie.& no.in.l.2.C.eo.ti. Aliqñ iuratur super criminis purgatione,& tunc punitur, vt in §. si quis autem. In Auth. ut litigant. iurent. Aliqñ iuratur sup illicita cõmissione,& tũc nõ punit deierans, q a authoritate principis deierat, ut in auth qđ eis. C. de nup. & arg.l. fi.ff.q satisd.cogãtur, fm Gul.de Cu.& And.de Pisis. Et adde qualiter periurus puniatur per Cy.in d.l.2.C.de reb.cred. Tangit gl.in ver. dicebant.in l. Lucius. ff.de ijs, qui no.infa.*

LEX XIIII.

Quoties. Iurñ veritatis parenti, vel pñono non remittitur. h d Op.ff.eo.l.iusiurandum & ad pecunias.§.qui iusiurandum. Sol. ibi loquitur in iuramento calumniæ, quod remittitur, hic in iuramento veritatis, quod non remittitur.

LEX XV.

1 *Iudex ad egregias personas mittit officiales pro iuramento.*
2 *Iuret si egregia persona, pars potest esse præsens,& debet moneri per iudicem.*
3 *Mulier propter honestatem iurat, parte absente.*

Bar. super 2.§ Iret. D 2

Ad personas.

a *Hęc lex se ipsam sũmat vide gl. j. ibi, de eorũ tam. &c intellige si super hoc euocaretur a seruitio dñi, alias nõ, vt pt ꝓbari ex ꝯcordãtia. l. ceriniarios. C. de tes. mil. & j. de test. mil. l. n. Gul. de Cu. vide gl. hic, quã no. cui adiũge in fi. tẽ deliberatus. & pauper nobilis, q sine verecundia venire no pt ad iudiciũ, vt est tex. & gl. in c. di q. tes. m. de testibus in antiq. Auth. de hær. & falc §. fiat. gitur, ĩ gl. sup ver. necessitas. & ibi no. Ad hanc. l. opp. de l. iubemus. §. n. C. de epis. & cle. Sol. hic nõ dico, q iudex vadat ad eũ, sed q † iudex debet mittere officialẽ. Vel dic, ibi loquitur in ijs, q̃ reqrunt causæ cognitionẽ q̃ sunt in foro iudiciali peragẽda, vbi ius redditur, s. de iust. & iu. l. pe. hic ĩ m̃so, cuius p̃stãtio est faciẽda in domo, qd̃ tũc nullã reqrit causæ cognitionẽ, sed merũ factũ p̃stãos, qa añ in iudiciu fuerat cognitũ de præstatione. Quæro † cũ tpe, quo iurat, vel videt dẽt pars esse p̃ns, vtrũ debeat moneri, vel citari, & cuius sumptib. ibit notarius ad domũ istius personæ egregię, ad hoc, vt videat eũ iurare? dĩnt quidã, q sumptibus egregiæ personæ, cũ gr̃a ipsius fiat. arg. C. c. l. g. afr. §. his de pñtib. C. mu. ũ regũl. j. §. j. & vr̃ casus. C. de statuis & ima. l. & virtutum. Tu dic ꝯ per l. qd fauore. C. de leg. Nec obst. ꝯtrũ. Nã ibi ꝯcedebat honor, hic priuilegiũ ad instãtiã partis, vel ad eius vtilitatẽ, sed hic ex mera liberalitate legis ꝯcedentis. Et idẽ de infirmo q nõ teneat sol-uere qa afflicto nõ dẽt dari af ilicto. s. de off. p̃s. l. diuus. Sumptib. ergo producẽtis ibit notarius, vt no. in c. statutũ. § notariũ vero. de rescr. li. 6. in gl. in ver. oĩm. Et pars q ꝯpareat ad domũ illius, q̃ videat eũ iurare, vt C. eo. l. generaliter. §. his de pñtib. facit. C. de fi. instru. authen. apud eloquẽtissimũ. ad qd̃ s. de proc. l. Pau. & s. de inof. test. l. ii. b spe cta. ria ut si esset mulier. Illa. n. † dẽt iurare parte absente, vt in Auth. vt litig. iur. §. si verò mulier. & dẽt iusm̃ p̃stari, pñte iudice, vel eius delegato, vt ex̃. de test. c. 1. & vide ex̃. de iud. c. mu ieris. lib. 6. & vide oino illud c. & qd̃ ibi notaĩ, inc forus. ex̃. de ver. si. & de test. c. qm̃. Et aduerte ad vnũ, qd̃ dr̃ in d. c. mulieres. q iudex q facit ꝯ illud c. est excõicatus. Quæro, si iudex cogitauit facere ꝯ illud c. & aliqd egit, nõ pfecit, sed ẽtiã p ipsum no stetcrit, quominus pficeret, an sit excõicatus? dic q nõ. Rõ est, qa vbi pęna infligitur delinquẽti, illa nõ incurrit p illũ, q illud cogitat. & aliqd egit, sed nõ pfecit ẽt si per ipsum nõ stetcrit. hęc ꝯclo ꝓbat p Io. An. ĩ c. ppetue. ex̃. de ele. lib. 6. de qua materia plene posuit idẽ Io. An. ĩ c. i penis. ex̃. de te. iu. lib. 6. vbi vide, itẽ qd̃ dixi, q dẽt moneri a. citari pars, vt ꝯpareat ad domũ eius, q dẽt iurare, intellige, nisi sit mulier. Illa. n. pt iurare, ab-

c sente pte pp honestatẽ in Auth. vt litigã. iurent, §. si vero mulier, s̃m Gul. de Cun. Et intelligo. l. istam cum gl. quæ loquitur in causa ciuili; secus in causa criminali, vt no. gl. in l. sed si s̃. de in ius vocan.

ADDITIONES.

a Paris. Ad p̃sonas. An ista lex ꝓcedat, qñ egregiæ p̃sonæ producũtur in testẽ. vide Ro. in suis sing. in vlt. char. in sing. ... cõtrar dr̃. vide Fel. in c. si q̃s test. ... & te-Ro. in suis sing. ... Vide in materia per Fel. ... & p̃cipue q̃ dicatur egregiæ p̃sonæ, Vide in ma-... Bar. ... Et no. ... de pactum ... per Felin ... & vide Ro. sing. 368. & Bar. ... Alex. ... & Ale. ... Rom. ... & Ale. ... Felin. ... Baet. Ad personas, §. dicatur personæ egregiæ, ... Fel. in c. si qui ... [illegible]

b Mulier. Pan. in c. si q testiũ ... de test. dicit, q licet ista op. Do. ... & ius rigore, ipse nõ admitteret, ... accedere. Cuius ...

c Pom. Absente parte. Cõtrariũ tenet Ro. sing. 36. alias. 366. vide Fel. in c. ... & Alex. cons. 44. 1. vol. ... Fely. c. cum non deceat de præscrip. ... ibi ponit aliqua de iure ... ali.

LEX XVI.

Si patronus.

Nõ cogit q̃s iurare sup actione, quæ nõ pt ꝯ eũ ꝓponi, sic p̃sono remittitur iusm̃ cal. h. d. Opp. de l. Marcellus. s. j. re amo. Sol. ibi in aliũ, contra quem hæc actio proponi potest, hic in patrono, ꝯ quem non potest proponi qua actio est turpis. l. honor. j. de obseq. pat. præstan.

LEX XVII.

1 Iuramentum conuentionale non ref rtur.
2 Iuramentum quando sit modus inducendæ obligationis.
3 Quis potest in instrumento promittere stare iuramento aduersarij de interesse, & expensis, tem sine.

Iusiurandum quod ex conuentione.

Iusm̃ ꝯuẽtionale † non pt referri. h. d. Op. j. e. l. manifestę. So. ibi loqui in iuro iudicali, hic in ꝯuẽtionali. Quæro vtrũ iusm̃ sit modus inducẽdæ oblõnis. Bñdic tres casus. Aut est iusm̃ ius decisorum, & tunc ex eo oritur actio, & actio vt p totũ istũ tit. Aut est iusm̃ ꝯfirmatoriũ, & tunc firmat ꝯtũ ẽt inualidũ, vt ex eo oriatur actio, vt l authen. sacra pub. C. si aduer. ven. Quoddã est iu. m introductoriũ oblõnis. v. g. iuro q ego dabo tibi centum, nulla pcedente causa, tunc iusm̃ non est modus inducendæ oblõnis, nisi in liberto. l. vt iusiurandi. in princip. de oper lib. & l. fin. C. de lib. cau. quod plene dixi in l. si quis pro eo. in prin. j. de ꝟdeiuss. & Gul tãgit hic. ñ dico plus, qa ñ sunt hic alia. Vltimo inducit p Gul. ĩ ar. q. si q̃s in instr̃o † ꝓmittat se sta-

3 re iusõ aduersarij de interesse, & expẽsis, q valeat. Alij ꝯ, de quo in

a Spec. de probati. §. videndum. ver. q d sibi dr̃. & per Cy. C. de epi. & cle. l. pen. & per Dyn. in l. vlt. s̃. de præto. stip. ubi plene dixi.

ADDITIO.

a Spec. Vide ibi Io. And. in add. & Alex. cons. 37. l. b. 2.

1 Iuramentum deferre non potest qui non potest alienare.
2 Pupillus q fari pt, esse pt in iudicio cũ tutore, & quando possit iusm̃ deferre.
3 Iuramentum non habet vim solutionis quoad omnia.
4 Adultus quando pot t iuramentum deferre, etiam sine curatore.
5 Iuramentum, an habeat vim confessionis.
6 Actus factus per non iure electos, cassantur.
7 Gesta per rite institutũ ab initio, licet postea cassata sint, an teneãt remissiue.

§. Pupillus.

Pupillus sine tutore nõ pt iusiurãdum deferre; sed tutor sine pupillo, sic h. d. Vel breuius sic sũ-

a mari pt: Qui nõ pt alienare, nõ pt † iusm̃ deferre. h. d. * Cõtra istũ

b tex. Opp. aut iste pupillus hẽt tutorẽ, aut nõ: si hẽt, & tunc si teneas opi. gl. q̃ dñt ipsum nãlr obligari sine tutore nõ posse, vt j. ad Tre. l. si eius pupilli. in prin. & no. j. de noxa. l. 1. circa fi. non vr̃ posse stare hęc lr̃a in eo, q replicationẽ dat. sed obstat exceptio irreuocabiliter ar. s̃. de pac. l. si vnus, s. pactus ne peteret. cir. fi. Et qd̃ no. de in. do. l. si pr̃. §. q̃ debitorẽ. Inst. de exce. § 1. Si teneas opi. Ia. de Are. q nũ obligat nãlr, nec ciuiliter. nõ vr̃ posse stare hæc lr̃a, q̃ dt exceptionem dari, & p ꝯñs replicõnem: imo ipso iure pupillus tutus est. t. Insti. de replicatio. in princ. Sed si dicas tutorẽ nõ hr̃e si teneas opin. gl. q̃ dt nõ obligari, nec naturalr̃ nec ciuilr̃, vt C. de inutil. stip. l. 1. an ver nõ es obligatus. tunc nõ dr̃ locũ hr̃e replicatio, nec exceptio, vt p̃dixi. Si teneas opi. gl. q̃ dt q nãlr tñ obligat, q̃ sequunt Dy. & Ia. q hoc notauerunt. j. de re. iu. l. pupillus. nec velle nõ vr̃ hr̃e locum replicõ, sed q in totum obstet exceptio, vt dixi s̃. Sed dic. q a corpto primordio oblõnis nãlis, s. ꝯsensus, vel pactum, vel iusm̃ obstat pupillo, si nitorẽ hẽt, vt hic patet in prin. j. de soso. l. in ijs vero. §. Imperator Ant. & l. Stichum. §. nãlis. Sed ꝯsiderata seq̃la iuris eius, q sine tutore nõ pt administrare, sibi daf replicõ. sic loquit hic at. in sũ. j. de ꝯd. ind. l. id, qd. * Op. q nõ oĩs pupillus p̃t esse in iudicio cum tutore, vt l. 1. §. sufficit. de admi. tut. Huius timore gl. 1. huius. §. dt, intellige de

2 pup. doli capace. Sed certe nõ reqrit, q sit doli capax: † sufficit. n. q fari possit. d. §. sufficit. Op. ẽt qñ cum tutore detulit, non noceat pupillo, vt l. 2. C. si tutor vel curator interuenerit. Sol. qñ sine tutore detulit, ꝯpetit replicatio ipso iure, vt hic, qñ cum tutore posset restitui, & ais replicatio nõ ꝯpeteret. l. ꝯtria. s̃. eo. l. nã postea. §. si minor. Op. j. e. l. q iurasse. Sol. ibi loquit in pupillo iurãte, hic in pupillo deferẽte. Op. q iusm̃ hẽt vim solonis, vt j. e. l. iusiurandũ ẽt. Sed si soluit cũ iudicis authoritate p̃iudicat minori, vt C. de admin. tut. l. sancimus.

3 & l. ait p̃tor. §. pmittit. de min. ergo &c. Sol. ñ hẽt † vim solonis quo ad oĩa, vt in gl. & bene. Itẽ op. & vr̃ qd̃ ipso iure nõ obstet exceptio vt j. quar. rerum act. nõ da. l. 1. §. 1. So. Illa intellr̃ s̃m istã. s. q ex ipso

b nõ daf ope replicationes, &c. Quærit gl. qd in adulto curatorem hñte? Gl. † hic variat. Nã gl. mag. hic in fi. dt idem per oĩa in adulto curatorẽ hñte. Gl. seq. ꝯtrium dt, licet secus sit in adulto curatorem hñte, s̃m Io. & Plac. qd dicemus, q sit aliud in minore curatorem

4 hñte. probar: nam deferre iusm̃ † hẽt vim cuiusdã ꝯfessionis, vt l. qui iurasse. in fi. j. eo. Sed ꝯfessio in iudicio p̃iudicat minori hñti curatorem, nisi restituat, l. certum. §. si minorem. de ꝯfes. ergo & iu-

5 ramentum. Contrarium puto: nam in confessionib. q̃ fiunt ad solennizandũ iudiciũ ꝯfessio minoris nõ valet. Vñ eius ꝯfessio nõ posset inducere lr̃. ꝯtest. vt no. in l. 2. §. q obseruari. & ibi per gl. & Doc. de iu. cal. & scripsi in d. §. minorem. Sed iusm̃ hẽt vim p̃est. & finẽ & hẽt vim eorum actuum q solẽnizantur, merito non pot iustos

c actus exercere sine authoritate curatoris. Vñ teneo q no. glo. in d. gl. mag. in fi. istũ ver. seu intellige, inopia ꝓbonum interuenente, ante

ADDITIONES.

a Pom. Qui non pt. Ex hoc sequit q separando iusm̃ transact. on. l. 1. 3. co. q sec. ẽt poterit transi. ere. Ad qd bene facit l. no solũ. C. d. ... glo. l. 1. C. si aduer. tr. ... Bar. ... Alex. ... Ante ... & ibi ... no. in si. ... Alex. ... & bene ... Bar. ... in gl. ... [illegible] ... quæ contrarium tenuerit Ro. hic, de quo attic. unde per Iac. hic.

b Pom. Quærit gl. Aduerte tu q illæ gl. non sunt contrariæ, sed diuersæ, vt inquit Christ. de Cast. Nã prima posita est in ver. ... & loqt qñ pupillus, & adultus ... ferũt iusm̃, authore tutore, & curatore, & tũc ... sequitur ... nece ... [illegible] ... & maxime cum ... tur. qñ pupillus habebat tutorem, ut æquiparatio procedat, & maxime cum ... minor ... etiam loquatur in adulto curatorem habente, vt Pau. de Cast. hic.

c Glo. magna. Alex. transit cum hac opi. tanquam magis communi, pro qua facit et solum Bal. cons. 160. incip. vt mulier lib. 5.

añ nō: cū tutor loco dñi hēat, qñ bñ administrat, vt l. q. fundū. §. si tutor. ĵ. pro emp. & intellige istū. §. in tutore pupilli agētis, nō defendentis. ĵ. eo. l. tutor. * Vlt. inducit gl in ar. hāc l. in oīb. † ꝯ?ib. quos 6 minuit hic, qui nō sunt iure electi, vt oīa cassent, a vt hic, & C. de sa a crosā. eccl. l. decernimus, & de re. eo. l. neq; . C. de eo qui ꝓ tu. l. 2. & q. ibi no. & in q. b. cau. ī ite. rest. ñ ē necel. l. pe. * No. ꝯ Papā Bartholomeū, facit ad hoc ex̄ de hīt. c. fraternitatis. ex̄. de elec. c. venerabilē. in fi. 1 5. q. 6. c. aliud. vide p Inn. ex̄. de elec. c. 2. Notatū de hoc. ff. de aeq. hæt. l. quoties, C. de sacrosā. ecc. l. decernimus. vide qđ nō. p Ia. de Are. Adde & C. de eo q. ꝓ tut. l. 2. & ibi no & in q. cau. rest ī ite. no. est necel. l. pe. ꝓ quo. C. de execu. & exac. l. exactores, C. de nu. & actua. l. actuarios. de cohor. l. nullū. Sed ꝯ dicta ar. facit de of. pt. l. Barbarius Philippus. Rñ. q. ibi fuit error cōis, qđ facit ius, vt ibi. vel dic q. si ꝓbabiſr dubitat', q a oēs credūt eū esse platū: tunc tenet sciñ cū eo: als si nec plat' ē, nec ꝓhabiſr credit, ñ valet gestū ab eo, licet se ꝓ plato gerat, & sic ꝯcorda ꝑdicta iura. vid ēt qđ hī. ĵ. de ꝯd. id. l. si nō sorte. §. q. filiosamilias. vbi gl & Doc. * Sed ꝯ dcm ar. facit đ of. 7 pt. l. Barbarius. Rñ. q. ibi fuit error cōis. † Quærit glo. qđ si ab initio tenuit instō, sed postea aliquo casu est cassata? Dicit gl. tunc tenent gesta per eum. Dicam plene in l. Barbarius. de offic. prætor.

ADDITIO.

a Cassentur. Adde tu per Fel. in c. Rodulphus. ext. de rescrip. Abbas in c. nihil. extra de electionibus.

1 *Procurator, in quibus casibus possit iuramentum deferre.*
2 *Mandatum non habere, vel habere, & non apparere, paria sunt.*
3 *Turpitudinem suam quando quis allegare possit. nu. 5.*
4 *Iurare quis non cogitur, quando timet probabiliter, ne iurando suum periuriū redarguatur per quandam consequentiam.*
6 *Fundū q vendidit in fraudē fisci, ut pœnā euadat, q' possit postea eū repetere.*
7 *Si procurator detulit iuramentum, & postea dominus veniens vincat vel succumbat, qualiter committatur stipulatio rati.*
8 *Excep. nō dēs audiri, quia allegas turpitudinē suā, qñ d'at opponi, remis' ine.*

§. Procurator. Procurator pt iurm deferre, si hēt gñale cum libera, vel spāle mādatū, vel est in rē suā: alias secus, & si caueret de rato pp dubiū de mandato. h. d. cum duab. legib. seq. Diuidit' In quatuor partes. Primo ponit vnū dcm de ꝓcuratore hñte mādatū. Scđo ponit aliud, qñ de mādato dubitat'. Tercio ponit rōnē scđi dicti. Quatto rōnē primi. Scđa ibi, in l. prox. seq. ibi, nec multū. Tertia ibi, iure n. Quarta in l. si itaq;'. Et quia in quarta ponit' rō primi dicti, iō adiunges eā cū prima pone casus, & prima pars est facilis, scđa multū difficilis. In terīs pone casum per te in prima parte, & in quarta, q̄ est rō primi dicti. In scđa vero parte in ver. nec multū. sic pone casum. Quid si est dubiū de mandato, & procurator vult cauere de rato, an nunc coget' reus iurare? Rñdet Iurisc. & dicit, q. non Si. n. reo fuerit cautū de rato, ista cautio non multū sibi ꝓficeret. h. d. Primo vide tex. ibi, de rato. & iō non cogit' reus iurare tali procuratore deferente, q. pp dubiū de mandato cauet de rato. Sequit'. §. fine. n. in quo sic forma casum. Quæ est rō, dñe Iuriscōsulte, q. cautio de rato nō ꝓdest reo, cui defert' iurm. si. n. iuraret, & dñs postea non hēret ratū, ꝯmittet' cautio de rato, & sic sibi multū ꝓdesset? Ad hoc rñdet Iurisc. si dñs venit postea, & ratū non hēt, aut reus coget' se defendere ab actore apposita exceptione, si qua sibi prius competebat, & hoc non est dubium q. iurm sibi nihil prodest, quia ita se defendit postea sicut prius: aut non vult se defendere, sed patitur se vinci, & postea vult agere ꝯ procuratorem ex cautione de rato, & tunc doceret de periurio suo. ostenderet. n. sententiam latam ꝯ illud, quod ipse iurauit. h. d. Notabilia colligā vobis recitando apparatum. No. q. dixi in summario. Ad primam op. procurator omnium bonorum non potest alienare, vt l. procurator totorum, & l. mandato generali de procuratoribus. ergo non potest iurm deferre, vt s̄. proxi §. Sol. intellige hic vniuersorum bonorum, cum libera, vt l. procurator, cū libera. s̄. de procura. Et sic habes tres casus, in quibus procurator potest deferre iurm, vt reus cogatur iurare, vel referre: alias secus. Circa istam partē, quæro quid in procuratore dato ad vnam causam tm̄, & in illa est sibi concessa libera administratio, an poterit iusiurandum deferre? De hoc vr̄ casus in c. qui ad agendum. in fi. extra, de procurat. lib. 6. & l. qui Romæ. §. Callimachus. in fi. ĵ. de verb. ob. ibi notatur'. Venio ad secundam partem. Dr̄ hic, q. si dñs postea venit, cogetur reus postea docere se liquide iurasse opposita exceptione. Quæro de qua exceptione loquantur. Quidam dicunt de exceptione iusiurandi, q. non vr̄ verum. quia hæc exceptio non obstat domino, nisi in tribus casibus, quos s̄. vidistis, nisi intelligas eo modo quo statim dicam ʒ. opp. Vñ alij dñt q. hic loquitur de exceptione pacti, vel rei iudicatæ, vel solutionis, seu de alia simi, & ista est clara. Tertij dñt, & fuit opi. Io. q. hic ponatur exceptio pro replicatione: si n. reus a facto excipiet, replicabit dñs, q. iurm sibi non obstat. Ista glo. vr̄ hēre hunc intellm: sed tamen aduerte, vt clare intelligas. Aut enim ista verba, opposita exceptione, determinant verbum, docere, & tunc procedit expositio præcedens. Aut determināt verbum, cogetur, & tunc hēt locum expositio q. d. pp hanc replicationem quam dñs opponit cogitur reus probare se liquido iurasse. & intellige cogitur, causatiue, si non vult se peti ꝯdemnari. Secundo quæro, dr̄ q. si reus vult agere ex stipulatione de rato, cogitur docere de suo periurio. * Sed ꝯ hoc qđ dī hic, aut si id ipsum noīatim, facit l. 3. in fi. ĵ. rem ratam hab. Item, quia ex quo reus iurauit, vr̄ soluisse, vt l. iusiurandum ēt, ĵ. eo. & sic per ꝯñs procuratorem accepisse. dic ergo q. multum interest pp infamiam, q incurreret pp periuriū: & fama dēt præferri oī lucro pecuniario, vel. reprehendenda. C. de inst. & subst. ar. l. si in duabus ĵ. de reg. iu. l. Iul. §. si q s omis. cau. test. Ex quo patet q. hic. §. pōt intelligi in procuratore vero, vel falso, cum sit ꝑdicta rō in vtroq; * Quæro quo perueniatur ad hāc doctrinam de periurio? Gl. mag. in princ. rñdet arguendo à sufficienti diuisione, & ponit quatuor casus, per quos ad hanc doctrinam de periurio peruenitur, & sic apparet quod cautio de rato, modicum prodest reo: vide gl. ad literā. Quia ergo glo. arguit à sufficienti diuisione, & ponit quatuor casus, si ego ostendam vobis aliquem ex istis casibus esse falsum apparebit, q argumentatio gl. non est bona, nec bene docuit peruenire ad istam doct. † Vnde assumo primum casum, qñ dñs postea venit, & egit & succubuit, & vr̄ q. stipło de rato cōmittatur ad totum interesse, non solum ad expensas tm̄ & sic multum prodest reo. l. procurator ad exhibendum. §. 4. ĵ. rem ratam hab. Sol. de gl. ibi loquitur de ꝓcuratore, qui nunq̄ habuit mandatū, & hic erat falsus: hic loquitur in vero ꝓcuratore, de cuius mādato dubitatur. Vide gl. h., sed certe, &c. Intelligit ergo gl. istū vet. nec multū in ꝓcuratore hñte mandatū sufficiens, sed de eo dubitabatur. Et sic vr̄ fateri, q si nullū hēt mandatū. cautio de rato multū operaret'. Ista lect. nō vr̄ bona, quia principium huius. l. loquitur in ꝓcuratore hñte mandatū sufficiens, ita in ver. nec multū, nisi diceres, q. hic mutat casum. Præterea non 2 hēe mandatum, & hēe & nō apparere, sunt paria. l. duo sunt Titij. de test. tut. s̄. de transac. l. & post rē Et sic vr̄ qđ ēt in casu, in quo dubitatur de mādato, cautio de rato multū operet'. Nisi sustinēdo gl. dicas, qđ licet tpe cautionis nō ꝯstaret de mandato, postea tñ icepit ꝯstare. & sic loquitur lec. gl. & pōt esse vera in se in quātū hic intellr de vero procuratore, de cuius mandato dubitabat'. Sed in quātum dic. t, secus esse in eo qui nunq̄ habuit mandatū, nō bñ dicit, imo ēt in eo pōt hic intelligi. Nō obst. l. ꝓcurator. ad exhibēdum. §. 4. q a ibi loqui' ē in falso ꝓcuratore, qui egit, & exegit. Vñ si dñs, postea non hēt ratum, interest rei in toto debito, q. soluit, siue reus vincat, siue succumbat. hic loquit' in falso ꝓcuratore, q. quodāmodo succubuit quia deferendo iurm absolutus est reus. Vñ si actor postea veniens succubuit, non interest rei, nisi in expēsis. Et sic hēs defensatum primum casum gl. p quā peruenit' ad istā doc. Scđs casus est, qñ dñs postea veniens obtinuit, & iniuste, & tunc dicit gl idē, q a iniuria facta reo nō dēt nocere ꝓcuratori, & sic nō tenebitur procurator, nisi in expensis. l. si sine. §. cum aūt. ĵ. rem rat. hab. Ad hunc casum gl. non opponit, sed ego opp. & vr̄ q. non sit cōsiderādū vtrū iuste, vel iniuste, sed indistincte ille qui cauit de rato, teneat', vt l. 3. §. fi. ĵ. rem rat. hab. Sol. s̄m lec. gl. hic loquit' in procuratore vero, de cuius mādato dubitabat', ibi de ꝓcur. falso. Vel si vis tenere aliā op. q̄ vr̄ verior. dic q. hic loquatur in procuratore funditus falso. Quātū ad ꝑtātem defe 5 rendi iurm, dicas q. snīa prima facie ꝑsumit' iusta, & pro ea ꝑsumit', vt l. Herennius. §. Caia. ĵ. de euic. & ibi no. & iō prima facie videbit' iste reus piurus, & merito nō ꝓdest sibi multū hæc cautio de rato, q a anteq̄ declaret' snīam esse iniustā, ipse erit diffamatus, q. falsū iurauit, & sic prima facie periuriū suum allegaret. Est. n. durū iniustitiā snīæ docere, & pp hoc ē statutū biēniu in cā appl'onis. Ne ergo hēat necesse suā infamiā purgare, dr̄ ei cautionē de rato non multū prodesse, quia maior est pœna infamiæ saltē de falso, & maior est labor purgationis ipsius, q̄ quicqd posset ꝯsequi ex illa stip'one: & sic pōt defendi scđs casus gl. Tertius est, qñ fuit ꝯdēnatus, & iuste, quo casu agēdo ex stip'one de rato, doceret de suo periurio. Ad istud opp. gl. Aut tu dicis, q. ex hac stip'one nō pōt agere, & tūc dicis ꝯ istum tex. qui vult q. agere possit, licet de suo periurio doceat. Aut dicis, q. pōt agere, & tūc dicis ꝯ iura, q̄ dñt q. quis non pōt suā turpitudinē allegare. l. transactione. C. de transac. Ad istud ꝯriūm rñdet Azo. Primo fateor q. nū pōt agere q a allegaret turpitudinē suam. Et hoc est verū quo ad sortē, i quā iuste ꝯdēnatus est & super quā iurauit: sed quo ad expensas, & quo ad vsuras, quæ cucurrerunt post rē iudicatā bñ pōt agere, vt hic in tex Et pp hoc dr̄ hic, in tex. q. ei non multū prodest illa cautio q. d. non est multū istud ad qđ pōt agere, quia solutū, ad expensas, & ad vsuras. Postea idē Azo mutauit snīam suā, & dixit q. pōt agi ad totā sortē, & ad expensas, & ad vsuras, vt hic in tex. licet de suo periurio doceat directo. & pro tanto dr̄ ei nō multum prodesse. quia maior est pœna illius diffamationis, q. reputet' periurus, q̄ sit totū illud q. cōsequitur ex stip'one. Ad ꝯriū, q. quis nō pōt allegare suam turpitudinē, rñdet, q. fallit hic: nō. n. pōt procurator, ꝯ quē agit', ei suā turpitudinē obijcere, quia ipse detulit iusiurādum. l. qui iurasse. §. si pr. ĵ. eo. Ita dicit Azo. Pet. de Bellapertica rñdet aliī ad istud ꝯriū, & est multum no. † non pōt q s allegare 3 suam turpitudinē, verum est ab alio non detectam sed si ab illo fuit detecta, prout hic fuit, quia fuit condemnatus, & fuit pronūciatum se illud

ADDITIO.

a Claud. Doctrinam Contra istud uidetur dicere Bar. ĵ. in pe. opp. dum dicit opi. gl. non possumus sustinere, quia imo potest sustineri per id, quod idem dicit: & ita ibi tenent multi, quos sequitur Alex. licet de Bar. non faciat mentionē, uer. & sic ex hoc no. 4. nō cogitur iurare. limita qñ uerisimiliter posset iurare, ne posset detegi iure communi, secus si aliquo iure speciali. ita Pau. de Castan l. tutor. ĵ. eo Bar. super 2. ff. Vet.

se illud debere, qđ iurauerat se non dēre, tunc bñ pōt hāc turpitudinē suā allegare. Casus est hic, ꝙ satis placet probo per l. antep. ff. de suspe. tut. vbi ille, qui est remotus, vt suspectus, pōt hoc allegare ad defendendū se ab actione tutelæ. Idē in quolibet infami per infamiā, ꝙ pōt allegare infamiā, vt excusetur ab onerib. l. relegatorum. in fi. de interdic. & releg. Facit ꝙ no. ff. de off. assesso. l. 1. in glo. sup uerbo, postulationib. Et sic ex hoc ver. neq; multum, hēs notare duo. Primo, † qñ qs ꝓbabilr pōt timere, ne suū periuriū redarguat ꝑ q̄dā ꝑsonam non cogit̄ iurare, & iō si vnus ex hēdib. deferat iusiurādum, forte non coget̄ reus iurare ne forte altero agente suū ꝑiuriū detegat̄. Iusta n. eā recusandi est cā ꝑ qñ aliq̄d petit̄ qđ ꝯ debitam honestatē ꝑsonæ veniret. l. Quintus ff. mandati. & iō in l. si duo patroni in prin. ff. eo. dico, ꝙ ille liberi̇ is altero deferēte nō cogebatur iurare, sed sponte iurauit, fm qđ hēs notare, qđ quis pt allegare suā turpitudinē, ab alio detectam ut hic, cum si. ff. alle. Et ꝓ huius a dectione, qa hanc mām non declarani tibi in aliquo loco adhuc, iō dicas. † Aut quis allegat suam turpitudinē ꝯ hēdē, & ad sui ꝑiudicium, & tūc auditur. l. inde Neratus. § fi. cū l. seq. ff. ad l. Aq. de cust. re. l. si ꝯfessus. cum si. & ex. de ꝯcessione ꝑbendæ. c. ex teno re. Aut qs allegat turpitudinē suā ꝯ aliū & tunc aut agēdo principalr, & fundando intentionē suam ex turpitudine sua, & non pōt, vt ff. de cond. ob turpē cām. ꝑ totum, de furtis. l. itaq; fullo. & C. de transactionib. l. transactione, & de seruo pig. da. manu. l. si creditorib. Aut non agit ex sua turpitudine, sed eā allegat excipiendo, vel replicando, uel alio mō adiuuādo intentionem, seu exceptionem suam, & tunc aut hoc allegat ꝯ eum, qui fuit particeps turpitudinis, & audit̄. l. de tutela. C. de in integ. rest. min. & ibi no. Hoc intelligo, c qñ ille ꝯ quē allegat̄, qui fuit particeps turpitudinis certat de lucro, & allegans certat de damno: alias secus, ut l. uiro atq; uxore. ff. sol. mat. & l. apud Celsum § Marcellus. de doli exce. Aut suā d turpitudinē allegat ꝯ alium: & tunc aut eius turpitudo erat alias ab alio detecta, e & audit̄ eā allegando. ut hic. Non. n. agit hic ex sua turpitudine: sed agit ex stipłone de rato ad interesse, ad ꝙ ꝓbandū adducit iniam, ꝑ q̄ docet de suo periurio. Ad idē de suspe. tut. l. antepe. de interd. & relega. l. relegatorū. in fi. Aut non est ab alio detecta, & non auditur suam turpitudinē allegans. d. l. transactione. C. de transa cū si. & ibi notatur Fallit in casu ex. de ꝑiuri. c. tertio loco. & ibi notat̄ Fallit in auth. nouo iure. C. de pę. iud qui male iudicauit Fallit in l. quisquis. in fi. C. ad l. Iul. maie. & in quolibet apparet iō spālitatis, & iō ꝑ ꝑdicta dicebā sic, rñdēdo ad qōnē. † Quidā f vēdidit possessionē ī fraudē fisci, ut euaderet pœnā, postea uolebat eā repetere. Dicebatur ꝙ non poterat, qa allegabat suā turpitudinē, ut d. l. si creditorib. C. de ser pig. da. manu. & l. filios. C. de reuoc. his q̄ in fraudē creditorū. Ego dicebā. g si q̄dē ab initio fuit uendō uera, m̄ in fraudē fisci facta qa volebā hr̄e pecuniā, q̄ melius posset celari, &c & non possum petere rei e n di allegando fraudē, & turpitudinē meā: q̄q̄ alius mecū fraudē participasset. qa fundo intentionē ex mea turpitudine. Ita loquunt̄ iura alleg. ꝓ parte. Si uero ago rei uendicatione dicens rē esse meam, tu opponis ꝙ fuit tibi uendita, ergo replico, ꝙ illa vendō fuit simulata & imaginaria, & facta in fraudē fisci, & tunc audior, licet allegē turpitudinē meā, nā allego ad coadiuuandā actionē. Itē eam allegabo ꝯ te, qa eā participasti. Itē ego certo de dāno uitādo, & tu de lucro captādo, ut l. de tutela, de in int. rest mi. & l. uiro, atq; ux. sol. mat. & qđ no in d. l. apud Celsum. § Marcellus. de do. excep. † Quartus casus est, qñ pendet iudiciū tunc dicit gl. mag circa princ. ꝙ interim non cōmittit stipło Contra hoc op. ff. rem ratam hab. l. quo. n. § 2. & fi. & l. ꝓcurator. la 2. § fi. & sic statim commissa est stipło ad interesse totale. nec est necesse ꝙ expectet̄ inīa, per q̄ doceatur de periurio. & sic cautio illa multū ꝓdest reo. g ñ d. glo ꝯrīū est verū in ꝓcuratore falso, sed in procuratore vero nō cōmittit̄, nisi expectata inīa, hic tenēdo lec. gl. Sed tenēdo aliā ꝙ hic loquat̄ in ꝓcuratore falso Rñ fm Hug. licet gl. de eo nō faciat mētionē tñ referebat Iac. Butr. ꝙ hic reus noluit ab initio statim agere. s. primo ad sortē, postea ad expēsas, uel usuras, sed uolebat expectare inīā, & sic agere vno iudicio. quo casu non multū ꝓdest reo stiplo, ut trib. ꝑced. casib apparet. Sed ꝯ hoc fortiter opp. qa si fateris stipłonē ab initio eē cōmissam, ad totam sortē, ergo si ex post facto seqt̄ absolutoria, ut in primo casu posito in gl. adhuc remanet actio ad totū interesse, qa non extinguit actio, licet desinat interesse. l. qui aūt. § 3. ff. si qs cau. Ergo saltē in illo casu primo, multū prodest reo cautio de rato & sic est falsa doctrina gl. Certe glo. tenet hoc in l. si sine § cū aūt. ff. rē ratā hab. Et tenēdo illā opi nō possumus sustinere istam lec. sed eā ibi ꝓbaui. & dico. ꝙ secuta absolutoria, extinguitur actio ab initio ꝯmissa ad totū interesse, qa desinit mō interesse, & cessat dānū de ꝑterito. l. sicū. § iniuriarū, ff. si qs cau. & d. l. si ꝓcuratorē, § mādati. ff. inā Et sic ista gl remanet instētata in oībus suis casib, siue in falso, siue in vero ꝑcuratore loquat̄. qñ ergo ꝓcurator egit, & detulit iufm, si dñs postea veniēs vincat, siue succūbat, siue in uero procuratore, siue in falso, quasi cōmittatur cautio de rato hēs hic. Qñ uero ꝓcurator uenit & litigauit vsq. ad inīam postea venit dñs, & silr litigauit vsq. ad sniam, an ꝯmittat̄ stiplo de rato. Dixi uobis ꝑ decē ꝯbinōnes, quas ꝑ ordinē posui ī d. l. si sine. & ad § Marcellus, & § cū aūt. &c. Vlt. op. & vr̄, ꝙ ista stiplo ꝯmittat̄ l. 3. vt l. amplius nō peti. ff. rē ra. hab. Sol. hic loqt̄ ī stipłone de rato, ibi ī stipłone, amplius nō peti. Qñ aūt istę stipłones, & sites cōmittant̄, dic. vt ꝑ Doc. in l. si qs maior. C. de trās. Ego plenius in d. l. amplius nō peti. ff. ra. hab. † Vlt. qui posset illa exceptio, tu non dēs audiri, quia. De quo per Inn. ext. de concessione pręben. c. cum super.

ADDITIONES.

a Pom. Et pro huius. De hac materia vide Cap. cons. 58. incip. Francus. Bal. c. 3. loco, & ibi Fel. de prob. Barb. consi. 64. in fi. 1. vol. Fel. c. lator. de re iud. Barb. consi. 51. v. vol. Alex. consi. 91. vol. Pan. in c. cum M. de const. Fely. in cap. gratum. de offi. deleg. Alex. consi. 112. vol. 2. & consi. 83. vol. 3. Bar. consi. 37. vol. 2.

b Paris. Suam turpitudinem. Vide Bar. in c. inter dilectos. ext. de don. Adde an allegans suam turpitudinem dēat audiri vltra no. hic per Mod. & Ias. qui dicit, ꝙ tāg. secuti cum hac doc. Adde Abb. in c. cum super. de concel. præben. vbi reassumit istā doct. Bar. & illam per oia sequit, hoc vno addito, ꝙ qñ vertitur periculum aīæ eius fauore pōt allegari turpitudo, vbi alias non posset, vt in exemplo de quo ibi per eum, vide etiam Fel. in c. lator ex. de re iud. in c. sciscitatus. de rescr. & in c. 3. loco, de præsum. ubi ponit regulam cum tex. fallentijs. Alex. in consi. 38. in fi. in 4. uolu. & ꝙ quis possit suam turpitudinem allegare, quando tractat de damno vitando, ponit Soc. in consi. 61. & in consi. 66. & in consi. 264.

c Pom. Hoc intelligo. vide Alc. consi. 39. in fi. in 4. uol.

d Pom. Aut suam. vide ꝙ no. Fel. in proposito, ca. sciscitatus. ver. non se excusat. de rescr. in c. lator. de re iud.

e Paris. Alio detecta. Istud declara, ut per Aret. consi. 95. in 3. dubio.

f Pom. Quidam. vide Alex. consi. 11. 3. uol.

g Ego dicebam. Adde ultra ea, quæ hic habes per Alex. Spec. qui hoc late prosequitur, in tit. de don. § 1. uer. Item pone. & ibi Ioan. And. in add.

Ruer. Adde, ꝙ cū Bar. trāseūt Ange. Alex. & Ias. col. pen. qui eius mentem declarat.

LEX XX.

Seruus. Seruus & filius in cā peculiari pt patri, & dño ꝓdesse, & obesse; in cā non peculiari pōt prodesse. sed obesse nequit. h. d. vsq; ad l. qui iurasse. Op. de l. si seruus, ff. eo. ad istā l. seruus Sol. hic loquitur in cā peculiari, ibi in nō peculiari cā, in qua nō pt dño obesse. nisi ī casib. q no. C. de pac. l. seruus. & l. filius.

LEX XXVI.

1 *Conditio iurantis inspic tur in pupillo.*
2 *Pupillus ex iuramento non obligatur, nisi sit doli capax.*
3 *Pupillus qui fari pt, iurare potest.*
4 *Pupillus, quando dicatur proximus pubertati.*

Qui iurasse. Nō † inspic t̄ ꝯdō ꝑsonæ iurantis, nisi in pupillo. h. d. Op. ad legem istā, & vr̄, ꝙ in dubio nullus uideatur deierare. l. merito ff. ꝓ soc. & l. vlt. C. ad l. Iul. rep. Sol. dico, ꝙ in adulto ꝑsumeret̄ ipm̄ deierasse, si apparet ꝯrīū eius, ꝙ iurauit. l. aīs. ff. c. sed in pupillo non ꝑsumit̄, ꝙ deierauerit, etiā si apparet ꝯrium et ex facto ꝓprio: ꝑsumit̄. n. ꝙ fuerit oblitus, & ꝙ ipse iusi non recordet̄. Et hoc vult dicere lra hic, dū dicit, quis. † Quæro. vos videtis qđ iufm pupilli seruat̄ ad suā utilitatē qđ si alis quis ꝯ se iurauit sup aliquo ꝯtu, an sibi ꝑiudicet? Gl. tenet, ꝙ nō in auth. sacra puberum. C. si adu vēd. sup uerbo puberū & idē in corpore vñ sumit̄. & hoc ar. huius. l. qa pupillus deierare nō vr̄, & sic iurādo non oblat̄. Fallit in casu l. vlt. ff. de li cā. ut dicit gl. Can tñ dū ꝙ pupillus doli capax, pt deierare, vñ ex iufo suo oblat̄, ut ex. de delic. pue. c. 1. a Quæro, de quo pupillo b loqitur hic. Dicit Gul. intelligi † de pupillo qui fari possit, siue doli capax, uel nō. Nā iufm regritur, c ut in Auth. de mand. Prin. § sed neq;. Ergo si non posset fari, non posset iurare. Quærit hic Gul. qñ dicatur † pupillus proximus pubertati, de quo per gl. in l. 1. ff. de noua. & ibi dixi plene.

ADDITIONES.

a C. j. Adde ultra dictā per Alex. Pan. consi. 39. lib. 2.

b Pom. De quo pupillo. No ꝙ in iufo requiruntur uerba. facit iudicio meo glo. l. & Per iusiurandum. in gl. 1. ff. de accep. tenet Ro. & ibidem Pau. l. 1. ff. de uerbo. ob. Corte. in rub. de iureiu. 6. q. ubi plene.

c Ruer. Nam iuramentum requiritur. Adde Ale. hic. & in l. 1. col. 2. ff. de uer. ob.

1 *Iuramentum patris super obligatione, quæ cedit prosit filio.*
2 *Interrogationi, per quam periurium detegitur, quis respondere non cogitur.*
3 *Interrogari quis non debet super eo, quod iam decisum est, nec iudex hoc pati debet.*
4 *L. merito, de præsumptio, non habet locum ad condemnationem.*
5 *Positioni criminosæ, quod sit respondendum, & quando.*
6 *Iuramentum tollit naturalem obligationem.*
7 *Iuramentum habet vim nouationis.*
8 *Iuramentum habet vim fictæ solutionis.*

1 **§ Si pater.** Iufm p̄ris † sup oblone, ꝓdest filio: secus si iurauerit nihil eē ī peculio. h. d. Opp. ad prin. de l & hrdi. §. nos ār, & l. si tibi. § pe. ff. de pa. So. hęc ītelli fm illas, & iō di stigne, aut iurauerit ꝓ filio, ut ꝓ hēd, aut ꝓ filio, ut filio, aut ꝓ filio, vt ex̄neo, ut i gl. & plene diceuius ī d. l. si tibi. ubi gl. plenius tāgit. Scđo op. ꝙ hic hēat̄ rō peculij an q̄siti. s. tpe iuri. Nā si pī niō repeiat hr̄e ī peculio, īterrogabit̄, an sit postea q̄siū. & si rūderit ꝙ sic, hēo ꝓpositū. Aut dr ꝙ ñ, & eēt piurus Si nihil dt ꝑsumit̄, qđ sit periurus, & sic peculiū postea q̄siū. Gl. rñ. multū no. Dico ꝙ istis † interrogōnib. ñ cogit̄ qs rūdere, qa ꝑ hoc diegeret̄ piuriū suū Item † examinaret̄, ꝙ iā decisū est, ꝙ iudex pati ñ dēt, l. si duo. § idē Iul. ff. e. Idē tz gl. ff. d exc. rei iu. l. si a re. ī pri. Facit ꝙ no. ff. c. l. cū q. §. in popullarib. in uet. ꝑ collusionē & ibi de hoc rangā. Ad istud ꝙ dr ergo ꝑsumit̄ non deierasse, & sic postea q̄siū † Rñ huic a præsumptioni non esse standum, dicit gl. ꝙ non. licet n. in dubio q̄ium ad absolu-

ADDITIO.

1 Rñ. huic. Allegat. Bar. cōtrarius cōs. 117. inci. Accusati. Sed ꝓ sone, vide eiusdem cōcordantias, concord. 90. § ind. incumbit ei, qui dicit pluralitatem, probare, &c.

absolutionē. ſtemus huic pſūptioni, q qs deliqrē nō videat l. merito. p ſoc. cū ſi. tñ quo ad ɔdēnōnē iſta pſūptio nō ſufficit, vt hic vides i gl. & eſt tex. ſ. e. l. ſi duo pſoni. I prin. in ver. multū. tñ tene bñ mēti deteriatione hꝰ gl. Itē no. hac gl. q † pōni, p q̃ qs ɔtegeret delictū ſuū, qs nō cogit̃ rñdere. Et hoc eſt, q dr̃ in practica, illa pō eſt criōſa, & iō ei non rñdendū. De quo per Can. ex̃ de elec. c. dudū. Specu. ponit ēt in tractatu ſuo de poſitionibus. De hoc etiam dixi in l. Marcellus, ſ. re amo. & l. fi. de his quibus, ut indig.

§. Iuriſiurandi.

No. q iuſiurandū proficiſcit̃ ex conuentione & ſic apparet q tollit † nālē oblōnē, q a hēt ɔſēſū, ut dixi. ſ. eo. l. 2. Videor. n. ɔfiteri, & velle ſic verum eē ſi iuraueris. facit. ſ. de pec l. depoſiti. §. 1. † Scd̃o no. qđ iuſm hēt vī nouationis. In quo aūt differāt, dic vt in gl. Item no. q iuſm hēt vim ſolutionis, intellige ſ. fictæ, non veræ, ut no. ſ. eod. l. prox. §. 1.

ADDITIONES.

a Pariſ. Quantum ad abſolutionem. Sequitur Ro. conſ. 304. habes ad Bar. in l. merito. ſ. pro ſoc. Fel. in c. fi. in 2. fallen. ext. de præſump.

b Pom. l. merito. Vide Iaſ. in l. pe. C. de pa. Pan. de Caſt. l. ſi a te. in fi. de exce. rei iud.

c Ad condemnationem. Adde & vide Fulg. & Mod. in l. non hoc, C. unde cog. & p no. alle. Soc. in conſ. 141. quod non habetur impreſſum.

d Pariſ. Itē no. Vide omnino Bar. cōſ. 185. vbi q̃dā in cōtrariū tāgit, & vide Bar. i l. Marcellus. § 1. ſ. re. amo. in l. fi. ſ. de his quib. ut ind. vbi cōtrariū tenet cū dil. vide tñ ēt Bar. Bal. & ibi Cur. in l. 2. §. q obſeruan. de iu. cal. ubi late tangitur de materia poſitionum, quia ibi ponit Cur. Bar. fuiſſe ſibi contrarium in iſta materia.

Pom. Itē no. l. ita octo modis, ut p Geor. Nat. in rep. c. ſæpe §. & q a de verb. ſig. Spec. in ti. depoſit. §. 6. ver. ſed qd ſi p bō. Ro. cōſ. 349. inc. q̃ritur nunqd. ubi di, q hoc non procederet, qñ talis poſitio fieret ſuper aliqua exceptione iuratoria.

Men. Adde. Alc. tract. præſump. reg. 3. præſum. 1. Crauet. conſ. 57. num. 6. conſ. 131. nu. 18. conſ. 243. nū. 5. Soc. ſen. conſ. 19. nu. 17. lib. 4.

e Cogitur. Adde Bar. in l. 2. §. q obſeruan. C. de iura. cal. & in l. Marcellus. ſ. re. amo. & in l. non intelligitur. §. tacita de iu. fiſci, Bal. C. de pe. iud. ut hic per Alex. cui adde Bar. conſ. 193.

ADDITIONES.

a Pom. Quæro verſi. vide Barb. conſ. 155. alias 163. Ale. conſ. 25. vol. 1. & conſ. 90 vbi late reprobat Bar. vol. 3. Bar. conſ. 160. inci. Titius promiſit Sempronio.

b Pariſ. inſtrm. Contrariū hic concludit Ale. & Mod. vide & Ale. cōſ. 65. inci. viſo inſtro contractus, vol. 2. Pan. no. cōſ. pe. & contrariū cōſuluit ad Bar. cōſ. 55. incip. Titius pmiſit. alias rem ſſiones p. & cōtra. vide p Mod. hic, & Ale. i d. cōſ. Fel. in c. ſi cautio, ad fi. ext. de fide inſtr. Barb. in c. ſi ppe fi. ext. d ſol. Cōtrarius alle. Bart. ſm. Alex. ibi, cōſ. 160. inci. Titius pmiſit Sēpronio. Sed ſolue, q a hic Bart. non firmat pedē, q a vtitur iſto ver. fortè. Adde Ang. & Mo. in l. a diuo Pio. §. ſed ſi emptor. ſ. de re iud. & i l. 1. §. creditū. ſ. ſi cer. pe. cōcor. vt i cōcor. 222. inci. creditur pricipalis. Men. Affl. dec. 54. n. 3. late Tiraq. de retrac. conuēt. §. 4. gl. 6. nu. 17.

c Tene menti. Adde vt p Bar. conſ. 160. Pau. de Ca. conſ. 366. Ale. conſ. 25. lib. 2. Ruer. Adde, q Bar. in d. cōſ. tenet CONTRARIVM, ſed hic non firmat. ſed loquitur per verbum fortè. Adde q contra iſtā doc. Bar. tenet Sal. Pa. de Ca. Ru. Alex. & dñs Iaſ. hic cum aliis concord. de qb. per eum, qui dicit, q Bart. eſt cōtra ſoia. & ipſ. Bar. ſibi CONTRARIVS cōſuluit cōtrarium in conſ. 160. incip. Titius promiſit Sempronio, limita tñ iſtam cōem opi. qñ in inſtro cōfeſſionis adeſſet acceptilatio ſm Bar. in l. 1. p illū tex. ff. quæ in frau. cred. quē refert & ſeqtur D. Ia. hic.

d In ſnia. Bar. vr̃ tenere cōtrarium, q aliud ſit in ſnia, quam in iuro, in l. fi. & in l. adulter. §. ſi eo tpe ſ. de adul. & in l. aduerſus ff. de arb. Sed cōtrariū voluit in l. ex duob. ſ. de duob. re. Sol. plures dantur, tam per Bal. qoā per alios in d. §. a fideiuſſore. & Bar. in plurib. locis ſoluit, in l. am. ſſi. §. fin. ff. de fideiuſ. tamen vide concordātias eiuſdem, vbi latius, concord. 35. inci. Item caſum notabilem.

Ruer. Quæro vtrum Adde q opi. Bar. ſeqtur Bal. hic in lect. antiqua Fulg. Pa. de Caſt. Ale & D. Iaſ. cum concord. de quibus, hic per eos, qui no. Bar. ſibi ipſi CONTRARIVM in l. ex duob. in 3. q. in prin. ſ. de duob. reis, & licet plures ſol. dentur, tamen nullam tollit contrarietatem.

LEX XXVIII.

1 *Reorum credendi vnus alteri præiudicat litem conteſtando.*
2 *Iuramentum delatum ab vno ex reis credendi, quando noceat alteri.*
3 *Iuramentum vnius ex reis debendi, quando alteri præiudicet.*

Duobus.

Op. de l. ſi duo. ſ. ſi quis cau. So. intellige q iſti duo rei erāt ſocii. dr gl. non puto eā verū dicere. Nā p li. ɔte. vnus ex reis credendi pīudicat alteri, ſiue ſint ſocii ſiue non. l. fideicōmiſſū. §. plerunq; ſ. de leg. 3. ſed iuſm hēt vim li. conteſt. ut hac eā gl. dr̃. ergo &c. Non obſt. l. ſi duo, q a ibi loqt̃ in alio actu, qui nō hēt vim ɔte. Op. de l. ſi vnus. in prin. ſ. de pac. Sol. ibi loqt̃ in pacto hic loqt̃ in iureiurādo, q hēt vim ſolōnis, ut ſ. l. prox. & vim conteſt. ut l. nā poſtea §. ſi is q. ſ. eo. Iō alteri nocet, quia eſt maioris efficaciæ. † & iō indiſtincte iuſm delatū ab uno ex reis credendi, alteri nocet. Itē puto, ēt ſi ei fuerit delatū, & ipſe iurauerit ſibi dēri, q a alter correus credendi excludit̃, ſicut per litis ɔteſt. l. ex duob. ſ. de duo. re. † Quid in plurib. reis debendi. Dic ut in §. ſi ea duob. ſ. ead. l.

1 *Iuramentum fideiuſſoris quando proſit principali.*
2 *Fideiuſſor, qui iurauit, quando poſſit repetere à reo principali.*
3 *Fideiuſſor, vt hēat actionē mādati contra reum, debet docere ſe vere ſoluiſſe.*
4 *Iuramentum præſumitur præſtitum ſuper re.*
5 *Sententia non tollit obligationem naturalem.*
6 *Iuramentum tollit obligationem naturalem.*
7 *Abſolutoria lata pro fideiuſſore ſuper re, quando prodeſt principali.*
8 *Teſtis vocatur, vt declaret ſuum actum obſcurum.*

§. A fideiuſſore.

Iuſm fideiuſſoris, † prodeſt reo principali, ſi iuratū eſt ſup re: ſecus ſi ſup pſonā. h. d. Op. de l. fideiuſſoris. ſ. d pac. Sol. Aliud in pacto, q̃ in iuro q a iuſm hēt vim ſolōnis, ut hic. Quæro, vtrum fideiuſſor qui iurauit, poſſit repetere a reo pricipali? vr̃ † q ſic q a vr̃ ſoluiſſe ut hic. Cōtrariū tenet gl. q a iſta eſt ficta ſolō, & ad hoc ut poſſit repeti, requiritur ſolō vera. Et p hoc fortè poſſumus dicere, q nō ſufficeret fideiuſſori, † qui hēt inſtrm, in quo creditor confeſſus eſt ſe recepiſſe: ſed op3, q doceat eē vere ſolutū, ad hoc, ut hēat actionē mandati. Tene menti. Vide gl. & no. eam, pro qua facit, quia mādati actio datur ad id, qđ intereſt alicuius. ſ. mā. l. ſi pcuratorē. §. mādaui tibi. nihil aūt ſua intereſt de periurio, in quo non audit̃. ſ. eod. l. nam poſtea. in fi. pro qua. leſt pulatus es cpus. ſ. de fideiuſ. Non ob. §. ſi is qui, alleg. hic in gl. verbo nocebit q a aliqd deſuit creditori, qđ æqpollebat debit. & ſic ab eo, q tenebat̃ ſoluere, & ſic nō erat actus ſolōni æquipollēs. Sed melior rō eſt, q a aut iurauit verū, & tūc ex improbitate ſua nō ɔſeqt̃ actionē. ſ. de furtis. l. itaq; fullo. Præterea ſi agere poſſet, de neceſſitate docere hēret de periurio, qđ nō ē dēm. Quæro hic diſtinguit̃, aut ē iuratū ſup re, aut ſup pſona. Quid ī dubio? † Rñ. pſumit̃ iuratū ſup re, q a loco ſolōnis cedit. Ita dr̃ gl. hic. Facit. ſ. eo. l. vlt. & no. ſ. qua. re. ac. n dat̃. l. 1. §. nō fideiuſſor. q no. Et hoc vr̃ verū in iureiurādo. Secus puto in ſnīa. Nā ī dubio vr̃ ſnīatū, q a non pbatū nō, q a ɔtctū. l. Iulianus verū debitorē. ſ. d ɔd ēd. & ſ. d exe. rei iu. l. ſi inter, & d liber. cau. l. Diui frēs. iō ſnīa † nō tollit nālē oblōnem, iuſm vero ſic, † q a pficiſcit̃ ex ɔuētione, & hēt vim ſolōnis, q̃ tene mēti. Quæro, utrū abſolutoria lata ſup re, † quaſi non fuerit ɔtctū p fideiuſſore, pſit reo. Dy. qđ ſic. Diſtiguamus eodē mō ī ſnīa, quo hic ī iuro, ut no. p Dyn. inc. ratihabitionē. circa finē rēç. d reg. iu. l. 6. Ric. Mal. diſputauit ɔtrū, q aliud ſit ī ſnīa. l. aduerſus. i fi. d arb. & l. denūciaſſe. §. fi. & §. ſi eo tpe. ſ. d adul & ibi plene dixi. Nō ob. hæc lex, quia aliud in iuramento, quod habet vim ſolutionis, ut dixi. ſ.

§. Si ei qui.

Iuſm fideiuſſoris de iudicio ſiſti, pdeſt principali, ſi agendo ɔ principalē veniret cōtra iuſm fideiuſſoris, aīs ſecus. h. d. Et hoc q hic dr̃ replicatione emendādū, pt intelligi, q eſt emēdēdū. i. declarandū p ipſum iuriſconſultum diſtinguentē. Pōt ēt a intelligi, q eſt emendādū p iudicē, corā quo lis agitat̃, q a fideiuſſor iurat obſcure, poſtea vocabit̃, vt dicat cām ſui iuſi, ea qua cā apparebit, vtrū reo pficiat, vel nō. Siſe dicimus b † in teſte, vt in Aut. de teſt. §. pe. & ibi no. in gl. magna. ad qđ iſte tex. eſt notandus. Facit quod dicam. ſ. ea. l. §. igitur ſi quis.

ADDITIONES.

a Pom. Pōt ēt. Facit q no. Ro. cōſ. 63. inc. viſo themo. & cōſ. 482. inci. ī caſu. pmiſſo.

b Pom. Siſe dicimus. Si vult Bar. q teſtis poſſit declarare dictū ſuū ambiguū, intellige qñ iudex hoc faceret ex officio ſuo, & nō ad inſtantiā partis, quia tūc ſubornatio præſumeretur ſm gl. § pe. & ibi Ang. in Aut. de teſti. Sec̃o intellige, qñ talis declaratio in totū non annollat actū præcedentē. ita Bal. in auth. at qui ſemel. C. de prob. tertio intellige, niſi aliquid poſſit imputari parti, puta q feciſſet capitula obſcura, quia tunc teſtis nō poſſet declarare, vt eſt tex. in l. veluti. ſ. de eden.

§. Si ex duob.

Iuſm vnius rei debendi pdeſt alteri. h. d. Intellige iſtum. §. in reo ɔuento, vt reo nō vt debitore ſimplr̃, & iudiciū ſoli datū, q ɔ eū in libello fiebat mētio q ipſe erat reus pœnæ, & q actū erat in ɔctu, q in illa ſumma, quā accipiebāt eſſent correi. Si aūt ſimplr̃ fuiſſet ɔuentus dicēdo; dico, dñe iudex, q Titius dēt mihi 10. ex mutuo, q̃ pmiſit mihi ſoluere ī Paſchate: vñ cū dies pterierit peto ipſū mihi ɔdēnari ī dictis x. dādis, & ſi ſup hoc ad meā delationē iuraſſet dico q alij reo nō pdeſſet hmōi ſacrm, q a nō iurauit, vt correus. nec ɔueniebat̃, vt correus, ſed ſimplr̃, vt debitor. q a tex. iſte loqt̃ in illo, q iurauit, vt correus. Quare dico ſup hoc eſſe bñ cauēdū, ne qs decipiatur. Op. de l ſi vnus. in prin. ſ. de pac. & l. ſi duo. ſ. de arb. Sol. Dicit gl. intellige, q hic erāt ſocij, qđ pōt eſſe verū, qñ iuratū eſt ſup pſona ſeu ſup cā, quæ eximit pſonā tñ. Nā ſi ſup re. vel ſimplr̃, indiſtincte pdeſſet. ſ. ea. l. § a fideiuſſore. Quæro qđ ſi vnus ex reis debēdi detulit iuſiurādū? Rñdeo alteri non nocet, nec ɔ alterū ex hoc iureiurando poſſet agi, vel executio fieri, ſicut nec ex ſnīa. C. de fideiuſſ. l. fi. in fi. noceret tñ alteri quo ad interrūpēdā præſcriptionē l. fin. C. de duob. reis de his quæſtionibus pleniſſime dixi in materia de duob. reis, & ſpecialiter in l. ex duob. ſ. de duob. reis.

§. Exceptio.

Ex iuro oritur exceptio ɔ oēm actionem, q̃ oritur ex eadem cā, ſuper qua iuratum eſt. h. d. idē gl. fi. in fi. hæc eſt falſa, quia ɔ illum tex quia ibi poterat agere, qđ iuſſu, & ideo ſi egit de peculio ſcienter, non erronee, amplius non aget, qđ iuſſu: quia poſito, quod actionis effectus ſit diuerſus, competit tamen ex eadem cauſa. Ex quo nota, q licet in vna actione veniat plus, q̃ in alia, tamen ſi ex eodem facto deſcendunt & ex eadem cauſa, exceptio rei iudicatæ, quæ in vna obſtat in alia etiam obſtabit per illum tex. quem tene menti.

1 *Rapina eſt furtum, ſed non econtra.*
2 *Speciei ad poſitionem, ſequitur poſitio generis.*
3 *Specie remota, non cenſetur remotum genus.*

§. Si quis iurauerit.

Ad remotionē ſpēi, non ſequitur remotio gñis. h. d. Op † q rapina eſt furtum. vt Inſt. vi bo. rap. in prin. Sed hic dicitur, q eſt aliud, ergo &c. Gl. ſoluit, eſt aliud. i. eſſe pt, & verū dicit. Tñ clarius dic † q ad poſitionem rapinęque eſt ſpecies furti, ſequit̃ poſitio generis. Bene enim dico rapina eſt, ergo furtum eſt, ſicut homo eſt, ergo animal eſt. Ita loquitur lex contraria. Sed † ad remotionem ſpeciei non ſequitur remotio generis. Ita loquitur hic.

ADDITIO.

a Rapina. Adde quod conſuluit Rom. conſi. 150.

§. Colonus.

Idē dicit qđ §. exceptio. in ſumma tñ ponit aliud exēplum Vide gl. q̃ eſt hic ſup ver. poterit. in fi. no. iſtam gl. ad hoc, q vbi plures ſunt actiones p aliquo

delicto cōpetentes: vna ad simplū, & alia ad duplū, vel triplū, si iurei sup fcō, ex quo illæ descēdūt, oēs tollūt: secus si sup vna: idē iu rei sup fcō, ex quo illæ descēdūt, oēs tollūt: secus si sup vna: idē iu ris ē in snia. Et allegat iste tex. ꝑ opi. Iac. in l. edita. C. de edē. ꝙ licet in libel-lo ꝯcludenter ꝑt reus certificari, qua actione agatur, non tenetur tenear qs cedere nomē actionis, veritas tñ est, ꝙ si ex facto ī libel-tunc actor actionē edere: secus si certus non esset, qa tunc edere te-neret, vt in gl. allegata. & qđ ibi notat in prin. nisi obscuritas im-mineret ex facto ipsius rei, vt l. 1. §. quod ait Prætor. ꝟ. quo. legat.

§. Quæ iurauit.

Exceptio iurisiurandi obstat si agatur alia actione, in qua venit examinandū quod in prima fuit decisum, alias secus. h. d.

1 *Iuramentum vnius quando prosit alteri, vel noceat.*
2 *Iurantis declarationi quando standum sit, aut non in obscuris.*
3 *Snia lata contra principalem, mādatur executioni contra fideiussorē iu. solui.*

§. Igitur si quis.

Istū §. summaui cum ꝑc. Opp. in dubio vr̄ iuratum sup re ipsa, vt no. ꝟ. ea. l. §. j. ergo iuratum est dari nō oportere, in dubio vr̄ non posse ꝯueniri ex stipłone, quasi super re ipsa sit iuratum: sed in tex. hic dr̄ ꝯrium, quare male. Rñ illud, ꝙ dr̄, in dubio vr̄ iuratū sup re, intelligit. i. su p ꝯctu. q. d. non esse celebratū ꝯtum de quo agit. Ita dicit gl in d. §. a fideiussore, nō intelligas sup re, quasi sit solutū. Nunc in ꝓposi-to, posito ꝙ iuratū intelligat se dari nō oportere, quasi stipło iudi-catū solui nō sit interposita, hoc nō facit ꝑiudiciū agēti ex re iudi-cata, qa nō deuoluit in scđo iudicio, qđ est in primo decisum. Ad uerte, & scđo op. & vr̄, ꝙ nō sit simpl̄r rñdendū exceptionē iusiu-randi non obstare, sed dēat iterū vocari ille, q iurauit, & interro-gari, qua ex cā iurauerit. ꝟ. ea. l. si ei q. Sol. intellige istā ſm illā. Vel dic, & forte melius, qñ dubitat vtrū † vnius iurm ꝓsit alteri. vel nō ꝑp obscuritatē cāæ, tunc recurrit ad iuramē, vt l. ꝯria. Sic dicimus in teste, vt ibi dixi. Sed † dū dubitat utrū ꝓsit eidē iurāti in alia cā, tunc non est standū declōni eius: imo in dubio sibi non ꝓderit, ni si ex ꝑsle ꝓbet se iurasse ex cā, quæ sibi ꝓficiat, ut hic in tex. Rō. ne sit in eius ptāte eludere iudiciū. l. inter stipulantē. §. si Stichum. ꝟ. de ver. ob. Nec ob. ꝟ. de iud. l. si qs intentione, a qa hic non sunt verba ambigna, sed clara. De cā aūt dubitat. † Vltimo dicebat Iac. But ꝙ hic est casus, ꝙ snīa † lata ꝯ principalem, non mandatur executio ni ꝯ fideiussorem iudicatum solui: nam dicit tex. pōt. n. fieri, vt sit commissa stipło iudicatū solui, licet res iudicata sit. Et in veritate multum facit pro ista opin. Ego tamen determinaui contrarium in l. 1. ꝟ. iu. sol. & ibi late dixi. & respondi ad hanc l.

ADDITIONES.

a Ruer. Si quis intentione. No. limitationem l. si quis intentione, quam Are. cōprobat in l. g. in col. 9. ver. 5 t. contra quædam, ꝟ. de acq. hæred.

b Clud. Dubitatur. Vide ad hanc solutionem, quod dicit Are. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. poss.

§. Item Pomponius.

Rationem huius. §. dic vt in gloss.

1 *Iuramento posteriori etiam contrario statur.*
2 *Legis huius duob. §. item cum, dispositio an habeat locum in omni iuramento.*

§. Itē cū.

Iuro † posteriori: a ēt ꝯrio primo stādū est. h. d cum l. seq. Intellige. §. istū cum a diuersis ꝑsonis ista ꝯria iura ꝑstant, qa sec⁹ eēt ī duob. iuris ꝯrijs ab vno ꝑstitis: nā tūc ꝑua let primū, & illud est seruādū: dūmō sit licitū, & possit seruari sine iteritu salutis æternæ eX. c. c. itellecto. & no. e. ti. c. 13. li. 6. Dic ergo, ꝙ iste tex. itelłr, vbi vtrūq; iurm ꝓcedit ex ꝯsensu partiū. Sed si pri mū ꝓcedit ex ꝯsensu partiū, ſm vero sit necessariū, valet primū. ꝟ. e. l. admonēdi. ī fi. Si aūt vtrūq; sit necessariū. neutrū ualet. C. de fi. istr. scripturæ. ꝟ. de fal. l. eos. ī fi. Secus ī duob iuris ab vno ꝑstitis, qa valet primū, dūmō sit licitū. eX. eo. c. itellecto. & facit, qđ no. e. ti. c. 13. li. 6. † Quæro vtrū hæc lex hēat locū ī oī iuro. Gul. đ Cu. dt ꝙ nō hēt locū ī oī iuro necessario, ꝙ defert in defectū ꝓbōnis. l. admonēdi. ꝟ. e. Illud. n. tm̄ ad ꝓbōnē inducit, & iō si primo esset delatū iurm reo, postea actori, vel eꝯ, una ꝓbatio tolleret aliā. l. scripturæ. C. de fi instr. & l eos. §. 1 ꝟ. de falsis & dicā in d. l. admonendi. ꝟ. eo. & sic distinguit ipse, ꝙ in iuro voluntario, & iudiciali præualet vltimū, in necessario non ꝑualet vltimū. Sed si unū est necessariū, aliud voluntariū, tunc si voluntariū est vltimū, ꝑualet, vt hic. Secus si necessariū est vltimū, qa non potest iudex sua voluntate tollere q. de voluntate partium decisam. d. l. admonendi. in fi.

ADDITIO.

a Posteriori. In quantū Ale. hic tāgit q. de muliere q̄ primo iurauit nō alienare, ꝙ si alienet & iuret, ꝙ stari dēat primo, p gl. 1 c. mulieres. ext. de dn. int. vir. & vx. Adde Bal. cōs. 118. inc. qdā mulier. lib. 3. vbi limitat illā gl. procedere, qñ cōtrahēs habet notitiā primi iuri, alias secus, qa esset in ptāte mulieris decipere cōtrahētes.

LEX XXX.

1 *Grauatur qui in vno in alio releuatur.*
2 *Grauamen quando est causa commodi, sublato grauamine cessat commodum.*
3 *Iurare nolle, est iusta causa.*
4 *Reus, qui primo negauit delictum, postea confessus est, non habet beneficium statuti, & iudex recusare potest.*
5 *Iuramentum habet vim nouationis.*
6 *Reus si post probationem actoris cōfiteatur, iudex pōt illā confessionē reijcere.*
7 *Iudex si post primam negationem rei admisit eius confessionem potest adhuc maleficium probare per testes, & reus amittet beneficium confessionis.*
8 *Inficiatio quanam facit crescere condemnationem.*
9 *Qualitas negata quando faciat crescere condemnationem.*
10 *Reus, qui confitetur per torturam, licet primo negauerit, vel contra ipsum sit deuentum ad iuramentum in defectum probationis, non punitur, vt negans.*

Eū qui.

a Qui in vno † grauat, in alio releuat, & eꝯ. Vel melius. Qñ † vnū grauamē est cā alterius cōmodi, sublato grauamine, cessat ꝯmodū. h. d. Primo ponit dictū. Scđo illud ꝓbat p tres rōnes. Hæc diuisio tangit in gl. sup verbo. aliunde. Prima pars pt intelligi duob. mod. Primo, egi ꝯ te l. Aqui. negasti demū detulisti mihi iurm, & iuraui, q̄rit an in hoc iudicio legis Aq. fiet ꝯdemnatio in duplū, vel in simplū? Et rñdeo, ꝙ in simplū. Secūdo mō pt intelligi, ꝙ nō q̄rit de actione legis Aql. sed de actione, q̄ orit ex iureiurando, vtrū dēt ad duplū, vel ad simplū. Et tñ. ꝙ ad simplū. Et ad istud uadit oppō gl. de l. si eū. §. q iniuriarū. ꝟ. si qs cau. Rñ. ꝙ ibi vna actio accedit alteri accessorie, hic hæc actio accedit alteri principal̄r, & ex diuersis principijs. Nā actio legis Aquil. dat, qa dānū datū est: actio iurisiurādi dat, qa iuratū est. Scđa particula ibi, abunde. n. nō hēt varietates. Dicit. n. ꝙ iō non fit ꝯdemnatio ad duplū, qa iō illud sit, qa ꝑp negationē actor grauat onere ꝓbādi, sed p iurm releuat ab illo onere, ergo cessat ꝯdēnatio dupli. Et hęc rō est cōis ad vtrāq; lec. positā in ꝑcedē. ver. qđ facit ad multa, vt ꝟ. dicam, in ver. cū omissa. est dupl ex lec. Pōt. n. intelligi antequā sit iuratū, & tūc ista rō talis est. Nō pōt ꝯqueri actor de prædicto tali statuto, p qđ perdit ꝯdemnationē dupli. nā est in eius ptāte non iurare, & sic hāc partē edicti omittere, & probare p testes, & sic remanebit sibi integra actio legis Aquil. Ex qua lect, no. † ꝙ iusta cā est nolle iurare, qa p hoc effectus ꝯdēnationis minuit, qđ facit ad ea q̄ no. in l. manifeste. ꝟ. e. Scđo no. ad illud, ꝙ tota die occurrit † si reus in prima cōparitione negauit in alia postea venit, & vult ꝯfiteri, vt hēat beneficium ꝯfessionis ex forma statuti, pōt dicere iudex, vel accusator, nolo ꝯfessionem b tuā, qa per hoc ꝯdemnatio tua minuit. Casus est hic. c Nam ille, qui defert iurm, vr̄ ꝯfiteri, si aduersarius iurauerit. l. q iurasse. in fi. ꝟ. eo. tñ sicut non cogitur hic qs recipere talem delationem iuri, ita non cogit recipere talem ꝯfessionē. Hic est casus ibi, cum omissa, & in gl. ibi posita super illo verbo, & c. Scđo mō pōt legi iste ver. vt loquat post iurm ꝑstitum, & tunc rō est talis. Nō pōt ꝯqueri actor, d ꝙ p tale iurm sibi sit paratum præiudicium, qa si vult omittere ius sibi q̄situm ex hoc iuro, & probare per testes, adhuc remanet integra actio ad duplum. Ista lec. ponitur in hac eadem glos. Vide eā ibi, ꝙ aūt si postea, & c. Contra hanc lec facit, quia † iurm hēt vim nouationis, vt l. qui iurasse. in fi. ꝟ. eo. Solu. nouatio hęc non tollit primam, ut ibi no. Ex qua lect. no. † ꝙ si post probationem actoris, reus vult confiteri, potest dicere actor, seu accusator, vel iudex inquirens, Nolo vti tua confessione, sed volo, vti probationibus factis per testes. No. ēt ꝙ † si iudex post primam negationē admisit ꝯfessionem rei adhuc pōt maleficiū probare per testes; & reus amittet bñficiū ꝯfessionis. Sic vides hic, ꝙ ēt post iurm ꝑstitū actor pōt facere probōnem p testes. Et sp aduerte, quia dico post primam negationē: Nā si in prima rñsione seu cōparitione confiteret, non est dubiū, ꝙ sibi tale bñficiū prodesset, nec sibi tale bñficium tolli posset. In ver. & pōt dici. Iste ver. pōt legi duob. mod primo, vt dicat sic: rō quare condemnatio dēt fieri ad simplū, est qđ maleficiū non probatur vere sed iusiurādū actoris hr̄ pro veritate, & hoc mō refert ad primā casus positionē, quā feci in prin. l. Scđo mō pōt intelligi, vt referat ad scđam casus positionē factā in princi. & tunc erit rō talis, in actione l. Aql. est ꝙ crescit p inficiationē, sed ista nō est actio. l. Aql. sed actio in factū ex iuro, ꝙ patet ex medio ꝯcludēdi, nā in ista non ꝯcludit, qa dānū est datū. sed qa est iuratū. Expedito in tex. & apparatu circa hāc. l. q̄ro in his, q̄ crescūt. p inficiationē. q̄ inficiatio e † est illa, q̄ crescere facit? Rñ. si negat ipsū factū. & hoc si ne dubio. l. 2. ꝟ. ad l. Aql. & l. ꝯ negantē. C. ad l. Aqui. Inst. de act. §. itē mixta. Itē si neget aliqua qualitas, f per q̄ facti substantia altera tur, vt puta, si accusas me de uno mense, ego confiteor me illud fecisse, sed nō in illo mense, vel nō in illo loco. nego. n. illud totū factū, qđ ponit, ut plenè dixi. ꝟ. de adul. l. denuciasse. §. qd tñ. g Idē si nego aliq̄ qualitatē, p † quā ꝯdēnatio permittit, seu minuit. Sicut enim

ADDITIONES.

a Pom. Eū. q. Adde sīta p Barb. cōs. 51. uol. 2 Alex. cons. 29. uol. 3 & cons. 100. eo. vo. ubi ponit aliqua similia Fel. in c. de hoc, de sim. Circa istā materiā an stante statuto, ꝙ negans punit durius, confitens mitius, si aliqs cōfiteat factum, & neget qualitatē, an puniat ut negans, an ut cōfitens, uide Bar. in 7. q. incip. p Italiā cōtter sunt statuta. ubi late tangit, ꝙ ille, qui ex aliquo actu recipit commodum, non potest recusare onus. Vide Flor. in l. nam satis. in fi. sup. quemad. ser. amit.

b Pom. Confessionem. Adde Ro. conś. 59. & consi. 225. in fi. Ale. consi. 83 uol. 1.

c Est hic. Adde ꝙ in hoc Alex. transit cum opi. ꝙ post li. conte. non possit confiteri, non solum in terminis statuti, quando uellet consequi præmium, sed etiam in terminis huius. l. per §. item mixta. Inst. de act. & l. electio. §. neque. sup. de nox. Et hāc opi. dicit tenere gl. in l. de ætate. §. si. de inter. act. hic per eum.

d Pom. Conqueri actor. Intellige a parte eius, qui iurm detulit, non aūt eius, qui suscepit, quia ipse bene potest conqueri, omittendo ius acquisitum ex iuramento. Ruer. Beneficium confessionis. Adde, ꝙ contra Bar. tenent Bal. Ang. Sal. & omnes Mod. hic, ut refert & sequitur Ias. col. 2. sed Ale. sequitur Bar. quando reus uult confiteri ante litem conte.

e Pom. Quæ inficiatio. Vide quæ sit inficiatio, quæ præstet argumentum actionib. pulchre Bal. c. 1. §. porro. quæ fuit prima causa benefi. amit.

f Paris. Aliqua qualitas. Vide circa hoc Bar. in dispu. de qua scripsi. ꝟ. in princ. huius legis ad Bar.

g Pom. Quid tamen. Vide Are. l. 1. ꝟ. de uulg. & pup.

enim ille.q. dēt rē,si eā soluisset, cū diminutione alicuius qualitatis nihil soluisse vr̄.l.Iulia.§.1.de ver.ob.& l. ēt,de sol. ita q. ꝯfitet cū diminutiōe alicuius qualitatis.Ita ītelligo q. no.p glo.Inst.de act.§.itē mixta.Hoc tn̄ q. dico de qualitate negata intelligo,si erat talis qualitas.q̄ scire dēbat ꝓbabitr.Secus si potuisset ꝓbabitr ignorare. Nā cū id,q. ꝯdēnatio cresceat, sit in pęnā mētientis, si nō ꝑcederet delictū in negādo,nō dr̄et sequi pęna,q̄ sine delicto ñ est.l.aliud ē fraus. ff.de ver.sig.& p hoc vide in l. Aquil. si aliq̄s ꝯfitet se ded.sse dānū, negat tn̄ æstimonē,q̄ ab actore,vel accusatore dr̄. ex hoc ñ ꝯdēnat in duplū,vt ꝓbat in l.inde Neratius.§.fi.cū seq.& l.ꝓinde.§.fi.cum seq.ff.ad l.Aql.Sic intelligo q. no.in d.§.itē mixta,ſm aliā opi.Scdo ex eo.q. hic dr̄,q. iō crescit ꝯdēnatio,q̄a grauat actorē in onere probādi,dico q. si negaret aliq̄ qualitatē, pro cuius negatione actor nō grauatei onere probādi,q. tūc puniret vt negans q̄a cessat rō,vt hic vides.Exēplū.ꝯfiteor me pcussisse Titiū tn̄ dico fecisse ad mei dfensionē,vel dico me pcussisse.nō tn̄ aīo iniuriādi, & tūc cuius probō incūbit reo,& nō actori l.si nō ꝯuic.C.de iniu.& ff.ad l. Corn.de sica.l.1. Itē ex eo,q. hic dr̄,q. ita demū fit ꝯdēnatio in duplū si probauerit actor p testes,dico q. si actor nō ꝓbauit plene,sed semiplene, ita q. deuentū est ad iurm in defectū ꝓbōnis, vel deuētū ad torturā rei,qui postea est p tormēta ꝯfessus, q. tunc reus non puniet vt negās,q̄a nō est verū,actorē ꝓbasse p testes, sed recurrisse ad remediū huius edicti,ꝓut loquit de iuro necessario. Et hoc mō pōt ēt intelligi hęc lex ſm primā lec.q̄ posui.Et sic prima lect. subdiuidit in duas partes.primo q. hic loquat de iuro iudiciali,& hæc erit vna lect.vel necessario.& hæc erit alia. In nulla.n.parte huius l.dr̄ q. iurm fuerit a reo delatum.sed simplr̄ loquit.Aliq̄ tn̄ ꝯdicit huic lec. tex. ibi.abunde.n.sufficere exonerare petitorē,&c. ꝓut intelligis d iuro iudiciali: sed ꝓut intelligis de iuro necessario, dic abunde sufficere petitorem exonerari. Prædicta latius dixi in illa q. q̄ disputaui hoc anno,quę incipit.per Italiam cōiter sunt statuta. quæ est 8. Quærit Gul.hic.vtrum hoc sit verum,siuē iurm sit delatum,siue relatum.Et certe idem est,vt l.illud,aut.illud.§.1.sup.de const.pec.

ADDITIO.

a Poma.Vt negans.Adde in materia huius reg.ff.l.in c.traternitatis.12.q.2.p Alex. in l.sponsio illa.§.si stipules,de ver.obl.lib.,cool.59.,circa ad discutiendum in fi.

1 *Per iuramentum res quæ non est,quando deberi possit.*
2 *Iuramentum tollit omnem exceptionem reo competentem.*
3 *Iuramentum si reus deferat actori,respectu alicuius rei, quam actor dicit sibi deberi,si illa res pereat penes reum,quando pereat periculo actoris vel rei.*

1 §.Si iurauero. † Per iurm nō pōt deberi res, q̄ nō est, nisi ante interitū mora ꝑcesserit.h.d. Op per iuramentū actoris perimitur oīs exceptio ꝯpetens reo.sup.e.l.duob.§.fi.&l.si duo.§.1.ff.e.ſm primā lec.ergo post iurm nō p̄t reus dicere,q res erat perēpta.Cuius timore dixit Io. q. hic tpe iurī res nō erat in rerū natura in veritate sed esse putabatur seu credebat.Ita dicit prima glossella hic posita,q̄ vide.Et hoc dicit pro tanto,q.a † iurm tollit oēm exceptionē reo ꝯpetentē q̄ sciebat,vel scire dēbat sibi ꝯpetere, illi.n.q̄ sibi cōpetere ignorabat,renunciare nō vr̄.l.mr̄ ff.de inoff.testa.Pro isto §.ergo declarando.dic.Aut † res nō extabat tpe iuri,aut postea desiit extare.Primo casu,aut reus sciebat nō extare,& tūc tenetur,vt ff.e.l.duob.§.fi.& ff.dixi. Aut ignorabat, & tunc aut mora ꝑcessit interitum,& tunc tenetur,vt hic in 2.rn̄.Facit l.inter stipulantē.§.pe.de ver.ob.& ff.de ꝯst.pec.l.pmissor.la 2 Aut nō ꝑcessit mora,& tunc nō tenetur,vt hic in ptin.Si vero res postea perit, tūc dīt q̄dā indistincte reū teneri, quia iurm hēt vim ꝯfessiōnis l.nā postea.§.fi is qui.ff e. sed re perēpta post ꝯfessiōnē, periculum ptinet ad reū sine dubio,ergo &c.& hoc tenebat Gul.de Cu. Sed Iac.Bu.dicebat melius iudicio meo.Aut debitū ꝑcessit iurm,& fateor verum esse dictū Gul. Aut nō ꝑcessit.sed per seipsum iurio est ꝯctum,& tūc iurm nō inducit morā.Incōueniens.n.est qd vno,& eodē tpe q̄s obliget & ꝯstituatur in mora.l.q. dicimus.ff de sol. Et ista sunt multū notāda in Tuscia,& in partib.nr̄is.vbi instrā guarentigiata, seu ꝯfessionata hēt vim finę diffinitiuæ. Nam si esset vera opi.Gul.ab ipso initio esset debitor in mora,nec esset necessaria noua interpellatio. Sed in opi. Iac. Bu.noua interpellatione opus est.& hoc obseruat hodie consuetudo,& multum placet,quod tene menti.

§.Si mulier. Si iuratur super iure oblōnis.tollitur oīs exceptio quę oblōni perimat.Et si iuratur super facto,tollitur exceptio omnis.per quam factum non verum redderetur.Secus in his.quæ competunt facti veritate manente.h.d.

1 *Iuramentum vnius in actione populari,quando noceat omnibus.*
2 *In crīalib.actionib.quæ dātur ad interesse fisci,actor nō pōt iuram tū deferre.*
3 *Popularib.in actionib et crīalib.nō p̄t pacisci, vel trāsigi in præiudiciū aliorū.*
4 *Statutū,q. de maleficijs cōmissis a sex mensib.retro,ptās nō possit cognoscere, an poterit cognoscere de maleficio commisso habente causam permanentem.*
5 *Facere aliquid de nouo,& factum continuare,sunt diuersa.*
6 *Renouare aliud est,& aliud in contractu antiquo perseuerare.*
7 *Actus,qui habent cām continuā,quando videantur quotidie, & semp fieri.*

a 1 §.In popularibus. † In actionib.pplarib.iurm vnius ꝑiudicat oīb.nisi collusum sit sicut in snīa.h.d.Quærit gl.de vna q.tu agebas ꝯ me ex delicto de his qui deie,vel effu.dicens,q. ego tenebam aliquid sup uia appensum ꝯ illud edictū,detulisti mihi iurm bona fide,& iuraui me nō hr̄e appensum,an alijs præiudicē,cū adhuc appēsū teneā.Et arguit ꝓ,& ꝯ.fina liter determinat q. præiudicat alijs q̄a vna & eadē appēsio est, illa q̄ mō ē cū illa.sup qua fuit iuratū,ergo &c.l.q iurasse.§.si pr̄ ff.e.Secus eēt ī pacto,vl trāsactione.Ita dt gl.mihi vr̄ q. dēamus sic dicere.Et aduerte q̄a ist.ī q.hēo ꝓ difficili, q̄a q̄dā sūt actiones pplares q̄ dātur ꝓ aliquo facto iā ptō,vl finito.Et hic est aduertēdū,q. qn̄q; ista actio post ꝯtestōnē incipit eē ꝓpria actoris,& ad ꝓpriū suū ꝯmodū dr̄ agere.l.si cui.ff de ver.sig.& isto casu dico,q. si q.dē pacisca an̄ li.ꝯt. ñ valet.l.iurisgētiū.§.si paciscar.el 2.ff.de pac.sed post li.ꝯte. p̄t pacisci,& trāsigere.sicut q̄libet de re.q̄ sua est, vt dixi ī d.l.si cui. iurm verū si q.ndem defert bona fide,p̄t deferre an̄ li.ꝯt.& post,vt hic q̄a hēt vim ꝯt.& sic p iurm suā facit actionē ff.e.l.nā postea §.si is q. tpali.Secus si colluderet,ut hic ī text.Si vero talis actio popularis nō daret ad ꝯmodū agētis,sed alterius,tūc p iurm,vl pactū alteri ꝑiudicari ñ pōt.Ita ꝓbat.ff.de lib.ho.exhi.l.3.§.si tn̄ reus.Et iō
2 dico q. ī actionib. † crīalib.q̄ danī ad vtilitatē fisci,actor ō p̄t deferre iurm vt dixi ī l.3.§.1.ff.e.sicut nec ꝓcurator simplex.l.iuiurādū.
3 ī fi ff.e.& dicto † casu nō posset ēt pacisci.vel trāsigi ī ꝑiudiciū aliorū.d.l.iurisg.§.si paciscar.& l.si vnus.§.pacta.ver.& ī sūma.ff.de pac. & ff.ad l.Iul.de vi pu.l.q certū.§.1.& C.de trāsl.trāsigere. Quædā sūt facta,ex q̄b.actio pplaris orit,q̄ hn̄t cām manētē. & pseuerātē in futurū,tūc q̄cqd gl hic dicat,sicut ñ p̄t pacisci actor ī ꝑiudiciū alterū d.l.iurisgētiū.§.si paciscar.ita nō p̄t iuiurādū deferre in ꝑiudiciū alterius.l.3.§.pe.& l.nā postea.§.fi.cū l.seq.ff.eo.Et sic puto q. ī q.proposita ꝓ eo q. mō hr̄ appēsū,p̄t agi a quolibet. Nō ob.ff.eo.l.q iurasse.§.si pr̄.& q. ibi no.& l.si a te.ff.de exe.rei iudi.cū si.q.a ibi detulit q̄s iurm ī cā q̄ ꝓprie ad eum ptinebat,vn̄ sibi ꝑiudicat.hic aūt licet sit vna appēsio,tn̄ alijs ꝑiudicare nō p̄t.Cōtra ꝑdicta facit ff.de fur.l.ei q.& q. ibi no.vbi dr̄ q. ī actione furti q̄ est ꝓprie agētis,pōt agi post iurm ex noua ꝯtrectatione,ut ibi no.Et ñ.in l.qui iurasse.§.si pr̄ erat vna retētio in peculio,& ī q nr̄a erat una app.sio ꝯtinuata:merito ille,q detulit iurm ñ pōt iterū agere,q̄a ageret ex eadē cā. Sed in l.ei.q.fuit noua ꝯtrectatio & sic noua actio,ex qua p̄t agere,sec⁹ si rem retinuisset & de nouo nō ꝯtrectasset l.si q̄s vxori.§.si q̄s iurauerit.ff.de fur.Et ꝑdicta q̄ dn̄r ī gl.& q̄ dixi ff.q. est vna appēsio, no.
4 ad † q.statum.de statutū,q. non possit cognosci de maleficiis ꝯmissis a sex mēsibus retro·pone q. aliq̄s ꝯmisit unū maleficiū,q. habet cām pmanentē.iā sunt sex meses & vltra,& adhuc durat.v.g.Aedificiū fecit in publico,q. adhuc stat. Vel pone, vt fuit de facto ī ciuitate ista,facta fuit q̄dā societas.vel liga p ciues huius ciuitatis, ꝯ aliquos.ꝯ formā statutorum q̄ liga adhuc durat, an hodie possit inquiri? Hic glo.vr̄ velle quod nō q̄a idē factū est,licet ꝯtinuatū,& sicut a pricipio fuisset absolutus pp ꝑscriptionē eadem rōne, & ex eo,q. tuō est. Vide gl.dt gl. eꝯ vr̄ q. nō.&c.ibi.sed hec est vna & eadē ap
5 pēsio,& e.q. no.Preterea,† q. nō dēat puniri,facit.q̄a aliud est face-
6 re aliqd de nouo,aliud iā factū ꝯtinuare,vt l.3.cir.prin.& ibi no.ff. de acq.poss.Ad idē facit,† q̄a aliud est renouare,aliud in ꝯctu antiquo ꝑsistere,seu pseuerare.l.itē q̄rit.§ q. ipleto.ff.loca.& l.certe.ff.de precar.& l.sed & si manēte.eo.tit.Actio.n.non orit ex ꝯtinuatione, sed ex veteri ꝯctu,vt d.l.& idē ī delictis leg.ei cui.ff.de fur.Sed si ad primū actū respicimus,ille actus est impunibilis, ſm formā statuti, ergo &c.Pro hoc vr̄ casus ff.q. vi aut clā l.sp.§.hoc interdictū, verſi. annus.vbi de ope facto q durabat dat actio intra annū tn̄.In ꝯtrū
7 vr̄ text q̄a in his † q̄ hn̄t cām continuā,quotidie fit & sp fieri vr̄,vt vidistis io l.1.in fi.ff.de vsufr.accresc.Sol.dic q. q̄dā sunt actus.q̄ hn̄t cām ꝯtinuā,& illa ꝯtinuatio ꝯsistit in aīo, & in perseueratione vo-
8 luntatis,tunc fateor quod quotidie fit, vt videmus in vsufructu legato.qui constituitur patiendo l.1.in fi.ff.de vsufr.accresc.& ideo si respectu initii non pōt agi aliquo casu,agetur ex eo q. postea renouari videtur.vt ibi vides ita in proposito dico in q̄ de societate seu liga.Insti.de societate.§.manet. Ad idem.ff.de fur.l.ei qui.& ibi no. Idē dī crē in q.formata,in gl.de eo.qui hēt appēsum, si ex prima appensione agi non pōt,aget ex eo q. hodie appensum habet.Et ꝓ hoc vr̄ te.cū gl.in l.si uero.§.fi.cū gl.ff.de his qui deie.vel effu.ubi licet ex ueteri appensione non posset agi, quia defunctus est habens cām,tn̄ ī pōt agi ꝯ hæredem ex eo qd ipse habet, & illud hic. continuat.Quāqn̄ lex punit aliqd factū & hēt respectū magis ad actum,q̄ ad animū vt puta si lex diceret. si quis fecerit ædificiū in publico.non dicit.si quis habuit.Nam habere,cōtinuat aīo, nō aūt facere,tunc tp̄s limitatū a statuto curreret a die opis plecti.si tp̄s in nou-

ADDITIONES.

a Pom.In popularibus.Vide ad istum tex.c.lator,de re iu.& io rub.de spon.in fi.Vide de materia Rom.consil.213.vbi generaliter ponit quæcunque res sit finita inter aliquos,an alijs præiudicet.
Meno.Præterea Soc.sen.cons.161.col.fi.in prin.lib.2.cons.108.nu.1.lib.4.
b Io.Fran.Rue. Quotidie fit.Vr̄ ergo inferri ex hoc dicto Bar.quod actus reiteratio,& pluralitas ꝑlum.f.Cōtrariū vult Bar.ī cōl.117.inci.accusatio.in fi.& est cōia opi.vt hr̄ p Doc.in l.iolom.C.de testa.& p Cano.in c.cū Io.eremita.de fi.instr.& in c.ipsius,de ꝓb.& Ias.hic,& in l.nō hoc.C.unde legi.& in l.2.C.de bo.poss. cōtratab.& Aret.in cons.36. Nec Bart.contradicit, hic loquitur in actu successiuo habente continuationem permanentem in se, quod est vnū & idem,& nō plura.
c Q.a ad aīum.Adde q. stantib.duob.statutis,quorū vno caueat, qd elapsis 5.ann. Ptās non possit ingrere de maleficio,altero qd duces duas uxores eodē tpe capiet puniat,qd si q̄s duxerit duas uxores,& cū sc̄da per quinquenniū,& elapso et quinquēnio semper cohabitauerit,qd si Ptās elapso quinquennio, non poterit inquirere,vt co. suluit Pet.de Anc.per no.hic eius cons.4.incip.statuto cauetur. Et de materia huius §.vide polchre per Bal.cons.66.incip.cauetur statuto.lib.1.

a nocitiam i peruenerit. Si n. opus est factū eiā, tunc tps nō curreret.
b d. ver. annus. & ideo tunc non posset agi elapso termino statuti, vt, puniatur de eo quod fecit, sed ut puniatur de eo, quod factū habet posset bene agi, si lex communis, vel statutum hoc disponeret.

ADDITIONES.

a In notitiam. Adde secundū Alex. quod in hoc communis opi. est cum Bart. ut per Bal. Arg. & alios in l. fi. C. de don. & Bal. hic.
b Parif. Tūc ipa. Adde Are. cons. 122. cir. fi. Bar. cōs. 8. in 1. vol. vbi enumerat multos casus, in quib. ignorāti, vel īpedito agere, nō currit pscriptio. & in cōsi. 3. eo. vol.

1 Iuramentum pro veritate habetur.
2 Iuramentum deferre est alienare.
3 Fideicom. grauatus, deferendo iuramentum super bonis subiectis restitutioni non præiudicat alteri.

§. Si libertus.

Stat iufo, quo q̄s se non esse libertum iurauerit. h. d. No. q̄ iufm hr̄ pro veritate. Op. q̄a si libertus desert iufm pſono, & iurauerit se pſonum esse, tale iuramētum nil p̄iudicat ī bo. pos. ɔ̄ tab. vt l. si iurauero. ʃ. de iu. pat. Sol. hic q̄ñ iurat libertus in sui fauorē, iō fauore īgenuitatis porrigit ad oīa. Ita dt gl. hic. & in l. ɔ̄ria. Tu assigna aliā rōnē, q̄a pſonus pt remittere bo. poss. ɔ̄ tab. & totū ius pſonatus, l. 3. C. de bo. liber. Merito
2 pōt sup hoc iusiurādū deferre, † q̄ est alienare, & remittere, vt ʃ. eo. l. iusiūrādū. §. 1. io l. vero ɔ̄ria. iurat pſonus liberto deferente, q̄ nō pt sibi auferre liberā testi factionē. l. cū donationis. C. de transa. & de ver. ob. l. stipso hoc mō ɔcepta. cū si. merito. q̄a hoc ius alienare nō pōt, iufm ad hoc nō porrigitur. Gl. quærit de vna q. de qua dic vt in eadem, & vide eā, & dic io fi. eius. sed illud ne delictū remaneat impunitum, & ibi no. Et facit decisio huius gl. quod ille, qui habet res,
3 † quæ subiacent restitutioni deferendo iusiurandum non pōt alteri præiudicare. Facit C. com. de leg. auth. res quæ coniuncta. l. iusiurandum quod. §. 1. ʃ. eod & sic esset iusta causa recusandi iufm, quia alio postea agente, posset quæri de suo periurio.

§. Si iurauero.

Istum §. vide per te ipsum. Op. quod p iuramentum tollit oīs exceptio. l. duobus in fi. ʃ. eo. ergo non pōt opponi mihi iurāti de cautione nō pstita. Sol. fateor, q̄ tollit per iufm oīs exceptio, p quā detegeretur verū eō esse iuratum, alias secus. ʃ. ea. l. §. si mulier. Sed iste q̄ petit cautionem,
† non negat iuramentum esse verum, imo fatetur. ergo &c.

ADDITIO.

† Clau. Ergo &c. Bene facis, q̄ dicit Bal. in c. dudū. 2. de elec. ubi dicit, q̄ per talē cōfessionē non perpetuatur actio ante 40. annos, quia nō hēt uim litis cōtestatio.

1 Snīa lata p̄textu iuramēti necessarij retractatur p instrumenta de nouo repta.
2 Instrumenta de nouo reperto possunt produci post conclusum in causa, etiam peremptorio emanato.
3 Instrumenta de nouo non reperto, producuntur vsque ad conclusionem causæ.
4 Instrumenta fuisse de nouo reperta probatur per iuramentum.
5 Quando sententia est lata sub conditione, an pars admittatur ad probandū vsque ad euentum conditionis.
6 Probationes respicientes vires fu̇ræ, quando post s̄ūiam admittūtur, sicut vna pars admittitur ad probandā validitatē s̄ūiæ, ita altera pars ad inualidandā.
7 Lex facta o priorib. q̄ quilibet soluat collectam intra x. dies sub pæna quanti pluris, secundum formā statuti si non reperiatur statutū, tamen lex ualet.
8 Actor, qui in primo dilatione fecit quicqd potuit, in faciēdo citari duos testes qui non venerīt, habebit secundam dilationem solum ad producendū illos.
9 Sententia lata in casu l. si quando C. vnde vi. non retractatur per instrumento de nouo reperta.
10 Snīa lata ex iuramēto in litē dalato nō retractatur p īstrumēta de nouo repta.
11 Sententia lata in casu l. properandum. §. si autē. C. de iud. non retractatur p instrumenta de nouo reperta.
12 Iuramentum iudiciale, & uoluntarium, tollit obligationem naturalem.
13 Actor quando dicatur nil probasse.
14 Terminus appositus iurisdictioni, vel instantiæ, hēt uim termini perēptorij, ad probandum.
15 Actor dicitur plene probasse, quando iudex ex ostensis sibi, est adductus ad fidem, & credulitatem.
16 Iudex ad credulitatem quando adducatur, nu. 19. & nu. 23.
17 Scire per rationes, & demonstrationem est vere scire.
18 Scientiam quis habere dicitur, quando ad id scire per sensum mouetur.
20 Dubitare q̄s dicitur, q̄do nō applicat eius animū magis ad unā rem q̄ ad aliā.
21 Suspicio qua dicatur, & quando inde dicatur suspicari, & est primus gradus probationum.
22 Opinio quando dicatur in iudice, & est secundus gradus probationum.
24 Priuata scriptura, q̄do faciat semiplenā pbationē, & q̄do plenam. & nu. 26.
25 Priuata scriptura triplex.
26 Rationum liber, quando faciat plenam fidem, & quando semiplenam.
27 Rōnū liber alicui defuncti bonæ cōdōnis, & famæ inducit p̄sūptionē p hærede
28 Rationum liber exercentis publice artem, quando non continet aliquid pro eo nec contra eum semiplenē probat.
29 Consuetudo in probationibus fiendis est attendenda.
30 Epistola quam probationem faciat.
31 Exemplum quam probationem faciat.
32 Instrumētū factū inter duos, ā faciat semiplenā pbānē p tertio ibi nominato
33 Instrumēti intitulatio facta in margine, in ībreuiaturis notarij, q̄ fidē faciat.
34 Instrumentum carens indictione, uel nomine principis, quam fidem faciat.
35 Fuga quam probationem faciat.
36 Testis unicus quando facit semiplenam probationem.
37 Testis consanguineus, vel multum amicus, non facit semiplenam probationē, sed suspitionem.
38 Test. qui iurauerunt, & non deposuerunt, vel deposuerunt, & non iurauerunt non faciunt fidem.
39 Duo testes deponentes, quod Titius legauit centum Seio in præsentia septem testium probant legatum.
40 Testes deficientes in dicto, quando faciant probationem.
41 Testis non examinatus o iudice, quam fidem faciat.
42 Instrumento creditur propter loci distantiam, cui alias non crederetur.
43 Testis si dictum appareat, & iuramentum non, quando probet.
44 Sententia lata de antiquo, valet, licēt acta non appareant.
45 Testium dicta inter alios examinata, faciunt semiplenam probationem, si modo examinari non possun.
46 Fama quando faciat semiplenam probationem.
47 Indicium quando faciat semiplenam probationem.
48 Semiplenæ probationes duæ quando faciant unam plenam.
49 Imperfecta duo tendentia ad diuersa, non faciant unum perfectum.
50 Actore plene probante, & reo semiplene, quando probatio actoris elidatur.
51 Probatio vna imperfecta quando tollat aliam.
52 Iuramentum necessarium, in quibus causis locum habet.
53 Cā magna apparatur ertali, et dicitur magna, secūdū qualitatē pſonarum. 54.
55 Possessionis cā non dicitur magna, & in eo defertur iuramentū necessarium.
56 Causa quando est magni ponderis, & uertitur dubium super eō, per quod veritati non fit præiudicium, iuramentum necessarium defertur.
57 Iuramentum necessarium cui defertur.
58 Personæ uili, vel infami, non defertur istud iuramentum necessarium.
59 Iudex tenetur deferre iuramentū necessarium, quando est semiplenē probatū.
60 Iuramentum hoc pars petit deferri.
61 Iuramentum necessarium peti potest deferri, vsque ad conclusionem causæ.
62 L. admonendi, dispositio habet locum in actore.
63 Sententia, quando r tractari possit per testes de nouo repertas.

Admonendi.

a Snīa † lata p̄textu falsi iuīi necessarii retractatur per instr̄a de nouo repta, secus ī iufo volūtario, & iudiciali. h. d. Vide l. nr̄am, & diuide eā, sic. Primo ponit vnū dictū. Scd̄o illud l̄itat. Scd̄a ibi, sed hæ constōnes. Itē prima subdiuiditur, quia primo ponit dictum in gn̄e. Scd̄o exēplificat illud. Scd̄a ibi, si quis noua. Itē scd̄a pars principalis diuiditur, q̄a primo ponit l̄itationem, q̄ dictū intelligatur q̄ñ snīa est lata prætextu iuīi necessarii. Scd̄o ponit, q̄ñ deferatur istud iufm necessariū. Tertio quid in voluntario, & iudiciali. Scd̄a ibi, solent. Tertia ibi, q̄ si alias. No. q̄ dixi in summario. Alia notabilia hēbitis in prosecutione materiæ. Ad primā partem opponitur, & vr̄ q̄d snīa nō possit retractari pp noua instr̄a. & sic opponitur de l. si diuersa. C. de trāſ. & q̄ñ prouo nō est necess. l. i. Huius timore, vt arbitror, dicit gl. intellige noua instr̄a. i. nouiter reperta, non nouiter fabricata. Vide glo. q. d. ēt si cōsensu partium fierent noua instr̄a, nō posset recedi a snīa prima. Præterea ex instr̄is, quæ de nouo fierent, non detegeretur piurium iurantis iā pstiti: vñ de his instr̄is nō loquitur. Cōtra hoc opponitur de l. sub prætextu. C. de transa. Aliud in trāsactione, q̄ nō retractaī prætextu nouorum instr̄orum. Et ēst rō, quia transactio fit ɔsensu partiū sicut dicimus in iufo voluntario, & iudiciali. vt hic in fi. sed hic loqtur in iufo necessario, q̄ defertur inuita partē. Op. de l. Imperat. de re iu. & l. sub specie. C. de re iu. vbi prætextu nouorum instr̄orū non rescinditur snīa, nisi in certis casib. Horum ɔ̄triotum timore hæc lex legitur quatuor modis, quorū tres sunt in gl. Primo mō q̄ leges ɔ̄triæ loquuntur, q̄ñ snīa sola est lata, & tunc loquitur ɔ̄riū, hic q̄ñ fuit lata snīa, & iufm interuenit, vñ in odiū periurātis permittitur, q̄d retractetur per instr̄a nouiter reperta. Ista lec. est uera, ut patet ī hoc tex. & cōiter oēs eā tenent. Sed ad istā lec. opp. sic. Difficilius retractatur q̄ duplici vinculo fulcit, q̄ illud, q̄d vno solo. C. de pact. l. i. & ibi noc. sed si snīa sola nō pōt retractari p noua instr̄a, multo minus vbi est

ADDITIONES.

Meno. Duarenus, lib. 2. disputat. anniuersa. c. 33. scripsi de arbitrar. iud. li. 2. casu 190. & cons. 367. nu. 28.
Ruer. Admonēdi. Ista est sing. no. & vtilis lex, quam solenniter repetunt D. Io. Bap. de S. Seuerino, Dom. Fran. de Curte, & D. Ias. post Bar. hic.
a Poms. Admonēdi. Circa istā materiā, q̄ per instr̄a de nouo reperta nō retractatur snīa, quæ transiuit in rem iudicatam, uide quatuor limit. & 7. ampliatio. per Fel. c. suborta. de re iu. istā l. repetit Fran. & Io. Bap. Caccia. Adde circa istam materiā q̄d ubi lex regat probōne cū aliqua qualitate, non sufficiat iufm in supplementum, vide Fel. in rub. de prob. itē ad hoc, vt deferatur iufm in supplementū, requiritur q̄ illa semiplena probatio sit verisimilis. gl. fi. in l. 1. C. qui & aduer. quos. & ibi ēt Bal. dicens q̄ non defertur iufm vbi arguitur dolus aduersarii, vide ēt ad ista Alc. cons. 438. Itē q̄ ad probandū facta extraneа, vel quid, cōtra q̄d sit p̄sumptio iuris, non defertur iufm in supplementum, dicit Bal. fin. io c. 1. ad fi. quod sic, vide Ang. per illū tex. in l. fin. in prin. ʃ. quod me cā. Ad hoc quæ scripsi ad Bar. in l. si librar. de reg. iur. q̄ ad probandū errorē notarij, cōmissum in instr̄o, non defertur iufm in supplementū, quia verisimile est. & p̄sumptio est, q̄ illud fuit actū inter præsentes, sicut fuit scriptū, & non aliter. Itē q̄ q̄ñ requiritur aliquid probari p euidentissimas probationes, non deferatur iufm in supplementum, voluit gl. & Ang. in d. l. si. quod me. cau. Io. de Ana. cons. 1. dū loquitur ad probandum impedimentū in cā adoptionis, quia tex. in §. §. requirit q̄d probetur per euidentissimas probōnes. de quo vide ēt Lud. Ro. sing. 10. inc. in scis, quod datur munus, de quo hēs ad Bar. infans ʃ. ei qui. C. de temp. app. vide & amplia, vt per Ias. in l. 3. in prin. sup. e. ti. Itē q̄ non deferatur iufm per probationem præsumptionis concludentem, q̄ñ pbatio semiplena aliqua adiungitur præsumptioni, vide Ro. cons. 91. Itē vide Bal. in c. 1. §. item si vasallus. de contro. inuest. dicentem, quod vbi pro forma substanciali requiruntur aliq testes, nō defert iufm in supplemētū requisitū, vide Dec. cons. 205

gñia, & iur̃n. Rñ. ad illud. q̃ duplici vinculo, &c. istud concedo, sed hoc non est duplex vinculũ hoc ẽ, duplex remediũ finiẽdarũ litiũ, nã iur̃m necessariũ nõ defert̃ ad finiendũ litẽ. sed ad supplẽdũ defectũ ꝓbõnis. Vñ vbi est sola sñia, illa est lata p̃ veras ꝓbões, sed in casu nr̃o est lata sñia p̃ ꝓbones nõ plenas, sed suppletur p̃ iur̃m. iõ si detegit̃ piuriũ, retractet̃ sñia. & hic ẽ verus itellꝰ huius l. singularis, & no. Aũt timor̃ ꝓdictorũ ꝓriorũ intelligũt l. istam, q̃ hec ñ fuit lata in iñia. Et q̃ tex. dr̃. absolutus, intelligũt de estimatione, & sic erat absol

a uẽdus, ista lec. est Dy. & hac notab. ł lectura hẽs, q̃a licet in cã sit

b ꝯclusum, † & q̃ licet iudex manifestauerit ꝓb. q̃ sñiam dẽt ferre,

2 & licet fecerit ptes citari ad audiẽdã sñiam pñt ꝓduci instr̃a d nouo repta. Casus est hic scd̃m istã lect. sed si nõ essent † repta d nouo

c nõ pñt ꝓduci nisi vsque ad ꝯclonẽ in cã, vt ex̃. de fi. instr. c. cũ d. lectus, vel vsque ad terminũ statutũ ad hoc, vt ibi patet, & q̃ no per Dy. in c. indultũ. ex̃ de rescrip. li. 6. & p̃ Doc. ĩ l. iudices, & auth. iubemus. C. de iud. & p̃ Io. An. ĩ c. sæpe ex̃. de ver. sig. in cle. Q. l. aut illa

5 instr̃a sint † de nouo reperta, vr̃ posse probari p̃ iur̃m, extra. de ex. c. pastoralis. & d testi. c. prætarea. nõ hẽs duas lect. no in hac l. sed scd̃a

d lec. quo ad hãc non ꝯgruit l̃rã se, vera est tñ in se vt dixi. Tertii legũt l. legẽ istam, q̃ vere reus erat absolutus sub ꝯdõne, si iurauerit se nõ teneri, & adhuc ñ iurauerit. Vide hic glo. ibi, vł tertio. Ex hac

5 lec. no. hẽs, † q̃ qñ sententia fert̃ sub ꝯdõne, pars admittit̃ ad ꝓbandũ, vsque ad euẽtũ ꝯdõnis & hoc verũ credo qñ ꝯdõ adiecta sentẽtiæ respicit aliquẽ actũ ꝓbõnis, vt hic patet. Nã sicut vni pti pmitti tur probõ post sentẽtiã latã a iudice, ita & alteri pmittit̃ a lege. l. pe-

6 tẽda. C. de tẽp. in integ. rest. & est casus hic m istã lec. † Ad vnum tñ aduerte q̃a qñ post sẽtẽtiã admittit̃ aliqua probõ q̃ respicit vires sententiæ tũc sicut vna pars pt̃ facere illũ actũ probatoriũ ad sẽtẽtiã validãdã, ita altera pars poterit facere alterã probõnẽ ad sententiã infirmandã. vt hic. Sic ẽt intelligo l. 1. C. de iu. & fac. ign. Sed qñque post sẽtẽtiã admittunt̃ probões q nõ respiciũt vires sẽtẽtiæ, sed executionẽ, v. g. In iudicio vtib. pronũciatũ est me esse hrẽdẽ Titii in executione sũt faciẽdæ probõnes, qd̃ sit in hrẽditate. Certe isto casu sicut actor hẽt probare, ꝙd talis res sit in hrẽditate ita reus poterit ꝓbare q̃ non sit talis res in hrẽditate, vt l. 1. in prin. glo. mag. s̃. de edẽ. Sic in l. 2. C. d ten. q̃ sine cer. quãt. pfe. nõ aũt posset reus ꝓducere ꝓbões ad infirmãdã sñiam, q̃a nec actor ad illud ꝓduxit. Sed q̃a istę lec. ã se, licet sint vere, faciũt tñ absq; violẽtiã l̃ræ, vt videtis iõ teneamus primã verã & clarã. Fuerũt quidam, vt Odof. q̃ legerũt istũ tex. quarto mõ, & dñt q̃ hæc lex loq̃t̃ solũ ĩ casu l. vlt. C. eo. s. qñ iuratũ est sup testõ. vel ꝓtextu instr̃i, q̃ est mõ d nouo repertũ. & ꝯtra hoc q̃ dr̃. pmitti factis ꝯstõnib principũ, dr̃ ipse s̃ p̃ l. fi. C. eo. Ista lec. ñ est vera, q̃a illa lex hẽt locũ in oĩ iur̃o, siue iudiciario. siue voluntario, siue necessario. vt ibi patet, ergo d illa hic ñ facit mẽtionẽ. Et ergo

e mẽtio d q̃busdã ꝯstõnib. quas hodie ñ hẽmus. vt dr̃ 1. glo. Et hoc

7 facit ad q̃õnẽ, priores † fecerũt legẽ, q̃ q̃libet soluat collectã intra decẽ dies ad penã q̃ti pluris, l'nisi formã statuti, sed de hoc nihil reperit

f statutũ, an hæc lex hẽat effectũ. hic vr̃ casu, q̃ sic Pro hoc ĩ de cõst. pec. l. cũ quis. §. Iulian. & ibi dixi. & facit l. pe. C de inst. & subst.

g sub cõd. fa. ltẽ ꝓ hoc, & ꝯ hoc facit c. Abbate. de ver. sig. Vltimo g ista prima pticula idicit̃ p̃ gl. ĩ arg. ad q. no. ĩ l. si quis libertatẽ. ĩ fi. s̃.

8 d pe. hær. meliꝰ facit l. si duo. § Iulian. s̃. e. & ibi dixi. Sed hæc lex est magis no. ad aliã † q̃õnẽ, q̃ ẽ quotidiana. Actor ĩ prima dilatione fecit citari duos testes, & quia ñ veniebãt, fecit eos aggrauari, & fecit q̃cq̃d potuit in prima dilatione. Scitis, q̃ dẽt sibi scd̃a dilatio. l. fi. s̃ de fer. tñ ista scd̃a nõ dabit̃ simplr ad ꝓbãdũ, sed solũ ad ꝓducẽdum illos duos testes, ĩ q̃bus fuit diligẽs & solicitus ĩ prima dilatione, arg. huius l. ibi, q̃b. nũc solũ, ais solus, vsurus sit. Nã uidetis, q̃ hic admittebat̃ ꝓbõ illa sola ĩ qua cessauit negligẽtia. Ita in ꝓposita q. & hoc

h dicebat Iac. Bu. q̃ placet. Veniamus ad scd̃am partẽ. ista scd̃a pars in suo primo d. ctõ nõ hẽt ꝯria q̃a examinata est s̃. Venio ad verb. soiẽt Opp. q̃ cã nõ possit esse dubia, & hic q̃ ad istud iur̃m nõ possit ꝓueniri. Nã aut actor nil ꝓbauit & certũ est q̃ reus dẽt absolui C. de edẽ. l. q̃ accusare. Aut actor ꝓbauit, & reus dẽt cõdẽnari. R ñ. gl. tu argu. s partib. ĩsufficiẽter enumeratis. Nã est quoddã mediũ videlicet qñ actor ꝓbauit, & nõ plene, sed semiplene, nũc peruenit̃ ad iur̃m necessariũ, & ita loq̃t̃ hic. Qñ aũt hoc sit. dicã statim. Secundo

i opp. C. vñ vi. l. si qñ. Sol hic loq̃t̃. qñ iur̃m defert̃ ꝓpter inopiã pro bonũ tm̃ nõ, absq;. alio defectu rei. In l. ꝯria, defert̃ ꝓpter inopiã ꝓ

9 bõnũ. & ꝓp defectũ cõnexũ. Ita dr̃ gl & sic puto, ĩ q̃ ĩ casu d. l. si qñ

10 nõ retractet̃ sñia pp instr̃a d nouo repta. itẽ qñ est iniatũ † delato iur̃o in lite, ĩ iud. n. ñ defert̃, nisi pp dolũ aduersarii. l. in actionib. ĵ. ti. ĩ op. C. de iud. l. ꝓperãdũ. § sin aũt. Sol. eo mõ ibi defert̃ iur̃m pp ꝯtumaciã partis, hic so ũ pp ꝓbationis defectum. Et sic † in casu illo

11 nõ retractatur sñia instr̃m de nouo repertum, Ad versũ ut oppo de pt inc. l. nĩ. Sol principium loq̃tur in iur̃o necessario hic in iur̃o uoluntario uel iudiciali: Assignat gl. fi. rõnẽ, q̃a in iur̃o necessario contemnitur religio & iudex, In iur̃o autẽ uoluntario solũ religio. Certe ista nõ est bona rõ, q̃a ẽt in iur̃o uoluntario cõtemnitur religio, et

12 iudex. Est ergo rõ q̃ s̃. dixi, q̃a iur̃m uoluntarium, † et iudiciale hẽt cõsensum partis, et per consequens tollit naturalem obligationem, sed iur̃m necessarium non habet consensum partis, ergo &c.

Sumus expediti ex contrarijs. Veniamus ad materiam, & ut uidetis, gloss ponit tres casus. Aut actor nil probat, & reus absoluit̃. Aut ꝓbat plene. & reus ꝯdẽnnat̃. Aut semiplenè, & deuenit̃ ad iur̃m necessariũ in defectum probõnis, vt hic. C. e. l. in bonæ fidei. & ext. eo c. fi. Quæro ꝗñ actor dicat̃ nil probasse? R. Resp.

13 † Q̃ que intr̃ dõ iudicis, aut instantiæ cãæ hẽt terminũ præfixum a lege, & tunc ad hoc, vt dicat̃ actorẽ nil probasse, ut possit seq; absolo diffinitiue est necesse, q̃ erit statutus terminus ad ꝓbandũ q̃ si statutus nõ esset, nõ diceret̃ actorẽ nil probasse, sed diceret̃ nil sufficiẽs attitatum esse & sequeret̃ absoło ab obseruatione iudicij, non a cã, ut C de iud. l. properandũ. & si quidẽ. Qñque intr̃ dõni seu instantię statutus est terminus a partib. vt ota die fierit in ꝯpromissis, quia, cõ promittimus in arbitros vt dẽant iudicare vsque ad mensem, ut si iu

14 dex delegaret̃ de volũtate partiũ isto casu iste terminus appositus intr̃ dõni, vel instantiæ, hẽt uim termini perẽptorii dari ad ꝓbandũ, ita qd̃ si actor itra terminũ nil ꝓbauerit reus absoluet̃, hic est tex. cũ gl. in l. idem Pompon. scribit si de meis. §. fi. s̃ de arb. in glo. super uer. nondũ liquere & p̃ Inn. ext. de app. c. super eo el 2. Scd̃a q̃ro hic di per gl. q̃ñ actor plene probauit dẽt reus ꝯd. nari, qñ semiplene deuenit ad iur̃m q̃ro, qñ dicatur plene. & qñ semiplene probasse? H c est aduertendum, q̃a gl. & Doc. hoc non intellexerunt perfecte. Pro cuius

15 decisione primo oportet me dicere qñ d plene probatum. Rñ. br̃ qñ est facta iudici plena fides hoc est, qñ iudex per ea q̃ sunt ministrata, est adductus ad fidẽ. & credulitatẽ eius qd̃ intenditur. C. de edẽ. l. procurator de testib. ad fidẽ de prob. l. quinquaginta. in fin. & ibi

16 sunt multæ ꝯcordantiæ. Hoc p̃missio uidendum est qualiter iudex ad istã fidem seu credulitatẽ adducat̃. Pro cuius euidentia primo præmitto q̃dã extrema, quæ omo sunt extra fidem, & credulitatem. Et primo est nescientia, illud n. quod homo nescit, de eo non est fides, nec credulitas. Et de hoc hẽs p̃ glo. ĵ. de iu. & fa. ign. in rub. & ultra. de

ADDITIONES

Ruer. Communiter, & quod de sẽ communis intellectus huius l. firmat Do. Ias. hic in prin. in lec. & in rep. & alis rep. hic.

a Pom. Et ex hac notabili. vide Fel. in c. intimauit de test. & in c. pastoralis. de except. in d. c. suborta.

b Paris. Licet in causa. vide Mat. no. 57. vbi sing. tenet, q̃ requiritur in inc. rest. Item pro limitatione huius c. cũ d. lectus. vide Ro. sin. 200. inc. tu scis, q̃ in l. admonendi. s̃ de ueritate op. Bar. hic uide Fel. in d. c. cũ dilectus. in 3. fall. ex. de fi. instr.

c In causa, Adde, q̃ Ale. hic tandẽ dr̃, putare Bar. hũ loq. in casu, in quo q̃a nullã negligentiã, aut culpã cõmisit circa ꝗquisitionẽ testiorũ nouiter repertorũ post conclusionẽ in cã, vt hic p̃ eũ. Cui adde omo videndũ Bal. cons. 186. li. 1. inc. ꝗrit, versi. Et hanc a. lec. sequitur Bal. cons. 124. li. 1. quod vide, quia tractatur de materia huius l. inc. commissus fuit, &c. & qñ per instr̃a nouiter reperta retractetur sñia, & de intellectu huius l. vide Pau. de Ca. cons. 325. inc. in causa, quæ uertitur.

Meno. D. da. prat. q. c. 20. nu. 8.

d Pom. Tertii legunt. vide Mat. no. 57.

Meno. Ad unum. Crau. cons. 10. nu. 15.

Ruer. Pars admittitur ad probandum. Innuit ergo Bar. q̃ sententia lata sub conditione, si probauerit, admittatur pars ad iuramentum suppletiuum, cuius CONTRARIVM vult Bar. in l. ait prætor. §. 1. cir. fi. inf. de re iud. cum quo ibi alii transeunt, ut no. Ias. ibi col. pen. & hanc contrarietatem no. Bertac. in reper. in uerbo, iuramentum in supplementum, ver. 20. sed non est contrarius, quia hic non dicit, q̃ admittatur ad iurandum, sed ad probandum.

Meno. Ripa respon. li. 2. c. 6. nu. 2. Dec. cons. 325. nu. 2. 3. Oliue. Textor. in ti. Insti. de grad. cogna. q. 3. nu. 2. 3. Gram. dec. 59. nu. 20. 21. Rub. cons. 402. num. 10. in fi. Late Curt. iun. cons. 99. nu. 4. Rui. cons. 25. nu. 21. lib. 1. cons. 31. nu. 7. eo. cons. 1. nu. 1. lib. 4. Boe. q. 247. nu. 12. N. nu. 7. cons. 14. nu. 10. Alb. cons. 64. Scrapsi. cons. 1. nu. 64. li. 1.

e Et hoc facit. Adde Fel. in c. 2. de rescr. Alex. cons. 51. & cons. 56. uol. 2. & in auth. si quis in aliquo ui fi. de eden. Ro. cons. 21. Fel. c. 1. de prob. & c. 2. de rescr. Barb. ca. cum super, de off. dele. Alex. l. vt liberis, C. de coll. uide Fel. in c. 2. extra, de rescr. vide ad Bar. in l. cum qu. §. Iulia. hic per Bar. alleg.

f Quod hic. Adde q̃ cum hac dec. Bar. transeunt cõiter alii Doc. & Bal. in l. 1. C. de epis. & cle. & in l. si donatio. C. de do. & in l. iuuenile. sup. de leg. Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. prout, gl. 19 di. c. si Romanorum. quæ dicit, q̃ si Papa cõcedit priuilegia alicui ecclesię, secundum priuileg ium exemptionis alterius ecclesiæ, q̃ tamen si illa non reperiantur, ualent tamen priuilegia concessa, ut hic per Alex.

Cui adde de hac dictione secundum eum, aliquid per Bal. cons. 36. lib. 3.

Ruer. Adde circa istam decisionem plenissi. no. per Fel. in c. ea parte. el 1. col. 5. extra de resc. & Ias. hic in rep. col. 11. & in l. pen. C. de inst. & subst.

g Vltimo. Adde Rom cons. 296. & cons. 226.

h Quod placet Adde Bal in l. 1. sup. de fer. Ant. de But. in c. ultra tertiam, extra de testi. Pau. de C. in l. si stipulatus sim. Ibs te, ĵ. de uerb. obl. & limita, vt hic per Alex.

i Opp vide Fel. c. propositi. de prob. eu idem c. tuber a. de, c. iud. Ias. l. in deamus. §. deferre, infra in prox.

k Nil probasse. Adde Ant. de But. & Pan. in c. fi. extra eo. & in c. prout, extra de do. & contu. Spec. in tit. de sing. probla §. nunc uidendum, uer. illud. 1. cum Bar. dicit Alex. quod communiter transeunt Doc. hic. vide Mat. no. 18. incip. no. quod quandocunque, ante uer. 2. Et no. quod ista conclusio gl. est adeo uera, vt reus debeat cõdemnari actore plene probante, neque debet ei iuramentum deferri, ut etiam non ualeat statutum vel consuetudo contrarium disponens, ut est tex. c. 2. de prob. & ibi Baldi etiã pro illum tex. q̃ imo quia ẽt non cog. i iurare de calũnia. vbi plene ꝓbauit, q̃ tñ puto falsum, quia ille tex. loquit de iur̃o ueritatis, quo casu ego bene fateor, q̃ ex quo est inuenta veritas per plenã probõnem, q̃ non dẽt iurari de ueritate, quia esset frustratoriũ, & contra l. qui bis idem. de ver. ob. cum ad idem tẽdat, secus in iur̃o calumniæ, quia illud non tendit ad ueritatem eruendam, sed ad calũniæ suspitionem tñ tollendam, & sic non frustra operabit̃, licet sit plene probatũ & maxime quia posset euenire, q̃ quis falso probasset, & q̃ licet sit plene probatum, tñ q̃ quis teneat̃ iurare de calumnia, vr̃ mihi gl. in d. c. 2. gl. 2. ad fi. Cogites tñ quia magna est autheritas Bal. & quia vr̃, q̃ qua ratione quis ubi plene ꝓbauit, non teneatur iurare de veritate, q̃ etiam non teneatur iurare de calumnia, cum ex quo plene probauit, uideatur sublata omnis suspicio, q̃ calumniose egerit. Fateor bene tamen, quod si antequam plene probatum est, exigatur, ut iuretur de calumnia, quod debeat iurare per tex. l. iusiurandi. inf. eo. vnde cogita, ut dixi.

Meno. Scrapsi. cons. 82. nu. 105. & nu. 90. lib. 1.

de test. l. de statu. † & ibi no. Itē scd'o est scīa vera, & ista scīa hr̄ duo bus mod. Vno mō in reb. q̄ sunt artis, seu sciæ., alicuius p rōnes, & demonstrationes, & istud ēt scire, est rē p cām cognoscere, vt dicit Philos. De hoc habes de legib. l. scire, & ī. de exc. tu. l. scire oportet, & ī. de iu. & fac. ign. l. 2. cum si. Scd'o mō ista scīa hr̄ in his q̄ sunt sa cti, & tunc illud scire † dicimur, ad q̄ mouemur p sensum, hæc est scīa, quæ requirit̄ in teste. l. testiū. C. de testib. & l. qui testa in fi. ī. d̄ testa. & de hac scīa loq̄r. s. de nox. l. in delictis. in princ. & ī. de trib. l. 1. §. sciam. Ad hanc aūt sciam iudex non posset pduci in his, q̄ hn̄t actū transeuntē, sed bn̄ posset pduci in his, q̄ sunt actus pmanentis. sup. fi. reg. l. si irruptione. Et inter ista duo extrema. s. nescientiam, & sciam, est quoddā mediū, videlicet credulitas, siue fides. † Ad istā aūr credulitatē, siue fidē puenit̄ p quatuor gradus. Primo cum iudici res pponit̄ p actorē, & p reū negat̄, tunc iudex adducit̄ in dubitatē. Est. n. dubitare, * qn̄ q̄s nō applicat magis aīum suū ad vnā partē, q̄ ad aliā, vt no. ī. de iu. & fac. ign. sup rub. de test. l. de statu. d̄ hac dubitatione loq̄tur. C. qui. ad lib. procla. nō licet. l. 3. s. de transl. l. post rē. d̄ pet. hær. l. si debitor. & gl. in l. 1. C. de proc. Ista dubitatio nō est gradus pbōnis, hoc est, q̄ sit aliqua eius pars, quia vt dixi, p hoc iudex non applicat aīum suū ad aliquā partiū, sed est illud, per q̄ peruenit̄ ad inuestigationē, p q̄ pducit̄ ad credulitatē. De causis isto modo dubiis nō loq̄r hic, q̄a vt dixi, qn̄ nihil est pbatū, nō sit locū ista lex. Post dubitationē † autē pōt incipere iudex inclinare aīum suū ad aliquā partiū, & tūc si hoc facit ex aliquo leui indicio vel ex aliquo leui argumēto, ista appellat̄ suspicio, quæ aliqualiter mouet aīum iudicis, non t̄n in totum remouet dubietatem. De hoc loquit̄. s. ad l. Aquil. l. in l. Aquil. si delenū. ibi, ad suspicionē iudicis, &c. & ī. de pœn. l. absentē. ibi, sed nec debere de suspicionib. aliquē damnari, & hic est primus gradus pbōnis, seu credulitatis, q̄a iā incipit aīus iudicis adhærere vni parti, licet remaneat dubius. Post istam aūt suspicionē † iudici apparēt argumēta fortiora, tūc iudex incipit opinari, cū adhuc dubitat ne sit ɔ̄riū. modicū t̄n dubiū remanet, & ista vocatur opi. q̄ statim pbabo. Et hic est secūdus gradus pbōnis, q̄a modicū restat ad credendū, t̄n adhuc aliq̄d dubū est. Et istis duab. causis dubiis. s. qn̄ iudex adductus est ad suspicionem loquit̄ hic. Post istā opin. si iudici appareat † t̄n, q̄ firmiter adhæreat vni parti, absque alio dubio alicuiu. ɔ̄rii, tūc dr̄ perfecta credulitas seu perfecta pbō, nec est tunc cā dubia. Ista duo de credulitate, & de opi. pbant̄ ī. de test. l. 2. §. eiusdē quoque Principis in fi. ibi, q̄d au tē credas, aut q̄d pbatū opinaris. Nā prout dicit credas, loq̄t̄ de plena fide, & plena probōne quæ ad perfectā credulitatem adducit iudex. Prout dicit, opinaris, loquit̄ de imperfecta. Et de hoc est etiam tex. q̄ probat oēs istos gradus tres. ī. de qō. l. 1. post prin. ibi, dū dicit ad qōnē tunc puenit, cū reus suspectus est, & aliis argumentis probōnis mouetur iudex, ita q̄ sola ɔfessio deesse videat̄, &c. Ex eo q̄ dicit cum reus suspectus est, hēs primū gradum probōnis, qui est suspicio. Ex eo q̄ dicit, q̄ aliis argumētis pbōnis mouet̄. s. iudex, loquitur de scd'o gradu probōnis, qui est opi. quæ est multum propinqua credulitati, & plenæ probōni. Ex eo q̄ subinfertur, ita q̄ sola confessio deesse videatur. ponit̄ tertius gradus probōnis, qui facit plenā fidē, nā habita ɔfessione seu plena probōne, iudex adducitur ad plenā credulitatē. Et iste tertius gradus pbōnis hoc est, credulitatis, hēt hoc cōe cum scīa, q̄a sicut firmiter uni parti q̄s adhæret per sciam, ita firmiter vni parti, per hanc credulitatē. T̄n est dr̄ia in modo perueniendi ad istam adhæsionē, nam sciens perducitur ad hanc scientiā seu adhæsionem per sensum, credens per alia arg. vt dictum est. Hæc quidem sunt vera, & quasi per se nota & iure probata, vt s. vidistis, &c. Videnda sunt ergo exempla prædictorum, & q̄ sunt ista quæ faciunt istam opi. vel istam suspicionem, q̄ gl. nr̄æ appellant semiplenā probōnem. Gl. ponit hic quatuor. s. priuatam scripturam, & ɔparationē lr̄arum, fugam rei, vnum testem. Alii addunt. s. famam, ut in l. 3. §. eiusdem quoque Principis. inf. de testi. Examinemus ista.

† 24 **Primo quæro.** Vtrum † priuata † scriptura faciat semiplenam probōnem. Gl. hic, q̄ sic, & idē. C. eo. l. in bonæ fid. & ī. de fi instr. l. 2. Idem ēt in summa per Azo. & idem de verbo ad verbum Host. in summa, de iureiur. vbi tractat de hoc iurō. Et vide Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc dicendū, post med. ī ver. restat. vbi Spec. tractans de priuata scriptura dicit, q̄ liber rōnū mercatorum. ēt pro ipso mercatore facit semiplenam probōnem, & sufficit cum vno teste ad plenā q̄ t̄n durū esse dicit ipse Pe. de Bellaper. vt Cy. refert, & sequit̄. C. eo. l. in bonæ fidei. dicit dictū glo. non esse verum, Nā priuatæ scripturæ non dēt plus credi, q̄ viuæ voci ipsius qui scripsit, sed sibiipsi non crederet̄ pro se, ergo &c. Præterea si hoc esset verum, de facili pararet q̄s sibi semiplenā probōnem, faciendo de hoc sibi scripturā Io. An. ext. e. c. fi. cir. fi. d̄t idē q̄ gl. hic. Et addit, quā quidā rephendunt licet indebite, & non d̄t ultra ordinē glo. Gl. nr̄a formauit sibi istā obiectionē, & r̄ndet ad eā in Aut. de īstr. cau. & fide. §. si t̄n quisq̄. in gl. sup verbo, inuenerit. & ibi t̄n. q̄ hoc dēt intelli de priuata scriptura, q̄ dr̄ alterius, q̄ producentis, q̄ ī. statim declabo. Pro declaratione † igit̄ hu⁹ passus est aduertendū, q̄ priuata † scri 25 ptura est triplex. Quædā est priuata scriptura, quæ dr̄ apocha, q̄ dat̄ a parte parti, & vocatur in vulgari nr̄o apodissa, de qua loquit̄. C. de fi. instr. l. plures apochis. & in auth. si q̄s vult caute deponere. C. qui pot. in pig. hab. Scd'a priuata scriptura, est liber rōnū, quem q̄libet sibi cōficit sua sponte, Tertia priuata scriptura est ep̄la, q̄ ab altero alteri destinat̄. Circa primā. s. apochā c dic. Aut pars ɔ̄ † q̄ producit̄ ɔ̄ 26 fitet eā sua manu scriptā, & facit plenā fidē. l. Pub. in fi. ī. dep. Aut negat eā scripturā manu sua, & tunc, aut hēt subscriptionē partium, & triū testiū. & faceret plenā fidē, d cū esset a partib. approbata. l. scripturas. C. qui pot in pig. hab. Aut hēt subscriptionē testiū t̄n, vel nō hēt sed testes interfuerūt, q̄ eā viderūt scribi, & tūc si q̄dē approbatur p testes, & p ɔparationē lr̄arū, facit plenā fidē, vt in auth. at si ɔ̄tractus. C. de fi. instr. Si vero approbat̄ p testes t̄n, vel p ɔparationem lr̄arū t̄n, tūc nō facit plenā, sed semiplenam fidē, vt in Auth. de inst. cau. & fi. §. si q̄s igit̄. vt d. auth. at si ɔ̄tractus, & q̄ ibi no. V̄n vides q̄ priuata scriptura pbata p testes t̄n, vel p ɔparationē lr̄arum t̄n, facit semiplenā pbōnē. Et iō gl. de istis posuit duos casus. s. priuatam scripturam, & ɔparationem lr̄arum. Dico t̄n q̄d posset esse tanta fides testiū, vel posset esse tanta vis ɔparationis lr̄arū q̄ ei daretur plena fides. Quod apparet, quia si ɔparatio ɔ̄diceret, quæ aliās ɔcordare dicere-

ADDITIONES.

Clau. L. de statu. Et ibi Bal. declarat, quomodo & quo tempore cadat ista dubitatio in iudicio, & definit absolutionem.

Meno. Scripsi cons. 82. nu. 2.

Meno. Post Bar. Soc. inter cons. Maria. sen. cons. 136. col. 3. circa fi.

Pom. Dubijs. Aduerte q̄ Bar. in isto ver. & seq. ibi, & de istis duob. casib. dubijs, &c. vr̄ velle, q̄ non in supplemētū probōnis, non t̄m dēt actori deferri qū est semiplene, probatū, sed ēt qū est aliqua p̄sumptio pro se, vel hēt aliquas cōiecturas, p̄p quas aīus iudicis inducit̄ ad aliquā suspicionē, uel opi. Et hoc sequitur Alex. ponderādo hic Bar. cons. 53. inci. in cā. Et de hoc est gl. e. iam literis. de test. i gl. in ver. pbata. & tenet Bal. in l. si fundū. ad fi. C. de rei vend. & hoc ēt pbat i. e. 1. & ibi Bal. no. de cōten. inter me & domi. in vsi. feud. De quo uide plene per Ro. ego teneo cōtra Bar. quoties præsumptiones, vel coniecturæ inducunt minus, q̄ semiplenā pbōnē, p gl. in l. 3. s. de ouino & tunc dico deferendū iur̄m reo, ad se purgādū, iuxta c. fi. §. sane. ext. eo. ut vult clare Bar. ver. his præmissis, p d. c. fin. & tenet ibi expresse Abb. §. sanè. 5. q. & Ang. §. si uerò solum vsumfr. in auth. de nup. ad fi. & q̄ hoc sit uerū, est aduertendū q̄ Bar. hic in uer. uidenda sunt ergo, intellexit, q̄ hic dixit de suspicione, & opinio. de semiplena probatione, dum dicit, quæ sunt ista, quæ faciunt istam suspicionem, uel istam opi. quam gl. nostræ appellant semiplenam probationem, uide remissiue Alex. l. s. C. de testam. mil.

Meno. Soc. iun. cons. 32. nu. 10. li. 2. Crau. cōs. 73. nu. 21. Soc. iunc. cons. 167. n. 18. li. 2.

Clau. Vtrum. Vide Alex. cons. 113. vol. 4.

Ruer. Priuata scriptura. Vide ultra mod. rep. hic plenè per Fel. in c. 2. col. 5. cū pluribus seq. extra de fide instr.

Poma. Pro declaratione.] An aūt liber rationum sit proprie scriptura priuata, uide Are. cons. 51. an. tres casus, in quib. scriptura priuata facit plenam fidem. Aduerte t̄n, q̄ inquantum Bar. hic requirit in tertio casu, ēt literarum comparationem, quia hoc est falsum. Sufficit. n. isto casu, q̄ testes deponant ad plenam probationē faciendam, se fuisse præsentes, & vidisse talem scribentem de mandato debitoris, & ita se cognoscere eius scripturam, absq; eo q̄ interueniat lr̄arum comparatio, ut late hic Ale. Cuius dictis adde Fran. Are. cons. 84. inci. diligenter. Ale. cons. 80. 4. uol. & cons. 8. eo. vol. Fel. c. cum olim. de reiu. Rom. cons. 86. Imo. cons. 86. Cardi. cons. 15. & Anch. cons. 2. De priuata scriptura, uide Ro. cons. 473. incip. in casu proposito. Alex. cons. 9. vol. 3. Et ad hoc ut pauca faciant fidem in fauorem alicuius, non requirit̄ eius præsentia. Alex. cons. 191. incip. uisis scripturis, vol. 1. Item in materia priuatæ scripturæ, an requirat̄ dies, & de effectu subscriptionis & de hac materia uide omnino, quæ hēs ad Bar. in l. cum tabernam. §. idem quæsiji. ī. de pigno. uide ēt in materia quæ habes ad Bart. in l. scriptura. C. qui po. in pig. ha. Item q̄ ualet statutum, uel consuetudo, quod credat̄ alicui priuatæ scripturæ, uide Ale. col. 57. cir. prin. uide Ias. in l. quædam sunt. §. nummulario 2. no. s. de eden. Item, an & qn̄ priuata scriptura facta per testes probet, uide Ro. cons. 204. in prin. Bar. cons. 46. vol. 4. in 2. dub. quod ante non possit induci ut credatur conuentioni partium, uel scripturæ priuatæ, uide omnino Rom. cons. 25. in prin. sed uide Spe. in l. 1. §. fi. de uer. ob. & Iaso. hic. Item quod non requirat̄ p̄ntia partis, vide Ale. cons. 334. in prin. quid aūt si testator disponeret, q̄d stante scriptura, uel dicto alicuius, sit standum, uide Bar. cons. 163. Pano. oīno cons. 51. uide quæ addit Bar. in l. Theopompus. ī. de dote prælеg. Item de materia priuatæ scripturæ, uidelicet de literis missiuis, libris rationum, & alia priuata scriptura an, & qūo probent, uide Fel. in c. 2. ext. de fi. instr. quem oīno uide. Item qūo ex consuetudine possit iudici ex aliqua scriptura fidem facere, quæ de iure non faceret, vel alia probatio inualida, efficiatur ualida, uide Fel. in c. cum dilectus. extra de fi. instr. Bar. cons. 46. vol. 4. in 2. dub. Item an credatur libro rōnum, uel priuatæ scripturæ, uide Io. de Ana. cons. 53. q̄ fit io prin. Item limita procedere in libro rōnum, secus in memoriali, uide Soc. in l. 1. in 2. no. C. de eden. Item qūo probet p scribentē, concurrentib. aliis coniecturis, uide Barto. cons. 27. vol. 3. in 1. dub. dixit notanter Com. cons. 136. inci. uisis instris. in uer. cum libri rationum, & uer. sucedit tunc illa qō, q̄ liber rationum non probat contra scribentem, nisi computat... his quæ uersa uice continentur pro eo, prout fit in libris dati & recepti. q̄d non uidetur contra Bar. intelligi, quando non contineret, nisi pro scribente, seu eius si pro se. & contra se. s. datum & receptum, quia si aduersarius vult quod talis liber faciat fidem pro se, faciat etiam contra se, uide ibi no. per eundem, & per Mat. no. 78. ubi hēs alia in materia, maxime de istis procuratorib. & negotiorum gestorib. qui negocia domini gerunt, quia credit libris suis, & ēt pro se, & de expēsis, & aliis gestis per ipsos procuratores contra dn̄m, & ibi etiam si aliquis scribat pro se in libro existente penes alium, probat pro se quasi illo patiente scribi approbauit. Item ad istud quod solet communiter dici, quod priuata scriptura facit fidem contra scribentem, uide etiam Rom. cons. 346. in prin. Item de libris, & scripturis repertis in archiuio publico, quomodo probentur, uide latè Fely. quem habes, remissiue in ver. liber censualis.

Meno. Ias. cons. 129. li. 1.

c Apochā. Adde ultra plenè dicta per Ale. de fide apochæ, Bal. cons. 134. & 162. & 411. 3. li. Ro. pulchre, cons. 204. & 303. Pau. de Ca. cons. 333. ubi multa no. dicit. Vnū dixit Bal. cōs. 14. ici. cōmissus fuit articulus, & c. li. j. q̄ si scriptura priuata facit semiplenā pbationē, oportet q̄ sit scriptura a persona notabili, & fide digna.

d Pom. Plenam fidem. Idem tenet Ant. de But. c. 2. de fi. instr. Are. cons. 63. Ale. 180. vol. 2. & ibi ponit, quid si duo ex tribus testib. tantum recognoscerent subscriptionem suam.

e Paris. Semiplenam probationem. Vide Com. cons. 6. si autem fieret ab alio, nihil probaret contra tertium, uide Alex. cons. 277.

diceretur dicto testiū, iudex posset adhibere fidē vel testib. vel cō-
parationi lrarū, ſm q̄ ſibi videret̄ ut in Anthē. de inſtr. cau. & fi.
§. ſi vero aliqd tale. licet de iure antiquo ꝯparatio ſemper faceret
a plenā fidē. l. ꝯparationes C. de fi. inſtr. Si vero apodiſſa a nullo nō
approbat̄, nec teſtib. nec ꝯparatione tunc ēt pōt logi hic, q̄ faciat
b aliqualē p̄ſumptionē, nō dico ſemiplenā probationē. b Et hoc eſt
qd̄ uoluit gl. in d. §. ſi n̄ q̄ quā. Nā nō de facili qs faceret unā fal-
ſam apodiſſā ꝑp timorem magnæ pœnæ. Itē q̄a icit q̄ rōn de facili
probari ꝯtrū p ꝯparationē lrarū. & nō ex eo q̄ pduci priuatā ſcri
pturā q̄ dicis factā manu tui debitoris colligit q̄dā p̄ſumptio p te
c &c. Circa ſm c. † circa libtū c rōnū aduerte. Dico aut in libro rō-
d nū cōtinet̄ aliqd ꝯ ſcribētē, & nō eſt dubiū, q̄ facit plenā fidem, vt
l. quædā. §. nūmularios ꝟ. de edē. & ibi gl. Aut ꝯt̄ nec̄ aliqd p ſcri-
bēte: & tūc ſi qdē loquur in h. s, q̄ depēdēt a mera eius voluntate
& facit plenā fidē, vt l. Neſcnnii ꝟ. de neg geſt. Si vero ab eius me-
ra volūtate nō depēdent, tūc liber rōnū p ſcribēte nil pbat. l. exē-
27 plo. C de pba. In caſu iſt † putarē, q̄ p ſcribēte, uel eius hrēde indu
e ceret aliquā p̄ſumptionē, ut puta ſi ſunt rōnes alicuius defuncti, e
qui fuerat bonus hō. arg l q cū maior. §. fi. ꝟ. de bo. lib & hoc vo-
luit dicere tex. C d̄ pb l rōnes. vbi dicit. q̄ rōnes defuncti ſolæ ad
pbationē nō ſufficiūt, tn̄ adminiculant̄, vt cū alijs inducāt plenā
pbationē: nō ergo denegat: q̄n faciant aliquā p̄ſumptionē. Si ue
28 ro† in libro rōnū cōtinet̄ aliqd q̄ nō eſt pro ſcribēte, nec ꝯ ſcribē
tē, ut mla die fit ī libro cāpſorū ſcribentiū, quāt tu ſoluiſti hoſpi-
ti tuo pecuniā. vel ipſe de mādato; tūc ſi ille liber rōnū eſt illorū,
f qui publice exercent artē, puto qd̄ faceret ſemiplenā pbōnē, ar.
corū q̄ no. in l. q̄dā. §. numularios ꝟ. de edē Tunc non facit ꝯ opi.
Pet. inimo p ea, q̄a priuatæ ſcripturæ credit̄ nū, quātū crederetur
voci illius ſcribēns. Sed illi in eo, qd̄ nō tāgit eum. crederet ſemi-
29 plenè, & nō plus, ergo & c. Et iſtud vr̄ obſeruare ꝯſuetudo, † q̄ iū
i hoc eſt potiſſime attēdēda ſm Ian. c. j ex̄ de fi inſtr. & hoc qn̄ li-
ber rōnū apparet. q̄ eſt ſcriptus manu illius, cuius dr̄, & partes cō
fitēt̄ Sed ſi de hoc eſt dubiū recurrit̄ ad cōparationē, q̄ facit plenā
fidē. l. ꝯparationes. C. de fi. inſt. Illa. n. lex nō eſt correcta, niſi ſolū
30 in apochis. † De tertio gn̄e priuatæ ſcripturæ. ſ. de epla, g vr̄ dicē-
g dū idē q̄ eſt dictū in apocha, eo ſaluo, qd dixi in cōparatione, quia
eplæ p cōparationē dabit̄ plena fides, cū ī eis nō reperiat̄ correctiū.
De his dixi in l. nuda ꝟ de don & hæc circa priuatā ſcripturā. & ꝯ-
parationē. Sed circa publicā dubitat̄ de aliquib. Si. n. eſt ſcriptura
h pub. & authētica, iſta facit plenā fidē. Sed q̄ro, h quid de exēplo?
i Rn̄ eo ipſo, qd tu dicis exēplū, p̄ſupponis originale, & authēticū
31 p̄ceſſiſſe. vt ꝟ. de fi. inſt. l. 2. & ita autem tu pducis exēplū, & nihil aliud
k dicis, & nullā fidē facit, vt C. d edē. k auth. ſi qs ī aliquo. Nā eo ipſo
qd tu ceſſas pducere originale, & authēticū, eſt p̄ſumptio ꝯ te, &
ꝯ exēplū tuū Sed ſi tu pduceres exēplū, & diceres te pdidiſſe ori-
ginale & pbares, tūc exēplū faceret ſemiplenā pbōnē. De hoc eſt
l gl no C. de fi. inſtr. l. ſicut iniquū & tāgit̄ in gl. l. 1. ꝟ. de fi. inſt Item
m q̄ro, m qd ſi inſtrm † publicū nō eſt factū iter eaſdē pſonas. v. g. duo
32 fratres inſimul diuiſerūt vnā hrēditatē, & in inſtro diuiſionis cōti
netur, q̄ unus reſtituit alteri cētū, q̄ ille mutuo acceperat a Sēpro-
nio, & poſuerat in domo, utrū illud inſtrm faciat fidē p illo Sem-
pronio? Rn̄. nō plenā, q̄a ꝯfeſſio facta, abſente parte, non pbat. l. fi.
de interro. act. & ꝟ. de ꝯfeſ. l. certū. §. ſi qs abſente. facit tn̄ ſemiple-
n nā n pbōnē, vt l. capite 5. ꝟ. de adult. o Quæro, pone, q̄ in libro no
o tarij o defuncti in margine reperit̄ † intitulatio ſeu rubrica, q̄ de
p inſtrm vēdōnis inter tales, & dimiſſum eſt ſpatiū, utrū ex illa rub.
33 colligat̄ aliqua fides? Rn̄. q̄nq; illa rub eſt rubrica alicu9 ꝯct9 vni-
formis, q̄nq; eſt ꝯctus alicu9 difformis. Primo caſu pone exēplū,
p̄cedit in lib. inſtrm, in quo ꝯtinet̄, q̄ Titius, & Sei9 receperūt cētū
mutuo a Sēpronio q̄ reſtituere inſolidū pmiſerūt, & ſtatim. ꝟ: ſe-
q̄t rubrica inſtri cōſeruationis indēnitatis, quā Titius fecit Seio.
Certè cū cōſeruatio indēnitatis, ſit vniformis, & inſtrm non reci-
pit uarietatē in ſe, ſatis puto, qd̄ inducat̄ aliqualis præſumptio, i r
forte ſemiplena pbatio, qūo de p̄cedēti ꝯctu alter alterū conſerua
uerit indemnē Itæ. n. rubricæ ſeu quaſi pbōnes. inducūt p̄ſum-
ptionē eorū q̄ ibi debēt logi, vt C de impu. lucra deſcript. l. 1. in fi.
& C. vt nemo priuat. l. 1. Si uero eſſet ꝯctus difformis, ut puta, de
rubrica notarii, inſtrm vēdōnis talis fundi facta a Titio Sempro-
nio Certe vēdō pōt eſſe facta magno & paruo p̄tio, & ſic difformi-
ter, tūc talis rubrica nō pbaret, q̄a ē ꝯfeſſio partis incerta nil pba
ret. ꝟ. de ꝯfeſ l. certū. in prin. ꝟ. de interr. act. l. de ætate. §. q̄ autem.
q Quæro, qd ſi in inſtro q reperit̄ † defectus ī indictione, vel in noīe
34 principis vel Papæ, r vel ī aliqb. alijs neceſſarijs, an faciat aliquā
fidē? Rn̄. ſi quidē notarius ſupereſt nullam fidem facit ſed impu-
tetur parti, cur non agit ꝯ notarium, ut ſibi inſtrm perfectum re-
ſtituat, arg. l. uelut. ꝟ. de eden. Sed ſi notarius eſſet mortuus, tunc
puto, q̄ faceret ſemiplenā pbōnem. l. ſi quis conſortium. C. de fa-
bri. lib. 11. facit de bo. poſſ. ſm tab. l. 1. §. ſi linum. & §. ſi roſæ. Et iſta
ſufficiant circa ſcripturam, & comparationem, & c.

Venio ad ſecūdum, Scilicet, ad fugam rei. Dicit glo. q̄ hoc facit ſemiplenam pbationem. Idē no. C. eo. l. in bonæ fidei. Bt̄ dic, q̄ fuga quādoq; op-
ſ ponitur alicui, ut delictum, & tūc nō eſt dubiū q̄ fuga ſ facit ſemi
plenā pbōnem. l. q̄s ſit fugitiuus. ꝟ. de ædil. ed. & l. deſertorē. d re
mil. & C. de ſer. fug. p totū. Qn̄q; fuga adducit ad pbationē alte-

ADDITIONES.

a Poma. Apodiſſa, vide Ro. conſ. 240. & ſeq. & q̄q̄ Bar. tenuerit cōtrariū d. l. ſcriptu ras, & q̄ imo ēt iſto caſu apod iſta faciat ſemiplena probōnem, tū eius opin. hic eſt verior, vt hic p Alex. Quam tū limita, niſi eſſet apodiſſa antiqua, q̄a tūc faceret plenā pbōnē. Ita Io. And. in add. ad Spec. tit. de inſtr. ed. §. nunc dicendum uer. ſed quid ſi pducentes. & Ant. c. 2. de fi. inſtr. uer. tertius caſus. Et ex præmiſſis & dictis Bar. hic hēs colligere caſus, in quib. apocha facit plenā fidē. Quibus adde idē eſſe in apocha mariti, eſt tex. l. ſi ego. §. ſi dotis. ꝟ. de iu. do. & de quo Bal. in l. 2. C. ne vx pro mar. Adde ēt idem eſſe in apocha ſacerdotis, tex. §. quatum. in Auth. quib. mo. nat. effi. leg. colla. 6 de quo Bal. §. quib. in 1. cōſti. Cod. & l. filiū eum, de his qui ſunt ſu. vel alie. iur. Adde idem eſſe, quoties eſſet cōſuetudo, vt ſtaret̄ priuatæ apochæ, vt eſt Venetijs, & Genuæ c. cum dilectus, de fi. inſtr. Ita tenet Innoc. in c. cum P. tabellio, de fi. inſtru. & no. q̄ apocha facta in loco, in quo eſt talis conſuetudo, nō ſolum faceret plenam fidem in eo, ſed alibi etiam ubicunque locorum, dicit Ant. c. 2. de fi. inſtr. & in c. cum dilectus, alle. l. 1. C. de eman. lib. ibi. tenet Io. And. licet ipſe non dicat, tit. de inſtr. ed. §. nunc. in add. mag. ad fi. Et hoc confirmatur per regulam Salic. & Bal. l. ſi non ſpecialis. per illum tex. C. de teſta. q̄ ſcriptura facta in loco, probat ubiq; locorū, ſm priuilegia loci, in quo facta eſt, alle. l. 2. C. qui teſta. face. poſſ. Secundo confirmatur per hoc quod dicit Bal. l. exēplo, C. de proba. q̄ conſuetudo, quæ dat robur probatorium ſcripturæ priuatæ, facit quod illud robur nō ſolū locū habeat in loco territorij, ubi eſt cōſuetudo, ſed etiam alibi ubicunque locorum, limitando tū, vt ibi per eum. Tertio cōfirmatur per id quod tenet ipſe Bal. in l. 2. C. de conſti. per quod ſtante ſtatuto, q̄ priuata ſcriptura mercatoris faceret fidem, illud debebit ſeruari, tam in foro eccleſiæ, q̄ ciuili, iuxta glo. l. ex ea. ꝟ. de pollu. Quod tamen limita, ut ibi per eum, niſi ſtatutum ſe ad proprios iudices mercatorum referret, puta conſules. Et iuxta hoc vide etiam Roma. conſ. 204. & ſeq. & Alex. conſ. 118.

Meno. Dec. in c. 2. nu. 8. de fi inſtr. Gloſ. in conſ. Pariſ. tit. 1. §. 5. nu. 11. tenent contrarium. Rolan. a Valle d. conſ. 29. nu. 14.

Ruer. Aliqualem præſumptionem. Adde Bar. tenentem, q̄ faciat ſemiplenam probationem in l. ſcriptura. in fi. C. qui pot. in pig. hab. & ibi no. Alex. & Iaſ. hic in repet. ſol. 16.

b Probationem. Cōtrariua allegatur hic per Iaſ. in ſua repe. in l. fi. C. qui pot. in pig. hab. ubi alleg. q̄ plures Doct. tenent pro utraque parte. Sed pro ſolutione, illud quod hic Bart. dicit, procedit regulariter, ſed fallit multis modis, hoc eſt decem caſib. ut hic per Iaſ. Et ita procedat, quod dicit in d. l. ſcripturas. vide concor. Bar. de Saxoferrato, concor. 188. inci. apocha eſt ſcriptura priuata.

c Secundum. Vide Pan. conſ. 1. in prin. in 1. uol. Alex. conſ. 125. uol. 2. ubi ponit de libro officialis. & conſ. 190. eo. uol. 2.

Meno. Pariſ. conſ. 47. col. 1. lib. 5. Tiraq. de pœn. legum. cauſa ſi. nu. 104.

d Librum. Adde quod Alex. dicit, q̄ cum dictis Bart. communiter tranſeunt Doct. excepto Ro. de quo hic per eum. Cui adde videndum per Pau. de Ca. conſ. proxime alle. ubi tranſit cum dictis Barto. in l. nuda ratio. ꝟ. de don. Roma. conſ. 146. Pan. conſ. 81. Bal. conſ. 197 1. lib. & conſ. 264. 2. lib. Et ibi quando in libro eſt ſcriptura tertij. Quid autem de libris maſſarij alicuius terræ, vide eundem Bal. 26. 2. lib. Quid de libris archiui publici, per Alex. conſ. 138. 1. lib. Et an valeat cōſuetudo, quod libris mercatorum detur fides, vide Bal. conſ. 369. lib. 4. Adde tu ultra ea, quæ ponuntur hic per repeten. & ad Bar hic adde Alex. de Imo. in conſ. 51. & conſ. 81. in 1. uol. Et Lanfran. in repe. c. quoniam contra falſam. in ver. inſtrumentorum productiones, in prin. de prob. & Fran. de Are. ibi, ubi dicit, q̄ libro geſtoria cum eius iuramento creditur de expenſis minutis.

Ruer. Adde plene per Fel. in c. 2. ad 6. extra, de fi. inſtr. ubi ponit reg. cum ſex limitationib. & D. Iaſ. hic col. 51. uer. circa ſecundum.

e D. functi. vide Raph. Cum conſ. 31.

f Faceret. vide Barb. in rub. de fi. inſtr. Pan. conſ. 81. uol. 1. Imo. conſ. 117.

g Epiſtola. Adde q̄ cum Bar. tranſit Alex. poſt aliquot Doct. de quib. hic per eum. Cui adde Bal. de literis reſponſiuis, col. 153. 4. lib. & conſ. 50. 3. lib. Et an credatur literis, & ſigillis Principum, conſ. 420. & 396. 3. lib.

Ruer. Adde Fel. plene in c. 2. col. 4. uer. tangunt etiam hic Doct. extra de fide inſtr.

h Roma. Quæro. vide Alex. in auth. ſi quis in aliquo. uer. 6. fallit. C. de eden. & in materia exempli vide Ro. ſing. 246. inci. an Papa. Alex. conſ. 110. inci. uiſis acutiſſimis. 1. uol & conſ. 6. inci. conſiderata, vol. 4.

i Exemplo. Adde ut per Bal. conſ. 56. 1. lib. & conſ. 199. lib. 3.

k Poma. C. de. Ad hæc vide Alex. in auth. ſi quis in aliquo. ver. 5. fallit. & conſ. 14. uol. 1. Ro. conſ. 157. Alex. conſ. 128. volu. 2. ubi ſentit hoc procedere in cauſa dotis. Flor. in l. in lege Aquil. ſi deletum. ꝟ. ad l. Aquil. Alex. conſ. 37. uol. 3.

l Poma. Item. vide Ro. conſ. 157. inci. Bar. conſ. 193. inci. factum ſic ſe habet. Alex. conſ. 4. inci. videretur. 2. uol. conſ. 37. uol. 3.

m Paul. Item quæro. vide omnino Paul. conſ. 84. ubi dicit iſtud non procedere in fauore de Fel. in c. ſi cautum uer. fallit tertio. de fi. inſtr. Item ad illud quod dixi in fauore dotis, uide Iaſ. in l. ex uerbis, C. de teſta. mili. Contrarium uide omnino per Bal. in tract. dot. 1. in 6. par. in 78. ſpecialis.

Mero. Scripſi, conſ. 39. nu. 12. Cremen. ſin. 104. apparet, Dec. conſ. 407. nu. 4. Rui. conſ. 40. nu. 5. conſ. 41. nu. 9. lib. 5.

n Semiplenam. Adde q̄ fallit fauore dotis, quia tunc plenam probationem facit ut conſilio Bar. conſ. incipiente, factum ſic ſe habet, Titius. & Pau. de Ca. conſ. 88. incipit. Beata & de Benalijs.

o Poma. Adde. ſ. ꝟ. vide Alex. conſ. 37. vol. 3. Alex. conſ. 153. incip. prima conſideratione. Rom. conſ. 305. in fi.

Meno. Nem. 22. conſ. 16. nu. 44.

p Notarij. Adde q̄ Rom. conſ. 16. dicit, q̄ liber notarij repertus in archiuio publico, abſque die, & conſule, plene probat de inſtrumentis ibi ſcriptis. Quid autem ſi ex forma ſtatuti requirantur duo notarij ad conficienda inſtrumenta, & non interuenit, niſi unus, an faciat aliquam fidem, vide Bal. conſ. 300. q̄ non. Et an inſtrumentum confectum in loco prohibito, faciat fidem in loco conceſſo, uide Bald. conſ. 369. incip. inſtrumentorum factum 1. lib. Et dictis Bar. hic adde eundem Bar. & Ang. in l. Lucius. ꝟ. de teſt. & Bar. in l. fideicommiſſa, §. 1 ꝟ. de leg. 3. Card. in c. cum P. tabellio. extra de fi. inſt. Io. And in add. Spec. in tit. de fide. §. refert. uer. & no. q̄ tabellio. & Bal. poſt Cy. in l. contractus. C. de fi. inſtr.

q Poma. Inſtrumento. vide Alex. conſ. 59. uol. 2. in fi.

Meno. Scripſi, conſ. 40. nu. 12. lib. 1.

r Papæ. Adde Ang. conſ. 224 ubi plene.

Meno. Crauet. de antiq. tempor. parte 1. partis. nu. 35 & conſ. 274. nu. 4. Rui. conſ. 134. nu. 5. lib. 5.

ſ Fuga. Adde limitanda dicta Bar. ut per eundem, in l. 5. infra de bo. eo. & de materia late per Io. And. in add. ad Spe. in tit. de præſump. & aliquid per Alex. hic. Cui adde Bal. conſ. 222. & 230. lib. 5.

gius criminis, q̃ de quo agit̃, & tũc si qdẽ ad ꝓbõnẽ illius sufficit sola suspicio, tũc fuga ꝓbat suspicionẽ & ꝑ ꝯñs plene l. impuberib. in fi. ĵ. de susp. tut. Si vero requirat̃ plene ꝓbõ, & tũc rñr ꝑ fugã nõ ꝓbaſ plene nec semiplene, sed aliqualis ꝓsumptio inducitur, vt ĵ. ad Syl. l. lege Cor. & C. de rap. vir. l. 1. & ibi tãgit Cy. in quadã additio- † ne, quam fecit ad lec. dixi plene in d. l. lege Corn. ideo non insisto.

a Venio ad tertiũ 36 † Quæro, vtrum ꝑ vnũ testẽ fiat semiplena probõ. Gl. dicit q̃ sic, quia si duo faciunt plenã, ergo vnus semiplenã. Allegat glo. aliquas leges, I dẽ tenet ẽt gl. in d. l. in bonæ fidei. C. e. licet multi ꝯ, sed de hoc nõ disputo, q̃a hẽmus casum de hoc. ex̃ de proc. c. ex insinuatione. & de success. ab inte. c. fi. Hoc tñ listo, q̃ vnus testis faciat semiplenã ꝓbõnẽ, qñ est testis oĩ exceptione maior. Si vero testis esset talis con- 37 dõnis, ꝑꝑ quã fides eius vacillaret in aliquo, vt putat † ꝯsanguineus b b vel multũ amicus c parti, & sim. tũc nõ faceret semiplenã ꝓbõnẽ c nec induceret iudicẽ ad opi. sed ad suspicionẽ. h. d. vna glo. no. ĵ. de † ꝓb. l. ẽt matris. Itẽ hoc intelligo † verũ, nisi circa idẽ possent verisimiliter haberi plures testes. Exẽplum vidi in isto anno de facto in ciuitate ista: in quibusdã casib. sufficit ꝓbõ malefícii ꝑ famã, & vnus te- d stis ꝓbat famã, ꝓbabit ne semiplene? Certe puto q̃ nõ. d Sicut n. exẽplo nõ credit̃ qñ potes ꝓducere originale, & nõ ꝓducis. & iõ est suspicio ꝯ te, vt s̃. dixi, & ꝓbaĩ. C. de fi. istr. l. fi. ita cũ de fama dẽant verisi'r esse multi testes, si vnũ solũ ꝓducis ꝯ illũ, & ꝯ te producẽtẽ esset suspicio. Itẽ istud q̃ dr̃ q̃ vnus testis facit semiplenã probõnem intelligo in casib. in quib. sufficiũt duo testes, alias secus, & assumo rõnẽ gl. ꝑ ꝯriũ, si duo nõ faciũt plenã probõnẽ, ergo nec vnus semiplenã. Et pro decĩone huius propositionis, formo tibi vnũ dubiũ. Po- 38 ne, † repeniũtur testes q̃ iurauerunt, nõ tñ deposuerunt, vel deposuerunt, sed nõ iurauerũt, verũ sit probatũ saltẽ semiplene, & vr̃ q̃ sic, ꝑ istã rõnẽ, q̃a ista duo. s. dictũ & iurm̃, faciũt plenã probationẽ, ergo vnũ istorum facit semiplenã. & sic sequeret̃ q̃ iurm̃ solũ sine dicto faceret semiplenam probõnẽ: q̃ esset absurdũ, cum nil explicite sit dictũ ꝑ testẽ, & iõ ista duo faciũt probõnẽ plenã, ergo vnus facit semiplenã. Intelligas in duob. æqualis potẽtiæ, secus si vnus sit potentior altero. Exẽplũ duo florent faciunt plenã soluonem, ergo vnus semiplenã, bñ sequi istud. Sed si diceremus, vnus florenus, & vnus Anconitanus faciunt plenã soluõnẽ, ergo alter istorũ facit semiplenam, hoc nõ esset verũ, si assumeres illũ, q̃ esset minoris potẽtiæ. Istud patet ad sensum. Mõ in duob. testib. q̃ sunt paris potentiæ, procedit dictũ gl. in dicto iuro, istud nõ sequi, & iõ vt declarem istud dicas, q̃a q̃nque in testib. cõtingit esse multos defectus. Primo cõtingit esse defectũ numeri. v. g. In testõ requirunt̃ 7. testes, q̃ro verũ duo faciant semiplenam probõnẽ. Vr̃ q̃ nõ, n. quatuor nõ faciũt plenam, ergo e duo non faciũt semiplenam. Hic aduerte, anteq̃ determinẽ, primo 39 oportet me cõcludere † q̃ nõ sit defectus in dicto, sed solũ in numero testiũ. hoc volo dicere. si duo testes dicerẽt q̃ Titius legauit mihi centũ, isti nihil probarẽt, q̃a ẽt si hr̃s cõfiteret̃, nil probaret, quia est relictũ in minus solẽni voluntate, cũ sit defectus in numero testiũ, vñ nõ probaret̃, non ꝑꝑ defectũ dicti, sed ꝑꝑ defectum numeri testium. Sed si duos testes dicerẽt, dico q̃ Titius reliquit tibi centum corã 7 testib. ad hoc rogatis, si 7. testes hoc dicerẽt, sufficeret ad plenã probõnẽ. Sed quia duo nõ sufficiũt ꝑꝑ defectũ numeri, hoc casu puto q̃ faciãt semiplenã probõnẽ. C. de bo. poss. sẽm tab. l. 2. & q̃ ibi no. & C. fa. erc. l. fi. & ď testa. l. hac cõsult. ssima. §. ex ĩperfecto, & qđ ibi not. Itẽ ad rõnẽ factã ĩ ꝯriũ dũ dr̃, quatuor nõ faciũt plenã probõnẽ, ergo duo nõ faciũt semiplenã. Aduerte, ista probõ, q̃ fit in testis, cõponit̃ ex duob. videlicet ex probõne q̃ est de iure nãli, vel gẽtiũ, & solẽnitate ciuili. q̃ apparet quia si iuris ciuilis solẽnitas subduceret̃, sicut fit in testõ militis, remaneret valida probõ ꝑ duos testes, vt ĵ. ď test. mil. l. 1. & l. diuus. sicut ẽt fit in testõ facto inter liberos, vt d. §. ex imperfecto, & d. l. si fam. erc. Modo istæ duæ partes, solẽnitas iuris ciuilis, & solẽnitas iurisgẽtiũ faciũt plenã probationẽ, ergo solennitas iurisgẽtiũ sola, q̃ est pars potentior, facit semiplenã, vt dictis legib. Vñ in testõ non assumo probõnem, q̃ prouenit ꝑ numerũ 7. testiũ sed ꝑ illas duas solẽnitates. s. iurisgẽtiũ, & iuris ci. Præterea solennitas iurisgentiũ, & solennitas iuris ciu. affuit licet modo oẽs nõ possint hr̃i & hic sufficiũt saltẽ ad indiciũ, vel ad semiplenã probõnẽ f vt l. eos. ũ. ĩ fi. C. de test. Quæro, f quid si testis deficiat g ĩ dicto. v. g. g dñt duo testes, † vidimus q̃ mutuaũt sibi pecuniã, sed nõ recorda- 40 mur q̃ta fuerit, an isti faciẽt aliquã fidẽ? Rñ. si ex aliquib. aliis cõiectũris põt cõiecturari ď q̃ntate, vt puta ꝑ duos testes probo q̃ petiisti x. mutuo a me, ꝑ alios duos testes probo q̃ mutuaui, sed illi nõ recordãt̃ de q̃titate. Certe ex his duob. iudex poterit deferre iurm̃, vt 41 ex̃. c. ex literis. † Quid si h dictum testis deficit ex pte examinãtis, h quia nõ fuit examinatus a iudice, sed quodã notario extra iudiciũ? i Vr̃ q̃ nullã fidẽ faciat, vt l. hãc cõsul. C. ď test. cir. fi. & l. solã. C. de testib. prout intellr̃ solã, a pñtia iudicis, vt ibi in gl. Et hoc puto verũ, si parti põt imputari, cur eũ solenniter examinari non fecit, & ex hoc inducit̃ suspicio ꝯ eum, vt s̃. dixi in q. de exẽplo & fama. Sed si parti nil posset imputari, vt puta, quia testis erat in partib. valde lõginquis, vel erat in articulo mortis, vnde si iuisset ad iudicem statim decessisset. isto casu puto q̃ faciat aliqualem ꝓsumptionem q̃ induceret iudicẽ ad opi. seu ꝓsumptionẽ sẽm qualitatẽ ꝑsonæ. Pro hoc induco. C. de test. l. fi. vbi credit̃ attestationib. quib. alias non crederet̃ ꝑꝑ mortẽ testis. Pro hoc facit q̃ not. in sũma Azo. in auth. de istr. 42 caut. & fide. † vbi credit̃ instr̃o, cui alĩs nõ crederet̃ ꝑꝑ distantiã loci. K Quæro, qđ si reperiunt̃ dicta testium, & non reperit̃ iuratum, † an faciant aliq̃ fidẽ? Tex. in l. solã. C. de testib. vr̃ dicere q̃ non, prout ibi 43 dr̃ solã. s. a iuri ꝓstatione. dico eodẽ mõ, si parti pt aliqd imputari cur ꝓstationẽ iurm̃ nõ produxit, nulla fides dabit̃ ei, alĩs crediĩ ei semiplene, vt puta si dicta testiũ erant scripta manu unius notarii antiq defuncti, cuius acta nõ repiunt̃. Sicut dicimus de sñia † antiquitus lata l q̃ valet, licet nõ repiant̃ acta, ut no. ꝑ Inn. in c. cum in iure. ext. de 44 offi. dele. Quarto, m qđ si dicta testium sint recepta † & examinata inter alĩs ꝑsonas, verũ ꝯ alium faciãt aliq̃ fidẽ? R. n. q̃ n sic semiplenam m sicut dicemus de sñia, in l. a sñia. ĵ. de appel. qđ tñ ĩp intelligo, si mo- 45 do

n

ADDITIONES.

† Clau. in isto. Adde q̃ aliud operatur. s. quod vbi erit quis de delicto accusatus, remittetur, mediante cautione, nec amplius admittitur cauendo, sed detinebitur. gl. est no. quam ibi ponderat Bal. & Ro. in l. lege Cornelia, inf. ad Syl. facit mentionẽ Ale. in l. si pecuniam, infra de cond. cau. da.

a Pom. Tertium. Vide Ale. cons. 15. 18. & 183. vol. 1. Et vnũ verbum Fel. in c. licet causam de prob. Barb. cons. 3. vol. 2. Imo. cons. 134. Cac. cons. 107. Cum. sequente cons. 35. Ale. cons. 66. vol. 1. & cons. 88. in princ. eo. vol. & cons. 1. vol. 5. vbi ponit de teste consanguineo. Fel. in c. præter. de test. cogen. vide Fel. vbi dicit, quod adi ctum testis se contingentia non potest tale iuramentum deferri.

b Consanguineus. Adde Ant. de Bu. in c. fi. extra, eo. Bar. in l. qui test. inf. de test. & in l. parentes, per Doc. C. de test. Pe. de Anch. cons. 219. ad coram. Et plures casus in quibus vnus testis facit plenam probationem, vide per Spe. in ti. de teste, §. restat, ver. hoc tamen fallit, & per unum testem de visu, & plures de fama, probatur sententia, vt voluit Bal. cons. 49. lib. 4.

Meno. Crau. cons. 581. nu. 3. Rui. cons. 32. nu. 7. lib. 4.

Ruc. Adde an per vnum testem fiat semiplena probatio, plenissime per D. Frã. Cur. qui ponit hic in repe. col. 38. cum plurib. seq. reg. cum 77. falle. & de teste consanguineo vide Ale. in cons. 18. inc. viso processu. col. 5. in 1. vol. & plenè hic per D. Ias. fol. 18. in ver. venio ad quartum. in repe.

c Amicus. Adde tu, qñ amicus possit esse testis pro amico. & vide glo. no. in Auth. de mona. in §. cogitandũ. in ver. testes. in fi. no. Cy. & Pe. in l. eos, C. de test. & Bal. in l. data opera, C. qui ac. Io. And. in add. ad Spe. in ti. de test. §. 1. cir. prin. & no. Can. in c. quoties, de test. Non tñ intelligas hoc de teste instrario, per id quod hi in l. sciendum, ĵ. de vsu. & per Bal. in l. scripturas, C. qui po. in pig. hab. & vide per Ale. in cõs. 154. in 3. vol. aduerte, quia amicitia non reddit omnino testẽ inhabilẽ, & hoc relinquitur iudicis arbitrio. Ita Bal. in l. eos, C. de app. per tex. in d. l. sciẽdum, ĵ. de vsu. & tenet Ab. in d. c. quoties, de test. facit qđ dicit Iac. But. in l. 3. in prin. inf. de test. vbi qđ licet duo testes magna amicitia coniuncti non probarent plenè, tñ tres probarent, quia numerus supplet defectũ, vt l. 3. §. eiusd. & in l. ob carmen. §. fi. inf. de test. Nec est verisimile, q̃ testis pro amico falsum dicat, cum pretiosior sit aĩa q̃ corpus, c. cũ infirmitas, de pœ. & remis. l. sancimus, C. de sac. eccl. Et uide Ab. & Mod. in d. c. quoties. Ale. cons. 88. in §. li. Et de materia plenè ẽt per Barb. in cons. 3. in 1. vol. vbi dt qđ amicus pt testificari, sed diminuit de fide. & vide eundẽ in cõs. 19. & in cons. 29. in 5. vol. Et uide ẽt Ale. in cons. 50. in 5. vol. An aũt amicus sit idoneus testis pro amico, vide Ale. cons. 78. vol. 1. Et qđ de affine & consanguineo, vide ẽt eum cons. 133. eo. vol. & cons. 136. eo. vol. & Are. 61. vide Anc. cons. 146. Et de affine uide Ale. cons. 45. vol. 2. & 122. eo. vol. Et ibi ponit quid si cum talis esset alius testis, an tunc deferet̃ tale iurm̃. Et quid si foret a partib. remissa talis excep. Et uide Ale. cons. 34. vol. 3. vbi ponit, qñ est probatũ per plures testes, sed inter se contrarios & 89. vol. 3. vbi ponit quæ requirant̃ ad hoc, vt vnus testis in ciuilib. faciat semiplenam probõnẽ. Et pulchre ẽt per l. maritus, in apost. inf. de q̃o. Ex cuius dictis colligi licet, q̃ ex minimo debilitat hæc semiplena fides, quam facit unus testis. Et uide Bal. cons. 369. in 1. par. vbi tenet hoc & multipliciter declarat hæc l.

Meno. Dec. cons. 351. nu. 3. Soc. iun. cons. 10. nu. 12. li. 2. Mars. sing. 461.

† Clau. Intelligo. Et ideo potest inferri secunda limitatio, ut procedat quando esset vnicus testis, sed si essent plures, & variarent in substantialibus unus detrahit alteri, & tunc nullus dicitur semiplene probasse, de hoc ut possit iuramentum deferri. ita sing. Bal. in l. de quib. supra de legi. & in rub. de contro. inuest. & in c. bonæ 2. de elec. Card. Zab. cons. 628. vol. 2. & cons. 11. vol. 4.

d Poma. Quod non. vide Are. cons. 13. in 3. dub. & 82. & 122.

e Poma. Aduerte. Aduerte tñ q̃ in defectũ huius semiplenæ probõnis, non defertur iurm̃. Adde tñ q̃ hoc casu defertur iurm̃ in supplemẽtum sẽm Bal. d. l. 5. & Ale. sequitur ibi, C. de bo. pos. secun. tab. ad hoc ut excludatur veniens ab intest.

f Poma. Quæro. Vide Ale. cons. 69. vol. 2. & Cep. caut. sua 267. inc. aliquis mutuauit, & quid iuris esset, si non redderet cãm, uide addi. ad Pan. in c. cãm, in addi. incip. frustra. de testi. Pau. de Cast. cons. 303. Pan. c. cum Io. ver. item no. de fi. instr.

g Testis deficiat. Adde quod hoc sequitur Ant. de But. in c. fi. ext. eo. vt hic per Ale. Cui adde Bal. cons. 74. li. 4. & q̃ voluit Ang. cons. 3. vbi dixit, q̃ si vnus testis plene probat maleficiũ, alter vero non deponat de maleficio, sed de tpe, & deponat de credulitate, qđ tunc non probat, quia perinde est, ac si diceret, non recordor.

h Poma. Quid si. Vide Are. cons. 43. 1. vol. & cons. 69. 2. vol. Fel. c. cum causam. versi. conel. de testi. Et Alex. d. l. hac consultissima. §. si quis autem. Facit quod not. Lancel. l. fi. C. de eden. Imo. c. cum clamor, de testib.

Meno. Adde Bal. in l. 1. nu. 28. C. de fruc. & lit. expen. & in l. si fundum. in fi. C. de rei uend. & in cons. 323. lib. 1. q̃ si valor non est probatus iudex potest extimare ex suo officio Bar. l. si quod ex Pamphila. de leg. 2. Crau. cons. 599. nu. 9. Dec. consilio 336. nu. 25. Tiraq. de retra. consang. in fi. nu. 90. Marsi. sing. 312. & sing. 689. Icrip. cons. 120. nu. 32. Affli. decis. 394. nu. 3. 4.

i Examinantis. Adde quod Bal. cons. 42. 5. lib. consuluit, quod stante statuto quod dictum testis examinati absque præsentia iudicis, non valeat, quod si de consensu partium iudex committat examinationem, dictum testis facit fidem.

k Poma. Testium. Aduerte tamen, q̃ licet regulariter testis sine iuramento non probet, q̃ quando probationes essent hinc inde pares, q̃ iudex debet pro eo sententiam ferre, qui ultra aduersarium haberet pro se unum testem non iuratum. Item dicit Alex. cons. 155. inc. in causa, & lite, ad fi. in 4. vol. Fel. c. de testib. extra de testibus & ponit d. l. solam. C. de test. Alex. l. milites. de test. mili.

l Pom. Dicimus. Vide Fel. c. qui contra falsã, ver. de prob. & Alex. consil. 79. vol. 1.

m Poma. Quæro. Contra istam decis. licet magis cõiter ab oĩbus teneatur, tenuit Are. in c. causam quæ. & seq. cons. 164. inci. sicut Ioan. in Apoc. & eodem modo tex. in l. sed & si. sup. eo. vide del. c. quamuis. de re. iu. & Are. in consil. 15. ubi tenet cum Bart. uide Alex. consi. 159. vol. 2. & consi. 158. in l. eo. & Bal. consi. 484. in 5. par.

n Quod. Adde Ang. in l. 2. C. eo. Aut. de But. & Pao. in c. fi. extra eo. & Ant. de But. in c. quamuis. de re iud.

do examinari nõ posset, ał̃s sibi imputaret̃ cur de nouo nõ faciat
46 examinari. l. fi. C de test. Quinto esset vidẽdũ † de fama, de qua &
a de oĩb. dixi plenè a in l. de minore. §. tormẽta. de qõni. Sexto esset
47 † vidẽdũ de aliis indicijs. qua ał̃r faciãt semiplenã ꝓbõnẽ, de qb. ple
nè dixi in l. fi. ℑ. de q. Vnũ tñ aduerte, qđ indiciũ de quo loqĩ l. st
duo pr̃oni. ĩ ver. multũ tñ. ℑ. e. vr̃ sufficiens ad deferendũ iur̃m. Et
hoc vr̃ sentire hic gl. dũ allegat l. illã ad q. đ vno teste. Hoc ẽt ꝓbat̃
ex illo tex. dũ dicit, multũ tñ fidei, &c. si multũ fidei facit, apparet
ꝙ excessit primũ gradũ fidei, & fuit ultra suspicionem, & sic indu
b cit opi. q̃ sufficit ad iur̃m, vt dixi ℑ. His p̃missis b q̃ro, † vtrum duæ
48 semiplenæ ꝓbõnes faciãt vnã plenã ꝓbõnẽ, & si qdẽ sunt duæ se-
miplenæ eiusdẽ gñis, vt duo testes, nõ ẽ dubiũ, ꝙ faciãt plenã: sed
si sũt semiplenæ diuersi gñis, tũc vr̃, ꝙ nõ faciãt plenã, l. 2. §. fin. de
excu. tut. & ibi vr̃ gl. dicere. & l. spadonẽ §. q iura. eo. ti. & C. q nu.
c tut. l. 1. Aduerte, veritas est, ꝙ duæ semiplenæ c faciãt vnã plenam:
d ut puta testis, & cõfessio d fcã absente parte. Casus est e eX̃, de suc-
e ces. ab intest. c. fi. Itẽ unus testis, & fama publica, eo casu, quo face
ret semiplenã, vt hic in c. j. eX̃, de app. & no. in l. 3. §. eiusdẽ quoq;
principis. ℑ. de testi. & idẽ in alijs simib. casib. de qb. dixi, inducit se-
49 miplenã ꝓbõnẽ. at ad ꝯriũ r̃ndeo, duo impfecta ñ fac ũt vnũ pfe
ctũ, qñ tẽdũt ad diuersa, vt in ꝯrio: ibi. n. illæ iperfectæ causabãt
diuersas excusationes, secus si tendũt ad vnũ finẽ, vt hic. Adhoc
. n. tẽdũt, vt fide faciat iudici q̃ fidẽ ñ solũ dẽt colligere iudex vno
50 gñe ꝓbãdi, sed pluribus l. 3. § eiusdẽ quoq;. ℑ. de testi. Quæro qd f si
f actor ꝓbauit intẽtionẽ suã plenè, reus ꝓbauit intẽtionẽ suã semi-
plenè, utrũ remaneat ex parte actoris semiplenè ꝓbatũ? Doc. nr̃i
& Can. ꝯcordãt in vnã sñiam, & dñt sic. Qñq; ꝓbõnes actoris p-
g fectæ, & ꝓbõnes g rei ĩpfectæ sũt directo ꝯriæ v. g. Actor hẽt duos
testes, q dñt, ꝙ ipse mutuauit reo cẽtũ, ĩ tali loco, & tali tpe. Reus
hẽt aliũ testẽ, q dt, ꝙ alio tpe ipse fuit in illo loco, & nullũ mutuũ
h fcm̃ fuit, tũc ꝓbõ actoris remanet valida, h & pfecta, & i nullo eli
sa p ꝓbõne rei. Nã illa ꝓbõ plena actoris extiguit totał̃r illã semi-
i plenã ꝓbõnẽ rei, & ĩpfectã sibi ꝯriã. l. ob carniẽ ĩ fi. ℑ. đ testi. qñq; i
ꝓbõnes ñ sũt ꝯriæ, sed diuersæ. v. g. Actor ꝓbauit mutuũ p duos te
stes, re⁹ ꝓbauit solonẽ p vnũ testẽ isto casu remanet cã dubia. & re
currẽdũ ẽ ad iur̃m, ut reo đferat̃ ſ̃m formã isti⁹ legis, & ĩ l. ĩ bonę
fidei. C. e. & l. vulgo. de adm. tu. Doc. hoc tenẽt. C. đ ꝓcu. l. j. & d. l. ĩ
51 bonæ fidei. & Io. An. eX̃ e. c. fi. Quæro, vtrũ vna ꝓbõ ĩpfecta tol-
lat aliã ĩpfectã, ita ꝙ ñ sit loc⁹ delatiõi iuri. Casũ hẽs no. đ hoc, ꝙ
sic. C. q & aduer. quos l. j. Viso ergo qñ ẽ semiplenè. vr̃ ĩpfecte ꝓ-
batũ, uidẽdũ ẽ qual̃r, & qñ ex hoc ueniat̃ ad delationẽ iuri. Pro cu
52 ius decl̃one primo vidẽdũ † ẽ. ĩ qb cau đneniat̃ ad hoc iur̃m. R̃n.
k nõ hẽt locũ k ĩ causis crĩalib. ſ̃m verã opi. qd dic, vt dixi ĩ l. marit⁹
ℑ. đ qõ. tetigi ĩ l. 3. ĩ prin. ℑ. e. vbi gl tãgit licet ał̃r videat̃ dicere ĩ l. in
l bonę fidei. C. e. Itẽ au l hẽat locũ ĩ causis spũalib. utputa monacha
tionis, vł̃ mr̃imonij. tetigi ĩ l. 3. ℑ. e. đ quo p Can. eX̃ eo. c. fin. hẽ dñt
qdã ꝙ ĩ causis famosis ñ recurrit ad delationẽ h⁹ iuri, qa ĩ eis req-
rũt̃ ꝓbõnes luce meridiana clariores pp famę piculũ, ut l. sciãt. C.
đ ꝓb. ĩ. đ dolo. l. itẽ exigit. & đ iniur. l. pror edixit. in prin. hoc est ꝯ
casũ multarũ legũ. ℑ. e. l. nã postea. §. si dãnet̃, & ℑ. de his, q no. infa.
l. fur. ver. sed & si iureinr. & ℑ. đ iniur. l. lex Cornelia. §. hac lege. Itẽ
m dt gl. nõ recurrit ad delationẽ iuri ĩ causis magnis. m istud uerbũ
magnis, est verbũ magr̃aliter dictũ: nõ qd tex. dicat. sed hoc dr̃ ad
53 similitudinẽ cãrũ crĩaliũ † q̃ cãæ magnæ n æqparant causis crĩalib. l.
n pp litẽ. ℑ. de excu. tu & Insti. de excu. tu. §. itẽ pp. † Sed est aduerten
† dũ, q̃ dicant̃ cãæ magnæ. o R̃n. ſ̃m † qualitatẽ psonarũ: nam inter
o aliquos cã a. librarũ esset magna, inter aliquos cã cẽtum flor. esset
54 parua. l. sed & si susceperit. § j. ℑ. de iudi. & hoc dñt ẽt Doc. Aduer
55 te hic, ꝙ † licet esset cõtentio de magna re, tñ si contenderetur de
p possessione, p non de ꝓprietate, dico ꝙ hæc non est magna cã. C. si
de momen poss. fue. app. l. j & l. momentaneæ. C. q leg. perso. Et vr̃
mihi, ꝙ hoc tangit Io. And. in c. ex insinuatione. eX̃, de procu. Itẽ
56 est aduertendum, † ꝙ licet cã sit magni põderis, si tñ illud, super
quo vertit̃ cãæ dubietas, nõ facit magnũ præiudiciũ veritati, dico
ꝙ iur̃m possit deferri. v. g. Lata fuit sñia iter te, & qndã, q dicebat
se meũ ꝓcuratorẽ ꝓ te, cũ tu uenis ꝯ me p illã sñiam, ego dico illũ
procuratorẽ fuisse reuocatũ, & ꝓbo p vnũ testẽ. Licet hæc sit ma
gna cã, tñ si sñia est nulla, adhuc tñ remanet iustũ saluum, & po
tes ꝓbare, si habes iustitiã, merito defertur mihi iur̃m, utrum re-
† uocauerim, uel non, d. c. ex insinuatione, extra de procu. †

57 **Hoc præmisso.** Videndũ est † cui sit deferendũ iur̃m. Pro cuius euidẽt a lcias, ꝙ istud iur̃m defertur in defectum probõnis ad eam supplendã, ubi deficit. C. eo. l. in bonæ fidei, & sic ubi p iur̃m nõ supplet ꝓbõ, iur̃m non defertur, vt ℑ. videbitis. Itẽ aduerte, ꝙ Azo C. eo. l. in bonæ fidei. reputat valde ꝓ absurdo, ꝙ actori deferat iur̃m ꝓ se, qa sic eẽt testis ꝓ se ipso, ꝙ vr̃ ꝯ l. oĩb. C. de test. tñ si bñ aduertat̃, hoc nõ est incõgruũ nã Decretalis eX̃, de iud. c. nouit refert verba Dñi in Euang. dicẽtis. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eũ inter te, & ipsum solũ. & si qdẽ audierit te, lucratus es aĩam suam: si te non audierit, adhibe tecũ testẽ unum uel duos, ut in ore duorũ, uel trium stet oẽ verbũ, & c. Et sic uides, ꝙ qñq; sufficit vnus testis cũ dicente, in eo, ꝙ dicit, adhibe tecũ vnũ testẽ, cui correspondet, ut in ore duorũ. i. dicẽtis & testis adhibiti: qñq; requirũt̃ duo, ut cũ dicit adhibe tecũ duos testes, cui correspõdent illa uerba, uel triũ. s. dicentis, & duorum

ADDITIONES.

Menn. Ruin. cons. 14. nu. 1. lib. 2. cons. 13. nu. 3. lib. 4. cons. 59. nu. 3. in fi. & cons. 92. nu. 15. lib. 4. sing. 431.

Ruer. Adde Alex. in l. sæpe. ℑ. de re iud. col. 25. ubi dicit hoc non ꝓbari in d. l. hac sñia, sed ꝙ est lĩmitã. qa est de pane lucrãdo. refert Fel. in c. pe. i prin. de re iu. & ibi D. Ant. Abb. & Imo. sed cõtrariũ tenet̃ Arc. ĩ c. cãm, q. de testi. & i cõs. 194. co. 2.

a Dixi plene. Adde qd idem tenet Bal. consi. 278. incip. principalis cura, primo lib.

Ruer. Adde, ꝙ istã doct. Bar. seq. Doct. cõiter ſ̃m Sal. in l. in bonæ fid. C. eo. tit. & D. Fran. de Curte hic, col. 79. plene supplentem & declarantem. & D. Ioan. Bapt. col. 88. cum seq. & D. Ias. col. 90. ver. ubi & plene examinatis. in rep.

b Poma. Præmissis. vide in ista materia, an duæ semiplenæ ꝓbõnes faciant vnam plenã, Alex. cons. 11. inci. censeo reuocari in dubium. in 4. vol. & cons. 21. inci. reperito in causa militiæ. in 4. vol. & cõs. 19. vol. eo. cons. 128. vol. 2. & cons. 82. eo. uol. Pan. cõs. 86. in 1. vol. Ro. cons. 8. Fel. in c. cũ cãm. de prob. & c. veniens. vlt. col. de testi. & in c. tertio loco. Cæp. consi. 32. Barb. cõs. 6. vol. 1. Ro. cons. 91. in vlt. col. in cons 327. Imo. cons. 62. & cons 138. & adde ad Aoa. cons. 55. Alex. cons. 53. in fi. 1. vol. Are. cons 52. & in cons. 65. Anch. cons. 246. Alex. cons. 14. col. fi. 2. vol. vbi dicit, quid in criminalib. & 128 col. fi. eo. vbi dicit, ꝙ duo testes singulares, & imperfecti non iunguntur ad faciendam plenam, vel semiplenam probationem.

c Semi plenæ. Adde Spec. in tit. de no. cri. §. fama. ver. fama. Glo. in l. 3. in prin. in verbo, leg. ℑ. de excu. tut. Bal. in l. 1. §. idem Corn. ℑ. de qõ. in l. 2. C. quor. app. non reci. & in authen. rogati. C. de test. & in l. unica. C. de confess. & in l. ex cautione. C. de non nu. pec. & in l. si qu a ex argentarijs. § 1. ℑ. de eden. per Bald. consi. 292. 1. lib. Alex. cons. 9. & 65 2. lib. & cons. 11. lib. 4.

d Et cõfessio. Adde tu, qđ cõfessio nõ põt ꝓbari p testes singulares. s. qñ unus deponet de una, alius de alia, q a tũc nõ iungunt̃ illi testes, vt plenè ꝓbẽt. Istã conclusionẽ ita decidit Ant. de Bu. in c. ex quadã. de test. Et idem vr̃ velle, licet ita non clare, Abb. in c. cũ cãm. de prob. dũ dicit, ꝙ testes singulares nõ debẽt cõiungi ad ꝓbõnẽ integrãdã, & est de mẽte Cy. in l. 2. C. q̃ sit lon. cõsue. dũ dicit, an cõsuetudo ꝓbet̃ p testes singulares, & ponit Alc. in cõs. 57. 5. vol. Et adde, ꝙ ad hoc ut cõfessio facta absente parte, faciat semiplenã ꝓbõnẽ oportet ꝙ ꝓbet̃ p duos testes, ut est de mẽte Bar. hic, & no. in d. c. fi. đ succes. ab inte. Et dicit Ale. ĩ d. cõs. 36. & i cõs. 39. in 5. vol. Pro quo adde gl. & Car in l. fi. C. fa. erci & qđ no. Ang. in l. debitoris ℑ. de iud. quimo talis cõfessio facta parte absente, ꝓbata p vnũ testẽ nõ facit indiciũ, ꝓt id qđ hr̃ in l. fi. ℑ. de iterr. act. iũ. ℑis no. p Bar. post gl. i d. l. fi. C. fa. erc. & Ang. in l. fi. i prin. ℑ. qđ me. cã & Inn. in c. sicut, el. i. eX̃ de simo. Et ponit Alex. in cõs. 124. 5. vol. & aduerte, q a cõclo Bar. hic. s. qđ cõfessio absente pte fcã p duos testes facit semiplenã ꝓbõnẽ. nõ vr̃ ꝓbari in d. c. fi. de success. ab intest. q a ibi confessio facta fuit a pte p̃nte, q̃ tñ ibi nõ faciebat plenã ꝓbõnẽ, qa verba fuerũt incidẽter enunciatiue ꝓlata, vt ibi declarat Abb & plenius Sal. hic, & in l. bonę fidei. C. de rebus cre. vbi tenet cõtra Bar. hic. s. qđ nõ faciat semiplenã ꝓbõnẽ, sed aliquale indiciũ, & Ro. hic, & refert Alex. in cons. 142. in 5. vol. tñ idem Alex. in cons. 110. eo. vol. tenet opi. Bar. per no. in c. si cautio. de fide instr. in c. ea parte de confess.

e Poma. Casus est. Vide Alex. cons. 115. 4. vol. & cons. 117. eo. vol. & Imo. cons. 35. & 92. & Card 9. col. fi. & Alc. 68. vol. 3. ubi loquitur in duabus confessionib. probatis per testes singulares, in consi. 39. eo. vol. ubi ponit, quid requiratur ad hoc ut confessio facta parte absente, faciat semiplenam probationem, & consi. 20. vol. 4. & 82 eo. & consi. 13. col. fi. vol. 1. & consi. 24. vol. 2.

Rue. Quæro quid si actor. Adde, ꝙ ista opi. Bar. est communis, secundum Do. Ant. & Abb in c fi. extra eo. tit. refert Ias. hic. col. 95.

Meno. Dec. consi. 163. col. fi. Cur. sen. tract. de testib. conclu. 58.

f Poma. Quæro qd. vide ad hæc Alex. cõsi. 28. in fi. uol. 1. vbi ponit, qd iuris qñ duo testes ab eadẽ parte producti forẽt cõtrarij, videlicet an iure possit iur̃m deferri.

g Poma. Probationes. Vide Alex. consi. 115. in 4. uol. & cõs. 117. eo. uol. Imo. consi. 15. & cons. 92. Card. consi. 9. in vlt. col. vide Alex. cons. 134. in 2. vol. vide quæ posui ad Bar. in l. 1. in prin. in uer. ulterius. ℑ. de uent. insp. Pan. in c. nostra. uer. quandoque unus, &c. extra, de testib. & Ias. in l. non hoc. C. unde legi.

h Remanet valida. Adde tu Ant. de But. in c. ut nostrum. in 2. no. de offi. Arc. Bar. in l. 1. infra de uen. insp. & Ale. de Imo. consi. 234. in 3. uolo. & Mod. scilicet Phil. Dec. c. in præsentia. de prob. quos uide.

i Qñque. vide Ale. consi. 134. in 2. vol. ver. viso consi. aliquid per Rom. consi. 91.

K Locum. Adde ꝙ in probanda consuetudine non defertur hoc iur̃m. Ita Bal. in l. de quib. ℑ. de legib. & refert, & sequitur Alex. cõsi. 136. ver. nec est locus. in 1. uol.

l Poma. Item an. vide Alex. consi. 143. vol. 1. Bal. consi. 123. in 2. par. & precedenti. Et uide ad hæc Alex. consi. 69. col. fi. 2. uol. vbi uidetur sentire contrarium, quod si adesset statutum, quod posset, &c.

m Poma. Magnis. Facit bene glo. in l. aduocati, in uerb. uitã, C. de aduo. diuer. iud. & tex. in c. 1. §. illum, de rest. spol. in 6. & quod no. Bar. in l. 3. in prin. ℑ. de testi. & illud vulgatum, ꝙ facultates dñr secundus hominũ sanguis. Et ad hæc uide Ale. consi. 221. uol. 2. & consi. 41. ad fi. in 3. vol & consi. 109. in ult. col. in 4. uol. Barba. consi. 1. in 2. uol. & in simili. cons. 41. & 19. 1. uol. & consi. 54. alias 241. uol. & cons. 3. in 2. uol. & cõs. 28. 2. vol. in cõs. 16. vol. 2. & Rom. cons. 76. in 4. dubio. Imo. consi. 48. Alex. in materia consi 9 r. anc. in causa & lite, in 5. uol. & Alex. consi. 56. vol. 1. in fi. 1. vol. & pulchre Ale. 136. eo. uol. ubi tenet, quod in probanda consuetudine non defertur iuramentum, &c. & Alex. cons. 71. Fel. in c. 3. de ot deleg. & ibi Barb. in c. prudentiam. §. adijcimus. eo. tit. & Alex. consi. 68. in fi. vol. 4. ubi sequitur Bar. & sentit ualere statutum, quod a tanta summa ĩ. non deferatur iuramentum, vide ad hoc scribentes in l. 3. ℑ. eo. vbi ponunt quid iuris in his causis in quib. regulariter non defertur iuramentum in supplementum probationis, quando aliquid adesset ꝙ faceret vltra semiplenam probationem & omnino Soc. cons. fin 155. & Fulg. cons. 172. & ibi ponit aliquid, cum magis sit deferendum iuramentũ reo vel actori, & an causa trecentorum ducatorum dicatur magna. Et uide unum uerbum per Barb. consi. 37. vol. 1. & Card. consi. 141. col. fi. & Alex. consi. 19. volu. 5. ubi ponit, quæ dicantur causę magnę, & dicit tandem relinqui arbitrio iudicis.

Meno. Plot. l. si quando. nu. 763. cir. fi. C. unde vi.

Ruer. Adde, ꝙ cum sit reg. ꝙ iuramentum debet deferri semiplenè probanti, ꝙ semper actor habet suam intentionem fundatam nisi reus probet causam esse magnam secundum Alex. cons. 66. incip. viso processu. col. 2. in 3. volum.

n Magnę. Adde tu Ale. cõs. 39. in 5. vol. & Spec. in tit. de iur. dela. §. 1. circa medium.

† Clau. Item propter. vide hoc circa Canon. ist. in c. fi. de succes. ab intest.

† Clau. De proc. Aliam limitationem uide per Ale. cons. 120. vol. 2. & ibi ponit de eo, ꝙ Bar. hic dicit, ꝙ testis debet esse omni exceptione maior. vide eundem Alex. consi. 318. vol. 1. in fi. vbi ponit, quando est plusquam semiplenè probatum.

o Ruer. Causę magnę. Vide hic per D. Ias. cons. 98. & D. Fran. cons. 76. ver. Quæritur circa istam. vbi dicit, quod seq. Bar.

p Ruer. De possessione. Vide D. Fran. col. 83. qui reprobat doct. Bar. licet communiter approbatam per multa. de quibus hic per eum.

Meno. Bello. consi. 2. nu. 14. Cra. cõs. 158. nu. 12. 13. Soc. sen. cons. 266. col. 10. h. 2.

duorum testiū adhibitorū, & illud quod est de iure diuino, sctis q est de iuregentiū, vl naturali. i. dist. c. i. Hoc aūt ius diuinū q sic alternatiue loqt, interpretat a iure nro ciuili sic q in causis gramb. & magnis requirunt duo testes cū dicēte. In causis nō magnis, vbi nō pnt hri aliæ probōnes, si est pbōnis inopia sufficiat vnus testis, cū dicēte. l. i bonæ fidei. C. e. cā tn cognita et circa alia, vt j. dicā, si ergo est ita absurdū, put Azo dicebat, q actori credat p seipso. His pmissis cu deferendū sit iurm aduerte, aut actor hēt p se tm qd facit suspicionē, non aūt facit psumptionē, vel semiplenā pbōnem, & tūc sibi nunq deferē iurm. Rō, qa iurm ipsius nō pficeret probōnē sed isto casu deferē reo ad purgationē, seu defensionem sui, vt eX c. c. fi. & hoc prodest actori, q admitteret ēt post snām ex nouis istris vt hic patet. Et idem dicerē i reo, si actor plene pbasset intētionem suā, & reus probasset solonē p aliqd idicium leue, nū deferi ipsi reo iuramentum, quia eius iuramentum nō suppleret, nec perficeret probationem suam, sed defertur actori cadem rōne, de qua. sup. Si vero actor haberet pro se semiplenam probationem, hoc est tantum q iudicem adducat ad opin. & tūc si q dē actor nesciat veritatē p certā sciam, q hr p sensum posito q cā p firmā credulitatem sciret, nō deferē ei iurm. Hoc vr tenere gl. & bn. C. eo. l. in bonæ fidei. Rō patet, qa si esset extrane' q dam. & vt testis deponeret de credulitate, non probaret. qa testis nō pbat, nisi p sensum corporeū pcepit l. testiū. C. de test. & isto ēt casu deferē reo. Si vero actor hēt pfectā sciam de hoc p sensum, qa agebat de mutuo facto p eū, si q. dē est ipse vilis psona, † vl alias itamus, nō deferret sibi iurm illud eadē rōne, qa si esset extraneus testis huius pdōnis, pbōnē nō pficeret, & sic deferret iurm reo. Idē dico eō, si reus pbasset defensionē suā semiplene, & actor plene pbasset intētione suā nō deferret reo iurm eo casu, quo dixi ibi actori n deferri, sed si oīa istaţ cessant, quia cā nō est magna. & actor sciat plene ver. tatē, & ē psona honesta. si hēt p se vnū bonū teste, deferē sibi iurm. qa pficiet pbōnem, sm illā illā, In ore duorū. l. dicētis & testis adhibiti. Et idē eō dicerē in reo, si defensionē suā semiplene pbasset. Quæro, vtrum iudex hēt necesse † deferre illud iurm, eo casu quo pcurrunt ad hoc necessaria? Rn. licet can. dicat ž. ē tex. q hic. C. e. l. in bonæ fidei. vbi tex. de oportet, & Doc. ibi hoc tenēt. & Cy. ibi refert, q pp hoc possit appellari. Quæro, vtrū ū pars possit, seu dēat hoc petere. s. q tale iurm deferat Et dico q sic, vt arg. l. 3. §. hoc aūt iudiciū. de damn. Quæro vsque ad q † tps admittat hæc petitio. Rn. vsque ad pclo. i cā, & ita admittit psuetudo &c. Quæro, iste tex. loqt in reo ab soluto, qd † i actore? Rn. idē. Nā tex. i ver. solet loqtur gnalr, q iudex solet iudicare sm eū q iurauit, nec restringit se magis ad actorē, q ad reū, quasi eadē sit rō. Vlt. hic dr q snia † pōt retractari p instra d nouo repta. sed an p nouos testes? Glo. tangit ista qōnē, & pceden. hic. Dic, qdā sunt cāæ, i qb. nō admittit reprobatio p testes. l. gnalr. C. de non nu. pec. & in istis nō est dub ū. Quædā sunt cāæ, in qbus admittit reprobō p testes & tunc si quidē in prima cā fuerūt examinati, & publicati testes, & non poterunt iterato produci impediente publicatione, vt in Auth. de test. §. quia vero. Si autē testes non fuerunt examinati, poterunt de nouo produci eadē rōne, qua instra, quia applone instrorum pcnēctur testes. l. i. j. de transtr. cū si.

ADDITIONES.

a Pro seipso. Vide Ro. cons. 390. ver. nec testiagatur. Imo. cōs. 47. & Alc. cons. 69. in fi. vol. 2. & cōl. 134. eo. & 71. vol. 3. vbi ponit, an possit deferri hæredi defuncti, vel ei qui habet not. iam rei per famam, vel confessionem partis, vel quando iuramentum petetur super eo q non est verisimile. & 39. vol. 5. vbi loquitur in hærede, & filia defuncti. Et Fel. in c. ad reprimendum. col. 2. ad fi. de off. ordi.

b Vilis. Adde q per hoc verificatur illud quod dicit Cy. in l. bonæ fidei. in 7. q. C. e. vbi voluit q fæneratori non deferatur iurm, quia constat fæneratores reddi infames, l. improbum. C. ex quib. cau. inf. irro. & cū decis. Cyni concordat Bal. in l. qui accusare. C. de eden. vbi dicit, quod Iudęo nō defertur iuramētū in defectū semipl. næ probationis Et quod dictum est de fæneratore. dicit Alc. quod illud sequitur Doc. in c. fi. extra eo. & quando sit deferendum iuramentū, in defectū probationis, tam actori, quam reo, vide Ang. cons. 261 & 236.

c Pot. Idē. Vide Pau. de Ca. in l. 2. in fi. C de bon pos. sm tab. & hic, vide Fel. in c. in nra. de test. & in c. cū ītua. eo. ti. & i c. veniēs. & in c. pterea, e. ti. Bar. cōs. 31. vol. 3. Men. Plocus. l. si quando nu. 831. C. vnde vi. Rui. cons. 35. nu 6. li. 5. Capi. decis. 35. inci. vbi, & post conclusum in causa, & an in causa appellationis.

† Gl. Sed si oia illa. Nunquid aūt hidi deferaē tale iurm, vide eundem Alex. in l. fi. §. fi. sup. ne quis eum. vers. vsque ad q tps, quē sequitur Iu. Ro. cons. 255. ad fi.

d Poma. Verum. Adde vnum singulare, quod sufficiat hęc petitio ab initio facta p clausulam, petimus, & iustitiam ministrari, Ale. cons 92. in 2. col. 5. vol. No. quod necesse est, vt iudex deferat istud iurm q petatur a parte. Idē tenet Ant. de But. in c. fi. in vlt. col. ext. eo tit. Doc. & præsertim Sal. in l. bonæ fidei. Cod. eo. ult. col. quamquā contrariū tenet Abb. in d. c. fi. §. fane. & sequitur Alex. nihil mentionem faciens de prædictis in cons. 53. inc. in causa uertenre inter Michaelē. in ult. col. teneas cum Bar. & Doc. in l. qq iudex necessitetur iurm deferre, intelligatur tamen si a parte petatur, alias non ualeret iuramentum, neque iuranti prodesset, & hoc multis modis probo, & primo quia stante statuto q capitaneus teneat ferre sententiam ad consilium sapientis intelligitur. s. si a parte petatur, p regulam d. l. 4. §. hoc autem iudicium. hic alle. & l. iam tamen. §. 1. j. iu. sol. Alias, si a parte non peteretur, & ferret sniam capitaneus, ualet ipsa snia, non obstante statuto. Gl. est in c. fi. de rescri. & ibi no. Doc. & tenet Ant. de But. in c. pen. de iudi. Alex. cons. 164. inci. uiso processu utriusque causæ. in ult. col. Secundo facit, quia stante statuto, q Potestas teneatur compellere agnatos ad compromissum, intelligitur si ab aliqua parte petatur, per notata in d. c. fi. de rescrip. Et ita expresse Ant. de But. in cap. uenerab. de iud. & sequitur Alex. in cons. 72. inci. in causa uertente inter Pet. Tertio facit tex. notab. in l. peto. §. j. de leg. 2. in uer. q si cautio non fuerit desiderata. & quod dicit Pau. de Castr. illum tex. inducendo ad fi. ad statutum Paduæ, de quo dic, ut ibi per eum, & decisionē eius, ibi sequitur simpliciter Ale. cons. 576. inc. v. fis narratis in thema te. cir prin. Quarto facit tex. no. in l. debitoribus in prin. in verbo, patentib. j. de re iud. & q per illum tex. no. Ang. & Alex. de termino quatuor mensium dato condemnato, &c. Quinto facit quod dicit Ant. de gean cons. 140. inc. qualitas Matth. Sexto facit quod notant Ant. & Abb. in c. pe de iu. Pau. de Ca. in l. properandum. & Bal. Alc. C. de iu. q stante statuto q index debeat terminare causam. &c. Septimo facit tex. in l. Iulia. §. offerri pretium iur. de ast. emp. cum declaratione Bal. ad illum tex. in l. 2. C. de his qui sub modo. & in l. 1 ne liceat tertio prou. C. Octauo facit tex. in l. 1. §. fi. iuf. de tutel. ib. ubi quamuis tempus ad deliberandum sit arbitrarium, tamen debet peti. Vltimo facit gl. c. cupientes. in §. quod si per uiginti. in verbo, contempleatur. de elect. in 6. & tex. in l. si quis in uerbo, interpellatus. iuf. de colla. bon. & in l. 2. §. quod ait prætor. iuf. quo. leg. & in l. 1. in verbo, non exegerit. iuf. vt leg. no. c. & vide Are. in c. 1. de iud.

e Poma. Ad quod, vide Ro. cons. 255. in fi Aret. in c. 1. de iud. & Alex. cons. 122. col. fi. 2. uol. vbi dicit talem delationem iuris esse fiendam, parte citata, & ibi ēt pone, an condemnatus propter talem delationem sit in expensis condemnandus. Et q requiratur partis citatio in delatione talis iuramenti, vide etiam Bald. cons. 135. in 2. & par. & Soc. cons. 155. vbi dicit q requiritur causæ cognitio, & qualis.

f Consuetudo. Adde Bal. eadem tenentem eius consi. 122. in fi. 2. lib.

g Ruer. Actore. Et quod idem sit in actore, tenent omnes, ut hic per D. Ias. in 3. col. in repe. ubi assignat bonam rationem.

LEX XXXII.

1 *Tutor non potest promittere in instrumento stare simplici verbo aduersarij de expensis, & de damno.*

Iurisiurandi. Quærit gl. an hoc possit facere cum tutore. Et videt q non, quia hēt in se spēm donationis, quod not. † Et sic est casus, q si tutor in instro promitteret de quātate damni, & expensarum stare simplici verbo aduersarii, non valeret. a De alijs ita promittentib. tetigi in l. iurisiurandū. 10 pri. §. eo.

ADDITIO.

a Valeret. Adde quod voluit Ang. in l. Imper. sup. de pac. ubi dixit quod tutor non potest compromittere causam pupilli in arbitratorem cum potestate iudicandi de iure & de facto. De quo vltra Alex. Vide Bal. cons. 390. & 127. 2. lib. Inquantum etiam tangit, an pupillus possit facere pacem cum authoritate tut. adde q Abb. cons. 76. lib. 2. consuluit, quod absque tutore pupillus iuramento obligatur ad obseruandum pacem.

LEX XXXIII.

1 *Iuramentum quando defertur simpliciter, intelligitur quod iuretur per Deū.*
2 *Iurari hodie debet per sancta Dei euangelia.*
3 *Si electio prima fuit inualida, an possit de nouo eligi, remissiue.*
4 *Testis, qui primo inualide deposuit, potest iteratu examinari, licet testificata didicta fuerint.*

Qui per salutem. Si non est legitime iuratum, iterum est iurandū. h. d. Ex hac l. col. † q qn iurm defertur simplr, intellr q iuretur per Deum. Per aliquā uero creaturā, vel salutem creaturæ non pōt iurari, nisi sic specialr deferatur, vt hic. Hodie † uero dēmus iurare per sancta Dei euangelia. Secundo no. q dixi in summario Opp. q iurm postea pstitum nō va let, vt §. eo. l. non erit. in fi. Gl. dt ibi, iurauit ex interuallo, cum iā delatio esset reuocata. Certe ut ibi dixi delatio hēt in se condōne taci tam q statim iuret seu acceptetur. Vn solue q hic iurm fuit acceptatum. & statim, iū pt ex interuallo iurari, ibi non fuit acceptatum, & ita tenebat Ia. Bu. Scđo op. & vr q delatio referatur ad primū iurm. Gl. l. matrimonij. j. qui & a qui & l. boues. §. hoc sermone. j. de ver. si. Gl. non soluit. Dic q ibi matrimonium tm, per primum redditur vilius. Quę rō hic cessat. Vel melius, hic iurauit e iure suo sibi iam qsito p acceptationem, sed in l. pria tractatur de iure de nouo qrendo per matrimoniū. Facit ad prædicta. l. hæc condō de cond. & dem. Gul. in dicit hanc l. in argm ad † qōnē de illis, quib est cōmissa electio Prātis, qui primo fecerunt electionē inualidā, vt postea possit eligere. De quo per Dy. & ibi dixi, in l. seru elect. inf. de le. 1. & l. 1. de optione leg & per Cy. in l. fi. C. de pb. empt. Vltimo indico tibi hanc l. ad q de teste, qui deposuit, ita † q eius dictum non valet, vt possit iterū examinari, licet partes testificata didicerint, sicut dicimus in sententia, quæ non valet, vt possit iterum sententiari. ut C. de sen. l. 1. & de sent. ex breui. reci. l. 1. & de sent. quā sine certa quantitate profe. Hæc sententia habes gl. not. de hoc in c. cum causam, in glo. fin. super uerbo, voluerint. per illum tex. in ti. de testi.

ADDITIONES.

Meno Petr. lib. 5. uariar. c. 18.

a Pon... qui per. De hoc vide Alex. in l. 3. §. iurari. sup. eo. & aliquid in epistola Iac. ... nolite iurare. c. §. ... in uerbo, an recusantia tractet ... quantum Ale. post Bal. ...

b Inualidam. Adde ut pulchre per Ro. cons. 49. ... an de nouo debeat fieri. Dic q si in compromisso, quod primo nō habuit effectum ... & consuluit Rom cons. 404. & Bal. 488. lib. 4.

c Poma. Vltimo. vide Alex. cons. 205. in 2. uol.

d Ruer. Teste. Et ita tenent oēs, ut dicit D. Ias. hic. qui subdit l. mirandam esse decisionem Ro. vt hic per eum. ...

LEX XXXIIII.

1 *Iuramentum potest deferri super omni re.*
2 *Iuramentum quando defertur, potest peti tempus ad deliberandum.*
3 *Iuramentum, de quo in hoc titulo, est iuramentum ueritatis, nō credulitatis.*
4 *Calumniæ iuramento potest peti temp s addeliberandum.*

Iusiurandum. De † oi re pōt iusiurandum deferri. & ille cui defertur, ex cā pt petere tps ad deliberandū. h. d. No. q iurm, de † quo tractat in hoc tit. est iurm veritatis, non credulitatis, vt hic patet. licet. n. q s putet quē decessisse, sic habet credulitatem suam, tamen non cogitur ad iurandum. dū nec certificetur de veritate. Ex hoc patet, q si minori detur curator ad litem, & curator petat sibi iuramētum deferri in supplementum pro-

probõnis,& curator velit iurare,quod credit illud,q̄ petit ꝓ adulto suo fore debitum non sufficit.nisi iuret,de veritate,& nõ de credulitate:ita quod iuret vere ita esse.nõ aũt iuret credere ita esse.* Cõtra.C.de iur.cal.l.2.§.quod obseruari.vbi cogit̃ q̃s iurare de eo qđ putat & credit.Dicit glo.ibi loquit̃ de iuſo calũniæ , hic de iuſo veritatis,& verum dicit.tñ † ẽt in iuſo calumniæ põt q̃s petere tp̃s ad deliberandũ,vt no.in d.§.q̃ obseruari . Rõ.quia põt esse q̃ non hẽt credulitatem firmam,sed titubat,nec inclinat animũ suum magis ad credendũ sic q̃ non ut no.ͅ.de iur.& fa.ign.super rub.& in l. de statu.ͅ.de testa.& ꝓbat̃ s̃.de interr.act.l.qui interrogatus.iũctis no.p gl.in l.1.in prin.in verbo damni.eo.tit.Opp.de leg.non erit.in fi.s̃.eo.Sol.hic statim acceptauit,vnde ex cã põt iurare ex interuallo,ibi non acceptauit statim,vt dixi s̃.l.proxi.* No.hic,quod dubitanti danda est dilatio,vt certioretur,si factũ sit antiquum , seu de remoto,quia memoria hoĩs est labilis,tex.l.si arbiter.ff.de proba.l. peregre.ff.de acq.pos.l.2.§.si q̃d aũt.C.de vet.iure enu.secus , si factum sit recens,vel de proximo,nisi actus esset implicitus, quia tũc non est sibi dandum spatium,arg.ͅ.de Carb.ed.l.3.ͅ.duæ autem. & s̃.de inter.actio.l.qui interrogatur , vel nisi succedat in ius alterius,arg.ͅ.de reg.iur.l.qui in alterius.secundum Iac.But.*

1 *Ciuitatis defensor potest iuramentum deferre.*
2 *Defensor municipii quibus æquiparetur.*

§. Defensor.

Defensor † ciuitatis põt deferre iur̃m si ei est mandatum. h.d. Quæro vtrum † defensor municipii æquiparetur tutori,an procuratori? In gl.sunt opi.Doct. dicunt aut talis defensor habet mandatũ ab uniuersitate,& tunc erit legitimus administrator,& æquiparabitur tutori , quia administrationem gerit legitimã.l.1.circa prin.& §.defensores.1.demu.& hon.Facit.C.de transa.l.præses.Aut habet mandatum ab his , qui regunt Rempublicam,& tũc æquiparabitur procuratori.ͅ.item eorum.§.actor.s̃.q̃ cuiusq.vniuer.no.quod satis placet.* Caue in hoc pp d.l.preses.& ita intelligit Iac.Bu.verum in principali administratore,vt in ꝯsule,qa isti similes sunt tutori,vt ibi.Quidã Istud improbant.s.quod isti non æquiparentur tutori,rõ , quia maiorem potestatem habet tutor, quam hic defensor,ͅ.quod vi aut clam.l.3.Aut hẽt mandatũ ab aliis,qui regunt rempublicã,puta a consulib.& tũc æquiparatur procuratori,vt s̃.quod cuiusque vniuer.no.l.item eorum.§.si actor.cum §.seq.& ideo his casib.quib.potest deferre iuramentum procurator,& iste defensor,vt s̃.not.l.iusiurandũ. §.fin.

ADDITIO.

a Pom.Quæro.Vide Bal.& Mod.& per Ias.in l.præses.C.de transac.& Ale.cõs.12. in ali.col.in 1.vol.

1 *Procurator vel defensor iuramentum decisiuum subire non cogitur.*
2 *Procurator cogitur subire iuramentum in respondendo positionib.& interrogationibus.*

§. Procurator.

Procurator , vel defensor iurare non cogitur.h.d.Opp.s̃.de proc.l.non solum in prin.Sol.quoddam † est iur̃m decisiuum totius litis, vel etiam partis,& hoc subire non cogit̃ procurator,vel defensor, vt hic. Sed si non esset decisiuum,sed iur̃m, † per quod rñdetur positionib. vel interrogationib.in quib.licet procurator, uel defensor neget , adhuc põt probari ꝯtrium,& illud cogeretur subire & rñdere.l.ꝯtria. Opp.quia s̃m hoc fit deterior condõ actoris per aduentum ꝓcuratoris.Contra.l.2.§.defendi.ͅ.ex quib.cau.in pos.ea.Solu. non fit deterior,quia si reus est absens.vel cogeret̃ uenire, vel ad eũ mittitur iuramentum.C.eo.l.generaliter.§.bis de præsentibus.

1 *Iuramentum calumniæ hodie potest non remitti.*
2 *Iuratur hodie semel de calumnia in his,quæ emergunt post lit.cont.*

§. Qui iusiurandum.

Istum §. legit gl. clare. Ex eo etiam colligit tria notabilia. Primo q̃ iur̃m calumniæ põt tacite remitti , de quo in l. 2.§. sed quia.C.de iuram.calum. Dic, q̃ hodie potest omitti,† non remitti,ut extra de iuram.calum.c.1.lib.6.Secundo not.q̃ olim pluries iurabatur,hodie uero semel tantum. † Quod intelligo in his,quæ emergunt post li.conte.Nam tunc præstatur uniuersale iuramentum de calumnia. In his uero quæ præcesserunt ante litis contest. iura antiqua remanent incorrecta. Tertio no.glo. super vers. seq.

1 *Iuramentum calumniæ remittitur parenti & patrono.*

§. Hoc iusiurandum.

Iste uer. allegatur pro §. dicit glo. Iste uer.allegatur ad tria in gl.Sed no.q̃ iuramentum † calumniæ remittitur parenti a & patrono,quod s̃m quosdam hodie corrigitur.Tu dic. quod nõ corrigitur,sed lex noua Codicis determinatur. Quæro, quid ecõuerso? b si pater defert filio,uel patronus liberto , an eis remittitur hoc iusiurandum? Certe sic,secundum Guil.propter æqualitatem seruandam,ut l.fi.C.de fruc.& lit.expen.& est tex.10.colla.de cõsue.rec.feu.c.j.§.sacramentum,& §.in quibus.

ADDITIONES.

a Pom.Parenti.Franc.Cur.in l.1.C.de iura. calum.
b Ruer.Econuerso.Sed contra Bar.& Gul.tenent And.de Pisis.Ray. Albe. Falg. & Alex.in l.si patronus,s̃.eo.Sal.& Alb.hic & Iac.Aluaro.& Bal.in c.1 §. in quibus de consue.rec.feu.& refert D.Ias.hic,& Alex.in d.l.si patronus,col.2.

1 *Iudex format punctum,quando inter partes est discordia.*

§. Si de qualitate.

No.bonum casum , qñ est contentio,inter partes † de formatione pũcti mittendi consultori.Nam potest a iudex dirimere contentionem, b & ad suum sensum & libitum formare, & vt hic,& inf.ea. l.§. non semper.& inf.de bon.auth.iu.pos.in l.ven.§.fi.& inf.de ven.insp.l.1. §.& notandum facit l.2.C.de rela.

ADDITIONES.

a Pom.Potest.Adde 12.alios casus,in quibus discordia inter partes discernitur arbitrio iudicis,vt per Ias.in l.1.in 3.no.de iud.unde Mate.not.l.3.& Fel.in c.cum re, de re iud.
b Formare.Adde Spec.in ti.de requi.consi.2.§.1.ver.scias igitur,& Barto.in l.duo, inf.de re iud.& in l.1.inf.de vent.insp.Bal.in l.de die sup.qui satisd.cog. Ruer.Seo.Aret.& D.Ias.hic extendentes ad similia,ut per eos.

1 *Turpibus in actionibus quando ille,cui defertur iuramentum,scit ueritatem, tunc non potest illud referri.*
2 *Iuramentum quod ratione diuersitatis personarum potest in aliam formam deferri,quam sit delatum.*

§. Ait prætor.

Si is,cui refert̃ iur̃m,nõ iurat nec refert,cogitur soluere,nisi ex cã a recuset.h.d. vsque ad fi.Opp.de l.Marcell.ͅ.re.amo.Sol.dicit gl.speciale in illa actione, & in oĩb.turpib.vt si ꝯuenti sciant factũ nõ possint referre. Pe.dt,q̃ † in actionib.turpib.siue inhonestis,si ille , cui defertur sciat veritatem , & deferens põt probabiliter ignorare , q̃ tunc non põt referri iur̃m,ut si dico te subtraxisse vel amouisse clam,certe tu scis veritatem,quia de facto tuo agit̃,ego deferens ignoro.merito mihi nõ potest referri,vt d.l.Marcell.Sed si vterque scit æque ueritatem vtputa agis iniuriarum de eo q̃ dicis.q̃ percussi te & mihi defers iur̃m,certe ita scis tu veritatem sicut ego,tunc merito põt referri pp gñalitatem huius edicti.C.eo.l.delata.ita ĩtelligatur inf. de iniu.l.lex Corn. §.pe.in ver.non sp.q̃ro exẽplum,qñ diuersitas rerum inducit diuersitatẽ iuri? Dic vt in gl.Quęro exemplum.qñ diuersitas † iuri inducitur ex diuersitate ꝑsonarum.Gl.ponit in liberto.& patrono. Tu potes ponere exẽplum in Chr̃iano & Iudæo.Nam Christianus dẽt deferre Iudæo iuramentum per Deum,vel per legem Moysi. Iudæus b possit deferre Christiano iuramentum per sancta Dei euangelia.

ADDITIONES.

a Ex causa. Adde quod per hoc sumit arg. Bald.quod stante statuto,quod positioni simpliciter respondeatur,quod tamen ex causa potest responsio modificari, & idem no.Bal.in l.1.C.de edil.act.
b Iudæus. Plures formas deferendi iuramentum Iudæis,vide per Spec.in tit.de iuram.calum.§.1.ver.sed pone Iudæus.

1 *Absolui quando possit reus ab obseruatione iudicii,& nu. 3.*
2 *Cautela vt condemnandus ex aliqua causa infamiam irrogante,vt soluat ante condemnationem.*

§. Cures.

In hoc §.docet Iuris.practicam ꝓced.Hoc,q̃ dicit reum nolentem iurare dẽre condẽnari, declarabo in l.manifestæ,ͅ.eo. Hoc vero q̃ dicit,reum iurantẽ,uel soluentem absolui,&c.gl.exponit ab obseruatione iudicii,qualiter dẽat intelligi,dubitatur.† Pro cuius declaratione dic.q̃ qñq; superuenit reo exceptio pendẽte iudicio,per q̃ tollitur ius actori ipso iure, ut si soluit, tunc dẽt absolui ab obseruatione iudicii,a cã.n.iam est absolutus pp a solutionẽ. Et hoc est,quod dicit,oĩa iudicia sunt absolutoria.instit. de perpe.& tẽ.act.in fi. Et hoc iam persuasi cuidam Potestati huius ciuitatis,qui tpe syndicatus dẽbat cõdẽnari in q̃titate , cum hic erat vnum statutum , q̃ quicunque ꝯdẽnatus fuerit in officio q̃ is gesserit,non possit hic iterum esse rector ipse , nec aliquis de eius domo, b vt effugeret istam pœnam persuasi ei qđ solueret ante sñiam.& ita factum est. Itẽ cõsului in oĩb. actionib.famosis,vt quis soluat & iõ absoluatur,quia soluit, & si paratus esset quis soluere , non cogeret̃ q̃s respondere accusationi vel inquisitioni,vt s̃.de procur.l.reus,q̃ tex. est no.ad hoc,& l.si debitor, ͅ. de sol. Qñque superuenit reo aliqua exceptio peremptoria pendente iudicio , quæ tñ actionem ipso iure non perimit,& tunc si quidem est de exceptionib.impedientib.processum,vt iusiurandi,transactionis,& rei iudicatæ , si opponatur ad processum,absoluetur ab obseruatione iudicii,ut hic in fi.facit l.eleganter.§.si quis post,inf.de ꝯd.indeb.Si uero non opponatur ad processum,sed ad iniuriam causæ,esset idem q̃ in aliis perẽptoriis. Sed si essent de peremptoriis quæ non impediunt processum , tunc reus debet absolui a tota causa,& ab obseruatione iudicii.C.sentẽ.rescin. non pos.l.peremptorias,ita loquitur totus tit.de re iud.prout loquitur de absolutione.Ita intelligebat Iac.But.quod placet.

ADDITIONES.

a Pom.Propter.Vide Fel.l.cum te.in 1.col.infra de re iud.
b Persuasi.Adde Bal.& Arg.in l.si reus paratus.s̃.de proc.Bal.in l.ea,quæ,in fi.de ꝯndi.inde.aliam cautelam,quam ponit Bar.& Bal.in l.furti.§.qui alieno.sup.de his qui no.infam.

§. Tutor.

a Quando deficiunt probationes,potest tutor b iuramentum deferre.h.d.in summa.

ADDITIONES.

a Pom.Tutor.Vide Abb.& alleg.per Pet.& Are.in 2.col.1.de proba.
b Tutor.Adde q̃ Pau.de C.1.hic dicit,q̃ aduersarius non potest recusare iuramentum delatum a tutore,ex eo q̃ pupillus possit aduersus illud restitui , quia non debet inspici illud,qđ euenire potest de iure speciali,alleg.casum in hac l. in uerbo,iudicandus.Ale.dicit bene facere.l.ergo.§.si is qui,infra de fideic.liber.

§. Prodigus.

Prodigus,& furiosus non possunt iusiurandũ deferre.h.d.Not quod sacramentum succedit loco pacti,loco solutionis,& loco iudicii,cedit etiam loco aliorum,vt hic in glo.& plenius.C.eo.& leg.generaliter.in princip.Bar.

§. Qui non. Non cogitur quis iurare, vbi non potest conueniri h.d.

LEX XXXVI.

1 *Iuramentū restringitur ad cām, super qua iuratur, & vltra eā nō extenditur.*
2 *Iuramentum habet vim solutionis quantum ad causam, super qua iuratur, nō quantum ad aliam.*

Si actor. a Iusiurandum restringit ad eā † cām. s. super qua iuratū est. nec ad aliā porrigit. h.d. Opp. de l. duob. §. exceptio. 1 ī. e. Sol. cōcor. q hic ex alia cā agit. Scdo opp. q iusiurandum hēt † vim solōis. 2 ī. e. Sol. cōcor. q hic ex alia cā agit. Scdo opp. q iusiurandum hēt † vim solō. ī. e. Sol. ve. in s. l. duob. §. 1. ī. e. Vñ tollit ois oblō lite illa. §. fi. de cōst. pec. Sol. verum est q̄tum ad eā cām, super qua iurat, nō q̄tum ad aliam, q no. licet illa alia tolleret vera solōne facta ex vna cā, tñ hæc ficta solō non restringit ad cā cām tm̄, sup qua iuratū est. Ista ergo ficta solo non egreditur causam, neque personam, vt no. in d. l. duob. §. 1. sup. eo.

ADDITIO.

a Si actor. Iuramentum stricte intelligitur, non tamen quod posito uno, ex correlatiuis, ponatur & il... d. l. si duo patroni. §. si quis iurare. s. sup. eo. tit.

LEX XXXVII.

5 *Iuramentū deferens non potest pœnitere post quā alius dicit se velle iurare.*

Si non fuerit. Deferēs, q nō vult iurare de calūnia, remittenti silis est. h.d. Dicit gl. q illud qd hic dr de iurō calūniæ, hodie corrigit. q a semel tm̄ defert, nec in oi articulo iurat. Hoc itelligo verū qn iusiurandum deferē post litis ɔt. & sic post pstito iurat. Hoc itelligo verū qn iusiurandum deferē post litis ɔt. & sic post pstitū iusm calūniæ, secus si añ. vt dixi ī. e. l. iusiu. §. q iusiurandū. † No. 1 ex ista lege q illū, q dfert iusiurandum, n̄ pt pœnitere postq̄ alius dt se velle iurare. Hoc. n. dicebat aduersariū, volo iurar, si tu iuras de calūnia: certe ille, q detulit, nō pt dicere, nolo. dixi in l. nō erit. §. si neq, ī. eo.

LEX XXXVIII.

1 *Negationes duæ quādo referūtur ad diuersa, quod non faciant affirmationem.*
2 *Iuramenti delatio, postquam est acceptata, quod recusari non potest.*
3 *Iuramenti d latio a parte facta, & a iudice approbata absq, cā nō recusatur.*
4 *Iuramentum ex quibus causis licite recusari potest.*
5 *Iuramentum delatum supe re subiacente restitutioni, quod licite recusatur.*
6 *Iuramentum delatum reo, qui ideo defendit, vt paret actionem de euictione, quod reus possit recusare.*
7 *Reus qui recusauit iuramentum, si moriatur antequam pronuncietur eum haberi pro confesso, vel condemnato, quod eius hæres non poterit condemnari ex ista ficta confessione.*

a **Manifestæ.** No. q nō vult iurare, nec iusm deferre, hr p cōfesso, q intellige vt j. dicā. Ista lex est bona. Quæro circa istā l. de tali qōne. Titius ɔuenit Caiū in iudicio, petēs ab eo decē: Caius negat talia decē sibi dēre, Titius detulit iacim Caio, vel q sibi deferret, iuxta id, qd dr ista l. Caius dr, q nō tenetur recipere, vel actori referre, sed a petitione petit se absolui ex eo, q a actore nō pbante, reus dēt absolui, vulg. l. q accusare. C. de edē. q̄ritur qd iuris. Circa hoc quidā dñt sic, aut actor assūpsit in se onus pbandi, puta q a petit dilationē, & postea de probōne desperans vult iacim dare reo q iuret, vel sibi referat. & isto casu nō tenetur iurare, nec referre. sed actore n̄ pbāte absolui dēt, de hoc hr casus. C. de reb. cre. l. in q̄s iusiurandū, sibi n̄ suspiciat, aut actor añ q̄ in se susciperet onus pbandi, detulit iacim, vel petiit qd sibi referret, & hoc casu tenet vel iurare, vel referre, ut ex ista lege patet. Nec obsta l. ad primū casū, & dcm̄ ē, q n̄ tenet iurare, nec referre, q a verū est, vbi ille, cui defert iusm, hēt iustā cām nō iurandi, nec referēdi, vt est qñ actor in se assumpsit onus pbādi, q a tūc iudex audire n̄ dēt ad talē variationē venientē, ut dr tex. i d. l. si q̄s. & in hoc oēs Doct. ɔcordāt. Quia vbi supest iusta cā q ille cui dlatū est, nō iuret, ut q a hrs & sic pbabitr pt factū ignorare, ut j. de re. iu. l. q in alterius. & j. pro suo. l. fi. in fi. melius pbat in l. Marcell. §. fi. ver. & ideirco. j. re. amo. & hēt iustā cām, vt aduersario nō referat, vt q a ɔsueuit deierare, & tunc sicut nec iurare tenet, ita nec ɔpelli referre. Sic dēt itelligi hæc lex, & d. l. gñalr. §. 1. C. de iure. Alias āt vbi nō hēt iustā cām, ɔpellit ēt hodie iurare, vl referre, vt hac lege, & l. iusiurādū & ad pecunias. cir. pri. ver. qd tñ. ī. e. ti. & p l. istā vr decidi id, q, q uor dic ē in iudicijs, actor citat reū, a quo petit cētū nō pt hoc pbare, sed dt in prima die ita, dñe iudex, ego nō possū intētionē meā pbare nisi p rei ɔfessionē & iō rogo, qd dēt mihi iacim, aut ego refero sibi, certe actor bñ dt, q dēt reus iurare, vel referre iusm. Et si dicas, qd imo reus dēt absolui, vt C. de edē. l. q accusare. d c. q aut actor petit in principio litis hoc est, añ lit. ɔt. qd reus iuret vel qd sibi referat, & tunc loqtur ista lex, manifestæ. aut actor hoc petit post lit. ɔt. & ita postq̄ assumpsit in se onus pbandi, ut dictū est & v. r. q non pt pbare nec iusm reo deferre, vel q sibi referat petere, & tunc non ɔpellit iurare, nec referre, sed absolui dēt p dicta l. q accusare. q̄ sic intelligi dēt. & concordatur cū ista, q a alias essent ɔriæ & c. q illa lex sic dēat intelligi patet p gl. in d. l. q accusare, in ver. nō pbāte. & incipit plene, vel semiplene, qñ añ lit. ɔt. probōnes nō admittunt. c. qm̄ frequenter, & toto ti. ut lite non ɔt. extra. Patet ergo qd in d. l. q accusare, erat lis ɔt. quo casu hēt locū lex illa. Et iō dēs litare. l. gñaliter. §. sed iuso. ver. si naūt illatū. ibi, recusatū. C. eod. si hēt iustā cām recusandi. Non tñ intelligas, q hoc quo ad iusm sit necessariū, quia illud q a parte defertur ēt in iudicio recusari pōt, ēt sine cā, ut extra eo. tit. c. fi. nisi susceptū fuerit, ut ibi no. per Bernardum, Vel verius, nisi sit ɔuctū a partib. extra iudicium, ut cum iuso decidatur. Nā tunc delatū oportet suscipi, vel referri, vel iusta cā recusari, ut d. l. gñaliter. §. 1. uer. si nautē illatum. ❡ Primo pro declaratione huius l. q̄ro, vtrū loquat hæc lex ex parte actoris, vel ex parte rei. R. ñ. ex parte vtriusque, & iō illud quod dicit manifestæ turpitudinis, referas ad actorē, & qd dt ɔfessionis, referas ad reum, vel vtrūq referas ad vtrūque. q. d. Actor qui nō vult iurare. vel referre. manifeste turpiter petit, & manifeste vr fateri se non iuste petere. Et reus, qui non vult iurare vel referre, manifeste turpiter se defendit, & vr ɔfiteri se debitorē. † Opp. q hic sunt negationes duæ, & sic faciunt vnam affirmatiuam, vt leg. duo 1 bus. j. de ver. sig. Sol. dicit gl. hic † abundat vna negatio. vel dic, put refertur ad reū. subaudias i text. hic manifestæ turpitudinis est nolle, intellige. s. soluere. Sequitur nec iurare nec iusiurādum referre, & sic quælibet negatio refertur ad diuersa, & nulla abundat. Opp. C. eo. l. 2 gñaliter. §. 1. ibi pt q̄s iusm recusare. Sol. † hic fuit susceptum, ibi nō tm gl. Ante. n. q̄ susceptū sit pt delatio reuocari, leg. si quis iusiur. C. e. Certe d. hoc, an delatio possit reuocari, dixi in l. non erit. §. fi. ī. e. An aūt possit recusari anteq̄ acceptet puto qd nō, nec de iure antiquo, vt hic. & l. iusiurādi. §. ait pr̄tor. ī. e. nec de iure nouo, nisi ex cā, ut d. l. gñaliter. §. 1. C. e. In hoc tñ est magis declaratum hodie, q̄ 3 per ista iura Digest., Nam delationem factam a parte pt aduersarius licite recusare. Sed si iudex delationem approbauerit & pcepit parti, cui est delatum, q iuret, si recusauerit sine cā. poterit eum tanq̄ ɔfessum ɔdemnare, ut d. l. gñaliter. §. 1. in l. n illa, nihil de iure antiquo corrigitur, sed declarat ut ibi dr in l. si quicquid glo. hic dicat. Conclude ergo, quod quidam dñt, q licet lex corrigatur per d. l. gñaliter. q cōis opi. est, quod d. l. gñaliter, non corrigat legē illam, nec §. ait pr̄tor. l. iusiurandum & ad pecunias. ī. e. Et hoc tenet gl. tenet ī. eo. l. in summo compellitur q̄s iurare, vel iusm referre, vt dicit lex, nisi iustam cām alleget, cur iurare nō teneatur, aut illud referre quo casu pōt iusm recusare, ut l. gñaliter. & ita patet q hæc regula fallit, ubi est iusta cā recusandi, quia tūc nō tenetur iurare, nec referre iusm ēt de iure isto. ī. eo. l. iusiurandum. §. pupillo. & l. tutor. §. & iure nouo, vt l. gñaliter. §. si nautem. C. eo. tit. Sed si non hēt iustam cām, & olim, & hodie tenet iurare, vel iusm referre, ut hac l. & leg. delata. C. eo. tit. Sed ex l. gñaliter, additur vnum plusq̄ sit in lege ista. quia si allegetur iusta cā, & iudex non admittat, pōt appellari, ut ibi dixi. Et caue hic a gl. q dicit, q hæc lex loquitur, qñ iusm fuit susceptum q a tunc ista lex hēt locum, alias non. Certe non dicit verum q a hoc est diuinare, quod dicit quia hic nihil apparet, q fuerit susceptum, vel non susceptum. sed loquitur indistincte. Præterea ī. e. l. iusiurandum & ad pecunias. §. ait prætor dicit cogi iurare. vel referre, etiam si non fuerat actum quod per iusiurandū decidatur. Et sic glo. diuinat istos intellectus hic per ipsam positos. Pro 4 declaratione huius l. quæro, q̄ sunt causæ ex quib. pōt iusm licite recusari. rñ plures, qñque ex psona deferentis. ī. eod. l. tuto. §. 1. & l. b iusiu. §. fi. Qñque ex persona eius cui defert, vt ī. e. l. iusiu. & ad pecunia. §. pupillo. & l. procurator. Qñque ex natura loci, ubi defertur, vt l. tutor. 1 fi. ī. eo. Qñque ex natura actionis, super qua defertur. non. n. cogitur quis iurare super ea actione, super qua nō pōt ɔueniri. ī. eo. l. si patronus. Qñque ex natura exceptionis propositæ, nam si opponatur aliqua exceptio, quæ opponi non pōt, sup ea q̄s iurare non cogit, vt l. in ɔtib. §. illo. C. de non nu. pec. & ibi est casus no. Qñque pp ignorantiam, vel dubitationem, cui defertur, vt ī. l. iusiur. & ad pecunias. §. 1. & §. ait prætor. & ibi dixi. Quandoque pt recusari, si ille cui defert dubitat ne alio postea agente detegatur 5 periurium suum. ī. e. l. alias, & ibi dixi. Et iō puto. quod si q̄s iusm deferret super re, quæ subiacet restōni. q quis nō cogitur iurare, ne postea cum casus restōnis aduenerit. de suo piurio doceatur, arg. dictæ l. alias, & tetigi in l. eum qui. §. si libertus. ī. e. Qñque potest recusari si per hoc ius eius, cui defer. minuitur, ut l. eū q̄ in an princ. ī. eo, 6 & ibi exemplum in actore, † & iō puto quod si iuramentum defe ratur reo, qui ideo defendit, vt paret actionem de euictione, posset reus

ADDITIONES.

Mo no. Forcatul. dial. 14. Zoaies ad titulum de tract. iur. post allegationes.

a Manif. stæ. Adde in pro intellectu huius l. & uide Spe. in ti. de iur. delatio. §. 1. ver. si aūt actor. & Abb. post eum, in c. 2. & Inn. de prob. vbi volunt qd iusm possit a reo recusari, si actor nihil probauit. p l. qui accusare. C. de eden. & l. negamda. C. qui accu. & 6. q. vlt. c. actor. & de iurciur. c. fi. §. sane. vel quod pro ipso actore sit aliqua psumptio cōtra q̄. op. facit tex. in l. ista. tit. C. de fideiu. vbi nullus testis nulla probatio est ex parte actoris, & sic defertur iusm iudiciale, reus tenet illud subire. Scdo f. e. t tex. in l. tutor. in prin. ī. eo. vbi d. fidetib. oib. alijs probationib. tutor defert iusiurādum tertio facit tex. in l. generaliter, in prin. C. de re. cre. vbi iusm iudiciale defertur in initio litis quod non contingeret, si deferri deret qñ actor semiplene pbauit. & cōtra Spe. & Abb. vbi resides Are. in c. 2. col. 1. de pro ba. Are. hic per alias rationes, & vide etiam Fran. Cur. in l. admonendi, supra eo. Pom. Vide Alex. consi. 122. in fi. 2. vol. Ias. §. item si quis in fraudem. Instit. de act. d Rae. Manifestæ. An ista lex habeat locum qñ actor nihil penitus probauit, ut etiam tunc reus cogatur iurare, uel referre sibi delato iuro per actorem. vide D. Ias. hic plenissime disputat, q cōcludit, q sic, sed cōtrarium decidi tur in quodam consil. posito inter cons. Soc. i. ū. 148. incip. difficilis & dubius, vbi subtiliter & copiose discussit iste art. qd tā nō arbitror esse cons. Dñi Bar. Soc. tam ex stilo diuerso, quam ex eo quod allegat D. Marian. Soc. non tamen sub nomine patris, vt solet, & concenti, est tamen pulchrum & subtile consi. cuiuscunque fuerit. Clau. Debitorem. An illa lex heat locum ēt qñ tutor est in iudicio nomine pupilli, & ita deferatur iusm, vide Ale. in l. videamus. j. tit. 2. post Jan. Cast. ibi. hic vide verū casū, in quo nō hēt locū ista huius l. p Bal. i auth. sed nouo iure. C. si cer. pe. b Pom. Quandoque. Vide pinne Pan. in c. fi. de iureiu. Meho. Quandoque. Natta. consi. 35. in fi. lib. 1.

reus recusare iusiurandum, quia si res decideretur per iurm, non
a hẽt actionem de euictione. ar. l. si dictum. §. si cõpromisero, ff. de
euict. Qñque recusatur pp qualitatem, & modum deferendi seu re
ferendi, vt no. s. eo. leg. iusiu. §. si de qualitate. & §. non semper. Vlti
b mo no. quod licet tex. dicat q. est manifestæ ↄfessionis, non tñ hẽ
c p ↄfesso, nisi secuta pronunciatione super hoc, vel snia, vt l. eius q.
7 delatorem. de iu. fis. per q̃ legem ẽt probatur, † q. si reus qui recusa
uit iurare decessit anteqñ iudex pronunciet eum habendum pro-
d confesso, vel condemnato, q. eius hæres non possit ↄdemnari ex
hac ficta vel præsumpta cõfessione, vt d. l. eius qui de atorem, tene
e menti. ❧ Ex iam dictis cõclude, quod ista lex per d. l. gñ aliter. non
corrigitur, vt patet in fine illius l. generaliter. sed potius ista per il-
lam determinatur, & limitatur in hoc. quia cum subest iusta causa
recusandi potest recusari, vnde etiam hodie esset manifestæ turpi-
tudinis nolle iurare, nec referre, vt hac lege, nisi allegetur legitima
causa, quam allegabat pars in casu l. gñaliter. §. sin autem. C. e. tit. vt
apparet ibi in illo §. in ver. sin autem non rite. ad quod s. eo. l. iusiu-
randum & ad pecunias. in princ. Cy. Pet. & Ray. in d. l. generaliter.

ADDITIONES.

a Si compromisero. Adde sm Ful. quod [illegible] illi §. fieret in cõe arbi. ut h. c. p. Ale.
b Vltimo. Licet Mod. hic multa dicãt contra Bar. tñ ipse bene loq. vr. si intelligimus
eũ quod loquatur in sententia declaratoria fact. per c. cum sm leges, de hære. in
6. ubi probatur, quod licet pœna imponatur ipso iure, tamen semper requiritur
sententia declaratoria, Ro. consi. 3. alias 13. & consi. 111. Alex. consil. 163. inci. vi-
detur prima consideratione. vol. 1. & Curtius consi. 50. vbi loquitur in bannitu.
c Pronunciatione. Adde tex. in l. generaliter §. sin autem. C. eo. quem ad hoc ponde
rat Bal. ibi, & uide Bal. in c. 1. §. vasallus feudum, in tit. si de feu. fue. contro. inter
dominum & agna. & per Alex. hic.
Ruer. Adde quod cum Bar. omnes transeunt, sed Ias. aliter tenet, ut hic per eum.
d Condemnari. Vide Are consi. 147. inci. visa cõsultatione, uide Raph. Cu. consi. 35.
e Tene menti. Adde sm Bal. in l. 2. C. de eden. quod d. l. eius qui delatorem, est not.
ad hoc, & secundum Io. de Imo. in l. qui a latronib. ff. de test. & Alex. hic, cui etiam
adde, quod stante statuto quod hæres non possit molestari condemnatione de-
functi, & defunctus condemnatus in uita soluerit partem cõdemnationis, quod
de alia parte hæres non poterit molestari, ut consuluit Ro. consi. 165.

LEX XXXIX.

1 *Actio an oriatur ex pacto an ex iuramento si promisi tibi centum si iures a-
scendere Capitolium, & iuras.*
2 *Contractus innominati quãdo iudicentur secundũ modum ineundi contractũ.*
3 *Contractus innominati quando fiunt per, si, & per, vt.*
4 *Contractus innominatus quando per, si, cõtrahitur, impleta cõditione, an aga
tur ex stipulatione, vel simili.*

Si quis cum. Ex pacto collato in ↄdõne iuri, secuto iuro oritur exceptio. h. d. Opp. q. ↄuentio nõ pos-
sit conferri in ↄdõne iuri. l. q̃ sub ↄdõne, in prin. ff. de ↄd. insti. Sol.
dicit gl. ibi loqr in vltimis volunt. hic in ↄctib. Tu dic q. ibi loqr de
iuro sup futuro, hic de iuro super pterito. q. dic, vt in l. ↄtria. Scdo op-
po. q. hic non orit exceptio iurisiurandi. nã non iuratur sup lite, de
quo iuro loquit iste tit. vt l. 2. & 3. s. eo. Huius timore, quidam expo
nunt tex. ibi, exceptio iurisiurandi. i. pacti pp iurisiurandum Et
hoc vr sentire gl. in q. quã format, dũ dicit. Actio orit ex pacto, non
ex iureiurando, quod satis placet. Possumus ẽt text. intelligere pro-
prie, ut si petebam a te centũ, tu dicebas q. ista centum nõ dẽbas, iõ
q. a de mandato meo aliquid feceras, vel non feceras, pp q. mihi
satisfactũ erat de illis centũ, super hac exceptione tua ego detuli ti-
1 bi iurm, tunc dico q. orit exceptio iurisiurãdi proprie. † Quærit glo.
quid si promisi tibi centũ si iures ascendere Capitoliũ, & iuras, nũ-
quid orit actio ex iuro, vel ex pacto. Et vr q. oriat ex pacto, seu ex
hoc ↄctu innoiato, & erit ↄctus, facio ut des quasi prius dẽas pręue
nire in faciendo, vnde orit actio dolo. l. naturalis, q. si faciam. ff. de
pscr. verb. licet. l. distinguat ibi an ex eius facto absit aliquid, & ad-
sit alteri, vel nõ. Alii dñt, & ista opi. est gl. no. & singularis, q. ↄctus
in noiati nõ fiunt p. si, sed per, vt. & ideo in qõne proposita non fuit
ↄctus innoiatus. orietr ergo actio ex stipone si intercessit, uel ex do
natione, si fuit donatio ↄdõnalis impleta ↄdõne, & in hoc residet
2 gl. Ex qua gl. hẽs primo, † q. licet ↄctus innoiati iudicentur sm mo
dum ineundi ↄctũ. C. de transl. cum mota. & de rer. pmu. l. ex placi
to. & in qualibet earum no. tñ illud est verũ qñ fiunt per, vt. Sed si
fiant per. si, non inspecto ordine, quid pcedat, ip vr actũ, vt pueniat
in eo q. fuit in ↄdõnem deductũ. Ita tenet hic gl. & secundũ hoc iu-
dicabit qs sit ↄctus innoiatus Hoc putarẽ verũ tenendo opi. gl. sed
tenendo aliã opi. q. ↄctus innoiati iudicentur diuersimode, ex par
te dantis est, do vt facias. ex parte facientis est. facio vt des, non in-
specto ordine ↄtrahendi, sicut in emptione, & venditione, locatio
ne, & si, vt dixi in l. ex placito. C. de rer. pm. & dicã in l. naturalis. ff.
3 de pscri. ver. & tunc de ista gl. non est curandum. Scdo † hẽs ex hac
glo. q. ↄctus innoiati non fiunt p. si, ↄtriũ no. s. de pac. l. si intra ff. de
do. l. hoc iure. § Labeo. Veritas est. q. si ex implemento ↄdõnis par-
ti aliqd adest, erit ↄctus innoiatus. Ita loquuntur gl. ↄtrariæ iunctæ
cum illis, si nihil adest, non est ↄctus innoiatus, ut hac glo. Aduer-
te tñ q. in ↄctib. innoiatis q. fiunt per, vt põt quælibet partium præ-
uenire, implendo ↄctum ex parte sua, ut d. leg. naturalis. de præscri.
ver. Sed quando fit per, si, de necessitate expedit, quod illæ pueniat
cuius ex parte in modum ↄdonis, est oblo collata. Nam si alius prę
uenitet, non habere actionem, vt aduersarius implere cogatur, q. a
illud, quod venit in conditione, nullo modo est in oblatione, leg. si
4 quis sub conditione. si quis omis. cau. test. Tertio habes † ex ista,
gl. q. qñ p. si ↄhitur ↄctus inoiatus. impleta ↄdõne agit ex stipione
vel ex donatione, vel simili ↄctu. In hoc qd dt, ex stipone, est clarũ,
vt l. ex placito, C. de rer. permu. In eo q. dixit, ex donatione, vel simi
ↄctu, est dubiũ pp gl. ↄtrias. Sed solue vt dixi. l. ẽ vi q. agatur præscr-
ver. l. Labeo scribit, alias incipit si mihi bibliothecã, de ↄhen. emp-
vbi ex implemẽto ↄdõnis nil adest parti, & tñ p sc. ver. agitur. So. hic
loquitur qñ ↄdõ ↄfert mere in factũ seu voluntatẽ partis, & sic est i
eius ptãte ↄdõnẽ implere, vel nõ implere. lex vero ↄtria loquitur, qñ
ↄdõ pendebat ex facto alterius: tunc si quidẽ per ↄhentẽ impeditur
quominus impleatur, põt agi pscriptis verbis, nõ cõsiderato, q. ↄdõ
habeatur pro impleta, vt ibi patet, nec erit actio præscriptis verbis,
q̃ oritur ex ↄctu innoiato, sed erit tunc præscr. verbis, quæ est idem
q. in factum ex ęquitate q̃ persuadet actionem dari, vt l. quoties. de
præscr. verb. Põt ẽt agi ex ↄctu, ↄdõne habita pro impleta, ut d. l. La-
beo. circa legem istam quæro, in qd nomen ↄctus cadit ista cõuen-
tio? Rñ. non curo, quia fuit factum pactum ad excipiendum, q. suffi
cit etiam sine causa, & sic stat in nomine pacti simplicis. l. tale fa-
ctum. in prin. l. iurisgentium. in prin. & §. quinimo. sup. de pact.

LEX LX.

Iusiurandum. Si iuratur super debito, liberatur pignus & contra actionem ad pœnam paratur
exceptio, & soluti postea datur repetitio h. d.

LEX LXI.

1 *Iuramentum remittitur etiam absenti.*
2 *Iusiurandum quando remittitur absenti, fit notificatio per nuncium, vel per
epistolam.*
3 *Delatio, quando statuitur absenti, notificari põt, & per nuncium, vel epistolã.*
4 *Collatio prabendæ potest fieri procuratori absentis.*
5 *Creditor põt remittere iuramentum debitori, qui iurauit soluere in paschate.*
6 *Omnia quæ impediunt moram contrahi, impediunt periurium.*
7 *Si propter moram quis non potest adimplere promissa, & creditor prorogat
terminum, quando debitor sit periurus remissiue.*

1 Labeo etiam. Etiam † absñti põt iusiurãdum remitti. h. d. Intellige ẽt. scũ is cui delatũ est iurm
hẽt tps ad deliberandũ, iuxta l. iusiurandũ, & ad pecunias, a. rñ. s. e.
& medio tpe deferens remittit ei pstationẽ iurisiurandi, l. remitti,
2 hoc tit. † Quæro, verũ qñ fit gr̃a absenti requirat nuncius, vel ep̃la?
Gl. vr ve le q. sic, dũ dicit per nuncium. Qd probat, qa si posset fieri
absenti, & ignorãti penitus, frustra adduceretur, sed & p ep̃lam. &c.
quia nullũ dubiũ hẽt pro hoc, qa iurm procedit ex cõsensu. s. e. l. q.
iurasse, in fi. ergo requirit nuncius, vel ep̃la. l. ↄsensu. de act. & obl. &
3 ibi no. & hoc tenet Guil. † Per hoc dico bonã esse practicam qñ di
b latio statuit absenti parti, & ei notificat per nunciũ, vel ep̃lam, qñ
4 sufficit, vt hic Guil. dicit. Gl. inducit † in arg. ad qõnem de collatione
c pbendæ, q̃ fit pcuratori absentis, vt possit fieri. De hoc plene dixi
in l. absenti, ff. de don. & ext. de pb. c. si tibi absenti, li. 6. Et licet Deo
q̃ ita sit oblo, nõ tñ principr, sed tm parti. Nil aliud Deus respicit,
nisi qd partes ↄcordet, ut ar. ff. de ope. nou. nun. l. 1. §. vñ q̃rit. Qd aũt
possit sibi remittere tale iurm, facit legis rõ; qa satisfactum vr credi
tori. Nam iurm tacitam hẽt ↄdõnẽ. s. nisi fuerit satisfactum, quia tũc
nõ incidit in periuriũ. Ista ergo cõdõne deficiente, s. q. a fuit satisfa-
ctum sibi, non committitur periurium, ar. s. qui satisd. cog. l. fin. Sed
hic deficit cõdõ, cum, s. videatur satisfactum creditori, ex quo credi
tor ↄtentus est, ff. de sol. l. solonis, & l. satisfactio. & inf. quib. mo. pig.
vel hyp. sol. l. item liberatur. §. i. pro quo ff. de ver. obl. l. cum stipula-
tus sim mihi, o Procule, in prin. Nõ ob q. vr obligatus Deo, ex quo
iurauit, & hõ non põt remittere obligationem Dei. C. de pac. l. nec
seruus, & l. filius. s. de pac. & l. ↄ iuris ciuilis, nisi quia verũ est, q. ibi
fuit iuratũ simplr, quia tunc vr Deo iuratum. Sed vr iuratum pp fa
uorem creditoris, quia totum cõmodum pertinet ad creditorem, s.
de pac. l. si cum emptor. de proc. l. in causa, in fi. cum l. seq. Item est ar
gu. ex ista quod absolutio dari potest absenti quod credo verum, si
cut pactum liberatorium, ff. de lib. leg. l. non solum. C. de pact. l. si de-
bitori. Nam inuitus põt quis liberari, in l. de sol. l. si debitor. ergo mul
to magis absentes ff. de reg. iur. l. qui põt. Nec obst. l. qui absenti, inf.
de acq. pos. quia quis non ↄpetat ipso iure, cõpetit tñ ope exceptio-
5 nis Guil. q̃rit hic, si tu iurasti soluere in paschate, verũ creditor pos-
d sit tibi licite hoc iurm remittere? Et vr q. sic, per hanc l. Certe hæc
lex

ADDITIONES.

a Pom. Remitti. Vide Ale. consi. 131. vol. 4. Fel. c. 2. de const. c. cum olim, de re iud. &
Ias. l. h. d. consi. prin.
b Notificatur. Adde vltra alle. per Ale. Bal. in add. Spe. in ti. deposi. vbi dicit, q. dela-
tio data absenti, non currit, nisi a die notificationis. Inquantum autem Alex. tan
git, an vna parte absente possit statui dilatio. adde Fed. de Sen. cons. 290. & Alex.
in consi. 67. in fi. in 5. vol.
Meno. Ruyn. consi. 138. nu. 15. lib. 5.
c Præbendæ. Adde quod si procurator, & dñs eadẽ die acceptant, quis præsumatur
prius acceptasse. Ro. consi. 353. eundem ẽt Ro. uide ad scripta in hac l. consi. 255.
vbi tenuit contra cõem sententiã, q. valet donatio facta absenti, absq; notitia nun-
tii nunco, vel epistolæ, dummodo aliquali via ueniat in notitiam donatarii.
Meno. Deci. consi. 169. nu. 4.
d Pom. Remittere. Omnia quæ impediunt moram committi, impediũt etiam periu
rium, vide multa per Ias. l. 2. §. & post operis. inf. de ope. no. nun. post Bar. & Alex
ibi, & Alex. consi. 81. 3. vol.
Meno. Ferrar. cauc. 11. nu. 4.
Ruer. Veritas. Adde Fel. in d. c. 1. in prin. & col. 5. vbi hoc amplíat procedere nedum
in remissione expressa, sed etiam in tacita, ut ibi per eum.

5 Sis tñ cautus † qñ tu facis scribi promissionem fideiussoris, vt nõ solum dicas quod promittit soluere omnem poenam, & omnem condemnationem, quæ sequitur ex maleficio illo, vel accusatione, vel inquisitione, sed addas, vel ex processu, & sic videatur promittere † poenam quæ veniret ex contumacia habita circa processum. †

ADDITIO.

† Clan. Processum. Facit ad qõnẽ de arbitro, q̃ fecit litẽ suã, an teneat parti læsæ ẽt ad pœnã, in q̃ incid t uirtute cõpromissi. de quo p B. l. in c. ne initia is, de const.

LEX XII.

1 *Iuratur in litem contra dolosum, non contra culposum.*
2 *Interesse contra eum qui est in culpa, qualiter probetur.*
3 *Interesse verum aliquo casu probatur per iuramentum.*

Siue nostrum. Ista lex p̃t ɔtinuari cũ p̃cedẽti, & erit §. ibi interdũ, & p̃t nõ ɔtinuari, & non erit 1 §. ibi, interdũ. sed tñ si est §. h. d. Contra dolosum † iurat' in litem, ɔ̃ 2 culposum non. h. d. † Quæro quali probet' interesse ɔ̃ eum q̃ est in culpa? Dicit gl. p testes. q̃ dic. vt l. 1. C. de sen. q̃ p eo q̃ interest. Videbitis inf. e. l. actionib. Et iõ caute cõiter notarii ponunt in instr̃is, & de oĩ dãno, & interesse tibi credã sine testib. sed solum tuo simplici verbo, & iur̃o. Et qd ista verba operentur, dic ut j. de ope. liber. l. si 3 libertus ita iurauerit. † Quæro utrum interesse probetur aliquo casu per iuramentum? Gl. dicit quod sic, videbitis in d. l. in actionibus. Quærit gl. quid si affectio partis est nota iudici. Dic ut in glo.

LEX XIII.

1 *Iuramentum in litem affectionis non defertur in his, in quibus affectio non cadit, sed iuramentum ad probandum verum interesse, etiam extra rem.*
2 *In nummis quando cadat æstimatio.*
3 *Legis, nummis, dispositio habet locum in florenis, & grossis, & in omnib. quæ in genere suo functionem recipiunt.*
4 *Interesse extra rem, quando habeatur ratio.*
5 *Interesse extra rem, habetur ratio in lucris.*
6 *Stricti iuris in actionibus an præstetur istud iuramentum ueritatis in litem.*

1 Numis. In his, † in q̃b. nõ cadit affectio, nõ deferẽ iur̃m in litẽ, q̃ est affectionis, sed defert' iur̃m in litẽ ad p̃bãdũ verũ interesse, & extra rẽ, qñ circa rẽ nõ cadit. h. d. Diuidit' ĩ partes duas, q̃ patet ex summario. Scd̃a ibi, nisi forte de eo. Not. q̃ di i in summario. veniam⁹ ad apparatũ, & aduertatis, quia no. lex est. Op. inf. dep. l. 1. §. in depositi. Sol. hic in deposito pecuniæ, ibi ĩ deposito aliarũ rerũ, in q̃b. cadit affectio, ut in libris, & simlib. † Scd̃o opp. dr̃ hic numorũ æstimatio est certa. Cõtra, numi nõ æstimantur, ut l. si ita fideiussorẽ accepero qd̃ ego decẽ, j. de fideiuss. Sol. expone, certa est numorũ æstimatio. i. ipsi numi certi sunt, qui sunt rerũ æstimatio, nõ aũt ipsi numi æstimatur p res. Ita dicit gl. Certe istud dictum gl. hẽt locũ solũ in pecunia minuta. sed pecunia grossa auri, vel argenti, bñ æstimat' p minutã. Quid ergo dicemus? Si essent depositi floreni, hẽbit ne locũ ista lex? Vr̃ q̃ nõ, nã eorum æstimatio non est 3 certa, imo crescit, & decrescit, ut videtis tota die. dico † q̃ hæc lex hẽt locum in florenis, & in grossis, & in qualibet q̃ ritate, hoc est in oĩb. in g̃ne suo recipiunt functionẽ, in quib. nõ cadit affectio, ut l. 2. in prin. §. si cer. pet. & iõ non est necessaria expositio gl. hic facta, sed tex. stat propriè, q̃a certa est æstõ numorũ, licet possit crescere, & decrescere in numis grossis: tñ, q̃a in eis nõ cadit affectio, nõ habet locum istud iur̃m, q̃ est affectionis, & sic g̃nal'r in oĩ q̃ titate ĩtelligit. † seq. gl. † Cõtra hoc op. a §. ne quis eũ qui in ius uoc. l. pe. §. in eũ. vbi agit' ad interesse, & sic ad q̃ titatẽ, & tñ iuratur in litẽ. Sol. hic loquitur qñ q̃titas ab initio fuit in obl̃one, ibi qñ obl̃o q̃titatis successit in locum obl̃onis spẽi in qua cadebat affectio, ut dicã in l. in actionib. j. eo. Cõtra hoc op. q̃a si nõ cadit affectio, ergo nullo casu p̃stat iur̃m in litem. Sed ɔ̃rium dr̃ in hac l. 2. r̃n. Sol. in 2. r̃n. nõ loquitur de iur̃o in litẽ, q̃ est affectionis, sed de eo qd̃ est ueritatis, ſm gl. Sed ɔ̃, ergo exceptio sequẽs nõ est de r̃a. Sol. gl. subaudit. in prin. nõ iuratur in litem rõne affectionis, vel alia rõne. tunc bene sequitur exceptio, nisi &c. Si quis tñ vellet sustinere qd̃ ẽt exceptio loquatur de iur̃o affectionis posset dicere q̃ in ultimo casu lex loquat'. qũ pp ɔtumaciã nõ restituentis, pignora sunt distracta, nã in illis pignorib. cadebat affectio. Gl. tñ istud nõ patit', nam in litẽ iuratur solũ pp dolũ nõ restituentis sed circa pignora nõ fuit dolus ɔmissus, ergo nõ p̃t intelligi de iur̃o affectionis, loquit' ergo de iur̃o in litẽ, q̃ est veritatis, ut videbitis in l. in actionib. §. plane, j. e. Veniamus ad seq. gl. opp. de interesse extra rem, nõ hr̃ rõ, ut l. si sterilis. §. cum per uenditorem, de 4 act. emp. Sol. † & aduerte, hic loquitur in nummis, in quib. non uenit interesse intra rem, ideo hr̃ ratio de interesse, quod est extra rẽ. hic est casus hic, & l. liber homo, in fi. de uerb. obl. cum sua gl. & l. si pœnam, e. ti. & ſm hoc licet principium huius l. sit generale ad oẽm quantitatem pp rõnem suam, nõ pp uerba tex. tñ hic finis restringitur ad nummos tñ. In aliis. n. quantitatib. puta in frumento, uino, b & simi. non habetur rõ interesse extrinseci, ut l. ɔ̃ria. Sed quæro, quare magis uenit interesse extrinsecum in quantitate q̃ in specie. Dic, q̃ rõ est, quia species interesse extrinsecum potest habere, quia esse potest certæ rei interesse intrinsecum pp moram, ut sup. si cer. pet. l. vinum, & inf. de trit. l. in hac. Sed in pecunia nõ reperitur interesse intrinsecum, quia non crescit eius æstõ pp moram: q̃a sp certa est, ut h. c dr̃, & ideo in ea uenit interesse extrinsecũ, ne mora debitoris remaneat impunita. Ex hoc colligo, q̃ iuramentum in litem non habet locum in iis, in quibus est incerta æstimatio. Et sic nihil aliud est iur̃m in litem, nisi probatõ facta p creditorẽ super interesse singulari, q̃ est incertũ. & sic iur̃m ĩ litẽ nõ est iur̃m affectionis, sed est iur̃m, hoc est probatõ vtilitatis singularis, vt p̃bat' in l. pxi. §. curatores, & tutores iurãt (si volũt) & tñ ignorãt actionẽ, q̃ habet pupillus circa rem, super qua iurat'. p hoc facit & bene hoc p̃bat', j. de app. l. creditor. §. iussus a iudice. Item j. eo. l. instr̃is. & in l. fin. & pro hoc lex ista, ibi cũ dicit. vt iuret quisque q̃ sua interfuit, ergo ĩnuit q̃ in aliis rebus est de eo, q̃ interest. Sed p hoc, q̃ sit iur̃m interesse seu utilitatis, nõ affectionis p̃bat'. C. de sen. q̃ p eo q̃ interest profer. l. vnica. ibi, hoc quod re vera, &c. Sed ɔ̃ opp. & ostendo q̃ sit interesse affectionis, ut s. de rei ven. l. q̃ restituere, §. si vero. vbi agit' ɔ̃ illũ q̃ dolo desiit possidere, inquantũ iurat' in litem, & illũ q̃ p culpã ten. t' ad interesse. Si vero iurat' in litem, vr̃ q̃ pp aliud nõ iuret in litem. q̃ pp affectionem. Cũ ille, q̃ p culpã desiit possidere, nõ teneat' nisi quãti ea res est die q̃ nõ obstat, q̃a utrobique agit' ad interesse sed diuersimode p̃bat' interesse, s. p vero testes, ut no. C. de sen. quæ pro eo q̃ inter. p̃f. l. 1. §. in aliis aũt p iur̃m. Et quia ista p̃bõ certa reputat' q̃ fit p testes (cũ iura p̃sumãt, q̃ isti testes nõ deponãt nisi veritatem: nã nõ est verisimile, q̃ isti p utilitate aliorũ deierent) vocauit lex illud ĩteresse, quãti ea res est. i. interesse vtilitatis, sed quia per dolũ q̃s aliqñ desiit possidere, p̃bat' tũc interesse p iur̃m, ut hic per creditorẽ. Et ista p̃bõ est incerta, quia aliquòties creditor deierat, cũ multi sint, qui p pecunia deierãt, ad hoc, ut sibi acquirãt ff. cõd. inst. l. q̃ sub cõdõne. & ita plerũque excedit' p creditorẽ iurãtem verũ interesse, & ita iurãt, quãti ea res est, & iõ nõ fuit ausa lex dicere, nec vocare istud iur̃m veritatis, vel vtilitatis. Et si dicat', q̃ ex quo plus est affectionis, dico, q̃ si bene & ſm regulatũ modũ iuret, nõ iurabit plusq̃ sua interfuit. & si plus iuret, caueat sibi, qui erit periurus. vnde hac rõne q̃ dixi. s. uocat' iur̃m in litem, & nõ iur̃m veritatis, seu vtilitatis, q̃uis p̃prie sit vtilitatis. Nõ ob. si dicat', in quo ergo punit' dolus, siue ɔtumacia non restituentis de qua in d. l. 2. §. interdũ. ver. cũ vero dolus. s. eo. ti. R̃ndeo, non in maiori æstõne, sed solũ in modo probandi. Nã illud interesse probat' per testes, vel instr̃a, istud vero per iur̃m in litem, certè in hoc punitur. Nec ob. leg. videamus. ff. iurare aũt j. eo. ibi dicit in infinitum iurari licet, ergo vr̃ esse de affection. Nam illud, quod ibi dr̃, in infinitũ, ponit' ideo, vt ostendatur, q̃ nullos habet fines determinatos a iure cõi, sed solũ per iudicem taxatur, & in hoc discrepat ab interesse singulari q̃ quidem certos fines habet a iure cõi. Nã nõ põt excedere duplũ interesse cõis. Et etiã q̃ deberet p testes p̃bari, vel instrumenta. C. de sen. q̃ p eo, q̃ interest profe. istud verum p solum iur̃m p̃bat'. Nec ob si dicat', q̃ rõ affectionis est h̃nda, vt j. men. l. cũ seruus. C. si cer. exe. l. 1. quia quidã intelligũt illa male Nã debet intelligi, ut ita quis ad agendũ admittat' rõne affectiõis, qui alias non admittitur, sed q̃ rõne affectiõis fiat maior æstõ, quia alias fieret, nequaquã, & sic intelligunt' c dictæ ll. Quæro, vtrum in hoc interesse habeat' rõ lucri? Glo. hic 5 vr̃ dicere † q̃ non. tex. vr̃ velle ɔ̃riũ in l. non vtiq; §. nũc de officio. j. de eo quod cer. loc. q̃ alleg. p cõcordãti. Et ista est vera maxime hodie, per l. 1. C. de sen. q̃ pro eo. Sed iuxta hoc, quæro, uos uidistis aliqualem dubitationem, utrum habeatur ratio lucri, vel non. Quæro, debebas mihi dare centũ libras tpe quo florenus valet 40. sol. nunc florenus ualet 50. solidos, & sic tunc habuissẽ pro centũ libr. 50. florenos, nunc non possum habere nisi 40. dicar perdidisse, & damnum passus esse. an vero non acquisiuisse? Dubium difficile 5 est, nõ examino hic. Dixi tibi in l. Pau. de solu. † Vltimo quæro, an in aliis actionib. stricti iuris præstetur illud iuramentum in litem q̃ est ueritatis. Dicit glo. quod contra dolosos, per hanc leg. videbitis in l. actionib. §. plane: inf. eo. & ibi plene dicam.

ADDITIONES.

Menoc. Duareo. de in litem iuran. num. 5.

Clau. Seq. gl. Et istud habet locũ, ẽtsi pecunia debetur ut est gl. in verbo, permutationem. l. sed si certos. ff. de leg. 1. tex. in l. 1. §. si pecuniam, sacculo. ff. depo.

a Puma. Hoc opp. Pro declaratione istius sol. vide q̃ scribit Bar. in l. actionib. ver. circa primum, in fi. j. eo. Sed tamen est aduertendũ, quod illa solutio restringit text. in d. l. pen. quod ibi lucri debitor in specie tñ, quod est pro certo diuinare, & nisi uelimus dicere, quod imo sit necesse, ita ĩtelligere q̃ loquitur iste tex de iur̃o in litẽ, q̃ non cadit, nisi specieb. ut hic est glo. Et de hoc uide Ale. ĩ l. in actionib. e. ti. Ruer. Extra rẽ. Adde q̃ ista decisio Bar. est cõiter approbata, ut refert Ias. hic

b Vini. Et ex hoc infertur in practica, quod ex quo in frumento. & similib. quantitatib. non hr̃ ratio interesse extrinseci, sed tñ intrinseci, quod si cũ essem emphyteuta, & haberẽ soluere singulis annis 10. saccos frumenti, quos si non soluerẽ, caderem a iure meo, qd̃ si illa 10. saccos apud te deposuerim cum hoc, ut certa die qua uolebam soluere canonem, mihi restitueres, in qua interpellatus restituere noluisti, sicque eo quod propter id soluere non potuerim, ceciderim a iure meo, quod tamen non teneris ad illud damnum resarciendum, ex quo istud est interesse extrinsecũ in frumento, & similibus, ideo non habetur ratio, & hic per Bar. Ruer. Ratio lucri. Adde dum Bar. hic, quem alii seq. vult, q̃ etiam in nummis propter moram habetur ratio interesse consistẽtis in lucro cessante, q̃ ipse tenet CONTRARIUM in l. Paulus 1. io vlt. col. j. de sol. ubi Imola facit mentionem de ista contrarietate, & ibi concordat, quod aut erat persona solita negociatus fuisset, & tunc habetur ratio lucri, ut hic, alias secus, & hanc concordiam Imulæ refert Alex. hic, in vlt. col. & cum eo transit.

c Interesse. Adde quod in mercatore semper habetur ratio lucri ut per Alex. consi. 12. in 3. vol. & consi. 91. in vlt. col. in 2. uol.

LEX IIII.

1 *Pupillus, vel eius mater non admittitur ad iurandum de affectione in causa, quæ per tutorem agitatur.*

2 Tutor nõ cogitur pstare iuramẽtũ affectiõis, sed calũniæ, & veritatis, si e ãscit
3 Periuriũ anceps quis non debet subire.
4 Tutor est quasi dominus.
5 Iuramenti affectionis præstandi per tutorem forma. nu. 6.
7 Adolescens quando equiparatur pupillo.
8 Adolescens iurare potest in litem, & de veritate interrogari.

1 **Videamus.** In cã q̃ per tutorem † agitatur, pupillus. vel mr̃ eius ad iurãdũ de affectiõe nõ admittit, tutor, & curator non cogit, si volẽs admittit, adultus ẽt admittit h.d. Op. de l. qui iurasse, in princ. s. tit. Sol. ibi loquitur in iurõ, quod defertur a parte parti, vñ imputet sibi q̃ pupillo detulit, hic iniurõ q. inuita parte defertur Scdo op. mr̃ pt cẽ tutrix, ergo pt iurare p pupillo, vt in auth. matri & auiæ. C. qñ mul. tut. off. fun. pt. Sol. hic loquitur qñ mr̃ non est tutrix. Et iõ, dĩ glo. qa credimus eas ĩ infinitũ iurare pp amorẽ filiorũ. Ista iõ rephẽdit Doc. qa si esset uera, idem esset quando eẽt tutrix. pterea maiorẽ affectionẽ hẽt q̃s ad seipsũ, q̃ mr̃ ad filiũ, sed p seipso q̃s admittit ad iurandũ, ergo &c. Est ergo iõ, quia istud iurm deferi tm̃ dño litis, sed mr̃, q̃a nõ est tutrix, nihil hẽt face re ĩ lite, ergo &c. vt d. l. vulgo, j. eo. Tertio opp. & vr̃ tutor cogẽdũ vt l. 2. s. quod obseruari. C. de iur. cal. Sol. dic gl. bñ, & no. triplex † est
2 iurm, s. affectionis, & hoc tutor nõ cogit pstare, vt hic. Itẽ iurm calũniæ, & istud cogitur pstare tutor, vt d. s. q. obseruari. Item iurm veritatis, & tunc si tutor pt scire veritatẽ æque sicut pupillus cogetur pstare, ar. l. gñalr. s. 1. C. de iureiu. & l. properãdũ. s. pe. C. de iud. Op. & vr̃ q. alienum ɔpẽdiũ q̃s dẽat j. sentẽ suo. l. tutor, la 2. s. non est audiẽdus. j. de admin. tut. Sol. fateor hoc q̃nque non tñ qd p hoc † q̃s
3 dẽat subire anceps piuriũ, vt hic, aĩa. n. & c. C. de sacros. eccl. l. sancimus. Opp. q. tutor volens non admittat, q̃a non est dñs l. vulgo j. e.
4 Sol. † est quasi dñs, vt l. q. fundum. s. si tutor, j. pro emp. Opp. hic dr̃, q. tutor hic pstat iurm ad utilitatẽ pupilli. Cõtra istud iurm est affectionis. j. ea. l. s. iurare. & l. in actionib. & uidistis no. s. l. prox. sed hic dicit, q. est vtilitatis, quare male. Sol. fateor q. est affectionis ɔtinentis utilitatem: nã pp affectionẽ simplicẽ sine vtilitate nõ augeret cõdẽnatio. Ita intellr hic, licet q̃ que daret actio, q̃ a is nõ ɔpeteret, vt j. mã. l. cum seruus facit j. de bo. li. l. libertus qui soluerat Et ex hoc
5 tex sic exposito hic assumit gl. formã iuri, q. præstar tutor. † Iurabit .n. p q̃to seruo, pupillus, vel adultus nollet carere, non pro q̃to ipse tutor vellet pupillũ non carere. Sed hoc nõ placet. Cum. n. pupillus affectionem non hẽat, ut hac l. in prin. & l. q. iurasse. s. tit. 1. referẽdo
6 se ad affectionẽ pupilli, deieraret. † Erit ergo hæc forma qd ipse iurabit, q. si ipse tutor esset eius cõdõnis, cuius est pupillus, & esset in loco pupilli nollet illa re carere p tãto. Et uñ forma colli ex text. l. ɔtinuus. s. cũ ita. j. de ver. ob. facit j. de duo. reis. l. nemo ẽ q. nesciat. facit q. no. p Doc. C. de sen. q̃ pro eo. l. 1. in s. q. princ. ⁎ Vel in Old. iurabit sic q̃ti interest pupilli illa re nõ carere vel sic, t m Iac. iurabitur p q̃to pupillus nõ dẽt velle carere illa re. ¦Alius vero ad quem principaliter interest hẽre illã re, q̃ petit, iurabit sic. Dñe iudex, p ista sãcta Dei Euãgelia ego nollẽ carere tali re, q̃ peto a tali p 20. libris & sic de sil. b. s. in q. videbit q̃n sua interest illa re carere. ⁎ Opp. &
7 vr̃ q. adolescẽs † æquparet pupillo, vt l. si curatorem hñs. C. de in integ. rest. mi. Sol. Quidã distinguũt hic Aut adolescẽs hẽbat curatorẽ aut non. q. gl. nõ placet. Nã in iudicio adolescẽs d necessitate debet hẽre curatorẽ, ut l. cũ & minores C. si aduer. rẽ iud. & l. ɔ pupillum.
8 j. de re iud. Sed licet curatorem dẽat hẽre tñ † põt in litẽ iurare, nam põt de veritate interrogari. Ita hẽs hic. & nõ. in l. 3. s. quod obseruari. C. de iur. cal. in ver. scite põt. Quæro cum pupillus non possit iurare, nec tutor vult iurare, & mr̃ non potest, quid iuris est. Respond. certe iudex debebit æstimare interesse extra rem, quanti iurasset minor in tali causa. l. sp. s. in hoc interdicto. j. quod vi, aut clam.

1 Iuramentum in litem debet a iudice deferri, notarius tamen potest deferre, iudice mandante.

§. Deferre. Hoc iurm pstatur, iudice deferente, non alio, & potest iudex taxare vsq; q̃ ad q̃titatẽ iuret, & an̄ & post, pt ẽt ex cã iurm non seq. h. d. ⁎ No. ex hoc text. ibi oportet, q. iudex ad reqsitionẽ partis hẽt necesse deferre iurm in litem, cum hæc lra dicat Deferre aũt iusiurãdũ iudicẽ oportet, q̃uis q̃dã dicãt ɔtrarium p s. iurare. j. ea. l. ibi & e. dem ĩ arbitrio, & c. sed non dicit in eius uoluntate, atqui inter arbitriũ, & uoluntatem magna est dña, vt no. glo. in l. fideicommissa. s. q̃ q̃ aũt fideicommissum. j. de leg. 3. in ver. arbitrium. p illũ tex. & ibi plene dixi. ⁎ Op. & vr̃ q. imo possit deferre pars. l. 3. in prin. s. tit. 1. Sol. aliud ĩ isto iurõ, aliud in illo, dicit glo. & ĩ in hoc vr̃ q. parte deferente non valeret iurm in litem. Et saos peto versum recte intelligendo, nam pro q̃to nollet quis recarere, non est contentio, nec de hoc litigatur, merito si pars defert istud iurm simplr, nihil cefert. Sed si in delatione adiiceretur, uolo ɔdemnari ad illam q̃titatem q̃ iuraueris, tunc valeret, ut s. titu. 1. l. si
a quis cum debitore. Tene menti istũ tex. † quia tale iurm dẽt deferri
1 ri a iudice, & sic nõ sufficeret si deferret a notario, nisi faceret iu-
b dice mandante, c & se præsente, tunc n. iudex vr̃ facere, ut l. falsus. s.
c sed & si is. j. de fur. & l. si procuratori præsenti, de ver. oblig.

A D D I T I O.

Meno. Cuiac. lib. 2. obseruat. c. 18.
Meno. Item Afflict. decis. 169. nu. 3.
Meno. Rolan. a Valle, cons. 41. nu. 34. lib. 1.
a Pom. istum tex. Vide Fel. c. tuis quæstionib. de testib.

b A iudice. Adde tu Lanfr. in c. qm̃ cõtra falsam, uer. testiũ depositiones, & ver. 15.
c Ruer. Mandante. Adde, q. Ang. Bal. & Alex. hic simplr, sed Bar. & dñs Ias. declarat dictũ Bal. vt intelligatur alternatiuẽ, s. iudice mãdante, vel pñte, ut hic per eum.

1 Iudicis in arbitrio est deferre, vel non deferre iuramentum in litem.
2 Iudex taxat quantitatem iuramenti.
3 Iudex post iuramentũ præstitũ potest diminuere, & illud nõ sequi, & nu. 5.
4 Infinitas quando euitetur, remissiue.

1 **§. Iurare.** Istũ s. summaui cum præced. † No. q. est in arbitrio iudicis deferre, vel non deferre iurm in litem: licet tñ hoc sit, puto q. quis possit hoc petere, & iudicis offm sup hoc implorare, vt sup. ea. l. vers. litiũ. vbi tutores, & curatores petunt se admitti. facit ad hoc inf. l. px. † No. scdo, q. iudex põt taxare q̃titatem
2 iuri. Tertio, † q. ẽt iurm pstitũ pt diminuere, & illud nõ sequi. Opp.
3 q. nõ possit taxare. l. q. restituere, s. de rei ven. Sol. non taxatur a l. vt ibi, sed a iudice sic, ut hic. Opp. q. infinitas nõ euitet. vt l. si ita. inf. de fideiut. Sol. de hoc j plene die vt no. pet Cy. C. de sen. q̃ p eo q. int. l.
4 1. in 1. opp. & per Dy. in l. q. bona. s. si. inf de dã. infe. & ibi plenissime dixi. Opp. & vr̃, q. postq̃ est iuratũ dẽat oĩno seq. vt l. nã postea. s. 1. & l. si duo patroni. s. idẽ Iul. sup. ti. 1. Sol. ibi loquit in iurõ uoluntario, & iudiciali, qd pt q̃s non sequi postea re ptis probõn. b. sup. ti. 1. l. admonendi. Opp. & vr̃ q. post iurm præstitũ non possit taxare, vt in Auth. de iud. s. oportet, & C. de iud. auth. post iusiurãdum Plures solo-
5 nes dãtur, sed illa est vera, q. ibi loquitur de iurõ veritatis per quod quis iurat se tot expensas fecisse, vnde si iudex postea taxaret redarguerer eũ de periurio, vel faceret ei iniustitiam. Hic loqtur de iurõ affectionis, vñ post tale iurm põt taxare; nõ. n. redarguit eũ de piurio, sed de inordinata affectione. ⁎ Quia põt esse q. in tm̃ affectionẽ hẽat licet nõ sit iusta affectio, & iõ potest hoc reuocare ante sniam, itẽ post, si post sententiam præstetur. Sed si sententia post sacramentum sequatur, nõ potest retractari, quia ob dolum iurantis est. ⁎

§. Ex culpa. Contra eum, qui est in culpa nõ iuratur in litem h. d. Opp. de leg. .. C. eo. Sol. vt in ɔtrio..

L E X XV.

1 Ob latam culpam non iuratur in litem.
2 Tutela in actione ob latã culpam contra tutorem iuratur in litem, & nu. 13.
3 Iuramẽtum affectionis in litem, vt deferatur, quatuor principaliter attendun tur, & nu 12. & 17.
4 Iuramentum affectionis in litem, quãdo habeat locum in actionib. bonæfidei.
5 Iuretur ne in litem in actione ex empto.
6 Iuramentum affectionis in litem habet locum in actione in rem, & actione ad exhibendum.
7 Hypothecaria in actione, & in aliis in rem, quæ non dãtur ratione pleni domi nii, iuratur in litem.
8 Arbitrarys in actionib, quãdo habeat locũ iuramentum in litem affectionis.
9 Actio arbitraria dicitur pp multa, in quib. vertitur iudicis arbitrium. n. 11.
10 Actio omnis, in qua res non restituitur ad mandatum seu præceptum iudicis dicitur arbitraria.
14 Dolus in quo dẽat esse cõmissus ad hoc, vt deueniatur ad hoc iurm & q̃do.
15 Iudici nõ parere circa restõnem rei, vel facere quominus pareri possit, id est.
16 Bonæfidei in actione quando dolus cessat in non parẽdo iudici, quia forte vendita res extat, iuratur in litem, secus in actionibus arbitrarys.
18 Iuramentum in litem affectionis in actionibus arbitrariis præstatur post sententiam, in bonæ fidei post litis contestationem. & nu. 20.
19 Arbitrarys in actionibus feruntur duæ sententiæ.
21 Defuncti ob dolum quando iuretur in litem contra heredem, & nu. 25
22 Iuramentum in litem veritatis quando præstari possit, & quando locum hẽat.
23 Depositum fardellum si non restituitur, vel restituitur dissigillatum, iuratur in litem de veritate.
24 Iuramento veritatis delato, an iudex taxare possit antequam iuretur.
26 Appellari an possit ab isto iuramento in litem, vel eius dilatione.

In actionibus. In actionib. in rẽ arbitrariis, & bonæ fidei, iuratur in litẽ tm taxationẽ iudicis ob dolũ tm̃, in aliis aũt action b stricti iuris nõ iuratur in litem, nisi qñ alias vera æstimatio pbari nõ põt. h. d. cum l. seq. Diuide ĩ duas partes. ⁎ Quæro nunquid ɔtumaciam in non parendo iudic in iis, q. veniũt iudicis offõ, possit iurari in litem: gl. est no. (si esset uera) q. nõ, nisi ueniant iure actionis, vt l. haec si actionũ, s. si seruien in glo. in ver. absoluet, circa fi. dic, vt ibi dixi in vlt no. ver. sed hoc vr̃. Et iõ si le, qui est ɔtumax, dr̃ esse in dolo, vt j de reg iur. l. nõ põt dolo. ɔ tale iuratur in litem, ut j. dicã, in aliis vero actionib stricti iuris nõ iuratur in litem, nisi qñ alias uera estimatio pbari nõ põt. Et q̃ sint actiones bonæ fidei hẽs instit. de act. s. actionum aũt, oẽs aũt pter ibi enumeratas sunt stricti iuris. Quæ aũt sit dña inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris, no. in c. cum uenerabilis, ext. de exce. in uer. bonæ fidei. Vide hũc tex. ibi, nec deferre, & c. nisi sit petitũ per actorẽ, & subsit insta cã, q. a tũc necessario q̃s tenet, vt s. l. px. s. iurare. Circa hunc s. vide q̃ dixi de le. 3. l. q. ɔcubinam. s. si ædes. † Primo loquitur
1 de iurõ in litẽ, qd est affectionis. Scdo de iurõ ĩ litẽ, qd est ueritatis. Secunda ibi, io uer. plane. Itẽ prima subdiuidit, quia primo ponitur in quib. actionib. iuratur. Scdo, q. sit officiũ iudicis in delatione iuri. Tertio, q. sit eius offm postquã est iuratũ. Quarto ob q̃ cãm deferatur. Scda ibi, sed iudex. Tertia ibi, item & si. Quarta ibi, sed in his.

Primo

A D D I T I O.

Meno. Duaren. tom. 1. pag. 264. scripsi de arbit. Iudic. lib., c.;.

Primo opponitur q; non dēat vocari actio in rē, sed petitio, vt j. de act. & obl. l. actio in personā. So. hic loqtur improprie. Sed quæro, qd in aliis actionibus in rē, vt hypothecaria, Publiciana, & similib. Gl. dicit idem, q. examinabo vobis j. Scdo quæro vtrum in actione ex empto iuretur in litem. Gl. dicit q. sic, & dicit q; hæc fuit opi. Hug. & no. in summa huius tit. C. e. Sed certe ibi no. ꝯtrium, quid iuris sit j. dicam. Venio ad scdam & tertiam particulā, & illam examino, vt dixi s. l. proxi. §. pe. Venio ad vers. sed in his. Et op. † quod ob latā a culpam debet in litem iurari, qa dolo ꝯparatur, vt l. q. Nerua. j. de pos. & l. 1. §. 1. s. si mens. fal. mo. dix. Sol. Quidam hoc fatent. glo. tenet ꝯtrium, & dicit q. hic est vnus de casib. in quibus lata culpa dolo non æquiparatur, & bñ dicit. & ponit etiā alios casus, in quib. lata culpa dolo nō æqparat. q̄ vide, qa est no. Plenius q̄ alibi, examinabo. in l. q. Nerua. j. depo. tangit gl. in l. si mora. sol. mat. & ibi dixi & j. si qs test. lib. esse iussus fuerit. l. 1. §. 1. & ibi plenissime dixi. Vide gl. & eam no. super ver. nō etiā ob culpā, & ibi ꝯparatur, ergo &c.

a Opp. quod ēt pp culpam iuret in litem, ut C. eo. l. is qui. & l. alio. Sol. spāle est in actione tutelæ, in qua ꝯ tutorem iurat in litem ob latā culpam, & leuem, ꝯ hæredem vero eius ob dolum, & latam culpā, vt in legibus ꝯtrariis. In aliis actionib. secus, vt hic. Venio ad ver. plane & anteq̄ intrem in ꝯtria gl. Primo quero, cui aduersetur hęc dictio plane? Dñt q̄dam ad principium legis, vbi vr̄ iurari in litē in actionib. bonæfidei, & in arbitrariis, hic uero loquitur ī stricti iuris actionib. q. d. Actiones arbitrariæ non sunt strictis iuris. Hoc non placet gl. hic, & Inst. de act. §. præterea. Nam cū arbitrariæ non ponātur ī §. actionum. Inst. de act. ꝯstat q. non sunt bonæfidei, vnde alii dñt, q. aduersatur ad principium. Lege alio mō, Dictum est in actionibus bonæfidei iurari in litem, hic loquitur de actionib. arbitrariis, q̄ sunt stricti iuris, & in actionibus stricti iuris, q̄ nō sunt arbitrariæ, & ista est vera lect. Istis expeditis opp. & vr̄ quod alias q̄ in istis casib. in actionib. stricti iuris iuret in lite, vt s. ne quis cū q in ius voc. l. pe. §. 1. Sol. dicit gl. fateor q. rña est, quod in actionib. stricti iuris nō iuratur in litem. Fallit in trib. casib. qui hic ponunt in gl. Fallit ēt in casu huius ver. plane, s̄m quosdam. Sed Azo, & gl. hoc non tenent, dñt. n. quod hic non loquitur de iurō in litem, q. est affectionis, sed de iurō veritatis. Simile in l. cum furti. j. eo. & C. vnde vi. l. si qñ. Et ista opi. est vera, ut inf. ostendam. Pro declaratione ergo huius materiæ debemus videre primo de iuramento in litem, quod est affectionis, quando, & in quibus casibus locum habeat. Secūdo de iurō in litem, quod est veritatis de quo loquitur iste versi. plane.

3 Circa. † Primum quatuor princ. pali sunt attendenda. Primo natura rei petitæ, q. in eam cadat affectio: aīs hoc iurm non posset deferri, ar. l. numis. s. e. & ideo si qdē petat spēs, pōt hr̄e locum hoc iurm si alia ꝯueniant, q̄ dicam j. Ita loquuntur quasi oēs. b ll. quæ loquunt de iurō ī litem. Idē puto si petat factū, pro hoc tex. cum gl. no. s. si. reg. 4. §. sed & si quis. Si vero petat q̄titas, tunc si q̄dem q̄titas ab ipso initio fuit in obligatione, non hēt locum iurm in litem, vt dicam in l. numis. Si uero illa obligatio ad q̄titatem successit in locum obligationis certæ speciei pōt hr̄e locum iurm in litem, si circa illam primam obl̄onem dolus est directo ꝯmissus. leg. pe. §. 1. s. ne quis eum qui in ius vocatus. Sed si circa illud non esset c dolus directo commissus, tunc secus, vt no. per gl. j. in d. l. nummis. Scdo considerandum est q. natura intentatæ actionis hoc patiatur, quod est in trib. casib. si est actio bonæfidei, si est actio in rem, item si est actio arbitraria, vt hic in prin. & Inst. de act. §. pterea. Examine 4 mus mō ista singulariter, primo dixi, q. hēt † locū in actionibus bonæfidei. Hoc intellige in directis: secus in ꝯtrariis, vt l. ei apud quem. j. depos. & ibi rō patet. Item hoc habet locum indubitanter qñ per actionem bonæfidei petitur quod restituat illud, q. a me ad te puenit. l. 3. §. in hac. j. cō. & l. 1. §. in depositi. j. depo. & l. si cui. §. 1. j. loc. idem si peto mihi restitui tanq̄ pertinens ad me, ut in peti. hær. l. sed & si. §. hæc verba. de peti. hær. & l. si possessor. §. fin. eodem titu. Sed si peto aliquam rem tanquam mihi debitam, ut actione ex empto, 5 † tunc est dubium. Nam q̄dam dñt, q. in illa actione non iuratur in litem, sed liberatur qs præstando verum interesse. l. 1. in princ. j. de act. emp. Et istam opi. tenet Azo in summa, Hug. tenet ꝯtrium, cuius opi. vr̄ gl. hic inhærere. Veritas est, quod distinguamus, aut quis hēt facultatem rei tradendæ, ita q. ad id poterat ꝑcise cogi, tūc possit iurari in litem, q̄a cōmittit dolū in non tradendo, & natura actionis hoc patitur, quia bonæfidei. Ita loquit opi. gl. hic posita. Si vero nō hēt facultatem rei tradendæ, tunc liberatur, præstando verum in d teresse, nec dr̄ dolū cōmittere. Ita loqtur opi. Azo. Scdo habet lo-6 cum in actione in rem, † & ad exhibendum, ut dicit hic tex. Quæro 7 vtrum habet † locum in hypothecaria, & in aliis in rem, quæ nō dantur rōne pleni dñii? R̄ndeo sic in oib. ut j. de pig. l. si fundus. §. in vendicatione. & Inst. de act. §. præterea. Et istas. l. alle. glo. in l. harum, in 8 fi. s. si ser. vend. & l. eum qui. §. in publiciana. s. de pub. † Tertio hēt 9 locum in arbitrariis, & hic est aduertēdum. Nā arbitraria † actio dr̄ pp multa, in quib. vertitur iudicis arbitrium, vt Inst. de act. §. pterea hic aūt hoc solum est animaduertendū, in quibus vertatur arbitriū iudicis, vt deferat istud iurm in litem, quod est affectionis. Ad quod dico q. text. in d. §. præterea. ponit exemplum in actione de dolo, quod inc. cau. & si quæ sunt similes. Ego do vna regulam, quod 10 omnis actio in qua res non restituitur ad mandatum iudicis, † seu s̄m præceptū iudicis dr̄ arbitraria, ut iudex hēat, ptātem deferēdi iurm in litē, & s̄m id cōdēnandi siue sit stricti iuris personalis, siue in rem, siue q̄cunq;. Hic est tex. in l. qui restituere. in fi. s. de rei ven. Et pro tāto possumus dicere qđ tex. in l. tenet. §. 1. j. si q̄d ī frau. pat. & l. si cū dos. §. 1. j. re. amo. & l. hoc edicto. inf. de publ. loquūtur de actionib. arbitrariis. & oēs illas possumus appellare arbitrarias, si ponimus iudicē primo præcepisse rem restitui, & post per ꝯtumaciam 11 partis deueniri ad iurm in litē. † Nā arbitraria dr̄ pp iudicis arbitrium, q. hēt circa actionē, pp aliquod extrinsecus accidens præter naturā actionis pp adiectionē loci, vt videbitis. j. de eo q. cer. loc. vł pp alias qualitates, vt d. §. præterea. Sed hic illud quod accidit, qđ inducit arbitrium iudicis est, quia eius p̄cepto nō paretur, vt d. l. q. restituere, in fi. & ideo ēt actio de dolo nō esset arbitraria, si poneremus reū restituere rē absque cōtēptu iudicis, vt l. arbitrio. in prin. & §. 1. s. de dolo. Et s̄m hos casus, qui ponuntur hic in gl. in quib. dicit qđ fallit hæc regula, qđ iuratur in litē, licet non sint actiones arbitrariæ, non dicit vero, quia immo in casib. illarū legū sunt actiones arbitrariæ s̄m regulā prædictā, & hoc est verū in scdo casu, s̄m l. tenetur. §. in actione. si quid in frau. pa. & in l. si cum dos. §. 1. re. am. In primo vero casu qui ponitur in gl. recte dicere possumus q. fallit in l. pe. §. 1. s. ne quis eum qui in ius voc. Nam ibi quis nō cōtempsit præceptum iudicis sibi fcm̄m de restituēdo, & tñ in illa actione iuratur in litem. Est aūt rō specialitatis. l. cōtempta authoritas iudicis pp rigorem iudicii seruādum, vt gl. dicit. In tertio vero casu ī quo quidam dicebant regulā fallere, gl. reprehendit, & bene, vt inf. dicā.

f † Tertio debet ꝯcurrere, vt deueniatur ad iurm in litē, q. est affe-12 ctionis. s. vt dolus aduersarii intercedat, vt s. l. prox. in fi. & in hac l. 13 ver. sed in his. Fallit † in actione tutelæ, in qua iuratur pp culpā, vt 14 sup. dixi. Sed hic est aduertendū, qū † & in quē dēat esse commissus dolus ad hoc vt ꝑueniatur ad hoc iurm. R̄ndeo aut loquimur in actionib. stricti iuris arbitrariis mō, & tunc aut dolus fuit commissus ab initio ꝯtractæ obligationis, & ex post factū nō parendo iudici circa rei restōnem, & non est dubium qđ pōt iurari in litem. Aut cōmittitur dolus in nō parendo iudici, vel faciendo quo minus pareri possit, & idem, quia iuratur in litem, vt l. qui restituere, in fin. sup. de rei ven. & Insti. de act. §. præterea. Aut dolus fuit commissus ab initio, non tñ cōmittitur in nō parendo iudici, vel faciendo, & tunc nō potest iurari in litem, siue res extat forte vendita siue dolo malo, siue est perempta, vt l. arbitrio. in princ. §. 1. & quod ibi not. sup. de dolo. Rō est, qa illud pp quod datur iudici arbitriū in istis actionibus est quia dolose eius iniæ nō paretur. Sed hic cessat iste dolus, ergo ces-g sabit officium iudicis, seu arbitrium, vt d. l. arbitrio. Si vero loq̄mur in actione bonæfidei, tunc si ponimus ab initio dolum esse commis-15 sum, & ēt † in non parendo iudici circa restōnem, seu ēt in faciendo q̄nominus pareri possit, q. pro eodem accipe in tota ista materia, tunc sine dubio potest iurari in litem. l. si cui. §. 1. inf. loca. & l. sed & si. §. hæc verba, de petitione hær. & l. 1. §. in deposi. l. 3. §. in hac, inf. cōmo. Sed si ponamus dolū solū esse ꝯmissum ab initio, vt in malæ fidei possessore hæreditatis, sed solum cessare in non parendo iudici, quia forte res est mortua, tunc non iuratur in litem. l. si possessor. l. fi. sup. de peti. hær. Et in his omnibus est idem in actionibus stricti iuris, quod in actione bonæ fidei, vt videtis, quantum ad hoc. Sed si 16 poneremus † dolum cessare in non parendo iudici, forte quia res est vendita. & extat. tunc in istis actionib. bonæfidei iuraretur in litem. d. l. si possessor. §. fin. Et in hoc differunt ab arbitrariis, quæ sunt h stricti iuris, quia in hoc casu non iuraretur, vt dixi. Ratio, quia in actio-

ADDITIONES.

Ruer. In actionibus. Materiam huius plenè & ordinatè tractat Ang. de Aret. in §. præterea, col. 16. vsque ad fi. Inst. de act.

a Et eam no. Adde Bal. hic, & Sal. in l. 1. C. deposi. per Bar. in l. s. C. de prob. in l. 2. C. de noxa. per Ant. de Butr. & Imo. in c. 2. de testi. Limita tñ ut per Bart. consi. 150. inc. Cum prædicta examinarem, quod vide ad materiam etiam l. præcedentis.

b Poma. In litem. Hoc tñ intellige interueniente contemptu iudicis, alioqui ei succederet obligatio ad interesse, l. stipulationes nō diuiduntur. ver. Cels. j. de ver. ob.

c Poma. Nummis. Cogita hic, qa nescio quo spū Bar. in isto suo scdo requisito, separet actiones in rem, ab arbitrariis, cum in actionib. in rē, nunq̄ deferatur illud iurm in litem, nisi arbitrariæ efficiantur. l. q. restituere. sup. de rei ven. & §. pterea Inst. de act. nisi velles dicere, q. hoc gēa cōmodioris doctrinæ, ut iurisc. hic ī pri. quē ipse sequtur. sed credo q. hoc faciat, qa ēt in arbitrariis meris defertur illud iurm interueniente iudicis cōtemptu, ita vr̄ velle Ias. in §. præterea. Insti. de act.

d Opi. Azo. Adde quod Alc. dicit hanc videri magis cōem opi. secundum quam debet intelligi gl. fi. in l. & si traditio. C. de act. emp.

e Poma. Regulā. Amplia istā regulam, ut quicunq; iussus, iudicis contēptus esset, ēt si non sit de restituendo, faciat vt causetur illud iurm in litē, concurrentib. aliis requisitis. Et firmatur hoc per l. sed & loci. §. sed & si quis. sup. si. regun. & d. l. pe. §. in cū, iuncta gl. hic, q̄ dicit nō iberi iurm in litē deferri, pp officiū iudicis contēptū. Et hoc pterea probat p ghalitatē. l. q. restituere, & in §. pterea, hic all. Adde Io. And in add. ad Spe. in tit. de iurei §. 1. in add. magna, in ver. est sciendum. Ioan. Fab. Inst. de act. §. præterea quasdā, & Imo. in l. Nesennius. §. fundum, de re iu.

f Poma. Dicam. An autem istud iuramentum ex ꝑmeritate deferatur, uide p Abb. in c. quoniam frequenter. §. in aliis, extra ut lite non contest.

g Pom. Arbitrio. An autem illa differentia, quam fecit Bar. hic, inter actiones bonæ fidei. & stricti iuris arbitrarias procedat, uide Alex. hic.

h Vt dixi. Adde s̄m Ful. quod Bar. in actionib. bonæ fidei non vr̄ bene dicere, quia tex. in d. l. si possessor. loquitur qñ reus dolo fecit quominus possit restituere, qa dum erat in mala fide vendidit alteri. Vnde mirum si iuratur in litem contra ipsum, quia paria sunt committere dolum in non parendo iudici, vel faciendo quominus facere possit, vt etiam ipse fatetur, & hoc sequitur Alex.

Ruer. Ob dolū. Adde. Ful. & Alex. qui reprobant doc. Bar. quam tñ sustinet Ias. hic.

actionib. bonæ fidei, datur iudici arbitrium in eo qđ æquũ est ex nã actionis, vt in §. bonæ fidei. Inst. de act. & §. actionum. sed si res extat, æquũ est qđ reus, q. ab initio fuit in dolo, cuius facto actor pdit rē suã, puniatur sm æstimationē actoris. Ista ãt æquitas cessat, re per empta, q. a ēr pifisset penes actorē, & iō tunc nō deuenitur ad iusm ĩ 17 litē. † Quarto, & vltimo requirit. q. ɔcurrat habilitas psonæ iuran a tis, s. qđ sit dñs litis. vel quasi dñs, & q sit pubes, vt j. e. l. vulgo. & ĩ. e. l. videamus, in prin. § i. & his quatuor ɔcurrentib pōt iudex deferre iusm in litē, præmissa taxatione, vel non. vt hic, & ĩ. l. proxi. §. defer-18 re. Mō q̄ro. † circa istud iusm, qñ dēat deferri? Rñ. Dicit Gul post litis ɔtestationē, sicut ceteræ probōnes fiunt post litis ɔtestationē. Tu dic clarius in actonib. arbitrarus & in rem, præstatur sp post sententiam, quia tunc arbitrariæ sunt, qñ ɔtēpsit pars parere iudici, vt 19 d. l. qui restituere. in fi. & l. arbitrio. in prin. & §. i. de dolo. Fr. ō † dñt gl. in arbitrariis duas ferri sñias, vt l. si cum except. §. hæc aũt actio. 20 ĩ. qđ metus cã. In actionib. † vero bonæ fidei fateor quod præstatur post litis ɔtest. quia ante oĩa dēt præcedere qđ probetur dolus non restituentis. vt hac l. & ĩ. eo. l. i. Sed illa probō fit post litem ɔtestatã: ergo & iusm hoc præstabitur ante sñiam, quia in actionib. bonæ fidei vna sñia tñ dēt ferri, vt no. in l. i. in prin. de act. emp. j. Scđo q̄ro, vtrum † ob dolum defuncti iuretur in litem ɔ hæredem? Rñ. si 21 quidem reus decessit añ litem cōtestatam, non iuratur ɔ hſdem. C. eo. l. 2. & 3. & quasi per totum. Si vero decessit post lit. ɔt. tunc aut loquimur in actionib bonæ fidei, aut in actionib. stricti iuris. Si in bonæ fidei tunc si quidem ille dolus, vel illa culpa, in casu, quo iuratur, pp culpam fuit commissus ante litem ɔte. iurabitur ɔ hæredē. l. pen. C. eo. vt puta si reus hoiem ob debitum añ litis ɔt. occidit. Ad quod facit l. arbitrio. §. i. cum gl. ibi posita. Si vero ponas dolum esse ɔmissum post lit. ɔt. tunc ex eo nō iuraretur in litem ɔ heredem, ar. l. eius b qui delatorem. j. de iure fis. Si vero loquimur in actionib. stricti iuris arbitrariis tunc reo defuncto ante sñiam non vr̃ qđ possit iurare ex eius dolo ɔ heredem. Rō quia non est ɔmissus dolus, qui dat iudici arbitrium in deferendo istud iusm, cum cōmittatur solum in nō ¶ parendo iudici. vel faciēdo quominus pareri possit, vt dictum est. a Iuxta istam materiã quæro, iuratum est in litem ɔ aliquem: postea vult pœnitere. quia nō obediuit sñiæ iudicis. & vult trad. re rem, & non stare iusō in litem nunquid pōt? q. sic quia licet sit iuratum. nō statur facto vt hac l. & ĩ. e. l. videamus. § pe. & ita factum nō obstabit. Dic ɔ. q. post iu m nō potest, sicut nec post sñiam. sup. qđ me. cau. l. si cum exceptione. §. i. ver. satis n. per gl. ibi in ver. restituendi. a ɔrio sensu. Tum quia nō puniretur ɔtumacia quę punienda est. ĩ si quis ius di. nō ob. l. vnica. inf. eo. l. si tutor. ibi, cum & ɔtumacia punienda sit. pro hoc de fur. l. qui ea mente. ad Tre. l. nam quæ d adius. §. qui cō pulsus. Tũ ēt, quia dñs hēt electionem, an auferat res manu militari, an iuretur in litē. nō. ĩ. e. l. videamus. in fi. ĩ. de rei ven. l. qui restituere. item hoc pbatur l. si q̃s ɔductionis. C. loc. per gl. in ver. restituere. C. vnde vi. l. non ab re. Non ob. l. videamus. § pe. q̃a verum est. q. audītur ex alia euidenti causa, non qñ per contumaciam, vel dolose.

Venio ad iusm iurñi in litem, q. est veritatis, & non affectionis, & in hoc examinabitur ītellc̃s istius ver. plane Dicebat n. Guar. qđ hic loquimur de iusō affectionis. & iō est spāle in hoie mortuo, secus esset in aliis specieb. Assignat rōnem. quã dic, vt in gl. quod hō mortuus nō est ad aliquem vsum, secus in aliis specieb. Ista lec. est falsa. Primo in eo quod dicit, q. est spāle in hoie mortuo, male dicit, quia tex. in fi. loquitur gñaliter de re, quæ nō extat & rei appso gñalis est, vt l. i. in fi. ĩ. si cer. pet. Item quia si poneremus bouem esse ɔbustum, ita esset ad nullum vsum. sicuti homo mortuus. Itē dicit gl. male in eo qđ intelligit quod h c loquatur de iusō affectionis: nam spē debita perempta ante sñiam absq; dolo adhibito in peremptione, cessat arbitriũ iudicis d. l. arbi. §. i. sed hic est hmōi, ergo & c. Teneamus ergo lec. Azo. quod hic loquitur de iusō in litem, quod est veritatis. Et eo mō intelligunt l. cum furti. j. e. quod an sit verum, ibi dicam. Et eodem mō intelligunt l. si qñ. C. vnde vi. qđ est uerum, c vt ibi patet, & extra, q. met. cau. c. fi. De isto ergo iusō in litem. qđ 22 est ueritatis, † videamus q̃ præstari possit. & qñ locum habeat. Et gl. in l. numis. in fi. vlt. glo. tenet indistincte q. habet locum ɔ omnes d dolosos. Idem vr̃ no. in l. i. C. de sen. quæ pro eo quod inte. in fin. q. & vr̃ tex. in l. sp. § an hoc interdicto. q. vi aut clam. Hic uero gl dicit melius & clarius q. ad hoc ut istud iusm possit deferri duo requiruntur, s. dolus rei & difficultas probōnis. In eo q. dicit dolus rei, non curo, vtrum sit cōmissus a principio obligōnis ɔtæ, vel ex postfacto, quia fuit in mora restituendi, vt d. l. num s. in fi. sup. e. & hoc in eo, q. dicit, post moram. Itē non requiritur dolus in clarendo iudici, sicut sup. dixi in alio iusō, vt hic patet, & d. l. si quando & ext. quod met. cau. c. fi. & d. l. numis. in fi. Quod autem dicit, difficultas probōnis, verum dicit, quia probatur in hoc tex. & in l. seq. & d. l. si quando. intelligo autem difficultatem probōnis, vbicunq; res, quæ petuntur, non possunt ad oculum demōstrari, quia non extant, vt hic, in fi. vel quia nō apparent, q. est idem. l. cum res. § pe. de leg. i. & d. l. numis. in fi. & 23 d. l. si qñ. quod est menti tenendum. Et ex h. d. Inn. † q. si ego deposui e apud te fardellum, vel cistam, uel capsam signatam. & sigillatam, & tu non restituis, vel restituis non signatam, seu dissigillatam, & sic arguitur dolus tuus in non restituendo, uel dissigillando, q. stabitur iuro actoris ɔ te, de rebus quæ dicebantur intus esse, ita no. ipse in d. c. 24 fi. extra, q. met. cau. † Quæro, an quando tale iusm defertur, iudex possit taxare sicut dixi sup. de iusō affectionis? Rñ. q. taxare potest anteq̃ iuretur, vt d. c. fi. ext. q. met. cã. & d. l. si qr̃. Postquam vero iuratum est, taxare non pōt, quia redargueretur periurium partis, vt Auth. de iudicib. §. cportet. & C. de iud. auth. post iusiurandum. dixi 25 sup. in l. proxi. §. iurare. Quæro † an ob dolum defuncti deferatur istud iusm ɔ hæredem? Rñ. Aut ille dolus, pp quē deuenitur ad istud iusm, fuit cōmissus ante litis cōtestationem, aut non, de quo dixi supra. 26 Quero, an ab † isto iusō, vel eius delatione possit appellari? Rñ. ista q̃o pendet ex eo q. habuisti no. l. sed & si possessori. §. i. sup. tit. i. & in l. nam postea. §. fi. e. tit. Si n. dicimus q. ex iusō necessario oritur actio, statim sequitur quod posset appellari, quia non est tutum aduersario expectare sñiam. quid. n. si nunquam feratur, & ageretur ex illo iusō, vel peteretur executio? Certe non esset consultum parti, ergo posset appellare. l. ante sñię tps. quorum appe. non reci. Facit l. ait prætor. §. permittitur. ĩ. de min. Sed si dicamus non oriri actionem, ut ego teneo uobis, tunc nō posset appellari pp rationem communem iuris nr̃i, vt l. pe. C. quor. appel. nō reci. & l. . C. de epis. aud. & videtur casus in l. generaliter. §. siue autē illarũ. C. de iureiu. licet sit argu. ɔ. ĩ. de minori. l. intra utile. Dic ut ibi. Ad q. facit quod no. per inn. in c. fi. extra, quod met. cau. Sumus expediti de hac difficili materia, quæ a nemine tractatur, & nunquam intellexi, nisi modo.

ADDITIONES.

a Pom. Quarto. Et circa hoc no. q. iusm nunq̃ defertur fisco, ut ĩ. etiam in rub. scripsi, & in l. quoties. C. de exac. trib. li. 10. De quo uide Io. Fab. in l. præterea, Inst. de act. & In. d. Pau. & Bal. in d. l. quoties. & Ale. in l. pe. § in eum, ĩ. ne quis eũ, q. vi. ex aũt illa quatuor requisita, adde q. ēt requirit ut ītētetur actio, nō aũt offitiu iudicis, & circa hoc vide quę ego scripsi in l. si prius, ad Bar. in 2. q. j. de no. oper. nun. Sexto vltra pdicta requiritur, q. agat ad tale quid, ad qđ quis pstandū pcis ē cogatur, ut dicit hic gl. ĩ. circa prin. & Bar. in d. l. a. circa med. Septimo requirit, qđ quis ex ,ppio dolo, vel contumacia conueniat, vt est tex. in l. i. qñ ex fac. tut. Vn de stare statuto, qđ si factũ fuerit delictũ i territorio alicuius villæ, q. villa teneatur emendare delictũ. Pone quod q̃s sit derobatus, & nō probet se derobatũ, an stabitur iusō. Certe nō, q̃a uilla non ex proprio, sed alieno dolo & delicto cōuenitur. Bar. in l. ne qd, j. de incen. rui. naufr. pont & Bal. in c. i. § cōuenticula, de pace tenen. Hoc tñ limita, nisi eadē persona fungeretur cum eo iur. sir. Can. in c. fi. quod me. cau. Hoc tñ limita, nisi eadē persona fungeretur cum eo qui dolũ cōmisit, aut q. fuit cōtumax, ut j. dicã. Octauo requirit, quod is cōtra quē iusm defert, nō habet cām ab agente. l. si donatæ, in prin. j. de donat. inter vir. & vxo. Nono requirit, quod agēs non hēat rē q̃ petit venalē, facit q̃a qui rem venalem exponit, vr̃ non hēre affectionē ad illam. Facit tex. in l. i. j. de rei. permu. & l. non. n. iuncta gl. & ibi Bar. j. rerum amot. reliqua autem vide hic per Pau. de Ca.

M no, Afflict. decis. 169. nu. 1 & 3.

M no. Tu dic. Ruyn. cons. 59. nu. 2. lib. 5.

Meno. Quasi Pinus. l. si quando, nu. 772. C. vnde vi.

b Pom. Si vero. An autem ista doctrina Bar. sit vera. vide per Alex. Sal. & Ro. & Ias. hic, qui in aliquibus Bar. impugnant.

c Poma. De isto. Vide Alex. cons. 18. col. fi. vol. 1. & cons. 197. col. fin. vol. 2. & in l. a. col. 1. supra tit. proxi.

d Pom. Oēs dolosos. Ex doctr. Bar. hic, & Doc. tōiter hēs notare, qđ licet rēr dñia, æstimatio. & interesse dēant ,pbari p testes, uel instrã, & sic p veras ,pbōnes, qđ tñ cōcurrētib. dolo aduersarii, & ,pbādi difficultate poterũt iusō probari. Et hęc ēt tenēt Can. c. fi. qđ me cau. Bal. in l. a. vlt. char. C. de seu. q̃ ,p eo qđ facit glo. in l. sp. §. in hoc interdicto, hic all. & qđ uoluit Bal. & Ale. in l. q. accusare. C. de eden. qđ ,pbato dolo notarii. cā nō ,pbat per iusm partis. Ista tñ nō hēt locũ in crialib. ut vult Bar. i l. fi. j. e. nō hēt locũ, qñ q̃s cōueniret ex dolo alieno, ut per Bar. i l. a. j. qñ ex fac. tu. neq. ēt in actiōib. bonæ fidei, ut hic per Ale. Pau. cōs. 105. uol. 2. ĩ. Meno. Plor. d. l. si quando, nu. 178.

e Sigillatam. Adde etiam post Alex. quod Pet. de Anch. cons. 228. inci. Ex facti narratione, dicit, quod stabitur iuramēto, cōsiderata qualitate personæ deponētis, & conditione depositarii. Et h. determināto q. de duob. cohęredib. quorum unus subtraxerat claues, & aperuerat scrinium defuncti, alter autem asserebat ibi esse magnam quantitatem argenti, ille uero, qui aperuit, dicebat nihil inuenisse. Pet. de Anch. dicit ibi, quod hæc quæstio similis est prædictæ, de qua in d. c. fi. Ruer. Iuramento. Et istud dictum Inno. & Bar. seq. communiter Legistæ, & Canonistæ, de quo uide plene per D. Ias. hic. col. pen.

LEX VI

1 *Actio ex testamento non semper habet naturam actionis bonæ fidei.*

Alias. Intellectus huius legis patet ex prędictis, quia si non precessisset mora, vel præcessisset, & res extaret, ita quod non esset difficilis probatio, non deueniretur ad hoc iuramen-1 tum. Vltimo not. ex hac l. † quod licet actio ex testamento habeat instar actionis bonæ fidei. l. in minorum. C. in qui. cau. in inte. resti. non est necess. non tamen hoc est verum semper, vt vides, dum dicit hoc enim iudex. & c. & actionum stricti iuris naturam sequitur quã tum ad iuramentum in litem, non bonæ fidei.

LEX VII.

1 *Dominus litis iurat in litem, non alius.*
2 *Principalis qui per procuratorem litem contestatus fuit, potest in lit. iurare*
3 *Procurator, & coniuncta persona non admittuntur ad iurandum in litem.*

Vulgo. Dominus litis † debet in litem iurare, non alius. h. d. Hoc intellige, vt vidisti in ĩ l. videamus, in princip. ĩ. e. 2 Item licet hic dicat quod ille, qui contestatus † est litem suo nomine, debeat iurare, & non alius, tamen puto quod si quis litigauerit per procuratorem, tutorem, uel curatorem, licet ipse non sit litem contestatus, sed alius suo nomine. admittitur ad iurãdum. d. l. videamus, ver. adolescens. Solum ergo hic intendit excludere procurato-3 rem, † & coniunctam personam, & similes, qui non admittuntur ad iurandum in litem.

LEX VIII.

Si tutor. In actione tutelæ, quia est bonæ fidei, iuratur in litem. hoc dicit.

LEX

LEX IX.

1 *Iurans rem valere centum non est periurus, si res valet plus.*
2 *Lex, cū furti an intelligatur de iuramēto ī litē affectionis, an vero veritatis.*
3 *Iuramento si adijciatur, plurisue, an vitietur.*
4 *Testes, qui super aestimatione rei dicant qd valet centū, si post publicationē fiat capitulum qd valet centū quinquaginta, poterunt adhuc examinari.*
5 *Testis super possessione deponens dixit, vidi Titium possidere decem annis, & plus, quod talis adiectio nil operatur.*

a 1 Cum furti. a Qui iurat rem valere centum, q̄ valet plus, non est periurus, licet non dicat, & plus. h. d. Contra hanc l. opp. de l. haec adiectio. ff. de ver. sign. vbi haec adiectio pluris, modicam quantitatem significat. hic cōiter dicit, q̄ nihil operatur. dic, qd aut ista adiectio, plus, pfertur a lege, aut ab homine Si ab hoīe, puta a teste, q dicit decē annis possedisse & pluribus, & tunc credo q̄ nihil operatur, nisi ad ɔfirmationem dicti sui vt hic. Aut a lege, & tunc aliquid operatur, vt d. l. ɔria, no. dicit Iac. de Are. in d. l. haec adiectio. Ex quibus patet, q̄ si in libello petitur certum, falso iure pluris, &c. per hoc libellus non vitiatur, quasi sit icertus p hoc facit. ff. de testib. l. vbi numerus, fm Petrum. † Quaero, de quo iuro hic loquat. Dnt q̄dā de iuro in litē, qd est affectionis, licet hic agatur actione stricti iuris, vt furti, vel ɔdōne furtiua, & intelligit in hoīe subtracto, tenendo opi. Gua. in l. in actionib. §. planè, §. eo. Et qd hoc sit spāle in hoīe, reprobaui vobis ibi. Iō alij dnt q̄ hic loquit de iuro in litē. qd est veritatis. Tu dic, q̄ aut intelligas q̄ hic agat actione furti, & tūc cū ab ipso initio pstat q̄titas, f. duplū vel quadruplū, nō pōt deferri iurm in litē, qd est affectionis vt l. nūmis, §. eo. Itē qa ibi non pcipit parti, ut restituat rē, & ideo n̄ pōt esse illa ɔtumacia, q̄ inducit arbitriū iudicis ad deferendum tale iurm affectionis, sed pp dolū aduersarii, & pp difficultatē pbōnis, si res subtracta nō apparet, deferr iurm veritatis, vt l. nummis, in fi. & l. in actionib. §. planè, §. e. & l. si qn. C. vnde vi, cum sim. Sed si intelligis, q̄ hic agat ɔdōne furtiua, tunc si poneres reū ɔdēnatū ad rē restituendā & ɔteneret iudicē, tunc iuraret in litē, qd ē affectionis, vt l. q. restituere, in fi. §. de rei vē. Sed si ponetes ipēm subtracta perēptā ante sniam, absq; dolo, tunc cessaret iurm affectionis. d. l. arbitrio. §. 1. & hēret locū iurm veritatis, ut hic, qa dolus arguitur

3 & est difficultas pbōnis, ut l. in actionib. in fi. §. eo. † Quaero, quid si
b in iuro, adiicitur, plurisue, an vitiet? Vr q̄, sic, qa haec lex vetat, ergo &c. l. nō dubiū. C. de leg. Cōtrariū est verū. Illud. n. q̄ hic dr, est vt oñdat iurantē nō esse periurū, q. d. si nō adiiciat. plurisue, videbat prima facie periurus: qa iurauit de minori q̄ esset, qd tollit Iurisc. qm̄ q̄ pluris, &c. Et per hoc dico, qd † si testes fuerunt solū exa
4 minati sup atticulo ɔtinente, q̄ res valebat centū, postea si post publicatione fieret articulus, qd res valet centum, & 50. testes possent adhuc examinari. Nō. n. articuli sunt ɔrii: immo oino diuersi, qa pt esse verum, & aliud. Decretistae hñt hunc casum eē. extra de testi.
c bus c. de testib. & ibi gl. &c. cū cā, q̄ inter oeconomū. eo. ti. Per hāc e
5 l. pt determinari qō de teste, q dixit, vidi eū † possidere 10. an. & pl9, q̄ tangit gl. i l. ab hostib. §. sed q̄. simplr. §. ex q. cau. ma. & p Guil. in l. q. si post tres, §. si q s cau. qd talis adiectio nihil operat, qa qn̄ saliqs interrogat, vt aliqd reddat certū, ista adiectio, & plus, tanq̄ icerta nil opat, vt hic. In aliis vero dispōnib. posset aliqd opari, vt d. l. & si post tres, & de ver. sig. l. haec adiectio. & l. cū filius. §. pt. ff. de leg. 2.

ADDITIONES.

a Pom. Cum furti. Iste tex. facit, quod si duo testes sunt, quorū vnus dicat aliquam summā, alius vero dicat ultra, q̄ non sunt contrarii. De quo uide Alex. consi 219. col. j. vol. 2. & remissiue per eū in l. qui quarta, inf. de le. 1. De duob. testib. uno pl9 altero referentib. uide Ale. cons. 36. Ias. in l. cū antiquitas, de testa. Aret. in simili cons. 60. Ias. in l. 2. C. de bon. pos. Ale. cons. 26. col. fi. volu. 2. & cons. 47. uol. 2. & uide addi. ad Panor. c. licet ex quadam, de testi. i addi. incip. at testes, & vide Imo. & Fel. in c. cum. tu, in uers. secundo no. de testi. & Signo. cons. 244.
b Poma. Quaero quid. Vide Alex. cons. 63. uol. 2. & in materia uide per Alex. in d. l. qui quartam, de leg. 1.
Ruer. Testes. & decis. Bar. in hac q. & seq. approbant Doct. communiter, ut refert D. Ias. hic.
c Poma. Per hanc. Limita ut per Georg. Nattam in reper. Cle. saepe, de uer. sig. Ale. cons. 108. uol. 2. Imo. cons. 73. in fi. & cons. 109. in fi. Car. cons. 187. Arc. con. 103. & Soc. cons. 118. ubi loquitur in dictione, aliquantulum.
Meno. Comensis, in cons. 91. col. 2.

LEX X.

Instrumentis. Contra non exhibentem instrumenta iuratur in litem. h. d.

LEX XI.

1 *Iuramentum in litem ex causa retractatur, & ex qua. nu. 3.*
2 *Iurare in litem, an quis necessario cogatur.*
4 *Aestimatio rerum futurarum in criminalibus non probatur iuramento.*
5 *Iuramentū in ciuilibus facit plenā probōnem, in criminalib facit semiplenā.*

1 De periurio. Iurm in litē † non retractatur, nisi ex cā. h. d. Dr hic qd ex necessitate qs iurat in litem,
2 qro, vtrum hoc † sit verū? gl. dicit qd sic. non. n. pōt tale iusiurandum referri; hēt ergo necessitatē, vel iurare, vel a lite discedere. Ego dico q̄ qs nō hēt necesse iurare, vel a lite discedere: posset. n. aliqs dicere, uolo pbare p testes. Hoc pbat in l. sp. §. in hoc interdicto. ī fi. qd vi aut clā. cū gl. in ver. iudicis, ī §. cū aūt, ibi seq. Cum. n. hoc iurm sit inductū in fauore eius cui deferi, pt illi renunciare, secus in iuro iudiciali. In eo. n. hēt necesse iurare, vel referre, nisi recuset ex cā, vt l. manifeste. §. ti. 1. Vertit. n. ī illo et fauor deferentis, qui litigare nō vult. Nec ob. tex. qui hic dicit, ex necessitate, qa dēt intelligi, q̄ hoc iurm est introductū ex necessitate, hoc est pp necessitatem, & difficultatē pbōnis, ut in l. in actionib. ī fi. §. e. Vel dic, qd qnq; qs cogit iurare, vt tutor, uel curator, non dico de iuro in lite, qd est affectionis, sed de eo qd est veritatis, ut no. in l. ut uideamus, in prin. in gl. 2. sup

3 ver. admittēda. Quaero, dr † hic ī tex. qri facile nō solet, qro ex qua
a cā pt retractari hoc iurm? dic ut gl. a Vltimo quaero, vidistis in l. in actionib. §. e. q̄ qn̄ arguit dolus rei, & est difficultas probōnis, iurat
4 de veritate ī litē. Pone, statutū huius † ciuitatis īponit poenā de furto, & robaria fm aestōnē rei subtractae, nūquid cū de furto, & de robar a criminalr agit, sufficit tale iurm ad probādū estōnē. qd vr per l. cū furti. Contrariū est uerū, qa in crialib. requirunt probōnes luce meridiana clariores. Et ista iura. q̄ deferunt in locū, seu defectū pro
b bōnis, non hñt locum in crialib. ut habuistis no. in l. 3. in prin. §. tit.
5 1. & de q. l. maritus. Fateor tñ, † tale iurm q̄ facit plenā pbōnem in ciuilib. faceret indicium fortè sufficiens ad torturā in criminalibus.

ADDITIONES.

a Pom. Vt in gl. Vide concordata per Fel. in c. de caetero, ver. sed credo etiam per legem. 3. de testibus, & ibi per Are. in 2. col.
b In criminalibus. Adde q̄ decidit Io. And. in c. 1. de so. cōp. in 6. & Bal. in l. 1. C. de reb. cred. & in l. pscriptione C. si cont. ius, vel uti. pu. ubi dicunt q̄ si statuto caueatur, q̄ de iniuria illata certo gñi personarū stet iuro offensi, tale statutū, quia est cōtra ius cōe l. omnib. C. de test. habebit locū solū quo ad negociū principale, nō quo ad fundādā intentionē iudicis, coram quo accusatur foreosis tanq̄ fortiatur ibi forū rōne cōmissi delicti. Vnde cum l. si qn̄, loquatur qn̄ ciuiliter intentatur iudicium, non debet extendi ad alium casum, cum illa dispositio sit exorbitans, Aug. tamen & Ro. contra Bar. tenent, ut refert Alex. cuius praedicta sunt uerba.
Ruer. Adde, quod contra Bar. tenet etiam Ias. hic.
Menoc. Marsi. cons. 6. nu. 8. sing. 98. circa med.

De condictione causa data, causa non secuta. Rub.

Quia dictū est §. de ɔdōne certi gnāli, seqr videre de spāli, iō ponit iste titulus. Itē q̄ hic dicit de ɔdōne cā data, dicit gl. & bñ q̄ ponitur impropriè, ut l. domus. in prin. ff. de condi. ind. & ibi videbitis.

LEX PRIMA.

1 *Datum ob cām, cā secuta, non repetitur, siue sit expressa tacitè, siue expressè.*
2 *Conditionem implens, quando videatur adire haereditatem*

1 SI ob rem. Dati ob cām, cā secuta, † cessat repetitio, secus si eā non sit secuta, siue fuerit expressā, siue ab vtraq; parte tacitè intellecta. h. d. cum
a l. seq. In §. sed si parendi. opp. de l. si repetēdi. C. eo. Sol. ibi cā tacitè ab vna tm̄ parte fuit intellecta, hic fuit tacitè actum ab utraque parte, qa veniebat ex natura actionis. Add q̄ no. de verb.
2 obl. l. triticū. Sic in l. nō oīs. §. si cer. pet. Scdo opp. dr hic † q̄. implendo ɔdōnē, nō vr q s adire hrditatē. Qd patet, quia pōt repudiare. ɔ, vt l. iā dubitari. in fi. ff. de hae. inst. Sol. dicit gl. ibi loquit in filio suo, q implēdo ɔdōnē statim est suus hrs, hic loquit in extraneo. Probatur in l. cū pupillus. ff. de cōd. & dem. ista solu. nō est bona, habito respectu ad ius praetoriū, q̄ cōcessit beneficiū abstinendi suis. ff. de acqui. hae. l. cū bonis. Sed bene est bona sol. habito respectu ad ius ciuile, &
b iō ponit alia solō, & vlior, tñ clarius dic aliquantulū. Quaedam est b condō quae consistit in nuda volūtatis expressione, circa ipsam aditionem, tunc implendo ɔdōnem, vr adire, vt d. l. iam dubitari. in fi. Qñque consistit conditio circa aliud, & tunc dic, aut est certum, q̄ impleuit aīo adeūdi, & hr pro adeūte, ut hic: aut impleuit condōnē non aīo adeundi, & hoc constat, uel dubitatur quo aīo fecerit, & hr pro non adeunte, vt hic. Ita dēt intelligi ff. de acqui. haer. l. cū bonis. & l. Antistius. & de ɔd. insti. l. si quis ita, & qd ibi no. facit qd not. de inoffi. test. l. qui de inofficioso. Et praesumit de animo ex praecedētib. vel sequētib. vel ex uerbis, ut ff. de acq. rer. do. l. naturalem aūt, §. in 2. & C. de codic. l. nec codicillos. & de acq. haer. l. eum qui duob. §. filius. Et quaēr probetur animus, no. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. qd sit latitare, est glo. melior de corpore iuris in l. seruus plurium. §. fi. ff. de leg. 1. autem potest animus ex circunstantiis. Nam si haereditas est opulenta. praesumitur animus adeundi, alias, si sit homo diligens, & haereditas sit inops, praesumitur animo parificandi adire. ar. ff. de prob. l. cum de indebito. §. 1. Sed ubi nihil potest conie cturari, non praesumitur adire, quia haereditas interdum est damnosa, ut infra man. l. si haereditatem.

ADDITIONES.

a Pom. Si parendi. Declara per Bar. in l. is cui, io prin. de cond. indeb.
Ruer. Clarius. Vide d. Ias. hic, post Moder.
b Quaedam est. An institutus sub conditione, eam implendo uideatur ad re, uide hic aliquos, maxime Ias.

LEX II.

Sed & si falsū. Gl. inducit hanc l. 2. ad q. de muliere, quae dedit dotem viro, qn̄ matrimonium non ɔstabat de iure. De quo dic, vt in l. 1. C. eo. & in l. fi. ff. de ɔd. sine cā.

LEX III.

1 *Datum ob causam, quando possit repeti ex poenitentia.*
2 *Quasi, est veritatis expressiuum.*
3 *Creditor in diem potest petere quod caueatur.*
4 *Debitor in diem non tenetur cauere, quando est ei cautum per exceptionem.*
5 *Cautio Mutiana an habeat locum in contractibus, remissiuè.*
6 *Cautio Mutiana praestatur a volente.*
7 *Agi quomodo possit, vt fiat instrumentum de eo, quod conuentum est.*

Dedi

Dedi tibi. Si pecunia dat̃, ne quis ad iudicē euocet̃ non p̃t repeti, licet de non vocando non caueatur, secus si ad iudicem quis voccetur. h. d. Opp. datum ob † cām pōt repeti ex pnia. ut no. j. prox. §. & l. si pecuniam. in ptin. Sol. Dicit glo. ideo hic non hēt locū pnia. quia res non est integra dedi. n. pecuniam ne ad iudicē irei. quasi decidi, & veritatis † est expressiuū: quia in veritate transegi, & decidi tecū, ex quo pacto tibi adest pecunia, quia tibi dedi, & mihi adest exceptio, quam parasti mihi ex cōuentione. Ita vult dicere prima gl. & verū dicit in casu ꝑposito. Possumus etiā dicere, & gñalius loqui. qđ est spāle in cōtu trāsactionis, quia licet sit cōtus innoiatus, nō est locus pniæ. l. q̃uis. C. de trāsa. Istā nō sequitur Bu. sed primā. Vel possumus loqui largius siue sit trāsact. siue sit aliud pactū simplex: dū tñ fiat cā finiēdarū litiū, nō est locus pniæ, vt hic, & l. q̃uis. mō habemus primā gl. Quidā vero largius adhuc loquunt, q in oi pacto. qđ fit cā liberationis, nō est locus pniæ, ut j. l. prox. §. 2. qđ non placet. Venio ad seq. gl. q̃ op. & eius oppōnes non vnt adaptari ad tex. Nam in nulla parte huius l. dr̃, qđ non dēat caueri, sed dr̃, q si non cauetur, nō pōt ꝯdici, t. ñ ex hoc vr̃ tex. innuere qđ caueri nō dēt. Si. n. hoc drēt caueri ex natura cōtus, tacite hoc vr̃ actū ab utraq; parte, vt l. cū quid. §. si cer. pe. ergo si non fieret locus esset ꝯdōni. j. co. ti. l. 1. §. 1. & ibi no. Ad illud ergo opp. & vr̃ qđ imo dēat caueri, ut l. in oib. § de iudi. Sol. Dicit gl. ibi loquit̃ in dandis, hic in faciendis. ᵃ Et credo, qđ hoc voluit dicere prima sol. glo. hic in verbo. ꝯdō cessat, q̃ dicit, q ibi loquit̃ in dandis, i. in his, q̃ bonis q̃ dēnt largiri. q. d. q hic loquit̃ in iis, q̃ pendent ex solo actu corporis. Rō, quia in primo casu pōt esse suspicio, in scđo casu non. ᵇ Mirabilis intellect̃s est illius legis in oib. nec l. probat̃, imo est cō l. q̃ dicit idistincte † quemlibet creditorē in diē posse petere cautione, ut j. de priui. cre. l. si creditores. & l. in possessionē. j. ex qui. ca. in pos. ea. vr̃ ēt cō l. harū. & l. egi. §. si cer. vēd. & ēt cō l. in fulā. in fi. j. loc. vbi in facto cauetur. Vñ soluit gl. scđo, qđ hic nō fuit actū expresse, qđ caueretur. Iste intellectus ē mirabilior, quia primus. Innuit. n. qđ l. in oib. ñ hēt locū nisi in eo, qui tenet̃ ad die, ex oblōne expssa. Sed hoc vr̃ cōtram d. l. cū q. d. §. si cer. pet. q a tñ valet tacitū q̃tū expssum, & cō prædictam rtam l. si creditores. de priui. cre. Alii dnt, q hic loquit̃ i cōtib. stricti iuris, ibi in bonæ fidei. Et hoc tenet gl. in l. aliq b. locis, ut d. l. in oib. §. de iu. & l. 2. §. 1. sol. matr. qđ est falsum, & cō d. l. si creditores. de priu. cred. & l. in possessionem. §. 1. qui. ex cau. in pos. ea. & l. in oib. Dic ergo † q hic iō non dēt caueri, quia cautū est debitori per exceptionem, q hēt, vel. 1. §. si debitori. j. ut in pos. le. facit qđ no. j. eo. l. si pecuniam. §. plane. in gl. in ver. restitunım. Tertio op. de l. Mutianæ. j. de ꝯdi. & de. Sol. ibi loquitur in ultimis voluntatib. hic in cōtib. Dicit gl. tene ergo, qđ † cautio Mutiana nō hēt locum in cōtib. Aliud sentit gl. in l. siue apud acta. C. de trāsa. & ibi dixi. & dixi ēt in d. l. Mutianæ. vbi gl. tangit ēt de ver. ob. l. si ita stipulatus. tangit̃ ēt in l. 1. C. de pac. in fi gl. mag. Gul. examinat, hæc non est nostra materia. Dic ut plene dixi in d. l. Mutianæ, tñ q̃tū ad propositum dico, q cautio † Mutiana præstat̃ a volente, ut hēat vim ꝯdōnis impletæ, non aūt exigitur ab inuito, & ita loquit̃ hic. Vñ si pecunia non esset hic data creditori, sed esset ꝯuētū de dādo sibi, ne ad iudiciū eat̃, & ipse vellet cauere de non eundo, an cauendo videat̃ implere cōtū ex parte sua. Ista est materia l. siue apud acta. C. de trans. Quarto op. de l. si pecunia. §. plane repromittere j. eo. Gl. dicit, ut ibi, & bene, quia iō hic non cauet̃, quia reo est cautū per exceptionē, ut dixi. Opp. extra gl. & vr̃ q semper possim † agere, ut fiat mihi instrm̃ de eo qđ cōuenit inter nos. l. sicut datā C. de h. cau. & de fi. instru. l. plures apochis. Solu. Si ego vellē petere, ut mihi fiat instrm̃, in quo appareat, quod ego dedi tibi cētū ne ad iudicē iret̃, hoc posset fieri p iura cōria: sed si peto vt caueas de nō eūdo, hoc nō possum, vt hic. Rō, q a hic plus peto, s. vt de nouo obligeris de nō eundo ad iudicē, sed in primo nō peto, q caueas de nō eundo, sed vt facias apparere instrm̃ de eo qđ actū est. Dixi plene in l. si finita. §. elegāter. de dā. infe. Si tñ dictum instrm̃ nolles facere, nō credo qđ ob hoc daret̃ ꝯdō ob causam. Nā qđ de hoc facias instrm̃, non fuit actū tacitè, vel expressè, sed venit ex æquitate & officio iudicis, merito defectus illius cāa hanc ꝯdōnem nō parit. Et hoc mō ēt possemus intelligere l. sicut, & sm̃ hoc oia cōria, q̃ in gl. signant̃, nō lacerent cō eā, q a posito qđ q s cogeret̃ ad cauēdū, non cogit̃ ideo quia tacite uel expresse fuerit actū. Vltimo q̃ro, hic dr̃ q si itur ad iudicē, reus qui dedit pecuniā, p̃t repetere, q̃ro an etiā poterit exceptionem obiicere? Rñ. ista est materia l. vbi pactum. C. de transac. quæ est multum difficilis. Dic ut ibi dixi.

ADDITIONES.

Menoc. Forcatuli. dialo. 94. num. 1.

a Pom. Causa finiendarum. In transactione, siue alio quocunq; pacto simplici, q fit cā finiendarū litium, vel liberationis, nō est locus pniæ. An aūt istud ultimū sit verum, vide Alex. hic. Considera tñ, quo possit hoc procedere in oi pacto conuento, qđ fit litium minuendarū cā, non. n. video quo possit pecunia dari, ut a lite discedat, & non fit transactio. Nec ob. exemplū ipsius Ale. hic, quia si bene uideris cōtinet repugnātia. Vñ cogita, nisi uolueris ponere exēplū in arbitramento. Aduerte tñ si possit colligi aliquod exemplum extra no. per Bal. in l. 1. in fi. C. de trāf.

b Quarto opp. Licet illa rō gl. ibi, & Bar. hic, sit bona, & in se uera, tamen nihil facit ad istū tex. qui tex. hic, q ideo hic non cauetur, non rōne. de qua hic per Bar. & gl. ibi, sed ideo quia de hoc nihil erat conuentum, quod etiam sentit Bar. circa fi.

Menoc. Oppono Tiraq. de retract. consangui. §. 19. gl. 5. nu. 1. & 2.

Ruer. Quod ego dedi tibi centum. Adde q idem tenent Ang. & Fulg. hic.

c Secundum hoc omnia. Vt patet in toto tit. quibus ad liber. procla. non licet, & toto tit. C. qui ad liber. p crue. non pos.

1 *Seruus qui datus est, vt manumittatur intra certum tempus, quando post tempus sit liber.*

2 *Pecunia si data est, vt seruus manumittatur per recipientem pecuniam, quando post tempus efficiatur liber.*

3 *Pecunia si datur in sacculo nō numerata p̃ seruo manumittēdo, nō est emptio.*

4 *Actio præscriptis verbis, potest appellari condictio, & est personalis.*

§. Idem est si. Si do pecuniam, vt Stichum manumittas, non p̃t repeti, quia non cauetur de manumittendo, nisi fuerit actū, sed p̃t repeti, si dantē peniteat, vel nō manumittat̃, nisi q debebat manumittere, casu fuerit ĩpeditus. h. d. Opp. q iste ver. sed si tibi, supfluat p̃p p̃cedentē. Solū. in prin. volebat repetere q a non cauebat̃. In ver. sed si tibi, volebat repetere, q a non manumittebat̃, vel ex pnia. Secundū hoc op. ad prin. & vr̃ q cauere debeat, vt l. si pecuniam. §. planè. j. eo. Nec p̃t dicere qđ ei q dedit pecuniā, sit ꝯsultū p exceptionē, sm̃ qđ dixi in prin. legis Sol. si ponimus dari vt Stichus manumittat̃ simplr̃, non adiecta die, vel ꝯditione, tūc dico, q nō p̃t peti cautio, cū sit in ptāte actoris petēdi statim qđ manumittat̃, vt videbitis no. j. in l. pxi. Sed si ponamus qđ fuerit actū de manumittendo ad diē, tunc fateor qđ pōt peti cautio si tñ nō p̃stat̃, nō inducit̃ ꝯdō ob cau. q a non petit̃ ex eo qđ fuerit actū tacitè, vel expssè, vt mō dixi in prin. §. Scđo opp. & vr̃ q non sit locus pniç, vt §. ea. l. in prin. Sol. vt ibi dixi. Tertio op. ad ver. qđ si ita, & vr̃ qđ sibi cōdicat. Dicit. n. q nō pōt ante diē repeti, nisi peniteat. Nā repetēdo vr̃ eū penitere. l. actione, in prin. pro socio. Solu. & aduerte q a hoc est valde subtile. Iurisc. hic respicit medium, p qđ ĩ libello ꝯcludit̃, aut. n. ꝯdico, quia nō manumisisti ante diē, & tunc succūbā. Aut ꝯdi co, quia me penitet, & obtinebo. Tunc fateor qđ ista pnia probat̃ per illum libellū, & hoc vr̃ sentire gl. Item opp. dr̃ hic, q post diē pōt repeti. Contra. C. si mancip. ita fue. alie. l. si is, & j. e. l. si pecuniam. §. 1. in fi. §. Gl. ꝑsolone vacillat multū hic & in cōriis, & in l. naturalis, § at cū. de pscr. ver. Tu tñ † ex oibus vt habeas claritatem, ita dicas, Aut ego do tibi seruum meū, vt eū manumittas intra certū tp̃s, tūc aut fuit cogitatum de certo actu manumittendi & post diē non efficit̃ liber ex ꝑstōne, j. de ver. obl. l. q. Romæ. §. Flauius, & ibi no. Aut nō fuit actū de certo actu, & tūc efficit̃ liber, ut l. si pecuniā. §. 1. in fi. j. e. cū sim. Aut non dedi † tibi seruū meū, sed dedi tibi pecuniā, vt manumitteres, & tunc post tp̃s efficit̃ liber ipso iure, ex ꝑstōne. l. si is qui. C. si mancip. ita fue. alie. Aut non emi, sed sic simplr̃ dedi pecuniā, vt manumitteres, & tunc post tp̃s ꝑstō nō facit eū liberū, vt hic, & l. naturalis, §. at cum do, j. de præscr. ver. & l. nō ois, in prin. §. si cer. pet. q̃cquid ibi gl. dicat. † Aut dubitat̃ vtrum emerim, vel non, tūc aut dedi pecuniā non num. sed tanq̃ speciē in sacculo & non fuit emptio serui. Ita loq̃t̃ hic sm̃ vnā lec. d. §. at cū do. aut dedi pecuniam num. & tunc aut illa correspondet vero p̃tio serui, & p̃sumitur emptio. d. l. si is. Aut non correspondet vero p̃tio, sed multominus, & tunc non vr̃ emptio, sed cōtus innoiato, vt hic sm̃ Pet. & quosdā alios Modernos. Quæ distinctio vr̃ ꝓbari de reg. iu. l. sp̃ in stipulatiōnib. & qđ ibi no. Rō pdictorū est, q a qñ ego emi, videor tibi tradidisse seruū ꝓpriū, merito succedit cōstō post tp̃s, & facit eū liberū. l. si pecunia. §. 1. j. e. Et ad p̃dicta facit qđ no. p Cy. C. e. l. si liber, & p̃dicta oia intelligas, nisi condō serui repugnaret q a ex aliqua cā forte ad libertatē produci non posset. Ita ēt intellr̃ hic sm̃ vnā solonem. Qñq; do tibi pecuniam, vt manumittas seruū alienum & tunc nullo casu post tp̃s ꝑstō succedit, ne dñotas fiat inuita, & hoc mō ēt pōt intelligi hic sm̃ aliā lec. & d. §. at cum do. Venio ad versi. Sed si Stichus dr̃ hic, q si Stichus decessit ante moram, cessat repetitio. Cōtra j. e. l. si pecuniā. §. sed vbi. Sol. dnt ante morā, cessat repetitio. Cōtra j. e. l. si pecuniā. §. sed vbi. Sol. dnt quidam cessat repetitio, quasi cā nō sequuta, vt hic, sed ex pnia competit, vt in cōriis, quo casu qñ ago ex pnia dēt distingui, vt dr̃ in l. cōtra, & hoc verū. Venio ad ver. quinimo. dr̃ hic Sticho mortuo petere ꝯdōnē. Cōtra Cōdō ob cām dat ad repetendū qđ est datū, nō ad ꝯsequendū qđ est promissum, vt l. 1. in fide te pui. Sol. dicūt quidā qđ hic loquit̃ de certi ꝯdōne gñali. Alii quod hic loquitur de actione pscr. ver. q̃ pōt appellari cōdō, iō, quia psonalis est actio, & ista cōiter tenetur. Alii dnt q hic est casus spālis, in quo dat̃ ꝯdō ob cām ad ꝯsequendum promissum. Sic j. e. l. si pecuniam. §. item si q. s. & sed si acceperit. sed cōiter ista non teneret: vt ibi dixi. Oppo. & vr̃ q ꝯpetat actio de dolo. vt C. de dolo. l. cū ꝓponas. ergo condō, de qua loquit̃ hic cessat, vt l. 1. & 2. de dol. Sol. si hic intelligas q loquit̃ de certi ꝯdōne gñali, non obstat, quia concurreret cum actione de dolo tanq̃ gñalis. Sed si intelligas de actione pscr. ver. dicit glo. qđ ibi fuit cōtus facio. vt des, hic vero fuit, do vt facias. Certè ista est multum difficilis lex, tñ q̃tum ad propositum, si volo agere, ut obseruentur promissa ꝯpetit actio pscr. ver. ita loquitur hic. Si vero volo repetere id qđ est datū si quidē est repetibile, habet locū ꝯdō ob cām, vt p totū istū ti. Sed si nō est repetibile, tunc habebit locum actio de dolo, q a dolo tuo fui inductus ad hoc faciendum, vt d. l. cum proponas loquitur enim cū est data libertas, quæ non p̃t repeti. Vlimo quidam dicunt ex hoc §. qđ mora inducit hanc cōditionem quod gl. non placet. Dicam in d. l. si pecuniam. in prin. j. eo.

§. Si liber homo. Si cā ob q̃ datur, sequatur de facto, & non de iure, competit repetitio, nec distinguitur sciens ad ignorans quis receperit. h. d. No. luminarium. Opp. de l. si procuratorem §. si liber hō, j. mand. Sol. ibi dedit pecuniam pertinentem ad manumittentem, hic ad manumittendum.

Filius

1 *Filius quando possit corrigere patrem.*
2 *Causa pro qua est data pecunia, si sit sequuta, non tamen ex causa que data fuit, quando competat repetitio.*

§. Si quis quasi. Si pecunia dat, vt aliqd ex certa causa sequatur, si illud postea sequat, non tñ ea eadē cā copetit repetitio, itē defectus cāæ a dāte tñ in mente retentus, hanc ɔdōnē nō parit. h.d. † Op. qđ filius non dēat corrigere 1 patrē, vt in Authen. de nup. §. sed qđ sancitum. So. circa distractionē, & administrationē bonorū non dēt corrigere, vt ibi, & l. cum oportet. §. non aūt. C. de bo. q̄ li. sed de iure pōt, vt hic. Ita dicit glo. posset ēt eū circa administrationē bonorū corrigere, qñ eius prodigalitas esset nimis magna. C. de sent. pas. l. fi. & ℥. ad Tre. l. Imperator. † Opp. q̄ hic nō ɔpetat repetitio, qa cā ob quā data est pecu- 2 nia, sequuta est. s. libertas, & fuit sequuta de iure, s. ex testō. So. huius t. more dicunt quidā q̄ hic dat ɔdō sine cā, nō ob causam. Tu dic fm gl. aut debebat hic libertas p fideicōmissum, aut directo. Si per fideicōmissum, & sequuta est manumisso: nō pt hēre locū ɔdō ob cām, sed sine cā. Nā cā sequuta est, & sic cessat ob cām, sed qa cā dādi fuit iniusta, tō hēt locū sine cā. Mihi vr qđ ēt tūc ɔpetat ɔdō ob cām. Nā cā proxima, ob q̄ pecunia dat, est vt relictū libertatis purificet. ℥. e. l. 1. §. 1 sed illud non est sequutū, ergo hēt locū ɔditio ob cām. Si vero erat relicta libertas directa, tūc dicit gl. q̄ cōpetit ɔdō sine cā tanq̄ gñalis. Itē ɔdō ob cām, qa non hēt libertatē a pp cā donōnē q̄ fecit, q̄ reqrit, vt ℥. prox. §. Mihi vr a. q̄ si pecunia fuit data post aditā hæreditatē, tūc dicit gl. uerū simplr, qa iā erat liber hō. Si vero fuit data añ, cū iā nō esset liber hō, tūc est dicendū idē qđ in libertate relicta p fideicōmissū. Itē opp. & vr qđ sufficiat libertatē seq quocūq; mō. l. cum seruus. ℥. de ver. ob. Sol. expone, vt ibi in gl. & ēt hic, & cessat ɔtrium, qa dēt intelligi dūmō hēt libertatē p eū, cui pecunia est data, vel promissa. Sed ɔ hoc opp. q̄tū ad exceptionē parandā non refert a quo fiat, dūmō fiat. l. si puellā. C. si man. ita fue. ali. ergo hic in q̄tū ad defendendū hrdes ne ɔueniātur condi. ob cau. nō refert a quo fiat. So. vt dicā vobis. ℥. eo. l. si pecuniē. § 1. Quæro vtrū ista pecunia possit repeti ɔdictione indebiti. Gl. hic dicit q̄ non, quod dic vt dicā in l. is cui hæreditas. ℥. de ɔdi. ind. Venio ad ver. quanquā. & opp de l. si quasi. ℥. de pig. actio. Sol. ibi fuit causa ab vtraque parte in mente retenta, hic ab una tātum, facit quod no. ℥. eo. l. 1. §. 1. & ℥. si cer. pet. l. non omnis.

ADDITIO.

a Pom. Mihi vr. Aduerte, q̄ Bar. hic vr sentire, q̄ si hæres recipiat illud, q̄ est sibi solvendum gra condōnis implendæ, tñ per hoc nō vr adire hrditatem, qđ profecto est contra casum l. pro hrde. §. Pantonius. ℥. de acq. hær. Et si dicas oñ esse ita exasperanda verba Bar. quia per hoc q̄ dicit, aut erat hæreditas adita, aut nō, non negat ipse pp hoc, quin hæres recipiēdo id quod erat sibi soluendū gratia cōdōnis implendæ, videatur hæreditatem adire, quia respon. quod tunc nescio quæ differentia sit inter primum, & secundum casum. Vnde cogita quæ fuerit mens Bar.

§. Subtilius. Si qđ meum est, tibi trado, tanq̄ tuum, non transfero dñium. h. d. Iste § ɔtinuat cum pcedēti, vñ magis deberet dici esse versi. q̄ §. Materiā istā, q̄ tractat de errore, qui impedit translationē dominij, habuisti in l. cū fundus. §. seruum tuum imprudens. ℥. si cer. pet. diximus in l. 1. sup. de offic. procur. Cęs. & dixi in l. eius qui in prouincia supra si cer. pet.

a **§. Quamquam.** a Habet ɔdō p impleta, qñ is, q implere dēt, impeditur facto eius, q ex iplemento tenetur. Op. de l. si peculiū. §. de illo. ℥. de sta. lib. Sol. ibi plegatū erat peculiū seruo, hic secus. Op. q̄ nullū est hic hæredis impedientis cōmodū, nā tenetur legatario actione in factum, vt dr in fi. tex. Glo. rñdet qđ est cōmodū, qa tenetur ad decem in genere, nō ad illa quæ erant in peculio, certe hoc cōmodū modicum est. Dicas ergo qđ datur hoc consil. ū hrdi de rigore, sed de ęqtate succurritur legatario per actionē in factum, qua ęquitate cōsiderata nullum est cōmodum hæredis. Opp. q̄ de æquitate ēt vr qđ ei, in cuius persona dr impleri conditio, non subueniatur, vt ℥. si quis omis. cā te. l. si quis sub cōdō. Sol. illud, quod est soluendū in vim condōnis ea testō, non potest peti de rigore, nec de æquitate, vt l. contraria sed hic æquitas fundatur ea alio quam ex testamento. s. quia hæres seruum volentem soluere impediuit.

ADDITIO.

a Quanq̄ Adde inquantū. Alex. hic notando refert Pau. de Cast. & Ray. dicere hūc tex. notabilē, quod si quis volebat mihi relinquere in testamento, & tu impediuisti, teneris mihi ad interesse, q̄ Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de iud. §. generaliter. posset etiam, ponit in q. de tutore, qui procurauit per testatorem sibi relinqui totum, vel partē eius, quod pupillo relinquere intendebat, q̄ pupillus possit agere ad interesse, si manifeste appareat, persuasione tutoris sibi relictum quod pupillo relinquere intendebat. Ibi late uide, fuit quæstio P. lei, ut ipse refert.

LEX IIII.

a **Si quis accepto.** a Si cā, pp q̄ debitor liberatur, non impletur, agitur vt se in pristinam obligationē reponat. Pro declaratione huius legis q̄ro, qđ ɔdicat? Gl. distinguit notabiliter. Aut debitū, q̄ fuit remissum, erat liquidū, & cōdicitur ipsa pecunia, ut ℥. eo. l. si mulier. Aut nō erat liquidū, sed erat forte in diem, vel sub cōdōne, & cōdr, vt in pristinā obligationē reponatur, vt ℥. de iure do. l. licet. Ad huc opp. de l. ob eā cām. ℥. de præsc. ver. Sol. fm verā solonē fateor q̄ posset agi ɔ cessantē adimplere, pmissa actione incerti. s. præsc. ver. vt ibi, & ēt cōdōne ob cau. vt hic. Opp. de l. licet. ℥. de iu. do. Sol. ibi acceptilatio hēat tacitā condōnē, si matrimoniū sequeret, hic nō. Extra gl. op. de l. cū mota. C. de trans. vbi non dat ɔdō ob can. Sol. ibi actio, quæ erat remissa, nō poterat ex cōsensu partiū restaurari, ut q̄rela inofficiosi. Itē actio descendens ex delicto. l. si vnus. §. pactus. ℥. de pact. merito nō pōt ɔdici, ut se reponat in pristinā oblōnē. Nota ergo ex hac l. cum gl. sua, qđ qñ statim possum petere debitū, nun cōpetit mihi actio, vel iudicis officiū, ut debitum illud promittas. cessat. n. æquitas. In ɔtrium facit l. si finita. §. eleganter. ℥. de damn. infe. sed ibi erat, debitum quodam extraordinario iure, ut ibi dixi.

ADDITIO.

a Pom Si quis accepto. Vide Alex. consi. 37. uol. 3.

LEX V.

1 *Pęnitentio quando facit locum condictioni.*
2 *Præparatoria non faciunt desinere rem esse integram.*
3 *Sponsalia sunt initium matrimonij.*
4 *Contractum implens ex eius parte potest pęnitere, & quando, n. 11.*
5 *Innominatis in contractibus facio, vt des, & facio vt facias, quando habeat locum pęnitentia, & vide nu. 6. & 7.*
8 *Obligatio quando debet impleri ex rei interuentu, licet partem pęnitere, & rē non accipere.*
9 *Pęnitere licet in mandato, deposito, & societate.*
10 *Libellus in condictione ob causam ex pęnitentiā.*
11 *Pęnitentiæ in contractibus quando sit locus.*
12 *Pęnitentię ex parte eius, cui est impletum non est locus. & nu. 4.*
13 *Si do pecuniam alicui vt vadat pro me Romam, est contractus locationis, & conductionis, vel contractus innominatus.*
14 *Repetitio quando competat ex defectu causæ.*
15 *Quando præsumatur causa finalis, vel impulsiua, remissiue.*
16 *Cōdictio ob causā habet locū in cōtractib. innominatis, & quādo actio de dolo.*
17 *Condictio ob causam in omni datione ob causam, licet non resultet contractus innominatus, habet locum.*
18 *Condictio ob causam, vt competat, est necesse quod agens perfectè contractum impleuerit.*
19 *Contractus si est ab vtroque parte perfectus, & postea ab vna parte implementum rescinditur, habet locum condictio ob causam.*
20 *Condictio ob causam, ad quid detur.*

a **Si pecuniam.** a In ɔtibus innoiatis si ex una parte impleř, ex alia non, pp casum, cessat condō ob causam. quasi cā non sequuta, sed hēt locū pnīa, dū tñ aduersę parti de indemnitate consulat. h. d. ✱ Nota hic in prin. ibi, & dū p te, &c. q̄ illud qđ p me non stat, mihi imputari nō dēt, & ideo q̄ datū est, a me repeti nō pōt, esto. qđ stet per me, dummodo casus fortuitus me impediat illud adimplere, vt hic no. Sed certè, si sit actus a quo liceat pęnitere, esto qđ p te non stet pnīa recuperabit qđ tibi dederit, vt hic, saluo tibi interesse tuo, ut hic vides textum notabilē. No. ergo ex isto textu intellectum rłæ cōis, qñ quis petit aliquid ab aliquo, uel ab eo aliquid petat: ipse allegat, qđ p ipsum nō stat, quominus actus impleat, quatenus &c. quia dēt intelligi si ille actus est talis, cuius non est licitū pęnitere, tunc enim sufficit illi, q̄ per eū non stet ad hoc, ut ab eo datum non possit repeti, uel ad hoc qđ promissum sibi possit petere. Si aūt est actus, a quo sit licitū per parte, quæ petit, uel a quo petitur, pęnitere: tunc modicū proficit ista allegatio, per me non stat ergo non dēt mihi imputari: quia esto, q̄ ɔdici non possit condictione ob cām, ex eo, qa ea quo per eū non stat cā censet adimpleta, ut hic patet. ergo nō hēt locū condō ob cām, tñ per pniam dicendo, q̄ non uolo nunc, q̄ illa cā impleatur, poterit repetere ut hic. Qñ ergo dr illud, qđ p me non stat, mihi imputari non dēt, ɔcedo, ergo a me illud, q̄ ob istam causam dedisti implendā, petere qđ tibi reddam non potes. Concedo, nisi sit actus, a quo mihi sit licitum pęnitere, sed iste est h mōl: ergo &c. & ego nūc non uolo, qđ iste actus perficiatur, qua repeto, qđ tibi dedi. bñ dicit per hanc legē. No. scdo, qđ qñ actus, qui celebratus est fauore duorū, non est perfectus, licitum est partibus uariare a uolūtate primęua, & pęnitere, p quo Inst. de emp. & uend. §. 1. uers. in ijs aūt. Et qñ alicui sit licitū uariare, & discedere ab eo, qđ dixit, dicit p Dy. ex de reg. iur. c. mutare, lib. 6. Tertio nota, quod qñ aliquis dēt aliquid facere, uel adimplere, & per eū non stat, sed per casum fortuitū, perinde est ac si factū esset adimpletum. Sequitur in textu Sed cū liceat pęnitere, ℥. locus est iuris cōsultus de repetitione, q̄ fit ptextu causæ nō secutę, hic ptextu pniæ fit repetitio, & br hoc intēdit. Aut est res oīno integra, & licet pęnitere. Aut non est integra, sed cōpleta, & non habet locum pnia. Aut est integra, sed non oīno, & tunc eatenus licet pęnitere, ut aduersarius seruetur indemnis, uide ea ibi, q̄ pendit, per istū tex. dicit Iac. But. quod si aliquis permittat se posse cōueniri corā iudice aliquo, & ante lit. contest. pęnitet, & declinet forum, quod potest, ut ata l. si conuenerit, ℥. de iurisd. om. iud. qđ teneatur ad expensas actori, ut ℥. de dun. l. qui saxum, iuncta l. qui pendentē, ℥. de acto. emp. ✱ Diuidit in tres partes. Primo dicit cessare condōnē, quasi

ADDITIO.

a Poma. Si pecuniam. Vide Zuan. in repetit. cap. 1. de accus. & Alex. consi. 16. uol. 2. colu. 1. ubi limitat hanc l. & similes de iure non habere locum, si ibi interuenisset stipulatio.
Méno. In materia. Barba. consi. 60. col. 28. & seq. lib. 3.

quasi cã nõ sequuta. Scdõ dicit eã hẽre locum ex pñia. Tertiò, istud dictũ limitat, vt indemnitati aduersæ partis ɔsulat. Scda ibi, sed cũ liceat. Tertia ibi, nisi fortè. Tu hẽs hic q̃ pñia facit locum hinc ɔ dõni. Contra, & assumo gl. magnam, & opp. de eo qd hr ǰ. eo. l. q dõni. Contra, & assumo gl. magnam, & opp. de eo qd hr ǰ. eo. l. q. seruus. Dñt quidã qd ibi loquit qñ ɔtus est celebratus gra vtriusque. hic gra dãns tm. Gl. reprehẽdit. Nã & hic gra utriusq; fit. salaque hic gra dãns tm. Simile s. eod. tio cã recipientis, & ire cã dantis: & tñ est locus pñiæ. Simile s. eod. l. 3. §. 1. Gl. istorũ opi. infideliter recitauit. Nam bñ videbat ipsis qd hic ɔtus fiebat gra utriusq;, sed ibi dixerunt distinguendũ esse, an factũ q erat explẽdũ post datã pecuniã, ut iret Capuam fieret gra dantis, vel gra vtriusq;, & hoc mõ recitat in sequenti gl. super ver. repetet, & intelligendo sic, fortè ista sol. non est mala fm quosdam vt ǰ. dicam. iõ gl. soluit ɔriũ aliter. q̃a res hic erat integra. & sic locus est penitentiæ, & in l. qd Seruius. nõ erat res integra. † Aduerte, ex hac gl. coniuncto tex. apparet qd præparatoria non faciunt rẽ desinere esse integrã, vt hic, & l. si defunctus. s. de procu. secus si de aliquo facto aliqd incipiat, ut d. l. qd Seruius. † Nam sponsalia sunt initium matrimonii. Pro hoc facit ǰ. de pollici. l. 1. §. cœpisse. Contra hoc op. extra gl. ǰ. ea. l. §. itẽ si quis dederit, ubi est cœptũ aliqd de eo q erat fiendum. & tñ locus est penitẽtiæ. Sol. dicit Iac. de Are. ut colligit ex distinctione sua q̃ facit. & refert Cyn. in l. sicut. C. de actio. & obli. qd l. qd Seruius loquit qñ illud qd post dationẽ erat fiendũ, respicit ɔmodũ utriusq; §. itẽ si quis, loquit qñ respicit cõmodum dantis tm. & fm hoc vr bona sol. posita in prin. gl. recte intelligẽdo, q non placet. Nã siue id q est faciendum respicit ɔmodum dantis tñ siue utriusq;, idẽ iuris est, & eadẽ rõ, ut ǰ. videbitis. Præterea §. itẽ si quis, nõ respiciebat ɔmodum dãtis. sed tertii, s. manumittendi. Rñdeo. ergo ad l. q Seruius, q illud est spãle fauore mrimonii, siue matrimonium illud sit ɔhendum inter dantẽ & recipientem, & sic gra utriusq;, siue inter extraneos, & sic nõ respiciat cõmodum dantis. Casus est in l. si ego. in princ. & §. 1. vbi hæc sol. probat ad literã. ǰ. de iu. do. Opp. in ɔtib. innominatis põt agi, ut quis cogatur implere q promisit, vt ǰ. de pscri. ver. l. naturalis per totã l. Ergo apparet q nõ est locus pñiæ. Sol. dicit glo. bene † pñiæ locus est ex parte eius qui impleuit ɔtum, non ex parte eius cui impletum est. Cum. n. ipse sit perfecte obligatus, nõ põt penitere, sed põt agi ɔ eum, ut impleat, ut in ɔtis. illũ uero, qui impleuit põt penitere. & repetere qd dedit Ita loquit hic, & s. e. l. 3. §. 1. Contra hoc op. ea q̃ facta sunt non põt repeti, ut l. si non sortem, §. libertus, ǰ. de ɔdi. inde. Vnde vr q nõ sit locus penitentiæ. Huius timore dicit. gl. q hoc, q de pñia dr, habet locum in do ut des, & do ut facias, & in permutatione. q. d. facio, ut des, vel in facio, ut facias. non hẽt locum. quia postq̃ est factum cessat penitentia. istud ẽt vr tenere Iac. de Are. & Cyn qui recitauit eũ in d. l. sicut. C. de ac. & obl. Certe ẽt † in facio vt des, & facio vt facias, põt hẽre locum pñia, qñ ex aliqua parte nil est impletum. Itẽ qñ ex una parte esset impletum, si esset tale factum quod posset repeti, ut vacuam possessionem tradi, & similia hẽret locum ista lex, s. repetitio, vel si peto, ut te reponas in pristinam oblĩonem, ut s. l. proxi. Itẽ qñ est tale factum quod non põt repeti, licet non detur ɔdõ ob cãm ad repetendum, tñ datur actio de dolo in locum illius ɔdõnis ob cãm l. cum proponas. C. de dolo. & ibi tangitur per Docto & ibi dixi. Præterea põt esse datio talis, quæ non põt repeti. ut datio libertatis, ut d. l. cum pponas, & sic nõ est faciẽda distinctio inter ɔtus innoĩatos, q̃a in oĩb. idẽ vr, & hoc puto verũ. Tñ Gul. de Cu. in hac mã est in mirabili opinione. dicit n. q solũ in ɔtu do, ut facias, locus est pñiæ, & nõ in alio, ut hic, & l. 3. §. 1. s. e. quia ĩ alio nulla lex reperitur. Præterea, q in ɔtu pmutationis nõ sit locus pñiæ. vr pbari in l. 1. ǰ. de rerũ permu. Rõ, dicit ipse, q̃a ɔtus innoĩati iudicantur fm nãm ɔtuũ nominatorũ, quib. æquiparantur. l. 1. §. si quis seruũ, ǰ. deposi. & l. eũ qui. §. si rẽ inspectori. ǰ. ɔmoda. Sed iste ɔtus assimilatur mandato, meritò dẽt esse locus pñiæ, sicut in mandato. ista sunt uerba Gul. hic q ipse dicit, nõ placet: nã do ut des, assimulatur emp. do ut facias ɔdictioni, non mandato; facio ut facias æquiparat mandato. hic est tex. in l. nãlis. §. 1. & §. sed si facio. ǰ. de præscr. ver. sed posito q do ut facias æquiparetur mandato, tñ non esset locus pñiæ q̃tũ ad reddẽdũ id qd datũ est. l. si militẽ & q ibi no. C. eo. sed q̃tum ad impediendum ne fiat, sic. Præterea illa & eadẽ rõ, quæ est in ɔtu do ut facias. est in oĩbus ɔtib. nominatis, ut ǰ. dicam. Et sic teneo qd in omnib. ɔtibus innoĩatis hẽat locum pñia. Sed ɔ hoc opp. de l. sicut. C. de act. & obl. Solu. ibi loquitur in contractibus nominatis. hic in innominatis. Ista est uera rõ, dicit gl. † quia sicut sunt debiles in oblĩone ɔhenda, seu inducenda, quia consensu non ɔhuntur. l. iurisgentium in prin. §. 1. s. de pac. sic & in obligatione retinẽda sunt debiles, & sic pñia dissoluuntur. Ita dicit ẽt Dy. in l. stipĩones non diuiduntur, in sua distinctione magna. Tu dic clarius fm Iaco. de Are. & Cy. refert in d. l sicut ɔtus innoĩati antequam compleãtur, non producunt oblĩonem ciuilem, ut l. ex placito. C. de rer. permu. cũ ergo nullus ɔhentium sit ciuiliter obligatus, merito põt pœnitere, & eo. mõ post ɔtũ impletũ ab una parte illum qui impleuit põt penitere, q̃a implẽdo oblauit aliũ sibi. nõ se alteri, & hoc no. in d. l. ex placito. Et ista rõ, quia oblĩo quæ est ɔcta, est gñalis, & vrgẽs ad oẽm spẽm ɔtus innoĩati. * Tu dic, qd imo rõ, quare in ɔtibus innoĩatis est licitũ penitere, est: quia qñ ɔtus dẽt impleri rei interuẽtu, licitũ est partẽ penitere, & rem non accipere. l. pe. ǰ. q̃ res pig ob. poss. sed ɔtus innoĩati sunt hmõi, qd rei interuentu adimplent, & recipiũt efficaciã, & non aĩs. ergo &c. Et iõ est hic gl. notabilis multũ bi, nisi demũ re tradita. ex qua patet, qd in ɔtib. innoĩatis non dat, nec ɔpetit actio, nisi secuta tradõne. Sed ɔtus noĩati ab initio sunt pfecti hinc inde, vt l. iurisgentiũ in prin. s. de pac. meritò penitere nõ licet altero inuito. l. sicut. C. de act. & oblig. * Præterea qñ † oblĩo dẽt impleri ex interuentu rei, licet partẽ penitere, & rem nõ accipere, vt l. q pñiam. s. si cer. pet. & ǰ. qui pot. in pig. ha. & l. potior in prin. sed ɔtus noĩati statim ab ipso initio sunt perfecti, & est nata ciuilis & naturalis oblĩo, & actio, vt d. l. iurisgentium, in prin. merito non licet penitere. l. sicut. C. de act. & obli. Contra hoc oppo. q etiã in ɔtib. noĩatis licet penitere, vt † in mandato, deposito & societate. Gl. fatetur ɔrium, q in illis fallit. Ita dicit hic. & in d. l. sicut. & idẽ Dy. in c. q semel. de reg. iu. li. 5. Alij dñt, & melius, q in illis ñ fallit. nunq̃. n. licet penitere ab eo, in quo oblĩo est ɔcta. l. in cõmodato. §. sicut. ǰ. cõmo. & d. l. sicut, de ac. & obl. Vñ in mandato non sum obligatus ad tenendum te pcuratorẽ ppetuo, merito possum te reuocare. Idẽ in deposito & societate, & pdicta tenent Doct. in d. l. sicut. de act. & obli. & bñ. Item opp. in ɔtibus innoĩatis licet non sit nata ciuilis oblĩo, tñ est nata naturalis quæ impedit repetitionẽ soluti. l. naturaliter. de cõnd. inde. ergo illud, q soluisti, nõ potes repetere ex pñia. q̃a naturaliter erat debitũ. Rñdeo, non erat debitũ naturaliter simplr. sed debebã centum, vt ires Capuam ad recipiendum, ad istud tuũ ire Capuã nullo iure eras obligatus. d. l. qui pñia. s. si ergo ex pñia tollit ne eas Capuã, vel ne impleas ɔtũ, ex parte tua tollit oblĩo naturalis, qua tenebat tibi soluere, & sic apparet modo oĩno solutum indebitum, quod ergo hic dr q põt penitere, non intelligas eius q dedit principaliter: quia cũ ad id esset naturaliter obligatus, nõ põt penitere, sed intelligas q peniteat eum de eo, q per aduersam partem est faciendum. Et ex hoc † apparet mediũ per q in libello concluditur. Si quis tñ diceret in libello, repeto decem, quæ dedi, quia penitet me dedisse, licet impropriè loquatur, tñ istum libellum non reprobo: nam cum de hoc non possit penitere nisi prius penituerit de eo quod est per aduersarium faciendum videtur etiam de illo penitere, vt l. illud. de acqu. hær.

His expeditis. [b] Reassumamus br verũ † in ɔtibus sit locus penitentiæ, & dic aut loquimur in cõtractib. noĩatis, & non est locus pñiæ in eo, in quo oblĩo est ɔcta, vt l. sicut. ǰ. de act. & ob. & in l. cõmodato. §. sicut ǰ. cõ. & hoc nunquã fallit. Aut loquimur in ɔtib. innominatis, & tunc aut sunt celebrati cã minuendarũ litiũ, & non licet penitere. l. 3. in prin. s. e. & l. quãuis. C. de transac. Aut ɔtus innoĩati celebrantur ad aliud, quam causa minuendarũ litiũ, & tunc aut a nulla parte est aliquid impletũ, & absq; dubio est locus pñiæ. Aut ex vtraq; parte est perfectè ĩpletum, & non est locus pñiæ, q̃a obligatio pfecta est, ut l. ex placito C. de rer. permut. Aut ex vna parte est impletũ, pfectè, & ex alia nullo mõ, & tũc aut superest facultas implendi, & est locus pñiæ vt vt s. eo. l. 3. §. 1. Aut non superest facultas implẽdi, & tunc aut nõ superest mõ, nec vnq̃ fuit facultas implendi de iure, vel de facto, aut ab initio fuit facultas implendi, & postea desiit. Primo casu aut ille, q impleuit, fuit sciens, & nõ est locus repetitioni seu pñiæ. C. e. l. dictam. & l. si militem. & ibi no. Aut fuit ignorans. & tunc secus. l. 3. §. sed si quis quasi. s. eo. Ex parte vero recipientis non distinguitur scientia ab ignorantia. l. 3. §. si lib. homo. sup. e. Scdo casu põt quem penitere. dum tñ indemnitati aduersarii consulat. ǰ. ea. l. §. fi. & not. s. e. l. 3. §. 1. non aũt posset repeti. quasi cã non sequuta. d. l. & l. pen. C. eo. nisi facultas implendi defecerit post moram aduersarii, vt d. §. 1. Et prædicta vera ex parte implentis. † Ex parte vero eius, cui est impletum, non est locus penitentię, vt dictum est: & ita intelligas ea q̃ ǰ. dicentur. Qñque ex vna parte est impletũ aliquid perfectè, ex alia est factũ aliquid de illo, & tũc aut illud aliqd q est factũ, est de pparamentis, aut de eo q erat faciendũ. Primo casu est locus penitẽtię, dũ tñ indẽnitati aduersarii ɔsulatur vt hic. Scdo casu idem, vt hac l. §.

ADDITIONES.

Ruer. Non mandato. Adde Bart. qui videtur tenere CONTRARIVM in §. item si quis, inf. ea. l. Sol. vt ibi. no.

a Non intelligas. Hoc reprehendit Bar. in repet. rub. de uer. ob. Et no. q regula huius legis, q in contractib. innominatis est locus pñiæ, loquitur in contractibus innominatis respectiuis qui sunt quatuor, de quibus in l. naturalis de præscrip. ver. non autem in contractibus simplicibus. De quo uide quæ scripsi ad Bart. in l. si eum fundum, sup. de pac. Et pro ratione gl. hic confirmatæ per Bar. facit, quia si conuenit inter me & Titium, vt dem sibi aliquid in contractu innominato nõ poterit precisè cogere me ut dem sibi aliquid in contractu innominato, sed pręstando interesse liberabor. l. naturalis. §. 1. & ibi Bar. de præsc. uer. & l. stipulationes non diuiduntur, 11. opp. ǰ. de ver. obl. cum tamen alias si inter me, & ipsum de dando conuenissem, posset me precisè cogere ut darem, §. sic itaque. Instit. de act. Secundo facit, q licet in contractib. nominatis, oblatio habeat vim perfecti complementi. l. Iul. § offerri, ǰ. de act. emp. tamen non habet locum in contractibus innominatis, ut est gl. in l. iurisgentium, in prin. in gl. magna, in ver. ut aliqd factum, sup. de pac. de qua Bal. in l. ex placito, in 18. q. de rer permut.

b His expeditis. Aduerte, q imo quoties mandatum dedisset cãm contractui noĩato, q tunc locus esset pñiæ. tex. l. cum in plures, §. mandaui, & ibi Bar. no. inf. loca. quem casum dicunt ibi esse frequentem Alb. & Pau. & ideo no. alius est casus in quo etiam in contractu innominato licita est pñia, quem ponit Bart. in l. qd sextis, in 1. col. in fi. de agri. & censi. lib. 11. Aduerte tñ q limitatio Bart. loquitur ĩ contractu locationis, & ipse allegat l. ges seq. in societate qualibet, l. si conuenerit, inf. pro soc.

Ruer. Poenitentis. Vtrum in contractibus sit locus penitentie, vide plene per D. Ias. quia facit reg. cum multis fallen.

l.§.itē si q̄s dederit. Rō quia faciendo aliq̄d, nō implet̄ ꝯtus, & sic alius nō obligat̄, merito est locus pn̄iæ, vt dictū ē. Fallit fauore mr̄imonii. vt ī.e.l.q. Seruius. & l. si ego in prin. & §.1.ī.de iure do. Qn̄q; ex nulla parte est factū aliq̄d pfectè, & tunc sine dubio est locus pœnitentiæ. q̄a ꝯtus nō ē pfectus, nec nata oblō. l. ex placito. C. de re. pm. facit q̄d no. C. de pac. l. ... ti. magnę gl. Cōtra hoc opp. nā hic vr̄ ꝯt⁹ noīatus s. locatio. & ꝯductio do. n. pecuniā vt vadas Romam, & sic n̄ ē locus pn̄iæ, s̄m ea q̄ dicta sūt. Sol. d̄r gl. hic pecunia fuit data, vt species. vel ipse q. recipit, nō ꝯsueuit locare operas suas. Probat̄ hęc solutio in l. naturalis, §. at cū do. ī. de pscri. verbis. & tangitur hic in glo. parua prima huius leg. & in gl. super verbo. repetetur, & est verū. † Si. n. vni cursori, qui consueuit operas suas locare, ad hoc dedi pecuniam, vt vadat pro me Romam, est locatio & conduct. Sed si cuidā honesto viro darē pecuniā, vt iret pro me Romā, vel ī aliqua ambasiata, vel ad aliqua negotia p me pficienda, tunc esset ꝯtus innoīatus: ita loquitur hic, q̄d apparet, q̄a pro eundo faci magnū apparatum, q̄d in persona cursoris non cadit, vt videmus cōiter.

Sumus expediti. De primo articulo. s. qn̄ in ꝯtibus innoīatis sit locus pn̄iæ, veniamus ad s̄m. s. qn̄ ex defectu cāæ cōpetit repetitio. Op. & vr̄ q. ēt qn̄ cā non est sequuta, & p accipientē non stat sit locus ꝯdōni, vt s̄. ea. l. 6. 1. in prin. So. fateor qn̄ cā nō est sequuta facto eius q. dēr implere cā. secus si casu fortuito, vt hic. Et iō gl. hic p modū summæ tractat qn̄ defectus cāæ hanc ꝯdōnē inducit. In quo dicas plenius q̄ gl. Aut deficit cā q̄ ab initio fuit īpossibilis, Aut pficit cā q fuit possibilis. Primo casu distingue. Aut ille q dedit, fecit scienter, & n̄ repetet. Aut ignoranter, & tūc secus. l. dictā. C. e. & l. si mulitē. & s̄. e. l. 3. §. si liber. & §. subtilius. Scđo casu qn̄ deficit cā possibilis, aut deficit casu fortuito, aut facto eius, q dēt iplere, aut eius, in cuius psona dēt ipleri. Primo casu aut ante morā, & nō est locus ꝯdōni ob cām, quasi cā nō secuta, sed ex pn̄ia sic, vt hic. Aut post morā & tūc secus. l. 3. §. 1. s̄. e. Scđo casu indistincte est locus repetitioni, vt d. l. 3. in prin. & §. 1. s̄. eo. & l. naturalis quasi per totā. ī. de pscri. ver. Tertio casu nō est locus repetitioni, quasi cā non sequuta. l. pen. C. e. sed qn̄ pęniteat, poterit repeti. d. l. 3. §. 1. s̄. eo. & hic. Et prædicta vera, qn̄ cā ob q̄ datū est, afr nō est sequuta sed si est sequuta aliqualr, & non est pfecta. vt puta, q̄a sequuta est de facto, sed n̄ de iure, vel est sequuta, sed n̄ ex ea cā, ex qua datū est, tūc sir hēt locum ꝯdō. s̄. e. l. 3. §. si liber. & §. si q̄s quasi. Et p̄dicta sūt vera, siue cā sit expssa, siue tacitè actū ab vtraq; parte. l. n̄ oīs. si cer. pet. l. 1. § 1. & l. 3. §. si quis quasi. & ibi no. s̄. e. secus, siue a b vna parte tn̄. l. si repetēdi. C. de ꝯdi. ob cām. & d. §. si q̄s quasi. in fi. & hæc vera ī cā finali: secus in impulsiua, vt ī. de don. l. 2. qn̄ 15 aūt p̄sumat̄ † finalis, & qn̄ impulsiua, dic vt per Dyn. in d. §. fi. & latius ibi dixi. Gul. tangit & ibi per Cyn. C. de epis. & cler. l. gn̄aliter. & per Dy. in c. decet. extra de reg. iur. lib. 6. hæc non est bn̄ nostra 16 materia. † Iuxta p̄dicta quæro, vtrum ꝯdō ob cām hēat locum solū in ꝯtib. innoīatis? Rn̄. q. hēt locum in ꝯtib. innoīatis, vbicunq; illud, q. est datū vel factum, pōt repeti. Alias si repeti non posset, hr̄et locum actio de dolo, vel in factum. vt l. cum proponas. C. de dolo. & 17 l. naturalis. § sed si dedi. & §. seq. ī. de pscr. ver. Item hēt † locum in oī datione q̄ fit ob cām, licet ꝯtus innominatus non resultet, vt si do tibi aliquid, vt aliquid ego faciam, vel do vt aliquid faciat quidam tertius, vel do vt aliquid obueniat, in quibus licet nō resultet ꝯtus innominatus, tn̄ si causa cessāt, habet locum condictio ob causam. tex. est no. in l. senatus. §. 1. ī. de donat. causa mor. probatur in l. 1. §. si parendi. s̄. e. & p multas leges istius ti. Quæro vtrum ad hoc, vt dāti competat † condictio ob cām, sit necesse q. perfecte contractum impleuerit ex parte sua? Gl. vr̄ tenere q. sic, in l. actione. C. de transact. alias non haberet locum ꝯdō ob causam, sed actio de dolo, vt 19 ibi no. Quæro, q. si ꝯtus † est ab vtraque parte perfectus, tn̄ postea ex vna parte illud implementū rescindit, forte quia res euincitur, an habeat locū cōdō ob cām. Rn̄. sic l. fi. inf. e. fallit in ꝯtu trāsactionis. l. si pro fundo. C. de trāsa. in quo nō agit̄ ꝯdōne ob cām, sed p̄scri. ver. ad interesse eius q̄d fieri conuenit, ut ibi patet. Procedo vlterius, dr̄ hic quod datur cōdō ob cām ad repetendum illud q. est datum. Contra imo datur ꝯdō ad aliud. s. ad fructus & similia, vt ī. 20 eo. l. cū q̄s. Sol. Huius rei more glo. hic tractat ad quid detur condō ob cām. Dico q. datur ad repetendū illud q̄d est datū, si est species vel tn̄dē si est q̄titas. l. 1. inf. de re. pmu. & hic. Itē dat̄ ad naturales accessiones, nō ad ciuiles. inf. eo. l. cū quis. & q. non ad ciuiles, probatur in l. 1. C. de cond. inde. & l. quoties. C. de cond. ob tur. cau. Itē datur ad repetendū illud q̄d est datum verè, seu datum interpretatiuè, vt gl. dicit, nō autem datur, vt fiat q̄d conuenit, vt dixi in l. 3. §. 1. s̄. e. Vltimo opp. de l. qui operas. inf. loc. Sol. br̄, hæc est vera, aut quis vult repetere illud q̄d dedit ex pęnitentia: & hēt locū ista lex in ꝯtibus innoīatis, q̄ pęnitentia cessat in ꝯtib. noīatis, vt dictū est. Aut q̄s vult repetere, quasi cā nō secuta, & tunc eodē mō distinguitur in ꝯtibus nominatis, & innominatis, q. dic vt inf. loc. l. si vno §. item cum quidam. Gl. q̄rit. hic dr̄ q. debet restitui illud quod q̄s expēdit in præparamentis. Quæro an illa p̄paramenta debeant dari illi repetenti. Gl. dicit q. sic. alias remaneret in lucro ille, q præparamenta fecit, q̄d est notandum. Vel deberent remanere apud eū qui accepit deducta æstimatione quanti mō valent, vt l. nā si nō sit idoneus, cum l. seq. & l. cum emptor. §. fi. & l. damni infecti stipulō in princip. intra de damno infecto. Vltimo hæc lex facit in argu. ad 21 q. de Potestate electo, † qui fecit præparamenta, & postmodum non potuit ire. quod dic vt plene dixi in l. ... §. diuus inf. de ua. & extraord. cog. & l. diem functo. s̄. de offi. assesso.

ADDITIO.

Ruer. Matrimonij. Adde, q. fauore dotis non est locus pœnitentiæ in contractib. innominatis s̄m Bal. in l. mandatum, in fi. 2. col. C. manda. & in l. sicut, in fi. C. de act. & obl. per tex. quem dicit sing. in l. ego. §. 1. ī. de iure do. idem tenet Bar. in l. 2. §. si pec. ī. de don. & mod. Perusin. in tract. de dote, in 6. parte, priuileg. 0 51.

a Sol. breuiter. Qn̄ defectus cāæ inducat hāc cōditionem, in hoc aūt omissis multis verbis Bar. hic, facias tibi vnā regulā firmā, q. datū ob cām, siue cā sit nullo modo subsecuta, siue sit secuta, non tn̄ legitimè, siue causa sit expressa, siue tacita ab vtraq; parte intellecta, facit q̄d q̄d est datum, possit repeti hac conditione, ex capite cāæ non secutæ. Fallit quoties aliquid esset datum pp cām impulsiuā, non aūt finalem, & tunc defectus talis causæ non habet inducere hanc condōnem ut hic in gl. nullo. n. modo tale datum repetitur. Et qn̄ causa dicatur impulsiua, vel finalis. vide hic per Sal. & Bar. in l. 2. §. fi. ī. de dona. hic alleg. Secundo fallit, qn̄ cā est tacita, & ab vno tn̄ intellecta. tunc. n. datum nullo modo repetitur causa deficiente. l. si repetendi. C. eo. & hic in gl. dr̄. Tertio fallit, qn̄ esset aliquid datum ob cām impossibilē, siue de iure, siue de facto a sciente, tunc. n. nullo modo datum, q̄d cā non sit secuta repeti. l. dicta. & l. si mulitē. C. eo. & hic per Bar. Quarto fallit quoties cā non est secuta casu fortuito, tunc. n. nō repetetur, ut hic in tex. & Bar. ex capite causæ non secutæ, sed ex capite pœnitentiæ. Quinto fallit, quoties stat per eum, cuius prima cā debebat adimpleri, ne adimpleatur, tunc ēt datum nullo modo repeti potest, cum cā habeatur pro impleta. Iure ciuili, inf. de cond. & dem. prout tex. & gl. in l. pen. C. eo. alios duos casus, in quibus licet causa deficiat, tamen non licet repetere, ponit Alex. de quibus dic, ut hic per eum.

1 *Aduersarius debet certiorari de pœnitentia.*
2 *Seruus si fuit manumissus post pœnitentiam, ad quid agitur condōne ob cām.*
3 *Lex est semper certa.*
4 *Mandaui Titio ut percuteret clericum, & reuocaui mandatum eo non certiorato, si percutit sum excommunicatus.*

§. Si seruum. In ꝯtib. innominatis si res est integra, siue aliquid ceptum sit vel desierit posse fieri facto tertii uel casu. ex pn̄ia datur ꝯdictio et qui ex parte sua impleuit, dummodo indemnitati aduersarii consulat̄. si q. damnum occasione illius ꝯtus incurreret. h. d. vsq; ad fi. Diuide, quia primo loquitur qn̄ quis dedit seruum suum ut manumitteret̄. Scđo qn̄ quis dedit pecuniam, ut seruus tertii emeretur, & manumitteretur, & tertio qn̄ quis dedit pecuniam. ut seruus accipientis manumittat̄. Scđa in 1 §. item si quis. Tertia in §. sed si acceperit. legā p partes. † No. in prima parte q. aduersarius dēt certiorari de pn̄ia. Ad illud opponi. de l. si pater. ī. de manu. vin. Sol. ibi loquitur de pcuratore simplici, hic de procuratore non simplici, in quem erat translatum dn̄ium, vt 2 possit manumittere. De hoc † an requiratur q. reuocatio mandati perueniat ad notitiā procuratoris, dic ut per Azo. in d. l. si pater. & p Cy. in l. mandatū. C. man. videbitis in l. si procurator ē. s̄. de proc. Opp. de l. quæsitū. ī. de ser. expor. Sol. ibi fuit ꝯtus nominatus, hic 3 innominatus. † Quæro dr̄ hic, q. si fuit manumissus post pœnitentiam potest agi condōne ob causam, quæro ad quid? Dicunt quidā q. ad ipsum seruum, quia manumissio non valuit post reuocationē, vt l. si pater, allega. Alii dicunt, q. immo agetur ad æstimationem, quia valuit manumissio, quia fuit translatum dn̄ium in accipientē arg. ī. de dona. l. hoc iure. §. si quis dederit, & ī. mand. l. si hominem. Ego fateor q. manumissio tenuit, ut dictū est, tn̄ ꝯdō datur adhuc ad ipsum hominem, licet executio fiat in æstimatione. Istud probatur in l. si seruus. § boue. ī. de ꝯd. fur. & l. 3. in fi. eod. tit. & l. 1. q̄d me. cau. C. pōt ēt directo ꝯdici æstō, vt l. in re furtiua, in prin. ī. de cond. a furt. licet glo. ibi aliter sentiat. Quæro quid, si dantem pęniteat, & nō certiorauit, an constitutio succedat, & faciat eū liberum? Glo. dicit q. non. Nam in ver. planè, dicit si nondū pęniteat non repetit, & 4 certiorauerit, hoc tenēt Doct. † quia lex est certa, & hoc pbat̄ p istū tex. pbatur in l. cū ad p̄sens, & l. eius qui in puincia, s̄. si cer. pe. in fi. & l. cū qdā. §. q. dr̄, in ver. q̄a si ipse, ī. de aeq. hær. Ex hoc inducebat Iac. de Rau. q. si ego mādaui alicui ut percuteret clericum, & reuocaui mandatū, eo nō certiorato de reuocatione, q̄d si ille percutiat non succedit constō seu canon, ut sim excōicatus. Gul. de Cun. dicit ꝯ. nam illa excōicatio nō infertur a iure simpliciter, sed interueniente facto hoīs percutientis, & ideo dēt ille hō, ex cuius facto excōicatio debebat sequi, certiorari, vt in primo rn̄so huius § hoc etiā b tenent Can. in c. mulieres. de sen. excommu. Vltimò circa istum finem in ver. plane, pōt dubitari. hic vr̄, q. ad excusandū aliquē, ne teneatur ꝯdōne ob cām, sufficit factum esse a l. Contrarium habuistis no. in l. 3. §. si quis quasi. in fi. magnæ gl. s̄. eo. Sol. Possumus dicere, q. ibi pecunia data fuit. ut aliquid obueniat, hoc est ut dispositio purificetur, quam ꝯditionalem putabat. Sed illud nullo mō est factum, nec a lege, nec ab homine, quia de se erat dispositio pura, vel alias sufficiat factū a lege ad excusandum eum qui conuenitur, qn̄ tractat̄ de damno euitādo, ut si ab eo petitur pecunia, uel petitur illud

ADDITIONES.

a Pœna. Quæro quid. No. ex isto ver. planè, q. licet pœnitentia sine certioratione non impediat factum hominis, quod tn̄ bene impedit dispositionem legalem. Ratio est quam inf. subijcit Bar. contra tn̄ fortiter nollat tex. in l. 4. inf. de ma. uin. & vide Bald. in Lex parte decani, de refer. & c. exceptionem, in fi. de excep. & Io. de Ana. cons. 55. incip. verum præsentatio rescripti, & pro horum confirmatione facit quod vult Bal. in l. rogati. §. si fugitiuus, supra si cer. pet.

Ruer. Mandaui. Adde, q. alij communiter seq. Bar. vt hic per D. Ias. in 3. no.

b Vltimo circa. Vide Alb. l. non ideo minus. q. 4. C. de accu. Ang. l. 1. C. de Nili agg. non rump. Ang. de Are. in tract. malefi. in gl. in ver. Sempronium.

lud qđ non hẽt, ut hic in fi. & l. si puell'ā. C. si mancl. ita fue. alie. secus si ab eo peteretur, q̧ sibi fuit ab initio datum. Ita loquitur ꝯtrium.

1 *Procurator debet certiorari de reuocatione, quando eo non certiorato posset damnum incurrere.*
2 *In innominato cōtractu, quando ex altera parte est aliquod factum a implendum contractum, si tamen non est perfectum, non est locus pœnitentiæ.*
3 *Condictio ob causam datur ad aliud, quàm fuerit datum.*
4 *Procurator tenetur de leuissima culpa.*
5 *Contractus innominatus quando habeat similitudinem cum mandato.*

§. Item si quis.

Hic loquiř qñ pecunia fuit data, vt ematur seruus tertij, & manumittatur vt s̄. di- 1 xi. † No. q̧ tunc dẽt certiorari procurator. qñ eo nõ certiorato, posset damnum incurrere. h.d. In tex. ibi, ne si postea emat, damno afficeř. Sic ĩ. mand. l. si mandasse. & iõ si nullum dãnũ posset incurrere, certiorõ non esset necessaria, ut ĩ. de ma. vind. l. si pr̃. & ibi dixi. 2 Scđo no. q̧ licèt ex altera parte sit aliqđ factũ ad implẽdũ ꝯctum, si tñ nõ est perfectũ, locus est pniẽ. qđ dic vt di xi. s̄. i prin bꝰ legis. Ter 3 tiò no. † q̧ ꝯdõ ob cãm dař ad aliud q̃ fuerit datũ: nã hic fuerit data decẽ, & repetiř seruus: & ĩ hoc ō est, q̧a est quasi datio. Ita no. s̄. e. l. in prin. circa fi. magnæ gl. qđ intellige vt ĩ. dicã. Vltimò no. q̧ iste dẽt cauere de restituẽdo, si in ptãtẽ eius peruenerit. Cõtra ĩ. depositi. l. si sine. Sol. dt gl. ibi in deponẽte. hic in pcuratore q̧ grauař in plus, 4 q̃ deponẽs q̧a † teneř de leuissima. l. a pcuratore. C. mãd. Ista ñ est vera, q̧a hic nõ fuit mãda. sed fuit ꝯctus innoĩatus, do ut facias, vt pa 5 tet ex tractatu. in quo nos sumus. Sed sustinendo dicas † q̧ licet sit ꝯctus innoĩatus, iudicař ẽm naturã illius ꝯctus. cui æqparař, sed hic assimilař magis mandato, q̃ alteri ꝯctui: ergo &c. Nunc aduerte, si poneremus nos q̧ datũ eẽt verũ p̃tiũ serui. & emereř, & manumittereř, tũc ꝯcedo q̧ hẽt similitudinẽ cũ mandato. & tunc pcedat rõ gl. & pcedit qđ dictũ ẽ s̄. s. q̧ p̃t agi ꝯdõne ob cãm ad dictũ seruũ. sed si poneremus q̧ non dedi verũ p̃tiũ, sed cũ viderẽ te forte illum seruũ diligere, & nõ hẽres totũ p̃tiũ, quo posses eũ redimere. dedi tibi partem ut emeres eũ, & manumitteres, tũc ñ hẽt oĩmodã similitudinem cũ mãdato. feci. n. grã tui magis q̃ mei. & isto casu putarẽ, q̧ nõ dareř ꝯdõ ob cãm ad ipsum seruũ, sed deberẽ ex pniã ꝯdicere ipsam pecuniã: tu aũt haberes ptãtem dandi seruũ, vel pecuniã, ne ex hoc ꝯctu remaneas in dãno. Et ita sonat text. in ver. si vero iã sit emptus. ĩ. prox. §. sic ergo intelligẽdo tex. respon. ad l. si fine. ĩ. de p. e. mõ quo s̄. quia ibi loquitur in depositario, qui teneř de tolo do lo, cum grã d'tus fuerit celebratus ꝯctus, hic uero grã recipiẽtis, vel vtriusq;. Op. q̧ non dẽat præstari cautio, ut l. 3. in prin. s̄. co. Sol. aliud ibi, quia debitor ibi hẽt exceptionem, ut ibi dixi, & gl. hic ponit.

1 *Carcerati qui sunt in causa absolutionis, non sunt ita diligenter custodiendi.*

2 ## §. Sed si acceperit.

a Hic loquitur qñ quis accepit pecuniam, ut manumitteret seruum proprium. Et primò ponit qñ seruus fugit. Scđo qñ seruus mortuus ẽ. Scđa ibi sed ubi accepit. Vides hic in vers. sed si eligat, q̧ qs pot petere ipsum seruũ. Cõtra ꝯdõ ob cãm dař ad repetẽdũ illud qđ est datum, vel quasi datũ, vt dixi s̄. px. §. & no. in hac l. in fi. magnæ gl. non aũt ad aliud. ergo hic male loquiř dũ dicit dari ad seruum. Sol. dicit gl. q̧ fallit hac vbi ꝯdõ dař. ut fiat id qđ pmisit facere, vt s̄. e. l. §. itẽ si quis, & l. dedi.. sed & si Stichus. s̄. co. Non. n. puto q̧ vnq̃ ꝯdõ ob cãm deř vt fiat, qđ ꝯuenit sed ad illud dař actio præscriptis uerbis. l. naturalis. §. 1. & p totã. l. 1. ĩ. de p̃sc. verbis. Nã ista ꝯdõ oriř ex id qđ agiř l. si is. in fi. ĩ. cõm. nõ ergo dař ut impleat. d, qđ agitur, vel fieri dẽt. Nõ ob. l. 3. §. 1. s̄. e. quia dic vt ibi dixi, Nõ ob. s. pxi. §. q̧a ibi fuit quasi datũ. Nõ ob. ver. sed eligat. q̧a eũ intelligo sic, qñ seruus, q̧ aufugit, reuersus est in ptãtẽ dñi: tũc si ego, q̧ dedi, dico. volo q̧ manumittař, & ille nõ vult manumittere, cessat eã, ob q̃ datũ est, sui culpa: merito totum qđ dedi repetiř. ut hic, in ver. plane. Q. q; nolo, q̧ manumittař, sed me pœnitet, & repeto pecuniam q̃ dedi. Accipiens dt, ego volo ex hac pecunia retinere tm̃ q̃tũ seruus ẽ effectus vilior pp fugã: tũc ego dico, nolo, sed hẽas tibi totã pecu. & da mihi seruũ sic viliorem effectum, tunc cogiř accipiẽs vel totã pecuniã reddere, vř seruũ. & sic vides q̧ ñ cogiř directo ad ipsũ seruũ, vel ad pecuniã sed cogiř restituere seruũ p oĩ. iu. si nollet tota pecuniam restituere. Opp. dř. hic in ver. q̧ si distractus, q̧ nõ imputař sibi, si eum diligenter nõ custodiuit. Cõtra, quia ex hoc vř in culpa, ut l. si a bonæ fidei. cũ l. seq. s̄. de rei ven. ergo dẽt sibi imputari. s̄. ea. l. §. itẽ si quis dederit. Sol. hic fuit cã quare nõ eũ ita diligẽter custodiuit, vñ in culpa ñ fuit: nõ. n. est p̃sumendum q̧ ille, q̧ de pximò dẽt manumitti, aufu- 3 giat: iõ nõ erit necessaria tãta custodia, q̧ no. p carceratis, q̧ † sunt in casu absolutionis, quia nõ est necesse ita diligẽter eos custodiri.

A D D I T I O.

Rub. Mandato. Dum Bar. hic tenet q̧ iste contractus innominatus, do vt facias, magis assimilatur mandato q̃ alteri contractui, no. ibi CONTRARIVS. 3. ea. l. in prin. col. 2. a qua contrarietate eum saluat Ias. hic, q̧ ibi loquitur quando factum est extrinsecum a re propria dantis, vt si do pecuniam, vt vadas pro me Romam. hic verò quando factum non est extrinsecum a re propria dantis.

a Pom. Sed si acceperit. Vide Arr. cons. 115. vbi plenè tractat materiam huius §. Meno. Quandoque. Arr. cons. 113.

§. Sed si vbi acceperit.

Hic loqř qñ seruus pprius qui manumitti dẽbat. decessit. Op. de l. 3. §. 1. s̄. eo. So. aut vult repetere quasi nõ cã secuta, & loquitur lex ꝯria. Aut vult repetere ex pniã, & hẽt locum distinctio huius §. a Pro intellectu huius legis circa tertium responsum. ver. nã si ita res, quid erit, si de istis 10. q̃ tibi dedi, vt ires p me Romã, iã equũ emisti, & ita totũ expensum. & ita certũ est, q̧ pecuniã repetere non possum, quæriř, nunquid saltẽ equũ possim petere. & vř q̧ non, p istum tex. vbi dř q̧ nihil possum petere, vbi totũ, vel plus expendisti. Itẽ q̧a certũ est, q̧ iste equus est tuus, nec tu noĩe meo emisti: ergo non teneris mihi reddere. C. si quis alteri, vel sibi. l. qui alienã pecuniam. Nec. n. possum hẽre ratum, qđ meo noĩe ñ est gestum, vt s. de neg. gest. l. si pupilli. §. sed si ego. Ego credo ita dicendũ q̧ erit in electione, an velit repetere equum, vel pecuniam: hoc dico per rõnẽ huius tex. in 3. responso. quia ratio est huius literæ, q̧ sufficit ei, qui pecuniã recipit, q̧ maneat indemnis, & q̧ aliqđ lucrum non faciat, p quo l. si fundũ per fideicommissum. in prin. de leg. 1.

L E X V I.

1 *Omissus casus remanet in dispositione iuris communis.*
2 *Pregnans equa si vendatur, vt si pareret masculum, pertineret ad emptorem; si feminam, ad venditorem: si peperit masculum, & feminam, partus de æquitate diuiditur. nu. 3.*
4 *Masculus præsumitur primo natus.*

Si extraneus.

a Casus omissus † remanet in dispõne iuris cõis. h.d. a Vel aliter, casus tacitus sibi expresso reduciř ad expressum. h.d. lac. Bu. In textu ibi nuptiæ aũt secutæ non sunt. & iõ non est finitũ matrim. quia qđ non est, dissolui non põt. arg. l. nã & si sub. ver. post defectũ. ĩ. de inur. rup. & irri. fac. test. Op de l. si cum dotem. in prin. ĩ. sol. ma. Sol. huius timore hæc lex. legiř duob mod. vno mõ, q̧ ille, q̧ dedit, agat ex stipũone p̃sumpta ex eo q̧ qui sibi in vnũ casum pepigit, in alio vř sibi pudere. Tũc obstat fortiter lex ꝯria ad q̃ rñdet gl. q̧ hic fuit diligens puidendo sibi ĩ oẽm casum, q̧ posset euenire so. ma. merito p̃sumiř sibi puidisse in casu, in quo matrimoniũ nõ ꝯhereř. Pro hac lec. facit text. ibi, & eritiẽ est in hunc quoq; casum eum sibi pspicere: sed hæc non b est vera lec. p tex. q̧ sequiř. vbi expresse dř q̧ nõ agiř ex stipũone, sed ꝯdõne ob cãm. Ideo ad ꝯriũ rñdeo, b q̧ ibi casus omissus remanet in dispõne iuris cõis sicut & hic: nã ꝯctõ mrĩm. q non stipulař dotẽ, vř donare. l. 1. §. accedit. C. de rei vxo. act. Secus in matrimonio, nõ ꝯcto, & iõ in casu omisso nõ vř donatũ mulieri, sed datũ ob dotẽ, vt mrĩmoniũ sequař. l. si ego in pr. n. ĩ. de iure do. merito ꝯpetit ꝯdũ ob cãm ipsi danti, & hæc est scđa lec. huius l. & vera. Aliquãtulum obst. prædictis q̧ ibi tex. dt de patre. s. in l. si cum dotem in princ. ĩ. sol. mat. Nam in casu omisso de iure cõi actio debet esse cõis patri, c & filiæ, & inniti ꝯrium, dic vt ibi dixi. Et ista lex induciř ad qõnẽ c 2 per Vltramon. † Vendidi tibi equã, & ꝯueni tecũ, vt si pareret pullũ masculũ, ptineret ad me vẽditorẽ, si pareř semellam, ptineret ad te emptorẽ peperit vtrũq;, ad quẽ ptineat? Quidam dñt ad venditorẽ, q̧a q̧ sibi puidit in vno casu, vř puidere in alio, p hanc l. Sed hæc lex magis facit in ꝯrium, ẽm Gul. Nã casus omissus remanet in dispõne iuris cõis, sed de iure cõi nõ ptinet ad venditorẽ, vt l. fructus, C. de act. emp. ergo &c. Videndum est, q̧ primo fuerit natus, q̧a ambo siř nasci nõ pñt. l. Arethusa de sta. ho. De primo. n. partu intelligit. l. boues. §. hoc sermone. ĩ. đ ver. sig. Quid si nõ apparet. In dubio 3 quidam p̃sumunt masculũ primò natũ. l. si fuerit. ĩ fi. s̄. de reb. dub. & 4 ibi fauore libertatis. & iõ Gul. đt, † q̧ ex æqtate hic partus inter eos d diuidiř, ar. đ. li. & post l. si ita. facit l. q̧ quadringẽta. ĩ prin. ĩ. ad l. fal.

A D D I T I O N E S.

a Pom. Si extraneus. Vide plene quæ posui ad Bar. in l. commodissime, inst. de liber. & posth. An autem istud hic probetur, vide Bal. in l. 1. circa fi. de instit. & substit. C. & limita hanc regulam, vt per Bar. in l. maritus, C. de procur.
b Poma. Ad contrarium respondeo. Vide Panor. cons. 47. 3. dub. in 1. uol.
c Io. Fr. Ru. Ad qõnem. Adde q̧ ista qõ de facto euenire nõ pñt, pp impedimentũ naturæ, q̧a vna equa nõ põt parere nisi vnũ pullũ, nisi cõtigeret quod eẽt veluti que seaus, q̧a tũc p̃ualet potẽtior. l. quærit hermaphroditũ. sup. de sta. ho. ita đt dñs Fab. de S. Sauian in tract. de emp. & ven. in 7. q. prin. in fi. de hac tñ q. uide hic plene per Alc. qui no. Bar. sibi contrarium, dũ dicit in l. si fuerit. §. 1. vult qđ p̃sumitur natus masculus, quam femina, sed hic, & in d. l. Arethusa, uult quod sit speciale fauore libertatis, unde etiam Ias. circa eandem q. qui tenet cõtra Bart.
d Diuiditur. Adde vt per Alc. cui inquantũ refert q. de eo qui dotem, q̃ pro muliere dedit, stipulatus est sibi reddi, in nẽm casũ, sol. ma. qđ si contingat vitium uergere ad inopiã, nõ possit dans dotẽ agere ad illã. p l. ubi adhuc. C. de iu. do. sed aut hæc possit. Adde quod uoluit Bar. cons. 126. incip. Titius maritauit sororem.

L E X V I I.

1 *Exceptione doli totus soluens quando repetat.*
2 *Doli exceptio quotuplex sit.*

a ## Qui se debere.

a Ista lex est de difficilioribus legib. quam habueris hoc anno, licet tex. & glo. videař prima facie faciles, & h.d. Si debitor putatiuus pro muliere dotẽ promittat, & soluit ignoranter mrĩmonio non sequuto, ipsi condõ ꝯpetit. Si scienter, cõpetit mulieri, sed debitor verus indistinctè ꝯdõnem habebit. sed eam mulieri cedendo liberabitur h.d. Diuide q̧a primò loquitur in debitore nõ vero, scđò in vero. Scđa ibi, in aũt. Prima subdiuidiř in tres. Primò ponit thema & qõ. Scđò tristio in deb tore errante. Tertiò in sciẽte. Scđa ibi, Nerua. Tertia ibi, sed si cũ sciret. Iste ver. Nerua. in rõne quam ponit, s. qñ putasset & euariatur duobus modis Primò qđ dicamus q̧ potuisset se tueri exceptione aduersus ipsum sponsum cui promisit, & hoc tangiř in si. magnæ

A D D I T I O.

a Poma. Qui se debere. Vide Pan. cons. 47. in 1. vol. Meno. Zasius lib. 2. intell. singul. cap. IV.

magnæ glo. super ver. sed &c. Alio mõ qđ dicat, q potuisset se tueri exceptione ꝯ ipsã mulierẽ. & hoc tãgit in prin. glo. sup ver. qñ &c. & iste ver. hẽt alias varietates, de qb. tangã ĩ. in ꝯrũs. vide gl. ĩ ver. actionẽ, q inci. satis pt dici, &c. & nota eã, q a ẽ ar. ad qõ. de facto. Pone, Mulier ꝓmisit dotẽ viro suo, vel alius ꝓ ea, & añq̃ solueret dos marito, solutũ est matrĩm mõ vir, sol. mat. agit ex promissione ad dotem ꝯ vxorẽ. vel ꝯ illũ q dotẽ ꝓmisit: vxor vero excipit ꝯ virũ, & dicit q ipse dolo facit. qa petit q restituturus est: ipse. n. li hẽt. tenetur ei restituere, vñ dicit eũ nõ posse petere. Sed finis istius gl. est in † ar. q possit, † ar. ĩ. de cond. fur. l. si seruus. 2. rñ. & ad hoc in Auth. do nup. § dotes aũt. ver. si vero ñ ꝯtigerit. Et ista faciunt, q si dos ꝓmissa marito ꝑ patrẽ, vel alium, sibi ñ sit soluta, & moriatur vir, q possit vxor dotẽ petere ab hr̃de viri, non ob. exceptione, q defunctus dotẽ ñ habuit. qñ vxor peteret eã ab hr̃de viri, & hr̃s viri ab eo, q eã ꝓmisit, vt hic. Op. tutus excep doli soluens nõ repetit, vt l. q. ex 1 ceptionẽ, ĩ. de ꝯ. ind. ergo huic nõ dat̃ ꝯdõ. Sol. quadruplex. † est ex 2 ceptio doli. dicit gl. super ver. exceptione. q dic vt in ea. Adde. §. ex- 2 ceptionẽ doli, q̃ succedit in locũ cuiuslibet exceptionis de mundo, vt ĩ. de exce. do. l. 2. §. & gñalr̃. sed l. q. exceptionẽ, loqt̃ de exceptione doli odiosa, q̃ orit̃ ab initio ꝯctæ obl̃onis, nõ de alius doli excep. ita loqt̃ hic. Nam hic ĩtellr̃ de exce. doli, hoc est facti, vel intentionis. Nã cũ hæc ꝓmissio hẽat ĩ se tacitã ꝯdõnem l. stipl̃ones. ĩ. de iu. do. apparet q sponsus, si ageret, nõ hr̃et actionẽ: iõ ꝯ cum erat tutus debitor exce. doli, hoc ẽ facti, vel intentionis. Ista est vna lectura ĩtelligit 1. gl. hanc ver. qñ putasset, &c. Et gl. sup ver. qñ, ĩ ꝯrio formato d. l. stipl̃onẽ. ĩ. de iu. do. Sed op. istud nõ vr̃ bñ dictũ nã l. q. exceptionẽ. loqr̃ de ꝯd. inde. hic de ꝯd. ob cãm, in qua ab initio cum datur, certũ est, q iõ est debitũ, iõ hic nõ dẽt q̃ri, verum debitor erat tutus doli excepti. vel nõ, aduersus eũ, cui soluerat, & ꝑ hoc dñt quidã q ista gl. nõ est bñ signata hic. Alii dñt, & istud est verum, & hoc tenet Iac. Bu. q hæc gl. ẽ bñ signata, tñ hoc dẽt alr̃ intellĩ, videlicet q soluẽs erat tutus exceptione doli aduersus mulierẽ, cuius iussu ꝓmisit, hoc gl. tãgit sup ver. sed. in prin. Et est rõ talis, qñ soluit scienter, & nõ pot repetere, ꝯpetit ꝯdõ mulieri, & nõ soluẽti, vt in ver. sed si cum sciret. dẽ & qñ esset tutus ꝯ mulierẽ tali excep. ex qua solutũ non posset repeti, q a ꝯpeteret ipsi mulieri ꝯdõ ob cãm ex eadẽ rõne, qua ꝯpetit qñ solutũ est scienter. Sed hic erat tutus ꝯ mulierẽ tali excep. ex qua solutũ poterat repeti, meritò sibi ꝯpetit ꝯdõ ꝯ virũ & sic gl. i. h c est bñ signata. Sed ꝯ, si ista rõ est vera, q iõ sibi ꝯpetit ꝯdõ ob cãm ꝯ virũ, q a solutum mulieri põt repetere, male dicit ĩ. s. q vero debitori ꝯpetat ꝯdõ, q a ille solutũ mulieri non posset repetere. Sol. Huius timore exponunt qdã, qñ. ꝓ quis; & sed ꝓ tñ. quasi non ponant̃ cãtiuè ꝑ modum rõnis, sed ponant̃ aduersatiuè. Alii subaudiunt hic maxime, & sic nõ curãt, poterat se tueri exceptione vel non aduersus mulierẽ. & sic pertranſit gl. sup ver. sed. Certe sm hoc rõ Iurisc. non esset bona, dic ergo eã bonam. Non ob. ver. sinãt vere. s. q dr̃ de vero debitore, q a qñ verus debitor ꝓmittit & soluit negotiũ in veritate spectat ad eum, non solum ad mulierẽ pro qua soluitur, meritò sibi cõpetit ꝯdõ ob cãm, sed debitor putatiuus in casu, in quo solutũ nõ pt̃ repetere, nõ põt dicere, q negocium aliquo modo ad eũ ꝑtineat ĩ veritate, iõ hic distinguit, vtrũ possit repetere a muliere, vel nõ. Op. q condõ cõpetat mulieri, cuius iussu est solutũ, vt inf. ti. 2. l. si procura. Sol. hic mulier iussit q promitteret̃, non iussit solui. hoc ñ placet, vt videbis statim ver. sinãt verè. Dic ergo q hic iussit ꝓmitti & solui. sed hic debitor non soluit ꝓ muliere, sed pro obl̃one sua, qua erat obl̃atus sponso, iõ tex. dicit, ꝓmisit, & soluit, secus si pro muliere tñ soluisset, & eius iussu. d. l. si procurator. Circa istã 2. par. q̃ro, bõ iste debitor nõ verus erat sciens, qd si ꝓmisit, & nõ soluit. Dicit gl. q idẽ. Nã mulieri dabit̃ actio ꝯ virũ, vt cedat sibi actionẽ ꝯ illum debitorẽ, q a paria sunt ꝓmittere. & soluere vt l. fi. C. ad l. Fal. ita dicit gl. Sed ꝯ hoc instat̃ fortiter, stipl̃o de dote hẽt in se tacitã ꝯdõnẽ si matrimonium sequatur, vt inf. de iu. do. l. stipl̃onẽ. sed cum matrim. nõ sit secutũ, & sic vir nõ hẽat actionẽ, eam cedere nõ poterit. Dñt qdã, q ista lex dẽt intelligi qñ fuit actũ, vt in stipulatione tacita ꝯdõ ñ inesset, & hoc tangit̃ in pc. gl. sup ver. qñ, &c. Tu dic, q illa tacita ꝯdõ inest, q̃tũ est respũ viri stipulantis, sed nõ respũ mulieris, qñ ꝯstat ꝓmittentẽ voluisse donare, vt s. l. prox. & iõ dico, q vir cedat actionẽ mulieri, & efficietur vtilis apud mulierẽ, q̃ apud cedentem erat inutilis, vt inf. de iu. do. l. fi. in princ. & l. Papi. inf. man. Nõ põt intelligi hæc l. q hic fuisset actũ, q tacita ꝯdõ nõ ineẽt. nã tunc soluẽs ñ soluisset ob cãm de futuro, sed ob cãm de ptõ, & sic nõ tractaremꝰ de ꝯd. ob cau. sed de ꝯd. ind. l. damꝰ, inf. ti. 2

Veniamus. Ad 2. partẽ, & op. & vr̃ q huic debitori soluenti detur ꝯdõ indeb. si soluerit, q a añ matrimoniũ erat indebitũ, vt ĩ. de iu. do. l. stipulationem. gl. in ver. condicere soluit, & bñ nã hic soluebat ob matrimoniũ de futuro, non de ptõ. Scđo opp. & vr̃ q hac solutione debitor sit liberatus, quia soluit alteri volente creditore, vt if. de sol. l. soluta. Sol. dicit gl. hic soluit reuocabiliter. Alii dñt, q hic habuit mandatũ de promittendo, nõ de soluendo. Ista nõ est vera, q a tñc nõ liberaretur cedendo actionẽ mulieri, imo iputaret̃ sibi q soluit añ ꝯdõnis euẽtũ, vt s. man. l. si mãdauero, in prin. la 2. Dicit ergo gl. q hic soluit ꝓ obl̃one sua, qua tenebatur marito, nõ ꝓ ea qua tenebatur mulieri. Ista est vera & ꝓbat̃ in l. indeb. rã. inf. de ꝯd. ind. Itẽ opp. & vr̃ q imo detur mulieri condõ, vt inf. de ꝯd. ind. l. si ꝓcurator. Gl. dicit, fateor si seq̃retur ratihabitio. Certè vr̃. q ratihabitio non sit necessaria cum pcesserit iussus, vt in prin. l. vnde oportet te intelligere. q in isto ver. si autem, mutet casus, s. q nõ pcesserit iussus. Vel dic q gl. bene dicit. nã ut dixi, debitor iste soluit pro obl̃one sua, q̃ solonem si mulier ratam habet. licet nõ suo noĩe factam hẽbit ꝯdõnẽ ꝯ virũ ex æquitate, q̃ habuisti in l. cum fundus. §. seruum tuum, in prin. s. si cer. pet. Cum. n. agẽdo ꝯ debitorẽ suũ ille liberaret̃ cedendo actionem suam, æquum est, vt directò possit agere virum, per d. §. seruum tuum. Materiam istius legis summabo tibi statim in l. si donaturus, infra eo.

ADDITIONES.

† P. Prateius Possit. Quod ait Bar. cum distinctione accipiendũ est. Aut conuenit de lucrãda dote, & ꝑdẽdi do. l. Bar. & gl. in d. §. dotes, alle. per Bar. ubi ipsemet hoc tenuit post Iac. But. quod & verissimum est. Aut non conuenit, & tunc contrariũ esse verius credunt omnes per hunc tex. & nisi ita dicas Bar. erit sibi contrarius.

a Ruer Non repetit. Adde, q contra glo. & Bar. tenent omnes Mod. hic & in l. 2. C. quod me. cau. ubi ipse Bar. tenet CONTRARIVM, & no. Ias. hic.

§. Fundus. Hac ꝯdõne repetitur res cum accessionib. naturalib. h. d. Op. C. de ꝯd ind. l. 1. & l. quoties, C. de ꝯd. ob tur. cau. Sol. ibi loquitur de accessionib. ciuilib. ut puta de vsuris, quæ non ueniunt in illis condõnibus cum sint stricti iuris.

LEX VIII.

1 *Affinitas non contrahitur per sponsalia.*

2 *Statutũ q qui sit cõsanguineus, vel affinis alicuius Perusini, nõ possit esse Potestas, si sint cõtracta sponsalia cũ filia alicuius Perusini, qđ nõ impeditur.*

3 *Verbum, potest, quomodo intelligatur.*

4 *Clausula, rebus sic stantibus, intelligitur quando quis renunciat omni iuri, quod habet, vel habere potest in aliqua re*

a Quod Seruius. a Datũ cã dotis non repetit̃, donec matrimonium putatur subesse, vel spẽs est, q ꝯhatur. h. d. Et primo ponit dictũ Seruii. Scđo declar casum, in quo dẽt intelligi. Tertio ponit casum, in quo non dẽt intelligi, & adducit simile. Scđa ibi sic intelligendum. Tertia ibi, donec. * No. ex hac l. cum gl. q si duo ꝯxerũt matrimonium, tñ sponsalia vñr esse ꝯcta. sed tu dic ꝯ, de iure nr̃o ciuili, q a spõsalia non fiunt vbi hoc non agunt ꝯhentes, nec matrimoniũ, quia ꝯhi nõ pt facit ĩ. de spõsa l. q̃situ. ĩ. de do. int. vi. & vx. l. cũ hic status. §. pe. Sed Cano. dñt. q spõsalia sunt, & erit matrimoniũ, cũ erũt legitimæ ætatis, vel ẽt cum erũt cognoscibiles. Nec est necessarius nouus ꝯsensus, ut no. ex. de rest. spo. cap. ex parte. de desp. imp. c. a nobis, & ibi gl. in ver. ꝯsensum, & c. de illis. & c. puberes, vbi de hoc ꝑ gl. in ver. tardissime. & Inn. & est expressum ext. de despon. imp. c. unico, §. idem quoq;, lib. 6. Et ĩ. de ri. nup. l. minorem. iuncta gl. & C. de nup. l. & si ꝯ. n gl. 4 in ver. postea liberis. * Opp. de l. inter diuortium. ĩ. de ver. sig. Solu. hic diuortiũ ponitur impropriè. Scđo op. q dictũ, & simile q adducit. sit idem, & sic vnũ ꝑ aliud superfluat. Sol. dt gl. & bñ, q in primo casu putabat̃ matrimoniũ b ꝯstare, q non ꝯstabat, in scđo solũ putabant esse sponsalia. Vlterius opp. q inter sponsos nõ est affinitas. ĩ. de grad. l. nõ facile. §. 1. & 2. gl. dicit. q hic ponitur affinitas impropriè, & bñ dicit, q no. q a ꝑ 1 spõsalia † nõ ꝯhitur affinitas. De hoc hẽs expressum in l. nõ facile. de c grad. & l. Labeo. & l. Seruius. q est utile. Dicit statutum hic, q nul- 5 lus possit † esse ptãs, qui sit ꝯsanguineus, vel affinis alicuius Perusini

ADDITIONES.

a Pom. Quod Seruius. Limita, vt per Alex. in prin. referentem Pau. de Cast. & Albe.

b Matrimonium. Adde in quantum Alex. in gl. in ver. sponsa. tangit, an in casib. in quibus matrimonium valet in vim sponsalitij, transeat in vim matrimonij, ætate superueniente absq; alio contractu. Bald. cons. 314. & 399. 1. li. & cons. 428. cum seq. co. 1. vol. Et an sponsus, & sponsa, possint cogi ad contrahendũ matrimoniũ ꝑ verba de pñti vide Abb. cons. 48. 1. lib. Et an dos data ob matrimonium non secutum, habeat illa priuilegia, quæ habet dos vera. vide Bal. cons. 56. 2. lib.

c Dicit statutum. Vide nunquid isto statuto, q affines cogantur ad compromittendum, an cogantur tales, qui sunt affines per sola sponsalia, & videretur dicendũ, q non, per doct. Bar. tñ ego teneo contra hoc, q probo per Doc. Bal. Pau. & Ale. in l. qui se pa tris. C. un lib. vl. cnl. & Bal. & Pau. in l. affinitatis. C. com. de succes. vbi dicunt, q statutum fauorabile comprehendit casus mere improprios. Vnde dñt, stante statuto, q agnati cogantur ad compromittendum, q veniunt emancipati, & nati ab eis, licet impropriè sint agnati, & hoc sequitur Alex. in rub. inf. sol. mat. nec discrepantem inuenies. Cum ergo tale statutum comprehendat casus improprios, eo q sit fauorabile, ergo idem dicendum in casu nr̃o, vt comprehendantur affines per sola sponsalia, & sic casus improprij, cum militet eadem rõ fauoris in eo, quæ in casu superiori. Et ad hoc magis in specie facit, q dicit se cõsuluisse Pau. de Cast. in l. qui se patris, q stante tali statuto, quod affines cogantur ad compromittendum, q veniunt affines, impropriissime, & sine effectu, de quib. in gl. in c. non debet, de consang. & affi. Et sic habes colligere, q tale statutum cũ sit fauorabile, vt s. dixi, vendicabit sibi locum inter affines ex solis sponsalibus. Secundo q statuta fauorabilia extenduntur ad casus improprios, & per consequens hẽs limitationem ad regulam, q statuta debent propriè intelligi, quia falsũ, ut ex prædictis, nisi sit fauorabile, quia tunc ẽt locum habent in casib. improprijs. Contra tñ hoc facit, quia in testamentis, licet sint fauorabilia, non capiuntur verba impropriè. l. non aliter. l. ille aut ille, & l. liberorum. ff. de lega. 3. Primo responde, q hoc iõ est, quia testator cẽsent minus uelle grauare. hr̃dem quã põt. Vnde si fieret lata interpretatio, hr̃s magis grauaret. Vel rñde, q regula q̃ dicit, q in testamentis dẽt lata fieri interpretatio. l. in testamentis, ĩ. de reg. iur. hẽt locum, quoties de testõ sustinendo tractatur, q a tũc de fauore tractat, ut est gl. in l. Gallus. §. q si tes, ĩ. de lib. & posth. in gl. in ver. utilitatẽ, nõ aũt qñ tractatur de legatis gl. est in l. si plures. gl. fi. in fi. ĩ. de cond. inst. Et hoc confirmatur, quia condõ apposita in legatis, dẽt adimpleri q̃ primum põt. l. hæc condõ. ĩ. de cond. & dem. secus in conditione apposita in testõ ut est gl. in l. si quis instituatur. quam no. Bar. in d. l. hæc conditio, ĩ. de hære. inst. Confirmatur hoc per tex. in l. p. §. 1. C. de sec. necel. hæ. e. inst. Cogita tamen, quia hæc sunt cum aliqua dubitatione.

ni certè licet inter Perusinū filium, & filiā alterius ciuitatis nobilis sint sponsalia facta, nō diceī affinis ꝓprie, iō nō ꝓhibeī Ptās. qđ tene mēti, qa hic fuit de facto. Venio ad vltimam gl. d. hic. q̃ datū nō pt repeti q̃diu pōt ꝯhi nuptiæ. Cōtra imò pōt pęnitere. l. si pecuniam. §. itē si q. in prin. s. e. Sol. dicit gl. hic nō erat res integra sed inchoata. Hæc sol. vī ꝯ l. si pecuniā. §. itē si qs s. eo. Quare al' ia dixerunt in d. l. si pecuniā, ut ibi dixi. Tñ anteq̃ istud ꝯrium soluam primò. videamus qñ ista pecunia poterit repeti. & vī, q. nō possit repeti, donec uterq; viuit, qa pōt h'c esse ipsis viuētib. ꝯhi mřimoniū, qa istud verbum. pt, intellr. i. possibile est, ut l. 1. j. de inui. test. Gl. tñ dicit ꝯrīū qa tūc poterit repeti, cū a's nuptias cū alio ꝯxerit. Nā ista verba, q̃diu ꝯhi pt, dēnt intelligi q̃diu reb. sic se h̃ntib. arg. l. continuus. §. cū qs. de ver. ob. nō. n. dēt intelligi pōt, idest, possibile est, qa iste est intells Logicorū ita dicit gl.] Contra glo. qđ dēt intelligi q̃diu pōt idest, possibile est, vī casus in Auth. cui relictum. C. de indi. vid. vbi oportet. qđ spes nuptiarū deficiat intrādo religionē, vī ista faciēdo. Pro hoc d. l. 1. de inuif. test. & l. ita stipulatus. de ver. ob. Sol. qñ verbū, pōt, nō refert ad actū certe psonę. tūc intelligit pt, idest, possibile est. l. 1. de inutil. test. eodē mō loquiī Auth. cui relictū. Nam ibi dī, si nuptias non ꝯxerit, non se restringit ad certas nuptias. ideo oportet, qđ deficiat spes nuptiarū simplr, hic uero se restrinxit ad nuptias certas, ut statim dicā, & eodē mō non obstat d. l. ita stipulatus. scđo in eo qđ gl. dicit. q. est necesse qđ alter eorū nuptias ꝯhat, op. imo vī simplr q. sufficiat sponsalib. renunciare. l. 1. C. de insti. & subst. & l. uter ex fratrib. de ꝯd. insti. ibi, si neuter. & l. Titio. §. Titio gño: de cond. & dem. ibi, si nolit nubere. Possumus dicere, q. ibi est speciale in ult. volūt. d. l. ita stipulatus. §. Sabinus. de ver. ob. sed hoc nō est verū, qa imo idē in ꝯtib l. stipłonē cū l. seq. j. de iu. dot. & l. dotis fructus. §. fi. & l. si ego in prin. eo. tit. & iō puto, qđ dēat subaudiri ad gl. dū dicit, donec alias nuptias ꝯxerit. subaudi, vel spōsalib. renunciauerit, & hoc innuit iste tex. dū dicit, donec inter eos maneat affinitas, hoc est illa spōsalia. Ista. n. verba, q̃diu nuptiæ ꝯhi pñt, dñt intelligi. s. ex iisdem sponsalib. d. l. stipłonē. cū l. seq. j. de iur. do. & hoc est qđ gl. vult hic dicere. vel quandiu matrimonium ꝯhi pōt dēt intelligi, rebus sic se h̃ntibus, hoc est pñtib. sponsalibus, qđ tene menti, quia qñ quis renunciat in aliqua re omni iuri qđ hēt vel hře pōt, uel posset, oportet intelligi reb. ſ sic se h̃ntib. hoc est ex aliquo iure qđ est de pñti re, vel spe. Pro hoc facit j. de testa. li. l. 1. & 2. licet. n. quilibet seruus posset sperare libertatē, & hře spē facti, nō tñ dī esse statu liber. vel spē libertatis habere, nisi ex aliquo, q. de præsenti est, speret: ut si est libertas relicta sub ꝯdōne, uel alio mō. Hoc præmisso rñdeo ad l. si pecuniam, q. hic uolebat repetere dotem, & uolebat q. sponsalia durarent. hoc non pōt, ut hic. sed si uellet renunciare sponsalib. optime posset repetere, ut uidistis: & sic non ob. d. l. si pecuniam. est tñ speciale fauore matrimonii, ut in potestate dantis non sit dissoluere sponsalia ex pęnitentia, nec ex pęnitentia potest repetere. l. si ego. in prin. & §. 1. j. de iur. do. licet secus esset in eo, quod daretur ob aliam causam. l. pecuniam. s. eodem.

ADDITIONES.

a Pom. Venio ad vltimam gl. Vide per istam regulam, quod verba debent intelligi, &c. adde idem si esset iuratum, per Barb. cons. 16. Ale. cons. 120. vol. 2. & cons. 28. vol. 1. Alex. cons. 29. vol. 1. Bar. cons. 20. vol. 2. & in c. cum M. de consti. Bar. in rub. C. qui admi. & pulchre cons. 25. vol. fi. vol. 3.

b Poma. Quandiu contrahi potest. Vide Barb. cons. 155. inci. frater.

Meno. Egregie Gatzias in l. Gallus §. & quid si tantum. nu. 59. de lib. & posth.

c Sponsalia. Adde quod hoc verum est, si datum est nomine dotis propter nuptias, quæ sperantur subesse ex causa de præsenti, quia iam erant sponsalia contracta, vt hic, idem si contracta non erant. Ita consuluit Bar. q. etiam tunc ad repetendum, sufficiat quod maritus requisitus dixerit se nolle contrahere per iura allegata. Non obst. l. ita stipulatus, quia loquitur in eo qui petit, sed nos in eo qui repetit. Bar. consilio, lator præsentium Pau. de Cast. in add. hic.

d Ista. n. verba. Hoc tñ habet locū, quoties in renunciatione dictum foret, quod habeo, vel habere spero ēt ex cā de futuro. Ita no. Bar. in l. 3. C. de pac. in vlt. mēbro seu distinctione, dū alleg. l. si rē meā, j. de ver. obl. Ale. in l. 1. vers. solue. Illud. Vide Rom. cons. 52. Lancello. l. 1. C. de pac. P in. c. ex multiplici. de decim. ad finem.

e Ruer. Quia quando quis renunciat. Adde quòd cum Bar. transeunt omnes, vt no. l. [illegible] in fine.

LEX IX.

a **Si donaturus.** Non secutis nuptiis datū ob dotem repetit a muliere, cui dans donare volebat, nisi aliud expresse actum sit. h. d. Opp. quod imo condicat soluens, ut l. qui se debere. §. si autem. s. eodem. Sol. ibi soluit propter suam obligationem. Ita dicit glo. hic & ibi.

ADDITIO.

a Pom. Si donaturus. Aduerte, qa vī q. decisio Iurisc. hic in ver. sed ego, sit superflua, quia quoties aliqd dat pp nuptias illis nō secutis, absq; q. de repetendo actū sit, illud repeti pōt. l. si ego. j. de iur. dot. & sic vī cōtra doctrinā Bar. cōem in l. si extraneus. s. e. & in l. si cū dotē. ff. sol. ma. & in l. dōs ex illō. ff. de cōd. indeb. vbi ita dixit, q. si dat aliqd mulieri pp nuptias, q. nunq̃ cēseī illi donatū, nisi secutis nuptiis. Si ergo ista doctrina ē vera, & hic nuptiæ secutæ nō sunt, & p cōña si mulieri donatū cēseī, & sic nulla sibi cōpetit actio, sed imo q. dedit, ut potè re, pp q̃ dederat, nō secuta, necesse est dicere, p text. superfluat, ex quo ēt sine pacto dati actio cōpetebat, aut q. illa doctri. si sit vera, & q. imo si dat pecunia mulieri simplr q. simplr vī donatū, siue sequāt nuptiæ, siue ñ. Sustinēdo illā doctrinā possumus dicere, q. ē mirabile, qđ id qđ ē ex legis dispositione deducaī i pacto, qa si se videmus q. in statuto pt ius cōe deduci, vt vult Bar. i l. 1. p illū tex. ff. ad l. Fal. Canon. in c. 1. de rest. ertu; huius pacti duplex effectus. Primo, q. ex quo cōtra ius cōmune, q. nō dicaī supfluū, imo si esset pactū nudū, pduceret actionē, tanq̃ ltima cōuētio. l. nō impossibile, & ibi Bar. i l. ltima. s. de pac. facit tex. l. inter socerū. §. conuenit. ff. de pac. dota. quē reputat ad hoc sin. Bal. in c. si cautio. in vlt. col. de fide instr. Sic ut ergo ex statuto cōtinēte idē qđ ius cōe, oriī cōtradō ex illo statuto, ne dicaī supfluū, vt in ult. Bar. in d. l. 8. & in l. 3. §. fi. eo. inf. de leg. 3. & l. nō solū & ibi gl. s. de rei ven. ergo idē dicēdū in pacto cōtinēte ius cōe, vt nō dicaī supfluū, cū ex eo oriatur actio, vt s. dictum est, tāquam sit ltima cōuentio, & maxime cum ex tali pacto, quia est appositū iuxta rei traditionem, oriatur actio præscriptis verbis l. reb. C. de rerum permu. & l. si dominus, in fi. inf. de pscr. ver. & l. 2. & ibi gl. & Bar. inf. ti. 2. in prin. vide alia, ad istum per gl. in ver. uirginitas. 12. q. 2. c. beata.

1 *Doli exceptio obstat ei qui petit quod restituturus est alteri, ēt ex interuallo.* 2.

3 *Promittenti pro dote mulieris quando competat condictio ad repetendum, non secutis nuptiis.*

a **§. Si quis indebitam.** Exceptio doli, quæ obstat deleganti, non obstat ei cui facta est delegatio ex cā onerosa, nisi quatenus ad delegātem res effecta est delegatio ex cā onerosa, nisi quatenus ad delegātem res est teneretura sed delegato ꝯ delegātē succurriī h. d. Primò ponit vnū dictū, p q. cōsuluit ei, cui facta est delegatio. Scđo ponit aliud, per qđ cōsuluit delegato. Tertio ponit līitationē primi dicti. Scđa ibi, itaq;. Tertia ibi, sed soluto Op. de l. 1. §. cum vero. j. de do, & doli exceptione. l. Iulianus. So. hic fuit facta delegatio ex cā dotis, q̃ est onerosa, ibi vero ex titulo lucratiuo. ✱ Sed caue dicit Ia. Bu. quia fuit delegatio & nō cessio, & interest inter hęc. Nā q agit ex delegatione, agit ex promissione sibi facta a debitore, vt C. de noua l. j. vnde nō vtiī adminiculo sui authoris, & hēt locū hæc distinctio. & sic loquiī hic §. sed agēs ex cessione sp vtitur adminiculo sui authoris: & iō indistincte ei obstat exceptio. q̃ obstaret eedēi. l. Pomponius §. cū qs adminiculo. j. de acq. poss. & l. q stipēdiū. C. de procur. vbi de hoc dicit But. Cuius rō est hæc qa magis subueniendū est ei q nō hēt cām lucratiuā, vel apud Cellum. §. si qs aūt. de doli exce. cū. §. seq. ✱ Opp. de admi. tu. l. cum post. §. fi. Sol. ibi ꝓmisit vt tutor, & sic noīe mulieris. hic ꝓmisit ipse tanq̃ ipse sit debēs, non sūt aliæ gl. Ad finē istius legis no. hic qđ obst. † exceptio, dolo facit q petit q. restituturus est alteri, q̃ ei, a quo petiī. Cōtra i l. si soc. §. Lucius. j. so. ma. Sol. hic dēt restituere alteri, q restituturus est reo, iō hī p inde, ac si reo restituere dēret. † Scđo habes hic qđ regula, dolo facis, obst. ei q restituturus est alteri ex iteruallo. Nā maritus debet restituere dotem vxori annua bima, trima die, vel hodie post annū. C. de rei vx. act. l. vnic. §. exactio. Contra in l. fi. §. 1. j. vt leg. no. ca. Sol. hic maritus habebat dilationem miserationis eā, sicut in tpe, qđ daī iudicatis. Contrariū loquiī qñ dies respicit ipsam obłonē, quæ distinctio probatur infra de compensa. l. si cum militi. §. 1.

3 **His expeditis.** † pro summanda mā l. nræ dētis scire q. qñq; occasione mřimonii dāi dotem ipsi ꝯhēti, vel ꝯ here debētes, tūc loqr s. l. pxi. & j. l. px. qñq; dat exřaneus & tūc aut dat sua spōte, nō iussu, vel rogatu mulieris, & loqr l. si exřneus s. e. & illa l. s. respōso. Qñq; dat exřne' iussu vel rogatu mulieris tūc loqr hæc lex. i prin. & §. si qs idebitā & l. q se debere. Et qa iste passus est multū inuolutus, iō dic qñ exřne' dedit, aut dedit aīo donandi, qa nō putabat se debitorē, & tūc ipsa mulier repetet si mřimoniū nō est ꝯtū, ut hac l. i prin. & repetet dico pecuniā, si soluit, vt cedaī actio si ꝓmisit dūtaxat. l. q se debere. i gl. sup ver, actionē. s. e. & hoc si mřimoniū ñ ē secutū, sed si mřimoniū ē ꝯtū, ꝯuertiī i dotē, & hoc nō ē dubiū. Si vero ille, q dedit vel ꝓmisit, putabaī debitor, & tūc aut erat i veritate, aut nō: si erat debitor verus, & tūc aut soluit sīn iussu mulieris, nulla ꝓcedēte ꝓmissione, & ipse ē liberat' l. soluta. j. de so. & mulier ipsa repetet. l. si ꝓcurator. j. ti. 2. Aut ꝓmisit, & postea soluit, & tūc aut soluit noīe mulieris, & idē p eadē. ll. Aut soluit ꝓ obłone sua, & tūc aut fuit ei mādatū solū q. ꝓmitteret, ñ q. solueret. & tūc si soluit añ mřimū ꝯtū ipuīet sibi, vt l. si mādauero. i pri. j. mā iō sibi ꝯpetit ꝯdō, mřimonio ñ secuto, & ipse mulieri tenebiī, ar. l. q se dēre i ver. sinaūt. s. e. ñ tñ liberaī cedēdo illā ꝯdōnē pp suā culpā, vt s. dixi. Si vero habuit mādatū, q. ꝓmitteret & solueret, & tūc ipsi ꝯpetit ꝯdō ñ secutis nuptiis, q̃ cedēdo mulieri, ab ea liberabiī, vt l. q se dēre. §. sinaūt. s. e. Et prędicta

ADDITIO.

a Indebitam. Adde inquantum. Ale. in j. du. tenet, q. maritus non teneatur alere uxorem cum dos est sibi: pro missa, nec traditur, per gl. in auth. de non eligen. secundo nub. in §. fi. in uer. onera nisi mulier, quæ dotem promisit, daret marito id quod posset, quia tenetur nisi inquantum facere potest, per l. ex diuerso, in prin. & ibi Bar. ff. sol. mat. & idem dicit in patre mulieris, quia si etiam ipse promisisset genero, & dare non posset, tamen maritus tenetur uxorem alere. Pro quo ad primum Ro. consi. 427. incip. in proposita consultatione, dicit se nunquam inuenisse glo. quæ illud dicat, in d. auth. ucrum gl. quæ est in dicto uer. onera. relata ad tex. non dicit hoc, sed dicit, q. si promissa fuit dos marito, uel a muliere, uel a patre, uel ab extraneo, & maritus substinuerit onera matrimonij, mortuusq; sit, nulla facta traditione dotis promissæ, q. iniquū uidetur, q. mulier ante nuptias accipiat donationem, qa satis est quod mulieri alimenta præstitit, & seruientibus ipsam. Ita mihi uidetur, qđ dicat gl. suo sanion, &c. unde Rom. d. consi. tenet q. si dos sit promissa, & mulier sit in seruitio uiri, uel non in seruitio, culpa tñ uiri, quod maritus illam alere teneatur, possit tamen si uult illam expellere, & hæc est sententia Spe. in ti. qui fi. sint legi. §. 1. uer. nunc dicamus de alimentis uxo. Quo uero ad secundum dic, q. idem uidetur in matre, quia si promitteret dotem pro filia, ipsa non teneretur, nisi inquantum facere posset, uoluit Bal. consi. 406. 2. li. & inquātum Ale. transit cum opi. quod statutum loquens in dote data, habeat locum in promissa, cum promittens fuit in mora, adde Bal. consi. 124. li. 4. idē uolentē, & Pau. de Ca. consi. 24. Quo uero ad ult. q. tractata per Ale. an maritus debeat lucrari dotem mulieris desponsatæ per uerba de præsenti, & non traductæ ad domum, adde Bal. consi. 98. 5. lib. & consi. 458. lib. 1. & consi. 132. & consi. 276. 2. lib. & ibi quid si stetit per mulierem, quo minus duceretur, per Abb. consi. 79. incip. stante statuto illud quod alleg. Alex. ut ipse dicit, incipit, facti contingentia.

dicta vera nuptiis nō ɔtractis, sed si fuerunt ɔtractæ, non est dubium, qđ in dotem ɔuertunt, vt ɟ. de iu. dot. l. ɔmittendo. §. si a debitore, & §. fi. & l. seq. & l. licet, & per multas leges illius tit. Secundo casu, qñ in veritate debitor non erat, aut promisit vel soluit scienter, & condō ɔpetit mulieri, si mrīmoniū non sequit, & sibi ɔdest si sequeret. l. q se debere. ver. sed si sciret. ꝫ. eo. Aut ignorabat, & tunc aut errabat tali errore, ex quo solutum nō pōt repeti. & idē, vt d. l. qui se debere. ver. Nerua. a ɔtrio sensit ſm verū intellēm. Si vero non impediebat repetitio tali errore, & tunc aut mrīmoniū est secutum, & durat, & nullo mō pt se tueri ɔ virum, cui promisit. sed sibi subueni ɔ mulierem, vt hac. l. §. 1. Aut mrīmoniū non est secutum, & tunc, aut soluit tm̄ iussu mulieris, nō pcedēte promissione & mulieri cōpetit condō & ipse repetit a muliere, ar. l. si procurator. ɟ. ti. 2. Aut promisit & soluit iussu mulieris, & tunc aut soluit noīe mulieris, & idem per eandē l. Aut soluit pro obłone sua, & tunc sibi ɔpetit ɔdō, vt l. qui se debere. ver. Nerua. ꝫ. eo. Aut mrīmoniū fuit ɔtctū, & non durat, & tunc in omnib. casib. in quib. dixi cum posse repetere mrīmonio non ɔtracto, non poterit repetere mrīmonio ɔtracto & dissoluto, nisi quatenus res, quæ data est, ad mulierē reuerti debet, vt hac. l. 1. in fi. • Ia. Bu distinguit hanc materiam sic. Aut pecunia fuit data per mulierem, aut per extraneū. Si per mulierē, tunc hēt locum ɔdō ob cām, nisi matrimoniū sequutū fuerit, vt C. e. l. 1. Aut fuit data per extraneum, & tūc, aut iste extraneus eam dedit simplr, non adiecta cā dotis: & tūc non repetit ab isto donante p ɔdōnē ob cām: licet mrīmonium non sequat, sed repetit a muliere, vt hac. l. in princ. 2. rñ. & vide no. tex. l. qui se debere. ꝫ. e. Aut fuit adiect. cā dotis p donātē, & tūc subdistingue, quia aut mrīmoniū fuit subsequutū de iure, & tūc per donantem repeti nō pt, nisi expresse dictū fuerit per donantē. ꝫ. eod. l. si
† extraneus. & hic in 2. rñ. Aut non fuit mrīmoniū sequutum. & tunc pōt repeti per donantē. esto, qđ non fuerit dictum, vt ɟ. de iu. dot. l. si ego. in princip. Et est rō, quia cum ista causa sit multum fauorabilis, præsumitur, quod ob istam facta fuerit donatio. & sic præsumitur esse finalis, quia concernit publicam vtilitatem, vt ɟ. solu. mat. l. 1. de iu. do. l. 1 & 2. Et ideo inducit condictionem ob causam, quia causa finalis præsumitur. probatur. C. eo. l. cum ancilla fin.

ADDITIO.

† P. Prateius. Rñ. In eum tñ casum, in quem non pepigit, mulieri actionem competere responsum est. l. si cum dotem. ini. sol. mat. ibi Bar. in vers. item quia.

LEX X.

Si mulier. • Allegat semper ista lex, q. remittere idē est, qđ dare. Ex quo conclude, q. sicut donō facta vltra q̄ngentos aureos sine insinuatione, non valet. l. sancimus. C. de don. ita remissio: cū remittens videat donare, vt hic. Pro quo ɟ. de noua. l. si quis delegauerit. in prin. & l. quin ēt. ꝫ. de calum. ɟ. quæ in frau. cred. l. 1. in fi. & seq. & no. p gl. 1. ɟ. de re. iu. l. si qs obligat. Et hoc credo verū, qñ debitū erat liquidū. Sed si forte erat dubiū p negationē forte debitoris, tunc secus eēt, qa tūc videret esse transactio, q̄ fit per remissionē, vt C. de trāſ. l. trāſactionis. Et pp hoc, qa trāſactio hēt locum in re dubia, vt l. 2. ibi, timore litis. C. de transa. & l. 1. ꝫ. de transf. vnde talis remissio hēt naturā trāſactionis. Sed transactio nō requirit insinuationē, cū nō vitiet per immensitatem, & iō deceptus vltra dimidiā in transactione, nō pōt eam rescindere. ɟ. ad Treb. l. Lucius. §. fi. & ibi not. Notaui in l. quin ēt. ꝫ. de calū. Et bñ hoc intendit. • Si cā ob q̄ facta est liberatio secuta non est, repetit pecunia, ac si soluta nō fuisset. Opp. imo dēt agi vt se reponat in pristinam obłonem. l. si quis accepto. ꝫ. eo. Sol. hic erat debitū purum præsens, & liquidū, ibi secus, vt ibi vidistis. Opp. q ista acceptilatio non valuit: habuit. n. in se tacitam conditionem, si nuptiæ sequerentur, quæ secutæ non sunt. l. licet. in prin. ɟ. de iu. dot. Sol. oportet hic intelligere q. hic fuit actum, vt acceptilatio illam conditionem tacitam non haberet. Simile habuistis no. in l. qui se debere. ꝫ. eo.

LEX XI.

Si hæres. Datum nudo ministro, causa non secuta, condicitur. h. d. Vel aliter. Datum executori vltimæ voluntatis, si in causam debitam non expendit, repetitur. h. d.

LEX XII.

Cum quis. Reuocata donatio. causa mortis, res condicitur cum suis accessionibus. h. d. Vidisti in l. qui se debere, in fi. ꝫ. eo.

LEX XIII.

Si filius. Collatio ob causam facta, causa non secuta repetitur. h. d.

LEX XIIII.

1 *Procuratori falso in rem suam solutum quando repetatur, & sic an distinctio l. cū quis. §. 1. de solu. habeat locum in procuratore in rem suam, & n. 11.*
2 *Procurator in rem suam non potest reuocari.*
3 *Soluens scienter falso procuratori non liberatur, nec repetit.*
4 *Procuratori reuocato, ignorāter q soluit, stat liberatio, si recipit bona fide. 18.*
5 *Procurator falsus, vel falsus creditor scienter recipiens indebitum, quando cōmittat furtum.*
6 *Procuratori falso soluens indebitum, quando est q habeat condictionem indebiti contra procuratorem, & quando contra dominum, nu. 8. & nu. 19.*
7 *Procurator verus ad recipiendum indebitum dicitur, quando habet ad hoc speciale mandatum.*
9 *Soluens debitum falso procuratori, ratihabitione non secuta liberatur.*
10 *Procurator falsus quando committit furtum, tenetur condictione furtiua, & alijs conditionibus.*
12 *Solutū falso procuratori, transferendo in eū dominiū, vt faciat liberari soluētē quando cōdictione ob causam, & quando condictione sine causa repetatur.*
13 *Procuratori falso datum vt nuncio, vt portet ad creditorem, quando præstet liberationem danti, & quo remedio succurratur, nu. 14.*
15 *Procuratori simplici solutum, qui nunquam habuit mandatum, quando paret solventi liberationem, vel repetere possit soluens, & quo remedio succuratur, nu. 16.*
17 *Condictio ob causam, quando datur quasi causa non secuta, quæ sit ista causa, quæ non est secuta, ob quam datur condictio.*

Si procuratori. Si procuratori falso in rē suā soluatur indebitū, ab eo condicitur, nisi dñi ratihabitio subsequatur. Itē si debitor dat alicui, vt eū faciat liberari, ab eo repetit, nisi cā sequat. Itē id, qđ debitor tradit alicui vt nuncio, si ad creditorē nō portat, cōdōne furtiua repetit, & furti agit. h. d. sedm glo. Et diuidit in tres partes. Primo loquitur qñ soluit procuratori falso in rem suā. Scdo qñ dat alicui vt eum a creditore faciat liberari. Tertio, qñ dat pecunia alicui, vt portet ad creditorē. Scda ibi, q si dñs. Tertia ibi vel q furtū, & hoc ſm lect. gl. & oīum Doc. Et vt intelligamus istam lect. gl. intro gl. sup ver. non intercedēte, & opp q ista lect. ɔdicat sibi. Nā in prin. l. innuit ɔ procuratorē dari ɔdōnē indebiti, & sic p̄supponit ratihabitionē nō secutā. Cui ɔcordat. l. creditoris. C. de ɔdi. indeb. In medio dr non dari condictionē indebiti, sed ob cām. In fi. dicit dari ɔdōnem furtiuā, & sic p̄supponit, q ille q dederit, remansit dñs, vt l. j. ꝫ. de ɔdi. furt. & sic nō pōt dari ɔdictio indebiti, vel ob cām, cū nemo ɔdicat rem suā p̄terq̄ a fure l. si. v suf. quēad. cau. & ɟ. l. pa. in fi. & l. si ego. in princ. ɟ. de iu. dot. & sic ista lex ɔdicit sibi inuicē i qualibet sui parte. Horum timore variata est lect. huius l. vt in diuersis casib. loquatur i qualibet sui parte, vt patet ex summario, & ex diuisione, & ita cessat oīs ɔrietas vt in gl. q̄ vide. Ista lec. displicet mihi in totum, nam quod principiū intelligat in procuratore in rem suā, non pcedit, nā tunc ratihabitio nil operaret: solutū est n. pcuratori, eius cōtēplatione, & ipse pcurator falsus eā pecuniam hēt ea errore soluētis, nec tenetur eam restituere dño ratū habenti. l. debitor. in fin. ɟ. ad Treb. & qa nō est gestū noīe illi⁹ dñi, ergo &c. l. si pupilli. §. si ego. de neg. ge. non. n. ptinet negotiū ad dñm re, vel ipso gestu, cū ponamus indebitū solutū, nec ratihabitione. cū eius noīe non sit gestū, vt dictū est. Ita in scdo dicto nō placet, q intelligat qñ solutū est hoc pacto, ut liberet: nā Iuris. vult hic facere dr̄iam inter hunc casum & p̄cedentem, qa hic ratihabitio nō interuenit. ꝫ. vero interuenit, vt ex tex. apparet. Non aūt vult facere dr̄iam inter hunc casū, & p̄cedentē. s. vtrū sit datum ut pcuratori in rē suā vel ut liberet. Itē qñ dat pcuratori, vt eū faciat liberari, transferēdo in eū dñium, vt gl. intelligit, nō est curandum vtrum sit verus procurator, vel falsus non. n. iō tibi do, qa sis pcurator, sed qa pmittis qđ facies me liberari. Bñ tñ pt eē q hoc, q puto te pcuratorē esse, est q̄dā cā impulsiua quare tibi trado. Credo n. q facilius facies me liberari, tñ cā finalis est solū, qa pmittis hoc. s. q liberabor. Sed Iurisc. i tex. solū hoc denotat. s. vtrū sit falsus pcurator, vel verus. Itē q tertia pars loquat i ministro nudo, seu in nūcio, nō placet eadē rōne, qa tūc nil ad ppositū, vtrū esset pcurator vel non. non. n. sibi vt pcuratori soluit, sed tradit ei tanq̄ esset nūcius ipsius debitoris, vt portet ad creditorē. Iurisc. aūt hic pōderat vtrū eēt falsus pcurator, vel non, q nō est necesse. Concludo ergo q licet illud qđ dt gl. sit verū in se, p leges alle. i gl. tñ hic intelēs gl. huic legi non congruit aliquo mō, licet tñ reprobauerim hāc lect. teneamus tñ eam p vera, donec recitemus alias gl. q̄ hāc lect. respiciūt. Opp. ad prin. l. de l. cū qs §. j. ɟ. de sol. Sol. hæc lex loqi i sui principio qñ fuit solutū indebitū, quo casu nō hēt locū illa distinctio, vtrū falsus pcu. habuerit mādatū nunq̄, vel habuerit, sed fuit reuocatū, lex ɔtra loquit qñ fuit solutū debitū falso pcuratori, quo casu distinguit, aut soluēs fuit sciēs, & nō liberaī a dño, nec repetet, qa fuit sciens. Dicit gl. aut ignorabat, & tūc aut ille pcu. reuocatus acceperat bona fide, & statim debitor liberat, aut mala fide, & tūc secus, vt ibi. Ista sūt verba gl. † Ex qua gl. no. primo, q distinctio posita i l. cū qs. §. j. ɟ. de sol. hēt locū ēt i pcuratore i rē suā. Nā cū ista gl. intelligat sic hoc principiū, necesse est q ista prima gl. posita sup eo ītelligat de pcu. i rē suā, cū nunq̄ habuerit mādatū, vł si habuerit, fuit reuocatū. cū † pcurator i rē sua ñ possit reuocari. l. illā. C. de do. ītellige eo mō, quo pt, forte utroq; ɔueniēte. Scdo hēs ea hac gl. q q soluit falso pc. sciēter, ñ liberat, nec repetit, & eā no. Ia. de Ra. ɔ, vt refert Cy. C. de fur. l. falsus. Nā tūc soluēs sciēter, ñ repetit, qñ nō pt eē alia p̄sūptio q̄ donōnis: sed hic pt esse alia p̄sūptio. s. q portet ad dñm. ergo &c. l. elegāter. §. q reprobos. ɟ. de pig. ac. & l. cū aurū. ɟ. de sol. & ista fuit opi. gl. i l. dispēsatorē de sol. i ver. solutione. licet Iac. de Ra. vel Cy. nō alleget. Veritas est, qđ i hac gl. dr. Probatur i l. si nō sortē. §. q filio. ɟ. de ɔd. inde. & l. q fundū. §. seruus. ver. q si scierit. ɟ. p emptore, & illud tenet Dy. in d. l. dispēsatorē, reprobata glo. ibi posita. Nō obstāt rōnes Ia. de Ra. qa illæ pcederent in soluente simpliciter,

ADDITIONES.

Meno. Secundo. Gozad. consi. 3. nu. 9.
Bar. super 9. ff. Vet.

plicitet: secus si soluit procuratori, quē sciret eū esse falsum: tunc.n. de necessitate donatio psumit, vt dictis legib. † Tertio hēs ex hac gl. q ille, q soluit pcu. renocato ignorāter, statim liberaī, si recipit bona fide, d.l. cū qs. §.1. Sed hic dubitat an p talē pcuratorē reuocatū qrat dñiū dño. Gl. in l. acceptā C. de viu. dt q nō. Cōtrarium tenet in d.l. cū qs. §. 1 & l. si qs seruo e.ti. q est verū: cū.n. fauore liberationis lex velit debitorē soluentē liberari, vt l. eius q. §. si cer. pe. p oñs voluit creditori dñiū acqri, vt dd. ll. Venio ad vlt. glo. & opp. ille, q quē trāsfert dñiū nō omittit furtū, ga furtū est cōtrectatio rei alienæ inuito dño. ff. de fur. l. j. & l. px. ff. sed in talē pcuratorē est trāslatū dñiū, qd patet, ga odōne ob cām tenet, vt dictū est, ergo nō omittit furtū Huius timore dixit Mar. q hic est casus, in quo falsus pcurator, & et falsus creditor, indebitū sciēter recipiēdo omittit furtū licet in eū trāsferat dñiū. Sic in l. qm. ff. de od. fur. Gl. reprēdit p rōnē pdictā, ga dñs nō otrectat, sed dt q mutat cāsā, & sic loqt qñ fuit solutū, vt nuncio. Ad l. qm. tñ. vt ibi no. Doc. Vltram. dnt q Mar. nō dixit hoc q gl dt, sed dixit, qd pcurator falsus, recipiēdo, furtū omittit, & p oñs tenet furti, & odōne furtina, & odōne ob cām, & idebiti, ga oīs odō degenerat o furē. l. si. vsuf. quēad. cau. q si ita intellexit. verū dixit, * & est casus hic fm istū itellm. s. q nō trāsfert dñiū, vt ff. re. amo. l. ob tes. vbi dr, q odō dat p reb. amotis. Nec pt intelligi de furtiua: ga illa nō dat o vxorē, vt l. j. co. ti. Sed o istū intellm opponit, qd si pcurator falsus teneat odōne indebiti, vel ob cām, ergo soluēs desijt esse dñs, quia oīs odō abhorret dñiū, ga nō vult opetere illi, q hēt dñiū pter odōnē furtiuā. ff. vsufr quēad. cau. l. fi. Si teneat furti, & cōdōne furtiua, ergo soluēs remāsit dñs. ff. de od. fur. l. j. at q ista sunt otria, & impossibilia, q aliqs sit dñs, & nō dñs eiusdē rei, vt l. j. C. si seruus exte. & l. i. de fur. Rñde, & dic, qd nō seqt: q si pcurator teneat odōne idebiti, vt ob cām. ergo soluēs desijt eē dñs Nec ob. d. l. fin. vsuf. quēad. caue. ga qñ dr, qd nulla odō dat dño, pter furtiuā, istud ē falsū, ga imo dño o furē dat oīs odō nedū furtiua, sed & qcunq; alia, vt s. ē allegatū. & illa lex hoc pbat. Nā idistinctē dt, q pōt pdici res a fure, & iō intellige de oī odōne. Scdo opp. q odō indebiti & furtiua nō pōt opetere soluēti, cuius oriū vr. l. si vēdidero. §. si Titius. ff. de fur. vbi dr, q odō furtiua opetit dño o furē. Sed qñ hēt ratū, nō datur o dñm odō idebiti. Sed hoc vr ipossibile, ga si daret odō furtiua soluēti, ergo eēt dñs, vt l. j ff. d od. fur. Si daret sibi odō indebiti o dñm, q ratū hēt, ergo desinit esse dñs, ga odō indebiti nō pt dari dño, nisi o furē. Sed iste dñs fur. nō est, ergo &c. l. fi. ff. vsufr. quēad. caue. Dic, ocedēdo, q odō furtiua dat soluēti. Sed qñ cōcludit, ergo est dñs, dico, qd n legt: imo desinit statim esse dñs, qñ dñs, noīe cuius facta fuit solō, habuit ratā solōnē. & nihilominꝰ adhuc hēt odōnē furtiuā, ga odō furtiua dat illi, q ab initio fuit dñs, licet desierit eē dñs, dū tñ desinat sine facto suo, vt ff. d od. fur. l. & iō 2. rñ. Hic aūt desinit esse dñs sine facto suo. s. p ratihabitionē illius, cuꝰ noīe fuit facta solō: quare nō desinit sibi opetere odō. ff. de aq. plu. arc. l. q aūt. Tertio op. q ratihabitio nō possit tollere actionē debitori: cū talis actio qsita sibi sine facto suo nō possit separari ab ossib. suis ff. de pec. l. qs ergo casus. ināta l. id qd nrm est. de reg. iur. Itē vr absurdū, q actio qsita soluēti tollat p ratihabitionē, cū ius sibi sit qsitū, s. de pac. l. fi. & ff. de otab. l. si post mortē. §. fi. Sed vñ pcedit ista fictio. Dico, qd rō istiꝰ fictionis est, ga ratihabitio mādato oparat, & iur. s fictione retrotrahit, vt s. d iud. l. licet. & C. ad Maced. l. fi. iō fingit d mādato dñi exegisse pecuniā, & recepisse. Et iō hoc casu dñs p suā ratihabitione videt recepisse solonē, ga eādē psonā repsentauit. arg. ff. de relig. l. ossa. ff. de osti pec. l. & licet. pcurator. n. i solutionē recipiēdo nudus minister est, ga nullū ius trāsit in eū. * tñ si gra disputationis uolumus sustinere Mart. put recitat p gl. possumꝰ dicere, q dñiū acqrit tradōne. l. traditionib. C. de pac. & Insti. de re. di. §. p tradōnē. tradō ergo pcedit acqsitionē dñij. in illa ergo otrectatione, q fecit tpe tradōnis cē furtū omittere, licet postea sequat acqsitio dñi, non ergo otrectabat rem suā sed alienā, & licet dñium pdat tradēs, nō pdit tñ odōnē furtiuam. Nā illud dñiū pdit eo inuito seu dolo aduersarij. l. & iō. ff. de condi. fur. & melius in l. si seruus, in. prin. eo tit. q an sit verū dicā i d. l. qm. ff. de cond. fur. Venio ad secundam glo. & oppo. in princ. innuit a otrio sensu, q si dñs ratū nō hēt ipse pcurator tenet odōne ind. Cōtra, in 2. rñso huius. l. vbi dicit dari ob cām. Solu. intellige hic, hoc princip. si in pcuratore in rē suā. sic intel. ff. de od. inde. l. si pcurator. § Celsus. vide glos. quæ vult † q o procuratorem in rē suam tñ detur od. indeb. Vides ēt q gl. hic itelligit. s. Celsus, in pcuratore in rem suam. Certe gl. intelligit ibi in simplici pcuratore, & vr tenere q o eū detur odō inde. Opp. vr tenere hic, q o procuratorē falsum detur odō indebiti, qñ solutū est idebitū, vt l creditoris. C de condi. indeb. secus qñ solutū est debitum, ga tūc dat odō ob cām ita dicit ipse, & nil aliud allegat. rñdet ad istū tex. 3. rñso. vbi vr expresse dici q siue sit solutū indebitum, siue debitū, nō hēt locū odō indebiti, sed ob cām Ego istam opi. puto veram ga qñ pcuratori falso soluit indebitū ab eo repetit odōne indebiti, ratihabitione nō secuta. Casus est in l. cū indebitū. § 1. ff. de odi. indeb. & l. si vēdidero. §. fi. ff. de fur Ad istā l. rñdeo, qd dēt aūr legi, q legatur per gl. vt tota loquatur in eo qui soluit alicui, vt pcuratori non habenti mandatū, seu ptātē recipiendi solutionem, non dico in rem suam, sed in simplici pcuratore. Et fm istā lect. hæc lex diuidit in quatuor partes. Primo qñ falso pcuratori solutū est indebitū ratihabitione secuta. Scdo qñ solutū est debitū, vel inde bitū ratihabitiōe non secuta Tertio rndet tacite obiectioni. Quarto osuluit soluēti p alia remedia. Scda ibi. q si dñs. Tertia ibi. no. n. Quarta ibi, vel q furtū, & fm hāc l. et. bī. h. d. si pcuratori falso indebitū soluat, q dñs ratū hēat, repetit a dño, sed si ratū non hēt, repetit a pcuratore p odōnem indebiti, si indebitū est solutū, sed si debitū, quasi cā nō secuta repetit: & si pcurator hēat malā fidē sibi lucrādi, aget furti, & alijs odōnib. h. d. Ad euidētiā a pmitte, qd ille q soluit vero pcuratori debitū, statim liberat, vt l. vero pcuratori. ff. de sol. & ille q soluit vero pcuratori indebitum, statim hēt odōnē indebiti o dñm. † Est aūt verus pcurator ad recipiendū Idebitū, si hoc sibi spāir est mādatū, alias secus l. si pcurator. ff. titu. 2. Hoc pmisso in prima & scda parte huius l. casus est clarus, sequit ver. nō. n. in quo sic forma casum. Vos dicitis dñe Iurisconsulte, q qñ solutū est debitū falso pcuratori, repetit p odōnē indebiti: qro quō pōt hoc fieri, q debitū repetat tanq indebitū: i veritate. n. debitū est, nec pt dici q respū pcuratoris erat indebitū. Nō. n.. fuit sibi solutū tanq indebitū, sed sibi solutū fuit tanq debitū alteri, cui vere debebat. ad hoc rndet Iurisc. q hoc casu qñ vere debitū ē solutū, nō repetit tanq indebitū odōne indebiti, sed odōne ob cām. fuit. n. solutū tanq vere debitū. s. ut liberet ista solone, q res nō est secuta ratihabitione nō intercedēte. h. d. & sic iste ver. nō refertur nisi ad illū casū, in quo debitū est solutū falso pcuratori. Sequitur ver. vel q furtū in quo sic forma casū. Vidi q o pcuratorē falsum succurritur odōne idebiti, vel ob cām, an hēat debitor alia remedia o ipsum? Rñ. Iurisc. q sic. Si. n. pcurator falsus recipiens habuit malū aīum lucrādi sibi, & sic omisit furtū, tenet non solū actione furti, sed & odōne furtiua & oīb. alijs pdōnib. pdictis. h. d. videlicet. Et fm hāc lec. no. tria. Primo † qñ indebitū soluitur falso pcuratori, si dñs hēt ratū, condī a dño, alias condī a pcuratore odōne indeb Scdo no. q qñ falso pcuratori soluitur debitū, ratihabitione nō secuta, debitor nō liberatur, iō repetitur odictione ob cām, nō indebiti. † Tertio no. q qñ falsus procurator committit furtū, tenetur condictione furtiua, & omnibus alijs condictionib. vt s. dixi. Ex his quæ dicta sunt, cessant omnia contraria.

Restat vt p modū sūmæ tradamus materiam huius l. difficilem & intricatā, q recito p quatuor qōnes principales! Primo, qñ soluitur falso pcuratori i rē suā. Scdo, qñ soluitur falso pcuratori trāsferēdo in eū dñium, hoc acto, q debitorem faciat liberari. Tertio, qñ falso pcuratori soluitur ut nūcio, ut ad dominū poterat. Quarto & vltimo, qñ falso pcuratori soluitur ut pcuratori uero nō dico trāsferēdo dñiū, vel nō: nec hoc acto ut liberetur, uel non, sed simpr ut pcuratori soluatur, qui uere est casus l. nræ. Et in qualibet harū qōnum est uidēdū, an soluēs liberetur. Itē an trāsferat dñiū in accipientē. Et de remedijs q opetunt o falsū pcuratorē, & qdā alia q videbitis. † Primo ergo qro qñ soluit falso procuratori in rem suam, quo casu dic. Aut soluit a sciēte, & nō repetitur, vt ff. tit. 2. l. j. & hoc dixi super prima gl. Aut soluitur ab ignorāte, & tunc aut soluitur indebitū oīno, & hic nō est quærendū an soluēs liberetur, & sic repetitur odictione indebiti ab ipso pcuratore, ut hic in prin. fm lec. gl. & l. creditoris. C. de cōdi. inde. Itē si erat debitū aliquo iure, sed forte obstabat exceptio, vel erat tale debitū, q solutū poterat repeti, eadem rōne: si uero b erat tale debitū, q solutum repeti non poterat, tunc vr velle glo. q ratihabitio hic aliquid operetur, & trahat negotiū ad dominū, vt hic, in prin. fm lect. gl. quo casu ratihabitio sic secuta, vr q dñs a tali pcuratore repeteret, q posset pcedere, si dicamus esse solutū cōtemplatione directæ actionis. quæ apud dñm erat, secus, si contemplatione vtilis. d. l. debitor. in fi. ad Treb. quo casu licet ab ipso domino solutū repeti nō possit, tamē ab ipso pcuratore repetitur, qm eius respectu oīno est indebitum, ut hic in princi. facit l. procurator ad exhibendum. §. j. inf. rem ra. habe Si uero solutum est

ADDITIONES.

a Poma. Ad euidentiam. No. ex istis verbis Bart. quod ad hoc ut quis dicatur uerus procurator ad recipiendum indebitum, requiritur, quod super hoc habeat speciale mandatum. Vnde habes inferre, q si pcurator generaliter constitutus intercedere, in casibus, in quibus speciale mandatum requiritur, de quib. multi casus numerantur in gl. c. qui ad agendum. de procu. in 6. quod diceretur falsus procurator, q voluit clare Bal. c. nonnulli. in 1. no. de rescr. & in c. ex parte decani. eo. tit. De multis modis, per quos quis dicatur falsus procurator, uide glo. in d. c. ex parte decani. Bal. in l. falsus. C. de fur. & l. licet. & ibi Mod. C. de procur.

b Si uero. No. q solutum falso pcuratori in rē suā pōt ratificari p dñm, si solutum est cōtēplatione directarū actionū, quæ sunt penes ipsum dñm, & hoc mō potest saluari gl. 1. q reprehendit Bar. s. in 1. col. Secus uero, si soluitur contemplatione utilium quæ sunt penes ipsum procuratorem, & ultra dicta per Alexan. hic, adde Bal. tenentē cōtra Bar. hic, in 1. col. & dicentē non esse distinguendū, ga in aliquo casu istorū nil pōt operari ratihabitio, ut hic p cum. Ita sentit Ro. in gl. in uer. intercedēte, & qd idē sit qñ soluit noīe directarū, vt est qñ soluit cōtēplatione utiliū, probatur sic, nam ubi soluitur contemplatione directarum, non est dubium, quod utilitas remanet penes procuratorem. per l. 1. C. de act. & ob. & sic nomen nudum duntaxat remanet penes dominum sine aliqua utilitate. sed tunc succedit regula, quod qui habet nomen nudum tantum, non potest ratificare in præiudicium habentis utilitatem, ut ea in se uertatur glo. & ibi Bal. l. fi. C. de iu. dotnil. n. pdest nudū noīe, si alteri utilitas qratur. l. mulier. ff. de do. inter uir. & ux. & no. l. legato. §. si de certo. ff. de leg. 1. unde cogita bene super uerba Bart.

c Solutum. Vide Alex. circa hoc, & Mod. hic.

est debitum, tunc distingue per oĩa, put ĩ.dicã in simplici ꝓcuratore, eo saluo, qđ qñ ratihabitio non sequitur ab ipso, qui putabatur ꝓcurator in rem suã, repetit̃ ꝯdi.indeb.nã fuit solutũ tanq̃ sibi debitũ, & in veritate nõ est, ut hic in prin.fm lec.gl.& d.l.creditoris, & vr̃ expressum in l.cum fundus.§.seruum tuum imprudens. s̃.si cert. pet.& l.si vrbana.§.sed & si vecturas.ĩ.tit.2.In istum aũt falsum procuratorem transfert̃ dñium, vel non: eo modo quo dicemus in falso creditore, in l.quoniam.ĩ.de cond.fur. & hoc de primo.

12 Secundo. Principal̃r q̃ro, qñ soluit̃ alicui falso procuratori, transferẽdo in eũ dñium, hoc acto q. faciet liberari soluentẽ, quo casu an transferat̃ dñiũ in procuratorem. non est quærẽdũ, quia p̃supponitur in themate q̃õnis. Itẽ an liberet̃ statim soluens, nõ est quærẽdum, quia præsupponit̃ q. nõ est datum, ut sit liber statim ea solõne facta, sed liberet̃ in futurum. Isto casu, ut puto nõ est curãdum vtrum sequat̃ ratihabitio dñi, vel nõ: nihil.n factũ est noĩe dñi: sed inter me & illũ, quẽ putabã procuratorẽ, fuit celebratus ꝯctus innoĩatus, do, vt facias me liberari, sed solum est q̃rẽdum liberatione nõ secuta, qual̃r subuenit̃ ꝯ procuratorem. R̃ñ.si quidem solutũ est debitum, habet locum ꝯdictio ob cãm, quasi cã nõ sit secuta, ut hic, & hoc s̃m lect.gl.& ĩ.de fur.l.falsus.§.1. Si vero solutum est indebitum, nõ hẽt locum ꝯdictio ob cãm, sed ꝯdictio sine causa. fuit enim datum ob cãm illam f. vt facias me liberari ab ea obligatione, quæ non erat, ergo &c. ut l.1.ĩ.de condi.sine cau. Sed si quid dedi vt facias me liberari ab aliqua actione, vel obligatione non efficaci, cogitabis, & hoc de secundo.

13 Tertio. Principal̃r q̃rit̃, † qñ alicui falso procuratori dedi, ut nuncio vel ministro, ut portaret ad creditorẽ, hic est aduertẽdum: aut.n.dedi ei tanq̃ nuncio mei soluẽtis, & ꝯstat. q. in a eum nõ trãsfero dñium.d.l.falsus.§.1.Item ꝯstat, q. nõ liberor soluẽdo sibi, quia nullum mandatum hẽt a creditore, ut ĩ.de sol.l.qui hoĩem.§.si nullo.sed p̃t esse q. si illa res data perdatur, ex illa perditione debitor liberet̃, si erat debitor spẽi, & nõ possit sibi culpa imputari, vt l.argentũ. b ĩ.ꝯmodati. † Sed si q̃rit̃ qualiter isti succurrat̃ 14 si rem datã nõ tradat creditori. R̃ñ.si quidem illud q. est sibi traditum pertinebat ad creditorem, ut res deposita, vel ꝯmodata creditori ꝯpetit actio furti l.falsus.C.de fur.& ibi not. Si vero pertinebat ad debitorem, debitori ꝯpetit actio furti, & ꝯdõ furtiua. Creditori vero ꝯpetit ꝯ ipsum accipiẽtem act.neg.ge.C.de fur.l.si is cui cũ gl. c C.de ne.ge.l.si pupilli.§.2. Si vero soluit̃ tanq̃ nuncio misso c a creditore, tunc dic, vt ĩ.dicemus in procuratore falso, & hoc de tertio.

15 Quarto. † Principal̃r quæro, qñ soluitur alicui, ut procuratori simplici. & istud hẽmus examinare per quatuor q̃õnes. Aut.n.soluit̃ ꝓcuratori simplici, qui nunq̃ habuit mandatũ, & tũc aut soluit̃ debitũ, aut indebitũ. Item qñq; soluit̃ ꝓcuratori falso, qui alias habuit mãdatũ, sed fuit reuocatũ, & tũc aut soluit̃ debitũ, aut indebitũ. Primo casu quæro, qñ ꝓcuratori, qui nunq̃ habuit mãdatum soluit̃ debitũ, & tũc aut soluit̃ sciẽter, & nõ liberat̃, nec repetit, vt hic in 2.gl.& in l.si nõ sortẽ.§.qui filio.ĩ.de ꝯdande.& s̃.di- d xi. Aut soluit̃ ignoranter, d & tunc ẽt nõ liberat̃.l qui hominem.l.si nullo.ĩ.de sol. Puto tñ q. si soluens habuit istam cãm credẽdi ipsum esse procuratorem, q. liberabitur cedẽdo creditori actionem quam hẽt ꝯ istum falsum ꝓcuratorẽ. Casus est in l.cum fundus. §.seruum tuum imprudens. in fi.s̃.si cert.pet.licet Cy.dubitando videatur tenere ꝯrium.C.de fur.l.falsus.in prin.3.q. Sed si quæratur, an in talẽ ꝓcuratorẽ sit translatum dñium, certum est q. non, ut l.si ego.s̃.de neg.gest.nõ.n.hic agebat tradẽs, ut ꝓcuratori quæreret̃, sed ut dño per ipsum ꝓcuratorẽ.l.vero ꝓcuratori.ĩ.de sol. & l.q mihi donatũ, 16 ĩ.de dona. † Si q̃rat̃ qual̃r subueniat̃ ꝯ istũ falsũ ꝓcuratorẽ. rñdeo, siq̃dẽ accepit malo aĩo, tenet̃ furti, ꝯdõne furtiua, & ꝯdi.ob cãm, vt hac l.sed si nõ habuit malũ aĩum, tunc solũ tenet̃ cõdõ ob cãm, vt hac l.ver.non.n.& ver.q. si dñs. Sed dices tu, qũo ꝯpetit cõd.ctio ob cãm.cũ dñium nõ sit translatum in eũ, & nemo ꝯdicit rẽ suã, ut s̃.dixi? R̃ñ.oportet intelligere eo casu, quo nõ fuit furtum ꝯmissum quia solo fuit recõciliata ꝯsumptione, q. prodest ad ꝯdõnẽ ob cãm, sicut ad certi ꝯdõnem, & ad ꝯdic.indeb.ut no.s̃.cod l.3.§.subtilius. 17 in 2.gl. † Item quærit̃, qñ dat̃ ꝯdõ ob cãm quasi cã non secuta, q̃ est ista cã quæ nõ est secuta ob q̃ dat̃ ꝯdõ: tex.hic vr̃ dicere ratihabitio. Tu dic, qñq; ego solui tibi simpl̃r credens te ꝓcuratorem, & per ꝯñs me liberatum incontinenti: nec a te aliquid petii ultra, & datur mihi ꝯdõ indebiti, vt dictum est. Aut a te petii, & tunc dicit̃ cã cessare eo ipso q. nõ sequitur liberatio. Sed si fortè crederem me liberatum, dixi tibi, facias, q. ego habeam l̃ras ratihabitionis, tũc dicetur cessare cã, si ratihabitio non sequeretur. Istam distinctio. ponit tex.in l.si quis offerenti, in prin. ĩ.de sol.oĩa tñ dicta remedia tollunt̃ ꝯ dictum falsum ꝓcuratorẽ, ratihabitione secuta, per d.l.si 18 quis offerẽti facit hæc.l.in prin.& l.uero ꝓcuratori.ĩ.de solu. † Secũdo quæro, qñ falso ꝓcuratori, qui nunq̃ habuit mãdatum, soluit̃ indebitũ, isto casu ꝯstat, q. in eum nõ transfertur dñium, d.l.si ego. de neg.gest. q. patet, q̃a ꝯtrectando, furtum facit, ut hic in fi. Item nõ est quærendum de liberatione, cũ nõ sit debitum, sed quærẽdũ est de remediis ꝯ procuratorem, & si quidem ratihabitio non sequitur, falsus procurator tenetur condictione indebiti l. si procurator. ĩ.de cond.indeb.& hac l.in prin.& l.cum debitum.§.1.ĩ.tit.2.& l.si e vendidero.in fi.ĩ.de fur. Tenetur ẽt furti, & condictione, furtiua si habuerit aĩum intercipiẽdi, vt hic in fi.& d.l.si vẽdidero. & l.falsus.C.de fur, tñ ratihabitione secuta, tenet̃ dñs ꝯdictione indebiti, vt hac l.in prin.& l.si vendidero.in fi.& melius in §.si Titius.non tñ tollitur ꝯdõ furtiua, quæ nata erat debitori ꝯ procuratorem. d.l. si vendidero.§.si Titius.q. qualiter procedat, dic vt ibi, & hoc qñ tali falso procuratori solutum est ignoranter. sed si scienter solutum esset, tunc si quidem ego sciui eũ falsum ꝓcuratorẽ, videor sibi donare, vt s̃.dixi. Si vero credebã ipsum esse verum procuratorẽ, sed scienter solui indebitum tunc videor donare dño tñ ꝯ ipsum falsum procuratorem ꝯpetunt mihi oĩa p̃dicta remedia q̃ tñ tolluntur ratihabitione secuta.l.si tibi dederim.ĩ.de don.& hæc de sc̃do.† Ter- 19 tio q̃ro.qñ falso procuratori, q. semel habuit mandatũ, & fuit reuocatum, soluit̃ indebitũ? R̃ñ.p oĩa idẽ qđ in falso ꝓcuratore: q nunq̃ habuit mandatũ, vt no.hic in gl. Quarto q̃ro, qñ falso ꝓcuratori, q. habuit mandatũ, & fuit reuocatum, soluitur debitũ? R̃ñ.d.l.cum q.s. §.1.de sol.& hic no.in 1.gl. Sed dubitat̃, cũ in nullis casib.s̃.sit dictũ aut secuta est ratihabitio, aut nõ. Quæro, qđ hẽt facere soluẽs, si dubitat an dñs ratũ hẽat, vel non. Dic vt l.si indebitũ.ĩ.rẽ.ra.ha. Vltimo ex p̃dictis apparet qđ non est q̃õ, vtrum in dubio soluẽs videat̃ transferre dñiũ.vel non, qñ soluit ꝓcuratori simplici, q.a n vr̃ transferre, vt d.l.si ego.s̃.de neg.gest. Nec ob.l.dotis fructus. §. fi. cũ seq. ĩ.de iure do.& l. .ĩ.ꝓ dote. q̃a ibi p̃cedebat titulus habilis ad trãslationem dñii in accipientẽ: hic vero non p̃cedebat titulus. Aut soluitur vt ꝓcuratori in rẽ suam, tunc dic vt inf.tit.2.l.qñ.& s̃.alibi. Vltimo nota si dubitat an soluat, vt ꝓcuratori in rẽ suã.vel simplici an vt nuncio, an transferendo dñium faciat liberari, hoc ppendi dẽt ex qualitate verborũ p̃cedentium & sequentiũ, & eorũ q̃ gesta sunt, vt in c.inspicimus.ex de reg.iur.lib 6. Vidi falso procuratori soluẽdo, quis effectus sequatur. Sed q̃s effectus sequat̃ soluẽdo vero procuratori? Dic qđ si soluit̃ sibi debitum, ꝯtingit liberatio. inf. de solu. l.vero procuratori. Et est verus ꝓcurator, si hẽt ad hoc spãle mãdatũ ut ibi, vel gñale ad oĩa.inf.de sol.l.q hoĩem.§.si Titium.iuncta gl. in ver.vt procuratori. Si aũt ad agendũ esset constitutus tunc nõ posset eo solui, vt l.hoc iure vtimur.de sol.& de pac.l.sed si tñ. Si vero ẽ solutum indebitũ, tũc aut hẽbat ꝓcurator ad hoc spãle mandatũ, & tunc datur ꝯdic.indeb.ꝯ dñm, vt de ꝯdi. inde.l.si procurator. Si vero non hẽbat mandatũ speciale ad hoc, sed generale ad oĩa, tunc hoc sibi mandatum non vr̃ in isto gñali mandato. Ideo datur condictio ꝯ procuratorem.d.l.si procurator.§.Celsus.arg.inf.quæ in fraudem credi.l.si pater. Et hoc no.propter inquæstas, contra quem debeant fieri, an contra dominum, vel ꝯ procuratorum. Circa quod vide quod scripsi in l.1.inf.de cond.indeb.

ADDITIONES

a Item constat. Aduerte tñ super hoc, quod quoties pecunia esset data ad os merũ quod transfertur dñium in nuncium, glo.in l.eius qui in prouincia. in ver. quas vero.& ibi Bar.ff.si cer.pet.& facit bene tex.in d.l.naue Saurheli.ĩ.loca.

b Vt l.argentum. No.limitationem ad l.argentum, quod procedat tñ in debitore speciei, aut quantitatis. Hanc limitationem ponit Ang.in l.si finita.§. si iam rue. rint.inf.de dam.inf.& ibi Imo.& Pau.de Ca.in d.l.argentum, & probatur, quia si esset debitor generis, non liberaretur, cum genus perire non possit l. incendiũ. C.si cer pet.allud sing.no.Ias.in l.1.in vlt.col.inf.de eo per quem factum erit.

c Misso. Adde, quod si creditor scribat debitori hoc modo, è il tempo del pagamento, & mandatelo con vostra salute & mia, & debitor dedit pecuniam homini fideiusso (?) qui aufugit, vel creditori non dedit, an debitor sit liberatus, & quo remedio sibi consulatur, vide Bal.cons.112.lib.1.

d Ignoranter. Adde vt per Bal.cõs.14.cũ seq 3.lib.vbi ponit de quodam filiosa. q liberauerat debitorẽ paternũ, asserẽdo se hẽre mãdatũ, deinde illud nomẽ de auo ris cesserat, ẽt asserẽdo hẽre ad id mãdatũ, vide Io.And.in add.ad Spec.in tit.de mãda.ti falsũ soluit, & procurator falsus amisit pecuniam, cuius periculo perierit. Ruet. Non transfertur dominium. Adde quod Bart. not.tenere CONTRARIVM in l.eius qui.col.4.§.si cer.per solut ibi no.

e Condictione. Adde q. ẽt tenetur crimine falsi, si per dolum solutionem recepit l. finantem.§.item sciendum.de neg.gest.per Bar.& Pa.de Cast.hic in addi.

LEX XV.

1 *Furtum non est crimen publicum.*
2 *Trafeilius vigilum habet iurisdictionem in viles personas.*
3 *Perempta re, quando agi possit ad æstimationem.*
4 *Lucrari rem quis videtur voluisse quando suam voluntatem implevit.*
5 *Perempta re agitur ad ipsam rem.*
6 *Liber homo non potest se dare in quæstionem vel torturam alicui.*
7 *Permittere quis non potest alicui ut eum percutiat, vel ab eo cruciatur.*
8 *Confessio extorta a seruo cum tortura indiciis legitimis præcedentibus, facit fidem contra dominum*

Cum seruus. Res ob cãm data, cã non secuta, ẽt si delierit extare, ꝯdicitur, qđ si non est translatũ dñiũ ad exhibendũ, & furti, seu ꝯdõne furtiua agit̃.h.d. Diuiditur. Primo ponit vnũ dictũ Scđo ponit aliud q. vr̃ ꝯrium primo. Tertio reducit ad ꝯcordiam addẽdo aliqua Quarto addit quædam ad p̃dicta Scđa ibi, Labeo. Tertia ibi, sed Proculus. Quarta ibi, sed si tinis. a Opp s̃.de off.p̃fe.vig.l.3.§.1.dicit Hug. qđ hic suspendit eũ iniuste. 1 Azo dicit, qđ imo iuste, q̃a furtum non est publicum crimen. Gul. de

ADDITIO.

a Iniuste. Adde q. Pau.de Cast.ex eo, quod glo.appellat sententiam latam a iudice incompetenti, iniustam esse, notandum, quod si quis velit dicere sententiam nul lam, iniustam, non inepte ageret.alleg.gl.sing.in Auth.de hær.& falc.§.ex hære datos, in ver.iuste.& gl.in l.a.de test. Alex.vero pro hoc alle.tex.& ibi Bald. in l.scire oportet.§.fi.ver.iuste.ĩ.de excu.tut.

a de C. eidē alia rōne, videlicet, q̄a hic suspēdit seruū, q. est vilis persona, & in viles personas p̄fectus vigilū habet iurisdictionē, & potestatem l. 3na. fac. l. interdū. §. qui furē, j. de fur. † Secundo oppo. v̄r q. re perempta debeat agi ad æstimationem, vt l. in re furtiua. j. de cond. furtiua. per gl. s. eo. l. si pecuniā. §. iste passus est difficilis multum. Finaliter ego teneo in oblige rē dari, vel reddi, debere agi ad ipsam rem, vt hic, & l. si seruum. §. fi. de verb. ob. & l. promissor. j. de cōst. pec. fiet tñ executio in æstimatione, & ēt ꝯdēnatio poterit fieri in æstimatione. l. Iulianus. j. de ꝯfes. & l. fi. quæ sent. sine appel. resci. & ibi plene. * Nota pp conclusionem libelli: peto quēdam equū pili albi &c. qui communi æstimatione valet 1c. florenus, saluo iure plus. &c. Quare peto dictum reū finaliter ꝯdemnari ad dandū & reddendum dictum equum, si extat; alias peto eum ꝯdēnari ad dandū & soluendū dictā æstimatonē dicti equi: videlicet 10. florenos actori. &c. Idē cū ꝯcluditur ad restituendū, peto a Titio vnū equū pili albi quem sibi commodaui ad certū vsum, qui vsus iā est finitus: q. q. dē equus valet 20. florenis saluo iure plur. s &c. Quare peto reū ꝯdemnari ad reddendū & restituendū dictum equū, si extat: alias peto eum condemnari ad dandum & soluendum æstimationē dicti equi: videlicet dictos 2c. florenos. Et dū petis ipsam rem, vt scias an extet, vel non, ad hoc vt possis petere æstimationē, debes Ī fine libelli facere vnum interrogatoriū, petens dictum reum interrogari, an habeat facultatem restituendi dictum equum. * Sed in obl̄one rē restitui, pōt agi & peti ipsa res & peti æstimatio. j. de cōdic. fur. l. in re furtiua, & l. 1. C. eo. tit. & l. si seruus. §. bonæ. dix: plenis. Opp. si in l. stip̄ones non diuidunt j. de verb. obl. in vlt. opp. in 6 q. Opp. de l. si dns. j. de præsc. Sol. ibi seruus fuit datus æstimatus. Opp. ad si nem, quia in furto requiritur, q. quis contractet aīo lucrandi. l. 1. j. de fur. sed hic non habuit animum lucrandi, ergo &c. Solu. optime 4 glo & no † q. satis v̄r lucrari, cum voluntatem suam impleuerit de 5 eo qd̄ placet, & est no. † Not. quod re perempta agit̄ ad ipsam rem: 6 dixi in l. vinum. s. si cer. pet. † Quæro circa principium legis, vtrum sit licitum libero homini dare se alicui in quæstionem, vel ad torturam? Glo. in d. l. interdum. §. qui furem. de fur. dicit quod sic. Contrarium ibi dixi, nam liber homo non est dominus membrorū suorum l. liber homo. ad l. Aquiliam. Item tortura est meri imperii. l. defensores. C. de defenso. ciui. & in Auth. de test. §. & no. l. imperium. inf. de iurisd. om. iud. ergo pacto priuatorum non pōt concedi 7 † C. de iurisd. om. iud. l. priuatorū. nec. n. pōt quis permittere alicui qd̄ eū percutiat, vel quod corpus eius cruciet, vt l. 1. §. vsq adeo de iniuriis. Secundo quæro si est verum d. quod præfectus vigilum iuste facit, ergo seruus fuit in facinore deprehensus, ergo iste ñ tenetur? Respōdeo dico q. fecit iuste, hoc est iurisdictionem habuit iudicandi de hoc crimine, non tamen ꝯ istum habuit legitimas probationes. Vel aliter, & verius, hic fuit datus vt per accipientem haberetur quæstio, vnde eo ipso quod per eum est repertus in facino- 8 re, cessat causa ob quam datus est. Fateor tamen, † q. confessio extorta a seruo præcedentibus legitimis indiciis, faciat etiam fidem contra dom. num. l. cum probatio. inf. de proba.

ADDITIO.

a Visis. Adde secū d. in l. iulg. & Alex. quod poterat hic seruus puniri pœna capita li per l. 1. C. de offi. p. æfe. vig. sed debuit remitti ad præfectum urbis, si pœna capitalis [illegible].

LEX XVI.

1 *Pecuniam quando ex parte dantis, & ex parte dantis speciem venit dari, nō est emptio, sed contractus innominatus, habet locum condictio ob causam.*
2 *Verbum dari, quando intelligatur propriè, & secundum naturam contractus.*
3 *Clausula, dedit, vendidit, & trad. dit, quando constituat venditionem, & quando contractum innominatum.*
4 *In contractu innominato non caueter de euictione.*
5 *Condictio ob causam quod non habeat locum in contractibus nominatis, & nu. 13 & an ex pœnitentia, & nu. 15.*
6 *Donatio an fuerit olim & hodie contractus nominatus, vel innominatus.*
7 *Pœnitentiæ in donatione non est locus.*
8 *Aliud donatio, aliud pactum de donando.*
9 *Cōdic. ob cām, non habet locū in contractu donationis, & de ratione, nu. 10.*
11 *Nominatis in contractibus vbi ex pacto informatur actio, ex eo contractu potest agi condictione ob causam.*
12 *Condictio ob causam quando non habet locum in contractibus innominatis.*
14 *Quando est permutatio contractus innominatus, & nominatus, an habeat locum condictio ob causam.*

1 **Dedi.** Ista lex est valde no. & h. d.: Q. ex parte dantis pecuniā & ex parte dantis spēm venit dari, nec est emptio nec venditio, sed ꝯtus innominatus iū hēbit locū ꝯdō ob causam. h. d. Gl. diuidit. Primo ponit dictum. Sc̄do tres rōnes. Secunda ibi, & iō. a Tu dic. qd̄ nō sunt rōnes, imo sunt illationes ex dicto. Op. & v̄r, q. iste sit ꝯtus emptionis & venditionis, vt l. naturalis. §. 1. j. de præscri. ver. Sol. hic fuit data pecunia vt species, ibi fuit numerata. Illud est diuinare in se in vere est. Vel dic, q. hic fuit actū vt Stichum dares hoc est accipientis faceres, quia non est de natura emptionis, & venditionis. l. ex empto. in prin. j. de act. empt. Ex hoc sequitur, qd est ꝯtus innominatus, do vt des. Istud colligitur hic in ver. finge. sed in l. contraria fuit dictum do pecuniam, vt accipiam speciem. verbum enim accipio nō includit de necessitate translationē domi b nii, vt ibi patet. Contra hoc opp. b extra, de l. si stipulatus. de vsu. Sol. 2 ibi † verbum dari, fuit appositum ex ꝯtum emp. & vendi. ideo in 3 telli͂r impropre s̄m naturā ꝯtus. S. ic in l. 1. in prin. j. depo. † & iō c ista q̄ fiunt tota die q̄ dñs dedit, vēdidit, & tradidit, non ꝯstituūt ꝯtū innominatum pp verbū dedit imo verbū dedit, intelli͂r improprie pp verbū, vendidit, cui adiecit. Sed si diceret dedit, & tradidit, nō adiecto vēdidit, tunc esset ꝯtus innoīatus, ut hic, sed si diceret tñ tradidit pro certa q̄titate pecuniæ, intelligeret vendō. l. naturalis. j. de præscr. verb. q̄ tene menti. Scd̄o opp. ad ver. & iō, de d. l. naturalis. § sed si Stichū Sol. vt gl. & bene. dic ut ibi. Venio ad fi. & opp. & v̄r q. possit agi ut caueat de euictione, vt l. 2. j. de euic. Sol. 4 ibi † in ꝯtu emptionis & vendōnis, hic in ꝯtu innominato. ista est vera. Alii, ut Io. d. † q. hic exigit satisdatio sed in ꝯtu uendōnis sufficit nuda promissio. Istud non v̄r verum, per l. sciendum. j. de euic. & ideo tene primam. Opp. & v̄r quod condictio ob causam locum non habeat, ut l. ea condictione. C. de resc. vend. & in l. inciuile. C. de rei ven. Sol. dicit gl. illud verum † in ꝯtibus innominatis, in quibus 5 cessat ꝯdō ob cām, hic in innominatis & pp hoc fuit facta hæc lex, vt ōnderet, q. non hēat locum ꝯdictio ob cām in ꝯtib. innominatis, * quia in ꝯtib. nominatis non agit̄ ad resoluendum ꝯtū, sed ad interesse, nisi ex pacto, iuxta ꝯtum apposito resultaret ꝯtus innominatus. Nam tunc agit̄ ꝯdōne ob cām. Sic intelli͂r. C. de pac. in ter emp. & vend. l. cum te fundum. j. de act. emp. & vend. l. ex empto. * sed in innominatis idem, in l. 1. in fi. j. de rer. pmu. Cōtra hoc opp. gl. donatio est hodie ꝯtus noīatus, qd̄ patet, q̄a ꝯsensu ꝯhitur, vt l. si q. s argentū. C. de don. ergo est noīatus, ut ꝓbat̄ in l. 1. j. de rerū pmu. sed in donatione est locus ꝯdōni ob cām, ut l. 1. C. de dona. quæ sub mō. & C. eo. l. ea lege. & de dona. l. cum res, ergo & c. Sol. dt gl. fallit in ꝯtu donationis, q. est hodie ꝯtus noīatus, sed olim erat innoīatus. Pro declarando istam gl. hēmus videre vtrum hoc sit 6 verum. † q. donatio fuerit olim ꝯtus innoīatus. & hodie noīatus, d qd̄ tenet gl. hic. & in l. pacta. j. de ꝯh. emp. & C. eo. l. 2. Iac. But. dicebat q. ēt hodie est innoīatus. licet. n. hodie ꝯhat̄ ꝯsensu, non sequit̄, ergo est noīatus, quia multi ꝯtus fiunt, qui ꝯsensu ꝯhuntur, & tamē innoīati. Et sæpe ēt q̄dā ꝯtus q. ꝯhunt̄ re, innoīati dīr, ut l. iurisgentiū. in prin. de pac. Pro Iac. facit, q. a ēt hodie ex ꝯtu dōnis non oritur actio. sed pp pactū seu ꝯtū dat̄ ꝯdictio ex lege, ut d. l. si q. s argentū. Sed de natura ꝯtuum noīatorū est, qd̄ eo ipso, qd̄ subiunt, actionē producāt. d. l. iuris gentiū. in prin. ergo & c. Alii dnt, q. olim & hodie fuit ꝯtus noīatus, quia ita elegās nomē est donatio, sicut locatio, & vendō, & simi. Cum igitur habeat spāle nomen, ergo erat, & est ꝯe ctus noīatus. ut no. de rer. perm. sup rub. Istā partem ego teneo, & probo, qd̄ in ꝯtib. innoīatis locus est pñiæ ex parte implētis. l. si pe- 7 cuniam. s. eo. † Sed in donatione nō est locus pñiæ. l. Aristo. j. de do. ergo non erat, nec ēst innominatus, & sic allego pro casu. l. Aristo. j. de don. Non ob. q. olim nō ꝯhebat̄ ꝯsensu, quia ēt stipulatio olim nō ꝯhebat̄ ꝯsensu, & tñ est ꝯtus nominatus. l. 1. in fi. de pact. & etiā alii ꝯtus nominati, qui ꝯhuntur re, non celebrantur ꝯsensu. d. l. iu- 8 risgentium. in princ. Non ob. † quod ex isto ꝯtu non oriatur actio, quia debes scire, q. aliud est donatio, aliud est pactum de donando: sicut aliud est venditio, aliud est pactum de uendendo. Donatio. n. eo ipso q. est perfecta, est idem de iure antiquo, & de iure nouo. In pacto uero nudo de donando est hodie immutatum, per d. l. si quis argentum, & de illo non quærimus hic. Sed hoc præmisso, dicit gl. q. fallit in ꝯtu donationis, in quo hēt locum ꝯdō ob causam, licet 9 sit ꝯtus innominatus. Est ne istud verum? Rñd. † q. in ꝯtu donationis ꝯdictio ob cām bene hēt locum, si causa, ob quam datur, nō est secuta, vt C. eo. l. ea lege, & de don. l. cum res. & C. de dona. quæ sub mo. l. 1. & bene no. j. de dona. l. 1. sed pñia non hēt locum condictio ob causam ad reuocandum id, in quo est donatio, ut l. Aristo. j. de don. potest tñ bene pœnitere, ne fiat illud qd̄ fuit actum in donatione, qñ fuit appositum tñ ad commodum pœnitentis. d. l. Aristo. 10 & statim dicam in aliis ꝯtib. nominatis. † Secundo habemus videre quæ sit rō spāl tātum in donatione. Rñ. in aliis ꝯtibus nominatis ex pacto incontinenti apposito, ut aliquid detur uel fiat, informatur actio descendens ex eo ꝯtu. l. tenetur. §. 1. de pac. ideo cum ad hoc ꝯpetat actio ex ꝯtu noīato, non hēt locum ꝯdictio ob cām, sed agitur actione ex eo ꝯtu, sed in donatione hoc nō est. Exemplum, dono tibi librum, ut soluas creditorib. meis dono fit pro te, & ad tui commodum, non potest informari ut pariat actionem mihi, ut habuisti no. in l. lecta. §. si cer. pe. & C. de pac. l. petens. & l. iurisgentiū, §. quinimo. & ibi glo. ff. de pac. & sic cum actione ex eo ꝯtu non possit agi, hēt locum ꝯdictio ob cām. & eadem ratione dico idem in aliis

ADDITIONES.

Menoc. Corasius Miscellan. cap. 9. Moder. Pard. in labyrinto de diuid. & indiui. num. 21.
a Pom. Opp. Vide aliquid per Præpositum, c. qui venatoribus. 86 d.
b Pom. Contra hoc opp. Vide Are. cons. 163.
c Dedit. Adde vt per eundem Bar. in l. 1. C. de rer. permu. & in l. ex empto in prin. j. de act. emp. & in l. si stipulatus. inf. de vsur.
d Donatio. Adde vt per Alex. in l. iurisgentium. in prin. ff. de pac. qui inquantum tangit post Bal. in statutum loquens in venditione, habeat locum in permutatione. se remittit ad Spec. in tit. de emp. & vend. §. nunc dicendum. el. 1. ver. sed pone statutum, & ibi Io. An. Adde post illos Rom. cons. 195.
e Ruer. Teneo, & hæc op. n. Bar. est vera & cōis. quam etiam tenet Bar. in l. iurisgen. princ. & ibi Pau. de Cast. & Alex. late ff. de pac. & refert do. Ias. col. 3.

alijs ꝯctib. noĩatis. Pone, pmitto tibi p stipulonẽ dare cẽtũ, vt vadas p me Romã. ex hac stipulone nõ pt agi actione ex ꝯctu, ut uadas pro me Romã, q̃ a fuit interposita p te, nõ ꝯ te, vt no. in d. l. petẽs. poterit ergo agi ꝯdône ob cãm, vel actione præscr. verb. sicut in ꝯctib. in-
11 noĩatis, dicã in d. §. q̃nimo. † Cõtra prædicta opp. & vr̃ q. ẽt in ꝯctibus vbi ex pacto informatur actio, ex eo ꝯctu possit agi ꝯdône ob cãm. l. cũ te. C. de pac. inter emp. & vend. Sol. d̃t gl. & bñ. q. ibi illud, qđ deuenit in ꝯctu, aliàs in pacto, dederat cãm ꝯctui noĩato, vt no. in d. l. cũ te. secus si cãm non dederat, ut d. l. ea ꝯdône. C. de rescin. ven. & ista ẽ vera ſm oẽs, licet q̃dã glossatores antiqui alr̃ dixerint, vt no. in l. pacta ꝯuẽta. ſ. de ꝯhe. emp. circa fi. magna gl. Contra præ
12 dicta opponit̃, & vr̃ † q. ẽt in aliquib. ꝯctib. innoĩatis nõ hẽat locũ ꝯdô ob cãm, ut facio, ut des, & facio, vt facias, quia facta non pñt repeti. l. pe. ſ. de præscr. ver. Glo. fatet̃ ꝯriũ & sic hẽt locũ solũ in do, vt des, & in do, vt facias, & in do, vt nõ facias, & ĩ pmutatione. Sic̃ habuisti in l. si pecuniã. in prin. ſ. e. sed hoc nõ est verũ, q̃a ẽt facta q̃nq; pñt repeti. l. si quis accepto. ſ. e. Præterea licet non possint repeti, tñ sunt prodita remedia in locũ ꝯdônis ob cãm. l. cum proponas. C. de
a dolo. & hoc ẽt tenebat Gul. de Cun. Reassumo a ergo prædicta bĩ, q̃n que est ꝯctus innoĩatus mere, & simplr̃ & tũc hẽt locũ ꝯdô ob cãm tam ex pñia q̃ ex cã cessante, vt hic & l. si pecuniã. in prin. ſ. e. & l.
13 naturalis. per totũ. ſ. de pscr. verb. † Qñq; est ꝯctus noĩatus mere, & simplr̃, & tunc nullo mõ est locus ꝯdictioni ob cãm, nec ex pñia, nec ex cã cessante, vt hic, & l. 1. ſ. de re. permu. & l. in ciuile. C. de rei ven. & l. sicut. de act. & ob. * Et ex hoc, qđ non sit locus pñiæ in ꝯctib. noĩatis: sequit̃, q. licet venditor tradiderit rẽ, tñ non põt repetere, licet emptor non soluat ptium: secus in ꝯctib. innoĩatis, ut alleg. l. in ciuile. Sed ꝯ hoc vr̃, q. imo eodẽ mõ possit rescindi venditio, nisi emptor impleat id, q. ꝯuenit, sicut in ꝯctib. innoĩatis. C. de pact. inter emp. & vend. l. cũ te. Sol. dñt quidã aut in ꝯctib. noĩatis non implet̃ illud q. erat faciendum ex forma ꝯctus, & tunc non pt rescindi ꝯctus, ut l. all. Aut non adimplet̃ pactum appositum iuxta ꝯctum, & tunc aut illud pactũ erat cã finalis ut quia alias non erat ꝯcturus, & tunc rescindit̃ ꝯctus: alias non. Sic soluit gl. in d. l. cũ te fundum. in verbo, ꝯueniat. Sed quare magis rescindit̃ ꝯctus, q̃n non adimpletur pactum appositũ iuxta vendõnẽ, q̃ si nõ soluat ptium, nõ video: imo magis vr̃ ꝯrium, quia magis est cã finalis solo pretii, q̃ pactum appositum iuxta eam. Ideo credo aliã dicendũ, quia aut illud pactũ appositũ iuxta vendõnem facit transire in naturam ꝯctus innoĩati, vt q̃n vendebam tibi Codicẽ, ut tu dares mihi decem & Digestum tuũ. vñ in isto casu magis hẽt naturã permutationis q̃ vendõnis: iõ censet̃ ꝯctus innoĩatus. ut l. quærit̃. ſ. de sta. hom. q̃a tunc põt rescindi ꝯctus, nisi seruet̃ pactum. Sic intellige d. l. cum te. Aut non facit transire in naturam ꝯctus innoĩati, quia minus valet, & đ ꝯuenetur in pacto, q̃ ꝯuincat pretium tũc nõ rescindit̃ ꝯctus. Sic intelligo l. ea ꝯdône. C. de rescin ven. * Qñq; † est permixtus ꝯctus nominatus
14 cum innominato. Exemplum vendo tibi fundum pro centum hoc pacto, ut des mihi librum. Nã hic primo est ꝯctus ẽ nominatus, quia vendo, & est mixtus cum ꝯctu innominato: vendo. n. vt des. Aliud ẽt exemplum, dono ut aliquid facias, uel ut aliquid des, vel promitto per stipulonem ut aliquid des, vel facias. In his vides per mixtum ꝯctum nominatum cum innominato. Et br̃ vbicunq; ꝯctus nominatus celebrat̃ ob aliquam cãm extrinsecam ex̃ subãm ipsius ꝯctus põt dici permixtus ꝯctus nominatus cum innominato, isto uocabulo utitur l. Aristo. ſ. de don. hoc ergo casu dicas. Aut illud qđ deuenit in pacto informat actionem descendentem ex ꝯctu nominato, aut non. Primo casu, aut illud quod deuenit in facto fuit cã finalis, ob q̃ deuentum est ad ꝯctum, & ea cessante potest agi condictione ob causam, ut l. cum te. C. de pac. inter emp. & uendi. Aut nõ fuit causa finalis, & tunc secus ut l. ea C. de resc. vendi. Si uero actio non informat̃, tunc põt agi ꝯdône ob causam, causa cessante. l. 1. C. de dona. quæ sub mo. cum si. ſ. alleg. & hoc est verum de ꝯdône, q̃
15 oritur ex cessatione causæ. Sed si quæris † an in ꝯctibus nominatis sit locus ꝯdictioni ob cãm ex pñia, dicas aut per pñiam quis vellet recedere ab eo, q. venit in ꝯctu nominato, & non põt d. l. Aristo. Aut ab eo, q. uenit in pacto extrinseco, & tunc aut illud pactũ fuit appositum gratia pœnitentis tantum, & licet cum pœnitere. Aut gratia ipsius. & alterius, & non licet, l. 2. & ibi no. & l. 3. & l. quæsitũ. ſ. de ser. expor. l. Arist. de dona.

ADDITIO.

a Io. Fran. Rue. Reassume. Vide clarius hic per Ias. circa fi. qui facit regulam cũ sex fallentijs in isto artic.

Memo. Primo casu Ruy. cons. 66. nu. 11. lib. 1. Aret. cons. 74. nu. 9. ver. sed tñ hoc.

De condictione ob turpem causam. Rub.

¶ Continua vt in glo. Quærit gl. circa rub. vtrum hic titulus habeat locum ob cãm præteritam, vel futuram? dicit gl. ob utranque. Idem no. C. eo. super rub. hoc vr̃ ꝯ l. pe. ſ. eo. ubi ob cãm turpem præteritã pecunia data repeti non põt. simile, q. me. c. l. 2. Dicunt Doct. q. dẽt intelligi gl. qđ hæc ꝯdictio respicit cãm futuram, vel præteritam, intellige præteritam tpe repetitionis, sed futuram tpe traditionis, & sic non obstant contraria. Sed condictio ob causam nunquam hẽt locum si causa, ob quam datur, est facta, & præterita. Facit lex, si plagij, de verb. ob. & quod ibi no. dic, vt ibi Bar.

LEX PRIMA.

1 *Iudici datum vt ferat sententiam iustam pro se, quando possit repeti.*
2 *Pignora data ob turpem causam, quando possint repeti.*
3 *Turpitudinem suam quis allegare potest ad coadiuuandum causam suam.*

OMne. Datum ob cãm honestam non repetit̃ cã secuta, sed datum ob turpem cãm, si est turpitudo ex parte accipientis repetit, secus si est turpitudo ex parte dantis, vel vtriusq; ue. h. d. vsq; ad l. idẽ si ob stuprum. §. si tibi iudiciũ. Opp. dr̃ hic in l. 1. et puta. §. fi. in fi. qđ q̃n aliqs dat iudici, versat̃ turpitudo solũ ex parte recipiẽtis. Cõtra. C. de pœ. iud. qui male iud. l. 1. & in auth. ibi posita. Huius timore iste ver. sed & si dedi legit̃ in gl. duob. mod. ſm primũ modũ corrigit̃ per sequẽtẽ literã, ibi, sed hic quoq;. & ſm hoc lex ꝯria nõ ob. ſm aliũ nõ corrigit̃ & ista est vera, q̃a si corrigit p legẽ seq. q̃ incip.
1 vbi nihil, adderet ad pcedentia. Ex qua lec. hẽs qđ aut quis dat iu
a dici. vt ferat sñiam pro se, iustã tñ, a & tunc datũ põt repeti p ꝯdônẽ ob cãm, licet pdat litẽ principalẽ: sed si dedit iudici vt daret sententiã p eo iniustã, tunc pdidit litẽ principalẽ, & non põt repetere, qđ dedit vt iudicet. l. 1. ibi. px. seq hodie vero indistincte, siue dedit, vt iudicet p eo in bonam cãm siue in malã perdit vtrunq;. d. l. 1. de pœ. iud. q. male iud. & in auth. ibi posita. * Vide gl. in l. 1. ſ. eo. in ver. sed & si dedi, in fi. ibi, ar. ſ. Dic q. volunt allegare c. fi. 16. q. 6. vbi Eps pp delictũ nõ pdit litẽ Ecclesiæ: sed ibi est rõ, q. delictũ psonæ non debet redundare in dãnum Ecclesiæ: sed alias in ppriis bonis punitur, vt ibi patet. Alij hñt p ꝯrio allegatũ. c. non semel. 18. q. 5. vbi Eps pp visitationẽ pt aliqd accipere. Sed ibi est rõ, ꝯsuetudo, vel signũ subiectionis, & superioritatis, vt ibi patet, & in c. seq. & dic vt not. p Bern. in c. dilectus. extra de simo. * Quærit gl. circa fi. eiusdẽ l. q. d si
2 ob turpẽ cãm dedit pignora, vtrũ possit illa repetere. Gl. hic dicit q. sic indistincte, q̃a pignus non est ꝯctum, sed in l. 2. C. eo. distinguit. aut q̃s vult agere rei vendicatione, aut pignoratitia actio. Docto. Vltram. ibi dñt indistincte q. neq; rei vendicatione, neq; pignoratitia possit agi. si. n. agis rei vendicatione obiiciã de hypotheca, tu replicabis, q. ob turpẽ cãm fuit facta, & sic nõ dẽs audiri allegando
3 turpitudinẽ tuã. Ego dico q. põt agi pignoratitia & hypothecaria: nam hoc titulo phibet̃ q̃s allegare turpitudinẽ suã principaliter agendo & fundando intentionẽ suã ex turpitudine illa. Sed q̃n intẽtionẽ suam fundat ex alio, tunc ad iuuandã cã pt suã turpitudinẽ allegare. l. alias. ſ. de iureiu. & ibi plene dixi: poterit. n. esse quoddam remediũ indubitabile, & erimus ex̃ opi. s. vt ꝯ accipientẽ q̃s agat, vt liberet̃ a principali oblone facta ob turpẽ cãm, qđ pt facere siue ex parte pmittẽtis, siue ex parte recipientis, siue ex parte vtriusque
b verset̃ turpitudo, vt l. 1. C. e. q̃a oblone sublata, poterit agi pignoratitia b vel rei vẽdicatione, vt l. itẽ liberat̃. ſ. q. b. mo pig. vel hyp. sol.

ADDITIONES.

Memo. Boer. cons. 153. nu. 2. 22. 23.

a Iustã tñ. Adde ad hanc q. Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de iud. §. generalia. ver. posset ẽt, vbi ponit de tutore q. accepit marchã argenti a pupilla, vt illam traderet nuptui Titio, an pupilla facta maior, possit illam repetere, licet condigno tutor eam tradidisset. Facit alia q. Pet. de Anch. consanguineus quidam scr̃ accepit pecuniam a consanguinea, ut illã matrimonio traderet, qui veniens ad mortẽ hẽns conscientiam læsam, q̃rebat an restituere teneret̃, q. habuerat a dicta consanguinea, vel licite retinere posset, vel qđ fiendũ, consuluit pauperib. erogãdã, ex quo non apparebat q. mala itẽtione illã cõsanguineus habuisset, latius vide eius cons. 174. inci. præmittendum. An sũt licẽt aliqđ dare iudici, vt aliquem eximat de bãno, & an ille q. dedit possit esse testis, vide pulchre Bal. cõs. 478. lib. 4. inci. pponitur. Rue. Adde dum Bar. tenet q. q̃n datur pecunia iudici, ut iudicet in bonam cãm non potest datum repetere, quod contrarium tenent Alex. & Ias.

b Pignoratitia. Adde ſm Fulg. quem sequitur Alex. quod non põt petere liberari cum principalis obligatio sit nulla, ut no. gl. in d. §. si ob maleficium, & no. Bart. in l. pe. ſ. eo. præterea agendo fundaret intentionẽ suam in turpitudine sua, ergo succumberet agens. l. 2. inf. eo. Non ob. ſm ipsos. l. 1. C. eo. quia non loquitur in agente, sed in accipiente. An aũt ille, qui deposuit ob rem turpem peragendam, possit agere, vt depositum restituatur, unde pulchre per Bal. cons. 78. inci. sex sũt. Et de dicto Fulg. vide omnino Bal. cons. 54. lib. circa fi. consi.

LEX IX.

1 *Indiuiduum si datur partim ob turpem causam, & partim ob honestam, repetitur pars æstimationis.*
2 *Equus diuiduus est.*

1 Vbi Quærit gl. quid si dedi rẽ indiuiduã, vt puta seruitutẽ, vel equũ, partim ob turpẽ cãm, & partim ob honestam, an totũ repetetur? Vr̃ q. sic. alle. gl. l. 3. in fi. ſ. si q̃s omis. cau. test. vult allegare. ſ. ad Sylla. & illa lex bene facit, & facit ſ. de iur. fis. l. non intelligit. §. si q̃s palã. Quidã dñt, q. totũ repetit̃. l. si non fortẽ. §. si centum:
a ſ. tit. 1. Alij dñt, q. pars repetit̃ æstimationis, vt ſ. de leg. 2. l. enim filius. in prin. & hoc tenet Cy. in l. hæc scriptura. de cond. & dem. qđ ẽt tangit̃ in gl. de fra. de nouo benefi. inuest. c. 1. in ver. seu. Non ob. l. si non fortem. §. si centũ. inf. de cond. ind. quia ibi fuit error in soluente, propter quem conceditur repetitio totius: hic autem nullus
2 error præsupponitur. Ad vnum tamẽ aduerte, quod gl. hic dicit equum esse indiuiduum, quod est falsum imo est diuiduus sicut cæteræ species. l. 2. de verb. obl. & infra de sol. l. stip. §. 1. Possumus enim habere

ADDITIO.

Memo. Ioan. Rober. lib. 1. sent. iur. cap. 11.

a Pom. Alij dicunt. Vide multa, quæ scribit Are. & Alex. in l. si plagij. inf. de uerb. obl. quæ poteris ad propositum reducere.

habere partem dimidiam equi, vel tertiam, vel quartam: non autē dimidiam seruitutis, vel aliorum indiuiduorum.

LEX III.

1 Promissum meretrici potest peti.

Idem si. Ad principiū op. ff. quod met. cau. l. nec timorem. & l. seq. So. vt in gl. hic, & ibi. Venio ad §. 1 sed quod meretrici & op. vr, q prima cā dēat inspici l. verū. la 2. ff. de furt. sed prima est turpis in eo qđ meretrix est, ergo &c. Sol. dicit gl. aliud ibi, ama est turpis in eo qđ meretrix est, ergo &c. Sol. dicit gl. aliud ibi, quia ibi prima cā tollit effectum secundi actus. facit. n. cessare dolū & aīum lucrandi, q rō cessat. ¶ Quero qđ si meretrici est promissum, an poterit petere? Gl. dicit q non. l. gnaliter. & l. si plagij. ff. de vet. ob Ergo a quā honeste recipiunt, quæ non honeste petunt. l. 1. §. t. ff. de va. & extraor. cog. Idem no C. eod. 2. & l. t. idem in l. affectionis ff. de don. Doct. Vltram. & Cy. sequentes eos dicunt ɔtrium, p rōnem positā hic in tex. quorū opi. alias cōdo. Præterea fuctus sum tenere pp generalitatē. l. affectionis. ff. de dona. Præterea in minore & milite est speciale, vt no. in d. l. affectionis, ergo in ɔtrium est ius cōe in aliis. Cōtra hoc facit. l. si. ff. de act. & obl. Sol. ibi mulier promisit viro, hic vir pmisit mulieri meretrici, In aliis vero mulieribus, quæ meretrices non essent, cessat ratio hic posita.

ADDITIONES.

a Poma. Venio ad §. Vide ad hoc Præpositum in c. qui venator. 6. dist. 86.

b Meretrici. Adde qđ Alr. trāsit cū opi. quod datū meretrici, ne sit meretrix, possit repeti per aliū tex. ad quod vide no per Bal. conf. 5. 4. lib. incip. præm. trendum.

1 Furem indicandi gratia aliquid accipere licet.

2 Indicare malefactorem parti quis non cogitur, & quando indici, nu. 3.

4 Bannum si fiat quod qui indicauerit malefactorem habeat centum, quod particeps criminis indicans non habebit premium.

5 Bannum factum pro recipiendo malefactorem etiam si sit particeps criminis, & remittatur pena, valet.

§. Si tibi. Pōt qs honeste accipere vt malefactorē indicet nō vt eum celet, nisi sit particeps criminis. h. d. Ex hoc tex. sumunt qdam argm̄ q nemo ɔpell. tr testificari in cā criminali, qa nemo ɔpellitur indicare, vt hic. Sed ɔtrū est verū, qa testificari est munus publicū, vñ qlibet tenetur hoc facere, vt ff. de tab. exhi. l. 3. §. hoc interdictū. ver. solent. & est casus in criminali cā ff. de testi. l. 4. Nec ob. §. iste quia verū est, q nemo ɔpellit furē indicare iure actionis, nec per offm̄ iud. antequā fure conueniatur: sed postq̄ fuit ɔuentus sup furto, iuris ordine, oportet pōt quis ɔpelli testificari. Itē dr̄ hic, q pro fure indicando pōt qs licite salarium accipere. Contra de lege. falsis. §. si qs alienum quid iacens. int. de furt. dic q pro re furtiua inuenienda, vel indicanda licitum est salariū accipere, ut hic, nō p indicata, vel inuenta restituenda, licet aliquid accipere, vt ibi. Sed pone, q aliquis delinquens inuestigabat a iudice, aliqs venit ad iudicē & dixit. Vultis q ego indicē vobis delinquentē: solūmō pmittat mihi q non recipiā aliqđ nocumentū: promissum est ei dixit ipse, Ego sum. q̄rit an illud pactum sit sibi seruandū: hic hēs tex. q non. 1 No. q licet alicui aliqd accipere, vt aliquē indicet. 1 turpiter accipit. in f. c. l. pe. sed qs gratis tenet indicare furē, quod patet. qa tenetur ferre testimonium sm veritatē, alias puni r. ergo patet, q hic turpiter accepit. Sol. si quæris, an qs teneat indicare malefactorem parti, & non tenetur, vt hic, & iō a parte licite accepit. 3 ¶ Sed si quæris an teneatur indicare iudici. Rñ aut quæris an iudex possit quē ɔpellere ad hoc ad petitionē partis, & non pōt. arg. huius, §. Nec ob. si dicis, q testificar cogitur, quia tunc non indicat furem imo contra furem iam iudicatum, & accusatum testificatur. Sed si quæris an iudex possit hoc facere ex officio suo. forte faciendo inquisitionem gñalem, vt prouinciā purget malis hominibus, & tunc per iudicē cogitur. l. congruit. ff. de offi. præsi. & extra. de furt. ca. qui cum fure. Ita debet intelligi. C. de fur. l. ciuile est. ita debet intelligi hæc gl. quam vide super ver. repeti. Opp. sup. ea. l. §. 1 Sol. turpiter accipitur ne fur indicetur sed vt indicetur non accipitur turpiter, vt hic. Item op. ad secundum responsum in prin. huius l. ad ver. quod si a fugitiuo, & videtur, quod datum ne indicet non possit repeti, quia versatur turpitudo ex parte vtriusque, sup. eo. l. 1. Sol. non potest repeti ab ipso malefactore dante vt ibi, sed ab alio sic, vt hoc ver. b Vltimo. no. tibi in ver. ad excusationem communis Perusii, qđ fecit 4 bannimentum, q quicunque indicaret occisores Sabbati sui, ei haberet tantam q̄titatem. Nam debet intelligi tam de aliis indicantibus quam de sociis, & participibus criminis. Illi. n. licite accipere ñ pñt: & ideo ille Fornarolus q ind cauit alios licite fuit suspensus. Sed 5 si fiat lex vel bannimentum, q ēt si esset de particip. bus criminis ei remittatur pena, an valeat? Certe sic, vt in auth. nouo iure. C. de pena iud. qui male iud. & l. non omnes, §. si. de re mil. t.

ADDITIONES.

a Indicet. Adde quæst. in rub. de fur. in addi. Spe. vbi format quæst. de eo, qui passus est damnum pro furto, qui pactus fuerat cum Titio, q si sibi indicaret fures, si ipse in aliquo teneretur, ipsum liberaret, q si ipse fuit de furibus, q pactum non pdest ibi.

b Poma. Vltimo. Vide Alex. in l. ogasti. in prin sup. si cer. pet. facit, quod dicit Bart. in l. transactio. C. de tran. Fel. in c. dilecte fil. & in c. 1. de offi. d. eleg.

LEX V.

Si quis seruo. Ista lex fuit summata cum præcedenti, ideo non summo. Querit glo. qua actione ista pecunia repetatur: t: distinguit: aut extat, & vendicatur. Aut est consumpta & condicitur.

LEX VI.

Perpetuo. Regula ista est infallibilis, q apud aliquem est ex iniusta causa & tur. repetitur. h. d. Intellige, cum distinctione præcedentis legis, aut est turpitudo in parte dantis, aut ex parte recipientis, aut vtriusque.

LEX VII.

Ex ea. Istam legem declarabo ff. l. proxi. & dic ut ibi. & non eget summario.

LEX VIII.

1 Repetitione in concedenda ob turpem causam tempus solutionis, non promissionis inspicitur.

2 Exceptio cessationis turpitudinis tempore solutionis per reum conuentum in actione quod metus causa, vel condictionis ob turpem causam, potest opponi, licet non in remediis recuperandæ possessionis.

3 Turpitudinem vel metum affuisse quis probat tempore solutionis.

4 Stante statuto contra instrumentum, q non possit opponi exceptio doli, metus, vel turpitudinis, tamen solutum ex turpi causa, vigore talis instrumenti poterit repeti.

5 Tirannus si compulit me promittere centum & soluo tirannide durante, taliter solutum poterit repeti.

6 Metus amissionis omnium bonorum æquiparatur metui mortis.

7 Mulier, quæ consensit instrumento facto per virū si probet se acerrime fuisse percussam ante a viro, quia nolebat consentire, videtur fecisse metu.

8 Promissio quando est facta ob turpem causam, non est nata obligatio.

a Si ob turpem. Ista est no. lex, & hēt pulchram materiā. & h. d. Promissum ex cā turpi ex parte recipiētis, si soluat cā finita non repetit. sed qñ est turpitudo ex parte vtriusq;, siue cā sit finita vel non, solutum non repetit. h. d. Vel breuius. 1 In ɔcedenda repetitione ob turpē cām tps solonis, non promissionis inspicit. Diuid. t primo logt qñ turpitudo est ex parte recipientis tm̄. Scđo qñ ex parte vtriusq;. Scđa ibi, porro. Glo. nostræ non dīt aliqđ, nisi q declarāt tex. Ad hāc l. ɔcordat. C. q met. ca. l. 2. Sed ɔ ff. l. pa. & q me. cau. l. metū. §. sed qđ ptor. Sol. ibi fuit adhibitus metus tpe pmissionis, & solonis qui cessat, hic tpe solonis. Op. ad istud, quia spoliatus añ oīa est restituēdus. C. ad leg. Iul. de vi. l. si quis ad se fundū. ergo ɔ agentē actione q me. cau. non poterit opponi hæc exceptio, q sublata sit turpitudo, seu metus per sequentē 2 solonē. 1 Sol. qñ quis ageret interdicto recuperādæ possessionis, vel alio remedio recuperandæ possessionis, pcederet. l. ɔtria. sed quando agit actione q me. cau. vel ɔdōne ob turpē cām, in qua non fuit spoliatio facta p vim ablatiuam, uel expulsiuā, sed p ɔpulsiuam, vbi est partis ɔsensus, tunc pt opponi dicta exceptio, vt hic, & C. q me. cau. l. 2. probat hæc distinctio ex de rest. spol. c. 1. & 3. de renun. c. super hoc. & qđ ibi no. Opp. q me. cau. l. 3. & 4. vbi recipiendo pretiū rei vendite per vim, non tollit metus, vel turpitudo. Rñ. hic soluendo facit aliqd per qđ sibi adest aliqd, & ei, q metū. seu turpitudinē fecit, adest: sed in l. ɔtria est totū ɔ. Nā passo metum, adest, & inferenti abest, quia soluit. Qđ ergo fit ad eius diminutionē, non operat ɔfirmationē iuris sui. Ita vr sentire Inn. in d. c. super hoc. ex de renū. Cōtra hoc facit ff. de inoffic. test. l. pen. vbi recipiendo vr approbare tm̄. Sol. in eo qui passus erat metū seu turpitudinē, nō est turpe plumere, q ptiū acceperit, ut sibi sit cautū ɔ metū inferentē, & sic cum quodammō decipiat. Est. n. dolus bonus, vt l. t. §. ff. de do. hoc. n. facit vt fraudem eludat, ut l. cū pr. §. Titio, de leg. quę rō cessat in d. l. pe. de inoffi. test. qđ tene menti. Quæro qs dēt pbare, vtr ille q repe-3 tit, q tpe solonis turpitudo subesset, vel ille a quo repetit, q non subesset. tex. & gl. in l. 2. C. q met. cau. dicit de ipso actore repetente. In ɔtrium facit. c. sup hoc. ex de renun. Rñ. qñq; actor fundat intentionem suam ex turpitudine adhibita tpe ɔctus celebrati, & reus dicit turpitudinē esse submotā ex sequēti ratihabitione, tunc reus dēt pbare, ut d. c. super hoc. Qñq; actor non fundat intētionē suā ex turpitudine adhibita tpe actus, vel ɔctus celebrati ɔ quem venit, sed adhibita tpe anteriori. Exemplum qs pmisit & soluit, nunc uenit qs ɔ solonem, certe nō sufficit probare turpitudinē tpe promissionis, ut hic, & l. 2. C. quod met. cau. Sol ɔ hoc opp. iste soluens soluit ex necessitate primæ obligationis. ergo sufficit probare turpitudinem ad b hoc tantum in oblone prima, ut ff. de dam. infe. l. damni. §. Sabini. Sol. d. c q hic non habebat necesse soluere, qui a erat tutus exceptione, unde solutio non habuit necessariam consequentiam ad probationem, sed in l. contraria finis habuit necessariam consequentiam a 4 principio: probatur in l. 3. §. de mino. Et per hoc dico, q si ex necessitate primæ oblonis quis soluerit ex forma statutorum Italiæ, quæ uolunt quod contra instrumenta non possit opponi exceptio c doli, metus, vel turpitudinis: sed solum permittunt quasdam exceptiones, quod tunc solutum posset repeti, quia tpe solutionis adhuc subest turpitudo, & habet necessariam consequentiam ad primam

ADDITIONES.

a Poma. Si ob turpem. Vide Cap. caut. 28.

Meno. Late declarat, conf. 2. nu. 222. lib. 1. nu. 219.

b Sol. Vide Alex. conf. 4. vbi ponderantur illa uerba, in t. vol.

Meno. Et hac. Soc. iun. conf. 77. nu. 63. 64. lib. 1.

c Turpitudinis. Adde ut per Bal. omnino conf. 5. 4. lib. incip. factum sic se habet. vbi videtur tenere, quod tale statutum non ualet, quia est contra ius diuinum, q turpitudo possit allegari, & ibi vide quando verba statuti diriguntur iudici, qualiter consulatur ei qui promisit ob turpem causam.

nimo turpitudinis. † Idem dico a si metus sublatus adhuc tpe solonis durat. Exemplũ tirãnus ɔpulit me ad ꝓmittẽdũ cẽtum, vel ẽt cõe illius ciuitatis: certe tpe solonis adhuc subest metus, donec tirannus illius durat, vel regimẽ istius ciuitatis, ar. l. Fulcinius. §. cum edictũ. ex qui. cau. in pos. ea. & est expressum ex. q. me. cã. c. 1. cum gl. fi. nec ꝑ dici, tu dẽbas recedere de illa ciuitate, & dimittere domũ, & oĩa bona tua. q a imo debui primo soluere. Metus .n. ꝑditionis oĩum bonorũ æquiparatˢ metui mortis. l. ꝑp liuẽ. in prin. de exc. tu. & ext. q. met. cã. c. Vñ ex his apparet, q lex ista dẽt intelligi qñ cã turpitudinis est finita tpe solonis, vt si promisi pecuniã, vt liberũ redderes, & eã solui postq̃ reddidisti, secus si in ipso actu redditionis soluerẽ, vel modicum post, ut l. lecta. s. si cer. peta. & l. ut iurisiurandi. § 1. de ope. lib. Itẽ est exẽplũ huius l. vt si adhibuisti metũ tpe ꝓmissioni, & postea tibi solui in loco & tpe in quo oĩs metus & oĩs suspicio cessabat: secus si adhuc poterat durare, ut s. dixi. Exemplum de metu vel turpitudine durante, si promisi ne maleficium facere, licet ista cã sit ɔpleta p tps, q a steuisti p mẽtem q nõ fecisti maleficiũ, tñ adhuc potes facere, iõ soluẽs repetã, vt s. e. l. 1. & iõ in qõne de facto ꝑbatˢ, † q vir percussit optime vxorẽ q̃ nolebat consentire cuidam, in stro, postea mulier ɔsensit ex interuallo, certe metu vĩ fecisse. Donec .n. durat in maleficio, durat iste metus. Facit ad hoc qđ no. j̃. quarum re. act. non da. l. 1. § q̃ onerandæ. & C. de transl. l. interpositas. & p Can. maxime per Inn. ex. de ɔuer. ɔiu c. accedẽs, & in c. veniens. Et de offi. dele. cãm matrimonii, & ibi plenius. † Vltimo quæro † qñ ꝓmissio facta est ob turpẽ cãm, verum sit nata aliqua oblo. Gl. dnt, q nõ in l. iurisgentiũ. § si ob maleficiũ. s. de pact. l. gñalr. de ver. ob. Vltramon. ɔ, vt no. per Cy. C. de inuti. stip. l. ex eo. Pro quib. licet ipsi non allegent, vĩ casus in lege ista, vbi dicit, q hẽt locum exceptio doli. vel in factum: ergo præsupponit oblionem natã. Ego teneo glo. in d. l. gñaliter. de ver. obl. Ad hanc legem rñde, qđ hic loquitur de exceptione facti, vel intentionis, ut no. in l. qui se debere. s. tit. 1. Vel dic, aut in obligatione est expressa turpis causa, & loquitur glo. aut non expressa, sed in veritate est facta ob turpem causam, & tunc ꝓcedit opin. Vltramon. ita intelligatur hic, & l. 1. C. eo.

ADDITIONES.

a Idem dico. Vide Alex. cons. 1. 2. vol. & cons. 48. vlt. col. vol. 4. & cons. vlt. vol. 3. & cõs. 5. e. vol. & cõs. 16. e. vol. & cõs. 46. vol. 4. & cõs. 5. vol. 1. idẽ Ale. l. pacta nouissima. C. de pac. Bar. cons. pen. in 2. vol. Fel. in c. cũ M. Ferra. de const. Cap. cons. 57. Fel. in c. cum ex officiis. de præscr. Bal. cons. 42. vol. 2. in c. 1. qđ met. cau. Alex. l. q. aliena. § Celsus. j. de acq. hær. & vide quid dicat ꝑp hoc Ale. cons. 1. vol. 4. Aret. cons. 14. Pau. de Cas. l. qui a latronib. in fi. de test. Pau. c. 1. qđ me. cau. Fel. in c. 1. & c. gratum. col. fi. de offi. dele. Pan. in simili in c. ex literis. de rest. in integ.

b Tirannus. Adde, qñ præsumatur metus durare, pulchre Pet. de Anch. cons. 300. in ci. uia prædicta, &c. vbi ponit de do. Ottone Bono. tiranno Parmæ, qui compulerat quendã ad promittendum uni id, qđ alteri debebat, ponit & Io. And. in addi. Spe. in tit. de sol. § 1. ver. illud q̃rit, lo q. debitoris Cremonẽsis, cuius erat creditor Parmẽsis, & cõe Cremonæ, coactum fuit soluere, an esset tutus debitor, ibi vide. Meno. Scripsi. cons. 1. nu. 280.

c Metus. Idem tenet Bal. in l. interpositas. C. de transa. per l. fi. C. de reuoc. dona. dicens, q isto casu dabitur officium iudicis.
Meno. Gramma. dec. 18. nu. 9. in Soc. cons. 77. nu. 34. lib. 1. Dec. cons. 468. nu. 24. cons. 494. nu. 15. Paris. cons. 58. nu. 68. lib. 4. Ias. cons. 165. lib. 2. Mars. sing. 315.

d Pom. Exemplum. Vide Ias. in § quadrupli. 2. col. Instit. de actio.

e Ruer. Metus. & decisionem Bar. in hac q. seq. Ang. & Fulg. hic & Can. in d. c. cũm matrimonii, & Abb. in c. 1. col. fi. q me. cau. refert Ias. hic.

f Ruer. Vltimo. Adde Bar. & mod. in l. gñaliter. & ibi D. Ias. plene. j̃. de verb. obl.

LEX IX.

Si vestimẽta. Qui pecuniam recipit vt faciat id qđ gratis facere tenetur, turpiter accipit. h. d. Not. ex ista l. q hic dĩ, multo fortius hẽt locũ cũ q s hẽt malum debitorẽ & remittit sibi partẽ aliã debiti, ut aliã sibi soluat, q põt repetere, q remisit, per ɔdõnem ob turpẽ cãm, uel per primam actionem iuxta distinctionẽ q̃ est. j. §. ꝓxi. Nam istud remissũ hr ꝓ dato, sed datũ repetitˢ, ut hic. igitˢ & remissum. Sed ɔ hoc vĩ. s. de pac. l. si unu a illum diẽ. Sed ibi nõ remittit creditor spõte partẽ debiti, q a alr non poterat aliqd ɔsequi. hic sponte fecit, ꝓ quo facit hæc lr̃a vbi requiritˢ, q debitor turpiter acceperit, q est qñ debitor alias soluere nolebat.

§. Si ob rẽ locatã. Vide tex. ibi, mandati actionem, &c. & nihilominus condõnem ob turpẽ cãm. ut in prin. huius legis. Et caue de isto §. quia nil aliud facit, nisi q vult notare dĩam inter actiones bonæ fidei pro illo q est datum turpiter, vt exemplificat hic tex. agitur duplici actione condõne ob causam, & etiam ex eo ɔctu: Sed in actione stricti iuris vna tantum, scilicet condictio ob turpem causam.

a *De condictione indebiti.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Poma. De condictione indebiti. Limita istũ tit. vt non procedat, qñ debitor absq; facto creditoris, & eius suggestione daret, quia isto casu transferretur dominium Bal. in l. falsus. ff de fur. & vide Alex. in l. si eg. §. fi. cer. pet. Claud.
Continua vt in gl. super rub. Quærit gl. per modum summæ, & remittit se ad no. ad ll. huius tit. & idem dic vt in gl. Et adde ibi circa prin. gl. in rub. & ita indebito &c. Instit. qui. mo. re contra. obli. § is quoque. & quære vt in ea. Sed quæro circa istum titulum, an possit agi actione furti ꝓ indebito soluto, dic vt j. de fur. l. falsus. § sed & si is qui. Quæro circa totum titulum istum, qua pœna sit puniendus ille, cui est solutum, & alterum facit sibi solui. Dic q vltra cõdictionem indebiti committit crimẽ stellionatus, & ideo pœna stellionatus est puniẽdus, casum habes j. man. l. si fideiusser. § in omnib. & in fi. iuncta ln. z. & j. de crã stellion.

LEX PRIMA.

1 *Solutio indebiti scienter facta an sit vera donatio, ita q egeat insinuatione.*
2 *Indebiti quatuor sunt species.*
3 *Soluens quod defalcatur per falcidiam, dicitur soluere naturaliter debitum.*
4 *Trebelliano quod defalcatur, dicitur debitũ naturaliter, & solu's nõ repetit.*
5 *Defalcatum per legitimam portionem, filio vel patrono, nullo iure est debitũ, & soluens quocunque errore repetit.*
6 *Leg tum factum in testamento non solenni, quod dicitur debitum naturaliter*
7 *Obligatio naturalis nascitur ex testamento non solenni, sicut nascitur ex stipulatione non solenni.*
8 *Hæres cum legatarus quasi contrahit.*
9 *Naturaliter obligari aliquem quid sit.*
10 *Obligatio naturalis quod etiam sine consensu contrahitur, vbicunque æquitas naturalis hoc dictat.*
11 *Naturalis obligatio ex testamento condito per pupillum nõ oritur, nec ex eo, quod defecit præteritione filij quem testator ignorabat & nu. 15.*
12 *Verus debitor liberatus per sñiam, an remaneat naturaliter obligatus, n. 15.*
13 *Exceptio rei iudicatæ, est exceptio iuris, & non facti.*
14 *Naturalis obligatio quæ secum habuit ciuilem ab initio, quod ciuili sublata conseruat actionem, quam cum ciuili produxerat.*
16 *Indebitum ciuiliter, sed naturaliter debitum, si per errorem soluatur, an possit repeti. & nu. 17. ubi quod sic.*
18 *Debitũ naturale, qđ opponi põt cõpẽsando cõtra petentẽ, nõ cõtra repetentẽ.*
19 *Aequitas in specie, præfertur æquitati in genere.*
20 *Debitor ex chirographo seu ex literarum obligatione ante biennium, an sit naturaliter & ciuiliter obligatus. nu. 21.*
22 *Actio oritur ex sola ciuili obligatione.*
23 *Pactum de non petendo, quando tollit naturalem obligationem.*
24 *Condemnatoria ex sententia non oritur nisi obligatio ciuilis.*
25 *Indebitũ naturaliter, sed ciuiliter debitũ si soluatur p errorẽ, an possit repetĩ.*
26 *Indebitum vtroque iure solutum, quibus casibus non repetatur.*
27 *Debitum vtroque iure, sed indebitum ope exceptionis, si soluatur, quando repetatur. & nu. 29.*
28 *Exceptio Macedoniani, & Velleiani, non tollit naturalem, nec ciuilem obligationem, & ibi de ratione.*
30 *Interusuriũ medij tpis q quis posset lucrari inducit retentionẽ, & actionẽ.*

a **Nunc videndum.** Soluens indebitũ ignoranter repetit scienter. h. d. Circa hanc legem quæro, † dĩ hic qđ ille qui soluit scienter non repetit, an hæc sit vera donatio, ita quod egeat insinuatione, qñ excedit quingentos aureos, prout dicimus de aliis donationib. Dic vt no. per gl. in l. 1. j̃. de don. & ibi plene dixi. Item quæro quotuplex sit indebitum, & quo errore solutũ possit repeti. Dic vt in gl. hic, & l. cuius p errorẽ. j̃. de re. iu. & l. cum q s. C. de iure. & fac. ign. vbi plene p gl. & p Doc. & ibi ego vltra alios plenissime dixi, & hic repetã. Pro gl. ergo & pro tota materia declaranda debes scire, † quod quatuor sunt species indebiti. Quoddam est indebitũ ciuiliter, sed naturaliter debitũ, de quo hic. Quoddam est ɔ. Quoddam ex indebitũ vtroq; iure. s. ciuiliter & naturaliter. Quoddã est indebitũ ope exceptionis, sed ciuiliter & naturaliter debitum. Circa quæ videamus exempla, & qualiter per errorem solutum repetatur.

b **Circa primũ.** Glo. ponit exẽplum in eo, † q defalcatˢ per Falc. alle. l. error. C. ad l. Fal. Cõtra istud dictũ insurgũt Vltramõ. vt Pe. dicẽtes, q illud nõ est debitũ ciuiliter nec naturaliter: nam lex Fal. resecat legata ipso iure, vt l. Plautius. & l. linea margaritarũ. ad leg. Fal. & l. 1. § si q s ex mortis. j̃. quorum le. Præterea qñ lex resistit obl̃oni, nec ciuilis, nec naturalis oritˢ obligatio, vt l. non dubium. C. de leg. & l. si nõ fortẽ. in prin. j̃. e. & l. cũ lex. j̃. de fideiu. Sed lex Fal. resistit legatis, ne excedãt dodrantẽ, vt l. 1. ff. ad leg. Fal. ergo nullo iure dẽrˢ. Gul. tenet gl. istã. Nã in legatis volũtas testõris dẽt inspici. l. i̇ ɔdõnib. primũ locũ. de ɔdi. & de. sed de iure antiquo ꝑmittebatˢ legare q̃tum volebat, sed superuenit lex Fal q̃ ẽ ɔ voluntatẽ testõris, vt j̃. ad le. Fal. l. Titia. & si ꝑonus. § 1. de do. Remanet ergo voluntas testõris, qđ soluatˢ, & sic dẽtˢ nãliter. Idẽ tenet Iac. Bu. Cy. recitat Pe. in d. l. cũ q s. C. de iur. & fac. ign. Sed ego dico opi. gl. nrã ũ esse verissimã, primo p casũ expressũ. C. ad le. c Fal. l. 1. vbi dĩ qđ q soluit illud q poterat p Falcidiã resecari, non soluit plus debito. nec põt p ɔdõnẽ indebiti illud repetere. ergo apparet, quod erat aliquo iure debitum, ciuiliter, non ꝑp leg. Fal. ergo restat, qđ erat naturalr debitũ. Præterea probo sic. Donari vĩ, q iure nullo vel nullo cogente imperio conceditur, vt l. donari. de do. sed si illud qđ defalcatˢ p legẽ Falcidiã nullo iure esset debitũ, esset donatio. Sed hoc est falsũ, q a nõ est donatio, vt d. l. 1. C. ad le. Fal. ergo natu-

ADDITIONES.

Ruer. Nunc videndum. Nota, q repetitio sequens, licet sit Bar. non tamen fuit facta super ista l. sed de l. cum quis. C. de iu. & fac. igno. ubi est etiam replicata, sm Fulg. & D. Ias. hic. quod probatur ex relatione gl. q non est hic, sed ibi, & ita et no. Ias. in d. l. cum quis. in prin.
Meno. Nunc videndum. Ioan. Rober. lib. 1. senten. iur. c. 6.

a Poma. Soluẽs idebitũ. vide Ale. cõs. 8 1. ad fi. vol. 3. vbi declarat, Soc. cons. 4. vbi ponit maxime quid iuris qñ dictũ fuit in instro, quod soluebatur ex certa scientia.

b Per falcidiam. Vide Alex. in d. l. 1. in fi.

c Ad leg. Fal. l. 1. Adde qđ pro hac opi. facit tex. in l. regula. § pe. j̃. de iu. & fac. igo. & l. ex falcidia. j̃. ad leg. Fal. & l. error. C. ad leg. fal. & probatur hic per. secundũ Alex. in l. fi. ad leg. falc. sm intellectum, quem sequuntur ibi Bal. Ang. & Sal.

ego video, q solutum indebite pt̃ p alio debito retineri. l. si non sor tem. §. si centū. ff. e. ergo multo magis pro se ipso qn̄ est natl̄r debitū. Et sic non tz opi. gl. nec opi. Pe. simplr, & pbat̃ hoc sic. Ego video, q per pscriptione tollit̃ ciuilis & remanet nālis, & tn̄ tale debitū solutum p errorē repetit̃, vt l. si qs postq̄. de fideius. ergo dictū Pe. n̄ est verum simplr. Distinguitur ergo sic. Qdā est debitū natl̄r tm̄ q nū quam habuit ↄcomitātē cū ciuili, & illud quocūque errore solutū nō repetit̃, p rōnē factā p eū, & p Pe. ↄ gl. & ar. l. ẽt. de cōpē. Quod dā est nāle debitū, q ab initio fuit mixtū cū ciuili, & tunc qn̄ ciuilis oblo fuit sublata facto hois. & tunc idē q quocunque errore solutū non repetit̃. l. Iulia. in prin. & l. si pęnę cā. in prin. ff. e. & l. 3. in fi. §. q gl. in q̄ lex nō distinguit. Rō f̄m eū, q̄a cū ciuilis fuit sublata fcō ho minis potuit esse sublata iniuste, iō lex voluit, q quocunque errore solutū nō repetat̃. Qñque ciuilis fuit sublata ex dispōne legis, tūc di stingue. Aut soluit̃ p errorē facti, & repetit̃. l. si qs postq̄. de fideius. aīs nō repetit. l. si. rē ra. hab. Rō, quia qn̄ lex tollit ciuile, tollit cā æq tate natl̄i aliqua suadēte. iō fuit p̄dicta distō adhibenda. Ista verba nō placent, q̄a dum dicit in primo membro, qn̄ fuit ab initio nalis sola sine ciuili, quocūque errore solutū non repetit̃, dt̃ ↄ casum. l. er ror. C. ad l. Fal. & fuit opi. Gul, dū tenuit, q illud, q resecat̃ per Fal cidiā, sit natl̄r debitū. Itē scdm̄ & tertiū membrū nō placet. q̄a qn̄ ci uilis tollit̃ facto hois, aut a iudice, d. l. Iulia. in prin. & tūc iudex facit hoc authoritate legis, & sic ipsa lex facit. l. sācio legum. & ibi no. de pę. & sic est eadem rō, q̄ est, qn̄ tollit̃ p legē. vel tollit̃ sola ciuilis p hoīem, s. p Principem. l. 3. in fi. q quis iur. Et tūc q̄a Princeps est lex

27 aīata in terris, est eadem rō, q̄ est in lege. † Quid ergo dicemus? Ego teneo opi. gl. nr̄æ, q̄a tale indebitū solutū p ignorātia facti, repetit̃, p leges allegatas in gl. Et ita intellige l. Iul. & l. si pęnę. ff. e. & l. 3. in fi. qđ quis iu. & q dixi de errore facti, intellige pbabili, alias esset idē q in errore iuris. l. n̄a. §. sed facti. & l. nec supina. ff. de iu. & fac. ign. Rn̄deamus ad rōnes eorū. Dn̄t ipsi, qđ spāle est in minore, ergo in ↄtrum est ius cōe. Dico q spāle est in minore, hoc est q soluens per ignorātiam iuris, repetit, q secus esset in maiore. Itē dn̄t, quod con di. inde. nitit̃ æqtate. sed hoc nō est æquū, ergo &c. Rn̄. ↄdō indebi ti ↄtinet in se quandā restōnis cām, & sicut minor restituit̃ pp æta tem, ita si errore pbabili facti errat, restituit̃ errās p errorē facti p babilē ex isto tit. de cōd. inde. & ita apparet, q æquitas adest, s. iusta cā restōnis. Præterea dn̄t ipsi posse opponi cōpensationem de debi

28 to natl̄i, ergo &c. † Rn̄ opponi pōt compensatio de debito natl̄i ↄ pe tētem, nō ↄ repetentē. Ita vīt velle gl. in d. l. interdū. ff. e. expressius in l. cum is. §. 1. ff. eo. vbi gl. Rō, q̄a cū ista cā q̄dam restōnē in se conti neat, ante oīa iste q pp suum errorē pbabilē est spoliatus, dēt in pri stinū statū restitui. Quæ rō in p̄ntia cessat. Præterea dn̄t ipsi, in pa ri cā potior est ↄdō possidentis. Concedo, sed hic nō est par cā. nam

29 cui debetur natl̄r, hēt æquitatē in gn̄e. † Iste qui agit ↄdōne inde. ha bet æquitatē in specie, vt restituat̃ ante oīa, vt dictū est, q̄ præfertur æquitate in gn̄e leg. 1. ff. de vsur. & ibi no. & per Dy. in reg. possessor. de reg. iu. lib. 6. Præterea dn̄t ipsi, solutum indebitū, pp aliud debitū pōt. retineri. ergo pp seipsum, vt in §. si centum. Rn̄. pōt retineri pp aliud debitum s. ciuile, & natl̄e. l. eleganter. post princ. ff. eod. sed pp aliud debitum natl̄r tm̄, non. Sic ergo remanet gl. nostra defensata, & habemus de quatuor articulis expeditum primum articulum.

Videamus de secundo.

Qn̄ est indebitum natl̄r, sed ciuilr debitū, & pri mo q̄ramus exempla Gl. prima hic ponit multa exempla, inter alia

a ponit de chyrographo, seu de literarum oblōne ante biennium. Vl

30 tram. ↄ. Dn̄t n. † quod an biēniū nō est nata ciuilis, nec natl̄is oblo: nā ille qui promittit spe futuræ numerationis, promittit sub ↄdōne, ergo ante ↄdōne nulla est nata oblo, nec actio, vt l. cedere diem. de ver. sign. Et hoc dicebat Iac. de Rau. Pe. hoc reprobat. & idem Gul. de Cu. dicentes, q nec gl. dicit verū, nec Iac. de Rau. imo statim est nata ciuilis, & natl̄is oblo, q probat̃ sic. ↄ oblōnē līarū dat̃ exceptio nō nu. pec. l. si ex cautione. de non nu. pe. l. in ↄtrab. e. tit. & Instit. de lit. obl. in prin. ergo p̄supponit̃ actio, q̄a exceptio est actionis exclu sio sed si est actio, ergo oritur exceptio naturali. & ciuili oblōne, vt instit. de obl. in princ. Præterea lex dicit q ↄdicit liberōnē, ergo erat obligatus. C. de ↄd. ob cau. l. si cū exiguam. & l. si quasi. de nō nu pe. Præterea licet ↄctus non impleat̃, non impedit̃ ciuilis oblo, & nā lis, licet obstet exceptio. l. Iulia. §. offerri. de act. emp. Præterea si ↄ ctus hēt debitam formā in se, licet cā nō sit iusta, parit ciuilem, & na turalē oblōnē. Exemplū patet in ↄctu celebrato dolo, vel metu. ita in pposito, ↄctus hēt debitā suā formā, ergo &c. † Iac. But. tenebat

21 gl. nr̄as, tn̄ p transiuit multum succincte. Dico gl. nr̄as dicere verita tem, & ad ostendendū primo premitto id, q dixi, videlicet q tenet̃ na turaliter, q tenet̃ de iure gentiū post positis p̄ceptis iuris ciuilis. l. cū amplius. .. 1. de reg. iur. Sed si pmitto tibi date centū sub spe futurę numerōnis, credens q tu mihi mutues, antequā mutues cessat ęqui tas, quare debeā tibi teneri naturaliter, ergo nō teneor. Quod hoc sit verū, do tibi tres tex. ff. si cer. pe. l. qui pecuniā. parua lex est vbi vł q habeat in pn̄te, ne accipiēdo se obliget. Apparet ergo q non est obligatus, intellige. s. naturaliter, nā ciuiliter nō est dubiū, q est obli gatus. Ad idē. ff. q̄ res pig. obl poss. l. pe. & q potio. in pig. hēan. l. 1. in fi. Ad ↄtra rn̄deo br̄. Ad primū dum dt̃ q pmittit sub ↄdōne, nego, imo iure promittit ↄfidens de numerōne futura. Ad id, quod dicūt ex eo, q ↄpetit exceptio, ergo actio, ergo vtraque subest oblo, nego

22 ↄñam. Quid. n. repugnat̃ q ex ciuili oblōne sola oriat̃ actio? Certe nihil. Dices tu, imo repugnat exemplū, qđ dedistis. s. q ciuilis oblo hēt se, vt pr̄, natl̄is vt mr̄, actio, vt filia, ergo sequeretur, q filia descen deret ex pr̄e solo absq; mr̄e, q̄a ex ciuili sola. Rn̄deo, non est repu gnantia aliqua. Sicut. n. Deus oīum ↄditor, creauit vnum hoīem abs que pr̄e. & mr̄e. vt Adam, aliū hoīem ex viro absque muliere, vt Euā, creauit, aliū ex muliere absque viro, & hic fuit Chr̄s: Ita Impe rator ↄditor actionū, creauit quasdā actiones datiuas, q̄ nullū patrē hn̄t neque mr̄em, & actiones produxit absque aliqua oblōne, de qb. per gl. in l. cū mota. C. de trans. & de act. & obl. l. 1. Eodem mō hic i troduxit actionē ex pr̄e absque mr̄e, vt ex oblōne ciuili, absque nā li: non video repugnantiā maxime cū tex. Inst. de obl. in prin. dū dif finit oblōnē se refert ad ciuilia, siue ad actionē ciuilem in eo q dicit f̄m nr̄æ ciuitatis iura. ergo, f̄m ius ciuile. Item dn̄t ipsi, ↄdr̄ liberō. er go erat oblo. Istā nego, q̄a ↄdr̄ liberō de facto in instri cancellatione & cassatione. l. dissolutæ. C. de cōd. sine cā. multo magis hic, vbi erat aliqua oblo, s. ciuilis. Item dn̄t, q licet ↄctus nō impleatur, tn̄ orit̃ ci uilis, & naturalis oblo, vt l. Iuli. §. offerri. de ac. emp. Rn̄deo in ↄctu emptionis & vendōnis. & sīlib. nō ↄhitur oblo principalr spe futuræ tradōnis, ita qđ ista sit cā proxima oblōnis, sed spe oblōnis correla tiuæ: iō. n. promitto tibi p̄ciū, q̄a tu pmittis mihi rē, & iō obligor ti bi, quia obligaris mihi, ista est cā pxima oblōnis, & iō vna sublata tollitur alia, vt l. si. de accep. & l. cū emptor. de rescin. ven. Nec ob. si opponeres de pupillo emente, vt potes videre p te, sed in qōne ppo sita cā pxima, quare tibi promitto, est spes numerōnis, licet. n. pure incontinenti promittā, & hoc agitur cum solēnitate ciuili, vt tibi te near, tn̄ ēt istud agitur inter nos, quod si non accepero, vel si nō mu tuabis non teneor, vnde æquitate naturali non teneor. Dices tu ista oblo ciuilis quæ ↄhitur literis, vel stiplōne, ↄhitur ↄsensu, vt l. 1. in fi. de pac. ergo eodem momēto ↄsentio qđ obliger. ergo est ↄdō. l. vbi repugnantia. de reg. iu. Rn̄. dico qđ iste ↄsensus, & dissensus sunt di uersi respectus. cōsentio. n. quod obligor solemnitate ciuili, consenti mus ēt inuicem q non teneat in veritate, nisi secuta numeratione. Hoc pbant d. leges. s. l. qui pecuniam. l. pe. & l. 1. in fi. Itē dicunt ipsi, si ↄctus hēt debitam formā, oritur ciuilis, & naturalis oblo, ut in ↄ ctib. celebratis dolo, vel metu. Rn̄ ibi est ↄsensus, licet ↄctus nō hēat iustam cām in se, sed hic nō est ↄsensus, vt dictum est. cōcludo ergo qđ exēplum gl. est verum, & bonum. Aliud exēplum ponit gl. qn̄ p̄

23 cessit oblo ciuilis, & naturalis † & postea sequutum est pactum de non petendo, quia p pactum tollitur naturalis. & remanet ciuilis. ut l. Stichū. §. naturalis. de sol. Gul. de Cu. in hoc dicit esse aduertēdum qualiter forma pacti fiat. Aut. n. facio pactū de nō petendo, & nō tol litur naturalis, quia istud pactum nō apponitur ad tollendum oblō nem, sed ad impediendum petitionem. Aut apponitur, vt liberem te per pactum ad impediendam oblōnem, & tūc tollitur naturalis. Ita dicit. l. si vnus. §. pactus. sup. de pac. ideo nunc omitto, sed dicam alibi

24 & posset ēt poni exemplum in sn̄ia ↄdēnatoria † ex qua oritur oblo

b ciuilis, non naturalis: b licet quidam ↄdicant, ut dixi in l. ab eo. C. quo & qn̄ iud. tenendo istā opi. qđ ex sn̄ia ↄdēnatoria nō oriat̃, nisi ciuilis oblo. tn̄ lex dat ei fomentum & auxilium. in tm̄, vt ↄ eam nul la oriatur exceptio. & tunc hēt uim ciuilis, & natl̄is præsumptæ, ut di xi in d. l. ab eo. & idē in oblōne līarum post biennium. Nā post biē nium lex præsumit naturalem oblōnem. Vnde est ibi naturalis tantū

25 præsumpta sine exceptionis obstaculo. † Expeditis exemplis venio ad q. & quæro, vtrum indebitum natl̄r & ciuiliter debitū solutum p errorem possit repeti? Gl. dicit, q sic regulariter. Fallit in casib. vt hēs in ea. Tu uero, licet gl. bene dicat, dic per alia verba clarius, & me lius intelligenda. Qñque est indebitum natl̄r, sed ciuilr debitum, tn̄ est ibi naturalis præsumpta, ita qđ nulla obstet exceptio, & tunc so lutum nō pōt repeti, vt puta solutū authoritate rei iud. vel in oblōne literarum post bienniū, vt l. 1. C. e. & l. si fideiussor. §. in oīb. inf. mand. Qñque est debitū ciuiliter tm̄, cui obstat exceptio, tunc solutū quo cunque errore pōt repeti, l. si non sort. . §. indebitū. & §. adeo. inf. eo. Fallit si soluat, ex cā transactionis veræ, vel psumptiuæ, vt l. in sum ma. in princ. inf. eo. l. 2. C. eo. Nam ibi incipit esse debitum ex alia cā præsumptiua, vt in illis causis q̄ per inficiationē crescunt, nam tunc soluendo videor soluere animo compensandi, ne negando inci

dam

ADDITIONES.

Ruer. Per ignorantiam facti. Adde q Bar. sibi CONTRARIVS in d. l. Iul. col. 6. & ibi no. tenet q quocunque errore solutum, non repetatur.

a Chyrographo. Adde Ang. & Sal. & bene facit secundum Alexan. tex. in l. si sub spe cie. C. de postul. & milit. de lit. obl. 1. quæst. 4. ca. turbatur, & §. fin. & communiter Docto. cum dictis Bart. in hac l. transeunt. vnum not. dignum secundum Bald. no. quod quando quis persuasionibus aduersarii, vel dolo inductus est ad soluendum indeb. tum repetit per condictionem indeb. sicut repetit ille qui per errorem la ctis probabilem soluit, vt probatur in l. prima, in gl. in verbo. extorta. C. ne fil. pro patre.

Ruer. veritatem. Adde, quod ista est communis opi. quam sequuntur Ang. Sal. & a lii communiter, in l. cum quis. C. de iu. & fac. ign. & ibi D. Ias. col. 5. & Canonistę in c. fi. de sol. & Ias. hic col. 4.

Menoch. Consensu. Facit in simili glo. in l. obligamur. in uerbo re. ff. de actioni. & obligat.

b Io. Fran. Ruer. Non naturalis. Adde dum Bar. hic tenet, quod ex sententia cōdem natoria non oritur obligatio naturalis, quod ipse tenet contrarium in l. Iul. inf. eo. tit. vbi uide solutionem huius contrarii.

Men. Nam Paris. consi. 49. nu. 41. lib. 2.

dam in duplum, vt C. de cond. inde. l. ea quę. & Inst. de obl. quæ ex quasi contractu. §. fi. Expeditus est secundus articulus.

26 **Tertius articulus est,** † qñ est vtroque iure indebitū in hoc non egemus exemplis. Examinemus cum aliquib. exẽplis, vñ qñ quis putabat se teneri, & nullo mō erat obligatus, vel fuit debitor, & fuit liberatus solutione, vel acceptilatione, vel alijs modis, qui ponuntur. Inst. quib. mo. tol. obl. isto casu solutum quocunque errore repetitur, l. sed & si me putem, in prin. inf. eo. Fallit in casib. si soluatur authoritate rei iudicatæ l. 1. C. eo. & l. fideiussor. §. in omnib. inf. mand. & l. si sine. §. 1. ǰ. rem rat. hab. Fallit si soluatur ex causa transactionis. vt l. 2. C. eo. & l. in summa. in prin. inf. eo. Item fallit in causis, quæ crescunt per inficiationem, vt dictum est. & de hoc no. plenius in l. eleganter. in fin. inf. eo. & est expeditus tertius articulus.

27 **Quartus.** & vltimus articulus est, † qñ est vtrobique iure debitū, sed ope exceptionis indebitū. gl. in l. cum quis C. de iu. & fac. ign. ponit exemplum in Maced. & Velleia. Anteq̃ vadã vlterius quæro, † quæ est ratio quod istæ exceptiones Macedo. &
28 Velle. non tollunt oblonem naturalem? R̃ñdeo, qu a non sunt inductæ æquitate nali, sed magis more nſæ ciuitatis s. Romanę: vñ dequa re ciuili non tollunt naturalem, vt Inst. de legi. agna. tu. §. fi. sed quare non tollunt ciuilẽ oblonem? R̃ñ. qa verba legis inducentis has exceptiones nō tendunt ad perimendam oblonem sed ad impediendam petitionẽ. Dñt. n. ne actio, nec petitio detur, non aũt dñt quod
a mulier intercedendo non obligetur. l. 1. in prin. ǰ. ad Maced. & l. 2. §. 1. ad Velle. & ideo dicit hic gl. quod istis casib. est debitum ciuiliter, & naturaliter, sed ope exceptionis indebitum, & ideo quicquid dicat gl. lex non hẽt locum in exceptione producente obligationem æquitate naturali, quia tunc naturalem obligationem tolleret, & re
29 maneret ciuilis. & de isto membro dictum est ẽt sup. † Aũaũt tale debitum per errorem solutum, possit repeti? gl. facit quatuor mẽbra. Primum, qñque quis est tutus exceptione dilatoria, tunc solutũ quocunque errore nō repetitur. l. in diem. l. nam & si cum moriar. inf. e. sed quidam dixerunt ɔ̃triũ, & vide glo. quæ dicit veritatem. Dices tu, dies solonis. sicut summa est pars oblonis. l. a. §. editiones. sup. de eden. & ideo qui ante diem soluit vr̃ qd possit repetere: sicut ille q̃ plus in q̃titate soluit. vt inf. dicam. R̃ñ: istud plus p̃p diem potest di-
30 ci interusurium medii tpis, qd possit lucrari. ista autem ratio † medii tpis q. possit lucrari, inducit retentionem, & ẽt actionem ex ɔuentione partium, seu ex voluntate testatoris, & ita loquuntur oĩa iura q̃
b inuenies ad hoc. Actiones vero quæ introducuntur p̃ãte legis: nō dantur p̃p istud lucrum, seu contemplatione huius lucri, ut l. si sterilis. §. cum per venditorem. de act. emp. Scd̃m membrum est, quia illa exceptio qñque est perpetua, & fauorabilis, tunc solutum quocunque errore pōt repeti, vt l. qui exceptionem. ǰ. e. vide gl. Cõtra istud op. excep. quæ introducitur ex epist. di. Adr. est fauorabilis, quia fauore fideiussoris est introducta. quod apparet, quia ei pōt renunciari, sed tutus illa exce. soluens per errorem non repetit, ut l. si testō. §. pe. de fideiu. ergo tutus exce. fauorabili per errorem soluens, non repetit. Gl. voluit dicere inst. de fideiu. §. si plures, nec bñ dicit. Dy. voluit soluere in l. ɔ̃ria, & soluit peius. Ego dico q. exceptio p̃cedẽs ex edicto diui Adr. est de exceptionib. q̃ adduntur ad rigorẽ iuris ɔseruandum, vt ǰ. dicã, iō nō cadit sub isto mẽbro. Tertium membrũ est, qñ est exceptio p̃petua & odiosa, vt in Mace. tunc distingue. aut est solutũ per errorẽ iuris, & non p̃t repeti. Aut per errorem facti, & tunc secus, vt l. qui exceptionẽ. ǰ. e. & l. vlt. ǰ. ad Mace. & vide gl. & in hoc nihil est dd̃m, qa gl. dicit optime. Quartum mẽbrum est qñ est exceptio dubia tunc exceptio dubia iudicat̃ perpetua, ut l. sufficit. ǰ. e. & vide gl. ait vult Cy. Pet. & Dy. in l. cũ q̃s. i. §. q. C. de iu. & fac. ign. de ista excep. dubia, &c. Quintũ, & vlt. membrũ est, qñ quis est tutus exceptione aliqua inducta ad rigorẽ iuris ɔseruandũ & tunc solutũ quocũque errore nō repetit̃, vt hic, & l. Iul. ǰ. e. & l. i. C. e. & vide gl. hic aduerte, quid vult dicere ista gl. posita in l. cũ q. s. C. de iu. & fac. ign. de exceptione inducta ad rigorẽ iuris ɔseruandũ, si uellet intelligere de excep. rei iu. nō bene diceret, qa illa cadit sub primo memb. s̃m opi. gl. veram, qñ est indebitum ciuit̃, sed nali deb. tũ, & iō cum allegat hanc l. i. nō bñ cadit hic. sed ego intelligo exce. inductã ad rigorẽ iuris ɔseruandũ excep. li. pẽdentiæ, de qua loquit̃ d. l. Iulia. ǰ. e. Itẽ si sum tutus exceptione fori, & idẽ in siĩib. q̃ nō respiciunt oblonem, nec actionẽ, sed solũ ɔueniendi modũ seu facultatẽ, & iō dico q. exceptio epi. di. Adr. & exceptio q̃ hñt fideiussores per auth. de fideius. & duo rei. per auth. de duob. re. sunt de illis exceptionib. quę sunt inductæ ad rigorẽ iuris ɔseruandum. No. n. tendunt ad perimẽdum oblonẽ, vel actionẽ principalẽ, sed tendunt ad hoc, vt ali⁹ prius ɔueniatur. licet per q̃dam ɔnam remaneret, vt cũ ille prius ɔuentus soluat, & alius liberet̃, illa liberō erit p̃p solonem, non uigore illius exceptionis. Vñ tutus hac exceptione soluens nō repetit. l. si testō. §. pe. de fideiuss. hanc repetitionẽ habetis in l. cũ quis. de iu. & fa. ign.

ADDITIONES.

a Ale. Los. Intercedẽdo. Sẽsus verboris Bar. reqrit, iudicio meo, negatiuã ibi qd mulier intercedẽdo obliget̃, dẽt dicere, nō obliget̃, vt corrñdeãt uerba hæc p̃ce. Bar. tũ directo ẽe cõtra tex. d. l. 2. §. 1. ibi, & eius gñis obligat. obsl. igi nō sit æquum, & sic ciuit̃ dr̃ indebitũ, nec cadit bene istud exẽplũ hic cõtra gl. & Bar. & cogita.

b Pom. Ex potestate. Vide Are. consi. 33. col. i. & seq.

a Exceptio. Adde tu, & vide ad hoc Bar. hic, & Fran. de Are. in c. dilectus. de iu. do.

LEX II.

Si quis sic soluerit. Solutum indebite & ex conuẽtione repetitur h. d. Quæritur, qua actione repetatur? gl. dicit actione præscriptis verb. l. reb. C. de ret. p̃mu. Puto q. ẽt hẽat locũ condō indebiti, sicut & condō ob causam haberet locum, qñ datũ est ob cãm futuram, & conuẽtionem de repetendo si cã cessaret, vt no. ǰ. de don. l. 1. & est in l. 2. C. de cond. ob cau. Contra hoc facit, quia qñ fit mutuum naturale, & stipulatio interuenit, non oritur actio ex mutuo, sed ex stipulatione. l. certi ɔdō. §. qñ. ǰ. si cer. peta. ita hic vr̃, q. nō oritur actio ex numeratione, & æquiparat̃ mutuum, & indebitum, vt in §. his quoque, Inst. q. mod.
a re ɔ̃h. ob Sol. illud verum si intercessisset stip. sol. l. si sine. in princ. ǰ. rem ra. ha. hoc vero fuit pactum simplex. & hoc est q. no. glo. 2. hic.

ADDITIO.

a Illud. Ista est communis opi. secundũ Ale. in l. diem. ǰ. eod. contrarium tamen tenet idẽ Bar. in l. si socer. §. Lucius. ǰ. sol. mat. & sequitur Ias. in d. l. in diem. ǰ. eo. n.

§. Si quid. Solutum indebite repetitur ab eo, ad quẽ postea ex post facto apparet negotium p̃tinere, ẽt si ipsi nō soluitur. h. d. vsq; ad l. si p̃curator. Vide tex. ibi, vel inofficiosũ &c hoc corrigitur hodie. Nam licet testm̃ dicat̃ inofficiosum, tñ legata debẽt̃. & iō nō reputant̃, vt indebita. C. de lib. præt. auth. ex c.

ADDITIO.

Meno. Scripsi, consi. 37. nu. 5.

LEX IIII.

Idem est. Ista lex est not. & hic r̃ndet, Iurisconsul. cuidam tacitæ obiectioni, quare filius non agit ɔ̃ heredem qui temere soluit, & hic dr̃ ɔ̃triũ, imo agit ɔ̃ legatarios ɔdōne indebiti. R̃ñ. Iurisc. q. hr̃s q. bona fide possidebat hr̃ditatem non tenetur nisi in id, in quo factus est locupletior, restituta hr̃ditate, vnde si legatarii nō sint soluẽdo nō est hr̃dis p̃iculũ, sed filii, vt hic. quod no.

LEX V.

1 *Legata ex testamento non debentur, quando hæreditatis aditio non valuit de iure prætorio, licet de iure ciuili sic.*
2 *Sui hæredis existentia communiter non confirmat legata.*

x **Nec est nouum.** Summaui, ǰ. prox. §. † No. vnũ ex hac lege, q. licet hereditatis aditio teneat de iure ciuili, si tñ non tenet de iure prætorio, ut puta rescissa p restitutionẽ, legata non debentur. hic est tex. q. multum no. Simile vide
x mus † in existentia sui hæredis, quæ non confirmat legata cõiter. l. i. in fi. vt in posse. nam ibi beneficium prætoris mortui recessit ab hæreditate. Fallit in relicto libertatis. l. cum quasi. §. sed & si quis. ǰ. de fideic. li. & l. sciendum. ǰ. de ma. testa. Item fallit in fideicō. vñ, vt l. ita tamẽ. §. si pater. ǰ. ad Treb. R̃ō, quia repudiãs pōt cogi ut adeat, operatur tñ aditio ɔ̃ q̃ petita est restitutio confirmationem tabularum pupillarium. leg. si filius qui patri, s̃m vnam lectu. de vulga. & pup. & de acqui. hæred. l. si pupillus. la 1. & l. pater. de priuile. cred.

LEX VI.

1 *Procurator si soluit indebitum, quando repetatur per dominum, & nu. 4.*
2 *Mandato in generali venit quod quis soluit creditoribus.*
3 *Mandato generaliter non continetur illicitum, & nu. 6.*
5 *Procuratori quando culpa non potest imputari, periculũ pertinet ad dominũ.*
7 *Mandatu in generali dato procuratori, non comprehenditur quod procurator petat aliquid, per quod dominus, incideret in pœnam.*
8 *Procuratoris contumacia, quod nocet domino.*
9 *Procuratoris negligentia nocet domino.*
10 *Procuratori si fuerit indebitũ solutũ qd primo facie approbat debitũ ita q̃ quilibet diligens illud recepisset, dominus tenetur etiam si nō ratificauerit.*
11 *Pupillus uel minor quando possit ratificare gestum a tutore vel curatore.*
12 *Pupilli, vel minoris tutorem, vel curatorẽ hñtis nomine factum per alium, pupillus, uel minor ipse cum autho. tutoris, vel curatoris ratificare potest.*
13 *Condictio indebiti cui & contra quem competat. & nu. 14.*

1 **Si procurator.** † Si procurator soluit indebitum, repetitur, secus si debitũ, & de indebito recipiẽdo non vr̃ mãdatũ. Itẽ in tutore. h. d. Diuide, Prima pars loq̃t̃ in p̃curatore soluente. Scd̃a in p̃curatore cui soluit̃. Tertia in procuratore & tutore sil̃. Scd̃a ibi, idẽ Labeo. Tertia ibi, Iulianus. Item 1. & 2. subdiuiditur in duas, qñ soluitur indebitũ, & qñ debitum, vt patet ex tex. Vide gl. in d. §. idem habeo. ǰ. ea. l. in ver. soluentes. q̃ incipit, si ponas in vero debito &c. Sed q̃ro, esi q̃lita ɔdō pupillo, tñ qa non quæratur dño, nisi hẽat ratũ, tum ãt quia pupillus ratum habere non pōt, vt ea glo. no. Dicendum est, q. pupillo ẽt ignoranti acquiritur condictio indebiti, sed non hẽt exercitium, nisi ratum habeat & ideo licet sit acquisita pupillo condō indebiti, non tñ pōt habere qa non pōt agi de eo, de quo est incertum verum alii sit debendum vt ǰ. si cer. pet. leg. pecuniam, vel totum intell. gas in administratore pupilli. Quod si procurator pupilli soluit indebitum, si pupillus possit habere ratum, tutor tñ pōt ratificare nomine pupilli. Sed si ipse tutor soluisset indebitum, non prodesset in facto suo sua ratihabitio, quia non potest esse auctor in re sua. Quod si contutorem haberet bene prodesset sua ratificatio, vel si non esset, specialis dandus est curator, qui ratum hẽbit uel nō, arg. Inst. de autho. tuto. §. pe. Nō obstat l. si pupillus, in glo. alleg. quia si bene attendatur ad eam, concordat cum premissa, secundum Iac. de Arena.

Venio ad notabilia. No. q. in generali mandato venit, vt quis soluat creditoribus. Cōcordat tex. leg. quodlibet debitum,

num. ℥. de sol. lẽ no ꝙ in gñali mãdato nõ venit illicitũ. Et ex isto nota. patet, ꝙ si Rex dat ptãtẽ reformatorib. suis, quos mittit per patriã regni sui faciẽdo statuta, & ordinationes, quas voluerit, qđ intelligit de illis, quas fecerint ad suã vtilitatẽ: secus de illis q̃ tenderẽt ad suũ incõmodũ, vt hic. Ad istud notabile, ꝙ in gñali mãdato nõ veniat illicitũ, facit. l. si pr̃ filio, ℥. quæ in fraud. cred. Et sic facit hæc lex cũ legib. alle. ꝯ gl. q̃ tenuit, ꝙ ꝓcurator hñs liberã administrationẽ possit donare, vt s. de ꝓcu. l. ignorãus in gl. in 2. fallen. & eo. ti. l. cui libera qa nõ vr̃ ꝯcedere, vt ꝑdat, arg. legũ istarũ. Sed donare est ꝑdere, vt s. de do. l. filiusfamilias. in prin. ergo &c. Sed dic gl. verã. Nec ob. ꝯriũ l. si pater. qa loqᷓ in filiofam. q sine voluntate pr̃is expresse donare nõ põt, vt ℥. de do. cau. mor. l. tam is q. §. fi. sed iste ꝓcurator, ẽt si nõ hẽat mãdatũ, rẽ alienã dare posset. Insti. de leg. §. si res aliena, sicut est, qñ recipit indebitum, qa ad hoc non vr̃ hic mandatũ. facit l. creditor. ff. Lucius Titius. in fi. ℥. man. Et iõ seqᷓ, ꝙ qa non vr̃ mandatũ illicitũ, non cõuenit, nec tenetur dñs rõne illius illiciti a procuratore cõmissi. Sed ipse ꝓcurator ꝯ hæc opponit, ꝙ in gñali mãdato ẽt ꝯprehẽdit, & censet esse mandatũ illicitũ, ꝓbat ℥. de vi & vi ar. l. 1. § quoties. vbi ex deiectione violẽtã, q̃ procurator facit. tenet dñs: ergo apparet ꝙ illicitũ in mandato ꝯprehendat, qa nisi ꝯprehenderet dñs non teneret. ar. l. sancimus. C. de ꝓc. dic ꝙ ibi loqᷓ in ꝓcur. speciali hic in gñali, vt no. in gl. i. d. § quoties.* † No. tex. ibi, qñ nihil de hoc noĩe exigẽdo mãdasse v. f. &c. † Not. ꝙ in gñali mandato venit, vt qs creditorib. soluat. † Ex 3. par. no. ꝙ in gñali mandato nõ venit illicitum. † Ad primum opp. ꝙ ꝓcurator q non hẽt liberam, non p̃t alienare, vt l. ꝓcurator cui libera. & l. procurator totorum s. de procu. ergo hic soluendo indebitũ nõ transtulit dñiũ. & sic nõ hẽt locum ꝯdi. indeb. l. n. s. vsufr. quemad. ca. dicit gl. ego ꝯcedo, sed dico qđ hic habebat liberã. Cõtra solo indebiti nõ venit in mãdato, qđ apparet, qa expect. ratihabitio, ergo ꝯcessio liberæ ad hoc non p̃t referri. Huius timore qdã recedunt a lec. gl. & dicũt quod ꝓcurator hic soluit de suo, & si soluit de pecunia dñi, est ꝯsumpta l. interdi. in fi. ℥. eo. ꝙ satisplacet. Tertio oppo. ꝙ illud quod hic dr̃ veniat in mandato, nec expectat ratihabitio pone. n. † ꝙ ꝓcurator soluit ex testo, qđ verũ putabat. Certe hic soluit cessante oĩ culpa, vt s. eo. l. 3. in fi. ibi, nec periculũ hmõi noĩum ꝑtinet ad eum qui sine culpa, &c. Si cessat oĩs culpa, ergo ꝑtinet periculũ ad dñm indistinctẽ, qñ hoc non fecisset procurator sine mandato, vt ℥. de fur. l. si seruus. §. ꝙ vero. Sol. ꝯcedo oppõnem, & hoc intelligã, qñ ipsi ꝓcuratori p̃t aliqua culpa imputari, qa dñs diligens sic non fecisset. Circa istã partẽ q̃ro qñ dñs non hẽt ratũ, & p̃t non hr̃e ratũ, qua actione repetitur? Dicit glo. vtili condictione indebiti, sicut diximus in mutuo. l. si absenus. C. si certum peta. quod placet.

Venio ad scđam partem, dr̃ hic ꝙ procuratori p̃t solui, ꝯ de sol. l. hoc iure & s. de pac. l. sed si tñ Sol. ibi loquitur in procuratore litis, hic in procuratore oĩum bonorũ, ꝙ dic plene, vt d. l. hoc iure. † Sed oppo. dr̃ hic, ꝙ in generali mandato non venit illicitũ ꝯ. ℥. de dam. infe. dãni infecti stipso competit. in princ. ver. sed ꝙ gl. non soluit. Tu dic a ꝙ in gñali mãdato, & in qualibet gñali dispositione permissiua nõ vr̃ promissum illicitum, vt hic, & l. si pr̃ filio. ℥. quæ in fran. cred. sic eꝯ. in gñali dispositione prohibitiua, vel quæ prohibitionis vim obtinet, non veniunt licita. l. ꝯria, vbi qs ꝓmisit de dãno infec. vr̃. n. ꝓmittere, ꝙ non fiet damnũ & si fiet emẽdabit. Intellige si fiet. s. indebite. Et ꝑ istũ b tex. † ego dixi, & dico pluries in practica, ꝙ in gñali c mãdato non venit, ꝙ procurator petat aliqđ ꝑ qđ dñs incideret in pœnã, & iõ si ꝓcurator peteret illud, ꝙ iã decisum est per ꝯpromissum, põt pars dicere qđ ex hac petitione põt dñs incidere in pœnã, qđ ꝓcurator non admittat, sine spãli mandato vel expressa ratihabitione, vt hic, & d. l. si pr̃. q̃ in frau. cred. Idẽ dico, si ꝓcurator produceret aliquas exceptiões qb. ñ ꝓbatis dñs caderet in magnã pœnã ex forma statuti, qa tũc reqrit spãle mandatũ, alias non esset parti ꝯsultum & sic fieret partis ꝯdõ deterior ꝑ aduentũ ꝓcuratoris. ꝯ l. 2. § deferendi. q. ex cau. in pos. cat. & sic dẽt intell. gl. non distinguemus. § pe. de arbi. dicetis vos sp p̃t dñs incidere in pœnã talẽ expẽtarũ si succũberet: ergo sp reqritur spãle mandatũ. Rñ pœna expẽtarũ p̃t infl. gi ipsi ꝓcuratori, nec est necesse ꝙ infligat dño. l. q in solidũ. § ẽt de le. 2. & ar. l. 1. § si ꝓcurator. ã. si quis ius dicen. nõ obtẽp. Quæ aũt s. dixi hẽnt locum in pœna q̃ ipsi dño dẽt imponi. Itẽ dicetis uos, ergo nunq̃ ꝯtumacia † ꝓcuratoris nocebit dño, qa nõ vr̃ mãdatũ ꝙ fit ꝯtumax, qđ est ꝯ casum. l. cũ q res. C. de procu. Rñ ꝑdicta loquuntur qñ pœna est ꝯmittẽda ꝑꝑ aliqđ factũ. Sed si venit ꝯmittẽda ꝑꝑ † aliqđ neglectũ, illa negligentia nõ dr̃ proprie ꝓcuratoris, sed dñi, qa talẽ negligẽtẽ ꝓcuratorẽ ꝯstituit, cui illud facere incumbebat. Casus est in l. si ꝓcurator. §. si tutores. ℥. mandati. De hoc dixi in l. cum filius. § 1. de ver. obl. & hoc verum qñ ꝓcurator negligẽs est secus si iusto impedimento impeditur. l. cum a matrib. C. qui pet. tut. Circa istam partem q̃ro, quid † si istud indebitum, ꝙ soluebat procurator: prima facie apparebat debitum, ita quod quilibet bonus, & diligens hõ hoc recepisset omni culpa cessante ut in casu h. s. eo. Certe puto, ꝙ tunc veniat in mandato, nec sit necessaria ratihabitio. Vtiliter enim & bene procurator fecit. l. quæ vtiliter. de neg. gest. & quia cessat ratio posita in hoc textu: Nam de hoc nomine exigendo mandasse videtur.

Venio ad tertiã partẽ & ista vr̃ ꝯdicere prin. huius l. ubi permittit ꝓcuratorem repetere hic negat Solu. intellige hoc debitũ esse solutũ, sed certe tũc nulla esset dubitatio. Intellige ergo in indebito & tunc obstat ꝯriũ Sed rñ, ꝙ hic dr̃ tutorem, & procuratorẽ minoris nõ posse repetere, intellige, nisi sicut qlibet maior vtili actione ratihabitione nõ secuta, & sic ꝯcordat cũ principio. † Quærit, & ista est pulchra q. qñ scienius utrũ pupillus, seu minor curatorẽ, vel tutorẽ hñs, ratũ hẽat uel non? Dñt quidam, ꝙ hoc non p̃t eis durãte pupillari seu minori ætate, qa illo tpe non p̃t ratũ hr̃e, nec non hr̃e. l. si pupillus, de noua. Alij dñt, & in hoc residet gl. qđ ipsi pñt repetere noĩe pupilli, & sic eius noĩe hr̃e ratũ. ar. l. cũ indebitũ. & l. si §. 1. ℥. e. sed ad istã l. si rñ. gl. ibi, vel lex si. hoc aũt &c. & teneas mẽti, qñ factũ est aliqđ noĩe pupilli, vel minoris curatorẽ hñtis, palã põt ipse pupillus, vel minor ratũ hr̃e cũ authoritate ipsius tutoris. seu curatoris, sicut p̃t cæteros ꝯctus facere. Pro hoc l. 3 §. 1. ℥. rẽ ra. hab. sed de eo qđ est factũ ꝑ suũ tutorem vel curatorẽ, est dubiũ, qa eo authore nõ p̃t, & sine eo sit non p̃t. Quid dicemus? Dico si loqᷓ hic in casu ĩ quo ꝓcurator soluit, posset minor ratũ hr̃e auth. tut. vt dictũ est. Si uero soluit tutor p̃t sibi hr̃e rat. autho. alterius tutoris. l. pupillus §. 1. de author. tut. Si uero nullũ aliũ hẽt tutorẽ, tũc si qdẽ tutor soluit de pecunia sua, si qdẽ soluit cessante oĩ culpa, & sic poterat ipse imputare minori illam solonẽ. s. eo. l. 3. tũc p̃t pupillus ratũ hr̃e, & ẽt ipse tutor, qa ex hoc nõ authorat sibi tutor, nec sibi aliqd acqrit, sed solo pupillo prodest, qa parat sibi ꝯdõnẽ indebiti, ita loqᷓ hic. Sed si tutori posset aliqua culpa imputari, & si ꝙ soluit nõ posset repetere a minore, tũc nõ posset ipse ratũ hr̃e, nec minori authorari, qa authoraret in re sua, ꝯ d. l. pupillus. ℥. de auth. tut. facit ad ꝑdicta de no. l. nouare. Sed si tutor soluit de pecunia pupilli, puto tunc indistincte quod noĩe pupilli p̃t repetere. Ex hoc. n. in nullo conditio pupilli fit deterior, ergo &c ut d. l. nouare. & in hanc dil. habent saluari istæ opi.

13 **Vltimo** gl. hic ꝑ modum summæ tractat materiã, † cui & ꝯ quem competat ꝯdõ indebiti. Pro qua declaranda a aliquantulũ clarius dic, qñ qs soluit indebitum noĩe suo, & ꝓ sua oblõne ꝯcta a se, & tunc ipse soluens repetit, ut per totum istum tit. Qñque quis soluit nomine suo, & pro sua oblõne. non tñ ꝯcta a se, sed ab alio, & tunc non semper ipse repetit, sed quandoq; repetit alius, ad quem ex post facto apparet negotium pertinere. ã. eo. l. 2. 3. 4. & 5. quod dic ut s. de pet. hær. l. si quid possessor, in fi. & ibi no. Quandoque quis soluit nomine alieno. & pro oblõne aliena, ut tutor & ꝓcurator, & tũc aut soluit illud qđ putabat debitũ, oĩ culpa cessante, & dño ꝯpetit ꝯdõ indebiti, qa hoc ur uenire in mãdato.

ADDITIONES.

a Pom. Tu dic. Vide Aret. consi. 33. 1. col. Vide Ro. l. si procurator falso. sup. tit. 2. Ex doctrina Bar. collige regulam, ꝙ in mandato generali nunq̃ intelligitur, qđ quis indebitum recipiat, & per cõsequẽs ne illicitũ committatur mens est mandantis, & ẽt ne aliquid tale ꝑꝑ qđ posset in pœnã incidere & q̃q̃. Bar. sumat hæc ex tex. hic, tñ considera, ꝙ tex. nullam facit de pœna mentionem. unde credo ꝙ Bar. habuerit considerationem ad ea, quæ frequentius accidunt. Cum. n. dicatur hic, ꝙ in generali mandato nunq̃ venit illicitum, licet aliqñ posset esse illicitum sine pœna, & per hæc videatur ex quo in tex. de pœna verbum nullum, quod Bart. hic male collegerit, quod ẽt non intelligitur mandatum id, ꝑꝑ ꝙ dñs in pœnam incidere posset, tñ Bar. hanc no. si consideramus, & hanc credo fuisse eius intentionem, qđ plerunque illicitum pœna aliqua coercetur l. in testo. § fi. de manu. test. ibi, quos pœna, &c. & vltra illas duas qões quas hic ꝑ Bar. ꝑꝑ hãc reg. deducitur, adde quod dicit Pau. de Cast. hic in vlt. col. in fi. de fina q̃ licet reuocari ꝑꝑ articulos et minosos factos ꝑ procuratorem. Et ista qdem regula procedit ẽt si ꝓcurator hẽt mandatum generale cum libera. l. si prætor. vers. quæ in frau. cred. & ẽt si in generali procuratorio iuratum esset per dñm ꝙ non veniret contra ea quæ faceret procurator. ita dicit egregie Bal. c. 1. vt lite non conte. per gl. i. nõ vr̃. §. qui iussu. ℥. de reg. iu. de qua gl. vide etiam hic Bal. Et ad id adde ꝙ no. Bal. c. nonnulli ad fi. de rescr. quod in generali mãdato non venit, vt procurator compromittat, sed necesse est, quod in hoc hẽat mandatum spãle, quia compromissum est res periculosa. l. diem proferre. §. stari s. de arb. & hoc est de mente Bar. licet in specie non dicat hoc in prima illatione. In materia huius regulæ. & dict. Bar. hic vide ꝙ eleganter dicit Ang. l. ab executore. & l. si expressim. ℥. de appell. dum vult, qđ in generali mandato nunq̃ venit, vt quis appellet ab executore, etiam si mandatum esset procuratori, ut posset appellare ab omni sñia diffinitiua, & interlocutoria, sed ad hoc requiritur mandatum spãle in indiuiduo, ꝑ l. ab executione. in fi. C. quo app. non recipia. de facto obtinuisse alleg. Ang. de Perusin q. inci. pronunciata est tenuta ex instru locationis, adde qđ consuluit Rom. consi. 141. incip. spectabilis. col. vlt. & consi. 221. alias 220. incip. circa primum. Anch. consi. 360. incip. in quæsito. consi. 21. incip. in causa, & hic. Gem. c. pe. circa fi. de elec. in 6. Lap. alleg. 127. incip. primo quæritur, quem sequitur Gem. in c. cum qui circa fi. de præban. 6. Are. consi. 143. Alex. consi. 227. & duob. seq. vol. 4. Ro. consi. 60. Fel. c. ecclesia S. Mar. de consti. Cæpol. consi. 15. & seq. Bar. consi. 42. & consi. 72. Barb. consi. 7. in 1. vol. Ant. de Praan consi. Barb. in 1. vol. Fel. c. causam quæ. de re iud. Bal. l. 1. §. fi. ℥. quando app. sit Bar. consi. 8. vol. 2. Ant. de Bar. consi. 66. alias 67. Rom. consi. 74. & Imo. consi. 56. & consi. 84. & consi. 146. vide gl. bonam c. dilecto. in ver. generaliter. de præb. Anch. consi. 12. Alex. consi. 32. vol. 2. ubi dicit qđ prælatos dans mandatum alicui ad transigendum, vr̃ intelligere, in casu licito, & consi. 190. ad fi. eo. vol. ubi dicit, qđ scriptura alicuius debet intelligi ne contineat illicitum, & pulchre Soc. consi. 152. vol. ubi declarando pulchre ponit.

b Et per istum. Vide Alex. consi. 53. in 1. col. uol. 1.

c Generali. Adde Bal. consi. 94. lib. 3. ubi ponit, qđ procurator habens mandatũ generale ad iurandum, & faciendum omnia requisita s̃m formam statutorum, quod non põt facere incidere dñm in pœnam prouenientem ex statuto, consi. 6. lib. 4. tenet qđ procurator constitutus ad homologandum laudum antequam sit latum laudum non potest homologare in præiudicium domini si sit iniquum & vide eundem. Bal. consi. 218. incip. magnifico castaben. eodem lib. 5.

dato, vt sup. dixi, aut aliqua culpa pt ei imputari, & tunc distingue, vt in gl. † Scdo quęrit, ꝯ quę dẽr cõdo indebiti. & hic gl. dicit aut sol-
14 uitur alicui suo noie, aut alieno, si noie alieno, aut hẽbat spãle mandatũ, aut nõ, qđ dic vt i gl. addetñ: qa si recipiat hoc procurator oĩ culpa cessante, indistincte repetit a dño, qa hoc vr venire in mãdato, vt dictum est. Quo aũt hoc pcedat q ꝯ procuratorẽ detur ꝯdõ indebiti, plene dixi in l. si procuratori falso. §. ti. 2. Vide istã gl. 2. mag. q est notanda, & signa eã, quia est magistra. No. istã legem qa facit ad vnã cautelã. Quotidie ꝯstituũtur pcuratores ad debita petenda, seu exigenda. Sed vr q talis pcurator nõ dẽat admitti, imo semper possit repelli, quia sp dicet aduersarius esse indebita, q pcurator petit, & sic non pt petere, qa nõ vr hẽre mandatũ de indebitis petendis, vt hac lege. Nec qrerẽ an sit debitũ, vel indebitũ qa si hoc qrere tur, hoc esset ptendere in facto principali, & sic admitteret indirecte nõ hñs mandatũ ad cãm principalem, a qua directo phibet, q esse. j. de tut. & cur. datis ab iis. Sed dic, q ꝯ tanon dẽt. l. scire oportet. §. i. j. de tut. & cur. datis ab iis. Sed dic, q ꝯ talẽ cautelã prouidebit, qa summatim an sit debitũ, uel indebitum, cognoscet, q summaria cognitio nõ pjudicat cãe, seu cognitioni principali super toto debito faciẽdæ, arg. j. de reg. iu. l. a diuo Pio. §. si super reb. & de Carb. edi. l. 3. §. summatim. ver. hoc. n. diligentissime. Et sic non obst. ꝯrium, quia prohibet cognosci plene in præiudiciũ rei sed summatim nõ phibet, q̃tum ad ktimatione personæ faciẽdam. Vel dic alir, q talis cautela nõ est admittenda, qa talis oppõ facta p reũ, sicut est pdictũ, nõ est admittenda ante litis conte. Rõ, quia ante litis ꝯtest. non pt proponi per modum exceptionis id, de quo principaliter est quærendum, ut j. de trib. l. illud. §. sed & si negauerit. quæ inducitur. Quia certum est, q tributoria, & c. probat hoc etiam tex. sup. de inter. ac. l. i. §. interrogatoriis. Quia de eo, de quo est litigandũ ante iudicem, non est quærendum, ut in d. §. interrogatoriis, Et de hoc est casus extra, de foro comp. c. ex parte.

LEX VII.

1 *Conditione indebiti agens, quid petere debeat.*

2 *Conditionis indebiti natura est, ut quis obligetur ad idin quo factus est locupletior, & non in plus.*

1 **Quod indebitum.** Pro decõne huius l. quæro, † qñ idipsum repetitur, & qñ tñdem, duæ sunt lect. vna, qđ tota le loquat in spẽ soluta, q si extat, ipsa repetitur, si nõ, tunc repetit æstimõ, & hoc est, qđ dicit tñdem. Cõtra hanc lec. opp. in oblõne rem dari sp dẽt ipsum peti. l. pe. §. tit. 2. & l. si seruum. in fi. de ver. ob. Sol. dicit gl. q hoc respicit finem. hoc est executionem ipsam, tñ in libello ipsum dẽt peti. hoc nõ est verum & ꝯ l. in summa. §. in frumento. j. eo. sed dicamus, vt j. dicam. Alii dñt, q qñ spẽs soluitur, repetitur ipsa spẽs qñ soluitur q̃titas, repetit tñdem & hæc bona. Sed ꝯ hoc opp. qa qñq; repetit plus, qñque minus, vt l. in summa. §. ei q. & §. in frumẽto. & §. pe. & in l. indebiti. in prin. j. e. dicit gl. rña est hic, q tñ qñque fallit, vt ll. alleg. in ꝯrium. † Nã. n. ꝯ-
2 dõnis huius est, vt qs obliget ad id, in quo factus est locupletior, & nõ in plus. l. nam hoc nã. & l. si non sortẽ. §. libertus. j. e. vbi ẽ tex. magis no. q albi. & no. p gl. j. de trit. l. in hac. in fi. mag. gl. qñ mihi soluta est spẽs, si extat, sum locupletior in ipsa re, iõ ipsa dẽt repeti ut hic, si nõ extat, & eã vendidissẽ, vel in meã vtilitatẽ ꝯsumpsissem, tunc essem locupletior in æstimõne, iõ æstimõ veniet in petitione, & executione. l. in summa. §. in frumẽto. j. e. & dixi in l. stipulõnes nõ diuiduntur. j. de ver. ob. Sed si esset locupletior in plus, puta in fructib. vel accessionib. vel in minus, illud tñdẽ repetit, vt in legib. hic all. p glo. in ꝯriũ. Sed qñ q̃titas soluit, tunc indistincte dẽ qs locupletior in eo, q recipit. q̃titas. n. perire nõ pt. l. incendiũ. & ibi gl. C. si cer. pet. & ideo tantumdem repetitur, vt hic, & l. indebiti. §. sed & si nummi. j. eo.

LEX VIII.

1 *Errore nomine dotis promittens, an possit opponere exceptionem ne exigatur, nisi in quantum facere potest.*

2 *Exceptio, ne qs cõueniatur, nisi inquantum facere põt, põt opponi post sñiam.*

3 *Promissio, & solutio quando equiparentur.*

4 *Exceptio, ne quis conueniatur, nisi quantum facere possit, est temporalis.*

Quod nomine. Tutus exceptione, ne exigatur, nisi inq̃tum facere pt, solutũ perrorem nõ re-
1 petit. h. d. cũ l. seq. † Opp. de l. q si maritus j. de ꝯsti. pec. So. dicit gl. aliud in pmittẽte, vt ibi, aliud in soluente, vt hic. Ista est vera recte intelligẽdo, qa ibi loqt in pmittẽte nõ aĩo nouandi, sed accedit oblõ
2 oblõni. Sicut ergo post sñiam posset opponi hæc exceptio. l. ex diuerso. §. fi. sol. ma. & l. Nesennius. in fin. de re iu. & post ꝯstitutũ, seu scđam promissionẽ. Sed si esset facta aĩo nouandi, tunc distinguere dẽmus quali fuerit facta. Aut. n. promisit, qđ noĩe suo, vel noĩe dotis dẽbat. s. nõ expressa q̃titate, & tunc intellr qđ dẽt. s. cum effectu. Et pt opponi exceptio. Aut promisit expressa q̃titate certa, & tunc non posset opponi exce. l. prior. & ibi no. solu. mat. & d. l. Nesennius. † Ex
3 hoc apparet, q promissio, & solõ nõ æquiparantur. Nec ob. d. solõni C. ad l. Fal. l. fi. vbi promittere, & soluere æquiparant, qa est verũ q̃tum ad approbõnẽ, vt ibi, sed q̃tum ad impediendã repetitionẽ, si q dẽ p promissionẽ tollit prima actio, & eius nã, sicut p solõnẽ. & tunc est idẽ iuris, alias secus. vt apparet ex pdictis. Scdo op. & vr ista lex sibi ꝯdicere. dicit. n. qa nõ põt soluere, istud est ꝯdõ. Sol. nõ poterat facere deducto ne egeat, sed fecit remanendo egens. Tertio op. ext. gl. tutus fauorabili exceptione, & dubia, soluens repetit. l. qui exceptionem. j. eo. sed hoc est hmõi, ergo &c. In hoc ꝯrio & eius solutio
4 ne multum se inuoluit Cy. C. de iu. & fac. ign. l. cum quis. in 5. q. Et hæc est veritas, q tenet Ia. Bu. & Gul. de Cun. & Cy. addidit ad lectũ, q hæc exceptio est tpalis, quia psumit q diues efficiatur. leg. contra. §. deficientium. de mu. & ho. & l. si defunctus. C. arb. tut.

LEX X.

† **In diem.** † Hanc l. intellige, cum pecunia est debita in diem non valde remotũ, seu plixum. secus aũt esset, si ecce dies apposita in oblõne cum magno ĩteruallo tpis, vt usq; ad 10. vel 20. vel 40. annos, vel simile tps. Nam tũc ante talẽ diẽ solutũ repeti posset, cũ talis soluẽs hẽat exceptionem quasi ppetuã, vt in l. q exceptionem. j. eo. & p talẽ diuturnitate tpis quodãmodo ius in reb. cõstituit. l. 1. §. qđ ait. j. de superfi. & iõ plus soluere vr, & sic repetit. in §. plus aũt. Inst. de act. o. Et sic summaĩ hæc lex. Añ diem debitũ soluens non repetit. h. d. Et ad hoc allegat, q soluẽs vtroque iure debitũ, indebitũ, tñ iure exceptionis dilatoriæ, seu tpalis, solutũ nõ repetit, de quo dixi plene in l. cum quis. ver. quartus casus est. C. de iu. & fac. ign. vide bitis in l. sub ꝯdõne. & l. seq. j. eo. Sed iuxta hanc legẽ q ro, an hẽatur rõ ꝯmoditatis medii tpis? Dic, q sic. & hoc repetet, si ignorans soluit, vel si alr ex hoc fraudaret. j. q in frau. credi. l. oẽs. §. fi. j. sol. mat. l. si ꝯstante. §. quoties. Sed ꝯ legẽ istã opp. hic dr, q ille, qui est tutus exceptione tpali, si soluit, non repetit, ꝯ, ille, q hẽt exceptionem non numeratæ dotis, si soluat, nõ repetit, vt j. sol. ma. l. maritus. & tñ talis exceptio est tpalis, dic, aut est talis exceptio tpalis, cuius obiectus perimit totum principale negotium, ut exceptio nõ numeratæ pec. & non numeratę dotis, & tũc inducit repetitionem vt d. l. maritus. aut est talis exceptio, cuius obiectus non perimit totum negotium principale, & tunc nõ inducit repetitionẽ, vt hic. *

ADDITIO.

1 *Claud. In diem. Quid autem si illud debitum in diem non sit certum omnino deberi, puta quia interim est per creditorem aliquid implendum. & de text. no. in l. sed eddes. §. si quis in annum, j. loc.*

Men. In diem. Ioan. Rubert. lib. 1. senten. in cap. 26.

LEX XI.

Si is cum quo. Solutũ p seruo. licet minus sit in peculio, non repetitur h. d. Op. j. de libe. leg. l. si qs reum. Solu. hic soluit nomine oblõnis qua tenebat filius, vel seruus, ibi noĩe oblõnis ppriæ. * Et q sit rõ dñiæ, dic q filius vel seruus, est obligatus insolidum, pr vero inquantum est in peculio. j. de peculio. l. si quis cum filiofamilias. Et ideo quando pater soluit nomine suo, vltra vires peculii, soluit indebitum, & ideo repetit. Sed cum soluit nomine filii, indebitum soluit, & ideo non repetit. *

LEX XII.

1 *Conditio indebiti transit ad hæredem.*

2 *Indebite vsumfructum fundi proprii soluens, quando repetat.*

Si fundi. † Etiam ad hrdẽ trãsit hæc ꝯdõ. h. d. Ista lex legit duob. mo. vno mõ, q fuit solutus vsusfr. indebite, & ab eo, qui solum vsumf. hẽbat, quo defuncto hrs eius repetit vsufru. hoc est fructum pteriti tpis. Alio mõ legit q quis soluit vsumfr. fundi proprii indebite, tunc eo mortuo eius hrs repetit vsumfr. non formalem qa cũ sit dñs, cũ hre non pt. Vel intellige, q repetit for-
2 malem q est apud reũ indebite, q efficit cãlis, cũ erit solutus. † Vlt. glo. format vnã q. quæ est dubia ibi, quid si fundũ alienasset? Gl. ista pt intelli trib. mo. Vno modo, quid si alienasset fundum is, qui vsum fru. soluerat indebite, tunc rñ. gl. quæ remittit ad l. qui vsumfr. §. stipulatus. nihil facit. Sed rñ. q repetet dñs ad quem ex post fact oap-
a paret pertinere. §. eo. l. 2. & 3. Fructus aũt præteriti tpis repetet ipse soluens. Facit ad prædicta. §. vsufr. quem. cau. l. si tibi vsusfr. & leg. 3. §. si hæres. Scdo modo pt intelligi, q si aliquis alienasset fundum deducto vsufructu quẽ vsumfr. postea soluit indebite, & decessit, tunc procedit rñ. gl. de §. stipulatus, vt distinguamus, an retinuerit vsumfru. pro se tñ, an pro se, & hærede. Aut dubitatur, vt eo casu quo p se tñ retinuit. hrs non possit repetere, nisi fructus præteriti tpis: sed si vsusfructus pertineat ad hrdem, hæres non potest repetere vsum fru. Tertio mõ pt intelligi, qđ si alienauit fundum retento vsufructu. hoc est, quia ipsam alienationem proprietatis fecit indebite, tunc sitr respõsio gl. nil faceret ad propositum: nam tunc non esset dubium quod hæres eius posset proprietatem nudam repetere.

ADDITIO.

a *Pertinere. Adde secundum Alex. hic, quod magis cõis opinio est contra Bart.*

LEX XIII.

Naturaliter. Naturalis oblõ impedit repetitionem soluti, & ei potest accedere fideiussor, & pig. h. d. * Ex ista lege habes, quod seruus obligatus naturaliter. Et ad maiorem declarationem, vt videas qualiter obligatur naturaliter: præmitto, & quæro, quo iure introducta est obligatio naturalis? & intelligas de obligatione naturali, quam ius recipit, quia multiplex est obligatio naturalis, vt patet in tractatu de oblig. Instit. quem habeo in volumine secreto. Et dic quod talis obligatio naturalis, quã ius recipit, est sicut illa, quæ fit nudis pactis. §. de pac. leg. 1. & est introducta de iure gentium, vt probatur. ff. de pac. leg. iurisgentium circa princip. Et si dicatur, quare dicitur naturalis, ex quo est introducta de iure gentium? Respondeo, quia iusgentium dicitur natura-

ADDITIO.

Meno. Naturaliter. Ioan. Rubert. lib. 9. senten. iur. cap. 6.

naturale, vt Inst. de re. di. §. singulorũ, & §. p traditionẽ. iuncta ibi gl. in verbo, nãh. q̃ exponit. l. gẽtiũ. Et vt videas, quare seruus obligat̃ naturaliter, iã dicta op. & vr, q; oblĩo naĩis nõ fit introducta de iuregen. q a ser uus nañr obligatur, vt hic, & ĩ. de pecu. l. peculium aũt. Sed seruus de iuregen. nihil est, & nihil reputat̃. Nã seruitus illo iure est introducta. l. manumissiones. ff. de iust. & iu. ergo illa oblĩo non est de iuregẽ. cũ seruitus, vel seruus illo iure nil repetitur. R̃ndeo iusgen. dicit eũ obligari, nõ inspecta persona ipsius serui s̃m statum, quem hẽt de iuregen. sed s̃m statũ quem hẽt de iure nañi primæuo. l. naturali, quo oẽs hõies liberi nascebãtur, V̄ n nõ ꝯsiderat eũ, vt nunc, q a verũ est, q ꝯsiderata psona illius, nihil est, vt ff. de re. iu. l. qđ attinet. & l. seruitutẽ, sed ꝯsiderat eũ vt tunc. Et hoc ẽ, q dicit lex ista subtiliter intellecta, q ista est oblĩo nañs, qua dicimus seruũ obligari, & p q̃ nos dicimus seruo acqri, adeo, vt retentionẽ iuducat, est intelligendus & cõsiderandus status, quem habebat de iure naturali primæuo. Vide quæ dixi in l. neque. n. vet. & iurisgentium est duplex. ff. de mil. test.

1 *Pupillus in eo quo factus est locupletior, obligatur ciuiliter, & naturaliter sine tutore. & nu. 2.*

¹ §. Item quod. Pupillus sine tutore obligatur in quo locupletior efficit̃, iõ solutũ æquitate naturali non repetit. h. d. cũ. l. seq. Ad prin. l. op. qđ debitũ naturale solutũ posfit repeti. l. cũ q s. C. de iu. & fac. ig. & ĩ. e. l. fideicom. Sol. gl. s̃. eo. l. i. & d. l. cũ quis & dicit qđ hic dẽt intelligi, qñ soluit̃ p errorẽ iuris secus si factũ, vt in ꝯriis. Vltram. aũt dñt, & dic ut dixi, & tãgam in l. interdũ. ĩ. e. Cætera q̃ hic p gl. tanguntur in prin. sunt clara. Ad fi. l. op. de l. pupillus de ac. & obl. & ĩ. eo. l. qđ pupillus. dicit gl. hic loquitur in casu. quo pupillus obligatur nañr, q a efficit̃ locupletior. Contraria lo-
2 quuntur in casib. in quib. nec nañr obligat̃. Certe verũ đt glo. tñ † in casu huius l. obligatur ciuil̃r & naturañr, qñ est factus locupletior, ut đt hic in tex. & probatur ĩ. commo. l. 3. in princ. qñ autem pupillus obligetur naturaliter, vel non, dic ut l. i. inf. de nouationibus.

LEX XIII.

ᵃ Nam hoc natura. Op. de vsuc. & p̃scr. in quib. q s locupletat̃ cũ aliena iactura. Glo. đt, fallit ibi pp culpã eius ꝯ quẽ p̃scribit̃. l. qđ q s. i. de re. iu. hæc est bona sol. Nam pt esse, q ꝯ aliquẽ p̃scribit̃, & nulla est sua culpa, ut si pona mus eum ignorare. C. de p̃sc. lon. temp. l. si. ideo Dy. in l. i. de vsucap. pro emp. & in c. 2. extra, de re. iu. lib. 6. & Cy. & in l. i. C. de legi. dicunt, quod ibi est rigor scriptus in specie propter bonum publicum. l. i. ant. de vsucap. & præfertur huic æquitati in genere.

ADDITIO.

a Pom. Na hoc natura. Facit qđ voluit Bar. p rẽ huius tex. cõs. 37. & cons. 18. i. vol

LEX XV.

1 *Condictio indebiti est ex æquitate naturali, & ideo in ea veniunt fructus & cætera accessiones naturales.*
2 *Fructuum ratio a quo tempore haberi debeat.*
3 *Recipiens indebitum mala fide, non facit furtum.*

¹ Indebiti. Ista est no. lex, hæc ꝯdõ est ex æquitate nañi, & iõ in ea veniunt & fructus & cæteræ, accessiones nañes. h. d. Anteq̃ opponã, q̃ro qđ est hoc dictũ, indebiti ꝯdõ nañs? đt gl. i. in ea nañes accessiones veniunt. hæc nõ est recta expõ, quia nec illud q sequit̃ in tex. magis dẽret poni per modũ rõnis, q̃ per modũ illationis hoc est, indebiti ꝯdõ nañs est, hoc est, q a in ea accessiones naturales veniunt, sed tex. ponit p modũ illationis, & iõ expone ut dixi, indebiti ꝯdõ nañs est, i. ex æqtate nañi est, ut s̃. l. prox. & bñ sequitur, & iõ &c. Op. C. eo. l. i. Sol. ibi loquit̃ de accessione ciuili, hoc est de vsura, hic de nañi. ᵃ Sed q̃ est dñia seu rõ dñiæ? Videbat̃. n. ꝯtrium, cũ vsuræ hẽantur loco fructuũ, vt ĩ. de vsu. l. vsuræ. Rõ est ista, q a naturales accessiones descendunt ex re ipsa, & sunt quodãmõ pars corporis, vt s̃. de exce. rei iud. l. si q s cũ totũ. §. de fructib. & l. fructus. s̃. de rei uend. accessiones aũt ciuiles nõ descendunt ex re, sed ex stipl̃one, spãliter i ꝯctib. stricti iuris. vt C. de vsu. l. q̃uis. vnde cum ꝯdõ indebiti dicatur stricti iuris. vt inst de actio. §. actionũ. non inniũ. si non veniunt vsuræ circa stipl̃onem. Quid aũt accessio nañs. no. glo. ĩ. de
ᵇ vsur. in rub. ᵇ Op. q fructuum nõ hẽatur rõ nisi post litẽ ꝯtest. vel ni
2 si probetur. l. cũ fundus. s̃. si cer. per. Sol. qñque ĩ p. to illud q est meũ per rei vendicõnem, tunc quañr hẽatur rõ fructuum, dic vt l. fructus. & l. et ex diuerso. de rei vend. Qñque peto id. q est vel fuit meũ iure personalis oblĩonis & hr̃ rõ fructuum a tpe ꝯtc oblĩonis, vt hic, & s̃.
3 t. 2. l. qui se dẽte. . fi. & l. cũ quis. Aut peto, qđ non est vel fuit meũ, & tunc si actione str̃ cti iuris, & loquit̃ d. l. cũ fundus. ꝯria si actione bonæ fi. dic vt l. videamus. §. ex cã. cum seq. ĩ. de vsur. & per totam illam l. Vbi probatur hæc dist. Opp. de l. si non sortem. §. libertus. inf. e. Sol. hæc lex limitatur per illum §. vt teneatur de fructibus, quatenus est factus locupletior, si bona fide percipit. Quæro. quid si mala fide? Gl. dicit, q tunc facit furtum. l. quoniam. inf. de condic. fur. Vel d cut ibi dicit gl. Veritas est, q non facit furtum, cum in eũ sit translatum dominium, dicemus in d. l. quoniam.

1 *Condictio indebiti datur ad possessionem etiam rerum mobilium. & nu. 7.*
2 *Possessio quando transfertur, transfertur & dominium, quod ei accessit.*
4 *Indebitã pecuniam recipiens ab aliquo, an si illã perdat sine culpa, liberetur.*
5 *Indebitum reconciliatur sicut mutuum, & ei æquiparatur & nu. 11.*
6 *Indebiti in cond. ctione non veniunt accessiones ciuiles ad damnum, & pœnam*
7 *Indebitam possessionem recipiens scienter, quando potest præscribere.*
8 *Co. õne indebiti, si cõtra me agis, & ego cũ credebã me dominũ factum, postea cõtra te rei vẽdicõne, q a dñs, verũ potero opponere exceptionẽ, dolo facis*
9 *Fundus si sit traditus, in quo habebam proprietatem, alius vsumfructum, nõ tamen possidebat, quid repetendum sit.*
10 *Fundus si traditus est Titio, in quo quis habeat nudam proprietatem, & Titius expulit fructuarium, ad quid agetur.*
12 *Proprietas fundi nuda si tradita est, in quo alius habeat vtile dominium, si ille, cui est tradita proprietas, expulit emphyteutam vel feudatarium, & proprietas repetitur, an etiam repetatur illud vtile dominium.*
13 *Tertius quando quis possit opponere.*
14 *Emphyteutica fundi possessio ad te peruenit, quando durante illa emphyteusi fundus ipse a te non poterit vendicari.*

§. Sed & nummi. Ista est difficilis, & bene glossatus. § h. d. Hæc actio competit ad posses-
† sionem tñ, qñ sola poss. est translata, & ad dñiũ, q ipsius possessionis occasione accessit. & ad propri etatẽ nudã si ea sola sit translata. h. d. Primo loq̃t̃. qñ volens transferre dñiũ, & poss. solã possessio. qñ possessioni, accessit dñiũ. Quarto, qñ nudã proprietatẽ trãstulit, nem trãstulit. Scđo q̃ i solã poss. trãsferre voluit, & trãstulit. Tertio, Scđa ibi quẽadmodũ. Tertia ibi, sed & si possessionem. Quarta ibi, sed & si vlusft. Rõ huius §. est illud, q ponit̃ in prin. huius leg. quia hæc actio est ex æquitate nañi iõ non competit, nisi ad illud, quod
a est translatũ, & qđ ei accessit. No. q ꝯdõ † inde datur ad poss. qđ
1 tene menti, q a sæpe tibi occurret, q̃ i fit aliq s ꝯctus inualidus p minorẽ uel ecclesiã, vel aliũ. & eius vigore possessio tñ in alium trans
b fertur, poterit repeti p hanc ꝯ. dõnem. No. q transfert̃ poss. † sola,
2 & repetit̃ possessio, & dñiũ, qđ ei accessit. Cõcordat de do. cã. mort. l. si alienã. & ĩ. de iu. do. l. Proculus. & sol. matr. l. si alienam. alia sunt
3 clara. † Opp. q p recuperanda possessione rei mobilis, nullum dat̃ possessoriũ, vt no. In l. cẽ q̃ nobis. de acq. pos. Sol. nullum possessoriũ datur. s. interdictũ, sed bñ dant̃ actiones ciuiles, ut h. c, & in l. an hac. ĩ. de trit. & l. si cem. §. fi. & ibi no. ĩ. de p. ac. Quærit̃ circa istã partẽ,
4 † si iste, cui solutũ est, pecuniã p̃ciderat, an teneat̃? V̄r q sic l. incendium. C. si cer. pet. In ꝯriũ v̄r, nã iste nõ p̃t dici teneri ad poss. in genere, nã aliq d in gñe nõ p̃t possideri, q a op3, q sit certũ id, q possidet̃ l. 3. §. incertã. ĩ. de acq. pos. & l. locus certus. e. tit. Sed hic tenet̃ ad possessionẽ, ergo ad spem, sed interitu spẽi debitor liberatur. l. q te. s̃. si cer. pet. & l. si ex legati cã. de ver. ob. Præterea hæc ꝯdõ non dat̃ vltra q̃ q s sit factus locupletior. l. si non sortã, §. libertus. ĩ. e. ergo &c. Sol. aut ista pecunia est consumpta vtilitate consumentis, & tunc sine dubio tenet̃ p r̃am, q a locupletior est facta. Itẽ per aliam
5 reg. q a indebitum reconciliat̃ † sicut mutuũ, q a ei æqparat̃. vt in §. is quoq; Inst. quib. mo. re. ꝯh. obl. Aut pecunia fuit perdita simpl̃r, & tũc dñr quidam. vt Ia. de Are. hic, eum non teneri, per rõnes prædictas. Glo. hic v̄r, tenere ꝯrium. & idẽ Ia. de Are. in l. 3. §. appellata. s̃. si cer. pet. Ad rõnes in ꝯriũ r̃n. quia perditione secuta. fingit̃ ab ipso initio translatum dñium nummorũ. l. si filius. s̃. si cer. peta. iõ perinde est, ac si a prin. fuisset cõstitutus debitor gñis, q perire nõ p̃t. Cõtraria loquuntur, vbi cessat illa fictio. Venio ad 2. partẽ. & op. de l. si in area. ĩ. eo. Sol. vt in gl. & dicemus ibi. & in l. q exceptionem. §. si
6 pars. ĩ. eod. Venio ad 3. par. † & op ex glo. in ꝯdone indebiti nõ veniunt accessiones ciuiles. C. e. l. i. sed q accedat per vsucapionẽ est ciuilis accessio, vt Insti. de vsuc. in princ. ergo &c. Sol. non veniunt ciuiles accessiones ad dãnum, & pœnam debitoris, vt l. ꝯria. Soluere. n. vsuram, sibi pena est, sed vbi debitor nõ dãnificaret̃, q a aliũde sibi obuenit, tunc e æquitate nañi restituere tenet̃, sicut cæteras ac-
7 cessiones, vt hic. Op. q iste, q † possessionem recipit, non possit præscribere, q a sciebat indebitum & sic hẽbat malam fidẽ, ergo &c. l. i. C. de vsuc. trãsfor. dicit gl. sol. intelligo, q hic ignorabat indebitum. Certe nõ est necẽ dicere, nã bona fides req̃rit̃ aduersus eũ, ꝯ quẽ p̃scribit̃. nõ aduersus solutẽtẽ, seu cãm solõnis, vt l. si q s fundum ĩ. de acq. pos. Vñ hic posito, q ego scirẽ idebitum, tñ credebã me factũ
c dñm solõne. & sic aduersus verum dñm hẽbã bonã fidẽ. Op. si tu
8 agis ꝯ me ꝯdõne ind. ; ego cũ credebã me factũ dñm, postea agã ꝯ te rei vend. q a dñs. verũ potero opponere exceptionẽ, dolo facis, vt ĩ de do. exce. l. dolo. & sic tua repetio nõ habebit effectum. Respõd. nõ est verũ q a tu non agis hoc casu ꝯdõne ind. ad possessionẽ tñ, sed ad poss. & ad dominiũ, quasi dominiũ sit recõciliatũ vsucapione, sicut dicimus de mutuo, vt not. in l. . §. appellata. s̃. si cer. pe. vnde restitues mihi possessionẽ & dñiũ p ꝯdõnẽ inde. & iõ nõ posses postea agere rei vẽ. quia debuisses esse dñs. In casu tñ p̃cederet oppositio, qñ tu tradidisti mihi possessionẽ ex vna cã, & ego ex alio titulo, & ex alia cã præscripsi, tunc ergo solã possessionem quã habui a te, posses condicere, non proprietatem, quia eius occasione

ADDITIONES.

† Clau. Translata. Item quando fuit translatum vtile dominium, iñ remansit directũ. sic. n. possessio sola condic. casus est in l. hæres cum debuerat. inf. ad S. C. Tre. & ratio colligitur ex iis, quæ habentur in l. hæres institutus. inf. illo. & eo. tit.

a L. F. R. No. quod. Adde Bar. in l. 1. §. si vir vxori. eir. fi. inf. de acq. poss. vbi tenet cõtra iñ eius q dicit, & p̃supponit hic. s. possessionẽ posse trãsferri ex cõtractu inualido celebrato p ecclesia vel minorem, & ibi vide solutionẽ huius cõtrarietatis

b Pom. Repeti. Contrariũ tenuit idem Bar. l. 4. §. si vir. sup. de acq. pos. de quo ibi p Ia. Meon. No. Dec. cons. 157. col. 1. ver. similiter.

c Fidem. Adde quod Bal. in lec. anti. & Ful. hic sequuntur op. glo. per l. q homine, alleg. in gl. & similiter cum gl. transit Alb. de Ros. & Alex. (Alex. 3. f. hic. Rut. Et ideo pinde ẽst. Adde, q glo. & Bar. tenẽt doc. magis cõiter, quos sequitur

ſione non acceſſit.tex.hic loqr, qñ ex illa cã ſecuta eſt vſucapio,ſi bene aduertat, quẽ vide, ibi, feciſſem ita,&c Op.C.de his q a non do.l.ſi.gl.hic dr q ibi fallit fauore libertatis. Tu dic vt dicebat Iac. de Are.q ibi fallit,ſed eſt,q a pſcriptio ibi tollit dñiũ,q eſt cã pſona lis actionis,hic vero pſcriptio nõ tollit cãm perſonalis actionis, ſed eam auget,& validat.Quærit gloſ an ego qui repeto, tenear dño,ↄ quẽ pſcriptũ eſt: Rñ.gl.q nõ,vt l.ſi alienã.ĵ.dr do.cã mor. Venio ad par.Circa iſtã ptẽ gl qrit † no.q ſi tradidi tibi fundũ,in quo hẽbam proprietatẽ.alius hẽbat vſumfr.non tñ poſſ.debat.dr gl.dic vt l.fructus, la 1.in fi.l.ſeq.de rei vẽ.videlicet q ſi fructus ſunt pcepti ab ipſo poſſeſſore,repetet pinde,ac ſi tradẽs plẽũ dñiũ habuiſſet.ſecus in fructibus non pceptis,vt ibi no.† Itẽ qro,q ſi tradidi tibi nudã ,ppriẽtatẽ,tu poſtea expuliſti fructuariũ,ad qd agã? Rñ.gl nudã ,ppriẽtatẽ repetã p ↄdõnẽ indebiti,poſtea agam negatoria ↄ te, q a quo ad te liberas ædes hĩ.o.l.loci corpus.§.ↄpetit.ſ.ſi ſerui.vend.& ſic,tu pp vſumf.tertii nõ potes te tueri. Ita dr glo.& bñ.Itẽ qro,q d ſi qñ ſoluo indebitũ,nõ trãſfero in te dñiũ q a credo tuum,an ſecuta † ↄſũptione recõciliet indebitũ?Gl dr,q ſic,ſicut ĩ mutuo. Inſt. q bus mod.re ↄh.obl.§.ſi is quoque,& bñ.† Quero,& iſtud ẽ no.ponẽ,tu tradis mihi nudã ,ppriẽtatẽ fundi,ĩ quo alius hẽt vtile dñium quia emphyteuta,vel feudatarius,poſtea illũ emphyteutã, vel feudatariũ expello,tu repetis proprietatẽ,an dẽas a me hẽre illud vtile dñium,vel poſſeſſionẽ fundi reſpũ illius vtilis dñii, vr ſic, ut ſ.dem eſt de uſufructuario expulſo. Cõtrariũ determinat gl.q a vſusfr.cõmitat perſonã,vt cũ pſona finiat,nõ eſt ſic in emphyteuſi.Iſta glo. non vr vera,nã ſeruitutes reales non comitantur pſonã & tũc non pt quis opponere de iure tertii.d.l.loci corpus.§.cõpetit.Eadẽ rõne nec in emphyteuſi.Præterea ẽt emphyteuſis vr pſonalis,quia extin ctis perſonis reuertit ad dñm,vt in §.emphyteuſim.in Auth.de nõ alie.col.2.So.dico gl.bñ dicere ſi recte intelligat.† Dẽs ſcire q qñ que ius tertii eſt excluſiuũ iuris agẽtis in totũ ipſo iure qñque ope excep.& tunc an poſſit opponi de iure tertii,dico in l.2.de exce.rei iu.Qñque ius tertii non eſt excluſiuum iuris agẽtis,niſi reſpũ ↄmoditatis,& vtilitatis.Nam dñ ves , licet fundus dẽat mihi ſeruitutem, vel in eo hẽam uſumf.vel eius emphyteuticũ,& ſiſia , tñ pp ius tuũ vtilitas iuris mei minuitur iſto caſu quis poſſet opponere de iure tertii,hẽs hic melius q̃ alibi.Aut ius tertii eſt quoddam ius acceſſoriũ rei,vt ſeruitutes reales,uel perſonæ , vt ſeruitutes perſonales, tũc iure tertii non poſſũ opponere domino.d.loci corpus,§.cõpetit. & hac gl.Aut ius tertii nõ eſt acceſſoriũ ad aliud ſed p ſe principalr ſubſiſtit vt vtile dñiũ,q ↄpetit emphyteutæ,ſeu feudatario. & tunc poſſum opponere de iure tertii ad excludẽdũ intẽtionem tuam reſpũ illius iuris,vt hac l.Sicut poſſum opponere de eo qd eſſet excluſiuum totius iuris tui,vt l.ſi.C.de rei ven.& l.cũ ſeruũ qſquã, & ibi no.C.de ſer.fug.Nec pt dici,q iſtud ius emphyteuticum accedat pſonę,ſicut vſusfructus.Nam una emphyteuſis eſt in perſona oĩum, ſed vſusfructus nõ põt eſſe idẽ variatis perſonis leg.ſtipulatio iſta.§. ſi quis ita de ver.ob.& l.repeti in gl.quib.mo.vſusfr.amit.Et p hoc habes multum notare iſtam glo. q ſi tu expuliſti aliquem emphyteutam de fundo,vel alio reſpectu ad te peruenit poſſeſſio fundi qd alius non poteſt vendicare a te,donec durat ius illius emphyteutæ vt hic expreſſe tenet glo.facit ĵ.de pig.l.vectigali.

ADDITIONES.

a Fructus.Adde,vt ibi per Bar,& Spe,in tit.de emphy §.nũc aliqua,ver.161.Bal.in l.2.C.de fruc.& lit.expen.& 10 c.1.§.præterea.lo ultimo,de ,phib.feu.ali. p Fed.

b Illam gl.Adde q cum gl.tranſit Iac.But.Alb.de Roſ.in lec.antiq.Ang.& Sal.hic Pau.de Caſt.qui dicit non recedendũ a gl.& eſt cõis op.licet cõtra faciat l.tibi homo.§.ſi.de leg.Ale.tñ dicit,q in puncto iuris verior vr opi.contraria,q̃ dic.e tenere Bal.& Fulg.hic,& per iura allegata p ipſum,q̃q̃ Bart.in d.l.2.de exce.rei iud cõtra teneat.Tu de dnetr.Bart.in d.l.2.vide Pau.de Caſt conſ.141.incip.ad id quod quæritur.& ẽt quando quis poſſit opponere de iure tertii,vltra copioſe dicta per Alex.adde Pet.de Anch.conſ.198.incip.efficacibus rationib.

Ruer.Adde Ial.qui ſequitur Bar in l.2.col.6.C de iu.emphy.

LEX XVII.

Sub conditione. Solutum anteq̃ dẽatur pendente dubio pt repeti,ſed & ſi certum eſt debitum eſſe vel futurum eſſe,repeti non põt.h.d.cũ duab.legib.ſeq.

LEX XVIII.

5 *Dies incertus & conditio,quomodo differunt.*
2 *Dictio,cum,facit principaliter diem,ſecundario conditionem,& dictio,ſi cõditionem,ſecundario diem.*
3 *Promiſſio facta cum moriar,quando videatur donatio cauſa mortis.*

Nam ſi cum moriar. Op.ad hãc l.p l.ſi cũ hẽs.qñ di.le.ced.Sol.aliud in ſtipulone,vt hic,aliud in legato,vt ibi.† Quæro, q̃ eſt dña inter diẽ incertum,& cõdõnẽ.Gl in l.q ſi ea ↄdõne.ĵ.e.vacillat.finalr dr,q dies incertus fit p,cũ ↄdõ p ſi.Vide gl.iſta eſt vera Nã,cũ,fac t † pricipalr diẽ,ſcdario ↄdõnẽ,dictio,ſi facit principalr ↄdõnẽ , ſcdario diẽ. l.Titio qñ di.leg.c.e.& colſr ex iſtis legi. Aut ergo aliqd ,pmittitur, vel legat ad diẽ incertã.& añ ſolutũ nõ repetit.ſ.e.l.in d.e.Aut promittit vel legat aliquid ad diẽ incerta, & tũc aut ẽ ĩcerta oĩ ĩcertitudine.ſ.an & qñ.vt ſi ,pmitto qñ Imperator venerit in Italiam, & tũc ſolutũ añ diẽ poterit repeti , ut d.l.q ſi ea ↄditione.in fi.Aut eſt dies incerta qñ,ſed certa,an,vt dies mortis, & tũc nõ pt repeti , vt hac l.nã ſi cũ moriar & hoc in ↄctib.in vltimis volun.dic vt l.ſi cum hẽs.qñ di.leg.ced.Si vero debeẽ ſub ↄdõne,& tunc aut eſt condõ,q̃ oĩno extitura eſt,& ita certum eſt debitum iri, & tunc non põt repeti,ſecus ſi dubitatur , vt in iſtis legib.a † Vltimo op.ad hanc l.nam ſi cũ moriar.,pmiſſum,cũ moriat,vr do.ca.mor.l.Seia.de do.cau.mor. & l.Seia.de dote ple.& no.in l.q̃ dotis.ĵ.ſol.ma. Sol. oportet te intelligere hanc l.& ſiles,quæ iſto mõ loquuntur, qñ præceſſit aliqua cã promiſſionis,ex qua colſr q non fuit don.cã mor. ſed promiſſio ĩter viuos.Ita intelligatur.l.1.C.vt act.ab hær.& ↄ hær. & inf.de bon.autho.iud.poſ.l.hæreditarium æs.& C.de contrah.& com.ſtip.l.ſi.alias in dubio intelligereretur do.cauſa mor.vt dictis legibus. & l.mortis cau.de don.cau.mor.Ita intelligit Gul.hic,& alii Doct.

ADDITIO.

Mer.Ioan.Rober.lib.1 ſent.iu.c.26.
Mer o Grammat.deciſ 73.nu.12.

a P. m.Legib.Vide Alex.conſ.30.vol.4.& uide quæ ſcripſi in l.ſi alienam.§.Marcel lus.inf.de don.cau.mor.

LEX XIX.

1 *Obligatio naturalis tollitur,per diſpoſitionem l.ſi quis in tantam, & ſimilium.*
2 *Liberatus ex diſpoſitione,puta l.ſi quis in tantam , & ſimilium, an teneatur, in foro conſcientiæ.*

Si pęnæ cauſa. Liberõ , q̃ contingit ex pęna nõ tollit naturalẽ oblõnẽ.h.d. Glo.qrit exẽpla h'.l.& ponit exẽplũ in eo,q impetrauit iniquũ ius, & in eo.q pdidit actiones ſuas,& ponit exẽplũ p l.extat.ſ. q me.cã.& p l.ſi q̃s in tantã. C. vñ vi.vel p l.in criali.de iur om.iud.vel p auth. habita.C.ne filius p pa.vel p auth.ſtatuimus.C.de epiſ. & cler.qd no. & tene menti, † q ex illis legib.non tollitur oblĩo naliſ.† Vñ ſorte in foro ↄſciæ quis teneretur ſoluere,licet iſta naľs q̃ remanet,impediatpetitionẽ ſoluti. non tñ crederem q ex tali debito non ſoluto poſſet oppoi ↄpenſatio.ĵ.de cõpen.l.q̃cunque,& q ibi dicetur.Itẽ ponit gl.exemplum in Mace.ſed exẽplũ nõ eſt bonũ , quia per Macedonianum non tollitur naturalis nec ciuilis,ſed paratur excep.videbitis.inſ. eo.l.indebiti & l.qui exceptionem.& no.in l.cum quis.C.de iu.& fac.ignor.

ADDITIO.

Mer.Tiraq.de legib.connub.gl.2.nu.15.

a Conſcientiæ.Adde ultra Alex.in quantum tangit,an ualeat ſtatutum,quod creditor excludatur a cr. dito, ſi fuerit per quinquennium negligens.Pet.de Anchar. conſ.256.vide Pan.in c.nouit.de iu.

§.Quamus. Indebitũ ↄſideratur ẽt ex parte ſoluentis.h.d. Op.C.de pe.hę.l.de hær.& ĵ.e.l.repetitio .So. gl.hic ſoluit noĩe ſuo,ibi ſoluit noĩe alieno,ſ.hẽditario.Plene no.in l. ſi qd poſſeſſor ſ.de pe hær.Quid in dubio? a Dñt quidã ſuo noĩe.l. & magis.ĵ.de ſol.& inf.e.l.indebita.& ĵ.de in rẽ ver.l.ſi filius. & inſ man.l.Papin.Contrarium tenet Gul.p l.1.ĵ.de inſt.& l.cũ poſt mortẽ.ĵ.de adm.tut.& de acq.hær.l.pro hẽde.§.1.& iſta vera.Ad ↄtia rñde,licet ipſe non rñdeat,q qñque duplex eſt oblĩo,alia ſoluentis,alia alterius,tunc in dubio quis pro ſua vr ſoluere,ut in ↄtis,qñ que vna oblĩo eſt.quæ tñ eſt qualificata.Exemplum. Hic hẽs tenetur hæreditario noĩe, inſtitor tenetur inſtitorio noĩe.iſta oblĩo põt conſiderari ſimplr ſine adiectione illa,& põt ↄſiderari cum illa adiectione, ſem per tamen eſt una oblĩo , quo caſu pro illa oblõne cum adiectione ſua ſoluiſſe videtur,& ſic hæreditario nomine,ut ſup.dixi.

ADDITIO.

a Ruer.Quid in dubio.Adde,quod cum Bar.tenent omnes,excepto Ial.hic, qui tenet CONTRARIVM.

1 *Condicere partem dimidiam,non corpus,eſt dicere,quod pars dimidia reſpectu numeri condicitur,non reſpectu cuiuslibet corporis.*
2 *Error circa rem debitam inducit repetitionem.*

§.Si falſo. Si ſoluitur indebite cõis pecunia, pars dimidia ↄdĩ non cuiuslibet corporis.h.d. Op.ↄſumptione recõciliatur indebitũ ſ.e.l.indebiti.§.ſed & ſi numini.Item ↄſumi dr per immixtionem,vt l.ſi alieni nũmi.ĵ.de ſol. ſed hic erant ↄmiſti,ergo cõs pñt ↄdici.Rñ.Illud eſt verum qñ cõmiſtio fuit facta poſtea p creditorem recipientem . Sed ſi ab ipſo initio ſoluitur pecunia cõmiſta cõis procedit iſte uer.Facit ſ.ſi cer.pet.l.nam & ſi fur.in fi. & l.ſi ſocius.† Quæro quid eſt hoc dictũ,partem dimidiã cõdicere, non corpus ? Rñ. quia ↄdĩ pars dimidia reſpũ numeri, non reſpũ cuiuslibet corporis.d l.nam & ſi fur.in fin. Sed ↄ hoc op.p. quia ſaltem pro alia parte pt ↄdici poſſeſſio.ſ.e.l.indebiti.§.ſed & ſi numini.Sol Dñt quidã,q hoc vult dicere iſte §.quia vnam partem ↄdicã, rõne poſſeſſionis ,non corporis q.d.non ↄdicam ipſa corpora rõne dñii Alii,ut ſo exponunt dictã literam , q cõdicã partẽ dimidiã nõ certã.puta has, ar.ſ.de vſufr.l.vſufructuarium.§.ſi uuarũs. Et uerum dicit recte ĩtelligendo nam cõdicam certã partem reſpũ numeri ſicut ſi dicerem, peto quinque ex illis decem,non aũt magis vna quinque , quã alia. Et prędicta vera reſpectu proprietatis, ſed reſpectu poſſeſſionis poteſt alia pars condici,vt dictum eſt , niſi ſecuta ſit conſumptio , quia tunc repeteretur totum.Quod eſt uerum,niſi conſumens fuiſſet dominus partis,quia tunc conſumptio non reconciliaret indebitum ſicut nec mutuum,vt no.in d.l.nam & ſi fur in fi.ſup.ſi cer.pet.

1 *Cõnſ u ptione,& commiſti ne reconci liatur inde itum.*

§.Si putem. Solutũ indebitũ p errorẽ circa rem repetitur. Vel alr,Error circa rẽ debitã repetitionem inducit.h.d.Secus eſſet ſi alius pro alio ſoluiſſet,q a tunc creditore inuito nõ daretur repetitio. Sed hic ſoluit aliud tanquã pro ſe debitum.

§.Si duo. Si p plures ſoluat indebitum in q̃titate,cuilibet pro rata competit repetitio, ſi in ſpeciebus , eſt electio

eius

eius,q ad reddendam tenet.h.d.cũ duob.seq.Op.de l.cũ duo.ff.eo. So.ibi nõ soluũt sil.iõ repetit q postea soluit qa tũc erat ideb.tũ,hic soluerũt idebitũ sil.& pariter.Opp.& vr, q. prius repetat fideiussor, qa reus dẽt primo soluere,vt in auth.pñte.C.de fideiu.So.hoc pcedit d iur antiquo,hodie pri' repeteret fideiussor p dictã aut.Sz si eet renũciatũ bñficio fideiussoris,hodie remaneret lex ista incorrecta.

LEX XXI.

Planè. Op.ad hãc legẽ d l.pe.C.e.duæ sũt solones quas sil iunge,vtrũ in repetẽdo sit electio ei' cuius erat in soluẽdo? Dic aut soluẽtes sunt pñes,& transfert electio ad creditorẽ,q. tenet reddere,ne forte ipsi in petẽdo varient,vt hic.Aut soluẽs est vnus & tunc de iure antiquo est idem,arg.huius l.hodie ꝯ,vt l.pen.C.eo.

LEX XXII.

1 *Error in facto proprio toleratur,quando certatur de damno vitando.*
2 *Error præsumitur,vbicunque certat quis de damno vitando,& alius de lucro captando,probando rem aliter se habere.*

1 Sed & si me putem. † Qñ quis certat de dãno vitando,error in facto proprio toleratur.h.d.Op.in facto proprio non est tolerabilis ignorantia. l. q.q. ad Vell.Sol.hic certat de dãno vitando,aduersarius de lucro captãdo,merito est tolerabilis ignorantia.Sed certe hoc non est verũ,qa in d.l.q.q.tractat de damno vitando.iõ dic q ista lex intell,qñ repetens certabat de damno vitando, & iõ ignorantia fideiussoris non
2 toleratur.† No.ergo ex hoc tex.cum gl.q vbicunq; qs certat de dãno euitando,& alius de lucro captando probando rẽ aliter se hre, error pſumitur.Idẽ no.i l.cũ de idebito.inf.de pb.& l. si post diuisionẽ.C.de iu.& fac.ig.& no.in l.de ætate.§.qui iusto.ff.de interro. ac. Dixi plene in l.non fatet.inf.de ꝯfes.Vide gl.super verbo potero.

ADDITIO.

Mero:Nota.Parif.conf.7.nu.6.lib.3.

1 *Condictionis incerti materia.*
2 *Condictio incerti,an sit actio.nu.5.*
3 *Fallacia de quid ad quale,an,vocetur fallacia accidentis.*
4 *A verborum significatione non recedimus,nisi de contraria mente appareat.*
6 *Condictio incerti nunquam habet locum,ubi alia actio est prodita.*
7 *Possessionem repetere an dicatur incertum.*

§. Cum iter. Cũ soluit deditũ, tñ alr q deat ad soluentis incõmodũ,si est incertũ,ei p actionẽ incerti
1 ꝯsulit.h.d.† Materia ꝯdõnis incerti tradit hic p gl. melius q alibi, iõ circa eã aduertamus.Op.& vr q deat agi ꝯdõne sine cã.l. 1.& l. 3.ff.tit.1.Huius timore reperio i ista mã tres opi.& ego sum i quarta,vna fuit Io.q ꝯcedebat oppõnẽ,qd hic agat ꝯdõne sine cã,&q hic dr incerti,expone.i.ꝯdõne sine cã,q dat ad incertũ.Dicit.n. lo.
2 q ꝯdõ incerti † non est pprium nomen actionis,& iõ in arbore sua, non fecit ei ſpãlẽ titulum,sed posuit sub tit.de ꝯd.sine cã.Idẽ tenet Rof.qa si ꝯdõ incerti esset pprũ nomẽ actionis,hremus d ea ſpãlẽ titulũ,sicut de aliis actionib.seu ꝯdõnib.Cõtra op.lo.facit.p ꝯdõnẽ sine cã.repetit illud q sine cã est apud aliũ.l.1.ff.de cond.sine causa,sed fundus nõ est apud aliũ sine cã,q.a erat debitus, iter non est apud aliũ,q.a dñs non debat iter sibiipsi.ꝯdr ergo aliquid,q nõ est in rerũ nã,nec fuit traditũ.Dicit.n.tex.ꝯdicã,vt iter ꝯcedatur.huius timore dicit Io.q hæc propõ.Fundus est apud eum sine cã, non est vera:sed ista ppõ fundus liber est apud eũ sine cã,bñ est vera,& iõ ꝯdicetur ab eo,vt patiatur seruitutem imponi.Ita dicit Io.Itẽ op.ꝯ Io q.a s'm hoc iste §.non faceret ad titulum,ꝯ l.Imperator.ff.de in diẽ add.dicit ipse,imo q.a indebite est solutum,hoc est fundus, liber est indebitus.Ista opi.Io.non vr vera,ptinet.n.fallaciam † de quid ad
3 quale,q vocatur fallacia accidentis:nã ꝯdõ sine cã ꝯpetit, qñ qd sine cã vel indebite soluitur.l.1.in prin.inf.de ꝯd.sine cã.Sed hic q soluit,indebitũ nõ soluit:sed soluit alr q deat,q.a soluitur liber fundus, cũ deat solui seruus,& sic nõ ꝯpetit sine cã.Præterea.hoc est facere
4 violentiã huic tex.† sed nõ demus recedere a verbis,qñ possumus.
5 l.1.§.si is.inf.de exer.& l.non alr.de le.3.ergo &c.Non ob.† q hæc actio nõ hẽat ſpãlẽ tractatũ,q.a nos reperimus in multis aliis vt in interdicto fraudatorio,de quo in l.pupilli debitor.in prin.inf.de lõ. & in interdicto de ruderib.tollen.de quo inf.de dã inf.& l.ptor.§.si. & in multis aliis locis.V ñ alii sunt in alia opi.q ꝯdõ incerti sit proprium nomẽ actionis,& h at locũ vbicunq; petit incertũ.Sicut cer ti ꝯdõ hẽt locum vbicũq; petitur certũ.Horũ opi.recitat Ia.d Are. in l.certi ꝯdõ.i prin.ff.si cer.pe.& ibi tangit in gl.sup verbo, ex certo.Ista opi.nõ tenet a nostris Doc.q.a hoc nulla l.reperit cautũ. ergo &c.imo vr ꝯrũ Inst.de ver.ob.i prin.ubi d. q qñ e stipiudẽt incertũ agit ex stipulatu.Tertia fuit opi.Azo.in summa sua,q gl.refert hic,vt dicamus,q ꝯdõ incerti est proprium nomẽ act onis, & hẽt loci vbicunq; petit incertũ,pterq ex stipulatu.Ita loqt hic, & l.exceptionẽ.§.si pars.inf.e.l si tibi liberõ.inf.de ac.emp. & ff de le. 1.l.qd si nulla.& i l.& iõ.§.fi.inf.ti.2.s'm gl.hic.Vñ cũ aliis actionib. ꝯcurreret ista ꝯdõ incerti,vt cũ actione ꝯmodati,& depositi,i qua peto rẽ restitui,& sic incertum.Ita dt glo.& sic intelligit legem istã. Sed huic lec.op.de l.indebiti.§.sed si nummi,ff.e. Sol.ibi agitur ad possessionẽ.Et licet aliã rẽ tradi,dicat esse incertũ tñ in ꝯdone indebiti vr esse certũ,q.a peto possessionem,q tibi tradidi,eo mõ quo tibi tradidi sicut dicimus,in mutuo,quia licet als hæc appſo, vinũ, bonum,sit incerta,tñ in mutuo dr continere certum.refertur.n.ad eã bonitatẽ seu qualitatẽ,in qua factum est mutuum,vt ff.si cer. pe.
6 l.cũ q d,& nõ.in l.certi ꝯdõ.eo.ti.& sic gl pertransit.Ego dico † q. condõ incerti nunq hẽt locũ,vbi est pdita alia actio.qd pbo,quia sicut alia actio.f.ex stipulatu,facit cessare condõnem incerti,s'm Azo. ita alia actio ordinaria.& multo magis.Pro hoc vr tex.in l.pmisisti.infra de præscr.ver.et hoc vr noluisse sentire gl.alia actio,competeret, &c. & tex.diceret incerti condõnẽ,exponit illa uerba,icerti,q sunt significatiua facti,hoc est id,qd est icertũ.Ita no.in l.si hæres.ff.de ac.emp. & ff.de vsuf.ea.rer.q usu consu.l.trib.in ver.incerti.Dico ergo sic,q i que aliq d est icertũ, sed uenit certificandũ p sñiam, vt interesse. tũc nõ hẽt locũ ꝯdõ iceiti,sed certi ꝯdõ,vt ibi tex.vr dicere icerti.die.i. certi cõdõne,q dat ad interesse,qd est incertũ ab initio,vel.fi.ff.si qs in ius vo.nõ ier.et l.liber hõ.§.fi.de ver.obl.et no.p gl.in l.certi cõdõ super ver.ex certo ꝯtu. ff.si cer. pet. Qñq ue petit illud,qd est oĩno incertũ,et durat incertũ,nõ aũt venit certificandũ per sñiam,tũc si qdẽ ad id est aliqua actio pdita,q.a cadit obl'o in ſpe alicuius ꝯtus, vel detur ex testõ,tunc aget illa actione ordinaria.& nõ cõpetit cõdõ incerti,ut inst.de ver.ob.in prin.et l.pmisisti.ff.de pscr.ver.et vbi lex diceret incerti,expone.i. tali actione q cõpetit ad incertũ,et sic factũ significet.l.si hrs.ff.de ac.emp.et l.tr.b.de vsuf.ea re.q usu consu.Sed si nõ cadit in ſpẽm alicuius ꝯtus,vel quasi,tunc aduerte,si q dẽ illud,q est gestũ inter partes, est tale q ꝯsueuit patere cõdõnẽ, recurrimus ad cõdõnẽ incerti,ut hic,et l.q excepr.§.si pars.ff.e.l.si tibi liberũ.ff.de ac.emp.l.q si nulla.ff.de leg.i. et de vsufr.ea.re.q usu cõsu.l.hoc senatusc.§.i. Declaro hoc,istæ ꝯdõnes ob cãm indebiti, et sine cã,nõ oriũtur,nisi aliqd negot.ũ sit inter partes gestũ. l. si in area.ff.e.et l.si me et Titiũ.si cer.pe. Negotio tñ gesto inter eos orit ꝯdõ dicta,nõ s'm id qd agit, sed extra id,i.extra ppositũ agẽtium. l.si is.in fi.ff.cõmo. V ñ in casu pposito huius l. et similium allegatarũ.ff. hæc ꝯcurrunt.Negotiũ.n.est gestũ inter me et te, q.a fundũ tibi dedi liberũ,et est æquũ q mihi ꝯstituas seruitutẽ, quia hoc ab initio dẽbam deducere,licet tpe solonis hoc nõ ageretur,sed quia indebiti nõ possum agere,q.a debitũ solui,nec sine cã, qm aliq d non est apud te sine cã,iõ recurrimus ad cõdõnẽ incerti.De hoc est casus hic cũ si ll:alle. Sed si illud,q tibi solui, et eius sũba esset apud te indebite,uel sine cã,puto, q cõdõ indebiti , et sine cã daretur ad illud,licet esset incertũ.d.l.3. ff.de cond.sine cau.ut pbatur.ff.l. proxi. vbi fuit solutus Stichus,aut Pamphilus qui dẽbatur alternatiue,certe cum non sit electio repetentis, illa actio dr cõtinere incertum. l, ubi aũt.§.qui illud.de uer.ob.et tñ competit condõ indeb. ut sup.l. proxi.Idem sup.eo.l. si fundi mei . ubi per hanc condõnẽ repetitur vsusfruc & ille qui petit vsumf.petit incertũ.d.l.vbi aũt. 2.rñsio . Et hoc mõ possumus intelligere. l.indebiti.§.sed & si nummi.ff.e.quia
7 licet repetere † possessionem dicat incertum,tñ competit hæc ꝯdõ quia illud incertum fuit solutum. Qñq; incertũ debetur ex aliquo actu, ex quo ꝯsueuerũt oriri istæ cõdones, & æquum est actionem dari,tunc competeret actio in factum.l.quoties.ff.de præscri.ver.in casu tamen competit condictio incerti. l.& ideo , in fi. ff.de condi. fur. q qualiter intelligatur ibi dicam,tene menti prædicta.

LEX XXIIII.

1 *Tra sactio post sentent am,q æ sit ratio quod non valeat.*
2 *Statutum q de qu vib t lit fiat cõpromi̇ssũ,non ht quã q hẽt sñiã d ffinit uam,vel instrumentum guarentigiatum hab t s xecutio .m par.t .m.*
3 *Compromissũ non est qu.ed m t ansactio.*
4 *Aquil ana stipulatione non transi .i ur super re iudicata.*
5 *Res iudicata non d citur donec appellari potest.*

a Eleganter. Datũ ex cã trãsactionis q secuta nõ est, a vel inualida est,repetitur.h d.vsque ad §.si quis post. Quæro,q dña est inter principium legis, & ver.idẽ puto? Dic vt in g..Scdo qro,q dña est inter princip ũ legis.& §.si post rem?R ñ.q.a ff.transactio non fuit secuta:hic fuit secuta,sed inualida.Quæro,qu æ
1 est rõ † q. non valeat transactio post rẽ iudicatã? Tex.dic.t.q. Im-
b perator sic voluit.Gl.dicit melius q transactio dr fieri de re dubia: sed postq est iudicatum non est dubia,ergo &c.qd tene menti pp sta
2 tata † terrarũ, q dñt, q de qualibet lite partes cogant ꝯpromittere in arbitros,vel in arbitratores . Nã si quis hẽt sñiam diffinitiuam, vel instr'm publ.guarentigiatũ, q s'm formã statuti mereretur exe-
c cutionem,sicut sñia diffinitiua,tũc non cogeret ad compromittendum,quia ꝯpromissum est † quãdã trãsactio,vt in Auth.ut dit.iud.
3 §.1.& in auth.si vero cõtigerit.C.de in.& ibi no. Sed de eo q certũ est,nõ pt trãsigi,ergo &c.sed si illud instr'm non esset liquidum,sed
4 posset in aliquo in dub.ũ reuocari:tũc secus,ut hic. Quærit gl. † an per Aquilianam stipulatiõnem possit trãsigi super re iudicata? Quidã dñt,q sic.Contrarũ dicit gl.& bene hic,& l.si cã.C.de trans.vbi dr per gl melius,q hic. Supra dicit gl.q illud qd deuenit in sñiam posset deduci in stipõnẽ, & postea posset sup stipõne dubitari, & sic valeret

ADDITIONES.

a Pom.Non est.Vide aliquid per Alex.conf.31.vol.1.
b Non valeat.Vide Ro.conf.404. Alex.conf.9.conf.116.vol.2.Pan.conf.94.vol.1. Are.conf.38.Ale.l.fratris.in fi.C.de transf.& in l.1.ff.de trans.conf.94.vol.1. Pan. ca.de refer Bal.c.pastoralis.col.1.eo.tit.Pan.c.exposita,de arb.Are.conf.29.alias 28.col.fi.Ale.conf.62.vol.2.ubi dicit quid quando calumniose peteretur,vide et Soc.conf.4.& conf.62.& no.q statutum de causis compromittendis, non habet locum in casu indubitabili,latè per Barb.conf.42.
c Non cogeretur . Adde Bal.conf.163.incip.statutũ est.lib.3.& Pet.de Anch.conf. 183.incip.pro clariori intellectu.

valeret transactio, quod intellige si dubitaretur non ficte vt s. de transl. cum. libi. §. si cum lis. † Vltimo dicit, quod quam res iudicata non dicitur, donec appellari possit, vt hic. & hoc est, quod dicunt Canonistae sententia transit in rem iudicatam. quod etiam videtur tex. dicere. l. si fundus. §. si plures. ff. de pig. quod dic vt l. litigatoribus. C. de app. plene. ff. de iud. l. i.

1 *Exceptio transactionis iurisiurandi, & res iudicata, impedit li. conte. & quando possit opponi. nu. 7.*
2 *Exceptio impediens li. contest. si omittatur, non reddit processum nullum.*
3 *Exceptio impediens processum debet opponi ante li. conte. & opponitur etiam post, si post incipit competere.*
4 *Exceptio incompetentiae seu priuilegij fori, debet opponi in initio, & sic antequam aliquid fiat.*
5 *Exceptio procuratoria non potest opponi post li. contest.*
6 *Exceptio excommunicationis, vel banni, vel non solutarum collectarum, potest opponi quandocunque.*
8 *Si opposui exceptionem ad impediendum processum, & super ea fuerunt testes examinati, & succubui, vtrum post li. contest. potero illam opponere ad iustitiam causae in vim peremptoriae.*

§. **Siquis post.** Iste est notabilis. §. * No. ex isto §. quae sunt exceptiones, quae impediunt li. cont. & pro cessum, cum opponens est paratus incontinenti probare eas, pro quo facit s. ad exhib. l. 3. §. ibidem subiungit. Idem credo in exceptione iosonis. Ratio est, quia iusiurandum ... tollit omnis obligatio, tex. est Inst. quibus mo. tol. obl. in ... eius, quod debetur, ... & pro hoc ff. de cond. ind. l. index. & l. Iul. Idem dico in exceptione ... dinis. C. de adul. l. quam Alexandrum. & ff. de exce. rei. gnali. l. fundum. idem in exceptione intentionis. Quia dicebam, domine iudex, non teneor respondere libello, quia actor non habet actionem, nec sibi competit actio, & sine actione nemo experitur, &c. s. de ne. ge. l. si pupilli. §. fin. Idem in exceptione nullitatis, quia dicebam falsum procuratorem, vel reuocatum. C. de proc. l. licet. & ff. de fideius. in l. si contendat. Et idem, secundum Ia. de Are. in exceptione praescriptionis, ff. de adul. l. mariti. §. praeterea. vbi hoc tenuit per l. 3. §. ibidem subiungit in fi. s. ad exhibendum. Nec exponas dictum verbum, finita. s. aureu. vt multi faciunt, sed silentio longi temporis, vt videtur casus C. de censi. l. fi. in fi. ver. quod si tempus adscriptum li. x. Nec ob. l. empto. C. de praescr. lon. temp. per quod tenuit Arch. in c. 1. de li. conte. li. 6. quia ibi reus opponens hanc exceptionem voluit vltra procedere li. conte. vel dic, tamen Ol dra. quod exceptio, quae non tribuit ius in re, sed tantum actionem elidit, impedit. li. cont. s. de adul. l. mariti lenocinium. §. praeterea. Exceptio vero, quae ius in re tribuit, si simpliciter ante li. cont. opponatur impedit li. contest. C. de quadr. praescr. l. omnes. Si vero conditionaliter, quia dicit reus acto rem, non dominum, & si probauerit se dominum, & dicit reus separatum probare se praescripsisse, hoc facere potest. C. de exce. l. si quidem. & tunc non impedit li. conte. vt l. emptor. s. alle. secundum Ia. Bu. * Exceptio transactionis impedit li. conte. & si omittatur, non reddit processum nullum. & si post contestationem incipit competere reliquam partem iudicii impediet si opponatur, & si non opponatur, solutum poterit repeti. h. d. * Sed quid in aliis exceptionibus peremptoriis. Quidam dicunt, quod impediunt li. cont. si prompta fides sit de eis. ar. s. vt in poss. leg. l. si is, a quo. in prin. s. ad exhib. l. 4. §. ibidem subiungit. Nec debet contestari lis, postquam de iure partis apparet ante li. conte. ar. ff. ad Vell. l. aliquando. §. fi. & pro hoc in Auth. de testi. §. si vero dicatur seruilis. & §. seq. & pro quo facit ratio, quia boni iudicis est lites dirimere. s. si cer. pe. l. quidam existimauerunt. Item quia iudex debet facere id quod expedit litigatoribus. s. quod peremptoriam recipiat, ne liti gantes sumptibus vexentur, ar. ff. de aqua plu. arc. l. 3. §. pe. Nec ob. lex peremptorias. C. sent. rescin. non pos. cum si. quia illud in fauorem rei introductum est, cui fauori iste potest renunciare, potissime, si in proprio habet probationem, pro quo ff. ad Tre. l. ille a quo. §. si tecum Et in ista opi. est Gul. de Cun. Tu dic quod omnis exceptio, quae est reperta ad litis decisionem impedit li. conte. cuiusmodi sunt transactio, ut C. de transa. l. si fratris. §. sententia. & ff. de re iudi. l. 1. & iusiurandum, vt l. 1. s. de iureiur. Si vero non sit reperta ad litis decisionem, sed ad conseruationem iuris partis sit reperta exceptio peremptoria, non impedit li. conte. vt exceptio Macedoniani. Velleiani, & similes, cum sit speciale in causa appellationis C. de temp. appel. l. fi. §. illud. ergo sit in aliis ius commune. l. i. ad ... pro quo casus in Auth. de exhiben. re. §. si vero et quidam. Sed in exceptione pacti, distingue. an sit pactum factum de non agendo, & tunc impedit li. cont. vt s. dictum est de aliis peremptoriis. Et vide Io. An. & Arch. in c. 1. extra de li. cont. li. 6. impedit et li. conte. lapsus fatal. ... appellationis, vt est casus. C. de temp. app. l. 2. §. fi. cum ibi notat. Et generaliter omnes exceptiones, quae perimunt eam, impediunt litis contest. ... impeditur li. cont. super rei vend. si possessor conuenitur per alterum super possessione, vt C. de interd. l. incerti. in glo super verbo, orta. Item exceptio obscuritatis libelli, ut no. s. de off. ... fa. l. 1. lac. tex extra, de li. cont. c. 1. & 2. lib. 6. Exceptio transactionis impedit li. cont. & si omittatur, non reddit processum nullum, etiam si post li. conte. incipiat competere in alia parte iudicii, exceptio transactionis, quia si lite contest. fuit facta transactio impedit, si opponatur. Si non opponatur, solutum poterit repeti. h. d. & est multum no. §. & forte de notabilioribus huius tituli. Contra istum tex. oppo. de l. qui Romae. §. Seia. ff. de ver. ob. dic quod licet ibi fuerit transactione negotium finitum, tamen post in iudicio non fuit de transactione oppositum, vt potuit. ergo &c. hic vero oppositum, quare li. contest. impedi. * Primo loquitur quando transactio praecessit contestationem. Secundo, quando est secuta. Secunda ibi, sed & fi. No. † quod exceptio transactionis impedit contesta. Idem in exceptione iurisiurandi, & rei iud. ut l. 1. & 2. & l. nam postea. s. de iureiur. & C. de transl. l. fratris. Secundo no. † quod exceptio, quae impedit contes. si omittatur, non reddit iudicium retro nullum. Tertio no. † quod exceptio impediens processum debet opponi ante li. conte. si incipit ante competere, sed si incipit post competere, potest opponi postea, vt l. 2. C. de praescr. eius. li. & l. Pomp. §. ratti. s. de proc. & ibi dixi. Circa primum de excep. quae impediunt li. s. de proc. & ibi dixi. Circa primum de excep. quae impediunt li. conte. dic vt dixi in l. nam postea. in prin. s. de iureiu. Circa secundum quando debeat opponi ista exce. videtur quod possit opponi in quacunque parte iudicii, vt c. 1. extra de exce. in 6. Sol. quaedam est exce. dilatoria, seu impediens processum † propter priuilegium fori, & ista debet opponi in initio, antequam fiat aliquis actus, per quem videatur in iudicem consentire. l. fi. C. de exce. & c. 1. de re iu. c. inter monasterium. Dixi plene. s. de re iu. l. quidam consulebant. Quaedam est exce. quae impediret † processum propter personam agentis, & ista quandoque purgatur per li. conte. vt in exceptione procuratoria. l. Pomp. §. rati. s. de proc. Nam cum procurator per li. conte. efficiatur dominus litis, ideo postea non potest sibi dici, tu non es procurator, vel potes agere. l. Pompon. §. ratti. & l. ita demum. C. de proc. Quandoque excep. non purgatur per contes. vt exceptio excommunicationis. Sicut enim erat † excommunicatus ab initio, ita post cont. manet excommunicatus, & ideo licet haec exceptio non possit opponi contra ea quae iam acta sunt, poterit opponi contra ea quae agenda sunt. Sicut enim ab initio poterat sibi dici, tu non es audiendus, ita nunc potest sibi dici, tu non es audiendus, vt d. c. 1. ext. de exce. li. 6. & idem videtur de exce. banni, vel de exceptione, quod non soluit collectas, & si quae per formam statuti reddunt personam inhabilem ad agendum, vel faciunt, quod audiri non debeat. Quaedam est † exceptio, quae impedit contes. ex natura causae, vel contractus, vt exceptio transactionis, rei iu. & iurisiurandi, & similia. tunc ad impediendum processum debet opponi ante li. cont. vt hic. Sed si opponeretur possent opponi post conte. non ad impediendum processum, sed ad iustitiam causae, sicut caeterae peremptoriae. vt l. peremptorias. C. sen. res. non pos. † Sed si inciperet competere post contest. tunc et posset opponi ad processum, vt hoc §. cum si. † Quid si opposuit vnam de istis excep. ad impediendum processum, & super ea fuerunt examinati testes, & succubui, vtrum post li. conte. potero opponere ad iustitiam causae in vim peremptoriae, & de nouo testes producere? Gul. de Cu. videtur dicere quod non, quia iam sunt aperti, & publicati testes, ergo &c. In contrarium videtur tex. in c. veniens. el 2. de test. non determino ego nunc.

ADDITIONES.

a Pom. Exceptio. Vide pro declaratione Ro. consi. 330.
b Excep. Adde ut plene per Spec. in tit. de excep. §. dicto. per totum. Menu. Ias. cons. 180. col. pe. lib. 2. consi. 168. col. 3. eo. Rui. cons. 227. in fi. li. 2. quando haec persona ita censeatur inhabilis.
c Sicut. Vide Fel. in c. except. ver. fallit tertio, & ver. item ista. de excep. Alex. l. 1. §. sublata. inf. ad Treb.
d Agenda sunt. Adde de exceptione excommunicationis, quando possit opponi Fed. cons. 118. & de except. banni Ro. cons. 214. & an dicta de excommunicato, habeant locum in bannito. vide Io. in add. ad Spe. in ti. de sent. §. iux. ver. Item est nulla, ratione litigatoris. Ruer. De excep. banni Adde Bar. sibi CONTRARIVM in l. Vran. inf. de fideiuss. quam contrarietatem no. Ang. & Imo. ibi. & pro sol. vide eorum di. & ibi & Ale. & Ias. in l. 1. §. inf. ad Trebell. & aliquid per Ias. hic, qui no. hanc CONTRARIETATEM.
e Except. Contrarium tenuit Bar. l. Vran. vlt. col. inf. de fideiu. & ibi per Ale. in apo. Meno. Quaero. Dec. consi. 276. col. 2. uer. sed praedictis. Clau. Non posse. Idem est & in exceptione, quae concernit instantiam, & merita, ut no. Inn. in c. constitutus. de rescr.
f In contrarium. Adde Fel. consi. 211.
g Pon. Determino. Adde quod deteriatur in extrau. ad reprimendum. in gl. in uer. summarie. uer. quidam sunt emergentes. Anc. cons. 333. anc. pro decisione istarum. ver. item aduer.

---

1 *Indebite solutionem in actionibus poenalibus repetitur.*
2 *Indebite solutum in actionibus, quae crescunt per inficiationem, non repetitur. & nu. 7. & de ratione. nu. 3. & nu. 5.*
4 *Aestimatio uani timoris nulla est.*
6 *Indebiti repetitionem quae impediant.*

§. **Si qua lex.** Solutum indebite † in actionib. poenal. repetitur. h. d. Op. C. e. l. ea. quae. Sol. hic loquitur in actionib. quae sunt poenales ab initio, ibi in his quae ex post facto crescunt per inficiationem. Contra hoc op de l. inde Neratius. §. fi. cum l. seq. s. ad l. Aql. Solutione intellige hanc solo. secundum illam l. quod maleficium erat ab aliquo commissum: ideo in actio. l. Aquiliae soluens non repetit; secus si a nemine esset commissum, vt ibi Quaero. † quae est ratio quod in actionib. quae crescunt per inficiationem solutum indebite non possit repeti? Re. dicunt quidam, quod licet sit indebitum respectu soluentis, tamen est debitum respectu eius cui soluitur, vt patet ex his quae dixi in praecedenti contrario. Ista ratio confunditur per l. 1. ibi. i. s. c. Vnde alii dicunt, quod ratio est, quia vane timuit & † vani timoris nulla est aestimatio, ut s. quod me. cau. l. nec timorem. & ff. de re iud. l. si quis absolo. Ista ratio gl. non est bona quia idem esset & si iuste timuerit, vel si omnino se debitorem credidisset. ex iusta causa. l. ea quae. C. eo. vide gl. Alibi ponit rationem verissimam. † in his quae crescunt per inficiationem, si ab initio soluo, videor tecum transigere, quasi dicam, prius volo hoc soluere, quam me in hoc dubio ponere. Vnde sicut solutum ex causa transactionis non repetitur. transactione secuta, vt s. ea. l. in prin. & C. eo. l. 1. ita solutum ex hac causa, quae per inficiationem crescit. Ita not. in l. error. C. de iu. & fac. ign. & tangitur per gl. in d. l. ea quae. C. eo. quod hic tenet Gul. & ista uera est, quicquid dicat Pet. in d. l. ea, quae C. eo. Quaero † quae sunt causae quae impediunt repetitionem indebiti. Et aduerte quia quoddam est indebitum ciuiliter. sed naturaliter debitum, vel est indebitum ope exceptionis, & de istis dic ut s. e. l. 1. Sed si quaeris de eo quod est indebitum omni iure, nunc gl. hic enumerat casus, quos tu inuenis vide, & eam signa. Primus casus est in his quae crescunt per inficiationem, ut dictum est. † Sed certe licet hoc sit indebitum respectu causae remotae, propter quam soluit. s. damni dati, vel

uel legati facti piis locis, tñ est debitũ respũ cãe, pximæ tacite intel lectæ. l. trãsactionis, vt. if. trãsigere, ut. s. dixi. Secds ẽt casus qñ scies solut dt gl. & hic idẽ qa icipit eẽ debitum respũ cãæ pximæ tacite subintellectæ. l. donõnis. l. cui⁹ p errorẽ. inf. de reg. iu. Tertius cas⁹ ẽ qñ iurauit creditor sibi dẽri illud q. ĩ ueritate nõ debebat, certe & hoc idẽ, qa icipit dẽri ex noua cã. l. iuřo. Quartus cas⁹ est. s. pp autho ritatẽ rei iu. Certe & hoc idẽ, qa ex snia incipit de nouo saltẽ ciuiliter. Quintus casus est pp trãsactionẽ, vt C. e. l. 2. & s. e. l. in princ. Certe & hoc idẽ, qa icipit dẽri ex noua cã. s. trãsactionis. Sextus casus ẽ pp pietatẽ. vt il. e. l. cũ is. §. si mulier. Septimus casus, qñ debet ab alio s. e. l. si pœnæ. in prin. dic vt ibi.* Adde octauũ casũ. qñ qs soluit id. q pmisit ex oblõne, cui lex resistit, quia tũc ciuiliter obligatus est nec naturaliter vt inf. eo. l. si non sorte. in princ. & ibi notatur in 2. q. Alius casus est inf. eo. l. is cui hæreditas, signat gl. hic in ver. dupli.*

LEX XXIIII.

Si is, qui. Promissio facta a sciente se non posse compelli tanquam indebitum, non condicitur. h. d.

LEX XXV.

Cum duo. Pluribus soluentibus idem debitum, ei qui vltimo soluit, conceditur repetitio. h. d. hæc lex, &c.

LEX XXVI.

1 *Naturalis obligõ tũc nõ impeditur qñ lex nõ assistit, nec resistit, obligationi*
2 *Obligatio si lex resistit, non nascitur, nec ciuilis, nec naturalis.*
3 *Statute statuto, qd nullus audeat cõtrahere cum minore sine consensu propinquorum, & si factum fuerit non valeat, si contrahitur sine solennitate requisita, ex tali contractu non oritur eque naturalis & ciuilis obl g.*
4 *Vsuræ hodie de iure Can. & diuino sunt prohibitæ, & lex cuiũ oblig. resistit.*

1 **Si non sorte.** Ista lex hẽt subtiles casus. Qñ lex † ob'oni nõ assistit nec resistit. 9hit nãlis, q̃ impedit repetitionẽ indebi. soluti, sed qñ lex resistit ĩpedit ẽt oblõ nãlis, & solutũ repetit. h. d.* No. q̃ dixi ĩ sũmario, qa notabile ẽ, vt sũmãt sic istud principiũ vsq; ad §. si qs falso fm lac. But. vsuræ indebite repetunt tũc, qñ ĩ sorte cõputari nõ põt h. d. Si excedũt lĩmitũ modũ, q̃ e C. d vsu. l. eos q sorti ĩputãdũ. No. istũ text. qui quotidie practicat 9 iudices, & vsurarios, qa si soluant eis vsuræ, officialis facit hoc 9putari in sortẽ, vt hic ĩ tex. ibi, quasi indebitam repeti posse. l. illud. qd vltra sortẽ est solutũ. 9putato eo, q pro vsuris solutũ est, non aũt tota sors repetit, nec vsurarũ vsuræ. Not. q. ex iure antiquo, ex quo permittebant vsuræ, vt ĩ eod. tit. vbi ffortũ ẽt ñ debent, nec pmittuntur vsurarũ vsuræ, vt hic, q. est 9 Iudeos, q. dñt, q. ex lege antiqua, q̃ ipsi tenent, pmittunt vsurarũ vsuræ.* Quæro, qd differt principiũ a scdo ꝟsu

a Rñ: ĩ in prin. dẽbant vsuræ nãlr. in 2. ꝟsu nullo mõ. Tũc vltra q̃ro,
2 quare nõ dẽbaũ nãlr ĩ 2. ꝟsu, cũ interuenerit pmissio & assensus sicut ĩ pri. Rñ ĩ pri. lex ñ assistit, nec resistit obl'oni, sicut dicimus ĩ l. stipulatio ista. §. alteri. j. de ver. ob. In 2. ꝟsu. lex resistit oblõni iõ ñ nascit ciuilis, nec nãlis, vt hic. & l. cũ lex. s. de fideius. & l. nõ dub. ũ. C. d le gi. q. ẽ ał multũ notandũ pp statuta terrarũ, q̃ qñq; resistunt 9tui.
3 Vñ dicebã pridie. De facto † cauet statuto Assisi, q. nullus audeat
b 9here cũ minore sine 9sensu, ppinquorũ, & si fcm fuerit, non valeat. Certe si aliqs 9hit cũ minore solẽnitate nõ seruata, licet de iure cõi ipse minor obligaretur nãlr & alius obligaretur sibi ciuilr & nãliter, ut Inst. de auth. tu. §. 1. q. ẽ iõ, qa lex non assistit neque resistit obloni tñ cũ statutũ oino resistat, nulla nascet oblõ, ut hic, & d. l. cũ lex. &
c C. de legi. l. ñ dubiũ. Op. dr hic, q. si postea soluit sors, ipsa repetit, tanq̃ indebita. Cõtra j. e. l. qui inuicẽ. So. ibi debitũ erat hinc inde ex diuersis causis, hic vero solutũ p vsuris directo 9putat in sortẽ, sicut si pro sorte esset solutum, qm sortis occasione soluit. Hodie vero † de
4 iure Can. imo potius de iure diuino obligationi vsuræ it lex resistit ĩ totũ. C. de vsu. auth. ad hæc. iõ solutũ in totũ repetit, & ita obseruat, nec põt dici q. scienter soluit indebitum, vt dicam inf. prox. §. &c.

ADDITIONES.

Meno. Ioan. Roher. li. 2. sent. iur. c. 16.

a Pom. Quæro. Qñ lex resistit contractui, ex eo non nascitur neq; ciuilis, neque naturalis obligatio, q ẽt procedit in prohibitione iudicis tex. est no. in l. is cui bon. s. in fr. de ver. ob. vbi si interdicitur bonorum administratio prodigo per iudicem, non potest postea ciuiliter, aut naturaliter obligari, cum ante interdictionem secundum cõem opi. Doct. se obligare potuisset, uide Rom. conf. 437. in 1. dub. col. 1.

b Ruer. Statuto, intellige & limita, ut hic per D. Ias.

c Qd si postea solu t. Hodie lex resistit oino oblgõni vsurarũ, tex. est in c. debitores ext. de iureiu. sed vnũ dicebant Bal. & Ang. in l. si marito. §. 1. sol. mat. scilicet huius tex. cum si q vsurarius si cõfitetur se recepisse centũ, & de aliis quietationẽ facit, qui la, de qb. facta est quietatio, nõ põt ab eo repeti, licet alias vsuræ solutæ repetant. Faciebat dubiũ, qa quietatio hẽt vim solonis, qualr aũt intelligat, q. solutum pro vsuris repetat, & qd in depositario, q. scienter, vel p errorẽ restituit depositũ eũ decẽ pro centenario p parte lucri, an hẽat locũ repõ. vide Bal. in l. i. in 10. q. C. p socio. Adde de minore cõtrahẽte, nõ seruata forma statuti, ut p Bar. in l. cũ lex. j. de fide ul. & p Can. in c. cũ cõtingat. de iureiu. q no. ad apostillã. Adde p dña q remittens simpliciter vsuras solutas, non repetit, & faciunt pactum de non petendo repetit, Fed. conf. 184. An autem officialis possit cum bona conscientia mandare executionem sententias prædecessorum super usuris. vide Pau. de Castr. conf. 330.

a **§. Si quis ex falso.** Q. l. solui ne quis indebito putatiuo vexetur tanq̃ indebitũ repetitur. h. d.

b No. ergo, q. licet ego sciã me non teneri ad vsuras, & si promitto vel soluo pro vsuras, ne vexer super debito principali, non potest dici, q sciens indebitum soluerim, & ita practicant Episcopi, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Si quis ex falso. Vide Alex. conf. 8. vol. 3.

b Vsuras. No. q solues vsuras scienter indebitas, repetit. Et sic no. l. mitatior è a. i l. r. sup. eo. qd nõ recte intelligas ni hic li. Et vide q hr j. ea. l. §. si quis. Adde c. debitores. et ibi plene p Doc. de iureiur. et Bal. i auth. et q. in ult. col. de bon. auth. iud. pos. et qd dictũ est per Bar. s. ea. l. in fin. prin. et Bald. in l. constitutionibus in fi. C. de vsu. et l. ab Anastasio, C. mand. et per Doc. in c. cum tu. de usu. unde oo. Bal. aliter loquentem in l. si ob turpem. §. sup. eo. ait. et quod ibi scripsi post Pau. de Cas. Meno. Ruin. consi. 66. num. 11. li. 4.

§. Indebitũ aũt. Indebitum est, quod non debetur ipso iure, uel ope exceptionis perpetuæ.

1 *Communioni stare compellitur nemo inuitus, & quando nu. 4.*
2 *Retineri res pro debito potest, & quando nu. 7.*
3 *Scriptor an possit retinere quaterniones, donec ei soluatur. & nu. 8.*
5 *Pars a toto separata in speciebus non ualet tantum, quãtum si unita est toti.*
6 *Datio in solu ũ si in aliqua parte fiat plus debito, ĩ totũ uitiatur, licet sit locus re*
9 *Debitor, cui relicta fuit libertas, an sit interim liberatus naturaliter. (tentioni.*
10 *Monacus fugitiuus, & syndicus reuocatus, si accipiãt pecuniã mutuo, an Ab-*
11 *Procurator reuocatus, quando obliget dominum, remissiue. (bas obligetur*
12 *Contrauenire facto suo quis non potest adsuum commodum.*
13 *Sñia lata inter hæredem, & euincentem, habetur pro ueritate, ẽt quo ad alios.*

a **§. Si cẽtũ.** in specieb. rõe partis pro alio idebite solutæ totũ repetitur. secus ĩ his, q̃ in gñe suo recipiunt functionẽ. h. d. cũ §. seq. No. q nemo inuitus cõpellit stare ĩ cõione.
b Itẽ no. † de iure retinẽdi rẽ p debito.* s. q si res debitoris non obli
1 gata puenit ad creditorẽ occasione debiti. pt p debito retineri, li-
2 cet sint leges 9 hoc, vt C. ꝑ mo l. ptextu. & ad de C. de cõpẽ l. si §. fin. Qd facit p scriptore, vt hic ĩ glo. in ver. retinebit, vt possit retinere quaterniones, donec illi solutũ fuerit, q dic. ut j. dicã.* Dicit glo q facit p scriptorib. vt possint retinere quaterniones donec eis sol
3 uatur, q j. dicã. Op. de l. 3. §. fi. & l. seq. s. de rei uend. † vbi qs inuitus
4 9pell t ad cõionẽ. Sol. hæc uerba, nemo cõpellit ad cõionẽ, põt in-
c telligi ad cõionẽ. i. inchoandã, & tũc fallit in l. 9ria p impossibilitatẽ. Alio mõ põt intelligi ad cõionẽ. i. retinẽdã, hoc ẽt fallit in casibus pp pscriptionẽ. l. i. C. de ann. exce. q Doc. reprobant in fundo a sociis cõiter possesso, & bñ, ut ibi, & l. fi. C. commu. diui. Scdo op. de l. seq. §. idẽ Marcellus. Sol. put loquitur in pecunia, nõ ob. qa nõ dr esse cõio in quolibet corpore sed petit respũ numeri, ut l. si pœnæ. §. si falsò s. e. & l. nã & si. in fi. s. si cer. pe. sed put loquit in alio, q in aliis qtitatib. vñ dubiũ. Sed rñdc eodẽ mõ, quo ĩ pecunia. Præterea est alia rõ, qa in specieb. non valet tñ pars separata a toto, qtum si unita est toti, vt j. de sol. l. si quis aliã & j. de ĩ di. add. l. quod aũt §. fi. & l. seq. & iõ nõ fit æstimatio partiũ, sed totius rei, ut no. in l. 3. C. cõmu. diui. & sic nt hic fauore soluentis indebitum totũ repetit, ita ẽt fauore creditoris, cui soluit, si pars euinceret, totũ debitũ petere
d tur. l. si quis aliã j. de sol. Tenc ergo multũ menti † pro dationib. in
6 solutũ, quæ fiunt tota die, vt si in aliqua parte fit datio in solutum
7 † plus debito, tota datio in solutũ uitiat. ut hic, licet sit locus retentioni. Op. & vr, q non debitum non † possit retineri pp debitum e
c l. vlt.

ADDITIONES.

a Pom. Si centũ. Qd datio in solutũ plus debito, vitiat in totũ. Pro quo facit qd dicit Bal. in §. qm. l. certi cõdõ. s. si cer. pe. facit l. cũ amplius. j. de re. iu. & ibi gl. licet videat tenuisse 9riũ Bar. i. l. post 9tũ, i. fi. j. d de. & limita, vt p Bal. i l. fi. C. d u. do. & circa dictũ Bar. vide Alc. cõs. 63. vol. 4. Cre. sin. 92. & 55. Pan. cõs. 42. 2. vol. facit d. Bar. i l. certi cõdõ. §. qm. s. si cer. pet. Alc. l. iuste possidec. de acq. pos. Bal. i l. fi. qd me. cau. & io l. sunt & aliæ. de pub. Barb. c. cũ sup. de off. dele. & ibi Fel. Alc. cõs. 85 col. 2. uol. 2. late tenet, qd datio in solutũ p debito nõ vero, est nulla Ro. cõs. 450. col. 2. uol. 2. late tenet, qd datio in solutũ fieret p viã 9tus, & conf. 454. ubi ponit, qñ vbi ponit qd iuris qñ datio in solutũ fieret p viã 9tus, & conf. 454. ubi ponit, qñ debitũ erat, p parte verũ, & p parte falsũ an saltẽ sustineat i ea parte i qua est verũ, ubi loqt i missiõe ex primo decreto. & Bal. oino. c. qm frequẽter. §. sio aũt, ut li. côte. Fel. cõs. 172. vbi loqtur i vẽdõne facta p incãtũ de bonis debitoris ad instãtiam creditoris, minus iusto ptio, & p maiori debito q̃ foret verum creditũ, pulchre Bal. pro hoc conf. 70. par. 1. & conf 3; 6. ea. parte, ubi ponit pulchrũ casum.

b §. S. q. Ad materiam huius §. vide quæ no. Bar. in l. 3. s. de cond. ob turpem causam.

c Nemo. Adde quæ dixi post Bar. in l. in hoc iudicio. §. 1. supra fam. erc.

† Cla. Mẽri. Et idem tenet Pa. de Ca. in l. sed si mihi. j. de verb. obl. qui dicit hoc non reperiri alibi ita expressum, & sequitur ibidem Alc. & Lud. Ro. conf. 454.

d Dationib. vide Bal. in l. certi cõd. §. qm. s. si cer. pe. vbi alie. Bar. ita cõsuluisse. & p Ho. in l. in hoc iudicio. fa. erc. in limita ut p Bal. in l. ordo. i vlt. q. C. de exe. rei iudi, & cũ Bar. hic trãsit singulariter Lud. i l. 1. §. pe. de ver. ob. adde, qd dictũ Bar. de da tionib. in solutũ de nerbo ad uerbũ refert, & sequitur Bal. cõs. 60. incip. proponit hba. & inquantum Alc. in lec. post Pau. de Cast. tangit, quid si res ualet plus quã quantitas, pro qua data est in solutum adde ut per Old. conf. 27. in fi. 3. Meno. Rui conf. 1 6. nu. 4. li. 4. Dec. conf. 587. n. 5. Alsh. deci. 87. num. 2. & decis. 218. cum ante. nu. 1. 2. de reg. nu. & cõs. 403. nu. 2 1. unde tract. salẽ. post illud Soci ni reg. 74. Rui. conf. 91. nu. 3. lib. 5.

Ruer. Adde Ias. hic, qui refert Doct. seq. Bar. & limitat non procedere in tenuta quæ conceditur uirtute pacti executiui.

e Debitũ. Au qs possit sibi uidere p retẽtionẽ rei nõ debitæ p re debita, & quid de scriptore, & adde qd rla dicens, quem retẽtione uti nõ posse, fallit fauore doctis, & mulieris. tex. est no. fm intellm Bar. & Doc. i l. filiæ. i pri. j. sol. matr. & dixi in l. neque. C. de cõp. rla aũt dicẽs i casu suo quẽ posse uti retẽtione fallit, nisi talis res pieris uitio, uel delicto, ut in c. fi. de ordi. cog. & in l. 1. §. redigunt. j. quo. leg. Et dũ hic dr q pp ex; ẽlas & filia põt qs uti retẽtione, adde qd fortius est, qa ẽt si potserior esset talis creditor, pferri priori l. fiti ius i pignore. Tex. est no. in l. interdũ, eũ fe. j. qui po. i pig. hab. Itẽ adde, qd h s quasi pignus i re, pt uti retẽtione. l. Iul. §. offerri. j. de ac. em. & l. hẽditatis. j. de hære. uel act. vend. tñ fallit dicta rla prohibitiua retẽtionis, in casu ualde no. in l. 1. C. ẽt ob chyro. pe. & ibi no. & dicit Bar. p illũ tex. qd si moriat scholaris & in infirmitate, uel in funere expedi, possum eius libros retinere, nisi hæredes scholaris prius mihi soluant, quod no. Et hoc dicit in l. in restituẽda. C. de pet. hær. & late per eum, in d. l. fi. C. comm. & qood ipse sing. l. in restituẽda. C. de pet. hær. & late per eum, in d. l. fi. C. comm. & quod ipse sing. no. in l. pe. C. de pig. act. & in materia uide l. 1. C. etiam ob chyro. pe. in l. p retẽtione. in l. si non inducta. C. in quinem. C. de usu. & per Bar. plene, & plenius quam hic, in l. si non inducta. C. in quibus ca. pig. ta. contraha. & Pau. de Castr. in ca. fin. de do. & contumac. Adde quod quis possit uti retentione rei non debitæ pro re debita, Bal. conf. 253. lib. 3.

Bar. super ij. ff. vet.

l. vlt. C. cõmo. Bf Doc. sic distinguunt, aut res, q̃ est apud me est mihi obligata pro aliquo debito & possum pro alio debito retinere. C. ët eb chyrogr. pec. l. i. Aut nõ est mihi cbligata, & tunc, aut volo eã retinere pp expẽsas factas, vel aliud debitũ ꝯctum pp vtilitatẽ ipsius rei, & possum retinere. l. in reb. §. pñt ĩ. com. & l. Pau ĩ. de doli exce. & l. 8 fi in area ĩ. eo & de acq. re. do. l. qua tõne §. Iſtæ. Et sic scriptor meritò potest retinere quaterniones, quia retinet pro meliotatione facta circa rẽ retentã, & sic intelligo de quaternione, in quo scribit. Aut volo retinere pp aliud debitũ, & tunc aut illa res peruenit ad me occasione illius debiti & possum retinere, vt hic & l. eleganter. §. q̃ reprobos. ĩ. de pig. act. l. si cũ aurũ. ĩ. de sol. Aut nõ peruenit ad me dicta occasione & tunc non potero retinere. l. si. C. cõmo. & ibi per Doct. & C. in quib. cau. pig. tac ꝯ l. si nõ inducta, & sic apparet quod scriptor non potest retinere quaternionem exemplaris propter debitum, &c.

§. Adeo.

Tutus exceptione perpetua, per errorẽ soluens repetit h. d. Opp. de l. si quis reũ, ĩ. de lib. leg. Sol. ibi fuit liberatio a legata ad tps hic in perpetuum. † Quæro nunquid debitor, cui relicta est liberatio, sit iterum nãliter obligatus? Gl. dicit q. sic. Vide gl. quamuis Azo videatur notare ꝯtrum in summa huius tit. potes dicere q. hic loquitur, quando testator damnauit hæredem, quod liberaret dictum debitorem. Azo loquitur, quando ipse testator liberat, licet inter hæc, quo ad alia, sit differentia. l. i. & 2. de lib. leg. facit quod dixi in l. Aurelio. §. Caius. inf. de lib. leg.

ADDITIO.

a Liberatio. Vide quod no. B. l. in l. peremptoria. in uer. Sed hic surgit q. C. sen. rescin. non poss.

§. Qui filio.

Qui ignorans mandatũ reuocatum soluit, liberatur, sciens non liberat̃ nec indebitũ repetit. h. d. Primũ habuistis in l. eius qui. in prouincia. ŝ si cer. pet. Scdm examinatũ in l. si procur. falso. ŝ. tit. 2. cũ primam gl. Vlt. gl. hęc inducit in 10 argũ ad qõnem de † monacho fugitiuo & syndico reuocato qui accepit pecuniã mutuo, q. Abbas teneatur. Certe gl. tenet q. liberatur soluens fauore liberationis. l. eius qui in prouincia. & sic loquit̃ iste §. 11 An aut † procurator reuocatus possit obligare dñm, est recurrẽdum ad istã materiã, vtrum sit necesse q. reuocatio mandati perueniat ad notitiã debitoris, seu aduersarii habuisti in l. si pecuniã, §. 1. ŝ tit. 2. & no. Doc. in l. mandatũ, C. mand. dicet̃ in l. si procurator. sup. de proc.

12 §. Si filius.

† Non põt quis venire ꝯ factũ suũ ad sui ꝯmodũ, et ex psona alterius. h. d. De hoc habuistis tactum. ŝ. si cer. pet. l. si filius. Gl. op. sed non soluit. in gl. ibi, sed ar. ꝯ. de adop. l. si pr. §. qui duos Dic, sed hoc ideo est quia venit ꝯ factum suum, &c.

§. Si quis quasi.

Qui soluit indebitũ scienter, ne incidat in aliud debitũ putatiuũ, tanq̃ indebitum repetit. h. d. Quæro, quæ erat hic rõ dubitandi? Rñ. quia posito quod sñia arbitri esset lata, tñ ex ea nõ est debitũ. l. 1. C. de arb. & iõ videor soluere scienter indebitũ, quia hoc facio, ne incidã in aliud debitum hoc est in pœnã, iõ repeto tanq̃ indebite solutũ est. n. hoc occasiona- a liter debitũ, si in pęnã incidere nolo. Facit, q. dicam. ĩ. eo. l. is cui. a

ADDITIO.

a Is cui. Et quod no. sup. l. 1. § 1. & Bar in d. l. is cui & l. damus. inf. de cond. indeb.

§. Hæredi.

Ab herede indebitum solutum in oẽm euentũ repetitur, sed si in qõne de hereditate succũbat, debitum, & indebitum repetitur. h. d. Opp. de tit. C. res inter alios acta alus ꝑiudicare non dẽt, per totum: ergo sñia lata inter hæredẽ, & euincentem, nullũ præiudicium dẽt facere inter heredẽ, & repetentẽ. Huius timore hæc l. legitur duob. mod. Primo. ut totus §. loquatur in hærede, & bonorum possessore putatiuo, & tunc cessat ꝯtrium, quia repetitur, quia non est hæres. Alio mõ qd loquatur in hrẽde vero, & tunc prima pars § qñ obtinet, procedit clare. Scdam partem qñ succũbit, vbi dr̃ q. repeti põt, intelligas q. iudex dẽbat audire repetentẽ, & sup hoc iudicio procedere, non rñ sñia lata inter heredem, & euincẽtem hic faciat ius, sed iudex iudicabit sm allegata & probata in nouo iu- 13 di. † Tu dic verius, q. imo casu isto sñia lata inter hæredem, & euincentem, quorum principaliter intererat, hr̃ pro ueritate etiam quo ad alios, ut C. de pe. habetur. l. si & l. Pap. §. meminisse. ŝ. de inoff. test.

1 Naturalis obligatio impedit repetitionem indebiti, & nu. 7. & 10.
2 Facta quod non possunt repeti, repetitur tamen æstimatio. nu. 4.
3 Personarũ & factorum ex diuersitate, inducitur diuersitas factorũ & operarũ.
5 Condõnis indebiti natura est, vt quis teneatur in eo quo factus est locupletior.
6 Indebitum solutum ex una causa, po est retineri ex alia, ex qua est debitum.
8 Officium dicitur illud, quod quis sine doctrina facere scit, & ibi quæ sit officialis opera, & nu. 10. & 22.
9 Artificiales operę dicuntur quę consistunt in artificio per doctrinam dedicito.
11 Condictio indebiti pręter parium propositum oritur.
12 Obligatum in genere si quis se putans, soluit aliquam speciem illius generis, quis repetat.
13 Operę pręstitę quando repetant-r, vel earum ęstimatio.
14 Opera est diurnum officium, scilicet dies operis ...
15 Operę nocturnę ad custodiendam turrim pręstitę, dicuntur operę.
16 Operę qualiter diuiduntur, & nu. 18. & 21.
17 Obsequium an sit opera.
19 Seruire uni domino in mensa, uel in camera, uel associare eum per ... rrum, est pręstare operam officialem.
20 Opera fabrilis dicitur, quę fit zappandu, vangando, & ... ando.
23 Operę obsequiales qualiter differãt inter se, & in quo differãt ab alijs operib.
24 Operę propriè qualiter imponantur, qualiter differant, & in quib. conueniãt,
25 Operæ officiales promissæ quæ concernunt personam eius, cui exhibentur, cedunt cum indicuntur.
26 Operæ fabriles, vel artificiales cedunt a die stipulationis.
27 Operæ fabriles, vel artificiales si stipulentur loco non designato, valet stipulatio, secus si stipuletur opus.
28 Operarum in genere promissarum, quando dicatur de operis fabrilibus, & quando de obsequialibus.
29 Bannum si fiat quod quilibet cõpareat armatus tali die in platea ad faciendũ munstrã, debet intelligi quod veniat armatus secundũ condõnem suæ psonę.
30 Conduxisti si seruitorem ad tibi seruiendum, certo pretio, quando po... illũ alteri concedere eo inuito.
31 Libertus quas operas præstet patrono, suo sumptu, & quas non.
32 Operæ alicuius si non ducuntur, quando intelligatur quod præstentur sumptu locantis vel conducentis.
33 Operæ quanam transeant ad heredẽ heredis, & et ã ad extraneus, & nu. 36.
34 Emphyteusis accepta pro se, & filiis, quando transit ad filios ut filios, non ut heredes, & sic pro non hereditarijs portionibus.
35 Stipulatus si quis sibi & filijs, intelligitur ordine suc essiuo.

§. Libellus.

Iste §. consueuit reputari difficilis, quia habet mãm scholarib. extrareã. s. mãm de ope. libri in rei veritate est multum vtilis, & h. d. Si libertus opas officiales indebite præstat. non repetit. Idem si earũ æstimõnem, nec in eis põt alii delegari. Sed si delegatus pstiterit, nõ repetet. Si vero fabriles indebite pstiterit. nõ repetet eas, sed earũ æstimõnẽ, & in eis libertus poterit delegari. h. d. Primo loquitur in opis officialib. Scdo in fabrilib. Tertio redit ad officiales, & imiscet aliquid de fabrilib. Scda ibi sed & si delegatus. Ad euidẽtiam nri §. est ꝑmittẽdũ q̃ dicant operę officiales & q̃ fabriles q. ĩ. dicã in ꝓsecutione materiæ, Vides ergo quod cõiuncta prima parte cũ tertia in opis officialib. hẽt quatuor dicta, q̃ continetur in prima parte summarii, quorũ duo sunt ĩ prima parte, & duo ĩ tertia parte. In operis vero fabrilib. hẽt tria dicta, 1 quorum duo continent̃ in scdã parte, aliud in tertia. No. 1. q. † naturalis obligatio ĩpedit repetitionem indeb. vt hic, & l. naturalis, ŝ. eo. 2 De alia tñ nãli loquit̃ hic, vt ĩ. dicam. † Scdo no. q. facta non põt re- 3 peti, vt hic, & ĩ. de præscr. ver. l. pe. † Tertio no. q. ex diuersitate pso- 4 narũ vel tpm inducit̃ diuersitas factorũ & operarũ. Quarto no. q. li- 5 cet facta nõ repetant̃, repetit̃ tñ æstimõ. † Quinta no. q. nã ꝯdõnis indebiti est, vt ille cui facta est solo, teneat̃ in eo quo factus est locupletior. Venin ad apparatũ, & opponit̃, q. a illud q. est nãlr debitum, solutum facti errore, repetit̃, vt C. de iu. & fac. ignl. cũ quis ad l. Fal. l. error. ergo hic eodẽ mõ debet distingui. Sol. dicit glo. intelligas hoc principium in opis obsequialib. ad quas libertus naturaliter tenetur, & ista nãlis est redacta ad pstãdũ de necessitate. pt. n. libertus cogi p offm iudicis. vt ŝ. de off pfe. vrb. l. 1. §. cũ pronus, & ita dt glo. Sed ꝯ hoc opponit̃ de tex. q. dicit. libertus, cũ se putaret, si. n. vere teneret̃, ad q. d diceret text. putaret? Sol. dicit glo. putabat se teneri ex pmissione, sed nõ tenebat̃, sed nãlr ad hoc erat obligatus, vt dcm̃ est, hæc dñr in prin. gl. Sed ꝯ hoc op. nã d iure nãli oẽs liberi nascebant̃ ergo de iure nãli libertus nõ tenet̃ prono. Sol. dt gl. intellige hic. naturali rõne ĩlita de iure nãli, q̃ est vt bñ facietib. bñ faciamus, vl̃ dic nãli. i. iure gẽ. Certe istæ duæ solõnes sunt idẽ. nã eo ipso quod facit mẽtionẽ de nãli rõne, oportet q. tu referas ad hoiem tm̃, cũ aĩalia bruta careãt rõne, vt l. .s. si qua. pau. fe. di. & iõ non põt intelligi de iure nãli, q. est cõe oĩb. aĩalib. Et q. vbicũque dr̃ oblõ nãlis, debeat intelligi a. de iure gẽ. ꝓbat̃ ĩ l. cũ amplius. §. 1. ĩ. de reg. iu. no. in l. Stichũ. §. nãlis. ĩ. de solu. & ita expedit se glo. de prima parte huius §. Se- 6 cundum q̃ lectũ ã no. duo. l. q. qñ soluit ex vna cã. ex qua est ĩdebitũ, põt retineri. ex alia ex qua est debitũ, facit l. cum in corpus. ĩ. de 7 acq. rer. dom Scdo no. † q. naturalis obligatio q̃ est redacta ad præstandũ de necessitate impedit repetitionẽ indebiti. Sed Doctoribus nris Vltram. ista lectura nõ placet, q. hic loquat̃ de opis obsequialibus q. a illæ proprie non sunt opæ, vt ĩ. dicam. sed intelligũt pñ s. de officialibus operis ꝓprie, hoc est, de illis operis q̃ consistunt in offi- 8 cio, † q. quilibet scit facere sine doctrina. Illud. n. dr̃ offm, vt l. lega- a tis seruus. § si ex offõ. ĩ. de leg. 3. sm Gu. artificiales † dñr, quæ consi- 9 stunt in artificio didicito per doctrinam, vt d. §. si ex officio, & de his loquitur secunda pars huius §. Mihi vero placet q. principium illud non loquatur in operis obsequialibus. Nam cum sint debitæ, & potest libertus ad eas cogi, non facit ad materiam condõnis indebiti. Item placet q. principium loquatur in operis officialib. vt tex. exprimit, tamen intelligo officiales aliter q̃ Vltramonta. s. operas q̃ concernunt personam operantis, & eius cui editur, seu operatur. l. operæ in rerum ĩ. de ope. lib. vbi hoc exprimit, vt ĩ. dicam. Istæ quidẽ officiales non debent̃ si nõ imponant̃, vt ĩ. videbitis nec põt libertus ad earum præstationem cogi. In illis ergo ponendus est casus in hoc prin. Contra quam lec. opp. naturalis obligatio, vt bene facienti † bene facias, non impedit repetitionem indebiti. leg. ex hoc iure 10 gen. ŝ. de iust. & iu. & l. sed & si §. consuluit. de peti. her. hic vero dr̃ contrarium, ergo male. Sol. ista naturalis oblig. vt bene facienti bene faciamus, in liberto, respicit certam speciem obligationis, hoc est, vt ei seruiam, & ei operer circa personam suam. Isto casu si il-

1 3

ADDITIO

Meno. Curac. ad tit. de acq. super arrogatio. vetranus. de iu. liberto. c. 12.

a Doctrina. Quid sit officium, & artificium, & quot modis sumatur officium. uide Bal. in rub. de ope. liber.

lud, ad q. ɔ̃cta est, oblĩo soluatur, non p̃t repeti, vt in princip. huius §. Si vero eidem soluã aliud indebite, vt operas fabriles, q̃ respiciũt patrimonium, & non personã, licet ei sim obligatus nãlr in gñe bene facere, nõ tamẽ impediar repetere illud indebite solutum, vt hic. Et ita dẽt intelligi gl. in d. lex hoc iure, & ibi plene dicã. * Qđ ibi dixi p̃t reduci breuiorib. verbis, vt plenius scias istã materiam, qñ oblĩo ad antidora impediat repetitionem dic hoc mõ. Aut illa nãlis oblĩo ad antidora est reducta ad necessitatem, s̃m præcepta iuris ciuilis, & tunc talis naturalis oblĩo ad antidora impedit soluti repetitionẽ, vt hic in nr̃o §. Aut non est reducta ad necessitatem, secundũ præcepta iuris ciuilis, & tunc aut respicit certã oblĩonem in spẽ, & impedit soluti repetitionem, ut hic s̃m lect. Doct. Si verò non est in certa spẽ, tũc aut p̃statur illud idem pp̃ quod est inducta naturalis oblĩo impedit̃ soluti repetitõ. vt l. si testõ. ʃ. de fideiuss. & ʃ. mand. l. si vero non remunerandi. §. idẽ Papinianus. Scđo casu si nõ præstatur, non impedit, vt alle. gl. l. ex hoc iure. ʃ. e. de iust. & iu. * dixi ẽt in l. si testõ. §. 1. ʃ. de fideiuss. Contra hoc oppo. de l. cum quis. & l. errore. C. ad leg. Fal. Sol. Vltramon. reprehendunt glo. in eo q. dicit. q. ibi loquitur de naturali debito, & ideo leges non obstant, sed ego tenui glos. in d. leg. cum quis, & l. 1. ʃ. & ideo dic, quod hæc l. dẽt distingui s̃m illas. De ista tñ naturali oblĩone plenius videbitis in d. l. ex hoc iure gentium.

Venio. ad scđam partem, ista scđa pars est multum subtilis, & glo. intelligit hic in operis fabrilibus incertis, & opp. qđ diuersorum hominum operæ dicantur eædem. l. nemo est qui nesciat, ʃ. de duob. reis. Sol. dicit gl. qđ sunt eædem in gñe, non in spẽ. vel verius non sunt eædem vere vt hic, iuris fictione sic quãdoque, vt ibi, quod qñ sit. ʃ. dicam. Item opp. illud idem, quod soluitur, dẽt repeti, vt l. qđ indebitum. ʃ. e. Sed hic dr̃ æstimõnem repetendã. quare male. Sol. lex, q. indebitum, loquitur qñ solutũ extat, sed hic statim cum opera soluitur, extinguit̃. ergo &c. Hoc non vr̃ verum, qa saltẽ fictione iuris dr̃ extare, p̃stando operã similem, vt d. l. nemo est q nesciat. Huius timore sol. in glo posita super verbo, operæ, dicit istũ §. debere intelligi in operis incertis, & sic non p̃t dici quod reddant̃ aliæ similes, pp̃ earum incertitudinem. Sed ɔ̃ hoc opp. de tex. qui dicit, veluti pictoras, &c. Et sic loquitur de certis. Solu. dicit glo. ibi, quod illud, veluti, est exemplificatiuũ præstationis, non oblĩonis. Itẽ ɔ̃ dictum lo. opp. condõ indebiti datur respectu eius, q. est solutum, sed opera, quæ iam soluta est, semper est certa. ergo alia similis illi solutæ p̃t condici. Sol. dicit glo. illam p̃tatem dẽt habere recipiens in reddendo, q̃ habuit soluens in soluendo s̃m ista iura, ut l. plane. ʃ. e. sed soluens qui credebat se teneri ad operas incertas, hẽbat p̃tatem soluendi eam q̃ volebat, eo. modo p̃sonus recipiens, posset reddere q̃ vellet, & sic contingeret quod redderet in alio gñe. q̃ solutum est. Ne ergo perueniatur ad illud absurdũ, repetit̃ æstimõ. Ita loquitur hic. Illud non est verum, nam licet quis soluat respectu oblĩonis generis, tñ idipsum quod est solutum repetitur. l. cum is. in fi. ʃ. eod. Sed hic iõ non repetitur, quia non extat. vt hic dicit text. Nec ob. si dicis q. fictione iuris dñr extare, si reddant̃ aliæ siles, vt d. l. nemo est, qui sciat q̃ a illi fictioni est locus duob. concurrentibus. s. qđ hoc sit actũ inter partes, & qđ hoĩes sint eiusdem peritiæ, vt ibi patet q̃ hic non 11 ɔcurrunt: † nã ɔdictio indebiti præter ꝓpositũ partiũ orit̃, iõ hic nõ hẽt locum illa fictio. Ita tenet Iac. Bu. & ita ibi dixi in d. l. nemo, & iõ nõ curo vtrũ libertus putaret se oblĩatũ ad operas certas vel incer- 12 tas. idem. n. iuris est quantũ ad hoc. † Qñ ergo aliq̃s putãs se obligatũ in gñe, soluit aliq̃ spẽm illius gñis, q̃d possit repetere? Dic aut solutio est facta in his quę in suo gñe recipiunt functionẽ, & repetet tantundem, vt ʃ. e. l. q. indebitum. Aut in his, q̃ nõ recipiunt functionẽ in suo gñe, & tũc aut loquimur in his q̃ p̃ soĩonẽ extinguuntur, & tunc illud solutum nõ poterit repeti, sed eius æstimõ, quatenus recipiendo factus est locupletior, vt hic. Aut in his, quæ non extinguunt̃, & tunc si quidem extat, ipsum repetit̃, vt l. cum is. ʃ. eod. si non extat, non repetitur nisi recipiẽs esset factus locupletior d. l. cum is. ʃ. eod. 13 Item opp. qđ ipsę operæ repetantur. l. fi. de ope. ser. Sol. dicit glo. † ibi petuntur operæ hoc est æstimõ operarũ. Ita dicit glo hic sup verbo a reddere pot. Tu dicas, qñque operæ petunt̃ simplr̃ nõ respectiue ad alias operas iam præstitas, vel præstãdas, & ipsæ operæ p̃nt peti, sicut cætera facta, sed post morã succedit obligatio ad interesse. l. in stipulationibus. §. operarum. ʃ. de verb. oblig. & l. fin. de oper. seruo. Quando petuntur respectiue ad alias operas, & tunc si quidem hoc fit ex conuentione ipsæ operæ possunt peti duobus concurrentibus. s. quod ex conuentione fiat, vt dictum est, & sit similitudo peritiæ. l. nemo. Si vero non fiat ex conuentione, sed in obligationem incidamus præter propositum, tunc non possunt peti operæ, sed æstimatio vt hic. Sumus expediti de his, quæ pertinent ad §.

14 Veniamus ad gl. magnam, quæ tractat materiam de ope. libe. † Primo, quæro quid sit ope- b ra? Respon. est diurnum officium. l. 1. ʃ. de operis liber. & intellige diurnum. i. diei artificialis, vt l. 2. de annu. leg. & de ver. sig. leg. 1. Iux- 15 ta hoc quæro, quid si aliquis † debet operas nocturnas idest custodire turrim de nocte, an dicantur operæ. Puto q. sic l. duorum. ʃ. de ope. liber. arg. de aqua plu. ar. l. si prius. in princi. Quæro vtrum obsequium sit opera. R̃n. vt dicam. l. proxi. Secundo principalr̃ quæro 16 , qualiter operæ diuidantur. R̃n. s̃m Azo. in summa, de ope. libe. c & hic in glo. quod triplex est operarũ diuisio, quia aliæ obsequiales aliæ fabriles, aliæ artificiales. Obsequiales ɔ̃sistunt in reuerentia. Fabriles incertæ, & artificiales certæ. Dicit gl. Ia. de Ra. & Pe. in repetitione huius §. & Cy. sequẽdo eos in l. liberti, libertæque. C. de ope. 17 lib. reprobando istã diuisionẽ. Nã nõ placet eis, † q. obsequiũ sit opera, nã opera est diurnũ offiñ, vt dictũ est, sed obsequiũ non ɔ̃sistit in diurno officio, ergo &c. Præterea distincti sunt tractatus, & distincti tituli de obsequiis libertorum. & de ope. lib. ergo nõ dẽnt idẽ dici. l. si idẽ. C. de cod. Certe gl. & Azo hoc idẽ dñt. q. obsequiales improprie dñt operæ, vt ʃ. sequit̃ in gl. deinde dicunt prædicti Iac. & Pe. qđ d̃ria p̃dicta, s. fabriles incertæ, & artificiales certæ, non est vera, q̃ a nulla est lex, q̃ hoc dicat, nisi iste §. intelligendo prout gl. intelligit, qui tñe s̃ non est verus, vt dictũ est. Certè Azo in summa dicit q. illa appellatio fabrilis nõ est iuris, sed ipse hoc noĩe appellat gratia doctrinæ. Dñt ergo p̃dicti Doc. Vltramõtani, q. est duplex operarũ diuisio, alia officialis, alia artificialis. Officialis q̃ exercet̃ per artẽ hoĩs habitã per doctrinã, ut l. legatis. §. si ex officio. ʃ. de leg. 3. & hoc mõ soluunt ɔ̃rietatẽ multarũ legũ, & sic intelligũt istũ §. Mihi vero 18 vr̃ † q. in ista materia ipsi nõ bene loquantur. Nam operæ officia- d les, intelligendo prout ipsi dñt, in vãgando, & zappando, & similia, q̃ quilibet scit facere sine doctrina, p̃nt edi alteri, sicut p̃sono. & libertus in eis posset delegari q̃ a mutatione p̃sonæ nõ vãr aliæ. l. operæ in rerũ. ʃ. de ope. li. ergo hoc mõ nõ p̃t intelligi iste §. Dico ergo 19 sic, q. iurisc. appellant operas officiales, q̃ ɔcernunt † personã edentis, & eius cui edunt̃, & sic ex varietate personæ variantur operæ, v. g. seruire vni dño in mẽsa, in camera, associare eum per terra. istæ dñr operæ officiales, q̃ variantur varietate personæ. Aliud. n. seruitiũ requirit vna persona, aliud alia. l. operæ. ʃ. de ope. lib. & l. hæ demũ 20 operæ. in fi. eo. tit. Sed † si poneremus aliquem esse zappatorẽ, vel bubulcũ, vel aliquid aliud scire, q. personã eius cui exhibetur, non ɔcernat, tũc ñ dñr operæ officiales, prout in hac materia sumit̃, sed magis dñr operæ fabriles, q̃ cuicunque exhibẽtur, eędẽ sunt respectu exhibentis, vt d. l. operæ. io fi. licet alio respectu dictę operæ, possint dici officiales, vt dñt Doc. Vltramõ. tñ dico nõ in ista materia. Itẽ diuisio gl. nostrarum nõ placet: cũ. n. habemus vocabula diuisionis a lege, nõ est necesse qđ noĩa magistralr̃ imponamus, arg. ʃ. de 21 præsc. ver. l. 2. Dico ergo sic, q. † operarum quadruplex est species. Quædã sunt obsequiales, & istæ non dñr propriæ operæ, vt dictum est. Quædã sunt officiales. q̃ respiciũt personam eius cui eduntur, & mutatione personæ dicentur aliæ. Aliæ sunt operæ fabriles, seu artificiales certæ, & appello fabriles, quas sciũt hoĩes ex doctrina, & artificio, & istæ mutatione personæ eius cui exhibent̃, non diuersificãtur, d. l. operæ in rerũ. & l. seq. & hoc §. in fi. Quarta est opera incerta, vt qñ patronus ita obscure stipulatur, qđ non apparet vtrum senserit de officialib. fabrilib. vel artificialib. & de his ʃ. videbimus? Re- 22 deo † ad primũ. s. ad operas obsequiales, & q̃ro, in quo consistunt. e Gl. hic dicit, qđ obsequiales consistunt in assurgendo, & simi. Azo vero in Sũma dicit, qđ ɔ̃sistunt in assurgendo, salutando, reuerẽdo, f eiusque negotia gerẽdo. † Hoc vltimũ, qđ dic̃ t de neg. gerendis, p̃t esse verum si committatur vnũ negotium, qđ non hẽt offiñ vnius diei, vt mittere libertũ pro ambasiata ad domum cuiusdam amici. Sed si gestio negotii req̃reret offiñ. tunc esset magis opera fabrilis, vel artificialis. l. hæ demũ. de ope. liber. Item dicit gl. hic, q. istæ operæ obsequiales consistunt in nõ faciendo, vt de non vocando in ius, de non testificando ɔ̃ patronum, de non accusando. l. 1. de in ius vo. 23 & l. pe. & l. fin. qui acc. non pos. & ʃ. de testã. l. lege Iulia. † Secundo est videndum, in quo differant istæ operæ inter se. s. obsequiales, & in quo conueniunt. differunt, quia hæ, quæ consistunt in faciendo, g non transeunt ad hæredem extraneum, vt l. 2. C. de in ius voc. sed ad filium sic, ẽt exhæredatum non mala mente. Sed hæ quæ consistũt in non faciendo, trãseunt ad hr̃dẽ extraneũ, vt d. l. 2. C. de in ius vo. Ita dicit gl. hic, & Azo in summa. Certe in eo qđ indistincte dicit, q. hæ q̃ consistunt in nõ faciendo transeunt in extraneũ hr̃dẽ: non placet quia hoc est verũ de nõ vocãdo in ius sine venia, sed in aliis de nõ accusando, vel non testificãdo, seu actionem famosam non ꝓponendo, ista nõ transeunt ad hr̃dem extraneum, sed p̃nt prædicta ɔ̃ eum propom, vbi originem non trahunt a facto defuncti patroni, vt ʃ. de doli excep. l. apud Celsum. §. aduersus. Tertio est videndum, in quo differunt istæ operæ ab aliis? & differunt, quia non sunt propriæ operæ, vt dictum est. Item debentur sine impositione, quod est in 24 aliis secus, vt ʃ. dicetur. & ita dicit gl. hic. † Quarto est vidẽdum de aliis operis, q̃ propriæ sunt operæ, videlicet qualiter imponantur, & qualiter differunt. & in quib. conueniunt. & certe oẽs operæ imponuntur

ADDITIONES.

a Simpliciter. Qualiter operæ, saltem futuræ, peti possunt. vide Imo. in l. stipulationes non diuiduntur. de verb. obl.

b Opera. Quid sit opera. Adde Bal. in l. liberti, de oper. libe. Et dum dicitur hic de die, & de nocte, vide Bal. in sub. C. de ope. lib.

c Diuidant̃. Quot sunt spẽs operarũ, adde latè Bal. in l. liberti libertæq;. C. de op. libe.

d Loquant̃. Quæ sint operæ officiales, per Bal. in l. liberti libertæque. C. de ope. libe.

e Consistunt. Operæ obsequiales in quo consistant, vide per Bal. in l. liberti. C. de ope. libe.

f Negotia gerendo. Et Bal. in l. liberti dicit, quod si libertus ibi procurat negotia patroni, non potest petere mercedem, & videtur tenere, quod sit obsequialis opera, & vide tex. in l. si fficio. C. de neg. gest.

g Hæredem. Vide Bal. in l. si sic. circa fi. la vlt. de verb. obl. & gl. & Bal. in l. liberti, libertæque. C. de ope. libe.

nontur per stipulationem, vel per iusiurandum præstitum a liberto, vt ȷ. de liber. causa. l. fi. & de oper. libe. l. vt iusiurandi. §. iurare. ibi, qualescunque, &c. & hoc dicit glo bene. Deinde est videndum in quibus differunt, & gl. hic, & Azo. no. sex differentias.

Prima est Nam certę operæ statim veniunt, & cedunt, cũ possint præstari, cedunt tñ a die stipłonis incertæ nõ, nisi indicantᵣ. i. petantᵣ a pṙono. vtræq; tñ petuntᵣ tũc demũ, cũ tñ tps transierit quo pstari potuerint, vt ȷ. de opc. lib. l. quoties certæ. l. cum patronus & l. operæ in rerum, sed hoc non placet Ia. de Are. & Pe. quos Cy. refert ĩ l. liberti libertęq; C. de ope. li. qa dicta dña an certæ vel incertæ, nõ pbatᵣ iure, fm eos, sed dña dẽt no tari inter opas officiales & artificiales, accipiẽdo officiales pro his quæ ↄsistunt in aliquo actu q̃sito sciᵣ q sciᵣ sine doctrina. vt ȝ. dixi Sed hoc mihi non placet, vt dixi. Nec ẽt dictũ gl. placet vsquequaque. Dicendũ est † ergo φ operæ officiales, q̃ ↄcernunt psonã eius
25 cui exhibentᵣ, vt ȝ. dixi, cedãt cũ indicuntᵣ. Absurdũ. n. est φ tu faceres personæ meæ seruitiũ, nisi qñ vellẽ, vt l. cum pṙonus. in princi.
26 de opc. lib. & l. operæ in rerum. eod. ot. † Fabriles vero seu artificiales, q̃ non ↄcernunt certã personam, cedunt a die stipłonis, vt d. l. quoties certæ, & l. operæ in rerũ, & ȷ de ver. obl. l. interdũ. § j. Sed hic est aduertendũ, qa qñq; operæ pmittunt oĩno certæ oĩ certitudine, tam ex parte operarũ, q̃ ex parte loci, in quo dẽt fieri operatio, vt puta pmitto tibi decẽ operas zappatorias ĩ tali vinea, vel in tali cãpo, tunc dẽt intelligi, qđ dixi qđ cedunt a die stipłonis: sed si essent incertæ rõne loci, vt puta pmitto tibi decem operas zappatorias, nec dico vbi, tũc illud qđ dᵣ p gl. qđ cedunt a die stipłonis, pro tãto dᵣ qđ non est necessariũ peti a patrono, sed tñ est necesse qđ ipsi liberto demõstretur locus, in quo dẽat zappare, alś non te-
27 netᵣ. vt l. multũ, in prin. ȷ. de ↄdi. & dem. † Dicetis vos qñ locus certus nõ designatᵣ, tunc stipło erit ipso iure nulla. a l. 3. §. si qs insulã.
a ȷ. de eo φ certo loco. & l. q insulã. ȷ. de ver. obli. Rñ. dña est vtrũ qs stipuleᵣ operas, uel opus. Nã si stipuleᵣ opus, certum est φ de sui natura cohæreat solo, alś non valet non adiecto loco, vt in legib. ↄtrijs. Sed si qs stipuleᵣ operas, referẽdo se ad actũ psonæ, tunc valet ẽt nõ adiecto loco, ut ĩ multis legib. ȝ. alle. & hoc tetigi ĩ l. ita sti-
28 pulatus. in prin. in 5. opp. i. par. ȷ. de ver obl. † Qñq; qs stipulatur operas simplr, nõ distincto utrum sint officiales, an fabriles, vel q̃. isto casu qcqd gl. dicat, debemus respicere psonã pmittẽtem operas. Si. n. pmissor exerceret aliquod artificiũ tpe promissionis intelligemus de operis artificialib. idẽ & de fabrilib. iudicabimus Si vero libertus nullas alś operas exercere sciebat nisi officiales, vt sunt multi domicelli q nesciũt aliud facere, q̃ famulari. tunc tanq̃ de officialib. siue obsequialib. iudicabimus. Hic est tex. expressus, ĩ l. hæ operæ in prin. & l. hæ demũ. de ope lib. Sed si vtrunq. sciebat facere, & erat ↄsuetus facere. Dico φ inspicimus id, in quo magis versabatᵣ tpe quo opæ debebãt pstari, nõ tñ quo facta fuit pmissio vt d. l. hæ demũ & l. eius artificij e ti. & l. legatis seruis. §. si vnus. ȷ.
29 de leg. 3. † Et pdcta fac. ĩt, φ si statutũ est factũ, seu pconiũ, φ qlibet dẽat cõparere armatus publice tali die ad faciendũ monstrã,
b dẽt intelligi armatus fm ↄdõnem psonæ, ut puta, miles, pedes vt pedes, & hoc cũ distictione, qa balistarius cũ balista, & sic de similibus, & sic fm qualitatẽ illius exercitij armorum, in quo versatur dẽt esse armatus, alias fm qualitatẽ hominum eiusdem qualitatis vel conditionis, facit l. plenum. §. equitij. ȝ. de vsu & habitatione.

c **Secunda** est dña fm gl. in sołone, certæ. n. alij solui pñt, ĩn certæ non, vt d. l. operæ in rerũ. In duob. tñ casib. fallit in quib. ẽt incertæ soluuntur alijs, volente patrono Primus, si pṙonus non pt aliter vti operis Scds, si est inops, vt l. pṙonus qui operas, & l. si libertus artẽ. ȷ de ope libe. Vltramontani nõ admittunt dictam dñam inter certas, & incertas, sed inter officiales & artificiales: intelligendo officiales: qñ dictum exercitium est quæsitũ sine doctrina fm eos Tu dic φ officiales hæ sunt, q̃ ↄcernunt officiũ exhibitũ psonæ, & non pñt alij solui nisi in duob. casib. vt no. per gl. Artificiales vero seu fabriles pñt alij solui, ut in gl. Incertæ uero iudicantur quandoque officiales, quandoque artificiales secundum conditionem promittentis, ut dictum est: & eodem modo quo ad solutionem d. l. operæ in prin. ȷ. de operis liber.

Tertia dña est fm gl. in adiectione personarũ facta in stipłone, certas. n. mihi, aut Titio: incertas aũt tñ mihi stipulor. Item certas pt seruus mihi, vel sibi, vel simplr stipulari, incertas uero mihi simplr, nõ sibi. vt ȷ. de ope. lib. l. operæ ĩ rerũ. cũ l. sequenti. Vltramontani hoc non patiuntᵣ inter certas, & incertas, sed inter artificiales, & obsequiales, ut dictũ est fm eos. Tu uero dicas qđ officiales, q̃ concernunt personã eius cui edũtur, non pt qs stipulari sibi aut Titio, ut ualeat adiectio ut p sołonẽ factam adiecto liberetᵣ ipso iure. fateor tñ qđ liberaretᵣ ope exceptionis, l. fin. §. cũ mihi. ȷ. de uer. obl. & l. si id quod de duob. reis, & quod liberatᵣ ope exceptionis, tangunt Doctores in d. l. liberti libertæque. Item seruus non pt eas stipulari sibi, sed dño, uel simplr, secus in operis fabrilib seu artificialib. ut d. l. operæ in rerũ cũ l. sequenti quę hoc expresse pbat. Operæ uero incertæ quantum ad pdicta iudicantur qñq; ut artificiales, qñq; ut officiales, seu fabriles, fm qualitatem promittentis, ut d. l. operæ, quæ expresse hoc pbat Et prædicta fa-
d ciunt ad qõnem, ↄ si † tu ↄduxisti operas cuiusdã seruitoris. an pos
30 sis illũ seruitorem alij concedere eo inuito, uel actionem alteri cedere, quã aduersus eum habes. Et certe si quidem promisit tibi seruitium quod cõcernit personã tuã & tunc non poterit alij delegari. Si vero aliud promisit, puta scribere, & similia, & tunc poterit alteri delegari, vt hic. Sed si promisit tibi seruitium, vel operas simpliciter. dic præmissam promissionem iudicandam esse de operis officialibus vel alias fm qualitatẽ personæ promittentis, vt dictũ est, & secundũ hoc poterit alij delegari, vel non delegari. Facit ad prædicta de fideicommissᵣ. libertatib. l. is qui ex causa. & l. generaliter. §. quoties. Sic debet intelligi φ not. per Doctores. C. de nouatio. l. 1.

31 **Quarta.** differentia † est, fm gl. quia certas debet libertus pstare victu, patroni, incertas suo victu, vt ȷ. de ope. lib. l. suo victu. & l. aut certe. & l. imponi. & l. pe. & sic d. l. pen. intelligatur de operis certis tñ, vt ibi nota. & est io hac glo. Alij, ut Iac. & Bal. dñt totum ecõtra, vt certas præstet libertus suo victu, incertas victu patroni. Rõ, quia in operis certis põt sibi prouidere quid faciat. secus in incertis. Tertij dicunt si libertus nõ hẽt vnde se alat, debet præstare sumptu patroni, alias sumptu suo, vt d. l. suo victu, & d. l. aut certe. & istam opi. videtur tenere glo. 3. in d. leg. suo victu, & Azo. in summa, quod mihi placet. Quid ergo dicemus de alijs? † A-
32 liquis conducit operas alicuius, vtrum intelligatur sumptu condu-
ee centis. Rñ. inspicienda est consuetudo regionũ, q̃ consueuit esse in conductione talium. & illa est seruanda, qa sic actum vr, vt l. excepto. & ibi no. C. loc. & de agri. & censi. l. diu pprædiorum, & ibi no. & de ædil. edic. l. quod si nolit. §. quia assidua. & ȷ. de aqua pluarcẽ. l. si prius. §. 1. sed si consuetudo non apparet, tunc ille alimentabitᵣ de pecunia sibi debita pro mercede, cum ĩ dubio intelligatur facere suo victu. ad hoc facit φ no. C. loc. l. 2. & ȷ. man. l. si uero nõ remunerandi. §. fi. & d. l. suo victu. vbi melius probatur, quia sicut ibi facit pp remunerationem, & hic pp mercedẽ. Sed si aliqs pmitteret operas causa remunerationis seruitij ante habiti. tunc est adhibenda dicta distinctio. Aut promittens erat inops, vel non, put dixi in liberto, vt dictis legib. quæ nõ hñt locũ solum in liberto, sed in quolibet alio, vt d. l. pe. de ope. lib. Non. n. intelligo in alio exhibente p liberto, sed pro seipso ex vigore suæ obłonis, pro quo facit, qa eadẽ est rñ. Si uero promissio operarũ fieret ex mera liberalitate, nõ causa mercedis, nec causa remunerationis tunc intelligerentᵣ promitti sumptu eius, cui debentur. vt ȷ. commo. l. in rebus. §. possunt.

Quinta. differentia est fm glo. quia in incertis fideiussor sua mora teneri non potest ut puta cum non cedant nisi indicatur, sed in operis certis est idem φ in qualibet pecunia credita. ut l. si libertus moram, & l. a duob. ȷ. de ope. libe. Ita dicit glo. hic, & in d. l. si libertus morã. Sed ista dña non vr vera, vt l. cum filius. §. 1. de verb obl. quod dic, vt ibi plene dixi, & in l. si quis pro eo in prin. ȷ. de fideius. quæ faciũt ad multa, ut dixi in d. l. cum filius. § 1.

33 f **Sexta.** differentia est secundum glo. in transmissione, circa quam not. duo generalia † secundum gl. Primum, quia nulla opera transit ad hæredem hæredis, vt l. sciendum de verb sig. ita etiam dicit Azo in summa. Hoc non placet, quia operæ obsequiales transeunt ad quemlibet ex liberis, etiam per infinitos gradus,

ADDITIONES.

a Nulla Potest quis stipulari operas sine adiectione loci, & vide Bart. in d. §. si quis insulam. sed Bal. aliter loquitur in l. liberti. de ope. lib. Et tu adde Bar. hic, & vide Mar. Soc. in c. dilecti. de fo. comp. vbi dicit, φ qñ promittitur factum solo cohærent, tunc vltra expressionem loci, requiritur etiã quod exprimatur quantitas altitudinis, longitudinis, & latitudinis, secus si promittatur factũ non cohærens solo, & allegat Bar. hic ita ipse ibi in d. c. dilecti. ver. circa secundum.

b Præconium. Adde Bal. in l. liberti. de ope. lib.

c Solui possunt. Vide supra & Bal. in l. liberti de ope. libe. & quid sit dare operas certas, & incertas Vide Bal. in l. liberti. C. de ope. lib.

d Faciunt ad quæstionem. Sed Bar. & Imo. in l. a. in prin. sol. mutãn φ an tenear facere, quod tibi prodest, & mihi non nocet. videtur tenere contrarium in ea cõbinatione, dum alle. l. nec creditores. C. de nou. videlicet, φ etiam scriptor nõ possit cogi scribere alii librum. Item ad hoc quod no. in l. aquam & ibi Bal. C. de ser ui. Pau. de Cast. in d. l. a. in prin. dicit, φ regula. l. 1. C. de opus. fallit in debitore operarum. Alle istum tex. in fi. & idem dicit ipse hic, nisi incommodum esset operas præstare debenti, per d. l. a. in prin. Et hoc placet, & vide per Ang. & Imo. in l. in stipulationib. §. operarum. de ver. obl. per Bal. in l. a. C. de do. & hic adde quæ no. Bal. in l. si is qui. § fi. ȷ. de pigno. adde supra in ver. sed differentia est, & Bal. in l. a. ad fi. C. de ope. lib. & in l. liberti eo. titu. & dix. supra proe. Adde Alex. hic eadem dicere in d. l. stipulationibus.

Meno. Adde Petr. alan. singu. 14. notatur. col. fi.

Adde, quod Imo. no. CONTRARIETATEM Bar. in d. l. a. in princ. & ibi Alex. q̃stione. & tangit Ias. hic.

e Operas alicuius. Si quis locat operas suas, an intelligatur quod debeat alimentari a conducente, & quod conducens debet alimentare, tenet glo. in l. quoniam. C. de testi. sed Bal. ibi tenet quod non debeantur alimenta nisi vniuersalis consuetudo esset in contrarium, & ibi etiam glo. & Bal. Quid si laborator meus rupit sua ferramenta in meo laborerio, quod non teneor satisfacere. Et hic adde Bal. in l. liberti libertæque. C. de ope. libe. An autem vasallus debeat sequi dominum suis sumptibus. vide Bal. in l. Mevia. §. 2. de ann. Et an teneantur operarii portare sua ferramenta, vide Ang. & Imo. in l. stipulationes commodissimum. de verb. obli. & Bal. in l. 1. C. de verb. signi. & hic adde Bart. in l. a. C. de nego. gest. facit etiam no. Bar. in l. venditores. infra de ver. oblig. Adde Alex. in d. l. stipulationes. Et ibi an officialis teneatur suis sumptibus facere conducere sarcinulas assessoris.

Ruer. Alteri cedere. Adde, quod licet in quibusdam lect. est verbum, delegare, tamen in aliis est cedere, ut approbat Alex. in l. a. in prin. col. 7. infra sol. matr.

f Mo. duo generalia. Qualiter & quomodo operę transeant ad hęredes. Vide Bar. in l. si sic, de ver. ob. circa fi. gl Bar. & hæc Bal. in l. liberti. C. de ope. li. Et ibi an etiam transeant ad filium exhæredatum. vide supra eo. l. 1. § 1.

dis.l.sed si hac.l.§.liberos.el ii.ff.de iu voc. Ad extraneos vero nullo modo transeunt,nisi vt superius dictũ est.De officialibus vero & fabrilibus dic vt latum dicã,sed gñale est vt distinguatur: si q̃dẽ patronus stipuletur operas incerta sibi & libertis suis,transit ad liberos.pro equalibus portionibus non pro hæreditariis.l.vt iusiurandi.§.si liberi.ff. 34 de ope.lib.Istud est primũ dictũ gl.quod est no.ad multa,† quia si aliquis recipit in emphyteusim pro se & filiis certe trãsit ad filios. non pro hæreditariis portionibus nec ad eos vt ad hæredes, sed vt ad filios, etsi abstineãt ab hæreditate patris.Dixi plene i d.l.vt iusiurãdi.§.si liberi. 35 Item aduerte,quia licet stipuletur sibi & filiis suis copulatiue, tñ intelligitur ordine successiuo,hoc est, primo sibi,secũdo filiis suis vt s.de ope.lib.l.si qs operas.& hoc est no.ad multa, q tanguntur in d.l.si q̃s operas.& no.p Doc.in l.liberti libertæq;.C.de ope.lib.& hoc et ex- 36 plicaui in.l.Gallus.§.1.ff.de lib.& posth.† Si vero tñ sibi stipulatus fuerit patronus.distinguit gl.operas certas ab incertis, vt hic, & pleno per Az.in summa.Tu dic aut loqueris de operis officialibus & transeunt ad filios,non ad extraneos,nisi vt in q.glo.dicit de operis incertis per easdem ll.Si uero loquimur de fabrilib. siue artificialib. tũc dic vt gl.dicit de operis certis,per easdẽ leges. De operis vero incertis, dic q̃nque iudicandũ esse sicut de officialib.quandoque,put de fabrilibus seu artificialibus vt patet ex his q̃ dicta sunt s.Ex q̃bus apparet declaratio non solum istius gl.sed totius tituli de operis liber.

ADDITIO.

Ruer.Sed vt ad filios.Adde Ias.hic,qui limitat pluribus modis in vlt.col.

a Licet stipuletur.De his omnib.vide late Bal.in c.1.§.hic quoque.de succ.feu.& per Io.de Imo.in l quod dicitur.de verb.obl.

Meno.Moder.Paris.in Labirinto de diui.l.& indiuid.par.2.nu.131.

§.Si decem.

a Si soluatur pars vnius ex reb.alternatiuæ debitis,an competat liberatio,vel detur repetitio,pendet ex futuro euẽtu.h.d.* No.quod in alternatiuis debitor põt variare circa solonem rerũ alternatiue debitarũ circa q.vide q.hr in l.cum,q certarũ.§ fi.ff.de ver.obl.Iste §.est summe notãdus ad vnũ, de quo semel vidi dubitari pone Titius tenebatur dare decẽ Seio, aut quinque caupulatas salis.Cõtingit,q Titius Seio soluit quinque Seius videns,q residuum nolebat soluere,dedit c̃ Titiũ libellũ suũ, in quo petiit Titiũ cõdennari ad dandũ,& soluendũ q̃nque restitia de summa 10.aut q̃nque caupulatas salis. In fine cãç,cũ s̃nia petebatur ferri,Titius dixit,q Seius erat condẽnandus in expensis,ex eo, q pecierat plus re,qa cum de decẽ,q̃nque essent soluta.nõ debebat Seius petere illas q̃nque caupulatas salis integre, sed debebat defalcari in petitione de illis quinque caupulatis salis vsque ad summã de q̃nque q̃ erãt soluta.Nũc erat dubiũ,an petẽdo q̃nque,vel q̃nq; caupulatas salis dicatur actor plus petisse,vt p cõns actor cõdẽnetur in expẽsis iuxta.c.1.ex,de plus peti.Et certe multi canonistæ erant opin.q plus petebat.Contrariũ tñ est verũ.p istũ §.quia illa decẽ debita alternatiue,soluendo quinque,in illis nõ cõtingit liberatio, donec integra 10.soluta sint.Rõ,quia adhuc est in eius ptãte illa quinque repetere,& q̃nq; caupulatas salis creditori soluere. Merito ergo creditor sũmã totã petere pt,licet alterius partis alternatiuæ vna pars sit soluta:quia illa nõ vr soluta ex eo,qa eã cõdicere pt, & aliã partẽ soluere.s.Stichũ.Sicut ergo si q̃nq; soluta nõ essent,& creditor peteret decẽ,aut q̃nque caupulatas salis,nõ diceretur creditor plus petere.ita nec hoc casu petẽdo 5.restãtia de decẽ,vel q̃nque caupulatas salis. Cũ ergo in ptãte sit debitoris q soluat,vt patet ex hoc tex.non est ergo in ptãte creditoris q̃d petat nisi illud totũ,q est in obl̃one,vide licet vtrũque,qa licet de decẽ soluerit q̃nque,attñ adhuc sũt i obl̃one tota illa decẽ,licet nõ pñt peti, nisi q̃nque, qa illa q̃nque soluta, sũt i pẽdẽti,an repetantur.Nota ergo ex isto §.q debitor soluẽdo partẽ partis rei alternatiue debitæ.ñ pp hoc vr sibi eligere, q velit soluere residuũ illius,cuius partẽ soluit. Vide textũ ibi,in pendẽti habẽdũ.No.nã obl̃onis effectus ñ ipodit cũ ex ea agi possit.l.si stipulatus §.1.ff.de sol.nec obl̃onis dissolutio, seu liberõ pẽdet, sed an ratione quinq; solutorũ,in futurũ videatur cõtigisse liberõ.hoc dico pẽdere,& hoc dicit iste tex.aperte. Ia.But.sũmat sic debitor, qui tenetur ad duo alternatiue, soluendo alterius rei partẽ, nõ liberatur in parte.nec etiã solutum repetit sed manet in suspenso donec reliquũ, vel altera res debita integre exoluatur.Dic q inspecta nã obl̃onis.i.inspecto eo q ẽ in obl̃one,nõ est liberatus,sed inspecto effectu, est liberatus ab illis quinque,cum alterũ sit in obl̃one.h.d.Iaco.Butr.Nota ibi sic posterior solo,&c.a fine de nouan rẽ ad hoc allegatur text.iste pro quo C. de iud.l.rẽ non nouan.& l.1.C.qui acc.non poss.& iõ dr per illas leges q exitus facta pbat No.q petẽdo quinque vel Stichum totum non dr plus petere Sed quid,si q̃libet res alternatiue debita, capiat diuisionem:dic idẽ,q si petat quinque vel aliã rem totam,licet capiat diuisionem,nõ dr plus petere per rationem huius text.quia hic non fuit cã illa.s.quia Stichus erat indiuisibilis, sed illa quia debitor alternatiuus potest partẽ illã soluere,de qua nihil soluit,& repetere partem illam,q̃ soluit de alia parte.* Opp.& vr,q pro parte soluta cõtingit liberõ l.qui hominem.ff.de accep.gl.hic,& in l.c̃tria dat multas solutiones,neutram ponit verã.Ista est veritas q ibi loquitur in acceptilatione,p q̃ pt tolli pars obl̃otus,hic vero in solutione partis,rõ differentiæ est,quia si solutio partis tolleret obl̃onẽ in parte, posset debitor postea soluendo partem in Sticho cõsequi liberõnẽ,& sic cõtingeret solutionẽ in diuersis rebus fieri,q est absurdũ, vt ff.prox.§.& l.in executione.§.p parte.ff.de verb.obl.Sed in acceptione non pt cõtingere istud absurdum.vt apparet euidenter sm Petr.vt dixi in l.c̃tria.& in l.2.§.sicut hoiem,ff.de ver.obl.Op.de l.si stipulanis.§.1. ff.de sol.Sol.ibi erat certa spẽs in obl̃one.non alternatiue.iõ solone partis cõtingit liberatio quia nõ põt deueniri ad illud absurdũ, q tu alia re partem soluas.Opp.ff.de verb.ob.in l.2.§.1.sol.ibi loquitur in obl̃one generis.vt si dẽo hoiem in gñe. solone vnius partis hominis non contingit liberatio,ne deueniatur ad illud absurdum q in alio homine alia pars soluatur,vt in d.l.in executione.§.pro parte.Op.de l.pe.C.de tr.Sol.fateor quod vltimum rñsum huius l.corrigitur hodie nã ille cuius erat electio in soluẽdo,habet electionem in repetendo b Quæro,d. hic eum, qui soluerit esse in pendenti quæro, quid est dictum in pẽdẽti:R ñdeo,natiuitas cõdõnis indebiti est in pendenti, vt hic,& d.l.2.§.1.ff.de ver.obl.Item exercitium actionis primæ quo ad alia quinque soluta est in pendenti.Non.n.possum petere Stichũ aut quinque de summa decẽ,licet.n.i illis quinque solutis liberatio non contingat tñ non pñt peti interim, sed illa quinque q̃ non sunt soluta pñt peti. Et tex.est hic,qui vr dicere q sit in pẽdenti, vtrũ pñt peti reliqua quinque,aut Stichus diuisim intellige vtrũ possint peti reliqua quinque.vel Stichus tñ. Alternatiue autem Stichum aut quinque sine dubio petere posset sed in obl̃one gñis hoc nõ cõtingeret,quia si soluisti medietatẽ in vno homine, cum deberes hominẽ in genere,statim possum petere integrum hoiem.vt in d.leg.si stipulatis.de sol.Rationem horum, & qualiter prædicta procedant,ponit gl.licet obscure,& Dy.in l.2.§.1.ff.de ver.obl.ibi plene dixi,&c.

ADDITIONES.

a Si decem.Alleg.Bald.in no.quæst.in l.1.in 14.quæst.C.de his quæ pęnæ nomine.

b In pendenti.Adde quod in obl̃one alternatiua non transit dominiũ ante electionem.l.si in rem.la 1.de rei vend.& ita alle.Bal.in l.conuenticula.de episc.& cle.

§.Idem ait.

In obligatione alternatiua solutione partium in diuersis rebus liberatio cõtingit, licet ad plures heredes creditoris,vel promissoris.pertineat obligatio.h.d.&c.

LEX XXVII.

1 *Indebitum recipiens quasi contrahit.*

2 *Forum ratione indebiti soluti in loco q quasi contrahitur,et vbi possit repeti*

Qui loco certo.

Glo.intelligit istam leg.vno modo. & Guil.alio modo.sm gl.hr hoc intendit. Sicut promissum in certo loco potest vbique peti, ita solutũ indebite certo loco non obstante errore soluentis.h.d.* Vide glo.in ver. quolibet,quæ incipit,idoneo tñ.Et est locus idoneus, locus domicilii,vbi habet maiorẽ partem fortunarum suarũ reus.C.de iuris.om. iud.l.iuris ordinem & C.vbi in rem act.l.fi.C.vbi sena.vel cla.leg.2. in fi.C.de incol.l.Ciues.in fi.libr.10.& ff.de pac.l.Lucius.s.de iudi.l. hæres absens.ff.de ver.ob.l.qui Romæ.§.Callimachus.s.de iud.leg.eum, qui.Et uide in Spe.de compet.iud.adit.§.1.ver.22.* Quæro quid vult dicere tex.ibi.nõ.n.æstimationẽ,&c.Rñ,quia ibi putabat se teneri in vno loco in aliis non putabat se teneri,& iõ quo ad loca alia nõ videbatur erratum.& ideo in aliis locis nõ videbatur posse repetere,sed istum errorem hæc species repetitionis non sequitur.Ita intelligit glo.q.d.non solum in loco, in quo est erratum, pt repeti, sed vbique,sicut ille,qui certo loco pmisit.l.1.ff.de eo.q certo loco Guil.de Cu.dicit contrarium c̃,& sm eũ hic hr hoc intendit. In loco, in quo fit solõ per errorem.non sortitur quis forum,illius quasi contractus ratione,h.d. Tu scis,q ratione cõtus,vel quasi. cõhitur forũ, vt s.de iud l.hæres absens.Item † i idebito dr quasi cõhi, vt ff.e.leg. 1 si in area,& dicitur celebrari re,iste quasi cõctus,vt Insti.qui mo.re cõ 2 ob.§.is quoque.Certe si ego solui per errorem in certo loco, ratione istius quasi cõtractus non cõhitur forum, quia ergo impedit cõtinnem fori,sed poterit repeti in quolibet alio loco, sm Gul.Vide literam.Pro isto intellectu facit hæc lr̃a,nõ.n.æstimationẽ soluẽtis.&c. vt l.si per errorem.s.de iuris.om.iudic.& vr casus sm eum C.ubi.& apud quẽ in integ.restit.postu.l.2. Tene ergo i opi.gl.per istum tex. 2 quæ dicit quolibet loco,& sic non vr velle excludere,imo includere locum solutionis De hoc.C.vbi de rõciniis agi oportet p totum vbi cõhitur forum ex quasi cõctu,in quo creditoris nullus, consensus interuenit,vt ibi sint gesta negocia, administrata tutela, & similia non ob lex si per errorem quia ibi errabatur in iudice, seu iudicio, hic in cã solutionis.Non obst.l.2.C.vbi & apud quẽ,quia licet ib. dicat q dẽt adire iudicem domicilii, tñ nõ negat quin possit adiri iudex loci,vbi negotium gestum est. Vel aliter,ibi loquitur de in integ. rest.q̃ nõ oritur ex negotio gesto,sed datur p officium iudicis.l q si minor i fi.s.de mino. Itẽ loquitur de cõdõne ob cãm, q̃ orit ex illo negotio gesto,nec oritur tpe quo negotium geritur, sed oritur pp causam ñ secutã sed cõdõ indebiti oritur statim. Prior tñ solutio melior forte est.a Ex iã dictis patet solutio q̃õnis,q̃ hic facit Gul.de Cun q̃rit, n.nunquid in loco,in quo soluit indebitum debitor, possit repetere. Et videt q sic, quia cõdõ indebiti oritur ex quasi cõctu.ff.com.l.si is qui.§.si libero.in fi.Inst.qui.mo.re cõhitur obligatio.§.1.& de obli.q̃ ex quasi cõct.nascun.§.ite si is. Sed quasi cõctu quis sortitur forum s.de iudi.l.hrs absens.l.1.C.vbi de ratio.agi opor.l.1.& in.ergo &c. ita tenet Gul.de Cun.Credo cõtrarium per iam dicta.probo fortius. Aestimatio ex causa erronea,non debet dare forum s.de iud.leg.j.& ij.

ADDITIONES.

a Contrahi.Et an ex quasi cõtractu q̃s sortiatur forũ,vide late p Ang.hic, & in l.exigere.sup.de iud.& ibi,qd in loco distractus per Bart.in l.de eod.supra de iu.

& 2. & l. si per errorem. de iurisd. om. iud. Item, quod esset contrarius approbando solonem ratione fori, & reprobando eam ratione repetitionis, quare est repellendus l. j. C. de fur. J. de cod. & de l. Titiæ si non nupserit. Nec debet vnum factum pro parte approbari, & pro parte reprobari s. ad ex h. b. l. Celsus. § item Celsus, C de inof. test. l. parentibus. Et hoc est lo casus ratione. Quia in integ. restit. rescindit contractum: & ideo oon uenitur, vbi factus est contractus: sed vbi habet domicilium ille, contra quem fit restitutio. C. vbi, & apud quem in integ. rest. postu. l. 2. *

LEX XXVIII.

Iudex. Tutus exceptione rei iudicatæ soluens non repetit. h. d. Opp. de l. qui exceptionem. J. eo. Sol. hic speciale in hac exceptione, quæ inducta est ad rigorem iuris conseruandum. quod plene dicam in l. Iulianus. infra eo. ti. &c.

LEX XXIX.

1 *Pupillus, prodigus, & furiosus indebite solutum repetunt, etiam vbi alius non repeteret.*
2 *Pecunia dicitur de rebus, quæ seruando seruari non possunt.*
3 *Restitutio est in pristinum statum repositio.*
4 *Minor quando restituatur aduersus naturalem obligationem, & nu. 8.*
5 *Compensatio naturalis debiti non admittitur contra repetentem.*
6 *Obligatio naturalis, & ciuilis ex test. perfecto oritur ex imperfecto naturalis.*
7 *Testamentum ipsum est de iure gentium.*
9 *Medium concludendi quando maior repetit indebitum, & quando minor, vel pupillus.*
10 *Pupillus, prodigus furiosus, & minor, quando repetant indebitum absque restitutione in integrum.*
11 *Pupillus nõ habet beneficiũ huius legis, nisi in ea tẽpora, intra quæ possit restitui.*
12 *Conductio indebiti competit furioso, & prodigo, sicut pupillo.*

a 1 **Interdum.** Ista est subtilis lex pupillus, prodigus, † & furiosus indebite solutũ repetunt, etiam vbi alius non repeteret. h. d. Opp. a diuisione. Aut pupillus soluit debitũ, & repetit, quia pecunia soluta est consumpta, & cedit in solutũ. l. nam ois. §. si pupillus s. si cer. pet. & l. quod si forte. in fi. J. de solu. Aut soluit indebitũ, & tunc quilibet alius repeteret, & sic persona nõ facit locũ repetitioni. Sol. dicit gl. tu arguis a partib. insufficienter enumeratis. s. aut soluit debitũ, aut soluit indebitũ, sed est quoddam tertiũ, s. quando soluit indebitũ ciuiliter, sed debitũ naturaliter, quo casu maior soluens per errorem iuris non repetit, minor seu pupillus sic, & sic persona facit locũ repetitioni. casus est hic. Vel intelligas in casib. in quibus maior non repetit, quod intellige, vt vidisti in l. eleganter. s. eo. Contra hoc opp. de l. si C. si aduer. sol. ubi dicit, quod restituit. Sol. intellige hanc secundum illã quod hic datur cõdictio sine restitutione petita, & ita pertransit gl. Contra hoc opp. si hoc esset verũ, idẽ esset in quolibet minore, cui subuenitur per restitutionẽ, per titulũ de minorib. Glo. dicit, fateor. sed hic loquitur in pupillo gratia exẽpli in hoc tñ differt pupillus ab adulto, quia adultus curatorẽ nõ hñs, soluẽs pecuniã statim trãsferr dñium, nec expectatur consumptio, quod non est in pupillo, vt hac l.

2 b No. istam gl. quia in hoc dicit verum, & sic † pecunia non dicitur esse de reb. quæ seruando seruari non possunt. tñc n. non posset alienare adultus sine decreto. Idẽ nota. in l. j. § fuit quæsitũ. J. ad Treb. & ita glo. intelligit quod hic procedit ut condĩo, petita prius restitutione in integ. Contra hoc opponit fortiter Iac. But. illud reddit restitutio quod abstulit læsio. est n. † restitutio, in pristinũ statũ repositio, vt s. de mino. l. quod si

3 minor. § restitutio. Vnde si minor est læsus in re, restitu. sicut in re: si in actione, restituitur in actione. l. quod proprie. § item quæritur s. de pecu. Sed dic minor soluẽs foit læsus in re, quam soluit, ergo per restitutionẽ in integ. habebit rẽ. Male ergo dicit gl. & tex. qui dñt, quod cõpetit condĩo indebiti restitutione præhabita. Nã si vult petere restitutionẽ ad cõdictionem indebiti, nõ põt, quia illã nunquam habuit, nec in ea contingit læsio. Sed si restituitur ad id, quod soluit, non est necessaria condictio. Huius timore dixit Ia. But. quod istud, quod hic dicitur in fine, condĩo locũ hẽat i. in integ. rest. Est n. condĩo nomen generale ad oẽm repetitionẽ. & sic pertransit. Durũ tñ videtur mihi, quod iurisconsultus in tractatu con-

c dictionis indebiti, intellexerit de rest. in inte. Vnde Iac. de Are. c volẽs euadere istud contrarium intelligit hanc legẽ in debito naturali soluto, quod minor petit restitutionẽ aduersus naturalem obligationẽ, quæ per restitutionẽ totaliter tollitur: nã eo casu quo contra obligationẽ ciuilẽ restitutio parit exceptionem. eo casu naturalem obligationẽ in totũ extinguit. l. si eius J. ad Treb. quia restitutione habita, habebit locum cõdĩo indeb. † Contra hoc opp. contra naturalem

4 d obligationem non datur restitutio. Ita no. Insti. quib. mod. toll. oblig. § præterea & s. de proc. l. minor. in gl. magna. de arbitris. l. si pupillus. & J. de ver. obli. l. puberes & in qualibet casũ notatur. Su- stinendo Iac. de Are. dico, quod contra naturalẽ obligationẽ nõ datur restitutio minori eo casu, quo per eã non læditur, sed potest se tueri in re cõi nõ soluendo. Ita loquuntur dictæ gl. s. de mino. l. in causæ. sed eo casu quo per eã læditur, potest petere restitutionẽ, vt puta, si eam soluit secundum prædictũ intellectũ. J. de fideiusso. l. Marcellus. & quod ibi no. Et hoc puto satis verũ in te. non tñ quantũ ad intellectum nostræ legis. Nam glo. intelligit hic in legato soluto non deducta Falcidia, certè per illã obligationem naturalẽ minor non læditur. nam quilibet maior, & diligens ad utilit. hæreditatẽ & sic fuisset obligatus, vt ipse idem in obligatione naturali quæ habuit originẽ de persona minoris, cui minor successit. Ista lectura solũ procederet in obligatione naturali contracta solũ pro minore: vnde nimis restringeret legem istã, licet posset esse vera hoc casu, nõ tñ puto quod aliquo casu sit necesse peti restitutionem, vt J. dicam. Secũdo op. secundum ordi. gl. si minor est obligatus naturaliter opponetur sibi compensatio, vt l. eam. J. debitũ cõpẽsatur gl. J. quod naturaliter debitũ cõpensetur hẽt locũ in petẽ-

e 5 te, non in repetente, vt no. in l. cum. s. § 1. j. e. & videbitis ibi, quod puto verum, vt ibi dicam. tñ Iac. de Are. nõ stat in hoc, imo dicit, quod si intelligis in debito naturaliter soluto, dico, quod fuit per ea restitutionẽ contra ipsam naturalem oblĩonẽ, & sic fuit sublata, quod non placet vt vobis s. dixi. Vel dic, dicit ipse. quod hic loquitur de debito tñ ciuiliter soluto. Pro cuius euidentia debes scire, dicit Iac. de Are. quod ex testamẽto non oritur oblĩo naturalis quantumcunque valido, sed solum ciuilis, quæ hẽt effectum exactionis, quod apparet, quia deportatus, in quẽ non cadunt ea quæ iuris ciuilis, sed ea, quæ sunt iuris gentiũ, non hẽt testi factionem, neque actiue, neque passiue. l. i. C. de hæt. iost. & l. eius, qui J. de test. & non retur oblĩo naturalis. quæ est de iure gentium, dic, vt videbis in l. si non forte. s. e. sed si testam̃ est imperfectum tunc oritur oblĩo ciuilis quæ nõ hẽt effectum exactionis, ideo puto quod resecatur per Falc. dicit ipse, & ita intelligit hic, quod pupillus soluit tale indebitum, quod maior per errorem iuris solutũ nõ repeteret, sed minor sic, & sic persona facit locum repetitioni, nec est necesse, quod petatur restitutio, nec obstat compensatione, cum non sit debitum naturale. Vltra re. concordat cum Iac. de Are. in hoc vlt. quod ex testamẽto imperfecto, vel in eo quod resecatur per Falcid. non est oblĩo naturalis, & sic intelligunt legem istã, & cessant dictæ oppositiones. Certe opinio Iac. de Are. & vltram. displicet mihi † totaliter, nã ex testamẽto perfecto sine dubio oritur ciuilis, & naturalis oblĩo, nam adita hæreditate obligatur hæres ex quasi contractu. l. ex

6 maleficiis. § hæres. s. de acti. & obl. qui quasi contractus hẽt consensum, qui parit naturalem. Item ex testamẽto imperfecto oritur naturalis, vt plene probaui. s. e. l. i. Idem in eo quod defalcatur per Falc. non obstat quod dicit Iac. de Aret. de restitutione, imo per illud arguo contra, mihi renuntia est iuris ciuilis solennitas l. i. § cum in notitiã de test. mil. & ex hoc legitur quod miles põt instituere deportatum, vt l. nec. n. § deportati. J. de test. mil. ergo apparet, quod de iure gentium deportatus est capax hæreditatis ex testamẽto licet n. testam̃ cum adiectione istarum solennitatum

7 f dicatur iuris ciuilis. l. 3. J. de test. tñ ipsum † testam̃ de se simpliciter est de iure gen. Nã eo ipso quod gentes esse cœperunt, disponebant de bonis suis post mortẽ, ut legitur in veteri testamẽto de antiquis patrib. Tenendo

8 ergo lec. gl. esset verior solutio eius, quod † cõpensatio debiti naturalis hẽt locum in petente, non in repetente. d. l. cum. s. § 1. Tertio opp. secundum ordinem gl. de l. si eius § i. J. ad Treb. Sol. per illam legẽ dicebat Plac. quod pupillus repetit sine restitutione, sed gl. illam legẽ retorquet contra eũ, ut hæc in ea, quare tñ illa l. dẽt intell. gl. J. dicã. Quarto op. secundum ordinẽ gl. in furioso, & prodigo, nõ põt reconciliari indebitũ consumptione secuta, quia non põt cum his uideri negotiũ esse gestũ vel contractum, vel. ita a furioso, & ibi no. s. si cer. per. pet. Sol. dicit gl. concedo oppositũ, quod nõ repetit condictione indebiti, sed sine cã. & sic aliter intelligitur condĩo in pupillo, aliter in furioso, & prodigo, dicit gl. argũ in l. an negociis. J. de reg. iur. † Vidistis ergo op. nostrorum Doct. quare procedant, mihi

9 autem videtur, quod istæ infrascationes non sunt necessariæ, sed casus istius legis sit magis clarus, quam in aliqua lege istius tituli, quando maior soluit indebitum, si vult repetere cã condĩonis indebiti, & medium per quod concluditur in ea, quod indebitum soluit per errorem, vt s. e. l. i. in prin. & quandoque est necesse, quod exprimatur error facti quandoque error iuris, vt ibi no. In pupillo vero, furioso, & prodigo mediũ per quod cõcluditur in cõdĩone indeb. est ipsa qualitas personæ, nec hẽo necesse dicere in libello, quod soluit indebitũ scienter, vel per errorẽ, imo indistincte sufficit quod ego dicam quod erã pupillus, furiosus, vel prodigus, & indebitum, ex hoc datur mihi repetĩo siue interuenerit error, siue nõ, & sic in maiore facit repetitionẽ error: In istis uero facit locum repetitioni persona, & vide tex. ibi, in istis personis generaliter. & ex hoc apparet quod in istis articulis, & probationib. personis istis repetent b. non sunt necesse probare errorẽ, sed in maiore, sic. Vt ergo declaremus istã ma-

10 teriã, quandoque istæ personæ quæ hic enumerantur, vel alius minor soluit indebitũ, tunc dic ut hic in pri. huius gl. Quandoque soluitur indebitũ, oĩ iure, & tunc in istis personis hic enumeratis indistincte est locus repetitioni,

ADDITIONES.

a Interdum. De intellectu huius l. vltra hic dicta, vide Ang. & Io. And. in l. nam omnis. § pupillus. in prin. sup. si cer. pet.
Menoc. Rober. lib. 3. sent. iur. c. 10.

b Seruari. Et istis gl. alle. tex. expressum insti. de vsufr. § cõstituitur. similem in l. Aristo. § fi. & l. seq. inf. de tu. deli. & l. 2. sup. de usufr. ear. rerũ. & quæ sint quæ seruando seruari non possunt, sunt res, quæ finiuntur ante triennium finitum. gl. allegatur pro singulari in l. unica, C. si aduer. vsuc. Sed habes simile in gl. si. in l. pe. C. in quibus causis in integ. rest. non est necessaria. ad hoc adde tex. in l. Iulia. de pec. hæ.

c Iac. de Are. Istam opi. Iac. de Are. ponit Cy. in l. 2. in fi. C. si aduer. sol.

d Obligationem. Adde gl. & Bar. in l. 3. § alterius. de neg. gest. & an sit uerum, quod minor si soluat legata, non deducta Falc. possit restitui, vide per glo. & Doct. in l. 1. C. ad l. Falc.

e Secundum ordinem gl. Quõmodo debitum naturale compensetur, adde Bar. in d. l. 2. & limitat Bal. hic, si de obligatione inefficaci opponatur, secus si de efficaci & hoc etiam sentit expresse Bar. in d. l. cum 18. § 1. inf. eo. sed contrarium eius quod hic dicit Bar. videtur ipse tenuisse in l. fratre. inf. eo.
Poma. Vide Alex. consi. 2. vol. 1. consi. 87. volum. 2. & Mart. Laud. in trac. quæ mogenitura.

f Iure gentium. An testamentum sit de iure ciuili, vel gentium, vide glo. in l. i. inf. de acq. re. do. & Bar. in rub. ff. de acq. hær.
Menoc. Scripsi in co. l. 20. nu. 2. lib. 4.

ni, qđ apparet q̀a donare nõ p̄t, & sic pp sñiam a nõ p̄t p̄sumi donõ. Sed si esset alius minor q̃ pupillus, hr̄et necesse petere restõnē. si nõ hr̄et curatorē, aľs esset idē qđ in pupillo. l. si curatorē hñs. C. de ĩ inte. restõ. & vide q. no. in l. 1. C. ad l. Fal. & l. illud. š. de mi. Qñque soluit indebitũ naľr, sed ciuiľr debitũ, & tunc si est debitũ ciuiľr sine effectu exactionis, vt in chyrographo añ bienniũ, idē per oĩa q. in his, q̃ indebita sunt oĩ iure. š. e. l. i. Sed si esset debitũ ciuile q. hēt effectum exactionis, vt res iudicata, vel debitũ ex testõ solēni ſm Iac. de Are. dic q̀ tunc esset idē qđ š. dixi ĩ debito vtroque iure. Si uero soluitur indebitũ ciuiľr, sed naľr debitũ tunc a psonis hic enumeratis idistincte repetiľ, nõ distincto quo errore, vel scienter, vel ignoranter, ut hic, in eo, q. dicit gñaľr &c. hoc est sine distinctione, nec opus est restõne in mte. Hic est casus in l. illud. in princ. š. de mi. & l. ult. C. si adner. sol. q̃ dñt repetitionē decerni, nec restõnis faciũt mētionē, imo d. l. illud. š. de min. hoc vult notanter dicere, q. licet in alus casib dareľ restõ, tñ indebito soluto daľ repetõ sine restõne, licet gl. gñaľr intelligat. vel si vis ll. istas intelligere, restõne petita intellige in maiore pupillo, & sic nõ ob. huic legi. Cõtra hoc facit ĵ. ad Treb. l. si eius §. 1. vbi dľ q. pupillus naľr debitũ soluēs nõ repetit. Sol. non repetit. s. de iure cõi, sed repetit bñficio spāli ɔcesso minori p hanc legē, sine restõne impetrata a iudice. Restõnē ergo, q̃ iudex dēret facere hęc lex sup-

11 plet. † & iõ pupillus nõ hr̄et bñficiũ istius legis, nisi intra tpa, intra q̃ posset restitui. l. fi. C. si aduer. Qñque soluiľ aliq d, q̀ est utroque iure debitũ, sed ob. exceptio, & dľ ope exceptionis indebitũ, tunc a psonis hic enumeratis põt indistincte repeti, nõ adhibita distinctione, vtrũ sit exceptio odiosa, vel fauorabilis, vel quo errore sit solutũ, ut hic, dũ dicit gñaľr. Qñque soluiľ aliq d indebite, q̀ a maiore nõ repeteretľ, vt in eo q. crescit p infitiatione, & in alis casib. notaris ĩ l. elegãter. §. fi. š. e. & tũc daľ repetõ istis psonis sine distõne, crescat p infitia-

12 tione, vel nõ. † Vlt. dico, q. cõdĩ indebiti ita datur furioso, & prodigo, sicut pupillo, & consumptione secuta reconciliatur indebitum, sicut mutuum, tenendo opi. gl. in l. furioso. in prin. sup si cer. pet. &c.

ADDITIO.

a Propter sententiam. Contrarium hic tenet Bal. quod forte uerius est, per ea, quae habentur in l. 1. & 2. C. si aduer. donat.

LEX XXX.

1 *Condictio indebiti non habet locum in contractibus nominatis.*

2 *Indebite solutum an repetatur quando ab utraque parte debetur quantitas, ita quod locus esset compensationi.*

3 *Compensatio non est proprie exceptio.*

Qui inuicem. Si q̀s soluat tutus exceptione, q̀a sibi dētur non repetit, sed suũ debitũ petit. h. d. Duobus mo. p̄t poni casus. Primo in ɔ̄ctu ultro citroque obligatorio, ut si venditor tradit rē, añq̃ soluaľ p̄tiũ, vel ecõuerso, licet esset tutus exce pt. l. Iul. §. offerri. ĵ. de ac. emp. tñ non repetit, ut indebitũ, sed repetit qđ sibi dētur. Scđo mõ p̄t poni casus, qñ duo sunt inuicē creditor, & debitor ex causis separatis, & istũ intelľm vľ habuisse glo. Ex prima

1 lec no. † q. in ɔ̄ctib. noiatis. sicut non est locus ɔdõni ob cām, ita nec ɔdõni in deb. Facit l. inciuile. C. de rei ven. facit q. dixi sup. ti. 2. l. fin. &c. Quaero circa scđam lec. qui sunt casus, in quib. cõpēsatio locum

2 nõ habet, gl. eos enumerat. † Sed tũc q̃ro, q. d si ex vtraque pte dēatur quãtitas, ita q. loc⁹ esset ɔpēsõni, an solutũ repetiľ vt ĩdebitum? Glo. rñdet aut erat loc⁹ ɔpēsõni. facto hoĩs. ñ ipso iure, & nõ ē locus repetõni ĩdebi. Hic ē casus hic, & ſm hoc q. tex. dicit in q b. casibus ɔpēsõ locũ nõ hēat, subaudi, ipso iure, sed si ɔpensõni locus eēt ipso iure, vt l. si ambo. §. 1. ĵ. de ɔp. & ĩ casib. no. ĩ l. si ɔstat. C. de ɔpē. tũc repeteret, vt indebitũ, q̀a vere ĩdebitũ est. Pro hoc do. text. ĩ l. q. dľ.

a §. pe. ĵ. de ĩpēsis ĩ reb. do. factis, cũ ĩpēsae ipso iure dotē minuãt. Cõtra hoc. ĩ op. de l. q. exceptionē. ĵ. e. Nã exceptio ɔpēsationis est fauorabilis, ergo solutũ ĩdebite repetiľ. Sol. † ibi loq̃tur in exceptione pro

3 b pria, secus ĩ ea, q̃ nõ ē exceptio, q̀a actio. Cũ n. hēt actionē ad petēdũ suũ debitũ, extat ęq̃tas nãlis, ex qua inducitľ ɔdõ indeb. l. nã hoc natura. š. e. & iõ forte si illud debitũ, de quo poterat opponi ɔpensatio erat naturale tñ, ita q. non ɔpetebat actio, tunc tutus hac exceptione p errorē soluens repeteret. ĵ. eo. l. qui exceptionem. §. si pars.

ADDITIONES.

a Pom. Contra hoc. Vide Ale consil. 12. vol. 2.

b In exceptione propria. Adde tu, q. exceptio compēsationis non sit proprie exceptio, & vide Alc. & hi concor. in consil. 12. ver. praeterea per illa verba. in 2. vol.

LEX XXXI.

a **Is, qui plus.** Qui promisit plus quam deberet, condicit liberationem. h. d.

ADDITIO.

a Plus. Quid si obligauit bona pro vero debito, an obligatio possit rescindi. vide Bal. in l. si veritas. C. de fideic.

LEX XXXII.

1 *Ignorantia in facto proprio admittitur, quando tractatur de damno vitando.*

Cum is. Vna ex reb. alternatiue debitis solutis sitr perempta, q. supereēst remanet insolutũ. h. d. * Aduerte ad istã legem, q̀a est subtilis. Opp. q. ille, q. dēt Stichũ, aut Pãphilũ si soluat vtrũque nõ teneľ reddere illũ, q. supest, q̀a certũ ē, q. ille, q. decessit, fuit solutus, quare, &c. q̀a solone eius, q. dētur, tolľr oĩs oblõ Inst. quibus mo. tolli. obl. iũcta l. quecũque. §. fi. ĵ. de iu. do. Ergo postq̃ fuit liberatus soluēdo poterit repetere alterũ, cum remaneat indebitus, vt š. e. ti. l. cum duo. Solo dico, q. in alternatiuis debitor vnum soluendo liberatur. ex quo elegit vnũ soluere, & tradidit. Et intelligo dictũ §. vbi erat obligatus ex ɔ̄ctu ĩter uiuos, ĩ vlt. aũt voluntatib. sola electione liberaľ, q̀a ibi nõ regriľ tradõ, ut ĵ de le. 1. l. hmõi §. Stichũ iũcta gl. ĩ ver. nõ poterit. & d le. ij. l. statu liberũ. § fi Vnde q̀a soluit vtrũq; siľ, neutrũ vľ elegisse pp dubiũ, vt š. de vsufr. l. sed si q̀s § q̀ ergo. iũcta l. seq. Nec p̄t eligere de caetero illũ, q decessit, q̀a nõ est ĩ rerũ nã. & sic electio nõ p̄t fundari sup eo. q nõ est: ergo alter rema

* net ĩ solone. & ista fuit rõ h⁹ l. * Op. q̀ incēdiũ seu casus fortuit⁹ nõ liberet debitorē l. incēdiũ. C. si cer. pe. Sol. hic dēbaľ spēs, ibi q̃titas. Vñ idē esset hic, q̀ ibi, si q̃titas esset soluta. l. q̀ indebitũ. š. e. & vidistis no. ĩ l. indebiti. §. sed & si nũmi. e ti. š. hic op. de l. si nõ sortē. §. libertus. š. e. Sol. e. mõ dicit gl. q. d. ibi fuit in gñe solutum, hic in spē. Tu dic, q̀ ibi re perēpta, ille cui scã fuit solõ, remansit locupletior. Vñ illud in quo remãsit locupletior. repetiľ: hic secus Op. de l. Stichũ, aut Pãphilũ. in prin. ĵ. de sol. Sol. haec dēt intelligi ſm illã, q̀a si ɔtigisset mors post morã creditoris, teneret restituere eum. q viuit,

1 vel mortui aestimationē. † Vlt. no. hic gl q. admittiľ ignorãtia in facto pprio, qñ tractatur de dãno vitãdo. Simile habuistis ĩ ol. sed & si me putē. in prin. š e. Itē scias q̀ haec lex hēt locũ qñ vtrunq; fuit solutum simul, vt dľ in tex. secus si vnum primo, & alterũ post, q̀a tunc vltimo solutum repetetur. l. cum duo. š. eod. secundum Gul.

ADDITIO.

Meno. Cuiacius lib. 8. obseruat. cap. 31.

1 *Solutio, quae fideiussori parit repetitionem, non parit reo liberationem.*

2 *Actus idem non potest producere diuersos effectus.*

3 *Compensatio an obyciatur contra agentem condictione indebiti.*

4 *Compensatio quare contra agentem actione depositi non admittitur.*

§. Fideiussor. Solõ, † q̃ fideiussori parit repetõnē, nõ parit reo liberationē h. d. No. q̀ eadem solõ nõ p̄t parere liberõnē & repetitionē a vt hic, & l. q hoĩem. ĩ fi. ĵ. de

b sol. & l. si fideiussor b ĵ. e. l. si nõ sortē. §. si decē. Vel aľr. Idē act⁹ † nõ

2 põt pducere diuersos effectus, vt hic eũ silib. Contra hoc op. de l. ĩ numerationib ĵ. de so. Sol. ibi tex. pducit actionem vel liberõnē diuersis respectib. & circa diuersa, nõ aũt respũ eiusdem oblõnis, ut hic. Et ex dicto gl hic argmľ ad qõnē, nos hēm⁹, qđ debitũ naturaľr tñ, solutũ p factr errorē repetiľ. l. error. C. ad l. Fal. & l. cũ quis

3 C de iu. & fa. ig. † an ɔ̄ agentē cond. ind. poterit obijci cõpensatio, vľ q̀ sic, nã p illã solonē nõ tolľr illã nãlis oblõ, q̀a cum dēt repetõ nõ pducit liberõnē ut hic. Si durat, ergo &c. vt l. ēt. ĵ. de ɔp. Cõtra-

c riũ dicit gl. q̀a si hoc esset verũ, c leges, q̃ dñt q̀ naturale debitũ p̄t, repeti, essēt ĩpositae verbis, & nõ reb. & ſm hoc. l. ēt. ĵ. de ɔpen. hēt

d locũ io petēte, nõ in repetēte. Idē & ego puto hoc verũ d esse, licet q dã hoc nõ teneãt, vt tetigi. š e. l. interdũ. * Cõclude ergo q̀ l. ēt d cõp. intelľr in petēte, nõ in repetēte. Cuius est rõ: q̀a repetõ per istũ ti. de cõd. ind. hēt vim cuiusdã restõnis: q̀a ego spoliat⁹ fui meo errore, peto me restitui. & iõ añ oĩa sũ restituēdus. Nec p̄t opp. exceptio cõpēsationis in hac l. Old. dicit aľr, s. q̀ oblõ naturalis obijcitur debito non ex erronea cã ɔ̄cto ut hic, q̀a tunc debito naturali obijciľ ɔpēsatio, vt hic. * Nã dēs scire, q̀ est quaedã spoliatio vera, & ppria, & tunc añ oĩa spoliatus est restituēdus, & sibi nulla p̄t op

4 poni excep. neq; cõpensõ. l. si q̀s ad se fundũ. C. ad l. Iul. de vi. & illa ēt † est rõ ĩ deposito, q̀a denegãs depositũ vľ spoliare, iõ compēsationē nõ obijcit, l. fi. C. de ɔpēsa. Quaedã est spoliatio nõ vera, vt qñ ñ fui spoliat⁹ dolo aduersarij, sed p errorē meũ, isto casu bñ p̄t obijci ɔpēsõ alterius debiti, q̀ hr̄et executionē, vt hoc §. in fin. qñ re⁹ successit fideiussori. Sed de debito naľr tñ nõ põt obijci ɔpensatio, p oẽs leges, q̃ dñt nãle debitũ p errorē solutũ repeti. Qñ que cõtingit, q. nulla est spoliatio, nec vera, nec ficta, tũc pcedit l. ēt ĵ. de ɔpen. & sic in petēte magis, q̃ in repetēte. Et est rõ, q̀a repetitio hēt naturã cuiusdã petitionis restõnis ad id, quo q̀s spoliatus est. Pro hoc optime facit ĵ. de reg. iu. l. nõ debet actori. §. in re obscura.

ADDITIONES.

a Et repetitionem. Idem actus non producit diuersos effectus. Vide Bal. in l. pacta, quae contra. C. de pac. & Bar. in l. 1. C. quod met. cau. & Bar. in l. socer. §. fi. sol. matri. & Bar. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. in gl. magna. de pact. sup.

b Pom. Si fideiussor. Vide exemplum per Ale. consi. 69. in fi. vol. 4.

c Hoc esse verum. Idem dicit Bar. in l. 1. sup. eo. & adde Bal. in l. cum quis. C. de iu. & fac. ign. vbi concordat cum Bar. hic, & dicit, quod exceptio doli obstat petenti & non repetenti, sicut nec obstat spoliato. uide ibi, & Bar. in l. si socer. §. fi. sol. mat. Bal. in l. 2. C. si aduer. sol. post Bar. & adde Bar. in l. pen. supra tit. 1.

d Po. Hoc verũ. d hac rõne dubitauit Ias. §. i bonaefid. Inst. de ac. & ibi Ang. dat aliã Menoc. Scrip si in consi. 2. nu. 22. ad fi. lib. 1.

1 *Indebitum solutum errore causatum a pietate, non repetitur.*

e *Mulier, quae fideiussit pro dote, non repetit.*

a **§. Si mulier.** a Qñ ſa pietate causatur error, cessaľ repetitio

1 indebiti. h. d. * Dľ hic, q̀ mulier soluēs dotē pro qua obligata non erat, põt repetere. Cõtra, quia certum est q̀ maiorem cãm repetendi hēt ille, qui soluit ignorãs, q̃ ille, qui soluit sciens, ut š. cod. l. j. Sed ille, qui soluit dotē scienter pro aliquo, nisi sit pľ, põt repetere per actionē negotiorum: cum pater tñ tenearur dotare filiã. l. fi. in prin. C. de do. promis. & ibi no. in glos. in ver. paternũ esse officium. & ĵ de leg. 3. l. vxorē §. pr nãlis. Sed d. e quod §. iste põt intelligi in vxore, q̃ p imprudētiã se obligarã credebat

ADDITIO.

a Poma. Si mulier. An causa dotis dicatur causa pia vide Alex. in l. si constante. sol. mat. Pan. consi. 106 in 1. vol. Ro. in rep. aut. similiter. C. ad l. Falc. & cum hac lege concordat. l. at si quis. §. plerique. supra de relig. Claud.

debat marito, & sic non obstat ɔ̄ria. Idē esset in pr̄e, q̄ soluēs p im-
prudētiā repetere nō pōt dotē a marito. j. de iu. dot. l. quemad. §. fi.
Nec repetere posset a filia ĩ hoc casu. Sic ē ĩ quocūque alio ex̄neo
dotem dāte pro muliere, tunc dico, q̄ a marito repetere non posset
p l. vnicam. §. accedit. C. de rei vx. act. & l. donaturus. §. fi. s. tit. sed
a muliere posset repetere p actionē neg. ge. nisi constaret q̄ extra-
neus cā pietatis & animo donādi cā vellet dotare, q̄a tunc ĩpediret
repetitio. l. 1. C. de neg. gest. Gul. de Cu. mouet hic q̄ō. an ā vtiū post
q̄ mr̄imoniū est ɔ̄clū cū filia possit cōpelli eā dotare, & sibi dotē ɔ
stituere: Dic vt plene dixi j. de ac. & ob. l. obligamur. ver. istā glo.
Op. de l. cum post. §. 1. j. de adm. tut. Sol. ibi vt tutor hic suo noie sol-
uit. Op. de l. si pr̄ ignorās. j. sol. mat. Sol. vt ibi patet. Opp. de l. pfem.
C. de nup. Sol. fallit ibi. Opp. sup. tit. l. si donaturus. §. 1. & l. q̄ se dēe.

a in prin. Sol. & aduerte, q̄a ex hoc declarabit̄ ista lex. nō intelligas,
q̄ solutū indebite ex cā dotis simpl̄r nō repetat̄, quasi ipsa dotis cā
sit pietas, q̄ repetitionē impedit, q̄a hoc esset ɔ̄ casū illarū legū, sed
b intellige, q̄n cā pietatis ĩducit aliquē ad credēdū se obligatum, vt
puta mr̄ credebat se teneri ad dotandū filiā. vel frater sororē ĩ casu
quo non dēt, vel soror sororē. vł nutrix nutritā. & ista pietas, & affe-
ctio, q̄ erat inter eos fuit cā istius erroris. Ita intellige primam glo.
hic positā, q̄ dicit mr̄ forte, vel ex̄nea sed si alia cā, q̄ cā pietatis eam
induceret ĩ errorē, vt si mr̄, vel soror putabat se teneri ex testō, vel
putabat se teneri iō, q̄a putabat se debitricē ex cā mutui, vel deposi
ti, & tunc solutū indebite repetet̄, vt le. ɔ̄ris, q̄a sublato errore non
manet cā pietatis. Ad p̄dicta facit C. de neg. gest. l. 1. & 2. & l. ali-
a mēta. Vlt. gl. q̄rit † q̄d si mulier fideiussit, & soluit p̄ se, an repetet?
& dicit, q̄d sic, quia alieno nomine soluit, & non suo, & bene.

ADDITIONES.

a In prin. Et iō dicit Ba. in l. ea q̄ C. eo. q̄d si solu relictū ad p. as cās, & idebite, nō repetio, ēt alia rōne, vt ibi, & p istū tex. ē. dicit Bal. in l. dictā. C. de con. ob cau. q̄d fauore ecclesi e temp pluunt cā finalis, & præsumit̄, q̄ ēt alias daturus erat.

b Ad credendū. Et sm istū verū intellectū Bal. hic §. nō p̄bat q̄ dos sit cā pia, prout allegaī, iō dic, q̄ eti dos, & alimenta æquparent, sm glo. in l. ob æs. C. de fid. in. & alimēta relicta pp paupertatē cedunt in cām piā, per no. p Bar. in l. alio. cir. prin. ff. de ali. le. iō dos relicta & data pauperi personæ, æquparat piæ cāæ, secus, si ppter debitū, vel amicitia, p no. in d. l. alio, per Bar. ... notata in auth. res quæ. C. cōia de leg. & q̄ in alimentis, no. Bar. in l. d. ... ad l. Fal. & quod dotis relictū sit cā pia, tenet Bal. in l. 1. C. de sacrosan. eccl. ... rep. & iō dicit Bal. hic no. arguens q̄ relictū pro virginib. maritādis intelligit̄ relictū ad pias cās, & iō cessat Falcidia. Et q̄ dos, & pia cā æquiparent̄, vr̄ velle Bar. in l. 2. §. Titio dotē, in prin. j. de do. & Bal. in l. sicut. ad fi. C. de act. & obl. Bal. in l. mādatū. in ver. sed cū hac. C. mād. & Bar. in l. si ego. in prin. & §. 1. j. de iu. dot. Et q̄ de legato dotis detrahatur Falcidia, vide gl. in l. alii in §. socer. j. de iu. dot. & l. in l. testamento pallius. C. ad l. Falcidia. In uno tñ casu clarum est, quod de legato dotis non detrahat̄ Falcidia, videlicet q̄n legatur dos, q̄a tale legatū cēsetur æs alienū, vt dicit no. Bar. in l. quæsitū. §. 1. de legat. prius. cited. Adde quod alimēta, & dos æquparantur. Ro. consil. 456. ubi cōsuluit, sicut res prohibita alienari, potest alienari fauore dotis, ita fauore alimētorum. Menoch. Dec. consi. 348. nu. 4. iter, Non obst. Ial. consil. 160. nu. 6. lib. 4. Ruer. An dos sit causa pia, uide Ro. in repet. auth. similiter. col. ... ad l. Fal. & plene per Bal. nouel. tract. de dote. in 1. par. per totam. & Ias. hic.

1 *Obligatio generis & alternatiua æquiparantur, & in quibus, nu. 3.*
2 *Debitor in genere potest soluere quamlibet speciem eiusdem generis.*

§. Qui hominē.

Oblo generis, & alternatiua æquiparant̄, & ĩ oblone gn̄is qui certam
speciē soluit putās se ad eā teneri repetit. h. d. Primo ponit vnū dictū
Secūdo ponit aliud. Scd̄a ibi, & iō. Nec est dicēdū, q̄ scd̄a pars sit d
1 latio primi dicti, vt j. dicā. † No. q̄ oblo gn̄is, & alternatiua æquparā
2 rantur. Secūdo no. † q̄ debitor in gn̄e p̄t soluere q̄libet spēm eiusdē
gn̄is. * Tertio no. q̄ in oblē gn̄is singula indiuidua nō sunt in oblo
ne, sicut spēs. * Op. debitor alternatiuę si putās se dēre vnum soluit
nō repetit. l. si is cui. j. de leg. 2. ergo nec debitor gn̄is, cum sint sites
vt hic in prin. sed in fi. dr̄ ɔ̄riū ergo male. Huius timore hæc lex le-
gitur duob. mod. Primo mō vt hic in prin. ponatur similitudo inter o-
blonem hoīs in gn̄e ex vna pte, & inter oblonē alternatiuam hoīs
in gn̄e, aut decē ex alia parte tūc nō ob. ɔ̄trium. q̄a ibi erat spec es in
vtraque pte alternatiuæ. Scd̄o mō legit̄ q̄ hic hō certus aut decē al
te natiue dēbant̄, & tūc obst. ɔ̄riū. dantur plēs solones, sed illa est
3 vera, † q̄ oblo gn̄is, & alternatiua æquparantur ĩ soluēdo, q̄a q̄libet
p̄ōt soluere q̄ vult. nā q̄a nō tenet̄ p̄cise ad aliq̄ spēm, sed in repetē-
do non æqparant̄, q̄a in alternatiua soluēs vnū nō repetit l. ɔ̄traria
secus in oblone gn̄is. vt hic in fi. Rō huius ē, q̄a in oblone gn̄is nihil
a est in oblone. sed in oblatione alternatiua a. vtrūque est ĩ oblone.
l. cū incertus de le. 1. & l. si duo j. de ver. obl. Cōtra hoc opp. de l. Me
uius. § duob. de le. Sol. vt ibi plene dixi, tene mētē ista gl. super ver.
q̄ hoīem, ibi, tu dicas &c. Ad hoc opp. ergo est mala illatio text. qui
dicit, q̄ iō repetit q̄a æqparant̄ alternatiuæ. Sol. legas tex. q̄ non in
ferat ex p̄c. vnde dimittas. & iō postea reassumas hoc mō videlicet
& sic cū existimaret eū Stichū promisisse cū dederit, iō ɔdicet aliū
aūs quemlibet, &c. * Hic fit mētio de oblone gn̄is, & oblone alter
natiua. iō ad maiorem euidentiā q̄ro. in quo differāt istæ duæ oblo
nes: dic q̄ in multis, Primo. q̄a ĩ oblone alternatiua vtrūque est in
oblone, vt l. si duo rei. in fi. j. de ver. ob. j. de l. 2. l. si duo. & l. si is, cui.
secus in oblone gn̄is, vt dixi in l. 2. §. 1. j. de ver. ob. Ex ista principali
dr̄ia sequūtur multæ aliæ, prima q̄ si promittis mihi Stichū aut Pā-
philum & Stichus sit meus tpe æstimōnis, licet desinat esse meus,
nō p̄t tñ mihi solui, quia oblo sup eo q̄d meū est, nō p̄ōt subsistere.
vt j. de sol. l. qui decē. § Stichum aut Pamphilum, & ibi no. in glo. in
ver. liberabit. Item in alternatiua, si fiet p creditorē quominus alte
rum accipiat, & ille pereat ɔtingit oīno liberatio ipsi debitori, q̄a il-
le fuit in oblone, & interitu spēi debitor liberat̄. j. de ver. ob. l. stipula
tus sum Damā. & l. si ex legati cā. secus est in oblone gn̄is: quia nō li
beratur in effectu, sed ope exceptionis, vt d. l. hmōi. §. si cur. & inf. de
so. l. qui decē. §. 1. itē in oblone gn̄is hēt locū, q̄ si lego tibi hoīem, &
Sticho hīndū, & dies legati relicti Sticho prius cedat, q̄ tu eligas, nō
hēbit legatum, licet postea elegerit Stichū. j. de opt. leg. l. si opt. & l. si
Heros Scio. secus tñ, si alternatiue legauero Stichum, aut Pamphil.
Item in oblone alternatiua, si alterū eligo, iste solus censetur fuisse
in oblone j. de le. 1. l. si sic legatū. §. fi. cum l. seq. & de ver. ob. l. stipula-
tus sum Damā secus in oblone gn̄is, vt dixi ĩ l. 2. §. 1. de ver ob. Itē in
alternatiua, si statim dies cedat alterius; tñ transmittit ad hęredes. q̄
nō hēt locum in alio, j. q̄n di le. ce. l. si vsusfru. Et alia dr̄ia, quia si dēs
mihi Stichū, aut Pamphilū, & facio tibi pactū de nō petendo Stichū,
obstat mihi exceptio in vtroque, secus in oblone gn̄is, quia nihilo-
minus alterū petere possum. s. de pac. l. si vnus. §. sed si stipulatus. &
§. sed si gn̄alr. Et oēs istæ dr̄iæ dependent pp primā veram. s. in alter
natiua vtrunque est in oblone. Et iō credo, q̄ in materia, q̄ tractat̄. s.
c. l. si nō sortē. §. si decē. esset dr̄ia facienda inter oblonē gn̄is, & alter
natiuam. Et ista q̄ dicta sunt, faciunt ad talem q̄ōnē. pone, minor 25.
annis impetrauit rescriptum ad primā pbendā vacantē, vel vacatu
rā, cū cura, q̄ duxerit acceptandā. factus est maior, & vult acceptare
curatā q̄ nunc vacat, q̄ritur an possit? Et ego dixi alias, q̄ licet alter-
natiue impetrauerit, cū cura, vel sine cura, nō p̄t curatā acceptare,
q̄a vtrūque debuit esse in impetratione; & formalr̄ venit in impetra
tione, vt ext. de resc. c. si eo tpe. li. 6. secus q̄n ĩ gn̄e, q̄a cōdō, q̄ est tpe
impetrationis bn̄ficii nō inspicitur, sed illa dūtaxat q̄ est tpe solonis
faciendæ, vt no. inf. de sol. l. qui decē. si Stichū & ac. legū alle. Tñ ad
hoc obstat, quia specificatio venit in forma cōcessionis, vt q̄a dixit,
illud, quod duxeris acceptandum, quo casu Papa ab initio vr̄ illud
concessisse, vt s. dixi. Itē, quia hic statim ista impetratio afficit bene-
ficia. inf. de reg. Caton. l. 1. inst. de li. ar. qual. & diffe. §. in extraneis.

ADDITIO.

a Obseruatur. Vide Bar. in l. si. inf. de ver obl.

1 *Condictio indebiti oritur ex negotio gesto.*
2 *Condictio indebiti cessat, quando soluens nihil facit accipientis.*

Si in area.

a Vbi inter ptes nullū negotiū gestū est, cessat ɔdō
indebiti. † h. d. Diuidit̄ ĩ duas partes. Prima, q̄n q̄s
b ædificat in solo alieno a se possesso. Scd̄a, q̄n quis ædificat b in solo
1 alieno a dn̄o possesso. scd̄a ibi, sed si is. † No. q̄ ista cōdō oritur ex ne
gotio gesto hoc est, ex isto quasi ɔ̄ctu, ut inst. de obl. q̄ ex quasi ɔ̄ctu,
2 §. pe. qui celebrat̄ re. in §. is quoque. inst. q̄b. mod. re ɔ̄hi. obl. † Scd̄o
no. q̄ q̄n soluens nihil facit accipientis, cessat hæc ɔdō. facit ad hāc,
l. si & me, & Titium. s. si cer. pe. Op. de l. indebiti. s. s. e. Sol. ibi fecit
posl. accipientis, q̄ nō erat eius, nec sibi debita, hic vero secus. Op. de
l. qui exceptionem §. 1. j. eo. Solue vt ibi, & ibi declarabitur. Opp. de
l. si pupilli. §. sed & si quis. ff. de ne. ge. Sol. dicit Mar. q̄ hic loquitur
de rigore, ibi de æquitate. Glo. tenet cōiter. q̄ nec de rigore repeta-
tur. Quod plene dicetur in l. in fundo. de rei ven. Ad leg. contrariam
c responde, quod ibi impedit nomine alieno, hic proprio nomine.

ADDITIONES.

a Si in area. Limita hanc legem, ut per Cyn. in l. si mandatum. C. de neg. gest. per l. si mandauero. §. si curator in fi. ff. mand.
Clau. Indebiti. Quatenus ista lex dicit, q̄ potuit fundus nihilominus retineri istud limitat Ang. in l. si non sortem §. libertus sup. e. per gl. ibi in verbo, debet, vt non procedat in expensis, quæ separari non possunt, ut factus circa personam secundum Fulg. ibi, quamuis Ale. ibi teneat contrarium.

b Aedificat. Vide no. in l. 2. C. de rei uend.

c Impedit. Et sic esse tex. in fi. est contra no. per Bar. et Bal. et Dec. in l. si mandatum. C. de neg. gest. dum alleg. l. si pponæ. §. 1. sup. eo. et vide quæ ibi dixi post Bal.

LEX XXXIV.

1 *Solutum ex causa conditionis implendæ, non repetitur.*

Is, cui.

Q̄n dispō efficit̄ indebita. solutū cā ɔdōnis implendæ re-
petit̄. h. d. Opp. non p̄t q̄s grauari vltra vires hr̄ditarias. l.
1. §. si s qui. ad Treb. & C. de leg. l. si vniuersę. sed hic grauat̄ hr̄s ultra
vires hr̄ditarias ergo &c. Huius timore variat̄ principiū illud duo-
bus mod. Vno mō, q̄ in lr̄a nō sit dictio tota & sic grauatur cum de
restituendo hr̄ditate & fundū hr̄ditariū. Scd̄o mō q̄ in tex. sit dictio,
tota, & tunc dēt intelli q̄ fuit grauatus dare fundū ipsius hr̄dis. tñ
non erat grauatus de restituendo hr̄ditatem statim, sed ex interual-
lo, vñ poterit hr̄e tot fructus, quot æquiualebūt fundo, q̄libet p̄t esse
bona. vel potes dicere, q̄ legando fundū vltra hr̄ditatem, vr̄ de tes-
a tō hr̄ditatis, fundum eximere. Scd̄o opp. ɔdō inde. hēt locum q̄n
soluit ex cā de p̄terito. l. damu. j. e. sed hic fuit solutū cā cōdōnis im-
plendæ. s. vt hēat fundū, & sic ob cām de futuro, ergo vr̄ q̄ hēat locū
ob cām. l. 1. §. sed si parendi. s. de ɔd. cā da. & si intelligas hic de ɔdō-
ne indeb. lex clara est, sed obstat ɔ̄rium. si intelligas de ɔd. ob cām, ista
le nō faceret ad titulū. Quid dicemus? Quidā intelligunt hic de cō-
dō. ob cām, q̄dā de ɔdō. indeb. Gl. sup. ti. 2. l. 3. §. si quis quasi. cir. fi. gl.
1 mag. vr̄ dicere † q̄ in soluto cā cōdōnis implendæ cessat cōdō inde.
& pro hoc, quia nō soluitur, vt debitū. l. si q̄s sub condit. j. si q̄s omis.
cau. test. Sol. puto sic dicendū Q̄nque soluit̄ aliquid cā condōnis im
plendæ,

ADDITIO.

a Hēt locum. Adde gl. i l. fi. in prin. j. e. & aliquid per Imo. i l. 2. §. & harū. de uer. ob.

plendæ, vt ɔsequatᷓ aliq̄d ipso iure absq; facto hoīs, vt libertatē relictam pure, vel legatū. Qn̄q; relinquitur res testoris, tunc hēt locū ɔ dō indeb. Ita loquitᷓ hic, ꝓut intellr̄ de re testōris legata. Nec obst. si dicas, hic soluit ob cām de futuro, q̄a n̄ est de futuro fcō hoīs, sed trahit fecū executionē ipsa solō, sicut in eo q. soluit indebitū. Iō. n. soluit, vt ipsa solone liberetᷓ tū q̄a ipsa liberatio dēt fecū trahere executionem nō dr̄ solui ob cām de futuro. Et sic gl. in d. §. si qs quasi, ñ loq̄ſ vſquequaq; bn̄. Nō ob. si dicas, q̄ est debitū saltē putatiue, q̄a r̄ndeo, q̄d debitū ē dr̄, si nō putet se obligatū. sed si ɔtēplatione alterius damni vitandi, vel lucri ɔndi soluit, & sic ē debitū cātiue, seu putatiue. §. e. l. si nō fortē. §. si quis quasi. & §. hr̄di. & §. si qs falso. & ī quolibet eorū dixi. Si vero dat cā ɔdōnis implendæ, ita q̄d non trahit secum executionē, sed d̄eat aliq̄d fieri ab hoīe, tunc nō hr̄et locū ɔdō indeb. sed ɔdō ob cām. d. l. 1. §. sed si paredi. & ita dēt intelligi hic. Si poneres fundum hr̄dis eē legatū cuius dn̄ū nō trāsit ipso iure in legatariū. opp. de l. q hr̄di. §. sed cū suspecta. de ɔd. & demon. Sol. plures solones dantᷓ hic. & ibi. Vel dic f̄m Iac. Bu. q̄ hic testator voluit dari vt hr̄di, & nō sub noīe ꝓprio, & nō vr̄ hr̄s, q̄a coactus restituit, & iō nullū ɔmodū dēt ꝑcipere, vt hic. Sed ibi voluit dari, vt hr̄di sub noīe ꝓprio, licet coacte restituat, dēt hr̄e relictū. Ista est veritas, ꝓut tu pōis hoc in fundo hr̄dis legato. q̄ ibi fuit solutū cā implēdæ ɔdōnis legati, q̄ remanebat debitum ēt post coactionem hic cā implēdæ ɔdōnis legati, q̄d erat euacuatū ꝑp coactionē, sed ꝓut intellis, in fundo hr̄ditario legato. Soluo, q̄ hic loq̄ſ de rigore ibi de æquitate. Vel verius, hic fuit solutum ab ipso fideicōmissario, q̄ coegit ibi a quodā extraneo. Dic melius vt ibi dixi, ver. oppo. de ɔd. ind. No. hic ex ista lege, q̄ hr̄s inuitus cogitur adire hr̄ditatem, & eā restituere fideicōmissario, quo casu nō dēt gaudere aliquo cōmō hr̄ditatis, q̄a nō pt̄ deducere quartā, nec dēt hr̄e relictū cā ɔdōnis implēdæ, vt hic. Q̄d est argm̄, q̄ si testis inuitus ɔpellatᷓ ꝓ iudice venire ad iudiciū cā ꝑhibendi testimonii, q̄ ꝓducens non tenetᷓ ei ꝑstare expēsas, licet aīs teneatᷓ. C. de testi. l. qm̄ liberi. & facit Insti. d̄ fidei. hr̄d. §. sed si recusabat. ꝓ quo bn̄ facit hic solō posita ꝑ But. Et vide circa hoc ext. de rescri. li. 6. c. statutū. §. ꝑferendo quoq;, cū ibi no. Et ꝑ Cy. C. de iudici. l. pe. circa fi. & C. de app. l. eos. q̄d aūt. ꝑ illū tex. que videas. & C. de testib. l. qm̄ liberi. & per Inn. ext. de transa. c. ex literis. & per Host. eo. ti. in summa. §. q̄n. ver. venturis. certe, si bene inspicias quæ dixi in d. l. q. hæredi. §. sed cum suspecta. ɔtrium huius quæstionis est verum per illum. §. Nec ista lex aliquid facit.

LEX XXXV.

1 *Mora non purgatur postquam facta est executio ab homine, idem a lege, & in illis pœnis in quibus lex facit executionem.*

2 *Exceptionem habere aliud est, aliud habere posse.*

Qui ob rem. a Ptās purgādi morā nō facit, vt in debitum videatᷓ esse solutū. h. d. 1 No. q̄ post factā executionē ab hoīe n̄ est locus purgationi moræ. Idē post factā executionē a lege, ar. l. si is. ꝗ. d̄ le. 2. & no. ꝑ Dy. ī l. si seruū. §. de illo, d̄ ver. obl. & iō ī his pœnis, ī q̄b. lex facit executionē ipso iure, n̄ ē locus purgationi moræ. Op. d̄ l. q. exceptionē. ī prin. ꝗ. e. Sol. hic n̄ hēbat exce- 2 ptionē cū soluit, sed poterat hr̄e purgando morā. Aliud ē ergo hr̄e exceptionē, aliud posse hr̄e. Et hoc facit ad id, q̄d aīs dixi, si res debita ꝑeat post morā intra tp̄s, quo mora purgari pt̄, nihilominus perit ꝑiculo ipsius debitoris. Casus est in l. sancimus. in fi. C. de fideiuss.

ADDITIO.

a Qui ob rem. Vide Bar. in l. si insulam. vers. 9. quæro. ꝗ. de verb. obl.

Ruer. Adde, quod Bar. in isto summario videtur sibi CONTRARIUS, dum præsupponit, quod in isto tex. posset mora purgari. & in 1. no. dicit cōtrariū. Sol. nam in summario debet intelligi potestas purgandi moram, quæ fuerat a principio ante solutionem factā. Ita Ias. hic.

LEX XXXVI.

Seruus. a Pecunia accepta, vt reddatᷓ res, in qua qs recipiendo pignori furtū ɔmisit, repetitur, alias secus. h. d.

ADDITIO.

a Seruus. Vide quæ dixi in l. inciuilem. post Bar. C. de fur. & hic vide Bal. inducentē hanc legem contra Hebræos. & per hanc l. dicit Bal. in rub. C. de condi. ob turp. cau. q̄ vincens in ludo pecuniam serui, quæ erat domini, vel filiifam. quæ erat patris, vel institoris, quæ erat domini, committat furtum, & ibidem dicit in ludente cum falsis taxillis. Et ad dictum Bal. hic contra Hebræos, adde eundem Bal. in l. eos, C. de fur.

Pom. Vide aliq̄d ꝑ Ana. cōs. 7. & Bal. cōs. 13 1. in 4. parte, vbi loqtur in monacho.

LEX XXXVII.

Seruum. Pretium solutum ex causa emptionis inualidæ, repetitur. h. d.

LEX XXXVIII.

1 *Obligatio naturalis oritur solum inter patrem & filium, & inter duos fratres in eiusdem patris potestate.*

2 *Obligatio peculiaris est onus peculij. & nu. 41.*

3 *Obseruare, quod debeo aduersus alium, debeo obseruare aduersus me.*

4 *Filiusfamilias quinque modis habet pecuniam, castrensis, patrit, quasi castrēsis, aduentitij, & profectitij peculij.*

5 *Obligatio ciuilis, & naturalis hodie in aduentitijs pōt cōsistere īter patrē & filiū, vel inter duos fratres in eadē ptāte cōstitutos, & n. 16. et vide n. 11*

6 *Obligatio in duob reis credēdi quādo successione vnius extinguatur. et n. 8.*

7 *Pater et filius an dicatur duo rei credēdi ī hac obligatione naturali. et n. 22.*

9 *Correus credēdi quādo teneatur cōicare correo illud, quod exigit. & nu. 24.*

10 *Frater promittens directo filio obligatur naturaliter, nec ad ipsum patrem reuertitur: secus, quando obligaretur filio, per filium.*

11 *Ratio quare inter patrem & filium, vel duos fratres in eiusdem patris potestate existentes, non cadit obligatio ciuilis.*

12 *Potestas est de iure ciuili.*

13 *Filius mutuans pecuniam alteri nomine patris, an, & quando mutuum contrahatur, ita quod patri acquiratur.*

14 *Mutuum non contrahitur quando filius mutuat nomine suo, & quando habeat locum hæc lex.*

15 *Senatusconsultum Macedonianum non impedit naturalem obligationem.*

17 *Obligatio naturalis, an q̄ratur patri ꝑ filiū, & mediante persona filij. nu. 19.*

18 *Iura naturalia licet nō possint mutari, possunt tamen trāsferri de vno ad aliū.*

20 *Quando acquiritur patri per filium an apud ipsum aliquid remaneat.*

21 *Naturales duæ obligationes non nascuntur a principio in obligatione, quæ quæritur patri per filium.*

23 *Obligatio patris an sit potentior obligatione filij, dato quod sint duo rei.*

25 *Peculium profectitium confertur & qualiter.*

26 *Actio de peculio est personalis.*

27 *Actio de peculio an sit natiua, vel datiua.*

Et an oriatur ex naturali & ciuili, vel naturali tantū, vel ciuili tantum. n. 28

29 *Obligatio naturalis oritur de iure gentium.*

30 *Iudicis, vel legis conditio is factum, a patre factum videtur.*

31 *Pater an obligetur naturali ex ꝑsona illius filij, q̄ ē naturaliter obligatus.*

32 *Vnus ex duob. seruis vnius domini si mutuat alteri, an dominus ex persona serui accipientis pecuniam mutuo, obligetur.*

33 *Creditor & debitor quis ꝑ test esse respectu diuersi patrimonij.*

34 *Dominus an obligetur ex persona serui delinquentis in res alterius domini, vel alterius serui.*

35 *Obligatio naturalis an sit obligationib. ex delictis.* (recipientis.

36 *Frater si mutuat alteri existēti in eadem ptāte, an pater obligetur ex persona*

37 *Obligatio naturalis, quæ quæritur filio, an quæratur patri.*

38 *Frater soluens mutuum acceptum a fratre ipsi fratri, post mortem patris ante aditam hæreditatem, ad possit repetere.*

39 *Peculij per emptione quando extinguitur obligatio naturalis, an extinguatur ratione quotæ, an ratione quantitatis.*

40 *Peculium, & hæreditas differunt.*

42 *Filius si debet Titio decem, & decem sint in peculio, de quibus pater donauit Titio quinque, pater liberatur in illis quinque.*

43 *Creditor peculiaris extraneus, an possit agere contra fratrem creditorem, quatenus habet in peculio.*

44 *Frater debitor si soluit creditoribus peculiaribus de suo, an repetat a fratre creditore, ad quem peruenit.*

45 *Peculio adempto, an filius, vel seruus remaneat obligatus naturaliter.*

46 *Frater conuentus ex obligatione hereditaria actione de peculio, quando tenetur pro parte, & quando in totum.*

47 *Mutuum inter patrem & filium, qualiter contrahi possit.*

48 *Contractus cōmodati, & depositi inter patrē, & filium qualiter cōtrahatur.*

49 *Parere maioribus est præceptum.*

50 *Contractus emptionis, & venditionis, an celebrari possit inter patrē, & filiū.*

51 *Palam, & publice fieri dicitur, quod fit consanguineis, & amicis præsentib.*

52 *Frater quando possit emere a fratre existente in eiusdem patris potestate.*

53 *Pater an possit authorari vni ex filijs vendenti alteri rem peculij aduentitij.*

54 *Locatio inter patrem & filium quando contrahatur.*

55 *Contractus mandati inter patrem & filium, an contrahi possit.*

56 *Carcer est species seruitutis.*

57 *Contractus donationis an consistat inter patrem & filium.*

58 *Solutum per patrem redimendo ipsum filium captiuum, an imputetur a cohærede in portionem suam, remissiue.*

Frater a fratre. a Ad euidētiā huius legis sciendū ē, q̄ si filiusfa. ɔhat cū ex̄neo ex oib. causis, obligatᷓ naturalr̄, & ciuilr̄, & in solidū, sicut p̄rfamilias, §. de iud. l. tā ex ɔtib. ꝗ. de act. & obli. l. filiusfa. ex oib. & ideo cū eo agi p̄t. d. l. filiusfa. Fallit in ɔtu mutui, in quo licet ciuilr̄, & naturalr̄ teneatᷓ, iuuatᷓ tn̄ exceptione Senatusc. Maced. ꝗ. ad Mace. l. 1. iuncta gl. ibi, in ver. petitio q;, & per totū tit. Itē fallit in voto facto reipublicæ, in quo nec naturalr̄, nec ciuilr̄, f̄m quodā obligatᷓ. ꝗ. de pollicita. l. 1. §. voto. cū ibi no. Nisi in voto facto eccīæ, in quo filiusfam. obligatᷓ. C. de epi. & cle. l. fi. 2. hoc ēt. Itē no. q̄ si filiusfa. ɔhat cū p̄re, in cuius ptāte est, obligatᷓ naturalr̄ tm̄, vt in ista l. q̄stum. Ciuiliter vero non obligatᷓ. §. de iud. l. lis nulla. Inst. de inut. stip. §. itē inutilis. Et est rō istorū, quia iure nāli filius nō est in ptāte p̄ris, sed iure ciuili hoc inducēte eēt vt sit in ptāte p̄ris. §. de his q̄ sūt sui vel aliē. iu. l. item in ptāte, & Inst. de pa. po. ꝑ totū. Et iō de iure ciuili nō cadit oblō ciuilis inter eos q̄a fictione iur. ciuilis p̄r, & filius ētvna ꝑsona. Inst. de inu. stip. §. ei q. C. de ipu. & aliis sub. l. fi. ī fi. Et expone ibi cū d̄t tex. naturalē, s. ꝑp natura artificio iur s ciu. ex quo inducitᷓ p̄ria ptās, ut ibi exponit Iac. de Are. Et iō adinuicē iure ciuili n̄ obligatᷓ q̄a nemo seips ī vinculatū tenere p̄t, ar. ꝗ. de re. pm. l. 1. ꝗ. de fideiuss. l. si qs, ꝑ eo. d̄ arb. l. pe.

ADDITIO.

a Frater a fratre. Vide casum huius legis, cum materia per Bal. in l. fi. C. quod cum eo. Et virum hæc lex in principio intelligatur in casibus, in quibus Senatusc. Macedonianum locum non habet, de quib. in l. Zenodorus, & in l. Macedoniani. C. ad Maced. Bald. hic videtur velle, quod sic, videlicet in illis tantum, non in alijs. Cogita cum etiam in alijs casibus naturaliter semper obligaretur. l. qui naturaliter. ꝗ. ad Maced. & no. in l. 1. eo. tit. & vide Bal. in l. fi. C. quod cum eo.

Meno. Hotomanus, lib. 1. obseruat. in fi. Cuiac. ad Africanum. tract. 9.

Ruer. Adde, q̄ hanc l. quæ f̄m oēs est difficillima, solemniter repetierunt D. Io. Bab. de S. Seuerino. & D. Ias. ex quorum dictis possunt sumi plures additiones.

l.pe. Itē no. qđ si filiusfa. ɔ̃hat cū fratre suo existēte in eadē ptāte nō obligat nisi naturaliter tñ, qa obl̃o q̃rit p̄ri. vñ sicut p̄r nō p̄t sibi filiū obligare. ciuiliter ɔ̃hēdo secū, vt d. est. ita nō p̄t p filiū sibi q̃rere nisi talē obl̃onē qualē ipsemet acq̃reret. Nā r̃lr nō p̄t q̃s p aliū, q̃ nō p̄t p se. psum. C. q̃. me. cā. l. si p impressionē. & j. de ɔ̃h. emp. l. non licet. Itē no. q̃ si filiusfamilias hēt peculiū, & p̄r morit̃ nec disponit de peculio. diuidit̃ inter frēs cohr̃des p mō hr̃ditatis. C. fam. erc. l. certū. Item no. q̃ vbi debitor succedit creditori, vel ɔ̃, q̃ ois obl̃o tollit̃. Itē no. q̃ si filius soluat aliqđ pro p̄re, repetit ab aliis fratrib. cohr̃dib. iudicio fa. erc. ṡ. fam. erci. l. is ɔ̃nr. §. si filiusfa. Itē no. q̃ licet peculium sumat̃ multis modis, vt no. in gl. rub. j. de pec. tñ hic sumit̃ prout est pecunia separata a reb. dñicis, vel p̄ris. sic sumit̃. j. de pac. l. peculiū est, in prin. & l. depositi. §. fi. Itē no. q̃ naturale debitū solutū nō repetit̃, vt ṡ. e. l. naturalr. Itē no. q̃ obligationes, & ɔ̃ctus sunt de iuregē. & inspecto eo q̃ sūt đ iuregē dñr ec̃ de iure nali. qa iusg. & naturale ponunt̃ pro eodē. Inst. de re. diui. §. singulorū. & sic patet q̃ obl̃o, q̃ est inter p̄rem & filium, vel duos fratres, est naturalis. i. de iureg. & sic accipit̃ in hac lege. *Re, & fama difficilis est hæc lex, sicut alia q̃ sit in toto corpore iuris. h. d. Inter duos frēs, q̃ sunt in eiusdē ptāte, & inter p̄rem & filiū sola obl̃o nālis ɔ̃hit̃, q̃ p fratrē mutuantē p̄ri acquirit̃. Itē cū debitor creditori succedit, pro quota obl̃o extinguit̃. Itē huius obl̃onis onus peculiū respicit, & quatenus de eo peruenit ad creditorē, obl̃o tollit̃. Itē solutū, inq̃tum erat obl̃o extincta, repetit̃. residuū, non naturali obl̃one impediente. h. d. Diuidit̃ in duas ptes principales. Primò, qñ mutuū est ɔ̃ctū inter duos fratres. Scđo, qñ est ɔ̃ctū inter p̄rem & filiū. Scđa ibi. §. q̃situ. Itē prima pars subdiuidit̃ per gl. in sex ptes. Qđ dic vt in gl. eo excepto, q̃ vbi dr̃ tria argumēta ad rōnē, nō intelligas ad rōnē positā in tex. sed ad rōnē subauditā. vt dicā sup lr̃a. Partes sunt manifestæ. Itē scđa pars subdiuidit̃. Nā primo loquit̃ qñ p̄r credidit filio. Scđo qñ econuerso. Scđa ibi, ɔ̃ si p̄r. & q̃liber istarū posset recipere alias subdiuisiones quas dimitto, quia claræ sunt. Anteq̃ veniā ad casū in terīs. p̄mitto hr̃, q̃

1 † inter patrē, & filium. & inter duos fratres in eiusdem ptāte, solū obl̃o naturalis ɔ̃hit̃. Rōnem vide bitis. j. Itē p̄mitto q̃ illa obl̃o acq̃rit̃ p filiū p̄ri. Tertio p̄mitto q̃ qñ debitor succedit creditori, extinguit̃ obligatio. Ista tetigi vobis in summario. His præmissis venio ad casum in terminis ut lr̃a iacet, ibi repetiturū, quia p̄ri fuit q̃sita illa naturalis obl̃o, quia tenet̃ fratres alteri fratri. & sic cū sit debitor p̄ris succedēdo ei pro pte, p illa parte obligationē extinguit, & sic p ea parte indebitū solutum repetit, ibi. ɔ̄secutus. Rō est, quia onus istius obligationis sequit̃ peculiū. & ad hoc probādū sequunt̃ tres articuli. Notabilia collige per te

2 ex his, quæ dixi ad euidentiam. † Item not. q̃ obligatio peculiaris

3 est onus ipsius peculii. † Item no. ex versi. porro. quod illud, quod debeo obseruare aduersus alium, debeo obseruare aduersus me.

Venio. ad apparatū, & circa eius recitationē tenebo hunc ordinē. qa primo declarabo cū, q̃tū ad lr̃am p iuuenib. postea reassumā per q̃ōnes examinando difficultates, q̃ sunt in eo. & quia istæ gl. ɔ̄sueuerūt apparere scholarib. valde difficiles, & horribiles, iō diuido eas. Nam. 1 gl. magna tria facit. Primo tractat, qualiter inter duos fratres in eiusdē ptāte ɔ̄stitutos possit ɔ̃hi mutuum. Scđo tractat, qualiter ex isto mutuo ɔ̃cto nascat̃ obligatio, & qualiter p̄ri & filio acq̃rat̃. Tertio tractat, an sicut p̄ri per filium q̃rit̃, ita p̄r p filiū obliget̃. Scđa ibi, nam & si tunc dico. Tertia ibi. itē quæro. In scđa gl. magna, & in oīb. aliis glossellis tractat̃ qualr̃ obl̃o ista tollat̃, seu extinguat̃ ɔ̄fusione, vel peculij puentione. Intro primam partē gl. & opp. aut intelliḡs q̃ frater mutuauit fratri de castrensi peculio, & tunc acquiret̃ sibi ciuilis & naturalis, & nō p̄ri. l. 2. j. ad Mac. & sic ista lex nō pcederet in castrēsi peculio, idē in quasi castrē. Aut mutuauit de pecunia pfectitia, & tūc non potuit transferre dñium, quia erat pecunia p̄ris. & sic nō fuit ɔ̃ctū mutuū. l. 2. §. appellata. ṡ. si

4 cer. pe. Huius timore đi gl. † tu dēs scire, q̃ filius p̄t hr̃e pecuniam

a quinque modis. s. p̄ris pecuniam. Scđo pecuniam castren. peculii. Tertio pecuniam quasi castren. peculii. Quarto pecuniam aduen-

b titii peculii. Quinto pecuniā pfectitii peculii. Et differt pecunia pfectitii peculii a pecunia p̄ris, quia hæc separata est a rationibus patris, illa non, vt no. in l. quam Tuberonis. §. fi. cum l. seq. j. de pecu.

His præmissis. si tu vis ponere, qđ frater mutuauit noīe p̄ris, ista lex procedit sine scrupulo, vt dicit gl. Si vero vis ponere, q̃ mutuauit noīe suo, tunc hæc lex non pcedit in castren. vel quasi peculio, nec in aduentitio hodie, quia sic filio quæreret̃ perfecte, & sic non extingueret̃ successione patris, vt hic dr̃ in tex. In pecunia vero patris, vel profectitii peculii, vel ēt aduentitii. s̄m ista iura procedit. si ponas esse datum patre volente, sic transtulit dñium, vel si ponas ipsum esse reconciliatum ɔ̄sumptione

5 l. si a furioso. ṡ. si cert. peta. ita debet intelligi hic, ex qua gl. no. † illud præcipue, q̃ hodie in aduentitiis potest consistere ciuilis & naturalis obligatio inter patrem, & filium, vel inter duos fratres in eadem potestate existentes, quod latius. j. dicam.

Venio. ad scđam partē gl. & opp. q̃ p̄ri obligatio nō q̃rat̃: nam lex dicit, deduci de peculio q̃ filio debet̃. j. de pec. l. sed si damnū. §. peculium. Si ergo esset q̃situ patri, non deberet̃ filio. Huius timore dicit gl. fateor, q̃ naturalis obl̃o, quærit̃ filio. Itē p filium q̃rit̃ patri, q̃ postea transit in hr̃dem patris. Nec intelligo, dicit gl. q̃ quærat̃ patri, ita q̃ nil remaneat apud filiū, qa dico q̃ sunt duæ naturales obl̃ones, vna q̃rit̃ patri, & alia remanet apud filium & sic p̄r & filius hñt tanq̃ duo rei, vnde sicut solutio facta vni ex reis cre-

c dendi liberat alium, ita successio. Opp. † in duob. reis credē. succes-

6 sione vnius nō extinguit̃ obligatio. l. Vranius. in princ. j. de fideiuss. Sol. gl. voluit soluere ibi loq̃t̃ qñ sunt duo rei credendi paris potentiæ. Sed hic obl̃o patris est maioris potentiæ, q̃ obl̃o filii. iō si debitor succedit p̄ri, tollit̃ obl̃o alterius filii. No. istam gl. q̃ tenet, quod

d p̄r & filius dicant tanq̃ duo rei credendi. qđ an sit verū. j. dicam.

7 † Scđo. no. dist. q̃ qñ debitor succedit vni ex reis credendi, si erat paris potentiæ, nō extinguit̃ obl̃o alias secus, vt d. l. Vranius. & j. dicam.

8 † Tertio op. q̃ si sunt tanq̃ duo rei creden. illud, qđ vnus exigit, tenetur restituere alteri actione neg. gest. ergo p̄r filio creditori, & sic filius debitor succedendo, cum successio hēatur p solutione, tenet̃ alteri fratri actione neg. gest. non ergo repeteret, vt indebitum. gl. nō soluit. q. d. ɔ̄cedo q̃ frater debitor posset opponere ɔ̄pensationē ɔ̃ fratrē agentē ɔ̄di. inde. de eo, q̃ ab eo posset repetere, p actionem neg. gest. sed si nō opponeret̃ ɔ̃pensatio pcederet ista lex. Tu dic, q̃ tunc est verū, q̃ illud, q̃ vnus ex duob. reis credendi exegit, tenetur restituere alteri p parte, qñ debitū ptinet pariter ad vtrūque. Secus si in veritate totalr̃ ad vnū ptinet, qa de pecunia eius esset ɔ̃ctū mutuum. Et hoc est forte quod gl. voluit dicere, q̃ obl̃o patris maioris est potentiæ, q̃ obl̃o filii. vide istā gl. ibi, sed si vni, &c. No. istam par-

e tē gl. q̃ illud q̃ correus credendi exegit, tenet̃ alteri cōicare. Idē no. in l. si Titio, aut Seio. j. de leg. 2. & l. q̃ hoīem. §. 1. j. de sol. In ɔ̃riū vr̄ casus in l. in lege Fal. hoc esse seruandū. j. ad l. Fal. Sed dic ut dixi in d. l. q̃ hoīem. §. 1. Sed q̃tū ad p̄ns, tene dist. q̃ p̄misi. Illud, quod sequit̃ in gl. est approbandū, q̃ūo successione frater liberet̃, & q̃ūo ēt apud ipsū filiū mutuantē remanet obligatio. vide eā, q̃ est clara ibi

f vr̄, &c. Op. q̃ apud filiū nihil remaneat. l. placet. j. de acq. hære. Sol. dr̃ gl. no. hæc l. loq̃t in obligatione, q̃ aq̃rit̃ p actū nālem, & iurisgē. vt mutuando. Contrariū loquit̃ in his q̃ acq̃runtur per actum ciuilē, vt adeundo hæreditatē, vel agnoscendo bono. poss. vel acceptando Trebellianicam pp restōnē. in quib. casib. nil remanet apud filium. Rō, qa ibi ius ciuile multum pōt, quo iure est inducta patria ptās, l. nam ciuiū. ṡ. de his, qui sunt sui vel alie. iu. & Inst. de pa. po. §. 1. vide gl. Non intelligas, q̃ bonorum poss. & ex S.C. Treb. restitutio acquirantur solo animo, quia est solum in hæreditate. Sed dicit q̃ est ciuilis acquisitio. An prædicta vera sint, j. dicetur.

Venio ad 3. partē gl. ibi, itē q̃ro, & opp. sicut p filium creditorem quæritur patri obligatio actiue, ita per filium debitorem quærit̃ patri actio passiue, seu obligatio eadem rōne, quod patet p totum tit. j. de pec. vbi patri q̃ritur, vel p̄r ɔ̄uenit̃ de peculio filii. Et sic apparet, q̃ ipse idē p̄r erit debitor, & creditor ex persona filiorum. non ergo tollitur obl̃o pp successionem, sed magis pp cōpensationem hic in tex. dr̃ ɔ̃rium, quare male huius timore est facta tota ista pars gl. q̃ hēt tres partes. Primo ponit opi. quorundā qui dñt, q̃ patri nō q̃ritur obl̃o actiue, nec passiue, qđ gl. reprehendit p hanc legem. Scđo ponit opi. Hug. q̃ dicit, q̃ patri q̃ritur obl̃o actiue & passiue. Tertio ponit opi. Az. qui dicit q̃ patri quæritur obligatio actiue, non passiue, ita quod ipse pater obliget̃. Primæ duæ partes sunt claræ, ideo vide eas ad literam vsque ibi, sed Azo.

Venio ad opi. Azonis, & q̃ p̄r ex psona filii recipientis mutuū nō obliget̃, pbat ipse quatuor rōnib. Prima, qñ filius accipit pecuniā mutuo ab extraneo, obligatur de peculio, s̄m q̃ Hug. dicit, sed ista obl̃o est ciuilis tñ. non naturalis, qa non hēt patris cōsensum, ergo qñ accepit a fratre, p̄r nullo mō tenetur. ciuilr̃ non, qa nō p̄t eē īter p̄rem & filium, vel īter duos frēs, nālr̃ non tenet̃ ēt si accepisset ab extraneo, & sic rō Hug. retorqueret̃ ɔ̃ eū, hoc vult dicere prima rō Azo vide eā. Scđa rō est ī duob. seruis, quorum vnus recipit mutuo ab alio. Tertia rō ē ī seruo delinquente. Quarta rō ē, qa si p̄r eēt debitor, & creditor, tolleretur actio cōpensatione, & nō successione, & sic ēt ɔ̃ istā legē, vt dixi in ɔ̃rio signato in prin. huius partis, & ista gl. ē clara. iō vide eā vsq; ibi. est & alia. Quintā probat Az. sc. Idē nō p̄t esse sibi debitor, & creditor, nec idē apud eundem p eo. p̄t esse obligatus. l. si q̃s p eo. §. 1. j. de fideiuss. & l. Vranius. eo. & l. hr̃s a debitore. §. 1. Sed si tu diceres hunc patrē esse debitorem, & creditorē, esset idē debitor, & creditor. Itē teneretur eidem illesi lius debitor p eo. Cōcludit̃ ergo q̃ p̄r non obl̃atur, licet sibi aequi tatur. Cōtra hoc op. si hoc ē verū, ergo pater, q̃ pmittit filio, nō obl̃atur ipsi filio nālr̃, qa illa obl̃o, qua obl̃atur filio reuerteretur ad ipsū patrē, r̃ndeo, illud q̃ dr̃, q̃ nālis obl̃o q̃rit̃ p filiū patri ē verū, qñ filius obligat sibi extraneū, secus, si ipsū patrē, vt hic in §. quæsitum. Et hæc est rō in d. l. si q̃s pro eo. §. 1. qđ fideiussor non potest intercedere pro patre apud filiū. Licet. n. p̄r ipsi filio nāliter obligetur, nec reac-

ADDITIONES.

a Pecuniam. Et sic ad hoc vt dicatur peculium, requiritur concessio, adde l. peculium. in prin. inf. de pecu, & l. filium, secundum lecturam antiquorum, C. fam. erc. & no. in l. fi. inf. de pec. leg. secundum Bal. hic.

b Profectitii. Ad hoc facit. l. si absentis, C. si cer. pet.

c Credendi. Vide Bal. in l. fi. C. quod cum eo. in ver. modo veniamus.

d Et filius. Pater & filius sunt tanquam duo rei credendi. Bal. hic quod non, sicut in patre, & filia in actione de dote, iuxta no. in l. 1. inf. sol. mat.

e Istam partem gl. An illud quod unus ex reis credendi porrigit, teneātur alij communicare, vide quæ no. Bar. in l. si unus. in prin. sup. de pac.

f Remanet. Vide Bal. in l. fi. C. quod cum eo, in uers. sed contra hoc.

rē acqrat̃ ipsi pr̄i, tñ ob̄lo, qua oblatur fideiussor. ipsi pr̄ i acqreretur 12 & sic esset obligatus eidē p eodē, q. iura nolūt. † Mō hēs tot̄ istam gl. ex qua hēs, q. qñ pr̄ pmittit filio directo, oblatur nālr, nec ad ip sum patrē reuertit: licet gl. dicat ɔ̄riū, & male, in d. l. si qs pro eo. §. i secus, qñ oblaret̃ filio p aliū, vt p fideiussorē datū a patre, qa tūc reacqreret̃ ipsi pr̄i, & hæc est rō hic, qđ pr̄ ñ obligat̃ ex psona filii accipientis mutuū, qa si oblaret̃, reacqreret̃ sibiipsi. Op. q. ista sit imp fecta rñsio, q. d. n. si hr̄ditas nō eēt adita? q. in hoc tex. non ponitur. Gl. rñdet qđ q. d. i fatent̃ ɔ̄riū, q. tunc nō posset repeti, & eo casu hec lex non rñdet. Alii dīt q. ēt tunc non posset repeti, qa tūc ēt est hr̄s ipso iure, q. dic, vt in gl. sup ver. post mortem q̄ est clara. Item opp. dr̄ hic q. liberat̃ filius p ea q̄titate q̄ ad aliū puenit ex peculio. Cōtra, imō dēt liberari respū quotæ, & non respū q̄titatis, vt l. si ab eo. C. de neg. gest. & l. si adulta. C. de hær. act. Sol. aliud in hæreditate, vt ibi, aliud in peculio, vt hic. h. d. gl. super verbo, si nō minus, q. est no. vt dicam ȷ̄. q. ī declarabo. Opp. & nunc venio ad secundam gl. magnā dr̄ hic, q. tollitur ob̄lo p ea q̄titate, q̄ ad fratrem creditorē per uenit de peculio. Contra, medietas peculii pfectitii ptinet ad fratrē iure hr̄ditario. l. certū. C. fa. erc. ergo cū recipiat suū, non debet alter frater liberari. Timore huius est facta tota glo. scđa magna. Quidā q. dēt intelligi qñ ad fratrē peruenit de peculio. s. de portione fratris debitoris. lo. dicit ɔ̄rium, q. probat multis rōnibus, & exemplis. Vide gl. per te, quæ est clara. Aliæ glossæ sunt clar. ssime.

Apparatu

nr̄o sic aliquał̃r ad lr̄am examinato, & declarato, veniamus ad difficultates quæ hic tangunt̃.

11 Et primo † circa 1. ptē gl. q̄ro, q. ē rō, q. inter patrē & filiū, vel in-a ter duos frēs nō cadit ob̄lo ciuilis, sed solū nālis? Rñ. cōis rō Doc. est b quia † pr̄ia ptās ē de iure ciuili. vt Inst. de pa. po. ī princ. & l. nā ciuili. 12 ff. de his q̄ sunt sui, vel alie. iur. Sed de iure ciuili pr̄, & filius censent̃ vna & eadē psona, vt Inst. de inuti. stip. §. ei q. & C. de impub. & aliis substit. l. fi. Sicut ergo idē nō pōt sibiipsi esse oblatus, ita nec pr̄ & filius. Et eadē rōne plures filii in eiusdē ptāte, sed de iure gent ū pr̄, & filius sunt diuersæ psonæ, & iō ob̄lo naturalis, q̄ est de iure gent. eadit inter eos. Alii assignant aliā rōnē q̄ gl. tangit Inst. de obli. in pri. circa fi. gl. mag. Nam actiones & obligationes sunt introductæ pp iudiciū. Est. n. actio ius psequendi iudicio. &c. sed inter patrē, & filium nō pt̄ esse iudiciū. l. lis nulla. §. de iud. ergo, &c. Istæ sunt rationes cōes, q̄ licet satis bonæ sint, tñ alia ratio melior est, & firmior, q̄ ponit Iurisc. si qs aduertit. Nā dētis scire, q. de iuregent. anteq̄ essent proditæ actiones, ille qui dēbat aliquid recipere, ɔsequebat̃ illud manu regia. seu p ptāte regiā. l. 2. in prin. §. de orig. iur. Et istud ē cōe oīb. gentib. Nā regia ptās de iureg. est, vt §. de iul. & iu. l. ex hoc iure. Postea de iure ciuili fuerunt introducte actiones, p quas qs in iudicio psequatur qđ sibi dētur, & ɔsiderauit ius ciuile, q. pr̄i erga filium, vel dn̄o erga seruū remanebat illa ptās regia, quæ sua authoritate pt̄ auferre a seruo vel filio illud, q. sibi dēt, iō ipsi pr̄i, vel dn̄o nō puidit de remedio actionis, vel ob̄lonis ciui. Istā rōnē ponit tex. in l. serui & filii. in prin. ȷ̄ de fur. facit ȷ̄. si qs testa. liber ee iussus sue. l. 1. §. hēt itaq. ibi, sed vt seruus pt̄ coerceri. facit ad hoc. C. de pa. po. c l. ɔgruentius. Dices tu, Ista rō ɔcludit, quare pr̄ nō hēt obligatum filium ciuilr: sed q̄ est rō q. filius non hēt patrem oblatū ciuilr, cum filius in patrē nequeat exercere illā ptāte? Rñdeo, rō ē hæc ex duabus reg. iu. nr̄i. Vna regula ē q. q̄cqđ acqrit filius, acqrit pr̄i. l. 1. in prin. ff. si qs a pa. fue ma. & ȷ̄. de acq. hære. l. placet. Alia rā ē, q. ex qua cā recipiēdo ab alio tu acqris mihi, ex eadē stipulando a me, tibi nō obligor. Istā rlam tradit Iulianus in l. si seruo. §. & rlr. §. de vsu fru. & l. liber hō. in prin. de ver. ob. Cū ergo filius obligādo sibi aliū d ciuilr q̄rat pr̄i, merito p̄rem sibi obligare nō pt̄. Quæ aūt sit rō inter dn̄m, & seruū: dicet̃ ȷ̄. e l. si id q. Sed q̄ est rō, q. inter duos filios e non ɔ̄hit̃ ciuilis? Rñ. ex pdictis rōnib. colligr vna tertia ratio inter duos filios. Nā vna regula est, q. q̄cqđ acqrit filius, acqrit patri. Ergo si vnus ex fratrib. obligatur alteri, q̄ritur patri, sed pr̄ non habet ciuilem obligationē in filium, per iam dictam rōnem, ergo, &c.

Nunc intro

f glo. & q̄ro, † filius mutuat pecuniā alteri noīe 13 patris. vtrum ɔ̄hat̃ mutuū, ita q. pr̄i acquira- g tur? Gl. dt̄ indistīncte, q. sic, qualitercunq; filius habuerit pecuniā q. non est vsquequaq; verum: aut n. filius mutuat pecuniam suam castrensem, vel quasi castrensem noīe pr̄is, tunc pr̄i non acquiritur, nisi ratihabitione secuta. l. si absentis. C. si cer. pe. Aut mutuat pecuniā ipsius pr̄is. & tunc non ɔ̄hit̃ mutuū, nisi patris voluntas interece dat, vel ɔsūptio, qa dn̄ū trāsferre non potuit. Aut mutuat pecuniā sui pecul adventitii in iura hodierna, & intelligo in casib. in quibus pr̄i non acqrit̃ vsusfructus. vt ȷ̄. dicā, & tunc vr̄ idē q. §. dixi ī castrēsi, vel quasi. l. q. reqrat̃ ratihabitio pr̄is. Et est aduertēdū, q. hoc casu nō pcedit ista lex forte simpliciter, vt glo. dt̄. qa filius mutuans h noīe pr̄is pecuniā suā, hēt obligatū p̄rem ratū hr̄nte actione ne. ge. & iō filius soluēs post mortē pr̄is, nō posset repetere tanq̄ indebitū, qa posset sibi obiici ɔpensatio de eo. q. dēt ex psona pr̄is per actionem negotiorum gest. & hoc verum est. Volendo tñ Istam simpliciter intelligere, q. ɔdō indebiti hēt effectum, tenēdo istam casus positionē dēt dici q. fuit mutuata pecunia noīe pr̄is aio donandi, 14 vel q. ɔpensatio non opponat̃. Scdo † q̄ro, qñ filius mutuauit nomine suo, an ɔ̄hat̃ mutuū, & pcedat hæc lex? Rñd. qñq; filius mutuat pecuniā ppriam castrensis, vel quasi castr. peculii, tunc nō procedit hæc. l. q. d. bi ɔ̄hit̃ mutuum, vt ipsi filio q̄ratur ciui. & naturalis ob̄lo. l. 2. ȷ̄. ad Mace. huic dictōi vr̄ obstare, q. a hic mutuat alteri filio existenti in ptāte & sic vr̄ obstare S. C. Mac. nec vr̄ iuuari gl. per l. 2. q̄ allegat, quia ibi loquit̃ in accipiente mutuū, q. accipiebat in cāni castrēsis, vel quasi castr. peculii. Hic gl. loqt̃ in dāte mutuum de castrensi peculio, vel quasi. nisi poneremus vtrunq; hr̄e castrense peculii, vel fateamur, qđ obstat. S. C. Mac. nisi sit mutuum datū in casib. in qb. cessēt, vt in casu l. si permittente. C. ad Maced. nec hoc gl. remouere intendit. Qñq; filius mutuat pecuniā patris. tunc ɔ̄hit̃ mutuū ɔsumptione secuta, & acquirit̃ pr̄i naturalis. Ita loq tur hæc l. nec curo, licet qdā dicant ɔ̄. si pecunia fuit mutuata ɔ̄ S. C. Mac. 15 † Macedon. anū non ppea impediat nālem ob̄lonem de qua hic i tractamus. vt l. qa nāli. ȷ̄. ad Mac. & qđ no. in l. cum quis. C. de iu. & fa. ign. Qñq; mutuat filius pecun. am profectitii peculii, tunc ɔ̄hitur mutuum incontinenti. quia hēbat ptātem transferendi dn̄ium, vt §. si cer. pet. l. eius qui in prouin. & procedit hæc lex. qñque mutuat pecuniam aduentitii peculii, & tunc dicit gl. olim idem sicut in profectitio hodie idem qđ in castrensi, vel quasi, & sic ptransit. Dn̄i, hic est aduertēdū. q. qñq; pr̄ in pecunia aduentitia hēt vsumfr. & tunc est idē olim qđ hodie: nā in pecunia non pōt hr̄i vsusfru. sine proprietate. Idē in oīb. reb. q̄ vsu ɔsumunt̃, vt §. de vsufr. ea. re. q̄ vsu consu. l. si tibi. & l. trib. & l. pen. & fi. Vñ filius non pōt eam mutuare, sicut nec pecuniam patris. Pro hoc. quia et si ppriectas esset sua non posset alienare. l. cū non solū. §. filiis aūt C. de bo. q̄ lib. Sed in casib. in q̄bus patri non q̄rit̃ vsusfr. nec est legitimus administrator, pcede k ret hæc gl. Pro cuius declaratione q̄ro, k † an hodie inter patrem, & 16 filium in aduentitiis consistere posset ciuilis ob̄lo? Glo. vt vides, l hic vr̄ dicere, q. sic. Idē no. in l. si quis pro e. §. 1. §. alle. & in auth. vñ si parē. C de inoff. test. & de pac. ɔuen. l. pactum. & vr̄ tex. in l. iubemus. C. ad Treb. Sed certe illæ ll. hoc concludunt l. q. pr̄ obligetur filio, & bene, qa cessat rō pdicta. Nam filius stipulādo ab alio ex cā aduentitia non acquirit patri, ergo pōt stipulari a patre, sed q. filius obligetur patri ex cā aduētitia, ciuiliter, hoc non est bene clarum. Sed puto q. in casib. in quib. patri non quæritur vsusfru. nec est legitimus administrator, quod filius sibi obligetur, quia in illis rebus non potest patriam potestatem exercere, sicut in castrensi. vel quasi, vt ȷ̄. de fur. l. si quis vxori. §. 1. sed in aduentitiis, in quibus habet vsum-

ADDITIONES.

a Pom. Quæ est ratio. Et vide Alex. cons. 8. vol. 2. vbi sequitur hoc, quod oriatur naturalis, & cons. 2. vol. 3. & Soc. cons. 4. & ibi tenet, non valere diuisionem factam inter patrem, & filios in potestate.
Meno. Vacon. lib. 4. declarat. iur. c. 8. 9. non insime declarat Corasius vbi supra.

b Et filium. Quare inter patrem & filium non consistit ciuilis obligatio, sed naturalis sic, Vide Bal. in l. fi. C. quod cum eo. in vers. 3. præmittendum.

c Concludit. Quare ciuilis contra patrem filio non datur. Cogita, quia per istas rationes non deberet etiam acquiri filio obligatio naturalis contra patrem, quod est contra istum tex. in §. quæsitum. Vnde vr̄ tenenda prima & secunda rō §. relata. Sed aduerte, q. Bar. soluendo ar. quod fecit in l. si quis pro eo. §. 1. de fideiuss. dicit secundum Dy. quod illa regula non habet locum in obligatione naturali.

d Pom. Quæ aūt. Ex illa doct. Bar. hēs inferre, q. quemadmodum inter patrem, & filium non consistit donatio, q. et non consistit inter fratres in eiusdem patris ptāte constitutos, quia non posset donare, nisi patris bona, & hoc procederet, et si filius haberet bonorum administrationem, quia in generali administratione nō venit vt quis donet. l. filiusfa. ȷ̄. de don. hoc tñ limita sm Io. And. in add. Spec. in tit. de instr. edi. §. porro. ver. qđ si filiusfa. nisi frater donet alteri fratri de consensu patris, quia tunc valeret, de quo cogita, quia tunc fortiter obstat rā, q. tradit p glo. in l. fi. in verbo, accommodauerit. C. de pac. & per Bar. & Bal. in l. 2. C. si aduer. do. & Bar. in l. si fundus. ȷ̄. de pig. qđ qui ipsum actū facere non pōt, al ȷ̄ facere non pōt assentire, sed pr̄ non pōt filio in ptāte donare. l. donationes, quas parentes. C. de don. inter vir. & vxo. ergo nō et poterit assentire filio, si illi donanti. Præterea clarum est, q. fieret fraus legi de persona ad personam, l. contra legē §. de legib. & l. non dubium. C. e. tit. Ad hoc præterea vide Old. cons. 26. incip. pater consensit filio. Are. l. placet. ȷ̄. de acq. hær. per Alex. cons. 10. vol. 3.

e Alex. Ciuilis. Dicit tamen no. Bal. in l. cum oportet. §. non autem. ad fi. C. de bo. quæ lib. quod si pater assignaui l. gitimam duobus filiis in vita, poterunt sibi adinuicem contrahere, & oritur obligatio ciuilis, & naturalis, sicut in dote data, secus si simpliciter esset facta concessio in peculio.

f Pom. Nunc intro. No. quod licet quis numeret pecuniam suam nomine alieno, q. tamen per hoc non videtur donare ei, cuius nomine numerat. Et ita no. Pau. de Cast. in l. certi condictio. §. si nummos. & ibi Doc. ȷ̄. si cer. pet. & no. quod Bar. loquitur hic in patre, & filio, & sic in personis apprime coniunctis, quod no. ad limitationem l. quæ dotis. & quæ ibi traduntur ȷ̄. sol. mat.

g Acquiratur. Vide Bal. in l. fi. C. quod cum eo. in vers. opp. vlterius.
Ruet. Ratihabitione secuta. Adde, quod Bar. reprehendunt Fulg. & Pau. de Cast. cum defendit Ias. hic in lect. col. 12.

h Ratum habentem. Sed immo indistincte videtur dicendum, quod habeat locum etiam illo casu conditio indebiti, quia illa exceptio compensationis, non potest obiici repetenti illo casu, iuxta no. in l. cū is. §. 1. §. eo. & videtur hoc sentire Bal.

i Impediat. Videtur quod etiam quando habet locum Senatusconsultum, tamen habeat locum dispositio huius. l. quod solutum non repetatur, per tex. in l. sed & si pater. §. fi. cum l. seq. inf. ad Mace. & quod no. gl. in l. 1. §. 2. in ver. petitio. eo. tit. & l. qui exceptionem, in prin. inf. eo. vbi solutum a filio, tuto beneficio Senatusconsulti, repetitur, quanquam Bal. hic transeat cum sententia Bar. hic prox.

k Pom. Declaratione quæro. An inter patrem & filium in aduentitio consistat obligatio ciuilis, vide Soc. in cons. 162.

l Ciuilis obligatio. Cum Bar. transit hic Bal. & idem Iac. de Bel. in dispu. quam posuit in l. 2. C. de inof. do. licet hic nihil firmet, & vide quæ dixi post Bar. in d. l. iubemus, cum concor. & ibi per Bal. & in §. 1. vbi quæritur qui contractus fieri possint inter patrem, & filium, quid in profectitiis, an valeat cessio facta filio contra patrem, & quod in aduentitiis contrahitur etiam alias tenet Bal. in l. cum oportet, §. non autem. in fi. C. de bo. quæ lib. adde quod obligatio legalis bene cadit inter patrem, & filium. l. si quis prioris. §. in illo. & ibi Bal. C. de secun. nup.

vsumfructum, & in quib. est legitimus administrator, & pôt potestatem patriam exercere sine reprehensione. l. 1. C. de bo. mat. & in Auth. de nup. §. & ita. tunc non puto, q obligetur filius pr̃i ciuiliter, quia subest adhuc ratio prædicta. Sumus expediti de 1. par. glo. & c.

17 **Venio** ad sc̃dam partẽ gl. & primo q̃ro, † vtrum obl̃o naturalis q̃rat̃ p filium patri. Tex. est hic, q sic, licet quidã dixerint c̃triũ, ut tangit gl. hic in prin. 3. par. huius gl. Pro quib. arguo, Si obl̃o naturalis q̃rat̃ pr̃i, ergo pr̃ promittendo filio, non obligatur naturaliter, per r̃lam Iuliani. §. alle. l. si seruo. § & rr̃ s̃. de vsufr. l. liber hõ. in prin. ff. de ver. obl. Præterea iura naturalia sunt immutabilia, vt Inst. de iu. na. §. sed naturalia quidẽ. ergo, &c. R̃n. ad primum,
a q illa r̃la Iuliani non hẽt locũ in acquisitionib. de iure naturali pri marito. R̃õ, q a cũ illa r̃la sit de iure ciuili, non p̃t impedire acquisitionem naturalẽ. Non ob. 2. r̃õ. quia dico in proposito, per ius ciuile
18 † non tollit obl̃o naturalis, sed transfert̃ de vno in alium, sicut dicimus de dñio, q licet sit iurisgentiũ, transfert̃ per vsucapionem, & ẽt
19 p alios actus iuris ciuilis, vt s̃niam, vel p rescriptũ principis. † Secũdo quæro, & hoc est magis subtile, vtrũ acquirat̃ per filium, hoc est mediante persona filii, ita q primo filio, & deinde ipsi patri per filiũ acquirat̃. an vero acq̃rat patri directo p filiũ. tanq̃ p quoddã organum. Q̃d acq̃rat̃ pr̃i directo, probat̃, q a ista obl̃o naturalis ex c̃ctu mutui c̃niĩ p actũ naturalem. s. numerationem. ergo alreniq̃nt̃ directo. l. ea quæ ciuiliter. de acq. rer. do. & l. q̃d meo. §. 1. de acq. pos. Cõtrariũ d̃t gl. hic, q q̃rit̃ primo filio, & ex p̃sona filii q̃rit pr̃i, & vr̃ gl. ibi, & pr̃i p filium, & hoc vr̃ probari in l. 1. in prin. si q̃s a pa. fue. ma. Sol. in obl̃onib. q̃ c̃hunt̃ p actu naturalẽ, vt numeratione. vel traditione, si quidẽ p filium fuit facta noĩe patris, acquirit̃ patri directo. l. certi c̃dõ. §. si nummos. s̃. si cer. pet. Sed si fuit facta noĩe ipsius filii, tunc procedit hæc gl. q acquirit̃ filio, & per filiũ patri. Idem dico in acquisitionib. q̃ fiunt p actus mere ciuiles d. l. ea q̃ ciuiliter. de acq.
20 rer. do. † Tertio q̃ro, dixi q p filium acq̃rit̃ pr̃i, an apud filiũ aliquid remaneat? Et gl. dicit, q apud filiũ remaneat n̄ãlis, & p̃ri acq̃rit̃ n̄ãlis, & sic c̃cludit, q ab initio natæ fuerunt duæ n̄ãles, & hoc in acq sitionib. quæ fiũt per actum naturalem. In illis vero q̃ fiunt per actũ ciuilem, nihil remanet apud filiũ dicit gl. l. placet. j. de acq. hær. Cõtra hoc vltimum arguo sic. Ea q̃ sunt iuris ciuilis durius separant̃ a nobis, q̃ ea, quæ sunt iuris naturalis. Nam obl̃ones ciuiles non transeunt in fideicommissarium, nisi vtiles directæ apud hæredem remaneant. sed obl̃ones naturales in totum trãseunt in fideicommissarium. l. si eius. ff. ad Treb. Et iõ c̃cludo q in isto actu acquirendi patri per filiũ non acquirit̃ magis illud q̃d est de iure ciuili, q̃ illud, q est de iure naturali, vnde in hoc istã gl. non teneo. Item in eo, q gl. dicit, q ab initio nascunt̃ duæ obl̃ones naturales, non d̃t verum, quia vt dictum est in præced. q. n̄ãlis, q̃ q̃rit̃ pr̃i primo q̃rit̃ filio. Dicere
21 aũt † q ab initio ipsi filio quærant̃ duæ naturales, hoc est absurdũ, & sine lege loq, c̃ l. illã. C. de colla. Præterea si hoc esset verũ, fideiussor posset accedere p parte apud filiũ. Nã licet obl̃o naturalis in p̃sonã fideiussoris. q̃ acq̃rit̃ patri per filiũ sit nulla. q a non p̃t esse p eodem apud eũdem obligatus, tñ illa naturalis, q̃ remanet apud filium c̃ fideiussorem, remaneret aliqua. q̃d est c̃ d. §. 1. in l. si quis p eo. alle. & tangit̃ hic circa fi. huius gl. Dic ergo, q vna ab initio naturalis nascit̃, & illa cũ effectu q̃rit̃ pr̃i, vt hic, & apud filium nulla remanet, nisi solo noĩe, nõ effectu aliquo. d. l. 1. si quis a pa. fu. ma. & l. cum filiũ. j. de leg. 1. & licet ibi loquat̃ de ciuili acquisitione, tñ idẽ de acquisitione naturali, & multo fortius, vt s̃. dixi, &c. Ad rõnes gl.
b quæ c̃cludunt. q nascant̃ duæ naturales, r̃ndeo. Prima rõ est, q a peculium pertinet ad patrẽ, & ad filiũ. ergo & obl̃o naturalis ad patrẽ, & ad filiũ d̃et pertinere. R̃n. peculiũ vere pertinet ad patrẽ, & iõ diuidit̃ inter hr̃des. vt hic & l. certũ. C. fa. erc. Quo ad quid tñ d̃r ad filium pertinere, s. si bona pr̃is publicarent̃. l. 3. §. sed vtrũ. ff. de min. quem casum expectare nõ d̃emus, vt l. inter stipulãtem. § sacram. j. de ver. obl. Appa̧ret ergo, q peculium filii. d̃r solo noĩe esse filii, sed effectu est patris. Eodẽ mõ illa obl̃o naturalis solo noĩe est filii, sed effectu patris est. & iõ dico, q in casu huius. l. si filius creditor fuisset hr̃s patris, solutum ab eo indistincte repeteret̃, quia quo ad eum oĩno erat indebitũ. l. si eius. ad Treb. Item probat gl. p leges, q̃ dicũt deduci, q filio detur, & q seruo. Sed oẽs illas leges intelligo, detur
22 filio s. noĩe solo, non effectu. · Quæro utrũ in hac obligatione natu
c rali pr̃ & filius hẽantur tanq̃ duo rei credendi? Gl. hic dicit q sic. Sed ex p̃dictis apparet, q hoc non est verum. quia in duob. reis sũt plures & diuersæ obl̃ones. l. 3. in fi. j. de duob. re. & l. eandem in fi. c. tit. sed hic est vna tñ. ergo, &c. Præterea, posito q essent duæ, vt dicit gl. non essent duo rei. nam filio debetur ex suo c̃ctu. patri vero d̃etur ex dispõne legali. sed diuersitas eãrum impedit c̃stõnem duorum reorum. l. qui seruum. & ibi not. s̃. de inter. act. ergo, &c. In hoc tñ posset sustineri ista gl. q pr̃ & filius dicantur duo rei. hoc est hẽant similitudinem cum duob. reis in hoc. Nam sicut cuilibet ex duobus reis pôt solui, ita etiã p̃t solui patri & filio. Et istam similitudinem facit t. x. in l. si vnus. in prin. s̃. de pac. Licet tñ filio possit solui, non tñ per hoc intendo dicere, q filius hẽat cõ̃onem aliquam in obligatione naturali, nisi solum nudum nomen, vt s̃. dixi. Si. n. hẽet aliquam cõ̃onem, morte patris, c̃solidarentur in eo, sicut dicimus in actione de dote. l. vnica. §. videamus, C. de rei vxo. act. quod tñ non procedit
23 hic, vt patet ex hac litera. † Item quæro retenta opin. glo. quod sint quasi duo rei, an obligatio patris sit potentior, quam obligatio filii? Gl. dicit q sic, rõne patriæ p̃tatis. vel dic, q est potentior, q a negotium in veritate spectat ad patrem, sicut q̃n vnus ex correis credendi credidit per pecuniam propriam, alius nihil promisisset. Quæ
24 ro, † vtrum sit verum, quod illud quod vnus ex rei credendi exegit, teneatur alteri communicare. Gl. dicit quod sic quod dic vt dicit s̃. in recitatione literali huius gl. Quæro an peculium profectitiũ
25 conferatur, & qualiter. Glo. † dicit quod confertur, & confertur na dendo, vel liberando, vt habes in gl. quod inte ligẽ de collatione faciẽdi. Nam de iure peculium profectitium est commune. licet sit separatum a rationibus patris l. certum. C. fam. ercis. & C. de coll. l. si donatione. & sic sumus expediti de 2. par. glo.

Veniamus. ad tertiã partẽ. gl. & p huius declarõne primo q̃ro, an actio de peculio sit r̃eẽ, vel in personã.
d
26 Quidã dñt, q̃d est in rẽ, & hoc dñt vt ostẽdant, quod nullam obl̃onẽ p̃supponat, & pr̃ p filium, dñs per seruũ non obligat̃, q̃d probant, q a re perempta dñs nõ tenet̃. sicut in realib. l. quæsitum. j. de pecu. Pro eis arguo, q a ille. ad quem transit peculiũ titulo singulari, pũt conueniri. j. de pec. & l. ancillarum. §. si seruus, q non est in actionibus personalib. l. 1. §. si hr̃s. j. ad Treb. Præterea cedendo peculiũ liberatur. l. sed postq̃. in fi. cõi diui. q̃d non est in actionib. p̃sonalib. l. sed cũ fructuarius. & l. seq. s̃. de vsufr. Contrarium est veritas, vt Inst. de act. §. in p̃sonam. & l. summa. in fi. j. de pec. & in qualibet casũ est expressum. Nec curo de dicto Petri. quod refert Cy. in l. dñm. C. q cũ eo. q dicit, q actio est p̃sonalis, sed adiectione in rẽ, q a ll p̃dictæ loquunt̃ de ipsa actione cũ adiectione de peculio, nec pôt separari dicta adiectio, vt aliquid remaneat ab actione, sicut nec qualitas a subiecto. l. 2. s̃. de vsuf. Contraria non ob. nã ẽt in actionib. personalib. video q re pempta, q̃nq. q̃s liberat̃, vt in debitore spẽi. Itẽ video, q ille. quẽ res puenit tit. singulari, tenet̃ in actionib. scriptis in rem. l. de eo. § fi. s̃. ad exhib. & l. 1. §. 1. de interd. & hoc ẽt in casu
27 liberat̃ cedendo rẽ bona fide. d. l. sed postq̃. in fi. Sc̃do q̃ro, † posito
e q hæc actio sit p̃spoalis, vtrũ sit datiua, vel natiua hoc est, q nascatur ex matre. s. ex obl̃one. Cy. in d. l. dñm. circa fi. & sunt verba sua dicit q est datiua, tenet̃. n. pr̃, vel dñs pp c̃ctum filii, vel serui, non ex aliqua obligatione, sed q a lex dat istam actionẽ, hoc est falsum, & c̃ casum pluriũ legũ. Primo c̃ l. 1. §. si filius. j. de pecu. & §. Iulianus. & §. sed si filius. & l. depositi. in prin. & q̃ actio de pecu. est annal. l. 1. §. merito. ibi, producit obl̃onem. Conclusio ergo, q ista actio
28 orit̃ ex matre obl̃one. Tertio quæro. † ergo si orit̃ ex obl̃one, vtrũ ex obl̃one ciuili, vel naturali, vel ciui. tñ, vel naturali tñ? In hoc sũt opi. hic inter Hug. & Azo. Hugo dicit, q pr̃ & dñs tenetur ciuiliter, & naturaliter. Pro eo facit, q a ciuilis sola, vel naturalis sola, nõ est sufficiẽs ad producendã actionẽ. vt no. Inst. de obl. in prin. Azo dicit. q ex sola obl̃one ciuili, q̃ tñ hẽt effectum naturalis. Pro eo facit, q a deficit c̃sensus, imõ obligant̃. pr̃. & dñs ẽt inuiti. l. si q̃s seruum.
29 ver. ẽt. j. de pec. istã opi. Azo. puto veram: nam obl̃o † naturalis d̃r
f de iuregen. vt dixi in l. si non sortem. §. libertus. in pri. s̃. e. Sed hoc q pr̃ & dñs teneantur de peculio, non est de iuregen. Item non est ibi c̃sensus. q naturalem obl̃onem inducat ergo, &c. Non obs. si dicis ergo non est sufficiens ad producendũ actionẽ. quia debes scire q quædam sunt obl̃ones ciuiles, q̃ hñt effectum naturalis, vt dicit Azo pp authoritatem statuentis, vt obl̃o, q̃ descendit ex te iudicata, & obl̃o q̃ descendit ex rescripto principis, vel ẽt ex edicto prætoris, vt in casu nostro, quæ producunt actionem. Possemus tñ dice
30 re, q hic est quædam facta naturalis, quia illud, † quod facit iudex, vel conditor legis, vr̃ facere pars. C. de eui. l. si ob cãm. & hoc est, q̃d Azo voluit dicere, q habet naturalis effectum. Quæro in casu legis
31 nostræ, † vtrum ex persona illius filii, qui est naturaliter obligatus, pr̃ obligetur naturaliter. Azo dicit, q non. nam ẽt extraneus nõ obligatur naturaliter, vt dictum est s̃. quod intellige verum quantum ad personam ipsorum filiorum, alias secus, quantum ad personam
32 extraneorum, vt statim dicam. Quæro, † duo serui eiusdem dñi erãt quorum vnus accepit ab alio pecuniam mutuo, vtrum ex persona serui mutuum accipientis dominus teneatur. Azo, vt hic vides, dicit q non, probat, quia de peculio deducit quod alteri debet. Nec ob. si dicis, q in peculio eius. cui debetur, cõputatur illud, quod seruus accipiens mutuo debet. l. quam Tuberonis. in fi. j. de pec. quia computatur tanq̃ debitum a seruo, non dño, ita dicat Azo. Dñi. hic est aduertendum. Nã vbicumque in materia de peculio leges dicũt seruum debere, loquuntur improprie, & factum signi ficãt. l. nec seruus j. de pec. Item d̃es scire, q illud. q̃d naturaliter tñ debet̃ nõ potest ab alio imputari in patrimonio. l. 1. §. ad quod natura. j. ad l. Fal. Ex hoc dico, q cum lex dicat, q id dñs d̃et imputare in peculio, q seruus d̃et, q̃d ad id dñs tenetur ciuil̃r, q̃ ciuilis hẽt effectum n̄ãlis, vt s̃.

ADDITIONES

a Regula. Vide Bar. in l. si quis pro eo. §. 1. de fideiuss.
b Concluditur. Adde Bar. inf. in 1. q. de contractu mutui.
c Naturali. Vide sup. & per Bar. in l. fi. 5. q. de duo. reis.
d In personam. Vide Inst. de act. §. actiones aũt de peculio. vbi plenissime de oĩbus istis articulis inf. positis. Et de hoc vide per Pet. & Bal. in l. pen. C. quod cum eo, & ibi per Cy. de forma libelli in actione de peculio. & vide Bal. in l. fi. C. quod cũ eo. * Meno. Gomesius. §. 1. nu. 31. Inst. de actio.
e Personalis. Et unde oratur hæc actio, & an dicatur nomen actionis, uide Bald. in l. fi. in ult. col. C. quod cum eo.
f Iuregentium. Illud intellige ut hic. per Bar. inf. ea. l.

vt s.dixi,& hoc respũ extraneorũ agentiũ de peculio, non respũ ipsorũ seruorũ. Et s'm hoc ↄcludo.q; dñs dr̃ debitor.& creditor ẽt respũ eiusdẽ debiti.debitor respũ serui debẽtis & creditor respũ mutuantis. Et si dicis,hoc vr̃ impoĩe,qđ q̃s dẽat sibiipsi.Rñ. diuersitas pr̃imonioꝝ tollit ↄtrium.Nã respũ peculii vnius serui dr̃ debitor, respũ alterius dr̃ creditor,sicut dicimus in fisco hñte diuersas stationes.l.1.& 3.C.de ↄp.sicut ẽt dicimus añs pp diuersitatem patrimonii,vt l.si arrogator.s.de adop.Itẽ si oppon.s, si ipsemet dr̃ debitor, & creditor,ergo ipsemet ↄpensat.Rñ.hoc non est verũ: nam illud quod dẽtur sibi,oĩno dẽt deduci de peculio.l.sed si dãnũ. §. 1. & §. seq.j.de pec.Sed illud qđ ipse dẽt ex peculio alterius,non oĩno dẽt, sed prius facta deductione de eo q; deb̃ſ sibi.& aliis suis, qua deductione facta,forte nil erit in peculio,& hæc ẽ rõ quare cessat ↄpensatio.Probat̃ hoc j.de pec.l.quoties.§.si creditor.Habuistis no. in l.

34 cũ fundus.§.seruũ tuũ.s.si cer.pet.Quæro vtrũ ex† psona serui delinquentis in res alterius dñi,vel alterius serui,dño obliget̃?Azo dicit, qđ non,& in hoc apparet manifeste rõ quia dñs vel pr̃ non obligat̃ nãliter p filiũ vel seruum.l.id qđ.§.si ↄseruũ.j.de pec.lega. Videte, si loq̃mur de obl'one q̃ descendit ex edicto de peculio.fateor, q; ex delicto serui dñs nullo mõ obligatur,ẽt extraneo,qa act̃ o de peculio non datur ex delicto.vt j.đ pec.l.3.§.furtiua cã, & tunc ꝓcederet clare dictũ gl.Sed si loq̃mur de obl'one q̃ ꝓcedit ex edicto đ noxalib.tunc posset hr̃e dubiũ. Finaĩr dicendũ est idẽ,qñ delinquitur ↄ ipsum dñm,vel ↄ seruũ.Sed si ↄ extraneũ,tunc obligat̃,vt in toto ti.de nox. Et de hoc rñ̃a est tradita p Imparorẽ,ĩ l.apud antiquos,C.

35 de fur.qa eius serui noĩe,&c.vt ibi patet.Circa hoc† posset moueri vnũ dubiũ,vtrũ in obligationib.ex delictis sit obl'o nãlis?Et gl.Inst. de iur.nat.§.ius añt gentiũ.vr̃ tenere q; nõ,qa delicta sunt ↄtra iuri naturali Doc.tangunt in l.ex hoc iure.ff.de iust.& iu.& ibi dicam.

36 Quæro circa† casum legis nr̃æ.qñ vnus frater mutuat alteri,vtrum ex persona recipientis mutuo,pr̃ obliget̃.Gl.qđ non,qa s'm hoc esset sibi debitor & creditor.& tolleret̃ actio vi cõpensationis, q; est ↄ istã legẽ.qđ est verũ respũ ipsoꝝ filioꝝ,sed respũ extraneoꝝ volentiũ agere de peculio,diceret̃ obligatus ciuiliter, q̃ obl'o hr̃et esse dictũ naturalis,vt s.dixi de ↄtris. Quæro vltimo, vtrũ obl'o naturalis,

37 †q̃ q̃rit̃ filio,quæratur pr̃i?Gl.hic optime distinguit,aut obl'o naturalis q̃rit̃ filio directo ab ipso pr̃e.qa ipse pr̃ promittit vel obligatur, & tũc nõ reuertit̃ ad pr̃em,vt hac l.§.quæsitũ.Sed si q̃rit̃ filio ab alio,vt a fratre suo,vel extraneo,tũc q̃rit̃ pr̃i,vt hac l.in prin.& illa ẽ rõ,ĩ l.si q̃s ꝓ eo.§.1.de fideiussorib.qđ fideiussor ꝓmittẽs ꝓ pr̃e non obligat̃,qa si obligaret̃ filio acq̃reret̃ ipsi pr̃i,& sic reperiret̃ eidem ꝓ eodẽ obligatus,vt ibi patet,licet gl.ibi videat̃ aliquantulũ ab ista gl.discrepare,& huic glossæ ↄdicere,& male.Sed ↄ hoc opp.ex quia cũ stipulando ab alio mihi acq̃ris,ex eadẽ stipulando a me nõ obligor.l.si seruo.§.& rñ̃.s.de vsur.& l.liber hõ.i prin.j.de ver.obl. Si ergo nãlis ab alio quæsita q̃rit̃ pr̃i,ergo pater ipsi filio nõ pt̃ naturaliter obligari.Rñ.illa rñ̃a,de qua opponit̃,est iuris ciuilis,ĩõ solũ dẽt intelligi de obligatione ciuili,non de naturali, vt hic,& ibi patet.

Sumus expediti de prima gl.magna.veniamus ad seq.glo.q̃ icipit tractare quaĩr ista obl'o naturalis extinguatur.

38 Pro cuius declaratione† q̃ro.q̃d si istud naturale debitũ fuisset solutum a fratre debitore post mortẽ pr̃is añ aditam hr̃ditatem,an possit repeti.Io.& Hug.dñt,q; non,qa tunc est in totũ debitum. Azo. nõ ↄdicit huic,sed limitat.Dicit.n qđ in aditione postea secuta apparet ab initio fuisse indebitũ.& sic cã deuenit ad non cãm, merito põt repeti,q; maxime hr̃t locũ in filiis qui ab ipsa morte finguntur fuisse hr̃des.Ita dicit Azo.ego dico totum ↄtrium.Nam obl'o naturalis,qua frater tenebatur fratri in totum,fuit quæsita patri, ita qđ nudum nomen remansit apud filium,vt s dixi circa scdam partem præcedentis gl.& ĩõ si soluit̃ illi fratri non existenti hæredi patris, soluit̃ oĩno indebitũ,& ab eo repetit̃,vt d.l.si eius.ad Treb.sed si soluit̃ post aditam hæreditatem,est sibi ꝓ parte hæreditaria debitum, & tunc tex.nr̃ procedit.Possumus tñ dicere,quod recipiẽdo istã solutionem vr̃ hr̃ditatem adire,quia citra ius,& nomẽ hr̃dis hoc fieri non potest,vt l.pro hærede §. Papinianus.j.de acq.hær.

a 39 Venio ad gl. sup verbo non minus.Et q̃ro qñ ꝑuentione peculii extinguitur ista obl'o naturalis, vtrũ extinguatur respũ quotæ,an respũ q̃titatis q̃ ꝑuenit v.g.debitũ erat viginti, ad fratrem creditorẽ de peculio peruenerũt quinque q̃ erant dimidia peculii,vtrũ obl'o extinguet̃ ꝓ dimidia,an ꝓ quinq; tñ.Gl.dicit q; pro quinque tñ. Et hoc est quod tex.dicit,non minus,&c.vt sic respiciat q̃titatem non quotam,secus esset in hæreditate,vt l.si ab eo. C.de neg.gest.& de hære.act.l.ꝓ hr̃ditariis.& l.si adulta. & iste est

40 pulcher passus.Quæro,† quæ est rõ dñæ inter peculium & hæreditatem Doc.dñt optime,hr̃ditas repræsentat personam defuncti, & pro ea parte.ꝓ qua q̃s est hæres,ꝓ ea psonam defuncti repræsentat l.cum a matre C.de rei vend.& ꝓ no.in l.1.in fi.de præto.stipu. sed peculium non repræsentat personam filii,vel serui,sed solum est q̃dam vniuersitas iuriũ vel rerũ,merito nõ tollit̃ obligatio, nisi respũ eius,qđ ꝑuenit,qa psona adhuc remanet in se obligata, licet sit separata a peculio,vt j.videbitis.Quærit glo. quid si nihil de peculio fratris debitoris ad fratrem creditorem ꝑuenit,an poterit agere ꝓ eo q; sibi naturaliter debet?Gl.dr̃,q; nõ,qa erat naturalis tñ, q̃ nõ parit petitionẽ.Hic aduerte,si q̃dẽ frater creditor vellet agere certi ↄdĩone ex mutuo,nõ posset,& in hoc gl.dicit verum. Sed si vellet agere ↄd.ind.qa dando peculiũ,puta sibi p̃legatũ ut hic, non facta deductione eius, q; sibi debetur, soluit plus debito, tunc optime posset ar.huius l. ver.adeo.& j e.l.qui exceptionem.§.si pars.

b 41 Venio ad 2.gl.b magnã, pro cuius declaratione antequã intrẽ gl.q̃ro,& reuoco in dubiũ,vtrum † debitum a filio, vel a seruo sit onus peculii.ita q; ipsum peculium sequatur penes quemcunq; vadat, & quaĩr istud dẽat intelligi. Circa qđ dico, qđ

42 onus peculii † est indistincte,ut hic patet,& j.de pec.l.si ex duob. §.j.& sequr peculiũ penes quẽcũq; vadat, intelligẽdo m̃ vt dicã. Nã si q̃dẽ peculiũ vadit ad aliũ vna cũ ipso seruo,sine dubio sequitur peculiũ.ut l.& si ancillarũ § seruus.j.de pec.& l. si ex duob.§. fi.cũ ll.seq.Sed si peculiũ vadit sine ipso seruo,si q̃dẽ titulo singulari.vt ex cã legati,vel vẽditionis,tũc nõ sequr peculiũ. vt ille, ad quẽ peculiũ vadit,posset ↄueniri de peculio. Sed dñs põt deducere debitũ de peculio,anteq̃ soluat peculiũ, vel ↄdicere, si soluit sine deductione.l.j §.itẽ hr̃s j.qñ act.de pec.est anna. nisi forte ꝑueniret ad ipsum seruũ manumissum,ut j.de do.p̃le.l 2.§.p ↄtriũ. q; intellige ut ibi no Sed si peculiũ transit ad aliquẽ titulo vl̃i, vt puta tit hr̃ditario,tũc tenetur,vt l.q̃situm.§.1.s. de pec. Idẽ si ex cã fideicõmissi vl̃is.l j.§.si p̃cepto.j.qñ ac.de pec.est anna.& tũc tenentur in his casib.ꝓ hr̃ditaria portione, inq̃tum vires peculii patiuntur.d.l.q̃sitũ §.1.Hoc p̃misso intro gl & q̃ro,dr̃ hic,q; ꝓ eo, qđ ad fratrem creditorẽ ꝑuenit de peculio,tollit obl'o.q̃ro,vtrũ hoc intelligat̃ de parte,q̃ ad eũ ꝑuenit,an de parte.q̃ ꝑuenit ad fratrẽ debitorem?Quidam dñt de parte q̃ ꝑuenit ad fratrẽ debitorem:nam aliam hr̃t iure suo.Huic dicto ↄdicit Io. & bñ. Nã istud debitum sequr peculiũ,sicut lepra sequtur hoĩem.vt dictũ est s.vñ ꝓ ea parte, q̃ remanet apud fratrem debitorem tollit̃ obl'o, ꝓ parte ipsius fratris debitoris. Pro ea parte vero, q̃ ꝑuenit ad fratrem creditorẽ,tollitur obl'o ꝓ parte ipsius fratris creditoris. Nã cũ vterq; fratrũ succedat pr̃i,cui ista obl'o erat q̃sita,vterq; dẽt pari iure censeri,& sic q̃libet soluet de parte sua.Et p hoc apparet. q; illud, q; dicebant quidã,ut j refertur in gl. in ver. ↄsecutus ibi,item nec dicat,q; debitũ ꝓ parte fratris debitoris tollatur ↄfusione, pro parte alterius fratris creditoris remanet debitũ,q; respiciat totum peculium, non est bñ dictum. Nam ꝓ parte fratris debitoris dr̃ obl'o tolli nõ solũ ↄfusione,sed ẽt qa sibiipsi vr̃ de peculio soluere. Potius.n.ista obl'o dr̃ peculii,q̃ ipsi' filii,qđ apparet, qa si ipse fili' soluisset de suo,repeteret ab alio fratre ad quem peruenit peculium.

43 vt hac l.ver.idq; maxime.& j.dicam. Iuxta p̃dicta q̃ro, † pone filius meus dẽbat tibi decem, & decem erant in peculio, de quib. donaui tibi quinque, an ego pr̃ liberer in quinque. dicit gl. q; sic. l.si quis reum.§.j.s.de lib.leg.Certe illa lex hoc non dicit,bñ dicit q; pr̃ non tenetur in plus,nisi q̃tum est in peculio, sed non dicit, q; liberetur.Nam poterit esse,q; peculiũ augebitur, & sic tenebitur, & posset ↄueniri,vt j.de pec l.q̃situm. §. is q semel. Præterea non vr̃ verum,nã hic ꝓponitur, q; peculium fuit donatũ creditori, & ille,ad quẽ peculiũ vadit titulo singulari, non tenetur de peculio, vt dictũ est,&c Sustineamus gl. q; dicat ueritatem: nã qñ dñs dat alicui peculium,põt deducere id, qđ seruus sibi dat, vel facere sibi caueri,ut d.l j.§.item hr̃s,qñ act.de pec.est ann. Sed qñ dẽtur ei cui soluitur,vr̃ actum,q; sibi ↄpenset in debito. & ipsemet sibi deducat, q; sibi dẽtur. & ita intelligatur ista gl. Quæro, c vtrum creditor peculiaris extraneus possit agere ↄ fratrem creditorem quatenus hr̃t de peculio. Gl.dicit q; sic, qđ intellige ꝓ portione hr̃ditaria tñ, ut d. l. q̃situm.§.j. & sic ista ↄuentio q̃ fit de hærede, hr̃t duplicem

ADDITIONES.

a Pom.Venio ad gl.No.ex verbis Bart. q; eo ipso qđ filius recipit debitum patri tñ naturaliter,vr̃ adire hæreditatem, qđ no.quia inter coniecturas quas ponit Bar. in l.gerit.j.de acq.hær.ex quib.p̃sumitur idem adire hæreditatem, non ponit, qñ recepit solutionem pecuniæ debitæ naturaliter defuncto,quæ tñ est leuior cæteris coniecturis ibi per eum positis.Sed quia Bar. fundat se super.l.pro hærede.§. Papi.q̃ parum facit, quia vt ibi perspici põt, est longe diuersa rõ a terminis nostris, õ volo eius opinionẽ aliquo modo firmare.Vnde p̃mitto idẽ esse ecõtra,qñ filius soluit debitum pr̃is,vel hæres testatoris,tex.l.2.& ibi Bar.C.de iure delib.tunc sic arguendo a fortiori, omisso argumẽto a correlatiuis.si inducitur aditio hæreditatis qñ q̃s soluit debitum defuncti, & tñ quilibet põt pro debitore soluere & cũ liberare,ẽt si nolit.l.soluendo.s.de neg.gest. & sic vr̃,q; sit actus, qui possit fieri a quocũq; extra ius & nomen hæreditarioque est, quia in dubio præsumitur mag s noie suo,q̃ alieno actum gerere.l. magis, j. de sol.tanto magis dẽt induci vbi quis recipit pecuniam debitam defuncto,cum quis non possit debitum recipere nisi habeat speciale mandatum. l. vero procuratori. & l. hoc iure, j. de solu. alias.n. esset præsumptio delicti. Assero igitur breuib. quod quemadmodum per solam solutionem debiti testatoris inducitur aditio hæreditatis,eo quia quis cẽsetur actum magis nomine suo gerere,quam alieno.ita etiam inducatur per solã receptionem pecuniæ debitæ defuncto,cum magis sit recipere,quam soluere,ut s.probatum est,ne alias incideremus in præsumptionem delicti.

b Ad secundam gl.Adde quæ no.Bal.in l.fi.C.quod cum eo. in ver. vlt. circa istam vlt.partem videndum est qualiter contractus,&c.adde Bar.in l. si quis pro eo.§. 1.j.de fideiuss.& Pau.in l.iubemus.§ 1.C.ad Treb.& tene menti,quod ex iuramento inter patrem & filium oritur efficax obligatio de iure Can.vt in c. cum infra. & ibi Doc.de hom.facitque no.per Bal.C.de don.l.fi.adde Bal.cons.361. lib.3. Ruer. Adde D.Ias.in vlt. col.

Meno.Iuxta Neu.22.cons.62.nu.16.Scripsi,cons.56.nu.27.& cons.136. nu. 26. lib.2.& cons.151.nu.26.

c Pom.Quæro.No.singulariter,q; qñ alicui dẽt fieri solutio de certa pecunia,vel frumento nasciture ex tali fundo,q; si debitor donat illi partẽ pecuniæ, vel frumenti q; nõ vr̃ donare,sed vr̃ donare aĩo cõpẽsandi.De quo uide hic Pau.de Ca.& Ias.

duplicē litationē; vna, q̄ ꝯuenit̄ ꝓ hǣditaria portione tm̄ non ꝓ toto debito. Alia, qd ꝓ parte hæreditaria tm̄ non ꝯuenit̄ in totū. sed quatenus vires peculii patiunt̄, vt d.l. q̄situ. §.1. † Quarto. qd si iste frater debitor soluerit creditorib. peculiarib. de suo, an possit repetere a fratre, ad quē peruenit peculiū ꝓ parte? Gl. dicit qd sic, vt d. l. q̄situm. §.1. & tex. est hic in vers. adq; maxime, q̄ intellige cum dubus litationib. ꝓdictis. Et ꝑ hoc apparet, q̄ lex ista nō ꝓcederet, si poneremus exemplū in trib. fratrib. vt statim subiiciā. pone, tres erant frēs, vnus hēbat in peculio centum. accepit ab alio fratre mutuo q̄n decim decessit pr̄. & ei successerunt oēs tres frēs ꝓ rata. Certe oblō fratris debitoris pro sua tertia est extincta: sed an oblō alterius fratris creditoris, quæ remanet pro duab. partib. minime licet ad eum peruenerit de peculio vltra q̄ sint illæ duæ partes. nō extinguet, nisi ꝓ sua tertia, qd apparet q̄a ab extraneis creditorib. non posset ꝯueniri nisi ꝓ tertia parte tm̄. vt dictū est, & sic, si teneremus opi. gl. q̄ illa naturalis adhuc duraret, licet de peculio plus hēret. † Vlt. q̄ro gl. hic. vtrū adempto peculio remaneat filius, vel seruus nāliter obligatus? Io. q̄ nō, Hugo ꝯ, & bene, q̄a casus est expressus, licet ipse nō alleget, in l. si q̄s cū filio. & l. seq. ꝉ de pac. Iuxta ꝓdicta q̄ro, qd ergo est dictū, q̄ hæc oblō est onus peculii, cū adēpto peculio, ipsa oblō adhuc remaneat. R̄n. oblō, qua tenetur pr̄ & dn̄s ex edicto de peculio, sine dubio est onus peculii. d. l. q̄situm. ꝉ. de pec. sed oblō, qua tenet̄ filius. & seruus ex suo ꝯtu, pro tanto dr̄ esse onus peculii, q̄a ipse soluēdo de peculio, q̄ nō est suum, liberat. Idē si soluit de suo p̄t repetere ab eo, ad quē peruenit peculiū, vt s̄ dictum est, licet ꝓ sua oblōne soluerit. Sed si in peculio nihil esset, ipse nihilominus remaneret oblatus. d. l. si quis cū filio. & l. seq. & l. tā ex ꝯtib. de iud. Sumus expediti de hac gl. magna. q̄ro. Dr̄ hic † an q̄ frater soluēs aliis creditorib. repetet p iudicium familię ercis. an poterit soluere pro parte sua tm̄? Gl. dt hic in verbo, familiæ erciscū. dæ. q̄ non. iō venit in iudicio familiæ erciscundæ. q̄ intellige verū, si ipse filius debitor ꝯueniebat̄ ex oblōne sua: sed si ꝯueniretur ex oblōne hǣditaria, actione de peculio nō teneret̄. nisi ꝓ parte sua, vt d. l. q̄situ. §.1. & iō si totū soluisset, repeteret p actionē neg. gest. l. hæredes. §. si vnus. ꝉ. fa. erc. Et ex hoc apparet. q̄ id, qd hic dr̄ in duobus fratrib. nō ꝓcederet in duob. seruis qui postea essent a dn̄o hǣdes instituti. Nam cum ipsi nō possent ꝯueniri ex ꝓpria oblōne, sed ex hǣditaria tm̄ nō hēret necēe soluere ꝓ solido, & iō si soluisset, veniret in actionem neg. gest. non per iudicium fam. ercis. ut ex prædictis patet. † Vltimo circa istam vltimam partem, videndum est qualiter contractus possit celebrari inter patrem, & filium.

Et primo videamus de ꝯtu mutui. Et si quidem filius mutuat pr̄i pecuniā peculii castrēsis, vel quasi castrēsis, vel de peculio aduētitio. eo casu, quo patri non quærit̄ vsusfructus, ut de pecunia male quæsita. quo casu p filiū nō q̄rit̄ patri. l. qd seruus. ꝉ. de acq. pos. tunc sine dubio ꝯsistit ꝯtus mutui, & ꝓducit actionē, & oblōnē vt s̄ dictum est. Si vero mutuat et pr̄i pecuniam pr̄is ꝓpriā, tunc nō est ꝯtus mutui. nec orit̄ aliqua oblō, q̄a pecunia propria mihi mutuo dari non pōt. s̄. si cer. pet. l. nam & si fur. in fi. & l. si socius. Si vero mutuat pecuniam peculii, tunc est dubium, q̄a ista pecunia est pr̄is in veritate, & eius durat, vt C. fa. erc. l. certū & ibi no. de colla. l. filiæ licet. in fi. & sic vr̄ mutuū non ꝯhi. vt s̄. proxime dixi. In ꝯriū vr̄ hæc lex §. q̄situ. Puto sic dicēdū, aut q̄rit̄ verū ꝯsistat mutuū. ut pr̄ obliget̄ nāliter respū creditoris peculii. & puto, q̄ sic. quia ꝓut hēmus respēm ad eos. obligat̄ filius cum suo peculio sicut hō liber cum suo pr̄imonio. l. si ex duob. circa prin. ꝉ. de peculio. & l. non solum. in fi. eo. tit. & ita dēt intelligi hæc lex ibi, & argumento, &c. Aut hēmus respectum ad ipsum filium tm̄, & tunc si quidē istud peculiū ꝓfectitium est ꝓprie de bonis pr̄is profectum, ita qd ēt de iuregen. absq; aliqua dispōne iuris ciuilis eēt ipsius pr̄is, tūc nec ꝯhet mutuum nec ipsi filio nāliter obligat̄, quantum ad eius cōmodum, q̄a deficit æquitas nālis, hoc est iurisgen. Non n. est æquū qd pr̄ teneat̄ reddere filio illud, q̄ filius accipit de proprio ipsius patris. Hoc probat̄. ꝉ. de in diem addic. l. si venditor. §. sed & si pupillus. veraliter atq; inducendo prout ꝉ indicā circa ꝯtum emptionis, & vēdōnis. Aut illud profectitium immediate nō est de bonis pr̄is profectum & ꝯsideratis meris terminis iurisgen. non est pr̄is, v. g. illud qd filius quæsiuit ex pecunia pr̄is. dr̄ profectitium, vt not. in l. cum oportet. in prin. de bo. quæ lib. & hoc est ex dispōne iuris ciuilis, sed fm veritatem non est, q̄ apparet. quia pecunia q̄sita p extraneū ex pecunia, vel re mea, non q̄ritur mihi, vt l. qui vas. §. fi. ꝉ. de furt. & sic ꝯsiderato iuregen. quo filius nō est in p̄tate patris ꝯsistit mutuum, & ꝯhitur oblō naturalis. Ita debet intelligi hic tex. in ver. ꝯ si pr̄. Et hæc ꝓcedunt solum in filio, qui de iure ciuili patriæ p̄tati subiicitur non aūt ꝓcederent in seruo cuius status de iuregen. annihilat̄. ut l. si id qd. ꝉ. eo. & iō puto q̄ dn̄s nō possit obligari seruo naturaliter ex ꝯtu mutui respū ipsius serui, sed dr̄ obligari respū creditoris peculii, vt s̄. dixi. Sed bn̄ posset dn̄s obligari naturaliter seruo ex aliqua ꝓmissione. ex illa æquitate iurisgen. quæ dictat fidē seruandam esse q̄ æquitas fuit. anteq̄ eēt ꝯstō iurisg. quia introducta sunt seruitus, vt dixi in d. l. si id, qd. ꝉ. e. dices tu, istud est ꝯtra, quæ dixisti s̄. Dictū est. n. q̄ in actione de peculio nō est oblō naturalis, sed illud sic est intelligendum, q̄ nō tenet̄ naturalr ipsis creditorib. agētib. de peculio, sed pp ipsos creditores filius hr̄ tanq̄ hō sui iuris, hn̄s proprium pr̄imonium, iō ei filio dr̄ pr̄ oblari naturalr, vt sic tale debitū ꝯputet̄ in peculio ad commodū creditorū. Itē qd dixi in actione de peculio nō inesse oblōnem naturalē, intellige nisi ex illa æquitate iurisgē. q̄ est vt maiorib. pareamus, vt dicā ꝉ. eo. l. Iulianus, i. prin. de cōtrū. Si vero pr̄ mutuat filio. tūc si quidem filius hēat peculium castrēse, vel quasi castrēse, vel aduentitiū, cuius pr̄i nō q̄rit̄ vsusfructus, sine dubio tūc ꝯsistit mutuū, vt dictū est. Si vero hēt solū peculiū profectitiū, tūc oblāt naturalr, ita qd pr̄ p̄t deducere de peculio, vt hic. Et si dicas: Qm̄ ꝯhit̄ mutuum, cū dn̄ium non trāseat i filium? R̄n. sufficit trāsire in peculiū, & tūc ñ video q̄ possit ꝯhi mutuū tādone nisi recōciliet̄ ꝯsumptione, tunc filius obligaret̄ pr̄i naturalr, q̄a de iuregen. ñ ꝯsistit mutuū. sed solū est impedimentū p̄ria p̄tas, q̄ ē de iure ciuili, ergo non impedit oblō naturalis. Tn̄ hæc nālis a ꝓcedenti differt, q̄n filius hēt peculium, q̄a cū peculiū hēt, cohēs deducit ab eo tale debitū de peculio, & ipse a cohǣde, cū pr̄ ei teneat̄, vt hic. Sed q̄n est tale debitum naturale simplex absq; peculio, tūc nec ab ipso filio deducit̄, nec ipse a cohærede deducit, quod pater ei debebat, vt de pet. hær. l. si quid possessor. §. sed & si ipsi. & famerc. l. Marinus. & quod ibi no. facit l. 1. §. id quod, intra ad l. Falcid.

48 **Secundo** quæro, qd de ꝯtu commodati, & depositi. R̄n. si quidē filius commodat vel deponit apud patrem rē castrensis peculii, vel quasi castrensis, vel aduentitii, eo casu, quo pr̄i nō q̄rit̄ vsusfr. sine dubio cōsistit ꝯtus, & actio, & oblō orit̄, ut dictū est. Sed si cōmodat, vel deponit res ꝓfectitii peculii, respū creditorū peculii, ꝯsistit ꝯtus, & orit̄ oblō naturalis, vt s̄. dixi. Sed an respū filii ꝯsistat ꝯtus, & oblō ꝯhat̄, p̄t dubitari. Et idē q̄n deponit vel commodat rē pr̄is propriā. Circa qd dicendum, q̄ ꝯsideranda sunt tria. Primo oblō, q̄ oritur ex ꝯtu cōmodati, & ex ista nō orit̄ nālis. q̄a non est ꝯtus cōmodati, cū rei ꝓpriæ non ꝯsistat commodatum vel depositū. l. neq; pignus. de reg. iur. & l. q̄ rē. ꝉ. deposi. Secundo videndū est de oblōne illa, qua tenet̄ ex l. si quis ꝯductionis. C. loc. & ad restituendā possess. nec p̄t opponi exceptio dn̄ii, & ex illa lege teneret̄ ciuiliter vbi patria p̄tas non esset. Item teneretur nāliter ex illo ꝓcepto iurisg. vt maiorib. pareamus, in ea q̄ s̄ tetigi, & dixi plene in l. Iulianus ꝉ. e. sed subest naturalis æquitas, quæ est, q̄ filius non reposcat illud, qd pr̄is est. q̄ obligat filium natura fr ad non petendū q̄ est fortior æquitate ꝓcedenti. l. bona fides, ꝉ. depo. & iō dico patrē non teneri nāliter in effectu. Tertio est videndum de obligatione secundaria q̄ ꝯhitur rōne moræ, delicti, vel culpæ commissæ in reb. commodatis, vel depositis. Et in istis eo casu, & eo modo quo pr̄ obligatur ex isto ꝯtu oblōne primęua, eo casu & eo modo pr̄ obligatur oblōne secundaria. Si vero filio commodatur vel dat̄ in depositum a pr̄e, tunc filius tenet̄ naturaliter, & patre mortuo deducetur de peculio si hēt, alias secus. vt ꝉ. de pec. leg. l. Stichus.

50 **Tertio** quæro, qd de ꝯtu emptionis, & vendōnis. R̄n. si quidem pr̄ emit a filio rē castrensis, vel quasi castren. peculii vel aduentitii, cuius pr̄ non hēt vsumfr. sine dubio procedit emptio sicut in quolibet extraneo, & ex eadem cā filius vr hēre p̄tium, ex qua hēbat rē, q̄ vendidit, vt l. 1. in fi. cum seq. ꝉ. de ꝯh. empt. Si vero ad ipsum patrem pertinebat vsusfr. tunc vr̄, q̄ ipse non possit emere a filio, q̄m ipse est legitimus administrator istorum bonorum, & sic se authore emere, non poterit, vt ꝉ. de author. tut. l. 1. & ibi no. & forte non ꝯhitur oblō ēt naturalis, sicut dicimus in pupillo ꝯhente cum tutore, vt l. pupillus. de autho. tut. Et prædicta intelligo, nisi palam & bona fide emeret, vt C. de contrahen. emp. l. cum ipse. Intel-

51 ligo autem palam † & bona fide fieri, vt cesset oīs suspicio, q̄n fieret p̄sentibus ꝯsanguineis, vel amicis. C. de transa. l. transactionem, vel p̄-

† sente iudice. l. fi. in prin. qd met. cau. † Et prædicta sunt vtilia, maxime q̄n pr̄ hēt filium hn̄tem aduentitium peculium, q̄ vult dotari in pecu. & ab ea emere dictas res aduentitias. Si vero emeret pr̄ a filio rem peculii profectitii, tunc respectu creditorum peculii diceretur ꝯhi oblō naturalis. Respū vero ipsius filii, ita demum ꝯheret̄ oblō naturalis, si esset tale peculium profectitium, q̄ inspectis principiis iurisgē. nō q̄reret̄ pr̄i, alias secus q̄a rei suæ non cōsistit emptio, vel. suæ rei. ꝉ. de ꝯh. emp. & ibi tex. hoc exprimit dum dicit, nulla oblō & sic nec ciuilis, nec naturalis. Probat̄ et ex his, q̄ dcā sunt s̄. Idē q̄n

emeret

ADDITIONES.

Men, Lex ista Bar. hic a Ias. impugnatur, defenditur tm̄ a bello. li. 4. supput. c. 9.

a Pom. Si vero. No. q̄ illud. q̄ dicit hic Ang. quod licet naturalis obligatio non sit potens ad agendum, l. iurisgentium, § sed cum nulla. supra de pac. quod tamen in diuisione hæreditatis, quæ fit inter fratres, deducitur id, q̄ naturaliter debetur, habet locū, vt dicit hic Bar. quando talis obligatio est annexa peculio. q̄ no.

b Iurisgentium. Quæ dictat fidem seruandam, de quo in l. 1. in princ. infra. de constit. pec.

c Et venditionis. Quid autem si pater vendidit vt executor testamenti, vel ut minister, vel vendidit filio naturali, vel emancipato, vide Bal. in l. 1. C. de sacros. eccl. in 5. q. Et hic adde Bal. in l. iubemus. §. 1. C. ad Treb.

Ruct. Adde, q̄ hoc dictum refertur & seq. Imo. & Rom. in l. 1. §. quæsitum. ꝉ. ad Treb. & Alex. in d. l. transactionem. 10 fi. & Ias. in l. singularia. col. 7. sup. si cer. pet. Mene. Adde Alciat. trac. præsump. reg. 1. præsump. 21. Cur. sen. cons. 44. col. 5. circa med. Dec. cons. 448. nu. 14. cons. 463. nu. 7. cons. 536. nu. 5. quid si adsit solum iudex, an dicatur fieri palam, & bona fide Cur. sen. cons. 29. nu. 12. & cons. 67. nu. 3. cons. 116. nu. 2. Paris. cons. 96. nu. 39. lib. 1. cons. 88. nu. 35. lib. 3. Soc. sen. cons. 59. col. 9. ver. præsertim lib. 3. Grammat. cons. 40. nu. 25. Ias. cons. 38. col. pen. circa med. Rub. cons. 135. nu. 2. lib. 1.

† Clau. Met. cau. Hoc sequit Ang. & Imo. in l. 1. §. fuit quæsitum. ad S. C. Treb. & in l. transactione. C. de transa. Nunquid aūt decretum, seu interuentus Epi, adhibitus in cōtractu faciat cessare præsumptionē usuræ, vide Bal. in l. unica. C. de confess.

emeret rem propriã q̃ non esset peculij, ciuilis aũt oblĩo nõ cõhiť. d. l. 1. in fi. ſ. de cõh. emp. & hac l. Si uerò filius emit a p̃re rem ipsius p̃ris hic est aduertendũ de qua pecunia soluit pretiũ. Et si q̃dẽ soluat de pecunia filij castrensis, uel quasi castrensis peculij, uel aduentitij, cuius p̃r nõ hẽt vsumfructum, cõstat q valet emptio. l. a. in fi. de cõh. emp. Si uero soluatur de pecunia aduentitia, cuius p̃r hẽt vsumfructum, vel de pecunia peculij profectitij q̃ inspecto iure gen. p̃ri nõ q̃reret, tunc cõhiť oblĩo naturalis, a qa solũ ius ciuile est impedimento, ut hac lege, non ciuilis oblĩo. d. l. 1. in fi. de cõh. emp. & hic. Si uerò soluiť de pecunia p̃pria ipsius p̃ris, seu peculij p̃fectitij, q̃ ad patrẽ spectaret ẽt de iure gentiũ, tunc respũ ipsius filij, & p̃ris non cõhitur oblĩo, ẽt nãlis, ut ſ. de in diẽ addic. l. si venditor. §. si pupillus. ver. aľr aũt: vbi dr̃, q p emptionẽ factã a pupillo, receditť a priori emptione, qa pupillus obligať saltẽ nãliter. Secus, si emat filius uel seruus p̃prius, qa illa emptio est nulla, Et sic pater, q nec oblĩo nãlis tenet, nec aliqs cõtus cõhiť. Posses tu dicere, imo dẽmus dicere oblĩonem naturalem esse cõtam ab ipso initio, antẽq̃ p̃ueniať ad solutionẽ, & solutione postea secuta nullam esse, cum soluerit nũmos ipsius accipientis. Ad hoc r̃ndeť, q istud procederet in homine sui iuris, secus in homine posito in p̃tãte alterius: tunc. n. ab ipso initio totus cõtractus est in pẽdenti, & futura solo declarabit quid sit de cõtu. l. sed & si quis. §. j. de vsufr. & l. si seruus cõis meus §. fi. ſ. de stipu. ser

52 uo. Sed quid † si unus frater emit ab altero? R ñ. considerãdum est, quæ res uenditur, & quæ pecunia soluitur, & tunc apparebit ex p̃-

53 dictis quid iuris sit. In re aũt † peculij aduentitij an pater possit esse tutor uni filio uẽdẽti, uel donanti alteri, tangitur ſ. de auct. p̃stã l. j. in fi. & in l. puberẽ. §. j. ſ. de falsis, & ibi uide quid circa hoc dixi.

54 Quartò quæro † de cõtu locationis & cõductionis. Circa, q dic, qñ res locanť & conducunť, est idẽ q in emptione & uendõne, qa eisdẽ r̃lis procedũt, ut l. 2. ſ. locati. Si uero loquimur de locatione operarum, tunc si quidẽ filius locaret opas p̃ri debitas, nõ ualeret. Vr̃. n. locatio rei suæ. Sed si filius locaret operas suas patri nõ debitas, tũc ualeret locatio, & pecunia mercedis efficeretur aduentitia. Illud. n. q filius q̃rit laborib. suis, est aduẽtitiũ. l. cũ oportet. in prin. alleg. § j. C. de bon. quæ lib. Si uero p̃r locaret operas suas filio, est uidẽdum, utrum illarũ operarũ effectus acquiratur ipsi filio, ita q ad p̃rem non transeat, s̃m quod no. in l. qd dr̃ inf. de uer. obl. & tunc filius obligať patri saltẽ naturaliter. & soluẽdo pecuniam patris, non liberaretur. Sed si effectus illarũ operarũ reuerteretur ad patrem. ut puta, si operaretur in aliqua re, quæ per filium quæritur patri, tunc esset idem, quod in emptione, & uend. & in locatione rerum, ut s̃ dictum est.

55 Quinto † quæro, quid de cõtu mandati? Rñ? b siquidem mandatũ nõ egrediť p̃sonas p̃ris & filij, tunc est idem, q in aliis cõtib. dictum est: qa cõsiderandũ est circa q̃ rẽ cõsistat mandatum. Si uero p̃sonas eorũ egrediť. v. g. mandauit filio, ut p̃mitteret Titio creditori suo, & filius p̃misit, certè ea hoc mõdato filius est oblĩatus Titio. Et p hoc puto, q antẽq̃ filius soluat, si uellet agere cõ p̃rem, q eũ faceret liberari, in casu, quo posset hoc facere extraneus, ar. l. Lucius. in fi. inf. mã. & l. si pro ea. C. mand. tũc puto, quod hẽt ius agendi, sicut q̃libet extraneus, q apparet, qa ista oblĩo, qua filius oblĩatus est Titio, cohæret meræ p̃sonæ ipsius filij, & ipse filiꝰ cõdemnatus poneretť in carcerẽ, vel cederet bonis l. pen. C. qui bon.

56 cedere poss. qui carcer est quædam sp̃es seruitutis. ſ. de lib. exhib.

c l. a. vñ quodãmodo est eã status. quæ p̃õt esse inter p̃rem, & filiũ, c vt. no. in l. lis nulla, s̃. de iud. Preterea hic cessat cã, seu rõ quã s̃. dixi, q̃ impedit patrẽ obligari filio ciuiliter. Nam si filius, hẽret extraneũ obligatũ adhoc, ut ipsum filium faceret liberari, istud ius rõ quæreret patri, qa cohæret meræ personæ ipsius filij, ut no. in d. l. qd dr̃. ergo filius hoc casu p̃rem põt hẽre obligatũ: patet hoc ca eo, q statum dicam.

d Si uero d filius soluit viuo p̃re est considerandũ de qua pecunia soluit, & ex hoc sciemus vtrũ possit repetere, vel non, vt l. si filius, & q ibi no. C. de neg. gest. & l. hæredes. §. si filius. s̃. fa. ercisc. Si uero filius soluit p̃re iã mortuo, hoc dẽt a cohærede p̃cipere, vt s̃. fa. ercis. l. si filia. §. j & d. l. hæredes. §. si filius. Ex hoc apparet q uiuo p̃re erat debitũ ciuiliter, & naturaliter, qa si esset debitum naturaliter tantum inter cohæredes, huius debiti non fieret perceptio. l. Mæuius. cum l. seq. s̃. fam. ercisc. & l. j. §. id quod natura. ſ. ad legem Fal. vt s̃. tetigi. Si uero filius mandaret patri, tũc dic, vt colligitur ex his, quæ dixi in l. Stichus debet, ſ. de pecul. leg.

e

57 Sextò e † quæro, quid de cõtu donõnis, an cõsistat inter patrem, & filium. f Dic si q̃dẽ p̃r donat filio pp merita p̃ceden

f tia talia, pp quæ cuilibet extraneo ad idẽ teneretť tũc v3 donatio, & res donata efficitur peculij aduentitij. Vr̃ enim filius quæsiuisse ex operis, & laborib. suis, & sic est aduentitium. l. cum oport. §. j. C. de bon. quæ lib. Ita dẽt intelligi. q no. C. de inoffi. test. auth. vñ si parẽs. Nec sufficeret dicere in instrũ, q hoc fecerit pp merita, nisi merita probarentur l. si forte. ſ. de castren. pecu. & l. si donatione. C. de coll. Si uerò donat simpliciter, meritis non p̃cedentib. tunc non ualet donatio, nisi morte cõfirmetur. l. a. C. de inoffi. don. & l. donationis. C. de donat. inter virum & vxorem. Fallit in dote, & in aliis casibus, qui no. in d. l. 2. C. de inoffi. don. & qñ remittit filio usumfructum in bonis aduentitiis, d. l. cum oportet. §. sin autem. & p̃dicta ve

g ra, q donatio non ualet q̃tum ad ciuilem oblĩonẽ. Rõ qa illud, g q donat simplr̃, est profectitium, & si quæreretť filio, reuerteretť ad patrem. Oblĩonem aũt nãlẽ puto consistere p hanc legẽ, solum. n. ius ciuile est impedimento. Si uero filius donat p̃ri, si q̃dẽ donat obligando ad aliquid in gñe, valet donatio quo ad oblĩonem naturalẽ, & ideo si filius promitteret creditori patris animo donãdi ipsi p̃ri, soluens nõ repeteret. tex. est ſ. de in rẽ verso l. si pro patre in prin. ibi nisi donare, &c. Ciuiliter aũt filius non est oblĩatus p ea, quæ s̃. dixi.

h Si uero h donaret aliquam rem in specie, tunc esset aduertendum, quæ est illa res, quæ donatur, verum esset peculij castrensis, vel quasi, vel aduentitij, vel profectitij peculij, & si aduentitij, vtrũ p̃r in his fuerit legitimus administrator, vel nõ, & sic an poterit esse autor in re sua, uel non p ea q̃ dicta sunt in aliis cõtibus. & quæ not. in l. j. de author. præstan. In casu tñ indistincte valet donatio, facta, per filiũ patri, ut puta qñ actio de dote est cõis p̃ris. & filiæ, & filia cõsensit patri stipulanti suo noĩe tñ. vt l. 2. §. quod si in patris. sol. matr. & eod. tit. l. quoties. & q plene notatur in l. post dotẽ. eo. tit. * Quæro ergo hic latius, an donatio facta a p̃re in filiũ, valeat? Et vĩ q sic: qa hodie filiusfamilias põt habere bona, ut C. de bon. quæ lib. l. cum oportet. § in & sic cessat ratio, quæ olim impediebat donationem a parte in filium: quia totũ patri acquirebatur. l. placet. ſ. de acq. hær. Item quia querela inofficiosæ donationis dať ad reuocandam donationem factam filio: nec distinguitur, verum sit in potestate, vel non. in Auth. de immens. dona. circa prin. ergo tenuit ab initio, præsertim quia querela inofficiosæ donationis est subsidiaria, ut C. de inoff. don. l. si filius tuus. Cum igitur habeat locum querela, ergo non vendicatio, quæ haberet locũ si fuisset nulla. Sed dic cõ. p ea, quæ dixi, pro quo facit §. item inutilis. Inst. de inutil. stip. Quia donatio iure isto antiquo fiebat p stipl̃onem, q̃ inter p̃rem & filium non valet, vt d. §. item inutilis. Rõ est, qa filius stipulando a p̃re, p̃ri acquirit. vt Inst. de inu. stip. § ei qui. Et sic in ipsum nõ transit. & licẽ fa. ercis. iud. eũ non hẽt locũ nisi pro illis rebus, q̃ fuerunt in bonis defuncti tpe mortis. s̃ fa. erc. l. 2. & l. qui erat hæres. Sed constat q iudicium fam. ercis. hẽt locũ pro rebus donatis filio. C. de inoff. don. l. a. ergo illæ res remanserunt in bonis p̃ris. & sic tenuit donatio. pro hoc C. de dona. l. siue emancipans. Item nota, q donata debent cõferri aliis fratrib. C. de colla. l. si donatione. p non fieret si donatio a principio tenuisset. vñ talis donatio censenda est iuris peculij profectitij. C. famil. ercis. l. certum. Quæcunque. n. a p̃re procedunt, in filiũ in p̃tãte constitutum. hñt naturam peculij profectitij. ſ. de iure dot. l. profectitia dos. Cõstat aũt, q ista cõicantur, & remanent iure isto, & etiam hodie in bonis patris d. l. certum. & l. cum oportet §. 1. C. de bon. quæ liber. ergo &c. Fallit in dote, & in aliis casibus, qui not. in d. l. 1. C. de inoffic. donatio. Et qñ remittit filio vsumfructum in bonis aduentitiis. l. cum oportet. § sin autem. C. de bon. quæ libe. Item fallit qñ dat pater filio cõferendo in supremum iudicium. C. fa. ercis. l. filiæ. & prędicta uera qñ donatio non valet, q̃tum ad ciuilem oblĩonem. Rñ, qa illud quod dat simplr̃ est profectitiũ. & si quæreretur filio, reuerteretur ad p̃rem. Oblĩonem autem naturalem puto cõsistere per hãc legẽ.

i Solum. n. ius ciuile est impedimento. Si uero filius i donat patri, si quidem donat obligando se ad aliquid in genere, valet donatio quo ad obligationem naturalem: & iõ, si est filius, & promitteret filio creditoris, alias creditori patris aĩo donãdi, solutũ non posset repetere, ut ea. est ſ. de in rem ver. l. si pro patre. §. 1. ibi, nisi si donaret patri, &c. Ciuiliter aũt filius non oblĩatus est, p ea, quæ s̃. dixi. Si vero

ADDITIONES.

a Obligatio naturalis. vide Moder. in l. 1. §. fuit quæsitum. ad Treb. Meno. Ruy. cons. 138. nu. 3. lib. 1.

b Egredietur. Vtrum autem pater possit cedere actionem filio. Dic, vt per Baldum in l. 3. C. manda. & ibi etiam an valeat cessio facta ab extraneo filio, contra patrẽ, & ibi etiam quid si fit cessio fratri contra fratrem. Adde quid de contractu societatis, an possit inter patrem & filium. Ang. cons. 112.

c Et filium. An donatio consistat inter patrem & filium, adde Bal. in l. 2. in prin. de don. Item valet, si pater donat filio, vt habeat in peculium. l. si donatio de coll. Itẽ si donat filio eunti in castra. l. miles. & l. castrense. ſ. de castrensi pecu. & l. 1. C. de castrensi pecu. mil. lib. 12. cum ibi notat. Item pro dote. l. Pomponius Philadelphus. s̃. fam. ercisc. Sed certe, est propriẽ obligationis dissolutio. l. si. C. de dotis p̃missi. Item fallit, si donat filio emancipato. l. pen. §. pen. ſ. pro suo. s̃m vnam lecturam. Item fallit si hodie donat ex causa aduentitia, ut ob merita. & prædicta omnibus casibus morte confirmetur. Et ita connumerat Ang. in l. 2. infra pro donato. & vide ibi Bar. & quod ibi dixi, & dicit multum no. Ang. in l. 2. §. filium. ſ. pro hærede. quod talis donatio non potest per penitentiam reuocari in prædictis casibus. allc. tex. in l. 1. de his qui sine manu. ad liber. perue. Adde quod dixi post Bar. in l. a. C. de inoff. don. Ang. in l. 1. ad fi. ſ. sol. matr. dicit, quod valet donatio facta filio scholari a patre causa studij, sicut in patre donante causa dotis. d. l. Pomponius Philadelphus. sed Imo. in d. l. 1. sol. mat. in fi. tenet contra. Adde qualiter donatio possit esse inter patrem & filium, Pau. de Cast. cons. 105. Bal. cons. 307 & 362. lib. 3. Roni. cons. 272. Per. de Anch. cons. 106.

Rue. Adde etiam D. Bartho Soc. in cons. 65. incip. frustra. col. 2. cum concor. de quib. ibi per eum. & Ias. hic.

d Pom. Si vero. Vide Ale. cons. 20. vol. 3. & Imo. in l. 1. §. fuit quæsitum. ſ. ad Treb.

e Meno. Sexto. Bellon. cons. 15. nu. 12. Rube. cons. 65. in fi. & cons. 145. Scripsi, cons. 84. nu. 10.

f Pom. Inter patrem & filium. An inter patrem & filiũ consistat donatio. & de isto primo casu Bar. hic, vide Ale. cons. 20. in 1. col. 3. vol. & in l. antepe. C. qui adm. Pan. cons. 66. in 1. col. ad fi. 2. vol. Are. cons. 2. & cons. 17. & 67. Et an talis donatio inter patrem & filium firmetur iuramento, vide Ale. in d. l. si donatione. vide etiam Ale. cons. 95. vol. 3. ubi ponit, an inter patrem, & filium ex causa dotis consistat obligatio, maxime interueniente iuramento & per Soc. cons. 91.

g Qua illud. Contrarium tenet Bal. in l. 2. in prin. C. de inoff. don.

h Pom. Si uero. Vide Soc. cons. 122. in 2. dubio.

i Ruer. Si uero filius. Adde Ias. hic in fi. repe.

ro a donaret aliq̃ rem in specie, tunc esset aduertendum quæ est illa quæ donat, vtrum esset peculij castrẽsis, vel quasi, aduentitij, vel profectio. Et si aduentitij, vtrũ pr̃ fuerit in iis legitimus administrator, vel non, & sic, an potuerit esse author in re sua, vel non. per ea, quæ dicta sunt s. in aliis ꝯclib⁹, & quæ not. in l. 1. j. de auth. præst. In casu tamen indistinctè valet donatio per filium facta patri, vt puta q̃n actio de dote est communis patri & filiæ: & filia consentit patri stipulanti suo nomine tantum, vt l. 2. §. q. si in patris. j. solu. matrim. & l. quoties, eo. tit. Et plenè n. 2. in l. post dotem datam. eo. tit.

Vltimò † Quærit hic Gul. q̃n pr̃ redemit filium captum, vtrũ hoc ipso filio a cohærede patris ꝯputetur in portionem suam, quod examina plenè, vt dixi in l. Stichus. de pecul.

ADDITIONES.

a Meno s. vero, Dec. cons. 618. in fi.
b Comp tetur. Et ut hic refert Bal. Gul. determinat hic, quod in dubio uideatur solutum causa pietatis, non ut computetur. Et sic transit Bal. & idem Bal. post Bar. in l duobus §. idem Pan. pro socio.

§. Legati. Fideiussori soluenti indebitum cõpetit repetitio. Hoc intellige, quando fideiussor soluit suo nomine, & videbitis illatum. j. eo. l. indebitam.

LEX XXXIX.

Si quis cum à fideicommissi. Si cautio debita in soluendo fu co...ssa, soluenti per ꝯdõnem ꝯsulitur. h. d. Gl. exẽplificat trib. mod. pono casum s̃m primum pro iuuenib. Quæro exemplum huius legis. Glo. ponit exemplũ in eo, qui soluit non exacta cautione Mutiana: vel in pr̃ono, q̃ erat grauatus vltra debitã portionem, & s̃m istam lect. istud qđ tex. dicit q. poterat sibi cauere, expone. i. præcauere, & non præcauit, immo soluit integrum cum posset & deberet partẽ soluere, vel expone cauere. i. propriè. p illam cautionem, si cui plus q̃ per legem Falc. Tertio ponit exemplum per l. cũ hæreditas ex fideicom. j. ad Treb. quæ loquit̃ de cautione cõseruationis indemnitatis. Quæro, q̃d cõdicetur. Dicit gl. ista cautio s̃m primũ, & tertium casum, vel quantitas s̃m primũ casum. Certè in primo caso non video, q̃ cautio possit cõdici: quia cautio Mutiana nõ debetur a legatario nisi causa: in c. l. Mutianæ. j. de ꝯd. & dem. & legatum ante præstitam cautionẽ tanq̃ ꝯdõne non existente, est omnino indebitum, ergo ipsum legatũ posset repeti. s. e. l. sub cõditione. Quæro, qua condõne agatur hic. R̃ndeo prout intelligis. q̃d quantitas condicatur, agitur condõne indebiti prout agitur condictione incerti, vt s. de vsufr. earum rerum, quæ vsu consu. l. hoc Senatuscõsultum & dixi s. ea. l. sed & si me putem. §. 1.

LEX XI.

1 *Exceptione perpetua & fauorabili tutus, soluẽs quocunque errore, repetit, secus si sit exceptio odiosa.*
2 *Exceptio an sit fauorabilis, vel odiosa, inspicitur cuius causa sit principaliter inducta.*
3 *Exceptio odiosa oritur statuto disponente, si quis non posuerit debitum in catastro, cadat à iure suo.*
4 *Exceptio fauorabilis oritur ex statuto quod mulier non possit contrahere sine consensu consanguineorum.*
5 *Exceptio inducta ad rigorẽ iuris conseruandũ, dicitur exceptio litis pẽdẽtiæ.*

Qui exceptionem. a Tutus † exceptione perpetua & fauorabili soluens quocunque errore, repetit: secus si sit exceptio odiosa. h. d. hæc notabilis lex. No. distinctionẽ legis, quæ singularis est. Secundo no. vt cognoscas an exceptio † sit fauorabilis vel odiosa, dẽt inspici cuius causa principaliter sit inducta. Nam non est dubium, q̃ Macedonianũ fauet filiis fam. tñ quia principaliter non inducit̃ in eorũ fauorem sed in odium creditorum. i. feneratorũ dr̃ totum odiosum. Exceptio vero Velleiani dr̃ fauorabilis: quia fuit principaliter in fauorem mulierum inducta, licet secundario redundet in odium creditorum dr̃ totũ fauorabile, inspecto principali proposito illius Senatusconsulti. Et hoc est multum vtile pp statuta † Dicit statutum, q̃ si quis nõ assignauerit debitũ d in catastro, cadat a iure suo: certe hic orit̃ exceptio odiosa, q̃a in odium non soluentis. & idem in fi. Sed si statutũ diceret, † q̃ minor, vel mulier non possint ꝯhere sine ꝯsensu ꝯsanguineorũ, hic orietur exceptio fauorabilis. Hoc dixi s. si cer. pet. l. si q̃s nec cãm, & in l. rogasti. eo. ti. Op. de l. fi. j. ad Maced. Sol. hic dẽt intelligi, q̃ filius tutus Macedoniano soluit per errorẽ iuris, & hoc innuit dictio, perperam, posita hic. facit C. de pe. iud. qui male iud. l. 2. secus, si per errorẽ facti, vt l. ꝯtra. & not. in l. cũ q̃s. C. de iu. & fac. ign. Sc̃do opp. s̃. de ꝯd. cau. da. l. qui se dñc. Sol. dic vt ibi dixi. Tertio opp. de l. Iulianus. in prin. j. eo. q̃ ibi erat exceptio fauorabilis, & † soluens non repetit. Sol. dicit gl. ibi erat exceptio inducta ad rigorẽ iuris ꝯseruandũ, quid vult hoc dicere? Si tu intelligis de exceptione rei iudicatæ, non dicis bene, quia debitor absolutus tenetur naturaliter tñ, & non ciuilr̃. Ex isto casu qualr̃ soluens indebitum repetat, vidisti in l. 1. s. eo nos vero tractamus hic de debito ciuilr̃, & naturaliter cui obstat exceptio. † Dico ergo, q̃ exceptio inducta † ad rigorẽ iuris ꝯseruandũ, dr̃ exceptio litis pendẽtiæ, de qua loquit̃ d. l. Iul. i prin. Idẽ dicerẽ d̃ exceptione, q̃ ꝯpetit fideiussori, vt prius principalis discutiat̃, vel de exceptione ex epistola D. Adriani, vt diuidatur debitũ inter fideiussores. Istæ n. exceptiones non liberant quẽ directò, sed differunt. licet dilatio possit esse cã liberõnis, si ab alio fieret exactio, & hoc plenè dixi. C. de iu. & fa. ign. l. cũ q̃s. & s̃. e. l. 1.

Opp. in locũ cuiuslibet exceptionis competit except. doli, vt l. 1. §. & generaliter. j. de do. exc. q̃ exceptio est odiosa, ergo nunq̃ solutũ repetitur. Sol. dicit glo. inspiciẽdam esse originem exceptionis, g & benè dicit. Dixi clarius in l. qui se debere. s. de cond. cau. da.

ADDITIONES.

a Qui exceptionem. Ad intellectum huius legis dum dr̃. q̃ si tutus exceptione fauorabili, ignoranter soluit, repetat, intellige s̃m Bal. & Imo. in l. si pater ꝯgoris. j. sol. mat. q̃ñ competit exceptio, quæ sui natiuitate impedit, siue elidit actionem. Sed si esset talis hæc exceptio, quæ non elideret a sui natiuitate, sed ita demũ, si opponatur, ut exceptio cõpensationis, uel alia, tunc non repeteret indebitum, quia nõ facit indebitum antequã opponatur, per ea quæ no. in d. l. si pater. Et idẽ de exceptione, dolo facis q̃ petis. Sed ista prius fuit sñia Bar. in l. qui inuicẽ. s. eo. Vide Bal. in l. fi. C. de & per illum tex. quid si quis est tutus priuilegio, an repetat. Declara hanc l. vt per Ias. in l. qui se fruct. & s. a. expen. qui videntur uelle, q̃ non. Vide Alex. in l. si quis cum aliter. j. de verbob. debere in gl. 1. de cond. causa data.
Meno. Ioannes Robertus lib. 1. sent. iur. cap. 8.
b Perpetua. Secus si non esset perpetua, ut l. q̃ nomine. s. eod. Item hanc limita, ut per Bart. in l. qui inuicem. s. eod.
c. Pom. Notabilis lex. Vide aliquid per Alex. in l. 2. ad fi. C. de in ius uoc. & ibi glo. & Dor. Rom. in simili cons. 4. alias 40. 1. dub. cons. 318. & cons. 32. & 19. in lectio: & Anch. c. canonum statuta de const. & glo. in verbo, alios. in c. sciant cuncti de elect. & ibi Dom. in 6.
d Debitum. Et quid in dubio, uide Bal. in l. fi. C. qui ad lib. perue. non poss. & leg. & uide Bal. in l. cunctos populos. in uers. 6. uidendum. & ibi Bal. in sua repetit. C. de summa Trinit. & fide cath.
e Iulianus. Et uide quod notant Bart. & Doct. in l. 2. C. quot met. cau.
† Claud. Ins. eo. Et ibi uide in materia huius legis Bar. & Aret. post alios, in l. si quis cum aliter. j. de uerb. oblig.
f Exceptio. Sed q̃ tutus exceptione excussionis repetat soluens, est tex. iuncta glo. contra Bal. in l. cum ss. §. fideiussor. & ibi Bar. s. eo. Sed dici potest q̃ illud ideo est quia simul soluerunt, secus si separatim.
g Pom. Exceptionis. Vide Fel. c. j. de sponsa. & Anch. consil 30. uide Aret. cons. 2. & Alex. cons. 18. in ult. col. in 1. uol Aret. cons. 29.

1 *Res data potest condici, vt possit retineri pro expensis.*
2 *Libelli, quando condicitur res data, vt possit pro expensis retineri, forma.*

§. Si pars. Res † data p̃t cõdici, vt possit pro impensis retineri. h. d. Oppo. de l. si ita legatum. §. fin. de leg. 1 Sol. dicit gl. a ̃n c area est pars, ibi tota domus: & sic legatũ est extinctum. l. ect p hæredẽ reficiatur. Credo, q̃ ista glo. sit corrupta vitio scriptoris ibi, dũ dicit, per hæredẽ reficiatur, vult dicere p testatorẽ. Ita loquitur d. l. si ita. Nam si per hæredẽ reficiatur, licet tota esset combusta, deberetur legatario, quia remanet legatũ areæ, vt l. grege. & l. domos. de leg. 1. Opp. quib. mo. vsusf. amit. l. q̃d tñ. §. 1. & §. pen. Sol. dicit gl. eo. mõ, hic pars fuit destructa, ibi tota. Tu dic, q̃ ibi erat legata proprietas, vnde nõ curo, vtrũ tota, vel pars fuerit destructa. si p hæredẽ reficit̃, hic vero erat vsusfr. legatus, in quo adhibet̃ illa distõ. Op. q̃ nõ possit condici, vt habeatur retentio. l. si in area. s. eo. istud est fortè ꝯtrũ. Huius timore variatur lect. huius. §. duob. mo. Quidã intelligũt, q̃ hic res legata nõ erat defuncti, sed hæredis & nõ extãte cõdõne nõ transtulit dñium recta via in legatariũ, sed hæres ipse tradidit, & dñium transtulit, & sic inter hæredem, & legatariũ est negotiũ, ex quo hæc cõdõ orituri an l. ꝯtra nil facit accipiens, & sic inter eos nullũ gestũ est negotium. Et hæc est satis bona & nota. sol. Ali. dñt, q̃ et hæc l. p̃t procedere in re testatoris legata: & licet dñium transeat recta via in legatariũ, transit ad eũ vt a defuncto, & sic vr̃ hr̃e ab hærede, q̃ cũ defuncto est vna & eadẽ psona, & sic negotiũ est gestũ inter eos, q̃ producebat istã actionẽ, ibi recipiebat vt suã, & à se, vt à tradẽte, vel eius authore: & hæc ẽt est not. sol. Ali dñt. a q̃ ibi ædificauit q̃s in re aliena, tanq̃ in re propria, & si nullũ hẽbat aiũm repetẽdi, hic verò hr̃s sciebat rẽ legata sub cõdõne. & ædificãdo habuit aiũm ꝓuidẽdi sibi, & ẽt legatario si cõdõ existeret, & sic quodãmõ vr̃ negotia eius gessisse: negotiũ est gestũ inter eos, & sed certe hoc casu hr̃et fortè actionẽ neg. gest. vel in factũ, dicemus b in l. ꝓtor ait. b j. de bo. aut. iu. poss. & sic cessaret cõdõ, vt l. q̃ iuicẽ. s. eo. q̃d plenè dic, vt l. domos. cũ l. seq. de leg. 1. Opp. & vr̃ q̃ cõpetat cõdictio indeb. & nõ cõd. incerti. l. si te bitũ. §. sed & si nũm. s. eo. Dicit gl. ibi condr̃ possessio q̃ est certa: hic cõdicitur retẽtio, vel hæc c retẽtionẽ pp impẽsas, qđ est incertũ. Tene menti hãc gl. q̃a ex hoc a cipis qualr̃ hic debeat formari libellus. Nõ. n. condico rem, nec possessionẽ, sed solũ peto retraditionẽ, vt habeam retentionem pp impẽsas, non dico possessionem sed retentionem tñ pp impẽsas.

ADDITIONES.

a Re aliena. Et adde l. 2. & q̃ ibi Bal. in 3. col. C. de ser. & aqua. An pro expensis factis possit res retineri, latius per eum, in l. fi. C. commo. de hoc ibi, & generaliter quando quis possit vti retentione.
b L. prætor ait. In contrarium est casus in l. in hoc iudicium. s. cõi diuid. alle. Iol. de Imo. in l. domos. hic allegata, & illum tex. habeo allegatum hic, in lib. per Iac. de Are. super gl. l. ex quibus. j. eod. tit. Vide Bal. in l. si quis sciens. C. de rei vind.
c Hanc gl. No. quia illud ius retinendi impensas transit ad singularem successorem fine c ... e. Tex. est notabilis in l. in hoc iudicium. in §. impendia. in ver. fes. ... communi diuid. Facit quod habetur in l. rescriptum. §. si, de pac. & quod ibi Bar. vide quod no. Bar. in l. si is qui. hæred. j. eod. tit.

1 *Naturalis obligatio tollitur pacto, quando non est contra bonos mores.*

§. Si pactus. Per pactum tollitur oblĩo operarum, quæ postea solutæ repetentur. h. d. istum §. intellige in pacto apposito de non præstandis operis aliis ab obsequialibus. Nam pactum, ne operæ obsequiales præstentur parenti, vel patrono, est ꝯ bonos mores. l. alia. §. eleganter. & §. si paciscatur, soluto matrimo. Nec obst. l. Stichum. §. naturalis. j. de sol. † quia nunc per pactum naturalis oblĩo tollitur, quãdo non est contra bonos mores, sed pactũ de obsequiis non præstandis, est contra bonos mores. ig.

tur &c. † Vide gl. hic in ver. operæ. & no. eã. Vel solue ad d. §. nãlis, in eadẽ gl. allegat. q̃ ibi loquit in nãli, q̃ est de iure g. estq; ex ɔ̃sensu partiũ introducta, q̃ p ɔ̃sensum ɔ̃riũ tolli pt. ar. l. nil tã nãle. de re. iu. Sed hic loq̃r de nãli, q̃ ꝓuen. t ex instinctu nãæ. pp p̃cedẽs meritũ, q̃ ita tolli, nec remitti pt q̃a esset ɔ̃ bonos mores, vt in Auc. vt liberti de cætero, au. nõ indigẽ. §. illud vero. Ex finstius gl. not. qđ non pt renunciari iuri dicenti, qđ pp ingratitudioem dõ reuocet, quia hoc est ɔ̃ ius nãle, qđ est, vt benefacienti benefaciamus, & hoc probat iõ, q̃a ibi eadẽ rõ ꝓhibitionis hẽt locum in renunciatione, q̃ erat in iure renunciato, ideo non valet renunciatio, vt ĩ. de nou. l. doli exceptio. §. pe. & fi. Quia per delegationem vr̃ doli exceptio delegari. l. si quis delegauerit. ĩ. de nou. pro hoc etiam, quia iuri naturali ex quo debetur reuerentia, non potest renunciari, ergo neq; iuri ingratitudinis, vt C. de bo. liber. l. fi. Ad q̃ facit gl. in ver. proferre. in l. si conuenerit. ĩ. de re iud. vbi dr̃. q̃ iuri introducto propter reuerentiam personæ, non potest renunciari. ergo &c.

LEX XLI.

Quod pupillus. Pupillus infans, vel cũ tutore ɔ̃hens, et nãlr non tenet. h. d. Op. ĩ. de noua. l. 1. in fi. Sol. intelligas hic in pupillo infante, vel ɔ̃hente cum tutore. Et dic plene. vt dixi in l. ɔ̃tra. & p gl. in l. pupillus. ĩ. de reg. iu. & per Cy. in l. 1. C. de inut. stip. Quid si pupillo soluat indebitum. dic vt l. si pupillus. ĩ. de sol. *. Vide glo. Inst. quib. mo. re ɔ̃h. ob. §. is quoque. in ver. dãnone. q̃ incipit. Sed qualr tenet. q̃ dicit, q̃ pupillus ɔ̃hens cũ tutore, non solum ciuilr obligat sibi, sed et nãlr, vt hic cum glo. Sed qđ, si pupillus maior infante, ɔ̃hit cũ aliquo extraneo, sine tutoris authoritate, nunqd obligat saltẽ nãlr? Dicit gl. q̃ sic Inst. q. b. mo. re ɔ̃. obl. §. is quoq;. in gl. in d. ver. donatione, q̃ incipit, sed qualiter tenet ex mutuo. Contrarium notat gl. C. de inut. stip. l. 1. in ver. non es obligatus, q̃ incipit. dic, q̃ pupillus, q̃ dicit, q̃ nec ciuilr, nec nãlr obligatur, quia oblĩo nõ tenet, vt dicit tex. Inst. de auth. tut. in prin. ver. v ñ in ijs, & ĩ. de auth. tut. l. obligari. in prin. & leges illæ gñalr loquunt, ergo gñalr debent intelligi, ar. l. de p̃tio. ĩ. de publi. in rem act. & de le. p̃stan. l. 1. §. gñalr aũt. Itẽ lex dicit, q̃ nullus est ɔ̃ctus, qui fieri possit cum pupillo, vt Inst. de auth. tu. in prin. Sed si oblaretur nãlr, hrẽt illa oblĩo aliquẽ effectũ, vel in vim ɔ̃pensationis, vel retentionis, vt ĩ. de ɔ̃pen. l. et. ergo esset ɔ̃ctus aliquis, & ideo non posset dici nullus. Item furiosus, & prodigus æquiparant pupillo tutorem hñti, vt C. de in int. re. mi. l. si curatorẽ hñs. sed furiosus, & ꝓdigus nõ oblantur et nãlr, nec ciuilr. Probat, si oblarentur nãlr, posset ei accedere alia oblĩo, q̃ tñ est absurdũ, vt ĩ. de ver. ob. l. is cui. quia oblĩoni nãli pt accedere fideiussor. l. 1. ĩ. de fideiu. Itẽ interdictio facta repellit quẽ ab oblando. ĩ. de fideiuss. l. si debitori deportato. cũ ergo pupillus eq̃paret prodigo, cui bonis interdictũ est, vt probatũ est, p ɔ̃ñs obligari nõ pt. intelligo ergo gl. q̃ dt, q̃ oblat nãlr. s. in eo, in quo factus est locupletior, vel dolose versatus est, vt ĩ. depos. l. 1. §. an in pupillum. alr nõ, vt p̃dixi. Et circa mãm huius legis, dic ita, aut est infans, vel ꝓximus infantiæ, & tũc pupillus nõ oblat aliquo iure, vt l. 3. ĩ. cõ. & l. 1. §. 1. de ɔ̃st. pec. Rõ est, q̃a iste talis nõ fingit hrẽ ꝑfectũ sensum intñ, vt alteri obliget, vt l. pupillus. ĩ. de auth. tut. iuncta l. 1. C. de fal. mo. & l. more nr̃æ ciuitatis. de acq. hæ. Sed, vt aliũ sibi obliget, bene vr̃ hrẽ ɔ̃sensum, vt §. pupillus. ĩ ver. sed q̃ diximus, Inst. de inutil. stip. & l. 1. §. 1. ĩ. de adm. tut. Et hoc, nisi esset locupletior ex illo ɔ̃ctu, q̃a tunc in tñ obligaret, inq̃tũ esset locupletior, & tenet ciuiliter, & nãlr: non tñ actione ex eo ɔ̃ctu, vt alle. l. 3. & l. 1. §. fi. ĩ. cõ. Aut est proximus pubertati, & tunc ɔ̃hit cum tutore suo, & nullo iure oblat, quia lex expresse resistit tali ɔ̃ctui, vt notat. in l. pupillus. ĩ. de autho. & ɔ̃sen. tut. & in l. creditor. §. si vero. s̃. de iureiur. Aut ɔ̃hit cum alio, & tunc aut in reb. immobilib. in quib. lex expresse resistit, & tunc nullo iure obligat, nec nãlr nec ciuiliter. l. si ad resoluendam dõnem C. de p̃d. minorum. Aut in alijs, in quib. lex expresse non resistit, & nõ oblatur naturalr, vt s̃. de iurei. l. creditore. §. si vero creditor. Et hoc, qñ dolum non commisit, quia tunc nec naturalr quidem esset oblatus, sed pp dolum tenebitur naturaliter, & ciuiliter. l. 1. §. an in pupillum. ĩ. depo. secus, si culpa tantum. l. 2. ĩ. de fideiuss.

LEX XLII.

Pœnæ. Dic vt in glossa. facit, quod dixi supra eodem. l. qui ob rem.

LEX XLIII.

Si quis iurauit. Tutus exceptione iurisiurandi per errorem soluens repetit. h. d.

LEX XLIIII.

Repetitio. a An sit debitum inspicitur ex persona eius, cui soluitur. h. d. Contra, s̃. eo. l. si pœnæ. §. 1. & l. si a patre. s̃. eo. Sol. vt in d. l. si pœnæ.

ADDITIO.

Pom. Repetitio. L. unica, ut per Rom. cons. 158. in ult. dubio.

LEX XLV.

Si is qui. Qui ex hr̃ditate sibi debitũ non deducit, repetit. h. d. Quæro, qđ si hr̃di erat debitũ nãlr tñ? Rñ idem, vt l. Stichum. §. aliqñ. ĩ. de sol. Vr̃. n. hr̃s sibi soluere statim cum est hr̃s. l. si. n. ĩ. de cus. Sed q̃ro, qđ repetet? pecuniã nõ debitam certe non põt repetere, q̃a eã nõ soluit. Hr̃ditatẽ nõ pt repetere, q̃a eam debite soluit. Puto qđ repeteret q̃titatem sibi debitam, licet eã nõ soluerit. l. si mulier. s̃. tit. 2. & l. si quis accepto. eo. tit. Illam. n. q̃titatem soluisse vr̃. Contra p̃dicta facit. s̃. eo l. qui exceptionem. §. si pars. So. ibi fuit soluta certa spẽs, hic fuit soluta q̃dã iuris vniuersitas, vt puta hr̃ditas, q̃ continet omnia debita. & credita, & similia. Et sic ista pecunia potest videri soluta, quia de ipsa hæreditate deduci potest. facit ĩ. de impensis in reb. do. factis. l. quod dicitur. §. si dos.

LEX XLVI.

Qui hæredis. Hanc legem habuisti declaratam s̃. eo. in l. si procurator. dic vt ibi.

LEX XLVII.

1 *Fideiussor qui videatur habere mandatum de soluendo.*

2 *Mandatum habens speciale ad aliquid agendum, uidetur habere etiam mandatum ad ea, quæ ueniunt necessario ad mandatum.*

a **Indebitam.** a Ista est lex valde notabilis, si fideiussor soluat indebitum, debitori competit repetitio, si eius noĩe est solutum, vel fideiussori, si suo proprio noĩe soluerit h. d. No. tu inuenis, q̃ fideiussor vr̃ hrẽ mandatum de soluẽdo. Scđo no. distõnẽ huius. l. ad qđ facit. ĩ. mã. l. Pap. & quod ibi no. Opp de l. si q̃s alicui. in fi. ĩ. de acq. hære. Sol. hic hẽbat mãdatum, ibi nõ, quia erat reuocatũ p furorem. Opp. de l. si ꝓcurator. s̃. eo. vbi vr̃. q̃ requiratur spãle mandatum, vt ei, cuius noĩe soluitur indebitum competat repetitio. Sol. dico † q̃ illud, qđ dr̃, q̃ requiritur spãle mandatum, dẽt intelligi, vel q̃ idipsum principalr mandetur, vel aliud ad qđ ipsa solo necessariam hẽat ɔ̃ñtiam. Hic est casus in hac lege. Hoc tene mẽti in oĩb. casib. in q̃b. reqritur spãle mãdatũ, b si mãdatur aliqd noĩatim, ad qđ hẽat necessariã ɔ̃ñam illud, q̃ p se requirit spãle mandatum. isto casu veniet sub virtute p̃cedẽtis mãdati, vt hic, & l. 2. s̃. de iu. om. iu. & l. ad rẽ mobilẽ. & l. ad legatũ. s̃. de proc. Facit eo. tit. l. q̃ ꝓprio. §. item q̃ritur. & l. vel in c opis. & tñ licet ad petẽdã restõnẽ c reqrat spãle mãdatũ, vt s̃. de mino. l. illud. in fi. & l. seq. tñ qñ restõ petit incidenter, ita q̃ id q̃ erat spãlr mãdatũ nõ pt alr expediri, spãle mãdatũ nõ reqritur. qñ illud, qđ spãlr erat mãdatũ, hẽt necessariã ɔ̃ñtiã ad restõnẽ. De hoc dixi plene de ope. no. nũc. l. cũ ꝓcurator in fi. Opp. de l. cũ ꝓcurator. in fi. Sol. ibi sequẽtia nõ sequebãtur de necessitate ad p̃cedentia, hic sic. Op. de l. fi. §. Titius. ĩ. e. Sol. dic vt ibi. * Hoc est dicere, q̃ ibi non hẽbat necessariam ɔ̃ñam: hic vero sic. Vel dic s̃m Oldra. prout intelr, q̃ procurator possit denunciare: sed non remittere. Ille intellr̃ non est bonus, quia & remittere, potest, vt ĩ. quod vi, aut clam. l. 3. §. sed si permiserit. ver. non tñ. vnde non est ɔ̃. *

ADDITIONES.

a Indebitam. Adde hoc late per Bar. in l. si quis mandato. s̃. de neg. gest. & in l. 1. & ibi Bal. C. de dolo. Et qđ si fideiussor soluit vsuras indebitas, an repetat a reo, an a creditore, vide no. Bal. in l. constitutionib. C. de vsu. Adde ut per Ab. consi. 7. 2. lib. Pom. Pro extensione istius tex. l. Pap. ĩ. man. uide Pan. in l. q. se debere, an fi. s̃. tit. 1.

b Mandatum. In casib. emergentib, nunq̃ requirit spãle mandatũ, licet in principalib. sic & uide Bar. in l. filius. inf. de do. & Bar. in l. illud. §. 1. s̃. de min. & qđ no. Ang. in l. 2. inf. de iur. om. iu. Sed quid si in mandato exprimantur aliqui casus requirentes speciale mandatum, uel etiam non requirentes, postea subdatur clã gñalis, in quibuscunque alijs, an comprehendat alios casus requirentes spãle mandatum & an maiores, vide qđ legitur, & notatur in cle. non põt, de ꝓc. & per Doc. in c. sedes. de rescr. Adde Ro. cõs. 114. inci. visis, vbi consuluit quod procurator spãliter constitutus ad accipiendum centum mutuo, tñ dẽt se obligare ad cãbium, & vsuras illius mutui, tanq̃ accessoria, licet transcenderent summam centum.

c Restitutionem. Adde Imo. in c. sciscitatus. de rescrip. ubi etiam dat notabilem limitationem, & etiam Bal. in d. l. illud.

LEX XLVIII.

1 *Si, & cum, quando differant.*

a **Qui promisit.** a Inter. si & cũ. non est dr̃ia. h. d. Op. de l. cẽtesimis. §. fi. de ver. ob. Sol. † qñ istæ dictiones apponunt circa subam oblĩonis, ut circa voluntatẽ, tũc est dr̃ia inter si, & cũ. vt ibi. Sed qñ apponũtur circa extrinseca, tunc non est dr̃ia, ut hic. Doc. s. Gul. & alij tractant hic, statim materiam b de dictione si, & cum. tu dic plenissime, ut d. l. centesimis. in fi. b

ADDITIONES.

a Qui promisit. An glo. fi. hic sit vera, vide Ange. & Imo in l. stipulatio ista. §. inter certam. de uer. obl. in fi.

b In fi. & per Bar. in l. quodcunque. §. non solum. eo. tit.

LEX XLIX.

1 *Condictio indebiti personalis est.*

2 *Indebitum recipiente si non est soluendo an detur actio contra eum cui proficit.*

3 *Pro mutuo facto pauperi, de quo filios alimentauit, potest agi contra filios, qui habent bona paterna.*

1 **His solis.** † Hæc ɔ̃dĩo est p̃sonalis, iõ datur ɔ̃ eũ cui soluitur nec est in rẽ script. iõ non dat ɔ̃ eũ, cui solo ꝓficit, h. d. † Quærit gl. & est notabilis q̃õ, a qđ si ille cui est solutũ nõ est soluendo, an det repetitio ɔ̃ eum, cui proficit? Glo. dicit quod sic, si causam lucratiuam habuit, alias secus arg. s̃. de eo p quẽ factum erit. l. fi. & ĩ. de leg. 1. l. plane. la 2. §. 1. q̃ tenent Doc. facit q̃ dixi s̃. si cert. pet. l. si eum seruum. Et sic est argumentum ad q. † q̃ si ego mutuaui pecuniam pauperi, b existenti non soluendo, qui ex pecu-

ADDITIONES.

a Quæstio. Adde Bar. in l. cum fundus. §. seruum. si cer. pet. In contrarium uide Cy. & Bal. in l. 1. in fi. C. de rep. quæ fiunt in iudicio. & quod ibi dixi in fi.

b Pauperi. Latius per Bal. in l. fi. C. ad Maced. Adde tñ, quod Ro. hic alle. pro singulari in sing. 218. & Cepol. cau. 339 Et pro hoc dicit d. meus Fran. Pet. in l. si eum seruum. s̃. si cer. per. alleg. in arg. tex. in l. ei qui. C. quod cum eo.

pecunia alimentauit filios, vtrum possim agere contra filios, qui habent forte res maternas. Et sic est arg. q sic. Cogitabitis. a

ADDITIO

a Pom. Cogitabitis. Vide Ro. cons. 448. & vide Mar. Laud. in trac. sua de milite, inc. miles. Et pro ista quaest. facit tex. l. & si me & Titiū. in rōne decidendi, & in l. si eum seruum. ff. si cer. pe. & in l. eo q seruo. in si. C. q cum eo. Vide Ro. sing. 413. C. re. notabili suo 36. Et certe iudicio meo, ad istā q. multum facit. l. si eū seruum, h. c. alle.

LEX L.

Quod quis. Soluens scienter indebitum, non repetit. h. d. * Ista lex videtur esse ꝯ totum hunc titulū, nisi intelligatur, vt intelligit hic gl. Et notanter dixi in summa, pro solam retentionem, quia secus est, quando vltra eam habet petitionem casu quo soluat, vt in toto isto titu. Item contra totum istum titulum videtur. l. quoniam. ī. de cond. fur. *

LEX LI.

Ex quibus. Qui habet solam retentionem, soluens non repetit. h. d. Casum pone, vt s. eo. l. si in arca. & declara, vt s. l. qui exceptionem. §. si pats.

LEX LII.

1 *Causa est de praeterito, res vero de futuro.*
2 *Causa de praeterito si est falsa, non competit repetitio.*
3 *Condictio indebiti, oritur ex quasi contractu.*
4 *Tutus exceptione doli, & soluens, quando repetat.*

Damus. Datum ob cām de ꝑterito non obligatoriam, non repetit; datū vero ob cām de futuro cā non secuta, repetit. h. d. No. † dr̄ iam b inter cām. & rem, c qa cā est de ꝑterito, & res de futuro, licet lex istis vocabulis abutat, vt vidistis s. tit. a. per totum. Scd̄o no. q licet cā de ꝑterito sit falsa, non competit repetitio † Contra hoc op. de oīb legib. istius tit. Sol. dicit gl. Intellige qđ hic soluit nō putans se teneri, sed qa volebat donare. Intellige istam gl. qđ nō putabat se teneri iō, qa cā, ꝑ q̄ dabat, nō erat obligatoria de sui nā. Ita vr̄ sentire glo. hic in fi. ut puta, si do, iō, qa bñ fuisti ꝑlatus. vel qa bñ gessisti negotia mea. l. demonstrō. §. 1. ī. de ꝯd. & dem. * secus esset, si darē ob cām, q̄ est obligatoria, vt puta, qa inter me, & te fuit facta transactio, q̄ est cā obtoria, & tñ inter te, & me, nulla erat transactio, * ut ī patebit. Contra hoc opp. & vr̄, q ēt qñ dat ob cām nō obligatoriā cōpetat repetitio. s. eo. l. si nō sortem. §. si qs falso, & §. si qs quasi. Sol. intellige hic ob cām nō obligatoriā ꝑ se, nec per accessoriam alterius obłonis, vt in ꝯ trarijs, nec alicuius lucri acquisitoriam, vel dāni exclusoriā. l. is cui. s. eo. & ibi dixi, &c. Op. f̄m gl. s. eo. l. elegāter. in prin. Sol. ibi erat cā obligatoria. s. transactionis. Opp. de l. cum tale. §. falsam. ī. de cōd. & de. Sol. dic, t gl. q haec lex determinat ꝑ illā, qa si dās nō erat aīs daturus, d si sciuisset cām falsam, ꝯpeteret repetitio. Hic aduerte, in l. ꝯtria nil de repetitione tractat, sed vtrū legatū vitiet respū falsae cāe. Et iō est aduertēdū, qa legatū ꝯsistit ex sola volūtate testantis. Vñ si apperet testantē alias legaturū non fuisse, vitiat legatum, ut in ꝯtrio, sed ꝯdō indebiti † orit ex quasi ꝯctu, ut s. eo. l. si in arca. e & iō est necesse, q appareat, hanc mentem. s. qđ alias daturus non erat, fuisse expressam, uel ab utroq. intellectā, alias secus. ut l. si repetendi. C. de ꝯd. ob cām. & s. tit. 2. l. 3. § si qs quasi circa finē. Op. de l. demonstrō. §. j. ī. de ꝯd. & de. Sol. qñq; cā exprimit ꝑ modum cāe, seu cātr, ut ꝑ dictionem, qa, & per iō, & similia, tunc ꝑcedit q s dixi. Qñq; cā exprimit ꝯdōnatr, ut ꝑ si, & tūc cur agi, ut ita demum tradō illa, uel dispō hēat effectum, si cā est uera, alias secus, ut l. ꝯtraria. † Opp. tutus exceptione doli odiosa soluens ꝑ errorem nō repetit. s. eo. l. q exceptionē. §. j. sed hic erat tutus exceptione doli, ergo &c. Gl. dicit, q hoc pōt procedere in legatis, sed in solone inter uiuos non, qa soluens nullo mō tenebat & sic nō obstat exceptio doli, sed erat exceptio facti, uel intentionis. Tu dic in legatis & in solone inter uiuos idem esse. Nam posito qđ quis esset tutus exceptione doli in casu, in quo loqmur, nō est exceptio doli exhibiti in promittendo, seu ꝯhēdo, sed in petēdo, q̄ exceptio nō impedit repetitionē, ut no. d. l. q se debere. s. tit. 3. & s. e. l. q * exceptionē. ut māīm istorū ꝯtrinrū. & h' legis colligas, dicas plene sic. Cū q̄rit, qñ datū ꝑ falsa cā possit repeti. Aut cā, ꝑ qua dat, est de futuro, & tūc si ꝯstat de mente dantis clarū est. In dubio aūt dic, q si ꝯtinet fauorē dantis, ꝑsumit cā finalis: & sic, nisi illa cā sequat poterit repeti, ut l. 3. §. fi. de don. & s. de ꝯd. ob cau. per totū. Idē dām si ꝯtinet fauorem publicū, ut C. de do. si qs ꝑ redēptione. & ī. de iu. do. l. si ego, secus si ꝯtinet fauorem recipientis tñ. Quia tunc ꝑsumit cā impulsiua, adeo qđ posito q non sequat illa cā, non ꝑt repeti. ī. de ꝯd. & de l. Titio centū. in prin. Si uero cā, ꝑ qua dat, est de ꝑterito, tūc dic, aut apparet ipsū alias nō daturū: & ꝑsumit finalis ut l. cū tale, & l. demonstrō alle. in gl. 1. Aut est dubiū, & tūc in ultimis uoluntatib. ꝑsumit impulsiua, & iō posito q non sit uera, nō repetit. Inst. de leg. §. longe. & l. 1. & 2. C. de fal. cau. adie. leg. Rō, qa in eis sunt hoīes magis liberales, in ꝯctib. aūt dic, Aut sciebat dās cām non subesse, & non repetit, ut s. eo. l. qđ qs. Si ignorabat, tunc aut dedit ꝑtextu cāe obligatoriae & tunc ꝑsumit cā finalis: & sic datum repetit. l. eleganter. s. eo. & no. in prin. magnae gl. Hic autē dedit ꝑtextu causae non obligatoriae, & tunc dēt ꝑsumi cā impulsiua, & sic nō repetitur, ēt si sit falsa, ut hac l. inspecta tñ qualitate personarum dantis, & recipientis. ut l. Nesennius. s. de neg. gest. & ī. de do. int. uir. & uxo. l. si seruus communis. §. fi. f̄m Iac. But. *

ADDITIONES.

a Damus. Alleg. iste tex. quod condō ob causam, non potest concurrere cum condictione indebiti, uide And. & Imo. & plenius per Lud. in l. 2. §. harum. de ver. obl.
b Pom. Differentiam. Vide Alex. cons. 77. in fi. uol. 1. ubi ponit exemplum.
c Rem. Vide Bar. in d. l. demonstratio. §. quod autem. inf. alle.
d Daturus. Adde omnino Bar. in l. si cum te sup. de pact.
e In arca. Vide gl. & quod ibi habetur in l. quod quis. sup. eo.

LEX LIII.

1 *Circuitus propter aequitatem euitatur.*

Dominus. Ista est fortis lex. Solutū indebite si nō est translatū dñium vendicat a dño, si est translatum ꝯ dr̄ ab eo immediate, ad quē in veritate spectat, vt euitet circuitus. h. d. * Vel sic f̄m Iac. But. Seruus nō ꝑt nummos peculiares transferre ꝑ libertate putatiua, sed alius pro eo sic. & ille repetit. Ve. sic. Ex aeqtate vitat circuitus. h. d. Iac. * † No. q euitat circuitus ꝑp aeqtate. Idē habuistis in l. cū fundus. § seruū tuū ipmdēs. s. si cer. pe. & s. v. lufr. quē ad. ca. l. v. sufr. in prin. Aduerte, qa ista glo. est multum subtilis. Op. ad prin. & vr̄ q sp intelligat permissum seruo tuo, vt soluat de peculio, vt s. ti. 2. l. 3. §. fi. Sol. ibi testm̄ valebat, hic erat inualidum. Scd̄o op. ad 2. partem, iste exn̄eus soluens volebat donare ipsi seruo & per ꝯns ipsi dño dēt ꝯpetere repetitio. s. tit. 2. l. qui se dēre. §. sed si cum sciret, & l. si donaturus. in princ. Huius timore dt gl. fateor ꝯtriū de rigore, de aeqtate vero procedit haec lex. Et rō aeqtatis est, qa exn̄eus volebat donare seruo, ita q ñ dño. Putabat. n. ex hoc seruum ad libertatē peruenire. Ex quo apparet, q non habuit aīum vt perueniret ad dñm. l. p̄sta. testō. ī. de haer. inst. & Inst. de vul. subs. in fi. & erat aequitas in duob. primo in eo, q sibi dat repetitio, sou re stō. & huius cā est error, vt dixi. Scd̄o est aeqtas in eo, q sibi datur repetitio directo & huius cā est, vt euitet circuitus, vt hic, & hoc ꝑ ut intelligimus, q extraneus volebat seruo donare. Alij tñ huius timore intelligunt in eo, qui soluit mandato serui, nec volebat donare, vñ hēt ꝯ dñm serui actionem de peculio. In peculio autē est ista actio, vt possit repeti ab eo, cui est solutū, ergo tenet illam cedere. ī. de pec. l. qđ debet. Et f̄m hoc aget hic iste soluens ex actione cessa. Sed certe text. iste vr̄ velle, q agat iure suo absq; cessione actionis, & iō teneamus primam. Vel verius, vt puto, ponamus casum simpl̄r, vt l̄ra iacet, in eo qui soluit pro seruo, nec apparet, an habuerit aīum donādi, vel non, quo casu cum soluat ob cām fauorabilem, & piā. s. ꝯsequendi libertatē si qdē cā sequat, vr̄ donare si cā nō sequatur, non vr̄ donare, sed pōt repetere, sicut dicimus in dote. l. si ego. in prin. ī. de iu. do. vidistis in l. si exn̄eus. s. ti. 2. Sed ꝯ hoc op. f̄m hoc ipsi soluenti de rigore daret replicatio. d. l. si exn̄eus. & l. si ego. Sol. ibi loquit qñ exn̄eus principal̄r ꝯxit, & suo nomine dotem cōstituit ꝑ muliere: hic vero soluit noīe serui. & eius rogatu, vt dicit tex. quo casu dño dat repetitio de rigore. Sicut ēt dicimus in d. l. qui se dēre, q mulieri ratum hñti daret repetitio vti not. in pe. glo. illius legis, sicut ēt dicimus in procuratore soluente indebitum ex spāli mandato, quia dño repetitio dat. s. eod. l. si procurator. sed quia dñs istam actionem tenet cedere soluenti, ideo de aequitate soluenti dat directa repetitio, causa euitandi circuitus. Sic in d. l. cum fundus. §. seruum tuū. si cer. pet. s. & dixi ibi. Opp. & vr̄ q hoc secundo casu dño detur vendicatio, quia vr̄ dñium esse translatum in seruum, & per ꝯns acquisitum dño. l. acquirit. ī. de acq. re. do. Solu. dico, q dñium recta via transiuit in accipientem. l. sed si pt. §. 1. ī. ad Maced. ideo dño non dat vendicatio, quia non daret seruo, etiam si liber esset. Vltimo ad id, quod hic dr̄ de euitando circuitu, op. ī. ad l. Rho. de iactu. l. 2. in prin. Gl. non soluit, veritas est, q ēt ibi pōt euitari circuitus, vt ibi no. per gl. * Vel dic, q ibi est rō, quia naturaliter circuitus non poterat tolli, ut daret actio ꝯ eum, cum quo non erat ꝯctū, nec quasi. arg. ī. mand. l. si procuratori. in prin. Vel dic, q rīr circuitus non euitatur sine causa, vt ibi. Sed cum causa, sic, vt hic. Et est ista cā hic, quia ipsemet, qui repetit pecuniam, soluerat, licet noīe serui. & ꝑp eius libertatem: alias non daturus, f̄m But. * Contra hoc opp. de l. cum in plures. §. messem. ff. loc. & in l. si sic, in fi. ī. de leg. 1. & l. Iulianus. §. pe. ī. de act. emp. Huius gratia dicas br̄ sic. Qñq; quaerit vtrum circuitus sit euitandus a legum conditorib. Et dīm est q sic, in quantum p̄nt. C. cōia de leg. l. 1. & ff. v. sufr. quē ad. ca. l. si v. sufructus. in prin. cum multis si. Qñq; quaerit vtrum circuitus euitet, hoc est, vtrū illa actio, q̄ alius tenet mihi cedere, possit per me exerceri directo & ad hoc vadit ista lex. circa q dicas. q̄ n̄ que mihi cui debet cedi, competit vtilis sine cessione, vt in casib. no. in l. ex legato nominis. C. de leg. & de act. & obl. l. 1. & in illis casib. non est dubium q possum intentare vtilem. Qñq; vtilis mihi non competit, & tunc si quidem ille qui dēt mihi cedere, non reperit, & tunc potero eam intentare directo. d. l. 1. de act. & obl. & ī. de insti. l. 1. §. fi. & in l. damni. §. fi. & ibi no. de dam. infec. Si vero pōt reperiri, tunc possum agere directo, vt euitet circuitus, trib. ꝯcurrentib. quorum si q deficiat, non euitabit. Primo q ille, ꝯ quem agit, factus sit locupletior ex re mea. l. si me & Titium. & l. si cum seruum. s. si cert. pet. Scd̄o q ille alius ꝯ quem habeo actionem liberet cedendo, ita loquitur hic, & d. §. seruum tuum. in prin. Si. n. posset praecise ꝯpelli a ad soluendum, non daretur mihi ista actio, vt no. in d. §. si eum seruum. si cer. pe. De tertio dic, vt declaraui tibi in d. §. seruū tuū imprudens.

ADDITIO.

a Compelli. Vide Bar. inf. in l. prox.

LEX LIIII.

Ex his. Ista lex est summa quasi totius materiæ, & ponit summarium in toto titulo.

LEX LV.

1 *Conducens à prædone non tenetur domino.*
2 *Prædo locans res alienas, ad quid obligetur domino.*
3 *Prædoni soluens, quando sit liberatus.*
4 *Soluentes Abbati intruso, quando liberentur.*
5 *Locatione facta p Abbatē intrusum, cōpetit actio Abbati vero sine cessione.*
6 *Locatione facta a prædone, actio competit pupillo & militi.*

Si vrbana. Ex locatione pdonis nō cōpetit actio dño. Item ex locatione serui, vel dñi non recte soluitur prædoni: sed solutū, vt indebitū repetitur. h. d. hæc est lex notabilis, & singularis & solēnis. Gl. diuidit in tres partes. die vt in ea. Quæro dr̄ hic si vrbana. qd si pdia rust. ca fuerūt locata? Dicit gl. idē si locō est in pecunia, quasi aliud est in colono ptiario. h. d. pp illud, qd dr̄ in fi. legis, q̄a hoc casu soluerent pdoni fructus, q eēnt ipsius dñi. Scdo quæro, postq̄ cōductor soluit ipsi pdoni, a quo cōduxit, est liberatus, vt hic. Sed anteq soluat dñs, possit ab eo petere pensionē? dt gl. q non, est casus hic, exponēdo nō repetit. i. nō petit. Qd no. † q̄a ꝯ eū. q a pdone ꝯdicit. dño nulla actio datr̄. † Quæro, dr̄ hic, q ipse pdo erit dño obstatus, q̄ro ad qd? Rñ. puto, q sit in elec. dñi, vel agere ad pensiones, quas ipse dñs percipere potuisset. l. si nauis. in fi. de rei vē. vel agere ad pēsiones quas ipse pdo pcepit, seu vt cedat actiones ꝯ eos q b. pdo locauit. l. Iulianus. s̄. de pe. hæ. & ex hoc, pdo non liberetur cedēdo actionē, nisi ex dñi voluntate, sed cogitur pcise dño satisfacere, non hēt locum illa æquitas q possit directo dñs agere ꝯ ꝯductores, qui ꝯduxerunt a pdone, vt nō dixi in l. dñs testō. in fi. s. eod. Venio ad vltimā partē. & op. q soluēdo pdoni sit liberatus, vt j. de sol. q hoiem. §. si pdo. Sol. ibi pdo restituit dño, hic secus. Item opp. l. Iulianus. §. item si & l. eius qui in prouincia. s̄. si cer. pet. Solu. ibi pcessit mandatū, licet esset reuocatū: hic vero nullū pcessit mandatū. l. qui hoiem. §. si nullo. de sol. subaudi, nec alia iusta cā præcessit pp q̄ deberet soluere prædoni: alias secus. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. s̄. si cer. pet. Oppo. de l. 1. §. si rem. j. depoli. Glo. soluit vno mō. Tu dic. q ibi loqtur in deposito, in quo q̄s tenetur solum de dolo, & lata culpa. Venio ad fi. l. & op. q et qñ fructus non sunt dñi, cōdñr a prædone, vt hac l. in prin. Sol. dicit non condñr fructuum nomine, sed obuentionum quid vult dicere? Credo q velit dicere, q non ꝯdñr noīe fructuū, qui percipiantur ex re, sed noīe obuentionum ciuiliū, l. s̄. de rei vend. Tn potes ꝯrium alio modo soluere, videlicet q qñ fructus fuerunt dñi, indistincte ꝯdñt a prædone, sed qñ fructus non fuerunt dñi, vt pensiones, distinguitur, aut dñs hēt regressum ꝯ pensionarios, quibus ipse locauit, & tunc non agitur ꝯ prædonem vt hic in vltimo casu. Aut non hēt regressum ꝯ pensionarios, & tunc dic, vt hic in prin. l. & condr̄ a prædone, vt hic in prin. & l. Iul. s̄. de pet. hæt. & l. si nauis. s̄. de rei vend. Quærit gl. qua condictione fructus condicuntur, a prædone? Et dicit gl. q condictione furtiua. qd dic, vt in gl. Vltimo per hanc legem potest determinari quæstio. Quidam Abbas non iuste electus ingressus est monasterium & fructus recollegit, & soluta est ei pensio, an pensionarij soluendo sibi liberentur? Et in hoc dēs ex prædictis distinguere, an pensionarij conduxerunt ab illo Abbate intruso, & soluendo ei liberantur, vt hac l. in prin. † Aut ꝯduxerunt ab Abbate vero vel alio monacho vero illius monasterij, & tunc ei soluendo non liberantur. ut hic, in 2. & 3. casu. Quod intellige, nisi hēant iustam cām eum credendi Abbatem, vt q a hēbat ꝯfirmationē superioris q̄ forte de iure non tenebat, vt §. seruum tuum imprudens. s̄. alleg. & s. dixi. De hoc per Inno. in c. nihil. de elec. Sed si † quæratur, an ex locatione talis intrusi ꝯpetat actio uero Abbati. dico q sic sine cessione, licet in † prædone rei priuatæ personæ requiratur cessio vt s̄. dixi. & hoc fauore ecclesiæ. Idem esset in pupillo, & milite. l. si vt proponis. C. de rei vend. & l. 2. quando ex facto tutorum.

ADDITIONES.

a Pom. Secundo. vide Are. cons. 134. Pau. in cons. 15. in 1. vol. Alex omnino l. si ubi decem. §. cum tamen possessor. s̄. de pact. ubi concor. ... q actus facti per habentes titulus putatiue, non possunt habente verum.
b Item opp. vide Are. cons. 85.
c Et opp. licet an mala fidei possessor percipiendo fructus cōmittat furtum, vide Bal. in l. 3. C. de fru. & lit. expen.
d Ciuilium. vide bal. cons. 476. in 1. parte.
e Contrarium. Sed Bal. in l. traditio. in fi. C. de ac. emp. intelligit, quod glo. hic velit dicere, quod pensio non est fructus.
f Vltimo. vide Ale. cons. 104. 2. vol. & cōs. 120. in 5. vol. Fel. c. quarta. de præscrip. ad fi. & Are. cons. 31. col. 1. & 63. & Fel. c. venerabili. de ... de elec. & do de no. non ab re, in tit. de præben. in 4. d... in antiquis late Soc. cons. 31. vide etiam non ab re per Bal. c. ego N. episcopus. col. 1. de iureiur.
Men. Ruy. cons. 150. nu. 2. lib. 1. & nu. 6. declarat.
g Qō. Et ista faciunt ad id, qd dicit Bal. in l. peto. §. mater. de leg. 2. & q mādatum, siue præceptum ad aliquem, vt Abbatem, licet ille non sit verus Abbas, illud mādatum attingit verum. Licet secus in iudicijs, quia iudicium agitatum cum illo, qui non est verus Abbas, non præiudicat vero Abbati, per nota. in l. si tutor. C. in quib. cau. in integ. rest. & ibi Bar. & Bal. item limita hæc dicta, vt per Pau. de Cast. in l. si pro patre. §. versum. per illum tex. in fi. j. de in rem verso. Item vide ad hoc Ang. & Pau. de Cast. in l. si tibi. §. cum possessor. s̄. de pact. Adde quæ notari voluit Bal. in c. 1. qui successores teneantur feudum confirmare, &c.
Ruc. Adde Ias. hic, qui refert concor. cum Bar. & limitat aliquibus modis.
h Liberentur. An pensionarij soluendo Abbati iniuste electo liberentur. & facit bonus casus in l. 1. §. si rem. j. deposi. Adde, qd hr̄ in c. dudum. el. 2. de elec. & in c. de multa. de præb. & per Inn. in c. sicut. de iureiur. Et istis adde Bar. in tractatu de Tyrannide, in 6. q. & no. per Bal. in l. 2. C. de iureiur. ... de quinto puncto. & ibi, sed quid de ... &c. Adde ut per Bal. cons. 149. incip. viso processu, v'ni poni cui de fructibus solui debet, si duo litigant de beneficio. Et an soluens Tyranno liberetur, vide Pet. de Anch. cons. 63.
†Clau. Lege, in prin. Vide Pan. in c. qualiter, post obitum. ver. Ex quo inferunt Doct. ... extr. de elec.
i Pom. In pupillo. Adde Bal in l. eam quam. C. de fideicom.

LEX LVI.

1 *Interpretatio in dubio fit in causam magis impedientem.*
2 *Dubium interpretatur perpetuum.*

Sufficit. Dubia exceptionis ppetuæ causæ, dubietate pēdente. hñt vim exceptionis ppetuæ. h. d. * Vel sic: exceptio, q̄ hēt terminū incertū hr̄ p ppetua, vt interim solutum perpetuæ cāæ errore repetatur. Iac. But. * † No. q in dubio interpretatur in cām magis impedietē. † Itē no. q dubiū interpretatur perpetuū. Facit. l. iurisperitos. in princ. j. de excu. tut. * Lex ista sp allegatur, q qñ Rex dicit. Damus tibi talē Senescallum, q̄diu nr̄æ placuerit voluntati, qd iste Senescallus reddetur ppetuus, & nō tpalis tēne dubiæ voluntatis. * No. ēt ex hac l. fin. glo. quatuor proportionabilia, duo, & duo: q̄ dic vt in gl. Op. de l. Iul. de in. do. vt l. eandem. §. 1. de duo. reis. Gl. dt, licet sint proportionabilia hic, non tñ ibi. Tu dic clarissime, q ista quæ hic ponuntur. s. prima duo proportionabilia, non sunt proportionabilia respectu initij, sed respectu effectus. l. pecuniā. si cer. pet. & ibi no. in gl. item secunda duo similiter non sunt pportionabilia respectu initij vt dixi in l. lecta. s̄. si cer. pet. sed respectu effectus sic, vt hic. contraria vero loquuntur respectu initij q tunc nō sunt proportionabilia. Op. de l. sub conditione. j. de assig. lib. Sol. vt dicam plene de ista dubietate in l. Iulianus. j. eo.

ADDITIONES.

a Sufficit. Ad intellectum huius legis, vide no. per Dy. & Bar. in l. ex diuerso. §. si is. sol. mat. per Cy. in l. cum quis, in 5. q. C. de iu. & fa. ign.
b Interpretatur. Et no. pulchre Bart. in l. pupillo. §. si quis ipsi prætori. in 3. q. de oper. no. nunc. Vide Alex. in l. principal... si cer. pet.

LEX LVII.

Cum indebitum. Ex solutione tutoris competit cōdictio impuberi. h. d. Vel sic. Indebitum solutum per tutorem condicitur a pupillo. Oppo. q non repetat impubes, quia in potestate concessa tutori non videtur concessum, q soluat indebitum. l. si procurator. sup. eo. Sol. intellige q hic tutor habebat iustam causam credendi debitum subesse. Simile dixi in d. l. procurator.

ADDITIONES.

a Impubes. Adde gl. in l. seruus inscio. inf. de fideiuss.
b Si procurator. Hanc l. gem totam restringe, & declara, ut dixi post Imo. in l. si cui legetur. in prin. de leg. 1.

1 *Indebite solutum procuratori non habenti mandatum ad hoc, repetitur a domino, vel ab eodem.*
2 *Agens contra illum, contra quem agere non poterat, non perdit actionem contra quem poterat agere.*

§. Creditor. Solutum † indebite procuratori non habenti mandatum ad hoc repetitur a dño, vel ab eo. h. d. Ex fi. l. no. † q qui elegit agere ꝯ personam, ꝯ quam agere non poterat non perdit actionem contra eum, contra quem agere poterat. Cætera circa hanc l. dic. vt l. si procurator. sup. eod.

LEX LVIII.

1 *Condictio impossibilis, quam testator putabat possibilem, vitiat legatum.*
2 *Institutus in re certa habet portionem cohæredis instituti in re aliqua mortui, quem testator putabat viuere.*

Seruo. Cōdō † impossis, quā testator putabat pōsem, vitiat legatum h. d. Et ista est notabilis, & singularis. l. Opp. impossibilis condō non vitiat legatum. l. obtinuit. de cond. & demō. Instit. de hær. inst. §. si. gl. ponit multas sol. Tu tene illam, quod licet sit impossis, tñ testator putabat eam pōsem. ꝯria loquuntur in conditione, quam testator putabat impōem, q plene examinaui in l. j. de cond. inst. * Istam solonem, & sequentem, de qua in gl. hic, in ver. in testamento. ibi, vel dic quod in veritate, & approbat Iac. Bu. * Vltimo Gul. de Cu. induc. t hanc l. ad qōnem cum sua gl. si testator instituit aliquem hæredem ex re certa & alium insolidum, quem putabat viuere, cum in veritate non viuebat, quia erat mortuus, an hæres ex re certa capiet totum? Vr̄ qd nō, q a l. 1. §. si ex fundo. de hæ. insti. loquitur, qñ testator fecit vnum hæredem ex re certa. & nō aliū & sic putabat portionem ad alium non peruenturam. Sed in casu isto putabat hæreditatem peruenturam ad alium. Cōtrarium determinat

ADDITIONES.

a Seruo. Hanc limita, nisi ista impossibilitas, quam testator putauit possibilem, possit in æquipollenti adimpleri, quo casu dispositio non vitiatur. l. huiusmodi. §. si ita cum. de leg. 1. & l. ab omnib. §. in testamento. co. tit. Item limita per text. & ibi. Bar. in l. legatum ciuitati. de vsufru. leg. & in l. opus nouum. de ope. pub. per Bar. late in d. l. 1. de cond. instr.
Meno. Emanuel Costa, lib. 1. selectar. c. 9. Sarmentus, lib. 2. selectar. interp. cap. 1.
b Ad quæstionem. Vide Bar. in l. quoties, § si duo. de hær. inst.
Ruer. Adde. q decisio Bar. est communiter approbata, vt no. Ias. hic.
c Portionem. No. istud dictum, quia facit an filius in legitima institutus habeatur loco hæredis, quo ad ius accrescendi, & facit quod sic. Et ita tenet Bal. in l. quoties, C. de hæ. inst. & in ... in l. ex facto. ff. eo. tit. & istud dictum videtur sensisse Bar. in auth. nouissima, C. de inoff. test. adde Bal. con. 10. lib. 4.

minat Gul. quia hic non inspicitur conditio, seu opinio defuncti, sed ptãs iuris, quæ est, vt quis nõ decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, l. ius nostrum. de reg. iur. & probatur in l. si miles vnũ ex fundo. j. de test. mil. & eo. tit. l. ex militari. §. fi. cum l. seq.

LEX LIX.

1 *Solutio eadem non parit liberationem, & repetitionem.*
2 *Solutio, quæ parit liberationem, non tollit obligationem ciuil , nec natural.*

Si fideiussor. Si fideiussor solus est liberatus, soluens repetit secus, si principalis reus soluerit. hoc d.
1 †No. q. eadem solutio non parit liberationem, & repetitionem l. cum is. ... & l. si non sortem §. si decẽ. eo. ti. ‡ Not. etiam quod solu-
2 tio, quæ parit liberationem non tollit obligationem ciuilem nec naturalem, vt hic. facit quod dicam inf. eo. l. Neratius.

LEX LX.

1 *Debitor soluens, pendente iudicio, non repetit, & quando, nu. 18.*
2 *Probatio per confessionem, solum contra præsumptionem iuris & de iure admittitur.*
3 *Probare possum in alia instantia tendente ad diuersum, quod non probaui in prima instantia, licet super eisdem articulis sunt recepti testes, & publicati in alia instantia.*
4 *Sententia lata pro vno ex duobus reis, prodest alteri.*
5 *Sententia non probat, nisi quotenus ex ea infertur.*
6 *Soluens post sententiam absolutoriam, quando repetere possit.*
7 *Compromisso si est opposito clausula, quod laudum non possit reduci ad arbitrium boni viri, si aduersarius fuit absolutus, & pœna petatur ab ille, contra quem pœna petitur, poterit probare laudum iniquum.*
8 *Sententia licet sit iniusta, tamen operatur vt possit agi ad pœnam.*
9 *Exceptio rei solutionis, vel pacti opponens, nõ videtur cõfiteri intentionẽ aduersarij.*
10 *Exceptio opposita, & discussa in vno iudicio, quæ possit in alio iudicio refricari.*
11 *Stante statute, quod contra instrumentũ non possit opponi exceptio solutionis nisi probetur per instrumentum, si soluo, quia non possum probare per instrumentum, repetam quod prius solui per condictionem sine causa.*
13 *Exceptio facti, & intentionis perimit obligationem ciuilem, & naturalem, & tutus illa exceptione quocunque errore soluens, repetit.*
14 *Exceptiones iuris elidentes actionẽ, & impedientes repetitionem quæ nã sint.*
Exceptio pacti de non petendo, & iurisiurandi tollit naturalem, & ciuilem.
15 *Exceptio præscriptionis tollit obligationẽ ciuilẽ, & elidit effectum naturalis.*
16 *Exceptio rei iudicatæ tollit ciuilem, & non tangit naturalem.*
17 *Exceptio rei iudicatæ est inducta ad rigorem iuris conseruandum.*
18 *Exceptiones peremptoriæ, nec ciuilem, nec naturalem tollunt, sed vtramque elidunt.*
19 *Exceptio litis pendentiæ non perimit, nec elidit naturalem, nec ciuilem obligationem, sed solum elidit actionem.*
20 *Exceptio litis pẽdentiæ põt dici qđ sit inducta ad rigorẽ iuris conseruandum.*
21 *Sententia facit ius, & in quibus casibus.*
22 *Aliud: sit dicere, sententiam ius facere, & aliud quod continetur in sententia, habetur pro veritate.*
23 *Sñia condemnatoria in actione reali, an & quando transferat dominium.*
Item an ex ea oriatur actio in factum.
Item effectus sententiæ absolutoriæ.
24 *Sententia condemnatoria in actione personali producit actionem.*
item an inducat obligationem, & quam, nu. 25.
26 *Obligatio naturalis dicitur de iure gentium.*
27 *Paret maioribus nostris, est de iure naturali gentium.*
28 *Sententia formiter lata, puta rem venditam esse, parit actionem vtilem ex contractu.*
29 *Snĩa absolutoria, quam obligationem tollat, & quos effectus producat. 30*
31 *Restitutio in integrum producit exceptionem, & non tollit nec ciuilem, nec naturalem obligationem, quando aliquis petit per in integrum restitutionem se liberari ab aliqua obligatione.*
32 *Naturalis obligatio sola, licet non sit habilis ad producendum actionem, est tamen habilis ad eam conseruandam.*
33 *Sententia quando est lata de dolo alteris, tunc probari potest contra sententiam.*
34 *Exceptio quando tollat ipso iure actionem, & quando obligationem.*
35 *Debitũ sub duab. cõditionib. contrariis obligatione ponẽtis quãdo peti possit.*
36 *Compensatio debiti an possit opponi contra verum debitorem absolutum.*
37 *Repeti quando possit, quando aliquid debetur obligatione diuisa in plures cõditiones, si soluatur.*
38 *Solutum pendente dubietate quando possit repeti.*
39 *Reformationis si ex forma represaliæ reuideri debeant per duos bonos viros an isto medio tempore, antequam reuideantur possit fieri executio.*

Iulianus verum. Subtilis est hæc lex, & in summa h.d. Quod ex nullo euentu inducitur, id dubietas non inducit: & qđ in omni euentũ certũ est debitum iri, ab eo. vt indebitũ non repetit: secus si diuersæ personæ illud debituræ sint. h. d. tota lex. Primo ponit dcm̃ Iuliani. Scđo ponit casus dicto Iuliani dissimilis, sm̃ quosdã iur. scõlutos. Tertio ponit dcm̃ d. Iuliani dissimile sm̃ oẽs. Quarto rõ dr̃. ñ inter illos duos casus o. d. E. Scđa ibi, vbi aũt. Tertia ibi, idéq;. Quarta ibi sed hoc dissimile. Itẽ prĩa pars subdiuidit in tres, qa primo ponitur dcm̃ Iuliani. Scđo eius pbõ par. Tertio eius pbõ p iste. Scđa ibi, quia nec absolutus. Tertia ibi, itemq;. Casũ in teris pone in nube, vt litera iacet, tñ j. in cõtris recitabo magis plene examinãdo p lecturas. Notabilia erũt multa in hac l. q tñ ven et declarãdo sm̃ diuersitatẽ lecturarũ, &c. Jõ introgl. & op qa postq̃ soluit, nõ pt seq. absolutoria, vel condemnatoria sed solũ absolutoria ab obseruatione iudicij, vt Inst. de perpe. & temp. act. in fi. hic dr̃ cõtrũ, quare male. Huius timore principium legis male legit per gl. trib. mod. princ: pst. Primo qđ in ver. qa nec absolutus. mutet casum, & loquat de eo q soluit post sñiam absolutoriã, & sic non dr̃, q absoluat diffinitiue post solonẽ, & sm̃ hanc lec. sic forma casum. Si debitor ‡ soluit pendẽte iudicio, nõ pt repetere, hoc primo. Probat, nõ pcẽ melioris cõdõnis, q ẽ in casu dubij q̃ q ẽ in casu certi: sed q ẽ in casu certi, puta q ẽ cõdẽnatus, & soluit ñ repetit. Itẽ si ẽ absolutus & soluit nõ pt repetere qa remanet nalr obligatus. ergo multo minus repetit q soluit pendente iudicio. h. d. vsq; ad ver. itemq;. vide lrãm, & vide et gl. primã in prin. Ad istam lec. op. gl. ibi, sm̃ aũt primũ, sñia hr̃ p veritate. l. res iud. cata. de re iu. &
a j. de sta. ho. l. ingenuũ. Sed p sñiam absolutoriã declaratum est quõ nõ esse debitorẽ. ergo si postea soluit p sñiam, apparet q soluit indebitũ, ergo pt repetere. Huius timore gl. duo notabiliter dr̃ distinguẽdo. Aut iudex absoluit reũ, quia actor nõ probauit. & tunc procederet hoc pricipiũ, q a postea qñ agit cõ cũ cõdõne indebiti. poterit pbaret, q nõ pbauit prius. Aut iudex absoluit reũ, tãq̃ nõ dẽret, rel non debuisset, & tũc reus postea soluẽs repeteret qa hæc sñia pro veritate hr̃. Vide hanc gl. in d. ver. & signa eã, qa est notabilis, & male notata p alios, & ad qđ sit notabilis. j. declarabo, statim defendẽdo eã ab impugnaoonib. Ad istã sol. opp. Pet. & et Nico. Mate. sñia non pt retractari pretextu nouorũ instrorũ vel nouarũ probationũ vt C. d re iu. l. si sub spẽ. & j. de re iu. l. Impatores. Si ergo absolut' ẽ aliqs qa ñ ẽ pbatũ, ñ pt d cetero pbari cõtrũ: Vñ idẽ ẽ dicere, absoluo te qa nõ debes, vel qa nõ pbatũ. Pro hoc vr̃ tex. in l. si qs rẽ a non dño. j. de excep. rei iud. vñ ipsi recedunt ab ipsa lect. gl. & legunt alio mõ, & dicebat Nic. Mat. qđ hoc dẽt intelligi, qđ reus cõfitebatur debitũ pcisse sed allegabat se absolutũ per sñiam. Et ad hoc videt lurif. q sñia nalẽ oblõnẽ non tollit. Sed si ipse negaret oĩno debitum, non posset probari cõtrium. Ita dt ipse. Ista lec. placet, & puto q sit vera in se, qa posito, qđ sñia declaret quẽ non esse debitorẽ, isto casu sñia ñ facit ius, sed inducit psumptionem iuris, & de iure, qđ ita sit, cõ quã
3 † psumptionem admittitur probatio solum per cõfessionem, vt in
b auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. & in corpore unde sumit cum sua gl. Vñ si reus non negaret debitum præcessisse, sed solum vellet se defendere ex sñia, hæc opi. esset vera. Sed in quantum illi damnant gl. nostram, male dicunt, & in hoc est aduertẽdum. nam verum est, qđ illud qđ non probaui in vno iudicio, non possum probare iterum in eadem instantia, vel in alia. q̃ tendat ad idem, vt d. l. si sub spẽ, & d. l. Imperatores, & C. de prob. auth. at qui semel. sed
3 in alia instãtia, † q̃ tendit ad diuersum finẽ, potero probare, q in alia non probaui, seu in prima, licet sup eisdẽ articulis in alia instantia, sint recepti, & publicati testes, vt ex̃ de testib. c. veniẽs, &c. cum in
c tua. & ibi no. & hic est casus. sm̃ hic notabilẽ gl. Videatis iterum hãc gl. q̃ pbo vobis p pdicta capitula. Non ob. l. si qs rẽ a nõ dño, qa ibi fuit reus absolutus, qa pbauit se dñm sm̃ vnã solonẽ. q probatur in l. si inter me, & te. e. t. Cõtra hoc op. qa si hoc est verum, ista distõ
d gl. nõ procedit. Nã quẽ nõ dẽre, est mere negatiua, & sic nõ pt pbari: ergo nõ pt iudex pnũciare quẽ nõ dẽre, quasi hoc sit probatũ sed qa actor nõ pbauit, & sic post sñiam sp poterit probari cõtrium. R. ut intelligas istã negatiuã coarctatã esse loco, & tpe. ita q potuit liqre iudici debitũ nõ esse cõtũ. vel pt liqre iudici debitũ fuisse sublatũ solone, vel acceptilatione, & sic potuit recte pronunciare quẽ nõ esse debitorẽ. Itẽ ad idẽ op. qa si hoc ẽ verũ, q in alia instãtia admittãtur nouæ probõnes circa idẽ, actor poterit inducere nouos testes ad impugnandũ dicta illorũ testiũ, q probauerunt in primo iudicio nõ esse debitũ, & sic in isto scđo iudicio probabit debitum esse. Rñdeo & in hoc aduertatis, qa istud est vtile ad multa q̃ statim dicã. Si quidẽ tu fundares intentionẽ tuã hoc mõ videlicet, dico, q id, q solui, erat indebitũ, quia in tali iudicio fuit probatum indebitum, tunc procederet qđ s. dixi quia actor posset impugnare primas probõnes per nouas probõnes. l. fi. C. de testib. Sed si tu non fundas intentionem tuam ex probatione sed ex sñia dicens sic, dico q illud, quod solui, erat indebitum, quia sic fuit pronunciatum in alio iudicio, tunc actor non potest probare cõ illud, qđ pronunciatum fuit, quia qđ semel est decisum, & terminatum in vno iudicio, si aliquis vellet illud refricare in alio iudicio, obstaret sibi exceptio rei iudi. vt l. si quis cum totum. §. si ancillam de except. rei iudi. Et hoc vult dicere gl. hic, si bene aduertis, quam vide. Istæ lec. licet in se sint veræ sic declaratæ, vt dixi, tñ vnr continere quandam diuinationẽ. Nam dicit hic tex. absolutus simplr, nec annectit cãm quia non pbauit in alia. & ideo quidam dicunt, qđ hæc lex debet intelligi in eo, qui fuit absolutus simplr, quo casu vr̃ absolutus super toto. l. vlt. s. de iureiu. & q not. in l. 1. §. si fideiussor. quarum rerum actio non datur. Et in hoc reprobatur distinctio huius gl. quæ dicit. aut fuit absolutus, qa non probauit, aut qa nõ debitor, ca in dubio videatur absolutus, qa non debitor, & eñ nõ cõpetit repetitio, vt hic. Ista opi-

ADDITIONES.

Meno. Ioan. Robertus lib. 1. sent. iur. c. 6.
a Opp. gl. Et omnino vide Bar. in l. 1. sup. eo. & in l. cum quis. de iu. & fac. ign.
b Probatio. Contra præsumptionem iuris, & de iure, admittitur probatio in cõtrarium per confessionem. Idem Bal. in l. cum quis. de iu. & fac. ign.
c Et ibi no. Vide Bar. in l. 1. §. 1. ff. de vi bo. rap. & Pau. de Castr. hic.
d Negatiua. De modo probandi negatiuam, vide Bar. in l. in illa. de verb. obl.

nio non tangit in gl. nec est vera. Nam licet in iureiurando hoc sit, quod in dubio videatur super toto iuratu, tamen hoc non est in sententia, & ideo videtur quis absolutus, quia non probatum ff. de prob. l. circa. & ff. de libe. cau. l. libert. s. §. fi. & l. si inter me. de excep rei iud. & tamen non competit repetitio, ut hic & l. si iter me. dixi in c. ex duob. de duob. reis. † In quaestione illa, an sententia pro uno ex duobus reis lata prosit alteri. & hic est casus recte intelligendo, quod sic. quia si reus est absolutus simpliciter, videtur absolutus, quia non probatum. & ideo potest postea probare debitum in alia instantia, nec venit contra sententiam. licet contra praedicta faciat s. de iureiur. l. fi. sed ibi solum. Praedicta vera, nisi ex actis appareret probatum esse non debitum, quia sententia semper refertur ad casum qui colligitur ex actis. l. si quis ad exhibendum. de excep. rei iudi. & ibi no. & tunc reus qui agit condictione indebiti, deberet fundare suam intentionem hoc modo dico non esse debitum quia ego fui per sententiam absolutus, cum probatum esset, debitum non esse & sic fundaret se ex sententia, & ex probationib. sil. Ex probationib. n. solis non sufficeret, ut s. dixi. s. quia posset probari contrarium. ex sententia solum sil. non sufficeret, quia in dubio videtur absolutus, quia non probatum ut s. probaui. Probo etiam, ex † sententia non probatur, nisi quatenus ex ea de necessitate infertur l. si iudex. s. de his qui sunt sui vel alie. iu. & ibi no. & de ord. cog. l. 1. Sed si aliquis est absolutus simpliciter, non sequitur de necessitate, quia non est debitum, quia ad absolutionem sufficit non probatum. quoniam actore non probante, &c. ut C. de eden. l. qui accusare. ergo in dubio praesumitur, quia non probatum. † Item opp. quia si hoc est verum, ergo gl. male dicit. Nam posito, quod iudex dicat, absoluo te, quia non es debitor, de necessitate non infertur quod nullo modo sis debitor. Nam ad absolutionem sufficit, quod quis non sit debitor ciuiliter, quia naturalis obligatio non producit actionem, nec est sufficiens ad agendum. Certe huius timore supplebat hic Iac. Butr. quod iudex pronunciauit nullo modo esse debitorem, vel pronunciauit non esse contractum. alias si simpliciter pronunciasset non debitum, intelligeretur s. ciuiliter, quod sufficeret ad sententiam absolutoriam, & ideo posset probari postea subesse debitum naturale, quod satis puto verum, nisi ex actis appareret aliquid esse probatum, propter quod concluderetur non esse debitum ciuiliter & naturaliter, & ideo tunc agens condictione indebiti, deberet fundare intentionem suam ex sententia, & ex actis sil. ut s. dixi, quoniam alterum non sufficeret. Reassumo ergo istam lect. † quae pertinet ad primam partem. pro quo distingue sic, quoniam ille, qui soluit post sententiam absolutoriam vult repetere, an possit: dic, aut partes sunt in concordia quod debitum praecessit, sed agens condictione indebiti dicit indebitum propter sententiam & non auditur ut hic, quocunque modo fuerit pronunciatum, secundum opi. Nic. Mate. Aut negatur omnino debitum praecessisse, & tunc aut reus fuit absolutus, quia non probatum, aut quia non debitum aut simpliciter. Si quia non probatum, potest agi condictione indebiti, tamen si conuentus probauit debitum, actor succumbet, & pro tanto dicit hic, quod non potest repetere. Aut fuit absolutus, quia non debitum, & tunc aut fuit pronunciatum super facto, ut quia non contractum, & tunc poterit repeti, & per sententiam probabitur indebitum. ut l. si duo. §. idem iulianus, de iureiur. Aut fuit pronunciatum non debitum: tunc aut fuit dictum nullum, vel nullo modo debitum, & tunc sententia probat indebitum. Aut fuit dictum non debitum, & tunc intelligitur non debitum, s. ciuiliter, & sic posset probari ab aduersa parte per conuentum debitum naturale, nisi ex actis aliud appareret, ut s. dixi. Aut fuit absolutus simpliciter, & praesumitur absolutus, quia non probatum. ut hic, & sic non poterit repeti, etiam si ab aduersario debitum non probetur, nisi ex actis aliud appareret, ut s. dixi. Ex praedicta sunt valde utilia ad quaestionem, cuius est decisio quaestionis, quam hoc anno habui de facto, & quotidie contingat, & secundum hoc iudicaui. † in quolibet arbitramento apponitur clausula, quod pars promittit non petere ad arbitrium boni viri reduci laudum sub certa poena, quae promissio intelligitur, si aeque arbitratum fuerit l. si libertus. de ope. lib. Modo pone quod pars petiit laudum reduci ad arbitrium boni viri, & aduersarius fuit absolutus. tunc conuentus petit poenam, iste contra quem agitur, vult probare quod non incidit in poenam, quia laudum erat iniquum: quaeritur an possit. Respon. quod Dy. determinauit quod sic. & est casus pro ista opi. in l. qui Romae. §. duo fratres. de verb. ob. secundum opin. quam teneo, quod sententia illa, licet † fuerit iniqua, non facit, ut possit agi ad poenam. Pro hoc in l. & ex diuerso. §. 1. s. de rei vend. & ibi dixi. Veritas est, quae ex iam dictis colligitur. Nam aut iudex absoluit conuentum causa expressa, quia arbitramentum erat aequum, & tunc non poterit probare iniquum in q. poenae, ut d. §. duo fratres. & hic secundum istam gl. notabilem. Aut fuit reus simpliciter absolutus, vel expressa causa, quia non fuit probatum iniquum, & tunc in q. poenae, poterit de iniquitate probari, adhibita tunc distinctione, quam s. dixi quod est notabilissimum. Modo habes primam lect. veram in te. Sed quia quibusdam videtur iniquum quod in isto ver. quia nec absolutus, mutetur casus, ideo legunt alii, secundo modo, quod prosequatur eundem casum de eo qui soluit pendente iudicio, & tunc hanc lect. sic forma casum. Si debitor soluit pendente iudicio, non potest repetere. Probatur, non debet expectari eius casus, cuius euentus nihil operatur l. alioquin. §. si sub conditione. ff. ad Velleia. sed in nullum euentum iste posset repetere, quia si esset condemnatus, certum est quod non repeteret. Item si esset absolutus, non repeteret, quia naturaliter debitor permanet, ergo interim non repetet, cum nullus casus possit euenire, qui repetitionem concedat. h. d. vide literam. vide gl. primam, & reassume ibi, vbi dimisit, vel dic, &c. quod eo casu, &c. Aduertatis ad istam lec. opp. quia impossibile est, quod sequatur absolutoria, vel condemnatoria, ut Inst. de perpe. & temp. ac. §. fi. Sol. illud verum, quoniam constat quae soluisse: tunc enim non potest absolui per sententiam, quia iam est absolutus solutione: sed hic solutio fuit facta extra iudicium, nec potuit probari in iudicio, nec actor potuit probare debitum & sic reus fuit absolutus, nec tamen ideo repetet, multo minus repetet, si condemnatus fuisset. Vide gl. istam quia notabilissima est, & est contra opi. Dy. ad literam, quia secundum istam lec. ff. ut loquitur de absolutione est casus contra Dy. in c. nullus pluribus de reg. iur. in 6. qui dicit, quod si reus opponit exceptionem solutionis, vel pacti, videtur confiteri intentionem aduersarii, quod fuerit debitum hic est de directo casus in contrarium. Et ista gl. dicit verius per casum l. cum de indebito. ff. de prob. Dixi plene in l. nemo. ff. de excep. Nam ille qui opponit exceptionem solutionis, non propterea videtur fateri quod sit debitum. Prout vero ista gl. loquitur, quod reus fuerit condemnatus, op. quia tunc in hoc sequeretur, quod reus condemnatus solueret bis idem debitum. quod bona fides non patitur ut ff. de re iu. l. bona fides. Respondeo, dicit gl. fateor. cum prima solutio redibit ad non causam, & sic innuit, quod illud quod primo solutum est, repetitur per condictionem sine causa, contra quia est solutum praetextu sententiae. l. 1. C. de cond. indeb. Respondeo, nec hic repetitur, quod est solutum praetextu sententiae, sed illud quod primo solutum fuit extra iudicium, cum deuenerit ad non causam. Secundo opp. in primo iudicio fuit † opposita exceptio solutionis, & discussa, ergo in alio iudicio non potest resuscitari per modum actionis, ut l. quod indebitum. §. si ratione. ff. de compen. Sol. dicas, quod hic fuit opposita ista exceptio non examinata, vel licet fuisset examinata, tamen in secundo iudicio proponitur per modum actionis per alium finem. & sic non ob. exceptio rei iudicatae licet alias in ea proposita per modum exceptio. succubuerit per l. vendicantem. cum l. seq. ff. de euic. Quae passim plene

ADDITIONES.

a In sententia. Vide per Bal. in l. edita. in repetitione Perusina. C. de eden.

b Per. in. Probatum, vide Ro. cons. 15. Aret. cons. 131. Et sic habes, quod sententia non requirit expressio causae, vide in c. sicut. & ibi Io. And. de re iud. & Bald. in l. praeses, C. de re iud. & tex. cum gl. in l. haeredem. de suspe. tut. & ibi Bar. Meno. Gozad. cons. 50. nu. 17.

c De necessitate. Adde tu, quod Alex. cons. 128. in 1 vol. allegat Bar. hic, quod sententia probat illud, non solum quod verbis loquitur, sed etiam quod ex verbis necessario infertur. Meno. Scripsi cons. 1. nu. 17 & cons. 30. nu. 64 & 65.

† Claud. Non probatum. Adde Bar. & alios in d. l. admonendi. §. 1. ff. de iureiu. & in l. 1. §. 1. ff. vi bono. rapt. & Alex. in sua. in l. si duo patroni, §. idem Iulianus. sup. de iureiur. vbi etiam ponit, quid in transac.

d Clausula. Sed quod remedium habeo, & petendi & poenam euitandi, dic ut cedam lura, & ille petat. De quo per Iac. Butr. in l. 3. §. opus. de alie. iu. mu. cau. fa. & ibi no. Bar. ut me facit, quod dixi in l. 1. C. vbi in rem act. post Bar. quae forte ideo obstabunt. & ad q. Bart. hic adde, quod no. Bald. in ca. 1. §. si autem inter partes. in prin. de l. Corad. in ver. sed quod si arbitrator praecepit. & quod no. Doc. post Bart. in l. multa. de cond. & dem. & ibi dixi late, per Lud. in rubr. de arb. & Bar. in auth generaliter. de ep. & cler. & in l. edita. in 8. opp. de eden. & in l. eos, §. cautionem de app. & ibi quaeritur, quid si pro parte fuit infirmatum laudum, & in l. si. 11. q. de contrahen. empt. quid si pars renunciauit reductioni ad arbitrium boni viri, postea petiit, & succubuit, an incidat in poenam, adde Bar. in l. qui Romae, §. duo fratres. de verb. obl. & Bal. in l. si tres fratres. sup. de pac. qui aliter loquitur, quoad Bart. hic & in materia adde Abb. in c. Quintauallis. de iureiu. & ibi per Imo. & ad de quod opin. quam tenet hic Bart. etiam sequitur Bald. in l. & ex diuerso. §. 1. de rei ven. quam approbat Bal. in l. qui cum tutor. b. in prin. de transf. & Bal. in l. si iudex. de his qui sunt sui, vel alie. iur. Alia fuit opi. Bar. in d. §. duo fratres, post Dy. & ibi tenent indistincte poenam peti posse, & illud sequitur etiam Bal. in c. 1. §. Imperator, & Bal. in l. cum antea, ad fi. C. de arb. Tertia fuit opi. Ang. post Bal. d. §. duo fratres, videlicet, quod poena non committatur, quia sicut iusta causa litigandi excusat ab expensis, ita debet excusare a poena, ut l. qui solidum, § etiam, de leg. 2. Pro quo allegat gl. in l. ab executione. in ver. mulctandos, C. quorum app. tex. in c. sacro. de sen. excom. Item alleg. Ang. pro se tex. in l. quidam cum filium. de verbo. obl. & hanc opi. dicit quod tenet Io. And. in tit. de arb. § ti. ver. item quid si compromissum. Hanc opi. tenet etiam Bal. & Pet. de Anch. in l. non solum, sup. de rei vend. Bal. & Ang. & Pau. de Cast. in l. tres fratres, sup. de pact. Bal. in l. quod te, supra si cert. pet. Bald. in l. si. C. de arbit. Sed dic, quod non obstat l. qui solidum, §. etiam, inf. de leg. 2. quia in illa causa nunquam fuerat pronunciatum, neque habebat iustam causam litigandi. In casu autem l. si iud. iustam habebat causam litigandi. Item non obstat, d. l. quidam cum filium, quia verum est quod sententia, etiam iniusta super principali facit ius quo ad poenam inter easdem personas, ut in casu nostro & probatur in d. §. duo fratres, sed non inter diuersas personas, ut loquitur l. quarto. Adde quod Raph. in d. l. qui Romae. limitat hanc opin. Bar. videlicet, quod si ista sententia lata esset contra contumacem, tunc nullo casu committitur poena, alleg. l. Papinianus. § meminisse. de inof. test.

e Duo fratres. In hac q. idem determinat. Bal. in l. si iudex, de his qui sunt sui, vel alie. iur. allt. idem Bal. in l. tres fratres, sup. de pac. & quod petens reductionem committat poenam, non tamen cum effectu, quia conuentus ad poenam, opponere potest doli exceptionem, per gl. ord. ibi, & alle. ibi Io. And. in add. Spec. in titu de arb. quod incidat in poenam, nisi habeat iustam causam litigandi, quae excludit ab expensis, alle. Io. An. in tit. de arb. §. sequitur de quibusdam, ver. ut si compromissum. Ang. in d. §. duo fratres, refert Bal. in facto aliter consuluisse, & aduertisse gl. in d. § duo fratres, s. quod conuentus ad poenam opponat doli exceptionem, hanc sententiam dicit Ang. verissimam, & pro Bar. est tex. in l. quidam cum filium. de verbo. obl. qui tamen nihil facit, secundum quod eum intelligit ibi Bart. respondet ad §. duo fratres, quod ibi fuerat iudicatum, dixit non obstare hic, quia venit contra sententiam, quia verum est, quod contra eam non potest venire, hoc est contra principalem effectum, qui inducitur. Secus si venit ad rescindendum aliquid quod sit inductum non principaliter, sed accessorie. Adde latius per Alex. in d. §. duo fratres, & Pau. de Cast. cons. 230.

f Probari Est pro hoc maxime, quia iusta causa excusat a poena, iuxta gl. ord. in c. 1. § gl. 1. de el. ec. . . . est bonus tex. in auth. omnes, & ibi Bal. C. commu. de succes. & auth. generaliter, & ibi no. de epis. & cle. & per Lud. in rub. de arbi.

g Condemnatus fuisse. Vide Ang. & Imo. in l. decem, de o. et ob.

h Latum de indebito. Neque qui dicit emisse ab aliquo, fatetur vendentem esse dominum. No. gl. no. in l. 1. sup. de publ. neque qui opponit aliquem permutasse, fatetur permutantem fuisse dominum. Dixit no. Spec. in tit. de excep. §. usu, ver. & Pa. a. Aufert ubi iciens compensationem, uideatur fateri debitum Rom. co. 177.

Rurr. Adde, quod communis opi. est cum Bar. contra Dyn. ue not. Ias. hic, col. 7. ubi dupliciter limitat.

11 ne examinatam per contraria in d. §. duo fratres. Ex praedictis ergo dic. † quod quis solum pedente iudicio, & postea sequitur sententia: Aut sequitur absoluto-
a ria ab obseruatione iudicii qua solutum, & constat quod non repetitur, vt d. §. fi. Inst. de perp. & temp. act. aut sequitur absolutoria simplic. ter, & tunc an possit repeti dic vt dixi in 1. lect. Aut sequitur condemnatoria, & tunc si quidem ex ea nō est facta exactio. & non est dubium quod nō repetit quia sententia declarauit debitum sic. Si vero est facta exactio, & tunc ant volo repetere pro condictionem indebiti. & non possum, quia prima cā, p secdam redit ad nō cām, vt j. de condi. sine cā. l. si sullo. & inf. 12 cō. l. in cōmodato. in fi. & in hac gl. Et per hoc dico, statutū est hic,
b quod instrum non possit opponi exceptio solutionis, vel quietationis, nisi illa probent per aliud instrm, modo primo ego solui, & quia nō potui probare solutionē per instrm fui coactus iterum soluere, certe facta secunda solutione, repetā qd primo solui p condictionē sine causa, vt ex praedictis apparet: Ista lec. bñ declarata est, quod licet in se vera sit tñ rō bñ congruit litterae, qa tex. dicit q natura debitor manet. Sed si verū est, eum solutione pēdente iudicio nullo modo est debitor, cū ois oblō tollatur solutione, ideo tene primā. Vel si vis sustinere hanc lec. dic, q nā manet debitor. Si in sniç effectū consideras. Alii, horum timore legū tertio mō, quae lec. videamus, & fuit lec. Pilei & rm hanc lec. ponē casum sic. Dicitum est, qd si verus debitor soluit. lite pendente non pōt repetere. Hoc probant p rōnem, sic, illud qd factum est in illo casu, qui euenire possit, nō pōt fieri q sit infectū. Sed nos praesupponimus, quod erat verus debitor ille, q soluit pendente iudicio. Aut ergo sequetur condēnatoria & tunc certum est, qd non efficitur indebitum. Aut sequetur absolutoria, & tunc snīa absolutoria nō pōt facere, q in tūc cū solueretur, fuerit solutū debitū & ideo nō pōt repeti. Sed si soluerit post sniam absolutoriā, bñ posset repeti, dicebat Pileus. Quod ergo dicit tex. natura tñ debitor manet dēt exponi fm istam lec. sic. ipsa natura facit quod hoc permanet verū q verus debitor erat cū soluit nec ista veritas per sniam absolutoriā secutā, infringitur. Et differt haec lectura a praecedēti duob. modis. Primo in modo formādi istam rōnem. Secundo. quia ista lect. concludit. q si soluatur post absolutoriam potest repeti, sed praecedens, lec. hoc nō cōcludebat, sed inuebat contrarium. Nam praesupponebat post absolutionem remanere debitū naturale, quod impedit repetitionē soluti. Hoc vult dicere gl. quam vide, tñ circa finem eius est aliqua variatio vt dicam super ea. Sic habetis in gl. solutum post absolutionem. illud qd dicis si intelligas hic dicas, i. in eo q dic. ū est in gl. § prox. Alii habent ab solutū post absolutionē, & tūc exponas hic, scilicet in tex. Oppo. ad
c hāc lec. prout innuit, q solutum post sniam repet. tur, de l. iudex. §. eo. Sol. dic. Pileus, ibi soluit scienter secus si ignoranter. Secundū hoc ista lect. contradicit primae, & etiam secūdae. & ideo videamus vtrum solutum post sententiam possit repeti. Pileus quod sic, quia absolutus est tutus exceptione fauorabili ergo & c. l. qui exceptionē sup. eo. Alii contra. quia absolutoria non tollit naturalem obligationem. ergo solutum non repetitur. ut hic. & l. si id quod inf. eo. & inf. eo. l. naturaliter. Pro hoc §. eo. l. iudex. Ad l. qui exceptionem, respōdet, quod hic loquitur in exceptione ista quae est inducta ad rigorē iuris conseruandum. secus in aliis exceptionibus. vt ibi. Ita tenet gl. hic. & ibi. & in l. cum quis. C. de iu. & fac. ign. Opinionem glos. ego puto veram; tamen, vt omnia contraria cessent, tu debes aduerte-
13 re. † Quaedam est exceptio, quae perimit ciuilem, & naturalem obligationem, & per cōns actionem. & ista dr magis exceptio facti, vel intentionis, quam iuris. l. 2. j. de excep. & quod habuistis nota. in l. qui se debere. supra de cond. causa data. & tunc tutus hac exceptione absque dubio quocunque errore soluens, repeteret vt sup. eod. l.
14 sed & si me putem. in princ. Quaedam est exceptio iuris, † & ista semper elidit actionem quia exceptio est actionis exclusio. l. 1. & 2. j. de excep. Sed in hoc est differentia quia quaedam exceptio naturalē obligationem tollit, & elidit ciuilem, quaedam ciuilem tollit, & naturalem elidit quaedam exceptio nec ciuilem tollit nec naturalem, sed vtranque elidit quaedā neutram tollit, nec elidit, sed solū elidit
d actionē. Prima, quae naturalem tollit, & elidit ciuilē, est exceptio pacti de petendo. & in istis ācti. l. si vnus. §. pactus ne peteret §. de pac. & in ista sēr quocunq; errore solutum repetit. §. eo. l. si non fortē. §.
15 indebitū. Scda, quae ciuilē tollit & naturalem elidit est praescriptionis exceptio quae tollit ciuilem, & elidit effectū naturalis, in Dy. in l. fi. rem ra. ha. & ideo solutum sēr quocunq; errore repetit. vt ibi fm cū. qd
16 dic vt ibi dixi. & Doc. tangunt in l. cū qs. C. de iu. & fac. ign. † Tertia est exceptio quae ciuilē tollit, & nullo mō tangit naturalem. & ista est exceptio rei iud. catae, vt hic patet & j. dicam. & in hac solutū quocū
e que errore non repetā aliquo mō naturali oblone impediente, vt hic & l. iudex. § e. Dices tu, ego video. qd debitum naturale solutū p facti errorē, repetit. l. cū qs. C. de iu. & fac. ign. & C. ad leg. Fal. Ler tor. Quare ergo nō hic? Rñdeo contraria loquuntur in debito naturali, qd nunq fuit efficax ad pducendā actionē, & hic est debitū naturale qd iā habuit concomitantiā cū ciuili oblone, & pducit actionem quae adhuc daret. licet ei obstet exceptio. Vnde istud debitum est for-
17 tius, quam simplex debitum naturale, & istā appellat gl ad rigorem iu-
18 ris conseruandum esse inductam. Quarta est exceptio, † quae nec ciuilem nec naturalem tollit sed vtranq; elidit, & istae sunt cōiter oēs exceptiones peremptoriae, vt exceptio Macedoniani, Velleiani, & similes. Et in istis distinguitur, aut est exceptio odiosa, aut fauorabilis. Si odiosa, aut soluit per errorem facti aut per errorem iuris, vt vidistis
19 § e. l. qui exceptionē. † Quinta est exceptio, quae nec ciuilē, nec naturalem oblonē perimit, vel elidit, sed solum elidit actionem. & ista est exceptio litis pendentiae, quia pendēte lite super actione iam proposita, illa actio non potest iterum intentari, tñ oblones remanent in suis iurib. & haec exceptio nullo modo cōcedit repetitionem soluti.
20 Hic est casus hic in prin. & haec † exceptio vere potest appellari exceptio inducta ad rigorem iuris conseruandum.

de prima gl. venio ad secundam.

Expediti sumus Tex dicit hic, q post sniam absolutoriam remanet debitum naturale, & ita tenui §. Contra quia fauorabiliores dēmus esse ad absoluendū. l. Arrianus. de act. & obl. & l fauorabiliores. de re. iu. sed per sniam condēnatoriā ipso iure actio in factū inducitur. C. de reb. cred. l. actori. ergo multo magis debet per sniam absolutoriā tolli ipso iure oblō. Sol. dicit gl. istud ideo est, quia actori non prodesset snia, nisi pareret ei actionem, reo vero prodest absolutoria si parit solam exceptionē ar. §. de eo per quē fac. erit. l. 1. §. si reus. Ita dicit gl. vide eam, nec dicit plus fm quosdam libros.
Alii hñt aliquid vltra, & fuit additio Franc. Acc. Aduertatis ad praedicta. Tu dices, q plus facit snia condēnatoria, quam absolutoria. p rōne iam dictam. Contra snia absolutoria tollit ciuilem, vt hic & snia condēnatoria inducit ciuilem oblonem, ergo idem facit tollendo, q inducendo, vnde idem facit condemnatoria, quod absolutoria. Huic timore dicit gl. non est verum qd absolutoria tollat ciuilem oblonē, sed elidit eam. condemnatoria vero bene inducit ciuilem, & sic plus facit condemnatoria quam absolutoria. Ita dicit gl. qd an sit uerum, statim
21 videbimus. † Item opp. ad praedicta, snia facit ius. l. ingenuum §. de sta. hom. ergo snia inducit, & tollit obligationem. Rñdeo, q snia facit ius. Est verum in casib. tm, qui notantur in l. Papin. §. fi. §. de inof. test. dicit gl. inter quos casus non est iste. Huic gl. vr contradicere gl. praecedens, quae dicit & ēt in casu legis nostrae snia pro veritate hr. Re-
22 spon. Aliud † est dicere sniam facere ius, vt hic, aliud est dicere q constituatur in snia. haberi pro veritate. Nam primo casu snia inducit ipsam veritatem, & facit q verum est illud, quod in snia dicitur. Secundo casu non facit hoc, sed perinde habetur ficte, ac si esset. Ita intelligit gl. j. de reg. iur. l. res iudicata. Pro declaratione praemissorum hēmus videre de effectu sniae. Circa q sciendum est, q quidā sunt casus, in quib. sententia facit ius, & tunc de eius effectu non est dubium, vt §. dixi. Quidam sunt casus, in quib. snia non facit ius, & hic est aduertendum. Primo de effectu sniae in reali actione. Secun-
23 do de effectu sniae in personali. Circa primum † de effectu sententiae condemnatoriae in reali, an per eam transferatur dñium, dixi plenissime in l. Pomponius. §. si iussu de acquir. poss. Doc. tangunt in l. 1. C. cōia vtriusq; iudi. gl. in l. sunt & aliae. §. de publicia. & Insti. de offi. iud. in fi. item an condemnatoria inducat actionem in factum, & loquor de condemnatoria in reali. Gl. tangit. j. de iud. l. 1. in fi. gl. magnae super ver. possis. & §. de iureiu. l. sed & si possessori. in fi. & l. nam postea. in fi. & ibi dixi. Vltramontani contra in l. miles §. iudicati. j. de re iudi. & ibi etiam dixi de sententia absolutoria lata in reali. Gl. dicit hic, q per eam non desinit esse dominus, qui primo erat dominus. Plenius tangitur in l. exceptio. j. de excep. rei iudi. & ibi ple-
24 ne dixi: non est nostra materia hic. † Secundo videndum de viribus rei iud. in actione personali, & ista est materia nostra, & primo videamus

ADDITIONES.

a Indicio. No. q si solui indebitum, licet vigore sniae, hoc solui, poterò repetere cō cōe sine cā, & vltra ista, tu allega casum no. in l. eleganter. §. si quis post. §. c. Ad de Bar. in l. 1. §. 2. in fi. qd vi aut cla. & hoc tenebat Pan. de Ca. in l. si tullo. hic al leg. & Bar. in l. fi. in prin. ff. rem. rat. hab. & ita de facto fuit Bononiae iudicatum, licet Io. in l. Imperatores. de re iud. teneat cōtra, & male. Et adde Bar. no. in l. a. ca fi. C. q met. cau. & vide latius p Mod. in l. si ff. a qb. app. nō licet, & qd no. Spe. de exec. sen. §. fi. ver. illud aūt quaerit. & Io. And. de instr. edi. §. postq in add. q inci. qd si solui. & Can. in c. inter monasteriū. de rebus d. Cy. & Bal. in l. 1. C. de condi. de. Et adde, q no. Spec. in tit. de primo, & scdo decre. §. qualiter. & Inno. in c. 2. de dila. Cōpetit ēt remediū criale, & actio in factū ciuiliter, fm Bal. in d. l. in ver. 2. quaero. & in ver. vltimo aduerte, cū se. & cū Bar. concordat Bal. in l. receptini. de eo inst. pecu. & io l. sub spē. j. Bal. C. de re iu. & vide §. §. px. & ad Bar. hic, adde q no. Inno. in c. grauis. de depo. & Bal. in auth. ad haec. de vsur. quaero iuxta hoc, supp contumacia bannitus in centū, sed qa fm formam statuti dēbam relegari, postea fui relegatus, vtrū repetā centū in qb. fui cōdemnatus, & quae solueram. Bal. in l. C. de fideic. liber. per gl. ibi tenet q nō, pp contumaciam meā. Et ad id quod dicit Bar. post gl. adde Bal. idem tenentem in l. 1. C. quan. prouo. non est nec. Adde an indebitum solutum vigore sententiae possit repeti. Bal. cons. 96. lib. 3.

b Opp. Adde Bal. in l. 2. in prin. C. vt in pos. leg. Bal. Ang. & Sal. in l. 2. C. qd me. cau.

c Innuit. Adde Bal. in l. eum quis. C. de iu. & fac. ign.

d Ciuilē. Intellr ipso iure. l. Stichū. §. naturalis j. de sol. & Bar. in d. l. si vnus. § pactus post gl. inf. de pac. in ver. itē dubitat vtrū res iudicata pducat oblonē, &c. Et ēt vide Bar. in l. ab eo. C. quo, & qn iudex, & in l. 1. §. eo. & in l. cū qs. de iu. & fac. ign. & in oib. pdictis locis tenet ex snia condemnatoria nō oriri naturalē oblonem, cuius cōtrariū ipse tenet hic. Posset forte intelligi op. sua in d. l. ab eo. cū sn. quae cēt snia iniusta re ipsa, qm licet transiuerit in rē iudicatā. ex quo tñ nō est expresse appro bata p succūbērē, nō oritur naturalis, sicut dicimus in snia iniusta absolutoria, quae nō tollit oblonē naturalē, ut hic, & l. pcurator ad exhibēdū. § 1. rē ra ha. multo minus ergo snia iniusta dēt inducere obligationē naturalē, arg. d. l. Arrianus. Sed opi. Bar. hic verificatur qn uere cēt snia iusta, dubium, tñ vide Ang. in rep. l. 1. de iu. Meno. Tertia. Idem in sententia arb. tri. Ial. cons. 16. nu. 1. lib. 1.

e Ruer. Quocunque errore. Adde, q communis sententia est contra Bar. q imo solutum errore facti probabili repetitur, prout etiam tenet ips. Bar. ubi CONTRARIVS in l. 1. col. 6. sup. eo ut no. Ias. hic, col. 2.

videamus de sñia ꝯdénatoria, & hanc ꝯstat sine dubio producere actionē. l. a. ꝯtri. C. de reb. cre. & j. de re iud. l. miles. §. iudicati, & §. si. tñ dubitat, q̄ sit ista actio. Glo. nr̄æ cōiter dñt, ꝙ est actio in factū. Alij Doc. dñt, ꝙ vocat actio iudicati, de quo per Doc. in d. l. actori. & ego dixi in d. §. iudicati. Itē dubitat, vtrū res iudicata producat 25 oblōnē, & casus est, ꝙ sic in l. 3. §. idē scribit. j. de pec. sed dubitatur, q̄ sit ista oblo. q̄dā dñt ꝙ ciuilis tñ, & hoc voluit sentire gl. hic dum dicit, ciuilē inducit. vt hic in fi. gl. sed naturalē nō inducit, quia iudiciū redditꝰ in inuitū. l. inter stipulātē. §. 1. de ver. ob. & hic deficit ꝯsēsus. Et si dicat, quō ergo actionē ꝓducit sola ciuilis, ꝯ ea q̄ no. Inst. de obl. in prin. rñdeo, ꝙ specialē est hic pp auth. rei iud. Alij dñt, ꝙ ꝓducit ciuilē, & naturalē oblōnē, q̄a in iudicio quasi ꝯtrahit. eodem scribit. Itē si nō appellauit, vr̄ ꝯsentire, & ex illo ꝯsensu induc̄ naturalis. l. et q. C. de tēp. ap. & l. ab eo. C. quō, & q. iudex, & l. 1. de postulan. Præterea posito ꝙ nō ꝯsenserit tñ q̄a nō hēt iustā cām ꝯdicēdi, ꝓ ꝯsentiēte hr̄. Idē. tol. ita & ita tē Gul. de Cu. Alij dñt, ꝙ est ciuilis vera, & nālis p̄sumpta ex eo, ꝙ nō appellauit. Sed si tu poneres, ꝙ ipse appellauerit semel, vel bis, & sp succubuit, & sic nullus p̄t dici ꝯsensus, aut præsumi, & tunc dicēdū est, ꝙ hoc casu sola ciuilis producat actionem. nec mirandum. Si. n. lex tacit, & p̄sumit ꝯtractum, vbi nō est. l. vnica. §. 1. de rei vxo. ac. multo magis p̄t ꝓducere actionē, et sine oblōne nāli. Facit ad prædicta j. de cu. c. l. si plus. §. 1. & in hoc videbat residere Iac. But. Mihi neutra harū opi. placet. Nam posito, ꝙ q̄s exp̄sse ꝯsensisset sñiæ ꝓ hoc nālis oblo nō tollit, nec inducit. d. l. cum a te. s. de dolo. nō. n. pēdet sñia iudicis ex ꝯsensu partis, sed ex sua iurisdōne, vt no. in l. 1. C. q. ꝓ sua iur. Idō secus esset in sñia arbitri, vt C. de arb. l. cū antea. q. d. dicendū: Rñ. aduertatis. Pro huius de- b clōne hēs scire, ꝙ † oblo nālis dr̄ de iure gētiū l. Stichum. §. nālis, & 26 ibi no. j. de sol. & in l. cū amplius. in fi. de reg. iu. Dicā j. eo. l. si id qd. Ille ergo, q̄ est oblatus ex aliqua æq̄tate, vel dispōne iurisg. dr̄ oblatus naturalr̄. Ille vero, qui est oblatus ex aliqua dispōne ciuili, dr̄ oblatus ciuilr̄, vt Inst. de obl. in princ. ibi, s̄m nr̄æ ciuitatis iura &c. Ex hoc apparet ꝙ oblo nālis p̄t induci al̄r q̄ per ꝯsēsū, qd̄ apparet in multis, vt in dño, qui obligatꝰ actiōne negotiorū gestorū ignorans: itē in pupillis, qui obligantꝰ quatenus sunt effecti locupletiores, licet ignorātes pp illā rōā iurisgen. q̄a natura æquū est, neminē cū aliena iactura locupletari, vt l. nā hoc natura. s̄. co. & l. iure naturæ. j. de re. iu. nūc ad ꝓpositū, sñia inducit ciuilē oblōnē, obligat. n. s̄m nr̄æ ciuitatis iura, vt Inst. de obl. in prin. & l. 3. §. idē scribit. s̄. de pec. Item inducit nālē oblōnē nō ex ꝯsensu, q̄a ꝯsensus nihil opat in sñia q̄nt 27 ad hoc, vt s̄. dixi, sed inducit nālē oblōnē ex eq̄tate † iurisgē. q̄ est vt maiorib. pareamus, vt s̄. de iusti. & iu. l. veluti. Est. n. æquitas nālis, q̄ c me astringit vt obseruē illa, q̄ pcepit dñs & maior, & in l. diuina, q̄ in- tiale dr̄, scriptū est, Qui non obedierit principi, morte moriatꝰ, vt in c. 2. de maio. & obed. Dices tu quō hoc, cū iudices & magr̄atus fuerint de iure ciuili. l. 2. §. post originē. de ori. iur. ergo qd̄ obediamus iudicib. nō sunt de iure g. cū illo iure iudices, & magistratus essent incogniti: Rñ. de iure g. fuerunt magistratus, & reges, vt l. ex hoc iure. s̄. de iust. & iu. ibi, regna ꝯdita, &c. Alij aūt iudices inferiores postea fuerunt introducti a iure ciuili. æq̄tas ergo q̄ est, vt obediatꝰ iudicib. est inducta de iure gē. q̄ producit naturalē oblōnē, licet non ex ꝯsensu. 28 producit ergo nālē oblōnē, & ciuilē, licet nō actionem. Sed † dubi- d tat. si sñiatū est iniuste, ꝓputa, rē venditā esse an oriatꝰ utilis ex ꝯtractu, sicut dicimus in iureiurādo. l. si duo p̄roni. §. si q̄s iurauerit. & §. Marcel. s̄. de iureiu. Certe & hoc dicebat Iac. But. qd̄ hic non reperit bene exp̄ssum, tñ hoc idē possumus dicere ad similitudinē iuriiurandi, cū res iudicata pro veritate hēat, vt s̄. dictū est. Seqꝰ de sñia ab- e solutoria: & q̄dā dñt, ꝙ sñia absolutoria † ciuilē tollit, & nālis re- 29 manet, vt hic in tex. Et hoc tenuerūt hic oēs gl. antiquæ, ꝙ probatur ꝓ rōnē q̄a cū vtraq. sit iuris ci. p̄ōt vna tollere aliā. l. si vnus. §. pactus j. de pact. Alij dñt ꝙ ciuilē non tollit. sed elidit, vt hic dr̄ in fi. id est ꝯ gl. q̄ est additio. Pro hoc vr̄ casus Inst. de exce. § item si in iudicio. & hoc Gul. de Cu. sed glo. in d. §. item si in iudicio, vr̄ tenere ꝙ tollatur ciuilis & remaneat nālis. Ia. But. distinguebat sic. Aut iudex absoluit reū quia actor non ꝓbatur, & tunc fateor, ꝙ tollitꝰ ciuilis, & remaneat nālis, vt hic. Rō quia iudex intendit transigere hoc est, litis finē imponere & sic tollit ciuilem, non aūt naturalem, quia non p̄t. Sed si iudex absolueret quia non debitum, tunc non tolleret ciuilē nec naturalē, sed eliderer. Rō, quia iudex non intendit aliquid inducere, sed declarare q. actus nū dēt operari vltra intentionem agētis, ut l. nō oīs. §. a terr. pet. Mihi videtur illo casu tollatur etiam nālis quia iudex intendit imponere finē ꝯtrouersiæ in ea sñia dd. iterum. l. 1. j. de re iud. Præterea, si iudex personali solum declarat inducit actionē. l. si p̄sor. in prin. s̄. de re iud. Eadē rōne per declonē absolutoriā tollit oblonē. Præterea ciuilis oblo est, qñ q̄s tenetꝰ s̄m nr̄æ ciuitatis iura, sed postq̄ q̄s absolutus est. nō tenetꝰ s̄m nostræ ciuitatis iura. ergo tolli. ciuilis. Præterea quicquid dicatur, casus est hic † prin. istius l. dum dicit, natura debitor permanet. q. d. nō tñ ciuilis. quia tñ hæc dicta circa effectum sñiæ absolutoriæ nō sunt plena, iō aduertēdum est. ꝙ reus absoluitur qñq. ipso reo principaliter postulante, & ad hoc alium ad iudicium prouocante. † Qñq. absoluitur, cum ipse ab actore ad iudicium prouocatur, & hoc secundo casu quandoque absoluitur. quia non probatum quandoque quia nō debitum. Quandoq. ex exceptione est tutus, quandoq. simpliciter, quandoque absoluit ab obseruatione iudicij.

30 Circa quodlibet. † Istorum de effectu sñiæ absolutoriæ videamus. † Et primo qñ absoluit, ipso reo hoc principaliter postulāte, aut reus hoc postulat per ali- f qd remediū iuris p̄torij, vt p̄ in integ. restōnē † petit se liberari ab 31 aliqua oblone, nūc in int. rest. nō tollit actionē, nec oblonē naturalē saltē, sed ꝓducit exceptionē, s̄m gl. in l. 3. §. sed vtrū j. de min. & illa gl. in c. licet enim p̄r, &c. licet Mod. alr̄ dicāt, C. de fideiuss. min. l. 2 quorū dictū nō placet, vt ego dixi in l. Stichū. §. nalis. de so. Rō huius est, q̄a p̄tor oblonē iuris ciuilis nō p̄t tollere, seu totaliter extinguere, sed in effectu sic, ut Inst. de bo. pos. §. quos aūt. & l. & si sine. §. sed qd Papinianus. s̄. de min. Qñq. absoluitur aliquo reme- g dio iuris ciuilis ꝓposito: & tunc aut oblo, q̄ p̄cedebat erat paris potētiæ cū sñia vt puta, q̄a p̄stolā sñiam erat obligatus, & tunc puto ꝙ in totū liberet a prima solone. l. 1. & 2. C. de sen. pas. & l. illicitas. §. si s̄. de of p̄si. Si vero obligatio, quæ præcedebat, erat inducta a principijs potentiorib. vt puta, q̄a erat obligatus ex cōsensu, vel q̄a factus erat locupletior, & tūc puto ꝙ talis absolutoria tollat actionē, & oblonē ciuilē: naturalis aūt nō tollit, sed remanet, vt l. si pœnæ cā in prin. s̄. eo. in tex. & gl. prout ponitur exēplū de l. extat. de l. in criminali. & de auth. statuimus. C. de epis. & cle. Posset poni exēplū in auth. habita. C. ne fil. ꝓ pat. & simili. Prædicta vera qñ iudex ipse absoluit. Secus si partē cogeret ad absoluendū, quia tūc s̄m absolutionē, q̄ faceret pars, iudicaremus, nō s̄m sñiam: & iō esset videndū, an cogeretꝰ ad absoluendū pacto, vel acceptilatione. l. 4. §. nūc de effectu. & § seq. de li. le. Posses tu dicere ꝙ sp dēat tolli naturalis. Cum. n. sñia naturalē inducat, vt s̄. dictum est, ergo naturalē oblonē multo magis tollit, vt d. §. pactus ne peteret. Sol. vt patet ex distinctione p̄dicta: nā oblo naturalis p̄ōt cāri a quadā æquitate iurisgentiū, q̄ causatur in p̄sona ipsius oblati, vt puta ex illa æquitate qua placuit promissa seruari. l. 1. de pac. & s̄. de const. pec. l. 1. vel ex illa æquitate, qua placuit neminē cum aliena iactura locupletari, vt l. nā hoc natura. s̄. eo. Quædā est æquitas iurisgentiū, q̄ nō causatur principalr̄ in persona ipsius oblati, sed in cūi, vt puta qd̄ maiorib. pareamus, & ista scda nō est tātæ potentiæ quātæ est æq̄tas prima, q̄ ꝓcedit magis s̄m naturalē rōnem, & iō sñia bñ tollit naturalē q̄ cāutur a pari potētia secus si cātetꝰ a maiori potentia, vt s̄. dictū est. Scdo dixi ꝙ qñq; absoluitꝰ prouocatus in iudicio ab actore. & hoc fit qñq., q̄a actor nō ꝓbauit, qñ actore non probante, reus absoluitur vt l. accusare. C. de edendo. & l. actor. C. de ꝓba. & isto casu puto, ꝙ tollatꝰ oblo ciuilis, naturalis vero remanet, vt hic, licet gl. alr̄ sentiat. Ita intelligo Inst. de excep. § itē si in iudicio. nō tñ tollitur actio. l. cum a te, s̄ de dolo. Et si dicis quō 32 p̄t remanere actio naturalis sublata ciuili, cū sola † naturalis sit inhabilis ad ꝓducendā actionē, vt j. de fideiuss. l. fideiussor. §. fideiussor. & de act. & obl. l. nāles. Rñ. sola naturalis nō ꝓducit, sed est habilis ad actionē ꝓductā ꝯseruandā, sicut sola ciuilis, non est habilis ad producendū actionē, & no. Inst. de obl. in princ. tñ conseruat actionē iā ꝓductā, licet naturalis oblo tollatꝰ vt l. si vnus. § pactus, s̄. de pact. Item posses dicere, si sñia tollit oblonem ciuilem, quare non tollit actionem, quæ similiter est de iure ciuili? Rñ oblo ciuilis causatur mere a dispositione ciuili, actio vero oritur ex oblone ciuili, & naturali sīl iuncta. & iō licet tollatur oblo ciuilis, non tollitꝰ actio, q̄a non tota ꝓducitꝰ ab oblone ciuili. sed a naturali. Naturalis. n. oblo est ibi, ut mater. seu in materia, ciuilis vero est ibi, ut pater, seu ut cā agens. & sufficit ad conseruandū quē in aliquo iure superesse patrem, vel matrē, ut l. 1. C. de capti. Qñque absoluitur reus, quia non debitum, & hic est aduertendum. Aut soluitur, quia

ADDITIONES.

a Pom. Item Vide Fel. c. quod sup consultationem. de re iud.

b Declaratione. Vide causam ciuilis obligatio & naturali. De naturali, vide quod notat Bal. in l. fi. C. quod cum eo. in ver. item op. ꝙ pater. & no. Bal. in aut. ad hæc, C. de vsuris latius per Bar. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu.

Io. In. Ru. Adde, q̄ dum Bar. hic vult, ꝙ ex sententia condemnatoria oritur naturalis obligatio improprie de æquitate iurisg. etiam, q̄ ipse tenet contrarium in l. 1. iniust. eo tit. & in l. si q̄s pro eo in prin. ff. de fideiuss. & in l. ab eo. C. quo & quando iu. Sol. sm Matth. in c. 2. ut in ea sententia, quod Bar. hic loquitur quando sententia est iusta in contrarium, quando est iniusta. Vel dic loquitur in obligatione naturali improprie, in contrario vero proprie, ut hic per Ia. & ista sol. mihi placet, & puto, quod sit de mente Bar. dum in d. l. ab eo. dicit quod ex sententia non oritur obligatio naturalis vera.

c Astringit. Ius diuinū dr̄ naturale. Pro quo allego gl. Inst. de ob. q̄ ex deli. nas. in prin.

d Form. ter. Ex sententia formiter lata oritur actio utilis ex eo contractu, & vide in l. ut in arbitris. & quod ibi Bal. C. de arbi.

Pom. Et vide Alex. in l. miles. §. fi. de re iud. Vide Bal. in c. sciscitatus. ad fi. de rescr.

e Absolutoria. Vtrum absolutoria tollat ciuilē, & naturalem, pro hoc dicebat Bal. in l. ad quod propter. C. de epis. & cle. quod si testator iubet solui debita, non poterunt peti debita, de quib. testator iniuste fuit absolutus, nisi iniustitia esset notoria. Adde hoc quod Io. Imo. in c. quia plerique de immu. eccl. & Bar. hic adde Bal. aliter loquentem in l. cum his. & ibi Bar. C. de tr. & facit gl. plene Angel. in l. j. C. de iud. in repetitione, & in l. vbicumque. de fideiuss.

Ant. sentent. absolutoria tollat ciuilem obligationem. Adde Ang. de Are. in §. item si in iudicio. col. 4.

f Iuris prætorij. Bar. tenet contrarium in d. §. naturalis. & in l. vbicunque. de fideiu.

R. A. circa istam CONTRARIETATEM, q̄ Pau. de Cas. hic sequitur op. Bar. hic, sed dr̄ ad contrariam sequitur D. Ias. hic col. 36. vers. istud limita

g Ciuilis. Et vide infra. l. in ver. ubicunque. & ista limita, ut per Ang. & Imo. in d. l. ubicunque. de fideiuss. & quod in Io. de Imo. in l. a. inf. de fideiuss.

quia nõ debitũ hoc est, q̃a nõ ꝯtractum, & sic pronunciatur super facto & tunc idẽ, q̃ tollit̃ ciuilis, & remanet nãlis, tñ ista nãlis remanet inualida, q̃a non poterit ꝓbari ne veniatur ꝯ sniam, vt hic ĩ prima lect. qđ liti nisi ꝓp † dolum actoris hoc ꝯtingeret, quia tunc ꝯ illud 33 quod sniatum est, posset ꝓban. l. seruus. & ibi no. in l. cum a te ꝯ. de dolo. & in l. eleganter. §. pe. & ibi ẽt no. eo. ti. Si vero absoluitur, quia non debitum, & pronunciat̃ super iure, & tunc dic, aut dicit non debitum simpl̃r aut nullo mõ debitum, vt ꝯ. dixi in lac. Bar. circa 1. lect. huius l. actio tñ non tollit̃ d. l. cum a te. licet q̃dã Doc. dixerint ꝯtrũ, vt refert Cy. C. de prob. l. exceptionem, dicentes, q̃ exceptio rei iudicatæ est exceptio facti, vel intentionis potius, quam iuris, quasi per absolutoriam esset actio sublata, quod manifeste falsum est. d. l. cum a te. Qñq̃ quis absoluitur, q̃a hẽt exceptionem. hic aduerte, quia subtile est, & intrainus q̃dam op. q̃ fuit inter Pet. & Iac. q̃ Cy. ponit in d. l. exceptionem. Dicebat. n. Iac. qđ exceptio † tollit ipso iure a- 34 ctionem, post q̃ peruẽtũ est ad ꝯflictum. Pet. dicebat ꝯtrium, q̃a ego video, qđ ꝯ exceptionem iã propositã ꝓponit̃ replicatio, & iuuatur actio. vt Inst. de repl. in prin. & sic p exceptionem q̃ mncunq; ꝓpositam actio non perimitur ipso iure. Mihi v̄r dđm. q̃ si qdem exceptio est opposita, q̃ in veritate competebat. & super ea est obtentum, adeo q̃ eius vigore reus est absolutus tũc actio ipso iure perimitur: a tex. est in l. si plures. in prin. de fideiuf. Nã ibi dr̃, actionem restituendã p beneficium restõnis ergo erat sublata. Pro hoc ĩ. de excep. rei iud. l. 2. & hoc si vere competebat exceptio. vt dixi: alias si non competebat, sed fuit proposita licet falsa, & super ea fuerit obtentum, tunc actionem non tollit d. l. cum a te. ꝯ. de dolo. ante tñ q̃ super ea obtineanit sola propositio exceptionis, actionẽ non perimit. Ita loquitur op. Pet. alias nunq̃ opponi posset aliqua replicatio, quod est absonum. Vides ergo quod perimitur actio. Sed an perimat̃ obło, puto ꝯsiderandum vtrum exceptio oriat̃ ex tali æquitate, q̃ elidat obłonem ciuilẽ, & nãlẽ, vel alterã tñ qđ apparet ex his, q̃ dixi sup hac gl. & illã, q̃ elidit postq̃ veniret ad ꝯflictum perimat totalr̃ p ea q̃ modo dixi circa actionẽ. Fam vero q̃ nullo mõ elidit, nõ perimat. Qñq; q̃s absoluitur simpl̃r, & tunc vt dixi absoło simpl̃r fcã, intell̃r fcã ex ea cã q̃ ex actis collĩr vt no. in l. si q̃s ad exhibendũ, ĩ. de exce. rei iudi. Et in dubio v̄r q̃s absolutus q̃a non probatur, vt h. e, & dixi ꝯ. circa primã lec. Vñ qcqd ex actis appareat vel non appareat. ex ꝓdictis h. s rñsionẽ. Qñq; q̃s absoluitur ab obseruatione iudicii & hic est aduertendũ, qñq; q̃s absoluitur ab obseruatione iudicii ex vigore alicuius exceptionis peremptoriæ vt puta iudex me absoluit quia opposui exceptionem rei iudicatæ, transactionis, vel iurisiurãdi, vel q̃a solui pendente iudicio, vt Inst. de ꝑpe. & temp. act. in fi. & tunc per hanc sołonẽ quis liberat̃ ipso iure, per q̃ ꝯ. dixi de exceptione, q̃ tollit actionẽ ipso iure, cũ venit̃ ad ꝯflictum, & p casum. l. Iloleum. §. 1. ꝯ. de dolo. Et est mirandũ q̃ licet sołio, de qua est oppositũ ante sniam, non esset ita pfecte facta, q̃ actionẽ perimeret tñ secuta dicta absolutoria cũ sołone imperfecta, actio ipso iure tollitur, & id b eo nõ põt agi. nisi de dolo. d. l. Iloleum. §. 1. si tñ nulla solutio fuisset facta & sic ibi nulla exceptio competebat i veritate, & falso fuisset opposita, tunc actio prima tolleretur d. l. cum a te. ꝯ. de dolo. Si vero absoluitur ab instantia iudicii virtute alicuius exceptionis dilatoriæ vt quia libellus non esset bene formatus, vel ꝓp ⁊ꝯa, tunc certum est q̃ nec actio, nec obło perimitur, vt ꝯ. si mẽs. al. mo. dixe. l. 1. §. 1. vbicunq; aũt ꝯ. dixi p sniam non tolli actionẽ, nec obłonẽ nãlẽ ĩtelligas, nisi obło, & actio ꝓcedẽs esset in pari potentia. vt puta ex alia snia, ex qua dubitatur, an esset lata, tunc alia snia ꝯ illã lata valet, & tollit eã ipso iure & oẽm eius effectũ, l. 1. circa prin. ĩ. q̃ sen. sine appel. resc. Sumus expediti de ista parte, sequitur ver. similemque. Iste ver. in fi. fin, ibi dũ dicit, q̃a ex vna cã alterutrius sołonis origo ꝓficiscit̃, &c. legit̃ in gl. duob. mo. q̃ est clara, tene q̃uis Opp. hic innuit̃ q̃ q̃s ꝓmittit, si nauis ex Asia venerit, q̃ certum sit debitũ iri, ꝯ. ĩ. qñ di. leg. ced. l. h nõi. Istud ꝯnum soluit̃ in gl. trib. mod. Primo mõ, q̃ aliud in ꝯctib. vt hic. & aliud in vlt. voluntatib. vt ibi. Ista est vera tõ q̃a ista obło v̄r incertum ꝯdõnalis, añ, q̃ simus certi qđ nauis ex Asia venerit, vel non, & iõ gl. hic in fi. dicit q̃ interim nõ p̄t agi, p. l. si ita q̃s. ĩ. de ver. ob. Vñ cũ in ꝯctu spes obłonis ꝯdõnalis trãseat ad hrẽdẽ, vt in § ex ꝯdõnali. Inst. de ver. ob. certum est debitũ iri ex ista obłone. sed in vlt. volũ. spes obłonis ꝯdõnalis non transit ad hæredem: & iõ, q̃a legatarius posset interim mori añ, q̃ sit certũ nauem ex Asia venire, vel non venire, non est certum debitum iri, iõ solutũ posset repeti. d. l. hmõi. Sed si legatum esset conceptũ sub duabus ꝯdõnibus ꝯrãs, quarum vnam existere in vita legatarii certũ esset, tunc esset idem in legato. quod in ꝯctib. Exemplum, lego Titio cẽtũ, siue Romam iuerit, siue nõ iuerit. Certe in puncto, quo morietur licet adhuc viuat, certum est ipsum Romam non iuisse, vel nõ iturũ esse. Pro hoc optime ĩ. qñ di. leg. ced. l. fi. & ista est vera solu. Ali. vt Io. dñt. Aut sunt duæ stipłones, vel duo legata, q̃ apparet si bis est posita ista dictio, siue: Aut est vna stipło vel vnum legatum, q̃ apparet qñ ista dictio siue, semel tñ est posita. Primo casu ñ cedit, nisi altera istarũ ꝯdõnũ extiterit. Scđo sic ꝯm Io. Gl. reprehendit hãc sõ, q̃a est ꝯ casum huius l. & d. l. hmõi. & bene reprehendit Io. si sic dixisset. Sed ipse intellexit aliter, s. aut repetitur bis verbũ inductiuum obłonis aut semel tñ, vt primo casu sint duæ obłones, scđo casu vna hẽs b partitas ꝯdõnes. † Et qñ sunt plures obligationes solutum † p̄t repeti, nisi sit certũ ex qua debet̃, ꝯm opi. Io. & ẽt gl. inf. ꝓxi. resp. Sed eorũ opi. non est vera, vt ĩ. dicã. ideo nec hæc sol. Tñ, vt scias, an in ořone possit poni vnum, siue, tñ. vel non, aduerte. Aut cum poni tur dictio, siue, non præcedit alia orõ ꝯdõnalis. & tunc de necessitate dẽt sequi aliud, siue. ĩ. de in rem ver. l. 3. §. 1. & ibi no. gl. in verbo, sine. Aut præcedit orõ ꝯdõnalis. & tunc sufficit vnum siue, tñ. vt si dico, promitto tibi centum. si nauis ex Asia venerit, siue Stichus factus ꝯsul fuerit, vt in hac gl. facit ĩ. de verb. ob. l. si ita quis stipuletur. Tertio mõ solu. ꝯm Azo. Aut fuit appositũ certũ tp̃s, & loquit̃ lex ꝯria. Aut non fuit appositũ, & tũc secus. Ista lect. simpl̃r intelligendo esset mala, quia appõ diei certæ facit, vt obło vnius suspẽdatur. Sed si bene aduertes ad dictum Azo. solu. ipsius est bona. quia certũ tp̃s fuit appositũ in vna parte ꝯdõnis, in alia parte nõ. V. g. promitto tibi dare centũ, siue nauis ex Asia venerit intra triduũ, siue non venerit. Nam si venerit intra triduũ, dẽo tibi dare centũ, secus si postea. Itẽ si certum est post triduũ, nauẽ nõ venire, dẽo tibi dare centũ, secus si ante. Ideo est mere ꝯdõnalis. q̃a non est certũ debitũ iri, & iõ 35 prima sol. verior est, licet hæc ẽt in se posset esse vera. † Reassumo ergo br̃, qñ aliqd debet̃ sub duab. ꝯdõnib. ꝯris alternatiuè positis Aut quæris vtrũ p̄t peti interim, aut vtrum solutum posset repeti, & hoc scđo casu, aut erat debitum ex ꝯctu, aut ex vltima voluntate Si ex ꝯctu aut nullum fuit tp̃s appositũ, aut fuit appositũ in vna parte alternatiuæ, & in alia nõ. Si ex vltima volũtate tunc aut possibile est legatariũ mori anteq̃ aliqua pars dictarum ꝯdõnum existat, aut vna pars de necessitate extabat in vita vt ex ꝓdictis patet. Vltimo 36 q̃rit gl. vtrum † ꝯ verũ debitorẽ absolutũ de illo debito possit opponi ꝯpensatio? Dicit gl. o dic vt ĩ. de ꝯpens. l. ẽt vbi nil dicit, sed dr̃ in l. quæcunq; eo. tit. & per Cyn. C. de ꝯpens. in l. ex ea. Dixi plene in l. procurator ad exhibendum. ĩ. rẽ ra. ha. Sequit̃ ver. vbi ãt. Iste ver. ꝯtinet dictũ dissimile dicto Iuliani, ꝯm quosdã, quorum opi. reprobat̃ in fi. l. ibi sed dissimile. & hoc si hẽtis in fi. legis illũ ver. & iõ si pendente ꝯdõne soluat̃ non poterit repeti. Sed quidã non hñt illum ver. & iõ, & tunc istud dictũ in ver. vbi aũt. non corrigit̃ ꝯm Io. & Azo. licet in ver. sed hoc dissimile, aliqua dr̃ia assignet̃, non tñ in mõ repetendi. Et si dicis, q̃uõ p̄t repeti. cũ vnũ dẽri certum est. vt ꝯ. prox. ver. dñt Io. & Azo. quia in ꝓcedenti casu qñ apponunt̃ duæ ꝯdões ꝯriæ disiunctiuæ, v̄r promissor oĩ dilationi renunciare, & pure dẽre, & ideo solutũ nõ repetit̃. Aut in casu huius ver. qñ debitum purè ꝓmittitur sub ꝯdõne, v̄r creditor illi obłoni pure renunciare ꝯm eos. Ista rõ v̄r friuola nã non est verum q̃ in ꝓcedenti rñso debet̃ purè, q̃ apparet, q̃a interum peti non p̄t, vt dixi. Itẽ non est verum, qđ qui stipulatur sub ꝯdõnis defectũ ꝯ. si cer. pet. l. pecuniã q̃. Preterea in ꝓcedenti rñso stipło hẽt duas partes ꝯdõnales, & tñ non p̄t repeti solutũ, multo minus p̄t repeti hic, cũ vna obło fuerit pura, & ista opi. v̄r vera, & est casus hic in fi. ꝯm vnam lectu. ideo iste ver. corrigit̃. Sed ad hoc opp. de l. qđ in diẽ, in prin. ĩ. de cõpen. hoc mõ. In hoc ver. sunt duæ obłones. vna ex stipłone condõnali interposita aio nouandi, alia ex stipłone pura, quæ est suspẽsa in ꝯriã ꝯdõnem. l. pecuniã q̃. si cer. pet. Mõ si debitor soluat interim ex vna obłone, posset repetere, q̃a incertũ est, an ex illa dẽat̃. l. sub ꝯdõne, ꝯ. e. Et si tu dicis, si non debitur ex illa, debitur ex alia. Certe de alia obłone, quæ suspendit in diem, non p̄t opponi cõpẽsatio, vel ex ea fieri retentio. d. l. q̃ in diẽ. & hæc opi. nõ v̄r vera. Rñdeo, illud verũ qñ est alia obło prorsus extranea hic verò sunt duæ obłones se inuicẽ ꝯtingentes: vna n. imprimit̃ in aliã, & eã nouat in ꝯdõnis euẽtum, & interim suspendit, & iõ iudicatur de ambabus, vt de vna tñ. Reassume † ergo sic, 37 Qñq; aliqd debet̃ vna obłone diuisa in plẽs ꝯdões, & tunc, si certũ est debitũ iri, solutũ non repetitur, vt ꝯ. proxi. ver. Qñq; debet̃ idẽ plurib. obłonib. suspensis in diuersas ꝯdões, tunc aut debetur a diuersis, & solutũ p̄t repeti, vt hic in ver. idẽq;. Aut ab vno, & tũc aut illæ obłones, i. duæ fuerũt fcæ, & semel ꝯctæ, & hñt pro vna, & solutũ nõ p̄t repeti, vt dixi ꝯ. prox. ver. reprobãdo op. Io. & Azo. Aut fuerunt ꝯctæ diuersis tp̃ib. & tunc aut dictæ duæ obłones sic se hñt, q̃ vna in aliã imprimit, & circa illã disponit, & solutum nõ poterit repeti, vt hic ꝯiuncto fine huius l. Aut sunt prorsus separatæ, & tunc si soluitur ex vna ꝓp aliã ñ impedit̃ repetitio, ar. d. l. q̃ in diẽ. inducen-38 do vt ꝯ. dixi. Op. & v̄r † q̃ indistincte solutũ, pẽdẽte dubietate, possit repeti. l. sufficit. ꝯ. eo. Sol. ibi loquitur. qñ aliquo casu p̄t exigere q̃ nõ sit debitũ, hic vero qñ in oẽm casum est certũ debitũ iri. Contra prædictam sol. opp. dubietate pendente, non debemus ꝑimere exceptionem perpetuam: non. n. dubietas habet vim perpetuæ exclusionis. l. si sub ꝯditione. ĩ. de assi. liber. & l. si duob. §. sed & Marcellus. ĩ. de in diem addi. Sol. Quandoque præsens status rei tendit ad exclusionem, sed est dubium, an in futurum inducatur exclusio, tunc non habet vim exclusionis perpetuæ, vt in contrariis. ita decit

ADDITIONES.

a Opposita. Mo. ad §. item si in iudicio. Inst. de excep. & ista videtur limitare Io. post Ang. in l. vbicunque. de fideiuf. & in l. si plures, eod. tit. & Io. de Imo. in l. 1. de fideiuss.

b Non potest agi. Sed contra hoc videtur facere. l. si pupillus. §. qui sub conditione ĩ. de nouat. Ad cuius sol. dic, vt per Bar. & Cy. & quod ibi dixi, & Bal. in l. post dotem, in pri. lect. sol. 1. &c.

† Claud. Conditiones. Illud sequitur Bal. in c. sciscitatus, in fine, extra, de rescrip. in antiq.

Meno. Contra. Crauet. consil. 269. nu. 8. Dec. cons. 618. Alcia. cons. 130. nu. 4.

a eit Old. Et hæc faciunt ad qõnem, q̃ tetigi † vobis hoc anno. Facta 39 est hæc reformatio, q. oẽs repsaliæ reuideant̃ p duos bonos viros, & quæ fuerint approbatæ valeãt, q̃ fuerint reprobatæ non valeant. Quæritur, vtrum isto medio t̃pe anteq̃ reuideantur per duos bonos viros, possit fieri executio represaliarum? Certe, si bene respicis verba reformationis, habent vim exclusiuam de p̃nti, sed dubium est, b ne in futurum inducatur exclusio, & iõ interim nõ hñt vim exclusionis perpetuæ, & sic vr̃ q. executio possit fieri, præstita tñ satisdatione † secundũ formã auth. quę supplicatio. C. de preci. Impera. offe.

ADDITIONES.

Meno. Gramma. decis. 38.

a Poma. Et hæc faciunt ad q. Vide Fel. in c. fi. ver. amplia tertio. de consti. Et faciunt ad hæc quæ habentur per Pan. in c. scelicitata. ad fi. de reli. in integ. & vide Bald. in c. cũ olim. de do. & contu. & N. c. Nellum. in reper. suo, in verbo, excusa. §. 1.

b Exclusio. Ad hoc bene facit quod no. Bal. in l. illud. in fi. de sacrosan. eccl.

† Claud. Offerendis. Illud vltimum dictum sequitur Bal. in c. 1. de consti. & idẽ Bal. hoc limitat in c. cum omnes. extra de consti.

LEX LXI.

a **Tutores.** a Quod bona fide factum est, hr̃ ratũ, ẽt pupillo postea p in integrũ restõnẽ abstinente, secus si dolo factum est. Itẽ repetitio ꝯpetit ei ad quẽ postea negotiũ incipit pertinere. h. d. ☞ Contra istã l. vr̃, q. in integrũ restõ est in pristinũ statum reductio. l. videamus. la grãde. §. itẽ si idebitũ. ver. nã & verbũ. ĩ. de vsur. Sed hic dr̃ ꝯriũ, quare &c. Nõ ob. si bñ videat̃ l. q. si minor. §. restõ. š. d mino. ☞ Opp. & vr̃, q. q̃cqd est solutũ creditorib. repetat̃ ab eis vt sic veniat in ꝯtributione cũ aliis creditoribus q̃b. nõ est solutũ l. si non expedierit. §. 1. ĩ. de bo. auth. iud. pos. Sol. hoc, qñ solutũ fuit bona fide, secus si dolo, vt in ꝯrio, & hoc innuit hęc lr̃a. Op. d l. q̃ aũt §. sciendum. q̃ in frau. cred. Sol. ibi fuit solutũ iã postq̃ bona fuerunt possessa, hic ante. & gl. h c ponit vnã distinctionem, q̃ text. ponit clarius in l. pupillus. ĩ. quæ in frau. cre. & ibi plenissime p Iac. de Are. & ibi dixi. Oppo. & vr̃ quod nõ ꝯpetat cõdictio indebiti, sed cõdictio ex lege, d. l. si non expedierit. §. 1. Sol. vt ibi plenæ no. per gl.

ADDITIO.

a Tutores. Specialis casus est sedm Bal. in l. 3. ad fi. C. quando fiscus, vel priua. &c.

LEX LXII.

Fideicommissum. Indebitum scienter promissum non repetitur h. d. Ex testamento solenni vtrum dicatur indebitum omni iure, vel ciuiliter tantum tetigi in l. interdum. š. eo. plene in l. j. hoc eo. tit.

LEX LXIII.

Neratius. Si species debita perfecte nõ soluit̃, talis solo non parit liberationem, nec inducit repetitionem. h. d. Op. š. eo. l. si fideiussor. & l. cum is. §. j. Sol. ista duo negatiue p̃nt eẽ vera. Ista sol. nõ parit liberationẽ nec repetitionem, vt hic, affirmatiue non p̃ot esse verũ vtrũque q. pariat liberationẽ, & repetitionẽ, ll. ꝯrũs. nec a ciuili tñ, nec a naturali tantũ, vt d. l. si fideiussor. Contra hoc opp. ex̃ de usuris. c. debitores, vbi soluendo vsuras q̃s a iusõ liberatur, & tñ repetit. Sol. aliud de iure Cano. vt ibi, aliud de iure ciuili, vt hic. Vel aliter dico, q. p iurm quis nõ est obligatus parti ad soluẽdas vsuras, sed obligatur Deo, & iõ soluendo vsuras creditori liberatur respũ Dei. Creditor tñ recipit idebitũ, & iõ ab eo repetit̃: ita loq̃tur ibi. Venio ad sedam gl. & op. de l. cũ quis. §. qui hoiem. de sol. ibi hõ erat debitus in gñe hic in spẽ. Cõtra hoc opp. de l. statu liberum. ĩ. de statulib. Sol. ibi fuit factus statuliber sine facto debitoris, hic facto eius. Vel ibi debitor non fuit in mora hic sic. Quælibet est bona sol. & ideo distingue, vt in glos. coniungendo simul prædictas duas sol. vide glos. & signa ibi, dum dicit, distingue, &c. Vltimo quod hic dicitur de statulibero soluto, intellige generaliter de qualibet specie debita non perfecte soluta, ita quod prima actio duret. l. etiam. ĩ. de solu. & l. Iulianus, §. 1. de ver. oblig. & l. 3. §. si reddita. ĩ. commo.

ADDITIO.

a Canonico, ut ibi. Et de intellectu huius, vide no. in l. non quocunque. in princ. de leg. 1. & l. inter stipulantem. §. ne. de ver. oblig.

LEX LXIIII.

1 *Naturalis obligatio est de iure gentium.*

2 *Ius gentium duplex, & qualiter intelligatur quod seruus quo ad ius ciuile pro nihilo reputatur.*

3 *Seruus in acquisitionibus ciuilibus non acquirit domino, sed in acquisitionibus naturalibus de iure gentium primæuo, sic.*

Si id quod. Ista est notabilis lex, & subtilis, & h. d. Dñs obligatur seruo naturaliter, q̃ oblĩo sequit̃ ipsum ẽt manumissũ. Opp. q. solũ d iure ciuili seruus p nihilo reputet l. q. attinet. ĩ. de reg. iur. Sol. ibi appellat ius ciuile oẽm iuris partem, præter nãlem, & sic ꝯprehẽdit iusgẽ. quo iure seruus p nihilo nõ reputatur, vt hic. Cõtra hoc opp. oblĩo naturalis † est de iure gen. vt l. cum amplius. §. is nã. de reg. iu. & no. š. e. l. si nõ sortẽ. §. libertus. in prin. & l. Stich. in §. naturalis. ĩ. de sol. ergo seruus de iure gẽ. nõ oblr̃, & sic non oblr̃ naturalr̃. Præterea ius naturale est cõe oĩb. aĩalib. l. 1. in fin. š. de iust. & iu. sed aĩalia nõ obligant̃. l. 1. §. 1. š. si quadr. pau. fec. dic. ergo de iure naturali nõ est oblĩo. Gl. voluit hoc tangere in l. ex hoc iure. š. de iust. & iu. tñ non bñ explicat, nec doc. Ego sp dixi sic, q. d iure naturali prout est cõe oĩb. vt dixi, aĩalib. nõ dr̃ esse naturalis oblĩo de qua loquitur p rõnes p̃dictas, sed de iure gẽ. i ll. š. all. Dẽus † tñ scire, q. iusgen. est duplex. Quoddã est iusgẽ. q. fuit eo ipso, q. gentes esse cœperũt, naturali rõne inductũ absque aliqua ꝯstõne iurisgen. vt fidem, seu p̃missa seruare, libertas, & si. Et isto iuregẽ. primæuo status serui nõ est annihilatus, imo oẽs erãt liberi, merito ista oblĩo nãlis cad † in cũ actiue, & passiue. Quoddã est iusg. quo oẽs gentes vtunt̃ ex ꝯstõne causã nõ tñ rõne naturalẽ, imo q. q̃ ꝯ vt bella, captiuitates seruitutes, distinctiones dñorũ l. ex hoc iure. š. de iust. & iu. & l. postliminium. ĩ. de capt. & postli re. & isto iure status seruorum est annihilatus & nõ est aliqd. Et iõ ea, q̃ sunt iurisgẽ. ex hac parte nõ cadũt in seruũ. Vñ seruus nõ p̃t hr̃e dñiũ alicuius rei licet sit de iuregen. nec possessionẽ. l. acq. rit. de acq. re. do. & l. 1. § per seruum. ĩ. de acq. poss. & ita debetis intelligere hic. Oppo. q̃cqd seruus acq̃rit, statim acquirit̃ dño. l. placet. de acq. hær. Sol. ibi loquit̃ in acquisitione ciuili, hic in acquisitione naturali. Dy. ibi vr̃ reprehendere hic sol. dicẽs, q. ẽt oblĩo naturalis acq̃rit p seruũ dño. l. frater a fratre. š. e. & ego ẽt i d. l. frater a fratre. Circa aliud nõ teneo istã dñã ciuilis, & naturalis acq̃sitionis, vt ibi vidistis, tñ q̃tũ ad ꝓpositũ possumus sustinere, gl. vt dicamus q. hęc lex loq̃t̃ qñ seruus acq̃rit aliqd dño, quo casu in acq̃sitionib. ciuilib. nil p̃ot a dño acq̃rere, p rr̃am iuris positã i l. si seruo. §. & rr̃. š. de vsu. & l. liber ho. circa prin. ĩ. de ver. ob. sed in acq̃sitionib. naturalib. hoc est de iuregen. primæuo vt dictũ est, p̃t seruus acq̃rere a dño, & filius a p̃re, vt hic. & d. l. fr̃ a fr̃e. C. e. Vltimo ex hac l. habes spãlẽ rõnẽ, quare dñs nõ obligat̃ seruo ciuilr̃, vel seruus dño, q. a status serui de iure ciuili non est aliquid. In filio vidistis alias rõnes, vt in d. l. frater a fratre, vbi plene dixi.

ADDITIONES.

a Ius gentium est duplex. Sed quomodo p̃ot dici, q. de primæuo iure gentium fuerit introducta oblĩo naturalis, cum illo iure dñia distincta non esse[n]t, sed ex secundo iure, ut l. ex hoc iure, &c. Vide Bar. in l. frater a fratre. sup. hoc. e. ti. de co. l. ind.

† Rue. Adde, contra Bar. q. non sit nisi unum iusgentium, tenet Are. in l. 1. in prin. col. 10. inf. de acq. poss. sed op. Bar. est communiter approbata per Doct. ut not. Ias. hic, qui respondet ad arg. Are.

b Pom. Iurisg. Vide Are. in l. 1. in fi. gl. ff. de acq. poss. ubi subtiliter tenet, qđ simplex ẽ iusgentiũ. [illegible] possessionẽ eẽ de iuregẽ. qđ [illegible] facit Laccl. in l. 1. ff. de acq. poss.

LEX LXV.

1 *Transactio facta per dolum quando valeat, & solutum repetatur.*

2 *Dolus dans causam contractui quando annullet contractum.*

a **In summa.** a Quia ponit̃ quædã distinctio ad cumulum summationẽ ꝯgruã ñ recipit. ☞ Iste tex. maxime in ver. si aũt, est singularis. ☞ Opp. ad principiũ. q. hęc distinctio sit superflua, nã oĩa ista sub duob. mẽbris ꝯprehendebant̃. s. aut ob rẽ, aut ob cãm, vt š. eo. l. damus. Sol. concedo: sed hic plura expressit ad maiorẽ declõnẽ. † Op. q. transactio facta p dolum, valet, licet detur replĩo doli. l. sub p̃textu. C. de transac. Sol. dicit gl. hic ẽt, & in l. ꝯria. q. in l. 2. C. đ trãs. qđ hic qñ dolus erat ex parte actoris, ibi qñ ex parte rei. Rogerius dicebat esse idem vtrobique, p hanc l. & hoc videtur tenere Pet. dicẽs qđ trãsactio valet, tñ actori decepto p dolũ succurrit̃ p replicationẽ doli, reo vero per exceptionẽ doli. Ita intelligit l. sub prætextu. C. de transact. hoc nõ est verũ, q. a si reo succurritur p exceptionem doli anteq̃ solueret, soluens non repeteret, q. a tutus est b exceptione odiosa, vt l. q. exceptionẽ. sup eo. q. est ꝯ hanc l. Vnde alii d. t, q. hic est spãle in odium inferentis litem calũniose, vt transactio non valeat. Et hoc dicebat Iac. Bu. hic, postea in l. ꝯria dicebat sic. Qñq; dolus ꝯmittit̃ i calũniose litigando, & tunc non valet transactio. Ita loq̃tur hic. Qñq; dolus ꝯmittitur in inducendo aliquẽ ad trãsigendũ, & tũc transactio valet, sed succurrit̃ læso p exceptionẽ c doli, vel replicationẽ, d. l. sub prætextu. Nec distiguitur actor a reo, q. a l. illã dist. nõ facit. & hoc satis placet. Hoc. n. vr̃ velle hæc litera. Nã cũ recedere a lite sit illud, pp qđ dat̃, vel remittit̃ tã ex p̃te actoris, q̃ ex parte rei, ille, q. calũniose litigabat, dẽbat gratis recedere, er d go q. accepit, turpiter accepit. l. pe. š. de ꝯd. ob tur. cau. & iõ puto, q. nõ solũ ꝯdõne indc. sed ẽt ꝯd. ob turp. cau. repeteret̃. Sed qñ dolus ꝯmittit̃ in inducendo quẽ ad transigendũ, ꝓcedit d. l. sub præte. tu. 2 Contra hoc oppo. qñ dolus dedit cãm ꝯctui stricti iuris, valet ꝯct⁹, l. dolo. C. de rescin. ven. Sed transactio est stricti iuris, ergo &c. Sol. tñ p̃dicta, hic dolus non dedit cãm transactioni immediatẽ, quia non fuit quis inductus dolo ad transigendũ sed dedit cãm liti. Vñ đ alio e dolo loq̃t̃ hic q̃ ibi. i quo est alia rõ q̃ ibi. Fateor tñ, q. si q̃dẽ transactio p dolum est interposita super actione bonæ fidei, transactio f eẽt nulla. Nã sicut ꝯctus bonę fidei ẽ nullus, qñ dolus dedit ei causam, ita ẽt distractus, seu ꝯctus resolutus adhibitus sup eo ꝯctu dolo dan-

ADDITIONES

a In summa. Per istam l. in prin. Bar. elegãter dicit in extrau. ad reprimẽdũ. in ver. sũmarie, qđ si cã cõmittat̃, qđ cognoscat summariẽ, nihilominus nullus ordo iudiciarius substãlis dẽr omitti, licet esset secus i dilatione, & fi. lic. n. Iuciẽ nollũ casum repetẽnis omittit, & tñ dicit in summa. i. summarie, &c. ergo idẽ in casu nõ.

b L. qui exceptionẽ. Quidam contra, & melius, ut per Imo. in l. si quis cum alter. de uer. ob. Contrarium uidetur tenere ipse Bar. in l. sub prætextu. & l. fiue apud acta. C. d. transac. sed non m. retur allegari contrarius, quia ipsemet dat plures sol. uide eundem cons. 81. inci. calumniose se defendendo.

c A reo. Sed Bar. in d. l. sub prætextu. & in l. fiue apud acta, distinguit reum ab actore, & sic est contrarium.

☞ Ruer. Adde circa istam CONTRARIETATEM quod no. in d. l. sub prætextu, & Ias. hic saluat Bar. ab hac contrarietate.

d Pom. Turpiter. Vide Pan. cons. 1 c. 2. uo. & cõs. 15. e. uo. & cõs. 133. in 2. dub. e. uol. Rue. Sol. sm p̃dcã. Ista solo ẽ cõiter re p̃bata p Doc. i d. l. sub p̃textu, ut no. Ias. hic.

e Pom. Fateor. Vide aliqd per Alex. in l. si quis cum alter, in p in. ff. de uer. obl.

f Nullus. Vide Bar. in l. b emptiore, in prin. supra de pac. & in l. sub prætextu, de transact. Lud. in l. si cum dotem. §. si ubertatis. sol. matr.

a lo dãte cãm, est nullus. l. de tutela, & ibi no C. de in integ. rest. mi. Sic põt intelli q. no. in d. l. sub pte tu. C. de trãs. in eo, q. dicit transactionẽ nullã. & actione de dolo agi ad repetendũ, q. ẽ datũ, sicut in

b ɔ̃ctib. bonæ fidei dr̃ i l. & eleganter. i prin. s. de dolo. Op. C. d plus peti. l. 1. Sol. ibi fuit trãsactũ sup d dolo, nõ tñ p dolũ in verã solonẽ

ADDITIONES.

l. de tutela. Est de hoc casus no. in l. si cum dote ti. § si ma: er. inf. sol. mat.

a Eleganter. Vide gl. in l. actione. C. de transac.

b *Error in causa non obligatoria non inducit repetitionem.*

1 **§. Id quoque.** Prosequitur a. mẽbrum summę, &c. † No. ex hoc §. q. error in cã nõ obligatoria nõ inducit repetitionem, vt dixi in l. damus. s. e. Et intellr nõ oblatoria de iure ciuili, vel naturali: licet sit obligatoria illius gñalitatis, qua bñfacientib. ad remunerãdũ tenemur, vt patet ex hoc text. Quærit gl. q d si alias donaturus non erat? Dic vt dixi in d. l. damus. s. eo.

§. Sed & agere. Vtrum datum pro conditione implenda repetatur cõdictione indebiti, vel ob causam? dic vt dixi. sup. e. l. is cui. & tangitur per gl. j. in l. fi.

§. Quod ob rem. Hic dr̃ de tertio. Istud est examinatum s. in tit. de condi. ob cau.

§. Ei, qui. Hic incipit tractare proprie de condi. indi. Quærit gl. quo iure veniunt fructus. & partus? Respondet, iure actionis. Vidistis in l. indebito. in prin. s. eo.

a **§. In frumento.** a Iste est no. †. Primo oppo. in obligatione dandi, re perẽpta, agitur ad ipsam rẽ, nõ ad æstimationẽ, l. si seruũ. §. fi. de ver. ob. & l. pe. s. e tu. 2. hic autẽ dicit agi ad pñũ, quare male Quidã cõcedunt ɔ̃rium, & dñt, q. hic ad frumentũ, & ɔ̃sequit pñium. Et ita dñt Vltra. nõ. in l. vinũ. si cert. pe. s. q ẽ destruere istũ tex. & iõ dico, q. pñium repetit. Ad ɔ̃riũ rñ. q. i ɔdõne ide. nõ ẽ ipsa res soluta i oblone, sed id i quo q̃s est locupletior, vt j. l. px. & s. e. l. si nõ sorte. §. libertus. Sed hic, re ɔ̃sũpta, q̃s est locupletior i pño, ergo pñũ repetit, qd est in oblone, hoc sentit gl. i l. i hac. i fi. j. de trit. Opp. qñ solui q̃titas, repetit tantundem, nõ æstõ, vt l. q. idebitũ. s. e. sed frumẽtũ est q̃titas: ɔ̃sistit. n. in pondere, numero vel mẽsura. l. 2. §. mutui datio. s. si cer. pe. ergo dẽt tñdẽ repe. Sol. cũ gl. hic frumentũ soluebat vt debitũ in spẽ, secus si vt debitũ i gñe, vt in ɔ̃rio. Dubito de hac solone. Possumus forte d'cere, q. in q̃ntatibus, quarũ æstimatio variatur, vt in frumẽto, vino oleo, & sic pcedit h c §. ne reus ɔueniat vltra q̃ sit effect' locupletior. ɔ̃ naturam ɔdõnis indebiti Contraria loquunt in pecunia, cuius æstimatio nõ variat, sed p ipsam aliæ res æstimant. l. si ita. j. de fideius.

ADDITIO.

a In frumento. Adde Bar. sup. eo in l. quod indebitum.

1 *Locans indebite ab alio. vel at simpliciter domum alienam habit ante, qualiter conuenatur.*

a **§. Et sic.** a Tenementi hunc. §. & no. ipsũ ad hoc. Habitasti i dome mea, certe si q̃dẽ eã habuisti locatam ab alio

1 i q d iuris sit, habuisti in l. i. vrbana. s. e. Si habuisti a me, si quidẽ in debite, repetit q̃ti ɔ̃ducturus fuisses, ut hoc. Sed si non habuisti a me, sed simpli t habitasti, putarẽ agendum ɔ̃dictione sine causa ad id q̃ti conducturus; fuisses, arg. huius. §. & j. tit. . in l. 1.

ADDITIONES.

Et sic Si indebite, vel sine cã habitasti domũ me qualẽ pensionẽ soluere dẽs, an quanti locaturus fuissem, an q̃ti cõducturus fuisses vide q dixi in l. serus electione, §. fi. de leg. 1. & q. oo. Bar. in l. in hac. de damanse. vide l. creditor. & q. ibi Bar. & Bal. C. de pig. ac. & vide Bal. n imo. i l. contractus, C. loc. vbi ponit, quod vxor habitãs post mortẽ viri in domo locata viro, tenetur ad pensionem competentẽ taxandam officio iudicis, nisi iure familiaritatis habitauerit cum hæred. viri. Et ad Bar. hic adde Io. And. in tit. de loc. §. postquam. in add. secundum Ros. & Bal. i l. cum quæritur. § qui impleto. inf. loc. adde Spec. in tit. de p. g. §. 1. circa fi. Pom. Vide Alex. cõs. 118. in 4. vol. & cons. 42. in 3. vol. & cons. 180. in 2. vo. Rom. cons. 168. & Alex. cons. 180. in vol. 1. & cons. 3. col. fi. vol. 5. & Rom. cons. 423.

† Claud. Conducturus. Vide Alex. cons. 618.

§. Si seruum. Op. q. nõ potuit manumittere, q non fuit dominus, vt j. de ɔ̃d. fur. l. qm̃ Sol. vt in gl. Op. de l. si is. cui. j. de don. cã mor. Sol. aliud in donatione cã mor. vt in gl. Tertio op. Insti. de leg. § si res legata. Solu. aliud in hærede, q hẽt commodum a defuncto. Ita dr gl. hic. Cõtra istã solonẽ vĩ l. q in alterius. j. de reg. iu. Sed dic. vt plene no. ex de reg. iu. c. cũ quis. lib. 6. Verũ tñ fm illa, q̃ ibi dñr, restat solũ illius § . ɔ̃ l. qui scit. j. de vsur. in quo iste successor pœssit ad actum vo untariũ, & tñ excusat ab ignorantia. Sed dic. q. hic est rõ, q a ignorantia successoris habuit ortũ ex negligentia pdecessoris, q̃ pponderat. Nã hic successor debuit ɔ̃re fere pdecessorẽ plene inq̃siuisse anteq̃ solueret, ar. inf. de pba. l. cũ de indebito. §. Nõ n. successor tenebat hic esse diligẽs & pquirere de remedio ɔ̃petenti, volenti secũ tractare in obligando ipsum sibi. imo potius si sciret, dẽret dissimulare. ex quo tractat cũ eo. Si tñ tractaret de piudicio alterius. q̃ cũ quo ɔ̃hit, tũc dẽt esse curiosus, & diligens. l. dol. in fi. de noua. cũ l. 3. §. sed sic accepit. s. de in rem ver. hoc ɔ̃rium plene examinaui in l. si seruum. §. de illo inf. de ver. ob.

LEX LXVII.

Stichus. Datũ p libertate ab eo, q. postea repetitur igenuus, repetit. h. d. Quæro. qua actione repetat? Dñt q̃dam ɔdic. indeb. vt sic faciat ad t tulũ. Alij dñt. condõne ob cãm. q a fuit datum ob cãm de futuro, non ob cãm de pterito. Et in hoc residet glos. Mihi plus placet prima opin. quia l. in dubio debet intelligi sm naturã itẽli, in quo posita est. & ad illam actionem debet referri, vt l. Imperator. j. de in diem addic. & ita hic intelligatur de condi. inde. Pro hoc facit s. eo. l. is cui. & ibi de hoc plene dixi.

§. Tutor. Si res mea ad te sine cã puenit, & desinit mihi aduersus aliũ esse ɔ̃sultũ, a te repetã. h. d. Quæro qua

a actione aget iste tutor? a Potes itelligere, qd agat ɔdõne sine cã ex æquate. l. si me & Titiũ. s. si cer. pet. Oĩa n. hic ɔcurrũt, q a ad illum creditorẽ puenit indebitũ ex cã lucratiua. nec est tutori ɔ̃sultũ aduersus alium nec imputat in rõne tutelæ. Possumus ẽt dicere. qd agat vtili ɔdic. inde. cũ pupillus ratũ nõ hẽat, cuius noĩe gestũ est. l. si procurator. Ita vĩ sentire glo. si absentis. C. si cert. pet. & no. s. eo. l. si pcurator.

ADDITIO.

Meno. Mihi. Curt. iun. cons. 5. nu. 26. circ. med.

a Tutor. Ad huius intellectum, uide Bar. in l. dominus, io fi. s. eo.

1 *Procurator in rem suam est etiam ex parte rei.*

2 *Procuratori in rem suam datur condictio indebiti.*

3 *Vltimo soluenti datur repetitio indebiti.*

§. Titius. Duob. idem debitũ soluentibus vltimo soluenti repetitio conceditr h. d. † No. ex parte rei esse pro-

1 curatorem in rem suam. Facit. s. famil. ercis. l. plane. de procu. l. si

2 actor. & idem ibi no. † No. procuratori in rem suam indistincte dari condic. indeb. † No. vltimo soluenti dari repetitionem. De hoc

3 vidistis etiam in l. cum duo. s. eo.

1 *Condictio indebiti non tollitur per promissionem de nõ mouendo controuersiã.*

2 *Clausula, & renunciauit conditioni indebiti, & sine causa, actioni in factum, & omni alij auxilio, apposito in contractu, quid operetur.*

3 *Clausula, sciens se ad infrascripta non teneri, quid operetur.*

4 *Verba contractus debent intelligi, vt non contineant repugnantiam.*

5 *Cautela vt apponatur clausula ad hoc, vt tollatur conditio indebiti.*

6 *Clausula, nihil pmiserũt facere cõtra diuisorẽ, nõ impedit petitionẽ i dicem.*

1 **§. Idem quæsitũ est.** Iste est solennis §. Per † pmissionẽ de non mouendo ɔ̃trouersiã, nõ tollit ɔd. indeb h. d. Vel sic, Gñalis pactio non porrigit ad inexcogitata. h. d. Ia. Bu. Rõ huius §. est, q a nemo vĩ renũciare iuri, qd sibi ignorat ɔ̃petere, vt s. de inoffi. test. l. mr̃. ver cæterum q̃s. Gl. nõ dñt hic aliqd. Sed q̃ est rõ huius § Possumus dicere, q in gñali remissione nõ veniũt ea, q̃ q̃s sibi ignorabat ɔ̃petere. l. mr̃. s. de inoff. test. & s. de pac. l. tres frẽs. Sed hic q̃s ignorabat sibi ɔ̃pe-

a tere ɔdi. inde. ergo &c. Istud a nõ vĩ verũ, q a põt esse aĩus remittendi ẽt incognita, vt l. sub ptextu spẽi ũ. & ibi no. p Doct. C de trãs. & cut pr̃ põt hẽre aĩum prætereundi filios, si quos hẽret, ẽt si ignoret, se eos hẽre, vt l q iure militari. j. de test. mil Vñ credo, q pprior rõ sit, q a ea rõne, qua pmittit indebitũ, eadẽ rõne apponit istã clam, & idẽ b error est i vtroq; merito dat ɔd. ind Facit l. doli mali exce

b

† ptio. i ver. diuersũ. de noua. Et p hoc puto, † q illud qd apponitur c hodie in ɔ̃ctib. videlicet, & renunciauit † ɔdi ind. & sine cã, actioni

c

2 In factũ, & omni alij auxilio legũ, & c. qd p hãc renũciationẽ, ɔd.

d ide. ñ tollit. Cas' ẽ hic. Nã idẽ error, q est i pricipali pmissione, est i hac renũciatiõe, & sicut idebite pmisit, ita indebite renũciauit. & ɔuenit. Vñ ut pdicta cessẽt, notarij i pri. ɔ̃ct' dñt sic. † Tiu' sciẽs se

3 ad Irascripta ñ teneri, f pmisit, &c. vt p hoc tollat ɔd. id. q ñ dat p

e

f mittẽti, vĩ soluẽti sciẽter, vt s. e. l. j. & l. fideicõmissũ. & j. de re. iu l. cuius

ADDITIONES.

Meno. Scripsi. cons. 37. nu. 131.

a Poma. Istud. Vide Alex. cons. 21. 1. vol.

b Eidem. Vide Alex. cons. 42. in 1. vol. Ang. in 1. vol. in cons. 93. Meno. Dec. cons. 475. nu. 29. & 39. Barb. cons. 76. col. fi. Ruyn. cons. 106. nu. 10. & 1. Soc. iun. cõs. 156. nu. 20. li. 2. Capic. decis. 159. nu. 42. Scripsi, in cõs. 2. nu. 260.

† Claud. Hoc puto. Vide Are. in l. si quis cum aliter. de ver. obl. infra.

c Apponitur. Imo. in c. cum contingat. de iureiur. Ruer, Adde, q ista renũciatio nõ tollit cõdictio. indebiti. & Bar. seq. Doc. cõiter, vt refert D. Ias. hic. Et idẽ procedit etiam si iuram fuerit interpositum fm Pau. de Cas. in cõs. 70. inci. viso pacto supra scripto, ver. 4. loco, & opi. Bar. est cõtra probata, ut no. Ias. in l. r. col. 2. s. eo. licet ipse teneat cõtrarium in puncto iuris.

d Poma. Renũciationẽ. Facit q no. Barb. cons. 28. in 1. vol. Et de isto artic. vide ali qd p Albe. post. Iac. de But. & Gul. de Cun. in l. 2. s. eo. ti. & Ang. hic. & Pau. de Ca. cõs. 181, inci. licet ista dña. Qui oẽs vñr tenere opin. Bar. & ab opinione Bar. hic durum est in practica discedere, vt dicit Ias. in d. l. j. ubi examinat hunc artic. Facit qd no. idem Bar. in l. si ex cautione. & ibi Pau. de Cas. C. de non nu. pec. quem sequitur Imo. in c. si cautio. de fide instr. Facit quod tradit Spec. in tit. de exce. § 2. ver. cæterum. Et contrarium tenet opin. Ful. hic, & Imo. quem alleg. hic Alex. in commento c. cum contingat, de iureiur. & in c. pen. de emp. & vend. Contrariũ tenet Are. in l. si q̃s cũ aliter. ff. de ver. obl. Et de isto artic. vide Ias. in d. l. j. in prin. & in l. si quis cum quis. C. de iur. & fac. ign. Facit ẽt qd no. Bar. p opinione sua hic in l. si quis cum aliter, infra de verb. obl. & Alex. in d. l. si quis cum aliter, & cons. 79. in 2. vol. Barb. cõs. 16. 2. vol. & Alex. etiam cons. 42. vol. 1. & cõs. 89. alias 80. vol. 3. Paul. de Ca. 240. col. 1. in 1 dub. in fine li. 159. ubi dicit, loquendo Bar. hic quod clausula, ex certa scientia, nil operatur in his quæ apparent ignorata.

e Poma. Sciẽs. De ista cla vide Ale. i l. sed & si q̃s. §. fi. ff. si q̃s cau. Pau. de Ca. cõs. 136. Ro. cõs. 7. Ale. cõs. 198. in 2. vol & late Fel. in c. cũ inter priorẽ, de excep. Et de ista clausula, vide omnino Alex. cons. 113. in 3. vol. & in cons. 4. in 1. vol. & 42. 2. vol.

f Teneri. Qñ notarij dicũt, sciens se non teneri ad infrascripta, facit quod no. in l. si quis cum aliter, de verb. obl. circa fi. & ad hoc in fi. adde quod no. Bar. in l. 4. §. fi. ff. s. si quis cau. no. Bar. in l. si dari, de verb. obl. & uide no. Bar. in l. mater. C. de rei uen. de eo, qui dicit, ex certa scientia, & spoote confessus fuit, p non præsumitur aliquis error, & statur instro, ibidem in 7. q. C. de rescin. uend. & p Imo. in l. 1. de uerb. obl. Adde qñ dicit ex certa scientia, illa hẽ pro causa, licet causa non esset expressa, ut uoluit Bal. cons. 417. incip. Io. Ramisius. lib. 4.

cui⁹ p errorē. Circa ᵃ pdictā esā qro, qd si J. ex serie ist̄i apparet q pmisit ob aliq̄ cām p̄cedē. ē obligatoriā, si vera esset, vt puta, dixit sic. Titi⁹ sciēs se ad J. scripta ñ teneri, pmisit decē Meuio, q̄ ipse Meui⁹ mutuauerat pr̄i dicti Titij cui⁹ ē hr̄s, si postea appareat I ludbiū qro an possit repeti. Rū. Dēs scire, † q verba, h q̄ apponūtur i ɔ̄ctib. dēnt itelli vt repugnātiā ñ ɔtineāt, s; dēnt adiuuari, vt ñ cōtineāt repugnātiā si pñt, vt in j. ɔlli. Cod. s. qb. Vñ cū dī, sciēs se ad J. scripta nō teneri dēt intelli, nisi ex cā J. scripta: † als cōtinerent repugnātiā l. vbi repugnā iā, de re. iur. Pro hoc J. q vt aut cla. l. j. §. j vbi dr̄, nulla exceptio possit opponi. & tñ ibi intelligit, nisi infrascriptę positæ i illo titulo. Et iō † si qs vellet cautare ista, dēret dicere, Et si aliquo casu appareat pdicta pmissa idebite, ex nūc donauit & dedit qcqd p ɔdi idi. i t tūc cā vt p errorē posset repetere, v̄t ex aliquo ɔ̄ctu l. si qs cōnes de l. leg. In casib. aūt pdictis, † i qb. dixi dictas clas ñ operari, eēt cer ū & idubitabile, qñ ille, cui pmit ī, eēt i dolo, d. l. tres fr̄es. ff̄ d pac. Vł si error pcederet ex testō icognito. l. si. C. de reb. cre. & ff̄. de trāsl. l. d his Vltimo scias, q hęc est vna de legib. quas allego p opin. q̄ teneo ɔ̄ Dy. ī l. q Romæ. §. duo fr̄es de ver. ob. vt illa verba, pmiserūt † nihil facere ɔ̄ diuisionē, nō impediāt fideicōmissi petitionē ex testō ɔ fr̄no. De liberatione aūt gñali dixi in l. si ex plurib. de solu. & in l. si de certa C. de transf. dic ut ibi.

ADDITIONES.

Meno. Socin iun. consi. 29. nu. 8.

a Circa No. insrim debere sic intelligi, ne repugnantiā contineat. De quo uide Ale. consi. 27. in 2. uol. & consi. 82. in 2. uol. & consi. 141. in 5. uolum. & consi. 180. in 5. uol. Are. cōsi. 90. & cōsi. 7. in pein. Raph. Cu. consi. 7. in 2. dub Ro. cōs. 17. inci. in cā uertēte, ver. hī dicēdū. & uer. seq & Soc. consi. 3. col. 1. & Putei in l. si. C. de eden.

b Verba. Et facit q no. Cy. & Bal. in l. cum falsa. C. de iur. & fac. ign. Quid aūt operetur generalis renunciatio, & omni legum auxilio, uide Bal. in auth. mari & autæ. C. quando mulier tu. off. fungi potest. Adde, quid operetur renunciatio generalis. Bal. consi. 4 lib. 5. Spec. in lib. de renunc. §. 1. uer. cui.

Meno. Vide Soci. sing. consi. 43. nu. 15. li. 4 & tradit Soci. l. si qs ita nu. 6 ff. de uer. ob, Dec. consi. 60. & consi. 357. nu. 2. cōsi. 349 & consi. 385. nu. 4. Soci. sing. consi. 177. col. pe. li. 2. Paris consi. 16. nu. 10. li. 2. & cōsi. 83. nu. 26. eo. cōsi. 91. nu. 27. li. 2.

c Ruer. Donauit. Volt ergo Bar. constituere differentiam, an quis renunciet condictioni indebiti, an uero donet & in hoc casu Ias. hic in si. no Bar. sibi CONTRARIVM in l. si quis cum alter, J. de uerb. obl. & ibi idem no.

† Clau. In casib. Vide alios casus, i qb. gñalis renūciatio nō p̄iudicat, Ro. consi. 260.

1 *Restitutio concessa super principali, ad accessorium non extenditur, & nu. 3.*
2 *Examinari quæ possunt finita causa principali.*
3 *Iudicis officio quod debetur, an possit in compensationem deduci.*

§. Lucius Titius. ᵃ Restō † ɔcessa super principali, ad accessoriū nō extēdit. Itē q p in inte. rest. qs posset ɔseq, nō posset i ɔpensationē deduci. h. d. iste no. §. Op. q si minor fuit læsus i sorte cadē rōne in vsuris. l. eos. in prin. C. de vsu. & C de legi. l. nō dubiū. Sol. dicit gl. fateor, q ēt in vsuris p̄t peti restō, sed hic nō fuit petita, posset ēt de nouo peti, vt glo. dr̄. Contra hoc † opp. de l. 4. C. depositi. ᵇ gl. soluit oo. & tene mēti, q̄dā veniūt expediēda † offō iudicis mercenario, & illa ñ pñt examinari finita cā principali, d. l. 4. C. dep. & l. terminato. C. de fru. & li. exp. Quædā veniūt terminādā p offm̄ iud. nobile, & tūc licet sit finita cā sup principali, adhuc durat offic. iud. nobile super accessorio, & illa bñ poterit expediri finita cā pricipali, hic efficas⁹ hic, vide gl. & no. cā ibi, posset tñ dici. Ad hoc facit q dicā J. de re iudi. l. q iussit. Nā ibi dico, pone, q iudex ex offō nobili aliq̄d iubet. v. g. dat tutorē, cui pmittit alienationē, & si vult reuocare, p̄t &c. dic vt dixi de hac q. Op. J. de ɔpē. l. q i diē §. si rōnē. Sol. hic posset peti si eēt idebitū, sed nō apparet idebitū, an q̄ dēt restō, ergo &c. Opp. sublato pricipali tollit accessoriū, † c vt l. eos. C de vsuris. ergo hic ᶜ restō ɔcessa sup pricipali, v̄r ɔcessa ēt sup accessorio. So. qñ ab initio pricipalis eēt nulla, ēt eēt nulla oblō vsurarū. sed qñ ab initio fuit valida pricipalis & accessoria, rest. i inte nō eēt tātæ potētiæ q ᵈ tollat accessoriā. l. j. & 2. C. d fideiu. mi. & hic. Ad fi. op. oē q debetur d natr, p̄t ɔpēsari. l. ēt. J. de ɔpen. sed hic dētur, qa p̄t fieri restō i vsuris: ergo &c. Sol. gl. dī, nō debet an restōnē petitā, & iō nō pōt ɔpēsari. Sed qd dices de alio q dēret iudicis † offō, an posset i ɔpēsationē deduci? Rñ offic. iud. p q ɔcedit restō, hēt tollere quoddā obstaculū, q obstat d iure cōi, als ñ dare ī restō. l. i cāç d minorō d eo nō pōt opponi ɔpensatio, donec illud obstaculū oīnō tollat. Sed si als directo deberet, p iudicis offi. posset in ɔpensationē deduci. J. de ɔpen. l. si ambo. §. pen. l. fi. & l. pecuniā. & J. d fur. l. si seruus. §. j.

ADDITIONES.

Menn. Bar. Soc. inter consilia Mariā sen. consi. 93. col. 7. circa fi.

a Poma. Lucius Titius. Idē no. Ro. fió. 591. & uide ad qd alleg. hanc l Pan. consi. 35. in prin. in 2. uol. & Are. in l. si filius qui patr. J. de uulg & pup. & Soc. consi. 3.

† Clau. Cōtra hoc. Glo. hic a Bar. alleg. dicit singularē Bal. in c. nostræ. de positu. fila. C. depositi. Et uide omnino sing. pec Mod. in l. cum in una. ff. de appel. & Ang. & Imo in l. Paulus. la 1. infra de re iud.

c Accessorium. Si quis restituitur super principali, non uē restituens super accessorio, quod no. Secus in remedio opposito l. fi. C. qñ pecu. & ibi Bal. in 1. q. qui dicit hunc tex. singularem, & sic no. bene, q extincto principali, extinguitur accessorium, si principale est extinctum iure cōi, secus si iure speciali, uel singulari.

d Debetur. An quod debetur offic. iudic. possit deduci in compensatione. uide Bar in l. etiam. C. de compen. & ibi etiam Bal. & Bal. in l. fi. ad fi. eod. tit.

De condictione sine causa. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Condictio sine causa licet sit generalis, tamen est species ab aliis separata.*
2 *Condictio sine causa concurrit cum condictione certi, & incerti.*
3 *Condictio sine causa quando habeat locum in contractibus innominatis.*

Est & hæc. Hæc est spālis condō. & ɔcurrit cum ɔd. īde ob causam, & ob tur. cau. h. d. In text. ibi, est & hæc species ɔdōnis dic. i. spēs, seu ɔdō per se distincta ab aliis ɔdōnibus. Et si q̄rat i quibus casibus hēt locū, rñ. si q dē sine cā, &c. vt in tex. Opp. q † hæc ɔdō ñ sit specialis, imo gñalis, qa ɔcurrit cū aliis, vt hic pa et in tex. Sol. q̄ hic dr̄. est spēs ɔdōnis expone vt dixi, q ē spēs distincta ab aliis, licet hæc gñalius ɔpetat q̄ ɔpetāt illę. † Quæro, vtrū hæc ɔdō ɔcurrat cū ɔdōne certi. Rū. sic qñ p hanc ɔdōne petit certū l. certi ɔdō. i prin ff̄ si cer. pe. Quæro, vtrū † hæc ɔdō hēat locū i ɔ̄ctib. innoīatis. Et v̄r q sic, vt hac l. hr̄ qñ ista ɔdō ɔcordat cū ɔdōne ob cām, nō hēt locū, sed alias pōt habere locū in ɔ̄ctib. noīatis. vt dicā J. l. pxi. Venio ad ver. q aūt. & op d l si nō forte. §. libertus. ff̄. ti. 1. Sol. vt i gl. Venio ad ver. fine aūt. & opp. de l. cū filii. 9. hr̄s. d leg. 2. Gl. ñ soluit: tu dic q hic deuenit ad talē finē qui se non ɔpat t cū principio. Vñ paria sunt, ab initio ñ fuisse, vel ex post facto ad talē fi. deuenisse, i ɔ̄trio deuenit ad talē finē, q se ɔpatit cū prin. op. ff̄. ti. 1. l. fi. Sol. ibi nō deuenit ad causam antequā restitutio petatur.

ADDITIO.

Meno. Est Lor. ot. de pact. nu. 1. 29.

a Contractib. Vtrum hæc condō habeat locū in cōtractib. nominatis, & quale forma re debeamus libellū in hac condōne. uide Bald. in l. edita. de eden. & cui incumbat onus probandi cām non subesse, uide no. glo. & Bal. in l. 2. C. de don. ante nup.

LEX II.

1 *Condictio sine causa quando detur contra ea, quæ veniunt in sententia.*
2 *Condictione sine causa condicitur æstimatio soluta.*

Si fullo. Si res, pro qua solui æstōnē ei, a quo cām hēo, ad eum redeat p̄t agi actione ex eo ɔ̄ctu, vel condōne sine cā ad rē solutam. h. d. & est multum no. Op solutū p sniam nō repetit, a l. 1. C. de ɔd. inde. & l. si fideiussor. §. in oib J. mand. Sol. dr glo. hic fuit ɔuentus ex iudiciū. vel dic q ɔ̄tra loquunt in ɔdōne inde. hic i ɔdōne sine cā. quod no. qa ɔd. ind. nō dat ɔ̄ sniam, sed ɔdō sine cā sic. Ita intelligūt gl. nr̄æ hic, & in ll. ɔ̄triis, & in l. si fine. §. 1. J. rē ra. ha. Doct. † Mod. dīnt alr. & melius, q nulla ɔdō dat ɔ̄ ea, q̄ venerūt in sniā. vñ si p ɔdōnē dr̄ male iudicatum, ɔdō cessat, vt l. 1. C. d ɔd. ind. & d. l. si fine. §. si pcurator per iudicē. sed qñ p cōdō. fine cā, & hic est casus. Nā fullo confitetur se ɔdēnatum, & bene ɔdēnatum, tñ de nouo res peruenit ad dñm, & sic dt cām deuenisse ad non cām. Sed si venerit cōtra sniam, non audiret p ɔdōnē sine causa, sicut nec p ɔd. inde. Ita no. Doc. in l. 1. C. de condi. inde. & bene. Opp. ɔdō non dēt hr̄e locum, vbi ɔpetit actio ex eo ɔ̄ctu. ff̄. ti. 1. l. qui inuicem. Sol. ibi in ɔd. ind. hic i ɔd. sine cā Vel verius dico, q istæ actiones ɔpetunt ad diuersa. † Nam p ɔdōnem sine cā cōdr̄ æstō soluta, ut hic, p actionē ex eo ɔ̄ctu agitur alternatiue, ut reddat rem vel æstōnem, vt in l. in ɔmodato. §. fi. J. cō. & ibi videbitis. Op. q non hēat locum actio psonalis, sed Publiciana vel vtilis in rē. ff̄. de rei. ven. l. si culpa. Sol. dt gl. ibi soluit æstōnem ille, qui a non dño causam hēbat, hic soluit æstōnē ille, q a dño cām habebat. Et itelligit Cy. hoc esse verum, si post solutā æstōnē res peruenit ad fullonem, anteq̄ reuerteret ad dñm. Ita no. ipse extra de reg. iur. c. pro possessore. in 5. q lib. 6. q q̄tum ad legē nr̄am est diuinare. Dicā de hoc in d. l. si culpa. Tu tñ tene sol. gl. hic positā. Et eius ratio est, qa ille, q habuit cām a me, vt ɔmodatarius, fullo, & sil̄es ɔueniunt rōne culpæ, & ideo soluēdo æstōnē. v̄r soluere æstōnē culpæ, & non rei, ideo eis nō dat in rē vtilis, sed psonalis, vt hic dī. Sed ille, q cām non hēt a me, cōuenit rōne rei tanq̄ possessor, & iō soluendo videt soluere æstōnē rei, vt rei ñ vt culpæ. Ita intellexit Hug. antiq. gl. licet glo. ñ referat, vt dicebat Iac. But. Quæro vtrum dēat actio cedi, seu reddi ei qui soluit æstōnē rei? Gl. tāgit hic, & Dy. i d. c. p possessore, & il is qui dolo. ff̄. de rei ven. ego autē dixi in l. in deposito. J. de re iu. Dic ut ibi.

ADDITIONES.

a Non repetitur. An solutum per sententiam, possit aliquo casu repeti condi. sine causa, adde Bar. in l. 1. §. denique. J quod vi aut clam. in fi. & quod no. dixit Bar. in l. 1. natus, in 1. q. ff. de accus. & omnino Bar. & quæ ibi dixi in l. Iohanni. uerum deintore n. ff̄. ut. 1. Adde Bal. consil. 76. lib. 3.

b Aestimationem. Sed Bart. in l. in commodato. §. fi. tenoit etiam competere vtilem actionem in rem, de quo uide per Bar. in l. 1. infra pro empto.

LEX III.

1 *Totius ad totum iur, idem est quod partis ad partem, & nu. 3.*
2 *Obligatio sine causa quando sit ipso iure nulla.*
4 *Condictio incerti, an sit proprium nomen actionis.*

Qui sine. Qui sine causa in totum, vel in partē oblr. liberōnē condicit a h. d. No. q idem iuris est † de toto quo ad totū n. q de pte quo ad partem, ut hic & ff̄. de rei ven l. q̄ de tota. op. q nō sit necessaria ɔdō cum oblō sine † cā sit ipso iure nulla. l. cum de indebito. In fi. J. de pb. Sol. intellige q hic fuit cā expressa, q̄ in veritate erat nulla, qñ autem cā nō exprimit, dr̄ in l. hactenus. J. de cōll. pec. † Opp. & v̄r q nō sit idem iuris d pte quo ad partem q est in toto quo ad totum, ut d. l. q̄ diu. C. de distrac. pig. Gl. nō soluit. tu solue, q in his, quæ sunt oīno diuidua. idem iuris est de parte quo ad partem, q est de toto quo ad totū. Ita loquit hic. Sed in his q̄ aliquo mō sunt in indiuidua hæc rła nō pcedit, vt in l. ɔ̄tra, pbat in l. in execu-

tione

ADDITIO.

a Poma. Condicit. Vide cons. 102 vol. 1.

LEX II.

1 *Furiosus, & infans sunt necessarij heredes.*
2 *Citari non potest furiosus, sed eius curator.*
3 *Infans vel furiosus qualiter conueniri possint.*

1 **Cundictione.** Qui nō pt furtū ɔmittere, pt hac actione ex alterius psona teneri.h.d.† No. φ furiosus & infans sunt necessarij hr̃des. No. φ cū eis nō pt agi, & sic
2 no.nō valere † citationē factā de furioso, sed dēre citari curatorē, ut j.dicā. Opp.a φ hēat bñficiū abstinēdi, vt Insti. de hære. qual & diff. §.sed & his. Solu.ɔcedo sed hic loquit̃ in rigore iuris ciuilis,
3 nō ɔsiderato bñficio abstinēdi. Quæro, quær possit agere ɔ infan
a te, a vel furiosum? Rñd ɔ infanti ɔuenit tutor. l. j. §. sufficit. de admi. tut. pro furioso curator. l. Lucius Locusta. §. fi. de leg. 2. J.

ADDITIO.

a Infantem. An infans, & furiosus possint citari, de infante uide Bald. in l. donatarum. C. de acq. poss. & vide s. proxi.

LEX III.

1 *In obligatione rem restitui potest res ipsa peti, etiam si sit perempta.*

Si condicatur. In ɔdōne furtiua hr̃ rō interesse ɔsistentis in lucro.h.d ✱ Vide tex. ibi, & piculū subeat dñs hr̃ditatis &c. itellige φ statutū erat certū tps a testore, vel a iudice intra φ dēclaradire. Vel qa duraret 30. an. fm formā l. si qs instituat. j. d her. isti.✱ No. id. qđ dt si mortuū hoiem ɔdicat quia ī oblonc, rē restitui, pōt peti ipsa res ēt re perempta. Dicam
a de hoc statī j. c. l. ī re furtiua. Scđo no. † φ si monachᵘ a decedat, añ
1 aditā hr̃ditatē, nō trāsmittit ad Abbatē, vl monasteriū, facit l. inde Neratius, ī pri. & §. j. ad l. Aql. & ibi dixi in l. cū nō solū. in prin. de bo. quæ li. & in l. j. de vul. & pu. & per Can. in c. in pñtia. de probat.

ADDITIO.

a Monachus. An monachus æquparet̃ filio, vel seruo. Et vltra ista adde gl. & ibi no. in l. Pedius, in fi. de arb. l. si lōgius. in fi. de iud. & Bar. in l. tutor. de bo. poss. & l. cū hr̃des. §. fi. in gl. de acq. pos. & in l. cū hi. §. eā trāsactionē. de trāl. l. §. 1. & §. fi seruus. de lib. leg. in l. 2. j. de acq. hær. Bal. in l. 1. C. q admit. & l. filius. C. de pac. & in l. cū alios de iudeis. in l. cū nō solū. in prin. de bo. q lib. Adde Bal. no. in l. fi. in fi. C. φ circa ɔ r Bar. in l. 1. de vul. & pup. & in l. 3. de acq. hær. & in l. si alienū. ff. de hær. instit. in prin. Hæc scripsi post Ro. in l. 1. §. itē æqrimus, de acq. pos. vide ēt Bal. in l. seruus cōis, de manu. vind. vbi dt φ seruus æqparat monacho in his q pñt monacho adaptari, & nō in alijs. Bal. i quodā suo cons. φ inc ip. monachus quidā, in quo dicit φ tanq volūtate carēs, æqparet̃ infanti, ɔ quo vr̃ tex. no. in l. 2. in fi. iuncta l. adoptiuū. in prin. s. de in ius voc. Abbas vero æquiparat̃ patri tan q legitimo administratori, fm gl. in l. fi præses. C. q̃uo, & qñ iud. qđ limita, vt per Bal. in l. cū non solū. C. de bo. q lib. Et pdictis adde no. per Can. in c. cum olim. de priui. el 2. & Bal. in l. cū proponas. C. de hær. inst. & per Doct. maxime Mod. in l. si. qui hr̃s. de acq. her. §. neque filius. & ibi Bar. in l. 1. §. per seruum. & l. quicquid. de acq. poss. & Bal. in l. ex repudiatione. C. de fideicom. Bar. in l. a. §. fi. in fi. de sec. tab. & Bal. & tmo. in l. fil o. n prin. de cond. & dem Bal. in l. Deo nobis. de epis. & cle. Bal. in l. seruus. C. de pac. & in l. filius, eo. tit. & in l. si liber. C. de cond. ob cau. Adde cui æquipararetur monachus vel. seruo, vel filio, Aug. latē, cons. 122. & cōs. 90. per Bar. & an retineat iura suitatis, cons. 316. incip. monialis, lib. 3.

LEX IIII.

Si seruus. Hac actione tenet̃ dñs ex psona serui, & dat̃ noxalis in eo, φ ad dñm nō puenit. Itē in pr̃e ex persona filii, & q furtū nō cōmisit, hac actione non tenebitur. h. d. cū duab. ll. seq. Ad hanc legē. in prin. op. de l. sæpe. in fi. de verb. sign. Gl. dat multas solenes. Vna φ ibi loquat̃ de ɔdōne. i. actione psonali, & hāc tene hic. Alij dñt, φ nō tenet̃ ɔdōne, nisi de eo φ ad eū peruenit, & hanc tenēt multi. Alij dicūt, φ præstans consiliū, vel
a opem, a non tenetur ɔdōne, ut hic, nisi in subsidium, commitente furtum existente non soluendo. Et hanc tenet Iac. de Are. hic,
b & videtur probare j. de peculio. b l. peculium. §. pen.

ADDITIONES.

a Opem. An præstans opem, teneatur condictione fur. adde Innoc. in c. querelam, de elect. refert Ang. in l. 1. in prin. de eo, per quem fac. erit, per illum tex. &c.
b De peculio. Adde & vide ibi Bar.

LEX VII.

a **Si pro fure.** a Decisio in actione furti non præiudicat in condictione furtiua. h. d. Op. de l. si duo. § idē Iulianus in prin. s. de iureiu. Sol. ut ibi.

ADDITIO.

a Si pro fure. In hac l. decidit Dy. quem sequitur Bal. φ remittens iniuriā, nō vr̃ remittere ius cōsequēdi dānū, qđ ex iniuria passus est. l. sed si vnius §. si ante. ff. de iniu. & ibi Dy. & no. Bal. i l. si vbi. §. t. de pac. & Bal. ī l. si domus. ff. de ser. vrb. pd. vbi dicit plus, & fortius, qđ etiā de mēte Spe. i tit. de ac. §. t. ver. sed si vulneratus. Pom. No. φ remittēdo iniuriā, non videtur remittere dānū, qđ pp illā passus sum. Meno. Cuiac. lib. 10. obseruat. c. 11.

§. Furti actio. Persecutoria non tollitur per pœnalem, nec eō, sed persecutoria per persecutoriā
a a bene tollitur. h. d. Opp. de l. apud Celsum §. Labeo. de dol. excē. Sol. ibi loquitur in pœna conuentionali, hic in pœna legali.

ADDITIO.

a Persecutoria. Vide ad hoc gl. in l. rei communis. inf. pro soc. & in l. 1. de fur. & in l. fi. C. de codic. & Bar. in l. 1. §. vnde quæritur inf. de publi.

1 *Actio ex delicto quando detur contra hæredem.*
2 *Condictio furtiua est ex delicto.*

a **§. Condictio.** a Hæc actio dat̃ ɔ hr̃dē, ēt in eo φ ad eū nō puenit, qualitercūq;, & qūocūq; res perierit, siue q̃ncunq;. h. d. Opp. dr̃ hic, post mortem, & sic innuit aliud esse ante morē, cuius ɔtiū dixerat ī hoc e. §. Gl. se inuoluit. Tu dic, φ iō dicit post mortē, qa oēs alios casus posuerat, ideo hunc volebat ponere. Siue ergo seruus viuat siue mortuus sit ante mortem furis siue post mortē, & postquam puenit ad hr̃dem, siue post mortē furis a anteq peruenit ad hr̃dē idem est. Opp. de l. qđā. §. i. s. de eden. &
2 c. l. sed nec legatarius. Sol. intellige hic de successoribus vlib † Op. a.
b actio ex delicto non dat̃ ɔ hr̃dē, nisi quatenus puenit ad eos vt l. i. j. de priu. deli. & C. ex deli. defun. l. i. Gl. dicit hic ideo, quia est ex va
c riis c figuris cāū, nō ex delicto. Hāc gl. reprehendunt oēs, vt Gul. hic
2 & alii, † qa ɔdō furtiua est ex delicto. l. 2 ambo. §. quoties. j. de cō
d pen. & l. si mulier. §. pe. j. re. amo. & ibi hoc tenet Dy. & leges, q dñt
e de actionib. quæ oriuntur ex uariis figuris cāū, loquuntur in casib. Fateor tamen, quod in condictione furt. ua est hoc speciale, quod detur contra hæredem, vltra quam ad eum peruenerit.

ADDITIONES.

a Condictio. Et an actio furti, & cōd. ctio furtiua, possint eodem libello cumulari, ui de Bal. quod sic in l. 3. C. de re iud.
b Contra hæredem. Idem no. in l. 1. in prin. ff. de ac. & obl. & Insti. de acq. §. 1. & idem dicas si non fuit furata res mea, sed quasi mea, uel mihi obligata, quia tunc incerti cōdō dat̃ cōtra hæredē, fm Bal. in l. 1. C. ex delic. fun. arg. l. & 10. §. Neratius. j. eod.
c Variis. Ad istud posuit ēt vnum exemplum Bar. in l. si me & Titi m. §. si cert. pet.
d Furtiua est. Et ideo dicit hic Bal. quod si statutum de maleficio non possit cognosci post mensem, et re non poterit etiam de condi. fur. Ad id tamen, quod dicit Bart. hic, vide glo. & Bar. in l. quod ab alio. inf. eo. tit.
e Quoties. Adde tex. in l. Gl. x c. § sed & si de delicto, inf. de fi. leiuf.
f Figuris. Adde etiam aliud speciale inf. eo. l. si seruus. §. 6. & ibi no.

LEX VIII.

1 *Rē restitui in obligatione, ēt re perempta, res ipsa peti pōt, & etiam æstimatio.*

a **In re furtiua.** a In oblōne rem restitui, & demū perēpta re, succedit oblo ad interesse, quod est ɔ furem, q̃tum res plurimi fuerit, & hr̃ rō fructuū h d.✱ No. tu inuenis ex fine huius l. quod fur est semp ī mora. vide te. ibi, corpus. n. ipsum præstari nō pt &c. dic præstari. i. tradi isto mō exponit̃ tex. j. de act. emp. l. empto. in princ. Et iō nota ex isto tex. φ in ɔdōne fur. debet fieri ɔcēo in libello, φ petat̃ cōdēnari ad tradēdū, & restituendum, &c.✱
1 Opp. & vr̃ φ dēat peti † ipsa res, non æstimatio. l. penul. s. de condi. cau. & l. si seruū. in fi. de uer. ob. glo. fatetur ɔtrium, φ sp ipsa res est in petitione, sed re perempta, æstimatio erit in solu. vide gl. Gul. hic, & Dy. aliter dñt, ut no. per Dy. in l. stiplones non diuiduntur, in magna dist. in 6. q. Ego ibi istum passum multum late examinaui, finaliter determinaui, quod ipsa res pt peti tanq pēpta, vt j. eo. l. 3. & hac ea. leg. ver. si ex cā. & j. e. l. si seruus. §. boue. j. re. amo. l. si ɔcubina. §. non solum. j. de ver. ob. l. inter stipulātē. §. vlt. quæ iura ɔcludūt ipsam rē posse peti. Dico ēt q æstimō poterit peti, ut hic. Nec ob. l. si seruum. in fi. de ver. ob, quia ibi loquit̃ rē dari, & eo modo. l. pe. s. de condi. causa da. hic uero in oblōne rē restitui, & sic in oblōne facti.✱ Qao casu pᵒ morā interesse vr̃ esse in oblōne, nedū i sol no. s. si quis ī ius vo. ñ ie. l. i. de ver. ob. l. quoties. s. si cer. pe. l. certi ɔd. ī pri. Et hec opi. ap. pbari vr̃ p Dy. ī l. si qs ab alio. §. i. d reg. iu. licet ibi ɔriū no. p gl. in verbo obligationib.✱ Qđ plene dic vt dixi ī d. l. stiplones nō diuidūt̃ de ver. obl.

ADDITIO.

a In re furtiua. Sed qđ si res nō est pēpta, nō tñ apparet, an succedat oblo ad æstimationem. Dic quod sic, fm Bar. & Doc. p illū tex. in l. si cōstante. §. si uxor. sol. ma. facit lex, cū res. §. pe. de leg. 1. Et ultra ista, vide Bar. in l. cū seruus de condi. ob cau. & quod no. bona gl. in l. rei iudicatæ. §. t. sol. ma. quam ibi singulariter p ndera tmo.

LEX IX.

In condictione. Hæc actio datur ɔtra hr̃des ɔ hereditaria portione, nō inspecto si ad eos minus peruenit. h d. Op. de l. 3. §. hr̃s. ɔmo. Sol. hr̃s tenetur ɔ hr̃d. taria portione, si ad eum minus peruenit, si plus, tenetur in plus, vt in ɔrio. facit l. si plures. j. de vi. & vi ar. Sed ɔ hoc opp. oblo rem restitui dr̃ continere indiuiduum, vt l. si duo. j. depo. sed oblones indiuiduæ non diuiduntur inter hæredes ɔ hr̃ditaria portione. l. 2. de ver. ob. ergo male. Solu. vt dicā in l. i. j. de depo. & dixi plene in l. 4. §. Cato. inf. de ver. ob. tangitur p Dy. in l. pro hr̃ditariis. C. de hær. ac. Op. oblones ex delicto nō dantur ɔ heredes, nisi quatenus ad eos peruenit. l. i. C. ex delic. defun. hic dr̃ ɔtrium, quare male. Sol. vt dixi in l. si pro fure. s. eod.

ADDITIO

M. no. Cuiac. lib. 7. obseruat. cap. 17.

§. Si ex causa. ✱ Iste est notab. §. & hoc habet in summa Fur a tempore furti facti tenetur q̃ti plurimi fuit audi, te non extante. Nam re extante, si minoris pretii res facta, est, condemnabitur fur ad rem, & ad id, quanti vnquam plurimi fuit tēpore furti facti, ar. s. si cert. pet. l. vinum, in fi. te Sed a tempore moræ quanti res plus valuit tenetur debitor. ergo &c.

LEX X.

1 *Condictio furtiua competit contra furem manifestum.*

a **Siue manifestus.** a Hæc † condō competit ɔ furem manifestum, siue nō manifestum, nisi possessio rei ad dñm sit reuersa. h. d. Querit gl. vtrum ɔ furem manifestū possit dari hæc ɔdictio in aliis casib. q̃ i casib. hic positis? Placē. φ nō, quia semper requirit̃ apprehēsio, vt fur dicat̃ manifestus. Gl. tenet ɔtrium, quia sufficit si ɔ furē surgat rumor furti facti, & sit visus, vt j. de fur. l. si quis in seruitute, & ibi dixi, quia potuit esse φ fur cum re subtracta aufugit, & sic posuit hic exempla indubitabilia.

ADDITIO.

a Siue manifestus. Adde ad illam l. Bar. in l. fur est manifestus. in princ. de fur. & in l. falsus. in prin. eo. tit.

1 *Condictio furtiua quando datur etiam re alienata.*
2 *Furti actio an extinguatur re alienata.*

§. Tandiu. Hæc conditio datur dño, & hẽdi eius ñ succes sori n singulari, & durat ẽt re alienata ex necessitate, secus si ex voluntate. h.d. vsq; ad l. & iõ §. Neratius. Gl. i. huius §. ponit casum, & iõ nõ eget recitatione. dic vt in ea. Op. ex glo. de l. huic scripturæ. §. ad l. Aquil. vbi re alienata voluntate durat actio l. Aquil. Sol. † Quædam sunt actiones, q non cõpetunt ad rem, sed ad æstimõnem dãni, vel iniuriæ occasione rei, & istæ durant ẽt re alienata. l. 3ria, cum dist. tñ, q̃ ponit Dy. in l. si tertius. §. si quis prius, de aqua plu. arc. & ibi dixi plene. Quædã sũt actiones, q 9petit ad rẽ ipsã, & tũc extinguunt re alienata voluntarie. Istã dist. facit text. in l. quæcũq; actiones. ʃ. de ac. & obl. Ex hoc † põt apparere so-3 qõnis formatæ in glo. an actio furti extinguat re alienata psi furi, vel alii extraneo. Certe non quia non competit ad rem, sed ad pœnam, occasione delicti commissi in re, arg. ʃ. arborum fur. cæsarum. l. fin.

LEX XI.

1 *Condictio furtiua non competit legatario.*
2 *Furti actio qualiter dicatur competere legatario. & nu. 5. (actio.*
3 *Cõtrectatione rei furatæ ex assidua, absq. mutatiõe domini, an nascatur noua*
4 *Furatus est quis equum Florentiæ, & illum duxit Bononiam, quod poterit Bononiæ co[n]ueniri.*
9 *Diuisio gl. in tres partes.*

Sed nec legatarius. Opp. q legatario competat ista actio. ʃ. de fur. l. si dominium. Sol. dicũt quidã verũ est ex noua 9trectatione, vt vbi. & nõ ex antiqua vt hic. Hæc sol. cõiter non tenet, q. a 3 gñalitatẽ istius legis, q̃ solum 1 pertinit rei ven. Vñ alii † dñt q ibi loq̃ in actione furti, q̃ 9petit legatario, hic in condõne furtiua q̃ nõ 9petit legatario, & hanc tenẽt oẽs. Sed q̃ est rõ dñæ inter actionẽ furti. & 9dõne furtiuã? glo. ponit 2 eam hic in fi. gl. dic vt in ea. Sed q̃ro, † & reuoco in dubium, vtrum a actio furti competat legatario, & qualr? In hoc sunt tres opin. Vna fuit, q legatario competãt duæ actiones furti: vna ex veteri, alia ex noua contrectatione. Secunda, quod legatario competat tantũ ex noua contrectatione, ei vero, qui succederet tit. vñ 9petãt duæ. Vna ex veteri alia ex noua 9trectatione. Tertia opi. est, q nullo casu ex veteri contrectatione daẽ actio nouo dño, ẽt si succedit tit. vñ.
b Examinemus ergo istas tres op. Dico primã opi. q legatarius hẽat duas actiones furti, i. ex contrectatione veteri vnã, aliã ex noua contrectatione. Probatur in l. si dñium. de fur. co. tit. l. si qs cũ hostiũ. §. 1. Hoc ẽt pbatur p sic. Nã si res subtracta reuersa est ad dñm, & iterũ ab eo subtrahat, cõpetunt eidẽ & 9 eundẽ & eiusdẽ rei occasione, duæ actiones furti. l. interdũ. la 2. in prin. ʃ. de fur. & hic reprobat eam. & primo rñdet ad simile inductum de l. interdũ, q a ibi fuerũt duo furta, cum possessio apud furẽ fuerit interrupta, qõ nña loq q possessio apud furem est 9tinuata. vñ ad ppositũ nõ facit illud simile. Præterea 3 opi. pdicta si verũ esset q legatario daretur ex noua cõtrectatione actio furti, & ex ueteri, eẽt 3 l. sed & hẽs de ser. cor. & iõ gl. recedit ab hac opi. Quidam tñ volẽtes hãc opi. sustinere, rñdẽt q aliud in actione serui corrupti, vt d. l. sed & hẽs. aliud in actione furti. Sed q equid ipsi dicãt, ista opi. est 3 casum. l. si is q rẽ. ʃ. de fur. vbi ex veteri 9trectatione nõ daẽ legatario actio furti. Nõ obst. l. si dñiũ q a intelligo dari legatario ex noua cõtrectatione, vt ibi no. Secũda fuit opi. Hugo. q legatario deẽ actio furti ex noua cõtrectatione, hẽdi vero ex veteri tñ qñ res esset legata. Si vero res nõ eẽt legata, 9peteret ex veteri, & ex noua cõtrectatione. & sic hẽret hẽs duas actiones furti. d. l. si dñiũ. & l. si qs cũ in hostiũ. §. i. ʃ. de fur. Probat hoc gl. p similitudinẽ de hẽde furis, q ex noua cotrectatione tenet furti. Ista opi. est vera, & eã teneatis. Sed 3 hoc, q dixi dari duas actiones 3 furti. op. gl. de l. ei q. ʃ. de fur. Gl. soluit multũ notab. & dicit † q d ex assidua cõtrectatione nõ nascit actio furti, vt d. l. ei qui, nisi dñium sit mutatũ. d. l. si dñium. cũ sin. & illud q operanr tẽ ad dñiũ tenerti illud ẽt operat mutatio dñii, q est valde notãdũ. d. l. ei q. Et illud est c multum notabile ad qõnẽ occurrentẽ quot. die. Aliqs † furatus est 4 equum in ciuitate Florẽtiæ, & duxit huc, vtrũ possit hic conueniri? vr q non, q a ab initio est nulli nata actio, & accusatio Florẽtiæ, & ex assidua 9trectatione nõ nascit actio furti noua. d. l. ei q. ergo licet hic contrectet nõ poterit hic puniri. Cõtrariũ vr verũ nã sicut mutatione dñii assidua contrectatione noua nascit actio furti, ita mutatione dñii, hoc est iurisdõnis rei principalis, seu mutatione territorii noua nasciẽ actio criminalis ad vindictã publicã, arg. l. qui sunt te. §. de sta. ho. & iõ tanq̃ de nouo 9trectans poterit hic puniri. Hoc idẽ dixi nbi in d. l. si dñiũ. de fur. Cõtra illud, q §. dixi legatario cõpetere actionẽ furti ex assidua contrectatione, op. ex gl. Rei hẽditariæ nõ possessæ nõ fit furtũ. l. hẽditariæ. ʃ. de furt. & de vsuca. l. si hõ. sed legatarius non possedit rẽ, ergo nõ hẽt furti actionẽ. Gl. in l. si abducta. C. de fur. & in d. l. si homo dr q hoc iõ est, quia facto furis 9tin 5 git, ne legatarius rẽ possideret. Tu vero clarius pro † decisione istius d passus, dic. Qñq; ille q est dñs rei nõ possidebat tpe furti facti. sed a añ possederat, & tunc ei cõpetit actio furti, vt l. falsus. §. si factũ. ʃ. de fur. Qñq; dicta re nunq̃ possederat, & tũc aut facto furis impeditus fuit, quo minus possessionẽ adipiscatur, & 9petit dño actio furti, vt hic vides i hẽde, & legatario, vt no. in l. si abducta. & i d. l. si hõ. Aut id nõ cõtingit facto furis, sed alio casu, vt puta, q a iacẽte hẽditate, rẽ surripuit, vel post aditã hẽditatẽ, & ante possessionẽ apprehensam, vel alio quolibet casu, & tunc aut ista res a nemine possidebatur 9templatione, seu respectu dñi, & ei non 9petit actio furti, vt d. l. hẽditariæ. Aut possidebatur ab aliquo 9templatione dñi, & cõpetit actio furti, vt l. si hõ. de vsucap. Et ex hoc pòtest colligi rõ, quare dñs 9trectando rem pignoratam, q̃ creditor nunq̃ possedit, 9mittit furtum, & tenetur furti. Certe rõ est, quia licet non possideat creditor, possidet tñ ipse debitor pro creditore, recognoscens illam rẽ obligatã, vt l. in actio. in fi. ʃ. de fur. & l. si is qui rẽ. in prin. e. ti. Mõ hẽs expeditã 6 † gl. in l. sed nec legatarius, quæ quia fortis est, dẽt diuidi hoc modo, quia primo format 3num de l. si dñium, & illud soluit duob. mo. Secundo in 2. sol. subintrat qõnem, qualiter actio furti transeat ad successores, & in hoc recitat tres opi. Vltimo ponit rationem diuersitatis inter condictionem furtiuam, & actionem furti.

ADDITIONES.

a Legatario. Et nota, quis dicebat Pet. in l. si hæredes secutus. de le. 1. quod si ante æ quisitionem legati, et post aditam hæreditatem res legata, fuerit furto subtracta, non competit actio furti legatario. Ita intelligebat illum tex. de quo ibi aliquid per Imo. dicentem, q esset maxima bonitatio ad istam materiam.
b Examinemus. Bar. inepte hic allegatur contrarius, per hoc quod dixit in l. si opera. ff de excep. dol. per quod vide eiusdem concordan. 44. inc. in alio casu.
c Notabile. Adde Bar. & Doc. in l. si abducta. C de fur. adde Bal. consi. 152. lib. 5.
d Passus. Contrarium tenet Bar. in d. l. si abducta. Et ex ista quæ hic habentur, colligitur Bal. in l. sub prætextu. la 1. C. de transa. in fi. q ex furto competit actio rei persecutoria alteri, quam domino, licet videatur contra hi. sup. no. & ibi no.
Ruer. Circa istam CONTRARIETATEM vide quod no. in d. l. si abducta.

LEX XII.

1 *Familiæ ercisciũ. communi diui. & finium regun. in iudiciis, an transferatur dominium sine traditione.*
2 *Contractus resolutio indicatur eius naturæ, cuius contractus.*
3 *Dominiũ in societate uniuersali, quæritur sine traditione. ita & in eius resol.*
4 *Emphyteutica si res diuiditur inter fratres, an debeat solui laudemium, & an possit diuidi, domino irrequisito.*

Et ideo. Assumo gl. in ver. retineas, quia pertinet ad decisionem tex. & op. q hoc mõ non procedat, nã dñiũ sine traditione nõ transfert. C. de pac. l. traditionib. sed hic si res erat subtracta, non potuit transferri dñiũ in sociũ, ergo remanet dñiũ cõe, sicut erat prius. Sed si diceres, possessionẽ esse translatã, ergo fuit reuersa ad dñm, & sic cessaret 9dõ furtiua, vt §. e. ti. l. siue manifestus. i prin. Gl. dẽt, q licet fuerit translata possessio, non fuit tñ inductus in 1 possessionẽ. Vel dic q fuit tradita socio. Vel dic, vt dẽt gl. & istud † est a multum notab. si esset verum, 2 q spãle est in istis trib. iudiciis fam. erc. fin. reg. & cõi diui. vt acquirat dñium sine traditione cũ possessione sola, ar. inst. de off. iu. §. si. certe ibi nõ dr sine tradõne. Quid ergo dicemus? Sustineamus hanc gl. Vos † debetis scire, q resoõ 3ctus b i indicatur eiusdem naturæ cuius est 3ctus. Vñ sicut dolus dans cãm 3ctui irritat 3ctum bonæfidei, ita resoõnem ipsius. l. de tutela. & ibi no. C. de in integ. rest. mino. Dixi vobis in l. in summa. §. tit. 2. Sed in societate † vbi hoc est spãle, vt dñium quæratur sine tradõne, qñ fuit 3 cõio, vt ʃ. pro socio. l. i. & 2. & no. ʃ. pro dote. l. 1 in prin. Eadẽ rõne c in resoõne ipsius societatis, q̃ fit p diuisionẽ transfert dñiũ sine tradõne. vt hic. Sed si poneremus rẽ, vel hẽditatẽ esse cõem alr, q̃ ex societate, tunc forte istud vltimum dictũ gl. nõ esset verũ sed dẽremus d tenere pcedentẽ soõnẽ. Vltimo teneamus mẽti hanc distinctionẽ de eo, qui alienat voluntariè, vel necessariè, q facit ad multa, & probatur ʃ. de dam. infec. l. cũ postulassem. §. fi. & l. peto. §. pdium. de leg. 2. Gul. inducit in arg. ad q. si plures hẽres fundum † emphyteuticũ 4 cõem diuidũt, vtrũ dẽat portio statuta per l. vlt. C. de iu. emph. Istam e q. pcedit al. a. s. vtrũ possint diuidere dño irrequisito. Et vr qđ non, f quia sicut nõ põt alienare aliis, ita nec inter se, arg. §. de transa. l. cum hi. §. sed si pluribus in 3rium vr per l. voluntas. C. de fide c. q vr verũ, quia rõ ppq̃ phibenẽ alienare in extraneũ, est, q a ille extraneus ñ hẽt necesse recognoscere dñm, vt no. Doc. in d. l. fi. de iu. emph. q iõ cessat, qñ vendit emphyteuta socio suo, vel fratri suo. Pro hoc facit q dr de feudis q̃ põt diuidi exceptis quibusdam, vt x colla. de prohibita feudi alie. p Fed. in vsib. feud. c. imperialẽ. §. præte. ducatus. Nunc ad propositum, an dñs dẽat habere portionem statutam p d. l. fin. de iure

ADDITIONES.

a Verum. Contra facit l. diuisionis placitum. de pac. & in l. si diuisionẽ. C. fam. erc. & l. si inter uos. C. cõ. vtr. od. q̃ tuea inducas per te. Sed ad ista iura rñ. q loquuntur in pacto de diuidendo, q quidẽ nõ erat efficax, nisi esset vestium traditione. Sed iste tex. & gl. loquitur hic in sẽra adiudicationis, & diuisionis, quæ est actiue est, per ea q̃ hñr in §. fi. inst. de offi. iud. & in l. ex hoc iure. de iust. & iu. Et q transferatur ex tali diuisione, vide Bar. in l. cum solus. inf. de vsuc. & hic adde Bal. in l. 1. C. com. ver. iud. & vide Bal. post gl. in l. 1. in fi C. de mor. don. Adde Rom. an si de contractu sit soluenda gabella, debeat solui de diuisione, cons. 181.
b Contractus. Vide Bart. in l. ab emptione. in princ. sup. de pact. & in l. in summa. in prin. de cond. indeb.
c Pro socio. Vide Bar. in l. traditionib. C. de pac.
Ruer. Adde dum Bar. dicit in contractu societatis transferri dominium sine traditione, quod ipse uidetur tenere contrarium in l. 2. inf. pro socio. Sed non est contrarius, quia ibi loquitur de traditione ficta, hic de uera.
Meno. Rui. consi. 173. nu. 15. lib. 1.
d Distinctionem. Adde Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de uerb. ob. in 2. q.
e In arg. Vide Bar. in l. pater. §. quindecim. de leg. 3.
Ruer. Adde, q cum decisione Bar. q Dominus nihil debet habere, tenent Doct. hic communiter, ut no. Ias. in d. l. fi. col. 12.
f Poma. Istam q. Vide Alex. cons. 84. 2. vol.

iure emph.dāt quidā q. dēt hēe a ꝓuocāte,& non a prouocato,arg. huius l.Guil vr dicere indistincte,q dn̄s nil dēat hic. ar.l.fi.C.de ſi- ogio.& in Auth.de liog.§.1.facit.l. qui erat.ſ. fam. ercif. Facit opti- me.C.man.l.p diuerſas,pat loqt de ceſſione,q̄ fit īter hēdes, & ſo- cios cū diuidūt.Nec ob.diſtinctio huius l.q a hoc iō,quia poterat ſi bi ꝓuidere agēdo ꝯdōne furt ua anteq̄ ꝓuocaret ad diuiſionē.Sed ille qui hēt cōem fundū cū alio nullo mō pōt ꝓuidere, vt a cōione diſcedat,niſi p diuiſionem,& ideo ſemper vr̄ alienatio neceſſaria.

1 *Condictio incerti eſt proprium nomen actionis,& competit vbi non cōpetit condictio furtiua nu.5.*

2 *Condictio incerti,quando competat habenti ius in re,& ei qui non eſt domi- nus,& de triticaria,& condictio.l.ſi coloni.*

3 *Emens a fure rem a Titio bona fide poſſeſſam,quo remedio conueni tur.*

4 *Conditio furtiua,& conditio incerti differunt.*

§.Neratius.

Ei qui non eſt dn̄s.ſed hēt ius in re, in locum condōnis furtiuæ ꝯpetit cōdō īcerti.h.d.Op. eo.l.1.Sol ibi loquit̄ de directa,q̄ dat̄ ſoli dn̄o, hic de vtili. Vel ve- 1 rius dic,† q cōdō incerti eſt ꝓpriū nomē actionis,& ita cōiter ītel- 2 ligūt gloſſatores nr̄i.Et ꝓ huius declaratione,† gl. hic, & in l.manife ſtiſſimi.§.ſed cū in ſcd̄a.C.e.& ī l.nō tm̄.de pet.hær.ſic diſtinguūt, ſi quidē ſubtrahit res dn̄o,cōpetit cōdō furtiua.ſ.eo.l.1.ſi nō dn̄o.& tunc aut habet ius in re, vt creditor,& hēt cōdōē īcerti,vt hic.Aut nō hēt ius in re,ſed poſſidebat,& cōpetit triticaria,vt ī.ti.1.l.1.in fi. & l.ſeq.Aut nō hēt ius in re,nec poſſidet,ſed detētionē tm̄ vt com modatarius,vel depoſitarius,& ſibi ſubuenit̄ p actionē in ſcm̄, vel cōdōne ex l.ſi coloni.C.de agr.& cēſi.li.11.vel p offm̄ iudicis.Alij, vt Hugo,dn̄t ēt iſto caſu cōpetere cōdōnē incerti, ſed hoc nō repe- rit̄ l.expſſum,iō vr̄ recurrēdū ad ſ.d.cta remedia, de quib dixi.Te ne menti hāc gl.q ēt nō ꝓbādo dn̄iū,agis cōdōne furtiua Iſtis caſi bus no.in hac gl.* In fi.gl.dic,q hæc gl.vr̄ ꝯ legē.ſi ut certo.§.ſed īterdum.in gl.allegata,vbi vtēdo alio caſu nō eſt liberatus ab actio ne ex eo ꝯctu,& dū agebat̄ de auferenda re dn̄o, iō dic,q ibi erat culpa ordinata ad caſum,hic nō. Vn̄ circa hoc,an aliquis teneat̄ de caſu pp culpā p̄cedentis caſus,diſtingue,aut illa culpa erat ordina- ta ad caſum,aut nō.primo caſu,aut res erat eodem mō peritura,ſi- ne culpa,aut no: Si erat eodem mō ꝑitura,& tunc nō tenet̄ d̄ caſu, vt ī.ad l.Rho.de iact.l.fi. Si nō erat eodem mō ꝑitura,tunc de caſu tenet̄,d.l.ſi vt certo.§.ſed interdū.& §.nūc videndū.Si nō erat ordi nata ad caſum nec erat culpa remota,tūc aut agebat̄ actione ex pri mo ꝯctu,& tūc non venit talis caſus,vt hic in primo mō dicto. Aut agebat̄ actione deſcendente ex delicto,& tūc tenet̄ de caſu,vt hic ī ſcd̄o dicto. q verū intellige niſi p̄cedat expreſſa ꝓhibitio,quia ſi p̄- cederet.tūc poſito,q culpa nō eſſet ordinata ad caſū, nihilominus teneret̄ de caſu,vt ī.loca.l.loca.l.videamus.§.fi.ſm Ia.But.Quæro, hæc lex loquit̄,qn̄ agit̄ ꝯ furem.ad quem res ꝑuenit cum vitio.ſed 3 quid ſi ꝑuenit ſine vitio,† vt puta rem a te poſſeſſam emi a fure bo na fide?iſtā q.tāgit gl.ī l.ciuilē.C.de fur.ī l.manifeſtiſſimi.§.ſed cū in ſcd̄am.eo.ti.& Inn.ex̄ de reſt.ſpol.c.ſæpe.tangit̄ in d.l.& nō tm̄. in prin.de pet.hær.& in qualibet earū dant̄ remedia.In ꝯtrū facit q no.in l.rem q̄ nobis.de acq.poſſ.vbi dt gl.q ꝓ poſſeſſione rei mo- bilis amiſſæ nullū cōpetit poſſeſſorium.ſed intellige.ſ.interdictum, ſed alia iuris remedia bene cōpetunt ad poſſeſſionem , vt in l.ſ.all. 4 & dixi plene in d.l.rem q̄ nobis.Quæro q eſt dr̄ia īter ꝯdōnem fur- tiuā,† & hāc ꝯdōne īcerti.Reſpōdeo.ī ꝯdōne furtiua p̄t actor ꝯclu- a dere q reus ꝯdemnet̄ ad reſtituendū rē.Itē p̄t ꝯcludere ad dādū ſi bi rē,q eſt ſpāle odio furis,quia licet actor ſit dominus, tamē p̄t pe tere ſibi dari,vt no.Inſt.de act.§.ſic itaque.Sed in hac ꝯdōne īcerti petet ſolū reſtōnē rei,nō aūt ſibi dari,cū ipſe actor nō ſit dominus. 5 Et ex p̄dictis apparet,† q̄ rō eſt q hic dat̄ ꝯdō īcerti,qa aliæ ꝯdōnes ſpāles deficiūt.Nā vt vidiſtis,ī ꝯdōnib.q̄ oriūt̄ ex negotio geſto, de quib.dictū ē ī p̄cedēti libro,vbi aliæ ꝯdōnes deficiunt, recurrimus ad ꝯdōnē īcerto.l.ſed & ſi me putē.§.1.ſ.tit.1.ita ī ꝯdōne, q̄ orit̄ ex delicto,vbi deficit ꝯdō furtiua,recurrit̄ ad ꝯdōnē īcerti,vt dictū ē.

ADDITIO.

Meno.Scripſi conſ.123.nu.39.

a Ad reſtituendum.De hoc vide per Bal.& Imo.in l.ſcire debemus.de uer.ob.in §. fi.alleg.glo.in d.l.ſed & ſi me putem.

LEX XIII.

Ex argento.

Etiam ſpēs facta ex materia mea venit ī hāc actio.& in ea habetur ratio meliorationū fa- ctæ etiam ſumptibus furis.h.d.* No.ex iſta l.in fi. ꝯ illos, qui furan tur canes,vel falcones.in quib.inſtruendis, & edocendis fecerunt expenſas.q dominus condicendo,& recuperando eos, non teneat̄ expenſas furi præſtare,ſicut hic dr̄ de infante: Concor.l.2.in gl.alleg. Et circa fi.huius legis vide quæ no.per gl.in alleg.l.1.*

ADDITIO.

Meno.Sarmentus.lib.1.Selectar.c.10.

LEX XIIII.

1 *Hæres eſt dominus rei legatæ ſub conditione.*

2 *Actoris ſi ius perit etiam li.conteſt. iudicio pendente,reus abſoluitur.*

3 *Res tantum valet,quātum vendi poteſt,& quomodo hoc procedat,& nu.7.*

4 *Vendens,& promittens pro ſuo dato,& facto tantum.etiam tenetur pro fa- cto,illius,cuius eſt hæres*

5 *Exceptio ſuperueniens pendente iudicio,quando proſit reo,remiſſiue.*

6 *Aeſtimetur res an tantum,quantum vendi poteſt.*

8 *Lit.conteſt.ea quæ ſuperueniunt,& ab initio impediuiſſent proceſſum,impe- diunt reliquam partem iudicij,ſi reus eſt paratus ſtatim probare.*

a Si ſeruus.

Si actor pēdēte iudicio deſinit eſſe dn̄s facto ſuo, vel authoris ſui,ius extinguitur, ſecus ſi facto furis, & res æſtimatur,q̄tū vendi pōt.h.d.* Vel ſic.Illud qd̄ eſt meū,ve nit in ꝯdōne furtiua : licet in euentū ꝯdōnis ſit a me receſſurū.h.d. vſque ad §.boue.la.Bu.* † No.qd̄ hr̄s eſt dn̄s rei legatæ ſub ꝯdōne. 1 Scd̄o no.q ſi ius† actoris perit,pendente iudicio,ēt li.ꝯte. ſequit̄ ab- 2 ſolo.†Tertio no.qd̄ res tm̄ valet,q̄tum vendi p̄t.Op.q ſi actor b pdit 3 dn̄ium abſq; facto ſuo,non eſſet ꝯdō.l.& iō in prin.ſ.e.Sol.hic vr̄ p- b dere facto ſuo q.a c.x diſpōne defuncti qs ſingit̄ eſſe vna,& eadē pſo 4 na cū hēde.c Vide gl.& tene mēn,& no.qō. aliqs vēdidit rem,† & c promiſit de ſuo dato & facto.certē ipſe tenebitur ex pſona eius,cu- d ius eſt hr̄s,vt hic.qd̄ tene menti. Scd̄o opp.de l. inter oēs.in prin. de fur.Sol.ibi loquit̄ de actiōe furti,hic de ꝯd.fur.Et iſta eſt bona,& no. ſol.Ita habuiſtis no.in l.ſiue manifeſtus.in vlt.gl.ſ.eo. Alij dicunt,q hic deſinit eſſe ſeruus actoris facto ſuo,ibi abſque facto ſuo.Sed hæc ſol.non procedit in actione furti,ſed in ꝯdūne furtiua,probatur ī.de acto.& obl.l.quæcunque. Tertio opp.& vr̄,q non pereat ius actoris quo ad officium,licet pereat quo ad dn̄ium lit.pēd.l.ſi poſt acceptū. ſ.de rei vend.So.hic loquitur,qn̄ perit facto actoris,vel authoris ſui 5 ſecus in facto rei,vt ibi dicit tex.& ita loquitur lex ꝯria. Huic † aūt paſſum.ſ qn̄ proſit reo exceptio ſuperueniens penden.iud. examina 6 ui plene,ī.de exce.l.1. Op.hic dr̄,q res æſtimatur† quantum vēdi po teſt.ꝯ,immo dēt æſtimari perinde,ac ſi res legata nō eſſet,vel liber- tas ſub condiōne relicta.l.locum.§.ꝯdēnatio de tab e hi.Sol.ibi nō erat ius de p̄ſenti,ſed ſperabatur adeſſe, & recedere io cōditionis euentum,hic econtra erat ius de præſenti,ſed ſperabatur abeſſe, & recedere in ꝯdōnis euentum.rōnem diuerſitatis dic,vt ibi dixi.Op. ſ.ad l.Aquil.l.in l.Aquilia,ſi deletum. Sol.vt ibi,quia ibi loquit̄,qn̄ delictum commiſſum eſt culpa,hic qn̄ dolo,& dixi plene in d.§.con 7 denatio.† Vltimo venio ad illud no.q res tm̄ valet,quantum ven di poteſt,q intellige quantum vendi poteſt.ſ. homini ſcienti ꝯditio- nem rei,vt l.mortis ca.§.fi.& ibi no.ī.de don.cau.mor. Item intelli- ge quantum vendi pōt.ſ.cōiter & in loco publico. intellige quātum potuerit vendi plurib & plurib.dieb.non una die, vel vno momēto, vt l.pretia rerum.in fi.& ibi no.per gl.& ibi plenius dixi. ff.ad l.Fal. Item dēt intelligi , qn̄ tractatur de æſtimōne rerum mobilium , ſed qn̄ tractatur de æſtimatione alicuius rei immobilis, fit æſtimatio ſe- cundum gl.poſitam in l.2.C.de reſcin.ven.dic vt ibi. Quæro ſi cōdō extiterit,pendente iudicio dicit text. q ſequi dēt abſolō. Quæro, a quo fiet abſolō,vtrum a petitione,an ab inſtantia iudiciali.Gl. vide- tur tenere,q ab inſtantia iudicij , dum dicit q vlterius procedi non 8 dēt,q.d.hæc exceptio impedit proceſſum.Quod intellige,†ſi reus eſt paratus probare ſtatim,ſecundum q dixi in l.nam poſtea.in prin. ſ. de iureiu.Nam ea,quę ſuperueniunt poſt l.t.cont.quæ ab initio im- pediuiſſent proceſſum, impediūt aliquam partem iudicij,vt vidiſtis in l.eleganter.§.ſi quis poſt ſ.de cond.ind.In glo.ſuper verb.inuene- e rit.ibi ſed ar.ꝯ.ī.ad l.Fal.l.in l.Falc.& dic,& ſolue, q hic recipit ſi- bi debitum nullo caſu ſoluēti ab eo reſtituendum,ſed mihi reſtitue- re tenetur ſoluens in caſu Falcidiæ imminentis,ideo cauetur.Io ea. gl.ibi,ſed in ea ſpeciale.ſ vt non fiat executio intra tempora ſua.ſed expectet̄ condōnis euentus.Et eſt rō,quia ibi agebat is,cui nondum competebat ꝯ regulam l.ſi pupilli.§.videamus.ſ de neg. geſt. Hic ve ro is,cui ius de p̄ſti competebat, licet in futurum recedere dēbat in condōnis euentum.Caueas de iſto tex. qn̄ dicit abſolutio ſequi dē- bit &c quia uerum dicit,quo ad rem,quæ petitur per condōnē , ſed quo ad expenſas,& damna ꝯdemnabitur. ſ. de rei vend.l. vtique,& ī.de re iud.l.ſi hō.per gl.ibi,in ver.deceſſerit,cū no.in Auth.de exhi. re §.1.& C.de iur.om.iud.l.in criminali,& ext.de reſcr.c. ſtatutum. lib.6.Nec perpetuatur hic actio per litis ꝯteſt quia tacite inerat cō- ditio,ſi vero extaret condō legati,vt quia ſua deſiit intereſſe,ſecus eſ ſet.C.ex deli.defun.l.1.& ī.de fideiuſ.& nomina.& hær.tut.l.fin.

ADDITIONES.

a Si ſeruus.Et illud,quod dicitur hic,q res æſtimatur tum conſideratione illius du bij euentus conditionis, fallit, vbi illa conditio cōſiſteret in morte alicuius quia ibi non æſtimatur,ut no.Bal.in l.1.C.de pac.

b Prima.Si actor.Vide Fran.Cre.in.ſuo 31.inc.ſæpe iſtud contingit . & 157. inci.v- nus ſocius,& Are.conſ.18.vbi dicit econtra.

Meno.Scripſi,conſ.nu.4.

c Cum hærede.Hic no.alle.Bar.in l.ſeruum.§.1.de ver.obl.

d Quæſtionem.Et adde q idem voluit Pau.de Caſt.& Lud.in l.ſtipulatio iſta.de ver bor.obl.quanquam Bal.tenet contrarium in cap.1.qui ſuc.tenean.& vide ad hoc Cy.in l.ſiue.C.de neg.geſt.& idem dicit Bal.ſi eſſet dictio taxatiua, quod idem eſ- ſet,contra,ſi quis promiſit de ſuo facto , tamen venit etiam factum ſui hæredis . Pro quo vide etiam no.Bal.in l.fi.C.pro empt.& tex.in l.ſtipulatio iſta.de verbor. obl.quod no.Adde quod conſulit Bald.conſ.5.lib.3.de eo qui promiſit vendere fundum,& non velle teneri niſi pro ſuo dato,& facto,tantum, & interim fecit ſi- bi cedere iura mulieris,cui ipſe erat obligatus ad reſtitutionem dotis, & fecit im penſas in fundo,an poſſit retinere fundum iure ceſſo, & ob impenſas,& conclu- dit quod ſic, quia iſte promiſit de facto ſuo tantum , & nunc venit tanquam no- uus homo.

Meno.Scripſi.conſ.123.num.34.

e Et ſolue.Hanc gl.hic intellige,qn̄ iſta voluntas defuncti ſecuta eſt poſt factū ſecus ſi ante,ut no.Bar. per illū tex.in l.ſi ſeruū.§.itē ſi hō.de ver.ob.&t adde gl.in l.qui exceptionem.§.ſi pars.de cond.ind.& ſimiliter alienans,dicens ſe nolle teneri niſi de facto ſuo,nihilominus tenetur de facto ſui ſucceſſoris authoris d.l.ſtipula- tio.§.ſed ſi quis.& tex.optimus in l.ſi neceſſarias.§.de vendendo.de p gno.actio.

§.Ca-

§. Cauere autem. Malæ fidei possessori litis æstimationem soluenti de euictione non cauetur. h.d. De hoc dic. vt l. & ex diuerso. §. petitor. ỹ. de rei vend. & l. litis æstima. inf. pro emptore.

1 *Pars rei quando peti possit.*
2 *Boue mortuo quando possit peti corium, & carnes.*
3 *Petens plus deb to quan o perdat totam causam.*

a §. Boue. 1 Iste est subtilis. §. a fure possum ꝯdicere rem meam, & id quod ex re mea superest, & qui cõsecutus est partẽ, põt petere re-
b totũ, non põt petere partẽ; & qui cõsecutus est partẽ, põt petere residuum. h.d. * Facit. §. iste, q. si ego peto partẽ debiti, pars aduersa nõ posset me repellere ideo, quia non peto totum. Nam licet deberetur hic bos, tñ coriũ ad partẽ, & carnes ad partẽ peti pñt, pro quo facit ſ. de iurisd. om. iud. l. cum quædam. §. fi. Nã ex psona actoris ius metimur ſ. si pars hereditatis peta. l. 1. §. is qui totam hereditatem, & quotidie ad hoc allegatur. Pro quo facit, q̃a sicut qs nõ pt ꝯpelli ad petendũ totũ, ita nõ pt cogi ad petẽdũ partẽ. C. vt nemo inui. age. l. 1. iuncta l. quæ de tota. ſ. de rei vendi. Nec obst. q. iudex dẽat dirimere lites l. quidã existimauerũt. ſ. si cer. pet. Nam pars rea, quæ in parte est cõdẽnata, poterat se a lite exonerare soluẽdo aliã partẽ. arg. ſ. de pecul. l. si reus. Itẽ vide tex. ibi. & carnis dño cõpetit. &c. & hoc est iõ, q̃a iste bos erat isti dño ex cã onerosa debitus, & iõ competit sibi cõditio ad carnẽ, & ad coriũ boue mortuo. Idẽ si primo fuerat suus. §. 1. ſ. de rei ven. secus aũt esset, si iste bos esset ex cã lucratiua debitus, quia forte ꝓmiseram in festo Paschatis tibi donare vnũ bouẽ, mortuus est iste bos ante Pascha: nũqd poteris carnes, & coriũ ꝯdicere? Certe non, vt l. boue, ỹ. de le. 2. dicitur in l. si Stichus certo die. de ver. obl. ver. q̃ro, quid si bos. No. q. possum petere rem, &
1 ẽt possum petere partes rei. Op. q. nõ ꝓcedit petitio partis rei. l. in commodato. §. duab. ỹ. cõmo. Huius timore hic. §. legitur duob. mo. Vno modo in diuersis psonis, q̃a alius fuit fur bouis, alius fur corii, & carnis, quasi ꝯ eundem licet possit agi ad totũ, non tñ põt agi pro partibus, vt l. ꝯria. & intellige hoc ꝓ partib. integralib. vt si vellẽ petere vnum pedẽ, caput, vel cornu. & similia: sed si vellem petere partẽ quotam, vt dimidiã, vel tertiã nõ est dubiũ q. possem. l. si stipulatus. ỹ. de solu. hæc lect. vera esset, donec totũ durat in sui integritate. sed toto dissoluto per partes, procedit alia lec. s. q iste. §. intellig. ẽt in eadem psona, vt ꝯ eũ possit agi ad partes. Non obst. ꝯria, q̃a ibi loqt̃ de toto existente in integritate sua, hic facta partium separatione. Scdo op. ex noua contrectatione non nascitur actio furti. l. ei. q. ỹ. de fur. er go noua contrectatione corii non nascitur actio furti. Sol. ſm primã lect. hoc operatur hic diuersitas personarũ, ſm secundã lec. hoc operatur hic diuersitas rerum, q̃a alia res est mõ coriũ, & carnes q̃ esset bos. Sed ꝯ hoc opp. si corium, & carnes vñr aliæ res, ergo solone facta ꝓ boue, non continget liberatio ꝓ corio, & carnib. vel eꝯ q̃a nil pdest exceptio rei iudicatæ, qñ res sunt diuersæ, vt l. cũ q̃rit̃ de exce. rei iu. Sol. licet res sit diuersa, tñ est ex prima, & sic eadẽ fingitur. & hoc ſm istã lect. sed tenendo primam, iterũ opp. qñ sunt psonæ diuersæ, nõ obst. exceptio rei iudicatæ. C. res inter alios acta. per totũ, & d. l. cũ quæritur. ergo si vnus soluit litis æstimationẽ, nullo modo prodest alteri. Gl. hoc nõ bñ declarat. Tenẽdo istã lec. oportet dicere, q. ille alius hẽbat cãm a fure, & erat habiturus regressum ꝯ eũ, vt no. l. nec vllũ. §. 1. ſ. de pe. hær. Opp. q. exceptio rei iudicatæ nunq̃ psit ꝯdemnato, vt ỹ. de excep. rei iud. l. euidenter. sed hic dr q. pdest, quare male. Sol. hic dicit, q. fuit ꝯdẽnatus, & soluit, merito sibi pro-
2 dest. Venio ad 2. gl. & opp. boue † mortuo, nõ potest peti corium, & carnes, vt l. mortuo boue. in prin. de leg. 2. Solu dicit gl. aliud in boue legato, & aliud in boue subtracto. Bñ ista est veritas, qñque vnũ totum integrale pt a me peti tanq̃ meũ, tũc, eo dissoluto potero petere q̃libet eius partem, vt h c. Qñque possum petere vnũ totũ, tanq̃ mihi debitum actione psonali, tũc eo dissoluto sine culpa debitoris nõ pñt peti partes, vt in l. ꝯria. dic vt ibi. * Quia cũ illæ partes non venerint ex re mea, q. illud, qd mihi debet̃ actione personali, donec mihi traditũ fuerit, non est meũ. vt §. venditæ. Insti. de rer. diui. & l. traditionib. C. de pac. si non sunt meæ, igitur petere nõ possum. l. solũ partem. §. meũ. ſ. de rei vẽd. hoc si solũ plus est petat, q̃ debeã dolose, & non exigendo cautionẽ, tunc non cado a causa. Sed in triplũ punior, vt d. §. si qs agẽs. & §. tripli. e. ti. Venio ad tertiã gl. & op. q. petit plus dẽt repelli a petitione totius, vt l. 2. §. itẽ q̃rit. de aqua quoti. & æsti. dt gl. hic erat deuẽtũ ad æstimõnẽ, q̃ est diuidua, ibi de idiuiduo loqt̃. Certe ipse bos, qñ peteret̃ dari. dr diuiduus ꝓ quotas. l. si stipulatus. ỹ. de sol. Itẽ opp. q. dẽat pdere cãm suam, q̃a plus petit, vt C. de
3 plus peti. l. vnica. & Inst. de act. §. si quis agẽs. Sol. qñ q̃s pet † plus de
c biro absque dolo, debet obtinere, q. ꝓbauit sine dubio, & hoc mõ põt hic intelli. Qñq; vero plus petit dolo, tũc siq̃dẽ deliquit in duobus, s. in plus petẽdo, & in plus cautionẽ exigẽdo, ꝑdit totũ, vt d. l. 1. C. de plus peti alias secus, vt ibi no. ꝑ Doc. & per Can. in c. 1. de plus pet. ita debet intelligi dictus. §. si quis agens. Inst. de actio.

ADDITIONES.

a Boue. Vide q. per illum tex. dixit Bar. in l. si perum: am. §. j. de cond. ob causam.
b Petere. Vide Bar. in l. scire debemus. de verb. obl.
c Dubio. Adde tit. C. de plus peti. & adde. §. si quis agens. Inst. de act.

LEX XV.

1 *Condictio furtiua oritur ex delicto.*

Quod ab alio. Liber factus ex veteri contrectatione ꝯdone furtiua, non tenet. h.d. * Vide tex. ibi condici & ei non pt & c. cuius est rõ, q̃a ꝯdõ hẽt similitudinẽ cũ ꝯdib. vt no. ſ. eo. l. si ꝓ fure. §. fi. Sed seruus, liber factus, non tenetur ex ꝯdu ex facto præcedenti, ergo & c. Can ser. pro suo fac. ꝓ totũ. Sed furti tenet̃: ne delictũ remaneat ĩpunitũ arg. ſ. ad l. Aql l. ita vul neratus. in fi. nisi liber contrectauerit. Huic d cto pt obiici, q. teneatur condõne furtiua, ne locupletetur cum aliena iactura, iuxta l. nã hoc natura. ſ. de condi. ind. Pro solutione huius, vide quæ dixi in l. si filiusfamil. ſ. de nego. gest. * Dicit glo. quod ex hac lege appa-
1 ret, quod condictio † furtiua non oritur ex delicto, quia tunc noxa caput sequitur. Tu dic contrariũ, vt dixi in l. si pro fure. §. fin. ſ. eo. l. cet in quibusdam habeat aliquas singularitates, inter quas est hæc.

LEX XVI.

Qui furtum. In hac actione periculum interitus ptinet ad furem indistincte. sed in actionib. descẽdentib. ex ꝯtu hr̃ rõ culpæ, ſm naturã ꝯtus, h.d. Oppo. ad secundã
a partem, 2 & vr̃ q. cõmodatarius teneat̃ de casu, vt d. l. si vt certo. §. ꝯmoda. Sol. illud verum, si culpa, vel mora præcessit. Mirabile est hoc, cum hic præsupponamus furtũ esse factũ, ergo culpa & mora ꝓcessit. l. in re furtiua. ſ. eo. ỹ. eo. l. fi. Vnde Iaco. But. vr̃ fateri ꝯriã, & dt, q. hic dr̃ in tex. & gl. intelligatur ſm naturam actionis cõem cõmodati, & depositi, non referendo nos ad casum positũ in tex. Sed hoc vr̃ mihi ꝯ mentem huius l. iõ dico, q. ẽt in casu huius leg. si agerem commodati, vel depositi. nõ haberet̃ rõ culpæ. Nã culpa, q̃ fuit ꝯmissa in vtendo, nõ fuit ordinata ad casum, & iõ nõ facit ꝯmodatarium, vel depositariũ teneri de casu, vt l. si vehẽda. §. 1. ỹ. ad l. Rho. de iac. & ibi no. & l. in totũ. ỹ. de impen. in re. do. fac. & idẽ dico in mora. Nam q̃s sit in mora quo ad ꝯdõnem furtiuã, nõ tñ est quo ad actionem ꝯmodati, vel depositi. * Et iuxta hæc do tibi vnã doctrinã, si vis cognoscere breuib. verbis, an culpa ꝓcedẽte, qs teneat̃ de casu, dicas semper hoc mõ. Aut illa culpa, q̃ ꝓcessit casum, non est ordinata ad illum casum, & tunc nunq̃ ille, q̃ est in culpa, tenet̃ illo casu, vt hic, & ỹ. de sta. lib. l. non oẽs. de act. & obli. l. is, qui ex stipulatu. Aut est ordinata ad casum, & tunc si casus non euenisset, ni si culpa præcessisset. tenet̃, vt ỹ. com. l. si vt certo. §. sed interdũ, & ỹ. sol. ma. l. in iis. §. 1. Aut si casus ꝯtigisset, ẽt si culpa nõ ꝓcessisset, & tũc si, est culpa in nõ faciẽdo excusat̃. ỹ. de impen. in re. doc. fac. l. 3. Aut est culpa ꝯmissa in faciẽdo, & tũc si committẽdo culpã dabat operã rei licitæ, non tenetur de casu, ỹ. ad l. Rho. de iac. l. fin. §. j. Aut dabat operam rei illicitæ, & tũc sic. ỹ. de sica. l. 1. §. diuus. ſ. ad l. Aquil. l. ita vulneratus de le. j. l. cum res. §. 1. * Op. de leg. j. §. si rem. ỹ. depo. Sol. ibi commisit furtũ in vẽdẽdo, hic in vtẽdo. Et ibi deliquit circa totã rem, hic tñ circa vsum eius, vt l. qui iumenta. ỹ. de furt. & ibi no.

ADDITIO.

Meno. Bellonus lib. 4. suppur. c. 11.
a Secundam partem. Vide Bar. in l. si vt certo. §. interdum. inf. commo.

LEX XVII.

1 *Mora fur is purgatur oblatione, & nouatione.*
2 *Meam rem possum stipulari a fure.*
3 *Mora præc dens qualiter per stipulationem purgetur, remissiue.*

a Parui. 1 Oblõne, & nouatione purgat̃ mora † furis. h.d. * Sane
1 intellige, q. oblatio rei furatæ liberat furem, quantũ ad rei interitum, vt hic: nõ aut a pena furti, vt q̃a a tali pena nemo ex pnĩa desinit esse fur. ỹ. de ædil. edic. l. qs sit fugitiuus. & l. q. ea mente. ỹ. de fur. * Opp. de l. qui decem. in prin. de sol. Sol. dico q. quantum ad purgandũ moram nil differt inter oblationem & nouationẽ: sed quantum ad liberationem inducendam differt; vt hic not. in 1. glo. Opp. quod quis non possit rẽ suam stipulari a fure, vt l. nemo rem suam. de ver. obl. Sol. dicit gl. quod hic fuit stipulatus rem suam sibi restitui, non sibi dari, vt l. scire debemus. ỹ. de verb. obl. Alii dicunt,
2 q. sicut † quis a fure potest cõdicere rem suam. §. sic itaque. Insti. de actio. ita potest ab eo stipulari sibi dari, & hoc modo intelligunt d.
b l. scire debemus. dic vt ibi. Oppo. q. sit dña, vtrum sit res pñs, vel absens, vt l. qui decẽ. §. idẽ rñsum, de sol. Sol. dicit glo. notabiliter, hic stipulatio fuit interposita aĩo nouandi, quo casu non refert, an res sit pñs, vel absens, ib. fuit interposita non aĩo nouandi, quo casu refert an quis sit pñs, vel absens, q. satis placet. Tñ ista † materia qualiter stipulationem purgetur mora ꝓcedens, est multũ difficilis. q̃ dic plenẽ, vt l. si rem. ỹ. de noua. tangitur plene in l. eum qui. §. fi. de verb. obl.

ADDITIONES.

a Parui. Hanc l. alleg. Bar. in l. 1. C. quod met. cau.
b Vel absens. Vide per Ang. in repe. l. 1. C. de iud.

LEX VIII.

1 *Creditor falsus accipiendo sciienter indebitum, quando faciat furtum.*

a Quoniam. Falsus creditor accipiẽdo scienter indebitum furtũm facit, & condõne furtiua soluenti tenet̃, h.d. * Vide, q. creditor falsus ꝯmittit furtũ. Sed q̃ro, an manifestũ, vel

ADDITIO.

a Quoniam. Et si vis habere intellectum huius literæ in fi. vide quę no. Bart. in l. si vendidero. §. fin. de fur.
Io. Fr. Ru. Adde Pau. de Cast. in l. qui fundum. §. seruus meus circa fi. inf. pro emp. vbi ponderat illum tex. contra hanc distinctionem Bart.

vel non manifestũ? Quidã dñt, q manifestũ, cum videat, qñ pecunia tradit, iuxta illa q no. s. e. l. siue manifestus. cir. prin. Tu tñ dic, q committit furtũ non manifestũ, quia licet videat ɔmitti, qñ pecunia tradit, nõ tñ vr̃, vt fur. q requirit, vt est expressum. C. de fur l. falsus, procurator. Opp. si sit furtũ. ergo nõ transfert dñium, & sic cessat condõ indebiti, quia nemo ɔdicit rẽ suã, &c. vt s. vsufr. quemad ca. l. vl. Merito ergo p hãc l. totus ille titulus de ɔd. inde. vr̃ destrui. Huius timore sunt multæ solones. finalr̃ gl. intelligit hic, qñ quis labitur in psona. a & sic in sua psone. Idẽ no. in l. falsus. de furt. sed Dy. in d. l. falsus. dt. q hoc non est necesse, qu a posito, q nõ trãsferat dñium, hẽt 1 tñ locum ɔdõ, quia oĩs ɔdõ degenerat ɔ̃ furẽ. Ego † in d. l. falsus. dicebã sic distinguẽdo, qñque falsus creditor simulat se creditorẽ, & inducit debitorẽ ad soluendũ sibi, & tunc ɔmittit furtum. Vr̃. n. soluere sub ea ɔdõne si creditor est. Ita intelligai d. l. falsus & hic vbi tex. sonat hoc. Qñque debitor sua sponte vadit ad soluendũ, illo nihil faciẽte, nisi recipiente pecuniã, & tunc nõ fit furtũ, & dñium transfertur, vt in toto tit. de ɔd. inde. Rõ, qa debitor hẽbat pro ɔstãti, q esset creditor, & sic illa ɔdõ si creditor est non inerat. Nec pt̃ dici illud, q dicebã in l. si procuratori falso. in vlt. gl. s. de ɔd. cã da. videlicet q in ipso actu tradõnis ɔmittatur furtũ, licet postea immediate res icipiat esse creditoris. Nam, vt hic dt tex. illud furtum parit ɔdõnẽ furtiuã, sed postea translato dñio, ɔdõ furtiua extinguit, quia volũtate actoris transfert, vt l. siue manifestus. §. fi. l. si seruus. in prin. s. eo. sed impose est, q eodẽ momento ɔdõ furtiua oriat, & desinat l. Titio cum moriet. s. de vsufr. ergo, &c. Alia quæ hic tanguntur in gl. sunt clara.

ADDITIO.

a In persona. Istis adde bonũ tex. cum ibi no. in l. seruus cuiusdã. sup. de cond. inde.

LEX XIX.

Iulianus. Hæc condictio datur cum adiectione de peculio, hoc dicit.

LEX XX.

a **Licet.** Fur sp est in mora. ideo ad eum semper spectat periculum interitus. h. d. * Vel sic, non sufficit ad purgationem moræ, si reus velit iudicium suscipere, nisi sit iusta causa litigandi. h. d. tex. cum gl. secundum Iac. But. * No. q licet quis sit paratus suscipere iudicium, per hoc moram non purgabit.

ADDITIO.

a Licet. Adde l. nemo rem suam. & quæ ibi no. §. fi. de ver. obl.

De condictione ex lege. *Rubrica.*

Continua rubricam, vt in glo.

LEX VNICA.

1 *Lex ista habet locum etiam in legibus antiquis.*
2 *Lex semper loquitur.*
3 *Agendi ius ex legis dispositione, quando oritur.*
4 *Lex quando permittit, an ei, cui permittitur, oritur ex tali permissione aliquod ius.*
5 *Legis aliquid vetantis ad commodum alicuius ex dispositione, et tunc oritur exceptio, & quando actio.*
6 *Agendi ius quando ex lege competit, utrum sit actio, vel officium iudicis.*
7 *Dispositione legis quando oritur actio, verũ sit condictio ex lege, an alia actio.*
8 *Emphyteutico ex contractu oritur actio specialis ex emphyteusi.*
9 *Literarum ex obligatione non agitur cõdictione ex lege, sed actione ex literis.*
10 *Lex vel consuetudo vbicunque induceret nouum contractum, ex tali cõtractu oritur actio, & non condictio ex lege.*
11 *Actio criminalis quando ex l. inducitur, non dicitur condictio ex l. sed accusatio ex lege.*
12 *Lex obligationem inductam quando declarat, quæ actio oritur.*
13 *Lex si confirmat obligationem inductam, an ex ea oriatur condictio ex lege.*
14 *Condictio ex lege concurrit cum alia.*

SI obligatio. Qñ per legem ciuilem inducitur oblo immediate nec exprimit. cõdõne ex l. agitur. h. d. Vides hic q ɔdõ ex l. est subsidiaria, vt hic, quia cõpetit vbi alia actio locum non habet. Item actio in factum est subsidiaria & similiter ɔpetit, vbi alia actio locum non hẽt. vt l. quoties, & l. quia actionum. de præscr. ver. Item actio de dolo est sibi subsidiaria. Et in quib. casib. quælibet istarũ hẽat locũ, vide in l. ex placito. C. de re. permu. Ita autem scias, q ista lex est multum subtilis & profunda io ne mireris si non intelligas. Nec pro certo dicta Doctorum bñ declant. Sed cum Dei adiutorio ego vobis declabo.* Et anteq̃ vlterius procedam quæro exempla huius l. gl. ponit q̃dam exempla de iure antiquo florum, vt l. si postulauerit. §. fi. de adult. Contra istam lect. opp. quia lex. hic dicit ex l. noua, sed illa est lex vetus, ergo non est bonum exemplũ. Huius timore quidam legunt hic, hoc mõ, si oblo noua introducta est l. f. veteri, vel noua, & sic illud verbum. noua, determinat illud verbũ, oblo. & hæc est satis bona. Alii dñt. q ẽt lex, si postulauerit est noua. oĩs n. lex post. l. 12 tab. pt̃ dici noua. Certe quãr dicatur l. noua, non curo hic examinare, examinatur plene. j. de reg. Cato. l. si. per gl. Iaco. de Aret. Sed verum est indubitanter, quod hæc lex habet locum 1 † ẽt in legib. antiquis, & ẽt in nouis. De antiquis induxit exemplum in d. l. si postulauerit §. fi. & l. extat. ff. q met. cã. & l. si. sup. de tei vẽd̃ m illam lec. & in multis aliis legib. Alii ponunt exemplum in legib. nouis. C. de donat. l. si quis argentum & C. de suffra. l. vnica. & de pet. her. l. fi. de iu. delib. l. scimus. §. scia. & C. vnde vi. l. si quis in tantam. Ista sunt iura p gl. hic alle. tñ sunt in C. multæ aliæ leges. videlicet de sacros. eccl. l. iubemus de pag. l. Christianis. qd met. cã l. si p impressionem. de arbi. l. ne in arbitris de fideius. l. j. si p uim vel alio mõ. l. j. C. vñ vi. l. meminerint & l. momẽtariæ & l. nõ ab re. & C. loc. l. si q ɔductionis. de litig. l. pen. & fi. & multæ aliæ leges, quas inuenire laboriosum esset potius q̃ subtile. in Auct. sunt ẽt multæ aliæ. & auth iubem⁹. C. de epi & cle. ne filius p prẽ. auth. habita. & ne uxor p mari. auth. sed oĩno. & qũo, & qñ in auth. q semel. & q pot. in pig ha. auth. idẽ possessor, & multæ aliæ. Possumus ẽt ponere exẽplũ in statutis ciuitatis, & ɔstõnib. Regũ, & Principũ. Sed ɔ̃ opponit, qũo potuit lex antiqua cogitare de futuris legib. ɔ̃. l. iubemus. in fi. C. de test. Rñdeo. nõ potuit cogitare spãliter, sed gñaliter sic, sicut pr̃ pt̃ cogitare de filiis sibi nascituris instituẽdo eos, vel exhr̃dãdo ut l. Gallus, p totã l. de lib. & posth. & de testa. mil. l. q iure militari, &c. Itẽ opp. hoc vr̃ ɔ̃ hanc l. quæ dicit, si oblo l. nob ua introducta est, q est tpis pñtis. ergo nõ refert ad oblones b introducẽdas postea, ut l. si ita. de cau. & arg. leg. Huius timore di. gl. expone hic, est. i. erit Gl. ista habuit bonũ intellm̃ nõ tñ est necessaria expositio sua. Nam dẽs scire, † q lex sp loquit, & semp est in viridi obseruantia ut l. Arriani. C. de hæret. probatur in oĩb. legib. incipientib. hodie, &c. & in authẽticis dum dñt, sed hodie hoc iure vtimur, ut C. de ap. auth hodie. Nã illud, hodie, intellr̃. s. de illo die quo illa lex, vel auth. legitur. ita hic lex dicit, si obligatio l. noua introducta est, sufficit q sit in præsenti eadem die, qua hæc lex legitor, qñ semper loquitur. Non ob. lex, si ita, de auro & arg. leg. quia ibi loquitur in testatore, qui semel tantum loquitur.

Expediti sumus de apparatu legis nostræ, videamus ergo materiam huius l. hic hẽmus tria. qd̃ ex dispõne legis orit ius agẽdi. Itẽ qd̃ illud ius agendi ẽ actio. Itẽ qd̃ illa actio vocat ɔdõ ex l. Quæro ergo, & reuoco in dubiũ, † virũ ex dispõne c legis oriat ius agẽdi? c Et vr̃ q sic, vt hic. in ɔ̃rium j ad l. Falc. l. j. in prin. & C. ne fideius. do. den. l. j & 2. & de reb. eo. l. j. Aduertite, scitis, q legis virtus ɔsistit in quatuor, imperare, pmittere, vetare, & punire, vt s. de legi. l. legis virtus. Vñ si qdẽ lex pcipit imperando, seu pcipiẽdo, & tũc aut pcipit, aliqd q respicit commodũ illius, cui pcipit. & tunc nõ orit actio, nisi sicut j. dicã de l. pmittẽte. magis. o. est pmissio, & ɔsiliũ, q̃ pceptũ, ut l. sæpe. de off. præsi. Aut pcipit aliqd ad commodũ alterius q̃ eius, cui pcipit, & tunc oritur ius agendi. hoc pbat in oĩb. interdictis restitutoriis, vt C. de seru. fug. l. qcunque. & s. ad l. Aquil. l. 2. cũ multis si. Qñq; lex pmittit, & hic aduerte, aut pmittit aliqd fiendũ ab aliquo in se, vel in suo, & tunc non orit ius agẽdi, sed efficit, ut ille actus sit validus, & impunitus, ut l. in re mandata. C. man. & l. si ɔstãte. §. si maritus. solu. mat. Aut pmittit qd̃ fiat aliqd in alieno, & orit ius agẽdi, ut l. venditor. §. si ɔstat. s. cõia pd & l. j. in fin. & l. 2. & 3 in fi. j. de aqua pluat. Qñque lex pmittit fieri aliquid qd̃ non fit in loco, intellige ut loco cohæreat, tũc aut illud uenit uel explicandũ intra personam facientis, & non orit ius agendi. Exẽplum in oĩb. legib. q̃ deferunt hæreditates ex testõ, uel ab intestato. Nam non competit mihi ius agẽdi ad hoc, ut habeã hr̃ditatẽ, qñ in me ipso possum hoc expedire sola uolũtate, tñ hr̃ditate adita possum postea agere petitione hr̃ditatis. Si vero illud uenit et explicandũ cũ alio, tunc aut uenit explicandũ principalr̃ p se. & competit ius agendi, ut puta in casib. in quib. filius põt agere ɔ̃ patrem, ut eum emãcipet. l. si legiones C. de epis aud. vel pr̃ ɔ̃ filium, ut patiatur se emãcipari l. qdã cũ filiũ. & ibi per Doc de ver. ob. Qñque uenit explicandũ p aliud. & tũc ius agẽdi nõ cõpetit, sed sufficit qd̃ ille. q debet facere, impleat p parte sua, q̃tum põt. Hoc pbat poẽs leges, q̃ dñt de oblone & ɔsignatione, ut l. acceptã C. de usur. & l. obsignatione. C. de sol. & l. iure ciuili de ɔd. & dem. Iuxta pdicta q̃ro, in casib. in 4 q̃b. ius pmittit aliqd, nõ orit ius agendi, ut s dixi an † ei, cui pmittit, dicat ɔpetere aliqd ius ex illa pmissione, an vero sit aliqua facultas facti? Pro cuius declone dẽs scire, q dr̃ de vsufructu formali, & cãli. Nam vsusfr. formalis est ius alienis reb. vtendi & fruendi, ut l. 1. s. de vsufr. vsusfruct⁹ uero cãlis nõ est ius sed q̃dã facultas percipiendi fructus q̃ est eius ut l. uti frui. in princ. s. si vsusfru. pe. d Nunc ad ppositũ, qñque lex pmittit aliqd alteri facere p cõseruatione iuris sui q̃sin, & illud nõ ẽ ius sed facultas q̃dam, ut d. l. in re mãdata. & d. §. si maritus. Qñque pmittit lex aliqd facere p acquisi-

ADDITIONES.

a Si obligatio. Sed quid differt condictio ex lege, & accusatio ex l. vide gl. singu. & ibi Bal. in l. si. C. de leg.
Meno. Belon. lib. 2. supputat. c. 21.

b Obligationes. Verum verba præsentis temporis posita in l. indocantur ad futura. Vide Bar. in l. omnes populi. de iust. & iu.
Meno. Facit quod dicit Bar. l. si. in fi. C. in quib. cau. resti. in integr. non est necess. Dec. l. 1. nu. 17. C. de edic.

c Agendi. Verum ex dispositione legis oritur ius agendi, idem dicit Bal. in l. fin. §. præterea. de iure do. Quandoque autem lex noua disponit circa principale factum roborando, & actio nascitur ex illo facto, ar. l. ex placito, de rer. permut. Aut actionem inducendo, & oritur condictio ex lege, vt l. si quis argentum. de don. Quandoque lex noua disponit circa accessorium, & tunc non inducit obligationem, sed iudicis officium. Vide ibi, & adde Bal. in rub. C. eo.
Rue. Adde, quod cum Bar. tenent Doct. communiter, ut no. Ias. hic, col 3.
Meno. Dec. in Scriptis consi 143. nu. 29 ver. secundus casus.

d Permittit. Vide Bal. in rub. C. eo. qui aliter loquitur,

Bart super 2. ff. Vetus. I

acquisitione alicuius iuris de nouo, & tunc est ius, vt ius adeundi hæredi tatē. Et hoc apparet ex eo q. ei præscribit, vt l. licet. C. de in deli. Facultas aūt q̄ facti est, nō præscribit, q̄a leges, q̄ loquunt de præscriptione, vt l. sicut. & l. si cū notissimi. C. de præscr. 30. an. loquūtur de præscriptione iura tm̄, non cō facultates, q̄ facti sunt. & iō Doc. in illa q. vtrum præscribant iuri offerendi, reuoluunt, vtrū ius offerendi sit ius, vel facultas. De quo dicā j. de pig. act. l. si rē. §. oīs. Qñque lex vetat & tūc vetat aliq̄d ad ꝯmodū eius, vel hæredis eius cui vetat, & orit ius exci piendi, non agendi, vt l. 1. in prin. j. ad l. Fal. & C. ne fideiu. do. den. l. 1. & 2. licet solone scā p errorē, ꝓpterea ꝯdō indeb. tñ illa non orit ex illa l. vetante, & indicente exceptionē sed orit ex quasi ꝯctu q ce lebrat solone, vt l. si in area. ſ. de ꝯd. inde. Qñque lex vetat aliq̄d ad ꝯmodū alterius, q̄ cui vetat, & tūc sine dubio oritur ius agēdi. Hoc probat in oīb. interd. q̄ sūt prohibitoriis. C. ne liceat pot. l. 1. & 2. C. ne mini liceat signa īponere. cū multis sil. b. Et p̄dicta distinctio procedit, qñ lex prohibet factū. Si vero ꝓhiberet ex p̄sse ius agendi, vt puta ne actio petitione det, & tūc esset indubitabile, q. solū parat exceptio. l. 2. §. 1. ad Vel. & ad Mac. l. 1. Sed ꝯ hoc op. vbicunque lex dat re cipiendi, ibi reo ꝯpetit ius agendi p offm̄ iudicis, vt l. Aurel. §. Sticho de lib. le. & l. si ꝯtendat. & ibi no. de fideiuss. & l. 2. C. qui bo. ced. pos. R. ñ. illud ius agendi non oritur ex illa l. vetante, sed ex æquitate iudicis, pp illā l. & l. 3. C. qui bo. ced. pos. & ibi hoc tex. declat. Quarto & vlt. lex procedit puniēdo. & tunc sine dubio ꝯpetit ius agendi, vt patet in oīb. legib. punientib. maleficia. Scdo principlr est videndū cō casu quo ꝯpetit ius agendi ex l. vtrū sit actio, vel offm̄ iudicis? Vt casus in l. q. si minor, in fi. ſ. de min. & ex quib. cau. ma. l. 1. & p totū, q. fit iudicis offm̄. Tu dicas q. qñque verba legis disponentis referunt ad partes qñque referuntur ad iudicē qñque impersonalr pferunt. Primo casu sp orit actio. Ita dēt intelligi ſ. ad l. Aquil. l. 2. & de pet. hær. l. itē veniunt. §. pridie. Et hoc apparet ex omnib interdictis pro loco pub. l. 2. cū si. Dicit. n. restitues &c. & vñ vi p totū. & ne qd in loco pub. l. 2. cū si. Qñque referunt ad iudicē affirmādo, qñque negādo. Si affirmando sp ꝯpetit iudicis offm̄, vt ſ. de min. l. ꝓuincia l. q. si minor. in fi. & ſ. ex q b. cau. ma. l. 1. in prin. & ſ. qđ me cau. l. fin. §. 1. & 2. & j. de coll. do. l. 1. in prin. & de ali. & ci. le. l. 2. & ibi di. & C. de coll. l. si soror, & ibi gl. quæ h. l. Qñque referuntur ad iudicē negatiue, tunc non producunt offm̄ iudicis. Non. n. aliquid ꝯmittit iudici directo, sed magis pariunt actionē ei ad cuius vtilitatem verba fuerunt prolata, vt ſ. qđ me. cā. l. 1. ibi p̄tor dicit q. met. cā gestū erit, ratum nō hēbo, licet verba referantur ad iudici. tñ quia referūt priuatiue, nō pariunt offm̄ iudicis, sed actionē parti ad cuius ꝯmodū priuatio illa inducit. Et p̄dicta distō locū hēt, qñ verba legis disponunt circa factum puta aliquē reddere vel restituere, & si, sed qñ directo disponerent circa ius agendi, sine dubio producerent actionē. Hoc apparet ex o b. edictis, q̄ dñt iudiciū dabo. Licet. n. verba referant ad iudicē, tñ quia directo circa ius agendi disponunt, producunt actionē. vt ſ. de iur om. iud. l. si q s id qđ. & de his qui deie. vel effu. l. 1. cū si. Qñque verba impersonalr pferunt, & tunc ꝯpetit ius agendi, vt in auth sacra. C. si aduer. ven. & ibi no. j. de acq. rer. do. l. statuas. & de his q. deie. vel effu. l. si vero. §. p̄tor ait. ver. si seruus insciente. cū si. & idē intelligo in statutis eadē rōne. Tertio principlr est videndū eo casu quo ex dispōne legis orit actio, vtrū sit condō ex l. an alia actio. Ista est multū intricata materia, q̄ glo. nſæ posuerunt in l. quoties. j. de p̄scr. ver. & multū imperfecte lac. Buti. fecit de hoc magistralr vnam suā additionē q̄ incipit turbatus est eorū spūs, & mirant tanq̄ ignari, &c. Cy. recitando dicta Vltramontanorū examinat hoc in l. ex placito. C. de rer. ꝑmu. & ibi Vltramontani vnr velle loqui subtilr. tñ male declant nec veritatē ponunt. Ego tradā vobis hanc materiā p cū modū quo intelligā. Si qdē est cautū, quo noīe actiōis agat, & eo agit, & hoc nō hēt dubiū. Si vero nō est cautū, & tūc qñ que lex oblōnē inducit, qñque inductā declarat, qñque inductā ꝯfirmat. Primo casu aut oblōnē inducit immediate aut mediate aliquo ꝯctu, vel sīli. Si immediate, aut est lex p̄toria, & hēt locum actio in factū vt l. si, in prin. de eo per quē factū erit. & inst. de interd. in fi. Aut est lex ciuilis, & hēt locū ꝯdō ex l. hic est casus in hac l. & ita posui obi in summario. Si vero lex inducit oblōnē mediante aliquo ꝯctu, vel sīli, tunc in hoc sunt opiniones, fm̄ diuersas materias. V. g. lex ciuilis inducit ꝯctum emphyteuticū, nec est cautum quo noīe actionis agat, vt l. 1. C. de iu. emph. quo noīe tunc actionis agetur. Pet. de Bell. p. dt actione p̄sc. ver. q̄a illa lex respicit principia legis 12. tab. Istud est falsum. Primo fm̄ opi. ipsorum Vltramontanorū q. dñt q. actio p̄sc. ver. non orit, nisi ex ꝯctib. innoīatis. sed ꝯctus emphyteuticus est noīatus ergo. &c. tñ opi. eorū est falsa iō non curo de ea. Præterea istud est ꝯ l. 4. j. de præsc. ver. qñ ꝯctus nullum hēt nomen a iure ciuili. vñ al. dñt. & hæc est cōis opi. q. agatur ꝯdōne ex l. 1. C. de iure emph. sed non placet. quia hæc ꝯdō hēt locū, qñ oblō inducitur ex l. vt hic sed ibi nō inducitur ex l. sed ex ꝯctu. Modus inducēdi ex l. & inducendi ex ꝯctu differunt in spē, vt l. obligamur. ſ. lege. & per totā l. de ac. & ob. Præterea ista est q. quoties ꝯhimus lucri faciendi cā oritur actio ex ꝯctu ut l. actionū gñā. §. ex ꝯctu. de act. & ob. Præterea dr in tex. Inst. de loca. §. adeo, q. ꝯctus emph. sic spēs ꝯctus p se, sicut alii ꝯctus iurisg. sed ꝯctus noīati iurisgentium eo ipso q. sūt, actionem producunt. l. iurisgen. in prin. sup. de pac. ergo &c. Concludo, ergo, q. ex ꝯctu emphyteutico oritur quædam actio spālis, quæ vocatur actio ex emphyteosi, & sic denoīatur a ꝯctu, sicut actio ex empto & locato, & sīles. hic est tex. in d. l. actionum gñā. §. ex ꝯctu. &c. Aliud exemplum in oblōne literarū q̄ actio oritur? Glo. Inst. de lite. obl. dicit, q. oritur ꝯdō ex lege. Itē Doc. in l. in ꝯctib. C. de non nu. pec. Ego dico ꝯtrium. Nam scitis, q. uer. obl. est inducta de iure ciuili. sicut oblō līaru m. Itē lex dicit q. non minus obligamur literis q̄ uerbis, nec est minoris efficaciæ una, q̄ alia ut l. non figura. de ac. & ob. j. sed in oblōne uerborū hēmus expressum, q. si quidem uenit certū, agitur certi ꝯdōne ex stiplone. Si incertum, agitur actione ex stipulatu, & sic denominatur a ꝯctu ut inst. de uer. ob. in prin & l. si quis certum. ſ. si cer. pe. Ita in proposito si in oblōne līarū uenit certum, agetur certi condōne ex līarum oblōne. Si uenit incertū, agetur actione quadam, q̄ denominabitur ex eo ꝯctu utputa actiōe ex līis, uel ex līarum oblōne, ut sic sp ex ꝯctu agatur non ex lege, ut d. l. actionum gñā. §. ex ꝯctu. de act. & obl. Nec ob. Inst. de lit. obl. in prin. ubi dicit ex numerōne. Nam ibi non producit actionem immediate ex l. sed confirmat, uel inducit illum modum ꝯhendi uerbis, ex quo oritur actio ut dictum est. Aliud exemplum est in sponsalitia largitate, quæ est hodie spālis ꝯctus, ut in Auth. ut sponsalitia largitas. & in auth. eo decursum. D. eo q. agitur actione ex sponsalitia largitate, ut d. §. ex ꝯctu. Et idem dico ubicunque in consuetudine, uel statuto induceretur aliquis nouus ꝯctus, ut agatur actione, quæ nascitur ex ꝯctu, unde ex ꝯctu feudi inducto ex consuetudine dicerem agendum esse actione feudi, seu ex feudo, q. idem est. Et ita intelligo hanc materiam. Et fm̄ prædicta uidesquid ad arborē Ioannis essent addendæ aliquæ actiones, quas diminuit. Prædicta uera, quando ex l. inducitur actio ciuilis. Nā si inducitur actio criminalis, non dēt dici condō ex lege, sed accusatio ex l. Nam crīa non puniuntur per actionem, vt inst. de pub. iudic. in prin. sed condictio ex l. est actio, ergo non datur ad puniendum crimina illi ergo qui dñt q. dānatus criminaliter ex forma statuti est damnatus ꝯdōne ex l. falsum dñt. D. ꝯpi. ꝯne in l. infamē. j. de publ. iud. Secundus principalis casus est, qñ lex oblōnem inductam declat. & tunc aut declarat eā inductā ex æquitate alicuius certæ legis, aut ex æquitate in gñe. Primo casu agitur in factū actione, uel utili actione descendente ex illa lege, cuius æq̄tatē respicit. exēplum ſ. si qua. pau. fe. dica. l. pe. & in actione in factū, & utili Aql. l. item si obstetrix. ſ. ad l. Aquil. & p multas leges illius tituli. & in l. qui seruādarū. §. 1. & 2. & 3. ſ. de p̄scr. uer. Et sic pōt intelligi lex, quoties. j. de p̄scr. uer. in unum modū agendi ibi positū. Qñque declarat lex oblōnem subesse ex æq̄tate in gñe, & tūc aut ex delicto aut alr. Primo casu, si quidē ex delicto nominato, agitur actione in factum ut j. de fal. l. qui nomine, & j. pro soc. l. nec quicq̄. Si uero est delictū innominatum, tunc si q. dē cadit in dolum hēt locum actio de dolo. ut l. 2. C. de dol. & ſ. de dol. l. 1. Si uero cadit in culpam, agit actione in factum, ut C. ad exhib. l. exhibiticus, & j. de præscr. uer. l. naturalis, §. sed si dedi. Secundo casu qñ agitur alter q̄ ex delicto, & tunc aut ista obligatio est ad reddendum, quod quis accepit, & tunc agetur condictione sine causa. leg. si me, & Titium. sup. si cer. pet.

ADDITIONES.

a Hæreditatem. Adire est ius, non facultas, & an ei præscribatur. Vide quod singulariter scripsi in l. suum. C. de in deli. post Bar. Adde an iuri adeundi præscribatur. Bal. consi. 13. lib. 4.

b Opp. Adde Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. in ver. quæro quo iure sententia arbitrorum. inf. pro socio.

Ruer. Adde Ale. plene in l. si finita. §. eleganter in pen. & 8. col. inf. de dam. infec.

c Videndū. Vide Bar. aliter dicentē in rub. C. e. & in auth. dos data. au fin. C. de don. ante nup. in ver. si affirmando, semp competit iudicis officiū, &c. Adde Bar. idem tenentē in l. 1. in prin. inf. si quis ius di. & Bar. in l. 1. §. ait prætor. sup. de posit. &c

d Pom. Iudicis. Vide Fel. in c. exceptione. de exce. ver. demum Iason. in l. si soror C. de coll. Cæpol. consi. 12. in fi. Barb. consi. 10. 1. volum. Ias. in l. ea demum. C. de colla. Vide Alex. consil. 1. 2. vol. & Fel. in c. sed fi. post Pan. tit. de offic. iud. ordi.

e Directo. Adde bonum tex. & ibi Bar. in l. metum. §. sed q. prætor. sup. q. met. cau.

f Iudicium. Vt inf. commo. in l. 1. in prin.

g §. Prætor. Quod idem fit. Vide Bar per illum tex. in l. Adria. C. de hær.

h Videndum. Per Bal. in rub. C. eo. Sed an condictio ex l. detur pro facto. Vide Bal. in d. l. ex placito. in 9. q.

i Dicunt. Contrarium tenet Bar. in d. l. 1. de pub. iud. l. 1.

Rue. Adde q. Bar. seq. Ang. de Are. in gl. §. adeo. col. 4. Insti. de loca. Sed contrarientes hic Dom. Iaso. & in l. 2. col. 15. C. de iur. emphyt. vbi etiam no. illam CONTRARIETATEM Bal.

k Emphyteusi. Et adde, quod condictio ex lege, quandoque cōcurrit cum alia ex uel lo capite. l. quoties. de act. & obl. & ibi gl. & no. Bal. in rub. C. eo.

l Dicit. Sed Bal in rub. C. eo. tenet opi. gl. & Doct. contra Bar. &c.

Ruer. Adde, quod communis opi. est contra Bar. quam sequitur Ias. hic.

m Vbicunque. No. & adde Bar. in l. omnes populi de iust. & iu. in 5. q. pene. & in l. 1. de pub. iud. & Bal. in rub. C. e. ubi tenet q. agatur cōdictione ex morib. Sed Bal. in leg. 2. C. quando lic. ab empt. dis. tenet, quod non oriatur actio sui nominis in feudo, sed condictio ex l. vel præscr. uer. & feudum est contractus innominatus vt no. Bal. in rub. C. de rer. perm. & ad Bar. hic an ex consuetudine, vel ex moribus vel ex statuto oriatur condictio ex l. vide Bald. in l. ex placito. in 10. q. C. de rer. perm. & Bar. in l. de quib. in fi. de legi. Et adde Bal. in l. fi. C. de leg. & Bar. in l. omnes populi in 5. q. prin. & in d. l. de quib. ad fi. sup. de leg.

n Pom. Ex lege. Adde quod in criminalibus, propter dicitur accusatio. glo. in fi. ver. recipiat. in fi. C. de litig. declarat Ang. in l. si quis id quo. ff. de iuris. om. iu. Alex. in l. uiro. in prin. ff. sol. mat.

o Ex illa lege. No. per actionem in factum, de qua plene per Doc. in l. ex placito ibi. Bal. de rer. permu. & quid differat a condictio. ex lege, & an sit datiua, vel

p Pom. Exemplum, vide Ias. in §. actionum. Insti. de act.

pet.& l.fi eũ seruũ.e.tit. Aut principalr ad dandũ; & tunc si quidem
a ista obl'o orit' ex aliquo gesto verbis,& hẽt locũ actio p̃scr.ver.quæ largo mõ p̃t dici in factũ,vt ĩ.de p̃sc.ver.p totũ. Si vero ex aliquo gesto p aliqd factũ,& tunc hẽt locũ actio in factũ,cuius tenor receptus est in varijs articulis iuris.l.sancimus.C.de sacros.eccl. Tertius casus
13 principalis est,† qñ lex ↄfirmat obl'onẽ inductã, & tunc qñque lex ↄfirmat obl'onẽ directo disponendo in eã,& tunc nõ orit' actio ex lege,seu ↄdũ sed orit' ex ipsa obl'one,vel ↄctu, vt s. dixi,& probat' ĩ l.
b litima, de pac.& ĩ.de ver. sig.l.lege obuenire. Si vero non disponit directo in ipsam obl'onem,vel ↄctũ sed ob ipsam,vel pp ipsam,tunc hẽt locum ↄdõ ex lege, vt l.si quis argentũ.C.de don.& l.1.C.de suffrag. Non.n.ↄfirmat' ibi pactũ d'nõnis directo, sed pp pactũ lex producit actionẽ. Cõtra p̃dicta facit C.de arb.l.ne in arbitris.vbi dr agẽdum esse in factũ,vel ↄdõne ex lege,vel utili in rẽ, prout facti qualitas postulauerit,& tñ lex ibi inducit,seu ↄfirmat obl'onem. Pro cuius decl'one dẽs scire,q, illa lex ponit vnũ casum.qñ partes, & arbitri iurauerunt,& tũc agitur actione in factũ non gñali,vt gl. ibi dt.,sed in factum ex iureiur. Nam partes vñt iurare id esse verũ,q, arbitri dixerint,merito non agit' ↄdõne ex lege, q.a nõ inducitur noua obl'o,& ita vr ibi sentire Mart. Sil. postea ponit alium casum,qñ partes non iurauerunt,sed arbiter solus,tunc ↄpetit ↄdõ ex lege, quia illa inducitur vtilis in rem,de qua ibi loquit', ideo non facit ad propositum, quia actio in rẽ non p̃supponit obl'onem. Nos aũt hic loquimur,qñ
c ex lege inducitur obl'o. Et per hoc ẽt apparet, q tractatus vtilis actionis,q̃ datur ei,cui est actio cessa,vel q̃ dat' nobis ex ↄctu alterius, non pertinet ad hunc tractatum. Nã illa est simplr datiua,ñ ex obl'one,nos aũt hic loquimur, qñ ex lege inducit' obl'o. Vltimo quæro,
14 an ista † actio possit cũ alia ↄcurrere. R̃ndeo,q, sic tex.est in l.quoties.ĩ.de act.& obl.& iõ tex.hic dt eadẽ lege,q.a si alia l. oriret', non impediret hanc oriri.* Hic vr tex.q, ↄdõ ex l.non ↄcurrat cũ alia. Sed ↄ.C.de pet hær.l.fi.§ q, si petitor.ibi neg.gest.vel ex legis ↄdõne. Sed dic,q, ibi nõ concurrunt eodem casu sed vna datur in vno, altera in alio. Quia si ille tibi soluit noĩe veri hæredis,tunc hẽt negotiorum gestorum actio.s.de neg.gest.l.soluendo.non aũt hẽt condõnem ex l. Si aũt soluit noĩe suo proprio. Aut possidebat bona fide,& tunc hẽt vt lẽ negotiorum gestorum, non aũt condõnem ex l. vt s. de pet.her.l.si quid possessor.s. de reli.l.at si quis. Aut possidebat mala fide,& tunc videbatur sibi nõ dari repetitionẽ,quia donare videbat' sciens se nõ teneri,quia cũ hoc faciebat ↄtemplatione debiti,q, extabat volens illud liberare solummodo sibi dabatur retentio, nõ autem repetitio de iure isto,vt ĩ.de sol.l.si cum aurum.& sup.de pet. her.l.si quid possessor. Et per illam l.fi.§.quod si petitor.C.de pet.hære.introductum est ibi remedium repetitionis,quæ sibi datur. Et q.a illud introductum est per l.istam,habet locum condictio ex lege, & non actio negotiorum gestorum,& sic concordat secundum Ia.Bu. Et sic hæc lex est multum bene examinata.

ADDITIONES.

a Obligatio. Hic adde Bar.in rub de præscr.ver.
b Legitima. Adde Bar.in d.l.legitima.
c Apparet. Sed quæ actio oriatur ex statuto,vel consuetudine. Vide Bar.in l.si duo. §.si quis iurauerit.sup.de iureiu.

De condictione triticaria. *Rub.*

Glo.continuat rubricam ad præcedentia,dic, vt in ea. & quærit quare appelletur triticaria,dic,vt in ea.

LEX PRIMA.

1 *Si certum petatur non est proprium nomen actionis.*
2 *Condictio triticaria, quare non competat pro pecunia numerata, sed pro alijs rebus sic.*
3 *Fratres Minores accipiunt omnes alias res,præter pecuniam numeratam.*

a QVi certam. a Hæc condõ locum hẽt pro oĩ re, excepta pecunia numerata, siue sit certum,siue incertum,siue dñium, siue possessio petat'. h.d. Primo † q̃ritur,vtrum si cer.pet.sit proprium nomẽ actionis? Certe non,vt s.si cer.pet.dixi in rub.& in l.cer
2 ti ↄdõ.n. Scdo quæro † quare hęc ↄdõ non ↄpetit pro pecunia numerata.sed pro alijs reb.sic. Possemus forte dicere,q, ille qui induxit hanc ↄdõnem,fuit frater Minor,
3 † qui oẽs al's res accipit præter pec.nu. Et licet iste ordo tpe illius legis non fuerit, erat quidam philosophus,qui erat talis ↄdõnis q, pecuniam respuebat,* iu*, l.professio.de munc.patr.lib.10.C.vel verius ista condõ fuit introducta p reb.quarum æstimõ variatur s̃m tpa.quia pretium rerũ augmentatur ex tpe.ĩ.de iure fisc.l.non intelli r.s.diui fratres,& l. pretia rerum. §.nonnullam.ĩ.ad l.Fal.C.de admi.tut.l.lex,quæ tutores. Quæ autẽ recipiant æstimõnem intrinsecam, & extrinsecam, & in quib.crescit,& decrescit æstimatio,vide in l.in hac.& l. fi. in fi.inf.e. & quod non potest cadere in pecunia, vt in ipsa habeatur æstimatio intrinseca. & q, possit crescere & decrescere,vide l.nummi,sup.de in lit.iur. Et ideo cum æstimatio pecuniæ non varietur de facili,ad illam non porrigitur hæc condictio,ita dicit Gul.de Cu.& bene.*

ADDITIO.

a Pom. Qui certam. Vide Ias.in addi.ad Porciam,Inst.de ver.obl. Meno.Alcia.lib.2.parerg.c.vlt.

---

1 *Condicere rem suam quando quis possit.*
2 *Condicere quando quis possit per hanc actionẽ vsumfr.vel aliam seruitutem.*

§. Rem autem. Summatur cum præcedenti. Vel magis proprie ad hunc §.summa sic. Nemo ↄdicit rem suã p̃ter q̃ a fure,& a violẽto possessore.possessionem vero suam amissam q̃libet ↄdicit. Vt declarẽ hunc §.op.† & vr,q, idẽ sit condicere dñiũ a fure, & ↄdicere possessionẽ. Si.n.hẽt dñiũ,qd aliud põt condicere.n si possessionẽ nudã, cũ semel dñs non possit amplius fieri dñs,vt de acq.pos.l.3.§.ex plur.b.Inst.de lega.§.si quis rem.& C.de leg.l.p̃prias. Pro cuius decl'one dẽs scire, q, ↄ furẽ & ↄ violẽ.ñ possessorẽ est inductũ,q, dñs condicendo petat rẽ suã sibi dari opottere,vt Inst.de actio.§.sic itaque.sed si nõ esset dñs, nõ possit petere sibi dari oportere,sed solum sibi restitui. Et hic posset esse vnus intellectus ad hũc §.vel aliter & melius. Debẽmus considerare condõnem ex parte actoris,& ex parte rei, sed ex parte actoris cõdicit q̃s rẽ,hoc est,possessionẽ rõne dñii rei,q, est apud actorẽ,& hoc nõ potest fieri nisi ↄ furẽ.raptorẽ,& violentũ, vt hic,& s. usufr. quemad.ca.l.vlt.& s.de cond. cau. da.ex parte vero rei super condicitur possessio,q.a ad aliud restituẽdũ non tenet', nisi ad ipsã possessionẽ,cũ nec posset aliud dare.l.scire debemus.§.fi.de ver.oblig. Qñque vero ex parte actoris cõdicit' possessio, nõ q.a dñs,sed quia possidebat,& hoc cuilibet p̃mittit',vt hic,& s.de cõdi.inde.l.indebit.§.sed & si nummi.tergi vobis in l.quis nec cãm.s.si cer.peta. Quæro verum † vsumfructum,vel aliam seruitutem q̃s possit cõdicere per hanc condõnem. R̃nd. si quidem ius vsusfructus,vel aliud ius est promissum,tñ hac condõne potest peti, vt s.proxime. Si vero est constitutum, non potest tunc condici, quia iam condiceret rem suam,quod non licet,nisi in casibus hic expressis. Ita videtur intelligere gl.hic,quod est notandum. Vltimo materiam condictionis possessionis vidistis plene in l.ideo.§.Neratius.sup.tit.2.

LEX III.

IN hac. Gl.magna hic posita,est tota fundata super l.3.§.in hac. ĩ.commo. & iõ solum hic recitabo q̃tũ p̃tinet ad declarationem tex.materiam vero totã recitabo in d.l.3.§.in hac.& h.d. Si tpe sñiæ,vel tpe mortis res plurimi fuit,illud tps inspicitur,al's inspicit' q̃ti plurimi fuit a tpe moræ.h.d. Primo ponit qñ certum erat quo tpe plurimi fuit. Scdo qñ erat dubiũ. Scda ibi, sed etiã antea.in tex.ibi,mortis tps. Dic,si certũ est q, dictis tpibus res plurimum valuit,sed si dubitetur,inspicit' q̃ti plurimi valuit a tpe moræ,& hoc sequitur.sed ẽt antea,&c.* Et iõ no.istã materiã p vlaticis,quia si facio vlaticum vnius sextarij hordei dño directo soluendo in festo B. Michaelis,& tunc sextarius valet quinque grossos, & nõ soluo sibi tunc,& ita sum in mora,in festo autem oĩum Sãctorum forte valet decem grossos,& in festo Natiuitatis forte valet 13.grossos, & tunc venit dñs directus,& vult,q, soluatur,certe tenetur sibi emphyteuta soluere q̃ti plurimi valuit a tpe moræ,& ita tenebit' sibi ad 13.grossos.* Opp.si res extat frustra tractatur de æstimõne, vt l.fi.C.de fideicõ.liber. gl.soluit & dicit,intellige q, hic res extabat, tñ debitor nõ poterat eam pfecte facere meã,vñ p̃uenit' ad eius æstimõnem, & hæc est satis bona. Vel potes dicere q, extabat tpe sñiæ,tamẽ decessit ante factam executionẽ. Et hoc in 1.rñso huius legis. In scdo vero rñso decessit ante sñiam. Scdo op. dt hic q, qui tradit seruum deteriorarum,nõ liberat'. Contra.ĩ.de sol.l.qui sibi §.1.gl.dicit liberat' ab actione prima,vt in ↄrio,sed remanet obligatus actiõe de dolo,iõ nõ dr liberari De hoc an ab actione prima liberet'.gl.tractat plene in l.& elegãter.§.non solum.s.de dolo.& Doct.C.ad exhib.l. exhibitionis. Ego dixi vobis in l. Iulianus.§.1.de ver.obl.& in d.l.q sibi.§.1.de sol.tangam ĩ.com.l.3.§.si reddita.iõ hic non insisto. Cõ
2 tra p̃dicta opp.& vr q, liberetur ab actione de dolo. Nã recipiendo rem deterioratã scienter,vr remittere.l.pen.s.de condi ob turp. cau.& l.2.C.quod me.cã.facit ĩ.tit.1.l.centum Capuæ. Sol dicit gl. not.hic vitium erat latens, & sic recipiendo non vr remittere. Vel dic,dicit glo.q, hic non dedit,sed dare voluit. Sic in l.e.si stipulatus sim Damani.ĩ.de ver.obl. Istum passum examinat glo.in d.l.& eleganter.§.nõ solum.de dolo.& Cy.in l.exhibitionis alle.nec tñ allegat istam gl.dixi in d.l.qui sibi.§.1.declarabo vobis in d.l.centũ Capuæ.§.1.ĩ.tit.1. Opp.& vr,q, hæc lex sibi ↄdicat. Nã in principio dicit expectandũ tps sententiæ,vel mortis.in fi.vero dicit q̃ti plurimi fuit a tpe moræ. Gl.magna in prin.ponit uarias sol.q̃ p̃nt esse bonæ. Tu tñ dic clare,vt dixi ponendo casum, quia principium loquitur, qñ certũ fuit,q, plurimi fuit tpe sententiæ, vel mortis,finis loquitur qñ non erat certum.ideo inspicitur quãn plurimi fuit a tpe moræ. Oppo.quod debeat inspici tps lit.contes.& non tps moræ.l.3.§.in hac ĩ.commo. Huius timore est facta tota glo.magna,hic & ibi,iõ eam tibi declarabo.* In fi.te t.opp.q, immo indistincte attendatur tps rei iudicatæ,vt ĩ.de pecu.l.quæsitum.in princ. Sol.multum interest inter personales,& reales actiones. Nam in personalibus loquitur hæc lex. At in realibus,seu quæ ad instar realium sunt loquitur lex ↄria. Nam actio de peculio habet instar realis, cum peculiũ rem contineat,& est horũ rõ. Nam actio realis cõpetit ↄ nullo iure obligatum,ut §.1.Inst.de act.ideo non attenditur tempus litis contest.quo non possidebat,nec erat obligatus, at in personali secus.* * Quæro iuxta materiã huius leg. quõ ↄ reum morosum formetur libellus,

ADDITIO.

Meno. In hac. Alcia.lib.2.dispun.c.11.
2 Actione de dolo. Ad hoc vide Pau.de Cast.in l.etiam.de sol.

libellus, vtrum formetur ad æstimōnem, q vr, qa æstimō venit ī ꝯ-demnationem, ergo & in petit. l. vt fundus. §. cōi diui. Item vr exp̄s-sum s. de cond. fur. l. in re furtiua. & l. si vsusfru. mihi in biennium. ī. de vsusfr. leg. Sed ꝯrium est verum, p l. si seruū. §. affectus. ī. de ver. oblig. Et quia nemo sine actione experit. ī. si pupilli. §. videamus. ī. de neg. gest. ō id solum dēt peti q est in obtione s. res ipsa. Et si di-catur, si æstimō non deducit in petitionē, quō ergo deducit in ꝯdē-nationem? Rñdet, q in qualibet petōne oportet cōsiderare duplicē concl. vnā q venit iure obl̄onis, & hæc fit ꝓ partē. Alia, q venit iudi-cis offi. & in hac concludit iudici & nō parti, cū nō p̄supponat aliq̄ partis obl̄onem, vt l. Quintus. de ann. & mens. leg. Et vide ea q dixi s. de iur. om. iud. l. ī, tractando illam q. vtrū offm̄, & actio sint idem, vel vñ hic istis duabus ꝯcl. vtitur actor. Nā qa est obl̄atus ad vinum, vel ad aliud dādū, & ꝯcludo, vt ad dādū ꝯdēneris. Sed qa fuisti ī mora, licet obl̄one non tenearis de deterioratione concludo iudici, vt cō-demnationem rei p̄ntis faciat sub æstimatione deteriorationis, vel meliorationis. et dicam sic. Cum mutuauerim tibi tm̄ vinum, & tu interpellatus congruo loco, & tempore mihi non solueris, & tunc vinū magis valebat peto te condemnari ad tm̄ vinum sub æstima-tione, quæ tunc erat, vel quanti plurimi erit vsq. ad sententiam. *

LEX IIII.

Si res. De tpe ad locum idem ē iudiciū. h. d. Istā legē habuistis declaratā in l. vinū. s. si cer. pet. dic vt ibi. & q deficit, dice tur in l. 3. s. in hac ī. com. * No. bene ex fi. huius l. q qñ aliquis stipu latur aliquid sibi dari nullo loco adiecto. sed simplr stipulat intelli-git locus, vbi petit esse adiectus, p quo l. 1. & 4. s. si cer. pe. vide tex. ibi, locus quo peteretur, & c. i. locus domicilii rei, in quo peti debuit l. iu. ord. C. de iu. om. iu. In tex. ibi, eo die, quo dari debuit. subaudi, & quantum postea creuit vsque ad sñiam, vt habuistis. s. l. proxi. *

De eo, quod certo loco. *Rubrica.*

Glo. continuat rubricam duobus modis, teneas quem vis, & iste titulus est multum difficilis.

LEX PRIMA.

1. *Conuen iri quis quando possit alibi, quam in loco destinato solutionis, vel con tractus.*
2. *Certo loco, qui promisit dare, an possit vbique conueniri.*
3. *Verba generalia quando recipiant restrictionem de habilitate.*
4. *Clausula quod possem conueniri in t[...]li, & tali loco quid operetur. Item qualiter concipiatur.*
5. *C[...] in quo non sit locus remissioni de loco ad locum in contractibus.*

Alio loco. * Ista lex est notabilis ad q̄stionem, q semel vidi de facto. Titius contraxit in Mōtepesulano cum Seio: Et Seius promisit Titio soluere x. ratione illius contractus initi. in Pedemōtio in nundinis. Aduenientibus nundinis Seius in Pedemontio non inuenit Titium. Redit Seius ad Montepesulanum. Venit Titius & in Montepesulano petit sibi illa x. a Seio solui. dt Seius. Ego tenebar tibi soluere in Pedemontio, vadas illuc, qa ibi dimisi illa x. tibi soluenda, si venires illuc. dt Titius, ego nō curo, sol ue mihi hic quæritur quid iuris? dt tex. Qui prom. sit dare certo loco. si in eo nō reperit, pt vbiq; ꝯueniri. * Primo op. ad hāc l. & † vr q alibi non possit conueniri, q in loco sol̄onis, vel i loco ꝯctus cele-brati. l. hr̄s ab[...]s. s. fi. de iud & l. eū qui. ī. de ꝯsti. pec. Sol. locus ꝯctus vere est ille locus in quo dēt fieri sol̄o, vt l. ꝯxisse. de ac. & obl. i loco vero, vbi verba ꝯctus fuerūt apposita, non pōt conueniri, nisi aliud fuerit actū. ita tenet glo. C. e. l. 1. & l. 3. ī. de bo. auth. iu. pos. & vr tex. hic, & ī. de sol. l. quæro & ibi de hoc dixi. licet gl. de hoc dubitet in l. eū q. in s. t. ī. tit. 1. Scd̄o opp. & vr. q alibi nō possit ꝯueniri, q a eli-gēdo unum locum vr alteri renūciare. l. fi. C. de pac. cōuen. Sol. dicit gl. ex hac interpretatione actio redderet inutilis, iō nō facimus eā. Probat in l. Titia. [...] dē r[...] dit. de ver. obl. * [...]ictis notatis p me. ī. e. l. in bonæ fidei. cir. fi. & in l. nemo, [...]bi allegata. not. ex hac sol̄one, q qñ quis hēt duas vias & eligit sibi vnā illarū, nō vr pp hoc aliam re nunciare. si ex hac interpretatione actus redderet inutilis. Quod fa cit ad vnā qōnē. Titius assumpsit sibi onus p bādi articulos suos, qa petijt dilationē ad p bādū, postea petijt, q pars ꝯpellat rñdere arti culis medio iurō. Opponit q nō dēt ꝯpelli, quia pars assumpsit sibi onus p bādi, & iō electa illa via. sibi p̄iudicat in alia, qa alij renūcia-uit, & iō nō est audiēdus. Dic vt i ista sol̄one, q alteri viæ, videlicet r̄nsioni articulorū nō vr renunciasse. Quia si ita interpretaremur, ex hoc actus, de quo agit. redderet inutilis, videlicet quia iudici non posset ꝯstare de veritate cāæ, & tm̄ interest iudicis veritatem hr̄e, & de ea inqrere. * Quæro, [...] vtrū possit † vbiq; ꝯueniri [...] iste, q certo loco p̄misit: Vr q sic. l. eū q. s. de iu. & ī. tit. 1. l. si duo. §. 1. Gl. deter-minat ꝯriū p l. hr̄s abs̄s. §. fi. de iud. & qd̄ in l. alleg. in ꝯriū dr̄ quoli-bet loco, subaudi. s. idoneo. l. vt gradatim. §. & si lege. ff. de mune. & ho. & hæc est cōis opi. Ego reperio q Nic. Mat. in quadā sua disp. re nuit ꝯriū, q possit quolibet loco ꝯueniri, pp gñalitatē dictarum le gū, q hoc dīt exp̄sse. Pro hoc facit l. qui certo. s. de ꝯd. ind. & hoc ad similitudinē fugitiui. l. 1. C. vbi de cura. vel cohor. & l. 1. C. vbi cau. sta. verū qa reus in hoc grauat, q vbique ꝯuenit, dat arbitriū iudicis, vt hēat in ista actione rōnē interesse pp locū, vt ī. l. p[...]xi, & p totum ti. Non ob. l. hæres absens. §. fi. nā qñque ego formo libellum petens, q quis mihi ꝯdemnet ad soluendū in loco destinato sol̄oni, s̄m for-mā p missionis, tūc in ista actione, nō verteret iudicis arbitriū, qa peto, q fiat s̄m qd̄ p missum est, iō nō pt reus ꝯueniri, nisi in eo lo co, vbi dēt fieri sol̄o, vel alio idoneo. s. in loco domicilij. d. l. hr̄s ab-sens. §. si. Et qd̄ sic possit formari libellus, facit optime l. fi. C. de len. q sine cer. [...], p̄se. Qñq; uolo petere, q mihi soluat in loco iudicij, vel peto simplr. tūc pt vbicūq; ꝯueniri, vt hic, & dictis legib. nō qa ibi ꝯxisse videat, sed ex natura arbitrariæ actionis pp locū, ut hic, & dictis legib. Ita dt Nic. Mat. & bñ, iudicio tñ meo, [...] ipse rñdet ad l. vt gradatim. §. & si q lex vr p bare, q leges, q dñt. quolibet lo-co, restringant s. idoneo. Sed rñ ex dictis Ia. de Are & Old. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nū. † Nā qñq; dispō gñalis ꝯtinet ꝯcessionem noui actus, vr noui iuris, tunc recipit restrictionē de habilitate, seu idoneitate, ut d. § & si lege. Qñq; ꝯtinet iuris iam concessi extēsio-nē, & tūc nō recipit illā restrictionē. d. l. j. §. nūciatio. vbi dr, q nū-ciatio pt fieri oīb. dieb. & gl. ibi intelligit ēt feriatis, & nō feriatis. ats dcā gñalis cōcessio nil o pareт. Ita hic, si intelligeres, q nō posset conueniri, nisi ī loco idoneo, frustra Paulus iurit. hāc l. induxisset, cū de iure cōi hoc esset. Dico ergo, q pt ubiq; cōueniri. De hoc qñ uerbū gñale recipiat restrictionē, dixi plene ī d. §. nūciatio. hodie tñ notarij vt cesset hæc dubietas, apponūt in ꝯctu, † q uoluit posse cōueniri in tali loco, & in tali ubicūq; fuerit inuētus, q cła qdo pe rei, & quār dēat cōcipi, dicā ī. e. l. 3. §. si qs ita. Vlt. hic vr casus, † q in ꝯctib. non sit locus remissioni de uno loco ad aliū. Nā si remis-sio posset fieri, nō esset necessaria æqtas huius legis. De hoc ibi per Gul. & per gl. in l. hæres absens. de iud & per Doct. in auth. qui se-mel. C. quomodo, & quando iud. tetigi in l. si cui. §. fi. de accus.

ADDITIONES.

a Alio loco. In prin. huius l. & in materia huius tituli vnum scias quod est no. licet quis alibi nō posset compelli soluere, quam in loco promisso. fallit: o si ab illo lo-co quis postea esset relegatus, vel bannitus, cum ibi procuratorem constituere non possit. Tex. est multum no. in l. usuras. C. de sol. iuncta gl. quod tene menti. Fer te per hoc posset etiam limitari regula, quod actor sequitur forum rei. & no. Bal. in d. l. usur. & ibi vide gl. quæ ponit alias causas. Adde Bal. consi. 335. ubi ponit an bannitus possit citari ad ciuitatem, a qua est banni. 4 lib.

b Pon. Quæro. Vide Are. consi. 95. col. 1. in fi. & consi. 106.

c Conueniri. Verum ille, qui p̄misit dare certo loco. si ibi non reperiatur, possit in quocunq; loco ēt non idoneo conueniri. Et q debeat intelligi de loco idoneo, & ēt gl. in l. j. s. eo. Flo. dicit ibi, q in hoc dubio vidit alias Bal. concor. opi. vale-licet q opi. Nic. & Bar. hic, procedat in vagabundo, iuxta gl. in l. 2. C. vbi de cri. agi opor. sed in non vagabundo qui reperitur in loco idoneo, procedit opi. glo. sed istud sibi Flo. non placet, quia in vagabundo illud est de iure communi, ergo hæc lex nihil induceret noui. Sed pro opi. gl. dicit Flo. facere, quia si intelligere-tur de quolibet loco nō idoneo, sequeretur absurdum, q ille qui promisit in uno tm̄ loco soluere, posset in pluribus locis conueniri, tamen quia ille, qui simpliciter promisit soluere, non potest conueniri nisi in loco idoneo, & ideo dicit, q uerior videtur opi. glo. Et uide tu ad materiam huius tit. Marian. Soc. in c. dilecti. ar. 2. q. 2. in princ. de foro compe. & ibi late.

Ruer. Adde, quod tenenda est opin. communis relata hic per Bar. scilicet quod qui promisit certo loco, potest conueniri in quocunque loco, & ubi nō sortiatur forum & ita tenent Doct. communiter hic, & in l. 1. C. eo. & ad fundamentum Bar. respondent Ful. & Pau. de Cast. hic, & refert D. Ias. hic, in fi.

d Contrarium. Et quia Doct. in hoc tenent contra Bald. ideo uide Insti. de actio. §. præterea per Mod.

e Iudicio tñ meo. Ad illud. q verba gñalis recipiunt restrictionem de habilitate, vi-de in l. 1. C. de sacrosan. eccl. & tex. in l. j. ī. de consti. pec. per quem infert Pau. de Ca. ad no. q. ibi uideas p eū. Adde q Pa. de Ca. hic in addi. ad Bar. in verbo, frustra, di-cit, imo non frustra, quia videbatur alijs locis non posse conueniri, ut hac l. per rationes gl. hic. Nec est s̄m ipsum conueniens dicere, q pluribus locis conueniri possit qui promittit uno loco tm̄, sicut ille qui simpliciter tm̄ promisit, imo ratio dictat contra, & ideo facta est lex, qua propter dicit tenendam aliam opin.

Ruer. Remissioni, & ita tenent alij communiter, quod in cōtractibus non sit locus remissioni, quod Do. Ias. hic limitat quinque modis, & Felin. limitat septem modis, in c. si. col. 10. vers. est autem regulare extra de fo. compe.

LEX II.

1. *Bonæ fidei in actionibus actio non est arbitraria propter locum.*
2. *In petenda vest. in inte. quis locus inspici debeat, an locus iudicij, an cōtractus.*
3. *Restitutio in integrum transit ad hæredes.*

Arbitraria. In actione arbitraria pp locum hr̄ rō interes-se actoris, & rei. h. d. * Pro euidentia huius l. q hic tractat de arbitrarijs actionibus, quæro quare dicātur arbitra-riæ, & quæ actiones dicantur arbitrariæ. Et vr dicendū, q oēs dicantur arbitrariæ. Nā in oīb. actionib. iudex hēt arbitrari, vt ī. de ædil. edi. l. ædiles. j §. itē sciendū. Et istud vr potissimū hr̄e locū in actio-nib. bonæ fidei, in qb. iudex hēt arbitriū, vt vsuræ ueniāt a tpe mo-ræ eius arbitrio, vt s. de neg. gest. l. qa tantundē. Ad q dic, q actio-nes dñr arbitrariæ ab eminētia arbitrij accidentalis. Nō aūt dñr ar-bitrariæ ab arbitrio, qa cū in oīb actionib. iudex hēat arbitriū, iam oēs dicerētur arbitrariæ, q non est dicendum, qa licet in actionib. bonæ fidei emineat arbitriū, illa tñ eminentia prouenit ex p pria natura ipsius actionis, cum multa ex natura ipsarū actionum bo-næ fidei p ueniant, & emineant, de quib. non est actum, neque cogi-tatū, ut s. de condi. ob tur. cau. l. fi. & ibi no. in gl. in ver. actionē. Et Insti. de obl. quæ ex cōsensu nascun. in fi. iuncta l. in bonæ fidei. ī. e. Et dr istud arbitrium accidentale pluribus modis. Nam stricta re-gula est, vt qñ iudex diffinitiue p nunciauit, amodo se intromitte re nequeat, cum sit functus officio suo. ī. de re iudica. l. iudex post-quam

ADDITIO.

Meno. Adde Ias. l. 2. nu. 95. cum ibi per me dictis, C. de iu. emph.

quã tñ in actione q met. cã, & similib. eminet arbitriũ ꝯ prædictam rñam, quia iudex bis iudicabit, non ex natura ipsius actionis, sed aliquo actu extrinsecus descẽdente. s. ex ꝯtumacia nõ parẽtis, vt patet in actione q me. cã. vbi prius iudex ꝯdẽnat, vt rẽ restituat, & scđo ꝯdẽnat eũ ex ꝯtumacia in quadruplũ. ſ. q met. cã. l. si cum except. §. 1. & 2. Idẽ in rei vendicatione, in qua eminet arbitriũ, quia iuratur in litẽ ex arb. iud. post sñiam, ſ. de rei vẽd. l. qui restituere. Et idẽ in actione ad exhibendũ & simib. in q b. in litẽ iurat, qa eminet arbitriũ, priuilegiũ amouendo. Nã clarũ est q dñs dando seruum pro noxa liberatur. ĵ. de re iud. l. miles. §. 1. Iudex tñ arbitrando, aufert priuilegium ipsi dño, si dñi ꝯscia arguat. ſ. de noxa. l. i delictis. §. detracta. Et istud arbitriũ hẽt iudex ab intrinseco, ne maleficia remaneant impunita. ſ. ad l. Aqui. l. ita vulneratus. in fi. Itẽ circa nox. act. Nam nõ ꝑt emẽdari qđ accidit post litẽ in sing. act. arg. ſ. de iud. l. non põt iudex. Sed illud fallit in vñb. dic. §. si detracta. Et est rõ, quia eadem actio remanet, q̃uis mutet qualitas agendi, aliquo mõ ẽt eminet arbitrium in plus, vel minus ꝯdemnando, vt in act. arb. rõne loci. Nam cum erga actiones stricti iuris rña certa sit, vt solũ veniant illa, de quib. est cogitatum, & actum expresse, ergo nõ dẽt ꝯdemnare iudex, nisi in iis de q b. est cogitatum expresse, iudex tñ arbitrabitur de loco, vltra id, de quo est cogitatum. i. vltra q̃titatem promissam arbitrabitur, si rei interest, vel actoris, vt hic. & ĵ. l. prox. §. nunc de offõ. item alio loco eminet arbitriũ, quia de rigore iuris nõ vr, q in illud, q est i mora, dicatur arbitrium, q̃tum ad interesse, si alio loco ꝯueniat, quia dãnum q quis sua culpa sentit, &c. ĵ. de reg. iur. l. q quis ex sua. & c. dãnum. eo. tit. li. 6. Sed dico, q primo, q a ex quo inducit vnũ pro actore. s. q in alio loco reus cogat soluere, q̃ vbi promisit, releuat reus in alio. s. q succedat arbitraria pro reo, & hẽatur rõ interesse sui, q̃tum interesset sua soluere in loco, vbi ꝓmisit. ar. ſ. de iure i. l. eum qui. ita voluit notanter gl. in d. §. nunc de off. in ver. rõ. vide tex. ibi. actoris, & c. dic, q actor hẽt facere mentionem in libello suo vtilitatis suæ, rõne illius loci, rõne cuius sua interest, licet istud interesse officio iud. veniat, aĩs iudex nõ hẽret rõnem, ar. ĵ. de dam. infe. l. 4. §. hoc aũt. & ĵ. de magi. ꝯue. l. 1. §. magistratib. imputari. cum non teneatur supplere de facto, vt no. C. vt quæ desunt aduo. l. vnica. de vtilitate aũt rei, q̃tum ad æstimõnem, actor nõ hẽt facere mentionẽ, arg. ĵ. de nota. l. dol. in fi. & C. de testi. l. nimis graue. Sũmatur ẽt lex ista rm lac. But. Hæc actio ꝯcernit vtilitatem vtriusque, tã actoris, q̃ rei, & procedit rõne adiectionis loci, & in ea ita est agẽdum, ne reo loci vtilitas auferatur. h. d. vsque ad §. nõ vtique. & est lex. Vide tex. ibi, q si rei interest, & c. s. ꝯueniri potius in loco promissionis, q̃ alibi. Minoris, vt quia forte sub minorib. vsuris inuenit pecunia, vbi dẽbat soluere, q̃ vbi ꝯuenitur. Aut si actoris s. interest in loco promissionis recipere, q̃ alibi. * Opp. q actio nõ sit arbitraria pp locum. ĵ. e. l. in bonæfidei.

1 Sol. † in actionib. bonæfidei iudex põt exercere suum offñ ex natura actionis, iõ non dñr arbitrariæ, in actionib. vero stricti iuris iudex hoc nõ posset ex natura actionis, sed quia æquitas hoc requirit, pp aliqđ extrinsecus aĩs, ꝯ naturã actionis, iõ lex dat iudici arbitrium, vt hic, & pp hoc dr arbitraria. Ita loquitur hic. dixi in l. in actionib. ſ. de in lit. iur. * Opp. & vr, q reus nõ dẽat ꝯdẽnari in plus sine cã, quia vbi nõ est culpa, ibi nõ dẽt esse pena, vt l. aliud. ĵ. de ver. sig. ext. de reg. iur. c. sine culpa. li. 6. Sol. dicit gl. 1. intellige, q reus erat in mora, alias secus, q satis placet. & sic per oĩa hr rõ interesse, q venit rõne luci. Non aũt eius, q venit rõne tpis in iud. stricti iur. nisi sm q dicam in l. q si Ephesi. in pnn. ĵ. eo. Item quãr mora actoris, & rei ꝯsideretur in hac actione arb. de hoc dicetur ĵ. e. l. non vtique. §. nũc de off. vbi gl. hoc tangit. * Opp. duo ꝯna simul stare non pñt. l. hęc

a verba. §. ille aut ille. de ver. sig. & l. vbi repugnantia. de reg. iu. Sed q intersit actoris & rei simul, & semel, vr ꝯtinere ꝯrietatẽ. Dicit gl. intellige hoc separatim. i. qñque actoris, & qñque rei. vel potest esse, q eodem tpe hr rõ interesse actoris, & rei, diuersis tñ respectib. vt in exemplo. in gl. posito, vt quia actoris interest pp pęnam, in quã incidit, & rei interest pp valorem rei debitæ, & hæc est satis bona. Et p hoc non põt dici, q sit repugnantia, quia nõ est circa idem, nec eodem respũ. Quærit gl. quid si rei intersit nõ cõueniri alibi in totum, quia forte in loco sofonis hẽret restõnem in integrum de iure cõi, in loco vero vbi ꝯuenitur, non põt illam hre de iure spãli illius loci, quid iuris? Gl. determinat qđ huius nõ est hñda rõ, quia hoc interes-

b se non venit rõne rei, sed rõne personæ. Not. istam gl. quæ tenet in formando q̃onem, q quantum ad ꝯcedendam, vel de negandã re-

2 stõnem † dẽat inspici locus iudicii, non locus ꝯctus. hoc vr ꝯ l. si fundus. ĵ. de euic. vbi in his, quę pertinẽt ad decisionẽ inspicitur locus ꝯctus. Propter quod Gul. & alii reprobant istam gl. sed in l. 1. C. de sũ. Trin. Gul. vr hanc gl. sustinere, & rñdet ad legem, si fundus, quia inspicitur locus ꝯctus quantum ad ea, quę veniunt ex natura ꝯctus, & quæ agebantur a partib. tacite, vel expresse, sed in integrũ restõ non est de his, ergo &c. Ego ibidem teneo ꝯrium per rñam gñalem. l. sp in stipul. ĵ. de reg. iur. vbi dr sp inspiciendum esse locum ꝯctus, & sic sine illa dist. Præterea in actione, quæ venit in ꝯctu, inspicimus locum vbi celebratus est contractus. Eadem ratione in off. iudi. per q petitur restõ. dẽmus inspicere locum, vbi gestus est iste actus, qui habet mouere iudicis æquitatem ad dandam restit. in integ. vnde eadem est ratio in restitutione, quæ in contractu. Pro hoc facit lex, qui certo loco. sup. de condi. indeb. & quod ibi dixi. & sic videtur quod tit. q. nõ procedat. Sustinendo tamen glo. dicamus, q hic minor volebat petere restõnem ob aliquam negligentiam commissam in loco iudicij, vel dicamus, q erat ibi statutum expressum. q nõ daretur rest. de gest. ibi, vel alibi, & sic procederet q. Nunc venio ad sol. Dicit gl. q huius interesse non hr rõ, qa venit rõne personę. Si nos intelligimus q. sm primum modum, quem dixi ſ gl. dicit verum. Nam cum negligentia sit commissa in loco iudicij, quo ad conceden. vel deneg. rest. locus, in quo illa negligentia est cõmissa, dẽt inspici, ẽt si conueniretur in loco destinato solutioni. Sed si intelligimus scđo mõ tunc gl. non dicit verum. Primo, qa ꝯtradicit sibi in hac ea. gl. Nam ſ. dixit, q hr rõ interesse actoris, quia incidit in pęnam alteri, & hoc est mere personale ad ipsum actorẽ, ergo interesse, q venit rõne personæ hr rõ. Præterea in integ. resti. non ꝯcedit mere fauore personæ, sed rõne ẽt læsionis, q apparet, qa transit † ad hæredem. l. non solum. ſ. de in integ. rest. & per

3 Dy. in c. priuilegium personale. de reg. iur. in 6. Posseris uos dicere, q determinatio gl. est bona alia rõne. Nam in integ. resti. petit officio iud. nobili, ergo de ea nõ põt hri rõ in hoc iudicio incidenter. l. necnon. §. exemplo. ſ. ex quib. cau. ma. & l. except. in fi. ĵ. de excep. Rñ q immo in hoc iudicio poterit hri rõ ea opposita per modum ꝯdictionis, sm ea, q̃ plene dixi in l. nam postea §. si minor. ſ. de iureiu. Opp. & vr, q reus non debeat condẽnari in plus sine aliqua cã, qa vbi non est culpa, non dẽt esse pœna, ut l. aliud. ĵ. de uer. sig. & in reg. sine culpa, de reg. iu. in 6. Sol dicit gl. intellige hic, q reus erat in mora. alias secus. Quod satis placet, & sic pp morã hr rõ interesse, q venit rõne loci, nõ aũt eius, q uenit rõne temporis in iudicijs stricti iuris, nisi sm q dicã ĵ. e. l. quod si Ephesi in pcinc. Item qualiter mora actoris, & rei consideretur in hac act. arb. statim declarabo. ĵ. l. proxi §. nunc de offic. ubi gl. tangit.

ADDITIONES.

a Non possunt. An in hac actione habeatur ratio interesse actoris, & rei, vide per gl. & ibi no. Bal. in l. 1. C. eo. tit.

b Quæ tenet. An dẽat inspici locus iudicij, uel cõtractus, adde no. in l. 2. & 2. C. ubi & apud quẽ in ite. rest. adde Bal. in l. a. C. ne fil. p pa. & Pa. de Ca. & adde q cõtra opi. Bar. hic tenet ẽt Mar. Soc. in c. dilecti, de fo. comp. ar. 4. ver. & ex prædictis. & Ang. in l. 1. C. ubi conue. debe. qui certo loco. & uide Mar. ubi ſ. distinguentem. Ruer. Adde contra gl. tenentem cum Bar. Doc. communiter, ut no. D. Ias. hic.

1 *Arbitraria in actione quando locus in libello sit apponendus.*

2 *Et si omittatur, processus non vitiatur. nu. 2.*

3 *Accusator tenetur in accusatione apponere diem commissi delicti.*

§. Si quis Ephesi. Locus debet exprimi in libello, qñ eius omissio reo est nociua. h. d. iste §. no. * Et uide tex. ibi, altero loco experiri &c. i. non facta mentione alterius positi in alternatiua obl one. Vel dic, q non poterro te ꝯuenire ꝑcise in altero loco, detracta alterius loci vtilitate: sed habita rõne utilitatis alterius loci, sic. Old. Et adde sup eo. ver. qñ dicit experiri &c. s. in narratione, sed in ꝯclone petet reum ꝯdemnari in eo, q ꝓmissum est solui i loco, ubi ꝯuenit reũ. Sed si rei intersit aliã rẽ in alio loco soluere, puta hoĩem Capuę, quẽ poti' haberet pro 5. q̃ pro 10. Ephesi. vbi ꝯuenit: rõ rei interesse habebitur, ut nõ soluat nisi 5. Et sic exẽplifica istũ. §. sm Ia. de Are. & in l. ꝓx. ibi, nemo, ad sm ibi, secundo q̃ro. * Opp si non põt ꝯueniri in altero loco, detracto altero, ergo nec in tertio, detracto utroque, q est ꝯ l. j. ſ eo. Sol dñt qdã, q hic dẽt exponi detracto loco, hoc est,

1 detracta loci vtilitate, & sic sm istos, † qñ agit arbitraria pp locũ, dẽt apponi in libello. q hẽat rõ vtilitatis loci. Hæc lec. nõ est bona. non. n. actor hoc cogit dicere in libello, sed hoc ꝑtinet ad reũ. Hoc ꝓbat ſ. ꝓx in eo, q dicit fieri ꝯdẽnationem minoris, q̃ intẽtatum est. & sic apparet, q actor totũ simpliciter petit, sed pp exceptionẽ rei fit ꝯdẽnatio in minori q̃titate. Alij dñt, q bene põt in tertio lo-

a co conueniri. ſ. e. l. j. sed in libello dẽt fieri mentio de locis, in quibus dẽbat fieri sofo, ne hoc omittẽdo auferat loci vtilitatem, ista est vera. Cõtra hoc op. ĵ. l. prox. §. j. ver. quare. vbi nõ est necesse, q

2 fiat mentio loci. Sol. vt ibi dicã. † Quæro, qd si omittat locus in libello, an uitiabit ꝓcessus? Rñ. nõ, sed actor puniet tanq̃ petẽs plua

b loco, vt Inst. de act. §. loco. & §. seq. Vltimo, hic vr casus q. not.

3 Accusator non cogit in accusatione † apponere diẽ, dicit reus, appone diem delicti. quia intendo probare me illa die fuisse Romæ,

c an accusator hoc casu cogetur ponere? Determinaui, q sic, in l. is, q reus, cir. si. de pub. iu. Pro hoc vr casus hic. Nam qñ omissio loci, vel diei aufert reo defensionem, cogit actor eam apponere, ita hic in proposito, quod dic vt ibi dixi tamẽ hunc tex. ibi allegaui.

ADDITIONES.

a Sed in libello, & qñ reus cõuenitur in alio loco, q̃ in loco solutionis, an debeat apponi locus in libello. Adde in tex. in §. loco. Inst. de act. ubi hoc ꝓbatur. Facit c. 2. de plus peti. & ita ẽt tenet Mar. Soc. in c. dilecti. de fo. compe. ar. 2. ver. 3. subijcitur q. vbi dicit, q debet fieri commemoratio loci in narratione, non aũt in concl.

b Pom. Vltimo. Vide Are. in c. qualiter & quando, in 2.

c Io. Fr. Ruc. Determinaui, q sic. Et ista decis. Bar. est magis cõiter approbata secundum Ias. hic, qui eam defendit a quibusdam impugnationib. Fulg. & Imo. Vltra eũ adde Ang. de Are. in tract. malefi. in glo. & adhoc colloquium, versi. quid si ego imploro, vbi sequitur Bar. & Ro. in l. Pomp. §. rei perduellionis. ff. de acquir. hær. Sed Alex. in d. l. his, qui reus in opp. ad Bar. videtur sequi Imo.

LEX III.

1 *Alternatiua potest esse quadruplex.*

2 *Casus in terminis positio.*

3 *In obligatione alternatiua verum quid sit in obligatione, remissiue.*

4 *In alternatiua rerum cuius sit electio, i emissiue, & vsque ad quod t mpus ve niat. nu. 5.*
6 *In alternatiua rerum altera perempta, an teneatur ad aliam precise remittit.*
7 *In alternatiua locorum quo ad petitionem electio est actoris, & vide nu. 9.*
8 *Locus in libello in hac actione arbitraria, quando inseri debeat.*
10 *Potestas iudicis quo a i condemnationem in alternatiua locorum, & quando actio sit arbitraria, & quando respectu actoris, nu. 11.*

Non vtique. Materia huius l. est valde difficilis. Alias est §. Scæuola. sub l. arbi. pone exemplũ. Tu mihi promisisti dare cẽtũ Capuæ, vel Stichũ Ephesi in tua ptãte est añ quã sis in mora, quẽ istorũ dẽas. Sed te existente in mora, non est in tua ptãte an tu dẽas, q a si esset in tua ptãte, esset illud absurdum, q a dũ a te peteretur Capuæ, tu diceres, q vis soluere Ephesi, & cõ. Et ita apparet, q non dẽt esse in tua ptãte, an dẽas, & iõ p ɔñs non est in tua ptãte, in quo loco dẽas soluere, in stipłonib. subaudi. alternatiuis. Nã si pmittam Stichũ, aut Pamphilum, tacite inest, quẽ dẽam, nõ tñ in electione mea est, an dẽam, sed quid dẽam. Et hoc sequit ibi, Sp in rei, &c. Et dic, q Scæuola primo ponit casum gñalr in alternatiuis, & postea dr in alternatiua rerũ scdo in alternat ua locorũ. Et hoc ẽ, q subiicit tex. & iõ q Stichũ. q. d. q postq̃ ita est in alternatione rerũ, idẽ in alternatione locorũ. Et postea ponit exẽplũ de istis, & incipit ibi, qui Stichũ, &c. ✱ In alternatiuis, in rei est ptãte qd dẽat, an non dẽat, aut æquipollens h. d. vsque ad §. si quis ita. Primo ponit vnũ dictum Scæuolæ. Scdo ad eius probõnẽ pmittit duas rłas, & vnam illationẽ ɔfusẽ. Tertio, pdicta declat p multa exẽpla, vsque ad §. nunc de offõ. & in hoc §. sunt multæ gl. ad dec arõnẽ tex. Tu vero dic clarius ad euidentiã. q in stiplonib. q̃dã tacite insunt, vtputa, electio i alternatiuis. † Alternatiua pt esse triplex vel quadruplex, q a vel est alternatiua rerũ tñ vel locorum tñ vel rerũ & locorum, vel psonarũ. Itẽ locus, i quo dẽt fieri solo. Itẽ in stiplone tacite inest tps, intra qd dẽt fieri solo, seu in quo dẽat peti. Præmissis pdictis pone casum in teris. † Quærit, vtrũ ea q̃ insunt stiplonib. sint sp in ptãte rei, hoc est, i eius electione, & declone. Ad hoc rñdet qd non vtique ea q̃ tacite i sunt stiplonib. sint sp in ptãte rei. q. d. qñque sunt in ptãte rei, qñque actoris, qñque lex ipsa declarat, qñque stiplonẽ ipsam vitiat & hoc probat per exẽpla vsque ad §. nunc de offõ. Instat quærens in ver. sed quid Dñe, declarens hoc dictũ. Rñ Iurisc. Ad hoc pmitto duas rłas. Vnã affirmatiuã, q in rei ptãte est, quid dẽat. aliã negatiuam, q in rei ptãte non est, an dẽat. Et ex his infero vnã ɔcl. s. locũ non esse in ptãte rei. h. d. Sequitur ver. qui Stichũ. Instat q̃rens dñe Iurisc. istæ rłæ. & istæ ɔcl. vr̃æ sunt mihi multũ dubiæ, declaretis eas mihi. Ad hoc rñdet Iurisc. Declo vtrãque rłam p tria e ẽpla. Primũ est in alternatiua rerũ tñ, nã utraque re existẽte est in ptãte rei, seu electione ex virtute primæ rłæ, q̃ est, q sit in eius electione quid dẽat, sed altera re perempta, nõ est in eius electione qd dẽat. Ex virtute scdæ rłæ negatiuæ, q̃ est q in eius electione nõ sit an dẽat, sed hic si hrẽt electionẽ, posset eligere rẽ perẽptã, & sic esset in eius electione an dẽret, ɔ rłam pdictam. h. d. Sequit ver. quare. Instat q̃rens, Declaretis mihi circa locũ, de quo posuistis ɔcl vr̃am. Rñ Iurisc. in pposito. s. de loco, pone exẽplum. Promisi tibi dare cẽtũ Ephesi, aut Capuæ. Iste locus pt ɔsiderari dupłr. Vno mõ quo ad petitionẽ, alio mõ quo ad sołonẽ. Quo ad petitionẽ nõ est in electione rei, q a sp variaret. Si. n. ɔueniret Capuæ, diceret, ɔuenias me Ephesi, & cõ. & sic ppetuo variaretur. Vñ esset in eius electione a an deret, merito nõ hrẽt ipse electionem, sed actor, qui põt in altero dictorũ locorũ agere sine adiectione alterius loci. Vñ gñalr verũ est actorẽ in alternatiua locorũ hrẽ electionẽ, vbi petat. Si uero locus ɔsideret quo ad sołonẽ, tunc est in ptãte rei eligere, in quo loco velit soluere, ex virtute primæ rłæ affirmatiuæ, q̃ dicit, q est in eius ptãte qd dẽat. Et hoc verũ añ petitionẽ, hoc est, añ lit. ɔt. h. d. vsque ad ver. pinde, in quo casus est clarus. No. ex hoc §. rłas, quas ponit Iurisc. Scdo no q pt agi sine loci adiectione. quod qualr intelligat, j. dicã. Aduertatis in hoc §. pcedã q̃rendo. Et circa alternatiuã rerũ primo q̃ro, qd sit in obłone. Dic vel illud, aut illud. j. de ɔst. pec. & l. si duo rei. de ver ob. & ibi plene dixi. † Scdo q̃ro, cuius sit electio? Dic vt l. Lucius. de leg. 2. & p Dyn. in c. in alternatiuis. de reg. iu. in 6. & p Cy. in l. cũ quidã. C. de ver. sig. † Tertio q̃ro, vsq. ad qd tps pt reus variare? dic plene, vt l. eũ qui certarũ. in fi. de uerb. obl. Quarto q̃ro, † altera re perẽpta, vtrũ ad eã q̃ supest, tenet pcise? Dic plene in l. Stichũ aut Pãphil. de so. Venio ad rłm. s. ad alternatiuã locorũ. circa q̃. q̃ro primo, i cuius facultate sit electio loci quo ad petitionẽ? Rñ, actoris, vt hic in tex. Scdo q̃ro, † utrũ locus dẽat inseri in libello. Vr q sic, vt s. l. pxi. in fi. In ɔrium vr hic, ibi, sine adiectione loci. &c. Videte dñi, qñ agerẽ in loco destinato sołoni, & sic actiõ non esset arb l. qd si Ephesi. in prin. nõ est necesse, q inferatur locus, quia nullã vtilitatẽ affert. Qd intellige, nisi agatur ex malefi. vt j. de iniu. l. ptor edixit. in prin. & s. de dolo. l. itẽ exigit. Sed in act. arb. vt qñ nõ agitur in loco destinato sołoni, vel agitur in uno ex locis alternatiuæ positis, an locus dẽat inseri, dic q in narratione facti pãmbuli dẽt inseri locus, hoc est, dico q pmisisti mihi dare cẽtum Ephesi, aut Capuæ, ne loci omissio auferat reo vtilitatẽ, vt s. l. proxi. in fin. In petit. vero non dẽt inseri locus, hoc est, non hẽo dicere, peto a te Ephesi, aut Capuæ, hoc est. n. impoẽ, sed in uno tñ dẽt peti. ita loquitur hic. Tertio quo ad executionẽ non est necesse, q inferatur locus vt puta peto te condemnari ad centum soluenda mihi Ephesi, aut Capuæ, hoc. n. non est necesse, imo possum petere pcise, quod cogatur ad soluendũ in loco petitionis, vt hic, als nõ esset actio arb. vt dicit s. e. l. 1. & sic iste text. q dr sine loci adiectione, dẽt intelligi respũ petitionis, vel executionis, nõ respũ narrationis facti pambuli, vt s. dixi, & hæc est vera solo ad ɔrium q gl. tenet. Si vero locus omittatur, q v iuris sit, dixi in ɔrio. † Tertio q̃ro, de ptãte rei quo ad sołonem. Rñ. pt reus soluere in altero de dictis locis, in quo vult añ petitionem, q est intelligẽdũ rm gl. 1. añ li. ɔt. & bñ, vt l. amplius nõ petiti j. rẽ ra. ha. & vr expssum in l. si ita stipłs fuero decẽ in melle. d sol. qñque ẽt post li. ɔt. datur reo hæc facultas, vt videbitis. j. e. l. q si Ephesi. §. interdũ. † Quarto q̃ro de ptãte iud. quo ad ɔdẽnationẽ. Rñ vt dixi vobis. s. l. prox. in prin. arbitriũ iudicis vertit in hac actione, si reus fuerit in mora. Et de mora actoris qd iuris sit, dicã j. §. nunc de offi. Vnde in pposito, aut reus ɔuenit in tertio loco, nõ in aliquo ex his. q̃ apposita sunt in pmissione, & tunc sine dubio si reus ẽ in mora, actio est arb. vt s. l. proxi. in fi & hr rõ interesse actoris, & rei. Si vero ɔuenitur in aliquo ex locis in stiplone positis, tunc qdã dicũt actionem non esse arbitrariã. & hoc est q dr text. hic sine loci adiectione, &c. Et hoc mõ tollit ɔrium de l. pcedenti. in fi. & hoc tenebat Nic. Mata. nam qñ petitio fit in loco destinato sołoni, actio nõ est arbitraria vt l. quod si Ephesi. in prin. j. e. sed hic ẽ hmõi, ergo &c. Gl. nr̃i. & Mod. cõiter tenent ɔriũ. Primo, q a als Iurisc. nõ potuisset hic istum §. in tract. arb. act. Scdo, q a actor hẽt electionẽ loci respũ petitionis ex necessitatem quada, ne sit in ptãte rei, an dẽat, cũ ipse reus hẽat electionẽ respectũ sołonis, pp ɔuctionẽ, ergo factam de eo in altero locorum aufertur sibi ɔmoditas loci, merito p arbitrium iudicis, eius debet hri rõ. Sed hoc interło verũ añ li. ɔt. reo volente soluere in loco petitionis, secus post lit. ɔt. q a tunc nõ est eius electio in solutione vt hic in text. Sed ɔ hoc opp. mora rei non facit, vt non dẽat hri rõ vtilitatis eius, vt s. l. prox. in princ. & ibi no. Sol. illud est verum, qñ ɔuenit in tertio loco non destinato solutioni, q a ɔuenit ex pmissione quadam ɔ ius cõe, vt s. l. 1. hic ɔuenit in altero ex locis destinatis rm ius cõe. rm formam conuentionis. † Quinto, quæro, vtrum ista actio sit arbitraria respũ actoris, & eius vtilitatis dẽat hri rõ. Dñt quidam, q non, q a ipse agit i loco vbi vult, & in loco destinatæ sołonis. Glo. tua super verbo, alternationi determinat ɔriũ q intelligit Ia. Bu. qñ reus vult soluere in alio loco post li. cont. actore permittente, non aĩo remittendi ius suum, vel qñ ius permittit reo post li. conte. purgare moram, vt in casu l. quod si Ephesi. j. e. Nam si ante lit. conte. reus vellet soluere, cum hoc faciat l. permittente, & nihil sit q reo possit imputari, non hr ratio actoris circa eius interesse. Prædicta vera, quando plura loca sunt posita in stipulatione alternatiue. Quando vero plura loca sunt posita in stipulatione copulatiue videbitis j. proxi. §. quando vero apponitur vnus locus tantum, vel nullus, videbitis j. eod. l. quod si Ephesi. in princ.

ADDITIONES.

a Electione. Vide Bar. in simili in l. fi. per errorem. sup. de iurisd. om. iud.
b Alternatiuam. De alternatiue locorum ad materiam vide text. in l. ei, apud quẽ. §. 1. inf. depositi.

1 *Promisit quando quis posse conueniri pluribus locis copulatiue, an summa censeatur diuisa.*
2 *Arbitraria censetur actio, quando plura in promissione ponuntur copulatiue.*
3 *Clausula apposita in instrumẽto, & pro dicta summa voluit posse conueniri Paduæ, & Florentiæ, vt operetur q debe po-t sic, quã summã totam, & integrã promittit soluere Florẽtiæ, & Paduæ, & vbicũque fuerit inuẽtus.*

§. Si quis ita. a inter plura loca † copulatiue posita videtur summa pro rata esse diuisa. h. d. Per hunc tex. vñr posse destrui oĩa instra, q̃ fiunt hodie, in quibus dr q̃ pecuniam promisit soluere, & pro ea voluit ɔueniri Bononiæ, Paduæ Florentiæ, & vbicunque fuerit inuentus. Si igr ista pstatio diuidat p loca singula, deuenietur ad minimum, q a dicet reus. Tu potes me ɔuenire per oẽs terras Italiæ, cum p oẽs terras Italiæ posses me inuenire. Rñ. istã l. intelligo, qñ in stiplone certa loca limitate sunt adiecta. Sed qñ oĩa loca gñalr sunt adiecta in quibus q s inuenerit, puto q dẽat intelligi, q in quolibet locorum soluatur in, q a als stiplo b esset inutilis. ergo hæc interpretatio non dẽt fieri. l. quoties de rebus dub. Præterea si esset in electio rei noĩare loca, in quibus diceret se posse inueniri, esset ɔ rłam s. e. l. in princ. Scdo quæro. vtrum a qñ plura loca ponuntur copulatiue, actio sit arbitraria. Rñ. si cõueniret in alio loco nõ expresso, sine dubio esse arbitraria. Si vero cõuenirẽtur in vno ex locis nominatis, pro ea parte, q̃ ibi dẽt solu, nõ esset actio arbitraria l. quod si Ephesi. j. e. pro ea vero parte quæ debebat solui in alio loco, bene est actio arbitraria, quia est eadem ratio. Vltimo quæro utrum iste uersi. faciat aliquid ad dictum Scæuolæ positum in prin. huius legis? Rñ. sic, nam ipse ibi dixit, ea quæ tacite insunt, non semper esse in ptãte ipsius rei, sed quãdoque esse in ptãte ipsius rei, qñque actoris, qñque legis, & hoc ultimũ ostenditur, quia si plura loca sunt apposita copulatiue, qualiter debeat intel

ADDITIONES.

a Si quis ita. In prin. huius §. &c. & sequitur dñs Io. de Imo. & Cost. in c. 1. de iudi.
b Non debet fieri. Ad materiam clausulæ q̃ apponunt notarii videlicet, voluit conueniri Florentiæ, Venetiis, &c. vide tex. in l. Lucius, la 1. inf. depositi. Et ibi Bar. & Pau. de Cast. Adde quando quis voluit vbique conueniri posse, si inuẽtus fuerit eius procurator in aliquo loco cum mercibus, an possit ibi conueniri, vide Bald. consi. 367. 1. lib. & tu vide C. Maria. in c. dilecti art. 2. q. 6. de foro compet.

intelli, declarat p legē, vt hic, nec ē in p̄tate actoris, vt rei, † Vltimo scias, q̄ illud fit q̄ apponitur p notar. in instris, & p p̄dicta sūma vo luit posse 9ueniri Bononiæ Paduæ, & e. modicū releuat. l. si 9uene rit. ff. de iurisdom. iud. Sed vt ali q̄d operet, dicas sic, q̄ pecuniā totam & integrā p̄misit Bononiæ soluere, Florētiæ, & Paduæ. & vbicūq; fuerit inuētus. & tunc poterit vbique 9ueniri vbi fuerit inuentus, vt hic, & j. de admi. tu. l. Titiū. & Meuiū. §. tutores. * Et vt mihi q. Spec. tangit in tit. de op. iud. admone, & ita obseruat hodie in instris. & est tex. in l. Lucius Titius Sēpronio. in prin. j. depoti. * Cōcludo ergo, q. pactū, q. facit debitor creditori suo, vt possit vbique 9ueniri, vel corā quocūque iudice, nihil p̄dest creditori, nec p hoc pactū 9pel litur videre an h. pt. corā alio iudice nisi corā suo, vt d. l. si 9uenerit. Et iō arñ. pt. vigore talis pacti n̄ pt p̄nūciare se iudicē alius iudex, q̄ suus p̄prius iudex. Si vero debitor p̄mittat creditori suo soluere in certo loco. vt vbicūque repertus fuerit, p̄misit se soluturū; tūc i illo l quo p̄misit se soluturū, poterit 9ueniri. j. de ac. & obl. l. 9stitisse. Et iō refert q̄ verba in instro ponant̄ q̄ rōne 9ctus q̄s sortit forum, vt. l. hæres absens. §. p̄inde. ver. at si quis 9ueniat & c. j. de iud. Et ideo quis vt 9stitisse vbi soluere p̄misit. l. 9stituisse. j. d. ac. & obl. Ad vnum tñ ad uerte: q. cū debitor 9h t i loco suo cū aliquo debitore, & vult, q. ibi possit 9ueniri, faciat apponi i instro 9ctus, quō Titius 9xit secū i tali loco, & p̄misit sibi soluere dictā rem, sup qua factus est 9ctus in tali loco vel i loco 9ctus. Et illa r̄a opat̄ hoc, q. cū aliq̄s 9xit cum aliquo i certo loco, n̄ pp hoc ibi p̄t 9ueniri rōne 9ctus, nisi ibi habeat p̄grū vt alia de quib. loq̄ i text. d. l. hæres absens §. p̄inde. ver. at si quo & c. Et sic mō itelligit q̄ dā illū vers. q. a ās ibi n̄ intelligeret 9traxisse & ideo vt tollat̄ ista dubitatio, dēt addi in instro 9ctus, q. in illo loco, in quo initus est 9ctus debitor soluere promisit, & tunc ibi conueniri poterit, per d. l. 9xisse. vt i tc. & j. de admi. tut. l. Titium & Manilū. §. tutores, & dic, vt ibi dixi. Et videtur mihi quod Spec. tangit in titu. de compe. iud. additione. §. j. vers. quid si sit pactum. *

1 *Stipulatio facti quando requirat locum.*

§. Si quis insulam.

a Qui stipulatur fieri insulam non adiecto loco, inutiliter stipulatur, h. d. Opp. & vr. q. † stipto facti nō req rat locū. vt j. de ope. lib. per totum & l. interdū. §. 1. de ver. obl. Sol. aliud est stipulari operas, vt in 9tin. aliud stipulari opus. tunc. n. si est tale opus, q. solo cohæreat, requirit locum, alias stipto non valet. l. qui insulam. de ver. obl. & ibi plene dixi. facit in l. si nō sortem. §. liber. ff. de 9di. indeb. Vltimo b vides hic quod in stipulatione, insulam fieri, tacite locus inest, de necessitate tñ declaratio respectu loci non est in potestate rei, nec actoris nec lex declarat sed vitiat stiptonem, & sic adaptatur ad regulam, quam posuit Scæuola i. an prin. huius legis, quod ea, quæ tacite insunt stipulationi, non sunt semper in potestate ipsius rei.

ADDITIONES.

a Si quis insulam. Hunc tex. intelligas tantū secundū quod habetur in l. quæ conditio §. j. . . . & demon.

Rue. Adde q. cū Bar. tenet Bal. Ang. Pau. de Ca. & Ias. h. c, & Imo. in c. 1. de iud.

b Poma. Vltimo. Vide Pon. in c. 1. de iud.

1 *Dies, qui tacite inest stipulationi, non est in potestate rei vel actoris, sed ex declarat.*

§. Si quis ita.

Si solo confert in aliū locum q̄ fiat promissio, inest tacite dies, qua possit perueniri ad locū, & impossibilitas stipulationem vitiat. h. d. * Not. q. angustia t pis in 9ctibus stricti iuris vitiat ipsum 9ctū, secus est i 9ctibus bonæ fidei, vt in l. insulam. §. in operis. j. loc. Item secus in legato. j. de l. 1. l. si mihi, & tibi. §. 1. & vide q̄ ibi dixi. * Oppo. de l. fin. §. si inter eos. de ver. ob. Sol. ibi per ea quæ gesta erāt ante stiplonē erat possibile ea die dari Carthagini, merito valet stipulatio. secus, si erat impossibile, vt hic. Opp. de l. si mihi & tibi. §. . de le. j. solue vt ibi dixi. † Vltimo vides quod hic dies, qui tacite inest, non est in potestate rei, vel actoris, sed declarat lex eam diem, qua possit perueniri Ephesi, & sic adaptatur ad regulam Scæuolæ positam in princip. l.

2 *Personarū in alternatiua elt electio rei cui soluat in loco destinato solutioni.*

§. Item Iulianus.

Qui soluit adiecto al b quam i loco destinato solutioni, non liberatur, sed p pter interesse loci durat petitio. h. d. * Vel sic s̄m Iac. But. Si stipuler mihi, aut Titio x. dari certo loco, si soluit Titio alibi q̄ in loco p̄missionis, adhuc soluens tenet̄ mihi ad interesse h. d. s̄m Ia. But & est subtilis & difficilis. §. & diuidit̄ in qnque p̄tes, quas videbitis ponēdo casum. Primo ponit thema: Aliq̄s stip. s ē sibi aut Titio Ephesi, soluitur Titio alibi: verū, nō ob. hac solone. creditor possit agere. hoc est thema satis facile, vide lrām. Sequit̄, & Iulianus scribit, hæc est 2. pars, in qua ponitur r̄nsio Iuliani bimembris. dicit. n. q. ista solo liberōnē non parit. & hoc primo. Itē q. p̄t agi ad id, q. intereit rōne loci. & hoc scdo. Sequit̄ ver. Marcellus. vbi incipit 3. pars, i qua ponitur reprehensio Iuliani, s̄m Marcellū in primo dicto, nā Iul. dt liberationem nō 9tigisse tali solone. Marc. dt 9trū, quia si ipsi principali creditori soluatur alibi, 9tingit liberō. licet ipse recipere non tenetetur. ergo, vt idē si soluet̄ adiecto in alio loco, q. 9tingat liberō Sequit̄ ver. plane, hic incipit 4. pars, in qua ponit̄ reprehēsio Iul. i scdo dicto s̄m Marcellum. Dixit. n. q. licet liberō non 9ogat, ad interesse nī p̄t agi. Marcellus 9, quia si liberatio non 9tingit, ergo p̄t peti totum q. prius debebatur, & hoc p̄bat p sic. si promisisti facere insulam certo loco, & fecisti alibi, in nullo 9tingit liberatio, & p̄t peti totum. Ita in proposito. Iul. Sequitur ver. sed mihi. hic incipit. 5. pars, in qua ponit̄ determinatio sententia authoris legis. appellatus Iuli. & casus est planus. Pro declaratione legis, primo q̄ro an Iul. bene dixerit in primo dicto, dum dicit liberationem nō p̄t 9tingere. videt q. non per rōnem positam per Marcel. quia si principali creditori solueret, 9tingeret liberō, ergo eadem rōne si adiecto solum fuisset, ad liberationem non sisteret. q. licet non sit necesse. Veritas est. Iul. bñ dixit. sic. & aliud est si soluatur ipsi principali creditori, in cuius p̄tate est sibi p̄iudicare. l. centum Capuæ. in fi. j. eo. Aliud si soluatur adiecto, in cuius p̄tate non est mutare locum, vt l. qui Romæ. §. Callimachus. de ver. obl. Scdo q̄ro, in quo differt fabrica insulæ a solutione pecuniæ. 9gies, hic ponit. tu dic clarius. ea, quæ sunt rōne facti, variātur varietate 9ctus totaliter. vnī alia est insula, q̄ fit in vno loco, alia q̄ fit in alio totaliter separato. sed ea q̄ 9sistunt in dando, non variantur varietate loci essentialiter. Nā cum dare sit dñiū transferre, vnū & idē dñium est, q. in te transfertur, siue dat̄ hic, siue Capuæ. Bñ tñ p̄t 9tingere varietas circa q̄dā accidentia, quia hic valet res plus q̄ Capuæ, sed tñ idē est dñium. hoc p̄batur in l. quotiens. C. vnde Rōmæ de sol. Hoc præmisso, venio ad 9ria, & op. q. soluta sorte, nō possit peti interesse p̄p locū. l. centum Capuæ. in fi. j. eo. Sol. in verum, q̄n soluitur ipsi principali creditori, vt ib. & ēt hic. s̄m intellm Marcelli. Secus, si adiecto soluatur alibi, q̄ in loco destinato, nā loquit̄ hic s̄m Iul. Iterum opp. de ea. l. centum Capuæ. 1 interesse verus per oā. ut. mercenarium, vt d. l. centum. in fi. ergo, sorte soluta non poterit principaliter peti. vt d. l. centum. & l. 4. C. de pos. Sol. dicit gl. q. pet. soluta cēdit partim ad sortem, partim in interesse, & iō. cum remaneat petitio sortis in aliquo remanet prñs etiā petitio interesse, vt dr in l. fin. j. eo. Nec obst. q. illa op. ibi reprobatur in tex. quia illud verum, q̄n principaliter creditori soluitur, secus si adiecto. & ita pertranlit gl. Hoc non est verū quia s̄m hoc præsupponitur, q. in aliqua parte sortis cōtingeret liberatio, cuius 9trum determinat hic Iulia. Dic ergo, q. totum potest peti nō vt totum 9sequatur sed vt consequatur interesse, & propter hoc dr solum interesse petendum, quia propter solum interesse agitur. Similie in l. hil. §. 1. de ver. obl. & in l. etiam. de sol. & in l. 3. §. si reddita. j. commo. & ex hoc apparet modus formandi libellum in hoc §. Vltimo ex hoc §. apparet, † q. in alternatiua personarum electio est rei; cui soluat in hoc loco destinato, & non alibi, & sic adaptatur ad regulam positam per Scæuolam in prin. legis.

ADDITIO.

a L. centum Capuæ. Aduerte q. Ang. in l. si marito. §. si sol. mat. dicebat, q. licet sit accessorium q̄ petitur solo officio iudicis, extincto principali, non duret, vt l. 4. C. de posi. dicebat ipse, q. hoc fallit in casu singulari huius §. secundum suum intellectum, & s̄m eum hoc erat hic spāliter, ne debitor locupletaretur cum aliena iactura, non interueniente facto creditoris. & ex quadam naturali æquitate, competit officium iud. et extincto principali. Sed gl. & Io. de Imo. in d. l. si marito §. si. dicit, q. sibi plus placet intellectus Bar hic ad illum tex. qui est minus exorbitans a regulis iuris. & minus gratiosus. Fugiendi aūt sunt, qui trahunt ius ad gratias, seu ad ius gratiosum, vt no. Io. An. in c. ex parte. ext. de testib. cum Bar. transit Bal. & Pau. de Cast. hic, & gl. in l. 4. C. de pos. sentit idem quod Ang. in l. si marito.

Rue. Addo q. to l. o l Bar. est communiter approbata, ut no. Ias. hic.

1 *Solutioni non destinato in loco quando agitur, an actio sit arbitraria, & quibus casibus.*

2 *Lucri cessantis ratio, an habeat locum in interesse.*

3 *Aestimationem, & valorem probandi modus.*

§. Nunc de officio.

Si agatur in loco destinato solutioni, actio est arbitraria, & in ea hr rō interesse actoris & rei, & tam intrinseci, q̄ extrinseci, & eius q. 9sistit in dāno, siue lucro h. d. cum l. seq. * Vel sic s̄m Ia. But. Iudex p̄t minuere, vel augere sortē principalē in 9demnatione, attento interesse rei, vel actoris. * Opp. aut reus est in mora, & non dēt hri rō sui interesse, quia damnū q̄d quis. & c. vt i r̄a iuris dānum q. quis. Aut non est in mora & non pōt 9ueniri, vt s̄ e. l. §. si quis ita. Huius timore gl. hic intrat viam mam, vt videamus per singula membra, † q̄n agitur in loco destinato vtrum actio sit arbitraria. Circa q. dic. Aut reus non est in mora, & cessat arbitrium iudicis, vt l. 2. in princ. & ibi no. s̄. eo. q. est verum pro actore 9 reum. Sed si poneremus reum nō esse in mora, sed actorem, tunc actio possit esse arbitraria. quidā dubitant q. a mora actoris non erat destinata ad hoc, vt reo noceat. immo reo prodesset, si ab eo nō petatur, vt non pōt actori imputari culpa ex qua lucrum sentit. l. cū in fundo. §. q. si mulier. ver. q̄d si acciderit. j. de iu. do. Et hæc opi. tāgitur hic in fi. gl. sed nō placet. Pōt n. esse q. rei interest quia iuit t̄pe debito ad locū destinatum & in eundo fecit expensas, & ibi pecuniam obtulit & cōsignauit & sic interest sua nō accedere iterum ad locum. Certe hoc totum venit in arbitrio iudicis, vt j. e. l. q. si Ephesi. §. interdum. Q̄nque cōtingit q. reus est in mora & non actor, & tunc ista actio est arbitraria. & in ea hr rō interesse actoris & rei. Sufficit. n. q̄d reus grauatur in hoc, q. pōt alibi q̄ in loco destinato cōueniri, & releuatur in alio q. hr rō sui interesse vt hic, & in l. 2. in prin. s̄. eo. Q̄nque 9tingit, q. est in mora tam actor q̄ reus, & tunc dñt quidam, q. actio non erit arbitraria, sicut q̄n neuter est in mora, quasi mora cū mora 9pensetur. l. si ambo. j. de compensa. Alii dñt morā actoris non esse inspiciendam, vt dixi s̄. Ego dico moram actoris esse inspiciendā, nō tñ q̄d mora cū mora 9pensetur q. a ista mora cōmittitur circa diuersa, sed bñ compensabitur interesse cum interesse, vt in eo q. vnū excedit aliud, 9dēnatio fiat, ut no. in l. 2. in prin. s̄. e. Prædicta vera, q̄n agit̄ in loco non destinato.

nato. Sed si ageret in uno ex locis destinatis alternatiue, vel copulatiue, dic ut §. hac eadē l. in prin. & in §. si qs ita. Si uero ageret in loco destinato, qn̄ vnus solus esset destinatus. dicā statim in l. ꝙ si Ephesi. in prin. ℑ. e. Opp. dr̄ hic, ꝙ interesse excedit legitimum modū vsurarū, & sic duplū, ℨ. C. de sen. q̄ ꝑ eo qd̄ inter. pſc. l. j. Sol. ut in gl. in uer. legitimū. Opp. & vr̄, ꝙ nō hēatur rō lucri. l. si sterilis. §. cū ꝑ venditorē. ℑ. de act. emp. Sol. dnt, qdā, qd̄ hoc est ipsi e in arbitrarijs. Alij dūt qd̄ imo est rr̄a a in eo. q ꝯsueuit mercari, b vel lucrari, vt hic dr̄ in tex. ꝙ est notādū. Vide tex. ibi, qd̄ si merces quē no. & maxime ꝑ l. primā. C. de sen. q̄ ꝑ eo ꝙ interest prosc. Et huius cā Gul. hic ponit unā distinc. an in interesse hēatur rō lucri, Cy addit ad suā lect. i d. l. j. & ibi dixi plene. Dixi i l. j. ℑ. de ac. emp. & in d. §. cum ꝑ venditorē. c Circa hunc artic. an in interesse habeat rō lucri, distingue, qa aut est interesse lucri, qd̄ venit ex re ip sa, & tunc hr̄ rō lucri, vt si hēs rē meā, ex qua hēs fructus, vt ℑ. de act. emp. l. Iulianus. §. si fructib. & §. seq. & C. de rei vendi. l. certū. Aut tu q̄ris de interesse, qd̄ est ꝑ rē, & tunc hēatur rō lucri, vt ℨ. in l. in hac. si cer. pet. l. uinum. de act. emp. l. rō. §. fi. Aut q̄ris de interesse, ꝙ non pōt hr̄i sine re, & tunc aut est tale interesse extra rem, & tunc non dēt hr̄i rō lucri vt ℑ. de furt. l. si is, cui iniuria alterius, & tunc non dēt hr̄i rō lucri, & tunc aut agit ℨ in fi. Aut pōt hēri sine iniuria alterius rō lucri, & tunc aut agit ℨ illū, q non est in dolo, nec in culpa, & tunc nō hr̄ rō lucri, vt ℨ. ex qb. cau. ma. l. sciēdū. & l. neque. & l. Proculus ℑ. de dam. infec. Aut agit ℨ culpabilem, vel dolosum, & tūc aut lucrum apparet, & hr̄ rō eius ℑ. de fur. l. si qs uxori. §. pe. de ꝯd. fur. l. si ꝑdicat. Aut nō erat lucrū apparens, & tūc si res erat de sui natura apta ad lucrū, rō lucri hr̄ ℑ. loc. l. cum fundus. in fi. & l. si in l. §. colonus. Aut nō apparebat, & tunc si erat talis, q ꝯsueuerat lucrari rō lucri tunc hr̄. ℑ. rē ratā hab. l. si ꝯmissa. & hic. Si aūt non ꝯsueuit lucrari, tunc non hr̄ rō lucri. ℑ. de ac emp. l. si sterilis. §. si ꝑ venditorē. & de peric. & ꝯmo. rei vend. l. fi. Pet. de Bellape. ponit aliam practicam circa istam materiam de interesse lucri, & dicit sic; Aut ponit in casu, in quo agit ℨ ius cōe, & tunc non hr̄ rō lucri. ℑ. de do. inter vir. & vxor. l. si sponsus §. si maritus. lo 2. Aut agit actione ꝯpetenti de iure cōi, & tunc illa actio ꝯpetit ad vindictā, & non hr̄ rō lucri ℑ. de iniur. l. in iniuriarum §. si qs in honorib. Aut ꝯpetit ad interesse, & ad rē familiarem: tunc aut q̄rit de lucro incerto, & non hr̄ eius rō, d. §. cū ꝑ venditorem. & ℨ. ad l. Aquil. l. quemadmodū. §. si nauis. lo j. Si de lucro certo, seu verisili ꝑ sumpto, si est iniquū, nō hr̄ rō, vt d. l. si is, cui. in fi. Oldr. aūt dicit sic aut q̄rimus de lucro iam q̄sito, & tunc hr̄ rō lucri. Nam talis lucri an ... o est damnū vere i interesse petendū. vt ℑ de euict. l. venditor. Aut loquimur de lucro q̄rendo, & tunc aut agit ℨ non culpabilem, vel non dolosū, & tūc non hr̄ rō lucri, ut alle. l. Proculus. & de aqua plu. arc. l. j. §. denique, aut agit ℨ culpabilē, vel dolosum & tunc aut istud lucrū erat q̄rendū cum alterius iniuria, & tunc eius nō hr̄ rō Sic intellr. l. si is cui. §. fi. ℑ. de fur. Aut istud lucrū nō erat q̄rendū cū alterius iniuria, & tunc aut istud lucrū erat mere fortuitū, videlicet ꝙ poterat esse, vel nō esse qd̄ tale lucrū hēret, & tunc nunq̄ hr̄ rō lucri, & interesse, ita intelligunt leges, q̄ cōiter male interpretant. ℨ. de peric. & cōm. rei vē. l. fi. §. si ꝑ uenditorē. Aut nō erat mere fortuitū, sed lucrū erat certū, & tūc hr̄ rō lucri. sic ℨ. ad l. Aquil. l. inde Neratius. sic ℑ. de fur. l. si qs vxori. §. pe. Andreas de Pisis ponit aliā practicā, & dicit sic, aut interesse lucri petit rōne æqtatis sola, siue rōne alicuius oblōnis, & tunc venit interesse lucri. Aut rōne oblōnis, & tunc aut est talis oblō, q̄ descendit ꝑ officiū necessariū, & tunc lucri rō hr̄, vt l. qdqd. C. de arbi. tut Aut nō venit rōne officij necessarij, sed rōne ꝯuentionis, & tunc aut tenet ꝑ factum, aut ꝑ non factū. Primo casu, aut factū erat licitū, & non venit interesse lucri. olim, uel hodie ut l. fluminum. §. si & l. Proculus. ℑ. de dam. infe. aut factū erat illicitū, & tunc aut poterat pcipi sine alterius iniuria, & venit lucrum, vt l. si qs uxori. §. pe. ℑ de fur. l. a. §. merito. ℑ. ne qd in loco publi. Aut non poterat pcipi sine alterius iniuria, & tunc non uenit lucrū, ut l. si is, cui. §. fi ℑ. de fur. Et isto casu distinguit gl. in l. si quis vxori. §. pe. Scdo casu, qn̄ ꝑ nō factū, seu ꝑ factū, seu ꝑ factum omissum, & subdistingue: aut loquimur in ꝯtrib. bonæ fidei, aut strictiuris. Si bonæ fidei. lucrū intrinsecum uenit, ut in l. si in l. §. colonus. & alijs ll. in gl. allegatis, non extrinsecū, ut alleg. §. cū per venditorem. nisi rōne loci adiecti in ꝯtu bonæ fidei aliud inducatur. Si vero loqueris in ꝯtu stricti iuris, tūc aut est arbitraria rōne loci, & venit interesse in lucro extrinseco, vt hic, aut non, & nō venit, argu l. Titius ℑ. de præter. ver. Et sic intellige. l. fundum. ℑ. de ver. obl. Et ex prædictis distinctionibus maxime prima, pōt solui talis qō. Quidam artifex stetit cū aliquo ꝑ tres annos, sua negotia gerendo. deinde petit 10. vel 20. libras, quas im̄ fuisset lucratus, si stetisset per se illis trib. annis. Quæritur an bene dicat? vr̄ ꝙ non, vt ℑ. man. l. inter causas. Credo tn̄, ꝙ possit petere, dum tn̄ consueuerit lucrari. ℨ. de condit. inde. l. si non sortem. §. libertus in fin. & eo. tit. l. in summa. §. frumenta. ℑ. de præscrip. verb. l. naturalis. §. at cū do. & de peric. & commo. rei vend. l. i. §. licet. ℑ. deposi. l. j §. sernū. & ℑ. mand. l. seruum Titij. in fi. respon. ℑ. man. l. inter causas. § fi. pro hoc ℑ. pro soc. l. si vnus. c Vltimo no. c modum † probādi, & æstimandi valorem istarum rerum, quia debes te referre ad certam ciuitatem, vel regionem. Quod tetigi in l. seruus. in ptinc. supra de condi. fur. l. & plenius in l. pretia rerum. in fi. ad l. Falcid.

ADDITIONES.

a Regula. No. & tene menti, & vide Bar in l. 1. C. de sen. quæ pro eo ꝙ interest. & ui de Iun. in c. sacro. ext. de sent. exc. & Abb. in c. cum venerabilis. de excep. & in c. per vestras. de don. inter vir. & uxo. Adde tu, & uide Soc. cōs. 156. & Maria. Soc. in c. dilecti. in notabilib. de foro compet. ubi dicit hoc etiam procedere de iure cano. & ibi allegāt concord. Et intelligit procedere hæc in mercatore, uel alio, q cum pecunia solitus sit lucrari. secus in Doctore, uel similibus. Et dicit ibi ita plu... consuluisse, & sbscripsisse in foro ecclesiastico. Meno. Modes. Rui. de usu. nu. 23. 26. Rub. cons. 65. Benue. Strac. de mercat. ti. de contract. mercat. nu. 2. declarat late Rol. a Val. cons. 35. Capi. decis. 19. nu. 7. 8.

b Mercari. Vide Ale. l. si constante. §. quoties, ff. sol. mat. Limita per Rom. sing. 150. Alex. in l. cum quid. ff. si cer. pet.

c Pom. Vltimo no. Vide Anch. in c. peccati uenia. uers. sexto quæro. de reg. iu. Fel. in c. cum uenerabilis. de excep.

LEX V.

1 *Temporis ratio quando habeatur, si agitur in loco destinato solutioni.*

2 *Stipulatus si quis sit simpliciter nullo certo loco solutionis, & conueniat eū alibi quam in loco promissionis, actio non est arbitraria.*

Quod si Ephesi. Istud principiū est subtilr̄ glossatum h. d. Si agitur in loco destinato solōni, actio nō est arbitraria ꝑ locū, nec crescit æstimatio, nisi aliquid vltra fuerit stipulatum, vel interstetiōne tpis h. d. Et ꝯtinuat, qa sa locutus est, qn̄ agit in loco non destinato soloni, hic vero loqt, qn̄ agitur, vel qn̄ promissum est in loco destinato. Opp. dr̄ hic, si tpis vtilitas interuenit. ℨ. in action. b. stricti iuris non veniunt vsuræ ex mora l. 1. C. de cond. indeb. nec si fructus ante lit. cont. vt l. cum fundus. i prin. ℨ. si cer. pet. ergo nō dēt hr̄i rō rpis. Istud ꝯtrium non signat in gl. tn̄ eius timore facta est gl. hic posita q̄ legit hanc legem duobus mod. principalr̄. Primo q. hic sit vna exceptio tn̄, & ponat, vel, pro et. q. d. nō ꝯdēnat ampl us, nisi ad id qd̄ esset stipulatus, et si vtilitas tpis interuenerit Et hoc sentit gl. in prin. dū c ponit. vel, pro et. Sed hoc licet sit verū in se, tn̄ facit violentiā lrē. Vn̄ legit scdo modo, vt ponant duæ exceptiones. & sic dictio, vel, stet proprie. vna, si stipulatus est, alia si tpis vtilitas interuenerit. Tunc ad ꝯtrium rn̄. altero de duob. mod. primo q, rō tpis fecit, vt habeat rō dāni ꝯtingentis circa rem ipsam, puta si rei æstimatio vilior est effecta. l. in hac, ℨ. titu. non aūt hēretur rō lucri. nec venirent vsuræ, vel fructus, & sic actio non esset arbitraria. Vel intellige scdo mō. q. hic intelligatur, vel lo quatur in actione stricti iuris, q̄ hēt instar bonæ fidei, vt i actione ex testō. l. in minorū. C. in q b. cau. in integ. rest. nō est necess. tene quam vis. Quæro dr̄. si aliqs est stipls simpl. nullo ad. certo loco, an si ꝯuēniat alibi, q̄ in loco pmissionis, erit actio arbitraria. Quidam dnt q. non, qa solum est arbitraria ꝑ loci adiectionē, q̄ rō hic cessat. Alii dnt ꝯtriū, vt Gul. de Cu. q tacite. vr̄ inesse locus. pmissionis l. si cū dies. §. si arbiter ℨ. de arbi. qd̄ nō placet, qa sm hoc, omnis actio esset arbitraria si ageretur alibi q̄ in loco pmissionis, qd̄ est ℨ mentē huius tituli. Præterea non est v erum, b quod tacite videatur agi de loco promissionis: immo qn̄ locus non exprimit, intelligitur de loco, vbi petitur. l. vinum. ℨ. si cer. pet. vn̄ non erit actio arbitraria quia locus vbi petitur, videtur destinatus solutioni, vt hic.

ADDITIONES.

a Simpliciter. Quis locus videatur destinatus solutioni nō expresso loco, vide Bar. in l. item illa circa fi. prin. ins. de const. pec.

a Roer. Adde, quod eum Bar. tenet Fulg. in l. is. qui certo ins. eo. & Pau. Castr. in l. si hæres. infra eo. & Ias. hic,

b Pom. Versū. Vide Are. cons. 90. in fi. & in c. dilecti filii. ver. q̄ro igitur. de fo. comp.

1 *Arbitrator potest in totum absoluere.*

2 *Arbitramentum est quadam transactio.*

a §. Interdum. a Sicut arbitrium iudicis versatur in augēda vel minuenda ꝯdēnatione, ita et in totaliter absoluendo, æquitate hoc dictāte. h. d. Gl. opp de l. . . in princ. ℑ. de vsur. dic vt in gl. & bn̄. 1 Quæro, vtrū arbitrator possit i totū absolue re: Et vr̄ ꝙ nō. Nā arbitramentū ē qdā transa. vt i Auth. vt diste. iu di. §. 1. Et ibi no. & C. d iud. auth. si vero ꝯtigerit. sed transactio, nullo dato, vel retento nō valet. l. transactio. C. de transf. ergo &c. In ꝯtrū b vr̄ h c tex. nā licet hæc actio sit arbitraria, & et ꝯmittat in iudicis arbitriū, ꝑt tn̄ iudex non solū augere, vel minuere, sed et in totū absoluere, vt hic, & hoc verū, & ita obseruat. Ad argm̄ in ꝯtrium dū c dr̄. arbitramentū est qdā transactio, verū est largo mō sumpta hoc est recessus a lite, vt vidistis in l. 2. ℨ. de iureiu. non autem intelligas quod arbitramentum sit transactio proprie, & stricte sumpta.

ADDITIONES.

a Interdum. Istum tex. alle. Bar. in l. 1. C. de iur. om. iu. in q. 3. &c. in uer. quæro utrū arbitrator, &c. an arbitrator possit in totum condemnare, & in totum absoluere Adde Bar. in l. furti. §. qui iussu. de insa. & qualiter intelligatur, ꝙ arbitramentum est transactio. Adde Bar. in l. societatem, §. arbitiorum, in 1. q. extra gl. 1. pro socio. & adde Bar. in d. §. qui iussu. & Bal. in l. fi. in 1. opp. C. de contrah. empt. & in rub. C. de rer. permu. adde tu, quod Io. de Imo. in c. si quando. de off. delega. tenet quod statutum faciens mentionem de transactione, habet locum in laudo, & uide Bal. cons. 363. in 1. uol. ubi tenet quod sit transactio.

b Pom. Tex. Vide Bar. l. sub prætextu. la 1. C. de transa. Ale. cons. 116. uol. 2.

c Pom. Arbitramentum. Vide Ias. l. transa. C. de transa Ale. cons. 32. in 1. col. uol. 2. & cons. 119. in uol. 2. In §. omnium. Inst. de act. limita per Pau. cons. 60.

LEX VI.

1 *Actio ex testamento an, & in quibus habeat instar bonæ fidei.*

1 *Actiones arbitrariæ quot sint.*

Si hæres. Actio ex testō, & certi ꝯdi. ex mutuo, sunt arbitrariæ ꝑ locum. h. d. cum l. seq. Opp. ꝙ actio ex testamēto non

non sit arbitraria, q̃a hēt instar bonæfidei.l.i minorũ.C.in q.cau.in integ.rest.nō est necel.& no.s.l.pxi.Ipri.ergo nō ē bonū argm. Rñd.actio ex testō dr hēre instar bonæfidei quoad fructus & vsuras. d.l.in minorum. Item quoad aliud, vt re soluta, non pfecte duret actio prima, sicut in actionibus bonæfidei, vt l.hmōi.§.ædes.ſ.de le.j.quo ad alia remanet stricti iuris: nisi pp aliud esset arbitraria, vt hic,& l.alias.s.de in litē iu. †Quæro, quot sunt istæ actiones arbitrariæ pp locum? Gl dicit q, tres proprie, s.qñ q s stipsi est, vt l.1.& 3.in prin.s.eo.& ex testō, & ex mutuo, vt hic, & est quarta ad exemplũ istarũ, s.actio de ɔstituta pecunia, vt l.si duo.ſ.ti.1 .D.Nic.de Mata. dixit in quadā sua dispu.q, ois actio stricti iuris pp adiectionem loci posset esse arbitraria. Hoc probat primo ex rub. q̃ nāſt loquit de eo q, certo loco dari oportet.& nō dr, nec restringit se ad cām. sic. C.e.in rub. Pro hoc s.de ɔd.inde.l.q certo.ad idē s d iud.l. cū q.vbi ille,q stipls ē factũ,si agit ad iteresse.qd exp̄sse i stiplone nō ē deductũ,agit arbitraria.& istā opi.puto verā. Ad idē.l.si duo.§.j.de ɔst.pecu.& pro hoc, qa eadē ē rō.q ponit i l.j.s.e.* Cōclude ergo fm Ol. q, i oblone hūte loci adiectionē hēt locũ arbitraria, patet per l.i bonæfidei,q̃ ſ.pxime seqr. Nā cū actiones bonæfidei differant ab arbitraria actione, ergo in oib.alus stricti iuris rſa ɔfirmari vr, & remanet ius cōe, vt ſ.de fun.instruc.l.q̃siuũ.§.idem rñdit, domo destructa, quia aliter dicendo non habet locum æquitas.l.1.sup.eo.tit.*

ADDITIONES.

a Bonum. Adde gl.in d.l.in minorum.
b Aliud. Adde Bar.in l.insulam.§.1.ſ.loc.& Bar.in l.cōtinuus.§.illud.ſ.de ver.ob. Pom. An vltima voluntas æquiparetur, vide Are.l.4.§.Cato.ff.de ver.obl.vbi ponit notabilem intellectum huius legis.
Rue. Adde aliũ casum, in quo fit æquiparatio s.quoad angustias tēporis adiecta dispositioni, vt sicut non viciat illum contractum bonæfidei ita nec vltima voluntas, vt no.d.Ias.in l.si mihi.& tibi.§.1.col.pe.ff.de leg.3.& hic.
† Clau. Litem iu. Adde Imo.in l.eadem.§.Cato.& ibi Are.ff.de ver.obl.

LEX VIII.

1 *Actiones bonæfidei non dicuntur arbitrariæ propter locum, & ratio.*
2 *Ratio quare actiones bonæfidei non dicuntur arbitrariæ propter locum.*
3 *Dictio arbitraria, non est proprium nomen actionis, sed adiectiuum.*
4 *Solutionis locus si in stipulatione non sit positus, sed petitionis, promittens, si in loco non inueniatur, potest alibi conueniri.*

In bonæfidei. Actiones bonæfidei † nō dñr arbitrariæ pp locũ, sed actiones stricti iuris sic. h.d. *Iuxta no.s.de ɔd.ob.turp.cau.l.si vestimenta.§.si ob rem.in gl. in verb.actionē.q̃ incipit.vt ſ.depo.l.fi. Item q̃a in actionib. bonæfidei, vbi interesse est i oblone, venit iure actionis i petitione, vt ſ.de act.emp.l.1. Secus est in actionib.stricti iuris, vbi interesse non est in oblone, & ideo oportet q, iudex arbitretur.s.l.non vtiq;.§.nunc de officio & ſ.eo.ti.l.centum Capuæ, in med. Et est rō rōnis, q̃a multa veniunt in actionib.bonæfidei, de q̃b.non est actum, nec cogitatũ. In actionib.aũt stricti iuris nō, vt s de ɔd.ob tur.cau.l si. istā rōnem vr notare gl.Inst.de acti.§.actionũ.in 2.gl. Et iō secus est in actionibus stricti iuris, iuxta no.in l.si vestimenta.§.si ob rē.s.de ɔ.ob turp.cau.in gl.in ver.duntaxat, q̃ incipit, & iō dr &c. Et iō qd plenũ est, non pōt esse magis plenũ.ſ.de hær.inst.l.si te solũ.C.de fideic.l.quāuis.* †Quæro, quare actiones bonæfidei non dñr arbitrariæ? Rñd. quia ex natura ipsum iudicis offm multum pt, vñ non eget ea actione arbitraria, secus in stricti iuris. †Quæro vtrum hæc dictio, arbitraria, sit proprium nomen actionis? Dicit gl.qd non, sed dr quædā adiectio: dr.n. actio ex testō arbitraria, & certi ɔdō arbitraria, & si. Quæro quid si in stiplone nō sit adiectus locus solōnis, † sed petitionis. v.g. tu promisisti mihi dare centum, & ego promisi a te petere tātum Florentiæ, non reperio te ibi, vtrum potero alibi te conuenire virtute actionis arbitrariæ? ita q, in illa actione vertatur iudicis officium pp locum? Certe sic. casus est hic fm vnam lec.ibi. ɔdictũ.i. ɔdōne actionis. Sic dēt intelli.l.nemo pt.ſ.de leg.1.& illud qd ibi dr. q agenti alio loco obstat exceptio, est verum, nisi pp morā rei deueniretur ad arbitrium iud.vt h.c.q, est valde notandum.

ADDITIONES.

a In bonæfidei. Adde Bar.in l.1.C.vbi conuenatur, qui certo loco dare promisit. Et illum allegauit ibi in l.singularia.sup.si cer.pet.
b R. Quæro. Adde Bal.hic, qui idem formaliter dicit.
Pom. Vide quid per illum tex dicat Mat.no.46.

1 *Officium iudicis in arbitrarijs exercetur, etiam contra fideiussorem.*
2 *Mora rei non auget obligationem fideiussoris. & nu.8.*
3 *Fideiussor simpliciter acceptus, videtur intercedere in vsuris.*
4 *Officium iudicis mercenarium non subsistit actione principali sublata.*
5 *Fideiussoris ex mora, quando possit agi actione arbitraria. Et quando possit ex sua mora teneri.nu.7.*
6 *Fideiussor quando possit in plus teneri, quam principalis.*

Centũ Capuæ. Arbitraria actione fideiussor ɔuenit, vt re9, nec ex mora rei, ei9 oblo auget: secus in vsuris p stiplonē debitis. & hoc interesse cū offō iu.mercenario exigat, in tm durat p rata, in q̃tũ de sorte restat soluendũ. h. d.*Et apostilla tex.ibi, q̃ alibi solui, quasi dicat iste tex. Sicut conuēto reo i alio loco destinato. hr rō tā stipulatoris q̃ pmissoris, vt s.eo. l.2.& l.pe.i §.pe. sic & ɔuento alibi fideiussore, hr rō interesse stipulatoris, & fideiussoris.* & ē famosa & subtilis lex, & diuidit, quia primo ponit vnũ dictum. Scdo aliud dcm. Tertiò rñdet tacitę obiectioni. Quartò suā rñsionē pbat p ar.2.ibi, nec oportebit.3.ibi, neque.n.4. ibi, eius. Casus in terminis in 2.parte est planus.* Vel sic fm Ia Bu fideiussor tenet ad interesse ex mora ppria, in actione arbitraria ex mora rei sola. secus in vsuris stiplone debitis, ad quas tenet ex sola mora rei. Et rō i.ē dñæ assignat. * Seqt ver.nec oportebit. iste ver. leg. t in gl. sea modis & septimo mō fm Pet. iō ponā casũ in nube, & lecturas examinabo p ɔ̃ria, & casũ forma sic. Vidi q, agit arbitraria ɔ̃ fideiussorē, q̃ro vtrū iudex dēat hēre respectũ ad morā ipsi9 rei principalis, vel ad morā ipsius fideiussoris? Rñd.q ad moram ipsius fideiussoris. Nā ex mora ipsius rei principalis, quia fortè stetit p eũ quo minus Capuæ solueret, nō augeretur oblo ipsius fideiussoris. h.d. Sequitur in tex.neque.n. Ad pdictā op.q̃a si debitor promisit sortem, & vsuras, & dedit fideiussorem, oblo vsurarum committit, ēt ɔ̃ fideiussore, ēt ex mora rei principalis, & sic mora rei auget oblonem fideius. Ad hoc rñ q diuersus casus est ille, de quo opp. nā ibi duæ sunt oblones ab initio. s.sortis, & vsurarũ. vñ fideiussor simplr acceptus in oēm oblonē vr intercedere, sed hic sors dēur iure actionis, interesse vero pp locum non est in oblone, sed venit off.iudi.mercenario, quia loco destinato, seu tpe debito, reus non soluit, vñ in hoc non tenet fideiussor ex persona rei, nec hoc vr promisisse, sed ex persona sua. h.d.* Vt ista ɔ̃ria glossarũ valeant ɔcordari, si quærat, an fideiussor teneat ad vsuras, vel interesse. ita dicas, q aut ille fideiussor se obligauit ad certā q̃titatē, aut ad oēm cām, aut simplr. Primo casu non tenet ad vsuras. nec ad interesse, vt ſ.de fideiusso.l.fideiussores magistratuum.in prin. & §.1. & hec in 2.gl.in ver.accepi l.b.cū dicit, in centum. Si ad oēm cām, tunc tenet ad vsuras, & ad interesse siue sint debitæ per stiplonem, vt hic. & in ver.neque.n.in fi. siue debitæ ex natura ɔ̃ctus bonæfidei ex tpe moræ, ut l.quæro.in prin. ſ.loc. siue sint debitæ in actione arbitraria ex tpe moræ, quia tunc in oēm cām ad illud se obligasse vr, arg.ſ.de leg.3.l.Iul. posito q, debitor non esset in mora, tpe quo iste fideiussit. qd vr ɔ̃ mentem huius legis. Quia hīc dr q, non tenetur ex mora debitoris, sed ex sua ppria. Sed posset rñderi, q, lex ista loquitur, vbi simplr fideiussit. Si aũt in oēm cām fideiussetit, non tñ dēt durius teneri, q̃ debitor principalis. durius aũt teneretur ex mora debitoris principalis, anteq̃ fideiussor ipse esset in mora, vel pp loci distantiam. vel pp eius debilitatem. & sic no.in prin. magnæ gl. Ad qd ſ.de fideiuss.l.si testō.§.fi.& l. Græce.§.illud cōe, & l.Stichum. Quare non placet, qd ēt ad oēm cām interueniens teneatur ad interesse ex mora debitoris principalis i actione arbitraria, ipse in mora ñ fuerit, vt hic, i ver. Nec oportebit. licet teneatur in actione bonæfidei, vel qñ per stipulationē debetur, vt no.in magna gl. Aut fideiussit simplr. & tunc tenetur ad interesse, q, interuenit per stiplonem. Item, & qd sine stiplone, ex natura tñ ɔ̃ctus bonæfidei, vt hic no.in magna glo.& in glo hic super verbo, augeri. Ad q, ſ.de fideiusso.l.si quis pro eo.§.si nummos alienos. hoc casu tenetur ad interesse, qd est in arbitrarijs. Dic aut illud erat iam ɔmissum pp moram, tpe, quo fideiussit & nunc tenet ad illud tanq̃ iā debitũ, vt ſ.e.ti.l.fi. Aut nondũ erat ɔmissum pp morā, qa mora ñ pcessit. & tūc nō tenet ad illud ex mora principalis debitoris, vt hic in ver. Nec oportebit. Sed ex sua ppria, vt in prin. huius legis. Gul.de Cun.* Seqt ver.eiusq;. Dixistis, q, hoc interesse pp locũ venit offō iudicis mercenario, pbetis hoc. Ad hoc rñdet Iurisc. eiusq; dñia, &c. casus ē plan9. †No.qd offm iudicis i arbitrarijs exercet ēt ɔ̃ fideiussorē, & hoc in 1.par.huius.l. † Scdo no.qd mora rei nō auget oblonē fideiussoris. & hoc in scda parte. † Tertio no.q, fideiussor simplr acceptus vr intercedere in vsuris per stiplonē pmissis. & hoc in tertia parte. † Quarto no.q, sublata actione principali, offm iudicis mercenariũ nō subsistit. Venio ad apparatu, p cuius euidentia debes scire, q, hic sunt duæ gl.mag. vna fuit gl.antiqua, & illa fuit Azo. & ista est 2.gl.sup verbo, augeri. tñ in illa fuit inserta q̃dam additio circa fi. ipsius, quæ fuit inordinate posita, vt ſ.videbitis. alia est gl.noua Accursij. & ista est 1.gl.ma.q̃ recitat opin.oīum. & pp hoc multa ɔ̃ria tangunt ēt in 2.gl.& oēs istæ varietates respiciunt scdm particulā huius l.quæ dicit, qd ex mora rei non auget oblo fideiussoris. Ergo q̃lbet particulam legis de per se examinabo.

Venio ad primam, & op. q, ex mora fideiussoris non pt agi arbitraria, vt ſ.de fideiu.l.si testō.§.fi. So. † si reus principalis non esset in mora perueniendi ad locum, ex mora fideiussoris non ageret arbitraria, vt in ɔ̃rio. Sed si est in mora vterq;, tam reus q̃ fideiussor tunc agit arbitraria ɔ̃ fideiussorē ex mora ipsius fideiussoris, non ea mora rei principalis. Ita loquitur hic, & sic oportet te intelligere princip ũ, q, vterq; erat in mora. Ex hac sol. habes duo. Primo, qd fideiussor non tenet ex mora sua, nisi ēt principalis reus sit in mora. Scdo q, ipse fideiussor ex mora sua tenetur. Ad primum op.de l.mora.ſ.de verb.ob.& l.si seruum.§.sequitur. & §.nūc de effectu.eo tit. Sol.qñq principalē non esse in mora, facit diē obligationis non venisse quo ad id, qd principlr in oblone deducitur, & tunc fideiussor ex sua mora non pt teneri, nisi pcedat mora rei. casus est hic. Nam nisi pcedat tps quo reus potuit peruenire ad locũ, dies

ADDITIONES.

a Po. Cētũ Capuæ. Ad intellm huius l.vide per Ang.Are.in §.pterea.Inst.de actio. Meno.Corasius.lib.2.Miscellane.c.23.
b Fideiussoris. Vide Bar.in l.3.§.fi.quod quisque iuris.
c Ex mora. Vide Inst.de act.§.pra terea per Moder.

dies oblonis non venit, vt l. 4. §. si quis ita. §. eo Qn̄q; reum principalem non esse in mora non impedit diem oblonis principalis venire tunc fideiussor pōt teneri ex sua mora d. l. mora de verb. ob. enim si. Sed ꝯ hoc op. ergo in plus teneb. fideiussor, q̃ principalis ꝯ l. hi, q. accessionis. j. de fideiu. Sol. † fideiussor nō pt in plus teneri, q̃ principalis in his, q̃ principali deducuntur in oblonem, sed in his, quæ ex post facto pp aliqd factum, vel non factum incipiunt deberi, pōt fideiussor in plus teneri q principalis, vt hic. & q. §. prox. dixi. Et per hoc dico, q. licet principalis non promiserit penam, & fideiussor interceslerit promittendo penam. non vitiatur fideiussio. Ad hīn op. † q. fideiussor nunq̃ ex mora sua possit teneri. a l. si libertus morā. j. de ope. lib. & l. cum filius. §. 1. de ver. obl. Sol. aut loqueris in oblonibus dandi, & bus factis, & loquunt ꝯria. qd dic, vt ibi. Aut in oblonib. dandi, & tunc aut loqueris de interesse, q. venit pp locum, & pt fideiussor in plus teneri, ex persona sua, vt hic. Aut loqueris de vsuris, & tunc si quidem de his quæ veniunt offō iud. mercenario in actionib. bonæ fidei, nunc fideiussor non pt teneri ex sua mora, b quia ipse semper tenet actione stricti iuris. l. ex stipulatione. l. blanditus. C. de fideius. & l. stipulationum aliæ. §. satis acceptio. j. de verb. ob. Sed si acciperes fideiussorē large, ita quod ꝯprehenderet mandatorem qui tenetur actione bonæ fidei, tunc posset teneri ad vsuras ex sua mora. l. mora. §. in bonæ fidei. j. de vsu. Sed si quæris de vsuris, quæ veniunt ex stipulatione, tunc si in sortem tm̄ intercessit. ad vsuras non tenetur. l. fideiussores magistratuum. j. de fidei. Sed si promisit simplr. tunc tenetur tam ex mora sua q̃ principalis rei, vt hic in tertio r. Et hoc voluit tangere q̄dā addō, quæ fuit facta circa fi. sedæ gl. magnæ, q̃ tn̄ addō male est signata. & iō videas eā ne erres, in intellectu. & ibi vr q. ex sua persona, &c. & est addō. nec bene ꝯiungat cū pcedenti. & illud. hic in sorte tn̄ intercessit, &c. & illud. hic in tib. & durat vsque ibi, hic in sorte tm̄ intercessit, &c. & dēt iungi cū pcedenti parte glo. quia est de gl. vetere sorte tm̄. &c.

8 **Venio** ad sedam partē. & oppo. † q. ex mora rei augeat oblo fideiussoris. l. mora rei. de ver. obli. Glo. 1. magna illud ꝯrīu signat simul cū ꝯrio de l. q̃ro. & procedit ad solon. ꝯrij de lege q̃ro. & illud omittit. Seda vero gl. magna in prin. aliud soluit, & bā Nam ibi mora rei nocet fideiussori ad ꝯseruandam oblonē. in qua obligatus erat vt interit a specie non liberet non aut auget. vt aliquid addat. Opp. 2. de l. q̃ro. j. loca. vbi mora rei auget oblonem fideiussoris. & facit eum teneri ad vsuras. Huius minore sunt in hoc ver. septem lecturæ quarum quinq; ponunt in 1. gl. magna. sexta in seda gl. magna. septima tangit in quadā gl. parua quæ est sup ver. p cuio Venio ad primā. dico q. hic fideiussor intercessit in certa quantitate limitata vñ non tenet in plus ex mora rei, in qua intercessit simplr. Ista lec. licet in se sit vera per d. l. fideiussores magistratuum. quantum ad hanc l. non est vera, quia in hoc non esset diuinatio. ter interesse rōne loci. & vsuras, cuius ꝯrium vult hæc lex. Et ista reprehensio tangit in fi. sedæ gl. magnæ, iungendo eam, vt §. dixi. Vñ alij legunt sedo mō q. hic simplr intercessit in oēm casum. sed iō nō augetur oblo fideiussoris quia sors tamen erat soluta. ideo non pt agi p interesse, vt hic iō si. legis & in hoc est dña inter oblonē vsurarum debitarū ex stipulatione. & hoc interesse, qa sorte soluta, vsura possunt adhuc peti & hoc vult dicere ista lex. Sed ꝯ hoc opp. de tex. qui dicit non auget. Cum n. sit soluta obligatio, quō quæritur de eius augmento? Rn̄det. q. hic ꝯsideratur illud q. fuit ante solutionem faciam. Ista lec. continet diuinationem nec vr de mente huius literæ q. in hoc casu sors esset soluta. Nam tunc Iurisconsultus poneret ꝯstantur, interesse non posse peti. vt in fi. leg. s. Vñ alij legunt tertio modo, & dñt q. hic non augetur oblo fideiussoris, quia non erat in c mora ipse nec ab eo poterat vllo mō peti, quia forte reus principalis erat in ... & eius pontē, eruenit ad locum. Fideiussor erat ... & sic tardius potuit peruenire ad locum ... lo ... potuit ꝯuenire ... de fideiuss. oblo eius non augetur pp rei moram. Sed si poneret eius vtrumq; esse in mora oblo fideiussoris augeri ex mora rei, per d. l. quæro ... legunt illi. Pet. ... eit hanc lec. non esse veram quia debitas fideiussoris ... tamē diuinam casus superuenientis in persona eius, qui dēt non nocet creditori. l. ad diē. j. de verb. obl. pōt. ... stipulationi ... Certe dictum Pet. pōt esse verum, si debitas superuenit fideiussori post oblonem ꝯ tam, sed si tpe oblonis fideiussor esset debilior reo, tunc qualitas personæ ꝯsideraretur. l. ꝯtinuus. §. cum ita. de verb. ob. Vel vt ista obiectio Petri cessat potes ponere exemp. fi. fideiussorē non esse in mora principalem aūt sic. ex diuersitate locorum quia locus vbi fideiussor promisit, magis distabat a loco solutionis, arg. l. eandem. §. fi. de duob. reis. & tangit in hac gl. circa lect. Ioan. quintato. Hæc lec. ꝯtinet diuinationem. nō vera est in se, quantum ad casum legis non in quantum ꝯcedit fideiussorem teneri ex mora rei, si ipse fideiussor non esset in mora, vt videbitis. j. Vnde alij legunt quarto modo, q. hic ꝯuenieba Capuæ. s. in loco destinato solutioni. vñ non est arbitraria, vt l. q. si sphetu in prin. §. eo. Contra hoc opp. quia si hoc esset teneretur ad vsuras debitas offō iudicis si conueniretur in loco destinato solutioni per d. l. quæro. & tex. hic in seq. vers. vr velle facere dñam inter vsuras debitas ex stipulatione, & debitas offō iudicis. Sol. fateor ꝯtrium, si fideiussor intercessisset in ꝯctu bonæ fidei: sed hic iō in tex. fit mentio de vsuris debitis p stipu. qa intercessit in ꝯctu stricti iuris & iō debentur. Ista lec. non est vera, & ꝯtinet diuinationem. & vr ꝯ tex. in prin. qui dicit si alibi, q̃ Capuæ petat, &c. Vñ alij vt Io. legunt quarto mō, & incipit eius lec. ibi vel clarius &c. q. hæc lex loquat in fideiussore, q. intercessit simplr, & non esset soluta sors, & q. fideiussor est in mora, & q. conuenitur alibi q̃ Capuæ, & sic excludunt oēs lec. præcedentes. Ad l. q̃ro, dic q. ibi loquat in vsuris debitis offō iud. mercenarii, & debentur actioni bonæ fidei sm naturam ipsius actionis, merito fideiussor simpliciter acceptus ad illas tenet. licet Pla. dixerit ꝯriū, ad cuius rationē d plene rñdet p gl. 1. d. l. q̃ro. hic vero loquuntur in interesse, qd venit pp locū, in actione arbitraria offō iud. pter naturam actionis. Merito ergo ad hoc fideiussor non tenet, ita loquitur hic. Et sic hēs nota tres casus. Interesse pp locum, vt hic. vsuras debitas ex stiplone, vt in seq. vsu. & vsuras debitas pp offm iud. in actionib. bonæ fidei. d. l. q̃ro. Et hoc clare examinatur in vlt. par. huius gl. & hanc opinæ net Dy. in repe. huius l. Mar. Sil. reprehendit hanc lec. qa pacta incontinenti apposita insunt & informant actionē, vt videantur esse eiusdē naturæ l. lecta. si cer. pet. §. Sed hic in ipsa stipulatione fit adiectio loci de soluendo Capuæ, & pp locū hēt iudex arbitrium in hac actione. ergo vr illud hēc ex natura actionis. Pet. ēt in repe. huius l. dānat rōnē Io. qa si in vsuris teneret fideiussor simpliciter acceptus, q̃ vsuræ sunt odiosæ. & debent creditori, non cōtemplatione alicuius interesse, multo magis in isto interesse dēt teneri, in quo cōsiderā tur damnum emergens, & lucrū cessans. §. eo. l. 3. §. nunc de offō. Vñ Azo legit texto mō. & eius lec. ponitur in 2. gl. mag. ibi, sed adhuc vr in totum teneri. & ēt in summa. C. loc. circa fi. vt dicamus idem esse in hoc īteresse & vsuris debitis ex off. iud. Sed distinguamus sic. Aut tpe, quo intercedit fideiussor, vsuræ debebant, vel interesse pp locū, & tunc fideiussor simpliciter acceptus teneb. ur vt d. l. quæro. Aut tpe quo intercessit, non erant vsuræ debitæ, vel īteresse, & tūc ex mora rei non augebitur oblo fideiussoris. ita loqt hic. Cōtra hūc lec. facit j. eo. l. fi. Sol. Azo ibi format q. & non rñdet. Sed dic, vt ibi plene examinabo. & in hac lec. resalebat Mar. Sil. & Iaco. But. Ista lec. Azo. est ꝯ casum. l. si postea. j. rē pu. sal. fo. vbi fideiussor simplr acceptus tenetur ad vsuras, q̃ ō debebantur tpe, quo intercessit. Vnde Pet. legit hanc. l. sptimo mō, & dicit, q. hæc l. concor. cū l. q̃ro. Nā ibi oblo fideiussoris augetur. sed vsura. vel īteresse p offm iud. debetur ista lec. tacite tangitur, & reprehenditur hic p gl. paruā sup ver. p reū, q. hic oblatio assumitur large, & ꝯprehendit ēt id, quod offō iud. dēt. Et hoc ē q. voluit hic dicere Iuriſc. qa off. iud. hic nō exercebitur circa oblonem fideiussoris pp morā rei. qd ergo dicemus? Dico q. opi. Io. est verissima qa aliud est in interesse debito propter locum, vt hic. aliud in vsura debita off. iud. vt in ꝯrio. Rōnē assigno, licet iō Io. posset ēt sufficientam, tn̄ iō vera est q̃ ponit Iuriſc. Nam illud, q. mouet offm. in actione arbitraria, pp locum, non est mora non soluentis, sed est ēr, qa alio loco qs ad solonē cogitur, quia si in loco destinato cogeretur, nō cēt actio arbitraria, vt §. eo. & quod si l. pheti. Licet ergo reus principalis sit in mora apparet. q. in eius persona nō ꝯcurrit id, qd causat iudicis arbitriū in hac actione quia ab eo nō petitur aliqd, sed a fideiussore, qa ibi a fideiussore petitur. & a fideiussore fit executio. & sic cū eū agitur ille actus, q. parit arbitrium iud. merito eius psona inspicitur. Et hoc dicit Iuriſc. in ver. sequens vbi dicit. hic aut vna pecuniæ creditæ, cuius executionem &c. Actus ergo cogendi ad soluendum in alio loco, est ille. qui arbitrium iudicis principaliter producit, q. cum geratur cum fideiussore, merito persona fideiussoris inspicitur. Et hunc intellectū ad hanc l. habuit Iuriſc. §. eo. l. fi. & ibi declarabo. Sed in actionib. bon. fidei illud, q. causat officium iud. ad vsuras, est principaliter natura obligationis pro qua fideiussor intercessit merito augetur obligatio ex mora rei, & ideo circa hoc haberemus distinguere, sed circa hoc distinguam. j. eo. l. fi. ... lex est declaratio huius l.

Venio ad tertiā partē, dr hic. q. hoc interesse venit off. iudi. ꝯ de l. stiplones non diuidunt. ver. Celsus. de verb. obl. & ... Sol. ibi loquitur ... in prin. & ... interesse. quod succedit in locum ipsius pri... oblonis quod interesse vr tacite pmissum hic loquitur de interesse, quod venit extrinsecus. l. ... §. nunc de offic. o. sup. eo.

Venio ad vlt. partem & vr q. sorte soluta. remanet actio pp istud interesse. §. e. l. 3. §. ... Sol. & illud ꝯrium tangitur in 1. gl. mag. circa prin. q̃ quarta. sic Dn. bñ, q. ibi solutum fuit adiectio, hic ipsi principali vt ibi dixi. Vñ. opp. de l. si pro fure. ipsi. sup. de cond. fur. ... & qualiter soluta sorte, remanet actio, examinabo vobis. inf. eo. l. ii. vbi glo. plenius tangit.

ADDITIONES.

a Teneri. Adde gl. ... de fideiuss.

b Ex sua mora. An ex mora rei augeatur obligatio fideiussoris adde q. ipse no. in l. fi. inf. eo. & Mod. ... §. præterea quæ ...

c Pet. Adde Bar. in l. ... §. si quis ... de ope no. nunc. in 3. lect.

d Teneri. Hanc op. Mar. Sil. ... Iac. But. & in l. fideiussor. C. de fideiuss.

LEX X.

Is, qui certo. Non pt creditori inuito alibi solui q̃ in loco destinato solutioni. h. d. Opp. §. eo. l. ... §. generaliter. vbi est electio rei vbi soluat ante petitionem. Sol. Quidā intelligunt hic post lit. cōt. Tu dic sm gl. q. ibi fuerunt plura loca alternatiue destinata. Vñ reus pōt eligere vnū ex illis ante lit. cont. nō aūt alium locū tertium. Ita loquit hic. qd intellige, nisi offerret q̃titatē, & interesse actoris pp locum, qa tunc cogeret actor vbicunq; recipere

pere, ar. eius, qđ no I l. q Romę. in prin. de ver. ob. Itē opp. q. possit vbiq; solui. l. ꝯtinu* § cū ita, de ver. ob. Soluit gl. plurib modis. Te a neillā a q pt soluere vbiq;, soluēdo sortē, & interesse, vt s. dixi. Vel dic, q ibi locus fuit appositus grā rei. & hoc ꝯstat, & iō nō dēt hri ipsius loci rō, vt ar. l i fideicōmissi § cū Polidius. j. de vsu. & l. si ita relictū. § Pegasus. de le. 2. & l. cū q. j. de ann. le. Et isto casu pōt reus vbiq; soluere, hoc est, sicut posset si locus nō esset adiectus, ergo pt soluere i loco domicilij actoris, vt videbitis. j. tit. 1. l. itē illa. Ex pdictis potes distinguere. aut locus apponitur grā actoris, aut rei, aut grā vtriusq;. Si qdē grā actoris vel vtriusq;, aut reus vult soluere in altero ex locis destinatis, aut in tertio loco: & si i tertio loco, & tūc aut vult soluere sortē tm, aut sortem & interesse. sed dic vt ex prædictis patet. & l. qui Romæ. in prin. de ver. ob. & ibi etiam dixi.

ADDITIO

a Io. Fr. Ru. Tene illam. Adde q istam solu. tenent Doc. communiter, ut no. Alex. & Ias. in d. l. qui Romæ. in prin. vbi Ias. limitat.

LEX XI.

1 *Fideiussoris simpliciter accepti obligatio quando augeatur ex mora rei.*
2 *Solutio simplex non cadit in pœnam, quæ venit contra naturam actionis.*
3 *Sorte soluta quando remaneat petitio pœnæ, seu interesse.*
4 *Creditor recipiendo sortem cum protestatione, quod vult sibi esse saluum ius super interesse, an conseruauerit sibi ius suum, & sic an recipiendo sortem præiudicet sibi in interesse.*

Si post moram. Ista lex est magis difficilis q sit. l. centū Capuæ. s. eo. & est gl. illius, & sm Io. legit vno mō, & ista subdiuidit in duas. Scdm Azo. legit duo. mod. sm quosdam alios modernos legitur alio mō. Ego ponā casum verū sm Io postea in ꝓsecutione mā x declarabo lect. oīum, & h. d. Fideiussor simpliciter acceptus nō tenet ad interesse pp locū ex mora rei ēt pcedēte, nec admittit q simplex solo ꝓ rata sortis & interesse facta esse videat. & diuidit, qa primo format qōnē. Scdo rndet ad illam inducēdo similia. Tertio circa pdicta mouet vnū dubium. Quarto illud determinat, & declarat. Scda ibi, adeo. Tertia ibi nisi si quis. Quarta ibi, q non puto. Casus in terminis in prima parte est planus. Sequit ver. adeo. Rndet Iurisc. Adeo, hoc est, in tm est hoc verum, q illud interesse non est in obtone in pcedenti casu, ut j. sicut est verum q sorte soluta, vt si Capuæ petat, hoc est, in loco destinato soloni, cessat arbit. iudicis, nec detur interesse. h. d. vide lram. Sequit ver. nisi si qs dicat. Instat qrens, dixisti, qđ sorte soluta, cessat arbitrium iudicis, ꝯ, sorte soluta. simplr dēt intelligi esse soluta pro rata sortis. & pro rata interesse, ergo remanet petitio eius q restat de sorte, & interesse pro rata. Rndet Iurisc. illud qđ dixi s. de sorte soluta & iteresse, esset verū, nisi ista oppositio obstaret, sed ista opposi. facit me dubitare. h. d. iste ver. nisi si qs dicat, &c. Et lra est plana. Sequit ver. qđ nō puto. Instat quęrēs, quid vr uobis dñe Iurisco. de ista oppōne, erit ne verum q videat solutū pro rata sortis & interesse? Rndet q hoc non putat admittendum, immo totum cōputat in sorte, & eam accipiendo, vr pœnam remisisse, hoc est, interesse pp locū. h. d. & hēs hanc lect. satis planam. Pro decōne huius. l. reuoco in dubium ver. scdæ partis, s. ver. adeo, qd velit dicere Tenendo istam lec. Io. tn. pōt intelligi duob. mo. Vno mō, qđ rndeat ad qōnem, vt s dixi ponēdo casum, & sm hūc modum variat intelle huius lræ duob. mo. vno mō, vt ponat, vt, pro sicut, & sic fit aduerbiū similitudinis, ut dixi s. in positione casus. Alio mō, vt ponat, vt, ꝓ. q. & sic fit coniunctio, & erit sensus vt rndeat sic, adeo, idest in tm verum est, q interesse nō est i obtone fideiussoris vt, ꝓ, q nunc soluta sorte: vel si Capuæ petatur, cessat arbitrium iudicis, & sic vr, q ex hac casus positione interesse n est in obtone, sequunt istæ duę illationes, s. qđ sorte soluta n pt peti interesse. Itē qđ si Capuę petatur, non pt peti interesse. Innuit ergo a ꝯrio sensu, qđ si esset in obligatione, posset peti ēt sorte soluta, vel si Capuæ petat, hoc aūt est falsum, vt s eo. l. centum Capuæ & l. qđ si Ephesi. in prin. ergo ꝯcludit, q hæc lra nō possit hoc mō legi, vt ponat, vt, pro, q, & sic fit ꝯiunctio, & hoc ponit gl. hic sup verbo, adeo, q mere respicit lec. Io. vide eam. Tu vero dic, q ēt legēdo, vt, pro, q, pt sustineri. Primo, qa lra dicit nunc quoq;, exponendo quoq;, ꝓ ēt & sic implicat idē in ꝯrio, vñ arg. a ꝯrio sensu, qđ gl. sumit, pp qđ ab ista lec. recedit, non pōt hic sumi, vel aliter, posito q dictio, quoq;, nō implicaret idē i ꝯrio, sed argm a ꝯrio posset hic sumi, vt gl. dicit, procederet adhuc hæc lec. Non ob. ꝯriū. nā interesse pp locum esse in obtone pōt intelligi duo. mod. Primo in obtone large, & improprie, hoc est i iudicis offō, & hoc mō non posset hic sumi arg a ꝯrio sensu, quia sorte soluta, non pt iudicis offm remanere. l. centum Capuæ. s eod. in fi. Sed si accipis obtonem proprie, tunc arg. a ꝯrio sensu ꝓcedit. Nam si est i obtone, sorte soluta, posset adhuc peti interesse. Idem si Capuæ peteretur, sicut dicimus in vsuris debitis p stiptonem, ut l. centū Capuæ s. eo. Alio mō legit iste ver. adeo, sm lec. Ioā q hic non rndeat qōni, sed totū sit de qōne pcedenti. & ver. nisi si qs dicat, &c. formet aliud dubiū. & in fin. in ver. q non puto. rndeat ad qō vtranq;, s. q non puto admittendum, ut fideiussor teneat, nec pro rata sortis, & interesse intelligat solutum & ista lec. tangit in penu. gl. huius legis. Sumus expediti de lec. Ioā. ꝯ quam opp. & vr q si fideiussor acceptus est post morā, teneatur ad interesse, vt s. eo. l. centum Capuæ. sm lect. Azo. & l. quæro. in prin. j. loc. Huius timore Azo legit hanc legem duobus mod. Primò, q hic fideiussor intercessit in certā summam noiatim, & sm hoc tota lex legat prout s. dixi sm Io. eo excepto q hic pono, q intercessit in certam summam spālr sed sm Io. simplr. ista lec. non est vera. Primo, qa hæc lect. non hēt dubiū. Scdo, qa ꝯ tex. qui dicit, q fideiussor intercessit eius noīe, & sic simplr non exprimendo quantitatem. Vñ ipsemet Azo recessit ab ista lect. & legit hanc l. alio modo, videlicet q huic qōni factæ in prin. non rn. sed format aliam, cui rndet, & ista lec. tangit hic in 2. gl. huius l. & explicat clarius in l. centum Capuæ. s. eo. in 2. glo. ma. ibi, licet hinc soloni &c. sm hanc lec. diuide hanc legem: qa primo format vnā q. cui non rn. Scdo in ver. adeo. format aliā vtrū sorte soluta, vel si petat in loco destinato, cesset arbitrium iudicis. Tertio in ver. nisi si quis. ad illud qđ dixerat de sorte soluta, facit vnā rōnē, p q oñdit nō cessare iudicis arbitriū sorte soluta. Quarto in ver. qđ nō puto. determinat scdam qōné dicēs, q sorte soluta. cessat arbitrium iudicis, non obst. ar pdicta, & sic ad 1. q. non est rnsum. Si ergo qrat qd iuris. rn. q erit in obtone, sm opi. Azo. vt s. e. l. centum Capuę. & l. qro. j. loc. q an sit verū, statim dicā. Circa hāc lec. qro, & reuoco in dubium intellm ver. adeo. Rn. sm Azo. hic format noua qn. & illud q dicit de sorte soluta, intelligo a reo, vel fideiussore, non curo. Cū .n. reus, si Capuæ esset, non posset in plus ꝯueniri: ergo nec fideiussor, qui non pt in plus teneri, & sic hæc q. non refert vt dependeat a q. proposita. Contra istam opi. op. quia sm Azo. fideiussor tenet ad illud interesse iure obtnis, ergo ēt sorte soluta, ab eo poterit peti. Sol. vt dixi, iste ver. non refert ad primū casum, tn si referatur, idē esset: Nam cum principalis habeat iustā cām in se q sorte soluta nō teneat ad interesse, ergo nec fideiussor, qui in duriorem cām non pōt teneri. l. hi qui accessionis. de fideiuss. Sed adhuc instat, q in plus tenet fideiussor sm opi. Azo. qa tenet iure obtonis, & sic efficacius q reus, qui tenetur off. iud. Sol. non tenet in plus aliquo de quatuor modis, qui ponunt in § plus. Inst. de act. licet teneat efficacius, & id obton em, fideiussoris non vitiat, vt hic, sicut si intercederet pro obto nafr, vt no. in l. si pupillus. de ver. obl. Et hoc voluit dicere gl. hic posita super ver. soluta, quæ tota respicit lec. Azo. verum quia hæc lec. Azo. quæ vult q iste ver. adeo, non referat ad præcedentia, vr aliquantulum repugnare literæ, iō quidā Mod. tenentes lec. Azo. videlicet, q fideiussor simplr teneat ad interesse, legunt istum versi. adeo, alio mō. s. q. qō. factæ rndeat hoc mō. s. qsitū est, an fideiussor acceptus post morā, nō teneat ad interesse, nec sit in obtone. Rn. q hoc est verum. e ponendo, adeo, hoc est in tm, q sorte soluta, vel si Capuæ petat, cessat arbitrium iudicis. q. d. in istis tm duob. casib. est verum, q non est in obtone, aliàs, secus. & sic opi. Azo. remanet vera, cætera non mutant. Est ne vera ista lec. Certe nō primo quia, vt dixi vobis. s. eo. l. centum Capuæ, interesse rōne loci non causatur principalr a mora rei, sed ex eo ēt, q quis cogitur ad soluēdum in alio loco, & iō istud offm dr ipsam ꝯdemnationem respicere, & executionem, vt ibi vidistis. vñ licet reus esset in mora, & actor, vellet petere, ut dicit tex. non tn adhuc petierat, nec litē contestatus erat, vñ interesse non erat adhuc in offō iudicis. merito fideiussor simplr acceptus, ad illud nū tenetur. & hoc est q vult hic dicere Paulus Iurisc. Idem si poneremus lit. ꝯte. esse, & post lit. ꝯtest. fideiussorem acceptum, si tn esset aliqua æquitas quæ moueret off. iud. ad faciendū q solueret in loco destinato, vt s. eo. l. q. si Eph. § interdum, sed si esset lis ꝯte. nec aliqua æquitas esset, quæ illud induceret, tunc cum ista fundata esset æquitas, quæ arbitrium iudicis inducit ad ꝯdemnandum super interesse rōne loci, dicerem fideiussorem simplr acceptum teneri, & hoc modo posset esse vera opi. Azo. Scdo displicet opi. Azo. in alio. Nam ipse ponit, q posito, q fideiussor teneatur ad illud interesse, tn sorte soluta non poterit peti, hoc est falsum. Nam licet principalis teneat offō iudicis, q non pōt subsistere, principali actione sublata, vt l. centum. s. eo. tn fideiussor tenet iure obtonis ꝓpriæ, vt no. j. loc. l. quæro & iō sorte soluta ꝯ fideiussorem posset agi ad interesse, sicut dicimus, in vsuris debitis per stiptonem. l. centum Capuæ. s eo. Et hoc est, q voluit hic quærere Iurisc. in versic. adeo, sm q dictio, vt, ponitur. pro, q, vt s. dixi. Nec obst. si dicis. ergo intercedit in duriorem cām q principalis, quia nego istā ꝯñtiam. Nā licet principalis, sorte soluta non posit conueniri, hoc contingit ex stultitia actoris qui sortem recepit sine interesse, nō ex natura obonis. Poterat. n. actor nō recipere: vñ ēt ex hoc non dr durior. Non. n. dēmus psumere q actor sit stultus, & sortē rec piat sine interesse. Teneamus ergo lect. Io. Alij, vt Nico. de Ma. legunt hāc legem alio modo, & est bona lec. ut hic intelligatur in fideiussore iudicatū solui, & sm hanc, sic pone casum. Cum reus esset in mora per veniēdi Capuam, & sic in alio loco vellem agere ꝯ eum vel eius procuratorem, & dedissem libellū, ipse dedit fideiussorē, iudicatum solui, queritur an illud q accedere pt obtoni ex snia iudicis sit in obtone fideiussoris, & hoc primo. Sequitur ver. adeo, in quo queritur an hoc casu, hoc est ꝯdemnatione secuta, sorte soluta, vel si Capuæ petatur ex ꝯdemnatione, an cesset offm iud. hoc est, cesset deberi illa quantitas quæ accessit, seu dētur per offm iudicis. Sequitur ver. nisi si qs dicat. Hic non mutatur casus. Sequitur ver. qđ non. puto Hic rndet ad ambas qōnes, dicens, quod non putat hoc admittendum s. q interesse

ADDITIO.

Meno. Duarenus. lib. 2. disputat. c. 11.

tereſſe nō ſit in oblõne, q.a immo eſt in oblõne, tñ hoc non putat, q. ēt non putet admittendũ, q. forte ſoluta, videat remiſſa pena h.d. ſm eum. Contra hanc lec. opp. quia nemo ſuo noīe ꝯuentus cogit ſatiſdare iudicatum ſolui, vt Inſt. de ſatiſ. §. ſi vero. R ñ. hic ꝯueniebat procura. vel ipſe ſatiſdedit ſua ſpōte iud. ſol. Sed ꝯ hoc op. de tex. q. dr, eius actionis noīe, ergo nō ſatiſdedit iud. ſol. Sol. intellige, q. ſatiſdedit iud. ſol. ſ. eius actionis noīe. Item oppo. fideiuſſor ſimpl'r acceptus non tenet' ad intereſſe pp locũ, vt ſ. e. l. centum Capuę. So. ibi loq' in ſimplici fideiuſſore, hic in fideiuſſore iu. ſolui, q in ſua ob ligone v'r hēre reſpũm ad id. qđ p iudicē potent iudicari', vt l. iudicatione v'r hēe reſpũm ad id. ... q. ro in prin. ibi, ac ſi ita fideiuſſiſſet, in q tũ l tũ ſolui. j. iu. ſo. & j. loc. l. q ro in prin. ibi, ac ſi ita fideiuſſiſſet, in q tũ l lũ ꝯdemnari, &c. & hæc opi. ſatis vera eſt in ſe. Itē op. ſ. de in li iurā. l. 1. Solue, vt ex his. q ibi dixi apparet, & iſta lec. ē ſatis vera in ſe, tñ lec. Io. magis applauderet lſæ iō cā tene. Ex p̄dictis ergo, & ex his q̄ dixi in l. centũ Capuæ. ſ. eo. † p decīone p̄ntis materiæ, vtrũ fideiuſſoris ſimpl'r accepti augeat' oblo ex mora rei, ſic diſtingue. Aut loqmur in vſuris debitis p ſtiplonem, aut in vſuris debit's per offm iud. aut intereſſe. Primo caſu, aut ſtiplo vſurarũ p̄ceſſit oblone fideiuſſoris, & tenet', ſ. eod. l. centũ Capuæ. Aut ſecuta eſt, & non tenet', arg. l. fi. ſ. de pac. Scđo caſu aut mora p̄ceſſit, & ſic vſuræ iā offō iudicis dēbant, & fideiuſſor ſine dubio tenet'. l. quæro. in prin. j. loc. ſm lec. Azo. Aut nō p̄ceſſit, ſed ſecuta eſt, & tunc ſunt opi. Tu tene opi. Io. q. ēt nunc oblo fideiuſſoris augeat': quia tales vſuræ veniunt i na ām actionis ex offō iudicis. d. l. q̄ro. & l. ſi poſtea j. rē pup. ſalu. fo. Tertio caſu, qñ quæris de intereſſe, aut q̄ris de intereſſe, q. ſuccedit in oblone pp morā, vt in ob'onib. fact. & tunc auget' ob o fideiuſſoris. l. cũ filius. §. 1. de ver. obl. & l. ſi libertus morā de ope. lib. & l. ſi ſtip's eſſes. j. de fideiuſ. & eo. tit. l. ſi q s pro eo. in prin. cũ ſi. Aut q̄ris de intereſſe, qđ venit p offi. iudicis rōne rei, tunc idem, l. mora. j. de ver. obl. & l. ſi ſeruũ. §. nunc videamus. eo. ti. Aut q̄ris de intereſſe rei rōne loci, & tunc aut fideiuſſor ꝓmiſit iudicatũ ſolui, & auget' eius oblo ex mora rei, vt hic, ſm vlt. lec. & in alijs legib. ſ. all. Aut fideiuſſit ſimpl'r, & tunc aut añ morā rei, & non auget' eius oblo. l. centum Capuæ. ſ. e. Aut poſt morā rei. & tũc aut poſt morā, & añ li. ꝯteſtatam, & idē. vt hic. ſm lec. Io. q̄ ſ. tenui. Aut poſt moram, & poſt lit. ꝯt. & tũc ex tali p̄cedēte mora auget' oblo fideiuſſoris, & hoc mō p̄t procedere lec. Azo. hic poſita vt ſ. dixi. Venio ad ver. niſi ſi q s &c. q ro quař fiat iſta ꝯputatio. gl. iſtā rōnē calculat vno mō ſm Io. alio mō ſm Mar. quælibet calculatio eſt recta, & bona. tñ calculatio Io. plus placet. q poſuit, q. centum erat ſors, & hoc iō, q a hæc lex eſt ſcā ad decionē l. cētũ Capuæ. vbi ponit' in tex q. cētũ erat ſors. & q hæc. l. ſit ſcā ad illius decīonē, apparet, q.a illo themate poſito ꝓ ꝯſtā ti q̄ritur qd ſi poſt morā factā Capuæ ſolueret, &c. vt hic in princ. l.

Venio ad vltimā partē. dr hic, q. ſimplex ſolo nō p̄t intelli i facta ꝓ rata ſortis. & intereſſe, ꝯ. j. de ſo. l. 1. vbi ſimplex ſolo prius cedit in vſuris q in forte. & C. de ſol. l. 1. Sol. † illa rſa ñ hēt locũ in pena ſeu forte, q venit ꝯ nām actionis, vt hic, q. eſt notandũ. Vltimo op. & v'r q. forte ſoluta remaneat pena, ſeu petitio pœnæ, vt l. ſi pro fure. in prin. & §. 1. de ꝯd. fur. & l. 2. in prin. ſi q s cau. & ſ. e. l. 3. §. item Iulianus. Huius timore gl. hic vltima diſtinguit. Aut loqmur in pęnis legalib. & tũc loq' d. l. ſi ꝓ fure. qđ plene dic, vt dixi in l. qui ea mente. de fur. Aut loquimur in pęnis q veniunt iure oblonis, & tunc aut loq̄ris de oblonib. iudicialib. & tunc dic, vt d. l. 2. ſi quis caut. Aut in pęnis ꝯuentionalib. & tunc aut eſt ſimplex poena, & nunc diſtingue aut fuit dem̄. tato manente pacto, aut non. q. plene dic, vt l. q fidē. ſ. de trāſ. Aut fuit vſura, & nō v'r remiſſa per ſolonē ſortis. l. centũ Capuæ. ſ. eo. Aut loq̄ris de intereſſe, q. venit p offm iudicis. Iſta eſt materia nſa circa q die, Aut ſors ſoluit' adiecto, & remanet petioo intereſſe. l. 3. §. itē Iulianus. ſ. e. Aut ſoluit' ipſi principali creditori & tunc aut ſoluit' ipſi ſciēti, & extinguit' petitio intereſſe. d. l. centũ Capuæ, & hic in fi. Aut ſoluit' ipſi ignoranti & remanet petioo intereſſe vel actio prima, vel actio de dolo, vel actio in factũ, vt habuiſtis no. ſ. de tri. l. in hac. in glo. ſup ver. liberari. Videbitis in l. 3. §. ſi reddita, j. ꝯmod. & in l. elegāter. §. nō ſolũ. ſ. de dolo. * Vide ex fine huius tex. q. recipiēdo principale v'r ſ. bi p̄iudicare in acceſſorio. ſ. in intereſſe. Circa q. dēs aduertere, q a aut intereſſe vel acceſſorium petit' propria actione, vt q a tu ſtip'ls dānũ, & intereſſe. & tunc peti p̄t q ñcunque, nec tollit' acceſſoriũ, ſ. intereſſe, vel expenſæ. C. depo. l. ... j. q. vi aut clā. l. nam origo. Aut debet' iure eiuſdem actionis arbitrariæ, & tunc aut ē ſcā ſolu tiõi, q potuit remittere actionē, & tũc eſt ſublata p ſolonē ſortis, vt notat' i l. non vtique. ver. item Iulianus tractat. in ſi. g o in ver. ſolũ petendũ q incipit, hic loquit' i eo caſu, & c ſ. eo. Aut adiecto, q nō potuit remittere actionem, & tunc peti p̄t intereſſe, vt l. nō vtiq; in §. plane. ſ. eo. Et ex iā dictis ſis cautus. qñ recipies principale, q. ꝓteſteris ſp, ſaluo intereſſe, & expenſis, & dānis. Et qualiter hoc procedat, videbitis in ſeq. q. * Vltimo quæro, q d ſi creditor recipiēdo ſortem † proteſtatus ē ſaluũ e ſibi eſſe ius ſuũ ſup intereſſe, an p hanc proteſtatione ſibi ius ſuũ ꝯſeruauerit? Iſta q ō reſidet io hoc, an recipiēdo ſortē pdat' petitio intereſſe rōne tacitæ volũtatis vel tacite remiſſionis, an ex alia neceſſitate iuris, q a ꝓteſtō recipiētis īpedit illud q. veniebat ex ſua tacita voluntate ſeu remiſſione, nō aliud, vt l. at ſi q s. §. plerique. de relig. & ſum. fune. & no. in l. alimēta. C. de neg. geſt. & q iſta petitio intereſſ. perdat' ex tacita remiſſione, v'r tex. hic i fin. in ꝯrũ q. pdat' ex iuris neceſſitate, v'r caſus in l. centum Capuę. in fi. ſ. e. & C. depoſiti l. 4. vbi dr qđ pditur ex neceſſitate, q a cũ ſit nſſm iudicis mercenatiũ, non p̄t ſubſiſtere principali actione ſublata. Petrus v'r dicere, qđ non poſſit quis ſeruare iſtud ius p ꝓteſtatione. rōne p̄dicta: quia ex iuris neceſſitate hoc euenit, non ex tacito cōſenſu. Mihi v'r dicēdum qđ ſi quidē recipiens expreſſe liberaret ſoluentē a forte, ꝓteſtando q. ſibi remaneat ſaluum ius petendi intereſſe, q. tunc Pet. dicat verũ. Sed ſi non liberaret, ſed ſimpl'r ſortem ſolutā reciperet cum illa proteſtatione, q. tunc proteſtatio ſibi ꝓdeſt in hoc, ſ. q. non videat' liberatus a forte, ſed remaneat petitio ſortis pp intereſſe. Hoc probat' ſ. e. l. 3. §. item Iulianus. vbi ſolo facta adiecto, non liberat a forte pp intereſſe. Et hoc iō, q a deficit ꝯſenſus veri creditoris. Ita in ꝓpoſito p ꝓteſtationē apparet q. deficit ꝯſenſus eius, iō remanet petitio ſortis pp intereſſe, vt ſ. dixi. Poſſemus ēt dicere in caſu p̄cedēti, qñ liberauit a forte, hoc acto, q. remaneret petitio intereſſe, q. ſi q dē reus ſoluens ꝯſenſit ſuper intereſſe. poſſit intereſſe peti, non ex vigore officii iudicis, vel primæ actionis ſublatæ, ſed noua actione præſcr. verb. quæ orit' ex quodam ꝯctu innominato, ꝑpe ſolonis celebrato. ſ. libero te, hoc acto, q. habeam intereſſe, ēt ſi ſoluens non conſenſerit. apparet q. ego liberaui te ſoluentē, non liberaturus, ſi crederem te non poſſe petere intereſſe, & ſic cum ab intereſſe ſis liberatus ſine cauſa, poſſet agi ꝯdōne ſine cauſa, vt reponas te in priſtinā oblonem, vt poſſim petere intereſſe. Verum quia ipſum intereſſe erat putum, petitur ipſum principaliter omiſſo circuitu. l. ſi mulier. ſ. de cond. cau. da. & quod no. in l. ſi quis accepto. eo. tit.

ADDITIONES.

a L. centum Capuæ. Adde per eundem Bar. in d. l. centum. ſup. eo.

b Sorte ſoluta. Vtrum ſorte ſoluta remaneat poena ſeu acceſſorium in petitione, addc quod no. Bar. in l. ſi cui §. cum ſacrilegium. j. de accu. & ibi alle. iſtam legem. & qñ poena conuentionalis ſuccedat loco intereſſe, tunc ſublata petitione ſortis v'r poena remiſſa l. prædia. de act. emp. Si verò poena ſuccedit loco contemptus, tūc ſi primo ſoluitur res, ſubmoueret petitio pœnæ, non ecōtra l. ſi dec. §. neſi duo ſ. ſi quis cau. l. ita demum. ſup. de arb. & no. Doc. poſt gl. in d. l. 2. ſi quis cau. l. in executione prin. vtrum accipiendo partē uideat' remiſſum pro parte, uide no. in l. in executione. §. pe. de uer. obl & ſup. l. prox. & no. ib l. 2. in prin. ſi quis cau. quod qui tranſigit ſuper contractu principali, v'r tranſigere ſuper pęna ut ibi. ſecus ſi eſſet tranſactũ ſuper actione ſortis, non ſuper contractu ſm Bal. no. in l. 3. in prin. de fru. & li. exp. & an qui petit rem, videatur renunciaſſe petitioni pęnæ, vide in l. commiſſoriæ. C. de pa. inter emp. & ven. & an maritus qui poſt moram recepit dotem, poſſit de per ſe petere fructus, & acceſſiones, ad hoc uide Bal. in l. ſi. §. pe. C. de iu. do. & no. vide Imo. poſt Ang. in l. ſi inſulam, in ver. reſtat, de uer. ob. Adde an ſoluta forte poſſit peti intereſſe, Bal. conſ. 151. inci. ſtatuto cauetur, lib. 3. & an ſæpius calculata ratione de forte, uideatur remiſſa poena, uide Rom. conſ. 156. R. Adde Pau. de Caſt. & Iaſ. hic in ult. col. qui latè examinat hanc q. & in aliquib. contradicit Bar.

Meno. Hanc materiam tradit Maria. Socyn. ſen. conſ. 18. col. 1. 2. lib. 1. Craner. conſil. 54. nu. 4. Pariſ. conſ. 34. num. 35. lib. 1. Ruyn. conſi. 198. num. 2. lib. 2. Aret. conſil. 9. col. fi.

c Pon. Vltimo. Vide Alex. conſi. 190. ult. col. uol. 2. Are. conſi. 9. dub. 2. Meno. Guid. Papæ. q. 172.

De conſtituta pecunia. Rubrica.

LEX PRIMA.

a Hoc edicto. a No. tex. ibi, qm graue. &c. In prin. huius l. quæro, quę ſit differentia inter fideiuſſorem. mādatorem, & conſtitutorem, ſponſorem & expromiſſorem, dic vt no. in gl. i ver. rectiſſime. infra man. l. ſi vero non remunerandi. §. ſi poſt creditā. & in Auth. de fideiuſſo. §. 1. in gl. in ver. fideiuſſorem. Item ſexto habemus authorem, & eſt ille q fideiubet pro euictione, vt l. authore laudato. C. de euic. Septimo habemus interceſſorem & dr interceſſor quicunque recepit alienam obligationem vt C. ad Velleia. l. 1. Et quæ ſit differentia inter iſta duo, ſ. conſtitutor, & fideiuſſor, circa iſtum titulum vide, quia magna differentia eſt inter conſtitutorē, & fideiuſſorem. Quia fideiuſſor non obligatur ſine ſtipulatione, vt Inſt de actio. §. de conſtituta. & l. blanditus. C. de fideiuſſo. Sed cōſtitutor obligari pōt ex ſolo pacto nudo, vt d. §. de conſtituta. Rationem ſtatim videbis. Scđo fideiuſſor nō pōt ſe in plus obligare, quā reus principalis, in l. Græce. j. de fideiuſſor. Sed cōſtitutor pōt ſe obligare in plus, ſaltem tpe. vt l. ſed & ſi citeriore die. j. e. huius diuerſitatis eſt rō, q a fideiuſſor obligat' acceſſorie: acceſſorium aũt non p̄t extēdi vltra q̄ pricipale, vt l. cũ pricipalis. j. de reg. iu. Sed ꝯſtitutor obligatur ad iſtar principalis, vt l. itē illa verba. §. qđ adicit. j. e. Tertio differũt q a fideiuſſor purè ſtatim p̄t conueniri, vt l. liber homo. §. decem. j. de ver. obl. l. cũ, qui calendis. §. fi. eo. titu. Sed conſtitutor poſt 10. dies, vt l. promiſſor. §. 1 C. eo. tit. Sed quæ ſit ratio, quare hic detur actio ex nudo pacto? dic q. iō q a ſp conſtitutor præſupponit aliā oblonē vt j. ea. l. §. an debitum. & l. receptitia. circa medium. C. eo. & iō fortificat' oblo pacti pp obligatione p̄cedētē, arg. in Auth. de conſang. & vteri. fratri. §. 1. Sed ꝯ iſtam rōnem opponit', quia dices tu, q. eadē rō locum hēret in fideiuſſure, q a fideiuſſio aliam obligationem præſupponit, & tunc non obligat niſi ex ſtipulatione, ſed dico q. nō obſtat, quia fideiuſſor ſe obligat acceſſorie, vt dixi ſ. Sed ꝯſtitutor obligat' principaliter, vt dixi ſup. quare, & c primo cōmendat edictum. Nota tu inuetus, Graue eſt fidem fallere.

ADDITIO.

a Hoc edicto. Sed quid eſt fides, uide Bal. in c. 1. in prin. de cap. Corra.

Edicto. Quid ſi in edicto conſtituto nudo pacto promittatur pœna, dic q. ad pœnam non oritur actio. l. Titius. inf. eo. ſecundum Bal. in rub. C. eo. 4. q. Menoc. Forcatulus dialo. 5. nu. 6.

Meſſu-

1 *Masculinum concipit fœmininum. & nu. 3.*
2 *Pactum nudum parit actionem.*

§. **Ait prætor.** †Masculinum concipit fœmininũ. h.d. Quæro qa verba edicti hic posita sunt imperfecta q̃ro q̃d erit vltra in edicto. Dicit gl. subaudi soluere cogã. hoc ñ placet, q̃a ſm hoc ex edicto actio nõ daret, sed iudicis offm. cũ verba referant ad iudicem ſm doctrinam, quam dedi vobis in l. 1. s. de condi. ex leg. Erant ergo alia verba. ſ. iudicium dabo, vel ſi. & vide plura verba edicti. j. e. l. ſi duo. §. ait ptor. Quæro, ad q̃d est vtile hoc

a edictũ? Rñ. de iure cõi ex pacto nudo nõ orit actio, vt j. de pac. l. iurisgen. §. igiĩ nuda. sed ptor ĩ casu isto solo, qñ q̃s p pactũ nudum pmisit istud, q alias erat debitũ, ↄstituẽdo illud d̃bitũ se soluturum vult q̃d ex illo pacto, licet nudo oriat actio, q̃ vocat actio de ↄst. pe

b cunia. Vñ ſi p stipulationẽ q̃s pmitteret, b nõ hẽt locũ actio de ↄstituta pecunia, sed certi ↄdõ ex stipulone. Hoc pbat Insti. de act. §.

2 de ↄstit. †Quæro vtrũ masculinũ ↄcipit fœmininũ. Cy. tractat d̃ hoc in l. q̃cunq;. C. de ser. fug. Alij Doc. ponunt ĩ l. 1. de verb. sig. & ibi plene dixi. Not. quod hæc dictio qui, refertur ad masculos & ad fœminas maiores, & minores, liberos & in ptãte. h. d. iste tex.

ADDITIONES.

a Pacto nudo. Vide Ias. in §. in personam Insti. de ac. vbi est multum subtilis. & alle. Bar. hic contrarium iuxta ea, quæ tradit in l. 1. C. eo. tit. Pro quo vide cõcor. eiusdem, concord. 12.

b Promitteret. Et ſi debitum nullum præcessisset, tunc oritur actio ex stipulatione. Ita dixit Bar. in l. 1. C. eo.

1 *Quando tractatur de obligatione inducenda, ſi non valet quod ago vt ago, an valeat vt valere potest.*

§. **Eum qui.** Hic expon̄ verbũ. ↄstituit, licet eius expositionem latius reassumat j. eo. l. q̃ aũt. §. constituere. & h. d. Cum tractemus † de oblone inducenda, ſi nõ valet, q̃d ago, vt ago, nõ valet vt valere pt. h. d. Op. de l. Lucius Titius cum cũ hẽret. j. deposit. Sol. ibi illud, q̃d agit valet vt agitur. & sic nõ ẽ ↄ. Op. s. de trãs. l. post rẽ. §. fi. & d̃ pac. l. ſi vnꝰ. §. pe. Sol. ibi loq̃t. d̃ oblone tollẽda, & ĩducenda liberõne, q est fauorabile, hic de ĩducenda oblone q est odiosũ. Et istud brocardicũ examinat Cy. in l. ñ codicillũ. C. de tes. Ego plenius q̃ alii ĩ l. 1. §. ſi q̃s ita. de ver. obl. dic, vt ibi.

* *Licet remittat ad ea, q̃ dixi ĩ l. 1. §. ſi q̃s ita. j. de verb. ob. operæ prẽtiũ tñ erit hanc distõnẽ hic inserere, q̃a clarius hic loq̃t. q̃ ĩ d. §. ſi q̃s ita. Et iõ dic q̃dam Moderni ñ faciũt dñã an hoc ſit liberatorium, vl obligatoriũ. Quia ita hẽt locũ rõ hoc edicti ĩ vno, sicut ĩ alio. ſ. q̃a graue est fidẽ fallere. s. e. l. 1. j. fi. prin. p hoc facit j. ea. l. §. an pos. vbi idẽ iudiciũ de oblone, & liberõne. Et iõ dñt, q dẽmus ĩspicere vtrũ illud. q q̃s agit vno mõ, velit valere quocũq; mõ pt, & tũc hẽt locũ c̃la. Si nõ valet vt ago, valeat vt valere pt: alias secus. p hoc iste. §. facit ibi, Qm̃ nõ aĩo ↄstituentis, &c. & iõ ſi inutilis esset stiplo, inutile erit, & cõstitutũ, p hoc facit, q̃a pactũ ẽ pluriũ ĩ idẽ placitũ & cõsensus. s. d pac. l. 1. §. est aũt pactio. atq̃ ĩ pactis nõ reqrit solẽnitas verborũ. j. e. l. q̃ ãt. §. fi. & l. seq. igĩ cũ ĩ inutili stiplone ſit cõsensus, & solo ↄsensu fiat ↄstõ, vt in prin. huius l. seq̃t, q inutilis stiplõ nõ impedit ↄstitutũ ↄsensus. Et istud Brocardũ examinat ẽt Cy. in l. nõ codicillũ. C. de test. Old. dicit sic, Cũ q̃rit ſi non valet, q̃d ago vt ago, an saltẽ valeat vt valere pt. dic ita: Aut est talis actus, q hẽt certos terminos, & certã formam in suo esse, seu in sua pductione, vt est testm̃ & codicillus: & tunc ſi non valet, q ago vt ago, nec valet, vt alias valere põt, vt inf. de iure codicillo. l. 1. & C. de test. l. nõ codicillum. Rõ huius est quia qñ actus, q. agit, hẽt certã formã essentialẽ, illã deficiẽte talis actus est ipso iure nullus. s. de trãs. l. cũ ij. §. ſi ptor aditus. Si ergo est nullus, nõ põt valere aliquo mõ: nec vt gerit, nec alias, vt valere põt. Si aũt actus, q gerit, nõ hẽt certos limites, seu certã formã in sua productione. Tunc aut fit talis actus ad obligandũ, & tunc ſi non valet q ago, vt ago, nec valet vt alias valere potest, vt hoc tex. Aut fit ad liberandũ: & tunc aut peccat actus, q gerit, in forma, & tunc, ſi non valet q ago, vt ago, nec valet, vt valere pt, vt j. de acce. l. an inutilis. & l. ſi acceptũ. in prin. Si aũt peccat in mã, dic q ſi non valet q ago, vt ago, valet vt valere poterit, vt l. q post. §. ſi fide iussor s. de trãs. ſm Old. Et ex iam dictis patet decisio talis dubii. Quidam fecit se q̃etari, vt tutorem Titij de gestis, & administratis per eum vt tutorem dicti Titii. Titius vult impugnare illam quietanoam dicens q non valet, iõ q̃a fuit q̃etatus, vt tutor Titii & tñ tutor non erat, iõ q̃a licet datus fuisset Titio tutor, attamen inuentarium nõ fecit pp q non meret̃ dici tutor: iuxta l. fi. §. fi. C. arb. tut. & l. tutor qui repertorium. ĩf. de adm tut. Replicat Seius. & dicit, q licet illa q̃etantia non valet sibi, vt tutori: attñ valet sibi, vt negotiorum gestori: dicit Titius, q̃d sibi non pdest, vt gestori negotiorũ, q̃a ſi non valet, q̃d agit vt agit, nec valet, vt valere põt, potissime quia tutela hẽt certã formã, & certos terminos, videlicet q̃a tutor d̃et facere ĩuentariũ, & alia, q̃ notant in d. l. fi. & l. tutor, q repertorium. s. allegatis.*

1 *Factum pro facto, & factum pro dato potest constitui.*

§. **An possit.** Hic incipit exponere illud verbũ, debitam. & durat hæc expõ vsq; ad l. q aũt. §. ↄstituere. Et ne pcedas in æquoco, hic, verbũ pecuniã, nõ e ponit: sed p ↄstanti oẽs veteres acceperũt pecuniam p qualibet re. Solum ergo ad expõnẽ huius verbi debitã, attendit, & h.d. Sicut aliud pro alio potest solui, ita aliud pro alio, pt ↄstitui. Quæro † vtrum pt ↄstitui factũ p facto, vel factũ p dato, & ſi. lo. d̃t q non, p l. q̃ res. §. mihi decem. de sol. In ↄtrũ est veritas, q factũ p pecunia & pecunia p facto, & vnũ factum pro alio, pt solui creditore volente, vt l. stipulationib. §. operarum, inf. de verb. obl. satisfactum enim accepimus, &c. vt l. ſi rem. §. satisfactum. inf. de pig. act.

5 *Debitum aliquid esse quomodo intelligatur.*

a §. **Debitum.** a Debitum † intelligit̃ ex quacunq; cã, quæ parit obligationem ciuilem, & naturalem, vel nãlẽ tñ, vel de iure prætorio sine exceptionis obstaculo. Item siue ſit debitum pure, siue in diem. h. d. vsque ad l. eum qui.

ADDITIONES.

a Debiti. Per istũ tex. iuncta. l. qui autem. s. fi. j. e. d̃t, q ex duplici. & nudo pacto super eadem re ex interuallo facto, semper oritur actio, & de iure ciuili, patet, quia ex primo pacto inducta est naturalis oblo. l. j. de pac. l. in his. §. Imperator, de so. ex secundo pacto inducitur actio de constituta. ut hic, & hanc regulam sentit Host. in c. per tuas. de usu. & ibi clare Ant. idem sentit in c. Quintauallis, de iureiur. facit quod no. Bart. in l. cum scimus. C. de agr. & cens. lib. 11. & quæ ſit rõ, q̃d constitutum non habet locum in ciuili tm̃ obligatione, vide no. Bald. in l. pen. de non nu. pec. & fideiussor accedit ciuili obligationi, ut no. Bar. in l. j. ver. quæro, an obligationi. ff. de fide ius. Et prædictis adde, q imo constitutum non vr̃ pactum nudum, sed contractus nominatus, ut per Bar. in l. iurisgen. §. igitur nuda. s. de pac. Ruc. Adde, q pp hoc Bar. no. sibi CONTRARIVS, ut no. in d. §. igitur nuda.

LEX II.

§. **Quod ſi filij.** Quæro q̃ est rõ cur teneat̃ ad integra x. licet minus ſit in peculio? Dicit gl. quia exceptionẽ remittere vr̃. l. ſed & ſi q̃s §. pe. & fi. ſi q̃s cau. Ista gl. nõ d̃t veriũ hoc casu, cũ noĩe filij q̃s pmittit. Nã filio nulla ↄpetebat exceptio, ſd ĩ solidũ tenebat̃, vt s. l. px. §. sed ſi filius. ergo & pr̃ ↄstituẽs p filio, q ĩ solidũ tenebat̃, tenet̃ in solidũ, cũ noĩe filij ↄstituit.

LEX III.

2 *Exceptione perpetua tutus non dicitur debitor.*

a **Quod ſi maritus.** a Op. de l. nã & maritus. s. de ↄd. ĩde. Sol. ibi loquitur in soluente, hic in

1 constituente. Rõ ibi patet † Op. j. px. §. vbi tutus exceptione constituendo non tenetur. Sol. hic loquitur de exceptione tpali, vt dixi in d. l. nam & maritus. ibi de exceptione perpetua loquitur.

ADDITIO.

a Quod ſi maritus. Vide Bar. in l. maritum. j. so. matr. per Imo. plenius in l. non tantum. in prin. de re iud.

1 *Tutus exceptione, ſi sciens constituit, an videatur donare, remissiue.*

§. **Si quis aũt.** No. tex. ibi, q̃a debita iurib. &c. Nota q non d̃r deberi, q exceptione pperua põt defendi. Op. de l. q exceptionẽ. s. de ↄd. inde. Sol. dicit glo. hæc lex d̃et intelligi ſm illam, q̃d hic erat tutus exceptione iurisiurandi, & pacti, & similiũ, secus, ſi exceptione odiosa. q̃a tũc idẽ in soluente q

5 in ↄstituẽte, q̃s æquiparant, ut s. eo. l. j. §. an possit. Quæro, † q̃d ſi tutus exceptione sciẽs ↄstituit? dicit gl. vr̃ donate. verũ dicit. Sed ↄtrium vr̃ dicere j. eo l. hactenus. in fi. sed ibi solũ. Vide hic gl. quæ incipit, ſ. fauorabilem, in ver. p exceptionem, ibi, sed quid ſi sciẽs.

1 *Conditionem indebiti, quæ inducunt, impediunt constitutum.*

§. **Si is qui.** Opp. debitor in diẽ, añ diẽ est tutus exceptione. j. j. in fi. s. qñ di. vsusfr. leg. ce. ergo constituendo non tenet̃. Rñ. ibi ponit de exceptione perpetua, hic de tẽporali,

1 & sic sibi aduertis, ea, q̃ inducunt † ↄdõnem indebiti, impediunt ↄstitutũ, q̃ aũt ↄdõnẽ indebiti non inducunt, cõstitutum non impediunt. Op. de l id quod. j. eo. Sol. ibi de debito conditionali, hic de debito in diem. Quæro, quid ſi alius, & non ipse debitor constituit se soluturum citeriori die, an valeat. dic vt in gl.

LEX V.

Eum, qui. Varietas loci constitutum non impedit. h. d. Opp. de l. ſi legationis tpe de iud. hic in ver. & verũ est, soluit quatuor modis, finaliter approbat primã, & vltimã Iac. But. iungebat eas simul & dicebat, q ad hoc, vt legatus possit tpe legationis ↄueniri Romæ de ↄstituta, duo requiruntur. ſ. q tẽpore legationis incipiat deberi, & q solutio ↄferat̃ in ipsum legationis locum. Istud primum vr̃ ↄ illum tex. vbi dicit, quod accepit in prouincia, & sic ante legationem cœpit deberi, & ↄstituẽdo Romæ tenetur, niſi dicas q accepit in prouincia inchoato tpe legationis. Et hoc modo posset sustineri hæc lect. quæ cõiter tenetur. Ad ſm dictum op. de l. ↄtrsc. de ac. & obl & l 3. de bo. auth. iudi. pos.

a vbi vr̃, q in loco destinato a solutioni possit cõueniri, quia vr̃ ↄtrasse. dicit gl. q ibi vr̃ ↄhere iuris fictione, tñ ibi habet forum, vbi verba contractus celebrantur. Istud non est verum, ut dixi s. tit. 1. l. j. ubi est casus & in l. quæro de solu. Dic ergo, q hic ideo conueniri non potest propter priuilegium legationis.

ADDITIONES.

a Destinato. Vide gl. & Doc. in l. hæres absens. §. fi. s. de iu. & Bal. in l. eum Archimedoram. C. ut in pos. leg.

Meno. Iulianus. Curacius. lib. 13. obseruat. c. 17.

§. **Iulianus.** Hoc intendit iste §. Qui in loco legationis existens constituit se soluturũ ibidem, perdit ius reuocandi domum, & tenetur ibi soluere, secus, ſi ibi non existens constituit se soluturum in loco legationis futuræ. h. d. ſm sensum. Istẽ §. allegat ex ↄtrũ iorto, cũ esset laicus, q ſi postea fiat clericus, nõ gaudet priuilegio clericali. Cuius ↄtriũ tenent Doct. q intelligunt esse verũ ſ. dũ tñ in fraudẽ non impetrauerit priuilegiũ clericale. Sic intelligunt l. j. j. de pœnis. ad q C. de sacrosc. eccl. l. sub ptex. C. de collegiatis & chartopratis, & nummularijs.

laris.l. vnica.lib.11. Et C.de iis, qui ad eccl.confug.l.1.iuncta Auth. vt cle apud proprios epi.conue.in rub.& nigro.*

§. Quod exigimus.

Sufficit esse debitum, licet nō debeat qui cōstituit h.d. Oppo.de l.si pœnæ. §.1. de cō.pe.c. Sol.ego intelligo q. hic cōstituit quis, q. ab alio debetur, nō tanq̄ debitū a se. qa tunc nō valeret cōstitutū, vt in cōtrario. Scdo op. quia illud qd alteri debeī, nō p̄t q̄s recipiendo alteri cōstitu.l. Sochum, in fi.de do. Sol intellige hoc fieri creditore volente.

1 *Condemnatus ad dandum unum par caponum, secundum quod sui antecessores fecerint, non dicitur condemnatus sub conditione.*

2 *Verba constituti habent referri ad promittentem.*

§. Iulianus.

Per epistolā p̄t q̄s se obligare cōstituendo se pro debito alterius, non alium.h.d. No.tex. a in eo q. dt, scripsi f̄m mandatū.&c. q̄ verba vt vides, non faciunt cōdōnem, b sed tenet scribens de cōstituto simpl'r. Qd facit ad qōnem. dt iudex 1 in s̄nia, cōdemno † te ad dandū vnū par caponū in anno tali, f̄m q̄ mi antecessores cōsueuerūt, q. ista verba n̄ faciūt cōdōnē. imo simpl'r cōdēnatus tenet. Ad hoc facit l.pe.C.de in. & subst.& qd no.C.y.d cōh. stip.l.in m. Pro hoc optime facit, q. no. p gl.Ber. ex.de offi.dele. c.qm Abbas, vbi sunt ista verba, † cōfirmo s̄niam. sicut iusta ē in actionib. † dispositiuis.q̄ nō faciūt cōdōnē, vt ibi no. Scdo habes hic, † q. verba 2 cōstituti dēnt referri ad pmittentē, non ad alium, q. dic vt in Auth. cōstituti dēnt referri ad pmittentē, non ad alium, q. dic vt in Auth. vt cum de app.cog.§.ad hæc.& C.co.ti.auth.si qñ. & hic gl.refert.

ADDITIONES.

a Pom.No.tex.Vide Ias.§.præiudiciales.in fi.Inst.de ac.Fel.in c.a.de rescri.Alex.l. admonendi. ff.de iniur. Pau.de Cast.cons.324. incip.in causa criminali. Iasan l. pe.C.de insti.& substi.sub cond.factis.

Meno.Boer.q.16.Dec.in l.edita.nu.86.C.de eden.scripsi,cons.1.nu.64.

b Dicit iudex. Condemno te ad dandum, f̄m q. sui antecessores consueuerunt, s̄nia non est conditionalis, ex quo Bar.in l.admonendi.de iureiu.infert ad aliam q.no.de statuto & de dictionis, f̄m, an faciat conditionem, vide Bal.in l.pen. C.de insti. & subst.& hic adde Io.And.in add.l.Spe in tit.de sen.§.sequitur.in princ.adde de his verbis, prout etiam antecessores, Pau.de Cast.cons.311.inc.in cā decimali.in 2.par. & de dictione, secundum, Bal.cons.190.1.lib.cons.70.3.lib.cons.140.3.lib.

Meno.Fely.c.2.nu.10.de rescri.Dec.in cons.169.col.fi.ver.vlt.obst.& cons.350. num.1.in fi.

R.Adde Ias.in d.l.pe.col.1.Fel.plene in c.ex parte, el 1.col.1.de rescrip.

† Glo.Sunt ista ver.Vide de hoc multa per Fel.in c.a.de rescrip.

§. Item si mihi.

Verba cōstituti dēnt referri ad eum cui fit non ad aliū: nisi ille alius fungeretur eadem rōne ptātis, vel legitimæ administrōis. h.d. vsq; ad l.sed & si filio. §.1. No.q. in pcuratore verba cōstitus dēnt referri in psonā ipsius pcuratoris nō in psonā dñi, in nūcio vero aliter esset. l.licet. j.eod. Scdo no.q. in psona administratoris legitimi, hoc non exigitur de necessitate. Prædicta examino plene & multū latè in l.stipulatio ista. §.si q̄s insulā. de ver.ob.* Nota etiā istū.§. qa pluries venit de facto. pone, q. habeo Titiū procuratorē meū in certo loco. & ibi Caius det mihi 10. Venit Seius ad procuratorē meū.& dt sibi libereti, & quietetis Caiū.& ego Seius cōstituo me soluturum illa 10.pro Caio. Titius procurator meus quietauit Caiū & recepit cōstitutū. Ego dñs volo agere ad illa x. cō Seiū.qa fortè sū psona priuilegiata traho eum ad aliquē locum lōginquū. Seius ibi cōparet & dicit.q. nihil mihi dēt, q̄ n̄ q̄s dēt actionē intentare cō istū Seiū, an ego. an pcurator meus? dic q. attēndenda sunt verba cōstituti p istū.§. Quia si pcurator cōcepit verba in psonā dñi, nō valet cōstitutū, & iō nec ego. nec pcurator meus agere possumus. Si vero verba cōstituti sunt cōcepta in personā procuratoris, q̄rit actio sibi. vt hic cum gl. Et iō ipse dēt agere, nisi cedat dño actionē, qa tūc dñs aget vt hic patet in gl.qm dño hoc casu quærit actio mediāte cessione. Et iō sis cautus in articulando q. ponas ita. Ponit & probare intēdit, qd Seius cōstituit se soluturū pro Caio x. Titio, noīe talis. cuius procurator est. Itē ponit q. Titius cessit tali dño suo iura, & actiones quas hēt rōne cōstituti cō Seiū. Non aūt ponas, q. cōstituit. & pmisit Titio, q. solueret p Caio x.tali, cuius Titius est pcurator. Quia tūc cōsiteret in articulo. q. verba cōstituti sunt concepta in psonā dñi, q. nō valet. p quo vide q. no.ī l.multū interest.C.si quis alte.vel sibi.ddo. Tibi pcuratori noīe pcuratorio cōstituo me soluturū, vel dido, Tu pmittis mihi soluere, ut procuratori talis dñi cēsū, q̄ Titius sibi dēt. Ista nota pp articulos faciēdo. Et sic hēs a cōtrario sensu. q. si pcurator cōcipiat verba in psonam dñi su ddo, cōstituis, vel pmittis te soluturū tale debitū dño meo, vel promittis mihi qd solues dño meo, nō valet stipulo, vt hic, & no.in d.l.multum.C. si q̄s alteri vel sibi.in gl.magna. secus est in tutore, curatore & actore. ut j.ea.l.§.si actori. Et est rō diuersitatis qa p pcuratorē non acquirit aliqua oblo. nec actio, ut d.l.j.C.per quas p̄.no.acq & iō pcurator qn̄ cōcipit verba in psonā dñi, nō acqrit sibi proc. actionē qa nō vult vel le sibi acqrere, cū verba cōcipiat in psonā dñi. Nec q̄rit dño, quia n̄ p̄t ut dictū ē, quia alteri p alterū &c. vt j.de ver.ob.l.stiplo ista.§.alteri, & no.in d.l.multū interest.C.si quis alte.vel sibi. Et iō sic oñdit q. cōcipiat verba in sua psona ppria, ddo, Cōstituis te mihi noīe procuratorio talis soluere. Sed in tutore, & curatore, & actore secus q. p istos acquirit oblo, & ac.vt l.quoties. j.de admi.tut. & l.itē eorū. §.fi. s.qd cuiusq; vni.no. Et iō in hoc casu nō refert, in cuius psona verba cōcipiant. Et ista faciunt, an si procurator cōcipit verba libelli in psonā dñi valeat libellus & dic q. sic, ut apparet ex rōne superius posita. Nā cū alteri p alteru quærit nō est vis in cuius psona verba cōcipiant. Sed ita est hic, quia in actionib. iudicialib. p procuratorē acquirit indistincte, ut l.in causæ.§.fi.cū l.seq. s.de proc. & l.in omnibus j.de præto.stipul.& no.gl.in simili, C.de epis,& cle.auth.cā, quæ.& l.1.C.de bo.mat. In nuncio vero aliter esset l.& licet.j.e.*

LEX VII.

Sed & si filiofamilias.

§. Si mihi.

Adiecto nō p̄t cōstitui, sed principali creditori, & postq̄ creditori fuerit cōstitutum, impeditur facultas soluendi adiecto, vel alteri correo credendi.h.d. vsq; ad l.hactenus.

LEX XI.

Hactenus.

Sufficit ad constitutum, quod sit debitum, licet non appareat persona, quæ debeat.h.d.

1 *Constituens sciēter plus debito, quando videatur donare.*

§. Si quis centum.

Qui plus debito constituit se soluturū, tenet vsq; ad quantitatem debiti, nō vltra.h.d. Quæro, † quid si sciens cōstituit plus debito. Qui1 dam dnt, qd valet iure donationis C.ad leg.Fal.fi. Glo. dt cōtrum de a iure isto, qm donatio nō p̄t valere isto iure, pacto nudo, hodie secus. l.si quis argentum.§.fi.C.de do. Contrarium v̄r tenuisse gl.s.eo.l.3. §.11. Tu dic qñq; aliqd non dētur iure exceptionis, & tūc p constitutum factū sciēter tenet: qa obstaculū exceptionis tollit, & actio prima remanet valida, non qd oriat actio de cōstituta, argu.l.si vnus.§. pactus.s.de pact. sic p̄t itelligi gl.in d.l.3.s.eo. Qñq; q̄s cōstituit illud qd nullo mō est debitum, & tunc tenet istam gl.in ver.tenetur.

ADDITIO.

a Constituit. Constitutum plus debito an valeat saltem vt donatio, & add. Bal.in rub.C.eo. Pro hoc facit quod dixi post Bar.in l.cuius per errorem.de reg.iur. & hic adde Pau.de Cast.in l.iurisgentium §.sed cum nulla.sup.de pac.

R. Adde, q. Bar.reprehendit ibi Pau.de Cast.tanquam sibi CONTRARIUM.

LEX XIIII.

a Qui autem.

a Summaui cum præcedenti.

ADDITIO.

a Qui autem. Et illum tex.cum l.seq.allegat Bar.in l.1.in 2.q.de iur.omn.iud.

1 *Promittens aliquem aliquid facturum ad conseruationem eius, quod ipse promittens debet, intelligitur promittere se facturum, & curaturum.*

§. Si quis constituerit.

Sufficit.q. istud, quod in cōstitutū deducitur, sit de accessorijs ad debitū, licet per se principaliter non sit debitum.h. d. Opp. q. non est debitū non p̄ōt cōstitui, vt s. per totū, sed pignus non est debitum, ergo &c. Sol.licet pignus non sit debitum, tñ accedit debito. Sed in opp. ad ver.sed & si q̄s.factum alienum q̄s non p̄ōt promittere.l.stiplo ista.in prin.de verb.obl.& Insti.de inst.§.si quis aliū.sed hic pmittit factum alienum.s.alium fideiussorem, ergo &c. Solu.dicit gl.hic promisit se curaturum q. alius fideiuberet, & sic factū alie1 num No.ergo † q. in dubio, a qñ quis promittit aliquem aliud factu a tum ad conseruationem eius, q. ipse promittens debet, intelligitur promittere se facturum, & curaturum, quod tene menti.

ADDITIO.

a In dubio. Idē uoluit Bal.in rub.de cons.pec.in vlt.col.& Ang & Imo.in l.interstipulantē.de ver.obl. Pau.de Ca.& Ro.i l.stipulatio ista.i pri.de ver.ob.& hoc no. ad limitationem dicta l.stipulatio ista, in prin.adde no.per Bal.in l.si pater, C.de col.& no.q. si promitto tibi me curaturum, qd vnus tale quid faciet, q. excusor, si facio quantum in me est, qd Titius id faciat Et hoc volt Fed. de Sen.in consi. 201.qd reassumpsit, & seqt Ant.de Bu.in c.Gemma.de spon.& Bar.idē in consi. suo inci.maritus pmisit, ad qd uide qd no.Bal.ī l.fi.C.de do.pmis.pro quo vide l.si uehenda.§.idē Iul.ad l.Rho.de iac.in contrarium facit iste tex.in ver.qd tñ, & c.in eo uer.no & tene menti.& uide gl.in l.3.§.1.de uer.nihil. Adde ad qd tenea tur qui promittit se facturum, & curaturum, Bal.cons.96.lib.1.incip. proponitur q. tutor, & cons.147.inci.præmittendam.eo.lib.1.uide Ale.cons.10.uol.2.& idē in promissione facta in sponsalib Bal.in l.fi. C.de non nu.pe.& idem in omnibus aliis spiritualib. f̄m Ant.& Pan.in c.literas.de sponsa. Are.in cons.98.

R. Adde Ias.in l.stipulatio ista, i pri.col.1.s.de uer.obl. q plene istam q. examinat

1 *Constitutū celebratur consensu, † inter absentes per nunciū, vel ipistolā sit.*

2 *Nuncius quando constituit, quod confert verba in personam domini.*

Et domino acquirit directo.

3 *Nuncius est quoddam organum, quo mediante vox vnius vadit ad alium.*

4 *Nuncius priuati nunquam potest esse generalis.*

5 *Procurator, qui facit aliquid, vt nuncius, non valet quod agit.*

6 *Factum a nuncio an possit validari ratih bitione.*

7 *Nuncij persona, an debeat esse idonea, remissiue.*

a §. Constituere.

a Hic iurisconsultus exponit verbum cōstituere, positum in edicto.& h.d. Cōstitui etiā p̄t inter absentes interueniente organo, & nuncius p̄stat nudū ministeriū.h.d. cū l.seq.& diuide. Primo ponit vnū dictū. Scdo respon1 det tacitæ obiectioni. Scda in l. pxime seq.& licet. † No. q. cōstitutū fit cō sensu nec reqrit solēnitatē verborū. Ex hoc seq̄ aliud notabile, q. p̄t fieri inter absentes. p nunciū, vel epistolā. l.cōsensu.de act.& 2 obl.& j.de cōh emp.l.1.in fi. Tertio no. † q. nūcius cōfert verba ī psonā dñi, ddo sic, Tu cōstituis te soluturū dño meo: vt hic, & l.& licet. ibi, p q̄ tibi cōstituit, &c. No.p gl.in ver. p̄t.ī l.multū.in fi.C.si q̄s ab alteri vel sibi. Quarto no. qd nūcius p̄stat nudū ministeriū. q.d.non quæritur nuncio & p nūciū dño, sed directo q̄rit dño. Nuncius 3 est † qddā organū, quo mediante vadit vox vnius ad aliū, sicut per epistolam.

ADDITIONES.

a Pom. Constituere. Vide Alex.l.quod quis.C.de proci

b Præstat nudum. Vide Bal.in l.1.de cōfes.& p ea quæ hic hñc, dicit eo. Bal.i rub. C.de execu.rei iudi.quod prohibitus aliquem substituere, pōt explicare per nuncium

epl̃am, & ſicut aliq̃s loq̃ret̃ p picã aliq̃, ſeu buccinũ, & hoc mõ vocẽ ſuã ad aliũ trãsferret, vt gl. ĩ l. ſeq. in ver. miniſteriũ. † Et ex hoc ahẽs, q̃ nũcius priuati nunq̃ pt ẽẽ gñalis, ita q̃ ex uirtute illius gñalis mãdati, b ipſe deſcẽdat ad aliqua ſpãlia. tũc n. ñ ẽẽt tãq̃ organũ, ſed tñe p ſe aliq̃d faceret vltra id qđ dñs dixit. Et hoc vr̃, velle tex. š. de pc. l. j. & p hæc uerba, q̃ quotidie apponũtur ĩ inſtrũs. ſ. talis fecit ſuũ pcuratorẽ, factorẽ, & nũciũ ſpãlẽ, put de nũcio loquunt̃, non hñt effectũ, niſi ĩ his q̃ ſpãlr̃ inſeruit, ut ex p̃dictis patet. Itẽ ex p̃dictis † apparet, q̃ ſi ille, q ẽ pcurator, c fecit vt nuncius, non valet, q̃ agit. l. multũ. C. ſi q̃s alteri. vel ſibi. š. eo. l. cũ q. §. Iul. Itẽ † ex hoc vr̃ velle Pe. & refert Cy. ĩ d. l. multũ. q̃ illud, q̃ q̃s fecit vt nũcius, non poſſit validari ratihabitione, ſi mandatũ nõ p̃ceſſit. Nõ. n. fuit pica vel organũ. mãdato nõ p̃cedẽte. Facit ad p̃dicta. ſ. q̃ ſpãle mãdatũ p̃cedere dẽat l. j ĩ fi. & ibi no. j. de cõh. emp. Sed ↄ̃ p̃dicta opp. de l. ſi q̃s ſoloni. in fi. j. de vſu. & q̃ ut aut clã. l. j. ĩ pri. & l. q̃ meo. §. pcurator. de acq. poſ. Rñ. q̃ ĩ illis legib. nõ ẽ nũcius, q̃a nõ p̃ceſſit mandatũ: uel ſi p̃ceſſit, nõ erit mãdatũ ſpãle, licet in caſib. illarũ legũ ille geſtor negotiorũ, ſeu pcurator p̃ſtet nudũ miniſteriũ, hoc ẽ nõ acq̃rit̃ ſibi, nec p eũ dño, ſed acq̃rit̃ dño directe, ſicut hic fit p nunciũ, nõ tñ q̃ ibi ſit nuncius. Et p̃dicta vera ĩ nũcio priuati. De nuncio aũt iudicis nõ tãgo hic, q̃a nõ eſt nr̃a mã. † Quæro utrum requirat̃, q̃ pſona nũcij ſit idonea, d ſicut pſona pcuratoris. Dic vt dixi l. ſi is q̃ emptore de vſuc. ĩ mã fictionis trãſlatiuæ de pſona ad perſonam. multa alia eſſent videnda in materia denuncio, q̃ omitto.

ADDITIONES.

a Pom. Et ex hoc. Vide Alex. conſi. 91. 4. vol.

b Mandati. Et quod non poteſt dari generalis nuncius ſicut procurator, adde Bart. in l. 1. C. de iure dñij impe. per illũ tex. & quod ibi dixi contra Bart. tenet Bald. in rub. C. eo. tit. adde Bal. in l. ſi pupilli. §. 1. de neg. geſt. & Bal. in d. l. multum.

c Procurator. Si pcurator facit ut nũcius, nõ valet, nec p̃t ratũ hẽri. Et quõ cognoſcat̃ an q̃s cõtrahat ut nudus miniſter, vide Bal. in l. ſi ex cõtractu. C. q̃ cũ eo. Et dñam inter nunciũ, & procuratorẽ, vide in Spec. de proc. §. nũc aũt ver. & no. in c. q̃q̃. de vſu. in 6. & ſimiliter nunquam obligat̃ nuncius, ut no. glo. in l. ſi pupilli. § 1. de neg. geſt. & Bal. in l. eſ, qui. C. qđ cũ eo, adde Bar. no. in extrauag. de pa. conſtan. ubi habes, q̃ nuncius ẽt ignorãs p̃t ſtatim reuocari. quod no. & uide circa hoc pulchrũ dictũ Io. de Imo. in l. qui bona §. alieno quem ibi refero, de dã. infe. Adde q̃ Bal. conſi. 134. lt. 4. dicit, q̃ dñs, qui eſt ſolitus ratificare cõtractus celebratos p nunciũ bona fide, non p̃t dicere nullum in alio contractu bona fide geſta,

d Idonea. Per Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verſi. per nuncium, &c.

LEX XVI.

Si duo. Conſtituendo poſſunt conſtitui duo rei. h. d.

§. Sed & certo. In ↄ̃ſtituto p̃t adijci locus, & tp̃s, & erit actio arbitraria. h. d. Glo. j. intelligit hic vbiq; ſeu quolibet loco. ſ. idoneo. Ego aũt dixi š. ti. j. l. j. Nec ob. l. eũ qui in prin. & §. j. š eo. quia ibi non poterat ↄ̃ueniri pp priuilegiũ legationis. Quærit hic Gul. quid de eo qui conſtituit ſe ſoluturum ubicunque fuerit inuentus? Dic ut dixi š ti. j. l. 3. §. ſi quis ita.

§. Ait prætor. In hoc §. Iuriſ. refert aliqua uerba edicti, q̃ ſequebantur poſt verba relata. š. e. l. j. & ſunt verba talia ↄ̃iũgẽdo cũ illis. ſ. ait p̃tor. Qui pecuniã debitã eõ ſtitutt, ſi appareat eũ, q ↄ̃ſtituit, nec ſoluiſſe &c vt hic in tex. Sed q̃a illa verba ñ sũt p̃fecta, q̃ro q̃d ſeq̃bat̃ ĩ edicto? Dicit gl. ſatisfacere cogã, uel ſi. q̃cq̃d de re ↄ̃tingat. aduerte ut dixi š e. l. j. Certe ſi talia verba eſſent appoſita, q̃ dt gl. nõ orieť actio de cõſtituta, ſed offiñ iudicis, ſubaudi ego iudiciũ dabo. &c. Itẽ illud qđ dr̃ ĩ ver. ↄ̃ſtitutũ eſt, q̃cq̃d de re cõtingit, &c. nõ eſt neceſſe qđ ponat̃, q̃a ex verbis p̃dictis bene ſequitur illatio, q̃ ſtatim ponitur per Iuriſconſultum.

§. Ergo ſi nõ. Periculũ interitus ptinet ad debitorẽ poſt morã, q̃ p̃t purgare vſq; ad lit. ↄ̃t. h. d. cũ l. ſe. Quæro, vñ veniat illa illatio, ergo ſi nõ ſtetit p actorẽ, periculũ interitus ptinet ad reũ. Rñ. ex uerbis edicti ruditer ↄ̃ſideratis. Vr̃. apparere reũ dediſſe, nec feciſſe, nec p actorẽ ſteriſſe, ergo datur in eũ iudiciũ, licet res ſit perẽpta. Scđo q̃ro, dr̃ hic reo ſubueniẽdũ, q̃ro quare ei ſubueniť? Dicũt q̃dã ẽq̃tate, licet rigor ſit ↄ̃ eũ. Tu dic clari', a q̃ reo ſubueniť iuſta & uera ĩterp̃t. & decl̃one verborũ edicti, q̃ decl̃o põiť. j. px. §. Alis verba ruditer ↄ̃ſiderata facerẽt ↄ̃ eũ.

ADDITIO.

a Clarius. vel aliter ſumitur ſm̃ q̃ intelligitur per Doct. in l. nemo rem. de verb. obl. Meno. Scripſi, conſi. 124 lib. 2. nu. 21.

Meno Scripſi conſi. 131. nu. 5. & nu. 19. & conſi. 134. nu. 22.

§. Hæc aũt verba. a Iſtũ §. ſummaui cũ p̃cedẽti, & no. q̃ iſta uerba, neq; dediſſe, neq; feciſſe, dẽnt intelligi hoc eſt, ac ſi in mora fuerit dãdi, vel faciẽdi, q̃ eſt notabile ad multa. Contra hoc op. b de l. ĩ illa ſtipl̃one. ſi calẽdis. đ ver. ob. Sol. q̃ñ p̃cedit, diſpõ, ex qua ĩducit̃ obl̃o de aliquo dãdo uel faciẽdo, tũc verba c illa, ſi nõ dederit uel ñ fecerit, intelligunt. i. ſi ĩ mora fuerit dãdi, uel faciẽdi, ut hic, & j. de uer. ob. l. ſi hõ mortuus & l. ſi penũ. q̃ñ dies leg. ced. Sed ſi ñ p̃cedit diſpõ, ſed ſimplr ponũtur in uim conditionis, tunc uerificantur ſimpliciter ex eo, quod non eſt datum uel factum, ut l. in illa. & l. hoc iure j. de uerb. obli.

ADDITIONES.

a Hæc autem uerba. Adde Bart. in l. ſtipulatus. in 6 q. de uer. obl. in eo. princi. no. ad multa, & unde quod dicit Bar. in l. opus. j. loca. circa ſi. Et ad declarationem huius principij, vide hic omnino Pau. de Caſt. &c.

Meno. Dec. conſi. 316. nu. 2. conſi. 566. nu. 2. & conſi. 2. col. 2. circa prin. & cõſi. 114. Bar. Socin. inter conſilia Mari. Sen. conſi. 133. col. 2. in prin. Ruyn. conſ. 184. l. b. 2. conſ. 32. nu. 4. lib. 5. ſcripſi. conſi. 24. nu. 12.

b Cõtra hoc op. Et uiđ p gl. hic ĩ verbo, cõſtitui. no. p Cy. Bal. ĩ l. ſi. §. pe. C. đ iu. doc.

c Pom. Tunc verba. Vide ad d cta Barr. conſil. 7. Alex. l. j. §. item ſi ita. 4. no. ff. ad leg. Falc. & conſi. 109. vol. 5. & Soc. late conſi. 153.

LEX XVII.

1 *Actor dicitur eſſe in mora, quãdo recuſat recipere ſine iuſta cã, & quę dicatur iuſta cauſa.*

2 *Moram purgare reus poteſt vſque ad litem conteſtatam.*

Sed & ſi alia. a Cõtinuat̃ cũ p̃cedendi. & eſt sũmata š. cũ. § ergo ſi &c. Nu q̃ reus põt purgare morã vſq; ad lit. ↄ̃te. ſcđo no. † q̃ actor dr̃ eſſe in mora. b q̃ñ recuſat recipere ſine iuſta cã. † poſſet aũt eſſe iuſta cã, ſi ei nõ offertur pecunia tota, vel offert̃ ſine intereſſe, q̃a forte intereſt eius, c debito loco, vel debito tpe nõ eſſe ſolutũ. Op. extra gl. hic in ver. exceptione, illud qđ petit̃ ip p̃t offerri vſq; ad ſñiam, & ſequeret̃ abſol̃o. ut Inſt. de ppe. & tẽp. ac. § ſi. Sed hic petit̃ ipſa res debita de neceſſitate, prout nos referimus hanc legẽ ad obl̃onẽ dãdi. Dicit. n. neq; dediſſe, neq; feciſſe, ergo ppetuo poterit offerri vſq; ad ſñiam. Sol. Illud qđ petit̃ p̃t offerri, ſeu ſolui vſq; ad ſñiam. Ita loq̃t lex ↄ̃ria, ſed obl̃o purgaret morã d añ li. ↄ̃t. vt hic, poſt li. vero ↄ̃te. nõ ſufficeret ſola oblatio, ſed requireret̃ ↄ̃ſignatio. & depoſitio, ita qđ hẽet vim ſol̃onis. Ita declaro hãc l. in l. ſi inſulã. de verb. obl. Op. de l. magnam C. de ↄ̃d. & cõni. ſtip. Sol. ibi erat dies, & pœna, hic dies, & nõ pœna, q̃ plene dic, vt d. l. ſi inſulã. Quæro, dr̃ hic reo ſubueniendũ exceptione, aut iuſta interpretatione, q̃d vult dicere hoc? Rñ. exceptione, q̃ñ q̃tuas fuit oblata ſ. debita vt l. q̃ decẽ. in prin. de ſol. iuſta interpretatione. ſ. q̃ñ fuit oblata ſpecies debita, quo caſu liberat̃ ipſo iure.

ADDITIONES.

a Pom. Sed & ſi alia. Vide per iſtum tex. quid dicat Alex. in l. uinum. ff. ſi cer. pet. Meno. Tiraq. de retract. conſan. §. 4 glo. 6 nu. 36.

b Mora. No. quod debitor tenetur offerre pecuniam totam cum intereſſe. Et vide latius. Bald. in l. ſi acceptam. C. de vſu in 6. op. & in 17. q. & etiam in 7. op. & in l. ſi traditio. & in l. 1. C. de act. emp. in 7. q. & in duab. ſeq.

† Clau. Cã. Idem dicit Sal. in l. ſi pacto quo pœnam. C. de pac. & iſto caſu non poterit amplius conſtituere debitorem in mora per interpellationem extraiudicialẽ, ſed requiritur litis conteſtatio per hanc legem, quam ita intellige.

c Intereſt eius. Idem tenet Pau. de Caſt. j. l. ſeq. circa ſi. prin.

d Moram. Q̃ñ ſola oblatio ſufficiet ad purgationem moræ, adde Bar. omnino in l. interdum. §. ſi. de uerb. obl. & no. ad declarationem eorum, quæ no. Bar. in l. acceptã. C. de vſu. & hic adde Bal. in d. l. acceptam. & in l. ſi traditio. in 17 q. C. de act. emptio. Adde quando admittatur purgatio moræ. Pau. de Caſt. conſi. 174.

1 *Actor, qui non venit die ſtatuta in loco ſolutionis, dicitur in mora, & nu. 5. & quando poſt diem ſtatutam poſſit in mora conſtitui. nu. 7.*

2 *Difficultas non excuſat actorem a mora, ſicut excuſat reũ, & vide rõnem nu. 6.*

3 *Actor debet ire ad locum rei, ut ſibi ſoluatur.*

4 *Solui ante diem quando poſſit.*

5 *Terminum habeas ad producenda inſtrumenta, ſi vltra diem termini producit, non debet citare partem, ſecus intra terminum.*

8 *Dies quando in obligatione non eſt tacita, nec expreſſa, reus non conſtituitur in mora, niſi per interpellationem.*

Interpellatio debet fieri debitori per creditorem, vel ad eius domum.

9 *Moram reus volens euitare, & commiſſionem pœnæ, quando debeat ire ad domum actoris cum re debita.*

10 *Moram ſi reus vult purgare, debet ire ad domum creditoris.*

11. *Reus aut actor, ſi non probat ſe fuiſſe die Paſchatis Florentiæ, vbi ſolutia erat fienda, mora non dicitur per lapſum diei, & debitor tunc conſtituitur in mora per interpellationem.*

12 *Debitor, & creditor, quando uadunt ad locum deſtinatum ſolutioni, quis debet alterum perquirere.*

13. *Fari eſſe eiuſdem, an intelligatur reſpectu eiuſdem ciuitatis, an verò eiuſdem dominij, adhoc, ut debitor debeat ire ad domum creditoris.*

14 *Vinum ſi emo in genere, expenſis vendentis debet portari ad domum meam: ſecus ſi emo decem ſalmas vini de tali vegete, vel vinea.*

Itẽ illa. Actor dr̃ eſſe in mora recipiẽdi, ſi tpe debito ad locũ ſol̃onis nõ venerit. h. d. Et iõ ↄ̃clude, qđ ex quo eſt ĩ mora, & res poſtea pereat, nocet ſibi actori, & debitor liberat̃, vide tex. ibi, ipſi nocere. &c. Sed pone qđ creditor veniret illuc illa die, & nõ inueniret debitorẽ, q̃a nõ ẽ ibi, an debitor erit ĩ mora? Vr̃. q̃ nõ p tex. iſtũ ibi, nõ venit, &c. q̃a ẽt ſi illuc veniſſet debitor, nõ inueniſſet creditorẽ. Itẽ q̃a imputari potius dẽt creditori: cũ ſit ĩ pari cum debitore, & ſic debitoris ſit potior ↄ̃dõ, ut j. de verb. obl. l. ſi ſeruũ. §. ſeq̃t, & š. de ↄ̃d. ob turp. ca. l. 1. & j. de vſu. l. pecuniæ fœnebris. in ſi š ſi q̃s in ius uoc. nõ ier. l. 2. in ſi. Sed dic ↄ̃riũ, arg. j. de ↄ̃d. & dem. l. cũ ita. Itẽ q̃a nõ ſufficit, q̃ ſtet p creditorẽ, niſi debitor fecerit, q̃ debuit facere, vt j đ lla. lib. l. ſeruus hẽdi. §. Imperator, p quo š. ex q ca. ma. l. antepe. Nec obſt. lex iſta, q̃ q̃ñ p actorẽ ſtetit. & c. q̃a eſt verũ, q̃ñ debitor fecit ea, q̃ erãt ex parte ſui faciẽda. Sed hic nõ fecerat, quare actoris abſẽtia ipſũ nõ releuabit. Pro hoc vr̃ j. loc. l. ex ↄ̃ducto, ĩ ſi. p quo C. de appel. l. eos q §. ſi l iudicib. No. † q̃ actor dr̃ eſſe in mora recipiendi ſi die ſtatuta nõ venit in locũ ſol̃onis. † Scđo no. q̃ licet difficultas excuſet reũ a mora. l. q̃ te š. ſi cer. pet. tñ nõ dr̃ excuſare actorẽ, q̃n nõ dicat eſſe in mora recipiẽdi, qđ apparet hic in eo, q̃ dr̃ de actore, ualetudine, uel tempeſtate impedito. Tertio no. † qđ actor dẽt uenire ad locum rei, ſeu ad eius ciuitatem, ut ſibi ſoluat. ut ibi, petitor nõ uenit, &c. Op. & vi, quod

ADDITIO.

Meno. Doct. Pariſ. in labyrinto de diuid. & in diuid. parte 3. nu. 161.

Meno. Scripſi conſi. 21. nu. 22. verſi. quanto reſpectu.

a Venire. Illud poſſet forte limitari, ut dixi no. poſt Bar. ſup. de eo, quod cer. loc. q̃ ſi eſſet uerum, eſſet multum no.

qđ reus possit soluere añ diē, vt j. de sol. l. qđ in diē. Sol. dt glo. fateor qđ reus possit soluere añ diē, vt l. si ita relictum. §. sed hic forte dies erat apposita gřa creditoris, vt l. si ita relictum. §. Pegasus de leg. 2. cū si. † Ego sic dico, Si q̃ dē q̃rit, an añ diem possit 4 solui, dico q̃ sic cū distinctione pdicta, aut dies apponitur gřa actoris, aut rei, aut vtriusque † Sed si quærit, an añ die debitā actor sit ī 5 mora nō veniēdo ad locū solonis: dico, q̃ si sibi fieret denunciatio, q̃ veniret ad recipiēdū solonē añ diē, deret venire: aliàs eēt in mora, a ra, vt d. l. qđ in diē. Sed si sibi nō denūciet, non est mora, nec tenet' b cparere, nisi die statuta, hic est casus hic. Et hoc ē valde notabile, c puta datus ē terminus alicui ad pducēdū istřa. vel ad faciēdū iurare testes. Certe si qdē ipse pducit testes, vel instřa vltima die, vel vltima hora termini non dēt facere reqri aduersariū, quia ibi dēt esse: † & si nō est ibi, est cumax, ut h c. Sed si intra terminū produceret, fateor, q̃a p̃t pduceretñ dēt aduersariū citari facere Non. n. cogit' esse ibi añ die termini, vt hic. nec dr̄ cumax. si nō est ibi: iō reqrit' noua citatio, vt in auth. ei q. C. de tēp. appel. Dixi in l. qui añ calendas, de ver. ob tene bñ mēti tex. huius l. Sed iō opp. & vř q̃ difficul-d tas excuset a mora. l. q̃ te. §. si cer. pe. & l. si vehēda. §. idē iuris. j. ad 6 legē Rhod. de iac. Sol. dico † qđ excuset debitorē, vt in cñijs, sed nō creditorē, vt hic. Rō dñæ est, q̃a debitor certat de dāno vitando, & iō, vbi nō p̃t sibi imputari culpa, non dr̄ esse in mora. Creditor vero certat de lucro captādo, hoc est, de transferēdo periculum interitus in reū p cursum diei, meritò licet sibi actori non possit imputari, tñ nō p̃t imputari ēt reo, ideo de periculo interitus non tenet', tanquā 7 actore existente in mora. Quero iuxta hoc, † vtrū post illā diē actor possit cstitui in mora? Rñdeo qđ sic, si ibi reperiret', & res esset sibi oblata, & ipse sine aliqua iusta cā nollet recipere: tūc. n. diceret' esse in mora, eo qđ nō recepit: licèt pcesserit mora, eo qđ non venit. & hoc vult sentire gl. sup verbo ad diē. Op. ad 4. no. & vř qđ reus dēat e ire ad domū actoris, ad soluendum, nō actor ad domū rei. l. 2. C. de 8 iure emphy. & l. pe. §. fi. j. de cd. & dem. Sol. † Qñque in oblone nō est dies tacita, nec expressa, & tunc reus nō cstituit' in mora nisi per interpllonem. l. si ex legati cā. de ver. ob. Ista aūt interpllō dēt fieri p creditorē ipsi debitori, vel ad domū eius, si non reperiat' alibi, vt l. si dictū. §. fi. de euict. & l. 3. §. sed domū. de dā. infec. & j. de lib. agn. l. 1. 9 §. 1. Si vero in † oblone est dies tacita, vel expressa, tunc si reus vult soluere, vt euitet cmissionē pęnæ seu moræ. p diei lapsum, vtrū debeat ire ad domū actoris, vel nō gl. hic in ver. non venit, distinguit. Aut sunt eiusdē fori, & dēt reus ire ad domū actoris, als actor ad domum rei. vt hic dr̄ in tex & ita obseruat csuetudo. Ita dt gl. q̃ no. f bñ. Tu distingue latius s̃m Guil. Aut solō dēt fieri respectu alicuius rei, & p aliqua re, & tunc si q̃dē creditor est eiusdē fori, in quo res illa est situata, & dēt ire reus ad domū actoris. l. 2. de iure emphy. & l. forma. § si vero. j. de censi. & in Auth. q̃b mod. natu. eff. sui. § si quis igit' ex qualibet. Si vero nō esset eiusdem fori: tunc non tenet' ire extra locum sui domicilij d. l. 2. ar. huius tex. cum gl. Et p hoc dico, q̃ si ille, q dēt soluere debitū canonē p re emphyteutica, si dñs esset alterius fori: sufficit qđ in die, in qua dēt soluere, ipse in domo sua dicat, Ego sum paratus soluere canonē, si esset, qui reciperet, & hoc faciat scribi. Dēt n. creditor ire ad eū, nō ipse ad creditorē alterius fori, vt † hic patet, † nisi aliter se hēt csuetudo Si vero solō, q̃ est fiēda, non fiat respectu rei, & p aliqua re, tūc aut illa solō respicit tm̃ cmodū psonæ, & dēt ire debitor ad domū creditoris, vt l. qđ nisi. j. de ope. lib. cū si. Aut respicit cmodum bursale, & pr̃imoniale & tūc, aut ex hac solōne volo aliquē mihi obligare, vel aliqd mihi acqrere, & de-g beo ire ad domū creditoris, vt l. cū qdā. C. de cd. infer. & l. pe. in fi. h de cd. & de. Aut volo me exonerare, ne incidā in morā, vel pęnā: tūc aut creditor ē eiusdē fori mecū, & dēo ire ad domū eius: aut diuersi fori, & tūc dēt creditor uenire ad me vt hic, cum sua gl. & iō in i hoc casu sufficit, q̃ debitor ī die solutionis dicat ī domo sua, esse pa-k ratus soluere, si aliqs eēt, q reciperet. Ita dt Gul. & bñ. Iuxta pdicta 10 † q̃ro, hoc est verū qñ reus vult soluere ne īcidat in morā, sed q̃d si reus vult soluere ad purgādā morā, in q̃ iā inciderat? Gl. vř hic itelligere eandē distinctionē esse adhibendā. Vide gl. hic in ver. ñ venit, q̃ incipit. in eū locū. Ego dico, q̃ ad purgandā morā sp dēt reus ire ad domū actoris, ēt si sint diuersi fori. Nā cū reus ex mora sua iā sit obligatus ad pęnā, vel ad piculū īteritus, istā solonē facit, vt aliquid sibi acqrat: non simplr̄ se exoneret. ergo dēt ad domum creditoris accedere. d. l. cū quidā. & l. pe. §. alle. Et eodē mō dico de actore, qui semel fuit in mora recipiendi: nam sp dēt ire ad domū rei, vt purget l moram suā, & reū in mora cstituat eadē rōne. Quæro, pone q̃ solō m dēat fieri in ciuitate Florentiæ ī die paschatis, illo die non probat 11 reus se fuisse Florentiæ ad soluendum, nec ēt actor probat se illa die ibi fuisse ad recipiendum, vtrum sit probata mora per cursum diei? Rñ. non, vt l. arbiter calendis §. de arb. Quæro q̃d erit postea? quasi debitor cstituit' in mora? Rñd. cum illa dies esset apposita, vt interpellaret pro creditore ex eo, qđ omisit creditor illa die venire, vř illam interpellationē & instantiam petendi remisisse, vt l. mora. circa prin. j. de vsu. & iō remanet actio, ac si esset debitor sine adiectione diei, vt cstituat' in mora per interpellationem. l. si ex legati cā. de n ver. ob. Quæro, creditor, & debitor vadunt ad locum destinatum 12 solōni, q̃s dēt alterū pquirere, & vbi dēt perquiri? Rñd. s̃m ea q̃ dixi. § & statim dicā in q. seq. eo. n. casu, quo qñ sunt eiusdem fori, dēt ire debitor ad domū creditoris, eo casu dēt debitor perquirere creditorem: & eo casu, quo creditor deberet ire ad domū debitoris, si essent diuersi fori, eo casu deberet creditor debitorem pquirere ea-o dem rōne, vt inf. videbitis. Perquiri aūt dēt apud notos, & apud ea loca, cū q̃b. & in q̃b. cōsueuit cōuersari, vel dēt verisilr hospitari; vel cuersari, nec tenet' eū pquirere p loca abscondita, & inusitata. l. hęc aūt. §. j. & ibi no. ff. ex q̃b. cau. in pos. ea. & qñ app. sit l. j. §. aduep di. Quæro, q̃a dictū est §. qñ sunt eiusdē fori, vel diuersi, † an intel-13 ligant' eiusdem fori respū ciuitatis, an eiusdem, respū vniuersitatis fori, vt puta sub eodē p̃side prouinciæ, q̃ hēt sub se multas ciuitates. Rñ. totus hic tractatus ex bono, & æquo pendet, vt l. qđ si Ephesi. in fi tit. j. & l. si seruum. §. sequit'. de ver. ob. & iō q̃ dixi §. q̃ qñ sunt eiusdē fori dēt ire debitor ad domū creditoris, sic intelligenda sunt, si vterq; habitat ī eadē ciuitate. Nā si debitor habitaret ī ciuitate, & creditor ī comitatu remoto, & tędioso ad eūdū, non deberet ad eū accedere, vt §. de arb. l. si cū dies. §. si arbiter. ver. quid ergo. nā cum in dubio videat' actū vt soluat' in loco vbi peti p̃t. l. vlt. §. tit. 2. & l. qđ legat'. ff. de iud. Peti autem pōt in ciuitate, non comitatu, ergo creditor deberet venire in ciuitatē ad domū debitoris, nō cō. Prædicta vera, nisi cdō psonæ aliud induceret. Quid. n. si pmitteret', vel legaret' pecunia cuidam magno militi, vel pręlato habitāti ī comitatu? Certe verisilr vř actū, vt debitor ad eum accedat, vt d. l. si cū dies. §. si arbiter. & de le. j. l. cū res. in prin. ibi, vel nisi verisilr est. &c. & ibi no. Sed si vterq; habitaret in ciuitate, tunc dēt ire debitor ad domū creditoris, vt hic no. Qđ semper intellige, nisi ex cdōne personarū aliud dictaret æquitas. l. ad psonas. j. de iureiu. & p ea q̃ dicta sunt. q §. Si vero tā debitor, q̃ creditor habitaret in comitatu, tunc si faci-lius

ADDITIONES.

Menoc. Mod Parif. de vsur. nu. 137. Iaf. conf. 8. lib. 1. Ruy. conf. 110. nu. 5. lib. 1. Rolan. à Valle, conf. 87. nu. 16.

a Mora. Et sic no. o in valere productionem instrorū parte non citata, nisi datus esset terminus ad producendum, s̃m Bal. i d. l. q. añ calēdas. & in add. i l. facimus, in add. parua. C. de iud. & clare Bal. in l. si qñ. in vl. q. C. de test. & vide hic Bart. & est tex ibi. & Bal. in l. iudices, C. de fi. instr. Et quod requiratur partis pňtia, vel citatio, tenet Ang. per illum tex. in l. pperādū, C. de iud. in §. si sūt reus. ibi, testibus. Qđ dt hoc esse singulariter no. &c. Adde Ro. cōs. 144. & Bal. conf. 436. 1. lib.

b Comparere. Vide hic Pau. de Ca. ad q. q̃ si nou fecit ipsum citari, & testes produci, uel iurare fecit, an valebit testificatio, uide per eum hic, qui ēt ad hanc q. alle. Io. And. in c. in nomine domini, de testi. & in regula, præsumitur. in princ.

Menoc. Communis est cum Bar. & Ias. l. nec quidquam. §. vbi decretum num. 18. ver. 3. principaliter. sup. de off. præt. Marsi. l. de vnoquoque, nu. 51. de re iud.

c Notabile, De hac q. vide ēt per eundem in l. s. C. de tem sp. & per Bal. in l. si quando, per illum tex. C. de test. & l. eos. §. apostolos, de app. & in l. fi. C. qui admit. & in l. si ita scriptum. §. Pegasus, de leg. 2. & in l. si quis cau. & in c. 1. quo temp. miles, in vsibus feu. & in auth. ei qui de temp. app. & per Pau. de Cast. in l. si quis arbitratu. de ver. obl. per Ro. in rub. de arb. in 10. q. Pet. de Anc. in cle. quamuis, de app. vbi sequitur dicta per Bal. & ibi est gl. no. in ver. intra dictum.

Cla. Debet esse. Vide Ro. cōs. 169. ad hoc facit optimus tex. in l. 3. ut int. cer. tps.

d Excuset. Vide hic omnino Pau. de Cast. qui no. loquitur circa ista.

e Ad domum actoris. An creditor teneatur ire ad domum debitoris, vel non, uide pulchre Bal. in l. acceptam, in 12. q. C. de vsu. & per Ant. post Imo. in c. significante. de pig. & per Bal. in l. C. de inst. & subst. adde an creditor teneatur ire ad domum debitoris, Bal. cons. 251. & 449. 2. lib. & Pet. de Anch. conf. 85. & ibi, an oblatio sufficiat ad faciendum partem incurrere pęnam.

f Secundum Guil. Et ad intellectum eorum, quæ hic dicuntur, uide Inn. & Io. And. in c. significante. de pig. Et uide Bal. post gl. in l. usuras, C. de sol. Et quid si solutio est destinata in domicilio debitoris, & debitor uult soluere in domicilio creditoris, uide Bal. in d. l. acceptam. in 13. q. de usu. & in 14. quid si debitor promisit soluere ad domum creditoris, qui postea mutauit domum. & de materia uide etiam per Moder, Inst. de act. § præterea quasdam. per Bar. Ang. & Imo. in l. si seruum, §. nunc videamus. & in l. cum filius. inf. de uer. obl. per Ro. in l. de dic. §. qui mulierem. qui satisd. cog. per An. in l. spatium, sup. de eden.

g Cr. Vt hic patet. Et nunquid sit, uerum, q̃ ista protestatio sit necessaria, & an si non fiat, incidat in pœnam, uide Ale. conf. 92. uol. 1. Are. consi. 163. Videte Prapo. si. in simili in c. solicitudinem ver. quæro. de app. Ale. conf. 172. vol. 5.

Creditoris. An emphyteuta debeat portare censum ad domum domini, uide Bal. in l. acceptam, in 12. q. de usu. ubi tenet contra Bar. Primitiæ autem, & decimæ debent portari ad domum sacerdotis. Tex. nu. 16. q. 1. reuertimini. & ibi no. quem alle. Imo. & Ro. in l. stipulatio ista, § inter. de uerb. obl.

h In moram Et dr modo huius constitutionis, & interpellationis in mora, quando sunt diuersi fori, vide no. Bal. in l. cum filius, §. fi. de uerb. obl. & sic per eundem in l. si seruum, §. nunc uidemus. de uerb. obl.

i Por. In domo. Vide Fel. in c. 2. de test.

k Iuxta prædicta. Si autem non fieret ista protestatio, & alio modo non probaretur hoc, an sufficeret. Dic, quod sic. ita Are. conf. 165. Vide Alex. l. non hoc. C. unde leg. & conf. 150. col. fi. 5. uol.

Men Rol. à Val. conf. 57. nu. 37. & conf. 87. nu. 19. lib. 1. Ruy. conf. 151. nu. 3. lib. 1. Flotus, l. si quando, nu. 182. C. unde ui. Parif. conf. 5. num. 47. lib. 4. Tiraq. de retrac. consang. § 9. gl. 3. nu. 18. Gozad. conf. 31. nu. 24. Adde Bar. in l. si reus. ff. de procur. qui uidetur uelle, quod reus det pecuniā penes iudicem, & alia ut per eum. Dec. conf. 566. quod hic Bar. loquatur in termino iuris ibi ad maiorem cautelam. Tiraquel. de retrac. consang. §. 15. gl. 2. nu. 10.

l Quæro pone. Vide Alex. conf. 41. 4. uol. & conf. 72. alias 17. alias 181. & conf. 90. 5. uol. Alex. conf. 71. in 1. col. uol. 2.

m Debeat fieri, Vide Bar. in l. cum filius, §. fi. de uerb. ob. Dubito tamen, quia uidetur, quod etiam isto casu debitor debeat se ostendere in termino, & dicere se paratum soluere, ut supra dixit Bar. nec potuit reddi ratio differentiæ.

Menoc. Scripsi, conf 351 num. 1.

Ruer. Adde, quod illud dictum Bar. seq. Alex. in conf. 170. incip. Visis & opportune discussis. col. 2. uer. ad idem facit. in 2. uol.

n Et debitor. Adde quæ no. Bar. in l. non solum, § morte. in fi. inf. de ope. no. nun.

o Eadem ratione. Et hoc sequitur Abb. in c. significante, de pig.

p Quæro quia. Ad huius dicti declarationem uide Ale. l. unum. in 1. col. ff. si cer. pe. Ana. conf. 5. & Bar. & ibi addita in l. mediterranea, C. de ann. & trib. lib. 10.

q Quam creditor. Adde quod no. Bal. & gl. in l. usuras, C. de solu.

lius est creditori venire ad ciuitatẽ, non tenet debitor ire ad domũ creditoris, qa de loco ciuitatis vr̃ actũ vbi peti p̃t, vt dictum est. Sed si esset ei facilius ire ad domum creditoris, q̃ ad ciuitatẽ, dẽret hoc facere, & haberet locum. ꝙ hac glo. no. nec esset audiendus si vel et agere, & facere eum attędiare, vel facere eum venire ad ciuitatem, arg. s̃. de rei vend. l. in fundo. Prædicta vera, nisi condõ personarum aliud induceret, vt dixi. Ea vero quæ s̃. dixi de his, qui sunt diuersi fori: cum possit dupliciter intelligi. s. de foro ciuitatis, & de foro prouinciali, vt s̃. dixi, dẽt intelligi prout facilius est debitori, sicut dicimus de tpe, vt l. si ita stipſs fuero decẽ. aut xv. de ver. ob. totũ tñ hoc ex bono & æquo dinmendũ est. l. qđ si Ephesi. s̃. tit. 1. Quid. n. si essent diuersi fori, tñ essent multũ propinqui, vt habitantes in ꝯfinib. diuersarum ciuitatum? Certe si accederet ad domũ creditoris, esset facilius, q̃ ire ad locũ fori: hoc facere debet, per ea quæ dicta sunt, & hoc verisi̇r vr̃ actũ, licet quoad al ũ tractatum identitas, & diuersitas fori a̓r assumat. l. fi. de præscr. lon. tpis. Et prædicta oĩa sunt vera in debitore in gñe. [a] Et idem putarem in debitore alicuius speciei, q̃ sine periculo, & sine sumptu, seu labore portari non posset. Si vero esset debitor alicuius speciei, vel alicuius generis subalterni, puta si deberem decem salmas vini de tali vegete, sufficit debitorẽ illam rẽ soluere vbi est, dũ tñ dolo ipsius debitoris in locũ ex̃neum non sit translata, & creditor suis expẽsis & periculo faciat sibi eam portari vbi vult, vt s̃. de eden. l. p̃tor. §. fi. de iud. l. ꝙ legatur & ĩ. de peric. & com. rei vend. l. 1. § licet aũt, de leg. 1. l. cum res. in prin. cũ si. Ex hoc apparet. [b] qñ tu emis vinũ vel frumentũ, † cuius expensis dẽat portari ad domũ tuã. Nam si emeres vinum vel frumentum in genere, dẽt portari ad domum tuam expẽsis debitoris. Sed si in genere sub alternaomo, vt decem salmas vini de tali vegete, vel de tali vinea tunc expensis tuis, vel eius, secundum ea, quæ s̃. dicta sunt.

ADDITIONES.

a In genere. An creditor debeat portare rem ad domum suam sumptibus suis, vel sumptib. debitoris, per Bal. in l. acceptam. in 13. q. de vsu. Et quis debeat soluere gabellam, vide Bal. in l. fi. C. de cond. inser.

b Apparet. An emptor debeat portare rem suis sumptib. vide quod no. g'o. & Bar. in l. si hæres damnatus. de vino, trit. & oleo leg. & l. 1. de al. lega. & ibi de quod habes post Bar. no. in l. quod legatur. sup. de iud.

1 *Præscribens quando sit similis soluenti.*

2 *Actus, qui peruenit ad eum casum, a quo incipere non p test, quãdo vitietur.*

3 *Actio accedens cum alia princip liter, non sapit naturam illius, cui accedit: secus si subrogatur.*

[a] **§. Quod adijcitur.** Sufficit debitũ fuisse tpe constituti, licet postea debitũ esse desierit. h. d. † No. ꝙ p̃scribens nõ est sĩlis soluẽti: nã si soluisset, actio prima, & actio de ꝯstituta tollerent̃. Et sic op. de l. si pupillus. §. 1. de admi. tut. Gl. non soluit. Sol. præscribens est sĩlis soluẽti quoad quid, nõ in oĩb. ita loquit̃ hic. Similis est. n. soluẽti quo ad damnũ creditoris, vt in ꝯ̃trio, nisi ex facto debitoris sibi prouideat̃, vt hic. Ad istud opp. & vr̃, ꝙ hic nõ currat p̃scriptio in actione prima, sed fuerit interrupta agnitione debiti. l. sicut §. sed & si qs, & l. cũ notissimi, ĩ pri. đ p̃scr. 30 ann. Cogitabitis. † Secundo no. ꝙ nõ vitiat̃ aliq d, licet puenerit ad cũ casum, a quo nõ p̃t incipere. Cõtra de l. 3. de his q̃ pro non scrip. ha. Gl. nõ sol. Dic, ꝙ hic actus erat pfectus, & ꝯsumatus anteq̃ eueniret casus, a quo non posset inchoari, vt no. per Dy. in c. actus legiomi. de reg. iu. li. 6. † No. ꝙ actio subrogata nõ sapit naturã eius, in cuius locũ subrogat̃. Nã actio de ꝯstituta non tollitur tpe, sicut prima. Cõtra, si quis cau. l. si cũ. §. qui iniuriarum. Gl non soluit; Dic, ꝙ hæc non succedit in locum alterius: imo accedit cum alia principaliter. Dixi plene in l. 1. §. hæc autem. si quis test. lib. esse iuss. fue.

ADDITIO.

a Quod adijcitur. Hunc tex. no. Bal. in rub. C. eo.

§. Bene autem est. Hæc actio est rei persecutoria, nõ pœnalis. h. d.

§. Vetus. Petitione ex hac actione, non tollitur actio prima, sed electione sic. h. d. Opp. ꝙ electione tollatur, vt l. ꝙ in hr̃de §. eligere. de trib. Solu. Qñ plures actiones procedunt ex eadem cã, vel ex diuersis ꝯ̃trijs, tunc electione tollunt̃; vt in ꝯ̃trio, & C. de fur. l. 1. Sed qñ procedunt ex diuersis causis non ꝯ̃trijs, tunc nõ [a] tolluntur electione, vt hic. Opp. ꝙ actio prima sit sublata a per ꝯstitutum, cum in dubio præsumatur nouatio, vt in ista tpa & iura l. vlt. C. de noua. Sol. illud verum, qñ interponitur in stipulatione · secus in alio ꝯ̃ctu, nisi expresse agatur, vt hic. dixi vobis in l. singularia. s̃. si cer. pet. Probatur in l. si mandato meo. 10 fi. ĩ. man.

ADDITIO.

Sublata. Adde Bar. in l. vbi quis inf. eo. & in l. 1. de noua.

LEX XIX.

1 *Debitum pure, si cõstituitur sub cõditione pẽdẽte, an possit agi prima actione.*

Id quod. Debitũ sub ꝯdõne põt ꝯstitui pure, sed suspendi in ꝯdõnis euentum, & debitũ pure põt ꝯstitui sub ꝯdõne. h. d. Opp. pendente ꝯ̃dõne nõ est debitũ, ergo non p̃t ꝯstitui. Gl. dicit, licet hic non sit debitũ, fit tñ pp debitum. Nõ intelligas gl. pp debitũ ꝯstitui, qa nullum debitum subsistit, sed pp debitum. s. in 1 conditionis euentũ. Quæro qñ debitum pure † constituit̃ sub ꝯdõne, vtrum ꝯdõne pendente, possit agi 1. actione? Vr̃, ꝙ non. l. pecuniam q̃. si cer. pet. Glo. vr̃ hic dicere ꝯ̃trium, quia hic actione prima non speratur nouari. ĩ. l. prox. in fi. quod est verum, nisi appareat, ꝙ cõstitutum esset factum animo nouandi, vt no. inf. eo. l. si quis.

1 *Tps decem dierum videtur mod cum & in constituto videtur tacite statutũ.*

§. Si pater. Sufficit debitum fuisse tpe constituti. h. d. Hanc 1 l. inducit Gul. ꝙ si factũ esset statutum ꝙ quicũque habet libram seu adlibrationem mille librarũ, teneatur tenere equum licet libra postea crescat vel decrescat, non est curandum: sed illud quod habebat tempore impositionis solum inspicitur.

ADDITIO.

a Ruer. Quando. Adde Alex. in l. post decem. col. 1. inf. sol. mar. vbi ponderat Bald. ibi. CONTRARIVM in eo quod hic dicit.

LEX XXI.

Promissor. In constitutum põt deduci estõ, seu pretium rei peremptæ post moram. h. d. Opp. ꝙ estõ non ẽ debitum, ergo non potest ꝯstitui, l. j. §. debitum. s̃. e. Huius omore dicunt quidam, ꝙ re perempta, succedit æstimatio in obĩone. qđ est ꝯ̃. l. si seruum. in fi. de ver. ob. Dic ergo, ꝙ seruus est in obligatione, licet sit mortuus: tamen. quia executio debet fieri æstimatione, æstimatio tanquam debita potest constitui, Vel dic, ꝙ nihil prohibet aliud pro debito constitui, vt s̃. eo. l. 1. §. an possit.

1 *Impositionis tempus inspicitur, quando aliquod onus imponitur per statutũ.*

2 **§ Si sine.** [a] In constituto intelligitur tacite spatiũ decẽ dierũ. h. d.* Et est rõ, qa ꝯ̃ctus de ꝯstituta, refert se ad executionẽ oblonis. Sed executio oblonis nõ dẽt fieri statim, saltem in personalib. actionib. qa hẽt dilationem. l. 2. C. de vsu. rei iudi. Quare & ista oblo de ꝯstituta hẽt istã dilationem ex natura ꝯ̃ctus. *† Not. modicum tp̃s decẽ dierũ. Scđo no. ꝙ tp̃s decẽ dierũ vr̃ tacite statutũ. * Vide tex. ibi, decẽ dierũ. Istos decẽ dies debes ĩtelligere ad petitionem, qa ante x. dies male peteret actor, vt s̃. qñ di. leg. ce. l. j ĩ fi. Non aũt de tpe ad solutionẽ faciendam. Illud. n. est quatuor mensiũ, C. de vsu. rei iud. l. 2. in fi. Iuxta hũc §. no. quatuor tpa: vnũ ꝙ dat̃ ad petendũ: aliud ad morã ꝯmittendã: aliud ad iudicium suscipiendũ: aliud ad solonẽ faciendã. In tpe ꝙ dat̃ ad petendũ, distinguitur: aut petit̃ res ex̃ iudiciũ & tũc statim fieri põt petitio. ĩ. de ver. obl. l. cũ, qui. §. 1. ĩ. de re iu. l. in oĩb. oblõnib. Aut petit̃ res in iudicio, & tũc tñ tp̃s dẽt expectari, donec res debita tradita sit, vt Inst. de inu. stipu. §. fi. s̃. qñ di. leg. ced. l. 1. §. fi. iũcta l. interdũ. de ver. ob. Si ꝯuenitur de tpe ad moram ꝯmittendã, dic, ꝙ istud tp̃s modicum est arbitrio iudicis determinandũ, donec reus ad domũ ire poterit, & pecuniã apportare. Vñ si actor vellet clamorẽ de eo facere ante, teneret̃. inf. de sol. l. ꝙ dicimus, iuncta l. vero procuratori. §. fi cũ l. seq. eod. tit. Et hæc oĩa fallunt in actione de cõstituta pecunia. Sed dic, vt dixi hic in gl. Si quæris de tpe ad iudicium suscipiendum, dic, ꝙ si debitor nõ sit in mora, & debitum ꝯfiteat̃, & paratus ẽ soluere intra breue tp̃s, tũc dẽt sibi dari tp̃s arbitrio iudicis, vt s̃. de eo. ꝙ cer. loco l. ꝙ si Ephesi. §. j. & inf. de leg. j. l. si domus, §. si in pecunia, scđo rñ. Hoc sẽtit gl. in verbo, reddere. inf. de re. iut. l. debitorib. cum dicit, qa nõ sit in forma iudicii, & sic põt intelligi. inf. de iu. l. si debitori. Si autem fuit in mora, tunc ꝯpelli̇r iudiciũ suscipere, vt s̃. de proc. l. si reus. Si aũt q̃ris de tpe ad solonẽ faciendã, dic aut reus hẽt pecuniã paratã ad manus, & tunc cogitur statim soluere, nec dabunt̃ ei quatuor mẽses, de q b. io l. 2. C. de vsu. rei iud. Si aũt non hẽret pecuniam paratã ad manũ, tunc dantur ei quatuor menses. Quia humanitatis cã hoc tp̃s ei datur, vt inf. de ꝯpen. l. si cũ militi. §. 1. si ergo cã hẽt ad manũ, non eget eo tpe, quare hoc casu sibi nõ ꝯcedit̃, vt inf. de re iu. l. debitorib. q̃ sic ꝯcordat̃ cũ l. 2. C. de vsu. rei iud. q̃ indistincte loquit̃. Itẽ qa istæ ꝯuisiones ex diuersis causis oriunt̃, ergo vna aliã non tollit. de act. & ob l. quoties, C. qui admit. ad bo. pos. l. fi. Nec obst. ꝙ vr̃ renunciasse prouisioni legis, qa dico, ꝙ nõ, cũ nondũ esset nata, quare nõ vr̃ renunciasse, vt inf. de leg. 2. l. si ita scriptum, §. si sub ꝯdõne. de * acq. hær. l. qui in.* ad primum op. de l. si debitori. de iud. & l. ab hostib. §. sed qđ simpr̃. s̃. ex q. cau. maio. Sol. Modicũ tp̃s aliter accipit̃ in materia illa, q̃ in ista. Scđo opp. ꝙ nõ dẽt debitor venire cum sacco paratus, vt inf. de sol. l. qđ dicimus. dicit glo. ꝙ speciale est hic. Tu dic ꝙ in ꝯstituto est hoc speciale. qa est limitatum tp̃s decẽ dierum qđ nõ est ĩ alijs oblõnib. sed est tp̃s arbitrio iudicis, d. l. qđ dicimus. & Inst. de inu. stip. in fi. sed in neutro debet venire cũ sacco paratus. Op. ꝙ oblo in dubio intelligit̃ pura. s qđ incontinenti cedat dies. l. eum, q calẽdis, §. quoties. de ver. ob. Dicit gl. speciale est in ꝯstituta pecunia. Cum. n vnum sit ꝯ̃ eum, quod obliget pacto nudo, aliud est pro eo, ꝙ non teneatur statim Hoc etiam tangitur Inst. de ver. obl §. oĩs. Tu dic verius ꝙ ibi, & hic statim venit, & cedit dies oblonis, & tp̃s decem dierũ qđ hic ponitur, nõ hic adiicitur obligationi, sed miserationis cã indulget̃ solõni, vt probatur in l. si cũ militi. sup. de compen. Et hoc est quod vult dicere tex. vt exactio celebretur, & c. respicit enim exactionem, non oblonẽ, vt dixi. Istud tp̃s, ꝙ miserationis cã indulgetur, est in constituto limitatum, vt hic, in alijs est arbitrio iudicis. Hoc & sentiebat Odo. ꝙ puto verum. Tetigi in l. ita stipu-

ADDITIO.

a Si sine. Et intellige hic tp̃s habere locum inter præsentes, sed inter absentes, est in arbitrio iudicis. l. continuus, §. cum ita. de verb. obl. & Bald. in rub. C. in 3. q. uide In l. de act. §. in personam. Quod dicatur modicum tempus, uide gl. mag. in cle. 1. de reb. eccle. non alie. super verbo, modicum. Et an istud tempus x. dierum, sit statutum a lege, uel sit statutum a iudice, & cuius sit hic effectus, vide Imo. in l. liber homo, §. decem hodie. de ver. ob. per Bar. in l. ita stipulatus. in 1. q. de uerb. obl. Socin. iun. cons. 28. lib. 1.

stipulatus. de ver. ob. in q. illa tñ cõmittatur oblo pura. * Vel dic, q. io certũ tps datur in cõstituto potius quã in aliis cõtctibus, vel obligationibus. quia cõstitutum fit principaliter, vt soluat, & ex cõnti, vt cõstitutor obligei. Nã fit rsr, vt solo magis expedite habeatur. s. eod. l. 3. §. fi. & l. dẽ est. in fi. Et est rõ, quia solonnem nõ semper hẽmus in promptu. Nec sp quis dẽt venire cum sacco paratus. l. quod dicim* j. de sol. Idcirco datur certum tps, intra qđ reus se parauerit ad soluendum. Sed aliæ oblones fiunt principalr, vt quis se obliget: & ex cõnti, vt soluat. Et iõ, quia licet sit difficultas in soluẽdo, non pp hoc est aliqua difficultas in cõdendo oblonem, cum difficultas solonis non impediat oblonem: vt l. continuus, §. illud j. ve ver. ob. Idcirco in aliis oblonib. concernentib. principaliter oblonem, non dat cer tum tps sed p̃e peti quã cito erit p̃teritum tm̃ tps, quo res p̃stari potest, & nõ est p̃stita, Inst. de inu. stipps. fi. * Quæro vtrũ cursus istius diei cõstituat debitorẽ i mora? Tex. & gl. est qđ sic. s. e. l. si duo. §. fi.

§. Constituto.

Qui constituit se soluturum, non liberatur dando fideiussorẽ, vel pignora: secus si constituit se satisdaturum, vel satisfacturum. h. d. Opp. de l. prætoriæ. de præt. stipu. Sol. dic vt ibi plene dixi.

LEX XXII.

Si post.

Constitutũ ab hẽde dẽt transferri ad eum, ad quẽ hæreditas ex post facto puenit. Op. sufficit debitum fuisse tpe cõstituti. l. item illa. §. j. s. eo. Sol hic desijt dẽri huic creditori scõ tpe cõstituti. l. item illa. §. j. s. eo. Sol hic desijt dẽri huic creditori scõ fuo ibi secus. Op. de l. si hẽs pecuniam. ad Tre. Sol. intelligas, q. hic actio decernet p cessionẽ non ipso iure: licet quidã cõ, & male, q. a cõ d. l. si hẽs pecunia. & j. de fideiu. l. hẽs a debitore. in prin. Opp. de l. si tibi, §. cũ possessor. s. de pac. Sol. vt ibi, dixi i. l. hæres a debitore.

LEX XXIII.

Promissor.

Res debita si post morã pereat, p̃t in cõstitutum deduci. h. d. Op. hõ mortuus non est homo, ergo non põt in oblonẽ deduci. l. j. §. debitum. s. e. Vera solo est q. licet sit mortuus, tñ post moram remanet in oblone, iõ põt in cõstitutum deduci. Quidã tñ dñt q. nõ remanet in oblone, & male. q. a cõ. l. si seruum, §. fi. de ver. ob. & fundant se isti p l. pmissor. s. e. sed dic, vt ibi. Itẽ per l. in re furtiua, s. de cõd. fur. sed ibi est in oblone rẽ restitui, nõ rẽ dari, vt ibi dixi. Itẽ fundat se per l. cũ fundus, §. seruum tuũ impudens. s. si cer. pet. ibi, quoad peculiares nũmos, & e. q. tex. facit sequendo opi. ibi positã qđ hẽbat locum cõpensatio, q̃ opi. ibi reprobatur, iõ nõ ob. Itẽ cõ eis facit q. a hõ mortuus ad nullũ vsum est, vt l. principalr, C. de lib. cau. Sol. hic non dr̃ hõ esse in oblone, vt hõ tradat, sed vt æstõ, iõ nõ obst. * Vide finem glo. & dic, q. nihilominus remanet oblo post morã, vt j. de ver. ob l. inter stipulantẽ. §. pen. & l. si seruum stipulatus. §. fi. eius tñ p̃ciũ in solone est, vt hic, & in cõdẽnationẽ venit, vt no. j. sen. sine app. resc. l. fi. in ver. non possit. quę incipit, vt s. qui satisd. cog. Ipse tñ homo mortuus in oblonem deduci non põt de nouo, vt inf. de verb. obl. l. si homo mortuus sisti.

ADDITIO.

a Mortuus. vide Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in 10. op. de verb. ob.

1 *Epistola quando inducat obligationem, uel in iudicio probet.*

2 *Epistolam incipiens, & non contradicens, videtur consentire.*

Titius.

In his, quæ per epistolam p̃nt geri, per eam inducit̃ oblo. h. d. Nec ob. l. publia. inf. depo. vbi epistola non inducit oblonem, sed probationem, quia lex ista loquitur in constituto, † qđ solo consensu cõhitur. & in iis q̃ cõhuntur solo cõsensu, epla inducit dispõnem, vt hic. Sed in cõrio loquit in iis q̃ solo cõsensu non cõhuntur. Et sic lex ista facit in ar. pro lr̃is mercatorũ, quæ quotidie transmittuni, q. licet sint absentes, & tequirat̃ amborum cõsensus q. epistolam recipiendo consentire videantur. facit no. in l. si absentis, C. si cer. pet. dixi in l. quo. n. j. rem ra. hab. * † Opp. qđ epistola non inducat obligationem, sed inductam probat vt j. depo. l. Publia. Sol. illud verum in his, quæ per epistolam geri nõ p̃nt, secus in his, quæ p̃nt p epistolam geri, & induci. Opp. q. per epistolam non possit cõhi stipulo, vt l. 1. in prin. inf. de ver. ob. Sol. fateor, sed p epistolam posset pbari inducta. Ita loquitur hic. nihil. n. repugnat, q. p̃sens p̃nti dat vnam schedulã in modũ eplæ, & inter eos interueniat stiplo. Facit l. ea quæ de do. inter vir. & vx. Op. q. teneat̃ ad vsuras, vt j. e. l. quidam. Solue vt ibi. Vlt. tene mẽti hãc. p lr̃is mercatorũ, quæ trãsmittunt̃ quotidie. Vltimò quæro, cũ ad qđlibet pactũ, & p cõns ad constitutum, requirat̃ cõsensus, l. 1. s. de pac. quõ pbabit iste, ad quẽ epistola missa est, q. huic eplę cõsensit? R ñ. † eo ipso q. recepit, & non cõdixit, consentire vr̃. l. si filius. inf. ad Mac. facit q. no. in l. si absentis, C. si cer. pe. & dixi in l. quo enim. §. j. rem ra. hab. & hoc tenet Gul. hic.

ADDITIONES.

a Titius. Vide Bal. in rub. C. eo. in 4. q. in prin. ibi, nihil enim repugnatur. pro hoc quod no. Bar. in l. nuda ratio, de dona. in vlt. dicto. & faciunt ad hanc q no. p Bar. in l. quo enim. rem ra. ha.

† Consensu. vide Cæp. can. 9. ver. dixit. Dom. vbi hunc locum Bar. & similes citat, vide Pan. in c. Ioannes. nu. 3. de fi. instr. Phil. Dec. in c. scripta, nu. 25. ver. similiter, de fi. instr. Pan. cons. 18. nu. 5. vol. 2.

LEX XXV.

Illud, aut illud.

Qui constituit se soluturum vnã ex reb. alternatiue debitis, alteram soluẽdo nõ liberatur. h. d. No. q. in oblone alternatiua vtrunque est in obligatione. q. dic. vt l. si duo. j. de ver. ob. Op. de l. si illud aut illud. inf. de le. 2. Sol. vt i gl. Op. de l. si ita stipũs. de sol. q. hic dr̃, cõstituit se soluturum alteram, subaudi tm̃, alias secus, vt in cõrio. * Et hæc est veritas q. probo, solone eius, q. debetur tollitur oĩs oblo. Instit. qui mo. tol. obl. in prin. & aliud pro alio, inuito creditore, solui nõ põt. tex. est in l. 2. §. mutui datio. s. si cer. pet. & tñ certum est, q. obligatus alternatiue habet electionẽ, quod soluere velit, vt j. de iu. do. l. plerumque. in fi. imo (quod est fortius) si vtrunque soluerit, põt qđ maluerit repetere, vt C. de cond. in d. l. pen. & tñ liberabitur iuxta sui voluntatem, etiam inuito creditore, quia vtrunque erat in obligatione, quod dic, vt l. si duo rei. §. eadem. j. de ver. obl. & dixi in l. si non fortem. §. si dotem. s. de cond. indeb.

§. Si iureiurando.

Si iuratum fuerit cõstitutum fuisse, ex iuramento delato, vel relato agi potest de constituto. h. d.

LEX XXVI.

Quidam.

a Constitutum põt fieri per epistolam. h. d. Quæro, vtrum teneatur ad vsuras? Dic, vt in gl.

ADDITIONES.

a Quidam. Et iste casus est vnicus, sm Bal. in auth. si qn. C. de const. pec. Et sic habes hic casum, q. si per epistolam confiteor illud, quod alias debitum erat, ex tali confessione oritur actio de constituta, quod bene no. & ad id quod dicatur in l. Publia. ff. deposi. q. ex confessione non oritur actio, hoc limitat Bal. in d. auth. nisi talis confessio emanaret ab administratore, quia inducit tunc tantum probationem, per l. fi. de insti. Ad idem quod no. Bal. in l. contractus, de fi. instr. vbi vult q. si assero me debere tibi decem ex causa depositi, suppletur per verbum, promitto. Et vide quod dixi post Bal. in auth. si quando.

Pomo. Vide Ro. sing. 429. Bal. l. si quis in conscribendo, in 1. no. C. de epis. & cle.

LEX XXVII.

Vtrum.

Põt qs cõstituere p debitore inuito. Itẽ protestatio inhibitoria eius actus ad quẽ qs est obls, nullius est momẽti. h. d. facit ad qõnẽ notatã p gl. j. de fideiu. l. si fideiussor. Ego dixi in l. nõ solũ. §. morte. de ope. no. nunc. vide ibi. * Sed quæri subueniat isti, qui cõstituit se soluturũ pro aliquo debitore inuito, si vellet ab eo recuperare, & an cõ eũ hẽat actionẽ, vide q̃ dixi in l. soluendo. s. de ne. gest. ver. q̃ro, vtrũ si soluat. facit ad qõnẽ notatã i gl. in l. fideiussor. j. de fideiu. Et mãm protestõnis inhibitoriæ posui in l. non solũ. §. fi. j. de nou. ope. nun. ibi, scdo principalr est videndũ de secunda specie protestationis. Et ẽt de eadem materia ponit Io. And. in c. generali, ex̃ de reg. iu. & ibi posuit dicta Io. Mon. And. de Pis. ponit in repe. l. si quis in prin. testamenti. j. de leg. 3. dic, vt ibi.

LEX XXVIII.

Vbi quis.

Interuentu nouæ personæ cõstituentis non præsumitur nouatio. h. d. Oppo. q. præsumatur nouatio sm ista tempora, vt C. de noua. l. fi. & Inst. qui. mod. toll. obl. §. præterea. Sol. illud est verum in stiplone: secus in constituto, vbi non pręsumitur nouatio, nisi appareat. s. eo. l. item illa. §. fi. & ibi dixi. Quo casu si apparet facta nouatio, debitor primus posset conueniri saltẽ ope exceptionis. l. pe. j. de præt. stip.

ADDITIO.

Meno Illud verum. Ripa in rub. de verb. obl. nu. 17. ver. illud.

LEX XXIX.

Qui iniuriarum.

a Actiones ex delicto p̃nt in constitutum deduci. h. d. Quærit glo. ad quid tenebit̃ ille, qui tenebat̃ actione iniuriarum? R ñ. q. in quantũ actor iurauerit, intellige hoc, vt no. j. de iniu. l. iniuriarum. Sed cõ hoc opp. ergo ante iurm̃ non valet cõstitutum, cum non sit debitum. Gl. rñdet & bene, quod subest debitum, licet sit bonus incertum. * Vñ ratio dubitandi fuit in hac lege, quia videbatur cõstituere incertum. Ratio decidendi fuit per l. si ita fuerit. j. de reb. dub. iuncto. §. incertus autem. Inst. de leg. & §. curare. Inst. de act.

ADDITIO.

a Qui iniuriarum. Istum tex. no. Bal. in l. 1. C. ne ex deli. defun.

LEX XXXX.

§. Si quis duob.

Per solutionem factam adiecto in constituto, qui non erat adiectus in principali, tollitur actio principalis ope exceptionis. h. d. Opp. per solutionem factam adiecto, quis liberatur ipso iure. s. eo. l. sed & si filio. §. j. Huius timore hæc lex intellecta est trib. mo. Primo modo, quod hic fuit adiectus in constituta, non in prima actione, & hæc duob. mod. potest intelligi. Primo modo, q. soluitur adiecto respectu constituti, seu obligationis de constituta, a qua per solutionem liberatur ipso iure, sed ab actione prima liberatur ope exceptionis. Sed huic obstat tex. qui dicit, propria actione pecuniæ constitutæ manet obligatus, ergo ab actione de constituta non liberatur. Ideo gl. volens sustinere, dicit, q. hic non debent esse illa verba, propria actione. Vel si habes illa verba, expone i. certi cõdõne, quæ cõpetit nomine pecuniæ, quæ postea constituta est. Sed quia hæc lect. facit violentiam literæ, ideo alij Moderni volentes sustinere dictam lec. dicunt, q. hic fuit adiectus solum in constituto, & quod hic fuit solutum adiecto respectu primæ obligationis, in qua non erat adiectus, ideo non liberatur a constituta ipso iure, sed ope exceptionis, & sic litera procedit plane. Tertij timore huiu. cõrij diuinant in expositione huius l. ve dicit gl. Iac. But. dicebat, q. gl. voluit facere mentionẽ de opin. Hug. qui intellexit, q. hic fuit adiectus in vtraque. tamen ipsi adiecto fuit solutum post prohibitionem factam a domino, ideo non contingit liberatio ipso iure, sed ope exceptionis. Ista est eius lect. quæ continet diuinationem. Præterea est vera, vt l. illud j. de sol. non. n. potest dominus prohibere, vt ibi patet.

LEX XXXI.

a † **Lucius.** a Qui ꝯstituit se soluturũ, ꝙ alius dẽt, tanq̃ ipse debe ret non tenetur. † h.d. Opp. sufficit ꝙ ꝯstitutũ sit idebitũ, licet nõ sit debitũ a ꝯstituẽte. l. hactenus ꝟ. eo. Sol. verũ est, si qs ꝓmitteret tanq̃ debitũ ab altero: sed hic ꝓmisit tãquã debitũ a se. Facit l. si pœnæ cã. §. j. ꝟ. de ꝯd. indeb. 2ᵒ op. ꝙ ista ep̃ri saltem induerit ꝓbõnẽ, ꝙ ad istũ puenerit, ut l. Publia. ĩ fi. ĵ. dpoſi. Sol. po b sito ꝙ hoc esset, ista ꝓbõ nõ esset sufficiẽs b ad aliquã oblõnẽ idducẽdã, seu demõstrandã. Nã licet pecunia, q̃ alteri dedisti, vel credidisti, ad me puenerit, nõ teneor pp hoc. l. his solis. ꝟ. de ꝯd. inde. & l. nõ aduersus. C. si cer. pe. Vlt. opp qa hic debitor erat tutus exceptione doli, ergo nõ repetit soluẽs, vt l. q exceptionẽ. ꝟ de ꝯd. ind. Sol. hic erat tutus exceptione facti, seu intentionis, cum oblõ erat nulla, vt dr̃ in tex. & no. in l. qui se debere. ꝟ. de condi. eau. da.

ADDITIONES.

a Lucius. Istum tex. alle. pro singulari Bal. in l. si absentis. C. si cer. pe. ad fi. ꝙ si in instio nõ valet principale, nec ẽt tenet cõfessio accessoria super eo, nec pceptũ guarentigiæ, vide tñ no. Bar. in l. certi condõ. §. si nummos. in ult. col. ꝟ. si cer. pet. & similiter istũ tex. ad id, qđ ꝟ. alle. Bal. i rub. C. eo. in l. post legatũ. ĵ. de his qb. ut ind. vbi dr̃, ꝙ vbi instrm est nullũ, nulla est cõfessio apposita in eo, & Inn. in c. cũ venerab. de excep. in c. cũ olim. de censi. facit ꝙ uoluit gl. & Bar. in l. 2. C. de bon. poss. sec. tab. Et ad istud dictũ Bar. uide in simili Bal. in l. ex testõ. C. de fideic. & Bal. in c. 1. de feu. da. i vicẽ leg. cõmissoriæ, & vide post Bar. in l. post legatũ, de his q. vt indi. dũ Bar. alle Inn. in c. cũ venerab. &c. adde pulchre Ro. cõs. 184.

Pom. Lucius. Vide concor. ad istum tex. Barb. consi. 43. uol. 1. Alex. reputat istum tex. sing. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de ver. obl. & in l. 1. §. si uir. ff. de acq. poss. Et uide ad quid alleget istum tex. Barb. consi. 28. uol 1.

† Clau. Tenet. Hãc legẽ alleg. ꝓ singulari Bal. in l. si absentis circa fi. C. si cer. pet. & in rub. C. e. Vbi dicit, ꝙ si nõ ualet actus principalis, nõ ualet cõfessio facta p eũ, de quo ẽt Can. in c. si diligenti. de foro comp. e. & si clerici. de iud. Bar. in l. si confessus. de cust. reo. ff. Tu tñ uide contrarium per Ias. in l. sub prætextu. C. de trans.

b Sufficiens. Vide Bal. in rub. C. eo.

Commodati. *Rubrica.*

¶ Continua Rubricam, vt in glo.

LEX PRIMA.

AIt prætor. Quæro, vtrum fecerit prætor hoc edictum, &c. & dicit, ꝙ sequitur, & innuit quod hæc actio est prætoria, contra. ĵ. eod. l. in commodato. §. sicut. Sol. ut in glo.

ADDITIO.

Meno. Gilbertus Nosorenus, lib. 1. in ar. c. 2.

1 *Habitatio potest commodari.*
2 *Statutum, quod de quolibet contractu, ex quo alteri queritur ius, soluatur gabella, quod soluetur de contractu commodati.*
3 *Actio pr. escriptis verbis, quando habeat locum pro commodato.*

a 1 **§. Huius edicti.** a Cõmodari pt̃ res mobilis, & immobilis, & incorporalis h.d. Op. † ꝙ habitatio non possit ꝯmodari. Nã habitatio ꝯsumit̃. nec redditur, cum de natura ꝯmodati sit, ut reddat̃, nec transeat dñiũ, vel eius possessio, vt l. rei ꝯmodatæ. ĵ e. Hui⁹ timore exponũt hic qdã, habitatio oẽ ꝯmodari. i domũ cã habitãdi. Nã ista noĩa verbalia ponuoĩ qñque ꝓ ꝓprio noĩe rei. Nã possessio qñq; ponit̃ ꝓ re possessa, ut l. interdũ. ĵ. de ver. sig. & in vulgari dicimus lectionẽ. i. rẽ lectã. Certe in hoc iste uer. Inl. nihil adderet pcedẽtib. cũ intẽdat addere, ex eo, ꝙ dicit amplius. Dic ergo, ꝙ domus dr̃ ꝯmodari a dño seu bonæfidei possessore. Habitatio dr̃ ꝯmodari ab eo, q hẽt solũ ius habitationis. Et codẽ mõ posset ꝯmodari vsusfructus & aliæ seruitutes. Et sic hẽs ꝙ mobilia, & immobilia, & incorporalia cõmodari pñt, & illud qđ ꝯmodat̃, dẽt restitui, in vsu aũt eius ꝯsistit donatio.

2 l. in ædib. ĩ prin. de don. facit ad qõnem, dicit statutũ, † ꝙ de quolib bet ꝯctu, b ex quo alteri quærit̃ ius, dẽt solui gabella, an soluet̃ de ꝯctu ꝯmodati? Certe sic, facta æstõne illius vsus, in quo ꝯsistit donatio, ut d. l. ĩ ædib. † Op. de l. si gratuitã ĵ de pscr. uer. dt gl. fateor, 3 ꝙ ꝯpetit actio ꝯmodati, & ẽt actio pscr. uer. ut l. ꝯria. hoc nõ uidet̃ uerũ, qa actio pscr. uer. nõ ꝯcurrit cũ alia. ĵ. de præsc. uer. l. quoties nec hẽt locũ in ꝯctib. noĩatis l. 3. eo. tit. iõ dicit Gul. ꝙ hic loquit̃, qñ ꝯmodatur ad certũ, & determinatũ usum: & tunc. n. est ꝓprie commodatum: secus si ad incertũ, ut ĵ. eo. l. in cõmodato. §. sicut. & ibi uidebis, & tunc haberet locum actio pscr. uer. ut in ꝯrio.

ADDITIONES.

a Huius edicti. Vide hic Pau. de Ca. qui q̃rit, q̃s possit commodare habitationem.
b De quolibet contractu. Vide Pau. de Cast. hic, qui contrarium tenet, & cõtra Bar. hic etiam Pau. de Cast. in l. rei commodatæ. per illum text. ĵ. eo.
Ruer. Adde Bar. tachunii in tract. de gabel. in 3. par. 8. par. 1. q. 38. ubi seq̃ Bar. hic.

1 *Pupillus quando teneatur actione commodati.*
2 *Pupillus quando dicatur factus locupletior.*

§. Impuberes. Si ꝯmodatum ab initio nullo iure ꝯsistit ex post fcõ non reconualescit: secus si saltẽ iure nãli ꝯsistat. h. d. usq; ad §. si reddita. Opp ad istũ tex. de l. sed mihi. hoc e. ti. Huius timore duæ hic sunt lec. j. ꝙ lex, sed mihi, corrigat hũc §. hoc inouit dicto, sed, q̃ denotat diuersitatẽ in iure & a licet hæc l. sed mihi, loquatur a eo casu, in quo pupill⁹ factus est locupletior, idẽ tñ est, si dolũ ꝯmisit, ut l. j. §. an in pupillũ. ĵ. depo. & 1 ista est una lec. q̃ tãgit̃ p gl. h⁹. §. & ĩ pñn. gl. sup l. 3. Alia lec. ẽ, † ꝙ diuerso casu loquat̃. s. ꝙ si ab initio nõ ꝯsistit ꝯmodatũ iur̃ ciuili quã li, qa popil⁹ erat ĩfans, vl̃ sine tutore accepit ĩ cõmodatũ, tũc nullo casu dẽt actio ꝯmodati qa ab initio ñ ꝯsistit, vt in hoc. § ĩpuberes, & l. nec ĩ furiosũ. Sed si ab initio ꝯsistit saltẽ nãle, qa pupill⁹ erat ꝓximus pubertati, tũc tenet̃ utili actione ꝯmodati, quaten⁹ factus locu 2 pletior, † vl̃ si dolũ ꝯmisit, d. l. 3. in pñn. & sic ñ corrigit pcedẽtia, & fm hãc lec. sũmaui uobis, q̃ lec. tãgit̃ in fi. gl. sup l. 3. Quæro, qñ pupillus dicat̃ fact⁹ locupletior. Rñ. si nõ est effect⁹ pauperior, ut dñt qdã, quos lo. rephẽdit. Sed certe recte intelligẽdo nõ est iusta rephẽsio. Nã illi. q dñt qđ est locupletior eo ipso, ꝙ nõ est effectus pauperior. intelligũt si nõ est pauperior, faciẽdo illud, qđ ab eo petitur p actionẽ ꝯmodati. l. in pupillo. de sol. Idõ si pupillus hẽt rẽ, & ꝯuenit̃, vt eã restituat, tenet̃: qa restituẽdo nõ dr̃ pauperior. Et circa intellectũ huius l. vide ĵ. de fideiu. l. 2. & qđ ibi no. in gl. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Loquatur. Sed quid si pupillus culpam commisit, an teneatur. Dic quod non, nisi naturaliter, gl. est no. in l. 2. de fideiuss. & ibi vide Bar.

LEX III.

Sed mihi videtur.

1 *Redditur si res deteriorata in actionibus bonæfidei, non uidetur reddi.*
2 *Interesse deteriorationis rei commodatæ nomine, qua actione agatur.*
3 *Libellus, quando agitur ad interesse ratione deteriorationis rei commodatæ.*

1 **§. Si reddita.** † In actionib. bonæ fidei nõ vr̃ res reddita, q̃ deterior redditur: iõ actio prima durat. h. d.

a Op. ꝙ imò vr̃ reddita & ꝙ actio prima tollat̃, a l. exhibitiõis C ad exhib. Sol. ibi loqt̃ in actionib. stricti iuris, qb. vr̃ reddita: nisi ꝓius 2 in alia forma reddat̃. l. Iul §. si qs ꝟ. ad exhib. † Quæro, qua actione agat̃ ꝓ isto ĩteresse deteriorationis. Gl. hic vacillat. Mãm istã pfecte ponit ĩ l. & elegãter. §. ñ solũ. ꝟ. de dolo. & Doc ĩ l. exhibitiõis. ꝟ all. b Sed q̃tũ ad ꝓpositũ spectat, b dic; Qñq; ñ soluit̃ tota res, sed ps rei: & tũc ꝓ alia pte tñ est agẽdũ. l. stipls. ĵ. de so. Qñq; soluit̃ tota res pfecte q̃tũ ad se, sđ cũ dfectu alicui⁹ iuris, ut puta, qa ñ est cautũ de euictione, & tũc agit actione prima ad integrã rẽ. l. ẽt đ sol. & l. Iul. §. j. đ ver. ob. & ibi dixi. Qñq; soluit̃ res, s; dteriorata ĩ se, & tũc siqdẽ erat debita ex ꝯctu bonæ fidei, & ñ vr̃ reddita, sđ durat prima actio, vt hic, & ĵ. depo. l. j. §. si rẽ. Aut actiõe stricti iuris, tunc tollit̃ actio prima, & aget̃ actiõe đ dolo, vl̃ fctũ, vt l. & elegãter. §. ñ solũ.
3 all. d. l. exhibitiõis C. ad exh. † Quæro, quali formaẽ libell⁹? Rñ. ꝙ secure poterit ĩ libello narrari, qđ tibi rẽ ꝯmodaui, & ꝙ reddidisti đteriorẽ. me ignorãte. hoc dico ꝓpter his, q̃ no. ĩ l. ĩ hac, ꝟ. đ rei. q̃re peto dictã rẽ, vt ꝯsequar ĩteresẽ deterõnis, vt ꝓbat̃ ĩ d. l. Iul. §. j. đ ver. ob.

ADDITIONES.

a Poma. Prima tollatur. Vide Are. consi. 53.
b Spectat. Vide Bar. in l. eum qui ita. §. pen. de uerb. obl.

1 *Commodati in actione iuratur in litem, sicut in cæteris bonæfidei.*
2 *Bonæfidei in iudicijs æstimatio, ut crescat, inspicitur tempus rei iudicatæ.*
3 *Tempus litis cõtestationis quoad æstimationẽ inspicitur ĩ iudicijs stricti iuris.*
4 *Iuramẽtũ in litẽ est duplex, scilicet affectionis, & veritatis. Et de eius forma.*
5 *Iuramentum in litem affectionis, non defertur, nisi ob dolum commissum in nõ parendo iudici præcipienti rem restituere.*
6 *Iuramentum ueritatis in litem, præstatur propter dolum commissum ante sententiam, quandoque propter difficultatem probationis.* (crescere.
7 *Aestimatio rei commodatæ pp moram non restituentis, a quo tempore incipiat.*
8 *Aestimatio rei commodatæ usque ad quod tempus crescat. & num. 14.*
9 *Cautio iudicatum solui, & damni infecti, toties committitur, quoties interest.*
10 *Statutum, ꝙ de æstimatione damni credatur damnum passo, usque ad certam summam, quod damnum passus debet iurare de damno passo tpe d. ti dãni.*
11 *Statutum, quod instrumenta guarentigiata habeant executionem paratam, an instrumentum continens quantitatem frumenti, vel olei, habebit super æstimatione, propter moram executionem.*
12 *Aestimationem crescere post sententiam intellige deducto tempore, quod datur iudicatis ad soluendum.*
13 *Quod dicitur æstimationem crescere a tempore moræ usque ad sententiã, quod intelligatur, nisi mora sit purgata, item nisi res desierit exter.*
15 *Mora actoris quando faciat æstimationem decrescere.*
16 *Practica probandi æstimationem propter moram, ac fuiæ ferendæ, & nu. 17.*
18 *Stricti iuris in actionibus nunquam ueniunt usuræ.*
19 *Indebiti in condictione illud est in obligatione, in quo quis est locupletior.*

a **§. In hac a actione.** Iste §. reddit̃ difficilis pp varietatẽ lecturarũ. Vr̃. n. ꝙ intellũ nrõrum doc. antiq. fuerit obtenebrat⁹ ĩ itellu h⁹ §. & reperio hic ĩ hac gl. & ĩ gl. ĩ l. ĩ hac ꝟ. đ rei. hũc § legi sex modis. Gul đ Cu ĩ l. vinũ. si cer. pe. legit eũ 7 mo. Ego legã cũ uobis octauo mõ, & ex ista 8. lec. reddit̃ hic. §. facillim⁹. & ẽ tñc. § ita breuis ĩ suis dic. q. ñ pt̃ sũmari: hẽt. n. tria dicta, vt uidebitis. Casũ in terminis p p diuersitatẽ lec. pono in 1 nube: quas lec ĵ. declarabo seu recitabo p ꝯria. † No. ex j. pticula, ꝙ ĩ hac actiõe iuret ĩ litẽ, sicut ĩ cæteris bonæ fidei actiõib. & ista ps nõ a hẽt varietatẽ. † No. ex 2. pte, ꝙ ĩ iudicijs bonæ fidei dẽm⁹ inspicere 3 tps rei iudicatæ. † Ex 3. pte no. ꝙ in iudiciis stricti iuris ĩspicim⁹ tps li. ꝯt. & hæ duæ pticulæ hñt varietates pdictas. Op. fm hoc, melioris ꝯdõnis erit iudiciũ stricti iuris, q̃ bonæfidei. Nã ĩ iudicijs stricti iuris, iudex, qñ deuenit̃ ad æstõnem, põt hr̃e respectũ a tempore litis conte-

ADDITIO.

a In hac. Et de intellectu huius §. uide aliqđ p Bal. i l. in fi. C. de usu. & fruc. leg. Bar. super ij. ff. Vet.

cōfeſſionis vſq; ad tp̄s ſn̄iæ. Huius timore lo legit hāc l. in 2. parte hoc mō, q in actionib. bonæfidei inſpicit tp̄s rei iudicādę, ſubauditur hoc mō, q in actionib. bonæfidei inſpicit tp̄s rei iudicādæ, ſubaudiū q a tpe mo dæ, & ēr tp̄s moræ, qn̄ mora pceſſit, & hoc. ſ. ſubauditū q a tpe mo ræ, pbat per argm̄ a minori. Cū. n. in ſtricti iuris iudicijs, de qb. mi nus vr, inſpiciat tp̄s li ꝯteſt. ergo multo magis in actionib. bonæfidei, in quib. exuberamius pōt offm̄ iud. & ſm̄ hāc lec. exponitur quis, p cum, & iſta lec. tangit̄ hic in fi. gl. uide gl. ibi. lic̄ qd dr hic, rei iudicandæ, &c. Ad iſtā lec. ſignant̄ oppoſitiones, q̄ ſunt in prin. gl. & opp. & vr̄ q inſpiciat̄ tp̄s oblonis ꝯtc̄ę. l. hoīem ÿ. mand. Sol. ibi æſtō petitur iure oblonis, hic vero ipſa res petitur principalr, ſed æſtimatio venit offō iudi. Scd̄o op. & vr̄ q in ꝯctib. ſtricti iuris inſpiciat̄ tp̄s moræ, vt l. vinū. ſ. ſi cer. pet. l. fi. ſ. de triti. Sol. ſi quidē intelligis legē iſtā in q̄titate debita actione ſtricti iuris: tunc ibi inſpicit̄ tp̄s lit. ꝯteſt. vt hic, niſi mora præceſſerit, qa tunc inſpicit̄ tp̄s moræ, ut l. ꝯria. Si vero intelligeres hunc § in ſpē debita, ſi quidem nulla præceſſit mora, tunc reddi dēt talis, qualis eſt, vel qualis eſſe deſijt, vt d. l. in hac. Si vero fuerit in mora, tenetur q̄ti plurimi fuit a tpe morę, & ſm̄ hoc oporter te intelligere in ſpē debita. q nulla mora pceſſit h ꝯte. Inquantū vero hic dr̄. q hic §. pōt intelligi in q̄titate debita, nō pcedit, qa ſumus in materia ꝯmodati, & quātitas, vt quātitas non ꝯmodat̄. Et iſta rephenſio tangitur in l. In bac de triti. in gl. ma. Prout vero loq̄t in ſpē debita in eo, q intelligāt. l. in hac. de trit. q ibi nō præceſſit mora, ſed culpa: in primis trib. caſib. illius legis verū pōt dicere, & erit noua lect. ab ea. q̄ ibi tenui, vt declarabo vobis ÿ. in q̄onib. Inquantum vero hic intelligunt in ſpē debita, & qd mora nō preceſſit lit ꝯt. dicit verū in ſe: tn̄ ſm̄ illā lect. nulla eſſet dr̄ia inter actiones bonæ fidei. & ſtricti iuris, qd eſt ꝯ tex. Præterea exponendo q̄uis, pro cum, eſt uiolare tex. bene n. ſciuit, pprie loq iuriſ. qn̄ uoluit: iō lo vides illā lect. improprią re literā, legit eā ſcd̄o mō. & iſta lec. nō ponit̄ hic in gl. ſed ponit̄ in gl. mag. in d. l. in hac, in diſtinctione q̄ ponit̄ circa fi. eius ſm̄ Ioā. ponit̄ ēt hæc lec. ī l. vinū. ſ. ſi cer. pet. & eſt talis, ſi principiū loquatur de æſtōne. q̄ tn̄ p iuſm in litem, & hoc nō mutat̄. In ver. & rei, loq̄t de fructib. q̄ ī actionib. bonæ fidei veniūt a tpe moræ: & hoc eſt q dicit tex. inſpicit̄ tp̄s rei iudicādæ, hoc eſt, moræ, quo tpe debuit res iudicari, ſed ī actionib. ſtricti iuris veniūt fructus a die litis ꝯteſt. nō moræ l. cū fundus. ſi cer. pet. in prin. iſta lect. eſt vera ī ſe, tn̄ nō ꝯgruit huic § qa tex dt, rei iudicādæ tp̄s q̄ti res ſit, obſeruabit̄. nō qa dt. quanti res ſit: & ſic loq̄t de æſtōne rei nō de fructib. & p hoc Azo receſſit hic ab iſta lect. ibi dū dt, ſed Azo tñ vim ī eo q dt, q̄ti res ſit. &c. q̄ verba, pprie reſpiciūt rephēſionē dictæ lect. lo poſitæ in dictis glo & nō eius, q̄ ponit hic. Præterea, dicere q principiū loquat̄ de æſtōne rei, & ſtatim faciat trāſitū ad fruct. vr̄ abſurdum: iō ipſe Azo legit hāc l. tertio mō. Debetis. n. ſcire q ī facienda æſtōne duo tpa ſunt ꝯſideranda. Vnū eſt tp̄s a quo dēat haberi rō meliorationis. & deteriorationis. Aliud eſt tp̄s uſq; ad qd. lo intellexit q hic loq̄t de tpe a quo: Azo uero dicit, q hic loquatur de tpe ad quod: unde legit ſic. In actione ꝯmodati, ſicut in cæteris bonæfidei actionib. iuratur in litem, ut hic in prin. & hoc cōtingit pp dolū tn̄, ut ſ. de in lit. iur. l. in actionib. Sed qn̄ nō eſt cōmiſſus dolus, ſed uenit fienda æſtō per probōnem teſtium, tūc inſpicit̄ in ꝯctib. bonæfidei, quāti plurimi res fuerit a tpe moræ uſque ad ſn̄iam, ut hic in ſcd̄o dicto. In ꝯctib. vero ſtricti iuris, ī qb. non iuratur in litem, ſiue dolus ſit commiſſus, ſiue nō, inſpicitur quanti plurimi fuit a tpe moræ uſque ad tp̄s litis ꝯteſt. ut hic ī tertio dicto & ſm̄ hoc in prima parte fuit ꝯmiſſus dolus, in ſecunda culpa, in tertia ſiue dolus, ſiue culpa non curo, ut hic dr̄ in 1 gl. huius §. & hæc eſt lect. Azo hic poſita Ad hanc lect. opp. de l. in hac. in fi. de tritic vbi dr̄ inſpiciendum eſſe tp̄s moræ. Sol. fateor, quod inſpiciatur tp̄s morę ut ab eo incipiat, & poſſit creſcere, uſque ad ſn̄iam. vel uſque ad lit. ꝯteſt. ut hic Scd̄o opp. q inſpiciatur tēpus oblonis. l. hominē. ÿ. mand. Sol. in ſpeciali caſu loquit̄, & ita pertrāſit Azo. Contra prædicta opp. de l. Iul. ſcribit ſi hoīem. in fin. ſ. de rei ven. Sol. intelligo hunc finē ēt qn̄ fuit in culpa, non in dolo. Ita dicit hic Azo. & hoc ꝯdicit aliqīantulū glo 1 poſitæ in hoc § quę intelligit hunc finem. ſiue in dolo, ſiue in culpa. Vnde volēdo ſubſtinere Azo. poſſumus dicere, q 1. gl non fuit ſua. Iſta lect. non eſt vera in ſe qa in actionib. ſtricti iuris, creſcit id q intereſt vſque ad ſn̄iam ut l. ubi exigitur. §. j. de eden. Præterea ſm̄ Azo. plit. ꝯte. eſſi ceret deterior ꝯdō creditoris, ꝯ l. non debet de reg. iur. & l. aliā de noua & ſic vr̄ neceſſe q iſta lex intelligatur de tpe, a quo mora incœpit creſcere un̄ remanet ꝯriū de d. l. in hac. quæ dt, q a tpe moræ ī ſtricti iuris iudicijs. &c. Vñ alij legūt alio modo, quæ lec. ponitur in gl. mag. ī d. l. ī hac, iō redeo ad eam ibi ſed ſi tp̄s moræ, ſiue ſn̄iæ inſpiciatur, &c. Legitur ergo iſte §. quartu modo ſm̄ Plac q intelligatur ſimplr̄, prout litera iacet, ut inſpiciatur tp̄s rei iudicādæ in ꝯctib. bonæfidei, in actionib, uero ſtricti iuris, tp̄s lit. ꝯte. Nō obſt. l. in hac, qa loqitur, qn̄ actio triticaria proponebat̄ ex ꝯctu bonęfidei. Eſt. n generalis, &c. ut l. j. de tritic. Sed adhuc obſtat finis illius l. in hac, ubi dt inſpici tp̄s moræ, ſed ipſe exponit hic, dū dicit tp̄s rei iudicandæ, ideſt, tp̄s morę, tunc n. res debuit iudicari. Iſta lec. diſplicet gl. qa nimis reſtringit l. in hac, quæ generaliter loq̄t. Præterea iſta diſtinctio inter actiones bonæfidei & ſtricti iuris nō eſt uera, qa ēt in ſtricti iuris actione inſpicit̄ tp̄s moræ, ut l. uinū. ſ. ſi certum peta. & l. fi. de tritic. & l. quoties in diem. de uerb. obl.

Vnde alij, vt Guar. & Hug intellexerūt hunc, §. in hac, qnto mō, vt diſtinguat̄ ſic: ſi qdem petat̄ ſpēs, īſpicit̄ tp̄s moræ, vt d. l. in hac. Si vero petat̄ q̄titas, hoc eſt id, qd ꝯſiſtit ī pōdere numero, vel mēſura, tunc adhibet̄ diſtinctio, q̄ ponit̄ in hoc §. vt ī ꝯctib. bonæfidei inſpiciat̄ tp̄s rei iudicatæ. in ꝯctib. ſtricti iuris, tp̄s lit. ꝯte. Iſta lect. reprobat̄ p glo. Nā dicere, q §. iſte loquat̄ ī q̄titatib. eſt falſum: cū quantitas nō ꝯmodet̄. vt q̄titas, vt ÿ. ea. l. §. fi. Præterea nō eſt vera in ſe al̄ ꝯs rōnib. hic ī gl. poſitis Vnde alij, vt Bul. legunt hanc legē alio mō, q tunc inſpiciat̄ tp̄s ſn̄iæ qn̄ certū eſt, q tunc plurimi valuit, vt ī hac l. ī prin. ſed ſi a tpe moræ plus valuiſſet, īſpicit̄ tp̄s moræ, vt l. ī hac. circa fi & ſm̄ illū modū vult ītelligere. § ī hac, q non poſſet pcedere, niſi ponēdo lec. lo. ſ. poſitā, q̄ ſ. vobis reprobaui.

Sum expeditus. De gl. in d. l. in hac de tritic. in verbo moræ vſq; ibi, vt aūt hæc ad euitandas ꝯtrarietates &c. ibi gl recitat diſt. lo. in hac mā, ex qua colr̄ ſecūda le. lo q̄ ſ. recitaui, & reprobaui: vñ adhuc iſte §. remanet dubius. Quał̄r ergo ītelligemus? Gul. de Cun. ī d. l. vinū. ſi cer. pet. dr̄, ſi in hac actione, & ī alijs bonęfidei iurat̄ ī litē, & hoc primo, & qñ iſta æſtō pbat̄ p iuſm ī litē īſpicit̄ tp̄s ſn̄iæ, & hoc ſcd̄o, q̄uis in iudicijs ſtricti iuris īſpicit̄ tp̄s litis ꝯteſta quoad fructus, hoc tertio. Iſta lec. ꝯtinet ī ſe veritatē, tn̄ nō bn̄ ꝯgruit literæ, q partim de æſtōne rei, partim de fructib. loquat̄. Totū. n. vr̄ loq de æſtōne rei. ſi bene inſpicit̄ Vñ ego lego iſtū §. octauo mō clare, & notabilr̄, & eſt
3 practica totius ti. ſ. de in lit. iur. Ad cuius euidentiā pręmitto, † q duplex eſt, iuſm in litem. Quoddam eſt affectionis, & iſtud pręſtatur in actionib. bonęfidei, & ī arbitr. l. in actionib. ſ. de in lit. iu. in prin. Quoddam eſt iuſm in litē veritatis, & iſtud pſtat̄ in actionib. ſtricti iuris, & nō arbitrarijs l. nummis. & 1 l. ī actionib. §. plane de in lit. iurau. Hoc pmiſſo pone caſum ſic. In actione. & cæteris bonęfidei, iurat̄ in litē, hoc primo. Sed q̄ro, q̄ erit forma huius iuri, dēt ne q̄s iurare, p quāto noluiſſet carere retro, an vero, p quanto nollet carere tūc tpe ſn̄iæ? Rñ. Iuriſc. pro quāto nollet carere tunc tpe ſn̄iæ: tp̄s n. rei iudicandæ inſpicit̄, & in hoc ꝯcordo cū Gul. & hoc ſcd̄o ītē quæro. qd in iuſo in litē, q eſt ueritatis, q pſtatur in actionib. ſtricti iuris, nō arbitrarijs, ad qd tp̄s refert̄ iuſm? Rñ. q ad tp̄s ſi. cont. & hoc eſt q vult ibi tex dicere, q̄uis in ſtricti iuris iudicijs, &c. Nō ergo ſufficeret nec valeret, ſi deferret̄ iuſm quāti tua intereſt hodie, ſed dēt deferri, ſeu referri ad id, qd interfuit retro. Hic eſt caſus hic, & ſm̄ hoc totus iſte §. legitur uniformiter ꝯ do-
4 lotum de rei æſtōne, ſeu intereſſe. Videamus rōnem de hoc. Iuſm † in litem, q eſt de affectione, nunq̄ defert̄, niſi pp dolū ꝯmiſſum in non parendo iudici præcipienti rem reſtituere, vt d. l. ī actionib. in prin. & ibi dixi, & de dolo. l. arbitrio. § j. Cū ergo ille dolus, q cauſat iſtud iuſm, ꝯmittat̄ ſolum tpe ſn̄iæ: merito ad tp̄s ſn̄ię refert̄ iuſm, nec pōt referri ad tp̄s morę. qa mora iſtud iuſm nō cauſat, & iō lex ſemp dt, quāti ea res eſt, inſpici, ut hic, & d. l. in actionib. & l. arbitrio. § j. alleg. & l. qui reſtituere. ſ. de rei vend. Et licet hic loquat̄ de actionib. bonæfidei tm̄, idem tn̄ intelligo in actionib. ſtricti iuris in rē arbitrarijs, in qb defert̄ hoc iuſm de affectio-
5 ne † p dictas leges, & rōnē pdictā. Iuſm vero ī litē q eſt veritatis, pſtat pp dolū ꝯmiſſum ante ſn̄iam, q̄nq; pp difficultatē pbōnis, vt d. l. ī actionib. §. plane. Merito iſtud iuſm refert̄ ad tp̄s doli ꝯmiſſi, vel moræ ꝯmiſſæ, quæ eſt cā huius iuri, & iō hic dicit īſpici tp̄s litis ꝯteſt. qa tunc indubitanter ꝯmittitur: idem tn̄ puto, & ſi ante talis dolus interceſſerit. Et hoc probant leges, quæ quādo loquuntur de iſto iuſo. loquuntur de præterito, ſ. quanti interfuit die debita factum eſſe, & ſim. ut de in lit. iu. l. nummis. Non obſt. l. in hac de triti. nec aliquæ aliæ leges, qa ill loquuntur, qn̄ æſtō rei, vel intereſſe, probatur aliter, quam per iuſm in litem, ſed qn̄ per iuſm in litem, habes practicam notabilem ex hoc. §.

Expediti. De lect.; veniamus ad māmi huius § & gl. in diſtinctione, q̄ ponit ſm̄ Io. tractat̄ tria, l. primo de rei æſtōne, ſeu intereſſe Scd̄o de fructib. Tertio de vſuris a quo tpe
a veniant. Incipio primum, & iſtud expediam a perfecte. quia eſt
6 materia noſtra. Et pro euidentia primi debetis ſcire, † quod æſtimatio rei, ſeu intereſſe, q̄nq; petitur iure actionis, qa erat in obligatione q̄nque offō iudicis. Primum, qd qn̄que iure oblonis, pōt intelligi duob. mod. vel iure obligationis ad hoc principaliter cōſtitutæ, & tunc ſine dubio inſpicitur tempus obligationis contractæ. l. fundum Cornelianum, de noua & l. hominē. ÿ. ma. Qn̄que
b venit in obligatione non principaliter b cōſtituta, ſed ſubrogata, vt

ADDITIONES.

Meno. Plotus. l. ſi quando, nu. 871. C. vnde vi.

a Expediam. Aliud de materia per Bal. & Imo. in l. quoties. in diem. de verb. oblig.

b Non principaliter. Obſt. l. con. §. ſi per venditorem, cum ibi not. de ac. emp. vbi loquitur in actio. rem tradi, in qua poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe in l. ſ. in prin. & ibi Bar. co. ii. & tamen creſcit vſq; ad ſententiam. Secundo ibi loquitur quando erat venditum genus quo caſu non cenſetur eſſe in obligatione rem tradi, ſed dari, ut per Bar. in l. ex empto. io prin. co. ii. Ideó tunc non ſuccedit obligatio ad intereſſe, ſed offi. iud. l. ubi autem. §. ſi. & l. ſi ſeruum. §. ſi ff. de ver. obl. & unde Pau. in l. 1. in fi. prin. de act. emp. ubi ergo ſuccedit obligatio ad æſtimationem, ſeu ad intereſſe, attenditur tempus obligationis ortæ ad æſtimationem, ſiue orta fuerit tempore contractus. d. l. fundum. io fi. ſiue alio tempore, puta ſolutionis, & illud tempus tm̄ inſpicitur, exemplum patet in l. hominem. ff. man. ſi uero oritur tempore mortis, vt in obligatione faciendi, quia tempus moræ tm̄ inſpicitur, d. l. ſi calendis. & l. ſtipulationes non diuiduntur. ver. Celſus. de, uerb. obl.

vt in oblonib.facti, in qb.oblo ad interesse post morā succedit in obłone, & tunc dicit hic gl.no.q tps moræ inspicitur, vt ab eo incipiat q̄ti plurimi fuerit usq; ad sniam, vt j̄ de re iud.l.si calendis. Hoc nō placet: nam aut stiplo ɔmittit ad interesse totale, & nunq̄ nisi semel ɔmittit, nec ex post facto crescit, vt l.cū quærebat.iu.solu. & no.in l.si sic.de verb.ob. Aut ɔmittit ad interesse particulare, & tunc toties ɔmittit, quoties interest: nec inspicit tps sniæ, nec limitatur vsq; ad tps sniæ, vt d.l.si sic.de ver.obl.& j̄.rem rat.ha.l.si procurator. & l.nouissima.iud.sol. Non ob l. si calēdis, quia imo facit pro, intelligēdo, vt sonat ibi lra, licet gl. male intelligat, vt hic. Secundo casu principali qn̄ æstō rei, vel interesse venit offō iudicis, aut venit declarādū per iurm in litem, aut per alias ,pbōnes. Primo casu hēt locū hic, §.s̄m lect.q̄ dedi. Secundo casu, aut istius æstōnis seu interesse hr̄ rō pp culpā, aut pp moram. Primo casu aut res non p̄stat, q̄a reus forte non p̄t, res tn̄ extat, & tunc hr̄ respectus ad tps ɔdēnationis, vt in l.in hac.in prin.s̄m intellm positum per gl.in hoc §. in hac.l.cū res. §.culpa, de leg.1.& l.si a bonæfidei. §.si vero de rei vend. & l.si culpa.eo.tit. Aut pp culpā res desijt extare, & sp intelligas nulla præcedente mora, & tunc inspicitur tps mortis l.in hac.1.rn̄.de tritic. Aut res desijt extare, non statim, sed ex interuallo, vt in seruo mortifere vulnerato, tunc inspicit tps ɔmissæ culpæ.d.l.in hac.in 1.rn̄so. Et ita intelligit gl.in d.§.in hac.q intellrs est verus, vt dixi. Sed si mora præcessisset, tūc inspicerei tps moræ, s̄m qd̄ j̄.dicā. & ita loqr d.l.in hac.ver.in vtroq; &c. Scđo casu, qn̄ hr̄ rō æstōnis, seu interesse pp moram, hic aduerte, qūq; mora pcessit li.ɔte.& incipit crescere æstō, seu interesse a tpe moræ, siue in actionib.bonæfidei, vt l.rō.§.si per vēditorē. & l.si sterilis.§.cū p vēditorem.de actio.emp. siue in actionib.stricti iuris, vt l.vinū.s̄.si cer.pe & d.l.in hac, & l.fi.& l.quoties in diem.de verb.ob. siue q̄rat de interesse rōne tpis, vt dictis legib. siue rōne loci, vt l.3.§.1.& §.nunc de offic.s̄.de eo, q cer.lo. Si vero mora non præcessit li.ɔte. tunc si quidē mora ɔmittit in ipsa ɔtest. qd est rēr, qn̄ non hēt iustā cām litigandi, tunc incipit crescere a tpe li.ɔte.d.l.vinum.& hoc §.s̄m lect.quorundā. Si vero p li.ɔte.non ɔstitueret in mora, quia forte hēt iustā cām litigandi, tunc inciperet venire interesse, & crescere æstō a tpe sniæ, ut j̄.de vsur.l.in fideic.in prin.& ibi no. Facit quod no in l.in hac.in prin.glo.magnæ. Puto ēt, q si mora ɔmitteret illo modico tpe inter lit.ɔte.& sniam, q p̄t esse.l.si quis inficiatus.j̄.depo.qd̄ ab illo tpe inciperet crescere æstō & sic, vt bī dicā, incipit crescere a tpe moræ.l.in hac.de triti.& d.l.vinū.cū si.& ɔria circa hoc particulariter examinaui in d.l.vinum. Et idem dico in actione reali, vt l.Iul.scribit, si hominem, de rei vē.

8 † Quæro, vidi, q æstō incipit crescere a tpe moræ vsque ad qd̄ tps crescet? Io.in hac gl.istius.§.dt, q quāti plurimi fuerit vsq; ad sniā, non vltra.l.vbi exigitur.§.1.de eden. Azo.in gl.istius.§.s̄m lect.eius dt, q in actionib.bonæfidei crescit vsq; ad sniam: in actionib.vero stricti iuris, crescit vsq; ad lit.ɔte.q̄.opin.s̄.reprobaui, vt vidistis Vltram.dnt, q qn̄ petit aliquid iure oblonis, & offic.iudi. venit æstō, tunc pōt crescere vsque ad sniam, & ēt postea, donec executio fiat.j̄.de vsur.l.in fideic.in prin. Aut petit aliquid non iure obligationis, sed offō iudicis, & tunc pōt crescere vsque ad sniam, & non vltra, vt s̄.de eden.l.vbi exigit.§.1. Ratio, quia minoris vigoris est qd̄ debet iudicis offō, q̄ illud qd̄ debetur iure actionis, vt l.cum postulassem.in prin.de dam.infec. Hoc non placet, † quia cautio iudicatū

9 solui, & cautio dam.infec.petunt offō iudicis, & tn̄ istæ cautiones ɔmittunt toties quoties interest.l.nouissima.iud.solui.& l.non quasi §.illud.rem pu.sal.fo.& l.si procurator.rem ra.ha.cum si. Dic ergo, qñq; hr̄ rō interesse, seu æstimationis iure actionis, & tn̄ inspicitur tps, quo actio ista ɔmittitur, nec vlterius crescit, vel decrescit, vt d.l.vbi exigitur.§.1.de eden.& s̄.tit.1.l.id qd̄.§.fi.cum l.seq. Et qd̄ dico de interesse, intellige qn̄ ɔmittit ad interesse totale, vt s̄.dixi. Eo vero casu quo hr̄ ratio interesse, seu æstōnis iudi.offō: tunc pōt crescere, quousq; iudicis offm̄ durat, q est non solum vsque ad sententiā, sed ēt vsq; ad executionem.l.in fidei.in prin.de vsur.& de act.emp. l.rō.§.si per venditorem. Et ex hoc habes notare duo communia.

10 † Dicit statutū, q emendet damnū a rusticis, & qd̄ de æstōne damni credat damnum passo vsq; ad certā quantitatē. Nā cū hoc interesse veniat iure actionis, iudex dēt deferre iurm q̄ū dānū ipse est passus tpe damni dati, nec valeret iurm, si diceret, Iuro me tn̄ damnū passum esse ex tali facto, nisi referret se ad tps dati dāni. Pōt.n. esse q hodie interest eius in plus, q̄ tpe dati damni sed hoc non dēt inspici, vt d.l.vbi.§.1.de eden.& l.id qd̄.§.fi.cum l.seq.de cōsti.pe.s̄.

11 † Itē ex hoc habes aliā practicam cōem s̄m statuta. & ɔsuetudines Tusciæ. Instra ɔfessionata mandātur executioni, & hñt vim sniæ diffinitiuæ, quæro ergo, qn̄ petatur executio instri continentis debitū frumenti, vini, vel olei: vtrum habeatur rō æstōnis a tpe moræ? s̄m opi.gl.non vr̄, quia offm̄ iudicis exequētis se non extendit ad hoc, sed super instro solum petit executio, & tpe facti instri vr̄ lata sententia, ergo &c. sed s̄m opin.quam teneo, qd̄ ēt post sniam crescat æstimatio, tunc haberetur rō huius æstōnis, & ita seruatur, q arbitror indubitanter verum, s̄m iura canonica, s̄m q̄ non p̄nt peti vsuræ, & sic non p̄nt peti vsuræ centesimæ post quadrimestre tps, & semper

12 illud, † qd̄ dixi post ɔdemnationē crescere, intelligas deducto tpe qd̄ datur iudicatis ad soluendum, d.l.in fideicom.in princ.j̄.de vsu-

13 ris. † Itē q dixi, crescere a tpe moræ vsque ad sniam, intellige nisi mora sit purgata, quia tunc non cresceret a die purgatæ moræ.l. sed & si alia.de consti.pec.& de pericu.& commo.rei ven.l.illud.d. ver ob.l.si seruum.§.sequitur.& §.de illo. Item intellige, nisi res defecerit extare ante sniam, quia tunc postq̄ est perempta, non potest æstimatio crescere, vt d.l.in hac de tritica.& no.i l.vinum.s̄.si cer.

a pet. a † Reassume ergo bī, vsq; ad qd tps crescat æstō.& dic, aut æ-

14 stimatio venit iure actionis, & crescit a tpe oblonis ɔtæ, vt d.l.vbi exigitur.§.1.de eden.& l.fundum Cornelianum, de noua.& l.id quod.iu si.cum l.seq.s̄.de ɔstit.pecu. Aut offō iu.& tunc aut mora fuit purgata, & crescit vsque ad tps moræ purgatæ, & non vltra. Aut non fuit mora purgata, & tunc aut res desiit extare, & crescit vsque ad tps mortis & non vltra: aut non desiit extare, & crescit vsque ad sniam & ēt post deducto tpe, q dat iudicatis, vt d.l.rō.§.si per venditorem de act.emp.& d.l.in fideicō.in prin.de vsur. Quæ-

15 ro, vidi q mora rei facit æstimationem crescere. quæro, vtrum mora actoris faciat æstōnem decrescere? Istam quæst.ponit Cy.in l.in minorum.C.in quib.cau.in inte.rest.non est nece.& dicit, q Iac.d Ra dicebat, q non. Pet.dicit ɔ.per l.hominem.in fi.j̄.mand.& ponit exemplum in equo debito. Tex.& gl.licet nō allegent, vīr hoc tenere in d.l.rō.ver.q si per emptorem, de act emp. Bīr lex, q̄ istud declarat, & ponit effectum moræ ex parte actons, est l.si mora.sol.ma.cum gl.sua. Nam qn̄ debetur spēs, mora actoris facit reū teneri solū de dolo. vbi alias tenebat de culpa leui. Item non liberat reū a lucro sed facit ne versetur in damno.hic est tex. Nunc ad propositū spē debita oē lucrū ɔtingens in ipsa specie debita debet reddi creditori. Vn̄ si equus efficitur melior, & carior, nō dēt hoc retinere debitor. Nec ob.d.l.hoīem.j̄.mā.q̄a dēt intelligi s̄m distinctionem p̄dictam, q mora nocet actori quo ad ea.q̄ dicta sunt. In q̄titatibus vero debitis mora actoris facit, ne reus debeat esse in damno, & idō si ego deberē tibi decē corbes frumēti, quas die debita inuenissem pro.x.ducatis, & quas die debita tu noluisti recipere: si hodie emuas, non reperirem pro.xi.ducatis, decrescit æstō, ne ego reus sim in damno d.l.rō.§.si per venditorem, nō aūt, q reus dēat esse in lucro. Posita theorica addenda est practica. primo quo ad formationem

16 libelli, de quo dixi in d.l.vinum.si cer.pet.vbi gl.ponit. † Scđo est videnda practica, quo ad modū ,pbandi, & si q dē ,pbetur p iuramentum, dixi q in practica est casus in hoc.§.Si vero ,pbetur alio modo dic ut l.si seruus.in prin.s̄.de ɔd.fur. De ,pbōne vero interesse, dic, vt

17 l.j.C.de sen.q̄ ,p eo q inter.profer. † Itē est videnda practica quo ad sniam, & illa consistit ex formatione libelli, q̄ feci.l.fi.q̄ sen.sine appel.rescin & d.l.vinū, & dixi in l.si seruum.in fi.de ver.obl. Secundo est videndum de fructibus.de qb.dic ut in gl.plenius in l.videamus: §.si actionem, inf.de vsu.& dixi in l.filius, §.j.inf.de ver.ob. Tertio vi-

18 dendū est de vsur.& dic, vt in gl.tene | pro ɔstanti q in actionibus stricti iuris nunq̄ veniunt vsuræ, vt l.quoties.de ɔd.ob turp cau.C.

19 de cond.indeb.l.j.Vlt.no.fi.gl.quæ dicit, † q in condi.indeb. illud ē in obligatione, in quo q̄s est locupletior. quod dic vt dixi in l.quod indebitum, & in l.in summa, §.in frumento.s̄.de cond.inde.

b **§. Hæres.** b In oblōne rē restitui in ɔctib.bonæfidei hæres tenet vltra hæreditariā portionē. quatenus rei restituēdæ hēt facultatē.h.d. Opp.q actiones psonales ad spēm non dātur ɔ hædes, nisi ,p hæreditaria portione, vt l.si tibi hō, §.si fundus.de leg.2.& l.q fundū.§.situ ex parte.ad leg.Fal.& l.pro hæreditarius C.de hære.actio. Sol.hic in oblōne rem restitui ex ɔctib.bonæfidei, pp æquitatē officii iudicis, quæ in hoc versat, vt hic dicit tex. ut si. in ɔriis loquit in obligationib.rem dari, & in actionib.stricti iuris.

20 Et hoc tenet Per.in d.l.,p hr̄ditarius. † Contra prædicta opp. q etiā idem sit in actionib.stricti iuris.l.in ɔdictione, de condi.tur.s̄.& l.si plures.inf.de vi, & vi ar. Sol.illud verum, qn̄ cum illa actione stricti iuris potest concurrere rei vendicatio, vt no.per Dy.in d.§.si ita ex parte, quod ego plene examinabo in l.ea.§.Cato, de ver.obl.

ADDITIONES.

Meno. Dicunt. Plot.l.si quando.nu.871.in fi.C.vnde vi.

Meno. Paris.cons.87.nu.10.lib.4.Capic.decis.19.in fi.

a Poma. Si cert.pet. Vide Bologn.io add.ad 5.consi. Ana.

b Hæres. Vide de ratione per Bal.in l.pro hæreditariis, in ver.ta.hic all. & Pau.de Cast.in l.si tibi homo, § si fundus. dicit, qd̄ iste text. procedit in actione bonæfidei, secus in actione ex testamento, quæ est stricti iuris.l.alias.de in li.iu.& in §.actionum.Inst.de act. Et sic non habet ita largam naturam, præterq̄ quo ad vsuram, & accessiones.l.in minorum, C.in quib.cau.in inte.rest.l.Titia Seio.§.vsuras.de leg.2.& subdit, quod in casu illius §.fuisset legata res testatoris, quæ postea possideretur per vnum ex hæredib.tm̄, quod contra eum insolidum posset agi rei vendicatione, vt dicit ibi Bar.sed ēt actione ex testamento, quia ē de casibus, in quibus pōt concurrere rei vendicatio, & personalis, iuxta ea quæ leguntur & notantur in §.sed nostra.Insti.de leg.& per Bar.hic in fi.

---

1 *Filius in actione commodati, & in aliis, in quibus patri non quæritur, nec quæri potest vsusfructus, potest esse in iudicio, sine eius consensu.*

a **§. Si filio.** a Ex ɔtractu cōmo.celebrato cū filio, vel seruo, ipse tenetur insolidū, & pr̄, vel dn̄s de peculio, & de dolo ipsorum hēbitur rō.h.d. Op.q ēt ipse pr̄ p̄t ɔueniri directo, tanq̄ legitimus administrator, ut l.j.C.de bo.ma.& de bo.quæ lib.l.ii. Sol. gl.fatetur, q hodie hoc posset fieri. Vel verius (vt gl.postea dicit) illud est verum, qn̄ agitur pro rebus, quarum pr̄ habet vsumfructum & sic est leg.timus administrator: secus si alias agatur ɔ filium. Veruntamen

ADDITIO.

a Si filio. De hac glo.vide Imo.in l.possessio.§.1.de acq.poss.f.

nutū dicit gl. q. hodie oī casu ꝯsensus pr̃is req̄rit̃. l. cum non solum. §. necessitate. de bo. quæ lib. Hoc jaũt non arbitror verum ſm opin. Lotharij positã in d. §. necessitate, ꝓbat̃ ex̃ de in. c. 1. in fi. lib. 6. Probat̃ ẽt ꝑ rõnem. Nam de iure Codicis non est diminutũ ius filij, sed auctum. Si ergo ſm istã ꝑpa poterat filius esse in iudicio sine consensu pr̃is, ergo & hodie poterit. Loquitur ergo ille. §. necessitate, in casu, in quo pater habet vsumfructum, vel posset habere, sed cum repudiauit: & ideo in signum repudiationis eius consensus requirit̃. Facit quod hoc anno dixi vobis in l. fi. §. j. de verb. ob. inf.

§. Non põt. Cõmodatũ non ꝯsistit in his, q̃ vsu consumũtur, nisi sic tradant̃, vt vsu nõ cõsumant̃. h. d. Quero in l. prox. seq. quid est hoc dictum, dãtis g̃ra, &c. Solue vt ĩ gl. Vel dic, vt quotidie fit, accipitur pecu. in ꝯmodatum, vt appareat in ꝯctu pr̃is & parata solo, & sic fingitur soluta l. ing. §. si cer. pet.

LEX V.

Si vt certo. In hac actione ex natura officij iudicis, deseruit actioni bonæ fid. h̃r rõ ĩteresse loci. & tp̃is. h. d.

§. Si quis hac actione. Litis æstimatio similis est emptioni h. d. Hoc intellige sup. de rei vend. l. hæc si res. Declaraui in l. litis æstimatio. j. pro empto. & de re iud. l. in deposito.

1 *Dolus, & lata culpa, in quibus contractibus veniat, & in quibus leuis, & leuissima, & lata & leuis.*

Et de casu fortuito quando quis teneatur.

2 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*

3 *Æstimatio facit teneri de casu fortuito. & nu. 4.*

5 *Æstimatio quando est certa, tunc facit emptionem.*

6 *Æstimatio ronzini locati non facit emptionem, licet ab hoc veniat leuissima culpa.*

Nunc videndũ. a In ꝯctib. † q celebrant̃ g̃ra dãtis tñ, venit dolus, & lata culpa. In his q. gratia accipientis tñ, venit leuis, & leuissima. In his q g̃ra vtriusq; venit lata & leuis. De casu vero fortuito quis non tenet̃, nisi conuentio, æstõ, vel culpa precedens aliud inducat h. d. vsq; ad §. idem denique. No. dist. q. aut ꝯctus celebrat̃ gratia dantis tñ, aut gratia recipientis tñ, aut g̃ra vtriusq;. † Scd̃o no. q ꝯctus ex ꝯuentione legem accipiunt, q. vbi non venit culpa, vt in deposito, p̃t venire ex ꝯuentione, vt hic. & l. j. §. si ꝯueniat. depo. & j. de reg. iu. l. ꝯctus. † Tertio no. q. æstõ facit quẽ teneri de casu fortuito. Ad primum opp. de l. rogasti. in prin. §. si cer. pe. ibi, & maxime si sine &c. Sol. licet ibi vtriusq; versetur vtilitas tñ hoc principaliter non agebat̃. q̃d ergo hic d̃r de ꝯctib. ĩ q̃b versatur vtriusq; vtilitas debet intelligi, q̃n hoc ab vtroque principr̃ agebatur, alias diceretur ꝯctus fieri g̃ra illius tñ, cuius cã principr̃ agebatur, vt d. l. rogasti. in prin. & l. si q̃s nec cãm & ibi no. eo. ti. Ad ſm opp. q. ꝑ ꝯuentionem q̃s non teneatur de casu fortuito. l. sed & si quis. §. quæsitum. §. si q̃s cau. Solue, vt ibi. Op. q. æstõ non faciat transire periculum. l. 1. inf. de æstim. act. & l. si iter vt rũ. C. de iu. dot. d̃t gl. q̃n de natura ꝯctus veniebat culpa lata & leuis æstõ facit venire leuissimã. Sed q̃n de nã ꝯctus veniebat leuissima æstõ, tũc facit venire casum fortuitũ, vt aliqd operet̃, arg. l. si q̃n. de leg. j. Ita d̃t gl. hic notab. q̃ vide & signa. Istã maĩam q̃d operet̃ æstõ, ponit Cyn. C. cõmo. l. j. Gul. ponit eam hic. Ego aũt in multis discrepo ab eis, & ꝑ declaranda materia op. inf. ꝑ soc. l. cũ duob. §. si ĩ cocunda. & §. dãna. d̃t Gul. ibi in ꝯctu societatis, in quo nõ p̃t ꝯueniri, vt vnus solus sit ꝑiculũ, l. si nõ fuerint. §. j. eo. ti. merito e̾stõ nõ facit transire periculum. Hæc solu. nõ placet; nã licet nõ possit ꝯueniri, vt vnus ex socijs sustineat periculũ societatis in totũ, põt tñ ꝯueniri, vt sustineat ĩ aliqua certa re. d. l. si nõ fuerint. §. j. iõ Azo in l. j. de æsti ma. act. intelligit illũ. §. dãna. ſm dist. huius gl. vt vbi venit leuis e̾stõ, faciat venire leuissimã. Vbi leuissima æstõ, tũc faciat venire casum fortuitum, q̃d intellige, vt inf. declarabo. Sed op. inf. de iu. do. l. pleruñque. §. si. cũ l. seq. Sol. dicit Gul. Q̃nq; æstimantur res. q̃ de facili ꝯsumuntur, & tũc æstõ facit transire periculũ, vt hic, & l. plerunq;. c in prin. & in fi. de iu. do. & l. æstimatæ. ff. sol. ma. Aut æstimant̃ res, quę nõ ita de facili ꝯsumuntur: & tũc est adhibẽda distinctio d. l. pleruñque in fi. vt æstõ nõ faciat venire periculũ deteriorõnis, sed peremptionis sic. Ista dist. nõ placet per d. l. pleruñq;. in prin. vbi ponit̃ distĩctio, maxime, q̃ idẽ innuit in reb. q̃ de facili nõ ꝯsumunt̃, & in his, q̃ de facili cõsumuntur. Ad idẽ l. quoties. de iu. dot. Dic ergo, q ĩ l. plerunque in fi. fuit dictũ q. redderetur vel æstõ uel res, & sic alternatiue hic vero fuit res tradita æstimata simplr. Item op. de l. si gratuitam. §. 1. de præscr. ver. Sol. dicit Gul. ibi loquitur q̃n traditur res æstimata ei, ad quem vsus nõ transit. Quo casu dic ſm distinctionem illius. §. & l. rogasti. in prin. §. si cer. pet. & ibi no. Sed si traditur res ęstimata ei ad quem transfertur vsus, tunc facit transire periculum, vt hic & d. l. plerunq;. in prin hoc non placet, per l. j. in fi. inf. d̃ ęsti. act. Iõ dic, q̃nq; res traditur æstimata, hoc acto, q. reddat̃ æstõ, non res, & tunc est emptio & tunc sine dubio periculũ spectat ad accipientẽ. l. necessario. in prin. de peri. & cõ. rei uen. Q̃nq; datur res ęstimata hoc acto, q. reddatur res. & non æstõ, & tunc non facit transire periculum, & modicum operatur, sed eius effectum dic vt l. inter virum. C. de iu. dot. Q̃nq; res traditur ęstimata hoc acto, q. reddatur res, vel æstõ & tunc aut hoc fit in ꝯctu de cuius natura est, vt in re tradita transferatur dominium, vel vsucapiendi conditio, & tunc non facit transire periculũ deteriorationis, sed peremptionis sic, vt d. l. plerunque. in fi. & hoc operatur natura alternatiuæ, quia re existente licet deteriorata, ipsa põt reddi: sed perempta, non põt reddi ipsa, ideo de necessitate deuenit̃ ad ęstõnem. Si vero hoc fuit actum in ꝯctu, de cuius natura non est, vt transferat̃ dñiũ, & tũc idẽ q̃d q̃n res tradit̃ æstimata simpl̃r, vt statim dicã. Q̃nq; res traditur æstimata simpl̃r, & de reddenda re, vel æstõne nil d̃r, & tunc aut hoc fit in ꝯctu, de cuius natura est, vt transferat̃ dñium, vel vsucapiẽdi ꝯdõ, aut non. Primo casu aut natur æ illius ꝯctus repugnat, q. illa æstõ faciat emptionem, & non inducit̃ emptio, nec transfertur periculum. l. seruos. §. famil. ercis. pretium. n. serui cum nec sit hæreditarium, non venit in diuisionem. Aut naturæ ꝯctus non repugnat, & tunc v̄r facta emptio, & transit periculum in accipientem. l. plerunque. in principio, & l. quoties. §. alle. & l. æstimatæ. j. sol. mat. Sicut. n. ipsa res põt esse in dote, ita æstõ eius. Q̃nque æstimatio fit in ꝯctu, de cuius natura est, vt pro parte transferat̃ dñium, & pro parte nõ, vt in societate, & tunc pro ea parte, pro qua transfert̃ dominium, transit periculum in accipientem. l. cum duo. §. damna. & §. in coeunda. j. pro socio. pro alia vero parte non transit periculum. §. damna, nisi ſm distinctionem quam dicam incontinenti. Secundo casu q̃n æstõ fit in ꝯctu, cuius natura non est, vt transferatur dominium, vt in commodato, locato, & deposito, & sim. & ista est materia nostra. Quo casu distingue alios ꝯctus ab illo ꝯctu innominato, quo res ęstimata vendenda traditur, vt primo casu, si in omnibus alijs ꝯctibus, in quibus dominium non transfert̃, sed de natura ꝯctus veniebat leuissima c culpa. tunc facit venire casum fortuitum, vt hic in text. & gl. Si de natura ꝯctus veniebat leuis culpa, tunc facit venire leuissimam, d. l. cum duob. §. damna. prout loquitur in ea parte, in qua dominium non transfertur, & no. in l. 1. j. de æstima. act. & hac gl. Nec ob. prædictis. l. cum fundus, & §. quæro. j. loc. quia instr̃m non erat locatum, merito per æstimationem in eo v̄r facta emptio, ſm glo. & Doc. Secũdo vero casu, q̃n res æstimata traditur vendenda, dic, aut æstõ refertur ad ipsam rem traditã, prout tradita est, vel prout reddenda est, aut refertur ad rem prout est vendenda: & istud cognoscitur ex verbis. Primo casu æstõ facit transire periculum in accipiẽtẽ. l. 1. in fi. j. de æstimatoria act. adhibita tñ illa distõne aut ex nã ꝯctus veniebat leuis, & facit venire leuissimã: aut venit leuissima, & facit venire casum fortuitum, arg. huius l. & no. in d. l. 1. de æstim. ac. ſm opi. Azo. Scd̃o casu ęstõ nil operat̃, quantũ est ad translationem periculi, sed est aduertendũ cuius gratia celebratur ꝯctus d. l. si gratuitam. §. 1. de præsc. ver. Aut est dubium, qualiter æstimatio fuerit facta, & in dubio respicit rẽ, ꝓut vẽdenda est nõ ꝓut est restituẽda. d d. l. si gratuitã. §. 1. de p̃scr. ver. Vlt. scias, † q. in oib. casib. in q b. dixi, q. æstõ facit emptionem, est verum, q̃n æstõ est certa. sed si dicerem sic. reddam tibi æstimationem simpliciter, re perempta, contingeret liberatio. l. quidam. §. 1. de leg. 1. Ex prædictis potes esse certus, e q̃n locator, locat † tibi ronzinum æstimatum, an æstimatio faciat in te transire periculum. Et certe cum ex natura contractus non sit, vt transferatur dominium, ta is æstimatio non facit emptionem. Sed cum ex natura ꝯctus veniat leuis culpa, æstimatio prædicta faciet venire leuissimam, vt hac glo.

ADDITIONES.

a Nunc videndum. Et in quantum dicitur, q in commodato venit dolus, lata, & leuis culpa, limita verum nisi commodans dicit, conserua eam tuo arbitrio, quia tunc reperdita, non tenetur commodatarius. Ita dicit sing. Bar. per illum tex. in simili in l. 2. de sol. q intellige, vt ibi dicetur.

Prima. Limita, vt per gl. in l. si mora. & Pau. de Cast. io fi. & Ias. ibi. ff. sol. ma.

b Plerunque. Et adde no. in l. si inter. C. de iu. dot. & quod ibi dixi per Bal. in l. si pa scenda. C. de pac. & latius per eum in l. 1. in vlt. col. C. comm. Io. And. in c. 1. extra, eo. dilrogan, q in contractib. de quorum natura est, vt transferat dñium seu æstimatio operetur venditionem, & tunc transit periculũ. casus est pro hoc in l. quoties. C. de iu. dot. & bonus tex. in l. plerunque. ff. eo. tit. vt in fundo æstimato datum in dotem. In contractib. vero, in quib. de eorum natura ęstimatio non facit venditionem, ut in locato, & cõmodato, æstimatio non facit plus transire in accipientem, q̃ exposcat natura cõtractus, sed operabitur tunc æstimatio, ut sciat pretium rei, casu quo res perderetur, uel deterioraretur. Et dicit Abb. Sic. in d. c. 1. q illa opi. plus sibi placet quam opi. Bar. hic, & Accur. pro qua ẽ facit, quia interpretatio etiam debet fieri contra eum, qui potuit legem apertius dicere, ut regula, cõtra eum, de reg. iur. lib. 6. & in l. quicquid astringendæ. de ver. ob. Sed Io. And. cõtra respondit ad illum tex. quando accipiens expresse promisit se præstaturum æstimationem, & ita aperte loquitur iste §. in fi. Secus quando æstimatio fuit simpliciter facta. Idem dicit, quando quis prom. sisset alternatiue rem, uel æstimationẽ, per d. l. plerumque & in contractu dotis, q̃n agitur, ut species reddatur, æstimatio non facit transire periculum casus fortuiti, licet solum deteriorationem rei, quæ fieret dolo, uel culpa uiri, ut d. l. si inter uirum, cum glo. & ibi Bal. C. de iur. dot. & ibi etiam per Bal. quid, si est res eiusmodi; quæ seruando seruari non potest, ut animal, uel res quæ consistit in pondere, numero, & mensura. Et istis adde Bal. in l. 1. in 8. q. C. pro soc. Bar. in l. 1. de æstima. act.

c Leuissima. Vide Spec. de loc. §. nunc dicendum est, &c.

d Pom. Præscr. ver. Vide Are. cons. 84. incip. diligenter ponderatis. Ro. cons. 314. ad fi. Soc. cons. 94.

e Esse certus. Adde q Bar. in quodã suo cõs. incip. cõe Lisignani locauit, tenet quod locator qui allegat culpam, & negligentiã conductoris, non d̃r illã probare, nisi specifice probet, in qua specialiter culpa, vel negligentia fuerit commissa. Nam dicit, q ubicunque alicui obijcitur culpa, siue agendo, siue excipiẽdo, siue denunciando, non d̃r concludere, nisi certa, & limitata culpa probetur. De agendo allega. l. prætor. in prin. de iniu. & vt circa. de elect. in 6. & c. p̃ficium. de test. eo. ti. De denunciando alleg. quod h̃r in l. denunciasse. inf. de adult. l. aut qui aliter. §. 1. q vi aut clam, q no. & hic adde q̃d no. Bar. in §. si de mo. inf. eo. &c. Adde q̃d locatori allegant culpam, incumbit onus probandi, Pet. de Anch. cons. 359.

1 *Culpa præsumitur quando quis res commodatas amisit, suas aũt saluas fecit.*
2 *Cõmodatas res q̃do qs hẽt diuersas a duob. locus est gratificatiõi quas soluet.*

§. Quod verò senectute. Hũc §. summaui cum præcedentib. † No. ꝙ culpa est, si qs res suas saluas fecit, ↄmodatas amisit, & ex hoc solo p̃sumit̃ culpa, vt j̃. de adm. tu. l. tutor s̃m dignitatem. §. non audiendus. Quærit gl. quid si res ↄmodata erat vilior quã sua? dic, vt in ea. † Quæro, quid si erant equales, vel habebat ↄmodatas res duorũ? Certe tunc locus est gratificationi, vt si non potest vtranque euadere, euadat quam vult. j̃. ad Sil. l. 3. §. 2.

ADDITIO.

a Pom. Quæro. Adde ꝙ si locus gratificationi, vide gl. in l. ciues. C. de incolis. li. x. Bal. in l. per agrum. C. de ser. & aqua. & in l. fi. cõmi. vel epi. & vide Bar. in l. admonendi. sup. de iureiur. Alex. in l. si Titius, in fi. de ver. ob. dũ allegat dictum Bal. in l. in quib. C. de sec. nupt. Adde contrarium tenuisse Bal. eius quod dicit in d. l. in quib. in auth. ex testã. C. de colla. & vide per Alex. in l. qui filiab. §. 1. de leg. 1.

1 *Custodire tacite qui tenetur, idem si expresse agatur.*
2 *Homo seipsum custodit, & in eo non debetur tanta custodia.*

§. Custodiam. Summaui cum præcedẽtib. h. d. Quibus casib. tacite tenet̃ de custodia, † idem si expresse agat̃, & hoc sequit̃ super verbo, indigeret. Not. ꝙ minus tenet̃ de custodia a in hoĩe, q̃ in alia re, quia homo ipse scit se custodire, † & iõ non debet̃ tanta custodia iudicialis, vel conuentionalis.

ADDITIO.

a De custodia. Minus tenetur quis de custodia in hoĩe, q̃ in alia re. & adde q̃ dicat̃ fida custodia, dicit gl. in l. 2. de ser. fug. ꝙ ille, q̃ ligat, diligenter custodit. Vide late Inn. in c. ouper, in prin. de sen. excõ. & ibi vr̃, ꝙ quis dr̃ carceratus, cui assignatur vnus locus, de quo nõ possit exire. Et dicit Bar. in l. fi. C. de dec. li. 11. ꝙ aliud est ponere in carcerẽ, & aliud sub custodia detinere. Et dr̃ fida custodia tenuisse qui de eius manib. nõ aufugit. x. coll. de pace tenenda, & eius violat. §. si iudex, in verbo, secure. Et de hac custodia vide Bar. post gl. in l. si pecuniam. §. sed si acceperit. de cõd. ca. da. & hic no. ꝙ tenet̃ minus custodire senem, q̃ iuuenem. Et qñ qs dicat̃ carceratus, & qñ nõ, vide i l. q̃ neq. ff. de ver. sig. & p Bal. i l. 1. C. d̃ cõfes. o in Bal. in l. admonẽdi. de iureiu. & p Ang. in l. qui in carcerẽ. ff. ꝙ me. cau. &c.

1 *Culpa quando præcessit casum, quis de casu tenetur, & quando.*
2 *Positiones, & articuli quomodo formentur, vt quis teneatur de casu.*

§. Sed interdũ. a Sũmaui cũ p̃cedentib. † No. ꝙ quis tenet̃ de casu, qñ culpa p̃cedit casum. Contra hoc opp. j̃. ad l. Rho. de iac. l. fi. §. 1. Gl. d̃t, fallit ibi, nec aĩr soluit. Tu dic clarius. Qñq. culpa p̃cedit casũ, vtrũ qs teneat̃ de casu, dic s̃m Gul. sic. Aut illa culpa cadit in morã, & tenet̃ de casu, l. ꝙ te. s̃. si cer. pe. & l. si ex legati cã. de ver. ob. Aut nõ cadit in morã, & tunc b aut illa culpa nõ est ordinata ad casum, q̃a ex illa culpa nullo modo potuisset casus ille ↄtingere, & tũc nõ tenet̃ de casu. l. nõ oĩ. de sta. lib. facit l. si alius. § est & alia. ꝙ vi aut clã. Qñq; culpa p̃t esse ordinata ad casum, q̃a ex ea p̃t ↄtingere casus. tũc aut casus secutus est, pp illã culpã, & tũc tenet̃ de casu, vt hic. Aut casus nihilominus ↄtigisset posito, ꝙ culpa nõ intercessisset, & tũc aut culpa fuit ↄmissa in non faciẽdo, & qs nõ tenet̃ de casu. l. & in totũ. j̃. de impe. Aut fuit ↄmissa in faciendo, & tunc aut illud factũ nõ cadebat in delictũ, & tunc non tenet̃ de casu, vt l. fi. § 1. j̃. ad l. Rho. de iac. & l. si is qui. j̃. de act. & obl. facit d. l. si alius. §. est & alia. ꝙ vi aut clam. Aut illud factum cadebat in delictum, & tunc tenet̃ qñcunq; de casu postea eueniẽte, vt l. ita vulneratus. ad l. Aquil. s̃m Gul. tu hoc vltimum subdistingue. Aut delictũ ↄmittebat̃ circa rẽ ipsam, & verũ d̃t Gul. Aut ↄmittebat̃ circa vsum rei, & tunc secus. s̃. de condi. fur. l. qui furtum, & ibi vidistis. † Ex his hẽs qualiter dẽas formare positiones, & articulos, vt ↄcludat̃ ꝙ culpa faciat quem teneri de casu. Nam qñque dẽt ↄcludi, ꝙ p̃ p culpam casus euenit: qñq; hoc non est necesse. Item ex p̃dictis hẽs quał debeant formari articuli ex parte rei, s. qd̃ casus euenisset, etiam si culpa non præcẽssisset. vt ex prædictis patet.

ADDITIONES.

a Sed interdum. vide Inn. in c. sicut. de iureiur.
b Et tunc. Adde Bar. in d. l. qui furtum. de cond. fur. per Bal. in l. pignus. in fi. C. de pig. act. per Pau. de Cast. in l. 1. in prin. sup. de eo per quem fac. erit.
Meno. Tiraq. de retract. consang. §. 15. gl. 2. nu. 11.

§. Idẽ deniq; Si commodans non patit̃ commodatariũ vti re ad eum vsum, ad quem commodauit tenetur commodati ↄtria. Si commodatarius aliter vtitur, tenetur commodati directa & etiam furti. h. d.

1 *Vendita equa, an videatur venditus pullus.*

§. Vsque adeo. a Diligentia debet adhiberi in re commodata, & eius sequela. b h. d. Gul. format hic † duas quæstiones: vnam, vtrum vendita equa, vel vacca, videatur venditus pullus, qui sequebatur eam. Item nunquid vendito equo, videatur vendita sellà. de hac vltima videbis in l. ædiles. §. item sciendum. de ædil. edi.

ADDITIONES.

a Vsque adeo. An vendito equo, videatur vendita sella. Bar. videtur tenere quod sic per illum text. in l. eum qui. §. non solum. inf. de fur. facit quod ipse not. in l. de quib. circa fi. de leg. & vide quod dixi in d. l. eum qui, &c.
b Pom. Sequela. Vide Bal. c. translato. de consl. quem sequit̃ Ias. in l. si extraneus. §. sup. de cond. ob cau. vide aliam q̃õnem hic positã per Ias. in l. de quib. ff. de leg.
† Clau. Aedil. edi. Et istud habet locum nedum in uendicatione, sed ẽt in quocunque alio contractu, ẽt stricti iuris secundum Io. Fab. & Io. de Plat. in §. omnium. Inst. de act. Item vendito equo, potest famulus aliquid petere pro capistro, prout quotidie fit, lex est iuncta gl. & ibi no. Nic. de Neap. l. 1. C. de strato. lib. 12. C. vide Ins. §. actionum. de actio.

1 *Stagialia, bursæ, & coronæ, quas vir mittit vxori quando eam ducit, non videntur donata, sed potius commodata.*
2 *Commodatarius ad hoc ut teneatur de culpa, necesse est, quod commodatum fiat gratia ipsius, & forma positionum.*
3 *Commodatum in dubio præsumitur rogatu commodatarij.*

§. Interdum. a Si ↄmodatũ fiat gr̃a dãtis, vel eius ↄtẽplatione, ↄmodatarius de solo dolo tenet̃. h. d. b Tene mẽti hũc casũ, † ꝙ stagialia, bursæ, & coronę, quas vir mittit vxori qñ ducit eã ꝙ nõ vñr in dubio donatæ, sed magis ↄmodatæ, vt magis ornatè ad virũ accedat, & pp hoc nõ ↄfirmantur morte, nec dẽnt apud vxorẽ remanere, nisi cõsuetudo aĩr se hr̃et. Scd̃o no. † ꝙ ad hoc vt ↄmodatarius teneat̃ de culpa, est necesse qd̃ ↄmodatum c fiat gr̃a ipsius. Facit j̃. depo l. 1. §. sæpe euenit. & sic sis cautus d̃ hoc facere positionẽ, q̃a ↄmodasti rogatu recipientis. Vel si defendis conuentum, nitaris probare, si potes, ꝙ ille obtulit tibi illam rẽ. Sed quid si de hoc nihil est probatum ex vtraq; parte? R̃n. præsumitur rogatu ↄmodatarii regulariter, vt s̃. ea. l. cõmodatum aũt, &c.

ADDITIONES.

a Interdum. Adde quod no. Bar. in l. pen. §. 1. sol. mat. & Bar. in l. 1. §. neq; castrense. de col. bo. & ibi dixi. & Bal. in l. eum te. C. de do. ante nup. & quæ dixi post Bar. in l. 3. §. fi. de mu. & hon. &c.
b Pom. Tene menti. Vide Fel. c. super eo. de testib.
Meno. Rolan. à Valle, cons. 10. nu. 12. 13.
c Commodatarius. Vide Bar. in l. rogasti. s̃. si cer. pet.

1 *Agendum qua actione sit, quando res mea est per te pignorata.*
2 *Pignori si quis dederit rem meam, & non luat, quando agere potero*

§. Nunc videndũ. Si res data vt pignoret̃ nõ restituitur, ↄpetentib. actionib. est agẽdũ, vel actio dẽt cedi sũptib. & periculo ipsius cedẽtis. h. d. † No. distinctionẽ, qñ res mea pignorat̃ p te, qua actione sit agendũ ↄ̃ te. Quã distinctionẽ ponit gl. latius. C. e. l. pe. † Quæro, q̃d si ñ ẽ appositũ tps, ĩtra qd̃ luere dẽat, qñ ego potero agere ↄ̃ te. Gl. d̃t hic, cũ diu stetit qd̃ ñ luit, ĩ d. l. pe. C. e. d̃t, si ẽ luitio facilis, & nõ vult luere, dic vt ibi.

ADDITIO.

Meno. Nunc Scripsi, consi. 128. nu. 15. circa med.

§. Si me. Culpa hoĩs ↄmodati cũ re, ↄmodatariũ nõ excusat, secus in dolo. h. Op. ad principiũ, ꝙ ↄmodatarius nõ tenet̃ de culpa istius nũcij missi cũ re. l. si mei cã. §. ↄmodatã. inf. eo. Sol. ĩtelligas hic, ꝙ ego ↄmodaui tibi seruũ cũ lãce, ñ tñ hoc acto. vt illa res esset in custodia serui: & ideo tu commodatarius teneris de culpa, si forte ille seruus non erat ita idoneus, qd̃ ei debuisset committi, alias si iam idoneus esset, commodatarius non esset in culpa. j̃. eo. l. cum qui. cũ l. seq. ad fi. Opp. ꝙ dolus serui non excuset commodatariũ. l. rẽ mihi. §. in exercitu. j̃. eo. Sol. hic de seruo cõmodato cum re, ibi de seruo commodantis, non commodato cum re.

1 *Custodis per appositionem, quando videatur remissa custodia.*
2 *Carceris custos non liberatur a custodia carcerati recommendati per potestatem, licet postea potestas miserit ad custodiam famulos.*
3 *Scholaris quando teneatur de custodia ronzini locati, si locans misit famulũ.*

§. Si de me. Appositio custodis facta ex post facto ñ remittit custodiã ei, cui res fuerat commodata, h. d. Opp † ꝙ p appõnẽ custodis, vr̃ remitti custodia. s̃. ea. l. ver. plane. Sol. ibi loqt̃, qñ custodẽ apposuit ab initio, hic qñ ex post facto. Ista solo vera est ĩ se, vt statim dicã, tñ nõ ↄgruit p̃cedenti. §. ibi. n. seruus nõ fuit appositus, vt custos, sed fuit ↄmodatus vna cũ re. Ista. n. lõge inter se differũt: nã ego possum ↄfidere de te magis, q̃ de seruo, seu famulo meo: & si ↄmodo famulũ, & argentum, non tñ p hoc famulũ p custode pono. Ita loquit̃ § p̃cedẽs. Scd̃o op. de l. si soluturus. j̃. de sol. de acq. pos. l. quorũdã. Sol. d̃t gl. ↄ̃ria loquunt̃ qñ custos fuit appositus ab initio, hic qñ ex post facto fuit appositus. Et s̃m hoc distin. Labeonis hic rep̃hendit̃ p Vlpianũ, & hęc opi. fuit Azo. Io. fuit ĩ ↄ̃ria opi. qd̃ p appõnẽ custodis indistincte videat̃ remissa custodia. Et istã opi. sequunt̃ qdã Mod. p l. si mei cã. j̃. e. Nec ob. ver. puto, q̃a nõ corrigit dictũ Labeonis, sed q̃a Labeo solũ de periculo tñ dit. & d̃ actione nil dixit, iõ p Vlp. supplet̃ ibi, ego puto, &c. Tu dic ꝙ ista ẽ veritas, qd̃ distinctio Labeonis corrigit̃ ẽt ĩquãtũ d̃t d̃ periculo, qd̃ p illud qd̃ dr̃ hic, nisi aliud noĩatim ↄuenit, &c. Sed apponere custodẽ non est noĩatim ↄuenire, ergo &c. Non ob. l. si mea cã §. 1. j̃. eo. & l. cũ q. in fi. q̃a ibi fuit appositus custos, & res ablata a ↄmodatario, & data custodi. vñ auferendo rẽ a ↄmodatario liberat̃ a custodia, imo a totali obl̃one, quasi res sit p̃fecte reddita. s̃. eo. l. 3. §. si reddita. Hic aũt fuit appositus custos, remanente re penes commodatarium. iõ nõ vr̃ remitti custodia. Licet. n. ego faciã custodire rẽ meã, non p hoc nego quin tu custodias, imo ẽt uolo te custodire. ita loqtur hic. Reassume ergo br̃. Aut famulus, a vel seruus ↄmodat̃ simul cũ re, aut apponit̃, vt custos. Primo casu serua distinctionẽ præcedentis. §. Scd̃o casu distingue. Aut custos fuit appositus ab initio, & vr̃ actum qd̃ cõmodatarius non teneatur de custodia. arg. l. si soluturus. j̃. de solu. & l. quarundam. & de iu. dot. l. si ego, §. dotis, & j̃. loc. l. dñs horreorũ. & nau. cau. stab. l. fi. §. 1. Aut fuit appositus ex postfacto, & tunc aut res remansit penes cõmodatarium, & nõ videtur

ADDITIO.

a Aut famulus. An per appositionam custodis, videatur remissa custodia, adde Bal. in l. ex diu. C. loc. & ibi etiam, an dominus teneatur ex mala custodia, &c.
Meno. Custodis. Iason cons. 136. nu. 2. lib. 1.

detur remissa custodia, vt hic. Aut penes eum non remansit, & vr remissa custodia. l. eum qui. §. fi. & l. si mea causa §. j. j. eo. facit ad id q. no. Cy. C. loc. l. ex diui. Et prædicta faciũt † ad qõnem. Præs recõ mendauit aliquem in carceribus postea dubitãs nunc familiam suã ad custodiam carceris: certe per appõnem custodis non vr remissa custodia cõmentariensi, vt si eum apud illũ cõmentar ensem in carcere remaneret: secus si fam lix crederetur. d. l. si mea cã §. j. inf. eo. † Item facit ad qõnem de locatore ronzini, qui cum ronzino misit famulum suum, verum per hoc scholari cõducenti videatur remissa custodia. Glo. vr dicere q. pp hoc non minus scholaris teneatur, vt §. vsuf. quemad. caue. l. pe. & ibi no. Die aut constat q. locauit famulum & ronzinum: non autem eum apposuit causa custodiæ, & tunc negligentia nuncii non excusat scholarem. dolus vero sic, vt §. prox. §. quod intellige antequam scholaris reddat ronzinum. Si. n. postquam ei reddidit, perit, non tenetur, d. l. si mea causa. §. 1. Aut constat quod eum misit vt custodẽ. & tũc q. a hoc fecit ab initio. scholaris non tenet de custodiã, vt patet ex prædictis, &c. Aut nihil apparet, sed locauit runzinum & famulum simpl r, & tunc in dubio nõ vr remissa custodia. d. l. pe. cum gl. §. vsufr. quemad. ca.

ADDITIONES.

a Ad quæstionem. No. quæstionem, & ad materiam vide, etiam Bar. in l. 1. §. quemadmodum. sup. de lib. agno. & Bal. in d. l. ex diui. C. loc.

b Famulum suum. Adde Bar. sup. e. l. 1. §. nunc videndum. in fi. & Bar. in l. 1 §. quemadmodum. sup. de lib. agno Bal. in l. eadem. C. loc. & Ang. in l. qui Romæ. §. Callimachus de ver. ob. & vide Bar in l. 1 quemadmodum sup. alleg.

1 Usus quando possit haberi pro parte.
2 Rem restitui in obligatione quando quilibet teneatur pro parte, & quando in solidum, & quando diuidua, & quando indiuidua. nu. 6.
3 L. si duo. in fi. infra. deposi. declaratio.
4 Quod idem sit dicere periculo communi, & communiter, & quilibet tenetur insolidum.
5 Reos duos constituendi in modo per ius Auth. nihil est immutatum, sed in modo conueniendi. & sic hic. §. non corrigitur.
7 Obligatio rem tradi, est indiuidua quo ad obligationem & solutionem.
8 Obligatio rẽ dari, est indiuidua quo ad obligationem & solutionẽ, & quare.
9 In obligationibus, quæ constituuntur ad reddendum certam speciem, qualiter plures teneantur.
10 Quod ammodo est nota improprietatis.
11 Plures quando teneantur insolidum, an & quando dicantur duo rei.
12 Prælationis beneficium, scilicet quod prius conueniatur ille, in quem pecunia peruenit, quando habeat locum in duobus reis.
13 Commodatarius qui egit, contra cõmodatarium pro re cõmodata deteriorata, uel furto per eum subtracta, quando poterit agere actione l. Aquil. & nu. 15.
14 Damnatus pro vulnere quando possit etiam puniri pro cicatrice, vel alia qualitate omissa, quæ augeret condemnationem.
16 Actio vna quando tollat aliam.
17 Correus quando conuenitur ex facto correi, quod dat cedi sibi actio, & in quantum. & nu. 19. an fiat cessio, etiam si non habeant beneficium diuisionis.
18 Fideiussoribus vnus ex pluribus quando conuenitur, semper debet sibi cedi actio contra principalem, & etiam contra alium fideiussorem.
20 Possessio ciuilis causat vsucapionem.
22 Emphyteuta & similes, dicuntur tantum naturaliter possidere.

§. Si duob. vehiculum.

In oblĩone primitiua, q̃ ad rei restõnẽ cõhitur, q. libet tenet pro parte q. a insolidũ ad eos puenire nõ pt. In oblĩone vero secũdaria, q̃ cõhit rõne doli vel culpæ, q. libet tenet insolidũ, q. a pro parte nõ pt delinquit: & si agit cõ vnũ ex facto alterius, ei actio cedi debet, q. a si cõ istum ageret, actio pro rata tolleret. h. d. Diuide, q. a primo q̃rit. quãr plures cõmodatarii obligentur oblĩone primitiua, q̃ cõhir ad rẽ restituendã. Scdo loqt, qualiter cõhatur oblo secũdaria rõne doli, vel culpæ, vtroq; delinquente. Tertio loqtur qñ vnus tñ deliquit. Secunda ibi, sed verius. Tertia in l. vnde q̃ritur. ver. sed si legis & q̃libet istarum partiũ subdiuiditur in plures, vt apparebit in positione casus. In hac parte primo ponit thema, & qõ est clara. † Sequitur ver. & ait. hinc arguit, q. non teneant insolidũ. & ponit tñ probationem minoris, vnde forma at gñ sic. Oblo, q̃ re cõhit nõ pt cõhi vltra q̃ res pueniat, vt C. de non nu. pe. l. cum vltra. Sed dñium vehiculi, vel possessio nõ põt puenire ad plures insolidum, sed pro parte, ergo non tenentur insolidum, sed pro parte. Seqtur ver. nec quẽ quã. hic rñdet cuidã obiectioni, q̃ fiebat cõ obiectionẽ prædictam, quã sic forma plures pñt eẽ dñi vnius fundi, sed nõ sunt dñi pro parte, q. a nulla pars est, quã quis possit dicere suam, ergo sunt dñi insolidum. Ad hoc rñdet Iurisconsultus, quod licet non sint dñi certæ partis, quæ possit ad oculum demonstrari, tamẽ sunt domini totius fundi pro parte indiuisa, q̃ non põt ad oculum demonstrari: pro parte ergo demonstrabili non sunt dñi insolidum, vide literã. Sequit ver. vsum aũt balnei. hic alleg. quod teneant insolidum, & forma argũ sic. In commodato conceditur vsus non dñiũ, vel possessio, sed vsus vnius rei potest esse apud plures insolidum. Nam platea ego vtor in solidum seu in totum. & tu in totum, & sic de singulis. Idem in balneo, vel portieu, & similibus, ergo plures cõmodatarii obligantur insolidum. h. d. non tñ ponit nisi probationem minoris propositionis. Sequit ver. verũ. hic Iurisc. rñdet ad arg proximẽ factũ, ex quo apparet declaratio quæstionis, seu eius determinatio, & dicit sic. Fateor q. platea, balneo, theatro, & aliis locis amplis, plures vti pñt insolidum, sed quæstio nostra pponitur in vehiculo paruo, in quo ego sed eo, tu non potes sedere, & sic plures insolidũ non pñt vti vehiculo, ergo remanet, q. nec rõne dñij, nec rõne possessionis, nec vsus plures tenent insolidũ. h. d. vide lr̃am. Sequitur ver. sed esse verius, hic incipit scd̃a pars principalis, in qua loquit de oblĩone scd̃ria rõne doli vel culpæ, in qua forma casum sic. Vidi, q. non obligantur insolidũ ad rem restituendã, sed in cõmodato, & locato cõhit negligentia, seu oblĩo negligentiæ, doli, vel culpæ, an ad istam tenebitur quilibet insolidũ vel pro parte? Rñ. Iurisc. Culpa & dolus non põt cõmitti in re pro parte nec diligentia põt adhiberi pro parte, & iõ in ista oblĩone, quilibet tenet insolidũ. h. d. Ex quo infert, q. erunt quo damnũ quasi duo rei debẽdi. Ex hoc sequitur aliud, q. vnius solo liberat alium. Itẽ ex prædictis sequitur aliud, q. vtrique cõpetit actio furti insolidum, quia vtriusque insolidum interest, & altero agente tollitur actio contra alterum. h. d. vsque ad l. vnde quæritur.

Sequitur lex, vnde quæritur.

In qua formatr vna qõ circa pmissa q̃ est clara, & quidã hñt in lr̃a, cõuenire, & quidã, cõueniri, q. libet lr̃a est bona, vt j. dicã. Sequit ver. sed & si leg. hic incipit tertia pars, in qua loquit. qñ vnus tñ deliquit, & diuidit in tres partes. Prima qñ cõuenit ille, qui non deliquit. Scd̃a qñ cõuenitur ille qui deliquit. Tertio ponit q̃dã limitatio pcedẽtis dicti. Scd̃a ibi, nã q. si. Tertia ibi, nisi forte. Casus in terminis est clarus, iõ videas per teipsum. Ad primũ dictũ opp. & vr q. vsus pro parte hẽri non possit, vt §. de vsu. & hab. l. vsus pars. Sol. † prout vsus refertur ad ius, non pt hẽri pro parte. Sed prout referi ad factũ, sic, vt hic. Ita dr gl. hoc non vr verũ, q. a hic iura incorporalia iudicant diuidua & indiuidua, fm ma teriã eius qd in ipso iure deducit, vt l. 4 §. Cato. de verb. obli. Si ergo ipse vsus tm factũ esset diuiduus eodẽ mõ esset respũ iuris. Dic ergo, aut vsus refert ad psonã, & tunc non põt in parte diuidi, vt in cõrio. Aut refert ad rem, & põt esse vsus partis rei. ita loquit hic. Opp. & vr, q. in parua re possit esse vsus pluriũ insolidũ, vt l. riparum. §. de re. diu. & j. de via pu l. viam publicam. Sol. fateor q. iuris permissione pt pmitti vsu. plurib. nõ tñ vtet q. libet insolidũ in re parua. Sed qñ vsus vnius per vsum alterius incõmodatur, est melior cõdõ occupãtis. l. 2. §. 1. j. ne qd in lo. publ. & hoc est in reb. publicis, de q. b. loqt hic. in reb. vero priuatis quãr plures pñt vti insolidum, dic vt l. si ædes. §. cõmu diu. & per Dyn. in c. in re cõi. extra de regu. iur. in 6.

V Enio Ad scd̃am partẽ. hic in ver. sed esse verius. dr, q. tenet insolidũ §. prox. dictũ est cõriũ, quare male. dr gl. q. dictũ est vsq; huc, est dictũ allegando. & in hoc ver. rñdet qõni, & hoc tãgit i 2. gl. huius §. super verbo, & ait &c. Veritas est, q. in prima parte loquũ de oblĩone primitiua, q̃ cõhitur ad rem restituendam, & ad illã rñdet, q. quilibet tenetur pro parte, vt est dictum. Hic loquit de oblĩone secundaria, q̃ cõhit rõne doli vel culpæ, & hoc statim declarabit in seq. cõrio. Opp. ad istum ver. & q. q. libet teneat pro parte, vt l. si duo. in fi. j. depoli. dicit glo. fateor q. quilibet tenetur insolidum ad rem restituendam: tñ si non restituit, ad interesse fit cõdemnatio pro parte tñ. vt in cõrio. videas gl. q̃ est difficilis, & in multis est sumpta ex summa Azo. C. eo. & ista est gl. super verbo, hẽbuntur. istud q. gl. dicit, q. ad rem restituendã quilibet tenet insolidũ est cõ principium huius §. vt dixi. Non. n. tenet insolidũ: nisi sit actum, vt dr hac ea. gl. in fi. & j. depo. l. 1. §. si apud duos. & ibi no. & est expressus tex. C. loc. l. si diuisa. & j. loc. l. cum apparebit. & l. eand. de duo. re. qd apparet, quia ista oblĩo ad rem restituendam diuiditur inter hr̃des pro hæreditaria portione, vt j. eo. l. 3. §. hæres. ergo eadem rõne diuidit inter plures cõmodatarios. Dic † ergo ad decĩonẽ d. l. si duo. quæ signat pro cõna, q. hic loquit de oblĩone secundaria, quæ cõhit rõne doli vel culpæ, quo casu quilibet tenet insolidũ vt hic. & in prima parte huius legis: in oblĩone vero primitiua ad rem restituendam quilibet tenetur pro parte, vt §. dictum est. tñ licet pro parte teneatur, pstatio partis non pstat liberationem, & sic est indiuidua quo ad solutionem d. l. si duo. Sed si perueniatur ad interesse, tunc erit diuidua, ẽr quo ad solonem, vt l. cõria. Opp. & vr q. in oblĩone secundaria quilibet teneat pro parte, vt j. eo. l. rem mihi. §. in exercitum. Sol. dicit gl. & bene, ibi fuit actum vt quilibet teneret pro parte. dixit. n. cõi periculo, vt ibi patet. † Ex qua gl. no. q. idem est dicere cõi periculo, & communiter quilibet teneatur pro parte. Vide istam glo. item opp. duo rei non constituuntur, nisi hoc agatur, vt in Auth. de duo. re. in princip. Glo. dicit, concedo q. ista lex esset hodie correcta: nec enim tenerentur vt duo rei, nisi hoc esset actum. ista glo. dicit † pessime, nam per aut. illam nil est immutatum in modo constituendi duos reos, sed solum in modo conueniendi, quia inductum est hodie beneficium diuisionis, vt plene dixi in l. 2. & l. reos, §. cum tab. de duo. re. & Doct. in auth hoc ita. C. de duo. re. vnde ista l. remanet incorrecta. Sed tenendo op. gl. quod corrigatur op. vt recitem glo. quia Auth. de duob. rer. loquitur de his, quæ diuidua sunt, quod patet.

ADDITIO.

a Quod non Dñi hic dicit, q. dñium non põt peruenire ad plures insolidũ, facit ad q. si cõcessum est prædiũ in emphyteusim Pe. & Mar. & cuilibet eorum insolidũ, quid importat, de quo per Bal. in l. 1. col. 2. q. C. qui non pot. par. Itẽ ista regulam intellige in dñio irreuocabiliter acq̃sito, secus si reuocabiliter, fm Bal. & Ang. per illũ tex. in l. si plurib. de leg. 1. qd est singulare fm eos, vide ibi Imo. in ver. circa p dicta dubitatur, &c. ¶De quo vide Bar. & quæ ibi post eum in l. si is qui pro emp. j. de vsuca. &c. Adde qñ est concessa emphyteusis Pet. & Io. & cuilibet eorum in solidum, qualiter intelligatur, Bal. cons. 29. 1. lib. & cons. 100. 3. lib.

patet, quia inducit bñficiũ diuisionis. Sed ista oblĩo rẽ restitui est indiuidua, quia pro parte solui nõ põt. d. l. si duo, ergo hic nihil immutatur. Sol. dicit gl. illud q̃ dr̃, q̃ oblĩo est indiuidua, est verum, si hoc actum sit, alĩs secus, ergo si simplr̃ promittitur, est diuidua. Et sic pt̃ corrigi per Aut. de duo. re. & in hoc residet gl. vide eã. Et sic vides, q̃ finis huius gl. ɔ̃dicat pricipio, & dr̃ verius hic, ꝓut se refert ad o-

6 blĩonẽ rẽ restitui. Nã diuidua † est quo ad oblĩonẽ, & indiuidua quo ad solonem, vt dixi. Sed ɔ̃ hoc op. de l. stipĩones non diuidunt. in prin. de ver. ob. vbi dr̃, q̃ ẽt ñ recipit diuisionẽ ipsa oblĩo, ꝓut loqt̃ de oblĩone rem tradi. Gl. hic, vt vidistis tenet, q̃ hic fuit actũ, q̃ qlibet teneretur insolidũ. Idẽ no. in l. 1. §. si apud duos. ĩ. depo. q̃ est diuinare, &

7 ɔ̃ illũ tex. Dic ergo, † q̃ oblĩo rem tradi est indiuidua quo ad solonẽ. & oblĩonẽ, sed obligatio rẽ restitui, est ĩdiuidua quo ad obli-

8 gatio. & indiuidua quo ad solutio. d. l. si duo. Rõ † q̃a oblĩo rẽ dari, est diuidua quo ad oblĩo. & solutionem, q̃a pt̃ q̃s p̃cise cõpelli ad dãdũ, vñ nõ pt̃ deueniri ad illud incõueniẽs, s. q̃ vnus soluat partẽ estimõnis, alter partẽ rei, creditore inuito. Oblĩo vero rẽ tradi, dr̃ indiuidua vtroque respectu. Rõ, q̃a in ea statim post morã succedit oblĩo ad interesse. d. l. stipĩones ñ diuidunt. & iõ si vnus traderet ptẽ, alter liberaret soluẽdo partem interesse, q̃ est absurdum l. in executione. §. ꝓ parte. de ver. ob. Sũt ẽt aliæ rõnes quare dicta oblĩo dr̃ ĩdiuidua vt dixi in d. l. stipĩones nõ diuid. sed oblĩo rẽ restitui, est tertia, rõne separata ab his, nã in ea pt̃ q̃s p̃cise cõpelli ad restituendũ, nec succedit oblĩo ad interesse, nisi cũ desijt posse restitui, vt l. in re furti. ĩ. de cõ. fur. & ibi dixi plenius in d. l. stipĩones non diuidunt. Vñ ex eo q̃ pñt p̃cise cõpelli ad restituẽdũ, dr̃ diuidua respectu oblĩonis. q̃a non põt deueniri ad illud incõueniẽs & ex eo q̃ re perẽpta, pt̃ succedere oblĩo ad interesse, dr̃ indiuidua respũ solonis. Et hoc dixi plenius in d. l. stipĩones non diuidunt. Op. & vr̃ q̃ in oblĩone sc̃daria nõ teneat̃ insolidũ, vt ĩ. depo. l. 1. §. si apud duos. Sol. hic loqt̃ qñ vterque deliquit. ibi qñ alter tm̃. Contra hoc op. de l. vñ qñt, ver. sed & si legis. ĩ. proxi. Sol. ibi alter tm̃ deliquit faciẽdo, sed & alius deliqui negligẽdo. Vñ quilibet pt̃ dici deliquisset, iõ quilibet teneĩ insolidum

9 vt ibi videbitis. Reassume † ergo bñ in istis oblĩonibus q̃ ɔ̃hunt ad reddendã certã ipẽm, quar̃ pl'es teneant̃. Aut loqueris ee pluribus principalibus, aut de plurib. hæredib. vnius principalis. Primo casu aut loq̃ns de oblĩone primitiua ad rẽ restituendã, & tũc quilibet tenetur ꝓ parte, nisi sit actũ q̃ insolidũ teneant̃, vt hic in prin. & C. lo. l. si diuisa. & ĩ. l. cũ apparebit. & de duo. re. l. eãdẽ, in prin. licet teneatur ꝓ parte, tñ solone partis nõ contingit liberatio. l. si duo. ĩ. dep. Si vero de oblĩone sc̃daria loq̃ris, & tũc aut ẽ actũ q̃ qlibet teneat̃ ꝓ parte, & tenebitur pro parte, vt d. l. rẽ mihi. §. in exercitu. ĩ. e. Aut quilibet teneaĩ insolidũ, & nõ ẽ dubiũ, q̃ teneatur insolidũ. d. l. eãdẽ in prin. Aut nihil est dictũ, & tũc aut ambo deliquerũt & q̃libet tenebitur insolidũ, quasi duo rei, vt hoc ver. Aut alter tm̃ deliquit, & ille solus teneĩ, vt dixi §. & dixi in d. l. si apud duos. ĩ. dep. Si vero loq̃ris de plurib. hr̃dib. vnius principalis, & tũc aut tenent̃ actione bonæ fidei, aut stricti iuris q̃ dic vt l. 3. §. hr̃s. ĩ. e. & hæc de oblĩone primitiua. De oblĩone vero sc̃daria dic, vt in d. l. 1. §. si apud duos. ĩ. de posi. & in d. l. si duo. in prin. e. ti. Circa prædicta dubitatur quare tex.

10 hic dicit. quodammõ duo rei habẽbũt, quia dictio, † quodãmõ. est nota im ꝓprietatis. Rñ. quia si expresse esset dictũ, quilibet teneret̃

11 insolidum, ẽt si vnus tm̃ deliquisset q̃ nõ est, vt mõ dixi. Itẽ dubitatur † an sp̃ cũ plures tenẽt̃ insolidũ. dicant̃ duo rei? Rñ. si tenenĩ insolidũ ex natura rei in oblĩone deducte, quia indiuidua, nõ dñr duo rei, nisi hoc sit actũ. l. rẽ hr̃ditariam. ĩ. de eu. & facit q̃ no. in l. si tñ hominẽ. ĩ. de ver. ob p gl. & Doc. & effectus est magnus, quia cum nõ sunt duo rei, nõ habebunt in eis locũ q̃ de duob. reis dñt, vide licet q̃ pactum factum vni ꝓsit alteri, & sic q̃ mora vnius nocet alteri, & si. Venio ad ver. & ambobus. & opp. Insti. de obl. quæ ex delic. na. §. ĩ de fullone. & C. de fur. l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. Sol. fateor q̃ hodie est in electione d̃ñi, vtrum velit agere ɔ̃ furem, vel cõmodatariũ. Venio ad l. & alterutro. & op. q̃ hic, ũ; vnus nõ pt̃ tollere actionẽ alterius. l. Stichum. in fi. de nouat. Solu. hic sunt quodammodo duo rei, cum quibus insolidũ ɔ̃petit actio ɔ̃ furem iõ vnus lã. tũn tollit actionẽ alterius. l. ex duobus. ĩ. de duo. re. Venio ad l. vnde q̃ritur. prout est in litera, conueniri. & op. sine actione nemo experitur. l. si pupillus. §. videamus. sup. de neg. gest. Sol. dicit glo. fateor, q̃ hic non poterit agere ille conuentus nisi sibi cessa actione. Item op. ãc l. fin. §. sed cum in sc̃dam. ĩ. alle. & ĩ. lo. l. is qui. Sol. dicit gl. concedo q̃ aget solum ad interesse suum, nõ ad penam. q̃ ille eaegit. & fm hoc adhuc te, quia actio cõmodati est illa, quæ eorũ. Itẽ opp. ad idem q̃ mõ dixi de l. si pig. ĩ. tit. 1. vbi ɔ̃ creditorẽ agit̃ ẽt ad pœnam. Sol. aliud in creditore q̃ in commodatario. & conductore. Rõ ibi patet sed ꝓut hic est lr̃a, cõueniri, cessant p̃dicta ɔ̃ria, & est siste ad hũc casum l. si dubitet̃. primo tñ. de fideiuss. Sed ɔ̃ istã literã

a op. hic dr̃, q̃ vnus ex reis hẽt bñficiũ q̃ cõueniatur prius alter, ad quem pecunia peruenit. ɔ̃ quia hoc bñficium hñt soli fideiussores per aut. p̃nte C. de fide. ul. non aũt ɔ̃petit duob. reis. Huius timore dicit Azo. fateor, q̃ illa lex, si dubitetur, loq̃tur in fideiussore, hic in

12 duob. reis, & fm hoc ista lr̃a, ɔ̃ueniri nõ est bona. Tu dic. † q̃d imo est bona. Et est sciẽdũ q̃ plures rei q̃nque ɔ̃stituunt̃ ex cõuentione & in illis pt̃ dicere verũ Azo. q̃nque constituunt̃ ex quadam necessitate; vt in pluribus tutorib. & tunc habẽt bñficiũ p̃lationis. Nã ille qui non gessit, põt repetere, vt prius ɔ̃ueniatur ille, qui gessit. Ita in ꝓposito. nã isti hac obligatione secundaria tenen̄t ex quadã necessitate, quia pro parte custodia adhiberi non põt. ĩ. dep. l. 1. §. si apud duos & æq̃parant̃ plurib. tutorib. vt ibi, merito hñt hoc beneficiũ, q̃ prius ɔ̃ueniat̃ alter, qui egit ɔ̃ furẽ. Vel dic, q̃ hoc bñficium sit gñale in oĩb duob. reis, vt si volo dicere, ɔ̃uenias prius correũ meũ, ad quẽ tota pecunia ɔ̃uenit meo periculo, q̃ possum audiri, vt hic, nec est aliquid quod repugnet. Nam ɔ̃ria loquuntur, qñ simplr̃ petebat diuidi, nec alium correũ conueniri, nec allegabat hoc, q̃ ad eum pecunia. vel res peruenisset. vel q̃ posset conueniri. & hoc tetigi in l. 3. §. vbi duo rei. ver. pro declaratione. de duob. reis.

Venio ad tertiã partẽ. s. ad versi. sed & si leg. Anteq̃ veniam ad ɔ̃ria, quia q̃õ formata in principio non soluitur, q̃ro an ɔ̃uento dẽt actio cedi? Glo. r̃ndet quod sic, & dr̃. q̃ cedet̃ actio legis Aquil. nõ aũt actio ɔ̃modati. quia ꝓprio noĩe cõuenit̃. Tu dic. q̃ ẽt actio ɔ̃modati poterit cedi, vt hac ea. l. in prin. ꝓut est lr̃a conuenire.

b Hoc p̃misso opp. & vr̃ q̃ factũ vnius alteri cõmodatario nõ noceat vt ĩ. e. l. ad eos. Duæ sunt solones. Prima, q̃ hic potuerit p̃cauere, ne

c alter socius hoc faceret, alias secus, vt in ɔ̃rio, & ĩ. lo. l. sed & de dãno. Alii dñt q̃ hic in dãno dato a socio, ibi ab extraneo. Hæc non est vera per l. mora. in fi. ĩ. de vsur. vñ tene primã. Opp. ad fi. legis nostræ

13 de l. qui seruũ §. fi. de act. & ob. vbi dr̃, † q̃ qui agit cõmodati. nõ pt̃ agere l. Aquil. in eo q̃d plus in repetitione 30. dierũ. So. quidam hñt ibi lr̃am affirmatiuã, & sic cõcordat cũ ista, tñ illa non est bona lr̃a, nec cõis, & hoc patet ex libris antiquis, quos ad hoc perscrutatus sũ, vñ remanet ɔ̃rium. Dñt quidã, hic loqui. de æquitate. ibi de rigore. fm hanc ista q̃ cõtinet æquitatẽ scriptã corrigeret illã. sed certe potius illa, tanq̃ posterior dẽt ẽt istã, tanq̃ anteriorẽ corrigere. nec patet q̃ æquitas magis mouerit Iurisc. hic, q̃ ibi. Vñ alii dñt q̃ ibi loquitur qñ in sc̃da non est plus, q̃ in prima. sed hoc nihil est dicere. Sed ibi ponit̃ pro cõstanti, q̃ ẽt si esset plus, nũ durat. et. Vñ alii, vt Io. dñt. q̃ hic pt̃ agi l. Aquil. in eo, q̃ plus est, quia creuit per infiationẽ, ibi nõ pt̃ agi in eo, q̃ plus est ex repetitione 30. dierũ, & hanc opi. tenet Pet. q̃ opi. põt esse vera. Vñ quidã dñt. q̃ rõ est. quia illud, q̃ crescit per inficiationẽ, venit iure actionis. illud q̃d crescit ex repetit. 30. dierũ, venit offõ iu. merito non põt durare, principali sublato, vt l. centum Capuæ. ĩ. de eo, q̃ cert. lo. hoc est falsum quia totũ venit iure actionis expressa dispõn: l. Aquil. l. 2. ad l. Aquil. & l. si seruus seruũ. §. tertio aũt capite. eo. tit. Sed rõnem verã do vobis ego, qñ agitur in eo, q̃ plus est pp inficiationẽ, vr̃ agi ex nouo capĩo, s. quia negauit, de quo i primo iudicio cum actum fuit cõmodati, nulla est facta mentio, merito põt agi. C. d iud. l. licet. sed qñ agit̃ ad id, q̃ venit ex repeti. 30. dierũ, agitur ex eodẽ facto nullo superaddito, vñ non vr̃ posse agi. l. si cũ tibi. C. de iud. ita intelligant̃ d. l. si seruus. Et sic intelligendo, hæc lex

14 tacit, imo vr̃ quasi casus illius q̃õnis. Si aliquis est punitus de eo, q̃ aliquem percussisset. nec est facta mentio de cicatrice. an possit iterũ procedi ex eo, q̃ in pœna plus est per cicatricẽ, & idẽ in qualitatib. lr̃ib. Hanc q̃. plene examinaui in l. Senatus censuit. de accus. Alii dicunt, q̃ hic p actionẽ cõmodati consecutus est medietatẽ, aliã medietatẽ cõsequi poterit actione cõmo. vel l. Aqui. &c. Ista est vera in

15 se p d. l. centũ Capuæ. in fi. tñ diuinatio est, vñ alii soluunt, vt iste vers. nisi forte, referatur ad primũ casum h' §. s. qñ agit̃ ɔ̃ illũ, q̃ non deliq̃t, q̃a tũc licet soluat, tñ non liberat delinquentẽ, nisi respũ eius, q̃d soluit. & ista ẽt põt esse vera, tñ facit violentiã lr̃æ. Vñ quidã alii moderni legunt istã l. aliter, vt dicamus sic, nisi forte quis dixerit, subaudi, & male, & q̃d ĩ. sequit̃ in fi. q̃ hr̃e vr̃ rõnem, subaudi. vt socio debeat cedi, actio ɔ̃ cõsociũ ex cuius facto conuenit̃, & sic tñ. ad q̃ positã in prin. huius §. & fm hoc cõcordat cũ l. ɔ̃. s. cum l. qui seruũ. in fi. ĩ. de ac. & ob. ĩ. alle. & fm hoc esset in ɔ̃rium casus illius q̃ q̃ stati proxime dixi q̃ pp qualitatẽ non possit procedi de nouo, tñ ɔ̃rium est verum, vt dixi in d. l. Senatus. Et hanc lect. tenent Dy. ĩ. de oper. no. nun. l. in prouinciali. in dist. magna. Hanc ẽt tenet Nico. Mat. & Ric. Mal. quæ põt esse vera. si dicamus, q̃ loquatur de eo, q̃ plus est ex repetitione 30 dierum. Secus si intelligis de eo, q̃ plus est pp negationẽ, vt s. vidistis fm Io. & Pet. Sed dices tu, q̃uo pp negat. or. em potest de nouo agi, cum non sit negatum. non. n. est actum l. Aq. Respon. actio l. Aqui. non tollitur per præcedentem solutionẽ ipso iure, sed ope excep. vt sup. de in rem l. duob. §. colonus. Et ista excep. non impedit li. cont. ideo poterit esse q̃ in nouo iudicio l. Aquil. ille negabit & ideo in eo, q̃ crescit per istam negationem, fiet condemnatio Simile. C. de non nu. pec. auth. ɔ̃ qui propriam. Item posses m dicere quare in eo, q̃ plus est ex repetitione 30. dierum non potest agi

16 cum vna actio non tollat aliam nisi in eo, in quo concurrunt. vt l. 1. inf. vi bo. rap. & inf. arb. fur. cæsa. l. 1. Sol. dicit Dyn. in d. l. in prouinc

in

ADDITIONES.

a Contra istam literam op. Vel dicas, q̃ hoc beneficium sit generale. Idem tenet Barto. in l. 3. ver. 6. quære. & ver. 7. quaro de duob. reis. & ibi alii, pro qua l. ponit Bar. esse tex. in l. cum in plures. §. vestimenta inf. lo. ibi vide, & q̃ no. Bar. in l. bona. de iu. fi. & in l. quia poterat ad t. inf. ad Treb. Adde q̃ si substituo aliquem meo periculo, & ipse in aliquo deficit, suo defectu, non teneor. l. ad similitudinẽ. & ibi Bal. C. de epis. & cler. & ad Bar. hic, adde casum sing. in d. l. cum in plures. §. uestimenta. inf. lo. & ibi uide Bar. Item in eo. ver. an ex duob. reis ille sit primo excutiendus ad quem pecunia peruenit. vide tex. no. & sing. & ibi Bar. in l. cum in plures. §. vestimenta. inf. lo. &c. Adde an primo sit excutiendus ille, ad quem pecu. peruenit, Rom. consi. 114.

b Factum unius. Vide per Ang. et Imo. in l. 3. §. Cato. de uer. ob.

c Alter socius. Adde quod idem tenet Ang. in l. 4. §. Cato. et ibi Imo. de ver. obl.

m dist. magna. q dictæ leges loquantur, qñ sunt plures actiones eiusdē gñis, quia q̄libet ex delicto nascitur, q declaf plenius in l. 1. §. dixerit aliqs, de pub. Sed qñ sunt diuersi gñis, qa vna ex ɔ̄ctu. alia ex delicto. tunc hēt locū hic §. & hæc sufficiunt ꝑ nunc q̄tum ad hāc materiam. Quæro, dr̄ hic, q dēt cedi actio, q̄rit̄ in q̄tum dēt cedi? Rñ.
17 in quantū quis cōuenitur ex facto correi, dēt sibi cedi actio ɔ̄ correū sed in quantum quis ɔuenitur ex facto suo, non dēt sibi cedi actio ɔ̄ aliū. hic est casus hic. & illud qd̄ hic dr̄ in istis, qui sunt quodāmodo duo rei, intelligas vẽr in nib. reis, licet secus sit in fideiussorib. vt dicit gl. C. de fideiuss. dicta auth. p̄nte. Quid est hoc, q dicit, aliud in fide-
18 iussore? R. ñde. quia † semꝑ dēt cedi actio ɔ̄ principalem, & ɔ̄ fideiussorem. dicta auth. p̄nte. & l. cū alter. C. de fideiuss. quia semꝑ cōuenit ex facto alterius ille, qui vere est fideiussor, vnde nō est adhibenda illa distinctio, an ex facto suo, an ex facto correi, licet improprie dicaf qñque fideiussor ēt qui in rē suam interced t, l. fideiuss. cum l. seq. ʃ. de pac. Subdit gl. sed in reis Idem dico, si tales erant, vt possit cōuentus postulare, vt diuidatur actio ad exemplū pluriū mandatorū. ĩ. de fideiuss. l. si fideiuss. §. idem tñd. t & l. fideiuss. Hanc gl. allegant q dā.
19 † q ita demū inter correos fit cessio, si hñt bñficium diuisionis, & iō si renunciauerint bñficio diuisionis, non hñt beneficium cessionis, ſm hanc gl. iō eā reprehendunt qa renunciatio in vno bñficio non tollit aliud. l. si domus. ʃ. de ser. vrb. præd. ita refert Cyn. de duob. reis. in l. 1. in 2. q. Ita ēt recitaui vobis ĩ. de sol. l. Modest nus. q̄ reprehēsio vera est si hoc mō gl. intelligimus. Sed forte noluit hoc dicere. Dixit .n. ʃ. quod fideiuss fiet indistincte cessio, non habita distinctione an ex facto suo. an correi conueniat. Idem dt gl. in duob. reis q hñt beneficium diuisionis, vt quatenus soluit pro alio correo, hoc est pro illa parte, pro qua ille poterat conueniri, illo beneficio diuisionis opposito, indistincte cedatur actio, q pōt esse verum, nec pōt creditor dicere illi reo conuento, q tota pecunia peruenit ad te. Tñ si reus vellet bñficium diuisionis opponere, ab ipsius partis petitione eum remoueret. Sumus expediti de oib. istis gl. restat gl. magna, q̄ tractat materiam possessionis q̄ non expediretur bene in quinque dic bus. De ea dic, vt dixi in l. 1. in prin. de acqu pos. & in l. 3. §. ex contrario & in l. clam ꝑ ssidere. §. qui ad nund. eo tit. Vltimo, tu inuenis no. ex hac gl. magna cir. prin. q ciuilis † possessio est illa. quę causat vsucap. Ex me
20 dio huius no. qui sint illi, qui dicantur † tantum naturaliter posside-
21 re, & dicit quod est emphyteuta, & similes.
a

ADDITIO

a Emphyteuta. Vide plenius gl. et Bar. in l. 3. §. ex contrario. de acq pos.

LEX IX.

Nemo. Seipsam summat. No. secundum literam, prout habetur accommodando.

LEX X.

Eum qui. Ex vsu, ad quem res accummodatur, quis non obligatur, nisi sit inixta culpa. h.d.

§. Si rem. contractus innominati iudicantur ſm naturam ɔ̄ctus nominati. cum adiciuntur. h.d. In tex. ibi, & custodiam. si habes. & bene est. sed si habes, etiam, dic. q includit simile in commodato. No. quod dixi in summario, facit ĩ. depoli. l. 1. §. si quis seruum. & l. si gratuitam. §. 1. inf. de præscr. ver.

ADDITIO.

a Si rem. Idem tenet Bar. in l. eum proponas in de dolo.

1 *Cōmodata res quæ remittitur ꝑ cōmodatarium, si pe it, cuius periculo perit.*
2 *Personarum ex qualit te perpenditur, an sit actum quod commodatarius rē commodata n reportet.*
3 *Commodata res si detur nuncio commodantis, & perit, quādo commodatarius teneatur.*
4 *Nuncio sine literis non creditur.*
5 *N ncio publico non habenti signum quando creditur.*
6 *Nuncio portanti literas creditur, remissiue.*

a **§. Sed & si dum.** Si res perit culpa nuncii referentis, perit periculo dni, si eum misit, alias periculo commodatarii, si nūciū malū elegit, idē si nūcii dolo perierit. h. d. Hic hēmus videre tria. Primo an ille, qui perdidit, dēat probare se sine dolo, & culpa sua amisisse, an vero ille, qui agit, q dic vt dicā in l. si ɔ tus ex argētarius. §. fi. ʃ. de eden. & in l. si creditor. C.
1 d pig. act. † Scd̄o est vidēdū, si res perit culpa. vel dolo nūcii cui pe
b reat. Glo. distinguit † hic optime melius q̄ alibi. Aut fuit actum, vt
† per te ipsum referres, & tūc eo ipso, q remittis per aliū, es in culpa, ar. l. si ꝑcuratorē. § si tutores. ĩ. man. Aut nō fuit actū, & tūc aut fuit culpa in el. gēdo nūcium, & perit periculo remittentis, vt hic, ibi, si vero, &c. Et intellige culpam ſm nām ɔ̄ctus, vt hic patet. Aut non fuit in culpa, & tunc nō tenef, vt hic, & l. argētū. ĩ. e. Aut dubitaf,
2 vtrum † sit actum, vel nō, vt ꝑ seipsum reportet, & tūc ex qualitate ꝑsonarū, & rei hoc ꝑpendet, & ex eo, q ɔsuetū est, vt l. vel vniuersorum. ĩ. n. & l. plenū. §. equitii. ʃ. de vsu & hab. & l. ɔtinuus. §. cū ita. de ver. obl. Sic debet intelligi gl. hic posita. & ĩ. ꝑ soc. l. nō ob. cam.
3 Tertio est vidēdū † de nūcio. ꝑ mittit ab eo, cui dēt referri, & hic aduerte. Aut cōstat, q ille erat nūcius dñi mittētis, & tūc est diligēter aduertēdum, aut mittebat eū vt sibi traderet, & statim tradēs est excusatus, vt hic. Aut mittebat cū, vt ipsum moneret, vt rē commodatam remitteret, nō tñ dicebat, q ꝑ eū, & tunc tradēs nō est excusatus. Aut dubitatur, vtrum esset nūcius vel nō: & tūc aut dñs ɔsueuerat talem nunciū destinare ad hoc, & tūc certe p̄t ei credere q s, quod sit eius nuncius. l. fi. ĩ. quod cum eo. & l. si quis seruo. & l. fugitiuus. ĩ. de sol. Aut nō consueuerat mettere ad hoc, & nō dēt quis ei credere sine literis, & qui credit, imputet sibi. l. qui hoiem. §. si nul. lo. ĩ. de sol. & de eo per quē fac. erit. l. 1. §. 1. & ʃ. de fur. l. si quis vxori. §. apud Labeonem, & sic vult sentire hic glo. & hoc est qd̄ tenet
4 Inn. sinō † credēdum nuncio sine literis. extra de offi. deleg. c. pru-
c dentiam. Hoc ēt facit, † q non sit credendum nuncio publico, seu
5 præconi, nisi portet biretum rubeum in capite, vt mos est, tamen
6 in hoc s. de nuncio publico standum est consuetudini. Quid, si † nūcius portar literas credentiæ, scilicet tali latori præsentiū in his, quę dixerit, dabitis plenam fidem. Et materiam istam plene dico in l. Lucius. ĩ. de fideiuss. facit. l. vbicunque. §. plane. de interrog. actio.

ADDITIONES.

a Pom. Sed & si dum. Limita, vt per Ias. in l. 1. ff. de eo per quem fac. erit. Adde omnino quæ dixi post glo. in l. si fructa. §. si iam fuerint. de dun.
b Cu pereat. Adde omnino quæ dixi post glo. in l. si fructa. §. si iam fuerint de dun. Et quando quis teneatur de mala custodia, vide in l. ex insc. & l. argentum. inf. e. Et quando quis teneatur de mala custodia, vide in l. ex insc. & l. argentum. inf. e. Et ibi dixi maxime per Bal. C. locati. & per Bal. in l. dominus horreorum. inf. lo. Et ibi dixi maxime per Bal. C. locati. Adde, quid si pecunia pereat culpa nuncii portantis illam ad creditorem. Bal. consi. 426. lib. 3. & quando quis teneatur de mala custodia, consil. 326.
Meno. Marsil. sing. 430. Boer. q. 182. nu. 2. 3.
Clau. D. distinguit. Vide etiam Bar. in l. si quis vxori. §. apud Labeonem. infra de fur. vbi scripsi.
c Sine literis. Non creditur nuncio, si nō portat literas, vel sine bireto rubeo in capite. Adde Bar. in l. prohibitū. C. de iure fi. libr. 10. & no. in l. 1. §. cura. sup. de off. præfec. vrb. & in extrauag. ad reprim. in verbo, per nuncium, & in verbo, per literas. & quod ipse no. sup. de const. pec. in l. qui autem, & in dicta extrauag. ad reprimendum. in ver. per literas. Adde, vt plene per ipsum in c. cum parati. extra, de appel. & an nuncio iurato credatur, Pau. de Ca. consi. 327.

LEX XIII.

Si is, qui commodatum.

§. Si quem quæstum. Ad eum, ad quem periculum rei non pertinet, cōmodum non spectabit. h.d. Opp. & vr, q lucrum non sit suum, cuius est periculum, qa si quis alteri alienā rē locauit, committit furtū, & sic e us est periculum, vt ʃ. eo. l. si vt certo. §. interdum. §. idem denique. Sol. dicit gl. hæc regula procedit, quando ad aliquem pertinet periculum ex natura contractus, secus si ex culpa sua. Vel dic ſm Ric. Mal. q hic nō commisit furtum. Nam ille, qui accepit rē experiendam, potest alteri locare. hoc. n. est de experientia, vnde videtur vti ad eum vsum, ad quem commodata est. ʃ. eo. l. eum qui. in prin.

§. Si libero. Error in iure consecutiuo non impedit actionē oriri ex contractu, sicut nec error in iure, vel in facto antecedēte impedit ɔdōnē oriri extra id, q agitur. h.d. op. q non habeat locū actio mādati, vt l. at qui natura. §. libero. ʃ. de ne. gest. Sol. Aut ille, cui mādatur putabat se liberū, & habet locum directa Aut putabat se seruum, & hēt locū vtilis, qa ex necessitate facit. Quæro pro declaratione text. quæ dr̄ia est inter casum huius. §. & casum. q adducitur ad probōnē, s. de indebito soluto. Rñ. in primo casu nullus erat error in facto circa ipsum ɔ̄ctū, sed erat error in iure consecutiuo ex ipso ɔ̄ctu, non. n putabat oblonem oriri. In scd̄o casu erat error in scō, vel in iure, ex quo cābatur solō, & sic erat error in antecedente. Item ita error in ɔ̄nte. non. n. putabat obligationem oriri, & tamen oritur. ergo multo magis in primo casu.

LEX XIIII.

Si seruus. Ex eodem scō duæ actiones ɔtrariæ pōt oriri diuersis respectib. h.d. Op. de l. 1 C. de fur. Sol. nō impeditur natiuitas, vt hic, sed exercitiū sic, vt l. ɔ̄ria. Rō. qa istæ actiones non ɔ̄riant in origine. Nā furtū fit respū dñi, cōmodatū respū ɔ̄ctus celebrari cū seruo. Sed ɔ̄riantur in exercitio, nam exercitium est dñi tm̄ vñ si agit commodati, approbat ɔ̄ctum, si agit furti reprobat. Sed approbat, & reprobar sunt omnino cōtraria, ergo &c.

LEX XV.

1 *Trado conuentus non potest referre quæstionem dominij.*
2 *Depositarius, commodatarius, creditor, conductor, & similes, quando possint referre quęstionem dominij.*
3 *Commodatarius si non restituit ratione harum legum, vtrum ęstimabitur res vel possessio, quæ pertinebat ad c mmodantem.*

a **Commodare.** Qui conuenit ex ɔ̄ctu, nō pōt referre qōnē dñii. h.d. Quæro, qd si hñs cām me ex aliquo ɔ̄ctu ɔuenit re iudi. an possit referri mihi qō dñii? Gul. dicebat, quod Irner. antiquus gl. dicit ɔ̄rium, & b. Ad ɔ̄ria rñde per ordinem, vt in glo. fallit † in ꝑdone, qui si ɔueniatur vendicatione,
1 nō potest referre qō. dñii. l. si qs emptionis. §. sed hæc sup illis. C. de
2 præscr. 10. ann. Op. quia depositarius. ɔmodatarius, b creditor, cōdu
b ctor. & sites p̄nt referre qō. dñii ĩ. depo. l. qui rē. C. loc. l. qui rem propriam. Sol. Aut ego vnlo agenti ex ɔ̄ctu opponere excep. dicendo, tu non es dñs: aut dicēdo, q alius est dñs, aut dicēdo, q ipse, qui ɔuenitur, est dñs. Primo casu nō possum, vt hic, & ĩ. de pi. act. l. si pignore. §. si prædo. Aut ego volo opponere, q alius est dñs, & tūc nō possum.

ADDITIONES.

a Pom. Causam. Vide Bar. in simili. consi. 1. vol. 1. Bar. in l. iudex. ff de mino.
b Depositarios, commodatarius. No Bar. in l. rem alienam. inf. de pig. act. & ibi dixi & vide omnino Bar. in l. qui rem. C. loc.
Meno. Soc. iun. consi. 128. nu. 15. lib. 2.

a ſum.ª d.l.ſi rē.qa licet alius ſit dñs,tñ ꝯtus ꝯſiſtit ēt in re aliena:ſe eus ſi dñiū alterius impediret ꝯtū,& ꝑ ꝯñs actionē & oblonē, vt in mutuo,ꝙ nō ꝯſiſtit i re aliena,vt ſ.ſi cer.pe l.2.§.in mutui aūt datione.fac.t l.cū ſeruū.cū gl.C.de ſer.fug. Aut reus vult dicere ꝙ ipſe dñs, vel vt ꝓprius loquar,qđ ipſe erat dñs tpe ꝯtus, & tunc

b hæc exceptio pt opponi,ᵇ ll.ꝯnis. Rō, qa dñiū recipiētis impedit tales ꝯtus celebrari, merito actione ex eo ꝯtu nō pōt agi. Sed ſi agit ꝯdōne ex l.ſi qs ꝯductinis.C.loc.dēret añ oia reſtituere poſſeſſionē,& poſtea de dnio litigare,q̄ lex ꝓprie hēt locū in ꝯtu locationis,& ꝯductinis & directa, ſed vtilis hēt locum ēt in aliis ꝯtibus ꝯſimil.vt ibi no.ꝑ gl.& Doc. Idē dico,ſi ageretur ad poſſeſſio-

3 nem cōdōne triticaria.l.j.& 2.ſ.de tri. Quæro ſi cōmodatarius †

c rōne harum legum non reſtituit, vtrū æſtimabitur res, vel poſſeſſio,q̄ pertinebat ad cōmodāte? Rñ. ſi non reſtituitur ꝑ dolū iuratur in litē.l.3.§.in hac.ſ.eo.Si vero non eſt locus illi iuro,tunc ęſtimabitur res,nō poſſeſſio.l.nō ab re.C.vñ vi.& l.ꝯductores.C.loc. Secus,ſi eſſet ſine delicto,qa tūc æſtimaretur ſolū poſſeſſio q̄ ꝑtinebat ad actorē,vt l.ſi duo.in fi.vti poſſ.Huius rō pt eſſe,quia qñ agitur ex ꝯtu,bona fides contractus hoc exigit,ne domino referas quæſtionem,quæ ratio ceſſat,quando agitur ex delicto.

ADDITIONES.

a Non poſſum.Ratio,quando agenti poſſit opponi exceptio dominij, vide latius ꝑ Bar.in l.ſi alienā.ſol.mat.& ibi per Bal. dicentem, ꝙ qñ agitur actione perſonali, aut loquimur,qñ agitur ex quaſi contractu,& remittit ad no.in l.indebiti. §.ſed & ſi nummis.ſ.de cond.ind.Aut agitur ex maleficio,vel quaſi,& remittit ſe ad no. in l.& ideo.§.Neratius.de cond.fur.Sed quādo agitur ex cōtractu,dicit ipſe,Aut dñiū eſt cā validitatis cōtractus,vt in mutuo. Aut eſt cā nullitatis, vt in emptione rei ſuæ. Aut ecōtra,cōtractus eſt cā dñij,vt eſt cōtractus emptionis rei,& hoc vltimo caſu dicit,ꝙ non pōt opponi exceptio dñij tertij,niſi emineat ex ēta in limine cōtractus,vt l.pe.§.fi.de reſcin.vend.In aliis dubiis dic ut per Bar.in d.l.ſi alienam.ſed Io.ibi addit,ꝙ licet,forte admittatur in quaſi cōtractu exceptio dñii tertii,in d.§.ſed & ſi nummis.admittetur tñ forte exceptio dñij proprij conuenti, arg.l.bona fides.j.depo.Sed ego in hoc dubito ꝑꝑ tex.in l.ſi quis cōdonis. & qđ no.per gl.& Bar.C.loca.& ꝙ no.Bart.hic,& in l.ei a quo. de vſuc. vbi conducens opponebat exceptionem proprij dñij cōtra locatorem agentem cōdōne ex lege, & ſic extra id,ꝙ erat actum in locatione, ex quodam quaſi cōtractu agebat, & tñ nō admittitur exceptio proprij dñij conuenti.& quod in d.l.ſi qs cōductinis ageretur ex quaſi cōtractu,hoc ſentit expſsè Bar.in d.l.ſi alienam in prin.ibi aut ex ea quæ deſcendebat ex quodam quaſi cotractu extra id qđ agitur, ut cōdōne indebiti,uel ſine cā,&c.iuncto eo qđ ipſe idē dicit in ea l.in, ſecundo caſu principali,qñ agit extra,&c.Et ſic per prædicta credo op.Io.non eſſe veram,cum nihil obſtet ad prædicta,l.bona fides.alle.ꝑ eum.Iſtis adde quæ no.Bar.in l.legata.ff.de adm.leg.vtrum autem ſi ego ago cōtra authorem meum, puta cōtra venditorē. an ipſe poterit mihi opponere,quod non erat dominus.Gl.no.in l.cum res. C.de prob.tenet qđ nonquam ibi ſequitur Bar.& Bal.& ſ.dictis adde no.per Bal. in l. nec creditores.C.de pig.act. Et adde no.in l.cum res. alleg. & uide Pau.de Caſt. hic in fi.adde Pau.de Caſt.conſi.3.

b Poteſt opponi.Ego contra hoc ponderaui caſum in l.pen.ver. in rem, & ibi Bar. & Bal.C.depo.cui minime pōt reſponderi,& ſic Bar.& Doc.ſunt ſibiipſi cōtrarii. Rue.Nota hanc CONTRARIETATEM.

c Alus cōtractibus.Idem eſt in his perſonis, quæ alio nomine tenentur in aliis nō, quia ceſſaret rō,qa per denegatōnē reſtōnis vñr ſpoliare agentem,quæ fuit propria ratio illius l.ut per Dy.in d.c.qui ad agēdum.de reg.iu.in 6.& per Cy.in l. 2.C.ſi cer.pet.Facit tex.no.in l.ſi mulier.§.qui poſſeſſionem.ſ.quod me.tau. quē alleg.Bal.in d.l.ſi alienam.ſol.mat.& adde Dy.in l.interdicto.poſt gl.j.de vi,& vi ar.& contra ea,quæ dicit Bar.hic de delicto,facit d.l.ſi mulier.nec tex.in d.l.conductores.loquitur,quando locator non erat dominus.

LEX XVIJ.

In cōmodato. Pactū,ne veniat dolus futurus,nō valet. h.d.De hoc dic vt ſ.de pact.l.ſi vnus.§. illud nulla.& infra de libe.lega.l.Aurelius.§.Caio.

1 *Directæ actiones,& contrariæ,ex quibus contractibus oriantur.*

2 *In actione contraria,an veniat dolus,vel culpa.*

a §.Contraria. Actiones ꝯriæ pñt ꝑ ꝓrīcipr intentari, ſicut directę.h d.Quæro,† ex qb ꝯtib.oriūtur a directę,& ea qb.ꝯrię Gl.dicit plene in l.ꝯſenſu.de act.& ob.dic vt ibi.Tñ q̄ſū ad ꝓpoſitū,dic ſic.Qñq; nomē ꝯtus variat ex parte ꝯhētiū,vt in emptione.& vend.locatione,& ꝯduct & ſimil.tunc ex vtraq; parte oritur directa ſm nomē ſuū.Qñq; nomen ꝯtus non variatur,nec nomē ꝯhentium,vel quaſi ꝯhētiū.vt in ſocietate, & tūc idē qa ex vtraq; parte orit directa,ꝓ ſocio. Qñq; non variatur nomē ꝯtus ſed nomē ꝯhētiū vel quaſi:tūc ſi quidē hæc variatio contingit,quia nomē deſcēdit a noīe,vt in commodato, depoſito, & mādato:nā ex utraq; parte eſt idē nomē ꝯtus, ſed variatur nomen ꝯhentiū, qa vnus appellat deponēs,alter depoſitarius, vnus mandans alius mandatarius,tūc actio variat in directam, & ꝯriā. Directa competit ei,qui hēt nomen ꝓpriū,& ꝯria cōpetit ei, qui hēt nomē deriuatum,vt hic,& videbitis j. man. & depoſi. ꝑ totū. Qñq; nomē ꝯhentiū variat aūt q̄ per hāc deriuationē, vt in ꝯtu pignoris,qa nomē ꝯtus eſt idē ex vtraq; parte,licet nomen ꝯhentiū diuerſificat,qa unus vocat creditor,alter debitor.Idem in ꝯtu dotis,qa nomē ꝯtus dotis ex vtraq; pte nō uariatur,ſed vnus uocatur maritus, alia vxor.Idē i ꝯtu tutelæ, vel quaſi tutelæ, & iſto caſu variatur ſiſr ꝑ directā,& ꝯriā,vt ſ.ti.j.l.j.& l.tutor.§.ꝯriā.& ꝯrio iudicio tutelæ,ꝑ totū.In dote ꝓbatur in l.oīno.j.de impen. & ibi dixi.licet gl.aūt ſentiat,& ꝯpetit directa ei, cuius eſt res tpe ꝯtus,ſu ꝑ qua ꝯtrahitur:alij ꝯpetit ꝯtraria,vt dd.ll.& ꝑ hoc dico,ꝙ poſita actione ex emphyteuſi.vel ex feudo,de qb.diai ſ.de ꝯd.ex le,l.j.variabitur i directā,& ꝯriā,ut directa ꝯpetat dño, ꝯria emphyteutæ vel feudatario. Quæro vtrū in hac ꝯria iuretur in litē? Rñ.vt

2 dixi in l.in actionib.ſ.de in litē iuran. Quæro vtrū in ꝯtra veniat dolus,& culpa,ſicut in principali? Rñ ſi ꝯtus celebrat gr̃a vtriuſque,idē eſſet in vna,qđ in alia. Sed ſi ꝯtus celebratur gratia vnius tm̄, tunc non eſt idē, quia ceſſat ratio, vt j.eo.l.in reb.§.item qui ſciens.& l.pe.Et hoc dico plene in l.quod Nerua,j.depoſiti.

ADDITIO.

a Contractibus oriontur.Per Bal.in l.curatoris.C.de neg.geſt.

§.Si ex facto. Oblone ſecundaria quilibet ex hrdib. tenetur inſolidū,licet ſit hæres ex parte,ſ.facit j.depo.l.ſi duo.Quæro,ſi agitur ad rei reſtitutionem ꝙ eſt conſilium agentis,vt poſſit eſſe certus vtrum conſequatur rē, vel ęſtimationē?Rñ.qđ oēs hæredes ſimul litigare coguntur,vt j.de ædi.edi.l.qđ ſi nolit.§ ſi plures. Præterea,ſi ageretur ꝯ vnum,ſolutio partis non pareret liberationem,donec ab alio ſoluatur,vel totum intereſſe,vel alia pars tota.l.ſi non ſortem.§.ſi centum ſ.de condi. inde.& l.ſi duo.j depo.& de verb.obl.l.in executione.§ pro parte.

1 *Contractus ab initio ſunt voluntatis,ex poſt facto neceſſitatis.*

2 *Commodatum a precario in quo differat. Et rationem diuerſitatis habes,i u.5.*

3 *Commodatur equus ſi mihi,vt vadam ad villam, ineſt tacite tempus, intra qđ poſſum ire,& redire.*

4 *Libellus quomodo formetur in precario,& quomodo in commodato.*

6 *Commodatum repetam,ſi finitum eſt tempus, in quo re commod tauti poteras abſque tua culpa,& non uſus fuiſti.*

7 *Inſtrumētū publ cū pōt ſcribi in tabulis de ligno, & in chartis de papyro.*

a §.Sicut. ª Si cōmodans non patit cōmodatariū vti re ad eū vſum,ad quē eſt cōmodata, ꝯria cōmodati tenetur. h d.Primo ꝑmittit q̄dā ꝑambula ad deciſionem qōnis. Scdo eā determinat Scda ibi,gerit,& inde dēt ſumi caſus in terminis. No.ꝙ

1 ꝯtus†ab initio ſunt volūtatis,ea poſt facto neceſſitatis. No.tex.in fi.adiuuari quippe nos bñficio,&c.Op j depo.l.j.§.pen Sol. aliud in depoſito,ꝙ totum fit gr̃a ꝓcedentis,vñ ei licet mutare voluntatem,ſi vult:aliud in cōmodato ꝙ fit gratia recipientis tm̄.Op.de l. j & de l.cū ꝑcario.ff.de ꝑca.Sol.Aliud in ꝑcario, aliud in cōmoda

2 to.Et vt videamus rōnē,oportet videre,in quo differt†commoda-

b tū a ꝑcario. ᵇ Gl.hic.in ver.nō eſt offiīi & in l.j.cir.prin j. de ꝑca. dicit ꝙ ꝯmodatū dat ad certū vſum, ꝑcariū dat ad uſum incertū. Quod intellige,qñ dat ad certū vſum litato certo tpe expreſsè,uel

3 tacitè Si.n.cōmodo†equum,ut uadas ad uillā,ineſt tacitè tps intra quod poſſis ire,& redire de uilla,ut l.3.§.ſi qs ita ſtipulatur, iūcta gl in uer.agit.j.de eo ꝙ cer.lo.Si.n.daretur ad certū uſum nō litato certo tpe tacitè,uel expſsè,tūc eſſet ꝑcariū,& poſſet reuocari ad uoluntatē dñi.l.Lucius.j de do.& ibi dixi.tāgit ꝑ Doc,in l.a. C e.

4 Ex hoc ſcias,in qua † actione dēs formare libellum Nam ſi miſiſti pro libro meo,uel pro equo,ut cōmodarem tibi nulla adiecta cauſa, tūc dēt agi interdicto illo de ꝑcario. Sed ſi adieciſſes certā cām vt librū ad corrigēdū,uel equū ad equitandū ad uillā,& ſim.tunc

5 dēt agi ꝯmodati,finito uſu Ea ꝑdictis†apparet rō diuerſitatis. nam cum precariū datur,nō determinato uſu, ſi nō poſſet reuocari ad dñi uolūtatē,uideret ꝓprietas inutilis,qđ eſt abſurdum,ut l.3.§.ne tm̄ in uniuerſum.ſ de uſuf.Quæ rō ceſſat i ꝯmodato. qđ āt ueniat

6 in ꝑcario,dic ut l.q̄ſuū.j de ꝑc. Quæro qđ ſi finitū†eſt tps, quo potuiſti ꝑficere uſū ad quē ꝯmodaui,abſq. culpa tua, quia forte fuiſti infirmus,an poſſim repetere ꝯmodatū? Gl.dicit.ꝙ ſic,ne iſte caſus noceat ꝯmodāti,q certat de dāno uitādo, & ꝑſit ꝯmodatario q certat de lucro captādo.l.ſtellā.ſ.de ꝯſt.pec,facit l.ſi uno.§.item cū qdā.j.loc. Venio a duer.ut accidit & op.de l.tutori. C.de neg.

7 gc.Sol.ut ibi,& dixi in l.ſi pupilli §.fi.ſ.de ne.ge. Vlt ex hoc uer.ergo,†no.ar.ut ualeat inſtrm publicū, ſi ſcribat in tabulis de ligno,

c uel in chartis de papyro.Pro hoc j.de bon.poſ ſecundum tab.l.j.

ADDITIONES.

a Sicut.Quid in mutuo, ſi mutuam tibi ad certum uſum, an anteq̄ ſit facta in illum uſum conuerſio, repeti poſſit.Bal.ꝙ nō,in l.2.C.eo.per gl.in d.l.ſi pœnā.de verb. obl.& uide Bal.in l.3.C.eo.qñ dicatur commodatum ad certum uſum, & quando dicatur uſus finitus,& quod no.Bar.in l.ſi pœnam,præallegata.

b A precario.Idem tenet Bar.in l.a.ſi cer.pet.& adde illis glo.hic alleg.in l.contractus de re iu.adde Bal.in l.2.C.eo.& dixit Bal.in l.fi.C.de comp.ꝙ precariū magis accedit commodato,quam depoſito.Ita dicit ibi in 4 oppo.

c Inſtrumentū publicum.Valet inſtrm in tabolis de ligno,vel de papyro. Vide Speso ti.de inſt.edi.§.inſtrm uer.item quod eſt ſcriptum.ꝑ Ant.in c.1.de fi.inſtr.& ibi quid ſi in tabulis eourneis,vel æneis,vide Bar.in d.l.1.in prin.de bon.poſſ. ſecun. tab.& ꝙ ualet inſtrm in chartis de papyro,& in qualibet alia materia, eſt text. & ibi Bal.in l.donatio,C.de don.& hic adde tex.in l.quoniam indignum.in fi.de teſ. & ibi Bar.& Bal.ibi in fi.Quid in chartis raſis,vide in l.chartæ,de bon.poſ.ſecun. tab.& quod ibi Bar.limitat.Sal.in d.l.quoniam.& ibi etiam per Ang. adde, quod ſcriptura publica poſſit fieri in papyro,Bal.con.44.1.lib.

1 *Creditor in centum,de centum an poſſit petere viginti quinque.*

2 *Et debitor poteſt excipere,quod tota ſumma petatur, ſi iudicis iuriſdictio hoc patiatur.*

a §.Duabus. ª Ex plurib.rebus ſeparatis pt peti una,nō aūt certa pars unius corporis.h d. Op. de l. ſi ſer-

r uus.§.bouc.ſ.de ꝯd.fur.dic ut ibi.Quæro,ſi dēs mihi cēſū,an poſſim

ADDITIONES.

a Pom,Duab.Vide Alex.in l.ſi mihi,& tibi in gl.in uer.non poſſe. de lega. Meno.Didac.lib.3.variar.reſolut.cap.15.nu.7.

sim petere 25. de illis centum. Rn. sine dubio possum petere, vt l. cum quędam puella. in fi. s. de iurisd. om. iu. nec petam 25. tanq. debita, sed tanq. ea centum debitis, vt l. scire debemus. & ibi per glo. inf. de verb. obl. Sed dubium est, † an debitor possit dicere, volo quod petas totu simul, ne destringas me in plura iudicia. Gul. dicit, q. potest hoc dicere, argu. s. de proc. l. nõ tn. & l. plane. s. fam. erc. & s. de quibus reb. ad eundem iud. l. 1. & 2. Facit j. de exerci. l. ne in plures. & l. quod si nolit. §. si plures. j. de ædil. edi. quod videtur verum, si iudicis iurisdictio hoc patiatur, alias secus, vt d. l. cum quædam. in fi.

ADDITIO.

a De illis centum. Adde quæ no. per Bal. in l. quidã existimauerũt. si cer. pet. & Bar. in l. nõ est nouũ. in fi. inf. de act. emp. & vide et Bart. in d. l. quidã existimauerũt. Ang. & Io. de Imo. & Bal. in l. 1. inf. de acq. hær. Et adde q. Bald. et tenuit, q. ille libellus sustineri. Ita dicit ipse in l. 1. inf. de acq. hær. cuius cõtrariũ ipsemet tenuit in l. si mihi & tibi, p. illã gl. ibi, de leg. 1. Tu teneas, q. dicit Bar. hic, & in l. scire de verb. obl. Et no. Bar. in c. cũ M. Ferrarien. de cõst. adde q. no. Bar. Pro quo uide, q. no. voluit Ion. in c. cũ M. Ferrarien. de cõst. adde q. no. Bar. Pro quo uide, q. no. voluit Ion. in d. l. cũ quẽdã puella. tñ Doc. tenẽt contra Bar. in l. pro. §. si mihi plures. de iurisd. om. & Ang. in d. l. cũ quẽdã puella. tñ Doc. tenẽt contra Bar. io vide Io. de Imo. in d. l. scire debemus. qui conatur cũ sustinere cõtra alios, & adde q. statim dicã & no. Bar. in l. nõ est nouũ. in fi. inf. de act. emp. & vide Bar. in auth. at q. semel. C. de prob. Et ex hac opi. Bar. limitatur text. Inst. de act. §. minus. vbi ẽt probat cũ gl. sua, q. si de centũ, q̃ mihi promisisti, petij decẽ corã vno iudice. & obtinui, vel succubui, & postea velim residuũ petere corã alio cõpetenti iudice, vel in alia, cõpetit tibi exceptio declinatoria, q. a nõ teneris respondere, nisi corã illo iudice primo, q. tene menti, quia forte prima facies dixisset cõtrariũ. & adde no. Inst. de act. §. si quis agẽs. & adde q. no. voluit Bar. in auth. at qui semel. de prob. & sing. Bal. ibi. & post eum Io. de Imo. in l. si mihi, de leg. 1. Et p. cũdẽ in l. 1. in fi. de acq. hær. per Bal. no. in l. edita in repe. Paduana. in ver. nunc vid. an. de cumul. necess. de eden. p. Bal. Ang. Sal. in l. cũ quẽdam sup. de iu. om. iud. p. Pau. de Ca. in d. l. si idẽ cũ eodẽ, eo. tit. p. Bal. Pau. de Cast. Ro. in l. si idem cum eodem in prin. de iu. om. iud. per Bar. Ang. & Imo in d. l. scire debemus. de ver. ob. & p. eundem Bart. in l. si vnus. §. si cum nihil. de pac. & l. si ex toto. §. fi. de leg. 1. p. Bart. & Bal. in l. ult. fi. C. de duo. re. per Bar. in l. prætor. §. si mihi plures, ad fi. inf. de in ius. & aliqd per Ang. & p. illum text. in l. age cum Geminiano. C. de transa. & per Bar. in l. cum quẽdam puella. de iur. omn. iud. per Bal. in d. l. cum quẽdam. quid autẽ si actor pot consequi intentionem suã faciendo duo iudicia, & illud idẽ pt. cõsequi uno iudicio, u. de Cy. in l. quod ipe, & ibi Bal. in fi. C. test. mil. & hic adde qd. no. voluit Bar. in d. auth. at qui semel, & ibi sing. Bal. et post cũ Imo. in præall. l. si mihi, et tibi. in prin. per Bal. Ang. et Sal. in d. l. cum quẽdam. in fi. adde ẽt quod Bar. tenet, quod ẽt iste libellus sustetaretur. Ita dicit ipse in d. l. 1. inf. de acq. pos. cuius cõtrariũ ipsemet tenet in d. l. mihi et tibi, per gl. ibi Bar. secutus opi. Pet. tenet, q. talis libellus non sustentaret. Tu teneas quod no. Bar. hic, et in d. l. scire debemus p. id, quod no. Io. in d. c. cũ Ferra. et adde q. no. Bar. in d. §. si mihi plures ad fi. et Ang. in l. cum quædam puella. Aliqui tñ Doc. tenuerũt cum Bart. idem vide Imo. in d. l. scire debemus, qui conatur ipsum sustinere. Sed cõtra illã opi. Bar. q. actor nõ cogatur ẽt reo opponente, petere tota cẽtũ, facit tex. in l. ait tñ § aliud. inf. iud. sol. vbi dicit tex. q. si sunt plures hæredes creditoris, nõ coguntur p. vnũ iudicium gaie, imo quilibet pot agere. Qd secus est in hæredibus rei, q. a per vnũ tenent oẽs defendere. Et sic apparet, q. diuã est in creditore, & reo, & clarũ est, q. ex persona hæredis condõ obl. onis non immutatur, l. 2. de verb. obl. & sic, si creditor tenetur petere tota cẽtũ, hĩs sit cogeret, vt d. §. aliud. Sed ad hoc pot rñderi, & ideo considera, & tene opi. Bar. per q̃ multum limitatur cautela, quam ipse ponit in d. auth. at qui semel, in fi. & ibi dixi. C. de proba. Item per hoc et iam multum limitatur tex. Inst. de act. §. si minus, vbi probatur cum gl. sua, quod sit de centũ, &c. Adde tu vltra prad. dicta Maria. Soc. in c. dilectis. art. 15 q. 2. de libel obl.

1 *Tres actiones competunt illi, qui soluit æstimationem rei commodatæ, quę reuersa postea est ad dominum.*

2 *Alternatiuorum quoad actionem electio est actoris, quo ad solutionem rei, ante litem contestatam.*

3 *Culpa quando æstimetur.*

§. Rem commodatam. Actio commodati ɔtraria cõpetit, vt dominus reddat rem in sui prĩstẽ reuersam, vel æstimõnẽ acceptã. h. d. No. qd a ista actio competit alternatiue ad duo. Sed q̃ro, cuius erit electio, a Glo. hic disputat. finaliter tenet, q. sit in electione eius, qui accepit, 1 reddere q. vult. Tu dic clarius, vt dicebat † do. Iac. tres sunt actiones, quæ ɔpetunt huic, q. soluit æstimõnem. s. actio ex ɔtu, & hæc datur alternatiue ad duo, vt hic. Itẽ cõ dõ sine cã. & ista datur p̃ se ad repetendam pecuniã datã, vt l. si fullo. s. de cõd. sine cã. Item est rei vendicatio, vt s. de rei ven. l. vendicatio. l. si culpa. Sed in actioni 2 bus † electio est actoris, vt j. de trib. l. q. in hæredem. §. eligere. Rei vero est electio quid soluat ante li. cont. vt l. 3. cir. prin. ver. gñaliter s. de eo, quod cer. lo. Vñ quãcunque actionẽ intẽtet ante li. cõt. dñs poterit eligere q. vult: post li. contest. cogetur s̃m naturam actionis intentatæ vel rem, si intentat actionẽ in rem, vel æstimationem, si intentat condictionem sine causa. Sed si intentatur actio ex eo contractu poterit soluere quam vult, vt hic, sicut in alijs obligationib. alternatiuis. l. eum qui certarum. j. de verb. obl. Vltimo no. fi. huius b gl. vbi h.e tñ. non res, sed culpa fuit æstimata, quod est notãdum, 3 quando agitur actione ex eo contractu. Secus si ageretur rei vendicatione. Dixi in l. si fullo. alleg. licet Dy. aliter sentiat in c. pro possessore. extra, de reg. iur. lib. 6.

ADDITIONES.

a Electio. Sed Fulg. in l. si fullo. sup. de cõd. sine cau. tenuit, q. eius est electio in rebus cuius est in actione, per tex. no. in l. si seruus legatus §. cum homo, de leg. 1.

b In fi. huius gl. Vide Imo. in l. 1. §. fi. ver. ei et quintum, infra pro empt.

LEX XVIII.

1 *Culpa leuissima est, nõ facere illud, quod diligẽtissimus paterfamilias faceret.*

In rebus. Commodatarius tenetur de leuissima culpa, si ipsius gratia fuerit commodatum, non de casu, nisi culpa præcedat: sed si vtriusque gratia fuerit commodatum, tenetur solum de dolo, & leui. h. d. Not. quod leuissima † culpa dicitur non facere illud, quod diligentissimus paterfamilias faceret. De quo dic vt dixi in l. quod Nerua. infra deposi.

§. Siue autem. Pro culpa commissa in faciendo competit actio ex eo contractu, & l. Aquilia. hoc dic. t.

1 *Expensas paruas factas circa rem commodatam commodatarius non repetit.*

2 *Modicum non curatur.*

§. Possunt. a Expensas alimentorũ, vel valetudinis † paruas, commodatarius non repetit, b secus in magnis, h. d. No. istum casum & no. non † esse curandum de modico, de quo per Dy. in l. si proprietarius. de dam. infec.

ADDITIONES.

a Possunt. Inducitur iste tex. ad quæstionem de eo, qui fecit expensas in equo commodato. de quo vide Bar. in l. diuortio. § impendia. sol. mat. Quid in famulo, uide Bar. & in l. si dotem. §. finautem in fæuissimo, sol. mat. & in l. legatis. j. de al. & cib. leg. & quid in potestate, an debeat præstare medicinas iudici, uide Bart. & quod dixi in l. legatis.

b Pom. Non repetit. Vide Pan. in c. 1. de cler. ægrot.

1 *Vitiosam tradens rem tenetur ad interesse.*

§. Item qui. † Commodans tenet de vitio rei, si sciens fuit. h. d. Opp. & vr̃ q. ẽt ignorans teneaẽ, quia in ɔmodato uenit leuissima culpa, vt s. e. l. si vt certo. §. nũc videndũ. Sol. ibi loqtur ex parte cõmodatarij, cuius gr̃a celebratus est ɔtus. hic ea parte cõmodãtis. merito nõ teneẽ, nisi de dolo, subaudi, & lata culpa, ut dixi in l. qd Nerua. j. depo. Opp. de l. sed addes. §. 1. j. lo. & de l. teneẽ. §. sed si vas. j. de ac emp. dt gl. aliud in seruo vẽdito, & locato, vt in ɔtrijs: aliud in cõmodato, ut hic. Tu vero † distin- 1 guas: qñq. res traditẽ ex tali ɔtu, ex quo dñs transfert dñiũ, & non dñs vsucapiẽdi ɔdõnẽ, vt i emp. & ven. & sim tũc si tradit rẽ vitiosam sciẽter, teneẽ ad interesse, ẽt extra rẽ. si tradit ignorãter, tenetur ad interesse. vel quãto minoris q. dic ut l. Iulia. j. de ac. emp. & d. §. sed si uas. in l. teneẽ. eo. ti. Qñq. traditur ex tali ɔtu, ex quo non transfert dñium, & tũc qñq. recipiẽs exhibet suũ officiũ gratiose a gratia dantis, vt in depositario, & mãdatario, & hic distingues depositum a mandato nam deponẽs de omni interesse tenetur. j. de fur. l. seruus cõis. §. qd vero. Nã cũ gr̃a ipsius ɔtus celebrat, tenetur de leuissima, nec pot negari, quin io culpa aliquali fuerit trab dendo rẽ vitiosam, ut d. §. qd uero. In mandato b uero distingue, Aut procuratori, seu mãdatori pot aliqua culpa imputari, & tunc in nullo teneẽ dñs. Aut non pot imputari culpa, & tũc aut ei fuit mandatũ de certo emendo: & tunc de omni interesse teneẽ dñs, sicut in deposito. Aut de incerto, & tunc aut dñs potuit eum certiorare, & teneẽ in totũ. Aut non potuit, & nõ teneẽ, nisi ut rẽ p noxa relinquat, si est res q̃ possit noxã cõmittere ut j. mand. l. inter cãs. §. si cũ seruũ. & d. l. seruus. §. qd uero. j. de fur. Si uero celebratur ɔtractus gr̃a recipiẽtis tñ, vt in cõmodato, & tunc aut dñs fuit sciẽs, & teneẽ in totũ, ut hic, Aut nõ. & nõ teneẽ, nisi ut p noxa dimittat, si pt noxã ɔmittere illa res, ut j. e. l. pe. Aut ɔtractus celebratur gr̃a utriusque, ut locatio, & conductio: & tunc distingue uas vitiosum ab alijs reb. uitiosis. d. l. sed addes. j. loc. quod dic ut ibi.

ADDITIONES.

a Distingue. Adde Bar. in l. 5. C. de sen quæ pro eo quod inter. & de qua culpa teneatur procurator, vide late Bar. in l. quod Nerua. in 9. q. j. deposi.

b In mandato. Tu vero distingue late per Bar. in repe. l. quod Nerua. in 2. q. prin.

1 *Iudicio contrario quod potest peti, potest in compensationem deduci.*

2 *Compensationem de viginti quæ tibi debeo, si mihi agenti ad decem, opponis, non condemnabor in alys decem, nisi agatur per viam reconuentionis.*

§. Quod autem. Qd † pt ɔ̃rio a iudicio peti, pt in ɔpẽsationem deduci. h. d. Hic est casus vnius qõnis, tu petis † a me decẽ, oppono ɔpẽsationẽ de viginti q̃ mihi dẽs, iudex absoluet me a decẽ petitis. sed vtrũ in residuis decẽ ɔdẽnabit te in eodẽ iudicio. Gl. dicit, q. nõ, nisi agaẽ p modũ reconuẽtionis, ut no in l. cũ Papinianus. in a. gl C. de sen. & Gul. hic.

ADDITIO.

a Contrario. Adde Bal. in l. si tutores. C. de compen. Bal. idem quod hic in l. cum Papinianus. in ver. item compensatio. C. de sen. & idem Pau. de Cast. hic, & pro hoc alle. c. cum dilectus. de ord. cog.

LEX XIX.

Ad eos. De damno dato a tertio non tenetur commodatarius, vel conductor.

LEX XX.

a **Argentum.** a Si res culpa nuncij perdatur, perit periculo domini, si remittens non fuit in culpa malæ electionis. h. d. De hoc dic ut supra eo. l. eum, qui. in fi.

ADDITIO.

Meno. Adde q. soluens collectas officiali, qui eas deinde aufugiendo abstulit liberatur, Corset. sing. suo in verbo, collectam. incipit, si soluatur.

a Argentum. Hanc legem limita, & intellige in spẽ, non in gñe s̃m Ange. no. in l. si ita. §. si iam tuetur. de dam. inse. & ibi dicit post Bar. Et adde an ista lex habeat locum vbicunq; ego sæpius miseram famulum pro libro meo, postea una die sine mandato venit ad iu pro libro, & aufugit, an ego teneat, vide in l. cuicunque. §. sed & cum fullo. in apost. antiquorum. j. de iti. & ideo dicunt Doc. in l. 1. C. depo. & ibi Bal. & Cano. in l. 1. de commodato, quod furtum factum a coniuncto uel famulo, & simili reputatur casus fortuitus, arg. istius legis, & uide in d. l. cum qui §. fi. s. eo ubi Bar. & no. q. nuncius, licet sit pauper, si tamen non erat malę famæ, non dicitur eligens esse in culpa. l. suspectum. & ibi Bar. de suspe. tut. Adde an furtum factum a famulo reputetur casus fortuitus, Bal. consi. 89. lib. 2.

LEX

LEX XXI.

Rem mihi. Postquam quis est ꝯdemnatus commodati directa, poterit agere ꝯmodati ꝯtria. h.d. Opp. de l. si fullo. §. de ꝯd. sine ca. Sol. dicit gl. fateor q̃ habet locum actio commodati, vt hic, & ẽt sine cã condõ, vt ibi. hoc non placet, quia ibi agẽdo ꝯdõne sine cã, non impugno sñiam, q̃a ex post facto deuenit ad non cãm. Sed hic agendo sine cã ꝯdõne, impugnarem sñiam, nam hrẽm necesse dicere iustam cãm fuisse iniustam tpe sñiæ, ideo peto q̃ hẽt locum actio cõmodati, vt tex. h.d. per quam nõ dico ꝯ sñiam, sed peto interesse meum per actionem commodati ꝯtriam. Itẽ opp. C. de cond. indc. l. 1. & ff. mand. l. si fideiuss. §. in omnib. Sol. dicit glo. fateor, q̃ hic non competit condictio indebiti, quia solutum est authoritate sententiæ, & sic concordat, vt in glo. Vel aliter hic sententia fuit nulla, quia lata ex falsis instrumentis. sed hoc non est verum, vt dicam in l. ii prætor. §. Marcellus. sup. de iud.

§. In exercitu. Dolus serui non præiudicat commodanti, licet pro hoc noxaliter teneantur. h.d.

LEX XXIII.

a **Si commodauero.** Si re vtatur cõmodatarius ad eũ vsum, ad quem cõmodata est, & pereat sine culpa commodatarii, commodatarius non tenetur. h.d.

ADDITIO.

Pom. Si commodauero. Vide Fel. in c. audiris. de præscr.

De pignoratitia actione. *Rub.*

Dictum est sup. de quibusdam actionib. personalibus, verum quia pignoratitia est actio etiã personalis sicut aliæ, ideo de ea ponit hic in tractatu personalium. q̃ no. ff. in tractatu de pign. Ibi enim tractatur de actione hypothecæ, quæ est realis. l. pignus. inf. de pignorib. Et quæ sit differentia inter hypothecariam, & pignoratitiam, ponit gl. in 1. const. Digestorum. §. tertii. dic vt ibi.

LEX PRIMA.

1 *Pignus nudo consensu contrahitur, etiam si alia res tradatur.*
2 *Error in materia pignoris non impedit constitutionem.*
3 *Dictio, præter, quando ponatur inclusiue. & nu. 7.*
4 *Pignus prætorium & conuentionale, quomodo differunt.*
5 *Debitor in pignore prætorio, debito sublato habet pignoratitiam vtilem, sicut in conuentionali.*
6 *Error in nomine quando vitiet contractum.*

1 **PIgnus** Pignus † nudo consensu ꝯhitur, etiã si alia res
2 tradatur. & † error in mã pignoris constõnẽ non impedit. h.d. Primo pmittit vnũ dictũ. Scdo ex eo infert ad forsonem qõnis. Tertio format aliam q. & soluit. Scda ibi, si agitur. Tertia ibi, si quis tñ. No. q̃ dixi in
3 in summario. Not. hic in fi. q̃ † dictio, præter, ponitur inclusiue, &c. * Idem de dictione, vsque, intellige. Circa tñ istam dictionem vsque, diuersæ dantur regulæ, siue opiniones. Nam dñt quidam, q̃ dictio vsque, si sit in lege posita sumitur inclusiue. Huius rõ est, ne lex sit incerta. C. de don. l. sancimus. in prin. C. de sac. san. eccl. l. illud. q̃. C. de nouo Cod. cõpo. const. 1. §. quib. Et hoc est verum, nisi ꝯrietas, vel inconuenientia sequeret̃, tunc sumeret̃ exclusiue, vt ff. an p aliũ cau. app. l. 1. §. sed & si ea. iuncta l. absentem. §. aduersus. ad fi. ff. de pœnis. & l. meminisse. in prin. de off. procons. Idem si sit apposita in vlt. voluntate. de leg. 3. l. patronus. §. Sempronio. iuncta gl. ibi in ver. vsq; nisi aliud appareat ex ꝯtu nato e vlt. voluntate. de leg. 1. l. filiusfam. §. si libertus. iuncta gl. in ver. vsque. Idem si a ꝯhentib. rõne prædicta, nisi aliud appareret ex magnitudine pretii, vel rei, q̃ venditur, vt ff. de leg. 2. l. qui solidum. §. 1. & q̃ no. ff. de superfi. l. 1. §. 1. de mulo. l. cũ in fundo. §. vxor. vel alias in verbis in ꝯtu appositis, vt si promitto tibi decem qualibet die pro carnib. vsque ad diem veneris, apparet q̃ illa dictio vsque, aliqñ est determinatiua tpis, & tunc rõne tpis includit, ar. ff. de cond. & dem. l. 4. §. fi. Aliqñ est determinatiua rei, vel loci. & tunc res vel locus, circa quẽ apponitur hæc dictio, vsque, erat sub noĩatione casuum prius noĩatorũ, & tunc includit. Aut non erat sub noĩatione casuum prius noĩatorum, & tunc proprie excludit, vt si vendam fundũ vsque ad viam publicam. vel si dicam vsque ad talẽ arborem. Quia si erat mea arbor, vr̃ includi, si aliena, tũc nõ. ff. de ꝯh. emp. l. l tera. & de le. 3. l. patronus. §. Sempronio. Aut erat dubium an esset sub ordinatione casuum prius noĩatorum, & tunc serua, q̃ si sit odium includere, excludat, si sit fauor includere, includat tunc arg. ff. an per alium cau. app. l. 1. §. vbi. vsque ad relegationẽ. ff. de lib. & posth. l. cum quidam In dubio aũt dicerem arborem cõem arg. §. cõmu. diuid. arbor. & l. pro regione, de acq. re. do. * Ad primũ opp. mtur, iura realia solo ꝯsensu non constituuntur sine tradõne. C. de pac. l. tradõnib. §. de vsufr. l. 3. § 1. & l. si partẽ. in princ. quemad. ser. amit. Sol. spãle est in pignore, vt hic, & l. si tibi. §. de pignore, & ibi no. §. de pac. rõ, quip modici præiudicii est. Similis rõ in l. fi. C. q̃ res
† pig. obl. pos. † Contra hoc facit a l. qui aũt. §. 1. ff. de const. pec. Sol. ibi
a quis promisit pignus se daturum, & non declarauit spẽm, vñ non po
b test intelligi pignus ꝯstitutum in genere vt videbitis not. in hac l. in pen. glo. Secus si certa spẽs fuisset expressa, quia tunc statim fuisset
c constitutum pignus, sm Gul. Nunc intro gl. magnã. c & op. de l. non est mirum. ff. e. vbi requiritur tradõ. Sol. ibi loquit̃ in pignore p̃torio, hic in pignore ꝯuctionali. Et hinc sumpta occasione gl. ponit dñiam
4 inter pignus prætorium, & ꝯuentionale, q̃ glo. vide, & signa. Vt tñ dic clarius, & latius q̃ pignus ꝯuentionale a p̃torio differt. primo in mõ constituendi, nã conuentionale solo consensu ꝯhitur, prætorium vero tradõne. d. l. non est mirum. In casu tñ non req̃rit̃ tradõ. l. cum vnus. §. fi. cũ l. seq. ff. de bo. auth. iu. pos. Itẽ in bonis in notis vniformiter ꝯstituit̃ p̃toriũ pignus, sicut in bonis maioris. l. apud Iulia. §. 1. q. ex cau. in pos. ea. & l. si minor. de bo. auth. iud. pos. q̃ secus est in conuentionali. Nã immobilia non pñt obl̃ari sine decreto. Itẽ differunt in effectu acquisitionis respũ creditoris. Nam in conuentionali facta tradõne transit possessio, vt l. serui noĩe. ff. de vsuc. & l. qui pign. ff. de acq. pos. & l. 1. §. per seruũ corporali pignori. e. ti. & no. in l. cum notissimi. § 1. C. de præscr. 30. an. Secus est in p̃torio pignore, vt not. in l. 3. in fi. ff. de acq. poss. Et ex hoc sequit̃ alia dñia, q̃ in cõuectionali creditor hẽt vtile possessoriũ, secus in p̃torio. l. si duo. §. creditores. ff. vti poss. Itẽ in cõuentionali, q̃ prior est tpe, potior est iure, secus in prætorio. Quod dic, vt l. cũ vnus. de bon. auth. iu. pos. & l. si iure. ff. qui po. i pi. ha. Quilibet tñ creditor hẽt hypothecariã, & in hoc conueniunt. l. 1. & 2. C. de præt. p. g. Itẽ conuentionale nõ põt recuperari, nisi soluto debito, vt l. si rẽ. §. oĩs. ff. e. sed p̃torium statim cum venit ad defendendũ, vt in auth. ei q̃ iurat. de bo. auth. iu. poss. q̃ dic, vt l. si pecuniæ. in fi. & vt in po. leg. dixi in l. cũ qui. ff. de pri. cred. Tetigi vobis in l. his ꝯñr. §. si filius. §. la. erc. Itẽ differunt q̃a in conuentionali creditor hẽt pignoratitiam ꝯtriã q̃ secus est in prætorio, vt dicit gl. q̃ non puto verũ, vt statim dicã. Tertio differunt in effectu respũ debitoris. Nam in conuentionali venit dolus, lata, & leuis cu pa. l. si vt certo. §. nunc videndum. §. ti. 1. In p̃torio vero venit dolus, & lata tñ. l. prætor. §. est
5 præterea. ff. de bo. auth. iu. poss. An aũt † debitor hẽat pignoratitiam actionem in p̃torio, debito sublato, sicut in conuentionali, põt dubitari. Veritas est, q̃ hẽat vtilem l. is. cui § q̃ri poterit. ff. vt in poss. le. Et
d ead. rõne puto, q̃ competat creditori pignoratitia ꝯtria per illam l. Ad qđ facit q̃ no. Ia. de Are. in l. vtique. de dã. inf. licet inter creditorẽ, & debitorẽ in pignore prætorio, prodita sit actio in factũ ex illo edicto p̃toris posito in l. prætor. de bo. auth. iu. pos. Venio ad tertium
e dictum. & opp. q̃ † error in noĩe vitiet ꝯtum, vt ff. de ꝯh. em. l. quid
6 tñ. in fi. Sol. aliud in pignore, aliud in emptione. Et assignat glo. duas bonas rationẽs, dic vt in ea. Ex q̃b. cõcludit gl. q̃ hoc totũ stet ĩ voluntate decepti. vtrum ꝯtus valeat, vel non. Contra hoc vr̃ de peric. & cõ. rei vẽ. l. si vina. Sol. ibi nulla fuit deceptio, vnde nõ ẽ æquũ q̃ illud quod deuenit in ꝯtu, dependeat ex volũtate vnius, sed hic interuenit dolus, vñ in fauorẽ decepti, & decipientis odium confertur in decepti volũtatem. Sic dicimus in ꝯtu, cui dolus dedit causam, vt §. de dolo. l. eleganter. in prin. & q̃ ibi no. C. de transl. trãsactione. & l. sub prætextu. de ser. pig. da. ma. l. creditorib. in fi. Opp. vi-
f detur q̃ dictio, p̃ter, ponat̃ exclusiue, vt l. nã q̃ liq. de. de penu. l. Sol. qñque dictio, præter, apponit̃ parti ꝯtentorum sub p̃missis, & poni
7 tur exclusiue, vt l. ꝯtria. Qñque apponitur ei, q̃ sub præmissis non ꝯtinetur. & ponitur inclusiue, vt hic, & l. Seio. §. vxori. de ann. le. & p Cy. C. de transl. l. actione. vbi gl. tangit. * Tu dic clarius de dictione præter, & fac talẽ theoricã. an ponat̃ exclusiue, vel inclusiue, & dic: Aut illud, q̃ ponitur post dictionẽ, p̃ter, cõtinet̃ sub ꝯria p̃ced. & tũc ponitur exclusiue, vt do tibi, corpus iuris, præter Digestũ nouũ. do tibi oẽs fundos, p̃ter talem. certe tũc nõ intelligo datũ Digestũ nouum, vt ff. de pe. leg. l. nã q̃ liq. de. §. fi. Aut illud quod ponit̃ post dictionẽ, præter, non ponit̃ sub ꝯria p̃ced. & tunc sumitur inclusiue, vt do tibi oẽs vineas meas præter pratum, vt ff. de an. leg. l. Seio. §. vxori. præter id, & hic. Et est rõ dñæ. Nã qñ nõ continetur sub p̃cedenti regula, non habet quid excludat, cum priuatio præsupponat habitum, vt l. nam & si. §. de inu. rup. & irri. fac. test. & l. decem stipulatus. de ver. obl. Sed quando continetur sub regula præcedenti, habet quid excludat, & tunc priuatio habet suum habitum. *

ADDITIONES.

† Claud. Obl. pos. Põt tñ pignus p cõnutũ cõtrahi, tex. cũ gl. in l. solutã. ff. de sol. quam pro sn allegat ad hoc Bal. in l. legitima & l. si tibi. §. de pignore. §. de pac.
a Contra hoc facit. Vide omnino Pau. de Cast.
b Pom. Non potest. Vide aliquid per Fel. in c. literas de præsumptio.
c Intro gl. magnam. Quæ sit dñia inter pignus prætoriũ, & conuẽtionale, adde aliã quæ no. in l. si finita. §. si quis dãni de danno. infe. Adde aliam dñam, q̃ nemo potest, quia in pignore p̃torio creditor accipiẽdo pignus, ẽt nõ idoneũ, in totũ liberat debitorẽ, vt est text. no. in l. a diuo Pio. §. si pignora. inf. de re. iu. secus in pignore cõuentionali vt l. creditor qui nõ idoneũ. sup. si cer. pe. & l. si pro mutua. c. 40. adde aliã, nam licet in pignore, & hypothecaria conuentionali requiratur excussio, qñ agitur cõtra tertios poss. in auth. hoc si debitor. C. de pig. secus in pignore conuentionali, & hypothecaria. Et adde no. in l. si finita. §. si quis damni. de damno infe. & vide no. in auth. hoc si debitor. C. de pi. adde quomodo possint con uertere pignus prætorium, & conuentionale, Bal. consi. 316. lib. 4.
d Pignoratitia. Et creditor ẽt hẽt hypothecariã i pignore p̃torio. l. 2. C. de præt. pi.
e Et opp. Adde Inno. in l. si quod aurum. de vdr. ob. & vide q̃ ipse scripsi post Bar.
f Dictio præter. Vide Bar. in l. si cum. §. qui iniuriatum, quis cau. & tex. in l. q̃ bonis. §. si quis qu a. & Iac. de Are. & Inno. de damn. infec. et Bal. et Doc. in l. actione, de transa. et tex. in auth. hoc amplius, et ibi ponderat Bal. C. de fideic. et plene in dictionario in ver. præter, et habes in d. l. actione, vbi dixi plene. Et de actione; nisi, adde Bar. in d. l. prætor. et in l. si tutor. §. fi. de tut. et rat. di. per glo. et Bart. in l. g. sed et hæ supra de procu. Quid in dictione, vltra vide Ange. in consi. 208. de qua etiam per Bar. in d. §. qui iniuratum. et Bar. in l. qui ita. ff. de do. præleg. et ibi de aliis, adde plenissime Old. de dictione, præter, et multis aliis consil. 49. et in qua. tum Alex. alleg. Ange. consi. 208. ego habeo 293. et de dictione, præter vide etiam Rom. consi. 3 8.

LEX II.

1 *Aliena res non potest obligari.*

Si

Si debitor. Sed si creditor ex conuentione debitoris non pt in ius prioris creditoris succedere post pignus venditum. h.d. No. † quod dixi in summario. q res aliena non pt obligari. Oppo. C. de his, qui in princ. cred. lo. succe. l. 1. & j. quae res pig. obl. pos. l. Aristo. Sol. hic erat pignus venditu. & iam bona debitoris exuerat, ibi adhuc erat in bonis debitoris, &c.

ADDITIO

a In summario. Lim ex, vt no. p Bal. in l. mater. in 1. co. C. de rei vend. & vide no. in l. cu res. C. si res al. pi. da. fit. & quare no possit res aliena hypothecari, sed vendi sic, vide per Bal. in l. si fine. C. ad Vellei. & ibi fin q si res aliena est sub. hypothecati, no praescribo hypotheca spatio lon. tep. sequi et Bal. in l. fi. C. de praescr. lon. tep. Adde tu, quod res aliena possessa bona fide, & malo, potest obligari. d. leg. si ab co. inf. de pig. Item potest pignorari domino ratificante. l. re alienam. inf. eod.

LEX III.

1 *Solui qui putat statim sibi, non videtur habere fidem de pretio.*

Si quasi. a Non vr hre fidem de pretio, quod statim quis recepturum se putat. h.d. No. istam legem ad materiam, qn dicatur emptor hre fidem de ptio. No enim vr hre, si putat statim sibi solui. De quo Inst. de re. diui. §. venditae. & j. de trib. l. procuratoris, in fi. * Ex lege ista dicebat And. de Pisis dum eu audieba. q si aliqs ohat quasi recepturus pecunia illico: non ats, q non sit aliqua dilatio dada ab hoie. Nec et datur a lege. Ad q §. si cert. peta. l. si q. s nec cam. & j. de peri. & commo. rei vend. l. 1. §. fi. cum l. seq. inductis no per glo. & Doc. in l. cum te. C. de pac. inter emp. & vendito. *

ADDITIONES.

Meno. Scripsi, l. 2. nu. 8. ff. sol. mat.

a Pom. Si quasi. Vide Alex. in l. 1. ff. si cer. pet.

b Fidem de pretio. Vide Bal. & Ang. in l. si cum dote. §. fi. sol. matri. & ibi dixi post Bar. & quae no. Bar. late in l. a diuo Pio. §. sed si emptor de re iu. & no. Bald. in l. in ciuile. de rei ven. & l. si non donationis. C. de contrah. emp.

LEX IIII.

1 *Pignus vbi est conuentum quod non vendatur, potest tamen vendi, trina denunciatione praemissa.*

2 *Renunciari non potest dispositioni huius legis.*

3 *Denunciationes tres quado requiruntur, non sufficit quod fiant vno momento. sed requiritur ad minus quod vna dies sit inter vnam denunciationem & aliam.*

4 *Biennium expectatur post istas denunciationes, antequam pignus vendatur.*

Si conuenerit. a Pignus pt vendi, si est actu, vel nihil est dictum. Sed si agitur quod no vendatur, trina denuciatione praemissa vendi pt, ats secus. h.d. * In tex. ibi, fuerit denuciatu, &c. Intellige cu comminatione, vt dicat, solue, aut vedam pignus. ar. C. de distr. pig. l. creditor. p hoc i vsib. feu. de mil. vasal. q. otu. est §. fi. Et omissio istius denuciationis impediret translatione dnii, si vederet pignus, vt no. p Cy. C. de distr. pig. l. 4. * No. b istum casum, qa est singularis, † q vbi oventu est de no vededo pignore, potest vedi trina denunciatione praemissa. Opp. quod nullu 1 casu liceat vendere, nisi denuciatione pmissa. l. fi. §. 1. C. de iu. do. impe. Sol. olim poterat vedi sine denuciatione, hodie secus p illa l. tn non requirit. nisi vna denuciatio. qn nihil est actu de vedendo. Ad c tertium dicu opp. q liceat vnicuique renuciare iuri suo, vt l. si qs in pscribendo. C. de pac. ergo creditor no pot vedere post pactu de non vendeodo. Gl. rn. q hoc est pp publica vtilitate, alias no reperi 2 tetur q mutuaret pecunia, si pignus vedi no posset. fin † hoc et bnficio huius l. non posset renunciari, si de eo et fieret metio spalis. Quaero, d † vtrum possint fieri istae tres † denunciationes, vna vice. s. solue, 3 solue. & iterum solue. Gl. dicit, q non. & bn dicit: qa tunc no videt e saepius denuciare sed saepius loqui, arg. j. de leg. 1. l. Meuius. §. cum qui. * Quidam dnt: q arbitrio iudicis fiat ista denuciatio, arg. j. de iu. delib. l. 1. in fi. Contra tn glo facit l. ter enixa. j. de ver. sig. Sed ibi in actu fauorabili, hic in odioso arg. j. de lib. & posth. l. cu quidam. Ite o C. de pac. l. qius in prin. vbi sufficit vno cotextu petere apostolos. Dic, q ibi est ro, ne appellans perderet cam ptextu talis subtilitatis, & necessitatis. Et quia inuitus litigauit in prima ca, hic aute non pp hoc creditor perdet ius suum, Et qa volutate oxit arg. s. q satis. cog. l. si fideiussor. §. si necessario, & de Carb. edic. l. sed & si quis. * f Sed quaero, quot dies debent esse iter vnam denunciationem, & aliam: glo. in verbo, nisi ei dicit quod ad minus vna dies, & sic in tribus dieb poterit fieri. l. iter accusatur e. j. de pub. iu. quod satis placet. Et hoc tene meti qu a alias rir vna denunciatio sufficit. l. Titia. 4 §. vsuras. de leg. Quaero, vtrum † post has denuciationes deat currere biennium? De quo in l. vlt. C. de iu. do. imp. Glo. dicit q sic, & bn licet in qbuda partib de psuetudine tm annus expectatur. Quaero, a quo tpe currit bienium: dic, vt in glo. 3 Vt pprehendas mam huius l. cu qritur quo tpe possit distrahi pignus, sic distingue. Aut est pignus conuentionale, aut iudiciale, aut ptoriu. Si est pentionale, tunc aut est actum inter partes de pignore vendendo, aut non. Primo casu pt vendere iuxta pactum. C. de iu. do. imp. l. fi. §. j. & hic. Si aut sit actum, ne distrahatur, tunc pmissa trina denunciatione, facta diuersis tpibus iuxta nu. hic, pt creditor pignus vendere, non incotinenti, sed trasacto biennio a tempore denunciationis currente, vt C. de iure domi. impe. leg. fina. supra allega. Sed an valeat pactum, quod creditor possit vendere pignus sine vlla denunciatione praecedente? dic quod sic, vt est casus in l. Titio. §. Titius. j. ad munic. Si vero nihil fuit actum de vendendo, sed simpliciter pignus fuit acceptu, non adiecto, liceat vedere, vel no, tuc creditor det denunciare semel, & biennio elapso a tpe denuciationis numerando, creditor potest pignus vendere, vt d. l. fin. §. sin aut nulla. Si aut sit pignus iudiciale, tunc pt distrahi post duos menses. j. de re iud. l. debitorib. a tpe captionis pignoris numerandos. Doc. tn dnt l. illa esse correctam, per l. 2. & 3. C. de vsur. rei iud. vt expresse no. gl. in d. l. 2. & Dy. in d. l. debitorib. s. alle. Si aut sit pignus ptoriu, tunc no pt vendi ante fm decretu, cu ante missus non sit dns. Sed per secundi decreti interpositione quaeritur dnium de quo vide C. de bo. auth. iu. pos. l. cum proponas. & auth. & qui iurat & in l. si finita. §. inquilinus. inf. de dam. inf. *

ADDITIONES.

a Si conuenerit. Verum valeat pactum de vendendo pignore, nulla monitione praeced. tex. est no. secundum vnam lec. q sic, & ibi Bal. l. Titio §. Titius. ad mun. p Bal. in l. creditor. C. de dist. pig. & in gl. ibi, & hic Bal. in l. fi. per illum tex. de iu. do. impe. Et quando requiritur denunciatio, vide in l. debitores, & q ibi no. de pign. tius in l. creditor. & ibi Bal. C. de dist. pi. & in l. fi. C. de iu. do. imp. vbi dicit Bal q valet pactum, q pignus vendatur sine subhastatione. & etiam intra vnam hebdomadam, & sine certioratione debitoris. & vide omnino Ang. & Imo. in l. debitoribus. ff. de re iud. Et an, & quando vna interpellatio sufficiat, vide Bar. & quae ibi dixi in l. de pupillo. §. si quis ipsi praetori. de ope. no. nun. & in hac lege. Vide omnino Pau. de Cast. quia bene declarat hanc legem. adde an valeat pactum quod possit semper redimere rem venditam. Bal. quod non, cons. 3 5 4. 4. lib.

Meno. Scripsi, cons. 1. nu. 445. & de arbit. iud. casu. 220.

b Pom. No. illum casum. Vide Fel. in c. ex literis. ver. 6. fallit. de cost. & post istas denunciationes, debet expectari per triennium. l. fi. C. de iu. do. imp. vide Cap. in cautel. 100. Item valet pactum de vendendo pignore sine vlla notificatione, Bar. in l. Titio. §. Titius. ff. ad municip.

c Opp. Vide omnino. Ang. & Imo. in l. debitorib. ff. de re iud.

d Pom. Quaero. Vide Fel. in c. ex literis. ver. fallit nono. de const. Barb. cons. 1. uol. 1. Vide Rom. sing. 327.

e Saepius loqui. Et sequitur Ro. in l. de pupillo. §. si quis ipsi praetori. de ope. no. nun. alleg. gl. fi. in c. ab eo. in ver. instanter. de app. in 6.

f Vna dies. Hic per Pau. de Ca. & istam tene menti ad cle. quis de app. & ibi no. & io. e. bonae, de app. & in c. Lotharius, 3 1. q. 2. & Cy. no. & Io. de Imo. in l. cum procur. §. si dominus, de ope. no. nunc. & glo. in c. ab eo. in ver. instanter. de app. in 6.

LEX V.

Idemq; a Opp. & vr, q talia pacta sint seruanda. l. fi. §. 1. C. de iu. do. imp. Huius timore dnt quida q hic dr, Ideq iuris &c. s. vt teneat furti, si no denunciauerit, & non seruauerit pacta. & sic cocordat cu l. oria. Alii dnt, Ideque iuris, &c. ut possit fieri vendo non seruatis pactis, si tn ter denunciat. Ad oriu rndet, q ibi pacta fuerunt apposita de vendedo certo mo, hic de no vendendo. Hoc non placet. qa pactu de vendendo certo mo, includit pactu de non vendendo alio mo, si ergo istud inclusum tacite no valeret, posset vedere quolibet mo, q est o illa l. Vn alii dnt, q illud pactum est seruandu. nisi ter denuciet, vt hic, q placet cu hac rone, qa bnficium huius l. est introductu ob publica vtilitate, vt creditores possint vedere pignus. Si igit obseruado pactu puentu pignus posset vendi, tunc b pot pueniri ab vendonem alio mo, vt hic. Sed si potest esse creditori consultum conseruando pactum, debet illud seruare, vt l. oria.

ADDITIONES.

a Idemque. In hac l. & in materia d. l. fi. §. 2. vide Pau. de Cast.

b Pom. Sed si. Vide Rom. cons. 44. ad fi.

LEX VI.

Pactum appositum fauore vnius, non debet in eius laesionem redundare.

1 *Pactum appositum fauore vnius, non debet in eius laesionem redundare.*

2 *Promisisti mihi soluere centum in paschate, uel dare obsides, possum cogere te praecise ad soluendum.*

3 *Alternatiuorum electio non est debentis, quando vnum est in obligatione, & aliud appositum ad cautelam creditoris.*

4 *Creditor cogitur ostendere debitori uolenti vendere rem mobilem penes eu pignoratam, praestita prius per debitorem cautione. & quid in immobili.*

5 *Debito in domo pignorata potest inuito creditore emptorem domus ducere per cameras.*

Quamuis. a Creditor no pot vendere pignus, sed cogit vendito ondere, vel debitori vt vendat, si sibi nec caueat. h. d. * Vide tex. ibi, ondere re. & c. s. & tradere, ats frustra daret cautio, imo tenet ex sola onsione, cu caueat ab eo emptori q aliqua creditore qui ignorabat istud pignus. s. e. l. 2. * No. q pa 1 ctum appositu in fauore vnius, no det redudare in eius laesione. de quo in l. q fauore. C. de le. & i l. nulla iuris. de le. s. Et hoc iducit Gul. b ad q. promisisti mihi soluere cetu i paschate, vl dare obsides. seu sufficiens

ADDITIONES.

a Quamuis. De isto tex. vide no. Bar. in l. a diuo. §. sed illud, de re iu. & bene facit l. 1. §. si tabulae. & no. Bar. de sequestro. ff. de ta. exhib. & de ratione, de qua hic ad declarationem, vide Bar. in l. ficut. §. illud. in fi. quib. mod. pig. vel hypo. & hic Pau. de Ca. & vide quod dicit Bar. in l. fi. in prin. inf. eo.

Meno. Ripa respon. li. 3. c. 8. Dec. cons. 1. nu. 1. 2. Mud. Paris. tract. vsur. nu. 241. Rub. cons. 137. nu. 2. & Bell. cons. 45. nu. 1. 2. Soc. iun. cons. 41. nu. 22. dicit doctrina Bar. non esse tutam. & declarauit. nu. 24.

b Ad q. No. limitationem quod in alternatiuis non est electio debitoris, bene facit q no. Bal. in l. fi. C. de pet. haer. Et eum ista decisione transit Pau. de Cas. in l. 4. §. si ex conuent. de re iu. per illum tex. Pau. de Ca. in l. cum proponas. C. de transac. & ad hoc facit tex. in l. cam. §. puellam. j. de manu. ibi, qu manus iniectio. & facit et l. q legati. C. ut in poss. leg. hic adde quae hes per Moder. in d. §. si ex conuentione, per Pau. de Cast. in l. si Stichum. §. idem Celsus. inf. de noua. vbi etiam inducit tex. ut ibi per eum. Adde Fel. plene in c. inter caeteras e atra, de rescrip.

Ruer. Adde Iasonem in d. §. si ex conuentione, qui solus tenet contra coem opin. Bar. ratione de qua ibi per eum, & in l. 1. col. 2. qui satisd. cogan.

Pom. Vide Ro. cos. 136. de materia alternatiuae, vide Bart. cos. 15. vol. 2. alias cons. 25. Ias. i l. 1. sup. q satisf. cog. et Ias. i §. huic aut Inst. d ac. Fel. i c. iter caeteras, d resc. Ale. i l. si se no obtulit, §. si ea couetione. co. t. inf. de re iud. et i d. l. 1. q satisd. cog.

ciens pignus, ego volo te cogere ad soluendum præcise, quæritur an possim? Iste tex. facit q sic, quia hoc q dr de dandis obsidib. vel pignorib. est in eius fauorẽ, ergo non dẽt redundare in eius læsionem.
a Nec ob. si dicatur. in alternatiuis electio est debentis, quia hoc verũ, qñ alternatiua cadit inter duo, quorum vtrunque est in oblone, &
3 solutione: hic vero † vnum est in obligatione, aliud apponitur ad cautelam creditoris. Præterea si non posset cogi præcise ad soluendum esset in electione debitoris, an deret. Ideo ista alternatiua sic intelli-
4 gi non debebit. l. 3. in princ. sup. de eo q certo loco. Secundo no. † q creditor cogitur ostendere rem mobilem debitori volenti videre præstita tamen prius idonea cautione. Pro hoc C. de pign. auth. hoc ita, & in corpore vnde sumitur. & j. de re iud. l. a diuo Pio. §. q si res. Quæro quid de re immobili. Dicit gl. in ver. si immobiles, certe illa seipsam exhibet. l. 2. C. qñ & quib. quarta pars de. & C. de don. ante nup. auth. dos data. q potest esse verum in prædio rustico, sed in præ-
5 dio vrbano † poterit ne dominus, qui vult vendere domum, ducere emptorem per cameras inuito creditore, vel conductore, vel simili? Gul. dicit quod sic, ar. l. si ita. §. dominus. de vsu & hab. l. 1. §. q ait. inf.
† de cloac. † Ad hoc facit optime iste tex. ibi, necessitatem habeat ostendere, &c. Ex quo tex. no q conductor domus tenetur pati, q dñs ostendat domum, & cameras conducere volenti pro futuro tẽpore.

ADDITIONES.

a In alternatiuis. Vide per Mod. in l. 1. qui satis. cog. vbi uoluit Ro. contrarium. Istud dictum Bal. sequitur Pau. in l. 4. §. si ex conuentione, per illum tex. de re iu. & in l. cum proponas, de transac. facit quod no. Bal. in l. si. C. de pet. hær. Et cum illa doctrina transit Pau. de Ca. in d. § si ex conuentione, per illum tex. in uer. quippe. & ar. §. puellam. & in d. l. cum proponas. adde quando in alternatiuis electio sit debentis, pulchre Bal. consi. 43. lib. 1. & in alternatiuis in cessione bonorum, cuius sit electio, uide Ro. consi. 439.
† Clau. Cloac. Vide ad hanc legem Alex. & Ias. in l. 1. qui satis. cog.

§. Si creditor.

In actione pignoratitia post moram veniunt vsuræ, quia est bonæ fidei. h. d

LEX VIII.

Si necessarias.

Expensæ factæ in re pignorata, 9tria pignoratitia repetuntur. h. d. Dicit gl. q et modicam impensam repetit, secus est in commodatario. Vide gl. ratio horum est, quia commodatarius vtitur re commodata ad suam vtilitatem. Creditor aũt quicquid sibi ratione pignoris accedit, computat sibi in sortem, vt C. eo. l. 2. & ideo ipse repetit etiam modicam impensam, non autem commodatarius. secundum Ia. Gl. quærit, quid in cibariis? Respon. idem, nam cum creditor non habeat vsum pignoris, cessat ratio, quæ est in l. pignori. §. fi. inf. eo.

Si pignori.

Si creditor vendidit, & de euictione promisit ei debet a debitore de indemnitate caueri. h. d. Gl. Opp. quod creditor non debet cauere. C. cre. euic. pi. non debere. l. 1. Sol. vt in glo.

1 *Res tota uendit r ratione partis.*
2 *Emphyteusis, an redeat ad dominium, quando vnus ex pluribus hæredibus cessauit in solutione canonis, remissiue.*

§. Si vnus.

Si cessatur in solutione partis potest vendi totum.
1 h. d. † No. q ratione partis venditur totum. & sic
2 facit ad q. † q si ex plurib. hæredib. emphyteutæ, vnus non soluit pẽsionem, & cæteri soluerunt, quod tota res incidit in cõmissum. Hoc tangit gl. in l. communi diuidundo. in prin. ff. comm. diui. Ego plene in l. fraudati. de publicanis. & Gul. de Cun. tangit hic.

1 *Dictio, quaque, importat idem quod dictio, omnis.*
2 *Dictio, quisquis, est distributiua.*
3 *Negatiua præposita signo uniuersali facit æquipollere suo contradictorio.*
4 *Contractus celebrati inter rurales, verba intelliguntur naturaliter, grosso modo, & impropri.*
5 *Oratio indefinita quando æquipolleat uniuersali.*

§. Si annua.

Vlis negatiua non pt dici falsa, anteq̃ in quolibet particulari sit posĩs. Item oro vlis, si in vno est falsa, in toto dr falsa. Item oro distributiua verificatur in quolibet particulari distributorum. Item indefinita equipollet vli. h. d. fm
a gl. Op de prin. ad fi. Sol. in prin. † est dictio, quaque, q̃ importat idẽ
1 q ois, vt hic, ibi, quia his verbis oẽs pensiones, &c. & l. hoc art. in fi.
b de hær. inst. vbi est dictio, quisque, quę est distributiua. l. qui filiab. §.
2 1. j. de leg. 1. Sed 9 hoc opp. q dictio. quisquis, sit distributiua. l. qui liberis. §. hæc verba, de vulg. & pup. Sol. ibi loquitur in dictione, quisquis, hic in dictione, quæque, iõ gl. hic in ver. his verbis, q̃ inci. ĩ ver. pecuniæ. dicit, q dictio, quisquis, est signum vle, aut male loquitur aut corrupte est scripta. Opp. q hic, in prin. non sit oro vlis, & collectiua,
c c imo particularis, siue distributiua, nam negatiua † præposita signo
3 vli facit equipollere suo 9dictorio. l. legit mos. §. an ergo, de legi. tut. & l. in bello. §. 1. j. de cap. in gl. in ver. nunq̃. sed hic est huiõi dicit. n. Nec verum est, sua quaque die, &c. q. d non oib. dieb. & c. ut glo. dicit. Sed ista oratio. Si non oib. æquipollet, si aliq b. non, q̃ est eius 9dictoria, ergo apparet q est oro particularis, seu distributiua. Rñ. licet
4 fm propriam signationẽ hoc sit, tñ † qñ ista verba proferuntur a 9hẽtib. qui istas æquipollentias ignorant, fm istũ modũ nõ intelligimus sed stamus rudi, & grosso uerborũ signatui, ita loquitur hic. Nã qñq. Iurisc. est improprie locutus circa istas orõnes, ut l. si seruus. §. si plurium. ff. si qs cau. Itẽ opp. rõ vlis si in uno est falsa, in totũ est falsa. l. si is qui ducenta. §. vtrũ. de reb. du. Ergo si in primo terio non soluit, uerũ est dicere q falsa est hæc propositio oibus terminis posse solui, licet

adhuc oẽs termini nõ venerint ar. de ver. ob. in l. illa stiplone, si calendis. So. voluit dicere gl. hic, verbum pecunia, ponitur indefinite, q̃
5 † æquipollet vli. l. si plurib. de le. 2. pinde est ergo, ac si diceret, si ois pecunia soluta nõ erit, ergo si est cessatũ in primo termino non est verum oẽm pecuniã solutã nõ esse. licet hoc posset esse verũ ĩ se, tñ Iurisc. non est motus pp hoc, sed iõ q a illa dictio, quaque, oẽs dies signat, vt dicit hic tex. Et iõ rñ. ad 9triũ q licet in pced. stiplone termini solonis essẽt distributi, & separati, tñ in hoc secũdo pacto de vẽdẽdo fuerit ĩ vnũ collecti, p hãc dictio. quaque. q. d. nisi oib. teris soluta fuerit, hoc est, q q̃libet dictarũ pstationũ posset fieri in oib. dictis teris, & sic in vlti. terio poterit soluere oẽs illa præstationes. Venio ad ver. sed oibus hic dr q oib. pensionib. præteritis si ĩ vna est cessatũ, poterit vẽdi pignus. Cõtra, ista oro fuit vlis negatiua. i. si non oibus teris fuerit solutũ, ergo si ĩ aliqua parte est solutum, deficiet ista condõ, q a sicut ista oro nõ ẽ vera, oib. teris esse solutũ, qñ ẽ in aliquo cessatũ, ita nõ est vera oibus teris nõ eẽ solutũ, si ĩ aliquo est satisfactũ. d. §. vtrũ. ergo si 9dõ 9uentionis nõ est adimpleta, merito pignus vẽdi nõ poterit. Sol. fm signationem verborũ, arg. pcederet, sed q a si pcessit stiplo, qua cautũ ẽ, q soluatur oibus teris, & apparet q si in aliquo cessatũ ẽ, de mẽte 9hẽtiũ est, q pignus possit vẽdi iõ sic intellr. Istæ. n. 9dõnes, q̃ in penalibus stiplonib. apponuntur iudicantur fm q de mẽte 9hentiũ pt apparere, et 9 signationẽ verborum, vt l. si is q ducenta. §. cũ ita. de reb. du. & ibi dixi. Iterũ opp. si ergo 9mittitur stiplo, si ĩ aliquo est cessatũ, ergo pcedẽs oro nõ accipitur vlr, & collectiue, cuius 9triũ dictũ est s. Rñ. duo verba sunt ĩ dicta orone. Primo verbũ pecunia, in quo licet oro sit indefinita, intellr vlr, tñ ista vlis intellr vlr & distributiue. q. d. si q̃libet ps dictæ pecuniæ soluta nõ fuerit, &c. & hoc ex mẽte 9hẽtiũ vt s. dixi. Item in directa orone est dies dr. n. sua quaque die, & ista est vlis collectiua. q. d. omnib. dieb. elapsis, merito anq oẽs dies sint elapsi, nõ pt dici 9missa 9uẽtio de vẽdẽdo, sed postq̃ sũt elapsi, 9mittitur in qualibet parte, p qua cessatum est. Venio ad ver. sed si ita, scriptũ, & opp. hic dr si qua pecunia, & s. dr, si qualibet quod fm q modo intellexit, ergo idẽ importat, q dictũ ẽ. s. Itẽ hic subdit, sua die, & sic indefinite loqr d die, ergo æqpollet vli. & sic 9cludit, q idẽ dẽat eẽ in hac conceptione, q in prima. Rñ. tu dicis, q hæc oro, sua die, ẽ indefinita, falsũ ẽ imo ẽ pticularis, q a ei apponitur signũ particulare, sua. Est ergo sensus, si qua pecunia suo appriato termino soluta nõ erit, &c. merito ergo cũ in aliquo cessatũ ẽ, pt vẽdi. Et hoc sẽtit gl. hic posita,* in ver. his verbis, q̃ inc. i. verbo, pecuniæ, &c. in fi. dr. n. q indefinita æqpollet vli, hoc tñ intellr verũ, si sit eadẽ rõ omniũ particularium sub se 9phẽsorũ, de quo dic, vt not. p Dy. extra, de re. iu. ĩ rub.*

ADDITIONES.

Meno. Couarruuias lib. 1. variar. resol. cap. 13.
a Ad fi. De dictione, quaque, quisquis, &c facit quod no. Bar. in l. creditori. Cod. de pac. per Bar. late in l. hoc articulo. Inf. de hær. inst. Ang. no. in l. si Stichum. §. stipulat o de ver. ob. dicebat quod dictio. quaque, erat distributiua, & male, et ibi per Imo. & adde l. pluribus. §. 1. et ibi Ang. et Imo. de ver. ob.
b Pensiones. Vide ad istum § quæ ha bentur post gl. et Bar. in l. si seruus. §. si plurium. sup. si quis cau. Bar. in extrau. g. ad reprimendum. in ver. non obstantibus.
c Vniuersalis, et collectiua. Adde tex. cum gl. quem ibi no. Bart. in l. 1. quomodo, et quando iu.

1 *Pactum de vendendo, in dubio non intelligitur personale, remissiue.*
2 *Conditio adimplenda an transeat ad hæredes, remissiue.*

§. De vendendo.

1 Pactum † de vẽdendo in dubio nõ intellr psonale. h. d. De mã huius §. dic. vt s. de pac. l. iurisg. §. pactorũ. Tetigi in l. si sic, j. de ver. ob. Gul.
2 q̃rit † hic, vtrũ 9dõ implenda trãseat ad hædes, q examinaui in l. si ito. cum petiero, j. de verb. obl. Cy. in l. si plures C. de cond. inser.

LEX IX.

§. Si cum pignus.

Pignus pt vendi propter debitum & alias accessiones. h. d.

Si rem alienam.

Creditori decepto p 9triam pignoratitiam succurritur contra debitorem. h. d.

§. Non tantum.

Pro omni obligatione potest dari pignus. h. d.

1 *Pignus & hypotheca differunt. h. d.*
2 *Statutum loquens in pignore, non habet locum in hypotheca.*

§. Proprie

1 Seipsum summat, & ponit drãm † inter pignus,
a & hypothecã, Op. de l. res hypothecæ. §. pe. j. de pigno. & Inst. de act. §. item Seruiana. uol. q̃tũ ad actionem hypothecariam nulla est drĩa inter pignus, & hypothecã, vt ibi. Sed q̃tũ ad pignoratitiam directã est drĩa, q a illa 9hit re, vt Inst. q b. mo. re 9. ob in fi. l. iõ, nisi ad creditorẽ transeat possessio, vel detentatio, non hĩet lo-
2 cum pignoratitia. Itẽ no tex. ibi, pprie pignus, &c. † Et sic facit ad q.
b q statuta, q̃ loquuntur de pignore, b non hñt locum in hypotheca
c cum fm propriam significationem debeant intelligi, de pignore, qd transit ad creditorem, non tamen hoc pro constanti ponerem.

ADDITIONES.

a Et hypothecã. De quib. differẽtijs uide ẽt per gl. in l. si tibi decẽ §. de pignore. ff. de pac. per gl. & Barto. in proœ. Digestorũ. in §. tertio. in ver. ciuilia & ver. ea res Bar. in l. pignoris. C. de pig. & Bal. in c. 1. de feu. dato in uicem leg. commiss. in l. 1. C. de pig. ac. l. 1. C. de non nu. pec. per Cano. maxime per Inn. in c. cum constet. de pig. & per aliquos in d. l. si tibi decem. §. de pignore.
b C. de pignore. Statutum loquens de pignore, non habet locum in hypotheca. Cõtrarium tenet hic Pau. de Cast. quem vide.
c Significationem. Vide Fel. in ca. cum aliquib. de re iud. Aret. consil. 30. consil. 215.

1 *Dolus dans causam contractui pignoris, quod annullat ipsum ipso iure.*
2 *Pignoratitia actio, quando nascatur, & vnde nascatur.*
3 *Actio ex stipulatu pro dote quando, & vnde nascatur.*
4 *Praescriptio incipit currere contra actionem pignoratitiam.*

2 **§. Omnis.** a Pignoratitia directa ꝯpetitur, cũ est creditori soluta pecunia, vel aliter satisfactũ. h. d. Op. ꝗ l. aliena. s. fi. ꝟ. e. Sol. fallit ibi, vt ibi patet. Ad fi. huius §. op. dũ loquitur de eo, q̃ ẽ deceptus, de l. & elegãter. in prin. de dolo. & l. 2. ĩ fi. de ac. emp. Sol. intellige q̃ sit deceptus re ipsa sui facilitate, non dolo aduersarii. Nã cum ꝯtus † pignoris sit bonæ fidei, dolus dãs ꝯtui bonæ fidei cãm annullaret ipsum iure ipso. l. de tutela. & ibi no. C. de ĩ int. rest. mi. & l. sub prætextu. C. de transa. † Quæro, qñ nascatur actio pignoratitia. Et vr̃, q̃ tpe ꝯtus, q̃ a re ꝯhitur, vt Inst. q̃b. mo. re. ꝯh. obl. in fi. In ꝯriũ, q̃ tpe satisfactionis, vt hic. Si q̃rimus, qñ nascatur nascitur tpe solonis, vel satisfactionis, vt hic. Si q̃rimus vñ nascatur, nascitur ex ꝯtu dudum inito, & celebrato, & tradõne sequuta, vt d. §. fi. Et sic nascitur hodie ex mã antiqua. Dat gl. ꝓ hoc exẽplũ in mutuo recõciliato ꝯsumptione. Q̃d dic, vt l nã & si fur. & l. si a furioso. si cer. pe. Itẽ in actione tutelæ, q̃ dic, vt l. si tutor. in fi. cũ l. seq. de tut. & rõ. distr. Itẽ in actione † ex stipulatu ꝓ dote, & ĩ hoc sũt gl. ꝯriæ, quas plene examinaui in l. si ꝯstãte. §. 1. so. ma. tñ gl. hic d̃t veritatẽ. Probatur ĩ l. in reb. §. oĩs aũt. C. de iu. do. & ꝟ. de do. p̃leg l. 2. in prin. & de natiuitate harũ actionũ, & similiũ, gl. & Doc. tangunt, & examinant in l. 1. C. de anna. excep. Facit q̃ no. s̃. fi. reg. l. 1. & fam. erc. l. 1. in quib. tractaqñ dictæ actiones nascantur, &c. Quærit glo. qñ incipit † currere præscriptio ꝯ actionem pignotoritiam? R ñ. q̃ a die natiuitatis: ante b n. non põt præscribi, quia non est nata, vt hic, & l. 1. C. de anna. exc ep. in fi. Præscribitur tñ iuri offerendi & soluendi debitum, nõ ipsi actioni pignoratitiæ, dicit gl. idem no. in gl. in ver. opponere in l. cum notis. §. eo iure. de præscr. 30. ann. & ibi Doc. Mod. tractant. Gul. de Cu. ponit hic. tãgitur ĩ l. pignori. ꝗ vsuc. & ibi hoc exãinaui.

ADDITIONES.

a Omnis. De materia huius §. vide Bar. in l. fi. in fin. ptin. inf. eo. ver. quæro quando nascitur pignoratitia, &c. Adde gl. in l. 1. C. de anna. exce. in gl. mag. quæ incip. sed quando. & quod ibi Bal. & Ang.
Pom. Vide Rom. sing. 507.
b C. de ann. excep. De quo vide quæ ibi habes post Bar.
c Et soluendi. Adde quæ habes in l. 1. §. si seruum qui in fuga, de acq. pos. & ibi scripsi post Bar. in l. pignori, hic alle. & Bart. in c. 1. supra de cond. ex le. & Bald. in c. 3. in fi. de feu. da. in vicem le. commissoriæ. Adde an præscribatur pignoratitia. Pau. de Cast. consil. 291. & Bal. consi. 202. circa fi. 3. lib.

§. Is quoque. Pro re aliana pignoratitia p̃t agi pignoratitia. h. d. Dic vt s̃. ti. j. l. commodare. & l. seq.

1 *Ius intentatum quãdo superuenit pendente iudicio ex causa de præterito, quãdo sequitur condemnatio.*
● *Iudex qualiter cõdẽnabit ĩ expẽsis, quãdo ius ĩtẽtatũ supuenit, iudicio p̃dẽte*
3 *Oblõ fcã ĩ iudicio ĩducit liberõnẽ sicut facit oblõ, & cõsignatio extra iudiciũ.*

a **§. Qui ante.** a Qñ ius intẽtatũ supuenit † pendente iudi. ex cã de præterito, põt seq. ꝯdẽnatio. h. d. Op. vt l. nõ p̃t. de iudi. Sol. q̃tum ad ꝓpositũ ibi supuenit ius post li. cont. ex cã de futuro, seu ex cã noua: hic supuenit ex cã de p̃terito deducta in iudiciũ. Facit ꝟ. mand. l. si mandauero tibi, vt a Titio. & ꝟ. de ver. ob. l. si Tit. Et ex hoc apparet, q̃ finis huius gl. non est bonus sic simplr intelligẽdo. Si ago rei ven. & supuenit dñiũ pẽdẽte iudicio, si qdem ex cã noua nõ d̃et seq ꝯdẽnatio. secus si ex cã de p̃terito, vt puta, si extiterit ꝯdõ legati, cuius occasione vendicabitur. Ita d̃es ĩtelligere istam gl. de ista materia plene in d. l. nõ p̃t. Circa hoc vide in c. Abbate sane. de re. iu. in fi. 6 li.* Old. circa hãc materiã dicebat sic. Aut q̃s alieno noĩe: & tũc supueniẽti sibi noua p̃tãte agẽdi d̃et obtinere. s̃. qui satisf. cog. l. Iul. & C. de iu. l. licet iudicẽ. Aut agit noĩe ꝓprio, & tunc aut actione personali, aut reali. Si p̃sonali, ex iure postea superueniẽti ex cã noua nõ d̃et obtinere. s̃. de iud. l. nõ p̃t videri, iuncta ibi gl. vnica, q̃ in fi. allegat hanc legẽ, & l. non queãd. s̃. illo tit. secus si ex cã de p̃terito, vt hic §. fallit, vt no. C. de fideic. l. j. & rõnem fallẽtiæ dic, vt ibi. Si vero agit actione reali, tunc aut sine cãæ expſſione poterit obtinere ex noui iuris supueniẽtis, lite pedẽn. Sic d̃et intelligi gl hic in ver. pignoratitia ac. & est expſſũ ex. in all. c. Abbate sane. li. 6. ar. s̃. de ser. vrb. p̃d. si seruitus. Si ãt cũ cãæ expſſione, tũc aut ĩpediebat efficacia actionis ex pte rei, & tũc d̃et obtineri ex iure supueniẽti. s̃. d rei vẽ. l. finaũt §. possidere. ver. itẽ si litis. impediebat facto actoris, & tũc si supuenit ius ex antiqua cã d̃et obtinere, vt hic cũ ꝯcor. hic in gl. allegatis. Si vero supuenit de nouo, & ex noua cã non d̃et obtinere, vt s̃ ad exhi. l. tigni. § fi. Ita dicebat hic Ol. cuius opi. mihi placet. No. istã materiã, q̃ vidi de facto in tali bus teris. Titius locauit domũ Caio ptio x. cũ tali pacto. q̃ in festo Carnisprivii soluat. 5. in festo B. Mariæ in mẽse Aug. alia quq;. Cõtigit, q̃ Titius ꝓ solõne B. Mariæ mense Aug. inuenit Caiũ, & incipit eũ ꝯuenire in principio August. Titius vidẽs, q̃ hoc non poterat facere, fecit dilatare litẽ seu li. ꝯt. vsq; ad festũ B. Mariç Aug. postea pcessũ ĩ cã attẽto, q̃ ius agẽdi sibi supuenerat: Caius allegat q̃ Titius ĩ cã nõ d̃et obtinere, iõ, q̃ a tpe litigii ĩcepti ñ hẽt ius agẽdi, l; postea sibi supuenit. Replicat Titius q̃ imo ex iure sibi supueniẽte, pẽdẽte iud. d̃et seq ꝯdemnatio, vt hoc §. Quid iuris, apparet ex isto §. q̃ ex quo ius sibi Titio supuenit ex cã de p̃terito, puta ex locatione de p̃terito d̃et obtinere s̃niã ꝓ se, secus, si ex noua cã, vt l. nõ p̃t videri. & l. queãdmodũ. s̃. de iud. l. & l. eũ, quẽ temere. e. ti.* Quæro quare a iudex ꝯdẽnabit in expẽsis in hoc casu? Rñ. cũ vsq; ad illã diẽ, in q̃ obtulit pecuniã illã in iudicio temere litigauerit, iõ ipse q̃ q̃ vicat ꝯdẽnabitur reo ĩ expẽsis factis vsq; ad illã diẽ. A die vero oblõis vsq; ad s̃niam temere litigauit re9, & iõ ꝯdẽnabitur re9 actori in expẽsis. Probatur in l si q̃s inficiatus. ꝟ. depo. Nec est nouũ, vt qñq; ille, q vincit, ꝯdẽnetur in expẽsis, vt l. ꝓperãdũ. §. si qdẽ C. de iud.* In fi. h9 §. uide tex. & subaudi, ex eisdẽ actis, & sic ꝯfirmabitur iudicium, & hoc casu actor ꝯdẽnabitur ad expẽsas q̃ fuerunt factæ usq; ad oblõ. Ad ars vero expẽsas ꝯdẽnẽ pecuniæ, q̃a vsq; tũc temere litigauit. Ad alias vero expẽsas ꝯdẽnabitur reus, iuxta l. eũ, quẽ temere, s̃. de iud. & l. q solidũ. § ẽt. & q̃d ibi no. ꝟ. de le. 2. Et ex iã dictis patet, q̃ qñ aliq̃s litigat in iudicio ꝓ alio, & nõ est ꝓcurator, si postea, iud. pendẽte, dñs illũ ꝓcu. cõstituat, ratificãdo oĩa acta gesta antea noĩe suo, q̃ ꝯfirmatur iudiciũ, q̃a ratihabitio retrotrahit, & mãdato ꝯparatur. l. licet verũ. s̃. de iu. Sed hoc casu ꝯdẽnabitur ratificans in expensis, q̃ factæ fuerunt vsque ad mãdatũ, & ratificationẽ, q̃a vsq; tũc litigauit temere. Ita ẽt tenet Inn. in c. in nr̃a. ex. de pc. in antiq.* † Vltimo no. q̃ oblatio fa 3 cta in iudicio. b inducit liberationem, sicut si extra iudicium esset b facta oblatio, & consignatio. Facit, q̃d no. in l. acceptam. C. de vsu.

ADDITIONES.

a Qui ante. Vide quæ dixi in d. l. nõ põr de iu. post Bar. & ista intellige qñ superuenit ante conclusum in cã, sm Bar. in l. si mater. §. eadem. in fi. de excep. rei iu. Et ad intellm huius §. vide subtilr Bal. in l. j. in prin. de exce. rei iu. vbi hoc litat. Itẽ limita istũ §. cũ si. qñ cã pẽdẽret coram ordinario, secus si corã delegato. sm Bal. in l. pscriptione, in 9. q. C. si cõtra ius. Et ẽt limita, ut per Ang. in l. si insulã, de ver. ob. & ibi per Imo. & ibi per Ro. & ibi scripsi, & Lud. Ro. in l. si unus. iud. so. ubi pro dicto Bar. alle. d. §. eand. all. l. si in rem §. fi. ꝟ. de euic. & ita ẽt dicit Bal. in d. l. pscriptiones. Et vide Pau. de Cast. hic, qui alleg. Bar. in d. l. si mater. & Bal. in d. l. pscriptione & impugnat dictum Bal. dic ut per eum hic. Et limita hunc tex. ut per Bal. in ll. & si post tres. in una lec. quod reputat ad hoc sing. supra si quis cau. Pau. de Cast. & vide quæ dixi in l. si insulam. & in l. cum is. de pet. hær.

b Oblatio facta in iudicio. Adde Bar. in l. interdũ. §. fi. de uer. ob. & no. Bar. in l. pe. de di. p̃g. Sed Bar. vr̃ sentire cõtrariũ in l. si debitor. ꝟ. de sol. Intellige & declara per Bar. in l. iniucẽ. C. de cõpẽ. Et hoc sequtur Bal. in l. cũ apud. C. de cõmu. ser. manu. & Bal. in l. si residuũ, C. de dist. pig. & gl. & Bar. in l. si prius. C. eo. tit. & gl. in l. acceptam. in ver. periculo. C. de vsu. uide tamen ibi Bal. Et intellige istud procedere ante li. conte. secus si post. ut no. Bar. in l. sed & si alia, de const. pecu. ff. Et caue, quia loquitur in oblatione extraiudiciali, adde Bal. consi. 25. 1. vol.
Pom. Vide Mat. no. 9. & pulchre Ale. cons. 178. col. fi. vol. 2. ver. no. in hoc. §. Adde Math. no. 128. sing. in §. sequens. uer. unum tñ tene menti. Inst. de act. Adde tñ, q̃ vbi creditor recusat accipere pecuniam, q̃ tunc sufficit oblatio verbalis, & multo magis in sacculo. Ita omnes Doc. per illum tex. in l. si rem. in prine. ff. de uerb. ob. Alex. in l. seruum. §. sequitur. col. 1. e. tit. & in conf. 7. inc. quomodo intelligatur statutum. uol. 2. Alex. in l. insulam. ff. de ver. ob. Pet. de Anch. consi. 82. inc. tamen faciliorem solutionem. Alex. in l. si mora. ff. sol. mat.

LEX XXI.

Solutum. Nouatio necessaria non perimit pignus: secus in uoluntaria, nisi ꝯrium actum sit. h. d. Qualiter a ea, quæ insunt a in prima obligatione nouata, intelligantur repetita in secunda, dic ut l. aliam. de noua.

ADDITIO.

a Quæ insunt. Et per istam l. in verbo, innouata, datur cautela, quod si debes creditori centum cum pignorib. vel hypothecis, & uelis ipsa pignora liberare sine solutione, quod recipies ab eodem decem, & promittes illi soluere, & obligare in instrumento animo nouandi, nulla mentione facta prioris pignoris, nam tunc ipso iure pignora liberantur, ut hic. Adde quod si debitor vendit pignus creditori, sibi præiudicet creditor emendo, Bal. consi. 308. 3. lib.

§. Si quasi. Pignoratitia p̃t agi, si principalis oblõ nõ pficit, vel si perfecta tollatur acceptilatione, vel pacto.

1 *Obligatio pignoris quando intelligatur pro vsuris, sicut pro sorte.*
2 *Pignus quando possit retineri pro vsuris, remissiuè.*

§. Si in sorte. 1 Pignoratitia p̃t agi si idest solutũ, pro quo tñ pignus fuit obligatũ. h. d. Op. C. etiã ob chyro. pec. l. j. gl. hic inuoluit se multũ. finalr d̃t, q̃ hic fuit oblata res ꝓ sorte tñ. Ia. Bu. dicebat, q̃ hic nõ tractatur, an pignus possit retineri ꝓ vsuris: sed d̃t, q̃ pignoratitia nõ p̃t agi, vñ l. illa nõ ꝯdicit.
1 Duo ergo vidẽda sũt. Primo, an oblõ pignoris ĩtelligatur ꝓ vsuris, sicut ꝓ sorte. Circa q̃ sciẽdũ vsuræ sũt nãlr tñ debitæ, & tũc nõ tenetur pign9 ꝓ eis, nisi sit dictũ specialr, vt hic ĩ ver. siue ãt, & C. de vsu. l. ꝓ retẽtione. Si vero sint debitæ ciuilr; & nãlr, tunc pignus simplr acceptũ tenetur ẽt ꝓ vsuris, sicut dicimus ĩ fideiussore, vt l. cẽtũ Capuæ. s̃. d eo q̃ cer. lo. Secus si ꝓ sorte eẽt tñ oblatũ, siue obstrictũ, ut hic, & ꝟ. d fidei. l. fideiussores magr̃atuũ. Si uero vsuræ sũt debitæ of. iu. dte ĩ pignore sicut dixi ĩ fideiussore ĩ d. l. cẽtũ Capuæ, & ĩ l.
2 q̃ro. ꝟ. loc. † Scdo uidẽdũ, an pign9 possit retineri ꝓ vsuris, qñ ꝓ eis nõ fuit oblatũ. Dic ut d. l. ꝓ retẽtione. & ĩ d. l. j. C. ẽt ob chyro. pec.

ADDITIO.

Meno. Primo. Negus. tract. pigno. par. 5. primo memb. nu. 10.

§. Si creditori. Nisi omnib hæredibus satisfiat, poterit pignus vendi. h. d.

1 *Succedens alteri absque confectione inuentarij, videtur habere ratum, quod defunctus suo nomine fecerat.*
2 *Creditori creditoris soluendo, quando quis liberetur.*
3 *Fingitur super facto aliquod factum, quod nunquam fuit.*
4 *Locator, an possideat inducta per inquilinum in domum.*
5 *Interdictum Saluianum est adipiscendæ.*
6 *Interdictum Saluianum directum competit pro rebus coloni, utile pro rebus inquilini.*
7 *Tradi potest res, non tamen animo transferendi possessionem.*

Loca

8 *Locator primus quando habeat hypothecariam contra secundũ conductorem.*
9 *inuecta, & illata possunt retineri pro alio debito.*

a §. Solutam. a Pignoratitia nascitur, si soluatur creditori vel alteri pro eo legitime recipienti, vel creditori creditoris Item inuecta, & illata per sm̃ cõductorẽ tenent̃ pro pẽsione ipsius scd̃æ cõductionis tm̃mõ, & nõ vltra h.d. ✱ Not. ex ver. plane, cũ gl. in ver tenebũtur. q̃ incipit. s. locatori scd̃o, q̃ si Titius locat domũ suã Caio pro x. & Caius eã postea locat Seio, inuecta & illata in illam domũ erũt obligata ẽt Titio primo locatori pro salario domus: Titius aũt si nolit agere pro salario domus, p̃t petere a iudice, q̃ res scd̃i cõductoris vẽdant̃, vel arrestent̃ pro salario domus. Qđ intellige pro salario scd̃i cõductoris, non primi. V.g. Titius locauit domũ suã Caio pro decem Caius locauit eã Seio pro v. certe inuecta. & illata ĩ illã domũ erũt oblata Titio tñ pro v & non pro x. Ex quo seq̃t̃ vnũ, q̃ si scd̃s cõductor soluisset Caio scd̃o locatori illa v. qđ Titius primus locator non posset apponere impedimẽtũ in reb. inuectis, & illatis scd̃i cõductoris, qa ab illis q̃nque sunt liberatæ solone. Tollit̃. n. oblĩo oĩs solone eius, q̃ debet̃, vt Inst. q. mo. tol. obl. in princ. Et certũ ẽst inuecta, & illata nõ tenent primo locatori, nisi pro pẽsione scd̃i, & nõ primi, vide text. ibi, mihi locaueris &c. q̃ p̃t fieri. vt l. nemo pro h. bet. C. lo. & vide, q̃ ibi no. per gl. vide tex. hic ibi. potero ex pri. & c. s. pro reb. inuectis, & illatis, quæ res p̃nt retineri p locatorẽ, donec fuerit pẽsio soluta. & hoc quãdiu sunt res intra domum, qa claudere p̃t portã domus. non ãt abstrahere res inquilini, vt ĩ. in q. cau. pig. tac. cõhitur. l. est diu. & ĩ. de dã. inf. l. vtique. Et adhibere dẽt notanũ, q̃ dictas res scribat & quid sit in aptura domus, vt ĩ. lo. l. d is horreorũ. vñ q̃uis locator propria authoritate possit claudere domũ, tñ qa in describendo res inuectas & illatas. & in apẽdo horreũ posset esse maior præsum ptio cõ ipsum locatorẽ, q̃ in claudẽdo, cõsulit sibi lex q̃ hoc faciat interuenientibus psonis publicis, iuxta l. allegatã, dñs horreorum. Sic diuiditur p̃sens §. Primo ponit vnũ dcm̃. Scd̃o ex illo infert ad determinatione vnius q̃õnis. Tertio format vnam q̃õ. circa præcedentia. Quarto r̃ndet cuidã tacitæ obiectioni. Scd̃a ibi, vnde si domũ. Tertia ibi plane. Quarta ibi, vr̃ ãt, in qua r̃ndet tacitæ obiectioni. Nam per liberã p̃sonã nõ q̃rit̃ nobis actio pignoris seu oblĩo, ergo dño locanti non p̃t q̃ri p cõductionẽ factã a primo cõductore. Ad q̃ r̃ndet̃ q̃, ista cõuẽtio tacite vr̃ facta cũ primo dño, & sic ipsi nõ q̃rit̃ ex cõtu facto cum primo cõductore. sed ex cõuẽtionẽ sua ppria tacite fcã. h.d.

1 Ex primo dicto no. † q̃ qui succedit alteri, vr̃ hr̃e ratũ q̃ ille, cui successerat, suo noĩe fecerat, ibi, vel ei, cui hr̃s extitit; hic, & l. fi. ĩ. rem ra. ha. in princ. Quod intellige, nisi successerit facto inuentario, tunc. n. non vr̃ habere ratum, nisi eatenus quatenus bona essent soluendo, ne remaneat in damno. l. scimus. §. & si præfatam. de iure delibe.

2 b Venio ad scd̃am partem, & vr̃ † q̃ soluendo creditori creditoris non contingat liberatio b ipso iure. leg. si opera. ĩ. de do. exc. gl. hic non explicat Tu dic clare, aut soluo creditori creditoris qui h̃t me, vel bona mea oblĩata, & liberor ipso iure, vt hic. p̃ possem. n. cogi soluere. l. nomẽ. C. q̃ res pig. ob. pos. & iõ soluendo etiam creditore meo inuito liberor. l. vtrum. ĩ. de cõst. pec. Qñque ille creditor creditoris nõ h̃ebat me, vel bona mea oblĩa, & tũc aut iõ ego teneor creditori meo, quia ipse alii tenet̃, & possum alii soluere, vt l. si liber hõ. de ne. ge. Aut cã quare creditori meo teneor, est omnino separata a prima, & tũc aut soluo creditori creditoris, creditore meo volente, & cõtingit liberõ sine dubio, vt hic in prin. Aut eo inuito, & non cõtingit liberõ. l. inuito, de sol. & C. de neg. ge. l. fi. cum si. Aut eo ignorante. & cõtingit liberõ ope exceptionis. l. si opa. de do. excep. & ibi no. Et ex his debes aduertere, q̃ si primus creditor h̃et instr̃m in quo continet̃ oblĩo oĩũ bonorum, & p cõñs iste debitor debitoris, seu nomẽ eius est obligatũ, poterit indistincte solui eius creditori, vt in

c hoc §. Op. hic dr̃, q̃ cõ primũ creditorem p̃t agi pignoratitia. Cõtra, pignoratitia re cõhit, vt Inst. quib. mo. re cõ. obl. §. fi. sed ad primũ creditorem res non puenit, nec fuit tradita ei, ergo nõ p̃t pignoratitia cõuenire. Dicit gl. not. licet traditio non sit facta vere, fingitur tñ fcã ex eo, quod res p̃t includere pro pensione. l. est dñia. ĩ. q b. cau. pig ta. cõh. & l. vtique. de dam. inf. Sic. n. fingitur fcã tradĩõ. C. de do. l. q sq s. No.

3 † ex hac gl. primo, q̃ fingit̃ sup fcõ aliq̃d eẽ factũ, q̃ nũq̃ fuit, q̃ examinaui in l. si is qui pro emptore. de vsuc. in materia fictionis inductiuæ.

4 † Item ex hac gl. colligũt q̃dã, q̃ locator vr̃ possidere res inducd ctas p inquilinũ in domũ. Alii ex hoc rephẽdũt istã gl. Nam interdi

5 ctum Saluianũ, q̃ pro istis reb. cõpetit, dr̃ adipiscẽdæ possessionis, vt Insti. de interd. §. interdictũ. si est adipiscendæ, ergo apparet, q̃ nunq̃ possedit. Præterea, q̃ locator nõ possideat añ inclusionem. vr̃ expressum in d. l. est dñia. ĩ. in q. cau. pig. tac. cõ. Pe. dt̃ locatorẽ possidere eo ipso q̃ inferũtur ĩ domũ. l. 1. §. si iusserim. ĩ de acq. pos. & l. quarũdã. eo. tit. Nõ ob. q̃ interdictũ Saluianũ ẽ adipiscẽde possessionis, q̃a illã cõpetit pro reb. coloni p̃dii rustici. Nos loq̃mur in locatione p̃dii vrbani, inter quos ẽ dñia, vt ipse Pe. late tractat hic, & Cy. refert eum de

6 verbo ad verbum. C. lo. l. incerti iuris. in 2. q. Br̃ † licet interdcm̃ Saluianum directũ cõpeteret pro reb. coloni, tñ vtile cõpetit pro reb. inquilini. l. 1. in prin. ĩ. de Sal. & ibi not. C. de Sal. inter. l. 1. Et sic apparet qđ non possidet. Præterea, cũ locator ignoret res, q̃ sũt illatæ in domũ, nec eas viderit, nec tetigerit, nõ p̃t dici eas possidere. l. 3. §. Nerua filius. de acq. pos. Præterea deficit aĩus. Dicẽdum ẽ ergo, q̃ vere non possidet. nec ficte, ideo quod ista ficta possessione h̃eat aliqđ interdictum retinẽdæ vel recupãdæ possessionis, sed pro tãto fingit̃ possidere, vt gl. hic dicit, qa p̃t cõueniri pignoratitia, si non patit̃ inquilinum res suas extrahere, vel, vt proprius loquitur. non dt̃ gl. q̃ fingat̃ possi-

7 dere, sed qđ fingit̃ ei tradita. Põt. n. tradi ĩ nõ aĩo transferendi possessionẽ sicut fit de p̃cario cõmodatario, & depositario, & simĩb. & hoc sufficit, vt possit cõueniri pignoratitia. Dico ẽt, q̃ post inductionem locator non possidet vere, nisi res viderit, & tetigerit d. l. 3. §. Ner-

8 ua filius. † Opp. Hypotheca non põt esse sine principali. l. res. inf. de pig. & ĩ. de fideiu. l. fideiussor oblati. in prin. Sed iste scd̃us cõductor non est oblĩatus primo locatori, ergo nec res eius sunt ei oblĩatæ. Huius timore Pileus fatebat̃ cõtrñ, q̃ res non sint obligatæ primo locatori, q̃ gl. reprehendit: quia cõ istũ tex. dicit ergo gl. q̃ licet scd̃s cõductor non sit primo locatori oblĩatus personaliter, tñ ei est oblĩatus primus cõductor, & res illius scd̃i conductoris sunt obligatæ pro oblĩone primi cõductoris, põt. n. obligare res suas pro debito alterius. l. aliena. ĩ. e. Doc. Mod. vñt aliter dicere, videlicet q̃ primus locator h̃et obligatũ nomen scd̃i cõductoris. Vñ cũ h̃eat vtilẽ personalem, & directam. q̃ h̃et primus conductor cõ fm̃. ẽt h̃ebit hypothecariam q̃ illi accedit, vt C. q̃ res pig. ob. pos. l. nomen. Et ita dicebat Pet. hoc ẽt videbatur sentire Iac. But. q̃ licet sit in se verum, tñ q̃tum ad ppositum gl. dicit verius, quia s̃m eos primus locator h̃eret hypothecariã ex virtute cõuentionis q̃ ipse fecit cum primo cõductore. Sed tex. hic in fi. in ver. vr̃ aũt. ponit, q̃ tacite vr̃ scd̃s cõductor obligare primo locatori inuecta, & illata, & sic obligatur pro oblĩone primi cõductoris vsque ad q̃titatẽ, quia ipse scd̃us cõductor tenet̃. Op. si primus locator h̃et bona scd̃i cõductoris oblĩata, ipse posset cõueniri pignoratitia. sed tex. dt̃ primũ cõductorem cõueniri, ergo male. Sol. dt̃ gl. iõ primus locator nõ cõuenit̃, quia cũ nõ h̃et s̃m cõductorem psonalr̃ obligatũ, non p̃t agere, nec vr̃ ei fcã traditio, & sic non cõuenit̃ pignoratitia, q̃ re cõhitur. Istud q̃ gl. dt̃ non placet: nam ista ficta traditio nõ colligit̃ ex oblĩone psonali. nec ex eius æquitate. sed ex eo q̃ includit, nec patit̃ inq̃linũ cũ reb. suis recedere, sed primus locator h̃et ptãtẽ includendi. sicut scd̃us, ergo ẽt ipse poterit pignoratitia cõueniri. Et hoc vult iste tex. in fi. in eo, q̃ facit q̃ cum ipso primo locatore vr̃ cõtractum pignus. Nec ob. tex. qui dt̃ cõueniendũ primũ cõductorẽ pignoratitia, qa cõcedo, q̃ p̃t cõueniri primus locator. Idem scd̃s q̃cunque. n. prius inclusit, nil repugnat, &c. Venio ad ver. plane. & oppono de l. Pompo. in q b. cau. pig. tac. cõ. So. ibi domus fuit data scd̃o habitãti gratis. Itẽ op. de l. si in lege. §. colonus. ĩ lo. So. aliud in p̃dio rustico, vt ibi, aliud ĩ p̃dio vrbano, ut hic. vt l. certi iur. C. loc.

9 † Vlt. no. an illata, & inuecta possint retineri pro alio debito q̃ pro pẽsio

e ne? Doc. dñt q̃ sic, vt l. 1. & 2. ĩ q. ca. pig. tac. cõh. & l. i. C. ẽt ob chyro.

ADDITIONES.

a Solutam. Et facit iste tex. an possim expellere illũ, cui colonus meus locauit propter pensionem non solutam. de quo per Bal. in l. ędem. C. loca.

b Contingat liberatio. Limita no. ut p gl. & Bal. in l. 1. C. de excep. Et uide q̃ legiẽ & no. in l. solutã ff. de sol. & adde Bar. io l. nõ solũ. in fi. ff. sol. mat. vbi ẽt limitat. Ruer. Adde pleoe per Ale. in d. l. solutã. & ipsum Bar. vide in l. per contractũ §. idẽ Ial. & quod ibi no. pro sol. CONTRARIETATIS eius infra de do. præleg.

c Contra primum creditorem. Et ex hoc unũ dicit no. Bar. per illũ tex. q̃ si obligaui tibi rem meam, & non tradidi, sed res pignori obligata peruenit ad te, an teneris pignoratitia actione ad restituendum mihi. & dt̃ q̃ sic, q̃ no. io l. inquilino. ĩ. de dam. infe. adde, quid si res pignorata fuit per vim capta creditori, qui deinde illam recuperauit, an teneatur debitori Bal. cons. 291. 3. lib. dicit quod sic.

d Colligunt quidam. An locator dicatur possidere inuecta, & illata per inquilinum vel colonum non apprehensa possessione, & opi. Bart. sequitur Bald. & Sal. in d. l. certi. C. lo.

e Quam pro pensione. Et dicit q̃ sic, obstat tũ tex. C. commo. l. preter. de cuius intellectu, vide Bar. io l. siliç. sol. mat. Adde quod voluit Bal. cons. 253. 3. lib. Ruer Adde Ial. qui tenet contra Bar. io l. item quia. col. 1. sup. de pac.

1 *Obligatio pignoris nõ acq̃ritur p liberã personã, sed eius possessio sic, & nu. 4.*
2 *Dominus nõ obligatur p procuratorẽ, qdo p procuratore nõ acquiratur dño.*
3 *Tutoris opera quæ actio acquiratur pupillo.*
4 *Hypothecaria quando quæratur domino, per procuratorem.*

1 §. Per liberam. Per liberã † p̃sonã non acquiritur nobis actio, siue oblĩo pignoris, licet eius posses

a sessio possit acq̃ri. h.d. Primo ponit dcm̃. Scd̃o r̃n. tacite q̃õni. Scd̃a

b ibi, sed nec. No. q̃ dixi in summario. b Scd̃o no. q̃ in illis † casib. in

2 q b. p pcuratorẽ nõ q̃rit̃ dño, in illis ẽt nõ obligat̃ dñs p pcuratorẽ, neque

ADDITIONES.

a Acquiri. Concordat l. si absentis. cum ibi no. C. si cer. pet. & in l. si ex ea. cum si. C. d. tei uen. quod ad hoc. vt ex actu meo quæratur actio alicui tertio, est necesse quod ille actus sit factus nomine illius tertii, in dubio tamen semper psumitur quod meo nomine, & non nomine illius tertij factus sit, quantum ad hoc, vt ius ex illo actu, & contractu acquiratur mihi & l. magis. ff. de sol. & l. Papo. ff. man. etiam si præcessisset mandatum illius tertii, vt probatur in l. res ex mandato. ff. de acq. rer. do. & in l. pignus. §. fi. ff. de vsu. & in l. 3. §. 1 ff. iu. sol. & l. post mortem. §. 1. ff. quando ex fa. tu. & no. Bar. in l. qui mihi donatum post med. ff. de do. in ver si. quæro quid in dubio. & Bar. in l. post dotem ff sol. mar. & Bal. in rub. C. de contra. emp. in 16. q. & no. Dec. in l. qui in alieno. §. si is qui. ff. de acq. her. & Ang. in l. si pupillus. §. 2. ff. de ne. ge. cum si. imo etiam non crederetur testibus dicentibus quod successiue per illa tempora a quibus in tali loco fuit cum illo tertio non potuisset illum actum facere, vel contractum, nisi nomine illius tertii, quando ipsi vidissent, & audiuissent, tanquam satagentes probare negatiuam nõ probabiliter contractam, per ca. cum ecclesia, cum ibi not. per Inn. de cao. pos. & expresse Cy. in l. actor, in 3. q. ad fi. de prob. & idem ibi Bald. & Dy. & Bart. in l. 1. §. hoc interdicto. ff. de iti. actuque pri. & Bal. in l. cũ hi. §. 1. de transa. & in c. 2. §. morib. & §. si quis per triginta. in tit. si de feu. fue. contro. inter do. & ag. vasal.

b Pom. Summario. Vide ad hoc Bal. in l. si mutuam. C. de exerc.

neque cũ obligat, sed ipse procurator ꝯuenit, vt patet ex eod. tex. q̃ examinabit ĩ. de act. emp. l. Iul. §. si procurat. & l. procurator q̃ pro euict. de proc. * Tertio no. q̃ in eo, in quo procurator non q̃rit dño, nec cũ obligat, ipse procurator ꝯuenietur vt patet ex eo. tex. q̃ plene examinabit. ĩ. de ac. emp. l. Iul. §. si procur & s̃. de proc. l. procura. qui p euict. No. ex hoc §. q̃ per liberã psonã alteri nõ acquirit oblõ nec p pñs actio. ob. l. ante. §. alteri. Inst. de inut. stip. quia actio descẽdit ex ipsa oblone, & sine ea nasci nõ pt. Et ex hoc tex. patet, q̃ si Titus amicus meus emat noie meo aliq̃ rẽ a Caio, certe nõ possũ agere ꝯ Caiũ ad habẽdã illã rẽ: quia nõ fuit mihi q̃sita actio per Titium, vt hoc tex. pro quo facit inst. de inut. stip. §. si qs alii. & qd ibi no. Agat ergo Titius ꝯ Caiũ, & ego actione mandati ꝯ Titiũ. Ex istis iuribus patet, q̃ l. in instrõ ꝯtinet, q̃ Titius frater Seii emit talẽ fundũ noie fratris sui, & eo mortuo, Seius velit petere illũ fundũ tanq̃ suum. Et hoc vult probare ex illo instrõ. q̃ ex hoc nõ pbat fundũ esse suũ. vi de sup hoc §. q̃ no. ĩ. e. l. si cũ venderet & l. ea, q̃ ciuitr. ĩ. de acq. re. do. Quarto circa istũ §. q̃ est rõ dĩæ, quare acquirit possessio p alterũ. non aũt oblo. Rõ est. quia oblo est infixa in psonã obligãtis tanq̃ in subiecto, & in psonã illius, cui q̃rit, tanq̃ in obiecto, & respicit intrinsece, vt ĩ. pro soc. l. 3. & de pec. l. si qs. & iõ alteri acq̃ri ñ pt cũ si acquireret p mediũ psonæ liberæ transiret. cũ semel acquisita ab ea separari nõ possit ar. p hoc ĩ. de le. 2. l. debitor. §. fi. ibi, cæterũ ex psona, rõ ẽt ponit in l. 1. & ibi no. C. p quas pso. nor. acq. dicit in l. stipulatio. §. alteri. ĩ. de ver. ob. Sed possessio non ita iungit psonæ. q̃a respicit extrinsece, vñ possessio est pedũ positio, vt ĩ. de acq. pos. l. 1. in prin. vñ idẽ vr in oĩ reali actione. vt C. p quas pso. no. acq. l. 1. & ti. & ibi in gl. in verbo, nulla. No. in effectu istã rõnẽ, & iõ dẽs apostillare tex. ibi nõ semp acq̃rat &c. sed cedere eã dẽt, vt ĩ. mand. l. idẽ que. §. si cui mandauero. & l. si procur. §. fi. Et est rõ. q̃a oblo psonalis psonæ inhæret, vt ĩ. de pec. l. quid ergo. secus in possessione, & dño quia sci inherent. & iõ per procuratorẽ q̃runt. ĩ. de acq. pos. l. possessio quoque. §. fi. C. de pac. l. traditionib. Et licet hypothecaria sit in rẽ, vt ĩ. de pig. l. pignoris. tñ est accessoria personali. & iõ regulat s̃m ipsam, & non q̃ritur p procuratorẽ, vt sit idẽ ius de principali q̃ de accessorio. C. per quas perso. nob. acq. l. 1. & C. de luitio. pig. l. intelligere dẽs. Et ex hoc apparet solo q̃ri, q̃ fac t hic l. a. Quærit. n. quare ius reale, q̃ parit hypothecariam. non acquirit p procuratorẽ sicut ius reale dñii, & seruitutis. vt C. per quas p̃. nob. acq. l. Certe rõ est. q̃a licet sit ius reale. hypothecaria tñ accedit actioni personali, & sicut illa nõ acquirit. ita nec hypothecaria. Sed quõ possessio acq̃rit p alterũ cũ in possessione requirat factũ, vt ĩ. de acq. pos. l. 3. in prin. & l. quemadm. co. tangitur p aliũ q̃n non põt l. qui hĩ. in prin. ĩ. de ꝯd. & dem. Dico q̃ quoddam est factum, q̃ est transmissibile sui, nã de vna psona ad aliã. & tũc non hẽt locũ §. iste, nec l. 1. C. de acq. poss. Et q̃ sunt trãsmissibilia & q̃ non. probat ĩ. de acq. re. do. l. ea q̃. Possessio. n. & dñiũ faciliter pdũtur & transeunt de vno ad aliũ, ĩ. de acq. poss. l. si qs vi. §. d. ia. Idẽ ꝯ hunc § adhuc ob. ĩ. de ac. re. do. l. res ex mandato. Sed dico, & intelligo §. istũ. & l. 1. C. de acq. pos. cũ vterque tradens et accipiens agunt pariter inter se, q̃ dño acquirat possessio, vt ĩ. de acq. re. do. l. si procurator rẽ mihi. Si aũt vterque agit, vt dño nõ acq̃rat. tunc nihil sibi acquirit, ut lege ꝯtra. Sic intelligi põt l. 1. §. hæc q̃ de seruis, ĩ. de acq. pos. cũ ibi notatis. Si aũt tradẽs agit vt dño acquirat possessio, procurator aũt agit, vt non acq̃ratur. tũc dño acquiritur, vt ĩ. de don. l. qui mihi. & ĩ. de acq. re. do. l. per seruũ. in fi. Si aũt solus procurator agit, vt dño acq̃rat, tradẽs uero nõ, tũc dĩ gl. q̃ idẽ vt no. in d. l. q. mihi. de do. in gl. in verb. acquiritur, & l. fi. C. si quis alteri, vel sibi. Sed hoc mẽbrum Doc. reprobant, per l. id, qd̃ nostrũ. de reg. iu. iõ dic, q̃ cũ solus procurator agit, vt domino acquirat tradẽs vero nõ. Aut q̃ris in possessione, & illa acquirit dño, q̃a vacat p dimissionẽ tradẽtis, vt l. si q̃s vi. §. dña. ĩ. de acq. pos. iuncta l. 1. §. per procur. ĩ. de ac. pos. Aut q̃ris in dño, & tunc nõ q̃ritur dño vt alle. l. id q̃ nostrum. & s̃. ex q. cau. ma. l. nec vtilẽ. Non. n. sic pt tur aĩo dñium, vt d. §. dña, nisi quæratur, cui velit tradens, vt d. l. id q̃ nostrum. & l. nec vtilẽ. aduerte, q̃a intelligo pro libera person. ul. procuratorem habentem speciale mãdatũ, vt ĩ. de acq. pos. l. cõis seruus. §. fi. per gñalẽ aũt non, nisi per ratihabitionẽ, vt d. §. fi. sic intelligitur. l. si ergo. s̃. de neg. gest. Et sic intelligo oĩa iura, q̃ dñt per procuratorẽ q̃ri possessionẽ ignoranti. ĩ. de acq. pos. l. §. p procuratorem & l. C. de acq. pos. Rõ est, quia procurator hẽns spãle mandatũ ministerio vtitur in possessione q̃renda, vt ĩ. de acq. poss. l. qd̃ meo. §. procurator aũt. Et sic vt nuncius, q̃ concipit verba in psonã dñi. vt s̃. de const. pec. l. qui aũt. §. fi. cũ l. seq. Et no. C. si quis alteri vel sibi. l. multũ. & sic cõstituendo procuratorẽ specialẽ ad acquirendã possessionẽ vr vt nunciũ ꝯstituere, vt actus valeat, qui alias valere nõ posset. arg. de reg. iur. lib. l. quoties. & ar. l. 2. sup. de iur. som. iu. Sed p procuratorẽ gñalẽ non. vt dixi, qui a dẽt concipere verba in personã dñi. ut s̃. de p l. pec. l. cũ, qui. §. cum Iul. nec pt acquirere vt nuncius, sed vt procurator spãlis, q̃ia aliud ageret, qd̃ non põt, quia fines mandati &c. & iõ ratihabitio est necessaria, ut l. cõis seruus. §. fi. iuncta l. diligenter in l. man. Et ita intelligo istã materiã q̃uis gl. aliter intelligat ut l. si ego. s̃. de ne. gest. & l. 1. §. per procuratorem. & l. cõis seruus. §. fin. & l. 2. C. de iis, quia non do. manu. quas gl. Dy. tenet. Op. s̃. prox. §. in fi. So. vt ibi patet in tex. Op. secũdo 3 † q̃ p tutorẽ q̃ratur pupillo. C. q̃ñ ex fac. tuto. l. 2. & l. cũ q. §. si actorem. sup. de ꝯst. pec. Sol. non q̃rit directa, vt hic, sed utilis sic, ut ibi. Vel dic. hic tutor ꝯxit in his, q̃ non ptinebant ad eius administrõnem. iõ nullo mõ q̃r. Et hoc tenet gl. & Doc. q̃ intelligo, nisi in subsidiũ, sicut in quolibet extraneo ꝯhente, vt l. filiæ. ĩ. de so. & ibi d. xi. Op. de l. 1. 4 C. p quas pso. no. acq. Sol. ibi loq̃r in possessione & † dño, q̃ pñt q̃ri p liberã psonã hic in oblone. Rõ q̃a dñium, & possessio acq̃rit p actũ nãlẽ, oblo vero illa acq̃rit p actũ ciuilẽ, vt l. ea q̃ ciuilr. de acq. re. do. Itẽ oblones psonales magis inhærẽt ossib. ꝯhẽtiũ, q̃ iura realia vt l. q. ergo casus. ĩ. d. pecu. & ĩ. p soc. l. 3. Et iõ oblo hypothecaria cũ sit accessoria ad psonã iudicatur s̃m q̃ de psonali. Et hoc apparet p ea, q̃ no. in l. & an eadẽ. §. fi. de excep. rei iu. in gl. fi. Nã in hypothecaria dẽt exprimi cã, sicut in psonali, cui accedit, & nõ potest simp s pponi, sicut actio realis. Opp. de l. 2. C. per quas pso. nob. acq. Sol. hic tex. soluit ꝯtium ĩ eo, q̃ dicit, non id acquirer. & in princ dicit plerunque. Nã in casib. in quib. per procuratorem q̃ritur personalis, q̃rit ẽt hypothecaria, vt l. ꝯtria. aĩs secus vt hic. Opp. & vr q̃ † p procuratorem semp quæratur hypothecaria. l. q̃ procurator ex re. s̃. de pc. Sol. ibi dr ex re dñi, non p p rẽ, seu eius occasione, & ideo oblo de eius re non q̃ritur dño per procuratorẽ. l. possessio. §. & si possessio. de acqui. pos. Ita hic intelligo, q̃ñ principalis obligatio non cesat super, seu ex re domini, alias quæritur hypothecaria, sicut personalis principalis. Op. de l. si inter. in prin. ĩ. de pig. Sol. vt in glo.

1 *Pignorare qui potest, potest luere.*

2 *In mandato generali venit illud, quod dominus erat consuetus facere.*

§. Sed si procurator.

Procurator, q̃ pt pignorare, pt pignoratitia agere, quod est, si habet speciale mandatum, vel gñale ab hoie consueto pignorare h. d. No. quod † qui pt pignorare pt luere. & pignoratitia agere. Nam vno mãdato vr permitti aliud. Facit ĩ. de pos. l. q̃ seruus. & ĩ. de sol. l. p seruus. & s̃. de pac. l. si vnus. circa princ. Scd̃o not. q̃ in mandato generali † venit illud, q̃ dñs ꝯsuetus erat facere. Et sic not. quod arguitur ex consuetudine dñi, q̃ no. ad multa. * Cũ q̃rit nunq̃d cõsuetudo pñsa. sit attẽdẽda, vel nõ. ita dic. Aut q̃ris de cõsuetudine, q̃tũ ad morum dispõnẽ, & siue sit bona, siue mala, sp attẽdit, vt C. de episco. aud. l. 3. in fi. ĩ. de ædil. edic. l. q̃ si nolit. §. qui mãcipia vendũt. & §. qui assidua. Aut q̃ris ad dispõnẽ pñmonii. Et tũc aut quæris de actu qui non diuersificat s̃m modũ, vel cõsuetudinẽ vtẽdi. & tunc attenditur ꝯsuetudo. ĩ. de vi. tri. & ol. le. cũ certum. Aut diuersificatur s̃m modum vtẽdi, & tũc aut q̃ris an attẽdatur cõsuetudo in præiudicium vtẽtis, & tũc attendẽda est cõsuetudo pñsa. ita intellis ista lex, de ver. sig. l. 1. Aut in pñiudiciũ extranei, & tunc non attenditur consuetudo patrisfa. sed regionis, de fun. instr. & instru. lega. l. cũ De lationis §. asinam. & ĩ. de sup. leg. l. Labeo. circa finem. *

ADDITIONES.

a Quod mandato. Not, quod in mandato generali venit illud, quod dominus erat consuetus facere. Intellige ordinarie, secus extraordinarie. Tex. est in. & ibi Bart. in d. leg. Seio. §. medico. de ann. leg. Et ideo facit ille text. quod licet alias donare non possit. l. procurator totorũ. sup. de procu. tamen si dominus est consuetus donare, vel de hoc erat ibi consuetudo, poterit facere De hoc text. optimus. in ca. 3. de dona. Sed gl. in c. 2. eo. tit. vr expresse tenere contrarium. Et adde pulchre Auge. in l. bene a Zenone, de quad. præs. & vide Bar. in l. si fraudatur, & quod ibi dixi, quæ insr. cre. l. Adde quod ille, qui mandatum habet in vno acto, potest apponere omnes clausulas, & pœnarum adiectiones, quæ per ipsos mandantes in ipsis actibus solitæ sunt apponi. Et ita not. Aug. in l. si quis hæredem, in fin. C. de inst. & & subst. etiam si tales clausulæ requirerent speciale mandatum. Alleg. casum d. l. bene a Zenone. Et ideo si ambasiator habeat mandatum ad faciendum pacem, videtur habere mandatum ad promittendum pœnam. Facit optime tex. iuncta glo. in l. fi. inf. quod cum eo. Et ideo videtor, quod licet ad iurandũ requiratur speciale mandatum. l. iurisiurandum quod ex cõuẽtione §. si procurator sup. de iureiu. no. in c. qui ad agendum de procu. in 6. si tamen mandatũ fuerit contractum gen, possit etiam iurari pro obseruantia contractus. Et sic limita in. per Bart. in l. qui bona. §. si alieno, in 3. q. in fi. de dam. infe. faciunt ẽt quæ habentur in l. si prius §. c. de aqua plu. arcẽ. Et q̃ possit quis promittere pœnam, quæ venit ex natura contractus alieni, tenet Bal. in rub. C. de const. pec. Fallit in procuratore fisci, qui nullo modo promittere potest. leg. si procurator, in prin. de iu. fis. & ibi per Bart. Subdit ibi etiam Bal. an officialis publicus possit bonam fidem agnoscere. Adde quæ dicit Abb. Sic. in c. 2. de precar. no. hic arg. q̃ rector ecclesiæ potest contractum initum nomine ecclesiæ conualidare, cum appositione pœnæ, dummodo contractus sit rationabilis. Ad idem facit tex. in c. cum dilectus, in fi. de arb. quod est notandum secundum eum pro administratoribus simpliciter datis, & pro ambasiatoribus ad pacem componendum, vt licet non habeant expressum mandatum, nihilominus possunt apponere pœnam, & obligare constituentes pro obseruatione eius quod gerunt. pro quo bene facit d. leg bene a Zenone, & d. l. si procurator. de iur. fis. Faciunt quæ no. Doc. in c. nulla, de reb. eccl. non alie. vbi rector ecclesiæ potest sine consensu superiorum generaliter obligare bona ecclesiæ pro obseruantia contractus, licet speciale obligare non possit. & ibi colligitur quod est not. secundum Abb. Caue tamen in prædictis per ea, quæ habentur in l. si procurator, de condi. inde & vide Bal. in l. bene a zenone, & uide Ang. i Lñ. §. si quis professus. ff. de publicanis. Et adde ad materiam Lud. in suo sing. 11. qui dicit, quod possum etiam quæ ad præiudicialia, si dominus erat solitus, &c. quem dicit no. in l. qui sem ff. inf. de vsuf. Et an habens generale mandatum ad locandum prædia, &c. possit locare domos contiguas ipsi, &c. Istud dictum Lap. quod not. in suis alleg. 12. quod alias Lud. in suo no. 41. posuit. Adde quod in mandato generali veniunt, ea quæ dominus erat solitus facere. Bal. pulchre consi. 422. 2. lib.

b Pom. Cõsuetus. Vide Ang. in l. si negotia. sup. de neg. ge. Alex. cõs. 118. col. 2. vol. 5.

LEX XIII.

a Si cum a venderet.

Ex pacto creditoris vẽdentis pñ debitor agere, vel petere, vt sibi cedatur

ADDITIO.

a Si cum. Vide Alex. consil. 20. incip. videtur fortasse in 1. vol.

datur actio.h.d.Opp.q. non posset vẽdicare rẽ, q̃a vẽdẽdo creditor trãstulit dñium.l.si cõuenerit.§.eo.de acq.re.do.l nõ est nouum.Sol. agit vtili rei vẽd.pp actũ,& ista est bona. Alii dñt,q. istud primum dcm̃ corrigitur per id,q. seqt̃.aut in factũ,&c.& sic solum actione in fcm̃,vel præsc.ver.agat. Scdo op.q. nõ possit agere ista debitor actione in factum,vel p̃sc.ver.q.a p liberã pso.&c.vt l.,pxi.§.per liberam. Dñt quidã q. hoc est spãle.Gul.de Cun.dicit,q. nõ est spãle, imo est clare,q̃ncũque pcm̃ apponit̃ in tradõne rei meæ, vel rei in qua hẽo ius.alteri q̃ritur actio, vt l.certi ,pdõ.§ si nũmos.§.si cer.per.& l.pe.

a C.ad exhi. Hoc non placet,quia in d.§. si nũmos.est spãle pp singularia præcepta pecuniæ.In l.pe.C.ad exhi.iterponit̃ pactũ sup re tradẽtis,q̃ durat eius,sed q̃n apponit̃ pcm̃ sup re tradẽtis, q desinit esse eius,vel non durat eius,tunc non q̃rit̃ actio alteri ẽt,nisi in eã spãli donõnis.l.quoties.C.de do.q̃ sub mõ.vbi tex.hoc expresse dicit.Dicamus ergo hoc est spirituale,& sic fuit te rescriptũ p principem, vt hic dicit tex. Vel a ñr, p ,pcuratorem q̃rit̃ dño actio ex ,pctu interposito super re dñi,& ex reiptius,vt l.q. ,pc.§ de proc.sed creditor vr ,p

b curator dñi in uẽdendo,vt l.nõ est nouum.j.de acq.re.do.& Insti. quib.alie.licet,in prin.ergo ex eius pacto q̃ritur debitori.ex re.n.sua & super re sua pactũ interponitur. Ad prædicta facit quod dixi ple-

c ne in l.stipulatio ista.§.si quis insulam. circa finem.j.de ver.obl.

ADDITIONES.

a C.ad exhi.Vide Bal.in l.1.C.per quas personas nob.acq.& per Imo.in d.l.stipulatio ista §.si stipulatus,& quod ibi Bar. n 5.& 9.fallen.

b Procurator domini.Adde no.in l. 1 pignori.sup.tam.ereis.

c §.si qs insulam.In contrariũ facit q. ibi d x in §.fal.p l.2.C.per quas pso.no.acq.

a §. Venit. In hac actione venit dolus,lata culpa, & leuis, non casus fortuitus.h.d.Illud quod dicit.sicut in commodato,intellr vtriusque gr̃a ,pcto,vt in glo.* Vlt.no.l.seq.incip.ea igitur.Docet.n.practicã,qualr probet̃ culpa leuis. Certe,q̃n qs omittit facere ea,quę diligẽs pr̃f facerer,vt hic,& l.si putator.§.ad l.Aq. in culpa leuissima inspicit̃ id,quod faceret diligẽtior, vel diligẽtissimus pr̃fa l.in reb.in prin.§.commo.Et qa in hoc §.fit mentio de dolo,& culpa. Quæro,quid est dolus? Dico,q. dolus est scienter ,p ius alterum lædere,vel in suis reb.& alienis dissimulis cõuersatio, vt C. de rescin.ven.l.si dolo.& §.de don.l.1.§.2.exẽplũ,si rẽ meam ponas, vbi frequenter latrones ,puersantur.Quæro, quotuplex est culpa?Dico,q. triplex,lata,leuis.& leuissima. Sed q̃ro, quid est culpa in gñe, est deuiatio ab omni legis dispõne, siue ,psistat in p̃cipiendo, prohibendo,puniendo,siue pmittẽdo.j.depo.l.1.§.si cõ.§.cõmo.l.in reb. 3.rñ.§.de legib.l.legis virtus.Quæro,q̃d ẽ lata culpa? dic q. lata culpa est suis reb.& alienis æque ,puersando illius diligentiæ defectus, q̃ coiter exigit ĩ oĩbus ro naturalis,vt l.q. Nerua.j.depo.& j.de ver. sig.l.latæ culpæ.Exẽplũ,vt si ianua dimittat̃ apta nocte & die. Ista aũt lata culpa non est dolus, sed bñ æqparatur dolo, & dolo similis est,vt l.1.§.hæc actio.§.si mens.fal.mo.dixe.& notatur in l.alle.quod Nerua. Leuis culpa est in reb.suis, & alienis æque versando negligẽtia q̃ cõis hoĩum natura patitur,sed eã euitat directio exacta sapientis de qua Inst.qui.mo.re.cõ.obl.§.fi. Pone exẽplũ,vides,q. multi homines dimittunt aĩalia sua in pascuis ex̃ domos, sed multi homines periti reponũt ea in domo sua. Vel pone exẽplũ,vt si dimittam cameram meã aptã,dũ eo ad villã. Leuissima culpa est in reb.suis & alienis æque versando,vt cõis hominũ natura exigit, & cõis hominum prudentia req̃rit,cui adhæret defectus summæ diligentiæ.uel sapiẽtiæ,quæ reperiri p̃t vel in hoĩe discretissimo,vt Inst.loc.§.pe.& Inst. qui.mo re ,p.obl.§.item is,cui.Exẽplũ,vt si claudo camerã, & nõ traho vectem clausuræ ad videndũ si bñ clauserim,& ita faciunt hoĩes discretissimi.Ex p̃dictis aũt satis patet,qualiter istæ culpæ probẽtur. Probabit̃.n.lata culpa ,p aliquẽ ex eo,q. aliquis facit q. cõiter homines nõ facerẽt,vel facerẽt.l.q. Nerua,& ibi no.j.depo.in gl.in ver.latiorem.q̃ incipit.l.latã.Leuis culpa ,pbat̃ ex eo, q. aliqs facit,q. cõiter hoĩes discretiores,& sapiẽtiores facerẽt, vel nõ facerent.referas singula singulis. Leuissima culpa ,pbat̃ ex eo,q. aliqs facit,vł ñ facit, q. homines diligẽtissimi,& discretissimi facerẽt,vel nõ facerent.Casus fortuitus est talis rei impetus,qui p̃uideri non p̃t humano cõl.C. e.l.q̃ fortuitis,& j.de adm.re.ad ci.ptinen.l.2.§.si eo tpe.Et de prediẽtis hñt pla dcã.& exempla.§.commo.l.si vt certo.§.1.& §.seq.Sed q̃ro,an furtum sit casus fortuitus,dic vt no.pro soc.l.cũ duob.§.damna.& ibi per Doct.Et no p glo.in ver.ẽt si sine cã.& Doc.§.nau.cau. stab.l.3.§.ex hoc edicto.& ibi eadẽ gl.dicit, q. furtum nõ cõputatur inter casus fortuitos,sed latrocinium sic.Et an incendiũ sit casus fortuitus,vel culpa leuissima,distingue eodem mõ, quo distinguitur in furto. Recipiẽdo rõnem distinctionis,quæ fit inter familiares,& extraneos,quia illa eadẽ hẽt locũ in incendio, ergo idẽ dẽt statui.Sed q̃d si sum negligẽs in reb.alienis? Dñt quidã,q. sic.Nec tenebor hoc casu,quia nõ teneor maiorẽ diligẽtiã adhibere in alienis,q̃ in meis. Quia de se conqueri dẽt,qui tã negligentem &c. Inst.quib.mod.re ,p.obl.§.præterea.& Inst.de socie.§.fi.& de re.iu.l.qui cum alio.Nec obst.l.si constante.§.si maritus.j.sol.mat.quod dic vt ibi patet.*

ADDITIO.

a Culpa, & leuis.No.quod Bal in l.acceptam.C de vsu.in 6.q.alleg.glo.hic quod appellatione culpæ,venit leuis tantum.Et qualiter probetur culpa leuis, & leuissima,per Bal.in l.solam.C.de test.& quid veniat appellatione culpę, unde gl.no.in l.in venditione.j.de bon.auth.iud.pos.

LEX XIV.

1 *Culpam leuem & leuissimam probandi practica.*

a 1 Ea igitur. a No.hanc legem,† docet.n.practicã, qualiter probetur culpa leu s.certe quando quis omittit facere ea,quæ diligens paterfamilias faceret, vel facit ea, quæ diligens paterfamilias non faceret.in culpa leuissima inspicitur illud,quod diligentissimus faceret,vt l.in rebus.sup.tit.1.

ADDITIO.

a Po.Ea igit̃.Vide Ale.cõs.in 2.i.co.vol.2.cõs.47.col.1.vo.1.& cõs.64. col.fi.vol.2.

LEX XV.

Creditor. Creditor cum reddit pignus, debet cauere de suo dato & facto,& neglecto.h.d.

LEX XVI.

Tutor. Tuendus est credi tor in pignore dato a tutore. vel curatore legitime.h.d.In tex.ibi, tuendus erit in pignore creditor, vel.i.ne teneatur contraria pignoratitia, vel tuendus erit quando conuenitur tutelæ actione.

§. Contrariã. Si creditor decipiat̃ in pignore dolo,vel culpa debitoris, hẽt ,ptiam pignoratitiã ad interesse.poterit ẽt stellionatus crĩe accusare,si dolus interuenit. a h.d.*

a Vide tex.ibi tenebat̃, &c.s.pignoratitia actione ad æque bonam rẽ obligandã.pro quo §.de ,pst.pec.l.qui aũt.§.pen.& ibi,& stellionatus crĩe &c. No.q. ille,qui alicui committit dolum,,pmittit crimẽ stellionatus,ergo est puniendus extraordinarie.l.2.& 3.j.de cri.stellio.*

ADDITIO.

a Si dolus interuenit.Quæ culpa veniat in pignore,per Bal.in l.pign.C.de pig.act.

§. Etiam. Fundus vectigalis,vel emphyteuticarius, potest obligari saluo iure dñi.h.d. Et ideo finito iure emphyteutico finietur ius creditoris,vt l.lex vectigali.inf.de pign.

LEX XVIII.

1 *Cõpensatio q̃titatis ad quantitatẽ admittitur,non aũt spẽi ad quantitatem.*
2 *Actio iudicatur mobilis vel immobilis,secũdum naturã eius, q. in ea deuenit.*
3 *Nomen obligatum qui habet,agit actione vtili competenti obliganti.*
4 *Discussionem fieri tutius est,quando agitur contra debitorem.*

a Si conuenerit. 1 Nomen debitoris põt pignori obligari, & q. inde redigit̃,vel ,ppensat̃, vel pro pignore tenetur.h.d.† No.q. admittitur ,ppensatio q̃titatis ad q̃titatẽ,

b non spẽi ad q̃titatem. Scdo no.pro eo q. gl.alibi dicit,† q. actio iu-

2 dicatur mobilis vel immobilis ẽm naturam eius,q. in eam deuenit vt no.C.si aduer.transa.l.1.& 2.& in auth.de nõ alienan.§.1. ,p qua optime facit iste tex.licet in veritate actio non sit mobilis,vel immobilis,sed est tertia spẽs per se,vt l.q̃ Tuberonis.in fi.j.de pec.& l.a diuo Pio.§.in vendit.de re iud.& not. Iac. de Are. in l.mouentium.de

3 ver.sig.Quæro,ille,† qui hẽt nomen obligatũ,qua actione aget ,p debitorẽ? gl.& Doc.tenent,q. aget vtili, q̃ ipsi obliganti competat di-

4 recta.l.nomen.C.quæ res pig.ob.poss.† Quarto, a q̃n agitur ,p debito-

d rem debitoris.vtrum debeat præcedere discussio? Cyn. ponit istam q.in d.l.nomen.& arguit pro.& contra Finaliter dicit tutius est,q. fiat discussio. Veritas est,q. non est necesse, q. præcedat discussio, quia de iure antiquo necesse nõ erat,vt l.creditoris. j de distra.pig.

e sed solum reperitur mutatum, e q̃n agitur contra pignorum possessores,vt in auth.hoc si debitor.C.de pign. & in corpore vnde sumit̃. §.sed neque.quod ergo non mutatur,quare stare prohibetur. l.præcipimus.in fi.de app Ad argumenta in contrarium responde vt no. Cy.in d.l.nomen.Præterea ratio differentiæ est manifesta nã si per hypothecariam res euinceretur a possessore,ipse haberet necesse uenire ,p authorem suum, & ideo vult lex, q. prius excutiatur debitor causa minuendarum litium.sed quando agitur contra debitorẽ,soluendo creditori,ipse liberatur,nec aliud litigium consurgit, ideo cessat ratio quare inducta fuit discussio,& istud tenuit Ia. Bal. Odot.& Alb.& Papi.& etiam Nico.Mat.

ADDITIONES.

a Po.Si cõuenerit.Lita istã l. vt per Ale.in l.deducta.§.acceptis numis.j.eo.ff.ad Tre.

b Quantitatis ad quantitatem.Vide Bar.in l.diuortio.§.ob donat.sol.mat. Et aduerte dum dicit hic,cum si dicitur quod species ad quantitatem non admittatur cõpensatio.l.si.de compensa.cum si.quia intelligas hoc esse verum, quãdo agitur de compensatione fienda in iudicio, ex dispositione legis altera parte inuita. Secus autem in compensatione fienda ex presumpta mente disponentis,qui potuit disponere prout voluit.quod tunc etiam habebit locum compensatio speciei ad quantitatem,ar.eorum quę habentur in l.cum quęstio.C.de leg.& in §. disponat.in auth.de nupt.Ita dicit Io.in l.si cum dotem.§.si pater. sol. mat. videtur probari hoc ibi in tex cum ibi not.in fi.& si. quod no. Sed aduerte, q. licet prędicta mihi placeant,tamen Bal.in l huiusmodi.§.cum pater. de leg. j. tenet contrarium per l.si pater pro filia.de coll.do.licet Io.non faciat mentionem & idem Bal.in l. quoniã in priorib.C.de inoff.test.& l.si uxor. C.de bon.auth.iud.poss.in eo.ver. ibi, Licet io veritate actio non sit,&c. Ad hoc autem vt videatur mobilis secundum materiam illius in quo adducitur,adde ad hoc glo.in l.fi.C.in quib.cau.in integ. rest. & Bar. in l.potest.de auth.tuto.& in l.si sic.de leg.1.Vide Pau.de Cast.cons 9.declarando,vt ibi per eum.

c Iudicatur mobilis.Vide Alex.cons.111.vol.4.

d Quarto.Vide Are.cons.137.col.fi.

d Reperitur mutatum.Vide q. dicit Bal.in l.Iulia in fi.de ver.ob. Ad materiam huius l. gis,vide Bal.in l.3.C.de acq.hęr.& aliqua per Pau.de Cast.hic.

e R.Adde,q. discussio non est necessaria,quando agitur contra debitorem debitoris. & hęc est communis opi.Sed contrarium tenet Sal.in d.l.nomen.& eius opi.dicit esse veriorem in puncto iuris,Ang.de Are.in §.item Seruiana.col.6. ver.Ex his. Ioll.de act.subdit tamen,quod a communi opi.non est recedendum.

1 *Tignori quod accedit,pignus est.*
2 *Regnũ,si augmentatur, ut prouincia augmentata debeat regi cõstitutionib.regni.*
3 *Regnum est quod vniuersale.*

a
1 **§ Si nuda.** a Qđ accedit † pignori pignus est. h.d. Gul de Cu.
b quærit hic, Si regnũ † augmẽtetur, vtrũ illa ꝓuincia
b augmentata dẽtur regi ꝯstõnib. regni. Vr q, sic, vt hic, cũ si. ſn ꝯtrium,
2 q a res transit cũ sua cã, vt j. ꝓx. §. & l. via. §. si fundus. de ser. ru. pd. &
c hoc tenet ipse, ar. l. pdus. §. Titio. de le. 3. l. Seiæ. §. Tyrãne. j. de fun. ist.
d Bri quãq; ꝓuincia adiicit̃ regno, vel castrũ, vel villa adiicit̃ comita
tui accessorie, ita q fit vnũ regnũ cũ primo, vel vnus comitat⁹, & tũc
regat̃ s̃m iura primi, cui accedit, & iisdẽ legib. & iisdẽ priuilegiis est gu
3 bernanda, qb. regnũ, q a regnũ est q d vĩe, ergo &c. vt l. peculium, in
4 prin. j. de le. 2. & l. grege. j. de le. 1. Probat̃ in vlib. feu. de ꝓh. feu. ali. p
† Fed. c. Impialẽ. §. ꝑterea ducatus. & de hoc est gl. cx̃, ne sede vacã. sc,
1. q̃ ita deteriar, quãq; ꝓuincia ñ adiicit̃ regno accessorie, nec castrũ
comitatui. Exẽplũ, Regi Frãciæ fuit datus comitatus Tolose, ita q ip
e se est rex, & comes, ñ q comitatus Tolosanen. efficiat̃ de regno, sed
f comitatus regni, & tunc dẽt regi s̃m leges, & ꝯsuetudines suas. Ca-
sus est. C. de app. l. si qñ Duciano. & ibi no, facit quod no. i d. c. r. alle.

ADDITIONES.

a Si nuda. Qñ prouincia regno adiicit̃, an gaudeat priuilegio regni, adde q in hac materia no. gl & Bar. in l. dãni infect. in §. si ita q. vicinas ædes, & q ibi dixi de dã. j. Et ista faciũt ad no. q. qñ vnus de collegio, eo q nõ pot adesse i collegio in una electione, cõmittit vicẽ suã ei, q ẽt est de collegio. Quæro an ia, cui facta est cõmissio posset istas voces diuidere. s. vocẽ suã, & aliã vocẽ sibi cõmissã, dando vnã vni, & alteri alterã. Et dicẽdum est, q nõ, cæteris omissis, vt, tex. multũ fa. in c. si qs. iusto, de ele. in 6. q tenẽ mẽti perpetuo. Et facit q in materia no. Bar. in l. si. ius. de colle. illic. Itẽ facit si unus est bãnitus de vno loco, an videat̃ bãnitus de loco illi subiũcto. De quo per Bal. i l. ẽt. C. de iu. do. Itẽ faciũt ista ad no. qõnẽ, de qua per Io. An. in ti. de emp. & ven. §. restat, in addit. q̃ incipit, cõiunge quoque de statutis q si statutũ dicat q vẽdens ꝑdiũ iniũ tornaturaũ nõ tributariũ, cõpellat̃ vendere vicino hñti magnũ ꝑdiũ, q a iste emit vnũ fundũ tributariũ v cõsũ suo par uo, primo fa-cit vr q vẽdere cõpellat̃, eo, q a pars vnita alteri facit, vt intelligat effectus vni⁹ fundus, & hac rõne augm vadat cũ primo fundo, & eius cõdõnẽ sequat̃. l. si ex toto. i prin. de leg. 1. & l. q in rerũ. §. si qs post, e. ti. & hoc per tex. in l. si fiuna. §. ex hoc edicto. in ver. itẽ q dicimus. & ibi Ro. de dã. inf. Contrariũ tñ est verũ p d. §. ex hoc edicto. ver. itẽ quod dicemus. Nã postq̃ una pars ab alia diuisa est, & separari pt, q statutũ erit in una parte, nõ hẽbit locũ in alia. Bñ facit l. fundus. in fi. fa. erc. & fac. s ad qõnẽ Bal. in c. 1. §. præt. ducatus, de proh. feu. ali. per Fed. Si marchionib. cõcedant noua castra, vtrũ intelligant̃ esse Marchia. & dic ñ possunt diuidi, & dicit q nõ sed si vocant̃ Marchiæ, Marchiæ sunt, vt ff. de pac. do. l. inter. §. cũ inter. Itẽ per Io. i l. 1. § si cohæredes, ibi post no. per Bar. ff. ad l. Fal. Bal. in l. ẽt. C. de iu. do. Et vtrũ postea ꝗsita castra per superiorẽ subiaceant primis statutis. Bal q sic, in l. cunctos ꝑplos, i 2. col. & in d. l. ẽt, & Bar. in trac. alluuionis. quẽ oino vide per Gul. de Cu. in d. l. ingenuũ. ad si ff. de sta. ho. & Bar. in rep. l. v C. q̃ sit lon. consue. per Rom. in l. si eũ. ff. si qs caut. adde Bal. in l. a. in pric. de or. g iu. & Ro. in cõs. 125. p Bern. in c. translato. de const. & p Ang. in l. de qb. de le. per Inn. & alios in c. cũ ex iniuncto de ope. no. nũc. & gl. in ver. q cquid p Alb. in j. par. statu. q. 130 An ẽt statuta ciuitatis trahant̃ ad castrũ exẽptũ, uide Doc. in c. 1. de consti. in 6. His adde Ant. de Bu. in c. fi. de consue. p Bar. hic uide in gl. c. cũ capella. de priu. Et ad decis. Bar. in d. §. si nuda. vide q voluit Io. And. in add. Spe. in ti. de treug. & pa. Bal. in l. cunctos populos. C. de sũ. tri. & tex meliorẽ de corpore iur. Inst. de satisd. §. fi. & qđ in simili hr̃. in c. cũ olim, de cens. & in fi. in c. de his. 12. di. in qb. dr̃ q eccliæ insurgentes dẽnt regi, & gubernari s̃m consuet & ius ecclæ Metropolitanæ, ergo e. mõ ꝓuincia q̃ adiicit̃ regno. Facit tex. in c. translato. de cõst. ubi dr̃, q translato sacerdotio necesse est, ut translatio legis fiat, ergo eo. mõ translata prouincia in regno dẽt regi s̃m iura regni. Ois. n. dispõ recipit a iure illã restrictionem. s. reb. sic stantib. & permanentib. Sec⁹ si transit in aliã dispõnẽ, & legem, ut tex. no. in c. cũ inter P. de renun. p quẽ tex. dicit Ar. q si quis accepit examen priuatũ hic Bono. & iurauit non accipere cõuentũ alibi, q intus recipit illã restrictionem. s. reb. sic manentib. quia q̃ de nouo emergũt nouo indigent auxilio. Adduco q voluit Bar. in l. 1. §. si cohær. ff. ad l. Fal. Inn. in c. pastoralis. de priu. gl. in c. 1, ne sede vac. & in c. recolentes, de sta. mon. & c. ẽpiscopis qualitas. 7. q. 1. Bal. in l. ẽt. C. de iu. do. & q voluit plenius Bar. in trac. alluuio. in rub. de insula. in q̃ incipit, sed q̃ro, & facit q voluit Ro. cons. 115. nec pñs casus dupli cem hẽt dubitationem. Et facit tex. valde sin. in c. 1. de poss. prælat. vbi si pax facta sit cum rege Franciæ, & terris suis, vr̃ cõprehendi terræ adhærentes, ergo multo fortius terræ q̃ adiiciunt regno. Et q voluit Ion. Io. And. & alii in c. ad apostolicæ, de re iud. in 6. vbi dñt, q pax facta cum eccl. Ro. vr̃ facta cũ adhærentib. Et facit q hi in d. l. ẽt. vbi illud, q adiicit territorio, censetur esse eiusdem iuris cuius est ipsũ territoriũ, & iõ bannitus de castro q accedit territorio Bon. vr̃ bannitus ẽt de territorio Bon. s̃m Bal. ibi. Adde, an ciuitas adiecta regno, debeat vti constitutionibus regni, Abb. cons. 61. 2. li. & ibi ẽt an si duæ ciuitates sibi inuicem conc. dunt priuilegia illa debeãt seruari ipsis effectis subiectis. An autem facta pace inter duos dominos dicatur facta & pro adhærentib. vide Ang. cons. 206. et 279.

Meno. Scripsi cons. 165. no. 7.

R Adde Curtium cons. 36. super eo, quod quæritur. col. 6. vbi refert et sequitur hãc decisionem Bar. & dicit esse communiter approbatam.

b Gul. de Cu. de quo vide ẽt Bar. in l. 1. C. de metal. et meta. li. 11. Bar. in l. 1. §. si cohæredẽ, j. ad l. fal. Cy. & Bal. in l. ẽt, C. de iu. do. Ang. i l. itẽ si fundi, § s. sup. de vsuf. Dicit tñ Bal. in l. ex hoc iure, ver. & no. q in territ. sup. de iust. & iur. q castra, et villæ intelligant̃ uiuere legib. ciuitatis, sub cuius territorio sitæ sunt. alleg. legẽ nulli. C. de epi. et cle. et no. vnũ singulare, q qñ disputatur de iurisdõne seu confinib. castri uel villæ intelligunt̃ in dubio esse de iurisdõne magis adiacenti, nisi aliud ostẽdat̃ ita Bal. in c. cũ olim, de pscr. Primo tñ vide tex. et ibi Bal. in c. relatũ, ext. de concess. pb. et in l. si C. de iu. do. gl. Inn. et Bal. in c. cũ dilectus. de cõsue. Vide in c. 1. ne se. uac. et in c. 2. de relig. do. et in c. sicut, de exce. per gl. 22. q. 1. c. nõ est culpãdus, no. in l. 1. §. 1. C. de rei uxo. act. in l. 2. C. cõtra de leg. Bal. et ibi melius Ang. in l. in rẽ. §. item quoque. sup. de rei uen. Vide tex. in l. adulter. § fi. ins. de adul. Adde Ab. cons. 62. li. 2. ubi ponit quod si nõ cõstat, in cuius dioecesi sit ecclesia cui applicabitur.

c Pom. Illa prouincia. Vide Ro. cons. 283. ad fi. et Soc. cons. 93.

d Bi. Vide Fel. c. translato, de const. Ias. §. in personã. inst. de ac. Ro. cons. 215. et cons. 275. uol. 2. Ias. in l. li eadẽ 4. no. ff. de off. asses. Barb. cons. 4. col. 1. Ale. l. 1. ff. de leg. 1. Are. l. si ex toto 1. col. e. ti. Ale. cons. 114. vlt. col. uol. 4. Propositum in c. ius ciuile, e. di. Anc. c. canonũ, de const. et Barb. in d. c. translato. Car. in cle. statutum, de ele. Are. l. si pater filio. de vul. bonum ex. c. si §. 1. et ibi Gemi. de concess. preb. lib. 6.

† Clau. Vacante. Vide ast cocor. p Ala. cons. 151. vol. 2. ubi ponit si oñũ castrũ fuit exẽptũ a iurisdõne, an nihilominus regatur statutis eius, uide Bar. cõl. 4. in dub. 2.

e Quod ipse est rex, et comes. vide Bar. in l. si quando. C. de appell. et ibi scripsi. et uide quod dicit Bar. in l. 1. §. si cohære. ins. ad l. Fal. Sed quid dicendum est in tali casu, statutum est Laudæ, imponens pœnam mulierib. nubentib. cũ hæreditate extra iurisdõnem cõis Laudæ, & si nupta fuerit extra iurisdõnẽ, non succedat alicui de iurisdõne cõis Laudæ, sed illa hæreditas perueniat in agnatos proximos, vel alios propinquos. & hoc siue prouen at ex testõ, siue sine testõ. Et certe istud statutũ vr velle, q mulier, q̃ nubit ex iurisdõnẽ Laude, pdat successionẽ ẽt sibi delatam, vel acquisitã, alias nihil operarẽt illa verba statuti, dũ in eo dr̃ nulla mulier, &c. & verba dñt interpretari, vt aliquid operentur, c. si Papa, de priui. in 6. l. si qñ. de le. 1, & quo ad statutum no. Bar. in l. 4. §. prætor, de dam. infe. & in l. 2. ff. de vsuc. c. pastoralis. in prin. & q ibi Doc. maxime Abbas de app. & Ant. in c. 1. de rescr. & in c. cũm, de dolo, & cõt. & q no. Bal. in rub. C. de cõtrah. emp. in 9. q. cũ si. dico tale statutũ valere. Faciũt q̃ dixi in l. Titio centum. §. Titio genero, de cond. & demonst. vbi dixi, q valet statutũ, q filia dotata nõ succedat. Nã p statutũ pt qs a legitima excludi, q istud statutũ. vr̃ psupponere Pe. de Anc. in rep. c. canonũ statuta, de const. versi. sed pone q statutũ, vbi trãsit cũ decisione q̃ ponit Bal. in l. si mater, C. de suis & leg. Raph. Cum & Ro. in l. hæres p seruum, ff. de acq. hær. Idẽ tenet Bal. in l. p-fi, C. et in pos. leg. vbi quærit, si statutũ dicat, q filiæ nuptæ extra territorium nõ possit relinqui, an valeat, adeo quod non possit ei relinqui. Et cõcludit statutũ valere excludẽs dictã filiã nuptam extra territorium, & illi relinqui non posse. Et sic vr̃ tenere ibi Bal. cõtra id, ẽt quod ipse tenuit in l. fi. C. de pac. & melior vr̃ opinio in d. l. ipsis. Pro qua bene facit tex. in d. c. 1. de filiis natis ex matri. ad morga. cõtracto & l. hac edictali, in prin. de sec. nup. Et ita ẽt vr̃ esse de mente Bal. in d. l. cunctos populos in ver. dixi de statutis. Vide Ro. in l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. obl. dixi. qui dãnat Bal. in l. fi, C. de pac. per l. cũ ita legatũ, ff. de cõd. & idem, & qđ valeat dictũ statutũ quo ad successionẽ, est de mẽte Ang. in l. 1. §. ius naturale. ff de iust. & iu. in ver. item facit ad illã qõnem, an valeat statutum. Adde, an valeat statutũ, quod mulier nupta extra territoriũ non succedat, Bal. cons. 307. 4. lib. ubi consulit super statuto Mediolani, ubi uiget tale statutũ, & an per statutum possit tolli legitima, quia hic non est materia, uide pro nunc Bal. cons. 128. 3. lib. in fi. consil. Meno. Cra. de antiq. temp. 4 par. prin. nu. 55. Dec. cons. 486. nu. 9. Soc. sen. consil. 79. n. 24. li. 4. Barb. cõs. 4. co. 6. li. 1. Et aliqua no. idẽ Barb. cõs. 18. col. pe. li. 1. Rui. cõsil. 39. n. 15. li. 1. Rol. a Val. de lucro dotis q. 85. n. 2. Alba. cõs. 49. Ale. cõs. 509. nu. 5.

f Poma. Et tunc debet. Vide Ale. cons. 151. uol. 2. ubi per hoc dicit quod castrum exẽptum a ciuitate regitur secundum statuta ciuitatis, quibus regebatur.

a **§. Si fundus.** a Res transit cum sua causa, h.d. Opp. de l. Paulus respondit. §. 1. infra de pig. Solue, vt ibi. Oppo de §. 1. proxi. Solue, vt statim ibi dicam.

ADDITIO.

a Poma. Si fundus. Vide Rom. cons. 118. incip. prout ex tenore.

---

1 *Compositum differt a suis partibus realiter.*
2 *Materia si transit in materiatum, quando pignus extinguitur, & nu. 5.*
3 *Vsusfructus extinguitur si res, in qua quis habet vsumfructũ, transit in aliam materiam.*
4 *Dominium non extinguitur in dominio iam quæsito super se, si res transit in aliam formam.*
6 *Creditor an possit prohibere ne sylua cadatur.*

§. Si quis cauerit. Qñ materia in materiatum transit pignus extinguitur, seu eius oblõ. h. d. * Vide tex. ibi, aliud nauis &c. Sed quid, si debitor factus sit non soluendo, nunquid in subsidium agetur hypothecaria ꝯ nautã? dic, q sic ar. s. de eo, per quem fac. est l. fi. §. 1. s. ad l. Aquil. l. qui occidit. §. 1. & j. de do. præle. l. 1. in fi. * No. q † compositum differt a suis par-
1 tib. realiter, s̃m opi. Aristo. q̃ est ꝯ opi. Otho. Oppo. s. proxi. §. Solu.
2 ibi partus † producitur ab ancilla immediate, nec transit in aliud materiatum, ita hic arbores, quæ exciduntur a sylua sunt obligatæ, sicut fructus cuiuslibet rei obligatæ. C. in qui cau. pig. tac. ꝯ. leg. q̃uis. Sed qñ de materia fit species, & sic i materiatũ trãsit, tũc incipit alia res esse, iõ extinguitur pignus, vt hic dicit tex. * Itẽ põt esse alia rõ, quia partus hẽt similitudinẽ cum matre sua, sed nauis nullã similitudinem cum sylua, iõ nõ põt dici sic ius pignoris esse: Cum in hẽtibus symbolum facilior sit trãsitus. s. de rei ven. l. in rẽ. §. itẽ q̃cũque. Itẽ, quia partus q erat in ventre, erat idẽ cũ ea. immo portio erat viscerum. j. de ven. inspi. l. 1. § ex hoc rescripto. * Opp. de l. seruum filii. §. si pocula. de leg. 1. Sol. ibi dicit glo. iam cesserat dies legati. & sic dominium iã erat q̃situm legatario. Certe istud in se bñ dictum, tñ ille tex. aliqualiter repugnat. Vñ pro decisione materiæ dic s̃m Iac. But quãque que-
3 ritur † de vsufructu, & tunc si res transeat in aliam formam, siue sit reducibilis ad primam materiam, siue non, extinguitur vsusfru. vt l.
4 qui vsumfruc. in prin. s. de vsufr. Quãque tractatur † de dominio iam quæsito, & tunc si res transeat in aliam formã, siue res sit reducibilis ad primam materiam siue non dñium non extinguitur, quia quicquid ex re mea superest, meum est. l. si seruus. §. bouẽ. s. de cond. fur. Ita intelligit̃ d. §. si pocula, quod intellige s̃m notata in l. adeo. §. . j. de
a acqrer. dom. Si vero a † quæris de iure pignoris, tunc putat ipse di-
5 stinguendum. Aut res, q̃ transit in aliã formam est reducibilis ad primam materiam, & non extinguitur. Aut non est reducibilis, & tunc extinguitur, vt hic, & l. quæsitum. §. illud fortassis. j. de le. 3. Aut quæris de iure dominii quærendi in futurum, & tunc est adhibenda eadem distinctio, vt in præalle. §. illud fortassis, licet huic ꝯdicat ille §. si pocula. sed dic, vt ibi dicam. Opp. q a res efficit̃ specificantis, vt l. adeo. §. cum quis. de acq. re. do. ergo nõ cadit in oblõnẽ, etiã expressa ꝯuentione, q a res aliena non põt obligari. Sol. intellige hic, q in
6 specificatio ab ipso creditore, vel debitore. Quærit hic Gul. vtrum creditor possit ꝓhibere, ne sylua cędat̃ Rñ. creditor debet vti re pignorata, vt bonus paterfa. s. eo. leg. ea igitur. Vnde aut sylua erat cædua, aut non. Si cædua, potest cædere, & non prohibetur, alias sic, vt l. item si fundi. in fi. s. de vsufr. & l. cum tabernam. in prin. j. de pig.

ADDITIO.

Meno. Partus. Capola. cons. 70. col. 6.

a Poma. Si vero. Vide Capo. cons. 7.

LEX XX.

Aliena res quando possit pignorari.

a *Ratihabitio an retrotrahatur, vt uideatur pignus rei alienæ retro valuisse.*

1 **Aliena res.** †Res aliena pōt dño volēte, vel ratum hñte, pignorari. h. d. De hoc hēs rub. C. si alie. res pign. data sit. Opp. de l. rem alienā. ℱ de ꝯ. emp. Sol. aliud in venditione, aliud in pignore, vt hic. dic, ut ibi. Tu dic, ꝙ q̄dā sunt nomina, q̄ denotant simplr ꝯctū, & tunc tales ꝯctus pñt fieri, & concipi in re aliena. vñ qñ dico, vendo, venditio denotat factum tm̄, prout est in fieri. ℱ. de cura. furio. l. cōsi. in fi. & pōt fieri per dñm, & non dñm. Sunt alia noīa, q̄ denotant ꝯctū, & effectum ꝯctns, & illa non pñt fieri nisi per illū, qui est dñs rei, qa denotant iuris effectum. s. ꝙ sit res obligata, ac tradita, & iō non pt fieri, nisi per dñm. * Secundo opp. ꝙ dñs non possit hr̄e ratū, quia eius noīe non est gestū, ut l. si pupilli. § sed si ego. s̄. de neg. gest. Sol. ꝙ meo noīe nō est gestū, non possum hr̄e ratum, vt p ratihabitionem negotiū trahatur ad me, vt meū fiat, & mihi cōpetat actio ex illo negotio gesto. Ita loquit̄ lex ꝯria, sed quātum ad mei p̄iudicium, ut pignus inualidum confirmetur, bene possum hr̄e ratum. l. si fundus. §. j. ℱ. de pign. & hic.

2 Quæro, vtrum ista ratihabitio retrotrahat̄, vt videatur pignus retro valuisse? Glo. dicit, ꝙ sic, d. l. si fundus. ℱ. de pig. & l. donationes. C. de don. inter vir. & vxo. & ad Mace. l. fi. ꝙ intelligit Gul. in p̄iudiciū ratum hñtis, a non in p̄iudiciū alterius, vt putā, si dñs medio tempore, s. post illam oblīonem factā ab extraneo, & antequam ipse ratam hēat, vendiderit alij, vel obligauerit, ratihabitio sequens nihil præiudicaret illi actui medio: arg. in l. si partem. §. per fundū. quemad. serui. amit. & ℱ. q po. in pig. ha. l. potior. § j. Hoc ēt tetigit Iac. de Are. in l. cum decem mihi. §. j. ℱ. de solu. Hoc etiam tangit glo. in l. si indebitum. §. si. infra tem rat. hab. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Ratum habentis. Bar. videtur contrarius in l. cum vir. circa fi. ff. de vsu. Pro quo vi de concordantias eiusdem, concor. 46. incip, insurgit.

§. Si pluribus. Qui pares sunt in tempore, sunt pares in iure. h. d. Vides ergo, ꝙ res potest esse pluribus obligata, non tamen potest esse plurium respectu dominij, vt s̄. commo. l. si ut certo. §. si duobus vehiculum. Rationem dixi in l. 3. §. ex pluribus. infra de acq poss.

§. Si per creditorem. Seipsum summat.

§ Interdum. Contra agentem pignoratitia potest excipi de emptione rei postea facta. h. d.

LEX XXI.

Domo. Quod ex re obligata superest, obligatū est. h. d. Opp. Inst. de vsufru. §. fi. Gl. non soluit: dic, aliud in vsufructu, quia res mutatione perimitur, vt s̄. quib. mo. vsufr. amit. l. repeti. aliud in pignore, vt dixi s̄. e. l. si conuenerit. §. si quis cauerit.

LEX XXII.

1 *Creditor si est consecutus aliquid ab aliquo nomine pœnæ delicti cōmissi circa rem pignoratam, quando computet in debitum, uel debitori restituat.*

2 *Condemnatus in expensis si in aliqua interlocutoria obtinuit in causa principali, si reus condemnatur in expensis, non restituit expensas per eum habitas pro interlocutoria.*

3 *Creditor, qui est consecutus aliquid per condictionem incerti, quando illud imputet in debitum.*

§. Si pignore. Quod creditor consecutus est ab alio noīe pœnæ delicti circa rem commissi, cōputatur in debitū, vel debitori restituit̄, secus si ab ipso debitore pœnæ

1 noīe exigatur. h. d. Op. † de l. fi. a §. sed cum in secunda. C. de fur. &

a ℱ. loc. l. is qui rē. Sol. aliud in creditore, vt hic, aliud in cōmodatario, & cōductore. vt in ꝯriis. Rōnē optimā ponit hic glo. uidelicet, quia creditor non dēt uti re, & sic ex furto nil perdit, commodatarius vero, & cōductor perdiderunt vsum, & vide glo. super ver. restitui circa fin. & nota eam. Ex hac solutione hēs, quid iuris est in depositario, & in eo cui res vendenda traditur, & si. Cōtra prædicta facit. s̄. de pet. hære. l. vtrū. §. fi. cū l. seq. Sol. Materia ista est satis longa, qualiter pœna veniat restituēda, tex. & gl. tāgūt ibi latius, q̄ alibi. Ego distinxi in l. prætor. §. j. de bo. auth. iud. poss. facit ad prædicta. l. quoties. ℱ. de in. do. Ad s̄m dictum opp. & vr̄, ꝙ illud, ꝙ fuit cōsecutus ab ipso debitore, veniat in restōne. ℱ. de ædil. edic. l. cum autem. §. cū redhiberetur. Sol. ibi cū agitur redhibitoria, per q̄ oīa reponuntur in pristinū statū, hic secus, &c. Ad idem opp. de l. quoties. ℱ. de iu. do. Solu. vt dixi in d. l. p̄tor. §. j. Item ꝯ hoc oppo. ex ca cā, ex qua quærēdo ab alio mihi quæris, ex eadem cā tibi non obli

b gor, b vt l. si seruo. §. rīr. s̄. de vsuf. & de verb. ob. l. liber homo. circa prin. Sed creditor recipiendo pecuniā ab alio, acquirit debitori, ergo ab ipso debitore non pōt exigere. Sol. illa regula procedit, vbi obligatio alteri per alterum quæritur: sed hic nō quæritur obligatio per creditorem debitori, licet quod exegerit, debeat restituere ex æquitate officio iudicis, ꝙ deseruit actioni bonæfidei, quæ æq-

c tas cessat ipso delinquente. Et hoc facit ad q. quotidianam. c In iu-

2 dicio fui tibi † condemnatus in aliqua interlocutoria in expēsis pp aliquam contumaciam, quas expensas tibi solui, demum obtinui in, diffinitiua sententia, & fuisti condemnatus mihi in expensis, vtrum debebis mihi restituere id, ꝙ ego tibi solui? Videtur q̄d sic, d. l. cū aūt. §. cū redhiberetur, & d. l. quoties. In contrariū vr̄ casus hic, cum si. & vr̄ expressum in l. dāni. §. cū parietē. ℱ. de dam. infec.

d dicit gl. Quærit gl. † vtrum illud q. p ꝯdōnē incerti consecutus est

3 creditor a debitore, imputet̄ in debito? Glo. se inuoluit. Veritas est, ꝙ si quidē creditor consecutus est rē illā, dēt restituere, sed si consecutus est æstōnē, secus, qa ad illā æstimōnē pignoratitia non dat̄. Ita dēt intelligi prin. glo. magnæ hic, & in alia glo. in verbo, imputauit.

ADDITIONES.

Meno. Corasius. lib. 6. Miscellan. c. 7. Sello lib. 2. supputat. c. 14.

a Pom. De l. fi. Non præsumitur ergo donatio, vide Alex. consi. 18. 3. vol.

b Tibi non obligor. Adde l. liber homo in prin. de verb. obl.

c Qōnem quotidianam. Quæstio quotidiana. s. fui interlocutorie condemnatus in expensis, postea obtinui in diffinitiua, & ēt in expensis, an recuperē primas expēsas, & ista condemnatio in expensis qñ fieri possit, vide Bald. in l. properandum. §. sin aūt vtraque. C. de iud. & ibi pono in fi. illius l. & pro hoc adduco, quod ponit Bar. in l. 1. ad fi. prin. inf. de ope. no. nun. dum dicit, dānū ꝙ quis sua culpa sentit, sibi imputare debet. Vide q̄ dixi post Bar. in d. l. ab executore. de app. secundū Inn. & Bar. hic, adde Bar. in d. §. cū parietem. in fi. & adde quod Bal. in l. non ignorat. C. de fru. & lit. expen. dixit quod si aliquis cōmisit temeritatē ante sniam, & post uincit in principali, quod non pōt illas expensas recuperare. Allegat text. in l. ꝙ a quocunque. de reg. iu. & quod no. tenet Bar. hic, tenet & Sal. in l. properandum. §. sin autem alterutra. de iud. Vide Bar. in l. eos. §. cautione. de app. in fi.

d Pom. Quærit gl. Vide Alex. in l. si patroni §. qui fideicommissariam. inf. ad Treb.

1 *Pignoratitia ad rem, & fructus agit prædo.*

2 *Pignoratitia agenti non refertur quæstio dominij.*

3 *Prædo qui lucratur fructus, an teneatur illos restituere.*

1 **§. Si prædo.** Etiam prædo † potest agere pignoratitia, &

2 ad rē, & ad fructus. h. d. † No. ꝙ agenti pigno-

a ratitia, a non potest referri quæstio dominii, quod dic, vt supra titu. prox. l. commodare. Quæro, quid si creditor fuit malæfidei pos-

3 sessor. Item quæro, vtrum † prædo, qui lucratur istos fructus, teneatur restituere eos domino? Dic vt in glo.

ADDITIO.

a Agenti pignoratitia. Hoc non procederet, si quis ageret vigore generali hypothecæ, non specialis, vt un. dicit Sal. in l. cum res. C. in quib. cau. pig. ta. contrah. vide no. Inst. de ac. §. item Seruiana, etc.

1 *Pignus si debitor non restituit creditori, quod conduxit, contrario iudicio tenetur ad interesse.*

2 *Creditor volens agere contra debitorē ad restōnem rei pign. qua actione agat.*

3 *Iudicijs in contrarijs iuratur in litem, quando agitur de fide rupta.*

1 **§. Si post.** Si debitor † pignus, quod conduxit, non restituit, ad interesse contrario iudicio cōuenitur. h. d. Quæro, ad quid detur istud ꝯriū iudiciū? Dicit glo. ad interesse. Sic videbitis in l. cum debitore. ℱ. e. Quæro † si vellet petere restōnē rei,

2 qua actione aget. Dicit glo. ꝙ hēt interdictū de precario, & vñ vi, qa vr̄ eum vi expellere, non restituendo ei. l. colonus. de vi, & vi ar.

3 Quæro † vtrum in isto ꝯrio iudicio iurabitur in litem. Gl. dicit q̄d

a quia hic de fide rupta agitur, & ēt cōdemnatus efficietur infamis, vt l. furti §. mandati. s̄. de his, q. no. infa. q̄ gl. no. p quā sic dēt determinari quod no. in l. actionib. de in litem iuran. vbi dicit non iurari in contrariis iudiciis, quia est verum, nisi agatur de fide rupta. vt hic.

ADDITIO.

a Contrario iudicio. Vide Bar. in d. l. furti. §. fin. et vide Bart. in l. 1. C. deposi. et in l. si apud quē, in prin. inf. depo. et gl. et ibi Bar. in l. furti § fi. sup. de his qui no. inf.

1 *Culposus non est, qui facit illud, quod consuetum est fieri.*

2 *Vsus attenditur in promissionibus, & renunciationibus, quæ consueuerūt poni in instrumentis.*

3 *Allegans id, cuius contrarium non esset postulatus, non auditur.*

§. Si creditor. Si creditor vendens pignus promittit duplum ex consuetudine, vel aliter vtiliter gesserit, quod hoc nomine præstiterit, contrario iudicio repetet, alias non vltra debiti summam. Item si ex stipulatione de euictione duplum præstiterit, sortem & vsuras consequitur, si simplum, sortem

1 tantummodo. h. d. cum l. seq. No. quod non est † in culpa qui facit illud, quod consuetum est fieri, & sic notetis quod in istis promissionibus de euictione, & in istis renunciationibus & similibus clausu-

2 lis, † quæ consueuerunt in instrumentis apponi, debemus inspicere vsum, vt hic, & l. quod si nolit. §. quia assidua. de ædil. edic. & leg. si prius. §. 1. de aqua plu. arcen. Secundo not. distōnem §. sed si simplū. quia singularis est. Opp. quod neutro casu vsuræ debeantur, cum habuerit vsum pretii. Sol. non videtur habuisse ex eo, quod duplū præstitit. Quæro, quid si minus est in duplo quam sit vsura. Gul. dicit forte non consequetur illud, quod est vltra. Tu dic scd̄m Rich.

a Malumb. a quod immo consequetur. Sicut enim sentit damnum si duplum est plus, quam vsura, ita sentiat lucrum, si vsura est plus quam duplum, vt in regula iuris, secundum naturam. ff. de regulis

3 iuris. & in regula, qui sentit. eo. tit. in 6. & quia † non auditur allegans id, cuius contrarium non esset stipulaturus. l. pe. C. de sol.

ADDITIO.

a Poma. Richar. Malumb. Vide ad Pan. in c. constitutus. de pœnis.

1 *Pignus extinguitur, quando res pignorata efficitur creditoris.*

2 *Euicta re, non agitur prima actione, sed vtili ex empto ad interesse. & potest ad compensationem deduci.*

3 *Datio in solutum est similis emptioni.*

4 *Cautela vt in datione in solutum apponatur clausula, quod si res euincatur remaneat actio in pristino statu.*

5 *Iudicis factum non dicitur factum partis, sed factum principis, &c.*

6 *Actio mihi cōpetēs pro dānis præteritis non tollitur, licet res detur in solidū.*

Eleganter. Re insolutũ data a iudice, vel a parte, euicta nõ agitur primitiua actione, sed vtili ex empto ad 1 interesse, qđ ẽt in cõpensationem deducit. h. d. No. primo, † ꝙ si 2 res pignorata efficitur creditoris, pignus extinguitur. † Scđo no. ꝙ a re euicta, prima actione non agitur. Tertio no. a ꝙ agit vtili ex empto ad interesse. Vltimo no. ꝙ hoc põt in ꝯpensationẽ deduci. Ad primũ op. de l. debitor. in prio. J. ad Tre. Solue, vt in gl. qa tunc pignus extinguit, qñ res irreuocabilr efficit accipientis. Ad idẽ opp. de l. ex sextãte. §. Latinus. de exce. rei iud. Sol. dicit glo. ibi non fuit translatũ dñiũ in creditorẽ, qa res nõ fuit data tanq̃ dãtis, qđ est ꝯ principiũ illius §. Dic ergo eodẽ mõ, quo dixi in pcedenti ꝯrio, qa ibi non fuit effecta pfectè & irreuocabiliter creditoris, ideo pign' nõ extinguit. C. si antiq. cred. l. j. & de his q in prio. cred. lo. succ. l. j. Sed ꝯtra hoc op. de prin. huius l. vbi res non est effecta irreuocabiliter creditoris. & tñ pignus extinguitur. Sol. extinguit, non ideo, prior creditor est effectus dñs, sed quia a priore ꝯctu est recessum & peruentũ ad dationẽ in solutũ, q̃ siſis est emptioni. vt hic dicit 3 tex. † Ad fin opp. ꝙ sit agendum actione primitiua, nõ utili ex empto, ut J. de sol. l. si qs aliã. Sol. dicit gl. ibi fuit actũ ꝙ non recederet a prima. oĩs res perfecte efficeret accipientis. q̃ solo vera est in se, 4 q̃ no, ut scias † apponere in ꝯctib. dationis in solutũ clausulam ꝙ si cõtingeret rem euinci. remaneat actio in pristino statu. Idẽ tangitur p gl. in l. libera. C. de sen. & in d. l. si qs aliã. Sed qa hæc solo cõtinet diuinationẽ, iõ gl. dat aliã. s. ꝙ ibi dat in solutũ species p spẽ, hic spẽs p pecunia. Et ista est vera solo, qa qñ dat species pro pecunia, ꝯhitur emptio, in qua liberat vẽditor tradendo rẽ, licet nõ faciat emptorẽ dñm. l. ex empto in prin. de act. emp. & iõ pficitur ꝯ- 5 ctus emptionis, † & recedit a primo: sed qñ dat spẽs p spẽ, nõ pt dici emptio, sed est pmutatio. vel do, vt des, in qb. reqritur, ꝙ res pfecte fiat accipiẽtis, vt l. fi. J. de ꝯdi. ob cãm. & l. j. de rerũ pmu. Circa istã mãm distinguit Cy. in d. l. libera. C. de sen. & ego latissimè in d. l. si qs aliã. J. de sol. Ad terriũ op & vr̃, ꝙ non agat ad interesse, sed solũ ad ptiũ & vsuras l. si pl'. §. j. J. de eui. Sol. hic ĩpetrauit a prĩcipe, ibi ab alio inferiori iudice Et est rõ. s. bñficiũ Cæsaris, ar l. fi. 5 de ꝯsti. prin. Vides ergo † ex pdicta sol. ꝙ illud, qđ facit iudex, nõ vr̃ facere pars oĩno, sed illud qđ facit prĩceps oĩno, æqpatat facto partis, ut hic. Venio ad ultimũ rñ. & q̃ro quõ pt in cõpẽsationẽ deducit Tex. vr̃ dicere, si ꝯuenit pignoratitia, vel ex alia cã, puta. l. Aqui 6 lia, si damnum dedit in re Ex quo not. † ꝙ licet dẽ tibi rem in solu b tum, tñ non tollitur mihi actio competẽs pro damnis præteritis b

ADDITIONES.

Meno. Brisonus lib. 4. select. cap. 9.

a Tertio no. Vide Aret. consi. 13. Imo. consi. 12.

Meno. Ad idem Afflic. decis. 8.

† Clsu. Emptionis. Vide Are. consi. 160. dub. 4. vbi ponit duos notab. effectus huius emptionis.

b Pro damnis præteritis. Quod est no. adde tex. expressum in l. fi. ff. arbo. fur. cæsa.

---

1 *Soluens pecuniã reprobatam quando liberetur, licet campsor eã approbauerit.*

2 *Pecuniam reprobatam, si recipiens, illam expendit, soluens non est liberatus.*

3 *Condemnato si debeat extrahi oculus dexter, & extrahatur sinister, non debet extrahi dexter secundum formam condemnationis.*

4 *Expendens falsam monetam, an sit fals rius, remissiuè.*

a **§. Qui reprobos.** a Sol. pecuniæ reprobæ soluentem non liberat, sed non cogitur soluere debitum nisi pecunia reproba reddatur. h. d. Not. istũ casum. *

¶ Circa istum §. quæro, nunquid falsam monetam portans, puniatur tanquam fallarius? & videtur ꝙ sic. per l. si quis quid perferendum. J. de fur. & l. eũ qui, in fi. eo. titu. Ad quod s. de ijs, qui deiece. vel effu. l. j. §. sed cũ locum. Sed dic. aut iste portans fabricabat, & tunc

ADDITIO.

a Qui reprobos. Per istum tex. dicit Bald. in l. j. C. de conditione indebiti, quod soluens scienter cum fraude, nunquam præsumitur donare; sed requiritur liberalitas mera. & ideo statutum loquẽs, ꝙ si quis falsificauerit monetam, puniatur pœna suspensionis, ignis, & confiscationis bonorum, non habet locum in falsificante, vel fabricante monetam reprobatam in loco, in quo falsificat. Et ideo vidi de facto Ferrariæ ubi est prædictum statutum, ꝙ aliquis ibi fabricabat bagatinos, quæ falsa dicitur moneta tanquam facta ab eo, qui non habet potestatem, utrum puniri debeat pœna suspensionis & ignis, & etiam confiscationis bonorum. Et dicebatur ꝙ non per istum tex. iuncta gl. Adducebatur ultra, quia statutum loquẽs de moneta, intelligitur de moneta vsuali, & expendibili in loco statuti, vt voluit Spec. in tit. de sol. §. nunc aliquis. vers. pone. vbi dicit, statuto cauetur, ꝙ pro tali delicto soluantur decem libræ. intelligitur de vsuali pecunia, & currenti in loco, & facit cle. 2. de decimis. vbi si alicui conceditur decima beneficiorum, intelligitur de pecunia vsuali, & currenti. Facit quod ibi uoluit Pau. de Leaz. & Io. And. in addit. Spec. in d. versi. pone. & Cyn. in l. in minorum. in qui. cau. in integrum restitut. & Ant. & abb. in c. quanto. de iureiuran. Barto. in l. Paulus, de sol. & Barto. hic. Moneta etiam potius consideratur respectu vsus & cursus, quam alio respectu, c. veniens. 83. distinct. facit glo. & Guhel de monte Lauduno in d. cle. 2. de dec. & quod habetur in c. 2 de malefi. & Bald. in l. acceptam C. de vsu. & in l. illud. C. de sacrosan. ecc. & in l. si quis. C. de don. & in l. 2. C. communia de leg. & in l. quæcunque. C. de ser. fug. & ꝙ uoluit Old. in consi. 14. & in consi. 262 & Ro. in consi. 230. circa primum dubium, & ꝙ voluit Pet. de Anc. in d. cle. 2. de dec. ubi allegat quoddam consilium Bal. & ꝙ ipse uoluit in dicto c. cum nlim. de censibus. ubi allegat consilium Old. ergo cum tale statutum loquatur de duplici pœna, debet restringi, ut dixit Sal. in l. 2. C. de falsa mone. quod falsificans monetam Regis, vel alicuius ciuitatis, uel baronis, punitur pœna capitis, vt in l. j. C. de falsa moneta. Et hanc pœnam capitis interpretatur glossa, non capitis materialis, sed ciuilis, quia deportatur. l. fi. C. de vete. nu. pot. l. 11. Et idem uoluit Ioan. Cremon. qui in contingẽtia facti l. dedãdi quendã, qui falsificauit monetã ciuitatis Bononiæ ab amputatione capitis, vt refert Io. And. in c. quanto. de iureiu. & sequuntur omnes scribentes ibi. Dicit gl. fi. in l. 2. C. de Christia. manci. quam allegat pro singulari Imo. in l. 2. de pub. iud. in verbo, capitali. ubi dicit gloss. quod appellatione sententiæ capitalis, venit exilium. Et facit l. cos. §. super his. de app. vbi interuenit fideiussor, ergo non intelligitur de amputatione capitis, & facit tex. in l. qui cum maior. §. is demum. de bo. quæ lib. & gl. in l. hos accusare. §. omnibus de accus. & facit tex. in l. præsenti. C. de his qui ad eccl. confu. & ibi Fulg. allegat Old. dicentem assessores dicere, talem condemnamus puniendum pœna capitis ciuilis, sicut est deportatio, maxime in dispositione statuti exorbitantis, prout in casu nostro. Et ideo dicit Bald. in d. l. 2. de fal. mone. ꝙ si falsificatur moneta alicuius non recognoscentis superiorem, ꝙ punitur pœna capitis, scilicet ciuilis, non naturalis. Et loquitur illa glo. quando quis falsificaret monetam Regis, in loco ipsius regis. Accedit ad prædicta quod dicit Ioan. And. in addi. Spec. in rub. de fal. ubi refert Vbertum de Bobio disputasse de duobus ludentibus ad par, & impar, puta faciendo cumulum, uel postam aliquorum denariorum, & unus dicebat, quod erat par, alius ꝙ erat impar, conuenerũt ꝙ qui uerum dicit, illos lucretur. repertus est vnus denarius falsus, propter quem si non deberet computari in numero, numerus esset impar, quis obtinebit. Respon. ꝙ qui dicit impar, quia nummus falsus non debet computari in numero per textum istum. distinguit tamen an faciens postam sciebat denarium falsum, vel non, prout hic. Ego allegu glo. ualde elegantem ad hoc in l. 2. C. de hær. quæ dicit, ꝙ falsus denarius, non est denarius. Et per illam gl. dicunt scribentes, ꝙ statutum loquens de denario, non habet locum in denario falso, & reprobato, ergo ita in casu nostro non debebat ille furca suspẽdi, nec igne cremari, quia bagatinos in ciuitate Ferrariæ falsificasset, quia in illo loco illa moneta non currebat, nec expendebatur. Neque obstabit, si quispiã diceret, ꝙ licet Ferrariæ non expendebatur, nihilominus est expendibilis quia posset eam dari campsori, vel mercatori pro minori pretio, vt eam Venetias transmitteret, vbi bagatini expenduntur. quia respondeo, ꝙ ad hoc, vt pecunia dicatur usualis populo, non sufficit, ꝙ vnus de populo, prout est campsor, acceptet eam, quia adaptatur ad id, quod frequentius accidit in d. c. sæpe de restit. spol. 28. dist. c. de Syracusanæ. c. cum olim. de cleri. coniuga. l. j. §. sed si quis. C. de lati. liber. tol. & 34. q. 1. c. denique. Insti. de rer. diui. §. illud. l. nam ad ea. ff. de legi. Et si dicatur, ꝙ etiam adaptatur ad id quod raro accidit. l. antiquis. ff. si pars hær. pet. respon. ut dixi in d. l. nam ad ea. ergo cum tempore statuti dicta moneta bagatinorum non erat vsualis in ciuitate illa, sequitur ꝙ de illa non senserunt statuentes, & ideo dicit And. d. c. quanto. ꝙ statutum loquens de certa moneta, illa moneta mutata uidetur mutatum statutum, ut ad nouam monetam videatur mutatum. Allegat Spec. in d. tit. de sol. §. nunc aliqua ad fi. & l. pen. ad fi. C. qui admitt. in l. 2. C. de qõ. & in Auth. de non alie. §. vt autem. & facit c. translato, de constit. Ergo multo fortius, quando pecunia illa non erat vsualis ibi tempore cõditi statuti, quia de illa non intellexerunt. Facit etiam similiter, quod ponit omnes scribentes in auth. sed nouo iure. C. de ser. fug. ꝙ si statutum dicit, ꝙ committẽs certum homicidium puniatur in amputatione manus, ꝙ non comprehenditur manus arida, quæ est inutilis delinquenti. Facit gl. valde singularis in l. fi. C. de plagia. quæ dicit, ꝙ mulier dicitur uidua, si habet maritum inutilem. Et tex. etiam dicit coniuncta gl. ꝙ pater dicitur esse orbatus filio, si habet filium inutilem. Ita ergo in proposito, statutum loquens de moneta, non intelligitur de moneta, quæ in communi est inutilis. Facit in simili tex. singularis in l. 5. C. de eunuch. & ibi Bal. colligit ex illo tex. ꝙ statutum disponens ꝙ de contractu soluatur gabella, non habet locum in contractu nullo, & inutili. Idem voluit Bal. in l. non dubium. C. de legi. & Bar. in l. non putauit. §. non quæuis de bo. pos. contra ergo sequitur, quod fabricans monetam falsam cuiusque generis, sui speciei, vel materiæ, cunei, vel formæ, prout dicit statutum Ferrariæ, non comprehenderetur in statuto, quia talia verba sunt prægnantia, non comprehendunt monetam alienam. Verba enim prægnantia copulantur ad maiora expressis his, de quibus est maior ratio, & non minor. Gl. in cle. j. de re iud. gl. in cle. ne Romani. de elec. glo. in l. cum pœna de alb. Verba enim generalia restringuntur ad habilia. Gloss. in l. j. iuncta tex. quæ est gl. parua. de sacros. eccl. in ver. omnes. & gl. in l. inter omnes, qui sariũ. cog. quæ dicit, inter omnes. s. sapientes. & l. vulgaris. de fur. & Bart. post Iaco. de Are. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nun. & glo. in l. j. & quod ibi Bal. C. cõtra de leg. dum saluat instim. & Bal. in l. 1. §. huius studij. de insti. & in gl. in c. si vero alicuius. de sent. excom. quę dicit omnes s. loquentes de materia. & glo. 1. q. 7. si quis ob causam. &c. ne Dei de simo. & gl. in c. j. de constit. in 6. & quæ in fin. habentur in d. §. nunciatio. fallit hic qñ statutum tale loquens per prædicta verba prægnantia loqueretur cum dictione implicatiua, cum signo vniuersali ampliatiuo, uidelicet, quia diceret, uel alia quæuis moneta. Ita est illa glo in d. cle. 1. de re iudi. & in d. cle. ne Roma. nec ob. si aliquis opponat, ꝙ cudere monetã est prohibitũ, ut no. plene in d. l. 2. de fal. mo. cum si. s. alleg. ergo in his debet per statutum posse grauius puniri, q̃ puniatur de iure communi ita no. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & in c. ut animarum periculis. de constit. in 6. & in c. 1. de rapt. quinimo plus dicit tex. in l. fi. ff. de decretis ab ord. fac. videlicet ꝙ statutum potest facere, ꝙ illud ꝙ formaliter de se, & essentialiter nõ est delictum, sit delictum, ergo potuit statutum imponere pœnam furcarum, & ignis, cudẽti in suo territorio monetã alterius dñi, quia rñden, ea quo statutores non expresserunt de qua moneta, in dubio intelligitur de vsuali in illa ciuitate. c. maiores. de bap. c. ad audientiam. de deci. l. j. ff. si men. fal. mo. dix. l. j. § ne autem. de cad. toll. puta ubicunq; statutũ prohibet aliquid fieri & imponit pœnam, quantũcunque loquatur generaliter, nunq̃ comprehẽdit vilissima, & minima. tex. & doc. in l. senatus. §. Marcellus. de leg. 1. dum dr̃, ꝙ statutũ prohibens facere domum, non extenditur in domunculã, & paruo tugurio, & ꝙ in simili Bal. in l. fi. C. de ædil. act. Cuius dictum refert Rom. in l. j. §. excusantur, ad Silla. ꝙ statutum loquens de vulnere, non extendit ad vulnusculum, & ꝙ in simili hr in l. 1. §. ꝙ si mancipium. & l. cui dens. ff. de ædil. edi. & l. item apud Labeonem. §. q̃nem. de iniur. & l. quæsitum. ff. de re iud. & l. scio de in integ. rest. ubi pro nihil re non dat restitutio & l. si oleum. de dolo & l. decurio fortunam. C. de decurio. hac tex. pro fin. allr. Rom. in suis no. ad hoc, ꝙ immunitas concessa alicui non extenditur ad uilia & minima, ergo & multo minus statutum gñale loquens de falsitate monetæ, non debet comprehendere falsitatem bagatinorum, ubi pro nihilo reputantur debuit. n. de fieri expressa mentio, vel forte saltem loqui cum dictione implicatiua cum signo vniuersali ampliatiuo, sicut in simib debet fieri expressa mentio de eo, quod est notatu dignũ, & elegans. l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. de iniur. Adde uidendam hanc apostillam de verbo ad uerbum eius. consi. 104. 2. lib. sit quando quis dicatur dolosè expendere monetam falsam. Vide Bald. consi. 356. 1. lib. Loquantur autem dicit, quod veniens puniendus amputatione manus, non punitur amputatione manus aridæ, dic, quod contrarium voluit Pau. de Cast. in d. authen. quia disformitas in hoc etiam facit, & ita dicit tenere Ioan. And. in regula. in pœnis. in mercurial. & Angel. in d. auth. per tex. in l. j. infra arbor. furtim cæsa.

nine tenet, vt falsarius, vt C. de fal. mo. l. 1. & ff. de fal. per totū. Si aūt non fecit & tūc aut ille tali falsa moneta vtitur, & tūc tenetur pœna falsi. C. de fid. instr. l. si veteris. & C. si reus, vel accus. mor. fue. l. 3. C. de fal. l. si quis falsos codicillos. ff. de fal. l. si falsi. §. ordine. Aut non vtit, & tunc vult ōndere authorē. & nō tenet. C. de fal. l. maiorē. Aut non vult ōndere, & tunc est ponendus in ꝯpedib. ff. de iu. fisci. l. 2. §. diuus Pius. Et hoc intelligas, si sciens sit. non tñ si ignorans. C. de tab. l. gña li. lib. 10. Et not. istum casum. * Opp. q. reprobata pecunia non dēt reddi, quia ille qui soluit scienter indebitum, vr donare. l. 1. s. de ꝯd. inde. & l. cuius per errorem. de reg. iur. Sol. hic apparet, q. non habet aīum donandi, sed decipiendi. Simile ff. de sol. l. si cum aurum. & ibi
1 dixi. Quærit † gl. quid si illa pecunia fuit approbata a campsore, cum tñ in veritate esset reprobata? Gl. arguit pro, & ꝯ. Finaliter tenet, &
a bñ, q. talis solutio non liberet soluentē, quia erratur in facto. q. intellige. si ipse creditor recipiens fuit ignorās, secus si sciens. l. tutor. ver. sed si sciens. s. e. * Iac. But. dr sic. Aut elector siue campsor fuit electus a creditore, & tunc debitor liberatur, quia creditor sibi imputare dēt, qui male elegit. s. tit. 1. l. qui non tam idoneū. & ita intelligunt iura pro ista parte allegata. Aut elector, vel campsor fuit electus a debitore, & tunc debitor non liberatur, quia nihil est q. possit imputari creditori. ff. de ope. li. l. 2. in fi. Aut elector, siue campsor fuit electus ab vtroque, & tunc debitor liberatur. Creditori tñ datur actio ꝯ electorem. s. si mens. fal. mo. dixe. l. r. * Secundo † q̄ro, quid si ille, qui reprobā pecuniam accepit, eā expendit pro bona, vtrum soluens sit liberatus? Gl. dicit. q. non, qđ tenent Doc. ꝯ hoc facit s. de cond. inde. l. indebiti. §. sed & si nummi. Sol. ibi nummis alienis solutis, accessit creditori dñium præscriptione, & sic accessit aliquid circa ipsam rem, hic vero expendendo lucratus est ex sua negotiatione, vr ex sua re, non aūt aliquid accessit rei, vel circa ipsam rem. l. debitor. in fi. ad Tre. & ad l. Fal. l. 3. Possumus ēt dicere, q. ēt ipse nil est lucratus, quia
3 aliis tenet quib. soluit reprobam pecuniam. † Vlt. per istū tex. fuit decisa q. Quidam fuit ꝯdemnatus, vt extraheretur sibi oculus dexter. Per errorē executor extraxit sibi sinistrū. q̄rit vtrum ptās dēat sibi facere extrahi dextrū ſm formā ꝯdēnationis? Et fuit decisum, q. non. Nam ita demum posset hoc facere, si posset sibi restituere sinistrum, sed hoc est impossibile, ergo &c. No. etiam, vtrum † expendere mone
4 tam falsam sit crimen falsi. dic vt in l. saccularii. ff. de extraor. cri.

ADDITIONES.

a Po. Soluētē An falsus denarius sit denarius, vide Bar. cōs. 43. col. 1. Ale. hic ī apost. et an eudens monetam reprobatam incidat in pœnam, vide Alex. consi. 183. vol. 1. Meno. Secundo. Neutra. consi. 49. nu. 16. 17.

1 *Creditor potest vendere pignus, & habere fidem de pretio.*
2 *Procurator vendens rē domini, quando possit habere fidē de pretio, remissiuè.*

§. Si vendiderit.

Ad id, q. plus debito pignus est venditum, potest agere debitor, vt sibi soluatur, vel actio cedatur. h. d. † No. q. creditor potest vendere pignus, & habere fidem de pretio, q. est no. licet videatur facere tanquam pro
2 curator domini. In alio † vero procuratore quid sit, tangunt Doc. in l. inciuile. C. de rei vend. Opp. infra eo. l. pen. Sol. vt ibi. Tertio oppo. de l. quæsitum. in fi. inf. de distr. pig. Solue, vt in gl. ego dixi in l. a diuo Pio. §. si post. de re iud.

1 *Creditor non debet male tractare seruos pignoratos.*

§. Et si res.

a Si creditor res pignoratas male tractauerit, tenetur pignoratitia, nisi, iure permittente, fecerit. h. d.
1 Vides hic, q. licet † creditor teneatur non male tractare seruos pi-
b gnoratos, hoc intelligitur, nisi deliquerint. Et per hoc b determinat q̄ō, si feci pacem cum aliquo, & promisi nō offendere, & postea est bannitus pp aliquod delictū, ita q. pōt impune offendi ſm formam statuti, q. ego potero eum offendere, non obstante pace. Ita decidit Old. & Iac. de Bel. per hanc l. & l. quid ergo. §. si hæres hominem. ff. de leg. 1. & l. qui seruum & ibi dixi, de ver. ob. * Vides hic, q. creditor, qui prostituit ancillam, amittit pignus quod hēt in ea. Sed quæro, an amittat debitum? Iac. dicit, q. non, at s. q. metus cau. l. extrar. a ꝯrio sensu. l. ex facto. §. Iul. ff. de vulg. & pup. subst. Sed ꝯ eum facit C. de post. reuers. l. ladissimæ. & l. fi. C. de spect. & C. de epis. aud. l. si lenones. Sed dic, q. in illis legib. persona erat libera, h. e serua, ubi non est tantum delictum. vel dic, q. ibi illa erat debitoris, hic non, arg. d. l. ex facto. §. Iul. ff. de vul. & pup. subst. secundum Gul. de Cu. * quid autem de eo, qui fecit pacem cum eo, qui iam erat exbānitus. Istam quæstionem ego disputaui, & incipit, statuto Lucanæ, &c.

ADDITIONES.

a Et si res. Item adde quæ no. Bar. in l. 1. §. non autem. & quæ ibi dixi, sup. de dolo. &c. Vide Rom. sing. 147.
b Poma. Et per hoc. Vide Aret. in c. meminimus. in primo no. de accusa. Ias. in l. conuentionem. ff. de pact.

LEX XXV.

1 *Domini voluntate videtur facere, faciens illud quod dominus facere incœpit.*
2 *Creditor, q̄do possit perficere ædificiū per debitorē inceptum in re pignorata.*
3 *Artificium necessarium in homine dicitur, ex quo potest impensa percipi.*
4 *Contrariis ex duobus elicitur optimum temperamentum.*

Si seruos.

a Expensæ necessariæ, vel vtiles dēnt restitui creditori, si modo debitori non sint onerosæ, quod arbitrio iudicis æstimabitur. h. d. * Quæro, an creditor teneatur colere prædium obligatum? videtur, q. sic, vt hic. argum. contra inf. de hæred. vel actio. & vendit. l. venditor. Credo, quod satis est, si patiatur debitorem colere, vt inf. vt in pos. leg. l. si, cui. §. qui legatorum. Et pro hoc facit lex ista ibi, nedum excolere, &c. * † No. quod qui fa
1 cit illud, quod dominus facere incœpit, videtur facere eius voluntate. Contra hoc oppon. supra de vsufr. l. vsufructuarius. §. ædificiū. Solu. aliud in vsufructu, quia rei mutatione extinguitur. Item opp. de l. 1. §. si defunctus. inf. de reb. eorum. Sol. ibi præsumptioni tacitæ voluntatis non statur fauore pupilli, quia forte sibi esset inutile vendere. Aliter enim sciuisset vendere defunctus, & aliter pupil-
2 lus. Et ideo puto quod † in casu huius legis, si dominus incepisset ædificium in fundo tempore, quo erat diues, & propter casum sibi obuenientem factus est pauper, ita quod nō posset perficere, quod creditor perficere non posset. Vnde prædictum notabile intellige rebus remanentibus in eodem statu. leg. cum quis, infra de sol. &
3 l. si cum Cornelius. in fi. eod. tit. Secundo no. quod † artificium necessarium in homine dicitur, ex quo potest percipi expensa, vt hic
4 dicit tex. & gl. super verbo, necessariis, quam no. † Vltimo no. text. in fi. quod ex duobus contrariis elicitur optimum temperamētum, vt in glos.

ADDITIO.

a Si seruo. An habens pignus conuentionale, teneat facere expensas in reficiendo v de Bar. in l. si finita. §. si quis damni. de dam. infec. & adde q. si creditor habet rōcinum, & illi præstat expēsas, si eidē cōmodat ad aliquas vecturas, vecturæ cōputantur in sumptus & sortem. Ita no. Bal. per illum text. in l. 2. C. de partu pign.

LEX XXVI.

1 *Iussus iudicis, & testatoris æquiparantur.*
2 *Pignus potest constitui in testamento.*
3 *Hypotheca tacita, an de iure antiquo erat inducta pro legato.*
4 *Pignus prætorium non constituitur, nisi quis mittatur in possessionem.*

Non est mirum.

a Pignus prætorium non constituitur, nisi quis in possessionem mitta-
b tur, b † h. d. No. æquiparari iussum iudicis, & testatoris. * Ex quo
1 no. q. istud, quod potest magistratus, potest testator in testamentis. Item nota sententiam æquiparari vlt. voluntati, pro quo facit ff. de ma. test. l. si ita fuerit. in fi. vbi verba testatoris, & prætoris pariter æquiparantur, quo ad interpretationem, quod est notabile ad illud, quod quæritur in l. 2. ff. de in diem addi. Sed cui æquiparabimus verba sententiæ? Ad secundum leges loquentes de ulti. voluntatibus an ſm leges loquentes de contractibus, & videtur q. secundum leges loquentes de vltimis voluntatibus, quod prodest ad ea, quæ ibi dixi. * Secundo not. † quod in testamento potest consti
2 tui pignus. Ex quo quidam dicunt, quod de iure antiquo pro legato non erat inducta tacita hypotheca, quod videtur sentire † glo. in
3 l. is cui. §. qui legatorum. ff. vt in pos. leg. quod est contra l. creditori-
4 bus, de separ. † Vlt. not. quod pignus prætorium non constituitur, ni
si si quis mittatur in possessionem. Fallit in casu leg. cum vnus. inf. de bon. auth. iud. pos. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Pom. Non est mirum. Et ad intellectum huius legis vide Bart. in l. 1. in princip. in ver. sed quid si executor, & quod ibi scripsi. ff. de acq. pos. sententia iudicis æquiparatur vlt. voluntati, per Bar. in l. centesimis. §. fi. de ver. obl. & etiam est text. in l. 2. & ibi Bal. de diui. tute. sed q. æquiparetur contractui tenet Bal. in l. ab executione. C. quorum app. & Bal. in l. 1. in ver. sed eis iudici. C. de senten. & vide tex. & ibi Barto. in l. seruus de manumis. titu. generali & adde Barto. in l. si expressim. in prin. inf. de app. vbi dicit, quod est stricti iuris, et quod æquiparetur vlti. voluntati. habet gl. in l. 3. in prin. inf. de alim. et cib. leg. et vide no. in l. qui testamento. §. eum qui. de testam. Adde, quod sententia sit stricti iuris. Pan. de Cast. consi. 49. et Ang. consi. 225. et vide Imo. et Pan. in c. cum aliquib. de sen. et re iud. Menoc. Mot. Grammat. decis. 51.
b Pr. Mittatur. Vide Fel. in rub. de iu. in fi. Alex. in l. impossibilis. vlt. col. ff. de ver. obl.
c Vltimo no. quod pignus. Fallit, vt per Bar. in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infec.

LEX XXVII.

Petenti.

Si creditor rem sibi datā, vt pignoret, pignorauit, & luit conuenitur, vt reddat, alias cōuenitur, vt luat, h. d. Gl. laborat hic multum in expositione tex. Op. & vr q. solōne facta primo creditori res sit liberata a secundo, ut ff. eod. l. debitor. in fi. Sol. vt in glo. quia ibi creditor pignorauit pignus datum sibi, sed hic rem sibi datā vt pignoret. Quæro, hic dr in fine, propria actio, q̄ est ista actio? Dicūt quidā præscriptis verbis, cū incertum sit de nomine ꝯctus. Gl. dicit, pōt agi cōmodati, quod satis placet, vt ff. tit. 1. l. si vt certo. §. nunc videndū, & C. cōm. l. 2. Et ex hoc apparet so. altetius qōnis, quia non est necesse, q. iste, qui repetit hanc rem commodatam, soluat prius debitū suū, cū non possit ob debitum retineri, vt l. fi. C. commo. Idem dicerem, si teneres aliam opi. s. quod hic agatur præscri. verb. quia ille contractus innominatus iudicaretur secundum naturam contractus, cui adiicitur. l. eum qui. §. 1. s. titu. 1.

LEX XXVIII.

Si creditor.

Qui suis actōnem soluit creditori, repellit creditorē vēdicātē, nisi actōnē solutam offerat, h. d. Quærit gl. an iste soluēs hēat actionē ꝯ debitoris ad repetendum vel exceptionem solam. dicit gl. q. hēt forte actionē, arg. l. q̄ vtiliter in fi. de neg. gest. q. procederet, si noīe debitor soluisset. Sed hic soluit nomine suo proprio, merito non habet actionem neg. gest.

§. Si seruus.

Hæc actio datur contra dominum de peculio.

LEX XXIX.

1 *Possidens rem alienam titulo, & bona fide, potest illam pignorare.*
2 *Precarium quando remaneat creditori, extincto iure pignoris.*

3 *Lex, si quis conductionis. C. locati quod habet locum in alijs cõtractibus, quam in contractu locationis.*

Si rem alienam. Si dñium pignoris cepit esse creditoris pignus extinguitur, & eius possessio debitori non prodent. Sed precarium a debitore rogatum durat. h.d.

a Hæc est notabilis lex. Op. hic dr̃, desinet pignus, & sic innuit, q. ab initio fuit pignus. ꝯ, res aliena sine dñi voluntate non obligatur, vt s. eo. l. 2. & l. aliena. in prin. Sol. ibi loquitur in re aliena simpliciter, sed

1 hic ille qui obligauit, habebat titulum, & bonam fidem, & sic publicianam, merito potuit obligare respectu iuris sui. l. si ab eo. j. de pig. sup. eo. l. tutor. §. fin. cum l. seq. * Vel potes dicere, q. non erat vera obl. nec verum pignus cum dabatur publiciana creditori ꝯ quẽcunque præter dominum, & isto respectu dr̃ pignus. l. pen. s. de publ. in

cta. l. si ab eo. j. de pign. Secundo opp. q. pignus non extinguatur. l. debitor. in prin. ff. ad Treb. & l. è sextante. §. Latinus. de excep. rei

2 iud. Sol. vt hic in gl. & sup. eo. l. eleganter. in prin. † Tertio opp. extra gl. dr̃ hic precarii rogatio supererit. contra. precarium debitoris finitur finito pignore. l. debitor. inf. de preca. Solu. Quandoque pignoris oblõ finitur solutione, vel alia congrua satisfactione, quæ pareret debitori pignorantiã, ẽm l. si rem. §. omnis. s. eod. tunc finitur precarium, vt in l. contraria, quia vr̃ sic actum. Quandoque pignus finitur alia iuris necessitate, vt quia creditor efficitur dominus, tunc precarium superest. Casus est h. c. q. tene menti ad multa. Contingit. n. sæpe fieri statuta, propter quæ creditor cadit a suo debitore, certe tunc non extingueretur precarii rogatio in pignore. Ad fi. opp. & videtur q. possessio creditoris prodest debitori ad vsucapionem. l. serui nomine j. de vsuc. l. qui pign. de acq. pos. Sol. illud verum, nisi mutetur causa possidenti, quia incipiat possidere. vt dominus. Pro hoc. j. de vsuc. l. ei a quo. Quæro hic dicitur q. sola precarii rogatio superest, an habeat creditor aliam actionem, quam interdictum? Glo. dicit q. sic & bene. s. rei vend. Item condictionem ex l. si quis conductionis

3 C. loca. & sic vides q. glo. firmat. † q. illa l. si quis conductionis, non solum habet locum in contractu locationis, & conductionis, sed etiã in alijs similibus ꝯ illib Dixi sup. commod. l. commodare. Quæro q. d

b b si iste debitor solueret pecuniam creditori, an precarium extinguatur? Puto q. sic, quia tacite vr̃ actum. n. d. l. si debitorem. j. de preca NI si ipse creditor possidens precario non concessisset debitori, cogeretur possessionem dictæ rei restituere per cõdõnem ex d. l. si quis conductionis, vel per condictionem triticariam: non autem posset conueniri pignorantia, quia posset creditor opponere exceptionem proprii dominii, vt dixi in d. l. commodare, supra commodati.

ADDITIONES.

a Opp. hic d citur. Qualiter intelligatur q. res aliena non possit pignorari, uide no. per gl. & Doc. in l. cum res, C. si res pig. da. fu. & in l. 1. §. 1. inf. de pig.

* Meno. Secundo Tiraq. de iure const. in 3. par. limit. 29 nu. 6. 7. 8.

b Poma. Quæro quid. Vide Bal. in l. ę. am. C. de exec. rei iud. Ale. in l. non hoc, 2. 80. C. unde leg. & in consi. 1 39. uol 2. & Ias. d. l. non hoc, vlt. col.

LEX XXX.

Qui ratiario. Pignus vi abreptum est periculo creditoris vi capientis nisi ex potestate sibi a debitore concessa rapuerit. h. d. Dr̃ hic si debitor sua voluntate concessit, quæro quando interuenit ista voluntas. Potest intelligi tempore raptus. Vel dic tempore conuentionis, q. secundum hoc erit casus quod pactum manus iniectionis in pignore potest exerceri etiam debitore inuito, l. creditores. C. de pign. dic, vt ibi dixi io repetit one illius legis, quam feci, & omnia, quę dicuntur ibi possent hic dici.

LEX XXXI.

Si seruus. Delictum serui obligat debitorem ignorantẽ vsq; ad noxæ deditionem, scientẽ vero, insolidum. h. d. Opp. q. aliud sit in seruo deposito. vt l. si seruus. §. q. vero. j. de furt. Sol. vt in gl. & dixi plene in l. in reb. s. commo. in §. item qui sciens.

LEX XXXII.

1 *Pignoratitia contraria agit creditor ad interesse, & in quo consistat istud interesse.*

Cum debitore. Qui obligauit rẽ alienã, tenetur ꝯtria pignoratitia ad interesse h. d. Quæro,

1 ad quid agatur pignoratitia? & gl. no. dicit ad interesse. & si dicis

a in quo consistit illud interesse? Rñ. quia interest nr̃a potius pignori incumbere, q̃ in personã agere, vel quia est periculũ, ne debitor efficiatur nõ soluẽdo. Istud aũt interesse æstimabitur hoc mõ, quanto minoris valet illud nomen pp defectum illius pignoris, arg. l. 2. §. si heres. ad Trebel. Vel potest interesse, quia erat aliud debitum nałe, pp quod poterat retineri. C. et ob chyro. pecu l. Vel forte debitum, pro quo erat obligatum, erat naturale. Alii dicunt, q. dẽt agi ut alia res æque bona pignori tradatur, arg. l. hr̃s gñaliter, de le. 1. & s. de constit. pec. l. qui aũt. § 1. Doct. dñt, q. verum est, q. reus liberatur dando pignus æque bonum at. l. si quis domũ. j. loc. non autem q. ad hoc agatur. Nec ob. d. l. qui aũt. §. 1. quia ibi promiserat generaliter se daturum pignus. a qua obligatione non fuit liberatus dando rem alienam hic vero rem specialiter obligauit, vnde non est in obligatione, q. aliam rem pignori det. Tene menti hanc legem cum gl. sua, ex qua habes modum agendi pignoratitia contraria.

ADDITIO.

a Ad interesse. Nota libellum in pignoratitia, per Bal. in l. creditor. sup. eo.

LEX XXXIII.

1 *Pignus prætorium quomodo vocetur. Et pro eo an habeat pignoratitia locum.*

Si pecuniam. Si pignus est datum, licet sub alterius noĩe, habet locum pignoratitia, soluta pecunia. h.

1 d. ẽm glo. Quidã Mod. dñt. & melius q. † antiphora, al's ἀντίχρησις dr̃ pignus p̃torium. vt l. si is. §. 1. j. de pig. & ẽm hoc est casus hic, q. pro pignore prætorio hẽt locum pignoratitia. Cõter. n. pignus prætoriũ non vocatur pignus, sed vocatur tenuta. Alii dicunt teneta, ut Pisani. non curo qualiter vocetur. Alii ẽt aliis diuersis nominib. uocãt, secundum diuersas consuetudines. Ista ergo uarietas nominum non facit quin sit pignus. Alii dicunt, quod est scriptura, quam facit debitor, &c. vide gl. secundum quam tenetur creditor debitori reddere instrumẽtum obligationis. Quod an sit verum & qualiter, dic, vt C. de cond. ex lege. l. dissolutæ. & ibi per gl. & Cyn. Sed an creditor teneatur facere apocham, de soluto debitori soluenti, vel econtra debitor teneatur creditori facere antapocham. Et dic in vtroque, q. sic, vt sunt casus. C. de sol. l. pecuniæ. & de apochis publi l. 2. & de discussio. l. ne casu. lib. 10. Sed non tenetur creditor facere generalem quietantiam. nisi de receptis tantum, vt inf. de contra. iud tute. l. 3. §. 1. & dixi aliquid in l. si finita. §. eleganter. inf. de dam. infec. *

ADDITIO.

Meno. Alcia. lib 1. disput. c. 3. Curacius lib. 3. obseruat. c. 35.

1 *Pactum factum, quod non soluta pecunia intra certum tempus, pignus sit solutum pro debito, an valeat. & de ratione, quare non ualeat incontinenti.*

Titius. Pactum, q. pignus sit solutum pro debito, factũ, ex post facto, valet. h. d. Gl. legit istam legem in duab. personis,

1 vel tribus, non curo, &c. Opp. extra gl. C. de pac. pig. l. 1. vbi istud pactum improbatur, quia simile pacto legis commissoriæ. Sol. illud ve

a rum, quando pactum ponitur ab initio, vt si pecunia soluta non fuerit, pignus sit solutum pro debito, sed si fiat ex postfacto, valet. Ita loquitur hic, & in l. 2. & fi. C. de pac. pig. ẽm vnam lec. Ratio dr̃ iæ est, quia ab initio cum debitor eget pecunia, faceret creditori omne pactum, q. vellet, vt pecuniam habeat ideo, reprobatur. Continet. n. in se quandam asperitatem, & violentiam in l. fin. C. de pac. pigno. quæ rõ cessat, qñ istud pactum apponitur ex interuallo, &c. * Vnde, si quæras, an possit pignus vendi. & cui. dic, aut per pactum factum ab initio in cõstitutione pignoris, & tunc, aut fit pactum, q. creditor habeat emptam rem pignori obligatam, nisi sibi satisfiat ad diẽ de debito, & tunc non valet tale pactum, C. de pac. pig. l. qui pactus est. l. i. & fi. Aut fit pactum, q. habeat rem emptam iusto pretio. & tunc valet. j. de pig. l. fundus. §. si Aut fuit factum pactũ, post ꝯctum pignus, & tunc valet, vt hic. Et hoc, cum fit pactum inter principales. Si aũt fiat pactum inter debitorem, & fideiussorem, ẽt ab initio non ualet. j. de ꝯh. em. l. fi. in prin. de quo in c. significante ext. de pig. * Op. de l. quis. de sol. Sol. vt in gl. & hic. ibi plene hanc materiam examinaui.

ADDITIO.

a Illud verum. Vide Bar. in l. 3. C. de pig. in uers. ulterius iuxta prædicta quæro, &c.

LEX XXXV.

Cum & sortis. Pecunia redacta ex vendõne pignoris, pri in vsuras, deinde in sortem computatr̃. h. d. Opp. de l. Paulus. §. Paul. j. de sol. Solu. ibi loquitur in pecunia soluta, hic in pecunia ex venditione pignoris redacta. Et circa istam materiam plene distinxi in l. cum ex plurib. j. de sol. cir. fin. tit. * Vide tex. ibi, accepto ferendũ est, &c. Et est rõ, quia si primo computaret ĩ sortem, præiudicaret sibi in vsuris, cũ sublato principali, tollatr̃ ipsum accessoriũ. C. de pos. l. 4. s. de eo q. cer. lo. l. centum Capuæ, in fi. Si aũt primo ꝯputet sibi in vsuras, nõ tollitur petitio sortis, cum sublato accessorio, &c. Cum principale non reguletur ẽm accessorium, sed econtra. Ad istud facit C. de iud. l. 1. & ibi aliquid per Doc. *

§. Pignus. Pignus si creditor possidet. & ab eo debitor potest conducere, & precario rogare. h. d Opp. imo etiam transfertur obligatio pignoris, quod prosequere, vt in glo.

LEX XXXVI.

Si quis in pignore. Si pro pignore constituto aliud submittitur, committitur furtum, secus si in constituendo aliud pro alio submittatur, quia tunc stellionatus crimen committitur. h. d.

1 *Pignorans rem duobus quare non incidit in falsum sicut uendens.*

2 *Debitor modicæ quantitatis non repellitur a tutela.*

a **§. Sed & si quis.** a No. istum §. quia quoties aliquis decipit aliquem, tenetur, & dẽt puniri poena criminis stellionatus, pro quo habetur tex. nota. j. man. l. si fideiussor §. in oib. * Qui obligat rem alienam, vel alteri obligatam, stellionatum committit. nisi res cuilibet creditori sufficiat pro vtroque debito. h. d. Quærit Gul quæ est ratio, q. si res pignoratur, seu oblr̃ duobus non committatur falsum, secus si vendatur vt l. qui duob. inf. de fal. dt ipse, quia qñ duob. obligatr̃, vere est duob. oblata ualet. n. oblõ, vt l. aliena. §. si plurib. sup. eo. Sed qñ pluribus venditur, non potest esse duorum dñium. Ista rõ non placet, quia ad substantiam vendõnis nõ requiritur translatio dñii, sed sufficit oblõ personalis. Hinc est, q. q rem alienam vendit, non committit falsum, licet dominium trãsferre non possit. Præterea si ratio Gul. esset vera sequeretur idem esse in omnibus contractibus, ex quib. dominiũ transfertur, q. vr̃ falsum

vt

ADDITIO.

a Sed & si qs. Et ad istũ tex. adde tex. no. in l. quæ prædiũ. C. si rem alie. pig. da. fuit.

vt ff. de cri. stel. l. 3. §. j. Dic ergo, q rō quare vendēdo duob. cōmittitur falsum est, quia hoc fuit expressum in capitulis legis Corneliæ de falsis, vel fuit declaratum per rescriptum principis, q non reperitur in aliis ꝯctib. Et potuit esse rō motiua, s. frequentia ꝯctus. l. j. in pri. ff. pro emptore. Vltimo, † hæc lex facit in arg. ad q. q debitor, vel creditor in modica quantitate non repellitur a tutela, vel cura, quod glo. tenet in auth. minoris debitor. C. qui da. tut. poss.

ADDITIO.

Pom. Vltimo. Vide Ias. in l. sciendum, ff. qui satisd. cog.

LEX XXXVII.

Si pignus. Per conductorem pignoris a debitore, creditorē retinet possessionem. h. d.

LEX XXXVIII.

Pupillo. In recipiendo pignore est necessaria tutoris authoritas, vt pupillus possit conueniri pignoratitia.

LEX XXXIX.

Presentia & subscriptio nō pīudicat ēt vt in eo onus probādi transferatur.

Præsens actui, quando habeatur pro consentiente.

Caius. Qui se testō subscribit, vt testis, nō vr approbare q̄ in testō apponuntur. h. d. Vel sic, dñs pñs & testificans in alienatione rei suæ factæ per alterum, non sibi præiudicat. Istud sūmarium est gñalius, q̄ primum. † No. q pñtia, & subscriptio non præiudicat. Scdo no. q non solum non præiudicat ad plenum præiudicium, sed ēt non transfert in pñtem, & patientem onus probandi. q apparet ex eo, q dr, cū nullum instrm vendōnis pferatr. Ex quo ēt patet, q ex hac pñtia, & patientia non insurgit ꝑsūptio, ex qua possit iusiurandum deferri, q ēt not. Op. de l. fideiussor. §. pr. inf. de pig. Sol. in gl. q a hic adhibetr, vt testis, ibi ad subā ꝯctus. & ista est satis bona. danr ēt in gl. pres aliæ solōnes, finalr gl. ponit vnā, cui statur † q a aliquis ē pñs illi actui, quē ꝯdicendo posset impedire, & patientia hr p ꝯsensu, aut nō posset impedire, & tūc secus. Ita loqr hic. Probatur in l. sæpe. §. 1. inf. de re iud. Vide gl. & bñ dt. Sed hoc fallit fm Io. pp ꝯ unctionē sāguinis. inf. de do. int. vir. & vx. l. si seruus cōis. & C. loc. l. cū pponas, cū ibi notatis. Itē fallit si agatr de vtilitate tacētis inf. man. l. q patitr. Et facit ad pdicta. ff. ad muni. l. 2. Istā mām plene examinaui ī l. q̄ dotis. inf. so. ma. tāgitr p gl. ī l. filiusfa. §. inuitus. s. de pc. & p Dy. ī c. is, q tacet, de reg. iu. ī 6. & p Cy. ī l. inuitus. C. de pcu. Vid tex. ibi. Nec minoris. &c. hoc ītellige, vbi aīo emēdi rē daret pecuniā. Si aūt aīo redimendi. secus s. eo. l. si rē. §. oīs. Gul. de Cu.

ADDITIONES.

Caius. Et istam l. no. alleg. gl. in c. quæro, de his quæ fi. a præla. sine consen. c. & vide Bar. no. in l. sicut, §. non videtur, qui. mo. pig. vel hyp. sol. no. de præsumptione resultante ex præsentia, & patientia. contrarium videtur tenere Bald. post Imo. in l. 2. §. q si actor. de iur. cal. Adde an subscribens videatur totum approbare. uide Pau. de Cast. cons. 230. & 330. & 350.

Pom. Finaliter gl. Vide Fel. in c. cū M. de cōst. Ale. cons. 1. inc. uiso pcessu. uolu. 4. Fel. in c. qm cōtra. de prob. Bar. cons. 207. & cons. 6. vol. 1. Fel. in c. cū Bertoldus. d re. iud. Barb. cons. 1. vol. 2. & cons. 15. eo. uol. & cons. 18. & cons. 54. 2. uol. 54. 2. uol. Rom. cons. 88. Pau. de Cast. cons. 74. vbi dicit, q prælati regni attestantes se fuisse præsentes donationi, q̄ fecit rex, de aliquibus terris regni, non per hoc videntur affirmare, quod consenserint tali donationi, uide pro, & cōtra, Barb. c. sup eo de off. deleg. vide Alex cons. 118. uol. 5. ubi ponit de sciente & patiente.

LEX XL.

Debitor. Debitor nō pōt pignus emere a creditore, sed prætium ī debiti solōnē ꝯuertitr. h. d. Cōtra, q debitor possit emere, vr inf. man. l. si mandauero, §. hi, quorum. Sol. vt ibi dicā, & tāgitr p Cy. C. si ser. extero. l. 1. tetigi in l. cotē ferro. §. pe. d pub.

§. Debitoris. Filius rem patris de pecunia profectitia nō potest emere. h. d. Ad euidentiam debes scire, quod patronus deberet habere tertiam in bonis liberti.

§. Soluta. Soluta pecunia, liberatur pignus ab eo, cui est solutum, & ab eius creditore, cui erat secundo obligatum, & ad restituendam possessionem tenetur. h. d.

LEX XLI.

Ius superueniens authori nostro, nobis prodest, & nu 4.

Dominus si succedit authori nostro, nobis non prodest, & nu. 14.

Hæres non ptest redarguere mendacium defuncti. & nu. 15

Hypothecaria agenti quid incumbat probare, & nu. 15.

Dominium vel quasi dominium, quomodo probatur.

Hypothecaria quando extinguatur rei redemptione.

Hypothecaria quando quis possit conueniri pro iure possessionis, quod habebat debitor in aliqua re.

Creditor pro auocanda possessione, quam debitor perdidit, in qua habebat hypothecam, interdictum intentabit.

10 Libelli narratio in hypothecaria, & eius conclusio. nu. 13.

11 Consuetudo admittit libellum in rei vendicatione, quod quis dicat rem ad se spectare ratione dominij, vel quasi.

12 Conclusio in libello in actione hypothecaria.

Rem alienam. Si dñiū rei supueniat debitori, cōfirmatr oblo, secus si dñs dbitori succedat. h. d. Vel sic fm Iac. Butr. hic summa tria dicta. primo succedit debitor dño, cuius rē pignori dederat, & pignus vtilr ꝯfirmatr. Scdo succedit dñs debitori, & nō ꝯfirmatr ēt vtilr. Tertio non dñs obligauit, ita q pt dñs redargui de mendacio, q succedit debitori, & agitr hypothecaria. Nec pt obiicere obligatū, vel obligantē nō fuisse dñm, ne ex suo mendacio arguatr, vt in prima lec. gl. Iac. But. Diuiditr ī duas partes. Prima, qñ dñiū supuenit debitori. Scda, qñ debitum superuenit dño, q a dñs succedit debitori. Itē hæc scda subdiuidir in duas. Prima, qñ res fuit obligata simplr. Secunda qñ ille, q obligauit expresse se asseruit esse dñm. Scda ibi sed si ꝯuenisset, &c. No. ex prin. huius l. q ius superueniens authori nro pdest nobis. † Scdo no. q si dñs succedit authori nro, nobis non prodest. † Tertio no. q hrs nō pt redarguere mendacium defuncti. Ad primam op. de pig. l. 1. Sol. ibi creditor ab initio sciuit rem alienam, hic ignorauit. Rōnem huius solōnis videbitis in seq. ꝯrio. Op. ff. qui, & a q b. l. si seruo Sol. dicit glo. q ideo difficilius confirmatur libertas, quia difficilius reuocatur. Illud nil est dicere. Tu dic q hic si pignus non valeret ille qui dedit, esset obligatus creditori ꝯria pignoratitia, & ideo ius superueniens ei, confirmat pignus creditori, quia eius interest, & ex sua persona obligatus est. in l. ꝯria ille, qui dedit libertatem, nō erat obligatus seruo manumisso, ideo ius ei superueniens, seruo non prodest. Et ista solo tangitur in l. cum vir, de vsucap. quæ est vera. Et ex hoc apparet rō solonis præce. ꝯrij. quia hæc l. loquitur, qñ creditor ab initio fuit ignorans, secus, si fuisset sciens. l. 1. ff. de pig. Rō, q a tunc debitor nō teneretr ꝯria pignoratitia. l. tutor. §. sed si sciens. s. eo. Et istū passum quaēr ius superueniens authori nro prosit nobis, plene examinaui in d. l. cum vir. dic vt ibi. Opp. hic hr, q superueniens dñium sufficit: ꝯ, imo ad hoc, vt ꝯpetat pignoratitia, dēt probari q res fuit in bonis debitoris tpe oblōnis ꝯctæ, vt l. quæ nondū §. qd dr. de pig. Sol. & dicit glo. hic possidebat bona fide debitor, & cum titulo & sic vr esse in bonis nris, vt l. bonorum. de verb. signifi. † No. istam gl. q̄ tenet, q in hypothecaria sufficit probare, q debitor possedit bona fide, & cū tit. tpe oblōnis ꝯctæ, sed in l. cum res. C. si alie. res pig. da. sit. vbi est idem casus, tenet gl. q sufficit probare possessionem bona fide. alibi. s. in l. 1. C. de Salui. interd. & Institu. de act. §. item Seruiana, tenet, q debet probare dñium debitoris. Quid dicemus? Dy. tangit in d. §. item Seruiana, & Cy. in d. l. cum res. Tu dic clarius, q ad hoc, vt competat directa hypothecaria, est necesse, q probetur debitorem pignorantem tpe oblōnis ꝯctæ habuisse tale ius, q ipse potuisset rem a possessore vendicare, vñ habeo necesse probare ipsum fuisse dñm directo, & hoc sine dubio sufficit. Vel debeo probare ipsum fuisse dñm vtiliter, vt puta emphyteutam, vel superficiarium. l. tutor. §. fi. s. eo. & ff. de pig. l. lex vectigalis. Vel habeo necesse probare ipsum fuisse quasi dñm, hoc est possedisse bona fide & cum tit. ita q hēat Publicianam. Ita pōt intelligi hæc gl. s. eo. l. si rem alienam. ff. de pig. l. si ab eod. vbi est expressum. Sicut. n. prætor tuetur debitorem agentem Publicana, ita tuebitur creditorem agētem hypothecaria, & per ꝯñs oīs, qui repelleret ipsum debitorem a Publiciana, repelleret istum creditorem ab ista hypothecaria. vt d. l. si ab eo. Et prædicta sunt vera, si aliquis agit hypothecaria ex speciali oblōne. Si vero ex generali, tunc sufficeret ad directam hypothecariam, quandocunque post debitum ꝯtractum, rem esse effectam in bonis debitoris. l. fi. C. q̄ res pi. ob. pos. Idē si esset ꝯcta oblo spālis sub condōne, si res debitoris fuerit effecta. l. si fundus. §. aliena. ff. de pig. Alias aūt si quis ageret ex speciali hypotheca, non sufficeret ad probationem hypothecæ directæ rem postea in bonis debitoris superuenisse, sed sufficeret ad vtilem hypothecariam, vt hic, & d. l. cum res. C. si alie. res pi. da. sit. Sed si aliquis nollet agere hypothecaria vtili, vel directa, sed interd. Saluiano, tūc sufficeret probare possessionem debitoris, vt d. l. 1. C. de Salui. interd. Et sic ex prædictis patet, q probare possessionem debitoris tm, nullo casu sufficit ad hypothecariam, nec ēt res dr in bonis, nisi possidentes habeamus exceptionem, & non possidentes habeamus actionem, vt ff. de ac. rer. do. l. rem in bonis. hoc tñ intellige, vt ff. dicam. Quæro circa istam partem, dixi s. q dēt probari dñium directum, vel vtile, vel quasi dñium debitoris, quæro † quaēr probabit. Rñ. si quidem agit ꝯ ipsum debitorem, sufficit probare eius possessionem. Et hoc vr velle quædam gl. 1. hic in fi. Et hoc mō pt sustineri gl. in d. l. cum res. all. Nam ipse debitor qōnem dñij referre nō pōt, sicut nec creditor debitori. l. si pignore. §. si prædo. & §. si creditor. s. eo. & l. commodare. cum l. seq. s. tit. 1. Nec hoc obstat præcedentibus, nam nō dico hic, q probatio possessionis sua sufficiat, imo dico, q requiritur probatio

ADDITIONES.

Meno. Alciat. lib. 7. parerg. c. 14.

a Pom. Superuenit debitor. Vide pulchrum casum per Alex. cons. 1. vol. 5. vbi videtur limitare.

b Pom. No. istam. Vide Alex. cons. 132. col. 1. 2. vol. & plenius in cons. seq.

c Tenet. Ibi tu dic clarius, q ad hoc vt competat directa hypothecaria. Istis adde singulariter Bar. in l. & quæ nondum. §. quod dr. ff. de pig. hic alle. in d. l. cum res. & ibi per Bal. ad fi. & vide oino quæ dixi post Bar. Adde quæ sint probanda uolenti obtinere in hypothecaria Bal. cons. 55. & 149. & 29. 1. lib. & cons. 36. 3. lib. Meno. Vel dubio. Gome. & Item Seruiana. Inst. de actio. nu. 35. Affl. decis. 34. nu. 5. & decis. 40. nu. 1. 2. Bar. Soc. inter consilia Matta. sen. cons. 134. lib. 1. & cons. 112. nu. 1. lib. 4.

d Pom. Autem si quis. Vide Alex. cons. 137. vol. 2. quod consilium est Ang. Are. & Alex. cons. 98. vol. 2. & cons. 1. vol. 5.

e Pom. Istam partem. Vide Alex. cons. 94. 1. vol. & in l. non hoc. C. vnde leg. & cōs. 92. in prin. vol. 1. cons. 45. vol. 5.

f Quod debet probari. Et dixi remissiue in l. rem quæ nobis. inf. alleg.

g L. cum res. Pro hoc est gl. no. ibi & Doct. in l. cum res. C. de proba.

h Quod probatio. Illud non procederet in generali hypotheca, vt not. dixi Sal. in d. l. cum res. Pro quo vide tex. Instit. de actio. §. item Seruiana. & ibi per dominū meum.

a batio a dñij,sed ꝓbãdo possessionẽ ꝯ ipsum debitorẽ b p̃sumit,q̄ sit
b dñs, cũ nõ possit referre cãnẽ dñij, & sic aduocatus dẽt esse cautus
q̄ ponat ipsum debitorẽ fuisse dñm, q̄ ꝓbabit ꝯ eũ, possessione pro
bata,vt dcm̃ est. Sed si hoc nõ poneret,succũberet. Si vero agit hy-
pothecaria ꝯ ext̃neũ,tũc dñt q̄dã,& hoc vr̃ sentire Cy.in d.l.cũ res,
q̄ si quidẽ ille extraneus hẽt cãm a debitore,aut hẽt titulum lucra-
tiuũ,& idẽ in eo,q̄ in debitore est dcm̃:aut onerosũ,& tunc secus.l.
apud Celsum.§.de authoris.ĩ.de doli excep. Hoc nõ placet,q̄a distõ
illius.§.de authoris.hẽt locũ in agẽte. Secus in possidente,titulo sin-
c gulari. c cui nunq̃ dolus authoris nocet, vt l.an vitiũ.ĩ.de diuer.&
tẽp.p̃scr.& no.de doli excep.l.2.§.1.sed hic loquit̃ in possidẽte,ergo
&c. Et sic dico,q̄ ꝯ tertiũ possessorẽ,siue nõ hẽat cãm a debitore,si-
ue hẽat titulo singulari lucratiuo, vel non, necesse hẽt creditor pro-
bare dñium directum,vel vtile,vel quasi dñium,vt s̃.dixi. Ad ꝓbã
dũ aũt dñium modi introducti sunt noti,s.probare possessionem 30
vel 40.ann.vel longum tp̃s cũ titulo in reb.immobilib. in reb. vero
mobilib.possessio triennij cũ tit. Sed quia hoc probare,nõ est facile,
iõ ego introduxi hunc modũ probandi,q̄a ego ponã q̄ debitor pos-
sedit rẽ aliquo tp̃e,licet modico. Itẽ q̄ tp̃e quo apprehendit illã pos-
sessionẽ,illa res in nullius bonis erat certa,tunc statim sequit̃,quod
erat eius de iure gẽ.ex illa r̃a. Q̄d in nullius bonis est,occupãti ꝯce-
dit̃,vt l.3.ĩ.de acq.rer.do.& l.1.ĩ.de acq.pos.& sic hr̃et aduersarius
ꝓbare rẽ fuisse in bonis alterius. Hæc aũt dubia,quæ circa hoc ꝯtin
gunt,examinaui latius in l.rẽ quæ nobis.ĩ.de acq.pos. Et hoc mõ po
nẽdo posset sustineri gl.in d.l.cũ res.C.si alie.res pi.da.sit. Sed ꝯ hoc
opp.si debitor possidebat, hẽbat saltem ius in possessione, ergo ipsa
d possessio,vel saltem d illud ius erat obligatum,& sic saltẽ ipsa posses-
sio auocabit̃ per hypothecariam intentatã ꝓ possessione, & sic suf-
7 ficeret ꝓbare debitorem tñmodo possedisse. R̃nd. † q̄d hypotheca
extinguit̃ rei peremptione. Si.n. est obligatus seruus,& morit̃,sine
dubio extinguit̃ hypotheca. Sed si tu ponis obligatũ ius possessio-
nis,ista possessio tua extinguit̃ statim cũ eã amittis,& alius possidẽs
e non dr̃ hr̃e possessionẽ e tuam, sed est noua, & diuersa possessio sua
a tua,imo ẽt si debitor reinciperet possidere,noua possessio dicerẽt
l.si is qui pro emptore.§.pe.de vsuc. merito non põt ꝯueniri hypo-
8 thecaria pro illa possessione. Sed si poneres, † q̄ illa res peruenisset
ad quendam ꝯmodatarium,ꝯductorem,vel si lem qui pñt ꝯueniri
hypothecaria,vt l.offm̃.§.de rei vend.& l.si ventri.§.pe.de pri.cred.
tunc satis puto q̄ posset hypothecaria ꝯueniri pro illo iure possessio
f nis.transfert.n.in creditorẽ f q̃tum in eis est,s.illam detentionem,q̄
† hẽt,sicut dicimus in rei vendicatione. † Itẽ op.ꝯ p̃dicta. Nam si de-
bitore possidebat,& ꝑdit possessionẽ, ipse posset eã auocare aliquo
interdicto, ergo ẽt creditor, q̄ hẽt obligata oĩa bona sua, & sic iura,
g & actiones, g vñ sufficeret ꝓbare debitorẽ possidere. R̃n. † q̄ istud
9 est verũ,tñ non intentabit̃ tũc hypothecaria,de qua loquimur, sed
intentabit̃ vtile interdictũ,q̄ directum ꝯpetit creditori.l.nomen,C.
quæ res pig.obli.pñt. Ex p̃dictis liquet q̄d sit ꝓbandũ,ad hoc.vt cõ
10 cludat̃ in hypothecaria. liquet.n. ex p̃dictis, q̄d sit † narrandũ in li-
bello.nã,vt dixi,eo mõ tuet̃ p̃tor agentẽ creditorẽ hypothecaria,si
11 cut tueret̃ debitorẽ agentẽ actione sua † Et iõ sicut hodie de ꝯsue-
tudine in rei vendicatione admittit̃ libellus, in quo quis dicit rem
ad se spectare iure dñij, vel quasi, vt not.Instit.de actio.§.aliæ.& est
tex.in c.abbate sane,de re iud.in 6. Ita in hypothecaria poterit dice
re creditor pertinuisse, & pertinere ad debitorẽ iure dñij, vel quasi
h habebit circa hoc h exprimere causam dñij,vel quasi,sicut nec ipse
debitor, si vendicaret.& an eadem.§. actiones. ex̃ de excep.rei iud.
Item hẽt narrare istam rem fuisse sibi obligatam,& debet exprime
re certum debitum.pro quo obligata est: q̃m pro plurib.debitis põt
esse obligata.sed dñium non põt esse,nisi vnum.d.l.& an eadem.§.
i actiones.& ibi no.per gl.paruam. Vidimus ergo i narrationem libel
12 li. † quæro,quañ concludat̃ in libello,qui formatur in hypotheca-
ria. Tex.in l.si cum venditor.in prin.de euic.vr̃ velle q̄ solum ꝯclu-
dat̃, q̄ possessor ꝯdemnetur ad restituendam possessionem. Quidã
Doc.velle vñr,q̄ sicut in rei vendicatione actor petit,rem declarari
ad se pertinere iure dñij,vel quasi, ita in hypothecaria creditor pe-
tat declarari rẽ sibi obligatam esse,& possessorẽ cogi ad restituẽdũ.
Qui libellus satis placet,tñ ꝯsuetudo cõis,est,q̄ concludat̃ sic,quare
peto dictum possessorem cogi ad tradendum possessionẽ dictæ rei
detinẽdam in cãm pignoris pro q̃titate prædicta,donec mihi fuerit
satisfactũ.qui libellus ẽt optime ꝓcedit, ꝑ dictã legẽ, si cũ venditor
in prin. Nã ẽt in rei vendicatione ꝓcederet,si quis peteret possesso-
rẽ simplr̃ ꝯdemnari ad restituendum.l.1.in prin.s̃.de rei vend. Et
ista forma magis est cõis, & plus placet.possemus ẽt cõcludere hoc
mõ,s.quare peto eum ꝯdẽnari , vt dictam possessionẽ restituat, vel
totum debitum soluat, & vr̃ ꝓbari in l.2.C.si vnus ex plurib.hære.
&c.tanguitur ẽt modus formandi libellum in hypothecaria in c.ex
k literis ex̃.de pig.vide ibi. Vnũ tñ k nolo omittere,q̄ ẽt in hypotheca
13 ria est probandũ , q̄ debitor fuerit in mora soluendi debitum.l.de-
bitores.C.de pig.& ibi no.dẽt ẽt præcedere discussio in bonis debi-
toris,& hoc qualiter fit,est multum notũ:iõ in hoc non insisto. Ve-
14 nio ad secundam partem. Hic dr̃, † q̄ si dñs succedit debitori pi-
gnus nõ ꝯfirmatur.ꝯ,s̃.de pig.l.si Titio.Sol.ibi loquitur de pignora
titia,hic de hypothecaria. Vel dic plenius,vt ibi dicam,&c. Secun-
do opp. de exce. rei vend.l.1.secundo responso. & C. de rei vend l.
cum a matre.& de reb.alie.non alienan.l.venditrici.Sol.dico.q̄ nõ
ꝯfirmatur pignus quoad actionẽ. Nõ.n.ex hoc põt creditor agere,
sed quoad exceptionem ꝯfirmatur,q̄a si ipse ageret,repelleret̃ ex-
l ceptione,vt in ꝯriis. Item opp. l extra gl.q̃n aliq̄s succedit alteri, vi
detur hr̃e ratum,q̄ ꝑ illum factũ est.l.solutũ.§.soluta.s̃.e.& l.fi.ĩ pri.
inf.rẽ ra.ha.sed ꝑ ratihabitionẽ dñi ꝯfirmat̃ pignus.l.aliena.s̃.e. er-
go q̄ est ꝑ successorẽ solutũ,hẽt vim ratihabitionis, ĩ his q̃ d̃functus
gessit noĩe succedẽtis.vel ꝓ eo ꝓmisit de rato , vt hic procuratorio
noĩe. Et istã m̃ãm,q̃n dñs rei succedit authori nr̃o,q̄d o pet̃,plene e-
15 xaminaui ĩ l.cũ vir.d̃ vsuc.dic vt ibi. Venio ad vltimã particulã, † &
q̃ro d̃ intellu istius ver.sed si ꝯuenisset.q̄a tex.d̃t,ut ex suo menda-
cio &c. Ista dictio.suo,põt ĩtelli,suo.s.hr̃dis. Itẽ,suo.s.d̃functi,& variat̃
lec.huius ver.vt primo intelligat̃,suo.s.hr̃dis, q̄ ex post facto ꝯsensit
pignori,vel ẽt ab initio . Sed certe licet ista lect. in se sit vera,tñ ra-
tio

ADDITIONES.

a Requiratur probatio. Ex titulo.n.p̃sumit̃ bona fides,l.pe.C.de euict.l.apud anti-
quos,C.de iur.& plenius no.in l.super longi.C.de præscr.lon.temp. & in l.Cel-
sus,ꝑ Doc.ĩ.de vsuc.& in c.vigilanti.& in c.si diligẽti.de p̃scr. Requirit̃.n.q̄ bo
na fides allegẽt,ex quo nõ sufficit ꝓbare de titulo,ita voluit Auge. in l.eum qui.
§.fi.de publi.& in l.super longi.C.de p̃scr.lon.tẽp.& Bald.in c.1.§. morib.& §.si
q̄s per triginta.si de feu.fue.controuer.int.do.& agna.per l. si adulterium cum
incestu.§.idem Pollioni.de adul. Faciunt no.ꝑ Bar.hic dum vult,q̄ vbi ex posses
sione p̃sumit dñium,nõ sufficit allegare,& ꝓbare de possessione,nisi ponatur,&
allegẽt dñium, vt idẽ no. Bal.in l.ẽt.C.de execu.rei iud.& Sal.in l certi.C.loca.
& sic vñr concurrere omnia requisita ad præsumptionem lon.temporis,&c.
b Contra ipsum debitorẽ. Nunq̃ ex possessione p̃sumit̃ dñium,nisi allegetur, adde
Bal.in l.etiam,C.de execu.rei iud. Et cum Bar.hic transit Sal.in l.certi,C.locati.
c Titulo singulari. Bal.in l.de reb.C.de do.ante nup.vr̃ tenere opi.Cy.in hñte titu-
lum lucratiuum a debitore,q̄ tñ ibi limit.& vide ẽt ibi Bar.& Cy.& Bart.ibi in
d.l.cũ res,C.si res alie.pig.tenet opi.Cy.licet ipsemet hoc reprobet, & Sal. ẽt in
d.l.cum res.tenet opi.Cy.& vide ẽt Inst.de act.§.item Seruiana. vide per Spe.in
ti.de obli.& sol.§.1.ver.sed q̄ debet creditor probare.cum trib.ver.seq. Adde tu
& vide ad probãnem dominii, Alex.de Imo.in cons.4.ver.verum,quia.& in con
sil.39.ver.quantum ad restõnem.& in cons.88.eo.vol.& cons.1.col.fi.& cons.1
in 4.vol.& ibi an per solum instr̃m,an per locationem,& an ꝑ instr̃m contractus
emphyteutici: Et adde,an in factis antiquis sola communis opi. & fama sufficiat
ad probandum dñiũ. Et vide per eundẽ, Alex.in cons.24.ver.accedit.in 5.vol.
d Vel saltẽ. An creditori hñti obligata bona debitoris sufficiat ꝓbare , q̄ illa bona
possidebantur ꝑ debitorẽ,ut ꝑ hypothecariã possint auocari, postea ꝑ creditorẽ
a quocunque detinente,vt cõsequatur creditor debitũ,q̄ dẽt hr̃e. Et ideo semel
vidi dubitatum. Pone Titius erat debitor Sempronij,q̄ Sempronius hẽbat obli-
gata bona Titii,post obl̃õnẽ fuerunt ob aliam cãm descripta bona Titij , & assi-
gnata Lucio,de qua descriptione,& assignatione reperiebat̃ instr̃m,q̄ dicebat ta
lia bona esse de bonis Titij reptis in domo,& habitatione Titij, q̃ bona fuerũt
descripta,& deposita penes dictũ Lucium,confitentẽ se hr̃e,& ꝓmittentẽ ea re-
stituere,cui,vel q̄b.venient de iure restituenda.nã illud relatiuum,q̃,& illud re-
latiuum,ea, faciunt relationẽ p̃cedentis,seu antecedentis cum oĩb. suis qualitati
bus,vt declarat Bar.in l.si quis seruũ.§.1.fi.ff.de leg.2.in ver.sed q̃ro,testator re-
liquit alicui partẽ bonorũ,&c.ꝑ l.a filia,§.testator.ĩ.de ali.leg.& in l.1.in fi.ff.si
fa.fur.fe.di.& sic vr̃ latius fateri bona illa fuisse de bonis Titii, seu per eos eũ exi-
stentib.& in domo habitationis Titii repertis. Et uerba talia instr̃i, ẽt si enuncia
tiue prolata sint,probant cõtra Lucium,q̄a cũ Lucio confectũ fuit instr̃m.l.opti
mã.C.de cõtrah.& cõmit.stip.l.q̄dã.inf.de prob.l.Publia.§.fi.inf. deposi.q̃ quali
tates important dicta bona fuisse in dñio,uel quasi d.Titii,seu ab eo possessa. l.2.
§.in locum ff.de reli.& sump.fune.l.bonorum appellatio.§.in bonis. & l. penes.
de uer.sig.& dato,q̄ referant ẽt ad bona,q̃ detinebant̃ ꝑ dictũ Titiũ,tñ ex detẽ-
tione p̃sumitur possessio,vt no.gl.5.q.1.§.q̄ Pontifices.& q̄ colr̃ ex not. ꝑ glo.
in l.ob maritorũ.C.ne ux.pro mari.q̃ ad hoc alle.Ang.in l.qui vias.§.ff. de dam.
infe.& no.per Inn.in c.2.vt lit.pend.Pau.de Leaz.in commen.ca.in literis, de re.
spo.& Bal.in tit.de pa.Const.in ver.recuperauerit quoque modo,& in l.3.C.vbi
in rẽ act.& in sua dispu.inc.accusatus de ui turbatiua.& est de mente Bar.in l.sti
pulatio.§.hæc quoque,de ver.obl.& Imo.in l.a diuo Pio.§.si super.de re iud. Er
go sufficere debet Sempronio creditori probare de possessione dicti Titij, ut po
stea licitum sit Sẽpronio ꝑ hypothecariã auocare bona a Lucio . Et licet de hoc
variæ sint opi.gl.& Doc. hic,& in l.cum res,C.si res alie.pig.da.sit.cum suis con
cor.tñ q̃tum ad casum nr̃m,sufficit de dicta possessione Titii ꝓbari , ut s̃.dictum
est,q̄ no.hic Bar.dũ dicit,q̄ q̃n oĩa bona debitoris sunt obligata creditori,& de
bitor possidebat rẽ,si eã non desijt possidere,q̃uis reperiat̃ ꝑ alium detineri,tñ ꝑ
hypothecariam auocabitur dicta possessio aduersus detinentẽ,quia illud ius pos
sessionis debitoris fuit obligatum creditori . Sed ita est,q̄ d. Titius non desierat
possidere dicta bona,q̃uis essent de mandato iudicis,& superioris descr.pta,& se
questrata apud Lucium cã custodiæ,ut l.interesse,de acq.pos.cum ibi no.per Iac.
de Are.& Bar.& no.per Doc.& gl.in c.examinata,de iud.& late ꝑ Bar.Cy. post
antiquos in l.vni.C.de prohi.seq.& Bal.& Bar.in l.licet,ff.deposi.& not.Doc.in
clem.1.de seq.pos.ergo,&c. Item ẽt sufficit Sẽpronio creditori ꝓbare, q̄ Titius
suus debitor possideret bona dicta,ad hoc ut Sẽpronius creditor hñs oĩa bona
Titii hypothecata possit per utile interdictũ possessorium Saluianũ , auocare di-
ctã possess.bonorum,postea consignatorum apud Lucium,vt declarat hic Bar.
e Pom. Possessionem. Vide Ale.cons.4.uol.2.
f Creditorem. Vide Are.cons.32.
† Clau.Vend. Nunq̃ transfert cõdõnem usucapiendi ius hypothecæ,q̃uis titulo,&
bona fide possideatur pignus ẽt longissimo tp̃e,fm Bal.in l.& si sine.C.ad Velle.
g Iura & actiones. Bonum consilium,& sic ita potius agis possessorio,quam hypo
thecaria.sed an in obligatione bonorum ueniant res,in quibus debitor habet cã
tum possessionem,adeo quod si possessio ad alium sine uitio peruenit,possit credi
tor contra eum ad possessionem agere,uide Cy.Sal.& alios,in l.cum res. C. si res
alie.& no.Inst.de act.§.item Seruiana. Adde an in obligatione bonorum ueniat
officium iudicis,Bar.cons.95.
h Pom. Circa hoc. Vide Fel.cons.134.in prin.
i Vidimus ergo. Per Spe.in tit.de act.& pe.§.sequitur.uer.ceterum.
k Vnum tamen. vide Ale.cons.28.uol.5.ubi ipse de hoc tractat.
* Rue. Mora. An in hypothecaria sit probandũ,q̄ debitor fuerit in mora , & dẽat
intercedere discussio.vide Raph.Cu.in cons.157.Incipit,Io.d.Polla.nlc.col.
l Item opp.vide Ale.in l.si hæredi.§.inf.de leg.1.& cons.19.2.dub.uol. 5.
Meno.venio.Soc.seo.cons.13.lib.3.Didac.lib.1.uariar.resol.c.8 nu.1.2.

tio posita in tex. non esset necessaria, non. n. repellit agentē pp mendacium. sed quia ius pignoris est constitutum, & sic res in veritate est obligata, vt s. e. l. aliena. Alij dicunt, q. hic loquitur de mendacio defuncti, q. a hic defunctus asseruit rem esse suam, in praec. rñso sim plr obligauit, vnde non licet hæredi arguere mendacium defuncti, vt C. de ser. pig. da. ma. l. si creditorib. Et ista est lec. vera, & no. magis, quam gl. tenet, & ēt Cy. eam tenebat, & vos eam ēt teneatis.

LEX XLII.

Creditor. Creditor, qui vendidit pignus dēt superfluum p̄tii restituere, non debitorem delegare, h. d. Opp. de l. eleganter. §. si vendiderit. s̄. e. Gl. dat plures solutiones. Prima, q. hic exigatur pretium, ibi non: sed certe, si exegisset pretium, frustra tractaremus de delegatione eius, cū nō sit debitor. Vel dic, q. debitor vult expectare diē hic, ibi ñ. Ista ē q̄dā diuinatio: sequēs gl. laboratco. morbo, vñ soluit gl. a sr. q. hic vult delegare, ibi mandare. ista gl. dicit ꝯtrium eius, q. dēt dicere, vt apparet ex tex. l. ꝯtriæ. Dat glo. aliā solonē, q. ibi creditor nō fuit in culpa: nā q̄libet diligēs p̄sta. sic vēdidisset. Nā pp dilatione plus vēdidit. & iō p̄t delegare, vel mandare. ita loquitur ibi, secus hic, ar. l. si pignore. §. fi. s̄. e. & hanc tene.

LEX XLIII.

1 *Pignoratitia pro damnis, & interesse agitur, etiam non soluta pecunia.*

Pignori. Si creditor fuit in culpa restituendi instr̄a pignoris debitori tpe debito, tenet ad interesse, secus si ei culpa imputari non posset. h. d.* Vide ibi tradidit &c. & sic transtulit possessionem illius fundi in creditorem. C. de don. l. j. ibi in tex. ut in str̄m a se traditum &c. No. hic tex. q. per instr̄m p̄nt ꝓbari fines vel limites p̄diorū, q. dic, vt no. j. de leg. 3. l. p̄diis. §. Titio. C. de iure deli. l. cum aliq. s. ext. de prob. c. cum cām. & de censi. c. cum olim. ibi ī tex. facultate. vt quia forte creditor dictū instr̄m hēbat in remotis 1 partibus, ita q. non poterat ostendere tunc, cum peteretur. † No. casum in quo ēt añ solutā pecuniā p̄t agi pignoratitia. s. pro aliis damnis, q. ergo dr̄ in l. si rē. §. oīs. s̄. e. intelligit de pignoratitia, q̄ intentatur ad rei restōnē. Itē puto, q. creditor non teneat exhibere instr̄m nisi sibi idonea cautio offeratur, secundum formā. l. quamuis. s̄. eo.

1 *Officialis propter publicam vtilitatem accipit rem priuati*

2 *Asinum priuati accipit iudex pro fa ïēdo portar: malefactorē ad iustitiam.*

3 *Vilis persona potest cogi vt suspendat malefacto em.*

a **§. Titius.** a Dānum in pignore datum authoritate curię, non ptinet ad creditorē, q in culpa nō deprehendit. h. d.

1 No. ex hac l. † q. pp vtilitatem publicā pōt officialis accipere res p-
b sonarū priuatarū, q. de iure dēt intelligi data mercede b de publico C. qui. ex cau. serui ꝓ præmio lib. accip. l. 1. & 2. de rei vend. l. item si verberatū. §. 1. & s̄. quēad. ser. amit. l. si locus. §. fi. & ibi no. licet non
2 seruet, vt dicit ibi gl. Et sic apparet, q. † qñ officialis vult facere aliq̄
† iustitiā p̄t accipere. asinū priuati, vt portet malefactorē. † Sed q̄ro,
3 an possit capere hoīem, & cogere ad decapitandū, vel suspēdendū aliquē, vr̄ q. non. C. ne q̄s lib. inui. &c. l. 1. & 2. lib. 11. ne opæ a colla. exigi p̄ totum. & no rust. ad vllū offi. reuo. per totum. B̄r, Doct. dicūt
c ꝯtrium, si est vilis persona, c quia pp vtilitatem publicam, & vtilitatem personæ potest cogi, ar. de sanctis. epis. §. si monachus.

ADDITIONES.

Meon. Scripsi cons. 130. nu. 26. lib. 1.

a Pom. Titius. vide Alex. cons. 89. col. 2. vol. 5. & in l. l. ff. sol. ma. Fel. in c. quæ in ecclesiarum, de const. Ale. cons. 150. uol. 3. Soc. cons. 266.

b Data mercede. Adde tex. & ibi Bal. in l. 2. C. qui. ex cau. ser. pro præ. li. ac. hic alle. & Io. And. in tit. de execu. feu. in fi. in add Spec. Ang. in col. 136. Bal. in d. l. item in verberatum Pau. de Cast. in l. sciendum de ope. noui nunc. & adde Bar. in l. iubemus nullam. C. de sacrosa. eccl. adde Rom. cons. 130.

† Clau. Malefactorem Idem dicit ipsemet Bar. in l. iubemus, C. de sacros. eccl. quod tamen limita, vt per Bal. in c. pastoralis, §. quia uero. de off. deleg.

c Vilis persona. Et sequuntur omnes Doct. Gul. Ray. & Bal. hic, & Bald. in l. fi. in fi. C. de execu. rei iud. vbi limitat in religiosa, & honesta persona.

De exercitoria actione *Rubrica.*

LEX PRIMA.

Vtilitatem huius edicti. a Dominus tenet ex facto magistri per eū præpositi, sicut dominus ex facto institoris, cū sit eadem ratio, imo maior. h. d. Gl. signat vnum contrarium, & non soluit, videas ibi arg. contra C. de temp. in integ. rest. l. superuacuam. Sol. dic, ibi ex varietate locorum, vel temporum, non inducitur varietas rationis, hic sic.

ADDITIO.

Vtilitatem huius edicti. Et vide in materia huius tit. multa pulchra per Bald. In rūb. C. eodm.

a **§. Magistrum.** a Magister obligat dominum ex omni facto, ad q. præponitur, de conditione ipsiu personæ, destinatione, seu distinctione non habita, nautæ vero ex solo debito dominum obligant. h. d. vsque ad §. magistrum.

ADDITIO.

a Pom. Magistrū. vide Pau. de Ca. & Bal. in l. causæ. §. 1. de proc. Arch. & Io. And. in c. qui ad agēdū. de ꝓc. lib. 6. & Imo. in c. inter dilectos, de fi. instr. & in c. in nostra, de procu. & in c. cum in iure peritus, de off deleg. & in c. ex parte decani. de rest.

1 *Præpositus negotiationi vniuersali potest alium substituere sine speciali mandato.*

2 *Præponere, qui patitur aliquid, videtur alium.*

3 *Negotiatione in nauali p̄positus, pōt aliū substituere cōtra domini voluntatē.*

a **§. Magistrum.** a Magister hēt authoritatē alium substituendi, ēt si sibi fuerit interdictum, & ex
1 substituti persona obligantur dñs. h. d. † Not. q. p̄positus negotiationi
a vniuersali pōt alium substituere sine sp̄ali mandato. † Scd̄o not. b q.
b qui patitur aliquid, vr̄ alium p̄ponere. † Tertio no. speciale in nego
3 tiatione nauali, q. præpositus potest substituere ꝯ dñi voluntatem.

ADDITIONES.

a Pom. Magistrum. Vide Rom. sing. 566.

b Pom. Secundo no. Vide Ale. cons. 66. vol. 2. & cons. 80. vol. 4. & cons. 54. vol. 2.

§. Cuius autem. * In tex. ibi, sed nec cuius ętatis. No. hic text. q. vr̄ determinare, q. minor indistincte possit esse ꝓcurator ad negotia, ꝓ quo faciūt leges allegatæ in gl. Circa q. vide q. no. p Iac. & Io. Fab. Inst. q. manu. pōt. §. iuste. Et vide ext. de ꝓcu. c. q. gñatr. lib. 6. Et allegat ēt iste tex. q. mulier pōt esse executrix in actionib. extraiudicialib. s̄m Gul. de Cun.

1 *Cōtractus dicitur fieri in re n, in qua quis est præpositus, siue illud fiat directo siue accipiatur pecunia mutuo, vt illud fiat, vel vt soluatur primo mutu ti.*

2 *Mutuū accipiēs quādo sufficit quod cām exprimat, ad hoc vt alius obligetur.*

a **§. Non autem.** a Hic est valde not. §. & h. d. Si magister ꝯhit in rē, in qua p̄positus est, tacite dñs obligat, si in hanc cām se ꝯhere exprimat. hoc primo. Item si ꝯhit simplr, nulla cā expressa, dñs non tenet, nisi in eius vtilitatē versum appareat. Itē si ꝯhit in cā, in qua exp̄sse ꝓhibitus est, sufficit tūc expressio, licet vera non fuerit. h. d. & sic hēt tres partes. Scd̄a ibi, q. si ab initio. Tertia ibi, sed & si in p̄tijs. Itē prima subdiuidit, quia primo ponit vnū dictū, & illud exēplificat. Scd̄o mouet vnum dubiū circa illud, & declarat. Scd̄a ibi, vñ q̄rit. & vsq; ad ver. sed & si in p̄tijs. Pone casum per te. Azo in summa huius tit. intelligit, q. magister ad pecuniā suscipiēdā, & ad merces emēdas erat sp̄alr p̄positus. Pone ergo casum, q. magister præpositus sp̄aliter ad prædicta, emit merces pro decem, iuit ad creditorē, & dixit se emisse merces ꝓ viginti, & accepit mutuo viginti, certe obligat dñm. h. d Ita ēt intelli-
1 git Iac. de Are. † No. q. ꝯtus dr̄ fieri in rē, in qua quis p̄positus est, siue directo fiat illud, ut in prin. huius §. siue pecunia mutuo accipiatur ad illud faciendum, vt in ver. q. d si mutuum siue pecunia accipiatur mutuo ad soluendum primo mutuāti, vt ver. sed & si ab alio.
2 † Secundo no. q. sufficit cāæ exp̄ssio facta ab accipiente mutuū, &c.
b Contra hoc opp. b j. e. l. fi. in prin. Sol. qñ q; q. s accipit pecuniā mutuo in eam cām, in qua præpositus est tacite, vt quia venit in ꝯsequentiam mandati sibi iniuncti, tunc ad hoc, vt dñs teneatur requirit, q. sit expressum in hanc cām accipere mutuo, vt hic. Item q. dicta cā sit vera, & q. d credit eā subesse tpe ꝯtus, ut j. e. l. fi. ī prin. Qñque quis accipit pecuniā in eā cām simplr, hoc nō exprimēdo, tūc non obl̄atur dñs, nisi ꝓbet in eā cām esse versum, vt in ver. q. ab initio. Q. ñq; q. s accipit pecuniā in eā cām, in qua p̄positus est exp̄sse, &
c isto casu sufficit sola cāæ expressio, c licet cā in se vera non sit, d vt
d dñs obliget, ut hic in ver. sed & si in p̄tijs. Ita intelligit Azo in summa huius ti. & Inn. in c. vl. ext. de fideius. & sētit gl. j. eo. l. fi. Ad p̄dictā op. j. d in rē ver. l. 3. e §. q. d tñ. Sol. p̄dicta loquunt, qñ q. s ꝯhit cū
e hñte mādatū, ꝯtrū loqt qñ ꝯhit cū eo, qui nullū hēt mādatū, vñ creditor dēt esse magis cautus, ut in volūtate dñi, seu in cām dñi ꝯuertatur. Op. de l. sed Iulianus. § sed & si ab initio. j. ad Mace. gl. non soluit. Sol. ibi mutuauit propositū in melius. vñ sufficit bonus euentus.

ADDITIONES.

Meno. Scripsi cons. 377. nu. 7.

a Non autem. vide Bar. in l habebat inf. de instit. no. summe istum §. pro libello in hac actione. & iste tex. in ver. unde quærit Oñlius inducitur hic per Gul. & Bal. ad quæstionem, de qua per Bar. & Doct. in l. cætera. §. fi. de leg. 1.

b Pom. Contra hoc opp. vide Alex. cons. 44. uol. 2.

c Causæ expressio. vide no per Bal. in l. fi. in ult. col. C. q. cum eo. & in rub. C. eod.

d Causa in se uera non sit. Per Inn. cuius dicta clarius refert Bal. in rub. C. eod. hoc etiam allgat Bar. in l. si pupilli. §. 1. de neg. gest. & Bar. in l. cautas. ff. si cer. pet.

e De in rem uer. l. 3. Adde Bar. in l. doli mali, de noua. & in l. fi. of. eo. & Bal. in l. cætera. §. fi. de leg. 1.

a **§. Item præpositio.** a Modus præponendi est considerandus, qui si excedatur, dominus non obligatur.

ADDITIO.

a Pom. Item p̄positio. vide Rom. sing. 239 & sing. 25. Iste tex. allegat in uer. uel si ad locādū, per Ro. cōs. 461. in 1. col. q. habēs mādatū ad p̄paratoriū actus, nō censet sp habere mandatum ad ipsius actus explicationē & ibi plura adducta ad hoc.

a **§. Si plures.** a Ego repetij istū §. multū solēniter primo anno, quo legi Digestum vetus, & est notab. §. si plurib. vñs administrō ꝯcedit, vr̄ ꝯcedi in solidum, nisi aliud sit exp̄ssum. h. d. No. primo, q. dixi in summario Nā secus est, si mandat aliquid sp̄ale, quia nō intelligit in solidū, nisi sit dictū l. plurib. s̄. de procu. Vltimo no. qñ est dictū, q. d vnus nō faciat sine ꝯsilio alterius nō tenet q. alter facit solus in p̄iudiciū mandantis, pp q. d examinaui hic totā mām de ꝯsilio, vt videbitis in repetitione h' §. proxime se.

ADDITIO.

Menn Scripsi, cons 340. nu. 25. lib. 4.

a Pom. Si plures. vide Alex. cons. 147. 2. uol. Cremen. sing. 165.

1 *Pr curatores duo simpliciter constituti, quādo videant r constituti insolidū. Quid in pluribus institoribus. Quid in pluribus officialibus vel delegatis.*

2 *Consilium alterius quando quis r quirere teneatur, & nu. 3. & quid si volit, vel non possit dare, nu. 9.*

3 *Consilium alterius, quod quis tenetur requirere, quando tenetur illud sequi.*

Disso-

4 *Dictio, per denotat causam proximam, & materialem.*
5 *Dictio, cum, quid importet, quando ponitur, vt aduerbium, quando vt coniunctio, & quando vt praepositio.*
6 *Consilium requirendum quando intelligatur cum consensu, & nu. 7.*
8 *Guardianus fratrum minorum non potest esse executor testamenti.*
9 *Consilium quando quis debet dare, & non vult vel non pōt, quid agendum.*
10 *Consilium malum illius, qui debet consilium dare sequendum.*
11 *Consilio alicuius, actus expediendus quando debeat, vel possit expediri spreto consilio, quando consilium esset malum.*
12 *Sententia lata consilio sapientis, stante statuto, quod iudex ferat sententiam cum consilio sapientis, est nulla.*
13 *Solennitatis leuis omissio quando vitiat.*
14 *Consulenda quando cā est cōmissa alicui, si omittit dare cōsiliū, alteri committenda est.*
15 *Compromissum si est factum in aliquem quod ferat sententiam secundū consilium sapientis valet.*
16 *Verbū, placet, intelligitur de arbitrio boni viri, idem de verbo, videtur, n. 18.*
17 *Sententiam, vt ferat iudex prout tali sapienti videbitur, & si partes consentiunt, & iudex hoc faciat, an valeat.*
19 *Iudex habet suam potestatem limitatam & obligatam legi, & aequitati.*
20 *Sententiam quod ferat iudex cum consilio, & arbitrio alicuius personae incertae si dicatur, an valeat.*

§. Si plures. Iste §. hēt tres partes principales. Primo loqr, qñ plures magistri sunt ꝑpositi simplr. Secūdo, qñ diuisim. Tertio, qñ ꝯdōne adiecta. Scda ibi, sed si diuisim. Tertia ibi, sed & si. h. d. Administrō priuata & ut illis ordinaria pluribus simplr ꝯcessa, intelligit insolidū, secus si diuisim, vel aliud sit expressum. h. d. vsq; ad §. exercitorem. & cessant oia ꝯtria. Casus in terminis satis patet. 1 † Opponit ad primā partem, & vr, q. qñ plures ꝓcuratores dant, nō vr dari insolidū, nisi hoc exprimat, vt s. de proc. l. plurib. & ibi no. facit s. de neg. gest. l. cum alicui, in fi. Sol. sm Iac. de Belui. in quadā qōne, q̄ disputauit, an duo rei ꝯstituant tacite, q̄ ponit in auth. de duob. reis. q. 1. Et tenet, q. duo, seu plures ꝓcuratores simul ꝯstituti, videant ꝯstituti insolidū, et si non exprimat. Et ita intelligit d. l. plurib. arg. j. man. l. si mandato Titii. §. Paulus. & l. creditor. §. duob. Ad l. cum alicui. s. de neg. gest. rñdet, q. illa lex loquit in plurib. gestorib. sine mandato. Et est rō, q̄a mandans vr solū viuscuiusque fidē insolidū sequi, sm eū. Et est opinio ista vera & illa lex ꝯcordat cū ista. & idē tenet Iac. de Are. Sed certe gl. in d. l. plurib. tenet ꝯtrium. Cuius opinio est hodie canonizata ex. de proc. c. si duo. lib. 6. q̄ puto verā. Nō ob. l. si mādato Titij. §. Paulus. q̄a loquit in pluribus pro alio interuenientib. insolidū. Inst. de fideiuss. §. si plures. & C. eo. tit. l. non recte. & ita intelligit gl. sed lex ista, & l. plurib. loquunt in mandatarijs, non mādatorib. Nec ob. l. creditor. §. duob. q̄a fuit a expressum, vt ibi no. & d. l. plurib. vnde adhuc remanet ꝯtriū. a Quid dicemus? Dico, q. aliud in magistris praepositis negotiationi nauis, vel institorib ꝑpositis alij negotiationi, quib. vr mandari insolidum, vt hic, aliud in procuratorib. vt in ꝯrio. Rō dñce est, q̄a in istis q. ꝑponunt certae negotiationi, & sic actui vli, vr ꝯcessū plurimū iuris. & in eis quodāmō plena administrō transfert, vt q. eqd gerant in illa administrōne, intelligant facere ꝑtextu officij, licet non exprimat. j. tit. 2. l. fi. in fi. ibi, cū ex institoris, & obligant dñm directe, vt hic, ea. l. in prin. & j. tit. 2. l. 2. & per to. n. In procuratore vero nō trāsfert ita plenū ius, cū sp̄ noīe dñi dēat ꝯhere, & sic non vr ordinarius administrator, & dñm non obligat directe. l. Iulianus. §. si procurator. j. de acq. emp. Silr si plurib. ꝯcedit iurisdictio ordinaria, cuilibet ꝯpetit insolidū, vt s. de off. procon. l. 1. Sed si plurib. ꝯcedit iurisdō delegata, tunc secus, vt j. de re iud. l. duo ex trib. & no. eo. tit. in l. Pomponius scribit, si vni. & q. illa aequiparō ꝓcedat, patet ex mō ꝯstituendi, & ex effectu ꝯstituti. Nā iurisdō ordinaria est illa, q̄ cohaeret loco vel certae administrōni. l. 1. §. cū vrbē. s. de off. praefec. vrb. & C. vbi, & apud quem. l. fi. Idem in magistro, vel institore, qui praeponuntur certo loco, vel certae administrōni, seu negotiationi. j. de inst. l. institor. Item ex effectu ꝯstituti. Nā iurisdō ordinaria non finit morte ꝯcedentis, sed delegata sic, vt s. de iurisf. om. iud. l. & quia sic ēt mandatū institoris non finitur morte, sed ꝓcuratoris mandatū sic, vt j. de inst. l. sed & si pupillus. in prine. & l. si qs mancipijs. §. si impubes. eo. tit. Scdo op. de l. Pedius. s. de arb. q̄ gl. alleg. pro ꝯcordanti. Sol. ibi loquitur in arbitris, q. aequiparant iudicib. delegatis, ergo, &c. vt s. dictum est. Vel aliter. ibi loquit de arbitro absente, vñ duae partes non potuissent ꝯsensisse de vno solo. Et idem dicerem si plures institores vel exercitores essent praepositi a duob. litigātib. vt exerceant negotiationem lite pēdente iudicio, arg. illius leg. Vt igit liqueat b materia, distingue h. tres casus, qñ plurib. mandat idem offm. Aut est offm publicum authoritate, & vtilitate, aut publicum authoritate, sed vtilitate priuatum, aut vtroque priuatum. Primo casu aut est iurisdō, seu administratio ordinaria, & tunc competit cuilibet insolidum, vt s. de off. procon. l. 1. & j. ad muni. l. Imperator. Aut est administrō deleg. & tunc secus, vt d. l. duo ex trib. de re iud. nisi forte esset talis delegatus, qui pro ordinario hēatur, vt d. l. Pomponius scribit si vni, de re iud. Secūdo casu distingue eodem modo. Aut est administrō principalis, & ordinaria, vt in plurib. tutoribus, & curatoribus, & tunc cuilibet insolidum ꝯpetit. C. de auth. praest. l. fi. C. si vnus ex plu. l. 1. Aut est administrō accessoria, & quodammodo delegata, vt plures actores vnius tutoris, & non intelligunt insolidum, nisi sit dictum, argu. eius, qd s. dictum est, de iudice delegato. Non ob. l. decreto. in fi. de admi. tut. q̄a ibi administrō fuit demandata vni c ex plurib. tutorib. Tertio casu, aut plures ꝑponuntur a plurib. iudi-† cem litigantib. & non intelligunt insolidū, † nisi dicatur, arg. d. l. Pedius. s. de arb. Aut ꝑponuntur ab vno. seu a pluribus non litigantib. & tunc aut certae, & vli administrōni, ita q. oibus administratio ordinaria vr concessa, vt in institore, & magistro, tunc qlibet pōt insolidum, vt hic. Aut sunt alij administratores, & non pōt vnus sine alio, vt s. de proc. l. plurib. Fallit, si essēt plures procuratores iure spe-d ciali, vt in c. si duo. §. sane, de procu. in 6. Fallit ēt in plurib. d executoribus vlt. voluntatis, in c. fi. de test. in 6. sed de iure nro de hoc ꝯsueuit dubitari, &c. Tertio op. ad 3. particulam, q̄a scda est clara, & vr, q. vnus possit sine alio gerere, non ob. q. aliud sit dictum a praeponente, vt j. de admi. tut. l. qdam decedens. Sol. vt hic habes in gl. vel dic melius ad propositum, q. duo fuerunt hic assumpti pariter officiales, hoc acto, q. vnus non posset agere sine alio, ibi autem fuit assumptus vnus vt officialis, alius, vt consultor, vt ibi, & probatur eo. tit. l. Titium. in prin. & j. man. l. idemque. §. si quis ea. & in l. qui aliena. §. q̄ q̄. s. de neg. gest. Quarto oppo. ꝯ dictam solonem fortissime, 2 † q. idem sit, qñ assumitur, vt consultor. j. man. l. idemque. §. si quis. Sol. ille §. non dicit, q. illius consultoris consilium quis debeat sequi vel non. Vnde de hoc quid iuris sit j. dicam, sed dicit, q. consilium debet requiri, q. est ꝯ dictam. l. Dic ergo, q. ad illum. §. bene potest adaptari solō gl. Nam §. si quis, loquitur in eo, q assumebat, vt consultor, & licet non esset officialis, tn esse poterat. sed d. l. qdam decedens, loquitur in muliere assumpta vt consulat, q̄ non erat tutrix, nec esse poterat, & ista solō est vera in se, quantum ad d. l. quidam decedens. Rō, ne qd vna via prohibetur, &c. vt j. de sponsl. l. oīo. & j. de tu. & cur. da. ab his. l. scire. §. j. & istam tenet Ia. de Are. & Cyn. tractat in d. qd pauperib. in 14. q. C. de epis. & cle. Sed ista solō nō est bona ad l. Titium, & Maeuium. in prin. vbi in masculo esset idē, q. tenet reqrere. nec seq ꝯsilium ipsius de necessitate. & illud sentit gl. Iō pro decīone huius ꝯrii oportet te scire, q. tutoris ptās est a l. tributa, licet testator eum noiet. j. de tut. l. 1. ibi, iure ciuili data, &c. & C. de tut. cal. l. 2. §. q. obseruari. ibi, aut lēia, &c. Procuratoris vero potestas pendet ex arbitrio ꝯstituentis, vt j. man. l. diligēter. Aut ergo haec ꝯdō, q. faciat cum consilio alterius, apponitur ab hoīe, qui habet ptātem a l. & tunc non cogeretur qs eius consilium requirere, nec sequi, nisi sit qs collega officii. d. l. Titium, & Maeuium. in prin. Rō ne ptās l. pendeat ex alieno arbitrio, arg. j. de test. l. 3. & ibi no. & de haer. inst. l. illa instō. In collega vero officii rō est, q̄a hoc est ꝓximum. & quasi de iure. l. ꝯsilio. inf. de cura. fu. Aut ei, q. hēt ptātem ab hoīe dicta ꝯdō ab hoīe apponitur, & tunc de necessitate dēt eius ꝯsiliū explorare. Ita loquitur. §. si qs ea. inf. tit. 2. l. sed & si pupillus. §. ꝯdō. cū si. Ita eadē rōne dico in eo, q hēt ptātem a lege, si ei talis cōdō de hūōi ꝯsiliū apponitur a lege, dēt de necessitate cōsiliū reqrere, vt in Auth. de nō alie. §. qd aūt vbi dr, q. dēt exqrere ꝯsiliū &c. Et postea dr, q. si alr factū sit, nō valeat, expressius inf. de susp. tut. l. e impuberib. & Inst. de susp. tu. §. impuberes. Vt ergo liqueat e ista mate-† ria, dic, q. aut alicui hnti administrōnem aliqs adiicitur, vt collega eiusdem officii, aut adiicitur, vt authoritatē praestet, aut ut ꝯsultor. Primo casu, an possit vnus sine alterius ꝯsilio? dic vt s. dictū est. Secundo casu non pt sine alterius consilio, nec sine alterius authoritate, vt inf. de reb. eo. l. si pupil. in fi. eo. tit. l. si fundus. & sup. de transa. l. cum hi, in prin. cum si. Tertio casu aut assumit vt cōsultor ille, q. nō est, nec eē pōt particeps officij, & tūc ex vrbanitate pōt eius cōsiliū requiri,

ADDITIONES.

Meno. Quando. Aret. cons. 66. col. 3. scripsi, cons. 322. nu. 43.

a Remanet contrarium. vide Bar. in l. 1. sup. de offi. consu. & in l. plurib. sup. de proc. & in l. creditor. §. duob. inf. mandati.
Meno. Cremen. sing. 164. eum,

b Distingue. Quando plurib. mandatur idem officium, an vnus faciat sine alio, bene facit, quod inf. scripsi in 4. q. secundum Inn. & quod no. Bar. in l. fi. inf. vti pos. Et de executorib. videjquod habetur per Guid. de Suza. in l. nulli, C. de episco. & cle. & Bar. in consilio, factum tale proponitur Titius fecit testamentum, & vide Bal. in rub. C. eo. & dicit Ang. per illum tex. in l. Imperatores, §. si magistratus. de app. q. si duo sunt executores testi, & unus recusat, alter insolidum exercebit officium. Si autem ambo recusent, dioecesanus prouidebit. l. nulli, C. de epis. & cle. & l. si quis ad declinandam. Et adde istis quod no. Bald. in l. 1. C. si vnus ex plu. tu. Ex cuius verbis supplet doct. Bar. hic, Adde ex plurib. executorib. qualiter uno nolente, vel non potente, caeteri exequant. Bal. cons. 77. & 412. 2. lib. & 159. 4. lib.
Meno. Ruy. cons. 60. nu. 12, lib. 5.
Pom. Vide Are. cons. 56. Pan. c. prudentiam. de offi. deleg. & cons. 57. vol. 1. & consil. 77. vol. 2.

c Tertio casu. Aduerte, quia Bar. hic sentit, quod officium procuratoris sit authoritate, & vtilitate publicum, adde quod hoc idem tenet Abb. in ca. prudentiam. de offi. deleg. & Mod. in c. post cessionem. de proba.

† Claud. Insolidum. Limita, ut per Are. cons. 97.

d In pluribus. De hoc per Bal. in l. nulli, ad finem, de epi. & cle. & ibi quid si unus decessit, & quid si unus abest. Quid autem in plurib. uno decedente, uide Bald. in l. cum magistratus, C. quando prouoc. & ibi etiam, quid si tutores sint discordes, & an isti possint animi sui motum alteri committere, uidelicet consocio. quid si unus est priuatus, uide Bal. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. & quod unus nō possit sine alio, ponit Bal. in l. fi. in prin. C. com. de leg. Adde quid de plurib. tutorib. Bal. cons. 155. 2. lib.
Pom. vide Pan. cons. 110. uol. 2. Are. cons. 94.

e Vt ergo liqueat. vide Fel. in c. quoniam contra falsam. de probat.

† Claud. Ista materia. uide tex. in c. ne pro defectu. de elect. Bald. in c. quia propter, eo. tit. uide Fel. c. cum dilecti. de rescrip.

regri, de necessitate vero nō cogit̃, l. qdā decedēs. §. Papinianus. ff. de adm. tu. Aut talis ꝯsultor pt eē particeps officij, & tūc aut est pticeps officij, & ꝯsultor, & dēt reqri. d. l. Titiū. & Mæuiū. in princ. Aut nō ē pticeps officij, & tūc aut adijcit̃, vt ꝯsultor ei, q hēt ptātē ab hoīe, aut a lege. Si a lege, & tūc aut adijcit̃ ab ipa lege & dēt reqniri, vt Inst. de suspe. tu. § impuberes. & in Auth. de non alie. §. ꝙ aūt. Aut adijcit̃ ab hoīe, & tūc de necessitate ñ dēt reqrere ꝯsiliū, vt d. l. si Titiū. in prin. Scd̄o casu ꝯsiliū dēt reqri, vt ff. mād. l. idēq;. §. si qs ea. & ff tu. 2. l. sed & si pupillus. §. ꝯdō. & de acq. hære. l. si qs mihi bona. §. si coram Titio. Vltimo oppo. ff. ead. l. §. magistrum. Solue, vt hic in glo. & est ibi specialis casus fauore negotiationis.

a 3 **Expeditus.** de opp. venio ad q. 2 & primo q̃ro, nos vidimus, † an aliqs teneat̃ reqrere ꝯsiliū, nunc q̃ro, an eo casu b quo tenet̃ reqrere teneat̃ ipm seq. Quidā, vt Mar.

b c Sil. dīxt, aut fuit dictū cū ꝯsilio, aut de ꝯsi. c Primo casu nō tenet̃ seq. scd̄o sic, vt dt Cy. C. de epi. & cle. l. id ꝙ paupib. in 15. q. Dic, ꝙ ista distō non ꝓbat̃ aliquo iure Canonico, vel ciuili, & iō nescio,

4 quare hoc dicat. Bñ, rō q̃ mouit Mar. ē † qa dictio, de denotat cām ꝓximā, & materialem, sicut dicimus de dictione, ex, ut C. de leg. l. nō dubiū. & l. j. C. si ser. extero. & de pec. l. eo tpe. ī fi. expssius de hac dictione, de, hēs ff. d ꝯiūg. cū emā lib. l. j. §. nūc videamus. Et sic cū dr̃, de ꝯsilio, pinde est ac si diceret, ꝯsiliū sit de materia eius. ꝙ fit, sicut dicimus, veges est de mā ligni. Quæ rō cessat cū dr̃ cum ꝯsilio.

5 Ista distō nullo mō placet nec eius rō, qa qñq; † ista dictio, cū, ponit̃ vt ꝯiunctio, qñque vt aduerbiū, & tūc signat tps, seu signū cōdōnis, f̃m ea q̃ no. in l. q ꝓmisit, de cōd. inde. & in l. quocūque. §. fi. de ver. obl. & hoc nil ad ꝓpositū. Qñque ponit̃ vt ppositio. vt ī casu nr̃o. & tūc qñque hēt vim copulæ, de le. j. l. Titiæ textores. §. nihil. l. si ancilla. & de uer. sig. l. triplici. Et si diceres, ꝙ isto mō ponit̃, tūc importat, ꝙ ꝯsiliū dēt seq. V. g. volo ꝙ ꝓcurator meus agat negotia mea cū ꝯsilio Titij. q. d. gerat negotia mea f̃m consiliū Titij. Qñque ista ppositio cū, denotat cām efficiētē, seu instr̃m, quo mediante aliqd fit. v. g. Titius interfecit hoīem cū cultello, ut C. de sica. l. is q cū telo. Vñ cū dico, cū ꝯsilio, quasi dico ꝙ ꝯsilium Titij sit instr̃m, quo mediāte negotiū fiat: sed si nō seruaret ꝯsiliū, tūc non esset cū ꝯsilio. Vides ergo, ꝙ ꝯsiderata ꝓpria significatione istarū dictionū, idē iportāt, q̄tū ad ꝓpositū. vñ distō nō ꝓcedit, & ꝯ distinctionē pdictā solet allegari. l. ipuberib. de susp. tu. & Inst. de suspe. tut. §. impuberes, ubi ē dictio, ex, q̃ idē importat, ꝙ dictio, de, vt di-

6 ctū est, sed certe illa lex nō facit. Nā dico, † qđ qñque ꝯsiliū adijcit̃ ei, q nō hēt plenū intell̃m. vel rōne ætatis, vel ꝓdigalitatis, vel simi rōne. & tūc verbū. cū ꝯsilio, dēt intelligi. l. cū ꝯsensu, alś ꝯsiliū nihil opareẗ. Ita loqt̃ d. l. ipuberib. Et ꝓ hoc ē gl. ord. ext. post. de leg. c. venerabili. Vñ id non est tunc ex significatione illius dictionis, ex, sed ex mēte ꝓferentis. Vt ergo liqueat, hæc materia sic distingue, aut dr̃, ꝙ aliqd fiat cū cōsilio simpl̃r, aut cū cōsilio, & cōsensu. vel cū ꝯsilio, & volūtate. & simīa uerba. Primo casu aut nō dēt reqri de necessitate. & tūc non dēt seq necessario. vt dictū est ff. Aut dēt reqri f̃m

7 pdicta & tūc † aut ista adiectio, cū ꝯsilio, est facta ei, q nō hēt intellectum plenum. & tenet̃ seq. d. l. ipuberib. & d. c. venerabilis. in gl. Aut ei, q hēt plenū intell̃m, & tunc aut ille, q dēt pbere ꝯsilium, est

d particeps officij, & tenet̃ seq ꝯsiliū, vt d. l. Titiū. d coniuncta l. consilio. in fi. de cur fur. Aut nō est particeps officij. & tūc sufficit ꝙ reqratur, nec sequi tenet̃, vt ext. de arb. c. cū olim. & ff. man. l. 2. in fi. Sic dēt intelligi. l. sed & si pupillus. §. ꝯdō. alleg. & d. §. si qs ea. Scd̄o ca

e su, qñ dr̃ cū ꝯsilio, e & ꝯsensu. vel cū ꝯsilio & volūtate, & tūc aut ille, q vult ꝯsulere, nō pt esse particeps officij, & nō tenet̃ seq, ēt si sit dictum, nec qđ vna uia &c. ut l. oro. de sponsa. & de reg. iu. c. cū quid. in 6. & arg. l. qdam decedens. § Papinianus. de adm. tut. Aut pt esse particeps officij, & tunc aut ista adiectio fuit facta ab hoīe ei, q hēt ptātē a lege & nō tenet̃ seq ꝯsiliū. d. l. Titiū. vbi dixit testator. & si alr̃ fiat, nō valeat, & sū si nō est particeps officij. non tenet̃ seq, ad qđ facit l. j. in prin. & l. 2. in fi. vbi pu. edu. deb. vbi nō solū a ꝯsilio extranei, sed ēt a ꝯsilio testōris recedit̃. Aut adijcit̃ a lege vel ab hoīe ei, q hēt ptātē ab hoīe, & tunc dēt reqri, & seq, qa talis cō-

f dō apposita seruanda est, † ut l. sed & si pupillus §. ꝯdō. ff. titu. 2. & auth. hoc ius porrectū. de sacros. eccle. & de nup. l. si ut ꝓponis. C.

g co. ti. & in l. in ꝯiunctione, & ext. de elec. c. cū in veteri. Et ꝓ hoc g dico, qñ qs facit aliquē executorē in testō suæ vltimæ voluntatis

8 de ꝯsilio & ꝯsensu Guardiani fratrū minorū, † ꝙ talis adiectio nihil releuat ꝑ decretalē, exiui de paradiso. ext. de ver. sig. in cle. Nā non pōt esse particeps officij, de quo officio amisso multū doler.

9 † Quæro scd̄o, qd si h ille, cuius ꝯsiliū dēt reqri, non dat ꝯsiliū, vel

h qa non vult, vel qa non pōt. In hoc distingue. Aut est assumptus, vt ꝯsultor ex legali dispōne, aut ex dispōne hoīs. Primo casu, si qdē ē pñs in tali actu ꝙ pt pbere ꝯsilium, tunc cogeẗ ꝑ iudicē. vt C. de bo. q̃ lib. l. fi. § necessitate. & facit C. de decu. l. qdā. lib. 10. Aut non est pñs in tali actu, ꝙ possit cogi, & forte mora est periculum allatura, & tūc pt ille actus exerceri eius ꝯsilio, vel ꝯsensu non expectato. ff. de iud. l. si lōgi⁹. § fi. d iu. do. l. si ego. §. j. in fi. & ff. so. ma. l. si cū dotē. §. eo aūt tpe. ver. sed si latitet. Et est hodie casus extra, ne sede uac. c. j. in 6. Si vero ex dispōne hoīs, tūc non pōt cogi suū ꝯsiliū pbere, ar. ff. d arb. l. 3. & iō an possit ille actus geri, distingue sic, aut erat talis, cui⁹ ꝯsiliū dēbat reqri tm̄: aut dēbat reqri, & seq. Pt io casu, si est ī mora dādi ꝯsiliū, poterit ad actū ꝓcedi, eius ꝯsilio pter missō, vt d. c. cū oli. ex̄ d arb. Facit ff. de verb. ob. l. q Romæ. § coh̄ redes. & l. fi. C. de iu. emph. Scd̄o casu, aut fuit assumptus cōsultor īter viuos, & tūc sine eius ꝯsensu, vel volūtate nō ualet ꝙ agit̃. ar. ff. de uer. ob. l. si qs arbitratu. & C. de ꝯh. emp. l. fi. Si vero ī vl. volūtate, & tūc si nō pt, vel ꝑ annū distulit, tūc poterit sine eius ꝯsilio, vel ꝯsēsu ꝓcedi ad actū, ut C. cō. de le. l. fi. §. sed & si qs. Tertio q̃ro

i qd si dat ꝯsiliū malū i ille, † cuius ꝯsiliū dēt seq? Certe illud ver ꝯsi-

10 liū dēt intelligi arbitrio boni uiri, ut d. l. Titiū, & Meuiū. 2. rū ff. alle & iō si dat malū ꝯsiliū, illud non est sequēdū, vt ff. de ꝯh. emp. l. hæc vendō. & de leg. 3. l. fideicōmissa. §. q̄q̃ & de leg 2. l. j. & iō id qđ dr̃, ꝙ eius ꝯsiliū tenet̃ seq, intell̃r si est æquū. Sed de uno dubi-

11 tat̃, † qd fiet, an ꝓcedet̃ ad actū, ei⁹ ꝯsilio spreto, vel nō? ad hoc dic, aut ē talis casus, in quo nullo dato ꝯsilio actus vitiat̃, vt qñ ex dispōne hoīs, is, q hēt ptātē, ab hoīe, dēt alterius cōsilium reqrere, & seq: & tūc aut talis ptās, vel volūtas depēdet ex ptāte, seu volūntate vnius, ut puta ꝯstituētis ꝓcuratorē, vel simīs & nō pt vltra ꝓcedere. & iputet sibi, ꝙ tā īdiscrete ꝯstituit, ar. ff. de min l. cū mandato. in fi. facit ff ea. l. §. est aūt. Facit optime ex̄, de elec. c. j. in fi. in 6.

k Aut pēdet ex volūtate duorū ꝯhētiū, & tūc illud iniquū ꝯsiliū k reducit̃ ad arbitriū boni viri, & sic ꝓcedet̃ ad actū. l. societatē. §. arbitrorū. ff. ꝓ soc. & de ope. lib. l. si libertus. Aut ē talis actus, ī quo posset ꝓcedi ēt si nullū ꝯsiliū dedisset: ꝙ qñ sit, patet ex his, q̃ ff. dixi in q pcc. & tūc aut tale ꝯsiliū cōtinet manifestā iniqtatē: & tūc pinde est, ac si nihil dixisset. & sic ꝓcedet̃ ad actū, vt ff. de ap. l. si expssim. & ff. q satis. cog. l. quoties. nec ē op⁹ adire ptorē, vt corrigat qđ manifeste iniquū ē. l. q̃ sub ꝯdōne. §. pe. d ꝯd īd. aut nō ꝯtinet manifestā iniqtatē, tūc recurrēdū ē ad iudicē, q cā cognita illud ꝯsiliū reducat ad arbitriū boni uiri, ut l. si cū dotē. § eo aūt tpe ver. sed si. ff. sol. matr. Dices tu imo qñ ꝯsiliū manifeste est iniquū, dēt reduci ad arbitriū boni viri. l. societatē. ī fi. ꝓ soc. Vñ si illud ꝯsiliū, seu arbitriū in casu illo hēret̃ ꝓ nullo, actus vitiaret̃. d. l. si qs arbitratu de ver. obl. & l. fi. de ꝯh. emp. & iō lex uoluit. ꝙ reducat ad arbitrium boni uiri, ut res poti⁹ valeat q̃ ꝑeat l. quoties. de reb. dub. sed ī casu ꝓposito res nō ꝑit, & iō in principio distōnis nō fecit drīam, vtrū

b esset manifesta iniquitas, vel non. Quarto q̃ro, dicit statutum, ꝙ iudex

ADDITIONES.

a Venio ad qōnem. Vide Bar. in l. si cōuenerit. de re iud. & Mod. in l. j. §. j. ff. de appel. sed ibi tractat de iudice. Et vide omnino Cy. & Io. in l. cū tale, §. si arbitratu, de cōd. & dem. & ibi distinguit, an dicatur cū cōsilio, & cōsensu, an dicatur arbitratu talis. & hī in c. cū in veteri, de elec. ꝑ Io. And. in regula, nullus ex consilio, de regu. iu. in Merc. An sit drīa si dicatur, cū cōsilio cōsensu, vel licentia, vide Bal. C. eo. in rub. in q. 7. & ibi ēt quid si dicatur, sine conscientia. Et adde quæ no. Bal. in l. fi. C. de indicta uidu. tol. Adde ut per Bal. consi. 124. inci. viso testamento. 4. lib.

b Pom. Ilo casu. Vide votum verbum Fel. in c. sciscitatus. de rescr. & in c. cum oēs, de const. Bar. cōsi. 1. vol. 1. Fel. in c. 3. de re iud. Pan. in c. cum olim, de arb. & in c. cū in veteri. de elec. Ana. consi. 15. Pan. in c. pen. & ibi Barba. & Fel. de constit. Pan. in c. 3. de offic. deleg. Fel. in c. 1. de sponsa.

c De cōsi. D. dictione, de, & cum, per Ioan And. in reg. nullus ex consi. de reg. iur. in Mercur. per Arch. in c. cum olim, de arb. & in c. si pro debilitate, de off. deleg.

Meno. Quin. Como. consi. 73. nu. 2. lib. 1.

Ruer. Ista distinctio. Adde, ꝙ distinctionem Mar. seq. Compo. & Vincen. in c. ex parte. de const. Arch. in c. j. ne se. va. in 6. & Albe. in l. quędam decedens. §. 1. ff. de adm. tut. & idem vr̃ tenere Ray. hic, vt refert Raph. Cum. in consi 51. ubi incip. duo hērēt. vbi dicit, ꝙ non vult soluere in tanta varietate. Subdit tñ, ꝙ istæ opi. cessāt, qñ de intentione disponentis apparet, vel ex qualitate ꝑsonarū, vel negocij, de quo agit̃, & ꝙ tūc ēt cōsiliū est sequēdū, qñ ille q mādauit consilium habendum, ex illo actu obligatur, per iura & actiones de quibus ibi per eum. Adde Ang. de Are. Inst. de suspe. tut. §. consequens. ubi refert & sequitur doct. Bar.

d Pom. L. Titium. Vr̃ mihi tñ, vt ille tex. habeat alium intellectum. vide Soc. consi. 40. ubi ponit aliqua, ex quibus colligitur quando dicatur particeps officij.

e Pom. Cum consilio. Vide Ang. consi. 183. & consi. 134. & consi. 156. Ang. in §. si quis. Inst. de suspe. tut.

f Seruanda est. No. ꝑ cōmissionibus testatorū dicentiū, nolo ꝙ sis executor meus, neq; exequaris sine licētia Guardiani fratrū Minorū, nō ualet, eo qa non est capax & nō valet eius cōsensus. ꝙ no. ad ea q̃ dixi post Bal. in l. honoriū. C. qui adm. & ad hoc adde Bal. in auth. ingressi. in 1. col. C. de sacros. ecc. & Bar. & q̃ ibi dixi in l. quidā decedēs. §. pr̃, de adm. tut. & Bal. in d. auth. ingressi. Et adde omo. Bal. in l. id ꝙ pauperib. C. de epis. & cle. & Bal. in rub. C. e. & ibi contra Bar. ēt, & an debeat saltē requiri consiliū fratris minoris in exequēdo, f̃m voluntatē testatoris. Bal. in tract. Minor. lib. 3. tenet quod aliquo casu sic, ut ibi, & ꝑ Pet. de Anch. expresse io cle. exiui, de uer. sig. tenet ꝙ nullo casu dēt requiri. & no. ꝑ Bar. in d. auth. ingressi. Adde, an tunc minor possit alium substituere. Petr. de Anch. consi. 203.

g Pom. Per hoc. Vide Alex. consi. 57 uol. 2. Fel. in c. ex parte, vlt. col. de const. Bart. in tract. Minor. lib. 4. in 3. dist. Cur. consi. 67. col. 6.

h Pom. Quid si. Vide Pau. consi. 5. vol. 1. Fel. in c. pen. de const. Pau. in c. cum in veteri, de elec. Bar. in c. ex parte. de const. Are. consi. 16. verb. 3. quarto. unde limi. per Fel. in c. cum venerabilis, de excep.

Meno. Buy. consi 126. nu. 1. lib. 2. & nu 6 declarat. (post l̃mo.

i Cōsi lium malū. Cōtrariū vr̃ uelle Bar. in l. si cōuenerit, de re iud. vide qđ dixi ibi

Pom. Vide limit. per Fel. in c. cum venerabilis, de excep.

k Pom. Iniquū cōsiliū. Vide in sū ꝑ Fel. in c. ex lris, col. vlt. de cōst. & in c. cū venerabilis, de excep. Pan. in c. 3. col. fi. de off. deleg. Ias. in l. admonendi, ff. de iureiu.

l Pom. Dicit statutum. vide Alex. consi. 19. vol. 4. Fel. in c. ex parte, col. 1. de const. Alex. l. si quis mihi bona, §. si coram, de acq. hære. col. 1. & in l. 1. ff de lib. & posth. & consi. 59. col. 1. uol. 3. Raph. Cum. consi. 15. & unum uerbū Fel. in c. ecclesia S. Mariæ, de const. Ful. consi. 144. Card. in cle. 1. q de of. deleg Pau. & ibi alios, c. 1. de off. del. Hæc tamen limita, ut per Are. in d. §. si coram. vide Alex. extendentem consi. 145. col. fi. Et si aliud statutum diceret. ꝙ sententia iudicis aliqua de causa non posset dici nulla, nam hoc non obstante, vigore statuti, de quo hic Bar. poterit dici nulla. vide Fel. in c. ex tua, de simo. Soc. consi. 96. Et an si sententia est lata sine consilio, sit ipso iure nulla, uide Ale. consi. 34. uol. 4. consi. 145. uol. 5. & cōsi 145. uol. 5. & consi. 1 xt an fi. uol. 4. Et aliquid per Alex. hic in apost.

12 iudex ferat † sñiam cũ ꝯsilio sapientis, a iudex tulit sñiam sine illo,
a an valeat sñia? vr̃, q. sic qa leuis omissio solẽnitatis non vitiat. l. 1. in fi. de uent. insp. Sed ista est leuis solennitas, * qd patet, quia nõ dẽt eius ꝯsiliũ sequi de necessitate, vt s. dixi ergo &c. Contrariũ credo. Cũ. n. iudex hẽat pt̃atẽ a lege municipali ciuitatis, & lex illa ciuitatis dicat ꝯsiliũ dẽre requiri, tunc dẽt requiri de necessitate, vt dictũ est, alĩs actus non valet. nõ ob. ꝯtriũ. quia dẽs sc. re, s̃m Old. † q. q̃dã
13 est solennitas, p q̃ substantia facti non p̃t mutari, & ista dr̃ leuis solennitas, & omissa non vitiat. d. l. 1. in fi. ff. de vent. insp. Quædam est solennitas, per q̃ facti substantia põt mutari, si omittat̃, & ista non
b dr̃ leuis solẽnitas, b arg. in l. cum hi. §. si p̃tor s. de transa. Sed in casu nr̃o ꝯsilium sapientis põt trahere iudicem in ꝯriam sñiam, l. item si
14 vnus §. principali. & l. seq. s. de arbit. ergo non est leuis solennitas. † Quinto q̃ro iuxta p̃dicta, q̃dam cã est ꝯmissa al. cui ꝯsulenda, ille ꝯsultor omittit dare ꝯsilium, an sit alteri ꝯmittenda, vel iudex procedat alterius ꝯsilio nõ requisito? Qđ vr̃ p ea. q̃ dicta sunt in 2. q. Credo tñ alij ꝯtrariũ, per l. in ꝯiunctione. C. de nup. Non ob. q̃ dicta sunt s. in 2. q. qa illa vera, qñ in dispõne persona apposita ẽ, cuius ꝯsilio q̃s dẽt vti. In q̃one aũt nr̃a loqmur, qñ statutũ gñalr̃ loquitur, q. feratur cum ꝯsilio sapientis, q. ꝯsilium in g̃ne perire nõ põt, vt l. incẽdium. C. si cer. pet. & l. q. te. s. si cer. peta. & j. ad l. Falc. in rõne. §. tamen si. & d. §. diligenter. Et circa p̃dicta vide multa mẽbra, seu verba,
c quæ ponit Spe. in tit. de requi. ꝯsi. † Sexto q̃ro, qd si ꝯpromissum ẽ
15 in aliquẽ, q. ferat sñiam s̃m cõsilium alterius sapientis, an valeat, d
d Vr̃ q. sic, qa in iudiciarijs, ꝯtractib. & in vltimis voluntatib. põt tal s ꝯdõ apponi, vt s. vidistis. In ꝯrium vr̃ casus l. item si vnus. §. idẽ Pomponius. de arb. Sol. dñt q̃dã, q. valet. p ea q̃ dicta sunt. Non ob. l. item si vnus. §. idẽ Põponius. s. de arb. quia ibi fuit dictum, q. pronũciaret, prout Titio dispensatori placeret. iõ non valet, quia oĩs pt̃as collata vr̃ in placitũ Titij, siue æquum, siue iniquũ dicat. iõ non valet, quia remanet arbiter solo noĩe. arg. j. tit. l. sed & si pupillus. §. sed si in totũ. Sed si dixisset s̃m arbitriũ, vel ꝯsiliũ Titij, tũc valeret, quia intelligit̃ ꝯsiliũ Titij s̃m arbitrium boni viri, vt s. dictũ est. Et sic intelligit̃ §. sed si ita, q. sequitur statim post. §. idẽ Pomponius, ar. j. de le. 3. l. si deicommissa. §. q̃q. & ita dicebat Oldr. & refert q. erat intellectus Hostiẽ. Sed certe nr̃i glossatores aĩr intelligunt. §. sed si ita. nec dicta
16 opinio placet: nã verbũ, placet, † seu placebit, idẽ importat q. verbũ, arbitratu, vt intelligat̃ de arbitrio boni viri, non de libera voluntate. Casus est de fideic. liber. l. Lucius Titius testã. Et sic inducendo, relictum liberis collatum in liberã voluntatem grauati, non valet, ut l. fideicommissaria libertas. i. respõ. j. de fideic. libe. Sed si ita relinquat̃ libertas, si hr̃di placebit, valet. Ergo manifeste ꝯcluderem, q. verbum, placet, dẽt intelligi de arbitrio boni viri, nõ de libera voluntate, ergo idem est dicere, arbitrio Titij, quum dicere, de consensu, & ꝯsilio Titij vel beneplacito Titij. Nã de vtroq; intellr̃ dictum ar-
e bitrium boni viri. In q̃one ergo p̃missa e dic, aut est dictum de cõsilio, & consensu, vel beneplacito Titij, vel arbitratu Titij, & non valet, vt d. §. idem Põponius. Rõ, quia ista ꝯdõ est ꝯ substãm arbitrij q̃ est, vt arbiter possit pronũciare æque, vel inique. l. idẽ ꝯferre. §. statu. de arb. Sed eo casu aufert̃ libera pt̃as arbitro q̃a ꝯ illius Titij placitum ꝯsiliũ, seu arbitrium, nõ p̃t pronunciare, cũ talis pt̃as sit ei data ab hoĩe, vt dictum est s. in 4. q. ergo &c. Aut est dictum, q. arbiter p nunciet cũ ꝯsilio Titij simplr̃, & tunc valet, quia sufficit, q. eius ꝯsiliũ requirat. nec tenet̃ sequi. ut dictũ est, & sic per hoc non aufert̃ ei libera pt̃as. & hæc opi. tangit̃ in Spe. de arb. §. sequit̃. ver. sed quid si
f dicat̃. Et ex hoc apparet, q. gl. f j. de hær. inst. l. illa instõ, q̃ dt̃, q. põt ꝯpromitti, vt ferat̃ sñia, ut videbit̃ de iure alicui sapienti, non be-
17 ne dicit. Nã † verbũ, videbit̃, g idẽ importat q. verbũ, placebit seu
g arbitratus fuerit, vt d. l. fideicommissaria libertas. j. de fideico. lib. †
18 Septimo q̃ro, quid si partes ꝯsentiant in iudicem ordinarium, vt ferat sñiam, prout videbitur tali sapiẽti, & iudex hoc fecit, an valeat? Et vr̃ q. non per ea q̃. s. dicta sunt de arb. arg. l. 1. s. de arb. Contrariũ
19 dico per l. si ꝯuenerit, de re iu. & iõ aliud in iudice, qui non hẽt † ita liberam pt̃atem, sicut hẽt arbiter: imo hẽt ipsam limitatam, & obligatã legi. & æqtati. vt in Auth. iusiuran. q. p̃stat̃ ab his, per totũ, & j. de pœnis. l. hodie. & Inst. ff. de off. iud. in prin. & sic nõ est ꝯ sñiam iudicis, seu eius substantiam. An aũt teneat̃ sequi de necessitate, patet
20 ex his, q̃ s. dicta sunt. † Vltimo q̃ro, qd si dicat̃, h q. ferat sñiam cũ
h consilio, & arbitrio alicuius incertæ personæ, an ista adiectio aliqd operetur? distingue. Aut loqueris in extraiudicialib. aut iudicialibus & his, quæ sapiunt naturam iudiciorum, vt arbitria. Primo casu, aut illius incerti electio competit plurib. & tũc non valet, q. agitur,
i quia p̃nt in eligendo dissentire. i l. si merces. in princ. j. loc. & ibi no. Fallit in casu. l. si fundus. in fi. de pig. & in casib. in quib. valet promissio incerta. ff. de iu. dot. l. cum post. §. gener. & ibi not. dixi in l. stipulatus de ver. obl. Si vero competit vni, tunc valet, quia cessat ratio prædicta ergo &c. ar. l. adigere. §. quamuis. de iure patr. Secũdo casu, qñ in iudicialib. tunc valet iudicis interlocutio, q. partibus discordantib. vel ipse eliget, vel partes ad concordiam coget. s. de arb. l. item si vnus. §. principaliter. & s. de iureiu. l. iusiurandum. §. si de qualitate. & de bo. auth. iud. pos. l. in venditione. in fi.

ADDITIONES.

a Cum consilio sapientis. Si sñia fertur sine consilio sapientis, an valeat. Ex quo dixit singulariter Io. An. in c. non est, de consue. in 6. In nouel q. si iudex committit causam alicui cum hoc q. non ferat sñiam sine consilio talis sapiẽtis, sñia, qd si lata est sine consilio, est nulla ipso iure, sine app. & in hac materia, de consilio, & an iudex committens causam possit cõmittere eã cũ hoc, q. nõ ferat sñiam sine suo cõsilio, an valeat, & si vide Inn. in c. si pro debilitate, de off. deleg. Sed circa hoc dicit hic Bar. considera pp id, q. dixit Bar. in l. 1. & ib. dixi, C. de rela. Et ad p̃dicta vide vnũ verbũ Bal. in c. 1. de conte. inuest. & Bal. in l. 1. C. de leg. & Bal. in repe. l. tale pactũ §. qui prouocauit, sup. de pac. & Ang. in l. ad principem. j. de app. & Bart. in l. ille aut ille, §. cum in verbis, de leg. 3. & de consilio auth. vide Bal. & Ang. in l. 1. C. de tut. & cur. illustrium person. & no. fin. Bar. in l. in bonorum. de bo. pos. vbi vr̃ posse dici de istis vicarijs castrorum, q. non teneantur eẽ periti, ut si sequant̃ cõsiliũ magistri, non teneantur in syndicatu. In istis adde Bal. in l. 1. C. ne lic. ter. prouo. & ponit Bar. de qõ. hac. Item ẽ ponit, an si in sñia nõ apparet de consilio, an præsumatur. & adde hic Bal. in l. si quis mihi bona, §. si eocam. de acq. hæ. & in materia, adde q. dixit Inn. in c. si pro debilitate, de offi. dele. Quid si contra substãm cõpromissi est, q. arbiter dẽt ferre laudũ s̃m cõsiliũ sapientis, & quid si cum requisitione consilij, de quo p Bal. in l. illa instõ, de hær. inst. Quid aũt in arbitratore, vide p Bal. in l. fi. in 12. q. C. de contrah. emp. & vide inf. px. p Bar. in l. itẽ si vnus, §. 3. sup. de arbi. & vide in hac materia Bal. in rub. C. e. & Io. And. in regula, nullus ex cõs. de regulis iu. in Mere. & qđ legit̃ & no. in c. ad nr̃am, de cõsuc. dr̃ qõ. Bart. vnũ adde, qd sing. dt̃ Inn. in c. nec ẽpi, de tẽp. ord. q. si eligantur plures ad consulendũ in cã, & sint discordes, quod iudex p̃t sequi maiorẽ partẽ. & Bar. hic tenet, quod iudex nõ tenet̃ seq. & illud dictũ Inn. facit ad no. p Bar. sup. e. §. & p Lud. in rub. de arb. vbi de hoc, & fi. in hac materia. & ad dictũ Inn. in d. c. nec ẽpi, vide p Mod. ff. de app. l. ad principem. Et uidi de facto annullari quandam sñiam latam non expectato cõsilio sapientis, postq̃ fuerat missus processus, & maxime, quia statutũ erat in ciuitate illa, q. non valeret sñia, nisi ferret̃ s̃m consilium sapientis. Nã dicebatur, sñiã ipso iure nullã esse, non expectato cõsilio sapientis, ẽt si expresse statutũ non annullaret, ex quo ẽt de iure cõi est prouisum, quod dẽt expectari cõsiliũ, postq̃ processus missus fuit, p no. p Bar. Ad hoc facit tex. in c. cum in veteri, de elect. & in c. cum olim. & ibi expresse no. Ant. & Imo. de arb. in l. Titium, & Mæuium, in prin. ff. de admi. tut. & Io. And. in c. nec ẽpi, de tẽp. ord. post Inn. & Host. ibi, & Bald. in l. 1. x illn. C. de app. & in l. t. ad fi. C. de manu. vin. & in l. s. C. ne lic. ter. prouo. & clare firmat Io. And. i add. ad Spe. i tit. de requ. cons. §. 1. super verbo, vt aũt, referẽs ita tenuisse gl. & Old. & quod no. Io. And. in c. non est, de consue. in 6. in Nouel. & in c. si p debilitate, de off. dele. Et in dubio ẽt nõ p̃sumit̃, quod interuenerit dicta solennitas cõsilij a statuto requisita, ut eleganter probat Bal. in d. l. j. C. ne lic. ter prouo. reprehendens Gosf. q. contrariũ tenet. Et cũ Bal. transit ẽt Pet. de Ancha. in repe. c. canonum. de const. in ver. similem q̃onem ponit Io. And. &c. & licet Spe. in ti. de requis. cons. 2. in ver. si vero non est, uideatur uelle qd tale statutũ, uel cõsuetudo arctans iudicẽ requirendũ, & sequendũ cõsiliũ sapientis non teneat, p c. ad nr̃am de consuet. tñ cõiter tenet̃ contrariũ, vt no. Io. And. in d. §. 1. in ad l. q̃ ponit super verbo, vt aũt. & est de mente Bar. & Doc. in l. si cõuenerit, de re iud. & Inn. clare in d. c. si p debilitate. & Bal. in locis sup. px. alle. Nã sicut ualet cõuentio partiũ, quod iudex teneat iudicare s̃m cõsciam talis, d. l. si conuenerit. cũ ibi no. ita oportet ualere statutũ, qa quod fieri põt p pactũ, põt p statutũ tanto fortius, ut no. gl. in l. neq; ex ptono. & in l. neq; pignus, §. priuatorũ, ff. de reg. iur. & in rub. C. de decre. decur. & in l. 2. q̃ sit longa consuetudo & ibi Bal. Ad de quot modis consiliũ requirat, & an iudex teneatur cam cõmittere consulendã, & illud consiliũ sequi splendide Pa. de Ca. cons. 89. loc. p declaratione. & aliqd cons. 252. p Ang. cons. 136. Et qualiter intelligatur statutũ, quod cã cõmittatur intra certũ tps, p eundẽ cons. 150. & ibi ẽt an iudex consiliũ sequi teneat̃, & p eundẽ cons. 186. & cõs. 271. ubi dicit, quod imperito nõ est turpe sequi cõsiliũ perito, per Bal. cons. 370. 1. lib. Et quid si consiliũ sapientis sit p̃ratũ extra tps, & iudex confirmauit, an ualeat, per eundẽ cons. 154. & 157. 3. lib. Et quod consilio imperiti non sit standum per eundem cons. 197. Et quid si consultor super pluribus articulis aliquos sibi reseruauit, an valeat consilium, per eundem cons. 436. 3. li. Et an coram consultore possint produci instra, per eundem. cons. 76. 1. li. Et per Rom. cons. 228. an sequi consilium iudex teneatur. Et an per petitionem consilij suspendatur sententia, sicut per appellationem. per eundem cons. 235.

b Pom. Leuis solennitas. Adde quæ dicatur leuis solennitas, per Alex. cons. 98. in 4. vol. ¶ Vide Ale. cons. 59. vol. 4. & ibi ponit an valeat statutum, quod iudex teneatur sequi talem sententiam. Claudius.

c Consi. Vide in materia Bar. cons. 2. vol. 2.

d An ualeat. Compromissum quod sententia feratur s̃m consilium sapientis, vide Lud. in rep. rub. ff. de arb. in uer. ulterius quæritur, si compromissum fit per Doc. in c. cum olim, de arb. per Dec. in l. illa instõ, j. de hær. inst. post gl. Quid autem in arbitratore, uide per Bal. in l. fi. in 12. q. C. de contrah. emp. & uide Bar. in l. si unus §. 3. sup. de arb. & uide ibi hanc materiam. & Bal. in rub. C. e. & Io. And. in regula nullus ex consilio. & quod legitur & no. in c. ad nostram. de consuet.

Meno. Late Soc. sen. cons. 27. col. 2. lib. 1. Orian. tract. de arbit. in uerbo, multis, nu. 1. 2. Comensis, cons. 55. Io. Bap. Perus. de arb. lib. 7. c. 9.

e Præmissa. Vide Lanfr. in tract. de arb. in uerbo. multis, Raph. Cu. cons. 55.

f Quod gl. Vide Bal. in l. 1. C. de arb.

g Videbitur. No de uerbo, uidebitur, & placebit uide Bar. in l. si cui, de leg. 2.

h Si dicatur. Quid aũt iuris si, qñ aliquis hẽt facere aliqd de licentia, & permissione alterius, vide Barb. cons. 11. vol. 1. & pro declaratione uide Alex. cons. 185.

i Dissentire. Vide Fel. in c. quoniam contra, de probat.

§. Exercitorẽ. Supra dixi q̃s dicat̃ magister, hic declaratur q̃s dicatur exercitor. h. d. Exercitor dr̃ is, ad quẽ oẽs redditus veniunt, nec personæ ꝯdõ inspicit̃, nisi sit minor, qa tunc tutoris, vel curatoris authoritas inspicitur. h. d.

ADDITIO.

Meno. Cuiac. lib. 8. obseruat. c. 5.

§. Est aũt. Contrahentes p̃nt eligere exercitorem, siue magistrum sed exercitor non põt eligere ꝯhentes, nisi in subsidium. h. d. No. q. magister, siue exercitor, potest conueniri e ꝯtractu suo, quod qualiter intelligatur, videbis in l. fi. j. tit. 2.

1 *Contractus factus per seruum uoluntate domini, quando obliget dominum.*
2 *Patris voluntas circa contractum filij, non semper obligat patrem.*

§. Si is qui nauẽ. Continua primo ad p̃cedentia. s. dixit q. teneĩ exercitor, siue institor, siue sit sui iuris, siue filius, vel seruus: sed vtrũ de persona institoris, qui est in pt̃ate alterius, teneat̃ pr̃, vel dñs, ponitur in hoc §. diuite. Primo ponit verba edicti. Scđo prosequitur edicti expositionem, r̃ndendo cuidam tacitæ obiectioni. Tertio ponit̃ quædam alia qõ ex p̃missis

sis descendens. Secunda ibi, licet. Tertia, ibi, sed si scienter. & h. d. Qui exercitorem habet in potestate, si fuerit volens in merce dominica, & nauali, obligatur in solidum, sed in peculiari, tributoria obligatur. Idem in nauali, si sola scientia superuenit. h. d. ibi, iudicium datur. Hec sunt

1 verba edicti quod postea sequitur, est expositio edicti. † Op quod in quolibet contractu, si contrahit domini voluntate, dominus teneatur in solidum ex titulo, quod iussu. infra quod iussu. l. i. § sed & si mandauerit. & §. si ratum. Sol. dicit gl. verum est, quando vult agere quod iussu, sed hic loquitur quando vult agere tributoria. Tu dic secundum Mart. quod in actione, quod iussu, requiritur, quod dominus sciat speciem contractus, sed in hac sufficit, quod sciat eum negotiari licet speciem contractus ignoret, ideo dic. Aut filius, vel seruus negotiatur domino inuito, vel ignorante & tunc dominus tenetur solum de peculio, per titulum infra de pec. per totum. Aut contrahit domino sciente tantum, & tunc tenetur tributoria siue in merce nauali, siue in alia, vt hic, in ver. sed si sciente, & infra de tributo. per totum. Aut contrahit domino volente, & tunc aut vult certam speciem contractus. & tenetur in solidum, per tit. quod iussu. Aut vult eum negotiari generaliter, & tunc in merce nauali tenetur insolidum, ut hic, in merce non nauali tenetur tributoria, vt hoc § ver. ad institorum. & infra de trib. per

2 totum. Vide gl. quod voluntas † patris circa contractum filii non semper obligat patrem in solidum. Pro hoc habetis tex. no. in l. Lucius Titius Caium Seium. infra de admi. tut. & quid importat hoc l. contractum fieri de mea uoluntate, examinaui plenissime infra sol. mat. l. post dotem.

§. In potestate. Habuistis supra expositum uerbum, ex uoluntate, hic exponit uerbum, ex potestate. & h. d. Verbum ex potestate, accipitur pro patria, & dominica, & etiam pro ea, quam habet qui iuri alterius est subiectus. h. d.

§. Quanquam. Hic exponit verbum, magistro, positum in edicto.

§. Hęc actio. Exercitor, & magister tenetur insolidum: sed vnius solo alium liberat. * Vide tex. ibi, minuetur oblio, &c. Gl. in ver. & suo noie. infra man. in l. Papinianus, inducit hunc tex. ad hoc, quod si fideiussor soluit noie eius, cuius nomine obligatus est, quod debitor liberetur ipso iure. sed hoc non dicit iste tex. quia si exercitor soluat, quod liberetur magister ipso iure. Sed tu intellige, istum tex. quod vbi exercitor soluit suo noie, tollit oblio magistri per exceptionem doli. Sed ubi noie magistri soluit exercitor, tollitur oblio ipso iure ut d. l. Papinianus. & infra de admi. tut. l. si minoris. & de sol. l. Modestinus. ubi de hoc. Item aduerte in hac materia, Sic est de iure, quod primo debet conueniri principalis, dummodo sit praesens, & soluendo, quid si conueniatur fideiussor, debitore praesente, nunquid erit intelligendum in hac materia, quod primo debeat conueniri magister, quam exercitor? dico, quod non: quia licet fideiussor simplex debeat conueniri ultimo, tamen fideiussor in rem suam primo debet conueniri, quia habetur pro reo principali. supra de pac. l. sed si fideiussor. Vt innuit hoc no. C. de institor. l. ex contractib. in gl. in ver. dubium non est. & gl. si. in l. & si a muliere. C. eo. titu.

§. Si plures. In tex. ibi, agi potest, iuxta quem quaero. nunquid si sunt praesentes & soluendo, habebunt diuisionis beneficium epistolae diui Adriani? dico, quod non, quia non sunt fideiussores. C. de const. pec. l. si habebunt ergo beneficium de duob. reis, in Auth. de duob. reis. circa prin. Possemus dicere, quod propter utilitatem publicam, quae versatur hic, quod est si sint ambo soluendo, & praesentes, non diuidatur. infra ea. lege, circa prin. & §. si is, qui. secundum Iac. de Are.*

a §. Si plures. a Si plures nauem exerceant, per tertium liberum, vel seruum, vel per unum ex ipsis, quilibet tenet insolidum, secus si simul exercent. h. d. Et est valde notabilis, & tota die occurrit, hic ponitur casus in naue. Opp. infra nau. cau. sta. l. fi. § si plures. Sol. licet glo. multa dicat, dic ibi de actione, quae venit ex delicto. hic de ea, quae uenit ex contractu, & ibi notatur.

ADDITIO.

a Si plures. De isto tex. & materia, vide plene per Bar. in l. eandem. de duob. reis. & ad istum tex. vide l. iam tamen. §. si plures. aud. sol.

Pom. Vide Cremen. sing. 163.

LEX II.

1 *Plures exercentes unam mercantiam simul, siue per se, siue per alium, qualiter teneantur.*

a Si tamen. a * Breuiter hoc intendit. Si plures nauem exerceant per tertium, vel per unum ex ipsis, quilibet tenetur insolidum: secus, si simul exerceant. h. d. Hic tex. loquitur in naue, tamen saepe, & saepius habet locum in alijs mercantijs, ideo pono casum communiter. Opp. infra nau. cau. sta l. debet exercitor. § si plures. Sol. licet gl. multa dicat, dic, quod ibi loquitur de actione, quae venit ex delicto, hic de ea quae uenit ex contractu. * Opp. ad principium huius legis, & videtur quod inuicem sint sibi magistri. l. cius q in prouincia. infra si cer. pet. Gl. non soluit, dicit Iac. de Are. & est no. dictum. ibi, quilibet gerebat separatim ad eundem utilitatem, ideo quilibet tenetur insolidum pro ratione, nec in plures, &c. facit. C. de fabricen. l. iure prouisum.

b lib. 11. hic vero omnes gerebant simul. Et ideo reassume b breuiter, † quando

1 plures faciunt unam mercantiam. Aut eam exercent per tertium, & eius facto tenetur quilibet insolidum. Aut eam exercent per seipsos & tunc aut eam committunt uni, & tunc idem, quia ex eius facto quilibet tenetur insolidum. Aut omnes gerunt eandem mercantiam, & tunc aut omnes simul, & tunc quilibet tenetur pro parte. Isti omnes tres casus sunt hic in tex. Aut quilibet gerit separatim, quia unus in una terra, alius in alia, uel unus mercantiam lanae, alter pannorum, vel aliter inter ipsos diuiserunt, & tunc videntur sibi inuicem esse praepositi, argum. d. l. eius qui in prouinc. a. in fi. & quod supra proxi. dixi secundum Iac. de Arc.

ADDITIONES.

a Si tamen. Vide l. eandem. infra de duob. reis. & Bal. in rub. C. eo. ad fi.

b Pom. Reassume. Vide Alex. cons. 139. alias 124. col. 1. vol. 5. & cons. 147. vol. 2.

§. Si seruus. Etiam mortuo magistro, datur actio in dominum. h. d.

§. Hae actiones. Vide gl. ibi, hae actiones. No. quod licet appellentur actiones, tamen sunt adiectiones, vt gl. dicit infra titu. 2. l. 1. vnicuique. §. non tamen. de pecu. l. 3. §. cum congruit. & de in rem ver. l. filiusfam. in fi.

LEX V.

Si eum. Tenetur exercitor, licet inter magistrum, & contrahentem secum non cadat oblio. Et dominus magistri serui tenetur actionem sibi quaesitam exercitori cedere. h. d.

§. Item si. Tenetur magister contrahenti secum, licet inter exercitorem, & eum non cadat obligatio. h. d.

LEX VI.

a b Lucius. a Mutuans magistro, habet exercitoriam quatuor concurrentib. s. causae veritas, & veritas propositionis, & causae scientia, & credulitas, congrua quantitas, & loci congruitas. idem in institor. b. h. d. vsque ad fi. tit. * Vel sic. Creditori mutuanti magistro nauis, datur in exercitorem actio, si in rem necessariam mutuauerit. & hoc expresse acto, & iuxta indigentiam rei, & si in loco habili mutuet. & idem in institoria. h. d. vsque ad fi. l. Ia. But. * No. mirabilem l. ad quam opp. & videtur quod debeat

c probari directo pecuniam esse conuersam in domini vtilitatem. C. si aduer. cre. l. 2. & supra si cer. pe. l. ciuitas. Sol. illa iura loquuntur in personis priuilegiatis. Op. de in rem ver. l. quod si seruus. § sed si sic. Sol. ibi contrahebat cum eo, qui

d nullo modo habebat mandatum. Op. & videtur quod sufficiat sola assertio d magistri, etsi istae praesumptiones non probarent. infra e. l. 1. § non autem. ver. sed & si in praesentis. gl. dic. quod ibi non potuit adhibere diligentiam. hic sic. Tu dic. quod ibi erat propositus expresse ad pecuniam accipiendam mutuo hic non, secundum Azo. & Gul. de Cu. * quod multum no. supra gl. super ver. non debere, ibi. l. ciuitas. dic aut aliquis vult ex contractu nunc alium obligare: & tunc si ex contractu, ad quem erat destinatus, non tenetur probare in vtilitatem fuisse versum, vt hic. Fallit in ecclesia, vt in auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccl. & in ciuitate, vt supra si cer. pet. l. ciuitas. Si autem ex contractu, ad quem non erat specialiter destinatus: tunc tenetur probare in vtilitatem fuisse versum, vt arg. infra de in rem ver. l. quod si seruus. § sed si sic. Si autem ex proprio contractu illius, tunc non tenetur probare, vt infra pro emp. l. si quis cum sciret. Fallit in minore, vt C. si aduer. cred. l. 2. Et hoc vltimum no. C. de praed. min. l. praediorum. *

ADDITIONES.

a Lucius. Not. hic quomodo probetur esse conuersum in vtilitatem alicuius. adde Bal. in l. 1. C. si aduer. cred. Adde Pet. de Anch. cons. vlt.

Pom. Circa materiam huius legis vide Alex. con. 45. vol. 3.

Mutuans. Vide Bal. in l. 1. C. eo.

b Opp. De quo vide Inst. de actio. §. actiones. & vide not. per Bar. in l. si eom dote.

c § 1 inf. sol. matr.

d Sola assertio. vide Bar. sup. l. 1. §. non autem, vbi pleno expedit hoc contrarium. Bar. in l. a diuo Pio §. sed sciendum. ff. de re iud.

Ad legem Rhodiam de iactu. Rub.

Glo. continuat, dic vt in ca.

LEX PRIMA.

1 *Domus destructa a vicinis, ne ignis vltra transeat, debet a vicinis emendari.*

SI laborante. Domini mercium habent actionem cum magistro, & magister cum ceteris non solum habet actionem, sed etiam retentionem mercium, vt fiat contributio. h. d. * Sed agit ipse institor, nisi in duob. casib. s. cessa actione domino per suum institorem. Item in subsidium. si institor non sit soluendo vel aliter rem suam seruare non potest, quo casu tunc agit dominus contra illum, cum quo contraxit institor. et non cessa actione. * Iste ver. aequissimum. n. & c. facit ad

1 quaestionem. † quod quando domus alicuius destruitur a vicinis, ne ignis vl

a terius transeat, quod debeat ei emendari a vicinis quia pro communi vtilitate factum est. In arg. induco, non determino.

ADDITIO.

Meno Si Pelchius. de reparat. acc. c. 8. no. 2.

a Debeat ei emendari. Adde Bar. in l. si alius. §. est aliud. sup. quod vi aut clam Et istud tenuit Gol. & consuluit Aug. & per hunc text. dicit et Gul. hic, quod si miles vadit ad bellum pro defensione patriae, & ei equus suus sit interfectus, quod ciuitas tenetur emendare damnum Et hoc verum, si fiebat illud gratis, alias secus. Vide quod dixi post Bar. in l. legatis. de leg. 3 & vide tex. ad hoc no. in l. mulier. inf. de captiuis. quem no. allegat Gul. & ibi Bar. in l. 1. in fi. prin. de sull. & iu. Quid si miles, qui feudum liberum, & francum tenebat a barone, requisitus fuit ab eo, vt iret cum eo ad exercitum, quaeritur an teneatur & an eius sumptib. & an baro possit ab eo exigere subsidium pecuniae. vide Bal. referentem Old. in c. 1. de capitaneo, qui curiam uendidit, in fi prin. Et si uocatus ad bellum, perdidit arma, an recuperet, & a quo, uide Inn. in c. sicut. el 3. de iureiu. & quod no. Bal. in l. qui. C. ad legem Iuliam de ui. bo facit l. fi. & ibi dixi in apostil. C. de statu & imag. Et si laborator meus sumpsit ferrum in laborerio, non teneor secundum gl. & Bal. per illum tex. in l. qui. C. de testib. & est tex. hic in §. si conseruatis. & no. Inn. in l. stipulationes commodissimum. de verb. ob. Et ita est vt determinare Florianus in l. si locus. §. cum via. ff. quemad. ser. amit. & ad hoc no gl. multum no. in l. si finita. §. si quis damni. de damno infe. in ver. fouerit. & uide quod legitur, & no. in l. ne quid. in prin. de incen. rui. nau. Adde quod haec apostilla est, de uerbo ad uerbum in l. si non sortem. §. libertus. de cond. indeb.

§. Si

§. Si conseruatis. Si nauis deterioratur, non fit contributio, nisi acciderit voluntate mercatorum, vel alio iusto metu.h.d.

1 *Gabella non debet solui de annulis, quos portat in digito, nec de vestimentis preciosis, quæ secum defert.*
2 *Gabella non soluitur de his, quæ quis vsus sui causa portat.*
3 *Necessitatis tempore omnia sunt communia.*

§. Cum in eadē. Dñs nauis, & dñi oīum rerū in ea existentium, excepto libero corpore, & cibarijs, pro portione æstimationis, ꝯtribuunt, ad qđ magister ex locato tenebitur.h.d. Iste tex. est arg. † q̄ annulorum, quos quis portat in digito, & vestimentorum pretiosorum, transiens dēat soluere gabellam. Contrarium nō est verum in his, † quæ vsus sui cā portat. Ī in l. censoria. ƒ. de verb. sig. vlt. not. q̄ tempore † necessitatis omnia sunt communia. Vnde si tu haberes de pane, & ego non, in necessitate licitum est mihi auferre a te, & hoc de iure diuino, & humano. Vide gl. super ver. conferret. ƒ. ea. l. cum in eadem.

§. Si nauis. Pretium redemptionis est ab oībus conferendū, secus in pretio rerum perditarum.h.d.

LEX IIII.

Nauis. Si perit scapha cum mercibus causa leuandæ nauis extractis, habet locum contributio, secus si nauis pereat, & scapha salua remaneat.h.d.

ADDITIO.

Meno. Ant. August. lib. 1. emend. c. 3.

§. Sed si nauis. Iactantibus fit contributio ex mercib. recuperatis ex naue postea perempta, sed recuperantes ex iactu in naue, non contribuunt.h.d.

§. Cum aūt. Pro rebus deterioratis præsente pretiū, fit collatio iactantibus: ipsis vero deterioratis ratione loci, non confertur: sed si ratione aspergimis ipsis confertur, & cōferunt damno deducto, siue plus, siue minus sit in damno, quam in collatione.h.d.

LEX VI

Nauis aduersa. Non fit collatio pro impensis, quæ ad instruendam nauem factæ sunt.h.d.

LEX VIII.

Qui leuandæ. Iactata in dubio non videntur haberi ꝓ derelicto, nisi ex modo iactus aliud præsumatur.h.d cum gl.

LEX IX.

a Deprecatio. a Valet consuetudo, cui lex non aduersatur. hoc dicit.

ADDITIO.

a Deprecatio. Istum tex. alle. Bar. in l. 1. in fi. sup. de iurisd. om. iu. & hic hēs q̄ Imperator est dñs totius mundi, q̄ qualiter intelligatur, uide per eundem in l. 1. § per hanc sup. de rei uend. & sup. in proœ. in princ. & Bal. & Ang. in l. bene a Zenone. de qua. præscrip.
Pom. Circa regulam huius legis, quod Imperator est dñs, uide Pet. de Anch. cōs. 321. incip. tres magnifici domini. uer. igitur ille. Christi igitur nomine, & Rom. cons. 81. in vlt. col. Bolog. in sua Theodosiana.

LEX X.

a Si vehenda. a Ad pensionem ꝓndam sufficit impositum esse naui, nisi aliud sit actum.h.c.

ADDITIO.

a Pom. Si vehenda. Vide Rom. sing. 473.
Meno. Cuia. lib. 3. obseruat. c. 2.

§. Si ea. Casus superueniens excusat a pœna præcedentis culpæ, vbi actio nata non poterit intentari.h.d. Ita intelligit Dy. ƒ. de impen. l. & in totum. de quo per Cy. C. mand. l. ad comparandas.

a §. Idem iuris. a Difficultas superueniens excusat a pęna. h.d. de hoc dixi s. si cer. peta. l. quod te. plenissime in l. continuus. §. illud. de ver. obl.

ADDITIO.

a Pom. Idem iuris. vide quid per illum tex consuluerit Federicus cons. 141.

§. Si conduxisti. Si mensura refertur ad lignum, sufficit ligni capacitas, si refertur ad onus, inspicitur mensura ponderis.h.d.

De institoria actione. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Cedere actionem qui tenetur mihi, quando non reperitur, lex vere mihi cedit.*

AEquum. a Dñs ex actu, seu ꝯctu institoris obligatur. item agit, si eius seruus est institor, non aľs, nisi cessa actione, vel in subsidium.h.d. † Not. q̄ vbi reperiretur ille, qui mihi teneť cedere actionem. quia forte longe est absens, b vel latitat, vel mortuus sine hærede. lex dat mihi actionem vtilem sine cessione, c vt hic, & C. de act. & obl. l. 1. & C. ad Trebel. l. sancimus. not. ƒ. de dam. infe. l. damni infecti stipulatio. §. fi.

ADDITIONES.

a Aequum. Limita no. per Bal. in l. cum per eos. C. si quis alteri, uel sibi.
b Absens. Adde Bar. in l. dominus. de condi. indeb. sup. & Bar. l. diuortio. in fi. sol. mat. Et quod notatur in l. damni. §. fi. de dam. infect.
[illegible] sine cessione. Vide Rom. consi. 344.

LEX III.

a Institor. a Institor est ille, q̄ alicui negotiationi q̄stuariæ ꝑponitur, etiam certo loco nō designato, & obligat dominum, cuiuscunque ꝯdōis sit negotiatio quæstuaria. Secus si certæ rei, vel negotiationi non quæstuarię præponatur: tunc. n. magis procurator vocabitur. b h.d. vsque ad §. non autem.

ADDITIONES.

a Pom. Institor. Ad hoc uide gl. in l. Iulianus. §. si procurator. ƒ. de act. emp. & uend. Vide Pau. consi. 74. vol. 2.
b Procurator vocabitur. Et adde quod dicit Bal. in l. j C. de exerci. quod ea, quæ statuta sunt in exercitoris, habent locum in institor a, & hic adde Bar. in l. si institorem. si cer. per & plenius per Imo. post alios in c. pen. de fideius.

LEX V.

1 *Negotiatio quæstuaria non dicitur in agris proprijs.*
2 *Institorem præponere videtur, qui patitur aliquem facere.*
3 *Literæ credentiæ an præiudicent domino, remissiue.*

Quicunq;. Summaui s cū l. institor. In tex. ibi, agris colendis. intellˀ de alienis cā q̄stus faciendi. In suis. 1 n. nō dr̄ negotiatio q̄stuaria. † s̄m Inn. ut ipse no. ī c. fi. ext. de fideiu. ita intellˀ ꝑcedētia exēpla, & sequētia. & ꝓbaī ƒ. eo. l. si cū villico. facit q̄ no. ƒ. eo. l. ī cū. No ibi, si ꝑmisit ei ita dari, a &c. q̄ sufficit, q̄ 2 passus sit illū ita facere. vr̄. n. ipm ꝑponere suū institorē. Sicˀ videbitis. ƒ. e. l. sed & si pupillus. §. j. & ƒ. q̄ cū eo. l. fi. In tex. ibi, quasi ꝓcurator, dic ad imperādū, & corrigēdū discipulos. In tex. ibi, sin vero quasi. sic. n. ꝯmisit totā cām, ut s. §. sed & si. Ego allego hūc ver. 3 plane, ad mām † lr̄arū credētiæ, q̄ hodie sunt in usu. q̄ dnt, tali latori p̄ntium dabitis plenam fidem in his, q̄ vobis dixerit, q̄ ex hoc præiudicetur dño, de quo scripsi larissime. ƒ. de fideius. l. Lucius.

ADDITIONES.

Meno. Contra in memoralib. in voce libitinarij, & in uoce polinctores.
a Ita dari. Qñ quis videaī ꝑpositus institor, adde Bal. in no. in rubr. C. de const. pec. vbi q̄rit an discipulus ex cōtractu obliget magistrū suum, & q̄ no Bal. i auth. hoc ius porrectū. de sacros. eccl. & Bar. in l. eandē. de duob. reis, & q̄ hr̄ in l. ei qui. C. qd cum eo. & in l. si pupill. §. 1. de neg. gest. Et adde q̄ si dico, facio te institorem meum, uideris ꝑpositus oīb. ciuilib. negotijs, qb. ego uti solebam, s̄m Bal. in l. mandatum. in 4. oppos. C. mand. & ibi ēt dicit, q̄ constitutus ad vnum actum non est proprie institor. Adde quis dicatur institor, & qualiter conueniaī. Abb. cons. 74. lib. 2. Ang. consi. 285. Alex. consi. 44. lib. 1. Vide Alex. consi. 49. vol. 2. & per totum.

1 *Procurator datus aduendendū an possit vēdere habita fide de ꝑtio, remissiue.*

§. Non autem. Dñs tenetur ex ꝯctu institoris circa id, ad q̄ ꝑpositus est expresse, vel tacite: nisi forte ꝑpositioni repugnet. h.d. In tex. ibi, si ei, no. argm̄. † q̄ ꝓcurator datus ad vendendum, potest vendere bona, habita fide de ꝑtio. De quo p Cy. C. de rei vend. l. in ciuile. & per Gul. hic. Ego plene examinabo ƒ. de re iud. l. a diuo Pio. §. si post addictum. in fi. §.

s *c Mandatum vniuersale non finitur morte.*

§. Si ab alio. Si institor ꝑponatur a defuncto, oblaī hr̄s. si a kīmo administratore, oblaī ille, cuius negotia geruntˀ, si a ꝓcuratore obligatur dñs, & ꝑponens. idem in gestore ratihabitione secuta h.d. † Et sic no. q̄ morte non finitˀ mandatum vlˀe, uide gl. quæ in ei. maxime. Iac. de Are. dicit, q̄ si habet speciale mandatum, solus dominus tenetur, arg. s̄. quod quisque iur. l. 3. §. j. si generale, tunc tenentur vterque. Ita dicit ipse.

LEX VI

Sed & si quis.

§. Parui. De conditione personæ institoris non curatur, nec etiam præponentis: sed si est minor, administratoris authoritas requireretur. h.d.

LEX XI.

Sed & si pupillus.

a §. De quo palam. a Qui præponit aliquem certo loco. vr̄ ꝑmittere, cū eo ꝯhi, nisi ꝯriū b lr̄is publice, b & hīmc ꝑscribat, ꝯ q̄ scripturam non cadit ignorantia, donec durat secus si fuerit extincta, nisi dolus ꝯhentis affuerit. h.d. vsque ad § ꝯdō. Signa tex. ibi, cęterum qui ꝑposuit, &c. Nu. ad c q. c qualiter dēat fieri reuocatio procuratoris gn̄alis. de qua p Cy. C. man. l. mandatum.* Et no. q̄ iste §. allegaˀ ad unū effectum, q̄ si baculus regius fuerit appositus in aliqua possessione, ut ibi nihil noui fiat, & baculus est in loco remoto, uel in loco ubi aperte videri non pōt, & ibi aliqd noui factū est, opponiˀ, q̄ salua guardia est fracta, q̄riˀ, nunqd ille fregerit? Et dr̄ q̄ non, arg. istius §. cum non in loco manifesto, sed occulto positus fuerit. vide uer. ꝓscriptum. ibi, institoria locum hēbit, &c. hoc intellige, q̄diu ille ꝓhibitus in statione moraˀ. Nā tacite vr̄ de nouo ꝑponi, vel ꝑmissio renouata, ar. ƒ. q̄ cum eo. l. fi. & loca. l. cū in plures. §. locatur hurrei. Si aūt moraretur extra stationem, tunc non obligaret dñm, ex

ADDITIONES.

a De quo palam. Vide Bar. in l. 1. C. de satisdando.
b Literis publice. Ecce quid operatur aliquid fieri in publicum, & publicatio facit rem esse notoriam, & facit præsumi rem deuenisse ad notitiam, quia quæ publice fiunt, præsumuntur sciri, ut hic, & in c. 1. §. 3. quod nec sufficit. iuncta glo. in ver. publice. de postula. præla. & c. cum in tua diœcesi, qui ma. accu. pos. &c. q̄ dicitis. 16. dist. gl. in l. si tutor. C. de peric. tu. gl. in c. cognoscentes. de consti. & ff. de orig. iur. l. 2. uer. pro rostris.
c Pom. No. ad q. Vide quid dicat Fel. in c. 1. vlt. col. de const. Are. consil. 95.

ex quo semel potuit venire in notitiam contrahentium. Sufficit enim semel prohiberi arg. ff. quod vi aut clam. l. 2. §. illud. & ff. de vsur. l. mora secundo respon.

§. Conditio. Conditio & forma præpositionis institoris inspicitur, quæ si non seruatur, dominus non tenetur, nisi ei possit variatio imputari.

§. Item si. Proposito vno de contractis, aliud cessat. Itẽ qui succũbit per actionem ineptam, recurrit ad aptam. h. d.

§. Si a seruo Tenetur præponens, licet inter contrahentem, & institorem non cadat obligatio, & dominus serui tenetur præponenti de peculio. h. d.

LEX XIII.

1 *Accusator licet non teneatur apponere diem commissi delicti, tamẽ si ponat, & non probat, succumbit.*

2 *Mandati vnius respectu si contraxi tecum, quod credebam te habere, possum agere ex virtute alterius mandati, quod vere habebas.*

a **Habebat.** a Qui se astringit ad vnã cãm, si nõ probat succũbit, nec iterum eadem actione, ẽt si ex alia causa agat, agere pt, nisi prius restõne pbabita. h. d. Ad euidentiam huius legis est sciẽdum, q qñ quis contrahit in eam cãm, in q̃ præpositus est expresse, sufficit ad obligandum dñm solius cãæ expressio: sed qñ quis contrahit id, ad qđ quis est ppositus per quandam consequentiam, est necesse, q creditor probet in illam cãm esse conuersum, per præsumptiones, quas vidistis, & ibi dixi vobis s. tit. 2. l. vlt. & eo. tit. l. 1. §. non autem. * Circa istam mãm, & ẽt circa materiam tituli, de procura. qñ cõstituitur procurator ad recipiendum mutuum, vide Inno. qui ponit multas qões circa istam mãm ex. de fideiuss. c. q. quibusdam, & ibi per Doc. iuris canonici & vide quæ dixi in l. ciuitas. s. si cer. pet. * Hoc præmisso q̃ro in hac lege, aliquis erat præpositus mutuis pecunijs accipiendis, item erat præpositus merci oleariæ, accipit mutuã pecuniam ad mercem oleariam: ille, qui mutuauit, dedit libellum in institoria, tanq̃ esset merci oleariæ præpositus, & per consequens mutuis pecunijs accipiendis, non potuit probare ea, quæ sunt necessaria ad obligandum dñm in his, ad quæ præpositus est, ideo dñs fuit absolutus: nunc vult iterum agere ex illo capite, quia expresse fuit præpositus pecunijs mutuis accipiendis, an possit? Rñdet q de stricto iure non põt, de æquitate aũt põt per vtilem actionem. h. d. Vide ergo q licet quis non habeat necesse dicere in libello, qđ ad merces mutuauerit, tñ quia. h. d. vr se astringere ad probandum, & ideo si non
b probat, b succumbit per quod dicebat Rich. Mal. † q licet in ac-
1 cusatione non requirat̃ dies commissi delicti, tamẽ si ponatur, vr se astringere ad illud probandum, & si non probat succumbit. De quo dixi in l. is, qui reus. de pub. iu. Facit optimè tex. de prob. c. licet cãm
c & plene dixi in d. l. diuus. de re iud. Item no. c q † licet contraham tecũ
2 d respectu huius mandati, quod te habere credebam, tñ ego possum
d agere ex virtute alterius mandati, d q verè hẽbas, licet ignoratem tpe contractus. Facit q dixi vobis in l. 2. §. 1. s. de iu. Op. q posit agere ex vigore illius mandati, quia pecunijs mutuis est præpositus de iure stricto. Nam cum agat ex alia cã, non obstat exceptio rei iud. vt l. cũ quæritur. ff. de excep. rei iud. Ponit gl. plures solutiones. Pet. dicit aliter, & melius, hic tam in prima. quia in secunda erat eadem actio, licet adiectiones essent diuersæ: ideo non potest agere noua actione, nisi petita prius restitutione ex causa iusti erroris. Ita dixit Pet. C. de iu. & fac. ign. l. error. in vlt. opp. Hanc lect. ponit gl. tua. s. de in integ. rest. l. 2. in vlt. gl. parua.

ADDITIONES.

a Habebat. Et hanc legem not. declarat Bal. in l. fi. quod cum eo. & dicit Bal. in l. 1. C. vt in pos. leg. in princ. quod vbi diuersificatur res, causa, vel actio, non potest subsequi condemnatio, vel qualitas ex qua variatur actio competens ex simplici præpositione, per hanc legem.
Meno. Scripsi de arb. iud. lib. 1. q. 3 1.
Pom. vide Alex. in l. diuus. ff. de re iud. & in l. quidam existimauerunt. sup. si cer. pe. & cons. 56. col. 1. vol. 2. Rom. cons. 110. & Alex. cons. 72. uol. 1. Are. cons. 1 50. & Alex. cons. 90. uol. 3.
b Si non probat. Ad idem tex. in c. ex parte. & ibi Inno. de priui. & ton. Bar. in l. 1. ff. de eden. & Bal. in l. edita. C. eod. tit. & in l. hereditas materteræ. C. de peti. hęr. Et per istam doctrinam dici potest, q quando unum est deductum in inquisitione si illud non probatur, sed probatur aliud diuersum, non potest sequi condemnatio. Facit l. 2. §. hoc edicto. vi bo. rap. no. gl. in l. 1. §. diuus. in uers. absolui posse. ff. de sic. & Inno. in d. c. ex parte & Bar. in d. l. denunciasse. §. quid tamen. de adult. & pulchre Bald. in l. ob hęc uerba. ff. de infam. ubi dixit, quod si quis inquisitus est, quod mandante delictum commiti, & probatum est, quod instigauerit, ut del. [illegible] committeretur, non poterit condemnari, adde scripta per Ang. cons. 266. & Bar. cons. 209. & Bal. cons. 263. lib. 4.
c Pom. Item no. Adde Alex. cons. 47. uol. 1. Fel. in cap. inter cęteras. de re iud. Barb. cons. 38. uol. 2. Ro. late cons. 1 56. Fel. c. cum super. ff. de of. dele. Alexan. cons. 146. col. fi. uol. 5.
d Contraham tecum: Adde Bar. in l. ambitiosa. inf. de decre. ab ord. fac. in fi. & uide omnino Bar. in q. sua incip. adunantia generalis.

Meminisse autem. Nouatione dominus liberatur. h. d.

a **§. Si duo** a Si plures eundem institorem pponunt quilibet tenet̃ insolidum, si inter eos pro socio, vel cõi diuidundo agat̃, quibus indicijs cessantibus quilibet tenetur pro parte. h. d. cum l. seq. De hoc dixi plene in l. 1. cum l. seq. ff. de exerc.

ADDITIO.

a Si duo. vide Bar. in l. 3. §. 1. in 2. q. de duob. reis.

LEX XV.

Si cum villico. In negocio non quæstuario cessat institoria, alias secus. h. d.

ADDITIO.

Menn. Si cum C[illegible] lib. 10. obser. c. 36.

LEX XVII.

Si quis. Venditio institoris obligat dominum, vt tradat, & etiam redhibitoria. h. d.

1 *Procurator cõstitutus a pupillo cũ tutoris authoritate tutela finita nõ finitur.*

a **§. Si impubes.** Mandatum institoris nõ finit̃ morte mãdantis. h. d. De hoc. s. si cer. pet. l. eius qui i
b prouincia. No. arg. b q si pupillus facit procuratorem cum authori-
1 tate tutoris, quod finita tutela, non expirat mandatum. * Contra
* hunc. §. opp. de l. & quia. s. de iu. om. iud. vbi morte mandantis extinguitur mandatum: hic dr̃ contrarium, quare male. dic q hic loquitur in mandato vli, quod æquiparatur iurisdictioni ordinariæ, ibi vero in mandato particulari, quare nõ est contrã. Sic solui in l. more.
* s. de iu. om. iu. vbi fit contrarium de lege ista ad l. & quia. *

ADDITIONES.

a Põm. Si impuber. Pro intellectu huius. §. vide Ale. in l. eius qui. ff. si cer. pet.
b No. arg. Per Bal. in l. mandatum. in 3. op. C. mãd. & Bar. in l. 1. §. sed si qui. ff. de do.

§. Proculus. Prohibitus contrahere, si agat institoria, repellitur exceptione, nisi in quantum præponẽs factus est locupletior. h. d. Facit ad q glo q̃ est in l. soluendo. s. de neg. gest. de qua per Doct. in c. fi. C. de neg. gest. licet contraria gl. sit. ff. de no. l. si Stichum §. fi.

LEX XIX.

In eum Si actus non potest proprie dici negotiatio, habet locum vtilis institoria. h. d.

a **§. Si dominus.** a Mutatione status institoris non reuocatur mandatum. h. d.

ADDITIO.

a Si dominus. Alleg. no. Bal. in l. [illegible] mandatum. in 3. opp. [illegible] man.

a **§. Tabernæ.** a Adiectio alterius obligationis institoriam non extinguit.

ADDITIONES.

a Tabernæ. Iste tex. allegatur in l. heres. § seruo. de fideiuss.
Pom. Vide Bart. in l. mandatum. C. quod cum eo. ubi dicit istum tex. sing.

§. Si seruus. Institor non obligat dominum, nisi ad id, ad quod est præpositus, h. d.

LEX XX.

1 *Contrahit quando aliquis tanquam institor, an teneatur.*

a **Lucius Titius.** Contrahens apposito noĩe officii, ĩ dubio cõtemplatione officii contrahere videtur
b & institor finito officio non tenet̃. h. d. No. q sufficit b quod quis dicat, talis procurator, licet non adiciat procuratorio noĩe. Simile in l. cum post mortem. ff. de adm. tut. & quod no. in l. post mortem. qñ
1 ex facto tut. † Quæro, vtrum qñ aliquis contrahit tanquam institor, teneatur? Quidam dñt, quod hic est casus, quod non: & per hoc reprehendũt gl. in l. procurator q pro euictione. s. de procu. In contrarium vr casus. s. de c. er. l. 1. §. est aũt. & s. nau. cau. stab. l. licet. § possumus, & s. eo. l. sed & si pupillus. §. fi. & l. si quis mancipij. §. 1. Nõ ob. hæc lex: quia non contraxit, sed solum stipulationem fecit continentem verba enũciatiua de præterito. Et hoc in dubio videtur esse factum ad fidem ĩ se ostendendam. Ista tamen verba in alio quam in institore inducerent contractum constitutæ pecuniæ. l. quidam. s. de const. pe. & ibi glo. hoc vr velle. Alij dicunt, quod institor tenetur, durante officio, non eo finito, & sic posui vobis summarium, quod non placet, per dicta iura, quod tamen relinquo maiori declarationi.

ADDITIONES.

a Lucius Titius. Hãc legẽ intellige, qđ hic nõ obligat̃ institor, quia nõ pmisit, sed solũ cõfessus ẽ, & iste ẽ verus intellectus sm Bal. C. de cõst. pec. l. sub. & latius p eũ ĩ auth. si qñ. de cõst. pec. & istũ tex. alleg. no. Bal. in l. 1. in ver. quo quidi syndico. C. de sen. & Ang. in l. possessio §. fi. ff. de acq. pos. ubi ẽt alleg. no. p Cy. in l. ei qui. C. qđ cum eo. & limita per Pau. de Ca. in l. 1. exercitorem. & vide hic Bart. in l. 1. § nunciat o. de oper. no. nunc. & in l. post dotem. in 6. lect. Dy. sup. sol. matr.
b Sufficit. Adde gl. in l. quacunque. ff. de procu. quam alleg. Bal. in l. 2. in fi. C. de sẽt. Vide plene in l. 1 § nunciatio. de ope. no. nunciat.

Alia lectura.

u * Nota istam legem, qa notabilis est, & br̃. h. d. Verba eplæ ab institore missa: institorem non obligant cũ videatur pp exercitium sui officij illud dixisse h. d. In fi. tex. Imo vr, qđ iste teneat̃ saltẽ de constit. pec. s. de const. pec. per totum titulum. Nec ob. q, officium sit finitum, quia ex quo fuit volũtarium, nihilominus debet teneri sicut di. in procuratore. s. de procu. l. procurator, qui pro euictione. dic, q ideo non tenetur de constituta pecunia, quia non fuerunt verba obligatoria, sed promisit numerare, vt minister mensæ. Iõ illo offo finito, nõ tenet̃. Si aũt verba essent obligatoria dicta p institorẽ tunc non credo quod esset liberatus, qa tunc esset in suo arbitrio obloñẽ mihi q̃situ tollere, qđ esse nõ dẽt. C. de act. & oblig. l. sicut. Institor. n. ex sua psona obligatur contrahendo. s. de exercitoria. l. si cũ. §. seruus. & est casus. s. e. sed ẽt in s. primi dicti. & not. in l. si quis mancipis. in fi. eo. & ista est bona lex, & difficilis, & menti tenenda, & ideo sis cautus, quod si institori mutuas pecunias pro officio, qđ exercet debes conuenire dominum, & non institorẽ, vt in hac lege no-
* tabili: pro quo facit l. si institorem. s. si cer. pet. *

De tributoria actione. a *Rubr.*

A D D I T I O.

a De tributoria actione. Pro intellectu huius titu. vide Alexan. in l. post dotem. ff. solu. matrim.

L E X P R I M A.

Glos. Continuat.

Huius quoque. Deco, qđ contractum est in merce peculiari, cum eo, qui est in alterius potestate, eo sciente, competit tributoria. Verbum merces, accipitur generaliter, & verbum peculiare, nulla facta deductione. & uerbum scientia, pro patientia, & verbum potestatis seu potestate, etiam generaliter accipitur. h. d. No. gl super verbo, omnes, no. q ex vno contractu nemo dicitur negotiator, de quo dixi in l. legatis. in princ. de leg. 3. Sic qui semel mercatur, non dicitur mercator.

A D D I T I O.

Meno. Bellonus, lib. 4. suppputat. c. 4.

Sed & si seruus.

§. At si alter. Vnius scientia non præiudicat ignoranti. Item actionis natura facit insolidum scientem etiam deducere. h. d.

§. Si seruus. Ad euidentiam huius §. scias, quod hoc edictum habet duo capita. Primum prouidet contra scientem tm. Secundum contra dolosum, & incipit sm caput in l. illud. §. si cuius. ff. eo sed hic. § tractat de vtroque mixtim. & h. d. Dolus tutoris & curatoris non nocet his, quorum negotia administrant: nisi quatenus sunt locupletiores, & tunc tenentur cedere actionem, sed ipsorum administrantium scientia sufficit ad hanc actionem, pupillorum vero, & adultorum dolus ipsis nocet, sed scientia non sufficit, procuratoris vero dolus, & scientia nocet. h. d.

L E X V.

Procuratoris.

§. Si vicarius. Si sint plures, quorum vnus est dñs, alius quasi dominus, vtriusq; scientia, & ignorantia contemplatur, vt inducat hanc actionem h. d.

§. Mercis nomine. Contrahentes tm circa merces, hnt actionem, contrahentes in potestate deducunt debitum, eis etiam extra causam, mercis nisi creditores ratione pignoris præferantur, & solæ merces, vel quod ex eis est redactum, veniunt in tributum. h. d. vsq; ad §. si plures.

a **§. Si plures.** a Si plures sint negotiationes. vel vna, sed plura loca, plures, & separatæ fient contributiones. hoc dicit.

A D D I T I O.

a Si plures. Vide Ro. sing. 581. vide allegata pulchre per Are. consi. 57.

a **§. Plane.** a Creditores habentes personales actiones vocantur in tributum, & habentes reales suum integrum consequuntur. h. d. Vide gl. quæ est super verbo, in tributum venire. & no. eam. & adde in fi. ibi, qui in nauem. dic, sed ibi fuit pecunia ad emptionem specialiter numerata, hic secus, secundũ Gul. & Pet. & no. per Cy. C. qui pot. in pig. hab. l. licet. & per gl. in l. j C. de rei uend. & ibi etiam per Cy.

A D D I T I O.

a Plane. Vide gl. in l. quod quis, de priuilegijs creditorum.

§. Tributio. Creditores accipientes, cauent se reddituros alijs creditoribus emergentibus, & etiam ipse, qui petit, si vult peculio renunciare. h. d. cum prin. l. seq. vsq; ad uer. si cuius dolo.

L E X VII.

Illud quoque cauere.

A D D I T I O.

Meno. Anto. Augustinus, lib. 3. emendatio. c. 6.

§. Si cuius dolo. Hic Iurisconsultus. incipit tractare de secunda parte edicti, s. qn actio tributoria datur pp dolum dñi commissum in male contribuendo, & h. d. Ex dolo commisso in male vel nihil contribuendo, quis hac actione tenetur. h. d. No. tributoriam dari propter dolum, sicut in præcedentibus datur propter scientiam. Item no. quod minus est, nihil est. tamen ista locutio est impropria, quia comparatiuum illud nõ relinquit positiuum in extremis

A D D I T I O.

Meno. I... m. Add ... 3. si ... pet.

§. Hæc actio. Actio ista non est de dolo: ideo datur perpetuo, sed est propter dolum, nec purgatur per actionem ex contractu, ideo; hæres tenetur in quantum ad eum peruenit. h. d.

L E X IX.

Quod in hærede.

a **§. Eligere.** a Quando ad idem competunt plures actiones, cogitur quis eligere vnam, nec poterit postea redire ad aliam: secus si plures actiones competunt ad diuersa. h. d. Ex hoc. §. colligitur p Dyn. & p gl. vna regula de regulis, quæ impediunt cumulationem, vt no. per glo. in l. edita. C. de eden. & per Dyn. in c. nullus pluribus. de reg. iu. in 6. hoc autem, quod hic de electione dicitur est verum, nisi actor reddatur incertus ex facto rei nolentis eum certificare, vt l. j. §. quia autem. ff. quorum leg. Item quod ff. subijcitur, q non potest hre regressum ad aliam, intellige nisi per restõnem in integ. ex cã iusti erroris. l. habebat. s. tit. 2.

A D D I T I O N E S.

a Eligere. Et materiam huius l. vide satis no. examinatam per Bar. post Dy. in l. j. §. unde quæritur. ff. de publ. & de vect. & in l. edita. C. de edẽ. Et adde quod si eligat unam actionem cui sit præscriptum, non impeditur redire ad aliam, cui non sit præscriptum, secundum Bal. in l. si præsidium. de ædil. act. & ad hoc no. per gl. vide no. Bal. in materia l. j. maxime in 3. op. C. de fur. & de materia huius. §. vide p Dyn. in l. in prouinciali, de ope. no. nunc. in §. 1. adde, ut per Ro. consi. 133. Pon. Pro declaratione, uide Are. consi. 19. Alex. in l. cum proponas. post Bart. ibi col. 1. de transf. idem Alex. in l. edita. C. de eden.

§. Si seruo. Tenetur hæres, qui seruo dedit libertatem sine cautione, vel deductione, & ex hoc suo dolo tenetur in solidum. h. d.

L E X XI.

Aliquando. Secundum diuersa accidentia quandoque melius est intentare actionem de peculio, q tributoria. h. d.

L E X XII.

Alius duntaxat. De peculio deducitur id, ad qđ quis ex dolosa difficultate tenetur. h. d.

Quod cum eo, a &c. *Rub.*

A D D I T I O.

a Quod cum eo. An iste titulus hodie sit correctus, vide Ang. & Imo. in l. & exhe... de re ...d.

Ad euidentiã huius tituli debes scire, q sm rigorem iuris ciuilis filiusf. contrahens obligatur l. tam ex contractibus. s. de iud. pp cãm tamen emancipatus, uel alter a potestate patris liberatus pp status mutationem, videtur quodammodo nouus homo, & ab illa obligatione de rigore iuris liberatur: verum prætor videns contrahentem cũ filio esse deceptum, pp istam capitis diminutionẽ, restituit contra ipsum filium utilem actionẽ. & hoc facit s. per titulum seu in titulo de capitis diminutione, postea prætor considerauit, q multum grauauerat filium a restituendo contra eum vtilem, ideo suũ edictum in hoc tit. limitauit, vt illa vtilis restituta in sex casib. qui ponuntur in hoc tit. non detur insolidum, sed quatenus facere potest, vt videbitis. in l. 2. & per totum hoc, eo. tit.

A D D I T I O.

a Grauauerat filiũ. Sed quid si creditor est pauperior, vtrum filius tenebitur inquantum facere potest. Videtur, quod insolidum, sicut dicimus in marito, & uxore, vt tenent Bar. & Doc. in l. maritum. sol. mat. In contrariũ facit, quia cum creditor in vno sit releuatus, uidelicet qđ restituit sibi actio utilis cõtra filium, vt dicit hic Bar. ergo debet in alio grauari, argu. in l. cum qui. de iureiur. Et hoc vltimum sequitur Bal. in l. 2. C. quod cum eo. quod no. & fuit in vxore & marito dictum, Gul. in l. diuortio, de neg. gest. tenet, quod tunc non habet priuilegium, sed Iac. de Bel. in sua q. disputata inci. lex dicit, solu. matr. &c. dicit, q si maritus, & vxor est pauper, dicit ipse puto, sed tertius loquor tamen sic iudicarem quod debeat maritus, vel eius liberi pro dimidio condemnari.

L E X P R I M A

Omnia. Iurisconsultus hic se continuat.

L E X II.

Ait prætor. In sex casib. hic expressis filiusf. sui iuris effectus, tenetur inquantum facere potest. h. d.

L E X III.

Sed an hic. In hac actione deducitur, quod debetur creditoribus priuilegiatis, vel postea contrahentibus, non alijs. h, d.

L E X IIII.

Sed & si ex parte. Institutus ex parte non modica, potest conueniri insolidum, vel pro hæreditaria portione, & interdum habet beneficium, ne cõueniatur vltra quam facere possit. h d.

a **§. Interdum.** a Propter mendacium perdit quis beneficium. Item in actionibus descendentibus ex delicto cessat hoc beneficium. h. d.

a Interdum. Vide Bar. in l. si dubitetur. §. 1. de fideiuss.

§. Soli autem. Beneficium huius edicti non transit ad hæredem filij. h. d.

§. Sed an etiam. Iste intelligitur duob. mo. tunc primam lect. secundum quam h. d. In hac actione temporis ratio hr, & sententiæ tempus inspicitur. h d.

§. Is qui de peculio. Qui semel egit, non potest iterum eadem actione ex noua adiectione agere nisi præhabita restitutione ex causa iusti erroris. h. d. quod dic. vt l. habebat. in prin. s. tit. 2.

L E X V.

1 *Filiusfamilias effectus sui iuris contra quem petitur executio instrumenti per eum celebrati, tempore, quo erat in potestate, poterit opponere exceptionem, & beneficium huius edicti.*

1 **Si filius.** Beneficium huius edicti hẽt locũ ẽt ꝯ actionẽ iudicati.h.d. † No.ꝙ filiũſ.ꝯ quos petit executio inſtrũ,ſiu iuris effecti, pōt opponere beneficiũ huius edicti in caſib.ſ.expreſſis.
a Sed quæro, quid ſi ſtatutum dicat, a ꝙ ꝯ inſtrm non.põt opponi, b niſi certæ exceptiones, an iſta poterit opponi? Rñ.aduertendum,ꝙ hæc exceptio non opponit ꝯ inſtrm,ſed ꝯ executionem: nam non impugnat inſtrm ſicut nec ſniam ſed limitat executionem.vnde põderanda eſſent verba ſtatuti,an dicant,ꝙ nõ poſſit opponi ꝯ inſtrm an vero dicant ꝯ executionem inſtrũ. Hoc etiam verum vr propter ceſſionem. Nam ſi ſtatutum dicat ꝙ non poſſit opponi contra exceptionem,non admitteretur ceſſio.

ADDITIONES.

Menoc. Soc.ſen. conſ.51.lib.1.Benue. Strach.quomodo procedendum ſit in cauſa mercat.1.par.nu.47.

a Pim.Statutum dicat.Vide Fel. in c.exceptionem,ver.item ſalli.de except.Rom.conſ 300,Soc.conſ.221.

b Poſſunt opponi.Vide per Doc.in l.1.C.de iu.& fac.ign.vide Ang.& Imo.in l.ſi fideiuſſore.§.idem reſpondit.ſ.de fideiuſſ.

2 **§. Sed ſi filio.** Fideicom. a vniuerſalis in effectu hæres eſſe videtur.h.d.

ADDITIO.

a Fideicom.Fideicommiſſarius vniuerſalis habetur loco hæredis.intellige tñ, vt p Bal.in auth.ex cauſa,de lib.præt.& dix poſt Bar. in l.1.§.de illo.ff.ad Treb.& per Bal.in rep.c.ſi pater,de teſt.in 6.& vide hic per Pau.de Caſt.

LEX VI.

Eũ qui. † Propter mendaciũ perdit iſtud beneficiũ.h.d. * No.ar.huius legis ꝙ ſtulti ſunt illi, q faciunt aliquẽ filiũſ. procurator.q a ſi ſtipulat nõ q̃rit ſibi, vt hic,& ſ.de inſti.l.j.& de do.l.filius.& l.ſi filius. & l.quæcunq;. Nec ob.ꝙ eam põt cedere,quia qũo cedet id, quod non habet? Sed tñ poſſet agere aduerſus patrẽ, vt ſibi cederet,arg.ſ.de donant.vi.& vxo.l.ſi prædia.§.1.

LEX VII.

1 *Conuentus licet non teneatur,niſi in quantum facere poſſit, tamen libellus admittitur ſi petatur inſolidum.*

Pater filio. a Põt agi ꝯ hæredes pro hæreditaria portione, vel ꝯ filium inſolidũ, ſed in ꝯdemnatione filius 1 hẽbit huius edicti beneficium.h.d. † No.ꝙ, licet actio b det in quantum quis facere põt: tñ admittitur libellus,ſi petatur inſolidum. Ille autem qui conuenitur,debebit excipere de ſuo beneficio.

ADDITIONES.

a Pom.Pater filio.Vide Cæp.cau.15.incip.ſi quis filius.

b Licet actio.Per Bar.in l.ſi dubitetur.in § ſi filius ff.de fideiuſ.

LEX VIII.

1 *Inſtitorem præponere quis videtur ſola patientia.*
2 *Sententia poteſt confirmari ex noua cauſa.*

1 **Titianus.** † Ex ſola patientia a vr quis inſtitorẽ p̃ponere. Itẽ iudex appſonis poteſt ſniam confirmare ex noua 2 cauſa.h.d. † No.primo, ꝙ ex patientia b vr quis aliquem præponere,vt ſ.de exerc.l.1.§.1. Secundo not. ꝙ ſnia poteſt c confirmari ex noua cauſa. † quod tene menti pro lege, qui teſtamento.de excu.tu. iuncta l.ſi expreſſim,de appel.

ADDITIONES.

a Ex ſola patientia.Vide in l.cuicunque.de inſt.Bal.in l.2.C.ad Maced.& in rub.C.de exerc.& in rub.C.de conſt.pecu.

Pom.Vide ad declarationem Alex.conſ.44.vol.2.& conſ.120.vol.5.

b Patientia.Intellige,ac ſingulariter limita,vt per Bal.in l.ſi is,ad quem.de acq.hæ.& Mod.Inſt.de act.§.curare.Item limita,vt per Bal.in l.1.C.de cond.inde & dixi poſt Bar.in l.diuus.inf.de re iud.& vide Inno.de app.ca.bonæ,quod no.ꝗBar.in l.ſi expreſſim,in prio.in vlt.col.inf.de app.& de forma ſniæ,vide quæ dixi in l.per hanc.de temp.app.vide Bar.in d.l.ſi is quem,& quod ibi dixi.videlicet quod iudex poteſt ratificare primam ſententiam,quæ lata eſt ex cauſa incongrua,ſecus ſi ex falſa.Limita hanc legem procedere,niſi prius proceſſus fuiſſet ineptus, ſeu nullus,ſecundum Bal.in l.2.in 14.q.de teſtam.ven.

c Sententia poteſt.Vide Old conſ.130.ad fi.Fel.in c.cum cauſa,de re iud.

† Clau.Noua cauſa.Vide alias concor.per Alc.conſ 78.vol.2.& vide eundem Ale.in l non ſolum.§ morte.ſ.de ope.no.nun.Fel.in c.cum M.Ferrarienſis de conſt.& c.cum ſollicitudinem de appel.

Ad ſenatuſconſultum a Macedonianum. Rub.

ADDITIO.

a Pom.Ad Senatuſc.Iſta iſtũ tit.p Iaſ.in l.fr a fre,in gl.1.mag.ff.de cond.ind.& ad declarationẽ huius tit.vide Iaſ.in §.actiones aut.Inſt.de act.Et an hunc beneficio poſſit renunciari,uide Bal.in l.ſi quis pro eo.ver.quarto dico.ff.de fideiuſ.

Gloſ.continuat.

LEX PRIMA.

1 *Præfatio denotat mentem & rationem legem condentis.*
2 *Senatuſconſul.Maced.non tollit actionem ipſo iure,ſed parat exceptionem.*
3 *Contractui quando apponitur,promitto bonum nomen facere,quid ſignificat.*

2 **VErba Senatuſconſulti.** a Primo incipit ponere verba ſenatuſc. * Quæro iuxta materiam iſtam,q d ſi filius iurauerit, nunquid ligabitur iuſo, & habebit locum auth.ſacra puberum.C.ſi aduer.vend. Iſtã q̃õnem mouet Columb.gl.illius §.item ſacra.c.1.de pa.ten. & iura. firman.in viib.feudorum.& lattiſſimè dixi in l.ſi quis pro eo.in princi. ſ.de fideiuſ.ita quod poſſit ꝯ eum fieri executio,non obſtante ſenatuſco.Maced.* b No.ex hac p̃latione qđ ſenatuſconſultũ b non eſt factum principr in fauorẽ filiorum.i.ſed in odium fœneratorum, vt colli ex hac præ c fatione, & ſic no.qđ ex p̃fatione legis collr rõ, & mẽs ꝯdẽtis. Fa1 cit,ff.de hær.inſt.l.ſi.qđ eſt multũ vtile p ſtatutis reformãdis. Scđo 2 no.ex iſtis verbis, ne actio petitioq; daret.q a non tollit ipſo iure d actio.ſed parat exceptio,vt patet ex verbis hic poſitis, & p oẽs leges huius tit.& ſ.ad Velleianũ.l.2.ſ.ad Treb.l.j.& §.1. & hoc verũ in ciuilib.ſed in criãlib.hec ver.importãt,vt ius accuſandi ſit ipſo iure ſublatũ,vt l.j.de aleato.facit l.ſi ſeruus,C.de his q ad eccl.ꝯfu.† Vl4 no.illa verba.bonũ nomẽ,&c.qđ facit p verbis, q̃ apponit quotidie i ꝯtractu ceſſionis,ſi pmiſit bonũ nomẽ facere, &c. qđ hic ſumit.

ADDITIONES.

a Verba ſenatuſconſulti.In quibus non habet locum iſte tit.uide C.eo.l.2.& 3.& ſignãter Bald.in l.Mace.& quaſi per totum.Vnum not.ad declarationem huius tit.quod poſuit Inno.in c.quia plerique.circa fi.commen.de immu. eccl.ubi uoluit ſingulariter,quod lic.t filiof.cõtra creditorem competat hæc exceptio Macedo.quod tamen ſi in veritate mutuaſſet creditor propter neceſſitatem filij,peccaret mortaliter filius,qui exceptione ſe defenderet.

b Pom.Senatuſconſultum.vide Alex.conſ.119.uol. 5. ubi loquitur in inueſtitura.& conſ.103.in fi.eod.uol.

c Præfatione.Vide Barb.conſ.51.col.uol.1.& conſ 56.& 19.uolu.2.Mod.in l.1.§ ſublata.ff ad Treb.

d Ex iſtis uerbis.Et adde Bar.in l.1.ſup. de cond.ex lege.

Meno Tiraq.l.ſi unquam.uerbo reuertatur.nu.213.215.

3 **§. Si pendeat.** Nunc incipit Iuriſconſul. exponere verba edicti.

ADDITIO.

a Si pendeat.Vide Bal.in l.ſi.in uer.uenio ad ſecundum,C.de ſen.paſ.& reſt.

§. Certe ſi arrogatus. Quero quæ eſt ratio differentiæ inter hunc caſum, & præcedentem? Rñd.qđ poſtliminium fingit retro quem fuiſſe ſui iuris, reſtõ in inte.non fingit retro,ſed de nouo inducit. Hoc pbatur hic, & gl.h.d.in l.Gallus.§.& quid ſi tñ.de lib.& poſth.in fi.magnę gl.

LEX III.

1 *Opinio communis excuſat aliquem.*
2 *Macedoniani ex eptio hẽt locũ in ſciẽte quẽ eſſe filiumfamilias cũ mutuat.*
3 *Articulum,ad probandum quem ſe geſſiſſe pro patref.formandi modus.*
4 *Ignorantia facti præſumitur in pupillo.*

2 **Si quis patremf.** a Cõis opi.quem excuſat. item in pu1 pillo.& minore p̃ſumitur ignorantia. 2 h.d.No.† primo,ꝙ licet ſimpliciter loquatur de eo qui mutuat filiofa.tamen debet intelligi de eo qui ſcienter hoc facit.l.pe.inf.eo.Huius ratio eſt,quia hæc exceptio eſt inducta in odium fœneratorum. Si.n.ignoraret,ceſſar odium: ſecus ſi exceptio eſſet inducta in fauorem filii,quia tunc ſuffiet,vt decipiatur, licet aduerſarius ignoret.l.2.ſ.verba,ſ.ad Velle.C.ſi min.ſe maio.dixe.l.1.& 2. quod eſt no3 tandum.Secundo no.† iſtum tex.ex quo collige modum formandi articulum ad probandum quod quis ſe publicè gerebat,vt patrem4 fa.Tertio no † ex verſi. proinde,quod in minore & pupillo præſumitur Ignorantia facti,quod tenementi.

ADDITIONES.

Meno.Si quis.Duare.lib.3.anniuerſa.diſpu.c.24.

a Si quis patrẽf.Sed q̃ro t per quiritur quod geſſerit ſe pro patref. Dic ꝙ per deceonium,ſm Bal.in l.2.C.aduer.rem iu.quod no,per Barto.in l.Labeo, ff. de ſup.leg.& ibi uide Bal.in d.l.2.ubi ponit no.per quos actus probetur ipſum ſe gerere,ut patremſ.uel emancipatum.Ad quod bene faciunt ẽt no.per Bal.in l.1.ad fi.C.qui,& aduer.quod.& adde hanc l.no.per Bal.& ibi ẽt eſt tex.in l.1.C.eo.& uide Bal.in l.2.C.eo.Quid ſi filius conſueuit accipere mutuum, & pater erat conſuetus reſtituere,an cogatur in futurum pater reſtituere.Et tenet ꝙ ſic.Et ad iſtum tex.in propoſito uide ꝙ no.Bal.in l.2.in ult.col.C.de ſen.Adde ad propoſitum ꝙ uoluit Bal.conſ.174.lib.4.ꝙ ſi dominus ſolitus erat ratificare contractus celebratos per nuncium ſuum,ꝙ in futurum tenebitur ratificare.

Pom.Vide l.2.ult.C.ſi aduer.rem ind.Alex.& alios,in l.eſt receptum, ff.de iur.&om.iu.& Alex conſ.85.uol.2.

LEX IIII.

Si filiusfam. §. Si a filio. Tempus numerationis nõ tempus ſtipulationis ſeu mutui,inſpicitur.h.d.

LEX VII.

Item ſi filiusfa. Filiusfa.fideiubendo obligatur, niſi fuerit factum in fraudem,idem in conſtitutione duorum reorum.h.d.

LEX IX.

Sed Iulianus adiecit.

§. Sed & ſi filiusfa. Filiusfam. poteſt mutuum in cauſam patris accipere, licet non poſſit res patris obligare.h.d.

§. Mutui dationem. In hoc ſenatuſconſulto verbum,pecuniæ, accipitur ſtricte niſi fraus interuenerit.h.d.

§. Non ſolum. Hæc exceptio eſt in rem ex parte eius, cui opponitur,h.d.

a **§. Item ſi duos.** a In duobus reis debendi inſpicitur conditio eius,ad quem pecunia peruenit, hoc dicit.

ADDITIO.

a Item ſi duos.vide Bal.no.in l.1.C.eo.quid ſi duo rei credendi mutuauerũt ſimul filiofa.unus ſciuit eum filiumf.& alter ignorauit,an ſcientia unius noceat alteri.decid.t per illum tex uide ibi,& quod no.Bar.in Lex duob.in fi.de duob.reis.alleg.etiam Bal.in l.ſi.C.eo.& uide hic Pau.de Caſt.

§. Quanquam autem. Hæc exceptio cõpetit filiof. & successorib. eius, non tamen ei, qui institorem præponit tacite, vel expresse. h.d.

a §. Proinde. Si pecunia in rem patris vertatur vel in probabilem studiorum causam, hæc exceptio cessat. h.d. No. tex. ibi, intelligendum &c. q ex eo, quod quis postea facit, præsumitur animum ab initio habuisse.

ADDITIONES.

a Proinde. Et ita alleg. in no. q. Bar. i. l. cætera, §. si. de leg. 1.
Pom. Ergo ex sequenti actu præsumitur qualitas præcedens. Pro qua, vide Ro conf. 353. col. 1. Pau. de Ca. conf. 74. 1. vol.

§. Si filiusfa Hanc exceptionem cessare facit in necessariã causam exceptio, & patris solutio, & pignoris datio vsque ad pignorum quantitatem. h.d.

LEX IX.

Sed & si paterfam.

§. Si ab alio. Filius potest soluere mutuanti pecuniam ad hoc sibi donatam, secus in donata simpliciter hoc dicit. Not. casum istum, facit ad id, quod nota. in l. 4. §. nihil de manumis.

a §. Hoc senatusconsultum. a Hæc exceptio cõpetit filiis vtriusque sexus, etiam pecunia extante. h.d.

ADDITIO.

a Hoc senatusconsultum. De isto tex. vide no Bal. in l. Macedoniani, C. eo. quem al legat hic Pau. de Cast. ut hic per eum.

§. Non solum. Hæc exceptio competit filiis, & eorum intercessorib. nisi aio donandi intercessérint, & quia est odiosa, solutum indebite non repetitur. h.d.

LEX XII.

a Tamen si Hæc exceptio potest opponi, ẽt post sñiam h.d. No. q hæc exceptio, & exceptio Velleiani possunt opponi post sñiam. Huius ratio potest esse in Macedoniano, quia hæc exceptio, cum sit inducta in odium fœneratorum, non potest filius ei renunciare, b vnde eam poterit opponere post sententiam. Et ideo puto, quod si paterfa. factus litigauerit, & hanc exceptionem nõ opposuerit, q eã nõ possit opponere post sententiã. In Velleano vero est ratio, quia in propria litigatione intercessio est, arg. l. si mulier in iure. ꝟ. ad Velleianum.

ADDITIONES.

a Hæc exceptio. vide quod no. Bal. in auth. si qua C. ad Velleia.
b Non potest filius ei renunciare. Vide quod ponit Bar. in l. si testamento. §. pen. de fideiuss. & lim ta. ut per I. in l. nemo potest. de leg. 1.

LEX XVII.

a Filium habeo. a Dictum in filio extenditur ad nepotẽ. h.d. * Tene menti istam rationem: iussus eius nihil operatur, cum ipse in eadem sit causa. Hic dr. q habet locum senatusconsul. Maced. posito, quod iussu patris mutuum fuerit contractum. Contra, C. eo. tit. l. Zenodorus. vbi dicitur, quando iussu patris filiusfamilias contraxit mutuum, & tamen cessat senatusconsultum Maced. cuius contrarium dicit tex. quare. & cæt. dic, quod in hac materia accipimus iussum patris habentis filium in potestate, & tunc cessat Macedonianum, vt l. contraria. & ibi, hoc innuit gl. quæ est super verbo voluntate. ibi, item patris accipe, & c. hic vero pater iubens non habebat filium in potestate, sed erat in potestate aui, argum. l. sic eueniet. ꝟ. de adult.

ADDITIONES.

a Filium habeo. Hæc est multum no. & de eius materia vide Bal. in l. si permittente, C. eod.
Pom. Hæc l. probat, q lex pœnalis, & odiosa extenditur de vna persona ad aliam propter identitatem rationis. Vide concordatã per Rom. conf. 492. 2. dub. vbi dicit, q lex minorans pœnam in personam vnius extenditur ad aliam non expressam dato, quod exceptiue loquatur.

LEX XVIII.

1 Si filiusfa. a Ratione conuentionis qui epistolam recipit videtur approbare. q in epistola continetur. hoc dicit de hoc plene dixi ꝟ. rem ra. hab. l. quo enim. §. 1.

ADDITIO.

a Filiusfam. Adde Barto. in l. cum tabernam, §. pen. in fi. infra. de pign. Idem in recipiente ambassiatam secundum Ioan. And. in dicto §. morte, & ibi dixi, & uide quæ not. Bald. in authen, qua in prouincia. Vide de recipiente literas, & nihil dicente, Philip. Dec. in cap. scripta. nu. 35. de fide instrum. Pan. conf. 18. num. 5. uol. 2. Alex. conf. 78. lib. 3.
Pom. Circa materiam huius taciturnitatis, & quid operetur, uide multa p Pan. conf. 81. incip. lacte dicendum. Et quomodo possit extorqueri confessio ab aduersario, uide Mat. not. 21. incip. no. mirabilem modum. De probatione autem epistolarum contra scribentes pro illis, quibus scribit, uide Raph. Cum. consi. 177. incip. recipiens literas & de intellectu huius. l. uide Alex. in l. non solum. §. morte, de nou. ope. nunc. ff. & Alex. conf. 157. uol. 2. Fely. in cap. nonne benedicimus, uers. fallit quarto. de præsumpt. Barbat. conf. 6. & conf. 17. uolum. 1. & consi. 11. uolum. 2. & consil. 15. eod. uolum. Alexan. consi. 78. uolum. 1. vide addit. Panor. c. 2. de fide instrum.

LEX XX.

Creditorem Mortuo filiofa. qui mutuum accepit dum erat in potestate, pro illa obligatione non potest accipi fideiussor, quod dic vt in glo.

LIBER XV.

De peculio. *Rubrica.*

ADDITIO.

a De peculio. Ad intellectũ totius tituli uide Bar. post gl. in l. si pater qui castrense inf. de cast. pec. & in l. si finita. §. de uectigalib. in fi. de dam. infe. Et formam libelli in actione de peculio, uide per Cy. in l. pe. C. qđ cum eo. & gl. in l. i. ff. si pars hæreditatis pe. in uer. uendicabit. & uide quod no. Bal. in l. fi. C. quod cum eo.
Pom. Et de quo peculio loquatur iste titulus, uide Are. in l. cum fundus. §. seruum tuum ff. si cer. pet. Cap. co. f. 21.

1 *Peculium est quædam vniuersitas, sed proprie est quædam parua pecunia, quam filius, vel seruus parsimonia acquisiuit.*
2 *Id quod donat pater filio bene merenti, peculium efficitur aduẽtitium, & eius proprietas est filij.*
3 *Pater in aduentitijs conuenitur tanquam legitimus administrator filij.*
4 *Peculium sumi ur octo modis, & quot modis filius possit habere peculium.*
5 *Filius dicitur dominus rerum paternarum propter spem suc essionis, & quia de eis alitur.*

Venio ad rub. de peculio, & istã rub. gl. cõtinuat ad tit. de exercitoria. Tu potes cõtinuare ad tit. ſ. pxi. Dictum est ſ. q, ex cõctu filij pr̃ non obligat, sed quia aliqñ pr̃ cõuenit de peculio, vt qñ filius non est mutuatus, iõ pon. r̃ rub. de pec. Et pro huius decłone primo quæro, 1 quid sit peculium. Azo dicit q est vniuersitas q̃dã, cũ in ea pñt esse mobilia, & immobilia, corporalia & incorporalia, vt ipse not. C. q cũ eo. sed sua diffinitio procedit largo mõ sumendo pecu. vt ꝟ. vide bitis. Nã 4. sunt noĩa vniuersitatis, s. hr̃ditas, bona, peculiũ, & patrimoniũ: sed stricto mõ sumendo, prout loquit̃ tit. nr̃, dico, q peculiũ est quædam parua pecunia, q̃ seruus, vel filius per parsimoniã acquisiuit, vt l. peculiũ, la 1. in ptin. ꝟ. eo vel dñs, vt merenti seruo dedit. 1. q sit quæsitum, in peculio hr̃e pmisit filio vel seruo, vt l. peculiũ est. in prin. ꝟ. eo. & ex̃ de sim. c de simoniacæ. Pone exemplũ. contingit .n. plerũq; q hñtes seruos castaldos, dãt eis pro eorũ victu, pone singulis mensib. quinq; florenos. si q dẽ ergo seruus fidelis posset transire victũ suũ cũ trib. florenis, duos parsimoniasset, ista parsimonia par simoniatio appellat̃, & exemplũ istud in filio, & in seruo procedit, & hoc totum peculiũ efficit̃, quoties dñs hoc agit, vt vel serui, vel filij peculium efficiat̃. Secundum exemplũ, cum bene merenti dñs, vel pr̃ peculium cõcedit. sine dubio in seruo procedit, sed in filio non vr̃ procedere f̃m iura C. seu Authen. Sed f̃m hæc iura fforum procedebat sicut in seruo, qñ illud est peculium q hẽt filius a pr̃e, cuius tñ 2 administrõnem, non proprietatem hẽt, † si pr̃ filio merenti, quatenus ascendunt merita filij, catenus filius capit, vt ex̃neus, vt statim fiat dñs, & illud transit in peculium aduentitium, cuius proprietas est hodie ipsius filij. Primum probatur in l. si donõne, & ibi not. per Doc. C. de coll. & in auth. vñ si parens. C. de inof te. & ꝟ. de cast. pec. l. si forte Secundũ probat̃ in l. cum nõ, & in l. cum oportet. C. de bo. quæ lib. licet olim esset secus, quia aduentitia erant pr̃s pleno iure. 3 Ex his ergo patet, q pr̃ non de peculio, sed tanq̃ lrimus administrator cõuenit̃, vt no. in l. pr̃ qui castrense. de cas. pec. & ſ. de cõd. ind. l. fr̃ a fr̃e. Facit ẽt qđ no. ꝟ de fideiuss. in l. si q. s pro eo §. 1. & not. Inst. de act. §. fi & in l. 1. C. de bo. ma. dicã plenius. ꝟ. c. tit. l. 2. §. verba. Itẽ q̃ 4 rit gl. † quot modis sumat̃ hoc nomen, peculiũ. & dt, q octo modis. Primus, secundus, quartus, quintus, sextus, septimus, & octauus sunt clari. Venio igit̃ ad tertiũ, dũ de cast. vel quasi castrẽsi loq̃t. Ad cui decłonẽ dẽs scire, q filiusf. multis modis pt hr̃e peculiũ. Primo pecuniã pr̃nã, q de pr̃s arca accepit, putà, q̃a administrabat bõa pr̃s. 5 Nã licet filius † dicat̃ dñs rerũ pr̃narũ. i. suis. de lib. & posth. & Inst. de hær. qual. & diffe. §. sui. hoc iõ dr̃, q̃a de eis alit̃ pp spẽ futuræ successionis. Itẽ pt hr̃e castrẽse peculiũ q acq̃sinit i castris, vel more castrorũ. vt C. de cas. pec. l. 1 & ꝟ. de cas. pec. p totũ. Itẽ pt hr̃e quasi castrẽse peculiũ, vt si filiusf. hr̃et pecuniã ex publico in aliq̃ administrõne cõstitutus, vt C. de asses. l. velut. & in his duo. peculijs loco patrisf. hr̃. & ſ. ad Mac. l. 2. & C. de inof. te. l. fi. Itẽ pt hr̃e peculiũ aduẽtitiũ, q. filius acq̃rit ex bonis mr̃nis, vel aliũde, q̃a pr̃e, & i hoc olim pr̃ dñiũ hẽbat pleno iure, hodie vero tm̃ hẽt vsũfructũ, ut lrimus administrator. ut C. de bo. ma. l. 1. & in d. l. cũ oportet. & vtrobiq; no. qđ ẽ uerũ, qñ hoc peculiũ fuit q̃sitũ uolũtate pr̃s: al's pleno iure est filij, & dat̃ filio curator in hoc peculio, ut l. fi. C. de bo. q lib. Itẽ pt hr̃e peculiũ ꝓfectitiũ, q cõcedit sibi a pr̃e, ut ꝟ. e. l. depositi. §. fi. vel ab alio cõtemplatione tñ pr̃s ut ꝟ. ad Treb. l. ex facto. §. si q. s. & l. sed si plures. §. in arrogato, de vulg. & pup. & de isto loquit̃ hic ti. ut in 1. q. dixi, & omnes istos modos peculij ponit glo. in l. fr̃ a fr̃e. §. de condi. indebi.

ADDITIO.

Meno. Nam Scripsi conf. 209. nu. 8.

1 *Ordo iuris inspici debet.*
2 *Legitimus tutor an præferatur datiuo.*
3 *Actio de peculio datur inquãtũ vires peculij patiuntur, et ẽ natiua. 6. et 14.*
4 *Ponderis maioris & valoris qđ est, præmittendum est his quæ sunt minoris.*
5 *Actio habet duas causas.*
7 *Actio đ peculio ĩ quo differt ab actione exercitor a vel institoria, & n. 9. et x.*
8 *Actio de peculio quare datur potius contra patrem vel dominum, quam illa quæ descendit a iure ciuili.*
11 *Actio de peculio, in quo differat ab actione tributoria.*
12 *Actio de peculio personalis est, & oritur ex obligatione ciuili. nu. 14.*

Obli-

5 Obligationes quæ oriũtur ex rescriptis principum, vel ex edicto prætoris, habent etiam effectum naturalis, & producunt actionem.
6 Actio de peculio est stricti iuris.
7 Actio, quæ competit contra filium, & datur contra patrem, est vna, & eadẽ.
8 Pronomẽ, hoc, & demõstratiuũ tã ad oculũ intellectus, q̃ ad oculũ corporalem.
9 Testis examinatus in palatio capitanei si deponendo super articulo, quod cõtractus fuerat factus in palatio Episcopi dicat contractum factum in hoc palatio, sustentatur dictum, quia refertur ad oculum intellectus.
0 Agens de peculio, non agit de in rem verso.
1 Versum, quod in rem domini est, quando dicatur esse in peculio.
2 Pater quando tenetur de peculio, de quo peculio intelligatur.
3 Pater qualiter teneatur de peculio mortuo filio.
4 Masculinum quõ concipiat fœmininum, & an sit de proprio significato, n. 25.
6 Statutũ quod si quis vadat de nocte puniatur in decem, cõprehendit fœminã.

ORdinariũ. Istud principiũ vsq; ad §. prãtis, diuidit̃ in quatuor partes. Primo. n. ponit̃ cõtinuatio. Secũdo quotupl' agat̃ ex hoc edicto. Tertio ponuntur verba edicti. Quarto illa incipit exponere. Scd'a ibi, est aũt. Tertia ibi, verba ãt. Quarta ibi, de eo loquit̃. & h. d. Sicut se habet pr̃imoniũ ad liberũ, ita se hẽt peculiũ ad seruũ vel filium, vt pr̃ vel dñs de peculio teneant̃. h. d. f'm la. But Venio ad 1. partẽ ex qua no. iuris ordinẽ esse inspiciẽdũ, ad qđ l. 2. s̃. de sta. ho. & hũisis no. in gl. tu. s̃. de eo p quẽ fac. erit. q valde ad qõnẽ ibi notatũ. Nã qõ † fuit de scõ, an lĩtimus tutor excluderet a iudice ꝯfirmatũ. & Mar. Sil. disputauit hãc qõnẽ in scholis, & determinauit ꝯfirmatũ a iudice lĩtimo p̃ferendũ, q̃a lex đt oĩno ꝯfirmãdũ, & qđ hoc lex velit, đt ipse, patet ordine titulorũ. Primo. n. ponit de tes. tu. Postea de ꝯfir. tu. Tertio đ le. tut. Vñ ꝯcludit, q p̃ferẽdus sit ꝯfirmatus cũ đ eo pri⁹ disponat, al. p casu h⁹ q. l. đ creationib. C. đ Epis. aud. Nã đt ipse tutorẽ filio furioso datũ a pr̃e in testõ p̃ferẽdũ lĩtimo, q̃ eget ꝯfirmõne. C. đ test. tut. l. pe. in fi. & Iuri nr̃o. j̃. de test. tu. & l. pe. j̃. đ cur. fur. đ qua q. dic vt ibi. Scđo not. q actio exercitoria, & institoria dant̃ insolidũ, ista vero inq̃tũ peculij vires patiunt̃. † Tertio no. q est p̃mittendum illud, qđ est maioris põderis, & valoris potius q̃ qđ est minoris. Itẽ no. q ipse ꝯ̃ctus est ille, qui tribuit actionem. Tu dic, q ꝯ̃ctus habuit oblõnẽ, oblõ vero actionẽ. Vñ † actio hẽt duas cãs, vnã mediatã, vt ꝯ̃ctũ, aliã immediatã, vt oblõnẽ. l. licet. §. ea oblõ. de pcu. † Itẽ no. q ista actio est datiua, & non natiua, sed ꝯ̃nũ j̃. dicã. Op. ꝯ̃ gl. q ex hoc edicto agat̃ insolidũ, sicut ex alijs superiorib. ti. de inst. & exerc. Sol. † ex hoc edicto agit̃ tripl'r. Primo de peculio & tũc p̃dicti tituli ab isto differunt in duob. Nã in illis dat̃ insolidũ, hic de peculio. Scđo differunt, q̃a illi hñt locũ, qñ est determinatũ certum genus negotiationis. hic qñ nullũ. Scđo mõ agit̃ de in rẽ verso, & tunc differunt illi tituli ab isto, q̃a ibi insolidũ. hic inq̃tũ est versum. Itẽ illi, qñ est certum genus negotiationis, hic qñ nõ est certũ. Tertio mõ agit̃, q iussu, & tunc illi ab isto non differunt, nisi in vno: nã illi hñt locum, qñ est certum, & litatum genus negotiationis, hic qñ incertũ. Sed ꝯueniunt in alio, q̃a sicut illi dant̃ insolidũ, ẽt istud insolidũ. Ita dẽs intelligere gl. tuã. Ex. gl. opp. & vr̃. q ista nõ possit aliquo mõ ꝯpetere, q̃a lex dicit, q ꝯ̃ nos agit̃, aut ex ꝯ̃ctib. per nos initis, aut ex quasi ꝯ̃ctib. delictis, vel quasi delictis, aut ex varijs figuris cãrũ. Nã pro his ꝯpetunt actiones q̃ personales dñt, ex eo, q p̃sonas imitant̃ eorum q̃ ꝯ̃hũt, vt Inst. de act. §. oium. Sed hic dr̃, q pr̃, vel dñs ꝯuenit̃ ex ꝯ̃ctu filij, vel serui. ergo &c. Itẽ alia rõne. Nã alteri p alterũ ñ dẽt iniqua ꝯdõ afferri, vt in r̃la iuris. nõ dẽt. j̃. de reg. iu. Sed hic si pr̃ ꝯuenit̃ ex ꝯ̃ctu filij, vel dñs ex ꝯ̃ctu serui, videtur eis iniqua ꝯdõ afferri. Sol. dico q hoc est de rigore iuris ciuilis, & eius subtilitate, procedunt tñ de æq̃tate p̃toria, l. q pr̃, vel dñs ꝯueniat̃ ex ꝯ̃ctib. filij, vel serui, quatenus est de peculio, idcirco, đt hic tex. p̃tor arbitratus est. Igit̃ hæc actio quæ de peculio dr̃, est quædam cognominatio a prætore inducta, vt hic patet. † Sed circa hoc q̃ro, quare dat̃ potius ista actio q̃ a p̃tore descendit in dñm, vel patrẽ q̃ illa q̃ descendit a iure ciuili? R̃ñ. br̃, oĩs ꝯ̃ctus, q a iure p̃torio descẽdit, & oĩs p̃toris intẽtio, seu inuẽtio, summa nitit̃ æq̃tate, vt est casus in l. 1. & 2. j̃. si q̃s test. liber eẽ iussus fue. & hoc pbatur in bo. pos. ꝯ̃ tab. & alijs multis sim̃b. q̃ filijs emancipatis ꝯpetunt. fuerunt. n. inductæ a iure p̃torio, quia filij emancipati tanq̃ penitus ex̃nei p emãcipationẽ facti, si p̃teriebant̃ a pr̃e suo, non poterit dicere testm̃ nullum, sicut quilibet ex̃neus p̃teritus, non p̃t dicere nullũ, q̃a emãcipatus de iure ciuili censet̃ oĩno ex̃neus, sed p̃tor nitẽs æq̃tate, hoc solũ ñ attẽdẽs, q p emãcipationẽ a pr̃e q̃s extraneat̃, sed ꝯsiderat solũ nãlem actũ, q̃a q̃uis emãcipatus sit a pr̃e, puer a pr̃e suo p creatus ẽ, & iõ subuenit ei p ꝯ̃tabulas, sicut ius ciuile subuenit in p̃tãte positis p ius dicẽdi nullum. Et sic vides q oĩs ꝯ̃ctus p̃toris pcedit a summa eq̃tate. Mõ ad ppositũ. Si pr̃, vl' dñs ꝯcedit filio ĩ p̃tãte, vel seruo certã pecuniæ q̃titatẽ, vt negotiet̃, nõ exprimẽdo certum genus negotiationis, q̃a tũc hẽt locum institoria, fuit æquũ p̃tori visum, q ex quo pr̃ filio, vel dñs seruo ꝯcedit certã pecuniæ q̃titatẽ, vt negotient̃, q ex ꝯ̃ctu filij, vel serui, pr̃ vel dñs ꝯueniri pñt, inq̃tũ ipsi in peculiũ ꝯcesserunt, nõ attẽto, q pr̃, vel dñs nõ re ꝯ̃hant, sed attẽto eo solũ, qđ æquũ est, ex quo filius, vel seruus dñi, vel pr̃is voluntatẽ hñt: nã ex illa eorum voluntate, vñt ipsi ꝯ̃here: licet non actuał'r ꝯ̃hãt, tũc ꝯuenirent̃ insolidũ, & de rigore & æq̃tate. Item ista æq̃tas hẽt in se q̃dã aliã æq̃tatẽ annexã, s. q nõ simpl'r, & insolidum pr̃, vel dñs teneant̃, q̃a nõ simplex & absoluta fuit voluntas eorum, ex quo certã, & litatã q̃titatẽ ꝯcesserũt: vr̃. n. illa voluntas litata respũ q̃titatis ꝯcessæ filio vel seruo, & sic pcedit hæc æq̃tas & a prima cãtur: nã hoc est æquũ qđ pr̃, vel dñs ꝯueniat̃ ex ꝯ̃ctu filii, vel serui, pp eorũ volũtatẽ, q̃ est dũ ꝯcedũt peculiũ, a iure p̃supta & qđ ipsi catenus teneant̃, & in plus nõ se extẽdat oblõ, nisi q̃tũ ẽ i peculio, ergo &c. Tertio op q nunq̃ actio de peculio hẽt locũ, q̃ dat̃ inq̃tũ est in peculio. Nã peculiũ est deducto eo. q patri, vel dño debet̃. Vñ licet actuał'r sit peculiũ, tñ i sub'ali app̃lõne nullum peculiũ eẽ censet̃. l. peculiũ §. si ære. j̃. e. qđ ẽt in dote, & cæteris vniuersitatib. ꝯtingit. vt l. qđ dr̃. j̃. de impẽ. in re. do. & l. si is. §. qđ dr̃, j̃. de iu. do. & l. Mæuio, §. a me. de leg. 1. & l. 2. in prin j̃. de dote p̃leg. cũ si. Itẽ peculiũ est, vt dixi, q voluntate dñi, vel pr̃is, filius, vel seruus hẽt separatum a rõnibus dñicis, vt l. depos. §. fi. j̃. e. Sed si ĩ eo filius vel seruus pr̃is, vel dñi debitores efficiãt̃, ergo quodãmõ de eo peculio pr̃, vel dñs ꝯueniũt̃ l. eo tpe, in pri. j̃. de pec. Sol. dũ đt. q ĩ eo debitores efficiunt̃: hoc intelligo nõ solũ in casib. l. peculiũ ex eo. j̃. e. sed vbicunq;: nã cum sic dat, s. vt sit peculiũ manifeste apparet nõ sic dari, vt obł'etur ad illud recipiens, q̃a sic nõ esset peculiũ. Sed ꝯ̃ istã sol. opp. nam hoc peculiũ ẽ ĩ dñio pr̃is, vel dñi, ergo q̃ illud tenet, hoc ipso obł'atus est, vt Insti. de ac. §. 1. Sol. ista oblõ ẽ impropria, ad tractatũ de peculio nõ ptinens. l. ex. n. de nãli oblõne loq̃t̃. l. si nox. ali. ĩ fi. j̃. eo. & l. nec seru⁹. & Insti. q cũ eo. §. cum aũt. Vel dic, q illa oblõ ꝯ̃ illũ, q meũ tenet, tũc est quoties ego destino rẽ petere, nõ cũ destino non petere, vt est in peculio, licet dñs amitteret eo ipso seruum sibi obł'atum ad peculium restituẽdũ, quia pp peculium esse desinit, nisi dolo faciat, tunc. n. licet deficiat, tñ fingit̃ non deficere, l. summa cũ ratione. s̃. e.

Venio ad qõnes, & primo q̃ro, cũ hic dicat̃, q actio de peculio differt ab actione exercitoria in vno, s. q illa insolidũ. hæc tñ de peculio. Nunc q̃ro, † an sint aliæ dñtiæ: R̃ñ. sic, nã illa hẽt locũ, qñ p̃ponitur certo gñi negotiationis. hæc non. Itẽ illa hẽt locũ, qñ filius, vel seruus ꝯ̃xit in merce nãtali, voluntate dñi, vł' pr̃is hæc in pr̃e, vel dño ignorante, vel ꝯ̃dicẽte, l. si q̃s seruũ. §. ẽt. j̃. e. dũmõ filius ꝯ̃hat in peculiari merce. Ad hoc facit. j̃. de ver. ob. l. seruus vetãte. Itẽ est & alia dñtia, nã qñ pr̃, vel dñs ꝯuenit̃ de peculio ex ꝯ̃ctu filii vel serui, pr̃ vel dñs, si hẽt ĩ aliquo obł'atũ filiũ, vel seruũ quocunq; mõ, vel quocunq; iure, añ oẽs alios creditores deducunt, q eis dẽtur, si ipsi ꝯuenirantur ab aliis creditorib. actione de peculio ex ꝯ̃ctu filii vel serui. l. si q̃s seruũ. §. ẽt j̃. eo. l. peculiũ aũt, in prin. eo. tit. Sed qñ intentat̃ exercitoria, nõ hẽt locũ ista p̃deductio, q̃a cũ pr̃ vel dñs teneant̃ isolidũ, vt s̃. dixi, oblõ q̃sita ꝯ̃ eos non respicit peculiũ, q̃a tenent̃ ipsi vsq; ad interuallum: nihil ergo posset operari p̃deductio. † Itẽ q̃ro, in quo differat ab institoria R̃ñ. in multis: nã illa insolidũ, hæc quatenus ẽ ĩ peculio, vt hic. Itẽ illa, qñ filius vel seruus p̃ponit̃ alicui negotiationi certę, hæc qñ nulli certę negotiationi, sed simpl'r dñs vel pr̃ filio, vel seruo peculiũ ꝯcedit, vt negotietur. Item illa, qñ ĩteruenit sciã, & ꝯsensus pr̃is, vel dñi ĩ gñe, circa alias res q̃ venales, hic vero qñ ignorante, & inuito dño, vel pr̃e seruus, vel filius sup merce peculiari ꝯ̃xit, d. l. si q̃s seruũ, §. ẽt, j̃. e † Itẽ q̃ro ĩ quo differt hæc actio ab actione tributoria? R̃ñ. actio tributoria ĩpedit pr̃em, vel dñm p̃deducere id, qđ nãl'r sibi dẽt a filio vel seruo, sed vocantur pr̃, vel dñs, dũ aliq̃d debet̃ eis a filio, vel seruo in tributũ sicut cũ aliis creditorib. ad id qđ in peculio repit̃, vñ eliget̃ q̃dã via media vice actiõis exercitoriæ, & de peculio, & ipsam actionẽ tribuit. Itẽ illa hẽt locũ qñ interuenit simplex sciã dñi vel pr̃is, filio vel seruo ꝯ̃hente, vt l. j. §. sciã. s̃. de trib. Hæc qñ ignorãte, vel sciẽte, & ꝯ̃dicente patre, vel dño, filius vel seruus ꝯ̃xit, & ista sola sciã est illa, quę tollit patri, vel dño p̃deductionẽ in tributaria, q secus est in actione de peculio, ĩ quo pr̃, vel dñs deducũt primo, qđ eis debet̃ a filio vel seruo, &c. Item illa ꝯpetit, ẽt si nihil sit in peculio, vt s̃. de tribut. l. j. §. merx. ista vero secus. Item alia dñtia ponit̃ in l. de peculio. s̃. de trib. † Itẽ q̃ro, an actio de peculio sit in rẽ, vel ĩ p̃sonã? Quidã dñt q ẽ ĩ rẽ. & hoc dñt, vt oñdant q nullã oblõnẽ p̃supponat, & sic pr̃ p filiũ, & dñs p seruũ nõ obligat̃. qđ pbat̃, q̃a re perẽpta, dñs non tenet̃ sicut in reali. l. q̃situ. in prin. j̃. e. Et p eis arguo, q̃a ille, ad quẽ transit peculiũ, p̃t ꝯueniri, l. & ancillarũ, §. si seruũ, j̃. e. d p nõ est in actionibus p̃sonalib. l. j. §. si hr̃s. ad Tre. & l. si fideicõmissu, §. tractatũ, s̃. đ iu. Præterea cedendo peculiũ liberaret̃. l. sed post, s̃. cõi diui. in fi. quod nõ est in actionib. p̃sonalib. l. vsufructuarius. C. de vsufru. Itẽ dat̃ ꝯ̃ dñm, vel pr̃em, inquantũ ad eos puenit de peculio, & seq̃t̃ rẽ. Si rẽ, ergo est realis, qđ ẽ ꝯ̃ nãm p̃sonalis, q̃ seq̃t̃ p̃sonã. l. oẽs. de ac. & ob. Pro quia optime facit l. q̃situ, §. is q. j̃. e. & hęc est veritas. Pro qua ẽ opi gl. in l. depo. j̃. e. & ita vr̃ sentire Iac. de Are. j̃. tit. j. & in l. 1. nã ei fideiussor accedit, vt l. creditorẽ. s̃. tit. . & l. eo tpe. j̃. eo. Sed oblõ fideiussoria req̃rit oblõnẽ, vt Inst. de fideiu. §. fideiussor, in pri. sed oblõ respicit p̃sonales actiones, vt Insti. de ac. §. 1 p̃terea tex. vr̃ exp̃ssius ĩ l. 1. de cust. re. & in l. 3. in fi. inf. e. & l summa cũ rõne. inf. eo. & Inst. de ac. §. in p̃sonã q̃ cyd dicat Cy. in l. dñm. C. qđ cũ eo. q̃ dicit, q est actio p̃sonalis cum actione in rem, q̃a leges p̃dictæ loquunt̃ de ipsa actione, cũ adiectione de peculio, nec p̃t separari dicta adiectio, q̃n aliquid remaneat, sicut qualitas a suo subiecto. l. 2. supra. de vsufru. Contraria non obstant, nam video q in personalib q̃s re perempta liberatur, vt in debitore spẽi. Vnde video, q ille, ad quem res peruenit

ADDITIO.

a I. F. R. In personam, Idem tenet Bar. in l. frater a fratre. ver. summus expediti de s. par. s̃. de cond. ind. & Ang. de Are. in §. actiones, autem. Inst. de ac.

n't tit. singulari, tenet actione scripta in re. l. de eo. i fi. s. ad exh. & l. 1. §. pe. j. de interd. & hoc casu liberat cedẽdo rẽ bona fide d. l. sed posthu. i fi. Itẽ q̃ro posito, q̃ sit i rẽ scripta. qđ tñ ñ ẽ verũ, an sit datiua vel natiua, qđ est qñ nascit ex mre ob'one Cy. i d. l. dñm circa fi. dr, q̃ est datiua: tenet. n. pr, vel dñs pp ꝯ'sũ filij, vel serui, non ex aliqua obl'one, sed q̃a lex dat hãc actionẽ Facit tex. j. hac ca. l ver. est ar. Sed hoc ẽ falsũ, & ꝯ tex. plurũ ll. Primo ꝯ l. depositi in princ. eũ l. 3. §. si filius, & §. Iulia. & §. sed si filius. j. e. & j. n. 3. l. 3. io ꝯcludo, q̃ sit natiua, & oriat ex mre obl'one. Ad qđ facit l. si q̃s cũ filio. j. e. ibi debitores. & c. l. eo tpe. §. si creditor. j. e. Itẽ q̃ro, ã oriat ex obl'one ciu. & nãli, an ex ciuili tñ. In hoc sũt op. quas refert gl. in l. sĩ a ꝯ e. s. de ꝯdand. Azo, & Hug. dñt q̃ ẽ sola ciuilis obl'o, q̃ tñ hẽt effectũ nãlis. Et ꝑ eis facit, q̃a deficit ꝯsẽsus. uno oblat pr, vel dñs inuitus. l. si q̃s seruũ. §. ẽt. j. e. vbi dr q̃ pr & dñs tenent ciuilr. Alij dñt q̃ est ciuilis & nãlis, q̃ sola nãlis, & sola ciuilis ñ ẽ sufficiẽs ad ꝑducendã actionẽ. Inst. de ob. circa prin. Bñ op. Azo. puto verã. Nã obl'o naturalis dr de iure gẽ. l. Stichũ. §. nãlis. de sol. & l. parietẽ. s. de ser. vrb. Sed qđ pr. vel dñs teneant de peculio, nõ ẽ d iure gẽ. ergo &c. Item ñ est hic ꝯsensus, q̃ nãlẽ obl'onẽ idocat ergo &c Nũ ob. si dicat, ergo non ẽ sufficiẽs ad ꝑducẽdã actionẽ, q̃a dẽs scire, q̃ q̃dã sũt obl'ones ciuiles q̃ hñt effectũ nãlis, vt dr Azo pp authoritate statutũ vt obl'o, q̃ descẽdit ex rescripto principis, vel ex edicto ꝑtoris, vt i casu nr̃o, q̃ ꝑducunt actionẽ. Possumus tñ dicere, q̃ hęc ẽ ficta nãlis: q̃a illud, qđ facit iudex, vel conditor l. v̄r facere ps, vt l. si eb cãm. C. de eui. & no. i l. 3. §. hæc verba. ff ne vis fiat. & l. 1. de leg. & hoc ẽ qđ volunt dicere, hẽt effm nãlis. Itẽ q̃ro, an hoc sit ꝑpriũ nomen actionis hoc tãgit i l. 1. §. Iul. inf. e. ibi dica. Itẽ q̃ro, an actio de peculio sit bonæ fidei, vel stricti iuris: Dico q̃ sp ẽ stricti iur. s. q̃uis illa, q̃ ꝯpetit ꝯ filiũ sit bonæ fidei, vt l. mora, §. 1 bonæ fidei. ff. d vsu. ita dr Cul. i d. l. 3. §. Iul. Itẽ q̃ro, an actio q̃ ꝯpetit ꝯ filiũ & q̃ dat ꝯ pr̃em vel dñm, sit vna & eadẽ, an vero sint duæ. l. vna q̃ ꝯpetit ꝯ pr̃em? Rñ q̃ vna ẽ & ea. l. 3. sed si filius. ver. nec iteresse. j. e. Et ita tenet do. Io. i l. cũ filios. j. d ver. ob. Nã si diceres q̃ ẽẽnt duæ ẽẽt de necessitate dicẽdũ q̃ actio q̃ ꝯpetit ꝯ pr̃ẽ, hẽret aliã cãm q̃ actio, q̃ ꝯpetit ꝯ filiũ. qđ si esset verũ, seq̃ret qđ ex vno ꝯ'ctu orirent duæ actiones, qđ ẽ falsum. Nã vnus ẽ ꝯ'ctus, & ñ p'es, vt l. si cũ filio j. de ꝯpẽ. Seq̃ret ẽt qđ plures obl'ones orirent, q̃ dicere ẽ absurdũ Sed licet sit vna & eadem, tñ qualitas eius mutat, q̃a ñ fit ꝯdẽnatio insolidũ ꝯ pr̃em sicut ꝯ filiũ, vt ẽ tex. no q̃ hoc ꝑbat i l. tã ex ꝯ'tib. s. de iud. qđ ẽt optime vide in l. in delictis, §. si detracta. s. de noxa. Et ex hoc sequitur effect' quod iterum speciei sicut liberatur filius, liberat ẽt pater. l. si homo. inf. de verb. oblig. Dicam in l. si ex duobus. §. an hoc autem. inf. eo.

Venio ad scđam pt̃e. l ad ver. est aũt. ex quo no. tex. ibi dũ dr, hic orit actio, & no. ad illã q. an actio de peculio sit natiua, vel datiua, de qua dixi s. C p. ad id qđ incẽdit, q̃ istud edictũ sit triplex, imo v̄r qđ no sit, nisi vnu, vt j. ꝑx. §. cũ suppletione glo. 1. ibi positæ. Huius tenore gl. exponit triplex i. tripl'r agit'. q. d. vnũ tñ ẽ, sed trib. mo. agi pt. Itẽ op. dr hic qđ hoc ed ctũ, & c. sed hoc nõ pt ꝑcedere: q̃a certũ ẽ, qđ hoc ꝑnomen hoc ẽ demõstratiuũ ad oculũ l. nemo, j. de hẽ. inst. & ibi no. & qđ no. i l. si ita stipulatus fuero hãc summã. de ver. ob. sed nollũ apparet edictũ, ergo nõ ꝯuenit istud ꝑnomẽ Sol. † Istud ꝑnomẽ hoc, ẽ demõstratiuũ ẽt ad oculũ intell's vt l. Mæuius §. duob. j. de le. 2. Ergo hic legislator voluit demõstrare id quod hẽbat i mẽte. & sic referet ad intellm, nõ aũt ad oculũ. Et ad istã sol'onẽ facit q̃ vbicũq; in iure hẽs pronomẽ hoc, tã ad demonstrõnẽ corporalẽ q̃ ad intellualẽ ẽ demõstrabile. l. hæc actio. s. de his q̃ dete. vel effu. & l. hæc actio s. de eden. & l. 3. s. de ser. rust. ꝑd. cũ si. q̃a certũ ẽ ibi ad oculũ ñ posse demõstrari, cũ sint incorporalia, ergo, &c. Et de hoc no. Frã. de Pisis in l. de op. no. nũc. d. l. Mæuius, §. duobus. de le. 2. † p qđ v̄r posse sustineri dictũ testis q̃ sup vno articulo in palatio Capitanei dixit ꝯ'ctũ celebratũ in palatio Epi. & sup hoc capitulo dixit in hoc palatio. Nã refert ad oculũ intell's hoc verbum, in hoc palatio, s. Epi, de quo s. dixerat, nõ ad oculũ corporis. ar. cẽ, de rest ca. cũ tu nisi cã ꝯuerta, & intellremus, q̃ demõstraret res corporalis. p ea q̃ no i d. §. duob. & i 3. ꝯst. Codicis, & Digest. † Itẽ q̃rit hic gl. an q̃ agit de peculio videat agere de in rẽ verso? Quidam dñt q̃ sic p istũ tex. Pro q̃b facit §. i rẽ aũt, ver. licet. n. Inst. qđ cũ eo. & l. filius. j. ti. 2. Itẽ qñ agit ꝯ patrẽ vel dñm de peculio, istud ꝯputatur & cẽset in peculio qđ pr vel dñs dẽnt filio, vel seruo, vt l. q̃ Tuberonis, §. sed & id qđ j. eo. & istud nil aliud est dicere, nisi quod pr vel dñs tenet' ꝑp id qđ versũ est. Vñ ꝯcludũt, q̃ q agit de peculio, agit de in rẽ verso. In ꝯ'riũ determinat hic glo. q̃ q̃ agit de peculio nõ agit de i rẽ verso, ꝑ qua v̄r tex. expressus i l. 3. §. si filius. ver. q̃cq̃d. j. e. & l. ancillarũ, 2. rñso. j. e. & ad istũ tex. rñdet. qđ illud qđ hic dr, q̃ agit' de i rẽ verso, dic. s. iterdũ de i rẽ verso, vt ibi. iterdũ de peculio, vt hic. q̃ patet q̃a ponit eas idistincte. Sed ad ꝯ'riũ nõ rñdet. Tu dic, q̃ nõ ob. §. in rẽ aũt, licet. n. qđ ibi dr, q̃ vna ẽ actio de peculio. intellige, q̃ ille q̃ ꝑponit actione de peculio, ꝯsequit effectũ sp. & interdũ de i rẽ verso, vt qñ dñs dat aliqđ seruo, vt d. §. sed & id qđ. Aduerte tñ q̃ nõ sp illud qđ ẽ versum i rẽ dñi, excusetur a peculio: nam tũc i peculio cẽset, qđ i rẽ dñi versũ est, quoties seruus dñm nãlr sibi obligãt. & hoc tũc demũ est, cũ vert t i rẽ dñi aio repetẽdi, nõ aio donãdi. Itẽ si ꝯsũptũ sit illud, qđ versũ erat, vt q̃a granũ, vinum, & oleum, qđ mutuo acceperat, & dederat familiæ dñi, & ab ea fuit subtractũ. No. q̃ granũ, vinũ, vel oleũ ẽ in peculio, & tñ i rẽ dñi versũ ẽ. Itẽ si seruus dẽt dño vltra q̃ verterit, si de in rẽ verso dñs ꝯuẽniat, nõ deducet sibi debitũ, in actione de peculio deducturus, licet sit arg. ꝯ. j. de in rẽ ver. l. q̃ dã. & ꝑp istos effectus necesse ẽ dicere actionẽ de peculio ab actione de in rẽ verso discrepare. l. 1. j. tit. 2. & vide distis s. de dñis inter istã actionem, & illam. Et eo. mõ rñde ad l. filius. j. tit. 2. de quo art. no. in d. §. in rem autem. Inst. quod cum eo.

Venio ad 3. partẽ, q̃ est in ver. verba, quę ponit verba edicti & gl. supplet. s. actionẽ i dñm, vel pr̃ẽ. Sed ꝑ decl'onẽ † q̃ro, hic dr q̃ pr ex ꝯ'ctu filij tenet' de peculio, quero de quo peculio possit itelligi cũ filiusfa. possit hẽre plura peculia, vt dixi s. in rub. Gl. in l. pr̃ qui castrẽse. j. de cas. pec. mirabilr rñdet, q̃ de iure antiquo pr tenet' de peculio profectitio, qđ ipse filio ꝯcessit. & passus est cũ hẽre. Itẽ de peculio aduẽtitio. quia de iure antiquo non distinguebat' peculiũ aduentitiũ a profectitio, cũ q̃cq̃d q̃rebat filius, q̃rebat pr̃i. De castrensi vero peculio non tenet' pr, filio viuo, sed ipse filius ꝯuenit', vt l. 4. §. 1. de cast. pe. Itẽ hodie in aduentitio peculio pr non tenetur actione de peculio, sed pt ꝯueniri, vt legitimus administrator filij, vt l. 1. C. de bo. ma. qđ not. q̃a p hoc hẽs intellm totius tituli de peculio, & hæc vera viuo filio. † Sed q̃d mortuo filio, qualr tenet' p de peculio? Rñ. de iure antiquo, de peculio aduẽtitio, & profectitio tenebat' intra annũ, p titulũ, qñ actio de peculio ẽ an. de peculio vero castrẽsi, si q̃dẽ pr occupauit iure peculij, incipit assumere post mortẽ vires peculij profectitij. iõ tenet' de peculio itra annũ, vt d. l. pr̃ q castrẽse. secus si vt hẽs occupat. Hodie vero indistincte pr occupat, vt hẽs in aduẽtitio castrẽsi, vel quasi iõ nõ tenebit' de peculio sed ciuili ꝑpetuo Sed ꝯ hoc facit, q̃a ipse succedit filio, quõ ergo pt teneri de peculio? Nã pr, q̃ tenet' de peculio hr̃ vt fideiussor. l. cum filius. j. de ver. ob. & no. gl. in l. sed si dãnũ. §. sed & creditor. j. e. sed si fideiussor succedit pr̃ nec pali extinguit' obl'o fideiussoria, l. hẽs a debitore. §. q̃ si ide. j. d fidei. vbi istã op. facit gl. & soluit i d. l. pr̃ q̃ castrẽse d cas. pe.

Venio ad 4. partẽ in ver de eo. Ex quo no. † q̃ masculinũ ꝯcipit fęmininũ. Cõtra hoc op. de l. si ita relictũ, in princ. de le. 2. & l. q̃ duos. de le. 3. l. Lucius. §. q̃situm. Sol. vt p Cy. in l. q̃cunq; de seruis fug. & ibi ẽt Odof. & in spe. de d. spu aduoc. §. 1. Doc in l. 1. j. de ver. sig. de quo est hodie gl. i c gñali de elec. in 6 & plenissime p Frã. d Pisis in l. 1. de ver. sig. Tetigi ẽt i d. l. si ita relictũ. Vñ potes dicere q̃ aut masculinũ ꝑnunciat' p nomẽ propriũ, & tũc nõ ꝯprehendit femininũ: aut p appellatiuũ, & tũc aut pronunciat' substantiue, aut adiectiue. Primo casu aut tale sobstãtiuũ est gñis cõis & tũc masculinũ nõ ꝯcipit fęmininũ, q̃a ꝑnũciatio fit in vtroq; gñe, ar. d. vul. & pu. l. cũ ex filio. §. 3. & q̃a qđ cõe est æq; se hẽt ad masculinũ, & ad fęmininũ, vt. j. de ver. sig. l. hoĩs. Aut est gñis masculini, vt nomẽ filiorũ, libertorũ, & fratrum, & tunc aut sermo s'm ꝯuenientiam rei de qua loquimur nõ est adaptabilis ad vtrũq; genus vt si dico, liberti sunt mariti vxorũ, & tũc nõ ꝯtinent' feminæ, & hoc nõ ex vi noĩs, sed rei, i. mãę. Aut ꝯueniẽtia sermonis pt adaptari vtriq; gñi, & aut loquitur in mã q̃ recipit interꝑtationẽ extẽsiuã, & tũc masculinũ ꝯprehẽdit fęmininũ & ita loq' d. l. q̃ duos, & l. Lucius. §. q̃situm. l. si ita relictũ. Aut in mã, q̃ nõ recipit extensionẽ, seu interꝑtationẽ extẽsiuã, & tũc masculinũ nõ ꝯcipit fęmininũ. j. de vẽt. in pos. mittẽ. l. 1. §. quare. Hanc doc. no tradit l. iusta. j. de ver. sig. Si vero pronunciat' sermo masculinus adiectiue, & tũc aut substantiat' in substantiuo gñis masculini, & tũc aut in mã extensibili, & ꝯprehendit fęmininũ, vt de ver. sig. in l. q̃ s. aut in mã nõ extẽsibili, & tũc secus. Aut substãtiat' in substãtiuo gñis cõis, vt putã, q̃lq̃s hõ, & tũc ex vi accidẽtis, i. adiectiui; nil iportat, q̃a accidẽs, est ad substãtiã, cui cohęret ꝯtingit: nõ. n. proprietas est sigñatio, sed ex vi substantiui ipso significat vtrunq; sexum, vt j. de iure fisl. aut diuus. & j. de ver. sig. l. 1. & l. 1. j. de tag. in. & vide q̃ no. in cle. 1. de elec. in 2. gl. Sed q̃ro † in casu quo masculinũ ꝯcipit fęmininum, an sit de proprio sigñato verbi? sac. But. hic dicit q̃ non, sed potius ex quadam interpretatione, & hoc ꝑbat p istũ tex. Nã si esset de ꝑprio sigñato verba ꝑlata in masculinum, intelligerent' in fœminino, q̃ hic est secus. Sed mihi v̄r q̃ nec ex proprio sigñato, nec ex interpretatione, masculinum ꝯcip fęmininum, & q̃ nec possit procedere istud brocardicũ, q̃a vbicunq; tu dicis, q̃ masculinũ possit ꝯcipere fęmininũ, nõ est bene dictum, q̃ istud fit ex vi verbi masculini imo dico ex vi rõnis. q̃a indifferẽs est rõ q̃ prebo per tex. istum, qui dicit, ex hoc edicto in fęmininum sexum actio dat', non aũt dicit ex verbi interpretatione, q̃a non vi interpretationis, sed vi eiusdem rõnis, quæ indifferens est ad vtrunq; sexum.

ADDITIONES.

Meno. Dec. l. pacta quæ contra. nu. 1. 2. C. de pact.

Meno. Vide Ias. l. 2. in princ. nu. 2. ff. de ver. obl.

a I. F. R. Datiua. Idem tenet Bar. in d. l. frater a fratre, ver. 2. quæro. & Ang. in l. 3. §. si filius. j. eo. de quo vide Bal. & Sal. post Cy. in l. dominum. C. quod cum eo.

R. Item quæro. No. quod Bar. videtur contrariari his, quæ not. in l. 3. §. si filiusfa. in fi. inf. eo. tit. de quo dic vt ibi no.

R. Dictum testis. Adde Bar. idem tenentem in l. 1. in prin. col. 7. inf. de ope. no. nũc. secundum Alex. ibi tenet contrarium. de quo vide D. Ias. ibi col. 4.

b Ex contractu filij. Et vide quatuor casus no. per gl. in l. cum ancilla. C. quod cum eo. in quib. pater, vel dominus, non tenetur de peculio, nisi inquantum locupletior factus est, Bal. qui addit quintum, in l. si filiusfam. sup. de iud.

c Pom. Cõtra hoc. Vide Ale. cõs. 80. col. fi. vol. 1. & cõs. 24. vol. 2. & cons. 115. vol. 2.

d Aut masculinũ. Qñ masculinũ cõprehẽdat fęmininũ, vide Bar. in l. 1. de ver. signi.

e Pom. Et tunc. Vide Alex. cons. 12. 2. vol.

Mẽ. Sed q̃ro. Cur. se. cõs. 9. Ticinẽsi statuto. co. 4. Ias. cõs. 90. li. 1. & cõs. 26. n. 31. l. 2.

xtũ. Sic in l. sed & si. §. hoc senatus. ff. titu. j. Exẽplũ in statuto, quo cauet, ꝙ si qs vadit de nocte, puniat̃ in decẽ, & loquit̃ de verbo, masculini gñis. dico ergo, ꝙ statutũ cõprehẽdit fœmininũ genus, nõ vi uerbi, sed vi rõnis indifferẽtis. a Sed si statutũ diceret sic, si qs rapuerit virginẽ, vel monialẽ puniat̃ in decẽ, isto casu statutũ non cõprehendit fœmininũ, q a nõ est indifferẽs hæc rõ. Nã statutũ, ꝙ hẽt locũ in masculo, non hẽt locum in fœmina, & sic de similib.

ADDITIONES.

a Vi rõnis indifferẽtis. Adde ꝑ Bar. seq. Are. i cõs. 1. col. 1. & Frã. Cur. cõs. 7. vol. 7. indifferentis. Vide Are. consi. 39.

§. Si cũ impubere. Ex ꝯctu serui, vel filijs. minoris, pr̃, vel dñs non ꝯueniuntur, nisi in q̃tũ locupletiores facti sũt: vel ut verius dicã, nisi in q̃tũ locupletatum est peculium. h. d. Op. & vr̃ ꝙ imo in q̃tũ est in peculio, vt s̃ ea. l. in prin. So. spãle est hic. Rõ spãlitatis ꝑt esse. Nã ex quo grauatur pr̃ vel dñs ĩ vno. s. ꝙ si seruus, vel filiusfa. minor læderent ꝑ eorũ facultatẽ, non restituerent, vt l. 3. §. fi. s̃. de min. releuatur in hoc, ꝙ non tenet̃ de peculio, sed in quãtũ peculiũ est locupletatum, arg. l. cũ q ĩ prin. s̃ de iureiur. Itẽ q̃rit hic gl. an isto casu pater, vel dñs de ducet sibi debitum sicut si ꝯueniretur de peculio? & dicit qd sic.

Verbum, habeo, non denotat dominium.
Genitiuus quando denotet dominium, & quando possessionem.
Statutum quod accipiens rem alterius puniatur in decem, quo intelligatur.
Vsus loquendi communis attenditur in statutis.
Actio de peculio, est prætoria.
Commune quod est, meum est.

§. Potestatis. Iurisc. hic exponit verbũ, ptãtis, positum in edicto. & j. dicit, ꝙ istud verbum, ptãtis, referr̃ tã ad filiũ, q̃ ad seruum. Scd̃o dicit, ꝙ seruorum appone continentur nedũ ꝑprij, sed hi, quos buna fide possidemus tñ mõ. & ꝙ appone seruorum ꝯtinentur non solũ proprij, sed cões. & h. d. verbũ, ptãtis, assumit̃ large, vt comprehendat seruos proprios, & cões, & ẽt bona fide possessos, & eos, in quos hẽmus vsumfructũ, & hr̃ditarios, & ꝯprehẽdit dños vtriusq; sexus, minores, & furiosos. h. d. cũ seq. ibi, ex ea cã. No. † ꝙ verbũ, hẽo, verificat̃ siue res sit mea, siue non, adeo ꝙ de necessitate nõ denotat dñij existẽtiam. ad qd̃ l. j. §. qd̃ aũt. de vi & vi arma. Scd̃o no. † ꝙ genitiuus verificatur rõne possessionis. Contra hoc op. & vr̃, ꝙ genitiuus hẽat sigñare dñiũ, vt l. seruũ Titij. ff. mã. & l. si hr̃dis seruus. de leg. j. & l. si seruus cõis meus. ff. de stip. ser. Sol. fateor, qd̃ genitiuus hẽt d. sigñatonẽ, & ẽt sigñationes, ut hic, ubi ponit̃ in lege dẽt sumi, ꝑut magis aptus est in mã, in qua ponitur, l. quoties in stipũonib. de ver. obl. vbi expsse ponit hoc exẽplũ, dũ dr̃, liber Aristo. & l. quoties idẽ sermo, de re. iu. & l. librorũ. §. j. de le. 3. Sed pone, † dr̃ statutũ, ꝙ qcunq; acceperit rẽ alterius puniatur in x. Quæro, qd sigñat illud, rẽ alteri᷒, an dñiũ, an uero possessionẽ? & vr̃, ꝙ sigñet dñiũ, ita ꝙ non possessionẽ. l. 2. post prin. s̃. de reli. & sum. fun. in ꝯriũ vr̃, ꝙ verificet̃ nõ tñ in dñio, sed ẽt in possessione & detentatione. Item si hẽo rẽ ꝯmodatã. vt depositã apud me dr̃ esse in ptãte mea, vt l. j. in prin. s̃. ait ꝑtor, cũ l. seq. s̃. nau. caup. stab. die ꝙ de ꝑprio & stricto sigñato sigñat dñiũ, ut d. l. 2. sed de sigñatione magis larga & im ꝑpria ꝯprehẽdit ẽt possessionẽ & detentationem, vt hic. Vñ gñalr̃ antiq dicebãt, ꝙ genitiuus qñq; regitur ex nã eius, qd̃ est alterius, qñq; ex na possessionis. In statuto vero, licet dẽamus accipere ꝑpriam sigñationẽ vocabuli. l. nõ alr̃. de le. 3. tñ ꝑp cõem vsum loquendi accipiã † hoc scdo mõ. l. librorũ. § qd ergo. & qd̃ ibi no. de le. 3. & l. Lucius. Et ꝙ ipse cõis vsus loquẽdi attẽdatur, facit qd̃ no. in l. 2. §. tulerũt. in gl. no. arg. s̃. de orig. iur. Scd̃o no. ꝙ istę actiones sunt prætoriæ, ut hic in l. ex ea cã. ibi honorariæ, & cæ. ad qd̃ † facit l. j. in prin. s̃. co. l. j. §. merito. ff. ti. j. & l. Titius. de rescin. ven. Tertio no. ꝙ † id quod cõe est, meum est, de quo per Dy. in l. serui elec. de leg. j. & per Cy. in l. j. C. qui test. fac. pos. & per Cy. etiã in ca. in te cõi. de reg. iu. in 6. per do. Fran de Pisis in d. l. sed si hac. § qui manumittitur. de in ius uocan. & in d. l. j. C. qui testa. fac. pos. in simili, & ego tetigi in d. l. serui electione, plenius quam alibi.

LEX III.

Actio de peculio, an sit datiua, remissiue.
Verba edicti absolute posita ꝙ verificentur ẽt in eo, qui in nullius est potestate.
Hæreditas iacens quantum ad hunc titulum non dicitur domina.

Licet. Istud principium summaui cum præcedẽtib. & adhuc venit ad expõnem illius verbi, ptãtis positi in edicto. † No. ꝙ ista actio est danna, ur hic in tex pollicear̃, &c. & ibi dari de peculio. de quo dic ut dixi s̃. eo. l. j. Item no. † ꝙ verba edicti absolute posita in eo qui est in potestate alterius, verificantur ẽt in eo qui nullum hẽt dñium, ut hic. & ibi, in nullius potestate, & cæ. Item no. † ꝙ hæreditas iacens quantum ad hunc titulum non dr̃ dña, licet in alijs secus, ut l. hæreditas. ff. de acq. re. do. Nã hic reqritur dñium personæ viuentis, non fictæ. Et est ratio, quia in constõne peculij requiritur consensus, sed hæreditas non põt consentire, ergo &c. sed tamen ex ęquitate verificatur ẽt in persona repręsentata a iure, vt est hæres. qui ab hæreditate iacente repręsentatur.

§. Vnde Labeo. Hic Iurisc. declarat plenius, ꝙ dixerat. in prin. l. adducendo dicta Labeonis. No. ꝙ uerba edicti, q̃ dñr, in alterius ptãte, verificantur in vna, & eadẽ ꝑsona. Op. hic dr̃, ꝙ seruus liber factus, ꝯuenit̃ de eo, qd gestit in seruitute. Contra, de l. j. C. an ser. ex suo fa. & per totum. Solu. vt in gl. Itẽ op. dr̃ hic seruũ liberũ factũ teneri de peculio: imo vr̃ ꝙ in solidũ. Nam ex quo est liber & hæres, censetur liber factus a die mortis testõris, & sic vr̃ non vt seruus, ꝯtraxisse. l. oĩa fere. ff. de reg. iu. & l. hæres quoq;. inf. de acq. hær. Gl. soluit, sed sua sol. esset vera, qñ esset institutus pure liber, & hæres: sed hic non fuit institutus pure, sed fuit vulgariter substitutus. vt patet in text. ibi, mox repudiantib. &c. quæ substitutio est ꝯdiõnalis institutio, ut no. in l. Gallus. in prin. de lib. & posth. & l. in rõne. §. si filio ad leg. Fal. & l. q. liberis, de vul. & pup. & iõ in medio ṫpe non di esse hæres, nisi fictione eius.

1 *Verbum, alterius, comprehendit masculinum, & femininum.*
2 *Tutor, & curator æquiparantur.*
3 *Furiosus quando conuenitur, libellus formatur in persona procuratoris.*
4 *Peculij constitutio seu demandatio, non finitur morte.*
5 *Pupillus etiam cum tutoris authoritate non constituit peculium.*

§. Parui autem Hic Iurisc. exponit verbum edicti. q in alterius, &c. h. d. verbũ alterius. cõprehendit vtrũq; sexũ, minores & furiosos. h. d. No. qd̃ dixi in summario, † ꝙ istud verbũ, alterius, cõprehendit masculinũ, & fęmininum. No. tex. ꝙ dñs est obligatus. No. an ver. in furiosi, tutorem, & curatorem æquiparari. Itẽ no. † qd̃ qñ agit̃ ꝯ furiosum, dẽt formari libellus in ꝑsona curatoris. C. p. q. dñs dr̃ fideiussor serui. l. cũ filius. de verbo. ob. & no. inf. sed si damnum, §. sed & creditor. inf. eo. Sed mulier non põt intercedere, quia habet exceptionẽ Velleiani, ergo &c. Solu. hic in re propria. Ad qd̃ facit l. de die, §. j. s̃. qui sat. sda. cog. Item no. † ꝙ ista demandatio, seu constõ peculij non finitur morte mandantis, seu constituentis, &c. No. † ẽt pupillum cum tutoris authoritate non posse constituere peculium: & idem, si esset furiosus.

1 *Interrogatus de duobus, poterit simul in diuersis orationibus respondere.*
2 *Responsio, ne iuris ordo in respondendo peruertatur, congrua debet fieri.*
3 *Intercessio dicitur officium.*
4 *Actio de peculio, an sit proprium nomen actionis.*

a **§. Si filiusfa.** Hic exponitur vltimum verbũ edicti, s. negotium gestum est. &c. & incipit declarare, qñ dr̃ negotium gestum: & primo de negocio extraiudiciali, & gl diuidit in 3. partes pricipales. Primo format tres q. in ꝑsona duorum, s. serui, & filij. Scd̃o incipit ad illas rñdere circa ꝑsonã serui. Tertio circa personam filij. Scd̃a ibi, & est verius. Tertia ibi, sed si filius. Item 2. ps diuiditur in 7. partes. Nam primo Iuri. rñdet ad j. q. dũ seruus fideiussit, q a ita demũ obligat dñm, si fideiussit in cã peculiari: secus, si extra cãm peculiarem. Scd̃o rñde. ad 3. q. dum seruus mandauit. & sic ibi distinguit in cã peculiari, vel non, & tene j. lect. glo. Tertio dicit, ꝙ distinctio adhibita in mandatario serui, non admittitur in fideiussore filij, sed indistincte dicit patrem de peculio teneri. Quarto dicit distõnem adhibitam in mandatario serui hr̃e locũ ẽt in fideiussore ipsius serui. Quinto, ꝙ est dictum in fideiussore filij dicit hr̃e locũ ẽt in mandatario ipsius. Sexto, qd̃ dictum est in fideiussore, & mandatario filij, qd agunt de peculio, dr̃ hr̃e locum qñ fideiubet, vel soluit pñ creditori: alias mandatarius soluens solutum ꝯdicit, & fideiussori dato a filio ꝯ patrem succurritur, & fideiussor exceptione doli iuuatur. Septimo, & vlt. dicit dñm obligari ex facto serui extraiudiciali: secus ex negocio iudiciali, siue iudicium agitetur coram arbitro, siue coram iudice. Scd̃a ibi, Iul. quoq;. Tertia ibi cui congruit. Quarta ibi, idẽ accipias. Quinta ibi, idẽq;. Sexta ibi, ꝙ si filius. Septima ibi, si seruus. Itẽ 3. pars principalis diuiditur in duas partes, & primo dicit, ꝙ filius fide iubendo, vel mandando indistincte oblĩat pr̃em, non distinguendo in cã peculiari vel non. Secundo ꝙ dictũ est, pr̃em obligari ex facto filij extraiudiciali, idistincte hẽt locum ẽt in iudiciali, siue iudiciũ agatur corã arbitro, siue coram iudice. Item qñcunque & quotiescunque in iudicio interuenerat. Scd̃a ibi, quare ex cõpromisso. Venio igitur ad 2. partem principalem, q a prima est clara, & examinemus hunc § per partes, & ista secunda pars h. d. Seruus fideiubendo, vel mãdãdo extra cãm de peculio, nõ obliat dñm de peculio, sed fideiussori dato a filio ꝯ patrem hac actione succurrit, si ipse est creditor: alias mandarius totũ ꝯdicit & fideiussor vr̃ exceptione h. d. No. ꝙ; de duob. interrogatus sit, ꝑt in diuersis orõnib. rñdere. Scd̃o no. † ꝙ ꝯgrua dẽt fieri rñsio, ne ordo iuris rñdendo ꝑuertatur. † Tertio no. ꝙ intercessio dr̃ offm. ad qd l. 2. in prin. inf. ad Velle. gl. & Gul. q̃rit hic, † an actio de peculio sit proprium nomẽ actionis: Dic, vt ꝑ eos. Pro q b. facit tex. in d. l. Titius. ff. de rescin. ven. & Insti. qd cum eo. §. istas tñ. & vr̃ tex. in * his quoque. & in l. si. cum §. fi. s̃. de exercito. & ibi glo. no. de hoc, vt per Gul.

1, 2, 3, 4, b (marginal numbering)

ADDITIONES.

a Si filiusfa. Vide Doc. in l. si ex duobus, §. 1. & omnino Ang. de duob. reis.

b Peculio Bart. allegatur hic contrarius, pro quo vide eiusdem concord. cons. 13. inc. longe subtilis.

* Ruc. Nomen actionis, vult ergo Bar. sequendo gl. & Gui. ꝙ actio de peculio non sit proprium nomen actionis, sed adiectio quædam. & idem tenet Saly. & doct. in l. 1. C. ꝙ cum eo. & Ang. de Are. in §. fi. Insti. eo. tit. sed Bar. l. 1. col. 3. sup. eo. dicit, ꝙ actio. de peculio est stricti iuris, propterea dominus Ias. §. actiones, Inst. de actio. ponderat ipsum sibi CONTRARIVM, quia videtur ipsum considerare tanquam actionem propriam. Sed in hoc nulla est, contrarietas, vt patet ex uerbis Bar. qui dicit, quod actio de peculio semper est stricti iuris, licet illa, quæ datur contra filium sit bonæ fidei, & sic sentit, qd̃ sit actio illius actionis, quæ datur contra filium. Sed quod assumpsit naturam, dum datur contra patrem, vel dñm; vt sit stricti iuris, licet contra filium, uel seruum esset bonæ fidei de usu, quem Bar. allegat.

12 a iudex ferat † sniam cũ ꝯsilio sapiendis, a iudex tulit sniam sine illo, an valeat snia? vr, q sic qa leuis omissio solẽnitatis non vitiat.l.1.in fi.de uent.insp. Sed ista est leuis solennitas, * qd patet, quia nõ dẽt eius ꝯsiliũ sequi de necessitate, vt s.dixi ergo &c. Contrariũ credo. Cũ.n.iudex hẽat ptãtẽ a lege municipali ciuitatis, & lex illa ciuitatis dicat ꝯsiliũ dẽre requiri.tunc dẽt requiri de necessitate, vt dictũ 13 est, al's actus non valet.nõ ob. ꝯtrũ.quia dẽs sc.re, ſm Old. † q. q̃dã est solennitas, pp q̃ substantia facti non pt mutari, & ista dr leuis solennitas, & omissa non vitiat.d.l.j.in fi.ff.de vent.insp. Quædam est solenn tas, per q̃ facti substantia põt mutari, si omittat, & ista non b dr leuis solẽnitas, b arg.in l.cum hi.§.si ptor s.de transa.Sed in casu nr̃o ꝯsilium sapientis põt trahere iudicem in ꝯriam sniam, l.item si 14 vnus §.princip̃r. & l.seq. s.de arbit. ergo non est leuis solennitas. † Quinto q̃ro iuxta pdicta, q̃dam cã est ꝯmissa alicui ꝯsulenda, ille ꝯsultor omittit dare ꝯsilium, an sit alteri ꝯmittenda, vel iudex procedat.alterius ꝯsilio nõ requisito? Qd vr p ea q̃ dicta sunt in 2.q Credo tñ alij ꝯm tu, per l.in ꝯ unctione. C.de nup. Non ob. q̃ dicta sunt s.in 2.q.q̃a illa vera, qñ in dispõne persona apposita ẽ, cuius ꝯsilio q s dẽt vti. In q̃õne aũt nr̃a loqmur, qñ statutũ gñalr loquitur, q seratur cum ꝯsilio sapientis, q ꝯsilium in g e perire nõ põt, vt l.incẽdium.C.si cer.pet.& l.q te.s.si cer.peta.& j.ad l.Fal.l.in tõne.§.tamesi.& d.§.diligenter. Et circa pdicta vide multa mẽbra, seu verba, c quæ ponit Spe.in tit.de requi.ꝯsi. † Sexto q̃ro, q d si ꝯpromissum ẽ 15 in aliquẽ, q ferat sniam ſm cõsilium alterius sapientis, an valeat, d Vr q sic q̃a in iudiciarijs, ꝯctib.& in vltimis voluntatib.põt tal s ꝯdõ apponi, vt s.vidistis. In ꝯrium vr casus l.item si vnus.§.idẽ Põponius.de arb. Sol.dñt q̃dã, q valet. p ea q̃ dicta sunt Non ob.l.item si vnus.§.idẽ Põponius.s.de arb.quia ibi fuit dictum, q pronũciaret, prout Titio dispensatori placeret.iõ non valet, quia oĩs ptãs collata vr in placitũ Titij, siue æquum, siue iniquũ dicat.iõ non valet. quia remanet arbiter solo noie. arg. j.tit.l.sed & si pupillus.§.sed si in totũ. Sed si dixisset ſm arbitriũ, vel ꝯsiliũ Titij, tũc valeret, quia intelligit ꝯsiliũ Titij ſm arbitrium boni viri, vt s.dictũ est. Et sic intelligit §.sed si ita, q seqtur statim post.§.idẽ Pomponius, ar. j.de le.3.l.fideicommissa.§.q̃q. & ita dicebat Oldr. & refert q erat intellectus Hostiẽ. Sed certe nr̃i glossatores aĩr intelligunt.§.sed si ita.nec dicta 16 opinio placet: nã verbũ, placet, † seu placebit, idẽ importat q verbũ, arbitratu, vt intelligat de arbitrio boni viri, non de libera voluntate. Casus est de fideic.liber. l. Lucius Titius testõ. Et sic inducendo, relictum liberis collatum in liberã voluntatem grauati, non valet, ut l.fideicommissaria libertas.i.rũso. j.de fideic.libe. Sed si ita relinquat libertas, si hr̃di placebit, valet. Ego manifeste ꝯcluderem, q verbum, placet, dẽt intelligi de arbitrio boni viri, nõ de libera uolũtate, ergo idem est dicere, arbitrio Titij, quum dicere, de consensu, & ꝯsilio Titij vel beneplacito Titij. Nã de vtroq; intellr dictum ar-e bitrium boni viri. In q̃õne ergo pmissa dic, aut est dictum de cõsilio, & consensu, vel beneplacito Titij, vel arbitratu Titij, & non valet, vt d. idem Põponius. Rõ, quia ista ꝯdõ est ꝯ subam arbitrij q̃ est, vt arbiter possit pronũciare æque, vel inique.l.idẽ pferre.§.stari.de arb. Sed eo casu aufert libera ptãs arbitro, q̃a ꝯ illius Titij placitum ꝯsiliũ, seu arbitrium, nõ pt pronunciare, cũ talis ptãs sit ei data ab hoie, vt dictum est s.in 4.q.ergo &c. Aut est dictum, q arbiter pnunciet cũ ꝯsilio Titij simplr, & tunc valet, quia sufficit, q eius ꝯsiliũ requirat.nec tenet sequi ut dictũ est, & sic per hoc non aufert ei libera ptãs.& hæc opi.tangit in Spe.de arb.§.sequit.ver.sed quid si f dicat. Et ex hoc apparet, q gl. f j.de hær.inst.l.illa instõ, q̃ dr, q põt ꝯpromitti, vt ferat snia, ut videbit de iure alicui sapienti, non be-17 ne dicit. Nã † verbũ, videbit, g idẽ importat q verbũ, placebit seu g arbitratus fuerit, vt d.l.fideicommissaria libertas. j.de fideico.lib. † 18 Septimo q̃ro, quid si partes ꝯsentiant in iudicem ordinarium, vt ferat sniam, prout videbitur tali sapiẽti, & iudex hoc fecit. an valeat? Et vr q non per ea q̃ s.dicta sunt de arb. arg.l.1.s.de arb. Contrariũ 19 dico per l.si ꝯuenerit, de re iu & iõ aliud in iudice, qui non hẽt † ita liberam ptãtem, sicut hẽt arbiter: imo hẽt ipsam limitatam, & obligatã legi.& æqtati vt in Auth. iusiurã.q pstat.ab his, per totũ, & j.de pęnis.l.hodie.& Inst.ff.de off. iud.in prin.& sic nõ est ꝯ sniam iudicis, seu eius substantiam. An aũt teneat sequi de necessitate, patet 20 ex his, q̃ s.dicta sunt. † Vltimo q̃ro, q d si dicat, i q ferat sniam cũ h consilio, & arbitrio alicuius incertæ personæ, an ista adiectio aliqd operetur? distingue. Aut loqueris in extraiudicialib. aut iudicialibus & his, quæ sapiunt naturam iudiciorum, vt arbitria. Primo casu, aut illius incerti electio competit plurib. & tũc non valet, q agitur, i quia pñt in eligendo dissentire. i l.si merces.in princ. j.loc.& ibi no. Fallit in casu l. si fundus.in fi de pig. & in casib. in quib. valet promissio incerta. ff.de iu.dot.l.cum post. .gener. & ibi not. dixi in l.ita stipulatus.de ver.obl. Si vero competit vni, tunc valet, quia cessat ratio prædicta.ergo &c. ar.l.adigere.§.quamuis.de iure patr. Secũdo casu, qñ in iudicialib.tunc valet iudicis interlocutio, q partibus discordantib. vel ipse eliget, vel partes ad concordiam coget.s.de arb. l.item si vnus.§.principaliter. & s.de iureiu.l.iusiurandum.§.si de qualitate.& de bo.auth.iud.pos.l.in venditione.in fi.

ADDITIONES.

a Cum consilio sapientis. Si snia fertur sine consilio sapientis, an valeat. Ex quo dixit singulariter Io.An.in c.non est, de consue.in 6. In nouel q si iudex committit cãm alicui cum hoc q non ferat sniam sine consilio talis sapiẽtis viri, qd si lata est sine consilio, est nulla ipso iure, sine app.& in hac materia, de consilio, & an iudex cõmittens cãm possit cõmittere cã cũ hoc, q nõ ferat sniam sine suo cõsilio, an valeat, & si. vide Inn.in c.si pro debilitate, de off.deleg. Sed circa hoc dicit hic Bar considera q g id, q dixit Bar.in l.1.& ib dixi, C.de rela. Et ad pdicta vide vnũ verbũ Bal.in c.1 de contr.inuest.& Bal.in l.2.C.de leg.& Bal.in repe.l.tale pactũ §.qui prouocauit, sup.de pac.& Ang.in l.ad principem.j.de app.& Bart.in l.ille aut ille, § cum in verbis, de leg.3.& de consilio auth.vide Bal.& Ang.in l.1.C.de rec.& cur.illustrium perso.& no.fin.Bar.in l.in bonorum.de bo.pos.vbi vr posse dici de istis vicarijs castrorum, q non tenentur eẽ periti, ut si sequant cõsiliũ malũ, non teneantur in sydicatu. hic istis adde Bal.in l.1.C.ne lic.ter.prouo.& ponit Bar.de qõ.hac.l.ẽ ponit, an si in snia nõ apparet de consilio, an præsumatur. & adde hic Bal.in l.si quis mihi bona, §.si coram.de acq.hær.& in materia, adde q dixit Inn.in c.si pro debilitate, de off.dele. Quid si contra subam cõpromissi est, q arbiter dẽt ferre laudũ ſm cõsiliũ sapientis, & quid si cum requisitione consilij, de quo p Bal.in l.illa instõ, de hær.inst. Quid aũt in arbitratore, vide p Bal.in l.fi.in 12.q.C.de contrah.emp.& vide inf.px.p Bar.in l.itẽ si vnus, §.3.sup.de arbi.& vide in hac materia Bal.in rub.C.e.& Io.And.in regula, nullus ex cõs.de regul.in Mere.& qd legit.& no.in c.ad nr̃am, de cõsue.de qõ.Bart.vnũ adde, qd sing.dr Inn.in c.nec dñ, de tẽp.ord.q si eligantur plures ad consulendũ in cã, & sint discordes, quod iudex pt sequi maiorẽ partẽ. & Bar.hic tenet, quod iudex nõ tenet seq.& illud dictũ Inn.facit ad no.p Bar.sup.e.§.& p Lud.in rub.de arb.vbi de hoc, & si.in hac materia.& ad dictũ Inn.in d.c.nec epi, vide p Mod.ff.de app.l.ad principem. Et vidi de facto annullari quandam sniam latam non expectato cõsilio sapientis, postq̃ fuerat missus processus, & maxime, quia statutũ erat in ciuitate illa, q non valeret snia, nisi ferret ſm consilium sapientis. Nã dicebatur, sniã ipso iure nullã esse, non expectato cõsilio sapientis, et si expresse statutũ non annullaret, ex quo ẽt de iure cõi est prouisum, quod dẽr expectari cõsiliũ, postq̃ pcessus missus fuit, p no.p Bar. Ad hoc facit tex.in c.cum in veteri, de elect.& i c.cum olim.& ibi expresse no.Ant.& Imo.de arb.in l.Titium, & Mæuium, in prin.ff.de admi.tut.& Io.And.in c.nec epi, de tẽp.ord.post Inn.& Host.ibi, & Bald.in l.ex illo.C.de app.& in l.1.ad fi.C.de manu.vin.& in l.1.C.ne lic.ter.puo.& clare firmat Io.And.i add.ad Spe.i tit.de requi.cons.§.1.super verbo, vt aũt, referẽs ita tenuisse gl.& Old.& quod no.Io.And.in c.non est, de consue.in 6.in Nouel.& in c.si p debilitate, de off.dele. Et in dubio ẽt nõ psumit, quod interuenerit dicta solennitas cõsilij a statuto requisita, ut eleganter probat Bal.in d.l.j C.ne lic.ter.prouo.reprehendens Goff.q contrariũ tenet. Et cũ Bal.transit ẽt Pet.de Ancha.in repe.c.canonum.de const.in ver.similem q̃õnem ponit Io.And.&c.& licet Spe.in ti.de requi.cons.2.in ver.si vero non est, uideatur uelle qd tale statutũ, uel cõsuetudo arctans iudicẽ requirẽdũ, & sequendũ cõsiliũ sapientis non teneat, p c.ad nr̃am de consuet.tñ cõiter tenet contrariũ, vt no.Io.And.in d.§.1.in add.q̃ ponit super verbo, vt aũt.& est de mente Bar.& Doc.in l.si cõuenerit, de re iud.& Inn.clare in d.c.si p debilitate & Bal.in locis sup.px.alle. Nã sicut valet cõuentio partiũ, quod iudex teneat iudicare ſm cõsciam talis, d.l.si conuenerit.cũ ibi no.ita oportet ualere statutũ, q̃a quod fieri põt p pactũ, põt p statutũ tanto fortius, ut no.gl.in l.neq; ex pretio.& in l.neq; pignus, §.priuatorũ, ff.de reg.iur.& in rub.C.de decre.decur.& in l.2.q̃ sit longa consuetudo.& ibi Bal. Ad de quot modis consiliũ requirat, & an iudex teneatur cãm cõmittere consulendã, & illud consiliũ seqtur splendide Pa.de Ca.cons.89.inc.p declaratione. & aliqd cons.252.p Ang.cons.136. Et qualiter intelligatur statutũ, quod cã cõmittatur infra certu tps, p eundẽ cons.160.& ibi ẽt an iudex consiliũ sequi teneat, & p eundẽ cons.186.& cõs.171.ubi dicit, quod imperito nõ est turpe sequi cõsiliũ periti, per Bal.cons.370.2.lib. Et quid si consiliũ sapientis sit pñtatũ extra tps, & iudex confirmauit, an ualeat, per eundẽ cons.154.& 157.3.lib. Et quod consilio imperiti non sit standum per eundem cons.197. Et quid si consultor super plurib. articulis aliquos sibi reseruauit, an valeat consilium, per eundem cons.436.3.li. Et an coram consultore possint produci instrũa, per eundem.cons. 76.1.li. Et per Rom.cons.128.an sequi consilium iudex teneatur. Et an per petitionem consilij ita suspendatur sententia, sicut per appellationem.per eundem cons. 235.

b Pom.Leuis solennitas. Adde quæ dicatur leuis solennitas, per Alex.cons.98.in 4.vol. ¶ Vide Ale.cons.59.vol.4.& ibi ponit an valeat statutum, quod iudex teneatur sequi talem sententiam. Claudius.

c Consi. Vide in materia Bar.cons.2.vol.1.

d An valeat. Compromissum quod sententia feratur ſm consilium sapientis, vide Lud.in rep.rub.ff.de arb.in uer.ulterius quæritur, si compromissum fit per Doc.in c.cum olim, de arb.per Doc.in l.illa instõ, j.de hær.inst.post gl. Quid autem in arbitratore, uide per Bal.in l.fi.in 12.q.C.de contrah.emp.& uide Bar.in l.si vnus §.3.sup.de arb.& uide ibi hanc materiam.& Bal.in rub.C.e.& Io.And.in regula nullus ex consilio.& quod legitur & no.in c.ad nostram.de consuet.

Menoc. Late Soc.sen.cons 27.col.2.lib.1. Orian.tract.de arbit.in uerbo, mulris, nu.1.2. Comensis, cons.55. Io.Bap.Perus.de arb.lib.7.c.9.

e Præmissa. Vide Lanfr.in tract.de arb.in uerbo, mulris, Raph.Cu.cons.55.

f Quod gl. vide Bal.in l.1.C.de arb.

g Videbitur. No de uerbo, uidebitur, & placebit uide Bar.in l.si cui, de leg.2.

h Si dicatur. Quid aũt iuris si, qñ aliquis hẽt facere aliqd de licentia, & permissione alterius, vide Barb.cons.11.vol.1.& pro declaratione uide Alex.cons.185.

i Dissentire. Vide Fel.in c.quoniam contra, de probat.

§. Exercitorẽ. Supra dixi qs dicat magister, hic declaratur qs dicatur exercitor.h. d. Exercitor dr is, ad quẽ oẽs redditus veniunt, nec personæ ꝯdõ inspicit, nisi sit minor, q̃a tunc tutoris, vel curatoris authoritas inspicitur.h.d.

ADDITIO.

Meno. Cuiac.lib.8.obseruat.c. 5.

§. Est aũt. Contrahentes põt eligere exercitorem, siue magistrum sed exercitor non põt eligere ꝯhentes, nisi in subsidium.h.d No. q magister, siue exercitor, potest conueniri e ꝯctu suo, quod qualiter intelligatur, videbis in l.fi. j.tit. 2.

1 *Contractus factus per seruum uoluntate domini, quando obliget dominum.*

2 *Patris voluntas circa contractum filij, non semper obligat patrem.*

§. Si is qui nauẽ. Continua primo ad pcedentia. s. dixit q tenet exercitor, siue institor, siue sit sui iuris, siue filius, vel seruus: sed vtrũ de persona institoris, qui est in ptãte alterius, teneat pr, vel dñs, ponitur in hoc §. diuite. Primo ponit verba edicti. Scdo prosequitur edicti expositionem, rñdendo cuidam tacitæ obiectioni. Tertio ponit quædam alia q õ ex pmis-

sis

sis descendens. Secunda ibi, licet. Tertia, ibi, sed inscienter. & h. d. Qui exercitorem hēt in ptāte, si fuerit volens in merce dñica, & nauali, obligatur insolidum, sed in peculiari, tributoria obligat. Idē in nauali, si sola scientia supuenit. h. d. ibi, iudiciū dat. Hęc sūt verba edicti q postea seq: est capō edicti. † Op q ī quolibet ꝯctu, si ꝯhit dñi volūtate, dñs teneat insolidum ea titulo, q iussu. ff. qd iussu. l. 1. § sed & si mandauerit. & §. si ratū. Sol. dicit gl. verū est, qñ vult agere q iussu, sed hic loqtur qñ vult agere tributoria. Tu dic fm Mart. q in actione, q iussu, reqrimr, q dñs sciat spēm ꝯctus, sed in hac sufficit, q sciat eum negotiari licet spēm ꝯctus ignoret, iō dic. Aut filius, vel seruus negotiatur dñs ī inuito, vel ignorante & tunc dñs tenet solum de peculio, p titulū ff. de pec. p totū. Aut ꝯhit dño sciente tm̄, & tunc tenet tributoria siue in merce nauali, siue in alia, vt hic. in ver. sed si sciente, & ff. de tributo. per totū. Aut ꝯhit dño volente, & tunc aut vult certā speciem ꝯctus, & tenetur insolidum, per tit. q iussu. Aut vult eum negotiari gñalr, & tunc in merce nauali tenetur insolidum, ut hic, in merce nō nauali tenetur tributoria, vt hoc § ver. ad institorum. & ff. de trib. per totum. Vide gl. q voluntas † pris circa ꝯctum filii non sp obligat patrem insolidum. Pro hoc habetis tex. no. in l. Lucius Titius Caium Seium ff. de admi. tut. & quid importat hoc s. ꝯctum fieri de mea uoluntate, examinaui plenissime ff. sol. mat. l. post dotem.

§. In potestate.

Habuistis s̄ expositū uerbum, ex uoluntate, hic exponit uerbum, ea potestate. h. d. Verbum ea potestate, accipitur pro patria, & dominica, & etiam pro ea, quam habet qui iuri alterius est subiectus. h. d.

§. Quanquam.

Hic exponit verbum, magistro, positū in edicto.

§. Hęc actio.

Exercitor, & magister tenet insolidum: sed unius solo alium liberat. * Vide tex. ibi, nunciet obło, &c. Gl. in ver. & suo noie. ff. man. in l. Papinianus, inducit hunc tex. ad hoc, q si fideiussor soluit noie eius, cuius nomine obligatus est, q debitor liberetur ipso iure. sed hoc non dicit iste tex. qa si exercitor soluat. q liberetur magister ipso iure. Sed tu intellige, istum tex. q vbi exercitor soluit suo noie, tollit obło magistri p exceptionem doli. Sed ubi noie magistri soluit exercitor, tollit obło ipso iure ut d. l. Papinianus. & ff. de admi. tut. l. si mino ris. & de. sol. l. Modestinus. ubi de hoc. Itē aduerte in hac materia, Sic est de iure. q primo dēt ꝯueniri principalis, dummō sit pñs, & soluēdo, quid si ꝯueniat fideiussor, debitore pñte, nunqd est intelligendum in hac materia, q primo dēat ꝯueniri magister, q exercitor? dico, q non: qa licet fideiussor simpl. ea dēat ꝯueniri ultimo, tñ fideiussor in rē suā primo dēt ꝯueniri, qa hr p reo principali. s̄. de pac. l. sed si fideiussor. Vt innuit hoc no. C. d institor. l. ea ꝯctib. in gl. in ver. dubium non est. & gl. fi. in l. & si a muliere. C. eo. titu.

§. Si plures.

In tex. ibi, agi pōt, iuxta quem q̄ro. nunquid si sunt pñtes. & soluendo, hēbunt diuisionis beneficium epistolæ diui Adriani? dico, q non. qa non sunt fideiussores. C. de, const. pec. l. fi. habebunt ergo beneficium de duob. reis, in Auth. de duob. reis. circa prin. Possemus dicere, q pp utilitatē publicam, quæ versatur hic, q est si sint ambo soluendo, & pñtes, non diuidatur. s̄. ea. lege, circa prin. & §. si is, qui. fm Iac. de Are.*

a

§. Si plures.

[a] Si plures nauem exerceant, per tertium liberum, vel seruum, vel per unum ex ipsis, quilibet tenet insolidum, secus si simul exercent. h. d. Et est valde notabilis, & tota die occurrit. hic ponitur casus in naue. Opp. s̄. nau. cau. sta. l. fi. §. si plures. Sol. licet glo. multa dicat, dic ibi de actione, quæ venit ex delicto. hic de ea, quæ uenit ex ꝯctu, & ibi notatur.

ADDITIO.

a Si plures. De isto tex. & materia, vide plene per Bart. in l. eandem. de duob. reis. & ad illum tex. vide l. iam tamen. §. si plures. iud. sol.
Pom. Vide Cremen. sing. 163.

LEX II.

1 *Plures exercentes vnam mercantiam simul, siue per se, siue per alium, quilibet tenebitur.*

a

Si tamen.

[a] * Breuiter hoc intendit. Si plures nauem exerceāt per tertium, vel per unum ex ipsis, quilibet tenet insolidum: secus, si simul exerceant. h. d. Hic tex. loquitur in naue, in sæpe, & sæpius habet locum in alijs mercantijs, ideo pono casum cōiter. Opp. s̄. nau. cau. sta l. dēi exercitor. § si plures. Sol. licet gl. multa dicat, dic, q ibi loqtur de actione, quæ venit ex delicto, hic de ea quæ uenit ex ꝯctu. * Opp ad principium huius legis, & vī q inuicem sint sibi magistri. l. eius q in prouincia. s̄. si cer. pet. Gl. non soluit, dicit Iac. de Are. & est no. dictum. ibi, quilibet gerebat separatim ad cōem utilitatē, iō qlibet tenetur insolidum p tōnem, ne in plures, &c. facit. C. de fabricē. l. iure pulsum. b lib. 11. hic vero oēs gerebant simul. Et iō reassume [b] breuiter, † qñ 1 plures faciunt unam mercantiam. Aut eā exercent per tertium, & eius facto tenetur qlibet insolidum. Aut eam exercent per seipsos & tūc aut eam committunt uni, & tūc idem, quia ex eius facto quilibet tenetur insolidum. Aut oēs gerunt eandem mercantiam, & tunc aut oēs simul, & tunc quilibet tenetur pro parte. Isti oēs tres casus sunt hic in tex. Aut quilibet gerit separatim, qa unus in una terra, alius in alia, uel unus mercantiam lanæ, alter pannorū, vel aliter inter ipsos distinguunt, & tunc vīr sibi inuicem esse præpositi, argum. d. l. eius qui in prouincia. in fi. & quod s̄. proxi. dixi secundum Iac. de Are.

ADDITIONES.

a Si tamen. Vide l. eandem. ff. de duob. reis. & Bal. in rub. C. eo. ad fi.
b Pom. Reassume. Vide Alex. cons. 139. alias 144 col. 4. vol. 5. & cons. 147. vol. 2.

§. Si seruus.

Etiam mortuo magistro, datur actio in dominum. h. d.

§. Hæ actiones.

Vide gl. ibi, hæ actiones. No. q, licèt appellentur actiones, tñ sunt adiectiones, vt gl. dicit ff. titu 2. l. vnicuique. §. non tamen. de pecul. l. 3. §. cui congruit. & de in rem ver. l. filius fam. in fi.

LEX V.

Si eum.

Tenetur exercitor, licet inter magistrum, & ꝯhētem secum non cadat obło. Et dominus magistri serui tenetur actionem sibi quæsitam exercitori cedere. h. d.

§. Item si.

Tenetur magister ꝯhenti secum, licet inter exercitorem, & eum non cadat obligatio. h. d.

LEX VI.

a b

Lucius.

[a] Mutuans magro, hēt exercitoriā quatuor ꝯcurrentib. scā: veritas, & veritas ppōnis, & cāæ scia, & credulitas, ꝯgrua q̄titas, & loci ꝯgruitas. idem in institor: b. h. d. vsq; ad fi. tit. * Vel sic. Creditori mutuāti magistro nauis, datur in exercitorē actio, si in rē necessāriā mutuauerit. & hoc expsse acto, & iuxta indigentiam rei, & si in loco habili mutuet. & idem in institoria. h. d. vsq; ad fi. l. Ia. But. * No. mirabilem l. ad q̄ opp. & vī q dēat c pbari directo pecuniā esse ꝯuersam in dñi vtilitatē. C. si aduer. cre. l. 2. & s̄. si cer. pe. l. ciuitas. Sol. illa iura loquunt in psonis priuilegiatis. Op. de in rē ver. l. q si seruus. §. sed si sic. Sol. ibi ꝯhebat cū eo, qui d nullo mō hēbat mādatum. Op. & vī q sufficiat sola assertio [d] magistri, ēēt si istæ psumptiones non probarent. s̄. e. l. 1. § non aūt. ver. sed & si in pnus. gl. dic. t. q ibi nō potuit adhibere diligētiam: hic sic. Tu dic. q ibi erat ppositus expresse ad pecuniā accipiendam mutuo hic nō, fm Azo & Gul. de Cu. * qđ multū no. lp gl. super ver. non debere, ibi. l. ciuitas. dic aut aliquis vult ex ꝯctu vnius aliū obligare: & tūc si ex ꝯctu, ad quē erat destinatus, non tenet probare in vtilitatē fuisse versum, vt hic. Fallit in ecclesia, vt in auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccl. & in ciuitate, vt s̄. si cer. pet. l. ciuitas. Si aūt ex ꝯctu, ad quem non erat spāliter destinatus: tunc tenetur probare in vtilitatem fuisse versum, vt arg. ff. de in rem ver. l. quod si seruus. §. sed si sic. Si autem ex proprio contractu illius, tunc non tenetur probare, vt ff. pro emp. l. si quis cum sciret. Fallit in minore, vt C. si aduer. cred. l. 2. Et hoc vltimum no. C. de præd. min. l. prædiorum. *

ADDITIONES.

a Lucius. Not. hic quomodo probetur esse conuersum in vtilitatem alicuius. adde Bal. in l. 1. C. si aduer. cred. Adde Pet. de Anch. cons. vlt.
Pom. Circa materiam huius legis vide Alex. con. 45. vol. 3.
Mutuans. Vide Bal. in l. 1. C. eo.
b Opp. De quo vide l. ult. de actio. §. actiones. & vide not. per Bar. in l. si cum dotē.
c § 1 inf. sol. matr.
d Sola assertio. vide Bar. sup. l. 1. §. non autem, vbi plenè expedit hoc contrarium. Bar. in l. a diuo Pio §. sed si eundem. ff. de re iud.

Ad legem Rhodiam de iactu. *Rub.*

Glo. continuat, dic vt in ea.

LEX PRIMA.

1 *Domus destructa a vicinis, ne ignis vltra transeat, debet a vicinis emendari.*

S I laborante.

Domini actarū mercium habent actionē cū magistro, & magister cū cęteris non solum habet actionem, sed ēt retentionē mercium, vt fiat contributio. h. d. * Sed agit ipse institor, nisi in duob. casib. s. cessa actione dño per suū institorem. Item in subl. dium, si institor non sit soluēdo vel alter rē suam seruare non pōt, quo casu nunc agit dñs ꝯ illum, cum quo ꝯxit institor, ēt non cessa actione. * Iste ver. æquissimum. n. &c. facit ad 1 quæstionem. † q qñ domus alicuius destruitur a vicinis, ne ignis vlterius transeat, q debeat ei emendari [a] à vicinis quia pro communi vtilitate factum est. In arg. induco, non determino.

ADDITIO.

Meno Si Pelchius. de reparati. acc. c. 8. nu. 2.
a Debeat ei emendari. Adde Bar. in l. si alius. §. est aūt. sup. q vi aut clam. Et istud tenuit Gul. & consuluit Ang. & per hunc text. dicit ēt Gul. hic, q si miles vadit ad bellum pro defensione patriæ, & ei equus suus sit interfectus, q ciuitas tenet emendare dānū Et hoc verū, si faciebat illud gratis, alias secus. Vide q dixi post Bar. in l. legatis. de leg. 3 & vide tex. ad hoc no. in l. mulier. inf. de captiuis. quem no. allegat Gul. & ibi Bar. in l. 1. in fi. prin. de iust. & iu. Quid si miles, q feudū liberū, & francū tenebat a barone, requisitus fuit ab eo, vt iret cū eo ad exercitū, q̄rit an teneat & an eius sumptib. & an baro possit ab eo exigere subsidium pecuniæ. vide Bal. referentē Old. in c. 1. de capitaneo, qui curiam uendidit, in fi. prin. Et si uocatus ad bellum, perdidit arma, an recuperet, & a quo, uide Inn. in c. sicut. el 3. de iureiu & q no. Bal. in l. qm. C. ad legem Iuliā de ui. bñ facit l. fi. & ibi dixi in apostil. C. de statu. & imag. Et si laborator meus rumpit ferrum in laborerio, non teneor fm gl. & Bal. per illum tex. in l. qm. C. de testib. & est tex. hic in §. si conseruatis. & no. Imo. in l. stipulationes commodissimum. de verb. ob. Et ita ēt vī determinare Florianus in l. si locus. §. cum via. ff. quemad. ser. amit. & ad hoc no gl. multum nu. in l. si finita. §. si quis damni. de damno infe. in ver. fouetur. & uide quod legitur, & no. in l. ne quid. in prin. de incen. rui. nau. Adde quod hoc apostilla est, de uerbo ad uerbum in l. si unn fortem. §. libertus. de cond. indeb.

§. Si

§. Si conseruatis. Si nauis deterioratur, non fit contributio, nisi acciderit voluntate mercatorum, vel alio iusto metu. h.d.

1 *Gabella non debet solui de annulis, quos portat in digito, nec de vestimentis pretiosis, quæ secum defert.*
2 *Gabella non soluitur de his, quæ quis vsus sui causa portat.*
3 *Necessitatis tempore omnia sunt communia.*

§. Cum in eadē. Dñs nauis, & dñi oīum rerū in ea existentium, excepto libero corpore, & cibarijs, pro portione æstimationis, ɔtribuunt, ad qđ magister ex locato tenebitur. h.d. Iste tex. est arg. † q annulorum, quos quis portat in digito, & vestimentorum pretiosorum, transiens dēat so luere gabellam Contrarium tñ est verum in his, † quæ vsus sui cā portat. J. in l. censoria. J. de verb. sig. vlt. not. q tempore † necessitatis omnia sunt communia. Vnde si tu haberes de pane, & ego non, in necessitate licitum est mihi auferre a te, & hoc de iure diuino, & humano. Vide gl. super ver. conferret. J. ea. l. cum in eadem.

§. Si nauis. Pretium redemptionis est ab oībus conferendū, secus in pretio rerum perditarum. h.d.

LEX IIII.

Nauis. Si perit scapha cum mercibus causa leuandæ nauis extractis, habet locum contributio, secus si nauis pereat, & scapha salua remaneat. h.d.

ADDITIO.

Menn. Ant. August. lib. 1. emenda. c. 3.

§. Sed si nauis. Iactantibus fit contributio ex mercib. recuperatis ex naue postea perempta, sed recuperantes ex iactu in naue, non contribuunt. h.d.

§. Cum aūt. Pro rebus deterioratis præsente pretio, fit collatio iactantibus: ipsis vero deterioratis ratione loci, non confertur: sed si ratione aspergīnis ipsis confertur, & cōferunt damno deducto, siue plus, siue minus sit in damno, quam in collatione. h d.

LEX VI

Nauis aduersa. Non fit collatio pro impensis, quæ ad instruendam nauem factæ sunt. h.d.

LEX VIII.

Qui leuandæ. Iactata in dubio non videntur haberi p derelicto, nisi ex modo iactus aliud præsumatur. h.d cum gl.

LEX IX.

a Deprecatio. a Valet consuetudo, cui lex non aduersatur. hoc dicit.

ADDITIO.

a Deprecatio. Istum tex. alle. Bar. in l. 1. in fi. sup. de iurisd. om. iu. & hic hēs q Imperator est dñs totius mundi, q qualiter intelligatur, uide per eundem in l. 1. §. per hanc sup. de rei uend. & sup. in proœ. in princ. & Bal. & Ang. in l. bene a Zenone. de qua. præscrip.

Pom. Circa regulam huius legis, quod Imperator est dñs, uide Pet. de Anch. cōs. 313. incip. tres magnifici domini. uer. igitur ille, Christi igitur nomine, & Rom. cons. 81. in vlt. col. Bolog. in sua Theodosiana.

LEX X.

a Si vehenda. a Ad pensionem ɔsidam sufficit impositum esse naui, nisi aliud sit actum. h.c.

ADDITIO.

a Pom. Si vehenda. Vide Rom. sing. 473.
Menn. Cuiac. lib. 3. obseruat. c. 2.

§. Si ea. Casus superueniens excusat a pœna præcedentis culpæ, vbi actio nata non poterit intentari. h.d. Ita intelligit Dy. J. de impen. l. & in totum. de quo per Cy. C. mand. l. ad comparandas.

a §. Idem iuris. a Difficultas superueniens excusat a pena. h.d. de hoc dixi s. si cer. peta. l. quod te. plenissime in l. continuus. §. illud. de ver. obl.

ADDITIO.

a Pom. Idem iuris vide quid per illum tex. consuluerit Federicus cons. 111.

§. Si conduxisti. Si mensura refertur ad lignum, sufficit ligni capacitas, si refertur ad onus, inspicitur mensura ponderis. h.d.

De institoria actione. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Cedere actionem qui tenetur mihi, quando non reperitur, lex vere mihi cedit.*

1 AEquum. a Dñs ex actu, seu ɔctu institoris obligatur. item agit, si eius seruus est institor, non aľs, nisi cessa actione, vel in subsidium. h.d. † Not. q vbi reperiretur ille, qui mihi tenet cedere actionem, quia forte longe est absens, b vel latitat, vel mortuus sine hærede, lex dat mihi actionem vtilem sine cessione, c vt hic, & C de act. & obl. l. 1. & C. ad Trebel. l. sancimus. not. J. de dam. infe. l. damni infecti stipulatio. §. fi.

ADDITIONES.

a Aequum. Limita no. per Bal. in l. eum per eos. C. si quis alteri, uel sibi.
b Absens. Adde Bar. in l. dominus. de condi. indeb. sup. & Bar. l. diuortio. in fi. sol. mat. Et quod notatur in l. damni. §. fi. de dam. infect.
c Pom. Sine cessione. Vide Rom. cons. 344.

LEX III.

a Institor. a Institor est ille, q alicui negotiationi q̄stuariæ ꝑponitur, etiam certo loco nō designato, & obligat dominum, cuiuscunque ɔdōnis sit negotiatio quæstuaria. Secus si certæ rei, vel negotiationi non quæstuariæ præponatur: tunc. n. magis procurator vocabitur. b h.d. vsque ad §. non autem.

ADDITIONES.

a Pom. Institor. Ad hoc uide gl. in l. Iulianus. §. si procurator. J. de act. emp. & uend. Vide Pau. consi. 74. vol. 2.
b Procurator vocabitur. Et adde quod dicit Bal. in l. j. C. de exerci. quod ea, quæ statuta sunt in exercitoria, habent locum in institoria, & hic adde Bar. in l. si institorem, si cer. pet. & plenius per Imo. post alios in c. pen. de fideius.

LEX V.

1 *Negotiatio quæstuaria non dicitur in agris proprijs.*
2 *Institorem præponere videtur, qui patitur aliquem facere.*
3 *Literæ credentiæ an præiudicent domino, remissiue.*

Quicunq;. Summa ut s. cū l. institor. In tex. ibi, agris colendis. intellige de alienis cā q̄stus faciendi. In suis. 1 n. nō dr negotiatio q̄stuaria. † sm Inn. ut ipse no. i c. si. ext. de fideiu. ita intellige ꝑcedētia exēpla, & sequētia & ꝓbaī J. eo. l. sicū villico. a facit q no. J. eo. l. i cū. No. ibi, si ꝑmisit ei ita dari, a &c. q sufficit, q 2 passus sit illū ita facere vr. n. ipm ꝑponere suō institorē. Sic videbitis. J. e. l. sed & si pupillus. §. j. & J. q. cū eo. l. fi. In tex. ibi, quasi ꝓcurator, dic ad imperādū, & corrigēdū discipulos. In tex. ibi, sin vero quasi. sic. n. ɔmisit totā cām, ut s. §. sed & si. Ego allego hūc ver. 3 planc, ad mām † lrarū credētiæ, q̄ hodie sunt in usu. q̄ dñt, tali latori pñtium dabitis plenam fidem in bis, q̄ vobis dixerit, q ex hoc præiudicetur dño, de quo scripsi latissime. J. de fideiuss. l. Lucius.

ADDITIONES.

Meno. Contra in memoralib. in voce libitinarij, & in uoce polinctores.
a Ita dari. Qñ quis videat ꝑpositus institor, adde Bal. in no. in rubr. C. de const. pec. vbi q̄rit an discipulus ex cōtractu obliget magistrū suum, & q no Bal. i auth. hoc ius porrectū. de sacros. eccl. & Bar. in l. eandē. de duob. reis. & q hr in l. ei qui. C. qđ cum eo. & in l. si pupilli. §. 1. de neg. gest. Et adde q si dico, facio te institorem meū, uideris ꝑpositus oīb. et uslib. negotijs, qb. ego uti solebam, sm Bal. in l. mandatum. in 4. q. ppol. C. mand. & ibi ēt dicit, q constitutos ad vnum actum non est proprie institor. Adde quis dicatur institor, & qualiter conueniaī. Abb. cons. 74. lib. 2. Ang. consi. 285. Alex. consi. 44. lib. 1. Vide Alex. consi. 49. vol. 2. & per totum.

1 *Procurator datus ad vendendū an possit vēdere habita fide de ꝑtio, remissiue.*

§. Non autem. Dñs tenetur ex ɔctu institoris circa id, ad q ꝑpositus est expresse, vel tacite: nisi forte ꝑpositioni repugnet. h. d. In tex. ibi, si ei, no. argū. † q ꝓcurator datus ad vendendum, potest vendere bona, habita fide de ꝑtio. De quo p Cy. C. de rei vend. l. in ciuile. & per Gul. hic. Ego plene examinabo J. de re iud. l. a diuo Pio. §. si post addictum. in fi. §.

1 *c Mandatum vniuersale non finitur morte.*

§. Si ab alio. Si institor ꝑponatur a defuncto, oblaī hrs. si a legitimo administratore, oblaī ille, cuius negotia gerunt, si a ꝓcuratore obligatur dñs, & ꝑponens. idem in gestore ratihabitione secuta h.d † Et sic no. q morte non finiē mandatum vle, uide gl. quæ inci. maxime. Iac. de Are. dicit, q si habet speciale mandatum, solus dominus tenetur, arg. s. quod quisque iur. l. 3. §. j. si generale, tunc tenentur vterque. Ita dicit ipse.

LEX VI

Sed & si quis.

§. Parul. De conditione personæ institoris non curatur, nec etiam præponentis: sed si est minor, administratoris authoritas requireretur. h. d.

LEX XI.

Sed & si pupillus.

a §. De quo palam. a Qui præponit aliquem certo loco. vr ꝑmittere, cū eo ɔhī, nisi ɔriū b lrīs publice, b & lrīs ne ꝑscribat, ɔ q scripturam non cadit ignorantia, donec durat secus si fuerit extincta, nisi dolus ɔhentis affuerit. h. d. vsque ad §. ɔdō. Signa tex. ibi, cęterum qui ꝑposuit, &c. No. ad c q. c qualiter dēat fieri reuocatio procuratoris gñalis. de qua p Cy. C. man. l. mandatum. * Et no. q iste §. allegaē ad unū effectum, q si baculus regius fuerit appositus in aliqua possessione, ut ibi nihil noui fiat, & baculus est in loco remoto, uel in loco ubi aperte videri non pōt, & ibi aliqd noui factū est, opponiē, q salua guardia est fracta, q̄rit, nunqd ille fregerit? Et dr q non, arg. istius §. cum non in loco manifesto, sed occulto positus fuerit. vide uer. ꝓscriptum. ibi, institoria locum hēbit, &c. hoc intellige, q̄diu ille ꝓhibitus in statione moraē. Nā tacite vr de nouo ꝑponi, vel ꝑmissio renouata, ar J. q cum eo. l. fi & loca. l. cū in plures §. locator horrei. Si aūt moraretur extra stationem, tunc non obligaret dñm,

ex

ADDITIONES.

a De quo palam. Vide Bar. in l. 1. C. de satisdando.
b Literis publice Ecce quid operatur aliquid fieri in publicum, & publicatio facit, rem esse notoriam, & facit præsumi rem deuenisse ad noritiam, quia quæ publice fiunt, præsumuntur sciri, ut hic, & in c. 1. §. 3. quod nec sufficit. iuncta glo in ver. publice. de postula. præla. & c. cum in tua diœcesi, qui ma. accu. pos. &c. q dicitur s. 16. dist. gl. in l. si tutor. C. de peric. tu. gl. in c. cognoscentes. de consti. & ff. de orig. iur. l. 2. uer. pro rostris.
c Pom. No. ad q. Vide quid dicat Fel. in c. 1. vlt. col. de const. Are. consil. 92.

ex quo semel potuit venire in notitiam contrahentium. Sufficit enim semel prohiberi arg. j. quod vi aut clam. l. 2. §. illud. & j. de vsur. l. mora secundo respon.

§. Conditio. Conditio & forma præpositionis institoris inspicitur, quæ si non seruatur, dominus non tenetur, nisi ei possit variatio imputari.

§. Item si. Proposito vno de contrariis, aliud cessat. Itẽ qui succũbit per actionem ineptam, recurrit ad aptam. h. d.

§. Si a seruo Tenetur præponens, licet inter contrahentem, & institorem non cadat obligatio, & dominus serui tenetur præponenti de peculio. h. d.

LEX XIII.

1 *Accusator licet non teneatur apponere diem commissi delicti, tamẽ si ponat, & non probat, succumbit.*

2 *Mandati vnius respectu si contraxi tecum, quod credebam te habere, possum agere ex virtute alicuius mandati, quod vere habebas.*

a **Habebat** a Qui se astringit ad vnã cãm, si nõ probat succũbit, nec iterum eadem actione, et si ex alia causa agat, agere põt, nisi prius restõne phabita. h. d. Ad euidentiam huius legis est sciẽdum, q. qñ quis contrahit in eam cãm, in q̃ præpositus est expresse, sufficit ad obligandum dñm solius cãæ expressio: sed qñ quis contrahit id, ad qđ quis est ppositus per quandam consequentiam, est necesse, q. creditor probet in illam cãm esse conuersum, per præsumptiones, quas vidistis, & ibi dixi vobis s. tit. 2. l. vlt. & eo. tit. l. 1. §. non autem. * Circa istam mãm, & ẽt circa materiam tituli, de procura. qñ cõstituitur procurator ad recipiendum mutuum, vide Inno. qui ponit multas qõnes circa istam mãm ex. de fideius. c. q. quibusdam, & ibi per Doc. iuris canonici & vide quæ dixi in l. ciuitas. s. si cer. pet. * Hoc præmisso q̃ro in hac lege, aliquis erat præpositus mutuis pecuniis accipiendis, item erat præpositus merci oleariæ, accipit mutuã pecuniam ad mercem oleariam: ille, qui mutuauit, dedit libellum in institoria, tanq̃ esset merci oleariæ præpositus, & per consequens mutuis pecuniis accipiendis, non potuit probare ea, quæ sunt necessaria ad obligandum dñm in his, ad quæ præpositus est, ideo dñs fuit absolutus: nunc vult iterum agere ex illo capite, quia expresse fuit præpositus pecuniis mutuis accipiendis, an possit? R̃ndet q. de stricto iure non põt, de æquitate aũt põt per vtilem actionem. h. d. Vide ergo q. licet quis non habeat necesse dicere in libello, qđ ad merces mutuauerit, tñ quia. h. d. vr̃ se astringere ad probandum, & ideo si non
b probat, succumbit per quod dicebat Rich. Mal. † q. licet in ac-
1 cusatione non requirat dies commissi delicti, tamẽ si ponatur, vr̃ se astringere ad illud probandum, & si non probat succumbit. De quo dixi in l. is, qui reus. de pub. iu. Facit optimè tex. de prob. c. licet cãm
c & plene dixi in d. l. diuus. de re iud. Item no. ... q. † licet contraham tecũ
2 de respectu huius mandati, quod te habere credebam, tñ ego possum
d agere ex virtute alterius mandati, q. verè hẽbas, licet ignorarem tpe contractus. Facit q. dixi vobis in l. 1. §. 1. s. de iu. Op. q. posit agere ex vigore illius mandati, quia pecuniis mutuis est præpositus de iure stricto. Nam cum agat ex alia cã, non obstat exceptio rei iud. vt l. cũ quæritur. j. de excep. rei iud. Ponit gl. plures solutiones. Pet. dicit aliter, & melius, hic tam in prima. quia in secunda erat eadem actio, licet adiectiones essent diuersæ: ideo non potest agere noua actione, nisi petita prius restitutione ex causa iusti erroris. Ita dixit Pet. C. de iu. & fac. ign. l. error. in vlt. opp. Hanc lect. ponit gl. tua. s. de in integ. rest. l. 2. in vlt. gl. parua.

ADDITIONES.

a Habebat. Et hanc legem not. declarat Bal. in l. si. quod cum eo. & dicit Bal. in l. 1. C. vt in pos. leg. in princ. quod vbi diuersificatur res, causa, vel actio, non potest subsequi condemnatio, vel qualitas ex qua variatur actio competens ex simplici præpositione, per hanc legem.
Meno. Scripsi de arb. iud. lib. 1. q. 31.
Pom. vide Alex. in l. diuus. ff. de re iud. & in l. quidam existimauerunt. sup. si cer. pe. & cons. 56. col. 1. vol. 2. Rom. cons. 210. & Alex. cons. 78. uol. 1. Are. cons. 150. & Alex. cons. 90. uol. 3.

b Si non probat. Ad idem tex. in c. ex parte. & ibi Inno. de priui. & no. Bar. in l. 1. ff. de eden. & Bal. in l. edita. C. eod. tit. & in l. hæreditas materteræ. C. de peti. hær. Et per istam doctrinam dici potest, q. quando unum est deductum in inquisitione si illud non probatur, sed probatur aliud diuersum, non potest sequi condemnatio ... Facit l. 2. §. hoc edicto. ui bo. rap. no. gl. in l. 1. §. diuus. in uers. absolui posse. ff. de sic. & Inno. in d. c. ex parte & Bar. in d. l. denunciasse. §. quid tamen. de adult. & pulchre Bald. in l. ob hæc uerba. ff. de infam. ubi dixit, quod si quis inquisitus est, quod mandauit delictum committi, & probatum est, quod instigauerit, ut delictum committeretur, non poterit condemnari, adde scripta per Ang. cons. 166. & Bal. cons. 209. & Bal. cons. 263. lib. 4.

c Pom. Item no. Adde Alex. cons. 47. uol. 1. Fel. in cap. inter cæteras. de re iud. Barb. cons. 35. uol. 2. Ro. late cons. 356. Fel. c. cum super. ff. de of. dele. Alexan. cons. 146. col. fi. uol. 5.

d Contraham tecum: Adde Bar. in l. ambitiosa. inf. de decre. ab ord. fac. in fi. & uide omnino Bar. in q. sua incip. adunantia generalis.

Meminisse autem. Nouatione dominus liberatur. h. d.

a **§. Si duo** a Si plures eundem institorem pponunt quilibet tenet insolidum, si inter eos pro socio, vel cõi diuidundo agat, quibus indiciis cessantibus quilibet tenetur pro parte. h. d. cum l. seq. De hoc dixi plene in l. 1. cum l. seq. j. de exerc.

ADDITIO.

a Si duo. vide Bar. in l. 3. §. 1. in 2. q. de duob. reis.

LEX XV.

Si cum villico. In negocio non quæstuario cessat institoria, alias secus. h. d.

ADDITIO.

Meno. Si cum Cuiac. lib. 10. obser. c. 36.

LEX XVII.

Si quis. Venditio institoris obligat dominum, vt tradat, & etiam redhibitoria. h. d.

1 *Procurator cõstitutus a pupillo cũ tutoris authoritate tutela finita nõ finitur.*

a **§. Si impubes.** Mandatum institoris nõ finir morte mãdantis. h. d. De hoc. s. si cer. per l. eius qui ĩ
b prouincia. No. arg. q. si pupillus facit procuratorem cum authori-
1 tate tutoris, quod finita tutela, non expirat mandatum. * Contra
* hunc. §. opp. de l. & quia. s. de iu. om. iud. vbi morte mandantis extinguitur mandatum: hic dr̃ contrarium, quare male. dic q. hic loquitur in mandato vli, quod æquiparatur iurisdictioni ordinariæ, ibi vero in mandato particulari, quare nõ est contrarium. Sic solui in l. more.
* s. de iu. om. iu. vbi fit contrarium de lege ista ad l. & quia. *

ADDITIONES.

a Põm. Si impubes. Pro intellectu huius. §. vide Alc. in l. eius qui. ff. si cer. pet.
b No. arg. Per Bal. in l. mandatum. in 3. op. C. mãd. & Bar. in l. 1. §. sed si qui. j. de do.

§. Proculus. Prohibitus contrahere, si agat institoria, repellitur exceptione, nisi in quantum præponẽs factus est locupletior. h. d. Facit ad q. glo. q̃ est in l. soluendo. s. de neg. gest. de qua per Doct. in c. fi. C. de neg. gest. licet contraria gl. sit. j. de no. l. si Stichum §. fi.

LEX XIX.

In eum Si actus non potest proprie dici negotiatio, habet locum vtilis institoria. h. d.

a **§. Si dominus.** Mutatione status institoris non reuocatur mandatum. h. d.

ADDITIO.

a Si dominus. Alleg. no. Bal. in l. mandatum. in 2. opp. C. mand.

a **§. Tabernæ.** a Adiectio alterius obligationis institoriam non extinguit.

ADDITIONES.

a Tabernæ. Iste tex allegatur in l. heres, § seruo. de fideiuf.
Pom. Vide Bar. in l. mandatum. C. quod cum eo. ubi dicit istum tex. sing.

§. Si seruus. Institor non obligat dominum, nisi ad id, ad quod est præpositus, h. d.

LEX XX.

1 *Contrahit quando aliquis tanquam institor, an teneatur.*

a **Lucius Titius.** Contrahens apposito noĩe officii, ĩ dubio cõtemplatione officii contrahere videtur
b & institor finito officio non tenet. h. d. No. q. sufficit, quod quis dicat, talis procurator, licet non adiiciat procuratorio noĩe. Simile in l. cum post mortem. j. de adm. tut. & quod no. in l. post mortem. qñ
1 ex facto tut. † Quæro, vtrum qñ aliquis contrahit tanquam institor, teneatur? Quidam dñt, quod hic est casus, quod non: & per hoc reprehendũt gl. in l. procurator q. pro euictione. s. de procu. In contrarium vr̃ casus. s. de e... er. l. 1. §. est aũt. & s. nau. cau. stab. l. licet. § possumus, & s. eo. l. sed & si pupillus. §. fi. & l. si quis mancipii. §. 1. Nõ ob. hæc lex: quia non contraxit, sed solum stipulationem fecit continentem verba enũciatiua de præterito. Et hoc in dubio videtur esse factum ad fidem ĩ se ostendendam. Ista tamen verba in alio quam in institore inducerent contractum constitutæ pecuniæ, l. quidam. s. de const. pe. & ibi glo. hoc vr̃ velle. Alii dicunt, quod institor tenetur, durante officio, non eo finito, & sic posui vobis summarium, quod non placet, per dicta iura, quod tamen relinquo maiori declarationi.

ADDITIONES.

a Lucius Titius. Hãc legẽ intellige, qđ hic nõ obligat institor, quia nõ promisit, sed solũ cõfessus ẽ, & iste ẽ verus intellectus fm Bal. C. de cõst. pec. l. sub. & latius p eũ in auth. si qñ. de cõst. pec. & istũ tex. alleg. no. Bal. in l. 1. in ver. q̃ro quid ĩ syndico. C. de sen. & Ang. in l. possessio. §. fi. j. de acq. pos. ubi ẽt alleg. no. p Cy. in l. ei qui. C. qđ cum eo. & limita per Pau. de Ca. in l. 1. exercitorem. & vide hic Bart. in l. 1. § nunciatio. de nper. no. nunc. & in l. post dotem. in 6. lect. Dy. sup. sol. matr.
b Sufficit. Adde gl. in l. quæcunque. ff. de procu. quam alleg. Bal. in l. 1. in fi. C. de sẽt. Vide plene in l. 1. §. nunciatio. de ope. no. nunciat.

Alia lectura.

* * Nota istam legem, qa notabilis est, & br̃. h. d. Verba epl̃æ ab institore missæ institorem non obligant cũ videatur pp exercitium sui officii illud dixisse. h. d. In fi. tex. Imo vr̃, qđ iste teneat saltẽ de const. pec. s. de const. pec. per totum titulum. Nec ob. q. officium sit finitum, quia ex quo fuit volũtarium, nihilominus debet teneri sicut di. in procuratore. s. de procu. l. procurator, qui pro euictione. dic, q. ideo non tenetur de constituta pecunia, quia non fuerunt verba obligatoria, sed promisit numerare, vt ministret mensæ. Iõ illo offõ finito, nõ tenet. Si aũt verba essent obligatoria dicta p institorẽ tunc non credo quod esset liberatus, qa tunc esset in suo arbitrio oblõnẽ mihi q̃sitã tollere, qđ esse nõ dẽt. C. de act. & oblig. l. sicut. Institor. n. ex sua psona obligatur contrahendo. s. de exercitoria. l. si tẽsi. §. seruus. & est casus. s. e. sed ẽt. in fi. primi dicti. & not. in l. si quis mancipiis. in fi. eo. & ista est bona lex, & difficilis, & menti tenenda. & ideo sis cautus, quod si institori mutuas pecunias pro officio, qđ exercet debes conuenire dominum, & non institorẽ, vt in hac lege no-
* tabili: pro quo facit l. si institorem. s. si cer. pet. *

De tributoria actione. a *Rubr.*

ADDITIO.

a De tributoria actione. Pro intellectu huius titu. vide Alexan. in l. post dotem. ff. solu. matrim.

LEX PRIMA.

Glos. Continuat.

Huius quoque. De eo, quod contractum est in merce peculiari, cum eo, qui est in alterius potestate, eo sciente, competit tributoria. Verbum merces, accipitur generaliter, & verbum peculiare, nulla facta deductione. & uerbum scientia, pro patientia, & verbum potestatis seu potestate, etiam generaliter accipitur. h. d. No. gl. super verbo, omnes, no. quod ex vno contractu nemo dicitur negotiator, de quo dixi in l. legatis. in princ. de leg. 3. Sic qui semel mercatur, non dicitur mercator.

ADDITIO.

Meno. Bellonus, lib. 4. supputat. c. 4.

Sed & si seruus.

§. At si alter. Vnius scientia non praeiudicat ignoranti. Item actionis natura facit insolidum scientem etiam deducere. h. d.

§. Si seruus. Ad euidentiam huius §. scias, quod hoc edictum habet duo capita. Primum prouidet contra scientem tm. Secundum contra dolosum, & incipit primum caput in l. illud. §. si cuius. J. eo sed hic. § tractat de vtroque mixtim. & h. d. Dolus tutoris & curatoris non nocet his, quorum negotia administrant nisi quatenus sunt locupletiores, & tunc tenentur cedere actionem, sed ipsorum administrantium scientia sufficit ad hanc actionem, pupillorum vero, & adultorum dolus ipsis nocet. sed scientia non sufficit, procuratoris vero dolus, & scientia nocet. h. d.

LEX V.

Procuratoris.

§. Si vicarius. Si sint plures, quorum vnus est dñs, alius quasi dominus, vtriusque scientia, & ignorantia contemplatur, vt inducat hanc actionem h. d.

§. Mercis nomine. Contrahentes tm circa merces, hñt actionem, contrahentes in potestate deducunt debitum, eis etiam extra causam, mercis nisi creditores ratione pignoris praeferantur, & solae merces, vel quod ex eis est redactum, veniunt in tributum. h. d. vsque ad §. si plures.

a §. Si plures. a Si plures sint negotiationes, vel vna, sed plura loca, plures, & separatae fient contributiones. hoc dicit.

ADDITIO.

a Si plures. Vide Ro. sing. 581. vide allegata pulchre per Arc. consi. 57.

a §. Plane. a Creditores habentes personales actiones vocantur in tributum, & habentes reales suum integrum consequuntur. h. d. Vide gl. quae est super verbo, in tributum venire. & no. eam. & adde in fi. ibi, qui in nauem. dic, sed ibi fuit pecunia ad emptionem specialiter numerata, hic secus, secundũ Gul. & Pet. & no. per Cy. C. qui pot. in pig. hab. l. licet. & per gl. in l. j C. de rei uend. & ibi etiam per Cy.

ADDITIO.

a Plane. Vide gl. in l. quod quis, de priuilegijs creditorum.

§. Tributio. Creditores accipientes, cauent se reddituros alijs creditoribus emergentibus, & etiam ipse, qui petit, si vult peculio renunciare. h. d. cum prin. l. seq. vsque ad uer. si cuius dolo.

LEX VII.

Illud quoque cauere.

ADDITIO.

Meno. Anto. Augustinus, lib. 3. emendatio. c. 6.

§. Si cuius dolo. Hic Iurisc. incipit tractare de secunda parte edicti, s. qn actio tributoria datur propter dolum dñi commissum in male contribuendo, & h. d. Ex dolo commisso in male. vel nihil contribuendo, quis hac actione tenetur. h. d. No. tributoriam dari propter dolum, sicut in praecedentibus datur propter scientiam. Item no. quod minus est, nihil est. tamen illa locutio est impropria, quia comparatiuum istud nõ relinquit positiuum in extremis

ADDITIO.

Meno. Item. Add. [illegible] no. 23. §. si cer pet.

§. Haec actio. Actio ista non est de dolo: ideo datur perpetuo, sed est propter dolum, nec purgatur per actionem ex contractu, ideo haeres tenetur in quantum ad eum peruenit. h. d.

LEX IX.

Quod in haerede.

a §. Eligere. a Quando ad idem competunt plures actiones, cogitur quis eligere vnam, nec poterit postea redire ad aliam: secus si plures actiones competunt ad diuersa. h. d. Ex hoc §. colligitur per Dyn. & per gl. vna regula de regulis, quae impediunt cumulationem, vt no. per glo. in l. edita. C. de eden. & per Dyn. in c. nullus pluribus. de reg. iu. in 6. hoc autem, quod hic de electione dicitur est verum, nisi actor reddatur incertus ex facto rei nolentis eum certificare, vt l. j. §. quia autem. J. quorum leg. Item quod J. subijcitur, quod non potest hĩc regressum ad aliam, intellige nisi per restõnem in integ. ex cã iusti erroris. l. habebat. §. tit. 2.

ADDITIONES.

a Eligere. Et materiam huius l. vide satis no. examinatam per Bar. post Dy. in l. j. §. unde quaeritur. J. de publ. & de vect. & in l. edita. C. de edẽ. Et adde quod si eligat unam actionem cui sit praescriptum, non impeditur redire ad aliam, cui non sit praescriptum, secundum Bal. in l. si praesidium. de aedil. act. & ad hoc no. per gl. vide no. Bal. in materia l. j. maxime in 3. op. C. de fur. & de materia huius. §. vide per Dyn. in l. in prouinciali, de ope. no. nunc. in §. 1. adde, ut per Ro. consi. 133. Pont. Pro declaratione, uide Arc. consi. 19. Alex. in l. cum proponas. post Bart. ibi col. 1. de transf. idem Alex. in l. edita. C. de eden.

§. Si seruo. Tenetur haeres, qui seruo dedit libertatem sine cautione, vel deductione, & ex hoc suo dolo tenetur insolidum. h. d.

LEX XI.

Aliquando. Secundum diuersa accidentia quandoque melius est intentare actionem de peculio, quam tributoria. h. d.

LEX XII.

Alius duntaxat. De peculio deducitur id, ad quod quis ex dolosa difficultate tenetur. h. d.

Quod cum eo, a &c. *Rub.*

ADDITIO.

a Quod cum eo. An iste titulus hodie sit correctus, vide Ang. & Imo. in l. & exheredatum. de re iud.

Ad euidentiam huius tituli debes scire, quod secundum rigorem iuris ciuilis filiusf. contrahens obligatur r. l. tam ex contractibus. §. de iud. ppter cãm tamen emancipatus, uel aliter a potestate patris liberatus propter status mutationem, videtur quodammodo nouus homo, & ab illa obligatione de rigore iuris liberatur: verum praetor videns contrahentem cũ filio esse deceptum, propter istam capitis diminutionẽ, restituit contra ipsum filium utilem actionẽ. & hoc facit §. per titulum seu in titulo de capitis diminutione, postea praetor considerauit, quod multum grauauerat filium a restituendo contra eum vtilem, ideo suũ edictum in hoc tit. limitauit, vt illa vtilis restituta in sex casib. qui ponuntur in hoc tit. non detur insolidum, sed quatenus facere potest, vt videbitis in l. 2. & per totum hoc, eo. tit.

ADDITIO.

a Grauauerat filiũ. Sed quid si creditor est pauperior, vtrum filius tenebitur in quantum facere potest. Videtur, quod insolidum, sicut dicimus in marito, & uxore, vt tenent Bar. & Doc. in l. maritum. sol. mat. In contrariũ facit, quia cum creditor in vno sit releuatus, uidelicet quod restituit sibi actio utilis cõtra filium, vt dicit hic Bar. ergo debet in alio grauari, argu. in l. eum qui. de iureiur. Et hoc vltimum sequitur Bal. in l. 2. C. quod cum eo. quod no. & fuit in vxore & marito dictum, Gul. in l. diuortio, de neg. gest. tenet, quod tunc non habet priuilegium, sed Iac. de Bel. in sua q. disputata mei. lex dicit, solu. matr. &c. dicit, quod si maritus, & vxor est pauper, dicit ipse puto, sed tertius loquor tamen sic iudicarem quod debeat maritus, vel eius liberi pro dimidio condemnari.

LEX PRIMA

Omnia. Iurisconsultus hic se continuat.

LEX II.

Ait praetor. In sex casib. hic expressis filiusf. sui iuris effectus, tenetur in quantum facere potest. h. d.

LEX III.

Sed an hic. In hac actione deducitur, quod debetur creditoribus priuilegiatis, vel postea contrahentibus, non alijs. h. d.

LEX IIII.

Sed & si ex parte. Institutus ex parte non modica, potest conueniri insolidum, vel pro haereditaria portione, & interdum habet beneficium, ne cõueniatur vltra quam facere possit h. d.

a §. Interdum. a Propter mendacium perdit quis beneficium. Item in actionibus descendentibus ex delicto cessat hoc beneficium. h. d.

a Interdum. Vide Bar. in l. si dubitetur. §. 1. de fideiuss.

§. Soli autem. Beneficium huius edicti non transit ad haeredem filij. h. d.

§. Sed an etiam. Iste intelligitur duob. mo. tene primam lect. secundum quam h. d. In hac actione temporis ratio hr, & sententiae tempus inspicitur. h. d.

§. Is qui de peculio. Qui semel egit, non potest iterum eadem actione ex noua adiectione agere nisi praehabita restitutione ex causa iusti erroris. h. d. quod dic. vt l. habebat. in prin. §. tit. 2.

LEX V.

1 *Filiusfamilias effectus sui iuris contra quem petitur executio instrumenti per eum celebrati, tempore, quo erat in potestate, poterit opponere exceptionem, & beneficium huius edicti.*

1 **Si filius.** Beneficium huius edicti hẽt locũ ẽt ꝯ actionẽ iudicati.h.d. † No.ꝙ filijf.ꝯ quos petit̃ executio instr̃i,sui iuris effecti, pñt opponere beneficiũ huius edicti in casib.s̃ expressis.
a Sed quæro, quid si statutum dicat, a ꝙ ꝯ instr̃m non pñt opponi, b
b nisi certæ exceptiones,an ista poterit opponi? Rñ.aduertendum,ꝙ hæc exceptio non opponit̃ ꝯ instr̃m,sed ꝯ executionem : nam non impugnat instr̃m sicut nec sñiam sed limitat executionem.vnde põderanda essent verba statuti,an dicant,ꝙ nõ possit opponi ꝯ instr̃m an vero dicant ꝯ executionem instr̃i. Hoc etiam verum vr̃ propter cessionem. Nam si statutum dicat ꝙ non possit opponi contra exceptionem,non admitteretur cessio.

ADDITIONES.

Menoc. Sic.sen. cons.51.lib.1.Benue. Strach.quomodo procedendum sit in causa mercan.1.par.nu.47.

a Pom.Statutum dicat.Vide Fel. in c.exceptionem,ver.item fallit.de except.Rom. cons 300.Soc.cons.221.

b Possint opponi.Vide per Doc.in l.1.C.de iu.& fac.ign.vide Ang.& Imo.in l.si fideiussore.§.idem respondit.ꝭ.de fideiuss.

a **§.Sed si filio.** Fideicom. a vniuersalis in effectu hæres esse videtur.h.d.

ADDITIO.

a Fideicom.Fideicommissarius vniuersalis habetur loco hæredis.intellige sñ, vt p Bal.in auth.ex causa,de lib.præt.& dix. post Bar. in l.1.§.de illo.ff.ad Treb.& per Bal.in rep.c.si pater,de test.in 6.& vide hic per Pau.de Cast.

LEX VI.

Eũ qui. Propter mendaciũ perdit̃ istud beneficiũ.h.d. * No. ar.huius legis ꝙ stulti sunt illi, q faciunt aliquẽ filiũf. procurator.q.a si stipulat̃ nõ q̃rit sibi,vt hic,& s̃.de insti.l.j.& de do. l.filius.& l.si filius. & l.quæcunq;. Nec ob.ꝙ eam põt cedere,quia quõ cedet id, quod non habet? Sed tñ posset agere aduersus patrẽ, vt sibi cederet,arg.ꝭ.de don.int.vi.& vxo.l.si prædia.§.1.

LEX VII.

1 *Conuentus licet non teneatur,nisi in quantum facere possit, tamen libellus admittitur si petatur insolidum.*

a **Pater filio.** a Põt agi ꝯ hæredes pro hæreditaria portione, vel ꝯ filium insolidũ, sed in ꝯdemnatione filius
1 hẽbit huius edicti beneficium.h.d. † No.ꝙ licet actio b det̃ in quan
b tum quis facere põt:tñ admittitur libellus,si petatur insolidum.Ille autem qui conuenitur,debebit excipere de suo beneficio.

ADDITIONES.

a Pom.Pater filio.Vide Cap.cau.15.incip.si quis filius.

b Licet actio.Per Bar.in l.si dubitetur.in §.si filius.ff.de fideiuss.

LEX VIII.

1 *Institorem præponere quis videtur sola patientia.*

2 *Sententia potest confirmari ex noua causa.*

1 **Titianus.** † Ex sola patientia a vr̃ quis institorẽ p̃ponere. Itẽ iudex appsonis potest sñiam confirmare ex noua
2 causa.h.d. † No.primo, ꝙ ex patientia b vr̃ quis aliquem præpone-
b re,vt s̃.de exerc l.1.§.1. Secundo not. ꝙ sñia potest c confirmari ex
c noua causa. † quod tene menti pro lege, qui testamento.de excu.tu.
† iuncta.l.si expressim,de appel.

ADDITIONES.

a Ex sola patientia.Vide in l.cuicunque.de inst.Bal.in l.2.C.ad Maced.& in rub.C. de exerc.& in rub.C.de const.pecu.

Pom.Vide ade declarationem Alex.cons.44.vol.2.& cons.120.vol.5.

b Patientia.Intellige,ac singolariter limita,vt per Bal.in l.si is,ad quem.de acq.hæ. & Mod.Inst.de act.§.curatæ.Item limita,vt per Bal.in l.1.C.de cond.inde & dixi post Bar.in l.diuus.inf.de re iud.& vide Inno.de app.ca.bonæ,quod no.Bar.in l.si expressim,in prin.in vlt.col.inf.de app.& de forma sñiæ,vide quæ dixi in l.per hanc.de temp.app.vide Bar.in d.l.si is quem,& quod ibi dixi.videlicet quod iudex potest ratificare primam sententiam,quæ fuit lata ex causa incongrua,secus si ex falsa.Limita hanc legem procedere,nisi prius processus fuisset ineptus, seu nullus,secundum Bal.in l.2.in 14.q.de rescin.ven.

c Sententia potest.Vide Old cons.130.ad fi.Fel.in c.cum causa,de re iud.

† Clau.Noua causa.Vide alias concor.per Ale.cons.78.vol.2.& vide eundem Ale. in l.non solum.§.morte.ꝭ.de ope.no.nun.Fel.in c.cum M.Ferrariensis de const. & c.cum sollicitudinem de appel.

a *Ad senatusconsultum a Macedonianum. Rub.*

ADDITIO.

a Pom.Ad Senatusr.L.ita istõ tr.p l.1.s.in l.frã a fre,in gl.1.mag.ff.de cond.ind. & ad declarationẽ huius tit.vide Ial.in §.actiones aut.Inst.de act.sit 20 huic beneficio possit renunciari,vide Bal.in l.si quis pro eo.ver.quarto dico.ff.de fideiuss.

Glos.continuat.

LEX PRIMA.

1 *Præfatio denotat mentem & rationem legem condentis.*

2 *Senatusconsul.Maced.non tollit actionem ipso iure,sed parat exceptionem.*

3 *Contractus quando apponitur,promitto bonum nomen facere,quid significat.*

a **VErba Senatusconsulti.** a Primo incipit ponere verba senatusc. * Quæro iuxta materiam istam,q.d si filius iurauerit, nunquid ligabitur iuro, & habebit locum auth.sacra puberum.C.si aduer.vend. Istã q̃onem mouet Columb.gl.illius §.item sacra.c.1.de pa.ten.& iura.firman.in vsib.feudorum.& latissimè dixi in l.si quis pro eo.in princi. ꝭ.de fideiuss.ita quod possit ꝯ eum fieri executio,non obstante senatusco.Maced.*
b No.ex hac p̃fatione qd̃ senatusconsultũ b non est factum princip. in fauorẽ filiorum.f.sed in odium fœneratorum , vt colli. ex hac præ-
c fatione, c & sic no. qd̃ † ex p̃fatione legis colli. rõ, & mẽs ꝯdẽtis. Fa-
1 cit,ff.de hær.inst.l.fi.qd̃ est multũ vtile p statutis reformãdis. Scdo
2 no.ex † istis verbis, ne actio petitioq; dare. q.a non tolli. ipso iure
d actio,sed parat̃ exceptio,vt patet ex verbis hic positis, & p oẽs leges huius tit. & ꝭ.ad Velleianũ.l.2.ꝭ.ad Treb.l.j.& §.1. & hoc verũ in ciuilib.sed in crĩalib.hec ver.importãt,vt ius accusandi sit ipso iure sublatũ,vel.ꝭ.de aleato.facit l.si seruus,C.de his q. ad ecc.ꝯfu.† Vl.
4 no.illa verba.bonũ nomẽ,&c.qd̃ facit p verbis,q̃ apponũt̃ quotidie i ꝯ̃ctu cessionis,si p̃mitt bonũ nomẽ facere , &c. qd hĩc sumit̃.

ADDITIONES.

a Verba senatusconsulti.In quibus non habet locum iste tit.vide C.eo.l.2.§& 3. & signanter Bald.in l.Mace.& quasi per totum.Vnum not.ad declarationem huius tit.quod posuit Inno.in c.quia plerique.circa fi.commen.de immu. eccl.ubi uoluit singulariter,quod licet filiof.cõtra creditorem competat hæc exceptio Macedo.quod tamen si in veritate mutuasset creditor propter necessitatem filij,peccaret mortaliter filius,qui exceptione se defenderet.

b Pom.Senatusconsultum.vide Alex.cons.139.uol. 5. ubi loquitur in inuestitura. & cons.103.in fi.eod.uol.

c Præfatione.Vide Barb.cons.51.col.uol.1.& cons 56.& 59.uolu.2.Mod.in l.1.§ sublata.ff ad Treb.

d Ex istis uerbis.Et adde Bar.in l.1.sup.de cond.ex lege.

Meno Tiraq.l.si unquam.uerbo reuertatur.nu.213.213.

a **§.Si pendeat.** Nunc incipit Iurisconsul. exponere verba edicti.

ADDITIO.

a Si pendeat.Vide Bal.in l.fi.in uer.uenio ad secundum,C.de sen.pa.l.& rest.

§.Certe si arrogatus. Quæro.quæ est ratio differentiæ inter hunc casum , & præcedentem? Rñd.qd̃ postliminium fingit retro quem fuisse sui iuris, restõ in inte.non fingit retro,sed de nouo inducit. Hoc p̃batur hic, & gl.h.d.in l.Gallus.§.& quid si tñ.de lib.& posth.in fi.magnę gl.

LEX III.

1 *Opinio communis excusat aliquem.*

2 *Macedoniani exceptio hẽt locũ in sciẽte quẽ esse filiumfamilias cũ mutuat.*

3 *Articulum,ad probandum quem se gessisse pro patref.formandi modus.*

4 *Ignorantia facti præsumitur in pupillo.*

a **Si quis patremf.** Cõis opi.quem excusat. item in pu-
1 pillo,& minore p̃sumitur ignorantia.
2 h.d.No.† primo,ꝙ licet simpliciter loquatur de eo qui mutuat filiofa.tamen debet intelligi de eo qui scienter hoc facit.l.pe.inf.eo.Huius ratio est,quia hæc exceptio est inducta in odium feneratorum. Si.n.ignoraret,cessat odium:secus si exceptio esset inducta in fauorem filij,quia tunc sufficeit,vt decipiatur , licet aduersarius ignoret. l.2.ꝭ.verba,ꝭ.ad Velle.C.si min.se maio.dixe.l.1.& 2. quod est no-
3 tandum.Secundo no.† istum tex.ex quo collige modum formandi articulum ad probandum quod quis se publicè gerebat,vt patremfa.
4 Tertio no † ex versi. proinde,quod in minore & pupillo præsuminur ignorantia facti,quod tene menti.

ADDITIONES.

Meno.Si quis.Duare.lib.3.anniuersa.dispu.c.24.

a Si quis patrẽf.Sed q̃ro quæ requiritur quod gesserit se pro patref. Dic ꝙ per decennium,fm Bal.in l.2.C.aduer.rem iu.quod no.per Barto.in l.Labeo, ff.de sup.leg.& ibi uide Bal.in d.l.2.ubi ponit no per quos actus probetur ipsum se gerere,ut patremf.uel emancipatum.Ad quod bene factum ẽt no.per Bal.in l.1.ad fi. C.qui,& aduer.quos.& adde hanc l.no.per Bal.& ibi ẽt est tex.in l.1.C.eo.& uide Bal.in l.2.C.eo.Quid si filius consueuit accipere mutuum, & pater erat consuetus restituere,an cogatur in futurum pater restituere.Et tenet ꝙ sic.Et ad illum tex.in proposito uide ꝙ no.Bal.in l.2.in ult.col.C.de sen.Adde ad propositum ꝙ uoluit Bal cons.174.lib.4.ꝙ si dominus solitus erat ratificare contractus celebratos per nuncium suum,ꝙ in futurum tenebitur ratificare.

Pom.Vide l.2.ult.C.si aduer.rem iud.Alex.& alios,in l.est receptum,ff.de iur.fi. om.iu.& Alex.cons.85.uol.2.

LEX IIII.

Si filiusfam. §.Si a filio. Tempus numerationis nõ tempus stipulationis seu mutui,inspicitur.h.d.

LEX VII.

Item si filiusfa. Filiusfa.fideiubendo obligatur, nisi fuerit factum in fraudem,idem in constitutione duorum reorum.h.d.

LEX IX.

Sed Iulianus adiecit.

§.Sed & si filiusfa. Filiusfam. potest mutuum in causam patris accipere , licet non possit res patris obligare.h.d.

§.Mutui dationem. In hoc senatusconsulto verbum,pecuniæ , accipitur stricte nisi fraus interuenerit.h.d.

§.Non solum. Hæc exceptio est in rem ex parte eius, cui opponitur,h.d.

a **§.Item si duos.** a In duobus reis debendi inspicitur conditio eius,ad quem pecunia peruenit, hoc dicit.

ADDITIO.

a Item si duos.vide Bal.no.in l.1.C.eo.quid si duo rei credendi mutuauerint simul filiofa.unus sciuit eum filiumf.& alter ignorauit,an scientia unius noceat alteri.decidit per illum tex.uide ibi,& quod no.Bar.in l.ex duob.in fi.de duob.reis. alleg.etiam Bal.in l.fi.C.eo.& uide hic Pau.de Cast.

§. **Quanquam autem.** Hæc exceptio cõpetit filiof. & successorib. eius, non tamen ei, qui institorem præponit tacite, vel expresse. h.d.

a §. **Proinde.** a Si pecunia in rem patris vertatur vel in probabilem studiorum causam, hæc exceptio cessat. h.d. No. tex. ibi, intelligendum &c. q. ex eo, quod quis postea facit, præsumitur animum ab initio habuisse.

ADDITIONES.

a Proinde. Et ita alleg. in no. q. Bar. in l. cætera, §. si, de leg. 1.

Pom. Ergo ex sequenti actu præsumitur qualitas præcedens, Pro qua, vide Ro cons. 353. col. 1. Pau. de Ca. cons. 74. 1. vol.

§. **Si filiusfa** Hanc exceptionem cessare facit in necessariã causam exceptio, & patris solutio, & pignoris datio vsque ad pignorum quantitatem. h.d.

LEX IX.

Sed & si paterfam.

§. **Si ab alio.** Filius potest soluere mutuatã pecuniam ad hoc sibi donatam. secus in donata simpliciter hoc dicit. Not. casum istum, facit ad id, quod nota. in l. 4. §. nihil de manumis.

a §. **Hoc senatusconsultum.** a Hæc exceptio cõpetit filius vtriusque sexus, etiam pecunia extante. h.d.

ADDITIO.

a Hoc senatusconsultum. De isto tex. vide no. Bal. in l. Macedoniani, C. eo. quem al legat hic Pau. de Castr. ut hic per eum.

§. **Non solum.** Hæc exceptio competit filiis, & eorum intercessorib. nisi aio donandi intercesserint, & quia est odiosa, solutum indebite non repetitur. h.d.

LEX XII.

a **Tamen si** Hæc exceptio potest opponi, et post sniam h.d. No. q. hæc exceptio. & exceptio Velleiani possunt opponi post sniam. Huius ratio potest esse in Macedoniano, quia hæc exceptio, cum sit inducta in odium fœneratorum. non potest filius ei renunciare, b vnde eam potent opponere post sententiam. Et ideo puto, quod si paterfa. factus litigauerit, & hanc exceptionem nõ opposuerit. q. eã nõ possit opponere post sententiã. In Velleiano vero est ratio, quia in propria litigatione intercessio est, arg. l. si mulier in iure. j. ad Velleianum.

ADDITIONES.

a Hæc exceptio, vide quod no. Bal. in auth. si qua C. ad Velleia.

b Non potest filius ei renunciare. Vide quod ponit Bar. in l. si testamento. §. pen. de fideiuss. & limita, ut per Bal. in l. nemo potest. de leg. 1.

LEX XVII.

a **Filium habeo.** a Dictum in filio extenditur ad nepotẽ. h.d. * Tene mentis istam rationem: iussus eius nihil operatur, cum ipse in eadem sit causa. Hic dr̃. q. habet locum senatusconsul. Maced. posito quod iussu patris mutuum fuerit contractum. Contra, C. eo. tit. l. Zenodorus. vbi dicitur, quando iussu patris filiusfamilias contraxit mutuum, & tamen cessat senatusconsultum Maced. cuius contrarium dicit tex. quare & cat. dic, quod in hac materia accipimus iussum patris habentis filium in potestate, & tunc cessat Macedonianum, vt l. contraria. & ibi, hoc innuit gl. quę est super verbo voluntate. ibi, item patris accipe, &c. hic vero pater iubens non habebat filium in potestate, sed erat in potestate aui, argum. l. sic eueniet. j. de adult.

ADDITIONES.

a Filium habeo. Hæc est multum no. & de eius materia vide Bal. in l. si permittente, C. eod

Pom. Hæc l. probat, q. lex pœnalis, & odiosa extenditur de vna persona ad aliam propter identitatem rationis. Vide concordata per Rom. cons. 492. 2. dub. vbi dicit, q. lex n notans penam in personam vnius extenditur ad aliam non expressam dato, quod exceptiue loquatur.

LEX XVIII.

1 **Si filiusfa.** a Ratione conuentionis qui epistolam recipit videtur approbare. q. in epistola continetur. hoc dicit de hoc plene dixi j. rem ra. hab. l. quo enim. §. 1.

ADDITIO.

a Filiusfam. Adde Barto. in l. cum tabernam, §. pen. in fi. infra. de pign. Idem in recipiente ambasiatam secundum Ioan. And. in dicto § morte, & ibi dixi, & unde quæ not. Bald. in authen. qua in prouincia. Vide de recipiente literas, & nihil dicente, Philip. Dec. in cap. scripta, nu. 15. de fide instrum. Pao. cons. 18. nom. 5. uol. 2. Alex. cons. 78. lib. 3.

P m Circa materiam huius taciturnitatis, & quid operetur, uide multa p Pan. cons. 81. inc. 1. facie dicendum. Et quomodo possit extorqueri confessio ab aduersario, uide Mat. not. 21. incip. no. mirabilem modum. De probatione autem epistolarum contra scribentes pro illis, quibus scribit, uide Raph. Cum. cons. 177. incip. recipiens literas & de intellectu huius, l. uide Alex. in l. non solum. §. morte, de nou. ope. nunc. ff. & Alex. cons. 157. uol. 2. Felin. in cap. nonne benedicimus, uersi fallit quarto. de præsumpt. Barbat. cons. 6. & cons. 17. uolum. 2. & cons. 11. uolum. 2. & consil. 15. eod. uolum. Alexan. cons. 78. uolum. 1. vide addit. Panor. c. 2. de fide instrum.

LEX XX.

Creditorem Mortuo filiofa. qui mutuum accepit dum erat in potestate, pro illa obligatione non potest accipi fideiussor, quod dic vt in glo,

LIBER XV.

De peculio. *Rubrica.*

ADDITIO.

a De peculio. Ad intellectũ totius tituli uide Bar. post gl. in l. si pater qui castrense inf. de cast. pec. & in l. si finita. §. de uectigalib. in fi. de dam. infe. Et formam libelli in actione de peculio, uide per Cy. in l. pe. C. quod cum eo. & gl. in l. 1. ff. si pars hære. pe. in aer. uendicabit. & uide quod no. Bal. in l. fi. C. quod cum eo.

Pom. Et de quo peculio loquatur iste titulus, uide Are. in l. cum fundus. §. seruum tuum ff si cer. pet. Cæp. co. l. 21.

1 *Peculium est quædam vniuersitas, sed proprie est quædam parua, pecunia, quam filius, vel seruus parsimonia acquisiuit.*

2 *Id quod donat pater filio bene merenti, peculium efficitur aduẽtitium, & eius proprietas est filij.*

3 *Pater in aduentitys conuenitur tanquam legitimus administrator filij.*

4 *Peculium sumitur octo modis, & quot modis filius possit habere peculium.*

5 *Filius dicitur dominus rerum paternarum propter spem successionis, & quia de eis alitur.*

Venio ad rub. de peculio, & istã rub. gl. cõtinuat ad tit. de exercitoria. Tu potes cõtinuare ad tit. s. pxi. Dictum est s. q. ex cõtractu filij pr̃ non obligat, sed quia aliqñ pr̃ cõuenit de peculio, vt qñ filius non est mutuatus, iõ pon. ĩ rub. de pec. Et pro huius decisione primo quæro, 1 quid sit peculium Azo dicit q. est vniuersitas quãdã, cũ in ea põt esse mobilia, & immobilia, corporalia & incorporalia, vt ipse not. C. q. cũ eo. sed sua diffinitio procedit largo mõ sumendo pecu. vt j. vide bitis. Nã 4. sunt noĩa vniuersitatis, s. hr̃ditas, bona, peculiũ, & patrimoniũ. sed stricto mõ sumendo, prout loquit̃ tit. nr̃, dico, q. peculiũ est quædam parua pecunia, q̃ seruus, vel filius per parsimoniã acquisiuit, vt l. peculiũ, la 1. in prin. j. eo vel dñs, vt merenti seruo dedit. s. q. sit quæsitum, in peculio hr̃e pmisit filio vel seruo, vt l. peculiũ est. in prin. j. eo. & ex̃ de sim. c. de simoniacæ. Pone exemplũ. contingit .n. plerũq; q. hñtes seruos castaldos, dãt eis pro eorũ victu, pone singulis mensib. quinq; florenos. si q. dẽ ergo seruus fidelis posset transire victũ suũ cũ trib. florenis, duos parsimoniasset, ista parsimonia parsimoniatio appellat̃, & exemplũ istud in filio, & in seruo procedit, & hoc totum peculiũ efficit̃, quoties dñs hoc agit, vt vel serui, vel filij peculium efficiat̃. Secundum exemplũ, cum bene merenti dñs, vel pr̃ peculium cõcedit. sine dubio in seruo procedit, sed in filio non vr̃ procedere s̃m iura C. seu Authen. Sed s̃m hæc iura ffororum procedebat sicut in seruo, qm̃ illud est peculium q. hẽt filius a pr̃e, cuius tñ 2 administrationem, non proprietatem hẽt, † si pr̃ filio merenti, quatenus ascendunt merita filij, eatenus filius capit, vt extraneus, vt statim fiat dñs, & illud transit in peculium aduentitium, cuius proprietas est hodie ipsius filij. Primum probatur in l. si donõne, & ibi not. per Doc. C. de coll. & in auth. vñ si parens. C. de inof te. & j. de cast. pec. l. si forte Secundũ probat̃ in l. cum nõ, & in l. cum oportet. C. de bo. quæ lib. licet olim esset secus, quia aduentitia erant pr̃is pleno iure.
3 Ex his ergo patet, q. pr̃ non de peculio, sed tanq̃ legitimus administrator cõuenit̃, vt no. in l. pr̃ qui castrense. de cas. pec. & s̃. de cõd. ind. l. frater a fr̃e. Facit ẽt qđ no. j de fideius. in l. si q. s pro eo §. 1. & not. Inst. de act. §. si & in l. 1. C. de bo. ma. dicã plenius. j. e. tit. l. 2. §. verba. Itẽ quærit gl. † quot modis sumat̃ hoc nomen, peculiũ. & dr̃. q. octo modis. 4 Primus, secundus, quartus quintus, sextus, septimus, & octauus sunt clari. Venio igit̃ ad tertiũ, dũ de cast. vel quasi castrẽsi loq̃t̃. Ad cuius decisionẽ dẽs scire, q. filiusf. multis modis põt hr̃e peculiũ. Primo pecuniã pr̃nã, q̃ de pr̃is arca accepit, putã, qa administrabat bõa pr̃is.
5 Nã licet filius † dicat̃ dñs rerũ pr̃narũ. l. in suis. de lib. & posth. & Inst. de hær. qual. & diffe. §. sui. hoc iõ dr̃, qa de eis alit̃ pp spẽ futuræ successionis. Itẽ põt hr̃e castrẽse peculiũ q. acq̃siuit in castris, vel more castrorũ, vt C. de cas pec. l. 1 & j. de cas. pec. p totũ. Itẽ põt hr̃e quasi castrẽse peculiũ, vt si filiusf. hr̃et pecuniã ex publico in aliq̃ administrõne cõstitutus, vt C. de asses. l. velut. & in his duo. peculijs loco patris. hr̃ & s̃. ad Mac. l. 2. & C. de inof. te. l. fi. Itẽ põt hr̃e peculiũ aduentitiũ, q. filius acq̃rit ex bonis mr̃nis, vel aliũde, q̃ a pr̃e, & ĩ hoc olĩ pr̃ dñiũ hẽbat pleno iure, hodie vero tm̃ hẽt vsũfructũ ut legitimus administrator. ut C. de bo. ma. l. 1. & in d. l. cũ oporter. & vtrobiq; no. qđ ẽ uerũ, qñ hoc peculiũ fuit q̃sitũ uolũtate pr̃is: alĩs pleno iure est filij, & dat̃ filio curator in hoc peculio, ut l. fi. C. de bo. q̃ lib. Itẽ põt hõ hr̃e peculiũ profectitiũ, q. cõcedit̃ sibi a pr̃e, ut j. e. l. depositi. §. fi. vel ab alio cõtẽplatione tñ pr̃is ut j. ad Treb. l. ex facto. §. si q. s. & l. sed si plures. §. in arrogato, de vulg. & pup. & de isto loquit̃ hic tx. ut in 1. q. dixi, & omnes istos modos peculij ponit glo. in l. fr̃ a fr̃e. s̃. de condi. indebi.

ADDITIO.

Meno. Nam. Scripsi cons. 209. nu. 8.

1 *Ordo iuris inspici debet.*

2 *Legitimus tutor an præferatur datiuo.*

3 *Actio de peculio datur inquãtũ vires peculij patiuntur, et ẽ nat. in n. 6. et 14.*

4 *Ponderis maioris & valoris qđ est, præmittendum est his quæ sunt minoris.*

5 *Actio habet duas causas.*

7 *Actio d peculio ĩ quo differt ab actione exercitoria vel institoria, & n. 9. et x.*

8 *Actio de peculio quare datur potius contra patrem vel dominum, quam illa quæ descendit a iure ciuili.*

11 *Actio de peculio, in quo differat ab actione tributoria.*

12 *Actio de peculio personalis est, & oritur ex obligatione ciuili. nu. 14.*

Obli-

5 *Obligationes quæ oriūtur ex rescriptis principum, vel ex edicto prætoris, habent etiam effectum naturalis, & producunt actionem.*
6 *Actio de peculio est stricti iuris.*
7 *Actio, quæ competit contra filium, & datur contra patrem, est vna, & eadē.*
8 *Pronomē, hoc, ē demōstratiuū tā ad oculū intellectus, q̄ ad oculū corporalem.*
9 *Testis examinatus in palatio capitanei si deponendo super articulo, quod cōtractus fuerat factus in palatio Episcopi dicat contractum factum in hoc palatio, sustentatur dictum, quia refertur ad oculum intellectus.*
10 *Agens de peculio, non agit de in rem verso.*
11 *Versum, quod in rem domini est, quando dicatur esse in peculio.*
12 *Pater quando tenetur de peculio, de quo peculio intelligatur.*
13 *Pater qualiter teneatur de peculio mortuo filio.*
14 *Masculinum quō concipiat femininum, & an sit de proprio significato, n. 25.*
15 *Statutū quod si quis vadat de nocte puniatur in decem, cōprehendit feminā.*

ORdinariū. Istud principiū vsq; ad §. prætis, diuidit̄ i quatuor partes. Primo. n. ponit̄ cōtinuatio. Secūdo quotuplr agat̄ ex hoc edicto. Tertio ponuntur verba edicti. Quarto illa incipit exponere. Scđa ibi, est aūt. Tertia ibi, verba āt. Quarta ibi, de eo loquit̄. & h. d. Sicut se habet pr̄imoniū ad liberū, ita se hēt peculiū ad seruū vel filium, vt pr̄ vel dn̄s de peculio teneant̄. h. d. s̄m la. But Venio ad 1. partē. ex qua no. iuris ordinē esse inspiciēdū, ad qđ l. 2. s̄. de sta. ho. & hūilbs no. in gl. ru. s̄. de eo p quē fac. erit. q̄ valde ad qōnē ibi notatū. Nā qō † fuit de scō, an lītimus tutor excluderet a iudice ɔfirmatū. & Mar. Sil. disputauit hāc qōnē in scholis, & deteriauit ɔfirmatū a iudice lītimo p̄ferendū, q̄a lex d̄t oīno ɔfirmādū, & qđ hoc lex velit, d̄t ipse, patet ordine titulorū. Primo. n. ponit de tes. tu. Postea de ɔfir. tu. Tertio d̄ le. tut. Vn̄ ɔcludit, q̄ p̄ferēdus sit ɔfirmatus cū d̄ eo pri⁹ disponat, al. p casu h⁹ q. l. d̄ creationib. C. d̄ Epis. aud. Nā d̄t ipse tutorē filio furioso datū a p̄re in testō p̄ferēdū lītimo, q̄ eget ɔfirmōne. C. d̄ test. tut. l. pe. in fi. & l. iur̄ nr̄o. ʃ. de test. tu. & l. pe. ʃ. d̄ cur. fur. d̄ qua q. dic vti bi. Scđo not. q̄ actio exercitoria, & institoria dant̄ insolidū, ista vero inq̄tū peculij vires patiunt̄. † Tertio no. q̄ est p̄mittendum illud, qđ est maioris pōderis, & valoris potius q̄ qđ est minoris. Itē no. q̄ ipse ɔ̄ctus est ille, qui tribuit actionem. Tu dic, q̄ ɔ̄ctus habuit obl̄ōnē, obl̄o vero actionē. Vn̄ † actio hēt duas cās, vnā mediatā, vt ɔ̄ctū, aliā immediatā, vt obl̄ōnē. l. licet. §. ea obl̄o. de p̄cu. † Itē no. q̄ ista actio est datiua, & non natiua, sed ɔ̄triū ʃ. dicā. Op. ɔ̄ gl. q̄ ex hoc edicto agat̄ insolidū, sicut ex alijs superiorib. ti. de inst. & exerc. Sol. † ex hoc edicto agit̄ triplr. Primo de peculio & tūc p̄dicti tituli ab isto differunt in duob. Nā in illis dat̄ insolidū, hic de peculio. Scđo differunt, q̄a illi hn̄t locū, qn̄ est determinatū certum genus negotiationis, hic qn̄ nullū. Scđo mō agit̄ de in rē verso, & tunc differunt illi tituli ab isto, q̄a ibi insolidū. hic inq̄tū est versum. Itē illi, qn̄ est certum genus negotiationis, hic qn̄ nō est certū. Tertio mō agit̄, q̄ iussu, & tunc illi ab isto non differunt, nisi in vno: nā illi hn̄t locum, qn̄ est certum, & litatum genus negotiationis, hic qn̄ incertū. Sed ɔueniunt in alio, q̄a sicut illi dant̄ insolidū, ēt istud insolidū. Ita dēs intelligere gl. tuā. Ex. gl. opp. & vr̄. q̄ ista nō possit aliquo mō ɔpetere, q̄a lex dicit, q̄ ɔ̄ nos agit̄, aut ex ɔ̄ctib. per nos initis, aut ex quasi ɔ̄ctib. delictis, vel quasi delictis, aut ex varijs figuris cārū. Nā pro his ɔpetunt actiones q̄ personales dn̄r, ex eo, q̄ p̄sonas inuitant eorum q̄ ɔ̄hūt, vt Inst. de act. §. oīum. Sed hic dr̄, q̄ pr̄, vel dn̄s ɔuenit̄ ex ɔ̄ctu filij, vel serui. ergo &c. Itē alia rōne. Nā alteri p alterū n̄ dēt iniqua ɔdō afferri, vt in r̄la iuris. nō dēt. ʃ. de reg. iu. Sed hic si pr̄ ɔuenit̄ ex ɔ̄ctu filij, vel dn̄s ex ɔ̄ctu serui, videtur eis iniqua ɔdō afferri. Sol. dico q̄ hoc est de rigore iuris ciuilis, & eius subtilitate, procedunt tn̄ de æq̄tate p̄toria, s. q̄ pr̄. vel dn̄s ɔueniat̄ ex ɔ̄ctib. filij, vel serui, quatenus est de peculio, idcirco, d̄t hic tex. p̄tor arbitratus est. Igr̄ hæc actio quæ de peculio dr̄, est quædam cognominatio a prætore inducta, vt hic patet. † Sed circa hoc q̄ro, quare dat̄ potius ista actio q̄ a p̄tore descendit in dn̄m, vel patrē q̄ illa q̄ descendit a iure ciuili? R̄n. br̄, oīs ɔ̄ctus, q̄ a iure p̄torio descēdit, & oīs p̄toris intētio, seu inuētio, summa nitit̄ æq̄tate, vt est casus in l. 1. & 2. ʃ. si q̄s test. liber eē iussue. & hoc p̄batur in bo. pos. ɔ̄ tab. & alijs multis sīlib. q̄ filijs emancipatis ɔpetunt. fuerunt. n. inductæ a iure p̄torio, quia filij emancipati tanq̄ penitus ex̄nei p emācipationē facti, si p̄teriebant̄ a pr̄e suo, non poterit dicere testm̄ nullum, sicut quilibet ex̄neus p̄teritus, non p̄t dicere nullū, q̄a emācipatus de iure ciuili censet̄ oīno ex̄neus, sed p̄tor nitēs æq̄tate. hoc solū n̄ attēdēs, q̄ p emācipationē a pr̄e q̄s extraneat̄, sed ɔsiderat solū nālem actū, q̄a q̄uis emācipatus sit a pr̄e, puet a pr̄e suo p creatus ē, & iō subuenit ei p ɔ̄tabulas, sicut ius ciuile subuenit in p̄tāte positis p ius dicēdi nullum. Et sic vides q̄ oīs ɔ̄ctus p̄toris p̄cedit a summa æq̄tate. Mō ad p̄positū. Si pr̄, vl̄ dn̄s ɔcedit filio ī p̄tāte, vel seruo certā pecuniæ q̄ntatē, vt negociet̄, nō exprimēdo certum genus negotiationis, q̄a tūc hēt locum institoria, fuit æqm̄ p̄tori visum, q̄ ex quo pr̄ filio, vel dn̄s seruo ɔcedit certā pecuniæ q̄titatē, vt negotient̄, q̄ ex ɔ̄ctu filij, vel serui, pr̄ vel dn̄s ɔueniri p̄nt. inq̄tū ipsi in peculiū ɔcesserunt. nō attēto, q̄ pr̄, vel dn̄s nō re ɔ̄hant, sed attēto eo solū, qđ æquū est, ex quo filius, vel seruus dn̄i, vel pr̄is voluntatē hn̄t: nā ex illa eorum voluntate, vn̄r ipsi ɔ̄here: licet non actualr ɔ̄hāt, tūc ɔuenirent̄ insolidū, & de rigore & æq̄tate. Item ista æq̄tas hēt in se q̄dā aliā æq̄tatē annexā, s. q̄ nō simplr, & insolidum pr̄, vel dn̄s teneant̄, q̄a nō simplex & absoluta fuit voluntas eorum, ex quo certā, & litatā q̄titatē ɔcesserūt: vr̄. n. illa voluntas litata respū q̄titatis ɔcessæ filio vel seruo. & sic p̄cedit hæc æq̄tas & a prima cāu? nā hoc est æquū qđ pr̄, vel dn̄s ɔueniat̄ ex ɔ̄ctu filij, vel serui, pp eorū volūtatē, q̄ est dū ɔcedūt peculiū, a iure p̄sūpta. & qđ ipsi eaten⁹ teneant̄. & in plus nō se extēdat obl̄o, nisi q̄tū ē ī peculio, ergo &c. Tertio op. q̄ nunq̄ actio de peculio hēt locū, q̄ dat̄ inq̄tū est in peculio. Nā peculiū est deducto eo. q̄ patri, vel dn̄o debet̄. Vn̄ licet actualr̄ sit peculiū, tn̄ ī sutāli applōne nullum peculiū eē censet̄. l. peculiū. §. si ære. ʃ. e. qđ ēt in dote. & cæteris vniuersitatib. ɔtingit. vt l. qđ dr̄. ʃ. de impē. in re. do. & l. si 15. §. qđ dr̄. ʃ. de iu. do. & l. Mæuio, §. a me. de leg. 1. & l. 2. in prin ʃ. de dote p̄leg. cū si. Itē peculiū est, vt dixi, q̄ voluntate dn̄i, vel pr̄is, filius, vel seruus hēt separatum a rōnibus dn̄icis, vt l. depos. §. fi. ʃ. e. Sed si ī eo filius vel seruus pr̄is, vel dn̄i debitores efficiāt̄, ergo quodāmō de eo peculio pr̄, vel dn̄s ɔueniūt̄ l. eo tpe, in pri. ʃ. de pec. Sol. dū d̄t. q̄ ī eo debitores efficiunt̄: hoc intelligo nō solū in casib. l. peculiū ex eo. ʃ. e. sed vbicunq;: nā cum sic. dat, s. vt sit peculiū manifeste apparet nō sic dari, vt obl̄etur ad illud recipiens, q̄a sic nō esset peculiū. Sed ɔ̄ istā sol. opp. nam hoc peculiū ē ī dn̄io pr̄is, vel dn̄i, ergo q̄ illud tenet, hoc ipso obl̄atus est, vt Insti. de ac. §. 1. Sol. ista obl̄o ē impropria, ad tractatū de peculio nō p̄tinens. l. ex. n. de nāli obl̄ōne loq̄t̄. l. si no. ali. ī fi. ʃ. eo. & l. nec seru⁹. & Insti. q̄ cū eo. §. cum aūt. Vel dic, q̄ illa obl̄o ɔ̄ illū, q̄ meū tenet, tūc est quoties ego destino rē petere, nō cū destino non petere, vt est in peculio, licet dn̄s amitteret eo ipso seruum sibi obl̄atum ad peculium restituēdū, quia pp peculium esse desinit, nisi dolo faciat, tunc. n. licet deficiat, tn̄ fingit̄ non deficere. l. summa cū ratione. s̄. e.

Venio ad qōnes, & primo q̄ro, cū hic dicat̄, q̄ actio de peculio differt ab actione exercitoria in vno, s. q̄ illa insolidū. hæc tm̄ de peculio. Nunc q̄ro, † an sint aliæ dr̄iæ. R̄n. sic, nā illa

9 hēt locū, qn̄ p̄ponitur certo gn̄i negotiationis, hæc non. Itē illa hēt locū, qn̄ filius, vel seruus ɔ̄xit in merce nauali, voluntate dn̄i, vl̄ pr̄is hæc in pr̄e, vel dn̄o ignorante, vel ɔ̄dicēte, l. si q̄s seruū, §. ēt. ʃ. e. dūmō filius ɔ̄hat in peculiari merce. Ad hoc facit, ʃ. de ver. ob. l. seruus vetāte. Itē est & alia dr̄ia, nā qn̄ pr̄, vel dn̄s ɔuenit̄ de peculio ex ɔ̄ctu filij vel serui, pr̄ vel dn̄s, si hēt ī aliquo obl̄atū filiū, vel seruū quocunq; mō, vel quocunq; iure, an̄ oēs alios creditores deducunt, q̄ eis dēt̄ur, si ipsi ɔueniantur ab alijs creditorib. actione de peculio ex ɔ̄ctu filij vel serui. l. si q̄s seruū. §. ēt ʃ. eo. l. peculiū aūt, in prin. eo. tit. Sed qn̄ intentat̄ exercitoria, nō hēt locū ista p̄deductio, q̄a cū pr̄ vel dn̄s teneant̄ īsolidū, vt s̄. dixi, obl̄o q̄sita ɔ̄ eos non respicit peculiū, q̄a tenent̄ ipsi vsq; ad interuallum: nihil ergo posset operari p̄deductio. † Itē q̄ro, in quo differat ab institoria R̄n. in multis: nā illa in-

10 solidū, hæc quatenus ē ī peculio, vt hic. Itē illa, qn̄ filius vel seruus p̄ponit̄ alicui negotiationi certę, hic qn̄ nulli certę negotiationi, sed simplr dn̄s vel pr̄ filio, vel seruo peculiū ɔcedit, vt negotietur. Item illa, qn̄ interuenit scīa, & ɔsensus pr̄is, vel dn̄i ī gn̄e, circa alias res q̄ venales, hic vero qn̄ ignorante, & inuito dn̄o, vel pr̄e seruus, vel filius sup merce peculiari ɔ̄xit, d. l. si q̄s seruū, §. ēt, ʃ. e. † Itē q̄ro ī quo

11 differt hæc actio ab actione tributoria? R̄n. actio tributoria īpedit p̄rem, vel dn̄m p̄deducere id, qđ nālr sibi dēt a filio vel seruo, sed vocantur pr̄, vel dn̄s, dū aliq̄d debet̄ eis a filio, vel seruo in tributū sīcū alijs creditorib. ad id qđ in peculio repit̄, vn̄ eliget̄ q̄dā via media vice actiōis exercitoriæ, & de peculio, & ipsam actionē tribuit. Itē illa hēt locū qn̄ interuenit simplex scīa dn̄i vel pr̄is, filio vel seruo ɔ̄hente, vt l. 1. §. sciā. s̄. de trib. Hæc qn̄ ignorāte, vel sciēte, & ɔ̄dicente patre, vel dn̄o, filius vel seruus ɔ̄xit, & ista sola scīa est illa, quę tollit patri, vel dn̄o p̄deductionē in tributaria, q̄ secus est in actione de peculio, ī quo pr̄, vel dn̄s deducūt primo, qđ eis debet̄ a filio vel seruo, &c. Item illa ɔpetit, ēt si nihil sit in peculio, vt s̄. de tribut. l. 1. §. merx. ista vero secus. Item alia dr̄ia ponit̄ in l. de peculio. s̄. de trib.

12 † Itē q̄ro, an actio de peculio sit in rē, vel ī p̄sonā? Quidā dn̄t q̄ ē ī

a rē. & hoc dn̄t, vt oñdant q̄ nullā obl̄ōnē p̄supponat, & sic pr̄ p filiū, & dn̄s p seruū nō obligat̄, qđ p̄bat̄, q̄a re perēpta, dn̄s non tenet̄ sicut in reali. l. q̄situ. in prin. ʃ. e. Et p eis arguo, q̄a ille, ad quē transit peculiū, p̄t ɔueniri, l. & ancillarū, §. si seruū, ʃ le. dp nō est in actionibus p̄sonalib. l. 1. §. si hr̄s. ad T re. & l. si fideicōmissū, §. tractatū, s̄. d iu. Præterea cedendo peculiū liberaret̄. l. sed post, s̄. cōi diui. in fi. quod nō est in actionib. p̄sonalib. l. vsufructuarius. C. de vsufru. Itē dat̄ ɔ̄ dn̄m. vel p̄rem, inquantū ad eos p̄uenit de peculio, & seq̄t̄ rē. Si rē, ergo est realis, qđ ē ɔ̄ nām p̄sonalis, q̄ seq̄r p̄sonā. l. oēs. de ac. & ob. Pro qua optime facit l. q̄situ, §. 15 q. ʃ. e. & hęc est veritas. Pro qua ē opi. gl. in l. depo. ʃ. e. & ita vr̄ sentire Iac. de Are. ʃ. tit. j. & in l. 1. nā ei fideiussor accedit, vt l. creditorē. s̄. ti. . . & l. eo tpe. ʃ. eo. Sed obl̄o fideiussoria req̄rit obl̄ōnē, vt Inst. de fideiu. §. fideiussor, in pri. sed obl̄o respicit p̄sonales actiones, vt Insti. de ac. §. 1 p̄terea tex. vr̄ exp̄ssius ī l. 1. de cust. re. & in l. 3. in fi. inf. e. & l summa cū rōne. inf. eo. & Inst. de ac. §. 10 p̄sonā q. eq. ddicat Cy. in l. dn̄m. C. qđ cū eo. q̄ dicit, q̄ est actio p̄sonalis cum actione in rem, q̄a leges p̄dictæ loquunt̄ de ipsa actione, cū adiectione de peculio, nec p̄t separari dicta adiectio, q̄n aliquid remaneat, sicut qualitas a suo subiecto. l. 2. supra. de vsufru. Contraria non obstant, nam video q̄ in personalib q̄s re perempta liberatur, vt in debitore spēi. Vnde video, q̄ ille, ad quem res peruenit

ADDITIO.

a I. F. R. In personam, Idem tenet Bar. in l. frater a fratre. ver. sumus expediti de 2. par s̄. de cond. ind. & Ang. de Are. in §. actiones, autem. Inst. de ac.

n't tit. singulari, tenet actione scripta in rē. l. de eo. ī fi. §. ad exh. & l. l. j. §. pe. j. de interd. & hoc casu liberat' cedēdo rē bona fide d. l. sed
13 postq. ī fi. Itē q̄ro posito, q. sit ī rē scripta, qđ tñ ñ ē verū, an sit dati-
a ua, vel natiua, qđ est qñ nascit' ex mīe obl'one Cy. ī d. l. dñm circa fi. đt, q. est datiua: tenet' n. pr̄, vel dñs pp ɔ̄cū filii, vel serui, non ex aliqua obl'one, sed q̄a lex dat hāc actionē. Facit tex. ī. hac ca. l. ver. est ãt. Sed hoc ē falsū, & ɔ̄ tex. plurīū ll. Primo ɔ̄ l. depositi. in princ. eū l. 3. §. si filius, & §. Iulia. & §. sed si filius. j. e. & j. ti. j. l. j. iō ɔcludo, q. sit natiua, & oriat' ex mīe obl'one. Ad qđ facit l. si qs cū filio. j. e.
14 ibi debitores, & c. l. eo tpe. §. si creditor. j. e. Itē q̄ro, † an oriat' ex obl'one ciui. & nãli, an ex ciuili tñ. In hoc sūt opi. quas refert gl. in l. fr̄ a fr̄e. §. de ɔd. ind. Azo, & Hug. dñt, q. ē sola ciuilis obl'o, q̄ tñ hēt effe-ctū nãlis. Et ꝓ eis facit, q̄a deficit ɔsēsus. imo oblat' pr̄, vel dñs iui-tus. l. si qs seruū. §. ēt. j. e. vbi dr̄ q. pr̄ & dñs tenent' ciuilr̄. Alii dñt q. est ciuilis & nãlis, q̄ sola nãlis, & sola ciuilis ñ ē sufficiēs ad ꝓducen dā actionē. Inst. de ob. circa prin. Br̄ opi. Azo. puto verā. Nā obl'o na turalis dr̄ de iure gē. l. Stichū. §. nãlis. de sol. & l. pariete. §. de ser. vrb. Sed qđ pr̄, vel dñs teneant' de peculio, nō ē đ iure gē. ergo & c. Item ñ est hic ɔsensus, q. nãlē obl'onē īducat ergo & c. Nō ob. si dicat', er-
15 go non ē sufficiēs ad ꝓducēdā actionē, q̄a dēs scire, q. q̄dā sūt obl'o-nes ciuiles q̄ hñt effectū nãlis, vt đt Azo pp authoritatē statutiū vt obl'o, q̄ descēdit ex rescripto principis, vel ex edicto p̄toris, vt ī casu nr̄o, q̄ ꝓducunt actionē. Possumus tñ dicere, q. hęc ē ficta nãlis: q̄a illud. qđ facit iudex, vel conditor l. vr̄ facere ps, vt l. si ob cām. C. de cui. & no. ī l. j. §. hæc verba. ff. ne vis fiat. & l. 1. de leg. & hoc ē qđ vo luit dicere, hēt effm̄ nãlis. Itē q̄ro, an hoc sit ꝓpriū nomen actionis
16 hoc tāgit' ī l. 3. § Iul. in f. e. ibi dicā. † Itē q̄ro, an actio de peculio sit bo næfidei, vel stricti iuris? Dico q. sp̄ ē stricti iuris. q̄uis illa, q̄ ɔpetit ɔ̄ filiū sit bonæfidei, vt l. mora. §. i bonæfidei. ff. đ vsu. ita đt Gul. ī d. l.
17 3. §. Iul. Itē q̄ro, an actio q̄ ɔpetit ɔ̄ filiū & q̄ dat' ɔ̄ pr̄em vel dñm, sit vna & eadē, an vero sint duæ. l. vna q̄ ɔpetit ɔ̄ pr̄em? Rñ q. vna ē & ea. l. 3. sed si filius. ver. nec īteresse. j. e. Et ita tenet do. Io. ī l. cū filius. j. đ ver. ob. Nā si diceres q. eēnt duæ, eēt de necessitate dīd in q. actio q̄ ɔpetit ɔ̄ pr̄ē, hēret aliā cām. q̄ actio, q̄ ɔpetit ɔ̄ filiū. qđ si es set verū, seq̄ret' qđ ex vno ɔ̄ctu orirent' duæ actiones, qđ ē falsum. Nā vnus ē ɔ̄ctus, & ñ p'es, vt l. si cū filio j. de ɔpē. Seq̄ret' ēt qđ plu res obl'ones orirent', q. dicere ē absurdū. Sed licet sit vna & eadem, tñ qualitas eius mutat', q̄a ñ fit ɔdēnatio insolidū ɔ̄ pr̄em sicut ɔ̄ fi liū, vt ē tex. no. q. hoc ꝓbat ī l. tā ex ɔ̄ctib. §. ale. iud. qđ ēt optime vidi stis in l. in delictis, §. si detracta. §. de noxa. Et ex hoc sequitur effect' quod iterum specie sicut liberatur filius, liberat' ēt pater. l. si homo. inf. de verb. oblig. Dicam in l. si ex duobus, § an hoc autem. inf. eo.

Venio ad sc̄đam ptē, s. ad ver. est aūt. ex quo no. tex. ibi diū đt, hic orit' actio, & no. ad illā q. an actio de peculio sit na-tiua, vel datiua, de qua dixi §. C ꝓ. ad id qđ intēdit, q. istud edictū sit triplex, imo vr̄. qđ no sit, nisi vnu, vt j. ꝓx. §. cū suppletione glo. ꝑ ibi positæ. Huius tenore gl. exponit triplex. i. tripl'r agit'. q. d. vnū tñ ē, sed trib. mo. agi p̄t. Itē op. dr̄ hic qđ hoc ed'ctū, & c. sed hoc nō pōt ꝓcedere: q̄a certū ē, qđ hoc ꝓnomen. hoc ē demōstratiuū ad oculi l. nemo, j. de hr̄. inst. & ibi no. & qđ no. ī l. si ita stipl'atus fuero hēc sū mā. de ver. ob. sed nullū apparet edictū, ergo nō ɔuenit istud ꝓno-
18 mē. Sol. † Istud ꝓnomē hoc, ē demōstratiuū ēt ad oculū intel'is vt l. Mæuius §. duob. j. de le. 2. Ergo hic legislator voluit demōstrare id quod h'bat ī mēte. & sic refert' ad ītellm, nō aūt ad oculū. Et ad istā sol'onē facit. q. vbicūq; in iure hēs pronomē hoc, tā ad demonstrō-nē corporalē q̄ ad intellualē ē demōstrabile. l. hæc actio. §. de his q. deie. vel effu. & l. hæc actio. §. de eden. & l. j. §. de ser. rust. pd. cū si. q̄a certū ē ibi ad oculū ñ posse demōstrari, cū sint incorporalia, ergo, & c. Et de hoc no. Frā. de Pisis in l. de op. no. nūc. d. l. Mæuius, §. duo
19 bus. de le. 2. † p qđ vr̄ posse sustineri dictū testis q̄ sup vno articulo in palatio Capitanei dixit ɔ̄ctū celebratū in palatio Epi, & sup hoc capitulo dixit in hoc palatio. Nā refert' ad oculū itell's hoc verbum, in hoc palatio, s. Epi, de quo §. dixerat, nō ad oculu corporis, ar. cx. de test. ca. cū tu nisi cā ɔuenia, & intell'renius, q. demōstraret' res
20 corporalis. p ea q̄ no ī d. §. duob. & ī j. ɔst. Codicis, & Digest. † Itē q̄-rit hic gl. an q. agit de peculio videat' agere de in rē verso? Quidam dñt q. sic p istū tex. Pro q̄b facit §. ī rē ãt, ver. licet. n. Inst. qđ cū eo. & l. filius. j. ti. 2. Itē qñ agit' ɔ̄ patrē vel dñm de peculio, istud ɔputa tur & cēset' in peculio. q̄a pr̄ vel dñs dēnt filio, vel seruo, vt l. q̄. Tu-beronis, §. sed & id qđ j. eo. & istud nil aliud est dicere, nisi quod pr̄ vel dñs tenēt' pp id qđ versū est. Vñ ɔcludūt, q. q̄ agit de peculio, agit de in rē verso. In ɔ̄riū determinat hic glo. q. q̄ agit de peculio nō agit de ī rē verso, ꝓ qua vr̄ tex. expssius ī l. 3. §. si filius. ver. qcq d. j. e. & l. ancillarū, 2. rñso. j. e. & ad istū tex. rñdet, qđ illud qđ hic dr̄, q. agit' de ī rē verso, dic. s. iterdū de ī rē verso. vt ibi. iterdū de pecu-lio, vt hic, q. patet q̄a ponit cas īdistīctē. Sed ad ɔ̄riū nō rñdet. Tu dic, q. nō ob. §. in re aūt, licet. n. qđ ibi đt, q. vna ē actio de peculio, intellige, q. ille q̄ ꝓponit actionē de peculio, ɔsequit' effectū sp. & in terdū de ī rē verso, vt qñ dñs dat aliqđ seruo, vt d. §. sed & id qđ. Ad
21 uerte tñ q. nō sp illud, qđ ē versum ī rē dñi, cēsetur ī peculio: nam tūc ī peculio cēset', qđ ī rē dñi versū est, quoties seruus dñm nãlr sibi obligāt, & hoc tūc demū est, cū vert. ī rē dñi aīo repetēdi, nō aīo donādi. Itē si ɔsūptū sit illud, qđ versū erat, vt q̄a granū, vinum, & oleum, qđ mutuo acceperat, & dederat familiæ dñi, & ab ea fuit subtractū. No. q. granū, vinū, vel oleū ē in peculio, & tñ ī rē dñi ver sū ē. Itē si seruus dēt dño vltra, q̄ verterit, si de in rē verso dñs ɔue-niat', nō deducit sibi debitū, in actione de peculio deducturus, lz sit arg. ɔ̄. j. de in rē ver. l. q̄dā. & pp istos effectus necesse ē dicere actio nē de peculio ab actione de in rē verso discrepare. l. 1. j. tit. 2. & vi-distis §. de drijs inter istā actionem, & illam. Et eo. mō rñde ad l. fi-lius. j. tit. 2. de quo art. no. in d. §. in rem autem. Inst. quod cum eo.

Venio ad 3. partē, q̄ est in ver. verba, quę ponit veba edicti. & gl. supplet, s. actionē ī dñm, vel pr̄ē. Sed ꝓ decl'onē † q̄-
22
b ro, hic dr̄ q. pr̄ ex ɔ̄ctu filij tenet' de peculio, quęro de quo peculio possit itelligi. cū filiusfa. possit hr̄e plura peculia, vt dixi §. in rub. Gl. in l. pr̄ qui castrēs. j. de cas. pec. mirabilr̄ rñdet, q. de iure antiquo pr̄ tenet' de peculio profectitio, qđ ipse filio ɔcessit, & passus est eū hr̄e. Itē de peculio aduētitio, quia de iure antiquo non distinguebat' pe culiū aduentitiū a profectitio, cū qcqd q̄rebat filius, q̄rebat pr̄i. De castrensi vero peculio non tenet' pr̄, filio viuo, sed ipse filius ɔuenit', vt l. 4. §. 1. de cast. pe. Itē hodie in aduentitio peculio pr̄ non tenetur actione de peculio, sed p̄t ɔueniri, vt l'timus administrator filij. vt l. 1. C. de bo. ma. qđ not. q̄a p hoc hēs intellm totius tituli de peculio,
23 & hæc vera viuo filio. † Sed q̄d mortuo filio, quatr tenet' pr̄ de pe-culio? Rñ. de iure antiquo, de peculio aduētitio, & profectitio tene-bat' intra annū, p titulū, qñ actio de peculio ē an. de peculio vero ca strēsi, si qdē pr̄ occupauit iure peculij, incipit assumere post mortē vires peculij profectitij: iō tenet' de peculio itra annū, vt d. l. pr̄ q. ca-strēse. secus si vt hr̄s occupat. Hodie vero indistinctē pr̄ occupat, vt hr̄s in aduētitio castrēsi, vel quasi iō nō tenebit' de peculio sed ciuili ppetuo. Sed ɔ̄ hoc facit, q̄a ipse succedit filio, quō ergo p̄t teneri de peculio? Nā pr̄, q. tenet' de peculio hr̄ vt fideiussor. l. cum filius. j. de ver. ob. & no. gl. in l. sed si dānū. §. sed & creditor. j. e. sed si fideiussor succedit principali, extinguit' obl'o fideiussoria, l. hr̄s a debitore. §. q. si idē. j. đ fidei. vbi istā op. facit gl. & soluit ī d. l. pr̄ q. castrēse đ cas. pe.

24
c Venio ad 4. partē in ver. de eo. Ex quo no. † q. masculinū ɔci-pit fęmininū. Cōtra hoc op. de l. si ita relictū. in princ. de le. 2. & l. q. duos. de le. 3. l. Lucius. §. q̄situ. Sol. vt p Cy. in l. q̄cunq; de seruis fug. & ibi ēt Odof. & in spe. de dispu. aduoc. §. 1. Doc. in l. 1. j. de ver. sig. de quo est hodie gl. ī c gñali de elec. in 6 & plenissime p Frā. đ Pisis in l. j. de ver. sig. Tetigi ēt ī d. l. si ita relictū. Vñ potes di
d cere, q. aut masculinū đ ꝓnunciat' p nomē propriū, & tūc nō ɔpre-hendit fęmininū: aut p appellatiuū, & tūc aut pronunciat' substanti ue, aut adiectiue. Primo casu aut tale substātiuū est gñis cōis, & tūc masculinū nō ɔcipit fęmininū, q̄a ꝓnūciatio fit in vtroq; gñe, ar. đ vul. & pu. l. cū ex filio. §. j. & q̄a qđ cōe est æq; se hēt ad masculinū, & ad fęmininū, vt, j. de ver. sig. l. hōis. Aut est gñis masculini, vt no-mē filiorū, libertorū, & fratrum, & tunc aut sermo s'm ɔueniētiam rei de qua loquimur nō est adaptabilis ad vtrūq; genus vt si dico, liberti sunt mariti vxorū, & tūc nō ɔtinent' fęminæ, & hoc nō ex vi nōis, sed rei, i. mãę. Aut ɔueniētia sermonis p̄t adaptari vtriq; gñi, & aut loq̄mur in mã q̄ recipit interp̄tationē extēsiuā, & tūc masculi nū ɔprehēdit fęmininū. & ita loq̄t' d. l. q. duos, & l. Lucius. §. q̄situm. l. si ita relictū. Aut in mã q̄ nō recipit extensionē, seu interp̄tationē extēsiuā, & tūc masculinū nō ɔcipit fęmininū. j. de vet. in pos. mitte. l. 1. §. quare. Hanc doc. no tradit l. iusta. j. de ver. sig. Si vero pronun ciat' sermo masculinus adiectiue, & tūc aut substantiat' in substanti-uo gñis masculini, & tūc aut in mã extensibili, & ɔprehendit fęmi-ninū, vt de ver. sig. in l. q̄s. aut in mã nō extēsibili, & tūc secus. Aut
e substātiat' in substātiuo gñis cōis, vt putā, q̄s hō, & tūc ex vi acci dētis, i. adiectiui; nil īportat, q̄a accidēs, est ad substātiā, cui cohēt si-gnū: nō. n. proprietas est significatio, sed ex vi substantiui o'o significat vtrunq; sexum, vt j. de iure fisl. l. aut diuus. & j. de ver. sig. l. 1. & l. 1.
25 j. de reg. iu. & vide q. no. in cle. 1. de elec. in 2. gl. Sed q̄ro † in casu ī quo masculinū ɔcipit fęmininum, an sit de proprio signato verbi? Iac. But. hic dicit. q. non, sed potius ex quadam interpretatione, & hoc ꝓbat p istū tex. Nā si esset de ꝓprio signato verba ꝓlata in ma sculinum, intelligerent' in fœminino, q. hic est secus. Sed mihi vr̄ q. nec ex proprio signato, nec ex interpretatione, masculinum ɔcipit fęmininū, & q. nec possit procedere istud brocardicū, q̄a vbicunq; tu dicis, q. masculinū possit ɔcipere fęmininū, nō est bene dictum, q. istud fit ex vi verbi masculini: imo dico ex vi rōnis, q̄a indifferēs est rō. q. probo per tex. istum, qui dicit, ex hoc edicto in fęmininum sexum actio dat', non aūt dicit ex verbi interpretatione, q̄a non vi in terpretationis, sed vi eiusdem rōnis, quæ indifferens est ad vtrunq; sexum.

ADDITIONES.

Meno. Dec. l. pacta quæ contra. nu. 1. 2. C. de pact.
Meno. Vide Ias. l. 2. in princ. nu. 2. ff. de ver. obl.
a I. F. R. Datiua. Idem tenet Bar. in d. l. frater a fratre, ver. 2. quæro. & Ang. in l. 3. §. si filius. j. eo. de quo vide Bal. & Sal. post Cy. in l. dominum. C. quod cum eo.
R. Item quæro. No. quod Bar. videtur contrariari his, quæ not. in l. 3. §. si filiusfa. in fi. inf. eo. tit. de quo dic vt ibi no.
R. Dictum testis. Adde Bar. idem tenentem in l. 1. in prin. col. 7. inf. de ope. no. nūc. secundum Alex. ibi tenet contrarium. de quo uide D. Ias. ibi col. 4.
b Ex contractu filij. Et uide quatuor casus no. per gl. in l. cum ancilla. C. quod cum eo. in quib. pater, vel dominus, non tenetur de peculio, nisi inquantum locupletior factus est, Bal. qui addit quintum, in l. si filiusfam. sup. de iud.
c Pom. Cōtra hoc. Vide Ale. cōs. 80. col. fi. vol. 1. & cōs. 24. vol. 2. & cons. 115. vol. 2.
d Aut masculinū. Qñ masculinū cōprehēdat fęmininū, vide Bar. in l. 1. de ver. signi.
e Pom. Et tunc. Vide Alex. cons. 12. 2. vol.
Mē. Sed q̄ro, Cur. se. cōs. 9. Ticinēsi statuto. co. 4. Ias. cōs. 90. li. 1. & cōs. 26. n. 32. li. 2

sexũ. Sic in l. sed & si. §. hoc senatus. ff. titu. j. Exẽplũ in statuto, quo 26 † cauet, q̃ si qs vadit de nocte, puniat in decẽ, & loquit de verbo, masculini gñis. dico ergo, q̃ statutũ cõprehẽdit fœmininũ genus, a nõ vi uerbi, sed vi rõnis indifferẽtis. a Sed si statutũ diceret sic, si qs rapuerit virginẽ, vel monialẽ puniat in decẽ, isto casu statutũ non cõprehendit fœmininũ, qa nõ est indifferẽs hæc rõ. Nã statutũ, q̃ hẽt locũ in masculo, non hẽt locum in fœmina, & sic de similib.

ADDITIONES.

a R. Vi rõnis indifferẽtis. Adde q̃ Bar. seq. Are. i cõs. 1. col. 1. & Frã. Cur. cõs. 7. vol. 7. Indifferentis. Vide Are. consi. 39.

---

§. Si cũ impubere.

Ex ɔctu serui, vel filijf. minoris, pr, vel dñs non ɔueniuntur, nisi inq̃tũ locupletiores facti sũt: vel ut verius dicã, nisi inq̃tũ locupletatum est peculium. h. d. Op. & vr q̃ imo inq̃tũ est in peculio, vt ff. ea. l. in prin. So. spãle est hic. Rõ spãlitatis pt esse. Nã ex quo grauatur pr vel dñs ĩ vno. s. q̃ si seruus, vel filiusfa. minor læderent pp eorũ facultatẽ, non, restituerent, vt l. 3. §. fi. ff. de min. releuatur in hoc, q̃ non tenet de peculio, sed inquantũ peculiũ est locupletatum, arg. l. cũ q. ĩ prin. ff. de iureiur. Itẽ q̃rit hic gl. an isto casu pater, vel dñs deducet sibi debitum sicut si ɔueniretur de peculio? & dicit qd sic.

1 *Verbum, habeo, non denotat dominium.*
2 *Genitiuus quando denotet dominium, & quando possessionem.*
3 *Statutum quod accipiens rem alterius puniatur in decem, quo intelligatur.*
4 *Vsus loquendi communis attenditur in statutis.*
5 *Actio de peculio, est prætoria.*
6 *Commune quod est, meum est.*

§. Potestatis.

Iurisc. hic exponit verbũ, ptãtis, positum in edicto. & j. dicit, q̃ istud verbum, ptãtis, refert tã ad filiũ, q̃ ad seruum. Scd̃o dicit, q̃ seruorum appſone continentur nedũ ꝓprij, sed hi, quos bona fide possidemus tñmõ. & q̃ appſone seruorum ɔtinentur non solũ proprij, sed cões. & h. d. verbũ, ptãtis, assumit large, vt comprehendat seruos proprios, & cões, & ẽt bona fide possessos. & eos, in quos hẽmus vsumfructũ, & hẽditarios, & ɔprehẽdit dños vtriusq; sexus, minores, & furiosos. h. d. cũ seq. ibi, ex ea cã. No. † q̃ verbũ, hẽo, verificat siue res sit mea, siue non, adeo q̃ de necessitate nõ denotat dñij existẽtiam. ad qd̃ l. j. §. qd̃ aũt. de vi & vi arma. Scd̃o no. † q̃ genitiuus verificatur rõne possessionis. Contra hoc op. & vr, q̃ genitiuus hẽat sigñare dñiũ, vt l. seruũ Titij. ff. mã. & l. si hẽdis seruus. de leg. j. & l. si seruus cõis meus. ff. de stip. ser. Sol. fateor, qd̃ genitiuus hẽt d. sigñationẽ, & ẽt sigñationes, ut hic, ubi ponit in lege dei sumi, ꝓut magis aptus est in mã, in qua ponitur, l. quoties in stipſonib. de ver. obl. vbi expsse ponit hoc exẽplũ, dũ dr, liber Aristo. & l. quoties idẽ sermo, de re. iu. & l. librorũ. §. j. de le. 3. Sed pone, † dr statutũ, q̃ qcunq; acceperit rẽ alterius puniatur in x. Quæro, qd sigñat illud, rẽ alterius, an dñiũ, an uero possessionẽ? & vr, q̃ sigñet dñiũ, ita q̃ non possessionẽ. l. 1. post prin. ff. de reli. & sum. fun. in ɔtriũ vr, q̃ verificet nõ tñ in dñio, sed ẽt in possessione & detentatione. Item si hẽo rẽ ɔmodatã. vt depositã apud me dr esse in ptãte mea, vt l. j. in prin. §. ait ptor, cũ l. seq. ff. nau. caup. stab. dic q̃ de ꝓprio & stricto sigñato sigñat dñiũ, ut d. l. 2. sed de sigñatione magis larga & im ꝓpria ɔprehẽdit ẽt possessionẽ & detentationem, vt hic. Vñ gñalr ant. q̃ dicebãt, q̃ genitiuus qñq; regitur ex nã eius, qd̃ est alterius, qñq; ex na possessionis. In statuto vero, licet dẽamus accipere ꝓpriam sigñationẽ vocabuli. l. nõ aïr. de le. 3. tñ pp cõem vsum loquendi accipiã † hoc scdo mõ. l. librorũ. § qd ergo. & qd̃ ibi no. de le. 3. & l. Lucius. Et q̃ ipse cõis vsus loquẽdi attẽdatur, facit qd̃ no. in l. 2. §. iu scrũt. in gl. no. arg. ff. de orig. iur. Scdo no. q̃ istę actiones sunt prætoriæ, ut hic in l. ex ea cã. ibi honorariæ, &cæ. ad qd̃ † facit l. j. in prin. ff. eo. l. j. §. merito. ff. ti. j. & l. Titius. de rescin. ven. Tertio no. q̃ † id quod cõe est, meum est, de quo per Dy. in l. serui elec. de leg. j. & per Cy. in l. j. C. qui test. fac. pos. & per Cy. etiã in ca. in re cõi. de reg. iu. in 6. per do. Fran de Pisis in d. l. sed si hac. § qui manumittitur. de in ius uocan. & in d. l. j. C. qui testa. fac pos. in simili, & ego tetigi in d. l. serui electione, plenius quam alibi.

LEX III.

1 *Actio de peculio, an sit datiua, remissiue.*
2 *Verba edicti absolute posita q̃ verificentur ẽt in eo, qui in nullius est potestate.*
3 *Hæreditas iacens quantum ad hunc titulum non dicitur domina.*

Licet. Istud principium summani cum præcedẽtib. & adhuc venit ad expõnem illius verbi, ptãtis positi in edicto. 1 † No. q̃ ista actio est datiua, ut hic in tex polliceat, &c. & ibi dari 2 de peculio. de quo dic ut dixi ff. eo. l. j. Item no. † q̃ verba edicti absolute posita in eo qui est in potestate alterius, verificantur ẽt in eo qui nullum hẽt dñium, ut hic. & ibi, in nullius potestate, &cæ. 3 Item no. † q̃ hæreditas iacens quantum ad hunc titulum non dr dña, licet in alijs secus, ut l. hæreditas. ff. de acq. re. do. Nã hic reqritur dñium personæ viuentis, non fictæ. Et est ratio, quia in cõstitõne peculij requiritur consensus, sed hæreditas non põt consentire, ergo &c. sed tamen ex æquitate verificatur ẽt in persona repręsentata a iure, vt est hæres. qui ab hæreditate iacente repręsentatur.

§. Vnde Labeo.

Hic Iuris. declarat plenius, q̃ dixerat. in prin. l. adducendo dicta Labeonis. No. q̃ uerba edicti, q̃ dñt, in alterius ptãte, verificantur in vna, & eadẽ psona. Op. hic dr, q̃ seruus liber factus, ɔuenit de eo, qd̃ gestum sit in seruitute. Contra, d. l. j. C. an ser. ex suo fa. & per totum. Solu. vt in gl. Itẽ op. dr hic seruũ liberũ factũ teneri de peculio: imo vr q̃ insolidũ. Nam ex quo est liber & hæres, censetur liber factus a die mortis testõris, & sic vr non vt seruus, ɔtraxisse. l. oĩa fere. ff. de reg. iu. & l. hæres quoq;. inf. de acq. hær. Gl. soluit, sed sua sol. esset vera, qñ esset institutus pure liber, & hæres: sed hic non fuit institutus pure, sed fuit vulgariter substitutus, vt patet in text. ibi, mox repudiantib. &c. quæ substitutio est ɔdĩonalis institutio, ut no. in l. Gallus. in prin. de lib. & posth. & l. in rõne. §. si filio ad leg. Fal. & l. q. liberis, de vul. & pup. & iõ in medio tpe non dr esse hæres, nisi fictione eius.

1 *Verbum, alterius, comprehendit masculinum, & fœmininum.*
2 *Tutor, & curator æquiparantur.*
3 *Furiosus quando conuenitur, libellus formatur in persona procuratoris.*
4 *Peculij constitutio seu demandatio, non finitur morte.*
5 *Pupillus etiam cum tutoris authoritate non constituit peculium.*

§. Parui autem

Hic Iurisc. exponit verbum edicti. q in alterius, &c. h. d. verbũ alterius. cõprehendit vtrũq; sexũ, minores & furiosos. h. d. No. qd̃ dixi in summa- 1 rio, † q̃ istud verbũ, alterius, cõprehendit masculinũ, & fœmininum. 2 No. tex. q̃ dñs est obligatus. No. in ver. in furiosi, tutorem, & curato- 3 rem æquiparari. Itẽ no. † qd̃ qñ agit ɔ furiosum, dẽt formari libellus in psona curatoris. C. p. q̃ dñs dr fideiussor serui. l. cũ filius. de verbo. ob. & no. in l. sed si damnum, §. sed & creditor. inf. eo. Sed mulier non põt intercedere, quia habet exceptionẽ Velleiani, ergo &c. Solu. hic in re propria. Ad qd̃ facit l. de die, §. j. ff. qui satisda. cog. Item 4 no. † q̃ ista demandatio, seu constõ peculij. non finitur morte mandantis, seu constituentis, &c. No. † ẽt pupillum cum tutoris authori- 5 tate non posse constituere peculium: & idem, si esset furiosus.

1 *Interrogatus de duobus, potest simul in diuersis orationibus respondere.*
2 *Responsio, ne ueris ordo in respondendo peruertatur, congrua debet fieri.*
3 *Intercessio dicitur officium.*
4 *Actio de peculio, an sit proprium nomen actionis.*

a §. Si filiusfa.

Hic exponitur vltimum verbũ edicti, s. negotium gestum est. &c. & incipit declarare, qñ dr negotium gestum: & primo de negocio extraiudiciali, & gl. diuidit in 3. partes pricipales. Primo format tres q. in psona duorum, s. serui, & filij. Scdo incipit ad illas rñdere circa psonã serui. Tertio circa personam filij. Scda ibi, & est verius. Tertia ibi, sed si filius. Item 2. ps diuiditur in 7. partes. Nam primo Iuris. rñdet ad j. q. dũ seruus fideiussit, qa ita demũ obligat dñm, si fideiussit in cã peculiari: secus, si extra cãm peculiarem. Scdo rñde. ad 3. q. dum seruus mandauit, & sic ibi distinguit in cã peculiari, vel non, & tene j. lect. glo. Tertio dicit q̃ distinctio adhibita in mandatario serui, non admittitur in fideiussore filij, sed indistincte dicit patrem de peculio teneri. Quarto dicit distõnem adhibitam in mandatario serui hẽre locũ ẽt in fideiussore ipsius serui. Quinto, q̃ est dictum in fideiussore filij dicit hẽre locũ ẽt in mandatario ipsius. Sexto, qd̃ dictum est in fideiussore, & mandatario filij, qd̃ agunt de peculio, dr hẽre locum qñ fideiubet, vel soluit pri creditori: alias mandatarius soluens solutum ɔdicit, & fideiussori dato a filio ɔ patrem succurritur, & fideiussor exceptione doli iuuatur. Septimo, & vlt. dicit dñm obſari ex facto serui extraiudiciali: secus ex negocio iudiciali, siue iudicium agitetur coram arbitro, siue coram iudice. Scda ibi, Iul. quoq;. Tertia ibi cui congruit. Quarta ibi, idẽ accipias. Quinta ibi, idẽq;. Sexta ibi, q̃ si filius. Septima ibi, si seruus. Itẽ 3. pars principalis diuiditur in duas partes, & primo dicit, q̃ filius fide iubendo. vel mandando indistincte obſat pr̃em, non distinguendo in cã peculiari vel non. Secundo q̃ dictũ est, pr̃em obligari ex facto filij extraiudiciali, idistincte hẽt locum ẽt in iudiciali, siue iudiciũ agatur corã arbitro, siue coram iudice. Item qñcunque & quotiescunque in iudicio interueniat. Scda ibi, quare ex cõpromisso. Venio igitur ad 2. partem principalem, qa prima est clara, & examinemus hunc § per partes, & ista secunda pars h. d. Seruus fideiubendo, vel mãdãdo extra cãm de peculio, nõ obſat dñm de peculio, sed fideiussori dato a filio ɔ patrem hac actione succurrit, si ipse est creditor: alias mandarius totũ ɔdicit & 1 fideiussor vnt exceptione h. d. No. q̃, de duob. interrogatus hĩt, pt ĩ 2 diuersis oĩonib. rñdere. Scdo no † q̃ ɔgrua dẽt fieri rñsio, ne ordo ĩ 3 rñdendo puertatur. † Tertio no. q̃ intercessio dr offm. ad qd l. j. in 4 prin. inf. ad Velle. gl. & Gul. q̃rũt hic, † an actio de peculio sit pro- b p. iũ nomẽ actionis? Dic, vt p eos. Pro q b. facit tex. in d. l. Titius. j. de rescin. ven. & Insti. qd̃ cum eo. § astas tñ. & vr tex. in l. is quoque. & in l. fi. cum §. fi. ff. de exercito. & ibi glo. no. de hoc, vt per Gul.

ADDITIONES.

x Si filiusfa. Vide Doc. in l. si ex duobus, §. 1. & omnino Ang. de duob. reis.

b Peculio Bart. allegatur hic contrarius, pro quo vide eiusdem concord. cons. 13. inc. longe subtilis.

* Ruc. Nomen actionis, vult ergo Bar. sequendo gl. & Gui. q̃ actio de peculio non sit proprium nomen actionis, sed adiectio quædam. & idem tenet Saly. & doct. in l. 1. C. q̃ cum eo. & Ang. de Are. in §. fi. Inst. eo. tit. sed Bar. l. 1 col. 3. sup. eo. dicit, q̃ actio de peculio est stricti iuris, propterea dominus Ias. §. actiones, Inst. de actio. ponderat ipsum sibi CONTRARIVM, quia videtur ipsum considerare tanquam actionem propriam. Sed in hoc nulla est, contrarietas, vt patet ex uerbis Bar. qui dicit, quod actio de peculio semper est stricti iuris, licet illa, quæ datur contra filium sit bonæ fidei, & sic sentit, qd̃ sit actio illius actionis, quæ datur contra filium. Sed quod assumpsit naturam, dum datur contra patrem, vel dñm, vt sit stricti iuris, licet contra filium, uel seruum esset bonæ fidei de iure, quem Bar. allegat.

1 *Cōpromisso obligatur in arbitratorē, q nō obligatur ī iudicio, secus ī arbitrū.*
2 *Laudum latum per arbitratorem quedam transactio est.*
3 *Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.*
4 *Laudo nullo contraueniens, non incidit in pœnam.*

§. Si seruus.

Hæc est 7. pars, & h. d. Qui nō obligat iudicio, non obligatur ɔpromisso. h. d. * No. hic tres casus, in quibus ɔ dñm non pt dari actio de peculio. Primus, qñ seruus ɔpromisit cū pena, vt hic in prin. Scds est, si seruus suscepit iudicium vt hic, in ver. q̄a nec si in iudicio, &c. Tertius est, si fit fideiussor, vt hic in ver. sed si filius, &c. Ita voluit notare gl. in ver. non potest. in l. seruus, C. de pac. vbi gl. enumerat septem casus, quib. seruus facit condōnem dñi deteriorem. * Et intelligo hoc verū in cōpromisso in arbitrum, secus in arbitratorem. Tunc.n. est quædam transactio, vt in Auth. vt dist. iud. §. si vero contigerit & sic quidam contractus. Sicut ergo obligat dñm de peculio ɔhendo, ita & in arbitratorem cōpromittendo. qd no. No. qd sicut seruus non pt esse ī iud. l. seruus, C. de iud. ita nec compromittere, † qm̄ arbitria sunt redacta ad instar iud. vt l. 1. ß. de arb. Itē no. q qui venit ɔ laudum, qd est ipso iure nullum, in pœnam non incidit. Pro quo facit tex. & gl. in l. apud Celsum, §. item quæritur, de doli exce.

ADDITIONES.

Men. Cuiac. lib. 8. obseruat. c. 1.

a Venit contra laudum. Veniens contra laudum nullū, nō incidit in pœnam, imo dicit tex. no. in c. examinata, de confir. vti. vel inut. qd et non pōt homologari laudum, super quo non procedit compromissum. Item ad hoc facit gl. no. in l. si patronus. inf. si quis in frau. pat. & p istū tex. dicit Bal. in l. 2. in 1. col. de exce. rei iu. si contra laudum nulla potest opponi exceptio, poterit opponi exceptio, quod compromissum est nullum, facit l. diuus. & ibi Bar. de testa. mil. Adde, an incidat in pœnam, qui contrauenit laudo nullo, Bal. cons. 22. li. 4. Et an laudum possit homologari nullo præcedente compromisso, Pet. de Anch. cons. 162. Pom. De quo vide aliquas remissiones in l. pacta, quæ contra, C. de pact. & cons. 32. vol. 1. ubi declarat.

1 *Filius fideiubendo, compromittendo, & cōtrahendo, obligat patrē de peculio.*
2 *Obligatio illa, qua tenetur pater & filius, est eadem numero.*
3 *Actionis origo non attenditur.*
4 *Filius potest compromittere sine patris consensu.*
5 *Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, ad hoc, vt filius possit agere sine patris consensu.*

§. Sed si filius.

Hæc est 3. pars principalis, & hoc d. Filius fideiubendo, cōpromittendo, & ɔhendo, patrem obl̄at de peculio. h. d. Et in hoc differt a seruo. Quam dīam no. & istā, & al's dīas hēs plene C. q cū eo. in l. nulla res. Not. q eadē oblo est numero illa, qua tenentur pr̄, & filius. Item no. † q origo actionis non attenditur. Item no. † q licet filius in iudicio esse non possit sine ɔsensu pr̄is l. fi. §. necessitatē. de bo q lib. tñ cōpromittere pt, vt hic fm Gul. Sed ego dico, q de hoc est gl. in d. §. necessitatem. Sed ɔ hoc oppo. de l. 1. C. de arbi. † vbi arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū. Dicit gl. q est verū. Interdū tñ fallit, vt patet ī l. quid ergo. §. ex compromisso. ß. de his qui no. infam. & l. si dictum. §. j. de eui. Alii dnt. q hoc est verum. qn ex sententia arbitri oritur actio. l. cum antea. C. de arb. Tu dic & melius aut agitur ex snīa arbitri tāquā ex iudicio, & tunc dēt ɔsentire, vt l. cum antea, & l. ne in arbitris C. de arb. Aut agitur ex ɔtu, & tunc secus, quod no. multum. Huic etiam adde l. post legatum. §. si filius. de his quib. vt indig.

ADDITIO.

Meno. Tu dic. Soc. fun. conf. 39. nu. 41. lib. 4

1 *Contrahitur quasi, in iudicio, & an celebretur ex sententia, vel litis contestatione, & nu. 6.*
2 *Sententia parit obligationem.*
3 *Iudicia sunt quasi contractus, & iudicia, & stipulationes æquiparantur, & nu. 16. vbi in quibus differant.*
4 *Actio non sortitur naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
5 *Actio de peculio non est proprium nomen actionis.*
7 *Lite non contestata super principali negotio, non proceditur ad diffinitiuam, & in emergentibus ante lit. contest. qu si contrahitur. & nu. 8.*
9 *Argui de contractu ad quasi contractum potest. & nu. 12.*
10 *Arguere de sententia ad vltimam voluntatem licet.*
11 *Iudicis factum dicitur factum partis.*
13 *Iudicati actio oritur ex obligatione, quæ causatur ex sententia.*
14 *Iudicati actio, seu in factum ex sententia, est natiua.*
15 *Sententia interlocutoria parit actionem in factum, sicut diffinitiua.*
17 *Actionis origo an attendatur.*
18 *Statuto pro crimine, in quo pœna sanguinis veniret imponenda, si imponatur pœna pecuniaria, an poterit transigi super tali crimine.*
19 *Homicid pro causa si imponitur pœna pecuniaria, an poterit in dicto casu interuenire procurator.*

§. Idem scribit.

a Istū §. diuisi cū pcedentib. & h. d. In iudicio quasi ɔhitur, & iō iudicati pr̄ tenetur, primæ actionis origine non inspecta. h. d. Not. † q in iudicio quasi ɔhit. Itē no. q iste quasi ɔtus celebrat b ex snīa. Exponit. n. gl. iudicio. i. snīa. Alibi dicit, q iste quasi ɔtus celebrat lit. ɔt. vt no. j. l. 2. in fi. de pro. stip. in gl. sup ver. ex parte dic ut ibi. Itē not. † q ex snīa orit ob o, qd dic, vt dixi in l. Iul. verū debitorē. ß. de cōdi. inde. Itē no. † q iudicia sunt quasi ɔtus. qd valet ad mām moræ, &c. Itē no. quod iudicia, & stiplones æq parantur. Item no. † q actio nō sortitur eius naturam, in cuius, locum subrogatur. Item not. quod 6 actio de peculio non est proprium nomen actionis.

Venio ad primum, & op. hic dr̄, q in iudicijs ɔhit, & gl. exponit, i. snīa. Cōtra, imo vr̄, q in ipsa lit. ɔt. fiat quasi ɔtus vt no. in d. l. magna. in l. 2. de præt. stip. Sol. in iudicio sunt duo quasi ɔtus. Vnus est, qui fit p li. ɔt. & ille obligat me ipsi instātię iudicij, & opat effectū, vt postmodū iudiciū sequentib. actib. possit agitari, adeo q post lit. ɔt. iudex pt procedere me absente. q quidem iudex 7 hoc facere non poterat an li. ɔt. q̄a † añ lit. ɔt. sup negotio principali nō pt pcedere ad diffinitiuā, vt no. in auth. q semel. C. quō. & qñ iu. fm cōem opi. & ex. de do. & ɔtum. c. cām, q. & c. put nobis. Sed pcedit ad capt. pig. & ad missionē in possessionē pro mensura debiti declarati. l. cū proponas. & auth. & qui. C. de bo. auth. iud. possid. & ad alia remedia, de q. b. in l. 1. de susp. tut. j. & in l. 1. ß. si qs ius dicen. nō obtē. Alius est quasi ɔtus, qui fit in iudicio p snīæ plationem, & ita loqt hæc gl. & iste quasi ɔtus, q fit p actū snīę obligat me, nō in stāriæ, q̄a iā est finita per snīæ platioñē. l. teriato. C. de fru. & li. expē. & q̄a snīa nō imponit finē ɔtrouersiæ. sed obligat me stare ei, q in snīa ɔtinetur. Hinc est, q ex ista snīa orit qdam actio iudicati seu in factum, q idem est, vt C. de reb. cre. l. actori. Cogor. n. obseruare q in sententia ɔtinet, & sic bene obligor, sicut in quocunq; ɔtu. Sed 8 † circa hoc qro, dixi q per lit. ɔte. quasi ɔhit. Quæro quid in his, q c emergunt ante. l. ɔt. an in his dicat quasi ɔhi. Dico q sic: nam q uis in eis non ɔtestetur lis expresse, tñ quasi ɔtestatur, vt no. in c. prudētiam. §. 3. de offi. de ega. Si ergo quasi ɔtestatur, ergo quasi ɔhitur. q multum no. & de hoc est tex. expressus in l. de ætate, §. qui interrogatus. de inter. act. Nam in ipsa interrogatione, & rñsione quasi ɔhitur, & tñ fit interrogatio ante lit. ɔte. vt eod. tit. l. 1. & c. Item circa istud quæro, quare gl. exponit hic ɔhi, i. quasi ɔhi? Rñ. iō sic exposuit, quia qñ aliquis quasi ɔhit, vtriusq; consensus non est necessarius, vt est videre in negotiorum gestore, qui ignorante dño, imo et inuito gerit. l. soluendo. ß. de neg. gest. Si aūt vtriusq; ɔsensus esset necessarius, esset verus ɔtus. l. 1. ß. de pac. Sed ɔ istud oppo. tu dicis, q hic non est ɔsensus ɔ, nam lex dicit q ex snīa orit actio in factum. l. actori. C. de re. cre. & hic. Sed actio præsupponit oblonem ciuilē, & nālem: nam ex sola ciuili non oritur, vt Inst. de oblig. in princ. sed ex vtraque, vt no. in l. iurisg. §. quinimo, de pac. & in l. fideiussor. §. fideiussor. de fideiu. sed hic est ciuilis tñ ex snīa, quia snīa est actus ciuilis, vt l. actus lḡimi, de reg. iu. quia actus ciuilis alium actum ciuilē inducit, non nālem: non aūt est nālis qm ɔsensu cātur. l. 1. ß. de pac. hic aūt non est ɔsensus, vt dicis. sed potius dissensus, quia iudicium reddit in inuitum. l. inter stipulantem, §. 1. de ver. obl. ergo & c. Pet. solu t istud ɔriū, & male. dicit. n. hic est qdam tacita oblo, ex qua oritur actio ex re iudicata. alij dnt q hic est verus ɔsensus, ex quo cātur naturalis Nam in iudicio quasi ɔhit, vt hic: sed oīs ɔtus hēt in se ɔsensum, vt d. l. 1. de pact. ergo & quasi ɔtus. & per ɔsequens obligationem naturalē. Nā † arguit de ɔtu ad quasi ɔtum, vt Inst. de act. 9 §. 1. & l. impuberes. j. de auth. tut. & l. si ex duob. ß. de neg. gest. cum sim. Itē ille dr̄ ɔsentire, q cām ɔdicendi non hēt, j. sol. matr. l. §. voluntatem. sed lata snīa, declarat. q ille q ɔdēnatur est nō habuit bonā cām, vel iustam ɔdicēdi. ergo vr̄ ɔsentire, & ex illo ɔsensu nasci nālem ex snīa, & ex quasi ɔtu iudicij. Itē coacta voluntas, voluntas est. l. C. ex quib. cau. infam. irrog. & in l. si mulier, §. si metu, ß. q 10 met. cau. ergo & ɔsensus, a quo cātur naturalis. Itē licitū est † arg. de snīa ad vltimam voluntatem, vt l. nō est mirum, ß. de pig. ac. sed ex vltima voluntate orit actio, ergo & c. Item ille qui non appellat vr̄ consentire iudicatis. l. tutor. de app. & l. ab eo. C. quō & qñ iu. & dixi in l. interdum, ß. de cond. ind. D. Fran. de Pisis dicit aliter, & melius. q hic non sit tacita obligatio, vt voluit Petr. nec expressa, vt alij voluerunt & ß. dixi, imo potius sit ficta. Quod vr̄ satis suadere, vt hic dr̄, q in iudicij quasi ɔhitur, a quo causatur naturalis oblo. Nā hoc est ideo in quasi ɔtu, q tutor gerit negotium infantis, & obligatur actione tutelæ ex quasi contractu, & ibi obligat infantē, qui nullum hēt ɔsensum: hoc et video in negotiorum gestore qui gerit negotium furiosi, qui nullum hēt consensum, vt de vtroq; probatur

ADDITIONES.

a Idem scribit. Et adde qd Bar. in l. si finita. §. si de uectigalib. de dam. infe. in vlt. col. intelligit istum tex. hēre locum qñ in certa quantitate cōdemnatur filius, & non in publicatione bonorum. Item qñ nec condemnatur in absentia, q intelligē, qui semper fuit absens, secus si fuit litē contestatus, & postea se absentauit, quia tūc iur pp quasi contractū initum in contestatione, per no. in l. 2. inf. de præt. stip. p gl. & Doc. licēt in absentia condēnetur, tenebitur pater. Sed hoc vltimū non est sine scrupulo, primo, quia ubi alias snīa nocet, tertio nunq̄ nocet, qñ fertur in absentem, licet sit contestata lis, iuxta no. in l. qui repudiantis, sup. de inof. te. & per Bar. in l. cū filius, de uer. ob. Item, quia iste tex. loquitur in quasi contractu snīæ, quæ ordinatur ad id quod immediate deuenit in snīā, q cō cessat in quasi contractu, qui fit per contestationem. Et unde lo. de Imo. in d. §. si de vectigalibus.

b Pom. Celebratur. Vide ad hoc Pet. in rub. de re iud. & in c. quod ad consultationē eo. tit. Barb. cons. 44. 2. vol. Bal. cons. 310. in 2. par.

c Circa hoc quæro. Per cōtestationē quasi cōtrahitur, sed quid de his, q fiunt ante li. cont. an quasi cōtrahat. Adde no. per Bar. post gl. in l. 2. ß. 1. de præt. stip. & quid in his, in quib. lis nō contestatur, uide Bar. in l. nihil. C. de procur. & quod ibi dixi. Idē in iure, ut l. depositi. inf. eo. §. 1. & adde quod per snīam etiam quasi contrahitur si sit condēnatoria, secus si absolutoria fm Bal. in l. 2. C. si plu. una sententia. & in l. eos. §. ne temere. in fi. C. de appella. & ista faciunt in incidenti, uel emergenti sit lis contestanda, de quo per Bal. in auth. sed & si quis, C. de test. & in l. 2. C. de ord. cog. & ibi etiam dicit Bal. quod in exceptionib. non quasi contrahitur, & sic lis non contestatur. quia excipiendo nemo obligatur.

nit Insti.de obli.q ex quasi ꝯtu.§.1.& 11.Præterea text.est expressus Insti.de obl.quæ ex quasi ꝯtu.post prin.q. in quasi ꝯtu non est cõsensus.Præterea de necessitate quasi ꝯtus non est, q. quis ꝯsentiat, vt probat in omnib.legib.quæ de quasi.ꝯtib.loquunt. Nam cõsensus dicit mihi actum simul fieri,vt l.ꝯsensu,de act.& obl.& l.1.s.de pac.Siue ergo accipiam ꝯtum negotiorum, siue tutelæ,siue cõionis,ita q. incido in cõi diuidundo, nõ est dare simul ꝯsentire. Nã si ego gero absentis negotia,certe nil sentit mecum simul,sed bene dico,quod ibi est sensus,quia ibi vnus agit,& sic sentit.Item ꝓbatur in tet soluentem,& recipientem,consensum non interuenisse, sed potius errorẽ,qui ꝯsensum impedit,vt l.si p errorẽ.s.de iur.om.iud.nũ video,q. obligatur ꝯdõne indebiti.Nã licet consentiat soluendo,errat tñ in causa solonis.Circa quod vide gl.in l.1.in prin.s.de ꝯdi.inde.Item in aliis,vbi dicã istum ꝯsensum fictũ & subauditum a lege, ex quo possit naturalis oblo procedere, & iste est proprior modus loquendi,q. lex fingat istũ cõsensum,q̃ si dicat tacitus,vel verus, vt illi dicere voluerunt,& idẽ dicã in aliis quasi ꝯtib.in quibus dicam istum ꝯsensum fictũ & subauditũ a legẽ,ex quo oblo naturalis possit procedere.Vnde ꝯcludo,q. ex sñia oritur oblo naturalis causata a consensu ficto, qui dicitur esse in illo quasi ꝯtu iudiciali, & sic oportet intelligere.Item illud,q. facit iudex,vr facere ps,vt l.si ob causam.C.de euic.& not.in leg.1.9.hæc verba,ne vis fiat ei.Præterea de hoc nõ est mirãdum q. lex ꝓsumat ꝯsensum.Nam si lex facit q presumatur ꝯtractus,vbi non est,vt l.vnica.C.de rei vxo.ac.multo magis potest præsumere consensum Facit l.vendicantem.§.1.de euict. Nec potest ꝓcedere illud,q. Pet.dicit q. est tacita oblo, ex qua orit actio,quia lex dicit,q. ex id quod agit,tacita nascit obligatio, & id non est verum,q. tacite,nec expresse agatur.l.si is qui.§.si libero.s.ꝯmodati.Non est ergo verum dicere, q. sit tacita oblo,siue loquimur in personalib.siue in oblone bonorum,siue qũocunque,semp. resultat ex eo q. licet non sit expressum tacite tñ pars consentit.leg. postq̃ liti.C.de pac.sed in d.§.si libero.dicit extra id q. agitur &c. At inter ipsos non agitur tacite vel expresse, sed agitur vt dixi.Ad id q. alii dicebant,q. hic est verus ꝯsensus,probãt ipsi,quia in iudicio quasi ꝯtrahitur,&c.Rñ.q. hoc non ꝓcedit, nam non sequitur, omnes ꝯtractus habet in se consensum,ergo & omnis quasi ꝯtus, quia hoc est falsum,vt patet inst de ob.quæ ex quasi cõtractu nascuntur, circa prin.& per totum,& sic non est ibi consensus,& tñ non est mirum,si est ibi naturalis.Nec ob.† q. possumus arguere de ꝯtractu ad quasi ꝯtum q. a id est verum vbi diuersitas cãrum nõ inducit oblonem sed diuersitas causarũ est.ergo &c.q. sit diuersitas causarũ, patet,quia oblo naturalis ex quasi ꝯtu causatur a cõsensu, sed in quasi cõtractu non est consensus,ergo in hoc non sunt pares, vt dixi. Et tu dicis.nonne actio,& oblo ex quasi ꝯtu reperiuntur per totũ titulum.de oblo.ex quasi ꝯtu, ergo ibi est consensus.Sol dico quod nõ sequitur.Est dare oblonẽ ex quasi ꝯtractu,ergo ibi est dare cõsensum,q a dico,q. ibi est naturalis, s. ficta,q̃ licet in veritate non hẽat consensum,tñ in veritate lex fingit eum, sed si esset ꝯsensus verus, vel tacitus,non diceret ficta,sed præsumpta oblo, causata a consensu præsumpto,& sic est arg.in §. nostro. quod in quolibet quasi contractu sit dare obligationem fictam.Item ad illud quod dicunt. q. qui non habet causam ꝯtradicendi per dictum.§.voluntatem, &c. Rñd. quod non verum,quia ibi loqtur in casu specialissimo, vt not. in l.qui certum.ℨ.locati.coniuncta l.dotem eod ti.Præterea posito, quod sit argumentum verũ,tñ nunc non est cõsensus tacitus,vel ꝓsumptus,sed fictus.cum tex.ibi dicat vr,quod verbum,vr,hẽt improprietatem denotare,& fictionem.l.naturaliter.in princ.de acq.poss. Item ad aliud,quod dicun quod coacta voluntas, voluntas est, &c. tñ.& dico,quod in iudiciis nulla est voluntas.& coacta,sed omn.no in inuitum redduntur. est.n. voluntas ficta, non vera, siue dicas esse liberam vel coactam.Et si tu dicis,veritas,& fictio æquiparantur vt no.in l.si filius.s.si cer.pet.ergo sicut vera voluntas, & verus consensus inducunt oblonẽ,ita ficta debet inducere Fateor argumentũ istud, quod idem inducunt, sed disputatio nostra,in qua sumus est solum de causa inducente oblonem naturalem scilicet an sit cõsensus verus,an fictus,an præsumptus,seu tacitus, & dico, quod fictus vt,s.dixi.Sed tñ circa hoc diceret,q. nõ est ꝯsensus verus,nec tacitus, nec fictus Ad ꝯtrium respondeo,& dico,quod hic est ciuilis sola, quæ habet effectum naturalis ꝓp authoritatem statuentis,vt dicimus in rescripto principis,& in edicto prætoris & similib.& hoc est quod voluit dicere Azo in l.frater a fratre.s.de cond.inde.dicens quod illa ciuilis habet effectum naturalis. Sed circa hoc ego quæro. vnde ista

13 † actio iudicati,seu in factum oritur? Text.hic dicit quod ex re iudicata,quod intellige,q. orit ex sñia nõ imediate, seu ex oblone quæ causatur ex sñia tanquã ex materia,vt hic,sm Gul.Ad q. facit l.5.§. soluisse.de re iudi.& l.chirographis.§.ab eo.de admi.tut.Quod not.

14 quia acc dit qõ.† an ista actio sit natiua, vel datiua, nam vr natiua, qm vbicunque est dare materiam ex qua nasci possit actio,sp est natiua l.iurisgen.post prin.s.de pac.Sed hic habes expressum,quod est

15 oblo ex quasi ꝯtractu,& sic est natiua,& nõ datiua.† Item quæro,

a an ex sñia interlocutoria oriatur actio in factum,sicut ex diffinitiua:Dic quod sic,l.1.s.si quis ius di.non obtem.& l.cum non solum. §.j.de bonis quæ libe.& ii de quæ dixi supra de iureiuran.leg.nam postea.§.fina.Quæro, an quod hic dicitur,habeat locum in sententia arbitri?Vide de hoc ℨ.de re iud.l.1.& ibi dixi in ver. quærit Dy.

16 Venio Ad 1m no.in quo dixi † q. iudicia, & stipulones æqparãtur Ex hoc colige arg.ad q.offert libellus ꝯ principalẽ & ꝓcurator rñdet,q. litis ꝯtest.vr inutilis,& q.cquid ex ea sequit,ñ valet sicut esset inutilis st pulo si vnus interrogaret,& alter rñderet. Illã.n.persona intelligit in stipulone,q̃ fuit expressa,& nulla alia.l.si ita stipũ.§.Chrysog.de ver.ob.Posset tñ defendi, qa licet non acquireret procurator,nisi dño pñte,in iudiciis tñ sic.Vnde magis vr idem factum dñi,& procuratoris in iudicio,q̃ in ꝯtu. s.de proc.l.in cãæ. §.fi.Facit s.si quis cau.l pe. Item alibi ꝯ aliũ offert libellus, & alter rñdet & ualet iudiciũ ut in auth.cã q̃ fit cum monacho.C.de episc. & cle.C.de bo.ma.l.i Non ob.hæc similitudo,quia in multis est differentia,cũ reddatur iudiciũ in inutiũ,& non stiplo.item in stipulatione ꝯhimus vere,in iudiciis quasi ꝯhimus,vt hic,quod est not.

Venio ad tertium no.s q. actio non sortitur naturã eius, in cuius locũ subrogat,q. examina,ut per Dy.in l.si cũ.§.q iniuriarũ,si quis cau.† Venio ad quartũ no. q origo actionis ñ dẽt

17 attendi,de quo hic per gl.& Gul.Ex quo no.arg ad qõnẽ.† Super

18 crimine,q. ingerit pœnam sanguinis,non põt transigi.l. transigere. C.de transa.si fiat statutũ,q. imponatur pena pecuniaria, non vr,q. possit transigi,ut hic,q a non origine &c.Ad qd facit l.quo ad statũ ℨ.de pe.Itẽ facit † ad q dñi mei in l.pe.§.ad crimen.ℨ.de pub.iud.si

19 statutum imponit pœnam pecuniariã pro homicidio, an possit interuenire ꝓcurator,si attendamus originẽ,nõ posset,ut l.q̃uis.C.de adul.& ibi no.secus si nõ attẽdimus originẽ,ut hic,tñ in hoc dẽnaus seruare ꝯsuetudinẽ.l.cũ in fundo.ℨ.si fundus.ℨ.de iur.dot.& vide de hoc et per dñm meum,in l.seruũ quoque.§.publice.sup.de proc.

Venio ad quintum not. q. dixi sententia,&c. ad quod facit.l. 3.§.soluisse.& l.intra.de re iud.quod examinaui s.in 1. no.ad q. tamen opp.gl.de l.fi.C.de vsur.rei iud.& non soluit. Dic q. ideo ibi,quia odio vsurarum,quia vsuræ centesimæ non currunt.

ADDITIO.

a Quæro an ex sententia.vide Bal.in l.1.in fi.C.commi.uel epist.& Bal. post glo.in d.l.cum non solum.in § necessitatem.in uer.sequitur.de bo.quæ lib.& ibi etiam per Bar.& plenius per Bar.in l.a duo.in prin.in vlt.q.de re iud.& ibi per alios,& per Imo.in l.quod iussu.in vlt.col.eo.tit.

a §. Ex furtiua causa. Ex maleficio non datur hæc actio,nisi inq̃tum locupletatur peculium.h.d.Alios casus vide & no.in l.cũ ancilla.C.qd cum eo.Sed ꝯ istũ §.op.de §.s.proxi.Sol.ibi pr non ꝯuenitur ex delicto filii, sed ex quasi contractu, & sic non ob. Demum ergo filio condemnato actione ex maleficio pr conuenitur de peculio.Pone ergo filiũ conueniri condõne furtiua,vel l.Aquilia,& est contumax. Quærit primo,nunquid possit fieri missio in bonis filii? Vr q. non,quia filio agenti,& fugienti.i.conuento,pater debet consentire,sed hic nõ consentit,ergo &c.Sed circa hoc dico,quia interdum filius fugiendo facit aliquem actum,& tunc pater cogitur consentire. Interdum fugiendo non facit aliquem actum, & tunc non cogitur ei consentire,quod non est,ut inf.de euic.l.si dictum.§.pen.

ADDITIO.

a Ex furtiua causa. Sed quid in delictis,an pater teneatur pro filio de peculio. vide tex.no.in l.quoties.la 2.cum seq.& ibi per Bar.ff.de noxa.

1 *Delictum maius est in committendo, quam in omittendo.*

§. Si filiusfa. Qui obligatur saluam facere rem publicã,nõ obligatur de quolibet singulari.h.d.Not.q. pater obligatus,&c.de quo dic,ut sup.e.l.1. No.q. non est recta allegatio de delicto in committendo,ad delictum in omittendo,ad quod facit l.& in totum.§.fi.ℨ.de impen.in reb.do.fa.& l. si mora.inf. sol. ma.In ꝯtrium facit l.iniuriatum.§.si quis de honorib.ℨ. de iniu. & l.

5 Imper.ℨ.ad muni.Sol.vt no.in illis.† Not. q. maius est delictum in committendo, q̃ in omittendo.Opp.de l quoties.ℨ ad muni. vbi tenetur insolidum.Sol.aut pr ꝯdicit expresse & nõ tenetur, nisi de peculio,ut hic,aut non,& tunc tenetur insolidum,ut in ꝯrio, q. est eo ipso,q. scit eum esse decurionẽ & nõ ꝯdicit. Sed ꝯ hoc opp.de l.Lucius.ℨ.de admi.tu Rñ.s.dicta procedunt in officio publico authoritate,& utilitate priuata.Sed ꝯ hoc opp.infr de excu tu.in §.1.So.aut tutor a iudice dat,& tunc qualitercũque pater approbat,tenet &c.

LEX IIII.

5 *Remittere est dare.*

a Peculium. Hucusque Iurisc.exposuit uerba edicti,ex quo agitur trib.mod.s.de peculio,& de in rem uerso & quod iussu Modo est uidendum,quid sit peculium Et ista lex diuiditur in quatuor partes.Nam primo ponit dictum.Secundo rõnẽ dicti.Tertio illam probat. Quarto illam limitat Secunda ibi. nam cum. Tertia ibi,sed hoc.Quarta ibi,si uero. Breuiter hoc intendit. Peculium sola uoluntate dñi constituitur, interueniente traditione vera uel ficta secus si nulla traditio interuenitur.h.d.No.generalem diffinitionem peculii.No.q. illius est concessio,cuius est ablatio,vel

1 diminutio.Item no.† q. remittere,est dare Ad quod l.si mulier. supra de cond.causa da. No.quod constituere se debitorem alterius, non est dare,quod ualet ad multa Venio ad apparatum,& opp.de l.non solum.& l.quam Tuberonis.§.fuit quidam.infer.Sol.vt in d. fine.

ADDITIO.

a Peculium.De materia huius legis,vide Bal.in l.fi.C.quod cum eo.

ſtinctione q̃ ibi feci. * Quæro circa iſtum titu. vtrū actio de peculio ſit datiua, vel natiua. Item, vtrum ſit in rem, vel in perſonam. Itē ex qua obligatione oriatur, an ex ciuili, vel naturali. Vide quæ dixi in l. frater a fratre. ſ. de cond. inde. in quæſtionib. Et circa intellectū huius articuli, vide quæ ſcripſi in l. ſi finita. ſ. de dam. infec. §. ſi de vectigalib. cir. ſi. totius materiæ illius §. Et circa iſtum titulum vide vnam bonam notā per me. ff de pec. leg. l. Titi fili e medio. Item quæro circa iſtum titulum, quando pater tenetur de peculio, an teneatur, vt principalis debitor, an vt fideiuſſor? die, q̃ ſit fideiuſſor, iuxta quod vide quæ poſui infra de ver. ob. l. cum filius.

§. Ex his. Hic ponit ɔclo ē. dictorum, & h. d. Peculium nō poteſt conſtitui dño ignorante, licet poſſet diminui, ſi ſeruus ēt ex delicto eius debitor cōſtituit. h. d. & hēt duas partes. Nā ponit primo q̃ peculium ignoráte dominio cōſtitui non pōt. Scdo, quod ignorante domino, diminui poteſt. Secunda ibi, ſed ſæpe, &c.

a §. Si opem. Iſte §. cadit in ſummario p̄ceden. §. nam ſicut. ſ. diminuitur peculiū ex furto ſerui, ita & qñ opem ipſe facit in eo, quod a fure ɔſeq̄ nō pōt. No. q̃ de peculio dñs ñ deducit hoc q̃ aliūde ɔſequi pōt. Op. & hic aduerte, q̃a forte eſt nā nam debes ſcire, q̃ dñs nō deducit pœnam, ſed ſimplicē rem a ſeruo ſubtractā. l. ſi noxali. §. eſt aūt q̄ōnis. ſ. eod. Item debes ſcire, quod ferens opem furto non tenetur condictione furtiua, hic autē dr̄, quod ſeruus opem ferens, conuenitur in eo, quod non poteſt conſequi a fure, ergo &c. Sol. gl. duob. mod. Tñ dic melius, vt ibi dixi, &c.

ADDITIO.

a Si opem. Adde quæ no. in l. 4. cum ſeq. ſupra de cond. fur.

§. Si ære alieno. Hic dicit q̃d ſicut diminuitur peculium ignorante domino, ita etiam augetur, & hr̄ hoc intendit. Licet ipſum ius vniuerſale diminuatur, corpora tamen diminui nō dñt. h. d. de hoc dixi plene. ſ. de impen. in reb. do. fa. l. quod dicitur. Gl. hic format vnam quæſtionem, dic vt in ea, &c.

§. Non ſolum. In peculio vicarij, dñi, & ordinarij voluntas inſpicitur, &c. hic non ſunt alia.

LEX V.

Depoſiti. In negotio geſto computantur ɔtractus depoſiti, & præcarij, & iuramēti delatio a filiofa. facta. h. d. & ins peculium. q̄ ſequitur ponitur deriuatio nominis peculii, &c.

LEX VI.

Definitio. Hic incipit proſequi verba definitionis, & primo exponit, quid eſt hoc dictū, pmiſſu dñi, &c.

LEX VII.

a Quam Tuberonis. Informis patientia a hr̄ pro ɔſenſu in his quæ ſunt modici præiudicij, ſecus ſi magni. h. d. Et ex his habes, quod hæc verba, permiſſu domini, non requirunt expreſſam permiſſionem, ſed tacitam directam, vel per conſequentiam, vel per quandam patientiam, &c.

ADDITIO.

a Patientia. Vide Bar. in l. cum de in rem uerſo. infra de vſur. ſeruo autem manumiſſo an videatur peculium ademptum, & contra quem agitur, vide Bal. in l. 3. C. an ſeruus ex ſuo facto.

§. Pupillum. Hic exponit verbum, ſeruus, poſitum in definitione, &c.

1 *Nomina, & actiones ſunt tertium genus rerum per ſe.*

1 a §. In peculio. Hic exponit verbum, q̃ poſitum eſt in definitione. † Not. quod nomina a & actiones ſunt tertium genus rerum per ſe, vt l. mouentium. ſ. de ver ſig.

ADDITIO.

Meno Dec. conſi. 539. nu. 7.

a Pom. Quod nomina. Vide card. conſ. 66.

LEX VIII.

a Non ſtatim a Hic exponit verbum ſeparatum a rationibus dominicis, poſitum in definitione.

ADDITIO.

a Non ſtatim. Et quid operetur iſta ademptio peculii. Vide Inno. poſt Bar. & Docto. in l. ſi filio la 2. ſol. mat.

LEX X.

Peculium. Alias eſt §. peculium. Hic exponit verba, deducto eo, vide, &c. No. quod peculium intelligitur deducto quod debetur. Facit q̃ creditor eo ipſo, q̃ ſuccedit debitori ſuo, videatur ſibi ſoluiſſe de vniuerſis bonis. Facit l. ſi ei cui. ſ. de eui.

LEX XII.

Si noxali. Si dominus noxali conuentus pecuniam præſtitit, deducitur de peculio ſecus, ſi ipſum ſeruum. Ex contractu vero, vel quaſi indiſtincte deducitur, quod de naturali debito intelligitur, a quo per deductionem liberabitur ſeruus &c.

a § Eſt autem quæſtionis. a Quod ſemel deductū fuit verbo, & re, iterū non deducetur, ſecus ſi verbo tantū deductio facta fuit. h. d * Ibi iter. idem recte. Aut ibi, niſi ſeruo ademiſſet vicarium, vt ſibi ſolueret, &c. facit iſte tex. ad q̄ōnem, an aſſignatis rebus mulieri, viro vergēte ad inopiam, ſit in eam tranſlatum dominiū, vt ſic res ſuo periculo deteriorentur, vel non. Et in dubio dico, q̃ nō vr̄ tranſlatum dominiū, cū faciat hoc ꝓ ſecuritate, arg. C. de iu. do. imp. l. j. & C. ne ꝓ dote mulie. bona viri. addi. l. vnica. pp periculū nō tranſit ad ipſam. Imo ſi res pereat, ius remanet ſibi ſaluum, arg. huius tex. & pro hoc ā. de rei vend. l. officium. §. 1. & l. Titia. inſ. de ſol. ſecundū Gul. de Cun. de quo vide quæ dixi infra de aſſigna. liberto.

ADDITIO.

a Eſt autem quæſtionis. Vide quæ no. Bal. in l. ſi. C. quod cum eo.

§. Quod autem. De peculio non deducitur, quod aliunde quis conſequi poteſt ex alia actione, excepta actione de peculio, in qua deductio pro actione ſuccedit, &c.

§. Non ſolum. Vbi eſt communio ſerui, & peculii, deducit vnus ſocius, quod alteri debetur, alias ſecus. h. d. vſque ad l. ſi ſeruus.

LEX XVIII.

Si ſeruus. Si agitur de peculio vicarii deducitur quod ipſe debet domino, vel ordinario. Item q̃ ordinarius debet domino, ſecus de eo quod ordinarius debet vicario. Item dominus non tenetur de debito vicarii, non habentis peculium, &c.

LEX XX.

Hinc quæritur. Maritus tenetur de peculio ſerui dotalis ſimpliciter, ſiue ad ſe, ſiue ad vxorē pertineat. Fructuarius vero, vel dñs ſimpliciter: ſed prius conueniendus eſt ille, ad quem negotium pertinet, & in ſubſidium deuenitur ad alium. Idem in pluribus bonæ fidei poſſeſſorib. h. d.

§. Interdum. Fructuarius poteſt agere contra dominum, & econuerſo, ſi peculium ad eum ſpectans non ſufficit ad ſibi debitum, &c.

LEX XXII.

a Summa a Hæc actio competit de eo, q̃ dolo conuenti in peculio eſſe deſiit, qui dolus præſumitur ſi ademptio, intricatio, vel in alium tranſlatio indebite facta fuerit. h. d. No. iſtas præſumptiones doli, de eo qui intricat peculium, quod prodeſt ad multa. Secundo no. de eo, qui transfert ad alium cum ſuſpicatur alium acturum, quia præſumitur dolus, quod facit contra debitores, qui transferunt poſſeſſionem rerum ſuarum ad alium, &c.

ADDITIO.

a Summa cum ratione, & hunc tex. in uerbo, intricare. allegat Ang. in l. ſi de ſtip. ſer. & pro ſingulari alle. ēt in l. omnes. §. Lucius. de his quæ in frau. cred. & in l. Marcellus. §. res quæ, ff. ad Treb. & in l. 4. ad l. Fal. & in l. 2. C. de repu. hær. dicit non eſſe alibi, quod alienatio rerum pretioſarum facit præſumere alienationem fraudulentam, quod no. ad l. omnes. §. Lucius. quę in frau. cre. & quod no. Bar. in l. ſocietatem. §. arbitrorum, in q. an poſſit renunciari reductioni. inf. pro ſoc. & Ange. in l. Marcellus. §. res quę. ad Treb. & in l. in quartam. ad l. Fal. & quomodo hic poſſit amitti peculium in præiudicium creditorum, & quādo præſumatur in fraudem; vide Inno. poſt gl. & Bar. in l. ſi filio, la 2. ſol. mat.

§ Si dolo. Ex dolo adminiſtratoris tenetur quis inquantum eſt factus locupletior. h. d.

LEX XXVII.

Et ancillarum. Nomine ancillarum, & filiorum datur actio de peculio.

§. Conſtat. Hæres deducit, quod ſibi debetur. h. d.

§ Si ſeruus Extraneo ɔ venditorem, & contra emptorem, actio de peculio competit pro parte, & in ſolidū ſed ipſi venditori de eo, quod ſibi vel ſeruo eius debetur, non competit contra emptorem, emptori uero competit contra venditorem facta prius de ſuo peculio deductione. h. d.

§ Si quis cum ſeruo. Vbi eſt cōio ſerui, & peculii, quilibet conuenitur inſolidū; & etiam reſpectu peculii, quod eſt penes alterum, & quod præſtiterit ab altero conſequitur, hoc dicit. Habuiſtis. ſup. eod. l. ſi noxali. cum ſeq.

LEX XXXI.

Quæſitum Quid ſit in peculio, tempore rei iudicatæ inſpicitur. h. d.

a §. Si cum ex parte hærede. a Hec actio cōtra hæredem datur, quatenus ad eum ex peculio peruenit, ſed filius, cum quo contractum eſt, ſi eſt hæres, tenetur inſolidum, & ſibi contra cohæredem actio eſt cedenda, &c. Hic non ſunt alia.

ADDITIO.

a Alex. Si cum ex parte hærede. Vide ſup. Bar. in l. frater. de cond. inde.

§ Si annua. Exceptio, quæ competit actori, non tranſit ad ſucceſſorem, ſi in eius perſona cauſa cedendæ actionis deficiat, alias ſecus. hoc dicit. Ad euidentiam not. quod actio de peculio competit intra annum contra eum, qui deſiit eſſe dominus.

§. in dolo. Replicationes ſunt temporales, ſicut actiones, hoc dicit

LEX XXXIV.

Si ex duobus. Electione vnius ex plurib. non habentibus communionem ſerui, & peculii, alii liberātur, ſed de æquitate in reſiduo cæteri tenebuntur, & quantum ſit in peculio, ſententiæ tempore inſpicitur. h. d. &c.

ADDITIO.

a Pom. Si ex duob. Ad intellectum huius legis, vide Pau. de Caſt. & Ale. in l. cum fundus. §. ſeruum tuum. ff. ſi cer. pet.

a §.Venditor. a Si pro peculio pretiũ expresse nõ fuit constitutum, hic puenit, apud quẽ peculiũ reperitur, alias hic, qui pro peculio pretium nominatim recipit, h.d.

A D D I T I O.

a Alex. Venditor. Vide Bar. in l. frater a fratre. de cond. indeb. & iste est mirabilis casus secundum Bal. in l. ei qui. C. quod cum eo. & ibi allegatur in gl. Poma. Vide quæ no. Pau. d. Ca. in fin. li, consi. 134. inci. notandum est.

L E X XXXVII.

In bonæfidei. In cõtractibus bonæfidei pater, & dominus non solum de peculio, sed etiam de eorum proprio dolo tenentur. h.d.

L E X XXXVIII.

SI creditor filij tui.

§.Si seruo. Quando quantitas petitur, ut species, ad aliam quantitatem non admittitur compensatio. h.d. hoc autem qualiter procedat. dic, vt ibi dixi in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si cert. pet.

§.Seruum. quem cõmunẽ. Si cum uno agaẽ, eius peculij, qđ fuit apud eum, qui quondam fuit socius, ratio non habetur. Item si agatur contra emptorem post annum, non habetur ratio eius, q̃ est penes venditorem, secus si intra annum, &c.

L E X XXXIX.

Deposui. Vbi nõ est pecu, nõ p̃t actio de pecu. intentari, sed est ad alias actiones congruas recurrendum. h. d.

§.Si nuptura. Liberatio ab obligatione de dote, sol. matrimonio, absque alia conditione deducitur. h. d.

§.Stichus. Quod debet domino seruus vicarius, qui non habet peculium, ex peculio ordinarij non deducitur. h.d.

§.Seruo. Contractus, qui celebratur venditione serui perfecta, ad peculium, quod penes venditorem remansit, non pertinet. h d.

L E X XLIX.

Libera. Nota istam legem. facit l. cum quis ff. de solu. & l. si cum Cornelius, in fi. eo. tit. &c.

L E X L.

Non solum. No. istum casum. no. q̃ nuda ratio non cõstituit quem debitorem, & intelligas nuda ab insertione causæ, & hoc innuit text. hic. vel nuda, a præsentia partium. de quo dic plenissime in l. nuda. ff. de dona.

L E X LII.

Eo tempore. a Primum decretum non potest interponi occasione debiti, quod certum est non posse exigi de præsenti, licet possibile sit debitum iri, Item pro futuro debito potest accipi fideiussor. h.d.

A D D I T I O.

a Alex. Eo tempore. Allegatur ibi in q. no. quam uide in l. a. de requir. reis, & eam no. etiam alleg. Bald. in l. non dubium. in vlt. q. C. de legi. & eam no. alle. Bal. in l. fin. quod cum eo.

§.Etiam. Licet p̃te. in actione de peculio. naturale debitum potest solui, & pro eo põt fideiussor accipi. h. d.

1 *Ex, & propter, quomodo differant.*

§.Seruus. Pro eo, q̃ pro libertate danda accipit bonæfidei possessor, actione de peculio non tenetur ipse, sed 1 vetus dñs. qui eum poterit vendicare. †No. differentiam a inter ex, & propter, quia ex, denotat causam proximam, propter causam remotam. Simile. C. si ser. ex te. l. 1. Similis est differentia inter ex, & ob, vt l. non dubium. C. de legi. Et eadem est differentia inter de, & ex, vt l. j. §. nunc videamus. ff. de coniung. cum emanc. lib.

A D D I T I O.

a Alex. No. differentiam. Ad differentiam inter dictiones. ex, propter, & ob, uide quæ dix secundum Bal. in l. sed & si unus. de iniur.

Quod debetur. a Dubius est litis euentus, & qui ideo tenetur, quia actionem habet, eam cedendo liberatur h.d. No. regulam primam, quam probat glo. l. ab Anastasio C. manda, &c.

A D D I T I O.

a Alex. Quod debetur. No. q̃ cedendo actionem quis liberatur, q̃ nunquam habet locum si tibi obligatus essem ex culpa, vel del ctomeo, quia etiã cedendo acti ones non liberor. Item dixit Io. ad intellectum huius tex. in l. si constante. §. si uxor. sol. mat. licet glo. ibi contra teneat, & pro sententia Io. est tex. in l. etiam. §. fina. iunctis præcedentib. sol. mat. item fallit si quis velit cedere actionem, quã habet contra ipsummet agentem eadem actione, quia cum fieri non posset, non liberatur, secundum Dy. & Bar. in l. si filio. la 1. in prin. sol. mat. item est verum, si culpa ei non potest imputari quare non exegit, alias secus. l. Titio fundus, & ibi no. de cond. & demon. & hic adde, quod no. Bar. in l. Iulianus. §. pen. ff. de act. empt. & gl. in l. 2. §. idem Labeo, in uerbo, experiaris. ff. ne quid in loco publico.

L E X LIII.

1 *Monasterium uendicans monachum, & obtinens cum patrimonio, tenetur utili actione de peculio.*

Ex facto. Cum pater, vel dominus actione de peculio personali conuenitur, in deducendo omni priuilegio anteponitur: secus si reali, licet inter creditores peculiares ille, qui habet priuilegium, præponatur. Item sufficit quem esse dominum, cum de peculio conuenitur. Item patrimoniũ eius, q se gerit pro libero pro peculio remittitur. h. d. Primo ponit regulã, 1 & tres quæstiones. Secundo ad eas respondet per ordinem. †No. ex isto ver. quid ergo, arg. q̃ si aliquis gerit se pro libero, & postea monasterium aliquod eum vendicat in seruum cum toto patrimonio, q̃ monasterium tenetur de illo patrimonio vtili actione de peculio, vt hic, &c.

Si filius. Si is, de cuius peculio agitur, lite pendente decedat, quantum sit in peculio mortis tempore inspicitur: si ei legetur peculium tempus inspicitur, quo dies legati cedat, cum omni incremento: sed si legetur extraneo, rerum peculiariũ tantum incrementum accedit, &c.

L E X LIX.

Vni ex hæredibus. Is, cui legatur seruus hæreditarius domini pro debito domini non tenetur. h.d.

Quando actio de peculio est annalis. *Rub.*

L E X S E C V N D A.

Quæsitum. Est no. ad dño. Si in libello proponãtur duæ actiones, quæ electione tolluntur procedit iudicium, si non opponatur. Item error a in quem quis deducitur assertione aduersarij, potest corrigi post diffinitiuam sententiam. h.d. Et sic pone casum s̃m tertiam lect. hic positam, & intellige, hoc per in integrum restitutionem ex causa iusti erroris, ut s. quod cum eo. in l. sed si. in fi. & dixi in l. habebat. in prin. s. de instit. & ff. de confes. l. cum fideicommissum in prin.

A D D I T I O.

a Alex. Error. Et intelligit Bal. in l. 1. in 1. col. C. de cond. inde. licet aliqui ibi aliter intelligant illum tex.

De in rem verso. *Rubrica.*

L E X P R I M A.

SIj, qui. Actio de in rem verso est necessaria vbi deficit actio de peculio. Item est vtilis, vt si concurrat cum agentibus de peculio præferatur. Item si agens de peculio pr occupet, actio de in rem verso extinguitur, si quod uersum est soluitur, alias secus, &c.

A D D I T I O.

Meno. Antonius Augustinus. lib. 1. emend. cap. 2.

L E X II.

Qui numis. Datum pro libertate non videtur in rem versum, nisi quatenus excedit serui pretiũ. hoc dicit ista lex.

Quod si seruus domino.

§.Si mutuatus. Sufficit negotium vtiliter esse cœptum. Item si plurib. ex eadem causa competit hæc actio, melior est conditio occupantis, &c.

L E X IV.

Si res. In rebus non necessarijs uerum pretium, in necessarijs pretium conuentum inspicitur. h.d.

§.Placet. Diuiditur in duas partes. Primo, qñ seruus gessit ab initio negotium peculiare. Scdo, qñ ab initio gessit negotia dñi. Scda incipit in l. & iõ. ver. illud plane, & hr̃. h.d. Si seruus ab initio peculiare negotiũ gerat, actio de in rẽ verso locũ habet, si seruus in rem dñi vertat animo dñm obligandi, secus si facto domini, vel alterius, seu facto serui, nõ animo dominum obligandi. Sed si ab initio gerit negotium dominicũ, quocunque modo in rem domini vertatur, hæc actio locum habet &c.

L E X X.

Si pro parte, §. versum. Nõ videť versum, si non durat versum h d.

§.Si domini. Si pr̃ vel dñs soluit debitum, nõ vr̃ in rem eius uersum. & si pater, vel dominus cedat, desinit versum; secus si donet nisi animo remunerandi. h.d.

§.Idem quærit. Euanescit actio de in rem verso, si dominus cedat seruo, & remanet actio de peculio, nec reconualescit. si postea seruus cedat, &c.

§.Idem tractat. Si filius idem cum parte correus soluat, uidetur in rem patris vertere, quatenus de pecunia ad patrem peruenit. h.d.

L E X XIII.

Si in rem. Eo casu. quo vn' ex socijs p̃t, p peculio. q̃ ẽ apud alterũ, actione de peculio cõueniri; eo casu p̃t conueniri, p eo, q̃ in rẽ alterius versũ est, si cessat actio de peculio, &c.

L E X XV.

Si filiusfa. Filius constituendo. non dicitur in rem patris vertere, nisi soluat h.d.

Qui

a **Quidam.** Qui agit actione de peculio, a cõsequit' qđ superest deducto eo, q dño dẽtur, sed qui agit de in rẽ verso, cõsequitur q superest in eo, q dominus dedit pro re. h.d.&c.

ADDITIO.

a Ale. De peculio. No. istum tex. per quem Bar. decidit no. qõnem in l. si cum dotem. §. fi. inf. sol. ma. & in eodem ponit casum Bal. in l. in reb. C. de iu. dot.

LEX XVII.

Seruus. Ad hanc actionem sufficit negotiũ vtiliter cæptum, sicut in actione mandati, & negotiorum gestorum.

§. Cum Sticho. De eo, q dat' vicario si in rẽ dñi vertat', agitur hac actione fm eius naturam. Si vero in peculium ordinarii sit conuersum, respectu ordinarii habet hanc naturam, respectu domini, naturam actionis de peculio. h.d.

LEX XVIII.

Quamuis Actio de in rem verso competit ei qui principaliter contrahit, vt in rem domini vertatur. h.d.

LEX XIX.

Filiusfa. Si filiusfa. emit rẽ sibi necessariã. & ex tunc ipsam rẽ pf in ipsius filiifamilias funus ꝯuertit, in rẽ eius versa v'r. Item in actione de peculio venit q in rẽ est versum, & sic post annũ hæc actio est necessaria. h.d. Primo ponit duo dicta Neratii vsque ibi, Atqui. ibi Paulus reprehendit Neratiũ in primo dicto, oñdẽs ex die emptionis, non ex die funeris videri in rem versum, vsque ibi funus. n. ibi Iurisc. fm gl. ponit vnũ dictũ p qđ rñdet tacitæ obiectio ni. s. q in iuncrando non desinit versum. Vel pone casum. in quo dictũ Neratii possit esse verũ, fm aliã lec. vsque ibi, factus, ibi rñdet notatis in scđo dicto, dicẽs, hoc casu actionẽ de peculio posse hẽre locũ, licet res desierit extare absq; dolo. Vlt. no. q oẽs istæ formulæ. s. de exercitoria, & institoria. de peculio, & sires, sunt adiecta, nõ principalia noĩa actionũ, vt hic, in fi. quæ tñ adiectio est necessaria, &c.

LEX XX.

Pater pro filia. Si filia mutuum in alimenta conuertit, tenetur pater de in rem verso. si onus alimẽtorum ad patrem spectabat, h. d. illud princ. pium, & l. vlt.

§. Seruus. Promissio tutoris non tollit actionem de in rẽ verso contra pupillum. h.d.

Quod iussu.

LEX PRIMA.

MErito. * Vide gl. hic sup verbo, queadmodum q examina, vt p Cy. C. man. l. mandatũ. in tex. ibi, & me certioraslet. circa q dic. Aut q's vult obligari, tũc si nuncit nunciũ, vel ep̃lam, & prius, q̃ ep̃la, vel nuncius pñtetur, pñia interueniente reuocatur. Nec refert fuerit certioratus, vel non, j. de manu vind. l. si pf. & de act. & ob. l. ꝯsensu & de pac. l. Labeo. & de acq. re. do. l. pe. in prin. & quod no. C. de sacro. eccl. l. illud. & est ratio, quia tunc nuncius, vel ep̃la nudum præstat ministerium, sicut pica, vt C. si quis alteri, vel sibi. l. multum interest. vbi de hoc notatur. Et ideo, vbi pœnitet mandantem statim deficit eius consensus. Qđ ergo postea sequitur, non põt effectum sortiri. Et ex hoc apparet gl. positam s. de ꝯh. emp. l. 1. §. fi. in ver. & per lr̃as. quæ incipit, vt j. de ac. & ob. esse falsam. Aut quis misit procuratorem, vt per ipsum possit obligari, & tunc est necessaria certioratio, vt j. mandati. l. si mandas sem. de ꝯd. cã da. l. si pecuniam. §. 1. ar. j. de acq. pos. l. cum abñt. i pri. de exce. rei iud. l. 1. §. . Et per hoc apparet gl. positã hic q loquit' in casu qñ quis aliũ vult obligari esse falsam. Et est rõ, quia qñ quis per aliũ, puta p procuratorẽ vult obligari, tunc obligat' per aliũ, vt p seipsum, sed alterius facto, vt no. in d. l. multũ interest. in fi. & inst. de iut. stip. §. alteri. Et iõ mandatũ non dẽt, nec põt reuocari, parte ignorante. Et per hoc apparet solo qõnis, q mouet' j. de spõs. l. sufficit nudus, Aut quis vult aliqđ ꝯmodũ per aliũ sibi acquiri, & tunc licitum est pœnitere, nec requirit' certioratio, vt hic cũ ꝯcor. Rõ, quia vbi nullũ præiudiciũ generat' reuocatio dẽt ꝯsistere in pura. & mera voluntate. Inst. man. §. recte. & j. pro soc. l. sed si socius. §. 1. Aut mandat aliquis nunciũ, vel epistolã, quia vult ei facere donũ, vel gratiã, & tunc licitum est pœnitere, nec requiritur certioratio j. de manu. vind. l. si. & in d. l. illud. de sacrosan. eccl. & not. de act. & obl. l. consensu. Et est ratio, quia requiritur interuentio personæ media. vere. vel ficte præstantis ministerium, & ideo sine certioratio. reuocatur mandatum, ar. inf. de don. l. 2. §. sed si quis donaturus. vbi bonus tex. *

LIBER XVI.

a *Ad Senatusconsultum Velleianum.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Poma. Ad Senatuscon. Velleian. Ad materiam huius tit. vide Rom sing. 325. Alex. in l. in repudianda. ff. de acq. hær.

LEX PRIMA.

VEllelano. Per Velleianum mulieribus intercedentib. paratur exceptio, & in veterem debitorem restituitur, seu instituitur actio. h. d. cum seq. in quibus Iurisc. summauit totum titulum, & ponit hic casus, in quibus hic tit. locum non habet, &c.

LEX II.

1 *Consiliorum ordo, & forma.*

2 *Ista verba, actio non detur, in ciuilib. nõ impediũt actionẽ, licet in criminalib. impediant ipso iure, sed inducunt exceptionẽ, & an impediant litis cõtest.*

Et primo. Hic ponitur ordo quali' deuẽtũ est ad hoc Senatusconsultum, & eius verba recitant'. & h d. Mulieri intercedẽti paratur exceptio p Senatuscon. Velleianũ, cuius verba hic referunt. h d. 1 † Et no. hic modum & ordinẽ in ꝯsilio. Primo. n. fuit ꝓposita qõ. Scđo consulitur sup ea. Tertio fit reformatio: & ita fiunt hodie reformationes. De quo dixi in l. 1. C. de decur. & in l. oẽs populi. s. de iust. & iu. 2 Itẽ nota, q † ista verba, ne actio, petitione det', nõ impediũt actionẽ ipso iure, sed exceptionẽ inducunt. Simile in l. 1. s. ad Maced. & in l. 1. §. 1. j. ad Treb. & ibi dixi, q est verũ in ciuilibus i criminalib. impediũt ipso iure. l. 1. §. fi. s. de alea. itẽ, dñt qdã, q p ista verba actio &c. q talis exceptio ipedit litem ꝯtestari. tangit Gul. in l. legãter. §. si q's post. s. de ꝯd. inde. &c. * No. istũ tex. ibi, ab his petẽ fiat, neve in eas actio det' &c. q si Titius dicat, seu ꝓponat i iudicio ꝯ Caiam q fecit, dicã p Seio Caiæ de decẽ libris, quare petit rñderi libello. Rñdet Caia & dicit, q nõ tenetur rñdere allegãs ꝯ actionẽ ꝓpositã exceptionẽ Velleiani, q̃ petit admitti, & ea admissa ꝓnũciari non fore rñdẽdũ libello, dictãque Caiã ab obseruatione iudicij licentiari. Certe bñ dicit, q a exceptio Velleiani imped. t litis contest. vt hic patet. q est notabile, & multi aduocati credunt ꝯtrũ. s. q impediat litis conte. dixi aliquid. s. de iureiu. l. nã postea, in prin. Et ita semel in consilio vidi iudicari: dicit. n. iste tex. neve i eas actio detur. Item vide gl. hic in ver. pro viris. q̃ incipit, iõ specialius, &c. in fi. gl. q cum in alijs p exceptionẽ Velleiani solũ iuuat' si p viro intercedat, est ipso iure tuta, vt Auth. si qua mulier. C. e. tit. Est ergo iusta ratio hodie, cũ p viro intercedit, vt ipso iure subueniatur ei, vt in eo aliquid addat, ar. s. de libe. & posth. l. si ita scriptũ. in princ. & de hær. inst. l. Clemens pſonus. q prodest notatus, vt C. vt q̃ desunt aduo. l. 1. Sed qñ pro aliquo, q̃ pro viro intercedit, põt ex multis valere, q̃ cum pro viro, iuxta no j, qua. re. actio non da. l. 1. §. quæ onerandæ. Circa hoc vide q etiã scripsi in l. ꝓtor ait. §. hoc aũt iudicium. j. de dam. inf. Item hic est aduertẽdũ ad istã gl. ex qua patet, q qñ mulier intercedit pro viro suo, oblĩo illa facta p viro suo est ipso iure nulla. Ex quo sequit' vnũ, q si mulier ꝓmisit alicui decẽ soluere p se & p viro suo, & ille creditor conueniat mulierẽ in illis x. & mulier excipiat đ Velleiano ꝯ eum. Et ille vidẽs, q debet iuuari Velleiano p parte mariti. s. p quinque, petat qnque p parte eã tangẽte, & ipsa petit in expẽsis cõdenari, q a plus petiit, certe bñ dicit q a p parte maritũ cõtingẽte plus petiit re, ex eo, q a p illa parte ipso iure mulier non tenebat', vt hac gl. patet. Qñ illa intercedit p alio, oblĩo ualet, & tenet, & nascitur actio, sed dat' ꝯ actionẽ exceptio Senatus. Velleiani. Ex quo sequitur illud quod si mulier promittit x. Titio soluere pro se, & pro Caio non marito. Et Titius mulierẽ ꝯueniat p illis decẽ, & ipsa excipiat, q non tenet', nisi in qnque p parte sua, q a ꝯ alia qnque quæ debentur a Caio excipit de Velleiano, & q a plus petiit, petit eũ in expẽsis condemnari. Dicit Titius, q non petijt plus re, quia ad illa quinque quæ tangebant partem Caij ipse ratione suæ promissionis habebat ꝯ eam actionem: licet ipsa haberet exceptionem. Cum ergo debita per eam, & oblĩo teneret, nisi eliderẽt exceptione non petijt plus re: & ideo non debet in expensis condemnare. Certe bene dicit Titius non. n. ipso iure oblĩo est nulla, sicut quando pro viro intercedit. Nã quando pro alio valet, & tenet, vt hac glo. vt C. & ff. ad Velleia. vbi omnes leges dicunt, quod mulier fideiubens pro alio exceptione se tueri potest. Exceptio autem est actionis exclusio. l. 2. j. de exc. &c.

ADDITIO.

Meno. Cotta in voce, nonon, in memorialib. Hotoman. lib. 2. obseru. c. 13.

1 *Promissio facta fauore alicuius, perditur propter eius dolum.*

§. Verba itaque. † No. quod promissio facta fauore alicuius, perditur propter dolum eius. Ad q. l. 1. & 2. C. si minor se ma. dixe. & l. auxilium s. de mino. Quod not. quia potest valere ad multa, &c.

§. Omnis. Verbum intercedere, ꝯprehendit omnem oblĩonem omnino, quam quis pro alio suscipit. h. d.

LEX VI.

1 *Sciri debet id q est causa exceptionis, ad hoc vt creditor teneatur exceptione.*

2 *Contrahens cum minore vel muliere, non iuuatur, quando scit eorũ conditionẽ.*

3 *Statutum si ciuis fideiusserit pro forense, quod reus conueniatur principalis non obstantibus renunciationibus, non habebit locum, quando creditor ignorauit intercedentem esse ciuem.*

Sed si ego. Mulier intercedendo Velleiano iuuatur, si creditor intercessionem sciuerit, secus si ignorauerit. Itẽ mulier soluens vł donans nõ iuuat'. h. d. q̃ legẽ not. q a licet multũ 1 verba senatusc. No. ad hoc † vt creditor teneatur exceptione, oportet, qđ ipse sciuerit id, qđ est ex cã exceptionis. Opp. minor iuuat' p ꝯ 2 minorẽ, q patẽt, q a bñficiõ restõnis in integrũ ẽ scriptũ i rẽ, & dat', ꝯ 3 eum, q oino ignorauit. a l. in cãæ. §. fi. đ mino. † Sol. Qñq, lex ꝓuidet alicui

ADDITIO.

a Alex. de Imo. Qui omnino ignorauit. Ignorantia creditoris an faciat intercessionem valere vide in l. 1. & ibi glo. & Bal. ad fi. C. eo. q ex eo q pecunia peruenit ad mulierem, præsumitur probata ipsa principalis, nisi probetur fraus, quæ ex præordinatione præsumatur, & ita intelligit glo. in l. 3. in ver. dationes. sup. eo.

alicui in odium alterius, & tunc est necesse q̄ ille qui contrahit, sciat id, q̄ est causa odij sui, vt in Macedoniano. l. 3. in prin. coniūcta l. j. §. ad Mace. quandoq; lex prouidet alicui in sui fauorem, & tunc aut lex prouidet simpliciter, & super omni gesto, & tunc est necesse creditorē hoc scire. l. ait prætor. in prin. coniuncta l. 10 causę. §. interdum. ff. de min. Quādoq; lex prouidet alicui fauore personæ super certo contractu: & tunc est necesse, q̄ ille in cuius præiudicium vertitur prouisio ista, sciuerit istū contractum, vt hic, & l. si mulier ff. eod. nisi enim sciuerit creditor illam mulierem intercedere, cessat Velleianū. Et ista sunt vtilia ad multa statuta. Pone, vnum statutum a est hic, q̄ si aliquis ciuis intercessit pro forensi, debeat primo principalis discuti, nō obstantib. aliqb. renunciationib. factis in instrumētis. Certe ciuis non habebit istā exceptionē, nisi probauerit creditorem sciuisse intercedere istum, q̄ no.

ADDITIO.

a Alex. de Imo. Statutum. Et ista sunt vtilia ad multa statuta, si statutum vult fieri excussionem in bonis principalis, non obstante ēc aliqua renunciatione facta, nō habebit locum si creditor ignorauit intercessionem, & adde no. hic per gl. magnā. vide Bal. in l. quæ dotis. sol. mat. & quæ no. in l. com quid. si cert. pet.

Si fideiussores. Mulier si fideiubet, vel alium fideiubere mandat, iuuatur Velleiano, si recipiens hoc sciuerit. h. d. cum l. seq. quamquam No. q̄ in facto proprio non est tolerabilis ignorantia. Not. quod mandatum inutile non impedit actionem neg. gest. &c.

LEX VIII.

Quamuis. Liberatio pignoris non est intercessio. hoc dicit.

§. Si mulier. Si mulier alicui promittit indemnitatem, non est intercessio. h. d. Quod dic plene, vt l. tutor. infra eo.

a **§. Si mulier.** a Mulier iuuatur Velleiano aduersus primum creditorem, & aduersus eum, cui est delegata: licet Marcellus aliter distinxerit. hoc dicit no. gloss. magna, quæ non tendit nisi ad positionem casus, & opin. Iuliani est vera, &c.

ADDITIO.

a Alex. de Imo. Si mulier. Vide Bal. in l. si mater. C. eo. hic alle. in glo. & per ea quæ ibi, & hic habentur, dicit Bal. quod si mulier promittit alicui debitori sibi soluere id, quod ipse debet alteri, nunquam habet locum Senatusconsultum, quod no. ad materiam huius §. istum tex. alleg. no. Bal. in l. 2. C. de execu. re. iud.

a **§. Interdum.** a Mulier intercedens, siue soluat, siue deleget debitorem, repetit: si alium deleget exceptione iuuabitur. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Interdum. Vide istum tex. alle. per Bal. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pac.

a **§. Quoties.** a Hic loquitur de alio remedio Iurisconsultus, & dicit, q̄d muliere exclusa, actio restituitur in veterem debitorem, licet liberatus sit contemplatione obligationis suscipiendæ per mulierem, &c.

ADDITIO.

a Ale. Quotiet. No. quod si te debitorem libero per acceptilationem, cum hoc q̄ tu facias quod Berta pro te intercedat, licet Berta intercedat, tamen acceptilatio nō valet, & debitor obligatus remanet. quod no. & adde Bal. in l. 1. C. eo.

§. Si conuenerit. Paria sunt, nullum dare expromissorem, vel mulierem. h. d.

a **§. Marcellus.** a Acceptilatio facta mulieri tutæ Velleiano, non liberat debitorem, sicut nec solutio, nisi sic solueret, quod repetere nequeat, &c.

ADDITIO

a Alex. Marcellus. Vide Bald. in l. 4. C. eo. Quid autem si mulier soluisset, vide infra eod. l. pen.

§. Quanquam. Muliere subducta actio restituitur in omnes, qui per eius obligationem fuerunt liberati, non autem omnibus. h. d.

§. Si mulieri. Si creditor succedit mulieri, nihilominus actio restituitur in veterem debitorem: sed si mulier debitori, non est restitutio necessaria. h. d.

§. Si cum essem. Muliere ab initio cum alio contrahente, actio restituitur in veterem debitorem. h. d.

a **§. Illud videndum.** a Muliere subducta actio restituitur in eum qui ab initio non potuit obligari ipso iure, vel in effectu. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Illud uidendum. No. ergo quod mulier ipso iure non obligatur. Et ita debet intelligi gl. & ibi per Doc. in l. c. C. de repu. qua si. in iud. & uide in authē. si qua. C. eo. & in l. antiquæ. §. ne autem. C. eo.

LEX X.

Hæ actiones. Restitutoriæ actiones, & institoriæ dantur ꝯ hæredem, & in hæredem. h. d.

LEX XI.

a **Si mulier.** a Mulier non habet Velleianum, si creditor ignorauerit causam intercedere. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Si mulier. No. tamen ad intellectum, quod licet mulier in contractu se principaliter obliget, si maritus fideiubet, præsumitur color quæsitus, & mulier non obligatur, secundum Bald. in autheo. si qua. C. eo. nisi probetur pecuniam expensam in vtilitatem mulieris. & ibi etiam uide, quid si maritus, & vxor se principaliter obligant in eodem instrumento, an valeat. Et ibi etiam quærit, an maritus possit se obligare pro vxore, & tenet quod sic. Alexan. Adde, vt per Bald. consi. 229. lib. 1. & consi. 8. 3. lib. & quando mulier confitetur pecuniam uersam in suā vtilitatem, an sibi præiudicet, & quando possit se, & sua obligare, uide Paul. de Cast. consi. 229.

LEX XIII.

Aliquando. Si obligatio in effectu spectat ad mulierem, licet sit intercessio, Velleiano non iuuatur. hoc dicit.

§. De pignoribus. Nouatio, quæ in effectu non valet, non permittit ius pignoris. h. d.

Si sub conditione. Frustra expectatur cōdō, cuius euentus nihil operatur.

LEX XIIII.

Si mulier. Mulier subducta, restituitur actio in veterē debitorem, & eius fideiussorem. h. d.

LEX XV.

Si mulieri. Si mulier promittit alium ratum habiturum, q̄ ipsa gessit, non iuuatur Velleiano.

LEX XVI.

Si mulier. Mulier non iuuatur Velleiano, si debitor sibi soluit quod promisit. h. d.

§. Si ab ea. a Mulier, & fideiussor eius, Velleiano non iuuantur, & in priorum debitorem actio restituitur. hoc dicit.

ADDITIO

a Ale. Si ab ea. Nota, quia non est alibi, secundum Bald. in l. 1. C. eod. q̄ si fideiussor pro me non rogatus intercedat, tñ exceptio huius Senatusconsulti cōpetit sibi.

LEX XVII.

Vir vxori. Non sufficit creditori credere mulierem in rē suam intercedere, quando pro alio promittit, nisi diligentius perquisiuerit h. d.

1 *Dos non potest solui mulieri constante matrimonio.*

§. Si mulier. Si mulieri consentienti obligationi rei sibi obligatæ pecunia soluitur, Velleiano non iuuatur: alias secus. h. d. Quod not. Per istum §. dicebat Iac. de Are. q̄ 1 si dos soluitur mulieri constante matrimonio, maritus liberatur. Quod examinat Cy. in l. j. C. si dos constan. mat. sol. fue. in cōtrarium tamen est ueritas, quia ei non potest solui, nisi ex causa l. mutus. §. manente. infra de iu. dot. & infra soluto mat. l. quāuis. & est expressum. infra de iu. dot. l. fi. no. per glo. ff. sol. matr. l. 2. circa fi. glo. 2. Non obst. iste, §. quia debet intelligi, quod hic soluebatur mulieri, iam soluto matrimonio: vel si constante, intellige in casibus permissis. Oppo. de l. etiam. & l. iubemus. C. eo. Solu. hæc vera, quia aliud est in liberando pignus quod potest mulier, vt in contrarijs. Aliud est consentire q̄ alij obligetur, & istud non pōt, quia est intercessio, ut hic, &c.

§. Mulier. Si mulier cum alio mutuum, vt duo rei accipiunt in causam necessariam, Velleiano non iuuatur, sed in causam uoluntariam eatenus iuuatur, quatenus ad alium pecunia peruenerit. h. d. Pulcher est §. & inducit ad qōnem per glo. an duo rei videantur inuicem fideiubere. Et glo. ponit hic totam quæstionem disputatam, & melius quam alibi in aliqua parte mundi Doct. examinant in l. j. C. de duob. re. Dixi in l. reos. in prin. de duob. reis.

LEX XIX.

Tutor pupilli. Si mulier alicui pro propria obligatione indemnitatem promisit, intercedere non videtur, secus si pro obligatione alterius.

§. Cum haberes. Debitor delegatus a muliere intercedente antequam soluat, tutus est Velleiano & si agat, exceptione Velleiani repellitur. h. d. Gl. reuocat in dubium, quod sit verius dictuon, vel Aphricani, vel Iuliani. & breuiter distingue, ut in glo. &c.

LEX XXI.

Si pro aliquo. Mulier si intercedit in rem suam animo nouandi, non iuuatur Velleiano, &c.

LEX XXII.

a **Si mulieri.** a Mulier, quæ ex intercessione non damnificatur, Velleiano non iuuatur. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Si mulieri. Mulier q̄ ex intercessione non damnificatur, tenetur. Sed quid si mulieri promissum est de indemnitate, vel ei data sunt pignora. Dic, quod non tenetur, sed iuuatur. Casus est nota. ff. eo. l. quidam. & no. Bal. in l. 1. C. eo. tit.

LEX XXIII.

a **Si mulier.** a Mulier quæ scienter verum non respondet, Velleiano non iuuatur: secus, si ignoranter &c.

ADDITIO.

a Ale. Si mulier. Iste tex. est no. in muliere, quæ adiuit hæreditatem damnosam, & vide Bal. in l. 1. C. eo. quem alleg. Pau. de Cast. & ibi per eum.

LEX

LEX XXIV.

Debitrix. Ista lex dicit idem quod l. si mulieri. sup. eo. & aduerte, quia ratio tex. declarata per gl. non videtur bona. quia si vere intercessisset, nõ esset liberata a debito, & sic damnificari non poterit. &c.

§. Si senatusconsulti. Per Senatuscõsultum actio statim restituitur in pristinum debitorem in eo statu, in quo erat. h. d.

LEX XXV.

Si domina. Iussus, non est intercessio, sed est fideiussio, hoc dicit.

LEX XXVI.

Bona. Velleianum nõ præiudicat ei, qui non putat mulierem intercedere. h. d.

§. Cum serui. Mulier contrahens cum seruo, Velleiano non iuuatur. h. d.

§. Vxor. Mulier quæ intercedit in rem suam, Velleiano, non iuuatur. h. d.

LEX XXVIII.

Sela. Verba enunciatiua a testatore prolata, creditoribus nõ præiudicant. hoc dicit.

§. Fundum. Mulier, quæ rem suam obligat, vt pecuniam pro alio soluat, iuuatur Velleiano aduersus creditorem scientem h. d.

LEX XXIX.

a **Quidam.** Mulier intercedẽs iuuatur Velleiano. & actio restituitur in principalem debitorem & pignora. h. d.

ADDITIO.

a Quidam. No. istum tex. no. ad limitati. nẽ. l. si mulieri. sup. eo. & ibi dixi, & est tex. no. secundum Bal. in l. 1. C. eo.

LEX XXX.

a **Si decipiendi** Mulier decipiens non iuuatur Velleiano hoc dicit.

ADDITIO.

a Alex. Si decipiendi. Quomodo probetur, quod mulier voluerit decipere, vide Bar. in l. fœminis. C. eo.

LEX XXXI

a **Si mulier.** Adeundo nõ videtur quis intercedere, nisi fraus creditoris intercesserit. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Si mulier. Vide Bal. in l. 1. C. eo.

LEX XXXII.

Si mulier. Senatusconsul. Velleianum prodest aduersus eũ, cum quo contraxerit mulier, & successori eius ad rem, & ad fructus, &c.

§. Item si mulier. Si mulier vendidit fundum pro alio, iuuatur Velleiano. h. d. Opp. C. eo. l. senatus in fi. So. ibi, nec maritus emit nec alium interponit sed mulier ipsa emptores inuenit, subaudi & donauit, & pecunia non intercessit, hic autem fuit color quæsitus vel a creditore, vel a marito, creditore sciente. ita dicebat. ac. Opp. de l. quamuis. § plane. sup. eo. Solu. ibi uoluit delegare, hic intercedere, sed quare secus? Respõ. dicit Iac. q. non est ratio, quæ est inf. prox. & ideo dic, quod hic fuit color quæsitus. & ita quidam habent hic glo. &c.

§. Si mulier. Si alius mandato mulieris intercedit, exceptioni Velleiani est locus, si creditor hoc scieuerit, alias secus h. d. Vñ vide q̃dam gl. quæ in e. quid si, &c. Sed q̃ro cum tunc ignorantia esset in facto proprio. l. sed si ego. s. eo. Dic, q. ex aliqua iusta cã credebant eã intercedere in rem sua vt in gl. & quidam hñt in gl. & videtur q. debeat iuuari. l. si Titius. inf. de fideiuss. & sup. eo. l. si decipiendi. Sed dic, q. ibi fuit color quæsitus, hic non, &c.

1 *Velleiani renunciatio facta per mulierem an valeat.*

a **§. Si mulier.** Si mulier in iudicio exceptioni Velleiani renũciat, Vellei. non iuuat. h. d. † Not. q. exceptioni Velleiani pt renũciari, vt obseruat ꝯsuetudo, tñ in ꝯtrium est veritas, bñficiũ. n. Velleiani est inductũ pp fragilitatẽ sexus muliebris. l. 3. s. eo. Nã eo ipso qđ renunciat, decipit. vt l. interdu. s. de min. & q. no. i l. iubemus C. e. ad q. l. doli. §. diuersum. j. de nou. ita tenẽt Doct. i l. fi. C. e. Non ob. hæc le. q. a spãle est in renũciatione facta i iudicio. hic n. renũciauit in iudicio, & ex post facto. Vide hic glo. q̃ ondit q. mulier renuncians Velleia. dẽt certiorari de iure suo, alias renunciatio non valet. Sed q̃ro, an hoc hẽat locũ in quocunque renunciante iuri suo. s. q. ad hoc. vt renunciatio valeat, sit necesse, q. de iure suo certiorei. volo dicere, & q̃rere, an ille, q. iuri suo renũciat ut fideiussor, q. renũciat illi iuri. q. dẽt, q. prius ꝯueniat reus principalis, q̃ fideiussor, vt in toto tit. in auth. de fideiuss. in prin. ver. si q. s. & ibi no. gl. i ver. accedat. q̃ incipit, hic corrigit &c. & similes, an dẽant scire illud ius cui renunciaut. gl. no. est, q. oportet qđ certioret ille, q renunciat, als non valet renunciatio vt in auth. qũo opor. epis. §. sed et sic cũ. in gl. i ver. interroget, quæ incipit, no. hic, &c. pro quo ac. l. fi. §. diuus. inf. de pub. & j. de noua. l. doli. in fi. Quid dicendum? Iac. de Bel. ibidẽ uer. tu dic clarius. modificat illam glo. ibi, & dicit sic. Aut id cui renunciatur, consistit in iure, aut in facto proprio, aut in facto alieno. Si in iure, si renuncians est de personis, quibus permissum est ius ignorare, hoc casu dico eum esse certiorandum, argumen. l. qui cum tutor. b. s. de transa. & hac l. in fi. & alle. glo. in Auth. qũo opor. epis. Et quæ sunt personæ, quib. in iure licitum est errare, habes. j. de iu. & fac. igno. l. regula. & l. leges sacratissimæ. C. de leg. Et in dubio dico eum certiorandum, nisi aliud appareat. Aut renũciãs iuri suo est talis persona, q̃ tenet scire beneficiũ sibi ꝯpetẽs, vel de qua est verisimile, vt sunt rfr oẽs psonæ, de q. b. C. de legi. l. leges sacratissimæ, hoc casu non est necesse illum de iure suo certiorare. Sic l. fi. §. diuus. & l. doli. in fi. s. alleg. Rõ est qa turpe est ius in quo versatur, & c. l. Domitius. j. de testa. & l. 2. ff de ori. iur. Si autem id, cui renunciatur consistat in facto proprio, hoc casu dico talẽ non oportere certiorari, cum præsumatur scire illud. l. q̃. q̃. s. eo. tit. Est tñ certioratio utilis, vt excludatur renuncians a probõne erroris. C. de iur. & fac. ign. l. error. & s. de interro. act. l. de ætate. §. pe. & vlt. Tertio casu, qñ i facto alieno consistit. Tunc siquidem per pactum renunciat, non est necessaria certioratio, vt s. de pac. leg. emptor. §. Lucius. Sed põt esse tunc vtilis certioratio & necessaria l. mater decedens. s. de inoffic. test. cum si. Et hoc in tpalibus. In spiritualibus autẽ certioratio est necessaria. Et rõr hẽs in alleg. gl. in Auth. qũo opor. epis. §. oportet. Hæc Iac. de Bel. vbi s. Vide gl. in hoc §. in ver. non vsuram. ibi, secus in Macedoniano. Et sic tenet glo. quod senatus. Maced. nõ põt renunciari. Istã gl. Pet. reprobat, & eius rationem, & ponit rationem in contrarium, quia ex quo est odiosa, facilius debet tolli, q̃ fauorabilis, quia nudo pacto odiosa tollitur. l. si tibi decem. §. quædã. s. de pac. Sed non fauorabilis. l. si vnus §. pactus. s. de pac. Quare ponit aliam rõnem qa non tñ est introductum odio creditoris, sed et fauore patris. Sed tu dic, q. vtrum aliquid iudicetur fauorabile, vel odiosum semper consideramus causam principaliorem, l. & si non sunt. §. peruen amus. j. de au. & arg. leg. vnde ratio glo. bona est, quia exceptio Velleiani respicit principaliter fauorem mulierum, & ideo de facili iuri suo põt renunciare. C. de pac. leg. si quis in conscribendo. Sed senatusc. Mace. non considerauit fauorem filij, quia ipse põt obligari. l. tam ex ꝯtrib. s. de iud. sed principaliter odium creditoris, vt l. 1. cum seq. s. ad Mac. & ideo noluit lex, quod filiusfamilias per suam renunciationem possit facere illos odiosos creditores consequi vtilitatem, scdm Iac. But. Doc. tamẽ Moderni tenent ꝯtrium, & melius. Nam eo ipso, qđ renunciauit, decipitur, text. est in l. doli exceptio. ver. diuersum j. de noua. facit l. interdum. s. de min. & illo tit. in l. si iudex circumuento. per do. Cy. & alios in l. fi. C. eo. tit. & ibi et aliquid dixi. Non obstate tex. q. a speciale est in renunciatione, quæ fit in iudicio. His tñ non obstantibus consuetudo tenet cum gl. vt s. dictum fuit, & ideo non fuit ausus dicere contrarium q. a minime sunt mutanda, quæ interpretationem certam semper habuesunt, vt sup. de legib. l. minime.*

ADDITIO.

a Alex. Si mulier. Exceptioni Velleiani an possit renunciari, aduerte, quia Bart. dicit q. cõsuetudo indistincte obseruatur, q. possit renũciari. adde tñ q. si sit mulier certiorata, cõ ter obseruat in beneficio Velleiani q. renunciari possit. Dixit tñ hoc in. Alb. de Ros. q. si reperiantur in instro notarii illa verba, & certiorata Velleiano renũciauit, q. nõ obstãtib. his verbis, poterit fieri interrogatio notario qđ sit Velleianũ & si dicit se nescire, mulier poterit vti Velleiano pro quo optime facit gl. in l. generaliter. C. de tab. li. 10. dũ q̃siuit, an notarius dẽt scire leges, & si diceretur notoriũ esse loco restis. Rñ. q. testi fuit hæc interrogatoria, et scdm Bar. in l. 1. sup. si cer. pet. & illud dictũ hic et refert Ful. & de ista materia vide, quæ scripsi post Ro. in l. scrẽdũ. de ver. ob. & adde, q. qñ renũciatio fit de cõsensu legis, vt in casu auth. matri, & auiæ. C. qñ mul. tut. off. nõ requiri certioratio, sed Bald. no. in l. 1. ff. si quis in ius voc. nõ ie. & Bal. in add. Spe. in ti. de renun. & concl. & Ful. & Pau. de Cast. hic, & q. no. Doc. in si. de pac. in 6. & Bal. in l. si mulier. la 2. C. eo. & adde q. magistraliter dicit Io. And. in c. q̃uis de pac. in 6. in quacunque renunciatio. requiritur certioratio, de quo vide in l. fi. §. idem quæsiuit post Bar. sup. de cõd. ind. Adde qđ mulier sit specifice certioranda, tenuit Bal. consi. 42. lib. & consi. 47. lib. 3.

De compensationibus.[a] Rub.

ADDITIO.

a Pom. De compensationibus. In materia compensationis, vide Felg. in cap. suborta. in 1. col. de re iud.

* Circa istum tit. vide vnum casum notab. in quo nõ admittitur cõpensatio, sup. de condi. inde. l. fi. §. Lucius Titius, ver. item quæro.*

LEX IIII.

1 *Compensatio an tollat debitum ipso iure.*

2 *Compensatio ad hoc, vt tollat obligationem, satis est, quod notificetur extra iudicium.*

a **Verum est.** Fideiussor potest ꝯpẽsare, quod debetur reo principali, & sibi. h. d. cum l. seq. q̃ incipit, si q d. vides hic tex. qui vr vel- 1 le, † q. ꝯpensatio fiat, & tollat debitum b ipso iure. Simile Insti. de ac. § i bonæ fidei. quod omnes glo. intelligunt verum, si opponatur ab homine. l. 2. j. e. ibi.

ADDITIONES.

a Alex. Verum est V de Bal. in l. cũ mandatu rei c. de non nu. pec. & glo. in l. eius. C. eo.

b Alex. Et tollat debitum. Quid ast si tres erant creditores, & unus promisit curare cum effectu, ne talis lis, vel molestia inferat, an ipse possit opponere exce. cõpensationis, si conuenitur ex alia causa. Certe non, quia qui opponit exceptionẽ compensationis, dicitur agere. l. amplius non petitur rat. hab. c. cum inter. de excep. Et si promisit, quod alii non agerent, ipse etiam non debet agere. l. vendicantem. inf. de euictio. cum seq. l. 1. §. quod autem ait. de superfi. Ita limita istũ tex. & unde in fi. quod dicit Bal. & Ful. in l. filiæ licet. c. de colla. de exce. extrinseca. Meno. Assi. c. decis. 21. nu. 1. Soc. sen. consil. 95. nu. 17. lib. 3.

ibi, si paratus est &c. in hac l. si quid ibi ɔpēsare, &c. Requiritur ergo
a voluntas debitoris ɔpēsatis, a & ex hoc dico vobis quod non est ne-
b cesse b ad extinguendum debitū ipso iure, † quod ɔpēsatio opponat in iudicio, sed vbicunque notifico tibi, q volo debitū cū credito cō pensare, ipso iure tollitur obligatio, hoc colli ex istis legib. dum dñt ipso iure, quasi non requiratur ministerium iudicis, &c.

ADDITIONES.

a Poma. Compensantis. Vide Alex. consi. 149. vol. 2.

b Alex. Nō est necesse. Verū ad hoc q per compensationē tollatur debitum, requiratur quod opponatur in iudicio, & adde no. & bonum tex. in l. rei iud. cauē. §. 1. ⁊. sol. mat. vbi videt velle tex. quod absque oppositione, sit nihilominus obligatus debitor, & sic debitum tollit, vide late post glo. per Bart. in l. si constat. C. eo. titu. & ibi multos casus, in quib. fit ipso iure, & quod ipse no. in l. 1. C. eo. adde Bal. in l. tā mandatori. C. manda. & adde Bar. in l. q dñ in fi. ⁊. de imp. & sic pmittit fideiussori opponere exceptionē cōpensationis, eodem modo vt reus ex reis, & proderit omnib. Ita dicit Bal. in l. ex duo. 14. q. ⁊. de duo. reis per l. sed Iulianus. §. idem si duos. ff. ad Mace. Nam qū res, vel quantitas peruenit ad aliquem ex correis, oēs dicuntur ad inuicem fideiubere. l. vir vxor. §. fi. & ibi no. sup. ad Velleia. l. p parte ff. de in rem verso, & plene Bar. & alii in princ. in l. reos. de duob. re. & sic per illū tex. licet regulariter quando unus est creditor creditoris sui, nō fiet ipso iure cōpensatio, sed requiritur quod opponatur exceptio, vt hic, & l. quod Labeo. inf. eo. & plene no. & legitur in l. si constat. C. eod. tamen quando vnus esset debitor ipsiusmet, & sic vnus, & idem esset debitor, & creditor, tunc ipso iure fit compensatio, seu distinguitur a. lio, quia est impossibile debitum, & creditum esse in eodem subiecto. l. heres a debitore. §. quod stipulator, & ibi glo. in verbo perimit, & l. Varisons in princ. de fideiussor. l. Stichum. § additio, de sol. ut uidemus in simili quod extinguitur debitum, quando debitor creditori succedit, l. si debitori creditor. ff. de fideiuss. & d. §. quod si stipulator cum sim. Nam homo non potest cum effectu hanc fictionem inducere. l. si forte. de castrensi pec. Bart. in l. si is, qui pro emptore. in 2. q. inf. de vsuca. & l. si quis in fundi, de leg. 2.

a **Quod in diem.** a

ADDITIO.

a Quod in diem. Et ad istum tex. vide etiam Bar. in extrauagan. ad reprimendum, in uerbo, summarie.

§. Si rationem. Snia lata super principali non pīudicat in incidēti, q pt p se stare. Item eiqui succubuit in exceptione opponitur exceptio rei iudicatæ, si illud idem in modum actionis intentat, q multū no. ɔcordat. l. si a. t. §. 1. ⁊. de ne. gest. dic vt ibi dixi. Opp. C. de ord. iu. l. 1. vbi snia lata super principali facit præiudiciū in incidenti. Sol. ibi fuit de incidenti plene cognitum, hic vero nō fuit cognitū super ɔpēsatione, vel aliter, ibi sententia super principali nō poterat esse vera, nisi intelligatur pronūciatū super incidenti, hic secus. Istas solones vr tāgere gl. ⁊. de his q sūt sui vel ali. iu. l. pe. Ad ſm op. q succumbit in exceptione, nō repellit si illud idē ppponat in modū actionis. ⁊. de euic. l. vēdicātē & l. seq. So. Qñque oppositū in modū exceptionis tēdit ad eūdē finem cum eo, q proponit in modum actionis, & tūc si succūbit in exceptione, obstat exceptio rei iudicatæ, vt hic. Qñque tendit ad diuersum finē, & tunc si succūbit in exceptione nō ob. exceptio rei iud. vt in ɔtrio. Ita no. Doc. C. sen. rescin. non poss. l. pēptorias. Ego latius dixi in l. q. Romæ. §. duo fratres. ⁊. de ver. ob. tetigi in l. & ex diuerso. ff. rei ven. &c.

LEX VII.

Etiam. * Ad intellm huius legis, vide quæ dixi in l. interdum ver. secundo opp. ſm ordinem sup. de condi. inde. dixi etiam l. cum is. §. fideiussor. ver. ɔtrium dicit gl. sup. illo tit. & vide. Cy. in l. ex causa quidem iudicati. C. hoc tit. de compensat.

LEX VIII.

In compensatione. Debitum litigiosum pōt in compensationem deduci. h. d. opp. de l. vbi exptum. sup. de iud. Sol. super eadē rē non possent pēdere duo iudicia p modū actiōis. l. vbi exptū. pallegata. tñ possent pēdere duo iudicia, vnum p modū actionis, aliud p modū exceptionis. Itē opp. de l. fi. C. e. vbi de debito nō liquidato nō pōt opponi ɔpensatio. Sol. licet lis esset cōtestata, intelligit q debitū erat liqdū, vel de pximo liquidandum, alias non posset opponi compensatio, vt in ɔtrio, &c.

LEX IX. a

Si cum filio. Illud q peti poter t cum adiectione de peculio, deducitur in compensationem secundum glo. fortis est hæc lex.

a **§. Sed si cum filio.** a Filius pt obiicere cōpensationē de eo q debet patri, si de rato cauet. h. d. Opp ad prin. huius legis, & vr, q ex persona filii pr non conueniatur, nisi de peculio. l. deposui. p totā legē. sup. de pec. Sol. verum est si ɔ patrem agat, secus si excipiatur. Sic no. in l. & ideo. ⁊. re. amo. Sed hoc vr mirabile, nō. n pōt opponi ɔpensatio, nisi de debito liqdo, vt l. fi. C. e. Itē nō pōt opponi ɔpensatio de eo, q pt elidi per exceptionem, sed illud q pr debebat, nō erat liquidū. Itē si ɔueniret pater, nō teneretur nisi quātum vires peculii patiunt. Iō Iac. de Are. & Ric. legūt aliī, q principium loquat qñ agit pr, vel dñs, actione, pro socio, sibi quæsita forte ex ɔctu filii, vel serui, quē ratū habuit, vt si socius, & societati simul debetur, & ſm rñsum ibi, q uis si ageremus, loquitur qñ pr, vel dñs nunq̄ egit, vel ratum habuit. Nec ob. l. & ideo. ⁊. re. amo. quia ibi agebat adiuncta persona filiæ; hic non. Et ſm hoc bona est ratio, quæ apponitur in §. proximo. ibi, quia vnus ɔctus est ideo agendo videtur approbare, & ratificare, &c.

ADDITIO.

a Poma. Sed si cum filio. Ad istum tex. vide Alex. in l. non solum. col. 2. ff. sol. mat. in l. vero procuratori. in apost. ff. de sol.

LEX X.

a **Si ambo.** a Negligentiæ ad negligentiam admittitur cōpensatio. Item debita seu potius delicta, ex parib. casib. compensantur. h. d. * Sed contra, ff. ad l. Iul. de adult. l. si vxor. §. iudex adulterii. ver. quæ res etiam. vide ibi solutionem Doct. in glo. in ver. inter vtrosque. & Inno. extra de adult. c. pen. vbi plene. & Bern. de exce. c. dilecti. in gl. in ver. si res ita se habet.

ADDITIO.

a Alex. Si ambo. De materia huius legis, uide per Dy. in l. uiro. ⁊. sol. ma. et in reg. in pari. lib. 6. Et nouum adde, q nunquam dolus cum dolo compensatur, quando secundus dolus, vel secundum delictum deberes attendi, vt in casu l. si quis ad se fundū. C. ad leg. Iuliam de ui. & omnino no. Io. in d. l. viro. post Dy. ibi, reliqua dic, vt ibi per eum, vbi quærit, an ipso iure hoc fiat. De materia huius legis vide per Inn. in c. intelleximus. de adul. quam late. Bar. in l. cum mulier. sol. mat. & ibi dixit Inn. q de pari culpa ad parem fit compensatio, secus si de impari ad imparem. Quid etiam in dolo, vide Bal. in l. 1. C. vnde vi. in repe. & ibi Bar. in fi. Et quid si tu produxisti instrumentum debiti contra me, & falsum, ego produco contra te instrumentum solutionis, & falsum. Dicit Bal. in rub. de fi. instr. in ver. incidenter etiam quæro, q vterque punitur. & quamuis licitum sit mihi negare verum, si tu habes malam causam contra me, no. in c. cupientes. in prin. in uer. malignantium, de elec. in 6. & cano. in c. a de inst. tamen illud est uerum, nisi falsa probatio intimisceatur unde q no. Bal. in l. si. in §. opp. C. eo. Et de hac materia etiam plene per Bal. & Inno. in d. l. cum mulier. & in d. l. viro. Adde quando exceptio doli tollatur replicatione doli, Pau. de Cast. consi. 314.

1 *Condictio furtiua oritur ex delicto.*

1 **§. Quoties.** Debitum ex delicto compensatur. h. d. No. quod † condictio furtiua oritur ex delicto, licet glo. aliter dicat in l. si pro fure. sup. de cond. fur. & inf. rer. amo. l. si mulier. §. fi. & ibi dixi.

LEX XI.

a **Cum alter.** a Quo ad impediendum cursum vsurarū, fit cōpensatio ipso iure, et si opponatur ab hoīe. h. d. cum l. seq. * Alleg. istа lex, q si emphyteuta cessauerit soluere censum per triennium, q sit locus ɔpensationi, si dñs sit obligatus eidē emphyteutæ, ad similem quantitatem, ita quod res nō ceciderit in ɔmissum. Nam compensatio fit ipso iure, quantum ad pœnæ commissionem, vt hic, cum pœna sit ipsa ɔmissio, pro quo glo. in ver. ipso iure l. si constat. eo. pro quo etiam facit, quia pœna & vsura parib. passibus ambulant, vt l. cum allegas. ⁊. ti. 1. Quidam dicunt ɔ, primo, q vbicunque agitur de fide rupta, non est locus compensationi, vt inf. deposi. l. fi. Item alia ratione forti, quia de quantitate ad speciē non fit compensatio. l. si conuenerit. la 2. §. 1. sup. de pig. act. Sed actiones ciuiles sunt loco rerum immobilium, vt C. de nup. l. hac edictali. §. his illud. ergo patet quod non est locus compensationi. *

ADDITIO.

a Alex. Cum alter. Vide de hac materia Bar. eleganter in l. fi. de cond. ind. vbi quærit an quod officio iudicis debetur, possit compensari.

LEX XIII.

Quod Labeo. Vna causa non potest operari circa diuersos effectus. h. d.

LEX XIV.

a **Quæcunque.** a Quæritur vtrū ad delictū, de quo quis est absolutus, possit opponi ɔpensatio? Gl. vr tenere, q non, per hanc l. quod determinatur per Cy. in l. ex causa. C. eo. dixi in l. procurator ad exhibendum. §. 1. inf. rem ra. hab. &c.

ADDITIO.

Meno. Bello. lib. 2. supputatiu. c. 1.

a Alex. Quæcunque. Vide omnino Bar. ad istam l. in l. si pœnæ. sup. de condi. indeb. & l. qui inuicem. in fi. eo. tit.

LEX XV.

Pecuniam. Debitum certo loco pōt vbiq ɔpensari, habita ratione interesse propter locum. h. d. No. q non volens ratione loci agere, non prohibetur compensare, &c.

LEX XVI.

Si cum militi. Non potest vni heredum compensatio opponi de eo, q ad alterum peruenit. h. d.

a **§. Cum intra.** a Dies qui miserationis cā adiicitur solutioni, compensationem non impedit. h. d. Op. de l. quod in diem. in prin. sup. eo. So. hic tex. soluit. quem tex. no. multum, q ibi loquitur in die, qui adiicitur obligationi, hic indulgetur solutioni miserationis causa. De quo facio magnum festum in l. ita stipulatus, inf. de verbo. obl. in ista quæstione, vtrum in obligatione in diem, ante diem sit nata actio, & obligatio.

ADDITIO.

a Ale. Cum intra. Et uide quod per istum tex. dicit Bar. in l. si donaturus. §. 1. inf. de cond. ob cau.

Poma. Vide Fel. in c. suborta. in 1. col. de re iu. & Alex. in l. intra dies. ff. de re iud.

LEX XVII.

1 *Condemnatus in mille, & in quarto pluri, si non soluit intra decem dies, potest illud quartum compensare.*

a **Ideo.** Pœna delicti commissi in annona ex causa annonæ potest compensari hoc d. quod not. No. arg. istius legis, quod ille qui est condemnatus a ex forma † statuti de homicidio in mille & quar-

ADDITIO.

a Alex. Condemnatus. Quando debitum pœnale possit deduci in compensationem uide sing. Bal. in l. 1. C. eo. et l. fi. in §. opp. C. eo.

& quarto pluri, quia non soluit intra x. dies, illud quartum pōt compensare, quia non dicitur poena homicidii, sed poena solutionis non † factae, † ad idem supra de in litem iurando l. 1

ADDITIO.

† Clau. Non factae. Adde Bal. in l. 3. sup. qui satisd. cog. & in l. data opera. C. qui accu. non poss. & Imo. in l. a. C. de duob. reis.

LEX XVIII.

In rem suam. Debito cesso potest quis obiicere compensationem, secus si non sit cessum, licet alius creditor velit, &c.

LEX XIX.

Debitor. De eo, quod potest peti actione de peculio, potest obiici compensatio.

LEX XX.

Ob negotium. Debitum ex causa victuali non compensatur. h. d. No. hic gl. quae ponit tibi casus, in quibus non admittitur compensatio, &c.

LEX XXI.

Postquam. Procurator, qui obiicit compensationem, non debet timere debitum.

LEX XXII.

a **Si debeas.** a De debito alternatiuo non potest opponi compensatio, nisi quantitas obligetur. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Si debeas. De hoc latius Bar. post gl. in l. si seruus communis. §. idem dicendum, de fur.

LEX XXIII.

Id quod. Nomine alterius nō potest obiici compensatio de eo, quod ipse debet. h. d.

Depositi, vel contra. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

DEpositum. Not. q. dictio, de, hic auget. De qua dictione dixi in l. si seruus. §. Stichū. inf. de leg. 1. No. istam legem, quia magistralis est a capite vsque ad fin. &c.

a **§. Si quis seruum.** a qui dat pecuniam dicitur conductor, qui recipit, locator. Item contractus innominatus b iudicatur secundum contractus nominati naturam, cui assimilatur, nisi aliud actum fuerit h. d. quem §. not. quia declarat multum materiam locati, & conducti, &c.

ADDITIONES

a Alex. Si quis seruum. Istū tex. & similes limitat Bar. in l. si pecuniā, post med. de cōd. ob cau. & in l. naturalis §. at cū. de praescr. ver. & vide q. no. Bar. in l. si quis an i. de acq. pos. per istum tex. Idem dicit Bal. in l. petens. C. de pac. q. valet ar. de cōtractu nominato ad innominatum, & no. Bar. in l. cum proponas. C. de dolo. Et ad primam partem summarii, vide Bar. in l. v. C. loc. adde Bal. consil. 167.
Men. Ioan Rober. lib. 1. sent. iur. c. 13.
Pom. Vide Math. no. 16.
b Pom. Innominatus. Vide Rom. consil. 86. in princ.

§. Si te rogauero. Cui datur res perferenda, tenetur mandati, cui datur custodienda, depositi tenetur. h. d.

a **§. Quod si rem.** a Quando praecedit ɔ̄ctus perfectus & adiicitur conuentio, quae potest cadere in nomen cōtractus, potius inducitur informatio primi quam nouus contractus. h. d. quem §. nota.

ADDITIO.

a Alex. Quod si rem. vide Bal. in rub. C. eo. in 7. q.
Pom. Vide Par. per illum tex. in c. cur dignum ver. cos de hom. Par. cons. 136.

1 *Depositi actio quando nascatur antequam dolus committeretur.*
2 *Fideiussoris obligatio, quando remaneat, defuncto principali sine haerede.*

§. Idem Pomponius. Si res iussu meo deponitur apud aliū recipiente pro me, ego teneor depositi. alias tenet' recipiens, & nō ego, nisi hoc expromissem, vel fideiussissem & tūc oblīo durat ēt principali sine hr̄de defuncto. h. d. 1 † No. hic, q. nascit' actio depositi anteq̄ ɔmittat' dolus, q. declarat plene l. si stipulatus sum mihi. §. 1. j. de sol. 2 Scdo no. q. principali defuncto sine hr̄de remanet obligatio fideiussoris. Ad idem vt l. si sine haerede. in prin. j. de adm. tu. & l. Stichum, aut Pamphilū. in prin. & §. i. de sol. ad hoc opp. de l. postq̄. in prin. j. vt le. no. ca. So. haec est vera. Debes aduertere, q. q' que obligatio fideiussoris est ɔmissa anteq̄ principalis psona extinguat', qñ est ɔmittenda pos. Primo casu fideiussor remanet obligatus, quocunque mō principali subducto l. hactenus. s̄. de ɔst. pec. Secundo casu distingue. Aut loquimur in defuncto, & durat obligatio, & pōt ɔmitti, vt hic, licet non sit commissa. Ratio, quia est haereditas quae repraesentat psonam defuncti. Aut est captus ab hostibus, & tunc secus. l. postquam. in prin. vt le. no. cau. Ratio, quia non est haereditas, neque persona repraesentata, &c.

a **§. An in pupillum.** a Pupillus tenetur de dolo eatenus quaten' locupletior factus ē.

ADDITIO.

a Alex. An in pupillum. Ad huius §. intellectum. vide gl. no. in l. a. & quod ibi Bar. j. de fideiuss. & quod no. in l. 2. sup. commo.

§. Si apud. In seruum manumissum non datur actio ex contractu ante facto, sed ex delicto sic. h. d. No. qd dolus, qui purgatur per actionem descendentem ex contractu, non facit teneri seruum ex quasi contractu, secus si purgetur per actionē descendentem ex delicto, &c.

a **§. Inde scribit Nera.** a Quae post li. cont. accidūt veniunt in hac actione. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Inde scribit Neratius. Facit iste tex. quod si egi rei vendicatione in libello, & nullā mētionē feci, q. aduersarius possideret, vel desiisset dolo possidere, quod possit in positionib. hoc reparari. Ita vide ad hoc tex. istum, alleg. ad q. vide Bal. in l. edita. C. de eden. & vide Inst. de act. §. si minus. & quod no. gl. si quis argentum. j. ea. l. et Bar. in l. in actione. de fur. post gl. ibi, et vide omnino q̄ dixi in l. Publia. §. si. inf. e. scdm Spec. Et ex hoc infert, qd si i accusatione omissus est locus, vel tps, vt isa in probōnib. possit suppleri vide per Spe. in ti. de libel. cōcep. §. ad huius tit. ver. cautus. et in tit. de ac. et pe. §. 1. ver. sed hoc quoque praemittendum, cum plurib. §§. seq. vsque ad §. item scias. et Bal. in l. 1. j. si mens. fal. mo. dixe. q. vr̄ tenere, q. nō. Cogita p pall. gl. in l. 1. §. si quis argētū inf. e. q̄ vr̄ confirmare Inn. in c. 1. de off. ... ogn. Facit quod no. Bar. in simili in l. denūciasse. §. quid tū. de adul. et no. Io. in l. non solū. §. sed vt probari. de in pe. no. nun. et ibi referr Raph. cōsuluisse, quod si in accusatione, accusans non posuit maleficiū esse cōmissum tēpore possibili, prout no. Bar. in d. §. sed vt probari, licet postea illud probet, nō sufficit ad cōdēnationē, q. a probō super inepto libello, non ualidat processum. Ita refert tenere Ang. 1. de neg. ge. et per Spe. de of. iu. §. de seruit. ver. quid si libellus. et Spe. in ti. de scr. pin. la. §. qualiter, ver. quid si lis. & firmat Inn. in c. examinata de iud. & Bal. in l. 1. sup. de re. om. iud. & p alia sup. all. & Ange. in d. l. eā actū, in fi. & Bal. in d. l. 1. si men. fal. mo. di. eu cogita. Adde Bal. in c. a. de mil. vas. qui conu. est. vbi dicit, q. iudex non pt suppleri, si plus est probatū, q̄ petitū. Alleg. in l. verbum, nporrere. de ver. sig. Et vide q. no. Bar. in l. libellorū. de acc. §. q. si libelli. & ob hoc dicit Bal. in l. qualiter C. de epis. & cle. q. licet in libello nō deducat' cōsuetudo, pt in processu deduci, & probari. Et q. positiones sint trahēde de libello, tenet glo. in cl. saepe de ver. sig. & Bal. in l. 2. §. quod obseruare, de in. cal. in fi. Et adde quod dixit Ant. in c. cludū. de deci. cum gl. fi. Host. in c. querelam. de ele. q. suppleri libellus p sniam, ergo & positiones, q. a pari procedit, scdm tex. fin. in l. lege Iulia. Pet. ff. de manu. as. se. Bal. in c. cūn gueeiā. §. ad haec. hic finitur lex. Praedictis adde not. q. nā si scdm cōem opi. nō potest fieri additio ad libellum post li. cont. secundum not. in d. l. edita, nisi in accessoriis, ergo non dēt fieri talis suppletio per indirectū, quia parsa releuaret dicere, q. li. cont. nō posset addi. Quid, si deduco vnā cām, & probo aliā pōt sequi condemnatio in possessorio, nō in petitorio. Ita fin. dicit Bal. & Ang. in l. fi. in 1. col. C. de ann. exc. Et vide Bal. in l. 1. in prin. & in fi. C. vt in pos. leg. & ibi dixit per illum tex. quod probationes tantum, quae accumulantur ad libellum, debent admitti, ut per Bart. consil. 223. inci. accusatio. & Bal. consil. 148. inci. posito quod certe pars mensis. li. 4. vbi sequitur Bar. in d. §. sed vt probari.

§. Est autem Depositarius stati pt ɔueniri ad rei restōnē, nisi cā de nouo emergat hoc dicit. iste §.

1 *Dolus commissus in vendendo rem non purgatur rem redimendo.*
2 *Depositi actione quis non tenetur p solū contr. ēlū adhibitū circa rē depositā.*
3 *Emphy. qui rem sine licentia domini uendidit & postea recuperauit, an incidat in commissum.*

a 1 **§. Si rem.** Dolus ɔmissus † in vēdendo, non purgat', rē redimendo. h. d. Opp. de l. sequit. §. itē Labeo. j. de vsuc. & sup. de alie. iu. mu. cau. fac. l. ex hoc edicto. §. si qs. Sol. gl. q. hic vēdidit, & tradidit, in ɔ̄tris solum vendidit. Ista sol. est vera in se & no. 2 cam, q. p solū ɔ̄ctum adhibitū circa rē depositā qs nō tenetur depositi. Alii dñt, q. ibi recuperauit possessionē, hic solum redemit. Haec sol. non est vera & est ɔ̄ istum tex. qui dixit, semel dolum fecisti. Alii dñt, & est vera solu. ibi quoad alia excusatur, non quo ad interitum 3 Istam tenent Doc. & facit † ad q. de emphyteuta qui vendidit rem sine licentia dñi, & postea recuperauit, an incidat in commissum. De quo per glo. in l. iurisgentium. §. adeo. sup. de pac. & per Dy. j. de vsucap. l. sequitur. §. item Labeo, & ibi dixi, & videtur, mihi quod de hoc habemus vnicam rub. de vasal. qui feu. vend. & red. &c.

ADDITIO.

a Alex. Si rem. intellige istum tex. vt in l. qui furtū. §. fi. sup. de cōdi. fur. Et ad ipsum vide gl. & Doc. in l. quamuis. §. conductoe de acq. pos. Item facit ad aliam quaestionem de qua per Bar. in l. si insulam j. de vrr. ob. in 6. q. & ad aliam quaestionem, de qua in l. si quis libellos. C. de app.

§. Non solū Ex deposito facto p seruū nrm, vel in quem hēmus vsumfructum q̄ritur nobis actio h. d.

a **§. Si rē a seruo** a Qui depositum restituit domino putatiuo, liberatur, nisi sciens fecerit. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Si rem a seruo. No. illum tex. & facit ad no. per Bar. in l. si, vrbana. sup. de cōd. indeb. de pig. act.

a **§. Elegāter.** a Qui quasi de suo soluit, non vr̄ depositum reddere. h. d. No. hic quod si soluerit tanquam suū nō liberatur, & dñs poterit agere deposit. p eo q. hēt. q. vr̄ absurdū. Huius timore dicit glo. q. hic dñs consumpsit pecuniā sibi solutā, & sic reconciliatur ɔsumptione. l. non oīs. §. fi. s̄. si cer. pe. Istud non vr̄ verum. qñ. n. soluit' pecunia, q̄ ē recipiētis, nō cadit recōciliatio, nec ɔsumptio. l. sequit. §. lana. j. de vsuc. ar. l. si filiusf. s̄. si cer. pet. Dic ēdū est ergo, q. hic pecunia fuit deposita, & numerata, vñ fuit trāslatum dñiū in accipiētē, iō illud q. fuit solutū non erat dicti accipiētis, &c.

ADDITIO.

a Alex. Elegater. Istum tex. i. ducit no. glo. in l. si seruos. C. de act. emn.

§. Saepe. Conuentio, & spontanea oblatio facit depositarium teneri de culpa leuissima. h. d. Vide in text. ibi, & custodiam. i. vt teneat' de culpa leuissima, vt no. j. d. re iu. l. ɔ̄ctus i fi. gl. quae incip. no. hic qnque casus. Vbi nō facit eū teneri de casu, sed de culpa leuissima. Est & sextus qui ponitur hic in tex. ibi, sed & si quis.

Inse-

1 *Individua res dicitur, quæ tantam utilitatem præstat in parte respectu partis, sicut tota in toto respectu totius.*

a **§. Si pecunia.** Si depositũ est diuiduũ, vni ex hǣdib. repetenti soluit pro parte. si indiuiduũ, insolidũ, si q̃dẽ ipse caueat, alias deponet. h.d. Quẽ casum no. q̃a multũ alleg. in l. stipũones non diuidunt. j. de ver. ob. dũ tracto materiã diuidui, & in

1 diuidui, quia illa) dr̃ res indiuidua, q̃ tantã vtilitatẽ p̃stat in parte respũ partis, sicut tota in toto respũ totius, nã idem esset in pecunia. Vides hic, q̃ depositarius suscepit in se periculũ. Istud verbum, periculũ in se, hoc importat, vt solũ teneat̃ de leuissima culpa, & non casu fortuito. Contra, imo tenetur ẽt de casu fortuito, quia hoc importat verbũ, periculũ, vt l. Aristoni. j. mand. dic circa hoc, q̃ aut recipio periculum in me in ꝯctib. in quib. de sui nã non veniebat culpa leuissima. & tunc illa pactio, seu receptio periculi operabit̃ culpã leuissimã & nõ casum fortuitum, vt hic tex. & j. loc. l. opus. Aut loquimur in ꝯctib. in q̃b de sui natura teneba t̃ de culpa leuissima, & tũc si recipiat in se periculum, ista pactio operabit̃, vt teneat̃ ĩ casib. fortuitis, arg. inf. de vsu. l. stipulatus, vt pactio, seu verba aliq̃d operentur, ar. l. si q̃n. inf. de leg. 1. Istã concordantiam notabiliter, & succincte tradidit gl. j. man. l. & Aristoni. & Inst. de emp. & ven. §. quod si fugerit homo.

ADDITIO.

a Alex. Si pec. Sing. est fm Raph. in l. 2. §. ex his. j. de ver. ob. ut ibi scripsi post Imo.

§. Apud Iulianum. Si duo se hæredes contendunt, licet debitori soluere cui vult, exacta cautione, quod se ab alio defendet. h.d. quod no. Et non sunt multi dies, quod ego feci hoc fieri, &c.

§. Si quis tabulas. Op. de l. itaque fullo. j. de fur. Gl. soluit vno mõ. Tu dic, vt ibi plene dixi, &c. * Iste §. ibi, diuulgarent̃. allegatur ad hoc, q̃ si trad. di alicui literas, vt eas portaret amico meo, si l̃ras, & contenta in eis diuulgauerit, teneatur mihi actione iniuriarum, p̃ quo l. si quis testm̃. §. fi. l. sed & si quis. sup. ad l. Aquil. Et pro maiori notitia huius materię hic dñr quædam notatu digna Si q̃ratur qualiter puniatur ille, qui secreta alicuius reuelat, dic q̃ aut reuelat secreta principis, aut Reipub. & tunc furcis suspenditur, aut vnius ex ducib. belli, & omnia perdit, quia in crimen læsæ maiest. incidit. inf. de pœn. l. si quis aliquid. 2. §. transfugæ. & de re mil. l. omne del ĉtum. §. exploratores & ad l. Iul. maie. l. 1. circa fi. & C. eod. tit. l. si quis, circa princ. Aut reuelat secreta alicuius priuati, & tunc aut reuelans in aliquo of. est cõstitutus, vt quia est notarius cliens curiæ, vel similis, & tunc deportatur, vel relegatur, fm suæ personæ ꝯdõnem, vt d. l. si quis aliquid. §. si quis. & seq. Aut non est in aliquo officio, & tunc punitur pœna huius. §. s. actione iniuriarum, q̃tum ad partem, & q̃tum ad Rempub. punietur extraordinarie, vt ff. de extraor. crim. l. pe. §. 1. ad l. Aquil. l. si quis testm̃. §. sed & si quis. de testi. l. qui falso vel varie. in vasallo autem dic, p̃ feudum amittit, vt in feu. qui. mod. feu. amitta. c. 1. Quod est verum, si consiliũ est licitum, & honestum, alias secus, vt no. ext. de iureiur. c. ego N. ad quod ff de ver. sig. l. latæ culpæ. §. amicos. cum ibi no.*

a **§. Si quis argentum** Qui petit spẽm argenteã, dẽt ĩ libello inserere spẽm. & pondus nisi se ignorare iurauerit. h.d. Illud q̃ hic dr̃, iuranti succurratur, glo. ĩtelligit quo ad hoc, vt admittat̃ libellus, nõ quo ad sñiam sed postea dẽt probari. Tu aũt hoc intelligas, vt dicam in seq. §. Quærit gl. quid de eo, qui dubitat de specie? Certe non admittitur, vt in gl. &c.

ADDITIO.

a Alex. Si quis argentum. No. q̃ licet procedat libellus incertus aliquo casu, tamen debet certificari per probationem, & ita istam gl. pro no. alle. Bal. in l. 2. in ver. sed nunquid. C. de sent. quæ sine certa quantitate. & no. Bal. in l. si in rem in fi. sup. de rei uen. vide Cy. in l. edita. ver. nunc restat videre. de eden. & Spec. in tit. de lib. conce. § iuxta. ver. sed in quo prodest, cum præcedenti.

1 *Libellus, quando agitur, vt cista sigillata deposita reddatur, quõ formetur.*

2 *Deposita sigillata res fuisse in cista quomodo probetur.*

a **§. Si cista.** a qui vas plenũ, & sigillatũ deponit, si res oñderit, de reb. singulis aget depositi, & si non oñderit tñ pr̃ agere poterit. h.d. An aũt ego dẽo probare ĩ illa cista signata tot res fuisse. gl. dicit q̃ sic, quæ probõ est valde dura. Pro declaratione

1 primo q̃ro qñ ꝉ cista, vel aliud vas signatum depositũ repetit̃. quãr dẽat formari libellus? Rñ. q̃ pp hoc factus est iste §. in quo distingue, q̃ aut fuerunt singulæ res depositæ, assignatæ, & tũc singulæ sunt petendæ, vt in ver. q̃ & si res. Aut non sunt assignatæ, & tunc sunt opi. Nam Trebatius ait cistã repetendam, & de singulis reb. non agẽdũ. Labeo idẽ, q̃ de necessitate de singulis reb. agi non põt. Author le-

2 gis dicit, q̃ hoc põt fieri, non tñ, q̃ sit necesse. item dr̃ hic, † q̃ dẽt p̃bare res esse amissas, sed quãr hoc probare dẽat tex. hic, istud nõ dicit. Inn. in c. fi. extra, q̃ me. cau. hoc declarauit, vbi distinguit. Aut cista non restituitur signata dolo depositarii, & tunc res, q̃ in ea erant probabunt̃ per iurm̃, vt l. fi. C. vñ vi. & j. eo. l. in depositi. §. de in lit. iur. l. in actionib. Aut non restituitur signata pp aliq̃ culpã, vel cãm, & tunc dẽt probare plene. Ita dẽt intelligi gl. & ita intelligitur. §. præcedens. & quod ibi no. Potest. n. intelligi quod sup. dr̃, q̃ iuranti succurratur. s. iuranti in litem quando per dolum non restituitur, hoc tangitur per Roff. in libellis suis, in tit. de actio. in factum, &c.

ADDITIO.

a Alc. Si cista. Si deposui saccum vel cistam, an debeam probare plene de oĩb. rebus ibi positis. Et adde quod per istum tex. no. dicit Bar. l. cum seruus. de cond. & dem. in fi. Bene facit quod no. Bar. in actione. inf. de fur. & l. inter stipulantẽ §. 1. infra. de ver. ob. & in l. non solũ. §. sed vt probari. de ope. no. nun. Idẽ vr̃ firmare Spec. in ti. de fur. ver. quid si res. & vide tu per Bar. in l. in eos. ad fin. aduer. nau. cau. & Bal. in rub. C. eo. in prin. & in l. 1. C. loc. adde vt per Petrum de Anc. consi. 189.

a

b **§. Si apud duos.** Pl̃es depositarii ad rei restõnem tenẽtur insolidum, & ẽ de dolo si oẽs dolũ ꝯmiserint. secus, si alter tñ. h.d. No. ad euidentiã, q̃ in actione depositi, locati, & similib. ꝯhĩ duplex oblo. Vna est prĩn tiua hoc est qñ ꝯhit̃ ad rẽ restituendã. Alia est, q̃ dr̃ scd̃aria q̃ ꝯhĩ rõne doli, vel culpæ. Modo pone casum in §. isto, & materiam istius §. declara bene, vt dixi in l. si vt certo. §. si duob. vehiculum. §. commo.

ADDITIONES.

a Alex. Si apud duos. Et vide Bar. in l. reos, in prin. 4. q. j. de duo. reis. & no. in l. 3. §. 1. in 2. q. eo. tit.

b Ruer. Insolidum. Adde Bar. in l. 5. § Cato col. 2. in 2. op. j. de ver. obl. vbi in intellectu huius §. videtur sibi CONTRARIVS, vt ibi no.

§. Sed si duo. Plures deponentes põt insolidum agere, si est actum, q̃ vni possit solui alias pro parte tñ. h.d. quem. §. nota multum. No. q̃õ agit̃ vt cuilibet possit solui totum, vr̃ q̃ quilibet possit petere totũ, & eodẽ modo alibi qñ committitur officium duobus, vt s. insolidum possint administrare, videtur agi, vt quilibet teneatur insolidum, vt l. antepen. de cur. bon. dan. Quærit gl. quid in dubio? Dicit gl. in dubio pro parte &c.

§. Si sic deposuero. Potest q̃s repetere depositũ añ tp̃s statutum. h.d. Op. de l. in commodato §. sicut. §. com. & l. sicut. C. de act. & obl. Sol. post oblõnem ꝯctus non licet mutare voluntatem circa id ad q̃ quis est obligatus alteri, sed si deposui apud te pecuniã reddendã post tp̃s. non sum tibi obligatus non repetere añ tp̃s, iõ possum voluntatem mutare, &c.

ADDITIO.

Meno. Deposuero. Tiraq. de retrac. conuen. § 1. gl. 9 nu. 1. 2. vbi late.

§. Quoniam aũt. Depositarius nõ tenetur, nisi de dolo, & lata culpa, & iõ, re vendita per hęredem absque dolo, non tenetur. nisi de eo, q̃ ad eum peruenit. h.d.

LEX V.

Ei, apud quem. In ꝯria depositi non iuratur in litem, h.d. Vel sic. In actionib. ꝯriis, in quib. de fide rupta non agitur, non efficitur quis infamis. h.d. Quæro. q̃d si in actionibus contrariis ageretur de fide rupta an iurabitur in litem, habuistis gl. in l. si pignore. §. si post. §. de pig. act. &c.

ADDITIO.

Meno. Duaren. de in litem iuran. nu. 26. Bellon lib. 2. supput. c. 14.

§. In sequestrum. Cõtra sequestrum habet locum hęc actio qua tenetur rem exhibere in loco conuento, vel in altero ex his, &c.

§. Si velit. Sequester non potest officium suum deponere sua sponte, nisi ex cã & tunc iudice interueniente h.d. Quæro, quæ est iusta causa? Rñ. forte erat ab futuris, vel aliqua ex his causis interuenerat. q̃ ponuntur in l. si filiusfamilias. §. fi. cũ l. seq. §. de p̃c. & l. post litem. cũ l. seq. Item q̃ro, dr̃ hic, q̃ cito debet restitui, quæro, qñ dicit̃ cito? Rñ p l. si oleũ. in prin. sup. de dolo q̃ no. &c.

LEX VI.

Proprie. No. hoc, q̃d dicitur a plurib. secus, si ab vno. l. si gratuitam. §. fi. de præsc. verb. cum l. seq. no. bene, &c.

LEX VII.

Si hominem. In re aliena intempestiue misericordiam exercere, dolus præsumptus est. h.d.

ADDITIO.

Meno. Hominem. Adde quod late dicit Petrasan. suo. sing. 9 Tene menti.

§. Datur actio. Qñ dolus defuncti purgatur per actionẽ descendentem ex ꝯctu. hr̃des tenẽtur insolidum, nõ attẽto, q̃tũ ad eos peruenerit. h.d. quẽ §. no. Opp. instit. de perpe. & tẽp. act. §. aliqñ. Gl. dicit, q̃ ista r̃la fallit ĩ certis casib. quos ponit hic Primus est in d. §. al. q̃ 1. Sed hoc non est verũ, n̄ ĩ ibi dolus dedit cãm ꝯctui, & sic ꝯctus fuit ipso iure nullus. vnde ñ p̃t purgari per actionẽ descẽdẽtẽ ex ꝯctu, merito ꝯ hr̃de. nõ datur insolidũ, ergo, &c. Item fallit in actione in factũ. q̃ dat̃ ꝯ mẽsorẽ. vt l. 1. §. pen. §. si mens. fal. mo. dix. sed certe, nec ibi fallit, q̃a non est ex ꝯctu, sed ex delicto mẽsoris. Itẽ fallit in tribu. tor a, vt sup. de trib. l. illud. §. fi. Certe nec ibi fallit, q̃a ibi non datur ex do o adhibito in ꝯctu, sed adhibi-

a to in dolosa distributione Itẽ fallit in actione in factũ de edendo. l. 1. §. fi. sup. de eden. Certe nec illa nascitur ex ꝯctu, sed datur a lege, vel nascitur ex delicto commisso in nõ parẽdo iudici, q̃ est verius. Item fallit dicit gl. in stipũone iudicatũ solui interposita. l. si eum. § q̃ iniuriarũ. sup. si quis cau. Sed certe actio ex ꝯctu erat accessoria ad actionẽ ex delicto. Præterea ibi post mortẽ debuit interesse de p̃terito Itẽ fallit in actione ĩ factũ de p̃cario. l. q̃ritũ. §. fi. j. de p̃car. Rõ est, dicit gl. q̃a p̃carũ ad hæredẽ nõ trãsit. Ista rõ ñ vr̃ bona. nã neque mandatum neque societas trãsit ad hr̃dẽ insolidũ, & tñ ex dolo defuncti datur actio ꝯ hr̃dẽ insolidũ. l. ex deposi. j. de act. & obl. Dic ergo q̃d iõ est q̃a actio de p̃cario ñ orit̃ ex ꝯctu, sed est datiua. dat̃ n. a p̃tore, vt no. in l. cũ p̃cario. §. 1. de p̃ca. Sed si ageret̃ actione p̃scr. ver. q̃ ꝯtinet vim p̃carii l. 1. §. 1. d̃ p̃ca. quã certũ est oriri ex ꝯctu, vt l. iuris gentiũ. §. 1. sup. de pac tunc daretur contra hæredẽ ex dolo defuncti

ADDITIO.

a Pet. Item fallit. Vide ad confirmationem Fel. in cap. constitutus. in fi. de test. & in c. cum l. & A. de re iud. Alex. in consil. 103. vol. 1.

§. Quoties. Qñ nũmularij foro cedũt potior est cã deponẽtiũ, & vsuras nõ recipiẽtiũ, & inter eos qui prior ẽ i pe, nõ ẽ potior ĩ iure h.d. Vel sic, Cã depositi pferẽ cęteris ẽi priuilegiatis, nisi deponẽs, vsuras recepit, h.d. cũ l. seq. & fi. huius l. in ver. plane, intelligo de expensis. q̃ fiũt ĩ pseruatiõe bonorũ, & vẽdõne l. scimus. § in ãputatione. C. de iu. deli. & l. j. J. ad l. Fal. & c.

LEX IX.

In depositi. In actionibus bonæ fidei quilibet hæredum tenetur insolidũ ex dolo, seu facto proprio, ex facto autem defuncti pro hæreditaria portione. h. d. Hoc est vẽ rum in actionib. bonæ fidei, secus in actionib. stricti iuris. l. 2. §. fi. & l. eadem. §. Cato. J. de ver. obl. & ibi plene dixi.

LEX XI.

1 *Monacho aliquid deponenti an solui possit sine Abbate.*

a **Quod seruus.** 1 Licet pꝫ hentẽ alteri q̃rat actio, tñ ei pt solui, nisi sit cã iusta credẽdi eũ, ad quem ptinet, pmissurũ non fore, h. d. q̃ legẽ non multum curo, † qa valet ad monachos, q deponunt aliqd, nunqd possit eis solui, cũ sit q̃sita actio Abbati. Ad qd l. si vnus. s. de pa. & l. si seruus. J. de sol. & c.

ADDITIO.

a Alex. Quod seruus. Vtrum possit solui monacho, adde Bar. in l. filius. C. de pa. & qd no. Bar. in l. cũ q ita. §. qui sibi J. de ver. obl. Et dicit Bal. in auth. hoc ius porrectũ. C. de sacros. eccl. qd si mutuo sacerdoti, licet nõ cõuertat in vtilitatẽ ecclesię, tenetur ipse sacerdos. Et qualiter cõtra monachũ, vel monasteriũ, & qua via agatur. vide in auth. cã q̃ fit cũ monacho & ibi Bal. C. de epis. & cle. & dicit Bal. in l. seruũ. C. de rei vend. qd si seruus, vel monachus detinet rẽ, dñs & Abbas debent cõueniri. Et vide Inn. in c. quãto. in gl. in uer. monasterio. de offic. ord. An aũt ex cõtractu prioris claustralis, guardiani, vel castaldi ecclesiæ obligentur, vide Bal. in rub. de exer. Sed qd si mulier mutuat, vel delinqt, an p̃iudicet marito in dote. Vide Inn. qui no. alleg. istum tex. in arg. in c. p vestras. de do. inter uir. & vxo. & ad qõnẽ Bar. hic, vide Bal. in l. 1. C. qui. res iud. non noc. & in rub. C. eo. in 2. q. & ultra de sing. Bar. in l. filiæ. J. de sol. & Pan. de Cast. hic, & Bal. in l. cum filius. in fi. sup. si cer. pe. ubi hoc limitat pcedere in vera solutione, secus in ficta, per l. fugitiuus. de sol. Adde, quando monachus obliget abbatem ex mutuo Abb. consi. 88. lib. 1.

LEX XII.

Si in Asia. Qd est fiendum in re deposita, in dubio intelligitur expensis deponẽtis, nisi aliter sit actum. h. d.

a **§. Depositum.** a Res ibi dẽt restitui, vbi deposita est, nisi alibi expensis petentis peratur, & c.

ADDITIO.

Poma. Depositum. Pro declaratione istius legis cum seq. vide quæ addidi ad Bar. in l. fraudati inf. de publicanis.

§. Cum sequestro. Actio depositi sequestraria datur contra hæredes. h. d.

§. Queadmodum. Post lit. ct. rei periculũ pertinet ad depositariũ, h. d. Hic gl. facit mentionem de opi. Io. & Mar. vtrum debeat distingui, an res erat peritura penes actorẽ, vel nõ videbitis statim in l. si plures J. eo. tit.

LEX XIII.

1 *Comparens vel hæres, vel procurator vt constituat debitorem in mora, debet per instrumentum ostendere se esse talem.*

2 *Litigans vsque ad aperturam testium, vel productionem instrumentorum potest habere iustam causam litigandi.*

Et ideo ante non condemnatur in expensis.

a **Si quis inficiatus.** a Ab ea die qua quis cœpit habere iustam causam litigandi. videt dolo malo facere, & ad eũ periculũ spectat. h. d. q̃ legẽ no. ex hac l. anno isto b collegi tibi duas practicas, Vnam, † qꝫ qñ tu protestaris mihi tanq̃ pcurator, vel tanq̃ hrs, qꝫ ego soluã tibi, debes mihi facere fidẽ p instrm, qũo tu sis pcurator, vel tu sis hrs: alias ego non constituor in mora, vt hic. & dixi in l. quod te. s. si cer. pet. † Scdo c no. qꝫ põt esse, qꝫ qs habuit iustã cãm c litigandi vsque ad aperturã testium, vel ad productionem alicuius instri, & tunc incipit hre iustam cãm litigandi, quia forte ex dictis testiũ, vel ex instro cognoscet actorẽ hre iustitiã qꝫ prius probabiliter ignorauit, & iõ d ꝯdemnabitur in expensis factis ab illa die in antea. nõ in factis retro. Casus est hic, & iõ lex uolens dare consilium consuluit, qꝫ statim, cum alicui est notũ in iudicio, se nõ hre iustitiã, desistat a lite, & per hoc excusatur ab expẽsis, & a calũnia. l. destitisse, s. de iud. & ibi dixi, & ideo producas instrumẽtum q̃to citius poteris, & c.

ADDITIONES.

a Ale. Si quis inficiatus. Alex. no. Bal in rub. C. e. in 1. q. in ver. ex hac l. anno isto collegi tibi duas practicas, & c. Ista limitat Bal. in l. si legatum. s. de eden. Et aduerte quia Bar. in l. de pupillo. §. qui pcuratorio, in 1. opp. & ibi clarius Imo. J. de ope. no. nũ. dicit hoc esse uerũ, qñ instrm ostẽditur in publica forma in iudicio, & datur copia, ut possis deliberari. Nã si postea nulla cã allegat nulla cõtra instrm, licet instrm neget uerũ, nõ ob. & releuat pcuratorẽ ostẽdẽtem tale instrm ab oĩ satisdatione de rato, pinde ac si ipse dñs talem actũ faceret. Secus ex sola ostensione instri extraiudicialis, qa tũc nõ reddit ius certũ, si neget instrm uerum, qa multa pñt obiici cõtra instrm. Ita intelligat tex. & qd ibi dixit Bar. in d. §. q pcuratorio ẽm unã lec. ad qd facit, qꝫ no. in l. nomẽ. C. q̃ res pi. obl. pos. Et ista faciũt ad intellectũ eius, qꝫ alibi dr Bar. qꝫ instrm facit rẽ manifestã, ut ipse dr J. de ope. no. nũ. in l. 1. in prin. in uer. uenio ad qõnẽ. Adde tñ qd dixi t gl. mulier fin. i cle. cãm. in uer. appellanti. de cle. Hãc gl. alle. Bar. in l. nõ solũ. §. morte. de ope. no. nũc. q̃ ut uelle qꝫ in casib in qb. reqrit ppria & vera scia dñi, nõ sufficiat, si sit denunciatũ pcuratori, ẽt cũ spãli mãdato, & illud ẽt ostẽdat, qꝫ no. & qñ requiratur vera scientia dñi, & qñ nõ, & qñ procuratori præiudicet, vide in l. procurator. in prin. de tribu. & in l. apud Celsum. §. quæsitum. J. de do. exceptio. & quod no. Bar. & in d. §. morte, & no. Bart. in l. pater. §. ex quo. J. de admin. tut. Adde Rom. consi. 258. ubi vide an requiratur scientia in domino, & an sufficiat, quod procurator s iat. Meno. Limitat. Corse. sin. suo. in verbo, procurator, aliquis. Ripa l. quo te. nu. 57. ff. si cer. pe. & vide Soc. trac. fall. reg. 79. 1. faller. Dec. l. qui in vlterius. nu. 6. de reg. iur. Plotus. l. si quando. nu. 362. C. vnde vi. & hoc etiam expensis offerentis. Alex. consi. 95. col. 5 lib. 2. Cassa. consi. 46. nu. 5. Bor. q. 313. nu. 1. 2.

† Clau. Die. Vide alias concor. per Fel. in c. exceptionem. de excep.

b Pom. Anno isto. Qñ aliquis protestatur alicui tanquam hæres, vel procurator, debet illi facere fidem per instrm, qꝫ sit procurator, vel hrs, vide Alex. consi. 41. vol. 4. & consi. 95. alias 75. ubi plenẽ Fel. in c. exceptione. de exce. Alex. consil. 251. in vlt. col. vol. 2. & consi. 219. vol. 2. Corse. sin. suo. incip. procurator. Alex. in l. de pupillo. §. qui procuratorio. ff. de no. ope. nun. Bal. in c. eam te. de rescr.

c Ale. Iustam cãm. Adde, qd no. Bal. in auth. gñaliter. C. de epis. & cler. & oĩno adde qꝫ no. Bar. in d. l. qui alterius, de re iud. ubi pulchrẽ. & in l. pperãdũ. §. siue aũt. alterutra. C. de iud. & in l. si rem, §. fi. de pig. act. & qd in criminalib. v de Bar. in l. j. in prin. J. ad Turp. in ver. venio ad ver. q̃ri põt pdicta. Adde Bar. in d. §. siue autẽ alterutra. Sed istud conf. est sane intelligendũ, nisi sibi fieret notum p instra, uel testes deponentes de facto proprio ipsius litigãtis, quia ipsæ præsumeretur fuisse in dolo, vel saltem in lata culpa, l. q̃q̃. ad Velleia. & ideo non debet euitare cõdemnationẽ expensarũ. l. eum quem temere. de iud. Inst. de pœna temere litigan. §. j. cũ sim. Et eodem modo debet limitari ista doctrina, qd ubi in causa appellationis feratur snia ex nouis actis, uictus debet absolui ab expensis. De qua p Bar. in d. §. siue autem alterutra. & illud no. dom. de Rot. de concl. 260.

d Pom. Et ideo. Circa hoc cons. vide Alex. cons. 220. vol. 2. & cõsi. 95. eo. vol. Cum. consi. 74. Fel. in c. quoniam contra. de prob. & in c. fraternitatis. j. col. de testib. & in c. exceptionem. uer. subdit Bal. de excep. & Felin. in c. pastoralis. in fi. de iudic. Alex. consi. 90. col. fi. uol. 2. alias 3.

§. Competit. Pro re deposita non competit ꝯditio anteqũ committatur dolus. h. d Op. s. e. l. j. §. idem Pomponius. ver. quid. n. & §. est aũt, Sol. actio depositi competit statim ante dolum commissum, vt hic, cõdictio furtiua nõ, vt ibi. Et de hoc dic plene in l. si stipulatus sum mihi. §. j. J. de sol.

LEX XIIII.

Si plures. Debitum est reddendum maiori parti hæredũ. h. d. Opp. s. eo. l. j. §. si pecunia. Sol. aut res est indiuidua. & tunc vni soli occurrenti est restituenda, vt ibi, aut est diuidua, & tunc habet locum distinctio. l. nostræ, quia aut uenit maior pars, & ei restituitur tota, vt hic, & c.

§. Siue autem. Si res deposita perijt eo modo, a quo esset peritura apud deponentem, depositarius liberatur. h. d. Iste tex. facit multum pro opi. Mar. contra Io. de quo plene in l. quod te. s. si cer. pet.

ADDITIO.

a Alex. Perijt eo modo. De intellectu, uide per Imo. in l. cum ret. §. j. de leg. 1.

LEX XV.

1 *Ille contra quem agitur actione depositi, vel commodati, quod possit opponere exceptionem proprij dominij.*

2 *Dominij proprij exceptio in remedio l. si qs cõductionis. C. loca. nõ admittitur.*

a **Qui rem.** In re propria non cõsistit a depositũ, iõ depositi agi non pt, idem in cõmodato, & precario. h. d. 1 †No qꝫ ille ꝯ quem agitur depositi vel commodati, b potest opponere exceptionem dñij ꝯ. s. comm. l. ita, vt si fur. C. lo. & l. si qs conductionis. & l. j. §. si pdo, s. eo. Sol. Si volo opponere exceptionem de dñio alterius, nõ possum, qa per hoc non impeditur contractus commodati. Potest. n commodari res aliena, vt d. l. ita. vt si fur. Idem in deposito, s. eo. l. j. §. si prædo. Sed si volo opponere exceptionem de dominio proprio, tunc si agitur depositi, cõmodati, uel simili actione ex contractu, possum opponere, vt hic, qa dominium proprium impedit ꝯtrũ, & per consequens obligationem, & actionem ex cõtractu, vt hic, cum simili. Sed si agerẽ 2 conditione ex l. si quis conductionis. C. lo. non possum opponere exceptionem dominij proprij, vt ibi. Contra illũ, qui scienter in rẽ propriam recipit in commodatum, vel conductionẽ, vt eam donare, vt no. in l. si aliquã rem. J. de acq. pos. ergo non pt opponere exceptionem dñij proprij. Huius timore haberemus intrare illã materiam difficilem. d. l. si aliquam rem sed ibi plene dixi. Cy. tãgit aliqualiter in l. qui rem. & l. ad probationem. C. loc.

ADDITIONES.

a Alex. Non consistit. Limita hanc legem per l. certẽ. §. fin. J. de prec. & no. hic in gl. Alex. Commodati. Vide latẽ Bar. in l. si alienam infra sol. ma r.

LEX XVII.

Si is apud quem. Deponens primus non hẽt actionem contra tertium depositariũ, nisi prius ei fuerit concessa. h. d.

LEX XVII.

Licet depónere. Apud sequestrum plures tantum deponunt, & tunc possessio amittitur. h. d. No. qꝫ rei sequestratæ perditur possessio, qꝫ intelligunt Doc. quando depositum fit ex consensu utriusque partis, vt hic. & l. interesse puto. J. de acq. pos. Secus, si fieret authoritate iudicis contra voluntatẽ eius, q primo possedit, arg. l. 3. de acq. poss. Ita tenebat Iac. Bur. & Iac. de Are. & Cy. C. de prohib. sequest. l. j. in 2. q. dixi plene in d. l. interesse puto. & c.

ADDITIO.

Meno. Corasius. lib. Miscellan. cap. 2.

LEX XVIII.

De eo quod. Alias l. qꝫ tumultus. Actio depositi in quatuor casibus ꝯ hæredem ex dolo defuncti datur in simpiũ, & intra annũ ex dolo heredis, ẽm suam nãm. h. d.

LEX

LEX XXI.

Si apud filium. Emancipatus tenetur de deposito ante ibi facto. Item in seruo manumisso.h.d. Op.de l.Pomponius in negotiis.s.de neg.ge.& l. .§.si apud.s.e.Glo. ponit plures sol.Ergo credo illam veram.s.quod seruus nō teneatur depositi,sed rei vendicatione, vel condictione furtiua,&c.

LEX XXII.

Si duo hæredes. Si plures hæredes depositarii separatim dolū cōmittūt,qlibet tenet̃ p pte: vbi vero cōiter,quilibet tenet̃ insolidū,sed si ad rei restōnē agit̃ cōdēnatio fit p pte.h d.fin lec.q̄ teneo.Et diuidit̃ in tres ptes. Primo loqt̃ qn̄ dolus fuit cōmissus p pte.Scđo,qn̄ dolus fuit cōmissus insolidū,& sic in istis duab.partib.q̄rit̃ de oblōne accessoria.q̄ cōhitur rōne doli vel culpæ.Tertio loquit̃ de oblōne primitiua,q̄ cōhit̃ ad rē restituendam.Scđa ibi,q̄ si.Tertia ibi,plane.Gl.no.ex isto si.quod actio ppo nitur insolidū,& q̄ cōdēnatio fit p parte. Et sic intelligit istū ver.plane.q̄ loquit̃ in casu pced.Hæc lec.nō placet,qa oblō prin.q̄ cōhitur ad rem restituendam,nō trāsit ad hr̄des nisi p parte, vt l.3.§.hr̄s.s. cōmo.Nō ergo est dicēdū q̄ libellus dat̃ insolidū,nisi dicamus vnū hr̄dem cōuētū rē insolidū possidere.vt d.§.hr̄s tunc fieret petitio, & condēnatio insolidū.Dic ergo q̄ iste ver.plane,loqt̃ alio casu q̄ s.dixi,vt dixi s.diuidēdo lrām.Nā s.loquit̃ de oblōne scđaria, q̄ cōhitur rōne doli vel culpæ,in qua qn̄ dolus cōmittit̃ cōiter, tūc qlibet tenet̃ insolidum,vt s.l.1.§.si apud duos.l.si vt certo.§.si duob.vehiculum, s.com.hic vero loqt̃ qn̄ qs cōuenit̃ rōne oblōnis primitiuæ,q̄ cōhitur ad rē restituēdam,in qua qlibet tenet̃ p pte,& p parte cōdēnat̃ nō tn̄ solōne partis liberatur.Sic̄ ē i l.2.§.1.j.de ver.obl.Vnde ista oblō est diuidua quo ad oblōnē & condēnationē,indiuidua quo ad solōnē.Sed ad hoc opp.de l.si stipulatus.j de sol.vbi oblō spēi dr̄ diuidua quo ad oblōnem,& solōnem.Sol.ibi qn̄ est in oblōne rem dari, hic q̄ est in oblōne rē restitui.Et eodē mō dr̄ indiuidua oblō rē tradi l.stiplōnes non diuidunt̃.in prin.j.de ver.ob.q̄ plene examinaui,vt ibi in q̄ōnibus,quas feci de oblōne rem tradi, & rem restitui,&c.

ADDITIO.

M[illegible].Doct Paris.in Labyrintu,de diuid.& indiuid.par.2.nu.292.

LEX XXIII.

a **Actione.** In hac actione admittitur a computatio expensarum.h.d.

ADDITIO.

a Alex.Remittitur.Vide Bal.in l.si quis,in pen.q.C.eo.

LEX XXIIII.

1 *Commendare, & deponere idem sunt.*
2 *Bonæ fidei i cōtractu ve- sūt vsuræ a tpe moræ.It- veniūt ex nuda cōuētione.*

a **Lucius.** Cōmēdatū 1 & depositū idē sūt.Itē in actione depositi vsuræ veniunt a tpe moræ, et si pecunia numerata deponitur,licet depositi terios egrediat̃.h.d.No.illa verba pmissionis,q̄ qn̄ voles,& vbi voles cōfesti tibi numerabo, faciūt ad ea,q̄ 1 dixi vobis.sup.đ eo,q̄ cer.lo.l.3.§.si q̄s ita.Scđo no.† idē esse cōmēdare,& deponere. Pisani dicit eē,q̄ cōmēdare aliud ē,q̄ đponere.Ter b tio no.q̄ in † cōtu bonæfidei veniunt vsuræ a tpe moræ. Itē veniūt ex sola nuda cōuētione.Simile in l.cum q̄dam.§.ex locato.j.de vsur.

ADDITIONES.

a Ale.Cōmēdatū.Per illū tex.dicit no.Bal.in rub.C.de constit.pec.q̄ si locus cōueniendi sit in electione creditoris,ꝑt vbiq; eligere,dūmō ibi inueniat debitorem.
b Alex.Et deponere.Adde quod dicit Ang.in consi.35.incī.quidā nobilis homo,p id verbum videtur commissa custodia,& ille dicitur nudus minister,& illum tex. allegat Inn.ext.de elec.c.dudum,el 2,in gl.in ver.concessionē,quod neque in ecclesia,neque in fructib.aliquod ius quæratur illi,sed sola gubernatio.Adde text. in l.cum hæreditas.C.depo.& ibi Bart.non tamen hæc verba inducunt manda tum vt no.gl.in l.1.j.man.& vide Io.de Plat.in §.sequens.inst.de act.& his adde tex.& ibi Bar.in l.Publia.in prin.j.eo.& no.Bal.in l.si quis in fi.C.eo.

LEX XXV.

a **Die sponsaliorum.** a Qui me præsente rem meam recipit,depositi actione tenetur. Op po.de neg.gest.l.fideiussor.§.ignorare.Solut.ibi puella non fuit præsens,vnde non potest dici depositum,hic erat præsens.

ADDITIO.

a Alex.Die sponsaliorum.Vide Bart.in l.qui mihi donatum.in 1.col.de donatio.& quod no.Bal.in l.incendium.C.si cer.pet.

§.Qui pecuniam. In deposito pecuniæ numeratæ veniunt vsuræ a tempore moræ.

LEX XXVI.

1 *Pactum appositum in traditione rei meæ,quæ mea durat, alteri producit vtilem actionem,si moriar,& nu.3.*
2 *Commendo,idem est,quod depono.*
4 *Ista verba,si Deus fecerit aliquid de filio meo,intelliguntur,si morietur.*

1 a **Publia Mæula.** † Ex pacto a apposito in traditione rei meæ,quæ mea durat, alteri q̄ritur vtilis 2 actio.h.d.q̄ no.Ex hac l.no.illud q̄ dico † de verbo,commendo,q̄d inducit depositum,vt l.Lucius.sup.eo.Item no.illud quod dr̄ in summario,b quo sit † intelligendū,si moriar,q̄ facit ad q̄ōnem q̄ vidi.p b 3 batur quoddā testm̄ p testes,quo cōtinebat, q̄ testor dixit,| si Deus 4 faceret aliqd de filio,q̄ bona deueniāt ad talem,q̄ intelligatur, hoc c est,si morietur. Op.ad hanc l.de leg.debitor.in fi. j.ad Treb.vbi ex pacto mr̄is nō q̄ritur actio filio.Sol.hic fuit facto matris sup re sua; q̄ ꝑ durat sua.Idem in l.pe.C.ad exhi.Si vero non duraret sua,tunc non q̄ritur alteri actio nisi in duob.casib.vt in mutuo.l.certi cōdō.§.si nummos.s.si cer.pe.Item in donōne,vt l.quoties.C de do.quę sub mo.Dixi in l.stiplō ista.§.si q̄s insulā j.de ver.ob.Et veru est hic,q̄ vr̄ actum de donatione,q̄ non vr̄ actū in extraneo,vt l.donationes. d §.pe.de don. &c.*No ergo,q̄ rō.quare hic p pactum mr̄is actio depositi q̄ritur filio,ē pp interuētū tradōnis rei,sup qua īterposita fuit conuētio,q̄ q̄dē cōuentio aliqd censet̃ hr̄e realitatis,pp tradōnē rei, ob q̄ realitatē reputat̃ cōctus corporalis,seu nālis,ministerio mediāte celebratus.In quo de iure cōi alteri p alterum acquiritur,vt j.de acq.re.do.l.ca,quæ ciuitr.C.p quas ꝑs.l.1.cū ibi no.Et in hac rōne est lex ista,& l.pen.allegata in glo.hic,& C.de do.q̄ sub mo.l.quoties.Nō aūt est rō filiationis.qa in iis,q̄ non hn̄t aliq̄d realitatis,& sine ministerio,acquiruntur,alteri p alterū ēt cōiunctu, dū tn̄ nō ītersit patria potestas,non quæritur,vt l debitor.§.fin.hic allegato in gl.C.de pac.cōuen.l.q̄uis.Sic reperies ī viro,& vxore,q̄ ex pacto viri q̄ritur ius,seu actio vxori,vt in Auth.de nō alie.aut pmu.re.eccl.§.em ehyteusim.Quia hæc est rō,q̄a in cōctib.qui re cōhuntur, alteri per alterum quæritur actio saltem vtilis,vt l.si.C.ad exhi.& hic.In contractibus vero verbalibus,secus.s.de ver.obl.l.stipulatio ista.§.alteri.*

ADDITIONES.

a Ale.Ex pacto.Vide q̄ no.in l.1.C.p quas pers.& l.cū patrem.in 1.col.C.de in.do. Pom.Hunc tn̄ ur̄ obstare,q̄ non sit bona conñ,tu dēs mihi restituere decē,ergo hēo actionē cōtra te,p hoc q̄ voluerūt Pe & Cy.in l.ad probōnē.C.de pbat.q̄ si deposuero pecuniā apud te recessurus,cū hoc, quod tu redderes illa Titio portanti tibi talia signa,quod si Titius cū signo venerit,q̄ dēs illa sibi restituere,q̄d tn̄ ille nullam habet actionē ad eā petendam,ut ur̄ tex.in l.bonas fides.inf.eo.tit.
b Alexan.Summario.Adde idem esse, si dicit si aliquid contigerit filio meo,ut no. Bal.per illum tex.in rub.C.e.in 9 q.adde l.quidam ita.in princ.& ibi Luc.inf.ad Treb.& bonum tex.in l.uxorem.§.Seium.inf.de leg.3.
Pom.Vide Alex.in d.l.quidam ita.& Bal.in consil.256.in 1.par.
Menn.Gomes.§.fuerat.nu.7.Inst.de act.
c Alex.in fi.Vide Bar.in l.quod dicitur.de ver.ob.
d Alex.De don.&c.No.in l.quæ dotis.sol.mat.

§.Lucius. In contractibus bonæfidei ex solo pacto nudo debentur vsurę.h.d.

ADDITIO.

Meno.Alcia.lib.1.disput.c.19.

1 *Clausula,plus minusve,apposita in contractu nihil plus importat.*
2 *Verba enunciatiua in contractibus inducunt probationem, nō obligationem,*
3 *Epistolę non statur in fauorem scribentis,nisi per aduersarium approbetur.*
4 *Instrumentum si producitur continens plura capitula, possum acceptare quæ faciunt pro me,& refutare quę faciunt contra me.*

a **§.Titius Sempronius** Verba enunciatiua nō inducunt oblōnem in cōctib. b sed pbōnē.Itē priuata scriptura b fidē facit cō pducētē,non p eo.nisi ab aduersario fuerit approbata.h.d.Primo no. ex isto §.† illa verba,plura plus minusve, q̄ multum sunt in vsu q̄ nihil plus īportat nec aliquid diminuūt de cōfessione,nisi aliud pbet̃, vt hic facit l.cū furti.s.de i l.iur.& l hæc vēditio.§.fi.j.de cōh.emp.Scđo no.† quod verba enunciatiua in cōctib.inducunt pbōnē,nō oblōnē.In vlt.vo lun.q̄d iuris sit,dic vt l.ex hac scriptura.j.de do.Istud venit examinandum,vbi tractatur de oblōne literarum,q̄ dic vt l.g̃nalr̄.& l.in cōctib.C.de non nu.pecu.Tertio no.q̄ † ei,q̄ q̄s scribit sibi in epla, non statur,nisi p aduersariū approbet̃,vt hic in fi.cum sua gl.Ex quo hēs † q̄ si plures res sint scriptæ in vna charta possum acceptare illud quod facit p me,& illud q̄ facit cō me refutare,quod examina, vt no.Cy.C.de confes.l.1.in 13.q.dixi j.de lib.leg.l.Aurelius.§.pe. quod facit ad ea,quæ tota die fiunt, produco illud instrm̄ in quantum facit pro me,quod an posset fieri,patet supra vbi remisi,&c.

ADDITIONES.

a Ale.Verba enunciatiua.Vt de hoc §.uide late per Bar.in l.nuda rō.inf.de do.per totū.Itē limita in casu sing.in l.quidā.sup de const.& pe.& ibi dixi,ubi ex cōfessione inducit̃ obligatio,& in quantū in hac lege apparet,quod cōfessio operabit̃ quantum ad probōnem,& obligationem,intellige ut dixi post Bart.in l.certum. in fi.j.de confes.Item adde,quod una minor est probatio confessionis,q̄ p instrm̄ l.cum te transegisse.C.de transa.Itē adde,quod licet sit pclusa uia probōnis,non tn̄ est præclusa uia probandi per confessionē,scđm glo.in c.1.de confes.in 6.& Bal.in auth.sed nouo iure.C.si cer.pet.& pro hoc q̄d no Io.An.in rub.de pb.& Bal.in l.si unus.§ pactus.ff.de tac.quē retu li in l.1.post Bar.ff.quod ui aut clam. & quod no.dixi Bal.in l.Deo nobis.in prin.C.de epis.& cle.Confessio.n.et iuram non est species proprie probationis,sed est releuatio a probando.l.eum qui.sup. de iureiur.not.in c.bonę memoriæ.de elec.no.Bald.in c.1.§.uasallus.si de feudo fuerit controuer.inter domi.et agna.et in l.Lucius.ff.de cond.et dem.Et no.q̄d nunquam intelligitur præclusa uia probandi,per rei euidentiam,ut no.Bal.in rub.C.de prob.et in l.contra negantem.C.ad l.Aquil.et melius in d.rub.ubi dicit quod confessio,et sacramentum non est proprie probatio,sed releuatio,et licet sit renunciatum probationi,et conclusum,non extēditur ad confessionem.Spec. in tit.depositi.§.quarto.uer.sed quid si.et Bal.in auth.qui semel.C.quomodo et quando iud.Et istic adde quod no.Bal.in l.2.§.quod obseruari.in fi.Cod.de iur. cal.et in l.si quis in fi.C.de testib.et l.1.C.sen.rescin.non pos.
b Ale.Scriptura.Priuata scrip.an faciat fidē,unde quæ dr̄ in l.admonendi,de iurei.
Meno.Adde Rom.sing.535.confiteor.
c Pom.Primo no.Vide Alex.consi.8.in fi.vol.4. ubi dicit idem esse in dictione,q̄tū cūque.et l.in actione.ff.de fur.ī apost.et l.iudex.uer.postremo q̄ro inf.de re iud.
d Alex.Minus.Verba plus,minus.Vide omnino Bart.in l.actione.ff.de fur.& facit festum Bald.in rub.C.depositi.in 6.q. Sed quid si testis dicit,Vidi talem numerantem mille tali loco & tēpore,ni fallor,uerum per ista uerba derogetur dicto suo Dic quod non.Ita dicit Bal.in l.2.sup.de iust.& iu.per illum tex.ibi,ni fallor & in l.1.ff.de orig.iu.et Bar.hic,uide Bal.in l.edita.de eden.
e Alex.Inducunt.Ista faciunt ad id quod no.dicit Spe.in tit.de test.§.1.ver.sed nonne,

ut egi q si deduco mutuũ in petõne, q mutuũ tu fuisti confessus, ext. iudicium, et parte pñte, q si de tali cõfessione in libello nõ fecimētionē, q probó cõfessionis facta postea in pcessu, nõ pdest actori, qa talis cõfessio o p it oblgõnē, nõ pbõ-nem. Dic latius vt ibi p eũ. Facit ad ea q dixi in l. a. §. inde scribit. sup. e. & ad no. p Bar. in l. triticũ. j. de ver. ob. & de dicto Spe. vide illud litatũ p In. de Imo i l. si qs stipulatus. §. Chryso. inf. de ver. ob. q ẽt facit ad no. p Bar. in l. a. §. fi. sup. si cer. pe. Et eũd. Spe. vr cõcordare Ant. in c. examinata de iud. licet ibi Inn. cõtra, q retuli post Bar. in l. si cõfessus. de cust. reo. & p Ant. in c. si cautio de fi. instr. Iost. de ac. §. si qs agens. & sequit Spe. & Bal. in l. fi. C. e. & vide Iost. de act. §. sequēs. ut hic vide de verbis enũciatiuis in cõtractib. & vlt. volun. Et sp all. iste tex. q duę cõfessiones extraiudiciales, vel voa nõ inducũt oblgõnē, sed pbõnē, vt hic, & ar. l. Sempron. Proculo. de le. 2. & no. Bar. & alii in l. triticũ. de ver. obl. Sed dubiũ est quid si sup illis cõfessionib. est adiecta stipulõ, vtrũ tunc oriat obligato. Exẽplũ, repent instrm in quo qa cõfitet se teneri Titio in mille, ex cã depositi, & promisit per stipulãnem restituere, an tunc pp stipulõnem sequentē sit dicẽdũ q ex tali cõfessione ex cã depositi, non tm inducat probõ, sed ẽt oblgõ. Et dicendũ vr ẽ q nõ, qa stipulõ illa accessoria ad ipsam cõfessionē, iõ non mutat naturã principalis. l. si stipulatus, in prio de vsu l. 1. §. si quis sub cond. ff. vt leg. no. cauea. l. damni infec. q dã. in prin. de dam. infe. l. si legati seruit. de leg. 1. no. io l. si quis cũ aliter. & in l. qui Romæ. §. duo fres. de ver. ob. in 2. q. prin. Facit regula, accessoriũ. de reg. iu. Scdo, quia inspici dẽt, q principaliter fit. l. rogasti. in prin. & l. si quis nec cãm sup. si cer. pe. & l. qui exceptio. in prin. de cõd. ind. Quo argõ ẽt in simili vtuntur io d. l. tritipcũ. Bñ facit q dt. Inn. in c. si cautio. de fi. inst post med. vbi tractãs articulũ, an pmissio sine cã sit efficax, refert ibi plures difficultates, & cõcludit, q vbi fit pmissio per stipulõnem sine cã accessorie ad cõfessionē sine cã, vt qa qs se dẽre cõfitet centũ Titio, q p stipulõnem reddere pmittit, tũc clarũ est, q promissio sine stipulõne non obligat, cõfessio sine cã non valet, in d. c. si cautio. cũ ibi not. & plene in l. gñaliter. C. de non nu. pe. non valebit ẽt pmissio accessoria illi facta, dicta regula accessoriũ. Tex. est cum gl. in l. cũ de indebito. §. fi. de prob. Et io licet Bart. io d. l. triticũ velit, qd qñ duæ sunt stipulõnes factæ ab eodē, intelligantur in dubio de diuersis summis, &c. l. qnquaginta. de pb. quia alias stipulõ redderetur inutilis. l. qui bis idē. de ver. ob. tñ intelligi, qñ illę stipulõnes sunt per se principales, secus si accessoriæ p pdcta. Si n. stipulõ esset adiecta cõfessionib. mutui, vel depositi, tunc diceret pars principalis, per no. in l. si ita stipulatus. §. Chrysog. de ver. obl. Vide gl. in l. ne casu. C. de discus. li. 10. & q ibi dixi in l. Sempron. Proculo de le. 2. illud tñ quod dixit Bar. in d. l. triticũ. de duplici confessione de decē, in ver. ego reputo q si quis, &c. litatur qñ summa esset diuersa, & diuerso tpe una facta ad aliã dt Doc. in l. quinquaginta. de prob. & hoc scripsi in d. l. Sempron. Neq; ad hanc limit. ob. l. si diuortio. de ver. ob. Et quod no. Bar. io d. l. triticum. in ver. q si mutuani centum, &c. quia ibi loquit qñ pcessit unus cõtractus unius spẽi, puta dotis, vel mutui in centũ, deinde debitor promisit per stipulõnem quinquaginta, ex illa cã dotis uel mutui, secus qñ prima promissio sine cã, fuisset eiusdē spẽi cum scda; valet. Sed si prima promissio fuit ex cã stipulõnis, & secũda ẽt ex cã stipulõnis, bene tũc censet diuersa ne scda reddat inutilis. l. qui bis idē, de verb. ob. d. l. Sempron, quia ibi loquit in duab. scripturis vnius testi facti eodē tpe, & exẽplificandi cã, vt ibi dt lfa. Scdo litatur decisio Bar. in d. l. triticũ. nisi ambæ confessiones factę fuissent per scripturã, quia tunc inducit obligationē, ut no. in l. ne casu. C. de discus. li. 10. Tertio ista lex, inq̃tum vult q tales confessiones non inducant oblõnē, uel probõnem, litatur, qñ interuenit stipulõ. Ita vr de mente Bart. in d. l. triticũ. ver. sed primo. Nec ob. q stipulõ est accessoria, quia dico, q añ est adiecta contra confessionē mutui principalis contractus. tex. est in l. si ita fuero §. fi. cũ l. seq. de noua & idem ẽt in contractu depositi, cũ sit contractus qui ẽt re perficit, sicut mutuũ, vt Iac. de Are. in l. singularia. in 6. spãli. Præterea, qñ iuxta cõfessionem est apposita stipulõ, occultatur confessio, & oritur actio ex stipulõne, sicut in d. l. si ita fuero. & inst. de lite. ob. in prin. Præterea quia accessoriũ non sequit naturã sui principalis, qñ in accessorio non est eadē rõ, q̃ in principali. l. ex placito, de re. permu. & in l. & si ss. de præd. min. & ibi Bar. & gl. in d. l. non dubiũ, ad fi. C. de leg. scdm stipulõne, quæ est accessoria est diuersa rõ, quia stipulõ cum producat oblõnem, obligatio, & contractus stipulõnis multiplicari non põt circa idē, quia nra nõ interest. d. l. qui bis. & l. stipulatio. §. alteri. de ver. ob. merito, ut actus ualeat, intelligit facta scda stipulõ de alia q̃titate, iux. l. quoties. inf. de ver. ob. Sed confessio cũ inducat probõnem, talis probõ bñ põt multiplicari. d. l. Sempro. & d. l. si pupillus. in prin. de noua. Et in hoc vr potissime fundata rõ Bart. in d. l. triticum. Quarto lita qñ in dictis stipulõnib. interuenisset instrm. pone. n. primo pcessisse instrm stipulationis qualiter Titius promisit Sempronio restituere mille ex cã depositi, certe illud primum produceret obligationem, si postea sub sfactũ aliud instrm continẽs soluta instrm depositi, in minori quantitate, & est ibi incerta stipulatio qualiter per stipulationē promittit restituere, & interuenit instrm, operatur tale instrm, ut partea videantur uoluisse, quod ibi actus accessorius ualeat, ut principalis, si in vi principali ualere poterat, ut egregie dicit Bar. io l. si quis pro eo. de fideius. & sequitur Ang. in l. hi, qui. eo. ti. & Can in c. cum contingat. de iureiu. per id quod habetur in l. cum pater. §. filius matrem. de le. 2. Adde quod de hoc plene dixit Alex. in locis ordinariis, & ibi posui, quare non uidetur bene membranas occupare.

Pom. Vide Math. no. 80. & Io. Bapt. de S. Seuerino in repe. in l. admonendi. de iureiu. Imo. consi. 38. Are. consi. 14.

f Alex. Si plures res. Adde Cy. in l. 2. C. de do. ante nup. & per Bal. omnino in d. l. 1. C. de confes. & adde quod aliqui faciunt drñam inter epistolã, & librum rõnum, q in epistola possumus acceptare partem epistolæ dicẽtem, q dedi tibi & refutare aliã dicentem, q tu reddidisti, ut hic. Secus in libro rationum, ubi sunt data, & accepta, quæ dicuntur, ita contigua, vt non possint separari. l. quędam. §. fin. & ibi no. ff. de eden. facit eo. tit. l. si quis ex argentariis. §. rationum. & quod ibi no.

Ruer. Adde Alex. in l. voa. col. 3. C. vt qui desunt aduo. par. ut sup. & Fel. plene in c. cum uenerabilis. col. 6. de excep.

LEX XVII.

a **Lucius Titius.** a Licet non valeat q in veritate agit, tñ valet qd simulate ɔcipit. h. d. Op. si nõ valet qo agit qd est plus, non dẽt valere qd simulate concipitur, qd est minus. C. plus valet, q agi. & c. p totũ. Sol. qñque aliquid agi simulatur, & tñ in veritate nihil agit, & tunc sine dubio non valet qd agit, b nec qd simulate ɔcipit, b vt in d. tit. Qñque vnũ agitur. & aliud agi simulatur. & tunc qnq; illud qd agit in ueritate, est de iure validum & tunc illud qd agi simulat, valet, quia vnus ɔctus transfert in aliũ, vt no. hic, & tn l. singularia. §. si cer. pe. & l. si ex ptio. C. si cer. pe. Qñq; illud q agit, nullo mõ ẽ validũ, & tũc nõ ualet illud q simulate ɔcipit, ut l. 1. C. de cond. ob cau. Qñq; illud q agit est inualidum eo mõ quo agit, sed validũ certo mõ, vt hic, vbi non valebat dotis constõ, q in veritate agebatur, sed obstat recipiẽs ad restituendũ sine cã, vt C. de ɔd. ob cau. l. 1. & sup. de ɔd. sine cau. l. auũculo. & tũc valet q simulate ɔcipitur, vt hic, & illa oblõ, q̄ nascebat pter ppositũ ɔhentium transfertur in actionē depositi. Ita loqtur hic, & hic habetis, vt dixi c vobis, c q exceptio simulationis tũc obstat, qñ in veritate nihil agebatur, vel agebatur aliqd inualidum, vel turpe. Secus si in veritate aliquid agebat, licet caderet in speciem alterius obligationis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Lucius Titius. Vide Bar. in l. qui mihi donatum. in prin. inf. de dona. & quod no. Bal. in l. incendium. C. si cer. per.

b Al. Simulare concipitur. An & quando si non ualet quod agitur, valet quod simulate concipitur, adde late Bar. in consi. inci. Pe. Nic. & Bar. in l. 1. C. plus ualere. & in l. si sub specie. C. de postu. & in d. l. si ex pretio. & vide Bald. in l. cum precib. C. de prob. & illud no. sequitur Bal. in rub. C. eo. in 5. q. & no. q ad hoc, vt quid dicatur simulatum, oportet q ab initio partes conuenerint de simolando. Secus, si ex post facto, ut no. Bal. in l. 1. in 10. q. C. si ser. ext. Et qualiter probetur simulatio, vide Bart. & Bald. in l. multum in casu illius l. C. si quis alteri uel sibi. de hoc an. & quando si non valet, quod agitur, valeat id, quod simulate concipitur. adde late Bar. in consi. suo inci. Factum tale. Pet. Nic. & Bar. in l. 1. plu. uale quod agitur, & in l. si sub specie. C. de postul. & in d. l. si ex pretio, & vide Bal. in l. cum precib. C. de prob. & illud sequitur in rub.

Meno. Ias. cons. 85. col. fi. in prin. lib. 1.

c Pom. Vt dixi vobis. Vide Ale. cons. 58. vol. 5. Sal. in l. si pretio. alle. hic per Bar. C. si cer. pet. & in l. pen. ad fi. C. depositi. Pau. de Cast. cons. 9.

LEX XXVIII.

Quintus. Qui promittit pudentiã pecuniæ depositæ, tenet ad vsuras si eas perceperit, vel in suos usus cõuertit. h. d. Opp. q pp pactum debeantur vsuræ simplr, vt sup. e. l. Publia. §. 1. & l. Lucius. Sol. ibi promisit vsuras, hic vero promisit qd pspiciet, iõ non tenetur ad vsuras simplr, sed in duobus casib. hic expressis. &c.

LEX XXXI.

1 *Aequitas consideratur mixtim habito respectu ad ius ciuile, & prætorium.*
2 *Lex quando nõ respõdet qõni propositę, videtur determinare pro ea parte q̄ vl. (ponitur.*
3 *Tertia persona veniens impedit depositum.*
4 *Iudicis officium in actionib. bonæ fidei protẽditur vltra personã actoris & rei.*
5 *Possessio transit, etiam vbi contractus non tenet.*

a **Bona fides.** Bona fides est in gñe, vt res deposita deponenti a restituatur, nisi extrinseca, & spãlis rõ hanc bonã fidem ipediat. h. d. tota lex. 1 † No. q æqtas b non est ɔsiderãda mere fm insgentiũ. sed mixtim habito respũ ad præcepta ciuilia, & 2 prætoria, q facit ad multa. Dñt qdã p istũ tex. cũ glo. q † qñ lex nõ c rñdet c qõni ppositæ. vr determinari p ea parte q̄ vlt. ponitur. Facit † j. de dam. inf. l. q de creditore, † sed tñ hoc nõ cõcludit de necessi-c tate, q not. † Not. q tertia persona veniens impedit d depositi restõ-d nē, q dic vt l. pe. C. e. & auth ibi posita. Item no. † q officium iudicis 4 q deseruit in actionib. bonæ fidei ptendit vltra personas actoris, & 5 rei. † Item no. q licet vbi tenet ɔctus, trãseat sola detentatio, tñ hic, vbi non tenet, transit etiam possessio. Facit l. eius a quo. j. de vsucap.

ADDITIONES

a Pom. Deponenti. Vide unum pulchrum casum per Bal. cons. 420. in 2. par.

b Ale. No. q æquitas. No. & vide Bar. in l. si fideiussor. ff. quædam. inf. mand. Et adde Bal. in l. in vendentis vel ementis. in 2. q. C. de contrahen. emp. & ad hanc legem, & quid sit æquitas, vide Ant. de But. in c. in literis. de rest. spol. & Bal. in c. 1. de pa. iu. fir. & secundũ Iac. de Bel. æquitas sumitur quatuor modis, vt ibi per eum, & quod no. in l. fi. C. de fruc. & lit. expen. & Bar. in l. 1. in fi. C. de legi.

c Pom. Vide Alc. cons. 141. inc. viso processu. vlt. col. 1. vol.

Pom. Non rñdet. Adde glo. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. limita, q nõ, quia in practica sæpe solet dici, q dum per aliquem Docto. plures opin. referuntur, quia aliquam ex eis non approbat, q in dubio vlt. sequenda est, quod intellige verum, nisi prima opi. loqueretur de æquitate, secunda saperet rigorem. gl. tenẽda memoriæ in l. si cum except. §. sed & si quis. in ver. omnimodo ff. q met. cã. q̄ pro sing. sequitur Are. cons. 162. inc. diligenter, & mature, & de hac materia, vide Alex. consi. 164. col. 1. vol. 2. & cons. 51. 4. vol. & cons. 29. vol. 3. & cons. 19. vol. 1. & cons. 17. vol. 2. Bal. & Aug. in auth. ex test. C. de coll. col. 1. Doc. l. cum fundus. § seruũ tuũ. ff. si cer. pet. Alex. in l. non amplius. §. fi. col. 1. de legi. Bal. l. si mater tua. C. ne. de sta. defun. Doc. l. si idem cum eodem. vbi Ias. ff. de iur. om. iud. Alex. cons. 125. vol. 2. & cons. 3. vlt. col. 4. vol. & cons. 32. vol. 4. & cons. 51. eo. vol. Pan. consi. 42. j. col. vol. 2. A og. Are. §. responsa prudentum. 1. col. inst. de iu. nat. gent. in §. item pretiũ. col. 1. de empt. & vend. inst. Alex. cons. 11. in fi. vol. 5. Fel. c. 1. de constit. Barb. cons. 3. alias 30. uol. 1. Pan. c. at si clerici de iu. Gem. c. 2. col. 1. de pen. Barb. c. examinata. de iud. Pan. c. cum dilectus. de ord. cog. & c. fi. de fo. comp. Rom. cons. 317. Alex. l. Iulian. in fi. de leg. 1. Card. cons. 23. Are. in auth. ex testa. C. de coll. Host. & Io. And. in c. 1. de senr. exc. lib. 6. Ro. l. 3. §. Neratius ff. de acq. pos. Imo. c. fi. de præscr. Alex. consi. 56. vol. 4.

† Clau. Creditore. Ad idem tex. in l. si idem cum eo. §. fi. sup. de iuris. om. iud. ubi Bal. & Ang. no. limita, ut per Are. cons. 164. vide Fel. in c. 1. de const. Item limita, nisi ultiopi. referatur per aduersatiuam, quamuis, uel licet. ita probat tex. cum glo. in l. 1. §. 1. sup. de eo. per quem fac. erit.

Ruer. Quæ ultimo, limita ut no. Are. in cons. 163. inc. diligenter & mature discussis quando prima opi. saperet æquitatem, & secunda merum rigorem, quia tunc prima præualet. & idem refert & sequitur Ias. in l. pacta nouiss. C. de pac. Limita secũdo, quando prima est melius examinata & fortioribus rationibus roborata, ut no. Ias. in l. 1. §. & post operis. in ult. col. inf. de ope. no. nunc.

d Alex. Impedit. Et no. Bar. in l. si alienam, & ibi de intellectu huius legis. inf. sol. matr. & alleg. no. Bal. in rub. C. eo. io 7. & 8. q. & Bal. post Bar. in l. si quis condiction & ibi glo.

LEX XXXII.

a **Quod nerua.** a Lex ista legitur duo. mo. Vno modo fm gl. alio modo secũdum Mo. Cui lec. Modernorum

ADDITIO.

a Alex. Quod nerua. Declara hanc literam, ut per Bal. in l. pign. de pig. act.

norum applaudūt q̃dā verba hic posita,q̃ lec.teneo.ſm q̃ bř.h.d. Lata culpa dolo æq̃parat,q̃ p̄ſumit ſi q̃s nō adhibet eā diligentiā i reb. alienis,q̃ in ſuis.h.d. Et ſm iſtā diuidit. Primo ponit dictū Scđo illud probat per rōnem. Tertio ponit rōnē rōnis.Scđa ibi,nā & ſi q̃s. Tertia ibi,nec.n. Opp.nullū ſile eſt idē, vt C. de codi.l.ſi idē. & C.de epiſ.& cle.l.ad ſilitudinē ſed lex alibi dr, q̃ culpa lata æquiparat dolo,ergo nec eſt dolus.l.1.§.1.j.ſi quis teſt.liber eſſe iuſſus fue.& s̄.ſi mē.fal.mo.dix.l.1.cuius ɔ̄riū hic dr. Huius timore dicit gl. Ego expono hic latiorē culpā.i.latā,& q̃ ſequit dolū eſſe.expone.i.dolo cōparari,& ſm hoc alle.iſta lex cōiter,q̃ lata culpa dolo ɔparatur.Sed certe hoc non dr hic,vt ſtatim oñdam ſed hoc dñt leges ɔ̄riæ,q̃ qūo intelligat,ſcribo hic & gl.tangit in l.in actio.de in lit.iur. Et (vt oñdam lec.gl.) opp.lata culpa eſt nō intelligere q̃ oēs intelligunt.j.de ver.ſig.l.latæ.Si igitur intelligis prin.h'legis in lata culpa,male loquitur tex.q̃ ɔcludit,q̃ fraude non caret qñ fraus venit ex aīo.l.j.s̄.de dolo,lata culpa ex ignorantia.Huius timore glo.ſup illo ver.fraude,exponit.i.lata culpa.Iſtud non eſt uerum per lr̄am q̃ ſequitur non.n.ſalua fide,&c.Nam ille qui eſt in lata culpa hēt fidē ſaluā,vt l.ſed & ſi lege.§.ſcire aūt.s̄.de pet.hær.io gl.receſſit ab illa expōne,& exponit fraude.ſ.p̄ſumpta,q̃ expō eſt vera legendo prout ego legi,q̃ loq.tur de culpa latiori proprie.Dico ergo q̃ hæc lex ita dēt intelligi,nā dēbs ſcire q̃ q̃dā eſt dolus verus,& iſte appellatur culpa latiſſima,& eſt dolus p̄ſumptus,& iſte appellatur culpa latior,vt hic & eſt culpa lata.in qua non eſt dolus verus,nec p̄ſumptus,cuius finis eſt nō itelligere,q̃ oēs intelligūt,vt j.de ver.ſig.l.latæ.Eſt ēt culpa leuis,leuior & leuiſſima,q̃ non ꝓſequor.Dixi plene in repet.h' l.Opp.hic intelligit duob.mod.q̃ quis eſt minus diligēs in ſuis,&c.vel eſt plus diligens prout intelligr,de eo,qui eſt minus diligens.innuit q̃ ſi ita eſt diligens in alienis ſicut in ſuis,non punit.Contra j.ſol.ma.l.ſi ɔſtante.§.ſi maritus.vbi in alienis punit,licet non in ſuis.Sol.dt gl.fateor q̃ punit p legē illam,non per iſtā,& optime dt ſm lec q̃ teneo,nā hic tractat de culpa latiori,q̃ eſt fraus p̄ſumpta q̃ p̄ſumit ex eo,q̃ non eſt diligens in reb.alienis,ſicut in ſuis,ſed vbi in ſuis & alienis eſſet negligēs ceſſaret iſta p̄ſumptio fraudis,nec puniř per hanc legē Sed ſi eſt tāta negligētia.q̃ cadit in culpā latā,punit p alias leges q̃ tractant de lata culpa. Itē op.prout hic intelligr de eo,qui eſt plus diligens q̃ ſint cōiter hoies diligentes in ſuis reb.ergo vr̄,q̃ diligentia ſua ſit ſibi dānoſa,q̃a ſi eſt minus diligēs in alienis,tenet. Et ſic deterioris ɔdōnis eſt iſte q̃ minus diligens,ɔ̄ l.non ſolū.s̄.de noxa.Huius timore Io.de Blo.q̃ primus tractauit hanc materiā multū ſerioſe in materia q̃ fecit ſuper tit.de act.non tenebat iſta opi.de eo q̃ erat plus dilīgēs,alij Mod.tenent,& eſt verum. Nā eo ipſo,q̃ non eſt ita diligēs in alienis ſicut in ſuis,fraude nō caret. Nec dr̄,q̃ ſibi noceat diligētia ſua,quia eſt falſum,imo nocet dolus ſuus p̄ſumptus,q̃a non eſt ita fidelis alteri,ſicut ſibi.Op.ext.gl.hic dr̄ q̃ non adhibere eā diligentiā in reb.alienis q̃ in ſuis,eſt lata culpa. Contra,q̃a imo vr̄ culpa leuis,ut s̄.fa.erc.l.hære.§.non tm̄.& j.tit.2.l.ſocius. Sol.hic loquit de reb.alienis ſimplr,ibi loquit de reb.cōib.Rō,q̃a non ita de facili p̄ſumit dolus i reb.cōib.ex negligentia,cū ad eū ptineat ɔmodum,& incommodū ſicut in reb.alienis.Opp.s̄.cōm.l.ſi ut certo.§.qđ vero ſenectute.& q̃ ibi no.Sol.ibi fuit magis diligens in proprijs ex cā,quia res ꝓpriæ erant p̄tioſiores,nec poterat ambas ſaluas facere.& ſic ceſſat fraudis præſumptio,& ſic non pōt dici culpa latior,hic uero nulla erat cā q̃ eum excuſaret.Conclude ergo q̃ aut loquimur i reb.cō.bus,& tūc nō adhibere eā diligentiā,q̃ in ſuis non eſt latior culpa,ſed culpa leuis. Aut loquimur in rebus alienis,& tunc eſt culpa latior,vt hic,niſi ſit aliqua p̄ſumptio,p q̃ excuſet. Nūc hēremus videre materiam culpæ. Et primo quid ſit culpa in gñe. Scđo quotuplex ſit culpa.& ſic de natura cuiuslibet culpæ,per quod haberemus modum probandi culpam. Tertio haberemus dicere,qualiter culpa veniat in contractibus.Quæ omnia examinaui hic pleniſſime in repe.quam feci ſuper l.iſtam,& poteſt hic ſcribi,&c.hic non ſunt alia,&c.

ADDITIONES.

a Alex.eſt idem.Adde q̃ dicit Bal.in l.curatoris.C.de neg.geſt.quod illud dr̄ ſile,in quo eſt aliqua dīa,tñ ſecū pluriā hēt conuenient.& alle.no.in l.de q̃b.in princ.ſup.de legi.Alibi ēt vide qđ dicat ſimile,in l.Gallus.§.& qđ ſi tm̄.ff de lib.& poſt hu.& in l.qui liberis,in prin.vbi tex.& gl.& Doct.inſ.de vul.& pup.& gl.in c.capitulum,in ver.conſilij.de reſcri.In quibus locis habetur qualiter intelligatur illud quod hic dicitur,nullum ſimile &c.& melius declaratur quid ſit ſimile in d.l.qui liberis,quam alibi ſecundum Bal.& Ang.ibi,& per Bal.in l.neque ff.de leg. Pom.Vide Præpoſitum,c.humanum genus.diſtin.1.

REPETITIO.

1 *Fraus,& dolus idem ſunt,& fraus ineſt dolo.*
2 *Simile nullum eſt idem.*
3 *Lata culpa eſt non intelligere,q̃ omnes intelligūt,& quid ſit lata culpa.n.16.*
4 *Genus repræſentatur in qualibet ſua ſpecie,licet ſpecies inter ſe differant.*
5 *Fraus præſumpta nō eſt,ſi adhibetur maior diligētia in proprijs,quā in cōib*
6 *Culpa quid.*
7 *Legum ignorantia,lata culpa eſt.*
8 *Culpæ ſpecies ſunt quinque.*
9 *Dānū cōmiſſū pmittēs emēdare culpa famuli tenetur de furto facto p famulū.*
10 *Dolus eſt culpa leuiſſima,& nu.11.*
12 *Dolus quid.*
13 *Culpa latior quid.*
14 *Dolus verus,& dolus præſumptus,qūo inducantur,& ex quibus probentur.*
15 *Dolus verus,& dolus præſumptus,quomodo differant.*
17 *Medicus,& menſor negligens in arte ſua dicitur in lata culpa,& nu.17.*
19 *Error iuris in quolibet literato,an ſit lata culpa.*
20 *Lata culpa an æquiparetur dolo,& nu.21.& 20.*
23 *Reſtitutio in integrū competit aduerſus latam culpam,non aduerſus dolum.*
24 *Lata culpa non inducit malam fidem,dolus ſic.*
25 *Lata culpa non impedit acquiſitionem fructuum,licet dolus ſic.*
26 *Leuis culpa quid.*
27 *Leuiſſima culpa quid.*
28 *Leuis culpa,leuior,& leuiſſima non differunt.*
29 *Leuiſſima culpa,in quibus æquiparatur latæ,& leui culpæ.*
30 *Lata culpa leuis,& leuiſſima,quomodo veniant in actione depoſiti.*
31 *Mandati in actione,quomodo,& quando quis teneatur de culpa,& de qua.*
32 *Aduocati & medici ſeruiunt gratis,vt homines ad eos accedant.*
33 *Tutela in actione qua culpa veniat,& quomodo,an tutor remoueatur propter leuiſſimam culpam.*
34 *Negotiorum geſtor,pro qua culpa teneatur.*
34 *Culpa cuius nomine in actione quis teneatur.*
37 *Culpa qua veniat in precario.*
37 *Culpa quando,& quando in contractibus veniat.*
38 *Culpa quæ nam in actione ex teſtamento veniat.*

Quod Nerua. Lex iſta poſita eſt.ff.depo.& eſt difficilis in ſe ipſa,& habet ſnīam,& materiam difficillimam,& ſubtiliſſimam,& quotidianā,& a nr̄is Doct.male explicatā,in cuius repetitione teneo ordinē conſuetum.Et lex iſta legitur duob.mod.vno mō ſm nr̄os Docto.Alio mō ſm Mod.quorum opi.in hoc ſequor,& ſm lec.quā intēdo tenere,bř hoc intendit.Latior culpa eſt dolus ſeu fraus præſumpta ex eo,q̃ minorem diligētiā in reb.alienis adhibet,q̃ in ſuis.h.d. Et lex iſta diuidit in partes tres Primo ponit vnum dictū,in quo oſtendit dictū Neruæ eſſe veriſſimū vſq;ibi,nā & ſi q̃s Scđo ponit ꝓbatio,ſeu rō p̄cedētis dicti vſq; ibi,nec.n.Tertio ibi ponitur rō rōnis,vſque ad fi.Caſum in terīs ſic forma.Ego depoſui apud Titiū librū meū,ipſe nō adhibuit eam diligentiam in re depoſita,q̃ adhibet in ſua,& inuenio quod Nerua dixit q̃ adhibere minorē diligētiā in reb.alienis,q̃ in ſuis eſt latior culpa,quod idem eſt,q̃ dolus,& ſic depoſitarius tenet.Quæro an bene dixerit Nerua.Rñ Iuriſc.q̃ dictū Neruæ diſplicebat Proculo,ſed ſibi vr̄ veriſſimum.h.d.Primo anteq̃ ad ſcđam partē veniā,præmitto ad euidentiam,† q̃ fraus,& dolus idem ſunt,vel quod fraus ineſt dolo ſicut ſpecies in ſuo gñe,vt s̄.de pac.l.iuriſgentium §.ſed ſi fraudand.& ibi no.ſcđm diuerſas expōnes,expreſſius s̄.de his qui not.inf.l.1.Hoc p̄miſſo,in hac ſcđa parte ſic forma caſum. Inſtat inuenis q̃rens,qua rōne mouetur Iuriſc.ad hoc dicendū? Rñ.Nerua intellexit latiorem culpā,qñ quis adhibet minorē diligentiam in reb.depoſitis,q̃ in ſuis,ſicut hoīs cōis natura exigit,hoc eſt plus,vel minus,non curo ſm diuerſas expōnes glo Si m̄ non adhibet tantā diligentiam in reb.depoſitis,ſicut in ſuis,non caret fraude:ſi non caret fraude,& fraus idē eſt q̃ dolus,ergo manifeſte ɔcludo,q̃ latior culpa eſt dolus præſumptus,vt j.dicā,h.d.ſcđa particula.Inſtat q̃rēs,ꝓbetis,q̃ non caret fraude.Rndet Iuriſc.Adhibere minorem diligentiam in rebus depoſitis,q̃ in ſuis,non p̄t fieri ſalua bona fide.Subauditur ergo,ſi deficit bona fides,adeſt dolus,ſeu mala fides.q̃ eſt eius ɔ̄rium.h.d.& ꝓbatur iſta ɔclō.C.de reſcin.vē.l.ſi dolo.j.de ver.ſign.l.hæc verba.Expedito tex.& expoſito,vt apparet ex p̄dictis,notabilia collige per te ipſum.Vides ergo ſm p̄dictam lec.q̃ illud,quod tex.dicit,culpam latiorem,ſtat ꝓprie,quod eſt idē q̃ dolus p̄ſūptus,
a ſed gl.exponit culpam latiorē.i.latam,& male,vt j dicam.† Oppo.
ā nullum ſile eſt idem ſm Philoſophū,& ꝓbat ſup.de legi.l.nō p̄t.C.de epiſ.& cler.l.ad ſimilitudinē.& C.de codi.l.ſi idem.Sed lex dicit,q̃ lata culpa dolo aſſimilat,ergo non eſt idē,vt ſup.ſi mē.fal.mo.dix.l.1.j.ſi quis teſta.liber eſſe iuſſ.fue.l.1.§.2.& j.ad Tre.l.mulier.§.hīs.Si aſſimilatur dolo,ergo non eſt idem.q̃ dolus.ſed tex.h.d.ergo male.Sol.dicit gl.expone hīc latiorem culpam.i.latam,& quod dicit dolum eſſe expone.i.dolo ɔparari.Sicut.n.operæ diuerſorum hominum,ſæpe pp oīmodam ſilitudinē q̃ hñt vār,dñt eadem,ar.j.d duo.reis.l.nemo eſt qui neſciat,ita hic,pp oīmodam ſilitudinē,lata culpa dr̄ eſſe dolus,tñ vere,& proprie non eſt idem.Iſta lec.glo.non vr̄ vera,nam ſm hæc,illa probatio,q̃ ſequit ibi,nam & ſi quis,&c.non bñ ɔcluderet.Dicit.n.fraude non caret.Ex hoc.n.nō cōcludit,q̃ eſt lata culpa,q̃ dolo ɔparat,& ſic eſt male locutus Iuriſc.Huius timore gl.q̃ eſt ſuper ver.fraude,exponit.i.lata culpa,quæ dolo equiparatur,& ſic bene concludit litera.Adhuc iſta expoſitio non eſt vera.Nam,ſecundum hoc,probatio rationis ibi,nec.n.&c.non cōcluderet ad præmiſſa.Huius timore glo.recedit a dicta expoſitione & exponit fraude.ſ.præſumpta.& ſic litera nec.n.&c.bene ſequit.& rō concludit ad præmiſſa,hic vero eſt in fraude p̄ſumpta,& p ɔ̄ns vbi lata culpa,ibi fraus præſumpta,& econuerſo.Item dñt alij qui volunt

ADDITIONES.

Meno.Ad hanc l.Soc.tract.fal.l.reg.95.& Cora.lib.4.Miſcellan.c.12.

a Alex.ſiſt idem.Huic regulæ adde Fel.in c.capitulum.in gl.1.de reſcrip.vbi ponit vnum verbum per Card.Alex.in c.humanum genus 1.diſt.& vide gl.c.capitulum,in gl.& ibi Bar.de reſcr.& Gem.c.pe.de præb.in 6.& glo.1.cap.denique.7.q.1.& Alex.ibi ponit pulchram quæſtionem conſ.119.vol.2.Soc conſi.300.

Clau.Idem.Quid autem dicatur ſimile,ponit eleganter Bar.in ca.inter cæteras,in fi.de reſcri.Bal.in l.qui liberis.de vulg.& pup.Bal.c.ſedes.de reſcr.

volunt sustinere lecturam gl. Sed illud non vr bñ dictum. † Nã la-
3 ta culpa est nõ intelligere qđ oẽs intelligunt ꝭ. de ver. sign. l. latæ,
& ibi no. in prin. gl. Si ergo lata culpa venit ex ignorãtia, ergo pa-
tet, ꝗ lata culpa nõ est fraus p̃sumpta, seu dolus p̃sumptus q ꝓue-
nit ex aĩo, vt s. de dolo l. j. Illi q volũt sustinere glo. dñr, ꝗ qñ lata
culpa ꝯsistit in eo ꝗ minorẽ diligentiã adhibet qs in reb. alienis,
q̃ in suis, tũc est fraus p̃sumpta. Ita loqtur hic, aĩs secus d. l. latæ. &
ita peranseũt. Mihi vr ꝗ glo. non possit sustineri, & ista nõ sit uera
lectura, primo pp violentiã, q̃ facimus lræ exponẽdo latiorẽ i. la-
tam, & dolum, i. dolo ꝯparan. Nam si possumus, nõ dẽmus a ver-
bis legũ recedere. l. j. §. si is, q nauem. s. de exer. & ꝭ. de lega. 3. l. non
aliter. Præterea gl. intelligit prin. huius legis in lata culpa, de qua
loquit d. l. latæ, ꝗ certũ est ſm oẽs, non ꝯtinere in se fraudẽ p̃sum
ptam, vt dictum est, & iõ qđ postea sequit, non bñ ꝯcluderet, qđ
fraus p̃sumpta, vel dolus p̃sumptus non sit dolus, sed æqparat do-
lo, ꝗ falsum esse ondo. Debetis scire, qđ dolus est genus, & conti-
net sub se p̃les spẽs, nã alius est dolus bonus, alius est dolus malus.
Item alius dolus verus, & manifestus, alius dolus p̃sumptus, ut ꝓ-
batur s. de dolo l. j. & l. si ꝓcuratorẽ. § dolo & l. dolus. ꝭ. ti. j. Mõ si
diceret, ꝗ si spẽs ꝯqparet generi. vt hõ æqparat aĩali, hæc non est
4 bona locutio imodẽt dici, hõ est aĩal. † Nã genus repræsentat in
qualibet sua spẽ, licet species inter se differãt. ut l. si quid earum,
§. interemptũ. ꝭ. de le. 2. & vñ legi. l. inter agnatos. & s. de pact. l. 1.
§. ꝯuentionis. Vere ergo possumus, & dẽmus dicere dolus p̃sum-
ptus est dolus, nõ qđ ꝯparet dolo, iõ recedo a lec. glo. & pono ca-
sum ſm qđ in prin. dixi. Ad ꝯrium. s. ad leges q̃ dñt, lata culpa do-
lo æqparat, ergo non est dolus Rñ. verũ est, s. lata culpa, sed hic est
latior culpa, q̃ idem est qđ fraus p̃sumpta, seu dolus p̃sumptus, &
sic est proprie dolus, & ſm hoc lra procedit plane sine aliqua vio-
lentia. Et ista opi. fuit Io. de Blonosco antiqui Doct. Vltrani. vt pa-
tet in libello sup tit. de act. Inst. Idem tenet Pet. An. Zassi. de Pisis,
vt dicit Cy. vt ab eo audiuit sup hac lege. Secundo oppo. dr hic in
secundo rñso ſm vnã expositionẽ qđ si in reb. suis est minus dili-
gens, q̃ hoĩum cõis natura desiderat, ꝗ dẽret adhibere tantam di-
ligentiam in reb. depositis, q̃tam in reb. suis. Sed ꝯ. quia ẽt tũc q̃ñ
adhibet tantam diligentiam, si in suis est negligẽs, punitur, vt l. si
ꝯstante. § si maritus. sol. mat. dicit gl. ꝗ tunc punit, qa est lata cul-
pa, sed hoc p legem illam, non p legẽ istã. Credo glo. optime dice-
re, nam hic tractat de culpa latiori. i. de dolo p̃sumpto, q non p̃su-
mitur, si tãtam diligentiam adhibet in reb. alterius, q̃tam in suis.
Sed si in suis esset ita negligens, ꝗ cadit in culpam latam, punitur,
non p hanc legem sed p illam l. si ꝯstante § si maritus. ꝯiũcta l. 2.
C. eo. Nam in deposito venit verus dolus & p̃sumptus, hoc est la-
tior culpa, vt hic, & ẽt lata culpa, ut s. eo. l. 3. Tertio op. dr hic ſm
a aliam expositionem, ꝗ si in reb. suis est plus diligens, q̃ cõis ho-
minum natura desiderat, ꝗ tenet tantã diligentiam p̃stare reb. de-
positis q̃tam reb. suis, aĩs est in fraude p̃sumpta, & ſm hoc vr, qđ
diligentia sua sit sibi damnosa, & sic stultus erit melioris ꝯdõnis,
q̃ peritus, ꝯ l. non solum. de noxa. & ꝯ. l. Seruius. ꝭ. qđ vi aut clam.
Huius timore dicebat Io. de Blonosco, ꝗ ista expositio hic posita
non vr uera, sed debemus tenere expositionem positam s. qñ mi-
nus est diligens, q̃ cõis hoĩum natura desiderat Pet. tenet gl. & mi
hi vr ꝗ gl. dicit veritatẽ. Ad ꝯrium rñdeo, sua diligentia non dẽt
sibi esse damnosa concedo, sed hic sua diligẽtia non est sibi dam-
nosa, sed suus dolus p̃sumptus, ex eo, ꝗ minorem diligentiã adhi-
bet, q̃ in suis, qa absque bona fide est. Sic uidemus in furioso, qui
delinquendo non obligat. Secus in hoĩe sanæ mentis, nec pp hoc
discretio sua est sibi damnosa, sed suum delictum quod cadit in
hoĩem sanæ mẽtis, & non furiosum, ut s. de off. p̃sid. l. diuus & ad
l. Corn. de sica. l. infans. Quarto opp. hic dr, q non adhibet eã dili-
gentiam in alienis rebus. q̃ adhibet in suis, est in latiori culpa, &
sic in fraude p̃sumpta. Contra. quia hæc reputatur culpa leuis, vt
probat s. fam. erc. l. hrdes. § non tñ Inst. de satisd. § fi. Sol. illud, ꝗ
hic dr, qđ est fraus p̃sumpta, intelligit ĩ reb. alienis prorsus, ibi ve-
ro loquitur ĩ reb. cõib. vbi nulla p̃sumptio est fraudis, qa si res pe-
rit, cõiter perit mihi & socio, vñ non est verisimile qđ ego volue-
rim in damnũ meũ, & suum perdere, ut ꝭ. de probat. l. cum de in-
debito & ibi non inducitur fraus præsumpta a iure, secus in pror-
sus aliena. Ita loquitur hic. Ita ẽt ĩtelligo, nisi aliquid interueniat,
quod faciat p̃sumptionem doli cessare, vt ꝭ. videbitis. Quinto op-
po. ad idem, de eo q no. in l. si vt certo. §. quod vero senectute. s.
ꝯmo. vbi q res suas p̃ciosiores facit saluas, & ꝯmodatas dimisit, nõ
teneri, & sic non adhibuit eam diligẽtiam in reb. alienis q̃ in suis.
Sol. eo. mõ, ibi nõ potuit oẽs saluas facere, tñ sibi licitum fuit suas
pretiosiores saluas facere & p̃ferre, pp qđ cessat præsumptio frau-
5 dis. Vna ergo p̃sumptio tollit aliã præsumptionem Distingue † er-
go. Aut loquimur in reb. cõib. & tunc adhibere maiorem diligẽ-
tiam in suis quam in rebus communib. non est fraus præsumpta
vt hic, nisi sit alia præsumptio, quæ illam præsumptionem elidat.

Expeditis contrarijs, venio ad materiam nostræ legis examinandam per q̃-
stiones, & eam intendo summa diligentia pertractare

6 b Primo igitur quæro, † quid est culpa in genere b Dicit Pet,
culpa est deuiatio a legis dispositione, quod sic ꝓba
tur, Lex ab omnib. sciri debet, & obseruari, ergo qui id, quod præ-
cipit lex non obseruat est in culpa C. de leg. l. leges sacratissimæ.
Ista diffinitio non placet, nam non comprehendit, nisi latam cul-
pam. Cum. n. lata culpa sit ignorantia illius, quod ab oĩbus sciri
debet l. latæ. ꝭ. de verb. sig. & ꝭ. dicetur, ergo qui deuiat a iure ordi
7 natio, est in culpa lata. Hinc est, ꝗ nostri Doctores dñt, † ꝗ ignorã-
tia legũ est lata culpa. no per Gul. de his qui no. infa. l. liberorum.
§ notantur. Ego uero sic diffinio. culpa est deuiatio ab eo, ꝗ bo-
num est, ꝗ per diligentiam hoĩs potuit præuideri. Credo, ꝗ ista sit
bona diffinitio. Nam eo ipso, ꝗ deuiat ab eo, ꝗ bonũ est, siue in fa
ciendo malum, siue in omittendo bonum scienter, vel ignoran-
ter, ista est culpa, ut apparebit, & ideo dixi, ꝗ per diligentiã homi-
nis, &c. ad differentiam casus fortuiti, qui præuideri non potest,
ut C. de pig. act. l. quæ fortuitis. & ꝭ. de reg. iur. l. contractus, in fi.

Secundo quæro, q̃ sint species culpæ. † quotuplex sit cul-
pa. glo. communiter dñt, ꝗ sit triplex s. lata, le-
uis, & leuissima, ut s. commo. l. si ut certo. §. nunc videndũ. C. arb.
tu. l. generaliter. de neg. ge. l. tutori. ad l. Aquil. l. in l. Aquil. de reg. iur.
l. ꝯtractus. Et hoc ẽt probat, qa lex dicit, ꝗ a ꝓcuratore oĩs culpa exi
gitur, vt C. man. l. a ꝓcuratore. Illud ergo signum vſe, & collecti-
uum oĩs, requirit ad minus tria. l. Neratius. ꝭ. de uer. sig. & sic erũt
tres culpæ. Alij Moderni dñt, ꝗ sunt quinq; species culpæ, & me-
c lius. s. latissima, vt dolus manifestus latior, vt dolus p̃sumptus, de
qua dr hic, & ꝭ. de ver. sig. l. magna. Itẽ lata, leuis, & leuissima, de
qb. ꝭ. videbimus, & qđ hæc opi. sit uera, reduco ad practicã Scho-
9 laris accipit † famulum, & pro eo accipit expromissorem q pro-
misit scholari reficere eĩ damnum, ꝗ ei continget culpa famuli,
demũ famulus fecit furtum, q̃ritur utrum expromissor teneat?
Et vr, ꝗ non, ſm cõem modũ loquendi nr̃orum Glo. nã aliud est
culpa, aliud est dolus, de quo dolo hic non fuit promissum. In cõ-
10 trariũ est veritas, quod expromissor tenetur, † qa dolus est culpa la
tissima, vt s. dixi ꝗ arbitror esse verum, qa dolus ꝯtinetur sub ap-
pellatione culpę. Nã ille qui ꝯmittit dolũ, deuiat a bono, ergo &c.
Pro hoc, ꝗ dolus est, culpa est. gl. s. de min. l. si ex cã. §. si mulier.
& ꝭ. de reg. iur. l. quod qs sua culpa, prout ibi gl. exẽplificat in fur-
to. & delicto, ut hic, & patet in l. in vendõne. ꝭ. de act. emp. & qđ
ibi no. & ꝭ. de pet. hær. l. & non tantum, §. veniunt. in gl. sup uersi.
prædo. Nec obst. ꝗ vr poni copula, & inter dolũ, & culpam, ut d. l.
si ut certo. §. nunc uidendũ. & de reg. iur. l. contractus. cum sim. per
quod uidentur diuersa, ut no. ꝭ. de iu. & fac. ign. super rub. qa in il-
lis legibus culpa punitur pro leui, & leuissima, & sic prout spe-
cies distincta a dolo, qui est culpa latissima, sed accipiendo culpã
in genere, continet sub se species culpæ ut supra uidistis.

Tertio uidẽdũ est de qualibet culpa p se. Et primo † quæro,
quid est culpa latissima? Rñd. cum culpa latissima sit
idem qđ dolus manifestus, diffinitionẽ huius hẽmus sicut de do-
12 lo, ut s. de do. l. j. Dolus aũt † est machinatio ad decipiendũ fallen-
dũq; alterum adhibita manifeste. Illud ꝗ dico, manifeste, dico ad
differen-

ADDITIONES.

a Alex. Secundum aliam. Vide Bal. in l. pignus. C. de pig. act. & Bal. in l. si constante. §. si maritus. præalleg.

Meno. Distingue. Scripsi consi. 120. nu. 17.

Pom. Vide Alex. l. etiam § primo in tertio no. ff. sol. mat.

b Alex. Culpa in genere. Et de hac materia Bar. latius latè in l. si constante. §. si maritus. ꝭ. sol. mat. post And. de Pisis ibi quærendo, quid sit lata culpa, & quæ latior, & quid dolus verus, & quid præsumptus, & quomodo etiam quilibet horũ probetur, quandoque uerè, & quandoque præsumptiuè, refert etiam Cy. dixisse, ꝗ diligens non tenetur de leui, quod reprobatur per ea quæ habentur in l. reb. inf. de iu. dot. Et vide vnum modum probandi dolum re ipsa, si est læsus, vt retuli post Bar. in l. metum. quod met. cau. allegando Bal. consi. 3 7. vol. 1. Et de modo probandi dolum, & latam culpam, leuem, & leuissimam, per Bal. in l. solam. C. de testib. Et quid sit dolus per Bal. in l. pignus. C. de pign. act. Et quando lata culpa æquiparetur dolo. late per Bal. & Ang. post gl. in l. si mora. sol. mat. post Bar. in l. j. § nõ aũt. ff. si quis test. lib. Item leuissima secundum Bal. & Ang. l. sicut. ad fi. C. de præscr. 30. an. quoniam ignorantia excusat a pœnis doli, non latæ culpæ. Item probatur dolus, si quis id, quod promisit, & de quo recepit præcepium guarentigiæ, non facit l. qui restituere. de rei vend. secundum Bal. l. vnica. de sent. quæ pro eo, quod interest. in ver. mercator. Et de istis probationibus per Bart. in tracta. de testi. & vide in l. dolum. C. de dolo. Casus fortuitus est qui præuideri non potest. Adde Bald. in d. l. quæ fortuitis. & latius in l. pignus. C. de pigno. actio. & quod dixi in l. 2. §. si eo tempore, post tex. ff. de administ. rerum ad ciui. pertinen. & per Anto. & per Abb. in c. 1. de commod. & ibi alleg. cap. Ioannes. de hom. dicens, quod est inopinatæ rei euentus, qui præuideri non potest, & ideo ubi diligentissimus præuidisset non est casus fortuitus. d. c. Ioannes. & ideo dicit ibi, quod licet glo. iuris ciuilis sint variæ in quæstione, an furtum sit casus fortuitus, ipse concludit, quod aut fit per violentiam, & cessante culpa tua, quia non iuisti in locum periculosum. & sit fortuitus, aut fit clandestine, & tunc si ab ea persona, a qua etiam diligentissimus non præcauisset, ut ab vxore, & filio, fit casus fortuitus alias non. Allegat quæ habentur in l. quæ fortuitis. C. de pign. actio. de quo etiam, vide per Mod. in §. sed ille. Inst. de act. & Sal. in l. cum duobus, §. damna. pro socio. & ibi glo. Et vtrum mors sit casus fortuitus, vide Bald. in l. 3. C. de his qui ad liber. perue. non poss. ad fi. Et quid differt a casu improuiso, vide fin. Bald. in l. 2. C. de sica. Et de furto, & latrocinio, vide per gl. & Bal. in l. 2. C. eo. & ibi per Bal. quid de incendio, & videtur tex. in l. eum qui, in princ. ff. de fur. quod furtum sit casus fortuitus.

Meno. Latissime. Corosa. lib. 4. Miscelan. iuris. cap. 2.

c Alex. Dolus præsumptus. Dolus est latissima culpa, adde Bar. in l. pignus. in versi. sed dubitatur. de pig. act. Sed an dolus sit crimen, Bar. per illum tex. quod sic, in l. 2. ff de fideiuss. et in coniuncta gl. Adde tu ad Bar. hic Car. in consi. 5. qui hæc dicta Bar. in latissima, & latiori culpa sequitur.

differentiam doli præsumpti, qui est culpa latior, de qua statim videbimus, & de hoc dolo manifesto hic non tracto, qua habet tractatum per se, supra de dolo, per totum.

13 a **Quarto.** quæro, † qd est culpa latior. a Dñt qdã si libri sunt tuum depositi in camera, & depositū dimisisti in aula, istud est verū sine dubio, vt hac l. tñ non est dare diffōnem, sed dare exēplū. vñ alii, vt Io. de Blo. sic dñt, culpa latior est fallax calliditas ad decipiendū fallendūque alterū adhibita, & in eo ɔsistit qđ ī reb. suis & alienis aḡr, & aḡr fallaci aīo ɔuersat, & idē vr̄ sentire Pet. Credo, q habuit bonū intellm, tñ nimis restringit istam diffōnē. Nã multæ aliæ sunt cāæ, ex quib. dolus p̄sumit q̄ ex ista cā, q̄ per hanc legē hr̄, vt j. patebit. & iō sic diffinitur. Culpa latior est, machinatio ad decipiendū fallendumque alterum adhibita p̄sumptiue. Istud probat s̄. de do. l. 1. posui in diffōne, p̄sumptiue, ad dr̄iam doli manifesti. Possetis vos dicere, istud est falsum. Nã cū ɔsistat dolus ex aīo, non pōt 14 pbari, sed ex indiciis p̄sumit. C. de dolo. l. dolū. Oīs † ergo dolus est p̄sumptus, & nullus dolus est manifestus. Rñ. Quædã sunt indicia ma b nifesta & illa probata b inducunt dolū manifestū. d. l. dolum. Quædã sunt indicia seu p̄sumptiones nō ita manifestæ, nec oīno dolū ɔcludunt, & ista de necessitate nō inducūt dolū, sed p̄sumptiue. j. tit. i. l. si procu. §. dolo. & l. dolus. eum si. & hoc esse verum patebit ex his quę 15 j. dicã. Iuxta p̄dicta q̄ro, † q est dr̄a in effectu inter verum dolū, & c p̄sumptū, vel culpã latiorē. c Rñdeo primo, q differunt, q a minor a vero dolo non excusat, a dolo præsumpto sic. sup. de edē. l. vbi. & no. j. de ope. no. nun. l. j. §. aduersus. & ibi de hoc per Dy. Itē a uero dolo nulla est excusatio, a p̄sumpto sic, vt si sit alia p̄sumptio, q̄ illã tollit, vt si res erat cōis, & aliæ res depositarii essent p̄tiosiores, vt dixi supra in duob. vlt. ɔtris. Item quia in causis criminalib. requiruntur lu d ce meridiana clariores d probationes. l. sciant C. de prob. ille talis dolus non sufficit, quia non debet quis ex præsumptionib damnari. j. de poe. l. absentem. nisi forte hoc exprimeretur in iure ex aliqua causa. C de adult. l. si is qui adulterii, & in auth. si quis ei.

16 e **Quinto.** quæro, † quid est lata culpa, e & vt nihil iniquitatis remaneat icognitū, sciēdū est q. nr̄æ gl. sic diffiniūt. Lata culpa est, non intelligere, q oēs hoīes intelligunt. l. latæ. inf de ver. sig. Ita no. inst. q b. mo. re ɔ ob. §. pe. vbi gl voluit describere oēs culpas. hoc ēt sentit gl. sup hac lege. Certe hæc diffō non est bona. n̄. n. ɔuertit̄ cū suo diffinito, ergo &c. vel l. 1. §. 1. sup. de do. ecce furiosus non intelligit q. oēs intelligunt, & tñ ɔstat, q. non est in lata culpa, vt in l. diuus. ff. de off præsi. & l. illud. sup. de mino. qui. n. sensu catent non pñt ɔmittere culpã, ut l. 1. §. 1. sup si quadr. paupe. fecisse dicatur. Alii, ut Io. de Blo. sic diffiniunt. Lata culpa, est q̄dã negligentia, quæ ɔsistit in eo, q quis minorē diligentiam adhibet in rebus alienis, q̄ in reb. suis, & cōis hoīum natura desiderat, probatur in d. l. latæ, & facit hic, & ista non est bona, ecce s̄m cōem hoīum naturã quis ignorat medicinã, Itē quis nescit esse mensor, seu mensurator agrorum, tñ medicum, vel mensorem non esse, non est lata culpa, licet in an17 te sua medicus, † vel mensor negligens, sit in tãta culpa. l. illicitas. §. si cui. s̄. de off præsi d. & de reg. iu. l. impentia. & si mens. fal. mardixe. l. 1. §. 1. Vides ergo, q lata culpa non s̄p ɔsistit in eo, q. hoīum cōis natura desiderat. Vñ tertii, ut Petrus, diffiniunt lata culpa est negligentia magna ex fatuitate p̄cedens, q̄ ɔsistit in eo, q. minorē diligentiã quis adhibet. q̄ hoīum cōis natura desiderat, qui sunt eiusdem p̄fessionis, & cōdōnis. Per ista. n. uerba, q̄ sunt vlt. loco posita, tollit̄ obiectio, q̄ fit de medico, vel mensore, & aliis artificib. ista diffinitio mihi vr̄ imperfecta. Vnde ex eo, q. dicit, lata culpa, est magna negligētia. Primo vr̄ asserere ipse, q lata culpa non cōmittit̄, nisi in negligendo. Sed certe immo committitur ēt faciendo, q. facere non dēt ut l. si seruum. §. 1. j. de ver. ob. Præterea, dicit ipse ex fatuitate p̄ueniens, &c. Fatuitas. n. est illa, q̄ cadit in furiosum, & mente captum, ut sup. de postul. l. fatuo. in quo non cadit lata culpa, ut s̄. dictum est. Ego aūt sic diffinio. Lata culpa est deuiatio incircumspecta ab ea diligentia, q̄ cōiter hñt hoīes, qui sunt eiusdē professionis, & condōnis. Credo q. ista breuis diffinitio oīa comprehendat. Quod. n. dico, deuiatio. istud est nomen generale ad oēm culpam, vt patet s̄. in diffinitione culpæ in gñali. Itē est nomen cōe culpæ in faciendo, & culpæ in non faciendo. Ponitur ergo hic istud nomen vt genus. Incircūspecta, hoc dico ad dr̄iam doli veri & præsumpti, hoc est ad dr̄iam latę culpæ, & latissimæ, & lationis, quæ veniunt ex aīo manifeste, vel p̄sumptiue. Sequitur, Ab ea diligentia, q̄ cōiter hñt hoīes. hoc probatur in d. l. latæ. & hoc dr̄ ad dr̄iam culpæ leuis, & leuioris, & leuissimæ. q̄ cir18 ca aliud cōsistit, vt j. videbitis. Sequitur † eiusdē professionis. & hoc p̄p medicos, & alios, qui in arte sua dñr committere latam culpam, vt s̄. dictum est, ut l. 1. §. si men. fal. mo. dixe. Sequitur, & ɔdōnis, hoc est dictum ad excludendum eos, qui hñt iustã cām ignorãtiæ. Quid . n. si aliquid publice dr̄, & præconizatur in ciuitate, tunc cōiter oēs illud sciunt, qui sunt p̄ntes, sed qui sunt latui vel furiosi, dñr a mente sua alieni, & licet sint corpore p̄ntes, tñ non aīo, & sic paris cōdōnis f sunt absentes. f Eis ergo non præiudicat ignorantia talis, quia ī eis non cadit lata culpa. Vide ergo hanc diffinitionem bonam, quæ constat ex genere, & dr̄iis, non ergo quęlibet imperitia artificis est lata culpa. Sed si erratur in eo, quod communiter sciunt omnes, erit lata culpa. Si erratur in eo, q. sciunt excellentes artifices, erit leuis. Si erratur in eo quod sciant tantum excellentissimi, erit leuissima. Et ita debet intelligi. l. 1. §. primo, sup. si men. fal. mo. dixe. & hoc patet ex g p̄dicta diffinitione, & ex his, q̄ dicent̄. Iuxta g p̄dicta q̄ro † vtrū er9 ror iuris sit lata culpa in quolibet illiterato. h Et vr̄, q. non, nisi in his h qui sunt eiusdem professionis, vt patet ex diffinitione prædicta facit q. quisque iuris. l. 1. ɔ vr̄ q. sic, quia oēs iura scire debent. vt l. leges sacratissimæ. C. de legi ergo ignorare est lata culpa, vt d. l. latæ. & s̄. in i diffōne. Pro hoc est gl. i s̄. de his, qui no. in fa. l. liberorum. § notant̄. & no. Inst. de suspe. tut. §. suspectus. Pro hoc videtur text. j. de iu. & fac. ign. l. ẽtiã. §. pe. ibi nec stultis, &c Nam errantes in iure appellat stultos. Ego puto sic dicendū. Aut loquimur de ignorantia iuris cōis, aut iuris specialis, aut municipalis. Primo casu aut est ius certū, & limitatū, q a de hoc ē casus legis, & talis ignorãtia ē lata culpa. d. l. rīa. §. pe & d. l. liberorū §. notantur. & d. §. suspectus cum glo. & j. de ver. sig. l. latæ coniuncta l. leges. C. de legib. Aut dubiū est ius, quia sunt K opi Doct. k vel quia de hoc nō habemus legem expressam, sed argu l menta verisimilia, & tunc talis l ignorantia non est simplr̄ lata, sed debet iudicari lata culpa, leuis, vel leuissima, sicut de ignorantia facti. vt j. de iu. & fac. ign. l. 2. & ibi glo. hoc videt̄ sentire firmiter. Facit m s̄. de legi. l. non pñt. cū glo. Scđo casu, qñ q̄ritur de m errore iuris municipalis, & tunc aut loquimur in hominibus eiusdē municipii, & idem q. s̄. ea. rōne, si sint eiusdē condōnis, & si sint p̄ntes, vt j. de decre. ab ord. fa. l. si. Aut in hominib. alterius municipii, & tunc est idē, quod n in errore facti, vt ext. de consti. lib. 6. c. 1. Non ob. n q. oēs nō sint eiusdem professionis, q a non oēs hoīes sunt iuristæ, q a illa scientia, quæ est in iurisperitis, vr̄ esse in quolibet vulgari, quia peritos pñt consulere. Et istud faciunt cōiter omnes, vt j. de bon. pos. l. in bonorum. item o quæro, o vtrum lata culpa † æquiparetur dolo. Glo. nostræ hoc exa pediunt per rīam, & exceptionē. Nam dñt, rīa est, q lata culpa æquiparetur dolo, vt hic, cum si. Fallit in duob. casibus, vt in d. l. 1. sup. si mēs. fal. mo. dix & j. tit. 1. l. si fidei. §. 1. & j. sol. mat. l. si morã. Alibi dt glo. q. fallit in trib. casib. vt no. in l. in actionib. in princ. s̄. de in litem iurãdo: Illos. n. tres casus examinemus. Primo. n. dicit glo. quod illud est verū, quando tractamus de pecuniario damno. non de pœna corporali infligenda, vt l. 1. j. ad l. Corn. de sic. & innuit glo. qđ in pœna lib. vbi tractatur de pecuniaria pœna, lata culpa æquiparat̄ dolo. Id non

ADDITIONES.

a Alex. Culpa latior Bal. in l. pignus. C. de pig. act. & ibi vide differentiam inter latã, & latiorem.
Poma. Vide Alex. l. etiam. §. licet in dotalib. ff. sol. mat. Capo. consi. 181. dubio. Vide Card. consil. 5.

b Poma. Illa probata. Vide Alex. cons. 203. vol. 1.

c Ale. Culpam latiorē. Vide q̄ dixi sup. post Bar. Iac. But. & Ang. in l. si quis id q. sup. de iur. om. iud. §. doli. vbi dolum pręsumptum dicunt esse idem, qđ latam culpam.

d Alex. Clariores. Sed Ant. in c. 2. de consi. videt̄ velle contrariū, vbi dixit, q. sit in criminalib. lex expresse requirit dolum ad pœnam imponendam, q. sufficit latissima culpa, pro qua inducitur dolus præsumptus, sed Io. ibi refert Bar. tenere contrariū hic, & melius, nisi talis probatio expresse esset a iure p̄bata. l. si qui adulterii. C de adul. Et adde q. dixi sup. in q. an lata culpa æquiparetur dolo, uide Bart. in l. 1. §. non aūt. inf. si quis test. liber. & quod ibi dicit Bal. in l. pignus. C. de pig. act. in ver. sed si dubitatur, vbi tenet quod maxima culpa sit dolus & Bar. sup. proxi. col.

e Poma. Quid est lata culpa. Et dicta Bar. circa istas diffinitiones dicit communiter teneri Panor. cons. 82. vol. 3.

f Alex. Eiusdem professionis. Quid, si quis temere aliquid asserit, an dicatur in dolo vel lata culpa. Vide ea, quę dixi in l. 2. sup. quod cuiusque uniuer.
Meno. Videas Craue. consi. 97. nu. 4. 5.

g Pom. Iuxta prædicta. Quæro an error iuris sit lata culpa, uide Alex. in l. 2. ff. quod quisque iur. Anch. c. canonum de const. Alex. consi. 61. col. si. vol. 2. & consil. 77. volu. 3. vi ponit pulchrum casum. Fel. c. 2. de const. limita ut per Sali. l. quod te. sup. si cer. pet. quando ius procederet per regulam, secus si per fallētiam. Adde Alexan. consi. 66. in 1 col. 4. vol. & consil. 76. 3. vol. Rom. consi. 59. & 251. quod intellige in statutis clausis in corpore statutorum, secus si sunt extrauagantia, ut per Aret. consi. 154. col. 1. & de ista q. vide Imo. consil. 24. & consi. 31. alias 65. vol. 3.

h Alex. Illiterato. Et nota, quod iuris ignorantia excusat a pœna doli, non a pœna propter latam culpam secundum Ant. in l. sicut. C. de praescr. 30. ann. ad fin. Adde Bal. in c. 1. §. iudices. de pace iur. firm. vbi dicebat, quod error iuris in literato est dolus præsumptus, sed Bart. hic contra, & Bald. in rub. C. de pę. iud. & melius dixi post Bal. in d. §. iudices. Et an error iuris sit lata culpa. & an iuris ignorantia excuset a dolo vero, an ea præsumpto, uide quæ dixi in l. si quis in quod de iurisd. om. iud. & ibi etiam quid in errore iuris naturalis.

i Alex Et glo. Vide per Bal. in d. l. leges & Bar. in leg. non fatetur, & quæ ibi dixi, de confes. & de modo probandi iuris errorem, uide per Bal. in l. venditione. C. pro emptore. per Bal. in l. non fatetur, de confes.

k Alex. Opiniones Doc. Vel l. dos a patre Bene facit quod no. Bar. in fi. C. de pę. iu. generale iud. & no. Bal. in l. venditione. C. pro empto. & dixi post Bar. in l. non fatetur. ff. de confes. & adde Bal. in l. cum quis. C. de iur. & fac. igno.

l Pom. Et tunc talis. Quid in errore facti, vide Alex consi. 102. vol. 7. & Are. consil. 38. quem uide.

m Alexan. De errore. An liceat ignorare ius municipale, & quod sit lata culpa, adde Bar. in l. omnes populi. circa fi. de iust. et iu. ubi pulchre loquitur, et quod no. Bal. et Bar. in l. cunctos populos. in ver. circa maleficia. de summa Trin. et Bal. in l. antep. C. de legi. Adde tamen quod in principe præsumitur ignorantia statutorum, et consuetudinum, vt in c. 1. de const. in 6. secundum Bal. in l. fi. C. si contra ius. Et hic adde Bal. in l. ius ciuile in fi. verbis. de iust. et iu. et uide Bart. in l. omnes populi. circa fi. Item rustici præsumuntur ignorare iura, gl. est, quam no. Bal. in l. cum allegas C. de vsu. et istud c. c. alle. Bar. in l. de quib. sup. de legi.

n Ale. Non obst. Vide et limita, ut per Bal. in d. l. in bonorum. Et an sufficiat unū uel plures consulere, uide quæ dixi in l. probandum §. finali alteruter. C. de iud.

o Alex. Item quæro. An lata culpa æquiparetur dolo, adde tu aliam fallentiam, quā ponit Nic. de Mat. in l. etiam. §. licet. ff. sol. mat. et dicit Bal. in l. 2. C. de probat. qđ si in libello deduco dolum, et probo latam culpam, non obtinebo. & uide quæ dixi sup. tit. 1.
Meno. Alibi. Capo. consil. 36. col. fin. in prin. Plotus. l. si quando. nu. 300. C. vñ ui.

non vr verũ.l.j.§.si qs iõ.ʒ.ne vis fiat ei.& ibi no.facit vi bo.rap.l.j.§.hac actiõe. Vñ gl.alibi circa hũc passũ aīr dīt, ꝙ rña fallit in oĩb. delictis,& criminib. Ita no.ĩ d.l.j.ʒ.ad l.Corn.de sic. Nec istud verũ est, nã in his,q̃ descẽdũt ex delicto, a lata culpa æqparaĩ dolo, vt ʒ.si qs testa.liber esse iussus fuerit.l.j.§.non aũt.& ȝ.si mẽsor fal. mo.dixi.l.j. Nã illa actio.q datũr ȝ mẽsorẽ,nõ oriť ex ȝctu,sed ex delicto ȝmisso in male mẽsurando,vt ȝ.de eden.l.ubi in prin. Nã actio in factũ,q̃ daĩ ȝ nõ edentẽ ẽ ex delicto ȝmisso ĩ nõ parendo judici,vt l.si qs ex argẽtariis.§.ex hoc edicto.ȝ.de edẽ. qcqd dicat gl.in l.fi.eiusdẽ tit.vt ibi dixi. Vñ alibi glo.ᵇ dixit,ꝙ illa rña,ꝙ lata culpa dolo æqparaĩ, fallit in oĩb.actionib. q̃ puniunt tm̃ dolũ, vt inimicitiæ,vel iniuriarũ,& furti,& siĩũ.Ita no.ʒ.de ver.sig. l.magna,& istud est multũ notãdũ. Ei iõ ᶜ vt iste passus tibi bñ liqueat, distingue. Aut loqmur ĩ actiõib.descẽdentib.ex ȝctu, vel quasi,& lata culpa æqparaĩ dolo,ut hic, cũ simĩb. determinationib q̃ no.in d.l.in actionib. Aut loqmur in actionib.seu accusationib. descẽdẽtib.ex delicto,& tũc aut q̃ris quo ad pœnam corporalẽ, & lata culpa nõ æqparaĩ dolo.l.3.§.j.ʒ.ad l.Corn.de sica.& not. in d.l. in actionib. Aut quo ad pœnã pecuniariã, & tũc aut lex siue statutũ reqrit expsse dolũ,aut loqmur simplr. Primo casu nõ ęqparaĩ dolo.l.j.§.si qs.ʒ.ne uis fiat ei,& vi bo.rap.l.2.§ hac actione,& ꝙ no. in d.l. magna negligẽtia. Scdo casu æqparaĩ dolo, ᵈ vt ʒ.si qs test. liber esse iussus fuerit.l.j.§.nõ aũt.& ȝ.si mẽ.fal.mo.dixe.l.j.§.j. cũ si.& sic intellige gl.in d.l. magna negligentia. Dicetis vos, istud vr ȝ l.j.§.no aũt. Nã ibi verba edicti reqrebant dolũ. ut patet in prin. legis,& tñ lata culpa æqparaĩ dolo. Rñdeo. ꝙ verba posita ĩ prin. legis nõ sunt uerba edicti,sed Iurisconsulti. In edicto.n. non fiebat mẽtio doli. Vel si vis dicere ꝙ essent uerba edicti, dic ꝙ ille §. non aũt pcedit ex declone expssa Iurisc̃õsulti,p rõnẽ,q̃ pniĩ in ca.l.1.§.1 Sed si Iurisicon.hoc nõ expressisset, secus esset de iure. Scdo gl.

21 In d.l.in actionib.ȝ.de in litẽ iurã dīt,ꝙ lata culpa † nõ æqparaĩ dolo quo ad infamiã irrogandã,vt Inst.de suspec.tut.§.suspectus. & ibi ẽi no.idẽ tenet gl.ʒ.sol.mat.l.si mora.expressius. C. de suspec. tut.l.suspecto.itẽ Cy.de suspe.tut l.fi.in 3.q. licet qdã aīr dixerit, ut no.in d.§ suspectus, Azo vero circa hoc pcessit distinguendo. Nã aut loqmur de infamia, q̃ inferĩ p sñiam, & tũc lata culpa nõ æqparaĩ dolo,vt in pdictis iurib. Aut de infamia, q̃ inferĩ ipso facto,& tũc dolo æqparaĩ,ut ȝ.de his,q no.infa.l.liberorũ § notantur,& in d.§ suspectus.in gl.magna. Rõ pt eẽ certa, qa in illis casibus in qb.infamaĩ ipso facto,lex tm̃ abhorret illa facta, ꝙ factum magis notaĩ q̃ ȝsiliũ,vt ʒ.de ritu nup.l.palã.§.pe. Et ista opin. pla-

22 cet. Tertio dīt gl. fin d.l.in actionib.fallit in iuřo ĩ litẽ.ꝙ deferĩ pp dolũ,nõ pp culpã latã, Item no.in d.§.suspectus,& hoc,tenent doctores,& puto uerũ qa iuřm in litẽ deferĩ pp dolũ,seu ȝtumaciã, seu delictũ,& lex expsse reqrit dolũ,vt d.l.in actionib.ergo &c. ut

23 ȝ.proxime dictũ ẽ in delictis. Quarto fallit † in petẽdo restõnẽ in integrũ, q̃ non petiĩ aduersus verũ dolũ, sed latã culpã sic. vt d.l. vbi ȝ de eden.& no C. si aduersus delictũ.l.1.& ȝ.de minorib.l.ex

24 cã.§.nunc vidẽdũ. Quinto fallit † q̃ũ ad malã fidẽ ᵉ inducẽdã. Nã

e dolus inducit malã fidẽ lata vero culpa non, vt ȝ. de peti.hær.l.sed & si lege.§.scire.ubi dicit de iguorãtia iuris,q̃ est ĩ lata culpa, ut ȝ.

25 dictũ ẽ. Et ex hoc † seqtur casus sextus,ꝙ lata culpa nõ impedit fructuũ acqsitionẽ licet dolus impediat,vt ʒ.de vsuc.l.si fur.rẽ.§.j.& no p Dy.ex̃ de reg.iu.c.possessor.li.6.uer itẽ q̃ri pt,si erraĩ in iure. Nec ob.ꝙ dr in d.§.scire.ubi dr, ꝙ teneĩ restituere, inqtũ factus est locupletior, qa illud verum in qnolibet bonæfidei possessore cõuento in iudicio uniuersali. Secus,si conuenitur in iudicio singulari,quia tunc de consumptis nullo modo tenetur,ſm glos. ȝ. de rei uend.l.& ex diuerso.expressius per Cy.C.de rei uen.l.certum.

26 Sexto. † principalr q̃ro qd est leuis culpa? ᶠ Diuersi diuersa loquunĩ. Nã gl Inst.q.mo re ȝhi.obl.dicit, ꝙ leuis culpa est negligẽtia,& desidia. Ista nõ est bona diffinitio, nec descriptio. Nã desidia, & negligẽtia pt esse tãta ꝙ cadit in latã culpã, vt patet ex pdictis itẽ pt cadere in leuissimã,ut ʒ. videbitis. Alij ut Ioã.de Binnos.dñt. Leuis culpa,est negligentia ex fatuitate pcedẽs, q̃ ȝsistit ĩ eo ꝙ licet qs parẽ diligẽtia reb.suis sicuti alienis adhibet, ſm qđ cõis hoĩum natura desiderat,nõ tũ talẽ adhibet qualẽ in ptetitũ ȝsueuit adhibere. Probaĩ Inst. p soc. §.fi. Istã diffinitio, tenebat Cy.vt audiui ab eo sup hac lege. Certe diffiõ non est gñalis. Solũ.n; ȝcludit in reb cõib.ex ȝuẽtione,vt ʒ.patebit. Petrus vero sic diffinit, Leuis culpa est negligẽtia q̃ nõ ĩ magna fatuitate ȝsistit,sed in eo ꝙ aliqs minorem diligentiã adhibet, q̃ ſm cõem nãm hoĩum diligẽtiũ & diligẽtissimorũ adhiberi debuit, nec allegat iura. Ista diffiõ est defectiua,in eo, ꝙ dicit fatuitate. Itẽ in eo ꝙ dīt negligentia,ut ȝ.dixi in diffiõne lat culpę. Itẽ est falsa in eo ꝙ dīt hoĩum di-

g ligentium,&c. Nã ista est leuissima culpa, ᵍ vt expresse pbaĩ ʒ. de act.& obl.l.j.§.is quoque,& Inst.q.mo.re ȝhi.obl.§. itẽ is. Præterea ad leuẽ culpã sufficit nõ facere,ꝙ diligẽs faceret, ut statim patebit. Quaĩr ergo diffiniemus? Mihi vr, ꝙ leuis culpa ueniat tripliciter ȝsiderãda. Nã leuis culpa assumiĩ aĩr in reb. prorsus alienis, aĩr sumiĩ in reb.cõib. incidẽter,aĩr in reb.cõib.ex ȝuẽtione, & sic triplicẽ diffiõnem reqrit. Ad primũ dico,ꝙ leuis culpa in reb. alienis,est deuiatio incircũspecta ab ea diligẽtia, q̃ adhibent hoĩes diligentes eiusdẽ ȝdõnis & pfessionis. Itẽ ꝙ dico , deuiatio ab ea diligentia,dic,ut ȝ.circa latã culpã dixi. Itẽ dixi ab ea diligẽtia, q̃ adhiberẽt diligẽtes pbaĩ ʒ de pig.act.l.si ȝuenerit.in fi.cũ l.seq.& ȝ. ad l.Aquil.l.si putator,q̃ leges hoc expresse pbant. Qđ dico eiusdẽ ȝdõnis,& pfessionis,dico pp artifices,vt l.j.§.j.ȝ.si mens.fal mo. dixi. Qđ dixi,in reb.alienis, idẽ intelligo in reb. ppriis, q̃ sunt alij

h restituendæ,ut in dotali,ut ʒ.de iu.do.l.I reb. ʰ Pñt ẽt dici aliena,

i ut l.q̃uis.ʒ.de iu.do. Ad ſm venio,leuis culpa in reb.cõib.ⁱ incidẽter, est deuiatio incircũspecta ab ea diligentia, q̃ ipse deuians tunc tpis in reb.ppriis adhibet. Hoc pbaĩ in l.hẽdes.§.nõ tñ.ȝ.fa.erc. Sed pone ꝙ in reb suis nullã adhibet diligentiã.sed oĩno est negligẽs,utrũ teneaĩ. Credo ꝙ sic qa tũc talis leuis deuiatio caderet in latã culpã,ut ȝ.dixi. Ista ergo diffõ loqtur,de eo,qui est in suis,non oĩno,sed aliqualr negligẽs Facit ad pdicta l.si cõstãte.§.si maritus.

K ʒ sol.mat. Ad tertium ᵏ dico.ꝙ leuis culpa in rebus cõib.ex cõuẽtione est deuiatio incircũspecta ab ea diligẽtia , q̃ ipse deuiãs tunc

l tpis ĩ reb.ppriis adhibere solebat qñ ȝhebat, ˡ seu aute ȝctũ. Istud pbaĩ ʒ.pro soc.l.socius socio,& Inst.pro soc.§. fi. Nunc videamus rõnem diuersitatis, q̃ est qđ aliud in re aliena. aliud in re cõi. Rñ.

m ꝙ mea,& aliena sunt extrema,cõis est mediũ,ᵐ mõ ita est ꝙ ĩ re mea tractaĩ de culpa.q̃ est impunita.C.man.l. in re mandata, sed in re aliena culpa punitur. Nec sufficiat, ꝙ qs faciat id, qđ facit de suis. Si.n.in suis est,negligẽs,in alienis dẽt esse diligẽs,vt ʒ.sol ma. l.si ȝstante §.si maritus. In re vero cõi q̃ tenet mediũ inter meum, & alienũ,eligiť q̃dam media via,ne culpa totalr sit impunita, sed sufficit eã diligentiã adhibere,q̃ in suis adhibet. Itẽ uidenda est rõ diuersitatis inter cõem re ipsa incidenter , & cõem ex ȝuentione? Rñ.qa si ȝhiĩ societas p me cũ aliquo,ego inspicio eã diligentiã,q̃ ipse solitus est adhibere in suis,& sic ipse de me, & de diligentia tali adhibenda, vr inter nos actum. Sed illud non põt dici in re ipsa cõi incidenter , & ideo inspicitur ea,q̃ in suis rebus tunc adhibet.

27 Septimo. † principalr q̃ro, qd est leuissima culpa? ⁿ gl. Inst. qb.mod.re ȝ.obl.§ pe-dīt.ꝙ leuissima est, qñ aliquo mõ puideri pt. Vult dicere,ꝙ si aliqua puisio potuit fieri, ne eueniat,& est omissa, illud est leuissima culpa. Credo, ꝙ gl. habuit bonũ intellm̃ , tñ ista nõ pt dici diffinitio, qa ȝpetit culpæ leui, & latæ. Alii,vt Io,de Blo,& Pet.licet diuersis verbis utanĩ,inclinãt in vnã sñiam,& dñt sic, Leuissima culpa est media negligentia ex fatuitate pcedẽs q̃ ȝsistit in eo,ꝙ qs minorẽ diligentiã hẽt, q̃ ille, q est diligẽtissimus. Ista diffinitio laborat eisdẽ morbis, qb. aliæ diffinitiones positæ ȝ.in alijs culpis. Vñ ego sic diffinio, leuissima culpa est deuiatio incircũspecta ab ea diligẽtia,q̃ hñt hoĩes diligentes & diligẽtissimi eiusdẽ ȝdõnis,& pfessionis. Oĩa uerba in hac dif-

† finitione posita expone,ut ȝ.no.& qđ dixi,diligẽtes, † & diligentissimi, pbaĩ ʒ.de act.& obl.l.j.§.is quoq;. Insti.quib.mo. re ȝhi.obl. §.at is qui utendum.& l.in reb.in prin. ȝ. cõmo. & p hoc differt a culpa leui . q̃ est deuiatio ab eo,ꝙ faciunt diligentes. Item per hoc differt

ADDITIONES.

a Alex.Descendunt ex delicto. Ad hoc uide Bal.in rub.de pœ.iud.qui ma. iudi. ubi hoc idem tenet , licet contrarium teneat in l. hoc edicto. supra quod quisque iuris.& in c.1.§. iudices.de pace iur.fir.

b Alex.Gl.An dolus,& lata culpa æquiparentur,sed Ant.in c.2.de const.dicit,ꝙ si pro pœna pecuniaria in criminalib.lex requirat dolum,ad pœnam imponendam ꝙ sufficit lata,per quam dolus est inductus præsumptus, sed secundum Io. ibi illud uidetur falsum,& contra l.2.§ in hac actione.ui bo. rap. sed contrarium no. hic,sed secundum eum dictum Ant. poterit procedere in contractibus omnibus, in quib.lata culpa æquiparatur dolo l.1 .ff.si mens.fal. mo. di. & d.l.quod Nerua. & adde quod dixi supra eo.4.q.& de materia per Sal.in l.1.C.depo.

Adde Ang.Are.in §.suspectus autem. Instit. de suspe. tuto. ubi refert & sequitur hanc diffinit.Bar.

c Alex.& Io.Sic diffinitur culpa latior,& ibi doli manifesti, &c. & differentia inter dolum verum & præsumptum,uide Pau.de Ca.in l.ubi in prin.ȝ.de eden.

d Ale.Aequiparatur dolo.Et prius quid sit lata culpa, de hac, vide no. per Bal.in l. pignus.C.de pig.act.& Bal.in l.si constante.§.si maritus.ʒ.so. mat. & quod æquiparetur dolo.hic limitat no.nisi esses iurisperitus, quia peritus in iure non poterit allegare suam imperitiam ad excusandum se de dolo. Ita dicit Ange. probari in l.2.ȝ.quod quisque iur. quod dicit esse mirabile ad limitationem l. si quis id ꝙ de iuris.om.iud. Quod an uerum sit,uide quæ dixi in d.l. 2.

Meno.Lata Tiraq.l.si unquam in verbo reuertatur. nu.333.334.

e Ale.Ad malam fidem.Et appellatione culpæ,de qua intelligitur,vide in l.in venditione.§ 1.de bo.auth.iud.pos.

Ruer.Quia illud uerum.Adde Cur.in cons.71.in fi.ubi refert & sequitur Bar.

f Alex.Leuis culpa.Vide Bal.in l.pignus,de pig.act.& ibi de exemplis.

Meno.Scripsi consi.130.nu.25. circa med.

g Pom.Leuissima culpa.Vide Alex.in l.si mora.& ibi Ias.ff.sol.mat.Alex.cõsi.219. uol.2.& consi.50.

Meno.Ad primum scripsi consi.18.nu.15.vers.secunda est dubitatio.

h Alex.L.In reb.Adde tex.& ibi no.in gl.fi.in l.si constante.§.si maritus.ʒ. sol.mat.

i Alex.In rebus communib.Qñ quis adhibet maiorem diligentiam reb.suis, quam alienis,vel communibus,uide ad hoc secundam q.per Bal.in l.pig.C.de pig.act.in uers.sed iuxta hoc quæritur,commodaui,per Io.in c.1.de commodato.

k Pom.Ad tertium.Vide Alex.consi 47.vol.1.

l Ale.Quando contrahebat Ista reprehendit.Bal.in l.pignus.C.de pig.act.in materia leuis culpæ.

m Alex.Est medium.Ita nisi res sit commissa arbitrio accipientis. Ita sing. dicit Bar. in l.1.ʒ.de sol.per illum tex.

n Ale.Leuissima culpa. Et no. ꝙ licet rīr de iure qs teneaĩ de damno dato culpa leuissima, ut in l.in lege Aquil.ȝ.ad l.Aquil. tñ in foro conscientiæ nõ tenetur. Ita dicit Inn.in c.sicut dignum.de hom.quod no.& uide Bal.in l.pignus.de pig. act.

† Clau.Diligentes. Nunquid aut credatur testi ꝙ sit adhibita diligentia illa , quam quilibet paterfa.adhibuisset,absque alia redditione rõnis,uide Alex.consi.38.

Meno.Scripsi consi.55.nu.20.

differt a lata culpa, q̄ est deuiatio ab ea diligentia quam cōiter hn̄t hoīes, &c. Ex p̄dictis ergo sufficienter p̄t colligi quare debeant formari pōnes, qn̄ qs vult p̄bare aliq̄ ex p̄dictis culpis. Iuxtā p̄dicta q̄ro, quare nō facit culpā leuē, leuiorē, & leuissimā. sicut latam latiorē, & latissimā. Rn̄ licet q̄s hoc p̄t facere. vt si diceret qs q̄ deuiatio ab ea diligentia, q̄ adhibēt diligētiores, sit culpa leuior, ab ea vero q̄ adhibent diligentissimi, sit leuissima, † tn̄ q̄a inter has nō repro vllā drīām, iō totum posui sub vna specie, & appellaui culpam leuissimam. Item q̄ro † vtrum culpa leuissima in aliquo casu æquiparetur leui seu latæ? Rn̄deo q̄ sic, q̄a culpa leuis seu leuissima in faciendo æquiparatur latæ culpę in non faciendo. Ita no. per gl. ī ver. culpanda. sol. mat. l. si ɔstante. §. si maritus, allegat l. in lege sup. ad l. Aqui. quæ lex ad hoc non facit, ibi. n. dr̄, q̄ in l. Aqui. venit leuissima culpa. Si ergo q̄libet extraneus tenetur ad leuissimā, multo magis ille q̄ ex vigore alicuius ɔ̄ctus, vel quasi, tenet̄ adhibere custodiam. Facit ad p̄dicta l. si ɔstāte, §. si maritus. & q̄ ibi no. ī. sol. ma. Hoc vr̄ tenere Dy. & est notandū. & est verū argm̄ pro hoc. s̄. commo. l. in reb. §. siue aūt. Scd̄o loco, qn̄ q̄s est diligentissimus in suis, tunc leuissima culpa est deuiatio ab eo, q̄ faciunt diligentissimi. vt s̄. dictū est, & æquiparatur leui culpæ, seu latæ. Ita vr̄ sentire gl. C. de iure do. l. in reb. in prin. Hoc non puto verum, q̄a qn̄ quis in suis est diligentissimus: tunc omissio talis diligentiæ est culpa latior, seu dolus p̄sumptus, vt hic, & sic est falsum, quod leuissima culpa sit. Nec potest dicere, quod ei competat diffinitio culpæ leuissimæ quæ est deuiatio incircūspecta, &c. quia in hoc casu lex præsumit, q̄ veniat ex animo, & sic non potest dici incircumspecta, sed præuisa.

Octauo Principal̄r q̄ro, qualiter istæ culpę principal̄r veniāt e in ɔ̄ctibus. Et primo in actione depositi ī cuius materia sumus. Et omissis allegationib. distingue. Aut depositū fit gratia deponentis tn̄, qd̄ est rēr. aut gratia depositarii, aut gratia vtriusque. Primo casu, aut quæris de actione depositi ɔ̄ria, & in ea venit leuissima, vt ī. de fur. l. si seruus. §. idemque euidentius. vbi deponens tenetur adhibere illam diligentiam, quam adhibent diligentiores, quæ est leuissima culpa, vt s̄. dictum est, & ita sentit Azo in sum. C. e. ti. in fi. Facit quod no. s̄. de pig. ac. l. si seruus pignori. Aut de directa, & tunc aut depositarius se obtulit, & tenetur de leuissima, vt s̄. eo. l. j §. sæpe. & no. in l. ɔ̄ctus, ī. de reg. iu. cum sim. Si. n. non obtulit se tenetur de culpa leui, seu latiori, vt hac lege. Idem de culpa lata, vt l. 1. e. Scd̄o casu, qn̄ gratia depositarii tn̄, depositarius est obligatus actione directa, tenet̄ de leuissima, vt sup. si cer. pet. l. si q̄s nec cām, s̄m veram opinionem, deponens vero ɔ̄ria tenet̄ solum d̄ lata, ar. legis, si vt certo, §. nunc videndum. s̄. commo. Secundo casu, qn̄ gr̄a vtriusq;, tunc vterq; de leui tenetur, vt d. l. 1. §. sępe. s̄. eo.

Nono quæro quid, in actione mandati, qd̄ fit gratia mandantis tn̄ rēr? Rn̄det Mar. videtur distinguendum sicut in aliis ɔ̄ctibus cuius gratia fit: sed alii nostri Gl. dicunt indistincte, in actione mandati venire leuissimam culpā vt C. mand. l. a p̄curatore, & l. in re mandata. & no. inf. tit. j l. 2. §. mea tn̄. de reg. iur. l. ɔ̄ctus. Hoc sequitur Dy. extra de reg. iu. c. contractus. lib. 6. & Cy. d. l. a procuratore. assignat rationem, quia suscipiendo mandatum vr̄ se asserere industriosum cum pp̄ solam īdustriam eligatur procurator. & sic cōiter pertranseunt oēs moderni. Tu vero sic distingue, in mandato, q̄ fit gratia mandantis tantum aut quæris de actione mandati ɔ̄ria, & in ea venit leuissima culpa, vt ī. de fur. l. si seruus. §. q̄ vero. & §. seq. vbi patet, q̄ ipse tenetur facere id quod faciunt homines diligentes, vel diligentiores, q̄ est leuissima culpa, vt s̄. dictum est. Aut de actione mandati directa & tunc aut in isto mandato venit id quod modicam, vel quasi nullam requirit industriam, vt in mandato facto fideiussori vt soluat & simili. & tunc ipsi mandatario imputatur solum dolus & lata culpa, sicut dictum est de depositario, vt probatur expresse ī. tit. j. l. si fideiussor. in prin. & §. j. Aut in mandato venit aliquid, q̄ non requirit magnam industriam, sed requirit aliquid diligentiæ, vt emere aliquid, gerere negotia, & similia, & tunc, quicquid dicat gl. venit dolus lata culpa, & leuis. Vr̄. n. se asserere diligentē. Sed vbi quis tenet̄ facere illud, qd̄ hoīes diligentes, dr̄ tn̄ de leui culpa teneri, vt dictū est. Illud probatur, C. mand. l. in re man. & ī. ti. j. l. si procurator. §. fi. de reg. iu. lege, contractus aut in mandato venit aliquid q̄ requirit exactissimam diligentiam & industriam, vt in procuratore ad litē, & similib. & tunc tenetur de leuissima, vt d. l. a procuratore C. man. & tunc hēt locū ratio Dy. posita in d. c. ɔ̄ctus. Dy. opponit de mensore, in quo cadit industria, & tn̄ non tenetur nisi de lata. Rn̄d. illud iō cum nulla ciuili actione teneatur, prætor voluit eum minus grauare. vt l. 1. §. 1. si mensor fal. mo. dix. q̄ no. per gl. ī. de reg. iur. l. ɔ̄ctus. & l. imperitia. & per Dy. in c. non est sine culpa ext. de reg. iur. lib. 6. Item potes dicere, cum quis operas suas locat, quare non tenetur de leuissima, cum videatur se asserere peritum, vt ī. loca. l. si q̄s fundum. §. Celsus, & l. item quæritur, §. si gemma. & no. per gl. in d. l. imperitia. & per Dy. in d. c. non est sine culpa. Et sic prędicta vīr falsa. Rn̄deo, iō magis imputatur mandatario, q̄a cū mandatū sit gratuitum, hēt vim cuiusdam assertionis se ingerendo, sicut videmus in aduocatis, & medicis, qui faciunt gratis vt homines ad eos accedant, & sic homines in eos magis ɔfidant & labunt̄, & decipiuntur. Sed qn̄ fit pecunia accepta, est locatio, & tunc homines magis cogitant, nec videtur quis se ingerere, & adeo sibi non imputatur, illud, quod videtur se asserere peritum.

Decimò q̄ro, q̄d veniat in actione tutelæ, cū gratia pupilli † tn̄ gerantur negotia? Rn̄. venit dolus, lata culpa, & leuis. C. arb. tut. l. quicquid. & ī. de reg. iur. l. ɔ̄ctus. Fallit in duobus casib. C. arb. tut. l. noīa. & ī. de adm. tut. l. tutor qui. ɔpetit. in quib. non tenetur nisi de lata culpa tn̄, & s̄m hoc glo. forte. quæ est Inst. de susp. tu. §. suspectus, quæ vr̄ velle, q̄ tutor remoueat̄ pp̄ leuissimam, non bene dicit, melius sentit ī. de susp. tut. l. 3. §. pen. Sed posseris vos dicere, nonne tutor creatur pp̄ industriā, & bonos mores, vt ī. de tu. & cur. da. ab his. l. scire oportet. §. pen. ergo dēt teneri de leuissima, vt dixi in mandatario? Rn̄. Hoc iō, quia tale offm̄ sumitur ex necessitate, arg. ī. de his, quib. vt ind. l. post legatum. §. aduocatum. facit qd̄ no. s̄. de procur. l. procurator, qui pro euictione.

Vndecimò † quæro, quid in actione nego. gesto.? Rn̄. distingue vt no. s̄. de neg. ge. l. 3. §. interdum. Et si dicis. Quare non tenet̄ de leuissima, cum pretiū non recipiat? & vr̄ se ingerere, vt s̄. dictum est in deposito, & mandato? Rn̄. vt facilius accedant hoīes ad gerenda negotia absentiū, q̄ alias perirent, vt ī. de ac. & ob. l. ex maleficiis. §. 1. & Insti. de obl. q̄ ex qua. ɔ̄c. §. j.

Duodecimò † q̄ro, q̄d in actione ɔmodati, licet lex videat̄ facere drīam inter ɔmodatarium, & depositariū, vt s̄. ɔmo. l. si vt certo. §. nunc videndū. & de reg. iur. l. ɔ̄ctus. tn̄ hoc iō facit, q̄a inspexit ea, q̄ cōiter accidūt. s. q̄a depositum fit gr̄a deponētis, ɔmodatū fit gr̄a recipiētis: tn̄ particul̄r inspiciendo, vr̄ quasi eadē distō Nā aut ɔmodatum fit gr̄a recipientis, aut ɔmodātis, aut gr̄a vtriusq;. Primo casu aut q̄ris de actione ɔmodati ɔ̄ria, & in ea venit dolus, & lata culpa tn̄, vt s̄. ɔm. l. pen. & l. fi. Aut de directa, & tunc aut ɔmodans vltro se obtulit ad ɔmodandum, & ɔmodatarius nō tenet̄, nisi solummodo de dolo, & lata culpa, vt s̄. ɔm. l. si vt certo. §. interdū. in fi. s̄m verā lec. Aut se non obtulit sed fuit a ɔmodatario requisitus, & tunc venit leuissima. l. si vt certo. §. nunc videndū. & l. in reb. Secundo casu venit sola lata culpa, vt d. §. interdum. Tertio casu venit et̄ leuis, arg. d. §. nunc videndum.

Decimotertiò quæro, q̄d in precario? Rn̄. † aut q̄ris ante morā, & venit dolus, & lata culpa tn̄, vt ī. de reg. iu. l. contractus. & de preca. l. quæsitum. § illud. Aut post moram, & venit leuissima, vt l. quæsitū. §. ex hoc. & §. si seruitute. Et si q̄ris quæ est rō diuersitatis, q̄ in ɔmodatario venit leuissima, in p̄cario dolus, & lata culpa, cū vtrunq; celebret̄ gr̄a recipiētis?

ADDITIONES.

a Alex. Ex prædictis. Ad probandum culpam s̄. dictum est, ad eam autem reprobandam, uide quæ no. Bal. in l. pignus, in vlt. col. de pig. ac. & adde quæ no. Bar. fin. in l. si ut certo. § interdum. ff. cōmo. & quæ dixi in §. nunc videndum, & ad probandum culpam leuem, & leuissimam. vide Bar. in l. si cum venderet. de pigno. act. & Bal. in l. solam. C. de test. & in l. si constante §. si maritus. sol. mat.

† Clau. Leuissima. Adde Alex. cons. 29. uol. 3. ubi ponit exemplum.

b Pom. vtrū culpā. vide Arc. cons. 38. & q̄uo quis excuset a culpa, Rom. cons. 395.

c Alex. Leui, seu latæ. Per Bal. in l. pignus. de pig. act. p̄ Sal. in l. si nulla. in fi. eo. titu. hic adde gl. pe. in l. si mora & ibi Doc. sol. mat. quā voluit allegare hic Bar. Imo. in c. 1. commo. De hac culpa legis Aquil. tangunt Mod. in l. domos. ff. de leg. 1. & allc. Bar. hic. vide in l. si q̄s ex argētariis. §. pe. & q̄ ibi dixi sup. de edē. & in l. si mora. sol. mat. & modū probandi culpā, & casum, uide in d. l. si quis ex argentariis.
Meno. Scripsi cons. 118. nu. 1.

d Alex. Adhibere custodiam. Maior culpa in faciendo, quam in omittendo. l. si seruum. §. sequitur. de uer. obl. & no. in l. si mora. sol. mat. & in d. l. pignus.

e Alex. veniunt. Quæ culpa ueniat in actione depositi, adde sp̄alem casum in l. 3. ff. nau. cau. stab. qd̄ intellige. ut ibi per Bar. uide Bal. plene in d. l. pignus, ff. de pign. ac. de inf. scriptis, & ibi et̄ quærit, quæ culpa ueniat in officiis, ut in magistratib. in executorib. ultimarum uoluntatum, & similium, & qualiter ueniat in pignorib. in societate, in dote, & in delictis. In societate uide in l. socius. inf. pro soc. Quid in contractu locationis, uide in l. qui mercedem. inf. loc. Quid in fa. ercis. & cōi diuid. iudiciis, uide in l. hæredes. §. non tm̄. sup. fa. ercis. C. quod ibi Bar. & qd̄ no. Bar. inf. prox. & tex. in l. contractu. de reg. iur. Quid in aduocato, uide Cyn. & Ful. in rub. C. de procur. Quid in filio administrante peculium profectitium, de qua culpa tenetur. uide Bal. in l. cum oportet. §. non autem, de bon. quæ lib. Quid in notario, per Doct. in l. ubi, in prin. per illum tex. ff. de eden.

f Alex. Seruus. Ad hoc idem tex. est sing. secundum Bar. in uer. nono quæro, quid in actione mandati &c. Adde Bar. in l. reb. §. item qui, sup. commo. per Bald. in l. pignus, C. de pig. act. vbi tenet, quod semper ueniet leuis culpa in leuissima, & Bar. adde in l. eum qui, §. fi. inf. de fur. Quid autem in nuncio, an teneatur de leuissima culpa. Bal. in d. l. a procuratore, C. mand. tenet, quòd non.

g Pom. Nono quæro. vide Alex. cons. 102. col. 3. uol. 2. & cons. 48. col. 2. uol. 1.
Meno. Dec. cons. 632. nu. 1. Bar. Soc. inter consilia Mariæ. sen. cons. 249. col. 1. lib. 2. Pari. cons. 123. nu. 5. li. 1.

h Alex. Assignat rōnē. Quid si aliq̄s dr̄, Custodias arbitrio tuo aliquid, an teneatur ut depositarius, an ut cōmodatarius, uide Bar. in l. 3. ff. de sol. & Lu. in suo no. 262.

i Alex. Distingue in mādato. Per Bal. in l. eū q. § fi. de fur. ubi oīno uide ad materiā

k Alex. Glo. Adde qd̄ no. Bar. in l. in reb. §. item qui, sup. commo. & Bal. in l. pignus. C. de pig. act. ubi tenet, q̄ semper ueniat leuis culpa in leuissima. ista eum Bar. cui adde nu. per eundem in l. eum qui. §. fi. de fur. quid in nuncio, & aduocato, & ultra superius dicta, adde hic Pet. de Anch. in c. bona fides, depositi.

l Pom. Et tunc tenetur. vide Alex. cons. 41. uol. 3.

m Ideo magis. vide Fel. c. quia iudicante, de præscrip.

n Decimo quæro. De qua culpa teneatur tutor, adde Bal. in l. pignus. C. de pig. act. & ibi etiam quid in curatore ad lites. adde tamen q̄ hæres tutoris non tenetur pro leui culpa, tex. in l. cum ibi plene no. C. de hær. tut.
Pom. vide add. ad Anan. cons. 8. & Alex. cons. 45. uol. 1.

o Alex. Suspe. tor. Bal. in d. l. pignus, tenet, quod isto casu poterit tanquam sufficiēs remoueri, uel l. 3. in fi. de suspe. tut.

p Alex. Decimotertio quæro. Per Bal. in d. l. pignus. in 10. q. C. de pig. act.
Men. Dec. l. in omnib. obligationib. nu. 5. de reg. iur.

tis? Rñd. pcariũ pôt reuocari, qñ libuerit. & sic ab initio & ex post facto pendet ex liberalitate dñi & sic in hoc grauatur recipiens, ergo releuať in hoc, vt solum teneatur de lata culpa, sed commodatum non pôt reuocari, nisi finito vsu. Et illud voluit dicere tex. in l. quæsi tum. ∻ illud. j. de preca. & s. commod. l. in commodato. §. sicut. & expressius per Rof. ed. in libellis suis, in tit. de precario.

17 a **Decimoquarto** † quæro, quid in ꝯtibus innoiatis? Rñ. de hoc non pt tradi particularis doctrina, sed do talem doctrinam, q ꝯctus innoiati iudicanť ſm naturam ꝯctuum noiatorum, quibus assimilantur, quod est no. & pro batur s. commo. l. cum qui. §. si rem inspectori. & s. eo. l. 1. §. si quis ser uum, & j. de præser. ver. l. naturalis. §. fi.

38 b c **Decimoquinto** † q̃ro, q̃d in actione ex testõ. Certè in hoc gl. variare vñr. j. de leg. j. l. cũ res. §. culpa. & l. si seruus. §. cum quid. & ad Tre. l. mulier. §. sed n. Verum tñ distingue ſm Pet. in d. l. cum res. §. culpa, quia aut ex vltima voluntate hřs percipit modicã vtilitatẽ, legatarij, seu fideicõmissarij magnam: & tunc solus dolus, & lata culpa venit, vt d. l. mulier. §. sed n. ad Tre. Aut eꝯ hřs magnam vtilitatem, legatarij, vel fideicommissarij paruam, & tunc venit leuissima culpa. d. l. cum res. §. culpa. Aut vterq; magnã vtilitatẽ, seu ęqualẽ opulentiã, & tunc venit leuis culpa, sicut in ꝯctib. qui vtriusq; grã celebranť, vt j. de leg. 1. l. si seruus. §. cum quid. ꝯiuncta. l. si vt certo. §. nunc videndum. s. comm.

Repetita fuit per me Bar. minimum iuris ll. doct. in fœlici ciuitate Perusij sub an. dñi 1343. die 29. Mar. quæ mea dicta cuiuslibet melius sentientis correctioni submitto.

ADDITIONES.

a Alex. I. nominatis. In actione ex testõ, adde Bar. in l. cum res. §. culpæ, de leg. 1.
b Pom. Quæro qd. vide Bar. & ibi adde cons. 16. & Alex. in d. l. mulier, & d. §. culpa.
c Alex. Actione ex testõ. Per Bal. in l. pig. C. de pign. act. per Bar. ẽt in d. §. culpa. per Ang. & alios in d. l. mulier, §. si hřs, & cum Bar. trãsit P. t. de Anc. & Imo. in c. bona fides, depo. sed qd in executore, vide p Bar. in l. alio. circa fi. j. de ali. & ci. leg.

LEX XXXIII.

Seruus. Depositio serui apud sequestrum non impedit dominum agere h. d.

LEX XXXIIII.

Potes. Qui recipit pecuniam vt reddat depositum, depositi cõuenitur. h. d.

LIBER XVII.

Mandati, vel contra. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Verbum, volo, an inducat dispositionem.*

a 1 **OBligatio.** a Quærit gl. super rub. quid sit mandati. Dic vt in ea. Istæ leges non recipiunt ꝯgruum summariũ, qa ponunt diuisiones. No. de isto verbo, † volo, an inducat dispositionẽ. Et vř q sic, vt hic. ꝯtrium no. in l. serui electione. j. de leg. 1. & in l. in vendentis. C. de ꝯh. emp. de quo plene in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fi. cath. in repe. quam feci de illa lege. Opp. de l. idemq;. §. si quis ea. j. eo. Sol. quod hic dř, quocunq; verbo intellř. s. idoneo, vñ si esset admonitorium, vel cõmendatoriũ, vel persuasoriũ, nõ induceret mandatũ. Ita dř gl. Certè oĩa ista verba referũť ad cũ, q aliàs eẽ facturus, si bñ inspiciant. * Vide tex. ibi p nũciũ & e. s. ad hoc spãtr destinatũ, vt not. j. de ꝯhen. emp. l. 1. in fi. in ver. & p lřas. & j. de ac. & obl. l. ꝯsensu. C. de sacros. eccl. l. illud. in fi. C. de do. l. nec ambigi oportet. cũ notat. s in qualibet earũ legũ. Itẽ in tex. ibi, Siue rogo. No. tex. ꝯ aliquos qui pro amicis suis rogant aliquos dicẽdo eis, Rogo vos, q isti intimo amico meo mutuetis x. iste tali mutuauit. Certè iste qui rogauit amicum suum, vt illi mutuaret, tenetur mutuanti actione mandati, vt hic & plures in hoc decipiuntur. Opp. j. de proxenetis. l. 2. Sol. ibi constat q non habebat animum obligandi, quia intercedebat, vt videretur mediator, seu proxeneta. &c. hic non sunt alia

ADDITIONES.

a Alex. Obligatio. Per quæ uerba fiat mandatum, uide gl. & Bar. in l. 1. C. de eden. & l. quædam. in prin. eo. tit. & quid si mandať alicui id, q de necessitate tenet, uide Bal. in d. l. 1. C. de eden. & ibi Bar. adde no. q nunquam per uerba cordõnaliter p lata, induciť mandatum. Ita no. dixit Bar. in l. si pupil. §. videamus. in fi. de neg. ge. Quid aiť si aliquis facit voluntate mea aliquid, an videať hře mandatum, uide ista tẽ Bar. post alios. in l. post dotem. inf. solu. matri. Quid si dicat, fac quod sen tam nouum, &c. an videat mandasse. Dic q sic ſm Bar. no. in l. si quis m hi bona. §. pr Scio. de acq. hæ. vide no. per Bar. in l. non solum. §. si mandatu. de in. iu. in princ. & Adde q subscribens vř mandare. l. ẽt. & ibi gl. & Bal. C. q cum eo. & uide in materia Bal. in l. 1. C. de ser. fug. Adde Pau. de Cast. cons. 262. ad vlt. verba apost. Et an pr annuendo filio uolenti committere maleficium dicatur mandare, vide Bal. cons. 124. lib. 1.

Mar. Raynaldus Corsus. li. 1. indagation. c. 5.

1 *Officium est quod homo homini debet in genere.*
2 *Amicitia hodie est inter paucos.*
3 *Mandatum potest dupliciter considerari.*
4 *Tutori quandoque potest salarium constitui.*

Mandatum. * No. q mandatũ dẽt esse gratuitum, & iõ ꝯcludc, q per actionẽ mandati non pt procurator petere sibi constitui salarium, seu mercedem laboris sui. * j. eo. l. qui mutuam. §. salarium. * Quid vult dicere Iurisc. ex offõ, atque amicitia? Rñ. officium † est qđ homo homini dẽt in genere. l. j. s. de neg. gest. & l. officio. & ibi gl. C. de neg. gest. & hoc i vno quinque de mundo. Amicitia est in specie quæ hodie inter paucos est, vt l. latæ. §. amicos. j. de ver. sig. Op igitur hodie nullus dř procurator cum cõiter accipiat pecuniam. Sol. mandatum † potest considerari dupliciter. Primo respectu mandantis, & mandatarij, & isto casu si non esset gratuitum, non dř mandatum, vt pariat actionẽ mandati, vt hic. Scdo mõ pôt considerari respectu illius, ꝯ quẽ agitur seu respectu illius, ꝯ quem quis est factus procurator, & tunc nõ curo vtrum mandatum sit gratuitum vel non: nam quantum ad illud sufficit q procurator habeat dñi voluntatem, siue per pecuniam, siue quocunque mõ, hoc probatur in l. naturalis. in fi. inf. de præscrip. ver. Quæro quid in tutore. Dicit gl. idem, quia tutoris officium dẽt esse gratuitum. Bř, tutori pt † qñque constitui salarium l. a tuto. in fi. inf. de admi. tut. & l. j. §. si pupil. inf. de tut. & ra. distra. &c.

ADDITIONES.

a Alex. l. officio. Vide differentiam qua ponitur inter quos dicatur obsequium, & pietas, & de religione vide gl. in l. 2. de iuo s. est.
* A. Adde gl. pleniorem in proposito, in c. non est sine culpa. de reg. iu. in 6. vbi ponit quid religio, & obedientia, reuerentia, dilectio, pietas, seruitium, obsequium, & officium.
b Alex. Considerari. Vide qualiter intelligatur istud gratuitum, uide Bal. in l. 1. C. de eden. & in l. quædam. in prin. ff. eo. tit. de eden. & adde Bart. in l. 1. in fi. sup. de procu. & uide l. si remunerandi. in prin. inf. eo. & ad istum tex. & similes dum dicit. pecunia interueniente, contractum transire in locationem, intellige vt per Bar. in l. hoc iure, §. 7. & io l. qui saxum, inf. de dona.

1 *Aduocatus si dederit malum consilium, non tenetur nisi de dolo.*

a **Mandatum.** a No. q nemo ex consilio obligatur, intelligitur nisi fuerit dolum, vt in gl. & per Dy. in c. nullus ex cons. extra de reg. iu. li. 6. Dixi in l. non solum. §. si mãdato. & §. Proculus. inf. de iniu. & facit ad quæst. q † si aduocatus dederit malum consilium, non tenetur nisi dolo fecerit, b quod tangit Spec. in ti. de requisitione consilij.

ADDITIONES.

a Alex. Mandatum. Sed quæ uerba importent consilium, & quæ præceptum, vide latè Ant. in c. nam concupiscentiam. de constit. in prin. limita istum tex. nisi tale mandatum, quod potius consilium hic appellatur, fieret super re mandantis, quia tunc est obligatorium mandatum vt est casus no. ſm Ang. io l. si eũ fundum sup. de pac. & ibi satis uř uelle Bar. & an quis teneatur interdicto unde oi ex consilio spoliandi, uide Bal. quod non, io l. 2. in §. q. C. de seru. Pau. de Cast. in l. pen. C. de pac. dicit q sicut arbitrator, uel arbiter, qui eligitur de consensu partium, nõ tenetur nisi de dolo, & lata culpa, ut l. 1. §. 2. si men. fal. mod. dixe. ita debet esse in cõsultore electo a iudice, & in teste, & notario. l. si quando, C. de test. & l. 1. & ibi Bar. C. de discu. lib. 10. Adde ut per Pau. de Cast. cons. 162.
b Pom. Dolo fecerit. Vide Rom. cons. 192. incip. pro plena. & cons. 318. Ale. in rub. C. de procu. in fi.

* **§. Mea tantum.** * Vide gl. in ver. negotia, quæ incipit ex hoc mandato, & c. ibi. C. e. l. a proc. &c. Huius est rõ, quia recipiendo officium vř se ostendere diligentẽ, & idoneũ, & iõ teneť de oĩ culpa. arg. j. de ædi. ed. l. si venditor. §. vlt. & l. seq. & s. q. qsq; iur. l. 2. cũ ibi no. & arg. C. de cond. in pub. horre. l. 1. lib. 10. & facit. s. de offic. proconsl. l. si in aliq̃. Et vide p Cy. in d. l. a procuratore. & dixi ẽt aliqd ĩ l. cũ qui. §. si epistola. j. de fur.

§. Mea & aliena. Vide gl. in verbo, & Titio fundum q̃ incipit. s. certum, & c. ibi. j. eo. præterea dic, q oblĩo primi mandati non oritur: cum emendo vilem cespitem terræ liberaretur: & sic pôt sua non interesse. Sed potes saluare gl. vt no. in prox. gl. s. teneatur demũ post gestionem. Vel aliter, aut est incertitudo rei, vt pñũ, & non valet a principio mandatum. Si aũt dico emas fundum p x. valet: qa videor dicere vt emas ſm pcij q̃titatem, ſm Iac. But. Sed q̃ est rõ ſm gl. q tenet mandatũ fundi incerti, & non promissio? Rñd. q a rõne iniũcti officij pſumiť, q non emat fundũ inutile, cũ diligens esse dẽat. ar. s. de off. pconsl. & leg. l. si in aliq̃. itẽ q a pmissor tractat de dãno vitando. & iõ pſumiť q daret modicum fundum. Quia nemo præsumitur iactare suũ, vt j. de prob. l. cũ de indebito. in fi. Et mandatarius non tractat de dãno vitando, quia quod nomine pretij dedit, recuperat actione mãdati contraria. l. si vero non remunerandi. §. contrario. j. eo.

§. Tua aũt gratia. No. hic, q qs ex ꝯsilio non oblatur. de quo p Dy. in c. nullus ex cõsilio. ex. de reg. iu. lib. 6. Et dixi in l. non solũ. §. si mandato meo. & §. Proculus. inf. de iniu. hic vero plenius volo tractare. Circa q dic, q aut qs dat ꝯsilium ꝯhenti, aut delinquenti. Primo casu subdistinguitur. Quia aut in isto ꝯsilio interuenit dolus, aut non. Si interuenit dolus, subdistingue quia aut ille, cui pstabať tale ꝯsiliũ, sciebat illud esse fraudulentũ, & tũc q dat ꝯsiliũ obligať, vt pxeneta. j. de pxe. l. 1. in fi. & s. de dolo. l. q si cũ scires. Aut in isto cõsi. nõ interuenit dolus & tunc aut ille, cui ꝯsiliũ pstabať, nõ erat aľs facturus aut erat. Primo casu ille, q dat ꝯsiliũ oblať. j. e. l. si vero nõ remunerãdi. §. si tibi mãdauero. ver. plane. Aut erat aľs facturus, & de tali consilio cõsultor nõ teneť, vt hic. Scdo casu aut ꝯsiliũ pstans erat talis, q consueuerat ꝯsiliũ pstare, vt aduocatus. Doctor, & sĩles, aut nõ. Primo casu si malum ꝯsiliũ dedit teneť s. de orig. iu. l. 2. §. seruus. s. q qsq;. iu. l. 2. cum ibi no. rõ est, qa talis imperitia culpę annumerať. tali q ĩputat sibi. s. de of pſi. l. illicitas. §. sicut. ad l. Aq. l. si qua actiõe. §. fi. & l. seq. Aut iste non ꝯsueuerat dare ꝯsiliũ, sed qa erat amicus tuus, tu eũ consuluisti, vt tibi ꝯsuleret, licet talis male ꝯsulat, nõ teneť, quia nõ frau-

dulose facit, sed imputetur tibi, cur nō ꝯsuluisti peritiores, ĩ. de bon. pos. l. in bonorū, C. de inge. & manu. l. si auiā in fi. Aut q̃s dat consiliū delinquenti, & tūc aut q̃s dat ꝯsiliū vna cum ope, aut operā tm̃, aut ꝯsilium tm̃. Primo casu tenet̃ ĩ. de fur. l. si q̃s p̃terenū. & l. pig. §. ferramenta. Aut quis p̃stat nudū ꝯsiliū delinquenti. & tūc aut loquimur ĩ aliis delictis, p̃terq̃ ĩ furto aut ĩ furto. primo casu. siue ille cui dat̃ ꝯsiliū eēt als facturus, siue nō, sp ꝯsiliū p̃stans tenet̃, cū sp ꝯstet de mala, & puer sa volūtate ꝯsulentis, C. de sic. l. is q̃ cum telo. ĩ. de sic. l. diuus. ꝑ hoc s̃. de ser. corru. l. j. §. psuadere. in fi. Verū est, tm̃ q̃ ꝯsiliū dās tenet̃, si alr̃ nō erat facturus, q̃a nō alr̃ erat facturus, nisi cōsuleret̃, & nūc tenet̃ ēt eo. mō, & ead. pena puniendus est. qua delinquens. ĩ. de iu. fis. l. 2. §. diuus, C. de acc. l. nō iō minus. Aut ille erat alias facturus, & tūc non tenet̃, ead. pena. nec tanta. sed modificabit̃, si ꝯsiliū nō habuit effectū. ĩ. de extor. cri. l. j in fi. Aut q̃ris i furto, vbi requirit̃ ꝯtrectatio. & tunc subdistingue, q̃a aut post datum ꝯsil. nō fuit factū furtū, & nō tenet̃ dās ꝯsiliū. ĩ. de fur. l. q̃. seruo in prin. Aut fuit secutū furtū & tūc aut illi, cui factū est furtū, non potuit dari actio ꝯ furē, & tenet̃, q̃ dedit ꝯsiliū, vt l. q̃. seruo. §. idē placuit. Aut pōt dari actio ꝯ furē, & tunc aut q̃ furtū fecit, non erat alr̃ facturus sine consilio, aut erat. Primo casu tenet̃ cōsilium dans, vt d. l. q̃. seruo, §. plus l'ōp. & de ver. sig. l. sæpe. §. fi. Aut erat alr̃ facturus sine ꝯsilio, & tunc dico, q̃ ꝯsiliū dans nō tenet̃ furti ex ꝯsilio. Inst. de obl. q̃ ex deli. nal. §. opē. ver. certe. ĩ. de fur. l. si q̃s vxori. §. nec verb. ver. certē. Sed tm̃ licet furti non teneat̃, q̃ malū ꝯsiliū dedit, tenet̃ pena extraor. ĩ. de te. su. l. ꝯsilii. ꝑ hoc gl. ĩ. de ver. sig. l. sępe. §. fi. ver. & verius. *

LEX III.

Præterea In mādato indeterminato sufficit negotiū vtiliter esse gestū. sed si fuit determinatum in excessu. vel deterioratione, vel diminutione q̃titatis in præiudiciū mandantis, nō dat̃ actio mandao, nisi ad formā debitā reducat̃. si in alia specie excedat̃, mādatū ñ īplet̃. si vero ad ꝯmodū mādātis q̃titatis diminutio fiat, mādati actionē ñ īpedit. h. d. vsq; ad l. diligēter. in fi. &c.

ADDITIONES.

Meno. Cuiacius. lib. 12. obseruat. c. 34.

a Alex. L. Diligenter. Limita, vt p. r Bal. in l. cum mandati C. eo.

LEX V.

* Diligenter. * In tex. ibi custodiendi sunt &c. intellige hūc tex. q̃tum ad effectum: vñ si mihi aliq̃d facere certo mō mandaueris, & ego p aliū fecero nihilominus ꝯtcta est inter nos actio mandati dū tm̃ resultet idē effectus, vt ĩ eo. l. fi. §. fi. Et intellige legem istam, si mandatarius egrediatur fines mandati, absente dño, q̃a secus si eo præsente, vt l. j. §. igitur. s̃. de exercit. No. dicit gl. hic in verb aliud, q̃ qui excedit, arg. ꝯ. s̃. quemad. ser. amit. l. is cui dic, q̃ qui excedit, vt facere aliud, hoc verum in eo qui excedit vt hic, non aūt in eo, qui non excedit vt ibi, vt probatur l. proxi. Vel dic q̃ hic loquitur, q̃ exceditur mandatum. Et est rō, quia ibi agitur de iure quæsitu conseruando. hic vero de præiudicio domino generando, ar. C. de acq. pos. l. fi. Et dic de hoc s̃. de nego. gel. l. sed si vltro. §. 1. & l. si negotia. Vel dic vt no. s̃. si ex nox. cau. aga. l. pe. in fi. Et hæc sol. satis bene approbatur hic, quia in eadem forma licitum est facere meliorem conditionem, vt inf. ea. l. §. fi. Sed non in alia forma meliori, vel deteriori, vt §. proxi. & l. præterea in fi. & ĩ. proxi. §. & seq. & facit quod no. inf. eo. l. si qui alicui. §. pen. *

LEX VI.

Si remunerandi. Quod datur remunerationis causa, non impedit actionem mandati, h. d.

§. Si cui Ista vera cā, qua ex ñte, res exhibet, & ea deficiente res deficit. h. d. * No. ex istu § q̃ procurator non ideo dr̃, quia administrat, sed quia mandatum de administrando suscepit. Quia dato, q̃ nunquam administret, ex quo mandatum suscepit, nisi mandatum impleat, teneatur actione mandati. *

a §. Si passus. Qui patitur aliquem facere q̃ ad sui commodum spectat mandare videtur, & sic mandati tenetur. h. d. vide in l. qui patitur ĩ. eo. tit.

ADDITIO.

a Pon. Si passus. Vide Mar. no. a [illegible] q. si [illegible].

a §. Rei turpis. a Id quod dicitur. mandatum nullum est. l. ꝯtus mandati nullus est, & nullā habet vim. i. nullam producit obligationem. non enim qui suscipit, implere videtur. sed si impleuerit. punitur mandans, & mandatarius tā. quam delinquens. l. liber homo, sup. ad leg. Aqui. & l. non solum §. si mandato. & §. Proculus. ĩ. de iniu.

ADDITIO.

a Po. Rei turpis. Vide quid p̃stū ter. dicat Bar. l. p[illegible] ait, in fi. ff. de no. op. nun.

a §. Si tibi. a Ex mandato, q̃ non fit gr̃a mandatarii, orit̃ actio, alias secus, nisi interfit eius, vel alias facturus non esset. h. d. prout hic est litera negatiua, non intererat. Opp. ĩ. eo. l. si procurator, §. si mandauero. Sol. dicunt quidam, non intererat ab initio, sed postea cępit interesse, quia sum effectus hęres eius. s. mandātis, cuius intererat, vnde reconualescit mandatum, si postea incipit interesse, quod no. facit quod not. in l. pacto successorum per Cy. ibi C. de pact. dat gl. alias solutiones, sed ista est notabilior. Vltimo Pla.

b ex hoc §. fundabat duas suas opi. quas gl. reprobat. b &c.

ADDITIONES.

a Po. Si tibi. In actione ergo mādati venit dānū. & interesse, vide Alc. cōs. 41. uol. 3.

b Alex. Gl. reprobat &c. Per Bar. in l. stipulatio. ista §. alteri, de uerb. obl.

R. Adde Ant. de Are. in §. alteri. Inst. de inu. stip. circa sol. huius contrarij. vbi aliter distinguit. quod vide planè p do. Ias. post Bar. & alios in l. stipulatio ista §. alteri. col. 3. inf. de verb. obl.

§. Apud Iulianum. In mandato sp̃ali non deuoluitur mutuum. secus in gñali. h. d. Op. vnū deb. ñi deuoluit̃ in actione mādati, vel negotiorum gestorū. l. diuortio. ĩ. de neg. gest. & hic in ver. planè. sed hic in princ. dr̃ ꝯ quare male. R. d. per distinctionē huius. §. declarantur oēs leges de hoc loquentes. Nam si aliquis est procurator sp̃alis ad vnam rem, in ista actione mandati non deuoluit̃ aliud debitū, vt hic, in princ. sed

a est procurator generalis, vel negotiorum gestor. v. is tunc quia debet exigere a seipso vnum debitum, deuoluitur in actione mandati vel negotiorum gestorum, vt in ꝯrio. Sed op. & vr̃ q̃ hic in prin. habeat locum actio mandati, ēt si aliud mandatum non deuoluitur. Nā hoc ipsum fuit principalr̃ mādatum, vt pecuniā sumeret, & feneraret̃, ergo hēt locum actio mandati. Sol. hic mandatum non fuit gratuitum, quia fuit dictum, vt si plus posset fænerari sibi haberet, merito non hēt locum actio mandati. * Vide gl. in ver. mandati. q̃ incipit, mandatum generale, &c. in fi. gl. No. ex ista gl. q̃ procurator datus ad debita exigenda, videtur datus ad debita præsentia tm̃, nō ad futura. Sic etiam vr̃ dicendum, q̃ ad lites futuras non videtur datus: in contrarium vr̃ C. quæ res pig. obl. pos. l. fi. & ĩ. de adm. tut. l. quoties. §. fi. de libe. & posth. l. placet. cum l. seq. Circa hoc vide q̃d dixi s̃. de dam. infec. l. damni. §. ei, qui. *

ADDITIONES.

Meno Bellonus. lib. 4. supputat. c. 7.

a Alex Procurator. Vide in l. turor. ad fi. de neg. gest.

1 *Procurator ad iudicia ante litem contestatam non substituit.*

a §. Maurus a Procurator. q̃ est pactus de quota litis, pro eo q̃d ꝯdēnatus soluit, vt̃ vt fideiussor ꝑmisit actionem mandati non hēt, secus, si de quota litis pactus non fuerit, licèt

1 pretium fideiussor acceperit h. d. No. istum §. † q̃ pactum de quota litis priuat procuratorem actione mandati. Quæro, hic dr̃ vtilis actio &c. Quæ est ista vtilis actio, gl. dicit vtilis. i. efficax, bñ non intelligas, q̃ sit actio mandati, quia non fuit gratuitum, vt s̃. eod. l. j. in fi.

b sed magis fuit actio præscriptis verbis, quæ resultat ex contractu innominato, do vt fideiubeas. l. hoc iure. §. 1. ĩ. de donatio. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Maurus. Not. q̃ licitum est accipere pro fideiu[illegible]endo, & an computetur in sortem, u de sing per Bal. in l. antiquæ in princ. C. ad Vellea.

b Actio. Adde l. hoc iure, & quod ibi Bar. § 2. de dona.

LEX VII.

Salarium. Salarium pacto nudo promissum offō iudicis exigitur, nisi sit pactum de quota litis. h. d. Glo. hic intrat q̃ōnem, qualiter petant salarium aduocati, & procuratores, de quo dic, vt no. per Cy. C. eo. l. 1. & l. salarium, &c.

ADDITIO.

Meno. Cuiacius. lib. 16 obseruat. 16.

LEX VIII.

Si procuratorē. Procurator vt instr̃a sibi data reddat tenet̃ actione mādati, nō depositi. Idem, si per collusionem passus est se vinci h. d. De hoc q̃d dicit de collusione procuratoris. dic, vt l. & eleganter. §. pen s̃. de dolo. * Habes hic in tex. q̃ initium cuiuscūq; ꝯtus spectādū est, quia iura sunt varia, quæ dñt mediū attendendū, alia, q̃ dñt finem spectādū. Circa hoc dic hoc mō Aut extrema sunt vitiosa. & tunc mediū sp attendi dēt Inst. qui manu pos. § cū ergo. & s̃. de pig. l. si seruos. Aut extrema nō sunt vitiosa, & tunc si vnū non ordinat̃ ad aliud, vel est dubiū, tunc inspicimus tr̃r initiū, vt hac l. aut vnū ordinat̃ ad aliud, tunc si principium ordinat̃ ad finem & tūc finis attendit̃. s̃. ad Mac. l. 4. §. fi. vel eꝯ. Aut finis ordinat̃ ad principiū, & tunc aut finis p̃t hr̃e sufficientē effectū ēt si principiū nō interueniat, & tunc finis inspicit̃. de ver. obl. l. quidam cum filium. in fi. ĩ. e. l. si verò nō remunerandi. § si filio. Aut finis nō p̃t hr̃e sufficientē effectū, nisi principiū interueniat, & tunc si finis hēt accedere de necessitate attendimus initium. ĩ. q̃. poan pe. ha. l. qui balneum, & l. si finita. §. Sabini. ĩ. de dam. infe. Aut finis habet ꝯiungere ex accidenti, & tunc in ꝯtib. attendimus initium. ĩ. de ver. ob. l. si filius qui pot in pig. ha. l. potior. in prin. & §. vt deanius. In vltimis aūt voluntatib inspicitur finis. ĩ. de reg. iur. l. quę legata. Et quæ sit ratio dic vt l. si vxorem. C. de cond. inser. *

1 *Procurator ad negotia, substituitur, quando non est electa industria personę.*

2 *Pactum de quota litis priuat procuratorem actione mandati.*

§. Si quis mandauerit. Procurator ad negotia pōt alium substituere, secus in procuratore ad iudicia, qui non pōt substituere, nisi lis fuerit ꝯtestata. h. d. * Velēt ante lit. ꝯtc. alium procuratorem ꝯstituere pt, si in mandato sibi data est ptās, vt in c. 3. ex̃ de proc. lib. 6. Et aduerte q̃a tunc q̃ñ data est ptās in mandato alium faciēdi procuratorem, tunc ēt ante li. ꝯte. p̃t alium procuratorē substituere, vt in alle. c. 1. quo casu ille proc. substitutus censet̃ esse datus procurator a dño, & non ab alio procuratore, qui eum substituit. vt in d. c. in gl. quę incipit, tunc substitutus &c. & hoc tenet ibi gl. per Litē eorū. § si decuriones. s̃. q̃cuiusq; vni. no. Ex qua gl. tene in c. procurator. ex̃. de procur. in cle. q̃ si procurator dñs litis alium faciat procuratorem, & ille procurator dñs litis moriatur, q̃ sicut morte sua expirat mandatum, vt s̃. de iud.

iud.l.tã in ꝯtib.§.fi.si res integra,vel non,vt no.Insti.mã.§.itẽ si adhuc,ita expirabit mandatũ ipsius,quẽ ipse substituerat, quia ab eo, & nõ a dño,cuius est litigiũ censet̃ datus pro illo substituto,ita ẽt ꝓcurator,qui ex ptãte sibi data aliũ ꝓcuratorẽ fecit,& sic substituit,si iste substituẽs moriat̃, & ita morte illius mãdatarij expiratũ est mãdatũ suũ,vt d.l.in ꝯtib.§.fi.& no. in d.§.itẽ si. adhuc mandatũ substituti nõ erit extinctũ.Rõ est,q̃a nõ cẽset̃ datus ab illo sed a dño,vt in alleg.c.1.ex̃ de proc.lib.6.Sed morte dñi,re integra,finit̃ mandatũ. Re aũt non integra, nõ expirat mãdatũ morte dñi, vt s̃.de instito.l.si q̃s ma.§.eius.Ex p̃dictis satis patet decisa q̃õ,qua quærit̃,an reuocato procuratore videat̃ ẽt reuocatus eius substitutus. Scias tñ,ꝙ ꝓcurator gñal̃r ꝯstitutus ad negotia, intell̃r ẽt ꝯstitutus ad iudicia, & iõ agere,& ꝯueniri poterit.ꝓ quo.c.q̃ gñal̃r.ex̃ de procu.lib.6.Et hoc importat signatũ huius dictionis, negotiũ, ꝙ multiplex est, ex̃. de ver.sig.c.forus.§.negotiũ. Et hoc intellige, ꝙ agere poterit exceptis illis casib.i quib.req̃rit̃ sp̃ale mãdatũ,vt dr̃ in d.c.qui gñal̃r. Et iste ꝓcurator p̃t aliũ facere,& iste aliũ,vsq; in infinitũ. Sed primus dño tenet̃ q̃tũ sua interest primũ nõ fuisse mutatũ.s̃.de neg.gest.l.sicut mandato.Et iste procurator ad negotia dẽt esse maior 17.annis, q̃uis sit minor 25.vt in all.c.qui gñal̃r,& licet al̃s minor 25.annis nõ admittat̃ ad agendũ,vt no.ibi gl.sup ver.ad negotia. Sed Arch.illã glo.reprobat expresse dicendo,ꝙ nisi sit maior 25.ann. non poterit agere. Rõ sua est. Nã dicit ipse,absurdũ vr̃,ꝙ tacite possit quis dari ꝓcurator ad iudicia,qui nõ p̃t ex p̃sse,q̃n vbi est ea.& par rõ,ibi nõ p̃t plus opari tacitũ q̃ expressum. Itẽ,q̃a si illa gl.esset vera,ꝯcederetur vna via illud,qđ denegaret̃ alia,qđ esse nõ dẽt.ex̃ de proc.c.tuę. Et p̃t esse rõ,quare ad negotia sufficit,ꝙ procurator hẽat 17.ann.& ad iudicia req̃rit̃,ꝙ hẽat 25.an.q̃a in iudicijs q̃s p̃t facilius decipi.& iõ ibi difficilius mutat̃.Et vbi maius est periculum,ibi cautius est agendũ.sequit̃ ꝙ dẽat h̃re legitimã ætatẽ 25.ann.qđ secus est in negotijs. Itẽ in iudicijs minor pro se admitti non p̃t, ergo nec ꝓ alio 16. dist.c.si quis non suo.& istã opi.tenet ibi Zenzel.de verbo ad verbũ.

1 Duo dicit hic Iurisconsultus Primo. † ꝙ ꝓcurator ad iudicia non p̃t substituere ante lit.ꝯte.Scd̃o, † ꝙ procurator ad negotia p̃t substituere.

2 Ad primũ op.de l.illã.C.de don. Sol. ibi loquitur de proc.in rẽ suã, hic in ꝓcuratore simplici. * Vel dic,ꝙ quidã est dñs cãæ,& litis,vt cum ago per me cãm meam,& tunc possum Quidã dr̃ dñs litis tñ, vt procurator, qui litẽ est ꝯtestatus, & iste est dñs litis, vt C. de ꝓc. l.nulla dubiratio. Quidã dr̃ dñs cãæ, ad quẽ commodũ, & incommodũ ꝑtinet, vt ĩ.qui app tie.l.1.§ in propria.& ille ẽt ĩ t ꝯstituere ꝓcuratorẽ.& sic loquit̃ l.illa. a Ad mino op.ĩ.de diuer.& tẽ.p̃scrip. l. pe.§.1.vbi ẽt ad negotia nõ p̃t substituere.Gl.hic,& ibi ponit multas,inter quas ponit̃ vna, ꝙ ibi erat electa industria personæ. hic secus:vñ ibi est eadẽ rõ.q̃ in iudicijs. vt refert Cy.in l. qđ q̃s. C de ꝓcu. * Nã iõ non p̃t procurator ad iudicia añ litis ꝯt.aliũ ꝯstituere, q̃a ibi est electa industria p̃sonæ. ꝑp litis euentum, q̃ periculosus,dubiusq; est, iuxta l. qđ debet̃ de pecu. quare non põt mandare alij, ar.l.inter artifices ĩ.de so.Et si dicat̃,hac rõne ꝓcurator ad iudicia, nec quidẽ post lit.ꝯte.poterit alij mandare,qđ verũ non est, iuxta l. nulla dubitatio.& l.neq; tutores.& l. qđ quis. C.de proc.non ob q̃a tunc est alia rõ.s.q̃a factus est dñs litis, vt d.l.nulla. & ĩ.de app.l.ab executione.in fi. vñ cum nullus possit alienare. nisi sit dñs, alienare aũt, & rem in iudiciũ deducere sunt paria, vt ĩ.de iu.deli.l.aut p̃tor. §.qđ sit aũt.iõ procurator tunc p̃t,vt dñs aliũ procuratorẽ facere In negotijs vero non vr̃ electa industria personæ.cũ quisq; cõiter sciat gerere: quare secus. & hoc,nisi aliud esset ex nã negotij: quia forte esset magni ponderis,& magnæ industriæ,nam tunc videret̃ electa industria personæ.q̃a tunc nõ posset alij ꝯmitti rõne prædicta,ẽt in ex̃iudicialib.fic. l.pe.§.itẽ adijciendum. ĩ.de diuer.& temp præscr. ad qđ.C.de sum.Tri.n.ep̃la.liquet.in fi.& ext. de proc.c.fi.in princ. li.6.& ita dicit And. de Pisis,& Pet.vt refert Cy.in l.qđ q̃s.C.de ꝓcu.dicit,ꝙ ista rõ non est bona.Nã si hoc esset verũ,non posset,etiã post li.ꝯt.ꝓcuratorẽ substituere.q̃a adhuc durat electio personæ.Dicit ergo ipse,ꝙ idẽ est in iudicijs, & in ꝯtib. Nã s̃p procurator põt alium substituere.s.in p̃iudiciũ sui, non aũt in p̃iudiciũ dñi mandantis. Sed in hoc differunt iudicia a negotijs,quia aduersarius in iudicijs nõ cogit̃ admittere procuratorem substitutum,si non vult. Addit d.Iac. Bu.rõnem huius rõnis Nã actio,super qua litigat̃,spectat principaliter ad dñm:negotium vero,q. mandat̃.spectat vniformiter ad dñm,sicut ad procuratorẽ.v.g.mandaui tibi,vt Stichum seruum emeres:emere Stichum ita p̃t pertinere ad me.sicut ad te,merito p̃t alium substituere procurator. Nõ ita si mãdo tibi exercitium actionis meæ.Ista verba nõ placent mihi. Nam procurator p̃t substituere ẽt in p̃iudicium dñi,vt l.1.§.magistrũ.s̃.de exerci.& de insti.l. cuicunq;.& s̃.qđ vi aut clã.l si ego. Nec ẽt rõ Iac.But.mihi placet ꝓ d.l.si ego tibi.vbi mandaui tibi,vt faceres opus nouum. Illud negotiũ non pertinet ad te,sicut ad me.& tñ potes alij delegare in præiudiciũ meũ.Dñm est ergo,ꝙ rõ est illa,quã dixi.s.ꝙ vr̃ in iudicijs electa industria personæ.Non ob.si dicas.ista rõ durat post lit.ꝯte.quia tunc vt s̃.dixi,procurator est effectus dñs litis,ideo tunc p̃t aliũ substituere procurator noĩe suo, non aut noĩe dñi. Ad l.pe.§.item adijciẽdum.de diuer.& tẽp.p̃scr.tñde, vt patebit ex distinctione,quam dicam statim Dic ergo,aut loquimur in procuratore ad iudicia,aut ad negotia. Primo casu,aut est in rem suam,& põt substituere indistincte. C.de don.l.illam subtilem.ver.q ẽt. Aut est simplex procurator,& tunc añ lit.ꝯt.non p̃t,q̃a vr̃ electa industria p̃sonæ, post lit. ꝯt.sic,q̃a effectus est dñs litis,vt hic & l.ꝙ quis.& l. nulla.& l.procuratoribus & l.neque tutores.in fi.C.de procur.& tanq̃ dñs litis in illa lite põt alium procuratorem facere,& ꝯstituere. Et iõ dẽt dicere procurator,q̃ est dñs litis. Talẽ ꝓcuratorẽ vt dñs litis,constituo.Nõ autẽ debet dicere. Talem procuratorem substituo.Scd̃o casu, Aut nos loquimur de procuratore gñali,& indistincte põt substituere vt hic,& l.1.§.magistrum.s̃.de exercito.& l.cuicunq;. in fi. de instito. Aut de procuratore sp̃ali,& tunc,aut mandatum h̃et certam, & limitatam formam,& tunc põt alium substituere:quia non vr̃ electa industria personæ:vt ĩ.ꝙ vi,aut clam.l.si ego.extra.de of.dele.c.is,cui.ver.sed si non expressum.lib.6. Aut non habebat certã formam & non potest alium substituere,nisi sit ei hoc permissum,vt l.pen.§. item adijciendum.de diuer.& temp. præscr. Ratio q̃a vr̃ tunc electa industria personæ:vt d.l.mandatum.in fi.& d.c.is cui.ver.sed si. de of.de leg. Quæro,vtrum inter procuratorem substitutum, & primum mandantem sit actio,eo casu,quo dixi posse substitui.tex.hic vr̃ dicere,ꝙ non,sed iste substitutus debet agere ꝯ eum,qui sibi mãdauit,& ei tenetur.vide tex.hic.Breuiter dico, ꝙ modus substituendi p̃t esse duplex.Nã ex eo,ꝙ ego primus procurator suscepi mandatum de gerendis negotijs.negotia ista ꝑtinent ad me cura, & solicitudine. Vnde aut ego tibi mandaui gerenda negotia tanq̃ ad me ꝑtinentia,& tu mei contemplatione suscepisti;& tunc erit actio mãdati inter procuratorem substituentem, & substitutum: non inter dominum,& substitutum,vt hic,arg.l.cum mãdato alieno. ver. sed si non.ĩ.eo. Aut ego procurator tibi mandaui tãquam negotia dñi gerenda,& dñi contemplatione suscepisti:& tunc erit actio mandati inter dñm,& substitutum. ista distinctio probatur s̃.de neg. gest.l. mandasti filio.in prin.& l.si quis mandato.Et ex hoc vr̃, ꝙ procurator substitutus post litis contestationem nunq̃ hẽat actionem mandati ꝯ dñm,sed ꝯ substituentẽ,& hoc iõ, q̃a substituitur tanq̃ procurator ipsius procuratoris effecti dñi litis ꝯtestatione:secus,si substitueret̃ ex vigore mandati,ꝙ h̃ret ad substituendũ. Nam tunc vr̃ procurator dñi,& dñs vr̃ eũ facere procuratorẽ per aliũ,vt l.1.cum l.seq. s̃.de proc.Quæro,vtrum eo casu,quo dixi posse substitui, det̃ actio ꝯ dñm ei,q̃ cũ procuratore substituto ꝯxit:Dic vt s̃.dixi. Aut ipse est substitutus,vt procurator primi dñi:aut vt procurator substituentis. Primo casu dñs tenetur,vt d.§.magistrum.& d.l.cuicunq; ĩ fi. de instito.& l.si ego,ĩ.ꝙ vi aut clam.alias secus,sed in ipsum substituentẽ daretur actio,vt hoc §. Quæro,q̃d in procuratore dato ad defendendũ.an possit aliũ substituere?q̃dã ꝙ sic,sicut ꝓcurator ad negotia,ꝑ istũ tex.vide de ista q̃õne ꝑ Io.An.& alios doc.in c.1.ꝑ illum tex.extra de proc.lib.6.Sic̃ in l. ꝙ quis,C.de proc.Dico ꝙ si q̃dẽ vult q̃s substituere ꝓcuratorẽ ad defendendũ,vt ꝓcurator dñi hoc nõ p̃t.nisi post litis contestationem,q̃a eadẽ est rõ,sicut in agendo, sed si vult substituere tanq̃ ꝓcurator ipsi⁹,optime p̃t. q̃a q̃libet p̃t aliũ defendere. Quæro,vtrũ ꝓcurator substitutus possit alium substituere,& iterum substitutus iterũ substituere vsq; i infinitũ? R̃ndeo prout dixi. Aut q̃s vult substituere vt ꝓcurator primi mãdãtis,& nõ p̃t substitutus substituere.sicut dicimus delegatus a principe subdelegat,nõ aũt subdelegatus a delegato,vt C.de iu.l.a iudice. Rõ, q̃a in illo actu subdelegandi vr̃ electa industria p̃sonæ,cũ non hẽat debitam formam.vt s̃.dixi. Aut vult substituere, vt procurator ipsius substituentis,& tunc optime p̃t vsq; in infinitũ,vt s̃.de neg. ge.l.mãdasti. Quæro,si dubitat̃ de mandato,& substitutus dẽat cauere rẽ ratã h̃ri,vtrũ cauebit rẽ ratã habiturũ primũ mandantẽ.an ipsum substituentẽ? Tex.in l.1.in prin.& ibi no.ĩ.de cur.bo.dã.vr̃, ꝙ dẽat cauere rem ratam habiturum substituentem,ꝑ illũ tex.ibi, nomine eius,cuius bona &c. Sed arbitror illud debere intelligi ꝑm distinctionem præmissam.l.si hoc substitutus,vt procurator ipsius substituentis:secus si vt procurator dñi quia tunc debet cauere rem ratã dominum habiturum.arg.eorum,q̃ dicta sunt s̃. Quæro, q̃n procurator substituit procuratorẽ,vtrum ipse desinat esse procurator,& per ꝯñs.q̃rit̃ an substituens possit illũ substitutum reuocare. de hoc hẽmus hic de casum in c.is,qui.extra de proc.lib. 6. Sed quia ibi non distinguitur perfecte ideo dic latius: aut procurator substituit aliũ tanq̃ procuratorem ipsius substituentis,& tunc sine dubio p̃t reuocare,q̃n vult,nec ipse desinit procurator esse, imo substituit. quia ipse procurator remanet,facit ĩ.cod.l. si vero non remunerandi.§. pe. Aut substituit eũ tanq̃ ꝓcuratorẽ primi dñi mandantis.& tunc, aut substituit eum ex ptãte sibi ꝯcessa a dño,aut ex ptãte sibi ꝯcessa a lege. Primo casu.aut eum substituit in totum,& desinit esse procurator,nec põt postea eum reuocare.nisi reuocandi haberet mandatum,vt in d.c.is,qui.quia ipse dñs ipsum procuratorẽ fecisse videt̃, vt s̃.de procu.l.1.& alium faciendo vr̃ reuocare primum, vt l.si q̃s cum procuratorio.§.si.s̃.de procur. Aut eum substituit in vna causa tñ.vel in vno articulo cum ipse haberet mandatum generale & tunc in alijs ipse remanet procurator, sed in illo articulo nõ posset reuocare substitutum sicut si esset ad illum articulum specialiter a dño ꝯstitutus,vt d.c.is,qui.quod itellige.nisi e x cã, ex qua ipse dñs reuocaret,si hoc sciret.arg.l.si hoĩem.int. cod. Si vero substituit ex ptãte data a lege,tunc aut substituit in totũ cõmittendo vices suas &

ADDITIO.

a Alex. Præscrip. Vide Bar.in l.fi.inf.de diuer.& tempo.præscri.

& ipse desinit esse procurator.vt l.ꝙ si forte.§.sunt qdā.ver.sed & si absntuto. ibi,si mō non est alius in eius locum substitutus.ff.de sol. Nec posset illū substitutū reuocare, nisi forte, re integra, tanq̄ ille non cœpisset,seu acceptasset,vt c.q̄uis.eẍ.de of.dele.li.6. Aut substituit eū in parte,& remanet ꝓcurator,& p̄t eū reuocare, qñcunque voluerit. arg.l.sed & si pupillus.in prin.ff.de instito.& de pecu.l.curator furiosi.Est ergo consilium,ꝙ in instr̄o procurationis ponatur,ꝙ datur ei ptās alium substituendi,& substitutum reuocandi,& causam reassumēdi,& similia Sed quid,si dictum fuerit,quod datur ei potestas substituendi vnum vel plures, an si semel vnum substituit,poterit alterū substituere? Rñdeo nō vt ex p̄dictis patet:'quia substituendo vnum desinit esse procurator, sed duos semel bene posset substituere f̄m formā.l.plurib.ff.de ꝓcu.*

1 *Mandans an excusetur, quando aliquis tenetur facere aliquid, & illud mandat, si mandatarius non facit.*

2 *Procuratorem si dominus citatus misit, & procurator nō comparet, dominus est contumax.*

3 *Procuratoris in persona casus superueniens excusat dominum.*

§.Si tutores.

Si tutor mandauit contutori qd̄ ad pupillum non pertinet. est actio mandati,vel tutelæ.licē negligētia mandatarij non excusat tutorem.h.d No. verbum,non sunt igitur,&c.de quo feci mētionem a in l.j.ff. si qs ius di.non obtē.Nā † qñ aliquis tenetur facere aliquid,& alij mandat si mandatarius non facit, non excusat̄ mandans.de quo plene in l.cū filius.ff de ver.ob facit † ꝙ si dñs est citatus, q misit procuratorem & procurator non cōparet, non dr̄ contumax.ꝓcurator, sed dñs,vt dixi in d.l.cū filius.Op.de l.cū a matrib.C.q pe.tut. b Solu. Casus superueniens in personā. procuratoris excusat dñm. vt ibi, & extra.de procu.c.querelam,secus in negligentia,vt hic &c.

ADDITIONES.

a Meno.Aret.consi.29.nu 2.3.

a Alex.Mentionem.Vltra alios,etiam,vide tex.in l.fina.§.seruorum.ff.nau.cau.stab. facit qd̄ no.Bal. in l.si is,cui.ad fi.C.de fur.& vide Bar.in l.cū filius.de ver. ob.& in l.si procurator.de cōd.in d. Iste casus est no.ꝙ si duo sunt tutores, vnus potest facere ꝓcuratorē aliū in negotijs pupilli,& sibi cōmittere vices suas,f̄m Bal.no. in l.q pupillæ.C.de neg.gest.& adde Bar.in l.si procurator.ff.de cond.indebiti.

b Alex.Petant tutores.Vide Bar.in d.l.cum filius.

Meno.Bar.consi.olt.col.3.lib.3.

§.Si liber homo.

Si apparet emptionem factam meo noīe non valere,tenetur procurator nisi cedat actionem,si quam habet efficacem, alias secus. h.d.&c.

§.Mandati.

Actio a mandati dat̄ ad interesse, & iō si non interest,nō datur,h.d.* No.ad quid dat̄ actio mandati,qa ad interesse mandantis dat̄,& non ad aliud.Nō ergo hēt actionē mādati mādās ꝯ mādatariū, vt illud qd̄ mādauit emi tradat, & soluat,qa ad illud tradēdū mādāti non tenet̄ mandatarius,sed solū ad interesse ipsius mādātis, q̄iū.s. interest sua illā rem esse emptā,& sibi traditā.Caueat ergo mādās ne in libello suo petat rē,q̄ mādauit emi,qa.cū ad illā non hēat ꝯ mādatariū actionē sed solū ad suū interesse,succūberet: qa ius agendi ad illā rem non habuit,cum mādatarius nō teneat̄, nisi ad interesse,vt hoc § Et est lex notabilis ad hoc.C.man.l.ad cōparandas.vbi vr̄ tex.cum gl.ꝙ res mādata emi,non dēt peti, sed interesse ipsius mādātis. Si ergo illā petat,& ad illā mādati actionē non hēat, qa ad interesse datur solū,& sine actione nemo experiri p̄t.l.si pupilli.§.fi.ff.de neg.gest. succumbere dēt mādās: & pp p̄missa vidi quendā succūbere, Titius mādauit Caio ꝙ emeret sibi vnā copulatā salis.Caius eā non emit.Titius eā petit in libello,ꝯ fuit Titio oppositū, ꝙ non hēbat actionē ꝯ Caiū ad petendū dictū sal, sed dēbat agere, & petere interesse suū,qa ad illud cōpetit mādati actio, & nō ad ipsam rē mādatā emi.Et no.istū §.per quem format̄ libellus in directa actione mādati, puta sic Ego ago ꝯ te,qa mādaui tibi, vt negotia mea gereres,vel equū mihi emeres,tu mādatū suscipiēs male gessisti. vel mādatū suscipiēs nihil gessisti. vñ qa mea interest in decē,iō illud interesse peto, & ad hoc propono actionē mādati directā. & facit ff.eo.l.si remunerādi §.j.& l.diligēter. vet. & si susceptū. Iuxta istā ergo māmm si q̄rat̄,si desijt interesse, an possit agi inspecto tpe p̄terito,quo interfuit Dic f̄m Gul.de Cun. Aut interfuit iō, qa factū nō fuit,ꝙ fieri debuit,aut cō. Primo casu. Aut interfuit pp morā, aut pp culpā.Si pp morā, subdistingue, qa aut desijt interesse culpa debitoris, & tūc nō est dubiū,qn teneat̄ vt si ꝓmisisti repr̄tare hoīem,& occidisti ff.si qs cau.no.l.si eū.§ hō sisti. Aut desijt interesse scō actoris,& tunc nullo mō agere pōt,sed sibi imputet,vt si ꝓmisisti hoīem sistere in iudicio,& actor eū occidit, certe liberor, vt ff.ad l.Aql.legis Aquiliæ actio Aut desijt interesse alio casu, & tunc distinguit̄ qbus actionib.Nā aut loqueris de actionib. mere personalib.& tunc bñ pōt agi,licet desierit interesse. ff. si quis cautio.l.qui aūt.§.j.& de ver.ob.l.si seruum.§.sequit̄. Aut loquitur in actionib.realib.vel in rem scriptis,& tūc si desierit īteresse aliquo mō non pōt agi.ff.de rei vend.l.si nauī.§.j ad exhi.l.tigni.§. fi. Aut interfuit pp culpā; & tūc si desinat interesse aliquo casu nō potest agi,vt hic,& ff.de impe.in re dota.fac.l. & in totum Aut interfuit ideo,qa factū fuit,ꝙ fieri non debuit,tunc aut,interfuit mea rōne delicti,vel quasi:& tūc si illud ad qd̄ agebat,ꝯcernebat dñiū,& desinit interesse,tūc si scō meo desinit interesse,non possum agere, si sine facto meo,possum agere.ff.de cond.furt.l.siue.§.iā diu,iuncta l.& ideo.§.j.de cond.fur.l.in re furtiua.§.fi. Aut nō concernet dñium,& tunc si desierit interesse,nihilominus possum agere ff.de ser.cor.l.doli.§.fi.de vi & vi ar l.j.§.rectissime.& l. merito, de fur. l.inter omnes,in prin. C.quod me.causa.l.j. Aut non interest ratione dominij,sed alijs,& tunc si desinat interesse nō possum agere,si non,incidat in aliquam speciem delicti.ff.de act.ob.l. si is,q ad l.Rhod.de iactu.l.j.§.j.

ADDITIONES.

a Alex.Mandati actio,Adde latè Bal.in l.ad comparandas. C.eod.
Pom.Vide Imo.consi.6.

1 *Fideiussor potest soluere de substantia principalis.*

2 *Heredum plurium debentiū certā speciē vnus potest soluere partem alterius*

3 *Fideiussor an teneatur appellare, & appellationem prosequi.*

4 *Paupertas prodest.*

fi.Si ignorantes.

Fideiussorē omittentē exceptionem excusat ignorantia,omittentem vero appellare excusat paupertas, & denunciatio facta principali.h.d.

a No principal̄r a ex hoc.§.ibi, ex sub̄a, † ꝙ fideiussores p̄nt soluere ex sub̄a debitoris. b Ita dicit gl.ī l.vēditor.ī prin.ff.de iud.& idē d̄t Ia.de Are & Rich.Mal.p istū tex.all. C.vbi de cri. agi opor. auth. qua in ꝓuincia licet gl.ibi ali͞r intelligat,pro hoc facit,C.de epi.& cle.auth.si captiui.Et p hoc † dicebat Ia.de Are.& ego refero ī l.eādē.ff.de ver.ob.ꝙ qñ sunt plures hr̄des, q tenent̄ ad certā spēm, qa nemo ex solōne partis liberat̄,p̄t unus soluere partē alterius,sic ēt fideiussor p̄t remittere possessionē rei principalis,q̄ soluere tenebat̄ p istū tex quē tene menti.Scd̄o no † ꝙ fideiussor tenet̄ appellare,si aūt ꝓseq. sed ꝯ hoc instat̄,si.n.tm̄ appellare cogit̄,nō āt ꝓseq,quo pp paupertatē excusari p̄t cū applo viua voce fiat? Iō dicebat Iac. But.ꝙ fideiussor nō solū cogit̄ appellare. sed ēt ꝓseq, nisi excuset̄ c paupertate, c vt hic,& vt tollat̄ ꝯriū l.inuitus C.de ꝓc.dicebat ipse sic qñq; qs ꝯdēnat̄ noīe suo, tn̄ hoc redit ad incōmodū alienū, & tūc cogit̄ appellare,nō ꝓseq,nisi excuset̄ ex cā hic posita. Sic etiā dēt īntelligi.l.Herennius.§.Caia.ff.de cui. Vlt. † no.ꝙ paupertas ꝓdest,de quo plene ī l.si qs ad declinādā,C.de epi.& cle &c. *Et vide tex.ibi,excusata ē eorū inopia.No.hic,ꝙ appellare dēt fideiussor,si p īperitiā iudicis sit lata snīa.& no.C.man.l.si ꝓ ea.§.fi.ī gl. fi.Idē est ī ꝓcuratore,vt no. C.de ꝓc.l.inuitus.fallit rōne paupiatis,vt hic.& ī gl.alle.Sed q̄ro q̄ p̄t esse rō huius fallē. qa iā sufficit procuratori,vel fideiussori viua voce appellare,& dicere, appello ff.de app l.2.& C.de app.l.litigatorib.& hoc ita bñ p̄t dicere pauper,sicut & diues.Sed dic,ꝙ fideiussor,vel ꝓcurator nō dēt appellare,nisi bonā cām credat hēre,ar. C.de admi.tut. l.si bonam cām. & l.quoties.§.sicut ff de admi.tu.Hoc aūt sciri nō potest,nisi causa examinata, in cuius examinatione sūt necessariæ expēsę, quas nō potest pp paupertatē soluere.'Et an teneat̄ applōnem ꝓsequi, vide quod scripsi in lib.reportationum in l.inuitus. C. de proc.*

ADDITIONES.

Meno.Secundo Afflic.decis.49 ubi etiā limitat,quando metu non appellauit Boer. latè.q.117.nu.14.& 16. quid in causis criminalib.

a Pom.No.principaliter.Vide Alex. consi.119.vol.2. Limita tamen, quando fideiussor non habet modum soluendi de suo proprio, alias secus, sed Ang. in Auth. vt omnes ob.iud.Item limita non procedere in fideiussore, qui promisit indemnitatem Bar.in l.seruus,§.si plurium,ff si quis cau.Bal.in auth. qua in prouincia. C.ubi de cri.agi.Aliquid per Bar.in fin.in l.7.§.ex his,ff.de uerb.oblig.

b Alex. Substantia debitoris. No.ꝙ fideiussores p̄nt soluere ex substantia debitoris,&c.fideiussor pōt soluere de bonis principalis, si non habet de suo, f̄m Bald. in d.auth.si captiui.post Bar.,& vide omnino Bar.in d.auth.qua in ꝓuinc a. & ibi Bal.ad fi.& idē dicit Ang.in defensore sine mādato condēnato, ut per eum in d. l.Plautius,ff.de procur. vbi dicit hanc legem esse singularem de procuratore.

c Ale.Paupertate.Paupertas excusat ab appellando,& ideo dicit Bal.in l.fin. C. de cond.inser. ꝙ non prosequenti appellationem pp paupertatem,non currunt fatalia. & adde Bal.in l.si. in prin.ff.quod quis. u. & in l.libertas. §. veritas, ad materiam ff.de offi præsi.& uide Lud.Ro.in §.de viro l.si vero.solu matr.in fal.propter paupertatē.Adde quod Bal.idem consuluit consi. lib.

§.Dolo aūt.

Procurator tenetur de dolo, & culpa, & de eo,ꝙ ad eum peruenit. h d No tex. in ver. sed & si dolo ꝙ omissio facta gratia alterius ꝙ fieri debet, dl lata culpa. Item no tex.ex quo fiunt quotidie instr̄a, facio ꝓcuratorē in rem suam, & pono eū loco mei,ꝙ nō teneatur de euictione,& promittatur ꝓ eo cum pacto ꝙ sit obligatus ex facto suo, &c.

LEX X.

Itemque in fundo.

§.Si procurator.

In actione mandati veniunt usuræ. hoc dicit.

§.Si quis Titio.

Si alias ꝯhendo mandatum perficitur actio mandati extinguitur,& ex nouo ꝯctu agitur h.d.Op.ff.depo.l.j.§.si te rogauero.& § seq. sol.hic recipiendo mutuum perfectum est mandatum,ibi secus. Præterea, hic ex forma mādati apparet,ꝙ uoluit trāsigere in formā alterius ꝯctus Dicit.n.ꝙ acciperet pecuniā mutuā. ecce nomē ꝯctus. Sed si dixisset simplr,ꝙ acciperet pecuniā, non adiecto noīe ꝯctus. vt quia non dixisset mutuū,nec aliter expressisset, tunc actio mandati competeret,vt l.ꝯria,&c *Vel hic fuit mādatum gratia mādatarij tantum,ibi gratia mandantis,arg l.2.§.fi.eo.tit.*

§.Idē Papinianus.

Qui fideiubet pro procuratore, habet actionem ꝯ dominū.h.d.

1 Cedere quum mihi debes actionem, debes facere quicquid ego volo.
2 Mulier si adhibet coniunctā personam ad stipulādū dot̄, an videatur donare.
3 Donare an videatur si aliquis adhibet ad stipulādū eum a quo dōnē receperat.

a **§. Si cui.** Qui mihi tenet̄ actionē cedere, p̄t cogi debitorem liberare, vel alteri delegare ad mei petitionem. h.d. * Vel sic f̄m Iac. But. qui hēt actionem, vt procurator meus dēt de ea facere meum velle. In tex. ibi. si hoc velim &c. no. q̄ per procuratorē non acq̄rit̄ actio dño r̄r, sed tenet̄ procurator ea sibi cedere vt hic, & ⁊. de acq. hær. l. possessio quoq;. § fi. * Not. † q̄ de actione, q̄ dēt mihi cedi, debes facere quicquid volo. Scd̄o no. finem huius §. q̄ vr̄ ⁊ duas regulas positas per gl. nr̄as. Prima † q̄ si mulier adhibet ad stipulandum dotem, ꝯiunctam personam, vr̄ donare, qd̄ est ⁊ casum hic. vbi filia adhibuit matrem. dixi in l. q̄ dotis. ⁊. sol. mat. Secunda vr ⁊ aliam regulam, quæ est † q̄ si aliquis adhibet ad stipulādum eum, a quo donationem receperat, vr̄ donare, vt ⁊. eo. l. si vero. §. idem Papinianus, q̄ vr̄ falsum in dote, vt hic. ibi, quamuis ipsa sit quæ dotem dedit. Licet. n. ibi mater dotauerit filiam, tamen si filia adhibet eam ad stipulandum, non videtur adhibere animo donandi, quæ plene die, vt dixi in d. l. quæ dotis. ⁊. sol. mat.

ADDITIO.

a Alex. Si cui. Iō dicit Bal. per illū tex. in l. cū per eos. C. si quis alteri, vel sibi, actionem, quam mihi teneris cedere cogeris ad mei petitionem in iudicio mouere.

1 Consultor qui imperite consuluit tenetur tantum de dolo.

a **§. Si quis ea.** Adhibitus vt consultor, non tenet̄ mandati, sed solum de dolo, si dolus intercessit. h.d. qd̄ nota. facit. q̄ † ꝯsultor, qui imperite ꝯsuluit, non teneat̄ nisi de dolo. * & vt dixi in l. 1. §. fi. ⁊. e. & plenius Spe. tangit in ti. de requi. ꝯsilij. * & vt dixi in l. 1. §. si plures. ⁊. de exercitor. in repetitione, quam feci de illo §. Reperio dnm̄ Iac. But. sic dicentē super hoc, si q̄ras, an ille, qui dedit ꝯsilium alicui, debet illud sequi, vel non, sic distingue. Quia aut ꝯsultor assumitur, vt particeps officij, & esse potuit: & tūc ille, cui est mandatū, faciat ex ꝯsilio talis, tenet̄ explorare consiliū illius. & illud sequi: aliàs nō valet. q̄ agitur, vt in l. 1. §. si plures, vers. sed & si sic præposuit. ⁊. de exercito. Si vero non assumit̄, vt particeps officij, esse tñ potuit, & tunc aut dixit. facies de ꝯsilio talis, & tunc explorare dēt ꝯsilium illius & sequi. Aut dixit, facias cum ꝯsilio talis, & tunc explorare ꝯsiliū illius debet, sed non tenet̄ ipsum sequi, vt l. sitiū. 1. rñso. ⁊. de adm. tu. Aut non est particeps, nec esse p̄t, & tunc de æquitate dēt petere ꝯsilium, sed sequi non tenet̄, vt l. quidam decedens. §. Papinianus. ⁊. de adm. tut. Rō p̄cedentis dicti est, qa dictio, de, & ex, denotare hn̄t cām materialē. vt ⁊. de incen rui. naufra. l. 1. §. ex incendio. Sed dictio cum denotat quoddam accidēs & sufficit explorare, nō sequi, de quo per Cy. C. de epi. & cle. l. id. q̄ pauperib. ver. 14. & seq. Sed quid si dixit, facias arbitrio Titij? Dic. q̄ tunc obtinet illud, qd̄ gl. dt̄ ⁊. de acq. hær. l. si q̄s mihi bona. §. si corā Titio. in gl. in ver. rectè puto, quæ incipit. Sed qd̄, si adiuit &c. Quia arbitrium imponit necessitatē, qualecumq; sit. ⁊. de arb. l. diem. §. stari. licet si sit iniquum recurrit̄ ad arbitriū boni viri ⁊. de le. 1. l. 1 cum ibi notatis. Et ex hac rōne fundatur l. cum tale. §. rescriptū. ⁊. de ꝯd. & dem. Idem si dixit, q̄ gereret de voluntate Titij, qa voluntas illius est oīno sequenda. ⁊. de lega. 2. l. cum quidam. de do. præl. l. Theopompus. Si autem dixit, facias de ꝯsilio talis. tunc aut ille, qui debet facere, est magis discretus, q̄ ille Titius, & tunc habet eius consilium petere, sed non sequi, vt l. quidam decedens. §. Papinianus. ⁊. de adm. tut. Et hoc verum, nisi fuisset dictum, q̄ illa, quæ essent facta sine illo, nulla essent, vel nisi per modum ꝯditionis ordinasset consilium Titij adhibendum. tunc. n. secus, vt alle. gl. in §. si coram. ⁊. alle. Sic l. Titium. & §. ꝯditio. alle. Aut Titius prudentior est illo, qui debet facere, vel gerere, vt qui a forte ille est iuuenis, & tunc etiam obtinet. q̄ dicit alleg. gl. in §. si coram. arg. C. de nup. l. viduæ, iuncta ibi gl. in ver. sententia. & l. in coniunctione. Et sic intelligūt istam materiam Iac. But. & Dy. *

ADDITIO.

a Alex. Si quis ea. Vide Bar. sup. e. in l. 2 & in l. ex maleficijs. § si iudex. de ac. & obli.

§. Si mandauero. Procurator tenetur restituere id qd̄ ad eum ex mandato peruenit. h.d.

a **§. Idem Labeo.** Procurator p̄t dño imputare quicqd̄ licitè impēdit. h.d. * Gl. hic in ver. cū oportere. ibi, sed quid si erat rusticus dēt intelligi f̄m cond. personæ, tene ment, quia rustici delicatis cibis non debēt vti, imo caseo cepis & fabis debent esse ꝯtēti, & pane grosso, vt no. gl. in ver. ex libellis. ⁊. de le. 3. l. seruis vrbanis. ita d̄r And. de Pisis. verū est, q̄ aliq hn̄t hoc p̄ gl. addōnali. Vides in hoc §. q̄ si p̄curator ꝯduxit equū ad curanda negotia dñi. q̄ sumptus recuperat. Sed pone, q̄ procurator equitabat cum equo suo, nunquid poterit recuperare sumptus, ac si ꝯduxisset. arg. huius §. a ꝯrio sensu. videret̄ dicendū. q̄ non. Tu dic, q̄ aut procurator tenebat equū non cā locandi, sed vt posset equitare qñ vellet, & tunc non recuperat expensas a dño, quia tantundem expendisset in domo, ar. ⁊. de pet. hære. l. sed & si lege. §. qd̄ aūt quis. Si aūt tenebat equum cā lucrandi, q̄a ꝯsueuerat locare, tunc recuperat quum habuisset, si eū locasset. ar. ⁊. rem ra. hab. l. ꝯmissa. & l. si procurator. Itē intellige hanc gl. in fi. q̄ talis rusticus repetit, si talis erat dñs. q̄ p̄ procuratorem equitantem sua negotia consueuerat facere, quia ꝯdō dñi est spectāda, & nō p̄curatoris ar. l. vniuersorū. ⁊. de pign. act. & ⁊. de vsur. l. qui cum seruisses. C. de epi. au. l. nemo.

ADDITIO.

a Pom. Idem Labeo. Vide Alex. consi. 197. alias 84. col. 1. uol. 2. Bal. in c. domino guerram. in prin. hic finitur lex in feu.

§. Idem ait. Vide tex. ibi, sine dāno dñi fiat &c. q̄ est verū dum tñ illi sumptus remoti, illi remouēti in aliquo sint vtiles, alias nō permittitur, vt ⁊. de impen. in re. dot. fac. l. p̄ voluptarijs. in fi. cum gl. & sup. de rei ven. l. in fundo. circa fi.

1 Exceptiones inhonestæ quæ dicantur.
2 Defendere quis pōt alium ex oppositionibus competentibus ex sua persona.

§. Generaliter. Omissio exceptionis inhonestæ non impedit actionem mandati. Itē q̄ alium ex necessitate defendit, exceptionib. ex sua persona vti pōt. h.d. Quæro, † q̄ est ista exceptio inhonesta, de qua dicit tex. Dicit gl. si actor ius iniquum impetrauit: vñ p̄p suum delictū non dēt audiri. qd̄ teneменti pro exceptionib. q̄ tota die emanant ex forma statutorū, vt q̄s nō audiat̄, q̄a non soluit collectas, & similia, vt istæ exceptiones a dicant̄ īhonestæ. * Scd̄o no. q̄ ille, qui defendit aliū b p̄t opponere ex p̄sona sua. De quo in l. venditor. ⁊. de iud. Contra de l. minor 25. a an. §. defensor mariti, ⁊. de proc. Sol. ibi loquitur in defensore uoluntario, hic in defensore necessario, ad quem spectat commodum & in commodum. Dixi vobis in l. sed & si lege. §. itē si rem distraxit. ⁊. de peti. hær. & l. procurator ad exhibendum. ⁊. iud. sol. &c.

ADDITIONES.

Menn, Cuiacius, lib. 11. obseruat. c. 40.
a Ale. Dicantur inhonestæ, vide hic Alex. cons. 34. Ro. cons. 145. inci. venditor. Bal. in l. lex quæ tie 5, C. de prec. Imp. off. In. n. in c. qui frequenter. ut li. non contest.
b Alex. Defendit alium. Vide Bar. in l. 1. iud. sol. & Bar. in l. verum, in prin. inf. p̄ soc. & per Doc. in l. sunt qui. de re iud. & no. Bal. in l. 2. in ver. quæro quid si debitor. de exec. rei iu.

§. Si fideiussori. Acceptilatio fcā cā remunerandi, fideiussori tribuit actionem mandati, † secus si simplr̄ cā donandi. h.d. a * Tene menti tex ibi, multo magis, &c. No. hanc diff̄ de renunciatione, & simplici donatione, quia tacit, q̄ si constitui p̄curatorem ad iudicia, licet ego ei teneat ad sumptus, quos fecerat l. idemq;. §. itē Labeo. ⁊. eo. ti. si tñ ei aliquos sumptus fecerim aīo donandi, q̄ ipse nō p̄t agere ⁊ me actione mādati p̄p istos sumptus, pro quo ⁊. de fideiu. l. duob. §. a fideiussore. & inf. loc. & condu. l. q̄ si domus. in fi. & ibi vr̄ casus. Sed tu distingue, vt ī isto. §. Aut aīo remunerandi fuerunt ei sumptus facti & tunc posset agere, vt hic. Aut non aīo remunerandi: sed principl̄r donandi, & tūc agere nō possit, vt l. si vero. in prin. ⁊. e. qd in dubio dic, q̄ ī dubio p̄sumit̄. q̄ aīo remunerādi. si p̄cur. aliqd dederit illi, q̄ sibi sumptus fecit, vt ⁊. e. l. si vero. §. idē Papi. Cum sp̄ in dubio inspicere dēamus, si p̄cesserint merita, q̄a si p̄cesserint, p̄sumit̄ aīo remunerandi fecisse, vt no. gl. in ver. postulas. in l. si donatione. C. de colla. * No. hāc dr̄iā inter remunerationem, & simplicem donationem. Scd̄o not. q̄ in dubio donatio cā mortis, & legatum, præsumitur causa remunerationis. Opp. ⁊. eo. l. proxi. §. 1. Sol. ibi videbitis incontinenti.

ADDITIONES.

† Cla. Mandati. Sic ergo liberatur debitor per accept. factam fideiussori, quod verum, quando obligatio fideius. erat valida, secus si inualida, puta facta a muliere secundum Bal. in l. S. C. ad Vell.
a Pom. Donandi. h.d. Vide Alex. consi. 47. in fi. vol. 3.

LEX XII.

Si verò non remunerandi.

§. Marcellus. Vna fictio circa idem admittitur, non autem plures. h.d. cū seq. versi. planè. f̄m Gul. vt no. per eum. ⁊. de pac. l. ab emptione. Ego intelligo istum §. aliter vt dixi in l. si is qui pro emptore. ⁊. de vsuc. in fi.

§. Si filiofa. Cōdō p̄tātiua retro nō trahit̄, & iō t̄ps eñtis cōdōnis inspicitur, quo ad inquisitionē. h.d. Opp. de l. si filius. ⁊. de ver. ob. Gl. soluit suo modo. Tu dic, q̄ ibi loquitur in conditione cāli, quæ existens retro trahitur ad tempus ꝯtus, inerito t̄ps ꝯtus inspicitur: hic in conditione p̄tātiua, quæ condō existens retro non trahitur, vt l. potior. & l. qui balneum. inf. qui pot. in pig. hab. Dixi plene in d. l. si filius. ⁊. de verb. obl. &c.

a **§. Idem Papinianus.** a Vnus actus donationis facit aliam donationem præsumi. h.d. hoc fallit fauore dotis, vt sup. eo. l. idemque, §. si cui mandauero. de quo plene dixi in l. quæ dotis. ⁊. sol. mat. &c.

ADDITIO.

a Alex. Idem Papin. Et circa no. hic per Cy. vide Bal. in l. eam quam, C. de fidicom.

§. Si mihi. Procurator ad emendū, pōt repetere pretium qd̄ soluit, & si aliquid amplius impendit. h.d.

§. Si adolescens. Qui fideiubet pro minore, actionem mandati non habet h.d. Opp. de l. 3. §. nec non. ⁊. de in rem verso. Solu. ibi loquitur in maiore, hic in minore. Op. de l. si quis cum sciret. ⁊. de vsuc. pro emp. Solue vt ibi dixi in l. is, cui bonis. inf. de verb. obl. &c.

* **§. Cum quidam.** Verba recommendatoria non obligant h.d. * No. q̄ licitum est seruire de vento. allegatur iste §. q̄ literæ commendatoriæ, quem non obligant. pro quo tex. in l. fi. ver. neq; familiares epistolæ. C. qd̄ cum eo. Itē allegat̄, q̄ si inferior dicat superiori, vel alicui magnati, Domine omnia bona mea sunt vestra, q̄ ex hoc non vr̄ donasse: quia commendandi cā magis vr̄ dixisse, q̄ causa donandi, aut se obligandi.

Pro quo ff. de act. & obl. l. obligationum substantia. §. fi. verf. nec enim, de ædil. edi. sciendum, §. dictum a promisso, & §. ea autem. & ff. de testa. mil. l. diuus Adrianus, circa fi. & no. C. in quib. cau. colo. cen. domi. accusa. pos. l. 2. in gl. in verb. cuius ipsi sunt lib. 11. circa prin. De his aliquid dixi in d. l. Lucius. ff. de fideiuss. Coniunge ergo quæ in d. l. Lucius dixi, cum iis dictis, & habebis cognitionem plenã materiæ huius, §. & d. l. Lucius.*

§. Si quis. Si qs mandat vt filio mutuet non ꝯ S.C. Mace. vel cũ de hoc dubitat, tenet mãdati. h.d.* No. versic. hoc amplius, ibi bñ credis, &c. No. bonũ verbũ ꝯ istos, qui quotidie dicũt, solũ faciãs hoc tibi, q̃a bonus hõ ẽ, & similia verba, q̃a ex talibus verbis non obligat. qđ intellige iuxta no. §. eo. l. 1. in gl. 2. iunctis not. in l. ob hæc verba. ff. de iis, qui no. infa. Et iõ notanter dicit tex. in §. seq. inci. si post creditam periculoq; meo. Item facit tex. q. si iudex aliquem incarceratum dubitet relaxare, quia dubitat ne fugiat, & est ibi aliquis, qui dicat, dñe iudex non dubites, quia bonus homo est nunq̃ fugeret. Certè si postea fugiat, iste qui talia verba dixit iudici, non tenetur, p istum tex. Et ita semel de facto obtinui.*

§. Si post creditam. Mandatum non potest interuenire pro eo, q. est factum, licet p eo, quod est fiendũ &c.* Vel sic in Iac. But. Mandatum debet obligationem p̃cedere, non sequi, nisi in casu qui sequitur in verf. plane. h.d. Huic §. obstat. §. qui satis cog. l. Iulia. vbi mandatũ retrotrahitur & ratificat p̃cedentia. Sed dic, q̃ mandatũ tunc ratificat præcedentia, quando id quod ante actum erat, nullum erat ipso iure, vt l. contraria, iuncta l. licet C. de procu. Non aũt ratificat id, qđ actum erat, si illud est aliquod, quia . tunc mandatum est nullum. ut h c. Not. bene uer. plane, q̃a quotidianus est. Et no. gl. hic, in ver. rectissime, quæ facit differentiam inter mandatorem, & fideiussorem, & alios, qui funt in gl. Et vide quod dixi §. de consti. pecu. l. 1.*

ADDITIO.

a Alex. Si post creditam. Mandatum respicit futura, & ad hoc Bal. in l. ob hæc verba supra de infa. post Iac. de Arcalle. gl. sing. hic, & vide quod no. Ang. in l. Iul. su pra qui satisd. cog.

§. Si mandauero. Mandatum potest reuocari ad petitionem mandantis. h.d.

ADDITIO.

a Pom. Si mandauero. Vide aliquid per Bar. c. 2. de offi. deleg.

1 *Mandatum quãdo morte finiatur.*

§. Si Marcellus. Mandatum, quod p̃fertur post mortẽ non finitur morte. Item mandatarius pot agere, vt sibi det pecunia pro executione mandati necessaria. Op. ff. eo. l. inter causas. in prin. Sol. hic mãdatum fuit collatum post mortem, ibi non. Ad hoc · op. de l. cum pater. §. Mæuio. ff. de leg. 2. b dicit gl. ibi mandatum fuit collatum in vita. Tu dic, q. tres sunt casus. Quandoque mandatum, & effectus mandati confertur in vita, & tunc finitur morte, vt d. l inter causas. ff. eo. Quandoque mandatum confertur in vita, sed effectus mandati confertur post mortẽ, & tunc adhibetur quædam distinctio scientiæ, & ignorantiæ, vt d. l. cum pater. §. Mæuio. ff. de leg. 2. Opp. de l. fi. ff. de sol. Solu. vt ibi not. & non obst &c.

ADDITIONES.

a Pom. Ad hoc. Vide Rom. conf. 12.
b Alex. L. cum pater. Adde Bar. in l. 2. inf. de don. per Bal. in l. mandatum. C. manda.

LEX XIIII.

1 *Hæreditate vendita, non transfert nisi actiones quæ tunc competebant.*
2 *Clausula cedens quod habet, & habere sperat, quid importet.*

Hæredem. In emptorem hæditatis nõ transeũt actiones, nisi q̃ tũc tpis cõpetebãt. No. stud princip. um † cũ gl. q. hæditate vendita. nõ trãseũt nisi actiones tunc tpis cõpetẽtes. Iõ hodie apponitur in ꝯtib. emptionis, & venditionis, qđ cedit oẽs ius quod habet, & hĩe sperat, vel posset habere, · quia pp verbum, sperat, videntur esse actiones, quas potest habere, &c.

ADDITIONES.

Meno. Adde fal. l. unica. C. quando non pet. par. no. 10.
a Alex. Hæredem. Singularis est hæc lex an Bal. in l. si solutum, C. de act. & obli. & adde quæ no. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in fi. q. de uerb. obl.
b Pom Hæreditate vendita. Ergo argumentũ intelligitur de rebus præsentib. nõ autem de futuris. Vide Alex. conf. 14. uol. 2.
c Alex. Posset h. be. c. Vaccad no. per Bal. in l. hæredem. de hær. &c.

LEX XV.

Si mandassem. Reuocatio mandati non præiudicat procuratori, si ad eius notitiam non peruenerit. h.d.* Et de ista reuocatione mandati, qualiter debeat peruenire ad notitiam procuratoris, vide Cy. in l. mandatum. C. mand.*

ADDITIO.

a Alex. Si mandassem. Plenè per Bal. in l. mandatum, C. eo.

LEX XVI.

Si quis. Si mandasti mihi, vt in meo ædifice ad vtilitatẽ tertii in tñ competit mihi ꝯ te actio, in q̃tũ itereft mea h. d.

LEX XVII.

Si mandauero. Actio suspensa pẽdete iudicio ex cã de pcerito, pdest actioni ad pdẽnatione. h.d.

LEX XXII.

Si mandauero tibi. Qui fideiubet, vel soluit añ diem si p agent nisi aduenẽte die h d.

§. Interdum. Quando mandatum respicit commodum meum, & alienum, oritur actio mãdati. hoc dicit.

ADDITIO.

a Alex. Interdum. Notat Bar. & Imo. in l. qui bis. de ver. obl.

§. Si hi. Valet mãdatũ de re mea emenda a tertio de iure vẽdente. h.d. * Allegat iste §. ad hoc q. executor testi pt emere res hæditarias, iuncta l. profectitia. §. si pater non quasi. ff. de iur. do. * Op. de l. 1. C. si seruus extero. Sol. dñt quidã, q. hic de q. ta te ꝯsistit mandatum, vt dicit tex. non de rigore, vt ibi. Alij dñt q. ibi fuit mandatum de re mea emenda a me: hic de emenda a tertio vẽdente de iure. Quod dic vt ibi no. per Cy. in 4. opp. alias in l. q. & facit ad istam legem ff. de publicanis. l. cotem. §. pen.

§. Iulianus. Consistit mandatum de re emenda, quæ est mãdatarij, pro parte. h.d.

§. Is cui bona. Qui retinet ea, q̃ sunt iurisgen. ex ꝯtib. iurisgen. hẽt actionem ciuilem. h.d. & facit ad hoc ff. de re iud. l. si victum. & q. ibi no. & ibi dixi ad mãmissus, §. * No. ex hoc §. q. si quis extrahat merces de ciuitate, ꝯ statutũ, pp q. bona eius publicantur, q. ille idem cuius erant, potest emere pro quo l. cotem ferro ff. de publica. licet videatur ꝯ. C. de ser. fug. l. mancipia. Item no. ex hoc §. q. bannitus, vel deportatus potest agere. Contra. ff. de pœnis. l. quidam sunt serui pœnæ. Respon. non obstat illa l. quia actiones non sunt de iure ciuili, sed de iure gentium, per d. l. qu. dam, ergo &c.

ADDITIONES.

a Alex. Is cuius bona. Et vide Bar. in l. vlt. C. de cur. bo. dan. & hic vide q. in publicatione veniunt p̃sẽtia tantum, & ita alleg. Io. in l. ex facto, in fi. de vulga. & pup. & iõ iura conditionalia non veniunt, iuxta ea, quæ dixi post Bar. in Lucon ad eam fi. de cond. & dem. in. Ad hoc etiam alleg. Bal. in l. fi. C. quæ res pign. Et ad ista an deportatus possit acquirere, vide plene Bal. in l. 5. C. de bo. proscrip. adde, q. iura conditionalia non transeunt in fiscum, Bal. conf. 23. lib. 2.

Pom. Vide Frao. Cre. sing. 216. & quod in casu huius ueniunt tantum bona præsentia vide Nel. de S. Gem. in tract. banitis. in 1. parte secundi temporis. 4. 18. Alex. conf. 15. in fi. 2. vol.

§. Qui ædem. Mandatum rei turpis nullũ est. h.d. * Sed ꝯ. Stipulatio per metum interposita, vel p dolum pãit obl'onem. C. de inu. stipu. l. dolo. Sed dic, q. ibi est turpe rõne solius conuentionis ineptæ: quia turpiter fuit facta stipulatio, & tunc licet de iuris rigore obligationem pariat, de æquitate tamẽ obstat exceptio doli vt ibi: hic autem est turpe ratione rei turpis, quę in turpitudine habeat adhærere. *

1 *Eligere quis non potest seipsum.*

§. Si tibi centum. Qui rem in vsus suos citra formã mandati conuertit etiam furti tenetur: & non potest quis eligere seipsum. h.d. Noc. † q. quis non e potest seipsum eligere. De quo tangit gl. extra. de elec. c. 1. & c. cum in iure. & no. quod cuiusque vniuer. no. l. plane.

ADDITIONES.

a Alex. Si tibi centum. Vide in Lab. omnib. de leg. 1. & Bal. no. in l. ordo. C. de executio. rei iud. & ideo dic t Bal. in l. si is, cui. C. de fur. quod si do tibi pecuniam, ut des cui vis, quid debes facere, deciditur hic secundum eum.
b Pom. Quod quis non. vide Ro. conf. 228. & Bal. conf. 257. vol. 4. Bal. & alios Doc. c. cum in iure. & Pau. de Cast. conf. 147. col. fi. Cal. conf. 31. in tit. de test. ubi ponit an ille, qui habet distribuere, possit proprijs filijs distribuere, & conf. 39. & Anch. cle. 1. de testa. Gem. c. religiosus. §. fane de testa. lo 6. Anch. conf. 84. & Fio. Lalreus ff. si ser. uen. & Odof. & Mart. Silima. h. c, qui omnes tenent, q. non possit. Card. d. clem. 1. de test. & conf. 424. Pan. in c. 1. de cohz. cler. & mul. Socin. conf. 31. vide etiam aliqua per Fel. in c. ceterum, de offi. ordi.

§. Si mandauerim. Solutio facta de pecunia creditoris, vel eius nomine accepta non liberat debitorem. h.d.

§. Fugitiuus. Si res empta a seruo, alteri eius mandato traditur, venditor liberatur, alias secus.

§. Si curator. Et ad quem negotium spectat, datur actio mandati, si intercessit vel actio neg. gest. si eius contemplatione est gestum, alias hẽt actionem in factum, &c.

ADDITIO.

a Alex. Si curator. De plene, ut no. per gl. & Doc. in l. mandatum. C. de neg. gest. & gl. in ... l. 6 ... si quis ita, de neg. gest.

§. Sicut autem. Qui mandatum susceptum nõ implet, vel intempestiue renunciat, tenetur mandati ad interesse, nisi ex iusta causa fuerit excusatus, &c.

ADDITIO.

a Alex. Sicut autem. Quando mandatarius potest renunciare mandato, unde inf. eo. l. si quis ad eo. §. ... suscep t mandatum.

LEX XXVI.

Inter causas. Morte mandantis solu tur mandatum, sed effectus durat, si mandatarius ignorauit. h.d. Not. quod licet morte finiatur mandatum, tamen si post mortem impleatur a mandatario ignorante, sufficit ad actionem, & liberationem.

ADDITIO.

a Pom. Inter causas. vide Alex. post Bar. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. pet.

§. Abesse. Fideiussor delegans debitorem, etiam non soluendo, soluisse v. h.d. Opp. ff. de iure do. l. promittendo, §. si a debitore. Solu. intellige hic, quod creditor fecebat debitorem

bitorem non esse soluendo. Ita dicit gl. hic: contrarium no. j. de fideiuss. l. 3. Dy. approbat ibi istam gl. dic, vt ibi per eum, &c.

1 *Ambassiator derobatus in via an debeat restitui.*

§. Non omnia. Damna casu fortuito occurrentia domi nus procuratori non emendat. h. d. Glo. dicit in fi. q. hic dr, de curialitate non dēt seruari. Dic, q. ista gl. faciat ad q. Io. An. fuit missus ambasiator † a legato ad Papam, dum reuerteretur fuit derobatus apud Papam, quærebat vtrum dēt sibi restitui a legato. Conuocati doctores, dixerunt q̄ sic de curialitate. Allegant hunc §. non oīa. de hoc per Dy. in l. qm̄ multa facinora. C. ad le. Iul. de vi publica. Ego plenissimè in l. si seruus. §. 2. j. de fur. &c. Sed ꝯ hanc legem vr̄ tex. s̄. ex quib. cau. ma. l. nec non. §. si iuncta l. seq. & j. de fur. l. si seruus. Sed dic q. aut quis se obtulit ad eundū, & hoc casu sibi imputant oīa incommoda. l. ꝑtingentia, argu. huius text. s̄. ex qui. cau. ma. l. & qui data. Si vero se non obtulit, tunc oīa damna imputabunt mādanti. s̄. ad l. Rhodiam de iac. l. fi. C. de apo. pub. l. q̄q̄. Et probat q. tenet mandans de casu fortuito. Nam furtū reputat casus fortuitus, qn̄ fit per domesticum, per l. cum duobus. §. damna. s̄. pro socio. & tn̄ si per tale furtum domesticum mandatarius aliquid amiserit, spectat periculum ad mandatorem, vt j. de fur. l. si seruus cōis. §. q. vero. Intellr aūt iste §. qn̄ aliquis ad sui cām accedebat, ēt si non fuisset sibi mandatum, vt s̄. fa. er. l. ex parte in princ. & vide Inn. ex̄ de iureiu. c. sicut. Item caue de fine istius gl. qn̄ dicit, q. hic §. de curialitate non dēt seruari. Vult gl. dicere q. iste §. de æquitate non dēt seruari, quia æquitas rigori præfert. C. de iud. l. placuit q. non est verum hic, cum rigor iuris huius §. sit scriptus, & iō tenendus, licet duritiam contineat, non obstante æquitate, quæ nō est scripta. l. prospexit. j. qui, & a qui. ma & ita vr̄ innuere glo. C. de leg. l. 1. in prin. Item intellige istum §. de mandato non ordinato ad casum: aliās secus, vt no plenè Inn. ex̄ de iureiu. c. sicut. 3. in prin. Itē modifica §. istum iuxta op. Alduci, positam in l. cum duob. §. quidā. hic in gl. in ver. mandato. de quo plenius per Inn. in d. c. sicut. in fi. Et vide materiam huius §. in specie. de iud. §. spālia. ver. illud. Et vide quæ dixi in l. in ijs. §. 1. sol. mat. vide ergo ex ꝑdictis, q. si legati amittunt in legatione equos, & vasa argentea quodammodo, q. non restituit eis de publico. Et istud est consilium, q. ambasiator semper dicat. Tradatis mihi equum, & oīa mihi necessaria. quia ego nihil hēo: & tunc si perdant casu fortuito, perdent periculo mandantiū, nō ambasiatorū iuxta l. q̄ fortuitis. C. de pig. ac. Nec dicat aliquis, q. hic §. ꝯtineat iniquitatē quia imo ꝯtinet æquitatem, inspecta veritate. Nā eo ipso, q. suscepit mandatum, obligatus est ad ꝓpsum implendum. s̄. eo. l. si mandauero. §. fin. Quare si mandatarius volens exire de oblone vadat ad mandatū implendū, potius vr̄ gerere suum negotiū, q̄ alienum, & sic potius sibi imputat casus q̄ mādatori. Vide gl. huius. § in ver. mandato, quæ incipit, alia vero, &c. ibi, l. ex parte, &c. q. intelligo, nisi procurator esset talis, q. ex opib. suis viuere consueuisset, & tunc cogit vacare pp mādatum, vt s̄. ad exhib. l. sed & si hēditas. §. 1. Tn̄ Io. And. dixit indistincte mādatariū, ꝓcuratorem, & fr̄es. q. negotiū alienū, & noīe alieno gerunt sine deductione expēsarū, quas in domo fecissent, repetere posse expēsas, vt de hoc notat ꝑ eū ex. de resc. c. statutū. §. insup. in gl. in ꝑ verbo, moderatas. li. 6. & vide ibi, vide q̄ scripsi in l. sed & si lege. §. q. autem. 2. s̄. de pet. her. *

ADDITIO.

a Pom. Facit ad. vide Fel. in c. 2. de test.

LEX XII.

Si quis alicui Istam legem summaui tibi in lege, si mandauero, §. sicut. s̄. eo. tit.

§. Si mandato. Mandatori cedendę sunt actiones contra reum principalem, quia eius solutione in dubio reus principalis non liberatur. h. d. cum l. seq.

LEX XVIII.

a **Papinianus.** De hoc plenè per Dyn. in l. Modestinus. j. de sol. & ibi plenè dixi.

ADDITIO.

a Alex. Papinianus Hæc est melior glo. quæ sit in iure, secundum Bald. in l. j. C. de act. & oblig.

LEX XIX.

a **Si fideiussor.** a Si fideiussor soluit ignorans debitorem liberatum, vel tutū exceptione, habet actionem mandati, nisi fuerit ignorantia supina. hoc dicit vsque ad §. quædam. &c.

ADDITIO.

Pom. Si fideiussor. vide Alex. ad istum tex. & similes cons. 57. in prin. vol. j.

1 *Apices iuris dicuntur, qui respiciunt magis subtilitatem, quam factum.*
2 *Mercatorū in curia iudicari debet de bono, & æquo, & quō hoc intelligatur.*

a **§. Quædam.** a Non imputatur fideiussori, si omisit exceptiones, quæ sunt de apicibus iuris, si de veritate negotij disputauit. h. d. No. q. † apices iuris dir, qui subtilitatem quandam respiciūt magis, quam facti veritatem. c No. † q. in curia mercatorum debet iudicari de bono, & æquo, omissis iuris solennitatibus, quod est dictum, hoc non dico, q. debeat intelligi non habito respectu ad iura ciuilia, d quia esset ꝯ. l. bona fides. s̄. tit. 1. sed debet intelligi non inspectis solemnitatibus iuris, hoc est non inspectis apicibus iuris, qui veritatem negotij non tangunt, vt si esset intentata actio directa, cum competebat vtilis, vel non erat contestata lis, & similia, quod no. multum. Istum §. in terminis habes in d. l. bona fides. Item habes hic vnam glo. quæ ponit de exceptione competente fideiussori, quam no. &c.

ADDITIONES.

Meno. latissimè. Tiraquel. de pœnis leg. causs fi. nu. 140. 142. latè declarat Benuen. Strach. tract. quomodo procedendū sit in causa merca. prima parte. nu. 1. 2. nu. 5. C. de tractat. Afflict. decis. 399. nu. 3. Dec. cons. 7. num. 3. Dec. cons. 25. col. 1. idem in l. in omnibus. num. 3. de reg. iur. Socin. Iun. cons. num. 27. 23. lib. 1. Bart. Soc. inter consilia Mariani Sen. cons. 120. col. 8. lib. 1. Paris. cons. 82. num. 18. 19. & cons. 18. num. 2. 3. lib. 4. cons. 96. nume. 2. 3. vbi de exceptione præposteratiōnis qualiter de apochis. Barb. cons. 26. col. 6. lib. 1. & aliqua. de mercatore Ferretus, l. iurisgentium, in prin. nu. 43. 44. ff. de pact. & per Barb. cons. 86. col. 2. lib. 3. & cons. 55. col. 2. lib. 4. notabilem casum. Ias. cons. 82. col. 1. lib. 1. an l. si quis maior. C. de transac. habeat locum in mercatore Socy. iun. cons. 138. num. 2. lib. 3.

a Alex. Quædam. Item potest poni exemplum in hoc §. si fideiussor non opposuit exceptionem excussionis, per gl. ord. in l. si mancipium, §. si communi diuidundo. j. de euict. ad Bar. hic, vide Aret. in c. dilecti. de iud.

b Pom. No. quod. Vide Bal. c. 1. de constit.

c Pom. Facti veritatem. Vide Card. l. singularia. propè fi. s̄. si cer. pe. Alex. l. placuit, C. de iud. in fi. & cons. 41. in 1. col. 10 3. uol. uide etiam per Fel. c. cum uenissent. de testibus in uer. fallit ista conclusio. Fel. c. nullus. de præsump. & c. 1. de præscript. Barb. cons. 7. 2. vol. & cons. 29. alias 26. in 2. vol. & cons. 31. 1. uol. Rom. cons. 93. & cons. 14. & cons. 193. Imo. cons. 141. & cons. 146. & Card. cons. 134. col. fi. Ana. cons. 52. & Bal. c. cum adeo, in fi. de rescrip. Bal. c. 3. de off. dele. & Are. l. si seruum, §. sequitur, ff. de uerb. obl. & Are. cons. 181. ubi dicit, quid importet ista clausula, q. verba intelligantur secundum puram, & bonam fidem, uide etiam Aret. cons. 129. & seq. Alex. milites, C. de testa. mil. & vide unum uerbum ad hanc l. & Bald. c. cum uenissent, in fi. de testi. Soc. cōs. 131. ubi ponit an propter hoc, quod agatur de bono & æquo, possit admitti probatio, quæ alias non foret admittenda, & cons. 120. uide etiam Rom. cons. 149. ubi ponit, an in tali curia posset opponi exceptio præscriptionis. & cons. 416. in 1. dub. & cons. 430. ubi loquitur in exceptione excussionis, & sic ordinis.

Clau. Melius declarat Bal. in l. 1. de const. Rom. cons. 430.

Alex. Ad iura ciuilia. Vide inf. e. in l. Quintus. & quæ no. Bart. in l. si fideiussor. in fi. inf. de fideiuss. & singulariter per Bal. in l. si pro ea, in vlt. col. C. eo. & ibi etiam an possit opponi exceptio non solutæ gabellæ, per Sal. in l. placuit. de iud. C. Ad. de Ro. cons. 430. vbi dicit, q. ubi proceditur secundum æquitatem. non admittitur exceptio excussionis, quia illa est de apicibus iuris.

1 *Stellionatus crimen, petens vel recipiens debitum solutum, committit.*
a *Sententiæ authoritas impedit condictionem indebiti.*
Item restitutio in integrum.

a **§. In omnibus** Indebitum solutū repetitur, nisi authoritate rei iudicatæ fuerit solutum. h. d. Not. † q. ille, q. petit debitū solutū, vel semel solutum iterum recipit, cōmittit crimen stellionatus. * Sed q̄ro an ex sola petitione debiti incidat creditor in crimen stellionatus, vel an oporteat, q. exegerit? & q. non ex sola petitione incidat, per istum §. qui dicit, acceperit. atqui a verbis legis non est recedendum, vt l. non aliter. inf. de lega. 3. Dic, q. non incidit arg. eorum, quæ notantur sup. de inof. testa. l. Papinianus. § meminisse. inf. de bo. lib. l. qui cum natu maior. §. accusasse autem. C. de plus petitio. l. vnica. & vide etiam ibi per Iaco. But. & Gul. de Cun. * No. q. authoritas sententiæ impedit † condictionem indebiti. Glo. tamen dicit, quod habet locum condictio sine causa. item restitutio in integ. ex clausula generali, si qua mihi iusta causa &c. vide glo. & signa. Doctores moderni dicunt contrarium quod vide per Cy. in l. j. C. de cond. indeb. & dixi in l. si fine. §. 2. infra rem rat. hab. vbi hoc tangitur, &c.

ADDITIONES.

a Alex. In omnibus. Istum tex. limita. & similes, vt per Bar. in l. 1. §. deniq;. in fi. inf. quod vi, aut clam. Item fallit in casu l. si sponsus. §. si uxor. j. de do. inter uir. & ux.

b Alex. No. q. ille. Vide latius per Bal. in l. 2. C. de cond. indeb. in uer. a . quæro. & ita uerbale aduerte. & l. sub specie, C. de re iud.

Pom. Circa istum tex. uide Fel. in c. suborta, de re iudi. uide Ro. cons. 105. & Imo. cons. 146. Pau. de Cast. cons. 312 inci. in causa, quæ uertitur Parmæ. Bald. l. 1. C. de de cond. indeb. quem sequitur Alex. l. si quis duobus. in apost. inf. de fal. & Bal. l. si tibi, C. de lib. cau.

c §. 2. Vide Imo. in l. Imperatores, de re iud.

1 *Fideiussor soluit quomodo tempore liberetur absque principali.*

§. Fideiussor. Licet fideiussor sit tempore liberatus si tamen soluit, repetit per actionem mandati. hoc dicit. Quæro, † quomodo potest esse, q. fideiussor liberatur solus tempore, & non principalis, pone exemplum q. fideiussor fideiussit ad tempus. Alij dicunt quod contra fideiussorem, non fuit facta interruptio præscriptionis, contra principalem sic. Istud glo. reprehendit, quia facta interruptione contra principalem videtur facta contra fideiussorem. l. vl. C. de duob. reis. glo. alibi dicit, q. lex vltima loquitur in duobus reis, sed aliud est in fideiussore. Ita dicit gl. j. de sol. l. cum quis. §. si quis pro reo. quod etiam Cyn. tenet in l. vlt. C. de duob. reis. licet illam non alleget.

ADDITIO.

a Alex. Fideiussor. Verum interruptio facta contra principalem, operetur contra fideiussorem, & quid in duobus reis & illas gl. reducas ad concordiam secundum Bal. in l. tam mandatori. C. de non nu. pec. quia illi loquuntur in fideiussore iud. solui, aliæ in fideiussore contractus. & hoc ponit ibi.

LEX XXX.

1 *Procurator generalis non reuocat quæ specialiter sunt promissa per dominum.*
2 *Protestatio † debet necessario inseri causa.*
3 *Arbitrio concesso aliquibus per commune, quis non potest facere contra statuta, nisi ex noua causa.*

a **Si hoiem.** a Gñalis procurator nõ mutat ea quæ a dño spãlr sunt prouisa, nisi ex cã iusta, q̃ dñs ignorauit. h. d. q̃ legẽ no multũ. * Vel sic ẽm Iac. Bu. Procurator gñalis non reuocat iussu dñi, nisi ex iusta cã q̃ si sciret, ẽt reuocasset. h d. Vide text. ibi, vel nisi dicas, &c. e. presse allegãdo in denũciatione vnã de pdictis causis. Nõ n. sufficeret cãm in mente gerere, ar. l. si repetendi. C. de ↄdi. ob cau. * Not. † q. dixi in summario, q. procurator gñalis, b & vicarius gnalis, b & simplex, nõ pt reuocare, quæ spãlr sunt ↄui 1 sa p dñm, nisi ex iusta cã. No. † q. in ↄtestõne de necessitate dẽt in seri cã. qđ dico plenius in mã protestationis in l. non solum. §. fin. ĵ. 2 de no. ope. nun. No. istã legẽ † multũ, q. qñ aliquib. ↄcedit arbitriũ c 3 p cõe, q. illi non pñt facere ↄ statutum, nisi ex noua cã, vel antiqua, c q̃ ignorabat cõe tpe concessi arbitrij. seu confecti statuti, & millies feci, & dico plenè in l. ambitiosa. ĵ. de decret. ab or. fa.

ADDITIONES.

Meno. Crauet. cons. 2. ou. 3.

a Alex. Si hominem. No. q. procurator ex causa pronocat errorem domini. Ita allegat Bal. in l. error, in vlt. ver. C. de iut. & fac. igno. Adde Barto. in l. non soluor. §. morte, ĵ. de oper. no. nun. adde Bar in l. quoties, in fi. de ope. leg. & Bal. in 1. consti. Cod. in §. hæc igitur. Bart. in l. ambitiosa, & discurre per illam l. ĵ. de decre. ab or. facien. Adde quæ posui in const. Cod. post Alex.

Pom. Vide qd p istũ tex. dicat Cre. sing. 150. & Ro. sing. 499. & Ro. cons. 483. & .nñ oita per Fel. c. 1. de cõst. & in c. de cætero, de re iu l. & vide Alc. in rub. de off. eius ff. Ias. l. nõ solũ, §. morte, de no. ope. nun. Alex. l. nemo pt, de le. 1. in 1. col. & cons. 248. & uide cõcor. & p Corse. sing. i verbo, tutm, p Barb. cõs. 31. 2. vol. ko. cõs. 234 inc. i nose. Fel. i c. de cætero, de re iu. Ro. cõs. 94. & cõs 325. Bal. c. cũ ordinẽ de re scri. Barb. in cõs. 100. inc. de causa, de offi. dele. multa p Barb. in rub. C. qui admit. & Ang. in auth. hoc inter liberos, C. de testa. Rom. cons. 328. & 420. in vlt. col.

b Alex. & uicarius gñalis. Adde Bal. in l. non solum, §. morte. de ope. no. nunc.

c Alex. Arbitrium. Et hoc idem dicit Bar. per istum tex. in 1. const. Codic. idẽ ponit, & tenet Arch. in c. studuisti, circa prin. de off. leg. Facit quod voluit Bal. in rub. C. qui admit. ubi uoluit quod potestas ex causa potest uenire contra statutum ab eo iuratum. Adde Bar. in l. quoties. 10 fi. de ope. liber. Adde Ro. cons. 419. ubi tenet, q. iudex ex causa potest uenire contra statutum iuratum.

Menu Pa. f. cons. 47. nu. 32. lib. 3.

LEX XXXI.

Si negotia. Actio ẽr pœnalis deuoluit in actione mandati, si procurator a seipso non exigit. h. d.

LEX XXXII.

a **Si hæreditatem.** Hæreditas põt esse damnosa legatis: ideo mandatum de adeunda hæreditate est obligatorium, legatum non. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Hæreditas põt. Per istum tex. uerificatur id, quod consuluit Are. cons. 46. q. qñ quis relinquit hereditatem u detur relinquere commoda, & incommoda.

Alex. An titulus hæreditarius dicatur lucratiuus, dic q. sic, si est soluendo hæreditas, alias secus, in l. inter stipulantem, §. si rem. & ibi no. Dy. & Ang. int. de uer. ob. iuncta l. si seruus legatus. §. Stichum in ver. item si dominus, int. de leg. 1.

LEX XXXIII.

Rogatus. Fideiubens in minus q̃ fuerit mandatum, habet actionem mandati, secus si in plus. h d.

LEX XXXIIII.

1 *Pecunia non parata solutioni, nuda conuentione, non conuertitur in mutuum.*
2 *Pretium redactum ex re vendita, quomodo conuertatur in mutuum.*
3 *Vsuræ ex pacto debentur.*

Qui negotia. Pecunia debita soloni nõ parata, in mutuũ non ↄuertitur nudo pacto, secus si esset soloni parata, item ex pacto incontinenti apposito in ↄctib. bonæ fidei, 1 debent vsuræ h. d. Primo hẽs † q. pecunia soloni non parata nuda ↄuentione non ↄuertit in mutuum, secus si esset soloni parata, &c. 2 De hoc plene in l. singularia. ŝ. si cer. pe. Scđo † hẽs, quałr ptiũ redactũ ex re vendita ↄuertit in cãm mutui qđ dic vt plene in l. rogasti, 3 ŝ. si cer. pe. Tertio hẽs hic, † q. debent vsuræ ex pacto. Opp. q. illud pactũ nõ fuit incõtinẽti appositũ, sed ex interuallo, vt ex litera patet ergo ad actionẽ nõ prodest. l. iurisgẽtiũ §. quinimo. ŝ. de pac. Dñt q. dã, mandatũ hẽt tractũ in futurũ nõ. n. pficit eo tpe, quo mandatur, sed durat toto tpe, quo negotiũ gerit. Vñ q̃cq̃d durante negotio ge a stũ est, a dr̃ fieri incõtinẽti, vt hic, & dr̃ in l. iurisgẽtiũ. ŝ. idẽ Marcellus. ŝ. de pac. Alij dñt, q. hæc epła fuit missa statim cum pecunia fuit accepta, & in hoc residet gl. Sed hoc est diuinare, vt refert Iaco. b But. q. hic dẽnt vsuræ iudicis offõ. Nec ob lr̃a, q̃ dt b de q̃b. ↄuenit, q. a illa dictio. q̃b. facit simplicem relationẽ, & ita dicebat Hug. sensisse. * Vide tex. ibi exegisset. &c. No. hic casum, q. ↄcurator ad negotia põt rẽ deducere in iudiciũ. Nã hic ↄcurator exegit pecuniã, & exigere est ab inuito extorquere. ĵ. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si rem. quod fieri nõ posset nisi in iudicio, vt ĵ. de ver. ob. l. inter stipulantem. §. 1. & est casus ext. de procu. c. qui generaliter. lib. 6.

ADDITIONES.

Meno. Qui negotia. Cuiac. lib. 8. obseruat. c. 8.

a Alex. Gestum est Istud est contra no. per Bar. in d. uer. idem Marcellus.

b Alex. Litera quæ dicit. Dic plenius, ut hic per Iac. But. Pro cuius intelligentia præsuppono, q. qñ procurator conuertit pecunias dñi in utilitatem suam, tenetur ad usuras, quæ in regione sua frequentantur, l. idemque. §. si procurator. ŝ. eo.

§. Cum hæres. Si mando tibi, vt rem emas, q̃ hẽs cõem cum aliquo, pro parte sociorum tñ tenet mandatum pro parte vero tua nec mandatum nec emptio. Item mandatum morte finitur, emptio autem non. * Iste est nouus casus, & subtilis. In tex. ibi, sub conditione, scilicet si aliorum partes redemeris, tua sit empta. *

LEX XXXV.

a **Si fundum.** a Si mandauero, q. emas rem q̃ hẽs cõem cũ alio certo ptio, aliorũ partib. emptis, tuã ↄp residuo ptio dare teneris. Sed si ptiũ determinatũ non fuerit ista pars boni viri arbitrio æstimabit. h. d. cũ prin. l. seq. Et no. finem istius legis q̃ nescio alibi. & hoc de scõ hoc anno habui in palatio syndicorum, &c. * Ex ista lege sumunt q̃dã cautelã. pone tres sunt dñi cuiusdã castri, duo sunt pauperes, & vnus illorũ diues, ego multo desiderabã emere illud castrũ, sed ille diues nolebat vẽdere partẽ suã, qualiter fac ã, q. ipse possit ↄpelli ad partẽ suã vẽdẽdam? ex hac lege sumũt q̃dã cautelã. & dñt, q. ego mãdẽ illi diuiti, q. emat mihi tale castrũ, q. ẽ cõe iter ipsũ & tales. Certẽ, emptis partib. suorũ ↄdñorũ ipse tenebit mihi vẽdere partẽ suã, vt hic i prin. secus tñ esset, si mandarẽ tibi, q. mihi emeres partes illorũ ↄdñorũ q̃a tunc ipsis emptis nõ posses cõpelli, vt tuã vẽdas. Nec h. d. iste. §. Sed loquit, qñ mãdat emi totus fundus. & p ↄñs videbit recipere mãdatũ de parte sua vẽ * denda. Et iõ sis cautus, si vis facere istã cautelam, quõ mandabis. *

ADDITIONES.

Meno. Si fundum. D. xi de arb. iud. casu 143.

a Ale. Si fundum. Sal. alle. hunc tex. fin. in l. hac ed ictali, §. his illud. de sec. nup. q. si ex trib. æstimatorib. assumptis, vnus æstimat viginti, alius triginta, alius triginta quinque, dẽnt oẽs summæ coaceruari, & per iudicẽ æstimari in tertia parte totius summæ p istũ tex. Cogita pp l. diẽ ↄferre, §. si plures. ŝ. de arb. & p p. l. inter pares, in fi. & q. ibi no. p Bar. ĵ. de re iu. iõ suũ dictũ dubitabile vr, sed tñ est valde mirabile, si est uerũ & istũ tex. ẽt ad illud totto ducit gl. no. in l. cum in eo. ŝ. de pac. & ponderat etiam Bal. sing. istos tex. in l. 1. in 6. q. C. si seruus extero.

Pom. vide Ro. sing. 50. Et ad istum tex. uide Bal. in l. 2. C. si seruus extero. Alex. & Ias. l. frater a fratre. in 13. notab. de cond. indeb.

LEX XXXV.

Ita vt oẽs summas. §. Qđ si fundum. In mandato de emẽdo rẽ cõem cũ plurib. nisi tota redimat, mãdati actione non agit, si hoc est actũ, secus si simplr est mandatũ. h. d.

LEX XXXVII.

Hoiem. Qñ estõ debet iure obłonis, tps ↄctæ obłonis inspicit, sed si debet offõ iudicis, inspicit tps moræ, h. d. Materiã istã vide in l. in hac. ŝ. de triticaria. & l. 3. §. i hac ŝ. commo * dati. * In tex. ibi, Aliter dic q. in obłone est æstõ, vt ĵ. de nouat. l. fundum Cornelianum. tex ibi. Aliter dic, qñ spẽs est in obłone, & æstõ venit offõ iudicis in tex. ibi, quo agit, q̃a tũc incipit esse in mora nisi mora pcesserit, & hoc sequit in tex. ibi, solueret, & tunc q̃ti plurimi fuit a tpe illo citra, ẽt ante litem contesta. In text. ibi, acciperet. * quia tunc consideratur quanti minoris fuerit a tempore illo. *

LEX XXXVIII.

a **Lucius Titius.** a Qui obłauit pro alio pignus, vel se, põt agere ante quã soluat, vt liberetur in casibus

ADDITIONES.

a Alex. Lucius Titius. Quid si debitor in casu huius l. quia ↄmisit sub pena eum facere liberari, interpellauit creditorem, q. fideiuss. liberaret, & offerendo ei alios fideiu. idoneos, & ille recusauit liberare, an sit excusatus debitor, & qualiter succurritur fideiussori, vide p Bar. in l. si pr̃, C. de col. in l. Labeo, §. si p fideius. & Cy. ubi ŝ. de arb. l. 2. C. de sen. q̃ si. cer. q̃s. in l. q aũt, §. sed & si quis, de cõst. pe. licet aliter, q̃ in dictis locis locutus sit in consi. suo inci. considerandũ est, q. fideius. &c. utrum fideius. de euictione possit petere se eximi, & liberari re nondum euicta, ẽt si stetit per magnum tps in fideiussione. & Bal. in l. facere posse, in fi. so. ma. ubi uĩ tex. cũ gl. tenere q. nõ, quia adhuc obłs nõ est, ut ibi. Hoc tenet ẽt Cy. in l. si ↄ ea, C. man. & iõ dixit Bal. in d. l. facere. quod ius cõsistit in practicandi forma. Nã non concludit libellus si fideius. petat se extrahi de fideiussione, & hoc non põt, ut dictum est, secus si dicat, quod diu occasione fideiussionis fuit obłs, nã tũc bene cõcludit libellus in hac l. & hoc bñ poteris ↄcedere, & sic peti poteris, quod eximat a promissione scã, nõ a sit ab obłone, & fideiussione, q̃a nunq̃ obłs fuit, vt deñ ẽ, nõ tñ dr̃ diu stetisse i obłone, nisi lõgũ tpa transierit. Et ita ẽt sequuntur Mod. doc. ibi, sed dubitatur vtrũ iste §. & l. si ↄ ea. hẽant locũ in fideius. sine mandato. Et gl. no. dt, q. nõ hẽt istud bñficiũ, in l. sed videamus, de ne. ge. Itẽ an hẽat locũ hæc l. Lucius, in iudicio. s. in fideiu. de iudi. sisti, uel iudicato soluẽdo Bal. ĵ. e. l. si mandato meo, §. si iudicio. & in d. l. si pro ea, C. eo ponderat ibi ẽẽ tex. sing q. oo. sequit Lud. i l. Græce, i fi. ĵ. de fideiu. & Bal. in d. l. si pro ea. Itẽ utrũ inimicitia superueniens inter debitore, & fideiuss. sit iusta cã, ut ille possit petere se a fideiussione absolui. Io. An. & Spe. in ti. de iud. in §. ipsa, io ad. q̃. inci. hẽe. q. cũ illa distinguit, aut est inimicitia leuis, & nõ est iusta cã, aut ẽ magna, & culpa fideiu. & tũc idẽ. Aut sine sua culpa, sed debitoris, & tunc secus. Facit q. no. in l. his, sol. ma. sed ego hẽo, q. fideiussio scã ↄ ignorãte, ualet l. fideiubere, cũ si. ĵ. de fideiu. an talia hẽat bñficiũ huius l. vt puta in neg. ge. sine mãdato. una gl. in l. 2. ŝ. de neg. ge. sentit, q. nõ, alia est contra, & uerior in l. sed uideamus. c. ti. & Bal. in l. si pro ea, i fi. & ad hanc l. vide oino l. fideiu. ↄ venditore, & ibi Bar. ĵ. de fideiu. & q. ibi dixi, vbi ampliat hãc l. Et ad hãc l. cũ materia, vide q. hr̃ p gl. & latẽ no. in c. fi. de fider. & oio Bal. in l. certũ, in prin. C. fa. erc. & latẽ Bal. in d. l. si pro ea. & ibi dixi, & idẽ in fideiubẽtib. ↄ tutore durãte tutela, & alii cõdõnałr obligati pendẽte cõdõne nõ pñt hoc petere, ar. l. nisi finita, §. fi. de iu. & ra. di. & p Bal. in d. l. si pro ea. Sed an tutorem possit petere eũ pillam fideiussores indẽnitatis, dic aut superuenit noua cã in suspicionis debitoris, & põt. alias nõ, ff. de periul. cre. l. si creditores. Sed q̃d si tutor nõ inuenit fideiussores idẽnitatis, an ista difficultas eximit tutorẽ ab obłone l. municipalis, casu quo ↄ statum si arctaret. Dic q. nõ, per no. in l. 2. sup. qui satisd. cog. & hæc sunt verba Bal. cõs. inci. cõsiderandũ ẽ, quod fideiu. &c. Et an in hac executione primorũ fideiussoris, req̃rat cõsensus creditoris. Bal. vẽ dicere, qđ sic, i l. q aũt, §. j. ŝ. de cõst. pe. & Bal. i l. j. C. de col. & d fideiussore obligato cõdõnałr de euictione, vide Bal. in l. j. C. đ fideiu. mi. Adde sup Vinc. & Can. p istũ tex. in c. fi. & ibi latẽ gl. de fideiu. qđ si fideiussor iusta cã uelit ire ad lõginquas ptes possit petere se liberari a fideiussione, ar. l. aut longa, ff. de ↄcu. & ita sequit ibi Ab. & d̃ inõ eximẽdi, & qđ si fideiussor ẽ carcerat?, uide Bal. l l. 2. C. de sen q̃ si. cer. q̃t.

Pom. Vide aliqua p Ale. l. facere posse, ff. sol. ma. Barb. c. 2. col. 1. de fideiuss. Bald. in §. rescripto, de iureiu. & ibi Fel. in fi. Barb. c. consultationib. de offic. deleg.

sib hic expressis.h.d.facit,C.eo.l.si p ea. An aũt,q fideiussit p eni-
ctione alicuius rei possit agere, ut liberetur,dic ut ibi p Cyn.* Et
† no.ex ista lege æquiparari pignoris obligationẽ,& obligationẽ fi-
deiussionis facit.C.eo.l si p ea. Vide gl.hic in ver. condemnetur,
quæ incipit,hic no.ibi,cũ dicit,arbitrio iudicis,&c.Idem no. in l.si
pro ea.C.eo.& dic,q arbitrari debebit, si per bienniũ steut ĩ obli-
gatione.Rõ est ista,quia in l.si pro ea.C.eo.ideo voluit,q iũe pos-
set liberationẽ petere quia videbitur ei periculosum tãto tpe in fi-
deiussione fuisse. Sed ẽt in pignore post biẽniũ venit hoc periculũ.C.de iure dom.impe.l.fi.§.ergo & in fideiussore,cũ æquiparẽ-
tur per istã legẽ.Ad quod.C.de bo.auth.iud.possi.l.fi.§.j.J. loc.l.
quæro.§.inter locatorem.eo.u.l.dñs horreorum. In eadem gl.ibi.
bona sua dissiparet reus,&c.Et qualiter hoc pbetur, vide gl. notabilẽ.C.eo l.si p ea.in ver.cãm,q̃ incipit hoĩes,&c Et q hoc pbare
sufficiat,dic,vt no.J de q̃st.l.de minore §.tormẽta.ad Mace.l.3.in
prin. de test.l.testiũ §.eiusdẽ Ad qđ J.de flu.l.j in prin cũ gl. & d.
l.de minore.in fi.in Auth.quo opor.epi.§.sancim' igit',cũ gl ibi,
I ver.testimoniũ.in Auth.de mona in §.cogitandũ. Sed q̃ro circa
istã legem, an fideiussor possit agere pp inimicitias capitales q̃ de
nouo emerserũt post fideiussionẽ & vr,q sic,arg.s.e.l.si tibi mã-
dauero.§.fi.& l.seq.& s.de pc.l post litẽ.& s.de arb.l.licet.,& l.nõ
distinguemus.§.cũ qdam.& C de reuo don.l.fi. Nã eadẽ æqtas est
in fideiussure,q̃ est in ijs,de qbus loquunt dictæ leges.ergo idem
jus statuendũ s.ad l.Aql.l illud & C.de cõst.pecu.l.vlt.ff. de verb.
ob.l.a Titio.& C.de init l.3.j.rñso.& C.de lib.pter.l.j.itẽ facit In-
sti de exc.tut.§.item pp inimicitias & §.inimicitiæ. Itẽ q als dr de
testi.vt Auth.de test.§. si vero dicat' seruilis,ver. si vero astr udiosis.Eõ c r,qa certi sunt casus statuti a iure,inter quos istud nõ repe
rit,in qb.fideiussor pt agere,ut liberet',ut d.l.si p ea.unde q in q-
busdã pcessum est,in alijs vr prohibitum,ut C.de pcu.l.maritus.
Nõ ob.s.de pc.l.si post datã, qa ille pt agere anteq̃ soluat, fideiussor vero nõ põt agere,qa mãdatũ vr recepisse de soluẽdo s.de cõ
di.ind l.indebitũ.vñ pt sustineri q nõ pt agere.Itẽ,qa iã esset ĩ ptã
te sua soluere,vel ñ qđ esse nõ dẽt arg.s.d arb l.si qs iẽ. Vel distin
gue sic.Aut inimicitiæ intercesserunt culpa fideiussoris,& iũc nul
lo mõ audiat,ut iura sunt p hac parte allegata Aut culpa debitoris,p quo fideiussit,& iũc audiat,ut J loc.l.uideamus.§ q vinũ.
& l.si merces.§.culpæ.& ff.solu.matr.l.pe.j.rñso. Nec ob. q certi
sunt casus,&c.cum æqtas hoc suadeat,ut C de iu.l placuit.& s de
eo,q cer.lu l.q si Ephesi.& J. de test.l.q̃situ.Sicut etr fideiussor an
teq̃ soluat,nõ agit c reũ principalẽ,vt no.gl s.in ver.absuturũ. de
neg.gest.l.a.in trib.casib.hic positis:ita debitor alicuius, qui rem
creditori suo cõmodauit ad obligandũ,nõ põt agere mandati,ut
res liberet antequã sibi soluat: nisi in trib.casib.hic expressis,fm
Odof.h.d.Vide gl.hic in ver.cõdẽnetur,q̃ incipit,hic no.&c.ibi, de
deli.l.j.in fi. Alij dñt diu.i si per decẽniũ in oblõne stetit,vt J lo.l.
dñs horreorũ & l.q̃ro.§.j.fm Gul.de Cun. Alij dñt si per bienniũ
stetit in obligatione,vt est casus notabilis in l.litib.§.j. C.de agr.&
censi li.x. In fi.gl.in verbo,cõdẽnet adde textum casum in fideiussore de iudicio sisti,ut J.eo.l.mandato.§.a iudicio.j.rñ. Septimus
est ñ creditor nouat oglone principalẽ, & reum liberet a debito,
vt d.l.si mãdato §.si iudicio.lj.rñso.& §.item si dum.Octauus est
si actũ est,vt ẽt sine solone liberetur fideiussor,vt s.eod.l.idemq;.
§ fi.& l.inter.§.abesse,& §.seq.Et adde hic,qđ dr,& notat in l.si p
ea.C.e.& ext.de fideiu. c.fi.In oĩb. aũt istis casib. fideiussor anteq̃
soluat pt agere actione mandati c reũ principalẽ, ut ipsum liberet Et quãr liberabit eum? Qui tlã lo punto. Certe,q soluat suo
creditori.& sic q iste fideiussor liberet:nã solone eius,q deberet
tollit' oĩs ublo vt Inst.qb.mod.tol.obl.ĩ prin.Ergo sine creditoris
volũtate nõ pt fideiussor liberari ab oblone.C de ac.& ob.l.sicut
J.de aq.plu arc.l.in diem,de neg.ge.l.Nelennius circa medium.
item,quia fideiussor se obligando tenetur. C.de fideiu. l.blãditus,
Sed ubi stiplo interuenit, nõ põt qs se liberare sine uolũtate illius
cui se obligauit.ergo &c.C de no.l.3.& J.de cõst.pecu.l.virũ.item
video hic in textu,q qñ reus bona sua dissipat,pt fideiussor agere
mãdati,vt liberet' ab oblone:q̃ro qđ si fideiussor venit,ad credito
rẽ,& dixit ei.Ego denũcio uobis, qđ Titius debitor uester dilapidat bona sua,faciatis q soluat vobis:alias ego non tenebor de cętero,dic,q ñ nocet creditori.l.si fideiussor creditori. J.de fidei. *

ADDITIO.

† Cla.Liberetur.An autem sufficiat docere de solutione per antapochã.uide Bart.
& alios in l.duob.§.j s.de [illegible]ur.

LEX XXXIX.

Et Aristoni. Per pactum potest quis astringi ad casum
fortuitum.h.d.

LEX XL.

Si pro te. Prohibitio impedit actionem mãdati, & negotiorũ gestorũ.h d Vidistis ĩ l.soluẽdo.& l.ex duobus.
s.de neg.gest *No.ex ista lege.q suscipiendo periculũ ĩ se,intelligit.q teneat' d casu fortuito.Circa q dic,vt dixi.s.dep.l.j.§.sæpe.

LEX XLIV.

Dolus. Qui nõ vult facere id,ad qđ scit se teneri, & põt, est ĩ
dolo h d.Opp.q non est in dolo, si non prosequitur
actione reali,quia apud eum nõ est dominium, nec actio, & si nõ
actio,ergo &c.vt l.si pupilli.§.si ego.s.de neg.ge.Gl.j. quæ est hic,
ponit aliquas varietates solonũ.Tu dic q hẽt actionem,& poterat
prosequi & exigere,& sic cessant omnes inuolutiones gl. &c.

LEX XLV.

1 *Casum in quo creditor non tenetur suscipere alium venientem ad defendendum animo nouandi, vide hic.*

a **Si mandato.** Mãdati actione pt agere mandatarius,cum
mandatũ impleuerit a alias nõ. No.† casum
1 q creditor b nõ tenet' suscipere aliũ veniẽtẽ ad defendendũ aĩo no
b uãdi,ita q prior liberet' licet gl.uideatur dicere cõtrium.l.libetto.§.
fi.s.de neg.gest.Doc.hoc notant in l.2.ubi in rem actio. ver. idem
iuris.No.& vide,dixi de hoc in l.singularia.J. si cert.pet.

ADDITIONES.

a Poma.Impleuerit.Vide Alex.in l.facere posse,& l.2.ff.sol.mar.
b Alex.Quod creditor.vide Bal.in l.si pater.C.de colla.& Bal.in l.qui autem.§.1.J.
de const pec.

LEX XLVI

Si quis pro eo. Si fideiussor soluit aliqd vilius,vt principalẽ liberet ab oblone maiori,mãdati actiõe repetit h.d.* Vel sic,mãdatũ hẽns certã formã nõ dẽt mutari.Sed si hẽt formã indefinitã,sufficit fideiussorẽ vtiliter facere.
h.d Ia.But.No.rãm positã in hac lege,ibi,agit' cõmodissime &c.*

LEX XLVII.

Iulianus. Abesse uidetur dos eo ipso,q maritus sustinet onera matrimonij.h.d.

§.Si is qui pro te. Sol.quæ non liberat debitorem, nõ
parit actionem mãdati:sed reconciliata solutione,nascitur actio.h.d.

LEX XLVIII.

1 *Verecundi est recusare, quod quis pacto nudo promisit.*

a **Quintus Mutius.** a Qui parcit pudori alterius, ad alterius cõmodum, non excusatur:
secus i eo qui parcit pudori pprio.h.d.q no.* Vel sic fm But. Audiatur fideiussor volens parcere famæ suæ: volens vero parcere famæ rei,inuito reo,nõ auditur.h.d.De hac lege feci tibi magnum
testũ in l.pecuniæ.J.de ali.& ciba.leg.* Et no.primã gl.b q̃ dicit,q
b ex pacto tenebat'. Ex qua no.† q aliqua est verecundia recusare, q
1 pacto nudo promisit.Itẽ no.c arg.ex ista d lege, q in curia merca-
c torũ ubi de negotio põt decidi bona æquitate, q non põt oppo-
d ni ista exceptio,nõ interuenit stiplo, sed pactum nudum fuit,&c.

ADDITIONES.

a Poma.Quintus Mutius.vide Pan.consi.60.vol.1.
b Alex.No.primam glo.Facit quod no. Bar.per illum tex.in fin. in l.pecuniæ fortẽ,
de ali.lega.& bene facit tex.in l.1.s. de poc.& in l.1.supra de constitu.pecu. Et ex
hac æquitate,ius Canonicum voluit oriri actionem,c.1.de pac.& no. limitat Bal.
in l.petens ad fi.C.de pac.& no.Ioan.de act.§.constituta,& hic adde Sal.in l. placuit,de iud.vbi tenet idem,quod hic,& plenius add. s.eod.l.si fideiussor.§. quædam.adde quod voluit Abb.consi.60.lib.2.per hanc legem.
Rue.Adde Bar.in l.1.C.de leg. vbi Alex.no.ibi CONTRARIARI hic dictis: sed
non est contrarius,quia licet debet seruare iudex decisionem legis,tamen ex quo
in curia mercatorum potest decidi de æquitate, ideo licitum est transgredi legis
decisionem,hoc casu,vt sic limitetur doc.Bar.ibi.
c Poma.Item no.Pro illo dicto vide Alex.consi.71.col.1.volu.3.& l.iurisgen.§.sed
cum nulla.ff.de pac.Et quid importent ista verba, procedas fm æquitatem,unde
Aret.c.dilecti,de iud.clarius Aret.in l.si seruum,§.sequitur,de ver.obl.Barb. c. ex
parte.el 2.de offi.dele.Pau.de Ca.in rub.de const.Alex.l.milites,C.de testa.mil.vbi
pulchra verba in simili,per Alex consi.17.vol.2. ubi dicit, q non potest oppoor
fideiussori per principalem,q soluendo erat,& consi.61.uol.2.
d Ale.Ar.ex ista.Et idem tenet no.Bar.in l.fideiussor,in fi.J.de fideiuss.Sed Lud.in l.
fideiussori.de don.tenet contra,p no.p Inn.in c.1.de cõst.p Bal.in l.1.C.de leg.&
in l.1.de iuri.& iu.& vide qđ dixi in d.l.fideiussor,& no.Bal.in l.nemo.C.de sent.
vbi dicit, q si cã committatur de iustitia & veritate,non põt agi ex nudo pacto.
Adde q̃ singulariter dicit Ant.in c.quæ in ecclesiarũ,de cõst.q licet pactũ nudũ,
nõ pariat actionẽ,qa tñ pcedit fm pcepta iurisgen. non dẽter denegari iustitia,
si p illa petat,qa licet leges potuerint tollere actionẽ, vel illi nõ dare, & facere
q magistratus nõ reddat iustitiã,nõ tñ potuerũt facere, q n superior, q nõ recognoscit superiorẽ,nõ teneat iustitiã administrare.p id qđ in simili ibi no.Inn.qđ
retulit post Mo.in l.si constat.de appel.Pro quo dicto Ant bene facit & no. Angel.
in l.si certis annis.C.de pac.& unde qđ no.Bar.i l.& elegãter. §.seruus pactionis.
s.de dolo & subdit Io.in d.c.q̃ in ecclesiarũ.pqđ certũ est, qđ p viã denũciationis
Euãgelicæ,possit dictũ pactũ executionẽ sortiri,p no.p Inn.in c.nouit.de iudi.&
Bar.in extrauag.ad reprimẽdũ.in uerbo,ad denũciationẽ, dr in terris Imperij, &
in terris ecclesiæ clarũ esse, qa de iure can.parit actionẽ, vel saltẽ offm iudicis.c.
1.de pac.Ita dicit ipse,quod limita,ut p Bal.in l.petẽs,ad fi.C.de pac.& hẽ.in § in
personã,Inst.de ac.Bal.in auth.ad hæc.C.de usu.& ad Bar.hic,adde Bal.in l.si pro
ea.C.eo.ubi sing.loquit.Adde q dicta Bal.in l.petens,vr sequi Rom.consi.30.Et
quid operetur clausula,sola facti ueritate inspecta,uide Ro.consi. 20.& 526.
Ruer.Adde,q Bar.sequitur Ias.in l.iurisgentium.§ sed cum nulla.col.2.s.de pac.

LEX XLIX.

1 *Vendens ut procurator, tenetur de euictione.*
a *Euincitur si res non vere,sed ficte,agitur actione ex empto.*

Seruũ Titij. Qui vendidit, vt pcurator, de euictione tenet. h. d. Et iõ si euincit exceptione repellit'.
Itẽ q mãdat vendi rem suã ex vna cã, q̃ suã putabat, ex alia causa
1 nõ poterit vendicare.h.d.q̃ legem no.qa est fortis.No.q qui vendit,ut pcurator, tenetur de euictione, q plene dicam in l. pcura-
2 tor,qui pro euictione.s.de procu.No ex † fine legis nſæ, quod qñ
res nõ euincit' uere,sed ficte,non agitur ex stiplone de euictione,
sed

ADDITIO.

Meno.Benue.Strach.de merc.ti.de cõtractib.merca.nu.1.2.Cuiac.lib.3. obser.c.32.

sed actione ex empto. Op. gl. de l. si procurator. ʒ. de acq. re. dom. Gl. ponit plures solutiones, & tenet primam. Doct. cõiter tenent sc̃dam, quod hic nõ perdidit dñium, licet agens repellatur exceptione. Alij aliter. Tu dic, q. ibi fuit gñale mandatum hoc non includens, q. dic, vt plene dixi in l. procurator, qui pro euictione s̃. de procu. &c.

LEX L.

Si is qui negotia. Qui soluit pro fideiussore, potest ab eo repetere, & fideiussor a principali. hoc dicit.

a **§. Siue cum frumentum.** Fideiussor a repetit debitum, q. persoluit, & vltra, si quid vltra soluit. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Fideiussor. Adde Bar. in l. lecta, in fi. 1. col. si cert. pet. & hic adde quod not. in l. quicquid astringendæ de ver. obl.

LEX LII.

Fideiussor. In oblione gñis quis liberat, soluẽdo, q. vilissimum est in ipso gñe. h. d. Op. de l. legato generaliter. ʒ. de leg. 1. Sol. s̃m Dy. hic loquit in oblione generis, in qua nihil est reperiri, ita vilissimum, q. hẽre non expediat, ibi loquitur in obligatione generis, in qua reperitur ita vilissimum, quod habere non expedit, ideo tunc debetur mediocre. &c.

LEX LIII.

Qui fide alterius. Fideiussor potest habere obligatum principalem, & alium, vel principalem tantum, vel alium tantum. h. d.

LEX LIIII.

a **Cum seruus.** a Cũ seruus se mãdat emendum, emptione non secuta mandatum est nullũ: ea aũt secuta, mãdatũ recõualescit, vt dñs agere possit; nõ aũt mandatarius ʒ dñm. Itẽ si liber hõ se emẽdũ mãdauit ʒtrã mãdão actionem hẽt. h. d. Ibi nullum est, emptione non secuta, nec ex parte serui. sed ex parte dñi, ɔsiderato iure ciuili, & nãli, vt plene no. Cy. C. si ser. ext. l. vnica. & ibi istã legẽ, psequit Bar. * No. hũc tex. ibi Finge filiũ naturalẽ, vel frem, &c. cũ gl. ad hoc, q. rõne affectionis aliqd pmittit, q. aĩs ñ pmitteret. Qd facit ad qõnẽ. Si fi alicuius excõicat' eũ pricipa nb. q. si fr̃ suus, vel filius nañs participat secũ, q. nõ sit excõicatus, p quo l. 2. in fi. ʒ. de recep. pro quo. l. q̃ siti. 2. in prin. ʒ. qui, & a qui. pro quo vide ex̃ de sen. excom. c. qd̃ in dubijs, & c. seq. Et habes versus.

Ignorans, monitor, sua quærens, seruus, & iter.
Isti si fantur, anathemate non obligantur.

In tex. ibi, Nullũ mãdatũ est, &c. subaudi emptione non sequuta ex parte dñi. nec ex parte serui, considerato iure ciuili, vel naturali, vt plene no C. si ser. ex. l. 1. vbi dicit Cy. & ibi dic rõnem. Op. de hac lege ad seipsam. Nã in prĩc piũ dicit mandatũ non valere: in sc̃do rñso dr̃, q. agit mãdati. Sol. principiũ loquit, emptione nõ sequuta. Sc̃dm rñsum loquit, emptione sequuta. Opp. ʒ. de manumis. l. 3. & s̃. de iudi. l. qui se. Sol. dñs agit mandati, vt hic. Sed seruus ipse agit ex ɔpra duorũ fratrum, de qua fit mentio in l. 4. in prin. ʒ. de manumis. titu. gñal, allegata pro ʒria. Item op. non habeatur rõ affectionis, vt s̃. ad leg. Aquil. l. si seruum. & ʒ. ad l. fal. l. pretia rerum. Gl. non soluit. Tu dic. Aut q̃ris, an pp affectionem actio det: Aut vtrum actio ɔpetẽs pp affectionem augeat. primo casu, aut loquimur in ʒctu bonæfidei, & actio datur, vt hic, & C. si ser. ex. l. 1. Aut in ʒctib. stricti iuris: & tunc aut loquimur in ijs, in quibus offm̃ iudicis multum põt, vt in actionib. arbitrarijs, vel in restõne in integrum, quæ iudicis officio nobili expeditur, & tunc ẽt actio datur pp affectionem, vt l. videamus. s̃. de in litem iur. & l. si in emptione. s̃. de mino. Aut quæris vtrũ pp affectionem actio competens augeatur, & si quidem est affectio quæ continet vtilitatem, tunc augetur. d. l. videamus. Aut est affectio, quæ non continet vtilitatem & tunc non augetur, vt d. l. pretia rerum. ʒ. ad l. Falc. & l. qui seruum s̃ ad l. Aquil. Item opp. q. dñs teneatur ex contractu serui actione de peculio. s̃. de peculio. l. 1. & per totum. Sol. fallit hic in casib. qui hic ponuntur in gl. *

ADDITIO.

a Alex. Cum seruus. Et de isto interesse affectionis, vide Doct. & Imo. in l. 1. in ver. in ea. gl. in fi. sol. mat. plene per Bar. in l. 1. C. de sen. quæ pro eo. Et pro intellectu huius l. vide Cy. in l. 1. C. si ser. ext. in 21. & 22. q.

§. Si liber homo. Si apparet emptionem factam meo mandato non valere, procurator tenetur mihi cedere actionem, si quam habet efficacem: alias secus. hoc dicit.

LEX LVI.

a **Qui mutuam.** a Quæ dubitationis cã tollẽdæ ʒctib. inferunt, ius cõe non lædunt. h. d. * Vel s̃m Iac. But. Promissio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur. h. d. No. ex ista lege, q. si non fui vsus pacto, q. pro me fuit interpositum seu fauore mei, sed aliam viam elegi. non videor pp hoc eidem pacto renunciare: sed postea possum habere regressum ad aliud pactum. Et no. regulam, quæ dubitationis tollendæ causa contractib. inferuntur, ius commune non lædunt. *

ADDITIO.

a Pom. Qui mutuam. vide Rom. cons. 21. & Alex. cons. 36. volum. 2. ubi ponit pulchrum casum.

1 *Mandatum, an sit reuocatum domino veniente.*

a **§. Non ideo minus.** a Domino reuertente, mandatum finitur, & si fuerit reuoca-
1 tum ex primo, non deuoluitur in secundo. h. d. | Vr̃ ergo in isto textu dici, quod domino reuertente, mandatum finiatur, de quo gl. hic
b disputat. Finaliter determinat, b quod si dominus reuertitur, & aliquid gerit, q. videtur reuocatum mandatum. alias non potest intelligi reuocatum, de quo hodie est factum cap. si quem. extra. de procu. lib. 6. Distingue plenè, vt ibi inte. Et ex hoc dicimus; & eius decisio videtur in illo c. quod quando dominus comparet in iudicio, & facit aliquem actum, videtur reuocare procuratorem quem fecerat: & ideo cõsueuit apponi in actis, non animo reuocandi suos
* procuratores quod dic vt d. c. si quem &c.* Et ideo dicunt aduocati. cum dominus comparet in iudicio, Talis comparet citra reuocationem procuratorum suorum. Et adde quæ in dicta decretali, si
* quem, habentur. Notabilis est iste §. multum.*

ADDITIONES.

a Alex. Non ideo minus. Quando quis videatur reuocare procuratorem, adde Imo. in c. petitio, extra, de procu. & dixi. C. de procu. in l. procuratoribus. Et adde similem quæstionem, quam no. de qua per Bar. in l. 1. in ult. col. s̃. de offi. eius cui man. est iurisd. in uer. quæro præses, vel ordinarius. Quid autem econtra, ut uideatur mandatum, dixi post Bar. & ibi Bal. in l. licẽt. C. de proc. & vide Bal. post Bar. in d. l. procuratoribus. & late Bar. in l. maturi. ff. eo. & Bal. in l. 1. in prin. C. de latin. Et no. q. si mandaui tibi, vt solueres tali postea cum talis me conueniret, opposui sibi exceptionem non nu. pec. non tamen uidetur reuocatum mandatum, secundum Bal. in l. eam mandatori, in fi. C. de non num. pec.

Pom. Vide Bal. in l. si uoluntate, C. de don. ante nup. Rom. in l. diet cautioni, ff. de dam. infecto.

b Pom. Determinat. Vide Alex. l. procuratorib. col. 1. C. de procu. Meno. Soc. fen. cons. 17. col. 5. vers. circa secundum, lib. 3.

LEX LVII.

1 *Mandatum ad heredem non transit, quia in dubio videtur electa industria personæ mandatarii.*

a **Mandatum a distrahendorum.** Mandatum non transit ad hæredem mandatarij, quia videtur electa personæ indu-
1 stria. Item publiciana non competit contra dominum. h. d. No. † q. in dubio videtur industria personæ mandatarij electa, iõ mandatum ad hæredem non transit in fi huius legis.

ADDITIO.

a Alex. Mandatum. De hac materia uide Bar. in l. mutari. & in l. post litem, sup. de procu. in prin. Et no. q. in dubio vr̃ electa industria personæ mandatarij, q. limita, vt per Bal. in l. si quis, C. de proc. nisi esset data certa forma, ut per eum latius in l. 1. §. ne autem, C. de ead. tol. Et hic adde Bal. in l. mandatum, in fi. C. mand.

LEX LVIII.

a **Si præcedente.** a Mandatum morte finitur, non actio mandati. Item nec obligatio, quæ datur ex neg. gest. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Si præcedente. vide scribentes in l. si defunctus, s̃. de proc.

a **§. Lucius Titius.** a Decretum iudicis pro debitore nõ præiudicat creditori absenti in actione cõpetenti contra mandatorem, nisi consenserit, h. d.

ADDITIO.

a Alex. Lucius Titius. Iste §. est ualde singularis, quem notaui post Bar. in l. maiorẽ, sup. de pac.

Poma. Vide Fran. Crem. sing. 21. & Math. nu. 204.

LEX LIX.

Si mandato. Qui mãdato alterius stipulatur, in dubio nõ vr̃ adhibitus animo donandi. h. d.

a **§. Paulus.** a Bona fides, quæ in contractibus requiritur, facit, vt quod non possum, vt ego, possum vt alius. Materiam istam tangit Cy. in l. 1. C. de dolo, &c.

ADDITIO.

a Alex. Paulus. Iste §. est sing. secundum Pau. de Cast. in l. eum qui ita, de verb. ob. & uide Bar. in l. eum qui. §. qui ita, eo. tit.

Pom. Vide Alex. l. 1. col. 2. ff. qui satisd. cog.

§. Paulus respondit. Dies adiecta solutioni obligationem non perimit. h. d.

a **§. Paulus, respondit vnum.** Plures mandatores q. tenentur pro alio tenentur insolidum ex mandato, ex sententia vero simpliciter lata tenentur in viriles. h. d. De hoc habemus vnam rubricam. C. si plu. vna sent. No. gl. quæ est hic, quæ dicit quod plures, qui tenentur insolidum possunt omnes conueniri insolidum, quod intellige hoc adiecto, quod vna solutio sufficiat, alias esset contra l. 1. C. de fideius. dixi plene. C. de duo. reis. l. 2. vbi vide &c.

ADDITIO.

a Poma. Paulus respondit unum. Vide Corse. singu. suo. in uerbo, cautio. Ias. in l. diuortio. §. in credum ff. sol. mat.

a **§. Ille a illi salutem.** Dies adiecta causa limitandæ obligationis non liberat debitorem existentem in mora. h. d. Vel sic. Mandatum tempore limitatum, post moram erit perpetuum, h. d.

ADDITIO.

a Alex. Ille. Iste §. est singularis secundum Paul. de Cast. in l. eum qui. §. q. ita el. 2. ʒ. de uerb. obl.

§. Paulus respondit non. Cautio idonea intelligitur. cũ fideiussore a vel pignore h.d. Hic hẽs vnã gl. de illa quæstione, facias me securũ ad consiliũ vnius sapientis, de quo vide in l. illa. de hær. inst. dixi i l. ex ea parte. in prin. de verb. ob. Vide hic finẽ tex. & facit inf. de fideic. libertа. l. 4. §. addictis itaq;. Et no. istũ tex. qñ dicit, vt idonea cautio a debitore &c. tũ volunt dicere ista verba, ac si diceret. Recipias fideiussorem, vel pignora. Sed quid si dicatur, facias tale qd? & recipias pignora? Dic, q vr mandasse de pignorib. immobilib. & nõ de mobilib. arg. l. quicunque, C. de omni agro deser. lib. 11.

ADDITIONES.

† Cla. Cautio. Intellige, nisi talia uerba inueniantur in materia, in qua simplex cautio sufficeret. Bal. c. fi. de rest. spol. Alex. cons. 35. uol. 4.

a Alex. Cum fideiussore. vide quæ dixi post Bar. in l. sancimus. C. de uerb. obl. Et ad huius intellectum uide tex. & quod ibi no. Bar. in l. prætoriæ, inf. de præt. stip. Et de q. gl. hic promittis facere me securum, uide Bar. & ibi dixi in l. 1. in fi. de præt. stip. & Bal. in d. l. sancimus. Adde Old. cons. 68.

LEX LX.

Creditor. a Pẽdente appellone mandatoris, potest conueniri reus. b Opp. de l. quoties. §. si creditor. s. pec. Solu. Aliud in causa appellationis, vt hic: aliud in principali, vt ibi secundum Dy. & Iac. de Are. in l. in l. si. j. de verb. ob. q. dic, vt ibi. †

ADDITIONES.

a Alex. Creditor. Latius per Bar. in l. in duob. §. 1. de duo. reis, uide ad istum tex. cũ gl. in Bal. in l. 1. ad fi. C. de diuer. præscr.

b Pom. Reus. vide aliquid per Bal. c. cum teneamur. de op. & in c. solicitudinẽ. eo. ti.

† Cla. Ibi, et dum gl. hic vult, q ... no. ap. pend. ... locum tantum inter personas easdem ... j. de test.

§. Ad eum qui vxorem. Mandatũ quod fit pro vtilitatem mandantis, ei actionem mandati contra tertium non parit. h.d.

ADDITIO.

a Alex. Ad eum. Et iste est singularis casus ẽm Bal. in l. 1. C. de neg. ge. & faciunt no. in l. mandatum. C. ... & no. Bar. in l. general. ... C. de non ... pec.

§. Duobus. Plures mandatarii tenent insolidũ. h.d. Et gl. in pcedẽti lege tetigit istud ɔtrium, & ẽ clarissimum, & gl. intelligit hic plẽs mandatores teneri isolidũ, si est actũ. Cõtra de l. px. §. Paulus s. e. & Inst. de fideius. §. si plẽs. Sol. Qñq; sũt plẽs mãdatores itercedẽtes p alijs: tũc nõ est dubiũ q tenent insolidũ, et si nihil est dictũ, vt in ɔtris. Qñq; sunt plẽs mãdatarij q tenẽtur principalr p eorũ administrõne. p eis. nõ alijs: tũc aut eis est cõcessa adm nistrõ insolidũ, & insolidũ tenent. l. antep. inf. de cu. bon. dan. Aut nõ est ɔcessum insolidũ, & tũc tenent p parte, nisi aliud dictũ sit, vt hac gl. & l. plurib. s. de pc. &c * Tu dic melius, & clarius, & vide gl. in uerbo, pro solido, q̃ incipit Ita n̄ &c Istam gl. non reputo verã, imo dico, q ita ille, q non gessit sicut ille, q gessit põt cõueniri. Nam magnã drĩam dẽs facere inter administratorẽ necessariũ vt est tutor, vel curator, & i istis potes dicere primo gerentẽ. q̃ non gerentẽ dẽre ɔueniri, vt est casus C. de diu. tute. l. si. de admi. tut. l. tutores, q post. §. in eũ & l. tres. In ad ministrõrib. aũt volũtarijs, vt ẽ iste, ɔdico & dico nõ gerentẽ posse ɔueniri, vt est casus notab. j. de cura bo dan. l. 2. §. pe. Hæc drĩa notat p gl. s. de proc. l. procurator, q pro euictione, Et est gl. huic ɔtria s. de procur. l. plurib. in ver. occupatis. q̃ est vera. Et hæc faciunt ɔ baiulos nrĩ tpis. Nam si sunt duo baiuli in vno castro, & vnus administrat, alter non, dicerẽ p istã legẽ, ita nõ gerẽtẽ, sicut gerentẽ posse ɔueniri, q singulare reputo. Opp. de l. reos pmittẽdi. §. cũ tabulis. j. de duo. re. vbi non tenentur insolidũ nisi sit actũ. Sol. dĩ gl. q hic fuit actũ. Tu dic. Aut loquimur in plurib. mandatorib. q obligant p alijs: & tũc qlibet tenet insolidũ, vt s. e. l. si mandato. §. Paulus rñdit vnũ. & Inst. de fideius. §. si plurib. q an hodie sit correctũ, tangit in gl. j. q iussu. l. fi. Aut loqmur in pluribus mandatarijs: & tunc qcquid dicat gl. hic, dicas, aut plures mãdatarij accipiunt officium insolidum: & quilibet tenet insolidũ tex. est j. de cura bon. dan. l. antep. aut non suscipiunt officium insolidũ, & tunc non tenentur insolidum, nisi sit actum, vt hic.*

ADDITIO.

a Alex. Duobus. Adde quod no. Bar. in l. 2. §. fi. & in l. 4. ff. de cura. bon. dan. & adde Bar. in l. eadẽ. de duobus reis, & ad materi. huius §. vide Bar. in l. 1. sup. de offi. consu. & in l. plurib. sup. de procu. & ... l. 1. §. ... sup. ... ver.

§. Si inter maritum. Si vir alit vxorẽ, habet vsuras dotis integras: sed si alit, vt mini ster. debet habere vsuras dotis vsque ad concurrentem quantitatẽ alimentorum. h.d. nouus casus est.

ADDITIO.

a Alex. Si inter maritum. Iste tex. decidit no. q. de qua per Imo. in l. cõtinuus, §. cũ ita. de ver. ob. & est hæc gl. no. faciens ... q ... hẽdes viri alunt uxorẽ intra annũ post sol. ma. & mariti recipiunt fructus ex possessionib. vxoris, quos expẽdunt in alimẽtis eius, q hẽdes non tenent vxori restituere superflui, de qua p Bar. in l. diuortio. i prin. sol. ma. Et iste tex. decidit qõnẽ, de qua p Guid. de Suza. in q. ... nõ talis est, ... est in aliqua ciuitate de qua p Imo. in d. l. cõ ... Al.

1 *Voluntatem liberam quæ verba conferant, & quæ arbitrium boni viri.*
2 *Dolus an excludatur quando aliquid committitur in liberam voluntatem.*
3 *Arbitrium, & liberam voluntatem concedere, diuersa sunt.*
Mandatum plenum & liberum mandatum, idem est.

§. Lucius Titius. Si negotiũ cõmittit in pcuratoris liberã voluntatẽ, ẽm natu rã ɔtẽus hoc agi intelr, vt dolus malus absit. h.d. Quẽ casum not. quia fortè non habes ita alibi clare. No. q hic sunt verba, 1 p q̃ ɔfertur aliqd in liberã voluntatẽ. l. vti vis. Sed si dixisset, put tibi videbit, & placebit, vel ẽm tuum arbitrium, vel put putaueris, tũc intelr ẽm arbitrium boni viri, vt l. Thais. §. sorore. & l. fideic. j. de fideic. lib. Scdo no. † q vbi ɔmittit in liberam voluntatẽ, intelr tñ excludi dolus. c Sed ɔ hoc v f tex. in l. cũ qdã j. de le. 2. vbi indignus põt eligi. Solu. fateor, q indignus põt elig: dũ tñ dolus absit, & per hoc sit cautus ɔmittens aliquid. † qa aliud est ɔcedere arbitriũ, & aliud liberam volũtatẽ. Itẽ no. q p ista verba, q possit ipse facere, qcquid ipse dñs, vr ɔcedi libera administratio, vt in emptore. † &c. Idem ergo est dicere, plenum mandatum, sicut liberum. l. li procurator. C. de procu. d

ADDITIONES.

a Alex. Verba. Vide Bar. in l. 1. de sol.
Meno. Dec. cons. 491. nu. 18. 19. cons. 562. in fi.

b Alex. Committitur. Bene facit q no. Bal. in rub. de poena iud. in ver. quæro nunquid iudex, & ad istum tex. adde similem, & optimum tex. in l. venditione. §. 1. in ver. de tempore, & ibi Bar. de bo. auth. iud. possi. Limita vt per Innoc. in cap. 1. de const. Adde bene facere, q voluit Bal. cons. 27. li. 4.

c Pom. Dolus. Vide Alex. cons. 11. vlt. col. vol. 4.
Meno. Quia aliud. Affl. decis. 315. nu. 2. 3. 4.

† Cla. Emptore. Vide Pan. in c. intelleximus. de iud.

d Ale. C. de procu. vide Bar. in l. procurator cui libera. sup. de proc. in l. 1. circa fi. sup. de offi. procu. Cæs. & hic adde tex. in c. fi. de dila. & ibi per Ant. & Bal. in d. l. 1. in fi. de bo. mat. & ibi an propter talia verba possit uendere, uel donare.

§. Idem quæro. Ex facto domini seruus non potest conueniri. h.d.

LEX LXI.

Cum controuersia. Ex mandato, vt patiar quem agere, potest mandator conueniri, vt consequatur quod ad eum peruenit. h.d.

LEX LXII.

§. Mandauit. a Mandati agit. siue qs mãdatũ impleat, siue aliquid equipollens faciat. h.d. iste §.

ADDITIO.

a Pom. Mandauit. vide Old. cons. 126. Ale. cons. 40. col. fi. vol. 5. vbi per hanc legem dicit, q habens mandatum ad compromittendum, potest transigere, quia compromissum, & transactio sunt æquipollentia.

Pro socio. Rub.

LEX PRIMA.

Vide quæ dixi in l. 1. §. si quis hoc. j. de itin. actuque priua. *

1 *Dominium sin traditione in societate acquiritur.*
2 *Iura & actiones, difficilius separantur, quàm res corporales.*

Societas a coiri.

§. In societate omniũ. Opp. dñium sine possessione nõ qrit, vt l. tradõnib. C. de pact. Dñt qdã hic spãle. Tu b dic, † sicut tex. dicit traditione, s. ficta. Vñr. n. inuicem cõi iure possidere. Et ideo si alio titulo vlr omnia bona vlr transferrentur. requireretur traditio. ita not. per gl. j. pro dote. l. 1. in prin. quæ est notabilis. Ex hac lege, & l. quia, & l. ea vero. j. e. no. † q difficilius separantur iura, & actiones, q res corporales. Simile in l. quis ergo casus. s. de pecu. & ponit gl. exemplum de charactere qui imprimitur in sacramentis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Societas. Adde Bart. in l. traditionib. C. de pact. & in l. & iõ. de cond. fur. & Bal. sequit, in l. qui tibi, C. de hær. vend. Et an actio pro socio sit formanda noie societatis, vel singularium personarum in libello, uide Bal. in rub. C. eod. in 1. col. Quid si legitima hæreditas, quæ mihi alias debeatur ab intestato, sit relicta in testamento, vide Bar. in l. 1. C. de leg.
Ruer. Adde Bar. & Pau. de Cast. in l. 1. j. pro dote. & Doc. & Ias. in d. l. traditionib. & uide in d. l. & ideo pro sol. contrarietatis eius.

b Ruer. Tu dic. Adde alias rationes, quas no. Ias. in l. si socius. s. si cer. pet.
Meno. Scripsi. cons. 121. nu. 5.

LEX III.

Ea vero quæ. * No. ex ista lege in sui prin. cũ gl. q in ɔtrac tib. noiatis, vtilis actio in alium nõ transfert, sine cessione, fallit in casib. no. in l. 1. C. de act. bo. & ibi dixi. Vide tex. ibi, præstari dẽnt & c. 1. cedi quia illud, q operatur traditio in reb. corporalib. vt l. traditionib. C. de pac idẽ operat cessio in iurib. incorporalib. vt est gl. notabilis in ver. suo aũt noie, in l. in solutum. C. qñ fiscus, vel priua. deb. sui debitor. Quia cũ viderent veteres iuris authores, q incorporalia tradi non pñt, inuenerũt cessionem, q pro traditione possessionis hr: per quam ius vtile in aliũ transfertur. j. de acq. rer. do. l. seruus. §. incorporales res. Simile vidistis. s. de pec. l. quis ergo casus, & ponit exẽplũ gl. in charactere, q imprimit in sacris. Vide gl. in fi. q̃ decla latius vt dixi in l. nemo. de leg. 1. sup verbo, tpe. Sic dr in sacerdote degradato q ɔficit corpus Xpi, et si post degradationẽ celebret. vt no Ber. ex de cler. excõ. minist. c. 2. in gl. 1. Et circa istũ characterem, de quo loquit glo. vide Gul. de monte Laud. in suo sacrali, in prin. & per Io. And. ex de poenis. c. degradato. vide gl. q̃ incipit, rerum. n. vbi dr. q fictio non dẽt porrigi ad id. q est impossibile. Circa cuius declõnem si vis declarare latius, quã gl. vide quæ dixi. j. de vsuc. l. si is qui. per totum illum tractatum maxime ibi. Item opp. ad prædicta, & videtur q prædictæ fictiones.

§. De

a **§. De illo.** Iusta hæreditas a proprie dr, q ab intestato defert. h.d.Op. j. de ver. sig.l.lege.Soso.hreditas, quę ex te b sto defertur, obuenit mediante testo, b ea quæ defertur ab intestato, obuenit immediate. & verba contrahentium debent intelligi prout proprie & immediate referuntur ad aliquid. Ita no.ex hac l.&c.

ADDITIONES.

a Alex.Iusta hæreditas. Sed quid esset in casu huius legis, si hæreditas, quæ alias mihi debebatur ab intestato, sit relicta in testamento, uide Bar in l.3.de leg.1.
b Alex.Mediante testamento. vide Raph.Cum.in l.ex facto,§ fi.inf.ad Treb.

LEX IIII.

a **Societatem.** a Op.dr hic, q societas contrahitur re. Contra.j.e.l. vt sit pro socio.gl.dicit, q debet hic capi copulatiue, & re, & verbis, hoc est verbis, interueniente re. Tu dicas, q societas pot contrahi re, hoc est, pacto quodam declarato ipso actu, arg.j.eo.l.plane.& l.itaque.& quod sequitur, verbis.i.consensu declarato verbis, & ista sunt vtilia ad qonem de duob.fratrib. simul habitantib. quomodo videantur re ipsa contraxisse societatem, de quo.j.e. l.cum duobus.§.idem respondit.

ADDITIO.

a Pom.Societatem. Ergo tacitè inducitur ex possessione coium rerum. Dic, q imo si esset dissoluta, & deinde fieret coicatio, q reinduceretur. Ita Rom.cons.418. gl.in l.3.in gl.magna,in fi.C.de noua.Bar.in l.4.ff.de serui
Menn.Antonius August.li.1.emendat.c.6.

LEX VII.

1 *Simpliciter dicitur fieri, quod est sine distinctione.*

Coiri societatem. Societate contracta simplr, lucra personalia tm veniunt coicada.h.d.No. 1 q simplr dr fieri, q est sine distinctione, a vt hic, & in l.ea q.C.de fi a deic.& l.ita stipulatus.§.1.j.de ver.ob. & de fur. l.manifestissimi.§. 1.ibi, simplr, &c.& l.1.j.de vulg.& pup.l.1.§.si quis simplr.j.de ver. ob.&c. a No. hanc legem, ibi, nec adiecit, & ibi meritum. qd ea, q personæ cohærent, in societatem non veniunt, vt s.eo.l.ea vero.

ADDITIO.

a Pom.Distinctione.vide Ias.l.1.ff.de vul.& pu.Alex.cons.77.uer.accedo,uol.4.

LEX IX.

a **Nec adiecit.** a No.quod beneficia semper præsumuntur ob merita præcedentia, vt s.tit.1.l.1.l.idemque.§.fi.

ADDITIO.

a Alex.Nec adiecit. Ad istam legem uide Bar.in l.ita stipulatus, in 4.opp.primæ partis, de uer.oblig.

LEX XIII.

1 *Verbum speciale additum alteri verbo generali, restringit eius significatum.*

a 1 **Sed & si adijciatur.** a No.† q vnum verbu spale additum alteri verbo gnali, restrin- b git significatum eius. & intellectum huius b posui plenè in l.qui vinum.§.cu dulcia.j.de vi.tri.& oleo le. Vide glo.& solue contrarium.l.si qn. j.de leg.1.l.si stipulatus. j.de vsu.q in l.si stipulatus. sunt verba omnia diuersa, hic se habent vt genus, & spes, & species restringit genus ex præsupta uoluntate contrahentium, ex eo, quod communiter sic fieri solet, vt s.eo.l.coiri.

ADDITIONES.

Menn Scripsi, cons. 368.nu.17.
a Pom.Sed & si adijciatur. vide Alex.cons.8.col.2.uol.3.& cons.23.uol.5.
b Alex.Intellectum huius.Adde Io.de Imo.in l.centurio, de vulg.& pup.

LEX XIII.

1 *Pactum de non diuidenda societate intelligitur, si promissa seruentur. Item nisi socius sit rixosus.*
2 *Pupillus prouocat ad diuisionem socium rixosum.*
3 *Fratres prohibiti diuidere per testatorem, poterunt diuidere quando alter ipsorum sit rixosus.*

a 1 **Si conuenerit.** a Pactu de non diuidenda societate nil releuat.h.d.Not. † q ista conuentio, b de non b diuideda societate intellr si seruent mihi pmissa.Sic in l.qro.§.iter c locatore j.loc.Scdo not. c q ista conuentio het exceptionem nisi socius sit 2 odiosus, vel molestus, q est vtile ad qone, † q pupillus non pot prouocare ad diuisione sociu.l.si pupillou.j.de reb.eo.q intellr, nisi pupillus habeat socium odiosum, vel molestum. Ad q facit qd no.in l. iubemus.C.de sacros.eccl.ibi, pot diuidere. Hoc etiam tenementi, 3 † quia testatores sæpe apponunt in testamento, d q fratres non pos- d sint diuidere. Intelligitur enim sub istis conditionibus, &c.

ADDITIONES.

a Alex.Si conuenerit. Et ad hanc legem, uide q no.scribit Bar.in l.cum scimus, C.de agri. & cens.li.11. Sed quid si inter plures socios cotracta est societas ad certu tempus, an sicut capitale no det minui, ita nec lucru. Et vr, q non, quia lucrum assumit sibi naturam illa q hebat capitale, l.fi.C.de fru.urb consti.li.x.& ibi Bar.relinquit sub dubio forte. Adde quid si est contracta societas usque ad certum tepus, & unus ponit operas, alter pecuniam, contingit, q alter moritur intra tempus, an societas sit dissoluta, ita q pecunia debeat restitui, uide Pet.de Anc.cons.395. & quid si casu fortuito sors sit deperdita, & qualiter probetur amissio sortis, uel mercium, & quid si propter partialitatem socius amisit uide Bal.cons.227.& 159. li.2.& quid si finiatur societas anno.vide eundem Bal.cons.275.& quando unus est in periculo capitali, alter non, qualiter debeat fieri diuisio, & quid de expensis, uide Rom.cons.47.
Pom.Si conuenerit. Istum tex.pro sing. alle. Bal.in l.fi ff.eo. Bal. cons.23. & cons. 28.in 1.vol.Imo.cons. 29.in fi.
b Alc.Conentio. No pro scholarib.idem no. q facit, ad quæ dixi in l. serui electione,§.fi.de leg.1.& latè Bal.in l.2.C.qui test.fac.poss.& ita et alleg.istum tex.no. Bal in d.l.iubemus, in 1.col. Fallit hæc lex, nisi tpe contractæ societatis socius sciuisset consocium esse rixosum, secundum Iac.de Are.in l.plenum, §.equitii, de usu & hab.per illum tex.& ibi habeo apostillam super tex.
c Pom.Secundo no.Vide Alex.cons.48.uol.2.ubi tangit de his, & dicit etiam no firmari iuramento.Et in materia huius l.vide Alex.cons.7.uol.2.Barb.cons.20.uol. 2.& quæ posui ad Bar.l.iubemus, C.de sacros.eccl.Curt.cons.67.Soc. cons. 165. ubi pulchre loquitur, Pau.de Ca.cons.103.col.fi.
d Alex.In testamentu. Vide per glo.& Doc.in l.fi.C.commu.diuid.

LEX XVI.

1 *Procuratorem, qui ex legis dispositione tenetur mittere, intelligitur, si idoneum reperire possit.*
2 *Maritus excusatur, si non inuenit medicum pro uxore curanda.*
3 *Medici, procuratores, & aduocati, non autem factores idonei, præsumuntur esse in loco insigni.*

a 1 **Idemque erit.** a Ibi, sed hoc no als. No.† q vbicunq; lex dicit q aliqs debuit pcuratorem mittere det intelligi si ei erat facile idoneu reperire, & sic vr, q tu, q uis ali- b que repellere, io qa pcuratore n misit, b des pbare, q de facili hre c poterat. hoc et dicebā i l.ab hostib.j.sol ma.vbi imputat marito si medicos n habuit ad curandā vxore. † Det intelli si facile erat ei habere 2 bere eos. No.n.cogitur mittere i aliā ciuitate p eis, d vt hic. Puto tn d d pcuratore, aduocatis, † & medicis, q eo ipso, q est ciuitas, vel locus 3 insignis, e psumit q tales pnt de facili inuenin. Hoc pbat.j.d ex c. e tut.l.si duas.ver.& hereses qda.expssius hodie i e.statutu.d rescr.i 6. De istis aut factorib.seu institorib.no sic dico, qa qnq; qtumcunq; sit locus insignis, no pnt haberi de facili, q b.ista negotia pmittant. f Ro differentiæ, f qa aduocatus, procurator, vel medicus, pot simul & semel habere curam pluriu cārum vel hoium. Isti autem institog res non pnt preesse nisi vni negotio, g ideo sic de facili non reperiutur: debet ergo probari: q multum no. quia nouum est: &c.

ADDITIONES.

a Alex.Idemque erit. Quę autem culpa ueniat ex hac actione, uide Bal.in l.pignus, in 24.q.C.de pig.act. & uide j.eo.l.socius socio. Et uide Aret.in c.intelleximus, in fi.extra de iud.
Poma.Vide Alex.cons.4.uol.3.& in l.de ætate, quam legit cum l.recusari, §.fi.infra ad Treb.& Aret.c.intelleximus, col.fi.de iud.
b Alex.Procuratorem non misit. Si aliquis tenetur mittere procuratorem, intelligitur, si de facili poterit habere. Adde Ang.in l.1.§.3.j.si quis cau.
c Alex.Imputatur marito. No.ad probandum negligentiam, & in genere de qualibet, uide no.per Bar.in cons. clarissime domine, isti nostri Nucerini, & quod habetur in l.tutor qui,§.pe.de adm.tut.& in d.cons. etiam de modo probandi diligetiam, & Bar.in tract.de testib.in uer.lata culpa, & in l.de pupillo,§.si quis ipsi pretori.de npe.no.nun.uide de hoc quæ ponunt Doc.Mod utrum citatus ad locum non tutum teneatur comparere, si habet idoneum, ut per Bal.& And.in l.de gratie, ff.ad Treb.& ibi etiam per Imo.
d Alex.Pro eis. Facit ad id q d no.Sal.in l.hac edictali,§.his illud, C.de sec. nup. & no.in c.signasti, el 2.& Mod.de hoc.hic ad Bar.in trac.de testib..n uer.lata culpa.
Meno.Dec.cons.430.nu.2.3.4.cons.562.nu.13.con.632.nu.3.
e Alex.Insignis. Istis adde Bar.in l.in bonorum, ff.de bon.pos & Bal.in l.iuris, C.qui admi.& uide Bar.in l.qui seruum, in prin.de uer.obl.& quod in simili no. Bar.in l.si Titius, de aqua plu.arc.& omnino Bar.in l.continuus,§.item qui insulam, in fi.de uer.obl.ubi uidetur uelle, quod teneatur etiam ire non ad loca vicina, & Roma.in d.l.iuris, ita limitaui no.per Bar.hic cum simi.
f Alex.Ro diffæ. Alia pot esse ro, quia offiu aduocationis, est necessarium, vt no.in l. sancimus, C.de aduo.diuer.iud.& quod no.in l.munerum,§.iudicandi, de mu.& hon.& quod no.in l.1.§.uiatorum, j.furti aduer.nautas, cau. stabu. Secus in aliis gestorib.quia uoluntarium est officium, l.in re mandata, C.manda.
g Poma.Vni negotio. Vide Abb.cons.16.

§. Qui igitur. Ius excipiendi transit contra singularem successorem, h.d.cum prin.l.seq.Opp.C.loc.l.emptore.vbi ius excipiendi non transit contra emptorem. Sol.hic est ius excipiendi proprie, ibi vero non erat contra locatorem propria exceptio: sed magis actio, & uide ibi per Cy in q.4. a &c.

ADDITIO.

a Alex.Cy.in q.4. Facit sic an emptor teneatur stare socio, & sic an emptor teneatur stare colono partiario, & uide Bal.in d.l.emptor, C.loc.& ad Bar.hic adde eundem in l.si tertius,§.si quis prius, in fi. in uer.quæro an ius excipiendi, de aqua plu.arc.

LEX XVII.

Sed & socius qui.

§. Si absenti. Ibi ad solu eu ptinere &c.hoc io, quia negotium gessit nomine societatis, quæ iam finita erat per renunciationem. si hoc sciret & negotium coi nomine gereret, tunc debet coicare, non actione pro socio, cum societas sit finita, sed actione negotiorum gestorum, eo, quia renunciauit tantu habenti, vt j.e.l.vt in conductionib.in fi.& l.actione,§.si post distractam.& de neg gest.l.si negotia.& l.litis conte.§.si pecuniæ, q tenementi. Et not pro qone, quam habui de facto in ciuitate Assisii, de eo qui vouit ad seruiendum ecclesiæ S.Francisci.

LEX XXIII.

De illo Poponius. Istud qd dr, compensari comodatu cum damno, intellige secundum quod dixi in l.si negotia.s.de neg gest.& ibi glo.notabilis, &c.

LEX XXX.

a **Mutius a libro.** Istam legem declaraui in l.si negotia. s. de neg. gest. Qn autem prima ratio debuit poni, dico, q quolibet tempore, si aliter ca est actum.

ADDITIO.

a Alex.Mutius. Qn debet reddi ratio inter socios, adde Bal.in l.cemen m, C.de susce.& arca.& in l.2.in fi.C.de nauf.lib.11.Bal.in rub.C.eo.

LEX XLI.

* **Si quis a socio.** a Stipulo penalis nō nouat pcedentem obligationem, nisi ex cā nō onerosa, factā, sed ex actione facta per vnā tollit altera, quatenus concurrūt. h. d. Op. de l. obligationū fere in fi. ff. de act. & obl. Solutiones multæ sunt. Ego do illam, q ibi pcessit cā lucratiua, hic onerosa, vel ecō, quod ibi plene dic. Videbitis istam materiam in l. prædia. ff. de ac. emp. &c.

ADDITIO.

a Alex. Si quis a socio. Adde Bal. in l. petens. ubi allegatum tex. C. de pac. Poma. Vide Alex. l. cum proponas. C. de transf.

LEX XLIII.

Si actum sit. Actio cōi diuidundo non tollitur per actionem pro socio, quia hñt se vt excedentia, & excessa. h. d. Quod notab. multum declarat istam materiam.

LEX XLV.

Rei cōis. Actio psecutoria ñ tollit p penalē, nec ecōuerso: sed vna psecutoria aliā bñ tollit. h. d. Op. de fur. l. is cui. ples solutiones dāt. illa est vera, q ibi dēt expōi, furti. i. cōdōne furtiua. Op. C. de fur. l. . §. 2. Sol. ibi actio ex cōtētu, & actio ex maleficio cōpetunt cō diuersos. Op. C. de fur. l. i. Sol. ibi cōtētū est cū vno, & alteri est factum furtū, &c.

LEX LI.

* **Merito aūt.** In dubio qs vti psumit iure suo. h. d. Gl. dt no. mirabilē præsumptionē, quæ præsumptio admittit ad liberationem, vt hic: non ad cōdēnationē, vt vidistis no. in l. q iurasse §. si pr. ff. de iureiur. &c. No. tex. ibi, cū .n. sine dolo malo, &c. No. hic tex. q nunq̄ furtum cōmittitur sine dolo. Ex quo text. plures vidi multo. excusari ab inquestis. Vides .n. quotidie, q in areis dum blada despicantur, vnus recipit tē alterius ad adiuuandū seu ad despicandū blada. Certē, q a ita est cōsuetū, psumit q nō recipiat dolose. & tō si ille, cuius talis res eēt, vellet ipsū ponere ad inquestū, nō posset, nec teneret rndere p hūc tex. Nisi alter vellet pbare, q aio celādi fecerit, vt ff. d ser. corru. l. si q s seruū, §. q cū socio. Et sic no. mirabilē psūptionē. dt gl. q qs ī dubio psumit facere iure suo. q psumptio tēdit ad liberationē, vt hic, nō ad cōdēnationē, vt vidisti notatū in l. q iurasse, §. si pr. ff. de iureiur. No. ex notabili. l. q qñ aliquis aliquem actum pōt gerere noīe proprio, & alieno, in dubio psumitur potius gerere nomine proprio, q̄ alieno, pro quo ad Sen. con. Mac. l. si filius & no. ff. de acq. hær. l. pro hærede. in princ. *

ADDITIONES.

Meno. Adde Alc. tract. præsum. reg. 3. præsum. 1. & reg. 2. præsump. 21. Ias. l. reg. ff. §. si ubi. nu. 8. ff. si cer. pet. & an de his psumat qñ est deceptio ultra dimidiam Alex. l. si q cū alter, ff. de verb. obl. no. 16. Item plura per Craue. cons. 32. nu. 10. cessat in iudæo, vsurario Craue. cons. 73. no. 17. In materia Gozad. cons. 78. nu. 2. 3. Item fit verborum interpretatio vt delictum fugiatur, Cur. sen. cons. 51. col. 9. circa med. & infinita similia Marsi. sing. 40. & cons. 2. col. 1. cons. 7. no. 20. 22. cōs. 21. nu. 2. Non procedit qñ agitur de vtilitate animæ. Marsi. sing. 151. semper.

a Ale. Merito aūt. No. q qs psumit bonus, de quo uide latē p Iac. de Bel. in l. omnimodo. C. de inof. test. Adde q psumptio huius legis nō hēt locū ī foro cōsciæ, quia delictū psumit. ut ronor uia eligatur pro salute aiæ, iuxta gl. in c. iuuenis. ext. de spons. & in c. 2. in uer. æstimare. de scrut. Abb. p illū tex. in c. 2. de obser. ieiu. & c. si. in 2. co. de his, qui fil. occid. facit gl. in c. consulti. de regula. & in cap. constitutus. de relig. do. Et quod in pulchra q. tradit Pet. de Anch. in cons. 79. circa fi. vbi hoc expresse dicit. Et uide Mod. in c. in præsentia. de prob.

Pom. Ad istam legem vide Pan. in c. cum dilectus. de acc. Ias. in l. 1. de ser. fug. Aret. cons. 9. & cons. 47. in 1. col. & cōs. 30. ubi litat istā legē. & in l. singularia, in fi. ff. si cer. pet. & cōs. 160. & Ale. cōs. 2. 3. vol. & cons. 139. in 1. col. 4. vol. & duob. consiliis pce. & cōs. 15. ult. col. uol. 3. & cōs. 135. vlt. col. uol. 2. facit qd no Bar. in l. nō solum, §. sed ut pbat. ff. de no. oper. nun. Et uide q cōcludit Cap. cōs. 1. Old. cons. 55. ad fi. uide B. dā in Homilus sup illo uerbo, Estote misericordes. Alex. cōs. 79. 2 prin. vol. 4. Pan. cons. 68. & cōs. 117. Fel. in proœm. Decr. i c. i psentia. de pb. & in c. 1. de ec iud. & in c. 1. de offi. del. Are. cōs. 60. & cons. 63. Pau. de Cast. l. si fugitiui. C. de ser. fug. Ro cōs. 252. in fi. ubi dicit hoc hēre locū. et si aliqua psumptio urgeret i cōtrariū. Bal. cōs. 37. ad fi. in 5. par. ubi dicit q icidēs syluā cōem p indiuiso cęduā, nō pt accusari de possessione turbata a socio, et si cōtra eius uoluntatē incidisset, q a &c. & Soc. cons. 94. nbi uē limitare, nisi intelligēdo in deteriorē partē, ubi ocrō contractus nihil operarentor. Bal. cons. 159. in 1. par. ubi ponit pulchrum casum. & cons. 25. cons. 310. 2. par. Fel. in c. qm contra, de pb. Cap. cōs. 4. & cons. 13. Bar. cons. 6. 1. uol. uide S. Iac. in epist. sua, c. 2. ibi, iudicium fiet, &c. & ibi u de gl. in uerbo, superexaltat, & aliq d in ea. epist. c. 4. ad fi. in gl. super uerbo, tu aūt qs es qui iudicas, & uide summā Bap. in uer. dubia. Pau. ad Ro. c. 14. & Bar. cons. 24. uol. 2. & cons. 37. eo. uol. cons. 51. 2. uol. col. 56. e. uol. Ro. cons. 214. & cō. fi. 181. & 218 & cons. 249. Car. cons. 19. Ale. l. Titios. in prin. ad Treb. & cons. 72. col. fi. uol. 1. & cons. 92. eo. uol. Fel. in c. cum bl. de consti. Are. cons. 9. col. 2. & cōs. 23. & l. quod seruus, ff. de acq. pos. Fel. in c. cum contingat. de resc. Bar. in l. si libertus, uel si dubitatur de reg. iur. ff. Fel. c. nonnulli. §. sunt & alii. uer. 2. uī. de refor. Bar. c. ad nostram. de emp. Pan. c. 1. de clericis non residentib. in c. cum in iure peritus. de off. dele. Car. in proœ. Clem. §. quoniam Bal. in c. in præsentia. de prob. Are. cons. 10 Rom. cons. 231. col. 1. Alex. cons. 14. vol. 2.

† Cla. Iure suo. Solet hæc lex sæpe allegari qd̄ quilibet psumitur bonus, ut p Bar. in l. si prius, ff. de oper. no. nunc. Limita tribus modis, ut per Fel. Host. & Pan. in c. fi. de elec. Licet autem quis præsumatur bonus, non tamen præsumitur idoneus ad dignitates, nisi aliud probetur, c. cum nobis, de elec. potesta.

LEX LII.

* **Cū duob.** a Cōtra mādatū vlr factū veniens cōueniri non pōt, secus si cō cōtētū societatis venerit. h. d. Primi dicti rō est, q a in primo casu fuit mandatū q reuocare licebat. Scdo casu fuit societas siue cōtētus p socio, in quo penitere non licet, &c.

ADDITIO.

a Alex. Cū duob. Et quid si sunt duo socii oīum bonorū, vnus emit gabellas, & pmittit pęnā, alius uero uenit contra cōtractū, an incideret in pęna, uide Bal. q oō in l. si patruus, C. cōmu. vtriusq. iu. Adde cū duo sint socii omniu bonorū, an vnus ex contractu alterius obliget. Pau. de Ca. cons. 381. Bal. cons. 95. & 430. lib. 2.

§. Venit autem. In hoc iudicio venit dolus, & culpa, hoc dicit.

1 *Punctus ponitur pro culpa.*

2 **§. Si in coeunda.** a Qñ vnus ponit operam alius rem in societate, & venit dolus & culpa. No. in fi. gl. † q punctus ponitur pro culpa. Simile in l. pretia. ff. ad l. Falc. & ad Carbo. l. 3. §. duæ. ver. vel instrumenta.

ADDITIO.

a Alex. Si in coeunda. Facit quod no. ff. prox. §. post Bar. & ibi vide per istum tex. q decidit Bal. in l. si patruus. in fi. C. commu. vtriusq. iu. Et per illum tex. decidit Bar. q. nota. in l. 1. C. de fruc. & lit. expen.

a **§. Damna.** a In hac actione qs nō tenet de casu fortuito, et si rē æstimatā recipit. Itē furtum in dubio culpa eius q patit. scdm esse psumit. h. d. An cōtō faciat trāsire periculū, dixi vobis in l. si vt cert. §. nūc vidēdū. ff. cōm. An furtū in dubio præsumat scdm culpa eius q patit, no. hic gl. sed aīr no. Inst. quib. mod. re cō. obl. §. pe. &c. * Per istū §. audiui decidi tale dubiū. Quidā mercator aīalia sua tradidit quibusdā monachis ad quinquennium, & q in fine illius quinqūenij diuidat inter eos lucrū. non est dubiū, quia iste cōtus est societas. notatur ff. loca. l. si merces. §. vis maior. Contingit, q ista aīalia sunt mortua, q̄ritur, nunquid periculum spectet ad mercatorē? Iac. dicit q de hoc est hic casus, q in hac actione quis non tenetur de casu fortuito, si rem æstimatam non recipit. Item vide tex. ibi, Aut ex culpa acciderit &c. hoc est dictum, q socius non tenetur de casu fortuito, nisi culpa præcedat casum. *

ADDITIONES.

a Alca. Dāna. De intellectu huius §. vide Bal. in l. 1. in vlt. col. C. cōmo. & ad hunc §. facit qd no. in l. si pascēda. C. de pac. p Pet. & Bal. ad q. q̄ posuit in l. 1. de do. ca mor. & vide ad istū tex. & pendēte singulariter Bal. in l. 1. d. fruc. & lit. expē. Adde qd dixi in l. qd Nerua. ff. depos. & dū dr hic, de fratrib. soluenb. condēnationem, an dēat soluere quilibet de suo proprio, adde Bal. in l. si patronus. C. cōia vtr. iud. & latius in trac. de duob. fra. vbi dicit, q alter frater non tenetur contribuere condēnationem fratris, si frater fuit licite condemnatus, secus si iniuria rodicis, quia tunc dēt solui de cōi, si erant socij gñales. all. hac l. in §. 1. cū gl. & §. Papinianus, & illa gl. est sin. fm Imo. in l. cū filius. in princ. de ver. ob & ibi uide Bal, & uide in §. fi. ff. ea. l. Adde Bal. cons. 134. & 366. li. 2. & cons. 40. li. 3. Pet. de Anc. cons. 101. Poma. Vide Spec. in tit. de iud. §. sequitur secundum Bal. in l. societatem. per illum tex. inf. eo. tit. Pet. de Anc. cons. 189. incipit in ma casa.

§. Quidam sagariā. Damna quæ rōne societatis obuenerunt sunt cōmunicanda. h. d.

a **§. Cū duo erant.** a Societas vnius negotiationis non porrigit, ad aliā negotiationem. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Cum duo erant. Vide aliquid per Fel. in c. cum ordinem. de rescrip.

LEX LIII.

1 *Fratri quādo dt in partē imputari pecunia sublata p maleficio cōmisso p eū.*
2 *Filius captus sine culpa, & redēptus a patre, an solutū sibi imputet in partem.*
3 *Societas tacita inter fratres simul habitantes qualiter contrahatur.*

§. Si fratres. §. Idē Papi. Qd fr. es, q hñt bona cōia & aliud quæsierunt, non a est in cōi redigendū. a h. d. No. gl. q si vnus ex fratrib. cōmittit malefi 1 ciū † & soluit, idēt intelligi de suo proprio, q intellr qñ maleficium fuit cōmissum post mortem pris. Sed si pre viuo cōmittitur maleficiū, & pr soluit cōdemnationem, an postea post mortem pris tpe diuisionis, detrahat de parte sua. Dixi in l. id qd. §. si conseruū. de pecu. leg. 2 † Sed quid si dum viuit pr filius capit absq; suo delicto, an postea cum diuidunt sibi imputet in partem. Gul. de Cun. dicit in l. fratre. ff. 3 de condi. inde. † Item q hac lege dr debet intelligi fm Richar. Malum. & Old. nisi inter fratres contrahatur societas tacite. Potest .n. re ipsa, tacita societas cōhi. ff. e. l. societas. & l. plane. & ff. e. l. itaq;. Vnde si fratres consueuerunt inuicem communicare lucra, vr inter eos cōb cta societas, b secundum prædictos Doctores. Ego istum passum c examinaui in l. Titium, & Mæuium, c §. altero. infra de administ. tut.

ADDITIONES.

a Pom. Redigendum. Idem tenet Alex. cons. 99. in fi. vol. 2. & cons. 164. 1. col. 4. vol. & in l. quamuis. ff. sol. ma. & cons. 135. in ult. dub. uol. 2. Pan. cons. 65. 1. uol. & Bal. cons. 64. in 2. par. & late ad hoc cons. 412 in 2. parte.

b Alex. Contracta societas. Vide Bal. in l. 1. qui test. fa. poss. & Bal. in l. si patruus. C. commun. vtriusq; iud.

c Alex. Et Mæuiū. An ex cohabitatione, & cōi uictu, inducat tacita societas, & quo ad qd administrādo oīa bona sūt in uictu, & uestitu. vē dōm, q nō, nisi quoad expēsas uictus, & cōicatione redituū, & fructuū, p l. 1. §. si qs hoc interdicto, scdm gl. in uer. quoad usque. ff. de it. actuq. priua. & ibi Bar. q̄ hñr in c. si duo fratres obi tex. in tit. de fratrib. de nouo bñfi. ubi pbat, q emptū uel acqsītū ab uno. non ptinet ad aliū, & Bal & Ang. in l. si. de coll. & Ang. in l. si ex duob. ff. de neg. gest. & Bal. in c. 1. de bñficio fratris. & Bar. in d. l. Titiū, & Mæuiū. §. altero. sof. de adm. tu. & hic, & in l. si patruus. C. cōia utr. iu. & ibi oēs, & Bal. i addi. ques fecit ad tractatū Bar. de duob. fratri. ubi cōcludit, q si nemo eorū negotiat, uel unus tm, nō inducitur tacita societas, sed si oēs negotiant, & tunc quatenus cōicauerūt, inducit tacita societas ultra illā negotiationē, & per plura hoc pbat, & io infert Bar. in d. §. altero, q si unus forte emisset fundū &c. ibi uide alleg. l. si unus. inf. e. & Sal. in l. si patruus. tenet q oēs fructus, & redditus isto casu coicant, et io inducit tacita societas oium bonorū, adeo q si fundus acqrat noie pprio in cōione, q ille fundus nō uenit in cōione. Vide q̄ hñtur in c. auditis. de psc. in uer. p hoc deco, q cōsiliū q dat Cyn. ibi, ut l. stipso hoc mō &c. & ibi uide de hoc art. Adde Pet. de Anch. cōs. 303. ubi ponit de trib. fratrib. quorū unus erat Doctor, alter mercator, alter foro operam dabat, & oia communicabant. Vide ēt Rom. cons. 291. & 3. cons. 223. Pet. de Anch. cons. 148. Bal. cons. 255. lib. 1. & 227. lib. 6.

Roes. Adde an, & qñ, & per quos actus, inducatur tacita societas, de qua hic per Bar. plene, & per Pet. de Vbal. in suo solenni trac. de duob. frat. in 3. pat. in prin

a tit. ? tñ p mõ dico qñ plẽs frẽs stant simul, si q.dẽ aliqs eorũ est pupillus cũ eo ñ pt videri ɔ̃cta societas.l.vt in ɔdictionib.§.c. Si vero vterq; est maior,tũc si q.dẽ hẽt hẽditatẽ pñã tm̃,nunq̃ ex hoc vr̃ inter eos ɔ̃cta societas.l.ex p.e.§.fa.ercil.Sed si aliqd negotiaẽ,siquidẽ vnus tm̃,& alter ñ tũc idẽ, nisi sit aliquid ex quo p̃sumi possit societas ɔ̃cta.Sed si negotiant ambo,& ɔsueuerũt ponere in cõi: ex hoc

b inducit̃ societas illius actus tm̃.Nã in istis,q̃ p̃sumunt̃ ex actib.b nũq̃ p̃sumunt̃ vltra q̃ actus se extẽdit,vt C.ne vxor ,p ma.l.fi.& j.de in.actuq; pri.l.1.§.si quis hoc interdicto.ibi.quoadusq;. Circa istum §.q̃ro, pone q; duo sumus frẽs. Ego sum in studio, & fr̃ meus mercat̃ de bonis cõib.cũ hẽmus h̃ditatẽ pñã cõem: nunquid ista, q̃ emit, vel lucratus fuit mercãdo teneat̃ cõicare mihi fr̃i exñti ĩ studio? Vr̃ q; sic,ex quo de bonis cõib.acquisiuit,pro quo l.idẽq;.§.si procurator meus.§.man Dic ita. Aut sunt socij vniuersorũ bonorũ,& gñaẽ in oĩb.& tũc tenetur cõicare.vt hic,& in §.idẽ Papi.§.eo.& §.l.3.§.1. Aut non sunt socij vniuersorũ bonorũ,& tunc si ex re ex̃ societatẽ, vt ex dote vxoris vel aliunde,non teneẽ cõicare,vt hic in §.Papinianus quoq;. Aut non est certum ex qua re emit,vel mercatus est,& tunc si emit vel mercatus fuit noĩe cõi,& ex re cõi,nõ est dubiũ, q; ambob. acquirit̃.j.e.l.si vnus ex socijs,§.si vnus ex socijs. & §.de rei vẽd.l.solũ.§.meũ.sol.ma.l.si vero.§.itẽ q.eq.d.de ,pc.l.q ,pprio.§.,pcuratot,vt in cæteris.de sur.l.fi.§.1. Aut emit.vel mercatus est noĩe ,pprio,& nõ teneẽ cõicare,l.si vt ,pponis.C.de rei vend.& all.l.si vnus ex socijs.C.si q.s alte.vel sibi.l.multum interest.Nisi in pupillo,C.de rei vẽd.l.si ex pecunia & no.j.de admi.tu.l.Titiũ & Mçuiũ.§.altero. Aut est dubiũ, & tũc attẽderẽ ɔsuetudinẽ.s.an solitus fuerit noĩe ,pprio vel alieno emere , vt §.de pig.act l.vel vniuersorũ si hẽbat fr̃ bona aliũde vltra bona cõia,vel solũ hẽbat illa bona cõia, cũ inter eos nõ erat ɔ̃cta societas, quia q̃uis sint bona cõia,nõ tñ pp hoc ẽ inter eos ɔ̃cta societas.l.ex pte.§ si filius.§.fa.erc. In dubio p̃sumerẽ ipm̃ potius suo noĩe ,pprio,& de pte sua emisse,& mercatũ fuisse, vt sic nõ teneat̃ cõicare. Nã cũ q.s aliquẽ actũ põt agere,seu gerere noĩe ,pprio & alieno, p̃sumit̃ potius gerere noĩe ,pprio, q̃ alieno.§.e.l.merito.§.man.l.Papinianus.ad Maced.l.si filio. & not.j.de acq.hær.l.,p hẽde.in prin.Cõclude ergo,q; si sumus duo frẽs, & ego sum in studio,& frater meus mercatur de bonis cõib.cum habeamus inter nos hẽditatem cõem, & indiuisam.Si ille noĩe suo mercat̃,totum est suum,nec illa,quæ lucrat̃, tenebit̃ frat n suo cõicare, q; sit suũ vr̃ expressum.C.cõia vtr.iud.l.4.j.de admi.tut.l.Titiũ.§.altero.Et ex iã dictis est ɔsilium,q; sr̃ qui mercatur,marcham cõem mutet,ad hoc vt videat̃ mercari nomine proprio,& non cõi.Poterit ne de iure adhiberi cautela,q; illa quę lucrat̃ frater,sint cõia? R̃ ñ.sic.s q; inter eos fiat instr̃m, q; sunt socij omnium bonorum , & tunc omnes pariter expensæ deducent̃ de cõi,& tunc omnia tenebit̃ cõicare,ar.§.si filiusfa.de l.ex parte.§.fa.erc.& no in alle.l.4.& §.eo.l.3 & l.si quis societatẽ.& l.cũ duob.§ idẽ Papinianus,eo.tit.& est societas vl̃is.Vel põt dari aliud ɔsiliũ , vt ɔstituat eum procuratorẽ oĩum bonorum.§.de proc.l.q ,pprio.§.procurator,vt in cæteris.de neg.ge.l.si aũt.§.item si fundum.cum gl.& j.de adm.tu.l tutor,§.non est audiendus. *

ADDITIONES

a Poma.De admi.tut.Vide Rom.cons.43.& cons.313.Bar.cons.22.1.col. vol.1. late per Ias.l.1.C.qui test.face.poss.

b Poma.Ex actibus.Vide Alex.cons.133.in 2.dub.vol.2.

---

1 *Testamenti facultatem liberam per indirectum quis non potest sibi auferre.*

2 *Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum non valet.*

3 *Iuramentum factum de non reuocando testamentum non valet.*

§.Idẽ respõdet.

Pactũ p qd auferẽ alicui libera testandi facultas,ẽt p indirectũ non valet.h.d.

1 No.q; ẽt † p indirectũ nõ põt q.s auferre sibi liberã testi factionem.

a 2 Et † in hoc vr̃,q; qñ aliq.s † donat oĩa bona suã p̃ñtia,& futura nõ

2 valeat,vt no.C.de pac.l.si Per hoc dico, † q; ɔsilium q; dat Dy.in c.

b q; semel placuit. ex̃ de re.iu.lib.6.vbi dicit q; si contigit testm̃ istud infirmari, ex nunc dono oĩa bona mea &c. aufert liberam testĩ fa-

3 ctionem per indirectum,vt l.stipulo hoc mõ j.de ver.ob.Et † per hoc ẽt dico.qñ quis iurat nõ reuocare testm̃ ,q; tale iurm̃ non valet.& licet can.quidam dicant,q; poterit facere testm̃,sed erit piurus vt lo.An.posuit disputãdo in Mercurialib.tñ ego dico.q; nõ erit periurus, ar.l.stipulo hoc modo.j.de ver.ob.C.de pac.l.si. Nã si non est obligatorium ɔ̃ bonos mores præstitũ , vt in c.non est obligatorium.extra de te.iur.ergo &c.De quo dicam in l.stipulatio hoc modo,&c.

ADDITIONES.

a Alex.Testi factionem. Qñ q.s iurat nõ reuocare testm̃,an possit facere aliud,adde Bar.in l.si quis in prin.testi.de leg.3.Adde quod Bal.in c.1.§.Item scia.de pac.iur.fir.tenet,q; non obstante iuro,si fiat fm̃ testm̃ reuoc, q.a inter testatorẽ, & hæredem non est obligatio,quæ possit tali iuro confirmari,ex quo non surgit ius aliquod p tale iurm̃ obhi testatori, erit in hoc inutile iurm̃, vt in simili dicimus.C.de ar.auth.decernimus.licet Iac.But.dicat,q; forte iuso est standũ,tñ male dixit p l.stipulatio hoc mõ cõcepta.j.de ver.ob. Nam nõ põt iurans facere,q; leges non hẽant locũ in sua dispõne.l.nemo põt.de leg.1.l.ius publicũ.sup.de pac.& hoc tenet Cy.in l.1.C.de sacros. eccl.& iõ fuit qõ,de facto in Rege Aragonum,q hẽbat duos filios,vni assignauit Regnũ Aragonũ,alij Regnũ Maioricarũ,& iurauerunt ipsi fratres ppetuo dictã diuisionẽ ratã habere,authoritate interueniente,& cõsensu regis. Postea idem dñs rex fecit inter filios quasdam substitutiones, quærebatur quid iuris,& Bal.sequẽdo Old.dicit q; ista disputatio,est ordinatio supremi iudicij dispositionem seu ordinationem præueniẽs , arg.l.ex le pactũ.§.fi.sup.de pac.adde Bart.in l.si quis in principio testamẽti.de leg.3. Adde Bal.in rep.l.s.ad l.i.C.de sacrosan.eccl.q; tale iurm̃ non impediat fm̃ testm̃,firmat Bal.in authen.sacramenta,C.si aduer.vẽd.& ibi But.& Bal.in d.l.stipulatio hoc modo, & Bald.in auth.hoc inter liberos,C.de test.& facit quod no.Bal.in l.pactum,in 5.opp.C.de coll.quicquid dixerit in c.1 §.minoribus.si de feu.fue.contro.inter dom.& agn̄ & per Imo.in c.cum contingat.in 1.membro.& Io.An.in sua q.onei. Marcus fecit testm̃,per Bal.ad Spe.in add.in tit.de instr.edi.ver.qñ testm̃.& ibi Io And. tenet idem in sua q alias cons.incr.Marcus fecit testm̃ iurauit.Adde licet etiam posse iurm̃ in d.l.stipulatio.q;.Old cons.157.ponit in terminis,de eo qui iurauit non reuocare testm̃.& Pau.de Ca.cons.281.Bal.205.lib.1.& de Rege Aragonum, vide Old.cons.221.& potissima ratio ibi fuit,quia regnum est indiuisibile.unde Abb.etiam cons.41.& 48.lib.2.cogitabitis.

b Poma.Per hoc dico.Vid. Ale.cons.24.vol.3.Ro.cons.13.in 2.dubio.

---

1 *Dominium licet ipso iure transeat,non tamen transit possessio.*

2 *Executio an fieri possit in bonis condemnati in centum , si non soluerit intra decem dies amputetur sibi p s.*

§.Idem.

Rñdet Socius.Qui plẽs hẽt vias pt eligere leuiores,

a h.d.†No.q; licet in aliquem transeat dñiũ ipso iu-

1 re,nõ tñ transit possessio.Dixi in l.ɔtrusa j.d public.& C.de sa.san.

a eccl.l.fi.No.ad qõnẽ q̃ ɔsului nõ sũt multi dies.q.dã fuit ɔdẽnatus

b in q.ngentis libris q̃ pecuniã si nõ solueret ĩtra decẽ dies , dẽret sibi amputari pes:non soluit quingentas intra decem dies, mõ Ptãs faciebat executionẽ in bonis ɔdẽnati: opponit̃ q; ñ possit, q.a illa pęna pecuniaria fuit trãslata in penã corporalẽ.l.j.j.ad leg.Fal.† & fa-

c cit iste §.c ad illã qõnẽ,q̃ decidi p istã legẽ,& per plures alias,&c.

ADDITIONES.

a Pom.Licet.Vide latè Fel.c.si diligenti.de præscr.Fran.Cre.sing.98. & aliqua per Ias.in rep.l.quo minus,ff.de flumi.

b Alex.Ad qõnem quam consului.Contrarium vr̃ tenere Bal.in l.commissoriæ,C.de pac.inter emp.& uen.& in l.1.in x.q.C.de his quæ pęnæ nom. & vide omino Lud.in l.1.§.& post operis.inf.de ope.nn.nunc & adde Bar.in l.2.inf.de pub.iud.& Imo.in l.ita stipulatus.de verb.ob.& vide omnino per Raph. Ful. in auth. sed nouo iure.de ser.fug.ubi no.loquitur.

Menn Gomesi.§.penales.no.15.Inst.de action.Dec.cons.2.no.3.

Ruer.Adde Ang.de Are.in tract.malefi.in ver quam si non soluerit ios.x. dies.ubi sequitur Bar.& Are.in cons.99.inci.placet mihi conclusio.

Pom.Vide Pan.in c.inter cæteras.de rescr.& ibi Fel.Fran.Cre.sing.102. Ang. in l.quicunq;.C.de ser.fug.& ib Pau.Ale.l.si sup de in ius uoc.Felin.c. sicut Iudæis.de Iudæis.cõs.6.2.dub.vol.2.Cep.cõs.16.Ale.l.insulã.ff.sol.ma.& Are.cons.84.

† Clau.Leg.Fal.Sequitur Pan.in c.inter cæteras.& ibi Fel.de rescrip.

c Alex.Et facit iste §.Cum Bar.trãsit Bal.in l.cõmissoriæ.C.de pac.inter emp.& uẽ.& Imo.in l.ita stipulatus.la grande.j.de uerb.ob.& Ang.in l.insulã.eo.tit. facit q no.Bar.in l.Stichus,in prin.de pec.leg.& Bal.& alij §.de in ius uoc.& Ang.in l.si qñ.§.hẽs.de leg.s.vide Imo.in c.Odoardus.de sol.& Mod.in l.si quis id qd̃ de iu.om iu.l.ubi qñ loco pęnæ corporalis,põt subrogari pecuniaria,uel contra.Et ad de Maria.Soc.in c.sicut Iudæi.de Iudæ.qui dicit decisionem Bar.hic notabilem.

CONCORDIA.

¶ Aduerte q; Bar.in hoc §.idẽ rñ. Socius,non mereẽ dici ɔ̃rius.nec ɔ̃rian his quæ dicit in l.2.ff.de pub.iud.eo quia idem ɔcludit vbiq;, dum ɔcludit in hoc §.Idem resp.q; transactis x.diebus , non potest facere iudex executionem.In ære ergo est nouata in pęnam personalem,& ita concludit in d.l.2.in illo membro,quando ex ea.l.proueniunt adde tu quando loco pęnæ corporalis potest subrogari pecuniaria,vel econtra,Mod.in l.si quis id quod,de iur.om.iud.

LEX L.

Nequicquam.

No.glossam super verbo,turpibus , &c.

LEX LIX.

Si id quod quis.

Si res perit antequam societas sit contracta,perit ei cuius est , si post ɔ̃ctam societatem perit,cõmuniter perit h.d.Vel aliter.Si societas fit re, rerum ipsarum collatione perficitur: si fit per contractum, non dicitur perfecta,nisi celebretur contractus.

* §.Idem Celsus.

*Sub eodem summario cadit cũ prin.d.l.si id,quod. Vide tex.ibi postea quã eam destinasses,&c.No.bene istum tex.q; sola destinatio non facit rem esse in actu,vt inf.de act.emp.l.fundi nihil. & l. granaria. fallit in actu fauorabili.inf.de ali.& cib.leg.l.cum quidam.

§.Si filiusfa.

Filius emancipatus potest pro socio conueniri ipse & pater de peculio &c.

§.Si seruus.

Alienatione extinguitur societas , quæ videtur tacitè reintegrata,si in eodem actu manumissus perseuerauerit.h.d.

LEX LX.

1 *Pacto non potest fieri,quod societas transeat ad hæredes.*

2 *Pactum per quod aufertur testamenti factio non valet.*

3 *Societas vectigalium transit ad hæredes quando sunt apti.*

Adeo morte.

a Non põt ɔueniri, vt societas transeat ad

b hæredem,2 nisi in societate vectigaliũ.h.d. No.

ADDITIONES.

Meno.Coiacius lib.10.obser.c.25.

a Poma. Adeo morte.Vide Pan.cons.85.uol.2.vbi ponit unum notabile uerbum. Vide Alex.cons.34.uol.3.ubi dicit,quod societas etiam contracta ad certum tempus morte finitur.

b Alex.Ad hæredem.Adde tamen si filius, uel hæres utitur eisdem institutib. ad societatem paternam deputatis,quibus utebatur pater, societas renouata uidetur,etiam si esset pupillus habens tutorem,ut notanter dixit Bal.in l.mandatum in 3.op.C.mand.& hic adde Bald.in rub.C.eo.Et quod dr̃ societatem uectigalium transire ad hæredem,intelligitur de primo hærede, fm gl.in l.adeo.inf.eo. Io.Fab. singulariter in §.in summ.Inst.eo.dicit q; uirtute iuramenti posset transire societas ad hæredes,sed ratio Bar.hic facit in contrarium,iuncto c.non est obligatorium,uide quæ dixi sup.eo.in rub.Adde quando societas dicatur tacite renouata,Pau.de Cast.cons.234.Bald.cons.428.

No. q per pactũ nõ pt fieri qđ societas transeat ad hẽdes. Rõ quia impedit liberã testĩ factionẽ, vt l. cũ duob. §. idem rñdet. s. eo. † Ex quo no. quod pactum, per qđ impedit libera testĩ factio, non valet. Per quod dico, q consilium quod dedit Dy. extra de reg. iu. in 6. in c. quod semel placuit, non ualet, vt dixi plene in l. stipl'o hoc modo. j. de verb. ob. † Item no. q societas vectigalium non trãsit ad hæredem, si hæres non est aptus.

LEX LXI.

Socium qui in eo. In hac actione post morã veram vel fictam veniunt vsuræ, & interesse contra socium; a secus contra hæredem soci'. h. d.

ADDITIO.

a Poma. Socium. Vide Bar. consi. 58. col. 6.

1 *Inter socios quæ damna & quæ lucra communicantur.*
2 *Ambasiatoribus donatum, an sit mittentis.*
3 *Donatum vni ex fratribus, an communicetur.*

§. Socius. a Dãna, & lucra ɔtẽplatione societatis obueniẽtia sunt cõicanda: secus, si ɔtẽplatione psonæ obueniunt, licet huius societas fuerit occasio. h. d. qđ est no. Vides ergo, † q hæc lex corrigit pcedẽtẽ in dãnis medicinarũ, sed an corrigat in alijs dubitaĩ. Gl. hic mirũ se inuoluit, bĩ veritas est illa q̃ dixi tibi in summario. Nã hęc verba, pp societatẽ, pñt intelligi duob. mod. Vno mõ hoc est ɔtẽplatiõe societatis, tũc dãna, & lucra veniunt cõicãnda. l. cũ duob. §. qđã sagariã. s. eo. Alio mõ põt intelligi pp societatẽ: hoc est qđ societas fuit occasio remota. v. g. pp societatẽ habui necesse accedere ad curiam principis, & dum coram principe tractarem negotia, placui principi. ex quo donauit mihi castrũ certè hoc non facit ɔtẽplatione societatis, sed personæ meæ tñ, licet nunq̃ habuissem nec accessissem nisi pp societatẽ. Certè istud nunq̃ venit cõicãdũ, vt hic in fi. Eodẽ mõ in damnis, vt puta b dum essem absens pp societatẽ, b ɔsanguineus meus fecit testm̃, & instituit ex̃neũ, qđ non fecisset si ego fuissem psens, vt hac lege. a Et p † pdicta dico q est hic casus de q̃õne ambasiatorũ c Mediola. c vt donõ eis factã ab Imperatore nõ sit cõis. De qua p gl. in l. q pprio. §. pcurator vt ĩ cæteris. s. d. pc. & l. si uero negotiũ. j. solu. ma. &c. 3 † Itẽ istã legẽ allego ad q̃õnẽ de duo. fra quorũ vnus cum pecunia vadit ad curiã Regis, vl' pricipis, & sibi dona, vl' lucra obueniunt.

ADDITIONES.

a Poma. Socius. Vide Alex. consi. 131. uol. 2. & consi. 133. vol. 4.
b Poma. Societatem. V de Are. consi. 24.
c Alex. De q. ambasiatorũ Et facit ad q. Bar. in l. si vero. §. 1. sol. ma. qa hic vr̃ cõcludere, q acquirat ambasiatorib. & ipsam disputauit Odof. & concludit, Aut donatio fit sub noie pprio, & acquiritur ambasiatorib. Aut donatur tanq̃ ambasiatorib. ciuitatis, & acqritur cõi. Abb. in c. postulastis. de cõcess. præb. refertur Io. Cal. coniungendo duas opi. positas in d. l. qui pprio. & dicit, qđ si ambasiatores erant prius noti, & familiares ei ad quem missi sunt, tunc cedant eis. Aut erant ignoti & tunc inspicienda est qualitas rerũ donatarũ. Nã quædã psumptiuè magis conueniunt mittẽti, quã ipsi, ut puta si donaretur unus leo, Quædã conueniũt potius ambasiatorib. puta si donarentur vestes q̃ eis cõgruẽtes essent. Et cũ hac distinctio ne transit Abb. licet dicat, q Bar. hic, & in alijs locis per istum tex. teneat, q cedant ambasiatorib. sed dicit Abb. q iste tex. psupponit p certo donationem factã fuisse socio pro eo, sed q prædicta procedit in casu dubio, adde Bal. post Cy. in l. manifestissimi. §. sed cum in secundam. de fur. adde Bal. consi. 47. lib. 2.
Ruer. Adde P. de Vbal. in d. tract. de duob. fratr. in 8. par. in princ. ubi de hac q. ambasiatorum. & plene de hac materia huius §.

LEX LXIII.

Si Titius. Si pretium rei cõis cũ socio putatiuo diuiserim, a vero socio ille putatiuus conuenit, non ego, cum partem pcij receperim. h. d.

1 *Socius non condemnatur vltra quam facere possit.*
2 *Frater conuentus a fratre non habet beneficium huius legis.*
3 *Fideiussori non datur beneficium huius legis, licet principalis suscipiens in se iudicium opponere possit.*
4 *Beneficium huius legis competit fideiussori.*
5 *Beneficium huius legis non transit ad hæredem. Ad filiũ nõ cõem an transeat.*

LEX LXIII[I].

Verum. a Socius nõ ɔdẽnaĩ, nisi quatenus facere pt, vel dolo desijt posse facere: qđ bñficiũ ad fideiussorem, vel hẽdẽ ñ trãsit. h. d. Hic dr̃, q soci', nõ hẽt hoc bñficiũ, qa societas hẽt 2 vim fraternitatis q̃ro † sĩ ɔuenit a f'r̃e, vtrũ hẽat hoc bñficiũ Gl. tenet hic q nõ: qđ no. † Scđo hẽs hic, q fideiussori nõ daĩ hoc bñficiũ, eritne aliqđ remediũ? b Certè sic, ut fideiussor denũciet pricipali. & q principalis ueniat & suscipiat in se iudiciũ, & opponat istã exceptionẽ in psona sua, licet fideiussor nõ potuerit vt vidistis 4 in l. idẽ. §. gñalr̃. s. ti. ı. † Tertio no. q hoc bñficiũ ɔpetit defensori. q̃ ẽ rõ inter defensorẽ, & fideiussorẽ Glo. ponit ĩ l. alia, ĩ prin. s. sol. ma. & j. de re iu. l. sicũ. pc. Illa ẽ uera rõ: qa fideiussor ɔuenit ppria c obl'one, sed defensor ɔuenit ex illa obl'one qua teneĩ dñs cui ɔpe 5 tebat illa exceptio. † Itẽ vides, q istud bñficiũ ñ trãsiuit ad hẽdẽ. Dicit gl'. verũ est ad hẽdẽ, ut hẽdẽ, sed vt ad cõem filiũ sic. Vide gl. super uerbo, cæterorũ. No. q gl. dicit, ut cõem filiũ. Vñ innuit q si ẽ fili' mariti tñ, nõ vxoris, & sic nõ cõis filius, ad eũ nõ trãsiret hoc bñficiũ De hoc sunt ɔtria, q dic. ut l. ẽt. sol. ma. & l. non tantum. j. de re. iur. & Cy. C. qui pot. in pig. habean. l. assiduis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Verũ. In prin. vide q dixi p istum tex. in l. non solũ. §. qui in alieno. s. de pc.
b Poma. Remedium. vide Alex. in l. quia tale, in fi. ff. sol. ma. in l. quoties C. de preci. Impe. offeran. apost.

c Alex. Quatenus tenet. Et hãc seqt Bal. hic, sed Io. Fab. tenet cõtra Inst. de act. §. sed & si q. 5. & ibi vide p Doc. in uer. scđo tu hẽs hic, q fideiussori nõ daĩ hoc bñficiũ, &c. Idem Bal. hic q đ & Pau. de Cast. in l. si maritu. sol. ma. & Imo. ff. de re iud. in l. oẽs tñ, cum seq. & Bar. in l. & si fideiussor. eo. tit. & in l. Stichum. §. quod uulgo. inf. de sol. & est singulare secundum Imo. in l. cum filius. in §. 1. de verb. obl. Ruer. Adde Ang. de Are. in d. §. sed & siquis. ubi tenet contra glo. & Bar. in fratre utrinque coniuncto, & ibi refert tas.

1 *Massarius communitatis conuenitur insolidum.*

§. Si cum tres. Inter socios inuicem agentes nõ est melior conditio occupantis. h. d. No. glo. q potest agi insolidum ɔ massariũ ciuitatis, vel vniuersitatis, vt hic probatur, & j. eo. l. actione §. communis, &c.

a **§. In hæredem a quoque.** Op. j. solu. mat. l. ẽt. §. licet Glo. dicit speciale in odiũ mariti Pet. tenet ɔtrium, quia licet maritus pp culpã teneatur, non tamen amittit beneficium, quod habet ne cõgatur, nisi in quantum facere potest. b Ita tenet glo. C. de rei vxor. ac. l. vnica. §. cum autem. & Pet. in d. l. etiam. §. licet. j. sol. ma. &c.

ADDITIONES.

a Alex. In hæredem. No. q sicut tacitè contrahitur societas, ita tacitè dissoluitur. Dixi vobis in l. plane. & in l. societatem. s. eo.
b Poma. Facere potest. vide Alex. consi. 32. ver. extra glo.

§. Voluntate. No. q sicut tacitè contrahitur societas, ita tacitè dissoluitur. Dixi in l. plane. & l. societatem. s. eo. &c.

LEX LXVI.

1 *Societas quando extinguatur agendo actione pro socio.*

a **Actione.** a Pro decl'one huius legis reuoco in dubiũ, qua actione proposita soluitur iudicium. Respond. 1 debes pscire secundum ueram op. q actio pro socio potest pponi, ut aliquid cõmunicetur, vt s. eod. l. si actum & j. ea. l. §. nõnunquam, & tunc per talem actionem non extinguitur societas Qñque proponiĩ actio p socio, ut alteri ex sociis deĩ pars sua, vt ĩ psonalib pstationib. q̃ ueniũt in hoc iudicio, vt d. l. si actũ. s. eo Isto casu scđo statim cũ ego ago. ut mihi aliquid detur, videor hẽre animũ dissoluendi societatem, vt hic loquitur tex. Proculus, &c.

ADDITIO.

a Alex. Actione. Quãdo dicatur nata actio pro socio, dicit, q demum, finita societate, vt no. Bal. in l. 1. in ult. col. C. ut actio contra hære. & ab hære. ut est glo. no. in l. sicut. de act. & obl. & vide Bal. & Ang. in l. 1. post gl. C. de anna. excep.
Poma. vide Alex. consi. 70. 1. vol.

§. Item si societatem. * No. tex. ibi, nisi renunciatio ex necessitate, &c. Quæ est ista necessitas? dic, ut in gl. in ver. facta sit. quæ incipit, q dic. &c. Adde ex gl. & vide l. eden. cũ gl. ibi in ver. necessariam. C. loc. quia forte ɔtxit matrimonium uel pater suus mortuus est, ut ibi. *

1 *Protestatio põt fieri per procuratorem, etiam si non habet speciale mandatum.*

§. Renunciare. Renunciatio pt fieri p se, & p pcuratorẽ ẽt gñalẽ. h. d. † No. q ptestatio pt per pcuratorẽ fieri ẽt si nõ hẽt spãle mandatũ: licet gl. videatur aliter dicere in l. 1. §. 4. j. de lib. agn. Veruntamẽ intellige istum §. quando procurator renunciat ex causa: nam sine causa non posset reuocare factum a domino specialiter. l. si hominem. s. ti. j. &c.

§. Item scriptum. Procuratori facta renunciatio hẽt effectum, si dominus ratũ habuit. h. d. Sed an procurator possit istam renunciationem acceptare, dic vt dixi s. proxi. ex causa iusta potest: alias non &c.

§. Morte vnius. No. istum §. qđ licet morte finiatur societas, non tamen actio finitur, sicut in actione mandati distinguitur scientia ab ignorantia.

§. Item alicuius. * Tene menti istum §. licet n. societas morte finiaĩ, tñ actio pro socio non finitur. Et sicut in actione mandati distinguitur scientia ab ignorantia. ita in ista actione, quod tene menti. *

§. Si vnus ex socijs. Inter socios tempore diuisionis ante partem assumiĩ dos ab eo, qui sustinet onera matrimonij. h. d.

LEX LXIX.

1 *Rei duo quando dicantur socii, item quando videantur inuicem fideiubere.*

Si vnus ex socijs. Istam legem alleg. Iac. de Are. † qñ duo rei dicantur socij, & dicit ipse, q tũc sunt qñ est actũ, vt lucrum, & damnum sit cõe, de quo dixi in l. si duo. §. si quis cautio. alleg. ẽt ad hoc, q duo rei videãtur inuicem fideiubere, de quo plene dic. vt l. vxori. s. ad Velleian.

a **§. Si vnus ex sociis.** a Hodie istud lucrũ vsurarũ est illicitũ, iõ nullo mõ cõicaĩ l. cũ duob. §. fi. & l. seq. s. eo tit. &c. No. bonũ §. ex quo habes, quod qñ socius aliqs facit aliquid nomine proprio, non cõi, totũ acqrit sibi, quia ex tunc periculũ illius negotiationis est suum: & ideo lucrũ spectat ad eum. Et sic no. ex isto. §. q illius debet esse lucrum, ad quem spectat periculum. Verum tamẽ hoc casu ipse, cum negotietur nomine proprio, & deberet negotiari nomine communi, tenebitur socijs ad interesse, vt dicit gl. fin.

ADDITIO.

a Poma. Si unus ex sociis. vide aliquid per Alex. l. quia poterat. infra ad Treb.

LEX

LEX LXIX.

a b **Nemo** a **ex socijs.** Vide vnam glo. b in verbo, alienare. Ex qua no. q. quilibet ex socis pt totã rem alienare, nisi in duob. casib. s. si fraude alienet, & cæteri ꝯdicant. Qđ intellige verũ in mercib. & alijs reb. quas socij venales hñt & tunc, quia seipsos proposuisse vñr ad vendendũ, ut d. l. eius q. s. si cer. pe. & l. 4. in prin. s. de exer. In alijs reb. intelligo legẽ nřam simpli prout iacet, q. nemo pt alienare, nisi partẽ suã, &c. * Hinc probat Guid. de Suz. q. sicut socius non hẽt maiorẽ ptãtẽ in partib. aliorũ, q̃ procurator gñalis, sed ille nõ alienat nisi q̃ seruando seruari nõ pñt, vt s. de proc. l. procur. totorum. ergo nec iste. Et hoc aperte probat p hanc legẽ, & p l. si socius. s. si cer. pe. pro hoc. s. eo. l. si vnus. in prin.

ADDITIONES.

a Alc. Nemo. Declara, vt per Bal. in l. 1. C. qui test. fa. pos. & an vnus socius possit stipulari societati suæ, uide Bal. qui vř tenere, q. non, in l. si absentis. C. si cer. pe. vide in Inn. quem ipse allegat in c. dilecta, de exces. pla. bñ faciunt no. per Bar. in l. ead. de duo. re. & Bal. in l. cũ te. si cer. pe. & hic adde Bal. in rub. C. eo. & aliquid p Lud. Ro. in l. de pupillo. §. si pluriũ, de ope. no. nun. Et an vnus ex mercatorib. socijs, possit liberare deuitorẽ, vide Ang. omnino in l. si unus, in prin. vbi tex. sup. de pact. vide Bal. in l. cum te. si cer. pe. & hic hẽs gl. no. q socij dñr hẽre inter se tacitum mandatum a lege, facere ea, q̃ utilia sint societati, & ita factum valet, q tene mẽti perpetuo, quia forte non reperies alibi, facit quod hř in l. de pupillo. §. si plurium. de ope. no. non. & quia istud non est usquequaque uerum, uide quę . dixi post Bar. in l. 2. sup de cõsor. eiusdẽ litis. & uide Inn. no. in c. dilecta, de exces. prel. Et an unus ex socijs psumatur uendere cũ consensu alterius, uide in l. in familiæ. C. fa. erc. & ibi ponit cui incumbat onus probandi rem tanto pretio uenditam esse. Ad quod u. de Bar. in l. inter coher. sup. fa. erc. & ad hanc glo. hic, uide quę dixi in d. §. si plurium. Adde an socius uideat hře mandatum in pîudicium socij. Pet. de Anch. cons. 333. & 402. & an socius possit facere contractum noie societatis in genere, non expresso nomine sociorum, uide Bal. cons. 87. 2. li, & an socius soluens mille nomine suo, uideatur soluisse de suo in totum, uel in partem, uide Bal. cons. 53.

Pom. Vide Alc. in l. si socius. ff. si cer. pet. & in l. serui elect. ff. de leg. 1. cons. 80. uol. 4. & cons. 88. eo. uol. et cons. 285. in 2. col. uol. 2. vbi ponit, an socij uideantur ad inuicem habere mandatum, & cons. 254. col. fi. uol. eo. & consi. 103. col. fin. uol. 3. ubi dicit, quod socius non uidetur habere mandatum ab alio fratre, ad sibi prę iudicandum, & uide an socij censeantur ad inuicem habere mandatum, Alex. in l. de pupillo §. si plurium. sup. de oper. no. nunc.

b Alc. Vide unam gl. Item uide Bal. in rub. C. e. Ro. in d. §. si pluriũ. ĵ. de ope. no. nun.

§. Illud quæritur. Dolus commissus in perdendo, facit perdere beneficium, secus si committatur in non acquirendo. h. d.

LEX LXXII.

1 *Stipulatio apposita incontinenti, & continens idem, an inducat nouationem*
2 *Stipulatio pœnalis, an nouet præcedentem obligationem.*

a **Duo societatem.** a Si ꝯctu iurisgen. subijciat stiplo ꝯtinens idẽ, nouat prima, si actũ est, nõ alias Itẽ stiplo pœnalis nõ nouat p̃cedentẽ oblionem ex cã onerosa ꝯcta. h. d. † Quæro verũ stiplo ꝯtinẽs idẽ apposita incontinenti. nouum ꝯctum pariat. Tex. dicit hic, q. sic, si hoc agat. Glo. dicit q. hoc vř agi in dubio fm ista iura, hodie secus. Ego dixi qđ in dubio non p̃sumit nouatio, quia stiplo apponitur incontinenti, ut dixi in l. singularia. sup. si cert. pet † Quæro vtrum stipulatio pœnalis nouet præcedentem obligationem. Videbitis in l. prędia. inf. de act. emp.

ADDITIONES.

a Alex. Duo societatem. Et qualiter casus huius legis processerit, uide Bart. in l. ita stipulatus. de uer. obl.

b Alex. Stipulatio. Limita hoc per Bar. in l. si quis cum aliter, & ibi Doc. de uer. obl & in l. prædia. inf. de act emp.

LEX LXXIII.

1 *Leuis culpa, quæ dicatur.*

a **Socius socio.** a In societate, culpa leuis est non adhibere eã diligentiam q̃ in suis adhibere solitus est tpe ꝯctæ societatis. h. d. q̃ legẽ no. multũ. qñ † dicatur culpa leuis, aliã habuistis qñ dicař culpa leuis ut l. si putator. ad l. Aquil. q̃ docet facere articulos. & hoc procedit in societate ꝯcta. Si uero incidenter ꝯhitur societas. tunc inspicitur quando est, vt l. hæred. §. non tantum sup. fa. erc. & de ista leui culpa dixi in l. quod Nerua. inf. deposi.

ADDITIO.

a Pom. Socius socio. Quæ culpa ueniat in societate, uide Bal. in l. pignus. C. de pig. actio. et in rub. eo. tit. Vide Alex. cons. 133. uol. 1.

LEX LXXVII.

1 *Arbitratorum duo sunt genera.*
2 *Reductio quo iure petatur.*
3 *Arbitramentum iniquum uel æquum quis probat.*
4 *Reductioni ad arbitrium boni uiri, an renuncietur.*

Societatem. Sñiæ arbitri oĩno est parendũ. Sñia uero arbitratoris reducitur ad arbitrium boni uiri. h. d.

1 † No. q. arbitratorũ duo sunt gña. Primũ qñ assumit super lite diffiniẽda per sñiam, fm q. iudex faceret. Scđm, qñ assumit sup ꝯctu. ut patet. Ex hoc dices tu arbitratores, q assumunt sup lite, poterunt arbitrari, & eorũ arbitramẽta nõ reducent ad arbitriũ boni uiri. Rñ. non est uerum, quia sp arbitramentũ, &c. vt in auth. vt dis. iud. §. 1. Vñ arbitrator assumitur primo mõ, ut nos transigimus sup ista lite. eo mõ

2 quo talis dixerit. † Sed q̃ro quo iure petatur? Rñ qñ sumitur sup ꝯctu bonæ fidei, dic ut in l. unde si Neruæ. ĵ. eo. Si autẽ adhibetur sup ꝯ-

3 ctu stricti iuris, tunc of. iud. l. si libertus. inf. de ope. liber. † Quæro q. s dẽt probare, an ille, qui dicit arbitramentum esse iniquũ; an ille, qui dř æquũ, tex. in d. l. vñ si Neruæ, dicit, q. ille, qui dicit iniquũ, nisi ini-

4 quitas manifeste appareat. † Itẽ q̃ro nunqd possit renunciari, q. non reducatur ad arbitriũ boni viri, Dy. tãgit ĩ l. qdã cũ filiũ. ĵ. de ver ob. c. scienti, ex de reg. iur. in 6. & per Gul. in l. si vnus. §. illud nulla. sup. de pac & per Cano. in c. Quintauallis, extra, de iureiu. in antiq.

1 *Dictio, vt inducit modum.*
2 *Verba, cu conditione, nõ faciũt conditionem, nisi natura negotij hoc ĩportet*
3 *Arbitrium boni viri quando petatur, & vide nu. 21. 33.*
4 *Bonus vir in causa reductionis est iudex.*
5 *Arbitrator qui inique arbitratus est, an poterit iterum arbitrari.*
6 *Pignora data iniquo arbitratori, nõ tenetur pro sententia iudicis reducentis.*
7 *Arbiter, & arbitrator, qualiter differant.*
8 *Arbitramentum est quædam transactio.*
9 *Arbiter erit si in compromisso, dicitur quod possit cognoscere de iure, & de facto, pronunciare tamen de iure.*
10 *Iudicij ordo non potest per partes remitti.*
11 *Arbitri sententia debentis pronunciare de iure, an stetur.*
12 *Arbiter vel arbitrator qs sit, ex modo p̃cedendi põt cognosci & vide nu. 13.*
14 *Arbitratoris ex sententia oritur actio.*
15 *Arbitratoris sententia non habet executionem paratam.*
16 *Lex, cum antea. C. de arb. non habet locum in arbitratore, sed in arbitro.*
17 *Arbitratoris sententia quando reducatur ad arbitrium boni viri.*
18 *Exceptionem quilibet habens, potest etiam si non conueniatur, implorare officium iudicis ne molestetur ab aduersario*
19 *Iudex principalis causæ, est iudex in causa reductionis.*
20 *Testes ad perpetuam rei memoriam examinari debent coram iudice rei.*
22 *Reductio intra quantum tempus peti possit.*
23 *Iudicis of. quando ditur ad rescindẽdum, q iure cõi valet, finitur anno vtili.*
24 *Reductioni ad arbi. boni viri repetitioni an renũciari possit, an videatur renũciatu si dictu sit, q possit de iure vnius accipere, & dare alteri in parua, & (magna quantitate.*
25 *Quantitas quæ dicatur parua, vel magna.*
26 *Arbitramentum an possit detegi æquum, vel iniquum ex nouis probationib.*
27 *Arbitratoris in præsentia alia testium a post nunt per testes probari.*
28 *Arbitramenti, vt detegatur iniquitas, quid sit probandum.*
29 *Arbitrator quando possit testificari de gestis coram se in causa reductionis.*
30 *Clausula in compromisso, quod ex nunc partes homologauerunt laudum, non tollit reductionem.*
31 *Iuram. interpositũ sup renũciatione reductionis ad arbitriũ boni viri, q operet.*
32 *Contra succumbentem in causa reductionis an possit exigi pœna.*
33 *Arbitratoris a sententia petitur reductio, a sententia arbitri non, & ratio.*
34 *Arbitrator an arbitretur etiam partibus absentib. Arbitrator an esse possit, exbannitus & excommunicatus. Hab s. ilucida iaternalla. Filiusfamilias. Presbyter non potest compromittere. Arbiter quis esse possit. Quis cõpromittere possit, & intra quantum tempus arbitretur.*

a **§. Arbitrorũ** a **enim.** Bonus. §. est & sic p̃cedit, quia primo ponit thema & q̃õ. prout factum est in prin. l. Scđo ponit q. prout debuit fieri. Tertio ponit vnã suã dist. ꝑferentẽ ad deteriationẽ q Quarto deteriat q. Quinto declarat vnũ dubiũ circa p̃missa. Scda ibi, existimo. Tertia ibi, arbitratorũ Quarta in l. in p̃posita. Quinta ĩ l q d. n. ver illud. In summa hoc habet. sñiæ arbitri oĩno ẽ paredũ, sñia vero arbitratoris, si fue-

b rit iniqua, reduc̃ ad arbitriũ boni viri. Op ad prĩ hic b innuit q. p

1 dictionẽ, vt, inducař ꝯdõ. † Cõtra, imo inducit modus, vt no. in l. demõstrõ. in fi. ĵ. de ꝯd. & de. & C. de his, q̃ sub mo. l. 1. & ibi no. Sed solue. q. hic ponit ꝯdõ improprie. i. modus, vt dicamus ea ꝯdõe i. eo mõ vel eo tenore, vt dt gl. 1. Ea qua no. † q. licet verba dispõnis di-

2 cãt ea ꝯdõne tenet tñ illa nõ faciunt ꝯdõnẽ, si nã negotij hoc non ĩportat. Sicut ĩ l Mæuia. ĵ đ ma. tes. & đ doh. exe l. si. §. fi. & l. 2. §. fi de do. Itẽ opp. q. sunt alia gña arbitrorum. l. arbitr. & l. si ab arbitro. §. qui satis. co. Sol. vt ĩ gl. Op. q. nõ sp stet sñiæ arbitri. l. arbitrorum. C. đ arb. Sol. ĩtellĩe verum hoc si dolus malus abẽ, q. dic, vt l. ita demum sup. đ arb. Op. & vř, q. ñ reducaĩ ad arbitrium boni viri, nec recedat a p̃sona. l. si quis arbitratu. ĵ. d ver. ob Gl. ĩ l. ĩ p̃posita, soluit fm quosdã, q. hic loquit ĩ iudicijs bonæ fidei ibi in iudicijs stricti iuris. Hæc nõ ẽ vera p l. si coita sup. c. & p l. si libertus. ĵ. đ ope lib. & p tex. ĩ hac l. ĩ p̃posita, ibi, eo magis q. iudicium p socio bonæ fidei ẽ, q d. idẽ es-

3 set stricti iuris. Soluit gl. ergo † aut arbitrator arbitratur, sed iniq, & recurriĩ ad arbitrium boni viri. vt hic. Aut ñ arbitrař, & tũc ñ tenet ꝯct⁹, nec et recurriĩ ad arbitrium boni viri, cum ñ recedat a p̃sona, siue ĩ ꝯctib. bonæfidei, vt l. si coita. sup. eo. & l. fi. C. d ꝯh emp. siue ĩ ꝯctib. stricti iuris, vt d. l si quis arbitratu, cõ si. Ista vera ĩtelligendo recte Rõ qa eo ipso q arbitrař, ꝯctus est p̃fectus, & ex eo oriř oblĩo, & actio, cui pt deseruire offm̃ iudicis reducẽdo ad arbitriũ boni viri, vt hic. & l. vñ si Neruę. ĵ. e. Sd qñ nõ arbitrař, tũc ꝯctus nõ ẽ p̃fectus, nec ex eo oriř oblĩo, vř actio. Merito, si ñ ẽ cui adhæat, & deseruiat officium

ADDITIONES.

a Pom. Arbitrorum. Adde in materia huius §. q̃ scripsi. ms. in hoc §. ver. q̃ro utrũ renũciari. Item adde qđ huic arbitrio boni viri non põt renunciari, qa sp intelligitur si æquum arbitratus fuerit. Ita Pau. de Cast. in l. tres fratres. & in l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ff. de pac. Alex. cons. 25. vol. 2. quod intellige, & si esset iuratum vt per Alex. cons. 132. vol. 2. Roin. cons. 9. & in cons. 27. Pau. cons. 77. vol. 2. Felin. in c. propositũ. de prob. Barb. consi. 41. uol. 2. Arct. consil. 90. Fed. consil. 125. & cons. 142. ubi ponit, quid iuris, quando esset iuratum. Alc. cõs. 51. uol. 1. Anch. cons. 167. ubi ponit, quid si esset iuratum, uel data ampla potestas & per statutum, & Bal. cons. 252. in 2. par. cons. Soc. 14. in 1. dubio.

Meno. Consilui, lib. 4. Miscellan. cap. 8.

b Opp. ad prin. hic. adde Bar. in l. quib. dieb. §. Termilius. de cond. & demonst.

hic §.loqr qñ ĩ arbitrũ est ꝯpromissũ simplr. Cogitabitis Quæro
12 qd si est dictũ ꝯpromittimus tanq̃ in arbitrũ,& arbitratorẽ.†Rñ-
a deo a ex mõ cognoscẽdi,& ꝓnũciãdi intelligim' vtrũ fecerit,vt ar-
biter,an vt arbitrator,ar corũ,q̃ no ď iu.l.j.& no.in l.cpale,ď epis.
13 aud.& hoc tenet Inn.in c.Quintaual ex.de iu.iu.†Quæro, b qd si
b incipit ꝓceq p viã arbitratoris, an possit redire ad viã arbitri, vel
ꝯ?istã q.format Dy.in l.3 ꝟ.ď tes.mi.& ibi ďc,ꝙ ñ,qa pelectionẽ
c vni'ꝯtri,alteri vr renũciari.c vt l.j.C.ď fur.&l.dñiũ.ꝟ de fur.die,vt
14 ibi,& Spe.ĩ ti.de arb.§.seq. †Quero utrũ ex snia arbitratoris oria
d tur actio.Inn ĩ d.c.quintaual.di,ꝙ si qdẽ iuratũ ẽ,oriĩ ĩ factũ ex iu-
reiurãdo,als nulla oriẽ actio ex arbitramẽto,sed ex stipłone,vl ꝯ-
e ctu pcedẽti.Istud vltimũ e verũ,qa arbitramẽtũ ĩplet ꝯctũ & ex ꝯ
ctu,orit actio,vt hic,& ĩ l.fi.C.de ꝯh.emp.& l.si qs arbitratu ꝟ.de
ver.ob,& l.si libert'.ď op.lib.cũ si Et l3 fit iuratũ,ñ pt oriri actio ĩ
factũ Nã ex iuro ñ oriẽ actio,nisi qñ ẽ decisoriũ litis,vt dixi vobis
s.ď in.iu.l.iusiurãdũ,ꝙ ex ꝯuẽtiõe.Sd uifm,ꝙ pōit ĩ ꝯpromisso ẽ
15 ad ꝯct'ꝯfirmõnẽ:merito actionẽ ñ pducit.†Ex hoc seqẽ,ꝙ snia ar
f bitratoris,ñ h; paratã executionẽ,sed ẽ agẽdũ f ex stipłone ꝓposi
g ta,vel ꝯctu pabulo ĩpleto p arbitramẽtũ,ñ ãt ĩꝯtinẽti d3 exeq vt l.
nimis ꝓpere.C.de exec.rei iu.& l.si cũ nulla.ꝟ de re iu.l 3 Host.vi-
h deat tenere ꝯriũ in d c.quintauallis ;Præterea h arbitramẽtũ nõ ho-
16 mologat cursu decẽ dierũ †Nã l.cũ antea C.de arb. i loqĩ in arbi-
i tro,ñ in arbitratore,fm Inn.ĩ d. c quintaual Per statuta tñ terrarũ
17 ꝓuidet,ꝙ arbitramẽta executioni mãdẽt.†Quero k quo iure snia
K arbitratoris l reducat ad arbitriũ boni viri?Spe.& Inn. vnr dicere,
l ꝙ off.iud Tex.l.vñ si Neruæ.vr dicere actione ex eo ꝯctu. Bř aut
loqmur ĩ ꝯctib.stricti iuris,& tũc p offm iudicis,vt l.si libert'.ꝟ.de
ope.lib.Ita ĩtelligo opi.pdictorũ. Aut in ꝯctib.bonæfidei, & tunc
aut ex ꝯctu oriĩ actio ei , q vult petere reduci ad arbitriũ boni vi-
ri,& petet actione ex eo ꝯctu,vt hic.Aut ex eius pte nõ oriẽ actio.
Exẽplũ in ꝯctu dotis fuit ꝯpromissũ ĩ aliquẽ,vt statueret dotẽ ali-
cui mulieri, q statuit, & iniq; statuit . qa mulierẽ nimis grauauit.
Certe ex pte mulieris nulla oriĩ actio ad repetẽdũ ꝯstãte mřimo-
nio,& tũc recurrit ad off iud.ar d.l si libert',ꝙ ꝓbo atr.Si mulier
ꝯueniret a viro vigore illius arbitramẽti, mulier posset excipe de
eius iniqtate , & sic possiti iu.mercenariũ de ei' iniqtate cogno.
18 scere.Sed rřr vř,ꝙ quilibet†vbi hẽt exceptionẽ,& si nõ ꝯueniat pt
m iud offm ĩplorare,ne ab aduersario ingetet l.3. C.q bo ce.pos. m
& ꝟ.de fideiu.l.si ꝯtẽdat. & ibi ẽ tex.fm vnã lec.Facit ꝟ.de lib.le.l.
n Aurelius.§.cẽtũ.& ꝙ ibi no.†Quero,q erit iudex n cuius offm ĩ-
19 plorabit.†Credũt cõiter aduocati,ꝙ sit iudex applonis . cũ ista re-
ductio sit q̃dã applonis spẽs,vt ĩ l.nõ distinguemus.§.cũ qdã.ꝟ.de
o arb.Cõtrariũ puto, o qa imo est iudex pricipalis cãæ q, apparet ex
his,q̃ mõ dixi.Nã si hoc petiẽ iure actionis,ñ ẽ dubiũ,ꝙ actor seqẽ
forũ rei,& dẽt hoc examinari corã eo, q eẽt iudex illi' actionis.
Idẽ si petiẽ p os.iu.l.a.C.vbi.& apud quẽ.iĩte.rei.peraẽ Vnũ m pu
to aduertẽdũ ꝙ qñ istud of.iud.ĩplorat a reo,cui exceptio ꝯpetit,
poterit illa reductio peti corã iudice ipsius rei, licet non sit iudex
actoris.Rõ,qa cũ ista exceptio mõ examineẽ pricipłr,q̃ als ĩ iudi-
cio actore agẽte examinareẽ ĩcidẽter, pt examinari corã illo iudi-
ce,corã quo actor hẽt necesse hanc actionẽ ꝓponere.Nec in hoc
actor grauaẽ , qa sic ipse de iure cõi hẽt necesse facere . Pro hoc vř
casus s.de trãs.l.cũ hi.§.trãsactiões alimẽtorũ vbi dř, ꝙ ille iudex
dẽt arbitrari sup trãsactiõe alimẽtorũ,q eẽt futur' iudex sup lite.
† Sed qñ recurrit ad iudicẽ †vt ad bonũ virũ,recurrit, ut arbitretur
20 sup trãsactione,ergo,&c. idẽ forte vbicũq; sup aliqua exceptione
p dẽt aliqd principłr examinari,vt cũ reus ad sui defensionẽ p petit
examinari testes ad ęternã rei memoriã : nã fiet examinatio corã
iudice rei,q futurus eẽt sup cã.Sic dẽt ĩtelligi l.fi.C.de vsu.pup.fm
21 vnã lec †Ex hoc apparet, ꝙ nõ recurrit ad superiorẽ arbitratoris,
sed ad iudicẽ part.ũ fm ea,q̃ dixi. Hoc ẽr colligiẽ, si bñ aduertat,
ex,ď arb.c.exposita.vbi Papa cognoscit d arbitramẽto lato a Du-
22 ce Venetiarũ,q sibi ñ suberat,tñ ptes sibi suberãt.† Quæro,intra
q q̃tũ tps pt peti q reductionẽ fieri ad arbitriũ boni viri?Sp.ĩ ti.de ar
bi.§ seqi.ver.sd intra ꝙ tps , vř dicci,ꝙ iter x.dies,sicut ĩ applone,
qa ista ẽ q̃dã spẽs appellãõis.d.l ñ distinguem'.§.cũ qdã.s.ď arb. ꝙ
mihi nõ placet,vt ex pdictis patet. Vel.n.hoc fit iure actionis, vel
ꝓponiẽ iud offm,vt examineẽ aliqua exceptio,vř desẽsio,vt s.di-
xi,sed ĩ actionib.& exceptõib.nõ pscribiẽ tã modico tpe,nec ẽt of.
r iud. r pscribiẽ.nisi 30.vř 40.an.vt l.sicut,& ibi no.C.de psc.30.an.
s &no.ĩ l.q̃rela.C.de fal. Quid dicem'?Qõ ista regit dcit.pricipis.s

Tamen

ADDITIONES.

a Pom.Rñdeo.Vide Lanfr.in trac.de arb.q 2.Ale.& ibi scribentes in l si seruus plu rium.§.fi.ff.de leg.1.& Are.consi.138.Cum.consi 7.Alexan.consi.11.vol.j.Barb. consi 41.vol.j.Car.consi.29.Barb.in c.a de offi.dele g. & in dubio uidetur pronũ ciaro tanquam arbitrator.Ita Fel.in c.cum ex officij de præscrip.

b noma.Quæro.Vide Lanfr.in trac.de arb.q.5.aliquid per Fel.in c.cũ ex officij de pscr.Et ad has duas q.vide Bal.consi.43.col.fi.in 5.par.vide vnũ verbũ Fel. in c. cum super.col.fi.de offi.dele.& Cau.de Cas.in l.j.ã.de iu.& in l.non codicillũ, C. de testa.Meno.Crau.consi.20.nu.6.Callius Lib.1. pra.observat.c.j.nu.5.scripsi, consi.120.num.23.

Ruer.Quid si memineCdde Bar.in extra.ad reprimẽ.in uerbo,ꝓut.vbi dicit,ꝙ si fuit addi..ꝙ possit ꝓcedere,ꝓut sibi videbit,ꝙ tũc electa una uia,poterit redi- re ad aliã,& sic vř sibi CONTRARIVS.sed no est,qa hic non decidit. vel dic,ꝙ ibi loqĩ qñ erat attributa maior ptãs p illud verbũ,vt uidebit. hic uero secus.

c Renunciari.Cõtra vř velle Bar.in extrauag.ad reprimendum, in verbo ꝓut.Cro solutione,vide eiusdem concor.a1.incip.videtur.

d Pom.Arbitratorii.vide Alex.consi.1.in 3.vol. Meno.Ias.cons.19.nu.2.circa med.

e Pom.Illud vltimum.Idem tenet Alex.cons.130.incip. in causa stratiarolorum. & cons.seq.in vlt.uol.

f Pom.Sed agendum.vide Are.cons.16.Car.cons.137.col.fi.

g Ale.Nõ aũ.Ad illã q.vide ꝙ no.Bar.in l.3.ꝟ.de arb.& in l.fi.ꝟ.de bo.pos.sec.tab.

h Pom.Præterea.vide Ale.in l.1.de leg.1.

i Ale.De a b.Et sequitur Imo.in l.si conuenerit,ꝟ.de re iud.adde Ro.consi.a 25.

k Pom.Quæro.Vide Ale.cons.131. in 2. vol.& cons.311.quo iure snia arbitratoris reducatur ad arbitrium boni viri.vide Oria.in trac.de arb.q.18.Et no.ꝙ non suf- ficeret reclamare a laudo, nisi petatur illud corrigi & ad arbitrium boni uiri re- duci , & nisi hoc peteret,iudex off.suo non posset procedere. Ita Ale.cons. 101. vol.2.uide quid ex hoc dicto inferat Alex.cons.124.col.fi 5.vol.

l Ale.Snia arbitratoris.Et opi.Inn.vi approbare in effectu Guid de Suz. in l.si qui ex cõsensu,C.de epis. aud.& Adde Bal.in l.1.in 1.q. C.de resc.vẽ.& ẽt in q.3. Sed qď erit remediũ si pęna sit apposita.vide qď dixi post Bar.in d.l.Iul.de cond.ind. fm Iac.But.& dic,ꝙ p tale offi.iudicis,uel p talem recursum ad superiorem iudi- cẽ suspendit iudiciũ.& manus primi iudicis sunt ligatæ,fm Iac.de Bel. in l.sanci- mus,quo tpe mi.Sed illis adde,ꝙ Bar.in l.fi.de ap.reci.vř uelle ꝙ ab arbitramen- to posset appellari,& illa reductio sit actio,vide ã d.in l.3.C.de arb.ubi dicit , ꝙ est actio de iniquitate,non de nullitate,quod bene no.Bal.in l.arbitro,qui satisd. cog.dicit,quod petitur reductio officio iudicis,per ibi no.per gl.

m Ale.possunt.Adde ad hoc Bar.in l.vnica,in fi.i ver.cõtra hoc op.ꝟ.de cõd.ex lege.

n Iudex.Quis erit iudex in petẽ.in reductionẽ ad arbitriũ boni viri,adde Bar.in d.l. a.C.ubi & apud quẽ.Sed nunquid iste iudex, reducens, poterit declarare laudum nullũ,Bal.tenet'ꝙ sic in l.sancimus,quo tpe miles.Adde quod Pau.de Ca. ibi re- probat Bar.Ro.cons.263.dicit,ꝙ hæc non sunt scripta Bar. & quod nullo modo persona litigatorum est consideranda.Fede.latissime disputans q.285.tenet iudi- cem rei adeundum.Ang.cons.200.sequitur dicta Bar.hic.

Pom.vide Lanf.in trac.de arb.a.q.& seq.& 12.& seq.q.14.col.vlt Fed.consi.285 in 1.dub.Fel.in c.1.de præsc.An.de Bu.cons.51.Car.16. in 2.dub.& cons. 139. in 2. dub.& 140.Soc.cõs.18.Et nunqd a tali reductione appelleẽ,vide Pan cõs. a ad fi- in 1.uol.& cons.38.in vlt.dub.in 1.uol.& Card.cõsi.39.in 4.dub. & seq. & in his duob.'vltimis uidebis quem ordinem seruare hẽat talis reductor in procedendo.

o Pom.Contrarium puto. Vide quid inferat Pan.cons. 14. in 1. vol.& uide ad hoc Ro.cons.14 .Pan.in simili in c.cum olim.in 1.col.de arb.& Are.cons.143. & quæ posui ad gl.in d.§.cum quidam.& vide Ro.cons. 412. in prin. & pone quid sien- dum,etiam quando reus haberet plures iudices.& Alc.cons.130.vol.5.

† Clau.Iudicem.Contrarium tenet Ro.consi.165.ver.quæro,utrum possit.

p Ale.Defensionem.Adde Bar.in l.cũ hi.§.transactiones.s.de transact.in.& ibi dixi.

q Ale.Peti.Intra quantum tempus potest peti fieri reductio.Et cum opi.Spe.cõcor dat Guid.de Suza.in l.si qui ex consensu.C.de epis.aud. Sed utrũ reductionis pe- titio,impediat executionem laudi,uide per Lud.in rub.de arb.per Abb.in c.Quin tauallis. de treug. cum concor. Adde quod cum opinione Spe. concordat Ang. consi.334.eandem habuit Old.cons.156.

Po.Intra q̃tum tps põt fieri reductio ad arbitriũ boni viri,vide Oria.in trac de ar. q.2.& seq.21.p Ro.cons.9.& 27.in 1.uol.in 1.dub.per Fel.in ca. quoniam contra. de prob.& in c.quod ad consultationem, de re iud. Ale. 115.uol.2.Soc.cons.210. Bal.cons.67.in 2. par. & nunquid excommunicatus possit petere reductionem ad arbitrium boni viri,vide Fel.in c.significauerunt,de exceptionibus.

r Ale.Offõ iudicis.Vide Bal.& Ang.in l.sicut,C.de psc.30.anno.ubi vñr velle,ꝙ p- scribatur hæc reductio spatio 30. ann.Sed fm id, qď ďt Bal.& Ang.in l.1.C.de sen.pst.præt.p gl.vbi vi,ꝙ intra decẽ dies tñ,& de hac q.p Bal.i l.fi.C.de cõtrah. emp.& Bal.in l.2.in fi.s,de arb.in q.b.locis tenet ꝙ intra annos 30.idẽ ẽt tenet hic Cy.in addi. & Bal.in reportatis antiqs.Idẽ Fran.de Are.in repet.l. si qs arbitratu. & ista vide plene in apost.in hoc §.iam superius scripta,p Sal.in l. cum antea,de arb.& Bal.in d.c.quintauallis.Et in addi.Spe.in tit.de arb.in uer. homologatio uero est.Sed q̃ro an a snia iudicis lata sup petitione reductionis ad arbitriũ boni vi- ri,possit appellari.uide q̃ dixi late post Bar.in l.1.ꝟ.de le.2.Et Ad materiam si q̃raẽ an snia a iudice lata sup petõne de reducẽdo ad arb.arbitratoris,arbitrio boni vi ri, posse appellari,qõ ista fuit disputata,& incipit,petitũ fuit a iudice,& fuit de- terminatũ ꝙ nõ.Pricipale motiuũ ẽ,qa ab arbitramẽto nõ appellaẽ,ergo neq; a snia, q̃ sup eo fert.Itẽ iudex nõ cognoscit hoc,vt iudex,sed ut bonus vir,ff ꝓ socio,l. societatẽ,in fi &ďr pinde ac si iudex nõ fuisset assũptus Primũ declarat,qa subro gatũ sapit naturã illius ĩ cuius locũ subrogaẽ.l.si eũ,§.q iniuriarũ,si qs cau.Sicut ergo ab arbitratore nõ appellat,sic nec ab isto,vñ qñ arbitri cognoscũt in locũ iu dicũ, ab his appellaẽ,l.apertissimi,C.de iud. &c. fi. de arb.in 6.Sic econuerso , qñ iudex locũ arbitratoris hẽt,nõ appellaẽ ab eo sicut nec ab arbitratore,fm Io.An. in ad.Sp.in ti.de appellat.§.i q b.lo p uer.si conuenit Et uide ꝙ no.Bar.i l.1.C.ne li ceat tertio ꝓuocare.&ꝙ no.Mo.in d.l.1.ꝟ de leg.1.ubi Io.Et his adde,ꝙ quoties hẽ recursus ad aliquẽ tanq̃ ad bonũ uirũ, si iudicat nõ poterit appellari, fm Ioan. in extraua.pñti,de resc.Et solet allegari,ꝙ refert hic Bar.& Doc.in l.1.de le.2.li- cet ibi hoc nõ reperiã p Bar.Bal.cõtra,ĩ c.fi.quo tpe miles,ĩ fi.ubi ďt , ꝙ a iudice cogẽte ab obseruatiõe iniq arb trij pt appellari.Ita ꝯtenere Inn.ext.de arb.c.in- notuit,& di ꝙ hoc est uerius q̃ id ꝙ no Bar.in l.1.de le. 2.& adde ꝙ no.Bar.in l.fi. de app.recipiẽdis,vbi ďt ꝙ ab arbitramẽto pt appellari,& vide ꝙ no. Bal.in l.1. in prin.quo,& qñ iudex.& ad d dictũ Bar.in l.1.de le.2.uide notabiliter l. admonẽ- di,p Lud.Ro.in q.in ab eo ꝙ facit iudex,possit appellari ab arbitrio, q̃ tãgit Bal. in l.1.alias secũ,uel fi.C ď cõtrah.emp.alias de his q̃ pœnæ noie.sed nihil decidit p Bal.in l.1.alias 2.C.de his q̃ pœnæ noie.Vide tex.in l.apertissimi,C.de iud.in c. ab arb.de off.de le.& adde ꝙ no.Bal.in l.fi.C.de app. Sed pone, cõpromissum est in duos,ut arbitratores,& discordat,verũ iudex dẽat eligere tertiũ.dic,ꝙ nõ q a ar- bitri eligunt ad modũ ꝓxenetarũ,ut s.de arb.l.idẽ Pomponius scribit si de iteis,§. recepisse,& certũ est ꝙ i ꝓxenetis nõ est tractadũ de electione tertij. Ita no.Bal. in c.1.de iust.i mari.sed in cõtrariũ est id ꝙ no.Bal.in l.fi.de exec.rei iud. Adde ꝙ Bal.in l.vni. C. de his,q̃ pœ.no.tenet,ꝙ a iudice rursus possit appellari si enormi- ter lædit,& illã opi.p plura approbat Ro.consi. 361.ubi dicit dicta Bar.in l.a. de leg.2.continere falsitatem.Et si uis late uidere,uide ipsum Ro.in 1 u.de appe.
Meno.Dec.cons.39.cons.587.in fi.Tiraq. de retract.coniangui.§.36.gl.2.num.39. Soc.sen.cons.200.col.3.lib.1.Paris.cons 41.nu.58 lib.1.

s Ale.Decisionẽ principis.Sed p id ꝙ di Bal.& Ang.in l.1.C.ď sen.pse.pt.p gl.ibi vř ꝙ intra decẽ dies tñ.De hac q.p Bal.i l.fi.C.de cõtrah.emp.& Bal.in l.2.in fi.s. de arb.ĩ qb.locis tenet ꝙ intra annos triginta.Idẽ tenet hic Cy.in addi.& Bal.hic in re- portatis antiqs.Idẽ Frã.de Are.in repetitio.l.si qs arbitriũ,ꝟ.ď uer.ob.ut refert,& seqẽ Ant.de Bu.& Imo.in c.quintauallis,de treuis.Sed Ab.ibi tenet qď intra decẽ dies.Idẽ tenet Guid.de Suz.ĩ d.auth.si q ex cõsensu,C.de epi.au. & p auth. q̃ sup- plicatio.C.ď pc.Imp.p offi.idẽ vř seq.Io.An.d.§.si qi,& uide qď no Bal.in l.una po stea,s.de treuis.Ol.in cõs.156.tenet,ꝙ spatio 30.ann.duret.Adde Aug.consi.200.

ex primis actis.l.ait ptor.ff.de min & ex de ap.c.appellanti. in cle.
a Si vero a nō est necesse, q dolus arbitratoris detegat. tūc pt æqtas, vel iniqtas detegi ex nouis pbōnib argō d l.eos.C.de app.& l.per hāc.C.de tēp.app.Pro hoc facit l.vn si Neruæ.ff.c.dū dr, si arbitriū ita paruū est,&c.nō dr,si arbitrator fuerit i dolo, sed si arbitriū in
28 se,re ipsa iniqtatē ptineat.†Sed qro, qd hēt pbare b ad detegendā
b istā iniqtatē? Rn.qn arbitrator assumit sup pctu,qd sit pbādū declarat in l.qd.n.i fi.si.n.psonæ sint æquales,ptes societatis dēnt eē æquales.Sed si i psonis ē varietas i opa,vel industria,vel i pecunia tūc boni viri æqtas facit, vt ptes possint eē inæquales. Ista ergo æqualitas, vel inæqualitas erit pbāda ex qua detegit arbitriū esse æquū,vel iniquū & istud i pctu ē facile. Si uero arbitrator assumit sup lite.vt dixi.ff.vr assumi sup pctu trāsactionis ineundo sup lite illa.Quar ergo pbet & detegat iniqtas,iudicio meo hēmus legē detectantē hoc clare.ff de trāsactio.l.cū hi,i prin.§.vult,igit.& §.fi. vbi dr, q lex uoluit q iudex ordinari9 eēt bon9 vir,q arbitraret sup trāsactione alimētorū,& adhoc,ut recte arbitret declat i §.vult igit,vbi vult q cognoscāt de cā,quare peuenit ad transactionē, de mō,qtū hincinde sit dādū,vel detinēdū,de psonis trāsigētiū, vide-
c bitis,vt ibi patet. Ex quo hēs,q corā iudice reductionis c n sufficit pbare arbitratorē p iustitiā arbitratū eē i totū.vt i pie: n.n adhoc assumit,vt fm iustitiā iudicet, vt ff dixi, sed vt i trāsactione interueniat,sed dēt pbari cā quare qs petebat,seu quare qs se defendebat.Itē ut arbitret fm qualitatē psonarū litē,i isto dubio quū fuisset,tm alterū alteri trāsactionis noīe dari, vel æqnū fuisse nil dari, vel totū dari, & ex hoc existimat mod9 i quo arbiter debuit pdēnare.l cū hi.§.mod9.ff.de trās.& hoc ē no.i d l.Luci9.§.fi.ff.ad Tr.
d & ibi vide q dixi.vbi qn qs d ē decepi9 i trāsactione,ispicit n veri-
e tas,sed ęstō dubij euēt9 illi9 litis. e Et ex hoc apparet, q articuli, & pbōnes tūc dnt pcludere, q tūc cū arbiter iudicauit sic erat ęquū, qa tales,& tales pbōnes hēbat.Nō n.sufficeret sibi si hodie super-
f uenirēt pbōnes de nouo.ut l.sub prætextu. C.d trās. Quæro i qn
29 †examinatur æqtas, q vr iniqtas arbitrij vtrū arbitratores possent
g sup hoc testimoniū ferre?Certe si ipsi inuestigauerūt de fctō? nec sunt aliæ pbōnes,pnt examinari,si sunt duo, & eis credet, vt in c.
30 cū dilectus.ext. de elec. circa q vide Inn. ext.de arb. c.2 †Quæro
h quid si in cōpromisso sit dictū, h q ex nūc partes homologauerūt qcquid fuerit arbitratū,siue iudicatū. Dy.cōsuluit,q homologatio.q pudicat,dēt fieri post laudū:als si fiat an,est idem iuris,q dictū est in renunciatione simplr scp.vr.n.homologare,si ęquū fue
31 tit arbitratus.†Quæro,qd si est iuratum sup ppromisso,in quo est
i renunciatum petitioni reductionis? Rn.q iur m hēt in se illā pdōnē q hēt pactū pambulū,s.nō uenire p,se ęquum arbitratus fuerit vt i d c.Quintaual.ex de iureiu.& l.fi C.de nō nu pe.& l.fi. i pri.
32 ff ad mun.†Quæro,si ille,qui petit reduci,succubuit, an possit ab eo exigi pena? Dy.cōsuluit,q sic,tu decla,vt dixi in l.Iul circa pri-
K mā lec.ff.de pd.ind Quæro,q ē rō drīæ k q †arbitramentū pōt pe
33 ti reduci ad arb.boni viri,sed snīa arbitri nō? Br, qn qs cōpromittit in aliquē tanq in arbitrū, sic ut seruet ordinē iudiciatū, saltē in iudicādo,ptenit iudicē ad quē ptinebat ista iurisdō:& iō ad eū nō pt redire,ar.ff.de arb.l.litigatores.in prin. & hoc est, q dicit tex. cū glo. Et qn cōpromittit in arbitrū,cōpromittit in eū,ut in solū bonū virū,& ita q ab eius dicto nō recedat,nec ad iudicē eat, vt ff.d ar. bi.l.3.§.j.ibi,quasi virū bonū,&c.vt ibi dixi.Sed qn ppromittit in arbitratorē,cū sp fiat sup pctu,q celebrat ex ptiū puētione, nō ex iudicis authoritate,tūc nulla fit iudici iniuria, & assumit arbitrator,tanq bonus uir,simplr Et si diceret in ppromisso.q assumitur tanq bonus vir pcipue, & ita q nō eat ad aliū tunc illa uerba nō
l operant l tm qtū renūciatio,de qua.ff.dixi. † Possemus qrere vtrū
34 arbitrator dēat arbitrari pntib.partib.ita q eis absentib.nō possit? Doc tāgūt in l.vlt.C.de ph.emp.Dixi plene in l.si qs arbitratu. ff. de uer.ob.Itē an excōicatus,vel ex bānitus possit eē arbiter,uel arbitrator,dixi i l.ex facto.§.si qs rogat9.el 2.ff. ad Tr.ver.ista q.fuit. Itē utrū furiosus hns d.lucida interualla. Vide gl.in l. cū furiosus. ff.de iud.sup verbo,adueit Itē vtrū filiusf.inuito pre. Die q sic ut i l.3.§.sed & si fili9 ff.d pec. Vtrū psbyter possit ppromittere. Vr,q nō,vt dicit Cy.C de trās.l pses. Quis aūt possit eē arbiter, & quis possit ppromittere.& de qb.reb.& formā ppromissi,vide plenissimè p Gof.i sum.hui9 tit.in ista mā. m Itē intra qtū tps arbiter dēat arbitrari,dixi plene in l.mulcta.ff de cond.& dem.& ff.de le, a.l.j.& ibi plene scripsi, & hæc de ista materia dicta sufficiant.

ADDITIONES.

a Si uero.vide Alex.post Bar.l.sub prætextu.col.2. C.de transac.

b Ale.Probare. Adde latè no.per Ant.de But in c.Quintauallis,de iureiu.in ver.venio ad quintū,quatr iniqtas detegat,latius p Ang.in sua disputa. inc.,duo adinuicem litigātes cōpromiserūt.in ver.similiter occurrit videndum, & qd no. Mo. in l.1.§ 1.a quib.ap.non licet.& dicit Bal.in l.si hrs.ff.de manumis. test. teneo, q arbitrator non potest remittere super debito liqdo,nisi in modica quantitate.
Pom.vide Pau.consi.62.1.vol.Bal.consi.62 par. p.

c Ale Iudice reductionis.Qn qs petit reductionē, hēbit necesse pbare laudū fuisse iniquū,respū æstōis dubij euētus.Adde Bar.in l.si qs cū alr.de vec.obl.& in l.2. C.de resc.vē.2.op.& Bar.in l. Lu.§.fi ad Tre.sed Bal.in d.l.2.C.de resc.vend.in 6. opp.reprehendit Bar.& etiam Ro.in d.l.si quis cum alter.& idem Rapha.ibi.

d Pom.Quando quis.vide Soc.consi.85.per totum.vbi sequitur Bar.hic.

e Ale.Litis.No.istud dictum Bar.q ille q vult ondere laudum arbitratoris esse iniquū,nō sufficit ondere iniqtatē solā,q apparet inspecto pnti statu,sed dēt ondere,& pbare tale arbitramētū eē iniquū,nō solū put tūc est,sed et inspecto futuro euētu litis.Quādo.. na ponit et Bar.in l.si qs cū alr,de ver.ob. Cū qua trāsit Ang.C.de resc.vē.l.2.& ibi et Bar. idē tenet.& Bar. & Imo.in l.Lucius.§.fin.ff.ad Tre.& ibi et Pau.o lec.Paduana,& Imo.inc.ei. cam,de emp.& vē.& An.de But.in c.quintauall. 1 5.casu,de iureiu.Sed cōtra istā tenet Bar.tenet et D.An.i c.quintauall 5,i 6.casu,& ibi Im.cōtra Bar.e3 et Bal.& Sal.i d.l.2 C.de resc.ven. & et Sal. hic i 5.i 6 q.cōtra Bar.et 3 Rap.& Ro.i d.l.si qs cū alr.sed Mod.ibi sustinēt ta, dnt tn,q in practica eius opinō seruat,qa sufficit, q ondat iniqtas laudi, inspecto pnti statu,non facta aliqua cōsideratione, & probatione dubij euentus litis.

f Pom.Quæro Vide Ale.in consi.61. vol.2. & l.sciendum,ff.de uer. ob. Fel.in cap. a nobis.de testi.Ant.de Bu.consi.23.in 1.parte,& Are.consi.68.

g Alex Aequitas.Vtrum arbitratores possint ferre testimonium, quando tractatur de iniquitate laudi,no.Bar.post gl.in l.eum arbitris.C.de arbi.
Meo.Ias.cōs.10.n.5.lib.1.trac.fall.reg.5.fall.2.Bu.cōs. 24.scripsi cōs.159.nu.5.li.2.

h Sit dictū.vide Bar.i l.cū antea,C.de arb.& Bal.in l.si.i 12.q. C.de cōtrahē.emp.& Dy.hoc ponit in cōs.incip.in Chri noīe amē,factum tale est,Ptolemeus,in 4.dub.
Pom. No.iuramentum recipere omnes illas tacitas conditiones quas recipit promissio principalis ex iuris dispositione.Pro quo optime facit l.si.ff.qui satisdā.cog. quod limita,ut Bal.in c.quæ.in ecclesiarum,extra de consti.Ale. consi. 23. uol. 1. & Soc.consi.58.Ant.de But.consi. 24.

i Ale.Super compromisso.Vtrum per iusm possit renunciari reductioni. vide Ioan. An.io addi.Spe. qui concludit. q aut iusm pt sine peccato seruari,& debet, alias permittit. Aut laudum est iniquum re ipsa, & dēt seruari. Aut dolo arbitratoris, vel per pecuniā,vel per similem cām,& tunc non operat,quia furtiuus dolus non remittitur,& hoc sequitur Host.& vide per Lud.in rub. de arb. Et istis. adde no. Bar.& Doc.in auth.decernimus,C de arbi.tut.& Doc.in c.2. de arb. & Bal. in l.si procurator,in prin. ff.de cond.ind.ubi in effectu.vr velle idem quod Bar.hic.Idē Old.in cons. 161.per Sal.io d.l.cum antea,C.de arbit.& uide hic per Sal.13.q.per Pau.de Cast.in l.fi.ff.qui satis.cog.per Ang.in consi. 188. & consi.169. & per alios in d.c.Quintanallis.adde hic quæ supra dixi.
Ruer.Adde omnino Io.de Ana.in consi.50. incip. In quæstione Eustachij. col. 2.& Alex.in consi.10.incip.viso processu.in fi.in 2.volu.

k Alex.Ratio differentiæ. Adde Bal.in l.1.C.de arb.

l Alex.Operant.Illa verba tunc operant tm si apponantur in compromisso, q in eo assumantur boni uiri præcipue Adde Bar.in l.Labeo,§.tametsi.ff.de arbit.
Meno.Adde Ferrat.caut.8.per totam.

m Pom.Materia.Ad materiam, uide Are. consi. 61. ad fi. ubi ponit duo pulchra dicta de testi.deponentib.coram arbitratore.

LEX LXXXII.

1 *Pater filiā uiduam iterum dotare tenetur eadem dote, et de iure Digestorum.*

a **Si socius.** a Pactū inter socios,q filię de cōi dotentur,est validū: & si durāte societate, dos reddat in cōi cū sua cā reuertit: secus si societate soluta p filiā recuperat & si acceptilatione fuerit liberata, socio non nocebit. h. d. quam legem no.
1 † No q de iure isto pr tenetur filiam viduam iterū dotare eadē dote. Onus.n.dotis est.& sic non vr hoc inductum de nouo.p auth. sed quamuis,C.de rei vxo.actio.dixi in l.post dotem.ff.solu.matr.

ADDITIONES.

a Ale.Si socius.Facit ad q de qua per gl.& Doc.in l. si cum dotem.§. 1. sol.matr. & uide.quæ dixi post Bal.in d.auth.sed quamuis.
Po.Facit ad,q de qua in l.diuortio.§.quod in anno. ff sol. matr. Et ad istam l. uide Ale.cōs 133.2.dub.2.uol.& consi.154. in prin.uol.2.Ant.de Bu.in consi.7. Ro.cōsi.145.Imo.28.& Ale.consi.57.ad fi.uol.1.& Ro.consi.413. vbi tenet per hanc legem, q frater, qui habet bona cum alio fratre, non tenetur dotare de communi filias fratris.De quo etiam vide Ale.consi.70.vol.5.& Soc.in consi. 46.

LIBER XVIII.

De contrahen.emp. a *Rubrica.*

ADDITIO.

a Ale.De cōtrah.emp.Sed dubitat circa hūc ti.pone,q vēditor negat se rē vēdidisse, emptor pbat p testes ipsā vēdōnē,sed qtitatē ptij n,qa testes forte nō recordant an sit pbata emptio,vr q nō, p illā gl.q est in l.Lucius.circa prin.ff. de insti. q vult nō esse credēdū testib.nō plene factū ipsum deponentibus,tactis no.p Spe. in tit.de teste.§.nūc tractā dū.in uer.q ergo Hāc q.tractat Pau.de Cast.in l. 1. C. de rei in n. ubi decidit emptionē fore pbatā, & iustū priū declarabit offō iudicis. Facit gl.in l.si ex cā.§ nūc uidēdum in gl.3.cir.princ.ff.de min. Vide q dixi post Bal.in l.cū antiqtas.in fi.C. de test.cōtra prædictā decisionē facit q voluit Cy.& Ray.in l.1.C.d cōtrah.& commit.stip.ubi volūt, q si instrm cāret qualiter Titius emit talē fundū ab ecclesia,sed nō dicit pro quatro pretio,q tale instrm nō pbat titulū emptionis,& cōtra tertiū,q et sequit Bal.in l.sciendū,in fi.1.col.de uer.ob. nbi rndet ad §.itē priū.Inst.d cōtrah.emp.Ita in cōtrariū facit q scribo post Bar. in l.transactio.C.de trāsa.Ad pdicta,vide singulariter Bal.in l.1.& 2.C.de reb.alie. non alie. vbi quærit, quid si testes deponunt qualiter talem fundum emit a,tali, sed non dīt pro quoto pretio,q possedit decem annis, an illa probent præscriptionem.ad prædicta etiā uide Bar. in §.& Marcellus. in vlt.q. ff.de iureiu. in l.si duo patroni.Adde ut per Pet.de Anch consi.332.& Ro. consi.110.

LEX PRIMA.

1 *Emptio,& venditio,an sint de iuregentium.*
2 *Numi sunt inducti de iuregentium, n in ciuili.*
3 *Verbum computare, necessario non importat emptionem, sed comprehendit etiam permutationem.*
4 *Cōsensus si requiratur,intelligitur inter præsentes,vel p nūciū,vel epistolam.*
5 *Quid si renocatur mandatum,& nuncius ignorat.*

a **Origo a emēdi.** Per istam legem vr, † q ptractus emptionis non fit de iuregentium, quia pecunia non fuit de iuregentium,sed de iure ciuili,cuius cōtrarium in

ADDITIONES.

a Ale.Origo.Vide Bar.in l.1.C.de vet. numismatis potestate, lib. 11. & quod etiam ipse no. in l.2.§.1.si cer.pet.Et cui concedi possit priuilegium cudendi monetam, vide gl.& Bar. in l.fi.C.de fal.mon.
Meno.Fabia.tract.emp. q.1.principali.Barba. de emp.& uend.in rubr. & ibi Anto. Burgos.num. 42.

EX XXVIII.

a **Rem alienam.** a Glo. hic q̄rit duo, vtrum hæc lex hēat locum in re mobili, & immobili, q dic ut
b plene.C.de vsuc.pro emp.l.2. Scd̃o q̄ro, quæ sit rō, b q res aliena nō
c potest pignorari, sed vendi? q dic, vt C.ad Velleia. c l.si fine, &c.

ADDITIONES.

a Parif. Rem alienam. Quid autem, si fieret inter scientes venditio rei alienæ. vide Alex.conf.559.in 4.vol.

b Ale. Quæ sit rō. Sed quo intelligat q res aliena nō possit pignorari, vide no.& ibi Bar.in l.rē alienā, sup.de pig act. Adde q non tantum committit furtum vendens rem alienam scienter, sed etiam emens, vt l.si liberam, C.quod cum eo. Et ad istam l.vide omnino gl.no.in l.item si res, sup.de ali.iu.mu.causa fa.& adde Bar. in l.2. sup.de pign.ar.& ibi dixi post eum.

Ruer. Adde pro intellectu huius l.rem alienam. per Do. Fabianum de S.Saui. in tracta de vend.in 4.q.vbi plene.

c Alex.C.ad Velleia. Et Bal.in l.fi.C.si res alie.pig.da sit.

LEX XXXIII.

Qui tabernas. * In dubio vr̃ q̄s vendere ius, q hēt ī re. Tene mēti q̄a bona lex est ista. Ex lege ista colligunt quidā argm̄, q licet eccl̃a, q̄ est locus sacer, vel cæmiterium, q est locus religiosus, nō possit p̄scribi. vt inst. de vsuc.§.sed aliqn̄ p̄t tn̄ q̄s p̄scribere locū in eccl̃a, in quo sedeat, vel in cæmiterio locū, in quo sepeliat, p hoc C.de leg.l. monumēta.de relig. l.monumētorū pro hoc gl.s̄.de i.s.q no.infa.l.athletas. sup verbo designatores. & in sim̄.C.de off.mag.officio.l.iubemus.& j.de diuers.& tēp.p̄sc.l.si qs̄q̄. Itē no. q ad priuatū p̄t ptinere vsus de ptinentijs iure p̄prietaris ad rēpub. Qđ facit pro hoīb.ciuitatis, hn̄tib.in fossatis publicis, vt ali bi hortos per rempub. vt a tali vsu non hēant repelli, p hoc l.turres. C.de ope.pub.cū ibi no.In tex ibi, publicæ sint, &c subaudi, q̄a licet de authoritate princip.s ego ædificauerim istas tabernas in solo publico, uel forte fecerim aliud ædificiū in solo publico, istud ædificiū non est meū. Nec ibi hēo nisi solū, & ic uendendo, videor solū vsū vendere, & hæc hn̄t per gl.j.de dam.insec.l.flum.ibi, sed opponit.

LEX XXXIV.

1 *Dissensus circa accessoria non uitiat contractum.*
2 *Principale inspicitur, et nō accessorium, licet accessorium sit maioris ualori.*
3 *Si permuto librū meū cū tuo, hoc acto quod ultra debeas decem, an sit emptio.*

a 1 **Si in emptione.** a Dissensus† circa accessoria ɔ̄ctuū nō vitiat, & in dubio fit interpretatio ɔ̄tre
2 ditorē. No. q dixi in summario. Vl. no. istū ver. nec refert, † q inspici
b mus q est principale, licet accessoriū sit maioris ualoris, & facit iste
3 tex. ad q. † fuit actum q permutarē Codicē meum cum tuo Dige-
c sto, hoc acto q deres mihi dare vltra viginti, eritne hic emptio, an permutatio? Certe inspicitur, q est principale, vt hic. Facit sup.depositi.l.1.§.quod si rem.& l.si procuratorem.in prin.sup.mand.&c.

ADDITIONES.

a Alex. Si in emptione. Et ad hanc legem si in emptione, vide glo.& Bar. in l.ab emptione, & uide Ang.post gl.& Bar.in l.veterib.sup.de pac.

Ergo incertitudo circa accessoria, non uitiat. vide Pau.de Ca.conf.336. vbi loquitur in sententia.

b Pom. Et facit. vide Barb.cōs.55.vol.5.& uide pulchrū exēplū p Ale.cōs.119. ver. quod autem. vol.5. vbi dicit q in quolibet contractu magis principale attendit.

c Ale. Fuit actū. vide Bar.in l.Aristo, in prin.de do.& uide Bar.in l.1. j.de re.permu. Vide Bal.in proœ.feu.& in l.1.C.de re.permu.& Ang.in l.quæritur.s̄.de sta.ho.& Bal.in d.cōs prælud.js, addit vnum notabile, q verbum perficit doctrinam Bart. hic, licet de Bar.mentionem non faciat, quid si spēs, & quantitas sunt eiusdem pretij quis erit iste contractus. & dic quod erit emptio, & sic contractus iusignenti.

3 *Alienatio potest per statutum prohiberi.*

a **Omnium rerum.** † No. quod per statutum potest a-
a lienatio prohiberi, facit l.in quotū
b in fraude pig.dixi in l.filiusfa.§.diui.de leg.j.

ADDITIO.

a Ale. statutum. vide quæ in l.si in emptione, de ac.emp.in fi.istius apostillæ, in §.1.

b Ale. Alienatio. Iste.§. probat in uer. vel mores ciuitatis, q ciuitas potest statuere q aliquæ res vendantur, uel alienentur. Nā si morib. ciuitatis potest induci, quod res non uendantur, ergo eodem mō potest ciuitas statuere, q res vendantur. istud prob.a ur ex notabili inductione, quam fecit Ang.in l.captatorias, in uer.si.senatus improbauit.de hæt.i. & per illum tex.& Bal.in l.morib.per illum tex.ff.de uulg & pupil.per Ang.in l.cum prætor.per illum tex.in uer.morib.fœminæ.ff. de iud.& uult Bar.in l.uenditor.§.si constat.sup.communia præd.o.

§.Hominem liberum. Not. glo. aliter videtur notari.inf.de vsuca. l.si is.qui pro emptore.§.fi.&c.

1 *Emptio in dubio uidetur facta ratione dominij, non autem possessionis.*
2 *Emptio rei suæ sicut non ualet ratione dominij, ita nec ratione possessionis.*
3 *Vendens rem rōne possessionis, debet præstare se esse potiorem in possessione.*

a 1 **§.Rei suæ.** No. istum tex. ad tria. † Primo q rē emēs, q̄s vr̄ in dubio emere rōne dn̄ij, nisi appareat, q rōne possessionis expresse aga. De hoc dixi in l.si aliq̄ rem. ff. de acq.pos.
2 † Scd̃o no. q sicut non valet emptio rei suæ rōne dn̄ij, ita non ualet rōne possessionis, qn̄ per aliqđ interdictum possem possessionē ad
3 uocare. ut hic. ibi, & in iudicio possessionis dēt præstare esse potiorē in possessione, sicut ille qui uendit iure creditoris, debet præstare se esse potiorem creditorem. C.credi.euic.pig.non deb.l.1.& 2.

ADDITIONES.

a Parif. Rei suæ. Quod non ualeat emptio rei suæ, & scienter facta nec præiudicet aliquid dn̄o. vide Alex.consi.4.vol.4.hēs ad Bar.in l.rem aliquam de acq.poss.& emptor soluens p̄tiū rei suæ scienter, non pōt repetere, ut dt̄ tex.in l.rei suæ.sup.eo.
circa quod vide q dicit Ale.in d.l.si rem aliquam ad finē, q ex neutra ualet. Contrariū dicit Bar.in l.multum.ff.de ver.ob. Quid aūt si res non esset sua, sed postea efficeretur ex cā, quæ trahitur retro, puta hrd̃itas, vide Ale.in l.5.C.de pet.hered.

Meno. Barb.cons.55.col.6.circa med.lib.3.

1 *Executores non possunt emere res, quas ex officio vendunt.*

a 1 **§.Tutor.** No quod executores nō pn̄t emere de reb. quas d̄bent vendere ex offō. † Cōtra. de l.cum ipse.C.eo. Doc. soluūt q p̄t palā, & bona fide, non clā, &c.* Ergo in hoc resi dēt Doctores. q tutor p̄t emere palā, & publice. Sed qūo istud p̄t sta re? quia rei pupilli nō valet alienatio sine authoritate tutoris. l.quæcūque.§ quia pupillo. sup. de pub.in rē act. Sed iste in re sua authorare non potest nec palam, & bona fide poterit emere. Sed dic, quod in hoc casu tutor fungitur vice duorum, qn̄ emit, vt persona priuata, & authoratur, vt tutor persona publica, de quo per Cy.in l.cum ipse.C.eo. iunctis notatis per me sup.de adop.l.consul.*

ADDITIONES.

a Ale. Tutor. Vide in auth.quibuscunque.C.de sanc.eccle.& ad istum text.& ad hic no. vide plene per Bar.in l.cum ipse.C.eo.tit.

Meno. Dec.consil.62.col.2.

Pom. Limita, ut p Mod.& Licel.in l.singularia.§.specia.ff.si cer.pet.Ro.consi.109.

LEX XXXV.

a **Quod sæpe.** Glo. q̄rit aliqua hic. de quibus vide C.de fide instr.l.contractus. Dic ut ibi &c.

ADDITIO.

a Parif. Quod sæpe. Circa intellectū §.si qs autem.ij de Are ordo i l.a.ī pri. ī ver.obl,

a **§.Illud constat.** a Non valet venditō si p̄tij q̄titas in emptoris voluntatē, vel arbitrium cōferat,
† Opp.de l.hæc venditio.s̄.eo.sol.ibi non ponitur in arbitrium ɔ̄hen. aliquid de substantialib. ɔ̄ctus. hic secus, quod plene dic vt l.in per-
† sonam.§.generaliter. j.de re iud.C.eo.l.in vendentis.

ADDITIONES.

a Ale. Illud constat. Per istū §.& §.pretiū Inst.de emp.& vend.& per text.in l.si voluntate.C.de resc. ve .& per l.fi.C de cōtrah.emp. Et sIhas consului, q nō posset dari actio ex empto, & uendito, si conuētio non fuit facta de certo pretio, uel postea certificando. Et exēplum, quia dr̄ post cōtractū immediate uenditor emptori si videbitur tibi malefecisse, facias tu, q des mihi pecuniā, quam mihi promisisti soluere in alia septimana, & ego sum cōtentus q nihil sit factum. Cū enim oporteat emptorem anteq̄ cum effectu agere possit actione ex empto, offerre p̄tiū debitū, & conuētū.l.Iulianus.§.offerri.ff.de act.emp l.ædiles ēt.ff.de ædil.edi.ergo cum nō conslet p p̄dicta verba, q pretiū sit centum ducatorū. nō pōt dici perfecta vēdo. benefacit q no. Iac.de Ra.& Ray.in l.1.C.de cōtrah.& cōm.stip. vbi dixit qđ si producit instrm̄ emptionis factum per tertium a tali prælato de tali re, si in tali instrumēto nō cōtinetur certū p̄tiū, p tale instrm̄ nō p̄bat titulus, nec p̄sumeret vēdōnē facta fuisse pro iusto pretio, seu p aliquo determinato p̄tio, nā non p̄sumit solēnitatem aliis q nō sit vniforme d̄ctū pretiū, & sic nō est idē q in solēnitate formali, ut no.Bar.in l.secundū de ver.ob.in prin.& dato q vbi tale instrm̄ tantū, vel t̄tis probō scil.p testes deponētes de uendōne, nō de pretio certo produceretur, nō cōtra vēditorē, sed cōtra tertiū possessorē, esset dd̄m an stādū esset tali probōni, & no p Bal.in l.1.C.de reb.alie.nō alie.& p Cy.in d.l.1.C.de cōtrahē & cōm.stip. quasi nō possit iste cōtra quē producit, opponere de iure tertij. Tn̄ qn̄ producit cōtra vēditorē q non cōsitet sibi satisfactū de p̄tio, tūc nō negat, q oportet esse p̄batū de p̄tio certo, ut ipse possit cū effectu agere, vt ēt in terminis voluit Raph.Cu.i d.l.secūdū.& Ful.& Pa.de Ca.in l.si duo patroni.§.si qs iurauerit de iureiu.& ē de mēte Ray.in d.l.1.de contrah.& comm.stip.& patet ex allegatis s̄.ista.n. verba in casu nostro, potius denotāt contractū verborū, q̄ perfectū esse contractū, & multa tractant quæ non perficiunt.l.si ex cā.§.nunc vidēdū.in fi.de mino.d.l.si uolūtate.& l.sciendū.§.dictū ff.de ædil.edic.& in c.dudum de re.eccl.non alie.in 6. Ex his uerbis p allegata iura unit Bal.in l.multū.C.si quis alteri, uel sibi.& in l.cum allegas.C.de usu.& in l.si quis cū aliter.de ver.ob.& nō sufficeret apparere in gn̄e, q cōtractus fuerit firmatus, nisi appareat q p̄tiū fuerit certū & limitatū, & de illo satisfiet vēditori.d.§.offerri.in fin, q si testes deponētes sup p̄tiū deponerent vnus de minori, alius de maiori summa, non pp hoc dr̄ minor summa pretij certū, tanq̄ in maiori in sit minor, ut uideant testes concordes, iuxta l.d ē p̄ferre.§ si plur.s.de arb.l.1.§.si stipulanti de verb.obli.c.1.de arb.in 6.& illud non vēdicat sibi locū in contractu facto ex cā onerosa.l.si decē. ff.loca.& no.in d.§.si stipulati. Et q sine expressione certi p̄tij nō possit confici instrumentū validū.no.Iac.de Rau.in l.1.C.de contrab.& commu.stip.vt refert ibi Cy.& sequit ibi etiā Ray.q etiā dicit ita tenu isse Pet.& testes q deponūt sup tali pretio si vnus diceret, q vendidit pro decem, & alius etiā diceret q uendidit pro decem, sed erant in discordia in repetitione pretij, non probarent. Idem si discerent, quod et ic in d̄ta. Bn̄ faciunt no.p Io.An.in c.nostra.de testib.dū tractat q si unus testis contradiceret alteri, neutrius dictū ualet, nisi alter testis forte in tantum esset dignior, q prouocet forte iudicem ad deferendum iuram secundū formā l.in bonæ fidei.de iureiuran. Adde Rom.consil.61.& Pau.de Cast.consil.132.

Ruer. Adde Alex.in consil.18.incip.uiso processu.in 5.vol.ubi ponit ea, quæ no. hic. & est illud consi. de quo hic memini.

† Claud. Vende it s. Et quid in donatione, uel stipulatione, eo modo, Promitto quicquid u l quantum uolueris. Vi de Bar.in l.a Titio.§.fi.de uer.obl.

a **In ijs a quæ.** In ijs q̄ vēdūtur vt spēs, p̄iculū ē emptoris incōtinenti, in ijs, q̄ venduntur vt pōdus, numerus, vel mensura, est periculū emptoris cum distōne quæ hic hr̄. Quæro, qđ in reb immobilib. vt puta uendo tibi fundum ad mensuram, verum videatur ɔ̄dōnalis vendō? Rn̄. q sic, vt l.si in vendōne.§ 1.& ibi no. j.de peri.& com.rei ven.de ac emp.& ven.l.Iulianus.§.Titius.*

ADDITIO.

a Par f. In ijs. In quantum dr̄ hic quod non hr̄ venditio pro perfecta, nisi facta mensura, amplia etiam, ut procedat in bonis mobilibus, uide Bar.consi.158.

Meno. Soc.iun.consil.86.nu.11.lib.1.

Alex In principio huius §.intellige, ut per Bar.in l.Iulianus, §.si Titius.de act.emp. & uide in l.cum conuenit.C.de pericu.& commo.rei uendi an autem quo ad rationem usu j.& alios effectus ante mensurationem, dicat perfecta uenditio, uide Sal.& Ang.in l 2.C.de peric.& commo.rei uend post gl. vbi uidetur tenere, quod sic Ruer. Adde Bar. qui tenet contrarium in consil.74.& in consi.151.

LEX XXXVI.

1 *Relatiuum appositum verbo futuri temporis, an faciat conditionem.*

a **Si quis fundum.** No. † q. relatiuum appositum verbo futuri temporis, facit cōditionem vt l. Stichum qui meus erit, infra de lega. 1. Quid de relatiuo quantitatis. Certe idem, de quo in l. 1. ǰ. de cond. & demonst.

ADDITIO.

a Alex. Si quis fundum. Vide Bar. in l. diunctio. inf. de ver. obl. ubi loquitur de relatiuo quantitatis.

LEX XXXVII.

1 *Verba illa, q̄ in instrumentis ponuntur, q. si plus ualet, donat, quid operātur.*

a **Si quis donationis.** a Per hāc legē dīt quidam † q. si in instrō ponuntur ista verba, & quod plus valet, dedit, & donauit pro bonis seruitiis, & meritis, qđ tunc non hēat locū bñficiū l. 2. C. de resc. vē. ita vr̄ tenere Azo i summa illius ti. ego aliter dixi in l. si q̄s cū aliter. ǰ. de ver. ob. & in d. l. 2.

ADDITIO.

a Ale. Si quis donationis. Dicit tñ Bal. in rub. C. eo. in s a. q. de do. de qua hic, nō est proprie donatio, & quid sit in instrō venditionis dicat, illud q. plus ualet donauit, an hēat locum remedium l. 2. C. de rescin. ven. adde Bal. consil. 3. & 40. 5. libr.

LEX XXXIX.

Si debitor rem pignoritiam.

1 *Relatiuum iunctum verbo futuri temporis, vel quod habeat uim futuri facit conditionem.*

2 *Relatiuum inducit conditionem distributiue, non collectiue.*

3 *Verbum præteriti plusquam perfecti, vel præteriti imperfecti subiunctiui, vel optatiui modi, trahitur ad futurum.*

a **§. Verisimile.** a Op. de l. cum q. dam. ǰ. de leg. 2. sol. vt ibi. & Cy. tangit multum bene. C. de do. l. si q̄s argētum. † No. ex hac l. tria. Primū q. relatiuū iūctū verbo futuri tp̄is, vel q. habeat vim futuri. facit cōdōnem. Idē. n. est dicere q. natum erit, & si natum erit. vt hic, & l. Stichū q meus erit. de le. 1. Scdo no. † quod relatiuū inducit ꝯdōnē distributiue, & nō collectiue. q. d. q. natū erit quatenus natū erit, siue in totū, siue in partem, vt hic & l. Stichum q meus erit, q. est valde no. Tertio no. † q. verbū p̄teriti plus. perfecti. vel p̄teriti imperfecti subiūctiui, vel optatiui modi. trahitur ad futurū tp̄s. vt hic, dum dicit, q. natum esset. & ego dico in l. 1. ǰ. de iu. codi. in clausula, si non valet, & c. quod aliud est dicere si non ualet. aliud si non valeret, quia verbum valeret, ad futurum trahitur, licet videatur præteriti temporis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Verisile. Ad istū tex. Vide no. p Bal. in l. n. C. de pic. & cō. rei ven. & in l. si ea. C. de o. ū. & p Bar. in l. cotē. §. q maximos. de publica. & l. si merces. §. uis maior. vel. ad hic intrat. ǰ. lo. & facit ad q. no. q̄ nde p Ro. in l. 4. §. prætor. ff. de dā. infe. & ibi dixi post eum. Vbi refert illud fuisse dictum Bar. hic in aliquibus lecturis.

d Ale. Plus q̄ pf. cti. Vult Bar. q. verbum præteriti plusquam perfecti temporis trahatur ad futurum. V de Bar. in l. qui Romæ. §. Augerius. de ver. ob. & in l. cum quidam. de au. & ar. le. & in l. cēresimis. §. fi. de uer. ob. in 1. co. & in l. quidam. de uer. ob. & l. quamuis. §. idem scribit. de au & ar. leg.

† Clau. Natum esset. Vide Bar. & alios, maxime Ale. in l. sciendum. ǰ. de uer. obl.

LEX VI.

1 *Tp̄s si statutū fuit ad petendum, an post terminū possit quis addere i libello.*

a **Qui fundum.** Renunciatio facta post terminum conuentionalē, nullius est momēti. h. d. Item p renūciationē vlem satis fit termino, si aliud non est actū expresse. h. d. quam legem no. Quæro qualiter intelli̅r ista distinctio q̄ ponit Iurist hic gl. ponit hic duas opi. Ex scda opi. Io. arguit q. tp̄s appositum in mensurādo. nō vr̄ repetitū in renunciando. veritas est, qđ dist. nctio colligitur ex hoc, aut fuit terminus appositus ad renūciādum simplr, aut ad renunciandū quāti minoris est. Et ēm hoc est no. † ad q. statutum est parti tp̄s ad petēdū, q̄rit utrū post terminū possit addere libello, vr̄ distinguendum, vt hic. Aut fuit datus terminus ad petēdum † & exprimendā quātitatem, quam volebat petere, aut ad petedum simpliciter, scdm distinctionem huius gl. &c.

ADDITIONES.

a Pa. i. Qui fundum. Intra quantum tempus sit mensuratio fienda, quādo nihil est dictum de tempore, uide omnino Imo. & Bsto. post alios in c. per tuas, extra de do. qui tenent intra aliter, q. intra 40. dies est fienda mensuratio, & post peti non potest, secus si nihil esset couuentum de mensuratione, vt ibi per eos.

Pom. Vide Alex. consi. 130. 4. vol. Tex. hic est solitus ponderari a Decio, q. imo in cōtractib. bonæ fidei, vbi est dies, & pœna, non possit mora purgari, q. tenet etiā Alex. in l. si insula. referendo ibi Raph. Cu. & Imo. idem tenētes. & gl. in l. Lucius. ff. de act emp. dum subaudit ibi, ad tex. maxime i gl. in ues. exhibuerit, licet cōtra tenet ibi Pau. de Ca. in d. l. si insulam. q. imo sit speciale in cōtractib. bonæ fidei, ubi licet dies, & pœna sit, tamen admittitus purgatio moræ. Bal. idem tenet in l. cū allegas. 16. oppositio. C. de vsur. & istam opi. tenet Anto. de Prato. in consi. q. est insertum in consi. 49. vol. 4. & Are. in l. si seruum. §. sequitus. ff. de ver. obl. Meno. Ant. Augustinus, lib. 4. emendat. c. 17.

b Ale. Distinctio. Vide Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de ver. obli.

c Pom. Et sm. Ex ista uerba no. Bar. q. licet ex forma statuti petitio, & rōsio debeat fieri in termino, ats nō uidetur q. si rō intra terminū, in gñe. pponatur, poterit dehinc illa post terminū declarari. Vide Ang. in l. hæredes palā. §. sed & si notam ff. de testa Pari. nō, post datū ad probādum, & probationē habēdum, poterūt tamē peti publicari testes scdm Arch. & Gem. in c. pia. de exce. lib. 6. Bal. in l. ad testiū. ff. de test. Alex. in l. edita. C. de eden. Præp. in c. cognoscamus. 34. dist. Fel. in c. licet eam. vers. limita. de prob. & i simili Ale. cōs. 125. col. 1. vol. 5. Bal. cōsi. 34. in 1. par,

d Ale. Tp̄s ad petendum. An post terminum possit addi libello, adde quod no. Bal. in l. ius ciuile. de iust. & iu. & quod no. Bar. in l. edita. C. de eden. in uers. & per hoc determinatur qō. & no. Bart. in l. 2. in 10. q. de ope. nunc. Die q. per istud dictum limitatur dictū Bar. in d. l. edita, & sequitur Sal. tū nō uidetur posse bene veritati istud dictum ad limitationem eorum, quæ ibi no. Bar. quia si statuitur tibi termini ad petendum, vel agendum, in libello, egisti ad decem ex mutuo poteris post terminum ante lit. cont. addere ex alia causa, sed si libellus fuit ineptus in substantialib. non poteris emendare. l. accusaturus. inf. de adul. no. Bar. in d. l. edita. quod no. quia non reperies alibi declaratum. & in hac l. est unus §. qui incipit, qui agrū. vide quod per tex. illum dicit Sal. in l. 2. C. de contrah. emp. & Io. And. in tit. de emp. & ven. §. sciendum, ad fi. & ibi etiam Spe. & Pau. de Cast. in l. si seruum. ff. de ac. emp. vide quæ dixi in l. edita.

Clau. Petendum. Vide Imo. circa hoc qui videtur tenere contrarium in c. auditis, de in integ. rest. & diffuse Barb. in rub. de fi. instr. & Clau. l. 1. §. huius studii. vbi et ponit Bal. de iust. & iu. vide in simili Fel. in c. pastoralis. de exce. Alex. in l. Gallus. §. etiam si patre. circa prin. de lib. & posth. uide pro limitatione Aret. in l. qui Romę §. per. inf. de uerb. ob.

LEX XLI.

Cum ab eo. Modus adiectus contractui, contractum non suspendit, & actione ex eo contractu quis modum implere cogitur. secus in conditione. h. d.

LEX XLIII.

1 *Testis malitiose, vel obscure loquens omittens aliquid dicere tenetur tanquam falsarius.*

a **Ea, quæ a commendandi.** Commendatio generalis non obstat commendantem, & promissio gñalis non refertur ad id, q. emptor sciebat. h. d. No. finem huius legis, b q. falsum ꝯmittitur in tacendo q. dicere debuit, vel in loquendo obscure. † Vñ testis qui omittit verum, vel qui loquitur malitiose, vel obscure illud, q. dicit, tenetur tāquam falsarius, de quo in l. presbyt. C. de epis. & cler. Et materiam istius legis, vide in l. quod venditor. sup. de dolo. vbi plene no. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Ea quæ. Vide Bar. in l. dolum. C. de dolo.

Pom. De notario, qui negat instrumentum, de quo fuit rogatus, vide Ale. cons. 84. 1. vol. Fel. in proœ. Dec. 1. col. ad fi. & seq. in c. cum clamor. de testib.

b Ale. Finem huius legis. Vide gl. in l. 2. in 22. oppositio. C. de ædi. ac. & adde hic quę dixit Bar. in l. si quis obrepserit. in pen. q. de falsis. & adde Bar. in l. præsc. vlt. q. C. si contra ius, vel utilitatem publ.

LEX XLIV.

Si duos quis. No habemus infra de ver. ob. in l. scire debemus. quod quot sunt res expressæ in stipulatione, tot sunt stipulationes, quare hic non sunt tot emptiones quot sunt serui, vt ibi dixi.

LEX L.

1 *Actio præscriptis uerbis, quomodo concurrit cum actione ex uendito.*

a **Labeo scribit, si mihi a bibli.** Condō hr̄ p impleta q̄tum ad illum ꝯhentē, per quem stat. h. d. Quæro, hic dr̄ q. actio præscriptis verbis concurrit cum actione ex vendito. Dic ut not. per Doct. in l. bonæ fidei. C. de pac. & l. 1. de pa. inter emp. & vend. †

ADDITIONES

a Ale. Si mihi. De huius legis intellectu, uide Bar. l. si quis cum debitor. in fi. sup. de iureiu. & per Bal. in l. interlocutio. C. commun. uel epi. Bal. in rub. C. eod. in 8. q. & in l. petens. C. de pac. & Sal. in l. in bonę fidei. C. eo. ti. de pac. & Bald. in l. quamuis. C. de transac.

b Pom. Quantum ad illum. Vide Ale. consi. 49. uol. 2. & Rom. cons. 434. in 3. dub.

c Paris. Quem stat. Limita istum tex. nisi esset conditio, quæ penderet a mera uoluntate illius, per quem stat. vide Pau. de Cast. in l. si hæres. § si tamen. ff. de eo q. certo loco. vide tamen eundem in l. tenetur. §. 1. ff de act. emp. aliter loquentem.

† Clau. Et uend. Vide. ad intellectum huius legis quod no. dicit Bal. in l. interlocutio. C. commu. uel epistol.

LEX LI.

1 *Aggeres, & fossata mensurantur.*

a **Littora** Quæro † vtrum aggeres, & fossata debeant mensurari? Certe puto, quod sic, vt infra de fun. instr. l. prædia. §. ita legatum. & ibi no. &c.

ADDITIO.

a Alex. Littora. An fossę agri debeant mensurari. quod no. & vide Bal. in rub. C. eo. in 4. q. & ibi quid in ripis, & uiis publicis. & Bar. in cons. commune Liguani.

Pom. Vide Alex. cons. 120. incip. omissis argumentis. vol. 2. & ibi dixit, quid in ripis fluminum.

LEX LV.

1 *Dominium non transfertur ex imaginaria uenditione.*

a **Nuda a & imaginaria.** No. tex. † ibi intelligitur, q. ex imaginaria venditione non transfertur dominium. Simile in l. emptor. inf. de aqua plu. arc.

ADDITIO.

a Ale. Nuda. Ad hanc l vide no. Bal. in l. traditionib. C. de pac. & in gl.

Menn. Gomes. §. sed istæ. nu. 28. ver. sed considera. Insti. de actio.

LEX LVI.

1 *Pactum quod liceat ingredi possessionem sua authoritate, trāsit ad singularem successorem.*

Si quis sub hoc. Pactum manus iniectionis prosequitur rem penes quemcunque possessorem No. casum pro quæstione, quæ formatur in l. creditores. C. de pign. vbi quæritur, † an pactum, quod liceat intrare possessionem sua authoritate, transeat ad singularem successorem.

LEX LVII.

Domum emi. Si res, quæ venditur, non subest, non ualet venditio, sed si subest pro parte valet, & per officium iudicis pretium minuitur, & interesse præstabitur. hoc dicit.

LEX

LEX LXIII.

a Cum a seruo dominus.

ADDITIO.

a Pom. Cum seruo. No. q res ven. lita debet demonstrari, saltem per duos cōfines. Ita Alex. consi. 39. vol. 5. V. de multa per Alexan. in l. hac consultissima, super gl. in in ver. iudicia, C. qui test. fac. poss.

1 *Accusatio non vitiatur, licet in ea non sit locus, dummodo alia demonstratione sit certus.*

§. Demonstratione.

Fines non sunt necessarii, qn̄ alijs demōstrationibus res certa redditur. h.d. Facit ad q. fcā est accusatio cōtra aliquē de maleficio cōmisso in palatio prātis Perusij. Opponebat, q. locus erat incertus, qa non erant ꝯfines. Dixi hāc obiectionē nō obstare. Casus est hic. vide de hoc vt dixi in l. liberorum. ff. de accu. vbi plene no.

ADDITIO.

a Ale. Facit ad q. Adde Bar. in l. demonstratio. & ibi dixi de cond. & dem. & l. cum pater, §. si. de le. 2. Adde an in libello sit ponendus finis, & qn̄ procedat, Io. And. in add. ad Spec. in tit. de libelli concep. §. iuxta, ver. item debet designare.

LEX LXIIII.

a Fundus a ille.

In ꝯtu inter viuos locus est iuri accrescēdi, quando promissoris hoc interest. h d.* Glo. format ꝯtrium, cuius solō colli ex summario, q. dedi, & ipsa gl. solut. De materia huius legis. vide late q̄ dixi ff. de le. 3. l. re ꝯiunctī. ibi. Sexto q̄ro principal, an in dispositionib. inter viuos, &c.*

ADDITIO.

a Ale. Fundus. Vide late Bar. in l. si mihi & Titio, de ver. obl. & uide quod dixit Bal. per istum tex. in l. multum, C. si quis alt. vel sibi.

Paris. Limita istū tex. no. per Alex. in l. si mihi & Titio, col. 1. de verb. ob. qn̄ pretiū nō esset certū, sed taxandū arbitrio boni viri, vt per eūdē. Legē istam declarat, & cum alijs, quem contrarie conciliat Iuber. in suo Enchir. d. aur. Gallic. c. pen.

LEX LXV.

Conuenit.

No. legem per q̄ disputaui qōnē, erat. n. venditus reditus alicuius rei, an sit venditio, vel locatio. Et vī, q. non sit venditio, cum non commutetur dñium, vt hic in ver. toties, quod no. &c.* No. ibi, toties &c. & quis sit effectus, an sit locatio, vel venditio, vide quę scripsi, C. loca. l. licet.*

LEX LXIX.

a b Rutilia Polla.

a Verba ꝯtus referuntur ad tp̄s cōtractus. Item locus ius non habet, secus in flumine h.d. Adde ad l. vicinus. ff. de aqua plu. arcen. &c.

ADDITIO.

a Pom. Rutilia Polla. Vide quid per hoc consuluerit Bal. cons. 378.

LEX LXXI.

Imperatores.

* De materia huius legis dic plene per gl. notabilem. in l. arbitrio. §. de eo. sup. de do.

LEX LXXII.

Pacta conuenta.

Pactum sup accidentalib. ꝯtus. seu supernaturalibus, b ex interuallo appositum, ad exceptionem tm̄ ꝓdest. sed si apponatur super substantialibus prodest et ad actionem. h.d. & hēs hic vnā gl. magnam, cuius principium quasi vsque ad finem tractatur in l. iurisgentium. §. quinimo. sup. de pac. Alia pars examinat in l. fi. sup. de cōd cau. da.

ADDITIONES.

a Alex. Pacta conuenta. Hanc l. cōmendat Bar. & Bald. in l. iurisgen. §. adeo, de pac. & istam gl. allegat Bar. in l. lecta. in 1. col. ff. si cer. pet. Vide Bar. in l. pacta nouissima. C. de pac. & uide late Bar. in l. si mihi, & Titio, de verb. obl. late, vide Bald. in l. vbi, ff. de don. cau. mor. quæ autē sit differentia inter substantiam, & solennitatem, & ordinem, dixi post Bar. in l. si is. in prin. C. qui test. fac. poss. & quæ dicantur naturalia, & quæ accidentaliā contractus, vide Bal. in l. 1. in princ. C. commu. quæ autem sint substantialia, per Bal. in l. ad eā actionem, C. de dotis promiss. Meno. Duarenus de pact. fol. 34 Reuardus. lib. 2. varia. c. 1 lib. 4. c. 4.

b Paris. Super naturalibus. Quæ dicatur propria natura huius rei, vide Ang. consi. 304. inci. sacratissima, & illustrissima Regina, vide Bal. in præludijs, feud. in 4. diuisione & quæ habes ad Bar. in l. eum precario, ff. de prec. quid dicatur substantiale actus, & in l. vbi ita donatur, ff de don. cau. mor. Item no. quod naturaliter est, a nullo subiecto abesse præsumitur. Et quod natura nunquam intelligitur esse separata a suo naturato. vide Bal. in rub. an motus, vel imperfectus.

LEX LXXIII.

1 *Clauium traditione videtur tradita possessio rerum existentium sub clauibus*

2 *Traditio facta a non domino eo casu transfert conditionem vsucapiendi, quo casu transfertur facta a domino, dominium.*

Clauibus.

No. † q. clauibus traditis † videt tradi possessio eorū quæ sub clauib. No. scdo † quod quo casu facta tra ditione a domino transfertur dominium, eo. casu traditione facta a non domino transfertur conditio † vsucapiendi, de quo plene in l. Pomponius. §. iussu. ff. de acq. poss. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Clauibus. Hanc l. intellige, vt no. per Bal. & Doc. in l. 2. in prin. in 4. q princ. ff. de acq. poss. q venditor tenetur tradere claues. Bal. in l. 2. C. de vet. iure. Adde Bar. in l. nam postea. §. si. de iureiur. Et quid operetur traditio clauium, dic vt per Pet. de Anch. in cle. 1. §. sane. de here. quod si præcedit titulus habilis ad translationem dominij operabitur translationem dominij, vt hic, & in l. 1. ff. pro dote, & in l. dotis fructus, §. si. cum l. seq. de iure do. Si non præcedat talis titulus, tunc in dubio videt talis traditio facta ad custodiam, l. eum pater plurib. & ibi Bar. de leg. 1. Facit q no. in leg. cum quid, si cer. pet. Et hanc l. intellige, vt no. per Bar. & Doc. in l. 1. in prin. in 4. q. prin. de acq. pos. & venditor tenetur tradere claues. Bal. in l. 2. C. de verb. sign. Et hanc regulam limita, vt per Ang. in l. 1. C. de acq poss. & Bar. in l. 2. eo. tit. & Imo. in l. si per errorem, de vsuc. in l. 2. §. si a pupillo pro emptore. gl. & Doc. in l. Pomponius. §. si iussu. de acq. pos.

Meno. Couaruuius lib. 3. variar. resolut. c. 16.

Pom. Ad intellectum huius l. vide Angel. in §. sed iste. in fi. Inst. de accu. Alex. l. 1. in prin. ff. de acq. poss.

† Clau. Tradieis. Et eodem modo fortius per retentionem clauium, vr retenta possessio. gl. est, quam puto no. in l. 1. in prin. in ver. quia naturaliter, ver. sed quid si non est in conspectu. inf. de acq. pos. & vnam ampliationem not. ad hanc legem per gl. in l. interdum. §. 1. inf. de acq. pos. & vide late regulam huius legis affirmatiuam, & negatiuam. in l. Pompon. §. si iussu. vbi per Cum. de acq. pos.

† Clau. Conditio. Vide Are. l. 1. § si uir, de acq. poss.

b Paris. Conditio vsucapiēdi. Vide circa istam regulā Are. in l. 1. §. hæc quę deterius. ff. de acq. pos. vide ad regulam Dec. cons. 56. vide etiam pro limitat. Are. in l. 1. §. si vir. ff. de acq. posses. quia non procedit in contractu conditionali.

LEX LXXVII.

a In lege.

a Paria uel similia sunt non esse, & non apparere. h.d. lex ista. No. quod lapidicina dicitur ubi lapis cęditur, non vbi cędi potest, &c.

ADDITIO.

a Alex. In l. Adde l. cum res. circa prin. de leg. 1. & Bar. in l. in actionibus. circa fin. de in lit. iur.

LEX LXXVIII.

a Fistulas a emptori.

ADDITIO.

a Alex. Fistulis. Ad istam leg. vide late per Bar. in l. 2. in fi. de stip. ser.

1 *Tradere sibiipsi quis potest.*

2 *Notarius potest scribere testamentum proprium.*

§. Fundum.

a Tutor rem sibi debitam potest tradere sibiipsi h d. quod no. No. † q aliquis tradit sibiipsi. In ꝯtrium facit l. 2. de stip. ser. vbi quis non potest stipulari sibiipsi, & ista faciunt ad q. † verum notarius potest scribere testamentum proprium. Videtur q. non, quasi seipsum non possit rogare, in contrarium facit hæc l. dic vt dixi in d. l. 2. de stipulatione seruo. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Fundum. Et ad intellectum huius §. vide sing. Bal. in l. cum ipse C. eo. & Bar. & Doc. in l. 2. in fi. de stip. ser. & Bal. in l. honorum. in vlt. colu. C. qui admit. alleg. Bal. no. in l. non dubium. C. de legi.

Meno. Nota Las. cons. 117. in fi. lib. 1. Rui. cons. 77. in fi. lib. 1. consi. 144. eo.

Poma. Ad intellectum huius §. vide Bar. & Alex. in l. singulari. in 3. col. ff. si cer. pet. & ibi Mod.

1 *Licet sit soluta quantitas pro parte, non tamen transit dominium pro parte.*

§. Qui fundum.

a Facit tex. iste, q. licet sit soluta quantitas † pro parte, non tamen dominium acquiritur pro parte, nō enim alienasset, nisi in totum alienasset. arg. inf. de sol. l. si rē, tamen fructus debet hēre emptor ꝓ rata, quoniam soluit pretium, ut inf. de fun. do. l. fi.

ADDITIO.

a Alex. Qui fundum. vide Bar. in l. Iulia. § offerri. de act. empt.

Pom. Qui fundum uide Ale. cons. 17. in fi. in 4. uol. & cons. 121. in 1. col. eo. uol. Pa. cons. 66. in 1. uol. & vide quæ posui ad Bar. in l. Iul. §. offerri. inf. de act. empt.

§. Frumenta.

Qui suscipit in se casum fortuitum, tenetur de casibus fortuitis communiter contingētibus. a h.d. vel aliter. Casus fortuitus intelligitur inopinatus. non ex consuetudine eueniens. h d. quod no. Dixi in l. sed & si quis. §. quæsitum sup. si quis cau. &c.

ADDITIO.

a Paris. Communiter contingentibus, vide latissime. Fel. in c. sedes. de rescrip. & nunquam intelligitur sermo, quantumcunque generalis de insolitis. vide Ias. in l. sed & si quis. sup. si quis cau. Ale. in l. pretia rerum. ad fi. ff. ad l. Fal. dicit quod iste tex. contrariatur illi, ad quem allegatur, & de casu insolito, & an casus rebellionis dicatur insolitus, vide Dec. cons. 70.

Pom. Vide aliqua per Barb. cons. 21. vol. 2. & vide ad istum tex. Alex. cons. 97. vol. 5. & Ang. cons. 126. & Alex. etiam 107. vol. 3. & Raph. Cum. cons. 125. & Bal. cons. 119. in 1. par. & cons. 145. in 3. par.

LEX LXXIIIX.

a Titius.

a Pactum sile legis ꝯmissoriæ reprobatur inter creditorē, & debitorem, non inter debitorem, & tertium. h.d.

ADDITIO.

a Alex. Titius. Allegaui tibi istum tex. in l. fi. C. de pac. pig. & Bar. in l. Iul. de ver. obl. & in l. creditores C. de pig.

a §. Lucius a Titius.

Obligatio personalis non sequitur fundi possessorem. h d.

ADDITIONES.

a Ale. Lucius. ad hunc §. vide Bar. in l. fi. inf. de ope. no. nun. in fi. & in l. fluminum §. adijcitur. de dam. inf. & in l. si sub una. §. fi. de ver. ob. sed quid, si de nouo imponat. vide Bar. per illum tex. in l. fi. C. de silen. & susce. e. li. 12. & vide in l. in uendit. inf. de act. emp. & in l. & q ibi Bal. C. de ser. Vide ēt per Bart. post Gul. in l. sciendū. in fi. prin. in uer. quid si habet annos sup. qui satisd. cog. Adde Ro. consi. 287.

Pom. Vide Are. cōs. 25. Bar. cōs. 12. in 2. vol. & Are. cōs. 105. & vide in l. 1. ā si cer. pet.

Par. De materia huius §. vide Ale. in l. adoptiuū. §. 1. ff. de in ius uoc. ubi ponit, quid iuris si ista reuerterentur ad uenditionē. de quo ēt uide Ro. in fin. suis in fin. incr. ego declaro tibi unam q. uide Ro. consi. 311. quod non procedat fauore alimentorum, uide Ro. cons. 382. cir. prin. Ale. cons. 18. vol. 3. item quid in testatore legante ex tali fundo, uide singulariter Pau. de Cast. cons. 53. Item qn̄ aliquis debet aliquem fundum obligatum ad aliquam solutionem annui legati, vide Fel. remissiue in c. ad audientiam in 6. conclusione, extra de rescr. faciunt ad ista quę habes in fi mihi ad Bar. in l. fi sic. de le. 1. Item istum tex. declara procedere, quando persona solum est obligata ad istam annuam præstationem, secus, si fundus esset obligatus pro ea. Vide Ang. post gl. ibi, in l. hactenus. in fi. prin. ff. de vsufru. Ale. in d. §. patronum. item uide ad istum text. Are. consil. 70. in 1. col. dicentem decisionem istam procedere etiam si in venditione expresse esset dictum, quod res uenditur cum sua causa. quia ita loquitur iste tex. vide ad regulam Alex. cons. 18. in princ. vol. 5.

De in diem addictione. Rubrica.

ADDITIO.

a Pom. Addictione. Declara istum titulum, ut per Iaf. in l. ab empt. ff. de pac.
Parif. De materia illorum pactorum. f. addictionis in diem, & legis commissoriæ, vi de Alc. consi. 10. Item quod ista Rub. dum dicit, adiectione, sit deprauata, & quod debeat dici addictione. vide Iaf. in l. ab empt. in gl. in verbo, rogatus. ff. de pact. vbi etiam ponit nonnulla alia in materia pacti addictionis in diem. & legis commissoriæ, & an, & quando operentur solutionem contractus ipso iure.

LEX PRIMA.

a **Quoties.** a No. istam distĩonem, vtrum cõtus sit purus, sed resoluendus sub cõdĩone, an sit conditionalis. Item no. gl. quæ dat hanc doctrinam. No. ẽt gl. in fi. quæ facit distam inter vlt. voluntatem, & contractus, vide eam. b quid in sententiis, c excommunico te, si non solueris intra decem dies, d an sis statim d excommunicatus? quid in dispositionibus e statutorum, vtrum æquiparabimus verba statutorum testamentis, vel contractib. dicam, Deo duce, in l. quibus diebus. ꝭ. de cond. & demon.

ADDITIONES.

a Alex. Quoties. Per Bar. in l. quib. dieb. §. quidam. & l. 2. de cõd. & dem. Boer. cõs. 22.
b Parif. Vide eam. vide ad Bar. in l. obligationum fere. §. cond. ff. de act. & ob.
c Ale. In sententiis. Vide in l. stipulationum. de verb. obl.
d Pom. An sis statim. vide Iaf. in l. si cum, §. qui iniuriarum. ff. si quis eau.
e Ale. In dispositionibus. Bar. in l. fi. de reg. Cato. dicit, quod æquiparentur ultimæ voluntati, per Flo. in l. ciuitas. si cer. pet. Bar. in l. vsusfructus. in fi. de stipu. ser. & ibi Doct. & Bal. de pace Constan.

LEX V.

1 *Reuendito fundo qui debebat vigore promissionis reuendi, pignus resoluitur.*

§. Sed & Marcellus. Opp. ꝭ. de ædil. edi. l. bouem §. pignus So ibi redhibetur res ex voluntate emptoris, merito remanet pignus. Non enim potest facere emptor sua uoluntate quod pignus desinat. hic vero soluitur eo in 1 uito, per hoc † induco a q. vendidi tibi fundum, hoc pacto quod 2 tenearis mihi reuendere intra biennium, & reuendis, quæro an resoluatur pignus. Respon. certe sic. quia hoc fit ex necessitate prioris contractus, vt hic, sed si vendidi tibi rem, deinde videns me deceptum vltra dimidiam iusti pretii egi, & rem recuperaui vigore. l. 2. C. de rescin. ven. an resoluatur pignus interim a te contractum? Respon. non Nam tu debitor non reddis ex necessitate. licebat enim tibi supplere iustum pretium, & retinere rem vt d. l. 2. C. de rescin. vẽ, igitur ex voluntate, & non ex necessitate, ergo &c.

ADDITIO.

a Induco. Adde Bar. in l. in diem. inf. de aqua plu. arc. & in l. si res. inf. quib. mod pigno. vel hypo. sol. Adde quæ ibi posui.

LEX X.

a **Si venditor.**

ADDITIO.

a Alex. Si venditor. vide in l. fi. ff. sup. de cond. ind.

§. Sed & si pupillus. Videtur velle iste tex. quod inter patrem, & filium non ꝯsistit obligatio naturalis. quod apparet ex eo quod sup. dixerat de pupillo q. non obligatur, nisi naturaliter. dixi in l. si quod dominus. de cõd. ind.

LEX XIX.

a **Imperator.** a No. quod in dubio dẽt intelligi quod loquitur de actione prima, de qua loquitur titulus, in quo est lex. de quo dixi in l. fi. sup. de cond. indeb.

ADDITIONES.

a Parif. Imperator. Rub. declarat dubium tex. vide Bal. in rub. de fide instr.
Pom. Vide Cæp. consi. 12. Rom. consi. 104. & Ana. consi. 62 & Pan. in c. ad audientiã. de re. eccl. non alie. & Bar. in l. cum vir. col. 1. in fi. ff. de usur. Pan. in c. suspicionis. ad fi. de off. dele. & Cæpo. consi. 94. & glo. in cle. 1. de offic. deleg. uerbo, executores, & Iaf. in l. posthumo. inf. de contra tab.

De lege commissoria. a Rubrica.

ADDITIONES.

a Parif. De lege commissoria. Pro cautela ad faciendum, ut lex commissoria habeat locum, vide Cæp. cau. 36. & 164 & 276. item an pactum legis commissoriæ firmetur iuro, uide Bal. in l. 1. C. de pac. p. & Ale. ibi in apost. in l. . vide etiam de materia Ale. consi. 10. & omnino Bal. multa declarantem ibidem, ubi ponit an ualeat in dote, & in multis aliis casib. & quod in transactione non sit probatum, unde Comen. consi. 177. in prin. vbi loquitur, an ualeat etiam pactum pro debito non soluto, licet res sit empta iusto pretio. l. si fundus. §. fi. inf. de pig. vbi Bar. & alii.
Pom. Ad istum titulum circa materiam pacti legis commissoriæ, unde per Ale. consi. incip. videtur fortasse, per totum, maxime uers. 4 quia uidemus, in j. uol. & uide gl. in l. ab empt in uerbo, cogeret. vbi Iaf. ff. de pac.

LEX VII.

a **Post diem.** a Nota bonum casum.

ADDITIONES.

a Alex. Post diem. Ad istum ti. adde Bal. in c. 1. de feudo dato inuicem leg. commis. q. pactum legis commissoriæ est multum graue, & odiosum, quia si residuum pretii non soluatur in termino, perdit soluere debens illam partem solutam, uel arrhas datas, ut oo. ff. de pet. hær. l. sed & si lege. in prin. dic ut ibi, secundum eum, & unde quæ dixi in l. fi. de pig. act.
Meno. Alciat. lib. 1. pareg. cap. 21.

LEX VIII.

1 *Protestatio facta debitori, ne soluat, quando excuset eum ne incidat in pœnã.*

a **Mulier.** a No. quod protestatio facta debitori ne soluat, excu 1 sat eum ne in pœnam incidat, q. intelligo verũ. qñ p b testatio, seu inhibitio fuit facta per iudicẽ, b vel aliũ hñtem authoritatẽ, ita intellige hic, q. fuerat facta per officiales fisci. idẽ si a priuatis c ex iusta causa, c vt C. quæ res pi. obl. pos. l. non ẽ. & l. 3. de no. alias nihil ualet, vt l. vtrum. sup. de cõst. pec. & l. Papinianus. sup. de public.

ADDITIONES.

Alex. Mulier. Adde Bar. in l. non solũ. §. morte. de ope. no. nun. in 2. q. prin. Et ex dictis hic no. q. iuuat, protestatio facta, ne soluas, & qualiter dẽt fieri, vide no. Bar. in l. 1. in prin. de ope. no. nunc. in trib. tñ casib. nõ iuuat, de quib. in authen. sed tam, & ibi Bal. C. depos. Adde Bal. in c. 1. de feu. dato inuicem legis commissoriæ.
a Parif. Vide Alex. consi. 1. in vol. & consi. 11. vol. 2.
b Parif. Per iudicem. De hoc an præceptũ iudicis excuset, & quando, vide Bertac. in verbo, præceptum, ubi multa habes.
c Ale. De iusta causa. Sed illud ultimũ fallit in deposito, ex quo non fit depositario fuerit inhibitio, ut non soluat depoñti l. pe. & auth. ibi posita. C. dep. & uide quæ habentur in l. hæres cum debuerat, ꝭ. ad Treb. Adde, ut per Ro. consi. 288.

a De hæreditate uel actione vendita. a Rub.

ADDITIO.

c Parif. Vendita. Vide circa istam materiam unam q. per Comen. consi. 56. incip. Titius vendidit hæreditatem Titii, & asseruit in ea esse aliquos debitores, q. non reperiuntur postea in rerum natura, sed hæredes sui, et quõ teneatur venditor ad interesse. vide ibi per eum. Item uide in materia, Pau. de Cast. consi. 9. de eo qui uendidit ratione debitoris, vel alteri assignauit, ad quid teneatur, & quid si ille cui assignatum est conueniat debitorem, qui se negat esse debitorem, & hoc non intimat ei qui assignauit, quod non teneatur. In contrarium, vide Decium omnino consi. 202. Item quod assignans aliquem tanquam debitorem, debeat ostendere ipsum esse debitorem, & ei tradere instrumenta, vel alias legitimas probationes debiti, uide tex. in l. si nomen, ꝭ. hoc tit. & quod infert Bal. ex eo, & sequitur, Ale. in l. sciendum, ff. de ver. obl. Vide Dec. consi. 105. Et dum dictum est quod tenetur venditor nominis ostendere eum esse debitorem, intellige, nisi quis venderet ius, quod habet contra eũdem, l. quod si in venditione cum tribus seq. ꝭ. e. vide Imo. & Ang. in l. si sic, §. 1. de l. 2. Are. in l. si quis ui §. differentia de acq. pos.

LEX II.

Venditor hæreditatis. §. Solet. No. quod iniuria iudicis excusat si imitatus dolo caret. Iac. de Are. allegat eam, infra de fideiu. l. exceptione.

LEX XXI.

1 *Pretium rei non dicitur esse ex re.*
2 *Venditionẽ rei meæ possum habere ratam, re perempta, vt in subsidium consequar pretium.*
3 *Debitor rei actione personali non tenetur eam tradere.*
4 *Pœnã no e quod cõsequor occasione rei tibi debitæ, quod nõ teneor restituere.*

a **Venditor.** Primo ex hac lege nota pulcherrimam distinctionem inter venditorem hæreditatis, & rei sin 1 gularis. Secundo no. † q. pretium rei non dẽ esse ex re. quod facit ad multa, specialiter ad intellectum. l. q. procurator ex re. sup. de p b cu. Tertio no. q. licet vendõnem rei † meæ possum ratam habere 2 re perempta in subsidium, vt pretium consequar, vt l. vlt. de neg. ge. & l. mater. C. de rei uen. tamen hoc non contingit in re mihi debi c ta. Quarto no. ver. q̃ius, si neglexisset, q. ille, qui † debet rem actione personali, non tenetur eam tradere. & sic non tenetur de fructibus percipiendis, quod dic. vt dixi in d. l. si seruum, circa prin. & ibi d tangitur in glo. 1. de ver. obl. Vlt. no. illud, quod cõsequor † nomi 4 ne pœnæ occasione rei tibi debitæ, non teneor tibi restituere, quod dic vt vidistis sup. de pet. hæred. l. vtrum, cum l. seq. h. d.

ADDITIONES.

a Alex. l. Venditor. Vide Cy. in l. mater, de rei vend. C. dum tractat an pretium succedat loco rei. An autem in emptorem hæreditatis transeat ius accrescendi, vide Sal. in l. 1. in 5. q. C. quando non per. par.
b Alex. Tertio no. Per Bar. in d. l. mater, ad fi.
Pom. Vide Alex. in l. si mora, & per Bar. ibi, ꝭ. sol. mat.
c Alex. Quarto no. Adde Bal. in l. si traditio. in 9. q. de act. emp.
d Ale. Vlt. no. Plene per Bal. in l. prætor, §. quod de fructibus, ꝭ. de bo. auth. iud. pos.

De rescindenda uenditione. Rubr.

LEX VII.

a **Si id quod.** Secunda emptio imperfecta non tollit primã perfectam. h. d.

ADDITIO.

a Perfectam. Hãc legẽ Bar. obiicit in l. pupillus obligari, §. pupillus, ff. de auth. tut.

LEX IX.

1 *Debitor si offert se paratũ soluere, quod ex hoc non impeditur alienatio pignoris, secus si offert pecuniam.*
2 *Iudex quando præcipit aliquid fieri a partib. quod faciendum erat mutuo cõsensu, vno implente ex parte sua, quantum ad eum habetur pro facto.*
3 *Iudex si pronunciat prout in consilio, & in consilio dicitur ipsum condemnandum, n videatur condemnasse.*

a **Fundus.** a No. q. si debitor offert se paratum † soluere. non impeditur alienatio, sed valet, licet rescindatur, secus

ADDITIONES.

a Alex. Fundus. Per istum tex. dicebat no. Bal. quod semper ubi uenditur res absentis, requiritur subhastatio, secundum eum in l. ordo, C. de execu. rei iu. & his adde Bar. in l. acceptam. C. de vsur. & quod singulariter loquutus est Bar. in l. pe. ꝭ. de distra. pign. & Bal. in l. acceptam, C. de vsur. ponit intellectum ad hãc l. in effectu approbat intellectum gl. hic, quam simpliciter sequitur Bal.
† Clau. Paratum. Vide ad hanc legem alium intellectum Sal. in l. residuum, C. de distra. pig. Are. in l. si mora, ꝭ. sol. mat.

eus si offerat pecunia in h.d. Ita no. C. de distr. pig. l. si residuum. de
a hoc dixi in d. l. ptor. j. de ope. no. nun. Scd o no. q. qn iudex † iube
a aliquid fieri a partib. quod faciēdū est mutuo cōsensu partium, vno implente ex parte sua, q tunc ad eū hr pro facto, licet alia pars non consentiert. Nā hic insistit venditor rescindi, q. faciendum erat cōi cōsensu, & tñ deb. tore soluēte debitū pretium, vel vectigal, est statim facta rescissio, vt hic patet, & res i bonis eius efficitur. VI. Doc.
b allegant hanc legem ad q. psulto. † cōsulunt aliquē condēnandū, que cōdēnādū iudex cōdēnaint p hæc verba. Pronūcio in formā consilii, vtrū illū videat ɔdēnasse. Dicebat q. reus non esset condēnatus, q. a psiliū nō ɔdēnat eū, sed dicit ipsum cōdemnandū. hoc lex facit, q. qn iudex dicit condemnandū, vt cōdemnare, quia si iubet rescindi venditionem, vt rescindere. In ɔtrum facit C. si aduer. li. l. 1. coniunctal. si. & hoc tangitur per Cy in d. l. r. si aduer. li. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Secundo no. Et vide no. in l. Iul. §. si Titius, de act. emp. & Bar. in cōsil. in q. domini Cioli de Actiano, &c.
b Alex. Allegant. Adde quod no. Bar. in l. solent, ff. de offic. procō. & leg. Adde Ang. consil. 249.

LEX X.

Seius a Lucio.

§. Emptor. No. q. licet aliquorum ɔtrouersia sit cā peten di fideiussorem de euictione tamen fideiussor debet dari generaliter pro qualibet euictione, & sic licet q. dubi-
a tet q̄onem sibi moueri a certis personis, tñ fideiussor dēt dari a generaliter, gl. mouet istam quæstionem, & nō soluit. j. tit. 1. l. pen. §. si.

ADDITIO.

a Pom. Debet dari. Vide alleg. illum §. per Ro. conf. 204. in 2. dub. o.

a *De periculo & commo. rei vend.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Alex. De peric. & cōmo. rei ven. De hac materia adde sup quæst. de qua per Pet. & Bal. leg. si pascenda pecora. C. de pac. de qua dixi in l. vbi ita donatur, de do. cau. mor. & de materia huius tit. no. p Bal. in l. si ea. l. C. de vsu. & late per eum. C. e. t.

LEX PRIMA.

a Si vinum a venditum. Scitis quod relati uum, quis, vel qui iunctum verbo futuri temporis facit conditionem, vt l. Suchum qui meus erit de leg. 1. Sed quod participium faciat hic videtur text. quod no n, dum dicit degustan da dixerit, & in fi. dicit non esse cōditionale. De quo dic vt dixi de condi. & demon. l. 1.

ADDITIONES.

a Paris. Si vinum. Circa regulā l. illud, q. Bar. non legit, quod vltima mora nocere, limita, nisi primo morosus cōmisisset dolum, in 2. mora, text. est singularis iuncta gl. in l. per errorē. j. de act. emp. Vide Ro. sing. 281. incip. nunquid, si tum magnos ad si. item de regula, & limitatione, vide per Iason l. prætor, §. aliqn, 0 2. oo. ff. de opr. no. nun. vide in materia regulæ Alex. 10 l. frmr! mora, 10 1. col. ff. solu. matr. Meno. Ioan. Rober. lib. 2. senten. c. 2.

Necessario.

1 *Emptio quando dicatur perfecta ad hoc vt periculum sit emptoris.*
2 *Contractus conditionalis conditione existente fingitur retro perfectus.*
3 *Fictio non habet locum, si non reperit rem, super qua fingat tus.*

a §. Quod si pendentem. Quæro † quādo dicatur emptio perfecta. vt dica
a tur periculum emptoris? Dic vt in gl. in co vero 1 q. gl. excipit casū publicationis, vt l. si fundus. j. loc. dnt quodā, q. ille casus continetur sub alio casu, qui j. ponitur. s. qn dolo venditoris fit, & ita intelligūt d. l. fundus, q. fuerit publicatus culpa vēditors, & ita intelligūt exceptio, l. s. eo certe illa lex habet duplicem intelim. Primus quod fine culpa venditoris fuit publicatus, & tunc hæc glo. procedit clare. Secundus, q. culpa venditoris, & tunc in hoc est ipsāe, quod venditor teneatur ad pretium tantum, licet alias teneatur ad interesse. Et ideo vidi in quibusdam mssis appositū ɔpāt istud capitulum, qd vēdutor promittit duplum, etiā in casu quo fundus esset publicatus.
b Vl. no. in hoc §. q. si pēdentem. † q. existente ɔdōne fingitur retro
2 perfectum esse ɔ. tu, vt hic. Vide bitis hoc clare in l. potior. & l. qui
c balneum j. qu. pot. in pig. hab. No. ēt q. ista fictio, c non † pōt hēre
3 locum si non reperit rem esse, super qua figat pedes. Vide tis. sup. ad l. Aquil. l. huic scripturæ, dixi sup. ex quib. causa. l. sciendum. &c.

ADDITIONES.

a Pom. In eo vero. Vide Alex. consi. 111. in si vol. 5.
b Alex. In hoc §. Et vide Bar. in l. si filius. de ver. oblig. adde quando periculum rei emptæ pertineat ad venditorem Pet. de Aoch. consi. 150.
Paris. In quantum dī hic, quod fructus percepti, pendente conditione, per emptorem sunt venditoris, deficiente postea conditione, limita non procedere quando in casu deficientis conditione, emptor perdit pretium, vide Ro. sing. 561. incip. fructus. Item quod si declaratio pretii esset in aliquē collata, an interim emptor faciat fructus suos. V. de Io. de Ana. consi. 19 & postea ponit ibi, quod intelligatur occessario ista lex deficiente cond. secus si extaret postea.
c Alex. Fictio. Limita Bal. in rub. C. eo.

LEX XI.

a Si in uenditione. a Istud principium facit, vtrum pactū nudum vestiatur cohætentia contractus conditionalis, &c.

ADDITIO.

a Alex. Si in venditione. Et vide Alex. in l. cum conu. int. C. eo. ti. & Bar.
[Pom. Vid. Alex. in l. petens. C. de pac. & in l. lect. j. sup. si cer. pet.

a §. Vt libro sexto. Nota q. sicut in rebus mobilibus non dicitur perfecta vēditio antequā mensuretur, ita nec in rebus immobilibus, &c.

ADDITIO.

a Alex. In rebus. Vide in l. cum conuenerit & ibi Bar to. C. eo. & in l. quod sæpe. §. in his. sup. de contrah. emp.

LEX XVII.

Serui emptor.

No. gl. quæ videtur velle, quod ad hoc, ut quis faciat fructus suos, requiritur, vt possideat ciuiliter, & naturaliter. De quo per Cy. in l. certum. C. de rei vē di. dixi plene in l. 3. §. ex contrario. j. de acq. poss.

LEX XVIII.

Habitationum, §. Antepretium.

Qñ in limine ɔctus emergit periculum euictionis, tenetur venditor
a satisdare de euictione h.d. Gl. quærit nunquid contra alios? Dic q. sic l. si. sup. tit 1. quod tenet Dy. in l. 1. §. stipulatio duplæ & ibi dicit plene. inf. de præto. stipu. Gl. & Doct. in l. post perfectam. C. eo. tit.

ADDITIONES.

a Ale. Gl. Quærit. Vide Bar. in d. l. post perfectam. & quod dixi per ista iura in l. nec modato cum seq. sup. commo. post Bar. Adde Ro. consi. 8. Ang. consi. 211.
Ruer. Adde, quod hinc sumitur cautela pro emptore ad prolongandum solutionē pretii, vt submittat amicum, qui litem moueat, & sic petat satisdationem de qua hic, quam si propter impotentiam non dabit, non tenebitur emptor soluere pretium, ut no. Ang. in l. 1. §. stipulatio dupl. ff. de præt. stipul. refert, & sequitur Do. Bar. Cap. caut. 16.

De seruis exportandis. *Rubrica.*

a Si quis. Not. q. licet ex hoc pacto quæratur ius seruo, tamen potest ex voluntate vnius contrahentium, vel vtriusque mutari. Et sic facit ad quæstio. donaui Titio fundū hoc acto, vt post mortem eius perueniat ad ecclesiam. Certum est quod ecclesiæ quæritur ius. l. quoties. C. de don. quæ sub modo. tamen poterit reuocari voluntate contrahentium, de hoc dixi in l. qui Romæ. §. Flauius. inf. de ver. ob.

ADDITIO.

a Al. Si quis. Ad intellectum huius l. & quod hic per gl. no. vide Bar. in l. Arist. inf. de do. & in l. si. sup. de cond. ob cau. & regulariter an, & qn ius quæsitum tertio fa ctō meo possit per me reuocari, vide Bal. in l. cum a socero. C. de iure do.

LEX V.

a Si minor. No. illud, quod sit tempore prohibito licet confirmatur in tempus permissum, non valet, qñ lex resistit initio seu consilio, vt hic, quandoque vero prohibitio legis respicit effectum, & tunc secus, vt in l. iu tempus. inf. de hær. inst.

ADDITIO.

a Alex. Non valet. De quo vide Bar. & Bal. in l. quod sponsæ. C. de dona. ante nup. & in l. si constante. §. quoties. & ibi Bar. inl. sol. mat. & in l. in tempus. inf. de hæ. insti. & Bar. in l. 1. §. nuncia. de ope. no. nuoc. vide tamen Baran l. cum filius. §. h. inf. de uerb. obl. & Bar. in l. quod dicitur. circa fi. eo. ti. & per Bar. in l. si sponsus. §. si vxori, de dona inter uir. & vxor.

LEX VII.

a Seruus a ea lege. Si pœna promittitur pacto nudo, non potest exigi, nisi intersit, h.d.

ADDITIO.

a Alex. Seruos. Vide Bal. in l. quamuis. C. de vsur. & ad eo. per Cy. hic, uide no. Bal. in l. eos alleg. C. de vsur. & in l. 1. in ver. quid si permitto ea cau a. C. de s. in. que pro eo quod interest, &c.

LIBER XIX.

a *De actionibus empti, & venditi.* *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. De actionibus empti, vide plura in ista materia de. empti, quid in ea ueniat, & de natura sua, vide per Iason §. actionum. Instit. de act.

LEX PRIMA.

1 *Obligatio ad interesse, in obligatione rem tradi, post moram succedit.*
2 *Inter esse rationes personæ creditoris, dicitur singulare.*
3 *Interesse licet exferatur ad personam, intelligitur de eo, quod est circa rem.*
4 *Interesse est triplex, singulare, commune, & conuentum.*
5 *Libelli quomodo formetur quando uenditor est in mora tradendi, nu. 7. & 8. vbi de triplici practica.*
6 *Principalis licet promittat factum, fideiussor potest promittere interesse.*
9 *Obligatio ad interesse quæ succedit post moram, qualiter succedat, an alternatiue, vel copulatiue.*
10 *Sententia, quando agitur ad interesse post moram, quomodo formatur, & an feruntur duæ sententiæ, an una.*
11 *In eresse principale licet veniat in obligatione, venit etiam officio iudicis post litem contestatam, cum incepit esse in mora.*
12 *Venditor an possit præcise compelli ad rem tradendam.*

13 *Obligatio qua tenetur venditor ad rem, est obligatio participalis, s. hēt partem de obligatione faciendi, & partem de obligatione dandi.*
14 *Venditor si in primo causa fuit condemnatus ad interesse, quia rem non dabat, appellauit, in causa appellationis, an dando rem liberetur ab interesse.*
15 *Emptor an præcise cogatur ad solutionem pretij.*
16 *Emptor si vult pretium commune, & non interesse, an possit.*

a **S**I res a vendita. Si vēditor est in mora tradendi rem, pōt cōuenlri ad interesse singulare ipsius emptoris, qđ est circa rē, qđ pt excedere pretiū cōe. & cōuētū. h. d. Diuidit. Primò ponit dcm. Scđo illud declarat. Tertio ponit determinatio, siue rn̄sio cuidā tacitæ obie-
1 ctioni. Scđa ibi, hoc est, &c. Tertia ibi, hoc āt. No. q in obl̄one rē tradi post morā succedit obl̄o ad interesse, nt possit in petitionē
2 deduci, vt hic, dū dicit, quanti interest, agere. †No. q interesse dicit singulare respectu psonæ creditoris. vt hic, dū dicit, q rē hēre interest emptoris, vt ⁊. de reg. iu. l. quatenus. †No. q licet istud interesse
3 refertur ad psonā, intelli de eo, q est circa rē, dū dicit, q hēre rē, &c.
4 Tertio no. sm glo. nr̄am in fi. † q triplex est interesse. l. singulare, cōe, & cōuētū, licet aliq ɔ̄. Opp q vēditor nō teneat ad tradēdū, ut ⁊. e. l. 3. §. si iter. Sol hic loqt in reb. corpōralib. ibi in incorpora lib. Op. s. de rescin. ven. l. cū emptor §. emptio. Sol. ibi hī p tradita.
5 Venio †ad 2. gl. & assumo eā post prin. b Primo q̄ro, si vēditor ē ī
b mora tradēdi rē, qualr dēat formari libellus ɔ̄ eū? ī gl tāgunt tres modi notabiles. Primus, q agat ad rē, & ipe sniæ interrogabitur reus, si vult dare rē, vel interesse, & si dixerit se nolle dare rē, tunc ad īteresse ɔdēnabit, vt hic, & l. si traditio. C. e. Et si opponis, ergo ad aliud agit, & ad aliud fit ɔdēnatio, ɔ̄ l. fi. C. de fidei. lib & l. fundus. s. cōi diui. & l. Pōp. in negotijs. s. de neg. gest. Rn̄deo, nō mirādū, q a als hoc fit l. ædiles. §. itē sciēdū. ⁊ de ædil. edi. & l. vinū s. si cer. pet. vt dicit gl. Doc Mod. reprehēdūt istā gl. p dictā rōnē, qa tu p eo dēt formari snīa, q petit p dictas leges. Nō ob. l. vinū, qa ibi apparet rō, Nō ob. l. ædiles. §. itē sciēdū qa loqt in his. q̄ veniūt iudicis offō: sed hic interesse venit iure actionis. l. stipl̄ones nō diuidūtur. ver. Celsus ⁊. de ver. ob ita tenet Cy ī l. si tradō, C. e. hoc videbat sentire do. Iac. Bu. Ego āt sustineo istā practicā. Nā interesse
6 nō dr̄ esse aliud a re, qđ apparet, qa licet princ palis, pmittat rem, fideiussor pt pmittere interesse. l. stipulatus. ⁊. de fideiu. qđ no. per gl. in l. cū filius. §. fi. ⁊. de ver. obl. & l si qs p eo. in prin. ⁊. de fideiu. & tn̄ ɔstat, qđ fideiussor non pōt accipi in aliā rē q̄ principalis. l. si ita. & l. Grecæ. §. illud. ⁊. de fideiu. Præterea, licet interesse veniat iure actionis pt ēt dici alio respū q veniat iudicis offō, vt ⁊. dicā. Preterea snīa pt ferri sm ɔuētionē partiū l. si ɔuenerit. ⁊. de re iu. Sed qn̄ pars negat se velle dare rē, vr velle ɔdēnari ad īteresse merito poterit ad hoc ɔdēnari, quasi vel t Vn̄ ista practica pt sustineri sed huic legi nō ɔgruit. Scđs modus †practicandi est. qđ postq̄
7 vēditor est in mora tradēdi rē principalr & directo. formet libell' ad īteresse. Casus est hic, & in d l. si tradō. C. eo. & ⁊. de re iu. l. si qs ab alio. Et ista ē verissima practica, sed ɔ̄ eā facit. ⁊ de verb. obl. l. si seruū. §. fi. Gl. nō soluit. Tu dic q ibi loqt in obli. dādi. ī qb. nō succedit obl̄o ad interesse in ɔ̄ctib. innoīatis: hic vero in obl̄one rem tradi: Tenetur. n. vēditor rē tradere, nō dare emptori. l. exēpto. in
8 prin. ⁊ eo. rn̄ ista practica est verissima. Tertia †practica est, qđ libellus formet sic Peto te ɔdēnari ad rē, & si rē nō tradas peto interesse. & hoc tuti' ē sm gl. & ista tenēt Doc in l. si tradō. C. e. sed And. de Pisis in l. si insulā. ⁊. de ver. ob. tenebat ɔ̄triū. qa, cū vtrūq; veniat iure actionis dēt actor eligere, vt in l. qđ in hrde. §. eligere. s. de trib. Istas tres practicas tāgit gl. ī l. 2. §. ne si in scō. ⁊. de ver. ob. ego examino multū pulchre ī l. stipl̄ones nō diuidūtur. ⁊ de verb.
9 ob. & sustineo istā tertiā practicā †Pro cuius decl̄one est vidēdū, c
c q licet post morā succedat obl̄o ad īteresse, qualr succedat, an qđ scda tollat primā, an vero copulatiue, ita qđ vtraq; ɔperat, & vtrūque possit peti, an alternatiue, ita qđ altera tm̄ competat, & altera tm̄ possit peti. Qđ vna nō moueat, seu tollat aliā, pbat, in l. si qs a socio. s. p soc. & l. pdia. ⁊. eo. q̄ leges ēt volūt. qđ istæ actiones nō dētur copulatiue, qa catenus tollit vna, quatenus p aliā exigitur. Hoc apparet in l. si insulā ⁊. de ver. obl. vbi si mora circa rē purgatur, tollit obl̄o ad interesse. Gl. rn̄dēdo ad q̄dā rōnē factā p Mar. dicit, q obl̄o succedit ad interesse alternatiue. qđ no. put ī gl. hr alternatiue alij hūt copulatiue & sic vr rō And. de Pisis uera, q nō pcederet libellus pdictus. Iō Doc. ī l. j C. de sen. q̄ p eo, q interest, tenēt q obl̄o ad interesse, nec copulatiue, nec alternatiue succedit, sed coniunctiue. Istud nil est dicere, qa l. p resoluit in copulatiuā. vel disiunctiuā. ⁊. de ver. sig. l. sæpe, & l alienationis. in fi. c. ii. & p Dy. in c in alternatiuis. extra de reg. iu. lib. 6. iō tenet gl. istā, s. qđ obl̄o succedit alternatiue Sed est aduertēdū, qđ alternatiua aliqn̄ cadit inter res debitas: tūc in dubio est electio debitoris, vt l. plerunq;. in fi. ⁊. de iu. do Qn̄q, cadit alternatio inter actiōes, seu obl̄ones. tūc electio est actoris, vt l. qđ in hærede. § eligere. ⁊. de tribut. & l. cū filius. §. varis ⁊ de leg. 1. Pōt ergo actor eligere, qđ vult, vel petere rē, vel interesse. Sed est aduertendū, q licet actor petat principalr rē, hēt reus facultatē soluendi interesse, & se liberādi eo casu quo non pōt præcise compelli ad rem tradenda, vt ⁊. dicam Licet ergo utrunq; sit principaliter, in obligatione, si quamlibet obligationem respicis per se, tn̄ si respicis obligationē de re tradenda, solummodo est eius condōnis quod rei traditio est in obl̄one, & in solutione interesse. vt l. si quis ab alio. in fi. ⁊. de re iudi. Sicut diximus in actione noxali, in qua quantitas est in obl̄one, noxæ. deditio in sol̄one. l. miles. §. decem. de re iud. Cum igitur hoc sit, apparet q procedit iste libellus. peto te condēmnari ad rem, & si rē nō dederis, peto interesse. Non n. propono duas actiones, sed vnam tm̄ s. illā quæ ad rē cōpetit, dando tibi facultatē soluēdi interesse, sicut & lex concedit & sic procedit practica ista Sed tunc quæro,
10 qualr formabitur snīa? Et †nunc redeo ad principiū glo. & quæro vtrū ferātur duæ sniæ, sicut in arbitrarijs, vna de re tradenda, alia de interesse, an vna nūl Rn̄det gl. q una tm̄, cū hic non reperiatur, q duæ ferantur. Vide istam glos & tene menti, nam ista est uera determinatio. s. q vna tm̄ feratur. Rō, qa actiones arbitrariæ dnr pp iudicis arbitrium. q in eis succedit pp iudicis officium, qđ succedit pp contemptum, non ex natura ipsius actionis, & ideo est necesse q primo feratur snīa, cui non pareatur, pp quod succedit arbitrium, seu officium iudicis. l. si eum exceptione. §. in hac. s. q met. cau. & dixi tibi in l. in actionib. s. de in lit. iur. & l. qui restituere. in fi. s de rei ven. Sed in iudicijs bonæ fidei interesse venit iure actionis, & eo ipso, q uenditor est in mora, succedit obligatio ad interesse, ideo non est necesse, quod ferantur duæ sniæ, & hanc gl. no. quā ego nescio alibi. In eo tn̄ quod gl. dicit, q una tm̄ snīa feratur. s. ad interesse, licet hoc posset esse uerū sm ea, quæ dixi, non tn̄ est necesse. Potest. n ferre sniam de re tradenda, & tamen reus liberabitur soluendo interesse. Ratio, quia cum interesse sit in solutione ex dispositione legis, ut dictū est, ista facultas soluēdi pōt esse ēt post sniam, ut l. itē veniunt. §. cū prædiximus. s. de pet. hær. Ita dixi plenius in l. stipulationes non diuiduntur. ⁊. de verb. oblig.

VENIO ad ordinem gl. & quæro quid si ex eo, q res nō traditur, incipit interesse mea in quinq; in principio, po-
11 stea in alijs quinque? & dic ut in gl. No. istam † gl. q̄ tenet quod licet interesse principale veniat in obl̄one, venit etiā officio iudicis post lit. cōt. cū incæpit esse in mora, ut si qs ageret ad rē, nulla mora pcedente, cū mora incipiat post lit. conte. & sic incipiat interesse deberi, & hoc uenit officio iudicis, ut s. tetigi circa primam practicā. dixi ēt circa tertiā. Sed est aduertendū, qa vr q titulus istius qōnis nō pcedat. Nam statim cū qs est in mora tradēdi cōmittit interesse ad totum ualorem rei, ut hic in tex. Non ergo pōt dici q ab initio interest in quinque, postea in alijs qnq;, qa ab initio interest in totum, & puto q hoc sit uerum, si loquimur de interesse, quia res non tradit, qa totū ab initio cōmitur Sed si loquimur de interesse circa rē, de quo loqt tex. in l. ex empto. § fi. ⁊. eo q dicit, q
12 ab initio cōmittit in minus, loquit gl. qn̄ fuit in mora cauendi, &
d similiū, nō qn̄ fuit in mora tradēdi. † Item q̄ro, vtrū vēditor d possit

ADDITIONES.

a Paris. Si res. Circa materiam l. 2. quomodo exequenda sit sententia, qua pronunciatum est rem tradi debere, si tradi non possit, & an sit exequēda super interesse, vide Ro. consi. 270. & 281. vbi etiam ponit an valeat sententia in qua cōdemnatus est aliquis ad restitutionem rei, si extat, & si non extat, ad æstimationem, vide in prin. huius l. Pau. de Cast. hic, qui quærit aliqua ottia vltra Bar. hic.
Meno Doct. Paris. de eo quod interest. nu. 83. Cuiacius lib. 9. obseruat. c. 38.

b Ale. Post prin. Quæro qualiter emptor petēs sibi rē tradi, dēat libellare, vide Bal. in l. si traditio. C. e. Et ad istā primam practicam, vide in simili glo. no. & ibi Bal. & Doc. in l. si qn̄. in glo. fi. de leg. 1. & Bal. in l. 1. C. de his q̄ pæn. no Adde q libellus iste procedat. Peto rem, & si non tradas, interesse peto, vt voluit Bal. cons. 388. 4. li.

c Alex Est uidendū. Vide Bar. in d. l. stipulationes non diuiduntur. in q. 5. ⁊. de verb. obl. Adde tn̄ in hoc. q in obligationib. facti, succedat obligatio ad interesse, in tantum quod ipsum interesse est in actione, & petitione, quod videtur probari, hic, & in l. fi. & ibi Bar. s. si quis in ius voc non ierit. Et hanc partem vbiq; tenet Bar. maxime in l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. licet gl. teneat contrarium. in l. si quis ab alio. de re iud. sed Ang. in d. l. fi. concordando videtur distinguere, an quis possit præcise compelli ad factum, videlicet in casu in quo sit electa industria personæ, secundum id quod habetur in l. 2. §. ne autem, C. de cad. tollen. & late per Bar. in d. l. stipulationes non diuiduntur. 8. q. an vero non. adde quod opi. Mar. sequitur Bal. consi. 114.

d Paris. Verum venditor. vide per Bar. & omnes, in l. stipulationes non diuiduntur. de verb. obl. gl. & omnes in §. pretium. Inst. de empt. & vend. in l. contractus. C. de fideiu. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo, q inter. ubi dicit Bald. communem esse opi. quod non cogatur præcise tradere, nisi quando potest commode tradere. l. quando res non est subiecta euictioni, & opi. Mar. est, quod cogatur præcise, si habet eam: secus si non habeat, sequitur communiter Ino. in d. l. stipulationes non diuiduntur. & ibi etiam alij, & uide etiam Fel. in c. cum Io. extra, de fi. instr. Item adde, q quando de uenditione est factum publicum instrumentum, tenetur venditor præcise. vide singulariter Bal. in l. 1. in ver. sed pone. de quo per Mod. in d. l. stipulationes non diuiduntur. Item ad regulam, q quis non cogatur præcise facere. Sed veritas videtur pendere ab illo passu, q ex snia possit quis præcise cogi, de quo in l. qui restituere de rei vend. quia Bal. ibi mouetur solum ista ratione, & in hoc Alex. in d. l. stipulationes non diuiduntur. tenet oppositum, rn̄dendo ad legem qui restituere. Iō corruente fundamento, corruet decisio. Considera, quia etiam Mod. Senenses in d. l. stipulationes, non firmant illud dictum Bal. & pro eo allegat Ang. in l. is, cui, ff. de bo. cessin. vbi quis pōt præcise cogi, dum dicit, q non habet locum cessio bo. ubi quis potest præcise cogi. Et ponit exemplum in debitore per instrum guarentigiatum, sed Ange. parum facit, quia præsupponit, quod de hoc extaret statutum, vt per eū. Aduerte tn̄, quia quicquid sit in alia obligatione facti, prouenente ex snia, condēnatus ex contractu venditionis ad tradendum, potest præcise cogi, vt est gl. in d. l. qui restituere quam ibi no. Bal. & Ang. ibi dicit per eam limitari omnia iura mundi. Et illud probatur ibi, in tex. in fi. Ideo stante fundamento Bal. militaret eius decisio de instrumento quod indistincte præcise cogatur. Et uide pro decisione Bal. & Ang. in l. si seruum §. fi. ff. de uerb. obl.
Meno Boer. q. 48. nu. 23. Soc. iun. l. stipulationes nō diuiduntur. nu. 477. de uerb. obl.

sit præcise ꝯpelli ad rē tradēdam. Mar.q. sic, si eā hēt. lo.ꝯ. & rñdet ad iura Mar. vide glo. q̄ vr̄ hic inclinare in opi. Bul. & Io. & pro opi. Io. vr̄ casus in l. si tractum. in fi. ꝟ. e. sed Inst. de emp. & ven. §. pretium tenet opi. Mar. quam sequitur Dy. in l. stipl̄ones non diuiduntur, in dist. magna. ꝟ. de verb. obl & Doc. in l. si traditio. C. eo. mihi vr̄ ipsa veritas, intelligendo prout ꝟ. dicā. Pro cuius euidentia dēs scires, qd̄ qñ est in obl̄one rē dan. ex ꝯtu noīato q̄s p̄cise ꝯpellitur, vt l. vbi āt non apparet. in fi. ꝟ. de ver. obl. quicquid dicat Ioan. hic rñdendo ad illam legem. In obl̄onib. autem facti, quis nō cōpellitur p̄cise. sed liberatur soluendo interesse, vt l. si quis ab alio. ꝟ. de re iudi. & l. stipl̄ones non diuiduntur. ver. Celsus. ꝟ. de verb. obl. Modo obligatio qua 13 † tenetur venditor, est quædam obl̄o participalis, quæ partem capit de natura obligationis faciendi, & partem de natura obligationis dandi, sicut dicimus in grammatica, quod participium capit partē de noīe, partem de verbo. Ita hæc obl̄o capit partē de vno, & partem de alio. Cū. n. tradit rē, dēt eā facere accipiētis si ē dñs, & sic sentit de natura obl̄onis dandi. Si non est dñs, dēt trāsferre vsucapiēdi cōdōnem, vt l. ex empto, in princ. ꝟ. eo. & hoc est quod dicit text. in l. in ꝯuentionalib. in fi. de ver. obl. vbi dicit, q̄ obl̄o rem tradi, ex ꝯtu venditionis non continet nudū factū, sed cām bonorum. i. ꝓprietatem, vel vsucapiendi condōnem. Ita intelligit glo. in l. 3. §. 1. ꝟ. eo. in gl. super ver. continetur. Hoc ēt tenet gl. s. si cer. pet. l. certi ꝯdō. in 2. gl. magna. vbi dicit, q̄ venditor non tenei ad verum factū. Cum igitur ista obl̄o sit participalis eligitur q̄dā media via, vt si hēt rem, cogitur p̄cise tradere, & in hoc sapit naturā obl̄onis dandi, si eam non hēat, liberatur soluendo interesse, & in hoc sapit naturā obl̄onis faciendi. Sed si rē tradi, esset in obl̄one ex alia cā, q̄ ex cā emptionis, tunc indistincte liberaretur soluendo interesse. l. si fundū certa. ꝟ. de verb. obl. & l. stipl̄ones non diuid. in prin. c. ri. Istud plene examinaui 14 in l. stipl̄ones non diuiduntur. † Quærit glo. qd si in prima cā fuit a ad interesse condēnatus, qa rē nō dabat appellauit, an in cā appellationis liberaretur soluendo rē? glo. dicit q̄ sic, qa nō vr̄ ꝓnunciatū. l. ꝓ in fi. ad Turp. & istud q̄ gl. dicit, an sit verum, apparet ex practicis s. dictis. Aut. n. ego petii rem simplr̄, aut petii rem, & si non daret tūc petii interesse. Et procedit ista gl. quia qñcunque illud quod petitur offertur vsque ad sniam, reus liberatur, vt Inst de pp. & temp. act. in fi. & in l. si reus. s. de procura. sed applo extinguit pronunciatum, ergo &c. vt hic in gl. Sed scd̄m secundā practicam qñ interesse petitur præcise, non procedit ista glo. qui tunc licet offerre rem vsque ad li. contc. non post. l. si insulam. ꝟ. de verb. obl. sed appellatio extinguit sententiam, seu suspendit pronunciatum, & reducit oīa ad li. cōtest. effectum aūt li. ꝯtest non extinguit, vt l. ita demum. C. de procu. ergo nec in cā appl̄onis poterit offerri, sicut nec in principali. Quærit 15 gl. quid econuerso, † vtrum emptor cōpellatur ad p̄tiū. Dicit glo qd̄ idem, q̄ in venditore. Istud est nouū dicere, & dico q̄ est simplr̄ falsum. Nam vēditor, qa tenet̄ ad speciem, liberat̄ rē tradēdo, emptor qa tenet̄ ad genus dēt p̄tium facere accipiētis, vt l. ex empto. in prin. ꝟ. e. sed in obl̄onib. dandi q̄s p̄cise cōpellitur dare, vt l. vbi autē, in fi. de ver. obl. ergo & hic. Præterea aut tu dicis, q̄ emptor teneatur ad interesse q̄ est circa rem, & hoc est falsum, qa nō cadit interesse circa rem, vt l. nummis. s. de in li. iurā. Aut intelligis de interesse ex̄ rē, & illud non est, de quo ista lex loq̄t. Præterea ꝯ nō facientē nō hr̄ rō interesse ex̄ rē, sed ꝯ malefaciētē, vt l. si sterilis. §. cū p̄ vēditorē. ꝟ. eo. l. Iulianus in prin. ꝟ. e. dicēdū est ergo emptorē p̄cise ꝯpelli ad dandū.

b **Venio** ad sequētem gl. Dr̄ hic q̄ istud interesse excedit qñq; pretium cōe, & conuentū. Quæro. qd si emptor vult 16 pretium cōe † & nō interesse. Azo i summa. C. de sen. q̄ p̄ eo q̄ iter. tenet q̄ hoc non possit. In ꝯtriū gl. de rei ven. l. q̄ si possessor. & istud est verum, qa casus est ibi. Si āt nō vult īteresse singulare, sed cōe, auditur, vide gl. istam. Venio ad 3. glo. pro cuius decl̄one, primo esset videndū quid sit interesse. Secundo quotuplex sit interesse. Item de natura interesse circa rem, & extra rē. Itē de nā interesse singularis & cōis interesse, & quod consistit in damno, & in lucro, dixi in l. j. C. sent. quæ pro eo quod interest. & ibi multa noua, dixi. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Prima causa. Et sic no. hic ex ista gl. r. ad fi. qd̄ pōt ista mora purgari in causa appellationis. Nam si tu fuisti in mora in renunciando liti, ante conclusionem in causa potes renunciare appellationi, ita dicit Cy. & Ray. in l. alia. C. de his qui ut ind. per tex. no. in l. qui cum maior. §. accusasse, de bon. libr. & probatur etiam i. ta gl. licet Bar. solus hic in terminis huius gl. reprehendat istam glo. & aliter loquat̄ quam loquuntur Ray. & Cy. qui dicunt, qd̄ potest mora purgari in causa appellationis, si eam reus nō purgauit in cā principali, s. quo ad euitandam pœnam legalem, prout loquitur tex. in d. l. alia & l. post legatum. ꝟ. de his quib. ut ind. in princ. nam a lege imponitur pœna ꝑditionis relicti in testō, si ille cui relictum est in testamento, accusat testamentum de falso, & persistit in accusatione falsi, usque ad sententiam, renunciando liti, uel donec sit conclusum in causa, remedium est, dicit Cy. & Ray. ibi, quod patiatur ille, qui accusat testamentū de falso, sniam cōtra se ferri, deinde appellet, & anteq̄ perueniatur ad sniam in cā appellationis, uel cōcludatur in causa renunciet illi accusationi, quia tunc purgabit pœnam in causa appellationis, & sic non perdet relictum per leg. qui cum maior. §. accusasse. ꝟ. de bo. lib. & cum Cy. & Ray. cōcordat Bal. & Ful. ibi. & Bal. in c. 1. §. porro, ad fi. in ri. quæ fuit prima causa beneficii amittēdi, & Bal. etiam in d. l. alia. u. de ibi dicta.

b Pom. Quæro quid. Refert & sequtur Ang. Are. & ibi Ias. in §. actiones. Insti. de act.

1 *Actione ex empto agitur de omnibus quæ dolose fiunt.*

2 *Venditor tenetur de seruitute, si sciuit, & non monuit emptorem, licet dixerit se nolle de seruitute teneri.*

3 *Certus qui est, quando debeat certificari.*

§. Venditor. Qui celat qualitatem per quā rei conditio fit deterior, hac actione ad interesse tenetur a emptori, si fuit ignorans; secus si fuit sciens, h. d. Primo ponit dictū, & rōnem dicti. Secundo declarat quid est celare, ponendo circa hoc tres casus. Tertio declarat rōnem dicti. Quarto declat quandā exceptionem positam in dicto, s. si emptor sciuerit. Secunda ibi. sed 1 scite. Tertia ibi, generalr̄. Quarta ibi, hæc ita vera sunt. No. † q̄ de oib. q̄ dolose fiunt, potest agi hac actione. Not. in ver. sed & si propon is, 2 † q̄ licet venditor dicat se de seruitute nolle teneri, tamen tenetur b si sciuit, & non monuit emptorem ignorantem. Idem in eo qui apposuit pactum, q̄ de euictione non teneretur, vt ꝟ. e. l. tenetur. §. si. q̄ est no. & est aduertendū, q̄ tunc formabitur libellus sic. Peto re condemnari, quia sciuisti & celasti, & datur ista actio ad interesse. l. qd̄ ad seruitutes. inf. de euic. & sic habes iam duo capita actionis ex empto. Vnum, si res vendita non tradatur, vt in prin. Aliud si rei quali-3 tas celatur, vt hic. Vltimo no. † q̄ qui certus est, c &c. vt ext. de re. iu. in 6. c. eum qui certus. Ad istud opp. gl. de l. denunciasse. in prin. ꝟ. de adul. & non soluit. Dy. in d. c. eum qui certus. soluit, & non bene. Tu d dic, q̄ qñdoque denunciatio fit solum ad certificandum aliquem non ad alium finem, & sic tunc ille, qui certus est, certiorari non debet, vt hic cum sim. Qñq; denunciatio fit ad alium finem. s. vt incitetur ille cui fit denunciatio ad aliquid faciendum, vt si volo denūciare venditori quod mihi mouetur lis, vt veniat ad me defendedum, tunc dico, q̄ etiam si certus est, nihilominus debet ei denunciari q̄ defendat. l. qui absentem. ff. de procu. & ibi dixi. Casus est in d. l. de-† nunciasse. † in prin. Opp. gl. inf. eo. l. quæro. Sol. vt in glo.

ADDITIONES.

a Paris. Si fuit sciens. Adde quod si q̄s sciat alterum habere dominium directum in re sibi promissa, & quod promissor promittat illam rem pleno iure dari, non intelligitur de dominio vtili quod nescie. at esse alterius, vide Com. consi. 184. in c. dominus Bonsignorus, post medium. vide quæ habes in materia, quod certus nō debeat certiorari, in Bertachino, in verbo certus. & in uerbo, notificatio.

b Pom. Quod licet. Et uide Bar. consi. 56 in 2. uol. & vide pulchrè Ang. Are. in §. prætorium quoque. Inst. de iure natu. & Ale. omnino consi. 95. vol. 5.

c Alex. Certus est. Quando scienti sit denunciandum. uide per Bald in c. r. si de feu. vasal ut ab aliquo fuerit interpellatus. Et adde Bar. in l. emptor. C. de euic. M. n. So. . uun. consi. 4. in fi. lib. 1.

d Pom. Quod qui in lo. que. Vide multa per Ale. in l. 2. §. l. inf. sol. mat.

† Clau. Denunciasse. Idem vult Bar. in l. 2. § fi. inf. sol. mat.

LEX II.

Si emptione. Si non reperitur mensura dicta, vēditor tenetur. h. d. Et istud est tertium caput actionis a ex empto, si fundus non præstatur. sub ex mensura, sub qua dictum est, non est necesse q̄ venditor fuerit in dolo, sed sufficit q̄ nō p̄stetur modus dictus, seu mensura vera. Sed posset forte dici, q̄ istud est idem, q̄ si res vendita non tradatur, quia nō traditur pars rei, s. illud q̄ deficit, sed plus placet quod sit caput separatum ab illo, quia tota res traditur, de qua fuit dictum, licet mensura non reperiatur.

ADDITIO.

a Ale. Fundus non præstatur. Quando fundus venditus est minor in iugerib. quam dictum sit, uide inf. eo. l. Iul. § si Titius. et uide in l. qui fundum §. qui agrum, sup. de contrah. emp. per gl. in l. si seruum, §. si modus, inf. e. facit, eo. l. quæro & quod dixi in l. §. si Titius. adde Old. consi. 199 Pau. de Cast. consi. 177.

1 *Possessio dicitur tradi vacua, licet in fundo constituta sit seruitus itineris vel actus, libera autem tradi non dicitur.*

a **Vacua possessio.** a Possessio rei venditæ dēt tradi vacua. s. q̄ a nemine detineatur, vel possideatur. h. d. & iste §. venit ad decl̄onem primi capitis si res vendita non tradatur, declat. n. qualiter dēat tradi. Op. s. de ꝯh emp. l. si cum fundum. in prin. Sol. vt ibi. quia ab initio fuit tradita vacua possessio pp̄ q̄ fuit ab initio liberatus, & habuistis no. in l. ab emp. in gl. mag. 1 s. de pac. Quæro, † & istam q. habui de facto, si alicui detur in fundo b seruitus itineris, vel actus, vtrum ex hoc dicatur possessio tradita, non vacua? Rñ. q̄ non, si. n. hoc esset, ageret emptor ad interesse totale, quasi res tradita non sit, vt s. e. l. 1. in prin. & ꝟ. l. proxi. in prin. q̄ tñ non est verum, sed agitur solum ad interesse, quia dēt seruitutem. s. l. prox. §. fin. inf. de euic. l. q̄ seruitutes, facit optime de leg. 2. l. Me-e uius. §. fundo. sed si instrō esset dictum, pronuisit tradere possessio-d nem liberam, vacuam, & expeditam, vt hodie dr̄ cōiter, tunc fateor, q̄ possessio non dr̄ tradita libera, vt d. l. q̄ ad seruitutes. ꝟ. de eui. & est tex. in l. uim facit. in fi ꝟ. de vi & vi arma. Probatur per rōnem. Contra eum qui asserit seruitutem sibi dēri, datur interdictū uti possidetis. l. si duo. §. item videamus. ꝟ. vti possi. ergo apparet, q̄ turbat me in possessione, & sic non habeo possessionem liberam, &c.

ADDITIONES.

a1 Paris. Vacua pos. Vide de hac materia in §. actionum, Inst. de act. & quę dicatur uacua possessio, & quomodo uenditor tenetur tradere, uide per Fel. in c. cum Io. de fi. instr. Item quō dicantur rer libere tradi, uide Ias. remissiue in l. si pro fundo. C. de euictione. Et quando promissum est de tradendo rem liberam sufficiat tradere ēr si seruiat, uide Are. in l. fundi. in 1. col. de acq. pos. Aduerte tamen, quia uacua possessio non requiritur ad translationem dominij, ut no. gl. Bar. & Bal. in l. cum rer. C. de prob. facit bene præsumi translationem dominii, secundum Bald ibi, & ibi per eum quatenus probetur possessio uacua & Bar. in l. Celsus. de usucap.

b Alex. Et illam q. habui de facto. Verum dicatur tradita uacua possessio fundi in quo constituta est seruitus aliqua, & adde Bart. in l. Mæuius. §. fundo. de leg. 2. & in l. uim facit. de ui & ui ar. & Ang. in l. in conuentionalib. §. si quis uacuam. j. de uer. ob. & Bal. in l. fi. C. de pac. inter emp. & uend. & in l. Celsus, de usucap. & gl. in c. cum Io. in glo. 1. extra, de fide instr.

c Alex. Esset dictum. Quid de pacifica possessione. Vide Pau. de Leaz. & Io. de Ligna in cle. gratia. de rescrip. Et ad id quod hic dicitur de uacua possessione. Vide no. Bar. in l. prox. §. 1. j. in cum concordan. & Bal. in l. si plures. C. de cond. insert. & ibi etiam quid de promittente possessionem plenam. Et quid sit possessio uacua, unde glo. & Doc. in l. fi. C. unde ui. & uer. uacua. & no. quod possessio interdum dicitur plena, interdum semiplena, & interdum uacua. & hoc ultimum contingit tribus mod. de quo uide glo. Instit. de usucap. §. quod autem in uerbo, loci uacantis, cum seq. & declara, ut ibi glo. non est alibi, secundum Ang. in l. si me in uacuam. j. de acq. poss. & adde glo. in l. improba possess. C. de acq. poss. & per istum § dicimus in uerbo, mores ciuitatis, quod per statutum ciuitatis potest alienatio, & translatio dominii probari, ut in l. dudum. & ibi Bar. C. de contrah. emp. & no. Bart. & alii in l. filiusfamil. §. diui. in uerfic. quero, an per statutum ciuitatis possit fieri prohibitio alienationis, de leg. 1. & no. Bar. in l. in hac, C. de pre. & om. re. naut. lib. 11. ubi respondet ad illam l. quæ uidebatur facere in contrarium, & Bart. in l. fi. C. de sacro san. eccl. cum si sicut uidemus hodie in multis partibus Italiæ statuta, quod non possunt locatores uendere fundum, uel domum locatam, nisi prius requisierint côductores. Nam operâtur talia uerba statuti, quod etiam secuta traditione extra contractum non transferatur dominium, nisi facta denunciatione, ut late probat Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuss. & in l. si ita quis. §. ea lege, de uerb. obl. in uer. quæro utrum prohibitio legis. & in l. uniuersa, C. de prec. imp. off. adde quæ dicatur possessio uacua, & quæ libera, Pau. de Cast. in l. cum res, C. de prob. Bart. in l. Meuius §. fundo, de leg. 2. & si quis uendit pedagium liberum, quietum, & pacificum, qualiter debeat intelligi. Vide Bal. cons. 102. & an transferatur dominium re uendi. contra statutum, uide Pau. de Cast. cons. 328.

d Pom. Expediam. Et de dictione, liberum, uide multa tradita per Alex. in l. si pro fundo, in prin. C. de transac. & Pau. consi. 3. in 2. uol.

LEX III.

1 *Euincitur si fundus iure possessionis, non potest agi de euictione.*

2 *Sumptus litis cui promisit reficere, qui fieret in re, an intelligatur, siue agatur circa rem, siue circa possessionem.*

a **Ratio.** a Alias, l. Datio. Non vr tradita possessio, nisi quæ auocari non potest. h. d. & similiter tēdit ad declarationem primi capitis si res vendita non tradatur. No. † qđ si fundus euincitur iure possessionis, non potest agi de euict. b siue agatur actione ex empto, siue ex stipulatione de euictione, sed debet agi ex empto, quasi re non tradita. Oppo gl. de l. Iul. †. possessione. j. eo. Dic vt in glo. & ibi propter prædicta semper apponitur in instris q. promittitur duplum nomine euictionis, siue euincatur iure possessionis, siue iure proprietatis. Sed quæro, pone, quod ego † promisi tibi reficere c sumptus litis, qui fierent in illa re. an intelligatur de lite circa possessionem, an de lite circa proprietatem? Glo in leg. venditores. j. de d verb. obl. dicit quod in dubio intelligitur circa proprietatem, non đ lite circa possessionem. dic vt ibi dixi, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Ratio. Quid autem si emptor expulsus agat interdicto, unde vi, vel rei uendicatione, & succumbit, an agat de euictione, vide Bal. post gl. in l. fi. j. eo.

b Ale. Non potest agi de euic. Et per Bal. in l. 1. de peric. & commo. rei vend. adde q̄ si suspicatus est se posse repelli, an agat de euictione. Ang. cons. 177.

c Ale. Reficere sumptus. per Bal. in l. 1. C. de peric. & commo. rei vend. Raph. hic simpliciter transit cum Bar.

d Alex. Circa possessionem. Contrarium tenet Bar. in d. l. venditores, & vide Bart. & Mod. in l. stipulatio. §. si quis forte de uer. obl. & est glo. de hoc in l. uenditores, licet Bar. ibi eam reprobet. & sic videatur tenere contrarium. Sed illam glo. & Doctor. Bar. hic sequitur Bald. & Sal. in l. fin. C. de peri. & commo rei vend. sed multum obstat contra hanc doc. Bar. tex. in d. §. si quis forte. ubi si promitto tibi habere licere talem rem a me tibi vendiam. & moueo tibi controuersiam, etiam in sola possessione rei, an committatur stipulatio ad interesse, vel ad pœnam, sed respondetur ibi, per Mod. adde dicta Bar. Bal. cons. 3. lib. 2. (rescrip.

† Clau. Dixi, &c. Ad intellectum huius leg. Vide Bald. in c. pastoralis. §. qm. in fi. de

1 *Stipulatur qui fundum tradi intelligitur, scilicet vacuum, & a nemine detentum vel possessum.*

2 *Restituere qui debet castrum, non dicitur restituere vacuum, si in eo facit fortilitium, licet in solo proprio.*

3 *Vacuam possessionem tradi in stipulatione non veniunt fructus.*

§. Si emptor. In stipulatione, vacuam possessionem tradi, non veniunt fructus a tpe moræ, sed veniunt in 1 actione ex empto h d N . . q. q. † stipulatur fundū tradi, intellr. s. vacuum & a nemine detētum vel possessum, & sic facit ad quæst. In 2 † capitulis pacis promisit vna pars alii restituere quoddam castrū, in illo castro detētator facit quoddā fortilitium in suo territorio proprio deinde dicit alteri, venias. & hēas tibi castrū, sed ego volo mihi retinere fortilit. um, certe non pt hoc dicere, q.a dēt restituere va a cuam possessionem. a Sed nō dr restituere vacuā possessionē, si te- b net sibi fortilitium. vt hic. & est expressum ex. de rest. spo. c. Pisanis. 3 Scđo no. † quod in stiplone, vacuam possessionem tradi, fructus nō c veniunt. Opp. de l. stipulatus. in princ. j. de vsur. Sol ibi duo dixit. s. rem dari, & vacuam possessionem tradi hic unū tantum. Opp. de l. si fundum. j. de ver. ob Sol. gl. optime. ibi venit interesse non fructus Intellige in stiplone, fundum tradi, venit interesse a tempore moræ, non fructus tanq̄ fructus, sed fructus tanquā interesse, vt l. contraria, & d est dria, q.a qñ fructus veniunt vt fructus petitur quicqđ est perceptum. Forte est, quidam rusticus, q optime laborauit, & multos fructus collegit, ego autem percepissem pauciores, vñ si peto fructus, vt fructus, veniunt oēs, si vt interesse, veniūt quatenus interest mea. De quo vide in l. videamus. §. si actionem. j. de vsu. Op. gl. de l. in cōuentionalib. in fi. j. de verb obl. Sol. vt in glo. Item oppo. de l. videamus. §. si in actionem. j. de vsur. Solu hic ante li. contesta, &c.

ADDITIONES.

a Alex Vacuam possessionem. De qua materia vide Imo. Ang. & Mod. l. in conuentionalibus, §. si quis uacuam. j. de uer. obl.

Meno. ibi Bal. nu. 11. 12. Ceph. cons. 168. nu. 5. & nu. 9 2. lib. 1. late Soc. sen. cons. 199. nu. 3. lib. 2.

b Alex. Restituere. Venditor non potest reseruare sibi fortilitium positum in castro, quod vendit. & adde Bal. in l. fi. C. de pac. inter emp. & uend. vbi etiam fortius dicit. & alleg. Bar. hic adde, ut per Rom. cons. 444.

c Alex. De l. stipulatus. Adde Bal. in l. fructus. C. eo.

d Alex. Fructus ueniunt. Adde Bal. in l. fructus. C. eo.

d Alex. Fructus ueniunt. Adde Bald. in l. si traditio. 1. q. C. eo. & Bar. in l. si filius. de ver. ob. & in d. §. si actionem.

§. Si iter. In corporalibus patientia est pro traditione. h. d. & venit ad declarationem primi capitis, &c.

1 *Aestimatio quanti plurimi a quo tempore veniat.*

2 *Locus vtilior actori a tempore moræ inspicitur.*

§. Si per venditorem. Venditor tenetur, quanti plurimi res fuerit a tempore moræ. Item quo loco plurimi res fuerit. Idem econuerso si emptor fuerit in mora. h. d. & venit ad decl̄onē primi capitis, si res vendita non 1 traditur. Opp. q. † æstimatio quanti plurimi fuit, venit a tēpore mo- a ræ, non a tempore q̄ti, &c. vt sup. si cer. pet. l. vinum. a Sol. intelligas hic. q. venit, s. tradendum. Vel dicas, venit, i. vendita est, vel pone, quod tunc incæpit esse in mora. Debebat enim statim tradere, & non tradidit, & sic a tpe moræ habetur ratio. Qualiter autem super hoc debet formari libellus, no. in l. vinum. sup. si cert. pet. & ibi dixi. Opp. de l. fructus. sup. de rei vend. Sol. ibi loquitur in actione reali, hic de personali. No. ex isto ver. & quo loco quod in libello non debeo inserere locum, sed sufficit quod petam te condemnari ad sol- 2 uēdum, &c. Inspicitur † autem locus vtilior actori b a tempore mo- b ræ. Similem vidisti in d. l. vinum. sup. si cer. pet. & l. si. sup. de tri. Not. tu iuuenis argui de tempore ad locum, &c.

ADDITIONES.

a Alex. L. vinum. Istum tex. allegat Bar. in l. 2. in prin. ff. si cer. pet. & vide ad istū tex. quod no Bar. in l. 1. & ibi Bal. in 3. opp. de sen. quæ pro eo, quod interest, & allegatur iste §. quod dictio, de, denotat semper actionē. Ita probatur in hoc tex. iuncta gl. in uer. nam quod a Brundusio. l. & item, ff. de censi. no. in l. si ex duob. in prin. de ver. ob. & in c. statutum, de præb. in 6. & no. Spec. & Io. And. in tit. de curato. §. viso. ver item no. & Cy. & Bal. in l. 1 ff. si quis caution. & Bald. in l. a caligato. C. de nup. & no. Doc. in c. frequens. de rest. spol. in 6. & in terminis ponit Imo. in l. si ex duob. in prin. de uer. obl.

b Pema. Vtilior actori. Qualiter autem dicatur in mora, ponit gl. 1. & vide Alex. consi. 109. in fi. uol. 5.

§. Quod si per emptorem. Hic ponitur casus econuerso. No. de mora creditoris, de quo plene dixi l. in hac. in fi. sup. de tritic.

LEX IIII.

a **Si seruum.** a Antequam res euincatur, nō potest agi de euic. sed ex empto propter qualitatē a sciente celatā. h. d. Et sic venit ad declarationem secundi capitis positi. sup. eo. l. 1. §. 1. Simile in l. tenetur. §. fi. & l. seruus quem §. fi. inf. eo. tit.

ADDITIO.

a Paris. Si seruum. Quod autem sequitur ad hoc, ut possit agi ad pœnam dupli promissi in contractu, uide Capo. cant. 86.

§. Si modus. Quod deficit in mensura, æstimatur respectu quantitatis mensuræ, nō respectu bonitatis loci, quia quod non est, nō habet bonitatem, nec malitiā, & hoc venit ad declarationem tertij capitis positi in l. 2. in prin. sup. eo. ti. &c.

LEX V.

1 *Condemnatus ad locandum ex compromisso pœnali, si locat, & deinde locationi contrauenit, an ab alia obligatione prima sit liberatus.*

a **Si hæres.** a Si venditio fiat ex necessitate præcedentis actionis actio ex eo contractu competit cum effectu, nisi per 1 errorem facta fuerit h. d. Quæro, aliquis † vigore cuiusdam compro b missi, in quo erat magna pœna, damnatus, & grauatus fuit locare quendam fundum, quem locauit, & in cōtractu locationis nulla fuit pœna apposita vel modica, postea venit contra locationem, quæritur vtrum possit agi ad pœnam in compromisso appositam, an vero ab alia obligatione sit liberatus eo ipso quod locauit. Et quod possit agi, & non sit liberatus, videtur casus hic, quod licet vendat non est liberatus. Ad idem sup. de arbit. l. inter Castel. sed in contrarium est casus in l. in numerationib. in fi. inf. de sol. Ad istam legem, & ad similes responde, vt dixi in l. si fideiuss. §. fi. de leg. 1. & istam quæstionem habui de facto in ciuitate nostra, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Si hæres. De materia huius legis, an habeat locum in obligatione descendente ex contractu. vide do. Fran. Are. cons. 6.

Meno. Doc. Paris. in noua intellectibus.

Alex. Si hæres. Et vide quod per hanc legem dixit Bal. in l. fi. in 3. opp. de contrahē. emp. in ver. quæro aliquis vigore, &c. per istum tex. decidit Bal. q. in l. fi. C. de pact. inter emp. quid si tibi promisi vendere sub pœna, & vendidi, sed non tradidi. an incidam in pœnam. & vide ibi, & determinat quod non. Adde quid si promisi vendere, si habuero licentiam a tali intra tantum tempus, & medio tempore alii uendam, an incidam in pœnam. Bal. cons. 310. cum duob. seq. 2. lib.

Pom. Vigore cuiusdam. Vide Pa. de Cast. cons. 118. & Ang. cons. 34. & cons. 12. Are ti. cons. 50. & consi. 6.

LEX VI.

Tenetur. Ista lex venit ad declarationem 3. c. &c.

§. Si vendidi. Actio descēdens ex ɔ̄ctu ꝓpetit ad ea quæ veniūt in pacto incontinenti apposito. h.d. In hoc §. potes accipere quartum caput actionis ex eo ɔ̄ctū, quod deueniat pactum incontinenti appositum, simile ĵ. §. prox.

§. Si locum. Tenetur venditor si rem faciat deteriorē antequam tradat. h.d. Et sic posset esse quintū caput, ad ꝙ ista actio datur, s. si res facto venditoris efficiat deterior.

§. Si vas. Quod dictum est de modo agri, idem debet intelligi de mensura, & pondere vasis, &c. h.d.

§. Sed si vas. In locatione vel venditione vasis, in dubio intellr vt incorruptum præstetur. Op. s̄. cōm. l. in reb. §. item qui sciens. Sol. aliud in commodato, q fit gratia recipientis tantum, aliud in empto vel locato, quod fit gratia vtriusque. a Quæro ad quid teneatur iste qui dedit vas vitiosum, si fuit ignorans. Rn̄d. quāto minoris empturus fuisset emptor. Hoc potest probari in l. Iulia. in prin. ĵ. eo. Ita dicit gl. parua quæ vr̄ additio. cōtra istam additionē, vr̄ casus ĵ. loc. l. sed addes. §. 1. vbi tenetur ēt ignorans ad interesse totale, & tex. hic in fi. dicit hoc idem in locato, qđ in re vendita, & secundum hoc esset speciale in vase vendito vel locato, vt teneatur venditor de euictione ipsius, etiam si fuerit ignorans, quod non est in aliis qualitatibus l. 1. §. 1. s̄. eo. & l. si seruum in prin. de quo dixi in d. l. in rebus. § item qui sciens. Dicam ĵ. eo. l. Iulianus. in prin. Et secundum prædicta iste §. venit ad declarationem secundi capitis in actione ex empto positi. sup. eo. l. 2. &c.

ADDITIO.

a Alex. Ad quid teneatur. Adde Bart. in l. vnica. de sent. quæ pro eo quod interest.

§. Si tibi. Si res euincitur facto emptoris, de euictione non agitur, secus si facto venditoris. h.d. Et est sextum caput huius actionis, scilicet si res euincatur. Posset etiam dici, quod contineatur sub primo, scilicet si res non tradatur.

Si filiusfa. Ex hoc contractu tenetur filiusfa. sicut paterfa. h.d. Et hoc est in omnibus contractibus præter q̄ in voto, & in matrimonio, &c.

§. Si dolo. In hoc ɔ̄ctu videtur tacite promitti dolum malū abesse h.d. Vel aliter, Dolus in hoc contractu cōmissus per actionem ex eo contractu purgatur. h.d. possumus dicere ꝙ ista est sexta clausula generalis, scilicet quod dolus malus absit nam secunda, s. si qualitas res celetur, bene comprehenditur sub ista sed de illa specialiter est cautum. l. 1. §. 1. sup. eo tit.

a **§. Si cum venditor.** Pactum, ne quis de euictione teneatur, non prodest ei, qui fecit causam, ex qua res euinceretur: & tacuit. h.d. Istum §. intelligas, si venditio est facta ignoranti, secus si scienti. l. 1. in fi. sup. eo. Et istū §. intelligas, quod re euicta, non debet agi de euictione, quia tunc obstat exceptio pacti, quo cautum est, ne eo nominē teneatur, sed debet agi actione ex empto ex clausula doli, quia sciebat seruum alienum, & tacuit. l. seruus, quem in fi. ĵ. eo. &c.

ADDITIO.

a Alex Si cum venditor. Vide Bal. in l. 1. in 2. q. C. de peric. & commo. rei ven. & in l. si traditio. in 5. q. vbi limitat dictum Bar. hic. C. eo.

LEX VII.

1 *Mendacium circa substantiam personæ non inducit actionem empti, nisi actoris incipiat interesse.*
2 *Attributum vni, alteri acquiritur cum omnibus conditionibus cohærētibus personæ nominatæ.*
3 *Emphyteusim si accipio pro Titio, & hæredibus suis vsque in tertiam generationem, si Titius non habuit ratum, remanet apud me, & finitur per generationem Titii, non mei accipientis.*
4 *Legatum factum in testamento nullo post mortem hæredis instituti sine liberis, licet hæres non habeat hæreditatem, non debebitur, nisi existente conditione in persona nominati.*

a 1 **Fundum.** a † Mēdaciū circa subſtam ꝑsonæ, n̄ inducit hanc actionem, nisi emptoris incipiat interesse. h.d. Vr̄ 2 alr̄, si quod † attribuit vni, alteri acquirit, intellr cū oīb. ɔd. personæ noīatæ cohærentib. h.d. Et ista lex pōt ɔtineri sub cl̄a doli vl̄is, de qua l. prox. dicit. n. alterius esse vsumfr. q̄ esset, & sic ɔmisit dolum, b & sic tenetur ad interesse. Notabilia collige b ex summano. Et istam l. induco in arg. ad multas quæst. Vos habetis in l. si absentis, Cod. si cer. pet. q si ego ɔ̄ho noīe alterius, & ille ratū non habeat, acquirit mihi cōtrahenti. Et habuistis no. in l. si pup. §. si Titii seruum. de nē. gest. q debet intelligi, q acquirit mihi sub oīb. cond. & qualitatib. 3 quæ cohærent, si personæ nominatæ q̄situm esset. v. g. † accepi fun-c dum in emphyteusim c pro Titio, & suis descentibus vsque ad tertiam gn̄ationem, & pro eo solui pecuniā. Titius non habuit ratum, vnde remanet apud me, per d. l. si absentis. Certe ista emphyteusis finietur finita ista tertia gn̄atione nominati Titii, nō finita mea, per 4 istam legem, & q statim dicā. Item pone, † testōr d in testō nullo ex d cā ꝑteritionis, vel exhr̄dationis reliquit mihi legatū vel fideic. post mortem hr̄dis instituti sine liberis, hæres institutus nō habet hæreditatem, quia testm̄ est nullum, quo ad hæredis institutionem, sed legata, & fideic. remanent valida, per auth. ex causa. C. de lib. ꝑt. Debebitur ergo illud legatum post mortē eius, qui habet hæreditatē, an post mortem nominati Titii in testamento, si decessit sine liberis? Certe illud legatum, vel fideic. debebitur, si conditio extiterit in perso. nominati. Pro hoc est casus no. ĵ. de le. 2. l. pec. §. fi. qđ no. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Fundum. Per istum tex. in consilus decidit Bar. super q. de qua per eum, in l. si quis vsumfructum. de vsufr. leg. quod allegat hic Pau. de Cas. qui optime declarat hanc legem.
b Alex. Notabilia collige. vide quod ad istum tex. dicit Bar. in fin. in l. si mihi, & Titio. de ver. ob. adde Bal. in l. multum. C. si quis alte. vel sibi. & Spe. in tit. de loca. § nunc aliqua. ver. 70.
Pom. vide Alex. cons. 14. vol. 5. & 17. in 3. dub. eo. vol. 22. col. 1. 5. vol.
c Paris. Emphyteusim. vide Alex. cons. 24. in 1. vol. & cons. 12. col. 1. eo. vol.
Menoc. Soc. sen. cons. 66. l. 3.
d Ale Testator. Adde Bal. in l. multum. C. si quis alteri uel sibi.

LEX VIII.

Si tibi liberum. Si dolus re ipsa committur, nō ex ꝓposito, per hanc actionē purgat. h. d. Not. q a allegatur ista lex multū notabilis, ibi ēt. q. d. non solū actione ex empto, &c. De materia condōnis incerti hēs plene in l. sed & si me pu-a tem. §. cum inter. s̄. de cond. ind. Op. q̄ in ꝑsationib. dr̄, a in ɔ̄ctib. repetita esse intelliguntur. l. itē quia. s̄. de pa. igitur conuentum erat qđ traderetur prædium seruum, in ipsa traditione videretur repetitum, b & sic non traditur liberum. Sol. Iste contractus fuit b factus ex interuallo, seu ista conditio fuit facta ex interuallo, &c. vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Alex. Dicuntur. Vide ad intellectum huius l. item quia, §. idem Iol. sup. de pac. post Bar. ibi; & uide tex. & Bar. in l. cum in plures §. locator horrei, inf. loca. & Bar. in l. pacta nouissima. C. de pac. q intelligit illum tex. in §. locator. quando ex interuallo passus fuit locator induci margaritas, quod tenetur de perditione, non obstante quod ante locationem conuenerat se nolle quod inducerentur, & si inducerentur se nolle teneri.
b Poma. Contractus fuit. Vide Fel. in c. cum M. Ferrar. ver. circa 4. par. de const.

LEX IX.

Si is, qui. Emptor vt tollat rem venditam actione ex empto, conuenitur. h. d.

LEX X.

1 *Actiones diuersæ eiusdem speciei ad diuersa competentes possunt simul in eodem libello cumulari.*
2 *Petitum, non debitum inspici debet.*
3 *Actionem quando quis diuidit potest cogi quod totum reducat in unum.*

1 **Non est nouum.** Duæ actiones † eiusdem spēi competentes eidem ad diuersa, possunt, & debent simul in eo. libello cumulari. h. d. & est notabilis lex. Opp. de actio. & ob. l. si is qui. Solut gl. in ver. mouere potest, mirabiliter. Hic sunt plyres actiones eiusdem spēi vel gn̄is, ibi diuersarum specierū, vt puta ex testō & stipulatu, & ideo dēnt in diuersis libellis ꝓponi. q no Op. dr̄ hic, vnam esse actionem. ɔ̄ imo sunt duæ, quia tollit una ꝑ aliam, vt l. gn̄aliter. ĵ de fideiuſ. & l. si reus. de duo. reis. Glo. dicit, fateor quod sunt duæ, &c sed hic debent cumulari simul, cā minuendarum litium. Contra hoc opp. de tex. qui dicit unam quidē actionē. Rn̄deo duæ sunt in veritate, sed vna appellatur ꝑꝑ vnam petitionē, seu ꝑꝑ vnum iudicium, vt sup. pro soc. l. cum duob. §. si ꝑls. & ibi no. & fam. ercis. l. hæredes. §. 2. & ibi ēt not. Ex prædictis apparet, q non procedit quæst gl. posita in fi. gl. quam actionem debeat intentare. Et dicit gl. q potest eligere, quam vult. l. si mihi, & tibi. in princ. ĵ. de leg. 1. Hoc non est verum, quia vtraq; proponitur, vt dixi. Nec ob. l. mihi, & tibi. quia ibi per electionem vnius, altera tollitur, siue consu-a mitur. q non est hic. Item quæro, quid si post a aditam hæreditatem vult mouere hæres vnam actionem tm̄, non eas cumulare, an pōt? Rn̄. sic, nisi excipiatur, quia una, & eadem actio potest diuidi. Inspici 2 tur † n quid petatur, non quid dēatur. l. cum q̄dam puella. §. fi. de iur. om. iud. procedit ergo iudicium, nisi excipiatur. Ad qđ facit l. si man-b cipium. §. 1. de euic. & quod ibi no. Vlt. no. ex hac l. b mirabiliter, q 3 quando † quis diuidit petitionem unius actionis, potest sibi opponi, & peti, quod totum reducat in vnum iudicium, quod no. &c.

ADDITIONES.

Meno. Non est. Crau. cons. 16. nu. 8. Soc. sen. cons. 89. col. pen. in fin. lib. 3.
a Alex Quid si post. Et ad intellectum huius l. vide l. edita. & ibi per Bar. de edeo.
Ale. Ex hac l. Adde no. per Bar. in l. in commodato §. duab. sup. commo. & sic habes cum sup. eo. quod qn̄ quis agit plurib. actionib. diuersis simul, reo instante tn̄ cogitur facere vnum libellum, & vnam instantiam de omnib. prædict. actionibus, illa tamen instantia dr̄ esse diuidua. Vnde si super vna actione pronunciaretur, omissis aliis, valebit sententia, ut no. Bal. & Bar. in l. scire debemus. de ver. ob. Secus tamē est, vbi tam instantia, quam actio esset una, ut promisisti mihi centum, & illa a te petii, tunc bene sententia lata super parte est ipso iure nulla, l. eo hoc iudicio. in pra fam. erc. l. apud Celsum. § item quæritur. de do. excep. per Canon. c. cum inter vos. extra de re iud. & uide per apostillam antiquorum hic, in tex. adde quod not. Bal. in l. quo tempore. in fi. C. de restit. milit. & eorum qui Reipub. cau. abs. quis cogatur instante reo cumulare duas actiones.
Meno. Dec. l. quidam. in fi. ff. si cer. pet. in simili. Bar in l. prætor. §. peo. in fi. ff de inte. Iason l. mali. col. pen. uer. imo. de iud.

LEX XI.

1 *Præstare idem est quod tradere.*
2 *Obligatio qua tenetur uenditor ad rem, est participans, scilicet quod contineat partem dandi, & partem faciendi.*
3 *Venditor tenetur de euictione eo ipso quod vendidit, & tradidit, & pretium est solutum.*
4 *Obligatio, qua tenetur emptor ad pretium, quæ sit.*
5 *Emptor quare tenetur ad pretium tradendum, non autem uenditor ad rem tradendam.*
6 *Promissio dandi librum pro centum, non est uenditio, sed cōtractus innominatus.*
7 *Clausula, uendidit, dedit, & tradidit, apposita in contractu, quid importet.*

Bart. super n ff. Vete. P 4 Ex

Ex empto. Iurisconsultus pmisit qdã circa natur. actionis ex empto, & vẽdito: nũc ordinarie icipit tractare de natura actionis ex empto i oib. capitib. vsq; ad l. Iul. §. ex vẽdito. ibi, tractat de natura actiõis ex vẽdito, vsq; ad finẽ l. pos-tea tractat qõ. cõordinatias circa materiã, & br h. d. Actio ex empto cõpetit emptori ad pmissa, & ad q veniũt ex natura ctꝰ. hoc est q res tradat, & de euictione obliget. h. d. †No. primũ significatũ istius uerbi, pstare, q est idem, q tradere, facit l. fundũ. ĩ. de uerb. obl. Scdo no. illud q dicebã in l. j. in prin. s. e. q oblo qua tenet venditor ad rẽ tradendam partim sapit de natura oblonis dandi, q a tenet date si est dñs. Idẽ si est uenditũ genus, vt ĩ. dicam. Item sapit partim de natura oblonis faciẽdi, qa si nõ est dñs sufficit nuda traditio. †No. q vẽditor tenet de euic. eo ipso, qd vẽdidit, & tradidit, si tñ pretium est sibi solutũ. Vlt. no. † q oblo, qua tenetur emptor ad ptiũ, est oblo dãdi, tenet. n. nummos facere venditoris. †Quæritgl. quæ est rõ drĩæ q emptor præcise cogit ad ptium dãdum, uõ venditor ad dãdũ rẽ. Rñdet gl. no. q emptor tenetur ad pretiũ in gñe, & sic tenet facere accipiẽtis, venditor vero tenetur ad speciẽ. Optima rõ est, ex qua dico, q si venditor tenet in gñe, vt puta si uendidi tibi decem corbes frumenti in gñe, vel x. libras auri in massa pro tãta pecunia, q etiã teneat vẽditor ad dandũ magis ex qualitate oblonis, qa i genere, q ex natura ctus. Ita no. gl. In simili. l. si domus. C. de euic. & de le. j. l. qui cõcubinã. §. si hæres. ĩ. de le. 3. Pro hoc l. si sterilis. §. cũ per venditorẽ. ĩ. e. ibi dandũ, & datũ, q verbũ denotat translationẽ dñij. l. pen. s. de cond. ca. da. Itẽ ex eo, quod † per hanc l. dr, apparet, quod si ego promitterẽ tibi dare librum pro centum non esset venditio, quia de natura venditionis, non est, q uenditor obliget ad dandũ, sed esset ctus innoĩatus do, vt des. l. fi. s. de cond. cau. da. Et ideo illa verba, vendidit, & tradidit, & dedit, quæ apponuntur in ctib. illud uerbum, dedit, improprie ponitur. s. dedit, si ipse fuit dominus, alias dedit, & tradidit, idẽ important quando apponuntur super contractus conditionis. l. si stipulatus. ĩ. de vsur. &c. quod no. & bene.

ADDITIONES.

a Alex. Ex empto. Sunt sex q enumerantur in his legib. quæ dẽt consequi emptor ex cõtractu emptionis, quæ declarat Bal. in l. dolũ. C. de peric. & comm. rei uend.

b Alex. & Dicebam. Adde no. per Bar. in l. qui cohcubinam, §. si hæres, de leg. 3. Et adde, q etiam si expresse dictum sit, promitto tradere in obligatione generis, in portat dominium secus in obligatione speciei. Ita gl. no. iuncta tex. in l. quæ legata, in ver. dare, de leg. 1. & quod est notandum, secundum Ioan. ibi. Et quid si quis promisit, an in dubio intelligatur dare, uel tradere. Dicit Bal. in d. l. si a substituto, §. fin. si hic alle. q in dubio intelligatur dare, alle. tex no. in l. si ita, §. j. de contrah. emp. Fallit nisi esset de natura contractus, vt veniret traditio, secundum Io. in l. si stipulatus. ĩ. de vsur. & hic adde no. Bar. in l. si domus, §. de euic. infra de leg. 1. & uide quæ ibi dixi.

c Paris. De natura. vide Soc. in l. certi cõd. ff. si cer. pet. ubi habes etiam limit. adhoc.

d Alex. Vt ĩ. dicam. Si aũt est uendita spẽs. non tenetur ad dandũ, sed ad tradendum ipsam solam possessionem. Et de hoc, vide in l. si rem tradi, & in l. conuentionalib. de uerb. obl. in §. j. & in l. si a substituen, §. j. & in l. si domus, de euic. de leg. 1. Ruer. Quod si uenditor. Adde, quod idem tenent Ang. Sal. Pau. de Cas. & Mod. in l. fi. in prin. supra si cer. pet.

e Poma. Vlt. no. Et sic iura videntur magis fauere venditori, quam emptori, uide Alex. consi 97. in 1. col. in 3 vol.

Meno. Tiraq. de retrac. consang. §. 29. glo. 5. in fi.

Clau. Venditoris. Et iden, nisi pecunia transeat in venditorem, non transit dominium rei venditæ.

f Pom. in genere. vide de hoc, & alio simili Ias. in l. cum mota, in j. vol. C. de transa. in l. naturalis, §. j. in j. no. ff. de præs. uerb.

g Alex. C. de euic. Et ibi vide quæ dixi post Bart.

h Alex. De natura venditionis. Adde Bar. in l. 1. C. de rer. permut.

i Alex. Ob cau. da. ibi, dũ dicit, dedi tibi pecuniã, ut mihi Stichũ dares, illa uerba. Stichum dares, si exponerent. traderes, esset emptio. sed qa stãt pprie, est cõtractus innominatus, eo quia est promissus dari Stichus in specie, secus si in genere, uide et tex. l. qui testamento, § fi. de leg. 1. adde, q consuluit Bal. in consi. 167. 1. lib.

§. Redhibitionem. Actio ex empto datur qñq;, vt res vendita redhibeatur.

a **§. Si quis virginem.** a Si emptor errauit in qualitate rei, uenditore sciẽte, q si sciuisset, non emisset, hac actione agitur ad resoluendũ ctum. h. d. No. q actio ex contractu datur ad resoluendum contractum, qñ emptor errauit in quaiitate, quam si sciuisset, non emisset, &c.

ADDITIO.

a Alex. Si quis virginem. Vide Bar. in l. si diuortio. & in l. si id quod. de verb. oblig.

1 *Actio ex eo contractu, quando datur ad resoluendum contractum.*

2 *Conditio ob causam, an habeat locum in contractibus nominatis.*

§. Is, qui vina. Hæc actio dat ad resoluẽdum ctum, qñ hoc est actũ & pressione ptij, seu arrharũ, quo casu cõcurrit cũ cdõne ob cãm. h. d. No. † Actionẽ ex eo ctu dari ad resoluendũ ctũ. Rtr l. vẽditi. C. eo. Fallit, qñ hoc est actũ expresse, vt hic, vel tacitẽ s prox. §. qa ibi non erat empturus, si sciuisset corruptam. Ita soluit tex. in l. sed Celsus. §. j de ch. empt. Itẽ op. q hæc venditio erat rescissa solo pacto. l. ab emptione. s. de pac. Sol. hic agit ad resoluẽdũ quatenus de facto pcessit. facit q dixi tibi de ser. l. j. §. j. Item op. qa nemo cdicit rẽ suã, pter q a fure. l. fi. vsus. quẽad. ca. Sol. dic, q hic trãstulit dñium, vel cdr possessio, nõ proprietas. Op. † q cdõ ob cãm a non hẽt locum in ctib. noĩatis. l. fi. s. de cõdic. cã da. So. hic dat p arrha, sed arrha uõ est ctꝰ noĩatus. Nec ob. q venit i actiõe ex empto, qa illud est verũ, sicut cætera pacta incõtinẽti apposita, non tñ qd staret p se ctus arrhæ, &c.

ADDITIO.

a Alex. Condictio ob causam. Arrha est cõtractus innominatus, & quomodo & qua actione petatur, vide l. cõtractus. §. fi. & ibi Bal. C. de fi. inst. & in l. fi. C. qñ lic. ab emp. disce. & cum Bar. hic concordat Ang. & Imo. in l. si id quod. de verb. obl.

§. Etiamsi. Venditor tenetur præstare seruũ non esse fugitiuum, furtis vel noxijs obligatum. Opp. q non tenetur promittere ipsum nõ esse furẽ. l. Iul. §. j. ĩ. eo. sol. Fateor ctrium, sed debet promittere seruum non esse obligatum ex furto præterito, non autem, ne faciat furtum in futurum, &c.

1 *Contractus venditionis ex natura uenit, vt venditor promittat emptori habere licere.*

2 *Traditio rei principaliter in libello peti potest.*

3 *Sententia super interesse ferri potest, licet res petatur.*

4 *Interesse particulare de interesse totali deducitur.*

5 *Executio an incontinenti fiat quando fit condemnatio contra non cauentem ad interesse.*

§. Et ex empto. Si non obseruet qd dẽtur, actio ex empto committitur ad interesse totale, & de eo deducit interesse particulare, qd pstitũ est si soluat in pecunia, secus si ipsa res tradit. h. d. Qd no. pp formã libelli, de quo dixi in l. 1. s. e. No. ex natura † ctus venire, vt uenditor pmittat emptori hre licere, quorũ ver. sig. plene hẽs in l. stiplo ista hre licere. ĩ. de ver. ob. Scdo no. † q põt principr peti in libello qd tradat res. Tertio † no q licet petat tradõ rei, pt fieri cdẽnatio ad iteresse. Dixi plene in l. 1. in prin. s. eo. Vlt. no. q de interesse totali deducit iteresse particulare. † Quæro utrum dẽat cauere cũ fideiussore, vel sine fideiussore. Dic vt in gl. Itẽ qro, † c non cauentẽ fit cdẽnatio ad interesse, vtrũ fiat executio statim. Istud est difficile, a gl. hic vr dicere q nõ Cõtrariũ dicit ĩ. in l. 2. de euic. & iõ dicẽdũ est, q aut qs cessat pp dolũ, & fit cdẽnatio ad duplũ, & exactio incõtinenti. d. l. 2. ĩ. de euic. & de tab. exhib. l. locũ. §. cdẽnatio. Aut fit absque dolo. & tunc si ego volo æstimõnẽ eius q interest, hoc est illius dubij euentus, quatenus dãnificari possũ, & statĩ fit cdẽnatio & exactio, ut hic, & fit æstõ hoc mõ, vẽdidisti mihi rẽ dando fideiussorẽ idoneũ, ista res valet x. plꝰ q nõ dãdo, i ilio fiet cdẽnõ, ut l. 1. §. si hrs. ĩ. ad Treb. Aut ego volo cdẽnationẽ fieri in toto. in quo dãnificari possẽ vere in futurũ, tunc dẽt differri exactio, vt l in l. Aql. si delictũ. s. ad l. Aql. ita dẽt intelligi ista gl. Vlt. qro. q est rõ drĩæ inter ver. vlt. & pe. istius §. Rñ, vt colligitur ex summatio, qa in ver. idẽ. fuit præstitũ interesse, in fi. fuit præstita ista res. Vel intellige aliter fm gl. in ver. idem. qd fuit præstita cautio, ideo nulla fit exactio, &c.

ADDITIO.

a Alex. Est difficile. Adde Bar. in l. si finita, §. eleganter, de dam. infec.

LEX XII.

1 *Emptor quando agit contra venditorem de euictione, etiam sñia non sequuta.*

2 *Defensionem non superesse, quando est manifestum, an debeat denunciari venditori, quod ueniat ad defendendum.*

3 *Notorium & sententia an parificentur.*

4 *Notorium non eget probatione.*

Emptorem. Qui non defendit rem emptã hac actione aget, si notorium erat, emẽtẽ hre iniustitiã. h. d. Opp. de l. si seruum. in prin. s. e. Sol. vt in gl. Scdo opp. & vr q non possit agi, nisi sequuta sit sñia l. at q natura. §. cum me. s. de neg. ge. Sol. ista est veritas, q semp requiritur libellus, & sñia, non tñ hẽt necesse emptor negare veritatẽ, b dẽt. n. bonã fidem agnoscere, grauat tñ se, qa in act. de euic. qñ aget ipse c venditorem, habebit necesse probare. Opp. de l. utique. de rei ven. Sol. eo. modo. Quæro utrum isto casu qñ est c manifestũ debeat denunciari venditori, † q ueniat ad defendendum. gl. hic in fi. determinat q sic. d & bene, quam vide & no. Vltimo scias e quod quidam allegant istud

ADDITIONES.

a Ale. Quod non possit. Videtur uelle hoc Bar. si notorium est actorem habere iniustitiam, utrum debeat emptor omnino expectare sententiam, antequam restituat, ad hoc vt possit agere de euic. contra venditorem. Bar. hic, q sic, sed glo. quã ibi Bar. sequitur in d. l. at qui natura. §. cum me absente. distinguit, Aut emptor scit, aut emptor ignorat actorem habere iniustitiam. vide glo. & ibi Bal. in l. cum quæstio, C. de euic. & in l. si ideo, in prin. ff. de euic.

b Pom. Negare veritatem. Adde q etiam requiritur executio sñiæ, ut per Ale. cõsi. 4. in 1. col. vol. 3. & consi. 67. vol. 3. ubi dicit, quod non requiritur, q emptor denunciet venditori litem motam, ubi est notorium in ipsum non habere ius.

c Pom. Quando est. vide Ale. consi. 65.

d Alex. Quod sic. Contrarium tenet Imo. in l. non solum. §. morte, de oper. no. nan. & videtur hic velle Bar. q si notorium est actorem habere iustitiam, debet emptor expectare sñiam antequã restituat, ad hoc, vt possit agere de euic. Sed glo. est contraria in d. l. utique. quam ibi sequitur Bar. Nam distinguit Aut emptor scit, aut ignorat actorem habere iniustitiam. vide gl. & ibi Bal. in l. si cum quæstio, C. de euic. & in l. si eo, in prin. ff. de euic. adde an emptor debeat expectare sententiam Bal. consi. 156. 2. lib. Et an uenditori scienti sit denunciandum, Spe. in tit. de empt. & ven. in §. si. in ult. uer. dicit uenditori in iudicio præsenti, scienti quæstionem motam esse denunciandum, & idem tenet Ioan. And. ibi, in add. ubi dicit esse casum a nemine ponderatum in l. parentes, in fi. C. de euic. Alia quæ adducit ibi, vide & de hac apostilla Alex. uide per eundem consi. 77. 3. lib.

e Paris. vltimo scias. Veritas & communis opi. in hoc uidetur esse, q aut loquimur quo ad inducendam dispositionem, & tunc non æquiparatur. Ita Ange. in l. si libertas. in . ĩ. de sta. ho. Bal. in l. ictua fustium, de his qui no. infa. & in l. 1. ff. de iure fisc. gl. in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ĩ. de iureiuran. vide Bal. in c. 1. in prin. qualiter dominus proprietate feu. priuetur. uide omnino Are. in l. is qui, in vlt. col. in prin. ff. de testa. & in repet. in uerbo, notorium.

2 istud principium a quod notorium, & sñia paribus passib. ambu-
3 lant. Sed certe hoc non probatur hic. Nam (ut dixi) requiritur etiã
† sententia in notoriis, ext. de app c. cum sit Romana. † §. 1. Item not.
4 † & ad hoc etiam allegatur, quod ea quæ sunt notoria, non egent probatione. Facit s. qui satis. cog. l. si vero pro condemnato. §. j.

ADDITIONES.

a Alex. Principium. Adde Bar. in l. si is qui. in prin. & ibi scripsi post Bar. de ver. ob. & et tenet Bar. in l. si constante. in 2. q 4. q. prin. sol. ma. Et ideo dicit Bal. maxime per istum tex. in c. i. in prin. qualiter dñs proprietate feudi priuetur, q ubi requiritur ministerium iudicis in probando notorium, quod non pro sñia hr, & ita tenet, refert tñ quosdã aliter dicere, & ibi vide per eũ, & de eo, q hic hr q sñia inducit notorium, adde tex. in c. si de cohab. cle. & mulie. alleg. Ang. in dispu. Asté. miles. in prin. Ant. & Io. de Imo. in c. 1. vel. i. non cont. super gl. in ver. non usquequaque seruat, dicit qđ sñia facit notorium, et si sit talis q retractari possit antequam retractēt, & q notorium non hēt vim sñiæ tenet Bal. in l. i. C. ne filius pro patre. imo dicit ibi, q ualet sñia cõtra notoriũ, & adde Bar. hic, adde Bal. in l. si. C. de sent. pas. & in l. is cui. j. de rest. & in l. i. C. de decu. Et an requirat sñia super notoriu, vide Io. Cal. in repe. c. in nostra. de cohab. cle. & mulie. glo. & doct. maxime Imo. in c. euidentia. de accu. aliqd p Pa. de Elea. in c. si uenditor. de emp. & vend. & ibi ponit quo intelligatur, q sententia, & notoriũ æquiparentur, & an requirat sñia in notorijs, no. Inn. in c. ad nram. de iureiu. in uer. obseruandus. ubi et dr, q in notorijs requirĩ citatio, licet ordo iudicialis nõ sit seruãdus in eis, ut ibi no. & no. 2. q. j. Lotharius. & per Bal. no. in l. presbyteri. de epis. & cler. & quod dixi post Bar. in l. 2. § si publico. de adul. per Ion. in c. si. de coha. cle. & mul. ubi plene an requiratur iudiciarius ordo, & an requirat citatio, per Bal. in l. ea quidem, C. de accu. adde quod sñia facit notoriũ, Abb. cons. 14. in q. 14. & per Bal. cons. 128. 2. lib. & licet notoriũ releuet ab onere pbandi, tñ dēt allegari sm Pe. de Anch. cõs. 388. qui alle. gl. in cle. appellanti. de app. de qua gl. vide per Fel. in c. cum ordinem, de resc. & de materia notorij uide per ipsum Ale. in c. cum speciali. & in c. dilecto. de app. Ita alle. Bar. sibi contrarius in l. si constante. j. sol. mat.

† Claud. Romana. Et allegatur, quod sententia facit notorium inter easdem partes quod intellige, quando produceretur, alias secus, ut notabiliter uoluit Bart. in l. naturaliter, §. nihil commune, in 7. combinatione. j. de acq. pos. & ibi do. Cla. de Aquis dicit, quod notorium, & sententia æquiparantur. Limita ut per Bal. in l. j. inf. de cura. furio. & Mod. l. si cui. de uerb. obl.

§. Idem Neratius. Emptor debet effici potior in causa possessionis. h. d. &c.

§. Cassius. Qui consecutus est duplum, ex alijs capitulis huius actionis, non aget hoc dicit.

a **§. Denique.** a Qui ex aliquo casu de euictione non tenetur, poterit conueniri, si sciens est, vel in dolo repertus fuerit, h. d.

ADDITIO.

a Alex. Denique. Per Bal. in l. post perfectam, C. de peric. et com. rei uend.

§. Sententiam. Hic Iurisconsul. dicit idem quod supra §. proxi.

§. Si quis rem. Actio ex empto pro euictione committitur pro accessorio, sicut pro suo principali: secus in actione ex stip. h. d.

1 *Venditor si promisit habere licere pro se, & hæredibus suis, quando teneatur etiam de euictione extraneorum.*

2 *Pactũ q quis non teneatur de euictione, non porrigit effectũ suum circa tria.*

§. Qui autem. Qui pmisit p euictione p se, & hr de suo tñ alijs euincentib. non tenet nisi ad pretium, nisi de hoc ēt noĩatim sit cautũ, ne ad ptium teneat. h. d. vsq; ad finẽ, & fortis est, sicut alius, &c. In tex. ibi, hre licere. i. vendẽdo
1 hre licere pmisit. † No. ex prin. a §. q si venditor hre licere pmisit p
a se, hrdeq; suo nõ tenet de euic. extraneorũ. Qđ intellige, si fuit apposita dictio taxatiua, tñ, duntaxat, & soluminodo. Facit l. nisi s. de pac. & dixi in l. q futurũ, §. 1. eo. ti. Scđo no. q pt pmitti hre licere p
2 oẽs. † Tertio no. pactũ q qs b non teneat de euictione, non porrigit
b suũ effectũ circa tria. Primo, si venditor fuit in dolo, vt hic in fi. s. ea. l. s. deniq;. & s. e. l. teneat. § fi. Scđo nõ operat suum effectũ, si venditor uel hrs eius agat d. § deniq;. Tertio nõ operat suũ effectum, qñ
c ptiũ possit repeti, c nisi expresse sit dictũ q ad ptii restõnem nõ teneatur. Valet. n. ista ɔuẽtio sm verã opi hic approbatã in gl. Op. ad sm notabile de l. stipło ista. i prin. j. de ver. obl. Sol. ut i gl. Sed ɔ hoc op. de l. stipło ista. § si qs forte. in eo, q dicit, distraxerit. Sol. vt gl. hic.

ADDITIONES.

Meno. Doc. Paris. de eo, quod interest. nu. 86.

a Alex. No. ex prin. Vide Bal. in l. post perfectam, C. de perie. & com. rei uen & Inst. de act. §. quædam. & in § actionum & tex. cum glo. in l. qui libertatis. j. de euict. Et istis omnibus adde gl. & Bal. in l. non dubitatur, C. de euict.

Pom. Vide Are. cons. 11.

b Ale. Pactum quod quis. Quid operetur pactum quod quis non teneat de euic. & dum dr hic, q tenetur tñ ad verum pretium, dic q fallit in diuisione, in qua si actum sit neminem teneri de euict. cum vtriusq; vtilitas uertatur, & quilibet in se videatur suscipere periculum, non tenebitur aliquis ad rest. ptij, re euicta. Ita ē gl. fin. sm Bar. in l. si fam. C. fa. erc. Ex quo vr inferri idẽ esse in cõtractu emptionis, si duo insimul unus venderet alteri vnam rem, & alter alteri, & dicerent se nolle teneri de euic. eadem rõne. Et tene menti d. gl. ēt ad aliud ut ibi uide repetens. An aũt si creditor vẽdidit rẽ hypothecatam sibi cũ pacto, q non teneat de euict. neq; ad rest. pretij, & postea cõtingat, qđ qñ emptor soluet creditori ptiũ, immineat euictio possit emptor retinere ptium, donec sibi caueat. Et certum est q qñ creditor est pñs, & uendidit rem sibi obligatam, & promissa est solutio pretij, q si postea res euincitur, creditor ille tenetur de euict. tex. est in l. quidam, & ibi Bar. de euic. ergo si teneior de euic. ipse creditor, sic si anteq p emptorẽ soluatur pretium, immineat euictio, de iure potest sibi emptor retinere pretium, nisi sibi legitime & idonee caueatur, l. si post perfectam, C. de euict. l. habitationum, §. 1. de peri. & com. rei uen. & nõ pñt dicere dicti creditores non teneri de euic. iuxta l. 1. C. cred. euic. pig. nõ dẽre, quia ad hoc ut non teneat de euic. cred. uẽdens, requiritur qđ interueniãt quatuor, q enumerat glo. fi. in d. l. 1. C. cred. euic. pig. non debere. quæ hic interuenisse nõ apparent. Sed ad hoc rñdeo, quod fallit qñ expresse est cautum quod creditores vendentes non teneantur de euictione, neque ad restõnem pretij soluendi ab emptorib. ipsis creditorib. Vnde licet aliàs quis teneatur de euictione, & ad restõnem pretij, non tñ si solum conuentũ est, q non teneatur de euictione, sed ēt qđ teneatur ad restõnem pretij, tunc non tenet ēt ad restõnem pretij, quamuis si simpliciter esset actum, q non tenetur de euictione, nihilominus eo casu videretur verum esse eum teneri ad restõnẽ pretij, si pretium solutum esset. Ita hr hic verbo, nisi forte inquit, & hic in gl. in ver. si quia oẽs. & ille intellẽs cõiter approbat hic, & per doc. in l. non dubitat. C. de euic. & in l. 1. vbi Bal. C. de peri. & com. rei ven. & no. Io. An. in add. Spe. in tit. de emp. & ven. §. fi. in prin, & sic non põt dici, q ēt qñ est actũ non solum quod non teneatur de euictione, sed ēt est actum, qđ non teneat ad restõnem pretij, dēant concurrere illa quatuor, de quib. per gl. fin. in d. l. 1. C. cred. euict. pig. non debere. s. quod ipse creditor sit antiquior, seu potior cæteris creditorib. ut ibi notat ad hoc vt dictum pactum habeat effectum, quia hoc non vẽ verum. Nam posito, qđ qñ actum esset simpliciter cum creditore vendente pignus, qđ ipse non teneatur de euictione, verum esset, qđ requirantur ista quatuor, sed qñ est ēt actum, qđ non teneat ad restõnem pretij, vr q indistincte non teneat creditor ad restõnem pretij, quia si talẽ pactum hoc operatur in eo qui vendidit iure proprio, & non iure creditoris, vt hic, cum hic no. multo magis hoc debet operari in creditore vendente iure creditoris, cum in talib. magis obligetur pro euictione venditor, qui vendidit iure proprio, quam creditor qui vendidit iure creditoris, vt legitur & no. in l. cum ea conditione. ff. de euic. & in l. periculum. ff. de pig. vel saltem, qñ in creditore vendente non concurrunt illa quatuor, de quib. per gl. fi. in d. l. 1, tunc creditor est in eo statu, in quo est ille, qui vendidit iure proprio, quia tenetur de euictione, ergo sicut ille, qui tenetur de euictione, non obligatur ad restõnem pretij secuta euictione, si actum fuerit qđ non teneret ad pretium, vt s. probaui, ita ēt esse dēt in casu illo, cum casus sint similes, vel pares. l. illud. ad l. Aqui. & translato. de const. melius in l. fi. §. 1. s. mand. & ad hoc quod dictum pactum. s. quod non teneatur creditor ad pretium, operetur, vt s. secus ubi non esset appositum. Bene facit l. talis scriptura. in ver. quod si forte de leg. 1. & in l. precib. C. de impu. & al. subst. declarando, ut per Bar. & doct. in l. 2. ff. de leg. 1. circa fi. & ēt circa medium. iuncta l. emptorem. §. fuiam. hac eadem l. Nec ob. si diceret, q quãuis pactum sit appositum in instro, qđ non teneantur creditores ad restõnẽ pretij, tñ non dēt prodesse hoc casu, quo nondum pretium est solutum, cum illud pactum quo prouidetur q non teneant ad restõnem pretij sonet ad acquirendum ei exceptionem, hoc casu volunt illi creditores acquirere actionem ad pretium, & facilius dat exceptio q actio. l. 1. §. q aũt an. ff. de superfi. l. iniurius. §. cui damus de re. iu. quia rñ. q creditores non se fundant ex dicto pacto quo ad intentionem suã principaliter fundandã, quia intentionẽ, & actionẽ suam fundant ex solenni pmissione ius facta ab emptorib. de soluendo pretium. Et dũ eis opponit exceptio per emptores, qđ immineat periculũ euictionis, tunc ipsi replicant per illud pactũ qđ non teneat de euictione, nec ad pretium, vñ ad replicandum ita fauemus replicanti, sicut fauemus excipienti. l. fi. & ibi notant oẽs. C. de eden. l. fi. ad l. fal. & no. in l. 1. §. editione. ff. de eden. Et ad hunc effectum bñ vr facere. d. l. cum ea condõne in prin. j. de euic. Et ad materiam uide quæ dixit Cy. & Bal. in l. non dubitatur. C. de euic. & uide hic Pau. de Cast. qui alle. gl. in d. l. si familiæ. & quędam alia ponit. Adde quod operetur pactum q non teneatur de euictione. Ioan. And. in add. ad Spe. in tit. de emp. & uen. §. fi. in prin. ubi uide aliam quæstionem.

Pom. Vide Ro. cons. 169. incip. si uendo rem.

c Paris. Possit repeti. Istud singulariter limita procedere, qñ ẽ factũ pactũ in gñe a quocũq; euinceret, secus si i spẽ, puta a Sẽpronio, quia tũc nõ teneẽ ad pretium. tex. est singularis in l. q libertates. ff. de euic. sm Ru. sing. 388. inci. si uẽdo. uide omnino Cre. sin. 558. ubi istud declarat. Itẽ no. istud procedere in pmutatione, gl. fin. in l. si familiæ. C. fa. erc. Et an ille, q dixit se uelle tenere de facto suo teneat de scũ authoris, uide Bal. in c. 1. ad fi. qui suc. tene. vide Cre. sin. 32. & intellige de anthore uniuersali, secus in singulari, vt p Cre. sin. 238. de quo s. habes ēt ad Bar. in rob. de euic.

LEX XIII.

1 *Incertum æstimatur secundum quod euenire solebat.*

2 *Emptio quando consistat sine re.*

a **Si iactum.** a Aestimat incertũ anteq certificet, postea æstimat ipsa res. Opp. s. ad l. Aq. l. l. quẽadmodũ. § sed
b vbi. Sol. Aliud i illa actione, q i ista. rõnẽ ponit ibi gl. Quæro quãr æstimat istud icertũ? Dicit gl. q æstimabit sm q cõiter euenire sole-
1 bat, † ñ inspecto, q qñq; pluris, qñq; minoris. Facit ad hoc q no. in
c l. qd ergo. § pęna grauior, s. ex q. cau. infa. irro. in gl. mag. Op. c s. de
2 ɔh. emp. l. hæc emptio. vbi emptio ñ pt ɔsistere † sine re. Sol. verba vẽdõnis sũt inspiciẽda diligẽter, aut n. vẽdo tibi pisces, qñ capiẽt, & nullis captis ñ valet vẽdõ. l. ɔtra, sicut si vendo fructus q nascent, & simĩa. Aut vẽdo ipsũ iactũ, seu ipsã pceptionẽ & sic spẽ ipsã, & tũc loq̃ lex ista. Hoc deteriau plene in l. cotẽ. § q maximos. j. d publicãis.

ADDITIONES.

a Alex. Si iactum. est sing. secundum Ro. in l. stipulationes. de uer. obl.

b Alex. Gl. No. alleg. Bal. in l. si ea pactione. C. de usur.

c Alex. Opp. Et uide no. Bal. in l. specie. C. de don & in l. si ea pactione. C. de usur. & Bar. in l. inter stipulantem. §. sacram. de uer. obl.

LEX XIIII.

1 *Actio quanto minoris, est duplex scilicet, ciuilis & prætoria.*

2 *Interesse commune ab interesse singulari differt.*

3 *Actio quanto minoris prætoria in quo differat a quanto minoris ciuili.*

4 *Interesse singulare quando non potest venire, habetur ratio interesse extra rē.*

5 *Vendens ignoranter rem vitiosam quando teneatur, quando minoris emptor fuisset empturus, & quando teneatur ad totale interesse.*

6 *Seruum fidum & charum asserens, ad quid teneatur.*

a **Iulianus.** a Qui tradit rem vitiosam sciẽter teneẽ ad interesse ēt ex re: si ignoranter, tenetur quanto minoris.

fallit

ADDITIO.

a Alex. Iulianus. In materia huius l. vide hic Pau. de Cast. qui quærit utrum contra scientem vitium, detur actio quanto minoris fuisset empta res. Qui concludit quod sic, vt hic, uide per eum. Et an sit dare actionem quanto minoris ciuilem, & quanto minoris prætoriam, & in quo differãt. Adde Bal. in l. 2. in 2. q. C. de rescin. ven. ubi refert dicta Bar.

fallit in seruo fure. h.d. cũ §. seq. Dr hic, q. tenet q̃to minoris. Contra, dat q̃to minoris res est. j. de ædil. edi. l. ædiles. & l. q. si nolit. §. si plus. res. Sol. gl. † q. est duplex q̃to minoris. Vna ciuilis, de qua loquitur hic, alia p̄toria, de qua loq̃r ibi. Ita tenet gl. hic, & ẽ prima gl. mag. hic, alia p̄toria, de qua loq̃r ibi. Ita tenet gl. hic, illi rñdet. Pet. vt refert Cy. C. de edi. act. l. 2. tenet idẽ q. Bul. primo q a vr casus ibi. Dicit Bul. fuit in ꝯria opi. vt j. ea. l. 5. p ꝯtriũ. sed gl. hic, illi rñdet. Pet. vt refert Cy. C. de edi. act. l. 2. tenet idẽ q. Bul. primo q a vr casus ibi. Dicit n. Imperator, nõ aĩaduertere qua actione possit agi post annum. Si n. esset q̃to minoris ciuilis, bñ sciuisset Imparot, q. daret post annũ. Præterea dr ipse q̃to minoris res est, & q̃to minoris empturus fuisset. nõ differũt. Nã nõ ẽ verisile, q. q s emisset, nisi quatenus res est ĩ cõi æstĩone. l. 2. & ibi no. C. de resc. ven. & iõ ꝯcludit, q. vna tñ est actio q̃to minoris p̄toria, q. fortifices sic: Actiones p̄toriæ rei p̄secutoriæ si ñ dant ꝯ ius ciuile, sũt pp̄etuæ secus, si ꝯ ius ciuile darent. ut in honorarijs. ver. sed cũ rescissa. j. de act. & obl. Si n. esset actio q̃to minoris ciuilis, & q̃to minoris p̄toria, illa p̄toria esset perpetua, quia f̃m ius ciuile daret, sed iõ est annalis q a dat ꝯ ius ciuile. Teneo glo. ñtam. nã q̃to minoris p̄toria nõ dat, nisi pro seruis, & aĩalib. de q b. loq̃r. l. 1. § 1. de ædil. edi. & l. ædiles. in prin. hic aũt dat actio q̃to minoris p̄ torio, ẽt p tigno vitioso, ergo p certo nõ loq̃r de q̃to minoris p̄toria. Præterea loga dĩa est inter q̃to minoris res ẽ, q̃ ẽ p̄toria, & q̃to minoris empturus fuisset, q̃ est ciuilis, illa respicit ptiũ singulare respectu p̄sonæ emptoris, alia vero p̄tiũ cõe, q̃ multũ distant. s. l. 1. in prin. Pone exẽplũ in seruo, erat vnus seruus homicida, ego nõ eram empturus p aliquo si sciuissẽ, alius puta tyrãnus h̃ret eũ chariorem. Aliud ergo vnũ q̃ aliud. Vel pone exẽplũ in equo vitioso, vnus doctor si sciuisset ñ emisset p aliquo, vnus marescalcus emisset tñ paulo minori p̄tio. Pone exẽplũ a in vno libro vbi sũt scripta non correcta, vnus scholaris nollet emere, vnus doctor nõ curaret. Vñ differt † multũ p̄tiũ cõe a p̄tio singulari respũ qualitatis personæ emptoris. Non ob. l. 1. C. de edi. ac. quia, vt apparet ex mã, in qua posita est illa lex, ibi q̃rebat vtrũ posset agi q̃to minoris p̄toria, & Imperator rñdet, non aĩaduerto, &c. & non fuit q̃situ in gñe, vtrũ agere posset. Nec ob. q. dixi, q a f̃m hoc q̃to minoris p̄toria dẽret esse perpetua, nam ꝯ ius ciuile dat ex eo, q. respicit interesse cõe, cũ ius ciuile respiciat interesse singulare. † Videndũ est ergo in quo differat ista q̃to minoris p̄toria q̃tõ minoris ciuili. Gl. mag. in fi. ponit aliquas dñas. Tu dic, q. p̄toria dat solũ pro illis reb. de q b p̄nderiñt p̄tores ædiles hæc p oib. Itẽ illa annalis, ista perpetua. Itẽ ista q̃to minoris empturus esset, illa q̃to minoris res est. Sed ad f̃m dictũ b op. quia f̃m hoc venit interesse ex̃ rẽ, & sic opp. s̃. e. l. si sterilis. §. cũ per venditorẽ. & s̃. eo. l. 1. Sol. ibi petit interesse, q a non tradidit, hic q a tradidit, sed male, ut in gl. q̃d no. Itẽ opp q a q̃n nõ tradidit, h̃r rõ interesse extra rẽ, vt l. liber hõ. §. fi. j. de verb. ob. Sol. anteq̃ intrẽ gl. dẽs scire, q. illa lex ob. in duob. Primo q a loquit in oblĩonib. dãdi, & tñ ꝯmittit oblĩo ad interesse, q. est ꝯ cõem r̃am, vt dixi in l. ex empto. s̃. eo. & l. ubi aũt. in fi. de ver. ob. Rñdet gl. dr ibi erat dandũ alij. nõ stipulatori, vt hic, & tõnẽ dixi ibi. Scdo nõ obstat, c q a ibi h̃r rõ interesse ex̃ rem, licet in nõ dãdo peccauerit, q. est ꝯ p̄dicta. Sol. ibi erat danda pecunia, in qua non cadit interesse extra rem. l. nummis. de in li. iur. rõ venit interesse ex̃ rẽ. d. l. nũmis. Et hoc est, q. vult dicere gl. q. ex tali interesse ibi stip̃lo assumit robur, quasi velit † dicere. Cũ interesse singulare nõ possit venire, h̃r rõ interesse extra rem. Opp. s̃. de eo, q. cer. lo. l. 2. Sol. ibi sp̃ale dr gl. dic vt ibi latius dixi. Tñ ad propositum ibi pecunia erat in oblĩone: ergo h̃r rõ interesse extrinseci, cum non reperiat intrinsecũ, vt ibi dixi. Venio ad gl. magnã, & opp. de l. si sterilis. §. 1. j. eo. Sol. Duę sunt opi. illa est vera, q. r̃a est † quod ignorãs rẽ viciosam tenet q̃to minoris empturus fuisset, quę r̃a fallit in trib. casib. Primo in vase vitioso vendito, vel locato, quo casu tenet venditor ad totale interesse, licet fuerit ignorans, vt l. sed addes. §. 1. j. lo. & l. tenet. §. si vas. s̃. e. licet. quædã gl. parua, q̃ est additio, ibi aliter teneat, sed gl. hic vr tenere istud. Itẽ fallit in seruo suo fure, ubi in nullo tenet ignorans, vt hic. Rõ, dr gl. q a q libet dẽt scire seruũ esse furẽ. Itẽ fallit in p̄dio tributario, ubi ignorans nõ tenet in aliquo. Rõ, q a dẽt scire p̄diũ esse tributariũ eo ipso, q. est p̄uinciale. Opp. C. de sent. q̃ p eo, q̃d interest. l. 1. vbi interesse non p̄t trãscẽdere duplum, sed hic si debet æstĩõ doli, trãscẽdit duplum interesse cõis. Sol. hic totũ istud interesse dr ipsum simplũ interesse. Tñ n. cuiuslibet interesset, q ipsam domũ h̃ret. † Venio ad finẽ, & q̃to quãr teneat iste q. promisit seruũ esse fidũ, & charũ, dicit, vr q. in totũ, ar. s̃. de dolo. l. si q s affirmauerit. Gl. determinat ꝯtriũ, & bñ, q. not. Asseueratio ergo facta ab ignorante facit eũ teneri in oib. casib. q b. nõ tenebar, non tñ tenet ad totale interesse, sed q̃to minoris empturus esset. Et principium huius legis refertur ad illud caput quo venditor tenet dolum malum abesse præstare, prout de totali interesse loquitur, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Pone exemplum. Dicit tamen glo. in l. 1. j. de ædil. edic. quod habet locum eedhibitoria. & ibi eam sequitur simpliciter Ang. Alex. & cæteri Doct.

b Alex. Sed ad secundum dictum. Adde no. Bar. in l. 1. in uer. opp. de l. Iulianus. C. de sent. quæ pro eo, quod interest, &c.

c Ale. Secundo modo obstat. Adde Bar. in l. 1. C. de sent. quę pro eo, q. interest, &c.

§. Si venditor. Si per dolum res pluris, minoris venditur, per hanc actionem purgatur. h.d.

§. Idem Iulianus. Pactum quo quis non teneatur, non prodest in casibus, in quibus venditor sciebat, & tacuit. h.d.

§. Sed cum in facto. Ex dolo tutoris ipse conuenitur, non pupillus: nisi inquantũ factus est locupletior, h.d. No. quod sicut tenetur tutor ex suo dolo, quando ipse contrahit, ita quando ipse contrahenti authoratur. Op. po. de l. fi. de admi. tut. Sol. ut in gl. &c.

1 *Actio ex empto non competit cum effectu, nisi pretio integre soluto.*

2 *Contractu vltro citroque obligatorio non potest effectualiter agi, nisi ab eo, qui effectualiter totum contractum ex parte sua impleuit.*

3 *Promittentis ex parte sua non fieri, videtur quod nunquam ex parte sua contractus possit impleri.*

4 *Vendita res quando possit retineri pro pignore loco pretii.*

§. Offerri[a] pretium. Actio † ex empto non competit cũ effectu, nisi pretio integre soluto h.d. Vel aliter. Ex ꝯctu vltro † citroque obligatorio non potest effectualiter agi, nisi ab eo qui totum contractum ex parte sua impleuerit, h.d. Not. q. dixi in sum. & ideo quando ex parte vna ꝯctus promittitur non fieri, videtur q. ex parte sua nunquam posset impleri ꝯctus, ut no. in l. 1 in fi. mag. gl. C. de pac. & l. siue apud acta. C. de transa. & l. corruptiones. C. de vsufru. facit l. plurib. §. & si placeat. j. de verb. obl. † Quæro iuxta hoc, pretio soluto pro parte, non potest agi ex vendito ad rem, vt hic. Sed quæro, an postea, cum b soluit † aliam partem, possit petere fructus pro rata eius pretii, q. soluit. Casus est in l. fi. in fi. j. de fun. dota. c Not. q. res vendita retinetur † pro pignore loco pretii. Op. de l. res. j. de pignori. glo. soluit, tu dic mea simpliciter etiam, & absolute non potest mihi esse obligata: sed mea, quæ subiacet restitutioni, uel alteri debet tradi, & sic non est mea simpliciter, illo respectu potest esse mihi obligata. Probatur in l. ex sextante §. Latinus. de except. rei iud.

ADDITIONES.

a Ale. Offerri. Solet allegari iste §. q. qui est in mora offerendi, & consignandi, q̃d dẽt Titio, non põt moram Titij, in eo, q. Titius debeat, allegare. Facit l. si seruum, §. sequi, de verb. obl. & in auth. dos data, C. de don. ante nup. l. ita cũ uterque, ff. ne quis eũ, in c. peruenit, de iureiu. in c. constitutus, l. ædiles, §. fi. de ædil. edic. cum si &c. Ful. in l. filiæ licet, C. de colla. intelligebat istũ §. q. si emptor agit ad rem vẽditam, dẽt offerre p̄tiũ, ẽt si de pretio non excipiatur, alias non poterit obtinere. Mouetur p ea, quæ ibi pulchre no. Bal. q. ibi reprobat Lud. quia cum tex. in d. l. filiæ, super quo sã ẽc fundabat Ful. dicit non conferenti litis denegari actionẽ, intelligitur l. ope exceptionis. l. 1. in uer. petitio. & ibi gl. s̃. ad Mac. & in l. 1. in prin. iuncto §. subiata. & ibi Bar. ff. ad Treb. Bar. in l. nam postea. & ibi scripsi s̃. de iureiu. Adde q. Bal. in l. unica, C. ne lic. ter. prouo. alle. contra id, quod tenet Ful. tex. cũ gl. in l. soror, C. eo. & contra Ful. in terminis §. nostri expresse tenet Bar. in l. si duo patroni, §. si quis iurauerit, s̃. de iureiu. Bal. in l. 2. in fi. C. de his, quæ sub modo. & Bal. in l. si traditio, in 3. q. C. eo. tit. & Bal. in l. 1. C. de usu. & fruc. le. & Ang. in l. iurisgen. in prin. s̃. de pac. ubi hoc optime probatur, dum tex. facit dĩam inter contractus nominatos, & innominatos. Et hanc opi. vr per multa confirmare Cum. in l. eum qui ita, §. qui ita, el 1. de ver. obl. Fatendũ tñ est, q. si iudex videt p̄cium esse solutũ venditori, põt ẽt reo nõ opponente ex suo offo mandare emptori agenti q. soluat p̄tium, licet ad illud non sit actũ in iudicio, ut est tex. no. in l. si p̄r, in fi. C. eo. ti. f̃m Bal. ibi. sed Sal. & Ful. ibi, contra per l. 3. §. hoc aũt iudiciũ. de dãn. infe. tñ pro Bal. bene faciunt no. per Bar. in d. §. qui ita. Et aduerte, quia ibi vltimo casu poterit iudex in sñia dicere, Condemno venditorem ad tradendum rẽ emptori, emptore p̄tium soluente, non aliter, sicut in simili dicit Bar. in d. § qui ita. facit ad p̄dicta, quia exceptio, q̃ vna cũ actione nascitur, ẽt si non opponatur, p̄t per iudicem suppleri. l. lecta. in ver. dicebam. & ibi Bart. s̃. si cer. pet. Bart. in l. si vnus, § pactus. s̃. de pact. & no. in d. §. qui ita. Sed quid si lata sñia fiet executio, an in executione possit excipi de pretio non soluto, vel de re non tradita, vide Bar. & q. ibi scripsi in l. si duo, §. si q s iurauerit. s̃. de iureiu. Et intellige illum tex. vt p Bal. in l. 2. C. de his q̃ sub mõ. & in l. si p̄r, C. de act. emp. & in l. per hãc. de tẽ. ap. Et an sit nata actio, p̄tio non soluto, vide Bal. in l. si traditio. C. e. & ibi glo. no. dicit q. si uigore statuti venditor nullã exceptionem opponere possit, q. tñ ei p̄mittetur uti iure retentionis rei, loco pignoris. Et istũ tex. ẽt intelligit Bal. in l. j. C. de vsu. & fruc. le. si a venditore opponatur, alias non. Et idem Raph. in l. eum qui ita, de ver. ob. & Ang. in l. inter debitorem, in princ. & ibi probatur s̃. de pac. & adde s̃. dicta Bal. in l. ex his prædus, C. de eui. & vide hic Pau. de Ca. & vide ad istum tex. quæ dixi post Ful. in l. filiæ licet, C. de colla. dum tetigi utrum sit necesse q. ista exceptio, tu non soluesti pretium, opponatur per uenditorem. Nã Fulg. in d. l. filiæ. vt sup. retuli, tenet contrarium, & circa id quod tangit glo. i. hic, vide Bar. in l. si solutus. j. de sol. in uer. quæro iuxta hoc, pretio soluto, &c. Idem sequitur Bar. in l. si traditio in 9. q. C. e. & Bar. in l. fistulas. §. pen. sup. de contrah. emp. & in l. curabit, C. eo. ti. de ac. emp. & si emptor primo soluit partem pretii, postea soluat aliam partem, an venditor teneatur restituere fructus pro rata primæ partis solutæ. Et dicitur q. sic. Idem sequitur Bar. per iura superius allegata. Sed quid si venditor cadat a possessione, an poterit agere hypothecaria. uide Bald. in l. fi. C. commo. & in l. cum cui, C. de actio. & obl. Adde q. ille, qui offert pretium, debeat realiter offerre, uoluit Per. de Anch. cons. 33 3. Quo vero ad dictum Bald. in l. si pater, C. de ac. emp. adde quod idem voluit Bal. in add. ad Spec. in tit. de sent. circa prin. Quo autem ad exceptionem pretii non solui, adde Pau. de Ca. cons. 143. Et de intellectu huius §. vide Ang. cons. 143.

Pom. Circa materiam huius §. uide Alex. cons. 27. inci. viso libello. uer. consulo tamen, in 1. uol. vbi uoluit, q. implementum, pendente iudicio, valeat. Et hoc dictum Bar. sequitur hic Pet. de Anch. cons. 432. inci. uisis diligenter actis. & ibi tenet ver. 7. aduertendum, quod si promisi tibi uendere aliquid pro certo pretio, quandocunque illud mihi solueres, intelligatur quam primum poteris, & ibi p̄ eum. Et no. quod si tex. dicat offerri, tunc intelligitur si a parte petatur. Ita Bald. in l. 2. C. de his quæ sub modo. Bal. in l. 1. C. de vsur. & in l. si pater. C. de ac. emp. & in l. j. C. ne lic. ter. prou. Cuius tamen declarationem non puto veram, per tex. in l. si pater, in fi. C. eo. ti. de quo uide ibi Pau. de Ca. Confirma per glo. in c. fi. de rescr. Et uide Alex. in l. 4 §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infe. Pau. cons. 66. in 1. vol. & cons. 69. in 6. uol. Barb. cons. 8. in 1. uol. Vide etiam Ale. cons. 39. col. 1. uol. 5. & in c. tantum. de simo. Barb. cons. 25 in 3. uol. Et uide Alexã. cons. 19. uol. 2. & Alex. in simili cons. 1. col. fi. uol. 1. & Ale. cons. 70. col. 1. & cons. 96. col. fin. & Alexan. in l. filiæ licet, C. de colla. & cons. 56. uol. 2.

Paris. An ista oblatio debeat esse effectualis, uel sufficiat uerbalis, vide Comen. cons. 50. incip. nauta quidam, in 3. col. ubi uult, q. sufficiat uerbalis, ex quo aliquid

quid est implendum per alium. Ideo non requirit actualis solutio, nisi aduersarius acceptaret, & vellet tradere rem, vel facere aliud, ad quod tenet. Et ibi quædam alle. vide per eum. Adde etiam q si venditor pendente iudicio, offerret se paratum tradere, & traderet, & reconualesceret iudicium, vide Ale. cons. 27. ad fi. & cons. 78 in fi. & c 27. in 5. vol. vide et Alex. cons. 365. vbi dicit, q ille qui non implet, non pot conqueri de aduersario, Dicit Bal. in rub. quo procedit debeat. in inuest. fideli. & talis exceptio rei non traditæ, seu non implementi pot opponi, et agenti ex instro, q hēt executionem paratā, & contra qd nihil opponi pt et ex dispositione statuti. vide pulchre Ale. cons. 169. inci. viso processu. per totum Ias. in l. eum qui. §. fi. de iureiu. & idem Ale. cons. 195. Rom. cons. 245. & cons. 472. & Ant. de Rau. in tract. de exec. instr. in 27. q. & præced. vide et ad confirmationem regulæ multa per Cor. in repe. c. grandi de supplen. ne. prælat. in 6. Vide in materia, quæ hēs ad Bar. in l. cum proponas. la 2. C. de pac. Sed quid si iudex nihil dicit de pretio, nec pars opponat, an fiat præiudicium venditori, ita ut non possit amplius petere. vr q sic, quia iudex verisimiliter non condemnasset ad rei traditionem, nisi constaret sibi solutum esse pretium. In contrarium est veritas, uide Cō. cons. inc. quidam nobilis vir. in 2. col. vide Pau. de Cast. hic circa fi. & adde q regula istius §. hēt locum solum ante factam exec tionem per aliquā partē, secus si vna pars impleuit, & velit agere contra non implentē, vide Bal. per illum tex. in l. in ciuile. in prin. C. de rei vendi. Alex. in l. cum proponas. C. de pac. in 3. fall. Item ista regula procedit parte opponente. alias secus, vide Pa. de Cast. hic. Item si non facis q dēs, & ego facio q dēo non obtineas, q oportet. Allegatur gl. in l. si non fuerit. ff. de iureiu. vide Alex. cons. 213. ver. constat it. vol. 2. & oīno in apost. in l. qro. §. inter locutorem. j. loc. Aliquid per Corn. cons. 186. in prin. Item de regula huius §. quæ procedit, siue quis agat, siue excipiat de contractu vltro citroq; obligatorio, put in excipiente loquit tex. in l. qro. §. inter locatorē. j. loc. in l. cum proponas. la 2. C. de pac. in l. siue apud acta. C. de transa. Ale. cons. 70. Itē aduerte, quia in contractib. nominatis, satis est, q quis impleat eo mō quo pt, sed in contractib. innoīatis, non posset quis agere, nisi pfecte impleret, vide Ias. post alios, in l. siue apud acta. in vlt. col. C. de trans. Item de regula & quinque limitationib. vide Fel. in c. 3. ext. de iureiu. Item q exceptio nō implemēti, nō possit opponi p tertium, vide gl. in l. 2. ff. si ager. vec. q Bar. alle. in l. 2. de excep. rei iud. sed solum ad hoc qn per solutionē tāti allegat caducitas, sed et pt intelligi qn simpliciter opponit exceptio non implementi ut per Bal. ibi. & per Bar. in trac. repre salliarum in 2. ar. in 54. pri. Item pro regula, & q ista exceptio. opponi posset et p singularē successorem, uide no. Are. cons. 70. in 2. col. & q siue agendo, vel excipiendo pt opponi. Item ad illud qd dictum est, an p tertium opponi possit hæc exceptio. vide latius Bal. in addi. ad Spe. in tit. de loca. qui loquit ad tertiot gl. in l. 2. ff. si ager vect. Item ad illud, q dictū est, q sufficit impleri et pendente iudicio, vide q dicit Bal. in l. per diuersas. in 23. q. C. man. Item ad reg. & qd nō implens p parte sua, non possit constituere aduersariū in mora, vide late Ro. cons. 205. vbi qd ille tenet primo implere cuius obligationis dies primo cessit, de quo vide qd hēs ad Bar. in l. si quis maiore. C. de trans. Item q requiratur realis obligatio, vide per Pet. de Anch. late cōs. 331. inc. visis diligenter, uide pro declaratione Bar. in l. si soluturus. ff. de sol. ibi dicit, q non tenet actualiter tradere si non confidit de aduersario, sed satis est, qd exponat. Item qd in casu huius §. mere possit agi, licet agens non offerat pretium, obstaret exceptio, vide per Ias. in l. iurisgen. in prin. in 3. not. ff. de pac. & si non opponit exceptio procedit iudiciū, vide Ale. in l. filiæ licet. C. de coll. Qn āt aduersarius recusat oīno accipere, vide Ale. in l. qui Romæ. in prin. ff. de ver. obl. Item quod ista regula procedat nedū qn contractus tendant directe & expresse ad obligandum utrumq; sed et si tacite, & extra id quod agitur, vt si promittatur aliquid, quod sit indebitum pro parte, uide Ias. in l. si non transactionis. C. de iur. & fac. igno.

Claud. Impleuerit. Quid autem, si confitetur emptor rem traditā, sed postea venditor in alio instrumento recognosceret bonam fidem, confitendo rem non traditam, vide Bal. in c. cum inter. de electio.

Claud. Oblig. Sed dic, quod eo casu non obstat exceptio, vt vult Angel. in l. siue apud acta. C. de trans. & ibi Bal.

Pom. An postea. Vide in simili pulchram quæstionem, quam ponit Ale. post Bar. in l. si constante. §. fi. j. sol. mat. & vide Pan. cons. 69. in 2. vol. & in cons. 85. in vlt. col. eo. vol. Alex. cons. 119. 4. vol. & in cons. 17 & 1 in prin. eo. vol. 4. & Alex. et 73. 2. vol. & cons. 151. col. fi. eo. vol. 4. & Soc. cons. 223. & Alex. 74. col. 1. vol. 5. Ro. cons. 6. & Soc. cons. 121. in 5. dub.

Clau. Soluit. Secus si non fuit perfecta venditio ut in pulchro casu cōsuluit Ale. cons. 73. vol. 2. 2. dub. In hoc autem § est gl. quæ videtur velle, quod sola oblatio non sufficiat, in contrarium est tex. quem ponderat Lud. in l. si ita quis. § Seio. de ver. obl. & ibi Arc. Istud vero quod dicitur hic, habet locum in creditore agente, qui non offert pignus, vide per Arc. in l. si mora. j. sol. mat.

Ale. De fun. dot. Hēs hic an pp pretium non solutum ex contractu emptionis debeant vsuræ pretij, sed dubium est, qd in ptio non solutū ex pacto de vendendo an debeant vsuræ. Et dicim qd non, quia aliud est vendere, & aliud est pactū de vendendo l. 2. C. de pac. pig. & ibi Iac. But. & Ang. gl. in l. bonæ fidei. ff. de eo, q cer. lo. & qd voluit Ang. in cons. 166. inci. ex forma & serie dictorum instrorum, & facit cle. 1. de renun. ubi dr, q aliud est renunciare beneficio, aliud pactū de renunciando, & facit l. si q et argentū. C. de do. & qd p illam l. dicit Salic. & alij in l. in bonæ fidei, alias in l. legem. C. de pac. dū dicit, qd aliud est donatio, aliud pactum de donando, & facit l. 1. ff. de admi. tut. & facit l. sterilis. §. si tibi fundum. j. e. & l. qui fundū. inf. de contrah. empt. ergo in pacto de uendendo, nō pt hīc locū qd dr in l. curabit. de ac. emp. vbi emptor, q pcipit fructus rei emptæ, tenet ad vsuras ptij non soluti quia tales vsuræ sunt permissæ de iure canonico vsque ad pbabile interesse, ne quis locupletet cum alterius iactura, & ibi gl. noluit, q separata emptione, re nō tradita emptor agit vt tradat rem cum fructib. an et vt soluat pretium cum vsuris, gl. decidit, q sic, q gl. allegat pro singulari, in l. petens. C. de pact. & gl. in c. cōquestus. de vsur. quæ dicit, q pōt peti vsuræ tanq interesse, & ibi dixi Pet. de Anc. q interesse nedum consistit in damno habito, sed et in lucro cessante, ut et si venditor erat solitus mersari, & si habuisset pecuniam in termino constituto, lucratus fuisset in mercimonijs. Bene facit qd ibi in d. l. curabit. vbi si emptor pretio nō soluto habuit rem, venditor petit interesse, sed ex pacto de vendendo illa cessat, qm talis psumit contractus, qualis apparet in sui prima figura. l. quamuis. C. si quis alteri uel sibi. c. illo 105, de pig. c. ap. ad nram. de emp. & vend. & quod noluit Bal. in c. 1. de feodi inuicem legem commissoriæ. & in l. cum preci. C. de prob. & in c. 1. de feudo. sed in prima sui figura sonat in pactum de uendendo, & non in venditionem, ergo in pacto de uendendo pensio percepta ca re, pretio non soluto, extenuat sortem. i. pretium, ut l. 1. & 2. de pig. act. Facit c. 1. in uers. si sorte sua, & c. de vsuris, ubi est casus. Facit c. 2. & c. conquestus. eo. tit. Quid aūt si t dicendum quando in tali pacto de uendendo fuisset datum aliquid nomine arrharum. Et dicunt quod sunt pro parte pretij, iuxta no. in l. fi. C. de despon. & in l. Titia de ver. obl. & in c. gemma. de sponsa. & præsumitur mutuum illud datum nomine arrhaeū in pacto de vendendo, quod sit pretiū cōtractus emptionis & uoluit palliare, & occultare, q esset mutuum sub falso nomine venditionis, sicut sæpe numero videmus in simili in muliere vt possit donare viro constante matrim. fingit se vendere. l. si sponsus. §. circa, de do. int. vir. & vx. 27. q. 3. si sacerdos, sicut qn mulier constituit se principalem, qn vult fideiubere. l. quamuis, ff. ad Vell. 14. q. 5. plerique. & ibi gl. & in gl. in l. ferre leges, ff. de leg. quam alle. Ang. pro sing. & Bal. in l. non dubium, C. de leg. Ideo qō videmus istas insolitas cautelas in contractib. voluit gl. sing. in l. si quis sub conditione, ff. de cond. ind. & ibi Bald. q indicant psumptionem fraudis, & sic præsumitur mutuum. Ideo esset vsura, si peteret accessiones. Facit gl. valde sing. in l. cum allegas, & quod ibi Bald. de vsur. & habetur in c. significante, de sensi. Cum. n. ibi fit mentio pretij, præsupponitur, q fit venditio. l. 1. §. quod superficiem. & ibi Bar. ff. de superfi. & gl. & Bar. in l. apud Celsum, §. si quis autem, ff. de dol. exce. & in §. si cum legitima, in ea. l. tex. in l. fi. C. de præd. decuri. lib. 10. gl. & Bal. in l. dotem, C. de iu. do. & in l. 1. in 6. q. ff. pro soc. & in l. ex conuentione, C. de pac. Abb. in c. 2. de postu. ergo sequitur, q fuit uenditio. Sed cum in nostro dictum expresse q fuit pactum de vendendo apparet q huiusmodi instrum cum sit in se varium, & cum clis inconsuetis, quia consuetum est, q in pacto de uendendo debeātur arrhæ, q præsumitur vsurarium, vendicat sibi locū dispositio d. l. 3. C. plus ualere. Quo casu dicit Pet. de Anchan d. c. ad nostram, de emp. & uen. q licet pactum adiectum sit licitum, ut l. 2. C. de pac. int. emp. & ven. & antequam reducatur, secundus emptor lucretur fructus ut ibi, & no. per gl. in d. c. conquestus tn hoc fallit qn in pacto de retiendendo cōcurrunt aliæ coniecturæ, per quas præsumi potest cōtractum fuisse simulatum, & in fraudem vsurarū. Item facit ad hoc gl. valde sin. in c. plerique. 14. q. 3. de qua fecit festum Io. Cald. in repe. c. nauigāti, de vsur. & Sal. in auth. ad hæc, in 14. q. C. eo. tit. de vsu. & Laur. in suo trac. de vsur. q. 9. qui voluit, q si aliquis dedit pecuniā negotiatori, ut inde emat merces, & det sibi partem lucri, q talis contractus non est licitus, si periculum spectet ad accipientem pecuniam, quia videtur esse cōtractus mutui. Et idem voluit Bal. in l. 1. C. pro soc. in 19. q. & idem voluit Sal. ibi. Et sic colligitur ex doctrina illius gl. q si lucrum spectat ad dātem, periculum spectat ad recipientem, cōtractus est vsurarius, sed ita fuit in casu nostro, quia lucrum voluit ex pecunia, sicut ille qui dedit pecuniam, & periculum est illius, qui recepit pecuniam, qui habet necesse reddere, vel sibi computari, ergo est interim debitor quantitatis. l. intendum, si cer. pe. Adde quòd aliud sit vendere, aliud pactum de uēdēdo. Pau. de Cast. cons. 132. & eundem Ale. cons. 72. 3. lib. An autem sit licitum dare pecuniam mercatori cum hoc, quòd capitale sit saluum, vide plene Rom. cons. 338. Bald. cons. 325. lib. Pro declaratione. vide Alex. in l. 1. §. fi. ff. de reb. cor. Alex. cōs. 155. in 1. col. in 4. vol. Aret. cons. 260. in 5. dubio.

Parif. vide concordiam per Ias. in l. quoties, in 4. fall. C. de rei ven. & late Ias. in l. in bonæ fidei. de eo, quod cer. loc. Limita tamen illud, q aliud sit uenditio, aliud pactum de uendendo, non procedere, ubi statutum diceret venditionem statim esse factam oblato pretio. vide Barb. cons. 12. volu. 1. & pro singulari declaratione, quando dicatur facta ad mensuram. vide Pau. de Ca. & Bar. in l. sicut, C. de ac. emp. Item vide ad regulam Alex. cons. 60. in 5. vol. Barb. cons. 18. incip. In q. D. Caroli, ubi loquitur de insolutum dationibus.

a **§. Si fructibus.** a Fructus extātes seu pēdentes vēr uēditi vendita re. pensiones. & cætera quæ debētur occasione rei ex re, debentur uenditori, licet cedere teneat emptori. h. d. Circa istud uide l. fi. §. fi. j. de iure fis. & ibi dixi. Dr hic, q actio debet cedi si res extant. ꝯ no. in l. arbitrio. ff. de dolo, & ibi dicam, & per Cyn. in l. non moriturum. C. de contrah. stip. Item op. j. ea. l. idem Celsus. Sol. ibi pretium succedit loco rei, vnde res non dicitur amissa hic quando res est simpliciter amissa.

ADDITIO.

a Alex. Si fructibus Vide Bar. in l. si filius. §. . de verb. obl. uide q. no. per Bar. in l. cum filiu. in fi. de leg. j. & dum dicitur hic de pensionibus perceptis an petantur, ut fructus, uel ut interesse per emptorem. vide per Bal. in l. si traditio. in vlt. q. C. eo. Et generaliter qn fructus, & pensiones debeātur emptori, uide oīo Bar. in l. fi. inf. de iu. fis. hic allegata, & Bal. in l. j. C. de usu. & usufru. leg. adde Rom. cons. 10.

1 *Venditio ad mensuram quando dicatur fieri.*

2 *Incrementum quod accidit rei uendita quando sit uenditoris.*

a **§. Titius.** a Alluuio superueniens añ tradōnem prodest uenditori ad mensuram si fuit ignorans. secus si sciēs. h. d. Op. incrementum debet cedere lucro emptoris, secus Inst. de

b ꝯhen. emp. §. sed & si post emptionem. Sol. illa est vera, b q hic fuit

1 facta uenditio † ad mensuram. in ꝯrio simpliciter. Intelligo autem ad mensuram fieri, quando constituitur pretium pro numero mēsuræ. Secus si dicerem. Vendo tibi tale prædium pro mille, & dico,

c q sunt centum iugera tunc enim non dicitur uendi ad mensurā, & tunc indistincte tenebitur uenditor, licet alluuione decreuerit,

d quia modus minor reperitur, vt ff. e. l. in prin. Sed si venditor d uen-

2 dit ad mensuram, dicitur † uenditio conditionalis, merito incrementum, quod accidit rei ante mensurationem, prodest uenditori, ut hic, & l. si in uenditione. §. j. ff. de peri. & commo. rei uend. & l. quod sæpe. §. in his. ff. de contrahen. emp. & c.

ADDITIONES.

a Parif. Si Titius. Adde q illa opi. cōiter approbatur, super qua uide oīno Felin. in c. significāte, de rescrip. & refert Ale. in consilia hoc tenuisse, uide etiam pulchre Pau. de Cas. in l. si uenditor, sup. e. uide Soc. in l. demōstratio falsa, in prin. ff. de condi. & dem. & ad id, quod dicit Pau. de Cast. ubi sup. uide oīno Ale. cons. 159. i 5. uol. in vlt. col. uide etiam i materia Ale. cons. 113 inci. uiso processu, & cons. 163. in ult. col. & cons. 360. latius cons. 467. ubi ponit, quid importēt illa uerba, quæ namque sit, & illa uerba, siue illa coerct one soleant etiam esse oenores, uide in materia Pau. de Cast. cons. 379. incip. in causa quæ uertitur coram. & de clausula, saluis alijs uerioribus. & similib. uide Bal. in c. 4. de cap. qui cur. uen. uide etiam in materia Ang. in l. si fines, C. de euic. in lect. Flo. & q de illa clausula, p oīb. & singulis iurib. suisq; iura suis finib. cōtinet, solū tractat circa accessoria, puta circa seruitutes, & similia, uide Spec. tit. de emp. & uen. §. sciendū, dum ponit formulas instrumenti uēditionis. Pan. post cæteros in c. cum ad sedem, de rest. spo. Item plures concordantes communē opi. de qua sup. uide per Ias. in l. j. col. j. uer. 5. fallit, C. de sum. tri. Item q non pcedat pdicta communis opi. qn ante confines ponitur numerus perticarum, puta talis fundus, cētum perticas continet, & c. uide Ale. in d. cons. 159. uol. 5. qui alle. Abb. in c. p tuas, de don. Item p opi. communi, uide et Barb. in rub. ext. de emp. & uēd. ad fi. ubi dicit, procedere etiam in alijs contractib. quam in uenditione. Item q qñ reperitur illud plus, licet tōm ueniat in uenditione, teneatur uenditor supplere pretium, uide Paul. de Cast. in l. 2. ad fin. C. de pericu. & cō. rei

vend

vend. Si vero reperiretur minus, tenetur venditor, licet vẽditio facta esset incipiens a corpore, secundum Pa. de Ca. in locis prædictis. Sed in cõtrarium, vide eũ cons. 228. in 1. par. Soc. in l. demõstratio falsa. & Imo. in d. c. per tuas, de do. pro prima opp. vide Alex. cons. 98. de quo s. Item quod totum illud, quod est intra cohærentias cõprehendatur in venditione, & in locatione, et si pretij qualitas aliud suaderet, vide Barb. cons. 55. col. 1. & seq. et si aliqd comprehensum ad aliud spectaret, vide quod dicit ipse cons. 54. eo. vol. Sed in contrarium, vide Ale. & Soc. in l. serui electione, §. fi. de le. 1. & ea quæ scripsi ad Bar. in l. si domus. §. fi. de leg. 1. Et per ista pr decidi qõ. no. vendidi fundum expressis cõfinib. & dixi quod erat duorũ modiorum, si reperit maioris quantitatis, an cedat emptori. Old. cõs. 235. cõsuluit, quod quandoque loquens vtitur terminis denotãtib. certam mensurã, tunc non venit id, quod plus est, sicut ecõtra, si ecepena in mensura agit ad supplemẽtũ. c. per tuas, de don. Quandoque ut i teris denotãtib. spẽs, seu certũ corpus, licet adijciat certũ numerũ vel mensurã, tũc id, quod est plus, cedit emptori, quia mensura, vel numerus, hoc casu vi adiectus causa demonstrãnia, & falsa demonstrõ non vitiat. l. demonstrõ falsa, j. de cond. & dem. Exẽplũ, si dixi, uendo tibi talem fundũ sic confinatum, quod est triũ modiorũ. Secus si dixissem, vendo tibi terrã quatuor modiorũ in talib. cõfinib. Et illis adde no. per Bal. in rub. C. de cõtrah. emp. in 22. q. per Imo. in d. c. per tuas. Adde quod dicta Old. sibi assumpsit Ang. in add. ad Spe. in ti. de emp. §. 1. in fi. & vide Pa. de Ca. cons. 378. ubi aliam qõnem ponit. Ruer. Adde plene per Alex. in cons. 7. incip. Videtur fortasse. in 4. uol. & in cons. 222. incip. omissis argumentis. in ult. col. in 2. volu. & Corneum in cons. 59. incip. licet uideatur, in 4. vol.

b Alex. Solutio ista est vera. Et hanc solutionem approbat Bal. in l. 1. in 3. opp. C. de peri. & comm. rei uen. in 4. opp. & adde quod no. Bar. in l. 2. in prin. s. eo. & uide etiam Bal. in l. sicut, C. eo. & ibi etiam in fi. tenent dictum Bar. hic.
Meno. Iai. cons. 73. col. 2. lib. 1. & cons. 79. col. 1. lib. 1. vbi declarat Capic. deci. 14. nu. 7. & scripsi, cons. 26. nu. 17. 18.

c Alex. Centum. Et cum Bar. hic transit Bal. in l. 1. in 4. oppo. C. de peric. & com. rei ueo. per Sal. in l. 1. eo. tit. & vide Bar. in cons. in quæstione domini Cini de Antia. & quod dixi post Bar. in d. l. quod sæpe. §. in his.

d Pom. Sed si venditor. Vide Ale. cons. 520. in 2. uol. ubi aliqua dicit in proposito, & cons. 127. in prin eo. vol. 2. Et uide in simili Ale. cons. 2. & in materia huius §. vide Io. An. in add. inc. hic quæreretur si venditori, refert, & sequit Bal. in rub. C. de contrah. emp. Pau. de Ca. l. si seruum, s. eo. vide Ale. cons. 235. inci. uiso processu.
Meno Dec. l. traditionib. uer. 7. C. de pac. Afflic. decis. 280. nu. 2.

§. Si fundum. Causa lucratiua cum non lucratiua concurrit. h. d.

§. In his aũt. In hanc actionem uenit dolus, & culpa circa rem ipsam, & circa accessoria. h. d.

b **§. Idẽ Celsus.** a Quñ pars pro indiuiso actione personali debetur, b illud, quod ex diuisione debitori obuenit, ex uigore eiusdem obligationis dẽtur. h. d. Op. s. cõm. diuidũ. l. cõi diuiduo. §. si debitor. Sol. hic debetur fundus actione personali, ibi actione reali. Vñ nõ præiudicat creditori ignoranti, nisi ipsemet diuisisset. & sic non obstat l. cũ in fundo. § pe. j. de iu. dot. ubi ipse maritus diuisit, quod hẽbat ius in re, merito illud quod sibi obuenit in cãm dotis cõuertit. & ista inducuntur contra opi. Azo. in l. qui Romæ. §. duo fratres. j. de uer. ob. vbi vr dicere, quod post diuisionem frater, cui defertur fideicommissum, nõ pt petere nisi illã partẽ quam alter frater hẽbat iure proprio non illã, quam habuit ab ipso fratre, qui nõ petit, quod est falsum. Cũ n. fideicõmissum dẽatur actione personali ex testamento, illud quod donauit cuique fratrum in partem, cadit in eã obligationem, sicut ab initio erat pro indiuiso. ut hic, maximè cum ipsimet, qui inuicem erant creditores, & debitores, diuiserant, ar. d. l. cum in fundo. §. pen. dixi in d. §. duo fratres, &c.

ADDITIONES.

a Idem Celsus. No. hic ualde notabilem casum, in quo quis cogitur emere, uel alteri cogitur uendere, & istum tex. no. allegat Bar. in l. serui electione, §. 1. & 2. de leg. j. & ibi late per Bal. & Io. & Bal. in l. 1. in 4. opp. C. de peric. & com. rei uend. & dicit Bal. in d. l. serui electione, §. 1. quod iste tex. non habet locum in alienatione facta tit. lucratiuo, alleg. ac l. is qui fundum. de usufr. leg. Sed Bar. in d. l. serui, §. fi. tenet contra. & uide quod no. Bal. in l. 1. in prin. C. com. diui.

b Pari. Personali debetur. Limita ut per Pau. de Cas. in l. si fratres, C. com. utri. iud. ut non procedat quando promisisset quis fundum aliquem in totum communem, licet in diuisione fuisset alteri adiudicatus, ut per eum.

§. Si quid seruo. Quicquid lucratur seruus uenditoris, pertinet ad emptorem.

a **§. Ex vendito.** a Dictum est s. de ac. emp. nunc uidendũ est de actione ex uendito. Opp. fructus spectant ad emptorem a tpe contractus. l. curabit. C. eod. ergo currunt
b vsuræ. Sol. ut gl. Item opp. gl. quod precaria possessio b non uidetur tradita. l. ratio, alias datio §. fi. s. eo. Solue ut in gl. & bene.

ADDITIONES.

Meno. Dec. cons. 282. num. 3.

a Ex uendito. Ad istum tex. uide quæ dixi in d. l. curabit, &c.

b Pari. Precaria possessio. Qualiter ista gl. concordetur cum gl. in l. ab emptione, ff. de pac. vide Alex. cons. 17.
Pom. uide Ale. cons. 17. inci. uiso libello, uers. ex prædictis oblig. in 1. uol. & ibi plene. Soc. cons. 111.

§. Præterea. Sumptus facti in re uendita, per actionem ex uendito repetuntur. h. d.

§. Si inter. In actione ex empto uenit illud, quod deuenit in pacto incontinenti apposito, &c.

1 *Mandaui ut rem emeres, & emisti, an mihi competat actio.*

§. Si procurator. Ex uenditione procuratoris dñs obligatur, & sibi actio queritur. h. d. Quæro, cum ex contractu procuratoris dõs teneatur utili, ad exemplum institoris, ut habuisti in l. si pupilli. §. j. j. de neg. gest. qualiter acquiritur actio dño per procuratorem, dic ut habuisti in l. quod procurator ex re
a s. de pc. Quærit gl. qd si mãdaui tibi. a ut rẽ emeres, † & emisti utrũ
1 actio mihi cõpetat. Dicit gl. quod est qõ sabbatina. Sed quidã ponunt hic casum, & in §. procurat. s. ca. l. 1. quod actio ex empto quæratur procuratorem, quod est verum, si procuratorio noĩe emisset, & ex pecunia dñi, vt d. l. quod procurator ex re. Si aũt emisset simpliciter, tũc nõ habet dñs actionem, nisi sibi cederetur ad exẽplũ institoris. l. 1. in fi. s. de institor. &c.

ADDITIO.

a Mandaui tibi. Vide omnino Bald. in l. cum per eos, C. si quis alteri, vel sibi. & l. si mutuã, C. de execu. & ita etiam istam q. sabbatinam decidit Ang. in l. possessio. §. fi. de acq. pos. s. quod dño non acquiritur actio immediate, ut est casus ibi, nisi ex re, seu pretio dñi empta sit, ut d. l. quod procurator. & hic. Adde aliam q. de procuratore, qui habuit mandatum ad emendum fundum ad dimidiam, qui emit, et pretium soluit de dimidio nomine domini, aliam dimidiã partem emit nomine suo, & totum possedit per 30. ann. an præscripserit, & an teneatur fructus computare, uide Io. And. in add. ad Spec. de emp. §. 1. vers. nonnunquam.

1 *Pœna adiecta solutioni quantitatis, videtur adiecta in fraudem vsurarum in solito fœnerari.*
2 *Vsura quæ debetur ab emptore venditori, an sit licita etiam de iure canonico.*
3 *Doli exceptio quando habeat locum in solutione pœna.*

§. Idem Papinianus. Quñ pœna cõsistens in quantitate solutioni quantitatis adijcitur, in fraudem vsurarum vr adiecta. h. d. Op. gl. s. de pet. hær. l. verum in fi. Sol. il
a la intelligitur secundum istam. Op. gl. de l. Lucius, a j. eo. cum fi. Sol. ibi pœna adijciebatur fcõ, hic quantitati. Circa hoc vide quod dixi tibi in l. sed &
b si q. s. b §. pe. ff. si q. s cautio. super vl. glo. quod dixi in l. rogasti. §. si tibi. &
1 quod ibi per gl. s. si cer. pe. Quærit gl. † vtrum hoc si verum simpliciter, quod pœ
c na adiecta c videatur in fraudẽ vsurarũ. quidã quod sic in eo qui solitus est
d d fœnerari. alij quod simpliciter. & istam tenet gl. Circa hoc vide ex. de pœ
e nis. c. sua. Quæro, qd si pœna adijcitur e in testõ. Rñ. istam legem habere
2 locũ, in l. 3. §. fin. de annuis leg. Quæro, vtrũ † ista usura, quæ debetur ab emptore venditori, sit licita de iure canonico? Rñ. quod sic, quñ emptor
f percipit fructus, quia tũc recipit vsuras loco interesse. f Ita tenet gl. & C. eo. l. curabit. ex. de usur. c. conquestus. Vlt. quærit gl. quõ procedit l. apud Celsum. §. Labeo. j. de doli excep. † quæ dicit, quod hẽt locum exceptio doli in petitione pœnæ. Sol. ibi opponitur exceptio doli, quia altero debet esse contentus, vel re, vel pœna. hic opponitur exceptio, quia pœna excedit legitimum modum vsurarum, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Opp. gl. de l. Lucius. Vide Bar. in l. cum stipulatus. j. de ver. ob. in ver. quero vtrũ ista vsura, &c. Adde Bart. in l. 1. C. de sum. Trin. & quod ibi in margine notanter scripsi, & sp allegatur gl. & quod hic no. quod in contractu vẽdõnis debent vsuræ, si emptor percepit fructus, & pretiũ non soluit, ve no. et gl. & doc. in c. cõquestus de vsur. & no. per Bart. in l. in insulam. §. vsuras. sol. mat. & in l. at qui natura. §. non tm. de neg. gest. & in l. curabit. C. eo. tit. & gl. & doct. in l. 2. C. de vsur. & ibi late Bal. &c.

Ale. In l. sed & si q. s. Et sic colligitur vna opinio, an pœna conuentionis exigi possit, quia variæ sunt opi. vt hr hic, & in l. cũ allegas. C. de vsur. & in l. ipso silla. de ver. obl. & in l. 2. §. itẽ si in facto. e. ti. de ver. obl. & in l. sed & si q. s. §. fi. si q. s cautio. & in l. vtrũ. de pet. hær. & in l. rogasti. §. q tibi si cer. pe. & in c. sua, de pœ. vbi per In. & alios doc. & hr. 12. q. 2. c. fraternitas. & doc. post Host. i c. dilecti de arb. gl. & Ang. in d. l. sed & si quis. §. fi. & in d. l. vtrũ. §. fi. Arch. in c. cũ deuotissimã. 12. q. 2. Spec. in ti. de obl. & sol. §. 1. ver. ad primũ. adde Ro. plene cõs. 41 n. Ang. cõs. 9. Bal. cõs. 50. li. 2.

c Pom. Pœna adiecta. Vide Ale. cons. 119. in 2. vol. Et de materia vsurarum, vide quæ scripsi ad Bar. in l. rogasti. §. si tibi. si cer. pet. & in l. cum allegas. C. de vsur.

Alex. Solitus est. Vide in c. ad nostram. de emp. & ven. & in c. illo vos. de pign. & in c. conquestus. de usur. & no. in l. rogasti. §. si tibi. s. si cer. pet. & Bar. in l. cum seruus de cond. & demon. & Rom. in cons. 14. inci. licet uariæ reperiantur sententiæ. & Host. in c. dilecti. de arb. & ibi Ant. qui dixerunt, quod pœna non possit exigi, nisi quantum contineat interesse. & Pet. de Anch. in cons. 139.

Pom. Pœna adijcitur. Vide Alex. in l. diuortio. sol. mat. & cons. 27. in 4. vol.

Ale. Locum interesse. Idem uoluit Car. in c. ad nram. de emp. & uen. ubi dicit, quidam habuerat a Titio centum, & fecerat eidem Titio uendõnem de quodam fundo ualente ducenta, demum pro aliquod instrm promisit reddere prædium reddens sibi centũ. Ex hoc non pt præsumi contractus vsurarius, ex quo fuit factũ pactũ cõputando fructus in sortẽ, alias non. Sic allegat d. c. illo uos. de pig. illud. quod sorti accedit, est usura, ut l. rogasti. §. si tibi. si cer pet. & no. in c. 1. & 2. & in d. c. conquestus. facit ad prædicta qd uoluit Laurẽ. de Rodul. de Floren. in suo trac. de usur. in 2. par. q. 60. dum vult, quod cognoscitur contractus usurarius ex coniecturis traditis in d. c. illo nos & in d. c. ad nram. aut ẽt per alias æquiualẽtes illis, pro ea quod dixit Io. And. & Host. i d. c. ad nram, quæ sunt secundum eũ arbitrariæ, & putat sufficere si ille qui cõtrahit, probet, quod sit usurarius, quia de facili præsumitur tunc cõtra eum, tanquam pessimũ hoium genus dixit Host. in d. c. ad nram. Si aũt non est usurarius, tunc recurret ad alias coniecturas. alle. qd uoluit Io. And. in add. ad Spec. in tit. de usur. & Io. Cal. in 18 quæst. c. usurarius. ideo dicit Bal. in c. 1. dẽ feu. dato in uicem leg. cõmis. qd alteratio cõtractus & pacta insolita, faciunt præsumi cõtractũ usurarium, ergo & Ant. in d. c. ad nram. dixit qd paruitas pretij cũ pacto de reuendẽdo, facit præsumi cõtractũ usurarium, maximè si facta sit de retrouendendo post certũ tps, uel quñ uoluerit uenditor. Idẽ uoluit gl. quæ reputatur sin. in c. conquestus. & sequitur Imo. in d. c. ad nram. Accedat qd uoluit Arch. 14. q. 3 c. plerique, ubi dicit, Pone quod iste emit prædium ab illo ea condõne, qd si ipse uelit isti tantã pecuniam reddere usq; ad decennium, iste teneatur ei reddere terrã illã, & iste singulis annis ex illa terra recipit fructus, tñ recepta pecunia, reddat agrum, retentis omniq. fructib. perceptis, committit ne usurã. Quidã dicũt. si hoc facit in fraudem usurarum peccat mort. neq; a peccato usuræ defendit. Sed si hoc non facit in fraudem, non peccat, quia talis contractus emptionis, est licitus. C. de pac. inter emp. l. si fundũ. Sed adijcitur pactum, qd emptor uenditori restituat terrã intra certũ tps, & uẽditor emptori det certã quantitatẽ pecuniæ, quousque ad dimidiã iusti pretij cõtingat, talis cõtractus iudicabitur usurarius. l. cum his. §. modus. de trans. C. mand. l. per diuersas. Allegat qd no. per Inn. in c. ad nram. de emp. & uend. refert postea Ray in summa dicere, qd talis contractus præsumitur usurarius, ex eo quia modicũ est pretium respectu ualoris rei, & ex eo, quia emptor consueuit exercere usuras. Alle. c. illo nos. de pig. & dicunt doc. in d. c. ad nram. quod Arch. sequitur illud quod uoluit gl. in c. cõquestus. de usu. Nam Arch. Ray. Inn. & alij. loquuntur in uenditione facta cum pacto de retrouendendo, quod de se uenditio est licita, & etiam pactum de retrouendendo est licitum d. l. si fundũ, licet modicitas pretij iuncto pacto de retrouẽdẽdo, reddat contractũ usurarium, ideo non debent lucrari fructus, quia ẽt esset usura, ideo extenuant sortem, usq; ad §. si quis nihil est. Adde quæ plenius posui post ipsum in l. cunctos populos, ubi uerba huius apost. inuenies, C. de summa Trinita. & fide catho.

1 *Agendi forma in causa huius textus.*
2 *Contractum qui timet rescindi, potest petere ut approbetur.*

§. Si quis. 1 Ex 2 ctu facto cu procuratore colludente, vel cu minore, pot agi ut voluntas dni discernatur, h. d. 1 Quarto q ent forma agedi i primo casu huius s. Rndeo, q emptor aget actione ex empto ad rē venditā, & in isto iudicio discernetur utrum dns ratum habeat, vel nō. Sic j. rē ratā hab. l. fi indebitū, & ibi dixi. Vel potes dicere, q actio ex empto principaliter proponet ad hoc, q dns ratū hēat, vel reprobet & hoc nemus hic necesse dicere. Si n. res esset empton tradita, tunc non posset agere ad rem q haberet, sed dēret agere ad hoc ut dns ratificet, vel reprobet. Si sem modum agendi habuisti notatu in l. Pōponius scribit in fi. de ne. ge. quod ultimum multum est no. Circa 2m casum quæro, q s erit mo- b dus agendi. b Rn. eodē mō re nō tradita pōt agi actione ex empto; & tunc minor approbabit, vel reprobabit. Vel si res tradita est poterit agi 2 minore directo, cū dubitat ne ipse dicat se circūuētū, q dēat approbare 2ctum, 2m hoc si approbauerit, piudicabit sibi, nec poterit petere restōnem in integrū, sicut si p sniam fuisset denegata 2 l. 1. & l. 2. C. si sæpius in integ. resti. postu 2 No. ergo bene, q si dubito ne minor restituatur, possum agere, q est notandum. Eodē mō si tu c dubitares, q aliquis se diceret deceptum dolo, c & sic rescinderet 2ctū ex forma l. & eleganter. §. de dolo. posses agere, q 2ctū approbaret. & facit l. si quos, 2m unam lec. C. de dec. l. x. & ibi dixi, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Si quis vide quod dixi post Bar. in l. cum lex, de fideiuss. In contrarium facit l. 1. C. si maior fact. ubi requiritur quod approbatio fit facta a maiore. & facit l. dolo. §. diuersum. & quod no. in l. si ita C. de in integ. rest. &c.

b Pom. Modus agendi. Vide Rom. consi. 04. in fi.

Meno. No. ergo. Late Tiraq. de retrac. conuent. in fi. nu. 149.

c Alex. Dolo. Adde Bal. in l. dolum, C. de peric. & cōmo. rei uēd. & Bar. in l. si quos. de decur. li. 10. & Bal. in l. 1. uer. sed hic quæro, quid si unus, C. plus ualere. & Bal. in l. non dubium, in 4. op. C. de legib. Sed limita, quod lex resisteret contractui, quia tunc quanto plus velit stare, tanto minus ualebit contractus, tex. iuncta gl. in l. a duo. j. de rerum nup. & ibi tex. & Bal. in l. 1. & in d. l. ea quę, & glo. & per ea q ibi dixi in l. iusiurandum, §. prætor. ff. de pac.

§. Si quis a pupillo. a Claudicat contractus si fiat cū pupillo sine tutoris authoritate, h. d. Oppo. quod contractus claudicare non debet sup proxi. §. Sol. speciale est propter personam pupilli de quo plene videbitis in l. 1. sup. de rescin. vend.

ADDITIO.

a Alex. Si quis a pupillo. Et per istum tex. uide quod dixi in l. cum lex, ad fi. j. de fideiuss. inf. proxi.

§. Si venditor. Per hanc actionem cogitur facere, q devenit in ipso contractu incontinenti appo a sito Item qui habet actionem a ad commodum alienum agere co- b gitur. h. d. No. nouum agendi modum, b q ago 2 te ut agas. Sic in l. cum in plures, §. messem. j. loc. & §. ad l. Rho. de iactu. l. 3. §. fi. de le. j. l. si fic. §. fi. tamen ille qui conuenitur ut agat, liberatur cedendo actionem. l. 2. §. idem Labeo. j. ne quid in loco publico, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Actionem. vide Alex. cons. 4. uol. 2. ubi tenet, quod legatarius potest compellere hæredem, ut agat ad recuperandas res sibi legatas, & sibi restituat.

b Ale. Nouum agendi modum. vide Bar. in l. cum fundus. §. 1. fi. cer. pet. & uide Bar. in l. dominus. sup. de cond. inde. in fi. & in l. quod debetur. de pec. & expresse Bar. in l. si fic. de leg. 1. in fi.

§. Ædibus. a Hic incipit materia leuis, & hoc intendit. Ae dibus distractis ueniunt omnia ipsis affixa, & q ibi sunt ad perpetuum usum ædium, secus in his, quæ ad tempus: vendito fundo veniunt omnia quæ sunt intra fundum ad perpetuā vtilitatem fundi. h. d. cum l. seq. usque ad l. veteres, &c.

ADDITIO.

a Alex Ædibus. Vide Bar. in l. 1. j. de iur. omnium & uide no. per glo. & Doc. in l. a de uer signi. & adde Bal. post Iac. de Are. in l. cetera §. hoc Senatusconsul. et a de le. 1. per illū tex. in l. fiscum, §. Papinianus. cum seq. de fun. instr. & in l. pe. ff. de uer. sig. Sequitur l. funes. quam Bar no loqui & per illā l. seq. & l. fundi §. Labeo. decr. ditur qō, uerū uendita domo cum columbario, uenient columbę, quia aut sunt animalia, quæ ibi perpetuo sunt mansura, & uenient. Aut non sunt perpetuo mā sura, ut pulli, pisces, & similes, & tunc secus. Et in uendita equa, uel uacca, ut uendita pullus qui sequebatur eam. uide Bar. in l. si ut certo. §. usq. adeo. §. commo. & uide de facto allegat hūc tex. cum l. seq. quod de domo & esse fistula protensa extra domum, ita quod l. dns potest usque ibi ædificare. Ad idem tex. in l. si autē, de aqua pluu. arc. Ratio, quia usq; ibi dicitur esse de domo, per illa iura.

LEX XXII.

Si sterilis ancilla sit. a

ADDITIO.

a Ale. Si sterilis. Vide Rapan l. si id quod an. j. de uer. ob. & id qd scripsi post l. ubi.

§. Quamuis. Licet emptor decipiatur i qualitate, actionem tamen ex empto habet contra venditorem, & hunc casum habuistis supra.

Cum per venditorē. a Cōtra non tradentē agitur ad interesse, q est circa rem non ad id quod est extra rem, nec eius hī ratio. h. d. uel sic. Quando interesse petitur propter moram in non tradendo, non habetur ratio interesse extrinseci. h. d. quod not. Oppo. q consideretur interesse extra rem, ut sup. eo. l. Iulianus. in prin. Sol. ut ibi. Itē op. de l. vna, in fi. C. de sent. quæ pro eo, q interest, ubi hī ratio interesse lucri. Glo. soluit, quod hodie ista lex corrigitur. Gul. tangit in l. 2. & l. fi. §. de eo, q cer. loc Doct. in d. l. fi. ubi ego multum plene dixi.

ADDITIONES.

a Alex. C... per venditorem Ad intellectum huius §. uide per Bar. in l. 1. §. de con di. indeb. in uer. si tale. & istum §. non intelligas habere locum in pecunia numerata, quia in ista ... interesse extrinsecum. l. liber homo. in fi. & l. si poena. de uer. ob. & l. unum ... litatur. cum ibi no. ut ubique. & quod non uenit interesse extrinsecum, tenet ... & Bal. in l. cum per venditorem. C. eo. te- stetur ibi Bal. quod Nic. Mat. tenebat contrarium, &c.

Pom. Vide Are. consi. ... in fi.

§. Si tibi fundum. No. tex. ibi, in partem pretij, cui ad- emp. Quærit gl. an cogatur rem vendere, dixi plene in l. cum qui s. de contrahen. qui minorum. si quis cau. &c.

§. Qui domum. In obliōnib. annuis alternatiue 2ceptis licitum est quolibet anno variare. h. d. Op. de l. si ex toto §. 1. j. de le. 1. Sol. glo. 1. in eo anno variare non pt, sed pro toto illo anno dct hīe domum, vel decē, sed pro sequenti an no pt variare. Sed 2 hoc q stipso annua una est. l. si Stichum. §. 1 de uer. ob. ergo semel pt tm eligi pro toto tpe, non singulis annis. l. si ex toto. §. fi. de leg. 1. Sol. illud est verū, qn p stipsone simplr quærit ere ditori, & ab eo nihil est implendu, secus si p eū aliquid esset implendū: tunc. n. quolibet anno vna stip o esset. vel Ferreus eōis Meui. §. 1. j. de stipul. seruo. ita in propo sito, ille, qui sibi excepit non est creditor simplr, sed prout ei est implendum. Tenet. n. vt arbitrio boni viri, & pro quolibet anno dr vna oblio, iō variatio admittit. Itē op. de l. in cā, in fi. §. de proc. gl. nō soluit. Sol. ibi erat vna administratio, ideo non potest variare. hic vero erant plures obligationes, &c.

ADDITIO.

a Alex Arbitrio. Pater in l. huic stipulationi ... ff. usufr. quemad. ca. inosta. l. 1. eo. tit. & quod talis fructus coheret personę, patet, quia non transit ad heredes. l. hæc ... C. de usufr. l. si habitatio. post prin. §. de usu, & habi. &c.

LEX XXIV.

Si quis seruū. a Qui manumittit seruum venditum teneatur emptori ad interesse, in quo venit quic quid hēret si manumissus non esset. h. d. Vel aliter, Propter necessitatem pcedentis 2ctus valet pactum de futura successione. h. d. Op. q pactum de futura successione non valet. l. fi. C. de pac. Solu. hic fit pactum istud, q est de necessitate præcedentis contractus, Dixi in l. stipulatio hoc modo concepta. j. de verb. oblig.

ADDITIO.

a Ale. Si quis seruū. Adde tex. & ibi no. gl. & Bar. in l. si constāte. §. si uir. sol. ma. &c.

LEX XXV.

Si seruus. Res empta per seruum fructuarium acquiritur ei, ex cuius peculio soluitur pretium, si soluatur vsufru ctu durante, alias indistincte acquiritur domino.

§. Seruum tuū. Istum §. habes de verbo ad verbum in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens §. si cer. pet. ideo examina eum ut ibi per gl. & Doct. & breuiter hoc intendit. Ab eo qui ex re mea factus est locupletior, possum condicere, & ipse a me, quod expendit, repetit. h. d.

§. Seruo. Qui fideiubet pro seruo vendente, tenetur sicut fideiuberet pro libero homine. h. d.

LEX XXVI.

Qui pendentē. a Si venditor re non tradita agit ad pretiū, exceptione repellit, post rem tradi tam si emptorem impedit, alijs actionib. 2petentib. conuenitur. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Qui pendentem. Adde in prin. utrum impediens aliquem uti iure suo, teneatur ... C. de usufru. quod sic.

LEX XXX.

1 *Actio ex contractu ita informatur per pactum incontinenti appositum, re- stitum, sicut per pactum nudum.*
2 *Stipulatio sequens nouat actionē ex contractu quando continet illud idem, q principaliter veniebat, secus si continet illud quod contractum informat.*
3 *Actiones duæ pariter principales ad idem tendentes, una non tollitur per aliā*
4 *Actio ex vendito non nouatur per stipulationem pœnalem.*
5 *Actio ex stipulatu ut fiat quod conuentum est, an nouetur per stipulationem pœnalem.*
6 *Nouatione quæ olim fiebat per stipulationē pœnalē subsequentē nil nouatur.*
7 *Stipulatione pœnali quando nouetur prima obligatio.*
8 *Lex, si quis maior. C. de transa. intelligi debet in contractu sponte facto.*

Prædia, mihi. a Actio ex vēdito informata non nouatur p st pœnale penalem: sed et actione secuta, stipso pœnalis p cā ope exceptionis perimit, ipsaq; per actionem ex stipsone pœnali ipso iure tollit, quatenus 2currit. h. d. Diuide. Primo ponit thema. Scdo rndet qō. tacitæ resultanti ex pdicto themate. Tertio rndet cuidam qōni tacitæ resultanti ex prædicta rnsione. Quarto rndet cuidam alteri qōni resultanti ex seda rnsione. Secunda ibi, respondi. Tertia ibi, 2sequutus. Quarta ibi, si ex stipulatu. Et

ADDITIO.

a Alex. Præd. a. Vide q scripsi post Bal. in l. cum proponas, in prin. C. de transac. & Bal. in l. petens. C. de pac. venio ad aliam gl. dic latius per Docto. in d. l. si duo. §. 1. Pom. Ad intellectum huius legis vide Ang. in §. omnes autem, uer. tu autem di- cas, Inst. de act.

Et sciendum est, q. 1. pars hēt duas lecturas. scda, vnam tm̄. tertia, hēt tres lec. quarta vnā tm̄. Pono casum sm illā lecturā q̄ credo veram per totā legē. Pone. vēdidisti mihi pdia pro certo ptio, & pa p stipſo cto nudo vt scriberē tibi librū, q. si non facerē, pmisi. Feci, q. cōueni. & nō. Ecce thema, ex quo sequit hæc qō tacita. si vendito informata ex pa sic stipſo penalis est pmissa, verū actio ex vendito non nouet p stipſone penalē, si est pmissa? Seqt cto incontinēti apposito nouet p stipſonē. Rñdet Iurisconsul. q. p stipſonem secunda particula in qua est vendito nō nouat, neq; perimit: sed pospenalem pmissam actio ex vendito ad interesse, anteq̄ agā ex stipulam ad penam. sum agere ex vēdito. h. d. Sequit 3. particula, ibi, si pseccutus, in qua sic pono casū. Video q. actio ex vendito non tollit per stipſonē penalē ipso iure: sed quero verū exactione secuta per actionē exempto, vel vendito ad interesse stipſo penalis tollat per illā actionē. Rñdet Iurisconsul. q. stipſo penalis nō tollit per illā exactionē ipso iure, sed ope exceptionis doli, si tm̄ fuit interesse q̄tum erat in pena. h. d. Sequit quarta particula, ibi si ex stipulatu, in qua pone casum sic. Vidi, q. actio ex stipulatu ad pœnā tollit per exactionē secutā per actionem ex vendito ope exceptionis. qd ecōuerso, si primo egerit actione ex stipulatu ad pœnam. & exegit, an tollat actio ex vendito ad interesse? Rñdet Iurisconsultus, q. tollat actio ex vendito ad interesse ipso iure, quatenus pcurrit cum ipsa pena exacta, sed in eo, qd excederet non tolleret. h. d. Veram habes lec. in hac lege, sed quia aliæ lec. sunt, iō reassumo q̄libet partem & 1. pars legit duo. mo. Vno mō q. sm pactum appositum in venditione fuerit nudum, vt posui in casu. & sm hoc non hēt ptrium. Secundo mō legit. q. sm pactum de faciēdo aliquid fuit stipſone vallatū. Et sm istam lec. op. cx gl. qn̄ pactū ex stipſone vallatum, agit actione descendente ex ista stipſone, vt Instit. de ver. ob. in prin. non actione ex vendito informata. Rñ. q. pōt agi vtraq; :&

3 & sic nota sm istam lec. q. † actio ex ptu ita informat per pactum incontinenti appositum vestitum, sicut per pactum nudum. Secūdo opp. qn̄ stipſo ptinet illud q. deuenit in ptu actio ex ptu nouat p illam stipſonem. l. duo societatem. s. pro soc. & ibi no. sm gl. ergo hic si pactum sm fuit stipſone vallatum. actio ex vendito non cōpetit ad id. qd deuenit in pacto. & si competeret nouaret. Rñ. q. d. l. duo. dēt aīr intelligi vt ibi dixi. & sic non obstat. Sed intelligendo sm gl.

4 dic q. † stipſo sequens nouat actionem ex ptu. qn̄ ptinet illud idē, q. in ptu principalit veniebat. Secus si ptinet illud. qd ptum informat, & non principalr in ptu veniebat vt hic, & istud est sm notabile. Venio ad secundam partem, & illa hēt vnam lec. sm oēs. s. q. actio ex vendito informata non tollit, nec nouat per pmissionē stipſonis penalis. Hæc sunt difficilia pria quæ dicam in sequenti parte, vt seruem ordinem gl. Venio ad tertiam particulam ibi, & si pseccutus, &c quæ legit trib. mod. Primo modo, q. egit actione ex stipulatu ad pœnam. quærit vtrum tollaī actio ex stipulatione interposita, vt fiat qd pueniit. Rñ. q. ope exceptionis tollit, hanc lec. ponit illa gl. paruula super verbo pseccutus fuerit ibi, vel dic q. tm̄ ēt, hæc lec. non placet, primo, quia non pgruit literæ. Supra. n. dixerat, q. poterat agi, ex vendito, vñ ver. sic debemus intelligere q. sequitur, si pseccutus fuerit. s. per actionem ex vendito. Præterea actio ex stipulatu, vt fiat qd pueniit cpetit ad interesse, ergo exactione secuta ex stipſone pœnali, inquantum concurrat cum interesse, dēt tolli ipso iure, sicut actio ex vendito, quæ sīr ad interesse cpetit, quia eadem est rō vt videbitis j. Iō alij legunt hunc vers. alio modo. s. qd si actum fuerit actione ex vendito, informata ad interesse. tollit actio ex stipulatu, vt fiat qd pueniit, & sic non loquit de stipſone pœnali, hæc lec. ponit in prin. magnæ gl. ponit ēt in prima gl. Ad hanc lec. op. sm

5 gl. qn̄ † sunt actiones duæ pariter principales, vna non dēt tolli per aliam l. gñalr. & l. si reus. j. de fideiu. & j. de reg. iu. l. nemo. s. quoties Sed hic est hmōi, quia ita est principalis actio ex vendito, sicut ex stipulatu, vt fiat q. pueniit, & econuerso. Sol. gl. q. illud ptingat per quādam pñtiam. nam actio ex stipulatu, vt fiat q. conuenit, tollit per stipſonem pœnalem, stipſo pœnalis tollit exactione secuta per actionem ex vendito, ergo per quandam pñam tollit stipſo. vt fiat q. pueniit. Ita dicit gl. hoc non placet Primo quia cum actio ex vendito & actio ex stipulatu ad id vt fiat qd conuenit, cpetat ad interesse, & eodem respectu exactione secuta tollit vna per aliam ipso iure sicut cæteræ persecutoriæ, vt l. si pro fure. s. de pd. fur. j. de excep. rei iud. l. 3. l. 4. Præterea frustra hic diceretur, q̄tum pœnæ nomine stipls est. Nam cum tm̄ sit interesse, sic agit actione ex vendito, respiciens q. non est factum q. pueniit, q̄tum si agat ex stipſone vt fiat. q. pueniit. s. p tolleret vna per aliam nec esset quærendum de excessu, cum ibi non sit. Et ideo alij legunt. Tertio modo adiecte. l. qd hic quærit si actum fuit ex vendito. an tollat stipſo penalis. & hæc est vera. vt dixi in positione casus: licet quidam dicant q. hic casus non est in hac lege, sed hæc vera, vide gl. quæ ēt ponit sic, vide ibi eā, si agat, &c. & ista lec. est vera, q̄ tm̄ patit fortissima pria. vt dicam in parte sequenti. Venio ad 4. partem, si ex stipulatu, &c. hec pars hēt vnā lec. sm oēs. s. q. si primo actum sit ex stipſone ad penā, actio ex vēdito tollit ipso iure in eo, qd concurrit. Sed hic videnda est ratio quare actio ex stipulatu penalis nō tollit, exactione secuta p actio-

a nē ex vendito ope exceptionis sed p ipso iure. a Gl. reddit rōnes, tene primam rationem, quæ est vera, & tene gl. ibi: licet secus sit ep, vbi ponit hunc casum, & istam rōnem. vide gl. istā. dicebam vobis, q̄ est rō diuersitatis, q. actio ex stipſone penali, &c. dixi q. teneres primam rōnem gl. Et ex hoc seqt. q. si primò actum fuerit actione ex stipulatu, vt fiat qd pueniit, & psequutus qs fuerit interesse. actio ex vendito informata ipso iure tollat, q. a sīr ad interesse datur, qd est fat p exactionem. Istis lec. sic explicatis. habes ex lege ista, q. actio

4 ex † vendito non nouatur per stipſonem penalem. item q. actio † ex

5 stipulatu vt fiat qd conuenit. sīr non nouat p stipſonē penalē. Sed p hoc opp. qd imo nouat l. obſonum fere. in fi. de act. & obl. Vel si dicas quod fuit actum ne nouet, vtrumq; poterit peti. l. si ita stipls in fi. j. de nouat, Huius rumore q. dā pcedunt priū. s. q. nouet, & q. hic dr de exceptione intelligitur de exceptione facti, non iuris. Et si dicas, ergo eodem mō tollitur vna p aliā, cuius prium vult dicere iste tex. dicit gl. in alio est dria, quā in his, vide gl. ibi, itē ad id quod hic di. vsq; ibi, est & alia dria. Ista sol. nō est vera, q. a te t. directo dicit, q. actione ex vendito pr agi, ergo non est sublata. Itē tex. facit dñiam verū tollaī ipso iure an ope exceptionis, ergo loqt de exceptione vera. Vñ alii dicit, vt sequitur in gl. q. actio ex stipulatu, ut fiat qd pueniit, cum sit pcta verbis. tollit per stipſonem penalem ipso iure, actio ex vendito quæ phitur consensu, non tollitur p stipſonem penalē, sed

b per exactionem factam ex ea. vide glo. No. istā solu. quā vr tenere Dy. de no. ope. nun. l. in prouinciali. in distinctione magna, tm̄ hæc solu. non placet, quia est p tex in l. apud Celsum. §. Labeo. de do. excep. & j. de ver ob. l. qui Romæ. §. duo fratres. ubi si præcedit stipulatio, non nouatur ex sequenti stipſone penali. Vñ quidā alii distinguebant, aut præcedit oblo bonæ fidei, & non nouatur, vt hic, aut stricti iuris, & nouat, vt i priis. Ista reprehenditur per easdē leges. Vñ alii, ut Gul. de Cun. in l. rescriptū, §. si pacto. s. de pac. dicit, Aut pcedit oblo iurisgentium, & non nouatur p stipſonem penalem, ut hic, & l. si qs a socio. s. pro soc. Aut oblo iuris ciuilis, & tunc nouaī. l. obſonum fere, in fi. Ista opi non placet. primo per tex & glo. in l. 1. C. de iu. emphy. Constat. n. q. pctus emphyteuticus ē de iure ciuili, & non nouatur per stipſonem penalem. Præterea pbatur p dictā l. apud Celsum, § Labeo & d. l. q. Romæ. §. duo fratres. Quid ergo dicemus? Bī opi. mea est in hac materia. Aut pcedit oblo ex cā onerosa & nunq̄ nouatur p stipſonē penalē subsecutā, siue sit stricti iuris, siue bonæfidei, siue iurisgentium, siue iuris ciuilis, quocunque modo phitur, vt hic. & l. si qs a soc. o. s. pro socio. & d. l. apud Celsum. §. Labeo. & l. q. Romæ. §. duo fratres. Aut præcedit oblo ex cā lucratiua, & tunc nouatur p sequentē stipſonem pœnalē. l. j. j. de pen. le. & l. 1. §. itē si ita. j. ad leg. Falc. Ita intelligo l. obſonum fere. in fi. & l. si ita stipls. in fi. Alij, vt Azo dīt. & nunc intro gl. ibi vel melius secundum Azo. q. hic fuit actū expresse, ne nouaretur sm ista tpa hodie non fieret nisi ageretur. l. fi. C. de nouat. Istud non placet, q. a q.

c hic istud fuerit actum, est diuinare. Ad illud q. dr q. hodie non fie-

6 ret nouatio nisi ageretur, dico q. salua reuerentia. hodie nil est immutatū in nouatione, q̄ fiebat olim p stipſonem penalē subsecutam, sed l. fi. C. de noua. & Insti. q. b mod. toll. obli. §. præterea. loqtur de nouatione q̄ fit p stipſonē æquē principalē, sicut est actio prima nō de stipſone penali, q̄ accessione venit. Alii dñr, & sū in fi. glo. q. hic videbat pena apposita cā limitandi interesse, non loco penæ. quod

7 totū est diuinare, vñ de hoc non curo. Cū ergo qritur vtrū p stipſonē penalē nouetur prima oblo, dic distinguendū. Aut oblo pcedēs fuit liberatoria, & nō nouat, ut l. rescriptū, §. si pacto, s. de pac. quod dic vt ibi. Aut fuit obligatoria, & tunc aut pena apponitur loco cōteptus, aut loco interesse. Primo casu nō nouat, vt l. si qs rē s. de arbi. Scdo casu aut pena adiicitur loco particularis interesse aut loco totalis. Primo casu non fit nouatio vt in toto ti. de vsuris imo potest peti vna cū principali. Aut apponitur loco interesse talis. & tūc aut præcedit pueniio ex cā lucratiua. aut ex cā onerosa, ut s. dixi Prædicta plenius examinaui in l. ita stipls. in pnis vltimæ partis. inf. de verb. obl. Vbicunq; aūt dixi per penalem stipſonem nouari præcedentē, intellige nisi in ptrium actum sit, vt d. l. ita stipls. in fi. & l. qui fidem, s. de transac. Idem vbicunque iuratum est. l. si quis maior. C.

8 de transa. q̄ lex † dēt intelligi in pctu sponte facto. Si. n. aliqs pheret necessitate sibi imposita per iudicē, posito q. iudice disponeret, dispositio illius l. si quis maior, non haberet locum. dicit. n. nullo cogēte imperio vt ibi patet, quod est no. Venio ad aliā gl. i dr hic in tex.

d in fi. q. exactione facta per stipulationem penalem, tollitur actio ex vendito ipso iure. Cōtra. imo ope exceptionis. l. si duo. s. si quis cau. Sol. ibi agebatur p plures, hic p vnum. Opp ad idem de peti hære. l. nec vllam. §. pe. Sol. vt in gl. Opp de l. qui fidem, s. de trans. Solut. ibi fuit actum q. vtrūq; posset peti. idem si sint iuratum d. l. si quis maior. Vltimò habes hic quandam gl q̄ est additio q̄ incipit, ie casus no. & est noua additio & obscura, & eget suppletione. ibi p actionē ex vendito, imo ipso iure, & vtraq; competit ad interesse, vt in glo. magna tangitur. & dixi. s. ca. l. dicit gl. primus in gl. secūdus in text. dic imo ēt in tex. sm diuersas lec. dicit gl. nec in tex. nec in glo. dic imo ēt in tex. & gl. sm diuersas lec. dicit gl nihil hic dī. sed solum d actione ex vendito informata a pacto incontinenti apposito.

ADDITIONES.

a Ale. Ipso iure. Hoc est ex actione secuta sup pena tollit actio ex vēdito ipso iure.

b Ale. Vide glo. Fundamentalis est articulus, de quo per Bal. & Mod. in l. rescriptū, §. si pacto. ff. de pac.

c Ale. Quia quod hic. No. hanc limitationem, de qua ēt per Bar. in l. ita stipulatus. in 9. op. primæ par. de uer. ob. Cy. Bar. & Bal. i l. si pacto, quo pena. C. de pac. & Mod. referunt in l. qui usumfructum. de verb. ob. & ind. l. ita stipulatus.

d Ad aliam glo. Dic latius per Doc. in d. l. si duo, §. 1.

LEX XXX.

Cui res. a Qñ quis a se ipso euincit. hēt actionē ex empto. h.d. Concor. l. Iulianus. §. si fundum. ſ. eo. &c.

ADDITIO.

a Cui res. vide no. in l. huiusmodi. §. qui seruum. in le. j. &c.

LEX XXXI.

1 *Conuenire possum rem meam, quando est penes te sine causa.*

Seruus. Si seruus furtum facit dño, eius peculium diminuitur: si uero postquam desijt esse dñs, tunc inquantũ peculium est dominus nouus conuenitur. h. d. No. in si. q quādo 1 † res mea est penes te sine causa, possum condicere dixi plenè in l. si & me, & Titium. ſ. si cer. pet.

Si sciens. a Qui vendidit rem alienam scienter pp dolum, hac actione pueniri anteq̃ res euicta sit, secus si ignorans. h. d. No. q qñq; quis vult agere ſ debitorẽ suum, quia scienter vendidit rem alienam, & tunc pōt agere et anteq̃ agatur actione ex empto, ut hic. item ex stipulatione doli, quia promisit dolum omnium abesse, abfuturumq; esse, si intercessit. Qñque vult agere de euictione, & tunc nō pōt agere nisi re euicta, s̄m formã l. euicta. ĵ. de euict. Qñque vult agere, q res nō defenditur, & tūc pōt agere, etiam si res non sit euicta. l. si plus, vel minus. ĵ. de euic. & est multum aduertendum in modo concludendi, &c.

ADDITIO.

a Si sciēs. No. bene qualiter emptor agere pt ante euictionem, & adde Bart. in l. at qui natura. §. cum mu absente, ut si de neg. gest & non est ad hoc alibi iste tex. secundum Bald. in l. ibesa C. de senten. in uit. col. & dicit Bar. in d. §. cum me absente, q isto casu nō tenetur denūciare uenditori litem motam, quod no. Idem dicit Bald. in l. j. in . §. opp. C. de peri. & com. rei vendi.

LEX XXXII.

1 *Vendita re, & ablata per uim, liberatur venditor, nisi sit ablata propter inimicitias venditoris.*

Si ea res. †Venditor non tenet de casu fortuito: tenet tñ cedere actionem occasione ei competentem. h. d. 1 No. q re ablata † per vim venditor liberatur, nisi uis ista sit illata pp inimicitias personae venditoris. quia tunc vr res esse perdita sui culpa, vt ĵ. ti. j l. si merces. §. culpæ. & ĵ sol. ma l. pe. in prin. &c.

ADDITIO

† Clau. Si ea res. Hunc tex. dicit singularem Bal. in l. dolum actoris. C. de perie. & com. rei vendi.

a §. Vterque nostrum. a De duobus emptoribus ille est potior, cui est possessio tradita. h. d.

ADDITIO.

a Pom. vterque nostrum De mat. ena. vide latē per Mod in l. j. ff. de acq. poss.

LEX XXXIII.

Si quis a me. Si quis contrahentium ex falsis ponderib. vel mensuris decipiatur, pōt per hāc actionem habere recursum. h. d.

LEX XXXIIII.

1 *Agere licet quis possit pro singulis rebus, potest tamen cogi ut agat de omnib.*
2 *Venditio una dicitur, licet emantur plures res uno pretio.*

Et si vno. No. quod potest quis agere de rebus singulis, tñ potest cogi, ut de omnib. agat. l. non est nouum. ſ. eo. Item no. quod ea eo, † quod uno pretio fit emptio plurium rerum, vna dicitur emptio. l. cum duo. ĵ. de duo. re. & Licite debemus. ĵ. de verb. obl. & ibi dixi.

LEX XXXVI.

1 *Possessionem liberam promittere quid sit.*

Si quis fundum. Euicta seruitute agit ex empto, nō de euictione. h. d. Habes in l. q. ad ter 1 minum. ĵ. de euic. No. † q si dicatur in instro uenditionis, pmisit dare liberam possessionem, &c. quod si quis vadat per eã possessionem, nō dicitur libera De quo dixi in lege, quo pater. §. pater. de leg. 2. etiam in l vim facit. ĵ de vi, & vi arma. &c.

LEX XXXVII.

a Venditor. a Añ traditionē uenditor tenetur ad custodiam, pp quam et dēt de dāno infecto cauere. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Venditor. uide Bar. in l traditio. in. p. C. de

LEX XXXVIII.

Sicut. Dolus venditoris non prodest emptori. h. d.

LEX XXXIX.

Si venditor hominis.

a §. Firmius. Fistulæ, & canales cedunt domui. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Firmius. vide Ang. in tract. suo de ser. vrb. præd. q. 1 89. sub rub. de fistula. & vide Bar. ſ. in l. Iulianus. §. si. vbi scripsi. ſ. eo. tit.

LEX XL.

1 *Ordinationem qui sciens factam per superiorẽ, q aliqua res uendatur minor i pretio solito, si uendit pro maiori pretio, ad interesse & ordinatam, tenetur.*

Quæro a Generalis conuentio non prod. st uenditori, ubi specialiter t scit, nec expressit. h. d. No. istam legem, quia videtur facere causã circumueniēdi eo ipso, quod scit, vt l. c. 1. in fi. ſ. eo. Indicit ista lex ad qõnem de facto. quidam q utebatur 1 in palatio † cognouit q informatio ordinata erat. q frumentum venderet pro modica q̃titate, nec erat adhuc publicata, vendidit tibi frumentum pro maiori pretio, nec certiorauit te. Certe vr teneri ad interesse & ita gl. sensit in l. contra legem facit. ſ. de legib.

ADDITIONES.

a Alex. Quæro. Ead hanc l. uide etiam gl. & Bal. in l. 1. in 3. oppo. C. de ædil. ac. & adde Bar. in d. l. contra legem & Bal. in l. a. C. de pene. & com. rei uend. Pom. Vide Alex. consi. 14. in 6. uol. 5.

b Paris. Speculator. Vide quid per illum tex. dicat Com. consi. 178. post prin. ine the saurarius. Vide Bar. in l. cum dilecto. de rapto. & de illo qui uendidit equum, vel animal morbosum sciens, & facit pactum, quod non vult aliquo modo teneri. Item, quod venditor teneatur specialiter certificare emptorem de qualitate rei, alias tenetur, vide Alex. late consi. 91. in 5. uol. vide eundem consi. 14. eo. vol. & in præcedenti posuit, quod non sufficeret si emptor dubitaret de tali, sed requiritur, quod sciat vel fuerit expressum sibi a venditore.

c Pom. Inducitur. vide Rom. sing. 281.

M no. Dec. consi. 115. nu. 1. Didac. Couar. regula, peccatum, secunda parte relect. §. 4. nu. 6. de reg. iur. in 6. simile Bal. in l. acceptam. q. 13. in fi. C. de vsur.

LEX XLI.

a Quintus Mutius. a Qui emit arbores extantes, non facit eas suas, donec a solo separentur, & ideo vendicare non pot. st, sed aget ex empto. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Quintus Mutius. Et quis sit effectus venditionis arborum pendentium. adde Bal. in rub. C. de contrahend. emp in ult. q.

LEX XLII.

a In venditione. a Emptori decepto succurritur per actionem, & per exceptionem. h. d. Gl. ponit tibi casum, vide eam.

ADDITIO.

a Alex In venditione. Allegat hanc l. ad e Bal. in l. 6. §. si commu. de leg. &c.

LEX XLIII.

a Si duorum. a Si venditor in uno re decipitur per ignorãtiam, & in alia decipit, debet horum inuicẽ fieri compensatio, quem casum nota, quia nouus casus est. Istam legem intelligo, quando venditor fuit ignorans, secus si sciens, & sic in dolo: tunc enim non compensatur lucrum cum damno. l. si negotia. ſ. de neg. gest. Item intelligo, quando fuit una venditio, vt proponitur in tex. secus si plures & separati contractus fuissent, ut l. si quis negotia aliena. ſ. de neg. gest. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Alex. Si duorum. Non est alibi secundum Bal. in d. l. tecum. in fi. C. eo. & uide glo. no. & 1 Bar. in l. si quis dominum. in fi. prin. ĵ. loc. & uide Bal. in l. si. §. præterea, per istum tex. de iure dot.
Pom. vide Pau. de Cast. consi. 337.

LEX XLIV.

1 *Patronatus ius qui perdit seruo empti per euictionẽ, habet actionem ex empto.*
2 *Libertum habens quando videatur locupletior.*
3 *Interesse expensarum quando non debeat excedere duplum pretij conuenti, uel communis.*
4 *Valor rei tẽpore quo euincitur inspicitur, quãdo ag' ir ex empto de euictione.*
5 *Expensas qui potest recuperare ab alio euincente, quando non possit habere regressum contra authorem suum.*
6 *In liberti electio ve est, quem habeat patronum.*

Titius. a Emptor serui propter commodum iuris patronatus euictum, habet actionem ex empto, item interesse sumptuum non debet excedere duplum rei contra ignorantem: 1 secus si ſ scientem. h. d cum l seq. No. † primum dictum, q si p a datur ius patronatus, committitur actio ex empto per euictionẽ, - 2 & licet dicatur alias, q † qui habet libertum, non videtur locupletior. ut l plane. 6 si ĵ. de leg. 2. j. & lege, non uidetur reg. iur. in casu proposito ſ eum, a quo quis habet causam onerosam, dicitur locupletior, qui habet libertum & ius patronatus perdit it, vide tur eius peculiariter interesse, & sic habet actionem ex empto. Se 3 cundo no. † quod interesse expensarum non debet excedere du b plum pretij conuenti, vel communis: quod est verum, nisi agatur contra scientem ut l. idque & Iulianus. ĵ. hoc ti. versi. in omnibus. 4 quod no quia singulare est, Item no quod quando † agitur ex empto de euictione, inspicitur valor rei quo tempore res euincitur, vt l. e & in l. idq; & Iulianus. in princ secus si ageretur, re euicta ex sti 5 pulatione, ut hic in glo. Item no. † qui potest recuperare expenc sas ab alio euincente, non potest habere regressum contra autho d rem suum, nisi author fuerit sciens. Vltimo no † q est in electio 6 ne liberti. quem habeat patronum, ut hic Opp. de l. 1. ĵ. de præscr. uer. Sol. ut ibi dicemus.

ADDITIONES.

a Alex. No. primum dictum. Et ad hoc dicit istum tex. esse no. Bal. in l. a. in fi. C. de peric. & com. rei uend.

b Alex. Quod interesse. Vide Bal. in l. a. C. de sent. quæ pro eo, quod interest.

c Alex. Potest recuperare. Adde gl. & Bal. in l. si controuersia. de euict.

d Pom. Contra authorem. Limita hoc, nisi promissum sit per uenditorem emptori, quod re euicta, sibi culpa non opponeretur. Alex. consi. 67. ad si uol. 1.

LEX XLVII.

Si quis alienam. Ius superueniens creditori prodest emptori. h. d. q̃ nec. Opp. duob. mod. &

& solue, vt in glo. Et materiam istam plene dixi in l. rem alienam. ȝ. de pig. act. & in l. si cui. ȝ. de vsufru.

ADDITIO.

a Alex. Los. Alienam. In l. si quia alienam, in fi. ibi, & in l. si cui. Puto noluisse Bar. ad ducere tex. in ȝ. cum vir. inf. de vsuc.

LEX XLVIII.

1 *Stipulatio pœnalis non nouat, nec perimit actionem descendentem ex contractu emptionis.*
2 *Emptor non potest petere rem cum fructibus a die, qua solui debuit.*
3 *Pœna, quando petitur, an poterit etiam peti interesse.*

Lucius Titius. a Pœna, in quam incidit defunctus, potest exigi ab hærede, & commissio pœnæ non impedit quin posset peti pœna, interesse, & vsura. h. d. bona lex est ad materiam nouationis. Not. † quod stipulatio pœnalis non nouat, nec perimit actionem descendentem ex contractu emptionis, vt no. plene in l. p. dia. ȝ. eo. Scdo no. † quod emptor non pōt petere rem cum fructibus a die, qua solui debuit, sed simul pōt petere rē & pretij vsuras a se maxime solutas si ipse vsuras præstitit alteri, vt hic in fi. † Opp. de l. Iulianus. §. idem Papinianus. sie. Sol. hic pœna fuit adiecta facto, ibi solutioni quantitatis. Quærit gl. † quid pōt persequi emptor? Dicit glo. quod tria, vide gl. De eius responsione valde miror. & illud esset verum, si pœna esset promissa rato manente pacto l. qui fidem. ȝ. de transa. alias si petitur pœna, non pōt peti interesse, nisi quatenus est vltra concurrentem quantitatem alias nisi vsque ad concurrentem quantitatem. l. prædia. ȝ. eo. & l. si quis a socio. ȝ. pro socio. Quod autem hic dr, quod potest pœna peti, & interesse, & vsura, intellige in eo, quod interesse pœnam excederet, ita debet intelligi.

ADDITIONES.

a Alex. Lucius Titius. Vide Bal. in l. 2. in fi. C. de vsur. & in l. cum allegas, in uers. 6. opp. eo. tit. & non est alibi, secundum Bal. in l. si trad. tio. in 4. q. C. eod.
b Pom. Defunctus. vide ad intellectum huius legis Iaso. in l. si post tr. a. ff. si q. s cau.
c Pom. Secundo no. vide quid dicat Rom. sing. 101.
† Clau. In fi. Et istum intellectum sequitur Rom. in cons. 201. ubi dicit hunc tex. ad hoc sing.
d Alex. Cons. qui emptor. Adde Imo. in l. si insulam. de ver. obl. ubi declarat hanc legem.

LEX L.

Titius. a Venditor tenetur emptori instrumenta, per quæ iura fundi declarantur, ostendere, cum expediens fuerit. h. d. quod not. quia potest tota die contingere. Opp. quod non cogatur quis ostendere instrumenta l. cæteræ. ȝ. fam. ercis. & C. de fideicom. l. instrumenta. Sol. fateor, quod nō tenetur tradere instrumenta originalia, sed bene cogetur ostendere, & si expedit, copiam facere, vt hic, & l. fi. de bon. auth. iu. pos. Item op. de l. cum seruo. §. fi. ȝ. de contrah. empt. Sol. gl. trib. mod. & quælibet solutio potest esse bona, teneas menti, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Titius. Adde l. 1. & ibi no. in l. fi. C. cred. euict. pig. non deberi. & Inn. in c. fi. de emp. & uend. Sed quid, si non vult producere instrum, seruabitur practica Inn. in c. G. perpetuus. de fide instr. ubi omnino uide secundum Bal. in c. 1. §. vasa lus. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. &c. an quis teneatur producere protocollum uide Bal. in l. fi. C. de fid. instr. Adde Bal. cons. 259. 1. lib.
Pom. vide Ro. cons. 463. Bal. cons. 52. in 3. part.
† Clau. Contingere. Adde Pau. de Castr. in l. quoties. & ibi Ias. C. de rei uen.

LEX LI.

Qui per collusionem. Qui decipit emptorem supponendo colonum, hac actione tenetur ad interesse.

§. Pretij Quæ veniunt iudicis officio mercenario, principaliter peti non possunt. h. d. facit l. 4. C. depositi. No. quod officium iudicis non præsupponit actionem, seu obligationem, a vt l. Quintus Mutius. ȝ. de ann. leg. †

ADDITIONES.

a Pars. Seu obligationem. Vide, & declara ut per Iaso. in l. centum Capuæ. ff. de eo, quod cer. loc.
† Clau. Vt leg. Hoc limitat Alex. in l. 1. C. de iud. & in l. deducta. 1. ad Treb.

LEX LVII.

1 *Contrahentium liberato vno ex dispositione legali, alter effectualiter non tenetur, & quomodo procedant. nu. 3.*
2 *Nominatis in contractibus habet locum condictio ob causam, si ex dispositione legali non impleatur. & nu. 5.*
4 *Gabellam, si emptor soluit pro parte sua & venditor non, & sic ex parte sua contractus est nullus an sicut emptor est liberatus, ita & venditor.*
6 *Emptor ad rem recuperandam qua actione agit.*

Bona fides. a Liberato vno † ex contrahentib. ex dispositione legali, alter effectualiter non tenetur. Item † In contractib. nominatis habet locum condictio ob cām, si ex dispositione legis non impleatur. h. d. quam legem no. ad multa. Not. † primam partem summarij concordat ȝ. de rei vend. l. emptor. §. fi. & l. fi. ȝ. de accep. Quod intellige, ut dixi in l. si conuenerit. ȝ. de pac. Item intellige, quod contractus ab initio valuit ab utraq; parte, l. Iul. §. si quis a pupillo. ȝ. eo. & in eo cuius dolus dedit causam contractui. l. & eleganter. in prin. ȝ. de dolo. tunc. n. pōt teneri unus, licet alter non teneatur b ei. tamen ei, qui non habet alterum obligatum, succurritur ope exceptionis, si possidet, non autem iure actionis si tradiderit. l. si in emptione. §. item si emptor. ȝ. de contrah. emp. & no. per gl. in l. si ex cā. §. 1. ȝ. de min. Et ista faciunt ad qō. † pone quod emptor soluit gabellā, venditor non, vnde contractus ex parte venditoris est nullus, sicut emptor est liberatus a præstatio beneficio legis municipalis hoc dicentis, an et venditor videatur liberatus? & vr quod sit casus hic in prin. Contra vr argui, quod hæc lex debet intelligi, quando est liberatus emptor absque aliquo facto, vel culpa venditoris, secus si culpa intercessisset, vt quia pecuniam noluit accipere, quæ deposita erat. l. qui decem, ȝ. de sol. uel emptor est liberatus propter ascriptionem, quia non petiit. l. si pupillus alterū, ȝ. de adm. tut. Facit ad hoc l. si conuenerit. ȝ. de pac. & quod ibi dixi. Venio ad secundā partē, & quæro, qua † actione aget venditor ad recuperandam rem? † Possumus dicere, quod rei vend. si tempore traditionis non transtulit dominium, quia non recepit fidem de pretio, vel si transtulit dominium pōt agere condictione ob cām, vel sine cā. Sed huic obstāt duo, quia talis condictio non hēt locum in contractib. nominatis, vt l. fi. ȝ. de condi. ob cau. Sol. Est verum, contractu remanente in suo esse, secus si contractus ex dispositione legis resoluitur, vt hic. Item facit contra quia est talis condō, actio est personalis, ergo si esset facta lex, quod emptor sit liberatus ab omni actione personali, ergo liberatur ab ista, sicut ab actione ex empto, per quā poterat conueniri ad pretium. Rñ. non est verum, quia liberatur ab obligatione contracta ante istam legem factam, non postea, vt l. si ita, de au. & ar. leg. & l. leges. de leg. sed obligatio ista incipit habere effectum suum post legem factam, licet immediate, & ideo lex facta, ad obligationem istam effectum suum non porrigit, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Bona fides. Vide Bal. in l. fi. C. de peri. & commo. rei venditæ.
b Alex. Teneatur. Sed aduerte, quia Bart. in d. l. si ex causa. reprobat illam glo. quam hic approbat.
Meno. Et ista. Tiraq. de retract. consang. §. 1. gl. 2. in fi.

LEX LIII.

Si & erp emptorem. Mora debitoris non inspicitur, cum etiam creditor est in mora, h. d. Sed quæro, quare magis inspicitur mora emptoris, quā venditoris? Respon. quia emptor erat creditor, venditor debitor. Vnde eadem ratione hic in creditore, & debitore, quod magis inspicitur mora creditoris, quam debitoris, &c.

§. Quod si. a Vltima mora nocet, nisi dolus aduersarii intercesserit. h. d. quod no. &c.

ADDITIO.

a Pom. Quod si. Vide Rom. sing. suo 285.

LEX LIIII.

1 *Venditor tenetur exhibere emptori, cum expedit instrumenta, quæ pertinent ad fundum.*
2 *Fundus vendi potest propter tributa non soluta.*
3 *Conductor tributorum potest vendere possessiones propter tributa nō soluta.*
4 *Syndicus villæ potest vendere possessiones non soluentium collectas.*

Creditor. a Qui vendit iura actionis, debet emptori instrumenta ostendere, cum sibi opus erit. Vel sic, Venditor † tenetur exhibere emptori, cum expedit instrumenta, quæ pertinent ad fundum, h. d. No. quod dixi in summario No. † quia propter tributa nō soluta pōt fieri venditio fundi, vt C. si propter publ. pensi. vend. per totum. & C. de capit. & distra. pig. trib. cau. l. 1. lib. 10. No. quod conductor tributorum b vel gabellarum alicuius contrate pōt vendere possessiones, propter tributa non soluta. Quod no. & bene. Et facit † quod syndicus villæ, vel castri, qui tenetur soluere collectam pro omnibus de castro suo, possit vendere possessiones non soluentium, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Creditor. Vnde hic dicit Cyn. in add. quod emens pedagium a communi, vr emisse pœnas transgressorum. Et ad hoc facit iste tex. & refert Bal. in c. 1. §. 1. de cog. feu. & dixi in l. 1. ff. de pub. & Bal. in l. 1. C. de fruc. & l. t. exp. & adde ad istum tex. quod sicut pro tribut. & collectis non solutis, possunt vendi bona & prædia, ita pro pœnis incursis, eo quia non soluerunt tributa vel collectas. sm Bald. in l. edicto, C. si aduer. fis. per istum tex. & dicit Bal. in l. si ea pactione, C. de vsu. quod hic est tex. sin. quod locatio iurium incorporalium habetur pro cessione iurium. Alle. Bald. etiam in l. 1. in ver. quæro, testator legauit, C. comm. de le. quod si lego, vel cedo nomen debitoris uideor cedere etiam nomen fideiussoris. Et no. quod nō est differentia inter emptorem, & venditorem gabellarum, ut probatur in l. cotem, §. qui maximos, in 2. & 3. q. de pub. cum concor. ibi alleg.
b Ale. Conductor tributorū. Idē Bal. in l. 1. in fi. C. si propter pub. pensi. & Bar. in l. in municipali, §. si ego, de ope. no. nun. per Ang. in l. si quis id quod, in prin. de iur. om. iud. Rue. Adde, quod decisionem Bart. refert & sequitur Bertachinus in tractatu de gabellis in ult. par. q. 7. vbi hoc ampliat & si conductor vellet uendere quod. Domino, & quod possint huiusmodi res emi salua conscientia. & quæ sit ratio, quod conductor gab. potest, ut ibi per eum.

§. Prædium. a Si filia se abstineat ab hæreditate paterna, debet prædium dotale ab hærede defendi, h. d.

ADDITIO

a Alex. Prædium Allex. no. per gl. in l. ex prædiis, C. de euict.

§. Inter. Qui vendit militiam tenetur actiones suas cedere. h. d. Intelligas hic, quod fuit vendita militia, nec fuit dictū, Vendo tibi ius & actiones, quas habeo contra talem. alias ex solo contractu emptionis transeunt vtiles sine cessione, ut l. si nomen. & l. emptor, de hære. & act. uend. & plene in l. 1. C. de act. & oblig. &c.

§. Ante domū. Vēdōni domus cedūt pilæ, & columnæ extra domum, domui iunctę. h. d.

LEX LV.

Si mercedem. Qui vendidit rem cum mercede debita, intelligitur debita venditori, &c.

1 *Capella existens in fundo, eo vendito censetur vendita, nisi habeat aditum ex publico.*

§. Si

a §.Si eum fundũ. a Vendõni fundi cedit sepulchrum nisi sit exceptũ, vel aditum hēat ex publico. No.† q vendito fundo, in quo est capella, vr vendita capella, nisi aditum hēat ex publ. Facit lex in modicis. s. de 2hen.emptio.

ADDITIONES.

a Ale. Si eũ fundũ. Vide q no. Bar. in l. Aufidius. in fin. ff. j. de pri. cre. & de hoc per Inn. in c. ex literis, de iu. pat. & ibi per Ant. vbi declarat istum tex. & vide Lud. in suis no. vbi refert hoc dictum, & adde gl. in l. quidam sunt, de aeq. re. du.
Meon. No. Boet. q. 322. nu. 11 circa finem, & nu. 14.

1 *Loquentis persona non intelligitur in generali sermone.*
2 *Vendito fundo, saluo iure coloni, intelligitur de oib. praterq de ipso vend te.*
3 *Vendens si domum excepit, quod habitantibus liceat habitare, an intelligitur de his, quibus gratis concessit.*

§.Si habitatoribus. Si in vendõe excepta sit habitatio, non intellr de habitatione vẽdentis, nec alterius ab eo cãm obligatoriã nõ hñtis. h.d. Quẽ casum 1 no. Et no. † q in gñali sermone nõ intellr pſona loquentis. l. inquisi- a tio. C. de so. & de sena. l. 1. No casum q si aliqs vẽdit tibi fundũ sal- 2 uo iure coloni, seu laborib. intellr de oĩb. alijs pterq de ipso venden- 3 te. Quæro, † qd si simplr excipit q habitãtib. liceat habitare, an intelligat de his, qb. gratis 2cessit? Et vr q sic, ſm Labeonem. Nec vr obstare dictũ Pauli, qa loqr qñ pactum fuit 2ceptũ, vt liceat habitãtib. habitare vsq; in diẽ in quẽ hẽt 2ductã. Sed qñ nrã loqr qñ habitatio simplr est excepta. Finalr teneo q ad alios non porrigat, si vẽdens obligatus nõ erat. Et hoc voluit sentire Paulus hic dum dĩ, noĩatim, &c. Sed 2 istud op. nam posito q noĩatim exprimeret, nõ valeret, qñ nemo alteri paciscı potest, vt l. stipulatio ista. §. alteri. j. de verb. ob. Sol. illud regulariter procedit, fallit tñ in traditione rei suæ, vt l. pen. C. ad exhi. & l. Publia. s. depositi, &c.

ADDITIO.

a No. casum. Vide tñ Bar. & Du. in l. si quis legauerit, de leg. 1. Et hoc est uerum qñ plures fuissent coloni, & laborantes, inter quos etiam sit ipse dominus. Et ita loquitur hic. sed quando uerba ista non possunt uerificari, nisi in ipso domino, quia nullus alius fuit colonus, tunc qũ est magis dubia, de qua uide tex. in l. si quis legauerit. Adde quid est dictum, saluo iure coloni, Bal. cons. 183.
R. In traditione rei suæ. Adde Bar. in l. certi cond. ctio. §. 1. s. si cer. peta. ubi no. sibi contrarius.

LEX XLVI.

Si seruus. Venditor circa rem venditam tenetur de dolo, & culpa: & ideo quando ante venditionem culpatur, post venditionem punitur h.d.

§.Si dolia. In oblone gñis subalterni electio est debitoris. in oblone cæterarũ ſpẽrum non cadit electio. h.d. q. no. No. de l. emptorem. §. si quis rem. s. eod. Solue, intellige hoc nisi esset dictum accedere, alias deberet dari in integ. rest.

LEX LVII.

1 *Regna quæ alias fuerunt Christianorum, & nunc per infideles tenētur, Papa, vel Imperator, possunt concedere.*

Si seruus. Valet vendõ seruι, q est apud hostes, & differt ṗstatio donec redeat. h.d. Opp. de l. in fuga. C. ad l. Flauiam, de pla. Sol. hic seruus non fugerat, sed aliter captus fuerat. Itẽ op. de l. liber hõ. j. de verb. ob. Solu. illud q est hostium, & nunq̃ fuit nrm, nõ ṗt vendi, nec p stiplõnẽ promitti, vt ibi: secus si fuerit nrm, 1 & hoc pp ſpẽ postliminij. l. id qd. j. de leg. 1. Ex hoc † dico, qd Papa, & Imperator pñt 2cedere regib. nrĩs, regna quæ tenent per Saracenos, q̃ iam fuerunt nrã. Item op. dr hic, quod iudicis officio, differtur præstatio. 2 l. 2tinuus. §. illud. j. de ver. obl. intellige hoc, qñ vterque 2hentium sciebat esse seruum in ptãte hostium. & sic tacite vr actum vt añ non pstet, sicut qñ legant fructus futuri, vel partus. Arethusæ, vt l. interdum. j. de ver. ob. & l. 1. in fi. de cond. & demon.

a *De locato, & conducto.* a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. De loca. & condu. Circa istam materiam locationis, uide per Ias. in §. actionum. Instit. de act.

LEX PRIMA.

a Locatio a & conductio. Cõtractus locationis filius est emptionis. Differunt tñ, qa in emp. & ven principalr venit tradõ. In locatione & 2ductione principalr venit factum. h.d. Ex hoc principio potes sumere rõnẽ, quare Iurisc. fecit titulũ de 2h. emp. p se, & ti. de act. emp. per se, & non fecit ti. locati & 2ducti per se, & de locatione, & 2ductione per se. Rñdeo, quia in initio 2hendi 2ctus emptionis, & vendõnis, locati & 2ducti procedunt eisdem iuris, iõ dum dixit de actione empti, possumus esse instructi de actione locati: tñ locatio, & conductio differũt in multis ab empt. vend. ideo fecit tit. ſpãlem. Quod autem in multis differant, uidebitis in prosecutione.

ADDITIONES.

a Alex. Locatio. Et ad hunc titulum uide tex. & ibi Bar. in l. in summa. §. & sic, s. de condi. indeb. & ibi habes multa, &c.
Paris. Circa hoc uide tex. fin. in l. uxorẽ, §. Scæuola, de le. 3. alleg d. Ru. sin. 432. inc. instituto. & multis modis, qb. dr quis desijde uelle vide per text. in l. fi. ff. de re. du. ubi no. Itẽ quo dicat reuocari uolũtas, vel qd ď bñplacito, u. de Dec. cõs. 118

LEX II.

a Locatio. §. Adeo. a No. q. qñ in 2ctu venit principaliter traditio, ex qua debeat sequi trãslatio dñij, vt vsucapiẽdi 2dõ, p certo ṗtio, tũc ẽ 2ctus emptiõis, b & vẽ. s. de 2h emp l. 2uenit. Sꝫ qñ i 2ctu venit aliqd factũ, ex quo ñ acqrit dñiũ rei, vt vsucapiendi 2dõ, tũc est locõ, & 2dõ, vt si dñs patit vti domo, vel fundo p certa pẽtione, vt p totũ istũ ti. sed qñ in 2ctu venit vtrũq;, tũc aut pricipalr venit illa tradõ, scdario factũ, & tũc ẽ emptio, & vẽdõ, vt hoc. §. j. mẽo. Aut pricipalr factũ, scdrio illa tradõ, & tunc erit locatio, vt hic, & l. item si pretio. §. j. j. eo. Aut non põt discerni qd venit magis principalr, & tunc hẽt locũ illa, qõ, q̃ disputaui, quæ inci. Publicanus quidam. dic vt ibi optime dixi, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Adeo. No. hanc, l. vt per Bar. in l. si pecuniam, post med. j. de cond. ob cau.
b Ale. In cõtractu. Adde q ad hoc vt sit locatio, & cõductio, dẽt in ipsa locatione exprimi certa q̃titas, secus si certa q̃titas nõ exprimat, sed locat res simpliciter, quo casu merces ex cõsuetudine ṗstatur, vt l. exceptio. C. e. & tũc erit cõtractus innominatus & ad illã mercedẽ agetur ṗſc. ver. Ita Bal. in l. cõtractus, C. de fide instru. Pro quo vr tex. in l. si tibi pollenda. j. de ṗscri. uer. Itẽ aduerte q locatio nõ consistit in his, in quib. consistant instrã, uel artes liberales, & ideo inter medicũ, & infirmum, Doctorẽ & clientulum, magistrum & scholarem, nõ contrahitur locatio, sed cõtractus innotatus. Ita no. Bar. p illũ tex. in l. j. ff. si mẽs. fal. mo. dix. cõtra qd ultimũ tenet expresse gl. i l. Martius. j. eo. dũ vult, q medic' agat locati &c.
Meio. Locatio. Cuiacius, lib. 4 obseruat. c. 26.

LEX III.

a Cũ fundus. a Aestimatio facit in dubio emptionem. Et istã materiã an æstimatio faciat emptionẽ, Gl. tangit in l. j. j. tit. j. plene dixi in l. si vt certo. §. interdum. s. com.

ADDITIO.

a Ale. Cum fundus. Adde quæ no. per Bar. in l. 3. §. 1 de condic. ob causam.
Pom. Vide Pet. de Anch. cons. 71. incip. in tantam similaritatem.

LEX IIII.

a Locatio. a Voluntas morte finitur. h. d. Istam materiã vide per Cy. in l. si, C. de contrah. empt. Dixi plenissime in l. centesimis. §. si. j. de verb. ob.

ADDITIO.

a Alex. Locatio. Adde quod no. Bar. in l. & quia, circa fi. de iur. om. iud.

LEX V.

Si tibi. Istam legem examina, vt dixi tibi supra, de pactis, & cętera.

LEX VI.

1 *Conductor si exigit pœnam a damnificante ex forma statuti non cogitur restituere domino.*

Is qui rem. Opp. de l. si pignore, s. de pig. act. Sol. aliud in creditore, aliud in cõductore. Ratio est mani- 1 festa. † No q si conductor exigit pœnam a dante damnum, ex forma statuti, non cogitur restituere domino. &c.

LEX VII.

Si tibi alienam. Si conductor re conducta vti prohibeatur, agit actione ex contractu ad interesse. h.d. cum l. seq. &c.

LEX VII.

1 *Locationis in cõtractu ṗt agi cõtra locatorẽ, vt liceat frui, & ṗt peti interesse.*
2 *Locatoris obligatio ut liceat conductori uti frui, habet tractum successiuum.*
3 *Venditor rei euictæ si pręstat ęque bonam, an liberetur.*

a Si quis domũ. Si 2ductor non ṗt vti re conducta, ṗt, agere, vt sibi frui liceat. locator vero li- 1 beratur ṗstãdo interesse, vel ęque commodam habitationem, h.d. † No. formam libelli. No. q sicut in emp. & vẽnd. si res non tradatur, potest agi vt tradatur, & potest interesse peti. l. 1. in prin. & l. ex em- b pto, §. fi. s. tit. ita in 2ctu locationis ṗt agi vt frui liceat. Itẽ põt peti interesse, vt s. l. prox. Aduertẽdũ est, q in 2ctu emp. & vẽ. re tradita 2tingat liberatio, vt de cætero non possit agi, vt tradatur, vt l. qui pendentẽ. i fi. s. ti. j. & s. de pac. l. ab emp. & ibi no. & C. si aduer. ven. auth. sacra. & ibi no. Sed in 2ctu locationis & conductionis, licet ab initio res tradat, ita vt frui liceat, adhuc ṗt agi vt frui liceat, vt hic, & j. eo. l. ex conducto. in prin. Rñ. q venditor obls est ad tradendũ, q est factum momentaneũ. vñ tradendo implet, & merito liberat, 2 sed locator † est obls, vt liceat conductori vti, q est factum successiuum. adeo nõ liberatur, nisi pro tempore, quo vti frui licet. Venio ad gl. & op. de l. si fundus. in fi. e. ti. vbi non tenetur ad interesse, sed ad

ADDITIONES.

a Ale. Si cõductor. Et sic no. hẽdem vel successorem alium non cogi stare colono, qd vide latius per Bar. in l. si filiof. §. fi. sol. matr. Limita tñ. per Bal. in l. j. ad fi. C. de iu. fis. li. 10. & iste tex. facit ad q. Bal. in d. c. dño guerram, §. si vasallus. hic finitur lex, deinde cõsuc. regni incipit, ecclesia vendidit mihi domũ iure pprio, & aliã iure liuellario, finita est emphyteusis tpe, quæritur verum ecclesia debeat unum de duobus facere, uel pati q ędificium tollatur, uel restituere mihi omnes expẽsas, quas feci in ędificando & decidit ibi distinguẽdo, & add. Bal. in l. 2. C. de re. uen. dixit in l. pe. C. de iu. emph. & quod ibidẽ no. in l. si pr, in fi. C. de usufr. ubi per istum tex. in l. fi. §. emptor. C. cõm. de leg. & per Bal. in l. in fundo, ff. de rei uen. adde Pau. de Cast. cõs. 139. ubi an finita emphyteusi possit hæres petere melioramẽta & an successor teneatur stare locationi, uide Bal. cons. 58. lib. 1. Quid qñ uenditor uendit, fructib. pendentib. existente colono partiario, uide Ro. cons. 308. Quid autem si aliquis emat domum ab aliquo, quæ sit in fundo liuellario alicuius monasterij, & ab ipso monasterio accipiat fundum in emphyteusim, & stetit per 30. ann. quod non soluit, quid dicendum, uide Bal. cons. 426. lib. 3.
b Alex. Item potest. An ille, qui uendidit rem quæ euincitur, præstando æque bonam liberetur, & no. differentiam inter locationem & uenditionem. Fallit tamen hic in casu singulari in l. si duorum. s. de act. empt. uide per Ro. in l. stipulationes non diuiduntur, de uerb. obl.

a ad exonerationē mercedis. Sol. ibi locator erat ignorās hic sciens. Sed ꝯ hoc facit tex. in eo q dicit, bona fide. Sol. tpe, quo erat bonæ fidei ignorauit, tpe quo locauit, erat sciens. Item opp. q a tex. dicit culpa. Sol. non intelligas, q fuerit in culpa in emendo, sed in eo, q 3 locauit rem alienam. † Item in ver. plane. Quæro vtrum sit idem in empt. & vend. vt ille qui vendidit rem, q̄ euincitur, p̄stando æque bonam liberetur? Gl. dicit q non, & bene: & io hoc differt emptionis contractus a locatione. Quæ sit ratio differentiæ, cogita, &c.

ADDITIONES.

Meno. Quæro. Ruy. cons. 77. col. pen. circa med. lib. 1.
a Paris. Ad exonerationem. Vide Ale. in l. stipulatio ista de ver. ob. in prin.

1 *Euenire quod potest inspicere debemus, & quod res est ordinata ad causam.*
2 *Vendita res, vt emphyteusis ecclesiæ, euincitur ex natura emphyteusis.*

§. Hic subiungi.

Si ꝯductor desinit posse vti re absq; culpa locatoris, fit ei remissio mercedis. Si vero culpa locatoris interuenit, ad totale interesse tenetur. h. d. Quod no. quia alibi facio magnum festum de hoc. No. q inspicere † debemus, q euenire potest, & q res est ordinata ad causam. Dixi plene in l. inter stipulantē. §. sacram. ver. vt liqueat. de ver. obl. Vltimo no. distinctio. † quam facit tex. Aut locaui, vt dominus aut vt vsufructuarius, a quæ facit ad multa, puta, an quis vendat rem vt emphyteuta, an vt dominus, an vt possessor, videlicet, si aliquis vendit rem vt emphyteuta talis ecclesiæ, euincitur ex natura emphyteusis, sicut hic erat in vsufructuario. Item per hanc legē declarabo l. si aliquam rē. j. de acq. poss. b quando intelligatur quis conducere respectu proprietatis, vel respectu possessionis, dic vt ibi plene dixi.

ADDITIONES.

† Cla. Distinctionem. Vide regulam, quam per hanc legem ponit, & colligit glo. in ver. merito, in fi. c. insinuante, de off. de leg.
a Paris. Vsufructuarios. Vide & extende istā regulā, vt per Cō. cons. 370. in 2. dub
b Alex. de acq. pos. Alle. iste tex. no. an vendens rem alienam videatur vendere suo nomine, vel alieno, de quo per Bart. & Bal. in l. mater, C. de rei ven. Adde Pau. de Cast. cons. 136.

LEX X.

Si quis fundum.

Valet pactum quod quis teneatur de casu fortuito. h. d.

§. Si colonus.

Qui permisit innocentem ignē habere, si casu fortuito oriatur incendiū, nō tenetur.

1 *Culpa quomodo in dubio præsumatur.*
2 *Mercedes solutæ p futuro tempore quo non debentur, vt indebitæ repetūtur.*

§. Imperator.

Iste §. legitur in glo. trib. mod. & bñ hoc intendit. Pro tempore, quo conductor non potest vti re, fit remissio mercedis non solutæ, & soluta repetitur. h. d. & quælibet lec. glo. hic potest esse vera, teneas quamuis. No. q. hic videtur innui, q quis debet probare culpam abesse, quia in dubio 1 culpa præsumitur. † Quod intelligendum est, si ex qualitate facti appareat culpa alias non, q plene dic, vt C. de pig. actio. l. creditor. Secundo no. q eo casu qui pro futuro tempore mercedes non debentur, solutæ, vt indebitæ repetuntur. † Op. hic innuitur, q capranus dēt probare dolum. Contra, imo qui dolum dicit dolum probare debet. De quo plene dixi in l. si quis ex argentariis §. pe. s̄ de eden. Item quæritur, qua actione istæ mercedes repetuntur, dic vt in gl. Ad cuius solutionem op. de l. si pater ignorans. j. sol. mat. Sol. vt hic in glo. & etiam in contrario, &c.

ADDITIO.

a Ale. Caprarius. An debeat probare dolum, tu vide Barto. C. de natile. lib. xj. in l. quod ad præsens, & quod no. in l. cum ita. §. species. de le. 2.

§. Celsus.

Imperitia culpæ annumeratur. h. d. No. ibi, q p-pe vt artifex, &c. q quando quis locat operas suas in aliqua arte, vř asserere se peritum in illa arte. De quo die per Dy. in c. imperitia. ext de reg. iu. lib. 6. & c.

§. Si alienam.

Si res locata efficitur conductoris, potest agi vt a pensione liberetur. No. istum modum agendi ago vt me liberes, & hoc intellige. i. instrumentum liberationis facias. Nam conductio sublata est mero iure, cum res facta est conductoris, vt l. ei a quo. j. de vsuca. & in l. neque pignus. j. de reg. iur. Vel potest agi vt liberetur cōdictione ex l. si quis conductionis. C. eo. tit.

LEX XI.

a Videamus.

a Conductor tenetur locatori de aliis secū habitātibus, si in culpa fuerit malos homines inducendo in domum. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Videamus. Vide Alex. cons. 119. per totum.

a §. Si hoc.

a Qui promisit ne ignem habeat, tenetur qualitercunque habuerit. h. d. quod no. & est cōtra l. si quis fundum. §. j. s̄. eo. Solue, vt ibi

ADDITIO.

a Pom. Si hoc. Vide Old. cons. 101. in fi.

§. Qui vinum.

Cōductor tenetur reddere locatori possessionem rei locatæ, absque controuersia, nisi culpa locatoris acciderit. h. d.

a §. Item conductorē.

a Tenetur conductor, si cōtra pacta locationis fecit. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Inter conductorem. vide exemplum ad istum tex. per Alex. cons. 206. vol. 2.

LEX XIIII.

a Item quæritur.

Si conductor fuerit in culpa, a tenetur, alias non. & hoc probatur per multa exempla vsque ad §. si lege, &c.

ADDITIO.

a Paris. In culpa. De casu autem sine culpa non tenetur, quod tamen singu. limita, vt scripsi in Bertac. in verbo, casus.

§. Si lege operis.

Excessus in mercede dicit̄ tunc, qñ est eisdem pactis facta vtraq; locatio. h. d.

1 *Colonus si remanet in conductione, videtur renouata conductio, & durat pignoris obligatio ipsius conducent 1, non tertij, nu. 3.*
2 *Cautela pro faciendo positiones, quod conductor remansit in possessione domino sciente.*
3 *Obligatio tertij pro conductore, quod non remanet obligata, conductione tacite renouata, nisi nouus consensus interuenerit.*
4 *Conductio non videtur tacite renouata, si ex parte locatoris non tradantur res quas locator ipsi vltra consensum præstare debebat.*
5 *Conductus ad custodiam agri pro certo tempore, eo finito licet permaneat ad custodiam, non est conductus.*
6 *Reconductio tacita habet locum in prædiis Reipublicæ, ecclesiarū & minorū.*
7 *Reconductio tacita quomodo & qualiter intelligatur facta.*
Conductio quomodo dicatur facta in scriptis.
8 *Officia quæ ex necessitate geruntur, finito tempore non videntur renouata.*
9 *Castellanus positus ad custodiam castri pro certo tempore, finito tempore non est Castellanus.*
10 *Prædium rusticum & vrbanum in tacita reconductione, & per quantum tēpus videatur facta, & ratio diuersitatis.*
11 *Reconductio tacita, quando videatur facta in rebus mobilibus.*
12 *Colonus remanens in fundo, quanto tempore remanere debeat, ut videatur facta reconductio, arbitratur bonus vir.*
13 *Stipulatio si interuenit in contractu, an videatur renouatus contractus tacite.*
14 *Fictio legis porrigit se ad id, ad quod porrigitur lex naturæ.*
15 *Hæredis, vel curatoris furiosi scia sufficit ad hoc, vt videatur renouata cōductio.*
16 *Conductio tacita tacito consensu dissoluitur, sicut contrahitur.*

a §. Qui impleto.

a Iste §. diuidit̄ in tres partes. Primo loquitur in prædio rustico. Secundo in prædio urbano. Tertio ponitur, quædam limitatio circa prædicta. Secunda ibi, in urbanis. Tertia in l. qui ad certum, prox. sequ. Item prima subdiuiditur, quia primo ponit vnum dictum. Secūdo illud limitat. Tertio illud extendit. Quartò, illud dictum declarat. Secunda ibi, sed hoc ita. Tertia ibi, ea Quarta ibi qđ aūt. Item scđa subdiuidit̄, quia primo ponitur dictum. Scđo exceptio. Scđa ibi, nisi in scriptis. & bñ hoc intēdit, Si ꝯductor post tp̄s remanet in b p̄dio rustico, vř in annum renouata b ꝯductio, & pignora eiusdē, secus si alterius. In p̄dio uero urbano quatenus habitauerit, renouata vř, nisi ī scriptis prima ꝯductio celebrata fuerit, vel nisi dn̄s posse ꝯsentire desierit. h. d. In prima vero parte no q † si colonus remanet in ꝯductione, renouata vř ꝯductio, & durat pignoris oblo. Rō huius ponit̄ in hoc §. & j. l. prox. q a dn̄s vř consentire tacite: iō sit 2 † cautus aduocatus, vt positionem faciat, q̄o remansit in conductione dño sciēte. Nam si ignorasset, non posset uideri consēsisse, † & sic non videret̄ renouata locatio, ar. j. l. px. † & iō tunc nō esset † agēdū hac actione, sed actione neg. gest. † Venio ad scđam partem 3 s. ad uer. sed hoc ita. q, no. † q eo casu quo tertius obligauit pignora, non sunt oblata in ista scđa conductione tacitè renouata, nisi nouus cōsēsus interuenerit. Rō huius est, q a posito q ille tertius, q oblauit pignora, sciat, & hoc patiatur. s. illū remanere in conductione: iñ nihil est, ex quo possit colligi, q ipse uelit ipsa pignora in scđa conductione iterum obfare: Decīo, qñ colonus remanet in ꝯductione, ex parte eius p̄sumitur ꝯsensus recōducēdi, alias delinqueret.

ADDITIONES.

Meno. Late Crauet. de antiq. temp. 4. par. 4. partis princi. nu. 200. usque ad finem. Dec. cons. 318. nu. j. cons. 555. nu. j. in cle. Barb. cons. 14. col. 5. lib. 4. Ruy. cons. 61. nu. 6. 7. lib. j. cons. 90. nu. 5. eo.
a Ale. Qui impleto. vide in l. legem, C. eo. & ibi Bal. & adde q iste §. habet locum, etiam in contractu precarij. l. in reb. §. vlt. ff. de precar. & no. glo. in c. 1. de preca. no. etiam ad ampliationem eorum quæ hic habentur, q si colonus, vel inquilinus patiente domino stetit in re locata singulis annis soluendo mercedem, præscribit, & facit hanc locationem perpetuam, ut ulterius non possit expelli secundum Bal. & Ang. in l. male agitur, de præscr. 30. an.
Pom. An hoc procedat in emphy. vide Rom. cons. 103. & Ale. plene cons. 7. vol. 4. Alex. cōs. 1. in 2. uol. vult q iste tex. p̄cedat ēt, si durante primo tempore locator usus fuisset rūpere conuentiones, & protestatus fuisset, q non intendebat in ipsis perseuerare, quia nihilominus finito, si nihil postea dicatur, censentur partes perseuerare in primis conuentionibus. Et uide Bal. de pace. Cōstan. in uer. item societatem. & Alex. cons. 76. vol. 5. ubi ponit, ut habeat locum iste §. in contractu, ubi requiritur scriptura, uel ubi tractatur de transferendo utili dominio.
Paris. Et idem quod in locatione dicit Cum. posse attendi, ut in deposito, & eundem vide cons. 8. incip. duo erant socij, in fi.
b Pom. Renouata. vide Alex. cons. 105. vol. 3.
† Clau. L. prox. Sequitur Ale. cons. 17. vol. 4. & ibi ponit aliam limit. ad hunc § & vide eundem Alex. ponentem quando hoc habeat locum in locatione ad longum tempus, ut cum pacto de affrancando in casu statuti, in eo. uol. consi. 28.
† Clau. Neg. gest. Item videtur, quod etiam ex locato per id, quod dicit Bal. in l. 1. §. fi. de eo, qui pro tut. neg. gest.
Meno. Venio ad secundum. Adde Alcia. tract. præsump. regula 2. præsump. 5. per Socin. sen. cons. 17. lib. 3.

qret. a qđ nõ eſt p̄ſumẽdũ l. merito. ſ. pro ſoc. Ex parte dñi, qui patit, ſilr hoc p̄ſumẽdũ, qa ipſe facit totũ id, qđ tenebat ex nã 3ctus. ſ. patiẽdo frui, vt j. l. pxi. in prin. Sed in iſto fideiuſſore, qui obligauit pignora iſtæ rõnes ceſſant, qa licet ipſe ſciat, & patiat nihil paotur circa rẽ ſuã, ex quo vr̃ ɔſentire ob rõni pignorũ. Ex p̄dictis infero duo. b † Primo qđ ſi ex parte locatoris requirebat aliud q̃ ɔſenſus, qa dẽbat certas res p̄ſtare ɔductori, nõ vr̃ renouata ɔductio, niſi res illas p̄ſtiterit. rõ, qa non implet 3ctum tacendo ex parte ſua, vt ſ. dictum eſt. † Itẽ ex hoc infero aliud, pono q, ille, qui eſt in fundo eſt locator, dñs eſt ɔductor. V. g. Titius operas ſuas locauit, vt ſtaret in fundo meo ad cuſtodiendũ cũ certa mercede, certe ſi finito tpe. ipſe remanet in fundo ad cuſtodiã fundi, non videor ipſum reconduxiſſe, qa ſola patientia non implet 3ctũ ex parte mea. Item ego nihil feci, ex quo dẽat p̄ſumi q, ego eius opas reconducerẽ. Non ergo hac actione, ſed alia actione petet a me mercedem, actione nego. geſt. forte, vel alia. Venio ad tertiam particulã c ad ver. eadem. † No. q, idem iuris eſt in prædio Reipublicæ, q, eſt in p̄dio ruſtico, qđ no. eſt. Nam cum vniuerſitas non poſſet facile conſentire, vt l. ſed ex ſ. 1. de dolo. & l. 1. de lib. vniuer. j. vr̃ q, in eis non haberet locum reconductio tacita: ſed dic, q, hic, illi, qui regebant ciuitatem, & hẽbant p̄tatem locandi ſciuerunt, & paſſi fuerũt, alias non poſſet induci tacita reconductio, vt d. l. Sed ex dolo. ſ. 1. Qđ no. pro p̄latis eccleſiarũ, vt ipſorum ſcia, & patiẽtia inducat tacitã relocationẽ facit. l. tutor, & l. itẽ magiſtri. ſ. de pac. Venio ad ver. qđ ãt. hæc eſt quarta particula. No. q, in p̄dio ruſtico vr̃ reconducere in annum. Hoc qualiter intelligat ſtatim dicam in parte ſeq. † Venio ad ſecundam partem prin. d. ſ. ad ver. in vrbanis. Et pro huius declaratione ſciendũ eſt, q, hic eſt facta q̃dã gl. intricata. Nã dictũ intellr tri. mo. exceptio intelligit quatuor modis. Quæro ergo: quid eſt dictũ hoc, prout quiſq; habitauerit, ita obliget. Rñ. tri. mo. Primo mõ, vt nullum tp̃s videat reconduxiſſe. Secundo, vt in id, in quo habitauit, poſtea videat reconduxiſſe, & iſta eſt vera, & cõiter tenet, tertio, vt io id totũ videat reconduxiſſe prout in prima ɔduxit. Prima & tertia nõ hñt rõnem, vt j. videbitis. Venio ad exceptionẽ, dr̃ hic, niſi in ſcriptis certũ tp̃s ɔductionis ɔprehẽſum eſt. Hic Iuriſc. excipit caſum ſeu factũ, nec declarat qđ iuris ſit in hoc caſu excepto & iõ videndũ eſt, qđ eſt hoc dictũ, niſi &c. Dicebat Iac antiquus glo. niſi primus 3ctus fuit celebratus in ſcriptis, qđ gl. non placet, per l. pactũ. C. de pac. aduerte, ſi q̃dẽ la. intellexit in ſcriptis q, 3ctus fuit celebratus ɔſenſu, & ſcriptura fuit adhibita ad probationẽ. l. 3dicit. j. de pign. & C. de prob. l. cũ res. tunc merito rephendit per gl. qa illa ſcriptura nil inducit, ſed pturbat, & iõ hodie cũ ex qualibet locatione fiat inſtrm, hoc non obſtante vr̃ fieri recõductio. Sed ſi la. intellexit q, primus 3ctus fuit celebratus in ſcriptis, hoc eſt, vt ſcriptura fuerit de ſuba 3ctus ſm formam. l. 3ctus. C. de fide inſtr. tunc la diceret verũ, & hic eſt intellrs nr̃æ legis. Rõ, vt dixi, nã iõ vr̃ renouatus 3ctus, qa ɔſenſu ſolo perficit, ſed qñ ſcriptura eſt de ſuba, tacendo non renouat ſcriptura, iõ nõ p̄t videri renouatus ille 3ctus illud l. prox. pbat. j. Ex hoc dico, f q, in officijs, q̃ ex neceſſitate gerunt vt † tutela, nõ vr̃ tacite illud offm̃ renouatũ: licet quis in eo remaneat l. 1. ſ. 1. ver. quate ſi quis finita. j. de eo q pro tut. & iõ iſti rectores, † q mittunt per hanc Ciuitatẽ, & Caſtellani, g q mittunt ad cuſtodiã caſtrorũ, licet finito offõ, remaneãt, nõ ſunt Caſtellani, qa illud offm̃ ſolo ɔſenſu ñ renouat ſed neceſſaria authoritas publica, q̃ hic deficit. Scđo mõ intelligit, niſi in ſcriptis certũ tp̃s ɔductionis, &c. hoc eſt, niſi in ſcriptis iterum expreſſe ɔducat. Iſta expoſitio veriſſima eſt in ſe, qa expreſſum facit ſilere tacitũ. l. cũ ex filio. ſ. 1. de vul. & pup. & ſm iſtã nullã eſſet dubitatio. tñ p̄cedens expoſitio eſt vtilior, & iõ ipſam perſequor. Habuiſtis quar dẽt intelligi iſtud factũ exceptũ, tũc vidẽdũ eſt, qđ iuris in hoc caſu excepto gl. ponit quatuor expõnes, & vnã notulã Io. quę vr̃ ſcholarib. multũ difficilis & terribilis, tñ clariſſima eſt ſi aduertat bene. Sciendũ eſt ergo pro euidẽtia, q, exceptio dẽt eſſe de his q̃ ɔtinent ſub rr̃a. cũ excepto ponit 3riũ eius q, in rr̃a dictũ erat, in l. 1. j. de reg. iu. & p Dy. ex de re. iu. ſup rub. lib. 6. Vñ cũ rr̃a p̄cedens put loquit de prędijs vrbanis hẽat tres expoſitiones, oportet q, iſta exceptio diuerſimodè intelligat, ita q, ſp deſcẽdat a rr̃a p̄cedenti. Hoc p̄miſſo gl. erit tibi clara, vide eã vſq; ibi, ſed la. dixit. Quinto aduerte qđ dictũ la. nõ tẽdit ad id qđ ſ. dictũ eſt in gl. Nam Io exponit quar dẽat intelligi factũ qđ in hac exceptione ponit: gl. præcedẽs dt qđ iuris ſit in hoc facto excepto, vt ſ. declaraui declarãdo lr̃am. h Quæro, quæ eſt rõ diuerſitatis inter p̄diũ ruſticum & vrbanum, Rñdeo, q, in p̄dio ruſtico nõ pcipit fructus qualibet parte anni, ſed ſolum vno tpe, & iõ nõ eſſet ęquũ dicere q, videbat reconduxiſſe. 10 † Sed in p̄dijs vrbanis qualibet anni parte pcipiunt fructus vniformiter, & iõ put habitauit, recõduxiſſe vr̃. Ita dicit gl. & iſte eſt cõis intellrs. Ex hac rõne infero multa. Primo ſm gl. q, ſi eſſet p̄diũ ruſticũ in quo nõ pcipiũ fructus, niſi de quinquennio in quinquẽniũ, q, in quinquẽniũ videat recõduxiſſe. Itẽ ſi eſt p̄diũ, in quo pcipit fructus bis in anno, in ſex menſes vr̃ recõduxiſſe ſm gl. & bene. Itẽ ex hoc dico, q, ſi eſſet p̄diũ ruſticũ, ex quo perciperet fructus vniformiter qualibet parte anni, q, pro rata tp̃is videat reconduxiſſe, qa eadẽ rõ eſt, q̃ in p̄dio vrbano. Itẽ ſi eſt p̄diũ vrbanũ ex quo ñ perciperet fructus vniformiter, qualibet parte anni. V. g. ego hẽo domum in loco vbi ſunt nundinæ q locaui, certè licet ibi ɔductor vniformiter habitet qualibet parte anni, tñ lucratur plus illis diebus. ſ. nundinarũ, q̃ qualibet parte anni. Vñ dico idẽ, q, in p̄dio ruſtico, qa eadem eſt rõ. Aduerte, qa dictũ gl. loquẽtis de fundo, ex quo pcipit ſemel in anno, intelligo quolibet anno vniformiter, vt in vinea, in oliuetis, & ſi. Sed prædia ruſtica iſtarũ partium q̃ vno anno faciũt fabã, alio anno frumentũ, & ɔductor nõ reciperet pro illo anno tñ. ĩ quo eſt faba. quia plus expenderet q̃ colligeret: ſed reciperet reſpũ aliorum duorũ annorũ, tũc dicã, q, in biẽniũ videat recõduxiſſe, qa eſt eadẽ rõ. Idẽ, ſi hoc ɔtingeret in triennio ſm diuerſitatẽ regionum. Quærit gl. † qđ in reb. mobilib. Certe dicit gl. ſecus, quia qui eas retinet poſt tp̃s, facit furtũ niſi credat dñm pmiſſurũ. Qđ dic vt in gloſ. Et K iõ dico k q, ſi ſcholaris retinet rõcinũ poſt tp̃s ɔductiones, videatur reconduxiſſe, ſi roncinus ille erat ɔſuetus dari ad vecturã. Sed ſi accepiſſet vnũ pulchrũ palafrenũ, quẽ dñs non dediſſet niſi pro modicis dieb. tunc faceret furtũ, niſi crederet dñm pmiſſurũ. l. licet ſ. fi. 12 j. de fur. Venio ad l. q ad certũ. dr̃ hic q, dñs, q † patit colonũ morari in fundo, vr̃ ɔſentire. q̃ro q̃to tpe oportet, q, patiat? Rñdeo, non ſufficere modicũ tp̃s. l. ab hoſtib. ſ. ſed qđ ſimplr. ſ. ex qb. cau. maio. ſed hoc arbitrio boni viri erit inſpiciendum. ſ. ſi remaſerit ibi illo tempore, quo erat ad culturam agri aliquid operandum. Quæro, dr̃ l hic, hmõi 3ctus neque verba, neq; ſcripturã, &c. quid † ſi primus 13 3ctus fuit celebratus verbis, quia interuenit ſtipſo, an patiendo videat renouatus 3ctus? Rñdeo, ſi ponis, q, verba fuerunt de ſuba 3ctus, hoc eſt, q, fuit actum q, aliter, non valeret, niſi verba interuenirẽt, tunc non vr̃ renouatus 3ctus, quia eadẽ eſt rõ, put dictũ eſt ſ. de 3ctu celebrato in ſcriptis. Sed ſi ſtipſo ſimplr interceſſit, tunc nõ tollit 3ctum locationis, & conductionis, q celebrat conſenſu, ſed ipſum roboraret, vt l. duo ſocietatem. ſ. pro ſoc. Iõ videbitur renouatus 3ctus locationis, licet ſtipulatio non videatur renouata. Venio ad

ADDITIONES.

a Pariſ. Delinqueret. Iõ ceſſante iſta rõne infert fin. Soc. in l. ſerui electione. ſ. Labeo. de leg. j. ſe cõſuluiſſe, q, iſta tacita recõductio nõ hẽt locũ in ſocio, q cõduxiſſet partẽ ſocij pro vno anno, qa finito illo anno, ẽt q, perſeueraret in poſſeſſione totius, ex quo illud facere p̄t rõne coniunctionis, cũ nõ poſſit diſcernere portionẽ ſuã a portione ſocij, ex quo ĩ quolibet minimo ceſpite, vnuſquiſq; hẽt portionẽ ſuã. l. duo ſrer. vbi Bar. Ang. & alij. ff. de acq. hær. & l. merito. ſ. pro ſocio, l. Sabinus, ff. cõ diu. merito nõ inducit tacita recõductio, qa ceſſat delictũ, vt dr̃ Bar. hic, q, ẽ no. & dicit illã q. ĩ qua cõſuluit, cõcordia fuiſſe terminatã. Itẽ circa materiã huius ſ. q impleto. vide Ale. cõſ. j. in 3. dub. in 5. vol. vbi loqt de quadã conuentione fcã corã iudice pro exercẽdia vſuris certo tpe, poſtea ɔſeuerata, & nino cõſ. 16. vol. 4. & cõſ. 106. vbi tripl̃r limitat hũc ſ. maximè ut nõ pcedas, vbi tractarẽt de translatione vtilis dñij. Itẽ no. q, ſi de prima cẽt inſtrm d iſta tacita recõductione, nõ ẽẽt executio parata, ſm Bal. in l. legẽ. i prin. C. loc. Itẽ an iſta diſpõ pcedat in emphyteuſi, vide nino Ro. cõſ. 203. Itẽ ſi diſceſſerit de domo, & ei fiat relocatio, intellr facta pro eodẽ ptio, & cũ nib. clauſulis, q̃ erãt in prima. vide Bertaio tract. de gabel. in 2. par. & qđ ſi aliq fecerũt ſimul ligã. & ea finita, pſeuerauerũt ſimul i ſeruitia p̄ſtandis, qđ nõ intelligit reuocata, vide Bal. in tit. de pace Cõſt. in ver. itẽ ſocietatẽ & ibi ẽt qđ iſta renocatio nõ hẽt locũ in cõtractib. qui in ſcriptis celebrant. nec in qb. reqrit ſtipſo. Itẽ ex qb. actib. intelligat aliqd reuocatũ. vide Pau. de Ca. conſ. 336. Itẽ qđ reuocatio intelligat facta cũ eiſdẽ pactis, & modis. vide Barb. cõſ. 14. i 2. par. Alex i d. cõſ. vol. 2. Itẽ q, iſta renouatio, ñ hẽat locũ i alijs cõtractib p̄cipue vbi agereret de tranſlatione alicuius dñij, & q̃dam alia uide Ale. late cõſ. 76. in 5. uol. uide ẽt circa iſtũ. ſ. q̃ dixit Ale. i l. ſi mora. ff. ſo. ma. de cuſtode caſtri, q finito anno, remãſit i caſtro, an renouet offo, & ſilr eius fideiuſſor. Itẽ qđ intelligat ẽt facta renouatio cũ pacto fraudãdi, put erat i prima uide Ale. cõſ. 28 uol. 4. ad fi. & ibi ẽt ponit de quodã ſtatuto dicẽte, qđ hẽatur pro renouatiua in tantumdẽ tp̃s, ad q̃tũ erat prima locatio, an locũ hẽat in locatione facta cũ pacto frãcandi. In cõtrariũ vide Alex. cõl. 76 in 5. vol. Imo. cõſ. 36. an autem fideiuſſores dicantur repetiti, vide Alex. in l. ſi mora. ff. ſol. mat.

b Ale. Infero duo. Et iſta faciũt cõtra ea, q̃ decidit Dy. & Bar. in l. ſi mora. in fi. ſol. matr. Proquo adde no. Bar. j. e & ibi, ex hoc dico, qđ in officijs, &c. & bene facit qđ no. Imo. in cle. olim. el 3. de reſt. ſpo. Et eum Bar. hic tranſit Imo. in d. l. ſi mora. Meno. Ruy. conſ. 167. nu. 22. lib. 1. ſcripſi, conſ. 122. nu. 10. Meno. Item ſoc. ſen. conſ. 196. col. j. lib. 2.

c Ale. Venio ad tertiam particulã. Et ex hoc ſequit, q, iſte ſ. nõ hẽt locũ in emphyteuſi, ut no. Bal. in l. j. in xj. in uerſ. ſed nunquid emphyteuſis. C. qũ non pe par. Meno. Barb. conſ. 14. col. 5. lib. 2.

d Pomp. principalem. Vide Barb. conſ. 31. Imo. conſ. 12. Alex. conſ. j. uol. 2. Are. cõſ. 57. & plene Fel. in c. de cauſis uer. limita de off. deleg. & in c. j. de iureiu.

e Ale. Dr̃ hic. Vide Bar. in l. legẽ. C. e. & ibi ẽt dr̃, talis recõductio nõ intelligit facta cũ virtute, & executione inſtri, ſicut erat prima locatio. Dicit tñ, q, itelligit facta ſub eiſdẽ pignorib. pœnis, & clauſulis, ſicut erat prima, Bal. & Imo. cõtra tenẽt, & ãl. cũ pr̃. ſ. pr certã de le. 2. Et adde qđ ſi te cõduco pro uno anno cũ certo ſalario, poſtea te ſimpliciter cõduco pro alio anno itelligit fca repetitio illius ſalarij, ſm Bal. i l. ẽt C. de iu. du. q̃ro, fcã eſt liga inter duas ciuitates pro quinquenniũ duratura, utrũ ſi p̄ſtãt poſt quinquẽniũ ſibi mutuos fauores, intelligat liga tacite renouata, Vr̃ q, ſic, ſicut diximus i cõtractib. verũ, ut hic. Cõtrariũ eſt uerũ, niſi renouet expreſſe, ut i. d. pac. Cõſt. i uer. itẽ ſocietatẽ, & ẽ ar. C. loc. l. ſi cũ Hermes, p̄ſertim ſi ſunt cõtracta prius pro ſtipſonẽ, qa ſtipſonis uerba deſiderãt. Sic e i cõtractib. i qb. reqrit ſcriptura, nõ ſit tacita renouatio, ut hic ſm Bal. i ti. de pa. Cõ. in uer. itẽ ſocietatẽ. qđ no. Adde ad materiã huius. ſ. Ale. cõſ. 1. lib. 2. in d. uer. uenio ad qntũ.

f Ale Ex hoc dico. Cogita pro l. Lucius. ſ. Paulus. & qđ ibi Bar. j. de adm. tu. & uid oĩno q, no. Bar. i l. ſi mora. i fi. ſo. ma. poſt Dy. & uid ſ e. ſ. j. uer. ex p̄dictis. & Bar. ibi.

g Ale. Caſtellani. Sed an iſti caſtellani, finito tempore poſſint dimittere cuſtodiam caſtri, ſi dominus alium non mittat, uide Bal. in l. ex diui. C. eo.

h Ale. Quęro. q̃ eſt rõ. Adde Bal. in l. legẽ. C. eo. ubi in omnib. iſtis idẽ tenet, qđ hic.

i Ale. Aduerte. Bñ facit q, no Bar. i l. diuortio. ſ. q, in anno. ſo. ma. & ita alle. gl. hic. Pom. Vide Soc. conſ. 159.

k Pom. Ideo dico. Vide Ale. in l. ſi mora. uer. ſucceſſiue. ubi ponit pulchram, quæſtionem de caſtellano. j. ſol. mat.

l Alex. Dr̃ hic. Sed utrum pœna intelligatur reperita in hac tacita ſecunda locatione Io. dicit, q, non ar. illius tex. in l. cum pater. ſ. pater certã. de leg. 2. & quia intelligi debet de prima. & in l. pe. ſ. uxor. ſol. mat. & dixi. ſ.

ad vltimū † §. Ex quo no. † q. ad id se porrigit legis fictio, ad qd se porrigit lex naturæ, nā furiosus, & mortuus, cū nō possint naturaliter ɔsentire, non fingentur consentire a iure: & eadem est rō in absente, & ignorante, vt sup. dixi. Quæro † circa istam partē quid si hēs defuncti vel curator furiosi sciuit, & passus est. Puto q. sufficiat vt videatur renouata conductio, vt sup. pro soc. l. plane. facit j. de prec. l. certè. & C. eo. l. legem † Vltimo quæro, vtrum sicut tacito cōsensu contrahitur, ita tacito consensu dissoluatur? Respondeo, quod sic, vt s. pro soc. l. itemque, &c.

ADDITIONES.

† Clau. Vltimū. Ad cuius ampliationem vide Are. post alios in l. 1. §. ex contrario. j. de acq. poss. vide etiam gl. in l. Gallus. §. si eius. j. de lib. & posth. & ibi Ale.

a Paris. Legis fictio. Vide ad hoc & meliorem in l. si tibi electio. §. vlt. ff. de opti. leg. ibi, quia non videtur consentire, qui sentire non possit.

LEX XVI.

a **Ex conducto.** a In actione ex conducto veniunt ea quę hac l. exprimuntur. h. d.

ADDITIO.

a Paris. Ex cōducto. Et dū hic dr. q. teneā dns locās ad refectionē, vide omnino Aret. cōs. 111. q. vult idē eē i cōductore ad lōgū tps. Vide eūdē cōs. 55. licet i emphyteuta sit sec³, vt ibi p eū, & Bal. i l. 1. i 2. dña. C. d iure emph. & ibi Mod. Pe. & Cy. ibi & Alex. in l. diuortio. §. ipēdia. ff. sol. mat. Cæp. i trac. de refectiō. licet tēt i vsufructuario aliter distinguat, vt hēs ad Bar. i l. hactenus. ff. de vsuf. Et de colono, & emphyteuta, qūo teneant ad refectionē, vide Ias. in l. qui minus, de flu. Ad istum tex. dū facit mentionē de refectione, vide q̄ no. Bal. in l. ij. in j. colum. de iu. emph.

1 *Remissio fit etiam propter casum occurrentem in humana, sicut diuina.*

a **§. Si vis.** Propter casū ɔtingētē in fundo, vel fructib. anteq̄ separent' a solo, fit remissio mercedis, si dānū est incurabile, secus si ɔtingit fructib. iā collectis. Itē vbertas vnius anni b cū sterilitate alterius ɔpensat', h. d. No. q. remissio fit nō solū † pp 1 casum occurrentē potentia diuina, sed ēt vi humana, qd apparet ex eo q. dicit, incursus hostium. Et sic apparet, q. gl. q̄ est in l. dānū. C. eo. nō bñ sentit. Nā illa lex loquit' de dāno contingente in rebus coloni, pp q. non fit remissio: hic in dāno contingente in fructib. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Si vis. Et dū iste tex. facit mētionē de impetu fluminis, vide Bal. in l. licet C. e. & ad istū tex. vide qd legitur, & no. in ca. pp sterilitatē. ext. e. non omittas circa prin. ibi, secus si contingat fructib. iā collectis. Adde Bal. in l. licet. in 3. op. C. eo.

b Ale. Remissio. Adde Bar. in l. interdū §. q. ex naufragio, de acq. pos. Bar. in l. 1. in fi. de iu. emph & qd ibi dixi, & latissime Bar. i l. cotē. §. qui maximos. j. de publicanis. Adde Bal. de pa. con. in ver. vasalli el 2. & dixi s. in 1. chat. vide ibi omnino.

a **§. Si qua.** a No. q. licet remissio fiat pp sterilitatem, vt s. ver. px. nō tñ fit pp vitiositatem fructuū, vt hic, &cę.

ADDITIO.

a Ale. Si qua. per Bar. in l. si merces. §. vis maior. j. eo. Bal. in l. licet. in 7. q. j. eo.

LEX XVII.

a **Si vno.** a No. hic q. verba accipiunt' fm naturā ɔtct⁹, & sic ver b ba debēt intelligi fm subiectā materiā. b Simile in d. l. damni infecti, in prin. j. de dam. infe. & l. si stipulatus. j. de vsu.

ADDITIONES.

Meno. Ias. l. eum mota. C. de transac. late Dec. cons. 388. nu. 4.

a Ale Si vno. Ad huius intellectū uide Bar. in l. diuortio §. impēdia. sol. ma. Et qñ dicat ubertas, suppletiua alterius anni sterilis, ultra gl. hic vide gl. & Bar. in l. 1. §. C. e. in 9. q. & ibi ēt oino uide Bal. in 9. q. q limitat' hāc gl. ubi una esset locatio plurimi annorū, secus si plures essent locationes, & ibi qs est annus ubertatis, qui hēt supplere sterilitatem, uide in c. pp extra eo. per Pau. in l. ex conducto. §. si uis s. eo. Pom. Ad regulā huius legis q. uerba intelligant' fm subiectā materiā, adde late Georgiū Natā i rep. cle. sæpe. de uer. sig. Ale. in rub ff. sol. ma. & l. cōstāte, col. j. ff. eo. & in cōs. 37. uol. 3. & cons. 36. uol. 3. Barb. cōs. 33. uol. 1. Præposi. in c. iur gña. le. 1. dist. Ro. cōs. 89. Imo. cōs. 21. & cōs. 121. Car. cons. 61. Ale cōs. 86 col. j. uol. j. Are. consi. 14. Bar. in l. exceptione. j. de fideiuss. Barb. c. si de off. dele. & Are. c. exhibita, de iud. & no. q. ubi subiecta materia psonæ facientis actū suadet unū, subiecta materia actus facti suadet aliud, q. magis attendit' subiecta materia actus facti, Ita Bar. c. 3. de off dele. Aret. cons. 78. Pan. in d. c. exhibita. Fel. in c. cōsuluit. in uer. no. ibi in tex. de off. dele. Ane. cōs. 236. Bal. in c. in pñtia, de prob. Are. cons. 76. Bart. in l. oēs popul. s. de iust. & iu. Ang. cōs. 31. Ias. in l. si dñe. de col. & ibi Ale. & cons. 37. col. 1. in h. uol 3. ubi dicit, q. uerba debent intelligi fm subiectam materiam, ēt si deberēt impropriari. Pau. cons. 17. col. 1. ubi dicit q. uerbum, filij, appositū in concessione feudi cōprehendat oēs descendentes per lineā masculinā, quia hoc est de natura illius contractus, & cons. 28. uol. 1. & cons. 27. eo. uol. ubi dicit, q. licet alias appellatione suorum, ueniant multi, de quib. ibi per eum, q. tñ in materia feudali propter subiectā materiā ueniunt tm descendentes. Are. in l. cōsulit, j. de uul. Fel. in c. in tm. de simo. Bal. cons. 67. in 2. par. ubi pulcher casus.

b Paris. Subiectā mat. riā. Vide ad Bar. in l. si olei. C. locati. & hē hic quod aduentus anni pcedentis, & sequentis attenditur. uide & limita ut p. Ang. con. 111. & 312

§. Cū quidam. Licet sterilitas tribuat remissionem, secus tñ in exiguitate fructuum. h. d.

1 *Conductor quando impeditur ut non vtatur re locata, quando totam mercedē repetere possit, & nu. 2. & ibi quando impeditur facto conductoris.*
2 *Cōductor dicitur, q dat pretiū, locator, q dat opas vel pręstat patiētiā fruēdi.*
3 *Conductor impeditus facto tertii, quando totam mercedem soluere teneatur.*
4 *Conductor impeditus casu, quando teneatur ad totam mercedem.*
5 *Locat quando quis operas, uel rem & operā, & nō præstat, ad quid teneatur.*
6 *Titulus de condictione ob causam, habet locum in contractibus nominatis.*
7 *Contractus innominati iudicantur secundum naturam cōtractuum nominatorum, quib. assimilantur.*
8 *Famulus infirmus non debet habere salarium pro tempore infirmitatis.*
9 *Famulus qui fuit infirmus, si pro tempore quo fuit infirmus vult, seruire tanto tempore, & habere integram mercedem, an possit.*

a **§. Itē cū quidam.** 1 Subolem māā hēt iste §. & bř h. d. Casus ɔtingēs ex parte locatoris, pp quē impedit' vsus ɔductoris inducit repetitionē mercedis. Primo loq̄t' in quodā casu singulari, sed ō ipsū vr extēdit ad oēs. Scdā ibi, q. in oīb. Et, in tota ista mā appello ɔductorē illū, q dat pecuniā, locatorem illū q dat operas, vel p̄bet vsum rei, vt l. 1. §. si q s. s. de pos. Op. 1. j. e. l. pe. §. nauē. Sol. ibi nauis fuit impedita culpa ɔductoris, q. illicitas imposuit merces, iō mercedē non repetit; hic nulla fuit culpa ɔductoris. Op. ex. gl. † q. qñ ɔductor casu impedit' nō dēt repe- 1 tere totā mercedē, sed pro rata tpis, vt l. si q s domū. §. 1. s. e. & l. si q s fundū. §. Imperator. s. e. Sol. in l. si q s domum fuit locata res tm, hic fuit locata res, & opera. hęc est vna dña. Itē hic pp casū ɔtingētē impedit' vsus ɔductoris in totū, iō in totū repetit' merces, & in totū remittit', si solutū nō esset. Itē vbi vsus ɔductoris per partē impedit' p parte fit remissio mercedis. Et sic sū expeditus de ɔtrijs respicientib. pricipiū nr̄m. §. Hēmus ergo intrare mām, & videamus eā p mōm summæ, vt s. dixi: qñq; q s locat opas tm. qñq; rē, tm qñq; rē & opam si vsus ɔductoris impediat', qd iuris sit videndū est in quolibet casu p dictorū. Quæro ergo primo qñ q s locat rē & ɔductor ea frui ñ pt 2 quar sit mercedis remissio? Et aduerte ne erres, q a, vt s. dixi, & hic repeto: q. in tota ista mā appello, ɔductorē eū, q dat p̄tiū: locatorē aūt appello eū q dat opas, vel p̄stat patientiā fruendi. s. depo. l. 1. §. si q s seruū. Hoc p̄misso in hac. 1. q. gl. distinguit. Aut ɔductor impedit' vti re, facto locatoris, aut casu ɔtingente ex pte locatoris, aut fcō ɔductoris, vel casu. Sed q a ista gl nō ponit istam mām perfecte, ideo dic latius. Aut vsus ɔductoris impedit' facto locatoris, aut facto ɔdu b ctoris, aut facto tertij, aut casu fortuito. Primo casu, b aut factum locatoris, est iustū, aut iniustū. Si iustū, tunc si ista iustitia ex culpa ɔductoris ɔtingit, vt puta ipse nō vult soluere mercedē. & tūc si quidē locator est eccłia, petit mercedē totius tpis C. de sacros. ec. auth. q buscūq;. Si vero est priuatus, tūc ɔseq̄r mercedē p rata totius tpis c C. e. l. ædē. & j. eo. l. colonus. in prin. & ibi no. Si vero c factum locatoris est iustū absq; culpa ɔductoris, tūc merces debet' p rata tpis. l. a dē. C. e. & j. e. l. q insulā. Si vero factū locatoris est iniustum tenet' ɔductori ad totale interesse. l. ex ɔducto. in prin. s. e. & j. eo. l. si fundus. & l. & hæc distō & l. si in lege. §. colonus. j. eo. Secūdo casu prin. qñ impedit' vsus facto ipsius ɔductoris, tūc debet' integra pensio. l. si d in lege. §. si domus. & l. dñs horreorū. §. fi. j. e. Tertio d † casu prin. qñ 3 hoc ɔtingit facto tertij, distingue, aut est iustū, aut iniustum. Si est iustū, tunc aut locator circa hoc potuit prouidere, aut non potuit. Si potuit prouidere, & non fecit, & sic ɔductorē decipit, tunc tenet' ad totale interesse. j. e. l. si merces. & s. e. l. si q s domū. §. pe. aut non potuit prouidere, tūc fit remissio mercedis p rata. l. si fundus. j. e. & l. si q s domū. s. eo. Si vero factū tertij est iniustū. tunc aut ɔductor pōt resistere, & tenet' l. itē qrit'. §. exercitū. s. e. Aut ñ pt resistere, & tunc fit remissio mercedis p rata. l. px. §. 1. ibi, incursus hostiū fiat, &c. nie si hoc fiat pp inimicitias locatoris, vel ɔductoris, e q a tūc illius fcō, 4 & culpa videret' fcm. l. si merces. §. culpæ. j. e. † Quarto caso princ. qñ hoc ɔtingit casu fortuito, aut iste casus ɔtingit ex parte locatoris f seu rei locatæ, qd idē est, & tunc fit mercedis remissio f pro rata. l. si q s domū. in prin. s. e. & l. habitatores. §. fi. & l. q insulā. §. 1. cū multis si. Aut ɔtingit ex pte ɔductoris, & tūc tenet' ad integrā mercedem. Ita

ADDITIONES.

a Ale. Itē cū qdā. Adde hic in materia q. Io. An. in c. pp sterilitatē. de loca' dr, qd inq̄linus ex iusta cā, pt dimittere domū inuito dño, vt dr ibi Io. And. post Vin. ad hoc l. 1. ff. de mig. & gl. hoc ēt tenet fin. l. si. i l. §. si domus. j. e. Sed dubiū ē fm Abb. in d. c. pp. Nūqd pp pestē superuenientē, possit inq̄linus discedere, id qd s. dcm est fm Io. An. facit qd sic. & tex. in c. pp. exidētitate rōnis & magnus vr timor mortis, & iō vr magna necessitas. ad hoc l. de ætate. ad Tre. facit ēt l. habitatores. j. e. In practica tñ uix pt obtineri, & tñ id qd s. dcm ē, satis ē rōnabile. Ita dr Abb. & uide Pa. de Ca. & q̄ no. Bal. i l. licet. C. e. i 3. q. Et de aliqua iusta cā, uide qd dixi in l. habitatores. i pri. j. e. & q̄ no. Pa. de Ca. i l. cū plures. i pri. j. e. & uide Raph. i l. recusare. §. si q s alio, ad Tre. q per l. de ætate, j. ad Tre. cū ibi no. dr, q. non tenebit scholaris ad pensionem, si fugit propter pestem, dicit tamen se non firmare.

R. Dic latios. Circa istam distinctionem, uide Ro. in cons. 175. & And. Barbatiam in cons. 98. incip. illud afferam in medium. col. 6.

Menn. Quæro Scripsi, cons. 55. nu. 14.

b Paris. Primo casu. Vide Io. de Ana. cōs. 74. ubi ēt ponit qd si cōductor promisisset p uerba multū ampla nō petere aliq̄ remissionē rōne alicuius casus, vel impedimēti occorrētis, nō intelligeret' de impedimēto ex facto locantis. itē uide in materia, Ro. cōs. 178. & uide eūdē cōs. 432. ubi ponit, qñ facto tertij impedit' aliquo tpe an teneat' postea p alio tpe in conductione psistere, & an tunc teneat' ad pēsionē p tpe, quo nō fuit vsus. Itē de impedimēto tertij, & qd dēat facere, & probare cōductor. vide Ale. cons. 227. vol. 6. Et qd si tertius phibeat ēt de facto an teneat' locans saltē ad remissionē si nō poterat resistere, uide Ale. in l. filios. §. si vir. ff. sol. ma. post Pau. de Cast. & alios. Et qūo intelligat' qñ pe phibere rōne superioris vt in filijs, & similib. uide Are. in l. stipso ista. in prin. de ver. obli. Item qñ expellit de facto a tertio, an teneat locator ad interesse, si potuit resistere, & non fecit. uide Ang. in l. si defuncta. C. loc. idē tenentē, qd teneat' locās ad interesse, si conductor poterit exigere datia a qbusdā exēptis p uiā decreti, qd transiuerat in cōtractū, q fuerat p locātē suspēsus tpe locationis, sed nō poterat suspendi, uide Bar. cōs. 47. volum. 4. Item dum dr hic, in quarto casu principali, q. non potest uti ex casu contingente in re locata, pro rata sit fienda remissio, uide etiam Aret. cons. 55.

Pom. Vide Ang. cōs. 15. Ro. cōs. 178. Ale. in l. diū functa. ff. de uff. assess. Ana. cons. 74.

Meno. Paris. cons. 40. nu. 3. li. 1. scripsi cons. 53. nu. 17.

c Pom. Si uero. Vide Are. cons. 161.

d Tertio. Vide Soc. cons. 116.

Menn. Soc. iun. cons. 120. nu. 2. li. 3. Ruy. cons. 65. no. 5. li. 1. Are. cons. 122. nu. 4. scripsi cons. 120. nu. 13.

e Conductoris. Vide Alex. cons. 14.

f Remissio. Vide exemplum per Rom. cons. 432.

Ita dicit gl. ĩ.e.l.colonus.§.nauẽ.melius pbať in l.si vehẽda.in prin. ſ.ad l.Rhodiã.de iac.& apparebit ex rõne,q̃ statim dicã. Quęro,& reuoco in dubiũ,q̃ est rõ,q. si casus ɔtingit ex parte conductoris,teneť ad solidã mercedẽ, secus si ex parte locatoris? R̃ndeo. ɔductor est ille qui teneť ad pecuniã vt dixi: & sic teneť in gñe, sed debitor gñis pp casum non liberať.l.incendiũ.C.si cer.pet.& l.q te.ſ.si cer. pet.sed locator teneť ad patiẽtiã,hoc est,q. patiať te vti frui re.ſ.l.p. xi.in prin & sic teneť respũ certæ spẽi, merito eius interitu liberať. d.l.qđ te.ſ.si cer. pe. Et eadem rõne dico. q. si ɔductor teneť ad q̃titatẽ respũ certæ spẽi,& illa spẽs periret,liberareť,ar.ĩ.e.l.in naue in

a fi.& qđ ibi dixi. Sumus expediti de 1.parte, a venio ad scđam, & q̃.

5 to † qñ quis locat opas suas,vel rem,vel opam & ɔtingit qđ non pstat,vtrũ debeať tota merces.vel pars,vel nihil. In hoc fuerunt duæ opi.vna fuit Guat qui distinxit. Aut operæ non præstanť pp factũ ɔductoris,vel pp casum fortuitũ in eius personã obuenientẽ. & debeť tota merces. Aut hoc ɔtingit pp factũ locatoris,& teneť ad totale interesse. Aut pp casum in eius personam ɔtingentem,& fit remissio pro parte, vt in glo. Nec ob. ad primũ mẽbrum distinctionis. ĩ.de var.& extor.cog.l.1.§.pe.& l.cum hẽs.ĩ.de statul. quia spãle est in aduocato,& in libertate. Ita dicebat Guar. Alij,vt Azo,dñt indistincte,q. ex cuiuscunq; parte ɔtingat casus,debeť integra pẽsio. Et eius opi tenet gl.hic tñ opi.Guar.tenet in l.pe.C de ɔd.ob.cãm.& in l.1.§.diuus ĩ.de var.& extor.cog.op.Guar.est vera,sita prout ĩ.dicã opi. Azo.no.est vera, sed gl.fuit hæc posita prout fuit sumpta ex eius summa.C.e. Vt tñ appareant solones ɔtriorum ɔ opinionem Guar. dẽs scire,qđ qñq; vnus opam dẽt,alius dẽt pecuniam ex dispositione legali, vel ex dispõne ɔhentium. quæ succedit in locum dispositionis legalis,vt est salariũ,q debeť aduocatis,vel Prãtibus.& istis q assumunť ad ista officia publica.& ista est materia per se,de qua loquiť lex prima.§.diuus.ĩ de va.& extraor,cog.& ibi plene tractaui istam materiã. Vñ istud q. dicit gl.hoc est spãle in aduocato,non est verum,nã ibi nõ loquiť in ɔctu locationis & ɔductionis,sed in quodã salario debito vel ex legis dispõne,vel ex dispõne ɔhentium quę in eius locum succederet, vt not.in l.si quis.C.de aduoc.diuer.iud. Qñq; vnus dẽt opam, alius dẽt pecuniã ex dispõne testõris.& ista est materia per se,cũ in vltimis dispõnib.fiat interpretatio latior.de de qua dixi in d.l.1.§.diuus.iõ glo.hic q̃ dicit spãle in libertate, non dicit verũ,sed dẽt dici in vltima volũ.hic in ɔctu locationis,& conductionis.Qñq; vnus dẽt rẽ,alius opam ex ɔctu innoĩato tunc est ẽt separata materia ab ista,licẽt gl.hic inculcet. Nã in ɔctib.innoĩatis est locus pniæ, in ɔctib. vero noĩatis secus. Tñ vt istam difficultatẽ videamus,præmittamus primò,quid iuris in ɔctib.noĩatis, in quibus dic, aut operæ non præstantur pp factum conductoris, vel casum contingentẽ in eius psonã,& debeť tota pensio.ĩ.e.l.sed addes §.cum quidam.& l.q opas. Si vero steterit per locatore, tunc aũt p factũ eius,aut p casum. Primo casu, teneť ad totale interesse.ſ e.l.hi qui. Secundo casu teneť,vt rem trat mercedẽ,ut in hoc.§.sic dẽt intelligi.l.aduocationis. C.de ɔdi.ob cãm. Prædicta vera,si fuit ɔctus bonæ fidei vt puta ɔctus locationis,& ɔductionis. Si vero fuisset ɔctus stricti iuris, vt puta stipso, tunc dẽmus inspicere quãr sit ɔcepta. Si.n.ɔcepta esse ɔdõnaľr,vt putã si tale qd feceris,centũ dabo: tunc si aliquo casu nõ impleť ɔdũ, nõ debeť aliquid ex stipone,vt l.si vehenda.ſ ad l.Rho.de iac.ĩ.de ver.ob.l.in illa stipone.si calendis & ĩ.de verb.sig.l.cedere diẽ. Si verba non fuerunt ɔcepta ɔdõnaľr, sed hoc mõ. Promittis mihi facere,& ego promitto tibi dare, tũc esset idẽ qđ in ɔctu locationis,& ɔductionis,& diceret ista stipso ɔuentionalis,de qua loquiť l.si ɔuentionales.ĩ.de ver.ob. Contra pdicta op.ſ.de ɔd.cau.da.l.si pecuniam,in prin.ibi,si per te,non stet,&c.đt gl.ibi.disputando,non determinando. Itẽ op.ſ.de ɔdi.cã

b data, cã non sec.l.3.§.sed si Stichus. b đt gl. Sol.ibi casus ɔtingit non in manumittente,sed in manumittendo. Vñ distinguit, aut fuit in mora, vel non. Nam qñ casus ɔtingit in manumittendo, est idem qđ qñ casus ɔtingit in re locata,& sic ex parte locatoris,vñ nihil dẽ

6 ret posse peti in hoc §. Ideo dicas, † q. titulus de ɔdõne ob cãm, loquiť in ɔctib.innoĩatis in quib.deberes dicere, qñ ille,q dẽat facere impediť: aut alius qui teneť ad dãdũ,nõ vult dare, vel datũ vult repetere ex pnia. Aut eo,q a nõ est obseruatũ q. promissum est. Pri-

7 mo casu hẽt locũ dictõ.l.si pecuniã.§.fi.ſ.de ɔdõne cã da. Secũdo † casus dẽs distinguere eo mõ, quo distinguimus in ɔctib noĩatis, cũ noĩati ɔctus inducenť fm nãm ɔctuum noiatorũ,quib.assimilanť.l. 1.§.si quis seruum.ſ.depo.& l.eum qui.§.1.ſ.com. & l.nãlis.circa fi. ĩ.de præscri. Quid ergo iuris sit in ɔctib. noiatis vidimus.ſ.de ɔctu locationis & ɔductionis. Tñ videamus aliquantulũ latius per duo ɔria, tunc declarabiť istud qđ dẽ de ɔctib.noiatis. & reintro glo.& opponitur qđ casus fortuitus non dẽt venire in bonæ fidei iudicij, vt C.de pig ac.l.quæ fortuitis.Sol.dicit gl.nec hic venit casus fortuitus, vt locator operarum teneať ad interesse, sed non pt petere solidam pensionem,quia casus fortuitus non dẽt nocere locatori,sicut

c nec conductori. Sed ɔ hoc opponitur ego video, quod casus fortuitus contingens ex parte venditoris liberat eum, & nihilominus potuit petere integrum pretium.l.necessario.de peric.& commodo rei vend. quare non ita hic casus contingens in re locata liberat locatorem, vt petat integram pensionem, seu mercedem? Dicit glo. aliud est in venditore,quia tractat de damno vitando. Nam si non hẽret pretium rei, damnum rei suæ pateretur. Locator autem certat de lucro,cum nihil de suo amiserit.arg.ſ.de ɔd.& de.l.Titia.§.1. istã candẽ rõnẽ ponit Rostred.sup hoc tit.q̃ rõ nõ vr vera. nã hic locator amittit rẽ suã sicut venditor. Vñ Cy.ponit in l.legem,C.e.vnã aliam rõnem videlicet,qa in emp.& ven agitur, vt res perpetuo sit apud emptorẽ, merito re percepta periculum est emptoris, apud quẽ perpetuo dẽbat esse:sed in locatione,& conductione res dẽt esse ɔductoris ad tps,pro alio tpe apud locatorem,ideo periculum in eo contingens diuiditur inter eos, vt pro rata tpis soluatur pensio Ista rõ nihil ɔcludit,quia saltẽ pro toto tpe, quo deberet esse apud ɔductorem deberet spectare ad eum periculũ & .ò tu dicas. qđ idẽ per oĩa est in ɔctu locationis,& conductionis,& emp.& ven. Nã si ego vendo tibi certã spẽm,quæ est,tunc eius interitu liberor. d.l. necessario.in prin. Sed si venderem tibi illud quod non est,sed futurũ est,ut fructus ad mensuram puta decem corbes frumenti ex tali fundo.tunc pro ea parte quæ nasceretur, venditio valeret. pro ea parte,quæ nascitur,non debet pretium.l.si debitor.§.verisimile ſ đ ɔh.emp. Nunc ad propositũ,qñ quis locat operas.vel locat rẽ, ipse locator teneť ad id,qđ nõ est in rerũ natura.ad opas futuras,vel ad patientiam tanti tpis, p q̃to locat rẽ. Isto igitur casu qñ nõ pt pstare illã patientiã,non dẽt hẽre integrã mercedẽ,sed pro rata eius q. pstitit,sicut in venditione,vñ videtis p oĩa idem esse. Sed ɔ

d prędicta facit ſ.l.prox.§.vbi locator pstitit patientiam toto anno,& in fine anni fructus sunt corrupti.tñ remittitur merces pro toto anno, & non pro rata. R̃ndeo,ibi patientia totius anni admittitur, seu præstatur pp vltimum finem.i.recollectionis fructuũ: sed cum ista patientia recollectionis fructuum non possit pstari pp sterilitatem, quia fructus non sunt.merito nulla parte anni vr psita, ideo pro toto tpe fit remissio. Ex prædictis apparent multa primo quid iuris in ɔctib. innominatis. Et certẽ debes dicere q. ille, q dẽt opas ex ɔctu innominato,aut dẽt qdq̃ momentaneũ,ut manumittere seruum: & tũc seruo mortuo distinguiť,aut añ morã,aut post.sicut in ɔctu emptionis,& uendõnis,vbi debeť res,quæ momento transfertur in ɔhum. Aut debetur aliqd,q hẽt factũ successiuũ,& tunc distinguo sicut in locatione,& conductione. vbi repeteť ex pnia.l.si pecunia.ſ.de ɔd.

e cã da. Itẽ ex prædictis apparet q. idẽ iuris est siue aliquis conducit fundum.siue emat fructus,q percipiunť.de quo plene dixi q.4.quã disputaui,q̃ incipit Publicanus.& in l.cotem ferro,§.q maximos.ſ.

8 de pub. Itẽ ex pdictis apparet,q. si famulus tuus infirmetur, & sic

f non pt pstare tibi opas pro tpe infirmitatis, non dẽt hẽre salarium, vt hoc.§.apparet ex iã dictis,qcqd dicat gl.super ver. ægrotante.in

9 l.arborib.§.de illo.ſ.de vsuf.† Restat vna qõ, famulus tuus nõ po-

g tuit seruire certo tpe pp infirmitatem,vult seruire alio tanto tpe,& hẽre mercedẽ integrã,qriť vtrum possit? Azo vr dicere q. sic,si opæ debenť ex ɔctu noĩato,secus si in ɔctu innoĩato,& ipsum peniteret. Ita dicit Azo.& nõ alle.l.nec Doc.examinant. Tu dic q. si in conductione operarum alicuius hr respũs ad opus certũ,q resultat ex operis magis,q̃ ad ipsas opas V.g. Cõduco opas tuas,vt facias mihi domũ,uel librũ scribas,nã eadem est domus,q̃ ędificareť cras, sicut illa q̃ ędificaretur hodie,si primo tpe qs impeditur casu põt operari alio tpe,& dẽt sibi tps supplerí.l.& iõ ĩ.de ver.ob. Si vero nõ hr respũs ad certũ opus,vt puta,promittis mihi seruire ad certũ tps,tunc aliæ dñr opæ hodiernæ,alię crastinæ.l.non forte,§.libertus ſ.de ɔdi.ind.Iõ distingue. Aut qs pmisit opas certi tpis, ut puta pñtis anni,vel mensis Aug.& nõ pt supplere operã alio anno,vel mense,ar. l.vsusfructus mihi in bienniũ.ĩ.de vsufr.leg. Aut quis tenebatur ad operas unius anni,vel mensis sumpť,non adiecto de quo anno,vel mense

ADDITIONES.

Meno. Quæro Bello.cons.45.nu.7.declarat.Soc.iun.cons.121.nu.9.lib.3 ob aggeres factos in fundo fit remissio Ale.cons.762.

a Alexa. De prima parte. Recollige hic quando famulus,vel alius sui culpa non seruit per integrum tempus,non debet habere aliquid de salario, de quo per Bal. in l.2.C.eo.& Bar.in l.1.§.diuus.in fi.ĩ.de var.& extraord.cogn.& latius Bal. in l. ædem.in uer.quæro,sed pone famulus,C.eo.

b Alex. Si Stichus. Adde l.pe.cum ibi no.C.de cond.ob cau.

c Opponitur. An in contractu emptionis transeat periculũ in venditorẽ sicut in locatorem,& ita fiat remissio.vide Bal.in rub. C. de peric. & commo. rei ven.& omnino,Bal.in l.si ea lege,C de vsu.& vide Bar.in l.opp.C.de iur. emph.

d Pom. Sed contra. Vide Soc.cons.48.

e Al. Idem iuris est. Et uide omnino Bal.in l.fi in fi.C.de cond.inser.& Bar.in l.operæ.de vsufr.leg.plene per Cano.in c. propter sterilitatem.ext.eo.

f Alex. Famulus tuus. Et ro est,quia pro suo salario hẽt illã tacitã cõtradõnẽ si operas pstabit,ar.tex.& qđ ibi no.p Abb.in c.sicut,ĩ.de iureiur. vbi iurm hẽt tacitã cõdõnẽ,si fuerit iuranti seruatũ id,de quo iurat. Ad idẽ facit l.j.C. de re mil.lib. 12.& l.Seio,ff de ann leg.& qđ no.Bar.in l.diẽ functo,ſ.de off.assess.& in l.in rub. ff.cõm.& in l.si cũ dotem,§.sin autem,sol.ma. Restat videre de famulo infirmo,q tantundẽ vult seruire,an dẽat hẽre salarium,q d de aduocato infirmo. Guid de Suza.tenet,q hẽat salariũ,ut l.post duos,de aduo.diuer.iud. Quid in legato Reipu. Vide Bar.in l.si cui,§.1.ex quib.cau.ma.& adde no.per Bar.in d.l.si ita stipulatus essem abs te,de ver.ob.per Bal.in l.liberti,de ope.lib.

g Al. Restat vna qõ. Rõ q pstatio operarũ mutat cursu tpis,qa alia est illa, q̃ pstať hodie,alia illa q̃ pstabit cras, iõ p illa,q̃ pstabiť cras,& sic pro futura, non dẽret hẽre salariũ. Secus si eẽt p aliud tẽm,qđ cursu tpis non mutareť, qa tunc si infirmareť,deberet hẽre salariũ. Vide Bar.in l.si ita stipis,de ver ob.& in l.si prius,in 7. q. de ope.no.nun.& in l.usufructus mihi in bienniũ,de vsuf leg.& Bal. in l. liberti, libertæq, de ope.lib.& Ant.de Bar.& Abb.in c.fi. de iud.& Ant. in c.1.de eo qui mit.in pos.cau.rei ser.uide gl.in l.arborib.§.de illo,ſ.de vsufr.& tex.in l.cũ hẽs. § Stichus,ſ.de statul. Adde q consuluit Ro.cõs.332.q si cõductor icursu host si nõ potuit vti re locata p annũ,dẽt esse cõtentus in recõpensationẽ uti alio anno.

mense, tunc poterit alio anno, vel mẽse supplere si fuerit impeditus in primo anno uel mense. l. seruus, qui testã. in fi. ff. de statuli.

1 Propter sterilitatem, quando fiat remissio.
2 Sterilitas quæ dicatur, & quæ exiguitas.

§. Vbicunque. a Propter casum ꝯductor nõ p̃t agere ad interesse, sed ad exonerõnẽ mercedis: secꝰ si fcõ suo, vel culpa ĩpedit. h. d. No. tex. ꝙ q̃ facit aliqd, vt ꝓcurator, ñ tenet ad ĩterẽ totale. Pro declarãda mã br̃ † qñq; ꝯductor alle. sterilitatẽ, & fit remissio mercedis. l. ex ꝯducto. §. si vis. s. e. fallit si pactũ fuit fcm ĩ ꝯtriũ. l. si qs fundũ. s. e. Fallit ẽt si aliis annis p̃cessit vbertas, vt hac. l. si uno. ĩ prin. Itẽ fallit si ꝯtigat sterilitas culpa coloni, vt hac l. ver. itẽ alio rescripto. Qñq; colonꝰ alle. fructuũ vitiositatẽ, vt qa fructꝰ ꝑcepti sũt corrupti, & ñ dẽt fieri ei remissio. d. l. ex ꝯducto. §. si qua tñ vitia. s. e. Qñq; alle. fundi casmositatẽ, & tũc dẽt fieri remissio. d. l. ex ꝯducto. ver. sʒ & si ager. Qñq; alle. fructuũ exiguitatẽ, & tũc ñ dẽt fieri remissio, vt hac. l. ver. cũ qdã. b Sʒ dubitat, † q̃ dicat sterilitas, & q̃ dicat exiguitas. Io. tãgit ĩ hac l. si vno. ĩ pri. vr̃ tenẽ, ꝙ hoc ĩtelligat fm vulgi opi. Alij dñt qñ secmẽ ñ recolligr̃. Ia. de Are. al's d̃ Ra. d̃t ꝙ tũc dr̃ sterilitas, qñ si ꝯductor p̃staret mercedẽ, cẽt deceptus vltra dimidiã iusti pretij, ar. l. 2. C de rescin. ven. quæ opi. satis placet, de quo per Cyn. C. co. l. licet, plenius dicam. ff. co. l. si merces. §. vis maior, vbi vide hoc, &c.

ADDITIONES.

Meno. Item Bello. consi. 22. nu. 5.
a Alex. Vbicunq;. Qui facit aliquid, vt ꝓcurator, & nõ est, tenetur ad interesse. Et ad istud alle. Bal. in l. j. C. cred. euic. pig. non deb. Et hic vide multos casus, in quibus fit remissio mercedis, & vide latius in l. si merces. §. vis maior. ff. eo. &c.
b Pom. Cum quidam. vide Alex. consi. 30. in vlt. col. 1. vol.

§. Interdũ. a Pupillus restitutus, vt adeat, agit vt a locõne defuncti liberet. si res alij locata erat. sed cõtra tutorẽ hẽt regressum, si fuit ĩ culpa abstinẽdi. h. d. cũ l. seq. No. ꝙ qñ reqritur hrs ꝯductoris, iusta est cã alij rẽ locandi, ꝙ no. &c.

ADDITIO.

a Alex. Interdum. Et vide, quod de isto tex. dixi post Imo. in l. fi. §. si filio. sol. matr.

LEX XXI.

Sed addes. Istud principium cum superiorib. summaui, ideo nihil dico hic, &c.

§. Si quis dolia. a Qui locat vasa vitiosa sciẽter vel ignoranter ad totum interesse tenetur: in aliis reb. distinguit sciẽs ab ignorãte. h. d. Vide qd dixi ĩ l. tenet. §. sed si vas. s. ti. j. & l. Iulianus. ĩ pri. plene ĩ l. in reb. §. is, q sciẽs. s. cõ.

ADDITIO.

a Pom. Si quis dolia. vide Alex. in l. diuortio. ff. sol. mat.

§. Illud nobis. Locator fundi tenetur præstare colono instrumenta fructuum liquidorum q̃rendorum causa necessaria, nisi aliter actum sit. h. d.

§. Si dominus. a Põt solui vna q̃titas ꝓ alia. si hoc dictũ sit sub æstĩõne eius ꝙ dictũ est. h. d. No. ꝙ valet ista conuentio, vt soluat frumentũ, ꝓ certa æstĩõne: sic ẽt valet, qñ aliquis promittit certam summam librarum, & ꝓmittit etiam soluere in florenis sub certa æstimatione florenorum.

ADDITIO.

a Alex. Si dominus. No. quod valet cõuentio si soluatur frumentum sub certa æstimatione, & vide ea. fi. de vsu.

§. Si quis, cum in annum. Hic vr̃ casus, ꝙ pensio non debet solui in principio. sed in fi. De quo per gl. & Doct. in l. ædem, C. e. dixi in l. seruus communis Mæuij. ff. de stipulatio. seruorum, &c.

§. Si quis. a Infante nato in naui pensio nõ debet. h. d. Et p̃t assignari rõ, quia vectura debet dari pro omnibus, qui immittuntur: sed iste nõ est huiusmodi, ergo &c. Probatur in l. si vehenda. in prin. s. ad l. Rhodiam de iactu.

ADDITIO.

a Alex. Si quis. Vide quod per istum tex. dicit Bar. in l. qui in utero. ff. de statu ho. & no. Bal. in l. fi. C. de libe. cau.

§. Cum quidam. a Casus cõtingens in personam cõductoris, cum nõ liberat a mercede, nisi locator alij suas operas locet. h. d.

ADDITIONES.

a Pom. Cum quidem. vide Ias. in l. diem functo. in vlt. no. ff. de asses.
Meno. Did. c. lib. 2. variar. resol. c. 13. nu. 6.

LEX XXII.

Sicut. a Si vẽditor locat rẽ vẽditã emptori quo ad pretium solutũ, solus ꝯductor obligat. h. d. cũ l. seq. & no. & rõ est, qa magis vr̃, quod illa pensio debeatur pro pretio, quod sibi non soluitur, quam pro re. † Dixi in l. si vno. §. item cum quidam. s. eo.

ADDITIONES.

a Paris. Sicut. Vide Alex. consi. 125. in 5. vol.
† Claud. Pro re. Circa hæc tamen quomodo possit etiam hodie hoc pactum fieri sine fraude usurarum, vide Cæpo. in caute. 126.

LEX XXV.

Item si pretio.

§. Quoties. No. ꝙ ubi principaliter venit datio, secundario factum, est locatio. Dixi in l. 2. s. eo. &c.

1 L. 2. C. de rescin. ven. habet locum in omnibus contractibus bonæ fidei.

§. Quemadmodum. In p̃tio, a & in pẽsione licitũ est ꝯhentib. se decipere inuicẽ b sine dolo. h. d. Gl. hic format. vnã q. no. q̃ vide & intellige hũc §. nisi aliqs sit d̃ceptus ultra dimidiã iusti p̃tij, vr̃ iustæ mercedis, qa tũc agit fm formã l. 2. C. de rescin. vẽ. † q̃ lex ñ solũ hẽt locũ ĩ ꝯctu emptionis, sed in omnib. ꝯctib. bonæ fidei. l. 3. C. cõia vtriusq; iud.

ADDITIONES.

a Ale. in p̃tio. Aduerte qd̃ iste tex. hẽt locũ ẽt de iu. Ca. tex. est in c. pe. de em. & vẽ. dixit tñ gl. no. in l. sp in cõuẽtionib. alias est. l. sp in stipulõnib. de reg. iu. & Bal. in auth. ad hæc. C. de vsu. qd̃ hoc nõ cõuenit bono viro. Pulchrius dixit Ant. in d. c. pen. qd̃ licet iste tex. hẽat locũ ẽt in foro ecclastico, apud iudicẽ ecclesiasticũ, nõ tñ hẽbit locũ in foro consciæ apud Deũ, & apud cõfessorẽ tuũ dẽbis facere tibi cõsciam, & ibi all. B. Tho. de Aqui. in secũda secũdæ, dũ tractat de iustitia positiua, ita tenentẽ. Dixit ẽt gl. sing. in c. casellas. in §. hoc ius x. q. 2. in uer. ut plus, ꝙ p̃latus ecclesiæ, sciẽs iustũ p̃tiũ rei. nõ dẽt vendere maiori p̃tio ꝑp honestatẽ, & cõsciam. Quã gl. limitat Imo. in c. placuit. de emp. & ven. verũ est emptore ignorãte, sciẽte aũt p̃t vẽdi ꝓ aliquo lucro, vltra q̃ sit iustũ p̃tiũ. Et dñ alleg. B. Tho. adde qd̃ est ĩ q. 77. ar. 1. & Bal. in auth. ad hæc. in uer. insup q̃ritur qd de mercatoribus, & uide Bal. in rub. de cõtrahẽ. emp. in 12. q. & oĩno Sal. in d. auth. ad hæc. Dicit. ẽt sing. Pe. de Anc. in reg. pactũ. de reg. iu. in 6. in ver. sed in emptionib. & alijs contractibus, vel quasi, qd̃ si aliqs emit carius fundũ ꝑp necessitatẽ, qa vicinus erat rixosus, & multũ molestus, & tũc eñ iste excessus p̃cij fundet sup cã rõnabili, qd̃ subueniet sibi, nedũ ĩ foro cõsciæ, sed ẽt in foro ciuili, vide Ant. & Abb. in c. qa pleriq;. de immu. ecc. Et ad p̃dicta dũ dixit, qd̃ in foro cõsciæ nõ licet, adde Bal. in c. cũ causam. ext. de testib. ubi dixit, qd̃ cõscia idẽ est, qd̃ bonus vir, sed hoc non conuenit bono uiro, all. gl. illã in d. l. super. & eã reputat sing. ergo, &c. Postea subijcit. Quo ergo ibit anima mercatoris, quasi uelit dicere, a casa del diauolo.
R. Adde bn contrahentib. sit licitũ se inuicẽ, decipere pulchre per D. Abb. in c. cũ causam, in fi. ext. de testi. cũ concordantiis, de quib. ibi per eum Fel. & vide plenius q̃ alibi per D. Barth. Cæp. in trac. simula. contractuum, in 3. car. in 2. præsump.
b Paris. Se decipere inuicem. vide late Cæp. in trac. simula. contractuum. in 2. præsump. & Barb. in c. 1. ext. de euic. ubi etiam an in foro conscien. & de iure canonico liceat, uide Fel. in c. cum causam. de testib.

LEX XXVII.

1 Ptãs licet hẽat arbitriũ in puniẽdo maleficiũ, tamẽ nõ põt terminũ prorogare.

Si in lege. a Qd̃ committit alterius arbitrio, intellr̃ de arbitrio boni uiri. Itẽ qui hẽt arbitriũ sup facto, nõ intellr̃ hr̃e super termino facti. Item arbitriũ dolose latũ, nullius est momenti. h. d. Et hæc tria dicta no. No. quod qui habet arbitriũ b approbandi oblõnem, non p̃t prorogare terminum. Et sic facit † quod ptãs licet habeat arbitrium c in cõdemnando, & puniendo maleficium, non tñ hẽt arbitrium in procedendo, nec põt terminum maleficij arctare uel prorogare, & ideo, sis cautus quando facis statutum, quod dicas quod Potestas habet arbitrium in procedendo & condemnando, si uis quod arbitrium sit plenum, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Si in lege. Limita, vt per Ang. & Imo. in l. cum stipulatus. in prin. de uerb. obl.
Meno. Soc. sen. cons. 99. lib. 3. Gram. uoto. 31. nu. 17. scripsi in consi. 92. nu. 26. li. 1.
b Ale. Arbitriũ. Si ptãs hẽt liberũ arbitriũ in cõdẽnãdo. nõ põt terminũ arctare, vel ꝓrogare. Et sequit Io. in l. filius. ff. de do. Et uide qd̃ no. Bar. in l. nec qcq̃. §. de plano. s. de of. procõ. hic adde Bal. & Ang. in l. 1. de test. mil. & declarat Pa. de Ca. in l. q. Romæ. §. Callimachus in fi. de uer. ob. Bal. in §. proficisci. in c. 1. q. Ange. tñ in d. l. 1. de test. mil. discrepat a Bar. hic in vno, & ẽt adde Bal. in l. 1. §. 1. ff. de iure deli. vbi dicit, ꝙ dẽt ferre iniam in tpe iustam, & sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta uer. ad prædicta facit q. statuti. facit lex, in fraudem, §. fi. de test. mil. iuncta l. 1. eo. tit. item dicit Ang. in l. milites. in aliquib. lec. ubi refert Fulg. in fi. C. de test. mil. Pau. de Cast. in d. l. filius. de do. & ad Bar. hic adde Frã. de Are. in c. dilecti de iud. Adde qd̃ dictum Bar. refert, & sequit Bal. cons. 74. inc. Sicut proponitur. 1. lib.
R. Adde Ale. Are. & Ias. in d. §. Callimachus. ubi seq. hanc doc. Bar.
Pom. De hoc dicto uide Soc. conf. 317. & consi. 140. Alex. consi. 50. vol. 2. Soc. in trac. de instantia, in ar. 5. Pau. de Ca. in auth. quæ supplicatio. C. de preci. Impe. offe. Fel. in c. 1. de cõll. & Pan. in trac. de synd. uer. arbitrium. Soc. cons. 195. col. 1. ubi dicit, quod ille, cui datur arbitrium in procedendo non habet in condemnando, & econtra & Ale. in l. qui Romæ. §. Callimachus. ult. col. ff. de uerb. ob.
c Paris. Licet habeat arbitrium. vide Fel. in c. uenerabilis. de iud. & in c. cum olim. el primo. de offi. deleg.

Si colonus. Res secundi conductoris obligatæ primo cõductori ex conuentione, non intelliguntur obligatæ primo locatori. h. d. Opp. de l. cum tabernam. ff. de pig. a Sol. ut in gl. Item opp. de l. 1. §. cum prædium. ff. de pig. Sol. ut in gl. b Item opp. de l. solutum. §. solutam. ff. de pig. act. Plures u solu. dantur: hæc uera: quia ibi tacite, hic ex conuentione, &c.

ADDITIONES.

a Pom. De pig. vide Ale. in l. diuortio. so. mat. & Ias. in l. diem functo. s. de off. asses.
b Ale. Plures. vide Ias. in l. diem functo. in 8. no. ff. de off. asse. per Ale. vbi reprobat hanc solutionem.
Paris. Plures sol. dantur. vide Ro. sing. 397. inci. unus testium.

§. Si domus. Qñ oblõ ꝯmittit ꝑp non factũ ab initio, & certũ est non posse fieri ex post facto, statim a agit ad totale interesse, ut in ꝯctib. bonæ fidei. a h. d. Opp. b de l. j. §. si pensio ff. de migran. ubi nõ p̃t agi, nisi finito tpe. In gl. sunt opi. finaliter

ADDITIONES.

a Paris. In contractibus bonæ fidei. An ista differentia sit uera, & de intellectu huius §. & eius materia, uide omnino latè Ias. in l. diem functo. ff. de off. asses. & etiam aliquid addit in materia, ubi uide per eum.
b Alex. Opp. Dum gl. hic tenet quod ex iusta & necessaria causa licet inquilino migrare. vide quæ dixi in l. si uno. §. item cum quidam. s. eo. &c.
Meno. Gozad. conf. 27. nu. 24. 20. Ripa trac. pestis. de priuileg. contr. nu. 86. 87. Bar. Soc. inter consilia Maria. sen. cons. 156. in fi. lib. 2. Paris. cons. 40. nu. 6. lib. 1. Soc. sen. cons. 70. col. 2. lib. 3. Ruy. cons. 23. nu. 5. lib. 1. cons. 65. nu. 3. & cõsi. 85. nu. 4. lib. 1. late cons. 147. eo. Neuiza. consi. 91. num. 9. Alciat. consi. 689.

finaliter determinat, q. spāle est hic, qn̄ colonus deseruit culturam absq; alia cā necessaria: Extra glo. op. qn̄ aliquid fieri dēt ad tps, licet añ tps desinat posse fieri, nō ɔmittit oblo ad totale interesse, nec pt agi ante tps, vt l. in illa. & l. insulam. j. de ver. ob. Item si promissa esset pœna, licet stiplo ɔmittat, cū certū sit posse agi ante diem, nō qn̄ agitur cum effectu. l. cū stipulatus sim mihi & Proculo. j. de ver. ob. Solu. ea quæ ibi dnt non habent locum in ɔtibus bonæ fidei, a vt hic. Item istum. §. intelligo, q. nisi in dicto tempore fundum alij locauerit, & pensionem receperit, arg. l. sed addes. §. pe. & fi. s. eod.

ADDITIONES.

a In contractib. bonæ fidei. Hanc limitationem Bar. sequitur Raph. Fulg. hic, & Bal. mo. & Raph. Cum in l. stipulatio non diui. §. fi. j. de ver. ob. & Alex. in l. impossibilis. eo. tit. vbi Iaf. dicit, q. est communiter approbata: licet sm eum & Are. non probetur per istum tex. & contrarium tenet Pau. de Cast. ibi.

b Ale. intelligo. Hāc solutionē et seqt Imo. in d. l. stipones non diuidunt. §. 1. in fi. j. de ver. ob. & est ualde sing. unde quod dixi post eum, in d. l. in illis. de uer. ob.

§. Colonus.

Qn̄ oblo ɔmittit ad interesse pp maleficiū ab ipso initio pt agi, ad totale interesse, si illud maleficium suum effectum porrigit ad tps. Item mora s pōt purgari intra paucos dies. h. d. No. istum casum, & sic examina plene in l. stipulationes non diuiduntur. j. de ver. ob. in illa quæstione, qua quæro, quando committitur stipulatio ad interesse, &c.

ADDITIO.

a Mora. Vide Bar. in l. si insulam in 6. q. de uer. obli.

LEX XXXVII.

Locatio facta in arbitrium alterius, quando valeat.

Item in arbitrio receditur a persona nu. 2.

Si merces.

a Si ɔmittit merces arbitrio incertæ personæ nō valet. † idem si certę. & illa noluerit arbitrari, vel non potuerit. h. d. 1 No. qd si locaui b tibi arbitrio eius, quem eligemus, non valet, quia possemus in eligēdo dissentire, vel discordare. Sed si in arbitriū duorum eligendorum vnum, per me, alium per te, qd valet, quia in hoc non possemus discordare. Item no. † qd in arbitrio receditur a persona, vt dixi in l. si quis arbitratu. j. de verb. ob. Sed pone qd habitasti in domo mea, ille assumptus arbitrari non vult, perficiam ego hanc possessionem. Cogita, &c.

ADDITIONES

a Ale. Si merces. Lita i casu l. si fundus, §. fi. j. de pig. & q ibi hr i pri. gl. Et i hoc ista glē sin. sm Imo. i d. l. 2. §. itē & si i fcō, de uer. ob. & ibi oioo uide. Et ad hāc gl. uide ea, q hr in l. pe. in prin. ff. sol. ma. & in l. cotē. §. q. maximos, ff de publ. & quod no. Bal. in l. si ea pactione, C. de usu. adde Bar. in d. l. pe. in prin. sol. ma. Bal. in l. 2. §. tē si in fcō, ff. de uer. ob. Et adde Io. de Imo. Rap. Cu. & Pau. de Cast. in d. l. pen. in prin. & Io. de Imo. & Ro. in d. l. 2. §. itē & si, in facto, de ver. ob. Rap. Ful. & Sal. &c. Adde qd si arbitrio alterius cōtrahentiū nō expsso aliquo pcio, fiat locatio, uide Ro. cons. 247. & de famulo q fuit cū dño nullo precio cōstituto, uide Fed. cōs. 18 om. Vide Ro. cons. 157. in a. dub. Imo. cons. 52. uide Bar. in materia cons. 161. ubi declarat quomodo intelligatur nolle arbitrari.

b Clau. valet. Illud limita, ut per Bar. in l. si fundus, §. fi. per illum tex. inf. de pign.

Ales. Locaui. Sed si uendo uel loco pro ptio nullo apposito, declaratore, uel sponso, sed mortuo, quid fiendum, uide singulariter Bal. in l. contractus, C. de fi. inst. R. Adde Corneum in cons. 110. in 3. uol.

Ale. Arbitriu. Decide ex no. p Bal. in l. cōtractus, C. de fi. inst. in uer. mō hic quæro R. Hanc q. decidit Pau. de Cast. hic, quem sequitur Iaf. in l. si qs arbitratu, col. 4.

§. Qui fundum.

Si emptor repellit ɔductorem, venditor tenetur ei ad interesse. h.

§. Si vicino.

Si habitatio incōmodat, licet inquilino recedere & ad pensionem pro rata tenet. h. d. iste §. &c.

§. Conductor.

Conductor fundi tenet oīa facere, quæ sm ɔsuetudinē locorū requiruntur, &c.

Gabellas emētes a ciuitatib. si fcō ipsorū guerra supueniat dēt fieri remissio, et id in cū ciues uendūt mercantias, si pp eorū inimicitias ementes spoliātur.

§. Culpę aūt.

a Dānū, qd qs patit ab inimicis proprijs, sui culpa b patitur intelligitur. † h. d. qd not. quia pluries habui d fcō. facit. l. pe. j. so. ma. Hoc intelligit gl. siue inimicitias habuerit sua culpa, siue nō. qd no. † Et p istū §. dico qd illi, q. emunt a ciuitate pedagia, gabellas, & silia: q. si eorum exactio impedit pp guerrā factā ipsi ciuitati ab inimicis ciuitatis, pp q̄ non pnt exigere vecturam, & gabellam, q. dēt eis remitti a ciuitate. De quo dixi in l. cotē. §. fi. j. de pub. Et hoc intellige de inimicis c pprijs. Secus si ab inimicis vicini sui. Et ita ɔsului, cū q. dā mercator vendiderat mercātias & postea exercitu veniēte captę fuerūt illę mercātiæ. qd siquidē mercātiæ fuerūt captæ ab inimicis pprijs vēditoris, tūc periculū est suū, vt hic no. Si vero als fuisset fcā de robō, tunc vēditor de casu fortuito, nō sua culpa veniēte, non tenet, vt l. si ea res. s. de act. emp.

ADDITIONES.

Meno. Scripsi cons. 16. n. 41. cōs. 55. nu. 14. Ripa, trac. pestis, de priui. cons. nu 18.

a Paris. Culpæ aūt. Quo in ista materia dicat qs in culpa, uide Ang. cōs. 176. inc. pro ut patet ex themate, uide Alc. post alios in l. 2. §. item & si in facto, de uer. oblig. vide et Are. in §. Item & si facto. Adde Are. cons. 139. Cor. cons. 2. in lra, l. vol. 4.

Pom. Sui culpa. Declara ut per Alex. cons. 20. col. fi. vol. 5.

b Clau. Intelligitur. Intellige istum §. qn inimicitiæ iam erant contractæ tpe contractus, alias secus. Bal. i l. fi. C. de act. emp. Ro. & Alc. in l. stipulatio ista, de uer. ob.

c Pom. Inimicis. Vide Are. cons 140. & Soc. cons 88.

Remissio fit quando damnum est intolerabile. (do. nu. 8.

1 Colonus quando p casum inopinatū superlucratus est, pēsio augetur, & quā-

2 Locō nō ē pprie īter colonū partiarium & dnm, sed societas, & nu. 9. & ibi, an

3 Danū intolerabile, pp qd fit remissio mercedis, qd dica. (trāsfeat ad heredes.

4 Fructuū æstio qn fit remissio, nō dēt fieri scdm tps quo recolligūtur, sed a tpe ce

5 Colono quando fiat remissio mercedis. (lebrati contractus.

7 *Venditio si fit decem corbium frumenti quod nascitur in tali fundo, si minus nascitur in eo fundo, fit remissio.*

9 *Colono partiario defuncto, an tale ius transeat ad heredes.*

10 *Locatio non est si con editur fundus ad certam mensuram vini, uel frumenti sed contractus innominatus.*

§. Vis maior

a Pro damno intolerabili fit remissio mercedis ɔductori, Secus si sit dānū modicum q. a tunc non fit remissio, sicut nec auget pensio pp modicum augm̄. & 1 hoc non hēt locū in colono partiario. h. d. † No. q. remissio mercedis fit qn̄ damnum est immodicū, & intolerabile. qd intelligunt quidā 2 qn̄ est vltra dimidiā iusti pcii. † Scdo no. q. eadē rō est lucri. & damni, & sic si multum fuerit superlucratus colonus ex casu inopinato, 3 dēt augeri pensio, vt in gl. † Tertio not. q inter colonum partiariū b & dnm nō est pprie locatio, sed societas, vt hic in fi. q. tene mēti, vt c scias dictare libellū. Pro cuius decisione dēs scire qd aut fundus locatur certa mercede ɔsistēte in pecunia, & est proprie locatio. Aut fundus locat ad partē fructuū, & est societas. Nā dñs ponit terram & alius operas in quærendis fructib. Aut ɔcedit ad mercedē certā, † non in pecunia, sed in vino, frumento, † & oleo, tunc est q. dā ɔtus innominatus, q. æqparat locationi, & tunc si verbū, locauit, apponeret in libello, non reprobarē libellū, licet nō sit pprie locatio, ut C. 4 eo. l. si oles. Pro decisone pñtis c. q̄ro, qd dicatur damnum intolerabile pp qd fiat remissio mercedis? Gl. s. eod. l. ex ɔducto. §. fi. dicit q. tunc cum non collit semen. Et ita vr dicere in te. in d. §. fi. ibi, ne s. d dammum amissi seminis. Alii dnt standum esse opinioni vulgi. Io. de Are. vt Cy. refert in l. licet. C. eo. dicit q. tunc vr sterilitas, qn̄ conductor est deceptus vltra dimidiā iusti pretii, arg. l. 2. C. de rescind. ven. Pro qua opi. vr casus ibi. Intolerabile. n. dr q. est vltra dimidiā iusti pretii, vt d. l. 2. Sed hoc vr ɔ casum in l. si vno. §. cum quidam. s. eo. ubi fructuum paucitas remissionē non inducit. Præterea, vt dictū est in l. 2. C. eo. ɔtus locationis, & ɔductionis pcedit eisdem regulis qu b. ɔtus emptionis, & uenditionis. Sed si ego emerē aliquā rem sub ɔdōne. & illa, pendente conditione efficiatur ualde deterior, totum est ad periculū emptoris, l. necessario, §. qd pendente s. de peri. & com. rei. ven. Vtrum. n. quis sit deceptus vltra dimidiam iusti pretii, vel non, dēt inspici tps initi ɔtus. vt l. si voluntate, C. de resc. ven. sed hic tpe ɔductionis non fuit deceptus, sed postea cā superueniente, ergo ista opi. non est vera. Dicendum est ergo aliter. Vos scitis, qd si fructus futuri vendunt, & non nascuntur, pretium nō debetur, vt l. nec emptio. s. de ɔh. emp. Ita in proposito ille q conducit fundum sub certa pecunia, quodammodo vr emere fructus. & tunc si non percipiuntur, non debetur pensio. Tunc aūt dnr fructus non percepti, qn̄ nihil superest deducta impensa l. fructus j. solu. mat. & tunc dr sterilitas, quia nihil percipitur. Ita loquitur l. ex conducto. §. fi. & l. si vno. §. fi. s. eo. Et istud est damnum intolerabile, de quo loqt 5 hic. Dico q tñ æstiōnem fructuū fieri, non sm id qd est tpe quo recolliguntur, sed a tpe celebrati ɔtus, per d. l. si voluntate. & apparebit e ex his quæ j. dicam. e Quarto ergo qn̄ debet fieri colono remissio 6 mercedis? R̄nd. qn̄q; alle. fructuū sterilitatē, hoc est, q. nihil superest deductis

ADDITIONES.

Meno. Nota Didac. practi. q. c. 30.

Meno. Soc. Iun. cons. 68. in fi. lib. 2.

a Alex. Vis maior. Ad materiam uide Bar. in l. cū plet. in prin. j. e. ti. Tene menti, q. si multū fuerit superlucratus colonus ex casu inopinato, dēt augeri pensio. Idē uoluit alia gl. in l. legē, C. eo. in ver. oportet. secus si prudētia, aut astutia, q. a pp max nū lucrū cāsr pueniēs, sicut nō pt petere salariū primo deductū augeri. l. Moschis, §. fi. j. d iu. fis. vbi tex. Alius et effectus seqt pp. excelsū lucri. de quo in casu l. cotē, §. q maximos, d pub. ubi est casus sing. & Can. i c. pp ear. e. & uide j.

Pom. In materia huius §. uide Alc. cons. 114. in 1. uol. Bar. cons. 186. Ana. cons. 74. & ibi addit. & quæ posui ad Bar. in l. licet, C. loc. & Are. cons. 311.

b Ale. Colonū. Et ad hoc vide Inn. in c. cna nobis. de deci. q. quando aliquis dat terram alicui colendam ad tertium, uel quartum, nunquid colonus debeat deducere semen, vel alias expensas, nisi speciale pactum fiat, per istum tex. uidetur decidi, ad quod facit quod no. Bar. in l. fructus, sol. ma. & uide j. eo. §. in fi.

Pom. Vide Ale. in l. p pascenda, C. de pac.

c Ale. Fundus. Vide Inst. de act. §. item Seruians, & uide j. eo. in fi.

† Clau. Frumento. Hoc tñ casu dicta pēsio dēt solui de fructib. q ex illo fundo percipiunt, si tales pcipiant, vt no. Bar. in l. dñi pdiorū, de agri. & censit. lib. 11. C.

Meno. Pro. Ripa trac. pestis, tit. de priu. q. nu. 55. Paris. cons. 38. nume. 14. lib. 1. latē Ruy. cons. 87. lib. 1. in fi. declarat.

d Ale. Dnt. No. qn̄ dicat sterilitas, uel exiguitas, vel dānū intolerabile p qd fiat remissio mercedis, uide gl. Bar. & doc. i l. licet, C. e. & i l. si uno, §. ubicunq;, s. e. & q no. Bar. in l. cotē, §. q maximos, i q. 4. de pub. Et adde quod ista licet ñ hēant locū in emphyteuta, hñt tñ locū in cōductore ad magnū tps, sm Bal. in l. j. C. de iu. emphyt. & adde ēt quod d. Abb. in c. pp sterilitatē, extra eo. in proposito tenet contra opi. Bar. hic, per illū tex. i d. c. pp. & dicit quod opi. Bar. in l. licet, C. e. post Cy. ibi melior est. Io. An. in c. pp. dicit, qd intelligit qn̄ recolligit tm̄ 3. pars fol. & Bal. in d. l. licet, ponit duas op. & ibi uide in 3. q. quid iuris in pedagio, quod non potuit percipi pp pestem. Adde no. per Bar. in l. cotem §. qui maximos, i 4. q. de pu. & vide ēt gl. in d. c. pp. adde q̄ dicatur sterilitas, & q̄ damna teneat reficere locator conductori, ob uim maiorem, uel incursus hostium, Bal. l. cons. 551. & qn̄ propter pestem ementibus pedagia, & gabellas sit fienda remissio, uide pulchre Pet. de Anch. cons. 403. Et ao per incursum hostium, uide Rom. cons. 432.

R. Adde Ale. i cōs. 3. ici. Viso instru. i 5. uol. col. 6. & q̄ dicat sterilitas, uide remissiones, quas dedi in d. l. licet, & uide Pa. de Ca. hic, & in l. ex cōducto, §. j. s. eo. n. & Bertachinū in trac. de gabellis, i 2. par. q. 25. ubi no. Bar. sibi CONTRARIVM, dū hic vult qd sterilitas dr qn̄ deducta ipensa nihil percipitur, & in l. licet, uult, qd dicat sterilitas qn̄ soluta mercede remanet deceptus ultra dimidia iusti pretij.

e Po. Dicam. Vide Are. cons. 55. Alc. cons. 56. in 5. uol. & cons 58. in 4. uol.

Meno. Quando sterilitas esse dicatur Neuizan. cons. 90. & Didac. de quo supra.

deductis expēsis, & tūc dēt fieri remissio mercedis, vt hic, & l. ex ɔducto. §. fi. ʒ. e. l. licet. C. e. fallit si aīr actū sit. l. si qs fundū. ī pri. ʒ e. ducto. §. fi. ʒ. e. l. licet. C. e. fallit si aīr actū sit. l. si qs fundū. ī pri. ʒ e. Fallit si culpa ɔductoris hoc accideret. vt ʒ. §. ꝓx. Fallit si colonus † ɔculturā deseruit, vt l. ex ɔducto. §. fi. ʒ. e. & l. ꝓx. §. si domus Itē fallit si vbertas unius anni pt ɔpēsari cū sterilitate alterius anni, ut l. si uno, in prin. ʒ. eo. Qūq; colonus alle. caīmositatē, hoc est ꝙ casa maic penij, & tūc idē, ꝙ dēt fieri remissio ꝓ rata, vt l. ex ɔducto. Rō ʒ. e. Rō, qa non pt pstare colono, vt ei vti frui liceat, ut hic dr̄. Qūq; colonus alrōnis appaict ex his, q̄ dixi in l. si uno. §. cū qdā. Qūq; colonus alle fructuū vtilitatē, ut puta dr̄, bn̄ sunt recollecti fructus, sed sunt multū uiles puta frumētū male granatū, & sitia, & tunc nō dēt ei fieri remissio l. ex ɔducto. §. j. ver. si qua tn̄ uitia. ʒ. e. Rō, qa fruct⁹ sunt recollecti. Vn̄ posito, ꝙ eēt facta vēdō fructuū, superestres, in qua ɔsistit vēdō. l. nec emptio, ʒ. de ɔh. emp & vtilitas ista non dēt attēdi, qa hæc deceptio nō fuit tpe existentiæ ɔdōnis, ut l. necessario §. ꝙ si pēdēte. de pric. & cō rei vēd. eo. mō ī isto ɔductore, quia uadit eisdē rīis. Qūq; colonus all. fructuū paucitatē, seu exiguitatē, qa bn̄ sunt recollecti aliq fructus, sed deductis expēsis modicū superest, & nō dēt ei fieri remissio, vt l. si uno. §. cū qdā. ʒ. eo. Rō, qa aliq fructus sunt, vt ʒ. ꝓx. dixi. Sed hic instat. [b] Si ego † vendo decē corbes frumēti, ꝙ nascit in tali fundo, si minus nascit̄ in eo fundo fit remissio ꝓ rata. l. si debitor. §. veri sile. ʒ. de ɔh. emp ergo fiet remissio ꝓ parte. Sol. ibi loqt̄ qū fructus futuri fuerūt vēditi expsa certa mēsura, & iō si minus colr̄, ꝓ rata fit remissio, qa pstatur ꝙ ɔuenit, Hic uero fructus vēditi vr̄ simplr̄, v n̄ qualiscunq; fructus licet modicus pcipiat, dat̄ id ꝙ ɔuenit. Qūq; ɔductor allegat dānū ɔtingens in fructib. postea pceptis, qa fuerūt sibi accepti vi hostiū vel pdonū & tūc nō dēt fieri remissio, qa eo ipso quod fuerūt recollecti fructus ɔctus fuit pfectus ex parte locatoris vn̄ dānū postea ɔtingēs dēt eē ɔductoris, sicut ī re empta. l. dānū. C. e. si recte intelligat̄, qa ibi ɔtingit dānū in re ɔductoris, nō in fructib, Et dislō, q̄ gl. ibi facit, ꝙ aut dānū ɔungit ui diuina, aut vi humana. nō est uera, qa idē siue diuina, siue humana, sine culpa ɔductoris l. ex ɔducto. §. j. ibi, incursu hostiū. ʒ. eo. & hic dū di simplr̄. vis maior † Vidimus ex pte ɔductoris, videamus qd ex pte c locatoris, an si ɔductor multū lucrat̄, an pēsio dēat augeri gl. mag hic ē fcā sup hoc. Bī dicas, † Aut lucrat̄ multū colonus ex eo, ꝙ fructus multo plus valēt: & tūc nō augeret̄ pēsio pp istā cām, sicut nō minuit̄ pp uilitatē, qa eadem eēt rō lucri, & dāni Si vero multū lucrat̄ pp fructuū abūdātiā, [d] & tūc stādū ē huic gl. aut pp diligētiā coloni auget̄, aut nō, sed casu fortuito, ut si locaui tibi molēdinū, & alia molēdina multū sūt destructa ipetu aquoso, ita ꝙ lucraris multo plus, tūc dēt fieri augm̄ pēsionis. Casus ē hic. † Vltimo no. hic similitudines istas, qa inter dn̄m, & colonū partiariū dr̄ ɔhi societas, & iō agēdū ē actione ꝓ socio enō ex locato, & ɔducto. Et sic facit ī ar. ad qōnē, ꝙ talis ɔctus n̄ trāsit ad hr̄ dē coloni, f sicut nec societas, & ꝙ pt finiri talis ɔctus ex oīb. ex qb. finit̄, societas. l. 4. §. fi. cū l. seq ʒ. ꝓ socio. Sed si locat̄ ad pecuniā tūc ē vere ɔct⁹ locationis, & ɔductionis. † Qū vero locat̄ ad certā mēsurā frumēti, vini, vel olei nō pt eē locō, & ɔductio: qa n̄ interuenit pecunia numerata, sed est ɔctus innoīatus do. vt facias, iudicabit̄ tn̄, vt de ɔctu locati, & ɔducti, vt l. 1. § si qs seruū. ʒ. depo. Pro hoc ē tex. & gl. ī l. si olei. C. e. ꝙ no. Qū aūt vēdunt̄ † fructus futuri, tūc qd iuris sit, dic vt dixi in l. cotē. §. fi. ɉ. de pub. Et dubiū est, qa vr̄ vendi tū ius vsus fructus: & tūc nō ptinet periculū ad eū. lic̄ pōt intelligi, ꝙ videatur uendita, spes fructuū q pcipiunt̄. de quo vide vt ibi plene dixi.

ADDITIONES.

† Cau. Si colonus. Pōt sī deserere, qū fundus est sterilis, si statutum d iponat, ꝙ intra tempus non d iecedatur, ut oo Bar. in l 4. C. de agri. & ceo. li. 11. & ibi Alex.

a L. ex conducto Vide Bal. in l. licet. in ver. sed quæro, conduat. C. eo. Adde Bar. in l. si vno. §. vbicūq, ʒ. eo. Sed quid si fundus naturaliter non est fructifer. dic, ꝙ per hoc no fit remissio, fm Bal. in l. licet. C. eo. vbi vide eum. Quid ut colono partiario, & quid fit vitium terræ, uel rei uen. uide ꝙ legitur & no. in ca p p ex eo.

b Sed hic instatur. Vide Bar. in l. cotem §. qui maximos, in 4. q. C. de publ. & Bal in l. licet, in 5. q. C. eo.

Meno. Quandoque. Cur. inn. consi. 85. nu. 1. vbi declarat. Paris. cons. 38. nu. 2. 3. li. 1, consi. 40. nu. 5. & consi. 100. nu. 39. eo. Ruy. cons. 62. nu. 4. li. 1. quid quando damnū contingit in tali fundo, quia ex facti fructus corrumpitur, Mars. sing. 35. & de capti ab hostib. Alcia. consi. 689.

† Clau. Vis maior. Vnum singulare no. quod in omnib casib. in quib. est dictum fieri remissionē pensionis, non fieret, si in illo esset apposita clausula renuncians exc. p. doli, mali, & alij iuris auxilio per quod se posset iuuari dictus conductor a prestatione pensionis. Alb. l idem quæritur. hoc tit.

c Ale. Ex parte. Si multum fuerit superlucratus colonus, an debeat augeri pensio, vide ʒ. in prin. & ꝙ ibi dixi, & ꝙ no. Bar. in l. diuortio § impendia. sol. ma. & uide not. in l. si quoa. & in l. ea quæ C de alluui & palu. & quid in emphyteuta, uide gl. & Bal. in l. 1. C. de iure emph. & hic adde gl. in c. quanto. de censibus.

d Paris. Propter fructuū abundātiā. Vide Barb. in c. pp sterilitatem. ext. de locato.

e Ale. Actione ꝓ socio. Sed ꝙ sit agēdū ꝓsc. uer. nō ꝓ socio, ꝓbat tex. §. si qs seruum. hic all. & tenet Bal. in l. certi. 3. q. C. eo. & adde Bar. in l. si apes. §. 1. ɉ. de fur.

Meno, Ruy. consi. 71. nu. 13. li. 2. consi. 151. nu. 8. li. 4.

f Alex. Coloni. Bal. cōtra in l. 1. C. de fruc. & lit. expē. ꝓ quo lex, uiam. C. loc. & Bal. in l. certi. C. eo. in 4. q. Sed cū Bar. hic simplr̄ trāseat Lud. in l. si filio. §. fi. ɉ. so. ma. & Pau. de Ca. & sequit̄ An. in c. p p. ext. eo. & ibi uide gl. Et per hoc limitatur, ꝙ dicit Bar. i l. si filio. §. fi. sol. ma. Nunqd successor vbis teneat̄ stare colono. Et ide tenet hic Pau. de Ca. & Ro. ibi, licet cōtrariū sētiat ɉ l. certi. 4. q. C. lo. & in l. 1. C. fru. & li. exp. Et adde Bar. hic, & uide Inst. de ao §. itē Seruiana. & uide ꝙ no. gl. et Docto, maxime Bal. in l. si p. f. enda. C. de pact. Et an colonus partiarius, teneat̄ suis expensis, et gabellis portare partē dño, uide Bal. in l. acceptam. C. de usu. in 15. q.

Et dū dicit agi ꝓ socio, dic ꝙ imo vr̄ dēre agi ꝓsc. ver. in §. si qs seruū, hic alirga. to, & tenet Bal. in l. certi. in 3. q. C. e. Adde Bar. in l. si apes. §. 1. de fur. & sic inquātum dicit hic Bar. qd colonus partiarius æquiparatur socio, adde qd differt sēn duob. fm Bal. in l. 1. C. de fru. & li. expē & in l. certi. in 2. q. C. eo. & ibi ēt an bona sint tacite hypothecata, adde qd non ꝓprie dr̄ colonus, ut no. gl. in l. diuortio. §. cōtrē si messes. in uer. sequuntur. ʒ. sol. mat. Et dum Bar. hic dicit, ꝙ nō trāsit talis ɔtractus ad hr̄dem coloni, adde Bal. cōtra in l. 1. C. de fru. & li. exp. Pro quo l. uiā. C. loc. & Bal. in l. certi. in 3. q. C. e. Sed cū Bar. hic simplr̄ trāsit Lud. in l. si filio. §. fi. sol. ma. idem Pau. hic, & sequitur Abb. in c. p p ext. eo. & ibi uide gl. Adde quid si pactum locatoris sit qd conductor nihil debeat soluere alicui personæ, an tenebitur soluere gabellam fisco, uide Bal consi. 116 3. lib. Et dum dicit in apostilla, ꝙ inter partiarium, & dñm vr̄ contracta societas adde secundum Ro. illud uerum in fructib. collectis, non autem pendentibus, ut eius consi. 310.

Ale. Contractus innominatus do, ut facias. Adde ʒ eo. in prin. & gl. in l. excepto. eo.

LEX XXIX.

1 *Simul fieri dicitur quod fit eadem die, quod ualet ad excusandos testes.*

2 *Temporis prioritas inter creditores chirographarios, quando inspicitur.*

In operis. Op. & vr̄ ꝙ sibiipsi ɔdicat̄ in eo, ꝙ dī sit, & postea dicit priori Gl. soluit duob mo. & q̄libet est bona No. tn̄ fm Azonē [a] scdam solonē ꝙ sit dr̄ fieri, ꝙ † fit eadē die. † Qd ē utile ad defendēdū testes, [b] ne scidāt ī falsū: si dixisset sit ali qd scīn, & apparet de prioritate, & posterioritate, ead. tn̄ dic. Scdo op. d ꝙ iter creditores chirographarios nō inspiciū prioritas tpis, nec ēt in priuilegijs ɔpetētib. ī actionib. psonalib l. priuilegia. e de pri. cre. So. dt gl. istud ē verū ī oblone q̄titatis, hic vero, qn̄ ē ī oblone scīn cohæres psonæ: tūc n. ille pferi, cui ē ꝓmissū pri⁹, & hoc ē singulare f hic. Itē op. ī oblone opatū p⁹ morā succedit oblo ad interesse. l. in stiplonib. § opatū & l. stiplones nō diuidunt. ɉ de uer. ob. & sic ista vr̄ oblo q̄titatis. So. ītellige istā legē qn̄ agit̄ ad dictas operas. Sed si ageret ad interesse, fateor ɔtrīū. Ita dicit gl in fi. in hypothecaria nō ē dubiū, ꝙ ille pferī q ē prior tpe. ut e q prior. ex. d reg. iu. lib. 6. & ɉ. qui po. in pig. ha. per totū, maxime in l. prior, &c.

ADDITIONES.

a Poma. Secundum Azonem. vide Corse. singular. in uerbo, simul fieri. & Fel. in c. translato, de const. & ibi adde Pan. in add. quæ incipit, pro concordia.

b Paris. Ad defendendum testes, vide Are. in l. si quis autem. §. si suus. ff. de vulga. & pup. uide Alex. consi. 22. uol.

c Ale. Ne incidat in falsum. vide Ant. in c. translato. de const. Bar. in l. si plures. ɉ. de inst. gl. in cle. 1. ɉ. de app facit ꝙ uoluit gl. in c. cām, quæ. in fi. qui filij sint legitimi. & in c. cum Vintoniensis. de elec. in gl. 3. q̄ loquitur de prioritate, & posterioritate. Do. de S. Gem. in c. 1. de cōst. in 6. gl. & ibi An. in cle. 1. de app. & facit glo. in c. bonæ. de elec. 2mo. & Abb. in c. translato. qui tenent eum And.

d Pom. Secundo opp. Vide Ro. consi. 47. & Ale. consi. 22. uol. 5. col. fi.

e Paris. L. priuilegia. vide omnino ibi, quæ habes ad Bar.

f Alex. Hoc est singulare. Idem Bar. in l. 2. C. eo. sed Bal. in l. interesse. ff. de acq. pos. sentit contrarium, & ibi dicit idem. s. qd prior locator in tempore præferatur cōtra conductorem. Et dicit etiam Bal. in l. emptorem, C. loc. quod secundus colonus tenetur stare priori, quia prior in tempore præfertur. Et ad id quod hic singulare dicit esse Bal. uide fo. And. in reg. contractus, in Mercu. &c.

LEX XXX.

[a] **Habitatores.** [a] Modica incommoditas ɔductoris non inducit remissionem mercedis. h. d.

ADDITIONES.

Meno. Scripsi consi. 120. nu. 15.

a Paris. Habitatores. Quid de impedimēto pestis, vide Barb. in c. si pp sterilitatem, de loc. & utrum pestis æquiparetur hostibus. Vide Fel. in c. ex ꝗ missa. extra de ꝓscr. & late de ista materia. Item an & qū. fiat remissio pp incōmoditatē utendi, uel pp pestē, uel guerrā, uel sterilitatē, vide q̄ hēs ad Bar. in l. licet. C. loc. vbi multa habes. Et quid si facto locatoris impediatur, uide ad Bar. in l. licet. C. loc. l. cum quidam. ʒ. eo. Item qd qū incommoditas est magna, petatur remissio, secus si modica. vide Ro. cōs. 422. & ibi ēt si quis impediat facto tertij, aliquo tpe, teneat̄ pro alio tpe in cōductione persistere. & an teneat̄ ad pēsionē ꝓ tpe quo fuit impeditus, & qd fiat remissio pp pestem ꝓ tpe quo durauit, tenet Perus. in c. ex parte, el 1. de ap. uide in repertorio in uerbo cōductor. vide Ale. in apost. l. inquilino. ff. de dam. inf. An debeat denunciare dño, ꝙ vult recedere, vide q̄ dicit Lu. in l. si quis nec cām. §. res pignori. ad fi. ff. si cer. pet Et qd fiat remissio pp pestem, uide Soc. consi. 44. in 1. par. uide Alex. in l. si unus. §. itē cū qdam ʒ. eo. uide qd ibi dixi post Bal. sed si dñs possit merceri [illegible] domo, quam mihi locauit, uel si mihi inquilino occurrit necessitas habendi maiorem domum, quia uolo ducere uxorem an possim migrare. vide Bal. in l. ædem. ad fi. & in l. 3 C. eod. tit.

Pom. vide quid per eam consuluerit P[illegible] de Anchar. consi. 9.

[a] **§. Iterum interrogatus.** [a] Iustus timor facit, vt fiat mercedis remissio: licet non sit secutum periculum, secus in timore iniusto, uel si inde non recesserit. h. d. iste § quem no. &c.

ADDITIO.

a Ale. Iterum, Et ad gl. hic quæ dicit, nisi iusta causa incessit tempore contractus. uide Bal. in l. si ea. C. de usu. & adde in fine gl. & Docto. in l. æden. s. eo.

3 *Aduocatum qui habet gratis, an possit petere salarium aduocati.*

Quod si domus. Ver. & si locator. Istum uer. in eo ꝙ dicit præstandum, ɔtrum pstatur in scda conductione, intellige si locator fuit in culpa: alias uero ad solam iestiōnem mercedis, ut l. q insulā. & l. si fundus. & l. hæc distinctio. ɉ. eo. † Vltimo no. finem huius l in argu. ad qōnem. Si euicta est res aduocato, ita qd pōt petere interesse, & impensam, vtrum imputabitur sibi salarium suum ꝓprium. Itē si aliquis habuit aduocatum gratis in q. sua, facit iste §. quod potest petere salarium aduocati, ꝙ no. Dixi plene in l stipulatus. ɉ. de fideiuss. &c.

LEX XXXII.

In lege. Verbū, ne, siue, ne ve, iportat ne qs faciat, & ꝙ curet ne per alium fiat. h. d. Oppo. istud pactum obscurū debet

debet interpretari ꝯ proferentem, hic aūt interpretatur ꝓ eo, ergo &c. Sol. gl. duob. mo. vt habes in ea. Tu dic, q. l. veterib. ff. de pac. loquit in pactione obscura & ambigua, hæc in pactione certa, & clara. Ista. n. interpretatio quæ fit hic, est propria verbi significatio, cui stare debemus in dubio. l. non aliter. ff. de leg. 3. Sed qñ verbum, seu oratio habet plures significationes, tūc loquitur lex contraria, &c.

LEX XXXII.

Qui insulam. Refectio necessaria, quæ impedit habitationē conductoris, inducit remissionem mercedis, pro rata, nō necessaria obligat locatorē ad interesse. h. d.

ADDITIO.

Alex. Qui insulam. Vide glo. no. & quod no. Bart. in l. si duo. §. cum inquilinus, ff. ut posi. uer. tertio in fi. & quæ dixi in l. ædem C. eo. post Bar.

§. Aedilis. Conductori fit remissio mercedis pro rata temporis quo re frui non pōt, ēt si alter gratis concessit. h. d. Et sic supplet præcedentem casum, qui loquitur, quando conductor concessit alteri non gratis, &c.

Conducto roncino non licet imponere valisiam.

§. Qui mulas. Qui aīal conductū onerat pondere grauiori, hac actione tenet. h. d. † No. casum ꝯ eum, qui imponit valisiam rōcino conducto ad vecturam, cum solum locetur ad portandum pondus hominis, &c.

ADDITIO.

Poma. Qui mulas. Vide Cor. in 3. sing. in uerbo, onus.

Actum quan o videatur vt debeatur tot merces, ante opus perfectum.

§. Qui ædē. Pensio, quæ præstat ad mēsuram, nō. pro rata operis facta peti potest. h. d. Op. pensio, non debetur locatori, donec ꝯtum in totum impleat ex parte sua, vt vt sup. e. l. sed addes. §. si quis. & no. C. eo. l. æde. R. si. qñque † ꝓtium ꝯstitutū est in pedes singl. & tūc vīr tot locationes, quot sūt pedes nō pōt mēsurari illud q est factū, ēt si nō ē opus pfectū, vt hic, secus si in totum opus esset locatū vna mercede. Quod intelli. verum, nisi consuetudine, vel qualitate personæ aliud ꝓsumat. Quid. n. si tu conduceres opas alicuius pauperis hoīs, vt faceret tibi domum magnā & sumptuosam, q certum est se nō posse facere, nisi minutatim des sibi pecuniam. Certe vr agi tacite, vt ēt ante opus pfectū sibi pecuniam minutatim ꝓbeas, ar. sup. man. l. si vero nō remunerandi. §. si. cū l. seq. & ff. de re iu. l. semp in stipulatio, & q ibi no. Idem si cēt cōsuetudo, vt l. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de edil. edi. Facit ad hoc l. excepto. C. eo. & quod no. per glo. & Doc. in l. 2. C. eo. &c.

ADDITIONES.

Parif. Qui ædem. Vide Ang. consi. 159. inc. in Dei nomine, dīio uidere oportet.
Alex. Pensio non debetur. Qñ locator possit petere mercedē operarū, uide gl. & Doc. i l. 2 C. e. & late Bar. l l. 1. §. diuus, uer. ulterius qro. ff. de uar. & extraor. cog.
Poma. Præsumatur. Vide Alex. in l. diem functo, ff. de offic.

§. Colonus. a Except. violentæ intelligitur de ea, quæ infertur ab extraneo, non de ea, quæ a se vel a suis infertur. h. d.

ADDITIO.

Alex. Colonus. No. sing. & uide quod dixi post Bar. in l. 3. §. quæsitum. sup. si quis cau. uide tñ l. si tibi domum, in prin. ff. eo. & quod ibi no. & q ibi dixi post Bart.
Poma. Vide Rom. sinc. 29. & Ana. consi. 74. & ibi addi.
Parif. Vide per istū tex. q dicit Rō. sing. inci. si qs promisit, dicēs, quod si quis conuenit, ut teneatur de incēdio, tenebitur nihilominus, si fiat per suam familiam.

LEX XXXIIII.

Oneris aduersi actio est proprium nomen actionis, & hodie actio hod e locum non habet. & nu. 2.

In naue. Actio oneris aduersi, non habet locū in re, q remanet locatoris, & cum actione alia nō ꝯcurrit. Itē debitor quātitatis respū certi speciei, liberat si illa spēs casu interit. h. d. Primo ponit thema, & qō. Scd̄o ponit qdam argumēta facientia ad terminationem qōn s. Tertio determinat q Scd̄a ibi, rndit. Tertia ibi, ſm quæ, in tex. non videretur onus esse aduersum, vt s. detur actio oneris aduersi, q locū hēt vbi ꝯtingit casus in re, quæ remanet locatoris, & hoc sequit dū d. dit. Quippe, q nautæ fuisset, q. d. ista habet locum quando remanet res locatoris. ibi, oneris aduersi quasi d. hic actio oneris aduersi cū alia nō ꝯcurrit, sed ita datū esse. Oppo. q ista l. sibi ꝯdicat. Nā cū in prin dicat, q reddat de cōi, postea dicat q frumentū est Saufeii. Gl. soluit plurib. mod. Tene vlt. solutionē dū dicit, de, cōi, hoc est de cōter dato. Item opp. ad fi. l. nam vr, q. Saufeius teneat de casu fortuito, vt l. incendiū. C. si cer. peta. Solu. hic tenebat in gñe respū certæ speciei, hoc est, illius frumenti, q erat in naui, merito illa specie perempta liberat. vt hic, & l. Titiæ textores. §. fi. ff. de le. 1. & l. quidā. e. pe. eo. tit. de noxa. l. pe. & l. 1. de iu. emphyt. Vel dic q tenebat in gñe subalterno, debebat emdare de hoc, q in naue erat. Vnū illo toto gñe perempto liberatur, in l. ꝯtra tenebat in gñe gñalissimo, q non pōt perire l. intōne. la 2. §. incertæ. ad l. Fal. † Quæro vtrum nomen actionis oneris aduersi sit propriū nomen actionis. Gl. hic disputat, finaliter determinat q sic & bñ, & Ioan. in arbitratore facit hanc actioni specialem titulu. † Sed quæro, vtrum hæc actio hodie locum habeat. Gl. super verbo, superuacuum, determinat qd non, & bene, sed semper habet locū actio ex locato, ergo effectus huius actionis oneris aduersis hodie est sublatus, quia hēt locū actio ex locato. Et nō licet Io. in arbore ponat istā actionē, non tñ pūctauit eā, nec suā naturā, seu materiā, posuit, quasi sentiret q hodie locum non hēt. Vltimo not. illam distinctionem q rerum locatarum duo sunt genera. s. quod reddatur idem, vel tantundem, vt in principio huius l. &c. tene menti &c.

ADDITIONES.

a Poma. Communiter dato. vide Alex. in l. a. nod te. & ibi per Mod. ff. si cer. pe. Aret. in l. Titiæ textores, §. fi. ff. de leg. 1. & Alc. in l si ex legati caussa. ff. de uer. obl.
b Ad leg. Fal. Idem tenet Ias. in §. actionum Inst. de act.
c Par. Quæro utrum. De ista q & seq. uide per Ias. in §. actionum, insti. de. ac ubi idem concludit.

LEX XXXV.

1 *Conductor ad decem annos, dicitur habere ius in re, & non potest expelli per singularem successorem, idem quando locator obligauit omnia sua bona.*
2 *Conductor ut non expellatur de locatione, etiam si bona uendantur, consilium.*
3 *Colonus ut cogatur stare in locatione, cautela.*

a **Qui fundum.** a Successor singularis non tenetur stare colono, nec colonus ei. h. d. istud q dicit ī plures annos, intellige in pauciores decem. Nam, † si in decem annos, nunc conductori qreretur vtile dñium, vt l. 1. §. si ager vectig. vel emphyt. petatur. & in l. 1. de superfi. & sic hēret ius in re, vñ non pōt repelli ab ipso emptore, vel legatario. Et idem vr qñ de locatione est b factum instrm, & dñs obligauit ꝯductori oīa bona sua, pro dicta c obseruatione, tunc. n. colonus pōt dicere, Ego sto in fundo isto iure pignoris, & hypothecæ pro interesse meo. Hypotheca aūt est ius reale, vt l. pignoris, inst. de pig. & sic transit ad quemcunque successorē, tñ oportet q conductor anteq̄ ꝯpellat. incipiat possidere seu detinere iure pignoris. Nā ex eo, q tenet iure ꝯductionis, pōt repelli, vt hic 2 & l. emptorem. C. e. & l. nihil proponit. ff. de le. i. & iō † est cōsiliū, & iā feci fieri, q in instrō apponat, q ex nunc colonus, uel inquilinus detineat dictam rem iure pignoris, vel hypothecæ pro obsūne ꝓdicta. Materiam istam Doc. ponunt in d. l. emptorem. & dixi in d. l. si filio. §. fi. ff. sol. mat. Venio ad secundā partē, dr hic q colonus non cod gatur stare in cōductione legatario, uel emptori re uendita, vel legata. Illud ur verum simplr, non distinguendo utrum ꝯduxerat ad modicum tps, vel magnū quia semper ex parte coloni, vel inquilini actio est psonalis. q in singularē successorē non transit, & hoc ꝓcede 3 ret in uendōne, uel legato simplr facto. Sed si in instrō † apponeret, e e prout consuetum est, vendidit rē, & oē ius, oēmq; actionē realē, & personalē q competit in dicta re, vel pro dicta re, vel eius occasione faciens cum procuratorē in rem suam, &c. tunc. n. emptor posset agere quasi actione sibi cessa, & cessaret rō hic posita, quæ dicit q hæredis, &c. nil interest. n. venditoris postquam cessit, omnes actiones saluas esse, alias teneretur, vt sup. de hær. vel act. vend. l. si nomen.

ADDITIONES.

a Poma. Qui fundum. Limita ut per Alc. cons. 118. uol. 5.
b Alc. Potest repelli. Adde Bar. in d. l. emptorem, et in d. l. si fillo, in fi. et quod ibi dixi post Bal. et per Bal. in l. 1. §. quod autem ait prætor, de superficie.
c Poma. Legatario. Vide Alc. et Mod. in l. si filio, §. fi. hic alle. ff. sol. ma. Alc. et alios in l. qui absenti, §. 1. ff. de acq. pos. Alc. cons. 118. 2. dub. uol. 5.
Men. Consilium Socini. cons. 29. nu. 10. li. 2. late Tiraq. de retra. conuen. §. 3. glo. 1. num. 4.
d Alc. venio ad secundam. No. q colonus non tenetur stare in conductione re in alium translata. quod limita, ut hic per Bart. Item limita nisi pactum factum fuerit inter emptorem, et uenditorem, quod pensiones deberentur emptori. ut est tex. in l. insulam, in prin. et ibi no. Bar. insi. eo. et ibi dixi.
e Parif. Apponeretur, uide in simili quæ dicit Bar.
Meno. Cur. iun. cons. 45. nu. 1. 7.

LEX XXXVI.

a **Si fundus.** a Si conductor frui non potest re absque culpa locatoris fit ei remissio mercedis pro rata, si locatoris culpa interueniat ad totale interesse tenetur.

ADDITIO.

a Alc. Si fundus vide ad intellectum huius legis Bal. in l. 1. in uer. 6 op. C. de sent. q pro eo quod interest. & uide quæ dixi post Imo. in l. si filio, C. solu. mat. et illū tex pro sing. alleg. Lud. in l. si quis arbitratu, de uer. obl. adde eundem Rom. consi. 177. Bal. consi. 316. 4. lib.
Item vide pe. istum tex. quod dicit Bal. in l. diuortio. in prin. ubi per Ias. ff. sol. mat. & ubi I mo. cons. 31. & Rom. sing. 436.

1 *Faciens, & fie i faciens pariter tenentur.*

§. Nam & si vendideris. Op. post uendōnē periculū est emptoris, vt s. d peri. & ꝯmmo. rei uen. l. necessario in prin. Sol. dicit glo. fallit hic qñ ꝓdium publicatur. Tu dic, ut l. ꝯtra. Ad idē op. de l. Lucius. inst. de euic. Sol. ibi casus contingit post traditionem, hic ante. Venio ad ver. nam 1 & si & no. bene ista uerba, q pariter tenetur faciens. & fieri faciens. quando ipse prohibere potest. Simile in l. flumminum. §. quamquam, inst. de dam. inf. & uide q ibi no. & sic debet intelligi. l. in illa stipulatione, per te non fieri, ff. de uer. ob. facit s. eo. l. qui insulam. §. fi.

LEX XXXVIII.

Et hæc distinctio. No. distōnē huius legis. Et aduerte, ad l. superiorē, circa uer. quēadmodū inquit, ego dubito. Loquit nibi de eo q locauit insulā fabricādā, & insula corruit, nā si bñ respicis, iste q appellat locator proprie est ꝯductor. ipse. n. dat pecuniā, & ꝯducit operas alterius ædificatis. Vñ si solū corruit, euenit casus ex parte ipsius ꝯductoris, qui hic appellat locator, & sic dēt teneri ad totā mercedem. s. e. l. sed addes. §. cū quidā. Dixi plene in l. si uno. §. itē cum quidā. s. e. Sol. intelligas hic, q ille q dēbat ædificare insulā, postq̄ solū corruit locauit opas suas alijs, dēt et hēre totā mercedē, ut s. eo. l. sed addes. §. cum quidam. & §. fi.

Locatio

1 *Locatio facta ad colendum fundum in certa parte pro indiuiso, tenet.*
2 *Dominus fundi pro certa parte pro indiuiso pōt locare totū locādo vtiliter.*
3 *Colonus non potest fundum ita ex fructuare ultimo anno, quod fructus anni sequentis extenuentur.*

a **§. Cū fundū.** a Inter socios eiusdem rei si fit locatio alternis annis, habet locū actio ex locato, & cō-
b ducto, & etiam actio q̄ ex cōione descēdit. b h.d. No. ex isto §. † q̄
1 ɔsistit locatio ad colendū fundū in certa parte pro indiuiso. Sed ɔ, opus nō pōt promitti fieri in certa parte pro indiuiso. l. stipĺones nō diuidunt. ĵ. de ver. ob. ergo nō pōt locare ꝑ certa ꝑte pro indiuiso. Sol. istud esset verū, nisi ɔductor hēret ptātē ædificādi in alia parte, vel quia dn̄s vt hic, vel q̄a ab alio dn̄o ɔduxerat eadē rōne. Puto tñ
2 q̄ ille, qui est dn̄s pro certa ꝑte pro indiuiso ꝑt locare totū fundū, c
c si vtiliter faciat, q̄a tale ē negotium, q̄ ꝑ ꝑte expediri n̄ pt. l. hīs. §. si vnus, s̄. fa. erc. dixi in l. si cōes ædes. s̄. de ne. ge. † Itē no. d diligēter
3 casū huius §. ɔ̄ ɔductores, q̄ in fine anni . . . ita fundū ex fructuāt, q̄d
d fructus anni sequentis corrumpantur. quod no. & tene menti, &c.
e

ADDITIONES.

a Alex. Cū fundū. No. ex isto §. ibi. q̄a dn̄s, vt hic, q̄ q̄ ē dn̄s partis pro indiuiso, ꝑt locare totū fundū, si vtilr facit. Et facit no. per Bald. maxime in fi. l. 1. C. q. test. fa.
b Pom. Descēdit. Vide Are. cōsi. 126. facit l. serui electione §. Labeo. & ibi Alex. & Bar. de leg. 1. Flo. in l. Sabinus, ff. cōi diu. Aret. in l. qui Romæ, ff. duo fratres. ff. de ver. ob. Ruer. Totū fundum. Adde q̄ Doc. seq. Bar. seq. Bal. in l. 1. vlt. q. C. qui test. fa. poss. Ro. & Alex. in l. de pupillo. § si plur. uni. s̄. de ope. no. nun. & ibi qui valde no. in l. 4. §. ex his. col. 4. sup. de verb. oblig.
c Paris. Totum fundum. Vide Are. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de ver. obl. Ale. in l. serui electione, §. 1 ff. de leg. 1.
Meno. Cravu. consi. 315. nu. 10. Adde Soc. seo. consil. 58. nu. 1. lib. 4. Rui. consil. 143. nu. 3. lib. 4. consi. 85 nu. 7. lib. 5. Benue. Strach. de naut. b. 4. par. nu. 6.
d Alex. Item no. In si. facit quod no. in l. pen. de vsu. leg.
e Paris. In fi. anni. Vide Iason in l. si quis nec causam 6. fi. in 1. col. ff. si cer. pet.

LEX XXXIX.

1 *Quādo qs suscipit in se periculū operis, intelligitur quousque opus approbetur. Conductor roncini restituens eum domino, & domino eum, vt sanū recepit, si sciebat vitium, conductor est liberatus.*
2 *Merces fundi si præstatur ad mensuram, periculum est conductoris, donec mē- suretur.*
3 *Locatorem operarum casus superueniens quando excuset.*
4 *Dominus quando est in mora mensurandi opus periculum spectat ad ipsum.*
5 *Qui suscipit in se periculum, per hoc non tenetur de casu fortuito.*

Opus. Qui suscipit in se periculum operis teneť quoad opus approbetur, & qui debet opus ad mēsurā teneť quoad
a mēsureť. q̄ intellr a de periculo saltē culpa leuissima contingente.
1 h.d. No. diligenter, q̄ q̄n quis suscipit in se periculum operis, intellr quousque approbet. Et istud facit. q̄ si conductor roncini restituat cū dn̄o, & dn̄s recipit eū tanq̄ sanū, q̄ ex tūc ɔductor nō teneat. Intellige, si dn̄s sciuerit vitium, secus, si in restōne illa fuerit deceptus, & no. in l. 3. §. in hac. s̄. de trit. & l. legāter. §. non solum. s̄. de dolo. & per Doc. in l. exhibitionis C. ad exhib. Eodē mō intellr hic, q̄ est, ve-
a rū, si approbatione dn̄s fuerit deceptus. Scd̄o not. † q̄ si merces est
b præstāda ad mēsurā, periculū est ɔductoris donec mēsureť, sicut ī vendōne periculū est venditoris donec mēsureť, vt l. quod sępe. §. si res. sup. de ɔ̄h. emp. Sed ɔ̄ hoc vr̄, q̄ si bene respicis legē hāc, hic appellatur locator improprie ille, q̄ dēt pecuniā. i. dn̄s. Conductor vero appellať ille. qui debet opas. proprie. ergo diceret locator operarum suarum, sed sæpe his vocabulis abutimur. l. veteres. §. 1. s̄. tit. 1.
3 Hoc ꝑmisso, † q̄n aliq̄s locat opas suas, casus supueniēs excusat eū & facit q̄ dēt hēre integrā mercedē. l. q. opas, ĵ. eo. & periculū rei ad eū nullo mō spectat Sol. hic nō dēbat operas simplr, sed ad certum opus habebatur respectus q̄ dēbat resultare ex operis. Si ergo opus corruit. nullas operas ꝑstitisse vr̄, sicut si nauis periit. l. si vno. §. itē cū
4 quidā. s̄. eo. Igiť nihil debet hēre de mercede. Tertio no. † q̄ si dn̄s ē in mora mensurandi, vel approbandi opus, q̄ teneť, & iō sit cautus
5 operarius, vt hoc protestet. Quarto no. † casum expressum, q̄ susci-
c pere in se periculū, nō facit quē teneri de casu fortuito, vt glo. h.d. de quo plene in l. sed & si quis. §. quæsitū. sup. si quis cau. Dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Poma Intelligitur. Vide ad hoc Rom. consi. 297.
b Alex. Merces est ꝑstāda. Quis dicať cōductor vel locator adde Bar. in l. 2. C. eo.
c Paris. Periculū. Istud nō procedit, q̄n per aliq̄d verbū nō posset opponi, nisi importaret casū fortuitū. Casus est sing. io l. itē cū q̄rit, ff. loc. & Ro. sing. 443. inci. tu habes. Facit q̄ dicit Bar. in l. sed & si quis, §. quæsitū, ff. si quis cautio. quem vide omnino. Idem dicit Comen. consi. 125. inci. Laurentius, in 5. col. ad fi.

LEX XL.

Si priusquam. No. ex hac l. a ɔ̄trio sensu, q̄ casus superueniens nō liberat a pœna ꝑcedentis culpæ, & sic sufficit ab initio interesse, vt l. qui autem §. 1. s̄. si quis cau.

LEX XLI.

Si operas. Locator opar̄ū debet hēre mercedem totius temporis, si per eū nō stat. Idem in aduocato. h.d De materia vidistis plene in l. si vno. §. item cum quidam. sup. eo.

LEX XLII.

a **Non solet.** a Gl. legit istam legem duob. modis. Primo, q̄d si dominus conduxerit rem suam, quod sibi nō præiudicat, de quo plene in l. si aliquam rem. de acq. poss. Secundo modo legitur, quando quis rem suam locat alicui, tunc non transfertur dominium. Fallit in l. in naue. sup. eo.

ADDITIO.

a Paris. Non solet. Ex locatione tamen in longum tempus, vel in perpetuum transfertur possessio naturalis, vide Ale. consi. 1. in 4. vol. vide quæ habes ad Bart. in l. 1. ff. si ager vecti. vel emph. pe.

LEX XLIII.

1 *Custodiā qui promisit, tenetur ad arctissimā diligētiā, & non de casu fortuito.*

a **Qui mercedem.** a Qui promisit custodiam, tenetur de periculo, & dāno, dato ab alio, q̄ poterit per custodiam reparari. b h.d. cum l. seq. † No. quod qui promisit
b custodiam, tenetur ad arctissimam diligentiam, & non de casu fortuito, sed de leuissima culpa tantum.

ADDITIONES.

a Ale. Qui mercedē. vide Pa. de Ca. distinguētē, & vide no. i l. dn̄s horreorū. inf. eo. Pom. vide Rom. sing. 31.
b Poma. Reparari. Adde quod ita consuluit Ro. cons. 389. inc. vt clarius.

LEX XLV.

Si locatum. Hæc actio concurrit cum actione furti, & lege Aquilia, tamen altera quis debet esse contentus. h.d. cum l. seq.

LEX XLVII.

1 *Pedagium exigendi ius locari potest.*

a **Locare.** Op de l. arborib. s̄. de vsufr. & §. minus. Instit. de vsu & hab. Sol. vt in gl. q̄ illud in seruitutib. ꝑsonalib. hic in realib. Et rō, quia seruitutes reales sunt iura ꝑdiorum, vt l. qui aliena. § fi. s̄. de ne. gest. Et iō non hn̄ti ꝑdiū non pnt dēri, vt s̄. cōia ꝑd. l. 1. vtilitatē. n. ꝑdiorū respiciunt. l. & Attilicinus. s̄. de ser. rust. ꝑd. merito ille, q̄ hēt seruitutē realē, non ꝑt eā ɔcedere alteri, quia cohæret ꝑdio suo, si aliter vtereť, non respiceret vtilitatē ꝑdii sui. Secus in seruitutib personalib. quia mihi utilitas est, si possum locare vsumfr. sicuti
b ego utor. Et ex hoc dicendum est, b quod † iura quæ cohęrent solo,
1 non tñ ad vtilitatem soli, vel territorii, possunt locari, vt puta, ius per-
c ciendi c pedagium. Tex. est in l fi. C. de vecti. & commis. Dixi plene in l. cotem. § fi de publicanis, & ibi examinaui quando venditor, vel locator locat pedagium, quid transeat, dic vt ibi plene dixi.

ADDITIONES.

a Paris. Locare. vide Ro. cons. 151. & Ale. cons. 34. col. 5. uol. 4.
Alex. Vide hic Pau. de Cast. qui ponit, quod vsuarius non possit alteri locare.
b Dicendum est. vide Ale. cons. 32. col. 1. uol. 4.
Meno. Tiraq. de retrac. consang. §. 1. glo 7. nu. 34.
c Alex. Ius percipiendi. Ius percipiendi pedagium potest locari, & adde Bal. in l. si ex pactione, in fi. C. de vsu.

LEX XLVIII.

a **Si tibi domum.** a Damnū datum a seruis locatoris non venit in hac actione. h.d.

ADDITIO.

a Ale. Si tibi domum. Adde tu, quod in corporalib. uenit etiam impatientia familiæ, tex. est no. in l. is, cuius, si ser. ueo. secundum Bal. in auth. et qui, de bon. auth. in po. et uide in l. qui insulam, §. fi.

§. Si hominem. Damnum datum ab homine locato, nō venit in hanc actionem, si locatori nil potest imputari. h.d. tex. cum glo.

LEX XLIX.

a **Si quis conduxerit.** a No. valet ɔductio uno nummo facta. Opp. ĵ. de iu. dot. l. si vsusfr. Dicit gl. Sol. ibi speciale, quia fit ex necessitate, cum res nō est digna mercede maiori, & ideo non hēt īnstar donōnis. Et ex hoc sequitur, q̄ si quis conduceret vnam rem non dignam maiori mercede, tunc valeret conductio. De quo plene dixi in l. si q̄s ante. §. fi. ĵ. de acq. po.

ADDITIO.

a Alex. Si q̄s cōduxerit. Per Bal. in rub. C. de iu. emph. de locat. facta uno nūmo &c.

LEX L.

Cum apparebit. Ex hoc contractu possunt constitui duo rei, nec habebunt beneficium diuisionis tm̄ ista tpa, sed beneficium cessionis sic. h.d. Hodie uero habent beneficium diuisionis, per Auth. de duob. reis. in corpore, &c.

LEX LI.

Si cui locauero. Potest quis locare quod conduxerat, & in hac actione contra non restituētem iuratur in litem. h.d.

LEX LII.

Si ignorans. Qui ignorat qualitatem personę, non punitur si cum eo contraxit tanquam cum quolibet. h.d. facit ad quæstionem, quod qui percussit clericum incedentē more laici in habitu seculari non tenetur De hoc dixi in l. item apud Labeonem. §. si quis virgines. inf. de iniur. Dic, vt ibi dixi, &c. hic non sunt alia dicenda.

LEX LIII.

Ea lege. Pactum appositum pro locatione, non extenditur, ut ei noceat. h.d.

a **§. Locaui** a Singularis est §. Qui locauit operas suas, ut certū opus faceret, tenetur de operis vitio, siue vna pensio, siue in singulos dies præstita fuerit. Qui autem operas suas singulis diebus locat, nec ad certum tempus se adstringit, de vitio

ADDITIO.

a Alex. Locaui. Et no. secundum Bal. in l. 2. C. eo. tit. &c.

a tio operis non tenetur. h. d. quem §. nota bene. Item not. q. non refert, an soluatur vna pẽsio, an in singulos dies. Quod intellige quãtum ad distinctionem huius §. ne conductor de vitio teneatur. Secus quo ad alios casus, dixi in l. qui insulam, in fi. sup. eo. &c.

ADDITIO.

a Alex. De vitio operis, Sed istud intelligendum est, si sine dolo fecit, alias non secundum regulam, cum non debeant cõtrahentes se dolo decipere. l. sed & si pupillus, §. sed si aliar, ∫. de inst. & no. in l. itẽ si pretiũ, §. quẽadmodũ, ∫. eo. cum sim.

Si decem.

Si in quantitate mercedis erretur, statur voluntati eius qui mercedem recipere debet. h. d. Op. de l. 1. §. si stipulanti. infra de ver. obl. sol. vt in gl.

LEX LV.

Qui fideiussor

Qui fideiubet pro conducente conductoris, nõ tenetur principali dño. h. d.

LEX LVI.

1 *Fideiubens in omnem, causam, intelligitur sortis, & vsurarum.*
2 *Bonæ fidei in contractibus veniunt vsuræ officio iudicis.*
3 *Iudicis officium non præsupponit obligationem.*
4 *Fideiubens pro accusato, vel in quisito tenetur etiam ad pænã quæ infertur propter negationem maleficii, vel solutionis non factæ in termino.*
5 *Indemnitatis promissor obligatur ad sortem, & ad vsuras.*
6 *Fideiussor simpliciter acceptus, an videatur intercedere in omnem causam.*

Quæro:

Fideiussor qui in oẽm cãm intercedit, vel fideiubet iudicatũ solui, vel indẽnitatẽ pmisit, tenetur ad sortẽ, & vsuras, etiã officio iudicis venientes. h. d. Vel breuius. Qui fide a iubet in oẽm cãm, tenet̃ de vsuris, & oĩ q̃titate. h. d. † No. † q̃ q. fide 1 iubet a in oẽm cãm, intellr tã sortis, q̃ vsuratũ. Scdo no. † q. in ptracti 2 bus bonæfidei veniunt vsuræ officio iudicis non iure obl̃onis, & sic 3 officium iudicis obl̃onẽ nõ p̃supponit, vt l. q. p collusionẽ. §. 1. ∫. tit. 1. Itẽ dĩ hic. q. q. pmisit iudicatũ solui, intelr promisisse tã sup forte 4 q̃ sup vsura. Quod † est notandũ pro his, b q. tota die fideiubẽt p q̃c b culatis, vel pro inq̃sitis, vt nõ solũ teneant̃ ad pænã maleficii, sed ẽt ad pęnã, q̃ infertur occasione negationis ipsius maleficii, vel ẽt solonis nõ factæ intra terminũ, sed ꝯ hoc facit multum ∫. de in lit. iu. l. c & ibi dixi. Quarto no. c q̃ ille † q. pmisit indẽnitatẽ, obligat̃ ad sor- 5 tẽ, & ad vsurã, qd̃ no. facit. C. si ma. inden prom. l. 1 & 2. & aduertẽdũ est, q̃ iste, q. indẽnitatẽ pmisit, differt ab aliis fideiussoribus. Nã hic, ẽt s̃m iura antiqua, non poterat ꝯueniri, nisi discusso principali. Hoc. n. ipsum verbũ sonat, pmitto indẽnitatẽ. hoc est, illud quod ab illo ꝯseq. nõ posses. l. stipulatus. §. 1. ∫. de verb. ob. & C de sen. q̃ sine certa q̃titate. l. 1. & C. de conuẽ. fisci debi. l. 1 li. x. Vlt. glo. hic tra- 6 ctat † materiã, vtrũ fideiussor simplr acceptus videatur ĩtercedere in oẽm cãm? Et ista est materia. l. centũ Capuę. ∫. de eo, q. certo lo. dic. vt ibi. Et glo. hic distingunt oẽs casus clare, & aperte, quia aut fideiussor intercedit in sortem tantum, &c. quam gl. vide &c.

ADDITIONES.

a Poma. Fideiubet. Pro hoc optime videtur facere tex. l. Græce, §. post litem. ver. ergo. & in uer. totius. ff. de fideiussor.

b Ale. No. p his. No. q. de qua vide in l. 1. de r̃ li. iu. & ibi ea q̃ dixi, adde q̃ ibi posui. Meno. Dec. consi. 551. nu. 7. Parif. consi. 109. nu. 37. 38. lib. 1. & consi seq. consi. 16. nu. 124. lib. 2. & cõsi. 76. circa fi. lib. 5. Soc. sen. consi. 70. libr. 3. Soc. iun. consil. 94. nu. 16. lib. 3. Ruin. consi. 178. nu. 3. lib. 1. Calcan. consi. 35. nu. r.

c Alex. Quarto no. Adde Bal. in l. 2. C. de his quæ in frau. cred. vbi idem tenet, etiam si fuerit renunciatum beneficio de fideiuss. quia illud venit ex natura obligationis, & idem Bal. in l. si pro ea. C. man. in 12. q. & ibi hoc ponunt Mod. in l. ei eorum C. de sen. & no. in auth. præsente, de fideius. & adde Bart. per istum text. in l. Imperatores, §. fi. ∫. de admi. re. ad ciui. perti. & glo. 2. in l. 1. C. de conue. fisci deb. hic alleg. tex. ibi, gl. in l. 1. C. de decu. lib. 10. Imo plus notanter dicit Bart. per illum tex. in l. pater, in princ. ∫. de dot. priuleg. quod talis promittens indemnitatẽ compellitur suscipere iudicium, quod non habes alibi.

Ruer. Adde Bar. in d. l. pater, vbi vr̃ tenere CONTRARIVM. Sol. vt ibi.

Poma. Vide Alex. cõs. 32. col. 1. vol. 4. & cõs. 126. 2. vol. & cons. 114. vol. 3. ubi dicit q̃ ille, cui est promissa indẽnitas, nõ põt agere contra pmittentẽ, si aliunde põt cõseruare, & vide pro fine huius l. pulchrum consilium Anz. cons. 18. & ibi addi.

1 *Reductionem ad arbitrium boni viri non petere promissio, poterit tamẽ peti, si inique fuerit arbitratus.*
Filium nõ exhæredãdi promissio intelligitur, nisi causa exhæredationis detur.
Promissio de non offendendo, intelligitur nisi causam dederit.
In contractibus, in quibus vltro citroque promittitur, quis non tenetur ad penam cum effectu, si omnia non sunt seruata per partem.
2 *Colonus non debet expelli intra biennium, & quando intra triennium.*

§. Inter locatorẽ.

a Promissio de non expellendo, intelligitur, si colonus in solutione pensio- † nis p biennium non cessauerit. † h. d. Quod no. & est optimus §. & b facit ad multa, b ∫. promisi sub pæna nõ peterẽ † arbitramentũ redu 1 ci ad boni viri arbitriũ. q. si fuerit inique arbitratus, q̃ reducere possim, quia debet intelli si æque fuerit arbitratus, vt hic, & l. si libertus. de ope. lib. & p Dy. c. scienti. ex. de reg. iu. li. 6. Dixi plene in l. societatem. §. arbitrorũ. ∫. pro soc. Item si promisi filiũ nõ exhæredare intelligit̃ nisi cãm exhr̃dationis dederit. l. quidã cũ filiũ. ∫. d̃ ver. ob. c Item si promisi te nõ offendere, c intelir nisi cãm offensionis ꝯmisetis. l. qui seruũ. ∫. d̃ ver. ob. Et gñaliter notãdus est iste §. ad oẽs ꝯctus in quib. vltro citroque aliquid promittit̃, vt quis nõ teneat ad pęnã cũ effectu, si p aduersam partẽ omnia seruata nõ sit. facit l. Iulianus 2 §. offerri. ∫. de act. emp. † Itẽ no. q. colonus nõ dẽt expelli intra bien d niũ. facit ∫. e l. cũ dñi. Ad istud op. d C. d̃ iu. emph. l. 1. gl. nõ declarat plene istã materiã, & iõ dicas. Aut loqueris in emphyteuta, aut ĩ simplici colono Primo casu, aut est emphyteuta priuati, & requiritur q. cesset p triẽniũ. l. 2. C. de iu. emph. aut est emphyteuta eccl̃æ, & tunc sufficit bienniũ. C. de sac. san. eccl. auth. q. rẽ. Aut loqueris in simplici † colono, tunc aut est facta pmissio † de non expellẽdo, & tunc nõ põt e expelli nisi cessatũ sit p biẽniũ, e vt hic. Aut hæc promissio non est f facta & tũc aut colonus, vel inquilinus est p̃ns, & ẽt cessat soluere. & g tunc statim põt expelli, f vt C. e. l. ædem. & ∫. eo. l. pe. in prin. Aut e t abñs, ita q. nõ reperit̃, & tunc dẽt expectare p biẽniũ. l. cũ dñi. ∫. eo.

ADDITIONES.

a Parif. Inter locatorẽ. De effectu huius promissionis, & quid debeat in specie fieri, vide Alex. cons. 474. Itẽ q̃ colonus, uel inquilinus possint per dñm, propria authoritate expelli, uide in Berta. in ver. emphyteuta solum debet. quod ibi addidi, & ibi etiam quid si possessio reperiatur penes tertium, de quo etiam in l. si quis conductionis. C. eo. ti. illum § aliẽ. Bal. in l. cum mora, C. de transf. vbi uide in prin.

Meno. Scripsi, cons. 55. nu. 12.

Poma. No. q̃ ex isto §. põt sumi t̃x, q̃ vbi aliquis vult petere aliq̃d ex aliquo cõtractu, dẽt añ oĩa probare se adimplesse oĩa deducta in cõtractu ex sua parte Bar. cons. 12. col. 1. vol. 2. Itẽ no. q̃ non adimplenti non est adimplendum. Quod procedit etiam si interuenisset iuram, ut est tex. & ibi no. Bal. in c. peruenit, de iureiur.

† Clau. Cessauerit. Et limita ut per Alex. cons. 111. vol. 3.

b Alc. Ex facit ad multa. Et adde q̃ no. in l. Iul. verũ debitorẽ, ∫. de cond. inde. Itẽ facit ad id q̃ no. dicit Bal. in l. 1. in ult. col. C. de vsur. &c. Et oĩno bñ d̃r Bal. in c. 1. in ti. quæ fe. do. seu. prop. pri. q̃ q. non facit qd̃ dẽt, non recipit q̃ oportet. Ista. n. est natura pœnarũ, siue legaliũ, siue cõuentionaliũ, quia liquida dẽt esse cã, ut pœna putat, p illũ tex. & no. in l. non erit, ff. de iureiu. In pęnis. n. liquidis sana dẽt esse, pbõ l. in testõ, la grande, de cond. & de. Bñ facit l. cũ par delictũ, §. illi dẽt. ff. de re. iu. & iõ semel habui consulere, q̃ cũ agens ad pœnam, fecerit aliqd̃ pœnale, ut in pœnã reincideret, q̃a non adimpleuit contractũ ex parte sua, sequitur q̃ non potuit agens petere pœnã. Et iõ bñ d̃t Pau. Apost. Probet aũt se hõ, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Bene facit d. §. offerri. Ille. n. qui pęnam petit, dẽt esse extra oẽm culpã. l. cũ pr̃, §. libertis, de leg. 2. Facit q̃ uoluit Inn. in c. mandatũ de rescr. Cuius dcm̃ sequit̃ Bal. & Sal. in l. cũ proponas. C. de pac. Frustra. n. quis iplorat auxiliũ, q̃ ipse nõ seruauit. c. ex eo, de reg. iu. in 6. & in c. frustra. e. ti. facit qd̃ uoluit Bal. in auth. dos data, C. de do. añ nu. Q̃uo ergo, inquit, te habeã in princpẽ, cũ tu non hẽr me in senatorẽ, ut c. esto subiectus 95. dis. & dixit Bal. in l. non erit, de iureiur. ar. illius tex. q̃ si reus non vult r̃ndere positionib. actoris, nec actor positionibus rei, q̃ tota mora iputat actori. Vide ibi gl. in fin. q̃ agens dẽt probare se impleuisse ex sua parte, si vult pęnã, ar. l. si pr̃, C. de ac. emp. & q̃ ibi Bal. Vide ad pdicta q̃ hñr in l. q. pẽdente. sup. de ac. emp. & iñ dixit Rapb. Ful. in l. filiæ, C. de col. q̃ si ago ex empto, & nõ dico soluisũ p̃tiũ, vel nõ offero, q̃ nõ procedit libellus. Vide ẽr ibi Bal. Facit q̃ uoluit Bar. in l. q. ita, de uer. ob. & l. lecta, si cer. pe. & l. excep. de prob. C. & in l. si unus, §. pactus, de pac. & Bal. in d. l. si pr̃, & in d. l. Iul. §. offerri. Frãgenti. n. fidẽ, &c. d. l. cũ pponas. Facit qd̃ hr̃ in l. q. cũ maior, §. si libert⁹, i uer. ignoscendũ est, si noluit se ulcisci ff. de bo. lib. in l. qui fidẽ ∫. de transf. & q̃ dixit Bal. in l. cũ proponas. C. de nau. fœn. ubi d̃r, si promisi nõ inq̃etare aliquẽ, procedit, nisi cã inq̃etationis pcedat ab eo Facit q̃ voluit Bar. in l. 1. §. cum arietes. si quadrupes. pau. fec. dica. & in d. §. si libertus. & Ab. in c. bonæ. el 2. de elec. in c. puenit. d̃ iurei.

Ruer. Adde Corneum in consi. 344. in 5. uol. vbi refert & seq. doc. Bar. hic.

c Pom. Nõ offendere. vide Pan. cõs. 61. 1. col. vo. 2. & cõs. 62. in fi. eo. uol. Rn. cõs. 211. Alex. cons. 52. uol. 2. 1. col. ubi dicit, q̃ illa verba, promitto te non molestare, intelligantur, nisi illa molestia oriatur ex natura contractus. vide Barb. cons. 59. vol. 1. Fel. in c. causam quæ. de rescrip. Alex. cons. 163. vol. 2.

d Alex. Opp. Aliter loquitur Bal. in auth. qui rem. C. de sacros. eccl. quem hic refert Pau. de Cx. in fi. huius l. ib. est añt colonus, &c. qñ colonus, vel inquilinus non soluens possit expelli, & quo tempore dicitur cessare soluere. vide no. Bal. in l. ædem. & ibi late de hac materia. C. loc. & ibi etiam quando intelligatur istud biennium, & per Bar. & Imo. omnino in l. uectig. §. 1. infra de publ.

† Clau. Promissio. Istud intellige, nisi iurasset soluere, & facie, quia tunc incidit in pœnam l. si quis maior. C. de transac.

Ruer. Simplici colono. Adde, q̃ distinctio Bar. est communiter approbata, ut no. Ias. in l. 2. col. 9. C. de iu. emphy.

e Parif. Biennium. vide Alex. cõs. 108 uol 3. qui limitat nisi conductor iurauerit. vide Mar. Ant. Banc in trac. de uir. iur. uer. 10. itẽ & de intellectu huius §. uide quę dicit Bar. hic, latissime Ias. in auth. qui rem, C. de sac. eccl. Et quomodo procedat decisio huius §. ubi adest iuramentum, uide Alex. cons. 477. de quo supra.

f Pom. Promissio. vide Ale. consi. 131. in 1. col. uol. 4. & cons. 119. vlt. col. eo. uol. Pan. consi 71. ad fi. in 1. vol. Bal. in c. querelam. & ibi Fel. de iureiu. & pulchre Ale. consi. 85. vol. 5. & vide etiam eundem cons. 76. vol. 5. & omnino cons. 105. uol. 3. vbi plura aurea deducit. Ias. in l. 3. C. de iu. emph.

g Parif. Põt expelli. Tñ non priuatur in vsum totius t̃pis, sed solũ pro eo anno, quo non soluit, non pro aliis, si uelit soluere. vide Bal. in c. querelam, ad fi. de iureiu.

§. Paulus.

Alias incipit seruus. Aestimatio facit transire periculum rei in accipientem. h. d. Vidisti in l. cum fundus. sup. eo. & videbitis in l. 1. inf. tit. 1. & tene menti hanc l. pro bestiis quæ dantur Mezadro seu Ozallo æstimatæ, &c.

LEX LVII.

1 *Locator domus quando teneatur ad custodiam.*
2 *Merces qui in horreo ponit, si ibi ponit custodes an videatur renunciare custodiæ debitę per dominum.*
3 *Domus qui habent notitiam, quod sint suspecti quando domus frangitur, & quod tales possunt torqueri.*
4 *Vicini possunt capi per officiales, quando maleficia occulta committuntur.*

Dominus horreorum.

a 1 Domini horreorum non tenentur de effractura nisi custodiam promiserint, custodes tamen exhibere tenentur, q. not. b Opp. ∫. eo. l. cum in plures. b §. fin. Sol. Q̃nque † quis locat totam do- 1 mũ, & tunc sine dubio de custodia non tenetur, ut in l. contraria un

ADDITIONES.

a Parif. Dominus horreorum. Not. quomodo domus frangitur. Istud tamen intelligit Sal. in l. ex diui, in fin. C. locati, solum procedere in uilibus personis. Idem Bal. in l. 1. in prin. C. locati, & ibi uide apostillam Alex. ad Bal.

b Alex. Cum in plures. Adde Bal. in l. 1. C. eo. & quando quis teneatur pro custodia, vide Bal. in l. ex diui. C. eo.

de dñi qui hñt apothecas suas in plateis & locant eas, ad nihil tenē tur. Qñque quis non locat totā domū, sed ipse retinet eā, in ea tñ do mo sunt certa loca, horrea forte, vel cameræ, in quib. alii venientes reponūt merces suas, & dñs pro hoc aliqd recipit ipso dño, vel alio pro eo retinente clauē totalis domus, tūc loquit̃ ista lex, quo casu gl. distinguit hic optime, q̃a nihil est dictū, vel dixit se nolle teneri d̃ cu stodia, tunc ad nihil tenet̃, nisi vt custodes exhibeat, ita loquit̃ hic. tenet̃ tñ s̃m gl. q̃n nihil dr̃, de dolo, & culpa leui ex nā ꝯctus locatio nis. & ꝯductionis, sed putarē eos magis teneri ēt de leuissima a simi li, put dicimus de natura, cauponæ, & stabu. vt s̃. de nau. cau. stab. l. l. 3. §. hoc edicto. & hoc est verū, si isti reciperent a res ad similitudinem nau. cau. stab. tunc. n. vr̃ custodiā rei promittere. q̃ promissio facit eū teneri de leuissima, vt l. qui mercedē s̃. e. sed si illo mō res reciperet, tunc verū diceret gl. q̃d tenet̃ de leui tm̃. Si uero casum fortuitū pro misisset specialr̃ tenetur. l. si quis fundū. s̃. eo. l. si quis, §. q̃ sinū, si quis cau. & ibi plene dixi. Quæro q̃d † si ille q̃ merces in horreo posuit, ap posuit ibi custodes, vtrū videat̃ renunciare custodiæ debitæ p̃ dñm horrei? dic vt l. si certo. §. si de me. s̃. ꝓmo. & s̃ in p̃dicta dēt intelli. C. e. l. 1. & l. ex diui Pii. Vlt. no. † ex ista l. b q̃ illi q̃ hñt notitiā domus, sunt suspecti, q̃n domus frangit̃, vt hic, p̃p ædificiorū notitiam, & iō tales p̃sonæ de facili pñt torqueri ad inuestigationē veritatis, vt hic. Et ideo † officiales, q̃n committuntur maleficia occulta, consueue runt capere vicinos, a quib. verisimiliter potest declarari ueritas. Ad quod facit lex si ita. in fi. j. de fun. instr. & hoc tangit ibi Iac. de Are.

ADDITIONES.

a Ale. Reciperent. Caupo. tenetur de leuissima culpa, idem tenet Bal. in l. certi, C. eo.

b Ale. Ex ista l. vicini sunt suspecti, adeo q̃ pñt torqueri de facili, & uide Bal. in l. 1. C. eo. & adde Bar. in l. 1. ad fi. j. fur. aduer. nau. Adde quod uoluit Bal. consi. 446.

Pom. Vide Ro. consi. 8. Pau. de Cast. consi. 336. in 3. dubio.

Meno. Et ideo Soc. sen. consi. 54. col. pen. circa fi. lib. 2.

§. In conducto.

a Quod inquilinus expendit in meliorā do domum, potest repetere a dño. h. d.

ADDITIO.

a Ale. In conducto. No. de expensis factis ab inquilino, & de hoc ēt quid in emphy teuta, vide Bal. in l. 1. C. de iure emph. & quæ habentur in l. colonus, in princ. & q̃ ibi glo. & Bar. inf. eo. & Bal. in d. l. 1. limitat hic dicta.

§. Qui contra.

Qui rem conductam deseruerit ante tem pus dominus ad interesse tenetur. h. d.

LEX LVIII.

1 Conductor quando non apparet, domus conducta debet aperiri, & eius massari tiæ discuti, & describi coram vicinis. Item nota ius publicum ad hoc dari debet a rectore petenti. & nu. 2.

3 Conductor non expectatur biennio, quando de sero ingressus fuit domum, & de mane non reperitur, & tunc domus aperitur.

Cum domini.

Si conductores non apparēt, nec soluitur per bienniū pñt domus, & horrea aperi ri, & quæ ibi sunt coram publicis p̃sonis describi. h. d. quem casum no. † No. q̃n ꝯductor nō apparet, dēt domus aperiri, & eius massari tiæ discuti, & describi corā vicinis, pōt ēt coram publicis personis, q̃ tene menti quia similes casus sæpe occurrunt. † Itē no. b q̃n petitur notarius publicus a rectore ciuitatis dēt ei dari ad hoc, q̃ ēt no. quia sæpe occurrunt similes casus. Item no. † q̃ debet expectari bienniū, q̃ est verum, q̃n constat, q̃ cōductor absentauit se. Si. n. visus fuit in gredi domū de sero, & de mane nō reperitur, tūc intra modicū tem pus debet aperiri, quia forte est infirmus, vel est mortuus, & iacet in domo, vt contigit de quodam scholare huius ciuitatis, argu. l. 1. §. t. inf. de ser. fug. & l. requirendi. C. de ser. fug. &c.

ADDITIONES.

a Ale. Cum dñi. Quando conductor non apparet, uide Bal. in auth. qua in res, C. de sac. ec. l. in fi. & Bal. in l. adem, C. eo. in uer. a. opp. exceptio casus huius l. non licet do mino intrari in domo inquilini, ut no. Bal. in l. certi, in prin. C. eo.

b Paris. Item no. Vide Alc. cons. 231. col. 1. vol. 4.

LEX LIX.

Qui domum.

Damnum contingens ex humore præsti to parieti per terram appositam, per actio nem ex locato purgatur. h. d.

Insulam.

Pactum, q̃ pensiones debeantur emptori, intelligi tur de debitis venditorib. h. d. Vidistis simile s̃. tit. 1. l. si mercedem. No. q̃ hoc pactum prodest, vt emptori teneatur con ductor, alias, secus, ut l. qui fundum. sup. eo. &c.

§. In operis.

Breuitas termini non vitiat ꝯctū bonæfidei. h. d. quem casum no. Op. s̃. de eo q̃ cer. lo. l. 3. §. si quis ita. Sol. Breuitas spacii vitiaret ꝯctum stricti iuris, vt ibi nō con tractum bonæ fidei, vt hic, nec dispositionem testamenti, vt l. si mi hi. & tibi. §. 1. inf. de leg. 1. Ratio, quia habet instar bonæfidei, vt l. in minorum. C. in quib. causis in integ. rest. non est necessaria, &c.

ADDITIO.

a Ale. In operis. Adde Bal. in l. arbores. §. 1. per illum tex. de vsuf. & Bal. in l. 1. uers. quæro quid in contractib. C. de his, quæ poe. no.

Pom. Vide per illum tex. qd dicat Bal. in c. 1. §. ad hæc, in tit. hic finitur lex Conra.

1 Dictio ad facit modum.

§. Quidam.

Si conductori promittit pecuniam ad opus, po test illam primo petere si satisdet de expendē do illam in opere. h. d. Opp. q̃ pecunia debetur demum opere facto, & sic impleto contractu ex parte sua l. ædē. C. eo. & l. sed addes. §. si quis cum in annum. s̃. eo. l. & qui insulam. §. pen. & ibi dixi. Rñ. hic non loquitur de mercede, sed de pecunia quæ promissa est ad refe ctionē, hoc est, vt reficiatur. Ista. n. dictio. † ad, facit modum. l. q̃b. §. Termilus. j. de ꝯd. & dem. Et ex hoc no. q̃ sicut in vlt. volunta tib relictum sub mō pōt peti præstita cautione de implendo mo dum. l. si tibi. j. de leg. 3. & d. §. ita ēt in ꝯctibus q̃ hic maxime verū est, cum modus implendus sit de pecunia, quæ datur, q̃n sine ea nō potest fieri refectio, facit l. hinōi. in princ. de leg. 1. Et si ex hoc ap paret, q̃ hæc lex. non facit ad quæstionem illam, vtrū in ꝯctib. inter viuos sit locus cautioni Mutianæ, q̃a illa hēt locum in cautionibus de non faciendo. sed hic loquitur in cautionibus de modo implen do, de quo dixi in l. Mutianæ. j. de cond. & demon. &c.

ADDITIONES.

a Alex. Dictio, ad, facit modum. Quid in sententia. Vide in l. cum eorum. C. de sen ten. & facit ad no. q. Bal. Io. de Imo. in l. fideicommiss. de leg. 1.

b Alex. Verū est. No. dictionē, maxime, quia vult idem esse, ēt si nō esset implendū de alia pecunia. Et ita tenet Io. de Imo. in l. Mutianæ, de cond. & demon.

LEX LXI.

1 Conducens opus faciendum, faciendo partem, non liberatur.

2 Conductor, si pars operis corruit, dēt habere integrum tempus ad refectionē.

3 Operis pars quæ corruit, cuius expensis refici debeat.

4 Medico qui curauit podagrā, si postea redijt infirmitas, an debeatur salariū.

Maritus.

a Casus contingens in parte operis facta, cedit ad periculum locatoris, nisi culpa ꝯductoris interces sit. h. d. Op. de ser. vrb. præd. l. cum debere. Gl. soluit optime hic, quia ibi debebat p̃petuā seruitutē, hic ad tp̃s. Scd̃o opp. de l. & iō. j. de ver. ob. Sol. gl. dicit, q̃ ibi opus corruit culpa ædificātis, hic sine cul pa. Istud est diuinare, licet cōiter oēs teneāt. Tu dic, q̃ illa lex loqui tur in casu, quo ista, tñ per illā declarat̃, & gl. ista. Sciendū est igit̃, q̃ ille † qui ꝯduxit opus faciēdū, faciēdo partē, nō liberat̃, q̃a dr̃ oblo indiuidua. vt j. de ver. ob. l. stipulationes non diuidunt̃. & in l. in execu tione. §. scd̃a spēs. dēt ergo adhuc facere totū opus, sed dubitatur de duob. Primo, † postq̃ pars operis corruit an debeat iterum hēre in tegrum tp̃s ad refectionē totalis operis. Et vr̃ q̃ sic. l. ꝯria. † Itē dubi tatur, cuius expēsis? Istud declarat̃ hic, q̃a de ea parte q̃ corruit, peri culū fuit dñi in totū, vñ illa pars reficit̃ ad pecuniā dñi, cum pericu lū sit eius, residuum facit ipse vigore primæ conductionis p̃ hanc l. ꝯiūctā cum illa. Vltimo hæc lex inducit̃ c in argūm † ad q̃ōnē de me dico q̃ promisit aliquē curare de podagra, & ipse liberatus est aliq bus dieb. & postea reuersa est infirmitas, an dēat hēre totū salariū? Et gl. argūt p̃, & ꝯ, bñ. Tu distingue sic, Qñque p̃p curā adhibitam a medico infirmitas, & eius cā cessauit, & postea ex noua cā super uenit infirmitas, tunc medicus dēt hr̃e salariū, q̃a de p̃ñti infirmita te vr̃ cogitasse, de qua est sanatus. Ita loq̃t argūm factū in v l. par. gl. Qñque infirmitas seu eius cā nō fuit curata, sed visa est aliquālr̃ ces sare, & tūc nō curauit eū, & iō nō dēt habere salariū, & sic loq̃t arg. scīn in prima parte gl. Aut de hoc dubitat̃, & tunc aut infirmitas re uersa est de proximo, & vr̃ ex prima cā, & non debet habere sala riū, si ex interuallo, & tunc de nouo, & ex noua causa, vt l. plerique. † j. de ri. nu. & de diuor. l. 3. & 4. &c. †

ADDITIONES.

a Paris. Maritus. Adde, circa istā materiam, quod locans operas suas dietim pro cō ficiendo opere, tenetur omnino de confectione operis, si opus corruat, vide Crem. sing. 81. vide in l. & ideo, de ver. ob. per Bar. & alios de materia.

Leno. Crauel. consi. 147. nu. 1. ver. tenetur tamen. Paris. cons. 37. lib. 1.

b Alex. De l. & ideo. Quando autem ædificans teneatur de vitio operis, vide sing. in l. ea lege. §. locaui. sup. eo. Adde Ro. consi. 227.

c Alc. Hæc lex inducit. Adde l. pecuniā. & q̃ ibi per Bar. post gl. C. de cōd. ob cau. & per Imo. in l. si ita stipulatus essem abs te. de ver. obl per Spec. in tit. de salario. §. fi. ver. p̃ 10. An in ista cōtractus. in Merc. q̃ alleg. ibi Pau. de Ca. vt hic per eum.

† Clau. L. 3. & 4. &c. Vide in simili Bald. in l. humanitatis, circa fi. C. de impu. & aliis subst. & refert Alex. in l. ex facto. de vulg.

LEX LXII.

1 Conducens magnam domum tempore pacis, vt ibi faceret hospitium, si guerra superuenit, & mercatores non transeunt, an fiat rem sio.

Cum in plures.

Si domus non pōt habitari, vel ad ha bitandum locati, debet fieri remissio mercedis, nisi alia æque ꝯmoda p̃stetur. h. d. Sed q̃ro de facto q̃ accidit in ciuitate † Eugubii, tp̃e pacis q̃dā cōduxit magnas domos intentione, & proposito tenendi ibi hospitium, superuenit guerra, propter quam mercatores, & similes ad dictam ciuitatem accede dere non poterant, quæritur vtrum conductori debet fieri remissio mercedis, & vr̃ q̃ non, quia fructuū exiguitas non inducit remissio nem, vt s̃. e. l. si vno. §. itē cū quidā. sed ex ista domo percipitur fru ctus, licet exiguus, quia potest habitare ipse conductor, & familia sua, ergo per hoc remissio nō debet fieri, quia in nulla parte istius tit.

ADDITIONES.

a Pom. Cum in plores. Vide Imo. consi. 79. Rom. consi. 431. vbi per hāc l. & alias de cidit, quod si conduxi prædia, per nouē annos, & non potui illis vti per certum tempus, quod nihilominus tenebor ad pensionem, pro reliquo tempore quo po tero vti, & ibi ponit multa ad propositum notanda.

b Ale. Sed q̃ro. Ad hoc facit q̃ no. Bar. in l. 1. in fi. C. de iure emph. & vide Bal. in l. li cet. C. eo. in 3. q. p̃ Ca. in c. p̃p extra eo. Adde pulchre Pet. de Anch. consi. 403.

Meno. Adde Rip. in tracta. pest. in prima parte. num. 27. Boer. q. 249. nu. 5. Et in eo qui molendinum conduxit Alciat. consi. 763. in fi.

c Paris. Familia sua. Vide Are. consi. 52. Ias. in l. 1. C. de iure emphy.

Meno. Ripa. in tract. pest. de remed. ad curat. pest. nu. 139.

tit. reperit, ꝙ ꝯductori domus fiat remissio, qñ ipse pt ꝯmode habitare, & ẽt aliquał incõmode. s. c. l. habitatores. sed hic pt habitare ꝯmode magis, q̃ si venirent hospites, ergo nõ dẽt fieri remissio. In ꝯtriũ vr casus hic, ꝙ locator teneť nõ solũ, ꝙ ipse conductor frui possit, sed ꝙ possit alteri locare, vt hic, & iste nõ põt alteri locare, qa nemo venit. ergo dẽt fieri remissio mercedis, qd dicendũ? Rñ. ꝙ tũc dẽt fieri remissio mercedis, qñ ex re locata null⁹ fruct⁹ pcipit, vt dixi plenè in l. si merces. §. uis maior. & l. ex ꝯducto §. si vis. & d. l. si vno. §. fi. s. e. Examinemus a ergo hoc, vtrũ hic ĩpediať pcipere aliquos fructus. Ad qđ sciẽdũ, ꝙ fructus fundi nõ dñr solũ ea, q̃ ex fundo pcipiunť: sed ẽt ea, q̃ fundi occasione pcipiũť: ut puta. si esset fundus, ĩ quo nullus ali⁹ fruct⁹ nasceret, sed ibi capiebanť feræ, & aues, & silia, tũc diceret fructus aucupationis, & uenationis. l. itẽ si fundi. §. aucupiorũ. s. de usuf. Ita in ꝓposito, aut ille, q ꝯduxit domũ, ꝯduxit eã cã habitationis suæ, licet cogitaret ẽt sic ibi alios hospitari: & tũc, qa fuit cogitatũ inter eũ, & dñm solũ de fructu habitationis & ꝙ illã habitationẽ hẽr pt, nõ dẽt sibi fieri remissio mercedis. s. eo l habitatores. Aut fuit facta locatio ad tenendũ ibi hospitiũ, & sic fuit cogitatũ de fructu, q̃ pcipiunť ex illo ministerio: & ille cõductor magis habitat ibi ad præbendum ipsum ministerium, q̃ suæ habitationis gratia, sicut colonus fundum, & tunc debet fieri sibi remissio mercedis, quasi sterilitas superuenerit, cum nullum fructũ percipiat. Magis. n. hẽt necesse expendere in tenendis famulis, & in fulcimentis, q̃ sunt in hospitio necessaria, q̃ esset habitationis cõmoditas: iõ debet ei fieri remissio mercedis, ut d. l. ex conducto. §. si uis. & l. uno. §. cum qdã. b & l. si merces. §. uis maior. & ꝙ ibi dixi. s. eo. Aut de hoc dubitať. b c & tunc ex qualitate domus cõductæ, quia ꝯsuetum est c ibi teneri hospitiũ, uel ex qualitate personæ conducentis, quia est hospitator, uel pro sua habitatione nõ cõduceret ita magna hospitia, uel ædificia, & similia: tunc isto casu præsumetur actum esse, ꝙ hospitandi causa conduceret, & sic ei deberet fieri remissio mercedis. l. dñi prædiorum. C de agric & censi. l. excepto C. loc. & l. si mer† ces. §. si uicino. s. e. & j. de reg. iur. l. semper in stipulationib. † Nec ob. ista lex, quia sufficit, ꝙ possit locari ex parte rei, hoc est, ꝙ sit res apta ad locandum. i. quod impedimentum nõ veniat ex parte locatoris, uel rei locatæ, ut est in casu proposito: lex nostra vero loquitur, quando impedimentum uenit ex parte rei locatæ, &c.

ADDITIONES.

a Poma. Examinemus. vide Ro. consi. 175. Alex. consil. 70. vol. 2. & cõsi. 106. uol. 3.
b Alex. Aut de hoc dubitatur. No. ꝙ si sum artifex, & cõduco domũ, in dubio intelligor conducere, ut ibi possim artẽ meã exercere. Et adde gl. no. in c. 1. in uer. ad foenus, de vsur. in 6. facit l. plenũ. §. equitij. j. de usu. & ha. l. triticũ, & ꝙ ibi no. de ver. obl. & quod no in l. ita stipulatus, circa fi. eo. ti. adde Bal. & Ro. consi. 19.
c Paris. Consuetum est. Vide Alex consi. 250 & consi 178.
† Clau. Stipulationibus. Et istam partem tenet Aret consi. 72. in prin.

a *Conuenitur quando unus ex facto alterius, ille prius debet conueniri sumptibus conuenti, nisi sit multum difficile.*

§. Vestimenta.

a Qñ unus cõuenitur ex facto alterius principaliter delinquentis, põt petere, ut principalis primo ꝯueniať, vel ꝙ ꝯtra ipm actiones sibi cedan- b tur, b ꝙ in arbitrio iudicis erit. h. d. quẽ casum no. qa nescio alibi ita bñ declarũ. Hẽmus alibi expssum, ꝙ qñ q̃ agať de delicto cõtra aliquẽ ciuilr, accusari põt criminalr principalr delinquẽs. C. ubi ciu. act. cri. l. j. & j. ad Carb. l. 2. & no p gl. C. de fi inst. l. fi. sed ꝙ pri⁹ ꝯ unũ ex delicto ciuilr, uel rei uendicatione agať, q̃ ꝯ aliũ agať ex ꝯctu hoc nõ reperiť alibi, nisi hic. Itẽ habemus quosdã casus de iure antiquo, in qbus prius ꝯueniť ad principalẽ, q̃ ad eũ, qui teneť accessore, ut in plurib. tutorib. & administratorib. & similib. qui casus hñt oẽs suas rõnes separatas. Sed ex isto tex. habemus regu- a lam, † qd qñcunque c unus ꝯueniť ex facto alterius, ille prius dẽt c conueniri sumptib. ꝯuenti, nisi sit multum difficile, & arbitrio iudicis, pro hoc l. unde quæritur. circa prin. s. commo. secũdum unã lect. quæ lectura ꝓbat hic, nec hoc ibi allegaui.

ADDITIONES.

a Poma. Vestimenta. vide Alex. in l. ut certo, §. si duobus, ff. cõmo. & Imo. consi. 97.
b Cedantur. Vide Aret. consi. 52.
c Quandocunque. vide Imo. consi. 4. vol. 2.

§. Lege dicta.

a Permutatio operis facta locatore uolẽte petitionẽ mercedis nõ impedit. h. d.

ADDITIO.

a Poma. Lege dicta. vide quod per istum tex. dicat Rom. sing. 4.

§. Mandaui.

Si dolus aduersarij dedit cãm ꝯctui, põt ꝯhentem pœnitere, & q. dedit repetere. h. d. Vel dic, ꝙ hic loqr de dolo, q incidit in ꝯctũ. Op. in ꝯctib. noiatis nõ est locus pniæ, qa solo ꝯsensu pficiunť. l. iurisgẽ. in princ. s. de pac. Sol. illud ꝯtingit pp mendaciũ ꝯductoris. Itẽ op. ꝙ iũc nõ dẽt agi actione ex eo ꝯctu, sed actione de dolo. Sol. qdã intelligũt, qđ siue dolus det cãm ꝯctui, siue incidat in ꝯctũ, habet locũ actio ex ipso contractu. Tu dic, hic loquitur de dolo incidẽti in cõtractu. Volebam. n. ædificare, & sic præcessit uoluntas, & postea cum interrogauerim pro quanto fieri potest, dixisti minus, quàm esset, & ad hoc interuenit dolus, & si fuit dolus incidens, meritò purgatur per actionem ex eo contractu. l. eleganter. in princ. s. de dolo.

§. Messem.

Colonus non põt ꝯdõne furtiua agere: sed pt agere ꝯ dñm ut agat. h. d. quem casum no. qa forus est. Et no. istum modum agendi, ago ut agas: de quo in l. Iulianus §. pe s. titu. dic, ut ibi. Op. de l. si apes. § fi. j. de fur. Gl. soluit, ꝙ hic loquitur in partiario colono: ibi in eo qui nummis colit. Ista solutio non est uera, nam si esset partiarius colonus, non ageret ex conducto, sed pro socio. l. si merces. §. vis maior s. eo. Dic ergo, ꝙ hic loquitur in eo qui colit nummis. Non ob. l. si apes, quia ibi potest agere actione furti, nõ condictione furtiua, quod declara, ut ibi plene dixi, & etiam dicit Iac. de Are.

a §. Locator.

a Propositum in mente retentum parti nonexpressum nil releuat. h. d. Quod no. pro materia protestationis Cy. in l. pacta nouissima. in 1. q. C. de pac. intelligit istum § quando solum propositum fuit in mente retentum, non autem expressum, & ita ponit casum. Potes intelligere ẽt ꝙ fuit expressum, non aũt in præsentia partis, quæ ex hac declaratione, seu protestatione poterat lædi: alias secus, ut in l. fi. § item si prędixerit nau. cau. stab. & plene dixi in l. non solum. §. fi. de no. ope. nun. circa protestationem declaratiuam voluntatis. &c.

ADDITIO.

a Paris. Locator. vide circa intellectum huius §. Aret. in l. Titia, §. idem respondit. ff. de uer. ob. Ias. in l. non solum. § fi. hic alleg.

a §. Seruum.

a Ex ꝯctu serui tenetur dñs de peculio, & de in rem verso. Ex ꝯctu autem proprio tenetur fm qualitatem culpæ commissæ per eum. h. d. No. distinctionem huius §. aut locaui tibi seruum simpliciter, aut vt mulionem, &c.

ADDITIO.

a Alex Seruum. Hunc tex. alleg no. Bar. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo, &c.

a §. Vehiculũ.

a Passagiũ qđ soluitur pro uehiculo, soluit dñs uehiculi. ꝙ vero soluiť pro reb. ibi positis soluit dñs rerum. h. d. Quod no. quia facit, ꝙ pro mulo debet soluere dominus muli, nisi consuetudo aliter se haberet, &c.

ADDITIO.

a Alex. Vehiculum. Item facit ad no. quæst. de qua per Bald. in l. acceptam. in 15. q. C. de usu. & Bar. in l. 2. ff. de adi. leg.

§. Rerũ.

Locator totorũ horreorũ de custodia non tenetur. h. d. Dic, ut dixi in l. dñs horreorum. in prin. s. e. &c.

LEX LXIII.

1 *Colonus potest facere expensas utiles, & necessarias.*
2 *Colonus propter pensionem non solutam potest de fundo expelli.*
3 *Colonus licet expellatur, tamen conuenitur ad pensionem debitam.*
4 *Colonus licet expellatur ob non solutam pensionem, tamen repetit expensas.*
5 *Emphyteuta eiectus propter non solutum canonem, non repetit meliorationes.*

a Colonus.

a Etiã q eijciť pp pẽsionẽ nõ solutã repetit expẽsas vtilr factas. h. d. quem casum no. ad multa. 1 † No. ꝙ colonus pt facere expẽsas utiles, & necessarias in re cõdu- b cta. Vidistis in l. dñs § 1. s. eo. b † Item no. ꝙ colonus pp pẽsionem 2 nõ solutã põt expelli de fundo. c Dixi in l. q̃ro. §. j. s. eo. Itẽ no. ꝙ li- c cet expellať de fundo, nihilominus pt ꝯueniri ad pẽsionẽ debitã, de quo per Cy. plene C. de iure emphy. l. 2. in 3. q. ubi ẽt gl. tangit. d Vltimo d no. ꝙ licet † qs expellať † de fundo pp pensionẽ nõ solu- † tã, nihilominus pt repetere expensas utilr factas in fundo. Sed ꝯ 3 istud opp. gl. de l. fi. C. comm. de leg. Sol. ut ibi glo. † Itẽ opp. de §. si 4 vero quis locator. in Auth. de ali. & emph. Sol. gl. ibi fauore ecclę, e vt in glo. hẽs. Tu dic indistincte, ꝙ hic loquiť in simplici colono. e 5 Emphyteuta † uero, siue ecclesiæ, siue alterius, qñ pp pensionem f nõ solutam eijcitur, suas meliorationes non repetit, f ut C. de iu. emphy. l. 2. Rõ põt esse, quia alias emphyteuta minorem pensionem soluit, & ideo consueuit apponi in instro, ꝙ dat in emphyteusim talem rem ad meliorandum, non ad deteriorandum, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Colonus. De expensis factis per colonum. vide quod dixi in l. dñs, §. 1. s. eo. Adde tu ad Bar. hic Pau. de Ca. in l. seruitutes, ff. de seruit. & Doc. in l. emptor, ff. de rei uend. Pau. de Cast. in consi. 278 incip. uiso puncto suprascripto. in 2. parte consiliorum nouorum, & nouissi Papienses in l. 1. C. de iure emph.
b Poma. Supra eo. Vide concordata per Ias. in l. quoniam ff. de fu.
c Paris. Potest expelli de fundo. vide Alex. consi. 131. col. 1. uolu. 4.
Alex. Expelli de fundo. Sed utrũ propria authoritate, & quid tunc in emphyteuta, vide Pau. de Ca. hic, qui alle. Bar. in auth. qui rem, C. de sacros. ecc. & ibi Doc. & in l. 2. C. de iu. emph. Adde quando colonus possit expelli, & quando dominus teneatur compensare fructus pendentes, & collectos, Bal. consi. 146. 4. uol.
d Poma. Vltimo. vide Are. in l. senatus, §. Marcellus, ff. de lega. 1. & Aret. consi. 55. Alex. & alios in d. §. Marcellus, Pau. de Cast. consi. 326. in 3. dub. pulchre per Soci. consi. 13. ubi signanda ponit circa hoc.
† Clau. Licet. Circa hoc uide multa per Ias. in l. 1 C. de iu. emphy. ubi plene ponit, quæ impensæ pertineant ad dominum, & quæ ad colonum.
e Paris. in simplici colono. vide Are. in l. senatus, §. Marcellus, de leg. 1. ubi ponit quando esset dictum in inuestitura ad numerandum, an idem esset quod in emphyteuta. Item uide in prin. Are. in l. si quis rem, de acq. poss. & in utroque ꝙ dicit Bar. hic, uide etiam Pau. de Cast. consi. 262.
f Alex. Meliorationes non repetit. Vide Bal. in rub. C. de iu. emph. in prin. & quod no. Bar. in l. 2. Circa medium, ff. de superfi. Adde Paul. de Cast. consi. 148. Abb. cõsi. 77. 2. lib.
Meno. Dec. consi. 666. col. 2. circa med.

§. Nauem.

Quando casus occurrit in re locata culpa conductoris, merces integra debetur. h. d. De hac materia uidistis in l. si uno. §. item cum quidam. s. eo.

LEX LXIIII.

Si riuum. Ante probationem operis periculum est dominii nisi vitio operis casus euenerit. h.d. De hoc vidisti in l. opus. sup. eo. Dic, ut ibi, &c.

De æstimatoria actione. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Præscriptis uerbis actioni locus est, quando dubitatur de nomine cõtractus.*
2 *Actio præscriptis æstimatoria, est bonæ fidei.*

Actio. Qñ res æstimata vendenda tradit, actione p̃scr. ver. æstimatoria agitur, quæ est bonæfidei. h. d. † No. r̃am quę hic ponit, q̃ quoties dubitatur de nomine ɔ̃ctus recurrimus ad actionem p̃scr. ver. vi debitis. j. ti. 2. l. 1. † Scd̃o no. quod actio præsc. ver. æstimatoria, est bonæfidei, idem est qñ datur pro re permutata, vt j. ti. 2. l. j. als esset stricti iuris. inst. de ac. §. actionum. Op. & vr̃ q̃ dēat dari ɔdõ ex lege. l. j. ff. de condi. ex lege. Sol. ibi qñ ex noua lege inducitur actio, hic vero qñ antiqua lex ex aliquo ɔ̃ctu, de cuius noĩe dubitatur s̃m gl. & bñ. Itẽ opp. q̃ dēat dari de dolo, vt l. elegãter. in prin. & §. nõ solũ. ff. de dolo. Sol. vt in gl. & bñ. Item op. q̃ illud negotium sit de iuregentiũ, sicut fere cæteri ɔ̃ctus noĩati, vt l. iurisgen. in prin. de pac. Sol. fateor, & quod dicit ciuile, expone, vt in gl. &c.

3 *Libellãdi forma in actione æstimatoria.*
4 *Contractus innominati induuntur secundum naturam contractuũ nominatorum, quibus æquiparantur.*
5 *Æstimatio quando faciat transire periculum in accipientem.*

§. Aestimatio. a Aestimõ facit trãsire periculum in accipientem. h. d. Supra dixi, q̃ actio det, qñ res dat̃ æstimata vendẽda, hic vero ad qd det̃. † No. modũ formãdi libellũ. Possum. n. p̃ hãc actionẽ repetere, aut rẽ, aut æstimõnẽ eius, q̃ no Puto ẽt q̃ si hr̃et facultatẽ re reddendi, possit p̃cise cogi ad eã reddẽdã, q̃a cũ iste sit ɔ̃ctus innoĩatus, p̃t hr̃e locũ pn̄a. l. si pecuniã ff. de ɔd. rã da. Op. & vr̃, q̃ piculũ nõ sit indistincte accipientis, imo debeat distingui q̃s rogauerit. l. si gratuitã. §. 1. j. tit. 2. Gl. ponit, duas sol. s̃m Io. Primo q̃ hæc intellr̃ s̃m illã. Vel al r. Hic p̃tium fuit appositum certũ, ibi incertũ. Et istud q̃ sequit̃ in gl. vel plenius, est exẽplificatio huius 2. sol. Nam istud q̃ Io. dicit, q̃ qñ æstõ fuit apposita incerta non facit transire periculũ in accipiẽtẽ, placet p̃ l. q. da. §. si nbi ff. de le. 1 vbi vr̃ casus s̃m q̃ Io. dicit qñ æstõ est certa, recipiens ẽt tenet̃ de casu fortuito, vr̃ ɔ̃ sñiam Azo vt ff. p̃ soc. l. cũ duob. §. dãna. & ff. com l. si vt certo. §. ɔmodatũ, vbi gl. distinguit notabiliter. Aut de nã ɔtractus veniebat leuis culpa, & ęstõ facit venire leuissimam. Aut veniebat leuissima, & æstõ facit venire casũ fortuitum. Sed s̃m illam distinct. adhuc sumus in dubio. q̃a isti ɔ̃ctus innoĩati † iudicãtur, s̃m naturã ɔ̃ctuũ nominatorũ, quib. æquiparãtur, vt l. 1. §. si quia seruũ. sup. depos. & l. eũ q. sup. cõ. Si igitur ęquiparemus hic hunc ɔ̃ctum ɔ̃ctui mãdati, in quo venit culpa leuissima, æstõ facit venire casum fortuitum, si æquiparemus ɔ̃ctui locationis, & ɔductionis, in quo venit leuis, tenet̃ de leuissima, hoc autẽ est incertum cui æquiparet̃, vt hic dr̃ in tex. † Quid ergo dicemus? Br̃ ad materiã ista quid oper̃ æstõ. Cyn. ponit in l. j. C. com. Gul. de Cu. ponit eã in d. l. si vt certo. §. ɔmodatum, sup. cõ. ego in multis ab eo discrepo. Dixi plene in d. §. ɔmodatum, tñ q̃tum ad p̃positum mihi vr̃ distinguẽdum qñ res æstimata vendẽda dat̃. Aut æstimat̃ res p̃ut vẽdẽda est hoc mõ, do tibi hãc rẽ vendẽdã, vt reddas mihi eã, aut decẽ p̃ ea, & tũc æstõ facit trãsire piculũ ẽt casus fortuit in accipiẽtẽ, vt hic in fi. s̃m opi. Io. & verã. Aut res dat̃ æstimata p̃ut est vẽdẽda, vt do tibi istã rẽ, vt vẽdas mihi eã p̃ decẽ, vñ æstõ fuit ex p̃ssa, vt scires, p̃ q̃to posses vẽdere, tũc est distinguẽdũ, vt dr̃ in l. si gratuitã. §. j. j. ti. 2. q̃ si nõ apparet. in dubio p̃sumo æstõnẽ factã p̃ut vendẽda est. d. l. si gratuitam. Cætera dic, vt dixi plene in d. §. cõmodatũ. Et dic qñq; tradit̃ res æstimata vt reddat̃ æstõ, nõ res, tunc est emptio, & in dubio ad accipiẽtẽ spectat piculũ. l. necessario. de pi. & ɔm. rei ven. Qñq; tradit̃, vt reddatur res, nõ æstõ, & tũc nõ facit trãsire piculũ, sed eius effectũ. Die vt in l. si inter virũ. C. de iu. dot. Qñq; res tradit̃ æstimata hoc pacto, vt reddat̃ res vel æstõ, vt fit in ɔ̃ctu, ĩ quo re tradita trãsfert̃ dñiũ, vel vsucapiẽdi ɔdõ, & tũc vr̃, q̃ facit trãsire periculũ deteriorationis. sed nõ periculũ peremptionis. l. plerũque. in fi. de iu. do. Hoc operat̃ natura alternatiuæ. q̃a re exñte, licet deteriorata, ipsa p̃t reddi, sed re perẽpta, nõ p̃t reddi ipsa. Si vero fuit actũ in ɔ̃ctu de cuius nã nõ est, vt trãsferat̃ dñiũ. tũc idẽ est. q̃ qñ res tradit̃ æstimata simplr̃, vt statim dicã. Qñque res tradit̃ æstimata simplr̃, & ñ re reddẽda, vr̃ æstõnẽ nil est dictum. Aut fuit ĩ ɔ̃ctu, de cuius nã est, vt trãsferat̃ dñium, vel vsucapiendi ɔdõ, aut nõ. Primo casu, aut natura illius ɔ̃ctus repugnat, q̃ illa æstõ faciat emptionẽ, & non inducit̃ emptio, nec trãsfert̃ periculũ. l. seruos. ff. fa. erci. Pretiũ. n. serui, cum nõ sit hæreditariũ, nõ ponit̃ in diuisione, & tũc non vr̃ fcã emptio. Aut natura ɔ̃ctus nõ repugnat, & vr̃ fcã emptio, & trãsit periculũ in accipientẽ. l. æstimatæ. j. sol. ma. & l. quoties. C. de iu. do. & l. plerumque. in princ. j. de iu. dot. vbi æstimatę sunt res, p̃t esse in dote earum æstõ. Qñq; fit in ɔ̃ctu. de cuius natura nõ est, vt trãsferatur dñium, vt in ɔ̃ctu locati, depositi, & similib. & tunc est materia. l. si vt certo. §. commodatum. sup. commo. & dic, vt ibi dixi, &c.

ADDITIO.

a Paris. Aestimatio. Vide circa istam materiam multa per Ias. & alios in §. actionum, in glo. in uer. pro æstimatio. de act. o.

LEX II.

Hæc actio. Op. de l. rogasti. in fi. sup. si cer. pet. Dic, ut in gl. quæ ponit duas sol. & quælibet est bona.

De rerum permutatione. a *Rub.*

ADDITIO.

a Paris. De rer. permut. Vide multa de ista materia rerũ permut. Instit. de act. per Ias. & alios. Item an dispositio loquens de emptione, & uenditione trahatur ad permutationem propter similitudinem, quam habent, uide per Ias. in l. si. ff. de condic. ob cau. uide Bar. in rub. extra. de rer. permu.

1 *Permutatio in quo differat a contractu, do ut des.*
2 *Permutationis contractus, quando impleatur dando rem alienam.*
3 *Verbum, accipio, uel suscipio, non concludunt necessario translationẽ dominij.*
4 *Permutationis, & emptionis, & uenditionis contractus quomodo differant.*
5 *Permutatio, vel venditio quando fiat, si ex una parte datur res, & pecunia, ex alia res tantum.*
6 *Condictio ob causam, quando non habeat locum in permutatione.*
7 *Actio præscriptis uerbis quę datur pro re permutata est bonę fidei.*
8 *Condictio quando non habeat locum in permutatione.*
9 *Actio præscriptis uerbis quę datur pro re permutata, quod sit bonę fidei.*

Sicut. Permutatio est ɔ̃ctus innoĩatus & iõ inducit actionẽ præscr. ver & solo ɔsensu non ɔ̃hitur, nisi rei interuentu vestiatur, & si datur res aliena, non uestitur, & in ea est locus cõdõni ob cãm. h. d. bona, & no. est hæc lex, & diuiditur, quia primo ostendit permutationem esse ɔ̃ctum innoĩatum, & in spem noĩati ɔ̃ctus nõ cadere. Secundo ex hoc infert quatuor effectus, qui ɔgruunt ɔ̃ctui noĩato. Scd̃a ibi, vnde si ea res. Circa istam legem sunt quærenda aliqua. Primo, † quare ɔ̃ctus permutationis non dr̃ noĩatus, cũ hẽat elegãs nomẽ, sicut ɔ̃ctus emptionis? Gl. remittit ad no. in l. iurisg. cir. prin. ff. de pact. & ibi dixi, & no in l. 1. C. e. Scd̃o q̃ro. vtrum oẽs ɔ̃ctus noĩati ɔ̃hant̃ solo ɔsensu. Gl. dt̃ q̃ non. Dicas, vt d. l. iurisg. §. 1. † Itẽ q̃ro, in quo differt ɔ̃ctus p̃mutationis a ɔ̃ctu, do vt des. Gl. dt̃ hic plenius tñ & clarius. C. eo. l. 1. in vlt. gl. Br̃ permutatio, dr̃, qñ ex vtraque parte ẽ spẽs certa, sed qñ ex vtraque parte esset genus, vel ex altera tñ, tũc esset do vt des. † Item quæro vtrum hoc sit verum indistincte b q̃ Pedius hic dixit, alienã rem dantem non vestire ɔ̃ctum permutationis. Gl. hic hoc disputat. Hoc ẽt tangit in l. 1. C. eo & ibi Cy. in 2. q. tñ, omissis oĩb. hic dicas, vt dictum est ff. permutatio est ɔ̃ctus innoĩatus, & iõ requirit implemẽtũ s̃m qd̃ ɔuenit, & s̃m q̃ actum est. Aut. n. est actum q̃ des mihi Codicẽ tuũ, vt ego dem tibi Digestũ meũ, & tũc dando alienũ non implet̃, nec vestitur ɔ̃ctus. fuit. n. actum de dãdo, hoc est transferendo dñiũ, q̃ nõ fit ergo &c. Et hoc est, q̃ dt̃ Pedius, alienã rem dantem, qñ erat actũ de dãdo. Si vero actum est de non dando, sed de accipiẽdo, s. accipiã Codicem tuum pro Digesto meo † tunc verbum, accipiã, uel suscipiam, & sĩa, non concludunt de necessitate translationem dñii, vt l. natis. §. 1. inf. ti. j. & ibi dicam, tũc tradendo rem alienam bona fide implet ɔ̃ctum, vt l. j. C. e. Et ita loquuntur rõnes hic factæ per Guar. Si vero ex una parte esset actũ q̃ daretur, ex alia non, puta, dabo Codicem meum, & accipiã Digestũ tuũ, tunc ex illa parte qua actum esset de dãdo, non impletur dando rem alienam, ex alia vero parte impleretur per rõnes prædictas. † Itẽ quęro, vtrum hoc sit verum indistincte. q̃ in ɔ̃ctib. noĩatis non sit locus condõni ob causam? Gl tangit hic, dic plene, vt l. si. sup. de condi. ob cau. Item quæro, quo sunt dr̃æ inter ɔ̃ctum vendõnis, & emptionis, & ɔ̃ctum permutationis? Gl. dicit q̃ hic ex tex. colliguntur quatuor. s. ex istis quatuor illationib. hic positis. Addit gl quintam. s. q̃ in venditione non trãsit dominium nisi pretio soluto, vel fide habita de eo, ut Inst. de rer. diui. §. venditæ. & sup. de contrah. emp. l. q̃ vendidi. Sed in permutatione secus, q̃ tene menti. Idem not. in l. 2. C. eo. Contrarium videtur notari. C. de dolo l. cum proponas. & C. eo. l. cũ precibus, & l. si seruus §. locaui. inf. de fur. & ibi hoc tenui. Facit l. 3. supra, de pig. ac. † Quæro extra glo. quid, si ex vna parte datur res &

ADDITIONES.

a Alex. Permutationis. Adde quod dicit Bal. in cap. 1. §. 1. de contr. inuest. quod cambium est ad genus, sed permutatio proprie est speciei ad speciem, & sunt contractus innominati.

b Ale. Vel si indistincte. An permutatio cõsistat, si res nõ erat permutãtis. Et uide Bal. in l. 1. C. eo. & ibi etiã quid si permutatur nuda possessio, cum nuda possessione.

c Alex. Differentiæ. vide gl. & Doc. in l. 2. C. eo & melius in l. 2. C. eo.

d Ale. vna parte. Adde Bar. in l. Arist. in prin. de don. & Bal. in l. 1. C. eo. vide Pet. de Anc. & Mod. in c. quanto, de iud. per Bar. in l. Arist. de do. & in l. si pro emptione, de contrah. emp. & in l. sicut, §. uendit. ff. qui. mo. pign. uel hyp. sol. & Bal. in prop. feu. & Can. in d. c. ad quæst. Sed contra illud uidetur facere, quod uult idem Bal. in l. si quis ante, inf. de acq. pos. & in l. 2. circa fin. sup. si cer. pet. ubi uidetur uelle, quod quando dubitatur de natura contractus. verum sit nominatus, uel innominatus potius censetur innominatus. vide per Ro. & Mod. in l. si. sup. de cond. ob cau. Vide Moder. in l. si pascenda, C. de pac. ubi Fulgo tenet etiam contra Bal. vide Bar. in rub. inf. ti. 1. & quod potius censetur nominatus. induco l. Labeo scribit, si mihi bibliothecam, sup. de contrah. emp. ubi si uendo tibi bibliothecam sub cõditione, si Campani uendiderint tibi locum, in quo reponeres eam, dicitur ibi, q̃ si steterit per te, quo minus impleatur conditio illa quod agitur præscriptis uerbis, dicitur tamen etiam ibi subsequenter, quod etiam agi potest ex uendito,

Meno. Late Tiraq. de retrac. consang. §. 30. gl. 1. nu. 2. 36.

Ruer. Adde, quod cum Bar. tenent omnes in hac q. ut no. Ias. hic.

& pecunia, ex alia res tm̄, vt tota die euenit, vt do librum meū pro tuo, & addo tibi decē, an erit emptio, an permutatio? Rñ videndū est illud q principalr agit. Aut.n.principalr vēditur pro certo pretio, hoc acto, vt detur alia res, & erit venditio, vt l.tenetur. §.1. ff.de ac.emp. Aut hoc agitur q permutatur res cum re, hoc acto ut superaddatur certa quantitas, & erit permutatio, ar.ff. loc.l.item si pretio. §.1. Pro hoc extra eo.c.ad qōnes. Sed si de hoc dubitatur, dicemus esse ɔtū innoīatum, & parere actionē præscriptis uerbis. ff.ti.i.l.j. † Quæro an sit verum indistincte, q in permutatione a sit locus condōni ob causam? Certe in vno casu non, vt qn̄ habebas rem venalem permutaui tecum, tunc est enim locus pœnitentiæ, vt possim rem petere, ut l.1. C.eo.secundum lect.gl.sing. † Vltimo scias, q actio præscr. verbis, b quæ datur pro re permutata, est bonæ fidei, ut inst. de act. §.actionum. Vnde omnia quæ dicta sunt in aliis actionib. & iudiciis bonæ fidei, possunt dici hic ut sup.tit.1.l.prox.&c.

ADDITIONES.

a Alex. Permutatione No. limitationem quod in contractu innominato, non habet locum pœnitentia. fallit in contractu transactionis, tex.sing. in l.si pro fundo, C.de transa.& ibi Bar.licet transactio sit contractus innominatus. l.siue apud acta, & ibi no. C.eo.ti.& sequitur.Io.in l.Aristo, &c.

b Alex. Actio præscriptis uerbis. An actio præscriptis verbis sit bonæ fidei, est tamē stricti iuris in casu no.per Bar.in l.1.C. eo in versi. & hic quæro. & adde l.2.& ibi Bar.& Doc.C.eo.Sed quid in actione, præscriptis uerbis, quæ non oritur ex permutatione, sed ex pacto apposito iuxta contractum bonæfidei, uide in l.iurisgen.§. quinimo, sup.de pac. Quid in actione, præscriptis uerbis, quæ oritur ex pacto de permutando, uide Doc.in d.§.actionum, Inst.de actio.

LEX II.

1 *Contractus innominati iudicantur secundum naturam contractuum nominatorum, quibus æquiparantur.*

1 Aristo ait. Qui permutat, debet cauere de vitijs, & morbis, sicut vendens.h.d. † No.q contractus innominati iudicantur secundum naturam ɔtuum nominatorum quib.assimilantur. Simile sup.depo.l.1. §.si quis seruum, & hic dum dicit, qm̄ permutatio vicina est emptioni. Simile in l.eum qui.sup.commo.

De præscriptis verbis, & in fact. actionib. *Rub.*

1 *Actio, præscriptis uerbis, quibus in casibus locum habeat.*

2 *Actio, præscriptis uerbis, & actio in factum distant.*

Supra dictum est de actione præscri. verb. q datur pro æstimōne & permutatione, nunc uero simplr, & in gn̄e de præscr verb.& in factū actione. Gl. quærit circa rub. Primo in quib.casib habet locum actio præscr.ver. Secundo in quib.differt actio præscr.uer. ab actione in factum. Circa † qōnem primam a dicit gl.quod hēat locum in trib.casib.vt in gl. Sed Vltram & Mod.dn̄t, q in uno casu tm̄. s.quando dubitatur de noīe ɔtus q est in oīb.ɔtib.innoīatis, & illud qd dr de b pacto incontinenti apposito, non est verum, b quia illæ actiones nō oriuntur ex pacto, sed ex quodam ɔtu innominato, qui oritur habita rōne, seu relatione pacti ad ɔtum, vt ipsi no.in l.in bonæ fidei. C. de pac.& in l.ex placito.C.de rer.perm.in 5. q. Sed illud non est uerum, sed gl.tua dicit verum. Nam actio præscr. uerb habet locum in pactis incontinenti appositis, & ex pacto incontinenti apposito oritur actio. Tex.est in d.l.in bonæfidei. C.de pac.& l.iurisg.§. quinimo, ff.de pac.& ibi dixi. Sol.dicit gl.vbicunque dubitatur de actione circa ɔtum, hic accipias ɔtum large.et si non sit ɔtus ultro citroque obligatorius. Potest.n.parere actionem præscr.ver.ut videbitis ī multis casib.huius tituli. Item cum est factum certum, & dubitatur in q̄ speciem ɔtus cadat.l.j.inf.eo.& l.1.tit. 2. Item si factum esset incertum, vt ff.tit.1.Item habet locum actio præscr.ver.vbi factum est certum, & certum est, q non cadat in aliquam spēm ɔtus nominati, vt c in trib.ɔtibus.qui ponuntur in l.naturalis.§.j.inf.eo. Ad 2.q c quæ 2 † est dr̄ia inter actionem præscr.verb.& in factum actionē: dicit glo. q actio in factum magis gn̄aliter sumitur. Istud expediui plene in l.i.ff.de cond.ex lege.tamen quantum pertinet ad præsentem ti.declaro. Actio præscr.uer.ideo appellata est, quia datur sm verba præscripta, & non haber certum nomen, & ista eadem pōt dici in factum, quasi hēat actionem sm factum propositum. Vnde ubicunque hēt locum actio præscr.ver. hēt locum in factum. Quandoque tamen ex aliquo facto æquum est actionē dari, ubi nulla uerba interuenerūt, & tunc potest dici præscr.uerb. quia verba non fuerunt sed uocatur actio in factum. De qua uidebitis in l.quoties.inf.eo. & per multas leges huius tituli, declaraui plene in l.1.sup.de cond.ex lege, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Quæstionem primam. In quibus casibus habeat locum actio præscriptis uerbis, adde glo.& Doc.in d.l.ex placito, de rer.perm.

b Alex. Non est uerum. Adde glo.& Bar.in d.l.ex placito.

Meno. Vbicunque. Scripsi cons.143.nu 22.ad medium.

c Alex. Ad secundam quæstionem. Quæ est differentia inter actionem præscriptis uerbis, & in factum actionem, quid differt actio præscriptis uerbis, & in factum, adde Bal.in l.ex placito, in 3.q.C.de rer.permu.& uide etiam glo.& Dy.& Doc.in §. actionum, inst.de act.adde quæ pono in l.proxi.

LEX PRIMA.

1 *Præscriptis uerbis uel in factum actio agitur, ubi est incertū in quam speciem contractus cadat.*

2 *Conductor quod dicatur qui pecuniam dat, alius locator.*

a 1 Nonnunquam. a Vbi incertū est † in quam spēm ɔtus cadat, ad actionē præscri.verb.seu in factum recurritur.h.d. No.q dixi in summario, & no.legē nr̄am. Op.ad primum exemplum hic positum per Iurisc.† Nam de iure, cōductor 2 est ille, qui dat pecuniam, & alius dr locator, vt d.l.1.§.si quis seruū. ff.depo & ĵ.eo.l.naturalis.§.at cum do. Ergo hoc est certum, q dn̄s nauis est locator, & dn̄s mercium est conductor. Sol Posito q hoc sit, tm̄ est incertitudo circa ɔtum.s.an locauerit nauem, an locauerit operas suas, seu rem & operam, & propter hanc incertitudinem circa factum, deuenitur ad actionem præscr.ver.seu in factum, &c.

ADDITIO.

a Alex Nonnunquam. Adde an actio præscriptis verbis, & actio in factum sint idem no.Bal.& Doc.post gl.in l.1.C.de rer.permu.& glo.& Bar.in rub.sup.eo.

Meno. Benue.Strach.de naub.vltima par.nu.7.declarat hunc tex.& Bart.hic.

LEX V.

a Naturalis. a No difficiliorem & vtiliorē forte legem, q sit ī Digesto veteri.hæc.n.fuit vna qō alias disputata per Pau.Iurisc.in qua plene tractat materiā, vt facio in qōnib.meis.& primo ponit thema & qō. Scdo altius exorditur materiam diuidēdo eam in quatuor partes, s.in quatuor ɔtus innoīatos. Tertio ꝓsequitur primū Quarto ꝓsequit sm. Quinto ꝓsequitur tertiū. Sexto ꝓsequitur quartū. Septimo determinat qōnē propositā. Scda ibi, in hac qōne. Tertia ibi, & si q dē. Quarta ibi, at cum do Quinta ibi q si faciā. Sexta ibi, sed si facio. Septima ibi, si ergo, & legamus per particulas. Prima particula nō hēt summarium, nec recipit oppositionē, q a mere factū ponit, & scda particula, quia ponit diuisionem materiæ, non recipit summariū, sed ɔria, & glo.non opponit, nec dat solonem. Sed ego fortissime oppono, q ēt in alijs speciebus ɔsistūt ɔtus innoīati. Qnque n.do, vt facias. Qnque do tibi, vt Lucius, Titius faciat Qnque do tibi, ut quid cōtingat seu obueniat. Ista sūt verba eiusdē Pauli Iurisc.vt l.senatus.§.1.ĵ.de do.causa mor.sol. ɔtus proprie est, qn̄ vltro citroque orit oblo, vt l.Labeo.la 1.ĵ.de ver.sig Intēdit ergo Iuriscōsultus hic tractare materiā dationis ob cām qn̄ cadit in ɔtu, hoc est, q dicit, totius oblonis rē dari ɔtus, sed in casibus legis ɔriæ, licet sit datio ob cām tm̄ nō ɔtus, q a recipiens non obligatur ad aliquid faciendū, vel dandū. Scdo op.& fortiter isti ɔtractus concipiunt, per vt, & sic sub mō, sed ego video q qnque concipiuntur per si, l.si intra.ff.de pac.& sic erit, do si facias vel facio si des, & silia.nō est ergo pfecta diuisio, q hic ponitur p Iurisconsultū. Rñ.per si inducit condō, & ea q̄ sunt in ɔdōne nō sunt in oblone, vt l.si quis sub ɔdōne.ĵ.si qs omis.cau.test.& iō nō est ꝓprie ɔtus, q a nō vltro citroque oritur oblo.ego dixi in d.l.si intra. Tertio op.non facere, est species distincta a facere, vt in l.in facto.ĵ.de cond.& dem. Sed ego reperio ɔtum innoīatum, do, vt nō facias vel non facio, vt des, vt l.dedi.in prin.ff.de cond.cau.da.ergo hic Iurisc.non diuisit. Rñ.factum pt accipit, vt genus, & diuiditur in affirmatiuam, & negatiuam, vt in facere, & non facere, vt d.l.in facto.ff. cond.& dem. Hic ergo accipit Iurisc.in gn̄e, & comprehendit facere, et non facere, licet tm̄ non prosequatur, nisi qn̄ facere affirmatiue fuerit promissum. Quarto opp.q sunt plures species contractuū, qui pn̄t colligi ex geminatione eorum, quæ hic ponuntur.s.do.& facio vt des.vel do, et facio vt facias, vel do, vt facias, et des, et silia, et sic pn̄t triplicari, et quadruplicari, et tunc erunt infinitæ species ɔtuū innominatorum. Rñ.qn̄ datur doctrina de simplicibus intellige statim de mixtis, vt inst.de act.§.item mixta.et ĵ de libe.et posthu.l.si ita.vnde Iurisconsult.cum hic posuerit diuisionem simplicium statim intellexit, et comprehendit contractum, si misceantur.

ADDITIO.

a Par.§.Naturalis. Quomodo ex contractib.innominatis oriatur obligatio naturalis ante implementum, & cuius sit effectus, vide Soc.super rub.de verb.obli.

1 *Præscriptis uerbis actio datur vt fiat q cōuenit, alias cōdemnatur ad interesse.*

2 *Condictio ob causam non oritur ex ipso contractu, sed extra id quod agitur.*

3 *Verbum, recipio, vel accipio, de necessitate nō inducit translationem dominij.*

4 *Dandi in obligationibus ex contractibus innominatis non cogitur quis præcise, imo liberatur præstando interesse.*

5 *Libellus in action. præscriptis verbis qualiter formetur.*

6 *Contractus quisnam erit si datio fit propter aliquod factum.*

7 *Contract s innominatus est qui habet similitudinem cum mādato, do, vt alij des, vel in aliquam causam conuertas.*

a §. Et si quidem. a Hæc est tertia pars in qua ꝓsequitur nām primi ɔtus innoīati, do vt des, & hoc intendit, si pecunia datur vt res recipiatur, est emptio, sed si res datur pro re, est ɔtus innoīatus, ex quo oritur actio pscr.ver.ad interesse, et pt ēt agi ɔdōne ob cām, et piculū rei spectat ad eū, qui eā rem recipere dēt, sicut in emptione, et venditione h.d No.q dixi 1 in summario, † q actio pscr.verb.datur, ut fiat, q ɔuenit, q si nō 2 fieret, ɔdemnatur ad interesse.† Scdo no. q condictio ob cām non oritur ex ipso cōtractu, sed extra id quod agitur, vt repetatur, quod datum est quasi causa non secuta.l.si is, qui.§.fin.ff.commo. Oppo.et videtur quod qn̄ do pecuniā vt rem recipiam, quod sit contractus inno-

ADDITIO.

a Alex. Et si quidem. vide Bar.in l.2.§.si cer.pet.Bar.in l.si id quod inf.de uer.obl.& in l.1.C.de par.& in l.actio.C.de transac.& in l.cum mota, eo.tit.

innominatus, vt s. de condi. cau. da. l. fi. Sol. ibi fuit data pecunia, vt res daretur, vnde cum de natura emptionis nõ sit q. venditor obligetur ad dãdũ, iõ est ꝯctus innoĩatus, hic vero non fuit actum, vt rẽ dare, sed vt rẽ accipiã. Et sic no. † q. istud verbũ, recipiã, vel accipiã nõ inducit de necessitate translationẽ dñii. Cõtra q. tñ facit. C. de trãs. l. cũ mota. ibi, vt partẽ bonorum susciperet. Sed pt videri, q. ibi adiicitur istud verbũ, bonorũ, & sic est oblĩo gñis, vt l. non amplius. §. fi. j. de leg. 1. merito translationẽ dñii continet, vt dixi in l. ex empto. in prin. s. de ac. emp. Et eodẽ mõ intelligo, q. j. sequitur, si rem do vt rem accipiã, q. ex necessitate nõ oportet, q. tu teneatis me facere dñm. sed solum tradere possessionẽ vacuã, & q. a te dolus malus absit, sicut in emptione & vẽdõne, vt l. 1. s. tit. 1. & ibi dixi. Opp. dicitur hic ciuiliter obligari, ꝯ imo est iurisg. vt l. iurisgen. in princ. de pac. Sol. gl. duob. mod. & bene. Itẽ opp. dr hic, q. per hãc actionem fit condemnatio ad interesse. ꝯ. in oblĩonẽ dãdi cogit quis præcise dare, vt l. vbi aũt. in fi. j. de verb. obli. sed hic est ꝯctus, do vt des, ergo &c. Possumus dicere, q. hic nõ erat obligatus præcise ad dandũ vt s. proxime dixi, tñ hic Iurisc. hoc non inspexit, sed gñalr & indistincte est locutus in quolibet ꝯctu, do vt des, & ideo glo. in l. 1. C. de sent. q̃ p eo, quod interest, dicit quod † in oblĩonib. dandi ex ꝯctib. innominatis non cogit qs præcise, imo liberatur soluendo interesse vt hic. Vltramon. ꝯ in d. l. 1. C. de sent. quæ pro eo q. interest. in 4. q. principali, circa fi. & in l. cũ precib. C. de rer. pmu. & Dyn. in l. stipulationes nõ diuiduntur. j. de ver. obl. in magna distinctione, tenet opi. nr̃orum. glo. assignat rõnem et examino plene in d. l. stipulationes non diuiduntur. in 12. oppositione, & ibi teneo opi. glo. nostrorum. Opp. ad ver. sed si scyphos. ff. de ꝯd. ob cau. l. fi. Gl. soluit, & tene illam ibi, vel melius &c. † Quæro ex gl. qualr formabitur libellus in hac actione præscr. verb. Rñ. sicut dixi in l. 1. in prin. s. de act. emp. peto te ꝯdemnari ad rem dandã. vel si rẽ nõ dederis ad interesse, vt hic colr ex tex. Itẽ quærit, † si datio fit pp aliquod factũ, vt des mihi decem, vt dem tibi seruum, vt manumittas, datio quã debes facere mihi, est pp factum. glo. vr dicere q. tunc iudicabitur magis do vt facias, q̃ do, vt des, vt l. cum pponas. C. de dolo. tangit per gl. j. ead. l. §. quod si faciã, & ibi dicã. † Sed q̃ro, qd si do tibi, vt alii des, vel in aliquã cãm conuertas, non vt mihi des? Certe cõtractus innominatus est, & habet similitudinẽ magis cum mãdato, q̃ cum emptione, & venditione, & iõ põt reuocari per pœnitentiam, sicut cęteri ꝯctus innominati. Item morte vr reuocari, ad similitudinem mandati, nisi in casu speciali, vt l. si res. §. 1. j. de iure do. &c.

ADDITIO.

a Alex. De necessitate. An verbum, accipio, includat translationem dominii. Adde Bar. in l. fin. s. de condi. ob. cau. & in d. l. cum mora & in d. l. 1. s. de rer. permu. & cum Bar. h. c. transit Fulg. in d. l. cum mora, & etiam Pau. de Cast. ibi, & hic.

1 *Locari facta quę possunt, quomodo cognoscatur.*
2 *Euicta re quando agitur prescriptis verbis.*
3 *Locatio non est, nisi interueniat pecunia numerata.*

a §. At cum do. Si datur pecunia pro facto, q. solet locari, est locatio, si res datur pro facto est cõtractus innoĩatus pariens actionem præscr. ver. ad interesse. sed si factum locari non solet, quicquid det est contractus innoĩatus, & iõ ex eo põt agi actione præscri. verb. põt ẽt datũ ꝯdici. h. d. Op. q. non põt agi præscr. verb. actione. imo seruus efficitur liber post lapsum tpis, vt l. si is, qui. C. si manci. ita fue. alien. ne pro. Gl. soluit duob. modis, vt hic, & l. dedi. §. 2. s. de condi. cã da. Dic quod in cõtrario fuit emptio & venditio, hic contractus innoĩatus. Et hunc passum examinat Cy. plene satis in l. si liber. C. de condi. ob cãm. Item opp. de dolo actio non debet dari, imo præscr. ver. q̃ oritur ex contractib. innoĩatis, vt hic, vt s. ti. 1. l. 1. ver. vñ si ea res. & s. de cond. causa da. l. fi. Sol. dicit gl. expone hic de dolo. i. præscr. ver. pp dolum. Tu dicas q. stet proprie de dolo. Nec obstant cõtraria. nam hic fuit ꝯctus, do vt facias. & hic loquitur de actione danda ei qui fecit ex cuius parte est facio vt des, licet glo. contradicat, ideo competit sibi de dolo, vt dicam j. proxi. §. Item quærit gl. qũo conoscatur contractus innominatus, vtrũ ex modo ꝯtrahendi, an ex modo implẽdi. Et dicit 1 glos. q. ex mõ ꝯhendi, & declaro. j. l. proxi. † Item quæro extra glos. qũo cognoscam facta q̃ pñt locari, & quæ non? Rñd. quædam sũt mere facti, vt ire Romam portare libros, & similia, & ista possunt locari, vt s. loca. l. qui operas. & l. opus cum si. Quædam sunt facta, qu b. est admixtum ius, vt manumittere, vendere & ista aut hñt factũ momentaneũ, & non pñt locari, ita loqtur hic. Aut hñt factum successiuum, vt agere pro me in iudicio, & ista possunt locari, vt j. e. 2 l. s. sed si facio. Item aduerte, q. de re euicta põt agi pscr. ver vt hic & ẽt condi. ob cãm regulariter. vt l. fin. s. de cond. causa da. Fallit in contractu translactionis, vbi si possim agere præscrip. verb. ad interesse re euicta, non competit condictio ob causam odio litium, ne 6 restaurentur. vt C. de transac. l. pro fundo. † Vltimo no. quod nõ est locatio, nisi interueniat pecunia numerata, &c.

ADDITIO.

a Alex. At cum do. Per Bar. in l. 3. §. 1. de cond. ob cau. Poma. Amplia vt per Lan cel. in l. 2. in prin. in verbo, depositum, ff. si cer. pet.

1 *Datio quãdo venit principaliter propter factum, ipsum factũ videtur in obligatione, & econuerso.*
Promissio de parendo sententię arbitri sub pęna, quod si sim condemnatus ad dandum pœna adiecta dationi est.
2 *Præscriptis uerbis actio cur non datur in contractu, facio, ut des.*
3 *Lex, cum proponas. C. de dolo. loquitur de actione de dolo, quæ datur in locum condictionis ob causam.*
4 *Præscriptis uerbis actio, an oriatur ex contractu, non facio, ut des.*
5 *Condictio ob causam, an in contractu, non facio, ut des oriat r.*

a §. Quod si faciam. a In facio vt des, non hẽt locum actio præscr. versi. sed ad actionem de dolo recurritur. h. d. Vidistis duos articulos, s. do vt des, do vt facias, nunc videamus de tertio. s. de facio vt des. Opp. & vr q. imo datur actio de dolo, vt l. cum proponas. C. de do. Sol. dicit glo q. ibi est facio vt des. Licet. n. dederim seruum, vt manumittas, hęc datio fit b pro facto, & ideo perinde est, ac si esset facio vt des. b † Not. illud, si 1 datio fit principlr pp factum, ipsum factum vr in oblĩone. Idem not. in lege ꝯria, & econuerso si est factum in oblĩone pp dari, datio vr in obligatione, & ideo si promisi parere sñiæ arbitri, sub certa pęna, & arbiter ꝯdemnauerit me ad dandum, licet prima facie videatur adiecta pœna facto, tñ in veritate est adiecta dationi. Non. n. aliud c est parere sñiæ arbitri, quam dari. Pro hoc inst. de ver. ob. l. 5. c §. fi. Et hoc est vtile scire ad multa, & maxime si quantitas dẽret dari, quia tunc videretur adiecta loco, in fraudem vsurarum, vt l. Iulia. §. idem Papin. s. de act. emp. Sed licet ista solõ contineat veritatem in se, tñ pp aliud non placet, vt statim dicam. Item opp. C. de transl. l. cũ mota. Sol dñt quidam q. ibi erat do vt facias, licet fuerit præuentum in faciendo, sed hoc non placet. Non. n. curo quæ verba præponant, vel post ponantur, vt j. dicam, & ideo dr gl. aliter, q. ibi fuit facio vt des. Sed hic erat tale factum, ex quo tibi aliquid adest, vnde ꝓducit actionem præscr. ver. ista solõ est bona in se, non tñ quo ad illam legem, ibi. n. loquitur de actione præscr. ver. datiua, quę datur a lege absque matre oblĩone. sed hic quærimus de actione præscr. ver. natiua quæ nascitur ex ipso ꝯctu. Tu dic ergo, q. ibi non poterat agi condõne ob cãm, vt se reponeret in pristinam oblĩonem, neque ex eo, q actio extincta erat talis, quæ non poterat restaurari per pactum, vt actio inofficiosi testi, & aliæ quæ ex delicto oriuntur. l. si tibi. §. 1. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. s. de pac. Item de dolo non poterat dari quia liberatio obuenerat aduersario pp mortem filii absque alio suo dolo, ideo datur sibi præscr. verb. a lege, non q. nascatur rn ueram. 2 opi. † Quæro ergo pro declone prędictorũ, q̃ est rõ q. in ꝯctu facio d vt des, non datur actio præscr. ver. Dicit gl. q. qñ facio, ut des, ex facto meo tibi nihil adest, iõ cessat æquitas, quæ hẽt producere actionem præscr. ver. Sed quia tu decepisti me faciendo, vt aliquid facerem, & non vis dare, recurritur ad actionem de dolo, & ideo, si ex facto meo tibi aliquid adesset, daretur mihi actio præscri. ver. sicut in ꝯctu, do vt facias, vel do vt des. Ista est vera rõ, probatur in l. solent. j. eo. & oẽs tenent istam lec. licet Io. aliter dixerit. Si hæc rõ est vera tunc sol. gl. facta ad l. cum proponas, C. de dolo. non est bona, quia si dedi tibi seruum manumittendum, manumisisti, tibi aliquid adest. s. ius patronatus, ergo dẽt dari præscr. ver. nec potest dicere, ille q. hẽt ius patronatus non vr locupletior, quia imo qñ adimpleo suam voluntatem, facta est manumissio, vt j. ca. l. s. fi. & ibi no. probatur in l. si quis seruum. & l. Titius, s. de act. emp. Præterea paria sunt quod tibi aliquid adsit, vel alii de voluntate tua. l. solutam. j. de sol. Vnde cum seruo manumisso acquiratur libertas de voluntate tua vr tibi aliqd 3 adesse. Et ideo dicendum est quod in d. l. cum proponas. non loquit de actione de dolo, quæ competat ad interesse, vt faciat q. cõuenit, quia ad illud datetur actio præscr. ver. sed loquitur de actione de dolo, q̃ datur in locum ꝯdõnis ob cau. Volebam. n. repetere seruũ, quẽ manumisisti, q. non põt fieri, quia libertas non põt reuocari, iõ dabitur actio de dolo, in qua venit tñ q̃tum interest me hẽre illum seruum, quem dedi. Sed contra hoc oppo. quia illud idem vr venire in actio. præscrip. ver. vt j. ea. l. in fin. Sol. illud verum qñ in actio. pscri. ver. non põt venire aliud interesse, vt ibi dixi, sed hic poterat venire aliud, ideo recurritur ad actionẽ de dolo, loco ꝯdõnis ob. cau. Ita debet intelligi d. l. cum proponas. de dolo. Itẽ op. in facio ut facias, dat actio præsc. ver. vt j. §. prox. ergo eadem rõne in facio vt des. Sol. ibi ex vtraque parte est eadẽ æquitas. Vel posses dicere, q. dẽt intelligi, qñ facio, vt facias, continet aliqua verba ex quib. parti aliquid adest, alias si nihil adesset, recurreretur ad actionem de dolo, sicut in facio ut des. Oppo. C. de transa. l. cum proponas. Sol. ibi enim loquuntur

ADDITIONES.

a Paris. Quod si faciam. vide de ista materia per Ias. post alios, in §. actionum, in gl. 10 uerbo, ex permutatione. inst. de act. Et illud procedit solum ex parte facientis sed ex parte dantis & accipientis, secus esset, vide ibi latius, quod contractus facio, ut des, non habeat locum in actione de dolo.

b Poma. Vt des. Communis opin. est contra Bar. ut per Alex. in d. l. 5. §. fi. & per eundem cons. 32. vol. 2. & cons. 5. & cons. 95. vol. 4. vbi refert contrariam opi. q. imo sit exigibilis, & quod non videatur adiecta in fraudem vsurarum, & est communis, ut per eam refert se consuluisse Iac. de Puteo contra Bar. Ferrariæ, cum de facto accidisset.

c Alex. l. i. 5. Vide Bar. in d. l. 5. §. fi. & ibi Ang. & Mod. & uide Bar. idem tenentem in l. cum proponas. C. de dolo. Et per ista ẽt concludit Bal. in l. 1. C. de inst. & subst. in 4. q. quod conditio, si fundum dederis, non dr in facto consistere. & ibi ẽt quid de condõne, si fundum uendideris. Quid autem si do, ut cedas mihi actiones dicit Bal. in l. 5. C. de act. & obl. q. si est debitum liquidum, dicitur do ut des. Si autem dicitur, do ut mandes actionem, tunc est do, ut facias, ut hac ea. l. §. pen.

d Alex. Pro declaratione. Vide per Cy. in l. ex placito. sup. alleg.

quimur in nõ facio vt des. Istud ꝯtrium est valde difficile, ibi.n.loquimur in non facio, vt des, q articulus est valde difficilis. Rõ, qa actio pſc.ver.non dat̃ nisi ei, q impler ꝯctũ ex parte sua, vt per totã hanc legẽ, & ſ.ti.1.l.1. Sed ille, q ꝓmittit nõ facere, nunq̃ põt implere, qa si nõ facit hodie, p̃t facere cras, & sic de singulis. Itẽ ex hoc sequit̃ aliud, qa si aliqs dedit, vel facit p qđ aliqd adsit aduersario, non p̃t repetere p ꝯdõnem ob cãm, qa ꝯdõ ob cãm dat̃ ꝯ aduersariũ, qñ & ipse fuit in mora faciẽdi, seu implẽdi ex parte sua. ſ. §.prox.ver.q si tale. Sed si ille, q tenet̃ nõ facere, nõ p̃t implere ex pte sua, aduersarius non põt esse in mora nõ faciendi, cũ non teneat̃ facere, nisi ego impleam. l.Iulia.§ offerri.de act.emp. & l.q̃ro.§. inter locatorẽ.ſ.lo. Et iõ ad examinaoonẽ huius articuli qñ ꝯctus ꝯcipit̃ hoc mõ, non facio vt des, oportet scire, q licet in aliis ꝯctib.innoĩaõs sit locus pñitæ, l.si pecuniã.de cond.ob cau.tñ io ꝯctu transact.non.l.q̃uis.C.de

4 transa. Hoc ergo † ꝓmissio, primo videamus, an ex hoc ꝯctu oriat̃ actio pſcriptis verb.ex parte eius, q tenet̃ nõ facere. Exẽplum, si promitto non petere vt des mihi centũ, & tu promittis dare centũ mihi, in quo sic dicas. Aut ista ꝯuentio liberatoria apponit̃ sup ꝯctu bonæfidei, & tunc põt impleri cauẽdo de non petendo, qa in ꝯctib. bonæfidei cautio de non implendo modũ, hr̃ pro implemento, ut l.si iu-

a lam.§.fi.ſ.lo.tunc põt agi pſcri.ver. Nam liberõ super ꝯctu bonæfidei, dr̃ bonæfidei, sicut ipse ꝯctus. vt l.ab empt.ſ.de pac.& in hoc casu p̃t dicere verũ gl.q̃ est in l.siue apud acta.C.de trans. Idem si esset appositũ certum tp̃s, intra qđ.ne fiat, qa tunc posset impleri non faciendo p totũ illud tp̃s, non est dubiũ sed si nullũ tp̃s esset adiectũ, & dicta ꝯuentio apponeret̃ super ꝯctu stricti iuris, nunq̃ posset impleri, & nunq̃ posset agi pſc.ver.vt l.cũ proponas.& l.siue apud acta.C.

b de trans. Itẽ est videndũ, b vtrum in hoc ꝯctu ex parte eius q tenet̃

5 non facere, sit † locus condõni ob cãm. Et pono casum in terminis. Promitto a te nõ petere, & tu promittis mihi dare cẽtum, pp hoc ab actione principali te liberaui, vel alio mõ consecutus est liberõnem, & non des centũ, vtrum possim agere condõne ob cãm, vt te reponas in pristinam oblõnẽ? Br̃ dicas, Aut est talis actio quæ põt per pactum restaurari. & possum agere cõndõne ob cãm. l.si quis accepto.

c ſ.de codi.cã da.no.in l.actio.C.de trans.& intelligo, q agam cond. ob cãm non ex pñia, quia de illa non est dubiũ, sed pp morã tuam. Videris.n.esse in mora ex eo, q per me factum est quicquid potui, quia te liberaui, & tu non uis dare, ut no.in d.l.actio. Sed si tibi obuenisset libero alio mõ, q̃ per factum meũ. vtputa per mortẽ tunc ageretur actio.præsc.verb.d.l.cum mota.C de transac.& dixi sup.eo.§. in secundo ꝯrio. si vero actio non est talis quæ possit restaurari per actum vt actio ex delicto, vel quia forte incertum est vtrũ esset aliqua obligatio re vel spe & tunc non p̃t agi condõne ob causam, sed

d agitur actione de dolo, ut d.l.actione. & ibi no.ſm quod gl.sustinet opi.Pla. Item quæro vtrum cõtractus innominati cognoscantur per modum ineundi, an per modum implendi, dicam inf.proxi.§.

ADDITIONES.

a Ale.Liberatio. Ita ẽt tenet Bar.in d.l.siue apud acta, sed eius opi. cõiter reprehenditur ibi, ideo omissa ista distinctione tene opi.quam ponit Bar.in d.l.actio.

b Ale.Videndum. Adde Bar.in l siue apud acta.C.de transac.

c Ale.Et intelligo. Contrarium tenet Bar.in d.l.actio. & qualiter in contractib.innominatis procedit vsucapio, tangit subtiliter Bal.in l.1.C.de dona.

d Alex.Dicta l.actione. Vide ibi Sal.& quod dixi post eum.

1 *Mandatum etiam non gratuitum, dicitur mandatum respectu illius qui egit, & eius contra quem agitur.*

2 *Contractus innominatus, & actio quę ex eo oritur, datur ad similitudinẽ contractuum nominatorum, quibus assimilatur.*

3 *Pręscriptis verbis actio oritur ex contractu facio, ut facias.*

4 *Contractus innominati an iudicentur secundum modum ineundi contractum, an secundum modum implend.*

5 *Pręscriptis verbis actio ex contractu, do vt facias, & des, vel facio, & do, ut des oritur.*

6 *Contractuum innominatorum verba si proferantur, in tempus pręsens, vel in futurum, non differt.*

7 *Contractus innominatus non vitiatur licet apponatur ei nomen contractus nominati, & non sit.*

a **§. Sed si facio.** Ex ꝯctu facio, vt facias, orit̃ actio pſcriptis verbis, quę habet similitudinem cũ actione

1 mandati.h.d. † No.q licet mandatum non sit gratuitum, ita q non parat actionem mandati inter mandantem & procuratorem, tamẽ dr̃ mandatum respectu illius qui agit, & ꝯ quẽ agitur, sine quo mandato, alieno nomine agi non potest, vt hic patet, dixi in l.1.sup.de ꝓcu.

2 † Scđo no.q ꝯctus innominatus, & actio quæ ex eo oritur datur ad similitudinem ꝯctuum noĩatorum, quib.assimilantur, iõ in eis venit culpa leuis, lata & leuissima, ſm illorum ꝯctuum similitudinem, vt ſ.tit.1.l 1.in fi.& inf.eo.l.si gratuitam.§.i & 2. ſ.depo.l.1 §.si quis

3 seruum.l.eum qui.ſ.comm.† Tertio no.q ex ꝯctu facio ut facias.oritur actio præscr.ver. Opp.sup.prox.§.solue, vt ibi dixi. Sed quæro cir

4 ca istum §. b extra glo.vtrum ꝯctus innominati iudicentur † ſm modum ineundi contractum, an ſm modum implendi? Gl.sup.ea.l.§.at cum do, in 1.gl.& sup.proxi.§.in glo.magna, & C.eo.l. ex placito. & de transa.l.cum mota.& C.de do.l.cum proponas. vbique dicunt, q cognoscuntur ſm modum ineundi contractum, non secundum modum implendi. Vnde si fuit contractus do, ut facias, tamen tu præuenisti in faciendo, dabitur actio præscriptis uerb. quæ oritur ex do, vt facias.non de dolo, q̃ orit̃ ex facio vt des. Doc.Vltramontani in d.l.ex placito, & l.cũ ꝓponas dñt ꝯ.sicut.n.in ꝯctu emptionis & vendõnis ab ipso initio ex una parte est emptio, ex alia vendõ, vt ſ.tit.1.l.1.ita in istis ꝯctib. sm do, vt facias, ex parte mea erit do vt facias, et ex parte tua erit facio vt des. Et ista opinio vr̃ mihi vera. Probo primo declarando rõnem eorum, isti ꝯctus innominati iudicantur ſm naturam ꝯctuũ nominatorũ qb.assimulãtur, sed in ꝯctibus nominatis ex vna parte dr̃ emptio, ex alia venditio vel locatio, & conductio & similia. ergo ita in istis innominatis. Præterea ꝓbo per modũ ueniẽs q sequeretur, quid si in ꝯhendo neutrius ꝓmissiu præcedit, sed conuenimus inuicẽ de exigẽdo debitores cões, vel de ædificandis insulis, vel præstãdis mutuis officiis in aliquib.reb.ita q non apparet qs primo & qs postea? Certe ſm gl.non erit aliquis ex istis ꝯctibus q est absurdũ & falsum, vt videbitis j.§.proximo. Præterea hoc videt̃ ꝯ casum huius §.appellat̃.n.facio vt facias, & tñ prius conuenit, vt tu faceres. Præterea in ꝯctu, do vt facias, fortius ex parte eius qui dẽt facere orit̃ actio de dolo, vt ſ.e.l.§.at cum do.ver.sed si dedi.non violando literã. Et sic concludo q ab ipso initio ex parte vnius est, do vt facias, ex parte alterius est, facio vt des. Ianc.de But. nitebatur sustinere gl.& arguebat sic, Nõ debemus inspicere implementum ꝯctus. sed ipsam ꝯuẽtione vt l.si ita fuero stipls.& l.cũ.n. j.de nou. Sol.rñdeo, fateor, non.n.curo de mõ implendi, sed dico, q ab ipso initio ex ipsa cõuẽtione e parte vnius accipitur vno mõ ex parte alterius alio. Pręterea, dicit ipse, illud debemus inspicere, q principr̃ fit, non q accessorie, vt l. & si non sint.§.perueniamus.de au.& arg.lega. Sed dic q ab ipso initio hoc principr̃ agitur, sicut in emptione, & venditione. Item dicit ipse q ab initio oritur naturalis oblĩo, quæ postea roboratur rei interuentu, vt ſ.tit.1.l.1.& l.ex placito.C.de rer.perm.ergo primã oblõnẽ debemus inspicere, sed hoc fa

5 teor: est ipsa principalis obligatio ab initio varia, ut dixi. † Quæro, quid si istæ conuentionis ab vna parte duplicãtur, vt puta. si est ꝯctus, in quo ego do, vt facias & des, vel econuerso, facio & do, vt des, q̃ actio oritur? Rñdeo, pp illud dare, q est ibi, & sic continet aliquid pp q q̃ritur aduersario, oritur actio pſcri ver.vt j.eo.l.si dñs

6 seruum.& l.si tibi areæ.& l.ꝓmisisti. Quæro † cũ isti ꝯctus ꝓ iuri-

c scõsultũ semp ex vna parte ponãtur in pñti tpe, vt do, vt des & similia, quid si ex vtraque pte ponantur in futuro tpe. vt puta faciam vt facias. vel dabo, vt facias, vel vt des.& similia? Rñdeo. ista varietas in tpe non curatur, nã semper appellatur ꝯctus facio, vt des. vel do, vt facias, & similia in quocunque tẽpore sint verba posita. Istud ꝓbatur hic, nam hic appellatur, facio, vt facias, tñ ex vtraque parte est actum de faciendo in futurum, similiter per omnes.§.huius leg.

7 † Vltimo quæro, quid si in istis contractibus fuit appositum ali-

d quod nomen contractus nominati.cum non sit, an per hoc vitietur. Certe non. Casus est in l.proxima.& ibi dicam, &c.

ADDITIONES.

a Pom.Sed si facio. Limita vt per Iasõ in §.actionum.Insti.de act.

b Alex.Circa istum §. Adde Bar.in l.cum ex placito.& in l.cum proponas.hic allegata.& adde Bar post gl.in l.si intra.sup.de pac. Quid autem requiratur ad essentiam contractus innominati, vide omnino Bar.in l.si cum fundum.sup. de pac.

c Pom.Isti contractus. Vide Bar.consi.154.

d Alex.In istis. Si in contractu innominato fuerit appositum nomen contractus nominati, adde Bal.in l.1, in 1.col.C.de rer.permu.

1 *Libertum habere non est ius æstimabile.*

2 *Conuentum si non fiat, ad quod interesse agatur, & qua actione.*

3 *Patronatus ius quando sit æstimabile.*

§. Si ergo. Ista est vltima particula, in qua determinatur quæstio proposita in principio huius legis.& h d. In facio vt facias, datur actio præscr.ver. in qua venit quantum interest mea fieri quod ꝯuenit q si illud interesse cessat, quanti interest mea me non fecisse. Item habere libertum, non est ius æstimabile h.d. No.ex isto ver.q idem vr̃ si conueniat de faciendo ab vtroque ita quod non apparet de ordine, sicut de conuentionis ordine apparet. Scđo not. q hic hr̃ ratio eius quod interest, me non fecisse quod fe-

1 ci, & hoc in actione præscr.ver.† Tertio no.quod hr̃e libertum, non

2 est ius æstimabile.† Op.& vr̃ quod in actione ueniat quãti interest mea te non fecisse.vt ſ.ea.l.§.1.& 2. Solu.hic non potest venire illud interesse, qa nullũ est, ideo deuenitur ad istud. Sed ꝯ imo qñ cessat illud interesse te non fecisse, quod conuenit, deuenitur ad ꝯdõnem ob causam, per q̃ repetitur q est datũ l.si tibi decem.j.eo. Sol. Illud verum, qñ illud.q est datũ, est repetibile, sed hic erat data libertas: quæ non põt repeti, seu reuocari, vt l cum proponas.C.de dolo. Sed opp.q tunc in locum condition s ob cãm datur actio de dolo ad interesse, vt l.cum proponas.C.de dolo. & dixi sup.ea.l.§.quod si faciam. Sol. Qñque reperitur vnum interesse, q fiat q conuenit & illud quod est datũ vel factũ p̃t repeti, & tunc datur actio præscr.ver. & condõ ob causam, vt sup.ea. l.§.1. Qñque non reperit̃ interesse quod fiat q conuenit, & illud q est factũ vel datũ, nõ põt repeti. tũc datur actio præscr.ver quatenus interest, me nõ fecisse, quod conuenit, vt hic. Qñque reperitur interesse fieri q cõuenit, tñ res data non est repetibilis tunc condõ ob cãm nõ põt dari, quia non est repetibilis res, tunc actio pſc.ver.nõ põt dari ad interesse, quatenus interest mea non fecisse, quia hẽt aliud interesse. q in ea venit.s.quatenus interest mea fieri, quod conuenit, iõ datur actio de dolo, vt l.cum proponas.C.de dolo. Qñque non reperit̃ interesse fieri quod conuenit,

sed res data est reperibilis: tunc non datur actio de dolo, nec præscri. ver. sed condictio ob cãm.l si tibi decem. ȝ. eo. † Ultimo opp. quod ius patronatus debeat æstimari, vt ȝ. de act. empt. l. idq; in fi. alias l. Titius. a la) Sol. vt in gl. & no. φ qñ quis manumisit suo arbitrio, tunc ius patronatus est æstimabile. Qñ vero quis manumittit alicuius voluntate, tunc ius patronatus non potest æstimari. Ita loquitur hic, & ȝ. de le. i. l. planè. la. 2. §. fi. & l. seq. quod no. &c.

ADDITIO.

a Alex. Titius. Et ibi Bar. & vide Bar. & Doctor. d. l. cum proponas. quando ius patronatus sit æstimabile, vide tamen d. l. cum proponas, in fi. i. col. C. de dolo. & in §. quod si faciam, sup. ea. l. & per Pau. de Eleaz. in commen. c. nobis. de iu. patro. & ibi etiam quid in iure pat. ecclesiæ.

LEX VI.

1 *Error in nomine contractus, non vitiat contractum.*
2 *Libellus si narrat, & concludit in aliquo contractu innominato, & in fine dicat, & ad hoc propono actionem, ex empto, libellus non vitiatur.*
3 *Syndicum si appello, qui est procurator, ista nominatio non vitiat.*

Insulam. a Error in noĩe 5ctus † non vitiat 5ctum. h. d. Sic no. in l. si olei C. loc. Et sic facit ad multa. Primo, φ si narrat † libello aliquis 5ctus innoiatus, & cõclo apte sequeret postea diceret, & ad hoc ppono actionẽ ex empto, qd pp hoc libellus nõ vitiaret, & dixi in l. i. ς. fi. mag. gl. ȝ. de edẽ. & est opin. Innocentij, de qua ibi dixi. Item no. φ si appello † illũ syndicũ qui est procurator, & sic in appone errat, ista appõ nõ hẽt vitiare, ut dixi tibi l. i. §. i. qd cuiusq; vniuer. no. & hoc valet c ad ista &c.

ADDITIONES.

a Ale. Insulam. Pro intellectu Bar. & limitatione huius legis, vide Bar. in l. si quis ante. ȝ. de acq. pos. Item facit iste tex. quod si in contractu locationis. & conductionis apponatur uerbum, uendo, non tamen mutatur natura contractus, quia est ut rhum generale. l. statuliber a cæteris. §. quintus. de statuliber. & expresse al legat illum tex. Bal. in l. 2. C. commun. & illum tex. etiam in l. i. & ẽ nt. l. pretij. C. de rescin. uen. & ad prædicta no. illum tex. Bal. in l. i. C. de rer. perm. Bart. in l. naturalis. §. pen. in fi. supra eo. per & al. in rub. C. de iure emphy.

Meno, Vaconius lib. 4. declaratio. cap. 69.

Pom. Ad hanc legem vide Ale. in l. si constante. in i. col. ff. sol. matr. & cons. 200. vol. 2. Bar. in l. si quis ante infra de acq. pos. Ale. in l. 2. de leg. i. & in l. naturaliter. §. nihil commune infra de acq. pos.

b Alex. Si appello. Vide Alex. consi. 44. vol. 2.

c Alex. Valet. Intellige tamen, ut per Bar. in l. si quis ante. ff. de acq. possess. & adde bonum tex. in c. constitutus. de reli. do. qui reputatur sing. no. Bald. in l. fi. C. de a su. & Io. And. in tit. de in litt. ed. §. porro.

LEX VII.

Si tibi decem. Vbi cessat interesse fieri, quod 5uenit, recurrimus ad conditionem ob causam. h. d. quod no. & dixi ȝ. eo. l. naturalis. in fi. No. ex hac lege, quod ista actio præscrip. uer. potest directo intentari ad interesse.

LEX VIII.

1 *Præs. verbis actio vt fiat quod 5uenit, oritur ex cõtractu, do vt facias & des*
2 *Ius datur ad repetendum illud, quod est datum, vel eius æstimationem.*
3 *Seruus datur pro torquendo, si reperitur in maleficio non redditur.*

Si dominus. † Vbi est do, vt facias, & des, orit actio præscript. uer. ut fiat qd conuenit. h. d. quam le gẽ no. & no. qd dixi in summario. † Item no. φ ad repetendũ illud qd est datum, vel eius æstĩonem, competit actio præsc. uer. qñ hoc est actum. De hoc plene in l. i. de don. ubi gl. tangit. † Item no. qd si trado tibi seruum torquẽdum pro maleficio, intelligitur quod non reddas, si eum repertas in maleficio, quod est notandum.

LEX IX.

1 *Præscriptis verbis in actione concluditur ad interesse, & etiam quod præstetur quod est promissum.*

a Ob eam causam. a Liberatus ob causam cõuenitur hac actione, ut faciat qd conuenit. h. d. † No. φ in actione psc. ver. nõ solũ põt concludi qd condemnet ad interesse, vel si tibi. ȝ. eo. sed ẽt põt concludi qd præstet hoc quod est promissum: vt dixi in l. naturalis. §. i. ȝ. eo. Op. d. l. si quis accepto. ȝ. de cond. ca. da. Sol. per hãc actionẽ non restaurat obio primatid per condictionem ob causam, sicut ibi, & ista est uera.

ADDITIO.

a Alex. Causam. Vide quod no. Bar. in l. quamuis. C. de transac.

LEX X.

Partis. Ista lex, & sequens, non loquitur de actione præsc. uer. vel in factum, quæ oritur ex contractu: sed ex quasi contractu, vel delicto, & breuiter hoc intendit. Cautio omissa repetitur per condictionem incerti, & actionem in factum, &c.

LEX XI.

Quia. Vbi deficit lex Aquilia, suppletur actione in factum, hoc dicit.

LEX XII.

Si vir vxori. Actio pscr. ver. dat vt fiat qd 5uenit in pacto incontinenti apposito. h. d. Op. ad l. partis. ȝ. eo. qd imo dĩ cõdõ icerti, vt ȝ. de vsufr. ea. re. q̃ vsu cõsu. l. hoc senatus. si pecuniæ. Gl. ponit plures solones. Tu dic tres cas. Qñq; tradit res, q ei. a dẽt vsumfr. & durat ei, vt qñ debet vsusfr. rei immobilis & in illo casu si tradita est sine cautione põt vendicari, & agit cõdictione icerti. l. si vsusfructus. ȝ. vsuf. quẽad. caue. Qñq; tradit ea res, q est eius, q dẽt vsumfruc. tñ eius non durat: & tunc si traditur sine cautione, nõ pt vendicari, sed agit condõne incerti. d. l. hoc senatus. § i. Qñq; tradit res, q nunq eius fuit q dẽt vsumfr. & tunc agitur psc. scrip. verb vel in factum actione, vt hic. &c.

LEX XIII.

a Si tibi rem. a Si res vendenda tradat certo pretio, vt super eius lucretur venditor, hac actione agetur. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Si tibi rem. Illum tex. tene menti, quia est multum magistralis, cui adde quæ no. in l. si paciscenda, C. de pac.

LEX XIIII.

a Si tibi areæ. a Vbi res ad meliorandum traditur, vt quod melioratur diuidatur, si dominium transfertur in totum, erit actio præsc. ver. alias si dominium non transfertur in totum, sed in partem, tunc erit societas. h. d. quem casum no. quia bonus, & tene menti, &c.

ADDITIO.

a Ale. Si tibi areæ. Allegat Bar. no. in l. si paciscenda, C. de pac. ubi gl. no.

LEX XV.

1 *Glandis appellatione, continentur omnes fructus.*

a Qui seruandarum. a §. si glans. Actio de pacuis pecorũ, nõ hẽt locum, quando fructus mei, qui cadunt in alieno depascuntur: sed ad actionem in factum recurritur. h. d. † No. φ appellatione glandis continentur omnes fructus, vt l. i. infra de glan. leg. Et de ista actione dic, vt l per C. eo. & Io. in arbore, &c.

ADDITIO.

a Ale. Qui seruandarum. Et Bal. in Lex placito, maxime in 4. q. C. de rer. perm. & ibi etiam in 6. q. ponderat illum tex per no. per Bar. in l. i. in vlt. col. ȝ. de cond. ex le.

LEX XVI.

1 *Præscriptis verbis actio competit ex facto ut des, vbi ex facto quæritur commodum aduersario. Idem si conuentio fiat per se, licet proprie nõ sit contractus innominatus, & nu. 2.*

Solent. Pretium connentum pro iudicando furem potest peti actione præscr. ver. nisi dolus indicantis interueniat. h. d. † No φ ex facio, vt des, vbi ex facto quæritur commodum aduersario, competit actio præsc. ver. vt vidistis in l. naturalis. §. φ si faciam. ȝ. eod. Secundo no. φ † licet conuentio fiat per si, oritur actio, præsc ver. non tamen est iunc proprie cõtractus innominatus, vt dixi ȝ. eo. l. naturalis, secundo responso. & ȝ. de pac. l. si intra.

ADDITIO.

Meno, Concisi. lib. 5. obseruatio. cap. 22.

LEX XVII.

Permisisti. Ex 5ctu, facio ut des, & do ut facias, oritur actio præsc. ver. nisi datum fuerit propter pecuniam. & sic caderet in emptionem. h. d. Oppo. de l. si cum mihi. supra de dolo. Sol. vt in glo plenius in l. qui saxum ȝ. de dona &c.

a §. Permisisti. a Ex 5ctu facio vt des vel do vt facias, si aduersario nil quæritur, non competit actio præscr ver. sed de dolo. h. d. qd no. multũ. quia facit ad materiã l. naturalis. ȝ. eo. dicit gl. φ hodie hẽt locum condictio ex lege. Istud intellige, qñ promisisti mihi animo donãdi, vt dicit gl. & sic ex facto tuo mihi nihil quæritur. Secus si promisisti pp tuam commoditatem, vt quia dedisti mihi fundum solum, quia vtilitas tua est, quod fundus isto anno laboretur & dissodiatur, tunc datur præsc. ver. Et no. istum §. quia continet quotidiana & bona, &c.

ADDITIO.

a Alex. Permisisti. Vide quod dixi in l. iurisgentium, §. sed cum nulla, ȝ. de pact. & Bal. in Lex placito, in 9. q. C. de rer. permu.

LEX XVIII.

Si gratuitam. Si 9ceditur habitatio gratuita, agitur pscri. ver. h. d. qd principium declara, ut in glo.

1 *Cor... ictus dicitur celebratus gratia eius qui rogauit.*

§. Si margaritas. Aut res datur vendenda gratia vendi toris, & susceptor tenetur de dolo, & lata culpa. Aut datur gratia susceptoris, & tenet ẽt d levissima. Aut gratia vtriusq; & de leui tenetur, & eius gratia 5ctus dĩ celebratus, 1 φ rogauit. h. d. quem casum no. No. φ eius † gra 5ctus dĩ celebratus, φ rogauit. hoc intellige, si ille qui est rogatus, nõ habebat propositum hoc faciendi, probatur ȝ. in l rogasti, si cer. pet. Ad ista legem opp. de le. i. ȝ. ti. 2. Sol. dic, quod hic fuit dictum, φ restituant margaritæ, aut pretiũ earũ duntaxat. Vel dic, quod æstimatio hic fuit facta p quãto venderetur, nõ eo animo φ emptionem faceret, uel faceret transire periculum, & ibi secus, qd dic ut ibi dixi.

LEX XIX.

Si rem tibi. Si res datur inspicienda, & ignoratur vbi sit, ad hanc actionem recurritur, uel aliis actionibus potest agi. Et in hac actione uenit culpa, habita cõsideratione eius cutus gratia sit celebratus contractus. h. d. quod nota. &c.

a §. Si cum unum. a Si commodo ut commodes, agitur præsc. uer. quia commodatum istud non est gratuitum.

ADDITIO.

a Pom. Si cum unum. Vide Rom. sing. 37 alias 39.

§. Si cum mihi vestimenta. Is, cui res inspicie da conceditur, de casu fortuito non tenetur. h. d.

§. si

a **§.Si quis.** a Qui accipit rem ab vno dādam alteri in causam certæ victoriæ,vel in alium euentum,actione pſc. ver.dare tenetur.h.d.cum l.seq.Op.q non dēt agi præscr.ver.sed actione depositi sequestrati.l.licet.§.depos. Sol.illud verum,qñ duo deposuerunt eādem rem.Secus,si vnus tantum deposuit rē suam,in qua cōstabat aduersarium nullum ius habere,vt inf.l.prox. Et oportet intelligere istum §.quia iste,qui vult agere præscri.ver.erat præsens quando depositum fuit factum sub eo pacto, alias cum eo nil esset ɔ̄ctum,& sic non haberet actionem præscriptis uerb.vt l.consensu.& quod ibi no.ff.de act.& ob.& l.i.§.de ɔ̄h.emp.in fi. Quærit gl.quid si stat per aduersarium q non præstetur. Dicit gl.q perinde est habendum,ac si vicisset qui se ingerit. Glo.bene dicit,dum dicit per aduersarium nolentem facere quod conuenit.Sed si aduersarius veniret ad bellum, licet sibi facere quicquid potest, vt uincat.& alius succumbat.l.in executione.§.fi.& ibi no.de uer.obl. Et ista sunt vtilia scire in partib.illis,vbi admittitur duellum. Et est pulchra materia ad determinationem quæstionis † duelli.

ADDITIONES.

a Ale.Si quis.vide Bal.in l.1.C.de inst.& subst.sub cond.fac.

† Clau.Quæstionis.De qua vide Ale.in l.ex hoc iure ff.de iust & iu.

LEX XXI.

Rogasti. Si res vendenda datur,vt pretium in mutuum conuertatur,si non venditur,vel pretium non recipitur actione præscriptis verbis agitur.h.d.De quo dic plene,vt not.in l.rogasti.supra si cer.pet.

§.Si prædium. Op. q tale factum non consueuit locari, vt l.naturalis.§.at cum do. supra eo. Sol. debes intelligere, quod tunc fuit locata res ipsa, & non factum pignoratitium fuit locatum,&c.

LEX XXII.

Apud Labeonem. Qui rem experiendam recipit, quicquid ex re iterum lucratur, domino reddere debet.

§.Item apud. Si res datur experienda emptione perfecta,datur actio ex vendito, alias præscriptis uerbis.h.d.&c.

§.Si cum emere argentum. Is cui res inspiciē da datur,nō tenetur de casu contingente,cum res reportatur, sed de dolo, & culpa hac actione tenetur,h.d quem casum no &c.

LEX XXIII.

a **Quoties.** a Hic tractat gl.vnam materiam, de qua plene per Doc.in l.ex placito.C.de rer.permut. & dixi plene in l.1.supra de cond.ex l.& hic reperitur vna distinctio, quæ multa dicit,sed non dicit veritatem.

ADDITIO.

a Alex.Quoties.Et ad huius intelligentiam uide Bar.in l.sed & si me putem,§.i. circa h.sup.de cond.indeb.& in rub.sup.eo.

LEX XXIV.

a **Si tibi polienda.** a Si suscipitur opus faciendum gratis, est mandatum, si per mercedem in pecunia,est locatio,alias est contractus innominatus.h.d.

ADDITIO.

a Alex.Si tibi polienda.Et istum tex.in fi.multum ponderat no.Bar.in l.1.in 1.q.C. de contrah.emp.

LEX XXV.

Duo. Habuisti supra de eo, qui recipit rem inspiciendam uolens eam emere,hic de eo,qui recipit eam inspiciendam causa delectationis vel euidentioris cognitionis, quo casu de culpa tenetur,& præscriptis verbis agitur.

LEX XXVI.

Titius. Si pecunia datur,vt ex eius vsuris tributa dantis soluantur.ɔ̄tus innominatus est,ideo actione præsc. ver.agitur,& periculum pecuniæ ad recipientem non pertinet.h.d.

LEX XXVII.

a **Si operas.** a Si operæ pro operis dantur, hac actione agitur, hoc dicit.

ADDITIO.

a Pom.Si operas.Vide Pan.consi.45.in 1.col.2.vol.Fel.in c.cum Bertoldus.versi.3. limita.de re iud.& in c.seq.& in c.quamuis,eo.tit.

LIBER XX.

De pignoribus, & hypothecis. Rub.

Gloss.continuat,dic vt in ea. Quæro quare Iurisconsulti ponunt istos tres tit.de pig.separatos a tit.de pignoratitia actione? Glo.hoc examinat in prima constitutione huius libri. §.3.Dic,vt ibi. quam glo.no bene &c.

LEX PRIMA.

1 *Obligatio bonorum porrigitur ad præsentia, & futura, etiam si non dicatur suorum,uel ad se spectantium.*

Conuentio. Oblo gñalis porrigitur ad bona præsentia & futura,sed obligatio certæ rei non ɔ̄hitur etiām in illa re postea debitoris effecta, si creditor sciens fuerit.h.d Et no.hoc princ.& in hoc prin.pt casus poni duob.mo.Primo quod recepta sit oblo bonorū pñtium,vel postea quæsitorum, qñsi dicat pñtia, & futura.Scdo modo pt legi quod receptum est,hoc est determinatū & approbatum est,q oblo gñalis bonorum porrigitur etiam ad bona postea quæsita,& exponitur,vel,pro etiam, fm vtramque lect. Et ista vr verior,vt patet ex ver.seq.qui aduersatur ad illud,vbi loquit de iure postea quæsito.an veniat in oblone primæua.Sdm hoc no.ex illo principio,q † oblo bonorū,licet non adiiciatur suorum,vel ad se pertinētium,porrigit ad oīa pñtia,& futura.Casus ē hic.Sd si illud adiiceretur,nullum essetʒ dubiū,qa casus ē i l.fi.C.q res pig.obl.pos.

ADDITIO.

Meno.Conuentio.Duarenus.lib.2.disput.anniuer.c.11.

§.In specie. Textus est clarus.Op.de pig.ac.l.rē alienā.Sol. tex.tollit ɔ̄rium.qa ibi res aliena fuit obligata ignoranti,hic scienti.Rō,qa qñ creditor fuit sciens,debitor non est obls creditori ɔ̄ria pignoratitia,qa eum nō decipit,& sic nō interē debitoris,q illa res veniat in oblonē.Sd qñ creditor ignorauit, tūc debitor tenetur ɔ̄ria pignoratitia.l.tutor.§.ɔ̄tria.§.d pig.ac.Dixi plene in d.l.rē alienā,& iō gl.vt ista materia sit clara, sic distiguit satis plene.Q̄ certa specis oblat,aut oblat q̄s rē suā, & tenet oblo sine dubio.Si alienā,si qdem sibi debitā,oblo tenet,vt ff.q po.in pig.ha. l.3.§.cū ex cā.& hoc innuit ī tex.dicit gl.q intellige, q anteq̄ illius rei dñiū sit q̄sitū debitori,creditor hēt obligatū illud ius,q debitor habetʒ pro re,post rē debitori q̄sitam, erit oblata ipsa res.d.l.Si vero non est debita, sed hēt ius ī re, simplr tenet oblo.l.grege.§.1.& 3.& l.ab eo.ff.e.Dicit gl.istud intellige q valet oblo ī eo iure,q ibi hēt debitor,sed si postea ipsi debitori q̄reretʒ pfectū dñiū, tūc si quidem q̄reretur ex cā dicti iuris q hēbat ī re,veluti qa hēbat Publicianā,& usucapiebat,ɔ̄pleuit vsucapionē,vt erat sibi oblata p debito,& fuit tradita sibi isolutū,uł quocūq;mō illius iuris occasione ad eū peruenerit,ipsa res erit oblata vt dictis leg.& d.l.cū in fundo.§. si fundus.ff.de iu. dot. Si vero q̄siuit dñiū ex alia cā prsus separata ab illa,tunc non video quare dēat illa res ī oblonē īcidere, sed erit idem,sicut qñ simplr obligatʒ res aliena.Si vero nō erat debitori debita,nec habebat ius in re,& tūc aut eā obligauit sub cōdōne cum sua erit,& non est dubiū q tenet oblo existēte ɔ̄dōne.vt l.si fundus §.aliena res.ff.e Aut obligauit eā simplr,& tūc assumo vnū casum positū in fi.gl.Aut dñs ratū habuit,& oblo cōfirmatʒ.l.si fundus.§.ff.eo.& l.aliena §.de pig.Aut dñs ratū non habuit, & tunc aut creditor fuit sciens,& non cōfirmatʒ ēt dñio q̄sito postea,vt hic. Aut fuit ignorans,& ɔ̄firmatʒ quo ad vtilē hypothecariā d.l.rē alienā.d pig. act.Rō,qa debitoris interest,vt dixi.& iō puto q qñ obligauit rem alienā scīēti,si obligasset se expresse,qa dñs ratificaret, vel alio mō, ita q ipse teneretʒ,si res ī oblonē non incideret, tūc si postea p debitore q̄ratʒ dñiū,res incideret in obligationē quo ad vtilē hypothecariā d.l.rē alienā. Vbicūq; aūt dixi oblonē nō valere,dñio postea q̄sito:dico creditorē postea hēre retētionem,si possidet, vt hic.Sed ɔ̄ hoc opp.ff.eo.l.cū vitiosæ.Gl.nō soluit hic,nec ibi, & dic q hic non valuit oblō,quia res nō erat debitoris,q vitium est purgatum.quia est effecta eius,iō datʒ retentio,ibi vero oblo fuit vitiosa ex alia cā,q̄ purgata non est,& iō retentio non datur.Item opp.quod datur vtilis hypothecaria,qñ dñium est effectum debitoris,quia debitor nō potest referre q̄ōnem dominii,vt l.j.§.si prædo.§.depos.& l.ita vt si fur.§.commo.Sol.quidam hoc fatentur,quod hypothecaria non cōpetit contra extraneos,sed ɔ̄ ipsum debitorem sic.Ista opi.vr ɔ̄ istū tex & ideo dicendum,q nec ɔ̄ ipsum debitorem detur.Nō obstāt ɔ̄traria,quia ibi loquitur qñ ageretur actione personali ex eo contractu.hic vero quādo agitur hypothecaria in rem, quo casu potest referri quæstio dominii,vt no.in d.l.ita vt si fur.§.commod.

ADDITIONES.

Meno.In specie.Scripsi,consi.77.nu.1.

a Alex.Non est debita.Adde Bar.& Doct.in l.cum res.C.aliena res pign.da.sit.

§.Seruo. Obligato seruo, nō itelligiter obligatū peculiū,tunc vel postea q̄situm,iō per creditorē nō pt vendi.h.d.

1 *Separata causa dominij facit ne res in obligationem incidat,nō autem extinguit obligationem iam contractam.*

2 *Pignoris ius quare non vsucapitur triēnio,sed maiori tempore præscribitur & ipsa res pignorata sic,& ratio.*

3 *Obligatā possidens rem,decēnio bona fide præscribit,ēt contra hypothecariā.*

4 *Creditor si auocauit rem ab vsucaptore per hypothecariam, an debitor possit illam recolligere.*

5 *Vsucaptor an a debitore qui rem a creditore recuperauit possit eam vēdicare, & quale remedium habeat debitor contra vsucaptorem.*

6 *Retentionis ius durat etiam si principale debitum sit sublatum.*

§.Cum prædium. Difficilis est, & br h.d.Fundo obligato non veniunt in obligatione fructus a bonæ fidei emptore postea percepti, & vsucapio triennij ius pignoris non extinguit.h.d. Primo ponit dictum.Secundo ponit vnam obiectionem ad dictū.Tertio illi rñdet.Secūda ibi,pignoris Tertia ibi,q in fructibus † No.qd separata cā dñij potest facere

1 Bar.super ij.ff.v.1. R 2 ne

ne res in oblōnē incidat, non autē pōt extinguere oblonem iam ꝯ- ctam. Op. ꝙ non sit necessaria conuentio de fructib. vt l. in prædiis. ꝭ. i. c. Sol. fateor, & subaudi, maxime, quia ex abūdātia fuit dictum. Opp. ad fm dictum. C. si aduer. cre. l. i. & ii. Sol. hic loquit in vsuca pione triēnii q̄ ius pignoris nō immutat, vt hic, & l. iusto. §. non mu tat. ꝭ. de vsuc. & l. vsucapio. C. eo. ibi loqͬ de præscriptione decē, vel a viginti anno. † Sed q̄ro quæ est rō? dicit gl. hic & in l. vsucapio. C. e. & in l. i. C. si aduer. cre. quia per vsucapionem q̄ritur dñium, vt ꝭ. d. vsuc. l. vsucapio, ꝙ dñium est separatū a cā pignoris, vt hic. Sed p p- scriptionē longi tpis paratur hæc exceptio, q̄ ita competit in hypo- thecaria, sicut ꝯ dñm. ita dicit gl. Sed Pet. de Bellap. q̄ dicit ꝙ ēt per præscriptionem q̄rit dñiū, vt in authēōca. nisi. C. de bon. mat. & ibi p Doct. dicit ꝙ est rō q̄ ponit hic in tex. cū. n. ius pignoris sit separa tum ad dño, ad acquisitionē vnius non seqͬ acq̄sitio alterius. Et si dicis. quare secus in p̄scriptione decē annorum? R̄ndet ipse, quia il lud est tps sufficiens ad præscribēdum ꝯ hypothecariam. non ergo excipitur ꝯ creditorē ex eo ꝙ acq̄siuit possessor dñium per decēniū sed ex eo ꝙ p̄scripsit ꝯ oblonem. Et si dicas, quare constituit maius tps ad p̄scriptionē ꝯ ius pignoris, q̄ ad vsucapionē ipsius rei mobi- lis pignoratæ. R̄ndeo, dicit ipse ꝙ ius pignoris est quoddā ius incor porale. Sed certe ēt dñium est ius incorporale, ergo est rō, qa sic pla cuit. l. nō omnium. ꝭ. de leg. & hoc uult tex. hic, ibi, nec vsucapione 3 pen mi placuit. Ex p̄dictis cōcludit, ꝙ si q̄s rem obligatam possede a rit decē annis, bona fide, præscribit ꝯ hypothecariā, vt tenet ive gl. magna. & in l. vsucapio. C. eo. † Venio ad gl. magnam, q̄ est diffi- 4 cilis. Primo quæro, si creditor ab vsucaptore rem per hypotheca- riam auocauit, an debitor poterit eam recolligere. Dicit gl. quod sic & bene. Idem tenet gl. in l. vsucapio. C. eo. † Sed tunc q̄ro, postq̄ rē 5 recuperauit debitor, an vsucaptor a debitore poterit eā vendicare? Dicit gl. ꝙ sic, & bene dicit. Idem dicit in d. l. vsucapio. C. e. Sed q̄- ro. quale remediū hēat debitor, vt vsucaptor ab eo rē vēdicare non possit? Dñt quidā, faciat debitor sibi cedi a creditore ius suū & sic poterit retinere, sicut ipse creditor. Istud remediū tenet glo. in l. vsu capio. sed hoc reprobat p rōnes hic positas. Cy. ēt in d. l. vsucapio. reprobat hoc consiliū. Mihi vr̄ istud consilium esse validum. Nil. n. 6 repugnat. ꝙ † debitum principale sit sublatum, tn̄ ius retētionis du rat, vt ꝓbatur in l. debitor. ꝭ. ad Treb. & l. ex sextante. §. Latin. ꝭ. de exce. rei iu. & l. sancimus. § licentia. C. de iu. deli. & l. i. C. si antiqui cre. pig. ven. & sic erit casus, ī quo cederet hypothecaria sine princi li. licet gl. videatur dicere cōtrarium. in l. fi. de hær. vel act. ven. ꝙ plene examinaui in l. fideiussor obligari. in prin. ver. q̄ro, de fideiu. illi tn̄ qui dictum remediū reprobant dant aliud consilium, ꝙ debi tor rē ꝓ debito creditori dimittat, et illud ꝙ plus valeret, ohiat sibi creditor. Ita dicit gl. hic, et in l. usucapio. C. eo. Istud non vr̄ bonum cōsiliū, quia dare insolutū est uendere, vt l. si. ānf. ex qui. cau. in pos. cat. & l. litis æstō inf. ꝓ emptore. Si ergo debitor uendit rem alienā, ergo ille dñs, qui suscepit poterit p̄tiū repetere vtili neg. gest. Sed rn̄ deo, actio neg. ge. competit ēt re pēpta, usucapata uel præscripta vt ibi. & no. in l. mī. C. de rei uen. sed hic neutrū istorum est, sed im- peditur dñs uēdicare ꝑp pignoris, ꝙ præcessit ius siue dñium, ergo non habet actionem neg. gest. Sed contra istud remedium ēt opp. qa fm hoc cogeretur creditor accipere in solutū rē alienā. R̄ndeo ꝙ hoc remediū hēt locum creditore tn̄ volente, non eo inuito. Sed si creditor nollet, quod erit remedium? R̄ndeo, ꝙ creditor uendat alicui pignus, hoc acto, ꝙ ad illum emptorem transeat ius retentio- nis, vigore illius oblonis, quod fieri p̄t. ut l. i. C. si antiq. cre. pig. uēd. quicqd dicāt Doc. in l. usucapio. C. eo. & hoc coget creditor itacere l. q̄nis. sup. de pig. ac Venio ad ult. gl. magnam, et opp. fundus fuit debitoris, ergo & fructus q pars fundi sunt. l. fructus pendentes sup. de rei uen. Sol. dato quod fructus prout sunt pars fundi, fuerūt debi b toris. tn̄ non prout sunt fructus, & ideo si separentur a bonæ fidei possessore nunq̄ fuerūt debitoris, & nunq̄ in obligationem incide- runt. Opp. de l. sicut. in princ. qui. mo. pig. uel hyp. sol. dic, ut in glo. Item opp. de l. 3. inf. de ope. ser. Sol. aliud in iure pignoris, ut hic, & l. iusto errore. §. non mutat. inf. de usucap. aliud in opera, ut ibi. Ratio nem ponit gl. in l. locum. §. proprietarius supra de usufruc.

ADDITIO.

a Ale. Decem annis. Adde Bal. consi. 223. inc. illustris dñs. vbi dicit ꝙ si super re p̄scripta interpositum fuit decretum, quod non requiratur bonafides, & an talis p̄scripto currat mulieri ignoranti hypothecam, vide Bal. consi. 415. 4. lib.

b Alex. Separentur. Vide C. de pig. act. l. nec creditores, an a creditore possit referri questio domini.

§. Pacto. Valet pactum, ut non solutis usuris, fructus cedant loco usurarum, sicut quod non solutis in minoribus usuris, currunt maiores. h. d.

§. Cum prædiū. Vxor potest rem propriam obligare pro marito quatenus eius debitrix est hoc dicitur.

LEX II.

Fideiussor Contra fideiussorem qui pignora a creditore receperit, agitur mādati, nō pignoratitia. h. d.

LEX III.

1 *Sententia lata contra debitorem quando præiudicet creditori.*
2 *Sententia lata contra heredem, an præiudicet legatarijs.*
3 *Snīa lata contra actorem in rei vendicatione, q nō tribuat dominiū possessori.*
4 *Probationes, & dicta testiū contra debitor praeiudicāt creditori sicut snīa.*

a **Si superatus.** Snīa lata ꝯ debitorem nō p̄iudicat creditori, si lata fuerit post pignus ꝯctū, secus si an. h. d. Op. de l. sæpe. ꝭ. de re iud. Sol. Intellige hic sniam esse latā ꝯ debi 1 torē, creditore ignorante, secus si eo sciente. Ita dt gl. & bn̄, † iō assu mo tres, vel quatuor casus. Aut debitor fuit vict⁹ anteq̄ obligaret. & indistincte snīa obstat creditori, vt hic in fi. & l. si mr̄. ꝭ. de exce. rei iud. Aut primo obliauit se, & postea fuit victus, tunc aut creditore ignorante, & tibi non p̄iudicat, ut hic in prin. Aut creditore sciēte, & tunc aut snīa fuit lata ꝯ debitorem ꝯtumacē, & creditori nō p̄iudicat. l. p̄ses. C. e. & vide, vt ibi no. ꝭm vnam lec. ar. ꝭ. de inof. test. l. Papinian. §. meminisse. in fi. & l. q repudiantis. Aut debitore p̄nte, & tūc p̄iudicaret. l. sæpe. ꝭ. de re iud. Istud āt, ꝙ dixi de snīa lata ꝯ debito- b rem ꝯtumacē, intellige, qn̄ passus est b cām eo ꝯtumace liquidari, tunc. n. magis ex ꝯtumacia q̄ qa bonā cām nō habuit, vr̄ succūbere. Sed si totā cām pertractauit p̄ns, & oblonib. interfuit, licet in ipso a- ctu sniandi fuerit ꝯtumax, puto ꝙ p̄iudicat snīa, quia tūc eius p̄ntia nil fuisset operata. l. si tem. la. ꝭ. §. fi. de eui. melius in l. qui pōt inuitus. ꝭ. de re iu. Et ita intelligo l. si iō. in prin. ꝭ. de euic. Vbicūq; aut sniam latā ꝯ debitorē dixi p̄iudicare creditori, intelligo nisi sit collusum, vt no. C. e. l. p̄ses. An āt econuerso snīa lata ꝯ creditorē p̄iudicet debi 2 tori, dixi in d. l. sæpe. ꝭ. de re iud. † Ad ꝭm dictū op. snīa lata ꝯ hr̄dem nō p̄iudicat legatariis, ut l. i. ꝭ. de exce. rei iu. Sol. vt ibi & uidebitis in 3 l. Papin. §. meminisse. ꝭ. de inoff. test. † Vlt. no. ex fi. huius l. ꝙ snīa lata ꝯ actorem in rei vendicatione non tribuit dñiū possessori. de quo ꝭ l. exceptio. ꝭ. de exce. rei iu. d. Casus est hic, ibi, tametsi maxime nullā 4 propriā qui uicit, &c. Oīa † aūt q̄ dixi ꝭ. in snīa, intelligas esse uera. c ēt in probōnib. Vn̄ sicut snīa præiudicat creditori. ita p̄iudicium fa- cerent dicta testiū. Ita ꝯsuluit Dy. & ita tenet Inn. in c. cum cā, extra de proba. & dixi in d. l. sæpe. & l. si mater. §. fi. de exce. rei iud. Et istā quæstionē habui de facto in ciuitate ista primo anno, quo ueni huc.

ADDITIONES.

a Pom. Si superatus. Vide Rom. consi. 13. & Cæp. caut. 23. Fel. in uer. si pon. t. c. c. in Berthol. de re iud.

b Ale. Passus est. Vide qd̄ no. gl. & Bar. in l. ab executore, §. i. de app. & gl. in l. si in. i prin. de eui. Ad gl. in d. l. qui repudiantis, in gl. parua, in uer. non sidere. & ibi Bar. ui uelle contrariū, dicēs ꝙ snīa non p̄iudicat, sed acta sic, & ex illis actis iterum poterit iudicari, illa gl. ibi non probat, quia loquit quo ad litem contestatam. Ruer. Adde in illo art. qn̄ snīa est lata in debitorem, an p̄iudicet creditori ꝙ Abb. in c. quis co. 3. ext. de re iud. refert dōc. Bar. hic de uer. ad uer. & man. seq. de quo uide Fel. ibi. col. 3. uer. qn̄ autem sententia contra debitorem. & Alexan. in l. sæpe. col. 11. inf. de re iud. ubi plene. & no hanc CONTRARIETATEM Bar. Meno Vltimo. Soc. ien. consi. 260. col. 1. lib. 2. Rui. consi. 40. nu. 4. lib. 4. conf. 71. li. 5. Alcia consi. 15. nu. 1. & consi. 141. nu. 2. 3.

c Par. f. Esse uera. Vide Alex consi. 61 uol. 2.

LEX IV.

1 *Obligatio bonorū dͬt fieri ob aliq̄ obligationē principalem. Item fit solo pacto.*
2 *Scriptura quando sit de substantia contractus.*

a **Contrahitur.** In ꝯhenda oblone bonorū non requiruntur solēnitates uerborū, siue scriptura, & † magis fit scriptura ad probōnem q̄ ad oblonem. † h. d. † Not. istum 1 tex. primo, ꝙ oblo quæ fit bonorum debet fieri. ꝑp aliquam oblo- nem principalem ut inf. l. prox. Secundo no. ꝙ fit solo pacto. sup. de 2 pact. l. si tibi §. de pignore. Tertio no. ꝙ scriptura non est de substan tia contractus, sed magis fit ad probandum. Facit C. de prob. l. cum res. ad istud opp. C. de fide instr. l. contractus. & de man. prin. l. i. So lu. Fallit in casib. hic not. In eo tamen quod excepit casum l. i. C. de iu. emph. sunt opiniones, quod dicut ibi, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Contrahitur. Vide gl. in c. i. de censib. in 6. & per Io. And. qui enumerat 38. casus, & adde ꝙ omnia acta debent probari per scripturam, c. qm̄ contra, de proba. Sed Inn. ibi in fi. tenet contrarium, & notatur in l. ne in arbitris, per Bal. in l. s. C. de eden. Idem est in missione in possessionem authoritate iudicis. Bar. in l. curent, de test. & no. Bar. in l. fi. in fi. C. de edi. di. Adr. & uide Bar. in l. curent, de test. Intellige tn̄, ut no. Bar. in l. i. §. suffici, de sec. tab. Et ad prædicta uide Bal. contrariam doctrinam. & no. in l. gesta, C. de re iud. Et an statutum requirat scripturam, uide in l. digna uox. C. de leg. & in l. humanum. co. ti. & contractus alienationis rei ecclesiasticę requirit scripturam, l. iubemus, §. sane omnes, C. de sacros. eccl. & ibi Bal. ad fi. Contra tenet Bal. de iur. ca. in auth. hoc ius porrectum, eo. ti. Quid in gratia principis, uel inferioris, vel in legationib. uide Bal. in l. si qua per calumniam, de epis. & cle. & quod no. in l. i. C. de mand. Prin. & Bal. no. in l. humanum. ad fi. C. de leg. quid in emancipatione, & manumissione, uide in l. emancip. C. de fi. inst. & in l. post mortem, de adop. & in l. altius, & ibi Bal. de ser. & licet emphyteusis requirat scripturam, §. adeo. Instit. loc. cum fi. tamen secus in feudo, in quo sufficiunt testes pares, ut patet in usib. feud. ita decidit Bal. in rub. de cond. ex le. in ult. colu. Et adde ꝙ priuilegium doctoratus potest etiam probari per testes, qui interfuerunt, saltem publico conuentui, secundum Bal. in l. fin. solennib. C. de fi. instr. Et no. ꝙ exceptiones possunt opponi sine scriptis, secundum Cyn. & Bal. in auth. hanc autem, de non num. pec. & quod sup. dixi in gratiis principis, uide quod no. Bal. in l. fi. col. C. sen. rescin. non pos. per Bal. in l. gesta, de re iud. & ibi ponuntur multa in hac materia de his, quæ requirunt scripturam. Et adde quod probatio solutionis canonis publici, & similium requirit scripturam, l. i. & ibi no. C. de apo. pub. lib. 10. adde an in contractu alienationis rei ecclesiasticæ, requiratur scriptura. uide Bal. cons. 359. incip. quidam prælatus. 3. li.

Pom. Adde concor. per Fel. in c. pe. de re iud. vide Rom. cons. 321. & Alex. cons. 16. uol. 2. Soc. 256.

† Clau. Obligationem. Quid autem, si dico, mutuo tibi centum super fundo, an dicatur fundus obligatus, uide Bar. in l. codicillis, §. instituto, de leg. 2.

LEX V.

Res hypothecariæ. Pro qualibet oblone p̄t res obligari pure, & sub condōne. h. d.

LEX VI.

a **Obligatione.** a In generali obligatione non veniunt ea quæ quis non esset in specie verisimiliter obligaturus.h.d.

ADDITIO.

a Alex. Obligatione. Concordat l.Lucius,§.Imperatores,inf.ad mun.vide quæ scribo post Bal.in l.voluntas,circa fi.C.de fideic.& quæ veniant in obligatione generali.adde quod etiam non veniunt ea,de quib.per Bal.in l.generali.§.1.de vsufr.leg.adde quod no.in l.de act.§.item Seruiana,in 1.char. & ideo cautelæ est vt in instrumento apponas,quis obligauit omnia bona sua præsentia,& futura,etiam si essent supellectilia,vel uestes propriæ personæ,vel sui,vel quaslibet alias res,quæ specialem requirunt mentionem,arg.c.qui ad agendum,de proc.in 6.secundum Matth.de Mat.in suis no.dictis,to.144.Tu ad ista uide no.per Bart.in l.C.quæ res pig.ob.pos.& ibi etiam per Bal.

Paris.Item non ueniunt res prohibitæ alienari,vide Alex.cons.16 in 2.volu.Item non ueniunt res feudales,vide Alex.cons.491.in prin.uide etiam de prædictis,& quid de bonis emphyteuticis,Alex.in l.si constante.ff.sol.mat.ut de emphyt.uetera idem dicit Pau.de Cast.cons.135.ad fi.Quod autem non veniant res feudales uidetur expressius in cap.2.§.si uasallus culpam,uer.in generali.si de feu.defun.cont.& in c.1.& ibi Bal.circa prin.de cap.qui cur.ven.& in c.1.in 1.col.de proh.feud.alien.per Fed. Quid de bonis emph.& feudalibus an veniant in generali obligatione Mod.in com.l.si.de iur.emph. Item non veniunt quæsita per heredem post mortem obligantis,uide Pau.cons.356.in prin.& de materia Ber.late.in uer.generalis,Bar.in l.codicillis,§.instituto,de leg.2. Item quod non ueniant res prohibitæ alienari,per quas incideret in pœnam,uide per Com.aliquid cons.ultimo.prope fi.Item quod no.ueniant feudalia,sed bene emphyteotica,uide Alex.ind.l.si constante,uer.adde secundum Rom.Item quod in obligatione generali,comprehendatur etiam res,super qua fit contractus,puta uenditionis,& quomodo obligantur præsentia & futura per emptorem,uide Alex cons.67.vol.2.

Pom.Pro intellectu huius legis,uide Matth.not.256.facit l.1.ff.de offic.eius,uide Dyn.in c.in generali concessione,de re.iud.in 6.Ro.sing.125.& sing.228.in obligatione generali non ueniunt fructus.Fel.c.quæ in ecclesiarum,de consti.Alex.cons.16.in fi.2.uol.Item non ueniunt peculia,latius per Bal.consi.122.uolu.& cons.30.2.uol.Item in generali sermone,non ueniunt munici,uel odiosi,per Bar.in l.si quis sub conditione,ff.de condit.insti.ad prædicta Barba.consi.44.in 1.uo.Bar.in l.codicillis,§.instituto,ff.de leg.2.Et circa illam legem,uide Alex.l.si constante,in prin.ff.sol.mat.& in ea.l.§.si maritus,& Bal.ibi,& Alex.consi.2.in 4.uol.& consi.124.4.uol.Item in ista obligatione uenit ius agendi ad supplementum legitimæ.Ita Fab.in repe.auth.nouissima,C.de inoff.testa.& Bar.in l.generali.§.uxor.infra de usufruc.leg.in fi.Alexan.cons.30.uol.5.Rom.consi.436.ubi dicit,quod clausula generalis priuilegii non comprehendit non uerisimilia,exemplificando,ut per eum.

LEX X.

Si debitor. Si duob.res simul obligantur insolidum,quilibet eorum contra extraneum vincit:sed inuicem melior est conditio possidentis,secus si res pro parte sit obligata.h.d.Oppo.gl.infra,de Salu.interdi.l.fi.Glo.ponit plures sol.dic.quod illud,quod dicitur ibi,descendendum ad Seruianum,l.vt in eo sit melior conditio possidentis,& sic concordat cum ista,&c.

ADDITIO.

Meno.Bar.Soc.inter consi.Maria.sen.cons.135.in fi.

LEX XI.

a **Si is, qui.** a Administratores publici ciuitatis possunt res & bona ciuitatis obligare.h.d.Hoc intelligit gl.verum esse,si pecunia fuit conuersa in utilitatem ciuitatis,vt l.ciuitas.supra si cer.pet. Idem dicit glo.in tutore,& curatore & alio administratore priuato,vt in glo.&c.

ADDITIO.

a Pom.Si is qui.vide Alex cons.118.col.fi.vol.1.

1 *Antipoca dicitur missio ex primo decreto,idest præparatio ad secundum.*
2 *Missus in poss.ex secundo decreto,non debet exire,donec soluatur sibi.*
3 *Fructus quando computentur in vsuras.*
4 *Ex habitatione domus habitæ ex primo decreto quod fructus uideatur quis percipere.*

§.Si antichrisis. Alias,antipoca.Per missionem ex primo decreto constituitur pignus in quo permisisti donec debitum exoluatur,& eiectus habet actionem in factum h.d. No.quod dixi in summario. Facit C.de præt.pig.l.1.& antipoca † dicitur missio ex primo
2 decreto,hoc est præparatio quædam vt deueniatur ad 2m.† No.quod missus in pos.ex primo decreto non debet exire,donec soluatur sibi. Ad idem facit sup.fami.erc.l.his consentit §.si de priu.cred.l.cum qui.In contrarium facit C.de bo.auth.iud.pos.auth.& qui iurat,vbi recuperat pignus eo ipso quod refecit expensas. Tex.no.in l.si pecuniæ,in fi.vt in pos.leg. Sol.istud contrarium. Aut enim missio ex primo decreto fit,quia non soluit,& non recedit ideo donec soluatur,ita debet intelligi hic. Aut missio fit,quia non defendit,& tunc eo ueniente ad defensionem recuperat possessionem,vt d.auth.&
3 qui iurat quod no & tene menti. Tertio no quod † fructus computantur in vsuras,quod intellige si erant debitæ ex contractu,vel officio iud.vt in gl.dicitur,alias fru-
4 ctus debent restitui debitori,vt l.prætor,in prin.& per totam.l.1.infra de bo.
a auth.iud.pos.† Item no.quod habitando a quis domum,quam accepit
b ex primo decreto,videtur fructus percipere,b quod no.bene.

ADDITIONES.

Meno.Tertio.Ioan.Bapt.Lupus,in c.nauiganti.§.6.de vsur.nu.153.

a Alc.Habitando.Adde & vide Bal.hic qui per illum tex.dicit quod si quis mutuat alicui certam quantitatem pecuniæ super aliqua domo,& illam habitat,dicitur fructum percipere per istum tex.& illud dictum refert & sequitur Alex.in consi.141.in fi.in 1.uol.& ibi uide dicta per ipsum.

b Paul.in d.lus perciper.uide et Ale.in l.gent.de acq.hær.& Alex.cons.151.col.5.

1 *Seruitutes personales an possint pignorari.*
2 *Vsusfructus ius,licet non possit uendi,venditur tamen commoditas.*

a **§.Vsusfructus.** Seruitutes possunt pignori obligari,secus in iuribus realibus vrb prædiorum In rusti
1 cis vero idem.h.d.cum l.seq.† Venio ad primum dictum de seruitutibus personalibus & opp.hic dicitur,quod dominus proprietatis obligat vsumfru. Contra,aut enim constituitur per hoc vsusfru.formalis,& non potest illud ius habere obligatum,quia suum est pignus,vt l.neque pignus.infra de reg.iur. Aut non constituitur sibi,& non est,ergo in obligatione non cadit Sol.Dico quod per hoc non constituitur vsusfru.sed illud quod est apud dominum ex hac obligatione transit in creditorem,s.facultas vtendi fruendi. Item ius vendendi vsumfruc.debitore non soluente,sicut ipse debitor,idemque dominus potest vendendo vsumfr.transferre,licet non habeat.l.quod nostrum sup.de vsufr. Vsusfructus tamen dicitur obligari propter commoditatem de quo dixi §.Item quia operatur posse constitui venditionem.arg.sup.eod.l.& quæ nondum,in princ. Secundo oppo.dicitur h.e quod vsufructuarius potest obligare vsumfructum.contra vsusfructus non potest vendi,vt Instit.de vsufructu.§.finit.& l.si vsusfructus infra de iure do.ergo non potest obligari.sup.eo.l.sed & quod,in fi.Sol.† Vsusfructus non potest vendi vt transferatur ius,sed vt transferatur commoditas,vt l.arboribus.§.vsufructuarius.sup.de vsufructu.Ita hic in creditorem transibit commoditas.Simile habetis no.in l.1.C.de pe.bo.subla.lib.10.

ADDITIONES.

a Paris.Pignori obligari.Vide Barb.in c.1.ad fi.extra,eo tit.

b Alex.De iure do.Vsusfructuarius potest vsumfructum pignorare,& vendere,hoc est commoditatem eius.Sed quid in dubio,an videatur vendere an obligare,vide glo.& Bal.in l.1.C.si pig.pig.dat.& ibi quod vsusfructus pignoratus potest per creditorem libere vendi.Adde vt per Bal.consil.485.1.lib.vbi consulit de quadam muliere,quæ vsumfructum fundi sibi relictum dederat in dotem.

1 *Seruitutes vrbanæ possunt pignorari,quando cessat difformitas vrbis.*
2 *Iurisdictiones,præeminentiæ,honores,ius percipiendi pedagia,& ius patronatus,quando possunt pignorari.*
3 *Vsumfructum qui habet obligatum,non potest vendere proprietatem,etiam si sibi non soluitur.*

§.Iura prædiorum. Venio ad vet.istum,& quæro quæ est ratio quod seruitutes vrb.prædio. non possunt obligari? Tex.respondet,quia non possunt pignori dari,hoc est,in eis non consistit traditio,vel quasi,loco pignoris. Dices tu quomodo non consistit sicut in rusticis,nonne ego possum tibi promittere,quod tu immittas tignum,vel stillicidium ad tempus,sicut vt vadas per fundum meum ad tempus? Ad hoc respondet gl.seruitutes vrbanæ,debent constitui sub quadam perpetuitate,ne nimis vrbes deforment.Non enim esset congruum,vt postquam immisisti tignum,soluto pignore cogaris tollere. Quod secus est in seruitutib.rusticorum prædi.quia ibi cessat incongruitas. Ista satis placet & non forte si in seruitutib.vrb.præd.esset eadem ratio,consisteret oblo,vt in hoc exemplo. Obligo tibi seruitutem altius non tollendi,donec tibi credita soluatur pecunia.Certe hoc casu cessant prædictæ rationes,ideo videtur quod
a valeat oblo.Sed ex gl.per declone a præsentis materiæ quæro,† an alia
2 iura,puta iurisdictiones,præeminentiæ,honores,ius percipiendi pedagia,ius patronatus in ecclesia,vel in hoie,& similia possint obligari?Respon. quædam sunt iura,quæ consistunt in hoibus vt iurisdictio quam habet dominus in vasallum,& ius quod habet patronus in libertum,& similia,& hæc non possunt obligari,nisi in casu maximæ necessitatis.l.j.C.de ope.li.l.per hæc.§.si quid
b tri,secundum vnum intellectum gl.b infra de acq.hær.& infra de fideic.lib.l.is qui.& l.generaliter.& sup.de acq.emp.l.Titius,vbi quis non cogitur esse libertus alterius.Quædam sunt iura in re non in hoie,vt ius patronatus ecclesiæ,& ius percipiendi pedagia,& similia,& ista siquidem sint talia,ex quibus non percipitur commodum aliquod pecuniarium,non possunt obligari,vt ex de re iud.c.cum Bertholdus.& ibi no Si vero ex illis commodum aliquod percipitur,possunt obligari,vt hac l.§.vsusfructus.inf.eo.t.l.sed an viæ,
3 & inf.eo.tit.l.grege.§.& in superficiariis.† Item quæro an ille qui habet
c obligatum vsumfructum,si sibi non soluitur,possit vendere proprietatem,tex.est,quod non in l.j.1.respon.C.si pign.pig.dat.sit,&c.

ADDITIONES.

a Alexan.Pro declaratione.Vide Inst.de act.§.item Seruiana.vbi habetur an iurisdictiones possint vendi.quod no.in cap.1.in fi.quæ sint regalia,vt ibi,quia principis sunt alle.no.per Bar.in l.eotem.§.qui maximos.de public.adde quæ dixi in leg.prohibere.§.plane,quod vi,aut clam.sed idem Bal.in c.2.§.si autem inter pares.de l.Corra.dicit quod de consuetu.videmus castra & villas emi,& vendi cum mero,& mixto imperio,& omnimoda iurisdictione,quæ consuetudo uincit legem,ut de feu.cog.c.Obertus.Sed Bal.in c.1.§.ad hoc cum seq.de pace iu.fir.dicit notari hic quod iurisdictio non potest uendi,cum sit Imperatoris,& quia publici iuris est §.de iusti.& iu.l.1.§.publicum ius,& sicut patria potestas,quæ inalienabilis est,ut no.C.de collat.l.filiæ.Adde an iurisdictio possit uendi.Ro consil.464.& an ius patronatus,Bal.consi.32.2.lib.& consi.1.5.lib.

Pom.Vide Fel.c.audientiam,de rescrip.

b Alex.Intellectum gl.Et ad ista bene facit quod no.Bar.in l.si non sortem.§.libertus.de condi.indeb.

c Alex.Solui.No.pot rem tanquam pignus uendere,sed bene potest uendere usumfr.ita quod tunc reuertatur ad proprietarium,ut ibi,& no.Bal.in d.l.1.C.si pig.pig.da.sit.

Grege. Vniuersitates rerum possunt pigno.obligari.h.d.

LEX XIII.

1 *Pignus quod datur pignori,quæ actio competat secundo creditori,contra primum debitorem.*
2 *Debitor cuius nomen est obligatum non potest soluere primo creditori,si ei fuit denunciatum ne soluat,& quomodo debeat ei denunciari.*
3 *Pignus si obligatur pignori,an secundus creditor possit prohibere debitorem ne soluat suo creditori.*

Excussio principalis no requiritur,quando creditor agit contra nomen sibi obligatum.

§. Cum pignori. Duobus modis legitur. Primò secundum gl. scilicet quod principium loquatur quando pignus datur pignori. Secundo quando ipsum nomen debitoris datur pignori. Secunda ibi, sed potest dubitari, & secundum istam lecturam h. d. Pignus potest dari pignori, & tenetur quoad utrunque si pecunia sibi debebitur. Sed si nomen datur pignori, exactum compensabit: alias in casu pignoris retinebit h. d. Et secundum alios legitur alio modo, quod totus §. loquitur quando pignus datur pignori. Et primo loquitur de effectu pignoris. Secundo loquitur de effectu solutionis factae a primo debitore. Secunda ibi, sed potest dubitari, secundum hanc lecturam h. d. Pignus potest dari pignori, & primus debitor potest soluere secundo creditori, & solutum compensabit. & in casu debiti retinebit. h. d. in terminis. Sed in 1. casu non mutatur secundum eos. In 2. casu sic, ut vidimus. Et secundum hanc lecturam gl. exponit solutorum. i. soluendorum, & ideo quia hoc est facere violentiam literae alij legunt alio modo, & ponunt casum in hoc ver. Sed potest dubitari sic. Dictum est quod pignus potest dari pignori. Pone quod primus debitor soluat secundo creditori, an primus creditor potest repetere illud quod est solutum ipsi secundo. Et respondet lex hic. quod non, quia secundus creditor compensabit si est pecunia: si est res, retinebit in pignus. † Venio ad materiam. a & circa primum quando pignus datur pignori, quaero, quae actio competit secundo creditori contra primum debitorem. Respondet glo. quod utilis hypothecaria & bene. Circa secundum casum quando loquitur prout secundo pignori nomen obligatum: quaero, quae actio competat creditori secundo contra primum debitorem? Et dicit gl. quod utilis hypothecaria. Alij dicunt quod competit utilis personalis: quia primo creditori competebat directa. Ista tangitur in gl. l. nomen. C. quae res pig. ob. poss. Tu dicas, quando nomen obligat, intelligitur obligatum ipsum nomen, & etiam obligationes accessoriae, & pignora. sicut cum nomen venditur. vel pign. datur l. emptor. ff. de haer. vel act. vend. & l. si in solutum. C. de act. & ob. & ideo aut vult agere contra debitorem ad pecuniam, quam dedit. & oportet quod agat utili personali, quae debitori competebat directa, sicut si nomen emisset. C. de haer. vel act. vend. Si vero vellet agere hypothecaria pro pignoribus. tunc agetur utili hypo. ut ff. prox. † Item quaero, an debitor, cuius nomen est obligatum, c possit soluere primo creditori. Gl. dicit hic, quod sic, nisi fuerit ei denunciatum ne soluat l. nomen. C. quae res pig. obl. pos. Aduerte quod si denunciatio fieret simpliciter, ut dicit gl. ut denuncio tibi, ne soluas: tunc non ualeret aliquid, nec tenetur debitor ei credere, sed debet certificari debitor de obligatione nominis sui ostendendo sibi instrumentum, ut d. l. nomen. ibi, certior de obligatione sua factus, &c. facit l. si quis inficiatus. ff. de pos. & c. cum electionis ex. de elec. in clem. Sed quid si ipse debitor sciret, non facta sibi denunciatione? Gl. tangit hic in d. l. nomen. & in l. si cum emptor. ff. de pac. & in l. fi. ff. de transa. dixi plene in l. si facta. §. si haeres. ff. ad Treb. † Item quaero, quando pignus obligatur pignori, utrum secundus creditor possit prohibere primum debitorem ne soluat creditori suo, sicut quando nomen obligatur, non sum bene clarus de hoc, credo tamen quod non, quia in obligatione principali. s. personali, secundus creditor non habet aliquid facere, & ideo potest ille soluere, cui vult. Et ita videtur sentire gl. in prin. huius §. super ver. soluerit & sic vides quod hypothecaria transfertur sine principali. dixi in l. 1. §. cum praedium. ff. eod. † Item quaero, quando creditor agit contra nomen sibi obligatum, utrum debeat praecedere discussio contra principalem. Cy. examinat istam quaestionem multum perfecte in d. l. nomen, & concludit tenetur, quod non: quia auth. hoc si debitor. C. de pig. loquitur quando conuenitur tertius possessor, sed nomen debitoris est ipsius creditoris qui obligauit & ab ipso habetur, non ab ipso debitore, merito non debet praecedere discussio, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Venio ad materiam. vide ad Bar. in l. 1. si pig. pign. dat. sit.

b Pom. Circa primum. vide Ale. cons. 195. & cons. 17. in 1. vol. & cons. 19. in 3. vol.

c Alex. Obligatum Adde tex. & vide Bar. in l. hac cum debuerat. ad Treb. & in l. quod te. ff. si cer. pe. & l. 1. & in l. non solum. §. morte ff. de ope. no. nun. in 2. specie protestationis. Adde ad materiam, Io. And. in add. ad Spec. in tit. de ob. & sol. in rub. ubi format quaestionem de debitore qui soluit secundo creditori, an primus possit reuocare & Io. And. eo. titu. §. 1. uer. quid si obligauit. ubi ponit quaestionem de eo, qui equum pignoratum pro se pignorauit, secundo pignorauit cum pacto, quod posset eo uti, si equus sit deterior factus, qualiter consultum sit domino equi & per Rom. cons. 214. ubi hic ult. q. Bar. hic, & etiam uide cons. 416.
Pom. vide Alex. cons. 17. 1. uol. & max. me ad no. hic per Bar. & Alex. cons. 18. in 1. uol. & cons. 45. uol. 3.

d Paul. Tenetur, quod non. vide Alex. cons. 17. uol. 2.

§. Et in superficiarijs. Qui habet utile dominium potest pignori obligare, & tunc hypothecaria tenetur, quae competit contra quemlibet possessorem. h. d. tamen omittitur ius creditoris eo ipso, quod resoluetetur ius debitoris obligantis, ut ff. §. prox. Simile C. si pign. pigo. dat. sit. l. 1. & 2. &c.

1 *Hypotheca non tollitur nisi solutione.*
2 *Condemnato principali debitore, non possit fieri executio in fideiussorem contra eum, remissiue.*

§. Etiam si creditor. Hypotheca non tollitur, si principalis debitor, vel fideiussor 1 condemnatur, nisi realiter satisfiat. h. d. † No. quod hypotheca non tolli-2 tur, nisi solutione. † No. istum tex. qui videtur innuere, quod condemnato principali debitore, non potest fieri executio in fideiussorem contractus, sed debet iste fideiussor iterum conueniri & condemnari, ut dicitur in uer. multo, magis, cum praecedenti, de quo dixi in l. 1. ff. iu. sol. Opp. de l. fi. C. de usu. rei iud. Sol. per sententiam fit nouatio, hoc est nouae actionis acquisitio, non autem dicit quod prima tollatur, &c.

a §. Si sub condône. a Qui ante conditionem agit, male agit. nec rei iud. exceptione repellitur, si postea conditione existente, coepit agere. Interim non potest cautio postulari. h. d. No. illud quod dixit, quod qui succumbit, qui agit pendente conditione, non obstat exceptio rei iudi. si postea agat existente conditione. Verum hic gl. nostra videtur tenere quod induciae duplicentur, sicut in de-b bito ad diem, quando quis agit ante diem, b ut Inst. de exce. §. hodie l. vide gl. & no. de quo est in l. si pecuniam. ff. si cer. pe. ubi gl. tangit hoc. & Gul. & ibi dixi. Vltimo, no. tex. hic in fi. qui dicit cautiones postulandas, quod intellige si cautio principaliter postuletur, ut dicit glo. & bene, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Si sub condône. Istum tex. cum sim. notanter limitat Rom. in l. insulam, de uerb. obl. sed forte illa limitatio non est uera, ut ibi post eum scripsi.
b Al. Ante diem. vide quod no. Bar. in l. si seruus. §. bone, de cond. fur.

LEX XIV.

a Quaesitum. a Si debitor est suspectus ante diem, vel conditionem, competit prosecutio pignoris h. d. Op. s. l. prox. §. pe. & ff. qui. mod. pig. vel hyp. sol. l. soluitur. §. si paciscatur. Vera sol. est secundum gl. quod hic debitor erat suspectus, ibi, secus. Dantur etiam & aliae solutiones, sed istam no. Facit l. an pretor §. si debitorem ff. quae in frau. credi. Quod intelligo si causa suspicionis superuenit de nouo talis quae non erat tempore contractus, vel si erat, creditor ignorabat, ar. C. de spon. l. fi. & l. si is a quo. in fi. ff. ut in pos. leg. &c.

ADDITIONES.

a Pom. Quaesitum. vide Ro. sing. 176. Ale. cons. 19. in 3. uol.
Ale. Quaesitum. Istum tex. multum no. ponderat Bal. in l. 1. in fi. de cond. ex lege, qui debitor fugitiuus, etiam ante diem potest capi. l. 3. ad fi. C. com. Fe. ad istum tex. cum gl. unde Bar. in l. 3. & ult. 2. q. prin. C. eo. in uer. op. ff. l. prox. §. pe. hic videtur gl. pro opi. Dy. Inst. de act. in prin. uolens debitorem suspectum non posse capi propria authoritate, sed solum rem, vel pignus. quod videtur contra l. an pretor, §. si debitorem, hic alle. Adde, quando debitor fugitiuus capi possit. Ro. pulchre cons. 242. 320. P. 1. de Anch. 122. & per Arg. cons. 122.
Paris. vide l. s. n. l. uerum. ff. si cer. pet.

LEX XV.

Vt quę nondum. Quod non est, sed esse speratur potest pignori obligari. h. d. ista lex no. quam perpetuo tene menti &c.

1 *Quis obtinere debeat, possessor an creditor agens hypothecaria, cum non appareat de eo uti prioritate.*

a §. Quod dicitur. a In obligatione speciali requiritur rem esse in bonis debitoris. In generali uero sufficit si postea quicunque inueniatur in bonis. h. d. Not. ex hoc §. qualiter debeant fieri positiones & articuli, & quid concludetur in hypothecaria. Item no. quod dico, quod in speciali obligatione debet concludi, quod tunc erat in bonis, intelligo secundum dist. positam in l. 1. 2. ff. ff. 1 eo. Quaero, † quid si est dubium. b quia apparet quod eadem die debib tor obligauit rem, & eam alienauit. & de prioritate, & posterioritate non apparet. Respondet possessor qui conuenitur hypothecaria, in isto dubio vincit: nisi probet creditorem rem prius fuisse obligatam. tex. est in l. de reb. C. de do. ante nup. Fallit in fisco, quo casu eius fauore possessori incumbit onus probandi rem esse prius sibi obligatam, seu alienatam, ut hic est casus not. & in l. 1. C. de iu. fis. lib. 10. & ita intellexi, &c.

ADDITIONES.

a Quod dicitur. Et an hoc habeat locum etiam in agente reuocatoria, ubi habeat necesse dicere rem fuisse in bonis debitoris, unde Bal. in l. pe. C. quae in frau. credi.
b Ale. Dubium. Et quod semper incumbat onus &c. debitori probare priorem hypothecam, & non emptori allegaria priorem emptionem, tenet Bal. in l. matrem, C. de prob. Et istis add. pulchre no. per Bar. in l. si is. q. in fi. de iu. fis. & Bar. & Doc. in l. de reb. & ibi omnino uide Bal. ad quod Bar. hic, & uide Bar. & quae ibi dixi in d. l. 1. C. de iu. fis. dicenti Cy. & Bal. in d. l. de reb. quod si unus, puta creditor probat de die, possessor uero non probat de die sua possessionis, quod possessor succumbit. De quo cogita per casum qua hic habetur. Item adde, quod fauore dotis praesumitur praecessisse id quod esset utile dotis, secundum Bal. in l. ad exactionem, C. de dot. promis. & in l. dotis. C. de iu. dot. & ibi dicitur quod praesumitur praecessisse instrumentum dotis instrumento fisci & Bar. in l. non putat. ff. de iu. fis. ubi dicere contra dicta praesumptionem, ubi dicit, quod etiam in quolibet priuato praesumitur prius praecessisse instrumentum suum, quam ... adde quod Spec. in titu. de ob. & sol. §. 1. in u. quid si ergo dicit idem quod Bar. vide Alex. cons. 42. in 4. uol.
Mem. Nota tract. pig. 5. ... membro, nu. 43. in fi.

§. Qui res. Res obligatas potest quis alteri obligare sine periculo, si primus creditor certificetur. & intelligitur res obligata in residuo. & si satisfaciat primo, pro toto cedit in ob. secundi. h. d.

LEX XVI.

1 *Gestam rem meo nomine possum habere ratam ad mei praeiudicium.*
2 *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*
3 *Facere qui non potest, consentire facienti, ... non posse.*

Si fundus. Quod accedit in fundo venit in obligationem.

§. Si nesciente. Voluntas domini reconciliat obligationem rei alienae si dominus est talis qui po-1 terat obligare, quem casum no. multum. † No. quod rem non meo nomine gestam possum habere ratam ad mei praeiudicium: non autem ut negotium trahatur ad me, & competat actio neg. gest. l. si pupilli. 2 §. sed si ago, ff. de nego. gest. † Item no. ratihabitionem a retrotrahi a & mandato comparari. de quo per Dyn. in c. ratihabitio. de reg. 3 iur. lib. 6. Not. quod qui non potest facere, non potest facienti con-

ADDITIO.

a Paris. Item no. ratihabitionem. Vide Alex. in cons. 78. uer. nec praedictis, ... limita quinque modis.

a ti ꝯsentire. Sed quia tex. in hoc vlt. rn̄. dicit fere, & sic innuit, qđ qnq; qui non pt facere pt facienti cōsentire, q̄ro q̄ sunt isti? Et q̄dā ponūt exēplū in pupillo, alij in muliere. q̄ glo. reprobat. Vn̄ glo. exēplificat in vsufructuario, q̄ nō pt obligare ꝓprietarē, tn̄ pt pro prietario obliganti ꝯsentire. C. de vsufr. l. interest. Et ex hoc tex. eū gl. colligūt distinctionē mirabilē, q̄a qnq; q̄s non pōt aliqd facere pp imbecillitatē cōsilij & intellis, vt minor, & mulier & tunc non pt facienti ꝯsentire, vt hic in tex. & in duob. exemplis hic reprobatis in gl. Aut q̄s nō pt facere pp defectū sui iuris, q̄a ius plenū non hēt, vt vsufructuarius, &c. & ille pōt facienti consentire, vt hic in ver. fere. & in exemplo gl. Ad idem l. 2. §. voluntatem. ℐ. sol. matr.

ADDITIO.

a Alexā. Consentire. Adde gl. in l. fi. in uer. commodauerit, C. de pac. & q̄ ibi Bar. & ideo nunquid statutum dicens, q̄ minor non possit alienare sine consensu propinquorū, & an poterit alienanti consentire. vide Iac. Butr. & Bald. in l. 1. C. si aduer. don. & hoc quod dixi post Bar. in l. apud Iul. §. fi. qui. ex cau. in pos. ea. & hic adde quod no. Bal. C. de ser. pig. da. manu. l. cum proponas. & in rub. C. de pac.

a **§. Si res.** a Additio, vel detractio qualitatis circa rem nō extinguit hypothecam. h. d. Op. q̄ rei mutatione extinguat ius, vt l. repeti. §. rei mutatione ℥. q̄ mo. vsusfr. amit. Sol. aliud in vsufructu, aliud in hypotheca. Et assignat rōnē, q̄a vsusf. non pt durare perēpta rei subā, vt l. j. ℥. de vsufru. Sed illa nō ē bona rō q̄a nec pign⁹ posset durare perēpta rei suba. l. sicut ℐ. q. mo. pig. vel hyp. sol. Dic ergo, q̄ in vsufr. sunt inducti multi modi, vt vsusfr. pereat, ne alias sit inutilis ꝓprietas semp abscedēte vsufructu. Vel aliter, In iure vsusfr. inspicit̄ cōmoditas, q̄ pōt hr̄e usufructuarius, q̄ cōmoditas alterat̄ tali mutatione, ut si de domo fiat area, vel eōuerso, & iō usufr. extinguit̄. In iure vero pignoris inspicit, ut creditor ad suū deueniat facili⁹, q̄ durat ēt facta tali mutatione. Itē opp. ℐ. de leg. j. l. si ita legatum. §. fin. Sol. dicit glo. q̄ ibi tractat̄ de lucro captando, hic de dāno euitando Et f̄m eam si res obligat̄ ex cā donationis, non duraret pignus, q̄ esset absurdū dicere. Dic ergo, q̄ hic loquitur, qn̄ habeo ius meū firmum, adeo, q̄ facto alterius tolli non pōt, ibi uero loquitur, qn̄ ius legatarij nō erat firmum, & sola voluntate testatoris poterat mutari.

ADDITIONES.

a Alexā. Si res. Facit iste tex. ad q. si aliquis emat domum, vel rem alij obligatam, & eam meliorauit sumptibus suis, quod si ab eo uendicatur per hypothecam, an haberetur præstando primo æstimationem. hic tex. facit, q̄ non, dic ut per Bar. in l. in ijs, C. de prædiis, & omni re. nau. lib. 11. & ibi Ang. vide quod no Bar. in l. inter stipulantem, §. sacram, circa fi. infra de uerb. obl.

Pom. vide ad istum tex. Bar. & Ang. in l. in ijs, C. de præd. nau. lib. 12.

Paris. vide Ias. in l. creditor, la 1. circa fi. ff. si cer. pet. Paul. de Cast. in l. si conuenerit, supra de pig. act. vide in reper. in ver. pignus, & intellige q̄ ipse q. pignorauit, non pōt detrahere aliqua melioramēta postea facta, ut per Ias. in d. l. creditor.

1 *Hypothecaria conuentus debet possidere, sicut in rei uendicatione.*
2 *Hypothecaria conuentus hēt facultatē uel rem restituendi, uel debitū soluēdi.*
3 *Sententiandi in hypothecaria, modus & forma.*
4 *Iuratur in litem contra non restituentem.*
5 *Libellus, Peto te condemnari ad rem restituendam, uel ad soluendum debitum, an procedat in hypothecaria.*
6 *In hypothecaria actione, quando iudex possit condemnare ad fructus.*

a **§. In vendicatione.** a Hypothecaria dat̄ ℥ possessorē, q̄ liberat̄ si soluit, vel restituit: alias ꝯdēnabit̄, & si fuerit ꝯtumax, in litē iurabit̄ iā ꝓ re, q̄ ꝓ fructib. extantib. h. d. No. † q̄ in hoc iudicio dēt distingui an ꝯuētus possideat sicut in rei uend. ut in l. fin. ℥. de rei uendi. & ꝓbat in auth. itē possessor. C. q pot. in pig hab. † No. q̄ possessor hēt facultatē restituēdi rē, uel soluēdi debitū. b In casu tn̄ singulari, si neutrū istorū facit, non ꝯdēnabit̄ possessor hypothecaria ꝯuentus, vt C. de iu. deli. l. fi. §. & si pfatā. vers. sin uero creditores. † Tertio no. modū sn̄iandi in hypothecaria, q̄a possessor ꝯdemnat̄ ad rem restituendam, & retinendā in cām pignoris p creditorē. Et ex hoc colligit̄ modus formandi libellum in hypothecaria. De quo dixi plene in l. rem alienam ℥. de pig. act. Facit ℐ. de euict. l. si cum uenditor. in princ. An aūt possit sic formari libellus, uidelicet peto eū condemnari, ut rem restituat, uel debitum soluat, dicam statim. No. † q̄ ℥ non restituentem iuratur in litem. Et ex hoc vr̄, q̄ talis libellus, peto reum condemnari ad rem restituēdā, uel ad soluendum debitū, non ꝓcedat. Tūc. n. cū ad q̄ntitatem esset ꝯdemnatus, nō posset iurare in litem. l. arbitrio. §. nō tn̄. ℥. de do. Sed text. in l. fi. C. si unus ex plu. cre. vr̄ istū libellū admittere, & idē ext. de pig. c. ex lris. sed tex. hic vr̄ ponere in arbitrio conuenti, nō q̄ hoc ueniat ex natura oblōnis. Ego puto, q̄ talis libellus procedat, & intelligatur libellus, & sn̄ia lata sup hoc, f̄m formam huius l. s. peto te ꝯdemnari † ad rem restituendam, & hoc ex natura oblōnis. Vel si uis habes p̄tātem soluendi debitum. Per hoc tn̄ non p̄iudicat sibi actor in iure, q̄ habet petendi iurn̄ in litem, quia pōt actor sicut in actione de dolo eligere verum interesse. & omittere iurn̄ in litem. vt l. arbitrio. §. j ℥. de do. Item opp. q̄ per iurn̄ in litem nō cōsequitur plus, q̄ sit uerum debitū. l. si inter. §. fi. ℐ. eo. Glo. ponit plures sol. sed j. est uera. s. q̄ hic loqtur, qn̄ agit̄ ℥ tertium possessorē: lex vero ꝯria loqtur, qn̄ agitur ℥ ipsum debitorē: uidebitis statim de hoc ℐ. ea. l. si pluris. & ibi uidebitis rōnem. Venio ad versi, inter dum, & q̄ro, † qd si fructus non extiterunt, utrū iudex poterit cōdemnare in fructib. Gl. distinguit, & bn̄, q̄a aut sunt ꝯsumpti mala fide, & non est dubiū q̄ tunc tenet̄, ac si extarent, vt ℥ prox. in eo, qui dolo desiit possidere. Aut bona fide, & tunc nō pūt vēdicari. l. j. §. cū pdīn. ℥. eo. q̄nque tn̄ dicit glo. ēt si extent non pūt vendicari, vt si emptor seminauit eos. Ita vult dicere gl. quæ tamen communiter habetur corrupta. Vbi enim dicit creditor, debet dicere emptor.

ADDITIONES.

a Ale. In vendicatione. An autem potuit formari libellus, & sic no. procedere libellum alternatiuū in hypothecaria. Et de hoc uide late Bal. in l. 2. per illum tex. C. si unus ex plu. cre. Adde quod no. Bal. in simili in l. sancimus. C. de sacrosf. eccl. Adde Bal. in l. si insolidum. C. de act. & ob. adde Spec. in tit. de pig. §. 2.

Pom. Vide Alc. cons. 18. uel alio fundamento. uol. 5. vide Bal. 25. in 1. par.

b Paris. Soluendi debitum. Vide ad Bar. in l. 1. C. qui pot. in pig. habe.

Meno. Ego puto, Crau. cons. 74. nu. 9. Dida. li. 1. variar. resol. c. 8. nu. 1. 2.

§. Creditor. Sn̄ia lata ℥ vnum, non pōt mandari executioni ℥ alium, sed dēt iterum agi hypothecaria, & ex sn̄ia lata pro me, ℥ me non opponitur. h. d. iste no. & bonus. §. Opp. q̄ dēat agere ex re iudicata actione in factum, vel petere executionem, vt l. si minor 25. ann. cui fideicommissum. sup. de min. Solu. hic agebatur ℥ alium, quam contra illum, contra quem fuit lata sententia. Item opp. de l. fi. C. de vsus rei iud. Sol. vt in gl.

a **§. Si pluris.** a Si ℥ debitorem sit iuratū in litē ex æquitate liberatur debitor, debitū cū vsuris soluēdo. h. d. No. illud, q̄ dn̄t Cano. sn̄iam transire in rē iudicatā. De quo dixi in l. 1. ℐ. de re iud. Opp. q̄ debitor non debuit in plus ꝯdēnari. ut ℐ. e. l. si inter. in fi. Sol. vt ibi. Op. ℥. ea. l. §. in vendicatione. in fi. Sol. ibi in extraneo possessore, hic in ipso debitore. Sed q̄ est rō, quia si illud consequeret̄ ab extraneo, dēret debitori restituere. l. si inter. in fi. ℐ. eo. Ergo ab ipso debitore de æquitate nō dēt exigi. Gl. multū se inuoluit in sōne huius contrarij, q̄ examinabo in l. si inter. §. fi. inf. eo. tit. & c.

ADDITIONES.

a Alex. Si pluris. No. rationem huius §. Et illam etiam ponit Iac. But. Et adde Bal. in l. si traditio, in 7. q. ad fi. C. de act. emp.

Meno. Plorus l. si quando. nu. 487. C. unde ui.

§. Aliena res. Res aliena sub conditione potest obligari. hoc dicit.

1 *Simul dicitur fieri, quod fit eodem die, licet diuersis momentis fiat.*
2 *Dictio, pariter, quomodo interpretatur.*
3 *Hypothecata quādo res pluribus reperitur, eodem die, & non apparet de prioritate, vel posterioritate, conditio præoccupantis est melior.*
4 *Obligata res eo momento pluribus intelligitur obligata pro dimidia, & quando in solidum.*

§. Si duo. Si res obligatur plurib. diuersis momentis, quilibet tenetur in solidum pro suo debito, si eodem momento, quilibet prp parte tenetur, nisi aliud actum sit. hoc d. iste §. 1 † No. primo, q̄ dixi in summario. Secundo no. q̄ simul dr̄ fieri, q̄ fit 2 eo. die, licet diuersis momentis fiat. Facit q̄ habuistis in l. in operis. ℥. loc. Quæro q̄ō intelligatur istud 2 pariter, positū hic in prin. gl. exponit. i. eo. momento. Alii dicunt hoc esse falsum, ut patet ex sequentib. s. q̄ debet intelligi. i. diuersis momentis. Tu dic, quod istud pariter, ponatur simplr̄, sed ℐ. in tītione distinguit. q̄a pariter pt intelligi eodem die, diuersis tn̄ momentis. & pōt intelligi eodem momento. Item quæro, qualiter intelligatur hoc quod dicit pro debiti quantitate: Dicas insolidum. s. cuilibet pro debito, licet quidam aliter exponant in tex. Item quæro, hic dr̄. quod quilibet agit in solidum, quis præferatur. Dicit gl. quod primus, & sic apparet q̄ fuerit 3 factum diuersis momentis. † Sed tunc quæro, quid si de prioritate, vel posterioritate non apparet. Et vr̄, q̄ tunc debemus determinare f̄m l. si a quo. sup. de rei ven. Sed hoc non est verum. quia in rei vendicatione duo non possunt esse domini in solidum, sed res potest esse pluribus obligata insolidum, ergo &c. Dicendum est ergo tunc p̄occupātis meliorem esse conditionem. l. eg. si quis a multis. supra de noxalibus & habebit beneficium possessionis, de quo loquitur l. 4 si debitor. sup. eod. † Hic dicitur cuilibet creditori est obligata res pro parte, quando eod. momento, quero de qua parte intelligatur, & glo. intelligit de dimidia parte rei quod videtur eo, quod sup. ue quæsitum erat. Alii intelligunt pro rata debiti. l. & quæ nondū. §. fi. ℥. e. sed ibi in alio casu loquitur, teneas ergo glos. Quærit glo. quare aliud in legatis, vt si duobus res legetur, videatur relinqui in solidū cuilibet. l. re coniuncti. ℐ. de leg. 3. Dicit glo. forte est ratio, quia non statim acquiritur ius legati ipsi legatario. Tu dicas idem esse in legatis & in pignoribus, quia aut in duabus conceptionibus verborum res obligatur tibi pro certa quantitate, & illi pro certa quantitate, & tunc non possunt dici eodem momento. De necessitate. v. una obligatio præcedit aliam, aliquo instanti temporis, & tunc erit obligata insolidum, vt sup. proxi. Aut vna conceptione verborum, vt quia obligatur tibi, & illi, & tunc cuilibet pro parte erit obligata, vt hic in ti. & idem in legatis, secundum veram opin. & l. legata inutiliter. in fi. ℐ. de leg. 1. Dixi in l. re coniuncti. ℐ. de l. 3.

ADDITIO.

a Pom. Die licet. Vide Soc. consi. 135.

1 *Pactū q̄ debito non soluto creditor habeat pignus iusto p etio emptū, valet.*
2 *Lex, si merces, supra lo. habet locum quando super contractu principali committitur arbitrio incertæ personæ.*
3 *Iudex æstimat iustum pretium pignoris, quando est appositum pacto, quod pretio non soluto, creditor habeat pignus iust: pretio.*
4 *Et qualiter iudex hoc faciet.*

Bar. super q. ff. vt.

4 *Obligatione in generali bonorũ si apponatur pactum, q si ad diem non soluit una res sit empta de rebus obligatis, ad electionem creditoris, an ualeat.*

§. Potest. a Valet† pactum, vt debito non soluto, creditor hẽat pignus iusto pretio emptum. h. d. q. no. quia singularis est casus. Op. C. de pac. pig. l. j. & 2. Sol. ibi pactum fuit appositũ, q res sit empta pro pecunia debita q pactũ non valet, quia est pactũ legis cõmissoriæ, q reprobat in pignorib. hic vero fuit pactum q res sit empta iusto ptio, vel fuit dictũ q res sit empta simplr, q intelligitur iusto ptio, fm quod dẽt diuersimode puniatari iste tex. & qli bet est no. Et de hmõi pactis legis cõmissoriæ, dixi plenè in l. si quis. ff. de sol. ver. b ꝯ hoc opp. Opp. gl. & vr q. non valeat illud pactũ, qa in incertam personã cõmittitur taxatio ptii. l. si merces, in prin. ff. loc. So. dicit gl. hic spãle, quia debitor vix alias inueniret pecuniam: Et fm istam sol. iste §. restringeret ad ꝯtum mutui tñ, q. e ꝯ propositum Iurisc. & Principis rescribentis, qui gnãlr loquitur. Dic ergo q † l. si merces. loquit, qñ sup ꝯtu principali cõmittitur arbitrio incertæ personæ, tunc. n. non est aliqua oblo. nec aliquis ꝯtus validus, cuius occasione posset recurri ad iudicem. hic vero pcessit ꝯtus pignoris validus, cui istud pactum fuit appositũ, & ideo iudicis offi: hr. sup quo se fundat, vt ipse iudex tanq̃ bonus vir ptiũ iustum declaret, & dicã statim. arg. pro hoc. ff. de ꝯh. empt. l. huic rei. & l. seq. & l. domum, e. ti. hoc est qd dixi plenè in l. si quis arbitratu. ff. de ver. obl. Quæro ergo pro declarõne pdictorum, c quis æstimabit istud iustum pretiũ? Rñ. q. iudex tex. est in l. fi. C. de iu. dot. imp. sed quæstr iudex hoc faciet? Dic, q faciet altero de duob. mod. Primo citatis partib. p vtram q̃ gnãlem, quia possent lædi tunc, vel coget vtramq; partem eligere æstimatores, fm formam legis, hac edictali. §. his illud. de leccũ. nup. C. vel ipsemet eliget fm formam auth. de nõ alie. §. qd aũt. & ar. C. de fi. instr. l. comparõnes, quos faciet iurare, ut d. §. his illud. & d. l. cõparat. licet ꝯrium videatur innuere gl. in l. utilitur. C. de testi. & in l. 1. §. j. ff. de uen. inspic. Sed qd primo dixi est uerius. Posset et fieri in ipso ꝯtu per quẽ talis res dẽat estimari ut l. fi. sup. de ꝯh. emp. & in fi. ff. de ꝯh. emp. §. pe.† Item quæro, qñ fiet cõuentio. seu oblo bonorum gnãlis, vtrum possit apponi istud pactum si ad diem non solueris, sit mihi empta vna de reb. tuis, quam velim emere, vel quam eligam, an valeat? & vr q. non, quia confertur ꝯtus in voluntatem vnius ꝯhentium ꝯ l. in vendentis C. de contrah. empt. & l. in personam. §. generaliter. inf. de reg. iur. Sed contrarium est verum: quia tunc nõ confertur substantia contractus, sed electio rei, quod fieri potest, ut ibi no. & in l. in personam. §. generaliter. de reg. iur.

ADDITIONES.

a Alex. Potest. Et vr mirabile, q licet non sit collatum in aliquẽ arbitrium declarãdi pretium, valet tñ, quia istud pactum est pars alterius contractus validi secũdũ Bal. in c. 1. de feu. dato in vicem l. commiss. & illum tex. alle. in l. fi. C. de pac. pig. & vide Bart. in l. si quis, de sol. in princ. ibi, sed in q dẽt diuersimode puniatari, &c. ad ista omnimodo vide Bar. no. in l. 4. C. eo. in ver. vlterius iuxta prædicta quæro, & adde Bar. in l. a diuo Pio. §. si pignora. de re. iud. vbi forte in vno vr tenere contrarium, nisi dicas, q hic pignus erat obligatum pro debito. ibi uide per Imo. & uide Bal. in c. 1. in prin. de feu. dato inuicem legis commissoriæ. Sed quid si vendo, vel loco pro iusto pretio, nullo apposito declaratore, vel apposito, sed mortuo, quid fiendum. Vide sing. Bal. in l. cõtractus, de fi. instr. per Imo. in l. si quis arbitratu. de ver. obl. in uer. quæro ergo pro declaratione. ibi, licet contrarium uideatur innuere, &c. Adde Bar. in l. fi. C. de pac. pig.

Parif. De intellectu. Vide Imo. & Are. in l. sane, ff. de uer. obl. ibi, si empta pro pecunia debita. Et quia ista loquuntur, qñ res esset specialiter oblata, & conuentum, q debito non soluto esset empta, p debito, qd si esset obligatio gnãlis oium bonorũ cũ pacto q debito nõ soluto, talis res insolidũ maneat p debito. Pondera Bar. idem uolentem in l. 3. C. de pig. uers. ult. circa pdicta quo & l. nũc Bar. hic, in ult. q. Vbi autem nulla esset hypotheca, tunc esset aliter Bar. in l. quæmnis. ff. de solu. Meno. Doct. Parif. trac. usur. nu. 356. 387. & Ruy. consil. 134. num. 1. 2. Tiraq. de retract. conuent. in fi. nu. 136.

b Pom. Opp. Pro declaratione istius tex. uide Imo. in l. sciendum. ff. de uer. oblig.

c Declaratione prædictorum. Vide Are. consi. 32. Meno. Rub. consi. 134. nu. 2.

LEX XVII.

Pignoris. Actio hypothecaria est in rem. h. d.

LEX XVIII.

1 *Probanda in hypothecaria directa, & in utili, & in quasi hypothecaria.*

Si ab eo. Qui habet quasi dñium põt pignori obligare, quatenus istius iuris vires se extendũt. h. d. q. no. Op. q. dẽat probari, q res pignorata sit debitoris. l. quæ nondum. §. quod d. ff. e. 1 † Sol. in directa hypothecaria debet probari directum dñium, in vtili hypothecaria dẽt probari utile dominium, vt l. grege. §. & in superficiariis. sup. eo. & ff. eo. l. lex vectigali. in quasi hypothecaria sufficit probare quasi dominium, q parit publicianam ut hic. & quod dico vtilem hypothecariam, & quasi dico gratia euidentioris doctrinę. & quod expediui plene in l. rem alienam. sup. de pig. ac.

LEX XX.

Cum conuenit. Si obligatur pensio, in creditorem trãseunt utiles actiones. h. d.

LEX XXI.

Si inter. Pignus contrahitur per procuratorem, uel gestorem, ratihabitione secuta. h. d.

§. Si debitor. Si quasi dñs obligans conueniatur, nõ potest cum effectu de dominio excipere. h. d. quod no. pro limitatione. l. si ab eo. sup. eo. Oppo de l. si ab eo. ubi talis hypotheca non datur contra dominum. Soln. ibi agitur contra tertium possessorem, hic uero contra ipsum debitorem pignorantem, iste §. summat seipsum, &c.

§. Quicquid.

§. Si res. Contra debitorem non restituentem, in hac actione, non iuratur in litem, secus si contra alium, et qd consequutum fuerit, restituitur. h. d. Op. qd qñque pluris interest creditoris, puta si volebat pignus retinere ob chirographariam pecuniam. l. 1. C. et ob chirogr. pec. Glo. in l. si fundus. §. si pluris. ff. eo. vr tenere q. tale interesse non cõsiderẽ: quia illud remedium solum habet locum qñ creditor possidet. Quod posset esse verum, si creditor nunq̃ possedisset, sed si semel possedisset, & a possessione cecidisset quæ ad debitorem transiret, vel reuersa esset, tunc etiã ꝯ ipsum debitorem posset iurari in litem, quia plus creditoris interest. s. vti posse retentione, seu exceptione, arg. leg. qui exceptionem. §. si pars. ff. de cond. inde. Item ad fi. op qñ agitur ꝯ extraneum non interesse plus creditoris, q̃ habere debitum. Quod apparet, quia ab initio potest possessor sibi soluere debitum, & retinere pignus. l. si fundus. §. in vendit. sup. eo. So. intellige hic, qñ pignus fuit amissum culpa creditoris, et ideo tunc condemnaretur, si non restitueret rem.

ADDITIO.

a Ar. Quan lonue. No. distum, et quo Inf. lea. §. item Seruiana.

LEX XXII.

Si Titio. a Si fundi dñs succedit debitori pignoranti, non cõfirmatur pignus, sed tenetur pignoratitia actione ꝯria, ex psona defuncti. h. d. Opp. de l. rẽ alienã. ff. de pign. act. vbi dr q. non detur vtilis hypothecaria. Dic vt hic, datur vtilis, id est efficax pignoratitia ꝯria, et de personali, actione loquitur, non de hypothecaria, quæ non datur, nec vtilis nec directa, vt ibi.† Item op. de l. in prin. ff. eo. Sol. ibi loquitur quando ille, qui pignorauit succedebat domino, hic contra, quia dominus succedebat pignoranti.

ADDITIONES.

a Ale. Si Titio. Vide in l. assiduis, C. qui pot. in pig. hab.

1 Claud. Vt ibi. Nunquid autem defunctus potuit, expresse in contractu obligare bona hæredis futuri, uide Ale. post Bald. in l. si hæredis. seruus, infra de l. 1.

LEX XXIII.

1 *Emere, vel vẽdere phibitus, quãdo phibetur pignorare, vel pignus accipere.*

2 *Forensis prohibitus per statutum emere, potest pignori accipere.*

In quorum. a Qui prohibetur emere, non prohibetur pignori accipere, b h. d. Opp. ff. tit. 2. l. 1. §. cam rẽ & C. de reb. alie. non alienan. l. fi. Glo. soluit, † qñ prohibetur venditio a lege, intellr prohibita pignoris datio, vt in contrariis, secus, si prohibeatur a iudice. c Ita debet intelligi iste tex. intellige ergo hoc in iudice, qui ex certa causa prohibeat aliquem emere, vel vẽdere, quod potest fieri. l. moris est. ff. de pœn. Sed certe restringere hanc legem hoc modo durum est, nec leges in contrarium allegatæ cogunt nos ad hoc. Nam quando prohibetur res ipsa vendi, quia eius interdicitur commercium, & tunc potest pignori accipi, quia etiam pignus est commercium. Ita loquitur. l. 1. §. cam rem. ff. tit. 2. fin re sacra, religiosa, & si. Quandoque non prohibetur commercium in genere, sed prohibetur ven litio, & tunc dicebat Iac. But. quod ex ꝓpria significatione non videtur res prohibita pignori dari, vt hic. Nẽ obsta. l. fi. C. de reb. alie. non alie. quia illud est verum magis ex quadã psumpta volũtate, q̃ ex significatione verborum. Certe et eadem rõne hic ex psumpta volũtate dẽt intelli prohibita pignori datio. Tu dic d Aut prohibet vẽdi, vel alienari res, & tunc non põt obligari, vt d. l. fi. Rõ. quia per oblõne peuenit ad venditionem pignoris, vt l. et 3. ff. de dist. pig. et sicut, prohibetur venditio, ita et eius præambulum, vt ff. de spon. l. oratio. Qñq̃ prohibetur persona emere res non autem prohibet res vendi, tunc ille non impedit pignori accipere. Casus est hic. Rõ q̃ a licet accipiat pignori p hoc nõ deuenitur, ut ipse accipiat sibi in solutum, vel in emptione, sed q. alii vendat pro suo de e bito, non est prohibitum. Prædicta vera, nisi acciperet pro sua q̃titate, q. nõ esset verisile debitorem luiturũ. arg. l. q habebat in princ. 2 ff. de leg. Et sic intelligas legem istam siue prohibitio fiat a lege, siue f a iudice.† Et per hoc dico, q. forẽsis prohibitus p statutum emere in territorio huius ciuitatis, potest pignori accipere, ut hac lege.

ADDITIONES.

a Pom. In quorũ. Vide Are. consi. 14. inci. viso, & conf. 125. Bart. in rub. de reb. eccl. nõ alie. Bal. c. 1. vers. aut si libellario, in quib mod. feu. amit. Barb. c. nulli, col. 1. in fi. de reb. eccl. non alie. Fel. c. venerabili, de off. deleg. ad fi. Ancha. consil. 150 in fi. e

b Bar. Pignori accipere. Vide Barb. in rep. rub. de reb. eccl. in 1. nu. in 16. fallen.

c Ale. Intellige. Ide Bar. in l. multum, de verb. obl. Prohibita alienatione, an prohibeatur pignoratio. Quid autem si quis prohibetur acquirere, an possit pignori accipere. Cyn. & Bal. in d. l. fi. C. de re. eccl. non alie. quod fic: adde, quia res emphyteutica prohibita vendi, potest pignorari, vt no. in l. fin. C. de iu. emphy. Et ad ista, vide quod no. Bal. in c. 1. ver. aut si libellario quib. mod. feu. amit. & dicit Angel. in l. benignius. ff. de legi. quod statutum faciens mentionem de alie. non verificatur in ista alie. pignoris, vel concessione vsusfruc.

Meno. Fabia. in trac. emp. & ven. 2. par. princ. col. 3. 4. Soc. feo. conf. 62. nu. 11. libr. 4. Adde an res emphyteutica prohibita vendi, possit pignorari. vide Bal. consil. 79. incip. statuto ciuitatis. 3. lib.

d Parif. Aut prohibetur. Vide Abb. in c. 2. de feu.

e Pom. Prædicta vera. Vide Ale. l. 1. §. per seruum, & ibi Ias. ff. de acq. pos.

f Alc. Per statutũ. Et no. q. prohibitus emere, & alios contractus facere, intelr nedũ pure, sed et sub condõ. Ita sentit Imo. & Car. c. nulli, de re. eccle. nõ alienandum re probant primam exceptionem Io. And & Imo. ad illum text. in ver. conditionis.

LEX XXV.

Cum vitiose. Inutilis obligatio non dat ius retẽtionis. h. d. Opp. de l. in princ. ff. eo. Sol. ut ibi dixi.

LEX XXVI.

Fideiussor. Si debitor soluat creditori, recuperat pignora data fideiussori. h. d. quod no. &c.

ADDITIO.

Meno. Cassan. consi. 8. num 45.

§. Pater. Qui scribit contractum obligationis rei suæ vi obligationi consent. tc. h. d. Oppo. de l. Titia. §. Lucia Titia intestata. ff. de leg. 2. illud contrarium soluit ibi gl. super verbo, interesse, & hic, & in l. Caius. ff. de pig. act. Dixi plene in l. quæ dotis. ff. sol. mat.

§. Lucius. Res loco rei subrogata non cadit in obligationem, nisi ex prima ortum habuerit. h. d.

LEX XXVII.

Seruum. Si debitor rem pignoratam facit deteriorem, creditori contra eum succurritur: licet contra debitorem ad debitum actionem non habeat. h. d. illud quod gl. dicit, noceret ex proposito, vel consecutiue. hoc quod dicit ex proposito, referas ad actionem ad exhibendum: hoc quod dicit consecutiue, intelligas, culpa tamen, & hoc referas ad actionem legis Aquiliæ, vel in factum, &c.

LEX XXVIII.

Si legati. Stipulo legatorum extinguitur spe legati extincta, & non transit ad eum, ad quem commodum legati transit. & idem in obligatione pignoris h. d. Ista lex debet intelligi, quando stipulatur a pater pro se, a secus si vt legitimus administrator filij, vt in gl.

ADDITIO.

a Pro se. Hanc gl. sin teor menti, quod hodie in aduentitijs ex contractu patris acquiritur vtilis actio filio, quam multum no. Alle. duc. in l. d. teb. ff. de trans. & vide per Bal. in l. quod dicitur, de verb. obl.

LEX XXIX.

Paulus. Generalis obligatio facta a defuncto non porrigitur ad bona hæredis. h. d. quod no. de quo per glo. & Cy. a in l. assiduis. a C. qui po. in pig. hab.

ADDITIO.

a Ale. Assiduis. vide Bal. post gl. & Bar. ibi, & Bal in l. vlt. adhuc, C. de iu. dot.

§. Si mancipia. Partus rei pignoratæ cadit in obligationem, si a debitore percipiatur. h. d.

a **§. Domus.** a Superficies solo pignorato imposita cadit in obligationem. h. d. Op. gl. de l. cum postulassem §. cur ergo, ff. de dam. infe. gl. soluit. Dic quod hic loquitur in bonæfidei emptore, ibi non, quod dic, ut ibi.

ADDITIO.

a Paris. Domus. Intellige, & declara, ut per Alex. in apost.

1 *Sermone in generali continetur persona loquentis.*

§. Si sciente. In obligatione generali venit seruus, qui obligationem contraxit. h. d. † No. quod in generali sermone continetur persona loquentis. a De quo in l. inquisitio. C. de sol. & ff. de senator l. 1. in fi. Ratio est, quia seruus non habetur hic ut persona, sed magis ut res quædam. & sic non obstat d. l. inquisitio.

ADDITIO.

a Ale. Loquentis. Hoc etiam no. in l. mercedem, §. fi. de ac. emp. & ibi vide quæstionem, quam decidit ibi Bar. pp hoc. & facit ad q. Bal. in c. 1. §. contra omnes. hic finitur l. x. & ibi est glo. quæ dixit, quod vasallus non tenetur iuuare dominum contra seipsum ex vi iuris fidelitatis. Et si inuicem tenerentur iuuare contra seipsos, nulla esset obligatio, l. ab omnib. § si a Titio, de le. 1. quæsiuit etiam gl. no. an ibi teneatur iuuare contra patrem & filium, & dicit quod sic, fm Iac. alibi, vbi dicit, quod contra fratrem, & filium tenetur, sed non contra patrem. Tu tene gl. ibi fm Bal. & bm facit fm eum, quod no. in l. qui se patris, C. vnde li. in gl. 1. mag. quod no. Sed quid si expresse vasallus iurauit iuuare dominum contra omnem personam, & etiam contra seipsum, nunquid teneatur iuuare dominum contra seipsum. vide Bal. in c. Imperialem. in fi. de prohi. feu. alie. per Fed. quod si iurans habet malam causam, tenetur ex iure fidelitatis, secus si bonam, arg. l. vlt. C. de non nu. pe. & l. uenditores, de verb. ob. & ibi etiam vide per eum, an si iurauerit fidelitatem contra omnem hominem, & contra seipsum, & an videatur expressisse filium, & vxorem, &c. Et per regulam huius legis, dixit Bal. in l. frater a fratre, de cond. ind. quod si quis promisit commodare turrim contra omnem personam, quod non tenetur commodare contra seipsum, neque contra descendentes, secundum Bal. in l. cum acutissimi, C. de fideic. & Imo. post alios in cle. 1. de iureiur. & facit ad aliam q. Bal. de qua in l. & qui, C. de dist. pig. Ande consulta per Pa. de Cast. cons. 226.

LEX XXX.

a **Periculum.** a Glo. hic ponit casum vno modo, vt habes in ea. Tu pone simpliciter, vendidi tibi nomen debitoris, quod nomen habet hypothecariam annexam, quæritur ad quem spectat periculum pignoris? Certe ad emptorem, dum tamen pignus probetur obligatum, sicut dicimus in emptore nominis. l. si nomen. ff. de hæc. vel actio. vend.

ADDITIO.

a Pom. Periculum. Vide Rub. cons. 19. in 1. vol.

LEX XXXI.

a **Lex vectigali.** a Resoluto iure dationis, resoluitur ius acceptionis. h. d. No. quod creditor potest soluere b pensionem pro fundo emphyteutico b sibi obligato, &c.

ADDITIONES.

a Paris. Lex vectigali. Limita hanc regulam procedere in iure, quod habet dependentiam successiuam, non in eo, quod primo instanti est perfectum, vide Bal. in c. 1. §. fi. circa me. de controuer. inuest. Item limita, ut per Bal. in c. 1. de alie. feu. Item limita, ut per eum. in in c. 1. de contro. inter vasal. & alium Item vide omnino, quod consuluit Ant. de But. in cons. 8. inci. Iesu Christe, &c. tam copiose, & eleganter, quod si pater habens vsumfructum in bonis filij, & illum vsumfructum, seu facultatem vtendi alicui creditori suo obliget, uel ipse creditor sit missus in quasi possessione vtendi dicto vsufructu pro credito suo, & pater postea confiteatur filio alienationem in qua habeat vsumfructum, quod ex parte quæritur vsusfructus, & ius ipsi creditori, quod est mirandum, vide per eum, & per Pet. de Anch. consi. 106. In contrarium, vide Ab. in l. cum oportet §. cum autem. C. de bo. quæ lib. in l. patrem. de his quæ in fran. cre. Item vide quod sing. dicit Pau. de Cast. in l. si cum venderet. ff. de pign. act. de pacto de retrouendendo, quod oblato pretio, transfertur dominium, et si promissor iam in alium alienasset, quia resoluto iure dationis, &c. vt per eum consi. 33. Circa illud vltimum, vide ad Bar. in l. 2. C. de pac. inter emp. & vend. Item quomodo intelligatur regula istius legis, vide Ale. cons. 41. vol. 5. Item pro op. Ant. de de But. contra Anch. facit tex. in c. 1. §. rursus, qui. mo. feu. ami. ubi Bal. & alij no. pro Anch facit dictum Bar. in l. si res. ff. qui. mo. pig. uel hyp. sol. ubi uide.

Alex. Lex uectigali, in en. in prin. huius l. uide etiam quod no. Bar. in l. vnde debiti. §. 1. in fi de cond. inde. & uide Bar. in l. si constante. in 4. q. 3 principalis. ff. solu. matr. & adde, quod ista lex non habet locum in feudo, quia resoluto iure datoris, non resoluitur ius accipientis. Tex. est no. & ibi Bal. in c. 1. de contro. inter vasal. & alium de beneficio. per Bal. in l. si § sed quia nostra in fi. C. co. de leg. & ad hanc l. uide Bal. in l. lo te, C. de rei uen. & ista lex est sing. secundum Bal. in l. usucapio. C. eo. & uide Bal. in l. 2. in 13 q. in ver. sed iuxta hoc quæritur. C. de resc. uend. & Bar in l. si rea. in fi. ff. qui mo. pig. uel hyp. sol. & omnino Bar. in l. 1. ff. de aqua plu. arc. Et ad hoc quod dicit hic Bar uide no. per Bal. in l. solutionib. C. de rei uend. & Doc. in l. cum seruus. de cond. & dem. uide gl. & Bal. in c. 1. §. rursus, qui. mod. feu. amit. Adde an resoluto iure datoris, resoluatur ius accipientis, Bal. consi. 459. 4. li. ubi de feudo loquitur, incipit, nobilis uir.

Poma. Vide Imo. consi. 8. & Alex. in pulchro casu in cons. 38. uol. 2. ubi loquitur in emphy. pignurante rem emphy. & consi. 93. uol. 2. & consi. 172. eo. & consi. 11. uol. 3. Bal. in 11. de feu. al. e. in 9 co. in prin. & consi. 371. in 1. parte. Soc. consi. 85.

b Paris. Fundo emphyteutico Quid si non sit soluta pensio tempore debito, & propterea sit causata caducitas, an creditor pro interesse suo, possit petere restitutionem in integrum ex capite ignorantiæ, & iteratam offerre, u de Alex. quod sic, consi. 45. uol. 5. uide Ias. in l. 2. uer. 14. quarto. C. de iure emph.

LEX XXXII.

Debitor. Ea videntur inducta in prædium, quæ ad usum perpetuum inducuntur. h. d.

LEX XXXIII.

Is, qui. Adiecto non posse pignus dari, & datum repetitur. h. d.

LEX XXXIIII.

a **Cum tabernam.** a Appellatione tabernæ venit uniuersitas mercantiæ, quæ ibi exercetur: & ideo cadit in obligationem, quæ tempore quo agitur reperitur. h. d. ista lex bona & no b tab. quod tene menti. Op. quod b solum videatur ius obligatum, quod quis habet in loco, ut l. si domus. in fi. ff. de leg. 1. & l. q tabernas. ff. de contrah. empt. Sol. appellatione tabernæ potest referri ad locum. item ad merces, quæ ibi venduntur. Sed si dubitatur, de quo senserunt contrahentes. dico quod si quidem in loco in quo debitor, uel uenditor nullum ius habeat, intelligitur de uniuersitate mercantiæ, ut hic, secundum primum intellectum gl. dicit, quod erat in publico. Si uero aliquod ius habebat in loco, & tunc si uendit, uel alienat, intelligitur stricte pro loco, ut d. l. q tabernas de contrah. emp. aut pignorat, & tunc intelligitur etiam de ipsa mercantia quæ ibi erat, ut hic, secundum intellectum gl. prout dicit, vel producta a publico. Et ratio differentiæ est, quia licet in pignore fiat largior interpretatio, tamen per hoc ius debitoris non fiet deterius. Non. n. ad plus tenetur. Item ius creditoris fiet melius, quia subuenitur ei ex cautione, quia est sibi de debito cautius. Sic est in l. fi. C. quæ res pig. ob. pos. & quod ibi no. Quod autem dixi in uenditione, uel alienatione proprietatis, intelligitur stricte, intelligas nisi de quantitate pretij, uel ex alia coniectura aliud præsumatur. l. semper in stipulationib. & quod ibi no. ff. de reg. iu. Item op. de l. fideiussor. in fi. ff. c. ubi futura non ueniunt in obligationem. Sol. gl. remittit ad ibi no. Tu dic, quod hæc appellatione tabernæ, prout refertur ad merces, est nomen vniuersitatis, sicut grex, peculium, & fi. l. cum pater. §. mensæ. ff. de leg. 2. & ideo licet merces mutentur, tamen eadem videtur esse taberna, ut l. grege. in pri. ff. eo. & l. peculium. in prin. ff. de le. 2. & ista vniuersitas videtur durare eadem, donec uiuit dominus ut hic Mutatio. n. quæ postea fieret ibi per hæredem, non caderet in obligationem, ut hic dicit tex. cum gl. quod est no. Quod tamen intellige, nisi fieret aliquid causa explicandi negotium cœptum a defuncto, ut l. furti. §. illud plane. de his, q no. infa. & quod ibi no.

ADDITIONES.

Meno. Beneu. Strach. de mercatura tit. mandati. uer. si reliquum. nu. 1. 2. 3.

a Alex. Cum tabernam. Vide quod no. Bar. in l. generali. § 1. de usufr. leg. & quod no. Bar. in l. si constante, in 4. q. 3. q. prin. ff. sol. ma. & Bal. sing. limitat de istis mercib. uenalib. in l. ubi adhuc, C. de iu. dot. & ibi facit hanc l. sio. & facit ista lex no. an in obligatione generali expressa, uel tacita ueniant merces uenales. in quo Lud. in l. si constante, in prin. a 2. par. dicit expresse, quod non, per l. debitori ff. eo. Pro hoc adducit in fi. l. generali, §. uxor, de usof. l. g in l. prædia. ff. de fun. inst. & de leg. 2. l. si fundus legatus, & l. si chorus. §. 1. & l. si mihi, § fi. & ff de hær. inst. l. ex facto, ubi est idem in legatis, quod limitat nisi sub ipsa obligatione non possint alia includi, quia merces, quæ illæ ueniunt, per gl. fm eu sing. in l. pediculis. § item cum quæreretur, de au. & arg. leg. ubi legatum generale rerum, tales merces includit, cum ad aliud referri non pot. Facit tex. in l. fundus qui locatus. ff. de fun. instr. & ita sequitur Lud. Sed certe licet Bar. in d. l. generali. §. 1 & Bal. in l. certi. C. loc. in 6. q. uideantur tenere, quod obligatio generalis, non referatur ad merces uenales, & respondet Bal. ad hanc l. quod hic fuit obligatio expressa, tamen uide Bar. in d. l. si constante. 3. q. prin. & Bal. in l. ubi. C. de iu. do. ut tenere contra. Pro quo multum facit iste tex. & ideo cogita. Et certe iste tex. uidetur probare, quod non ueniat merces in obligatione generali, nisi illæ, quæ sunt tempore mortis, seu illæ, quæ sunt tempore quo agi pot, secundum quod declarat Bal. in d. l. ubi. & Bar. in d. l. si constante. & uide Bal. hic in repe. in antiq. qui refert. quod Bar. in d. l. generali, si omnia obligantur, tenet, quod ueniant res uenales, & uerum dicit per prædicta, per Bar. ibi, & Bal. hic habes responsionem ad l. si debitor. & ad no. per Bal. in l. certi, per galle. Adde Bal. in rub. ff. de uerb. obl. in 4 q. & scripsi post Bald. hic in reportatis adde an in generali obligatione ueniant merces uenales, unum uerbum per Bal. in pulchro casu, consi. 364. 1. lib.

b Pom. Opp. quod. Vide Alex. consi. 95. uol. 5.

Meno. Quod autem. Calca. consi. 43. d. l. semper in stipulationib. nu. 6. Ias. l. 1. nume. 4. C. de sum. Trin. pulchre Ias. consi. 84. col. 2. uer. 2. lib. 3. Crauet. consi. 234. nu. 3. uer. 4. an aliquid. & cons. 310. nu. 3. Soc. sen. cons. 98. col. pe. circa me. & in locatione, Soc. iun. consi. 33. nu. 33. lib. 3. in emptione. idem consi. 36. nu. 11. 10. in feudo Ruy. consi. 50. nu. 18. lib. 1. Neuiz. consi. 38. nu. 4. & consi. 7. nu. 2.

Sci-

1 Scriptura in priuata non requiritur dies nec consul, & quando requiratur.
2 Scriptura priuata necessario non subscribitur, neque sigillatur.
3 Verba enunciatiua per modum causæ prolata inducunt dispositionem.
4 Litera videtur acceptata cum retinetur.

a **§. Idem quæsiuit.** a Per epistolā pōt ɔstitui pignus, nec vitiat. licet in ea non sit dies, & cōsul. b h. d. quē casum no. † No. q̄ in priuata scriptura non requirit' dies, 1 nec ɔsul. No. † q̄ c nō est de necessitate, vt priuata scriptura sigillet', c vt ibi, dū dicit, tabulæ, signatæ nō sint. Itē forte d nō est necesse, qd 2 subscribat' hoc mō, ego talis scripsi, sed sufficit q̄ ɔstet, seu probet' d manu sua scripta. e Pro hoc l. ad testiū. §. 1. ʒ. de test. Sed p̄ decisione e lræ qro, q̄ sunt verba illa, ex quib. pignus ɔstitutum vr̄. n. illa. s. qm̄ 3 taberna, & serui a nullo detinent' nisi a te: & sic verba † enunciati ua p modū cāæ prolata inducūt dispōnē. Pro hoc s̄. de rei ven. l. emptor. §. ancilla. & ex̄ de suc. ab inte. c. fi. & ʒ. de col. do. l. pe. & q̄ no. in l. si socer. §. Lucius. ʒ. sol. mat. Dixi plene in l. ex hac scriptura. ʒ. de f don. Sed opp. f & vr̄, q̄ in priuata scriptura g requirat' dies, in vetug stissimo exemplari legit', requirunt' duo. q̄ satis vr̄ probari. l. proximè seq. l. scripturas. C. qui pot. in pig. hab. & l. sextāte. §. Latinus. ʒ. de exce. rei iud. Sol. d. c. q̄ non est necesse ad probōnem rei gestę, vt bic, & l. Publia. s̄. depo. sed si q̄s vellet probare prioritatem, vel posterioritatē in tpe, & tunc esset necesse, vt in ɔrio, & l. si decreto. C. qui pot. in pig. hab. Per hoc. n. probat' rē obligatā esse, sed non qn̄ de prioritate, vel posterioritate dr̄et alr probari, s'm ea q̄ dixi in l. nō so lū. §. sed vt p̄bari. ʒ. de no. ope. nū. & l. si fundus. §. si duo. s̄. eo. † Vlti4 h mo no. ex hac l. h q̄, sufficit q̄ q̄s ol' dat lr̄am sibi destinatā, nec re1 quirit' q̄ probet se tunc acceptasse. Vr̄. n. acceptare lr̄am, cū ipsam retinet, & eo ipso q̄ accepit lr̄am, vt hic dum dicit rn̄di, conuenisse de pignorib. vr̄. Facit ext. de prob. c. 1. in cle. s̄. ad Maced. l. si filius.

ADDITIONES.

a Ale. Idē q̄siuit. Et ad intellectū huius §. circa d. ē, & consulē, vide qd̄ no. ⁿa'. post Cy. in l. si qua beneficia. C. de diuer. rescr. Adde tū, q̄ in lib. rōnū sēp requiritur dies, & cōsul. no. Bal. in rub. C. de fi. instr. in ver. viso de scriptura, ubi ēt ponit an requiratur testes. Et q̄ in alia priuata scriptura, non requiratur dies, tenet Bal. in d. rub. Et vide Ang. in auth. quod sine, C. de test. ē: si scriptura priuata requirat si gillum, vel subscriptionem, vide Inno. in c. fi. de fi. instr. & sequitur Anto. in c. 2. de fi. instr. & Bal. in l. cum antiquas, C. de testa. & ibi expressius Pa. n. & Bal. in pr. nc. ffoci. ū, in x. q. & si scriptura priuata no requirat subscriptionem, tū oportet, q̄ subscribēa affirmauerit scripturam illam esse suā, ut probat in l. cū antiquitas, ad fi. p q̄ se fundant doc. vbi testiū scriptum manu testatoris, licet non requirat subscriptionem, tū requiritur, q̄ testator affirmauerit, q̄ scriptura illa erat scripta manu sua, & hoc voluit Bar. hic. aduerte dum hic dr̄, q̄ in priuata scriptura non requiruntur anni Dñi, nec dies, & cōsul. quia Iaco. But. quem refert Bal. in proœ. Cod. §. qb. tenet contra, qa non dr̄ hēre maiorem vim priuata scriptura, q̄ publica, sed in publica requiruntur, ut in Auc. ut præpo. no. Imp. Et illud sequitur Spe. in tit. de procu. §. rone aūt, ver. sed quid in priuato. alias quidā mandato. Et i fider ad istū tex. q̄ hic sunt duo casus, & vnus deciditur p Bal. in d. proœ. & in rub. C. de fide instr. distinguit. q̄ aut ipsa obligatio potest infringi ex tpe, aut non. Adde, an priuata scriptura requirat diem, & consulem, Abb. cons. 98. 2. lib.

Pom. Vide Barba. in repe. rub. de fide instru.

b Paris. Dies & consul. Circa appositionē diei, & cōsulis in priuata scriptura, vide oino Cur. in repe. l. admonēdi, ʒ. de iureiu. uide Alex. cons. 31. post med. Item, & qūo ille, qui vtitur scriptura, hēt se fundare in tpe, & requiritur dies, vide Alex. cons. 62. post med. itē illud qd̄ dr̄, q̄ in scriptura priuata nō requirit' dies, intū est cōtra scribētē, uel hæredes, secus cōtra aliū, uide Mat. no. 23. Itē de materia uide Barba. in rep. rub. de fi. instr. Itē quid in literis Papæ, legib. statutis, & si uide Ias. in l. si qua, C. de diuer. rescr. Circa uero aliud qd̄ ponitur in isto § de subscriptione vide de eius effectu in l. cum antiquitas, C. de test. & quod subscriptio non requiratur, nisi in casib. a iure expssis. vide Pan. in c. 1. ext. de his, quæ fi. a præl. sine cōsen. cap. & vtrū inscriptio sit eiusdē effectus, cuius est subscriptio, uide oino An. cōs. 303. aliàs 306. inc. testator propria manu. in prin. & in fi. vide latissime Alex. cōs. 290. Ias. in l. si quis ex argētarijs, §. cogentur, in 6. no. ff. de eden. eundem late in l. emptor. §. Lucius. ff. de pac. in l. cum antiquas. C. de test. Nūquid aūt prædicet subscriptio seu nō lecto tenore scripturæ, & qd̄ si scriptura multa contineat, alia qua pro aliqua contra, q̄ dicat simplex subscriptio, vide Pau. de Cast. cons. 352. Quid aūt de eo, q̄ subscribit schedulæ vacuæ, uide Fel. in c. cū uenerabilis, extra de exce. Et de materia subscriptionis, uide eundem Fel. in c. cum inter. extra de re iu. & in c. qm̄ cōtra falsam, ext. de prob. Nūquid āt sigillum idem importet, q̄ subscriptio, uide Fel. in c. tertio loco, in prin. ex de proba. alia multa in materia priuatæ scripturæ, uide Bar. in l. admonendi, ʒ. de iureiu. Item q̄ subscriptio non sit necessaria, qn̄ quis scripsit totam scripturam manu propria, uide Ias. in l. cum antiq. C. de test. ubi Pau. de Cast. & alii ēt de materia, qd̄ subscriptio tm̄ operet', quātum totalis scriptura schedulæ, uel instr., & quo, & de subscriptione, & de eo qui subscripsit schedulæ vacuæ, uide Barba. in c. quis, de reb. eccle.

c Pom. Nū quod. Aduerte tamen, qd̄ Bar. in l. admonēdi, ʒ. de iureiur. in 5. col. dum loquit' qd̄ priuata scriptura requirit subscriptionem, cuius tū opi. reprobant ibi doc. istam tanquam veriorem approbantes, de quibus uide Math. no. 45. Alex. & Ias. l. cum antiquitas, C. de test. Lancel. l. quæ dotis, in fi. sol. matr.

Meno. Ruy. cons. 315. nu. 4. circa med. li. 1.

d Item forte. Contrarium tenet Bar. in l. admonendi, dum loquitur de priuata scriptura, ff. de iureiuran. licet ibi per Doct. reprobetur.

e Paris. Sua scripta. Vide Rom. latè cons. 303.

f Pom. Sed opp. Vide Ale. cons. 132. Pau. de Ca. post Bal. ibi, in 1. cos. Cod. Pa. cons. 98. & Ale. cons. 70. vol. 2. Pan. c. 2. de fi. instr. Ias. & alios, maxime Ang. in auth. qd̄ sine, C. de testa. Alex. cons. 131. vol. 2. vbi ponit quid in scriptura continente rōnes datorum, & acceptorum, uide etiam Ale. cons. 42. vol. 3. ad fi. & cons. 76. vol. 3. loquitur in scriptura priuata patris, qui disponit inter filios, & ibi etiam ponit quæ alia requirantur in scriptura priuata, vbi etiam requiritur tempus, & cons. 105. vol. 3. vbi ponit, an aliquando requiratur in scriptura priuata dies.

g Alex. Priuata scriptura. V. de Bal. in 1. consi. Cod. in uer. deinde no. [illegible]

h Ale. Ex hac l. Op. p cāpsore. Quid aūt si litera cābij perdit creditor, uide Bal. in l. insita, C. de fideic. ad quem uero spectet periculum, postq̄ mercator acceptauit literam, uide Bal. in l. pro debito, C. de bo. au. iud. pos. & illud quod dicit Bar. hic est uerum, nisi dicat se nolle obligari protestando, ut hr̄ in d. c. lit. i. de proc. Ad de, q̄ hr̄ p Bar. in l. quo. n. remi. c. hi. in l. Titius, de const. pec. & l. si absentis, C. si cer. pet. & tex. iuncta gl. in l. Publia. §. fi. ff. depo. Bal. in l. si defuncti, & in l. si procuratorem, ʒ. de proc. per Bal. in d. l. si absentis, & in rub. de fi. instr. in ver. quarto quid de ʒ tens. Vide quod habetur in l. si literas, C. man. & in l. fi. C. ad Maced. Meno. Crau. in q. posita post tract. de antiq. temp. nu. 31. Soc. sen. consil. 54. lib. 3. Paris. Ostendat literam. V. de Ale. cons. 290. vide in l. Bar. in l. filius, ʒ. ad Maced.

Num cadunt in obligationem.

1 **§. Creditor.** a In obl'one gn̄ali venit ēt pecunia quocun2 que mō quęsita. h. d. † No. q̄. nūm cadunt in obl'onem, q̄ est vtile scire. Facit ʒ. qui pot. in pig. hab. l. idemq; § fi.

ADDITIO.

a Alex. Creditor. Pecunia venit in obligatione generali, & vide Bal. in l. certi. & q. C. lo. vbi dicit, quod non venit in tacita obligatione, & quod dixi post Barto. in l. generali. de usufr. leg.

LEX XXXV.

Si insula. Pactum de vendendo, ad insulam renouatā porrigitur. h. d.

In quibus cau. pig. vel hip. tacitè contrahatur. Rub.

LEX PRIMA.

a **Senatusconsulto.** a Mutuanti in refectionē domus tacite est obligata, siue domino, siue conductori operis, sit soluta pecunia, hoc dicit.

ADDITIO.

a Alex. Senatusconsulto. Adde alium casum in materia. s. in possessore emphyteusis qui conueniri poterit hypothecaria pro canone. tex. est no. §. scire, in Auc. de non alie. secundum Bal. in auc. si quas ruinas. de sacro. eccl. Item ad alium casum, qui no. eleganter per Bar. in l. si cum dotem. § fi. so. mat. Item pro restitutione vsurarum, secundum Bal. in l. executorem. in prin. de execu. rei iud. adde an pro vsuris bona vsurarij sint tacitè obligata Fed. cons. 220.

LEX II.

Pomponius. Aliàs incipit, a **Non solum.** inuecta, & illata sunt tacite obligata pro pensionibus, & pro alio interesse. h. d.

LEX III.

Si horreum. Inuecta in horreū, vel in area, iūcta domui, & ibi illata, sunt obligata pro pensione. h. d.

LEX IIII.

Eo iure. Hic ponit' dr̄ia inter p̄dia rustica, & vrbana. Op. de l. certi. C. loca. Sol. ēt gl. istā intellē s'm illam: quia nō sunt oblata, nisi dn̄o sciente: in vrbanis non requirit' scia. Rō, quia in prędijs vrbanis incōgruū eēt detegi res familiaris vilitatē. l. 2. qn̄ & q̄b. 4. pars de lib. x. C. sed sc̄tā rusticitas oīa palā hēt. Ita dn̄t doc.

§. Stabula. Stabulum, q̄ est in comitatu, a p̄dijs vrbanis non multum differt. h. d. Quæro quali' iudicabuntur ista stabula? Dicit gl. tanq̄ rustica, qa cū tex. dicat non multum differt ab vrbanis, ergo differt in aliquo. si hoc est, dicit Nic. Mat. ergo tunc hēbitur loco rusticorū prædiorum oīno, q̄ est ɔ mentem huius l. & iō ipse exponit, non multum ab vrbanis differt. i. in nihilo differt. Similis expositio est in l. idemque. §. fi. ʒ. tit. 2. & secundum hoc non ob. ʒ. de verb. sig. l. vrbana. imo concordat, &c.

LEX V.

a **Pomponius,** a **§. Si quis.** Fideiubendo vr̄ quis approbare obligationē bonorum suorum ante factam, secus in ea, quæ fieret postea. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Pomponius. An fideiubendo videatur quis ratificare, vide omnino in l. exceptione. cum ibi no. maxime per Bal. C. de euic. & ibi etiam gl.

LEX VI.

Licèt. Tacita, vel ficta obl'o manumissionem serui nō impedit. h. d. No. q̄ aliud est rem esse expresse, & specialr obl'atam, aliud perinde haberi ac si esset specialiter obligata. h. d.

LEX VII.

a **In prædijs.** Fructus intelliguntur tacitè obligari pro pensione. h. d.

ADDITIO.

a Ale. Intelliguntur. Adde etiam quod potest dominus prohibere, nec colonus exportet fructus, & eos retinere, vt no. Bal. in l. æde in j. col. C. loc.

LEX VIII.

Cum debitor. Pōt creditor fructus pignoris in vsuras cōpensare. h. d. Op. q̄ fructus extenuāt sortem, vt C. de pig. ac. l. j. & 2. Sol. aliud verum nisi debeantur vsurę. Intelligas ergo, hic vsuras deberi per stipulationem, vel officio iudicis, quod idem est ac si deberentur pacto. Nam possunt retineri, vt l. per retētionem. C. de vsur. facit s̄ de neg. ge. l. quia tantundem. Opp. quod prius debeat conuerti in grauiorem causam, vt l. j. 2. & 3. ʒ. de sol. vt no. in d. l. j. & l. vsuras. ʒ. de solut.

LEX IX.

a **Est differentia.** a Mancipia specialiter obl'ata nō possunt manumitti, sed obligata tacitè sic, antequam

ADDITIONES.

a Ale. Est differentia. Differentia inter obligationem tacitam, & expressam, & inter obl'onem generalem & specialem, dic s'm Bart. in l. cum ligatam, ff. de act. lega. Meno. Boerius, q. 55. nu. 2.

antequam includantur. h.d. No. quod pensio non soluitur: dominus potest includere res inquilini. Facit l. inquilino, & l. vniq. ff. de dam. infe. An autem istas res possideant ante inclusionem, vel postea, tangitur per glo. in l. solutam. §. solutam. ff. de pig. ac. & per Doc. in l. certi. C. loc. &c.

LEX X.

Tutoris. Per obligationem ex causa transactionis vr tacite a tutori, vt res veniat in obligationem primæuam, si transactioni non stetur. h.d. Quam legem no. quia est no. Pro declaratione quæro, vtrum actio primæua fuerit sublata transactione. Dic quod ptiltera ista dupliciter intelligi. Vno modo, quando transactio fuit interposita aio nouandi. Alio modo quando simpliciter, & sic non animo nouandi. Ita intelligit gl. Et primo intelligit aio nouandi, quo quod possunt res esse obligatæ, cum prima obligatio sit sublata? Dicitur dic, quia interuenit dolus, vel minor fuit in integ. rest. fed illud vltimum non placet, quia per in integ. rest. reponeretur minor in pristinum statum, sed tunc bona heredis non erant obligata. vt l. j. in prin. ff. tit. ergo &c. Sed quando interuenit dolus, possunt intelligi bona obligata tacite in odium committentis dolum. Sed prout intellige secundo modo, scilicet quando simpliciter, tunc procedit clare, quia actio prima durat, & ea potest agi, si heres tutoris promissa non seruat. C. de pact. l. cum proponas. & C. de transa. l. fine aput actio. & [illegible] vt alio casu, quod bona tutoris tacite obligata, quod est no. Ex quo apparet quod gl. vlt. hic. in l. q. [illegible] dicit, quod bona, quæ non sunt obligata; sed quasi obligata pro [illegible], non est vera. Primo, quia non faceret ad titulum. Secundo, quia dicit, quod pignus obligauit, non autem aliquid dicit de differentia [illegible] quod [illegible] dixi.

Quæ res pignori, vel hipoth. oblig. possunt. Rub.

LEX PRIMA.

Pupillus. In tex. ibi sine tutore. Glo. dicit, quod nec etiam cum tutore sine decreto; quod est verum, si contrahit ex voluntate, secus si ex necessitate, vt l. si. §. detentionem. C. de ad. tu. ergo &c.

§. Si filius. Filius, vel seruus non potest pro alio rem peculij obligare, etiam si administratio ei libera sit concessa. Opp. de l. si conuenerit. §. fi. ff. de pig. actio. sed solue, vt in glo. & bene.

§. Eam rem. Res cuius non est alias commercium, non potest obligari. h.d. de quo l. in quorum. ff. tit. a.

§. Quid ergo. Sicut res litigiosa non potest alienari, ita nec pignori dari. h.d. Ista exceptio litigiosi vtrum sit in rem, vel in personam, vide C. de præscript. lon. temp. l. [illegible] dixi plene in l. q. ff. de litigio.

LEX II.

Si quis. Quando exceptio porrigitur ad fideiussorem, porrigitur etiam ad pignus datum ab al. o. h.d.

LEX III.

1 *Creditor si secundus offert primo, vtrum succedat in ius primi.*
Et an tam in personali actione, quam hypothecaria.
2 *Extraneus soluens primo creditori, an succedat in ius primi tam in hypothecaria, quam in personal.*
3 *Debitor soluens creditori, succedit quo ad retentionem, si facit sibi cedi ius.*
4 *Soluens de alieno an succedat in iure creditoris.*
5 *Creditoris secundi pecunia liberatus a primo, quomodo probatur.*
6 *Creditoris primi in locum, vt quis succedat, quatuor requiruntur.*
7 *Hypothecaria quæ datur secundo est eadem cum ea, quæ datur primo creditori.*
8 *Extranei medio quis consequitur quod per se habere non potest.*

Aristo. Secundus creditor in ius prioris creditoris non succedit nisi sit actum. & cum actum est, succedit in pignus, & in potestatem vendendi. h. d. Et primo ponit vnum dictum. Secundo ex illo vnam quæstionem determinat, Tertio vnam aliam quæstionem format, & eam determinat. Secunda ibi, quo casu. Tertia ibi, denique. Ad primum opp. ff. de cess. bo. l. 1. quæ incip. in personal b. Sol. ille ex cuius pecunia primus liberatur, succedit in priuilegium personalium actionum. vt ibi non in hypothecaria, vt hic. Secundo opp. C. qui po. in pig. hab. l. i. & ff. ti. a. l. potior. §. fi. Sol. gl. quod ibi secundus creditor offert primo, hic vero ipse debitor soluit primo creditori de pecunia alterius. Et pro his vide ciene gl. sua distinguit plene in l. 1. C. de his qui in pri. cred. loc. suc. & sic facit glo. tria membra principalia, de 1 quib. faciam tres quæstiones, vt examinemus eas. Et prius ¶ quæro, quando secundus creditor offert primo, vtrum succedat in ius primi? Gl. dicit hic, quod sic, absque aliquo pacto, & ille primus cogitur recipere, & si non recipit, sufficit oblatio, & consignatio, ita dic. tibi, a vide eam. Circa hoc dubitatur, a vtrum hoc sit verum tam in personali, quam in hypothecaria. videtur quod in hypothecaria tantum, vt in l. 1. qui po. in pig. ha. In contrarium videtur quod etiam in personali, l. 1. C. de his, qui in pri. cred. loc. suc. Facit l. 11. pupillorum. de re. co. & istud puto verum. Pro hoc l. j. §. nunc tractemus. de nu. & rat. distra. Item aduertendum est, quod hic loquitur in secundo creditore, & idem ipsemet succedit in locum ipsius, et, vt si debitum antiquum nouandi animo stipuletur. ff. tit. 1. l. creditor. in prin. & de noua. l. nouare. & l. nouatio. Item est aduertendum, quod gl. loquitur quando secundus creditor succedit in locum primi creditoris, eo. modo potest succedere in locum primi dum l. cre-
2 ditor. §. cum ex causa. ff. titu. 1. ¶ Secundo quæro vtrum extraneus soluendo primo creditori possit in locum eius succedere? Gl. dicit, quod sic, sed est necesse quod pactum super hoc apponatur. Vide gl. circa hoc quod de extraneo dicit est aduertendum nam extraneus quandoque soluit primo tanquam emptor vtilitatis, & tunc non est dubium, quod succedit in personalem, & hypothecariam. l. emptor. C. de hære. vel ac. ven. & l. ii in solutum. C. de act. & obl. Quandoque soluit primo creditori gerens negotia debitoris & tunc procedit, vt ita gl. dicit, quia sic primum in locum eius succedit in pignore, si hoc est actum. Sed circa hoc dubitatur vtrum primus creditor cogatur ad hoc. & tex. quod non, vel nulla. C. de sol. licet secus esset in secundo creditore offerente, vt dixi in præcedenti. Quandoque extraneus soluit primo creditori emendo ab eo pignus, tunc non succedit in ius illius, prima quæ not. in l. 1.
3 C. si aduer. cred. re. p. sit. Tertio ¶ quæro, quando ipse debitor soluit primo creditori, vtrum sit aliqua successio in ius primi. Gl. distinguit duos casus. Primus si quidem debitor soluit nulla est successio. Illud fallit quando ipse debitor in ius creditoris succedere, quo ad ius retentionis, si facit sibi cedi ius, vel l. vsucapio. & quod ibi no. C. de pig. &
4 dixi in l. 1. §. cum prædium. ff. de pig. Secundus casus est, ¶ quando debitor soluit de alieno, gl. hic distinguit. Aut quæris, vtrum succedat in hypothecaria & tunc tria sunt necessaria, quod ille ad hoc dederit pecuniam vt primo solueretur, & quod vere sit solutum, & quod sit actum, quod in primi locum succedat, vt hic. Aut quæris quo ad priuilegium in personali, & tunc sit secundum d. l. vt tamen d. l. j. de ces. b. in. Primum quod dicit quod succedit in ius hypothecariæ, intelligas nisi res esset vendita prius per priorem creditorem, vt no. in l. 1. ff. de pign. ac. facit l. qui
5 balneum. ff. tit. ¶ Item quæro quando hoc probat, quod ex pecunia secundi primus sit liberatus? R. ex coniecturis quia forte incontinenti post pecuniam acceptam a secundo soluit primo l. si ventri. §. fi. ff. de pri. cre. Habes etiam aliam præsumptionem in l. 1. C. de pig. Item illud quod hic ponit sub dubio forte de priuilegio in personali in gl. pro quantum patet ff. ea.
6 l. sup. verbo debet. Item est aduertendum quod glosa ista requirere quatuor, vt hæc successio fiat quod 1 agatur, vt sibi sit obligata, & in primi locum succedat & quod ad hoc mutuet, & quod ad primum creditorem perueniat pecunia. De primo qualiter intellige, dicam in prox.
7 q. ¶ Quæro nunquid hypothecaria quæ datur secundo, sit eadem cum ea quæ datur primo? Gl. quæ est hic dicit, quod non, sed est alia istis naturæ. Idem no. in l. 1. C. de his qui in pri. cred. loc. suc. Ego dico quod est eadem vere. Ad cuius euidentiam debes scire, quod quando ille, qui succedit in locum primi vult habere duplicem hypothecariam. s. primo ex persona sua, secundo ex persona creditoris primi, quia sua pecunia dimittitur & tunc procedit quod dictum est in gl. in præcedenti quæstione, quod quatuor requiruntur, s. quod sibi sit oblata. Ex hoc n. acquirit hypothecariam sibi ex persona sua, s. quod in ius primi succedit & ex hoc habet hypothecariam ex persona alterius. Alia vero duo sunt clara. Et ex hoc apparet declaratio tex. huius legis in fi. quia pactum appositum de non vendendo, intellige, quod hypothecaria sua remaneat. quia succedit in hypothecariam primi cum omni suo iure, & sic ex vigore illius vendere potuit. Sin esset vna hypothecaria tantum illud pactum quod non liceat vendere non posset referri, nec effectum operari, nisi in hypothecaria quam habebat ex persona primi, & ideo tunc vendere non posset & quod hoc sit verum, quod eadem sit hypothecaria, apparet ex tex. C. de his qui in pri. cred. lo. suc. in rubro, & nigro. Dum tex. hic in fi. dicit. hoc per extraneum, &c. expone, hoc est ex iure quod habet ab extraneo, nec mirum, quia iura realia possunt separari a nobis, & hypothecaria est in rem. l. 1. ff. de pig. ergo, &c. Sed ad hoc opp. quomodo ex pacto facto cum debitore acquiritur nunc secundo ius primi creditoris? Gl. hic soluit, & bene. hoc n. sit lege permittente, quæ vult & fingit primum creditorem hoc velle, quando sibi soluitur. Et ex prædictis apparet, quod si ille qui pecuniam mutuat vltimo, vellet in ius primi succedere, & ipse nouam hypothecam ex sua persona non habet, quod sit necesse tria solemnia quæ posita sunt in gl. & ea quæ dixi, quod idem est ius secundi quod primi, intellige in iure pignoris non in persona quod est inseparabilis ab ossib. nostris, vt l. 3. ff. p socio. & l. qs ergo casus ff. de pec. hoc non possumus dicere, sed est alia. s. vtilis, vt d. l. 1. §. nunc tractemus, j. aletur.
8 & ra. dist. ¶ Vlterius habes ex hac lege, quod consequar quis per extraneum quod
b per se hic non potest. Gl. ponit plures concordantias, & allegantur [illegible] dic quod non possum per me, non possum per alium nomine meo gerentem. Ita legi, quasi ita arguendo [illegible] quod tamen intellige eadem determinatione eius, quia [illegible] quod no. in l. Labeo. j. de vsuc. & per Dominum [illegible] de re. iu. lib. [illegible] quod non possum per me, possum per alium non meo nomine gerentem, & sic ex persona alterius consequor. hic est casus cum concor. suis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Dubitatur. vide l. 1. C. qui pot. in pig. Adde, quod si secundus creditor verbo tantum obtulit, ideo succedit, an realiter potest offerre realiter, Bal. quod not. consl. inc. secundus cred. tor. li. 3.

b Alex. Ex hac lege. An possim ab extraneo consequi id, quod per me non possum, licet quod no. in l. si fundus. §. per. ff. de pig. Adde Iaso. in l. si cum pat. C. de coll.

LEX IIII.

Titius. Q. est in potestate debitoris. an perficiatur obligatio, illud tempus perfectionis inspicitur, non initium, secus si in eius potestate non esset. h.d. Nota illam distinctionem, quæ declarat l. 11. ff. ea. inclus. ff. tit. Not. quod licet debitor promittat pecuniam, non habet necesse creditor eam recipere. l. qui pecuniam. ff. ii cer. pe. & hoc est verum, quando mutuabat gratis, secus si sub vsuris, quod intellige, vt in. [illegible] l. qui Romæ in prin. j. de verb. oblig. &c.

Qui-

Qui potiores [a] in pig. hab. *Rub.*

ADDITIO.

a Parif. Qui potiores. Circa hanc materiam, vide Cap. caut. 137.

LEX PRIMA.

1 *Principium inspicitur, quando finis habet necessariam consequentiam ad illud, & quomodo intelligitur hoc.*

Quidotem. Qñ in pñte debitoris est pecuniam non recipere, tps solonis inspicit: qñ non est in pñte, tps oblonis pctæ inspicit. h.d. No. q dixi in summario, declaraui in l. pen. §. tit. 1. Opp. qđ est in pñte mariti pecuniam promissam sibi non recipere, pt .n. per acceptilationem liberare. l. vir ab eo. ĵ. de iu. do. Sol. Vir non pt hoc pmode, quia sic mulier remaneret indotata. & ipse hēt necesse sustinere onera mrimonij. & sic vr nō posse. l. nepos Proculo. ĵ. de ver. sig. Ita dicit glo. & Azo in summa, quod no. pro eo, quod 1 dr, † qñ finis hēt pñuam necessariam ad princip um, q istud intelligatur de necessitate præcisa, vel ita quod commode prateriri nō possit. Ita debet intelligi quod dixi in l. 3. § si quis cum minore. ver. vnde opp. & ver. quæro de pone. §. de mino. Op. ĵ. eo l. Lucius. Sol. gl. q distinctio huius legis habet locum in eo quod principaliter, venit in obligatione, non in vsura, &c.

ADDITIO.

Mean. Quod dicunt. Adde Alciat. tract. præsump. reg. 2. præ sump. 32. nu. 1.

LEX II.

Qui generaliter. Prior tpe pfertur posteriori, siue gñalem, siue spālem hypothecam hēat nisi aliter actum sit. h.d. Opp. C. de pig. l. 2 Solu. vt in glo. Item opp. ad fm casum de l. idemque. § si tibi. ĵ. eo. Sol. ibi simul acceperunt, hic separatim. & ista est uera, vt ibi dicetur, &c.

LEX III.

Creditor. Pignora in oblone nouante repetita, intelligunt repetita cum priuilegio prioritatis. h.d. Opp. de l. nouatione. ĵ. de noua. Solu. in oblone nouante pignora non intelliguntur repetita, nisi actum sit, vt ibi, sed quando est actum, intelligũtur repetita cum priuilegio prioritatis, & ita loquitur hic.

1 *Pignori quando possit res aliena nobis debita obligari a nobis.*

2 *Dñs prioris qs pt succedere in locũ, sicut succedebat in locũ prioris creditoris*

§. Cum ex causa. Si primo obliget res debita secũdo, eadem effecta propria, prior in tpe 1 præfertur, nisi scds in locum debentis rem successerit. h.d. † No. qđ res aliena nobis debita, pt a nobis obligari, q dic. vt l. 1. in prin. §. de 2 pig. Scđo no. † q sicut qs succedit in locũ prioris creditoris, ita pōt succedere in locũ prioris dñi, ut dixi in l. Aristo. § fi. 1. Op. ĵ. eo. l. qui balneũ, § fi. Gl. soluit, & bñ, q hic erat debita, ibi nō est, & ibi dicã.

1 *Pignus ex pacto de vendendo psumitur contractum.*
Adde Cepol in tract. de simul. contra.

2 *Ius reale constitutum ab vno socio pro parte indiuisa, facta diuisione, remanet in eodem statu, in quo primo erat, secus in iure personali.*

a 1 **§. Post diuisionem.** a Facto pacto, † q liceat vendere, intelli res obligata. Item pignus in parte durat pro indiuiso, ēt post diuisionẽ inter socios factã. h.d. & fortis. § est. No. q ex pacto de vendendo præsumitur contra-2 ctum pignus. † No. q ius reale ab vno socio pro parte pro indiuiso pstitutum, facta diuisione remanet in eo statu, in quo primo erat, secus in iure personali. in l. Iulianus. § idem Celsus. ĵ. de act. emp. & ibi no. dic. vt ibi dixi, &c.

ADDITIO.

Mend. Adde Crem. sing. 80. late per Tiraq. de retract. conuen. § 93. gl. 1. nu. 8.

a Alex. Post diuisionem. Facto pacto, q liceat rē vendere, intellr ex hoc res obligata in pignus, & per istum tex. dicit Bal. in l. creditores. in fi. C. de pig. q si tibi mutuaui centũ, & non obligasti mihi bona aliter, ñ q dedisti mihi licet tiam de ingrediendo ppria authoritate, si in termino non solueris, certe per istam l. certam intelliguntur bona hypotheca. ita dicit Bal. ibi, q hic vr casus q sic. Et iste casus non est alibi. qđ not. Adde, an ualeat pactum factum in diuisione, qđ vnus non emat de bonis alterius, & an transeat ad hæredes. Bal. cons. 458. li. 2.

LEX IIII.

Si debitor. a Ius secundi creditoris confirmatur si pignus, seu ius primi liberatur solutione, vel compensatione, vel alio modo. h.d.

ADDITIO.

a Pom. Si debitor. vide quid per istam l. voluit Alex. cons. 12. 2. vol.

LEX V.

1 *Pignorato in equo quis pfertur ēt anteriori p expēsis, alimentis, ac custodia.*

2 *Repositis in rebus in domo conducta ad ipsarum rerum conseruationem, dominus omnes præfertur omnibus pro pensione domus.*

3 *Lex, interdum, habet locum etiã, si prior habebat rẽ specialiter hypothecatã.*

4 *Mutuans pecuniam ad rem conseruandam, an & quando habeat tacitam hypothecam super ea.*

Interdum. Regula est, q qui prior est in tpe, potior ē in iure, vt in pcedenti. l. q rña fallit interdum. & ideo hæc lex incipit. interdũ. q. d. hoc cãusr, nō gñalr. in summa. h.d. Rōa ne causæ, posterior pt esse potior priore, velut si ad rem pseruandã posterior creditor debitori crediderit. h.d. cũ l. se. No. istos casus, b b & spãlr qđ dr de alimentis, & † expensis custodiæ, qđ est vtile p 1 eo q accepit equum pignori, q a in alimẽtis eq & expēsis famuli seu ragatij custodientis, & in pensione stabuli, pfert oib. anterioribus 2 No. ēt q dr de naulo, † vt ille, qui habet res obligatas pro pensione domus vbi sunt repositæ, præferat oibus: qđ tñ vr intelligẽdũ de pẽsione domus necessaria ad cōseruationẽ ipsius rei, secus de pensione domus, q erat pducta ad habitationem tñ: hoc. n. nō est cã conseruandarum rerum. & sic cessat rō lrę. Op. in Aut. de æqua. do. §. his pñs col. 7. & C. eo. auth. quo iure. Sol. ibi pfertur iō, q a habebat hypothecam priuilegiatam, & priuilegiũ personale, vt mulier, hic 3 vero habebat solum hypothecam fm gl. & bene. † Quæro, vtrum illud, qđ hic dr habeat locum si prior habebat rẽ spālr obligatam? Io. q nō. Azo dt pñũ. & bñ. qđ dic. vt in gl. &c. Venio ad gl. mag. & 4 primo quæro, † quot priuilegia habeat ille, qui pecuniã credidit c ad rem pseruandam: Gl. dicit tria. Primò, q in personali aliis præd fertur. Itẽ q habeat tacitum pignus. Item quia illa tacita pfertur ēt 5 priorib. hñtib. expressam & illa est vera. † Scđo q̃ro, q d si aliquis pee cuniam mutuauit ad rẽ emendam? Dicit gl. q iste nō habet tacitam hypothecã. l. q̃uis. C. de pig. nisi in pupillo, vt ĵ. l. prox. nisi hoc sit actum. l. licet. C. eo. Sed quia istud est aliquãtulũ difficile, iō dic q qñq; quis mutuat pecuniam simplr, nō exprimendo ad rẽ emẽdam: tñ ex ea res emit, & tũc nō hēt priuilegiũ neq; in psonali, neq; in hypothecaria. §. de trib. l. procurator. §. plane. Qñq; qs mutuat pecuniam ad rẽ emendã, nō expresso q illa res sit ei oblata, & tunc hēt priuilegiũ in personali, nō in hypothecaria, vt ĵ. de priui cred. l. qđ q s. Qñq. quis mutuat ad rem emendã pacto expresso, q illa sit sibi oblata. & tũc hēt priuilegiũ in psonali, & hēt tacitã hypothecã f & priorib. pfert, vt l. licet. C. eo nisi sit mulier, q̄ pcedit in pignore ex cã dotis, vt in Auth. de æqua. do. § his pñs. & ita tenet ibi gl. licet aũr dicat in auth. quo iure. C. eo. & ita vr intelligere glo in l. proxi. † circa prin. † Item quæro q d de eo, q credidit ad domum, vel nauem faciendã: Rñd. idem qđ dixi in eo qui credidit ad nauem emendã.

ADDITIONES.

a Pom. Ratione causæ. Vide Alex. in l. si non sortem § si centum. ff. de cond. ind.

b Alexan. No. istos casus. sic istis casibus poterit se retentione tueri, vt no. in l. si nō sortem. § si centum. de cond. indeb. & ibi Bart. Adde de expensis factis causa custodiæ alicuius casu.

c Parif. Priuilegia habeat. Vide Ias. in l. creditor, la j. ff. si cer. pet.

d R. Credidit. Intellige tamen duobus concurrentibus, primò, quod pecuniam expresse mutuauerit ad refectionem, siue conseruationem rei. Secundò, quòd res fuerit actualiter refecta, vt declarat Pau. de Cast. in l. creditor. §. si certum pet. & D. Ias. sequitur eum ib.

e R. Rem emendam. Adde D. Ias. in d. l. creditor. vers. quid si mutuaui.
Mena. Quandoque. Alciat. cons. 128. nu. 2. 4. 5.

f Nisi sit mulier. Vide Veronen. caute. 124 tenentem contrarium.

† Clau. Circa prin. Ad ista, vide Cœpo. caute. 121.

LEX XVII.

1 *Priuilegium datum pupillo intelligitur, vt non auferat ius alterius.*

2 *Empta res ex pecunia pupilli, est sibi obligata.*
Item potest eam vendicare vtili vendicatione.

Idemque. Ista lex legit duob. mod. Primo fm gl. pãruam positã super ver. pparata est, q est addō, & bř h. d. Pupillus in re per eũ empta pfertur anteriorib. creditorib. quatenus ex eius pecunia est solutũ. h.d. Et fm ista lec. daret materia fraudãdi hypothecariã, vt sic nunq creditor volēs agere hypothecaria, vinceret, vendẽdo rẽ pupillo, ita q apparet ex bonis eius pcium numeratũ esse: tũc. n. vẽditor nō pt pueniri, q a nō possidet, & pupillus nō, quia emit de sua pecunia. Sed ista lec. nō est vera primo, q a nec mulier in dote habens tacitã hypothecã pfert priorib. hñtib. expres-1 sam, fm verã opi. in l. assiduis. C. e. Ita dicebat Rich. Malũ. Scđo, q a priuilegiũ datũ pupillo intellr, ita q nō auferat ius alterius. l. impuberi. de adm. tut. Sed fm hoc auferretur ius alterius ignorãtis, ergo, &c. Ita tenebat Rich. vt diximus, & ēt Cy. & istã lec. nōponit Azo in summa. Legit ergo scđo mō in seq gl. & sic legit Azo in Sũma, C. e. fm q̃ br. h.d. In re empta p debitorẽ ex pecunia pupilli pfertur pupillus anteriorib. creditorib. quatenus ex eius pecunia est solutũ. h.d. & iste casus est verus, nec p hec aliqua iniuria fit creditori primo. Nã debitor nō hēret rẽ nisi ex pecunia pupilli empta esset, me-2 rito pupillus pfert. Op. de l. q̃uis. C. de pig. sol. 7 spāle est in pupillo, vt res empta ex eius pecunia sit sibi obligata, vt hic, idẽ vidistis §. in l. prox. Scđo op. q idẽ sit in maiore, vt C. e. l. licet. Sol. illud est verũ, qñ est actũ, sed in pupillo, ēt si nō est actum. Tertio opp. q res empta ex pecunia pupilli, est pupilli, ergo non est sibi obligata. Vñ vr obstare ĵ. qñ ex fac. tu. l. 1. & 2. C. arb. tut. l. curator. Sol. gl. notab. q nō vere est pupilli, licet possit eam vendicare vtili vendicatione, & ideo si vult pt eam euincere per hypothecariã. Ita loquitur hic, &c.

1 *Creditor qs præfertur in reb. q̃sitis post duas obligationes successiue factas.*

§. Si tibi. Si duob. res tñ obligatur sub pdōne, quæ simul exa stit, ambo concurrunt in pignore. h.d. Opp. de l. qui gñaliter. a §. e. Cuius timore hic duæ sunt opi, vna q vtraq; cōuen 1 tio fuerit fcã sit, & semel, & ista est indubitabilis, & vera. Alia quòd conuentio fcã Titio fuerit post primam ex interuallo, nec ob. l. qui genera

ADDITIO.

a Alex. Gñaliter. Adde ff. § fi. cũ ibi no. ĵ. e. adde Spe. in ti. de ob. & sol. § 1. ver. item pone. & 10. An. ibi, in ad. l. qui ponit aliam q. de obligato duob. successiue, & generaliter, qui post possidet eamdem rem quæsiuerit, quam secundus possidet. & quærat an primus creditor possit ex sua obligatione auocare, ibi vide, & dicta Bar. Spe. & Io. And. limitant non procedere, cum secũdus creditor est priuilegiatus, quia tunc in postea acquisitis præfertur secundus, ut uoluit Bal. cons. 359. j. lib.

gnatr. qa ibi tpe utriusq; oblonis res erat i bonis debitoris, hic nõ, sed postea superuenit, quo tpe oterq; erat creditor, & sic vterque est in pari cã, ut hic fm glo. Sed ptriũ disputauit Iac. de Are. & bñ, qa casus est in l. fi. ff. eo. & ibi dicã & io l. hac edictali. §. oĩbus. C. de sec. nup. & in l. in reb. C. de iure dot. quod recitat Cy. in l. licet. C. eo. & gl. plene tractat in l. si is, qui ff. de iu. fis. & ibi plene dixi.

LEX VIII.

a **Si pignus.** a Respublica, vel priuatus prior in tempore praefertur fisco in iure. h. d.

ADDITIO

a Alex. Si pignus. Vide Dy. in regula, qui prior &c.

LEX IV.

1 *Conditione existente, obligatio retrotrahitur, si conditio est casualis, secus si potestatiua.*

a **Qui balneum.** a Tps puentionis inspicit, si non est in ptãte debitoris, an debitum ptrahatur, vel cõdo impleatur, sed si in eius fuerit ptãte, tps quo cedit, & uenit dies oblonis inspicitur. † h. d. † No qp existente condõne, b obligatio retrotrahitur, si conditio est casualis, secus si est potestatiua, c quod dixi plene in l. si is qui pro emptore, in 5. q. prin. ff. de usuca. Videbitis io l. potior. ff. eo. & in l. 1. s. eo. & s. tit. 1. l. pen.

ADDITIONES.

a Poma. Qui balneum. Limitat, & ampliat regulam huius tex. Bal. in c. contingit. de dolo, & contumacia, & c. ex literis, de pig. in add. quae incip. adde tamen, & vide Rom. cons. 313. & exclamat, cons. 495. & Fran. Crem. sing. 123.

† Clau. Inspicitur. Et vide ad materiam huius l. no. per Bal. in rub. extra de summa Trin. ubi quaerit, quid si constitui procuratorem ad obligandum bona mea, quae alienaui antequam ille obliget. Item de eo, qui promittit habere ratum, quicquid fieret per procuratorem suum sub obligatione omnium bonorum suorum, & interim alienat.

b Alex. Conditione. An condõne existente, oblo retrotrahatur vsque ad tpr cõtractus uide Bar. in l. lecta. in pen. q. & hanc l. & similes limita, ut p Bar. in l. quoties. in fi. p illũ tex. ff. de usuca. & hic est tex. in uer. sed si hrs. qp in legatis condo casualis trahitur retro, sicut in cõtractib. Licet Bar. uideat tenuisse cõtrariũ in multis locis in l. si filius, in prin. ff. de uer. ob. & in d. l. si is q. pro emptore. Et ista iura faciunt si ex forma statuti instrumenta guarentigiae pura, & liquida, habeant executionem paratam, an illud habeat locum in instro a principio condõnali, cuius conditio postea est purificata. Ang. in l. seruum, §. Titius hrs. de vul. & pup. per gl. quae ibi tenuit, qp sic, sed ibi In. cõtra. Itẽ, intellige in obligationib. & hypothecis, secus in dominio, & libertate, ne in eodem tempore inueniantur insolidum duo domini. Ita dicit Bal. in l. r. ad fi. C. qui sit. ex suo sa. ubi et limit. dedit. uide ibi, & si p statutum non pt cõtrahi super bonis rebellium, non ualebit cõtractus cõditionalis, licet condo existat post rebannitionẽ, per hanc l. fm Bal. in l. 1. in fi. C. de nund. Itẽ qd di. qp oblo trahitur retro, est verũ quo ad obligationẽ, non quo ad pstatiõnẽ. Ita dicit Ruy. & Imo. in l. hmõi, de uer. ob. Et de materia p doc. in d. l. si filius, in prin. de uerb. ob. & l. unum. s. et. hic per Bal. & per Imo. in l. si seruus cõis Maeuij, de cast. pec. l. fi. in 1. col. de stip. ser. Et ista l. q loquitur in obligatione pignoris facta i cõtractu nõ hẽbit locũ i obligatione legali p legato cõdõnali, p quo tacite sũt hypothecata bona, quia in ult. volun. condõ non trahitur retro, fm Raph. Cu. in d. l. si filius, de quo ibi latius p eũ qui poller inclinat per illum tex. in cõtrarium. Et ad intellectum istorum iurium, vide Pau. de Ca. in l. quidam cum filium, §. fi. de uer. ob. per Dy. in reg. qui prior, de reg. iu. in 6. & tangitur in c. 1. in fi. eo. tit.

c Paris. Si est potestatiua. vide Vero. caut. r44. inci. vulgaris est regula. & uide nino Are. in l. qdã cum filiũ. §. 1. de uer. obl. post Pau. de Ca. ubi tãgit, an solũ procedat hoc, qñ est potestatiua ex parte debitoris, & an secus sit ex parte stipulatoris, ut tenuit Pau. ibi, quem refert hic Ale. Itẽ uide tex. in c. si p te, de resc. in 6. ubi in rescripto ad beneficia, non trahitur retro, & ponderat gl. ibi. in uer. si ad id. dũ rñdet ad regulã huius l. & dicit, ideo illud ibi, quia erat in ptãte Papae discedere a condõne pẽdẽte ab illa cõdõne, qd secus est hic, & sic vult, qp ubi qs possit recedere a cõtractu condõne pẽdente, tũc nõ traheret retro. Itẽ qp in obligatione annoa facta sub cõdõne non trahitur retro conditio ad praestationem sortis, aut conditionis implementum. uide Pau. de Cr. in l. huiusmodi, la 2. de uer. obl. per illum tex.

§. Titia. Pignus super re aliena ptctum non pot cõfirmari, si tpe quo cã pfirmationis euenit. res in bonis debitoris nõ reperiatur h. d Fortis est, & no. casus. Primò, obligaui Titio rem alienã. Secundo obligaui eam. Caio. Tertio emi rem alienã. Quarto illam rem Sempronio vendidi, & pretium solui primo creditori, secundus non pot auocare a possessore, quia nunquam fuit sibi illa res obligata. Opp. qp uterque concurrit, & qp utriq; sit fundus obligatus pro parte, ut l. idemq; in fi. s. eo. de pig. l. si fundus. §. si duo. Sol. dicit gl. hic fundus nõ fuit secũdo obligatus simpliciter, sed sub hac cõditione, s. si desierit esse Titio obls. Ista glo. nõ bene format oppositum. nam l. idemq; in fi. s. eo. debet intelligi, qñ duob. fuit simul obligata res fm oerã lec. q ego posui: hic aũt fuit obligata separatim, ut tex dicit Si. n. ibi fuisset obligata separatim, prior esset potior, ut ibi dixi, & sic d. l. non obstaret. Itẽ d. l. si fundus. §. si duo. s. de pig. dicit, qp qñ res obligat plurib. separatim qp cuilibet est obligata insolidũ, & sic gl. non bene opponit, dũ dicit, qp utriq; pro parte esset obligata. Forma ergo opp. de d. §. si duo. sic. Qñ res duob. obligatur separatim, tũc cuilibet vr obligata insolidum, ut d. §. si duo. ergo qñ res peruenit in dñist debitoris pfit matur pignus utriusq; aequaliter, licet prior sit potior. Huius timore dicit gl. qp secũdo erat obla sub pdõne. s. cum primo obligata esse desierit, alias bñ sustentari non posset. & istã tene. Vel dic ut dicit gl. qp hic Maeuius scds sciebat rẽ esse oblam alteri, & alienam. Ista non est uera, qa non tenet pignus tunc, nec confirmaretur aliquo casu, ẽt si esset in bonis debitoris oĩ tpe, cuius ptrũ innuit hic tex. Secũdo op. & vr, qp pignus ipsius Titij primi creditoris non sit firmatum, ut d. l. 1. s. de pig. Sol. dicit gl. hic erat res mulieri debita. Ista nõ est uera, qa fm hoc ualuisset ab initio tã in pigno prioris q secũdi. l. creditor. §. 1. s. e. Vñ soluit gl. secundo, & bene qp hic creditor ignorauit. Itẽ op. dr hic aestimatũ fuit datũ in dotẽ, & sic innuit, secus si nõ aestimatũ. Cõtra, qa ẽt rei nõ aestimatae dominiũ trãsit ad maritũ. l. in reb. C. de iu. do. l. doce ancillã C. de rei vẽ. Sol. dicit glo. in ver. empto. subaudi maxime. Sed hoc nõ ẽ uerũ, qa si datũ eẽt inaestimatũ, saltem mulieri pdũ eẽt debitum, seu obligatũ i euẽtũ restituẽdae dotis, pp qp valeret pignus primi, & secũdi creditoris, & iõ signãter dicit tex. aestimatũ, qa tũc nõ debetur pdũ, sed aestiõ. Opp. de l. creditor. a §. 1. s. eo Sol ut ibi dixi, & ex pdictis patet. Op. dr hic i fi. hęc tñ ita si bona fide, &c. p, qa siue bona, siue mala fide, creditor ñ hẽt ius, cuius creditoris ius ẽ pferẽdũ l. j § 1. s. si p. hę. pe. Sol. dicit gl. hic subaudi, maxime. Tu dic non est subaudiendũ, fm Ric. Mal. qa si fuit datũ in dotẽ mala fide, nõ vr mulier detinere possidere, ut in regula, pro possessore. de reg. iur. lib. 6. Ideo caderet in oblonem, ac si alienatum tonc nõ esset, &c.

ADDITIO.

a Alex. Opp. de l. creditor. Et istum tex. alleg. Bar. pro casu glo. in l. si quis fundum. infra de acq. poss. & in l. sicut. C. de praesc. 30. ann.

1 *Pignore in praetorio, an uno immisso omnes uideantur immissi, & habeat locum regula, qui prior.*

2 *Pignore in capto ex causa iudicati, uno immisso, caeteri non dicuntur immissi, & habet locum regula, qui prior.*

3 *Pignus praetorium, & quod capitur ex causa iudicati, differunt.*

a **Si & iure.** a Ista est subtilis lex, & br. h. d In pigno. captis ex cã iudicati. q prior est, in tpe potior est i iure. Op. de l. fi. C. de bo. auth. iu. pos. & l. si finita. §. si plures ff. de dam. infe. & l. q aũt. §. sciẽdũ. ff. q in frau. cre. & l. cũ vnus. ff. de bo. aut. iu. pos. & l. is, cui. § q prior ff. vt in poss. leg. Huius timore gl. dñt ubique aut oẽs ptẽdũt eũdẽ ti. & loquunt pria, vt qa oẽs ex ptctu sunt, uel oẽs legatarij, vel oẽs ex cã dãni iof. Aut ptendũt titulũ dissimilẽ, & hẽt locũ rła, & ita loqr hic. Pone ergo casũ fm gl. qp primo est missus in possessionem aliquis creditor, scdo legatarius aliquis, uel ex cã dãni inf. uel alia, vide gl. & idem tenuit Dy. de reg. iu. c. q prior. li. 6. & oẽs alij Doc. Sed mihi sp displicuit ista dist. Nã l. fi. C. de bo. aut. iu. pos. & l. cum unus. ff. de bo. aut. iu. pos. indistincte dicũt, qp uno creditore immisso, videantur oẽs immissi: sed pstat, qp legatarius est creditor respectu haeredis, vt l. j. C. de bo. auth. iu. pos. ergo, &c. Est ergo aliter distinguendũ. Dic ergo † in pignore praetorio, qp qñq; illud psequitur ille, q implorat iudicis offm, petendo cautionẽ de damno infe. vel cautionẽ legatorũ, & tunc uno immisso, non vñr alij oẽs immissi, sed opus est nouo processu, vt d. l. si finita. § si plures. ff. de dam. infe. & l. is, cui. §. qui prior. ff. vt in pos. leg. Et licet alij postea immittant, nõ hẽt locũ rła, q prior ẽ tpe, potior ẽ iure. Nã ptor eadẽ aeqtate, quã vocat primũ, vocat ẽt scdm, nec curat de prioritate tpis, dictis legib. Qñq; ille, q psequit pignus pretoriũ, itẽtat actionẽ sibi cõpetẽtẽ, & tũc uno creditore immisso, oẽs vñr immissi, nec ẽ opus nouo pcessu, & tunc sufficit, qp alij postea veniãt intra bieoniũ, & de credito doceãt, & expẽsas ptribuant, vt a l. fi. C. de bo. auth. iud. pos. & l. cum vnus. b ff. de bo. auth. iu. pos. & b tũc ñ hẽt locum illa rła, q prior ẽ tpe, potior est iure, qa tũc nullus prior est tpe. l. q aũt § sciẽdũ. ff. de his, q in fra. cre. Rõ. qa tũc ptor nihil noui facit, & nihil iuris plus attribuit creditorib. sed illud, qp facit ptinet ad ordinẽ, p quẽ creditores ad suũ pueniãt Ita dicit tex. in l. cũ unus. ff. de bo. auth. iud. po. Et hoc vr locũ hre fm iura ista, fm q fiebat missio in oib. bonis. Hodie uero, qñ fit missio p mensura debiti declarati, vt in auth. & q iurat. C. de bo. auth. iud. poss. possent ista hre locũ, si forte in bonis debitoris nõ erat nisi res illa, q a primo creditore ẽ capta i q oẽs vñr immissi. Sed si alij vellent immitti in alias res, tũc esset opus nouo pcessu Ita vr sentire gl. in d. l. cũ unus, de bo. auth. iu. pos. Qñq; sunt plures creditores, quorũ qdã praetendunt pignus praetoriũ, quidam pventionale, & tũc habet locũ regula, qui prior est tpe potior est iure. l. 2. C. eod.

2 † Et pdicta oĩa loquunt in pignore praetorio qd datur ex primo decreto: sed si pignus capitur ex cã iudicati, tunc nõ habet locum quod s. dixi de pignore praetorio, vt vno immisso, caeteri oẽs immissi videant. Non. n. oẽs alij hñt suiam pro eis, sicut hẽt iste: & iõ tunc hẽt locum rła, q prior est in tpe, potior est in iure. Casus est c hic, & in l. 2. C. e. est † n. dña inter pignus ptoriũ, & pignus qp ca 3 pitur ex cã iudicati: & iõ in C. habemus duos tit. unum de ptorio pignore & aliũ si ex cã iudicati. Et ex hoc dico, hodie qñ pignus capit pro executione instrorum, quae hñt vim sniae, fm formam statutorum Italiae qp vno immisso caeteri non videant immissi, & hẽt locũ rła, qui prior est in tpe. &c. & ita loquitur hic. Habuistis ergo in hac lege duas lec. vnam fm gl. & aliã q ego posui. Posset ẽt legi tertio mõ tenẽdo gl. qp idẽ sit in pignore ptorio, qp in eo, qp capit in cãm iudicati, vt dicamus, qp hic aliq fuerũt immissi ex cã iudicati, postea alij coeperunt esse creditores de nouo. Certe tũc q prior est tpe, potior est iure. Primo. n. tunc immisso caeteri non pñt videri immissi in possessionem, quia tunc creditores nõ erant. Quam lec puto uerã io le. non tñ pluum ad legem illam. Secunda est uerior, q s. posui, quod no & tene menti multũ. &c.

ADDITIONES.

a Pom. Si & iure. vide Imo. cons. 111.

b Alex. Cum unus. Differt pignus praetorium a pignore ex causa iudicati, declarat Bar. in l. a diuo Pio. §. si super reb. de re iud. ubi alle. istam legem.

c Alex. Pignus. No. pro statuto quando capitur hodie pignus pro executione instrumenti. Adde Bar. in l. cum unus, &c.

LEX

LEX XI.

Potior. Si obligatio conditionalis purificetur, retro non trahitur, nisi fuerit conditio potestatiua, secus si causalis. hoc dicit.

§. Si colonus. Iste §. pt cadere sub præcedenti summario. Vel dic, Licet obligatio principalis sit pura, si tamen obligatio pignoris est sub condōne potestatiua contracta, tempus existentis conditionis inspicitur. h.d.

§. Si de futura. Si obligantur partus, vel fructus futuri, requiritur q. res principalis sit in bonis debitoris tempore obligationis. h.d. Op q. hoc non sufficiat, vt l. Pau. §. si mancipia. s. de pig. sol. vt in gl. & bene. & vide quod not. in l. 1. §. cum prædium. s. de pig. Secundo opp. de l. fi. j. de acq. rer. do. Sol. ista duo contraria, vt in gl. & bene.

§. Si paratus. Posterior creditor habet ius offerendi priori, & sibi pignus confirmare. Quærit glo. an idem sit econuerso, quod prior creditor possit offerre secundo? glo. determinat quod sic, & bene.

LEX XII.

Creditor. Prior in tpe ꝯ scdm creditorem agētem, habet exceptionem, & ꝯ excipientem replicationem ex prioritate temporis. h.d. No. hic tex dum dicit, adiudicari poterit ei hypotheca, quod intellige i. pronunciari rem sibi hypothecatam esse, & possessionem restituendam. l. si cum venditor. j. de euic. Facit quod dixi in l. si fundus. §. in vendicatione. s. de pig.

§. Si quando. Qui soluit litis æstimationem primo creditori, non liberatur a secundo. h.d.

a **§. Si primus.** a Qui prior de hypothecarijs creditoribus ꝯuenerit, potior est alio, qui prius conuenit de debito. h.d.

ADDITIO.

a Alex. Si primus. Hic est tex. valde no. quem ponderat Bal. in rub. C. de priui. do

a **§. Si tecum.** a Si res obligata alteri obligetur de voluntate creditoris, quo ad illū prior hypotheca inutilis est, quo ad alios inspicitur quod actum est. h.d. Sed quæro quid in dubio? Glo. hic dicit, q. in dubio vr remittere totum, vt l. Pau. j. qui. mo. pig. vel hyp. sol. Sed contrarium no. b. & in l. 2. C. de remis. pig. Breuiter hæc vr veritas, q. in dubio videatur remittere in totum. d. l. Paulus. Fallit in casu l. iubemus. C. ad Velleia.

ADDITIO.

a Alex. Si tecum. vide Bar. in l. fi. C. de remi. pig. Adde q. Io. and. in add. ad Spec. in rub. de sol. format q̄onem de illo qui rem mihi obligatam sine meo consensu obligauit secundo, & demum tertio cum meo consensu, an videatur remissum ius quo ad scdm. & tenet, quod sic, per leg. Lucius. j. quib. mod. pig. vel hypo. sol.

LEX XIII.

Si prior. Potest quis in suummet locum succedere, & ratio prioritatis facit, vt possit quis inuito alio pignus vendere. h.d.

§. Sciendum. Secundus creditor habet rem obligatam, tam pro credito suo, quàm pro sorte, & vsuris, quas primo creditori soluit. h.d.

§. Si simpliciter. Secundus creditor contra omnes est potior, excepto primo. h.d.

§. A Titio. Tertius, q. succedit in locū primi, potior est scdo. h.d. In gl. super verbo, negligentia. ibi non accepit, imo dicit, negligentia, i. nescientia. q.d. imputetur ei, qd non perquisiuit de statu prædij, ar. l. qui cum alio. j. de reg. iur. &c.

§. Si tertius. Non solum qui soluit, sed qui patitur pignus vēdi, vt priori, seu potiori soluatur, potest in prioris locum succedere. h.d.

§. Si prior. Potest prior impedire secundum volentem vendere, licet ipse vendere non possit. h.d.

LEX XIIII.

5 *Pactum quando interpretatur pro eo qui ipsum apposuit.*

Insulam. Ista l. legit duob. mo. Vno mō scdm gl. scdm q̄. h.d. Cōuentio scā super debito inter pses diuidendo, porrigit ad pignora, si vtriq; sufficiunt. aūs cui primum debet solui debitum, præfert in pignore, nisi aliud sit actum. h.d. Et diuiditur in tres partes, qa primo ponit thema. Scdo incipit rñdere distinguēdo q̄ōni resultanti ex themate. Tertio ponit circa hoc dictum Pau. Iurisc. Secunda ibi, pignorum. Tertia ibi, Pau. vbi ponitur nisi, pro si non, & scdm istas lec. rñdet ibi, pignorum, &c. Alij Mod. dnt, q. illud est de themate, & responsio incipit ibi, Nerua, & Proculus. & scdm hanc lect. breuiter, h.d. conuentio q. pignora pertineant ad vtrunq; intelligitur eo ordine, quo solui debitū principale debet, nisi aliud actum sit. h.d. Et scdm istam lec. non est necesse dicere q. rñdeat, & dictio, nisi, stat proprie, & q̄libet istarum lec. est bona, & no. vt patet ex summarijs. † No. q. pactum interpretatur pro eo, qui ipsum apponit. ꝯ l. veterib. s. de pac. Gl. soluit hic, & ibi plene dixi, & lo. apparet ex pcedentib. quia cum conuentio super principali sit clara, conuentio super accessorijs debet sequi illam, &c.

LEX XV.

Si non. Qui prior est in tempore, potior est in iure, qn̄ ab eodem pignora sunt accepta. Si vero a diuersis non dominis, tunc possessor est potior. h.d. Opp. si non dominus obligat, ergo non ualet obligatio, quia res aliena non potest pignori obligari. Sol. intelligas, q. non erat dominus, sed habebat Publicianā. l. si ab eo. s. de pig. & secundum hoc gl. procedit hic clarè, quia tota distinctio, quæ ponitur in d. l. siue autem. §. si a diuersis. s. de Publiciana. potest hic poni, quia eodem modo est in pignore, vt d. l. si ab eo. cum sua glo.

LEX XVI.

Etiam. Insula superficiaria potest dari pignori. h.d.

LEX XVII.

1 *Regula si vinco vincentem te, ergo fortius vinco te, quando habeat locum.*

Claudius. Si primus creditor a tertio superatur nō p̄iudicat secundo, qa p hoc nō succedit tertius in locum primi, & sñia inter alios lata alijs non p̄iudicat. h.d. Et primo ponitur thema & q̄ō, ex qua colligit una rō pro tertio creditore. Scdo ponit quorūdā rñsionē, & aliam rōnem p tertio creditore. Tertio hoc rep̄hēditur p Iurisc. repetendo q̄ōnem. Quarto & vltimo circa p̄dicta ꝯcludit. Secūda ibi, plane. Tertia ibi, mihi nequaquā. Quarta ibi, igr. & ista est pulchra lex, & ꝯsueuit reputari difficilis. In tex. ibi, expulerat. ex hoc textu sumitur vna rō pro tertio creditore ꝯ Tuberonem, qa si vinco vincentē: ergo, &c. In tex. ibi, exceptione, s. pacti, vel p̄scriptionis. In tex. ibi, alioue quoquo mō, subaudi ēt p iudicis iniuriam. Notabilia collige ea his, q̄ dicta sūt. 1 † Itē no. finē huius l. ibi, sed sine præiudicio. &c. Et ita dnt multi in suis ꝯsilijs & disputationib. In tex. ibi, prioris. i. potioris, scdm alium intellm hic Venio ad gl. & ad apparatum, & tertio ordinē glo. & opp. si verū est, qd determinat Iurisc. eueniret circuitus indissolubilis. Pone. n. primum creditorē succubuisse dū ageret, & secundus egit ꝯ tertiū, & obtinuit. & primus iterū ageret ꝯ scdm, & vinceret, & auocabit rem, tunc tertius redibit ꝯ primum, secundus ꝯ tertium, & primus ꝯ scdm, & sic in infinitum. Sed ad decīonem huius circuitus, aduertendum est, qd tex. hic loquitur, quādo primus creditor fuerit exceptione superatus, & sic de iure, vel alio quouis modo, ēt de facto, vt per iudicis iniuriā. Examinemus primo, qn̄ primus creditor fuit victus per iudicis iniuriam. Et qdam fatētur tunc rem esse in circuitu, ut dixi. Alij uolentes hoc soluere dāt tale remedium, q. scds creditor qn̄ possidet rē offert pecuniam, seu litis æstimationem primo creditori agenti, ita qd possessio remaneat apud se, tunc non poterit auocari a primo, neque a tertio, q. est verum. Sed ut dubiū procedat. Pone, q. secundus creditor non vult offerre, qa sibi nō expedit, vt qa forte debitū est magnum, & res est parui valoris, tūc declaratio circuitus non esset hoc modo. si primus creditor succubuit iniuste, ut agendo. & si tertius fuit absolutus, & tunc si ista absolutoria sñia statim habuit effectum suum, dr res perfecta. l. metum §. sed q. prætor. s. qd met. cau. Aut fuit actū ꝯ ipsum primū creditorē p tertiū, & sic fuit primus creditor ꝯdemnatus, & tunc si primus creditor, tertio creditori tradidit rē liberatus est pfectè. l. Pōponius. §. sed & is. & ibi no. s. de pc. Vñ si res redijt postea ad primū creditorē, non pt postea ꝯueniri ex sñia, qa ab ea liberatus est solōne. a Sed ꝯ hoc dnt qdā, b & sentit gl. & vr, q. primus creditor possit ꝯueniri de nouo, p l. sed & si possessori. i prin. s. de iureiu. Sed rūdeo, fateor, q. possit de nouo ꝯueniri hypothecaria, nō ex sñia, ut dixi, sed ī hoc scdo iudicio posset ille primus creditor vti suis defensionibus, quas in primo iudicio omiserat, & sic tertiū superabit. l. creditor, in prin. s. eo. & no. in l. duob. j. de excep. rei iud. vnde circuitus euitatur. Secūdo est vidēdum qn̄ primus fuit superatus iuste, s. exceptione, uel pacto, & ponit gl. exemplū, licet hoc non referat ad tex. de muliere q̄ erat potior oīb. creditorib. tn̄ renunciauit iuri hypothecæ respectu scdi creditoris, certe tūc aget ꝯ primum mulier, & vincet, & secundus aget ꝯ mulierē, & vincet iuste, qa renūciauit. l. iubemus. C. ad Velleia. reuertet primus ꝯ scdm, mulier ꝯ primum, & sic erimus ī circulo. Nec pōt dissolui iste circulus eo mō quo s. dixi, qa hic, oīs sñia lata est iuste. Erit ergo remediū, ut ille, q possidebat, agenti offerat pecuniā, vel litis æstīonem, vt sic possessio apud eū remaneat. q. remediū, vt dixi, est verū si possessor vult, ut qa ei expediat, aūs puto hoc eē remediū q. cū possessio ad primū creditorē puenerit, q. iuste vēdat rē, qd pt. s. eo l. si prior. ī fi. & ī prin. & de pecunia ptē sibi retineat, & ptē det mulieri ꝯsentienti. hoc. n. sibi mulieri pdest, qa si rē hrēt, posset ab ea auocari p scdm creditorē, q. nō poterit fieri de pecunia, sed si mulier ad hoc non ꝯsentiret, tūc essemus in circulo nec posset euitari. Dices tu, nec ēt p hoc remediū, q. tu dicis, circulus euitabitur, qa sicut, qn̄ res est apud mulierē, posset ꝯueniri hypothecaria, ita qn̄ est p̄tiū rei. l. j. ī fi. j. tit. j. & ibi no. circa fi. glo. magnæ. rñdeo illud eē verū qn̄ p̄tiū esset apud eā ex titulo lucratiuo, sed hoc est ex titulo oneroso. s. p p̄tio & credito suo. Venio ad vltimā gl. & op. q. si vinco c vincētē te, vinco te, ut l. de accessionib. j. de diuer.

ADDITIONES.

a Paris. Liberatus est solutione. vide omnino in l. si fideiussor. §. 1. de leg. 1.

b Alex. Dicunt quidam. Contrarium videtur tenere Bar. in d. l. sed & si possessori, & ibi dixi, & uide in l. permisceri. in fi. de acq. poss.

c R. Si vinco. Circa istam reg. uide late per Dom. post Io. An. in c. auctoritate. de cōcess. præb. in 6. Aliquid per Fel. in c. pastoralis. in prin. ext. de off. ord. Rom. in cōs. 436. in fi. Et Soc. in cons. 202. incip. circa secundam q.

diuer.& tēp.pſc.& iſtam rōnē tangit tex.hic formādo iſtā q.cui Iu-
a riſconſ.non rñdet.Sol.dicit gl.q̄ illa rła hic fallit,ſicut in alijs caſi-
bus quos gl.hic ponit.Sed Cy.ponit ſol.huius brocardi in auth.licet
C.de nat.lib.Ego tetigi in d.l.de acceſſionibus.ſed hic dico plenius,
nam quædā eſt victoria im p̄prie,quia nulla eſt pugna, ſed magis
caſus,vt puta ſi ex caſu vnus puer faceret cadere vnum potentem
hoīem,q̄dam eſt victoria p̄prie vbi eſt pugna.Primo caſu non hēt
locū rła,ſi vinco vincentē te,vinco te.Hic eſt caſus in auth.licet.C.
de nat.lib & in corp.vñ ſumit̄.vbi mr̄ excludit filiū naturalē, non
q̄ eū vincat,q̄ cū eo pugnet,ſed q̄a filius naturalis,ita demū vocat̄
ſi vxor nō ſupereſt:ſed ſi ſupereſt,deficit p̄dō filii naturalis, non q̄
vxor aduocet ſibi.Scd̄o caſu qñ eſt pugna proprie, & tunc aut lo-
quimur in diuerſis caſibus.& non ſequitur,ſi vinco vincētē te,vin-
co te.Exēplū,ſi vinco te ad calculos,nō ſequit̄,ergo vinco vincētē
te ad brachia.Et hoc mō pōt intelligi in Auth.de æ.qua. do.§.his eō
ſequens.vbi mutuās in refectionem domus p̄fertur creditori primo
non aūt p̄fertur mulieri,tñ primus creditor hñs expreſſam, p̄fertur
mulieri.Iſta.n.ſunt in diuerſis caſib.Nam primus creditor p̄fertur
mulieri ſequēti in ordine.Sed ibi dr̄,q̄ mutuās in refectiōnē domus
nō p̄fert̄ mulieri,ſ.p̄cedenti in ordine, & ſic in diuerſis caſib.loqui-
tur,& ita dēt intelligi qđ dr̄,va ſalli mei vaſallus,nō eſt meus vaſal
lus.dēt intelligi.ſ.qñ reſpū diuerſarum rerum p̄ſtituitur feudum.Ita
no.in d.l.de acceſſionib.ī.de diuer.& tēp.præſcrip.& ibi di i,& hic
ēt gl.ponit.Et de hoc hēmus capīm in feud.c.1.§.illud de prohi.feu.
ali.p Fed.& gl.in c.legitur,81.diſt. facit ſ pro ſoc.l.nam ſocij. Si ve-
ro loquimur circa idem:& tūc aut ille qui vincit te, vincit pp me &
meam vtilitatē,aut pp aliū,& alterius vtilitatē,ſ.eius qui vincit eū,
& tūc nō ſeqtur rła,ſi vinco vincētē te,vinco te, vt l.æquiſſimum.
§.1.ad Tertul.& l.1.§.obijcitur,e.ti.vbi pr̄ excludit matrē ad p̄mo-
dum aui,in cuius eſt ptāte.Si vero ille,q̄ vincit te,vincit te ad p̄mo
dū alterius,& tūc aut hñt cām dependentē adinuicē, & tunc licet
ſit circa idem,nō ſeqtur rła.ſi vinco vincentem te,vinco te. hic eſt
caſus,& p̄t poni exemplum naturale in ludo ſcacchorum,q̄a pp lu-
di euentum ego victus a te,poſſum vincere vincentem te,&c.

LEX XVIII.

a **Qui a debitore.** Emptor pignoris a p̄t ex pctō in locū prioris creditoris ſuccedere,ſi ad eum
pretium peruenerit.h d.Sed quæro,quō pōt iſte emptor ſuccedere
in locū prioris creditoris,cū res efficiatur ſua, & res ſua non obſe̅t
ei,vt l.neq; pignus.ī.de re.iu.Rñ.licet ſit ſua,& nō ſit ei obſa,tñ lo-
co pignoris retinet̄.l.ex ſextante.§.Latinus.ī.de ex ce.rei iu.& l.Iu-
lianus,§.offerri.ſ.de ae.emc.& ſ.eo.l.3.§.1.& C.ſi anti.cred.l.1. eū
b ſi.Querit gl.qđ ſi prior cre.b emit a debitore,an poſſit ſuccedere ip
ſemet ī lo cū ſui,vt hēat ius retētiōis?Gl.determīat,q̄ ſic,dic vt in ea.

ADDITIONES.

a Alex.Pignoris.Vide quod legitur,& no.in l.potiores,C.de his qui in prior.cred.
loc.ſuc.quia facit ad fin.huius legis.
b Ale.Prior creditor.Adde quod no.in l.1.C.ſi antiq.cred.

LEX XIX.

a **Lucius** a Qui prior eſt tpe in ſorte,intellr̄ ēt eſſe prior in vſu
ris.h.d.Et vide quod no.ſ.ti.1.l.pe.& l.1.eo.tit.

ADDITIO.

a Alc.Lucius.Per Cy.in l.pignus,C.de vſur.& uide Bar.in l.ſi cum dotem,§.fin au
tem,vbi per.Barto.ſol.mat.

LEX XIX.

1 *Hypothecaria quando vnus ex debitoribus conuenitur non fit excuſſio.*
2 *In pignoribus vera ceſſio vero domino quando poſſit fieri.*

a **Mulier.** a Poſſeſſor iuſtus hēt ius offerendi priori creditori,& cedendam actionem impetrandi.h.d.Oppo.q̄ prius
b dēat diſcuti debitor,vt C.de pig.auth.hoc ſi debitor.Solu.dñt qui-
dam,q̄ hodie hoc corrigitur.Vel dic,vt dicit gl.notanter,q̄ hic con
1 uentus hypothecaria erat vnus de debitorib.merito p̄t p̄ueniri hy-
pothecaria anteq̄ ceteri diſcutiantur,qđ eſt no.Si.n.eſſet vnus debi
tor tm̄,tunc non eſſet dubium,q̄ ſimul,& ſemel poſſet p̄ueniri pſo-
nali.& hypothecaria ſi poſſidet,vt in Auth.de fideiu.§.ſed neq;.ſed
hic ſunt plures debitores,& quilibet p̄ parte hereditaria,& tñ hypo
thecaria p̄t p̄ueniri in ſolidū anteq̄ ceteri diſcutiantur. qđ eſt no.Se
c cundo op.dr̄ hic iuſtus poſſeſſor. e p̄ de l.Paulus,§.fi.ī.qui. mo. pig.
vel hy.ſo.Sol.ſubaudi hic,maxime, q̄a q̄libet poſſeſſor pōt offerre
2 ſiue ſit iuſtus,ſiue iniuſtus & ceſſionē impetrare.† Tertio opp. q̄ ve
ro dño nō poſſit fieri ceſſio pignoris.l.neq; pignus.ī.de re.iur.gl.ſol
uit.& bñ q̄ fiat ceſſio in pſonali p̄ hr̄des.Poteſt etiam fieri dño ve-
ro ceſſio pignoris ſm ea,quæ dixi in l.qui a debitore.ſ.eod.

ADDITIONES.

Meno.Pariſ.conſ 80.nu.45.lib.1.
a Alc.Mulier.Vide 1ñ qđ no.Bal.in l.conſentaneum.in uer.quarto op.C.quō & qñ
iud.& de hoc iure offerendi ceſſionem,& de qua hic,vide omnino Bal.in rub.C.
de priuile.dotis.vbi no.loquitur,& uide caſum multum no.C.ſi antiq.cred.
Po.Vide Bal.in c.contingit.de dolo & contu.& uide Ro.conſ.213.Crem.ſin.163
Pariſ.Vide ad Bar.in l.1.C.qui po.in pig.hab.
b Ale.Diſcuti.No.ad auth.hoc ſi debitor,C.d pig.Adde Bar.ī.ti.1.l.ſi debitor.§.ſi.
in ſi.& q̄ no.ſ.e.l.creditor,& tñ Bar.ſeq̄ Bal.in auth.ſed hodie,C.de ae.& ob.
c Alc.Poſſeſſor.Pau.de Ca.in l.ſi res obligata.de le.1.dicit,q̄ hoc eſt violare tex.q̄
ſolus iuſtus poſſeſſor pōt petere ceſſionem huic,& hic. & dicit audiuiſſe a quo-
dam ſuo doctore,hic uero iniuſtus poſſeſſor ſolum pōt offerre creditori pecuniā
vt rē ſibi retineat,& rē liberet,nō āt ceſſionē iuriū īpetrare,& ita loquit.d.l.Pau
lus.ſm eum, & hæc procedunt ſolum in offerente qui poſſidet, ſed ſi non poſ-
ſid̄et,dic,vt ib. dixi poſt Bal.in l.nulla.C.de ſol.Pet.de Bellap.in d.l.ſi res obliga-
ta,allegando d.l.Pau.videtur illam intelligere,q̄ ib ceſſio fieri debeat.Et vſq; ad
qđ tempus poſſit poſſeſſor hanc obligationem facere,& an poſt ſententiam,vide
Bar.in d.l.ſi quis ſtipulatus fuerit x.in melle. ad ſi.ff.de ſol. & Bal.in l.Paulus.§.
ſi.quib.mod.pig.vel hyp.ſol.in lec.ant. Et illud quod habetur de ceſſione impe-
tranda limita,vt per Bal.in d.l.ſi res obligata,in 5 no.

LEX XXI.

Quærebatur. Scd̄s creditor p̄firmat ſibi pignus ſolued p̄ primo debitū qđ præcedit, nec tenet̄ offer
re debitum ei,qđ poſtea eſt ſecutum, cum in eo non ſit potior, &c.

LEX XXII.

Titius. In pari cā qui prior eſt tpe potior eſt iure,ēt in quęſitis poſt vtriuſque oblonem.h.d. Op.ī de iure fiſ.l.ſi is,qui.
vbi dr̄ fiſcum eſſe præferendum. Sol.illa eſt vera,quia fiſcus ex pri-
uilegio ſuo ſi concurrat cum alio creditore non priuilegiato,concur
ret in his bonis,vt in p̄rio.Sed quando concurreret cum alio credi-
tore priuilegiato ſicut fiſcus, tunc primus eſt potior, & præfertur ēt
in poſtea quæſitis. Hic eſt caſus hic, & ſic eſt hic caſus illius q̄onis,
quæ tangitur.ſ.eo.l.idemque.in fi.quod inter duos priuatos,qui ha
bent hypothecam generalem, primus eſt potior in poſtea quæſitis,
vt ibi d.i,ſed plenius dixi in d.l.ſi is qui.&c.

§.Negotiatori. Priuatus habens hypothecam expreſ-ſam præfertur fiſco, & Cæſari poſtea p̄trahenti.h.d.iſte.§.ſi.

De diſtractione pignorum. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Actione qua agatur per ſecundum creditorem contra primum vendentem pi-*
gnus,ad illud,quod ſupereſt de pretio.
2 *Re perempta,vel præſcripta,ita quod primus emptor agere non poteſt hypo-*
thecaria,in ſubſidium agit ad pretium.
3 *Mulier paupercula mortuo viro,qui aliqua animalia reliquit,quæ fuerunt vē*
dita per eius heredes, bonis viri diſcuſſis, & re vendita, vel præſcripta,
agit in ſubſidium ad pretium.

Creditor. Secundus creditor in hypotheca non pōt pignus vendere,niſi p̄rece
dente dimiſſoria.Sed ſi vend dit,a p̄cedente credi
tore p̄ueniri non pōt,ſed emptor poterit hypothe-
caria p̄ueniri. h.d. Opp. q̄ commiſerit furtum.l.ſi.
§.qui rem.in prin.ī.de fur. Gl.ſoluit optimè, dic vt
in ea. Item op.& vr̄.q̄ creditor vendens poſſit p̄ueniri ab alio credi
1 tore,vt l.ſi prior.in prin ſ.tit.1.Glo.ſoluit,& benc. † Sed quæro qua
actione agit ſecundus creditor p̄ primum venditorem ad illud qđ
ſupereſt de pretio?Gl.rñdet notanter, & vide eam.& quælibet iſta-
rum ſo.eſt bona.& pōt eſſe vera,& ſuſtineri,tñ magis placet q̄ agat̄
p̄dōne ex lege,vt apparet ex his quæ dixi in l.1.ſ.de p̄dit.ex leg.Sed
q̄ro,quid ſi res eſt perempta, vel præſcripta, ita q̄ primus creditor
2 non poſſit agere hypothecaria.vtrum aget ad pretium in ſubſidiū?
Gl.notanter dicit q̄ ſic,ſicut in re aliena vendita,q̄ glo.vide & no.
Pro iſta gl.facit ī.quæ in frau.cre.l.qui a debitore. Sed in p̄trium fa-
cit,quia iſte creditor non hēt pretium ex cā lucratiua, ſed ex cauſa
onerofa,ergo non pōt conueniri,vt in l.mr̄.C.de rei vend. Et forte
hoc voluit dicere gl.hic cum dicit.in ſubſidiū pſcriptæ ſunt res, vt
in re aliena a non dño vendita,quaſi dicat ſicut p̄ueniret̄ debitor,ſi
hr̄et rem ex cā lucratiua: ita & hic creditor, & ſic referendo ad ca-
ſum huius l. q̄ hic creditor ex cā lucratiua non hr̄et, non poterat
iſto caſu p̄ueniri,niſi ex eo qđ ſupereſt ad debitū ſuum. Et hoc vult
dicere tex.dum dicit, q̄ actio non p̄petit, nec vtilis eſt danda, q.d.
non tenet̄ aliqua actione natiua, neq; dat.ur ex aliqua æquitate.q̄
3 no.† Et ita practicaui b iſtam gl.pro quadam muliere paupere,quę
b dotem dedit marito ſuo,quo mortuo reliquit quaſdam oues,& eius
c frater eas vendidit.Dixi q̄ facta executione c de bonis viri & re p̄-
ſcripta, vel perempta, q̄ ipſa mulier ageret p̄ fratrem viri ad pretiū
in ſubſidium,& ita fuit factum,per iſtam gl.quam no.

ADDITIONES.

a Pariſ. Aget ad pretium. Vide Alex.conſ.107.in 1.vol.
b Alex.Practicaui.Ad huius intellectum vide q̄ dixi ſup.de pet.her.l.ſi rē,& pretiū
c Pom.Excuſſione.De iſta gl.meminit Bar.l.qui a debitore.hic alle.in ſi.& in l.1.§.
& ſi præfatam.in vlt.col.de iu.deli.& Ang.l.ſi & rem & pretium.ſup.de pet.hæ-
re.& Alex.conſ.108.vol.5.

LEX II.

Fideiuſſor. Licet fideiuſſor emat pignus, tñ debitori, vel ſcd̄o ſoluēti reſtituere coget̄, licet extraneus em-
ptor cogi non poſſet.h. Op.qđ non poſſum vt ego, poſſū vt alius.l.ſi
pr̄.§.qui duos.ſ.de adop.ergo vr̄ q̄ fideiuſſor tanq̄ quilibet extraneus
poſſet pignus retinere.Sol.hic fides debita rōne p̄uentionis, hoc eſt
mādati hoc impedit.Qđ dic vt plene no.per Doct.in l.1.C.de ſolu.

LEX III.

a **Cum prior.** Qui emit a creditore primo irreuocabiliter poſſidet, ſed qui emit a debitore, licet ptium
ſoluat primo creditori, poterit p̄ueniri, ſi ſolutū ptiū ei offerat. h.d.
Et gl.quærit vnam q̄onem ſatis claram, & bene dicit,dic vt in ea.

ADDITIO.

a Alex.Emit,&c.Vide Cy.in l.ſi potiores C.de his qui in prio.cre.loco ſucc. Adde
ad huius leg.& gl.intelligentiam,Pau.de Caſt.conſ.370.

LEX IIII.

Cum soluendæ. Non p̃t pignus vendi anteq̃ debitor sit in mora soluendi. h.d. q̃ legẽ nota.

LEX V.

Cum secundus. Creditor potest vendere pignus pro eo, quod sibi debetur, & p eo, q prio ri obtulit creditori h.d.

§. Si secundus. Secundus creditor, vel fideiussor nõ emit irreuocabiliter. h.d. & idem dicit lex seq.

LEX VII.

Si creditor. Si creditor iuste pignus vendidit extraneo, non p̃t debitor recuperare rem, nisi ex pacto vel ratio ne minoris ætatis h.d. Circa quod dic, q quando apponit pactum, vt liceat recuperare pignus quod creditor vendidit, & tunc ex hoc debitor non p̃t agere ꝯ emptorem, sed aget ꝯ creditorem, vt sibi cedat actionem, vt hic in prin. Qñq; apponit pactum, vt ipsi debitori liceat recuperare, & tũc ex pacto ipse idem debitor põt recuperare, vt hic in 2. respon. Qñque nullum pactum apponitur, & tunc non põt rescindi venditio, nisi per restitutionem in integrum vt hic, in 3. rñso. quod intelligo, nisi aliquid interuenerit ex his, quæ tribuunt creditori actionem, vt dicam in l. fi. j. eo. &c.

1 *Cautela pro approbando pacto, quòd non liceat alicui vendere rem.*
2 *Possessor pignoris hodie non potest conueniri, nisi discussio principali.*

§. Quæritur. Pactum de non vendendo appositum ab eo, qui habet ius in re, impedit vẽditionem. h.d. ẽm veram lec. s. si habetis in tex. nullam esse venditionem. sed si habetis in tex. ullam esse ꝯuentionem, tunc dicit totum ꝯrium. Sed q̃ litera sit verior? dico q cum semel haberemus de facto hanc q. misimus vsq; Pisas, ad librum Pandectarum, & reperta est vera illa litera, nullam esse venditionem. Sed tunc opp. a de l. nemo, s̃. de pact. Solu. ille, qui apponit pactum ne vendatur, reseruat sibi aliquod ius in re. s. pignoris. Simile in l. fi. C. de iure emphy. Et sic hẽs † remediũ apertum quando vis apponere pactum, b q non liceat alicui vendere rem. de quo Doct. dicunt in l. fi. C. de re. alie. non alie. & l. si absenti. §. 1. j. de dona. Nam tunc est remedium, c q res sit sibi obligata p interesse, vel pena: vel apponit pactum q res non possit vendi. Casus est hic. Vel dic, dicit gl. ibi non interesse paciscentis, hic sic. Sed q̃ro in quo interesset creditoris, d vt res vendat, cum res transeat ad emptorem cum onere obl'onis? R̃ndeo, quia fortè res vendebatur potentiori, ita fortè, q creditor e non poterat vendicare, secus si res esset penes debitorem. Hodie † vero tale interesse est certum, q nõ põt conueniri possessor pignoris, nisi discusso principali, sed qñ est apud principalem, tunc p̃t recta via agi hypothecaria, vt in Auth. de fideiuss. §. sed neque. & no. s̃. tit. j. l. mulier.

ADDITIONES.

Meno. Corner. iuo sing. in verbo, pactum. incipit, si propter. Paris. cons. 100. nu. 3. a. libro 4.
a Alex. Opp. Vide no. in l. si ea lege, C. de cond. ob causam, & in l. si ita quis, §. ea lege. j. de ver. obl.
b Alex. Pactum. Adde Pau. in l. filius fa. §. diui de leg. 1. & optimè facit iste tex. ad id quod no. voluit in l. 1. §. quod autem circa finem. de superficie.
c Paris. Remedium. Vide Alex. cons. 59. ver. contrarium puto, vol. 5.
d Alex. Creditoris. Item interest in alio, de quo per Bar. in l. 3. C. de pig. in ver. sed an potest.
e Paris. Quod creditor. Quis debeat instare vt fiat calculatio, vide Cuman. cons. 5. Arc. cons. 143. in fi.

LEX VIII.

1 *Remedium, q debitor possit vendere vnam ex reb. pignoratis quam maluerit.*
2 *Res magni valoris, an possit vendi pro modica quantitate.*
3 *Pignorum possessores quando plures sunt, an possit vnus impetrare vt omnes pro solutione debiti pro rata contribuant.*

a **Creditoris** a Põt creditor vnum eligere ex pignorib. q voluerit, vt vendat h.d. q not. quia est ꝯ opi. rusticorum. Sed quæro, vtrũ debitor † possit aliq̃d remedium adhibere, vt vẽdat vnam ex reb. q̃ ipse voluerit? R̃n si agat ipse debitor ꝯ creditorem, vt patiatur ipsum ta'ẽ rem vendere, vt s̃. de pig. act. l. q̃uis. §. 1. & C. qui po. in pig. hab. auth. item possessor. Ista ergo lex loquit de debitore non instante. Secundo b † quæro, vtrum pro modica quantitate possit creditor vendere rem magnam? Respon. sic: sed tamen dolus vr̃ in ea versari. & tenetur debitori ad interesse, vt no. C. eo. l. quandiu. † Tertio c quæro, quid † si sunt plures possessores pignorum, an possit vnus ex his impetrare, vt oẽs pro sol'one debiti p rata contribuant? Et vr̃ q sic. C. de debito. ciuitatum l. fi. secundo rñso. lib. 11. In contrarium vero casus est hic. & hoc est verum, & probatur in l. Moschis. j. de iure fisci. Non obstat lex contraria, quia nõ erant bona obligata, quod nota.

ADDITIONES

a Alexan. Creditoris. Hanc l. limita & intellige secundum casum suum, in l. a. & ibi Doc. C. de pig.
b Alex. Secundo. Vide no. per Bal. in l. fi. C. de bon. auth. iud. pos.
† Claud. L. quandiu. Adde Bar. in l. alio hærede. j. de alim. & cib. leg.
c Ale. Tertio. Vide Bar. & quod ibi dixi in d. l. Moschis. & quod Bar. sup. eo. l. mulier

LEX IX.

Quæsitum. Venditio non liberat debitorem, nisi pretio creditori soluto. h.d.

§. Pomponius. Pactũ de superfluo soluẽdo creditori, est superfluũ, quia tacitum inesse intelli̇r. h.d.

LEX X.

Et si is. Creditor non tenetur de euictione, ipse tamen nõ potest euincere. h.d. Op. de l. fi. C. de euict. Sol. glo. & bene, & no. casum illius legis singularis, quia mirabilis est, &c.

LEX XI.

Arbiter. Diuisio cohæredum non impedit ius creditoris pignus vendere volentis. h.d. Vel aliter. Ille, in quem transfertur ius nouum, transfert ius vẽdendi pignora. h. d. Et istã eandem legẽ habetis. j. e. l. fi. & hic fuit posita ex inaduertentia, &c.

LEX XII.

Rescriptum. Creditor potest emere pignus a debitore. h. d. istud principium.

§. Si aliena. Quicquid ex re pignorata, vel eius occasione consequitur creditor, pignus extenuat, si id irreuocabiliter consequitur, alias debitoris liberatio ex futuro pendebit euẽtu. h.d. Quia bonus casus est, & subtilis, ideo istam l. declarabo in l. pro. ima.

LEX XIII.

1 *Creditor vendens pignus, ius cedere debet, quare in quolibet contractu venditionis apponitur clausula, cedens omne ius, omnemque actionem, quod vel quam, &c.*
2 *Pignoris venditi si pretium peruenit ad debitorem, debitor liberatur, si pignus tradatur emptori.*
3 *Pignus vendere vt possit creditor, quæ requirantur.*
4 *Pignoris venditionem impedire quomodo potest debitor, super hoc cautela.*
5 *Cautela pro debitore, vt possit impedire venditionem pignoris.*

Creditor. Breuis est, & h. d. Creditor tenetur iura cedere, & possessionem tradere, h.d. & fortis est lex. Quæro, † q ius est q̃d creditor vẽdens, cedere dẽt. Et d̃t gl. ius. s. hypothecæ. Sed istud non vr̃ verum, q̃a cũ emptor efficiat dñs nõ põt hr̃e sibi obligatũ, vt Inst. q. alie. nõ li. in princ. & l. nõ est nouũ. de acq. rer. do. ergo nõ põt hr̃e hypothecã, vt l. neque pignus. j. de reg. iu. Solu. trib. mo. potest intelligi hæc lex. Primo q cedat ius, non tñ vt dicatur res obligata sibi, sed vt possit rem loco pignoris retinere. Simile in l. quia debitore. s̃. tit. 1. & l. 2. §. 1. & C. si anti. cred. l. 1. Et pp hoc ĩ quolibet ꝯctu vendõnis apponitur hodie pactum q venditor cedat oẽ ius oẽmq; actionem, quod vel q̃ hẽt in illa re, vel pro illa re. Pro hoc j. de euict. l. ĩ creditore. Secundo modo potest intelligi, vt hæc lex ponat duos casus. Primo qñ creditor vendit sibi rem hypothecatam, q̃ non possidet. põt. n. eam vendere, vt C. e. l. 2. s̃. e. in rubr. dũ dicit, de distractione pignorũ, & hypothecæ, q̃a hypotheca ppriè est res obligata, nõ vendita nec tradita creditori, vt l. si rẽ §. pprie. s̃. de pign. act. & isto casu creditor dẽt cedere ius. s. in psonali, & in hypothecaria, vt hic in primo casu. qñ creditor possideret, tunc liberat tradendo possessionem. vt hic in scđo casu, & C. eo. l. q̃ pdiũ. Ex q̃b. no. † q illud, q est dictũ s̃. l. pxi. q qñ pretiũ ad creditorẽ puenit debitor liberat, est verum si res est tradita emptori, alias secus. Nõ .n. liberat debitor tunc, q apparet, q̃a ꝯ eum cedit actio, vt hic, & ĩ l. in creditore. j. de euict. Tertio mõ põt intelligi qñ creditor tenet cedere ius, hoc est, docere se creditorẽ potiorem cæteris, vt C. cre. euict. pig. non dẽe. l. j. Item quæro † p decl'one materiæ, q̃ debeant interuenire, vt creditor possit pignus vendere. R̃nd. primo oportet debitorem esse in mora soluendi, vt sup. eo. l. cum soluendæ. & l. debitores, C. de pignorib. & post morã debitor expectari p bienniũ. l. 2. §. 1. de iu. do. impe. nisi aliud tp̃s sit ꝯprehensõ pacto, vel consuetudine l. de quibus s̃. de legib. Et si ista cessarẽt, venditio eẽt nulla. vt ibi. Secundo. s. q tpe quo res venalis exponitur, q̃d hoc interim debitori nunciet, l. creditor. C. e. tñ si hoc non fieret, nõ ppea vendõ eẽt nulla, sed creditor tanq̃ mala fide versatus tenetur pignoratitia ad interesse, vt d. l. creditor. sicut ađs, qñ malã fidẽ adhibuit in vẽdendo, p viliori pretio. l. 1. C. si vendi. pig. agatur, quod dic vt ibi no. Quæ a ro a q̃d possit facere † debitor vt venditionẽ pignoris impediat? R̃n. 4 qñq; debitor b offert debitũ totum, & deponit ac ꝯsignat, &c. nõ ẽ b dubium q venditio pignoris impeditur, & debitor a debito liberatur. C. deb. vend. pig. impedire non poss. l. obsignatione. C. de sol. & l. si prius. C. eod. Qñque debitor offert tantum, non autem deponit, neque consignat, & tunc vtrum hoc sufficiat, glos. dubitat in d. l. si prius, C. eo. & l. si residuum. eo. tit. Tu circa hoc dic, Aut ista oblatio fit in iudicio, & tunc sine dubio sufficit, vt d. l. si residuũ. & s̃. de pig. ac. l. si rem. Aut ista obl'o fit extra iudiciũ, & tũc licet ñ sufficiat ad inducendum pignoratitiam actionem: tñ sufficit ad hoc, vt mora debitoris purgetur, vt l. si seruũ. §. sequit. j. de ver. ob. merito ĩpedit vendi-

ADDITIONES.

a Poma. Quæro. Vide Alex. in l. si mora. ff. sol. mat.
b Ale. Debitor. Et adde q̃ dixit Bar. in l. acceptã, C. de vsur. & in l. ꝑtor. §. si quis paratus. de ope. no. nun. & ibino Bal. in d. l. acceptã. vbi tenet cõtra Bar. Et adde tu, q ex dictis Bar. hic hẽs fore necessariũ q debitor ĩterpellet creditorẽ ad calculã dũ, & sic q steterit p eũ quo minus calculet. Ad hoc tex. q. bñ hoc pbat i l. cũ ier uũ. j. de cõd. & de. Ita no. Ale. i l. si mora. j. sol. ma. & Ang. in l. si residuũ, hic alle. & plus intelligit Bal. ibi in eo qui tenebat intra terminũ reddere rõnes, & restituere aliqua sub pena, quia offerẽdo liquidũ, & pstãdo fideiussorẽ de residuo intricato satis facit, & idẽ tenet Pau. de Ca. i cõs. 392. i nc. uiso pũcto. ubi plus uoluit, pmissa pcedere, qñ i deferẽdo subesset piculũ, non alias, & plus q̃ nõ d̃r satisfactũ p dationẽ fideiussoris, qñ verba obl'onis sonat ẽt ĩ factũ, p tex. in l. statulib. in fi. j. de statuli.
Ruct. Adde Soc. in cons. 199. inci. in causa tacta. col. 2.

vendõ q̃ nõ pt fieri, nisi pp morã, vt dictũ ẽ. Et pdicta vera a si debitũ est liqdũ. Si vero debitũ eẽt obscuruũ forte pp implicationẽ rõnis inter debitorẽ, & creditorẽ, tũc pt debitor corã iudice interpellare creditorẽ, vt ponat aliqs mercator ad calculãdũ rõnẽ inter ipsos qđ si creditor faceret supsedere impedit vẽdõ. l. si residuum. C. e. & l. statuliberũ. ff. de statuli. facit l. fi. C. de vsur. le. Et istud est notabile remediũ. Qñq; pecunia nõ offert, neq; ꝯsignat, sed debitor solo verbo dicit, Ego paratus sũ soluere, tũc vẽdõ nõ impedit ipso iure, sed interĩ valet, sed postea debitore soluẽte vẽdũ infringeret, & rescinderet. l. fundus. ff. de rele. vẽ. & no. in d. l. residuũ. C. e. Ita dẽt intelligi lex, itẽ liberat. §. q paratus. ff. ti. 1. Sed ad hoc est remediũ tale, qñ debitor dt creditori, Ego sũ paratus soluere, q tũc creditor dicat. & ego sum paratus recipere, tunc illo non soluente, talis protestatio nil operat, ar. l. aut qui aliter. ff. qđ vi aut clã. & l. 1. ff. de libe. agn. Vltimo no. ad quid teneatur creditor uendens? Rñ. & vide vt no. in l. 1. C. cred. euic. pig. non deb. quæ dicta no. bene.

ADDITIONES.

a Alex. Vera. Ad idem uo. Bal. in l. 1. C. ne lic. ter. prouo. gl. in l. acceptã, & ibi Bal. C. de usu. in gl. v. & hoc ẽt sequitur In. in l. prætor, §. si quis paratus, de ope. no. nũc. dicens q qñ q̃titas nõ esset liquida, tunc sufficeret dicere, Offero me paratũ soluere qđ debeo, & realr offerre partẽ liquida, & p residuo offerre fideiussorẽ, facit l. statuliber rati. & l. seruus si hidi, in fi. de statuli. Ita dicit ipse, licet de Bar. nullam faciat mentionem Idem uoluit Io. in l. si mora, sol. mat. & scripsi post Bart. in d. l. acceptã, C. de vsur. Bal. in l. 1. C. ne lic. ter. prouo. adde Pau. de Cast. cons. 376. ubi ponit, an uendõ pignoris impediat, si petit q calculetur rõ per debitorem.

b Pari. Debitum esse obscurum. Vide omnino Alex. in l. si mora. ff. sol. ma. Are. cõs. 243. Pau. de Cast. cons. 316. Ias. in l. quod te, in 5. no. ff. si cert. pet.

Ruer. Adde Alex. in l. si mora. col. 9. uer. tertio fallit. ff. sol. mat.

c Alex. Intelligi. Singulare remedium ad hoc, ut obligatio nil operetur, & sic isto casu, offerens uerba, pro uerbis reportet, in c. eps. §. his ita, 14. q. 1. & ita dicebat Io. And. in l. si mora, sol. mat. licet non allegauerit dictum Bar. hic. & Imo. in l. si seruus cõis, de vulg. & pup. & Bar. in l. si fideiussor, in prin. qui satis. cog. facit qđ no. Bar. in l. prætor. §. si quis paratus, de ope. nu. nun. in si.

d Pari. Paratus soluere. Vide Alex. in l. si mora, sol. mat. vbi etiam de aliis.

Quibus modis pig. vel hypothe. soluit. Rub.

LEX PRIMA.

Debitoris. a Is cuius pecunia pignus liberatur, non succedit in ius debitoris, quo ad actionẽ: sed quo ad exceptionem sic. h. d. Op. de l. Aristo. ff. quæ res pig. obl. pos. Sol. illa limitat per istã, quia non succedit in ius quo ad actionem, nisi sit actum: secus quoad exceptionem, vt hic, &c.

ADDITIO.

a Alex. Debitoris. Et ad istũ tex. uide gl. & ibi no. Bal. in l. q ex cã, C. de remis. pig. Et circa istam l. uide Pau. de Cast. in cons. 368. inc. in Christi nomine, usus actis. &c.

† §. Cũ venditor. † Vitiato expsso nõ uitiat tacitũ si nõ est eadẽ rõ uitiãdi utrũq;. h. d. Op. d. l. debiti. C. de remis. pig. Sol. ibi erat eadẽ rõ uitiãdi tacitũ, q̃ uitiaret expsũ, ut putà, qa remissio fuit fcã dolo vl metu. hic uero secus. Nã iter uirũ, & uxorẽ. & si: es psonas phibet donõ debiti pricipalis, qa ex hoc efficit donatarius locupletior: sed ñ phibet remissio pigno, qa ex hoc donatarius ñ efficeret locupletior. Nã nihilominus remanet ob atus ĩ debito pricipali, ut C. ad Velleia. l. ẽt. & l. si pignus. ff. q̃

a ĩ frau. cre. dixi plene ĩ l. si fideiussor. ff. de leg. 1. Vltimo gl. hic op. 1 & ñ soluit, uide eã. Et dic ut plenè p Cy. in auth. ĩgressi. C. de sacros. ec. ĩ illa qõne ĩgressi, si ñ ualet ingressus, an dedicatio bonor. vitiet, &c.

ADDITIONES.

† Clau. Cum venditor. Hunc tex. dicis singularem Lud. de Roma in suis singul.

a Alex. Vltimo glo. hic opp. vide ff. eo. l. si debitor, §. si uenditione. adde quod dicit Bar. cons. 221. lib. 3.

§. Defensor. Mutata persona ex parte rei cautiones iudiciatiæ extinguunt. h. d. materiam istã dic plene in l. si ante acceptum. ff. iud. sol. & in l. Iulianus. ff. qui satisd. cog.

LEX II.

Si creditor. Possessor qui litis æstimationem soluit creditori, excipit ꝯ dñm uendicantem, nisi debitum sibi offeratur, &c.

LEX III.

1 *Pignoretur si res vendita cum pacto de retrouendendo, an primus vẽditor possit eam redimere, & sic pignus soluere.*

2 *Vendita si res est mihi, & per me postea pignorata, a primo venditore, petatur remedio l. 2. C. de rescin. vend. pignus non resoluitur.*

3 *Pignus an resoluatur, si res donata et pignorata reuocatur prætextu insinuationis ñ factæ*

a b Si res. a Si ius debitoris obligãtis resoluit ex cã antecedẽti necessaria, resoluit pignus, secus si ex cã volũtaria. b h. d. cum l. se. qđ no. qa vidi millies de fcõ istud Cõtot. ff. de in diẽ addic. l. si ex duob. §. sed & Marcellus. & iste casus est notabilis ad multa, vt dixi,

1 & primo † qñ res vẽdit, & apponit pactũ de reuẽdẽdo, q si iteri pignoret, distigue, an emptor cogat reuẽdere de necessitate, an ex vo-

2 lũtate, ut hic, & q no. in d. §. sed & Marcel. Itẽ† pone, q pignora-

c sti rẽ emptã a te, q̃ tñ postea auocat, tanq̃ fuerit uẽditor deceptus ultra dimidiã iusti prij, p l. 2. C. de resc. ven. an pignus dissoluat? Rñ. ñ, qa fuit in ptãte sua nõ reddere. Nã emptor tũc reddit rem ex uoluntate, non ex necessitate, cum possit emptor tunc supplere pñum, d. l.

3 2. ergo &c. vt hac lege. & d. §. sed & Marcel. & q ibi not. † Item pone q res tibi donata auocet a te prætextu insinuationis non factæ intra sex menses, secundum formam statuti huius ciuitatis. Certè vr q non resoluitur pignus: quia tua voluntate omisisti insinuatio-

d nem. Hoc est verum, d nisi ipsi creditori etiam posset imputari, cur insinuationem ẽt in tempore non fecisset. Poset. n. insinuare, cum sua interesset. Ita debet intelligi. l. lex vectigali. ff. de pig. &c.

ADDITIONES.

Meno. Quando res. Scripsi cons. 116. nu. 35.

a Pom. Si res. Vide ad hæc Alex. in l. si patroni. §. fi. col. 1. ff. ad Treb.

b Paris. Cã voluntaria. Vide Alexan. cons. 45 & vide Bart. omnino in l. in diem, ff. de aqua plu. ar. cõtra tñ illud quod dicit Bar. hic, q si resoluitur ex facto voluntario non præiudicat creditori, vt tex. expressus, & ibi Bald. Alu. & alij in ca. 1. & rursus, quib. mo. feu amit. vbi refutatio feudi extinguit pignus, vide Dec. cons. 88.

c Alex. Item pone Bal. in l. 2. in 13. q. de rescind. vend. tenet contra Bart. & iud. cõ meo verius, & melius loquitur Bal. & adde Bart. in l in diem, de aqua plu. arcen. & in d. l. 6 §. sed & Marcellus, de in diem addi. sed cum Bar. concordat Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de obl. & sol. in duab. quæst.

Meno. Item pone. Soc. iun. cons. 119 nu 16. lib. 2. Iac. Buer. q. 181. nu. 12. 13.

d Alex. Verũ. Et dum Bar. hic dicit, q ẽt creditor possit insinuare pro suo interesse, adde q alius pro me insinuationem facere põt, quæ mihi prodest, auth. eo decursum, & ibi Bald. C. de don. a. ore nu. & in l. fi. §. si mihi. & Bart. C. de iur. dot. & facit quod no. Bart. in l. facta, §. si quis, & quod ibi Doct. ad Treb. quæ vide ad no. hic addr, q voluit Io. And. in add. ad Spec. in tit. de sol. q stante statuto, q quilibet debeat facere scribere debita, & credita, & contingat q aliquis qui habeat debitores non facit scribere, q si ipse est obligatus alteri, cui etiam obligauit nomina debitorum, non præiudicat, licet non faciat describi.

LEX IIII.

1 *Consensus non interpositus super actu non valido non nocet.*

a Si debitor a cui res.

§. Si in venditione. Qui consentit venditioni pignoris, vr ius suum remittere, nisi ꝯtrium fuerit protestatus. vel vendõ nõ tenuerit. h. d. No. sm gl. de vir-

b tute protestationis q̃ cõseruat ius protestantis. De hoc p Inn. in c. cũ M. Ferrarien. ex de ꝯst. dixi plene ff. de no. ope. nun. in l. non solũ. §.

1 fi. in tracta. de protestatione declaratoria voluntatis. † Vlt. no. c q si

c actus circa quẽ adhibet consensus, nõ valet, nõ nocet consensus: sed ꝯ ff. eo. l. 1. §. 1 Sol. hic consensus hẽt in se illam conditionẽ. s. si vendi-

d tio d subsequatur. l. sicut. §. si voluntatem. ff. eo. alias secus, &c.

ADDITIONES.

Meno. August. lib. 1. emendat. c. 9.

a Pom. Si debitor. Vide Rom. cons. 94. & cons. 40.

b Paris. Conseruat ius. Vide per Bart. in l. fi. ff. de eo q certo loco, vbi aliqua addidi.

c Alex. No. Et tene mẽti, quia si actus sup quo adhibetur cõsensus, nõ tenet, nunq̃ nocet cõsensus, & vide q̃ no. Bar. in l. post legatũ, ad fi. 1. col. C. de his qui. vt indig.

Pom. Vide Rom. cons. 154.

Ruer. Adde Bar. in l. 1. 2. uol. C. de pet. bo. sublatis. vbi vr tenere CONTRARIVM dum tenet, q quis punitur ex sola postulatione, quæ non habuit effectum. Sol. hic loquitur de actu, qui non valet ex sua natura, non tamen est contra l. ibi vero quando est contra l. vt sic puniatur conatus, licet non sequatur effectus.

d Si venditio. Valde subtiliter allegatur contrarius Bar. in l. 2. & 2. no. C. de pet. bo. subla. lib. 10. Pro solu. vide concor. tod. ner. consensus.

CONCORDIA.

Pro ꝯcordia, aduerte, q ꝯsensus tũc demũ nocet ad actum, si ille actus reperit validus. alias nõ. Ita Bar. in l hac. l. si debitor. §. si ĩ vendõne. ꝯrius tñ valde subtiliter allegat ĩ l. 1. ĩ 2. no. C. de pe. bo. sub lib. x. ita inducẽdo ibi no. q punit qs ex sola postulatione, de qua ibi, licet ñ habuerit effectũ: ecce q ex actu inualido ꝯsensus ẽt nocet. Sol. longa dña est an gerat actus de sui nã nõ phibitus. & ita loquit in hoc §. an vero gerat actus phibitus, ꝯ l. prohibitionẽ vt d. l. 1. quia tũc sapit delictum & potius punitur conatus, quã aliter. in simili dr in l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cler. ideo diuersi sunt casus.

LEX V.

Soluitur. Siue hypotheca remittetur exprese, siue remittatur debitum, hypotheca videtur remissa, quatenus debitum est remissum. h. d.

LEX VI.

1 *Obligatio sola quando sufficiat ad hoc vt pignus liberetur.*

2 *Soluere quando quis tenetur, non liberatur satisdando tantum creditore.*

3 *Fideiussorib. datis qñ sit relaxãdus inquisitus pro maleficio, pro quo et forma statuti imponitur pœna pecuniaria, & i defectu solutionis, pœna corporalis.*

4 *Debitum conditionale licet solui possit, an tunc creditor cogatur recipere.*

Item liberatur.

§. Qui paratus. Solutione, vel obligatione in iudicio facta pignus liberatur: secus si alio mõ qs paratus est satisfacere, nisi creditor hoc admiserit. Op. q nõ sufficiat aliquẽ esse paratũ soluere, nisi hẽat pecuniã ad manus, q̃ offerat, vt l. 1 peculiũ. in fi. ff. de statu lib. & ff. de resc. ven. l. fundus. Sol. intelligas hic, q pecuniã hẽbat, & eã offerebat. Op. q sola oblo non suffi-

1 ciat l. acceptã. C. de vsu. Sol. † dic q hic offerebat ĩ iudicio. l. si rem in fi. ff. de pig. act. secus, si ex iudiciũ, vt ĩ ꝯtrario. Op. q sufficiat quem sa-

a tisd. ff. e. l. pe. Sol. ibi hoc fuit actũ. Opp. de l. rescripto. §. 1. ff. de mu. &

ADDITIONES.

Meno. Solu. Tiraq. de retract. consang. §. 9. gl. 3.

a Alex. Rescripto. Sed ista faciunt ad qõnem quotidianã, an relaxari debeat datis fideiussorib. Vide ẽt hic Bar. & qđ ibi dixi in l. 4. ff. de cust. re. & facit qđ leg. & no. in l si quis ab alio, in princ. de re iud. & Bal. in l. 1. & ibi no. ff. qui satisd. cog. Vide tamen tex. in l. 3. ff. de sta. lib. & qđ no. Bar. in l. 1. ff. de inoffic. test. & omnino Bart. in l. sius quoque. de hær. inst. bene facit l. si plores. § præterea si qua ratione. ff. de fideiussor. & vide no. Bal. in l. fi. ad fi. C. ad l. Falc.

& ho. Sol. ibi p legē est expresse dispositū, q sufficiat satisdare: alias vbi † qs dēt soluere, nō liberatur satisdādo, vt hic creditore inuito, a Et ista facit ad qōnē quotidianā. Pone, per † statutū imponitur p maleficio pœna pecuniaria, b & in defectum pœna corporalis, q̄tūc vtrū reus se repræsentans dēat relaxari datis idoneis fideiussoribus. Rñ. Aut statutū dicit, q cōdēnet in certa q̄titate, q̄ si soluere nō poterit, amputet sibi pes, & tunc datis fideiussorib. idoneis, dēt relaxari, q a non p̄t dici q soluere nō possit, qui fideiussores idoneos inuenit. l. nemo dubitat. j. de reg. iu. & intellr si sunt fideiussores q non hūt bona verisimiliter peritura. alias secus. l. 2. §. 1. sol. matr. & qd ibi no. & s. de mino. l. verū. §. si locupleti. Sed si statutū dīt, q cōdēnetur e in certa q̄titate, quā si non soluerit amputet sibi pes, tunc nō debet relaxari datis fideiussorib. q a posset esse, q nec ipse. nec fideiussores soluerent, q̄q̄ sint locupletiores. Nā vbi lex req̄rit solutionē, non sufficit satisfactio datis fideiussorib. vel pignor b. Casus est hic. l. eadē rōne si quis faceret depositum de pecunia. Non .n. hoc est soluere, sed est illā pecuniam loco pignoris ponere, q̄ posset perire. nec hoc cogit quis admittere vt hic: quia nō est soluto sed satisfactio. Sed tunc modus esset, q quis solueret pecuniā p cōdemnatione fiēda si fieri contingeret. Pōt. n. quis soluere debitū cōdōnale. l. sub condōne. j. de sol. & tūc certū erit, qd illa cōditio non poterit euenire. f. si nō solueret: quia id solutū est. Sed † dubitat licet debitū condōnale possit solui, an tunc creditor cogat recipere: Et vr q non: quia illud est in creditum rei, quia si conditio deficeret, cogeretur creditor pecuniam reddere p cōditionē ob cām, vel sine cā: sed nemo cogitur accipere pecuniam, per quā quis obligatur l. j. §. qui po. in pig. hab. & sic vr q massarij cōis non teneantur recipere hanc solutionem. pñt tñ quām volunt, nisi aliter sit eis commissum per formam statuti, &c.

ADDITIONES.

Meno. Placa. lib. 1. epito. del. cto c. 2. nu. 18.
Barb. cons. 15 uol. 2.

a Pom. Inuito. Vide Ias. l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satis. cog. Fel. c. ad nostram, de iureiur. l. si se non obtulit, §. si ex conuentione, ff. de re iud.

b Paris. Pœna pecuniaria. Vide ad Bart. in l. 1. ff. de cust. & exhib. reo.

c Alea. Quod condemnetur. Vide Fel. in c. ad nostram. el 1. de iureiu.
Meno. Sed si statutum Adde Petrasan. sing. 63. ferre. Tiraq. de retract. consang. §. 3. gl. 3. nu. 14. Ias. cons. 9. nu. 9. lib. 1. Dec. cons. 39. nu. 7.

LEX VII.

Si consensit venditioni.

§. Videbimus. Procurator non potest pignus remittere sine speciali mādato, sed bene potest remissionem pignoris recipere h. d.

§. Si conuenerit. Pignus potest remitti pro tēpore pro parte pro indiuiso. h. d.

§. Illud. Si diuisio fiat a socio, non tollitur ius reale alteri competens pro indiuiso, secus si esset ius personale, vt l. Iulianus § Idem Celsus. s. de act. empt. plene per doct. C. si com. res pignori data sit. l. vnica. & dixi plene in l qui Romæ. §. duo fratres, j. de verb. oblig.

LEX VIII.

Sicut. Aestimatione rei obligatæ extinguit pignus. h. d. Op. gl. duob. mo. & solut. dic vt in ea, & bene.

§. Creditor. Pactū factū hǣdi transit ad fideicommissariū vlrū. h. d. Op. q pactū factum hæredi nō prodest fideicōmissario vlī, vt l. si hæres pecuniam, ad Trebel. & l. heres a debitore. in prin. j. de fideiuss. Huius timore fuerunt factæ quædā glo. quæ intelligunt q hoc pactum fuit factum defuncto Ita intelligit prima glo. & alia glos. super verbo. hæreditatem, & vr q sint additiones. Vel potes dicere, q contraria loquuntur de iure agendi, quod non transit ad fideicommissarium, nisi fuerit hæreditarium, hic vero loquitur de iure excipiendi. Facit ad hoc. l. si poss. s. de cōst. pec. & quod no in d. l. si hæres pecuniam &c.

§. Si procurator. Pactū procuratoris in rē suā prodest, & nocet dño sicut pactum dñi. h. d.

§. An pacisci. Filius vel seruus non potest libere remittere pignus. h. d.

† **§. Si voluntate.** † Qui consentit alienationi, videtur remittere pignus si alienatio sit secuta. h. d. Ad declarationem huius. §. sunt facta omnia quæ sequuntur in tex. istius l. vsque ad fin.

ADDITIO.

† Clao. Si voluntate. Vide ad hanc materiā Ro. cons. 131. vbi ponit an consentiens venditioni vnius rei, si habeat hypothecā gñaliter, uideatur alijs reb. renūciasse,

a b **§. Superuacuū.** In dubio nō p̄sumit q s alienasse ea q repertus est possidere. b h. d. Et iste, §. more 3ri. l. fi. C. de remiss. pig. legit multis modis hic, & in l. 3ria, & inter alis lec. pone duas. Prima q hic erat dubium vtrum creditor alienationi cōsensisset Secunda, q certum erat creditorē alienationi cōsensisse. Sed dubitatur an debitor alienauerit. Secundum primam lect. iste §. diuidit in tres partes. Primo. n. loquit, qñ nullo modo apparebat creditorem consensisse vendōni, seu alienationi. Et dī q in dubio hoc non præsumit, si debitor possidet. Secundo qñ certum est, q creditor alienationi cōsenserit simplr, & postea debitor rem redemit, vel alio modo seu titulo recuperauit: nam tunc creditori præiudicat. Tertio qñ cōsensit non simplr sed sub pacto, q sibi soluat de p̄tio: nam tunc si de p̄tio creditori non est solutum, & debitor rem possideat, agetūc creditor hypothecaria 3 eum, & si excipit, & de cōsensu adhibito alienationi, replicabit de dolo, q cōsensit sub pacto, q sibi soluatur, & non est solutum. Et ita legebat D. Rich. Mal. Secunda ibi, nisi Tertia ibi, verūtamen, Op. C. de remiss. pig. l. fi. Sol. sm istam lec. sed discordat a primo cōcordat cum secūdo rñ. huius. § & tertio sed tñ non obstat, quia hic in prin. nullo modo cōstabat de cōsensu, ibi secus. Item in tertio rñ. cōsensit creditor nō simpr, sed sub pacto, q sibi soluat de p̄tio, ibi uero cōsensit simplr, & ista lec. tangit in l. 3ria, & eam tenebat Rich. Mal. vt dixi, quæ lec. est vera in se, tñ nō vr mihi q cōgruat lræ. Nā sm hanc lec. opponeret exceptio doli, q a nō soluit rim q actū fuit, q̄ exceptio doli nō orit ex suspicione aliqua imo ex certitudine q a non solut. Sed tex hic in fi. loquit de exceptione doli, q̄ orit ex quadā suspicione doli, ergo alio m. ōdūr legi iste §. legit ergo sm gl. nram hic. & tangit in l. 3ria, q hic erat certū creditorē cōsensisse alienationi, sed dub. ū erat an debitor alienasset. Et sm hāc lec. diuidet in tres ptes. Primo ponit dictū, & est tale. Creditor cōsensit debitori, q vēderet pignus, & hoc cōstat, nūc debitor cōuētus hypothecaria de re sē vendidisse, cu ipsam possideat nec aliā probōnē alleg. Dicit litera q nō est p̄sumēdū debitorē vēdidisse cū possideat, & hoc primo. Scdo ponit aliud dictū, p q aduersat primo. Nam possibile est, q debitor uendiderat, & postea redemit uel ex alio tit. acquiuit, puta p successionē. & sic nō seqr, si possidet, ergo nō vēdidit. h. d. Tertio rndet p̄cedēti obiectioni hoc mō. Nā licet sit possibile, q uēdiderit, & postea redemerit, tñ ex eo q semel possedit & hodie reperit possidere, p̄sumit cū sp possedisse, & est suspicio, & p̄sumptio, q fuerit uendō ficta, & iō cum creditori pecunia non sit soluta, 3 debitorem excipientē de uenditione, replicabitur de dolo in hoc adhibito, quod fraudulosè & fictè vend. dit. h. d. Quem

ADDITIONES.

Menoch. Alciat. lib. 1. parergon. c. 10.

Alea. Superuacuum. Similis est tex. & ibi Bal. in l. qui, C. de distra. pig.

Paris. repertus est possidere. Vide in ista materia Ang. cons. 48 inci. q̄da Fran. & cōs. 100 inci. q̄dam mulier, uide Bal. in l. illud, C. de sacros. eccl. in 2. col & in l. multū, C. si quis alt. uel sibi, ubi ponit de modo probandi simulationē, & in l. ab emptione, C. plus ualere qd agit, uide ēt in materia Fran. cons. 61. & cons. 156. uide Ro. cons. 246. Item qd materia huius. §. non procedat, qñ uenditor precario nomine emptoris possedit, uide Ro. cons. 50. ad fi. & cons. 246 ubi alia ponit in materia, & cons. 204. ubi alias ponit limit. Alex. cons. 18. in 5. vol. Item limita materiā huius §. procedere in contractib. de quorū natura est, ut statim dēat possessio transferri, alias secus, puta in contractu condōnali, uide Pau. cons. 90. Item de materia uide Pau. cons. 331. uide Pau. limitantem istum §. cons 49. uide ēt qua habes ad Bar. in l. post contractum, ff. de don. in 3. p̄sum. Item uide Pau. in c. illo uos, de pig. ubi dicit, q quoad tertiū, locatio facta uenditori, nō tollit simulationis p̄sumptionē resultantem ex eo, q uenditor perseuerauerit in possessione, iuxta regulam huius §. & intellige, procedere nisi solueret pensionem emptori, ut dicit Bar. hic in fi. Sed pulchrū est dubiū qd si emptor confessus fuit habuisse pensionem a uenditore, non tñ apparet de actuali numeratione, & perceptione pensionis, uidetur q confessio sufficeret, q a p confessionē pbat rē in ueritate ita fuisse, l. Publia. in fi. s. depo. Sed contrarium vr uerius p ea q̄ scripsi ad Bar. in d. l. Publia. §. fi. ubi hēs q simplex cōfessio nō pbat ueritatē ita esse, quo ad p̄iudiciū tertij, & q ubi uera illud interuenisset, p̄iudicaret tertio. Exempli ibi uide me repeta, & pro hoc pōdera uerba Bar. hic dū dicit, qd requiritur uera, & corporalis traditio, sed cōfessio nō dr uera traditio, ut habes ad Bar. in l. 2. in fi. ff. si cer. pet. & facit pro hoc eadem rō, q a ubi interuenit et actualis traditio, nō ē uerisimile qd uēditor solueret pēsionem, uel permitteret emptori uti, & frui re sua, nisi uere cōtractus interuenisset inter eos, sed confiteri solum, & recipere confessionē, istud est facile, & non sunt nisi uerba, Ideo faciliter uenditor reciperet confessionē de soluta pēsione, cū istud nihil sibi p̄iudicaret, sed potius prodesset. Ideo præsumitur talis cōfessio ēt simulata, quemadmodū ēt contractus simulatus appositus in vēditione, & ēt locatio, q̄ inter oīa pbat de sui natura, & solet operari translationē possessionis, sicut solutio pēsionis, & no. istam rōnem, & pōderat oīa uerba Are. in l. qui uniuersas, §. qd per colonū, ff. de acq possess. dū ponit rōnem diuersitatis, quare ex sola locatione nō pbetur possessio in dubio, qñ non dōlae conducentē possidere, & tñ secus est in solutione pēsionis, ut ibi no. per eū, quē uide, & pōdera ēt illud qd no. Bar. in l. Titia, de uer. ob. Item in materia huius §. uide Ale cons. 58. & cons. 58. in 5. vol. Itē an ista sola præsumptio sufficiat ad præsumendū contractū simulatum. Vide Bar. qd nō, cons. 61. inc. Petrus Nicolæ. & ea quæ habes ad Bar. in l. post contractum, de don. in 3. præsump. Ale. in d. cons. 18. in 5. vol. uide omnino Are cons. 160. & cons. 65. de quo habes ad Bar. in d. l. post contractū. Item de materia huius præsumptionis, uide Barb. c. illo uos, de pig. & aliqua p eū, c. seq. ad fi. Itē q ista p̄sumptio non sit sufficiens quantū ad contrahentē. si constituat se possidere noīe emptoris uel donatarij, uide Alex. in d. cons. 185. Are in cōs. 65. alleg. Bal. & Sal. in l. emptione, C. plus ualere q agitur, & alia de quib. ibi. Alex. Respondet. Si aliquis uendidit rem quam possidebat, & postea reperitur eandem possidere, præsumitur ficta uenditio. de qua materia & de intellectu huius §. cū materia fictionis, & simulationis in contractu, uide late & multum sing. per Bar. in consilijs suis cons. quod incipit, Pet. Nicolæ. quod uideas omnino & omnino Ang. in cons. 47. inci. quidam Fran. adde Ro. cons. 203.

1 *Possidens rem, non præsumitur eam vendidisse.*
2 *Præceptum iudicis contempsisse dicitur, qui euacuauit domum iudicis præcepto, si postea in eam ingressus est.*
3 *Venditur si res per debitorem, & postea ad eum ex noua causa reuertatur, an reincidat in obligationem.*
4 *Vsusfructus semel extinctus, quādo nō intelligitur ex repetitione iterū incipere.*
5 *Vendō p̄sumitur simulata, quādo emptor patitur vēditorē possidere, & quantū tps requiratur, et si in instrumento venditionis sit appositum constitutum.*
6 *Venditio non p̄sumitur simulata, si venditor remansit in possessione, & respōdeat de fructib. emptori. Idem, quando emptor reseruat usumfructū fundi.*
7 *Possessionis medium dicitur probatum, probatis extremis.*
8 *Venditor an possit contra emptorem agentem excipere vendōnem simulatam.*

Quē casum multū not. vide l'ram ibi, trāslata ad p̄ns tp̄s. ſ ꝯſiderato e e eo, q. ab initio poſſedit. & in p̄nti reperit poſſidere, & ſic ſp præſumit poſſediſſe, ex quo eſt p̄ſūptio q. alienatio ſit ficta, ſeu in fraudē facta. Et ita vr̄ intelligere Odoſ. & Mar. Sil. & ita vr̄ tenere Dy. ī l. oēs, §. Lucius, ꝗ in frau. cre. Op. C. ď remiſ. pig. l. fi. Sol. ibi erat certū, rē eſſe vēditā, & traditā, & ſic ipsā exuiſſe bona debitoris, q. reqrit vt ſ. §. px. §. & l. volūtate. ĵ. e. hic vero ī vltimo caſu, licet de vēdōne ꝯſtaret: tn̄ ñ ꝯſtabat rē eſſe traditā, & ſic bona debitoris nō exierat. Sed ꝫ hoc op. q. ſufficit vēdō ſola ēt ſine tradōne ĵ. e. l. §. ſi debitor. Sol. ibi licet nō tradiderit tn̄ tradere tenebat, hic vero nec tradere
a tenebat, q̄a p̄ſumebaſ ficta vēdō, qđ intellige, vt ſtatī dicā. Redeo a
1 ad ord. ne. §. No. † ex pri. q. nō eſt p̄ſumēdū cū q. poſſidet rē ipsā vē
b didiſſe. b & ſic facit ad qōnē: ſ iudex p̄cepit alicui vt exiret ď poſſeſ
2 ſione dom', & eā diſcūbraret, & ille exiuit, & diſcūbrauit & ď hoc ꝯplecit iſtr̄m. poſtea reigreſſus ē, an videaſ veniſſe ꝫ p̄ceptū: Vr̄ hic q. ſic, q̄a ñ vr̄ exiuiſſe, ex quo reperit poſſidere, ſed iſta lex ñ facit. lo q. ſ. n. hæc lex in caſu dubij, ſed nos ponimus qōnē q. exiuit, & diſcūbrauit, puto tn̄ q. p̄ceptū ꝯtempſerit, q̄a tale præceptū dēt intelli, q. exeat, & diſcūbret, & ppetuo ſic diſcūbratā teneat. l. ſeruus, C. ď pœnis. Dēt. n. iudex illū, quē vult mittere in poſſeſſionē, in ea tueri, nec intelli't de remiſſione momētanea, vt l. 3. §. miſſū. ĵ. ad Carb. & ĵ. ne
3 vis fiat ei. l. ſi q̄s miſſus. † Venio ad ſ'm dictū. Ex quo vr̄, q. ſi vere eēt
c fcā vēdō, ſiue alienatio, & poſtea ex noua cā c reuerteretſ ad debitorē. q. ipſe nō reincidat in oblōnē. Qđ indubitāter ē verū, qñ p̄cedit oblō ſpālis, de qua hic loqt', vt patet ex prin. hu'. §. Sed ſi p̄cederet oblō gñalis oīū bonorū p̄ntiū, & futurorū, & tūc ſi res reuerteretſ ad debitorē ex noua cā, vr̄ q. reincidat in oblōnē ſicut incideret q̄libet res ď nouo q̄ſita. Cōtrariū tn̄ determinaſ expſſe ī d. l. fi. C. ď remiſ.
4 pig. & ē no. & mirabilis. Ex † quo poſſum' dicere, q. l. ſicut ī annos. & l. repetit. ſ. q. mo. vſuſf. am. q dñt q. vſufructu ſemel extincto, iterū iterat ex repetitione, intelligant, niſi ſemel ſit extinctus volūtate
d vſufructuarij ad hoc ordinata, d ar. d. l. fi. C. de remiſ. pig. & eodem mō ſi pignus extingueretſ abſq; volūtate creditoris, nā tūc ñ putarē īpedire, qn ex noua emptione reuerteretſ in oblōnē, pp illa verba,
e bonorū ēt futurorū, &c. Venio ad tertiū dictū. † Ex quo no. q. ſi poſt
5 vēdōnē emptor patiaſ vēditorē poſſidere, p̄ſumiſ alienatio, & venditio fictitia. Idē tenet Dy. ī d. l. oēs. §. Lucius. ĵ. ꝗ ī frau. cre. alle. gl. ī ar. ĵ. de acq. hę. l. ſi is, q bonis. & C. ď nat. li. l. 3. facit C. ď repu. hæ. l. 2. & qđ ibi p Doc. Sed qro, q̄to tp̄e reqraſ emptorē dēre pati? Quidā dñt. d. u, hoc ē lōgo tp̄e. Alij p trienniū, vt l. fi. C. de apochis pub. Ego dico hoc eſſe inſpiciēdū arbitrio iudicis, ſm qualitatē perſonarum. Quid. n. ſi emptor ē pupillus, vr̄ alius q ſubito ſe abſētauit. hoc plene examino ī l. poſt ꝯtctū. ĵ. ď do. Quæro qd ſi ī iſtio vēditor ſe ꝯſtituit
f emptoris noīe poſſidere f & ſic vēditor ſp ſuit ī poſſeſſione. puto q. p hoc ñ effugiat p̄ſūpoio fraudis. Reqrit. n. vera & corpalis tradō,
† vt C. de ſuffrag. † l. 1. niſi vēditor ď fruct. emptori rñdent. Hoc. n. fa-
6 ceret ceſſare p̄ſūptionē fraudis, ar. l. litib. C. ď agri. & cēſi. lib. 11. vel niſi vēditor reſeruauerit ſibi vſūfructū. l. q ſqs. C. de do. dixi plene in
7 l. poſt ꝯtctū. ĵ. de do. Vlt. no. g q † ad ꝓbādū poſſeſſionē, ꝓbatis ex-
g tremitatib. p̄ſumiſ mediū, vt hic p Doc. ī l. ſup lōgi, C. de p̄ſ. lō. tēp.
8 Quęro, † ſi creditor poſſet hoc alle. ſ. hāc vēdōnē eē ficte factā, ſeu ī fraudē, an vēditor ipe poſſit hoc dicere ꝫ ēptorē agētē. Et vr̄ q. nō, vt l. ſi creditorib. C. ď ſeruo pig. da. ma. q. dic vt d. l. p' ꝯtctū. ĵ. de do.

ADDITIONES.

a Pom. Redeo. vide Iaſ. & Doc. in l. ſi fideiuſſor. §. 1. de leg. 1. conſ. 108. uol. 3.

b Alex. Ipſam uendidiſſe. Contrarium tenet in conſ. ſuo Bart. conſ. incip. Pet. Nicol. alias inci. factum tale eſt, Pet. Nic. Pro ſolutione uide tamen concor. 284. inci. bonus, & non ſimulatos contractus.

c Parif. Noua cauſa. vide Are. in l. ſi fideiuſſor. §. meminiſſe, de leg. 1.

d Alex. Ordinata. Facit ad intellectum l. fi. C. de remi. pig. ubi eſt caſus mirabilis.

e Parif. Venio ad tertium dictum. Vide Felin. c. ſi cautio. de fi. inſt. omnino Ro. conſ. 104. col. 1. & Ang. 102. inci. quædam mulier.

Meno. Barb. con. 128. col. 4. lib. 3.

Ruer. venditio fictitia. de iſta præſumptione uenditionis fictitiæ, uide plene per do. Bar. Cep. in tract. de ſimulat. contractu in 24. præſump. fol. 9. cum multis concord. de quib. ibi per eū. & adde qđ no. CONTRARIVS in conſ. 62. inci. Petrus Nicolæ. alias inci. factum tale eſt Pet. N. colæ. Sol. ſecundum Pau. de Ca. in conſ. 321. quod dictum Barto. hic proce. dit quando apparebat de ea ſimulationis, ſecus in dicto conſ. Alia ſol. datur ſecundum eundem Pau. in conſ. 202. inci. non eſt, in ſi. aliam dat Are. in conſ. 65. & conſ. 150. col. 6. quos uide.

f Alex. Poſſidere. Adde Spec. in tit. de do. §. 1. uer. item pone aliquid intendens, &c. Meno. Hoc Brun. conſ. 38. nu. 14. D. c. conſ. 463. nu. 10. Tiraq. de iure conſti. in tertia parte limit. 19.

† Claud. C. de ſuffrag. Adde Bal. ad hoc in l. 1. C. de dona. ante nup. & uide ad materiam Rom. conſ. 104.

g Parif. vl. no. Vide Iaſ. in l. talis ſcriptura, in 3. no. poſt Alex. ibi, ff. de leg. 1.

1 *Creditor qui conſenſit alienationi pignoris, quādo poſſit agere hypothecaria.*

2 *Creditor non tenetur oſtendere rem vendendam debitori, niſi prius ſatiſdetur de ea reſtituenda.*

§. Illud videamus.

Si creditor vēdōni ꝯſenſit, vt ſibi de p̄tio ſatisfiat, & nō ſatisfit, impediſ agere hypothecaria ꝫ eū & eius h̄rdē. ſecus ꝫ ex̄neū emptorē h. d. & fortis §. eſt & eſt hic q̄dā gl. q̄ incipit, nō intēdit, alias eſt, ſiue nō, ſed prima eſt vera, vt patet in alia gl. q̄ īcipit, dolus ergo, & eſt ſuper verbo, potior eſt. Opp. q. h̄rs nō poſſet hypothecaria ꝯueniri, q̄a non poſſet ēt ipe debitor, ſi poſt vēdōnē ipſam rem redemerit, vt ſ. §. px. §. & C. ď remi. pig. l. fi. So. gl. q. hic pmiſit vēdere ea ꝯdōne, vt ſibi de p̄tio ſatisfieret. Ita dr gl. vñ ſi pmiſit ſub ꝯdōne, & ꝯdō non eſt impleta, ergo poſſet agere ꝫ ex̄neū poſſeſſorem. Cuius ꝯtrium dr̄ in ver. qđ ſi is. Sol. gl. q. ī illo ver. qđ ſi is. nō ſuit adiecta ꝯdo pmiſſioni. ſed creditor ſuit ſecutus fidē debitoris aſſerentis ſe ſoluturum. Vide gl. q̄ īcipit, q̄a pmiſit, & eſt ſup ver. q. ſi is. Iſtæ gl. ꝯtinent diuinationē, nec vr̄ de mēte litteræ, q. hic in diuerſis caſibus loquatur. Solum.
1 hāc dñam no. vtrū ꝯueniaſ h̄rs, vel ex̄neus. Et ſi dicas † totū hūc §. loq. eodē mō, & diſtinguit tres caſus, q. qñq; creditor cōſentit alienationi ſimpl', nulla adiecta ꝯdōne, vel mō, & tūc alienatione ſecuta, non aget hypothecaria, ēt ꝫ debitorē & eius h̄rdē, vt ſ. §. px. §. & l. fi. C. de remiſ. pig. Qñq; ꝯſentit alienationi ſub ꝯdōne, ſi ſibi ſatiſfiat, & tūc ſi ſibi nō ſatisfiat, aget hypothecaria ꝫ quēcūq;, quia nō eſt ſatisfactū, ſicut ipſe ꝓmiſit, vt ĵ. ea. l. §. ſed & ſi pmiſerit. Qñque ꝯſentit ſub mō. ſ. vt ſibi ſatisfiat, & ēt ſic ſeqtur fidē debitoris & tūc loqtur §. iſte. Nā ſi fidē non implet, ꝯmittit dolū, ex quo pōt triplicari ꝫ ipſū & eius h̄rdē, vt hic ī primo caſu, nō aūt ꝫ ex̄neū poſſeſſorē, vt hic in ſcđo caſu. Et hūc īteſtm vr̄ ponere gl. hic ſup ver. potior. li-
2 cet aliæ gl. paruæ aliter intelligant, vt dixi. Vltimo no. † ver. tutius, p
a quem determinatur a l. q̄uis. ſ. de pig. act. ſ. q creditor nō tenetur oſtendere rem vendendam debitori, niſi prius ſibi ſatiſdetur de ea reſtituenda, vel quòd ſibi ex pretio ſatisfiat, quod no. &c.

ADDITIO.

a Pom. Determinatur. Vide Aret. conſ. 62.

1 *Venditionis appellatione continetur omnis actus, per quem dominium transfertur, etiam ex vltima voluntate.*

2 *Exceptio contra conſentientem rem ſuam legari, paratur.*

§. Venditionis.

a Appellatione vendōnis † ꝯtinetur oīs
1 actus, p quē dñium trāſfertur, ēt ex vl-
2 tima volūtate. h. d. No. q. † ſi ꝯſentio, q. res mea legetſ, ꝫ me paraſ
b exceptio. An aūt interim ex hoc ꝯſenſu poſſum c ꝯueniri, dixi plene
c in d. l. cū q̄s decedens, ĵ. de lega. 3. facit l. Caius, ſ. de pign. actione.

ADDITIONES.

a Alex. Venditionis. Et dicit Bal. in c. 1. §. præterea. qui. mo. ſeu. ami. q. iſte text. eſt vnicus in iure, de eo qui alteri conſentit, vt de re ſua te ſetur, quem etiam alleg. ſing. Bar. in l. venditioni. C. pro emp. & l. quoties ab omnib. C. de fideic. & in l. ſi tibi. §. de pignore. ſ. de pact.

b Parif. Res mea legetur. Vide limita. vt per Iaſ. in l. cum alienam. C. de lega.

c Pom. Poſſim. De conſentiente qualiter ſibi præiudicat, uide Bald. in c. 1. §. præterea. quib. mo. feud. ami. & in c. 1. de prohi. ali. feu. per Lot.

Meno. Dec. cōſ. 235. Gozad. cōſ. 54. nu. 55. Dec. cōſ. 587. nu. 8 cōſ. 648. nu. 4. Mantua. Soc. ſen. cōſ. 18. col. 9. Tiraq. de retra. cōſang. §. 1. gl. 4. nu. 35. & 36. Curt. iuo. cōſ. 108. nu. 11. & cōſ. 110. n. 3. declat ꝓcedere tm̄ quoad fiſci pudiciū nō cōtrahēns ſecū, & qñ emptor p̄cario noīe poſſidet, & nu. 4. qñ iure familiaritatis poſſidet, & hoc caſu eū eē in poſſeſſione ex ſumo ciuitatis ꝓbaſ. Parif. cōſ. 53. nu. 41. li. 1. & cōſ. ſeq. n. 177. qñ aliter ſoluit onera, & de libro æſtimi ſde cōſ. 55. nu. 54. lib. 1. & cōſ. 82. nu. 39 lib. 1. cōſ. 143. n. 16. lib. 4. in beneficialib. loquit ī alijs Barb. cōſ. 27 col. 23. lib. 1. Ial. cōſ. 36. li. 1. Ruy. cōſ. 119. nu. 1. lib. 1. Chaſſ. conſ. 45. nu. 8.

§. Si debitor.

Pignus videtur remiſſum ſola venditione, ſi debitor tenetur tradere. h. d.

1 *Alienationis quando vnus actus permittitur, omnis alius illi ſimilis, & eundem importans effectum, vel meliorem, permittitur.*

2 *Præceptum ſeu decretum iudicis obſeruatur ad literam.*

3 *Licentia ſi fuit conceſſa per epiſcopum eccl. ſiæ alienandi bona immobilia pro ſatisfaciendis debitis, vigore huius licentiæ, non poterit permutare.*

§. Sed & ſi permiſerit

a Si; permittitur vnus actus
1 alienationis, permittitur oīs alius illi ſimilis, & eūdē importās effectū vl̄ meliorē ſecus ſi deteriorē. h. d. No mirabilē caſū. hoc tn̄ licet verū ſit in cōſenſu partis, ꝫ q̄ verba interp̄tanda ſunt, in cuius ptāte fuit apertius legē dicere, vt l.
2 veterib. ſ. de pac. tn̄ † nō idē puto in p̄cepto, ſeu decreto iudicis, qđ
b dēt obſeruari ad lr̄am, b vt l. ſi pupillorū §. ſi ptor. ĵ. de reb. eo. Vlti-
3 mo facit ad qōnē iſtā, † Ep̄s pmiſit cuidā eccl'ię alienare bona immobilia ꝓ ſatisfaciēdis debitis: mō ecclia vigore huius permiſſionis pmutauit vnū fundū cū alio. Certè non valet, q̄a nō ſatisfit cāæ, pp quā ē pmiſſa alienatio. Nō. n. ex fundo pmutato ſatisfit creditorib. q dēnt h̄re pecuniā, ar. huius §. in prin. & circa fi. Niſi poneres qđ illū fundū, quē pmutauerat, nō poterat vēdere: ſed poterat vendere illū quē accepit ex iſta permutatione. qđ no. q̄a vidi hoc de ſcō, &c.

ADDITIONES.

Meno. Scripſi, conſ. 327. nu. 125.

a Pom. Si permiſerit. vide Alex. in l. filiusfa. §. diui. de leg. 1.

b Parif. Ad literam. vide, & declara vt per Bar. in l. Lucio, ff. de ali. & cib. leg.

1 *Subſcribens quando videatur conſentire.*

2 *Pignoris ex venditione facta per debitorem, quando præiudicetur creditori.*

§. Nō videtur.

a Præſens, & tacēs nō vr̄ pignus remiſiſ-
1 ſe: ſecus in eo q ſe ſubſcribit. h. d. No. q. † q ſe ſubſcribit vr̄ ꝯſentire, & ſcienter niſi ꝓbet ꝯtrarium. & idē ī eo q ꝯſentit ſine ſcriptis. qđ intellige, niſi ſe ſcribat, vt teſtis. l. cuius. ſ. de pig. act. & qđ vidiſtis ī l. fideiuſſor. §. pr̄. ſ. ď pig. & ſic ſubſcriptio, q̄ q̄s fa-
b ceret vt notarius ñ p̄iudicaret ſibi, qđ tāgiſ hic ī vl. gl. Itē op. C. de remiſ. pig. l. ſi hypothecas. & l. 4. Sol. gl. q. ſallit ibi fauore libertatis, &
2 fauore fiſci. Et ſō vt, mā iſta liqueat tibi, dic: Qñq; debitor tibi vēdit

ADDITIONES.

a Alex. Nō vr̄. Iſtū tex. dicas fallere fauore eccleſiæ, & pauperū, & aliarū pſonarū & cauſarū quæ merentur fauorem, ſicut libertates, ſm Bal. no. in l. 3. C. de remiſ. pig. hic allegata per illū tex. in uer. item opponit, C. de remiſ. pig. l. ſi hypothecas &c. adde Bar. qui ponit hanc diſputationem clare, in l. fi. C. de remiſ. pig.

b Parif. Item opp. Vide Alex. in l. quæ dotis, ff. ſol. mat.

dit creditore ignorãte,& tũc creditori nõ p̃iudicat. l.debitorem. C. de pig.& l.si debitor.de dist.pig.& l.si.C.de remis. pig. Qñq; debitor alienat creditore p̃sente & tacẽte, & tunc aut ista alienatio fiet manumittendo, & ipsi p̃iudicat, vt l.j. C.de remis.pig. Aut fiet alio mõ:& tunc aut fiscus erat vẽditor, & sibi p̃iudicat.vt l. si hypothecas.C.e. Aut vẽdebat priuatus, & tũc sibi ñ p̃iudicat.vt hic. & l.Caius.§.de pig.act.nisi tacuerit aĩo decipiẽdi,vt l.si fine.C.ad Vellc.& l.mulier.C.de distr.pig. Vel nisi iudex misit p̃clama p ciuitatem,q. quicunq; vellet ꝯdicere, cõpareat.l.si eo tpe.C.de remis.pig. Si vero fuit p̃sens,& consentiẽs,tũc aut res exiuit bona debitoris, & hoc ꝯstat:aut nõ exiuit,& hoc cõstat aut dubitat̃.Primo casu,qñ exiuit, aut creditor ꝯsensit simpl̃r,aut sub ꝯdõne, aut sub mõ,vt dixi ſ.e.l. §.illud.& hoc qñ res nõ est reuersa i bonis debitoris. Sed si esset reuersa.tũc distingue.aut ex eadẽ cã aut ex alia,vt l.volũtate.ſ.eo.Secundo casu, qñ nõ exiuit bona debitoris, & tũc aut debitor tenetur
a tradere,aut ñ,vt ſ.ea.l.§.si debitor.Tertio casu qñ dubitat̃ · vtrũ bona debitoris exiuerit.dic vt ſ.ea.l.§.superuacuũ.Quandoq; creditor nõ ꝯsensit alienationi.s.obl̃oni rei sibi obligatæ:tunc dic vt ſ.q. pot. in pig.ha.l.creditor.§.fi.& ſ.co.l. Paulus, in prin. & prædicta quantum ad materiam nostræ legis. materiam aũt gñalẽ qualiter p̃ntia, consensus,& subscriptio p̃iudicet, dixi plene in l.q̃ dotis. ſ.sol.matri.

ADDITIO.

a Pom. Dubitatur.Vid: Alex. [illegible]

1 *Hæres an ita cogatur dotare, sicut defunctus.*

a **§.Si debitori.** a Qui consensit debitori sp̃õte, vĩ cõsentire hrẽdi eius, qđ no. Op. de l. si manetto. §. si voluntate.ſ.sol.ma.glo.nõ sol. Dy.ibi dt,q ibi var.at̃ ꝓlõ ex persona hrẽdis.Nã † hæres o nõ cogit̃ dotare, sicut cogebat̃ defunctus. In
b ꝯrium vr̃ q̃,hrs cogitur dotare, ad quẽ trãseunt bona cũ onere suo. l.insulã.ſ. sol.mat.§.1. Dic ergo,q̃ hic cõsentit creditor ex voluntate liberã:ibi vero filia tenetur consentire patri non autem hæredi, & hoc modo variatur ibi conditio in persona hæredis, &c.

ADDITIONES.

a Alex.Si debitori.Adde quod istum tex.extendit Bar.in prohibitione,sicut loquitur in permissione tm.Ita no.volunt [illegible] filiusfamilias,§.dum.de lega.n.v. quæro,an ph.bito facta hæredi, &c. & ita cũ habere de facto antequam videre [illegible] ad illud allegaui istum tex.quod no.Alex.ad idem,tex.in l. [illegible] de [illegible] dota.
b Alex.Nam hæres.Verum hæres cogatur dotare sicut defunctus,vide Bar. in d.§. si voluntate,bene facit l.si quis a liberis,§.item rescriptum,de lib.agnosc. & vide hic apostil. [illegible] de Are.super l.hoc.Adde quod Abb. cons.[illegible]5.& cons. 50.2.lib.videtur tenere,quod hæres cogatur.

§.Si debitor. Permissio venditionis facta vni, non porrigitur ad extraneum, & facta ad tempus, non porrigitur vltra.h.d.

LEX IX.

a **Titius.** a Si duo simul emunt, videntur sibi inuicem consentire,& pignus remittere.h.d.

ADDITIO.

Meno.Negu[illegible] in tract.pig parte 6. in tertio membro,nu.7.
a Alex.Titius.Et ita illum tex.no.alle.Bar.in l.cum patre,§.libertus,de leg.2.

§.Titius. Qui succedit in locũ vnius creditoris, vtitur remissione illi creditori facta.h.d.

LEX X.

Voluntate. Si soluat̃ vẽditio,& res cũ eadem cã ad vẽditorem redeat,pignus i statũ pristinũ restauratur.

LEX XI.

a **Lucius Titius.** a Qui consentit rem sibi obligatam in dotem dari,pignus vr̃ remittere. h. d.

ADDITIO.

a Alex.Lucius Titius.vide quid [illegible] x.consuluit Al x.cons.[illegible] & Soc.cons.216.col.1.

LEX XII.

Paulus. Qui consentit q̃ pignus pignori detur, vr̃ pignus remisisse,non autem loco sui constituisse. h. d. Materiã istam dixi in l.creditor.§.si ſ.qui pot.in pig.hab &c.

1 *Possessor non debet arctari ad docendum de titulo,quando proponit aliquam exceptionem remouentem ius petitoris.*

a **§.Qui pignoris.** a Quilibet possessor hẽt ius offerendi creditori.h.d.quem.§.no.In text.ibi, qualiscunque. Item ibi.neq; dẽt qri,&c.No.q̃ ista obl̃o impedit litis conte.Itẽ no.q † qñ possessor opponit aliq̃ exceptionẽ, per q̃ remouetur ius petitoris, nõ dẽt possessor arctari ad docendũ de iure suo.
1

ADDITIO.

a Paris.Qui pignoris.Vide ad Bar.in l.[illegible].C.q po.in pig.ha.vide Ba. cons.84. vol.3. Alex.Et adde quod habetur,ſ.qui po.in pig.ha.[illegible] l.mulier,& quod ibi dixi, & vide l.prior,C.qui po.in p.g.hab.& quod ibi d.xi.

Si deferente. Iureiurando, & sñia liberatur pignus. h. d. Vel aliter, iureiurando,res decisa liberat pignus.h.d.No.de effectu sñiæ.De quo dic plene in l.Iulianus.ſ.de cond.ind &c.

LEX XIIII.

Cũ colono. Ex pacto pignus toll tur & satisfactione.h.d. Qđ dic,vt dixi in l.tẽ liberatur.§.1.ſ.eo.&c.

LEX XV.

a **Primi.** a Quando vnus est debitor ex pluribus causis cogitur creditor recipere,si offeratur totum quod ex vna causa debetur, quod not.& tene menti.

ADDITIO.

a Po. Primi. Limita istam legem per Alex.in l.quidam existimauerunt,ff.si cer.pet.

LIBER XXI.

a *De ædilitio edicto.* a *Rubrica.*

ADDITIO.

a Paris.De ædil.edic.Adde q̃ vendens scienter animal morbosum,tenetur etiam si fecerit pactum, quod non velit teneri, quando emptor ignorat vitium, vide ad Bar.in l.quæro,ſ.de act.emp.vide Ia.de Bel.in tract.de quæstio.Fel.in c.significauit,in fi.extra,de Iudæ.

LEX XVII.

a **Quis sit fugitiuus.** a No.istum tex.in fi.q̃ vsu
b rarius, b qui desinit fœne-
c rari, c adhuc dicatur vsurarius.

ADDITIONES.

a Paris.Quis sit fugitiuus.Vide Ia.in l.1.C.de edẽ.& quæ scripsi ad Bar.ibi de vsurario,q tenetur reddere rationes,licẽt desierit esse vsurarius,Are.in c.1.de pla.
b Alex.Vsurarius. Vide Bar.in l.palam,§.non solum, de rit.nup.idem volunt Bal.& Ang.in l.prætor §.is etiam,de eden.& idem volunt Ang.in sua disputatione.Aliea fis miles.per Bal.in rub.C.de vsu.
c Pom.Fœnerari.Vide Ro.cons.104.

a **§.Sicuti.** a No.ad qõnẽ, q̃ fuga est inter cætera vnũ indiciũ ꝯ malefactorẽ.l.lege Cornelia.in fi.ad Sill.Sed q.d,si
b ausugit fauore b familiæ,& postea citatus comparuit: Dic q̃ illa nõ videtur fuga, quæ contra eum præsumptionem inducat.

ADDITIONES.

a Alexan.Sicuti.Vide Sal.in l.bona fidei,C.de reb.cre.Rom.in l.admonendi,de iureiuran.
Pom.Adde,quod idem esset in eo,qui aufugerit de carcere secundum Bolo.in addi.ad Gu.de Sazin tract.tormen.
b Pom.Fauore.Vide Fel.c.nullus,uer.fallit,de præsump.

1 *Actus factus qui communiter æstimatur licitus,licet in veritate non sit, per hoc non dicitur illicitus.*

2 *Captus in vno territorio,vt ducatur in aliud territorium,debet relaxari.*

a **§.Apud Labeonẽ.** a Ex isto §.no.primo, † q̃ si quis
1 fecit aliquẽ actum q̃ æstimetur cõiter licitus,tñ ꝯrium est in veritate,quia sapit vsurariam prauitatẽ,q̃ ex hoc non dr̃ vsurarius.Item no. † q̃ si vnus caperetur in territorio ciuitatis Assisij,vt duceretur in territorium Perusij,q̃ dẽt relaxari.Ita determinat Old.in quadam sua disputatione.
2

ADDITIO.

Meno.Sc[illegible] ipsi cons.343.nu.4.
a Alex.Apud Labeonem.Idem in simili vult in l.pignus.C. de pign.act.Bal.in l.incendium,& auth.sed nouo iure,C.si cert.pet.Ang.& Imo.in l.stipulatio ista,§.alteri.de verb.ob.Idem not.Sal.in l.cum alle gas,C.de vsu. Pro hoc facit quod dixi post Bar.in l.de quo,§.de leg.secundum B[illegible] consuetudo excusat a pœna iuris communis,& Bal.in l.si.in princ. C.de iu.dot. approbat statutum q̃ soluantur x. pro centenario.

1 *Monacha percussa in primo claustro extra clausuram cæterarum monialiũ, quando dicatur percussa in domo suæ habitationis.*

a **§.Apud Celiũ.** a No.ad qõnẽ de facto q̃ qdã dñs ha-
b bebat vnum casamentum, & in vna parte stabat dñs,in alia seruus,deinde erat vna clausura, b quæ claudebat oẽs domos, q̃ si seruus exiuerit vnã clausuram dicatur fugi-
1 tiuus,q̃ facit † ad q.q̃ fuit in ciuitate c ista.Cũ qdã monialis esset p-
c cussa in claustro primo ex̃ clausurã cæterarũ monialium,an dicat̃, percussa in domo suæ habitationis?Breuiter iste tex.determinat,q̃ si quidem est vna clausura,quæ vltimo claudit oẽs domos.s.familiares,& monachos,seu moniales,q̃ vna habitatio dicatur,&c.

ADDITIONES.

Meno.Aret.cons.329.nu.10.
a Pom.Apud Cælium.[illegible] ut per Cæp.in simili uer.9.& circa dictum Bar.de Alex.cons.62.vol.[illegible] cons.39.eo.vol.Cap.cons.8.& cons.14.Ful.in l.cum allegas.C.de vsu.de rustico,qui facit pactum de non uendendo,q̃ ille contractus nõ præsumetur vsurarius,ex quo in eo præsumitur iuris ignorantia,quod intellige de illis rusticis,de quib.per Alex.l.si per errorem,ff.de iur.om.iud.
b Alex.Clausura.vide Bal.in l.1.C.eo.
c Pom.Ciuitate.vide Bar.cons.26.uol.1.Alex. cons.2[illegible].uol.2.

LEX XIX.

1 *Licitatio alicuius rei si fiat,& quidam promittit aliquid licitando,& contrarium facit ob illud,qđ fiebat in licitatione,q̃ videtur repetitũ in cõtractu.*

2 *Medicus non conuentuatus dicitur medicus.*

1 **Sciendũ ver.dictũ.** a No.istum ver.qui ponit differẽ-
a tiam inter dictum, promissum, & similia,& sic facit q̃ † si fiat licitatio alicuius rei,& quidam pro-
b mittit aliquid licitando, & ꝯriũ faciat, b ob illud qđ dicebat̃ in lici-
2 tatione,dico q̃ illud dr̃ repetitum in ꝯtu. Item c not.in ver.ca aũt
c † ad qõnem, de qua fui petitus c anno visitationis S.Franc. Nam est

ADDITIONES.

a Alex.Contrarium faciat.Et illum tex.alle.Bar.in l.si vnus.§.pactus,ſ.de pac.
b Pom.Item.De ista q.vide Alex.cons.15.incipien.ʃo procedere inquisitionis,vol.1.& quæ scripsi in proœ.huius operis.
c Par is.Fui petitus.vide Alex.in cons.[illegible]5.ad fi.

est q̃dã ɔstitutio, q͛ nullus possit intrare monasterium sub pœna excõicationis, nisi sit medicus, q curandi cã, &c. mõ intrauit quidam q erat medicus nõ ɔuentuatus, an sit excõicatus? Dixi q͛ non, quia quamuis non sit conuentuatus, tñ medicus est, vt ibi, Vulgo &c.

ADDITIO.

Meno. Placa lib. 2. epitome delicto, c. 13. nu. 9.

LEX XXV.

Ædiles etiam hoc, §. Ordinẽ. Quæro quid primo debeat præstari, an res, an pretium, & vide l. si solutus. ſ. de sol.

LEX XXVII.

a b **Debet.** a Pone q͛ vnus emens vltra ptiũ soluit aliqd mediato rib. b mõ fit redhibito, an possit repetere. Dico q͛ aut sponte, & tunc non. Aut ex necessitate, & tunc sic. tex. est hic.

ADDITIONES.

a Po. Dẽt. Vide Ro. sin. 61. post Bal. hic, & p hoc d Bar. hic, facit tex. l. cũ aũt. ẽ. e. ti.
b Parif. Mediatorib. vide Iaf. in l. 1. ff. de cond. ob cau. in vlt. no.

De euictionibus a & duplæ stip. Rub.

ADDITIO.

a Parif. De euictionib. Circa istam materiam ad hoc, ut possit agi ad duplum promissum, uide Cæp. cau. 86. Item ad faciendum, q͛ uenditor teneaẽ oĩ casu de euictione, uide Cæp. cau. 110. Item q͛ agenti de euictione solui debeant melioramenta, uide Ru. cons. 164. Quid aũt si pars rei uenditæ euincatur, an possit agi ad euictionem solũ rõne partis, an uero rescindi totus contractus. vide Ro. cons. 36. q͛ ibi ẽt ponit, & si aliquis emat rem ab aliquo sciens non esse nisi partem suam, & soluit totum pretiũ. Item no. q͛ uẽditor illicita emptori non tenetur de euictione, ẽt si promisit, sm Bal. in c. 1. §. ad hæc, in 1. col. de pac. iur. fir. & in c. 1. ad fi. de prohi. feu. alie. per Fed. Item an, & qñ in transactione ueniat euictio. vide Bal. in c. 1. de prohi. feu. alie. per Fed. no. ẽt perpetuo q͛ si qs paciscatur q͛ non vult teneri de euictione nisi pro facto suo tñ, tenetur tñ ẽt successoris sui, uide Crem. sing. 33. Qđ intellige de authore uniuersali, non de singulari sm eundẽ, sing. 158. uide ẽt de hoc ad Bar. in l. emptorẽ, ad fi. ã. de act. emp. uide Are. in l. hæs, de acq. hær. & in l. stipulatio ista, in prin. de ver. obl. Itẽ an mota lite, aũ executã euictionẽ possit uẽditor cogi dare fideiussorem. vide Pau. de Cast. l. 1. §. stipulationem. ff. de prætor. stip. Item, q͛ promittens de euictione, & nunq̃ cõuenire, nõ excludat, quin possit contrauenire si ignoráter fuit deceptus, uide Ant. de Bur. cõs. 52. ad fi. Item q͛ non possit agi de euictione, nisi lata snia, & re euicta, & ablata. vide Alex. cons. 4. in 3. vol. 1. col. uide ẽt eũdem limitantẽ in l. stipulatio ista, §. si quis forte, de uer. obl. Quid aũt si emptor conuẽtus, non comparuit facta intimatione uẽditoris, qui etiam noluit comparere. vide Barb. in c. fi. de emp. & uend. Alex. in l. uenditoris, de uer. obl. Item an & qñ teneatur uenditor ad sumptus litis, & etiam si emptor agat contra alium, qui obijciendo resistat, uide Bar. & alios in l. qui absentem, ff. de proco. in l. uenditores, ff. de u. r. obli. uide in materia euictionis, quomodo possit agi, quod dicit Dec. cons. 78. Alex. cons. 62. 2. vol.

LEX PRIMA.

1 *Euincitur si res vendita pro parte, an committatur stipulatio de euictione.*
2 *Cautela apponenda in instrumẽto, vt ẽt euicta parte committatur stipulatio.*
3 *Euincatur si pars rei q̃ emi x cuius pretii habetur rõ, an conuenti, an cõis.*

Siue tota. Ista l. est subtilis & bona, & legit̃ duobus mo. Primo vt loquat̃ in actione ex stipulatione duplæ, & illa tãgit̃ in t. gl. Scđo vt loquat̃ in actione ex empto. & ista tãgit̃ in ma. gl. Casus in terminis ẽ. Vẽdidi tibi fundũ valẽtem viginti p decẽ, & stipl̃s es de duplo noĩe euictionis, q͛ si nõ esses stipl̃s, tunc ageres actione ex empto de euictione, mõ euincit̃ pars fundi q̃runt̃ duo. Primũ an possit hẽri regressus de euictione? Rñ. q͛ sic. Scđo q̃rit̃, ad qđ hẽat̃ regressus, forte si euincat̃ hæc dimidia q̃ valet plus q̃ alia? Rñdet Iurisc. q͛ si euincitur ps dimidia p indiuiso, tũc hẽbit̃ rõ ptij ɔuẽti. l. d. Op. q͛ euicta pte nõ ɔmittit̃ stiplõ de euictione, nisi expresse sit actũ, vt l. si dictum. §. in stipl̃one ſ. eo. Prout hæc l. intelĩr in actione ex stipulatu. Istud ɔ̃ nũ gl. 1. sol. plurib. mo. & ad ɔ̃riũ rñdet primo q͛ spãle est in hoĩe, sm lo. vt in ɔ̃rio. Alij, vt Mar. dñt aliud in fundo, vt hic. aliud in hoĩe, & in oĩb. alijs indiuiduis, vt in ɔ̃rio, q͛ gl. reprobat, dic vt in ea. Alij timore huius ɔ̃rij dñt, q͛ lex ista non loq̃t̃ de actione ex stipulatu. sed actione ex empto, & istud ponit̃ in gl. mag. Rõ, q͛a stiplõ ɔmittit̃ sub ista ɔdõne si res fuerit empta: nõ ẽt. si fuerit euicta. Nã nõ di euicta, nisi tota res euincat̃. Et istã opi. tenet Pet. C. eo. l. 2. & ibi idẽ p Cy. q. 5. Ista opi. nõ placet q͛a primo est ɔ̃ l. bonitatis. ſ. eo. q̃ exp̃sse loquitur in actione ex stipulatu. Itẽ ɔ̃ rõnẽ. Na illa verba stipl̃onis, si res fuerit euicta, itelligunt̃. i. quatenus res fuerit euicta s. in totũ, ĩ totũ, si ĩ pte, ĩ partẽ. l. si debitor. §. venisse ẽ. d ɔ̃h. emp. & l. Stichũ q̃ meus erit. ſ. de le. 1. Teneas ergo opi. lo. q͛ gl. tenet, q͛ de euictione partis ɔmittat̃ stiplõ de euictione p̃t agi ẽt ex empto. Fallit ĩ hoĩe. vbi stiplõ nõ ɔmittit̃ nisi sit dictũ. Assignat rõnẽ lo pp excellẽtiam hoĩs. §. ti. 1. l. iustissime. Assigno rõnẽ & aliã q̃ gl. Nam licet euincat̃ pars hoĩs tñ quo ad q̃dã videor cum hẽre insolidũ quoad partẽ retentã, q͛a acq̃rit insolidũ mihi ex re mea vel iussu meo, vel noĩatim stipulãdo, si cut si totus esset meus, & iõ quodãmõ in totũ mihi hẽre liceat, ideo
2 stiplo non ɔ̃mittit̃, tñ ut oẽs istas ɔ̃rietates euites ɔsulo, vt facias poni in instrõ, siue euincat̃ tota res, siue pars, siue pprietas, siue possessio. Scđo op. q͛ nõ hẽat̃ rõ pprietatis, seu bonitatis. l. ex mille. ſ. e. Sol. vt in gl. & distingue, vt in ea, quę est clara. Vltimo hẽtis vnã deductionẽ factã a gl. q̃ incipit & in actione, ibi, vltimo no. q̃ clara est ĩ se vsq; ibi, in hũc modũ, & ea b gl. voluit ponere exẽplũ in lege ista
3 & hẽ glo. corrupta. & nõ hẽt intelũm, nec ẽ aliqd dicere. Bñ declaro retẽtis terminis gl. pone q͛ fundũ valẽtem quindecim emi p decẽ,
b si euincat̃ tertia pars, si q̃ dẽ p indiuiso, ñ est dubiũ, t q͛ habita rõne ad totũ fundũ habeo regressũ p tertia pte. Sed hoc est dubiũ utrũ hẽat̃ rõ sm q̃titatẽ ptij ɔuẽti, an sm q̃titatẽ ptij cõis. Gl. hic ĩ prin. & ĩ l. bonitatis. ſ. eo. vĩ dicere q͛ sm q̃titatẽ ptij cõis. Si. n. euincat̃ pars p ĩdiuiso, tũc hẽ rõ bonitatis illi͛, ut si qd ualebat plus, ĩ plus fiat ɔdẽnatio Si min͛ ualebat, ɔdẽnet̃ in min͛. Istud nullã hẽt dubitationẽ, si tenem͛, q͛ ĩ actiõe ex stipulatu hẽ rõ ad æstõnẽ cõem. Sed si teneremᵘ, vt dñi qdã, q͛ hẽret rõ æstõnis ptij ɔuẽti, tũc dẽret detrahi tertia ei͛, qđ ualet ultra æstõnẽ cõem: si tertia pars est euicta eo casu quo emi fundũ ualentẽ 18. p 10. pone ergo q͛ illa tertia p indiuiso ualet sex, sm cõem æstõnẽ, tũc detrahet tertia, q͛a tãto minus emit, & sic remanebũt quatuor, & illa veniũt in actione ex stipulatu, prout habetur ratio ad æstimationem conuentam.

ADDITIONES.

Meno Sed Afflic. decis. 178.
a Alex. Regressus. Quæro qũo pcedat, q͛ parte euicta, agi p̃t de euictione, vide plene p Pau. de Leaz. in l. si uẽditori. de emp. & ven. & ibi p alios, maxime per Imo.
b Alex. Dubium. Et ista faciũt ad qõnẽ de statuto, de qua p Bar. in l. pen. C. de transf.

LEX II.

5 *Executio statim fiet contra non cauentem, qui cauere debebat.*

Si dupla. Reuoco in dubiũ & q̃ro, qñ quis recusat cauere de dupla, ad qđ ɔdẽnabit̃? Et duplex est opi. & prima ut cõdemnet̃ ad ipsum factũ. s. q͛ caueat, & ista est satis bona. Nã cũ ista cautio debeat̃ ex dispõne legali, põt qs ad eã p̃cise ɔpelli De quo dixi plene in l. stipl̃ones nõ diuidunt̃. ſ. de uer. ob. in illa q. an qs p̃cise cogat̃ ad factũ Scđa lec. est q͛ qs ɔdẽnet̃ ad ipsum
5 duplũ & huic lect applaudit hic text. Sed tunc quæro † an statim fiat executio, siue exactio, an differat̃ in euẽtu euictionis. Glos. tenet hic q͛ differatur. Sed ɔ̃rium no. in l. ex empto. §. si ẽ. de actio. emp. & illud vĩ verius. Nã ille, qui non cauit, dolo cessat cauere, mento fiet executio statim ut l. locũ. § condẽnatio ſ. de tab. exhi.

LEX VI.

1 *Contractus locus inspicitur in pertinentibus ad decisionem contractus.*

a **Si fundus.** a Consuetudo, quæ est in loco ɔ̃ctus, inspicitur h. d No. q͛ in his, quæ pertinent ad decisionem ɔ̃ctus, inspicitur locus contractus, de quo plene dixi in l. cunctos populos. C. de sum. Trin.

ADDITIONES.

a Parif. Si fundus. Vide Comio cons. 26. inci. cum statutum Paduæ sit. vide Alexã. dantem multas remissiones cons. 37. in 2. vol. uide late Fel. in c. 1. de spons. Item vide Iaf. in l. 2. in prin. ff. de eo quod cer. loc. ubi ponit an circa cõcedẽte restõnẽ ĩ itẽ attẽdat̃ locus cõtractus, uel iudicij, uide Bar. cons. 2. uol. 3. ubi ponit de statuto reqrẽtẽ isinuationẽ ĩ donõne, q͛ cõprehẽdat forẽses. uide Ale. cõs. 107. vol. 4. Ro. cõs. 503.
Po. vide Barba. cons. 15. vol. 3. Im. cons. 1. & cons. 8 in 1. col.

LEX VIII.

Venditor. Dicit gl. q͛ istud interesse extrinsecum est, q͛ falsum est, quia imo est intrinsecum, ut doc. dñt, q͛a sequitur rem, penes quẽcunque uadat, ut no. Cy. C. de sen. quę pro eo, q͛ interest profe. l. 1. alias 2. in 3. diuisione. Pro quo uidetur casus in l. vt tantum. § in hac actione ẽ. de ser. corrup.

LEX XII.

1 *Pretij recipiẽdo partẽ quis, sibi præiudicat in euictione, ideo ponitur in instrumentis, si sunt plures, q͛ omnes pro parte sua confessi sunt pretium recepisse.*

Quidam. No. istam legem. & op. de l. Caius. ẽ. de pig. ac. & ẽ. qui. mo. pig vel hyp. sol. l. sicut. §. nõ vĩ. So. distingue tres casus. Primus qñ aliquis est præsens, & tacens, nec pretium recipiens. nec subscribens, tunc non vĩ ɔsentire nec de euictione tenetur, vt in ɔ̃rijs. Qñque a quis est præsens, & consentiens tacite. vel expresse, nõ tñ pretium, vel partẽ ptij recipit: & tũc non tenetur de euictione, sed bene præiudicat sibi in iure, qđ hẽt in re ut ſ. de reg. iu. l. aliud est uendere. & ibi not. † Qñque est præsens, & partem pretij recipit. & tunc sibi præiudicat & de euictione tenet, ut hic, & ideo ponitur in instrũis qñ plures uendunt q͛ tales vẽdiderunt, & confessi sunt omnes pretium pro parte recepisse.

ADDITIO.

Meno. Soc. Iun. cons. 84. nu. 23. lib. 1.
a Pani. Quandoque. vide Rom. cons. 87.

LEX XVII.

1 *Exceptione proposita succumbens non prohibetur illud ius in iudicium deducere per modum actionis, quando non tendit ad eundem effectum.*

a b **Vendicantem.** a No. regulã, q͛ quem de euictione b tenet actio, eundem agentem repellit exceptio. No. † q͛ licet quis succumbat in exceptione. non prohibetur illud ĩ iudiciũ p modum actionis deducere. qđ est uerum, ibi non tendit ad eũdẽ effectũ: aliàs secus, de quo p doc. in l. perẽptorias.

ADDITIONES.

Men. Soc. seo. cons. 264. col. pen. ver. 2. lib. 2. Parif. cons. 87. nu. 5. lib. 3. Boer. q. 45. ubi dat limitationes.
a Alc. Vẽdicantẽ. Hãc reg. lita ĩ casu sing. l. fi. C. e. & ibi no. videlicet, ĩ hẽ de fideiussoris. sed utrũ ista exceptio, quę d euic. &c. ipediat lit. cõtestari, an uero opponat̃ ad merita cãæ magis, q̃ ad pcẽsũ. uide Bar. ĩ l. & si institã. C. de fi. instr. & iu. hastæ fil. li. x. non poterit tñ opponi post snia, q͛a perẽptoria, ut no. Bal. in l. vẽditrici. C. de r. alie. uõ alie. adde quãr itelligat̃ ista rẽa, quę de euictione, & Ro. cons. 503.
b Parif. De euictione. Limita singlr illã regulã, ut p Alex, cõs. 109. inc. ĩ cã uertente. ver. pterea nõ ẽ absordũ. vol. 4. & p tex. singularẽ ĩ l. fi. de euic. s. an hẽ de fideiussoris, & vẽditoris, vide ibi ad Bar. Are. cõs. 30. Itẽ q͛ ista excep. ipediat litis ĩgressum & ẽt possit opponi ad merita cãæ, uide Bar. ã l. & si institã. C. de fid. instr. lib. x. col. 1.

a rias. C.sen.rescin.non poss. Dixi in l.qui Romæ. §.duo fratres.ꝺ. de vet.obl.facit quod dixi in l.si autem.ꝫ.de neg.gest. & in l.quod Labeo.& in l.quod in diem.§.si.ꝫ.de compen.

ADDITIO.

a Alex.Peremptorias,vide ibi no.& quod dixit Bal.in l.1.in 2,col.per istum tex.in uer.quaero quid sit actio,ubi declarat.

LEX XX.

a **Fundum.** a No.ꝙ quando res euincitur facto emptoris, etiam antecedente emptione, quod non tenetur venditor.

ADDITIO.

a Alex.Fundum.vide Bar.in d.§ duo fratres,in 1.& ult.q.

LEX XXII.

Si pro re pupilli.

1 *Euincitur si res ab eo, qui habet causam a me, an statim habeam regressum contra authorem meum, an expectare debeam ꝙ prius condemnet ei, qui habet causam a me.*

2 *Emptam a me rem tibi donaui, si euincitur a te, an possis habere regressum contra me, an contra authorem meum.*

3 *Clausula, faciens procuratorem in rem suam, operatur, vt re euicta quis possit directo agere contra authorem authoris sui.*

§. Si pro euictione. Iste est subtilis.§. & si bene aduertatis, loquitur qñ res, quam emi nõ euincit̃ a me, sed ab eo, cui ꝯcessi, & dr̃ ꝙ ex hoc habeo re-
a gressum ꝫ uenditorẽ meũ. Quęro vtrũ ille, q hẽt rẽ a à me, debeat denunciare mihi, & ego authori meo? Et dicit glo ꝙ sic. Secundo
b quæro b utrum † statim cũ res euincitur ab eo, q hẽt cãm a me, ego
1 habeã regressum ꝫ authorẽ meũ, an debeã expectare, ꝙ prius condemnet ei, qui hẽt cãm a me, & soluam sibi. Glo. in hoc dubitat. Veritas est, ꝙ qñque ego trãsfero rem in aliũ nõ simpl'r, sed in ea mihi aliquid iuris reseruo, vt puta si ꝯcedo in dotẽ, vel in emphyteusim, vel in feudũ, tunc eo ipso, ꝙ euincitur ab eo, q hẽt cãm a me, illud ius, qd̃ mihi reseruaui perimitur, & stipulatio de euictione committitur, & hoc est, ꝙ hic cĩ, ꝙ mulier efficiatur indotata, & sic mihi hr̃e non licet. Si vero ego vendidi simpl'r, & mihi ipsi non reseruaui aliqd̃ ius in re, tunc licet euincatur ab eo, qui hẽt cãm a me. tñ adhuc mihi nihil obest, ideo est necesse, ꝙ condemner, & soluã sibi, alias actionẽ de euictione non haberem, s'm regulã Iuliani positã in l. si seruus §.j.ꝺ.eo. Et idẽ dicẽdũ esset si rem quã emi, dedissem in solutũ & re euicta ab eo, cui dedi, actio pristina restitueretur in me, s'm materiam l.libera C.de sent.& l.elegãter.ĩ ptin.ꝫ.de pig.ac.statim.n.rẽ hr̃e nõ licet, qa ĩ pristinã oblo-
2 nẽ reincido, ar.hui⁹,§.& l.seq.† Quæro qd si rẽ, quã emi, tibi donaui, & a te euincit̃, & ita ꝙ tu non hẽs regressum ꝫ me, vtrũ author meus teneat̃ĩ aliquo? Certè nõ, qa rẽ mihi hr̃e nõ licet pp donõnẽ, nec pp euictionẽ. Ita determinat gl. hic, & ꝑ hoc facit. j.de ver.
c obl.l Iulian⁹.ĩ fi. & ibi p Ia. de Are.& ꝓdicta sũt vera, enisi ĩ ĩsẽo donõnis, ut fieri solet, fuerint cessæ oẽs actiones ꝯpetẽtes, & cõpe-
d tituræ donatori occasione ipsi⁹ rei & donatariũ d fecerit ꝓcuratorẽ in rẽ suã.l. si res.ꝺ.eo.q. est notandũ, † qa ẽt sed dicta uerba apponerẽtur in instr̃o vẽdõnis, nõ erit necesse, ꝙ ille, q emit a me denũciet mihi, & ego authori meo, sed ipse poterit directo authori meo denunciare.l.si res.& dixi in l.Iulianus.in fi.ꝺ.de uer.obl.

ADDITIONES.

a Alex.Rem.Vtrum singularis successor emptoris, debeat, & possit denonciare litẽ primo venditori, an uero authori suo, vide quæ infra sequuntur, & Bal.in l.1. C. de ser.per mut.

b Paris.Secundo quæro.vide Alex.consi.67.in 2.vol.
Meno.Quando, Cap.decis.197.ou.8.Cabalin.in tract.de euict §.4. nu.2.

c Alex.Et prædicta sunt uera.vide Are.in contrarium in l.Iulianus, § qui fundum, de verb. oblig.
Poma.Vide Alex.consi.93.uol.2.

d Alex.Donatariom.vide Bal.in l.per diuersas, C.man.in l.2. in fi. C.de iure dot.& Bar.in d.l.per diuersas, in vlt.col.& Bar.in l.1.C.de rer.permu.Bal.in l.2.in fin.C de iure dot.

LEX XXV.

a **Si seruũ.** a Hæc lex legitur in glo. duob.mod.Primo, qñ seruus nullo modo fuit traditus emptori. Secundo quando non fuit traditus de iure. Quærit gl. quid si emptori meo non fui condemnatus, nec possum condemnari, quia vẽdidi hoc pacto, ut non tenear de euictione. Certe dicit gl. ꝙ tunc cõtra venditorem meum haberem regressum. Quod dic, ut dixi ꝫ.eod. l. si pro te.§ si pro euictione.

ADDITIO.

a Alex.Si seruum.Per istum tex.uide quod decidit in materia Bal.in l.libera, in uer. sed nunquid, C.de sent.& interlo.om iud.

LEX XXXIV.

Si mancipium.

1 *Fideiussor vel pignorum possessor quando conuenitur, procedit iudicium excussione non facta, si non opponatur.*

2 *Præposterationis unius iudicii ad aliud exceptio, si nõ opponatur, iudiciũ tenet.*

§. Si communi. Opp.ꝙ prius dẽt agi rei uendicatione, vt ꝫ.fa.erc.l.1.& ꝺ.de exc.l. fundi. & l.
a fundũ. Gl.soluit mirabiliter, ꝙ hic ñ fuit oppositũ, qd̃ tene mẽti. a
3 Sic no.in l.2.C.cõi diui.qd̃ est no.† Ex quo apparet, ꝙ si agatur ꝫ fideiussorem, vel pignorum possessorem non facta discussione ꝫ principalem, ꝙ si ista exceptio non opponatur, procedit & ualet
2 iudicium, † Et hæc b regula est hic, ꝙ si exceptio præposterationis
b vnius iudicij ad aliud non opponatur, ꝙ tenet iudicium, facit C.
† de appel.l.j.† Opp.ꝙ euictione partis non committitur stipulatio, ut l.si in uenditione.ꝫ.eo.Sol.dicit gl.ꝙ hic fuit dictum: tu dic, ꝙ hic euictione partis, vsus totus incommodatur. Nam alteri socio totus adiudicatus fuit: ibi uero secus.

ADDITIONES.

Meno.Paris.cons.pen.nu.52.lib.3.

a Tene menti. Et de ista 1.glo.hic, uide quæ scripsi no. post Mod. in §. item si quis in fraudem.Instit.de act.

b Pom.Et hæc.vide Barb.cons.128.vol.2.

† Clau.de appel.Et de ueritate gl. hic, quæ multi, quod exceptio ista discussionis sit de apicib.iuris, vide Alex.l.si constante.sol.mat.

LEX XXXVII.

1 *Venditor cedit actiones pro re euicta contra authorem suum.*

2 *Emptori, quod prodest, & non nocet venditori, facile impetratur.*

a **In creditore.** a No.† ꝙ venditor cogitur cedere actiones
1 quas hẽt ꝓ re vendita ꝫ authorem suum.
a Scd̃o no.† ꝙ illud qd̃ ꝓdest, & nõ nocet vẽditori, ĩpetrat̃ de facili.

ADDITIO.

a Alex In creditore.Et sic no. ꝙ actiones venditoris non transeunt in emptorẽ, secus in exceptionib.per Barto. in l.3. C.ꝙ met.cau.& plene uide in l.si tertius, de aqua plu.arc.De quo late per Bar.in l.a.io prin.ꝺ.sol.mat.& in l.ciuitas, si cer.pet. Ad hoc uide quod no.Bal.in l.etiã, uer.quæro nunquid.de execu. rei iud. Et uide quod no.Bal.in l.1.in fi.C.de iu.do.& uide in l.si rem.ꝺ.eo.

LEX XXXIX.

1 *Euicta re per restõnem, non committitur stipulatio duplæ, sed agitur ex empto.*

2 *Tenuta data die feriata iudicis officio, potest eodem tempore restitui.*

Minor. Re euicta per in integ.rest. põt agi ex empto pro eui-
1 ctione.h.d.No.ꝙ re euicta † p restõnẽ. non commit-
a tit̃ stipl̃o duplæ, sed agit̃ ex empto. Scd̃o no.quãdã gl. a quæ est hic,
a q̃ inducit istam legẽ in arg.† qd̃ si die feriata det̃ tenuta offõ iud.ꝙ eo.tpe dẽt restitui ꝓstita satisdatione, qd̃ colligitur hic, quia iudicis
† offõ res euincit, & ita restituitur † actio de euictione: & iõ malitio si aduocati faciunt qñq; fieri sequestrationes ultima die iuridica, vt sic reuocatio peti postea non possit, durantib.ferijs. De qua per Iac.de Are.ꝺ.de no.ope.nun.l.1.§.nunciatio.& ibi dixi.

ADDITIONES.

Meno.Anto.Burgos in c.si venditori,nu.13.de empt. & uend.

a Alc.Glo.An tenuta possit reuocari die feriata, dic s'm glo.ꝙ si data fuit die feriata poterit reuocari die feriata, qd̃ intellige uerũ, qñ notorie cõstaret tenutã esse nullã. Nã tunc cũ in reuocatione non exigat̃ cãæ cognitio, poterit fieri die feriata. Secus ubi teneret tenuta rõne cãæ, uel alias quocunq;, vel si esset dubium, nã tunc non posset, cum debeat fieri cã cognita, si tñ reuocatio tenutæ fieret solum ꝓstita satisdatione, & hoc fieri posset, qa cũ hoc nõ requirat cãæ cognitionẽ, poterit expediri die feriata. Hoc tene menti, ad intel'm huius gl. s'c'd'm Io. An. q ita dicit in d.l.1.§.nunciatio, per ea, q̃ ibi no.Bar.& Doct.Tu adde quæ dixi post Bar. in l.de unoquoque, ꝫ. de re iud. ubi allegant istam gl. cum multis simil. Et adde quod no.Mod.in l.imperatores.§.fi.ꝺ.de ap. & unum tene menti, in reuocatione tenutæ qd dicit Ang.se pluries practicasse in l.si finita, in prin. de dam.inf. p gl. ibi, in uerbo, liber. in prin. ꝙ cũ petitur reuocatio tenutæ ꝙ põt objici tenutam non reuocandã, ex eo, qa non interest tenutam reuocari. Rõ, quia si data non tenet, dẽret de nouo cõcedi. & ad cautelã dicit petendã reuocationẽ eius, & cõfirmationẽ primæ, sed s'c'd'm Io.in d.l. si finita.in prin.puto tutius, ꝙ tenuta sit nulla, forte, quia data possessore non citato, iuxta no. per Bar. in l.fina.C.de edi.di. Adri.tol.post mediũ illius, in uer.item extra, gl. quęro an litiget sup nullitate, si re uera est nulla, alias posset condemnari in expensis, tanquam temerarie litigasset sup dicta nullitate, d. l.eũ q temere, ꝫ.de iud.l.non ignorat, C. de fru.& lit.expen.c.fi.extra de do & cõtu. Sed potius insiet petẽdo de nouo dari. Nã tũc si re vera dẽat dari de nouo, & aduersarius succũbet, cõdemnabitur in expensis, si resisteret, l.properãdum,§. siue aũt alterutra, C.de iud. ubi aũt litigasset utraque pars super nullitate, & ẽt super de nouo dãdo simul, & contingat ꝓnũciari tenutam fuisse nullã, dẽret tñ de nouo dari, tunc, qa cũ utraque pars esset victrix, & uicta, videret̃ uterque absoluẽdus ab expẽsis, p no.in l. gñalr, §.1.de reb. cre. Per ꝙ patet ꝙ cautius est non cõtẽdere sup nullitate, si re uera fuit nulla pp factũ expensarum. De quo uide per Mod.in §.quadrupli.Inst. de act. & istam gl. etiã dicit notanda Bal.in l.ab executione, C.quorum appel. Et per istã gl. ẽt no.Bar in l.a.in 4. q.C.de fer. ꝙ pręceptum factũ absque ordine iudiciario, ꝑõt absque cãæ cognitione, & citatione reuocari. Cui adde quę scripsi in l. de unoquoque, de re iu. & ista est sing.gl. s'm Bal.in l post iniam, C.de interlo.om.iud. & per Bal.in l. 1. C.de exec.rei iud. Et ita etiam hanc gl.alleg. Bal.pro sing.in l.fi.C.de fer.& dicit Bal.in l.1.in fi.C.de prohibi.seque st.ꝙ sequestratio põt fieri die feriata, & uide quod no. dixit Bal.in l.1.C.de exec.rei iud.adde consulta per Rom.cons.320.

Poma.vide Ro.consi.255.Fel.in c.ecclesia S.Marię.uer.6.uo.de const.& in c.ex parte, de test.Bar.cons.61.uol.1.& Fel.c.cum ulim, de re iud.Cum.cons.246. colu.1. Alex.cons.5.ver.item si probatum est, volu.2.in l.1.§.nunciatio, ff.de no.ope.nũ. & in l.si pacto quo pœna, col. 1. ubi per Mod. C. de pec. Alex.consi.7.Ro.consi.220.Imo.consi.128.Card.consi.66.Are.cons.20.col.fi.Pan.in c.qa clerici.no.de iure patr.Fely.in c.nihil.de pscr.gl.in c.tuarũ, in gl.antep.de priui. Are.in c.examinata, col.fi.de iud.ubi limitat istã gl.in tenuta data de facto, ut non possit reuocari parte non citata.Barb.in c.consultationib de offi.dele.& Soc.consi.266 in fi.

† Clau.Restituitur.Adde pro hac gl.casum, quem dicit singularem Bal.in c.excommunicato, de rescr.& uide Alex.in l.si pacto quo pœnam, in ult no.C.de pact.& quod dicit Pan.post Inno.in c.ouum, de off.dele. uide Claudium post Ale. in l.1. §.nunciatio, de ope.no.oun.

2 *Vendicans rem si succumbat, an possit intentare publicianam, & quid in iudicio communi diuidundo.nu.2.*

3 *Libellus si concludat rem ad me pertinere iure dominij, vel quasi, & probo me prescripsisse, an obtineam.*

4 *Dominia tria sunt, directum, utile, & quasi dominium.*

§. Si seruus. Qui succubit in rei vendicatione, non prohibetur publicianam intentare, & donec actio ad vendicandum superest, res euicta non dicitur. h.d. Glo. hic † disputat, vtrum qui succubit in rei vendi. possit intentare publicianam? Veritas est quod potest per tex. huius §. tamen hodie proponuntur simul, & semel, quia dicitur in libello, Peto rem ad me pertinentem iure dominij, vel quasi. Nam per hoc quod dicitur, quasi, intentat publicianam. Sed † pridie practicabam istam legem, in quodam qui egerat communi diuidundo, & succubuerat: nam non potest redire ad publicianam: arg. huius §. Op. de l. ij inf. §. eadem. s. de exce. rei iud. & l. & an eadem §. actiones. eo. tit. vbi dicit, quod omne ius vbicunque; & qualitercunque, videtur in iudicium deduci. Gl. hic dicit, fateor quod omne ius. s. directi dominij. non autem vtilis, vt l. contra. Iuxta hoc formo † quaestionem. Proposui contra te libellum dicens rem ad me pertinere iure dominij; vel quasi probaui me praescripsisse longo tempore, vtrum sequatur condemnatio? Et videtur quod non. Nam per scriptionem non quaeritur dominium directum, vt C. de bo. ma. auth. nisi. & ibi not. sed vtile tamen quaeritur. Vtile autem tunc non videtur proposuisse in iudicio, vt hic in gl. ergo &c. Item nec publicianam habeo, quia non competit ei qui praescripserat, vt l. 1. s. de pub. ergo &c. Sol. gl. nostrae in isto vocabulo, vtile dominium, aequiuocauerunt. Nam † debetis scire quod tria sunt dominia, directum, & vtile & quasi dominium quod competit ei qui habet publicianam. Istud quasi dominium glo. appellat vtile dominium. Vnde gl. vult dicere, quod qui intentat rei vendicationem, deducit in iudicium omne ius dominij directi, vel vtilis, non autem quasi dominij, cuius respectu datur publiciana. Ita intelligitur gl. ista, &c.

ADDITIONES.

a Alc. Si seruus. Quotuplex sit dominium, vide Bar. in l. si quis vi, §. differentia, de acq. pos. vbi et Pau. de Ca. alle. auth. si vero dominus, C. de haer. & vide Bal. in l. traditionibus. C. de pac.

b Alex. Si mater. Vide Barb. omnino in d. §. actiones.

c Paris. Quaestionem. Vide in Bertach. in verbo, agere. circa med.

Meno. Paris. cons. 104. nu. 94. lib. 1.

d Alex. Libellum. Et adde Inno. in c. ad aures, de praescr. vbi vtilis uendicatio datur ei qui praescripsit, excepto quam contra uerum dominum. Et ad hoc adde Bar. in l. 1. C. de vsofru. & Bal. in l. per hanc, post gl. de temp. appel.

e Pom. Vult dicere. Vide Pan. in c. caeterum, de iu.

LEX XLI.

Si ei cui vendidi.

1 *Successio habet vim solutionis, & exactionis factae in iudicio.*

§. Si is, qui. Cum emptor venditori, vel venditor emptori succedit, re euicta contra authorem venditoris, potest haberi regressus, & successio loco solutionis habetur. h.d. No. quod successio habet vim solutionis, & exactionis factae in iudicio. Quod dic plene, vt in l. Vranius. ∫. de fideiui. & l. si quis pro emptor. ∫. de vsuc.

LEX LI.

Si per imprudentiam. a Gl. intelligit istam legem, quando emptor praebuit causam istius iniustitiae: alias de euictione posset agere. Sed contrarium videtur tenere gl. in l. exceptionem. ∫. de fideiuss. dum dicit maxime. Iac. de Are. videtur tenere istam gl. per l. 2. §. solet. s. de haer. vend. & Cy. refert, & tractat in l. emptor. C. eo. in vlt. q. Sed mihi displicet ista gl. quia est contra casum istius principij. Quomodo enim emptor potest praestare causam ignorantiae iudicis de qua hic loquitur? Quam enim culpam habet emptor, si iudex male sunduit? Dico ergo breuiter, quod in casu legis nostrae, quando res euincitur per ignorantiam, vel culpam vel dolum iudicis respectu venditoris, res videtur deperdita casu fortuito, & ideo periculum est emptoris. Et ex hoc apparet triuium ad l. 2. §. solet. s. de haer. ven. quia ibi non spectat periculum casus fortuiti ad venditorem: ideo iniustitia, seu imperitia iudicis sibi non nocet: nisi fuerit in culpa. Hoc plene examinaui in d. l. exceptiones, ∫. de fideiuss. ver. 2. quaero.

ADDITIONES.

a Alex. Si per imprudentiam. Vide Bar. in d. l. exceptio. ec.

Clau. Et ad limitationem huius l. vide Alex. in l. stipulatio ista, de v. s. ob.

b Alex. Ignorantiae. Limita hoc, nisi uenditor fuisset praesens in iudicio, quo casu ipse debuisset appellare, secundum glo. no. in l. emptori, C. eo.

Pom. Vide Ang. cons. 176.

c Paris. Dico ergo br. Vide Alex. in l. stipulatio ista, in prin. col. vlt. de ver. obl.

LEX LVI.

1 *Bannitus, & condemnatus de falso an possit conficere instrumentum.*

Si ideo. a Iste tex. est in ar. ad quaestionem. † Aliquis est bannitus, & condemnatus de falso, vtrum prohibeatur conficere instrumenta? tex. & haec lex facit, quod non. Magis enim videtur condemnari per contumaciam quam quod perfecerit falsum. Fac. et ad hoc quod no. C. de modo mul. l. 1. Et de hoc dixi in l. infamem. ∫. de pub. iud. & in l. 3. ad leg. Iuliam repe. Gl. ponit hic aliquas q. vide eam.

ADDITIONES.

Meno. Marsil. sing. 204. Rol. a Valle, cons. 51. nu. 3. lib. 1.

a Alex. Si id. Et ad intellectum huius l. vide Bar. in l. superatus, de pig. & hic adde Bald. in add. Spec. de instr. edi. & facit quod no. Bar. in l. cum filius, de ver. ob. & not. Bar. in auth. iubemus, ad fi. C. de iud. & ideo si ostenderetur bannum fuisse latum propter falsas allegationes, & probationes, & falsam causam, impediret executionem banni secundum Ang. & Inno. in §. duo fres, sed Bal. in l. an exercendis, C. de fi. instr. tenet contra Bart. quod bannitus priuetur officio tabellionatus, adde Bar. in l. Papinianus, §. meminisse & quod hic in l. q. repudiatis, de inoffi. test. & quod no. Ang. & Io. de Imo. in l. inter stipulantem, ∫. de uer. ob. & Bal. in l. transigere, in ver. cum opp. C. de transa. Fac. et ad no. in l. absentem, & quod ibi dixi, de poenis, & Bar. in l. 1. §. si. in fi. s. si quis ius dicen. non obtemp. & Bal. in l. vinum si cer. pe. Bar. in l. omnes. §. 1. ∫. de re mil. Bal. in l. fi. C. de confession. in l. ita demum, C. de procu. in l. 1. C. de confes. Adde ut per Pau. de Cas. cons. 223.

Paris. De intellectu huius l. uide Ale. in repe. l. properandum, de re iud. late Fel. in c. cum Ber. de re iud. Declara, ut per Barb. in c. fin. de emp. & vend. Adde Ang. & Imo. in l. ex duob. reis, ff. de duob. re. Alex. cons. 4. col. 1. vol. 3.

b Pom. Contumaciam. Vide Fel. in c. cum Berth. de re iud. & in c. ex literis. de constit. vide Bal. in l. in exercendis. C. de fi. inst. Ale. in l. saepe. de re iud. Bart. cons. 109. & cons. 113. Barb. cons. 3. vol. 1.

LEX LVI.

1 *Poena an possit ascendere in infinitum.*

Si dictum. Opp. quod non posset transcendere interesse vltra duplum. C. de sen. quae pro eo quod interest. l. 1. & s. de act. emp. l. Titius. cum si. Sol. illae leges loquuntur de interesse singulari, quod non potest excedere duplum interesse conventionalis, sed hic quantum sit interesse, est taxatum per contrahentes. Sed oppo. quod poena possit ascendere in infinitum, vt Inst. de inuti. stip. §. alteri. Glo. sol. & dicit hic, & in multis alijs locis, quod aut promittitur poena per nomina multiplicatiua, vtputa duplum, triplum, &c. & tunc non potest excedere quadruplum, vt Inst. de act. §. quadrupli. Aut non apponitur per nomina multiplicatiua: & tunc si apponatur pacto potest ascendere quantum volunt. & istam opi. tenet Dy. Iaco. de Are. & Pet. contra vt no. in l. 1. C. de sen. quae pro eo quod interest, & per Cy. ibi in q. 8. Sed ego teneo opi. Dy. † in l. stipulatio ista. §. alteri. ∫. de ver. obl.

1 *Stipulatio de euictione committitur cum quid compromittitur ex forma statuti, non autem cum quis sponte sua in non suum iudicem consensit.*

Si compromisero. a No. tex. ibi nulla enim necessitate cogente, id feci. Ex qua † litera habeo, quod si quis cogitur compromittere ex forma statuti, quod stipulatio de euictione committitur, quia illud fecit necessitate cogente. † Item ex hoc habes, quod si aliquis sponte sua non compromiserit, sed iurisdictionem iudicis prorogauit, vel in iudicem non suum consentit, quod non committitur stipulatio: quia nulla necessitate cogente id fecerit.

ADDITIONES.

Meno. Aret. cons. 78. in fine.

† R. Ego teneo opi. Dy. Adde quod Bar. ibi non tenet opi. Dy. & sic videtur in hoc variasse, prout etiam no. Alc. in d. §. alteri. in vlt. col.

1 Alex. Si compromisero. Istum tex. limita nisi fuerit factum compromissum in venditorem, vt no. volunt Spe. in tit. de arb. §. post. ver. sed pone doc. in c. fi. de empt. & ven. & vide Bart. in l. manifestae. s. de iureiu. qui extendit istum tex. ad iuramentum. Item limita istum §. nisi promissum fuisset de euictione quacunque ratione, vel causa res euinceretur, vt no. gl. in l. cum poena. s. de arb. & no. Bal. & Imo. in l. si domus. §. j. de leg. j. in prin. Item limita istum §. nisi compromissum fuisset in arbitrium clericum, ex necessitate imposita per legem, vel statutum, secundum Bal. post Bart. in l. fi. C. de iud. & Bar. hic, & omnino Bal. in l. j. C. de peri. & commo. rei ven. Item quid si ius esset dubium, an isto casu possit compromittere, vide no. Ant. in c. fi. de emp. & ven. & Bart. hic, sed de necessitate statuti sequitur cum grano salis. Bal. in l. 1. C. de peric. & com. rei vend. per Ful. & Imo. in l. si. de emp. & ven. Bal. in l. manifestae. s. de iureiu. qui extendit illum tex. ad iuramentum, vt s. dictum est.

Paris. Regulam huius §. limita non procedere, vbi factum esset compromissum in venditore, vide Ro. sing. 45 [illegible] emptor, Cre. sin. 31. Ale. in l. si domus. §. de euictione. de le. 1. [illegible] illud quod hic dicitur, habeat locum in delatione iuris, vide Cre. quod sic, sing. 116. Quid autem sit in compromisso necessario, vide Fel. in c. quis ext. de re iud. & in c. fi. eo. ti. & Barba. in c. fi. ext. de emp. & uend. & uocari debet uenditor ad compromittendum. Item limita istud non procedere, quando ille, qui compromisit, & succubuit esset paratus assumere in se onus probandi, & iuste succubuit. Ita singulariter Raph. Cu. in l. si domus de euictione, ff. de leg. 1. & alij Mod. & Alex. ad fi. & Barba. in c. fi. extra de emp. & uend. Alex. in d. §. de euict. qui ponit quatuor limitationes in 1. col. An autem regula illa procedat, etiam si sit promissum de euictione quocunque sequeretur, uide Alex. cons. 4. in 3. vol. in 1. col. & vide Are. de hoc dicto procedenti, & quibusdam alijs in l. ex duob. la 2. de duo. re. & l. fi. C. de in integ. rest. & ibi etiam quod non procederet quando fieret compromissum ex necessitate statuti, Bar. in l. manifestae. s. de iureiur.

b Pom. No. tex. Vide Alex. in l. si vnos. de pact. Cre. sin. 39. & cons. 124. Oria. in trac. de arb. q. 7. & q. 35. Ale. cons. 4. vol. 3 & in l. 1. C. de peri. & com. rei ven. Barb. cons. 35. Ale. in l. cum hereditas. ff. ad Treb. Pan. cons. 69. in 1. vol. Fel. in c. quod in ecclesiarum. de const. Are. cons. 15. Fel. in c. quauis. de re iu. Alex. in l. si domus. §. de euic. de l. j.

† Clau. Cogente. Item istum §. limita, vt non procedat in eo, qui tenetur tamen de lata culpa, quia ille potest compromittere, nec tenetur ex hoc, Bar. in l. cum hereditas, per illum tex. ∫. ad Senatusc. Treb. dicit. n. quod compromittere non est lata culpa Are. cons. 18.

c Alex. Habes. Vt per Bal. i l. libera. C. de sen. & inter. om. iud. & videtur etiam istum tex. Doc. intelligere in l. de qua. §. fi. s. de tu. quod licet aliquis non debuit compromittere, puta, quia acceperit in solutum bona debitoris per istum tex. si tamen condemnatus fuerit soluere etiam alteri creditori, huius debitoris agenti, & soluerit, quod tamen ex quo solutio pro[illegible] debitum, poterit contra eum agi neg. ge. no obstante dispositione huius §. quod no.

d Alex. In iudicem. Idem dicit Pau. de Lear. in c. si venditori. de emp. & ven. Et ad ista omnia hic no. uide Ang. & Imo. in d. l. ex duob. reis stipul. in l. , de duob. reis.

1 *Venditor si non inuenitur, cui possit denunciari quid faciendum.*

Si praesente. No. hunc casum pro his, qui procurant ne denunciari possit, & ideo faciunt fieri quod emptor vadat ad domum venditoris, & si dicatur non est, quaerit vbi est. & si dicatur, nescimus, fac scribere hoc quod videatur requisitus coram vicinis, vt ibi.

ADDITIONES.

a Alex. Si praesente. Intellige hoc sin. vt dixit no. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi praetori de no. ope. nun. Quod no. ad intellectum huius §. maxime, ibi, sed si nihil venditorem, tamen Ang. ibi, tenet contra Bar. vide quod ibi dixi. Et ad istum text. cum ibi no. vide quae habentur in l. aut qui aliter. quod vi, aut clam in prin. & vide Bal. in l. libera. C. de sent. circa princ. Item istum tex. in fi. in ver. pupillo. limita, vt per Ang. in l. si ex legati. de ver. ob. in eo. §. solennis practica in denunciationibus quando aliquis occultat se, vt non citetur, adde Bar. & quod dixi in l. 1. §. sed & Atilio. quod vi aut aut clam.

Poma Vide Alc. in l. si ex legati. ff. de ver. obl.

Paris. Circa istam materiam huius § de denunciatione, quod nocet si emptor remittat eam ptori denunciationem, uide Ang. cons. 7. incip. in facto proponitur. Ale. in l. non solum. §. morte, ff. de op. no. nu. Item adde, quod poterit nihilominus emptor agere ad interesse, probandum, qui vendidit, & non dedit sibi bonum ius in re vendita. Bal. singulariter in l. libera. C. de sen. & inter. om. iu. Ale. cons. 434. vide Bar. i l. at quod natura. §. cum me absente, ad fi. ff. de neg. ge. vbi et Bar. & gl. volunt, quod agenti de euictione non potest imputari quod non opposuit exceptionem incompetentiae iudicis, vel actoris, quia vbi clare constat de iniustitia euincentis, non est necessaria denunciatio, secundum Ale. i d. cons. 434. nec est opus expectare sniam. Vide Ale. in l. stipulatio ista §. si quis forte, de ver. ob. Vide multa per Fel. i c. cum Bert. in 1. col. ext. de re iu. Item limita istam regulam non procedere, quando in instio vendi-

tionis esset appositũ, & promissum, qđ venditor teneatur quocunq; & qualitercunq; res euincatur, & vide Alex. cõs. 40. in prin. in 4. vol. Item circa materiã denunciationis, vide omnino Frã. cõs. 26. vbi ponit intellectũ huius §. qualiter possit fieri pupillo. Item si hereditas non sit adita, cui fieri debeat, & an si sint plures authores possit & sufficiat fieri alicui, & an possit fieri per cognitã personã. Et an quo sciens sit denũciandũ, maxime per nuncium, & quo tẽpore fieri debeat, vide de his oĩbus Aret. in d. cons. 26. Item circa materiã huius §. vide omnino Cæp. caut. 110. Barb. in c. fi. de emp. & ven. & multa ponentem in materia denunciationis, vide Pau. cõs. 308. vbi ponit, quo fienda sit denunciatio pupillo ignorãti, siue absenti. vel hæreditati iacenti, an vero requiratur trina protestatio vt si fiat. vide Bal. in c. 1. de vnl. vas. qui contumax est, an aũt emptor sciẽs teneatur denũciare venditor, & vide Bal. in c. 1. si de feu. vas. ab aliq interp. fue. & ibi ẽt ad fi. an, & qñ si emptor non compareat ad audiendã sniam, possit agere de euictione cõtra venditorẽ, de quo vltimo vide ẽt Cre. sing. 89. Item qđ vbi est iniuste reuocat sine interpellatione, vel denũciatione vẽditor defendere, vide signãter Alc. in l. 5. §. fi. ff. sol. ma. Barb. in c. fi. de emp. & ven. omnino Socin. d. l. 2. §. fi. vbi & per eũ, & Alex. hẽt alias limitationes ad illam regula. Item ad id, qđ dictum est, quod si emptor assumit onus probandi vel ageret ex capite rei non traditæ, quod nõ obsit denũciationem nõ esse factã, vide Alex. cons. 414. Item in materia, quod non facta denunciatione nõ posset emptor agere, & de veritate eius quod dictũ est, quo euinceretur omnino euicisset, qualiter intelligatur, & quædã alia, vide late per Dec. cõs. 84. Item quod denunciatio non sit cessionario nõis debitoris sui, q egit contra debitorem, & succubuit, nulla facta intimatione, vide Dec. cons. 12. & ibi ẽt qđ requirtur denunciatio, qñ quia succumbit agendo, sicut si conueniatur. Item quo ius euincentia nõ noceat, omissa denunciatione, vide Fely. in c. cum Beth. de re iud. in 4. fallen. Sed Dec. in d. cons. 74. dic. t, quod communis opin. est in contrarium.

LEX LVII.

a **Habere.** a No. q. dr esse in culpa ille, q minus subtiliter perquirit de iure authoris sui. h. d. Op. de l. stipulatio ista. §. sed quatenus. j. de ver. ob. Sol. ibi tacuit controuersiam ille, qui promisit habere licere. de quo plene dic vt ibi.

ADDITIO.

a Alex. Habere. Ad ea quæ tanguntur hic in gl. nen. vide Imo. post Bar. & Ang. in l. si mulam de uerb. ob. in 12. fallen. regulæ. firmatioæ.

LEX XVIII.

1 *Legatarius denunciat heredi ante litem contestatam, emptor vero post.*

Hæres. Qñ seruus legat in gñe, & traditur alienus, agetur ex testõ re euicta. h. d. Et intelligas, q non est noua actio ex testõ pro euictione, sicut est in contractu emptionis. Nã ibi vẽditor tradẽdo vacuã possessionẽ liberatur, ar. l. 2. & 3. s. de act. emp. iõ re euicta tenet act. ex emp. de euic. qa euicta res est. sed in actiõe ex empto, seruo legato i gñe, dẽt rem dare, hoc est accipiẽtis facere, qđ cũ nõ a fecit, nunq̃ fuit liberatus actione ex testõ, a qua tenebat; & adhuc tenetur actione ex testõ, vt det seruum. Simile in l. Iulia. in prin. j. de 1 ver. ob. Quærit gl. † vtrũ isto casu dẽt legatarius denũciare hẽdi? gl. dr q. sic. Et hæc est dña, q debet legatarius denũciare ante li. cont. emptor vero post li. conte. l. qui concubinam. §. si heres. j. de leg. 3. hoc tenet Dy. & Cy. C. eo. l. emptor. vbi plene dixi.

ADDITIO.

Alex. Testõ. Adde optimũ tex. in l. si domus. §. de euictio. & qđ ibi Doc. de leg. 1.

LEX LIX.

a **Si res quam.** a No. istam legem ad ea, quæ dixi in l. si pro re. §. j. s. eo.

ADDITIO.

a Alex. Si res quam. Non est alibi, secondum Bal. in l. 1. C. de rerum permu. & allegantur no. per Bart. in l. 2. uer. quæro. testatur legauit mihi, C. communia. de leg. & circa hoc no. per gl. 2. uide Imo. in l. si domus. §. 1. de lega. Et hanc l. reputat etiam sing. Imo. in l. Iulianus. §. 1. j. de uer. ob.

LEX LXII.

1 *Verba, quæ in instrumentis apponuntur, quòd facit procuratorem in rem suam, quid operentur.*

Si rem. No. istã legẽ quia scis q si euincatur res a scdo emptore, q. scđs denũciat primo. † & iõ in instr. is apponitur 1 a q. facit procuratorem in rem suam, &c. Nã tunc secundus emptor a non habet necesse denunciare primo venditori, per hanc legem.

ADDITIO.

a Ale. Secũdus emptor. Vide in l. si pro re. s. eo. per Bal. & Bart. in l. 1. in §. C. de m. do

LEX LXIII.

Herennius Modestinus.

1 *Emptor victus cogitur appellare.*

a 1 **§. Caia,** a Vos habetis hic gl. cõtrias. primo quæro † verũ emptor victus cogatur appellare? Gl. vlt. distinguit hic & bene, ex qua colligẽ, q. aut constat q. habebat bonam cãm, aut habebat malam, aut dubitat. Primo casu tenetur appellare, secunb do & tertio nõ. Sed gl. 2. istius. §. dicit cõtrũ. & male: sunt. n. additio. b c Et ita dicebat Rich. Mal. c Mar. Sil. & Iac. But. No. etiam ex ista gl. quòd sententia præsumitur iuste lata.

ADDITIONES.

a Paris. Caia. No. qđ præsumitur pro snia. Item qđ præsumatur pro iudice, q bene fecerit uel minus male, ubi nõ nisi fecisse male probetur. Bald. in l. si nõ alitter. ff. de ado. Item an idem sit in delegato, qđ pẽdẽte appellatione, uide Are. in l. 1. C. si aduer. cred. Item istud procedit ẽt in alijs, quæ sunt uoluntariæ iurisdictionis, uide Alex. cons. 80. uol. 5. item præsumitur ẽt pro laudo arbitrorũ, uide Com. cõs. 19. inci. qdam nobilis oit. 10 s. col. Vide in Berta. in uerbo, laudum. Et qđ psumatur p snia & pro principe, uide Com. cons. 67. & ibi ẽt de l. cõs. itẽ qđ sicut psumit p snia, ita ẽt præsumatur pro laudo arbitri & arbitratoris, vide Io. de Ana. cons. 90. Et q laudum præsumatur æquum ex persona arbitratoris, vide Com. cons. 136 inci. uisis instrumentis, ad fi. Vide etiam ad hoc qđ præsumatur pro sentẽtia, Alex. cons. 22. in 2. vol. Item quomodo præsumatur pro snia, & qđ aliud possit dici in laudo arbitratoris, ẽt cum accedat contractus magis, q̃ sniæ, uide no. Ant. cons. 24. vbi ẽt dicit qũ qđ fertur contra absentem, vel qđ fertur pendente appellatione, non præsumitur. Quod aũt præsumatur pro laudo sicut pro sententia in his quæ respiciunt solennitatẽ ẽt pendente appellatione, vel nullitate. vide Ant. cons. 32. post prin. item & qñ præsumatur pro sententia antẽq̃ transierit in rẽ iudicatam, & qño post, & an præsumatur pro processu, uide late Fel. post alios in c. qm contra falsam, de prob. & ibi multa postquam snia transit in rem iudicata, & quid postea in dubio, quid de laudo arbitri, & late per eum in materia, qui multa alia ponit. Et vide in repert. in verbo, præsumptio. de snia & laudo quod præsumatur pro eis. Alex. Caia. Ad istum tex. in prin. & vide Bal. in l. emptor, C. eo. & Imo. in c. si. de emp. & ven. & ibi ille tex. reputatur sin. cum gl. scđ Imo. in l. quæ situm, de re iu. q appellatio tollit præsumptionem sniæ, &c. & utrum emptor victus cogatur appellare, per Gui. de Suz. in l. iniustus, & ibi Bar. C. de procu. Sed quid si venditor est præsens in iudicio quando emptor per iniuriam condẽnatur, dic quod ipse venditor tenetur appellare scđm gl. in l. emptor, C. eo. per illũ tex. Et de materia uide Imo. & latius Io. And. in c. non iuste. de procu. & Ios. de act. §. actionum, & Bar. in l. si procurator, §. si ignorantes, ff. mand. adde Bal. in l. si pro ea, C. man. in ver. item not. q in dubio non tenetur appellare, tenet Pau. de Lea. in c. si venditori. de emp. & uen. Alleg. tamen gl. uide per alios maxime Imo. & ille tex. cum gl. reputatur sing. scđm Imo. in l. quæsitum, de re iud. q appellatio tollit præsumptionem sniæ, secus pendente restitutione, uel causa nullitatis, qa tunc præsumitur pro sententia, ut habetur no. post Bar. in l. 1. C. quando prouo. Adde per Angel. cons. 176. cum præcedenti.

b Alex. Additio. Not q præsumatur pro sententia confirmante scđm Bal. per illum tex. in auth. si quis, C de epis. aud. in fi. & dixit Bal. in l. iniustus, C. de procur. licet pro sententia præsumatur, tñ pot dñs probare dolum, & culpam contra procuratorem, contra quem est lata snia, & ẽt de instantia sniæ. Et an ita præsumatur pro sententia, q appellanti incumbit onus probandi, uide in l. his qui ad ciuilia, C. de appel. Et quantum operetur hæc præsumptio pro snia, uide scđm Bar. in l. constitutiones. de appel. & præsumitur iudicem suum officium rectè exercuisse, c. in præsentia, de renuncia. c. cum inter, de re iu. c. bonæ memoriæ, de elec. & no. gl. in c. quoniam contra. de proba. Et adde etiam, quod præsumitur pro notorio. no. in l. quoties, in prin. ff. de hære. inst. Item adde q præsumitur pro declaratorio, dicit Spec. in tit. de emp. & ven. §. nunc uidendum, uer. hoc quoque.

c Pont. Rich. Mal. Quod sententia præsumitur iuste lata circa istud no. uide Lanfr. de Oria. in rep. c. quoniam contra. de proba. Alex. cons. 139. in 2. vol. Fely. in d. c. quoniam contra. de prob. Barb. cons. 8 1. vol. & cons. 47. in 1. vol. Rom. cons. 134. ad fi. & Ana. cons. 50. & Alex. cons. 119. vol. 2. vbi ponit quid in sententia arbitratoris, & cons. 124. eo. uol. 2. ubi ponit de sententia maxime quando esset lapsum tempus in anno. & cons. 124. eod. vol. vbi ponit quid in sententia arbitratoris, quia fuit reclamatum. Bal. cons. 244. in 2. parte.

LEX LXV.

1 *Rei duo non dicantur licet plures teneantur insolidum ex natura rei in obligationem deductæ, nec habent beneficium duorum reorum.*

1 **Rem hæreditariam.** Ex hac l. no. † q. licet plures teneantur insolidum ex natura rei in obligationem deductæ, quia est indiuidua de ipsius natura, vel quo ad solutionem q tamen, nõ dicuntur duo rei: nec inter eos est locus beneficijs duorum reorum, facit j. de ver. ob. l. 2. §. si tamen hominem. dixi in materia de duo. re. cum tractaui qualiter constituantur duo rei.

LEX LXVI.

1 *Hypothecaria auocat nudam possessionem.*

Conclusio libelli in hypothecaria.

2 *Emptor quoad denunciationem venditoris non tenetur intentare actionem quæ sibi suo nomine non competit.*

1 **Si cum venditor.** † No. q. hypothecaria auocat nudã possessionem. Et ex hoc ita debet cõcludi in libello in hypothecaria. Quare peto possessorem condemnari ad tradendum rem possidendam in cãm dicti pignoris, donec soluatur mihi, quod plene examinaui in l. rem alienam. s. de pigno. a act. Secundo no. a † qđ emptor ad denunciationem venditoris nõ cogitur intentare actionem, quæ sibi suo nomine non competit.

ADDITIO.

a Alex. Secundo no. Et per istum tex. dicit Cy. & Bal. in l. fi. C. de reb. alien. non alie. q si quis prohiberetur acquirere rem, potest tamen in pignus accipere.

LEX LXIX.

a **Qui libertatis.** a Not. q quando quis exprimit certam causam ex qua nõ vult teneri de euictione, q. ex ea non teneatur etiam ad pretii restitutionem.

ADDITIO.

a Alex. Qui libertatis. Vide Bal. in l. 1. in 2. q. C. de serui & com. rei vend.

a **§. Seruus.** a Allegãt quidam istum §. vbi duo propter vnum, ibi vnum tantum, quod colligitur isto modo. ille qui debet reddere rationes, ideo eas reddit, vt soluat reliqua, & sic sunt duo propter vnum. s. propter solutionem reliquorum. ergo vnũ tantum istorum exprimi sufficit.

ADDITIO.

a Alex. Seruus. Adde Cy. & Dyn. in l. cum fratris. per istum tex. de cond. & demon.

LEX LXXIIII.

Si plus vel minus.

1 *Factum iudicis, censetur factum partis.*

2 *Vendere, & fingere vendi, diuersa sunt.*

1 2 **§. Mota** Not. † q. factum iudicis censetur factum partis. Secundo not. † q. aliud est, quando quis vendit, aliud quando fingitur vendi. Nam isto secundo casu non tenetur ad totale interesse.

De excep. rei uend. & tradita. *Rub.*

LEX PRIMA.

1 *Procurator an possit vendere, & habere fidem de pretio.*

Marcellus scribit.

1 §. Si quis. Iste §. facit ad q̃onem q̃ procurator possit vẽdere, & habere fidem de pretio. Ad quod facit ff. de institor. l. quicunque. § non tamen. ver. item si institor. & l. a diuo Pio. § 1 ff. de re iudi. & l. si procur. de iu. fis. & habes no. in l. in ciuile. C. de rei vendi.

LIBER XXII.

De vsuris. a *Rubr.*

ADDITIO.

a Pom. De vsuris. Vide Alex. consi. j.

LEX PRIMA.

1 *Contractus locus inspicitur circa ea, quæ ueniunt ex consuetudine.*

2 *Solutionis locus inspicitur circa ea, quæ ueniunt propter moram adhibitam circa ea, quæ ueniunt in contractu.*

Cum in iudicio. Opp. & vr̃ q̃ dẽat inspici in istis accessionib. consuetudo loci ubi petatur, seu ubi solui dẽat. l. vinũ. ff. si cer. pet. & ff. de tri. l. in hac. Sol. Intellige hic dum dr̃ vbi ɔ̃tctũ est, hoc est, ubi actum est, vt soluatur. l. ɔ̃traxisse. ff. de ac. & ob. Cõtra hoc vr̃. ff. tit. 2. l. si fundus, ubi inspicit loc⁹ ɔ̃tct⁹, hoc est ubi ɔ̃tract⁹ p̃scruntur, nõ 1 ubi solui dẽt fieri. Sol. q̃dã sunt, † q̃ ueniũt ex ɔ̃suetudine eo ipso, q̃ ɔ̃ctus est celebratus, & tũc inspicimus locũ celebrati ɔ̃ctus. vt l. ɔ̃- 2 ria. Quædã † ueniunt pp moram adhibitã circa ea, q̃ ueniunt in ɔ̃ctu, & tunc inspicimus locũ vbi fieri debet solutio, quia ibi ɔ̃mittit mora. Et de p̃dictis plene dixi in l. cũctos populos. C. de sum. Tri. & fi. cath. Quod facit ad q̃onem, quã habui de facto, quidam promisit pecuniã alicui dandã Perusij, & alibi fuit ɔ̃ctum. Mõ Perusij est statutũ, q̃ pœna adiecta quantitati non exigatur. Dicebat, q̃ non obstat statutum, quin debeat peti quantitas prædicta, q̃a inspicimus locum ɔ̃ctus: ego dicebam ɔ̃, quia inspicimus locum cõtractus in his, q̃ ueniunt ex nã ɔ̃ctus, ut l. si fundus ff. ti. 2. sed in iis, q̃ ueniunt ex mora inspicimus locũ, vbi mora committitur, vt hic.

a §. Socius. Op. q̃ futuri t̃pis tractus spectat ad iudicẽ, vt l. j. C. de ten. q̃ sine cer. quan. Gl. hic dat duas so. Br̃ tex. soluit hoc. Nã hic erat in p̃tate actoris facere, ne in futurũ deberetur, exigẽdo sortẽ, in l. ɔ̃tra sec⁹, merito ibi tractus futuri t̃pis spectat ad iudicẽ. Sic ẽt soluit ɔ̃riũ, in l. haũ. & l. egi. ff. si ser. uend. Sic intelli. C. de fideic. l. j. & C. de p̃sc. 30. an. l. male agit. In qb. si aliqd debet annuũ, possum petere, vt ɔ̃demneris p̃ præsenti t̃pe, & tunc ẽt pro futuro. Dixi plene in l. j. de sen quæ sine cer. quan.

ADDITIONES.

a Alex. Socius. Adde Bar. in l. ubi autem non apparet. §. pe. ff. de uerb. obl. Idem dicas in decreto iudicis, ad quem non spectat tractus futuri temporis, immo non ualet, est tex. no. in l. item eorum. §. sed si ita. ff. quod cuiusque uni. no.

Pom. vid. Pau. consi. 18. incip. in causa. Fel. in c. cæterum. de rele.

1 *Pœnæ non est ratio in quam incidit ille, qui pretium rei uenditæ recipere debebat, & non recepit ab emptore.*

1 §. Papinianus. Quærit gl. quid † si debitor, cui dẽbatur pecunia pro pretio rei uenditæ, p̃miserat alteri pœnã, si pecuniam nõ daret, in quam pœnam inciderat, quia soluere non potuit eo, q̃a sibi solutũ non fuit. an istius pœnæ habebitur rõ? Certe ista q̃õ non bene adaptatur ad tex. quia tex. loqtur in actionib. stricti iuris, q̃õ uera ista formatur in actionib. bonæ fidei tñ gl. uidet, & dicit q̃ istius pœnæ habebitur rõ vt l. iusiurandum a debitore. ff. de iureiu. Cum enim in iis non veniat ratio interesse intrinseci habetur ratio interesse extrinseci.

LEX III.

1 *Reus non tenetur de fructibus percipiendis, si mora non præcedit intra tempus, quod datur iudicatis.*

2 *Actio personalis, quæ competit legatario, habet instar bonæ fidei.*

3 *Stricti iuris in actionib. quis tenetur de fructib. percipiendis post lit. contest. Titulus excusat conuentum rei uendicatione a percipiendis: secus in conuentu propria obligatione.*

4 *Actione personali ubi petitur certa species, reus habet quadrimestre tempus ad soluendum.*

5 *Reus non excusatur a mora ratione partis, quæ indebite petitur.*

a In fideicõmissi. a Si mora † nõ p̃cedit, reus nõ tenetur de fructib. percipiendis intra t̃ps, q̃ dat̃ iudicatis, sec⁹ si mora p̃cessisset. b. d. Primo ponit rescriptũ Imperatoris. Scdo illud interp̃tat. Tertio illud extendit. Scda ibi, q̃ dere rũ. Tertia ibi, in his quoq;. No. ex hac l. q̃ dixi ĩ sũmario. Scdo no. q̃ non p̃t facile euenire, vt p̃ueniat̃ ad iudiciũ, mora nõ p̃cedẽte. b Tertio no. q̃nq; illud euenire. Venio ad gl. b & anteq̃ formẽ ɔ̃riã, reuoco in dubiũ intellectũ ni glegis, de q̃o hic loqt̃. Glo. mag. di, q̃ primo loqt̃ de p̃cipiẽdis, & nõ de p̃ceptis indistincte: tñ q̃a non dẽt remanere in lucro, id ñ lex in tex. Alij dñt. q̃ hic loqt̃ in fructib. p̃ceptis. Et istorũ opin. tangit in prin. magnæ gl. Et pro eis facit, q̃a hr̃s hẽt titulũ, & sic in excusata p̃cipiẽdis q̃ non est verũ, q̃a dñiũ recta uia transit in legatariũ. Præterea posito q̃ dñium non tran- 2 sit, saltem debet̃ fundus legatario † actione p̃sonali, q̃ habet instar bonæ fidei, & sic tenet̃ de p̃cipiendis post li. cont. l. cum fundus. ff. 3 si cer. pet. & l. proxi. Et illud † q̃ dr̃, q̃ titulus excusat a percipiendis, est uerũ in eo, qui conuenit̃ rei vendicatione: secus in eo q̃ cõuenit̃ propria obl̃one, vt hic. Hoc p̃misso opp. & ista oppositio tangitur in 1. gl. & vr̃, q̃ intra t̃ps quadrimestre nõ teneat̃ de fructib. l. fi. C. de usur. rei iud. Sol. ibi loquit̃ in vsuris: hic uero in fructibus. Scdo opp. Inst. de offi. iud. § j. Sol. ibi loqt̃. qñ agit̃ actione in rem, in qua quadrimestre t̃ps nõ est ɔ̃stitutũ: hic uero agebatur actio- c ne p̃sonali ex testõ. No. ergo casum. c q̃ ubi certa † species petitur 4 actione personali, reus hẽt quadrimestre t̃ps, licet glo. innuat ɔ̃riũ in l. si cũ exceptione § quatenus. & ibi dixi. ff. q̃ met. cau. Vltimo gl. hic tractat mãm fructuũ. Et si loqueris de legato, uel fideicommissu rei singularis, dic plene, ut p̃ Doc. C. de usuris & fruc. leg. l. j. Si uero de vsuris fideicommissi vl̃is, dic vt l. iubemus. C. ad Treb. d & l. in fideicommissariã ff. ad Treb. Vltimo d aduerte, q̃ hic vr̃ ca- 5 sus, † q̃ rõne partis, q̃ indebite petitur reus excuset̃, adeo q̃ in toto uideat̃ non esse in mora. Nam uides hic. q̃ reus hr̃s opponebat, dicens Falcidiam imminere, & pp hoc dr̃ in toto non esse in mora, sed ɔ̃rium est ueritas, ut in l. qui solidum in prin. ff. de lega. 2. & ibi dixi. & l. si quis cum totum. ff. de exce. rei iud. & ibi per Pe. Nõ ob. hæc lex, quia debes scire, q̃ ista exceptio, cum dico Falcidiam non deberi, p̃õt esse, q̃ in totum fideicommissum absorbeat, & nihil debebitur, ut l. j. §. hæc uerba. ff. si cui plus q̃ per leg. Falcidiam.

ADDITIONES.

a Pom. In fideicommissis. Vide ad istum tex. Pau. de C. a. & Ale. in l. quidam existimauerunt. ff. si cer. pet.

Meno. Ioannes Robertus, lib. 2. sen. cap. 9.

q Ale. Gl. Ibi alij dñt, titulus excusat a fructib. p̃cipiendis, alleg. tex. in l. fiscus ff. de iu. fis. q̃ titulus sniæ non excusat a fructib. melius p̃batur in l. 1. C. de h. instit. lib. 10. dicut ibi no. tñ titulus sniæ dat iustã cãm litigandi, ut no. in l. q̃uis. §. 1. C. de reb. cred. & q̃uis qñ q̃s possideret a tempore p̃iore & est in mala fide, an excuset a fructib. uide Ion. e consultationib. de in. pat. & Bal. in l. 2. C. de seru. ver. nunc de septimo puncto, & q̃ no. Bar. in l. Pomponius. §. si iussu. de acq. pos.

c Ale. Casum. In reali non habet locum quadrimestre, adde gl. Bar. & Doc. in l. 2. in col. 1. C. de fruct. & li. exp. & per gl. & Bar. latius in l. fi. C. de exec. rei iud.

d Pom. Vltimo vide Anch. cons. 235.

§. Nonnunquam: a Quando quis rogetur restituere quicquid superetit ex hæredi- b tate. Item quando dilatio gratuita fideicommissarij b apponitur, fructus ueniunt in restitutionem. b. d.

ADDITIONES.

a Ale. Nonnunquam. Et uide Bar. in l. cum filio. circa lec. Iac. de Are. d. l. 1. per cuius dicta ampliatur iste tex. & ibi uide p̃ lu. de hoc. Plus dicit, q̃ glo. sing. fm lu. in l. in fideicommissariam §. fi. ad Treb. tenet q̃ in casu huius §. cũ Pollidius. hæres institutus nullã detrahit quartã, & illud potest hic tolerari, quia testator non p̃õt hic commodè prouidere filio aliter, alias autem secus fm In. d. l. cum filio. Et adde no. per Bar. in d. l. in fideicõmissariam. in prin. & in l. balista cum seq. ad Treb. & in casu huius §. cum Pollidius. cum si. non detrahetur quarta, fm Cyn. hic, & hoc sequitur no. Bald. in l. post mortem. C. de fideic. q̃ no. sing. ad l. mult. ff. de libe. & posthu. & q̃ non detrahatur quarta, tenet etiam Bal. in rub. C. de reuoc. his quæ in frau. cre. in fi. & ibi etiam ponit alium sin. casum, in quo non detrahitur quarta, & Bal. etiam in l. iubemus. C. ad Treb. hoc in reportatis antiquis.

b Paris. Gratuita fideic. Quia in illo casu non possit institutus detrahere abq̃ Trebellianicam, uide Ias. in l. post mortem. de fideic. vide Alex. in l. cum filio. ff. de leg. 1.

Pom. Pro ampliatione huius tex. uide in l. cum filio. uer. item uenit unum notabile. ff. de vulg. & in l. deducta, ad Treb. & in l. cum filio. de leg. 2. & in l. in fideicommissariam §. fi. in fi. ad Treb.

§. Si auro. In debito specierũ non veniũt usuræ, nisi p̃ ũctionem sp̃es fuerũt in pecuniam redigendæ. h. d.

LEX IIII.

1 *Stipulatio rẽ dari, & rẽ tradi, quando iunguntur simul, habetur ratio fructuũ.*

2 *Verbum dedit, appositũ in contractu emptionis, & uẽditionis, nihil importat.*

1 Si stipulatus. Licet † in stip̃lone rem dari, & in stipulatione, rem tradi, non ueniant fructus, tamen si simul iungant̃, fructuũ ratio hr̃: sed in ɔ̃ctus uenditionis, p̃cessit, fm a illum a iudicat̃ h. d. No. illud q̃ dixi in summario. no. tex. † mirabi- 2 lẽ. q̃ licet in ɔ̃ctu emptionis, & uendõnis dicatur, Talis dedit, vendidit & tradidit, q̃ illud uerbũ, dedit. nihil importat fm q̃ dixi in l. si ff. de cond. cau. da. Opp. expressio eorum q̃ tacite insunt, nihil operatur, vt l. nõ recte. C. de fidei. & ff. de le. j. l. 3. ergo ista adiectio, vacuã possessionẽ tradi nihil deberet op̃ari, cũ tacite intelligatur. b Gl. dicit, q̃ illa regula b fallit hic. Tu dic, q̃ in stipulatione, fundũ dari,

ADDITIONES.

a Paris. Secundum illum. Quia uerba intelliguntur, & declarantur secundum naturam actus, in quo apponuntur, uide Com. consi. 16. uer. ad secundum. seu in uer. pro quarto. Item quomodo procedat regula, q̃ stipulatio regulatur secundum naturam actus, super quo interponitur, uide Ias. late in l. cum mota. C. de transf. & alia quæ habes ad Bar. in l. 2. ad fi. C. de cond. ob causam.

Pom. vide Imo. cons. 102. & Ale. in l. Iules. §. decẽ. ff. de re iu. vbi declarat hanc regulam, qualiter stipulatio intelligatur secundum naturam præcedentis contractus.

b Alex. Regula. Ad regulam huius l. q̃, si stipulatio sequitur naturam actus. &c. vide Are. in l. sciendum. ff. de uerb. ob. & Ias. in rub. de uerb. ob. Imo. consi. eu x.

dari, non inest tacite, vacuā possessionē tradi, quia posset dari sine traditione vacuæ possessionis. leg. si fundum. ĩ. de fundo do. Vlt. ad materiam huius l. qualiter ĩ stipulationib. fundū dari, vel fundū tradi, veniant fructus, dicam ĩ. e. l. videamus. §. si actionē, vbi gl. tangit.

LEX VI.

1 *Titulus inualidus quando confirmetur per præstationem postea secutam, & quantum tempus requiratur.*
2 *Præstõne sola longa tpis quando quis possit agere, vt sibi in futurū præstetur.*
3 *Titulum allegans, & illum probare intendens ex præstatione diuturna, quando possit in futurum agere, vt præstetur. nu. 7.*
4 *In seruitutibus realibus, vel personalibus, contra patientem, diuturna, patientia titulum præsumere facit.*
5 *Diuisio præsumitur ex patientia longi temporis.*
6 *Lex, cum de in r in verso, an habeat locum in rustico, & muliere.*
8 *Præstatione ex vnica quando titulus præsumatur.*
9 *Rustiens si per decem annos, & vltra, dedit mihi omni anno vnum par caponum an possum agere, quod det in futurum, & nu. 4.*
10 *Fundi ius si volo probare me habere per fundum tuum & probo me iuisse vsque ad medium, non probabitur seruitus super toto.*
11 *Iurisdõne in pbāda ex vsu, nõ pbabitur, nisi circa ea, circa quæ qs fuit vsus.*
12 *Vsurarum ex præstatione facta longo tempore, præsumitur stipulatio earum. Item stipulatio sortis.*
13 *Sententia non facit præsumere, nisi quatenus ex ea infertur necessario.*

a **Cū de in rem verso.** Ex diuturna præstõne vsurarū, psumit̃ ꝯcta obligatio sup vsuris, & sup sorte, & quatenus est necesse ad illā pstõnē redigenda, important pstãdi necessitatē. h. d. & diuidit̃ in duas partes. Scđa ibi Imperator quoque. In prima ponit̃, q̃ ex diuturna pstatione vsurarū psumit̃ pmissio vsurarū. In scđa, q̃ ex diuturna pstatione vsurarū psumit̃ pmissio sortis. Opp. q̃ licet vsuræ diu pstitæ fuerint, non tñ necessario pstant̃ ĩ futurū. Vñ vr̃ obstare. C. đ pac. l. si certis annis Bẽ hæc est vera solutio, q̃a ibi allegabat̃ ti. inualidus, quē ꝯstabat inualidū eē. s. pactū nudū, q̃ nõ ꝯfirmat̃ pstatione postea secuta, hic vero allegabat̃ ti. validus, q̃ psumit̃ ex diuturna pstatione. Scđo op. C. de vsu. l. creditor. & ĩ. de ope. l. b. l. operis. Solu. dñt q̃dã, q̃ ibi pstitit minori tpe decennio. Tu dic f̃m gl. q̃ ibi fundabat̃ se soli ex cursu tpis, tps aũt nõ est modus tollēdæ, vel inducendæ obligationis. l. obligationū fere. §. placet. ĩ. de act. & obl. hic vero allegabat̃ pmissio pcedēs vestita. Et ad eadē pbādã iducebat̃ pstatio lõgi tpis. ex qua pmissio nesti a psumit̃. Ita loq̃t̃ hic. Sic ergo f̃m gl. hēmus examinare tñ tres passus, primo. s. qñ pcedit titulus inualidus vtrum ꝯfirmetur p pstationē postea subsecutam. Scđo qñ qs fundat intētionem suam ex solo cursu tpis, vtrū ex hoc vincere possit. Tertio qñ qs fundat intētionē suã ex ti. lĩtimo & habili, quē vult pbare ex præstatione diuturna an hoc sufficiat? Rñ ad primū † qñ pcedit titulus inhabilis vtrum ex sequēti pstatione ꝯfirmet̃. Et vr̃ q̃ n, vt l. si cer. annis,

b C. de pac. In ꝯtriū vr̃. casus. C. de fideic. l. 1. glo. hic. & ibi vĩ dicere, q̃ ibi est spãle fauore pstationis alimētorū, vbi ꝯfirmat̃ ex pstatiõe

c triennii. Contra hoc facit hæc lex in fi. vbi loq̃t̃ in cã dotis, q̃ est digna pari fauore, quo & alimētorū cã l. cum post. §. gener. ĩ. de iu. dotiū, & in l. si cui de annuis leg. Dicēdū est ergo, q̃ in l. 1. C. đ fideic. ē spãle duplici fauore. s. alimētorū, & vlt. voluntatis, & ibi no. facit. C. de trans. l. de alim. & s̃. de trãs. l. cū hi. §. 1. Eadē dicerem esse hic in cã dotis si dos diceret̃ deberi ex testõ impfecto, q̃a sufficit tunc præstatio vsurarū trium annorū ad ꝯfirmandã illã obligationē. Verũtñ q̃a iste passus p hæc verba non est expeditus, vtrū sequēs pstatio ꝯfirmet titulū inualidū. sic dicas, q̃ qñq; titulus est inualidus fauore pstãtis, & tũc oĩlus inualidus ꝯfirmat̃ p sequēte pstatione, vt in auth. sed cū testõr. C. ad l. Fal. & C. si ma. fac. ra. hab. l. 1. & ĩ. de inu. testa. leg. l. filio pterito. facit s̃. de inof. test. l. pe. in fi. & l. si q̃, intellige, si ille pstãs est talis ꝯdõnis, q̃ posset renūciare fauori suo, alius secus

d ar. d. l. doli mali exceptio. ĩ. de noua. Qñq; pcedit titulus † inhabilis, & inualidus odio eius cui pstat̃, & hic idē q̃a titulus inhabilis

† ꝯfirmat̃ p sequētē pstationē, vt l. cū fidē. C. p nõ nu. pe. & s̃. ad Mac. l. sed Iulianus. §. fi. cū l. seq. Qđ similiter intellige, si pstãs est talis ꝯdõnis, vt possit sibi pIudicare d. l. sed Iulianus. §. fi. Qñq; titulus pcedēs est inhabilis authoritate iuris publici, puta pp solennitatis defectū, vel q̃a ius ei nõ assistit, & tũc aut loq̃t̃ de iducēda obligatione, aut de inducenda liberatione. Primo casu, aut ibi versatur fauor vlt. vol. vel alimētorū, vel simile, & tũc p pstationē triū anno. confirmat̃, l. 1. C. de fideicõ. Aut fauor nõ versat̃ & tũc nulla pstatione ꝯfir

e mat̃, vt l. si certis annis. C. de pac. & q̃ hic no. in gl. Si vero loq̃mur de inducēda liberõne, & tũc aut illa liberõ poterat ĩduci solo cursu

2 tpis, & tũc p sequētē pstationē, † seu patiētiã p cursū illius medii tēporis, pcedēs titulus inhabilis ꝯfirmat̃, vt pbat̃ in l. post mortē. s̃. de ado. ꝯiũcta l. 1. & q̃ ibi no. C. de pa. po. & q̃ no. in l. petēs. C. de pact. Si vero solo cursu tps nõ posset induci, vt q̃a ius cõe resistit pscribēti, vt in casu. l. cõpetit. C. de psc. 30. ann. tũc aut pcedit titulus inhabilis ab eo, q̃ ꝯ ius cõe poterat dispēsare, et ꝯfirmat̃ p sequētē patiētiam, seu præstationem patientiæ 40. anno. vt l. vlt. C. de fun. pa. lib. xj. Aut titulus inhabilis procedit ab alio, et tũc nunquam confirmatur, vt d. l. competit. et extra. de præscr. c. 1. lib. 6.

f **Veniamus** † ad f̃m passum, qñ quis fundat intētionē suam ex solo cursu tpis, cuius ꝯtrã memoria non existit, et tunc sufficit, vt l. hoc iure. §. ductus aquæ. ĩ. de aq. quot. et æsti. & in l. 1. in fi. ĩ. de aq. plu. arc. & in d. c. 1. de præsc. li. 6. Qñq; qs fundat intentionem suam ex cursu minoris tpis, & tunc aut loquimur de inducenda oblõne, aut de inducenda liberõne Primo casu nunquã oblõ inducitur, vt l. creditor. C. de vsu. & de ope. lib. l. operis. de pscr. lon. temp. q̃ pro lib. l. vl. & ĩ. de ac. & ob. l. oblonū fere. § placet. & quod ibi no. in glo. Si vero de inducenda liberõne, tunc aut ius

g cõe resistit pscribenti, & nunq̃ inducitur liberõ, vt d. l. ꝯpetit & d. c. 1. Aut ius cõe non resistit, & tunc ex solo cursu tpis inducitur liberõ, f̃m diuersas naturas actionū, quia q̃dã tolluntur minori tpe, q̃dam maiori, l. sicut. & l. oēs. C. de psc. 30. ann. & l. cum sex. s̃. de ædil. edi. & q̃ no in l. 1. de diuer. & tēp. præsc. Veniamus † ad tertiū passum,

3 qñ quis fundat intentionē suã ex titulo lĩtimo, quē allegat, & quem

h intendit probare per præstõnem diuturnã. Gl. q̃ est hic, dicit, q̃ sufficit per casum. l. nr̃æ, & h. d. esse verum in decimis, & in quibusdã aliis pstõnib. Sed hoc qđ đt in decimis intellr̃ esse verum nisi ius cõe resisteret, vt puta, si vnus epũs colligeret decimas in epatu alieno, vt d.

i c. 1. de psc. li. 6. Idē dicit glo. in oib. seruitutib. acquirendis, personarũ, vel rerũ, ēt si hẽant cãm non perpetuã, sed discontinuã. Idē no. in l. 1. in fi. ĩ. de aq. plu. ar. & in l. seruitu. s̃. de ser. in gl. mag. in fi. Contra hoc insurgunt Mod. in l. si certis annis. C. de pac. & dñt hoc non esse verū. Nã hæc l. loquit̃ in faciente, ꝯ quē de facili præsumit̃ ut. sed q̃ dicimus in seruitutib. rerum, loquimut in patiente, ut puta, si ego iui per fundum tuũ x. ann. te patiente, & ego volo allegare seruitutem

K ꝯstitutam k a te, q̃ ꝯstõnē probo, per meū vsum lon. tpis, te patiēte, hoc non possum facere, quia nulla l. cauetur, imo vr̃ ꝯtrium, quia si ego possedi fundum tuũ per lõ. tp̃s te patiente, nõ acq̃ro cũ mihi, nisi pbet̃ verus ti. vel putatiuus iusto errore, ut l. Celsus. ĩ. de vsu. Illud

l ēt tenebat la. Bu. Sed mihi l vr̃ q̃ gl. ista posset sustineri, nã leges, m q̃

m dñt, q̃ requirit̃ verus ti. & possessio diuturna, loquuntur in pscriptio-

3 ne ppriẽtatis, q̃ est res magni pIudicii. sed † in pscriptione seruitutis realis, vel ēt personalis, vt vsusfr. tunc ēt contra patientem, patien-

n tia diuturna præsumitur ti. vt in hac gl. in fi. & probo per l. si filius. n C. de

ADDITIONES

a Alex. Cum de in rem verso. Ad hanc l. vide Bal. in l. 1. C. de fideic. vbi hanc legem limitat. & de intellectu huius l. vide pulchre Ang. in repe. l. sciendum. de ver. obl. l. scripsi post Ang. in repe. d. l. si certis annis. C. de pac.
Meno. Doc. Paris. ad consuetudinem Paris. tit. 1. §. 7. gl. 1. nu. 19.
Pom. Ad regulam huius l. Adde multa per Ias. in §. præiudiciales. Instit. de act. Alex. cons. 139. vol. 2. Et limita istam l. non habere locum in rustico, & in ecclesia, Bart. cons. 9. vol. 2. Alex. cons. vlt. vol. 4.

b Alex. Vr̃. Sed Bal. in d. l. si cer. ann. aliter loquitur quantum ad istud contrarium.

c Alex. Contra hoc facit hæc lex. Adde Bar. in d. l. si certis annis. licet Sal. teneat contra, quod d. l. 1. C. de fideic. intelligatur solum in alimentis, nec patiatur istam extensionem. & adde Bar. in sua q. incip. mulier habens magnum patrimonium, vbi etiam dicit, quod si fieret protestatio nomine dotis per triennium, idē esset quod in d. l. 1. C. de fideic. scripsi post Sal. in d. l. si certis annis.
Men. Veruntam. in Ruy. cons. 156. nu. 15. lib. 5.

d Alex. Quandoque. Sed de intellectu huius legis, vide Bar. in d. l. si certis annis. & ibi Ang. in repetitione, plene de hac materia.

† Clau. Titulus. vide ad hoc Bar. in l. fi. de fun. patrim. li. 11. C. Bal. & Ang. in l. competit. C. de præscr. 30. vel 40. anno.

e Alex. Loquimur. De ista materia, vide in l. aduersus. & ibi Bal. C. de vsu. & quod no. Bar. in l. si prius, in prin. de aqua plu. arc. Et limita q̃ ea, quæ hic hñr, non procedere, si quis præstitisset uni semel vsuras pro decem annis, ita dicit no. Cy. & Bal. in l. 2. C. de dot. promis. ponit etiam Bal. ibi, an contra præsumptionem huius legis, & illius admittatur probatio in contrarium, & possit docere de errore, & dicit quod sic, si per decem annos præstiti tibi pensionem tanquam colonus, possũ compelli in futurum ad soluendum, ut sing. not. Bart. in l. 1. lib. C. de agri. & censi. lib. 11. & no. ad limitationem huius l. cum materia. ibi etiam quid si per x. annos præstiti seruitiū tanquam vasallus. De hoc Bar. inf. ca. l. in ult. colu. Adde a materiam Rom. cons. 109. & Pet. de Anch. cons. 135.

f Alex. Veniamus. No. gl. 18. q. vlt. in c. seruitium. plene in c. peruenit, de cens. & per Cy. in d. l. si cer. ann. in pen. q. & ibi Ray. idem dicit Fran. Tign. & uide in l. 1. C. de fideicomm.
Meno. Soc. trac. fall. reg. 82. dat tres fallẽ. Balbus de præscr. 1. pãr. 2. par. prin. q. 10. ubi late hanc materiam prosequitur.
Pom. Adde Cald. c. 1. de lib. & obl. Pan. cons. 7. uol. 2. Fel. in c. cū ex offi. de præscr. 30. ann. & cons. 35. Alc. 163. vol. 2. Pan. c. peruenit. de cens. ubi plene.

g Alc. No. Et ad intellectum huius materiæ, vide no. Bar. in sua q. inc. mulier, in fi.

h Alex. Passum. Et ad hoc no. uide omnino quod sing. no. Sal. & Bal. in l. generaliter. C. de non num. pec.
Pom. vide Alc. cons. 74. uol. 4. & cons. 85. uol. 1. & cons. 135. eo uol.
Ro. Adde circa istum tertium passum no. plene per D. Ias. in l. si cer. ann. col. 3. C. de pac. ubi multis modis amplia & limitat. 12. vide etiam Soc. in cons. 142. incipit circa primum consultationis articulum. col. 2. & seq.

i Alex. Acquirendis. Item consuluit Bal. in pulchra q. in cons. 2. inc. quæritur &c. Et uide q̃ no. Bal. in l. cum falsa, C. de iu. & fac. ign. & in d. l. si cer. annis in uer. contra hoc insurgunt Mod. & c. uide no. Bal. in l. solennib. C. de rei uend. Quid si ego per decennium solui census rei tuæ censuariæ, nomine meo, te sciente, & patiente, an ex hoc mihi acquiratur dominium, & ibi contra glo. determinat, quod non, & hoc per Sal. in 6. q.

K Alex. Constitutam. Et de hoc utrum hæc lex habeat locum in patiente, uide Bald. in l. 1. in 7. q. C. qui admi. & in l. pen. C. commun. diuid. & in l. qui in aliena, in prin. post Bar. & Doc. ff. de acq. her. & quæ no. Bal. in l. licet, in 2. q. C. de in. delib. In no. in c. si diligenti, de præscrip. tenet idem quod glo. hic dixit post Imo. in l. 1. §. fin. de aqua plu. arc.

l Pom. Sed mihi. Ita Pau. de Cast. in l. seruitutes, la grande, ult. col. ff. de seruitu. Pro qua opi. consulunt Alc. cons. 50. ult. col. vol. 3. Dec. omnino. in d. l. si cer. ann. Alex. cons. 124. vol. Fel. in c. de 4. de præscr. & in c. causam, eo. tit. Rom. consi. 109. in 2. dubio Alc. cons. 70. & cons. 102. col. fi. Alex. consi. 167. vol. 2.

m Alex. Leges. Vide infra rub. ubi melius declaratur, & vide Inst. act. §. æque.

n Paris. l. si filius. Vide per Ias. in l. si cer. an. C. de pact.

l

C.de pet.hæ.vbi ēt in patiente p̄ſumitur titulus.l.qui in aliena.verſ. ſed & ſi non adierit.ĵ.de acq hær.Pro quo facit §.ſi ſeru.vendice.l.
5 ſi quis diuturno.& qđ no.ext.in c.1.de re.iu.li 6.& p Dy.Pro † hoc ēt optime facit gl.in l.pe C.'cōi diu.vbi diuiſio p̄ſumit' ex patientia longi tpis,qa eſt modici p̄iudicii,ſed vendō ſeu ꝯceſſio proprietatis
a ſimplex nō p̄ſumit.Itē gl.vr̄ dicere,q, hæc lex, q̄ loquit' de præſum
6 ptione tituli,hēt locum in hoīe diligente,q.d. ſecus † forte in ruſtico & muliere,& ſtrib.ar.ĵ de ꝓb.l.cū de indebito.Ita no.hic in glo.ſup verbo.p̄ſtitiſſet.Sed in ꝯrium vr̄ q, idē ſit in ruſtico,& eſt tex.cū gl.
7 in l.inb.C.de agric.& cenſit.li.11. Verūtñ ex † p̄dictis iſta mā non vr̄ declarata,iō diſtingue ſic, vtrū titulus verus allegatus ex præſtatione,ſeu patientia diuturna p̄ſumat',de quo p Cy.in d. l.ſi cer.ann. aut ius cōc teſiſtit p̄ſcribenti,& nō p̄ſumitur titulus.d.l. ꝯpetit.& c. 1.de p̄ſcr.lib 6.Aut non reſiſtit,& tunc aut q̄rit' utrū p̄ſumatur ꝯ facientē,vtputa ſoluentē,aut ꝯ patientē. Primo caſu p̄ſumitur titulus vt hic in tex.nr̄o ſingulari.Aut ꝯ patientem,& tunc aut loqueris de p̄ſumendo titulo in ꝯmodum & fauorē patientis,& p̄ſumitur,vt d.
b l.ſi filiusfam.C de pet.hær.Aut in ipſius incōmodū,& tunc aut tractamus de præiudicio modico,& p̄ſumitur titulus,ut l.qui in aliena.ver.ſed ſi non adierit.de acq.hær.Modicum.n.præiudicium vr̄ filio,ſi hæreditas ſibi delata quæratur patri pp ſpem ſucceſſionis,vt l.cum oportet.§.cum aūt.C.de bo.quæ lib.& modicum præiudiciū patri fit,ſi vſusfructus ſibi delatus quæratur filio,pp uotum parentū ita loquitur hic gl.prout loquitur de ſeruitutibus & quod not.in l.1. in fi.inf.de aqua plu arc.& l.ſeruitutes.§.de ſeruit.& quod not.in l. pe.C.cōi diui.Si vero tractatur de magno præiudicio,& tunc aut loquimur de præſumendo titulo obligatorio,aut liberatorio.Primo caſu non præſumitur,immo requiritur uerus titulus,ut poſſeſſio veta vel titulus putatiuus iuſto errore quæſitus,vt l.Celſus.ĵ.de uſuc. & C.de rei ven.l.nullo.Si uero tractatur de præſumendo titulo liberatorio,& tunc aut loquimur de liberatione lucri odioſi,& non p̄ſumitur titulus,vt l.cum quidam.§.diuus.ĵ.eo.& l.cum poſt.ī pri. ĵ.de iu.do.Aut de liberatione lucri non odioſi,& tunc ex ſola patiētia lōg temp.præſumitur,vt ĵ.de alim.& ci.le.l.libertis.§.1.& omnes leges,q̄ dñt q, in actionib.perſonalib.non præſcribi' minori ſpatio an.ſecus ſi cum patientia longi temp.alia interuenerunt,ut in caſu
8 l.Procula.ĵ.de proba.Quod ergo di 1 † q, titulus præſumitur ex p̄ſtatione diuturna,dico,q, q̄nque præſumit',& pōt ꝯtingere ex unico actu,vt puta ſi præceſſit ꝯctus locationis.Nam pro ſequenti anno,vel tpe vr̄ tacite renouatus,ſm materiā.l.itē q̄ritur.§.qui impleto.§. loc.Item ſi præceſſit ꝯctus dotis,nā in ſequenti mr̄imonio vr̄ tacite repetitus,vt d.l.dotem.ĵ.de iu.do.et l.diuus.eo.tit.et l.pen.§.uxor.ĵ. ſol.mat.Item illud,q, facit vſurarum diuturna præſtatio,illud facet vſurarum vnica et ſimplex promiſſio.ut C.de do.pro.l.ſi pro do
c te.et ibi no.ēt hic in ult.glo.Quæro,ſi ruſticus dedit mihi † oī anno
9 vnum par caponū p decē annos,& ultra,nunc ego uolo dicere q, ipſe eſt homo meus,vel q, tenetur mihi dare omni anno unum par caponum,quia promiſit pro ſe,ſuiſque filiis,& hoc uolo probare ex p̄ſtatione lon.temp.an poſſim?Gl.in l.ſolent in fi.§.de off.procon vr̄ dicere q, non.Roſr.in libellis ſuis,in tit.de act.ex ſtipſone p̄ſumpta ex p̄ſtatione longi temp.vr̄ dicere ꝯrium q, ſic,& format libellū in actione in hoīe qui aliqd præſtitit per decē annos alicui dōo.Gul. de Cu.in hoc aliqualr̄ diſtinguit in d.l.ſolent.in fi.de off.procon.Bn̄ aduerte,& hēs intellectum huius legis.Nam vſus p̄ſtationis non ꝓducit effectum,niſi ad illud tñ qđ eſt factū,vel ad id q, neceſſario
10 infert' ex illo.Vñ ſi ego † volo probare ſeruitutem mihi dēri per poſſeſſionem tuam ex eo q, ſum vſus itinere per eam vſque ad mediū,
d certe tunc non probabitur ſeruitus ſuper toto,ſed vſque ad illud medium,ut ĵ.de itin.act.pri.l.1.§ ſi quis hoc interdicto.ibi quoad vſ
11 que,&c.Idem ſi uolo † probare iur.ſdōnē ex vſu,non probabitur
e niſi circa ea,circa q̄ ſunt vſus,ſm Inn.& dixi plene in l.ſi pub ican.
12 in fi.ĵ.de publ.& facit l.1.C.de eman.li.Item † in hac l.ſi ego præſtiti vſuras longo tpe præſumitur ſtip̄lo vſurarum.Item præſumitur ſtip̄lo ſortis,quia ſine ſorte non ſunt vſuræ,cuius reſpū ſunt ſolutæ & ſic uſuræ inferunt ſortē de neceſſitate.Ad prædicta facit quod dixi
13 uobis in l.Iul.in prin.§.de cond.ind.Vñ ex ſnia non præſumitur niſi quatenus ex ea neceſſario infertur.† Nunc ad propoſitū,ſi ruſti
14
f cus ſoluit mihi omni anno vnum par caponum,ſi qualē ſoluit ſimplr̄ non adiecta aliqua cā tunc bñ fateor,q, p̄ſumitur titulus donationis eius quod ſolutum eſt.Hoc.n.de neceſſitate īfertur,ſed q, in futurū præſtetur hoc ex nullo actu p̄cedenti infert'.Sed ſi non ſoluiſſet ſimpliciter,ſed reſpectu certæ cauſæ.v.g pro laborerio q, teneo a te dño,dono vnum par caponum,tunc præſumitur titulus ēt pro futuro tpe quatenus teneat laborerium,& cogetur ad ſoluendum,ſicut in l.nr̄a pro futuro tpe quatenus teneo ſortem,cogor ad præſtationem vſurarum.Ad idem l.iiob.C.de agri.et cenſi.lib.xj.Et eodem modo apparet,q, ex hoc non præſumitur vaſallus,g nec titul.
g vaſallatus,niſi aliqua contemplatione ſoluiſſet.Et ſic intellige l.ſolent.in fi.ſup.de off.procon.Vltimo ſcias,q, Roſre.in titu.de act.ex ſtipulatione præſumpta,modicum dicit de materia iſtius l.ſed tractat ibi aliqua bona,quomodo tempus non ſit modus tollēdæ,vel inducendæ obligationis,vide per eum multa bona.

ADDITIONES.

a Alex.Loquitur.Spec.in tit.de reſt.ſpo.§.nunc dicamus.in uer.ſed pone,ruſticus,tenet.q, diſpoſitio huius l.non hēt locum in ruſticis,& mulieribus quia illis ſolum currit præſcrip.30.an.qđ in faciē lo refert Bal.in l.ſolet.ff.de offi.procon.& ibi Io.An.nihil addit,neq, ſcribit,ſed Bar.hic vr̄ cōcludere cōtrariū.Vide tñ,q, quocies ruſtici reperiuntur in iure noſtro ab aliquo excuſari,intelligas de ruſticis rudib.& groſſis,ſecus ſi ſunt malitioſi,qa tūc ceſſat rō l.athletæ.§.de ruſticis,ĵ.de excuſ.tut.& ibi gl.p Bal.vnū ver.in c.1.§ ſi vero uaſallus,qd ſit inueſtitura.Et vide qđ dixi de muliere & ruſtico in l.ſi poſt.poſt Bar.C.de iu.& fac.ign.& quod dixi de ruſticis groſſis,vide Bald.in l.2.in 4.q.C.de reſcin.ven.& ad q.Bart.hic adde no p Bal.in l.1.C.de fideic.& p Ray & Bald.in d.l.ſi cer.an.C.de pac.& ibi Cy.in 5.q.p Ant.de But.in c.peruenit.Rō.in l.q in aliena.in prin.de acq.hæ.ſug. tenet q, in ruſticis locū nō habet.Allegat dictū Bal.d.ſolēt.Vide no.q.p Bal.in l. 3.in fi.C.de ſer.Quid ecōtra ſi dēs mihi decē annua,& lōgo tpe ſoluiſti quinquam,an præſcribas.Vide Bar.in l.ſi prius.in fi.princ.de aqua plu arc.& hic adde Cyn.in d.l.ſi cer.an.in 4.q.& ibi Ang.in reper.Adde videndum Alex.conſil.123.
b Pom.Aut in ipſius.Vide Alc.conſi.1.vol.5.Pan.conſ.6.vol.2.
Meno.Alcia.tract.præſump.reg.1.præſump.32.nu.7.
c Alc.Quæro.No.de ruſtico portante par caponum,vide quod no.Bart.in l.ſi.quorum bonorum.
Poma.Vide Fel.cum M.Ferra.de conſi.Alex.conſi.12.vol.3.
Meno.Hodar.conſi.4.nu.28.
d Pom.Tunc non.Vide Alex.conſi.108.vol.1.
e Alex.Item ſi volo probare iuriſdōem ex vſu.Ad probandum vſum iuriſdōnis adde no.per Bar.in l.ſi.ĵ.vti poſ.Et adde quod dicit Bal.in c.1.§.facimus in princ. de cōſu.rec.feud.q, quaſi poſſeſſio iuriſdōnis,nō quæritur p proceſſum factum cōtra contumacem penitus Alle.Inn.in c.olim inter,de reſt.ſpol.dicētem,q, ex hoc iudex nō poſſidet,niſi ſalua ſua.Oportet ergo q, aliqua executio ſit facta,puta per capturam pignorum,vel per præſcriptionem bonorum,& huiuſmodi eſt rō,quia iuriſdō requirit extremum,in quo aliquid realiter agat,tamen abuſiuum ſecū ſum Bal.adde quod Bal.de pa.Conſtan.in ver.Opixoni.dixit no.hic eſſe tex. & notabilem,quod poſſeſſio iuriſdictionis probatur p exercitia quibus quis eſt vſus libere,& quiete,& vide quod notanter dixit Bar.in l.1.§.ſi quis hoc interdicto.de iti actuque priua.Et de modo probandi locum eſſe de territorio,vel iuriſdictione ciuitatis,plene per Bal.in l.data opera.C.qui accu.non poſ.
f Pariſ.Nunc ad propoſitum.Sequitur Com.conſ.118.circa fi.vide Fely.in cap.de quarta.de præſcr.De quo hēs ad Bar.in l.ſeruitutes.ſup.de ſeruit.Item vide quo modo titulus præſumatur in ſoluente,vel faciente aliquid,vel patiente,Barto.in conſ.7.incip.mulier habens amplum patrimonium in vlt.col.Item ad illud quod dicit Bar.hic requiri,quod præſtatio fuerit facta ex tali cauſa allegata,vide etiā Sal & alios in l.ſi cer.an C.de pac.Sal.& Fel.in d.c.de quarta.idem etiam Pau.de Caſt.conſi.303 circa me d.qui hæc limitat,vt per eum.
f Alex.Nunc ad propoſitum.Et ſic no.q, iſta lex volens,qđ ex temporis curſu,& ad præſtationem præſumatur obligationē ſubeſſe,hoc eſt verū,niſi appareat ſaltem per aliquā p̄ſumptionē,quod ſit facta non animo obligandi,ſed gratis. vnde ſi quis prætendit titulum donationis,non probat ipſum ex uirtute huius legis,quia præſumptio eſt in cōtrariū l.cum de indebito.de proba.Ita dicit Bald. in l.ſi.C.ne de ſtatu defun.per gl.in d.l.ſolent.& adde Sal.in d.l.ſi certis annis.
g Ale.vaſallus.Per Cy.& Bal.in d.l.ſi cer.annis.& in hac l.plures fallentiæ dari pñt,quas vide ibi,per Doc.& per Cyn.& Bal.poſt gl.in l.2.C.de dot.promiſſio. per And.de Baru.& Bar.in l.litibus.C.de agri.& cenſi.lib.11.Aliquid per Bart. in l.cum qui.in prin.de annuis leg.& per Bart.in ſua diſpu.inc.mulier.per Bald. l.ſi cer.an.C.de pac.& in l.ſolēt.§.fi.poſt gl.de offi.proc.in l.ſolēnib.C.de rei vē. per Spe.de cau.poſ.§.2.ver.& forma per Bal.in ca.1.§.ſi vero vaſallus in tit.quid ſit inueſti.per gl.& Doc.latius in c.peruenit.de cenſi.vbi maxime p Ant.in repeti.& aliqd p Bal.in l.1.in ver.& ex prædictis īfert'.C.de fideic.Et an ecōtra ſi debeā tibi annua decem,& p lōgum tps ſolui tīn tibi q̄nque an inducatur liberatio in reliqs quinque,dic vt p Bar.in l.ſi prius,in princ.de aqua plu arc.p Cy.in l.cum notiſſimi,§.in his,& qđ ibi gl.C.de præſc.40.an.& p gl.& Doc.in c.auditis.de præſc.& hī in c.cū olim.de cenſi.& p Io.And.in regula,plus ſp.in Merc. per Spec.in tit.de præſcr.§.j.ver.qđ ſi cum deberem.Bene facit l.aduerſus.C.de vſuris,& l.qui ſemiſſes.in prin.& qđ ibi gl.ff.de vſur.an diſpō huius legis volentis,ſp per ſtatutum diuturnum inducatur probatio titu.allegantis,habeat locū in patiente p decem annos,hoc mō,tranſiui p fundum meū ad fundum tuum te ſciente & patiente,& allego q, ſeruitus fuit mihi in illo fundo antea conſtituta per ſtipulationē ante venditionem,aut titulū,ad quē probandum allego,& probo vſum meum,& patientiam tuā per decē annos,& ponit' exēplū in ſeruitute hñce vſum diſcōtinuū,quia in hñte vſum continuū,eſt indubitatū,q, p decem annos abſque probōne,& allegatione alicuius tituli,acquirit bona fide ſeruitutē, in l.ſi quis diuturno ff.de ſerui.vē.ſed Iac.de Ra.Pe.& Cy.I.a.Bu.Bal.& ēt Ang. in l.ſi cer.an.in rep.C.de pac.& Bal.& Aug.in l.qui in aliena.in prin.de acq.hæ. & in l.ſeruitutes p̄diorū ruſticorū.§.de ſer.& Bal.hic in lec.antiqua,tenēt q, nō quia hæc lex,cū de in rē verſo loqtur in p̄ſtatione diuturna p ſ̄ſ magis declarat conſenſus p̄ſtantis,q̄ per ſola ſciam.& patientiā.cū in dubio ſciens,& patiēs,nō videatur cōſentire ad dānū rei ſuæ.l.q vas.§ vetare.& l.fin.§.pen.de fur.& p rōnes,quas vide ī p.alle.locis.Cōtrariū tenet gl.in l.cū de in rē verſo,& hic Bar.& Bal.in lec.ord.& gl.in d.l.ſeruitutes.& ibi Bar.in l.1.fi.§.de aqua plu.arc.& Bar. in ſua diſput.incipiente,mulier,& Bar.in conſi.incip.quæritur vtrū iuriſdō,per plures rōnes,quas vide per eum in dictis locis.Idē tenuit Inn.in ca.1.ſi diligenti.de fo.cōpe.& Mod.in §.eque.Inſt.de ac.In l.1.§ denique.§.de aqua plu.arc.Et p iſta opi.q, hēat locum in patiente,vbi non tractatur de magno p̄iudicio amiſſionis dñii,ſed alterius iuris minus p̄iudicialis,pbat in l.1.cū ibi no.C.de pat. p.ite.& ibi Bal.poderat aliū textū p iſta opi.Ad idem,optime tex.in l.1.in §.fi. de aqua plu.arc.in verbo,tenere,inducendo put ibi facit gl.i ver q̄ diu p̄ſtitim. qa intelſere iſtū tex.ſm in ſeruitute hñte eam cōtinuatā,eēt nimis reſtringere illa l.& tex.in d.l.q i aliena.in prin.ā verbo diu.Adde Abb.cōl.7.ver.quartū.dub.
Meno.Doct.Pariſ.in trac.nu.205.Ruy.conſ.61.nu.11.lib.2.& conſil.75.nu 6.eo. vbi plura in hanc l.ſcripſi conſi.29.in princ.

LEX XVII.

1 *Minor non reſtituitur ad lucrum quod potuiſſet facere ex alterius delicto.*

Cum quidam.

a **§.Si pupillo.** No.q, vſuræ infringuntur propter moram non ſoluentium.Not.quod minor non reſti-
2 tuitur ad lucrum,quod facere potuiſſet ex alterius delicto.Item ex ver.nec ſimile,no.quod vſuræ ſunt odioſæ.

ADDITIO.

a Alex.Si pupillo.De intellectu huius §.cum gl.vide glo.in l.a.t præter.[illegible] ultra uſuras.ſupra de minoribus.

LEX

LEX XVIII.

Euictis. Quidam allegăt istā legem, q̄ euetus ꝓdōnis cōstituit quem in mora, q. apparet, quia statim veniunt vsuræ euictis agris. De quo dic vt l. quoties in diem. de ver. obl.

LEX XXIII.

a **Si quis. §. Mora.** No. quod interpellatio negotii gesti constituit quem in mora, quod dic, vt l. si seruum. §. videamus. ꝟ. de ver. obl. & de materia. l. qui scit. §. in alieno. dixi in l. ex diuerso ꝟ. de rei vend.

ADDITIO.

a Alc. Mora. De huius legis intellectu vide per Bar. in l. qui aūt. §. 1. ꝟ. de const. pec.

LEX XXXII.

1 *Stante statuto, q̄d instantia pereat q inque mensib. vbi per actorem non stetit, sufficit si actor semel iudicum interpellet ne instantia pereat, & qualiter mora purgetur.*

a **Mora fieri.** Op. de l. sed & si. §. 1. ꝟ. e. vbi re ipsa mora ꝯhi. Sol. ibi loquitur de mora ſpāli, hic de mora cōi

b Scd̄o op. dr̄ hic in tex. omissa esset repetendi debiti instantia. & sic innuit, quod creditor instare debet sp. Sed ꝯ in l. Titia Scio. §. vsuras. de le. 2. vbi dr̄, q̄ sufficiat a me interpellari. Sol. dicit gl. fateor ꝯ rium. & tūc, vt illud euitet, gl. exponit hic, q̄ omissa sit debiti repetedi instantia s. dādo dilatiōnē. Nō. n. sp hēt instare. q̄ facit ad multa.

1 † Dicit statutū huius ciuitatis, q̄ istātia peat q nq: mēsib. vbi per

c actorē nō stetit, actor interpellauit semel iudicem q̄ ferat suiam, &

d nō plus verū sufficiat ista interpellō? Certe sic. nō. n. reqrit̄ q̄ sp instet vt hic vides. Mō venio ad glo. magnā q̄ multū clara est, & prio ponit q̄d sit mora cōis. Scd̄o ponit q̄s sit effectus moræ. Tertio ponit d̄ mora ſpāli, Quarto ponit quaſr mora purget. Prima tria examinat C. v. in l. in minorum. C. in qb. cau. in inte rest. nō est ne. circa vltimum de purgatione moræ dic plene in l. si insulam. ꝟ. de verb. obl.

ADDITIONES.

a Parif. Mora fieri. Vide in materia, quomodo mora committatur, & q̄d reus qui se tuetur aliqua exceptione legitima, nunq̄ dicatur esse in mora, uide Io. de Ana. cō sil. 5. inc. ista narratione facta, per totum. Idem quod si creditor expresse non petat, sed dicat debitori se egere pecunia, an committatur mora, uide Bart. & alios in l. si quis mihi bona, §. sed quid si mandauit, ꝟ. de acq. hær.
Pom. Vide Alex in l. nimum. ff. si cer. pet. Bar. in l. denunciasse. ff. de adult.

b Alc. Scd̄o op. Vide no. per Bar. in l. nō solū. §. morte. ꝟ. de ope. no. nunc. quo loco, & tpe dēat fieri interpellatio, & adde, q̄ in cōtractib. ultro, citroque obligatoriis si unus impleat cōtractū ex parte sua, re ipsa pars aduersa dr̄ esse in mora. Leura bit. & ibi Bart. C. de act. emp. & adde casum in quo sine mora ueniunt usuræ, id est quando debitor conuertisset pecunias in suos usus l. denique §. 2. sup. mād. & in l. quamuis, in fi. ff. de pig. ac. secus si tenuisset pecuniam otiosam.
Pom. Vide Barb. consi. 70. alias. 70. vol. 2.

c Pom. Dicit statutum uide Alex. consi. 59. uol. 3. & in l. de pupillo. §. si quis ipsi, de ope. no. nun. Fel. in c. ex literis, ue. fallit primo, de consti. P. expositum c. Episcopus. 8. dist. Ro. consi. 97. Bal. in c. ex ratione, ult. col. de appel.
Menoc. Vide Rebuffum super, concordan. in titu. de friuolis appellationibus. in uer. prima regula. cir. medium. ubi tres requisitiones fieri debere inquit Tiraq. de retrac. conf. nu. §. 9. gl. 3. nu. 3.

d Alc. Mēsib. Idē Bal. in d. §. usuras cōtrariū tenet Bal. in causis appl̄onis, i auth. si tñ. C. de tempo. ap. & cōtra Bar. & tenet Bal. in d. §. usuras. Imo ibi tenet opi. Bar.

§. In bonæ fidei. Vides ergo quod pater ex sua mora non tenetur ad vsuras. Facit l. cum filius. in princ. de ver. obl.

§. Sed si duo. Opp. de l. pe. ꝟ. de duo. re. gl. dt, q̄ ibi erant socii, hic nō, q̄ tenet Dy. in c. mora, cir. fi. de reg. in li. 6. De quo dic. vt in l. oria. & dixi plene in l. ex duob. e. tit.

LEX XXXVIII.

a **Videamus.** Si actione stricti iuris peto. quod est, vel fuit meum, veniunt fructus a tpe moræ, sed si peto mihi debitum, tunc a tempore contestatæ litis, sed in actionibus bonæ fidei semper veniunt fructus a tempore moræ. h. d.

ADDITIO.

a Alex. videamus. Quæ sit differentiæ ratio inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris, & quare etiam fructus non veniant iure actionis, Bald. ponit in l. 1. in fi. C. de vsu & vsufru. leg.

1 *In stipulatione rem dari non committitur stipulatio ad interesse, sed quis tenetur ad dandum Et fructus veniunt post litem contestatam.*

2 *In stipulatione rem tradi, venit interesse a tempore moræ. & non fructus. Et ratio fructuum habebitur post litem contest.*

3 *Stipulatio, quando continet, rem dari, & rem tradi, veniunt fructus, & de his habebitur ratio.*

4 *Stipulatio, quando succedit in locum contractus emptionis & venditionis, tunc secundum eius naturam veniunt fructus.*

a **§. Si actionem.** Op. de l. si fundum tradi. ꝟ. de ver. obl. vbi post moram venit interesse. Glo. soluit hic, & bn̄. Tu dic aliquāt latius, q. aut loquimur in stiplone rem dari. aut in stiplone rem tradi, aut in stiplone q̄ ꝯtinet vtrūque. Pri

1 mo casu nunq̄ ꝯmittitur stiplo ad interesse, sed pcise tenet ad dandum. vt l. vbi aūt. in fi. ꝟ. de ver. ob. Fructus aūt veniunt tūc post li. ꝯte. non aū vt hic. & l. cū fundus. in prin. ꝟ. si cer. pet. & l. si filius. §. 1.

2 de ver. ob. Scd̄o casu venit † interesse a tpe moræ, & nō fructus, fructuū aūt rō habebit̄ post li. ꝯtest. vt hoc §. & d. l. si fundum tradi. ꝟ. d

b ver. ob. Et si dicis, si venit interesse a tpe moræ, ergo hēbitur rō fructuum. rñde. q̄ tūc nō hēbit̄ rō fructuum, vt fructuum, sed vt interes

c se, inter q̄ est magna dr̄a. quid. n. si est qdam fundus, q erat apud quendam rusticū, ex quo ipse pcepit multos fructus, creditor autē erat nobilis hō, & sic ipse pcepisset modicos fructus ex eo fundo? Si n. petunt̄ fructus, vt fructus, tunc tenet̄ possessor restituere oēs, quos pcepit. Sed qñ fructus veniunt vt interesse, tunc considerat̄ illud qd

† pcepisset ipse creditor, qa in tm̄ sua īterest. † Tertio casu, 1 qñ stipso

3 ꝯtinet vtrunque, tunc veniunt fructus sine dubio. l. si stipulatus. sup.

4 eo. & illa, 1 quæ hic dr̄, est vera opi. nisi hæc stipulatio successerit in

d locum contractus emptionis, & venditionis, quia tunc secundū naturam illius ꝯctus veniunt fructus, & sic debet intelligi. l. in conuentionalib. inf. de ver. ob. facit d. l. si stipulatus, circa medium.

ADDITIONES.

a Alex. Si actionem. Et vide ad istum tex. no. per Bal. in l. indebiti, in princ. de cond. ind. Et quid in contractu concessionis feudi, vt si concedens rem non tradidit, & fructus percipit, teneatur ad illos, & quando ueniant, & quid si promisit plenā, vel uacuam possessionem tradere, vide Bal. in l. pen. C. de cond. inser.
Meno. Primo casu. Afflic. decis. 59. qui dicit venire, & si non sint petiti.

b Pom. Et si dicis. vide Alex. consi. 7. uol. 2.

c Alc. Quid enim. No. differentiam quando fructus petuntur, vt fructus, & quando ut interesse &c. vide omnino Bar. in d. l. si filius. §. 1. & Bar. in l. ratio. §. 1. inf. de act. emp. & Bal. in l. si traditio. in 10. q. C. eo.

† Clau. interest. Adde eundem Bar. in d. l. datio, alias inci. ratio. sup. de act. emp.

d Alc. Stipso successerit. Facit in simili q̄ no. Bar. in l. si quis cum aliter, de uerb. ob.
R. Adde Bar. in l. singularia. col. 3. sup. si cer. pet. ubi not. sibi CONTRARIVS. mihi tamen uidetur, quod non sit, si recte inspiciatur.

LEX XLI.

a **Tutor condemnatus. §. Lucius.** a Not. q̄ creditor non cogitur admittere particularē solonem, si ex vna causa sit debitum, secus si ex pluribus causis. l. vlt. ꝟ. quib mod. pig. vel hyp. sol.

ADDITIONES.

a Alex. Lucius. Limita hanc regulam in uno ex hæredib. debitoris, volente partem soluere. l. si testamento. §. quod si duo. inf. de fideiu. no. in l. 3. §. ex his, de uerb. obl. Quid autem in uno ex pluribus fideiussoribus uide glo. in l. in his. §. 1. infra de sol. ad quod Rom. in l. legem. C. de nat. lib.
Pom. Lita septem modis, ut per Ale. in l. quidam æstimauerunt. ff. si cer. pet. Bolo. in rep. §. Cato, 45. q. ff. de uer. ob. Math. no. 83. tex. in l. si constat, C. de compen.

De nautico fęnore. a Rub.

a **Fęnerator.** a Perempta obligatione principali, frustra quæritur hypothecaria. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Fœnerator. Vel nisi quis promisisset se soluturum in pluribus locis copulatiue, quia summa diuideretur tunc pro rata. tex. est, & Bart. ibi. l. non utique. §. si quis, supra de eo, quod certo loco.

a *De probationibus, & præsumptionibus.* Rub.

ADDITIONES.

a Parif. de probationib. Quæ proprie dicatur probatio, vide Barb. in rep. rub. de fi. inst. Fel. in rub. ext. de prob. ite uide, q̄ dicatur ltima probō, q̄ hēs in Berta. i uer. probatio per iurm, ubi addidi. & in repe. rub. de fi. instr. uide per quosdam Mod.
Clau. Vnum no. quod appellatione probationis intelligitur de plena probatione, ut vult Bar. in l. ait prætor, §. si. in ult. q. inf. de re iud. de quo ibi, & per Alex. uide plen ns per eum in l. licet Imperator, inf. de leg. 1.

Dictum est sup. de varis & diuersis actionib. verum quia in eis requiruntur probationes, ideo ponitur hic titulus de prob. & quia præsumptio multum operatur circa probationem, ideo de præsumptionibus hic dicitur, de quo dic vt in gl. quam vide.

LEX PRIMA.

1 *Genus intelligitur de parentela.*
Genus accipitur pro numero liberorum.
Liberos habens quatuor, dicitur habere gentem.

2 *Statutum puniens coadunantem gentem, comprehendit coadunantem quatuor homines.*

3 *Populi appellatio, in quo uerificetur.*

4 *Gentis appellatio latior est, quam appellatio generis.*

a **Quoties.** Quæro quæ est dr̄ia inter genus, & gentē? gl. dat triplicem expōnem, sed duę vltimæ

1 tendunt ad idem. Et primo dic, q̄ genus accipitur pro patētela. Cum aūt dico gentem accipitur pro numero liberorum. Vnde qui hēt quatuor liberos, dr̄ hre gentē.

2 vnde excusatur a tutela in Italia, q̄ no. V d. m. multum dubitati in ista terra. Dicebat statutum, si quis coadunauerit gentem, quæritur

† modo de quot hominib. verificetur ista appellatio? & ista lex, facit

b q̄ verificetur in quatuor hoib. fm istam lec. Sed text. inst. de iure

3 naturali. §. omnes populi. vr̄ accipere pro eo. gentem & populum. In

4 † quot aūt verificetur ista appellatio populus dic vt i c. ext. de ele.

c Dixi plene in l. fi. §. i. inf. vt bo. rap. Sed m aliam lec. no. q̄ latius su

d mitur appellatio gentis, quam generis, quia genus accipitur pro agnatione, gens pro agnatione, & cognatione.

ADDITIONES.

a Ale. Quoties. Adde quod Bal. de pa. Const. in §. nomina. dicit, si aliquis habitat in aliqua ciuitate, & negetur esse de natione eius ciuitatis, quod ille probare debet habuisse se originem in illa ciuitate, allegat hanc l. secundum unam lec. & dicit se hic dixisse.

† Clau. Ista lex. Quot modis sumat̄ uocabulū, genus, Bal. in l. i. §. fi. sup. de iust. & iu.

b Hominib. Aliter uidetur loqui ipse Bal. in alleg. l. prætor, la 2. ff. ui bo. rapto. pro concordantia, uide concor. 301. inc. fiunt statuta per Italiam.

c Ale. Secundum. vide per Imo. in l. ex facto. §. si quis rogatus. inf. ad Treb.

d Pom. Quia genus. Vide Bar. consi. 57. uol. 2. in 1. col. & consi. 14. uol. 2. Ale. Lex facto. §. si quis togatus. ff. ad Trebe. Et qualiter quis probetur de ascendentibus de agnatione, uide Are. conf. 738. in 2. dubio.

LEX

LEX II.

1 *Probandi onus dicenti incumbit, nisi sit praesumptio pro eodem.*
2 *Neg. nisi quando incumbit onus probandi.*
3 *Omnis oratio priuatiua, dicitur negatiua.*

1 **Et incumbit.** No. † primo quod ei, qui dicit, incũbit onus probãdi. Sed ff. de do. inter vir. & vxo. l. ẽt. & ff. de do. inter vir. & vxo. l. Quintus ff. e. l. si pactũ. cũ si. Sol. hęc reg. est bona, nisi psumptio sit pro dicẽte, ita quod trãsferat onus probãdi in ad uersariũ vt in 2rijs: & sic expeditã hẽs primã regu. ueniamus ad † secũdam, dicitur hic, quod ei, qui negat nõ incũbit onus probãdi. Op. quod † negatiua pbetur, vt C. de cod. l. nec codicillos. Sol. ibi negatiua hẽt in se affirmatiuã implicitã, qa cũ dico, quẽ nõ cẽ sanæ mẽtis, tũc implico cũ esse furiosum. Ista gl. nõ dicit verũ. Oĩs † n. oro dicitur negatiua, q̃ est priuatiua, vt l. si. in fi. & 10. no. in fi. vlt. gl. ff. de dol. excep. l. inter stipulãtẽ. in prin. ff. de ver. ob. Vñ cũ dico aliquẽ furiosũ, dico cũ esse nõ sanæ mẽtis. Vñ pro quocũq; verba hoc dicã signat priuationẽ. eo. mõ si dico aliquẽ nõ viuere, vel aliquẽ mortuũ esse, idẽ est. Et a iõ ad solonẽ 2rij dic, quod ibi negat q̃dã qualitas nãlis, q̃ fm nãm ad esse psumitur, iõ neganti incumbit onus probandi. gl. assignat pfa alia 2ria. Vlt. in ista materia de negatiua distingue plenius q̃ alibi, vt examinat Cy. in l. actor. C. co. tit. & dic, ut ibi plene per eum.

ADDITIONES.

† Clau. Aduersariũ. Intellẽ tñ hanc limatione, vt no. idẽ Bar. in l. cũ de indebito. ff. e. Paris. eodeo. Ad solutionem contrarij. alias solut. Imo. in l. in stipulatione, si Calend. ff. de uerb. obl.

LEX III.

Cum tacitum. Tacitum fideicommissum ẽr in scdo testõ intelligitur repertum. h. d.

LEX V.

a **Ab ea parte.** a In negatiua iuris, ei, q negat incũbit probõ. h. d. Circa primã partẽ dẽ. scire, quod q̃dã est negatiua iuris, q̃ nullã hẽt mixturã facti. q̃dã est, q̃ hẽt aliq facti mixturã. Primo casu ei incũbit pbõ, hoc est p apturã libri. Scdo casu, vt si dico, quod nõ pt esse procurator, vel aduocatus. qa infamis, qa condemnatus de tali crimine, certe illud factum, quod sis condemnatus, debeo probare, & hoc modo intelligatur secunda pars.

ADDITIO.

a Alex. ab ea parte. De materia, an & quando onus probãdi, incũbat actori, uel reo, vide Fel. in c. ex literis. extra, de prob. item vide Pau. de Eleaz. in 6 q. tit. laico se petente, vbi ponit si statutum dicat, quod non credatur instrumento, nisi sit registratum, quod incumbit reo neganti onus probandi, quod non sit registratum.

LEX VI.

1 *Manifestum dicitur quando probantur indicia sufficientia ad dolum.*
2 *Fraus praesumitur quando quis alienat totum.*

1 **Patronus.** No. hic † quod dicat manifeste: nã dicitur manifeste, qñ probani indicia sufficiẽtia ad dolũ. l. dolum. C. de a do. Irẽ no. † ista gl. q̃ dicit quod si totũ alienauit, psumitur fraus, & loquitur indistincte ex omni alienatione. l. oẽs § Lucius, q̃ in frau. cre. loquitur solum in donatione. Pro hoc facit, quod no. in l. qui testam. ff. co.

LEX XIIII.

1 *Probare debet, qui non est in possessione illius iuris, quod asserit.*
2 *Probationis onus reus potest in se assumere.*
3 *Clausula non se astringens ad probandum nisi ea, &c. quid operetur.*

a **Circa.** a No. quod ei incũbit onus probãdi, b † q nõ est ĩ quasi possessione illius iuris, quod asserit. Qd ẽ verũ ĩ istis iurib. perso 1 nalib. secus in iurib. realib. ut l. sicuti. § sed si q̃rat ff. si ser. vẽ. Scdo 2 no. † pt reus pt in se assumere onus probõnis, quod gl. intelligit gñalr in c quacũq; cã. Quęrit gl. c qd si reus, q assumpsit in se onus probãdi nõ d probat, an inña sibi piudicat, ac si ageret. d Dẽ gl. quod nõ: quod tene mẽti. 3 De hac qõ. & de alijs, vide plene p Cy. C. eo l. actor. hodie in ip. † vt istæ dubietates effugiant, apponit in fine articulorũ clã ista. nõ astringẽs se ad oĩa probanda, sed ad ea tñ, quæ sibi sufficiant ad intẽtiortam suæ causæ, de hoc dixi plene in l. diuus. ff. de re iud.

ADDITIONES.

a Alex. Circa. Quando quasi possessio releuet quem ab onere probandi, dic latissime per Bar. in l. si prius. de ope. no. nun. in uer. 3 ad illud opp. & in aliquibus. vique ad uers. opp. & quod ibi dixi.
Pom. vide Doct. & Alex. in l. si prius. ff. de no. ope. nun.
Clau. Quia gl. hic dicit debere praeferri actorem, si uterque nelit probare, quid si uterque offert positiones, quis primo erit respondendum, vide Spe. in ti. de posit. § quarto. ver. hoc quo que, & ibi Bal. uer. si positio.
b Onus probandi. vide Fel. in c. cum causam, in prin. de re iud. & c. j. de resti.
c Alex. Quærit gl. vide Ind. de act. § j. & omnino Bal. in l. frustra, C. eo. §. & idẽ tene gl. in constitutione extra de procu. vide tamen Bald. in l. qui accusare. C. de eden. & sequit Bal. in l. j. C. si aduer. credito. & cõtra gl. hic ĩ ver. itẽ quo an i oi, &c. vide omnino Bald. ĩ l. cũ Papinianus. C. de sen. facit ad ea, q̃ dixi post Bart. in l. 2. § si publico. de adul. Et ad gl. hic de astringente se, &c. adde abã glo. in l. si. C. de lal. Clau. Quid aũt si de iure suo probauit, nec tñ petit sẽtẽtiam pro se pronunciari, vide Alex. in l. Põponius. § iussu. de ac. pos. & ad materiã, vide Fel. in c. cũ cã. de re. iur.
d Paris. Ac si ageret. vide Fel. in c. l. cer. cã. ver. 10. & vlt. extra. de proba.

LEX XV.

1 *Praesumptio in specie tollit praesumptionem in genere.*
2 *Exceptiones duę contrariȩ possunt opponi in eodem iudicio, licet grauetur onere probandi.*
3 *Inquisitus de homicidio si negat se occidisse, & si appareat, quod occiderit, si dicit, quod fecit ad sui defensionem, auditur.*
4 *Indebitum qui soluit, quod debeat probare.*
5 *Ignorantia in facto proprio praesumitur, quando quis certat de damno uitando.*

a **Cum de indebito.** a No. ex hac lege primo, quod praesumptio in gñe tollitur p psumptionẽ in spẽ: nã hæc est psumptio in gñe quod ille q soluit, debitum soluit. q̃ psumptio tollit p psumptionẽ in spẽ. q̃ resultat ex psona b cius cui soluit, vt in principio huius l. uel ex psona soluẽtis, ut in minore, muliere, uel rustico, ut ff. ea l. ver. si aũt. Sic e. ff. de in integ. rest. l. diuus. & sic vides quod ille releuat ab onere probãdi, q hẽt pro se 1 præsumptionẽ in spẽ. Scdo no. casum † p opi. quorundã in l. nemo. ff. de exce. quod duæ exce. 2riæ pñt pponi in codẽ iudicio, reprobata c opi. Dy. in c. nullus plurib. de re. iu. li. 6 Nã uides hic quod primo negauit sibi solutũ: & ista erat una defensio, postea 2fitet & dicit sibi † debitũ esse solutũ. certe audit, sed onere probãdi † grauat. † Nec ob. a auth. q̃ 2 q. ppriã. C. de nõ nu pe. immo ista facit pro: qa audit ibi ve d nẽs 2 2fessionẽ, licet grauet in aliquo Et ex † hoc plures dixi ĩ ua 3 q de facto. Aliqs negauit se occidisse hoĩem, postea vult dicere c se occidisse ad sui defensionẽ, certe dẽr audiri: tñ sibi incũbit onus f probandi non tñ grauat adeo, qn audiat. Casus est hic in prin. Terg tio g no. quod ille, q soluit † indebitũ dẽt probare diro. s. indebitũ esse, & 4 se p errorẽ soluisse Sed glo. hic dicit quod eo ipso quod probat indebitũ, p5 sumit ignorantia qõ no. qa ẽt † in facto proprio præsumitur ignorantia, quando quis certat de damno uitando. l. sed & si me putent. in prin. ff. de cond. inde. De quo uidetur casus C. de iu. & fac. ign. l. si post diuisionem. dixi in l. non fatetur. ff. de confes.

ADDITIONES.

a Paris. Cũ de indebito. Pro declone huius l. qs dẽat probare indebitũ, vide Alex. de quo scripsi ad Bar. in rub. ff. de cõd. ind. in cõs. 83. in 2 vol. & ibi ẽt ponit, qd si conuẽnt no negat, & plura alia, maxime qñ probari possit negatiua q non sit debitũ. Itẽ ad itelectũ huius l. vide Iasõ l. Iul. verũ debitorẽ, de cõd. ind. & und. in materia Barb. & c. si is, q. col. j. ext. de sol. & quõ probare dẽat indebitũ, vide Pau. de Ca. cõs. 215. & p declone huius l. vide eũdẽ Pa. co. 80 Et vide unũ singulare, quod ponit Com. cõs. 60. inci. credit liberis pp psumptionẽ illius l. qa nemo psumit indebitũ soluere, iuncta quadã alia psumptione, de qua ibi per eũ & quod facilius psumat dõ in ult. voluntate, q̃ inter viuos, vide Com. cons. 3 in c. testãtor testõ dixit, & protestatus fuit ad si. In contrariũ vide tex. in § peculiũ. Inst. de leg. & in l. 1. C. de pec. eius q̃ li. mer. ubi si manumittat seruus inter viuos psumit sibi donatum, & concessum peculiũ, secus si in vlt. volun. vide ibi gl. & Doct. & cogita an rõ gl. ibi sit bona, qa potius illo casu psumit donat o inter viuos, & vide rationem qua mouetur Com. in d. cõs. Itẽ circa istã materiã, an qs psumat donare & iactare suum, vide q̃ hẽs post Bar. in l. 2. § circa ff. de dol. exce. do. Et dum dici solet, quod potius psumitur factum ẽ, q̃ donatio, fm Bal. in l. gñaliter C. de non nu. pec. adde quod potius psumitur debitũ, q̃ donatio, vide Abb. in c. ecclesia, el 2. ext. ut li. pen. in vlt. col. pro ea q̃ no. in l. Labeo, cũ seq. ff. de pac. Adde ẽt quod q̃libet alia psumptio excludit istam psumptionẽ donis, ẽt si actus inualidus redderet. ita Ias. in l. si nõ sortẽ § 1. ff. de cõdi. inde. Item circa illud qd dicit l. de pmissione sine cã, adde quod si testes producti ad probãdũ promissionẽ sine cã, dicãt se nõ recordari q. cõtractus fuerit factus, nec qualiter, sed bene scire, quod nõ fuit expressa aliqua cã, satis probat, vide Fel. in c. sicut, de re iudi. An aũt requiratur cã spãlis, & certa. an uero sufficiat gñalis, puta ex causa venditionis, vide Pau. de Ca. & Ang. in l. generaliter, post Bar. C. de non nu. pec. & alia quæ habes ad Bar. in l. 2. § circa, de exce. doli, vide Alc. cons. 4. vol. 1.
Alc. Cũ de indebito. Et circa istã l. in ver. si aũt p parte, an cogatur agnoscẽs partẽ, soluere residuũ, vide Bal. quod sic in l. cũ fidẽ, de nõ nu. pe. Et p hanc l. põt decidi qõ. Quid si vẽditor negat se vẽdidisse. postea cõuictus opponit exceptionẽ pretij no soluti, an audiat de quo p Bal. in l. p hãc. C. de tẽp. app. & dũ hic hr cui incumbat onus probandi, solutum fuisse debitum &c. vide glo. in. & quod ibi Bal. in l. 2. C. de donante nup. & Imo. qui hanc l. declarat in l. a Titio. de verb. ob.
Pom. Ad terciũm huius l. vide Ale. cons. 88. vol. 3. & Ro. cons. 219. Ale. cons. 119. vol. 3. & no, quod hoc est adeo verum, quod quis nõ psumit iactare suũ, & renunciare iuri suo, & quod ẽt pactũ cõtrarium ex interuallo sciri nõ vr primo renũciare. Ita Ale. cõs. 29. vol. 3 & cõs. 111. vol. 3. & no. ad istã l. quod potius psumit error iuris. q̃ dõ. Ale. cõs. 80. vol. 3. Are. cõs. 35. Alc. cons. 32. vol. 3. vbi facit, quod in dubio nõ psumit quẽ renũciasse iuri suo, seu priuilegio, & quod capiẽda est ois coniectura potius, q̃ renũciatio. Vide eũ cons. 144. vol. 6 vbi dicit, quod promittẽs reddere rõnem administratoris, & reliquorũ. assumptionẽ tutelæ, nõ vr renũciare legato de pdictis facto.
b Alc. Soluentis vide quod ad propositum de muliere & rustico, scri. si post Bar. in l. si. C. de iu. & fa. ign. & quod no. in l. eam de in rem uerso. de vlu. & adde quod ubi mulier, & rusticus excusantur in iur., illud fallit, nisi actum faceret. ex clam. secundum Bal. per gl. in l. 1. C. de interd. in 1°. & ibi no. Bal.
c Pom. Vides hic. Vide Ale. in l. si prius, in fi. ff. de no. ope. nunc. & cons. 62. vol. 3. & cons. 77 vol. 1. & tex. & ibi Pan. in c. literas, & scribentes, de praesump.
l Clau. Probandi. Qualiter istud intelligatur, & an, & qũ, & quando negatio possit probari, & an sufficiat procuratorem negasse, vide Alc. cons. 83 vol. 2.
d Ale. Nec obs. auth. & ibi vide Bal. & qua scripsi in l. eam. § licet, sol. mat.
e Pom. Dixi. vide Fel. in c. quibus. e. 5, de except. Ias. in l. 1. C. de fur. Pan. in c. as, qui. & ibi in addi. de sol.
f Ale. Aliqui negauit Bar. in auth. cõtra qui propriam. C. de non nu. pec. sed quid si eo dicitur a pr. de occidisse subdẽs, quod fecit ad sui defensionem, an audiatur sine alia probatione, vide tex. & ibi Iaso in apostil antiqua, in l. si filius. § exceptionib. sup. de inter. act. Adde Bal. in c. 1. item vasallus, el 1. de contro. inuc. alias ad hoc pone sunt duo no. d. cta, q̃ nunc vide, & maxime secundũ dictũ Et ad quęstionẽ Bal. hic, vide Io. And. in spec. c. in regula, nullus plurib. Faciunt no. per Doct. in l. non est. de excep. in l. non utique, co. tit. Et quod si in uno contextu facta est hęc tñ, dicõ me occidisse, sed ad mei defensionẽ, vide Bar. in cõs. 9 quod incip. q̃dã accusatus de homicidio 1 cõparẽs, & c Bal. in l. 1. C. de confes. post Cy. Are. in c. 1. de cõfes. in 6. & Bal. in add. Spe. in tit. de cõfes. ubi tenet idem, & in d. l. 1. & idem tenet Iul. & Sal. in l. iubemus. C. de ar. & in l. 1. C. de edend. Ad istas de edi. act. & dũ sup. all. Bal. in d. § itẽ vasallus, ubi ponderat multum tex. in c. dilecto de accu quem ẽt põ d. ratit in d. auth. contra qui propriam. Adde Bal. cõs. 147. 2. li. ubi ponit de eo, q fuit accusatos, quod fraudauit gabella, & ipse rñdit se extraxisse merces, cum licentia datiarij. in c. d. nunc a vo. & vide Bar. cons. 228. inc. Catharina accusauit.
g Ale. Tertio no. &c. Per Bar. in l. non fatetur. supra de confes.
Menoc. Quod eo ipso. Cur. iun. cons. 92 nu 13. scripsi cons. 121. nu. 43.
Pom. Vide Ale. cons. 84. uol. 1 & cons. 164. vol. 5. ubi dicit hanc gl. procedere non solum in sciente, sed etiam in permittente.

1 *Promissioni factæ sine causa quando stetur.*
2 *Probatio contra promissionem in scriptis factam non admittitur, nisi per contrariam scripturam.*

a 1 **§. Sed hoc.** a Not. † q. promissioni factæ sine cã nõ stat. Qđ intelligũt quidã in promissione simplici non continẽte stipulatiõnẽ, alias illa promissio haberet vim dõnis. l. Campanus. j. de ope. lib. b q. examinat per Cy. in l. generaliter. C. de nõ nu. pe. Secundo no. † q. cõ pro 2 Ego examinaui in l. 1. §. circa. j. de doli exce. missionem factam in scriptis non admittitur probatio, nisi per contrariam scripturam, secus, si confessio fuerit facta sine scriptis. De quo plene in d. l. generaliter. C. de non nume. pec.

ADDITIONES.

a Paris. Sed hoc. vide per Fel. in c. si cautio, ext. de fi. instr. vbi pon. 116. limitatio. vide vnam decis. relatam per Barb. in rub. ext. de poss. si autem aliquis dicit se debitorem ex tali causa, uidetur promittere. Bar. ex l. sententia, de test. tute. per totum inf. de don.
Ale. Sed hoc, in prin. vide Bar. latius in l. nuda ratio,
Pom. Declara, ut per Barb. cons. 25. vol. 1. Ale. in l. diuortio, 1. col. ff. de uerb. obl. & cons. 4. vol. 1. & cons. 53. & cons. 84. eo. uol. 1. vbi dat pulchra exempla, quando cõfessio dicatur continere casum, & cons. 172. uol. 2. vbi ponit de scriptura continẽ te rationes sine causa, uel cum causa, sed obscura. & cons. 9. vol. 5.
Chu. Et ad intellectum huius §. vide Bar. in l. quæ dotis, & ibi Alex. a. inf. sol. mat.
b Ale. De ope. li. Sed pone, præcesserat instrum contiñens summã mille depositam, q̃ promiserat restituere, postea confectum fuit aliud instrum continẽs promissionẽ centũ & nõ erat adiecta cã, an ultimus contractus teneat. Et vĩ, q non, quia cãm non continet, vt hic. & l. generaliter. C. de non nu. pec. & c. si cautio, de fi. instr. q̃. si m initio, promissor confiteatur se debitorẽ, & solẽniter promisit dare, & restituere per stipulatiõnẽ, quia ex quo totũ illud dr esse de confessione partis promittẽtis, cũ non exprimatur cã, quare debitũ peruenerit ad ipsum promittentem, non dr hẽc sufficientẽ cãm illud instrum, vt uĩ gl. in d. c. si cautio. & expressiua gl. 1. hic in d. §. q̃ vult, q. siue quis confiteatur se dẽre decẽ siue cõfiteatur se accepisse decẽ, sed alio non expresso dicat cõfessio sine cã. Et dicit hic Sal. q. ista gl. hic in fi. vult, q. si quis per stipulatiõnẽ dare decẽ Titio promiserit q̃ ab eo accepit, dicat hæc stipulatio esse indiscreta, & sine ca. & ita tenet, & non ual. r, licet dubitet. Neq; tunc sm eũ põt dici, q. cẽseatur facta aio donandi, quia promissio ista hẽt aium. l. q. accepit ab eo cui promittit. Tñ dic, q. nõ est ualida. Vñ talis cã est cõsiderãda nõ ot iaceat, q. stipulatio oblĩonẽ producat, sed requireret, q. declaret mentẽ promittẽtis sm sic uolũ donare. Io. vide q. talis promissio sine cã, ut ẽt, ẽt eis confessione sine cã, non sit ualida, ut ẽt satis vĩ probari in d. c. si cautio. & ib. gl. in uer. si cãm. & de orig. mũ pacto. si q. immo vĩ hẽc cãm talis promissio, & assertio. per l. Publia §. fi. sup. deposit. & ibi Fulg. & qđ no. Sal. in l. 1. C. de confes. uer. sed iuxta præcta. ãio, an si quis confiteat. vbi dicit, q. si qs confitet se esse debitorẽ Titii in cẽtũ pro tertio, & ratio rõnum, dr confessio ista hẽre cãm, maxime per d. l. Publ. in fi. ubi, inẽ rõnem patris. Preterea & alia rõne, pone tibi talẽ promissionẽ fuisse factam ca certa scia, quia ita instrum dicat, ut sic non possit allegari psumptio erroris, in no. Bar. & al. in l. si dari. de uer. ob. & in l. sed & si quis §. fi. si quis cau. & l. fi. §. pe. de cond. indeb. & Bal. in rub. C. de confes. & in l. 2. eo. ti. & in l. mater. C. de resciñ. & in l. 2. in 7. q. in fi. C. de resc. uen. & Imo. in l. a Titio. post med. de uer. obl. Sed ita est q. ubi promissio fit, et sine aliqua cã discreta, uel specificata, ui l. cũ aio donandi, ut ois cõclusio dunt in l. Campanus. de ope. lib. ar. l. cuius per errorem. de reg. iu. & max. im pcedunt in illa uerba apposita in instro. s. ex certa scientia, psumitur cã dõnis. & capit. di. Bal. in rub. C. de confes. & Imo. in d. l. a Titio. de uer. ob. & Pau. de Cast. in l. hoc iure. de don. & l. si diuortio. de uer. ob. Et istud est uerũ, ẽt si in promissione facta ex certa scia, uncta est confessio sine cã ex certa scia. Sed And. in d. c. si cautio. in uer. ad fin est dicendum. vt ibi ẽt Abb. & Dy. in reg. quod semel, de reg. iu. in 6. & Bal. in rub. C. de confes. & in l. fi. C. si cert. pet. ad fi. proponit rõnem dubitationis, quare confessio sine cã scienter facta, non inducit dõnem. sicut promissio sine cã & uide Bar. in l. non dubium. ad fi. C. de legi. & q̃ dixi in d. l. Publ. §. fi. sup. deposit. ubi retoli dictum Ian. in d. c. si cautio. dum dicebat, q. qñ quis confitetur se debere centum Titio, q̃ per stipulationem reddere promittit, tunc clarum est q. promissio non obliget cum effectu, quia cum confessio sine cã, non ualeat, ita neq; promissio sine stipulatiõne. Fallit qñ ex certa scia promittit, ut sup. Nec ẽt dicat, q. non põt dici, q. non habuerit animũ donandi promissor, qui expresse confessionem sine cã, quia dico q. illud põt esse uerum in dubio. Sed qñ ex certa scia facit, tunc nõ põt dici q. non uideatur habuisse aium donandi. Postq̃ m sciebat cãm non subesse, nõ cadit, nisi psumptio dõnis, alias sequeret, q. si soluo ex aliqua cã q̃ scio esse inefficacẽ seu non subsistere, non uideretur dõ cuius contrariũ probatur in d. l. cuius per errorem. Et idem dẽt esse in promissione, q. in solutione. l. fi. C. ad l. Fal. & l. si patronus. ff. de don. Facit quod in simili dr, q. si alicui promitto ex cã de præterito, q̃ turpis erat respu accipientis, uideor donare, cum sciam illam cãm non esse efficacem, ut subtiliter probatur in l. pen. ff. de cond. ob tur. cãm, sm Raph. Cu. in l. generaliter, & in l. si stipuler. de uer. ob. Facit quod hr in l. 1. in prin. C. de rei uxo. ac. ubi eodem mõ, & si tantũ stea &c. Et hoc maxime procedit, qñ instrum iterõ cã in instro, quia est cõparatus est, ut stipulatio, quæ si ut accessoria ualere non põt, ualebit ut principalis, sm Bar. in d. l. si quis pro eo, in 8. membr. de fideius. & dixi in d. l. Publ. Nec ad hoc obstat si dicatur, q. dõ non ualet sine insinuatione, quia uideo, q. imo non uitiatur usque ad summa quingentorũ solidõ auri, l. si quis pro redemptione. C. de do. l. sancimus. eo. tit. Io. And. in add. Spec. in tit. de instr. edi. in §. post ro, & Gul. & Bal. in l. illud. C. de sacros. eccl. Et hoc intelligatur de illis sol. dis auri, quorum 72. faciunt libram aur. l. quoties, C. de susc. & arc. li. 10. & no. in l. quicunque, C. de ser. fug. & in c. fi. de iud. & dicit Bar. in d. l. quoties, quod loco illorũ 72. constituentium libram auri, ponimus 96. duc. Venet. qui constituunt librã auri legalem. Quinimo uirtute iuris, non põt dõ infringi, q̃uis non fuisset insinuata, sm ueram opi. sñ quia debet iudici seruari, qñ sine interitu. &c. tñ dõ ex insinuatione non est penitus inimica legibus, quia ualet saltem usque ad summam quingentorum, & ualet etiã in casib. de quib. in l. si quis pro redemptione, & in auth. item a priuatis. C. de do. De secundo uide quæ ibi scripsi. Item ea alia rõne nõ potest allegari confessio q. stipulatio sit sine cã, puta, qñ ex forma statuti in aliqua ciuitate, instra guarentigiata hñt executionem paratam, sm Bal. in l. si causam, de exec. rei iud. & sequitur Pet. de Anch. in rep. c. canonum statuta, de constit. in uer. iuxta hoc membrum pone. Et dato q. illa confessio possit dici sine cã, & quod non possit in totum subsistere, ut dõ, tñ confessio sine cã non dr in totum inutilis, qm ualet quo ad semiplenam probõnem, si per eum cui facta est confessio allegatur aliqua cã, ut uolunt Spe. sequens Mar. de Fano in titu. depositi. §. nunc uidendum, uer. quæ est ratio, cum uer. seq. per l. instrumenta, C. de prob. & sequuntur hoc Ant. Imo. Iac. & Abb. in d. c. si cautio. Et licet isti non dicant, nos Legistæ habemus duas glo. unam in l. 3. §. eiusdem. in uer. speciea. j. de test. aliam in l. inter chartulas. i uer. sanitate. C. de cõuen. fis. de li. 10. & p cõsequens pt deferri iuim supplementum semiplenæ probõnis, iuxta l. admonendi. de iur. iu. & in l. in bonæ fidei. de iure. & in c. fi. eo. tit. alẽ iur. Non obst. alleg. ata in contrarium, quia posito q. illa cõfessio sine cã duret, tñ ex quo in initio ẽ ex certa scia, ualet in uim donõnis, ut sup. Nec ad hoc ob. gl. 1. q̃ est hic, in fi. ponderando eam ut facit hic Sal. quia in illa gl. dicit totum contrarium. Et ita inter cæteros tenet hic Cyn. in add. qm gl. hic in fi. dicit, vel sic promisit decẽ quæ per stipulationem accepi. Illa uerba tẽ ferr gl. ad ea, q̃ proxime dixerat, secus si dicat, accepi. Et refert ad casum, in quo dixerat promissionẽ valere, & in fi. sui dicti ponit alium casum, in quo intẽdit stipulationem ualere. Sed Sal. intelligit a, q. casus in positus in fi. gl. reiciatur solum ad dicta per gl. in prin. & non ad proxima præcedentia. Illa gl. non loquit, qñ prædicta confessio esset facta a sciente nullam efficaciam cãm subesse. Adde quod uoluit Bal. cons. 417. 3. lib. inc. inter Io. & Aloysium. vbi duo socii calculatis rõnib. se vicissim liberauerant, deinde vnus alteri fecerat instrum de sexcentis pro residuo rõnis, sed non dicebat ex qua causa. dicit Bal. q. ex præcedentib. præsumitur causa, & si in instrumento est, & ex certa scientia, quod efficaciter probat, licet non sit causa.

LEX XXVI.

a **Procula** a Not. q. hic vr̃ remissum fideicommissum tacite ex cessatione longi tpis, & putatione rõnum septius facta, & taciturnitate huius fideicommissi, quarum si quædam defecerint, non sufficeret. Ita no. in l. libertus. §. 1. inf. de ali. & ci. b. le.

ADDITIONES.

a Pom. Procula. vide Ro. cons. 143. Alex. cons. 46. & cons. 56. vol. 4. glo. in l. libertos quos. §. manumissis. de ali. & cib. le. Ale. in add. Bar. & Imo. in l. quæ dotis. sol. mat. per Ro. cons. 27. vbi ponit duos casus in quib. ex sola diuturnitate temporis inducitur remissio tacita. Item vide vnam qõnem quam ponit Aret. in l. recusari. de acq. hær. vbi ponit de sorore, quæ diu stetit cum fratrib. & nunquam petiit partẽ hæreditatis, sed solum ea quæ sibi erant necessaria, an uideatur renunciare hæreditati, vide etiam circa istam legem Dec. cons. 79.
Meno. Alc. trac. præsump. reg. 1. præsump. 30. nu. 6.
Alex. Procula. vide Bal. in l. cum proponas. C. de pac. & omnino in l. si cert. un. eo. tt. vbi concordat cum Bar. hic.
Pom. Vide Barb. cõs. 63. vol. 1. Et an requirãt q. ista tria, de qb. hic, cõcurrant, vide Aleian. in l. q. dotis. ff. sol. ma. & cõs. 56. in ult. col. in 4. vol. & p Fel. in c. literas. de psump. Bar. cõs. 124. & Rom. cons. 143. cons. 46. in 8. vol. 1. & Barb. in c. cum M. de const.

LEX XXVII.

1 *Testator si confiteatur se debere decem Titio, Titius non capiet ut debitũ, sed ut legatum, nisi debitum probetur.*
2 *Cõfessio patris se habuisse a filio spurio decẽ inter uiuos, psumitur fraudulosa.*
3 *Venditio omnium bonorum psumitur fraudulosa.*

a 1 **Qui testamentum.** a No. † licet testõr in testõ confiteatur aliquid se dẽre, tñ illud ñ capiet legatarius, vt debitũ, sed vt legatũ, nisi debitũ pbet, vt hic & l. legatũ. j. de l. leg. quæ lex loquit. ẽt qñ relinquit capaci. q. est notãdũ & sic nõ capiet añ alios legatarios. & Falcidia detrahet sicut b de aliis. Scdo no. vnã qõnem q. † qrit gl. q̃d si inter viuos aliqs cõ 2 fessus fuit se habuisse a filio suo spurio. Et dicit glo. q. tunc valet. Et c no. istam gl. inquantũ dicit q. inter viuos non psumit fraus, sed eam reprehendit Iac. de Bel. & dicit est casus in l. j. C. de natu. lib. vbi cõ ip o quod reperit apud filium de bonis patris psumitur fraudulose 3 factum. Vlt. no. † gl. q̃ dicit vendõnem oium bonorum esse fraudulolam ar. l. oẽs. §. Lucius. q̃ in frau. cre. licet illa lex loquatur in dõne. Idem no. in l. patronus. §. eo. quod vĩ tenere Doct. in l. 3. C. si in frau. pa. Quarto quid si vendidi omnia bona mea, nõ sub ista appellatione, omnia, sed vendidi singulr illam & illam rem, ita quod mihi nihil remansit. Dic vt l. nomen, §. fi. j. de leg. 3.

ADDITIONES.

a Ale. Qui testamentum. Et intellige istum tex. & similes, quando fit confessio in fauorem non capacis, ad quem ordinatur naturalis affectio, ut in spurio, secus in alio vt in bannito, secundum Bal. in l. 1. in prin. C. de fal. cau. adiec. le.
Pom. vide Barb. cons. 30. 2. vol. quia aut non ualet ista confessio, vide Bald. in l. fi. C. de epis. & cle. vide Ale. cons. 4. in 3. vol. & cons. 13. uol. & cons. 16. in fin. eo. volet cons. 18. in 4. vol. Raph. Cu. cons. 11. in vlt. lib. in vlt. col. Et uide Ale. cons. 18. in 1. col. in 3. vol. & quæ scripsi ad Bar. in fin. in l. si forte. ff. de cast. pec. Alex. cons. 225. ad fi. in 4. uol. Ro. co. 216. Et Caed. cons. 144. col. b. & Are. cons. 63. & Soc. cõs. 65. vbi loquitur in confessione emanata inter virum, & uxorem, constante matrimonio. Et Bal. cons. 498. in 1. parte, vbi ponit pulchrum casum.
b Ale. Secundo no. Pater confitẽdo se debitorem filii spurii, non potest sibi ob hoc aliquid date, & quicquid penes filium spurium reperitur, præsumitur per fraudẽ esse, idem tenet Bar. in d. l. 1. C. de nat. lib. & ibi Bal. & Bar. & Doct. in l. si in qui hæres. de vulg. & pup. Adde Bal. cons. 241. de spurio. 2. lib.
c Pari. Inter uiuos. vide late Ale. cons. 18. uol. 3. Dec. cons. 112. nu. 7. in fi. in fi. vlt. Gomez § item in fraud. in nu. 18 inst. de act.

De fide instrumentorum. *Rub.*

LEX PRIMA.

INstrumentorum. a Vides ergo, quod ex allusione uocabuli præsumitur propria significatio. Hoc examinaui in repetitione. leg. omnis populi. supra de iust. & iure. & ibi vide, vbi plene dixi. versic. quæro unde sumatur.

ADDITIO.

a Pari. Instrumentorum. An autem statutum faciens mentionem de instris comprehendat acta, uide Ang. cons. 49. in c. repertum. Item q. licet de iure cõi appellatione instri etiã ueniat scriptura formata, secus tamen sit de cõi vsu loquendi, uide Fran. cons. 31. alias 50. uide omnino Ro. cons. 77 ad fi. Fel. in rub. de fid. instr. ad fi. Item, an, & quando appellatione scripturæ veniat omne illud, q. inseritur cautioni, vide Bertã. in trac. de gabel. in 3. par. 8. partis prin. uide Barb. in rub. de fi. instr. Item an appellatione instrumentorum ueniat testes. vide Feli. in c. pertulit. extra, de testi. cog. & in rub. de fi. instr. ver. 2. conclusio, vbi ponit, an de communi usu loquendi appellatione instrumentorum veniant testes, & econtra, & an scriptura priuata, unde de istis Ial. in repetitio. l. admonendi ff. de iureiur.

Alex.

Alex Inſtrorum iſtam l. no. alle. Bar. in l. admonendi. in vlt. ver. ff. de iureiur. Et vide q ibi dixi in fi. Sed qd in priuata ſcriptura, vtrum veniat appellatione inſtrū. vide Bar. in l. 1. de iu. cal. & q no. in l. in fraudem. §. neque inſtrā. de iu. fiſ. Vide q dixi in d. l. admonendi. in fi. Limita hanc l. præterquā in dilationib. Nam ſi data eſt dilatio ad producendum inſtrā, non poterit producere poſt dicta teſtificata. Dicit Bal. hic. & in l. ſi ex falſis, C. de tranſ. vbi oīno vide q dixi. Et an appellatione inſtrorum veniant acta. Vide Bar. in l. in fraudē §. neque. de iure fiſ. Et an veniat teſtim. tea. q hic, & ibi vide Bar. in l. ſi idē eod. eiuſ. C. de eod. Sed an priuata ſcriptura veniat appellatione inſtrorum, vide Bar. in d. l. j. C. de in. calum. & q no. in d. l. in fraudem, §. neque. Adde, q appellatione inſtri veniat priuata ſcriptura, pulchrē Ru. conſ. 23. ine neſcio quid dubitatis, Et an appellatione actorum veniat ſententia. vide Io. And. in add. ad Spe. in tit. de ſententia Bal. conſ. 338. 1. lib.

Pom. Ad iſtum tex. uide Bar. in l. in fraudem. §. neque. ff. de iu. fiſ. Alex in l. ſi ex falſis, in 1. col. C. de tranſ. Ru. conſ. 23. 1. dub.

LEX III.

1 *Debitor ſi confiteatur hodie, quod Titius ſibi mutuauit iam ſex menſibus elapſis iſta confeſſio non præiudicat alteri creditori.*

a **Repetita.** a Iſtā legē intelligo in ſcriptura priuata. Nam notarius, qui ſcriberet inſtrm, & apponeret alium diem, tūc ſine dubio cōmitteret falſum. Itē intellige, quod hic fuit appoſita dies nō vera. Nā loqtur de die cōſcripti inſtri. Nam ſi in-
1 ſtrm cōtineret verū die hoc mō. Hodie confiteor, † q tu mutuaſti mihi centū iam ſunt ſex menſes, ſub obſone bonorum meorum tunc inſtrm iſtud nō eſſet falſum, ſed iſta confeſſio debitoris non præiudicaret alteri creditori, vt l. ſi ſuperatus. ff. de pignoribus.

ADDITIONES.

a Alex. Repetita. Adde quod no. dixi poſt Bar. in fin. in l. diuus, §. item ſenatus, ff. de fal. Et vide qd no. Bar. in l. ſi teſtiū, de te. l. & quod hic dix, qualit et es dēt puniri inſtru. Et hic adde Bal. poſt gl. in l. ſcriptura, per illum tex. C. qui po. in pig. hab. & idem quod Bar. hic, tenet Spe. in tit. de obl. & ſol. §. 1. ver. ſed quid ecce. Meuo. Nam, Ruy conſ. 83. in fi. & conſ. 149. num. 39. lib. 5.

4 *De teſtibus.* a *Rubrica.*

ADDITIO.

a Pariſ. De teſtib. An probō q fit viua voce p teſtes, ſit dignior, q illa q fit per inſtrā, vide Fel. in rub. de fide inſtr. & ibi ēt quod quædā probantur per teſtes, quæ non per inſtrā, & econtra, vide ēt ad Bar. in l. in exercendis, C. de fide inſtr. vbi alia hēs.

LEX PRIMA.

a **Teſtimoniorum.** a Et hoc q hic dicit in pecuniarijs litib. dīt quidam q cauſa dicitur ciuilis. & lis dicitur criminalis, de quo hic in gl. in ver. litib. & l. cauſas vel lites. C. de tranſactionibus.

ADDITIO.

a Alex. Teſtimoniorum. Ad hunc tit. adde, q iudex poteſt, ſi vult, non credere teſti, vide Bar. in l. Lucius, in fi. ſupra de his, qui no. infa.

1 *In tex. refrenat numerum teſtium, & quomodo.*

a **§. Quanquam.** No. † q iudex pōt refrenare numerum teſtiū. Sed quæro, qualiter fiat iſta re-
b frenatio, & qualr iudex numerū teſtiū moderabit? Rñ. ſi quidem vna pars iā produxit, dēt iudex admittere aliā partē producere tot teſtes, quot iſta pduxerit, & qñq; plures ex cā, vt puta ſi ſunt pſes teſtes, & quidā voluīt deponere ſuper quibuſdā articulis, & quidā ſuper alijs Si verò non produxerit alia pars teſtes, ſed vult producere vnum de nouo, tunc iudex refrenabit ſm qualitatem cauſæ. Circa hoc vide gl. ord. & Innoc. in c. cum cauſam. extra. eo. tit.

ADDITIONES.

a Alex. Quanquam. An teſtis debet eſſe notus parti, adde no. in l. ſi. §. j. C. de in. delib. & per gl. in c. cum cauſam, el 1. in ver. de cauſis, extra eo.

b Pariſ. Numerū teſtiū. Vide Ale. conſ. 5. uol. j. Fel. in c. noſtra, de teſti. late Ale. conſ. 149. uer. poſſit, in fi. uol. 5. & conſ. 99. uer. non obſtante, eod. uol. Fely. in c. teſtimonium, de teſti. Ale. conſ. 78. uol. j. & dicit Fel. in c. licet uniuerſis, de teſti. q quando teſtes non ſunt oī exceptione maiores, ēt ſi ſint tres, non plenē probant, unde Iaſ. in l. ſi quis ex argentarijs, §. cogentur, col. 3. ff. de eden. Cre. in trac. de teſti. in 1. q. Dec. conſ. 133. uer. nec obſtat, dicentē iſtam glo. non habere locum in cā graui. Ale. Numerū teſtiū. Adde, q no. Bart. in l. ſi. ff. de fer. & in auth. at qui ſemel. C. de prob. & no. conſuluit Bart. Sed de iure ciuili talis refrenatio poteſt fieri ad tres teſtes ſuper uno articulo. Tex. eſt valde no. in l. quoties, & ibi Bar. C. de naufr. lib. 11. quem ad hoc alle. Lud. in ſuis no. Et uide Io. And & Abb. in d. c. cū cām, & uide c. ſignificauerunt. & qđ ibi no. ext. eo. tit. Adde de refrenatione teſtiū, Old. cōſ. 145. R. Adde Spe. e. ti. §. reſtat. uerſ. hoc ēt. Bal. & Flo. hic. & Abb. in d. c. cum cām, col. 1.

LEX II.

a **In teſtibus.** a In hac l. uſq; ad §. l. Iulia, procedit Iuriſconſ. Nam primo ponit theoricam. Scđo practicam in genere. Tertio, ponit eam per multa ſcripta. Secunda ibi,
b in l. teſtium. Tertia ibi, in §. ideoq;. Op probatio b eſt facere fidem iudici, vt ff. titu. a l. quinquaginta. & l. cum de ætate. Si ergo habemus fidem, de qua hic primō dr, non debent cōſiderari mores & alia. Huius timore facta eſt gl. magna hic, q propter fidem habēdam conſideretur fides & grauitas, &c. quia fides per ſe non poteſt conſiderari, niſi ex alijs hoc probetur. infra l. prox. in princip.

ADDITIONES.

a Alex. In teſtib. Adde Bar. in l. 4. §. hoc aūt, in fi. 4. q. de dam. infec. Poteſt tamen interrogari pars, an teſtes ſuos, quē produxit, ſit certioratos, vt tenet gl. in c. ſuper eo, de teſti. licet Io. de Ligna. ibi teneat contrarium. Et an teſtis poſſit interrogari, uide Bal. in auth. ſi dicatur, C. e. & Abb. plene in c. cum cauſam, de teſti.

b Ale. Op. probatio. Item præſumitur inimicus, quem expello de domo, l. Lucius Titius. & ibi no. Bal. ad hoc, de lega 3. An autem qui teſtificatur in cā criminali, præſumatur inimicus. gl. quod non, in c. in eminimus. de accuſ. & in c. fraternitatis. de teſti. & ibi Abb. & uide Spec. in tit. de teſte. §. j. verſ. item quid in alia. & Bart. in l. poſt legatum, §. his uetu. de his qui. vt indig.

LEX III.

1 *Teſtibus exiſtentib. in dignitate magis creditur, q his, q non ſunt in dignitate.*
2 *Electus ex duobus præfertur electus a dignitarib. Inimicitia repellit in totum.*
3 *Criminalis cā facit quem capitalem inimicum. Item cauſa pecuniaria magna. Teſtem iudex de quibus conditionibus interrogabit.*
4 *Teſtis quando varias in vultu, dum examinatur ſcribi debet in actis.*

a **Teſtium.** a No. † q magis credit ei q eſt in dignitate, q ei q
1 non eſt in dignitate Et ex hoc dīt Can. q ſi duo
b ſunt electi & hñt æqualē vocē, tñ vnus ex parte b ſua hēt priorē & ſacriſtā & ſiles q ſunt in dignitate, q pfert ei, q hēt canoni-
2 cos ſimplices, nō hñtes dignitatē † Scđo no. q pp inimicitias q
c reddit ſuſpectus: c tñ qdā inimicitia impedit, quā non impedit ad-
d mitti in teſtē: licet poſtea opponat, vt C. eo. auth. ſi teſtis pductus.
e Itē aduerte, q cā crīalis e facit quē videri capitalē inimicū Idē intellige in cā pecuniaria magnæ qntatis, arg. ff. de exc. tut. l. pp litē. in prin. & Inſt. de exc. tut. in § inimicitię. & no. i auth. ſi teſtis pro-
3 ductus. Sed qro † qualiter iudex iſtas pdōnes, de quib. hic cſ inueſtigabit. Rñd. Quædā eſt pdō q teſtiū turpitudinē nō ptinet, & de illa poteſt iterrogare illū teſtē vt in auth. ſi teſtis pductus. Quædā eſt pdō, q ptinet teſtiū turpitudinē, & de illa nō dēt interrogare. De turpitudine uero ab alio detecta iudex interrogabit ex officio. Qd allegat i qōne illa, an iudex pōt interrogare teſtes in cā cri-
f minali, licet a parte nō pducantur. Itē aduerte f ad gl. iſtā q dicit q pallor vultus, &c q facit ut teſti credat minus Nā dñt Doct. iuris
4 Cano. † q hoc dēt ſcribi in actis, ita q iudex de hoc ppēdat, vt ex. de fide inſtr. cſtituerus & no. p Inn. in ca qm ptrā falſam extra de pro
b ba. & in Spe. de teſte. §. nunc tractandum. ver conſideramus. g

ADDITIONES.

a Alex. Teſtium. Ad intellectum totius huius l. vide Bal. in l. teſtium. C. eo. Et ad hoc prin. vbi dicit Bal. q magis cred i duab. notab. perſonis in dignitate poſitis, quam plurib. alijs vilib. & magis creditur paucis non ſuſpectis, q multis, & ſuſpectis. Et facit ad id q dicit hic Bar. in prin. Quis tamen ſit nobilis, & quis vilis, eſt arbitrarium. Bal. in l. Gracchus. in prin. C. de adul. dixi in l. maiorē. de pact. & adde Bal. in auth. ſed cum teſtatur. C. ad l. Fal. & ibi habet, &c. Et ad dictum Bartu. hic de pſentatu a digniore, adde Cal. in conſ. ſuo 7. in tit. de conceſ. preb.

Pom. Vide gl. in c. latores. de clerico excommunica.

b Puma. Ex parte. No. ex ver. tu mag. 5. q teſtis deponens non veriſimilia, aut cōtra natura non probat, vide Alex. conſ. 38 & conſ. 44. in fi. Bar. in l. inter oēs, §. recte, ff. de fur. & in l. Titius, in fi. ff. de inſa Ale. cōſ. 81. vol. 4 & cōſ. 114 col. 1. vol. 4. cōl. 51. eo. vul. Prepu. in c. pdictis, 16. diſt. Fel. in c. licet cauſam, de prob. & in c. noſtra, de teſti Corp. cōſ. 7 Fel. in c. audiſtis, de præſcr. Barh. cōſ. 6. vol. 1. & cōſ. 11. conſ. 18. & conſ. 51 eo vol & conſ. 26. eo. vol. Fel. c. cum olim, de re iud. Roma. conſ. 344. Ale. conſ. 89 vol. 3. Are. in conſ. 138. & conſ. 44. col. fi. Pau. de Caſt. l. ſcripturæ, col. fi. C. de n inſtr. Are. conſ. 127. & teſtibus hinc inde varijs præferūtur pauciores pluribus ſi deponunt veriſimiliora. Ita Alex. conſ. 27. uol. 2. cōſ. 111. ad h. vol. 3. ubi ponit multos modos, per quos probat quem d ponere veriſimilora. & conſ. 50. col. fi. uol. 5. & conſ. 120. eo. vol. Suc. conſ. 244. vlt. col. & conſ. 254. conſ. 120. & 164.

c Pariſ. Inimicitias. Circa iſtam materiam, q inimicitia repellat teſtem, & qualis inimicitia, vide quæ habes ad Bar. in l. 1. §. ſi. ff. de adu. le. Item adde q nondum inimicus, ſed ſuſpectus de inimicitia repellitur, uide Fel. in c. eum & A. de re iud. Item adde ſing. q ſufficit cauſam inimicitiæ eſſe cōmiſſam, licet alter ignoretur. Ita Bar. in l. 1. ad fi. ff. de his quæ vt ind. ſequit Ale. cōſ. 16. ad fi. & conſ. 127. vol 4. Item an inimicitia uniuer ſuſc. tata faciat, q repellatur, vide Ro. ſin. 616. incip. In. Ale. conſ. 99. ubi etiam ponit alia in materia. Et Ro. cōſ. 185. Item is quæritur, q ſit grauis, uide Ale. cōſ. 74. in 1. vol. Item adde, q inimicitia, ſiue iuſta, ſiue iniuſta repellit, uide Ab. in c. repellitur, eo. ſi extra de accu. poſt. Bar. in l. 1. ff. de his, qui. ut ind. Aduerte tñ ad illud, quod dicit ibi Abb. in c. ſi. q ille, qui fuit cauſa inimicitiæ malitioſe, vt teſtem repelleret, non pōt ſe iuuare pp dictam inimicitiam, poſt Bar. de quo ibi per eum. Et quomodo præſumatur malitioſe hoc factum, uide Bal. in auth. ſi dicatur, de teſt. ad Bar. in l. j. §. cum quis, ff de qō. vide utrobique Iaſ. in l. ſi filiam, C. de inof. teſt. Item quidam inimicus licet reconciliatus, q non ſit omni exceptione maior, vide Io. de Ana. conſ. 17. Iaſ. in l. ſi tutorē, col. ult. de his qui. ut ind. Item an ille, qui fuit teſtis in cauſa contra aliquem repellatur, proinde Fel. in c. meminimus, extra de accu. Itē q inimicitia procedens ēt ex culpa alterius poſſit per eum allegari ad repellendum, uide & limitatur per Iaſ. in l. ſi filiam, C. de inoff. teſt. & quæ & qualis inimicitia repellat teſtem, & quid ſi eſſet facta reconciliatio, & ex quibus actibus probatur reconciliatio, maxime ſi ſimul comederunt, uel iuerunt ad nuptias alterius, & ſimilia, & uide per Barb. conſ. 10. uol. 4. vide quæ habes in reper. in uer. teſtes.

d Alex. Suſpectus. Et uide quæ dixi in l. 2. in fi. infra de adi. leg. ſm Io. An. in c. cum oporteat, de acc. An hæc inimicitia ſp repellat teſtes, cum ſtetur iudicis arbitrio hoc limita, niſi inimicitiæ ſuperuenerint ea lite, ut ille no teſtificaretur. Ita limitat Bal. per illum tex. in l. ſed ſi quis, §. illud ſciendū ſi quis cau. Dy. in l. ſi ex, ſi p. ſolu. ita Bar. in l. j. §. cū qs, de q. Bal. in auth. ſi teſtis pductus, C. de teſt. & col. 2. § ſed ſi agat. ff. de iud. & quod in. Io. And. in c. ſi. de teſt. & latius, inquantum ad hoc dicit inimicus, q necū litigat, ut concludit Ant. & Abb. in c. j. de iud. quod eſt uerum ſi habeat litē mecū de pſtis criminalē, vel ciuilē oium bonoru per tex. in Auth. de teſt. §. ſi uero odioſus, in prin. & per alia ibi alle. Aut hēt ciuilē. & tūc non repellitur omnino, ſed eſt in arbitrio iudicis facta fide, &c. Et vr pro Bar. in d. §. ſi uero odioſus. Aduerte tñ inquantum dīt ſi fuit lis finita, &c. q nō vi bene, quia nō diſtinguitur an lis ſit pña, quia tū pp quā remouetur teſtis mouens lite criminalē eſt, quia ex tali præſumitur inimicus, niſi probetur reconciliatio, ſcđm Innoc. c. cū oporteat, de accu. Sed iſta nō hēt locū tam in finita lite, q non finita, qa q ſemel ſuit inimicus ſemper præſumitur eſſe, niſi contrariū probetur, ſecūdum Innoc. in d. c. cum oporteat, &c. Bal. in d. auth. ſi teſtis productus, & eſt caſus, quem ibi ad hoc pōderat Bal. in l. in ipſius C. fam. erc. Spe. in tit. de teſt. §. ſupereſt. uerſ. ad quoque notandum. dicit, q inimicus ēt reconciliatus, poteſt repelli. Allegat tex. cum glo. 3. q. 5. c. accuſatores. el j. q intelligas, ſi ſit reconciliatus de recenti, alias non pcederet, ut ibi Io. And. Et aduerte, q hic dicta ratio fortiſſime urget. Videamus ſi poſſint ſaluari dicta Doct. q ſi ille, q habuit litem mecū, licet uiueat durare in pñti, tñ eius culpa ſibi mouit litem. Nā tunc nō repellit. Ita dicit Bar. in l. j. §. cū qs. de qō. Pro q. facit tex. optime, quē ipſi non allegant in d. §. ſi uero odioſus. ubi dicit, q ille, q litē mouet, vt totaliter repellendus, ergo lite finita, vt admitten-

facias q. dictum [a] eorum sit dictum diuersis verbis, sed sit idem in effectu. Item dico [b] qd hoc facias ꝑ pigritiam & ignorantiam scribentis, quia si vnus dicat longe, alter dicat idem, aliquando ignorans notarius scribit, testis interrogatus dixit, [c] vt s. & c. Item no. † quod iudex potest interrogare de tempore, quod dic vt C. eod. l. testium.

ADDITIONES.

a Alex. Facias quod dictum, De hoc dixi in l. si librarius, de reg. iur. & not. Bal. de pace Constan. in ult. ver. & Bal. in l. testium. C. de testib. & Ang. in l. si quis. §. 1. de eden. & vide per Io. And. in c. nihil, de verb. sig. dixi infra eo. l. ob carm. n.

b Pom. Item dico. Vide Ias. in l. si pœnæ. §. si patem. ff. de cond. indeb.
Meno. Dec. cons. 448. num 24. 25.

c Paris. Dixit. Vide in reper. in verbo, test. s. ad finem

1 Fama per se non probat, licet probationem coadiuuet.
2 Fama quomodo probetur.

§. Eiusdem quoque.

[a] Declaraui istum §. in l. admonendi, s. de iureiur. No. † quod fama per se non ꝓbat, sed probonē [b] coadiuuat. Dicit tñ gl. hic, q. fama facit semiplenā ꝓbonē, q. dic vt dixi in d. l. admonendi. † Quæro quā fama ꝓbet? Gl. dicit, q. p duos testes ꝓbat, q dicāt, quod maior pars populi [d] sic sentit. Aduerte ne erres, nā si dicerent maiorem partem populi sic sentire, & redderēt cām s. q. a hoc audiuimus dici a maiore parte populi, q. dictū eorū non teneret. Nā testis debet testificari de his, q̃ pceperit p aliquem sensum, vt C. eo. l. testium, & l. q testū, in fi. j. de testa. sed q. maior pars populi hoc sentiat. hoc non consistit in sensu, vt pcipi possit. Itē aduerte, q. nō sufficit dicere quod est publica vox & fama, quia sic publice dr. Posset. n. esse q. vnus solus hōe publice diceret, sed deberet dicere, quod audiuit dici a maiori parte gentium. [f] Dixi plene in l. de minore, in §. tormenta. j. de quæst.

ADDITIONES.

a Alc. Eiusdē quoque. Vide materiam huius §. ali. in l. equidem. C. de accu. in fi. Si n. testis deponit de fama, & interrogatus a quibus audiuit, & ridet ab omn. non probat, ut per Bar. in l. de minore. §. tormenta, ver. quæro qd si testis dicit. j. de quæst. sicut nec probat qñ nescit dicere a quibus audiuer. 1. Not. per Inn. in c. qualiter, de accu. & Spe. in tit. de inquisitione, §. nunc tract. mas, & Bar. in d. l. de minore.
Paris. Vide Fel. in c. veniens. r. de testib.

b Pom. Sed probationē. Vide Alc. cōs. 115. alr. 125. vol. 4. & cōs. 119. eod. vol. & cons. 59. col. 1. vol. 1. Cæp. cōs. 34. & cōs. 42. & Barb. cons. 93. & cōs. 84. & consil. 8. vol. 1. Et quid si scit dicere, a quib. audiuit, vide Ale. cōs. 145. incip. alias consului, vol. 5.

c Ale. Fama probetur. Fama. n. nō probat plene, ut hic not. & in c. veniens, de testibus el 1. & in l. admonendi, cū sim. de iurein. Et ad hoc ut ꝓbet fama, requirit q. testes interrogati assignēt cās probabiles, ex quibus pp̄ls inductus sit ad sic credendum, als nisi probēt istæ probabiles cāæ, a quib. fama traxit originē, non diceretur ꝓbata fama, sed dicetur potius probatū de vana voce populi, q̃ exaudiri non debet. l. decurionum, C. de pœ. Ita Bar. in d. l. de minore §. tormenta, de qō ad fi. & Bar. in l. proprietatis. C. de prob. & in l. diffamari. C. de ingen. & Sal. in l. ea quidē. C. de accu. & Ant. in d. cap. veniens, non sufficit dicere se audiuisse a multis, sed a maiori parte, ut no. glo. & Doct. hic, & Ba. in d. §. tormenta, & Doc. in c. cum oporteat, de accu. Adde quando fama probetur, & quando faciat indicium, Bal. cons. 131. 5. lib. & a quib. etiam debet nasci, & qualis debeat esse per eundem cons. 171. 1. lib.

d Alex. Pars populi. Si n. testis deponens super fama, qñ interrogatur qd sit fama, dicit q. est audire res q̃ dñr per illū, & p aliū, quia apparet se non intelligere famā, non probat, ut per Bar. in leg. 1. si cer. pet. Bal. in l. 1. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & in l. data. C. qui accu. & Imo. in l. stipulatio ista. §. hæc quoq;. de verb. oblig. Si n. testis deponit per verbum pluralis numeri, videlicet se audiuisse inter clericos, non est probata fama, q. a illa verba verificant in duob. l. inter illā, de ver. sig. l. libertas, §. fi. de manum. testam. Item dicit se audiuisse a plurib. quia plures dñr duo. l. vbi numerus. inf. eo. c. pluralis, de reg. iur. in 6. Inst. de iure pers. in fi. ont. in l. 1. §. hoc rescriptum, ad Sil. c. ad nostram, de reb. eccl. quia non dr probata fama.

e Alex. Solus homo. Si n. diceret, q. audiuit a multis minime probat, quia multi dicuntur duo, vel tres. l. 1. §. hoc rescriptum. ff. ad Sil. Inst. de iure pers. §. fi. l. licet Imperator, de leg. 1. no. in c. latores, de cler. excom. deposi. minist. sicut nec probat, q. publice ita admittitur, vobis per Bar. in d. l. de minore, & in l. Labeo, de supellec. leg. & Bal. in addi. Spe. in tit. de senten. & Doc. in c. cum oporteat. Adde de teste, qui dixit, publice dicitur. Bal. in addi. ad Spec. in tit. de sententia.

f Paris. Parte gentiū. Vide Ale. cons. 40. vol. 4. Are. cons. 73. & quæ Bar. hic tenet, vide Are. in l. hæredes palam, in prin. ff. de testa. Ias. in l. non hoc, ver. 8. C. vn. de leg.

1 Malefi ium debet probari per testes, & non per instrumenta.
2 Adminicula instrumenti probantur per instrumenta.

§. Idem diuus.

[a] No. q. maleficia nō probanī per instra, sed debent ꝓbari p testes † viuos. Pñt tñ produci instra [b] super his q̃ pertinēt ad adminicula maleficii, ut in causa adulterii, si produco instrm mrimonii, vel in actione l. Aquiliæ produco instrm † ad probandum dñium rei, ut no per Doct. in l. pen. de probat. & in l. senatusconsultum, in princ. j. ad Turpil.

ADDITIONES.

a Alex. Idem diuus. Vide Bar. in l. magistratib. s. de iur. om. iud. & in l. 2. j. de custo. reor. & uide in d. l. in senatus. Itē per istū tex. in uer nam ipsis interrogare soleo. Dicit Bal. in c. 1. de testi, q. testis nō pōt deponere dictum suū in scriptis. De quo vide per Bar. in l. Theopompus, de dote præle. Canonizatus est h c tex 4. q. 3. c. placuit. § item. Adde an maleficia probentur per instrumenta. Feder. cons. 199.
Pom. Vide Fel. in c. cum causam, de testib. & quid dicat per istum tex.

b Pom. Instrumenta. Intellige de extraiudicialibus, alioquin si essent facta in iudicio bene probarent. Bal. in l. fi. C. de testib.

1 Impubes non admittitur ad testimonium.
2 Pubes factus an testificetur de his quæ vidit in ætate pupillari
3 Periurus vel infamis, vel existens in peccato mortali, qñ admittatur in testē.
4 Testi si obiiciatur quod est criminosus debent apponi omnes circumstantiæ criminis, sicut in libello.
5 Infamis contra infamem admittitur in testem.

§. Lege Iulia.

[a] No. † q. impuberes non admittuntur ad testimonium. Sed quæro, † an facti puberes [b] possint testificari de eo qd ante viderunt? Gl. mouet hanc q. & in l. ad testium. in prin. j. de testi. in l. notionem. §. instrumentorum. j. de ver. sig. & vbiq; determinat eodem mō distinguēdo, s. p. ut hic in gl. Vbi aū gl. dt factū puberē posse testificari de eo, qd an vidit, intellige dū tñ [c] egressus sit īfantiā, alias secus. l. excipiunt. §. 1. j. ad Sill. Quærit gl. [d] † q. d de eo q. als deierauit. Itē q. d de homicida, vel aliis q. sūt i peccato mortali: circa qd vide ex. eo c. antep. Et aduerte, qñ ꝯ testē excepitur, q. est criminosus, dēnt poni in tali exceptione oēs circūstantiæ criminis, sicut in libello accusationis, vt i c. pñtium. de test. in 6. Vltimo no. [f] q. pp infamiam testes repellunt a testimonio. Quod intelligit gl. nisi ꝯ pariter infamem. † De quo dic vt per Iac. de Are. l. cum mulier, j. sol. mat. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Ale. L. Iul. an factus pubes possit testificari de visis i pupillari ætate, ad le gl. Inst de test. §. testes. Et vide in c. relatum. 37. dist. & omnino Bal. in l. 1. de sacros. eccle. Vide an qualitas superueniens faciat eum admitti, Bar. in l. 1. in §. Item Seuerus de quæstionib. Adde vt per Ro. cons. 157.

b Paris. Puberes. Vide omo Com. cons. 91. nu. 20 productus in testem p rotū, vbi late tangit. & ibi ēt multa ponit ad excusandum eū a pœna falsi, si deposuit de longo tpe, ita qd concludatur tps infantiæ, de verisimilitudine non posse recordari, & ibi vult, q. non præsumatur dolus in caliter deponente, sed potius error.

c Pom. Dum tamen. Vide Fel. in c. cum nobis de præscrip.

d Quærit gl. Vide Fel. in c. ex parte, de test. Orta. in repe. c. qm cōtra falsam. de ꝓb. Fel. c. 1. de exce. Barb. cons. 21. uol. 4. vbi ponit maximè quid in homicida.

e Alea. Deierauit. de teste homicida, & piuro, & q. est in peccato mortali, & qd de excōicato de ista vide Bal. in auth. si testis productus, C. eo. Bal. in l. iubemus, C. eo. & l. in no c. pia. de excep. in 6. & Bal. in l. nullū, C. eo. de mlam. & l. cūctos populos, C. de sum. Tri. & ibi Bar. in 9. opp. Bal. in 5. opp. Ale. cons. 11. ubi tangit qd in crimine læsæ maiest. Et an admittatur, & quid in vsurario, dic q. repellit, vt l. improbum, & ibi Bal. C. de infa. ēt si pœnitentiā fecerit, & restituerit. fin eum, Et de eo qui est in peccato mortali, vide gl. in l. fi. C. de infa. vbi oēs sūt infames, ergo oēs repelluntur. Et de excōicato, hæretico, & infideli, q. repellant, text. est 2. q. 7. c. si hæreticus. Et de teste piuro, q. alias dixit falsum, vide Bald. post glo. & Bar. in l. 1. s. de fi. instr. & de excōicato per Bal. in l. 1. C. de hæreticis. & ibi qd de bannito. Et vide Bal. de ista criminosis uid. aut. si testis productus. Et qū excipitē contra testē qd sit criminosus, no. hic formam, & adde Bar. in l. 1. ad fi. C. de testamentis. Sed si produceretur excōicatus cōtra excōicatum, vide gl. in c. testimonium. ext. eo. Sed Spe. in ti. de teste, §. fi. in ver. item excipitur, dicit, q. p hoc oēs deberent repelli, cum nemo sine crimine viuat. distingue vt ibi per eum.

f Ale. Vltimò no. Vide Bar. & Bal. in l. in alienam, C. de inoff. test.
Meno. Cra. et. cons. 9. no. v.
Pom. Vide Barb. cons. 3. col. 1. vol. 1. & cons. 21. vol. 4.

1 Consuetudo loci iudicii inspicitur, quoad ordinē loci iudicii, secus in his, quæ pertinent ad litis decisionem.

§. Testes.

[a] No. tex. q. in † his q̃ spectāt ad litis ordinationem, dēmus inspicere ꝯsuetudinē loci vbi agit, vt hic, & C. de iu. cal. l. 2. circa fi. & C. quē. test. ap. l. 2. secus in his. q̃ ptinent ad litis decisionem, vt dixi in l. si fundus. s. de euic. & in l. 1. s. de vsu.

ADDITIO.

a Ale. Testes. Adde qd dicit Bar. in l. 1. §. fi. de vent. insp. Adde tu. & vide Alea. i cō. fi. 84. in 5. vol. vbi p istū tex. dicit q. iudex ex officio dēt se de stylo informare.
Pom. De qua consuetudine, debet se iudex informare ut dicit tex. & potest hoc facere ex officio suo. ita Alex. cons. 18. uol. 1. declara, ut per Rom. sing. 653.

LEX XV.

1 Testis se ingerens ad testificandum, quando repellatur.
2 Testis pro domino subditus quando possit esse.
3 Iudex a seipso potest se informare an de consuetudine, ita fuerit obseruatum.

L. Iulia.

[a] Ista lex innuit q. ii, de qb. i hac l. pñt admitti volētes & sic est ar. † q. licet testis se ingerat ad testificandū, non tñ repellitur a testimonio. De quo dixi in l. quæ oīa, s. de ꝓc. dixi in l. post legatum, j. de his quib. vt indi. † No. q. quis non pōt [b] producere in testē aliquem suum subditum, de quo vide Cy. in l. 4. C. e. Item no. [c] hic tex. in §. sed dan. qd qñ quis allegat de cōsuetudine a sic esse seruatum, quod iudex potest a seipso interrogare tabellionem, an fuerit ita de consuetudine seruatum, vt hic. in tex. in fi.

ADDITIONES.

a Ale. L. Iulia. Vteū ista l. locū hēat, si alias veritas haberi nō pōt, vide Host. & alios in c. 1. de test. cog. & Spe. & Io. And. in tit. de test. §. 1e testium. in ver. 2. cum seq.

† Pom. Vide quid per istum tex. dicit Fel. in c. dilectorum. de test. cog.
Clau. Est arg. No. q. dēt in actib. apponi, qñ tales personæ deponunt, qd volētes, & sponte deponunt, alias ꝓsumeretur depositio coacta, Bar. post Cy. in auth. presbyteros, C. de epis. & cler. licet Bal. ibi contra. Sed cum Bar. & Cy. transit idē Bal. in l. alia est causa, C. de iis, quib. vt indig. Bar. in l. post legatum, ff. illo tit.

b Alea. Non potest. Vide j. eo. l. idonei.
Meno. Dec. cons. 544. nu. 51. cons. 410. nu. 8. Gozad. cons. 1. nu. 9. Item & quando iudex vult se informare tenetur partes citare. Grima. decis. 65. nu. 3. in ft. Roma. cons. 265. & ibi qōn debeat sometc. nu. 10. Curt. sen. cons. 24. circa finem. Cra. in responsiuo pro Republ. Saulia. nu. 3. Soc. iun. cons. 128. nu. 9. lib. 2. Dec. cons. 447. nu. 11. Adde q. iudex potest se informare quis sit antiquior possessor, eumque in ea tueri. Bur. cons. 98. nu. 6. & de stylo & pratica, Ruy. cons. 149. no. 14. lib. lib. 4. Chass. cons. 47. nu. 16.

c Alex. No. Quo ꝓbat stylus, & cōsuetudo, & ad Bar. hic adde Bal. in l. 1. in fi. C. vt q̃ desunt aduo. Idē facit qd sup informatione famæ dixit Ant. de But. in c. cum in tua. de sponsa. ad fi. & vide Ant. in c. si. de consue. & Cy. in l. 1. in ver. 2. quæritur. circa fi. C. quæ sit lon. consue. & vide Ale. de Imo. in cons. 15. col. 1. in 5. vol.
Pom. Vide Ale. cōs. 14. col. 1. vol. 5. & cōs. 92. vol. 3. vide Alea. in l. 4. §. hoc ait iudicii. ff. de dā. infe. uer. itē iudex si pp informādū. & Iatins i l. more ff. de iu. om. iu.

d Paris. De cōsuetudine. Adde Ale. in l. 4. §. hoc ait iudicii. uer. ita iudex, ff. de dā. in fe. Consuetudo. n. notoria nō indiget probatione. uide in l. si adulterium cum incestu. §. nsdē Pollionem. de adul. & in l. liberorū. in prin. in apost. magna. de verb. sig. Et de illa cōsuetudine q̃ filios fratrū appellamus nepotes. q. nō egeat probatione. Et ad dictū Bar. qd ꝓcedat ēt quasi consuetudo non esset notoria, vide Alc. in l. 1. C. vt q̃ desunt aduo. In cōtrariū vide Ias. in auth. iubemus. i 2. no. C. j iu. vide ad istud dictū Bar. Ale. cōs. 14. uol. 5. col. 1. ubi ēt dicit, qd istis informatio pōt assumi per iudicem parte non citata, & qd sufficit solum eam probatā p famam

LEX V.

1 *Personæ quæ non possunt cogi ferre testimonium contra alios, quando possunt pro his testificari.*
2 *Testificari qui non possunt cogi, an volentes admittantur.*
3 *Lex in legibus habet locum etiam in ciuilibus.*

a **In legibus.** a Vide hic q. quædā personæ non coguntur ferre testimonium ꝯtra alios. † Sed quærit, an ꝓ eis pōt testificari? Et g. dicit q. non quia dictum testis debet teneri pro vtraque parte. In ꝯtrarium c facit l. q. fauore. C. de legi. Vnde Doc. dñt sic, q. quādoque solus fauor est impedimento, ne q̄s cogatur ferre testimonium ꝯtra certas personas & tunc pro eis admittitur. arg. d. l. q. fauore. Aut est fauor & reuerētia debita, vt in liberto q. d. reuerentiā pro Quæro no, & tunc nō admittit. Ita loqt gl. in l. ꝓced. in verb. ꝑsoni. Quæro † an volens admittat? Rñ. esse distinguendum eodem mō quo s. dixi, q. hæc lex est ēt facta in fauorē testium. vt ꝯ dictas personas nō cogantur ferre testimonium, vt not. per Doc. C. eod. tit. l. eos, in vlt. questione. † Sed quærit glos. in præcedenti, in verbo, ne denuncietur, vtrum habeat locum hæc lex in ciuili, & gl. determinat quod sic.

ADDITIONES.

a Ale. In legib. Sed quid si quis fuit coactus ad veniendū postea testificauit sponte, vide Bar. in l. si qñ. C. eo. Quæro in hac materia verum ille qui leuauit me de sacro fonte, vel tenuit in chrismate, possit esse testis, Bal. in l. parentes. C. eo. q. sic, quia nō reperitur ꝓhibitus, vt ibi, qd in alūon, & ibi distinguit, aut ducat domesticum aut nō, & ibi ē quid de ꝑlato in cā eccl̄æ. Quid de socio in re cōi, vide Bald. in l. nih. C. eo. & in l. qñ, eo. tit. & ibi qd de socio, & p Bar. in l. 1. §. si seruus ff. de qst. & Bar. in d. l. qñ & ibi gl. Adde an socius possit esse testis pro socio. Ang. consil. 295. An priuignus ꝓ vitrico, ꝑ Bal. cōs. 475. 4. lib. An frater cōsanguineus ꝓ fre, ꝑ Bal. cōs. 275. 4. li. An affinis, vide Ang. cōs. 394. vbi dixit q. licet testis interroga tur, an sit affinis, vn lex, q. nō, q. p hoc nō repellit a testimonio Ronem ibi viue, & a parte di-

b Alex. Quærunt. Et adde quod si quis non potest pro me testificari, & a parte diuersa producitur, poterit pro me deponere. l. si quis testibus. C. eo. Bal. in l. parentes. C. eo. & ibi etiā habetur an prohibiti ferre testimonium contra aliquos, possint pro eis, & qui de iure non coguntur, an illi possint testificari, sed quid si aliquis non possit esse testis pro aliquo, an possit admitti contra eum, dic qd sic. vt patet ex no. per gl. & Bal. in l. 2. C. eo. Et adde istis, quod legitur, & no. C. eo. l. parentes. & adde Bar. in l. qui testō. in q. fratre, j. de test. Item adde quod si quis est prohibitus testificari contra me sub pæna, ego non possum renunciare illi pænitu bitioni. l. libertorum, ubi glo. & Bal. C. eo. secus si non esset pænalis, per id quod no. gl. in l. a C. eo. & quod dixi post Bar. in leg. quot prohibet, de posiu. Sed an ad piat cis libertus testificetur cōtra patronū, Bar. quod sit, in l. 1. C. de sacros. eccl.

c Pom. Io contrarium. Vide Alex. cons. 76. vol. 2.

LEX VI.

1 *Subditus pro domino an testificetur, & nu. 2 & 3.*
2 *Dominus pro subdito an sit testis, remissiue.*
3 *Testes de vniuersitate an sint idonei pro vniuersitate, remissiue.*

a **Idonei.** Glo. intelligit hic in pari cā. s. rōne patriæ ꝑtātis, vel dñii & fm hoc sequeretur, quod vnus rex, vel vnus comes, non possit producere testem de comitatu suo. Illud non credit, Pet. q. hic vt no. p Cy. C. eo. l. 4. Itē q̄ro, † an dñs ꝓ subdito possit esse testis, vide extra de off. deleg c. cām, quæ. † Quærit glo. an in causa vniuersitatis vel collegij, liceat alicui de collegio vel vniuersitate ferre testimonium, de quo per Doc. C. eo. l. parentes, in pen. q.

ADDITIONES.

a Pom. Idonei. Vide Fel. in c. literis, de testi. Imo. consil. 35. & quæ scripsi ad Bar. leg. qui testamento §. quicunque, de testam.
Paris. Vide Alex. consil. 88. ver. Item non obstat. vol. 5.
Alex. An dominus. Vide supra eo. l. Iulia. in prin. Verum an. an vasallus possit esse testis contra ... de Bal. in l. libertorum. C. eo.

LEX VIII.

a **Inuiti.** Gl. hic in verbo non licet quærit, q. d si aliter veritas sciri non pōt. Et determinat gl. q. non cogitur ad hoc dicēdum, venire ad iudicium, sed iudex b debet ad eos mittere officiales. Pro hoc facit finis huius leg. simpliciter intelligendo. & l. iusiurādum. & ad pecunias. §. pe. ṡ. de iur. iu. melius in l. ad personas egregias. ṡ illo tit. alias esset absurdum, & idem tenet Ia. Lut.

ADDITIONES.

a Paris. Inuiti. Adde primo, quod ubi qñ ueritas aliter haberi non potest, coguntur personæ in hac l. expressæ testificari ... non ptest habes, ibi alleg. Io. And. in c. 1 ext. de testi. cog. Et ibi ... de ueritate istos Fel. cui autem incumbat onus probandi ueritatem, si aliter haberi non posset, unde Fel. in cap. super eo, col. fi. extra, de testi. cog. & ibi ē an clerici sint priuilegiati, ut non teneantur testificari. Item no. q. illi, qui de iure ciuili, non tenētur testificari, cū de iure canon. pp peccatum coguntur, unde Bar. in trac. diffe. inter ius ciuile & can. Item not. quod ubi istæ personæ quæ non possunt cogi, producuntur, debet scribi in actis, qd uoluntarie producuntur & deponunt, u. de Nellum in trac. de testi. Bart. in auth. presbyteros, ad fi. C. de epi. & cle. Item de materia istorum, qui non possunt cogi, unde Al. ... in trac. de testib. in ult. parte primæ partis principalis. Vide Host. & Doct. in c. 1 de test. cog. & Io. And. in ... de teste, uer. ... cum seq.
Pom. Vide aliqua per Fel. c. 1. de test. cog. & seq.

b Alex. Sed inde. Et hic est glo. no. in fi. quam tene menti perpetuo in materia testium, quod testis etiam non habilis, & non fide dignus rogatus in instru. admittitur, & probat, quia ut approbatus. Similis est gl. in Auth. de testi §. & licet, in fi. In uer. supplicijs in glo. parua, allegat l. si quis. C. eo. no. Bal. C. eo. l. parentes. Et ad hanc l. adde quod licet testis sit citandus, non tñ dicit inuitus deponere, secundū Bal. in l. parentes. C. eo. circa prin. ult. col. & Bar. in l. libertorum, eod. tit.

LEX IX.

Testis. De hoc dic plene in l. qui testamento. j. de testam.

LEX X.

1 *Venditor in causa euictionis an sit testis.*

a **Nullus.** a Quærit glo. nunquid venditor in causa euictionis 1 possit esse testis: Distingue, † quia aut de euictione tenetur, & non potest esse testis, quia in re sua tunc esset testis. Aut nō tenetur de euictione, tunc secus. Sed Pet. aliter dicit, videlicet, quod nullo modo posset esse testis, ad similitudinem proxenetæ, quod dic vt in l. omnibus, C. eo. & ibi per Cyn.

ADDITIONES.

a Ale. Nullus. Vide Bar. in l. ab executore. §. 1. j. de app. Adde quod hic per gl. cautela esse posset, q. quis vel det vel cedat sua iura tertio, cum hoc, q. ipse non teneatur de euictione, & postea ad petitionem emptoris, vel cessionarii, poterit esse testis in causa. Et hæc est vtilis cautela, qñ vendens vel cedens non haberet nisi vnum testem ad probandum de iure suo. Nam tunc ipse postea poterit esse testis. Quæ cautela an vera sit, vide per Spec. in tit. de procu. §. sequitur, in fi. & Cy. & Bal. in l. omnib. C. eod. Gul. in l. & hæredi, in princ. supra de pact. & q. in simili no. B. in l. 1. § si seruus, de quæstio. per Bal. & Ang. in d. l. & hæredi. §. nos autē, supra de pac. per d. Ant. in d. c. super, de testi. Adde quod cautela non videtur bona, per ea quæ consuluit Rom. reprobato Spec. cons. 381.
Pom. Vide Fel. in c. in super, ver. 3. quæritur, de test. Barb. cons. 54. vol. 1. Imo. cons. 18. Alex. cons. 70. vol. 2. Et quod venditor nullo modo possit esse testis, vide Ro. cons. 381. Vide omnium pulchrum exemplum ad hanc l. per Alex. cons. 249. vol. 6.

LEX XV.

a **Quæsitum.** a No. quod causa euitandæ absurditatis debet fieri extensio legis ad casum non expressum habentem similem rationem.

ADDITIO.

a Pom. Quæsitum. Et sic no. quod magis attenditur mens, quam verba, vide Alex. cons. 52. & cons. 54. vol. 4.

LEX XVI.

Qui falso. De materia huius legis, dixi in l. eos. j. de fals.

LEX XVII.

1 *Argumentum a contrario sensu legis, valet.*

a **Ex eo.** a No. hic † argumentum a contrario sensu legis. valere, & est tex. de hoc in l. 1. §. huius, de officio eius cui mandata est iurisdictio.

ADDITIONES.

a Paris. Ex eo. Vide Ias. in l. 1. in ver. 4 no. ff. de offic. eius cui mand. est iurisd.
Pom. Add. quod ideo potest sum. illud argumentum a contrario sensu. Bal. cons. 7. vol. 2. Et si quis non posset renunciare leg., nec argumentum insurgeret a contrario sensu Bal. cons. 13. vol. 2. Mod. l. 1 § huius est, j. not. ff. de off. eius, tex. in l. in possessionem. §. 1. ex quibus cau. in pos. eat. uc.

LEX XXI.

a **Ob carmen a famosum.**

ADDITIO.

a Pom. Ob carmen. Vide late per Fel. in c. auditis, de præscr. Et an magis credatur plurib. deponentibus in specie quam in genere, ut hic per Alex. in apostil. Vide Alex. in cons. 88. ver. quarto, vol. 5. & cons. 150. in verbo, præterea, eo. vol.

1 *Testibus dignioribus etiam paucioribus numero creditur magis, quam pluribus numero, siue ab eadem parte, siue a diuersis producantur.*
2 *Testium dicta, varietas loci, & temporis, quando reprobat.*

a **§. Si testes.** a Hic est solennis. §. & sæpe occurrit in interdicto turbatæ possessionis. † Hoc tñ intellige, siue ab eadem parte, siue a diuersis producantur: statur. n. potius dignitati quam numero. † Qđ intellige, nisi in numero sit magnus excessus, vt extra, eo. c. in nostra. & ibi gl. Vltimo hic est quædam gl. super verb. assistit, quæ incipit, vt ṡ. de prob. l. cum de ætate, quam credo esse additionem. Dicit g. no. † q. varietas temporis & varietas loci b reprobant testes. Item dicit gl. q. prædicta vera, quando testes inducuntur

ADDITIONES.

a Ale. Si testes. Et iste. §. est canonizatus. 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali &c. si testes, § si autem ei rei. & quod dixi in l. ex libero, j. de q. vbi vide & vide sex casus no. per Ro. in rub. de arb. in 16. q. in quib. casib. hæc, testib. stantib. paribus numero, quib. magis credendum sit, vide in c. in nostra, extra, eo. Rot. in rub. qui testes dicantur verisimilia dicere, & quando dicantur verisimilia dicere, & q. alias eis nō credatur. per Bal. in d. l. testium. C. eo. & vide ṡ. eo. l. 3. in prin. & dicit Bal. in d. l. testium quod magis creditur paucis testibus verisimiliora dicentibus. Et quando probationes sunt pares, quid tenendum, vide Bal. in l. fi. C. com. de leg. & in l. cum magistratus. C. quando prouoc. & Bal. in l. 1. post gl. ibi. C. qui & ad quos. quod semiplena probatio, non verisimilis, non facit deferri iurm. Et qñ probationes sunt pares quid agendum, vide ēt Bal. in l. fi. in ... de fer. & l. qui accusare de eden. & nnt. q. cæteris paribus testes antiquiores præferuntur, gl. est no. in l. cum quid. in gl. ... per. ... facit tex. 35. q. 6. c. notificamus, & si probationes sunt pares præferuntur probationes fauentes iuri cōi, secundum Bal. in auth omnes, C. com. de suc. Item clericos præfertur, de quo per Ant. in c. 2. de elec. Et adde q. magis creditur duob. testib. in specie deponentibus quam plurib. in genere, ut singulariter dixit Nic. de Neap. in l. turpia. in prin. per tbi no. j. de leg. 1. adde Bal. cōs. 451. lib. 3. ubi dicit q. in iudicio finium regund. cogitur iudex sententiare, nec potest dicere, uti possidetis, ita possideatis. De qualitatib. ex quib. unus testis præfertur alteri, vide Fel. in c. in nostra. extra, de testib. Item quod duo uel plures præferantur paucioribus et si producantur ab ead. parte, uide etiam Ant. de Bu. in c. cum dilecti in 5. no. de elec. & ubi sunt pares confundunt se inuicem Bal. & Alex. in l. duob. §. fi. de iureiu. Circa quæ uide Aret. cons. 72. ubi ponit an uterque possit de falso puniri, quando sunt duo contrarij.
† Clau. Quam numero. Quum non attenditur dignitas uel uerisimilitudo doctrinæ in testibus Fel. c. auditis, de præscrip.
b Pom. Dicit gl. vide Ale. cons. 18. col. fi. vol. 3. qđ sufficit probare in genere ducentas libras ad te peruenisse de bonis meis, licet in specie non probetur, de quib. bonis & Ale. cons. 3. uol. 3. & cons. 41. ult. col. eo. uol. & cons. ... eo. uol. Pan. cons. 42 in 1. vol. Fed. cons. 64. Ro. cons. 30. Fel. c. licet causam. de proba. & c. Licet ex quadam, de testib. in c. auditis, de præscrip. Bar. cons. 31. & 32.
Menc. Crau. cons. 267. col. pen. uer. confirmatur. & cons. 274. nu. 5. circa med.

ducunt ad probādū aliqđ factum certo tpe situatū. Sed si inducantur ad probandū aliquod non limitatū certo tpe, tunc varietas tēporis non probat eorū dicta vt si volo probare q possederim. [b] & sunt testes qui dīt, vnus de vno anno, alius de alio anno certe sufficit. Nō .n. inducuntur ad probādum possessionem certi temporis. † Et istam gl. videntur approbare Doc. C. quæ sit lon. cōsue. l. 2. q. 3. ptin. in ver. sed cum. & ver. seq. & hæc est mirabilis. & no. gl. [d]

ADDITIONES.

Sed si inducatur. Vide Alc. consi. 72. & cons. 3. vol. 1. Anch cons. 44. inc. ex prædicta facti narratione. ver. non ob. Barb. cons. 54. vol. 1. & cons. 3. vol. 2. Car. cons. 2. Arc. consi. 122. Ale cons. 7. vol. 2. vbi dicit, quod testes dicuntur singulares quando interrogantur de formalib. verbis, si in illis discordant, licet cōueniant in effectu, & consi. 152. vol. 2. sequitur in terminis has glo. & cons. 143. eo. vol. vbi perquirit, quando ex duobus testibus unus deponit de visu, alter de auditu. Vide etiam Bal. consi. 39. in 2. par. Anch. cons. 439. Alex. consi. 174. vol. 2. Bal. c. bonæ. lo 1. de elec. Et no. quod in dubio testes præsumuntur contestes. Ita Ale. cons. 47. vol. 1. & cōsil. 85. vol. 5. vbi ponit de testibus deponentibus de lusore, hæresi, & infamia, cōsil. 143. vol. eod. Fel. consi. 172.

[b] Paul. Quod possederim. An ad probandum aliquid in genere, non limitatum certo loco, & tempore, testes singulares sufficiant, vide Barb. consi. 8. vol. 4. Alexan. cōl. 72. in 1. vol. vbi vr velle cōtrariam opinionem esse de iure uerorem, licet multa allegat pro ista opi. gl. vide eundē cōs. 10. e. vol. vbi idē ut velle, vide eundē cōsi 90. circa fi. eo. vol. & cōsi. 141. & cons. 187. in quib. locis aliqñ transit simpliciter cum ista opi. gl. aliqñ inclinat in partē cōtrariam. Vide Pet. de Anch. cons. 450. Vide omnino de ueritate illius Fel. in c. licet ex quadam, extr. de testibus vbi multa allegat pro ea, & postea limitat. Vide per eum, vbi alleg. Alc. in consilus de quibus sup. & vide omnino Abb. consi. 32. col. 1. An autem ad probandum tot bona ad talem pertinuisse, testes singulares probent, uide Alex. 185. ad fi. Item ad primam quæstionem, vide Ias. in repe. l. admonendi, de iureiur. Quomodo autem tempus esset de substantia, vel locus, quod tunc non procederet ista glo. vide Fel. in c. ex teno re, extra de testi. & dicit etiam vnum verbum in d. c. licet ex quadam, in 1. col. remittendo se ad dicta per eum, in d. c. ex tenore. Item de ista singularitate testium, vide Alc. remissiue in l. inter pares, in fi. ff. de re iud. Et de hoc ēt ponit multa Fel. in d. c. licet, per discursum. Et adde quod si duo testes deponunt de eodem actu, & vnus dicat fuisse actum certo tēpore, alius dicat se non recordari de tempore, sunt contestes, & probant, si tps non erat de substantia, vide Alexan. in l. 2. in fi. de bon. pos. sm tab. & consi. 156. in 5. vol. & ibi etiam quod si duo testes deponunt, sed non dīt prout res se omnino hēt, tñ contestes dīr, & probant. Item si alter non recordatur de tpe, sunt contestes, vide Alc. consi. 100. vol. 1. ad fi. Item qñ non recordatur de tpe vel loco, uide Arc. in c. cū oporteat, de accus. in c. qualiter, el 2. §. pen. eo. tit. item uide in materia illud quod dicit Inno. in c. qualiter, & qñ, extra, de accu. ut refert Pau. de Ca. cons. 193. qđ si unus testis dicat se tale quid audiuisse pluries a plurib. & in pluribus locis, & alius idem dicat, licet non dent se pro contestibus, & aliter non deponant in eodem actu, nec eodem tpe, cēseantur tamē contestes pp talia uerba. uide omnino Arc. consi. 36. Item ad illud quod dictum est 5. si vnus deponat de tpe, alius non recordetur, qñ tps est de substantia, quod nō concludat, uide Fel. in c. cū causam, in uer. ista limitatio de testi. & ibi etiā in uers. præcedenti, ponit gñalem conclusionem, q ubi tps non est de substantia concludunt, licet non recordentur de tempore, super quib. uide i Berta. in ue. bo, testes deponunt, & qualiter. Item adde quod nedum testes singulares, aperte non probant, sed ēt si possent intelligi, vt essent, & non essent singulares, in dubio intelliguntur singulares, & non probant, uide Arc. consi. 121. post medium, quod bene no. Sed contrariū facit quod dicit consi. 36. de quo sup. Item quod testes non sint singulares, licet dicant se nō recordari, quod fuerint contestes, ut in aliis nō substantialib. non concordarent, uide late Iason leg. 2. C. de bon. pos. sm tab. Idem de eo quo dictum est quo pñt intelligi, ut sint contestes. & non sint, quod psumantur singulares, uide Alex in apost. in l. 3. § ideo, prope fi. super ii erbo, testes. sup. eo. Alle. Imo. Spec. & Bal. & Ale. consi. 47. uol. 2. Item circa testes sing. aliqua dicit Ias. in repet. l. admonendi. in 1. col. Item de eo quod dictum est, q testes non dent se pro contestibus tñ probant, uide Alex. in l 2. C. de bon. poss. secundum tabu. & Ias. ibi ad materiam §. testes, uide Fel. in c. auditis. Cur. in trac. de testib. conc. 16. Menoc. Adde Ias. in l Gallus. §. ille casus nu. 13. ff. de lib. & posthu. Paris. cōsi. 87. nu. 25. lib. 3. & nu. 39. 40.

[c] Alex. Sufficit. De singularitate, & contrarietate testiū. Vide omnino Bal. in l. per hanc. C. de temp. ap. & Inno. in l. inter pares. ff. de re iud. gl. no. in c. nihilominus. 1. q. 9. & Bal. in l. obseruare. C. quorum app. & no. Bal. in l. actor. C. de prob. & in l. iusiur. C. de testi. Et vide de hac singularitate no. verbum Bal. in l. si ex cautio. in 1 a. q. C. de non nu. pec. tex. & Bal. in l. qui sciam, C. de pœ. Inno. in l. Gall. §. ille casus, ff. de lib. & posth. & gl. hic, qñ probatur, videlicet non limitatum certo tpe, vide no. doct. in am Ang. in q. Astensis miles. Adde hic q no. Inn. in c. licet ex quadam extra eo. vbi dicit, q si volo probare de iur. sdōne mea, & eius exercitio, & induco testes duos, quorum vnus dixit, q vidit me exercere vnum actum de vno anno, alius q vidit me exercere alium actum de alio anno, dicit, q vt, q ego probauerim. Et finaliter subdit quod tutius est, q deponant de eodem tpe, aliter essent singulares & non probarent, & ita finali vr tenere contra id qđ tenet Bar. hic, & idem dicit in probando quem vsurarium, & vsuras fecisse. Cogita, & adde Ion in c. qualiter, & qñ, de accu. c. cum dilectus, de success. ab intest. & adde no. in c. licet causam, de probat. & adde q testes non dīr discordes, nec varii, si concordant in principali, licet discordent in aliquib. circumstantiis, vel qualitatib. per id quod no. gl. in l du dum, in verbo, substantia, de conuer. coniu. gl. in c. cum ecclesia Sutrina, in verbo, vacillasse, de cā pos. & proprie. & plene. in c. nihil obst. de ver. sig. vbi Io. And. dicit, q testes dīr melius deponere, qñ per diuersa verba idem concludunt, per id qđ hr in l. 3. §. 1. sup. eo. Itē si vnus testis dicat plus, q alius, per hoc non dīr varii, vel contrarii, hoc voluit Ant. in c. so p gl. 1. de off. de le. Et de hac materia sing. testium per Bal. in l. 1. C. de test per Bal. in l. de quib. ff. de legi. in l. 1. C. si vnus ex plurib. app. & in rub. de contro. inuesti. Et si esset statutum de hoc, vt per Fed. de Senis in consi. 17. latissime per Pau. de Leaz. in sua dispu. inc. cōtra instrumentū op. & per Bar. in l. eos. C. eo. & in l. data, qui accu. & aliquid per eundem, in c. 1. ver. instrm, de nat. feu. per Bal. in c. bonæ memoriæ Maguntin. de elec. & Bal. in l. cū antiquitas, C. de test. & Bal. in l. obseruare, quorū app. & in l. 2. C. de do. añ nupt. Vide Bar. in l. de minore, §. tormenta, de q. & vide gl. no. in c. dudum, de conuer. coniu. Spe. in ti. de inquisi. § 1. ver. quid si vnus, & ti. de teste, §. iā de interrogatoriis, Cy. l. 2. C. quæ sit lōg. consue. Ant in c. ueniens, & in c. licet. extra eo. Et de singularitate, & cōtrarietate, uide omino Bal. & in l. obseruare, C. quorū app. p Bal. in auth. rogati, C. de test. & adde Bal. in d. l. q sciam, C. de pæ. & in l. rogati, §. si cer. pet. & Iac. But. in l. Arriani, C. de hær. & Abb. in c. nihil, de uer. sign. & Bal. in c. bonæ, de ele. & Ant. in d. cum ecclesia Sutrina. Adde qui testes dicantur uarii, & singulares, Bal. cons. 85. vol. 3. Et quando conformes, & uacillantes in substantia Bal. consi. 411. lib. 3. & quando singulares, per eundem cons. 240. & 402. e. uo'. Et ad probādum quem vsurarium, quando testes dicantur singulares, vide Bal. consi. 131. uol. 2. & vide etiam consi. 117. eo. lib. & de singularitate testium, uide Pau. de Cast. consi. 91. & 278.

† Clau. Tpis. Et uide ad materiam Bal. in c. cū oēt. de const. Alex. in ult. part. consi. 3. & cons. 72. vol. 2. & consi. 18. vol. 3. & ad ampliationem Pau. de Cast. cons 304.

Rue. Adde de singularitate testium ultra tot remissiones Alex. plene per Fel. in c. licet ex quadam. ext. de testi. & plenissimè per D. Io. Bapt. de S. Seuer. in rep. admonendi. 1 t. char. versic. 8. quarto. ff. de iureiu. vbi optimè discutit hanc materiam. Adde Ben. hachinum in repertorio, in uerbo possessio probatur. ver. 39. vbi no. Bar. CONTRARIVS de eo, quod hic dicit. & in l. Celsus. in ultima col. inf. de vsucap. solut. quod hoc procedit, quando agitur de probanda possessione certo tempore non limitata, sed simpliciter. Adde Alex. in cons. 110. in 1. vol. & consi. 108. col. 2. in 2. volu. & Raph. Cu. cons. 91. col. 2.

[d] Ale. Et no. gl. Quia dictū est 5. q varietas, &c. Istud intellige, ut no. dixit Bar. in l. quærebatur. de test. mili. Et qualiter hoc itelligatur, vide Bar. in l. 1. §. 2. inf. quēad. test. aper. & Bal. in l. 1. C. de test. & uide quod no. in l. testium, C. de testib. & Bal. i. pœ. C. §. quib. Et ad gl. & materiam. uide no. per Ang. in q. sua, Astensis miles.

LEX XXII.

1 *Iudex debet esse præsens quando testes examinantur.*
2 *Acta per testes probantur.*
3 *Lex curent, habet locum post litem contestatam.*
4 *Iudex mittit notarium, & testes, ut aliquis possit testari quando venientes ab intestato prohibent notarium accedere.*

Curent. [a] Hæc lex pt intelligi duob. modis, vno modo sm gl. sm quā dic, † q iudices debent esse pñtes, qñ examinantur testes, & debent habere tabellionē, qui scribat dicta testium, q est no. & sic isto † casu probabūtur acta [b] per testes, qđ tenet Iac. Belu. in authen. vt in medio litis in fin. † Quærit gl. vtrū hæc lex habeat locū ante lit. conte. vel post? Et certe hēt locū post litis contesta. & an in casibus in quib. fiat examinatio ante lit conte. ad æternam rei memoriam. l. asse toto, ff. de hæt. inst. Et sm hanc lec. debet exponi, testari. i. volentib. testes producere, alio modo legit Iac. But. & istam lec. multum no. necessariam. Pone † quod aliquis volebat facere testm̄, non patiebantur venientes ab intestato venire notarium, & tunc debet iudex ire, vel mittere notarium, vt possit testari.

ADDITIONES.

[a] Pom. Curent. vide Fel. c. venerabilis, de testib. in fi.

[b] Alex. Probabuntur acta. Inquantum hic Bar. vult, quod potest probari per testes an fuerit facta examinatio testium præsente iudice, & sic etiam dum de similibus actus, an possit probari per testes. Bar. vult quod sic. uide glo. item tenentem in leg. quoties, inf. nt. 2. per Cano. in c. quoniam contra. de prob. per Bar. in l. societatem, §. arbitrorum, pro socio. & in l. ne in arbitris, C. de arb. & in consi. incip. quæritur, & in dubium. & in l. emancipatione, C. de fide instru. & Ang. in l. ambiguitates, C. de test. & in l. testium, C. de testibus, & Bal. in l. litigatoribus, C. de appell. & Bom. in l. 2. C. de test.

[c] Alex. Verum hnc. Acta probantur per testes, dixi in l. contrahitur, sup. de pig. & no. Bar. in l. emancip. C. de fi. inst. & l. ne in arbitris, C. de arbi. ubi dicit Bald. quod acta probantur per scripturam priuatam. Adde an acta aliter possint probari, quam per scripturam. Bal. consi. 14. li. 1. Pau. de Cast. consi. 2.

LEX XXIII.

1 *Testis examinatus in causa quando possit in eadem produci,*
2 *Iudex repetit testem obscure loquentem ex officio.*

Produci. [a] Quatuor modis pt intelligi hæc lex sm glo. sm ex lege. † In gl. 1. ibi, in l. si quis testib. idē in eadē sup diuerso capite, vt ibi per Cy. In ea. gl. ibi quia vero. hoc est verū in ead. cā, als secus, vt ex. eo. c. veniens, & ibi per glo. & Inn. Itē & in eadē cā produci pñt sup aliquo caplo, vt ex e. c. cū cām. el 2. In ead. gl. ibi, repeti, † sed illud fiat officio iudicis, qñ obscure dixerit, vt extra. c. c. cum clamor. In ead. gl. ibi, quarto, &c. Contrarium vr no. per gl. extra eo. c. cum causam, in vlt. gl. & plenius in c. constitutus. el 2. extra. eo.

ADDITIO.

[a] Ale. Produci. Vide Bar. in l. 2. §. 1. ff. vi bon. rapt. & Bal. in auth. at qui semel. i prin. de proba. Cy. in l. si quis testibus, C. de testibus.

LEX XXIIII.

Testes. De materia huius legis dic, vt notatur per glo. C. l. etiā iure.

LEX XXV.

Mandatis. [a] Quærit glo. quid de procuratore? dicit gl. secus quia videtur, quod possit esse testis. Dic de hoc vt l. quoniam liberi, C. eod. in q. 2. per Cy. in l pen. §. 1. infra de diuer. & temp præscrip. Quæro, quid in tutoribus? dic, vt in l. qui testamento, §. 1. infra de testa. & ibi per gl. Dyn. & Iac de Aren.

ADDITIONES.

Alex. Mandatis. Vide in l. 1. §. sed & Aristo. quod ui aut clam.
Pom. vide quę posui ad Bar. in l. deferre, §. item, infra de iure fisci.

De iuris [a] & facti ignorantia. Rub.

ADDITIO.

[a] Paris. De iuris. vide in materia ignorantiæ, an & quando sit excusabilis. & quædam alia in rub. C. eo. tit. adde Bal. in l. si. ff. de hæt. inst. Ale. consi. 58. uol 4 et Soc. consi. 35. Et ad hunc tit. circa errorem iuris, uide Bar. in l. Claudius. de acq hær. et nota, quod copula, et posita inter duo, denotat diuersitatem. Hoc limita, nisi poneretur inter genus, et speciem. Ita no. gl. in rub. C. de serui. et aqua. hic alleg. Imo in l. si cū dotem, §. si autem, in sæuissimo, inf. sol. mat. quod est no. et Bart. adde in l. 1. sup. ad leg. 1. supra ad legem Aquil. per illum tex. in simil. Et hoc idem in terminis dicit Bar. in l. nisi audē §. neque instrumenta, infra de iure fisci, in ver. ult. asse §. item limita, ut per Bar. post gl. in l. 1. supra de pac. in prin.

Bar. super 2. ff. Vet.

Cõtinuat gl. rubricam, & ponit quatuor, q̃ vñt idẽ, & non sunt, vide eam, quam melius declara, vt j. de testam. l. de statu. Item no. gl. quæ dicit, quod copula, & ponitur inter diuersa.

LEX IX.

a Regula [a] est iuris.

§. Si quis. No ꝙ si præfatio legis est gñalis, licet lex sit specialis, generaliter intelligit. No. etiam ꝙ idem est si lex est specialis, [b] ratio tamen b est generalis, ꝙ generaliter est intelligenda.

ADDITIONES.

a Alex. Regula. Vide tex. Bar. & Scrib. in l. cum hi, in prin. de tranf. & allegatur ista l. 1 §. pen. per Old. in conf. 103. incip. qõ talis est, au e. qđ quale est principiũ legis, uel statuti, talis iudicari esse finis, nã pcedentia trahũtur ad sequentia, & econtra. l. qui sibab. in prin. & l. talis scriptura, de leg. 1. l. si seruus plurũ, in fi. eo. tit. & l. fi. de her. inst. l. item quia. ff. de pact. l. Titia. §. item iudu, de uerb. obl. l. si quis ita argentarijs. §. si initium, de edendo. Et ad primum dictum huius legis ponderat illũ tex. Bal. in c. secundo requiriti, de appel. Adde Bal. cons. 240. l. b. 2.
Pom. Adde Bar. cons. 56. uol. 5. & cons. 59. eo vol. Ias. in l. licet. ff. de pact. Bal. hic, Alex. l. Imperator. j. ad Treb. & cons. 121. uol. 1. cons. 12. uol. 3. & cons. 52. uol. 4. Ias. in l. illam. C. de colla.

b Paris. Specialis. Vide Ro. cons. 184. incip. amplissime doctor, in 1. col. Alex. consi. 112. incip. ponderatis uerbis, unde Bart. in repe. l. cum acutissimi, de fideicom. ubi allegat bonas leges, & gl. ad hoc. Aduerte tamẽ, quia allegatur gl. in l. 1. in uerbo, eligatur, de elect. ad hoc gl. alia in d. clem. 1 unde etiam Bal. c. secundo requiris, extra de appel. Item ratio & causa dictum declarat, ampliat, & restringit, dicit Ant. de Bat. cons. 3. incip. in nomine Iesu, in facto sanctę Marię.
Meno. Crau. cons. 139 nu. 10. cons. 242 no. 1. cons. 321. col. 2. Chass. cons. 8. nu. 11.

LIBER XXIII.

De sponsalibus. [a] *Rubrica.*

ADDITIO.

a Paris. De sponsalibus. Circa istam materiam sponsaliorum, uide quę habes ad Bar. in rub. C. eo. tit. uide omnino Alex. cons. 194. uer. preterea, uol. 2. Bal. & alios in l. 1. C. si rector prouin.

LEX PRIMA.

Sponsalia. Gl. tangit hic vnam qõnẽ. Si aliquis sti pulatĩ sibi al quã in vxorẽ, & postea noluit esse, an possit agi ad interesse. forte qa erat diues mulier. Cy. tangit in l. j. C. eo. & Dy. in l. Titia. j. de ver. obl. E dic, vt ibi plene dixi. ver. q̃ro, qd si mea. Itẽ q̃rit in l. 2. an ad ꝯtrahenda sponsalia sufficiat nudus consensus, an requiratur stipio.

LEX IIII.

Sufficit. No. arg. ad id quod quotidie fit. Similem in l. certi condictio. §. si nummos. s̃ si cere. pct. & in l. 2. §. si quis. j. 1 ne qd in locu pub. & in l. si qs bonorũ. j. de leg. j. Itẽ quæri glo. an mr̃imonium possit ꝯhi sub condõne. Dic, vt in c. fi. & quasi p totũ. extra, de cõd appo. Itẽ q̃rit gl. qd si pœniteat absentem, vide glo. in ver. poss. & nota ea. De quo dic, vt in c. fi. extra, de procu. lib. 6.

LEX VI.

Si puellæ. No legem, quia eueniet ubi de facto multoties, ꝙ tutor non potest, nec contrahere, nec dissoluere sponsalia sine uoluntate puellæ, de quo uide Cyn. C. de nupt. l. j.

LEX VII.

1 *Scientia cum taciturnitate, quando habeatur pro consensu.*

In sponsalibus.

a §. In sponsalibus. [a] No. ꝙ sciẽa † cũ taciturnitate hr̃ pro consensu. Contra de l. 2. §. voluntatẽ. j. sol. ma. Sol. hic est fauore matrimonij pp coniunctionem personarũ, arg. l. si seruus. j. de don. inter vir. & vxo. Item, q a conr adicẽdo posset impedire, arg. eius quod no. in l. Caius. s̃. de pig. act.

ADDITIO.

a Alex. In sponsalibus. Plene per Bar. in l. quæ dotis. j. sol. mat. hic no. qđ sponsa filia sciens, & tacens habetur pro consentiente. Quid autem in filio. gl. in l. Lucina, sol. mat. tenet, qđ secus esset in filio, quia requiritur expresse consensus fm Io. qui ibi dicit qđ gl. in l. sed ea quæ, j eo. tenet contra. l. qđ in filio & filia præsumptio sit, quod consentiat si non cõtradicit, licet illa hoc no dicat, Old. dicit, qđ illa tenet per Iac. de Are. cõiter & per Doct. facit quod habetur in c. vnico, ad fi. de despon. impub. in 6. & ita intelligit Io. post Bal. esse verum quando tractatur tantum de probatione ipsorum sponsaliorum, secus si posset generari aliquod præiudicium, & sic posset saluari ibi gl. a. iuncto tex. ubi uidetur casus tonsta doctrinam Bal. ibi, quod est singulariter notandum, adde quod dixi ibi. Adde quid si filia tacente, pater illam promisit, & sponsus, ut vulgariter dicitur, illam amplexatus fit, deinde illa cum alio contrahat per uerba de præsenti, quod matrimonium prgualeb [illegible] uide Bal. cons. 17. lib. 1.

LEX VIII.

a Furor. [a] No. ꝙ quædam impediunt facienda, quæ non impediunt iam facta. Ad quod l. parte furioso, s̃. de his, q sunt sui, vel alien. iur.

ADDITIO.

a Alex. Furor. Semper allegatur hic tex. ꝙ contract° factus ab aliquo, q illo tpe non erat furiosus, ual [illegible], ut hic, & c. dilectus filius, de spons. & l. in negotiis. inf. de re iu.

LEX IX.

Quæsitum. No. ꝙ sola inductione in domum nõ ꝯhunt spõsalia, ꝙ dic, vt in c. j. in princ. de spon. in 6.

LEX XVI.

1 *Prohibetur quãdo aliquid, via per quam ad illud peruenitur censetur prohibita.*
2 *Lex extenditur ad antecedentia eius, quod in eo expresse disponitur.*

Oratio. [a] No. ꝙ qñ quid prohibetur, omnia prohibentur per quæ deuenitur ad illud, † vt l. 2. s̃. de iurisd. om. iudic. Secundo no. † quod lex recipit interpretationem extensiuã ad ea quæ sunt antecedentia, & ad illud de quo est expresse dispositum. De quo dixi plene in l. omnes populi. s̃. de iust. & iu.

ADDITIONES.

a Paris. Oratio. Limita istam regulam, nisi illud quod fieret per indirectum, haberet aliquam æquitatem vel rationem, Bald. in rub. C. qui admit. Item duas alias pulchras limitationes, vide per Alex. cons. 194. ver. specialiter loquendo, vol. 2. & vide omnino Ias. in l. 1. col. 5 b. ff. de iur. om. iud. vbi ponit duas limitationes, credo qđ sint illæmet quas ponit Alex. in d. cons. & Ias. late ibi comprobat istud non procedere, quantũ ad pęnã incurrendam, q a licet lex uel statutum imponeret pęnam pro aliquo, non censeretur imposita si fuerit aliquid, per qđ deueniretur ad illud prohibitũ, puta sponsalia, vel aliquid simile, q a licet ẽt ista prohibita censeantur, non tñ pro eis imponeretur pęna quæ imponeretur, si illud prohibitum perficeretur, vt ibi latè p eũ, vide eundẽ alia similia adducentẽ in l. fi. ff. de in ius voc. Itẽ per istam regulam uide qõnem sctam per Aret. in l. existimo, de ver. obl.
Alex Oratio. Vide gl. no. in c. 1. in ver. cõtrahere, de consang. & affi. Bal. in l. pen. §. pe. ff. ne quis eum qui in ius voc. & ibi dixi per Bald. in l. 1. C. si rector prouinc. & ibi Cy. Quid econtra per Io. And. in regula, cum quid prohibetur. Et vide gl. in Clem. 1. in verbo, contrahere, de consan. & affi.
Pom. Vide Ias. in l. 2. in fi. ff. de iur. om. iud. Barb. cons. 12. vol. 1. Et intellige regulam huius legis, ut per Alex. cons. 192. uol. 2. Pan. cons. 62. & cons. 65. uol. 2. Bar. cons. 19. vol. 1. & cons. 44. eo. vol. & Pan. & ibi Scribentes in c. translato, de const. Pan. c. 1. gl. pen. de postul. præla. Soc. cons. 166. Alex cons. 70. uol. 5.
Clau. Illud. Adde quod licet prohibito matrimonio, intelligantur prohibita sponsalia, tamen pœna in uno apposita, non extenditur ad aliud. glo. in clem. 1. de cõsan. & affi. & faciunt quę ponit Ias. in l. non dubium. C. de legib. & uide pro hoc no. alibi, Alex cons. 183. uol. 3.

De ritu nuptiarum. *Rubrica.*

LEX PRIMA.

1 *Requisita in actu fiendo debent interuenir etiam quando reficitur.*

a Nuptiæ. [a] No. ꝙ q̃ req̃runt in confectione † alicuius actus, illa eadẽ req̃runtur in refectione. Facit quod si a principio requiritur consensus partis in confectione instrumenti ipsius, ita qñ est amissum in refectione ipsius.

ADDITIONES.

a Alex. Nuptiæ. Solennitas requisita in cõtractu faciendo requiritur in reficiendo. Adde Dy. & Bar. in l. heredes palam. §. si quis post, j. de testa. Vide Bar. in l. actor, ré rat. ha. & pulchre Bal. per illum tex. in l. si ut proponis, la 2. C. de nupt. p Mod. in c. 3. de iud. uide quę dixi ibi in l. 1. §. si quis ędificium, de no. ope. nunc. Pom. Vide Fel. c. cum accessissent, in fi de constit. & in c. consuluit, de iudęis. Ias. in l. ius autem eiusde. ff. de iust. & iure.

LEX XIX.

1 *Pater cogitur dotare filiam, & cogitur officio iudicis. An cogatur obligare bona pro dote data filia.*

Qui liberos. Filia potest cogere p̃rem officio indi. vt eam maritet, & ei dotẽ det. h. d. No. ꝙ p̃r cogitur a dotare filiam [a] Sed an cogatur obligare bona † pro dote data filię? dicit no. Dy. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. j. sol. ma. Item quæro vtrum istud expediatur iure actionis, vel obligationis, vel quo iure? Et glo. in l. obligamur. §. ead. l. j. de actio. & obli. dicit qđ iure actionis, & obligationis. Sed contrarium est verum, ut not. Gul. in l. cum is s̃. de condi. indeb. & ego dixi in d. l. obligamur.

ADDITIONES.

a Alex. Dotare filiam. Fallit si habet filia unde se dotet, secundum Bal. in l. mulier §. cum proponeretur, ad Trebel.
Rue. Adde Bal. nou. in tract. de dote. in 6. par. priuilegio quarto. ubi tenet contrarium. & Bal. & Ang. in l. fi. C. de do. pro.

LEX XX.

Sciendum. No ꝙ ad offm̃ curatoris pertinet administratio rerum, non personæ, sed secus in tutore.

LEX XXXIII.

a Plerique. Modicũ [a] interuallũ tpis non inducit diuersitatem actuum. h. d. facit ad legem. Martius. s̃. loca.

ADDITIO.

a Alex. Modicum. Vide de intellectu glo. & Doc. in l. si mulier, sol. mat. in princip. Item facit an si dos data sit ab extraneo pro muliere nupta, postea fiat diuortium & demum, incontinenti redintegratur, ꝙ uidetur idem matrimonium etiam quo ad hoc, ut extraneus non possit dotem petere. Si autem dos data sit ab uxore vel eius patre, etiam si ex interuallo redintegraretur, non posset dotem petere, licet isto ultimo casu secus esset in extraneo. Ita intelligas no. per glo. & Doct. in l. mulier, sol. mat. & ibi de hoc Ioan.

LEX XXXIV.

1 *Mandatum non dicitur speciale ad contrahendum matrimonium, nisi exprimatur matrimonium certum. Similiter nec ad petendam restit. in integ. nisi exprimatur causa, & nu. 2.*

1 Generali. † No. non dr̃ speciale mandatum si dicatur simpliciter ad matrimonium ꝯhendum, sed requiri-2 tur, ꝙ exprimatur matrimonium certũ. Et sic facit, † ꝙ in causa restitutionis in integ. ubi requiritur speciale mandatum, non sufficit dicere, facio procuratorem ad petendum restitutionẽ in integ. fm Azo. sed req̃ritur specialiter causam exprimi. Ad quod l. si qs mihi bona. §. iussum. j. de acq. hære. & no. per Cy. in l. j. C. ẽr per procur. causam in integ. rest. agi pos. Dixi plenissime in l. fi. j. de don.

LEX

LEX XLIII.

a **Palam.** a No. l. pro decretali, quę dicit q vsurarii manifesti nõ possunt facere testamentum, nisi certis solemnitatibus seruatis, vt in c. quanquam, de vsur. in 6. & ibi per Doc. Qualiter autem dicatur vsurarius manifestus, habes plene in l. 2. de fur.

ADDITIONES.

a Parif. Palam. Circa regulam istius §. insquantum dicit in delictis necessitatem non excusare, nunquid tamen metus excuset. vide Pau. cons. 4.

Alex Palam. Licet Bar. §. qua in adulterio, non legat. not. tamen, quod mulier deprehensa in adulterio ipso iure est infamis sine condẽnatione, quid in masculis, gl. est sing. & no. in l. & si crimine, C. de adul.

1 *Statutum quod instrumenta vsurarij manifesti præsumantur fictitia, an habeat locum in eo, qui fuit vsurarius, & postea desinit.*

a 1 b **§. Non solum.** No. §, nam dicit constitutio Epi, q instrũa † manifestorum vsurariorum præsumantur fictitia. Quid si aliquis fuerit vsurarius, & ex post desinit, an testamenta, vel instrũa per eum postea facta præsumantur fictitia. Iste tex. facit quod sic. Sed quia ista quæstio pendet de facto, non dico modo. Ad quod facit l. prætor §. is etiam, in prin. sup. de eden.

ADDITIONES.

a Parif. Constitutio. vide Nod. in l. 1. in glo. C. de eden. Cor. & alios, & q fer pñ ad Bar. ibi, de vsorario, qui tenetur edere rationes & confectas, postquam desiit esse vsurarius, & ponunt de dicto Bar. in l. quis sit fugitiuos, de ad Ledi. vide Bar. in l. quis sit fugitiuus, in prin. sup. de ædil. edi. uide Bal. cõtra, & qui dic. e se contrariũ consuluisse in rub. de vsur. in ver. 2. quæro dicit statutum, & Arch. & Mod. in c. qa in omnib. de vsur. vide Ang qui reducit has opin. ad concordiam in l. sicut. §. superuacuum. ĩ. quib. mod. pign. uel hypoth. sol. quid si iudex est vsorarius, & facit instrumenta, an præsumantur fictitia, contra Bar. tenet Bal. in rub. de vsur.

Alex. Constõ. vide Bar. in l. quis sit fugitiuos, in prin. ĩ. de ædil. edi. Adde q uoluit Bal. cons. 174. lib. 4. vbi alleg. Fed. in cons. suis. An autem instrũa vsurarij, qui desiit esse vsurarius, præsumantur fictitia, uide hic consulta per Fed. cons. 7.

b Pom. Quid si aliquis. Vide Bar. in l. prætor. §. is etiam, & ibi Iaf. ff. de eden. & in l. lege Iulia. § item. ff. eo. Alex. in l. 3. de eden. Rom. cons. 256. & cons. 44. & 404. Bar. cons. 4 vol. 3. ubi multa pulchra.

§. Senatus. No. istum tex. in fi. nunquid damnatus de calũnia dicatur damnatus de publico iudicio. Dixi in l. 1. infra de pub. iud.

LEX XLIIII.

Lege Iulia. Cum tractatur de odio, appellatione patris, vel matris non continetur auus, vel auia. h. d.

§. Item nihil. Not. q licet aliquis sit natus ex eo, qui fecit artem ludicram, postquam ab ea desistat, tamen dicitur natus ex tali. Licet in contrarium videatur l. emancipatum, sup de sena. & arg. l. Imperialis. C. de nup.

LEX XLVI.

Illud. No. quod commune est, meum non est, proprie loquendo. Gl. not. in l. id quod nostrum, inf. de reg. iur. Ego dixi in l. serui electione, de leg. j.

LEX L.

Proxime. In necessitatibus nemo liberalis existit. h. d.

LEX LVII.

Qui in prouincia.

1 *An Imperator possit legitimare in terris ecclesiæ.*

a 1 **§. Diuus.** a Not. † Imperator potest legitimare filios, sicut in Auth. quib. mo. na. effi. le. §. pe. & ibi no. Et aduerte quia loquit in incestuosis, q sine dubio est verũ, quo ad tpalia, sed b quo ad spiritualia secus, nec Imperator b legitimat quo ad temporalia inter non sibi subditos, vt extra, qui fi. sint leg. c. per venerabilẽ. An autem quod hic dicitur postquam redactum est in corpore iuris facit ius commune? dic vt no. l. qui contra. C. de incest. nup.

ADDITIONES.

b Alex. Diuus. Imperator non potest se interponere quo ad spiritualia, vide concordantias quas dixi in l. sed si hac. §. prosticuta, de in ius uoc. Vide Bal. in l. eum qui. sup. de iur. om. iud. & Io. And. & Ant. in repet. c. per venerabilem, qui filij sint leg. & uide quod no. Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. & per Ang. in l. emancipati, de adop. per Bal. in l. 1. C. de iu. aur. anu. & Bal. in 1. consi. C. & Iac. But. in l. 1. C. de natal. rest. per Bal. in cons. 375. quod inc. viso instrumento. Iac. de Bel. in di. Auth. qui. mo. na. effi. sui. Sed quid in legitimato per Papam. Vide Host. in sum. qui fil. sint leg. no. Io. Fab. inst. de nup. & Cano. plene in d. c. per venerabilem. Et de istis plene per Pet. de Anch. in c. 1. de spon. in 6. vide quod no. Bal. in l. 1. §. ius naturale, de iust. & in. dicit Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro patre, quod princeps potest legitimare spurios de terris ecclesię, & Bal. in l. si contra, C. de nupr. & l. cum quam. C. de fideicom. per Pet. de Anch. in cons. 401. incip. in Christi nomine amẽ. Primum dubium, ubi tenet cum Bar. hic, alias est consi. 306. per Pau. de Cast. consi. 320. ubi tenet quod legitimatio Papæ valet in terra Imperij, quod econtra, unde in cons. 228. adde an Papa possit legitimare in terris Imperij, & Imperator in terris ecclesiæ, Bal. cons. 311. lib. 4. & cons. 36. lib. 2. Pau. de Cast. cons. 230. Pet. de Anch. cons. 321.

Menoch. Soc. sen cons. 65. col. 3. circa med. lib. 3.

Pom. Hic tex. est sing. secundum Bal. in c. 1. de confirma. utili vel inutili. Iaf. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu.

b Pom. Nec Imperator. vide Alex. cons. 3. uol. 5. Barba. cons. 58. uol. 2. Alex. consilio 67. vol. 1.

Menoch. Barb. cons. 40. col. 2. lib. 3. ibi tamen circa med. inquit Barto. communiter damnatur hic.

LEX LXII.

Quanquam. In arbitrio dato intelligitur ne eligatur persona prohibita, licet concedens arbitrium eam eligere potuisset. h. d.

LEX LXVI.

1 *Mulier an dicatur dotata ex eo qd pater sibi in testamẽto dotem assignauit, ad hoc, vt excludatur a statuto disponente. quod mulier dotata non succedat.*

1 **Non est.** No. ibi, neque testõ, &c. Cauetur statuto, q mulier dotata non succedat, q̃ro, quid si pater assignauit in testõ dotem filiæ suæ, nunquid dicatur mulier dotata? Et vr q non, quia dos non pt esse sine matrimonio, j. tit. 1. l. 2. Sed contrariũ videtur q sufficiat destinatio vt hic, ibi, neque testõ, &c. Pro hoc videtur facere gl. in ver. pupilli, in princ. in l. cum plures, §. pe. j. de adminis. tu. Dixi j. de cond. & dem. in l. Titio centum, §. Titio genero.

ADDITIO.

Meno Cremen. singu. 3.

LEX LXVII.

1 *Fraus de facili præsumitur inter coniunctas personas.*

a 1 **Non solum.** a No. † q inter piũctas perso. de facili p̃sumit fraus. pro hoc j. de bo. q̃ libe. l. pen. vers. faciliorque suspicio, &c. C de natu. libe. l. 3. cir. fi. facit C. de repud. hęre. l. 2. & ibi per Cy. & quod dixi in l. post contractum infra de no.

ADDITIO.

a Pom. Non solum. Vide Alex in l. apud Iulianum. §. si pupillus. ff. quib. ex causis in pos. eatur. & consi 29. vol. 3 fient l. fara, C. de don.

1 *Coniunctus inter coniunctas personas potest iudicare & testificari.*

§. De vno. No. §. in fi. in tõne sui, per quam determinantur multæ leges, & limitantur, vt puta leges, q dñt, 1 q † quis nõ sit iudex psonæ sibi cõiunctæ, vt l. q iurisdõni. ĩ. de iu- a risd. om. iudi. Item lex quæ dicit q quis non admittatur in testẽ pro b coniuncta persona, a quæ dẽt intelligi, nisi in cã inter personas sibi c cõiunctas in pari gradu, qa par affectionis b cã remouet suspicionẽ De quo ĩ Sp. d teste, §. 1. ver. sed qd si testis eo. gra. & valet ad multa.

ADDITIONES.

a Ale. Qui iurisdictioni. Adde Bar. in l. extraneo §. de qõne, ff. de qõ. & vide apostillam præcedentem. & vide Bar. in l. qui testamento. §. quæcunque. in fi. j. de testa.

b Parif. Coniuncta persona. Idem Bart. in l. extraneo, §. de quæstione, ff. de quæstio vide in materia Franc. Are. consi. 13. vide Perus. in c. postremo, de appel. Iaf. in l. q iurisdictioni, in 7. fallen. ff. de iu. om. iud.

c Pom. Par affectionis. Adde Ale. cõsi. 48. uol. 5. Fel. in c. insuper. eo. tit. de testi. & in c. literas. de præsump. Cęp. consi. 51 Barb. consi. 3. vol. 2. & ideo potest generaliter inferri, quod vbi contra vnum testem adest aliqua suspicio eius fidem diminuens quod talis suspicio potest tolli per aliam præsumptionem in contrarium, & vide Barb. c. causam quæ de off. deleg. Bal. in c. postremo vbi declarat. de appel.

1 *Priuilegiũ qd hñt pupillus ĩ actione tutelæ, nõ trãsit ad hæredẽ et descẽdentẽ.*

a 1 **§. Si puellæ.** a No. † q priuilegium quod habet pupillus in actione tutelæ non transit ad hæredem, etiam ex se descendentem. Et per hoc reprobatur glo. in l. ex plurib. j. d ad minist. tut. & in l. damus, §. 1. j. de priuile. credi. sm Iac. de Are.

ADDITIO.

a Alex Si puellę. Vide Bar. in l. quia tale, infra sol. mat.

LEX LXVIII.

1 *Clam dicitur fieri, quando actus fit sine solennitate requisita.*

a b 1 **Iuregentium.** a Si actus prohibitus celebratur palã b potest quis prætextu ignorantię excusari: secus sit clam. h. d. Dixi de hoc in l. post contractum j. de dona. Qualiter autem dicatur fieri clam, dic quando id quod debet fieri cum solennitate, omittitur. l. 2. C. de his quæ ex publ. ratio. lib. 10.

ADDITIONES.

a Parif. Iure gentium. Circa regulam huius tex. quod immo magis puniantur delicta facta palam, quam quę clam, vide Ale. conf. 1. vol. 3. Et ibi subnectit quod delicta quę fiunt de nocte, dñr clandestina, & quod faciens aliquid clam, præsumitur fur, vide Ale. cons. 135. Et quod facta de nocte dicantur clam facta, vide Alex. cõsil. 24. in 2. vol. vide etiam ad materiam gl. in l. nemo. C. de sum. Tri. & fi. cath.

b Alex. Palam. Et facit ad no. in l. 2. §. & generaliter. & per Bar. ff. vi bo. rapt. & per Bar. in l. non intellig tur. §. tacite. de iure fisci. & vide late Cy. & Bal. in leg. fin. de sum. Tri. quod no. Bar. in l. pupillus. §. fi. de auth. tut. Vide quid per istum text. dicat Bar. in l. nemo, C. de sum. Tri. vide Barb. cons 47. vol. 1. & cons 45. vol. 1.

De iure dotium. *Rubrica.*

LEX IIII.

a **SI proprietati.** a Facit iste tex. ad hoc quod si ille qui emit, vel in dotem accepit proprietatem, soluit gabellam vsufructu redeunte ad pprietatem, non tenetur soluere pro eo gabellam. non enim est noua acquisitio, sed prima res acquisita in se ipsa augmentata absque facto hominis. quod nota.

ADDITIONES.

a Alex. Si proprietati. No. hic de augmento dotis. Adde l. etiam. C. sol.

R. Adde quod Bar. refert & seq. Bertach in tract. de gabel. in 5. par. n. 16.

LEX V.

a b **Profectitia.** a Primo ponit summarium, & de isto feci magnum festum in l. 3. sol mat. b Ad euidentiã scias quod differt dos profectitia ab aduentitia in collatione fiẽda, vt videbitis in l. si filia, infra de col. dot.

ADDITIONES.

a Par Profectitia. An aũt dos data ab auo dicat pfectitia respũ pñs, ita qd cõputetur filia in hõm, vide Ang. cõs. 77. inc. Io. Phil. uide Bar. i l. dedit cõte, de col. do.

Pom. Ad declarationem huius tex. uide Soc. cons. 51. col. fi.

b Alex. Sol. mat. Et ibi uide Bar. & quæ faciũt dotem profectitiam, uide glos. & Bal in l. auia. C. de iure dotium.

LEX VI.

Adoptiuum quoque.

§ Si quis. † No. in eo q dicit patrem posse sibi stipulari dotem vsque ad tempus nuptiarum, secus in extraneo, de quo in l. quoties, ꝭ. sol. mat. & in l. auia C. de iure do. ratio est hic in tex. nam vsque ad tempus nuptiarum potest patrem pęnitere, &c.

a Hanc rationem habes hic, & non alibi, ideo no. eam.

ADDITIO.

a Ale. Pænitere Et dissoluere sponsalia de futuro, adde l. 1. in ver. fine parentes. C. fi rector prou. l 1c. quam ibi ponderat Bal. in 1. col. & vide Cy. in l. 1. C. de spon & no. in l. si pater. eo. ti. & no. Bar. & Doct. in l. quoties. inf. sol. mat. Et ibi quid de iure can. quem sequitur Bal. in l. cum a socero. C. eo.

LEX VIII.

a **Dotis.** a No. qđ traditio in dubio vr̃ facta aĩo transferendi dominium quod intellige, qñ pcedit causa habilis ad trãslationem dñii, alias secus. l. cum pr̃. §. pr̃. ꝭ. de leg. 2. in gl. parua. quæ dicit, q in dubio præsumitur oĩno animus trãsferendi dominium. Simile habetis in l. 1. ꝭ. pro do. De hoc dixi plene in repet. l. si constante, ꝭ. sol. mat. in quadam q. quam ibi formaui in princ. de assignatione bonorum viri vergentis ad inopiam. Dic vt ibi.

b

ADDITIONES.

a Ale. Dotis. Vide sing. Bal. in l. incend um. C. si c. r. pet. & vide Bart. in l. falsus. C. de furt.

b Alex. Si constante. In secunda quæstio. quartæ q. princ.

LEX X.

a **Si ego.** a No. q licet cã respiciat commodũ eius, cui daꝛ, nõ tñ intellr impulsiua, sed finalis. R õ est, quia hic causa respicit actum prium. De hoc dixi plene ꝭ de do. l. 2. § si & hoc ideo, quia est causa pia, licet aliter dicat Cy. in l. generaliter. C. de epis. & cler.

ADDITIONES.

a Paris. Si ego. Circa intellectum huius legis in §. 1. vltra adducta per Alexã. hic in apost. vide eundem l. qui Romę. §. Flauius de ver. obl.

Ale. Si ego. Et de intellectu huius l. in prin. vide Bar. in l. si cum dotem. in princ. so lu. matr. ꝭ. & in l. si donaturus. 2. de cond. ob cau & quæ no. Bal. in l. sicut, in fi. C. de act. & obl. & hunc tex. in hoc §. 1. facit vnicum in d. l sicut, in fi. Et quæ fuerit ratio dubitandi in casu huius l. §. 1. & de eius intellectu, vide Bal. in c. 1. in fi. qui succes. teneant. vbi hunc tex. facit sing. & multum pulchre Bal. in l. cum a socero. C. eo. & vide Bal. in l. si pecuniam ꝭ. de cond. ob causam.

LEX XIII.

Si res. Paria sunt aliquid fieri in tpe prohibito, vel fieri tempore permisso, & conferri in tempus prohib. tum. h. d. Concordat l. in tempus. ꝭ. de hæred. instit.

1 *Minor si est circumuentus ex eo, quia rem vendidit, rem repetit. Si autem sit circumuentus in pretio viliori, tunc augmentum pretij petere potest.*

a **§. Si mulier.** a No. §. & gl. suam. quæ non facit aliud nisi q dicit illud, quod dicit lex. & no. eã. quia habet multum de Inno. & valet multum ẽt ad alienationem rei minoris, 1 † quia aut circumuentus est minor ex eo q rem vendidit, & tũc ipsam rem repetit. Aut est circumuentus in pretio viliori. & tunc augm̃ pretii petere potest. Et sic no. pro formatione libelli qualiter formabitur, quia habes videre distinctionem huius §. quod no. & millies feci practicari, per hunc tex. & vide glo. in l. 1. C. si aduer. dot.

ADDITIO.

a Ale. Si mulier. No. hunc tex. pro libello, & adde Bar. in l. non interest C. quod met. cau. & adde Bar in l. quidem C. de præd. mino. & ibi Cy.

LEX XVII.

a **Quoties.** a No. legem pro eo quod dixi in l. prętor. §. 1. de bo. auth. iud. pos. & dixi s. de neg. ge. l. sed an vltro. & l. antepen. vbi de dicto verbo, actione, dixi.

ADDITIO.

a Pom. Quoties. Limita vt per Ang. in l. at vbi. ff. de pet. hær.

LEX XXI.

Iulianus. Origo rei non pt conferri in tp̃s, quo debet extingui, h. d. vide in l. Titio cum morietur. s. de vsufr.

LEX XXII.

a **Stipulationem.** No. quod stip̃lo de dote hẽt in se tacitã cõdõnem, a si mr̃imonium sequatur.

ADDITIO.

a Tacitam conditionem. Limita vt per Ias. in l. qui se debere, in glo. fin. ff. de cond. ob causam

LEX XXIII.

Et licet. No. quod sermo simpliciter prolatus intelligitur de prima vice h. d.

LEX XXIIII.

1 *Mulier nubens nulla facta expressione dotis, an videatur omnia bona dedisse in dotem, ex eo quia omnia bona dedit. Et stante statuto quod fil. adotata nõ succedat patri, si pater relinquat filia centum, licet non dicat pro dote, intelligitur pro dote.*

a **Quod autem.** a † No. legem in casu suo, quæ facit ad q. 1 quã disputaui in q. 7. quæ inci. mulier habens magnũ p̃rimonium, &c. Si mulier dedit oĩa bona sua marito, & nihil aliud dixit, deinde mulier decessit. nunquid videatur dedisse in causam dotis? Item facit ad q. dicit statutum quod mulier dob tata non succedat patri. sed si pater reliquat filiæ in testõ centum, licet non dixerit, pro dote, quod intelligitur pro dote, quod no.

ADDITIONES.

a Alex. Qđ aũt, Si mulier dedit oĩa bona marito, nunquid videatur dedisse in cãm dotis per Bar. in l. 1. in fi. C. de sen. quæ sine cer. quan. & quod Bar. post gl. in l. mulier. ꝭ. r. & Bal. in l. nulla, C. de iu. do. Bar. in l. si cõstãte, ꝭ. so. ma. Bal. s̃m Bart. post gl. in l. 1. ꝭ. sol. mat. intelligit hanc legẽ qđ ideo, hoc est, quia tacite agebat. Et ita dicit tenere glo. hic, vide eum in d. l. 1 & in disp. quæ incipit, quedã mulier. Et de hoc ult. dicto Bar. hic qđ est in uer. itẽ facit ad q. ibi, sed si pr̃ relinquat filiæ, &c. dubito, & puto qđ saltẽ nõ pcedat in patre relinquẽte filię, non nubilis ætatis, quia tũc cũ legatũ sit a debitore voluntario, nõ præsumitur cõpẽsari in ipsum debitũ dotis, l. creditorẽ, de leg. 2. & l. vnica, §. sciendum, C. de rei vxo. act. Secus si post tp̃s nubilis ætatis, quia tũc cũ pater ex dispositione legali sit obligatus dotare filiã, l. qui liberos, ꝭ. de ri. nup. l. fi. C. de do. pmi. ideo legatũ p̃sumitur factũ aio compẽsandi in dote, l. si cũ dotẽ. §. si pr̃, sol. mat. & in auth. pterea, C. unde vir, & vxor. secus, qñ non est nubilis ætatis, vt dixi, quia tũc pr̃ est debitor dotis, in diẽ, cuius debiti non fit compensatio, l. q in diem. l. si cũ milite, § 1 ff. de compen. Nec iste tex. ob. prædictis, vt euidenter de se patet. Illud placet pro dicto Bar. & ẽt vr̃ tex. cum gl. in l. tali, §. 1. ꝭ. eo. Et adde huic dicto, qđ dixi post Imo. in l. huiusmodi §. cũ pater, de leg. 1. & ibi p Pau. de Cast. Si testator legabat cẽtũ filiæ, cũ nuberet, certũ est, q intelligitur pro dote, l. uxorẽ. §. testamẽto, quo. cũ gl. in uer. dedit, de leg. 1. Et adde q Raph. Cu. in l. 1, sol. mat. & ẽt Bal. ibi dicit, q id quod habetur in hac l. s. qđ si simplex promissio intelligitur in cã dotis, procedit s̃m Bal. in l. fi. C. de sen. quæ sine cer. quant. qñ fuit facta mentio matrimonii, & ita Bar. in d. dispu. vide Bal in l. nulla, C. de iu. do Adde an mulier simpliciter nubẽdo videatur oĩa bona sua dedisse in dotem, & quid lucrari debeat maritus ex forma statuti, Bald. consi. 98. inci. mulier. 2. lib. An aũt stãte statuto Patauino, q mulier, q̃ nubit nulla assignata dote, intelligatur oĩa bona dedisse in dotem, si mulier primo nubat, & constituat dotem, & nubat secundo nulla dote constituta, an intelligatur omnia bona dedisse in dotem uigore statuti, uide Pau. consil. 185. incip. visis, &c. Et inquantum Alex. dicit se dubitare de dicto Bar. vide Pau. de Cast. consi. 63.

b Pom. Item facit. Vide Cre. no. 3. inci. statuto cauetur. & Bal. nouel. in tract. de do. in 6. par. priuil. 14.

Men. Barb. consi. 66. col. 6. in fi. lib. 3. Ruy. consi. 64 nu. 6. 7. lib. 2.

LEX XXXIX.

1 *Dotem si nuru mandãte pater restituit, quam receperat, filio emancipato, liberatur.*

a **Sane.** a No. arg. imo casum, q si † pater, qui recepit dotem pro nuru, & emancipauit filium, & ei dotem vxoris restituit nutu mandante, & volente, quod ipsa nurus a patre non poterit postea repetere. Ita no. hic Richar. Malumb.

ADDITIONES.

a Ale. Sane. Et sequitur Ro. in l. si cum dotem, § transgrediamur. sol. mat. per istum tex. & Pau. de Cast. in l. 2. eo. tit. & quod ibi dixi, adde Pet. de Anch. consi. 239.

Pom. Vide Alex. l. 2. ff. sol. mat. Rom. consi. 210.

LEX XL.

a **Si serua.** a No quod dos data in primo matrimonio inualido tacite intelligitur repetita, si postea validetur h. d.

ADDITIONES.

a Ale. Si serua. Adde Bal. in auth. ex complexu. C. de ince. nup. & ibi hoc limitat.

Men. Ruy. consi. 224 col. 3. lib. 1. Rolan. a Valle. de lucro dotis. q. 17.

LEX XLV.

Diuus. Dos data in primo matrimonio, intelligitur in secundo repetita. h. d.

LEX XLIII.

1 *Dos data in moneta antiqua, quando debeat in illa vel alia restitui.*

a **Res in dotem.** a No. † quod si dos fuit data i moneta an 1 tiqua, q in illa debet fieri restõ. Quod intellige, si postea esset variata moneta in materia, vel in forma. Sed si esset eadem moneta, tamẽ valor floreni creuisset, vel decreuisset hoc nõ inspicitur, nisi a tempore moræ, vt l. vinum §. si cer. pet. Pro quo vide quod dixi in l. Paulus. ꝭ. de sol.

ADDITIONES.

a Alex. Res in dotem. Si dos datur in florenis, qui sol. mat. fiunt minorati in pretio, cuius erit periculum, adde Cy. in l. in minorum, C. in quib. cau. in inte. rest. Gul. de Cu. in l. vinum, Iac. de Are. in l. cum quid, si cer. pet. Dy. in l. vxorẽ, §. 1. de leg. 3. Et hic est text. no. vide Bald. & hic, & quod ibi dixi. Adde Bald. consi. 339. lib. 1. & quæ posui late in l. cum quid, sup. si cer. pet.

Pom. Are. consi. 11. & Soc. consi. 298.

LEX LI.

a **Vir ab eo.** a No. ar. quem facere mutuari pecuniam, & vendidi noĩa debitorum existentium non soluendo.

ADDITIONES.

a Paris. Vir ab eo. Illum tex. exclamat Ro. sing. 446. inci. Quæro nunquid contractus

Ale. Vide Bal. in l cum allegas, in 5. col. C. de vsur. in ver. modo quæro.

Pom. Vide Rom. sing. 451.

LEX LIX.

1 *Dotis pmissio facta p muliere, intelligitur p matrimonio prima vice cõtracto.*

Si sponsalibus. Pro intellectu huius legis scias, † quod promissio dotis facta pro muliere intelligitur pro matrimonio prima vice contracto, vt ꝭ eo. l. dotis. Vbi igitur nulla sponsalia, vel matrimonium præcessit, tunc illud, quod fit, est prima vice contractum, & pro eo debetur dos, licet prima vice recusauerit. No. casum, qui probat distinctionem, quam glo. facit in l singularia. §. si cer. pet. videlicet, aut pecunia erat parata solutioni, aut non, quod dic vt ibi.

LEX LX.

Si mulier. Adiectus quis videtur ad solutionẽ, non ad obligationem, quæ ex solutione resultat. No. quod dixi in summario.

1 *Actiones non transferuntur per restitutionem hæreditatis, nisi restituatur ei, eo modo, sicut testator iussit.*

§. Ex

a §. Ex asse. Per delegationē nō liberaț debitor, nisi delegato q̄raț. Item restō a fideicōmissi ex Tre delega-
1 ri non pt.h.d ꝙ no. † No. ꝙ p restōnē b hēditatis actiones nō trāsferunť, nisi fiat ei, cui testōr iusserit. Itē nō trāscūt, nisi fiat eo mō quo testōr voluit. vel sed & si añ. ℥. ad Treb. & iō talis debitor nō, pōt delegari. vt hic. Et eadē rōne non pōt qs ꝯstitui in rē suā pro-
c curator, nec alicui ꝫ cedi, vt petat fideicōmissū, ut hic & l. restituta. §. j. & ibi no. in gl. parua, & in l. q ita institutus, § 1. ℥ ad Treb. & in gl. su p vei. si nō euidens. Sed ꝯ. qa q̄cunq; sunt transibilia, sunt cessibilia. l. ex plurib. de admin. tu. sed fideicommissum vr̄ est trāsibile, vt l. cogi. §. item Mcianus. ℥. ad Treb. ergo &c. cogitabis.

ADDITIONES.

Meno. Tiraq. de retract. consanguinit §. 26. gl. 1. nu. 45. sed aliter Doct. Parif. cōs. 1. nu 6. 9. ubi nouum affert intellectum.

a Paris. Item restitutio. vide quæ scribunt Mod. in l. 1. de differentia inter fideicommissum particulare, & uniuersale. de lega. vide Iaf. in l. 3. C. de fideic. ubi respondet ad obiectum, quod facit Bar. de l. plurib. ff. de admi. tut. Limita tamen decisionem huius §. ut per Alex. in l. apud Iulianum. §. vtrum ff. ad Treb. Item in eo §. de legari non potest, tamen potest constitui procurator ad petendum instrumenta, vide Bar. in l. si ita stipulatus. in fi. prin. de uerb. ob. Extende ut per Alex. in l. ita stipulatus, la grande. ff. de verb. ob & limita gl. illius §. vt per Iaf. in l. legato generaliter. ff. de leg. 4.

b Alex. Restitutionem. vide Imo. post glo. & doct. in l. apud Iulianum. §. vtrum ad Treb. & Bar. & doc. in l. seruo inuito. §. fi. eo. tit. Et ad arg. Bar. uidetur, quia illa regula procedit negatiue. d. l. ex plurib. non affirmatiue. l. si stipulatus fuerim, in prin. de uer. ob. & per no. in l. pro hærede. §. si quid tamen de acq. hæred.

c Pom. Nec alicui. vide Alex in l. possessio. §. & si possessio. ff. de acq. pos.

LEX LXI.

1 *Dos promissa arbitrio boni uiri non dicitur incerta, licèt bonus vir nunquam arbitratus fuisset.*

a Quæro. No. istum casum, qui est adeo verus, ut si aliquis pmittit dotē arbitrio boni viri, ꝙ tūc ītelḷr † certa q̄titas relicta, q bon⁹ arbiter arbitrari dēt. ēt si nūq̄ arbitrat⁹ fuisset, vt l. j. de le. 2. Et est ar. ad statuta Italiæ, q̄ dicūt mulierē esse dotandā.

ADDITIO.

a Alex. Quæro. vide Bar. in l. si. de sen. quæ si. cer. quant. & quod legitur & no. in l. filio. de leg. 3.

LEX LXII.

1 *Curator datur ad unum actum.*
2 *Dotis constitutio ultra facultatem non ualet.*

1 2 Siue generalis. No. † hic curatorem dari ad unum actū tm̄. † No. constōnem dotis ultra facultatem non valere, ꝙ intellige ut no. per doct. in l. j. C. si aduer. do.

LEX LXVIII.

1 *Emptam rem ex pecunia mea possum petere in subsidium.*

Proculus. Hic vr̄ casus, ꝙ sicut pretiū rei meæ, re perempta possum petere in subsidiū. l. mater. C. de rei.
1 uen. ita eadem ratione † rem emptam ex pecunia mea. Circa ꝙ vide Cy in d. l. mater. C. de rei vend. in quæst. 7.

LEX LXIX.

1 *Bannito securitas concessa intelligitur pro prima uice.*

a Dotis: Sermo simplr̄ platus, intelḷr p prima uice. h. d. Concorda l boues. §. hoc sermone. ℥. de uer. sig. qd̄ ualet
1 qa † si cōcessa est bānito securitas, ꝙ intelligitur pro prima uice.

ADDITIONES.

Meno. Ripa respon. lib. 2. c. 28. nu. 1.

a Alex. Dotis. Latius per Bar. in l. 1. ℥. ad le. Iul. maie. & uide no. Bal. in l. innitus. ad fi. C. de peocu. Quod si concessa est bannito securitas intelligitur pro prima uice. Facit ad id quod d. in l. Græce. §. post litem. ℥. de fideiuſ. Item facit ille text. ad nota. q. de eo qui uendidit uuas, & rosas rosarij, quæ fructificabant bis in anno, ut intelligatur de primis tantum. Ita; dicit no. Bal. post Dy. per illum tex. fuisse disputatum ultra montes, in l. diuortio. §. quod in anno. ℥. sol ma. nec ad hoc obst. l. defuncta. §. fin. de vsufru. quæ ibi loquitur in vltimis voluntatibus in quibus fit lata interpretatio, ut intelligatur relictum annuum. Item nō obst. l. cum manufacta. in prin. de contrah. emp. quia loquitur in alio casu. si bene aduertatur. Ita dicit Io. in d §. quod in anno. & decidit per ista Bar. aliam q. in l. cum quidam, de anno. leg. Facit ad multa, de quibus per Fel. in c. 2. de treu. & pace. Iaf. in l. diuortio. ff. sol. mat. Ale. cons. 43 uol. 4.

LEX XX.

a Cum post. a No ꝙ patientia sola inducit pactum tacitè conuentum ꝯ patientem, ꝙ est ꝯ ea, q̄ no. Cy. in l. si certis annis C. de pact. quod examinaui plene in l. cum de in rem uerso. ℥ de vsu.

ADDITIO.

a Pom Cum post. vide Alex consi. 1. vol. 3.

a §. Gener. a Op C de dot. pmis. l. j. Sol. gl no. ꝙ ibi fuit promissa dos pacto nudo arbitrio alterius. iō nō ualet, ne duo specialia circa idē ꝯcurrant. s. ꝙ ex pacto nudo oriatur
† actio, & ꝙ sit incertū. ꝙ deducat † in eo. De quo uide ꝙ dixi plene in l. si is, qui pro emptore. ℥. de usuc in q. vlt. Item oppo. de l. si do-
b mus. in prin ℥. de leg 1. Sol. aliud in domo, b aliud in fundo. Et rōnē assignat gl Dic ut l. si domus. & l. si ita stipulatus. ℥. de uer. obl.

ADDITIONES.

a Paris. Gener. Circa illū §. ꝙ ualeat promissum, uel legatum incertum ad pias causas, uide Bar. in c. nos quidem, de testa. in c. Io. eo. tit. pro limitatione huius regu. vide Pau. de Cast. consi. 123. col. 1. ad fi. Item uide Soc. in l. 1. ff. sol. mat. Item uide pro dictis omnibus Cur. in auth. præterea, in 2. no. C. vnde vir, & vxor. An autem uideatur saltem constituta dos competens, vide Bal. quod sit, cons. 92. in 3. parte, vide aliquid per Iaf. in 4. no.
Pom. Vide Alex. in l. 1. ff. sol. mat. Imo. consi. 1 in. Barb. cons. 33. uol. 2.

† Clau. Deducatur. Quando ualet promissio incerta, vide per Bar. & Doct. in l. ita stipulatus. ℥. de uerb. obliga.

b Pom. In domo. No. ergo generaliter, ꝙ incertitudo uitiat actum, nisi illa incertitudo posset verificari ex natura actus. vide Alex. cōs. 3 vol. 1 & cōs. 4. eo. vol. 1.

LEX LXXIII.

1 *Bonorū vniuersitas si trāsferatur in contractum, intelligitur deducto ære alieno. Quid in rescripto principis. Quid si per ultimam uoluntatem.*
2 *Mulier nubendo simpliciter an intelligatur omnia sua bona in dotem dedisse.*

a 1 Mulier. No. ꝙ qñ vniuersitas bonorum trāsfertur in ꝯtū, intelḷr ære alieno deducto, † ut hic, secus si per legē, vt l. tutoris, C. ad l. Iul. de vi. & l. 1. in prin. ℥. de bo. poss. item secus si per rescriptum principis, ut l. princeps bona, ℥. de uer. sig. qd autem si trāsferatur per ult. volūtatem, dic ut l. cogi. in prin. ff. ad Treb. & l. statuliб §. fi. ℥ de le. 2. & l. si quis seruum §. fi. cū l. seq. ℥. illo tit.
b ubi dixi, p Doc. in l. 1. C com. de le. Vlt. no. gl. b q̄ quærit, † utrum
2 mulier nubendo simpliciter, videatur omnia bona sua dare in do-
† tem † quam no. quia hanc quæstionem alias disputaui, quæ incipit, mulier habens magnum patrimonium, & est nu. 7.

ADDITIONES.

Meno. Dec. cons. 521. nu. 5.

a Alex. Mulier. No. hic quando bona dicantur deducto ære alieno, vide Bar. in l. fi. de vsufr. leg. & uide Bal. in d. l. tutoris.

b Paris. Vltimo nor. Adde Comi col. 6. Et si est maior, vr̄ dare secundo viro, ꝙ dedit primo, secus si minor, vide Comē. cōs. 109. inci. do. Ioāna, in 1. dub. & an ista reg. ꝙ uideatur dedisse mulier oīa bona in dotē sedo uiro, procedat non solum in bis, q̄ hēbat tpe cōtracti mr̄imonij, sed ēt in his, q̄ postea sibi obuenerunt, uide Flo. de S. Pet. in quadā sua disp. circa fi. De muliere aūt primo loco nubente, si postea aliquid sibi obueniat. ēt si maritus ea teneat, & firmat ꝙ non efficiantur dotalia, sed remaneant paraphernalia, vide Com. cons. 104 in subiecti. Aduerte tñ cum Flo. ubi s̄. no. loquit in terminis stat. cōib. sed stante statuto, ꝙ bona oīa immobilia censeanť tradita in dotē sedo uiro, tñ eadē vr̄ rō circa istam gl. an mulier simplr̄ nubens, videatur oīa bona dare in dotem, uide Pau. de Ca. in auth. pterea, C. vñ vir, & ux. uide Iaf. ibi ver. 4. prin. ubi reprobat istā gl. & Cur. i no. 2. pōderat ibi esse tex. cōtra istā gl. ꝙ nō, sed ibi rñdent Mod. uide Pan. cōl. 56. inci. tua mihi dubia. Ang. cōl. 144. alias 248. inci. statuitur cōis Bono. Ro. cōl. 14. Paul. de Ca. cons. 283. inci. uisis stat. Bal. & alij in l. nulla. C. de iure do. Alex. cōl. 44 in 5. vol. col 1. vide Bar. in l. qd̄ aūt, ℥. eo. & in l. pe. & in rep. l. si cōstāte, in prin. in 4. q. 3. pac. prin. ff. sol. ma. Are. in §. fuerat, Inst. de act. uide ēt Bal. in c. 1. ad mar. suc. ua. in benefi. vbi ponit an noīa debitorū videanť data in dotē, qd̄ litať primo nō pcedere, qñ interuenisset tradō, ut qa passa esset maritū tenere, & possidere, vide Bal. in d. c. 1. alias fi. Et in prædictis locis reperies cōem esse sniam, vt non intelligant oīa bona data in dotem. Sedo litatur, qñ in loco esset cōsuetudo dādi oīa bona in dotē, sm̄ Bal. in auth. res q̄, C. com. de leg. Tertio fallit, qñ essent data primo viro. l. pe. §. uxor, & ibi doc. & ibi vide ad Bar. ff. sol. ma. vide Ale. cōl. 144. in 1. col. ad fi. dicētē non pcedere, qū extaret filius ex primo mr̄imonio, vide ad Bar. in d. §. uxor. Quarto fallit ēt nisi uir eēt dignus tāta dote, qa tūc vr̄ oīa data in dotē. Cur. sm̄ Bal. in l. fi. C. de sen. q̄ sine cer. q̄t. & il. nulla. C. de iu. do. Mar. de Fano, quē seqt Bar. in d. l. si cōstāte, in cōtrariū pōderat. Ale. cōs. 44 i 4. uo. uide ēt Ro. in d. cōl. 314. Ex qb. uerbis potest elicere alias litationes ad pdictā cōclusionē. vide qd̄ no. Bar. in l. si constante, in 4. q. 3. q. prin. sol. ma. & no. Mod. Inst. de act. §. fuerat, p Bal. in l fi. de sent. quæ sine cer. quā. & Bal. in l. qd̄ autem, ℥. eo. Bal. in auth. res quæ, C. com. de leg. Adde quod posui post Ale. l. quod autem. ℥. eo. & Abb. cons. 66. lib. 6.

† Cla. Dotē. vide Sal. in l. fi. C. de repu. ubi limitat hac gl. cōtra quam sensit Bal. in l. fi. C. de sent. quæ si cer. quan. sed cum gl. videť tenere in l. si ante ℥. sol. matr. Ang. in §. fuerat, de act. Inst. Adde Bal. in c. pen. de consue. Rom. cons. 314.

S. Paulus. Iste. §. vr̄ cōtra ea, quæ no. in l. quæ dotis. ℥ solu. mat. ꝙ si mulier adhibet coniunctam personā ad stipulationem, quod uidetur adhibere animo donandi, Doct. tangunt in l. 3. C. eo. dixi in l. quæ dotis infra sol. matr.

LEX LXXVIII.

Quamuis. Ista est lex subtilis, & facta ad tollendum contrarium de l. si pro re, supra de euic. quia idē uidebatur in dote, sicut in contrahenda empt. & uend. quod ista lex remouet, ibi, quamuis, &c.

LEX LXXXI.

Cum in fundo mariti.

a §. Si fundus. No. §. contra gl. & l. diuortio. §. si fundum. infra sol mat. & contra gl l. j. § exactio, C de rei vxo. act. ut in tex. hic, dum dicit, præsenti die, &c.

ADDITIO.

a Alex. Si fundus. Vide Bar. latius in l. diuortio. § interdum, & est no. sup. sol. matr.

LEX LXXXII.

a Auus. a Hoc intellige cū distinctione l. dedi dotem. ℥. de col. bo. Item no. gl. ibi, reuerti, scilicet ex stipulatione tacita. Et sic uidetur uelle ista glo. ꝙ in dote aduentitia secundum ista tempora filiusfam. habet hæredem, quod examinaui in leg. post dotem. ℥. sol. mat.

ADDITIO.

a Alex. Auus. Sing. tex. est in auo, dū dedit dotem filiæ, de quo late Bar. in d. l. dedit.

LEX LXXXVII.

a Si de dote. a Nor. istum casum sing. pro eo, qui ab initio promisit quod dare non pōterat.

ADDITIONES.

a Ale. Si de dote. Vide Bar. in l. alias. §. eleganter. in fi. ℥. sol. mat.
Pom. Vide Pau. de Cast. in l. etiam, sol. mat. Ale. in l. 1. ff. eo. tit.

LEX LXXXVIII.

1 *Dos mulieri, in quibus casibus solui possit.*
2 *Vxor non potest consentire viro alienanti fundum dotalem, nisi propter suam utilitatem.*

e.contingat, ver. circa tertium. Item an valeat donatio anteq̃ sit vxor traducta ad domũ viri, de iure, cõi sine iuro, vide Alc.cons.142.vol.5. ubi et ponit, qñ est iurata. & loquit de quodã statuto loquẽte de don. inter vir. & vx. quo intelligatur, ad materiam vide Mar.Ant.Bau. in tract. de virtute iuri. vers. 25. vbi late. Et Fel. in c. si cautio. de fide instr. Alex.cons.143.vol.5. Aret.cons.86. dicentes communem opi. esse, quod talis confessio de dote recepta facta constante matrimonio habet vim donationis, non aũt presumitur facta spe futuræ solutionis, & numerationis.

LEX V.

a **Si sponsus sponsæ. §. Generaliter.** No. §. istum ad solutionem Brocardi vtile per inutile non vitiari, quod est verũ, quando sunt inseparabilia: alias non, vt hic, & l. j. §. sicut autẽ opus, & §. seq. ff. de aqua plu. arcen.

ADDITIONES.

a Alex. Generaliter. De intellectu huius tex. in hoc §. uide late per Ioan. post Bart. in l. si fideiussor. in princ. de le. g 1.
Pom. De intellectu huius legis vide Alex. cons. 82. vol. 3.

1 *Tempore permisso aliquid fieri, vel prohibito, & conferri in tempus permissum, paria sunt.*
2 *Dominium non quæritur ei cui conceditur, sed penes concedentem manet.*
3 *Donatio fit tribus modis.*
4 *Donatio inter virum & vxorem non trahitur retro, sed confirmatur a tempore mortis.*
5 *Tempus contractus inspicitur, vtrum valeat.*

a 1 **§. Si vxor.** a No. §. contra multas fraudes q̃ fiunt tota die, q. l. j. in fi. cum l. seq. ff. q̃ in frau. cre. Itẽ no. † q paria sunt aliquid fieri tpe pmisso, vel prohibito, & conferri in tps pmissum, 2 vt hic, & in l. in tps. ff. de hær. inst. † Scdo no. istã regulã, q dñium nõ q̃ritur ei cui conceditur, sed remanet penes ↄcedẽtẽ, & sic facit ↄ l. si 3 ego §. de neg. gest. † Itẽ no. q donatio fiet tribus modis, vno mõ, q res fiat tua eueniẽte morte; alio modo, q res, q̃ datur, statim fit tua. tertio modo, qđ nõ tradatur, sed veniat tradẽda post mortem. Modo 4 aduerte ad casum, & no. ex hoc §. † q donatio inter virum & vxor. non trahitur retro, sed confirmatur a tempore mortis. & hoc colli- 5 git Iurisc. ex prædictis statim. † Item no. q tempus ↄtus inspicitur, vtrum valeat contractus. l. si filium. ff. de verb. oblig.

ADDITIONES.

a Alex. Si vxor. Ex presenti tex. sing. dicit Bal. in l. cũ allegas. in 3. oppo. C. de vsur. q si debitor passus est cõdemnationem non opposita exceptione vsurarum, & cõtractus illicitus, q loia dẽt rescindi, & loquit lino. in l. stipulatio ista, §. alteri, de ver. oblig. Et aduerte in materia huius tit. q Azo. in sum. sup rub. de do. ante nup. ad fi. fin. & mirabiliter limitat totã materiã huius tit. licet sub dubio forte, nã dicit illã locum habere, qñ donatio fit per virũ vxori postq̃ traduxit eã ad domũ, secus si fiat ante, licet post cõtractum mrõnium per verba de pñti, qđ est valde no. sm Io. in l. si socer. §. Lucius, ff. so. ma. vide in tex. nn. & ibi gl. & Bart. in l. cũ inter. C. de do. ante nup. subdit Io. in l. si socer. §. Lucius. ff. sol. mat. qđ pro hoc facit ratio, quia tunc nõ vr̃ interuenire domesticitas, & per conditiones non est eadẽ ratio prohibitionis. Et per hanc in partib. Lombardiæ, in quib. vir cõuersatur post desponsationẽ in domo parentis vxoris, & habendo secũ copulã anteq̃ traducatur, vel faciat festũ nuptiarum, quia non facie nisi integraliter dote data, nõ haberet locum dictũ Azo. & non est tñ dictum suum sine scrupulo. Ita dicit Io. Ego vero dico, q tu videas l. pe. ff. eo. §. j. quem alle. Bal. io l. t. §. 2. C. pro dote. Item hm ta hunc t. nisi præcessisset aliqua obligatio saltem naturalis ad antidora, quia erit remuneratoria donatio & impropria, vt dixi post Bar. in l. j. ff. de dona.
Claud. & vide Alex. cons. 9. vol. 3.

1 *Contractus tempus quando ad acquisitionem inspicimus in his quæ retro trahuntur, & quando tempus existentis conditionis.*
2 *Conditio potestatiua non trahitur retro.*
3 *Ratio quare in cõtractib. inspicitur tempus existentis cõdõnis, nõ testamẽti.*
4 *Conditio in vltimis voluntatibus, non trahitur retro.*
5 *Traditione facta tibi recipienti nomine domini, & eius mandato, hoc actio inter te, & ipsum, me ignorante quæritur tibi directa, & non domino.*

a 1 **§. Si maritus.** a No. ex isto tex. q † q̃tum ad acq̃sitionem in his q̃ retro trahuntur, inspicimus tps cõtractus, vt l. si filius. ff. de ver. ob. In his vero q̃ retro nõ trahũtur inspicimus tps existẽtis ↄdõnis, vt hic, & ita loquitur l. si vero nõ remunerandi. §. si filiofa. §. man. & l. qdã cũ filiũ, ff. de ver. obl. loquunt. n. di- 2 ctæ leges † in ptãtiuis ↄdõnibus, q̃ retro nõ trahũtur. l. potior. & l. q balneũ, §. qui po. in pig. hab. & hæc est vna dña quare in ↄctib. inspi- 3 citur tps † existẽtis ↄdõnis, qa in vlt. volun. ↄdõ existens nõ trahitur retro, vt l. j. ad Syll. & l. mater. §. eadẽ. §. de excep. rei iud. secus in ↄctibus, qñ ↄdõ est casualis. d. l. si filius. de verb. ob. & l. potior, & l. qui balneum. §. qui po. in pig. hab. & illa est vera rõ, q equid dicant doc. & gl. in l. si vxor. C. de cõd. inser. & ita soleo notare, d. l. si filius. & hunc tex. nõ allegaui in §. proinde. Sed quæro ad qđ est necesse in oĩb. istis casibus, q inspiciat tps ↄctus, nã si tradatur filiofam. vel seruo, vt detur mihi, tũc nihil quæritur patri, vel dño. & ita quæritur mihi per eum, sicut per quemlibet pcuratorem, vt l. si me in vacuã, in fi. de acq. poss. & l. profectitia, §. si q̃s. §. de iu. do. & l. si liqueat. in fi. C. de inoff. don. Rñ. hoc intellige, qñ dabatur filio, vel seruo, nõ vt procuratori mulieris, sed vt sibi q̃reretur, hoc sentit glo. super ver. traderet, in l. sed interim. §. sed qđ dr̃, ff. eo. Ex quo no. aliam d[illegible]am 4 subtilem, nã licet tu recipias † noĩe dñi, & eius mãdato, † hoc actio 5 inter te, & eũ: si tñ ego tradens de hoc nihil scio, nec sibi procuratorio noĩe eius trado, tunc sibi directo non quæritur, sed tibi primo quæritur, ideo inspicienda est ↄdõ tua. q̃tum aũt ad actionẽ dandã ↄ eum, qui tibi mandauit, nõ videtur necesse, q ego sciam tibi mãdatum fore, secundum ea quæ dixi in l. si pupilli, §. j. §. de nego. gest.

ADDITIO.

a Alex. Si maritus. Istum tex. alleg. Dy. & Bar. in l. stipulatio ista, de ver. obl.

LEX XIII.

1 *Donatio inter virum & vxorem confirmatur, si vir fuit bannitus.*
2 *Testamentum factum ab eo qui ingressus fuit religionem, potest per eum dũ viuit reuocari, nisi sit de ordine fratrum minorum.*

a 1 **Sed si mors.** a No. primo, q † sicut ↄfirmatur morte donatio, ita ẽt deportatione, & sic facit q donatio 2 inter virum & vxorẽ, ↄfirmatur si vir fuerit bannitus. Secundo no. q si aliquis fecit testm̃, & ingressus est religionem, licet habeatur pro mortuo, tñ donec viuit, põt reuocare. Casus est hic. dixi in auth. si qua mulier. C. de sacros. eccl. Qđ intellige verũ in oĩb. religiosis p̃terq̃ in fratrib. Minorib. qui postq̃ sunt professi, nullo modo circa distributionem istorum temporalium possunt se intromittere, vt in c. exiui de paradiso, de verb. sig. in clem. dixi in trac. Minori. lib. 4.

ADDITIO.

Alex. Sed si mors. Vtrum donatio facta inter coniuges confirmetur, si maritus est bannitus, & non est alibi nisi tex. ad hoc, secundum Bal. in l. penul. C. de execu. rei iud. Et ad hoc adde l. ex verb s. & quod ibi Bar. & doc. C. eod. declarat Bal. in d. l. pe. Quid iuris si maritus reuocat donationem post bannum vt hic, an applicetur fisco. Dic, quod non, & etiam quid in donatione facta per patrem filio.

LEX XVI.

1 *Vestes pretiosæ datæ per virum vxori, soluto matrimonio, sunt hæredũ viri.*
2 *Vir distribuens panno vxoris amore Dei, dicitur eius hereditatem adire.*
3 *Vir qui retinuit per annum dotem vxoris, videtur eius hæreditatem adire.*
4 *Hæreditas si retinetur per annum videtur adita.*

a **Ex annuo.** Ego de hoc dixi in l. pen. §. 1. ff. sol. mat. Et not. istã legẽ pro eo qđ no. in gl. in l. si vsusfructus. ad 1 legem Fal. † q si vestimẽta q̃ dat vir vxori, sint vilia, tunc non repetit ea mortua vxore, vt hic: si vero sunt p̃tiosa, tũc ptinent ad viri hæredes, & hoc est vtile, ad probãdũ aditionem hr̃ditatis mulieris 2 mortuæ, † qa si maritus, q poterat adire hr̃ditatẽ pro filijs, vel ipsi filij pannos eius mulieris distribuunt amore Dei, qđ ipsi vñt per hoc adire hæreditatẽ. Panni. n. tales erant mulieris, vt hic, sed talia non põt fieri citra ius & nomẽ hr̃dis, vt l. pro hr̃de, §. Papi. de acq. hær. 3 ergo, &c. † Sed ego in dispu. tenui, q p annũ retinẽdo dotẽ videatur vir adire, licet q dã ↄuẽtus hic nondũ obtinuerit istã opi. sed Tuderti fuit obtẽta, qđ no. & tene mẽti, qa habuistis, q hr̃ditas non adita 4 nõ trãsmittitur, † sed ego dico, q retinẽdo p annũ, videatur adire.

ADDITIO.

a Alex. De hoc. Adde quæ no. Bar. in l. si constante. in 3. q. 4. q. prin. ff. sol. mat.

LEX XX.

Si vxor filio. Per seruum non quæritur filio malæ fidei possessori, sed bonæ fidei. h. d.

LEX XXI.

Si is seruus. Donatio inter virum & vxorẽ quo ad fructus, & alias ↄmoditates retrotrahitur. h. d. Op. q hic donatio retro non trahitur. l. sed interim, §. 1. §. eod. Sol. verũ est quo ad dominium, secus quo ad alias actiones, vt hic, & l. res, C. eo.

LEX XXIII.

Vxori suæ. Donatio causa mortis reuocata vr̃ per aliam dispositionem postea factam secus in dispositione ante eam, de re donata facta h. d.

LEX XXIIII.

a **Papinianus.** a Donatio inter virũ & vxorẽ q̃ fit simplici pmissione nõ ↄfirmatur morte, h. d. q̃. legem no. b & hoc est verũ, qñ non interuenit tradõ, vera vel ficta. † si. n. ↄfesc sus fuisset se recepisse, & habuisse, tunc hr̃etur loco tradõnis, & ↄfirmatur morte, vt l. quod de suo. & ibi glo. C. de don. causa non nu.

ADDITIONES.

a Alex. Papinianus. Ad hanc legem vide Bal. in c. 1. in fi. de feu. dato in uicem leg. coomis. No q ad confirmationem donationis requiritur traditio, sed quid in donatione quæ fit inter prem, & filium, vide gl. in l. cum de in rem uerso, §. de usur. & ibi Bal. vr̃ idem tenere, q in donatione inter uir. & uxo. & qđ not. Barto. in l. si emancipatis. C. si quis alteri vel sibi, & idem firmat Ang. in l. 2. pro dot. per hanc l. & q no. in l. 2. C. de do. cau. non nu. & idem Bal. in auth. vñ si parens. C. de inof. test. & dixi in l. si donatione. C. de colla. & ẽt tenet Bal. in l. 2. in princ. C. de inof. do. ubi dicit, q talis donatio confirmatur emancipatione, uel alio modo effecto filio suo iuris. Fallit tñ sm eundem ibi, ubi donatur filio benemerito ut extraneo. Quid in donatione ante nuptias, an requiratur tradõ, an sufficiat sola promissio, vel confessio animo donandi. Vide Bal. post gl. in l. 1. C. de do. ante nup. Et adde ibi, si. n. confessus fuisset, Bal. in l. 2. § creditum. si cer. pet. Cy. in l. 1. ad fi. C. de sacros. ecc. Idem Rap. in l. si diuortio, de uer. obli. Adde ut per Pet. de Anch. cons. 218. & omnino uide Ro. cons. 44. Pa. de Cast. cons. 106.
Meno. Dec. cons. 202. nu. 5. Boerius. q. 172. nu. 36.
b Pom. Tradõ. Adde Pa. de Cast. cons. 103. inci. uidendum est, cons. 106. inci. vir donauit. Bar. in l. si diuortio, ff. de ver. ob. quem sequitur Alex. cons. 45. inci. habita. vol. 1. & cons. 45. inci. viso, vol. 2. & cons. 143. col. 1. vol. 5. pulchre per Fel. in c. si cautio. de fide instru. contrariam opi. tamen tenet Pau. de Cast. sequitur Alex. & Are. in l. 1. ff. de acq. possess.
c Paris. Vera uel ficta. An aũt sufficiat ficta tradõ, uide Pau. de Cast. cons. 65. uide Bal. in c. si q̃s, ad fi. de feu. dato in uicẽ leg. com. ubi ponit an sufficiat cõstitutum, & ibi etiam, q sufficiat interuenire uel tempore donationis, uel postea, qñcunq; ante mortem. Et de confessione, de qua loquitur Bar. vide Ale. cõs. 45. vol. 1. & cõs. 26. in 2. vol. & ibi dicit q talis donatio licet morte confirmetur, non tñ dr̃ proprie habere vim relicti, imo est quædam tertia species de per se. Vide Rom. in hac materia cons. 277. Pau. de Cast. cons. 106. ubi ponit, qđ si uir donauit uxo. domũ, in qua viuentes communiter habitabant, nec alia interuenit traditio uera, uel ficta, uide omnino Pau. io. l. 1. §. si uir. & ibi Mod. ff. de acq. poss.

LEX

LEX XXV.

Si inter. Donatio inter virum & uxorem præstat iustam causam usucapiendi ante contractum matrimonium, & postea dissoluto, vel constante. h. d. Istam legem, & l. seq. declarati plene in l. 1. ff. de usuc. pro donato. & per Dy. in c. pro possessore de reg. iur. li. 6.

LEX XXX.

§. Si mulier ex pecunia.

1 *Vestes pretiose ut viri sunt viri, non necessarie.*

1 **§. Si vir.** † No. quod vestes mulieris sunt viri, quod intellige de veste bus pretiosis secus in vestib. necessarijs ad quotidianum usum deputatis, tunc n. de his non est donatio. sed magis dario cau sa necessitatis, nec potest reuocari. l. sed & vsusfructus. §. f. & ibi no. ff. ad l. Falcidia debet intelligi gl. quæ est hic.

LEX XXXIII.

1 *Donatio inter virum & uxorem confirmatur morte.*
2 *Falcidia detrahitur de donatione inter virum & uxorem morte confirmata.*
3 *voluntas presumitur durare, nisi appareat contrarium.*

Cum hic. a Donatio inter vir. & vx. morte donatoris, super stite donatario, firmatur. h. d. † No. quod donatio inter vir. & vxo. confirmatur morte. Item no. † quod perinde est ac si esset in testo confirmata, ita & sic de ea detraheretur Falcidia. † Item no. b quod in eadem b voluntate præsumitur quis esse, nisi veniens ad mortem appareat contrarium voluisse.

ADDITIO.

a Alex. Cum hic. Fallit in uxore putatiua sm Bal. in l. eam quam, C. de fideicommiss.
b Alex. In eadem. Adde in l. fi. in prin. de adim. leg. per Bar. in l. 1. §. 1. de leg. 3. tex. in l. dum tacitum, ff. de prob. & quod alleg. Bal. in l. pacta nouissima. ad Bar. hic adde Bal. in l. ex persona. C. de proba.

§. Penitentiam. Not. quod vltima voluntas est ambulatoria vsque ad mortem.

1 *Donatio videtur reuocata, si res donata pignoretur, secus si legetur.*
2 *Donatio non reuocatur per solam reuocationem tituli, nisi auocetur possessio a donatario.*

1 **§. Si maritus.** a Not. † quod in pignorando quis vr reuocare donationem secus in legando, vt Inst. de le. §. si rem. † Item not. quod per solam reuocationem tituli, nisi auocetur possessio a donatario, non videtur reuocata donatio.

ADDITIO.

a Alex. Si maritus. Quale debet intelligi, uide multa p Bar. l. e legatā, inf. ad adi. le.

§. Si ambo. Materiam istam de pariter morientibus dixi in l. quod de pariter, ff. de reb. dub.

LEX XXXIV.

Si stipulata. Not. in eo, quod dicit, quod stipulatio annua non valet in rebus dotalibus, vt l. si id, quod in fi. ibi si dotis vsuras annuas. §. eo. Item intellige quod dicit confirmari secundum l. Papinianus. §. eo.

LEX XXXV.

1 *Donatio quam vxor facit viro vt filiam dotet, valet.*
2 *Diuortium non iure factum, non facit donationem valere.*
3 *Bannitus non iure non dicitur bannitus, nec potest offendi.*

1 **Siue vxor.** a Valet donatio, quam vxor facit † viro vt filiam dotet. h. d. quæ casum no. † Item no. quod diuortiū non iure factum non facit donationem valere, & not. Sic facit, quod ex bā nitus † non iure nō vr exbānitus, nec posset offendi. Facit l. 4. §. con demnatum, ff. de re iud. & l. pen. ff. de adim. leg. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Alex. Siue uxor. Vide Bar. in l. si. in prin. de donat.

LEX XXXVII.

a **Si donatæ.** a Qui soluit litis æstimationem, debet cām dicere, si causam habuit ab authore. h. d. Quam legē no. & no. per Dy. in c. pro possessore, de reg. iu. lib. 6. Dixi plene in l. litis æstimatio. ff. pro emptore, &c.

ADDITIO.

a Si donatæ. Facit gl. & ibi Bar. in l. si in fundo, C. de trāsī. & in l. eius rei, ff. de rei vē.

§. Si sponsus Potest vir cum vxore annulum sponsalitiū permutare. h. d. Et iste §. procedit in terminis suis, quia vir commutat annulum sed in nostram consuetudinem pri a mo de ponitur per verba de pñti, & sic est vxor, & sic donatio non valeret. Quod no. & multores allegant istum §. in consuetu scholarium.

ADDITIO.

a [illegible] si donatio. Contrarium hoc uide q̄ non donō valeat annuli spōsalitij [illegible] marito, uide Ro. conf. 146. [illegible] ... Nunquid āt sol. ma. possit maritus annulū repetere, uide Alex. conf. 45 [illegible] ... uide Alex. conf. 62. vol. 4. ... an sit marito incumbat [illegible] bona fuisse acquisita, constante matr. uide Are. conf. 13.

a **Si seruus communis.** a Pro parte, quod vir hēt in re, ñ valet donatio inter coniunctas personas: pietati tamen tacitum initiate donationem inducit. h. d. quam legem no. de materia ista dixi plene in l. quæ dotis, ff. sol. ma.

ADDITIONES.

a Alex. Si seruus cōis. Vide Bal. in l. cū proponas. C. de pac. & quod psumat aliás donan-

[illegible] Bar. in l. maritus. & l. quæ dotis, so. ma. ibi limitauit Bar. [illegible] ... Quintus Ang. plene cōs. 141. Et an mortuo marito, uxor possit uendicare fundum emptū de eius pecunia. Vide Jo. And. in add. Spe. tit. de emp. §. tertio loco, uer. & no. P. m. Vide Iaf. post Decan. l. sed si [illegible] ... ad substitutos, ff. de vulg. & pupil. & per Bar. cō. 16. uol. 1. & cons. 9. c. l. Alex. conf. ... uol. 1. alias 2. Barb. cōs. 6. uol. 2.

LEX XL.

1 *Debitor delegatus potest opponere exceptionem delegationis inualide.*

1 **Vir cum vxori.** † Debitor delegatus potest opponere exceptionem delegationis inualidæ, si tamen eam ignoranter omiserit, & soluerit, liberatur. h. d. Quem casum no. Facit ista lex, dicit statutum, quod quis non possit donare aliquam rē forensi, modo quidam delegauit debitorē suum, certè tūc debitor ipse delegatus poterit de hoc exceptionem opponere.

LEX XLV.

1 *Vsucapiēs videtur habere rē nō dñō, cōtra quē vsucupit, sed ex tit. pcedēti.*

1 **Si extraneus.** Vsucapiens videtur habere rem † ex ne. praeced. non a domino cōtra quem vsucapit. h. d. Quam legem no. quia in pluribus locis habemus istum effectum, sed non ita clarè, sicut hic. Facit l. i indebiti. §. sed & numma, ff. de cond. ind. & l. si alienam, ff. sol. matrim. & l. si alienam, ff. de do. cau. mor. sed melius & clarius loquitur lura. hic, quàm alibi.

LEX XLVI.

Marcellus. Ex qualitate expensarum præsumitur an animo repetendi, fecerit quis, an non. h. d. quod no. quia tota die alleg.

LEX L.

a **Sulpitius.** a Nudus minister d̄ etur, qui nullum commodū sentit, alias non dicitur quis nudus minister. h. d. De quo dixi plenè in l. si quis a Titio, ff. de leg. 2.

ADDITIO.

a Sulpitius. Hanc legem alle. no. Bar. in l. 1. de i. noff. don.

Si cum mulier. Eo ipso, quis est locupletior, quod ab obligatione est liberatus, non autem eo ipso, quod sibi pecunia daē, nisi ex ea pecunia appareat aliquid apud eum remansisse. h. d. quod no. quia est casus bonus.

LEX LII.

a **Quintus.** a Quicquid mulier quærit, præsumitur quæsitum ex bonis viri.

ADDITIONES.

a Paris. Quintus. Pro limitatione huius legis uide Alex. in l. qui iure familiaritatis, ante finem, ff. de acq. poss. & Are. ibi, in fi. uide Ang. de materia, conf. 144. incip. super primo sibi dissoluto mat. per totum, ubi dicit istam præsumptionē habere locum et si mulier emat sol. mat. ... ut est posita, uide Bal. cons. 54. in 3. par. qui tenet oppositum, ... ante matrimonium, uide Alex. conf. 42. in 3. uol. inct. ... uide de materia Bal. conf. 30. incip. proponitur in 4. parte, & intellige istā legem, ubi non potest capi alia præsumptio, quod mulier potuerit aliunde hēre pecunias, sm Ang. in d. conf. & alios, ubi s. uide et de materia Fulg. cons. 98. incip. ... propositu, per totum, ubi multa ponit. Et uide Bal. conf. 67. alias 6. in parte. Item limita istam regulam, ut per Sal. in l. si ur. C. de contrahen. emp. in lcum propria, C. si quis alteri, uel sibi, & in l. si filij, & in l. etiam, C. de don. inter uir. & uxo. quē uide. Sequitur Alex. conf. 24. uol. 3. Et quod sol. ma. non habeat locum ista præsumptio, uide Alex. conf. 151. col. ult. & conf. 82. uol. 2. Imo tunc præsumitur de suo, uide quæ habes in l. si defunctus. C. arb. tut. Et loquitur Alex. in d. conf. & in nutrice, & in uidua acquirente post mortem mariti, uide Cre. sin. 6. & uide omnino in ista materia Franc conf. 31. ubi notab. tenet, quod licet præsumatur acquisita de pecunia mariti, adeo quod uxor teneatur uiro ad pretium, tamen res acquisita non fiunt uiri, uide Bar. in l. & si insta, ad fi. C. de fide instr. & in usu hasta sic. lib. 10. Ang. conf. 141. in prin. uide Pau. de Castr. in l. 3. & in l. multum, C. si quis alteri uel sibi. In subsidium tō non existente soluendo, hēt potest regressus ad rē, l. uxor marito, ff. de do. inter uir. & uxor. Gl. in l. si filij, C. eo. in gl. 3. in fi. an aūt quicquid acquirit uxor, acquirat marito uide Alex. conf. 62. De filio autē, & officiali, an præsumatur acquirere ex pecunia pris, uel Reipub. uide ad Bart. to l. cū oportet, C. de bo. q. lib. ubi Bart. posuit et aliquid de uxore. Item quod debeat constare pertinentiā ad uxorū post contractū matrimonium, uide Sal. in l. et, C. de do. inter. uir. & ux. Alex. conf. 41. in 4. uol. In contrarium uide Are. in d. conf. 31. hē quod psumptio ista locū hēat et in concubina, uide Bal. in l. j. C. de nat. lib. Crem. in d. sing. 6. Bal. in lcum oportet in princ. C. de bo. quæ lib. item de hoc, & alijs in materia, uide Barb. in c. 10. 1. no. extra, de pec. cle. De concubina sequitur Alc. in apost. ad Bar. in d. l. et Itē circa ista quō id, qd possidet uxor psumatur uiri, & dicam, an aūt possessorio, an petitorio, & si p marito, uel extraneo, uide no. Bal. in l. si uxorem, C. de cond. inter. Clau. Adde. Vide etiam ad limitationem Are. conf. 52.

LEX LII.

Si vir vxori. §. Vxor. Donatio causa mortis extinguitur morte donatarij superueniente. h. d. quam legem no. quia allegabilis est.

LEX LV.

a **Vir vsuras.** a Si vsuras dotis vir viuens non petijt, donare videtur, & periculo viri sunt, & morte confirmantur. h. d. quod nota.

ADDITIONES.

Men. Cremens. sing. 1. maritus.
a Alex. Vir usuras. Qualiter procedat, uide Inst. de actio. §. fuerat.
Paris. Circa istam lquomodo inducatur remissio usurarū debitarū marito propter dotem, & quid in alimentis debitis marito, uel uxori, an ex cursu decennij tollantur, uel solum si toto tempore uxor sua non petierunt, ut loquitur iste tex. uide omnino nulla singularia, quæ habes in Berta. in uer. usura. quia tex. in l. cum quædam. §. diuus, de usuris, uidetur uelle, quod per decem annos uideant remissa. Vide et de intellectu huius legis Alex. conf. 63. 4. uol. inc. stantibus his.

LEX

LEX LVI.

a **Vxor marito.** Res empta a ex pecunia mulieris donata viro, vendicari potest. h. d. No. viro existéte non soluendo posse agi.

ADDITIO.

a Ale. Empta. No. ad ea, quæ hic in l. mater. C. de rei vend. & alleg. etiam seipsum no. Bal. in l. intereſt. C. de vsufru. & Bal. in l. 4. C. quando fisc. uel priua.

LEX LVIII.

1 *Contractus per epistolam probatur, non autem contrahitur.*

a **Ea quæ.** a Donatio quæ potest condici, potest in stipulationem conuerti. & stipulatio potest probari per literas. h. d. No. † quod per epistolam probatur stipulatio, sed contra in l. 1. ff. de verb. ob. Sol. per epistolam non contrahitur, vt ibi, sed contractus probatur, vt hic.

ADDITIO.

a Parif. Ea quæ. Circa intellectum huius legis uide Are. late in l. Titia. ff. de uerbor. obliga.

LEX LIX.

Si prædia. Valet donatio inter concubinam, & amasium, non autem inter virum, & vxorem. h. d. Sed si postquam esset vxor redderet viro, tunc non esset donatio.

LEX LX.

1 *Famulus expulsus a domino, vt pro eo testificetur, quando videatur verè vel fictè expulsus.*

a **Vir mulieri.** Donatio facta mulieri diuertenti, ut reuertatur, valet. h. d. Quam legem no & hoc si diuortium fictè factum non appareat. † No. hanc legem primo contraeum, b qui expellit famulum suum, vt testificetur pro eo. Nã si ex longinquitate temporis, vel breuitate quo eum tenuit. si ille se vellet locare cum alio, vel nõ, præsumitur vere. non fictè, quod sic dimiserit, &c.

ADDITIONES.

a Ale. Vir mulieri. No. hanc legem in prin. & uide latius per Bart. in l. 1. § si seruus, ff. de quæst. Quando autem famulus repellatur a testimonio, uide per Inno. in c. in literis. de test. & in c. insinuante. de offi. deleg. & quod no. Bart. in l. si quando, C. unde ui.

Pom. Adde Ale. consi. 50. uol. 1. Corse. sing. in litera, præsumptio, incip. celeritas. Bal. in fini. in l. dictantib. C. de test. ubi quærit, an procurator possit esse testis. & dicit, quod sic, si sit reuocatus, an autem famulus expulsus possit contra dominum testificari, Old. consi. 135. Alex. consi. 5. uol. 1. & aliquid per Fel. in c. in literis, uer. fallit quinto, de testib. Barb. consi. 9. & consi. 47. uol. 2. Alex. consi. 78. uol. 1. & consi 93. eo. uol. Ale. consi. 40. uol. 2. ubi dicit, quod famulus est de familia. Bal. in c. insuper. de testib. & in d. c. in literis, ubi etiam ponit quid in uxore expulsa, Bar. in c. causam quæ, ad fi. de offi. deleg.

b Alex. Contra eum. An autem famulus indistinctè repellatur, Bar. hic uidetur sentire, quod sic. Idem tenet in l. 1. § hæc autem, ne hic qui deiec. uel eff. & gl. in 3. q. 5. c. quod uero testes. quæ dicit, quod omnes qui sunt de familia alicuius, siue sint liberi, siue domestici, siue serui, familiares sunt, & ideo repellendi alle. l. ædiles. § famil. æ, de ædil. edi. tex. tamen in c. in literis, de test. dicit, quod familiares repelluntur, nisi sint probatæ vitæ, adeo quod non sit verisimile eos delerare. Et gl. intelligit illum tex. de alijs familiaribus, quam de his quib. pot. sit imperari, quia illi indistinctè repelluntur. Et illud no. Spec. in tit. de teste. § 1. ver. sed nunquid ergo socius. Quod videtur tenere cum Inno. dicens quod familiares honestæ vitæ possunt esse testes, vt puta familiares episcopi, & similes, vel alterius nobilis. Secus in familiari pauperis, vel scholaris. Adde secundum Ro. consi. 420. quod famuli honestæ vitæ admittuntur. Quod de scriba, vide Bal. consi. 116.

De diuortijs. Rubrica.

LEX SECVNDA.

a **Diuortium.** a No. ista verba, quia vtilia sunt ad probandum qualiter quis abiecerit famulum, vel socium.

ADDITIO.

a Alex. Diuortium. An autem hodie possit fieri diuortium. vide Bal. in l. 2. C. de secun. nup. in fi.

LEX IIII.

Iulianus. Ibi est dare priuationem, ubi est dare habitum. De quo plene dixi in l. decem. ff. de ver. obl.

LEX XI.

1 *Statutum si prohibet simpliciter certas personas emere, vel vendere, si fiat emptio, vel venditio, nihilominus valet.*

2 *Prohibitio legis simplex quando inducat, quod factum, sit ipso iure nullum.*

a **Quod ait.** a No. legem, per quam Rich Malum, dicit, † quod si statutum prohiberet certas personas emere, uel vẽdere, quod si ab eis emimus, ualet vendõ. & emptio si statutum ultra non procedit. Hoc idem posuit Dy postea in l. non dubium. C. de legib. sed contra dico in l. prætor. in prin. ff. de ope. no. nun. Non ob. arg. ex eo quod in l. Iulia de maritandis ordinib. colligit, quod alij nubere nõ possit: quia lex uoluit ualere diuortium. Nã si iure matrimonium tenet, sine dubio non posset alij nubere. Vnde ex eo, quod lex vltra procedit hic, hoc colligitur: alias simplex b prohibitio b legis non inducit † quod factum sit ipso iure nullũ. 2 l. 1. ff. de his quæ pro non scriptis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. Quod ait. Facit l. si defunctus, C. arb. tutelæ. Sed quid si vir, & vxor emunt aliquid simul, nunquid præsumatur quod de bonis viri habeat, videtur, quod sic per legem illam. Sed non est uerum in emptione. l. vxore, de leg. 3. fit per legem illam, ita fuit hic Bononiæ determinatum.

b Ale. Simplex prohibitio. Vide legem, non dubium, & quod ibi habetur, C. de leg.

§. Ait lex. No. casum quomodo & quare probetur, quem desinere uelle, quod facit ad multa, &c.

Finis Secundæ partis super ff. Vetus.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T.

Omnes sunt Quaterniones, Præter T, Ternionem.

VENETIIS, MDCIIII.